

Au kuulsusriikkaile nõukogude kangelasile,
kes südilt tungivad edasi läände!

EK(b)P KK Sekretäri sm. N. Karotamme tervitus noortele

Kallid seltsimehed!

Algaval uuel aastal tervitan paljalt eesti noorsugu saksa fašistide poolt okupeeritud ja orjastatud Eesti Nõukogude Sotsialistlikus Vabariigis, sangarlikus Punaarmees ja nõukogude tagala käitistes, põldudel ja koolides!

Asjalõppenud 1943. aasta on seltsimees Stalini juhtimisel toonud hiilgavaid võite Nõukogude Liidule nii sõjalisel kui ka majanduslikul ja poliitilisel alal. Hitlerlik Saksumaa on kandnud ränki kaotusi. Tuleta meelde vaid Stalingradi, Donbassi, Harkovi, Orjoli ja ka Kiievi lahinguid.

Tõsiselt on teravnenud, laienenud ja süvenenud eesti rahva võitlus saksa okupantide vastu. Hitlerlased istuvad Eestis kui nõelte otsas.

Meie nõukogude noorsugu, sealhulgas ka eesti noorsugu, on mänginud ja mängib neis võitlustes ja võitudes väga suurt ja tähtsat osa.

Algav 1944. aasta peab saama, ja meie oleme selles kindlad, et ta

saab, Hitleri röövjõukude purustamise ja meie kalli kodumaa ning meie rahva nende käest vabastamise aastaks. Eesti rahva, Eesti NSV vabanemistund vihatud sakslaste orjaikkest pole kaugel.

Ma olen kindlalt veendunud selles, et eesti noorsugu nii vaenlasele kui ka sõjaliselt võimule võitlejatele on eesti rahva, eesti NSV vabanemistund vihatud sakslaste orjaikkest pole kaugel. Ma olen kindlalt veendunud selles, et eesti noorsugu nii vaenlasele kui ka sõjaliselt võimule võitlejatele on eesti rahva, eesti NSV vabanemistund vihatud sakslaste orjaikkest pole kaugel.

Veel kord — minu palavaim bolševistlik tervitus teile, noored eesti patrioodid!

Jällenagemiseni vabas Nõukogude Eestis!

EK(b)P KK Sekretär
N. KAROTAMM

TERVITUS NOORTELE ENSV ÜLEMNÕUKOGU PRESIDIUMI ESIMEHELT sm. VARESELT

Noored eesti seltsimehed ja sõbrad!

Võidukas, murranguline ja heroiline 1943. aasta on lõpul, seisame uue, 1944. aasta lävel, astume hitlerismi lõpliku hävitamise ajajärku.

Möödunud aasta oli suurte saavutuste ja võitude aasta, kus meie päev-päevalt kiirel sammul lähenesime lõplikule võidule. Järgest on avaradunud ja laienenud vabastatav Nõukogude Liidu territoorium, järjest oleme nihkunud lähemale ka meie armsa sünnimaa Eesti vabastamisele ja sealst fašistlike röövvallutajate väljakihutamisele. Aeg, kus meie oled ja vennad saksa okupantide ikke all on pidanud ägama, peab 1944. aastaga lõppema. Meie lõplik võit ei ole mägede taga, see võit tuleb kätte võita vaenlase hävitamisega. Eelolev aasta kohustab meid pingutama kogu oma jõudu võitluseks hitlerlaste vägivallaga.

Mehine eesti noorsugu Sinu ees seisavad suured ja õilsad, meie kangelaslike esivanemaid vääriavad ülesanded: kiiremini aidata purustada meie ajalooline veri-vaenlane — saksa vallutaja, et siis asuda meie kalli kodu taasehitamisele. Võideldes kõikjal, igasuguste abinõudega, nooruse uljusega ja eesti visadusega, et lõplikult purustada verine hitlerlik „uus kord“! — „Isamaa ilu hoeldes, sakslaste vastu võideldes“ astugem üle uue aasta lävel Teie kätes, eesti noored patrioodid, on meie

kodumaa saatust ja tulevikki! Eestimaa ootab teid kui võitlejaid ja võitjaid, ta kutsub teid kui vabastajaid ja taastajaid:

„Tulge!... kellel käsi rusikasse kisub eesti piina eest... Eestis pojad, kokku tulge!... Oh, ei aega raisata! Meie veri, meie liha ajnult võib meid aidata!...“

— nõnda kutsub teid meie paljude kannatanud kodumaa luuletaja Koidula sõnadega.

Saksa fašistide katsed eesti rahvast okupeeritud territooriumil vägivalla ja alatu meelitusega oma huvide ja meie vastu ära kasutada peavad eeloleva aastaga lõppema! Võidukas Punaarmee koos eesti rahvuslike väeosadega ja partisanide abil vabastab kõik fašistide poolt ajutiselt vallutatud maa-alad, seal hulgas ka meie Eestil Punaarmee teeb lõpu hitlerlaste vägivallatsemisele!

Lubage teid aastavahetusel paljasti tervitada ja soovida, et 1944. aasta avaks meie kõigile meie kodumaa värvad, teed ja tänavad, et ta viiks meid jälle oma rahva sekka üles ehitama sakslastest rüüstatud külasid ja linnu — taastama meie rahvusliku kultuuri, kunsti ja kirjandust!

Noored sõbrad! Varsti võime

meie järele elada õnneliku elu oma kalli Nõukogude Eesti pinnal!

Head uut aastat!

ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi

Esimees J. VARES.

ELKNU KK SEKRETÄRI sm. TELMANI TERVITUS

Armsad eesti noored!

Läkitan teile parimad soovid algava 1944. aasta puhul!

Möödunud 1943. aastal täitis 600 aastat meie esivanemate sangarlikust ülestõusust saksa orjastajate vastu juuriõli 1343. aastal. Meie esivanemate võitlus sakslaste vastu on kandunud edasi põlv-põlve. Umera, Paala ja Madisepäeva lahingud, Mahtra sõda ja Pühajärve mäss on olnud tule-tinglaiks ja teenäitajaks pimeas orjaföös. Nende leek loidab ka teile, eesti noored, ja kutsub teid üles halastamatule võitlusele saksa

fašistlike sissetungijate vastu — neid lõplikult välja kihutama eestlaste maalt!

Eesti noored, algav 1944. aasta kujuneb meie lõpliku võidu aastaks!

Algaval 1944. aastal koos Punaarmee vabastame meie armsa sünnimaa saksa sissetungijast ja asume taasehitama õnnelikuks ja vaba Nõukogude Eestiks!

Selleks jõudu ja vaprust teile, kallid noored sõbrad!

Ja head uut aastat!

ELKNU KK Sekretär

J. TELMAN

NSVL ABSOLUUTNE TŠEMPION sm. J. KOTKAS TERVITAB EESTI NOORI

Armsad eesti noored!

Meie, Nõukogude Liidu rahvad, elasime 1943. aastal üle suuri röömpäevi, mida valmistisid meie Punaarmee kangelaslikud võitlejad, vabastades miljonid Nõukogude kodanikke orjusest, kuhu neid olid sundinud saksa okupandid. Punaarmee võitis tagasi Nõukogude-maale sadu linnu ja tuhandeid asulaid.

Soovin kõigi Nõukogude Liidu tagalasse olevate eesti sportlaste nimel teile, eesti noored, head uut aastat, ja olen kindel, et 1944. aastal tähistavad Moskva saluutide kahuripaugud juba eesti linnade vabastamist fašistide ikke alt!

NSVL absoluutne tšampion

J. KOTKAS

EESTI NOORTE ABI VABASTATUD DONBASSILE

Jegorjevski eesti õppekombinaadi kommunistlike noorte algatusel teostati korjandus vabastatud Donetsi söebasseini tööliste heaks. Korjandusel koguti raamatuid, mänguasju ja üle 600 rubla raha. Kõige aktiivsemalt võtsid korjan-

dusest osa parteikursuse III ja V rühm (kus koosõppisid sm-d Grudkina ja Aru) ja komsonol-kursuse I rühm, mille komsonol-organisatoriks on sm. Limberg. Nendes rühmades võitis korjandusest osa iga liige, aidates jõuko-haselt kaasa meie vabastatud söe-tööstusrajooni taastamiseks.

Allüksuse uues ja valguseküllases majas istub nari serval Siberi kullakaevuri poeg Tõnis Tigane ja mängib „Laulu Kodumaa“. Grupp võitlejaid laulab pillimehe ümber hoogsalt ja vaimustatult refrääni kaasa.

Need on Punaarmee eesti rahvuslikku N väeosas saanud noored, uued võitlejad.

Punaarmee eesti rahvuslikud väeosad ühendavad eesti noori kõikjal üle meie suure Kodumaa: kaugelt lõunast ja karmist põhjast, Läänemere rannamail ja Vaikse ookeani kallastelt. Siia on koondunud noored, kes on evakueerunud Eestist Nõukogude Liidu tagalasse, et siit Punaarmee ridadest suunata oma võitluslöögid sakslaste vastu, siia väeosadesse on tulnud noored, kes on üles kasvanud kaugel isade ja isaisade maast, kelle vanemad on juba varem aegadel rännanud välja Eestist parunite ja mõisnike surve alt.

Ja nüüd saavad noored kokku ja koos lähevad nad vabastama Eestit — oma maad Läänemere kaldal.

Tõnis Tigane saabus siia Siberi taigast Kelbesi kullakaevurite keskest. Ta kaevas varem kulda, kuid nüüd tahab ta minna komandöride kooli, et saada tublik Punaarmee võitlejaks. Ta sõber Peeter Karlson tahab saada tankistiks. Karlsoni isa sündis Pärnu linnas. Poeg ei

kujutle, milline võiks olla tema vanemate sünnipaik, kuid Punaarmee vabastavate vägedega läheb temagi sinna. Ta on tubli nõukogude noor. Varem töötas ta Siberis Izmurski rajoonis sepana ja puusepana. „Minu valmistatud rattaid veereb rindele!“ ütleb ta uhkusetundega hääles.

Siin on kuus eesti noort Põhja-Kaukaasiast. Umbes 70 aastat tagasi, kui parunite piits ja tsari-võim tegi paljudel eestlastel elu kodumaal kibedaks, rändasid inimesed Venemaale paremaid elutingimusi otsima. Stavropoli kraisi rajati eesti küla Alme. Nõukogude konna ajal sündis siin eesti kolhoos „Edasi“. Kolhoosil oli oma kool, klubi, eeskujulik karjapidamine. Enne sõda oli kolhoosis karja ligi 1000 pead. Inimesed elasid jõukalt ja õnnelikult. Algas sõda. Saksa röövvallutajad haarasid Kursavka. Eesti kolhoos „Edasi“ lõhuti, tapeti ja hävitati kogu kari. Võitleja Juhan Pupp, kes varem oli kolhoosi puusepp, ütleb: „Kui sakslased minema läksid, ei jätnud nad isegi varna seinu. Hakkasime üles ehitama purustatud hooneid — ja tänu Nõukogudemaa teiste rajoonide abile hakkas meie elu muutuma juba jälle päris normaalseks.“

„Mina olen kuulnud Tasujast,“ ütleb võitleja Aleksander Kura. „See oli eesti rahva legendaarne

kangelane. Tahame nüüd ise olla tasujad, tahame vabastada Nõukogudemaa, tasuda kätte sakslastele kõigi nende kodude ja irvituste eest, mis nad on toime pannud meie rahva kallal. Tahannäha Eestit — seda maad, kus võitles Tasuja, ja tahan minna vabastajana Haapsallu — sinna linna kus kunagi elas minu vanaisa...“

Siin on veel Kaukaasia eestlased Arnold Mitt, Eduard Leemets Kroomlinnast, Korm Vologdast jne. Ja sealsamas on Valdur Kask, kes evakueerus koos oma isaga Tartu-maalt Lohusuust. Nüüd on isa ja poeg mõlemad Punaarmee eesti rahvuslikus väeosas. Soravas eesti keeles jutustab igaüks meist midagi oma elust ja kannatustest saksa fašistide orjajätkes.

Karl Ader ja Jüri Sepp on pärit Leningradist, Eduard Leemets Kroomlinnast, Korm Vologdast jne. Ja sealsamas on Valdur Kask, kes evakueerus koos oma isaga Tartu-maalt Lohusuust. Nüüd on isa ja poeg mõlemad Punaarmee eesti rahvuslikus väeosas ja lähevad peagi vabastama oma kodu fašistlikust ikkest. Koos nendega lähevad ka Aksel Pensa, Uno Vasman, Richard Tulik ja teised nende kaastöölised. Nende kodukülad on veel saksa fašistide vägivalla all. Ja noori õhutab võitlusse tahe võimalikult kiiresti vabastada oma kallis sünnimaa põliste vaenlaste ikkest.

V. Kaljumäe.

Tervitus eesti rahvuslike väeosade võitlejale

Uhes talvise lahinguperioodi algusega saadame teile, meie isadele, vendadele ja sõpradele eesti rahvuslike väeosades, siit Omski oblasti Kalatšinski rajoonis asuvast Budjonnoi nimelisest kolhoosist soojemaid tervitusi. Oleme suurima tähelepanuga jälginud Teie võite ja sangarlikke saavutusi, millega Te räägite teed koju. Püüame aidata ja igati kaasa lüüa, et kiiremini hävitataks aaria röövelajad, kes laastab meie õitsvat kodu. Oleme püüdnud asendada vääriliselt neid, keda on kutsunud kohusetunne ja isamaa-armastus, töötades aladel, mis tavaliselt ei kuulu tütarlastele ja naistele, kuid lubame edaspidi veelgi suurema energiaga pühenduda oma ülesandele.

A. Millert, L. Kärras, P. Teeder, J. Laanes, M. Raidna
H. Millert

Müüripilduja-meeskond Dnepri-äärsel positsioonil

Teaduste arengu eeldusi Nõukogude Eestis

Nõukogude ühiskond on teadust loov ja teadust kande ühiskond. Oma arengus ei oota ta passiivselt sündmuste käiku, vaid suunab seda ka tahteliselt, kooskõlas ühiskonna arenguseadustega.

Nõukogude võimuorganite hool teaduse arendamise eest algas Eestis teadusliku tööbaasi laiendamise. Seniste kõrgemate koolide tegevuspiirid avardasid materiaalselt. Saima, ja olime saamas moodsat sisustust oma laboratooriumidele, kabinetidele ja seminaridele. Saima pidevalt ja jätkuvalt suurel hulgal uut kirjandust. Muu-seas oli juba otsustatud Tallinna Polütehnilise Instituudi uue grandoosse maja ehitamine Nõmmele. Maja plaan oli juba kinnitatud, raha ja materjal ehituseks reserveeritud ning töö pidi algama juuni lõpul 1941. a. Nimetatud ehitus, mis koosnes mitmest majade blokist ja sisaldas peale avarate ja otstarbekate õppe- ja tööruumide kõik vajalikud ruumid õppe-personaali ja õpilastele, oleks kujunenud üheks moodsamaks ülikoolihooneks, mitte ainult võrreldes Balti naabermaadega, vaid üheks eeskujulikumaks kogu Euroopas.

Seniste kõrgemate õppeasutuste kõrval asutati juurde terve rida uusi teaduslikke uurimisasutusi, nagu Teadusliku Uurimise Instituut Tartus, Majandusliku Uurimise Instituut Riikliku Plaanikomisjoni juures, Tööstuse Uurimise Instituut Kerge tööstuse Rahvako-missariaadi alluvuses jt.

Kõrgis neis asutis kui ka väljaspool neid algas vilgas teaduslik uurimistöö. Uurimisprobleemide asetus lähtus üle olustiku nõudeist. Uus teadus tegeles uute eluprobleemidega, millede lahendamise oli vajalik rahvale tema arengu kiire progresseerimise huvides. Põllumajanduse mehhaniseerimine, põllukultuuride agrotehnika küsimused, maareformi krediteerimine ja finantseerimine, tööstuse kiiretempolise arendamise finantseerimine, tööstusorganisatsiooni ratsionaliseerimine, tööstustoodangu omahinna alandamine, ehitustegevuse mehhaniseerimine, uute ehi-

tusmaterjalide kasutamine, elumajade soojapidavuse kindlustamine, kütteenite kasutamise ratsionaliseerimine, põlevkivikeemia, põlevkivi ja selle õlide kõrvalproduktide kasutamine ja palju teisi probleeme seisis lahendamisel meie majanduselu ümberkorraldamise ja arendamise huvides. Oleks ekslik arvata, et teadusliku uurimise hoog oleks piirdunud ainult majanduslikkude ja tehniliste probleemidega. Sama hoogu evis ka muude küsimuste teaduslik lahendamine. Ajaloo, eriti eesti rahva ajaloo uurimine, rahva kunstiloomingu ja muinsusvarade, keele, pedagoogika ja muud küsimused seisis päeval korras.

Juhitud plaanipäraselt, andis teaduslik uurimistöö juba 1941. a. esimeste kuude kestel lootustäratavaid tulemusi. Hitleri-Saksumaa üks kuritegelikkuse avaldusi seisnes muude kõrval ka selle suure areneva loomingu poolel teel katkestamises, mille lõpptulemused oleksid peatselt andnud meie rahvale palju eluliselt vajalikku uut. Ainult need teadusemehed ja uurijad, kel õnnestus evakueeruda saksa fašistliku mobilisatsiooni eest, võisid jätkata oma uurimistööd NSVL teistes sõsarvabariikides, muude seas ka nende ridade avaldaja.

Kõige selle suure töö soodustavate kõrvalteguritega esines kolm tähtsat momenti: teadusemeeste eluolustikuline kindlustamine, uute teaduslike kaadrite juurde toomine ja pääsu võimaldamine rahva lajade hulkade noorusele teaduseal-likute juurde. Kõigepealt, teadus-likkude töötajate palgaolude pa-randamine, korteriolude soodustav korraldamine ja kirjastusvõimaluste loomine vabastatud teaduseinimesed nende eluolulistest muredest ja teadmatusest, mis teha oma töö tulemustega, nagu oli see omane endistele aegadele. Nõukogude võim avardas noortele maksimaal-selt võimaluse pääsemiseks teadus-likule tööle. Aspirantide arv kõr-gemates õppeasutustes tõsteti mitmekordseks, aspirantide tasu võimaldas rahuliku töö. Kuid kõige tähtsam: neid võeti vastu

kui oodatud töötajaid. Lõpuks ei unustatud peamist — elavat sidet rahva ja teaduse vahel. See elav side käib kõigepealt ja otseselt rahva hulkadest tulevate noorte — üliõpilaste kaudu. Töötava rahva noortele võimaldati piiramatult pääs kõrgematesse õppeasutustesse, stipendiumide abil kindlustati neile rahulik õppimine. Ka töötavatele noontele võimaldati saada kõrge-mat haridust õhtukursuste ja kir-jalike õpingute näol. Kõige selle tagajärjel intensiivistus pedago-giline töö kõrgemates koolides: sinna pääsesid noored, kes tõsiselt janunesid teaduse järele. Nende ridade avaldaja võis seda isiklikult konstateerida oma pedagoogilise ja juhtiva tegevuse kogemuste põhjal.

Kokkuvõttes, eesti teaduse arengule löi nõukogude kord esma-kordselt tõsised alused ja andis talle hiilgavad väljavaated.

Kuid ei saa jätta lisaks märki-mata veel ühte tähtsat asjaolu: kultuurisidemetest elustavat mõju. Teaduslik mõte, mis välisest olude tõttu on vangistatud ühe rahva kitsastes keele- ja vaimupiiri-desse, koduneb, eriti muudugi veel siis, kui ta selle juures ei oma õiget suunda ja kindlat filosoofilist aluspõhja. Ühendus vennalike nõukogude rahvaste teadusilmaga, löi suure lisaimpulsi ja korrektiivi ka eesti rahva teaduse arengule. See seos osutus nagu kosutavaks vihmahooks pärast pikki põuapäevi. Seda mõju võis nende ridade avaldaja isiklikult tunda evakuatsiooni ajajärgul, mil osutus võimalikuks luua tihedaid sidemeid paljude sõbralikkude rahvaste, eriti suure ja küllalislahke vene, rahva teadus-meestega. Ajal, mil Hitleri jõu-kude poolt okupeeritud kodumaa-le jäänud eesti teadusemehed lämbu-vad saksa fašismi ikkes, võime meie siin teadust edasi arendada ja lahendada probleeme, mis tule-vad teostamisele pärast hitlerlaste väljaajamist Nõukogude Eestist tema uuesti ülesehitamisel.

Prof. dr. Juhan Vaabel

R A H V A H Ä Ä L nr. 1
Lk. 3 7. jaanuaril 1944. a.

Evakueerunute tööst ja elust

Eestlastest relvasepad² Uuralis

Uhes Uurali tehases on ENSV Rahvakomissaride Nõukogu energilise voliniku insener E. Halopi hoolitsusel ja korraldusel kõik tööstuses töötavad eestlased rakendatud tööle vastavalt oma erialale. Kes ei omanud varem mingit eriala, nendele anti võimalus selle õppimiseks. Kõige selle tagajärjel on huik eestlasi jõudnud nimetamisväärsesse töövõitendisse.

Nii väärrib tähelepanu sm. H. Eichhorni töö eriti täpsete automaatsete seadmete tehnilise kontrolli ja proovimiste alal. Sm. Eichhorn, kes varem kunagi polnud tegelnud täpsusmehaanikaga, jõudis kolme kuu vältel vanemaks tehnikuks ja juhib nüüd edukalt erilaboratooriumis töötavate eestlaste tööd. 250—500%-liselt täidavad oma töönorme sm-d P. Berg-

son, A. Pihus, E. Müits ja Allik. Elektrikute brigaadi eesrindlaseks on sm. O. Sirkku. Sm. H. Rammo püüab eestlasele omase visadusega juba pikemat aega instrumentaali- ja oskonnas stahhaanovlaste esirindades. Remontlukkusepadest paistavad välja sm-d U. Pärnik ja E. Pihen. Side alal on suuri teeneid tehnikul sm. R. Avingil. Konstruktoritest on oma töökuse ja hoolisusega üldise tunnustuse võitnud Tallinna tehnikakooli üliõpilane sm. A. Kärema. Transportosakonnas autojuhtidena ja transporttöölisena töötavad sm-d A. Valtok, R. Vainomäe, A. Ilau, A. Franz, J. Mürk ja Stankevits on parimaid töölisi kogu osakonnas.

Terve tehase töötajate lemmikuks oma hoolsa ja heatahtliku suhtumisega ravialustesse on tehase ambulantsis kirurgina töötav

sm. R. Puskar. Maitsva toidu eest hoolitseb eestlasest kokk sm. Koolmeister.

Kogu ligi 100-liikmelises eestlaste kollektiivis pole ainustki, kes ei ületaks või täidaks norme. Kuid pingerikka töö kõrval on leitud aega ka kultuuriliseks isetegevuseks. Alles mõne nädala eest sm. Stali juhtimisel harjutama asunud džässorkester on juba esinenud hea menuga kohalikus haiglas ja klubis.

Meie oodatud küllaliseks on iga vastne „Rahva Hääle“ number, ilma milleta puhketunnid pole nagu mõeldavadki.

Nii aitavad eestlastest Uurali relvasepad oma pingerikka töö ja tegevusega kõigiti kaasa Nõukogudema kiireks vabastamiseks saksa röövvalutajast.

L. Merits.

Evakueerunud Bogdaškinski rajoonis

Kuigi suurem osa Uljanovski oblasti Bogdaškinski rajooni evakueerunud eestlaste tuli vabrikust ja asutustest, asusid nad viivitamatult energiliselt põllutööle. Enamik töötab sovhoosis, kus neid tunatakse eeskujulike ja head töölisena.

Hästi töötavad evakueerunud ka kolhoosides. Nii töötab stahhaanovlikult sm. J. Leht kolhoosi sepana, hoolitsedes selle eest, et vajalikud põllutööriistad ja masinad oleksid korras. Oma töönorme ületab ta

200—250%. Ei saa jätta nimetamata ka 15-a. Evi Lõhmust, kes töötab traktoril ja ületab töönorme 150%, ning ödesid Luise ja Leida Leikoppe, kes on premeeritud kolhoosi poolt.

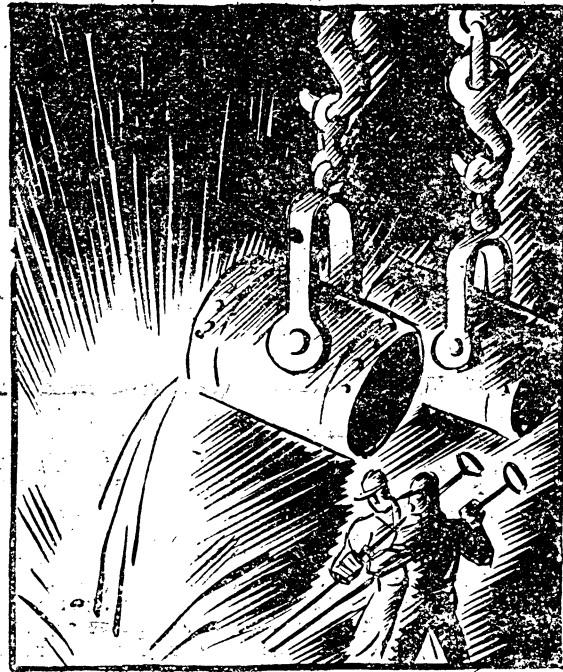
Kõik vene keelt valdavad erioskusega evakueerunud on leidnud tööd oma erialal. Nii töötavad arstidena rajooni haiglas sm-d M. Serman, A. Perlmann ja N. Gens.

Agaralt töötatakse ka kultuuripöllum. Evakueerunul on oma laulukoor sm. J. Lohki juhatusel, kes

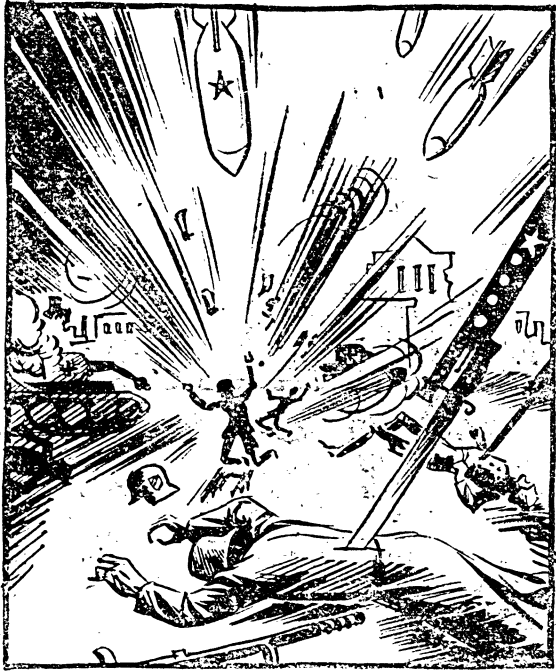
kannab ette riiklikel pühadel eesti rahvatantse ja rahvalaule.

„Rahva Hääle“ on alati oodatud küllaliseks. Suure rõõmuga jälgivad evakueerunud kangelasliku Punaarmee uusi võite ja ootavad aega, millal Punaarmee vägevate löökide all langeb lõplikult saksa orjusržiim ja ENSV territooriumil ning meil, evakueerunul, avaneb võimalus tagasi pöörduda taasehitama oma kodumaad.

Agnes Toomik, Bogdaškinski rajooni volinik,

J. Jensenii karikatuur

Uusaasta „valamised“ Nõukogude tagalas ja rindel

Uut tõlkekirjandust ja brošüüre

Möödunud aasta viimases kvartalis ilmus eesti keeles mitmeid ilukirjanduslikke tõlkeid, mille huvitavus meie lugejale ei seisne mitte üksis nendele aine aktuaalsuses, vaid mis tutvustavad lähemalt ka mõningaid erilisi, nõukogude kirjandikke.

Vanameister Nikolai Tihhonovi kirjanikukuju on seotud heroilise Leningradiga. Selle linnaga on ta veetnud raske blokaaditalse ja sangarliku Leningradi kaitsesäevi. Ta „Leningradi jutustused“ õhkuvad kiindumusest ja imetlusest selle linna kannatuste ülevuse ees. — „Ära sõita sellest hõmmastava ilu, kangelaslikkuse, töö ja kuulsuse maailmast? Ei kunagi ja ei kuhugi!“ sosistab vana kunstnik Leningradi traagilises pakases ning hõmmastab. „Leningradi jutustuste“ sellised pildikesed nagu „Õunapuu“, „Tütarlaps katusel“, „Kevad“, „Tütarlaps“ jt. on nagu väikesed killud sellest suurest maalingust, mida vajab ja ootab Leningradi, liigeltihedus.

Wasiłewski „Vikerkaar“ kõrval on Boris Gorbatovi „Tarassi perekond“ üks väljapaistvamaid teoseid, mis kujutab sakslaste poolt okupeeritud Nõukogude tagalat. Erinevalt „Vikerkaarest“ on Gorbatovi jutustuses suuremat soojust ja elulähedust. Autorit huvitab, mis toimub nõukogude inimese hinges. Ta seab põhiprobleemiks, kuidas käitub patriarhaalselt mitmeliselt, lihtne ukraina töölisperekond saksa orjuses. Vana Tarass väljendab seda nii: „Igaüks mõtleb sellele, kuidas päästa oma elu, aga on tarvis mõelda sellele, kuidas päästa oma hinge.“ Kuigi

ei kirjeldata sakslaste metsikuste kõige drastilisemaid väljendusi, saavutab jutustus suure monumentaalsuse. On ainult kahju, et Gorbatov ei ole andnud sellele teemale palju ulatuslikumat kuju. Eesti-keelses tõlkes on ilmunud seni vaid „Tarassi perekonna“ esimene osa.

Novelliraamat „Märts-aprill“ A. Kaal-Hone tõlkes tutvustab meie andekat ja huvitavat novellist Vadim Koževnikovi. Koževnikovi sõjaväelaste on tunda Kaukaasia rahvaste folkloori hõngu, ja huumor annab neile erilise veeluse. Pingelise novelli „Märts-aprill“ lõpus jääb meelde selline kõrvalise, kus kohalik partisan pakub sõjakuks tõmpsabalist saksa günterit, lausudes ise: „Saba pärast ärge kahtlustage. Hobune on naturell. See on misugune tõug. Aga mina kõnnin parem jala. Olen uhke inimene, häbenen sabata hobustel sõita. Rahvas on meil pilkehimuline. Sõda lõpeb, aga nemad nõõgivad eluaeg.“ Väga sümpaatse rahvapärase huumoriga on kirjutatud novellist „Vana veevedaja“.

Suure kunstilise jõurikkusega on kirjutatud koguteos „Orjol“, mille autoreiks on tuntud nõukogude kirjanikud nagu K. Simonov, I. Ehrenburg, N. Tihhonov jt. Ajaloolised juulilähingud möödunud aasta suvel, kaasaja kohutava sõjatehnika ja suurte inimhukkade kokkupõrge otsustavas heitluses, sellest võrsub senitundmatu, jube, kuid ühtlasi ülev poeesia, piiritu heroismi kujutus. Üks ilmekamaid teiste seas on V. Grossmanni „Juuli 1943. aastal“.

Veelgi lähedam ilukirjanduslikule vormile on A. Krivitski — P. Krainevi raamat „Brjanski metsades“, tõlkinud J. Kärner. Rida episoodide valgevene vaprate partisaanide elust on põimitud siin üheks põnevaks jutustusteseeriaks. Selles on uusaegset romantikat, uhkust oma kodumaa ajaloo ja tema looduse vägevuse üle. Brjanski metsade põlised tihiid, kus juba muistsel ajal elasid sõjakad slaavi suguharud, kuulevad nüüd üleolevana lugusid „Viini metsadest“, siin tsiteeritakse Heinet ja kostavad värsid Hispaania kodusõja päevilt, sakslastelt võetud sõjasaagina tungivad siia padrikuisse kaubad ja esemed etiketidega kõigilt Euroopa maadelt.

Trükkis ilmus kogutuna Nõukogude Eesti, samuti ka teiste Balti Nõukogude riikide 3. aastapäeva tähistamise kirjeldus, sel puhul peetud kõned, kirjutused, tervitused, raportid jne.

B. Ponomarevi „Euroopa rahvad Hitleri vastu“ töö ülevaate Hitleri Saksamaa poolt okupeeritud Euroopa riikide vabadusvõitlusest, partisaanisõjast, diversioonitegevusest.

Üks kõige uuemaid brošüüre J. Saati „Fasistliku Saksamaa sunnitoopõrgu“ annab drastilise pildi saksa orjaturust, kus inimväärtus on viidud nullini ja orja hind on odavam kui ükskõik millise kauba oma. Brošüüris on esitatud andmed ka hitlerlaste laastamistöö kohta Eesti töövõimelise elanikkonna seas

D. Vaarandi

VALISTEATEID

Aastavahetusel teostasid liitlased mitu intensiivset pommirünnakut Berliini. Mitmest tuhandest raskest pommitamiskohast koosnevad üksused ründasid Berliini 26. detsembril, 30. detsembril, 2. jaanuaril ja 3. jaanuaril ööl. 30. detsembril õhurünnakul, mis oli üldse kahetas detsembrikuul, tekitati tohutuid kahjusid Berliini lõuna- ja idarajoonidele. Kuulus peatänav Unter-den-Linden kujutab endast nüüd vaid majade skelette. Linna südames on säilinud vaid kaks tervet maja.

Samal ajal on ameerika ja inglise õhujõud sooritanud pidevaid rünnakuid Põhja-Prantsusmaa, Prantsuse ja Edela-Saksamaa ranniku sõjalistele objektidele. On tehtud suurt purustustööd Kielis, Hamburgis, Münsteris, Leipzigi ja Pariisi lähedal asuvates sõjateostuse rajoonides. Leipzigi südalinn kujutab endast varemetehunnikuid. Liiklemiseks avatud on linnas ainult paar tähtsat magistraali. Sõjavägi ja suurem osa töölisi on rakendatud tänavate puhastamisele. Suuri kahjusid on tekitatud ka Pariisi ümbruskonnas olevaile lennukväljadele.

Esialgsel andmel on USA-s möödunud aasta jooksul toodetud ligi 86.000 lennukit, kuna 1942. a. toodang oli ainult 48.000 lennukit ja 1941. a. 19.500. Suurenenud on ka lennukite mõõtmed. Sõjalaevu on ehitatud 1943. a. 75% rohkem kui 1942. a.

Itaalias arenevad ägedad lahingud põhja pool Ortonot, kuna teistes rindelõikudes toimub vaid patrullitegevus. Mussolini nn. „fasistlik-vabariiklik valitsus“ maksab Saksamaale igas kuus 6 miljardit liiri

ja hiitlased on vedanud välja Rooma pankade kogu kullatagavara, samuti ka mitmed tehaste ja raudteede seadlised.

Kogu Rumeenias korraldatakse massilisi vangistamisi. Aretseeritute seas on tuntud rumeenia avaliku elu tegelasi, professoreid, arste, üliõpilasi, keda kõiki süüdistatakse Antonescu valitsuse vastases meeleolus ja riigi julgeolekut ohustavas tegevuses. Rumeenia ajalehed on tulvil kaebeid, et deserteerumine Rumeenia armeest on võtnud ähvardavad mõõtmed ja et „Rumeenias on palju inimesi, kes igatsevad demokraatiat ja on vallatud vabaduse illusioididest“.

Samalaadseid kaebeid kui Rumeenias kajastab bulgaaria fasistlik ajakirjandus. Sadamalinnades Varnas ja Burgases on määratud levinud sabotaaž ning diversioon. Uhe viimase haarangu ajal Varnas areteeriti üle 1.000 inimese. Sage nevad kokkupõrked relvastatud bulgaarlaste ja politseinike vahel. Fasistlikud ajalehed nõuavad „Bulgaaria puhastamist kahjudest“ ja võitlust kuulujutude ning valitsusevastaste elementidega „saksa eeskujul“.

Jugoslaavia rahva vastusarmee teostab pealetungi Banja-Luka linnale ja on vallutanud juba poole linna. Ägedad lahingud kestavad Bosnias.

Bugoino linnas, mis asub partisaanide poolt vabastatud territooriumil, toimub kohus sellest linnast pärineva ustaši Mark Batšitsi üle. 1941. a. oli Batšits organiseerinud Bugoino 1500 jugoslaavlaste toore massmõrva. Batšits mõisteti poomissurma.

Eestlaste uusaasta vastuvõtt Moskvas

Vana-aasta õhtul kogunes Moskvas töötavate eestlaste rohkearvuline pere ENSV RKN Alalise Esinduse ruumidesse uusaasta vastuvõtuks. Kohal olid EK(b)P KK ja ENSV RKN esindajad, rohkemasti kunstnikke, kirjanikke, sportlasi, üliõpilasi ja kõrgemate koolide õpilasi ning töötajaid kõikidelt aladelt. Esinduse suur saal ja kõrvalruumid olid eesti nõukogude kunstnike kollektiivi poolt päevakohaselt dekoreeritud. Uusaasta kõnega esines ENSV RKN Esime-

he kt. sm. O. Sepre, märkides ära meie evakueerunute töövõite ja saavutusi sõjaperioodil kangelaslikus Nõukogude Liidu tagalas ja meie parimaid väljavaateid peatseks tagasipöördumiseks kodumaale. Kunstilise isetegevuse osas esitasid laule A. Arder, V. Vainomaa, T. Ers ja A. Tänav. Viulisoologa esines V. Alumäe. Paul Pinna kandis ette humoristlikku vestet. Tujuküllane seltsimehelik koosviibimine kestis hommikuni.

SANGARITE KALMUL

Jälle marsib meie vägi idast läände. Tee on tuttav: siin on jõgi, siin on mägi. Ootuspingest samm on ruttav.

Ees on küla. Küla serval madal võsa. Siin on puhkus. Aurav supp. Ja telgi kõrval kõlab laul. See meie uhkus.

Kuigi väsinud on keha, miski sunnib jalutama. Pöördun põhja. Läänes eha. Hinges hakkab valutama.

Põllu ääres võsa vahel kalmuküngas. Rohi niidet. Kõrge post ja nimetahvel: verega siin vennad liidet.

See on sangarite ase. Nende võitlusind ja uljus — vaenlast maale me ei lasel heliseb kui kauge kuljus.

Langend sangarite matus meenutuseks mõõdujale: julge surm on surematust! Võit jääb veendund võitlejale.

L. Hallo

Kergejõustiklaste treening algas

Kuna eeloleval hooajal seisavad ees rohkearvulised suursündmused mitmesugustel spordialadel, eriti aga kergejõustikus, otsustas Üleliiduline Kehakultuuri- ja Spordikomitee juba varemalt austada põhjaliku eeltreeninguga. Koostati üleliiduline kergejõustiku koondusmeeskond, kuhu kuuluvatele sportlastele antakse kõik võimalused treeninguks ja oma tippsaavutuste parandamiseks.

ENSV kergejõustiklastest määrati koondusmeeskonda koosseisu J. Kotkas, F. Issak, A. Tarmak, R. Arni, A. Jürisson ja E. Saarits. Koondusmeeskonna treeneriteks

määrati eestlastest F. Kudu ja V. Vaiksaar.

Kuna koondusmeeskonna koosseis on võrdlemisi piiratud, koondnes 38 kergejõustiklastest, on meie sportlaskond küllaltki tugevasti esindatud.

Meie kergejõustiklased lähevad algavale treeninguperioodile vastu tõsise töötahtega ja sooviga tõsta oma võimeid oma erialadel ning ületada seniseid tippsaavutusi, samuti nagu seda teevad Isamaasõja päevil kõik nõukogude inimesed mitmesugustel tegevusaladel.

F. Kudu, spordimeister

Eestlastele tagalas

Meie, Eesti N väeosa suurtükiväelased, palume Teid kirjutada meile oma elust ja tööst Nõukogude kodumaa tagalas. On nii tore lugeda muldõnnis, ahjutule paistel kirju teie tööst ja saavutustest tagalas, sellest, kuidas te kogu oma jõu ja oskused annate meie kangelasliku Punaarmee abistamiseks. Säärased kirjad annavad meile uut hoogu ja võitlusindu, kasvatavad meis tahet anda kiiremini lõplik surmahoop meie ajaloolisele verivaenlasele.

Kirjutage, seltsimehed! Meie

vastuseks vestame teile oma elust, oma lahingutest, oma võitluse- ja võiduteist.

Meie address: П.п. 16601—B. Felix Heinvars, Alfi Kirsipuu, Ants Jänes, Aleksander Kähi, Meinhard Aasma

«РАХВА ХЯЯЛЬ»

Орган ЦК КП(б) Эстонии и Советов депутатов трудящихся Эстонской ССР Москва, Собинновский пер. 5.

Toimetuse kolleegium

Rahva HÄÄL

EK(b)P KESKKOMITEE JA EESTI NSV TÖÖRAHVA SAADIKUTE
NÕUKOGUDE HÄÄLEKANDJA

Nr. 2 (479) 14. jaanuaril 1944. a. V aastakäik

Tänuavaldus uusaasta-tervituste eest

Täna kõiki organisatsioone, asutusi ja isikuid Nõukogude Liidu ja välismaal, kes on saatnud mulle tervitusi ja õnnitlusi uueks aastaks.

J. STALIN.

Punaarmee uued hiilgavad võidud

Nõukogudema võitis uue aasta vastu uhkete, vaimustavate võitude tähe all. Nõukogude-Saksa rindel on arenemas erakordse tähega sündmused, mis ennustavad, et saabuva aasta saab nõukogude relva veelgi suurema ausära tunnustajaks. On teada, et möödunud aasta lõpus otsustas Hitleri väejuhatuse maksu-mis maksab saavutada mingisugustki edu oma armee lakamatute kaotuste hüvituseks. Seda oli Hitlerlastele tingimata vaja nii sõjalises kui poliitilises suhtes. Berliin oli juba ligi kuu valetanud maailmale, et saksa armee tuhendakilomeetriline taganemine on vaevalt „elastne kaitse“. Kui nõukogude väed olid forseeerinud Dnepri ja pidasid lahinguid Zitomiri rajoonis, otsustas Hitleri väejuhatuse teha meeleheitliku katse. Ta kiskus ära reservid teistest rindeosadest, tõi Ukrainasse vägesid Norrist, Belgist, Hollandist jm. ja paiskas Zitomiri juures vastupealetungie. Üle kuu aja kestis raske heitlus, mille jooksul nõukogude väed ilmutasid seninähtamatut vastupidavust ja kõrgetasemelist lahinguoskust kaitseks. Saksa pealetungi kolm üksikutele järgnenud hiigellainet, varustatud küllusliku sõjatehnikaga, löödi edukalt tagasi ja tekitati sakslastele tohutud kahjusid.

Siis algas 1. Ukraina rindel kindral Vatutini armee pealetung. Sakslaste kaitse murti läbi, kuue päeva jooksul purustati vastase rinde 300 km ulatuses ja kuni 100 km sügavuselt. Uue aasta lõpul teatas Kõrgema Olemjuhataja käskkirja nõukogude rahvale Punaarmee hiilgavast võidust Ukrainas. 22. Hitleri valikdiviisi oli purustatud vähem kui nädala jooksul ja 1000 Ukraina asulat puhastatud okupantidest.

Sellisel alustas Punaarmee uut, 1944. aastat. Nüüd on pealinna Moskva juba kuus korda säranud saluutide tules. Kindral Vatutini armee jätkas pealetungi. Löögid suunati läände, edelasse ja lõunasse. Nõukogude väed purustasid saksa diviise, ohustades neid kõigjal ja lüües neid välja ühel ajal nii Zitomiri, Kiievi kui Vinnitsa, Kamenets-Podolski ja Rovno oblastite asulast. Ukraina tähtsad raudteeliinid ning tööstuskeskused Zitomir, Novograd-Volynski, Belaja Tserkov, Berditsevi ja Sarnõ puhastati saksa jõukudest.

5. jaanuaril alustasid pealetungi ka 2. Ukraina rinde väed armeekindral Konevi juhtimisel. Võitluste nelja päeva jooksul purustati 8 saksa diviisi ja tekitati sakslaste rindesse 120-kilomeetriline läbimurre. Seejuures piirati sisse terve rühmitus sakslasi ja vallutati tähtis tööstuslinn ning sakslaste kaitse võimas

tugipunkt Kirovograd. Sakslaste rühmitus põhja pool Kirovogradi likvideeriti, vaenlane jättis lahinguväljale üle 15.000 laiba ja määratult hulgal trofeesid — tanke, iseliikuvaid suurtükke, kahureid jm.

Iga nõukogude sõjamehe südames elavad Kõrgema Olemuhataja käsusõnad — „julgelt ja otsustavalt murda vaenlase kaitset, ööd kui päevad jälitada vaenlast, andmata talle võimalust kindlustuda vahepealsetel positsioonidel, oskusliku ja julge manöövriga läbi lõigata vaenlase ühendusteid, ümber piirata ja killustada tema vägesid, hävitada ja haarata vaenlase elavjõudu ja tehnikat.“

Ukrainas, Dnepri taga lõomavad lahingud. Punaarmee tungib loogsalt edasi, puhastades Kodumaa pinda laastavast röövikust. Suurepäraste oskusega lõikab ta läbi sakslaste peamised ühendused. Üksteise järel on nõukogude väed võitnud enda kätte kõik tähtsamad magistraalid ja raudteed, mis toidavad Hitleri armeed Ukrainas. Saksa agentuur „Transocean“ on sunnitud tunnustama: „Talviste lahingute käigus lüües meid viimastel päevadel tekkinud peamistes rindeosades olukord, mille tõsidust ei salata saksa ringides...“

Punaarmee viimased silmapaistvad võidud annavad tunnistust meie väepealike sõjakunsti erakordsest küpsusest, nõukogude sõjameeste suurest kangelasmeelst — neil päevil said Nõukogude Kangelase aunimetuse 382 vaprat. Need võidud-ei lase kaheldada, et ees seisab aeg, kus Punaarmee viimse jalatäie Nõukogude maad on puhastatud neetud vaenlastest, kus Hitleri röövriik sunnitakse vastust andma nõukogude inimeste vere ja piinade eest.

Võidulipud on lehvimas Nõukogudema kohal. Ent nõukogude inimestel pole kombeks endaga rahulolu, loidus, võitlusraskuste alahindamine. Me teame, et vaenlane tõrgub meeleheitlikult iga meetri meie maa loovutamisel, kartes lähenevat kohtupäeva oma kuritegude eest. Kogu nõukogude rahvas toetab ennastalgava tööga Punaarmee pealetungi. Kodumaa nõuab tagala töötajalt, oma sõjameestelt, kõigilt oma lastelt, et nad tööksid saksa sissetungijaid kõikide vahenditega ja relvaliididega. Nõukogudema vastab sellele kutsel. Sammu-des vastu helgele võidupäevale pigutab ta ennastalgavalt ja vapralt kõiki oma jõude vihutatud vaenlase purustamisel.

Donbass kerkib varemeist

Neli kuud tagasi vabastati Donbass purustatuna ja laastatuna. Kaevandused olid ülevõetud, raudteed ja tehased õhku lastud, elamud, sööklad, kaupused ja klubid varemeis. Iga meetri kordadeamiseks ülevõetud ja õhku lastud kaevandus oli vaja tohutuid pingutusi. Nüüd annavad Donbassis sütt juba 178 väiksemat ja 8 peakaevandust. Töötavad taas martinahjud ja masinaehitustehaste osakonnad. Veel neil päevil lasti käiku kaks kõrgahju Jenakievi tehases ja valmistatakse kõrgahjud ka teistes tehastes.

Saksa metsaliste poolt tapetud

kuulsate Donbassi stahhaanovlaste asemele on astunud tuhanded noored.

Uusaasta kirjas sm. Stalinile võtavad Vorosilovgradi ja Stalino oblasti kaevandustöölised endie töiseid kohustusi. Vorosilovgradi oblasti mäetöölised töötavad 1944. a. suurendada söetoodangut kaks ja pool korda, lasta seejuures käiku 200 väiksemat ja 27 peakaevandust, anda üle plaani 50.000 tonni sütt, remontida 65.000 ruutmeetrit elamupinda, mehhaniseerida söe väljakaevamist jm. Samuti töötavad Stalino oblasti kaevurid anda kogu oma jõu Donbassi taastamiseks.

Vaenlasele ei tohi anda aega hinge tagasitõmbamiseks. Sellepärast peamegi pingutama kõiki oma jõude, et lüüa vaenlast lõplikult.

STALIN.

Nõukogude Valitsuse teadaanne Nõukogude-Poola suhete kohta

TASSI TEADE

Nõukogude Valitsus on volitanud TASS'i teatama järgmist.

5. jaanuaril avaldati Londonis emigrantliku Poola Valitsuse teadaanne Nõukogude-Poola suhete kohta, mis sisaldab terve rea ebaõigeid väiteid, muu hulgas ebaõigeid väiteid Nõukogude-Poola piiri kohta. Nagu teada, määras Nõukogude Konstitutsioon Nõukogude-Poola piiri kindlaks Lääne-Ukraina ja Lääne-Valge-Vene elanikkonna tahte järgi, mis leidis avalduse laialdastel demokraatlikel alustel toimepandud rahvahääletusel 1939. aastal. Selle põhjal läks Lääne-Ukraina territoorium, mida valdavas enamikus asustavad ukrainlased, Nõukogude Ukraina koosseisu, ja Lääne-Valge-Vene territoorium, mida valdavas enamikus asustavad valgevenelased, läks Nõukogude Valge-Vene koosseisu. Sel kombel parandati ebaõiglus, mida lubas 1921. aasta Riia Leping ja mis oli peale surutud Nõukogude Liidu ukrainlaste suhtes, kes elavad Lääne-Ukrainas, ja valgevenelaste suhtes, kes elavad Lääne-Valge-Venes. Lääne-Ukraina ja Lääne-Valge-Vene minek Nõukogude Liidu koosseisu ei jätnud mitte ainult riivamata Poola huvisid, vaid vastupidi — lõi kindla aluse kõigutamatuks ja alalisteks sõpruseks Poola ja tema naabruses olevate ukraina, valgevene ja vene rahvaste vahel.

Nõukogude Valitsus on korduvalt teatanud, et ta pooldab tugeva ja sõltumatu Poola taastamist ja sõprust Nõukogude Liidu ja Poola vahel. Nõukogude Valitsus teatab

uuesti, et ta taotleb sõpruse loomist NSVL ja Poola vahel kindlate heanaaberlike suhete ja vastastikuse austuse alusel, ja, kui seda soovib Poola rahvas, — vastastikuse abistamise liidu alusel sakslaste kui Nõukogude Liidu ja Poola peamiste vaenlaste vastu. Selle ülesande teostamiseks võiks olla Poola liitumine Nõukogude-Tšehhoslovakkia sõpruse vastastikuse abistamise ja pärastsojaegse koostöö lepinguga. Nõukogude vägede edu Nõukogude-Saksa rindel lähendab iga päevaga Nõukogude Liidu territooriumi vabastamist saksa röövvalutajate käest. Punaarmee ennastalgav võitlus ja meie liitlaste arenev lahingutegevus lähendavad Hitlerliku sõjamasina purustamist ja Poola ning teiste rahvaste vabastamist saksa okupantide ikkest. Selles vastusvõitluses täidavad juba oma kuulsusriikast ülesannet „Poola Patriootide Liit NSV Liidus“ ja tema poolt loodud Poola armeekorpus, kes käsikäes Punaarmeeaga võitleb rindel sakslaste vastu.

Nüüd avaneb võimalus taastada Poolat tugeva ja sõltumatu riigina. Kuid Poola ei pea taastatama mitte Ukraina ja Valge-Vene maa-alade haaramise teel, vaid sakslaste poolt Poola käest äravõetud igivanade Poola maa-alade tagasiandmise teel Poola koosseisu. Ainult sel kombel oleks võimalik luua usaldust ja sõprust Poola, ukraina, valgevene ja vene rahva vahel. Poola idajärgi saab kindlaks määrata kokkuleppele Nõukogude Liiduga. Nõukogude Valitsus ei pea 1939. aasta

piire muutmatuiks. Naisse piiridesse võib tuua Poola kasuks parandusi selles suunas, et Poolale antakse tagasi need rajoonid, kus Poola elanikkond moodustab enamuse. Sel juhtumil võiks Nõukogude-Poola piir kulgeda näiteks niinimetatud Curzoni liini mööda, mis võeti vastu riiklaste ülemnõukogu poolt 1919. aastal ja mis näeb ette Lääne-Ukraina ja Lääne-Valge-Vene kuulumist Nõukogude Liidu koosseisu. Poola läänepiire peab laiendatama, igivanade Poola maa-alade liitmise teel Poola külge, mis varem olid Saksamaa poolt ära võetud, ilma milleta ei saa ühendada tervet Poola rahvast omas riigis, mis sel kombel saab ka vajaliku väljapääsu Balti merele. Poola rahva õiglane püüdlus ühinemiseks tugevaks ja sõltumatuks riigiks peab saama oma tunnustuse ja toetuse.

Oma rahvast eraldatud emigrantlik Poola Valitsus on osutunud võimetuks looma sõbralikke suhteid Nõukogude Liiduga. Sama võimetuks on ta osutunud organiseerima aktiivset võitlust saksa röövvalutajate vastu Poolas eneses. Veel enam, — oma ebaõige poliitikaga ta sageli mängib kokku saksa okupantidega. Samal ajal aga seisnevad Poola ja Nõukogude Liidu huvid selles, et meie maade vahel loodaks kindlad sõbralikud suhted ja et Poola ja Nõukogude Liidu rahvad ühineksid võitluseks ühise välise vaenlase vastu, nagu seda nõuab kõigi liitlaste ühine taotlus.

SUURE VÕIDU AASTAPÄEVAL

Praegu, mil Punaarmee sammutab kiirel sammul oma läänepiiride poole, vabastades iga päev Nõukogude linnu ja tuhandeid asustatud punkte okupantide ikkest, tuleb meelde aeg, mil vabastasime aasta tagasi fasistidest meie nii tähtsa raudteesõlmepunkti — Velikije Luki linna.

Sakslased, kes mõtlesid oma tot-ruses, et neil õnnestub kinnitada jäädavalt oma kand selles nii tähtsas tugipunktis, muutsid linna ja selle ümbruse täielikuks kindluseks.

Võideldes lühemat aega linna lähisel asuvate sakslaste tugipunktide vallutamisel murdsid sm. Allikase väekoondise osad jaanuari alguses lõuna poolt küljest linna sisse. Algasid ägedad tänavalahingud, kus iga maja tuli vallutada hoogsalt rünnakuga. Eriti meenub neist lahinguist teatrimaja vallutamine sm. Võrgu väcosa poolt, keda toetas nende ridade kirjutaja poolt juhitud suurtükiväeküsus. Muuseas olgu mainitud, et suurtükid olid asetatud lahtistele tulepositsioonidele laskmiseks otsesihimisega.

Lahing teatrimaja vallutamise pärast kestis mitu ööpäeva vahetpidamata, kuni lõpuks 7/8. jaanuari ööl vallutati see omaette kindlus hoogsalt rünnakuga seltsimeeste Matsi ja Samardini juhtimisel.

See rünnak oli nii hoogus, et fritisudel jäid lauale isegi auravad supianumad ja täisvalatud napsi-

klaasid. Nüüd, selle „kindluse“ vallutamise saime ka rikkalikke trofeid: üle 30 ardeni tõugu hobuse, autosid, mootorrattaid jne. Ainult üksikutele fritisudel õnnestus põgeneda, enamuse neist langes meie meeste täkkide all.

Järgmise suurema kindluse vallutasime 10. jaanuaril — elektrijaama või, nagu teda varem nimetati, elevaatori. Selle suure kivihoone vallutamisel käisid lahingud eraldi iga ruumi pärast. Kuid meie mehed, vallutanud alumise majakorra, sundisid allaandmisele ka ülemistel kordadel asuvad fritisud.

Saanud kätte selle kõrge chituse, muutisime ta kohe oma vaatluspunktiks.

Jäi üle vallutada veel viimne sakslaste kindlus, nn. „põhjapoolne valge maja“, kuhu olid koondunud viimased sakslaste salgad teistest rajoonidest.

Selle maja vallutamine oli aga raskem eelmistest, sest siin oli sakslastel loodud ümber maja tihe dzottide sõõr. Dzottidest anti flankeerivat tuld maja ette. Nii pidi enne hävitamata kõik need tulepunktid maja ümbruses.

„Valge maja“ ümbrus oli lage ja isegi õõsiti valgustatud ümbruses põlevatest majadest. Nii et juurdevõtte majale endale pidi teostatama vastase täieliku vaatluse all. Et sellest puudusest üle saada, loodi erilised salgad, kellele tehti ülesandeks „valge maja“ põlema panna. Suurtükiväelased aitasid siin kaasa ka oma šrapnellidega maja põlema süütamisel. Lõpuks maja süttis ja fritisud olid sunnitud kolima keldrikorrale, mille aknaid nad kasutasid tulepesadena. See oli 16. jaanuaril 1943. aastal. Meie rünnakuid hakati tihedamalt kordama ja õhtu eel õnnestus ühel võitlejate grupil majja sisse pääseda.

Fritisud, nähes, et meie mehed on juba majja pääsenud ja et ees seisavad juba lähivõitlused, kapituleerusid.

Kui kapituleerumise teade jõudis meie „elevaatoris“ asuvasse vaatluspunkti; tegi sm. Allikas mulle ülesandeks vangid kokku korjata ja ära viia väekoondise staabi juurde.

Põleva „valge maja“ leekide valgusel rivistasin need äravõitmatud „uue korra“ loojad ning neid üle lugedes sain arvu, mis näitas üle 600.

Vasik oli vaadata seda külma käes lõdisevate ja habemesse kasvanud fritisude jõuku, samal ajal kui meie võitlejad olid kõik kasukatesse riidetud ja siledade nägudega. Eriti agarad olid nad välja andma endi hulgas leiduvaid SS-mehi ja teisi „fiiirereid“. Lühidalt öeldes jäi neist mulje, et kanged mehed on nad vaid siis, kui neid katab paks soomuskilp või kivisein, mille varju pugeb, kuna aga lageda maa peal ja lähivõitluses annavad jalgadele valu kiiremini kui muidu.

Andnud vangid üle väekoondise staabiülemale sm. Lesselile, olin täitnud mulle antud käsu ja võisin sammuda tagasi oma asukohta „elevaatorisse“.

Teel sinna tekkis hinge imelik tühjusetunne — sõja karm muusika oli lakanud su ümber mängimast, ning kõrv ei olnud suutnud veel harjuda järsku tekkinud vaikusega.

Tagasi sõprade ringi jõudes ja möödunud lahingute käiku linnulennuna oma silmade eest läbi lastes jõudsin otsusele, et eesti mehed, kes Velikije Luki lahingutes kirjutasid uue hiilgava lehekülje eesti rahva ajalukku, peagi puhastavad oma kodumaa okupantidest, nii nagu nad seda tegid Velikije Lukis 16. jaanuaril 1943. aastal.

Major V. HANNULA

Kindral-majoor J. Lombak

Polkovnik O. Mullas

NÕUKOGUDE LIIDU JÕU ALLIKAD

Kõik võitis noor Nõukogude riik jõu mitte ainult vastu panna tuhandete tankide ja lennukitega relvastatud hitlerliku sõjamasina pealetungile, vaid ka hulgaliselt hävitada tema eliidiväe, sundida tema üleskiidetud sõjaväe Punaarmee võimsate löökide all järk-järgult loovutama vallutatud territooriume ja maha jätta lahinguvälja suures hulgal tehnika, relvaladusid ja sõjamaterjali, haavatud sõdureid ja ohvitsere?

Mis õhutab Nõukogude Liidu rahvaid ja tema Punaarmeed kangelaslikele vaprusel?

Nõukogude riigi võimsaks jõuallikaks on tema rahvaste suurvennallikkus, Nõukogude Liidu rahvaste sõpruse elustav jõud. Ainult Nõukogude riik, ainult Lenini-Stalini partei saavutas esimesena ajaloos kõikide NSVL-u elavate suurte ja väikeste rahvaste täieliku vabanemise rõhumisest ja orjusest. Esimesena inimkonna mitmesajandilises ajaloos näitasid Nõukogude Liidu rahvad, et vastupidav paljurahvuseline riiklik liit võib olla moodustatud jõudude ja vahendite ühendamisest teel ainult vabatahtlikul kokkuleppel, kõigi tema hulka kuuluvate rahvaste täieliku üheõiguse ja teiste rahvaste õiguste vastastikkuse austamise alusel.

Saksa fašistid arvasid, et pärast esimesi tõsiseid lööke ja pärast Punaarmee esimest ebaedu algavad tülid NSVL rahvaste vahel, mis viivad Nõukogude Liidu nõrgenemisele ja hävingule. Elu naeris välja fašistlikud lohkused ja näitas, et kõik tema arvestused Nõukogude Liidu rahvaste vaheliste tülidele on täiesti läbi kukkunud.

Lahinguis Nõukogude-Saksa rindel, Moskva ja Stalingradi all, Orjoli ja Kurski all sai vaenlane juba tunda oma alatul nahal meie Koduma rahvaste sõpruse jõudu. Nüüd ta jookseb verest tühjaks löökide all, mis talle antakse lahinguis Ukraina ja Valge-Vene eest.

Nõukogude Liidu rahvaste sõpruse suure jõu ereda näide leidub ka tagalas. Nõukogudemaa kogu rahvas töötab eranditult innuga ja visalt, säästmata oma jõudu, et nii hästi kui võimalik varustada Punaarmeed sõjatehnikaga, sõjamaterjali, toidu ja kõige muuga, mis hädavaalik vaenlase lõplikus purustamiseks.

Nõukogude Liidu rahvaste suure sõpruse jõud avaldub ka selles laialdasel vennalikus abis, mida osutavad kõik NSVL vabariikide rahvad vaenlasest vabastatud rajoonidele. Kõikjal läheb vabastatud rajoonidesse eselone varustuse, ehitusmaterjali, toidu, karja ja kõige muuga, mis on hädavaalik vaenlase löödud haavade kiirei-

maks parandamiseks, purustatud majanduse taastamiseks.

Nõukogude riik ei ole ilalgi olnud nii kindel ja vankumatu kui praegu, Isamaasõja kolmandal aastal. Sõja õppetunnid kõnelevad sellest, et nõukogude kord on osutunud mitte ainult riigi majandusliku ja kultuurilise tõusu organiseerimise parimaks vormiks rahuliku ülesehitustöö aastail, vaid ka rahva kõigi jõudude mobiliseerimise parimaks vormiks vastupanu avaldamiseks vaenlasele sõja ajal. 26 aastat tagasi loodud Nõukogude võim on muutunud ajalooliselt lühikeseks ajaks meie maa vankumatuks kindluseks. Maailma kõigist armeedest on Punaarmeed kõige tugevam ja kindlam tagala. (Stalin).

Need seltsimees Stalini sõnad leidsid täieliku tõestuse Nõukogude Liidu rahvaste raskele katsumisaastail. Ajalugu ei tunne ühtegi riigivõimu, kes oleks sellisel määral seotud rahvaga ja nõnda toetuks rahvale nagu nõukogude võim. Nõukogude riigis kuulub kogu võim tegelikult rahvale maa ja linna tööraha saadikute nõukogude näol, kes on valitud vabalt kõikide kodanikkude poolt alates 18. eluaastast, vahet tegemata soo, rahvuse ja rassiga, sotsiaalse päritolu, hariduse, usutunnistuse ja paiksuse suhtes. Oma tekkimisviisi ja kuju poolest on nõukogude võim maailma demokraatseim, tõelikult rahvalik võim, mille allikaks on Nõukogude Liidu kõikide rahvaste vaba tahte avaldus.

Kõik hitlerlaste ja nende käsikute laimukatsed Eestis Eestis Nõukogude Sotsialistliku vabariigi sügavalt demokraatliku rahvaliku iseloomu diskrediteerimiseks eesti rahva ja kogu maailma ees on määratud läbikukkumisele, kuna ei saa kummutada fakti, et Eestis NSV loodi 21. juulil 1940. aastal vastavalt täisõigusele Eesti Riigivolikogu suveräänsuse tahteavaldusele, mis väljendas eesti rahva enamuse taht, kes oli valinud Riigivolikogu kõige laialdasema demokraatia alusel.

Nõukogude riik, omades ammandamatu jõuallikana tihedaima seose massidega, saavutas ajaos kiireima ajaga NSVL-i ümberkujutamise võimsaks tööstuslikuks ja kolhooslikuks riigiks. Leninlik-stalinlik industrialiseerimispoliitika seisnes selles, et nõukogude tööstustööd ja teenis ainult rahva ja tema riigi vajaduste jaoks.

NSVL-i rahvuslike varade kasvuga kasvas ka Nõukogude Liidu rahva jõukus. Rahvamajanduse sotsialistlik plaanisüsteem osutus tugevaks, organiseeritaks, eakstseks ja võimeliseks vastu pidama igasugu katsumusi ning tormi. Nõukogude Liidu rahvad demonstreerivad Isamaasõja perioodil kogu maailma

ees nõukogude ühiskondliku korra paremust, kuna selles ei ole kohta eramanduse, isikliku kasu ja rikastumise huvidel. Kogu maailmale on näha stalinlike viisaastakute viil, mis on kindlustanud NSVL-le esikoha Euroopas ja teise koha maailmas tööstustoodangu alal, suutes lühima ajaga ehitada rahvamajanduse ümber sõjaaja kohaseks ja sõja käigus pidevalt laiendada toodangut armee vajadusiks, vaatamata majanduslikult tähtsate territooriumide kaotusele sõja esimesel perioodil.

See, et Nõukogude Liidul on kõrgest arenenud ja võimas tööstus ja et vaenlase ajutine ülekaal tankide, lennukite, miinipildujate ja automaatide hulga poolest, mis tal oli sõja algul, on likvideeritud, on eelkõige Nõukogude Liidu töölisklassi teene.

Meie Kodumaa kaitsevõime kindlustamisel on erakordsed teened nõukogulikul kolhooskorral, mille jõud on eriti silmanähtav sõjaaja rasketes tingimustes.

Meie talupojad, kes rahuliku ülesehitustöö aastail kujundasid ümber mahajäänud põllumajanduse kolhoosliku korra alusel eesrindlikuks põllumajanduseks, avaldasid sõja käigus üldrahvalike huvid e kõrget teadvust. Uue sotsialistliku korra võit põllumajanduses saavutas grandioosse edu. 1913. a. kuni 1940. aastani kasvas põllumajanduse viljakus ligi kahekordseks ja saavutas rekordse teraviljade saagi — üle 7 miljardi puuda. See võimas põllumajanduse viljakuse kasv tõi endaga kaasa kolhoosliku talupoegkonna jõukuse kasvu ning nõukoguliku küla majandusliku ja kultuurilise ühtsuse. Seltsimees Stalin oma aruandes märkis, et vaatamata sellele, et meie maa fašistlikud jõud sissetungi tagajärjel oli ajutiselt ilma Ukraina, Doni ja Kuubani tähtsate põllumajanduslike rajoonideta, varustasid meie kolhoosid ja sovhoosid tõsisemate takistusteta armeed ja maad toiduainetega. „Kui meie armee kolmandal sõja-aastal ei tunne puudust toiduainetest, kui elanikkonda varustatakse toiduainetega, tööstust aga toormaterjaliga, siis selles avaldub kolhoosikorra jõud ja elulisel kolhoosi talurahva patriotism.“ (J. Stalin).

Nõukogude Liidu talupojad näitasid Isamaasõja ajal talurahva ajaloos enneolematult kõrget arusaamist üldrahvalikest huvidest. Ennastalgava tööga rinde abistamiseks näitasid nad, et nõukogude talurahvas peab praegust sõda sakslaste vastu omaenda ajaks, sõjaks oma elu ja vabaduse eest.“ (J. Stalin).

Nõukogude Liidu võitmatu jõud võitluses saksa fašistlike vallutajate

tega seisneb selles, et NSVL on ehitatud töölisklassi ning talupoegkonna leninliku liidu kindlale graniitse alusele, et stalinlike viisaastakute ning põllumajanduse kollektiviseerimise tõttu on loodud selle liidu kindel majanduslik baas.

Lenini ja Stalini partei on omistanud alati suurt tähtsust nõukogude intelligentsi kasvatamisele. Partei ning valitsuse tahtega on loodud riigis suurel arvul instituute, tehnikume, spetsiaalseid kooli. Nõukogude valitsus ei ole säästnud midagi kuluisid selleks, et anda noorsoole haridust, ette valmistada nendest insenerid, tehnikuid, agroomoone, arste ja õpetajaid. Töölise ning talupoegade lapsed on saanud võimaluse saada insenerideks, haritud inimesteks ja seda meie võlgne meile parteile, meie nõukogude korrale. Erilise õitsengu on saavutanud tehnika areng sõja päevil, kus intelligents on andnud kõik oma võimed Kodumaa taotluste teenimisele vihatud vaenlase — saksa fašismi purustamiseks. Kogu sõja kestel ei ole vaenlasele korda läinud ületada meie armeed relvade kvaliteedi poolest. Punaarmee omab nüüd häid lennukuid, suurepäraseid suurtükiväge, lahinguis läbi proovitud tanke ning automaate, milised on valmistatud nõukogude tööstiste poolt Kodumaa tehastes meie spetsialistide konstruktsiooni-de järgi.

Suur organiseeriv, mobiliseeriv osa Nõukogude riigis on bolševikkude parteil, kes on käinud läbi pika kuulsusriikka poeetiajandilise võitluse, et juhib praegu maailma esimest võimsat Nõukogude riiki ja suure Nõukogude Liidu rahvaste võitlust saksa fašistlike röövlivallutajate vastu. Lenini-Stalini partei on Nõukogude riigi suurimaks jõuallikaks. Kõik Nõukogude Liidu rahvad teavad, et bolševikkude partei on aju ja hing kogu selles gigantises võitlu-

ses, mida nõukogude rahvas peab rindel ja tagalas lõppvõidu saavutamiseks vaenlase üle. Bolševikkude partei kehastab rahva mõistust ja taht. Lahutamatu seos rahvaga on bolševikkude partei ja Nõukogude riigi võitmatuse võti. Suure bolševikkude partei juhtimisel, seltsimees Stalini juhtimisel saavutab Nõukogude Liit võidu saksa fašistlik armee purustataks.

Ei õnnestu hitlerlikel lurjuseil ühegi provokatsiooni ega petteli-badusega eksitada eesti rahvast ta sõprade ja vaenlaste suhtes. Ei aita neil mingid naeruväärased maskeraadid ja „protestumitingute“ la-vastused seltsimees Stalini kõne vastu.

Eesti rahva ajaiugu paljude sa-jandite vältel kuni tänase päevani on võitluse ajalugu oma vabasta-mise eest saksa orjastajate jake ja vägivaldalt, kes on püüdnud tule ja verega pühkida maapinnalt eesti rahvast. Eesti rahva võitlust saksa orjastajate vastu on korduvalt abistanud vene rahvas. Eesti rahvas, liidus vene rahvaga ja teie endise tsari-Venemaa rahvastega, on kaua aja jooksul võidelnud tsari isevalitsusliku korra — rah-vaste vangla vastu, mille ustavaks kantsiks olid baltid saksa parunid. Ka praegusel raskel katsumuseajal jätkab eesti rahvas seda traditsioonilist, põist võitlust oma igipõliste verivaenlaste, saksa mõisnike ja kapitalistide vastu, kes katsuvad eesti rahvale ja kõigile rahvastele peale sundida hitlerlikku režiimi, selle reaktioonilise režiimi koopiat, mis valitses Venemaal tsarismi ajal.

Nõukogude Liidu rahvad liidus inglise, Ameerika ja teiste maade demokraatlike rahvastega aitavad Euroopa rahvaid vabaneda hitlerlikust türannist, aitavad eesti rah-vast igaveseks vabaneda fašismi-koleetise painajast.

Major O. STEIN

Alampolkovnik A. Raadik

Polkovnik Lepp

Muljeid vabastatud Orjolist

Mis jäljed on jätanud saksa oku-patsioon Orjoli linnale ja mis on suudetud ära teha pärast tema vabastamist okupantidest?

Need olid peaküsimused, millede eelgitamine oli tehtud ülesandeks meie väikesele delegatsioonile. Rõngi lähenemisel Orjoli oblastile asusime kõik akendele, et jälgida ümbrust. Kogu raudteearne oli täis telegraafitraati, mis lamas igal pool nii suurtes puntrates kui väikestes tükkides. — Sakslased olid taganemisel nimelt kõik tele-graafipostid maha saaginud, kõik telegraafitraadid läbi lõiganud ja kogu raudteeliini õhku lasknud. Lähisime ühe raudteearne küla, a. t. kus kunagi oli olnud küla, praegu aga ainult varemed ja kivi-hunnikud. Sõitsime mööda ka ühest välist, kus vedeles roostes tanke, küll ei veoautosid ja üdse kõiksugust raudteisu. See oli sisse-juhatus sellele, mis me nägime Orjoli linnas. Oma suuremas osas on see nüüd lihtsalt suur ki-vide hunnik: 60% linna ehitustest on purustatud. Fašistid on õhku-laskmisi toimetanud küllma pe-dantsusega — tarvitanud iga maia õhkulaskmisel täpselt niipalju lõhke-ainet, palju oli vaia maia kolme seinaga õhkulaskmiseks, ning alles jätanud maja esikülle, et see oma kokkuvõttes ei matakis kinni tänavat ega oleks takistu-seks sakslaste taganemisel. Selle-pärast, kui alustada liikumist tä-nava algusest ja vaadata piki tä-navat, jääb mulie, nagu oleksid kõik majad terved, sest fassaadid on püsti. Alles maja kohale jõudes näed, et akende asemel on vaid

augud, et esiseina taga on tühi-s. Suurem osa elamuid on õhku las-tud, rääkimata siis selistest hoo-nest nagu elektrijaam, veetorn, kaevud, trammipark, trammiliini sillad, raudteetöö, saunad, haig-lad, koolimajad, muuseumid, laste-kodud, tööstused, leivaküpetus-ahjud, kanalisatsioon, teatrid, ki-nod, ühe sõnaga kõik see, mis on hädatarvilik selleks, et üks linn võiks elada.

Agas vähe sellest, et fašistid lõhkusid ja purustasid, nad ka röövisid, viisid kaasa, mis aga vä-hegi oli kaasa võtmise väärt, püü-des ära vedada koguni kõik vana-raua kuni pekkarpideni. Kui võrd-põhjalikult on teostanud sakslased väljavedu, näeme näit. sellest, et nad on võtnud maha isegi tram-miliini traadi, lõiganud selle tük-kideks ja viinud kaasa. Ja mis kõige kohutavam — nad vedasid „ekspordikaubana“ välja kõige väärtuslikuma — inimesed, ja nimelt kõi-ge eluõulisema osa elanikkon-nast — noorsoo. Nad tegid sed-sama, mis nad teevad praegu Balti riikides ja mis nad teevad norra üliõpilaste-ga. Nii on Orjoli linnast Saksamaale saadetud 20 tuhat naist ja noort tüdrukut, mis moodustab määratu suure protsendi elanikkonnast: enne sõda oli Orjolis 110 tuhat elanikku, kuid linna vabastamisel saksa okupatsioonist oli seal ainult 29 tuhat inimest. Kõige hullem oli aga asi partisaanliikumise ra-ionides, oblasti loodenoelses osas. Brjanski metsade raionis — seal olid fašistid olnud kõige metsiku-mad ja julmema. Nad välisid oma metsiku käitumaksu parti-sanide perekondade peale välja. Nii näiteks metsid fašistid Klein ja rajoonis 4.000 last elusalt kaeviku-

tesse! Praegu on seal väljakaeva-mised käimas ja koostamisel akt sakslaste hirmutegude kohta. Neis rajoonides on lapsi järele jäänud ainult 15—16% ja sedagi ainult selle tõttu, et nad end metsades varjul hoidsid. Enamik asulaid ja linnu selles ümbruskonnas on maha põetatud, nii näiteks on Ka-ratševi linnas 5.000 eramajast järe-le jäänud 102, Mtsenskis 700 era-majast — 15. Novoselies — mitte ühtegi. Ametiasutused ja hooned on kõik hävitatud. Zizdra ja Livno linnad on aga päris maatas tehtud ja nad ei kujuta enesest enam muud kui hiigelsuure ohakate väl-ju, millede vahel mustendavad ainult veel mõned püstijäänud korstnad...

Eriti sallimatud on fašistid olnud kultuuriasutuste suhtes, o'gu need siis pärit nõukogude ajast või va-remast ajajärgest. Mtsenski lähed-al, 13 km kaugusel linnast asub vana,ilus Turgenjevite mõis. Nõukogude aja! restaureeriti see mõis ja võeti erilise hoole alla ta teivana nark selle kuulsate hõbe-daste liikidega ning 5-hektaarilise väljapuuataga. Mõisa ümber ehitati Turgenjevi nimeline kõigile mood-satele nõuetele vastav keskkool. See koht oli oblasti uhkuseks ja kuines ka teiste oblasti elani-kele vaatamisväärsuseks. Sakslased vedasid välja mõisa ajaloolise mõõbi, raiusid maha pargi känd-sid juurest üles viijaruuaia, põletasid kooli ja tegid nõnda selle ilusa kultuurimärgi maatas. Sakslased põletasid kõige suurema heameelega raamatuid, eriti ajaloo-raamatuid. Kuna koolid kui ruumi-kamad hooned olid saksa ohvitse-ride ühiselamuks, kasutasid ohvit-serid kooliraamatuid küttemateria-lik. Mõnesse muuseumi ruumi olid fašistid sisse seadnud hobusetalli.

Kuidas olid inimeste üldised ela-mistingimused saksa okupatsiooni ajal?

Fašistid pressisid elanikkonna käest välja viimse, küll kõiksugu nn. korjanduste kaudu, küll tööjõu näol. Käidi majast majja korjan-duse nime all küll ta veriideid, küll toiduaineid rekviireerimas. Vastu ei pakutud elanikele mitte kui midagi nimelamisväärsust. Üks kord kuus anti paar kilo jahu, aga see oli täiesti juhuslik ja mitte korrapärane; riidevarustust ei saa-dud üldse, valgustus oli lubatud ainult arvetiasutustes ja sakslaste korterites, kütt said ka ainult sakslased. Ohu-ünnakute puhul pu-runesisid aknaklaasid a'atasa ja kla-si polnud kustki saada. Sellepärast võeti elanike akendelt klaasid ära ja anti sakslastele. Elanikud pidid aga müüma oma aknad kinni.

Arstiabi ei antud mingisugust. Eriti oli siin kurb olukord lastega. Kuna linnas möllas difteiriit, aga laste vastuseerumit ei pritsitud, siis oli surevus 100%. Lastel toit-lustamist polnud üldse. Seepärast põevadki 42% lastest sakslaste pä-randusena rahiiti. Möllas p'ekiline tüüfus, levis tiisikus. Küsitlesime, millest siis inimesed elasid? Elasid kuidas keegi oskas, peamiselt küll oma endiste tagavarade müü-gist. Ma tutvusin Orjoli tänaval juhuslikult ühe eesti naisega, kuaaegse Orjoli elanikuga kes muide on pärit Pärnust. (Murre oli ta nimi). Ta oli väga rõõmus, et võis mu'le kui oma kaasmaalase-le oma südant puistata. Ta seletas, et ta oli „ära sõõnud“ kõik oma riided ja jalanõud, üldse kõik, mis ta oli veel müüdnud, ja just selle-pärast, et ta ei olnud tahtnud end saksastega siduda ega nende teenistuses seista. Kui fašistid okupatsiooni ajal veel kuidagi

püüdsid teeselda ja oma tõelist olemust pehmedada, siis tagane-misel tuli nähtavale röövlom tema täies suures. Taganedes võttis sakslane kaasa kõik, mis vähegi sai — inventari, vilja, loo-mad. Loomad, mida ta kaasa ei suutnud vedada, laskis ta maha.

Orjoli vabastati Punaarmee poolt 5. augustil 1943. a. ja kohe koos sõjaväega sammus linna ka oblasti täitevkomitee ning algas oma ülesehitavat tööd. Orjoli oblast oli selle poolest paremas olukorras kui mõnigi teine oblast, et ta ei olnud kunagi täielikult vallutatud, vaid osa idapoolseid rajooni oli ikka Nõukogude valitsuse all. Sellepärast ei tulnud ka Orjoli oblasti täitevkomiteel oma oblasti piiridest lahkuda, vaid selles ainult oma asukohta vahetada, milleks kuines Orjolist 180 km kaugusel asuv Jele'si linn. Siin asusid kõik täitevkomitee osakonnad oma ope-ratiivgruppidena. Komitee oli oma läheda asukoha tõttu ja partisaani-de kaudu hästi informeeritud sellest, mis sündis oblastis vaen-la-se poolel, ja tegi juba aegsasti ettevalmistusi linna ülesehitami-seks, sest oli selge, et fašistid ta-ganemisel lasevad vähemalt tähtsad hooned õhku. Need operatiiv-grupid koostasid ülesehitamistöö paani ning kogusid materjali, sis-seseadide ja instrumente vabasta-tud rajoonide jaoks. Nii näiteks muretses Obleidulise Rahvakomis-sariaadi side operatiivgrupp, mis oli 225 inimest suur, hulk telefo-ni- ja telegraafitraati, telefoniapa-raate, mitu kommutoatorit jne. Oblasti kommunaa'osakonnal oli valmis veevärgi kordaseadmiseks pump, generator ning väike mootor inc. Linna tagasitulekul oli täitevkomiteel kaasas 1 päeva leib linnaelanikele, ja veel nädala-leib (Jätk. 3. leheküljel).

RINDELINN

(Velikje Luki vabastamise aastapäevaks).

Kustumatu kuulsusega katsid
endid eestlased lahinguis Veli-
kije Luki pärast.

"Krasnaja Zvezda"
22. juulil 1943. a.

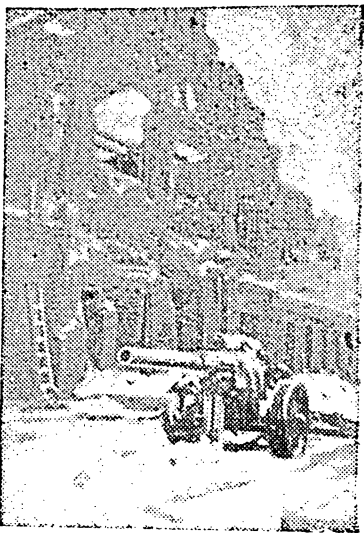
Kuutu õõ. Tumeda taeva taustal
joonestuvad tuhmilt purustatud ki-
vihoone fantastilised kontuurid.
Valitseb vaikus, mida vaid aeg-ajalt
katkestab kalgi talvetuule vingumi-
ne. Näib, nagu oleks kõik unusta-
nud selle vaenlase poolt purustatud
ja põletatud linna.

Ülal õises pimeduses kostab üha
suurenev katkeline ja veniv ulgu-
mine. Tume suurtükilasu mürin,
selle järel teine, kolmas, nüüd tu-
listavad juba kümned suurtükid.
Linna valgustavad sadad tulesäha-
vused. Taevasse lendavad transseeri-
vate kuulide kollased, punased ja
rohelised niidid. Nad põimuvad spi-
raalideks, voolavad pimedade kõrgu-
selt kui eredalt säntendavate helme-
de kaskaad. Linn tõrjub tagasi
vaenlase kallaletungi. Pilvede taga
luurav kiskja tõuseb veelgi kõr-
gemale ja heidab kiresti oma sur-
matoova laadungi alla. Lähiküla
vingumine, pommide kõrvulukustav
plahvatused, tuliste metalliku-
bemele tulevärk.

See on oma valvepostil seisev
linn-võitleja. Aasta tagasi valluta-
sid eesti diviisid ta rünnakuga pä-
rast pingelist lahinguid, mis lõppe-
sid linna täieliku ümberhaaramisega
ja vaenlase meeleheitliku vastupa-
nu murdmisega. Tuul ja vihm üht-
susid purustatud tehaste korpusete
seintel lahingute tahma ja nõe.
Linn jäi oma lahingupostile. Võrd-
lemisi lähedal kulgeb rindejoon.
Ning vaenlane, kes on kaevunud
maasse, raevunud oma liüasaami-
sest, tahab kätte maksta oma alan-
duse eest linna purustatud müü-
ridele. Aeg-ajalt langevad linna
kurjakuulutava vingumisega mür-
sud. Plahvatused vapustavad külma-
d maad, purustavad telliskive.

On möödunud aasta sellest päe-
vast, kui kustusid sakslaste poolt
süüdatud tulikahjud. Sakslased
püüdsid kogu jõust hävitada vana
vene linna. Kuid vigastatud ja täis
haavu, jätkab ta siiski võitlust.
Talvepäikese esimeste lüngus
kiirtega algab tänavail, mis on täis
mürskude ja pommide trehtreid,
elu. Raskesti laaditud autod kihu-
tavad rindejoone poole, tummalt
sammub jalavägi. Selles linnas ei
räägita valjusti. Purustatud müü-
rid ja tulikahjustused säilinud korst-
nad sunnivad vaikima isegi
kõige elurõõmsamail. Iga kivi
ja sadast kuulidest läbipuuritud
puu kutsus kätte maksma mee-
nutab võitlejale, et veel pole
täielikult omandatud arved saksa
röövlitega.

See linn on läinud jäädavalt ees-
ti rahva vabadusvõitluse ajalukku.

Velikje Luki nimega on seotud
mälustused sadade eesti sõdurite
sangaritegudest. Igal tänaval, mis
on niisutatud nende kuuma verega,
on jäädvustatud nende vapruste ja
mehisuse jäljed.

Eeslinnas, mis veel mõni aasta
tagasi uppus kevadel puurlijaade-
de õiteküllusse, on maetud eesti
võitlejad, kes langesid võitluses vi-
hatud vaenlasega. Need, kes jätku-
vad võitlust, säilitavad pühakuldel
mälestust oma lahinguvendadest.
Valgeks lubatud kividega piiratud
kalmud, kollase kruusaga üepuista-
tud jalpteed ja valgeks värvitud
aed tunnistavad armastavast hoolit-
susest langenud sõprade vastu. Siia
tulevad vabadel siimapikudel sõdu-
rid ja ohvitserid. Mehised ja karas-
tatud, ei tule nad siia sellepärast,
et taga nutta langenuid — ei nad
tulevad siia sellepärast, et nad jät-
kavad ühist võitlust selleks, et van-
duda neile — kuni viimse veretil-
gani maksta kätte metsikule vaen-
lasele. Ning lahkudes sõprade kal-
mude juurest viivad nad enesega
südames kaasa leppimatut viha
vaenlase vastu.

Hetkekski ei peatu eesti väeosa-
des pingeline töö. Nüüd pole enam
kaugel sünnimaa vabastamistund.
Kuid igauks, alates sõdurist ja
lõpetades kindraliga, teab, et see
saavutatakse raskeis lahinguis.
Nende vastu valmistuvadki kõik.

Varakult loojub talvine päike.
Ning sealt, kuhu ta äsja kadus
purpurpunasesse uttu, kostab kord
kassav, kord hetkeks nõrgenev kö-
min. See on lääs... Rindejoon. Vars-
ti hakkab see liikuma, veereb sin-
na, kuhu loojus päike.

A. Slutsk.

Velikje Luki, detsember 1943.

Nõukogude-Saksa rindelt

Jätkub Nõukogude Ukraina
hoogne puhastamine saksa sisse-
tungijast. Lisaks suurele läbimur-
dele 1. Ukraina rindel Zitomiri ra-
joonis alustesid 5. jaanuaril pea-
tung 2. Ukraina rinde väed arme-
kindral Konevi juhtimisel. Nõuko-
gude väed murdsid läbi vaenlase
kaitse Kirovogradi suunas. Kolme
päeva jooksul laiendasid meie väed
läbimurret kuni 100 km pikkuselt
ja 40 km sügavuselt, vabastades
seejärel 120 asustatud punkti.
Kirovogradi linn piirati meie väge-
de poolt sisse ja 8. jaanuaril valu-
tati see suur Ukraina oblastikeskus
ja tööstuslinn ning sakslaste kaitse
tähtis tugipunkt. Võitlusis Kirovo-
gradi linna pärast purustati kolm
saksa tanki, üks motoriseeritud ja
neli jalaväediviisi. Kirovogradi vab-
astajaile saluteeris pealinn
Moskva suurtükiväe 20 kogupaugu-
ga 224 kahurist, ja kangelasdiviis-
id said endale aunimetuse „Kiro-
vogradi“.

Põhja pool Kirovogradi piirati
ümber sakslaste suur väerühmitus.
Kuna see keeldus reivi maha pane-
mast, hävitati ta suuremal osal,
ainult vähestel hajunud rühmadel
õnnestus põgeneda.
Kokku tapeti Kirovogradi rajoon-
is 5.—8. jaanuarini 15.000 saksa
sõdurit ja ohvitseri. Sama aja
jooksul purustati meie vägede poolt
293 saksa tanki, 296 kahurit, 40
iseliikuvat kahurit, 121 miinipildu-
jat, 445 kuulipildujat, 94 soomus-
autot ja 978 autot.

Sõjasaagina võeti: 150 tanki, 188
kahurit, 242 miinipildujat, 429 kuuli-
pildujat, 25 soomusautot ja -veo-
kit, 2009 autot, 19 mitmesugust
ladu.
Kirovogradi rajoonis vabastati
meie vägede poolt veel 170 asus-

tatud punkti, nende seas rajooni-
keskused Aleksandrovka ja Ka-
menka-Sevtšenkovskaja.

Pealetung jätkub ka 1. Ukraina
rindel. On vallutatud ligi 400 asus-
tatud punkti, nende seas linnad
Tšudnov, Gorodnitsa, Janušpol,
Ržištšev, Rakitno ning Polonnoje
ja suurel hulgal Zitomiri ja Vinnit-
sa oblasti rajoonikeskusi ning
raudteejaamu. Nõukogude väed on
tuginud Rovno suunas sügavale
läände. On vallutatud Rovno oblas-
ti linn Korets ja rajoonikeskused
Berezno, Klessov ja Ljudvipol.

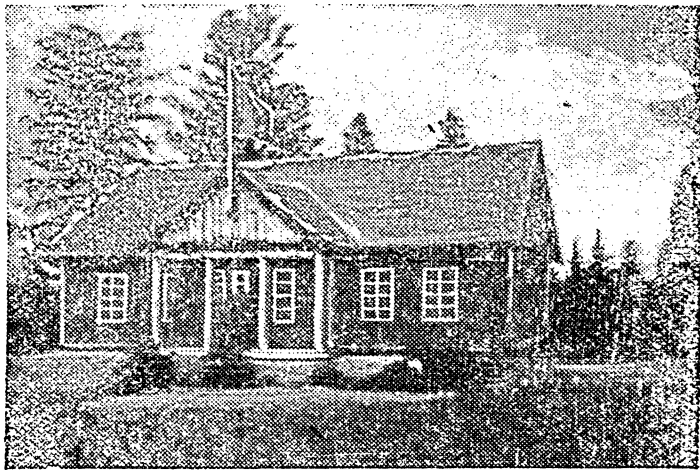
Forsseerinud Slutši jõe, valluta-
sid 1. Ukraina rinde väed 11. ja-
nuaril tormijooksuga Sarnõ linna —
suure raudteesõlme ja sakslaste
kaitse tähtsa tugipunkti Polesje
suunas. Samal ajal vallutati rida
asustatud punkte ja raudteejaamu
ning Rovno oblasti linn Dombro-
vitsa.

Võitlusis Sarnõ pärast võeti meie
vägede poolt 38 suurtükki, 53 mi-
nipildujat, 140 kuulipildujat, 193
autot, 420 veokit, 800 hobust ja
6 mitmesugust ladu. Moskva salu-
teeris vabastatud Sarnõt.

Mõne päeva eest asusid Mozõri
suunas pealetungile Valge-Vene
rindel. Nõukogude väed murd-
sid läbi vaenlase kaitsevööndi ja
vallutasid 70 asustatud punkti, tun-
gides suurte Valge-Vene linnade
Mozõri ja Kalinkovitši alla.

Edela ning lõuna pool Novograd-
Volõnskit vabastamis meie väed
rajoonikeskused Jarun ning Berez-
dov ja 140 asustatud punkti.

Lääne ning edela pool Berditševi
linna ja lõuna pool Belaja Tserkovi
peavad nõukogude väed edukaid
pealetungivõitlusi.

Eesti väeosade poolt ehitatud klubihoone Nõukogude Eestis.

PUNASTE LAHINGU-

LIPPUDE ALL

EDASI LÄÄNDE!

31. detsembril 1943. a. toimus
sm. Allikase väekoondises lahingu-
lippude väljaandmine väeosadele
ja üksustele.

Taevast on kaetud õrnade, valge-
te pilvelaikudega. Puhub nõrk
läänetuul, mis kannab endaga kaasa
kuulipildujate täinat, kahurite
mürsumist ning mürskude plahva-
tusi, mis külvavad surma ning hä-
vingut fašistlikele barbaritele, kes
julgesid rüüstama tulla vaba, õnnel-
likku Nõukogudemaad.

Täpselt kell 15.00 saabub platsile,
kus on üles rivistatud väeosade ja
üksuste lippude vastuvõtu meeskond,
väekoondise komandör kindral-
leitnant L. Pärn üleantavate lippu-
de rivi ees.

Kõlavad käsklused. Orkester
mängib „Internatsionaali“. Lipud
paiknevad väeosade ette. Raportee-
ri polkovnik Allikas. Sm. Pärna
tervitusele kõlab mürisev vastuter-
vitus võitlejate suust.

Algab lahingulippude väljajami-
ne. Oma väeosade ees seisavad,
alates paremast tiivast, üleantava
lipu vastas alampolkovnik Paul, pol-
kovnik Vörk, alampolkovnik Uibo,
major Hannula ja v.-leitnant Sa-
kala.

Sm. Pärn loeb ette NSV Liidu
Ülemnõukogu Presiidiumi määruse
punaste lahingulippude annetamise
kohta üldnimetatud komandöride
juhtimisel olevatele väeosadele ja
üksustele. Komandörid võtavad
lipud vastu. Kogu paraad annab
lahingulippude all pühaku vande ku-
ni surmani kaitsta oma Kodumaad
ja võidelda tema vabastamise eest.

Lühikeses sõnavõtus rõhutab
kindralleitnant Pärn võitlejate vap-
rust lahingutes Velikje Luki al ja
soovib õnne, julgust ja otsustavust
järgnevatel lahingutes.

Polkovnik Raud tervitab väeosi
lippude saamise puhul, öeldes:
„Nende lippudega läheme lõoma
saksa okupante. On aeg vabastada
Balti riigid, nende huugas Nõukogu-
de Eesti.“ Edasi polkovnik Raud
soovib, et eelseisvates lahingutes
väekoondis saavutaks kaardiväe ni-
metuse ja lipu, et selle all mars-
sida meie vanasse kantsi, Tallinna.

Järgneb paraadmarss. Sirgetes
ridades mööduvad kolonnid oma
vähitundest, vastates mürisevate
ja kauakestvate hurraadega nende
soovidele ja õnnitlustele. Ju'gus ja
tahtekindluse avaldub nende üksteis-
võitlejate nägudel, kes oma punase
lahingulipu all, mille esiküljel on
väeosa number ja viisnurk ning
tagaküljel „Meie Nõukogude Ko-
dumaa eest“ ning sirp ja vasar, lä-
hevad peatset vabastama oma
armastatud Nõukogude Eestit.

Ltn. L. Pets

(Algus 2. leheküljelt)

päevad, kuni leivavabrikute korda-
seadmiseni, toodi Orjoli linnale
leib Jeletsist. 4 kuu jooksul on
väge ja väga palju ära tehtud,
eriti arvesse võttes, et linn purus-
tati fašistide poolt suuremal mää-
ral kui seda ette võis näha. Kõr-
gepealt seati ühendusepidamine,
a.t. side korda, seati üles tele-
graafipostid, telefoniliin ja pandi
kohale uued raudteerööpad, sest
sakslane oli rööpad lõhkenega
tekkideks lasknud ja kõveraks
keeranud — üldse tarvitamiskõl-
matuks teinud. Ohendusteede kor-
daseadmise juures oli linnale ja
oblastile abiks sõjavägi — väeüks-
uste remontbrigaadid. Nii nägime
meiegi Orjoli jaamas sõjaväe re-
montrongi mille vagunites olid kõi-
ge mitmekesised parandustöörii-
gad. Neist liikuvatest ja kiiretest re-
montrongidest on vabastatud ra-
joonidel suur kasu ja abi.

Praegu on Orjolis olukord selli-
ne, et linnas areneb kui mitte
just normaalselt, siis ometigi
linnaelu. Niisugused tegurid, mis
linnaelu ise oomustavad, nagu
tramm, elekter, veevärk, pumbad,
on kõik olemas, samuti haiglad,
koolid, saunad, kõige hädavajaliku-
mad tööstused, leivavabrikud, isegi
kino ja teater, kuigi kohandatud.
Enesestki mõistatav — mitte en-
dises ulatuses; linnaelanikel tuleb
oma nõudeid minimeerida vähen-
dada nii kütte, valgustuse kui ka
elamisruumide suhtes.

Kitsas on olukord ka valgustuse
alal — tavalist päevavalgustki on
keeruline saada. Nägime isegi paari
kud, mis olid purkidest tehtud. —
purgid reas üksteise otsas, vahe-
aineks ja siduvaks materjaliks — sav-
i.

Orjolis oli 33 kooli, neist purus-
tatud 21. 12 kooli said osali-
selt viigastada, ja need suudetud
kooliaja alguseks korda seada, nii

et praegu töötab juba 12 kooli;
muidugi kahes vahetuses — neis
koolides, kus on elekter, kella
7-ni, kus elektrit pole — kella 5-ni
lühendatud tundide ja vahetundi-
dega. Et koos koolide hoonetega
hukkus ka kõik koolide inventar,
siis tuli lastel inventar ise kodus
kaasa tuua ja sellepärast on klas-
si pilt väga omapärane — mööbel
koosneb kõiksugu võimalikest ja
võimatutest stiilidest, seal on ta-
buretid, pingid, toolid, kastid.
Tahvid on improviseeritud raud-
plaatidest jne. Tõõnuid see lastel
ei vähenda. Tõsisem asi on aga
juba õpikutega — enamik raama-
tuid on hävitatud.

Lastekodudest on Orjoli oblastis
uuesti korda seadud 21 kodu 4000
lapsele. Enne sõda oli 42 lasteko-
du. Maimimisväärt on, et kõik las-
tekodud suudeti enne sakslaste tu-
lekut koos kogu inventariga süga-
vasse tagalasse evakueerida. Las-
tekodude ehitamine ja korrastami-
ne oli üks esimesi haridusosakon-
na töid sest kodutud ja vanema-
teta jäänud lapsi oli väga palju,
kümneid tuhandeid. Praegu on
kõik lapsed ära paigutatud, kuigi
ruumipuudus on väga suur. Inven-
tari on annetanud ümbruskonna
elanikud, osalt tehtud kohapealse-
te töökodade poolt. Osa inventari
on saanud kingitustena teistest
oblastitest. Eriti hea on ukord
riidevarustuse alal — kõikidel las-
tel on uued kingad ja viidid, sa-
muti pesu ja pealisriided ning
voodivarustus. Sel alal on palju
kingitusi saanud Am.Ühendriigid.
Arvestades aga, et fašistliku valit-
suse ajal lapsed alatoitluse alal
kannatasid ja et tervishoiuosakon-
na andmeid 42% neist põeb prae-
gu rahhiiti ja tuberkuloosi, saavad
nad kõrgendatud leivainormi.
Peale 21 lastekodu on avatud
oblastis veel 8 erilastekodu 1500

lapsele. Need on loodud valitsuse
erimäärusega punaväelaste ja par-
tisanide laste jaoks. Huvitav on
märkida, et peale selle on loodud
veel laste hooldamine eraisikute
abil. 16.000 last on antud eraisiku-
te hooldamisele erilepingu alusel.
Tavaliselt on hooldaja üksikud
vanemad naiskodanikud kolhoosi-
des. Kolhoos annab neile lepingu
alusel 1 puuda leiba lapse peale
kuus, riik aga 50 rubla raha kuus.
Peale selle toetatakse neid valit-
suse kaudu igasugu kingituste
nool. Sellise ühise patronaazi abil
on suudetud ulula saada ja hoole
alla anda tuhandeid lapsi, kes olid
alasti, näljas ja lausa hukkumas.

Haiglastest, mis olid kõik purus-
tatud, töötavad praegu uuesti 1
polikliinik ja 2 haiglat — tiiskuse-
ja sünnitushaigla, kokku 500 voo-
diga. Samuti töötab juba laste-
haigla 100 voodiga. On juba mu-
retsetud 2 röntgenikabinetti ning
vereülekandmisjaam. Linna ter-
vishoiuosakonnal tuli teha mää-
ratus suur töö, et hoida ära nak-
kushaiguste levikut, sest pärast
sakslaste taganemist oli oblastis
peavaru 800.000 inimest! Nende
seas oleksid võinud kergesti valla-
duda taudid, kuid tervishoiuosak-
ond organiseeris kiiresti igasse
külla aktiivsematest kolhoosiku-
test tervishoiukomitee. Samuti or-
ganiseeriti desinfektsioonikambriid,
kust kõik inimesed koos nende va-
rustusega lasti läbi. Muidugi olid
need desinfektsioonikambriid väga
primitiivsed — telliskivist kambr,
mille sees aurukatlane üks bensiin-
nivaat — nii ühte kui teist oli
külalt saada; — telliskive sai pu-
rustatud majadest, vaate jäi maha
tranevalt sõjaväelt — aga need
primitiivsed esemed täitsid täiesti
oma otstarbe ja selle radikaalse
abinõu tarvituselevõtt hoidis ära
haiguste leviku, mis sakslaste ajal

oli juba ähvardavalt maad võtnud,
nii et pealiskalt tüüfust oli oblastis
ette tulnud 6.000 juhtumil.

Et vabastatud rajoonides pärast
sellist laostamist üldse nii ruttu
elutingimused võivad paraneda, see
on võimalik ainult sel teel, et ter-
ve riik, terve Nõukogude Liit sel-
lest ülesehitamisest osa võtab. Ja
nii see ongi. Igal vabastatud ob-
lastil on oma šellusoblastid, kes
on enda peale võtnud kannatada sa-
anud oblasti varustamise ja abista-
mise. Orjoli oblastil on šellusob-
lasteiks Kazahstan ja Tatarski Au-
tonoomne Vabariik. Neilt on Orjoli
oblast saanud väga palju abi. Ok-
si lastekodud on saanud riidekaupu
500.000 rubla väärtuses, on saade-
tud koolide ja lastesõime sisus-
tust, kantseleide sisustust, kirju-
tusmasinaid, töökodade sissesea-
deid ühes vajalike spetsialistidega,
jahuveskite sisseseadeid, kariloo-
mi, toiduinemeid, veovahendeid jne.
Tatarsis on praegu väljasaatmiseks
valmis 300 vagunit kariloomade,
hobuste ja muu varandusega Or-
joli oblasti jaoks. Samuti on saat-
nud kõiksugu materiale Pensa ob-
last, kuhu omal ajal palju asutus
Orjoli oblastist evakueeriti. Raha-
lise toetusega abistab vabastatud
oblasteid muidugi valitsus, Ülelii-
duline RKN. Nii määras ta Orjoli
oblastile 1943. a. (s. t. 4 kuuks)
19 milj. rubla majanduse ülesehi-
tamiseks. Erasektorile on välja an-
tud suuri kredite, nii on Orjoli
eramajade ülesehitamiseks linnas
antud 10 milj. rubla 7-aastase
tähtajaga. Ülesehitustöö soodusta-
miseks ja kiirendamiseks ei nõuta
asutustelt esimestel kuudel üdse
mingit eelarvet, vaid ainult faktili-
ste kuude eesitamist. Samuti on
keskus aidanud ka transpordi, saa-
tes kohale autosid, sest eriti
transpordi alal on asjad kurvad.
Mõnesse maakonda on jäänud alles

vaid 30 hobust! Samuti on saade-
tud kaadreid igaft alalt ülesehi-
tustööde läbiviimiseks. Oblast sai
120 arsti, 250 õpetajat ja hulga
inseneri, kes selleks spetsiaalselt
Punaarmee demobiliseeriti ja kes
olid hädapärast vajalikud.

Milliseid järeldusi tuleb teha Or-
jolist saadud muljetest?
Esimeseks, tuleb suhtuda meie taga-
siminekusse Eestisse täiesti kainelt.
Oma mõtetes olme harjunud ku-
jutama Eestit nii, nagu me teda
nägime sealt lahkudes. Need loot-
used võivad aga põhjalikult nur-
juda. Juba praegu veab sakslane
Balti riikidest välja kõike väärtus-
likku, sealhulgas ka inimesi. Võib-
olla tabab meie linnu sama saatust,
mis Orjoli, võib-olla o'eme õnneliku-
mad, — kõik see on o'leneb nii palju-
dest as'oludest, et meil on seda
raske ette aimata. Kuid valmis
peame olema ka kõige halvemaks
ja see valmisolek peab peegeldu-
ma juba meie praeguses, etteval-
mistustöös, peab välenduse leidma
meie võitlustahtes võita raskusi.

Ja teiseks. — Orjolis nähtu ja
kuuld põhjal on tekkinud kindel
veendumus, et olgu tagasiminekul
o'ukord Eestis nii kohutav kui ta-
hes — meie ei ole üksi ja oma
vennasrahvaste abiga saame üle
ka kõige halvemast.
Sakslased lõikavad okupeeritud
maalt taganedes läbi kõik selle
maa elu tuiskooned. Kuid nad
unustavad, et Nõukogude Liidus ei
ole nad suutnud ega suuda kunagi
surmata Nõukogude Liidu e'u pea-
tuksont, sellepärast, et nad ei
mõista, milles see tuiskoon peitub,
nad ei tea, et selleks tuiskooneks
on tõsine ja kindel sõprus Nõuko-
gude Liidu rahvaste vahel.

ALICE HABERMAN

RAHVVAHVAAL nr. 2
Lk. 3. 14. jaanuaril 1944. a.

Suurte loodusvarade, subtroopiliste kultuuride, aegade ja viinamarjade Gruusia jätkab sõja ajal pidevalt oma põllumajandustoodangu tõstmist. Sõja jooksul suurendati külvipinda 80.000 hektari võrra, mis on väga oluline saavutus, arvestades Gruusia NSV väikest pindala. Külvipinna suurendamisega käis kaasas visa ja väsimatu töö pinnase viljakandvuse tõstmiseks. Tulemuseks oli viljakuse tõus kogu vabariigis keskmiselt 1,5 tsentnerit hektari kohta. Gruusia NSV andis riigile 1943. a. 18.500 tonni rohkem leivavilja kui 1940. a. Gruusia kolhoosnikud ei piirdunud aga üksnes kohustuslike normide täitmise-ga, vaid andsid riigile üle plaani veel 524.000 puuda vilja.

Samasuguse tõusu tähe all töö-tavad Gruusia vilunud karjakasvata-jad. Sõja jooksul on kariloomade arv Gruusia NSV-s kasvanud 620.000 pea võrra, neist 120.000 sarvlooma. Pidevalt tõuseb subtroopiliste kultuuride — tee, sidrunite, apelsini-de ja viinamarjade tootang. Rohelise teelehti anti riigile 1943. a. peagu 10.000 tonni rohkem kui enne sõda. Vaatamata sellele, et 1941/42. a. kõ-va pakane kahjustas sidrunistandusi, oskasid vilunud aednikud saavutada mõõdukat aastast rikkalikku lõikuse — üle 400 miljoni sidrunvilja. Hinnates Gruusia NSV põlluma-jandustööliste suuri teened riigi ees autasustas NSVL Ülemnõukogu

Presidium tervet hulka Gruusia väljapaistvaid inimesi põllumajandu-ses. Autasustatule seas on Gruusia mitmete kuulsate kolhooside esimehi, nagu Ordžonikidze nimeline or-denit kandev kolhoos, mis on kolm korda võtnud osa üleilidulise põl-lumajandusnäitusest. Autasustatule seas on eesrindlikke traktoriste, kelle töö on taganud põldude vil-jakuse, lihtsaid põllutöölisi, nagu kolhoositar Hadžar Kakabadze, kes on oma kätega korjanud 11.000 kg teelehti, töötades nõnda välja 1.087 päevnormi, põllumajanduslikke spet-sialiste, parteitöölisi jne. Innustatuna õiglasest tunnustu-sest asuvad gruusia tublid põllutöö-lised algalval aastal uue visadusega ja hooga töö kallaale.

Blindaažis põleb kuusk. Väike, kuid ikkagi värsket metsalõhna hõljutav. Küünalde aset täidavad sõjamehe leidlikkusega padrunest meisterdatud väikesed lambikesed. Läbi lahingute tule kantud ja säilinud gitarr manab esile viisi kodu-randadest, ootavast neust ja sala-jasist südameigatsust. On aasta viimane öö. „Keskaam, pa'un õige kella-aeg!“ — „11.50!“ Veel kümme minutit seda aastat, mis tõi põhjaliku murrangu Suures Isamaasõjas, vajutas saksa juba tühje põlvele. Liginib uus aasta — 1944. — meie lõpiku võidu aasta, kus vaenlane ei ole enam ühel ega kahel põlvel, vaid — lõõdult, lõpi-kult mahamurtult meie ees. Viimased minutid veerevad. Ja siis on saabunud viimaks silma-piik, — sekundinäitaja astub vii-mase sammule... — Head uut aastat! Tühjendame oma sõjamehepeek-reist uusaasta vastuvõtu-viina. Väl-jas muutub kahirimürin üha inten-siivsemaks. Jookseme õue. Pilvine taevast on üle külvatud sademe-tesajust. Kõik helendab ja sänta-dab. Ohku sööstavad punased ja valged raketid. Leekkuulide tule-joad vehklevad taeva all. Projekto-

rid saadavad oma kiirteviirke plõve-desse. — Uus aasta on saabunud saluut rindell Rinne saluteerib algava võidu aasta puhul. Kaugusest kostab uljast laulu ja hurraa-hüüdeid. Ja ikka uusi ja uusi tulekimpe sõhvat-taevasse. Siseneme uuesti onni. Heiseb te-lefon. „Head uut aastat! Võlke vastu väeosa komandöri tervitust!“ Telefonist loeb ette tervituse väeosa ohvitseridele, seersantidele ja reameestele. „Töotame, et me lõõme 1944. aastal purustavalt röövvalutajaid ja vabastame täielikult Nõukogudema-püha pinna. Töotame, et viime 1944. aastal võidukalt lõpule võit-u-se eesti rahva põliste vaenlaste vastu! Elagu 1944. aasta — Nõu-kogude Liidu võidu-aastal! Elagu Punaarmee geniaalne väejuht seltsimees Stalin!“ Kahurid mürisevad. Läänetaev lõõb järjest valgemaks. — Seal algab rünnak — uude aastasse, rünnak vaenlase lõpikuks purusta-miseks ja teerajamiseks uuele ning hoogsale Nõukogudema ülesehitu-sele.

Ralf Parve

Evakueerunute tööst ja elust Partei- ja nõukogude aktiivi kursuse lõpu lävel

Partei- ja nõukogude aktiivi ette-valmistamise ja taandamise kuue-kuuline kursus, mis aastas tööd juuli keskpaiku, seisab lõpu lävel. Suurem osa kavas ettenähtud õppe-aineid on juba läbi võetud. Vana-aasta viimaseil päevil tegi ENSV RKN Esimehe kt. sm. Sepre algust kursuse viimase ainega „NSV taasehitamise küsimusi“. Seda tööd jätkavad praegu ENSV rahva-komissarid vastavalt oma erialale. Kursuse töö kogu õppeperioodi kestel oli väga piiratud ja õpi-tase näitab pidevat tõusutendentsi. Kohe pärast õpingute agust astusid kõik viis õpperühma oma-vahelisse sõltuvustlikku võistlusesse, mis peagi aienes 100%-iseit inivi-duaavõistluseks. Vendi hiljem sö-miti võistlusõpingud ka teiste Jęgorjevski Eesti Oppekombinaadi kursustega. Hooltsa töö parimaks näitajaks on eksamite tulemused. Eksami kesk-mine hinne NSVL ajaoson 3,8, NSVL ja ENSV konsiitutsioonis 4,0, sm. Stalini raamatu „Suurest Isamaasõjast“ õppimisel saavutas kursus keskmise hindena 4,1, kapi-talistlike maade ja NSVL poliiti-ees ja maandusegeograafias 4,4. Ees seisab veel kursuse põhaine —

marksismi-leninismi eksam, mille perspektiivid, arvestades seminar-de kokkuvõtteid, on head. Kursusel on rida eesrindasi, kes kõrgis lõppenud õppeaineis õiendasi eksamid ja kased hindale väga hea. Parim rühm on V rühm, mis koosneb suurena eehandusega seitsmestest. Selle rühma välja-paistvamad on sm-d Soovik, Kur-vit, Tibar, Rammu, Aru, Kivimees, Seesmaa, Raim ja Kipper, I rüh-mas Isamaasõja invaliid sm. Leoni, sm-d Orgse, Esingui, Vaiter ja Sa-monov, II rühma „talad“ on sm-d Seljamaa ja Karusaar, III rühma esiridades sammuvad Isamaasõja invaliid ordenikandja sm. Kaiste, sm-d Grudnika, Treberg ja Isamaasõja invaliid sm. Riismantel, IV rühmas seisab esikohal sm. Paimets. Suurt edu on saavutanud ka sm-d Vahesalu, Leemets ja Järvesa-lu. Oppeaja kestel on kõik kursusta-dest tubasti edasi arenenud, kuigi paljud väiksema eehanduse tottu ei jõudnud parimate ridadesse. Tänuväärne töö õppeainete läbi-töötamisel, eksamite ettevalmistami-sel ja nõrgemate seltsimeeste jä-releaitamisel tegid rühmade vane-mad sm-d Soovik, Orgse, Karusaar,

Riismantel, Paimets ja rühmade partorgid. Hoogsa õppetöö kõrval võtsid partei- ja nõukogude aktiivi kur-suslased innukalt osa Oppekombi-naadi ühiskondlikest ja setskondi-kest üritustest. Juurviljake, dri, pesu-köögi ja teiste õppeasutuse korval-hoonete ehitamisel ning puude ja toiduainete kolhoositoetamisel lan-gub neile lõviosa. Siin on silma-paistvamad töötajad sm-d Vaalberg, Paimets, Leesaar, Karm, Toom jt. Kombinaadi isetegevuse kandvateks jõududeks on sm-d Seesmaa, Gross, Paabut ja Tibar. Tanu kursantide püüdlikkusele, lektorite tõsisle suhtumisele oma õppeainesse ja kursuste juhataja sin. Lantakannara hoolitsusele kur-suslaste ja lektorite eest, suutis kursus täiel määral tähta talle pandud ülesande — kasvatada Nõu-kogude Eestile tublisi kaadreid. Veel mõned paevad ja Jęgor-jevski Eesti Oppekombinaat avab järjekordseks pereheitmiseks oma ukseid. Värsked lõpetajad sirduvad neie määratud töökohtadele, et rakendada praktikas õpitud teadmi-si ja vabastada ruumid järgnevaie kursusele.

J. Kipper

ÜHEST ISETEGEVUSÕHTUST

8. jaanuaril s. a. korra'das ENSV Jęgorjevski Oppekombinaadi kau-banduskadrite ettevalmistamise kursuse kunstilise isetegevuse õhtu. Ettekanded õnnestudenamikus hästi. Esimese hea palana esitati massettekanne „Mustlas-a-ger“, mil-le lavastas sm. A. Kaare. Ette-kanne tantsude ja lauluudega õn-nestus hästi, kuid hämaras lava-valgustuses jäid varju kostüümid. Hästi esines ka kursantide mees-koor, kandes ette sm. O. Veei ju-hatusel kaks laulu — A. Läte „Ma-lehang“ ja G. Ernesaksa „Eidera-tas“. Publiku nõudmise esitati lisa-

palana veel R. Pätsi „Meeste laul“. Ohtu tõmbenumbriks kujunes sm. A. Kaare dramatiseering „Vabas-tus“, mis oma aktuaalse sisuga ja naitleiate meisterliku esinemisega tõmbas kuulajaskonna täielikult kaasa. Dramatiseeringu esimese puii tegevuse sündmuskohaks on Punaarmee eesti rahvusväeosa, tei-ne piit mängib okupatsioonae-gses Tallinnas ja kolmas piit-on viidud Tallinna okupatsioonivägedest vabastamise siinapiiku. Dramatisee-ringu autorie sm. A. Kaareie anti kaubanduskursuste direktori sm. R. Aviku poolt preemia kuustipen-

diumi suuruses. Üldse esitati õhtul rohkelt kursantide omaloomingut, mille paladest sisult ükski ei lan-genud madalale tasemele. Rohkesti vaeva nägid kunstilise isetegevuse õhtu korra'damisega kursandid sm-d J. Rohelmäe, A. Kaare, O. Veel, E. Altoja, L. Schön jt. Kõnalisena viibis isetegevusõhtul ENSV Põlutoo Rahvakomissar sm. G. Abels. Üldiselt tunnistati õhtu publiku poolt kõikidest senioluist parimaks.

V. Kaskjärv.

ENSV Riikliku Kirjastuse 1944. a. töökavast

Eesti Riiklikul Kirjastusel on 1944. aasta kavas eekõige rida ilukirjanduslikke teoseid meie auto-reilt. Ilumisel on J. Käneri teine Isamaasõja-aegne luuletuskogu „Vi-ha, ainult viha“. Peale se-e on Känerilt oodata näendit, E. Hii-reilt on ilumisel luuletuskogu „Võidule!“ mis sisadab peale võitluslaulude ulatuslikumalt varse Nõukogude sangarikust töötaga-last. J. Barbarus ja M. Raud ka-vatsevad aasta jooksul jõuda val-mis uute värsipõimikutega. A. Ja-kobsonilt ilmuvad novellikogu ja üks pikem jutustus. J. Semperit on oodata peale novellikogu ka näi-dendit tänapäeva teema. Novelli-kogu on kavas ka Paul Keerdol. A. Hinit on kirjastamisel novelli-kogu „Metshaned“. Koguteosest „Sojasarv“ on ette nähtud taas neli numbrit. (Mõõdukat aasta „Sõja-sarve“ neljas number ilmub neil päevil).

Ilukirjanduslikest tõlkeist on valmimas Kononovi „Jutustused Leninist“ ja Gorbatovi „Alistuma-tud“ („Tarassi perekonna“ järg). 1944. a. kavas on ka Solohhovi Isamaasõja romaan „Nemad võitle-i-d isamaa eest“. Kirjastusel on kavas 1944. aasta jooksul avaldada umbes 13 a-gu-pärist brošüüri meie autoritelt. Nõnda on valmimas N. Karotamme artiklitekogu „Surm saksa okupanti-dele!“ ja K. Taevi „Lydia Koidula“. Prof. H. Kraus kirjutab teemadel „Venelased ja sakslased eesti rah-va minevikus“, ja „Lühike ülevaade kodanliku Eesti arengust 1918.—1940. a.“ E. Päll käsitleb materjale

kõnede ning ettekannete jaoks Isamaasõjast, O. Sepre — taasta-mistöödest vabastatud maa-aladel. H. Alilikalt on kavas brošüür „Hitlerlased — saksa plutokraatia ketjkoerad“, V. Tellingil „Lenini-Stanni rahvuspolitiika ja NSVL rah-vaste sõprus“. 1944. a. kavas on ka mitmeid spetsiaalseid käsiraamatuid — pea-miselt ametiühingute ja spordiküsi-muste kohta ja töökebrošüüre. Emakee-se koolikirjanduse hanki-miseks on koostamisel ja ka juba ilummas rida õpikuid — J. Seien-talilt lugemisraamatud algkoolide jaoks, eesti keele grammatika ja eesti kee-e süntaks. J. Känerilt valik eesti luulet koolidele. Peale nende ilmuvad loodusteaduse, füü-sika, keemia, geograafia, botaanika, zooloogia, ajaloo ja vene keele õpikud.

Hitlerlased kihutavad Eesti, Leedu ja Läti nõukogude vabariikide naissoost elanikkonna sunnitööle. Hitleri okupatsioonivõimud Eestis, Leedus ja Lätis kihutavad sunni-tööle naisi. Saksa fašistlik a-ja-elt „Deutsche Zeitung in Ostland“ on avaldanud korralduse, mille järgi eesti, läti ja leedu naised on ko-hustatud töötama seal, kuhu või-mud neid määravad, arvestamata seda, kas neil on väikesi lapsi või mitte. Eesti, läti ja leedu naisi sun-nitakse töötama ilma puhkepäeva-da ja pühadeta. Ainult neie nais-tele, kellel on väikesi lapsi, antakse hitlerlaste korralduse kohaselt üks vaba päev kahe nädala kohta.

Meistermaletaja R. Pruuni malesimutaan

7. jaanuaril korra'das ENSV Kehakultuuri ja Spordi Komitee ENSV Rahvakomissaride Nõukogu tööta-ja-tele ma-esimultaanseansi meisterma-letaja R. Pruuniga. Pärast 2¼-tunnist mängu ku-unes taga järg — 15 võitu, 3 kaotust, 0 vii-ki. Osavõtjaid oli 18, nendest ena-mus tugevaklassilised maletajad.

Võitjateks osutusid sm-d H. Ha-berman, dr. A. Reiman ja G. Puis. Südi vastupanu malemeistrile aval-dasid ka sm-d Post, Tambiev jt., kuid pidid lõpmängus vähese po-sitsioonitundmise tõttu alistuma. Esmakordne sellelaadiline üritus äratas RKN töötajate huigas suurt huvi malespordi vastu. Tekkis kohe kavatsus korraldada lähemal ajal uus malesimultaan suurema arvu osavõtjatega. Samuti hakkab sm. R. Pruun andma malehuvilistele konsultatsiooninaiduse.

Sm. R. Pruun on pikemat aega kuulunud meie maletajate parimiku hulka ja külastanud eesti rahvus-meeskonda kuuludes 1937. ja 1939. a. Müncheni ja Stokholmi ma-eolümpiaadi. Väikmaes on ta püsinud Eestis pidevalt teisel kohal. Nüüd on sm. R. Pruunil jälle võimalus süveneda oma erialasse, saades rikkalikke kogemusi mängi-des, NSVL maletajatega.

E. Issak, spordimeister

HITLERI „STRATEEGIA“

Saksa fašistid vabandavad oma praegust taganemist sooviga väsitada Punaarmeed.

J. Jõnsoni karikatuur

Hitler: „Mida kiiremini jooksin, seda rutem väsivad Nõukogude väed.“

Eesti Raudteevalitsuse teadaanded

Kõiki raudteelasi-eestlasi, kes töötasid Eesti ja teistel NSVL raudteedel või praegu töötavad ja soovivad pärast Eesti NSV vabas-tamist töötada Eesti raudteel, pa-u-takse esitada enda kohta koos lühikese elu-lookirjeldusega järgmised andmed: 1) perekonnanimi, ees- ja isani-mi; 2) sünniaasta, -kuu, -päev, -koht; 3) rahvus; 4) parteilisus (mis ajast); 5) viimane töökoht ENSV-s; 6) praegune töökoht; 7) eriala; 8) haridus (märkida eraldi üld- ja eriharidus); 9) keelte oskus (märkida, milliseid keeli os-kab täielikult ja milliseid osak-selt); 10) soovitatav tööala. Sooviavaldused esitada viivitama-tult aadressil: rop. Moskva, HKIC, Новобасманная 8, комн. 512 Реввакогруппа В. Пауль.

1944. a. korra'datakse kursused eesti raudteelaste ettevalmistami-seks. Kursused toimuvad konduktori, roopaseadja, rongiseadja, sidemontööride, telegrafistide, raamatupidajate, kontoriametnikkude, vedurijuhtide abide (põutav IV jär-gu lukusepa kutse), vedurikütjate, treialite ja vanemate teetöölise tööaladel.

Kõiki ENSV-st evakueerunuid kui ka teistes liiduvabariikides elavaid eestlasi, kes soovivad astuda Eesti raudteele tööle ja osa võtta neist kursustest, palutakse teatada enda kohta koos lühikese elu-lookirjeldusega järgmised andmed: 1) perekonnanimi, ees- ja isani-mi; 2) sünniaasta, -kuu, -päev, -koht; 3) rahvus; 4) parteilisus (mis ajast); 5) viimane töökoht ENSV-s; 6) praegune töökoht; 7) eriala; 8) haridus (märkida eraldi üld- ja eriharidus); 9) keelte oskus (märkida, milliseid keeli os-kab täielikult ja milliseid osak-selt); 10) soovitatav tööala. Sooviavaldused esitada viivitama-tult aadressil: rop. Moskva, HKIC, Новобасманная 8, комн. 512 Реввакогруппа В. Пауль.

«РАХВА ХЯЛЪ»

Орган ЦК КП(б) Эстонии и Советов депутатов трудящихся Эстонской ССР

Москва, Собинковский пер. 5.

Toimetuse kolleegium

Aasta saksa vägede purustamisest Stalingradi all

Aasta tagasi, 2. veebruaril 1944. a. lõppes suurim lahing sõdade ajaloos, nõukogude vägede kangaslik heitlus Stalingradi pärast. Võitlus Stalingradi pärast oli raskemaid katsumusi, mida Punaarmee on talunud võitluses saksa fašistide vastu sissetungiatega. Ole viie kuu möl- las hiiglaslik lahing, seninähtamatu oma mõõtmetelt ja ägeduselt. Tun- gides Volga-äärsetesse steppidesse oli sakslastel suur ülekaal. Nad ka- yatsesid juba 25. juuliks vallutada Stalingradi ja haarata siit Moskvat

idast, anda talle lõök selja tagant. Volga kantsi saatus näis rippuvat juuksekarva otsas. Kuid Punaarmee relvade hiilgav võit oli väärikaks lõpuks legendaarsele Stalingradi epopöale. Tegutsedes Stalingradi strateegia plaani järgi piirasid meie väed vastase ümber ja hävitasid ta Stalingradi lähedal. Ainuski saksla- ne ei pääsenud minema Volga- äärsetest steppidest. Vange võeti 91.000 sakslast, nende seas üle 2500 ohvitseri ja 24 kindralit. Kaotus Stalingradi all tähendas saksa armeele loojangu algust. Hit-

ler ise oli sunnitud kuulutama Sak- samaale kolmepäevase leina. Stalin- gradi all algas nõukogude vägede katkematu võidutee. Sealt peale on võitlusinitsiatiiv raugematult Puna- armee käes. Võitlus Stalingradi pä- rast — see on kogu meie võitluse võrdkuj. Samuti nagu Stalingradi epopöa ajal, algasime ka vabastus- likku Isamaasõda rasketes kaitse- lahinguis, ning samuti nagu Stalin- gradi all, lõpetame selle võitluse vaenlase täieliku purustamisega, nõukogude relvade hiilgava trium- figa.

Sakslaste massmõrv Katõni metsas

Kevadel 1943. a. hakkas Hitleri propaganda levitama aiatut laimu Nõukogude Liidu kohta, nagu oleks 1940. a. kevadel Smolenski rajoonis nõukogude organite poolt mas- siliselt maha lastud poola ohvitse- re. Nõukogude Informbüroo paljas- tas tookord jalamail selle sakslaste salakavala mahhinatsioonini. Nimelt püüdsid hitlerlased oma sõjalis-polii- tilise olukorra halvenemise mõjul kasutada nende endi poolt teosta- tud roimi provokatsioonina, et äs- sitada maailma avalikkust arvamist, eriti aga poolakaid, Nõukogude Liidu vastu.

Kohe pärast Smolenski vabasta- mist Punaarmee poolt alustas Era- korraline Riiklik Komisjon Katõni küsimuse uurimist. Kohapealsete elanike tunnistuste ja arstliku eks- pertiisi põhjal on selgunud hitler- laste kuritöö käigu üksikasjad. Ko- misjon avastas Katõni metsast masshauad, kus oli ligi 11.000 poola sõjaväe mundris laipa.

Poola sõjavägede laagreid ei jätud jõutud õigeaegselt evakueeri- da ja nii vangid kui ka osa val- vureid sattusid Smolenski rajooni langemisel sakslaste kätte vangi.

Arvukad kohapealsed elanikud tõendavad, et poola sõjaväe oli näha Smolenski ümbruses veel kuni 1941. a. septembrini. Mahalastute juures on leitud dokumente datu- miga 1940. a. lõpust ja isegi kuni 1941. a. juuni lõpust. Kohtuarstlik ekspertiis tegi laipade seisukorra põhjal kindlaks, et sõjavangid olid tapetud 1941. a. septembri ja det- sembri vahel. Nõnda on objektiiv- sete andmete põhjal määratud kind- laks sakslaste poolt teostatud massmõrva aeg. Arvukad tunnistajad räägivad, kuidas sakslased korral- dasid põgenenud poolakale haaran- guid, mis lõppesid järsku 1941. a. sügisel. Opetajanna Sašneva varjas enda juures saksa laagrist põgene- nud poolakat Josef Loekit, sama Loekit, kelle nimi hitlerlaste poolt avaldatud nimekirjas figureerib „mahalastuna bolševike poolt 1940.

aasta kevadel.“ Professor Bazilevs- ki tunnistus, sakslastele koos põ- genenud Smolenski linnapea reetur Mensagini mahaõustatud bloknoot ja ümberkaudsete elanike jutustused näitavad, et elanikkond teadis saks- laste teoksilõvest kuriteost. Inim- mesed, keda sakslased kasutasid oma nurjatu laimukampaania jaoks, jutustavad nüüd, missu- guste abinõudega gestapo meilt pigistas välja soovitatud „tunnis- tused“ ja vedas vigaseks piinatud rauku ning äraostetud reetureid kõ- nelema „poola delegatsioonidele“. Komisjoni teinud tunnistusi kolm kohapealset elanikku, kes teenisid kõõgiteenijana saks- laste mn. „537. kõõgiteenijana staabis“. See staap asus Katõni metsas ja tegeles poola sõjavangi- de hukkamisega. Staabi eesotsas seisid üleleitnant Arnes, üleleit- nant Rext ja leitnant Hott. On tehtud kindlaks, et sakslased ei lasknud maha üksnes neid pool- kaist sõjaväe, kes asusid Katõni metsas, vaid vedasid siia ka teis- tes kohtades mahalastute laipu. Val- mistudes oma provokatsiooniks laskid okupatsioonivõimud hauad uuesti lahti kaevata ja võtta van- gide taskustest dokumentid ning esemed. Seejuures kasutati 500 ve- ne sõjavangi, kes pärast seda hu- kati.

Hitlerlastest mõrvarid pole suut- nud kõigist pingutustest hoolimata varjata oma kuritegu. Gestapolaste käsi, mis määtses Krasnodaris, Harkovis ja Smolenskis on ikka üks ja sama, ja selle „käekiri“ tun- tud. Kuritöö Katõni metsas ootab kätemaksu ja see läheneb. Veelgi reljeefsemaks on aga muutunud Poola valitsuse häbitav osa Ka- tõni loos. Aktiivse osavõetuga nõu- kogudevastast laimukam, ania- st on ta toetanud poola rahva timu- kaid. Suunates reetlikku hoopu Nõu- kogude Liidu pihta, kes peab rak- ket võitlust maailma rahvaste vastaja Hitleri Saksaama vastu, on ta tekitanud määratud kahju ka Poolale.

Punaarmee puhastab Stalingradi

Uusi autasustatud eesti väeosades

Väejuhatuse lahingülesannete eeskujuliku täitmise eest võitluses rindel saksa fašistlike vallutajate vastu ja seejuures ilmutatud vap- ruse ja mehisuse eest autasustati NSV Liidu Ülemnõukogu Presii- diumi nimel meie väekoondise oh- vitseri, seersante ja võitlejaid.

Punase Tähe ordeniga autasustati:

leitnant Arnold Praats, vanemseer- sant Arnold Sida, leitnant Vassili Puzeitski, vanemleitnant Aleksander Vernik, vanemseersant Oleg Olesk, jefreitor Friedrich Rosin, punaväe- lane Ahto Rani, vanem Nikolai Vool, vanemleitnant Nikolai Kos- tenkov ja leitnant Peeter Suu.

Kuulsuse III järgu ordeniga autasustati:

jefreitor Vassili Filippov ja puna- väelane Alfred Kuinberg. Medaliga „Vapruse eest“ auta- sustati 52 võitlejat, nendest 30 sm. Lepa väeosast. Medaliga „Lahingu- liste teenete eest“ autasustati 90 võitlejat.

Isamaasõja II järgu ordeniga autasustati:
leitnant Peeter Zaitsev, vanemleit- nant Abram Kann, nooremseersant Sergei Skorodumov, vanemleitnant Heinrich Kronberg ja major Vladi- mir Miller.

Valmis uus koksipatarei

Nõukogude Liidu tagala kange- laslike töötajailt saabub järjest tervitustelegramme sm. Stalinile, kus teatatakse oma uutest töösa- vutustest. Nii teatavad Ehituse Rah- vakomissariaadi trusti nr. 16 ehitajad ja montöörid uue võimsa koksipatarei ehituse lõpetamisest, kus- juures selle tööterakendamise- võtsid aktiivselt osa Gubani Lenini ordeni koksikeemilise tehase koksikeemikud. Patarei on ehitatud tervenisti kodumaistest materia- lidest, mis suurelt osalt tööletud ko- hapeal. Asjavalminud teine sõepatarei suurendab tehase võimsust kolme- kordsest ning laiendab tunduvalt koki ja must- ning värvilismetall- lurgia keemiliste produktide toot- lusbaasi ning kogu keemiatööstust.

„Nõukogude Eesti laul“

Eesti NSV Rahvakomissariide Nõukogu juures asuv Kunstideva- litlus kuulutab välja võistluse tee- male „Nõukogude Eesti laul“. Võistluse sihi on saada pidulikuks laadi patriootilist laulu, milles võiks kajastada näiteks eesti rahva isa- maa-armastust, Eesti loodust, kuulu- mine nõukogude rahvaste sõbraliku perre, põline võitlus kodumaa vabaduse eest jne.

Võistlusele saadetavad tekstid peaksid olema lihtsad, kergesti vii-

sistatavad ja lauldavad. Soovitav on luua tekste pikkusega 3 salmi 4–6 rida, kusjuures vastav rida igas salmis omaks võrdse arvu värsijalgu.

Võistlusele saadetavad tekstid tuleb saata 20. veebruariks aadressil Москва, Собинковский пер. 5, Упр. н/д Искусств при ЦК ВКП. Onnestunumad tekstid kuuluvad premeerimisele, kusjuures pärast ni- metatud tähtpäeva saabunud tekstid hinnatakse žürii poolt täiendavalt.

VESTI US EESTI PARTISANIGA

Ma polnud oma algkooliaegset pinginaabrit näinud paar aastaküm- met. Olime siis ühesugused põlv- pikkstes noorukid ja ajasime kodu- küla tänaval võidu jalgpalli taga. Ja nüüd kohtan teda äkki Moskva Suure Teatri garderoobis. „Laike- de järve“ helid kadusid kohe peast, ja ma trügin läbi rahvamunru te- ma poole. Ta võtab parajasti oma riideid garderoobist, ja ma ei sega ta toimingut, vaid vaatlen teda kõr- valt ning mõtlen hardalt, kui palju lapsepõlvisel jooni on lahuseid aastad siiski ta näkku jätunud. Ja korraka märkan hõbedat ta kõrva- de ääres. Siis nii kaugete on te- ma juba jõudnud!

Nüüd on ta oma riided kätte saanud ja ma kavatsen talle tuge- va hoobi tultavilikut ölele lajatada. Kuid mu juba tõstetud käsi ei lan- ge. Mu kunagine sõber surub pa- rajasti müsti oma sakudele, ja mu silmad kiinduvad sellele. Kui laikusime, olime muretud poisikesed. Nüüd seisab kaks meest Moskva teatri Tšaikovski ümbe- vas rahvarüsinas, tuhat kilomeetrit eemal — lapsepõlve-mängumaadelt.

Mu kunagise pinginaabri lälilä- ki lauale on ömmeldud punane riideriba. Temast on vahepeal saa- nud nõukogude partisan.

* * *

Poole tunni pärast istume mu hotellitoas ja meie ees auravad kohvitassid. Mu sõber on sõnakehv ja ma pole pealetükkiv oma uudis- himuga.

„Proovi seda,“ lükkab ta oma tu- bakakarbi mu piibu ette. „Suurem asi ta pole, ersats, nagu kõik saks- te värk. Teil on siin lausa kuld selle sõnniku kõrval.“

Tuba on juba siniseks suitseta- tud ja mitu tassi tühjaks joodud,

kuid me räägime ikka veel kooli- mälestuste tühjast-tühjast, otsekui polekski verist heitlust rahvaste va- hel, otsekui polekski mu sõber tul- nud tuherinde tagant, orjastatud sünninurgast, kuhu mõtted unes ja ilmsi kipuvad.

„Küllap mõistad, et ma ei saa suuremat rääkida oma tööst, oma ülesandeist. Kuid eks sellekski tule oma aeg. Kui kõik tänane on juba ajalugu, siis kuuleb maailm imelu- gusid eesti partisanide askeldus- tist.“

Ta süütab mõttikult paberossi, ja ta karedasse häälele sigineb unista- vat kõla.

„Mis minust, tühjast, o'len mõ- nikord saamatut ja aravõitugi, aga usu — meie salgas on vapraid poisse, et oi-oi!“ Ja nüüd korrata ta muutub jutukaks: „Tunned sm. E-d? Ei? Töötasin sügisel tema sal- ga koosseisus. Ühel ööl, — parti- san uurib veidi oma taskuraama- tut. — „Jah, see oli mullu 18. sep- tembril, kutsus E. oma mehed koku- ku ja teatas, et tema andmeid ole- vat R. jaamas mitu ešeloni üm- bruskonna talumeestelt rekvireeritud varaga, mis lähemal ajal fritsude vaterlandi poole tahetavat saata.“ Ühine otsus oli, et see ei tohi neil korda minna. Sm. E. jaotas mehed, määras igale oma ülesanded. Läk- sime laiali. Kui hiljem kokkulepitud paigas salk jälle koondus, selgus, et õo jooskul olime tähtsa raudtee- liini 96 kohas purustanud. Saksad sülitasid muidugi tuld ja tõrva, kuid meil polnud põhjust neile sel- lepärast kaastundlikud olla, et eesti rahvalt kokkurõõvitud vara sedapuhku ära vedamata jäi.“

Sõber lükkab sõrmest läbi halliks tõmbunud juuksesalkude, jääb kor- raga vaikseks ja pomiseb endami- si.

Partisan elavneb, talle meenub uus võitlusepisood.

„Ega sellega see raudteelugu

veel ei lõppenud. Puhkasime ja te- gime uusi plaane. Meil oli üsna mõnus peiduurgas. Saksa kahejal- sed hagljad on aga sellest haisu ninna saanud ja 21. oktoobril saa- deti suur karistussalk metsa läbi rehitsema. Salk oli kümnenkond korda meie omast suurem. Olukord kujunes sääraseks, et pidime nen- dega lausa lahingusse sattuma, sest meie peatuskohta rünnati mitmest küljest korraga. Ega midagi, pak- kusime siis kutsumata külalistele paraja portsjoni tinaube. Meie sää- rane külalislaskus ei paistnud neile meeldivat: nad lippasid tulduid teed tagasi, jättes maha 24 surnut. Meie omadel läks õnneks — mitte ühelgi polnud kriimustustki.“

Jutustaja rüüüb lonksu kohvi ja muigab endamisi.

„Vaata, eks pärast sääraseid õn- nestunud tempe muutud päris jultunuks. Mõni nädal noikitsesime niisama tühja-tühja ja tundsime igavust — mõni mehetöö ka te- lefonitruute lõigata ja maantee ääres juhuslikke fritse passida! E. aga ütles, et oodake, poisid, kül- lap tuleb suuremaidki, otsi!“ Ega ei tulnudki kaua oodata. Mõne päeva pärast ütles E.: „Nüüd, selt- simehed, näitame, et väärime ees- ti nõukogude partisani nime!“ Koon- dusime V. Raudteejaama piirkonda, kus sakstel paistis suur eagemine ö'evat. Mind määrati luuesse, et kindlaks teha, mis jaamas öieti sünnib. Hiilin lähemale. Korraga põrutab keegi otsse nina alt põo- sast: „Halt!“ Saksa patrullile sattus- sin, kurivaim. Ah, mis seal hoo- belda, eks külm juga käinud süda- me, alt läbi küll. Aga — tea, kuidas see juhtuski, aga sinna ta vaga- seks jäi.“ Jutustaja pühib nagu habenenud oma suuri kämbaid: „Eks ta vastik olnud sedasi... pal- jaste kätega, aga või siis pauku tõhtis teha...“

Ja edasi kuulen, et pärast seda, kui mu sõber oli kindlaks teinud jaamas toimuva saksa sõjaväe mit- mesajapäise hulga rongile laadimise ja sellest salgale teatanud, otsusta- tud korraldada hullulge rünnak. See teostatud siis ka säärase hoo ning uljusega, et sakslad pole saanud mõeldagi vastupanule, vaid joos- nud eesti partisanide kuulirahke all metsa laiali, jättes maha 93 laipa, 6 purustatud autot ja mitu põle- mastiütatud raudteevagunit.

„Päris kahju oli lahkuda sellest vaprast salgast, aga ma sain üles- ande liituda sm. R. partisanisalg- ga, kes tegutses Lõuna-Eesti ra- joonis. Jõudsin sinna oktoobrikuu lõpul. Kohe nägin, et siingi pole tegemist nännipunnidega. Asja olid nad lasknud õhku raudteesilla, pan- nes liiklejale tähtsal ühendusteel mitmeks päevaks seisma. Noh, sak- sad seadsid silka kuidagi korda ja rongid hakkasid jälle liikuma. Me- hed sülitasid, sest silla parandus- töid ei saanud takistada suure val- ve tõttu. R. aga ütles: „Pole viga, või see on ainuke sild sellel raud- teel!“ Mõni õo marssimist mööda soid, mõni päev tukkumist küüni- des, ja me olime uue väljavalitud saagi ees. Ja „looja karja“ läks seegi sild! Novembri keskel aga jooksis sealkandis kraavi rong sak- sa sõduritega ja teine sõjavaru- tusega. Aitasin kah selleks kaasa... jõudumööda.“

Ning pärast mõningat vaikimist jutustab sõber-partisan, kuidas ta üsna hiljuti, enne oma tulekut Nõukogude tagalasse, olnud sm. P. juhitava partisanisalgaga julge üritu- se tunnistajaks. Sakslaste karistus- salk olnud üht Tartumaa külarüüs- tamas. Kuna sakslad külast otsita- vaid partisane ei leidnud, otsusta- nud nad, et mitte tühjalt tagasi pöörduda, küla paljaks rõõvida. Rõõvitud vara paigutatud külamees- te vankreile. Külast aga toodud sõnum sm. P. partisanisalgale hä- rades olevasse peidukohta. Vaprast partisanid otsustanud rõõvleid nu- helda ja korraldanud ootamatut rün- naku. Karistussalk joosnud laiali,

ja selle suurus vähenenud 14 rõõvli võrra, kes jäänud lebama metsa suunduvale teele. Talunikelt kokku- rõõvitud varanduse omanikele tagasi andnud, lahkunud uljas partisanisalk külarahva tänu ja õnnistuse saatel.

„Sa ei või kujutella, kuidas eesti rahva enamik meid, nõukogude eesti partisane, hoiab ja hellitab!“ hüüab mu jutukaaslane heldimult. „Sakslad ja nende sabarakud söi- mavad meid küll bandiitideks, kuid eesti rahvas teab, et oleme nende sõbrad ja vihatud saksa okupanti- de kiristunaelad. Paljud panevad oma elu kaalele, et meie anda toitu ja peavarju. Sageli korraldatakse metsades ja külades suuri kla- perjaht meid tabamiseks. Jahile kihutatakse ka eestlasi. Aga need „ei leia“ metsast ühtki partisani, kuigi nad mõnikord meie peidupaikadele otsa sõna tõsisest mõttes ko- mistavad. Muidugi — leidub ka erandeid, aga need on rahva ül- disel põlguse all. Ja pea mees, sõ- ber, Eesti hõredaks raiutud metsa- des ja heinakünnides ei ole peidus mitte ükski paljud partisanisalgad, vaid ka sajad ja tuhanded eesti mehed ja naised, kes sinna on põ- genenud saksa mobilisatsioonide ja sunnitöö-põrgu eest. See on meie, eesti nõukogude partisanide täien- dusvägi, kust iga päevaga meie ridadesse tuleb uusi vapraid võitle- jaid.“

Väljast kostab äkki võimas ka- hurimüra. Mu sõber võpatab, pu- nastab siis ja pomiseb häbelikult: „Äh, närvid on siiski pisut mo- kas...“ Eemaldame pimenduskatte aknalt. Kremli kohal sädeleb taevast rak- ettide-tulvas. Nõukogude Liidu pealinn sahtleerib Kirovogradi va- bastatute auks. Pinginaaber-partisan, kelle uljal näol helgib rakettide valgusemärg, ütleb veendumult: „Küllap nüüd varsti on siin tulevarki ka Eesti vabastatud linnade auks...“

Paul Rummo

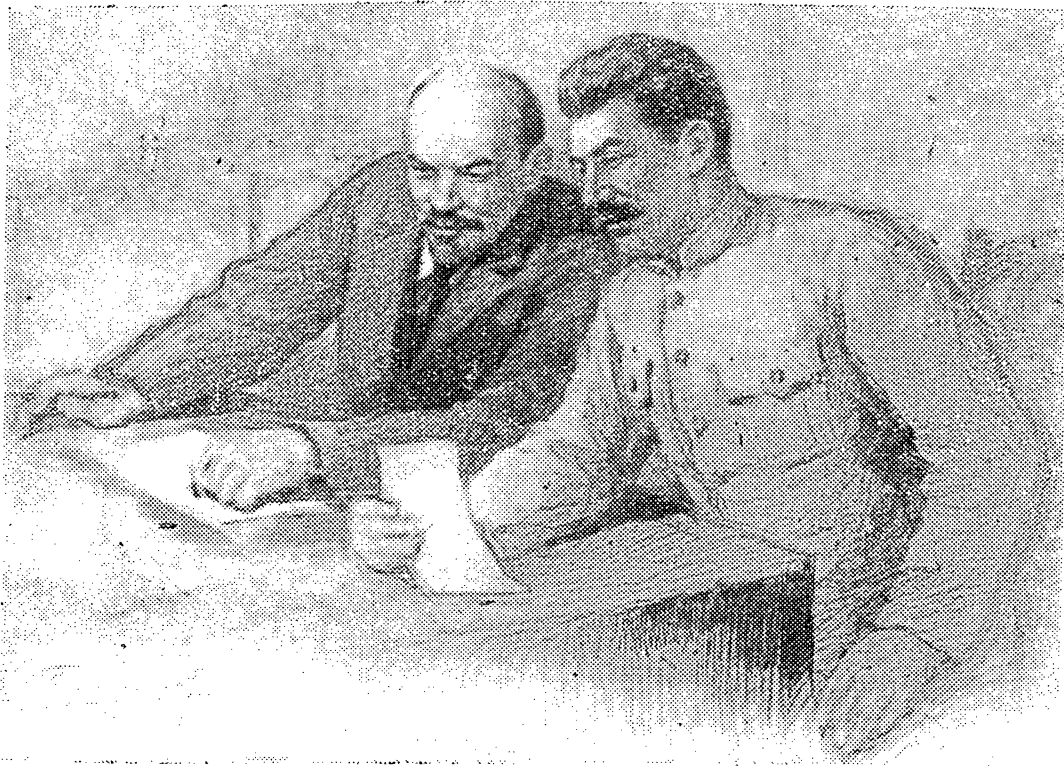
Rahva HÄÄL

EK(b)P KESKKOMITEE JA EESTI NSV TÖÖRAHVA SAADIKUTE
NOUKOGUDE HAALEKANDJA

Nr. 3 (480)

20. jaanuaril 1944. a.

V aastakäik

LENIN JA STALIN

P. Vassiljevi joonistus.

Lenini ja Stalini lipu all võidame!

Kakskümmend aastat tagasi suri nõukogude rahvaste suur juht ja õpetaja Vladimir Iljitš Lenin. Lenin pani aluse bolševike parteile, rajas ja ehitas maailma esimese sotsialistliku nõukogude riigi, lõi Punaarmee, kelle ridades kaitsevad oma õnne suure Nõukogude Liidu vennalike rahvaste parimad pojad ja tütreid.

Kakskümmend aastat oleme elanud ilma Leninita, kuid Lenini püha lipp lehvib endiselt uhkesti meie maa kohal, Lenini vaim innustab endiselt miljonid nõukogude inimesi kangelastegudele, surematutele ideedele, tema õpetus on endiselt teenäitajaks meie elus ja võitluses.

Ustavus leninismile annab meie korrale jõu ja võimsuse.

Ustavus leninismile kindlustab meie täieliku ja lõpliku võidu saksa fašistlike kallaletungijate üle.

Kui Lenin suri, andis sm. Stalin parteile suure juhi ja õpetaja kirstu juures pühalikult vandetõutuse truult kaitsta tema õpetust ja käia oma geniaalse õpetaja jälgedes. Ja kõik need aastad on nõukogude rahvas käinud Lenini õpetuse jätkaja — suure Stalini juhtimisel kindlalt ja vankumatult Lenini teed.

Lenin koostas sotsialismi ülesehituse kava meie riigis ja näitas tee sotsialistliku industrialiseerimise arengule ning talupoegade väike- ja suurtalupidamisele.

Sm. Stalini juhtimisel mobiliseeris bolševike partei meie rahva selleks, et viia ellu meie maa sotsialistliku ümberehituse leninlik plaan. Lühikese ajaga likvideeriti meie maa tehniline ja majanduslik mahajäänud olukord, mille me pärisime tsaririigilt. See mahajäänud olukord kujutas enesest tõsist hädahoitu ja ohustas Nõukogude riigi olemasolu ennast ning meie maa vabadust ja iseseisvust. Sm. Stalin, kes täitis Lenini õpetust ja arendas seda edasi uutes olukordades, juhtis nõukogude rahvad välja sellest hädaholust. Meie maa muutus nõrgast ja mahajäänud maast võimsaks tööstuslikuks ja kolhooslikuks suurriigiks. Nõrgast ning sõjaliselt ettevalmistamata riigist muutus Nõukogude riik kaitsevõimsuse mõttes võimsaks maaks, mis on ette valmistatud igasugusteks võimalusteks, maaks, mis on võimeline tootma massiliselt kõiki moodsaid kaitserelvi ning varustama nendega oma armeed

väljastpoolt tuleva kallaletungi vastu.

Lenin lõi bolševistliku partei ja töötas välja õpetuse parteist kui põhimisest, juhtivast ja suundaandvast jõust nõukogude riigi süsteemis.

Ta kasvas bolševistliku partei kõige tugevamaks ja kõige karastunumaks töölisparteiks maailmas. Lenin käskis hoida partei ühtsust kui oma silmatera ning luua ta ridades veel suuremat kokkukuuluvust.

Sm. Stalini juhtimisel on see Lenin käsk täidetud.

Bolševistlik partei — rahva aju ning hing — on nüüd raskete katsumuste aastatel innustajaks ja juhiks pühas sõjas kodumaa eest. Bolševistlik partei on sm. Stalini juhtimisel istutanud meie rahva hinge usu oma jõusse, ning viinud ta õiglaselt Isamaasõtta saksa fašistlike röövvalitajate vastu, mobiliseerinud rahva energia ning suunanud tema jõupingutused ühele sihile — võidu saavutamisele vaenlase üle.

Lenin lõi meie maa rahvaste vennaliku koostöö ja rahvastevahelise sõpruse põhilused, õpetades meid seda sõprust ja liitu igakülgsest kindlustama.

Sm. Stalini juhtimisel täitis bolševike partei Lenini tahte Nõukogude Liidu rahvaste sõpruse kindlustamise kohta. Meie maal on likvideeritud rahvuslik rõhumine, vaen ja lahkkelid ning nende põhjused. Kõik meie rahvasterohke kodumaa rahvad on ühinenud ühtse võimsa liiduriigi süsteemis üheõiguse, vennaluse ja vastastikuse abistamise alusel.

Tänu sellele haitusid ja purunesid juba Isamaasõja esimestest päevadest alates kõik hitlerlaste lootused kutsuda esile lahkkelid meie maa rohkearvulises vennalikus rahvasteperes.

Venelased ja ukrainlased, valgevenelased ja kaukaasia pojad, kazaahhid ja uzbekid, leedulased, lätlased ja eestlased — kõik Nõukogude Liidu rahvad võitlevad õigla kõrval põlatud vaenlase vastu. Meil on nüüd täiesti väljakujunenud ja kõik katsumused vastupidanud rahvasterohke riik, mille vastupidavuse üle võiks kadestada tunda ükskõik milline rahvuslik riik ükskõik millises maailmajaos.

Kodusõja võitlustes organiseeris suur Lenin koos oma kaasvõitleja Stalini meid Punaarmee.

Meie juurest lahkudes käskis Lenin meid järjest hoolitseda Ko-

dumaa kaitse tugevdamise eest, käskis igati tugevdada Punaarmeed ja Punalaevastikku.

Sm. Stalini sõnada läbi Lenini kirstu juures töötas partei ja nõukogude rahvas pühalikult seda käsku täita, säästmata jõudu kodumaa kaitse kindlustamiseks.

Suur Isamaasõda saksa fašistlike röövvalitajate vastu, mis on katnud kustumata auge meie lahingulipu, on näidanud, et Lenini käsk on täidetud.

V. I. Lenini surma 20. aastapäeva pühitsevad Nõukogude Liidu rahvad Punaarmee ajalooliste suurvõitude olukorras. Meie oleme saavutanud põhjaliku murrangu sõjas meie maa kasuks ja sõda läheneb nüüd lõppjärele.

Nõukogude väed peksavad sakslasi Dnepri taga ja lähenevad meie kodumaa läänepiiridele. Uus, 1944. aasta algas Punaarmee suurte saavutuste ja võitude tähe all, mis kutsuvad esile vaimustuse nii nõukogude inimeste kui ka kogu maailma vabadustarmastavate rahvaste juures.

Üle kogu maailma kostavad meie Kodumaa pealinna saluudid, mis kuulutavad üht võitu teise järele. Kolme oblastikeskuse — Zitomiri, Kirovogradi ja Možori, suurimate tugipunktide — Novograd-Volõnski, Belaja Tserkovi, Berditševi, Sarnõ, Kalinkoviši kohal lehvivad jälle Nõukogude lipud. Tuhanded asustatud punktid on vallutatud meie vägede poolt. Kuid Lenini ja Stalini partei õpetab meie rahvast mitte rahulduma saavutatuga, vaid võitlema ja töötama veel visamalt vaenlase lõplikuks purustamiseks. Seltsimees Stalin ütleb, et on tarvis hästi meeles pidada meie õpetaja Lenini juhust: „Esiteks mitte võidujoovastusse sattuda ja kelki- da. teiseks — võit kindlustada, kolmandaks — lüüa vaenlast lõplikult.“

Punaarmee ja Punalaevastik pingutavad selleks kogu oma jõu, et vabastada lähemal ajal kogu Nõukogude maa saksa röövvalitajatest.

Läheneb tasumistund, kus hitlerlastele tasutakse kõigi nende veriste roimade eest.

Kõigilt Nõukogude tagala tööta- jalt nõuab aga lõpliku võidu saavutamine uut jõupingutust ning ennastalgvat tööd rinde jaoks.

Lenini vaim ja tema võitmatu lipp innustavad meid Isamaasõjas. Meid juhib edasi suur Stalin. Lenini lipu all sm. Stalini juhtimis- sel meie võidame!

Pidage meeles, armastage Iljitšit, õppige temalt, meie õpetajalt ja juhilt. Võideldge sise- miste ja väliste vaenlaste vastu ja võitke nad — nagu Iljitš.

STALIN.

LENIN KODUMAA KAITSMISEST

Isamaasõja katsumusrohketele päevadele seisab kõigil nõukogude inimestel silmade ees Lenini sangarlik võitlejakuju, tema ideeline pärand valgustab tuleornina meie võitlusteed. Eriti käesoleval ajal, mil Nõukogudema peab õiglast vastussõda röövelliku Saksamaaga, on tähtsad tema õpetus, tema juhised, kuidas kaitsta Kodumaa välisvaenlase vastu.

Nõuetest, mida Lenin asetas Punaarmee võitlejatele, juhtkonnale ja poliitöölistele, seadis ta esikohale raudse distsipliini nõude. Kõige valjema sõjalise distsipliini pole mõeldav eesrindlik, võitmatu armee. Sama vali sõjaline distsipliin peab valitsema sõjaajal ka tagalas, tööstuses, põllumajanduses, kogu tööprotsessis. Samuti nõudis Lenin, et sõjalisi käsklusi täidetak täpselt ning viivitamatult. Argpiikste ja reeturite vastu oli Lenin halas- tamatu. Nende vastu võitlemisel nõudis ta kõige valjumate abinõude tarvituselevõtmist, vajaduse korral isegi mahalaskmist.

Raudset distsipliini, vastutustun- net, teadlikkust, valmisolu kaitsta oma maad viimse veretilgani, ja kui vaja, ka surra Isamaa eest — seda kõike nõudis Lenin Punaar- mee võitlejatele, juhtkonnale ja poliitöölistele.

Lenin näitas, et kuigi on sõja väl- tel perioode, kus saavutatakse suuri võite ja edu rindel, ei tohi rahul- duda saavutatuga ega jääda puh- kama loorberitel. Kuni pole lõpetat- tud sõda, peavad kõik pingutused olema suunatud rinde toetamiseks. Lenin nõudis Punaarmeele, et ei tohi jääda peatuma poolel teel, vaid, olles haaranud initsiatiivi en- da kätte, tuleb astuda julgelt ja

otsustavalt lahinguisse ning voi- delda kuni vaenlase lõpliku hävita- miseni.

Lenin näitab, milline määratu tähtsus on poliitilisel agitatsioonil võitlejate hulgas. Lenin nägi poliit- tööliste peamist ülesannet selles, et järjekindlalt istutada sõjaväkke distsipliini ja kindlustunnet ning vaenlase vihkamist. Üks peamisi Lenini nõudeid Punaarmee rea- ja juhtkonna koosseisule, samuti poliit- töölistele oli kõige valjema kontrol- li nõue, kõige valksamalt ja hoolikamalt kontrollida seda, mis puudutab sõjasaladuste hoidmist. Ka õpetas Lenin, kuidas täiel mää- ral kasutada lahingute vaheaegu, et nende jooksul jõuda selgusele vaenlase plaanides, paljastada ta provokatsioonid ja mitte lasta end petta vaenlase sõjakavalusest.

Neid Lenini juhiseid on rakenda- nud Kõrgema Ülemjuhataja sm. Stalini juhtimisel meie andekad kindralid. Saavutatud edu on pari- maks tõendiseks meie meetodite õigsuses ja selles, et meie taktika ületab kaugel sakslaste oma.

Lenini elutöö ei hävine, vaid jätkub seltsimees Stalini geniaalsel juhtimisel. Võimsana püsib ja tu- gevneb Nõukogude riik, purustades ja hävitades oma vaenlasi — saksa fašistlikke mõrvareid. Oma Kodu- maa kaitsmisel ja riigi ehitamisel nõukogude inimeste patriotism ei tunne mingeid ületamatuid raskusi. Lenini revolutsioonigeenius, Stalini targas ja eksimatus juhti- mises, Punaarmee hülgavates võit- tudes ja tagala sangarlikus töös avaldub tõde, kuidas karastus tera- seks Nõukogudema.

V. KRUUS

Nõukogude vägede võimas pealetung

Nõukogude-Saksa rindel on ala- nud meie vägede võimas pealet- tung ka põhjas. Rajoonis lõuna pool Oranienbaumi asusid Leningra- di rinde väed pealetungile ja mürd- sind läbi vaenlase kauaaegsed kait- sekindlustused. Jätkates pealetungi arendamist Pulkovo rajoonis ja lõuna pool Oranienbaumi vallutasid nõukogude väed 19. jaanuaril Kras- noje Selo linna, mis oli muudetud sakslaste poolt kindluseks, ja vaen- lase kaitse võimsa tugipunkti, tähtsa teedesõlme Ropsa. Viis päe- va kestnud ägedate lahingute jook- sul liikusid meie väed kummaki suunas edasi 12–20 km, laiendades läbimurret igas pealetungilõigus kuni 35–40 km, ja vabastasid see- juures üle 80 asustatud punkti. Lõuna pool Oranienbaumi pealetun- givad väed vallutasid Peterhofi ja rea suuri asustatud punkte.

Pealetungi käigus löid Leningradi rinde väed purustavalt seitset sakslaste jalaväediviisi ja võtsid sõja- saagiks 195 kahurit, neist 36 suu- rekaliibrilist (152 kuni 406 mm) suurtükiväegrupit, mis seni oli tulistanud Leningradi, 17 iseliikuvat kahurit „Ferdinandi“, 16 tanki, neist 7 „tiigri“ tüüpi, 109 miinipil- dujat ja suurel hulgal tulirelvi ning laskemoona. Hävitati 102 mitmesu- guse kaliibriga suurtükki, 59 tanki, 140 miinipildujat ja 371 kuulipildu- jat.

Võeti vangi üle 1.000 saksa sõ- duri ja ohvitseri. Vaenlane jättis lahinguväljale üle 20.000 laiba.

Volhovi rinde väed põhja pool Novgorodi, olles läbi mürdnud vaenlase kaitsekindlustused, tungi- sid viie päeva jooksul edasi kuni

30 km, laiendasid läbimurret kuni 50 km ja vabastasid üle 80 asus- tatud punkti. Seejuures lõigati läbi raudtee Novgorod-Leningrad. Lõuna pool Novgorodi forsseerisid meie väed edukalt Ilmeni järve, valluta- sid suure hulga asustatud punkte ja lõikasid läbi raudtee Novgorod Simski.

Valge-Vene rinde väed, arendades edukalt läbimurret vaenlase rindesse, tungisid edasi ja vallutasid 14. ja- nuaril osava ümberhaarangu-ma- noõvriga Valge-Vene NSV oblasti- keskkuse Možori linna ja suure raud- teesõlme ning linna Kalinkoviši.

Põhja pool Novosokolniki tungi- sid meie väed kolmepäevaste lahingute tulemusena sakslaste kaitse- se ja tekitasid läbimurde vaenlase rin- desse 15 km pikkuselt ning 8 km sügavuselt. On vallutatud üle 80 asustatud punkti ja lõigatud läbi raudtee Novosokolniki — Dno.

Sarnõ rajoonis vallutati Kostopoli linn.

Lääne pool Novograd-Volõnskit vallutasid meie väed Slavuta linna.

Ajavahemikul 24. detsembrist 1943. a. kuni 13. jaanuarini 1944. a. kandis saksa fašistlikud väed 1. Ukraina rindel järgmisi kaotusi. On hävitatud: 2.204 tanki, 1.174 mitmesuguse kaliibriga kahurit, 625 miinipildujat, 3.173 kuulipildujat, 348 soomusautot ja -veokit, 4.686 autot, 2 soomusrongi, 27 ladu las- kemoona, relvastuse ja toiduaine- tega, 17 raudtee-eeloni, 28 vedurit, 400 vagunit, 40 bensiinististerni, 3.063 veokit laadungiga.

Vaenlane kaotas üksnes tapetuina ligi 100.000 sõdurit ja ohvitseri.

Ordenid Eesti NSV partisanidele

NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi määrusega antasustati eesti parti- sane vahvuse ja mehisuse eest, mida nad on ilmutanud võitluses saksa fašistlike röövvalitajatega, ja eriliste teenete eest partisaniliiku-

mise arendamisel. Määrati: Lenini orden kahele inimesele, Punase Lipu orden kolmele, Isamaasõja tei- se järgu orden kahele, Punase Tä- he orden kaheistkümnemele ja Aus- tuse märk kahele inimesele.

Mälestusi 15.—16. jaan. 1943. a.

Velikije Luki, Nevel, Novosokolniki kolmnurk oli peamiseks võtmeks sakslaste poolt okupeeritud NSV Liidu territooriumil asetsevale Pihkva, Idritsa, Daugavpils kolmnurgale.

Aasta eest, pärast kuu aega kestnud ägedaid lahinguid, vallutasid Punaarmee eesti väeosad tormijooksuga selle esimese kolmnurga tähtsaima sõlme — Velikije Luki. Üheksa kuu pärast vallutasid Punaarmee väeosad Neveli sõlme.

Tõesti vapralt võitlesid siis eestlased hinge tagasi tõmbamata terve kuu. Iga päevaga tõmbus ring vaenlase ümber aina koomale. Iga jalatäis maad tuli lihtsalt tormijooksuga võtta. Kui tormijooksu alguseks võrdus eesti väeosade pealangi rinne ümbermõõdult 28-le kilomeetrile, siis 1943. aasta 14. jaanuari õhtuks oli see lühenenud 7-le kilomeetrile. Kogu vaenlase jõuk, kogu nende tehnika oli kokku surutud kitsasse ringi, ning saabus tund otsustamiseks, mida selleks ette võtta, et ükski lürjus ei pääseks sealt elusana. See ongi, miks need kaks viimast päeva kõige enam meie, sellest auväärselt lahingust osavõtjale, on meelde jäänud.

Möödaminnis meenutame, et neil o'sustaval päevil tormas vaenlane eriti Novosokolniki suunast peale abiks Velikije Luki sissepiiratud garnisonile. Näiteks, kui ta operatsiooni alul oli meist lääne pool 15—18 km., siis 13—14 jaanuaril õnnestus tal üksikutes suundades suurte kaotuste hinnaga läheneda meie vägedele 3—4 km kaugusele.

Selles olukorras tuli pidada lahingut mitte ainult sissepiiratud, vaid ka meie läänest pealesuruvat saksa kõrliõikajatega, kuna lahingkorraõnnetused olid nüüd tugeva kahuritule all kahest tulistamiskoldest.

Selleks ajaks sai meie teatavaks, kus asub peamine bandiit — parun von Sassi ise, kes juhatab Velikije Luki garnisoni. Ning otsustati, et selleks, et valada vähem verd vaenlase riismete hävitamiseks, tuleb hävitada või vangistada esmajärjekorras von Sassi ise koos staabiga, ning pärast seda, kui juhtkond hävitatud, otsustada, mida riismetega ette võtta.

Õöl vastu 13. I. 43 olid koondiste ja väeosade staapide operatiivgrupid juhtimise hõlbustamiseks viimase võimaluseni koondatud. Polkovnik Allikase ja kindral-major Lombaku staapide operatiivgrupid

asusid vaenlasest 500—700 meetri kaugusel.

Kindral-major Lombaku juurde tõmbasin ka mina oma staabigrupi. Kundi, Võrgu, Ermeli, Kuslapi ja Stromani staabid olid ajuti 200—300 meetri kaugusel. See andis võimaluse vajaduse korral anda komandörile isiklikke ülesandeid, kuna olukord muutus niivõrd kiiresti ja telefonihüendus katkes peaaegu iga minuti kestel.

Õöl vastu 14. I. 43. piirasid kindral-major Lombaku väeüksused agaramad võitlejad sisse blindaaži, kus asus von Sassi oma staabi ja kaitsega — garnisoniga, mis oli üldarvult 150 meest. Samal ajal leidsid polkovnik Allikase väeosad 300 meetri lõuna pool von Sassi teise juhtsõlme, kus asus tema abiline major Schwabe.

Kogu päeva 14. I. 43., suugenud kõik blindaaži väljapääsuteed, ei suutnud piirajad enam ohkulaskmist jätkata, kuna idast, põhjast ja lõunast jätkasid 100—150 meetri kaugusel asuvad vaenlase dotid ja dzoid oma tegevust. Pealegi põlvnud meie sapööridel käepärast selliseid vahendeid, millega o'eks võinud midagi ette võtta.

Blindaaž oli kaetud seitsmekordselt rööbastega, kahe meetri paksuse betoonkihiga ja peale selle viie meetri paksuse mullakihiga, nii et saja meetri kaugusel asuvad alampolkovnik Lemmingu kahurid ei suutnud otseselt mullakihist jagu saada.

Samal ajal käisid teistel rindeõikudel ägedad lahingud. Parun von Sassi rahustas oma vägesid sellega, et päeva kahe pärast saabub kindlasti abi Novosokolniki suunast. Igale sõdurile hakati Hitleri nimel välja andma raudriste. Ainult ühe väegrupi staabit saime meie saagiks üle 2000 raudristi, millest ei olnud jõutud sel õöl von Sassi käsul veel välja jagada.

14. jaanuari lõuna paiku andsime von Sassi läbi blindaaži ventilatsioonivahuse edasi esimese ettepaneku vangistamiseks. Kümne minuti pärast pisteti ühest blindaaži avausest välja valge lipp. Väljus von Sassi adjutant. Läbirääkimist peeti temaga ühes jaama lähedases hoones, 200 meetri kaugusel Sassist.

Samal ajal kui ta otsustas meilt allaandmise tingimusi „välja õngitseda“, püüdis ta meid ka ninapidi vedada. Blindaažist anti välja 60 raskesti haavatud sõdurit ja ohviteri ning lasti siis sissekäik äkki oh-

ku, millega võeti meie omadelt võimalus sissetungimiseks, ning teatati seepeale uuesti, et nad võitlevad „füüreri nimel viimse meheni.“

Kuid meie oli see trikk ainult kasuks. Haavatud jutustasid meile blindaaži ehituse täpse skeemi. Saime teada, kus oli Sassi kabinet, kus raadiojaamad, kus valgussüsteem, keskjaamad jne.

Pärast seda otsustasime blindaaži ohku lasta. Meil oli käepärast 800 kg lõhkeainet. Asetasime lõhkeaine kohale, kuid selle plahvatusega õnnestus meil tekitada kõige tunde-likumal kohal ainult kuue meetri sügavune lehter, mis ulatus ainult betoonikihi, jättes peamise — raudrööbastest katte vigastamata.

Kuid sellega olime juba palju saavutanud. Tugevast plahvatusest oli purustatud raadio- ja telefonihüendus, lakkas töötamast veevark kustust elekter. Sest momendist kaotas von Sassi ühenduse vägedega, ja mis tähtsam, saksa armee kõrgemate võimukandjatega, sest kogu maailm jälgis neil päevil lahinguid Velikije Luki all ning eriliselt hirmuga tegi seda füürer ise koos oma käsilastega eesotsas räuskaja Goebbelsiga.

Kui me õõsi kindral-major Lombakuga olime blindaaži läbi vaadatud, tulime otsusele, et viivitada enam ei tohi. Vaenlast tuleb lüüa lõplikult.

Sassile teatati, et kui ta nüüd alla ei anna, siis hommikuks asetatakse blindaaži alla ligi 3 tonni lõhkeainet. Möistagi, et pärast sellist plahvatust vaevalt keegi oleks ellu jäänud.

Kogu õõ kestis võitlus. Sakslased tulistasid Sassi blindaaži kolmest küljest. Umberringi oli tulemeri, oli valge nagu päeval, sest põlesid majad, elevaatorid, bensiinhoidlad, suured sõe- ja puude tagavarad jaamas jne.

Raske on arvata, mida mõllesid sel momendil Sassi ja tema väed, kuid kui ohkulaskmiseks juba kõik valmis oli seatud, ilmus blindaaži avausest uuesti nähtavale valge lipp, ja teistkordselt ilmub ülestõstetud lipuga välja von Sassi adjutandi tuttav lõust. Sel ajal olin mina kindral-major Lombakuga temast saja meetri kaugusel, kuhu oli kogunenud palju vange. Algasid läbirääkimised kapituleerumise — vangistamise üle. Mäletan, et eriti naljakana näis mulle üks fritisude tungiv nõudmine — võtta iga hinna eest allaandmise lepingu üheks punktiks, et me jätkasime

neile alles nende relvad ja medalid. Mõllesin endamisi — kui naiivsed nad on. Millist väärtust võivad omada need raudripatsid, mida meie üle 2000 olime kokku korjannud.

Sõlminud lepingu, läks adjutant tagasi ja umbes kümne minuti pärast hakkasid välja valguma aasta kestel kokkuriisunud varandusega täistuubitud kohvritega fritisud — üle 50 ohviteri ja 70 sõduri.

Õhtuks võisid sm. Allikase väed vangi teise staabi grupi eesotsas major Schwabega.

Kui formaalne protseduur oli lõpetatud, paigutati von Sassi minu autosse ning sõitsime kindral-major Lombaku muldonni. Siin leidis aset veel naljakam vahejuhtum.

Von Sassi hakkas kiitma meie võitlejaid, et nad ol'evad tõesti vaprasti ja julgesti võidelnud (see on muidugi tõsi. L. P.), kuid mis peasi, esitas end lähedasena eesti rahvale. Ta püüdis tõendada, et ta tunneb hästi eestlasi ning põlvneb isegi Saaremaa parunite soost. Tõesti, pole midagi öelda, „sõber“, satuks aga rohkem selliseid meie kätte, mõllesin endamisi.

Põlvnud aega temaga kaua jännata, kuna umberringi põlvnud veel võitlus lakanud. Sm. Lombaku asetatja polkovnik Puusepp rivistas üles vangidest „Mamai jõugu“ eesotsas von Sassiga ja nad viidi peastaapi.

Viimane pealetung õõ kestel: kõikjal suurenes meie surve ja pärast tormijooksu viimasele punktile — raudtee depooli — lõpetati Velikije Luki garnisoni sissepiiramine ja sakslaste vangistamine täielikult.

See sündis aasta eest. 16. jaanuari õhtuks oli lahing lõppenud.

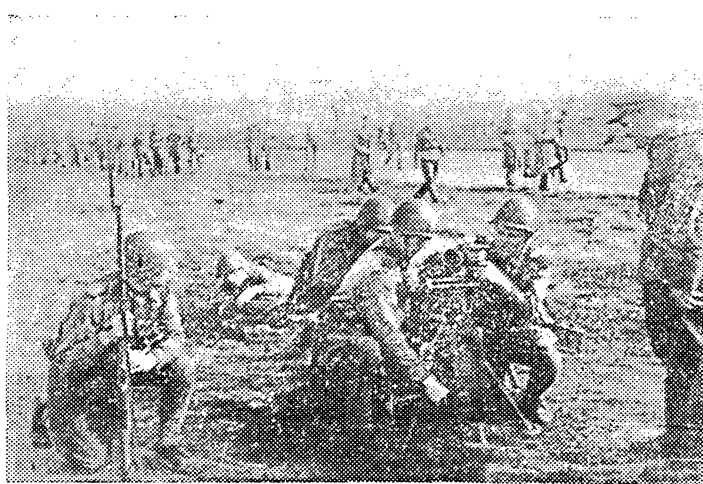
Piki teed liikusid vangide read, eriti polkovnik Allikase rindealal. Hinge tagasiõmbamiseks oli vähe aega. 17. jaanuari hommikul said eesti väed uue ülesande.

Kirjeldasin siin ainult kahe-kolme otsustava päeva episoodi möödunud aastast. Kuid kui palju selliseid suurepäraseid episoodi teab igaüks meist...

Aasta on möödunud. Lõime, lõime praegu ja ka tulevikus sakslasi kõikidel rindelõikudel. Ja täna võime raporteerida Kodumaale, et meie kätte, meie kuulide ja kahurimürskude läbi on Punaarmee eesti väeosad igavesti magama pannud ligi 10 tuhat saksa ohviteri ning sõdurit. Meie eesti visadusega on võetud vangi üle 1500 vaenlase sõduri ja ohviteri. On võetud rikkalikke trofeesid. Ohku on lastud üle 200 dzoti. On hävitatud 34 kahurväe ja 28 minipidujate patareid, 35 üksikut kahurit ja 73 minipidujat. Täielikult on hävitat: üle 300 üksiku tulepunkti ja 4 vaatuspunkti. Kuid peale nende objektide on purustatud ka nende garnisonid.

On saabunud otsustav 1944. aasta. Meid ootab meie kodumaa Eest. Neil päevil said kõik Punaarmee eesti väeosad NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumilt punased lahingulipud. Nende lippude all tungime edasi läände, armsasse Eestisse, pühkides teelt fašistliku rämpsul

Kindral-leitnant
Lembit PÄRN

Grupp eesti N. väeosa sõdureid taktikalistel õppustel.

Agitatsiooni- ja propagandatöö pealetungivõitluste ajal

Major A. UIBO.

Pealetungivõitluste ajal, nagu kõigis teisteski võitlusfaasides, on poliitilise eesmärgi abistada komandöre väeosa lahingulisesse täpseks, õigeaegseks, kindlaks täitmiseks liigsete kaotusteta elavjõus ja materjaalosas, liigse füüsilise või psüühilise väsimusest, pidevalt valmis olles uuteks edukateks pealetungivõitlusteks.

Selleid eesmärgi suudab saavutada ainult õieti organiseeritud, oskuslikult ning järjekindlalt läbi viidav poliitilise.

Pealetungivõitluste perioodis võib jagada poliitilise kolme erinevasse järku:

- 1) poliitilise võitluse eesvalmistusperioodis;
- 2) poliitilise võitluse ajal;
- 3) poliitilise võitluse vaheajal, võitluse järel, puhkeperioodis.

Pealetungivõitluste ettevalmistusperioodis, mille pikkus olenevalt igakordsest konkreetsest olukorradest on muidugi mitmesugune, on agitatsiooni- ja propagandatöö eesmärgiks tavalise kasvatustöö kõrval kõigepealt süvendada ja tõsta väeosa isikulise koosseisu võitlusvaimu, anda õige ettekujutus ning arusaamine eelseisvast ülesandest, võitluspiirkonna iseärasustest, tähtsusest, eduka operatsiooni tagajärgedest, vaenlase jõududest, tema kaitse süsteemist ja võimalikest iseärasustest, kasvatada ja süvendada usku oma võidusse.

Olulisemad komponendid, millest kasvab võitlusvaim, on isamaa-armastus, kohusetunne ning vastutustunne oma sotsialistliku isamaa saatuse kujanemise eest, viha ja kättemaksutahe vaenlase vastu.

Kogu poliitilise kasvatustöö vältel tuleb väsimatult kasvatada need komponendid võitlejate teadvuses.

RAHVA HÄÄL nr. 3
Lk. 2 20. jaanuaril 1944. a.

Vahendeid, võimalusi, materjale leidub meil selleks küllaldaselt. Võitlejale peab selgeks saama meie sotsialistliku isamaa suurus, tema loodusvarade rikkus ja mitmekesisus, tema maastike ja linnade kaunidus, tema määratud arenguvõimused. Võitleja südamele kalliks peab kujunema nõukogude inimene, tema kangelaslik töö, tema püüd parema, väärtuslikuma, ülsama elu poole, kõigi raskuste visas, ennastalgav, kangelaslik ületamine. Konkreetsete näidetega igapäevast elust tuleb alla kriipsutada seda, kuidas näiteks nõukogude naised kolhoosipõldudel ületavad raskusi, et toita armeed ja kogu maad, anda tooraineid meie tööstusele, tuleb näidata, kuidas iga relv, iga mürsk, iga kilogramm kütteenet kestab enesemeie tagala ennastalgavaid pingutusi, karmi võitlust Nõukogudema vabaduse ja sõltumatuse eest.

Tuleb selgesti võitlejate teadvusse tõsta, et eeskätt nende lahingtegevuse edukusest oleneb vaenlase lõpliku purustamise tähtpäev, et eduka pealetungiga lähendam momenti, milal meie maa võib uuesti asuda ülesehitustööle, parandada sõjas saadud haavad, taastada majandus, kasutada loovaks tööks meie maa määratu suure jõud ja võimalused, anda meie maa rahvastele tagasi rahulik, õnnelik, ikka paremuse poole arenev elu.

Lühidalt: tuleb selgeks teha iga võitlejale meie Punaarmee ajaloolise missiooni suurus ja vaimustada meie sõdureid selle tunde ülevusega, mida tähendab selle missiooni täideviimine.

Teise komponendina pealetungivaimust tuleb kasvatada viha saksa fašistlike lürjaste vastu. Tervalt peavad meie teadvusse tõikama hitlerlike roimarite jäledust-

äratatavad kuriteod, nagu Kasnodari lämmatusmasinad ja Kiievi Babii Jari õudused. Oma võitluse teel oleme näinud ja näeme ikka ja ikka jälle asustatud punkte, mis on säilinud vaid märkidena kaardil, mida looduses vaevalt võib tunda ümbrusest kõrgemale kasvavate umbrohupuhmade (saksa „külv“) üksiku säilinud korstna või ahjunurga järele. Meie teame, et meis asulaies kees nõukogude inimeste vaba ja optimistlik elu. Kõik selle on hävitanud fašistlik mürgine jätetis! Kättemaks ja surm vaenlasele, see on meie vastus! Iga päev teostab vaenlane uusi metsikusi — piinab ja tapab, veab orjusesse inimesi, tuhastab hooned, sigatseb. Iga vaenlase elupäev tähendab kannatuste rohkenemist tema käpa all olevaile inimestele. Sellepärast tapkem fašistlikke lürjuseid nagu mürkmadusid, nagu marukoeri, hävitagem nagu rotte, nagu katkubatsilid!

Võitluses me ei saavuta edu ainult vaimustuse ja vihaga. On vaja oskusi. Pealetungi eel on vaja veel ja veel kord rõhutada, et igaüks oleks oma relva käsitlemises meister. Tuleb veelkord võitlejale selgesti tajutavaks teha nende relvade võimsus, näidata, kuidas läbib vaenlase tankide soomust meie tankihävituspüssi, kuidas purustavad vaenlase tehnikat meie kahurväe mitmesugused liigid, selgitada, millise kuulivihma võib saata vaenlase kaela meie automaaturiteüksus, veelkord kontrollida näiteks granaadikasutamise oskust ja näidata, milline suur mõju on selle relva julgel ning oskuslikul kasutamisel pealetungivõitluses. Tuleb kasvatada võitlejas uhkustunnet nõukogude relva üle. Tuleb jutustada sellest, millise hirmu ja õudusega kõneleb fritisude iga päevik meie „kättesaadest“. Ühe vangilangenud fritisu päevikus oli märkus: „Kui ilmub pea kohale „must surm“ (s. t. meie rünnaklennuk „Iljušin-2“. A. U.), siis tahaks palvetada, aga ei saa — hambad plagisevad liiga tugevasti.“ Tuleb jutustada, kuidas purustavad meie

„KV“ ja „T-34“ kohmakaid „Tiigreid“ ja „Ferdinande“, kuidas valitseb ohku meie „Lavotškin-5“.

Tuleb lakkamatult populariseerida meie lahingumäärustikku ja tema õiget rakendamist, näidata, et edu pealetungilahingus sõltub lahingumäärustiku õigest rakendamisest.

Pealetungivõitluse eel tuleb eriti tugevdatud kasvatada usku komandõnisesse, tema võimeisse ja oskusesse. Igal võitlejal peab olema kindel veene, et komandõr juhib lahingut õieti, et ta ei vii oma väeosa rumalasse seisundisse ega jätta oma mehi hätta. Sõdur peab teadma, et komandõri käsu peale võib julgelt minna ülesande täitmisele. See ühes õiglase valju nõudlikkusega aitab kasvatada ja hoida raudsest distsipliini, mis on vajalik võitluses.

Kasvatada tuleb samuti veendumust, et komandõri, seltsimeest, lahingukaaslast tuleb tingimata abistada, mitte teda maha jätta ka kõige raskemal lahingumomendil, toetada tema edu, päästa teda hädadest. Vastastikune abistamine garanteerib lahingulisesse täitmise paljudes keerukates ning rasketes olukordades.

Erilise läbitöötamise individuaalsetel korras tuleb võtta need võitlejad, kellest võiks arvata, et nad lahingus ei osuta küllaldaselt julgust ja vastupidavust. Neisse tuleb sisendada julgust ja usku meie võidusse, neid tuleb lahingus paigutada vapraste kaaslaste hulka, et teiste hea eeskuju neid kaasa tõmbaks lahingulisesse täpsele täitmisele.

Vaja on anda pealetungiks valmistuvale sõdurile küllalt selge ettekujutus leelseisvate operatsioonide piirkonna maastikulisest iseärasusest, meelde tuleb tuua sellest sõltuvast lahingutegevuse iseärasust, nagu näiteks võitluse soisel ja metsasel alal, kindlustatud asulate vallutamine, veetakistuste ületamine võitlusega.

Head mõju avaldab väeosa võitlusvaimu kasvatamisele näiteks see, kui võitlejale jutustatakse linnast, mille vabastamiseks tuleb võidelda.

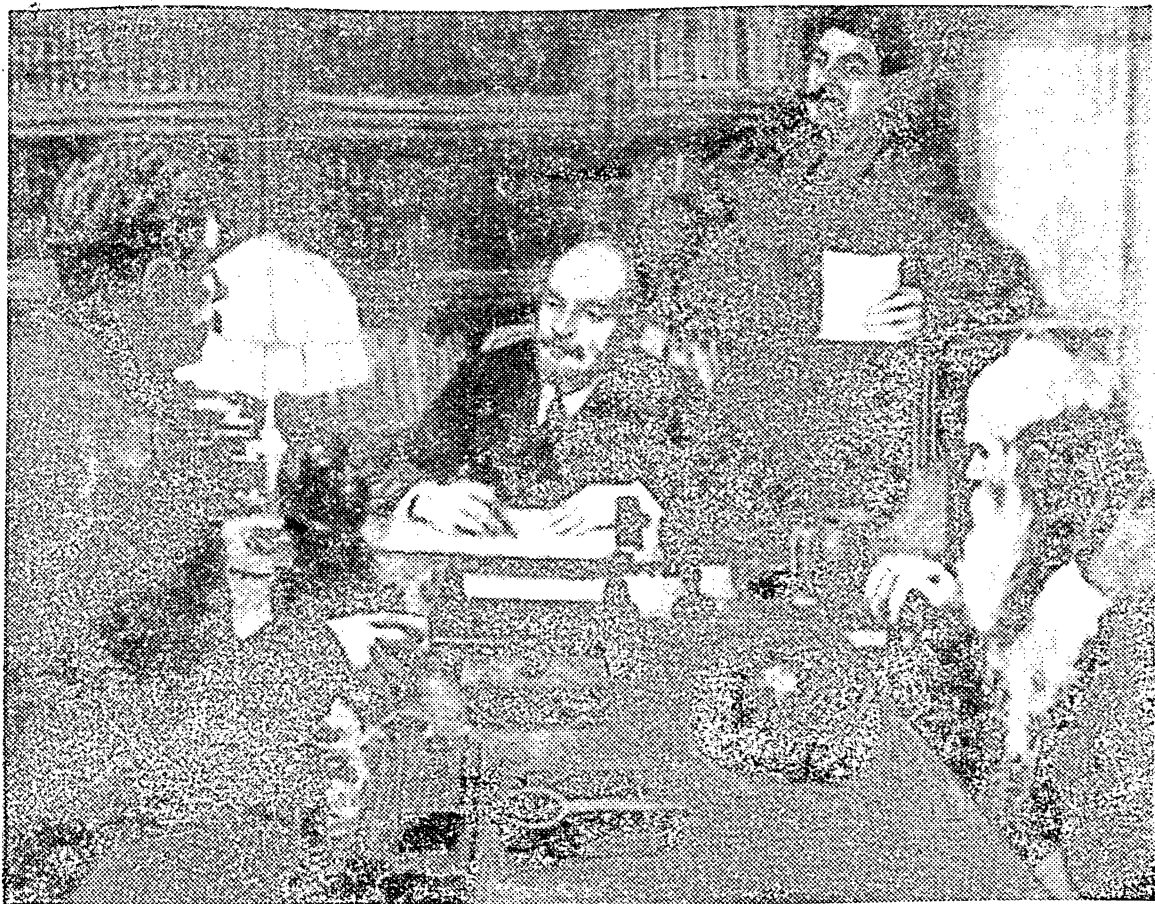
Milline on selle linna ajalugu, kui palju on seal elanikke, milline tähtsus on sellel linnal. Aga samuti on hea tähelepanu juhtida kuulsaile ajaloolisile lahinguväljadele.

Võitluse eel tähtsate liikumiste sõlmipunktide vabastamiseks tuleb võimalikult reljeefselt näidata, millise tähtsusega on need sõlmipunktid, mida võidame meie nende vabastamisega edasiste operatsioonide suhtes, mida kaotab vaenlane, kuidas meie edu halvab tema vastupanuvõimet.

On tingimata tarvilik anda võitlejale õige ettekujutus vaenlasest, tema jõudude suurus, et koosseisust, kaitse süsteemist, moraalsest seisundist jne.. Ei tohi kunagi tekitada „mütsidega laialilöömise“ meeleolu, kui vaenlane on tugev. See oleks suurim vigal Väga halvasti mõjub pealetungivaimule see, kui sõdurid lähevad pealetungile illusiooniga, et vaenlasest on kerge jagu saada, kuid satuvad tulekohti. See õõnestab usaldust komandõride vastu, langetab usku oma võimeisse. Kui vaenlane on tugev, tuleb seda meie sõdureile selgitada. Ühtlasi aga tuleb näidata, et meie oleme veel tugevamad. Kui vaenlane osutab tugevat vastupanu, tuleb tõestada, et sellest hoolimata meie suudame murda tema kaitse süsteemi. See kõik suurendab sõdurite usku enese võimeisse, kuid ühtlasi tugevdab vastutustunnet, tõsiselt suhtumist oma ülesandesse.

Agitatsiooni- ja propagandatöö vormidena pealetungivõitluse ettevalmistusjärgus on võimalik kasutada kõiki tuntud töövorme ja -viise: loengud, vestlused, mittingud, informatsioonid, ajakirjandus, näidiku agitatsiooni vahendid jne. On endastmõistetav, et kui ettevalmistusperiood on lühike, siis ka agitatsioonitöö vormidena tulevad kõnesse eeskätt kõige lühemad, kuid seda aktiivsemad vormid, nagu lühivestlused, ja informatsioonid, mittingud, lendlehed.

(Jätk 4. leheküljel)

Talupojad Lenini külastamas

J. Grabari maal.

LENIN JA RIIK

Nõukogude rahvaste kangelasliku võitluse päevil saksa fašistlike valitajate vastu valgustab Lenini geniaalne õpetus teed inimkonnale. Tema õpetuse hiiglaslik jõud ja sügav elulisus, mis on leidnud oma loomingulise kehastuse Nõukogude riigis — NSV Liidus, on eriti selgesti esile tõusnud Isamaasõja käigus, sest Lenini ja Stalini loodud Nõukogude riik on aega vastu pannud kõigile karmidele katsumustele. Jälgides oma õpetajate juhteid on nõukogude rahvad võitluses kogu maailma tumedate reaktsiooniliste jõudude vastu muutunud peamiseks eesrindlikuks jõuks, avangardiks võitluses fašismi vastu. Kogu maailmale on saanud järjest selgemaks, et Nõukogude Liit on demokraatlike vabaduste peamine kants. Võib öelda, et nõukogude rahvaste hiiglaslik võitlus suures Isamaasõjas on avanud kogu maailma silmad nõukogude võimu tõelisele sisule ja tõstnud Nõukogude Liidu autoriteedi ja rahvusvahelise prestiiži enneolematule kõrgusele.

Nüüd võib julgesti öelda, et Nõukogude Liidu loomine ja olemasolu on näastanud maailma hitlerlike jõukude orjusest ja on nurja ajanud „aaria tõu“ plaanid teiste rahvaste vallutamiseks. Selles seisab Lenini ja Stalini geeniusete poolt loodud Nõukogude riigi ülemaailmne ajalooline tähtsus. Ükski teine riik poleks suutnud vastu panna fašistliku Saksamaa pöörasele survele. Ükski teine rahvasterohke riik poleks jäänud nii ühtseks.

Liiduvabariikide vaheline üksmeel kaitses neid välisvaenlaste-agressorite kallaletungi eest, sest Nõukogude Liit suudab kindlustada nii välise julgeoleku, sisemise majandusliku edu kui ka rahvaste vaba rahvusliku arengu.

Nõukogude Liit kui uut tüüpi riik, kui riikliku ühenduse uus vorm, erineb palju kõigist varem ajaloos tuntud rahvuselistest riikide loomise printsiipidest. Nõukogude riik kujutab endast rahvaste vabatahtlikku liitu. Nõukogude Liidus pole valitsevaid ega allaheidetud rahvusi, pole „muulasi“, nii nagu see oli tsarismi ajal. Nõukogude võim ei riku üksikute rahvaste õigusi.

Nõukogude riigi looja Lenin kirjutas: „Meie tahame rahvaste vabatahtlikku liitu, — sellist liitu, mis ei lubaks mingit ühe rahvuse vägivalda teise üle, — sellist liitu, mis oleks rajatud täielikule usaldusele, ühennaliku ühtsuse selgele teadvusele, täielikule vabatahtlikule kokkuleppele. (Lenin XXIV, lk. 657).

Rahvaste täieliku üheõigusluse alusel kujunes ja tugevnes Nõukogude Liit — temasse kuuluvate rahvaste poliitilise, majandusliku ja kultuurse üheõigusluse kehastus.

Nõukogude korra sügav demokraatism ongi selleks jõuks, mis nagi magnet tõmbab enda lähedale rahvasse, ning täielikult

õiglase ning faktiliselt üheõigusliku rahvuspoliitika järjekindel teostamine seob temaga kõik endise Venemaa rahvad ja rahvused. Lenini geenius hindas õieti neid kaht põhiprintsiipi.

Üldrahvaliku demokraatismi printsiip on Nõukogude riigi tekkimisest alates rajatud masside laialdasele isetegevusele, valitsusasutuste aruandlikkusele ja nende valitavusele alt kuni üles. Nõukogude riik — see on tõeline rahvaste riik, see on rahvaste moraalse ja poliitilise ühtsuse kehastus.

Demokraatlik tsentralism loob võimaluse kohapeal kasutada elanikkonnale kõige arusaadavamaid ja sobivamaid viise ning vahendeid ühiste ülesannete teostamiseks, äratades ja arendades keelelt, kombelt ning eluviisidelt erinevaid rahvassidest loovat isetegevust. Võttes vahenditult osa riigiparaadi tööst, õpivad kõik töölised ja kodanikud riigi valitsemise kunsti. Nii sünnivad kaadrid.

Nõukogude võimu esimesest päevast peale loodi teiste rahvakomissariaatide hulgas rahvakomissariaat rahvusküsimuste jaoks — eesotsas seltsimees Staliniaga. Juba esimesed nõukogude võimu dekreedid kuulutasid Venemaa rahvaste täielikku võrdsust ja suveräänsust, kindlustasid kõigile rahvustele tõelise enesemääramise õiguse.

Suure Isamaasõja kõik on tõendanud Nõukogude Liidu tugevust, on näidanud tema ühendatud rahvaste suurt jõudu ja vägevust. Hitlerliku Saksamaa agressiivsed hävitusplaanid tema kuritegelikult kallaletungil Nõukogude Liidule, sealhulgas ka Balti liiduvabariikidele, on täielikult veennud nende maade rahvaid selles, et väljaspool Nõukogude Liitu ei ole ega või olla kindlust väikeste ning nõrkade rahvaste iseseisvaks olemiseks ja nende kultuuri õitsenguks.

Kõigist rahvusist nõukogude inimmesed teavad hästi, et saksa fašism toob neile rahvuskultuuri ja rahvusriikluse purustamise, viies neid orjastamisele ja saksastamisele. Kõikide arvukate Nõukogude Liidu rahvaste jaoks on praegu üks ühine kodumaa, mida tuleb tingimata kaitsta, see kodumaa on NSVL tervikuna. Kõigi vennasrahvaste saatuse ja elu lahutamatu ühtsuse teadvus väljendub praegu konkreetse sõjategevuses. Leninlik-stalinlik rahvaste sõprus kinnitub verrega ühises võitluses oma vabaduse eest, oma helge tuleviku eest.

Eesti rahvuslikud väeosad Punaarmee koosseisus võitlesid kangelaslikult Velikije Luki all. Sellega nad vabastasid Eestit, sellega võitlesid nad Tartu ja Tallinna eest, ja nad saavad võitlema kõikide Nõukogude Liidu rahvaste õnne eest, õig-õla kõrval kõikide vaba-

dustarmastavate rahvastega lõpliku võidu teel. Kõikide rasside ja rahvuste sõprus on Nõukogude riigi põhitugesid. Selle riigi koosseisus on kindlustatud igale rahvale austav ja üheväärne koht. See asjaolu on suur edasiviiv jõud. Eesti rahva veendumus selles, et ainult nõukogude rahvaste sõbralikus peres ootab teda õnnelik tulevik, rahvuskultuuri õitseng ja majanduslik ülesehitamine, kohustas meie Riigivolikogu 1940. aastal hääletama nõukogude võimu, nõukogude sotsialistliku vabariigi loomise poolt Eestis, ühinemise poolt Nõukogude Liidu rahvastega. Paremat valikut ei võinudki olla, kuna Stalinlik Konstitutsioon kindlustab iga rahvusliku liiduvabariigi majandusliku ja kultuurilise arengu tõusu ja säilitab täielikult iga liiduvabariigi suveräänsed õigused.

Iga nõukogude rahvus, suur või väike, on kogu Nõukogude Liidu võimsusega ühevõrdselt kaitstud igasugu vaenlaste kallaletungi eest. Praegu on kogu maailmale teada, kui kõrgele on tõstetud iga rahvuse väärikus NSV Liidus, kus iga rassi või rahvuse eraldamise või vihkamise ning põlguse juttustajad karistatakse seadusega. Nõnda kasvavad nõukogude inimeses kõrged moraalsed omadused teadmises, et ühisest heaolust sõltub üksiku heaolu, et ühise asja teenimine on inimese kõrge kutsumus; sellega seletub nõukogude rahvaste kangelaslikkus ja patriotism, kes on ära tundnud ammendamatu materiaalset ja moraalseid ressursse omava ühtse, suure sotsialistliku riigi kasusid.

Vaatamata määratuile jõududele, mida Hitler paiskas Punaarmee vastu, luhtusid fašistide plaanid purustada paljurahvuselist Nõukogude riiki, lahutada liiduvabariike. Nõukogude rahvaste moraalne jõud osutus vankumatuks.

Nõukogude Liidu ennastalgav ja visa võitlus asetas tema kõikide võitlevate rahvaste etteotsa ka edaspidises inimkonna demokraatlike vabaduste ja kultuuri alalise arengus. Nõukogude Liit saavutab võidu liidus Ameerika ja Inglise demokraatiaga ja kõigi vabadust armastavate rahvastega. Kui me 1943. a. saavutasime põhilise murrangu sõja käigus meie maa kasuks, siis 1944. a. purustame meie lõplikult hitlerismi ja vabastame täielikult saksa röövvalitajast Nõukogude riigi, mis on rajatud Lenini ja Stalini geeniusete poolt, et taastada teda veel suuremas hiilguses, känduses. Ammendamatu on Nõukogude Liidu loovad jõud! Nõukogude rahvaste uus gigantne energiatõus parandab sõjas saadud rasked haavad ja tõstab meie maa uuele kõrgusele.

J. VARES,
ENSV Ülemnõukogu
Presiidiumi Esimees

SUREMATUS

Suur sõna

LENIN

igaveses rahus
on mausoleumi graniiditahus.

Kuid kindlamalt kui siia kivipinda
Ta nimi raiutud on rahva rinda.

Jääb igaveseks nagu päiksetõus
Ta mälestus

Ta mõtte tões

ja jõus.

MART RAUD

„149 PROTSESS“

20 aastat tagasi — 21. jaanuaril 1924. a. korraldas tagurlik valitsus Eestis ülemaailmse eesti töörahva organisatsioonide rüüstamise. Jalule olid seadnud arvukad jala-, ratsa- ja salapolitsei jõud ning kaitse- ja salapolitsei, kes tungisid ootamatult ametiühingute, maafööliste ühingute, tööliisipordi, karskusseltside ja teiste töörahva organisatsioonide ruumidesse ning vangistasid seesõliljad — nii liikmed kui ka juhuslikud külastajad. Samal ajal oli teine osa politseijõudest seatud valvama töörahva ühingute liikmete ja nühkide nimel kirjas olevate „kahtlaste isikute“ kortereid. Nii vangistati üle Eesti 21. jaanuari õhtul mitusada inimest. Tallinnas oli üheks vangistatute koondamiskohaks ratsapolitsei reserv Mardi tänaval. Sealt paigutati areteeritud laiali mööda vangimajasid.

Süüdistuste seipitsemine nõudis politseiparaadilt rohkesti vaeva. Paljud avameelsemad kohtu-uurijad ütlesid ülekuulamisele, et „ei ole millestki kinni hakata“. Olid ju organisatsioonid kõik legaalsed ja nende põhikirjad siseministeeriumis kinnitatud. Lõpuks 10-kuulise punnimise järele suutis politsei 149 inimese kohta „süüdistusakti“ valmis meisterdada. „Sõdurite Kodu“ näitelaval lavastati protsess, mis on tuntud „149 protsessi“ nime all. Protsessil selgus, et paljud poliitilise politsei tunnustajad olid nõrgameelsed ja puudulikult arenenud mõistusega. Üks neist, kurikuulus Sangaste Juss, pakkus naljategevuseks ainet paljudeks aastateks.

Esitatud süüdistuste seas paistis eriti silma üks, nimelt, et töörahva organisatsioonide tegelased oleval hirmutanud eesti rahvast langesvehri ja saksa parunite tagasituleku hädahuga.

Kuidas oli sel ajal langesvehri hädahuga? Saksa parunite ja nende langesvehri tagasituleku hädahugi oli sel ajal väga terav.

Saksamaal oli must reaktsioon lammanud revolutsiooni-idead, mis kasvavad ähvardavalt inflatsiooni ja majanduskriisi tagajärjel 1923. a. Hitler ronis oma jõuga välja Müncheni öllekeldrist ja taotles võimu saksa plutookraatide upitusel.

Lahingusse parteilastena

Pidevat ja hoogsat kasvu näitab sm. Mullase väeosas parteiorganisatsioon. Iga päevaga täieneb see eesrindlike ja karastunud sõjameestena. Palavat armastust kalli kodumaa ja rahva vastu peegeldub nende soovivaldustest.

Ainuüksi möödunud kuu jooksul kasvab väeosas parteilaste arv 40% võrra. Sellest paistab, et väeosas juhtivad poliitilised eesotsas major Avaldi ja kapten Pihlakaga on suunanud poliitilist õiges suunas.

Vastsed parteisse astujad on rõhvas enamuses lahinguist osa võtnud, karastunud sõjamehed. Suurem osa omab kesk- või kõrgema hariduse. Kõik nad avaldavad soovi tulevaste lahinguis võidelda kommunistidena, töötades kogu oma jõu pühendades Nõukogude Eesti taasehitamiseks, lõpetada töö, mis jäi pooleli 1941. a. saksa fašistide reetliku kallaletungiga meie kodumaa.

Eelolevais lahinguis tahan võidelda parteilastena,“ kirjutab oma soovivalduses kõrgema põllumajandusliku eriharidusega võitleja sm. Koppel. Sama sõnab ka maa-kehvik poeg sm. Ait, kes enne sõda on töötanud paljudel aladel. N. ltn. Hark kirjutab, et ta tahab minna lahingusse parteilastena tasuma kätte nende metsikute eest,

Balti sakslased Eestis ähvardasid avalikult asunikke: „Ehitage oma majadele rattad alla, sest varsti tuleb teil need metsikud eestlased koristada.“ Saksa imperialism valmistas ette ilia-üügi. Parunid Saksamaal pakkisid kohvreid Eestisse tagasitulekuks.

See ei olnud keelelegi saladus. Ausad eestlased, kel oli südamele oma kodumaa ja rahva saatuse, ei saanud üksikuteks jääda selle ähvardava hädahugi vastu. Eesti suurkodanlus katsus aga seda hädahugi peita, rahva valvsust nõrgendada. Kodanikud, kes juhtisid rahva tähelepanu parunite tagasituleku hädahugi, loeti kurjategijateks. Muidugi, eesti töusikkapitalistid, kes olid ära raisanud riigikassast pumbatud krediidid ja Nõukogude Liidust rahulepinguga saadud kulla ning mitmeaastase eestlase maha müünud Eesti metsade raienormi, ihkasid nüüd raske kriisi käes vaevlevat Eestit maha kupeldada saksa kapitalistidele, kes oma pankade kaudu haarasid Eestis enda kätte ühe majandusharu teise järel. Nii sugune oli olukord Eestis 20 aasta eest, ja see olukord sundis eesti tagurlust vangimajadesse paigutama kõiki neid, kes paljastasiid tema vastu mahhinatsiooniga ja Eesti mahasahkerdamist saksa imperialismile.

Eesti tagurlus katsus end riigitiiril hoida terroriga. Rahva hirmutamiseks oligi protsess mõeldud. Seda tähendas ka prokurör. Viimase nõudmisel mõistis sõjaringkonnakohus kolmandiku kohtuallseid euaegsele sunnitööle, peale selle mitukümmend 15 ja 12 aastaks. Karistused 10—8 aastat olid selles protsessis „välkesed otsad“.

Pikaajalised sunnitöökaristused vanglates nõudsid eesti töörahvalt palju ohvreid. Alatoitluse ja haigustesse suri hulk häid seltsimehi. Kuid ülejäänud jätkasid võitlust, nad ei loobunud oma ideedest ega vandumustest. Nad jätkavad oma võitlust ka praegu, kus saksa parunite tagasituleku meie kodumaa on saanud reaalseks, kuni meie kodumaa ja rahvas on lõplikult puhastatud saksa parunite kontsast ja jäädavalt kõrvaldatud nende tagasituleku hädahugi.

J. Saat

mida fašistid on korda saatanud rahulike elanike kallal.

Suurima rõõmuga võtavad noored võitlejad vastu teate, et nende soov saada parteilaseks leiab rahuldust.

Siin on õppuste eesrindlane kommunistlik noor sm. Suurhans, kes otse koolipingilt astus Kodumaa kaitsjate ridadesse, võttes vabatahtlikuna osa Leningradi kangelaslikust kaitsmisest. Viimasel ajal töötades jaokomandöriana on ta korduvalt teeninud kiitust.

N. seers. Treivald, sadamatöölise, aastatelt alles noor, kannab uhkusega rinnas Velikije Luki lahinguis teenitud kõrget aumärki — Punase Tähe ordenit. Ta täidab iga ülesande nagu vana sõjaveteraan.

Õppuste eesrindlased kommunistlikud noored Reidid ja Reinaru tervitavad rõõmuga teadet, et nad võivad nüüd uhkusega kanda parteikandidaadi nime.

Nii koonduvad partei ridadesse väeosas eesrindlikumad sõjamehed igalt alalt ja igasuguses vanuses. Hoogu selleks on andnud eeskujulikult juhitud poliitilise väeosas ja parteilaste abistav ja silmapaistev osa igas ürituses.

R. Jürimaa.

R A H V A H A Ä L nr. 3
Lk. 3, 20. jaanuaril 1944. a.

18. jaanuaril 1943. a. kostis õist Leningradil tänavatel raadiovaljuhääldajaist tänavallükkajale kõrvu teade, mis neid ebatavaliselt rõõmustas. Väljakuule ja ristteede ülesseatud valjuhääldajate alla kogunesid kiiresti rahvahulgad ning üksteisele täitsa võhivõõrad kaelustasid üksteist, naersid ja nutsid läbiseigi. Onnitleti üksteist Punaarmee suure võidu — nimelt Leningradi blokaadi läbimurdmise puhul.

1941. a. sügisel valgusid sakslaste jõugud Leningradi alla. Saksa fašistlik väejuhatuse loosis vallutada Leningradi tormijooksuga, mis aga nurjus. Punaarmee, Punalipulise Baltimere laevastiku ja Leningradlaste kangelaslikkus sundis sakslasi peatumata.

Nähes, et tormijooksuga Leningradi võtta on võimatu, otsustasid fašistid Leningradi vallutada nälgiga. Hooplevalt rüüskas Hitler 1941. a. novembris Münchenis peetud kõnes, et Leningrad andvatise alla, ta surevat nälga.

Näljased ja kurnatud leningradlased ei unusta neid sõnu. Rahvusvahelise kohtu ees kõlbavad need veel ühe süütoendisena süütute inimeste mõrvaja vastu.

Hitleri verise ahvarduse täideviimiseks vallutasid sakslased Schluselburgi ja seepeale Tihvini. Ring Leningradi ümber oli maa poolt suletud.

Vaenlase väed alustasid Leningradi ümber võimsa kaitsekindlustuste võõndi ehitamist. Nad ehitasid tohutult hulgald dzotte ning raudbetoonkindlustusi, kaebasid tankitorjekraave, ehitasid traattõkkeid ja mineerisid välju.

Leningrad on olnud ajaloo kestel uhke ning valutamatu. Tervelt 240 aastat, kogu oma olemasolu kestel, pole teda keegi suutnud vallutada. Suure Põhjasõja ajal püsis ta kindlana. Napoleon püüdis linna vallutada, kuid ta peatati. Sedasama püüdis teha ka Saksa Wilhelm II, kuid noor Punaarmee andis talle Pihkva ja Narva all rabava löögi. Püüdis vallutada Lenini linna ka Judenitš ja Mannerheim, kuid asjata.

1942. a. suvel saatis Hitler Leningradi peale Sevastopoli vallutanud kindral Mannsteini diviisi. Leningradlased surusid nad tagasi ning paikasid Sinjavino rabadesse. 22. oktoobril sooritas vaenlane uue katse.

Toimus 5. lahing Leningradi pärast — lahing Laadoga järvel Suho saare juures. Siin purustasid balti mereväelased täielikult 30 laevast koosneva saksa flotilli koos desantsväega.

Kirjeldamatud olid kangelaslinna kannatused. Nälj ja külm, veepuudus ning pimedus. Liiklemine linnas oli halvatud. Ning kõigele li-

saks lennurnakud nii päeval kui öösi. Vaenlase kahurid tulistavad linna lakkamatult.

Linn vaikib, linn kannatab, matub oma ohvrid ja võitleb. Tehastes ja asutustes ei lakanud töö. Asuti kogu jõuga transpordi korraldamisele üle Laadoga, mis saieningradlastele ainsaks elusooneks. Vaatamata kõikidele vaenlase püüetele ka seda teed ära lõigata, ei õnnestunud see tal. Leningradlased on õhurnakute ja tulistamise juhtudel valvel nii öösi kui päeval. Imestusega vaatad, millise meisterlikkusega kustutavad pisikesed poisikesed linnale heidetud süütepomme.

Siia võitlevasse linna oli jäänud oma postidele ka väike salgake eestlasi, kes täitsid nende pandud kohustused, kandes kõiki blokaadi raskusi.

Saabus 1943. a. talv. Teine blokaaditalv. Aasta oli vaenlane istunud oma kaitsekindlustusis ning alatasa täiendades ja viimistledes.

12. jaanuari öösel anti käsk ajaloole võitluse alguseks. Rünakuile asusid Volhovi ja Leningradi rinde väed. Laadoga järve lõunapoolsees rajoonis pealetungivad väed, murdnud läbi vaenlase kaitsest, jõudsid varsti Laadoga järvele, lõigates seega ära paremal tiival asuva vaenlase väegrupi. Leningradi rinde väed, ületanud Neeva jõe ja vallutanud mitu asulat, liikusid Sinjavino poole. Üks meie väeosadest andis vaenlasele hoobi Laadoga jäält ning jõudis samuti välja Sinjavinosse, kus kohtusidki Volhovi ja Leningradi rinde võitlejad.

Röömüsu Leningradi blokaadi läbimurdmisest tehti leningradlastele ja kogu maailmale teatavaks 18. jaanuari õhtul. Leningrad pidutses ja rõõmutses. Tehastes ja asutustes korraldati miitinguid, kus sõnavõhjad püüdsid väljendada tänu võitlejatele — Lenini linna vabastajale ja selle võidu organiseerijale Nõukogude Liidu marssalitele sm-tele Zukovile ja Vorosilovile ning sm. Zdanovile. Kõikide silmist paistis rõõm ja kindel usk saabuvasse suuresse võidusse.

Sest rõõmupäevast on möödunud juba aasta. Veel asub vaenlane Lenini linna lähisel. Ikka veel külvavad tema mürsud surma Leningradi tänavatel, kuid sellele vaatamata on elu Leningradis põhjalikult muutunud. Leningrad elab jälle.

Leningradil on elektrivalgustus. Korralikult liiguvad trammid. Veevärk on linnas korda seadud, kesk- ja küttesüsteemid korrastatud. Leningradi varustatakse toiduainetega ja tööstuskaupadega eeskujulikult. Leningradlastes ei tunne enam ära nälgivaid, blokaadiaegseid inimesi.

Kui omal ajal tunti muret selle pärast, mil Laadoga külmub, sest

Lovati jõe kaldal, keset soid, asub juba vanadest aegadest kuulus Velikije Luki linn. Enne sõda oli linn tähtis oma raudteetehaste poolest, kuulus oma ilult. Majad olid roheline, suvel linna sõites paistsid silma suured valged majad, ilusad aiad. Rahvas eas rõõmsalt ja õnnelikult.

Tuli sõda, tulid saksa röövvalurajad ning ilusast linnast jäid ainult varemed.

Kui meie väed ajasid sakslased minema Kalininist, Andreapolist ja Toropetsist, hakkasid fašistid palavalt kindlustama seda linna. Sakslased lootsid, et nende kindlustusi ei suuda keegi vallutada. Ega nad muidu ei rääkinud: „Kui suudate vallutada Velikije Luki, siis on pool Berliini teie!“

8. detsember 1942. a. Lumetuisk, teed on umbsed. Raske on läbi pääseda jalamehel, rääkimata suurtükidest ja täislaaditud hobuveokitest. Niisugusel päeval alustas eesti väekoondis oma esimest tõelist lahingrännakut. Mehed ei pannud tähele külma ega tormi, nende ainuke tähe oli rutem saada kokku sakslasega, et kätte tasuda oma õdede, vendade, emade ja isade kannatuste eest. Seal, kus ei pääsenud läbi hobused ja autod, tulid mehed appi, ning ükski vägi ei suutnud kinni pidada kolonnist. Niisugust rasket teed liiguti 70 km, kui hakkas kostma kuuipildujate ragin. Tavas oli siis vägustusrakette. Meie olime lahingupiirkonnas, nüüd pidime näitama, mida olime õppinud.

Meie esimeseks lahingülesandeks oli võtta üle eemise väeosa positsioonid. See oli raske ja aegaviitev ülesanne. Tuli roomata õõkate all vastasele õige lähedale, et vahetada seal olevad väeosad. Sidemeestel tuli vedada sideliini, suurtükimeestel asetada kahurid positsiooni-

sellest oleneb ju Leningradi toiduga varustamine, siis ei tee see käesoleval talvel enam muret. Leidub muid varustusi. Kuid punapöelised sineleis noored lauavad läbi linna tänavate marssides armastatud laulu Laadogast, mis kinkis neile elu.

Tagasi on pöördunud ka evakueeritud teatrid. Töötavad ooper, ope-rett ja draamateatrid. Kinod ja teatrid on alati täis külastajaid. Avatud on kaigasugused noorsooklubid ning liuväljad. Leningrad tahab elada ja elab. Ühelegi leningradlasele ei tule enam mõttesse, et sakslase jalg võiks rüvetada kangelaslinna pinda.

Leningrad töötab. Ta tehased ja töökodad varustavad Punaarmeed kõige, mis ta vajab lõpliku võidu saavutamiseks.

15. jaan. 1944. a. E. ALLASILD.

dele. Kõik see pidi toimuma vastasele märkamatuks ja kiirelt, ning kui hakkas valgeks minema, oli kõik valmis. Vastane ei märganud, et tema ees on uued väeosad.

Meie mehed käitsid kaevikutes nii, nagu oleksid nad viibinud neis ei tea kui kaua, kuid see ei rahuldanud veel neid. Nad ootasid silmapilku, mil antakse käsk pealetungiks.

Saabus käsk! Ohvitserid selgitasid meelele ülesannet, suurtükimehed kontrollisid laskeandmeid.

Vastane oli ehitatud linna ümber kolmekordse kaitselinni. Esimene kaitselinn oli 5 km kaugusel linna ees. Siin olid külad maha põletatud, ning nende asemele olid ehitatud kaevikud, laskepessad, dzotid. Nende ette olid asetatud traattõkked ja miiniväljad. Teine kaitsejoon asus linna ääres. Siin olid sakslased samuti endid kõvasti kindlustanud. Ning kolmas kaitselinn oli linn ise, kus iga maja moodustas enesest kindlustatud punkti.

13. detsember. Udu katab maad, kui hakkab tegutsema meie suurtükivägi. Külmale vaatamata on suurtükimeestel palav. Nad on sinelid maha võtnud ja on ainult vattkuubedes. Täna on nende suurpäev. Nad peavad näitama, mida suudavad, ja tõesti, kõikide päevade vältel olid suurtükimehed eesrindlikud. Eriti paistsid silma ltn. Mürk, kapten Lenk, major Hannula ja major Poolus oma meestega. Vastase marutule all veeretati kahurid lahtistele positsioonidele ja anti sealt tuld sakslastele.

Pärast suurtükilist tuli meie lennuvägi ning lõppakord oli meie „katjusadel“. Pärast põhjalikku suurtüki ja lennuväe ettevalmistust läks lahingusse meie jalavägi. Sakslane pani visalt vastu, iga

üksiku kindlustatud punkti pärast tuli pidada ägedaid lahinguid.

Meie luurajad hüüsid öösel nähtamatult vastase kindlustatud punktidesse ning teatasid meile laskepessade asukohad.

Pärast esimese kaitselinni läbimurdmist kandus lahing linna ääres. Sakslane oli kui lõksu aetud loom, kes ei taha alistuda. Igast dzotist sülitas ta tuld, kuid ükski vägi ei suutnud murda meie meeste pealetungi hoogu. Suurtükimehed purustasid dzotte lahtistelt positsioonidelt. Tuli sula, riided ja villid said meestel läbimärjaks. Pärast sula tuli külm, riided jäätusid, kuid looduse kiuste tungisid mehed edasi. Linna lähisel tuli kõvasti töötada major Väkrani sa-pööridel, kes tegid saksa miinid hädaohuks. Teise kaitselinni purunemise järel käis äge lahing Velikije Luki tänavatel. Iga maja tuli võtta lahinguga. Linnas tänavavõitlusis tegutsesid eriti hästi sm. Pappeli ja sm. Laasi pataljonid.

Kõige tähtsamatel suundadel võis aanti näha kindralleitnant Pärna. Maja maja järele puhastati sakslastest.

17. jaanuaril 1943. a., vaatamata Hitleri poolt Velikije Luki ühes rajoonis asuvatele sakslaste jäänustele antud päevakäsu, vaatamata nende autasustamisele raudristidega puhastati linn viimastest sakslastest.

Mööduvad ajad, uus ja kaunis linn tärkab varemeist, ning mõni linna eanik võtab mütsi maha langenud eesti sõdurite haua juures ja ütleb: „Siin võitlesid mehed, kes armastasid oma kodumaad, kes teadsid, et selle linna vabastamisega aitasid nad kaasa oma väikese sünnimaa Nõukogude Eesti vabastamisele.“

V. Aleksejev

ENSV Olemnõukogu Presiidiumi Esimees sm. J. Vares kõnele-mas vennashaul Velikije Lukis

Agitatsiooni- ja propagandatöö pealetungi-võitluste ajal

(Algus 2. leheküljelt)

Pealetungivõitluse otseses käigus ei tohi poliitöö vaibuda ega nõrgeneda, vaid ta peab kogu aeg tiivistama võitlejaid lahingus. Agitatsiooni vormidena tulevad siin kõneste väga lühikesed, elavad, energilised vormid: loosung, ainsasse lausesse kokkusurutud juht-mõte, ülesanne, ainsas või paaris lauses edasi antav oluline, suure tähtsusega teade, lühike, mõnelau-seline lendleht, väikeses formaadis lahinguleht (lendlahinguleht).

Äärmiselt suure tähtsuse oman-dab selles võitluses faasis komandõ-ride, poliitööliste, kommunistide, kommunistlike noorte, agitaatorite eeskujul julguses, otsustavuses, kohusetruuduses, kaasvõitleja abis-tamises, visaduses, surmapõlguses. Julge kangelaslase lahingu kriitilisel hetkel mõjub kaugele võimsa-minni kui ükskõik milline agitatsi-on. Kommunisti, poliitööliste, eri-ti komandõri isiklik rahulikkus o'ukorras sisendab jõudu kõikidele lähedalolijale. Agitaatoril on vaja tõusta esimesena rünnakule, et oma eeskujuga kaasa tõmmata teisi.

Tähtsaimaks ülesandeks pealetungivõitluse ajal on hoolitseda selle eest, et sõdurid teaksid täp-selt lahingülesannet, mõistaksid selle tähtsust, läheksid selle täit-misele teadlikult.

Viivitamatult tuleb võitlejale teatavaks teha nende kaastahet kangelaslased, meid igati positiiv-seerida, kutsuda üles võitlema nen-de eeskujul. Igast autasustamisest peab uudis levima kiirelt. Kui edu

saavutab naaberallüksus või -väe-osa, tuleb sellest otsekohe teatada. See tõstab sõdurite võitlushoogu. Võitluste ajal selgub vaenlase meelskusi elanikkonna kallal, avas-tub nende kuritegude värskeid jäl-gi. Silmapilkselt peab teadma sel-lest iga meie sõdur. Vaenlase ku-ritegude värskeid jäljed äratavad viha ja kättemaksutahet, õhutavad meid vaenlase kiiremale jälitamisele. Metslase kuriteo jäljed on siin, metslane ise on meist eemal mõni kilomeeter. Püüdke meid kinni! Löö-gem teda surmavalt! Seda peab meie agitatsioon võitlejasse lakka-matult sisendama.

Teade levitamise viisideks on võitluse ajal suuline edasiandmine ahalikku mooda, ruuporid, lahing-leht. Lahinguleht suhtes on Puna-armee suvises võitlustegevuse ko-gemused tõestanud, et siin on kõi-ges otstarbekohasem kasutada üsna väikest formaati — harilikku vihiku või välikirjavahetuse raamatu lehe taolisist mõõtet. Sellist lahingulehte nimetame lendlahinguleheks. Lend-lahingulehe plankette tuleb varem valmis trükkida, ühendada blok-noodi kujuliselt ja varustada nen-dega poliitööliste. Kui lahingu ajal juhtub midagi teatamisväärselt, kui on tarvis edasi anda kiire üleskut-se jne., märgib poliitööline sellise teate lendlahingulehe planketile ja annab selle edasi ahalikku mooda. Sellised sõnumid on väga lakooni-lised, kuid selged, mobiiliseerivad.

Näiteks järgmine tekst: „Automaaturid Pihl ja Kallas tungisid täna hommikul julgelt vaenlase kaitse sügavusse, hävita-sid saksa pataljoni staabi ja kind-lustasid meie roodu pealetungile edu. Kallas sai haavata, kuid jäi

edasi riviisse. Vaprad seltsimehed on esitatud autasustamiseks Kuul-suse ordeniga. Võidlege nende seltsimeeste eeskujul!“

Samasuguse lendlahingulehega voi-dakse edasi anda ka tähtsamad punktid Nõukogude Informbüroo operatiivteatist jne.

Lendlahingulehte võib pealkirjas-tada näiteks:

„Täna näitasid vapruste eeskujul...“
„Viimasel minutil.“
„Täna näitasid vapruste eeskujul...“
„Maksime kätte!“

Lendlahingulehte väljalaskmise sagedus sõltub vajadusest.

Võitluskogemused on näidanud, et ei ole otstarbekohane pealetun-gilahingu ajal siduda väeosa poliit-öölist, nagu polgu agitaator, par-tei- ja kommunistlike noorte orga-nisatsioon, teatava allüksusega või ülesandega, mis ei kuulu nende ot-seste ametikohuste hulka. Polgu juhtivad poliitöölistes peavad pealetungilahingu ajal olema seal, kus nad saavad kõige paremini jälgida lahingu käiku, juhtida poliitööd omal alal. Pataljoni ja roodu poliit-öölistes peavad olema informeerit-tud polgu poliitööliste asukohast, selleks et tarbetumal pöörduda nende poole abi saamiseks, anda neile informatsiooni jne. Kui pol-gu poliitööline, näiteks agitaator, on kinnitatud ühe pataljoni juurde, siis ta kaotab oma ala juhtimise võime teistes pataljonides ja erikü-sustes, ei suuda seega täita oma ülesandeid poliitilise agitatsiooni juhtimisel ja suunamisel polgu maastab. Sellisel juhul kannatab tugevasti informatsiooni ühest pa-taljonist teise jõudmise kiirus jne. Võib juhtuda, et pataljoni, kus asub agitaator, ei ole tema juures-olek vajalik, mõnes teises üksuses on teda aga hädasti tarvis. Neid puudusi ei esine siis, kui agitaat-

tor kogu aeg juhib oma erialalist tööd kogu polgu ulatuses ja sealt, kus ta leiab selle olevat kõige ot-s-tarbekohasema.

Peale otsese poliitöö peab tingi-mata tähelepanu omistama võitle-jate õigeaegsele ja korralikule toitmisele lahinguperioodil. Ilma selleta on agitatsioon vaid tühi-ne sõnakõksutamine.

Pealetungilahingule järgneval puhkeperioodil, võitluse vaheajal, uue võitluse ettevalmistamisel, tu-leb iseenastamõistetavalt suurt tä-helepanu omistada võitlejate korra-liku puhkuse eest hoolitsemisele. Pikeval vaheajal on kino, kunsti-ansambli esinemised, värske aja-kirjandus olulisiks töövahenditeks.

Agitatsiooni- ja propagandatöös tuleb väsimatult selgitada võitluses omandatud häid kogemusi, esile tõsta, tutvustada, populariseerida väeosa kangelas, eeskujulikke, vapraid võitlejaid, näidata konk-reetselt nende tegusid. Aga sa-muti tuleb näidata lahingtegevuses ilmnunud puudusi, selgitada nende põhjused ja võtta tarvitusele kõik poliitöö vahendid nende vigade kõrvaldamiseks.

Laialaselt tuleb kasutada vang-i-langenud ja surnud vaenlaste juu-rest leitud dokumentaalseid mater-jali, vägivõtteid kirjades, päevi-kuis, sõjalisest dokumentidest, et näidata vaenlase moraalselt laostu-mist, tema enesekalduse pidevat allakäimist, kriisi süvenemist vaen-lase tagalas.

Sageli leidub vaenlaselt võetud materjalide hulgas fotosid nende kuritegudest, röövimistest, süüta-mistest, poornistest, mahalaskmis-test jne. Neid kõiki tuleb kasutada vihavaenu, kättemaksutahet kasva-tamiseks vaenlase vastu. Selles mõttes on väga õpetlik ühe Puna-

armee väeosa kogemus, kelle võit-lejad leidsid surmasaanud saksa ohvitseri juurest Zoja Kosmodem-janskaja tapmist kujutavad fotod. Neid näidati kogu isikulisele koos-seisule. Selle väeosa sõdurid läksid lahingusse võimsa tahtega — hä-viltada viimse vihatud mõrtsuka. See avaldatud pildimaterjal kasva-tab kättemaksutahet kogu Punaar-mees.

Vaenlase kuritegude jälgedel tu-leb organiseerida miitinguid, kasu-tada igat võimalust kättemaksuiah lökkele puhumiseks.

Eristat tähelepanu tuleb selles pe-rioodis pühendada valvsuse tugev-damisele. Vaenlane püüab taandu-mise puhul maha jätta oma sala-kuulajaid, maskeerides neid tsiviil-eanike hulka. Tuleb seda teada ja valvel olla.

Vaenlane jätab maha haiguskol-deid, mürgitab kaave ja toiduaine-te ladusid, paigutab pahjadesse kohtadesse „sünprisse“ — üllatus-mine jne. Kõige selle kohta tuleb teha pidevat selgitustööd, hoidudes sel viisil liigsest ohvreist.

Kui võitluse vaheaeg on pikem, kui uued võitlused saavad toimuma endisest erinevais tingimuses ja uues erinevas olukorras, tuleb iseenastamõistetavalt kasutada kõi-ki neid poliitöö vorme, millest on jutt käesoleva kirjutise esimeses osas. Üldiselt selles perioodis on agitatsiooni- ja propagandatöö vor-mideks individuaal- ja grupivestlu-seid, miitingud, loengud, seinalehed, ajakirjandus jne.

Kui suudame pealetungivõitluse vältel teostada poliitööd sellisel viisil, siis suudame kõige paremi-ni abistada komandõre väeosade juhtimisel ja kindlustame lahing-ülesande eduka täitmise.

Major A. Uibo

NOORED PATRIOODID TÖÖRINDEL

Lenin Petrogradis P. Vassiljevi joonistus

LENIN JA NOORSUGU

Noorsoos nägi Lenin ühiskonna kõige aktiivsemat ja energilisemat osa. Oma revolutsioonilises tegevuses otsis ta alati tuge noorsoo hulgas ja juba nel aastail, kus ta pidas võitlust tsaarivalitsusega, kutsus ta üles parteid noorsoo organiseerimisele. „Meie oleme tuleviku partei“, — kirjutas Lenin 1906. aastal, — „ja tulevik kuulub noorsoole. Meie oleme uuenduslaste partei, ning uuenduslaste järgi sammub kõige meesamini noorsugu. Me oleme ennastalgava võitluse partei vana, kõduneva vastu, kuid ennastalgavale võitlusele asub kõige enne noorsugu.“

Kui puhkes 1905. aasta revolutsioonileek ja oli vaja organiseerida otsustavaks võitluseks uusi jõude, kutsus Lenin üles parteid julgele ja laialdasele noorsoo organiseerimisele. Ta kirjutas: „Noorsugu otsustab kogu võitluse käigu, nii üliõpilaste ning veel enam tööliskoorsugu... Looge sadu eesrindlike noorte ringe ning soodustage igati nende tööd.“ Ning 1905. aasta oktoobrikuu üldstreigipäevadel hüdis Lenin ülest: „Minge noorsoo juurde... see on ainus kõike päästev vahend... Minge noorsoo juurde. Asutage jalamaid kõikjal võitlusalgu nii üliõpilaste ja eriti töölise seas.“

Suure Oktoobrirevolutsiooni perioodil 1917. aastal, relvastatud ülestõusu ettevalmistamise päevil, valmistades ette võitu, teeb Lenin ettepaneku ajutise valitsuse tähtsamate tugipunktide vallutamiseks moodustada tööliskoorsoo võitlusalgu. 1917. aasta 21. oktoobril kirjutas ta: „Moodustada kõige kindlamast elemendist meie lööklastest ja tööliskoorsoo ja ka parematest madrustest, väikesed salgad kõikide tähtsamate punktide vallutamiseks ja selleks, et nad võtaksid osa kõikjal kõigist tähtsamat ope ratsioonidest.“

Lenini nimega on seotud komsomoli sünd. Arvesse võttes seda tähtsat osa, mis noorsool tuleb etendada revolutsioonis, tegi Lenin parteile ettepaneku kindlustada oma jõu tekkinud noorsooorganisatsioonides. Lenini ja Stalini partei nimisel tekkis noorsoo avangard — komsomol.

Lenin tundis elavat huvi komsomoli elu ja kasvu vastu. Komsomoli 3. kongressil 1920. aasta 2. oktoobril esines Lenin oma ajaloolise kõnega noorsooühingute ülesannetest. Selle kõne läbitungivad leninlikud sõnad on ja jäävad veel kaua meie maa noorsoole teetähiseks, mis näitavad noorsoole õiget teed võitluses rahva õnne heaks.

„Noorsugu“ — õpetas Lenin, — peab viima lõpule vanemate põlvkondade poolt algatatud töö — looma täieliku kommunistliku ühiskonna. Kuid selleks vajab noorsugu põhjalikke teadmisi. Lenin üt

les: „Kommunistiks võib saada ainult siis, kui rikastad oma mõistust kõigi nende rikkalike teadmistega, mis inimkond on loonud.“

Lenin kutsus üles noorsugu teadmisi omandama, kommunismi õppima. Seejuures näitas ta, et kommunismi õppimine ei tähenda sugugi seda, et tuleb piirduda kommunistlike raamatute ja brošüüride õppimisega. Ta nõudis noorsoo õppimise ühendamist ühiskondlikult kasuliku tööga. „Ilma tööta, ilma võitluseta pole kommunistlikest brošüüridest ja teostest omandatud raamatulisel kommunismi tundmisel mingit väärtust, sest see ainult pikendaks vana lõhet teooria ja praktika vahel...“ Lenin pidas tööd kohustuslikuks iga sotsialistliku ühiskonna liikmele ja nõudis sellepärast, et kommunistliku noorsoo liit kasvataks kõiki oma noori varasest eest, 12-st aastast alates teadlikkus ja distsiplineeritud töös.

Lenin pühendas oma kõnes suurt tähelepanu noorsoo kasvatamise vajadusele kommunistliku moraali vaimus. „Kommunistliku moraali põhialuseks on,“ — ütles ta, — „võitlus kommunismi kindlustamise ja lõpuleviimise eest.“ Iga noor inimene, sotsialistliku ühiskonna looja peab olema suuteline alistama oma isiklikud huvid kogu ühiskonna, kogu rahva huvidele.“ Olla noorsooühingu liige tähendab seda, et anda oma töö, oma jõud ühise asja heaks. Selles seisab kommunistlik kasvatus.

3. komsomoli kongressil peetud Lenini kõne määras kindlaks komsomoli põhimised ülesanded. Selles oli määritletud noorsooühingute töökaava, kogu nõukogude noorsoo töökaava.

Lenini sõnad, millega ta pöördus komsomoli poole, põlesid ja põlesid miljonite nõukogude noormeeste ja neidude südameis, nad on võimsaks elustavaks jõuks, mis kutsus ja innustab noorsugu kangelaistegudele töös ja võitluses.

Komsomol on aati jäänud üstavaks Lenini juhtlausele. Rahuliku ülesehitustöö aastail paistsid kommunistlikud noored silma ennastalgavas töös maa industrialiseerimisel ja kollektiviseerimisel ning tema kaitsevõimsuse kindlustamisel. Sotsialistliku töövõistluse innustajate ja stahaanovliku liikumise algatajate seas on rohkesti kuulsaate kommunistlike noorte nimesid. Ka praegu, karmidel sõja-aastatel võitleb nõukogude noorsugu kodumaa kaitsmise esimestes ridades, näidates rindel kangelaslikkuse imesid ning tagalas kangelaslikkust töös. Komsomol on andnud kodumaa 10 kahekordset Nõukogude Liidu Kangelast, sadu Nõukogude Liidu Kangelasi. Sadu tuhandeid komsomoli kasvandikke on autasustatud NSV Liidu ordenite ja medalitega.

J. Käbin

Sõja-aastatel on meie kodumaa tehastes ja vabrikutesse tulnud suurel hulgal noori töölisi. Üksnes tööstuskoolidest on sõja jooksul tulnud 1,5 miljonit uut töölisi. Noorte töölise osatähtsus meie tagala tööstuses on seega määratult kasvanud ning see kõrge hinnang, mille sm. Stalin andis meie tagala tööle oma kõnes Oktoobrirevolutsiooni 26. aastapäeva puhul, on suurel määral ka noorte ennastalgava töö hinnanguks.

Oma kirjas sm. Stalinile Kommunistliku Noorsoo-Ühingu 25. aastapäeva puhul andsid kommunistlikud noored ja noorsugu töötuse veelgi tõsta töötöotlikkust, et abistada meie vägede varustamist sõjatehnikaga ja sakslastest vabastatud rajoonide taasehitamist.

Nii mõndagi meie riigi suurele juhtide antud lubadustest on juba täidetud.

Noorte rindebrigadid, kuhu on koondunud meie noorte töölise paremik, on kasvanud hulgal ja töötasemelt. Noorte seast on esile kerkinud suurel hulgal sõja-ajastahhaanovlasi, kes uute töömeetodite rakendamise ja töö ratsionaliseerimise abil ületavad tööplaani mitmekordseid.

Ule kogu Nõukogude Liidu on saanud tuntuks Moskva kommu-

nistlik noor Katja Barošnikova, kes algatas uue tähepandava liikumise, mis taotleb tööbrigadide arvulise koosseisu vähendamist ja ülejäänud töölise vabastamist teisteks töodeks, ilma et selle juures alaneks brigadi töötöotlikkus. Katja Barošnikova algatatud liikumine on lühikese aja jooksul levinud üle kogu meie maa.

Meie noored eesrindlased töötavad põhimõttel, et paremaid tagajärgi töös ei tarvitse saavutada mitte jõuga, vaid oskusega. Tuhandeid ratsionaliseerimiseetpanekuid on tulnud noorte töölise poolt. Näiteks 15-aastane metallitöölaine Mihhail Klimov tõstis ratsionaliseerimise abil oma töötöotlikkust kuus korda. Ühe Sverdlovski tehase noortebrigadi brigadir Lev Baturin täidab ühe vahetuse jooksul plaani 2.700%. Selle rekordi saavutas ta töömeetodi parandamise abil.

Nõukogude tööstuse uueks suure saavutuseks on uue kõrgajuh ehitamine Magnitogorskis. Kaheksa kuuga ehitati meie kuues kõrgajuh, mis on suurim meil ja Euroopas. Ehitustöödel töötasid ennastalgavalt tuhanded noored. Uuralist, Baškiirist, Siberist, — meie kodumaa igast nurgast sõitis Magnitogorski poole eeslone noori ehitus-

töölisi. Kommunistlike noorte osavõttu kõrgajuh ehitamisest märgiti viimase nimetamisega „kommunistlike noorte kõrgajuhiks“.

Ent meie noored tagalas teavad, et teha on veel väga palju. „Võit on nüüd lähedal, ent tema saavutamiseks on vaja uut jõudude pingutamist, kogu tagala ennastalgavat tööd...“ ütles sm. Stalin oma l.a. 6. novembri kõnes.

Meie peame andma rindele üha enam uusi lennukaid, tanke, kahureid, relvi. Meie lubasime oma kirjas sm. Stalinile aidata taasehitada Donetskis söebasseini, Stalingradi ja teisi vabastatud ja vabastatavaid rajaoone.

Praegu on juba päevakorrale kerkinud ka ettevalmistus kevadiseks külviks. Noored töötasid oma kirjas aidata põllutööliseid ja masinate korrastamisel, et tagada kevadkülvile head läbiviimist ja sellega ka rikkalikku lõikust.

Nõukogude tagalas töötab palju Eestist evakueerunud noori, kes on liitunud kogu nõukogude noorte perega töös võidu saavutamiseks vaenlase üle. Eesti noored töötavad teadmise, et iga uus pingutus, iga uus töösaavutus lähendab meie kodumaa lõpliku vabastamise tundi.

I. SAKS

Komsomoli-töö tõus sm. Mullase väeosas

Suure talviste pealetungilahingute eel võib näha sm. Mullase väeosa hoogsat noorte võitlejate poliitilise aktiivsuse tõusu, nende astumist leninlike kommunistlike noorte ridadesse. Nii on novembrikuu jooksul astunud 32% sm. Mullase väeosa seni organiseerimata noortest leninlike kommunistlike noorte ridadesse. Suurem enamus vastseist kommunistlikest noortest on juba lahinguis karastunud võitlejad, kes on valanud oma verd kodumaa vabastamisel, nagu n. seersant Lassmann, n. seersant Tassa, rms. Univer, Tamberg jt. Haavade paranemine tahavab nad nüüd uuesti lahingutesse minna juba organiseerituna, Leninliku Kommunistliku Noorsoo-Ühingu väärivate liikmetena.

Oma ridade suurendamiseks on väeosa komsomol lisaks individuaalse selgitustööle kasutanud edukalt kommunistlike noorte ja organiseerimata noorte ühisvestlusi selistel teemadel nagu leninlike kommunistlike noorte lahingutraditsioonid, bolševike partei komsomoli juhina ja organisatorina jne. Väe-

osa komsomoli-töö põhialuseks on aga praegu kujunenud sm. Stalini käskkirja nr. 309 õppimine ja tege-lik ellurakendamine. See avaldub kaitsepositsioonidel olles lahingudistsipliini tugevdamises, komandöride abistamises jne. Paljud kommunistlikud noored on näidanud oma isikliku tööga kaitsepositsioonide ehitamisel eeskujul, näiteks, n. seers. Suurhans ja rms. Tiits.

Asja vastuvõetud kommunistlikest noortest võib oma hea distsiplineerituse ja väljaõppe poolest esile tõsta rms. Mända, rms. Margusanovi jt. Lõpuks võib veel esile tõsta paari eeskujulikumat algorganisatsiooni väeosas, nii algorganisatsiooni, kus komsorgiks on seersant Pennar, ja komsorg n. seers. Kuusiku automaatrite algorganisatsiooni, mis paistab silma liikmiskonna juurdekasvu suurima arvuga.

Komsomoli-töö hoogus tõus tõmbab päev-päevalt kaasa üha enam uusi seltsimehi, liites neid ühtseks, organiseeritud pereks.

Ilmar Reid

Parkal Juta

Tulles siia kaudesse Siberi kolhoosi, mille asukaiks on juba Mahtara sõja päevil siia asunud eestlased, ei osanud Jutta Lannes, kommunistlik noor Haapsalust, mingisugust maatööd. Ent lahtiste silmadega ümber vaadates leidis ta varastigi teda huvitava töö: kunagi varasematel aastatel oli ta õppinud rakenduskunsti, peennahatööd. Palju ühist ju sellise töö ja nahaparkimise vahel ei ole, ent ka nahaparkimine nõuab omajagu kunsti, kunstniku-meistri kätt. Jutta Lannes asus innuga asja kallale. Esimesed partiid pargitud nahku ei olnud küll veel meistritööd, ent asi edenes iga päevaga. Praegu on Jutta kõigi poolt hinnatud kolhoosi nahaparkal — mõõdunud aastal on ta parkinud üle 600 lamanaha. Tööpäevi on tal ligi poole tuhande ümber, leiba ja leivakõrvastikke küllaldaselt. „Üks tubli eesti tüdruk,“ lausub tunnustavalt kolhoosi esimees, põine Siberi eestlane sm. Udras, kellel endalgi seljas noore parkali pargitud kasukas. Jutta ise aga ütleb: „Tahan täita oma kohust, nagu seda peab täitma iga nõukogude noor, eriti veel kommunistlik noor.“

E. Kiipus

✓ Eesti keskkool Jegorjevskis

ENSV Oppekombinaadi juures Jegorjevskis õpib haridushimulisi noori ka keskhariduse omandamisel. Keskkooli lõppkursusel õpib 21 ja 8. kl. kursusel 20 noort. Need on peamiselt sellised noored, kes sõja tõttu olid sunnitud oma õpingud katkestama. Kuid nendega kõrvu õpib ka seitsimehi, kes juba ammu olid oma õpingud katkestanud, asudes tege-likku tööle. Sm. O. Liblik oli katkestanud õppetöö juba 9 aastat tagas. Sm. Julia Justi oli kodanlikus Eestis samuti juba kaua aastaid tagasi sunnitud õpinguid katkestama. Nüüd jätkab ta oma poolikutsjäänud haridust ja õpib hästi. Üks noorematest õpilastest on Laine Paumets, kes enne siatulekut töötas lõõktööliseks sohvoois. Vaatamata mõningatele ette tulevatele raskustele, nagu õppeabinõude vähesus, näitab õpivõistluse graafik järjekindlat headet hinnete tõusu. Nii tõusis detsembrikuu graafikus „head“ protsent kuu algul olnud

23,4%-lt kuu lõpuks 62%-le. Parimateks õpilasteks on sm-d Erna ja Miia Valdased, Asta Künnap ja L. Paumets. Õppetöö kõrval lõovad noored aktiivselt kaasa kombinaadi isetegevuses. Igal puhkepäeval on rühmas referaadid väga mitmesugustel ainetel, nagu tagala abi rindele jne. Lähema aja kavas on korraldada kunstilise isetegevuse võistlusõhtu kaubanduskursuslastega. Kogu töö edukust jälgivad valvsa pilguga partorg Georg Takjas ja komsorg Aino Käär. Sagedasti peetakse rühmakooolekuid õppetööga ühenduses olevate küsimuste arutamiseks. Kokkuvõttes võib öelda, et kogu õpilasperest õhkub suur agarus ja hool oma ülesannete täitmisel. Nad teavad, et eesti keskkool sõjaaja kokkusurutud tingimustes on suur saavutus, ja vastavad ka sellele oma eeskujuliku õppimisega.

H. Toomsalu

Noortele lugejatele

Noorte osatähtsus eesti rahvuslike väeosades on küllaltki suur. Palju noori evakueerunud töötab eesrindlastena tagalas, palju noori õpib Nõukogude Liidu kõrgemais õppeasutuses, mitmesugustel kursustel, keskkoolides jne. Paljugi kõigest sellest väärub käsitlemist ajaleheveergudel.

Kaastöö saatmisel võib käsitleda: komsomoli eesrindlikust osast nõukogude noorsoo juhina; elust meie rahvuslike väeosades; lahingepisoodide, kirjeldusi noortest kangelasest jne.; tööst vabrikutes ja kolhoosides; noortest stahaanovlastest, tööprotsessi uuendajatest konstruktoritest jne.; õppetööst ülikoolides, keskkoolides, kursustel ja pioneertööst; noorte osast kunstilise isetegevuse organiseerimisel, ühiskondlike ürituste läbiviimisel, tegevusest spordi ja kehakultuuri alal. Samuti saatke ilukirjanduslikku kaastööd — vesteid, luuletusi, kirjeldusi.

Lenin, jäid koiduna rahva hinge

Lenin kus ilmus, seal hajutas pilvi, rahvas läks temale hõisates vastu. tööle või lahingu, kuhu ta astus, vaprust seal külvas ja säravaid silmi.

Kõndis nii Lenin kui tähtedest pärjas: silmade kiirgeist ja südame tugeisest, majja või osmiku küllakutseist palistus teeveer tal järjest-järjest.

Lenin, jäid koiduna rahva hinge. Nägid ta loomingu värsket hiilgust. Võitlesid ta'ga koos tuules vinges, juhid veel praegu ta heitluste hiilgust.

Lenini pärandit kaitsmast ei kohku Lenini rahvas, lei karda ohtu. Raisakull heitunud tagasi pöördub Lenini vaimust kui terasest lõõdud.

AIRA KAAL

POOLA JA NÕUKOGUDE LIIDU SUHETEST

Vastuseks TASS'i teadaandele 11. jaanuarist Poola-Nõukogude piiride kohta avaldas Poola valitsus neil päevil teadaande, milles öeldakse et „oma tulises püüdluses tagada täielikku sõjasaarust Ühendatud Rahvastega, eriti otsustaval etapil nende võitluses ühise vaenlasega, peab Poola valitsus otstarbekohasemaks praegu hoiduda edasistest avalikest diskussioonidest. Kuigi Poola valitsus ei või tunnustada ühepoolseid otsuseid ja fakte, mis on sooritatud või veel sooritatakse Poola vahariigi pinnal, on ta korduvalt väljendanud oma siirast soovi kokkuleppe saavutamiseks tingimusi, mis oleksid õiglased ja vastuvõetavad mõlemale poolele. Sel eesmärgil pöördub Poola valitsus Briti ja Ameerika valitsuse poole, lootes nende vahetult läbirääkimiste kindlustamist Inglise ja Ameerika valitsuse osavõtul kõikide põhiküsimuste kohta, mille lahendamine peaks viima sõbralikule ja kindlale koostööle Poola ja Nõukogude Liidu vahel. Poola valitsus loeb seda soovitava Ühendatud Rahvaste võidu ja rühade suhte loomise huvides pärast sõjaajast Euroopas.“

Sellele teadaandele vastab TASS:

1. Poola valitsuse teadaannet, milles minnakse mööda ja ignoreeritakse täielikult peaküsimust Curzoni liini tunnustamise kohta Nõukogude-Poola piirina, ei saa võtta

teisiti kui Curzoni liini tagasilükkamisena.

2. Mis puutub Poola valitsuse teadaandesse ametlike läbirääkimiste alustamise kohta tema ja Nõukogude Valitsuse vahel, siis sihib see ettepanek sellele, et viia eksiteele avalikku arvamist, kuna pole raske mõista, et Nõukogude valitsus ei saa astuda ametlikesse läbirääkimistesse valitsusega, kellel on katkestatud diplomaatilised suhted.

Nõukogude ringides meenutatakse, et diplomaatilised suhted Poola valitsusega katkestati tolle valitsuse süü tõttu tema aktiivse osavõtu pärast saksa okupantide vaenuliku nõukogudevastastest laimukampaaniast „Katõni mõrvade“ puhul.

3. Nõukogude ringides arvatakse näitavad üldmainitud asjaolud veelkord, et praegune Poola valitsus ei soovi luua heatahtlikke suhteid Nõukogude Liiduga.

Nimetatud Curzoni liini põlvneb Pariisi 1919. a. rahukonverentsilt, mis lõppes Versailles' lepinguga. Sel konverentsil loodi erikomisjon Poola küsimuste jaoks. Vene-Poola piiri suhtes lähtus see komisjon liitlas-suurriikide — Inglismaa, Prantsusmaa, Ameerika Ühendriikide, Itaalia ja Jaapani delegatsiooni otsusest, et Poola territooriumi peavad kuuluma vaid etnograafilised Poola maa-alad, s.t. ainult need alad Nõukogude piiri ääres, kus on enamuses poo-

lad. Komisjon töötas välja Nõukogude-Poola piirijoone, mis avaldati liitlasmuutustega Ülemnõukogu deklaratsiooniga 8. detsembril 1919. a. Kuid Poola parempoolsed ringkonnad, pretendeerides Lääne-Ukraina ja Lääne-Valge-Vene maa-aladele, tungisid noore Nõukogude riigi kallale. Saades aga võimsa vastulöögi ja nähes selle sõja perspektiivitust pöördus Poola liitlaste poole, et need vahendaksid rahuläbirääkimisi Nõukogude Liiduga. Inglise kolleegne välisminister Curzon saatis seejärel Nõukogude valitsusele noodi, milles oli määratud ka Poola-Nõukogude piir. See piir, nn. Curzoni liin kulgeb umbkaudu: Grodno — Jalovka — Nemirov — Brest-Litovsk — Dorogusk — Ustiluig, ida poolt Grubeševi, läbi Krölovi lääne poolt Rovno-Russkit, ida poolt Peremõšli kuni Karpaatideni. Põhja pool Grodnot oleks piiriks Leedu-Poola piir.

Poola valitsus ei nõustunud selle piiriga ja jätkas sõda Nõukogude Liiduga. Kasutades Nõukogude Liidu tolleaegset rasket majanduslikku ja poliitilist olukorda sundis ta Liidule läbirääkimistele Riias 1921. a. märtsis peale teise piiri, haarates enda kätte Lääne-Ukraini ja Lääne-Valge-Vene. See Riia lepingu ebaõiglus leidis hüvitamist alles 1939. a., kui vastavalt elanikkonna tahteavaldusele need maa-alad läksid Nõukogude Liidu koosseisu.

Ühest eeskujulikumast põllumajanduslikust akadeemiast NSV Liidus

Moskvas asuv Lenini ordeni kandev K. A. Timirjazevi nimeline põllumajanduslik akadeemia võib lähemas tulevikus tagasi vaadata 80-aastasele teaduslikule tööle ja õppetegevusele. 1865. a. asutati Moskva läheduses Petrovski põllumajanduslik akadeemia. 1895. a. suleti see üliõpilaste revolutsioonilise liikumise pärast, kuid avati peagi uuesti. 52 aasta kestel 1865.—1917. aastani laskis see praeguse Timirjazevi nimelise akadeemia eelkäija välja 2705 põllumajanduse eriteadlast, s. o. keskmiselt 52 inimest aastas.

Peale Suurt Oktoobrirevolutsiooni muutis akadeemia nime, kuid mitte ainult nime. Nõukogude korra juures avanenud avarad tegutsemisvõimalused, partei ja valitsuse hool kõrgema hariduse võimaldamiseks laiaadele hulkadele ja teadusliku töö soodustamiseks tõstis K. A. Timirjazevi nimelise akadeemia eesrindlikumaks NSV Liidu põllumajanduslikku õppeasutuseks ja ülemajanduse koosseisuga teaduslikuks asutuseks. Üksnes 23 aasta kestel, s. o. 1917.—1940. aastani valmistas akadeemia ette 7470 spetsialisti sotsialistliku põllumajanduse jaoks, sellega 325 inimest keskmiselt aastas (tõus seega üle 600%). Nendest on praegu suur arv akadeemikuid, professoreid, dotsente, agronoomia doktoreid jne.

Praegu omab akadeemia 48 õppetooli, millel õpetavad 11 akadeemikut, 41 professorit, 94 dotsenti ja vanemat õpetajat, 92 assistenti ja õpetajat ja 172 abiõpetajat ja õpetatavaid. 1865. a. peale on akadeemia omandanud määratud kogemusi õppetöö organiseerimise alal ja kasutab neid kogemusi terve oma süsteemi kaudu (akadeemia omab rea õppe- ja majapidamisi, katsejaamu ja laial-

dase kirjasaatjate-kaastööliste võrgu) NSVL põllumajanduse arendamiseks. Sm. Molotovi omaaegse vastava üleskütse peale kirjutasid akadeemia õpetlased 2 aasta kestel kuni 26 põhjalikku kõrgemate põllumajanduslike õppeasutuste jaoks määratud õpperaamatut. Akadeemia teadusliku töö tulemusena on lahendatud rida põllumajandusteaduste põhilisi probleeme (nimetaksin siin vaid uute, kõrgeväärtuslike teraviljakultuuride väljaarendamist, põllukultuuride saakide tõstmist ja rooviseerimise ja teiste võtete kasutamist. Mõisturini töö edasiarendamist viljapuude kultuuride selektsiooni alal ja terve hulk teisi). Siin ei ole teaduslikust uurimistööst osa võtnud ainult akadeemia õpetajad, vaid laialdaselt ka üliõpilased. Üldse tegutses akadeemia juures 22 üliõpilaste teaduslikku õppe- ja tegeldes 82 teadusliku teema kallal.

Suure Isamaasõja kestel on akadeemia jätkanud ja edasi arendanud tegevust, kuivõrd seda on võimaldanud praeguse kangelasliku ajajärgu karmid tingimused, ja on omalt poolt teaduse ja kultuuri verivaenlaste, saksa fašistide, purustamiseks püüdnud anda oma parima uurimustööde intensiivse jätkamise ja uute põllumajanduskaardrite ettevalmistamise teel.

Praegu õpib akadeemias ka hulk eestlasi, samuti on eestlastist osavõtjad akadeemia juures korraldatavast kirjanduslikust kursusest. Jääb soovida, et lähemas tulevikus eesti üliõpilaste arv akadeemias veelgi tunduvalt kasvaks, kuna Nõukogude Eesti põllumajanduse edasine areng vajab palju õpetatud põllumehi ja põllumajandusteadlasi.

P. Rahno

Evakueerunute tööst ja elust

Omski lööktöölise uusaasta-tervitus

Omski linnas töötavate eesti lööktöölise poolt on saabunud uusaasta tervitustelegramm EK(b)P KK Sekretärile sm. Karotammale, ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi Esimehele sm. Varessele, ENSV Rahvakomissari Nõukogu Esimehele k.t.e sm. Seprele ja Punaarmee eesti rahvuslikule korpusel, kus

töötatakse uuel aastal töötada veel suurema innuga selleks, et aidata meie kangelaslikul Punaarmeel kiiremini hävitada fašistlikud inimsõjad.

Eesti rahvuslikul korpusel on täita suur ajalooline ülesanne — maksta kätte Hitleri röövlite ja nende sabarakkudele ülekohtu eest, mille vastu võitlesid meie sangar-

likud esivanemad 700 aastat. Videlge ja vihake südamepõhjust oma vaenlast, hävitage Hitleri röövlit! Kõikide eestlaste pilgud on suunatud teile. Pole kahtlust, et tulete toime selle ülesandega, kuna teid juhatab meie palavalt armastatud rahvaste juht Nõukogude Liidu Marsal sm. Stalin,“ öeldakse telegrammis.

TUBLID NAISED

Tadžiki NSV pealinnas Stalabadis töötab ühes puuvillakombinaadis käsitöösakonnas neli Eesti NSV-st evakueerunud naiskodanikku. Oma usina ja hea tööga on nad teeninud vabriku administratsiooni lugupidamist. Kudemisosakonnas meistrina instruktoreina sm. Pikamäele ja kudujaile Kooritsale ja Goorile anti oktoobripäevade puhul preemiad — jalatööd ja pesuriit. Sm. Koorits täitis oktoobrikuu töönormi 183% ja sm. Goor 153%. Sm. Pikamäe brigaad, kus töötas 15 inimest, täitis tööplaani 150 protsendilise, kusjuures 6 inimest brigaadist premeeriti.

Innustatuna Punaarmee võitlustest, töötavad need usinad eesti naised näidatavalt tulevikus veel paremaid töötulemusi, et olla vääriliseks võitluskaaslasteks oma Punaarmees viibivatele meestele ja poegadele.

H. Lumet.

H. Polli ja A. Piir

Kiri Kaukaasiast

Kaugel kodumaast, Abhaasia ANSV Gagri rajoonis, Kaukaasia mägedest piiratud jõe orus asub eestlaste Salme külas Stalini nimeline eesti kolhoos. Siia suure kodumaa kaunimasse paika on kogunenud üle 60 eestlaste Isamaasõja invaliidi, kes on leidnud siin endale ajutise uue kodu. Kolhoosid toetavad igati Velikije Luki sangareid, andes neile lisatoiduainetena jahu, kartuleid, piima ja mett.

Peamiselt kasvatatakse kolhoosides puuvilja, tubakat ja mitmesuguseid põllu- ning aiasaadusi. Üle vabariigi on kuulnud eesti kolhooside mustad ploomid. Stalini kolhoos ületas aastase tubakatoodangu plaani 15. okt. 170%-iselt, tulles seega esikohale. Enamik invaliide töötab kaasa kolhoosides kõikidel aladel, kus neile on leitud jõukohane töö.

Väljavahtidena töötavad sm-d Martsepp, Parvis, Liivrand jt. Hobusemeestena veotöödel töötavad sm-d Toit, Elias ja Kaia. Siidiusse kasvatavad sm-d Tammelaan ja Sett. Tubakatööle spetsialiseerub erilisel sm. Valkna. Teised töötavad eesrindlikult põllutöödel.

Ei puudu ka oma väikesed meelelahutused ja naljad. Laupäevaõhtul, kui töö lõpetatud, kajab küla mägistelt teedelt kaugele pillihääli ja laulu. Vahelduseks rüübatakse „kaukaasia kalja“, s.t. siinset viinamarjaveini, kuid peab ütlema, et paljud, kes on tunda saanud ta mõju, on võtnud tagasi selle alahindava nimetuse.

Oleme rahul oma siinse eluga. Tööle innustab meid põhimõte, et rinde ja tagala ühtne võitlus purustab fašistlike penirüütlite „hüppe itta“.

Kui sõjamees luuletab

Sõjamehe päev on tegevusrikas. Siin jääb harva üle mõni vaba silmapilk. Õhtul, siis kui muidmaja väikeses ahjus praksubad kasehulud, istub võitleja, rammestunud mõõdunud päeva palavast tegutsemisest, narile, ümises laulda, unistab kodust ja mõõdunud töökaist rahuaja päevist. Ja need unelmad sunnivad pihku võtma paberit ning pliiatsit. Võitleja luuletab. Ta valab värssi oma salajasemad südamehääled. Sageli ja enamuses ei küüni need värssid avalikkuse ette, neil puuduvad pahatihti kirjanduslikud voores, kuid nad kajastavad ometigi neid meeleolusid, tundeid ja mõtteid, milliseid hoiavad endis varjul kõik Punaarmee võitlejad.

Kui kommunistlik noor reamees Eino Tali kirjutab: Veel hommikuse päeva kullas võis kuulda hõikeid heinamaalt, võis kuulda adra sõitu mullas, kuid õhtul — võõrast hüüdu:

„Halt!“, siis mõistame võitleja neid unistusi, mis seotud mälestustega kastes sügavast heinast, kohevilt põllumullast — kodust. Ent fašistlike orjastajate raudsed tallad sõtkusid kõik põrnu. Onnest ülekeevad, rahulikud tööpäevad kadusid käest. Ent võitleja ei lase pead norgu.

Ei! Kodu, see ootab mind ikka, kui sammun ma, võitja, teed pikka.

Ja rinnus mul vahvust ja julgust ja enesekindlust ja selgust.

Need sanitar-instruktor K. Rein-salu värssid kajastavad kogu võitlejaskonna veendumust.

Agas ees seisab veel palju palavaid lahinguid. Võitleja teab, et vaenlane ei alistu kergelt. Punaarmee seisab ees raskesti ning otsustavalt heitlusi — sealhulgas ka eesti rahvuslike väeosade, ning n-leitnant K. Vainu valab selle mõtte värssi järgmises sõnastuses:

Eel võitlus seisab sinu perel vahval. Seks edu sinu lahingulipule!

Vii vabadus ja õiglus eesti rahval, vii punalipp taas Toompea tipule.

Kindel meie võidus, kindel oma komandörides, kirjutab seers. A. Piht oma kindral-leitnant L. Pärnale pühendatud luuletuses:

Ei karda me käia siis võitluse teel, kui sammud sa, Lembit! me

Punaarmee võidukad väed liiguvad läände.

Jälle marsib meie vägi idast läände. Tee on tuttav: siin on jõgi, seal on mägi. Ootuspingest samm on ruttav.

Vanemleitnant L. Hallop sammub uljalt kaasa ning paneb värssi oma võiduteekonna idast läände. Ent see tee avab ühtlasi võitlejate silmad kõigi fašistlike metslaste poolt tehtud hävitustööde nägemiseks. Ja nii kirjutab sama autor teises luuletuses:

Nüüd iga korstnajaalg ja ahervare ja iga takipõld ja pujupuhm on süüdistaja õiglase ja kare, kui toodud kohtu ette roimar juhm.

Ning ikka edasi, võidutl võidule raudselt lähed vabastusretk läände. Kommunistlik noor jefreitor I. Toodo oma noorusliku tulihiingega hõikab:

Edasi nooruse võidukad väed, ühendet võitluse tules — kuni on purustet vaenlase read, kodu uus ehitet üles.

Kodu, see mõigub mõtteis, sünnimaa, mida haldavad röövrüütlite mõrvareid järglased ja kus fašistliku gestapo hirmu all vaevlevad me omaksed. Kodustele kõlab reamees H. Urbsoo julgustav hää:

Me tuleme! Ei Eestit jätta me sakslasvõsudele või!

Me rünnak võimas, peatamata. Me lööme nagu Lembit loil!

Ja selles vaimus sõostavad Punaarmee eesti rahvuslike väeosade võitlejad oma sünnimaad vabastama, kui tuleb selleks lahingukäsk.

Ralf Parve

Premeeritud Omskis

Hiljuti preemiti Omski linnas Gordnaja nimelises tekstiilvabrikus ka mitmeid siin töötavaid eestlasi. Nii kuulusid premeeritud hulka Jaan Solba, tisleritöökoja juhataja, Helmi Sarv, vabriku ladude ülem ja tehase tööline Karl Luik. Samu seltsimehi on ka varem premeeritud, nad kuuluvad tehase eesrindlikumate töötajate hulka. Kohalikus ehitusbaasis premeeriti oktoobripühade puhul seltsimehed J. Rist, K. Kübarsepp ja J. Raudsepp.

EESTI RAHVA VISA VASTUPANU HITLERLASTELE

„Revaler Zeitungs“ avaldati Eestis asuvate saksa okupatsioonivägede juhataja läkitus Eesti elanikkonnale. Selles öeldakse, et on hukatud paljud isikud, keda süüdistati ühendusepidamises „vaenlase agentidega“ (s. o. eesti partisanidega). Hitlerlik väejuhataja tunnustab, et elanikkonna side nende „vaenlase agentidega“ ei katke. Elanikud annavad neile „agentidele“ vajalikke andmeid ja varustavad neid toidu- ja Hitlerlik väejuhataja hoiatab ähvardavalt, et igasugust, isegi kaudset partisanide toetamist karistatakse summaga.

Teadaanne.

ENSV Kehakultuuri- ja Spordikomitee organiseerib Tambovi ja Tšekendi kehakultuuritehnikumides 1. märtsiks 1944. a. eestlaste grupid. Kodanikud, kes soovivad astuda tehnikumi, peavad vastama järgmistele nõuetele: vanus 14.—25. a., 7-kl. haridus ja vene kee' oskus. Soovijad võivad olla nii mehed kui naised.

Vajalikud andmed, mis tulevad esitada ENSV RKN juures asuvalle Kehakultuuri- ja Spordikomiteele, on: ankeet, elulookirjeldus ja arstiltõendus tervislikust seisukorrast. Eelpool nimetatud andmed saata hiljemalt 15. veebruariks aadressil: Москва, Собиновский пер. 5.

ENSV Kehakultuuri- ja Spordikomitee kaardrite osakond.

«РАХВА ХЯЯЛЬ»

Орган ЦК КП(б) Эстонии
и Советов депутатов трудящихся
Эстонской ССР
Москва, Собиновский пер. 5.

Toimetuse kolleegium

Rahva HÄÄL

EK(b)P KESKKOMITEE JA EESTI NSV TÖÖRAHVA SAADIKUTE
NOUKOGUDE HAALEKANDJA

Nr. 4 (481)

27. jaanuaril 1944. a.

V aastakäik

Meie rahval, meie parteil tuleb veel palju ja energiliselt töötada, et saabuks võit. Me peame mobiliseerima rahva kõik jõud, meie armee kogu võimsuse ja oskuse, et lüüa lõplikult fašistlikke sissetungijaid, sest võitu, — ütles seltsimees Stalin, — ei saada ilma võitluse ja pingutuseta — ta saavutatakse võitluse teel.

(Sm. A. S. Štšerbakovi kõnest 21. jaan. 1944. a.)

VLADIMIR ILJITS LENINI 20-ndale SURMAPÄEVALE PÜHENDATUD PIDULIK LEINAISTUNG MOSKVAS. Presiidiumis: (vasakult paremale): sm-d Andrejev, Pronin, Molotov, Mikojan, Kalinin, Malenkov, Beria, Stalin, Kaganovič, Voznessenski, Svernik. Kõnega esineb sm. A. S. Štšerbakov.

LENINI JA STALINI LIPU ALL LÄHEB NÕUKOGUDE RAHVAS VÕIDULE

Sm. A. S. ŠTŠERBAKOVI KÕNE

21. JAANUARIL 1944. a. V. I. LENINI SURMA 20. AASTAPÄEVALE PÜHENDATUD PIDULIKUL LEINAISTUNGIL

Leninlikku teed mööda

Seltsimehed! Juba 20 aastat töötavad ja võitlevad Nõukogude Liidu rahvad ilma Leninita, olles hingestatud tema suurtest ja kustumatutest ideedest. Iga läbielatud aasta on andnud üha uusi kinnitusi selle kohta, et meie partei ja Nõukogude riigi looja ideed on õiged ja elulised.

Lenini surma kahekümnendat aastapäeva tähistab meie riik Punaarmee pealetungi päevil saksa fašistlike vägede vastu. Meie rahvas ja armee saavutavad neis kuulsusrikkais lahinguis võite Lenini ja Stalini lipu all.

Nüüd, kus meie riik on vastu pidanud kõigile raskustele sõjas fašistlike riikide ühendatud relvastatud jõudude vastu, tõuseb veel suurema selgusega meie ette suure Lenini kuju.

Vana Venemaa ajalugu seisneb muide selles, et teda peksiti sõjaliselt, majanduslikult, kultuuriliselt ja riiklikult mahajäävuse eest.

Lenin ja Stalin näitasid kätte teed ja vahendid, kuidas likvideerida meie riigi sajandeid kestnud mahajäävus ja kuidas kindlustada meie maa sõltumatust. On teada, et tsaari-Venemaa jäi majanduslikult suhtes oma arengus järjest rohkem maha maailma eesrindlikest riikidest ja langes selle tõttu üha suuremasse sõltuvusse välisriikidest. Riik läks sellist teed mööda, mis teda vältimatult oleks viinud riikliku iseseisvuse kaotamiseni. Bolševistlik partei päästis meie riigi sellisest häbist. Arvestades koge-musi, mida andis esimene maailmasõda, mille jooksul mahajäänud tsaari-Venemaa jõudis katastroofi äärel, ütles Lenin veidi aega enne Oktoobrirevolutsiooni: „Sõda on halastamatu, ta asetab küsimuse ar-nutu teravusega: kas hävida, või järele jätta eesrindlikele maile ja neist ka majanduslikult mööda min-na... Kas hävida, või tõtata täie hooga edasi.“ (Lenin, kõide 21. lk. 191).

Suure Sotsialistliku Oktoobri-revolutsiooni ja leninlik-stalinliku poliitika järjekindla teostamise tagajärjel muutus Nõukogudemaas võimsaks tööstus- ja kolhoosiriigiks. Ajaloost ei leia teisi näiteid sellisest tormilisest majanduslikust ja kultuurilisest arengust kui see, mida meie riik maailmale näitas nõukogude võimu aastate jooksul.

Nõukogude rahva kõik jõud olid suunatud võimsa kaasaegse tööstu-se loomisele kõige lühema aja jooksul. Aega viita selles asjas ei tohtinud. Määratud maa-alal Baltiku-mist kuni Vaikse ookeanini, Jää-merest kuni Musta mereni arenes kätiste hiiglamöödulise ehitustöö, kasvasid uued linnad ja tööstuskes-kused.

Riigis loodi sellised tööstusharud, mis omavad kõige suuremat täht-sust riigikaitstes, nagu tööpinkide ehitamine, lennukite ehitamine, au-to-, traktori- ja keemiatööstused. Elektrienergia, naftasaaduste ja söetoodang kasvas mitmekordseks. Mustmetallurgia saavutas määratu arengu. Idas loodi uus võimas söe-metallurgia baas.

On teada, et tsaari-Venemaa oli oma majandusliku mahajäävuse tõt-tu eelmise maailmasõja ajal sõja-lise lüüasaamise hädas. Töös-tus ei olnud võimeline varus-tama armeed mitte ainult selliste uute relvadega nagu lennukid ja tankid, vaid ka tollele ajale täiesti hariliku lahingutehnikaga. Vene ar-mee peaaegu ei olnudki raske-suurtükiväge, tal ei jätunud ker-gesuurtükiväge, kuulipildujaid ja isegi vintpüsse. Agedate lahingute perioodil jäi armee ilma müskude-ta ja padruniteta.

Praeguses sõjas ei tunne meie armee puudust relvastuse ja laske-moona alal. Punaarmee lahinguteh-nika täieneb üha rohkem. See on Lenin ja Stalini suurte juhiste teostamise tagajärg Venemaa sa-jandite pikkuse tehnilise mahajää-mise likvideerimisel.

Seejuures ei tohi unustada, et 1914.—1917. aasta sõja ajal ei olnud Vene-Saksa rindel mitte üle 127 saksa ja tema liitlaste diviisi. Nüüd, teise maailmasõja ajal, pa-nid Saksamaa ja tema vasallid Nõukogude Sotsialistlike Vabariiki-de Liidu vastu välja vähemalt 260 diviisi. On võimalik, et Nõukogude-Saksa rindel on sakslastel ja nende vasallidel praegu kaks korda suu-rem armee kui esimese maailmasõ-ja ajal.

Ilma võimsa rasketööstuseta, mis loodi stalinlike viisaastakute jooksul, ei oleks olnud võimalik sellise sõja pidamine, millist ei ole näinud maailm varem — ei lahingute ula-tuse, ei vaenlase armeele iseloomu-ega ka kõige uuema tehnika hulga

pooldest, mis võtab osa sõjast. Se-da enam oleksid võidud olnud võ-matud sellises sõjas.

Nõukogude Liidu võimas tööstus on Punaarmee lahinguliste saavu-tuste aluliselt-tehniliseks baasiks.

Mobiliseerides rahva kõik jõud kaasaegse tööstuse loomiseks, asus partei ühes sellega, niipea kui sel-seks valmisid tingimused, põlluma-janduse põhjalikule ümberkujunda-misele.

Kollektiviseerimispoliitika teostamise tagajärjel loodi uued, määrava tähtsusega tingimused, mis on vajalikud sotsialistliku ühis-konna ehitamiseks. Kujundati üm-ber rahvamajanduse kõige maha-jäänud valdkond. Laiapillatud ta-lupoja-majapidamiste asemel nen-de enneveeuputusaege tehnikaga ja konservatiivse elukorraldusega omandas maa suure sotsialistliku põllumajanduse, mis on varustatud eesrindliku tehnikaga. Sel teel või-tis sotsialism ka külas.

Teostusid Lenini ja Stalini suu-red juhised põllumajanduse sotsia-listlikul ümberkorraldamisel. Igauks-näeb, et pidada sellise ulatusega sõda nagu praegune sõda, omades tagalas mahajäänud, killustatud, in-dividuaalset talupoja-majapidamist, oleks lihtsalt võimatu.

Kolhoosid, mis kindlustavad praegu rasketes sõjatingimustes arme-e ja maa varustamist toiduainetega ja tööstust, toorainega, on rinde ja Punaarmee lahinguliste saavutuste tugevaks toeks.

Bolševistliku partei juhtimisel loo-di meie maal mitte ainult uus, sot-sialistlik majandus, vaid kasvatati üles ka kaadrid, kes on võimelised viima edasi tehnikat, laskma seda käiku.

Kaadrite ettevalmistamine arenes niisama kiire tempoga nagu majanduse ülesehitamine. Mõõdus ainult mõni aasta ning meie maal ilmusid arvukad kaadrid insenere, tehnikuid, kvalifitseeritud tööli-si tööstuses ja transpordis, traktoris-te, kombainijuhite, agronoomide põlu-majanduses. Nende tehniliselt koge-nud kaadrite olemasolu lubas oma-korda luua arvukaid sõjaväekaad-reid — kahurväelasi, tankiste, len-dureid, sidemehi ja sapööre. Sellis-ed kaadrid, võivad suurel hulgal tekkida ainult tehniliselt ja majan-duslikult eesrindlikul maal.

Seega teostusid Lenini ja Stalini juhised tööliste ja talupoegade et-tevalmistamiseks intelligentsiks, kes on ustav Kodumaa huvidele. Ilma

intelligentsita, ilma tehniliselt koge-nud kaadriteta oleks olnud võimatu pidada kaasaegset sõda. Selliste kaadrite olemasolu andis meie par-teile võimaluse sõjatingimustes la-hendada raskeima ülesande — viia jõustus kiiresti üle relvastuse tootmisele ning lühikese ajaga luua paljumiljoniline armee.

Alustades oma võimadlikku sõda Nõukogude Sotsialistlike Vabariiki-de Liidu vastu lootisid hitlerlased leida nõukogude ühiskonnas lõhesid ja pragusid. Nad arvasid suutvat purustada tema ühtsust. Nad loot-sid võivat taguda küll tööliste ja talupoegade vahel, neid omavahel tülli ajada. Ometi on nüüd igauhele selge, et see hitlerlaste lootus on murjunud. Tööliste ja talupoegade liit karastus lahinguväljadel, muutus aina kindlamaks ennastohverdavas töös tagalas ja on nüüd tugevam kui kunagi varem.

Partei leninlik-stalinlik poliitika on liitnud ühte kõik töötajad, on loo-nud ja kindlustanud tööliste, talu-rahva ja intelligentsi liidu, liikvi-deerinud endise rahvusliku vaenu rahvaste vahel. Meie vaba isamaa on saanud rahvaste sõpruse kindlaks kantsiks. Praegu kõik meie maa rah-vad, eesotsas suure vene rahvaga, võtavad relv käes ennastalgavalt

osa sõjast oma Kodumaa vabaduse ja iseseisvuse eest. Selles on leninlik-stalinliku rahvuspoliitika jõud ja elulisus, mis kindlustab kõigi Nõu-kogude Liidu rahvaste vennalikkude koostööd.

Seega on teostatud Lenini ja Stalini suured juhised Nõukogude riigi rahvaste vahelise sõpruse sü-vendamise kohta, tööliste, talurahva ja intelligentsi liidu kindlustamise kohta.

Ole kahe ja poole aasta on möö-dunud fašistlike hordide rõõvellik-kust kallaletungist meie maale. Nõu-kogude riik, mis on loodud Lenini poolt ja muudetud seltsimees Sta-lini juhtimisel vankumatuks kindlu-seks, on mitte ainult vastu pannud fašistlike väe jõudude survele, vaid on selle pealetungi tagasi löönud nii suurejooniste löökidega, mille raskuse all puruneb hitlerlik koaliti-sioon, vangub hoone, mis kujutab fašistlikku „uut korda Euroopas“. Kui praeguses sõjas, mis otsustab sugupõlvade saatuse, nõukogude rahvas saavutab suuri võite, siis võlgne me seda asjaolule, et meie partei seltsimees Stalini juhtimisel on läinud leninlikku teed ja on kõrvalekaldumatult täitnud Lenini juhiseid. (Tormilised kestad kiiduvallandused).

Punaarmee suured võidud

Aasta, mis järgnes Vladimir Il-jits Lenini surma 19. aastapä-va-le, oli murrangu aastaks Isamaa-sõja käigus. See aasta mõõdus Pu-naarmee sõjalise edu ja saksa sis-setungijate armee suurte kaotuste tähe all. See aasta tõendas uue jõu-ga suurt tõde, mida sisaldavad Lenini sõnad: „Mitte liialgi ei voi-deta seda rahvast, kus töölistes ja talupojades oma suures enamikus on tajunud, tunda saanud ning näinud et nad kaitsevad oma, nõukogude võimu — töörahva võimu, et nad kaitsevad seda, mille võit kindlus-tab neile ja nende lastele võimalu-se kasutada kõiki kultuurihüvesid, kogu inimtöö loomingut.“ (Lenin, teoste kogu, kõide 24, lk. 258—259).

Saksa fašistlikud sissetungijad on teinud kogu sõja kestel meeleheit-likke pingutusi, on paisanud võitlusse kõik oma jõud, et purustada Pu-naarmee ja orjastada meie Kodu-maa. Kuid üksteise järele on varise-nud kokku hitlerlaste avantüristlikud plaanid vallutada Nõukogude Liitu. Sõja esimestel kuudel mitte ainult

hitlerlased, vaid ilma liialduseta enamik poliitika- ja riigitegelasi liitlasmaades hindas Punaarmee aju-tist ebaedu kui Nõukogude riigi sõjalise ja majandusliku nõrkuse tõendust. Nad arvasid, et Nõuko-gude-Saksa rindel hitlerlikud hordid saavutavad sama kerge ja väikese võidu nagu läänes — Poolas, Bel-gias, Prantsusmaal ja mujal.

Oma sõnade kinnituseks toetun ma ainult kahele tunnistusele, kuigi neid võib tuua küll ja küll.

Ameerika ajakirjanik Cassidy üt-leb oma raamatus „Moskva märk-med“, et asjatundjad vene küsimus-te alal liitlaste laagrist ennustasid sõja algul Nõukogude Liidule kiiret hukkumist: „Kõikide asjatundjate üldine arvamine oli,“ — kirjutab Cassidy, — „et sõda Venemaal kes-tab kolmest nädalast kuni kolme kuuni. Nad oleksid olnud väga hämmastunud, kui neile oleks siis öeldud, et saabub kolmas sõjaasta ning Punaarmee annab raskeid löö-ke Saksamaa relvastatud jõudude-le.“ (Jätk. 2. leheküljel)

Sm. A. S. Štšerbakovi kõne V. I. Lenini 20. surmapäeva pidulikul leinaistungil Moskvas

(Algus 1. leheküljel)

Sedasama tunnistab ka tuntud ameerika riigitegelase Stettiniuse raamat: „Muile meenub, — kirjutab ta, — palju vaidlusi, mille kestel kõneldi sellest, et sõda Venemaal lõpeb augustiks (jutt on muudugi 1. augustist 1941. aastal. A. S.) Selle vaatepunktist pooldajad arvavad, et kõik relvastus, mis me saadame Venemaale, langeb arvatavasti Hitleri kätte. Nõukogude rahva ühtsust ja Punaarmee jõudu alahinnati neil päevil mitte ainult Berliinis, vaid samuti Washingtonis ja Londonis.“

Mis puutub nõukogude rahvasse, siis ta ei kaotanud kõige raskemal võitlusperioodil minutikski veendumust võidus, kuna ta teadis, et meie sotsialistlik maa, mis on ümber kujudatud Lenini ja Stalini juhtimisel, on tugev ja võimas, et saksa fašistlikel sissetungijatel ja nende liitlastel ei lähe korda kõigutada Nõukogude riigi kindlust.

Juhitud vääramatust reeglist öelda rahvale alati tõtt ja ainult tõtt, teatasid meie partei ja seltsimees Stalin juba sõja alguses töötavale rahvale avalikult sellest hiigelsuurest ohust, mis ähvardab kodumaad fašistlike röövlite poolt. Ning ühes sellega, juba siis sõja esimestel päevadel meie juhi seltsimees Stalini geenius valgustas sõja perspektiive ning mobiliseeris armeed ja rahva meie maad ähvardava surmaohu võitmisele. Seltsimees Stalini ütles siis, et sakslaste edu Nõukogude-Saksa rindel on ajutine iseloom, et hitlerlik armee paisatakse tagasi ja purustatakse, nagu purustati Napoleoni ja Wilhelmii armeed. Nüüd näevad kõik, kuidas täituvad seltsimees Stalini sõnad.

Möödunud aasta oli sõjalisest suhtest Punaarmee suurimate võitude aastaks. Isamaasõja käigus toimus põhjalik murrang. Stalinski lahing tähistas selle põhjaliku murrangu algust. Hitlerlased hellitasid veel lootust tulla välja raskest kriisist ning selle lootuse panid nad suvisel pealetungile. Kuid möödunud aasta suve jooksul ei suutnud sakslased enam saavutada isegi ajutist edu.

Alustades oma hilinenud suvist pealetungi kuulutasid hitlerlased, et see saab olema otsustav sõjakäik, mis toob Saksamaale täieliku võidu. Kuid sakslaste suvine pealetung likvideeriti Punaarmee poolt. Kurski all korraldas Punaarmee saksa fašistlike vägede üle tapmise. Saksa väed, mis olid paigutatud pealetungiks Kurskile, purustati ning hitlerlased ei suutnud enam peatada meie vägede survet, kes arendasid edukalt oma suvist pealetungi. „Kui võitlus Stalinski all, — ütles seltsimees Stalin, — kuulutas saksa fašistliku armee loojangut, siis lahing Kurski all viis ta katastroofi lävele.“

Kogu möödunud aasta suve ja sügise jooksul kihutasid meie väed sakslaste pidevalt läände, purustasid vaenlase pikaajalisi kaitsesüsteeme, ületasid suurimaid veetõkkeid, murdsid vaenlase ägedat vastupanu ning puhastasid samm-sammult Nõukogude maad meie Kodumaal verivaenlastest.

Saksa väejuhatuse püüdis maksku mis maksab säilitada Dnepri joont. Septembri lõpul pöördus hitlerlik väejuhatuse oma armee poole käskkirjaga mitte enam anda ära ühtki jalatähta maad. Hitler veenis sakslasi, et Dnepr saab olema piiriks, mis lahutab kaht armeed teineteisest, et talvised positsioonid Dnepri on hästi kindlustatud ning neid võib pidada võitmatuks. Berliini raadio kirjeldas Dnepri laust ja sügavust, tema läänepoolset kõrgust, sakslaste juhtivate positsioonide soodsust ja võitmatust Dnepri kaldal kõrgendikel. Dnepri positsioonidel kavatsesid hitlerlased kindlalt püsida. Kuid, nagu öeldakse, määra toetus aegadele, kuid kukkus. (Naer ja elevus saalis).

Juba oktoobri algul ületasid nõukogude väed Dnepri ning löid mitu tugiala tema paremal kaldal. Ning kuu aja pärast levis Nõukogude lipp Ukraina vabastatud pealinnal kohal. Pärast sakslaste väljakihutamist Kiievis varisesid lõplikult kokku saksa väejuhatuse plaanid jääda püsima Dnepri joonele. Veel enam — Kiievi vallutamise meid vägede poolt algas võitlus paremkalda Ukraina pärast.

Sõja möödunud murranguaasta õppetunnid kõnelevad ümberlükkamatult sellest, et vaatamata kõigile „tõttasetele“ mobilisatsioonidele, nõrgeneb saksa armee üha rohkem,

Punaarmee jõud aga kasvab. See nähtub sellest, et juba rohkem kui aasta hoiavad meie väed sõjategevuse initsiatiivi enda käes. See nähtub samuti sellest, et kõik sakslaste püüded kiskuda initsiatiivi Punaarmee käest ära lõpevad murjumisega. Sakslaste vasturünnakud isegi kitsastel rindelõikudel ei anna neile soovitud tagajärgi ning lüüakse meie vägede poolt edukalt tagasi. Mitte juhuslikult ei paisanud Punaarmee möödunud aasta jooksul saksa väed tagasi läände koha- ti ligi 1500 kilomeetrit. Mitte oma vabal tahtel ei jätnud sakslased maha Kuubani, Doni, vasemkaldal Ukrainas tähtsamad põllumajanduslikud

Nõukogude-Saksa rindel, mis on töötatud välja Punaarmee Kõrgema Olemjuhatuse poolt, on meie kindralid ja ohvitserid näidanud operatiivkunsti väljapaistvat eeskujut, ning Punaarmee sõdurid — kangelaslikkust ja lahingulist väljaõpet.

Nõukogudemaa on uhke oma kuulsatele stalinlikele kindralitele, nõukogude armeede väejuhtidele.

Nõukogudemaa on uhke Punaarmee ohvitseridele, kes on teinud läbi suurepärase stalinliku sõjakunsti kooli.

Nõukogudemaa on uhke oma armeesõduritele, kes on suurendanud vene sõjameeste sajanditepikkust kuulsust.

rajoonid, suurimad tööstuskeskused — Donetsi basseini, Zaporozje, Dnepropetrovski, Kirovogradi ja teised. Meie Punaarmee löi nad sealt välja. Nüüd saavutab Punaarmee kuulsusrikkaid võite Lenini-gradis all.

Lõplikult omaenda valesse kinni jäänud hitlerlikud narrikesed annavad, otsekoheselt öeldes, rumalaid seletusi saksa armee taganemise põhjuste kohta. Pärast saksa vägede purustamist Stalinski all ütlesid hitlerlased: „Stalinski kaotus ei oma suurt tähtsust. Kui nõukogude väed vallutaksid Doni ja Kuubani piirkonnad, — siis on isegi“. Pärast saksa vägede väljakihutamist Doni ja Kuubani piirkondadest ajasid sakslased veel rinna ette ja sõnasid: „Doni ja Kuubani kaotus ei tähenda midagi. Kui nõukogude väed vallutaksid Donetsi basseini, siis oleks isegi“. Pärast saksa vägede purustamist Donetsi basseini, pomisesid hitlerlased: „Donetsi basseini olid ebasoodsad positsioonid. Kui nõukogude väed ületaksid Dnepri, — siis oleks isegi“.

Punaarmee töökiide all „lühendasid“ sakslased rindejoont 1941. aasta talvel, jätkasid rinde lühendamist 1942. aasta talvel ja 1943. aasta suvel ning tegelevad sellega ka praegu — 1944. aasta talvel. Kuid nagu ütles rahva vanasõna, — „mis kärbitud, see kadunud“. Las „kärbivad ja lühendavad“. Meie armee ja meie rahvas on veendunud, et hitlerlased lühendavad rinnet selleni, et kõige lühem rindejoon saksa armeele saab olema piki Spree jõge, millel asetseb Berliin. (Elavad kiiduavaldused).

Nõukogude strateegia ja taktika, meie vägede sõjalise oskuse ja moraali üleolek on ümberlükkamatult tõestatud kogu sõja käiguga. Suurimate operatsioonide teostamisel

Nüüd on kogu asi selles, et mitte rahulduda saavutatuga. Tuleb alati meele pidada, et vaenlane samuti ei seisa kohal, et saksa väejuhatuse, püüdes edasi lükata fašistliku armee lõplikku hukkamist, püüab leiutada võitluses uusi võtteid ja viise. Sellepärast on nõukogude väejuhtidele vääramatuks seaduseks kõrvalekalduvalt täita Kõrgema Olemjuhatuse seltsimees Stalini käskkirjad sõja meisterlikkuse pideva täiustamise kohta, täita tema nõudmised — päev-päevalt tõusta astme võrra kõrgemale sõjakunsti täiustumise alal.

Ei ole kahtlust, et Punaarmee ja tema juhid saavad kõrvalekalduvalt täita sm. Stalini käsk, saavad pidevalt, lakkamatult õppima, täiendama oma sõjaväelist meisterlikkust, rahuldumata saavutatuga.

Punaarmee võidud — need on nõukogude korra võidud fašismi verise režiimi üle. Punaarmee, tema organisatsioon, tema strateegilised doktriinid, painduvus taktikas, suurepärase relvastuses, kõrges moraalis peegeldub Nõukogude riigisüsteemi täiuslikkus, Nõukogude Liidu üleolek hitlerlikust Saksamaast.

Seltsimehed! Punaarmee Kõrgema Olemjuhatuse sõjategevuse juhtimine on lükanud ümber kõik vaenlase arvused ning pööranud sõja käigu meie kasuks. Sõdade ajalugu kui tunne sellist juhtumit, kus sõja käigus, mis alguses oli seevõrra ebasoodus ühele poolele, teostati murrang sellise oskusega ning armee juhituna sõjaväelise geeniuse kindla käe poolt, saavutas selliseid võite. Nõukogude rahva suur isamaasõda saksa roimarite vastu, juhitud ja innustatud seltsimees Stalini poolt, läheb sõdade ajalukku kui vägede juhtimise ja sõjapidamise kõrgeima kunsti imeteldav näide. (Tormilised kiiduavaldused).

Meie jõud kasvavad ja tugevnevad

Seltsimees Stalin õpetab meile, et sõjas võidavad need riigid ja armeed, kelle jõud sõja kestel kasvavad, kaotavad aga need riigid ja armeed, kelle jõud sõja kestel vähenevad. Juba hitlerlike sissetungijate vastu peetava sõja algul nägi

seltsimees Stalin ette, et meie jõud selle sõja kestel, vaatamata rea olustite ja linnade ajutisele kaotamisele, kasvavad ja võit saab olema meie poolel. Seda ettenägemist on tõendanud kogu sõja käik.

Sõja algul seisid meie rahva ja

esmajoones töölisklassi ning tööstuse insener-tehniliste töötajate ees ülesanne arendada relvastuse tootmist ja likvideerida sakslaste ülekaal tankide, lennukite, miinipildujate ja automaatide hulga poolest. See oli raskeim ülesanne. Kõsimus seisis nõnda: kas suudab Nõukogude riik rasketes sõjaajalingimustes tagada rahvamajanduse jõudude kasvu ja sõjatööstuse kiire arengu. Säärast ülesannet, ja seejuures võrnatult väiksemas ulatuses, ei suutnud lahendada eitsaari-Venemaa ega Wilhelmii Saksamaa esimese maailmasõja ajal. Nende majandus käis alla ja laostus sõja kestel. Samasugust saatust ennustasid hitlerlased ka meie nõukogude majandusele. Kuid nende ennustused osutusid rumalaks. Nõukogude majandus jätkas ka raske sõja tingimustes kasvamist ja oma võimsuse väljaarendamist.

Meie kangelaslik rahvas ja esmajoones meie tööstuse ja transporditöölised koos insener-tehniliste töötajatega lahendasid edukalt selle ülesande.

Töölisklassi, inseneride ja tehnikute tähtsaimaks ülesandeks on müüa relvastuse, laskemoona ja varustuse toodangu, metallivalu, söe- ja elektrenergia tootmise edasine suurendamine, ja transporditöötajate ülesandeks — toimetada varustus kiiresti rindele.

Et varustada Punaarmeed ja riigi elanikkonda toiduainetega ja tööstust toorainetega, oli vaja ületada enneolematu raskused põllumajanduses, mis olid tekkinud Ukrainas, Doni ja Kuubani põllumajanduslike rajoonide ajutise kaotamise tõttu, oli vaja asendada kas või osaliseltki neid kaotusi idarajoonide põllumajanduse arendamise teel.

Nõukogude kolhooslik talurahvas suutis lahendada selle üllaske sõjaajal ülesande ja kindlustas Punaarmee ja riigi varustamise toiduainete ja toorainetega.

Meie mees- ja naiskolhoosnikute, sovhooside ja masina-traktorijagmade töötajate edasilükkamatuks ülesandeks on praegu põllumajanduse toodangu suurendamine rinde ja riigi jaoks.

Kolmandal sõjaastal on meil hästi organiseeritud ja kiiresti arenev sõjamajandus. Seega osutub nõukogude majandus suutetuks suurendama oma jõude sõja kestel ja tõendas sellega oma üleolekut saksa fašistlikust pärisorjuslikust majandusest.

Meie majanduse uueks täiendavaks tugevnemise allikaks on see loov töö, mis areneb okupantidest vabastatud rajoonides.

Sakslased riisusid paljaks ja purustasid õitsvad tööstuslikud ja põllumajanduslikud rajoonid, mis olid ajutiselt okupantide kannal. Kõos Punaarmee saab neisse rajoonidesse elu. On möödunud ainult mõni kuu Donetsi sõeabasseini vabastamisest, kuid Donetsi süsi on juba läinud raudteedele, vabrikute ja tehaseisse. Laial rindel tehakse tööd kaevandustes, metallurgia- ja teiste tehaste taastamisel. Ja see on alles taastamistööde algus, millest võtab osa kogu maa.

Partei ja Valitsus kannavad juba nüüd, jätkuva sõja tingimustes, pidevat hoolt selle eest, et saksa okupatsioonist vabastatud elanikkonnal oleksid kõik hädavajalikud tingimused normaalseks inimväärsuse eluks. Partei ja Valitsus kannavad erilist hoolt meie rindemeeste perekondade eest.

Varemased sõdades jäid sõdurite perekonnad saatuse hooleks, laostusid ja sattusid viletsusse.

Punaarmee võitlejad näevad, et Nõukogude riik ei jäta nende perekondi hätta. Nad teavad, et nõukogude võim on nende oma võim, et ta aitab nende naisi ja lapsi, isasid ja emasid taastada saksa roimarite poolt purustatud majandust. Selles on üks meie vägede kõrge moraali ja võitlusvaimu allikaid.

Saksa roimarid püüdsid murda meie rahva tahet ja vastupidavust veriste roimadega, terroriga, võlaste ja „hingevõtjatega“. Iga päevaga toob Punaarmee pealetung ikka rohkem avalikkuse ette fašistlike röövlite hirmsaid kuritegusid. Inimsööjate omase külma arvestusega piinasid ja poosid, pussitasid ja põletasid, lammatasid „hingevõtjais“ saksa röövlid sadu tuhandeid nõukogude inimesi. Hävitada rahvuse õitsvam osa, nõukogude elanikkonda kõige aktiivsem ja elujõulisem osa ja ülejäänud ära hirmutada ning muuta kuulekateks orjadeks — eäärane on hitlerlaste verine poliitika. Kuid ka selle plaani ajasid nõukogude patrioodid murja. Punaarmee on vabastanud fašistlikust

vangipõlvest miljonid nõukogude inimesi. Sakslaste metsikused ei ole mürdnud nõukogude rahva tahet, vaid on veelgi suurendanud raevu ja vihkamist saksa sissetungijate vastu. Kätemaks ja surm saksa roimareile — see on meie vastus hitlerlikele inimsööjatele. (Kestvad kiiduavaldused).

Sõja kestel on kasvanud Nõukogude Liidu autoriteet kõigi rahvaste silmis, kes võitlevad hitlerliku Saksamaa vastu, Nõukogude Liidu rahvusvahelised sidemed on muutunud kindlaks, on tugevnenud.

On varisenud kokku hitlerlikud plaanid tekitada lõhet demokraatlike maade vahel. On tugevnenud usaldus ja ühtsus hitlerivastase koalitsiooni maade vahel. Seda tunnistavad kõigepealt Moskvast ja Teherani konverentsi otsused. Moskva ja Teherani konverentsi otsuste tulemusena on välja töötatud plaanid hitlerliku Saksamaa täielikuks ja dikuks purustamiseks, on saavutatud kokkulepe sõjaliste operatsioonide tähtaegades, suundades ja ulatuses, mis on kavastatud kolme liitlasriigi poolt.

Seltsimehed! Möödunud aastal on nõukogude rahvas palju ja visalt töötanud, et lähendada lõplikku võitu hitlerliku Saksamaa üle. Nüüd on juba selge, et hitlerlik Saksamaa purustatakse. Saksa armee seisab katastroofi ees. Kuid ta ei varise kokku iseenesest. Meile, bolševikele, oleks andeksandmatu viiga, kui me jääksime pultkama loorberitele.

Meie parteid on kasvatanud Lenin ja Stalin, kes ei kannata endagarahulolu ja õpetavad parteid mitte joobuma edust. Saavutatud võidud — õpetavad meile Lenin ja Stalin — peavad olema aluseks ja vundamendiks uutele võitudele, uutele edusammudele. Edusammud ja saavutus panevad sageli pea pööratama, põhjustavad endagarahulolu, oma jõu ülehindamist ja vaenlase jõu alahindamist, üleriigset enesekindlust ja upsakust. Need meeleolud on alati tekitanud tõsisid hädahoitu ja seda enam on nad ohtlikud sõja ajal. Me laseksime võidu käest, kui meie ridades võtaks võimust enesega rahulejäämise meeleolud.

Meie rahval, meie parteil tuleb veel palju ja energiliselt töötada, et saabuks võit. Me peame mobiliseerima rahva kõik jõud, meie arme kogu võimsuse ja oskuse, et lõplikult lüüa fašistlikke sissetungijaid, sest võitu, — ütles seltsimees Stalin, — ei saada ilma võitluse ja pingutusega, — ta saavutatakse võitluse teel. Punaarmee, Nõukogude tagala, kogu meie rahvas teeb kõik selleks, et lähendada seda lõpliku võidu päeva.

Meie maa, meie rahva juhtivaks ja organiseerivaks jõuks on bolševike partei ja meie juht seltsimees Stalin (Tormilised kestvad kiiduavaldused).

Bolševike partei viis meie maa töötava rahva vaba, võimsa sotsialistliku riigi loomiseni, ja kui Kodumaad ähvardas hirmus hädahoit, viis ta nõukogude rahva pühasse isamaasõtta vihatud saksa sissetungijate vastu.

Lenini ja Stalini partei suunas ühtse eesmärgi poole ja organiseeris rahva jõud selleks, et kaista Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni saavutusi ning meie Kodumaal vabadust ja sõltumatust.

Lenini ja Stalini partei on alati kasvatanud rahvast nõukogude patriotismi vaimus, palava armastuse vaimus oma Kodumaal vastu, karmimata vaimus võitluses ja halastamatuses Nõukogude riigi vaenlaste vastu. Nüüd võib bolševike partei õigusega öelda, et tema aastatepikkune töö on andnud häid tagajärgi.

Meie rahvas on Isamaasõjas ilmutanud vankumatut ühtlust. Kogu maa on koondunud oma suure, targa juhi ümber. Lenini suur võitluskaaslane, tema surematu töö jätkaja, meie Kõrgema Olemjuhataja seltsimees Stalin viib armeed ja rahva täielikule võidule, meie õiglase võitluse triumfile. (Tormilised kiiduavaldused).

Elagu leninism, meie ustav, võitlustes karastunud lipp, mille all me oleme võitnud ja võidame! (Kiiduavaldused).

Elagu nõukogude rahvas, rahvas — kangelane, rahvas — sõdur! (Kiiduavaldused).

Elagu Punaarmee ja Mere-Sõjalaevastik! (Kiiduavaldused).

Elagu seltsimees Stalin, kes viib meid lõplikule võidule! (Kogu saali tormiline ovatsioon. Istungist osavõtjad laulavad püsti seistes patriiümni — „Internatsionaali“).

Lenini surma 20. aastapäeva tähistamine ENSV RKN Alalises Esinduses Moskvas

Laupäeval, 23. jaanuaril k. a. toimus ENSV RKN Alalise Esinduse ruumes Lenini surmapäeva mälestusaktus. Rohkesti kohaleilmunud Moskvast töötavale

eestlasile demonstreeriti filmi Lenini elust „Lenin oktoobris 1918.“ Aktuse kõnega esines EK(b)P KK sekretär sm. N. KAROTAMM.

Sm. N. Karotamme kõne

Sm. Karotamm ütles oma kõnes muuseas järgmist:

— Kaksikümmend aastat tagasi, 21. jaanuaril 1924. aastal tabas Nõukogude Liidu ja kogu maailma töörahvast ränk kaotus — suri Vladimir Iljitš Lenin.

35 aastat 54-st eluaastast pühendas Lenin väsimatule võitlusele Venemaa ja kogu maailma töörahva vabaduse ning õnne eest.

Lenin on bolševistliku partei asutaja ning juht. Ta töötas välja selle partei ideoloogia, strateegia ning taktika.

Lenin on Nõukogude riigi looja ning juht. Ta avastas nõukogude võimu kui töötava rahva riigivõimu vormi.

Lenin näitas rahvastele kätte tee tõelise demokraatia ja vabaduse, majandusliku ja kultuurilise progressi ning tõelise humanismi riiki — nõukogude riiki. Ta näitas neile kätte ka need vahendid, kuidas seda riiki sõltuvalt olukorrast kätte võita.

Lenin on oma ajastu suurim teoreetik, marksismi-leninismi teoreetik. Poliitikas, majandusteaduses, filosoofias, loodusteaduses ja kõigil teistel teadusaladel valgustab uurijale teed marksismi-leninismi teooria hele tungal.

Suure juhtide üheks suuremaks tarkuseks on oma elutöö jätkamise ülevõetmine õigetes kätesse, oma parima õpilase ja järelkajaja, oma parima võitluskaaslase kätesse.

Lahkudes meie hulgast andis Lenin oma elutöö jätkamise ning edasiviimise seltsimees Stalini kindlatesse kätesse.

Enam kui veerandsajandi kestel oli seltsimees Stalin Lenini kõige lähemaks võitluskaaslaseks kogu ta poliitilises tegevuses.

Koos Leniniga pühendas sm. Stalin kogu oma elu võitlusele töötava rahva vabaduse ning õnne eest ning jätkab pärast Lenini surma juba kaksikümmend aastat selle võitluse juhtimist, olles meie ajastu suurimaks rahvaste juhiks.

Koos Leniniga asutas sm. Stalin bolševistliku partei ning juhib pärast Lenini surma juba kaksikümmend aastat seda maailma vägevaimat ning progressiivsemat parteid.

Koos Leniniga, eriti aga pärast Lenini surma, on sm. Stalin edasi arendanud marksismi-leninismi teooriat, olles kaasaja suurim filosoof ja ökonomist, olles kaasaja suurim teadlane.

Koos Leniniga oli sm. Stalin Nõukogude riigi looja, ning pärast Lenini surma juhib ta juba kaksikümmend aastat kõige suurema eduga maailma vägevaimat riiki —

Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liitu.

Seltsimees Stalini geniaalsel juhtimisel on Nõukogude Liit lühikesel ajaga muudetud kõrgstiarenenud sotsialistliku suurtööstuse maaks, mille ülisuurt tähtsust meie eriti praeguse suure Isamaasõja päevil võime kogeda.

Seltsimees Stalini juhtimisel on Nõukogude Liit muudetud eesrindliku sotsialistliku suurtööstuse maaks, mis on meie kodumaa tulevase üheks tähtsamaks eelduseks suure Isamaasõja päevil.

Seltsimees Stalini juhtimisel on Nõukogude Liidu töölised, talupoegade ja haritlaste liit muutunud kindlaks ning tugevaks nagu ei iialgi varem, on teostunud kogu nõukogude rahva moraalne ja poliitiline ühtsus Lenini ja Stalini lipu all.

Seltsimees Stalini juhtimisel on karastunud ja kõvenenud, on muutunud vankumatult kindlaks Nõukogude Liidu rahvaste sõprus, mis on hiljalt teinud läbi ka kõige karmimad katsumised suure Isamaasõja tuleks.

Seltsimees Stalini juhtimisel on Nõukogude Liidus üles ehitatud sotsialistlik ühiskond.

Seltsimees Stalin oli see, kes kasvatas, koolitas ning õpetas välja Punaarmee, kes varustas ta kõrgeltkvalifitseeritud kaadritega, kes tegi Punaarmee võitmatuks, tegi ta kaasaja kõige tugevama ja vägevama armeeks. Oma armastatud Kõrgema Ülemjuhataja, Nõukogude Liidu Marssali sm. Stalini juhtimisel annab Punaarmee saksa vägedele purustavaid hoope, saavutab üha uusi ja uusi võite.

Stalin on meie aja suurim väejuht, uue, sotsialistliku riigi geniaalne väejuht, kelle strateegia ja taktika, kelle kogu sõjakunst on kõrgem kui meie vaenlaste sõjakunst.

Lenin ja Stalin on alati eriti suurt tähelepanu osutanud meie kaadrite kasvatamisele, nõukogude inimeste kasvatamisele.

Need on Lenini ja Stalini poolt üleskasvatatud, bolševismi koolist läbikäinud inimesed, kes kõiki raskusi ära võites ehitasiid üles sotsialistliku ühiskonna ja kes nüüd suures Isamaasõjas, kaitsevad oma uut, sotsialistlikku elu, kaitsevad oma kodumaad, ta vabadust ja sõltumatust fašistlike röövvalutajate vastu.

Uus, nõukogude inimene on see, kes praegu kogu maailma imestama paneb oma vaprust ja sangarlikkusega, oma sõjakunsti ning oskusega.

Lenin ja Stalin on alati kasvata-

nud bolševistlikus parteis, ta liikmeis ja kõigis nõukogude inimestes nende parimaid omadusi ja iseloomujooni.

Lenin ja Stalin on eeskujuks meile kõigile, — nii parteilistele kui ka parteitutele bolševikele, kõigile bolševistlikele poliitikategelastele, kõigile nõukogude inimestele, — kui isikud ja kui juhid, kes kehas-tavad endis inimese parimaid omadusi ning jooni.

Meie suured juhid Lenin ja Stalin on meile eeskujuks kõiges. Nad õpetavad meid armastama tulist oma rahvast ja kodumaad, omama alati tiheadat ja kindlat sidet rahvaga, omama alati vankumatut usku rahvasse, ta suurese tarkusse, ta ammendamatusesse loomingujõudusesse.

Nad õpetavad meid alati püstitama kiisimusi poliitiliselt teravalt, kõikjal ja kõiges olema bolševistlikult printsiipsaalsed, seadma nõukogude riigi ja rahva huvid alati esikohale, ilmtingimata allutama oma isiklikud ja kõik muud huvid riigi, rahva ja bolševistliku partei huvid, ühiskondlikele huvidele. Ainult nii ja ainult sel teel on võimalik tööpoolest kindlalt ja edukalt rahuldada ka üksikainimese isiklikke huve.

Nad õpetavad meid alati olema ausad ja siirad oma rahva ja kodumaa, oma nõukogude riigi ja bolševistliku partei ees, hoidma alati kõrgel ja puhtana parteilikkime nime, olema alati partei leninlik-stalinliku ühtsuse eest valvel.

Lenin ja Stalin on meile eeskujuks ja nad õpetavad meid, et igas töös tuleb omada suurt kohuse- ja vastutustunnet, omada alati suurt distsipliinitunnet, olla valjult nõudlik enda suhtes, olla nõudlik ja õiglane kõigis oma tegudes; olla töös väsimatu ja püsiv ning osata õieti ühendada suurt ja väikest, suuri probleeme ja ülesandeid jooksva töö pisiküsimustega.

Nad õpetavad meid, et iialgi ei tohi tunda hirmu ega sattuda paanikasse, ükskõik milline ka ei oleks hädahoht; mitte hädaldada ega viriseda raskuste puhul, mitte karta raskusi, vaid nad ära võita, raudse ning kindla tahtega neist üle saada ja saavutada edu.

Nad õpetavad meid olla tagasihoidlikud, mitte upsakaks minna ega uhkeldama hakata edu ning saavutuste puhul; mitte rahulduda saavutatuga, vaid alati püüda teha veel rohkem ja veel paremini; alati omada enesekriitikat.

Nad õpetavad meid omada alati selget ja kindlat pilku olukorra hinnangus, mis sündmusi ning asju

näeb õiges perspektiivis ja õiges proportsioonis, nii nagu nad reaalselt on, mis oskab teha vahet olulise ja mitteolulise vahel, tähtsa ja mittetähtsa vahel antud momendil ja olustikus.

Lenin ja Stalin õpetavad meid olla targad ja tasakaalukad ning mitte tõtlevad keerukate ja suurte küsimuste otsustamisel, kus on vajalik kõigi asjaolude hoolikas igakülgne kaalumine.

Nad õpetavad meid, et on tarvis uurida ja põhjalikult tunda marksismi ja leninismi teooriat, rakendada seda teooriat praktikas, osata õieti ühendada teooriat ja praktikat, sõnu ning tegusid. Nõukogude inimesel ei lähe kunagi teooria praktikast ega sõnad tegudest lahku.

Nad õpetavad meid olla alati selge- ning kindlajoonelised oma maailmavaate ja sihtide poolest, olla julged ja vaprad võitluses, olla halastamatud oma rahva ja kodumaa, meie Nõukogude riigi ja bolševistliku partei kõigi vaenlaste vastu.

Neid omadusi ja loomujooni omada tähendab olla Lenini ja Stalini tüüpi selgejooneline ja kindlailmeline poliitiline tegelane.

Kuid on olemas ka teistsuguseid tegelasi, teistsuguseid inimesi, kellele kohta sm. Stalin järgmist ütles: „On inimesi, kellele kohta on võimatu öelda, kes ta on, kas on ta hea või on ta halb, ikas on ta mehine või on ta aravõitu, kas on ta kindlasti rahva poolt või on ta rahva vaenlaste poolt.“

Meie, eesti bolševikud, oleme Lenini ja Stalini õpilased ning järelkajad. Meie oleme uhked selle üle, et võime endid Lenini ja Stalini õpilasteks ning järelkajateks nimetada. Meie seame endile alati ja kõiges eeskujuks oma suured juhid ning õpetajad — Lenini ja Stalini, püüame alati käia nende jälgedes, püüame alati toimida nii nagu nemad.

Seltsimehed!

Meie mälestame Lenini 20-ndat surmapäeva olukorras, kus Punaarmee teostab edukalt vaenlase massilist väljajepkumist meie maalt. Viimastel päevadel on Punaarmee alustanud pealetungi Leningradi rindel ning juba saavutanud tõsist edu. Rindejoon on praegusel silmapilgul Eesti NSV piirist vaid umbes 70 km eemal.

Saksa okupantidel ja nende käsilastel põleb maa jalge all. Nende võimutsemispäevadel on peagi lõpp. Pole kaugel see päev, kus Punaarmee eesti rahva toetusel vabastab Eesti NSV saksa röövvalutajate käest. Meie oleme selles kindlasti veendunud, sest seda ütles seltsimees Stalin. Ja mida ütleb Stalin, see nii ka saab olema.

Ent meie hulgas ei tohi saavutatud suurte võitude puhul tekkida vähimatki muretsust, hooletust, isendaga ja oma võitudega rahulejäämist.

Sõda kestab. Vaenlane põle veel lõplikult purustatud. Seisavad ees veel suured ja rasked võitlused, mis nõuavad ohvreid, nõuavad kõigi meie moraalsete ja materiaalsete jõudude maksimaalset pingutamist, et vaenlane purustada ja hävitada. See nõuab igahihelt meist, ükskõik kus me ka ei töötaks, kogu oma jõu rakendamist rinde toetamiseks ja vaenlase hävitamiseks.

Lenini lipu all, seltsimees Stalini juhtimisel lähevad Nõukogude Liidu rahvad, sealhulgas ka eesti rahvas, kõiki teolevaid raskusi võites vastu lõplikule võidule saksa röövvalutajate üle.

Elagu leninism! Elagu Lenini ja Stalini suur võitmatu lipp!

Elagu Punaarmee, kes vabastab meie kodumaa saksa fašistlikest okupantidest, kes purustab ja hävitab hitlerlikud röövjõud!

Elagu eesti rahva parim sõber ja meie suur juht seltsimees STALIN!

Eesti N väeosa võitlejad õppustel.

Eestlastele ja mitte kellelegi muule kuulub maa Balti mere ja Soome lahe rannikul

Mu õnnis isa võttis kord kae kõva mind ning viis mind mäe otsa, seal tõstis üles mind.

Poeg, vaata alla orgul ja vaata sinna ka, kus taeva serval metsad on jutul pilvega.

Vaat, roheline väljad, kui lained liiguvad ja viljapuude oksad, kui tiivad kiiguvad!

Siis pööris isa ümber ning näitas lõunasse, ja pööris jälle ümber ning näitas põhjasse;

Poeg, vaata, see on minu ja sinu isamaa! See ilus maa on meie, on meie Eestimaa!

Kui kasvad, poeg, siis püüa, et pühaks pead see maal. Sest ta on hea ja ilus, kui Eeden imala.

Nii kirjutas eesti vanema põlve luuletaja Juhan Kunder eesti rahva omandusõigusest oma maale. Teadmine, et see kena maa Balti mere ja Soome lahe rannikul kuulub eestlastele ja ei mitte kellelegi muule, kannab kogu meie ennastalgavat vabadusvõitlust läbi aastasadade, läbib kõigi meie parimate luuletajate loomingu. See teadmine on andnud julgust võitluseks meie esivanematele, see teadmine on andnud vaimustust, kõigile sügavamatele luuletajatele, alates Koidula ja Veskest kuni Barbaruse ja Känerini. Ja õieti, veene

oma õiguses „vabal pinnal atra kanda“, nende võitlustahe ja viha sakslastest rõhujate vastu, nende armastus oma rahva vastu on neist teinud populaarsed luuletajad, on nende laulud muutnud eesti rahva lemmiklauludeks.

Kas tunned maad, mis Peipsi rannalt

käib Läänemere kaldani, ja Munamäe metsalt, murult käib lahke Soome laheni? See on see maa, kus minu häll kord kiikus ja mu isadel.

Sest laulgem nüüd ja ikka ka: See ilus maa on minu kodumaal

Nii väljendab Mihkel Veske eesti rahva ja kõigi ausate eestlaste peremehetunnet oma kodumaa suhtes. Veske päevist on eesti rahvas matnud uut higi ja vaeva oma maasse, on muutnud oma kodud, külad ja linnad veelgi kaunimaks. Võideldes 1905. aastal parunite vastu, purustades 1919. aastal sakslaste langesvääri, võideldes hävituspataljonide ja Punaarmee eesti rahvuslike väeasade näol 1941—1943. aastal saksa moodsate röövriitlite vastu, on eestlased valanud uut verd oma maa eest ja see maa on saanud neile veelgi kallimaks.

Eesti rahvas on iga hinna eest otsustanud kaitsta oma isade maad, oma ajaloolist kodu imperialistlike saksa ahnitsajate vastu. 1940. aastal, kui teadlikum osa eesti rahvast juba selgelt aias Berliini poolt ähvardavat hädahoitu, sõlmis eesti rahvas sõpruslepingu suure

vene rahvaga ja teiste nõukogude rahvastega. Nõukogude kord andis eesti ühiskonnale omaks ka need vabad ja maad, mis küll olid eestlaste töövaeva vili, kuid tema omad siiski polnud, nagu Kreenholmi tehased, põlevkivitööstused ja muud välisrühmitelt võorandatud varad. 1940. aastast hakkasid eestlased oma elu korraldama uute, kõrgemate ja õiglasemate ühiskondlike ja majanduslike põhimõtete järgi, bolševistlike põhimõtete kohaselt. Stalingradi traktorid, Bakuu nafta, väetis nõukogude tööstustest tulid appi eesti talupojale. Kazahstani puuvill, Uurali metallid, Donbassi kivisüsi tulid appi eesti tööstusele. Töötav rahvas pani eesti vappile sirbi ja vasara — rõhutades sellega, et siitpeale ainult ausalt töötajail peab olema öelda sõna Eesti valitsemisel, et siitpeale eesti rahvas tahab kõrvuti sammuda teiste sotsialistlike vabariikidega ja nende liiduga.

Siis, kui Hitleri bandiitide-diviisid tungisid Eestisse, taipas eesti rahvas erilise selgusega, kui kalliks talle oli saanud nõukogude kord. Nüüd, kus saksa vallutajad on ajutiseks kiskunud eesti rahvalt tema tööstuse, tema laevad, tema koolid, on hävitanud tema metsi ja kisu- vad kuratlike ning salakavalate võtetega eesti — põlvmehe jalge alt tema maad, on meenunud igale ausale eestlasele esivanemate testament:

Poeg, vaata, see on minu ja sinu isamaa!

See ilus maa on meie, on meie Eestimaa!

Kui kasvad, poeg, siis püüa, et pühaks pead see maal. Seda lihtsat tõe — et see on sinu ja minu isamaa, on eesti tü-

tarde-poegade, on eesti isade-ema-de, on meie isamaa — seda lihtsat ja püha tõe ignoreerivad ja tahavad eestlastest välja juurida rahvareeturiid Mäe-Angeluse ja okupatsioonivallavanematega eesotsas. Seesuguseid reetureid oli eestlaste hulgas juba pärisorjuse ajal sakste toapoiste ja kubjaste näol. Kuid neil reetureil pole mingit õigust eestlaste varandusi ja vabadusi sakstele maha mehkeldada. Need reeturiid kõnelevad palju isamaast. Tuletame meelde, mis ütles kord „Oleviku“ Grenzstein sel puhul: Tahad „isamaad“ sa suhu võtta, poeg, siis oma huuled pühitsel! Tahad rahva eest sa minna sõtta, mine, armas laps, kuid enne tõtta oma püüd ja hüüd sa puhtaks tee!

Grenzstein noomis rahvareetureid võrdlemisi pehmelt. Selles stiilis neid käsitleda tänapäeval ei tohi ükski aus eestlane. Eesti rahva oleviku ja tuleviku, kõigi töötajate eluhuvide nõuavad reeturiid hävitamist.

Neil musta minevikuga ja mustade püüetega meestel Litzmanni-Mäe-Angeluse kambast pole mingit õigust rääkida isamaast. Nad on teda müünud varrem, teevad temaga äri praegu ja loodavad temaga sakherdada ka edaspidi. Nad müüvad saksa orjastajatele eestlaste isamaad, mille eest on võidelnud ja kannatanud tuhanded eesti rahva paremad pojad. Rahvareeturiid teesklevad praegu, nagu tunneksid nad tõsist muret eesti rahva tuleviku pärast. Nende ilgetest krokodillipisaraist ei lase end edaspidi petta enam ükski aus eestlane. Just nende ja nendetaoliste pisararõistamise kohta ütles kord vanema põlve luuletaja Eduard Wöhrmann:

Ara usu tema kaebust, tema nuttu, isamaa, kui ta ahastades hüüab: „Minu elu oled sa!“ Tint on tema silmavesi, paber lage isamaa, pungapais ta ainus elu — muu on kõik tal tundmata.

Ainult oma paisul pungadele mõtleb Litzmanni eestlastest kannupoiste kari, kui ta kõneleb isamaast. Kui nad eesti rahvast sunnivad laulma: Deutschland, Deutschland über alles — Saksamaa on üle kõige, siis on nad sellega ükski juba paljastanud oma juudanõja ja alla kirjutanud oma surmaotsusele.

Eestlased! Teile, jah ainult teile mitte aga sakslastele ega nende kubjastele kuulub see maa, mis ulatub Haanja mägedest Viru rannikuni ja Peipsi järvest Sõrve sääreni, teile kuuluvad Viljandi viljarikkad nurned ja Saare kadakased pinnad. Ainult teile ja mitte sakslastele kuuluvad Kohtla kaevandused ja Alutaguse metsad.

Eestlased! Hitlerlik Suur-Saksa maa on muutnud Eestimaa kõonduslaagrite ja nälja maaks. Võideldge ennastalgavalt oma maa päästmiseks hitlerlaste orjusest! Toendage saksa okupantidele tegudega ja relvadega, kellele kuulub Eesti püha pind:

See maa, mis võitnud verega, peab eestlastele saaki andma, maa piirduv Läänemerega, peab eestlastele vilja kandma. Ainult siis, kui on hävitatud saksa röövvalutajad, tuleb pidu ka eesti kodudesse.

M. LAOSSON, ENSV Ülemnõukogu liige

R A H V A H A A L, 27. jaanuaril 1944. Lk. 3

EESTI PARTISANID

Neil päevil teatasid ajalehed, et NSV Liidu Olemnõukogu Presiidiumi määrusega autasustati Nõukogude Liidu ordenitega Eesti NSV partisanide gruppi partisanivõitluses saksa fašistlike röövvalitajate vastu üles haidatud kangelaslikkuse ja vapruste ning eriliste teenete eest partisaniliikumise arendamiseks. Üldse autasustati 21 inimest. Eesti okupeerimise esimestest päevadest alates on eesti rahvas organiseerinud partisanigruppe ja sakku ning pidanud hitlerlastega verist võitlust. Sest ajast peale on rahvatajast jaganud vaenlasele hoope hoope järele: nad on lasknud kraavi vaenlase ronge, lõõnud reast välja sakslaste kasuks töötavaid tööstustevõtteid, hävitanud saksa sõdurid ja ohvitserid ning nende sõjatehnikat.

Oma julgete ja vaprate rünnakutega saksa garnisonidele on saanud kuulsaks partisanisalk, mida juhatab eesti rahva vapper poeg hüüdnimega „Vanamees“, kellele Nõukogude valitsus annetas Lenini ordeni. Juba varem on ta võitlustegevuse eest autasustatud Isamaasõja II järgu ordeniga. NSV Liidu Olemnõukogu Presiidiumi määrusega autasustati ka teisi selle salga julgeid partiseane.

Võitluses sakslastega on saanud „Vanamees“ kuus korda haavata.

Kuid haavatest paranenud, on ta asunud uuesti partisanisalka juhtima ning jätkab võitlust Nõukogude Eestisse tunginud saksa röövvalitajate vastu.

Kord tormas „Vanamehe“ salk P. jaama just hetkel, mil seal toimus saksa sõdurite rongiladimine nende saatmiseks rindele. Ootamata rünnaku tagajärjel segadusse sattunud saksa sõdurid ei osutanud partisanidele peaaegu mingit vastupanu ja jooksid laiali. Olles hävitanud üle 90 hitlerlast, läksid nõukogude partisanid uuesti peitu.

Teine kord asusid 11 selle salga partisaani lahingusse 120 saksa sõduriga ja tulid selles ebavõrdses võitluses võitjaks. Osa okupante, kes ei suutnud partisanide osavale tulistamisele vastu panna, tapeti, ülejäänud põgenesid. Seejuures said partisanid vaenlaselt palju trofeesid: vintpüsse, automaate ja laske-mooni. Sooritanud rünnaku S. jaama, purustas grupp „Vanamehe“ partisaane kohaliku garnisoni ja hävitas jaama majapidamise. Liiklennise seisis ses jaamas 3 ööd-päeva.

Teine partisanisalk, mida juhatab sm. M. ja mille ridades on nüüd ka ordenikandjaid, tekitab vaenlasele samuti järjekindlat kahju: laseb õhku raudteesildu, rikub sidieline ning laseb ronge kraavi. See salk

on lasknud õhku 4 rongi suure hulga saksa sõjaväe ja tehnikaga.

Nii tegutsevad eesti partisaanid. Kohalik elanikkond armastab ja toetab neid, kuna nad näevad neis oma lähemaid kaitsjaid. Üks partisanisalk ründas ühes suuremas linnas asuvat saksa staapi, kus elanikkonda mobiliseeriti saksa sunnitööle saatmiseks. Partisanid hävitasid kõik selle staabi dokumendid, eriti inimeste nimekirjad, keda sakslased kavatsesid Saksamaale küüditada.

Saksa karistussalgad kihutasid eestlased minema asulaist, mille piirid ühinevad Leningradi oblastiga, põletasid maha elumajad ning võtsid enesele nende varanduse. Rünnates P. külas asuvat saksa karistussalka purustas partisanisalk selle, päästes nõukogude inimesed, nende elumajad ja varanduse.

Saksa okupandid on jõuetud hävitama Eestis partisaniliikumist. Hitlerlasi ei aita nende võitluses rahvatajatega mingid metsikused ega massilised haarangud. Eesti partisanid purustavad halastamatult saksa röövvalitajaid, lõhuvad nende ühendusteid, segavad sakslaste reservide rindeleaatmist ning abistavad seega Punaarmee tema võitluses vaenlase vastu.

J. Käbin

TÄHTIS MÄLESTUSPÄEV

21. jaanuaril s. a. möödus 20 aastat ajast, kus Eestis võimulev plutokraatlik klikk pani toime üle-eestimaalse töörahva organisatsioonide rüüstamise, nende liikmete vangistamise ja korraldas nn. „149-protsessi“. 23. jaanuaril s. a. leidis Moskvas Eesti NSV RKN Alalise Esinduse ruumides aset endiste poliitiliste vangide koosviibimine selle päeva tähistamiseks. Aktusele oli peale poliitvangide kogunenud rohkesti hitlerlaste vägivalla eest evakueerunud eestlasi, Moskvas õppivat eesti noorsugu, ENSV valitsusasutuste teenistujaid ja kunstirahvast. Ohtul viibis ka ENSV rahvakomissare ja ENSV Olemnõukogu liikmeid. Koosolekuruum on tulvil täis rahvast. Saali on asetatud vitriin eesti plutokraatia terrori läbi hukkunud seltsimeeste piltidega.

Koosoleku avab lühikese sissejuhatava sõnavõetuga endine poliitvang sm. Keerdo.

Vanglatesse surnud ning võitluses reaktisooni vastu langenud seltsimehi mälestati püsti tõustes.

Pikema ülevaate olukorrast Eestis 1924. aastal andis sm. O. Sepre, kes oli „149“ protsessis mõistetud eluajaks sunnitoole.

Tööliikumine oli tõusnud Eestis 1923.—24. aastal oma kõrgtasemele. Klassiteadlikud töölised olid suutnud võitluses oma mõudmise eest-kaasa tõmmata ka laialdased töörahva hulgid. Eesti töörahva ühine väerind, mis moodustas endast kõikide töötava rahva organisatsioonide liidu, oli saanud Riigikogusse 10 kohta, ning oleks saanud kohti veelgi enam, kui tagurlik valitsus poleks valimisnimekirju paljudes valimisringkondades, näiteks Tallinnas ja Virumaal koos

Narva linnaga, tühistanud. Nii omas töötav rahvas Riigikogus seisukoha, millega tagurlik tahes või taht-mata pidi arvutama. Eesti töörahva partei, ametiühingud, maatöölised ühingud, tööliste spordi- ja karskusseltsid, töölisnoorsoo ühingud toetasid seisukohti, mis olid võetud klassiteadlike töölise poolt bolševike juhtimisel. Töölise organisatsiooni ja nende mõju kasvule andis veelgi hoogu 1923. aasta üldine majanduskriis, mis oli puhkenud nii Eestis kui ka mujal kapitalistlikes maades, eriti Saksamaal. Tagurlik valitsus tundis, et tal hakkab pind jalge alt libisema.

Saksamaal asus tagurlus 1923. aastal inflatsiooni ja majanduskriisi tagajärjel tekkinud revolutsiooni hädahoitu kõige võimalike vahenditega välja juurima. Selleks toetati saksa suurkapitalistide poolt juhuseltsi Hitleri kuritegelikkuse jõuku ning katsuti teha lõpp töölise liikumisele. Mida suuremaks kasvas natside mõju Saksamaal, seda julgemaks muutusid ka balti parunid Eestis, kes koos eesti tõusikute müüdiva klikiga tegid katseid haarata esmalt majanduslikult ja pärast poliitiliselt Eestit saksa plutokraatide käpa alla. Sefeks oli parunitel ja eesti tagurlusel vaja likvideerida eesti töötava rahva organisatsioonid, kes seisid valvel eesti rahva eluliste huvide kaitseks, nõudsid tasumaksimise lõpetamist parunitele võõrandatud mõisade eest ning paljastasid eesti ja saksa tagurlust kokkulepet eesti rahva arvel.

21. jaanuaril 1924. a., täpselt 20 aasta eest, korraldaski tagurlik valitsus Eestis töörahva organisatsioonide rüüstamise ja nende juhtide vangistamise.

Vangistatute süüdistusaktiga tut-

vustas koosviibijaid sm. Olga Laurist.

Kõigile kaabealustele loeti peamiseks süüks nende kuulumist le-gaalsesse ametiühingutesse ja tööliisseltsidesse ning asitõendistena figureerisid kohtus kaabealuste liik-mekarid, mis tõendasid mainitud seltsidesse ja ühingutesse kuulumist.

Üheks süüdistuseks oli veel see, et töörahva organisatsioonide tege-lased oleval hirmutanud eesti rah-vast landeswehri ja saksa parunite tagasitulekuga. Muudugi ei meeldi-nud sakslaste sabas sõrkivate eesti tagurlustele, et eesti rahva tähele-panu juhiti sakslaste „itta tungi“ poliitikale ja sellest tingitud häd-ohule, mis ähvardas eesti rahvast. Oli selge, et protsess oli lavastatud eesti töörahva hirmutamiseks ja töörahva eesrindlikemate seltsi-meeste hävitamiseks. 49-le kaabe-alusele määrati eluagene sunnitöö, teistele 15—12 aastat, ning kõige kergemad karistused olid 3—6 aastat sunnitööd.

Poliitvangid ei lasknud endid ta-gurluste poolt murda ega paunud armu, vaid moodustasid vanglas oma kindla organisatsiooni, kes jätkas võitlust ka vanglas.

Poliitvangide elust ja tööst vang-lamüüride taga andis meeleoluka pildi sm. G. Abels, kirjeldades ühi-seid õpinguid, kannatusi ja võitlust vangla administratsiooniga.

Ohtu teine osa oli pühendatud kunstilisteks ettekanneteks, kus esi-nesid ENSV teenelised kunstnikud Bruno Lakk, V. Alumäe ning sm-d. Anna Klas, Kriit, Vainomaa ja teised. Ohtu lõppes ENSV rahva-kunstniku sm. Paul Pinna meele-oluka esinemisega.

E. ALLASILD

sm. Võrgu väeosast võltis ta ke-hast välja ja ladus operatsiooni-lauale 8 vaenlase kuuli. Ltn. Rose elab ja võitleb edasi. Van-seers. Vassiljevil oli raskekujuline kilu-haav paremal kõhuvöö piirkon-nas, olid purustatud magu ning soolikad ja eelootusi põinud. Kir-rurg-meditsiinteestuse alampol-kovnik Niggol opereeris, med-teen. v-ltn. Seppo assistentis, ste-riilsel laual töötas van. kirurgiaõde meditsiinteestuse ltn. Säre ja narkoosi andis meditsiinteestuse kapten Abramov. Mees opereeriti ja elab ja töötab nüüd sm. Allika-se väeosas staabis vastutaval kohal. Need on abilisid, kes elavad oma tööle, kelle täpsus ja kord kasvatat teisi ja kellele piiritu andumus inimeste abistamises jääb kustumatuks leheküljeks Isamaasõ-ja tules ja veres.

Edasi, kes ei tunneks end „Kiviõli“ töölise arsti dr. Maak'i, nüüdset med.teen. kapteni? Teda kiitsid siis tuhanded töölised, nüüd kiidavad teda sajad võitlejad ja ohvitserid. Ta on põhjalike teadmiste ja os-kustega arst-terapeut, kelle diagnoos on tabav nagu snaperi kuul, ravi kindel ja mõjuv.

Kõigile hästi tuntud on ka me-ditsiinteestuse alampolkovnik Nordberg. Ta on ühe med-san. väeosas komandör. Ta on selle väe-osa organiseerinud, kasvatanud ja

Nõukogude vägede pealetung jätkub

(Nõukogude-Saksa rindeilt)

Leningradi rindel kestab nõuko-gude vägede võimas hoogne pea-letung. Saksa kindlustustõrõngas ümber Leningradi on purustatud juba peagu terves ulatuses. Leningradi rinde väed müüdisid 21. jaan. sakslaste vastupanu Mgas ja vallu-tasid selle linna ning tähtsa raud-teesõlme põhjaraudteel. Raudtee Kirisi-Mga-Leningrad on vaenla-sest täielikult puhastatud. Rindelõi-gus kirde pool Tosnot on peale Mga vabastatud veel ligi 60 asus-tatud punkti, nende seas raudtee-sõlm ja sakslaste kaitses tähtis sõlm-punkt Sablino Leningrad-Mosk-va raudteel ja raudteejaamad Apraksin ning Pustõnka.

Lääne ja edela pool Kirisit tungi-vad nõukogude väed edasi, murdes vaenlase vastupanu ja ületades te-ma kaitsetõkete süsteemi. Siin on vabastatud mitukümmend asustatud punkti. Otsustava rünnaku tulemu-sena likvideerisid meie väed saksla-te platsdammi Volhovi jõe idakaldal Gruzino rajoonis ja tungisid reas kohtades Tšudovo-Tosno raudteeli-ni.

Murdes sakslaste vastupanu val-lutati 27. jaanuaril raudteesõlm ning rajoonikeskus Tosno linn.

Nõukogude väed puhastasid Lju-bani—Tosno vahelise maantee ja raudtee täielikult vaenlasest ja pea-vad võitlusi otse Ljubani linna all.

Leningradi rinde vägede pealetung arenes suure eduga ka teistes selle rinde lõikudes. 20. jaanuaril vallutasid meie väed Uritski (Ligo-vi) linna ning suurel hulgal asus-tatud punkte, ja Pulkovi rajoonis ründavad väed ühinesid Oranien-baumi poolt pealetungivate vägede-ga, piirates seejuures sisse saksa purustatud väerühmituste jäänused. Lõuna ja edela pool Krasnoje Selod vabastasid nõukogude väed üle 60 asustatud punkti ning raudteejaama ja likvideerisid sakslaste pu-rustatud ning ümberpiiratud väe-osade vastupanu lõplikult.

24. jaanuaril vabastasid Leningra-di rinde väed osava ümberhaaran-gumanöövri ja hoogsa rünnaku tu-lemusena Puškini (Tsarskoje Selo)

ja Pavlovski (Slutsk) linnad — suured raudteesõlmed ja sakslaste kaitses tähtsad tugipunktid. Samal ajal vallutati meie vägede poolt veel ligi 60 asustatud punkti ja loigati läbi raudtee Gatsina-Narva.

Hiljaga võidu saavutasid Volho-vi rinde väed, kes forsseerides Volhovi jõe ja Ilmeni järve pu-rustasid sakslaste kauaaegsed kai-tsekindlused ja vallutasid 20. jaanuaril maa tähtsa majanduslik-poliitilise keskuse Novgorodi — suure ühendusteede sõlme ja saks-laste kaitses võimsa tugipunkti. Võitluses Novgorodi pärast said meie väed rikkalikke trofeesid — 182 suurtükki, 120 miini- ja 635 kuulipildujat jne. Võeti vangi 3000 sakslast, kuna lahinguväljale jäi 15.000 vaenlase laipa.

Ööl vastu 26. jaanuari vallutasid Leningradi rinde väed tormijõuk-suga raudteesõlme ja linna Gatsina (Krasnogvardeisk), mis oli saksla-te poolt muudetud kindlustatud kantsiks.

Arendades pealetungi lõuna ja edela pool Gatsinat, vallutasid meie väed veel 40 asustatud punkti, nen-de seas raudteesõlme ja linna Vo-lossovo ja Jelisavetino, Kikerino ning Suida jaama.

Aja jooksul 14.—25. jaan. 1944. a on Leningradi rinde väed tekitanud vaenlasele järgmise kaotusi: on purustatud 10 sakslaste jalaväedi-viisi ja antud ränki kaotusi kahele jalaväedivisio-nile. Esialgsel andmel on saadud sõjasaagiks: 619 suurtükki, 1.360 kuulipildujat, 7.286 püsi-, 60 tanki, 24 soomusautot, 173.000 mürsku, 85.000 miini, kuni 9 miljonit padrunit, 350 autot jpm. Hävitat 158 tanki, 200 suurtükki, 497 kuulipildujat, 245 minipildujat, 901 autot jpm.

Vaenlane kaotas tapetuina üle 40.000 mehe. Vangi võeti kuni 3.000 sõdurit ja ohvitseri.

Edukas pealetungitegevus toimus veel loode pool Kalinkovitši, kus vabastati rajoonikeskus Ozaritsi ja rida asustatud punkte, ja lääne pool Mozorit, kus teiste asustatud punktide seas vabastati rajoonikes-kus Letšitsõ.

Isetegevus sm. Pauli väeosas

Sm. Pauli väeosas on isetegevus, vaatamata välisolekule, arenemas hoogsat rada. Võitlejate poolt on ehitatud mahukas muldmaja, mis on varustatud näitelava ja tantsupõ-randaga. Seinu ehivad näiteina väe-osa maitekast omaloomingust mit-mesugused plakatid ja loosungid seltsimeestelt Paulil ja Krupilt.

Siin areneb väeosas kultuuriline isetegevus. Väeosas luurajad on isete-gvusõhtuil pakkunud häid dekla-matsioone ja A. Tuliku följetoni „Ihuvargad“ dramatiseeringu. Väe-osa sanitaride isetegevusõhtul kanti omaloominguna ette rms. Ranniti lõbus skets „Konrad ärkab“, kuna vana-aasta õhtul lavastati R. Parve lühinäidend „Nad saabusid“ — parti-sanide elust ajutiselt okupeeritud Eestis. Väeosas on erilise populaar-suse omandanud bariton rms. Lauri, kelle laulud leiavad alati sooja vas-tuvõtu. Ka tantsunumbrid saavad

heaksikiidu osaliseks. Kuna sõja-meeste juures on naisperest puu-dus, siis jeff. Gruzini oskab meis-terlikult seda asendada, esitades koos v-leitn. Paalbergiga „Tangot“, mis kutsub alati esile kauakestvaid kiiduvallidusi.

Isetegevus käib ka väeosas all-üksustes. Sm. Juhansoo üksuses on võitlejad ehitanud endile samuti klubi. Sm. Mihelsoni üksuses on aga moodustatud isetegevuslastest rändgrupp, kes muldmajast muld-majja liikudes pakub muusikat ja laulu võitlejatele kohapeal, nende positsioonidel.

R. Parve

Tervitus rindelt

Meie siin lumistel väljadel võta-me uut aastat vastu lumesaju ja tuulevihina saatel. Istudes õhtuti muldmajas tulelõkke ees ja laulu veeretades meenuvad unustamatud hetked meie kallilt kodumaalt, kus olime oma perekondade ja teie, ees-ti neidude keskel.

Hitlerlike orjastajate süü läbi olemine paisatud kaugele oma kallilt kodumaalt. Kuid veel veidi kannatust! Meie tasumisarved orjastaja-tega kodumaa pinnal on juba avatud. Peagi sööstame koeupilvena Punaarmee ridades vihatud vaenlase vastu, ja ligidal on aeg, kus võime teiega kohata meie kallis Eestis.

Ent seniks tahaksime teiega, ees-ti neid, astuda kirjavahetusesse.

Meie address: Полевая почта 16601-В. Roland Poolsaar, Nikolai Katkov, Oskar Hiirtel, Al. Eisler, Leopold Raamat, Foma Kutuzov, Juhani Aal, Aug. Kutsar, Al. Seppa, Heinrich Teras, Arvo Lilla, Värdi Värtõn.

Eesti neid!

Meie, Eesti N. väeosas minipildu-rid, palume teid kirjutada meile. Teie kirjad tooksid meie ellu siin muldloomides, neil pikil talveõh-kuil kindlasti meeldivat vaheldust. Meie address: Полевая почта 16601—Г.

Elmar Blanken, Valentin Pöder, Joosep Tirol, Bernard Võsu, Albert (Saarens, Georgi Lipen-kov.

Sanitaarteestus eesti väeosades

Alates oma avaniituri kavatses Hitler Nõukogude Liitu võita väk-sõjaga, mistõttu ta jättis hooletus-se armee sanitaarse seisundi kind-lustamise. Ka ei oma fašistliku ideoloogia seisukohalt üldse inime-ne ja tema eest hoolitsemine min-git tähtsust. Brutaalne, metsik jõud on ju röövi omandus. Seevastu on Punaarmee sanitaarteestus kor-raldatud hästi, nii et ta annab 75% haavataasaunuist tagasi rivi, kuna saksa armee sanitaarteestus samal ajal suudab anda vaevalt 40—45%. Prantsuse kirurgia suutis esimese imperialistliku sõja ajal anda kuni 50%, tsaristliku Vene armee kõigest 35%.

Meie eesti rahvusliku väekoondise sanitaarteestus on teinud läbi karmi katsumise ja võitnud palju raskusi. Lahinguis Velikije Luki vabastamise järel tuli samuti rivi tagasi vähemalt 75% haava-tud võitlejast ja komandöridest.

Sanitaarala korraldamisel on kaas-tegevad olnud rida asendamatu arste. Kes ei tunneks näiteks me-ditsiinteestuse polkovnikut Palu, kes on väsimatu, organiseerimis-töös asendamatu sõjaväearst, põh-jalike teadmiste ja kogemustega

mees, kes on läbi teinud palju raskeid lahinguid Isamaasõjas. Ta on alati sõbralik, mitte kunagi nõu-ta ega paanikas. Ta on alati seal, kus kõige raskem, ja tuleb imestada kiirust, millega ta lahenda-b ka kõige keerulisemad olukor-rad alati heade tulemustega. Kes ei tunneks ta häid abilisid meditsiinteestuse alampolkovnikuid Nigist ja Karnit.

Hästi tuntakse ka alampolkovnik K. Niggolit, kes on Punaarmee peakirurgi, akadeemiku, med.teen. kindralleitnant Burdenko õpilasi, töötanud kuulsal kirurgiaprofessori Wannachi assistendina. Ta oli va-rem Tallinna Ühishaigekassa haigia kirurg, kelle oskuslikku operat-siooniarsti kätt ligi 20 a. jooksul said tunda tuhanded töölised. Nüüd tunnevad teda tuhanded võitlejad ja ohvitserid. Ta elab kogu hinge-ga arstiteadusele, kirurgiale. Kui operatsioon on hästi õnnestunud, hüppab ta nagu 10-aastane suurest rõõmust, et on päästnud inimese. Kuigi ta pole veel just vana mees, on ta teinud juba ainult pimesoole-operatsioone üle 5000! Eesti rah-vuslikus väekoondises on ta, mõ-nikord vägagi raskeis tingimuses, teinud seni üle veerandsaja pime-sooleoperatsiooni ja ükski neist pole ebaõnnestunud. Ltn. Roselt

Pildidel: Vasakul — külalised ettekandeid jälgimas. Istuvad esireas vasakult paremale NSVL rahvakunstnik R. M. Gliere, helilooja

Nina Makarova, Moskva Riikliku Filharmoonia kunstiline juht N. P. Anossoff, professor dr. Raiski, NSVL rahvakunstnik A. Neždanova.

Paremal — Eugen Kapp Stalini preemia laureaatide Dimitri Sostakovitši ja Aram Hatšaturjaniga.

Väeosa kunstiline isetegevus ja rindebrigaadid

Kui vanad roomlased ütlesid, et sõjariistade vahel vaikiavad muusad, siis see toda ajajärku iseloomustav lause pole kuidagi kohandav käesolevale. Muusad kõnelevad, ning eriti just sõjariistade keskel — nii väeosa kunstilise isetegevuse näol kui ka väeosi külalistavate kunstiliste kollektiivide kaudu. Meie eesti rahvuslikes väeosades näeme kunstilist isetegevust väga rohketes vormides, kusjuures selle viljeldatakse, eriti juhtide hulgas kohtame suurel arvul ka endisi kutselisi kunstilisel töötajaid. Suurematel väekoondistel on oma puhkpilli- ja džässorkestrid, vahel isegi sümfonett, laulukoor, draamakollektiiv, tantsurühm ja rida soliste. Siin näeme pikaajalise praktikaga orkestrijuhate, näitejuhte, instrumentalistide meie parimaist orkestreist, lauljaid eeskujulikumatelt kooridest, komponistide, vokaal- ja instrumentaalsolistide jne. Kavast, mis seal esitatakse, on suur osa pühendatud sõjateemaatikale, mis oma ergutav-agiteeriva mõjuga oskusliku doseerimise juures on vaidlematult suure mobiliseeriva tähtsusega, tõstes sõjaväelaste teadlikkust ja võitlustahet. Teine osa kavast, mitte otseselt sõjateemaatika-ga seotud, sisaldab kollektiividele ettekandeks jõukohaseid kunstilisi teoseid nii varasematelt kui ka kaasaegseilt autoreilt. Suur osa sellest on pühendatud kodumaa loomingu, eriti rahvalauludele ja tantsudele. Ka see osa võib omada väga mobiliseerivat mõju, hoolimata sellest, et siin pole igakord tegemist mingi konkreetse, sõnastatava siimuga. Tõsta armastust kodumaa vastu tähendab tõsta armastust kodumaa vastu, tähendab ühtlasi võitlejate võitlusvõime tõstmist kodumaa vabastusvõitlustes.

Kuna väeosa kunstiline isetegevus on suureulatuslik, siis väeosi külalistavatel kutselistel kunstilistel kollektiividel tuleb esmajoonel selgusele, mida neilt oodatakse. Selles küsimuses on seni arvamised väga erinevad, kuid lihtsaim ja kindlaim vastus oleks — neilt oodatakse paremat, kui kohapealsed ise suudavad anda. See parem maksab nii ettekande kvaliteedi kui ka repertuaari enese kohta. On ju valdav enamuse meie parimaid kunstnikke koondatud meie riikikesse kunstiansamblisse, kus erinevalt tingimustest meie väeosis kogu tööpinge on juhitud kunstilisele tegevusele, ning seetõttu kasutada olev aeg võimaldab kava kujundada kunstiliselt võrratu paremini kui väeosades, kus see on vaid vabaaja harrastuseks. Külatajailt tagalast oodatakse kõrget taset, loodetakse saada vähemalt niisama tugevaid muljeid, kui oldi neilt harjunud nõudma ja saama rahu ajal. Siin aga esineb terve rida takistusi. Meie endised kokkukasvanud kollektiivid on tõhutatud ja esinemistingimused rindera-joonides märkev erinevad normaalse teatri- või kontsertsaali omast. Sageli puudub lavalal ivo see on väikeemööduline, mis mõjub häirivalt nii draama kui tantsunumbritele; muusikasolistidel tuleb klari-tele; muusikasolistid ei esine harilikult akordeoni saatel, mis ikkagi kahjustab ettekande kunstilist täisväärtust; viiulilolistil tuleb mängida sageli lae madaluse tõttu istudes jne. Kuna siin on tegemist paljude justav ettekande kvaliteeti, tuleb rindebrigaadil teha kõik, et ettekande õnnestuks antud olukorras maksimaalselt. See nõuab head kohanimisvõimet ja -tunnet ja erakordset kontsentratsiooni. Ainult siis võib esinemine olla märgatavalt parem kui suure entusiasmi-ga viljelatud väeosa kunstiline isetegevus. Siin on senises prakti-kas olnud eksimusi, peamiselt liiga sagedaste esinemiste arvel, kantud, tõsi küll, heast tahtest pakkuda külakosti võimalikult paljudele.

Suure tähtsuse omab repertuaaril valik. Väga paljud kuulajaskonnast on varem võtnud elavalt osa kunstielust. Teatrite-kontsertide külasta-mine on neil muutunud vajaduseks. On selge, et peamiselt asjaar-mastajatest koosnevad isetegevusrin-gid ei suuda pakkuda kõiki kunsti paremaid saavutusi. Selle ülesande lahendamine ongi esmajoonel kül-lasõitvate kunstnike ülesandeks. Isiklikus praktikas võis näha, et väga suur osa meie väeosa võit-lejaid oli väga tänuvõimeline, kui oma külaskäigul 1943. a. kevadel-survel esitasin neile iseseisva viiulikont-serdi kestvusega 1 tund, koostatud nn. akadeemilise kontserdi põhi-laadis. Toonitati just seda, et sel-letaolist muusikat pole seal juba 2 aastat kuuldud. Kas pole siin viibe seniste kavade ühekülsuse-le? Hästi organiseeritud ja arene-nud kunstiline isetegevus suudab kindlasti rahuldada enamikku võit-lejaid, kuid need, kes on õppinud hõlmama ja vajadust tundma meie kunsti paremate saavutuste järele, väikevõimide kõrval ka suurvõimide järele, kaasaegse muusika kõr-val ka klassikute järele, — ka need on õigustatud nõudma, et neile se-da võimaldataks. Selleks on võime-lised peamiselt kutselistel kunstnike rindebrigaadid, seda on nad ühtla-si kohustatud arvestama kavade koostamisel. Kavade koostamine pole kerge ülesanne, eriti kuna tu-leb veel arvestada ka seda, et palad oleksid saadatud akordeonil. Sel põhjusel muutub valik väga väike-seks. Peab märkima, et eesti heli-loomingus vastav repertuaar pea-aegu puudub. Esitada rahvamoti-ve nende algkujul, enne kui nad pole käinud läbi komponisti tule alt, pole harilikult mõtet, sest se-da võivad siis juba isetegevusrin-gid pakkuda oma orkestrite koori-de solistidega ning oma komponis-tide seades palju paremini. Iga rin-debrigaadi esineja repertuaar peab püsima tema spetsialiteedi piires, selles žanris, milleks tema on kut-selise kunstniku ettevalmistus. Vas-tasel korral tekib paratamatu lan-gemine isetegevuslikule, asjaar-mastajale tasemele, mille kompli-katsioonina ilmneb ka alati rahulda-matus kuulajaskonnas. Võimalusi rindebrigaadidel head kava pakkuda on palju, kuid selle koostamisel tu-leb alati arvestada brigaadi isiku-list koosseisu.

V. Alumäe

Eugen Kapi uudisloomingu õhtu

Hiljuti korraldati Moskvas Eesti NSV RKN Alalises Esinduses kut-sutud külalistele kontsertõhtu Eesti NSV teenelise kunstitegelase Eugen Kapi uuema heliloomingu tutvusta-miseks. Kontserdil esitasid klaveri-duett ENSV teeneline kunstnik Bruno Lukk ja ERKA solist Anna Klas ning ENSV teeneline kunst-nik Vladimir Alumäe (viul) rea Eugen Kapi uuemaid instrumentaal-teoseid — süüdi balletist „Kalevipoeg“, läbilõike „Patriootilisest sümfoni-ast“, Sonata c-dur viiulile ja klave-rile“ ja uusima teose kahele kla-verile „Skertso-fantasia“. ENSV Kunstidevalitsuse juhataja J. Sem-per esitas lühikõnes ülevaate E. Kapi loomingust.

Kontserdil ja sellele järgneval vastuvõtul viibisid ENSV Olemnõu-kogu Presiidiumi esimees sm. J. Vares, EK(b)P Keskkomitee sek-retärid N. Karotamm ja E. Päll, ENSV RKN esimehe kt. O. Sepre,

Rahvakomissaride Nõukogu liikmeid ja autor Eugen Kapp ise. Väljast-poolt kutsutud külalistena olid eesti andeka komponisti loominguga tutvuma tulnud peagu kõik Nõuko-gude Liidu muusikaelu silmapaist-vamad juhid, üliõpiluse ja üle-maailmse kuulsusega komponistid, interpreetid-instrumentalistid, diri-gendid, muusikakriitikud ja muusi-kaorganisatsioonide juhid, nagu Gliere (Eestis populaarse balleti „Punane moon“ autor), Sostakovitš, Hatšaturjan, Oistrach, Saporin, Hren-nikov, Neždanova, Golovanov j.p.t.

Eugen Kapi meisterlik heliloo-ming ja instrumentaalsolistide vir-tuoslik esinemine said erakordselt kvalifitseeritud publiku poolt vai-mustatud ning siralt ülistava vas-tuvõtu osaliseks. Eriti meeldis kü-lalistele Kapi heliloomingu tugev rahvuslik koloriit, eesti rahvalaulu motiivide leidlik rakendamine.

Paul Rummo

LÄÄNETUUL

Kõike ei suuda, ei suudagi lõhku vaenlase vaen ega kuul, kannab veel pehmet ja paitlevat õhku

lääne poolt soolakas kuul.)
Valgusest helendav pilveringas üle me peaa (kohalt käind, kindlasti Otepää kupline kungas selliselt seda on näind!

Pilvis ja tuulis tasane kohin, meenutab sünnimaa merd, seda siin julgesti kuulata tohin — kohin see haarab mu verd!

Jutustab kodumaa kuusik ja palu, tuulele on kandund see jutt — tunnend, kuus suurduv igatsus, valu, võitlusse mineku rutt.

Kajastub isingi veel hangede läikes kodumaa talvede helg, kuigi su kodu on kitsas ja väike, sinu ei sisene pelgi!

Kodunurm pootab ju künnimeest õiget raskuva lumegi all, Jüriöö kevade leekivat hõiget ootleb muld sügavamal!

Erni Hiir.

Hella Vuolijoki eluajaks sunnitööle

Soome kohus mõistis eluajaks sunnitööle „Niskamäe maiste“ „Niskamäe leiva“, „Juuraku Hilda“ ja paljude teiste kuulsate näidendite autori, soome naiskirjaniku Hella Vuolijoe punase partisan varjami-se eest. Hella Vuolijoki on sünnilt eestlane ja ta alustas oma kirjan-duslikku tegevust eestikeelsete ju-tustustega „Udutagused“ jt. Ka paljude tema näidendite sündmus-tik toimub Eestis, kus ta omas ka tohutu populaarsuse. H. Vuolijoki on soome silmapaist-vamaid näitekirjanikke, kelle kuul-sus ulatub kaugele väljapoole ko-dumaa piire. Soome rahvareeturlik valitsus Hitleri kuuleka sulasena ei ole kohkunud tagasi vägivalla eest ka selle, soome rahva vabadust ning progressi armastava tütre kallal.

Kai Munck tapeti hitlerlaste poolt

Rootsi ajaleht „Aftontidningen“ teatab tuntud taani antifasistliku kirjaniku Kai Muncki tapmisest. Muncki majja oli ilmunud neli inimest, areteerinud kirjaniku ja vii-nud ta autoga ära. Muncki laip leiti hiljem Silleborgi lähedal revolvriga tapetuna.

Kai Muncki oli hästi tuntud ja hinnatud kõigi maade demokraatli-kes ja kirjanduslikes ringides oma teravate fašismi ja eriti Hitleri vas-taste näidenditega, nagu „Diktator“, „Sulatusahi“ jt. „Sulatusahi“, mis on kantud barbaarse rassiteo-ria vastasest vaimust, oli mõni aas-ta tagasi ka eesti teatri lavadel.

Just enne sakslaste sissetungi Taani ja veel okupatsiooni esime-sel perioodil mängiti Kopenhaageni Kuninglikus Teatris määratu menu-ga Muncki näidendi „Niels Eppe-soni“ — taani talupoegade legen-daarsest juhst talupoegade ülestõu-su päevilt 300 aastat tagasi. Saksa okupandid keelasid näidendi ja heit-sid autori vanglasse. Antifasistliku jutlustekogu „Kristus ja Taani“ eest — Kai Munck oli 1924. a. peale kirikuõpetaja Wedersö, kust saksa okupandid ta vallandasid — saadeti kirjanik koonduslaagrisse.

Nagu hiljem selgus, langes Kai Munck organisatsiooni „Schlez-wige Kameradenschaft“ kätte läbi (saksa vähemuse hitlerlik organisatsioon Taanis). On teada, et auto millega kirjanik viidi kodunt minema, sõitis kohe pärast mõrva üle Saksa piiri.

Kuigi Muncki matused toimusid Lääne-Jüütimaa väikeses asulas, võttis neist osa ligi 3.000 inimest. Kirjaniku hauale pandi sadu pärgi.

RAHVAHÄÄL nr. 4
Lk. 5 27. jaanuaril 1944. a.

KUNSTIKROONIKAT

Eesti nõukogude kirjanikud on olnud alati tihedas kontaktis Puna-armee eesti rahvuslike väekoondis-tega. Väekoondiste formeerimise ajal viibis eesti sõjameeste keskel pikemat aega kirjanike brigaad loominguiliste materjalide hankimi-se ja väeosaade ajaloo kirjutamise otstarbel. Velikije-Luki vabastamise sangarlikel päevil viibisid väekoondis-tes kirjanikud Mart Raud ja Paul Rummo. Praegu külastab rin-del viibivaid eesti sõjamehi uus kirjanike brigaad, kelle koosseisu kuuluvad Aadu Hint, Oskar Urgart ja Erni Hiir. E. N. Kirjanike Liidu on moodustamisel uued rindele lähetatavad kirjanike brigaadid.

Neil päevil toimus NSVL RKN juures asuva Kunstide Komitee al-gatusel Kunstide Komitee Muusi-kaosakonna juhataja sm. Surini tööabinetis Eugen Kappi „Sonaat

c-dur“ tutvustamine Muusikaosakon-na juhtivatele töötajatele. Teose esitasid ENSV teeneline kunstnik Vladimir Alumäe ja ERKA solist Anna Klas. Kohalviibivat autorit õnniteldi kõrgeväärtusliku heliteose valmimise puhul ja tehti talle sa-mas ettepanek asuda NSVL Kunsti-de Komitee tellimisel kirjutama ulatuslikumat balletti.

— ENSV Kunstidevalitsuse ja Eesti Nõukogude Kunstnike Liidu korraldusel teostub eeloleval keva-del Moskvas suur kunstinäitus „Eesti nõukogude kunst Suure Isa-maasõja päevil“. Kunstnike kollek-tiivi liikmed on intensiivses töös näituse eksponaatide viimistlemise-ga. Samuti on käsil näituse tehni-lised eeltööd, mis teostatakse seli-se, et näitus oleks hõlpsasti trans-porteeritav vabastatavasse Nõuko-gude Eestisse.

— ENSV Kunstidevalitsusel ja E. Riiklikel Kunstiansamblitel on käsil rea kontsertide korraldamine Moskvas. Kontsertide-sarja avavad Moskva Riikliku Konservatooriumi kontsertsaalis eesti parimad pianis-tid Bruno Lukk, ja Anna Klas, kes Moskva muusika-publikule kahel klaveril esitavad Brahmsi, Schuberti, Eugen Kapi ja Stravinski teoseid. Edasi on ka-vas Vladimir Alumäe ja Hugo Lep-nurme iseseisvad viiuli- ja orelikon-serdid. Sarja kulminatsiooniks ku-junevad E. Riiklike Kunstiansambli-te kogu kollektiivi osavõtul teosta-vad suurspektaklid.

— ENSV RKN stipendiaatidena on Moskva multifilmi stuudiosse õppima lähetatud kunstnikud Ranel ja Pilar sihiga ette valmistada „Nõukogude Eesti jaoks seal seni täiesti puudunud kaadreid joonista-tud filmi alal.

Eestlaste õhtu Ivanovos

Neil päevil toimus Ivanovo linnas ja oblastis elavate eestlaste ühine kokkutulek — eesti õhtu.

„Kui kaks ja pool aastat tagasi vaenlane tungis kallale Nõukogude Liidule ja vallutas teiste hulgas ka meie kodumaa, siis leidsid paljud fašistliku okupatsiooni eest evakueerunud eestlased endale uue ajutise kodu Ivanovo oblastis ja linnas,“ kõneles õhtu avasõnas Eesti NSV Valitsuse volinik Ivanovo ja Gorki oblastis sm. Korjus. „Eestlased leidsid siin sõbralikku vastuvõttu ja hoolitsevat suhtumist. Ja me rakendusime siinsetes tööstustes, vabrikutes ja kolhoosipõldudel kõigi teiste nõukogude rahvaste kõrval tööle — Punaarmee abistamiseks ja toetamiseks. Paljud siinsetest on teeninud töökangelaste ja stahhaanovlaste austava nimetuse. Eestlased on oma töökusega ja hoolikusega kõigjal teeninud ülemuste ja kaastöötajate heakskiitu.

Praegu me võime olla rõõmsad, et meie suur võitlus on jõudnud lõppjärku. Kangelaslik Punaarmee kihutab vaenlast iga päevaga üha enam ja enam läände. Ei ole kaugel see päev, mil me jälle võime asuda vabale kodumaa pinnale ning jätkata õnnelikku elu nõukogude korras.

Olgu me tänane kokkutulek meie ühtekuuluvuse ja nõukogude rah-

vaste vankumatu sõpruse tunnustajaks, meie õhtujaks uutele saavutustele tõpiku võidu saavutamiseks!

Olevaatega olukorrast fašistide poolt ajutiselt okupeeritud Eestis esines sm. Pappeli väetaksuse komandör kahekordne medalikandja ltn. Leede.

„Meil on seljataga esimesed katsumised Suure Isamaasõja rinnetel, millised me täitsime edukalt,“ ütles oma sõnavõtus N. sõjakooli kuulajate ja kursantide esindaja ltn. Kossar. „Praegu me valmistume uuteks lahinguteks. Eestlased on õppustel kõigjal esirinnas. Meie omame ainult hädid ja eeskujulikke hindeid. Oma kodumaa õnneliku tuleviku nimel töötame sama hästi ja mehiselt võidelda ka eelseisvates uutes lahingutes.“

Sm. Pappeli allüksuse esindaja medalikandja sm. Aarma ütles:

„Viibides lahingutes andis meile rasketel hetkedel uut indu ja jõudu teadmised, et meie selles võitluses ei ole ükski, et meiega koos enastalgavalt võitlevad nõukogude tagala töötajad, teiste hulgas ka eesti mees- ja naistöötajad. Meie oleme kuulnud eestlaste töösangarlastest, eesrindlike töötajaid leidub ka Ivanovo käitistes. Paljud meist on isiklikult maitsnud seda võrdlematut hoolt ja armastust, millega ümbritsetakse haavatud ko-

dumaakaitsejaid nõukogude haiglates, teiste hulgas ka Ivanovo raviasutustes eestlastest meditsiin-õdede hoolitseva käe all. Meie kin- nitame teile, ennastohverdavad eesti töötajad, et eelseisvates võit- lustes, milleks me oleme valmis, tahame anda võidu heaks veel palju enam kui oleme seda teinud seni. Ühises võitluses meie vabas- tame varsti oma armastatud kodu- pinna, loome oma rahvale võimalu- sed vabaks ja õnnelikuks eluks!“

Eesti rahvuslike väeosade võitle- jale ütles tervitusi Ivanovo töötajate nimel sm. Põlts. Kõiki kokku- tulnuid tervitas ELKNO esindajana sm. Möttus. Suure vaimustusega võeti vastu ettepanekud saata ter- vitustegrammid sm. Stalinile ja EK(b)P KK Sekretärile sm. Karo- tammele.

Kontsertosas esinesid sm. Pappel- i väetaksuse kunstilise isetegevuse kollektiivid ja ERKA rindebrigaad sm. Lauteri juhtimisel. Ettekanded võeti kuulajate poolt soojalt vastu. Eestlaste õnnestunud õhtule osutati üldiselt suurt tähelepanu. Õhtul vii- bisid külalislenna Ivanovo linna ja oblasti OK(b)P komitee esindajad, oblasti täitevkomitee esindajad, ko- haliku garnisoni juhtkond jt. Eesti õhtust anti kohaliku ringhäälingu poolt edasi reportaaž.

R. Lint

Moskva metro pikenes

Moskvas avati liiklemiseks metro uus liin Kurski vaksalist Izmailo- voni. Seejuures pikenes liin seitsme kilomeetri võrra ja avati kolm uut jaama: Baumani, Stalini ja Stalini nimeline Izmailovo kultuur- ja puh- kepark. Izmailovo on Moskva met- ro suurim jaam. Puhke- ja pidu- päevil, kui kümned tuhanded mosk- valased väljõvad rohelisse, saabu- vad siia kaks rongi samaaegselt. Jaam üllatab oma mõõdetega ja värvitoredusega. Kaksteist laemaal kunstnik Gontšarovilt kujutatavad taevast partisanide laagri kohal. Ukraina paplite ja valgevene kas- kede ladvad kerkivad pilvini. Stalini jaam asub sügavamal maa all kui ükski teine metrojaam. Valge maa- alune paale on omalaadne Isamaa- sõja mälestussammas. Seinad on kaetud plaatidega, mis kujutavad relvi. Kuulus naisskulptor Muhhina töötab siin Nõukogude Liidu Mars- sali Stalini suure viie meetri kõr- guse raidkuju püstitamisel. Stalini jaam asub väga tihedasti asustatud suurte tööstuste rajoonis, kust on

nüüd võimalik 10–12 minutiga jõu- da südalinnas.

Baumani jaam on lihtsajooneline, kuid mugav, kaunistatud valge ja helesinise uzbeki marmoriga, mis annab kogu jaamale selge talve- hommiku valguse.

Uue liini ehitamisest võttis osa kogu Moskva rahvas. Puhkepäevil tulid siia tööle teenistujad, käitiste töötajad, üliõpilased jt. Üksnes Stalini rajoonis võttis laupäevikuist osa kuni 60.000 inimest. Suurt abi osutasid komsomol ja noored. Näi- teks võttis komsomol Izmailovo jaama ehitamise oma šeflusele ja tema pühapäevikuist võtsid osa ku- ni 35.000 noort moskvalast.

Metro ehitamine sõjaaja tingimu- sis omab mitte üksnes määrat- majandusliku ja kultuurilise, vaid ka poliitilise tähtsuse maa kaitses. Seltsimees Stalin avaldas täna- kõigile metro koormanda järjekor- ehitajale ja soovis jõudu ning e- metro neljanda järjekorra ehitu- tööde täitmiseks.

VALISTEATEID

Jugoslaavia rahva-vabastusarmee vallutas üksnes kolme viimase päe- va jooksul seitse linna: Jaitse, Pro- zon, Fotša, Samats, Gradatsats, Modritš ja Kreka. Kasvab partisa- nide surve Tuzla linnale, kus käi- vad tänavavõitlused. Dalmaatsias peetakse ägedaid lahinguid sakslas- te ja ustaside vastu. Hitlerlased toovad kohale uusi jõude.

* * *

Itaalias tomus ameerika 5. ar- mee vägede dessant Itaalia lääne- kaldale lõuna pool Roomat, kaugel tagapool endist rindejoont. Des- santoperatsioonid kindral Aleksande- ri juhtimisel arenevad edukalt. Maandumiskohta saabub üha uusi vägesid ja sõjamaterjali. Vaenlane pole suutnud osutada mõjuvat vas- tupanu. Lõuna pool Roomat valluta- sid liitlased Nettuno linna. Põhja- Itaalias toimuvad massilised streigid. Saksa väejuhatuse katsed ähvar- duste ning lubadustega sundida töö- lisi uuesti tehastesse enamasti nur- juvad.

* * *

Õudel vastu 21. ja 22. jaanuari pommitasid inglased õhujõud Ber- liini. Samuti teostati suuri rünnakuid Magdeburgile ja Põhja-Prant- summaa linnadele. Magdeburg, mis on Kesk-Saksa suurimaid tööstus- linnu, on tähtis oma metallitehaste poolest. Siin asuvad ka Kruppi sõ- jatehased. See oli esimene massiiv- ne õhurünnak Magdeburgile. Linna- le paisati üle 2000 tonni lõhke- ja süütepomme.

Kanada lennukid uputasid La Manche'is vaenlase eskaadri miini- panija.

Nädala jooksul on inglise lennu- vägi kaotanud 92 lennukit.

* * *

Sofia ei ole seni toibunud 10. jaanuari rängast pommirünnakust. Taastamistööd toimuvad väga aeg- laselt. Suurem osa riigiametnike on alles paos ega julge välja il- muda. Koristustöödele on mobilisee- ritud kõik noored 18–25 aastani ja kogu transport. Oppeasutused on suletud, linna tootlustamine organi- seerimata. Siseminister jagab kor- raldusi valitsuse- ja saksavastaste meeleavalduste mahasurumiseks.

Saksa fašistlik šaakal Leningradi all

J. Jenseni karikatuur

Kaks aastat šaakal maiuspala vahtis,

nüüd alles kätte sai mis tahtis.

Eestlane kohaliku tööstust edendamas

Novosibirski linnas elav ja töö- tav Tallinnast pärinev Jakob Albrecht on siin kaasa aidanud koha-liku tööstuse edendamisele. Tegut- senud varem Eestis mitmetel alal- tarvitatavate artiklite, nende hul- gas ka tulemasinate ja nende ki- wide valmistamise alal, rakendas ta oma kogemusi ka siin, organisee- rides oma alalise töö, kellasepa- ameti kõrval ühe siinasuva eva- kueeritud tehase juures tulekivide valmistamise. Juba esimese välja- lasu juures osutus kivide kvaliteet laimatuks ja sm. Albrechtile mää- rati kohaliku komisariaadi poolt preemiaks 15.000 rubla. Praegu laseb tehase kuus välja kuni 50.000 tulekivi, edaspidi on kavatsusel suurendada seda arvu kuni 200.000-ni kuus.

E. Kiipus.

TEADAANNE

Kõiki isikuid, kes on töötanud varem tööstuskooperatiivide ja ar- tellide alal ning kes soovivad te- gutseda nimetatud alal ka tulevi- kus palutakse teatada oma pere- konna-, ees- ja isanimi, sünniaasta ja -koht, haridus ja keelteoskus, eriala, parteilisus, viimane töökoht Eesti NSV-s ja praegune töökoht ning täpne aadress aadressil: г-р. Москва, Собиневский пер. 5. Предс. Промкооперации при СНК ЭССР.

Tööstuskooperatiivide ja Ar- tellide Peavalitsuse juhataja A. Erkman

«РАХВА ХЯЯЛЪ»

Орган ЦК КП(б) Эстонии
Советов депутатов трудящихся Эстонской ССР
Москва, Собиневский пер. 5.

Toimetuse kolleegium.

Eeskujulik eestlaste kolhoos Uljanovski oblastis

Metsade ja orgude süles asub väike eestlaste kolhoos „Koit“. Võr- reldes naaberkolhoosidega on „Koit“ aasta 600 ha kogupinnaga üks väik- semaid. Ülalnimetatud kolhoos on üks neist ühismajapidamistest, mille meespere sõja puhkedes suure enamuses läks kaitsma oma kodu- maad, jättes põllutöö naiste, rau- kade ja laste hooleks. Ja tragid kolhoosi naised ei pannud käsi rüpe oodates sõja lõppu, vaid jätkasid tööd põldudel, aedades, lauta- des.

Kolhoosnikud Aliide Ulman, Alma Seppar, Ida Rekand ja paljud teised on rajoonis tuntud tublide ja eesrindlike töölistena.

Kolhoos „Koit“ on olnud alati ra- joonis paremaid ja oma positsioonil püsinud kogu raske sõjaaja. Käes- oleva aastal on väikesse eestlaste kolhoosi mimi rajooni autahvilil. Ko- hustused riigi vastu on täidetud õigeaegselt. Piimanorm anti ära ju-

ba 1943. a. suvel, millele lisandati veel 50% väljaspool maksukohus- tust. Samuti on tasutud lihanorm 1945. aastani.

Riigikohustustega üheaegselt ta- sus kolhoos ka tööliste tööpäevade eest. Iga „Koidu“ tööline sai 3 kg teravilja, 3 kg kartuleid ja 1 liiter rööska piima iga tööpäeva eest. Peale ülalnimetatut said töölistel aedvilja, lina, villa, põhku ja heinu.

Selles ilusas ja sõbralikus kolhoos- sis on endale ajutise kodu leidnud umbes 40 evakueerunud eestlast. Suurem osa neist on rakendunud põllutööle ning paljud töötavad suure hoole ja pühadikkusega. Nii näiteks sm. Einart Vilbeksi hindab kolhoos parimaks kündjaks, kes ületas pidevalt norme. Punaarmee- laste naised Ella Siil, Helmi Lille- vere, Vera Uglova, Elsa Siib ja paljud teised on hinnatud kolhoosi juhtkonna poolt ja premeeritud hoolsate töölistena.

Sm. Ella Siil töötas oma 12-aas- tase tütre Maimuga noorkarja kas- vatamisel ja tal oli möödunud aastal juba septembris 400 tööpäeva. Kui ar- vata tööpäevale 3 kg vilja, siis võis sm. E. Siil sügisel koju vedada 1200 kg nisu ja rukist.

Hoolsa töö kõrval ei unustata ka ühiskondlikku tööd ja meelelahu- tust. Nii leiame eelpoolnimetatud tublisti töötavaid naisi, kolhoosni- kuid ja evakueeritud laupäevaõhtul kolhoosi klubi tantsupõrandalt, kus nad moodstas tantsude kõrval kee- rutavad osavasti ka ehtsaid vene rahvatantse. Selle ühise suure pere keskel tabab silm ka kolhoosi esi- meest Karl Sutterit, sõbralikku ja hoolsat töömeest, kes heatahtliku maeratusega hõikab ühele ja tei- sele nii põllul kui klubis „kiiremini, kiiremini“.

E. Piip

ENSV RKN Uljanovski oblasti volinik.

Eestlaste tööst ehitatavas käitises

Lenini sünnilinna ligiduses Ulja- novski rajoonis töötab eeskujulikult rida Isamaasõja invaliide ja evaku- eerunud uues ehitatavas käitises. Nii on sm. Kallaste sepikoja bri- gadiirina ja sm. Laanela tema abi- lisena saanud korraliku töö eest tööstuse juhataja tunnustuse osa- liseks. Ehitustööliste brigaadis on asendamatud puusepad sm. Kra- nich, Puhasmaa, Steinbach ja Hiie- mäe. Evakueerunuist ületavad töö- norme sm-d Delfiganova, Damberg, Koort, ja teised.

H. Hiemäe

Pereheitmine Jegorjevski Eesti Õppe- kombinaadis

24. jaanuaril lõpetas töö partei- ja nõukogude aktiivi 6-kuuline kur- sus, mis laskis välja 110 lõpetajat.

Oma aruandes kursuse direktor sm. Lambakahar märkis, et võrdle- misi lühikesse ajaga on tehtud tõhus töö, mille tulemusena üle 50% lõ- petasid hinnetega ainult hea ja väga hea. Kursuste juhatause poolt premeeriti 42 kursustlast ja 3 lektorit eeskujuliku õppetöö ja aktiivse seltskondlikust tööst osavõtmise eest.

Eestimaa Kommunistliku (bolševikkude) Partei Keskkomitee poolt tõi lõpetajatele tervitusi EK(b)P KK

sekretär sm. N. Karotamm. Järg- nesid tervitused Oppekombinaadi dir. sm. A. Habermannilt, allorga- nisationsiooni sekretärit sm. M. Tun- nellilt, lektorite poolt sm. J. Kippe- rilt, Jegorjevski linnakomitee sek- retärit j. t.

Samal päeval lõpetas töö ka Eesti Ametiühingute kaadrite ettevalmis- tamise kursust, mille lõpuaktusest võttis osa ENSV Töö Rahvakomis- sar sm. P. Vihalet.

Aktustele järgnes lõpetavate kur- suste ühine isetegevusõhtu ja koosviibimine pidulauas.

J. Kipper

Tšeljabinski oblasti metallurgide loov töö

Pool aastat tagasi töötasid Tše- ljabinski oblasti töötajad sm. Stalinile töötada kahekordse energe- giaga rinde abistamiseks. Nende üleskutse leidis elavat vastukaja ka nõukogude intelligentsi ridades. Ka teaduste alal töötajad ühinesid võitlusega nende töötuse täitmi- seks.

Pingerikkalt alustasid tööd metal- lurgid, leides uusi teid lahinguva- rustuse kvantiteedi ja kvaliteedi tõstmiseks. Raskuste võitmine sel- lel teel, paljude puuduvate mater- jalide asendamise probleemid, eba- sobivuste kõrvaldamine tehnoloogias ja praagi vältimine tööstuses kuj- nes metallurgiasektsiooni igapäeva- seks ülesandeks.

Möödunud aasta teisel poolel laiendas metallurgiasektsiooni liige prof. V. P. Vologdin, kes on NSVL Teaduste Akadeemia liige ja Stalini preemia laureaat, tunduvalt kõrge- sageduse induktsioonvoolu raken- dusala. Tema poolt arendatud meet- od leidis senini laialdast kasuta- mist terastoodete pinnalisel karas- tamisel. Nüüd restaureeritakse edu- kalt tema meetodi abil kulunud töö-

ja mõõduriistu, mis on tähtsad kaitsevarustuse intensiivsel ja häi- revabal tootmisel.

Tehnilliste teadustä kandidaat dot- sent Resnik saavutas viimasel pool- aastal suurt edu valamistööstuses karnide valmistamiseks minervate toiduainete ja teiste defitsiitsete si- dematerjalide, nagu jahu, tärklise, melassi ja taimetõlde asendamise alal. Ta asendas loetletud väärtusli- kud toiduained turbapigiga, mis turbatõrva kuivajamisel osutub jäätmeiks.

Tähtsaid kiireloomulisi ülesandeid Tšeljabinski tehaste toodete kvali- teedi ja hulga tõstmiseks lahendati metallurgiasektsiooni abibrigaadide poolt prof. J. E. Brainini ja dot- sent N. K. Ipatovi juhatusel ning sektsiooni juhataja prof. Nessel- straussi ja insener-leidur A. A. Atabeki osavõtul. Lühikesse ajaga leiutati brigaadide poolt uus menet- lus lõikefreeside termiliseks töötle- miseks ja vähendati ühtlasi vala- mistööstuses praaktoodete hulka, mis oli tingitud gaasi konkretisoo- nist ja valatise seinte ebaühtlu- sest. Viimase nähte vältimiseks

hakati rakendama ins. Atabeki poolt leiutatud nihkekindlaid vormikaste.

Erimenetlused termilise töötlemi- se alal, terase ja malmi uute sor- tide tarvitamine tähtsateks tarind- detailideks ja tööriistade osadeks; efektiivsema tootmiskontrolli saavu- tamine uute magneetiliste menet- luste abil; laialdane statistiline analüüs praaktoodete põhjuste sel- gitamiseks; defitsiitsete tinapronksi- de asendamine täisväärtuslike ase- ainetega — teiste sulamitega ja malmiga; kõvasulamite tarvitamine lõikeriistade valmistamiseks; gaasi polütroopilise voolamise uurimine nii metallurgiliste kui ka teiste aerodünaamiliste protsesside pu- hul — selline on lühike iseloomus- tav kokkuvõte Tšeljabinski oblasti Teaduste Maja metallurgiasektsioo- ni poolt tehtud tööst.

Innustatud soovist lõplikult lüüa vaenlast, kes püüdis orjastada Nõu- kogude Liidu rahvaid, on kõik me- tallurgiasektsiooni liikmed vastanud meie suure juhi sm. Stalini üles- kutele veelgi pingerikkama väime- tööga, et kiirendada meie hiilgavat võitu.

Dots. P. Volmer

Au Leningradi rinde vägedele, kes vabastades Kingissepa linna ja tungides võidukalt edasi Narva sihis on jõudnud Nõukogude Eesti maa-alale!

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Rahva HÄÄL

EK(b)P KESKKOMITEE JA EESTI NSV TÖÖRAHVA SAADIKUTE NOUKOGUDE HAALEKANDJA

Nr. 5 (482)

4. veebruaril 1944. a.

V aastakäik

Informatiivteade ÜK(b)P Keskkomitee Pleenumi kohta

Neil päevil oli Moskvast koos ÜK(b)P Keskkomitee järjekordne pleenum.

Keskkomitee pleenum vaatas läbi NSV Liidu Rahvakomissariaadi Nõukogu ettepanekud liiduvabariikide õiguste laiendamise kohta kaitse ja välissuhete alal ning kiitis need heaks eelseisvale NSV Liidu Ülemnõukogu Istungile esitamiseks.

Edasi arutas Pleenum Ülemnõukogu Istungi läbivaatamisele kuuluvaid organisatsioonilise iseloomuga küsimusi.

Peale selle tunnistas Pleenum õigeks vastavate organite otsuse — asendada vana riigihümn „Internatsionaal“ uue Riigihümni ja jätta hümn „Internatsionaal“ Üleliidulise Kommunistliku bolševikkude Partei hümniks.

Riigikaitse Rahvakomissariaadi ja Välisasjade Rahvakomissariaadi ümberkujundamise kohta üleliidulistest liiduvabariiklikeks rahvakomissariaatideks

SELTSIMEES MOLOTOVI KÕNE NSV LIIDU ÜLEMNÕUKOGUS 1. VEEBRUARIL 1944. AASTAL

Ülemnõukogule on ette pandud küsimus kahe rahvakomissariaadi, Riigikaitse Rahvakomissariaadi ja Välisasjade Rahvakomissariaadi, ümberkujundamise kohta üleliidulistest liiduvabariiklikeks rahvakomissariaatideks. Rahvakomissariaadi Nõukogu toeb seda küsimust täiesti õigeaegselt.

Küsimus ei seisne kahe rahvakomissariaadi harilikus ümberkujundamises. Eelkõige seisneb küsimus uute, vastutavate ülesannete aseta-mises liiduvabariikide ette. On tõstetud küsimus liiduvabariikide uute ülesannete ja õiguste kohta esiteks meie riigi kaitse alal ja teiselt välissuhete alal välisriikidega ja sellega ühenduses tähtsate ümberkujundamiste kohta meie liitriigis. Siamaani võtsid liiduvabariigid ühiselt osa Punaarmee loomisest, organiseerimisest ja relvastamisest. Meie armeed moodustati üleliidulise armeena ja üksikuid vabariiklike väekoondisi ei olnud olemas. Nüüd pannakse ette moodustada väekoondised vabariikide järgi, mis peavad olema Punaarmee koostisosadeks. Sellega ühenduses kerkib vajadus luua liiduvabariikides Riigikaitse Rahvakomissariaadid, samuti vajadus üleliiduline Riigikaitse Rahvakomissariaat ümber kujundada liiduvabariiklikeks rahvakomissariaatideks.

Pärast Nõukogude Vabariikide Liidu loomist 1922. aastal olid välispoliitilised suhted täielikult koon-datud üleliidulise Välisasjade Rahvakomissariaadi kätte, kusjuures üksikud vabariigid andsid volituse välissuhete alal sellele rahvakomissariaadile. Nüüd teeb Liidu Valitsus ettepaneku liiduvabariikidele anda volitus astuda välisriikidega vahendituisse suhtesse ja sõlmida nendega kokkuleppeid. On loomulik, et vabariikidele volituste andmine välissuhete alal tingib vajaduse luua liiduvabariikides välisasjade rahvakomissariaadid ja vajaduse üleliiduline Välisasjade Rahvakomissariaat ümber kujundada liiduvabariiklikeks rahvakomissariaatideks.

Ettepanek ümberkujundamise mõte on täiesti selge. See ümberkujundamine tähendab liiduvabariikide tegevuse suurt laiendamist, mis on saanud võimalikuks nende poliitilise, majandusliku ja kultuurilise väljaarenemise tagajärjel, teiste sõnadega — nende rahvusliku arengu tagajärjel. Selles ei saa nägemata jätta uut tähtsat sammu rahvuslik-simuse praktilise laiendamise alal paljurahvuslises Nõukogude riigis, ei saa nägemata jätta meie leninlik-stalinliku rahvuspoliitika uut võitu. (Kiiduavaldused). Kuid ometi see ümberkujundamine on saanud võimalikuks mitte lihtsalt meie vabariikide tegevumise tagajärjel. See on saanud võimalikuks meie üldliidulise riigi tugevdamise tagajärjel tervikuna.

Toimunud Nõukogude Liidu tugevdamist tõendab kõige veenvamalt see, kuidas meie Punaarmee, kes kannab kõige kardetavama vaenlase pea jõududega peetava võitluse kogu raskust, tööb saksa fašistlikku armeed ja edukalt lähendab vaenlase täieliku väljakihutamise momenti Nõukogude territooriumilt ja tema täielikku purustamist. (Kiiduavaldused). Nüüd on juba rohkem kui silmanähtav, kui skandaalselt on vaenlase arvestused Punaarmee hävingu kohta läbi kukkunud ja kui-võrd lühinägelikud olid hitlerlaste arvestused Nõukogude Liidu rahvaste lahutamise kohta. Meie armeed, kuhu on koondunud miljonid inimesed Nõukogude Liidu kõikide

rahvaste hulgast, ja kellele nii hindamatut abi osutavad vaenlase tagalas meie partisanid, tõendab iga päevaga ikka edukamalt, kui-võrd kindel on meie riik, kui-võrd võimas on nõukogude kord, kui-võrd suur on nõukogude rahvaste sõprus.

Käesolev ettepanek ümberkujundamiste kohta riigikaitse organiseerimise

omal kohal Punaarmee ridades, on vabariiklike väekoondiste loomisel meie jaoks suur tähtsus.

Nagu teada, ei kutsutud tsaari-Venemaal sõjaväeteenistusse mõningaid rahvusi ja rahvaid. Ei kutsutud näiteks uzbekke, kazahhe, tadzikke, türkmeenlasi, kirgiise, enamikku Põhja-Kaukaasia rahvustest,

selle ülesande teostamiseks peavad olema vabariiklikud Riigikaitse Rahvakomissariaadid, ja järelikult kerkib vajadus ümber kujundada üleliiduline Riigikaitse Rahvakomissariaat liiduvabariiklikeks rahvakomissariaatideks. Tuleb arvata, et see suurendab vabariikide tähelepanu ka sõjalise õppuse olukorrale koolides ja kõrgemais õppeasutustis, mis meile on vajalik. Selles olukorras mängib Punaarmee koosseisu kuuluvate vabariiklike väekoondiste moodustamine tähtsat positiivset osa.

Kuidas see kajastub meie Punaarmees? Kas see aitab kaasa tema tugevdamisele ja tema võimuse kasvule? Jaa, selles ei saa olla kahtlust. Meie armeed on alati olnud Nõukogude Liidu rahvastele lähedane ja kallid. Isamaasõja jooksul on NSVL rahvaste armastus oma armeed vastu veel rohkem kõvenenud ja veel tugevaks ning üldisemaks on muutunud nõukogude inimeste uhkus Punaarmee edu ja kangelaslikkuse üle. (Kiiduavaldused). Tõepoolest, kes ei näe, millist kuulsusriikist võitlust peab meie armeed Ukraina vabastamise eest, Valge-Venemaa vabastamise eest? Kes ei hinda kõigest hingest seda, mida Punaarmee teeb Leedu, Läti, Eesti, Moldaavia ja Karjala-Soome vabariikide peatse vabastamise ettevalmistuseks? (Kestvad kiiduavaldused). Kes ei mäleta seda, et nõukogude väed päästsid Azerbaidžani, Gruusia ja Armeeniat saksa fašismi vallutusretkest? (Kiiduavaldused). Kes nõukogude rahva seast ei kiida meie armeed selles, et ta päästis meie pealinna Moskva, teostas sakslaste purustamise Stalingradi all, minnes pealetungile tervel rindel, kaitses Leningradi, kõrvaldas täielikult tema blokaadi ja ajab praegu vaenlase röövjõuku minema oma kodupinnalt, andmata talle aega hinge tagasi tõmbamiseks? (Tormilised, kestvad kiiduavaldused).

Kes peale fašismist nakatatute ei saa praegu aru, et Punaarmee täidab vabastavat missiooni mitte ainult oma kodumaa suhtes, vaid ka kõigi demokraatlike riikide suhtes, kes kaitsesid oma au, vabadust ja iseseisvust fašismi poolt ähvardava surmaohu vastu? (Kiiduavaldused). Edasi, kes ei tea seda, et meie tehaste ja vabrikute töölised, et talupojad kolhoosides, et meie haritlased, et kõik nõukogude inimesed on valmis andma Punaarmee võimsuse tugevdamiseks kõik oma jõud, et nad oma ennatohverdava tööga tegelikult täidavad oma kohust kodumaa ees ja kangelasliku Punaarmee ees? (Kestvad kiiduavaldused).

Vabariiklike väekoondiste moodustamine peab kaasa tooma meie armeed kui meie kodumaa kaitsja. Kui Nõukogude Liidu ustava toe edasise tugevdamise. Nõukogude Liidu vaenlased ei pruugi kahelda, et meie riigi jõud nende uute väekoondiste tõttu veel rohkem kõvenevad. See sunnib neid edaspidi olema ettevaatlikumad. See Nõukogude Liidu rahvaste kõveneva sõpruse uus kehastus toob endaga kaasa meie riigi autoriteedi edaspidise kasvu Ida ja Lääne rahvaste silmis.

II

Välisasjade Rahvakomissariaadi ümberkujundamine

Mitte väiksem tähtsus on üleliidulise Välisasjade Rahvakomissariaadi ümberkujundamisel liiduvabariiklikeks rahvakomissariaatideks. Enne Nõukogude Liidu kujundamist olid olemas VNFSV Välisas-

jade Rahvakomissariaadi kõrval Välisasjade Rahvakomissariaadid Ukrainas, Valge-Venes, Gruusias, Armeenias ja Azerbaidžanis, kellel olid teataval juhtudel välissuhted teiste riikidega. Esimesel perioodil, mil meie riik ei olnud veel koon-datud ühte üleliidulisse riiki, vaid koosnes laialipillatud osadest, sõlmiti üksikute nõukogude vabariikide ja välisriikide vahel rida lepinguid ja kokkuleppeid. Mõningail juhtudel said VNFSV esindajad erivolitused teistelt nõukogude vabariikidelt osavõtuks rahvusvahelistest nõupidamistest ja lepingute sõlmimiseks teiste riikidega kõigi või mõnede nõukogude vabariikide nimel. Sellisimees Stalin rääkis esimesel üleliidulisel nõukogude kongressil, et siis „nõukogude vabariigid, kuigi nad ka koos tegutsesid, läksid lah-lus, ja tegelesid esmaajoonel oma olemasoleva küsimusega.“ Esimesel staadiumil oli see paratamatult

NSV Liidu kujundamisel 1922. aastal.

Liiduvabariikide ühisel nõuvel, sestati välissuhte ain välisriikidega liita ühte keskusesse. Siis loodi üleliiduline Välisasjade Rahvakomissariaat, mis sai üksikute nõukogude vabariikide Välisasjade Rahvakomissariaatide õigused. Sellest ajast peale kuni praeguseni esindavad Nõukogude riiki välismaal üleliidulised diplomaatilised esindajad. Lepinguid ja kokkuleppeid välisriikidega sõlmitakse samuti ainult Liidu nimel. See oli vajalik meie riigi teataval arenguetapil ja andis oma positiivseid tagajärgi, tugevdas riiki ja tõstis kõrgele tema osatähtsuse rahvusvahelistes asjades. (Kiiduavaldused).

Kuid ka siis, juba partei konverentsil 1923. aastal rääkis seltsimees Stalin:

„Rahvusküsimuse tõstame me üles veel korduvalt, sest rahvuslikud ja rahvusvahelised tingimused muutuvad ja võivad veelgi muutuda. Meil tuleb võib-olla mõningaid komisariaate, mida me lihitame Vabariikide Liidu koosseisu, hiljem jällegi lahutada...“

Rahvusküsimuse parim asjatundja, ja seda mitte ainult meie parteis ja mitte ainult meie maal, seltsimees Stalin, — märkis juba siis et muudatuse rahvusvahelises olukorras ja rahvuslikus arengus tingivad korduvalt organisatsioonilisi ümber-ehitusi Nõukogude riigi aparatis. Teisiti ei saagi kujutleda olukorda, eriti säärases noores — ja kiiresti tugevnevas organismiss nagu Nõukogude Liit.

Nüüd on liiduvabariikide välissuhte küsimus teissugune, kui kaks aastakümneid tagasi, millal Nõukogude Liit loodi. See küsimus on kasvanud välja vabariikide eults-test nõuetest ja selle lahendamise dikteerivad Liidu kui terviku huvid.

Ammu on möödas see aeg, millal mõningad välisriigid püüdsid mitte märgata Oktoobrevõltskoonis sündinud Nõukogude Vabariigi olemasolu. Nüüd sellevastu kasvab välisriikide hulgas tung järele seada ja arendada diplomaatilisi suhteid meie riigiga. Muidugi on maailmasõja tingimustes selleks oma erilisi suuri raskusi, kuid ometi on sõja ajalgi NSV Liidu rahvusvahelised sidemed pidevalt laienenud. Võib isegi öelda, et just sõja ajal on Nõukogude Liidu rahvusvahelised sidemed tõusnud uuele, kõrgemale astmele. Need faktid on üldtuntud. Nõukogude võimu olemasolu ajal me seadsime jalule esmakordselt

(Jätk 2. leheküljel)

rimise ja välissuhte alal, liiduvabariikide funktsioonide suurte laiendamistega, peab olema uueks kinnituseks meie veendumuse kohta Nõukogude Liidu jõudude tugevusest ja kasvamisest. See veendumus avaldub seda selgemini, et me paneme ette neid ümberkujundamisi teostada isamaasõja palangus, millal meie rahvaste jõudude pingutus on nii suur ja millal mitte iga riik ei otsustaks teostada nii suuri ümberkujundamisi.

Riigikaitse Rahvakomissariaadi ümberkujundamine

Asun Riigikaitse Rahvakomissariaadi ümberkujundamise küsimuse juurde.

Seaduse eelnõuga kavatakse maksma panna, et liiduvabariigid organiseerivad vabariigi sõjaväelised ja et Riigikaitse Rahvakomissariaat korraldatakse üleliidulise rahvakomissariaadist ümber liiduvabariiklikeks. Sellele vastavalt pannakse ette teha vajalikud täiendused üleliidulises Konstitutsioonis.

Meil on juba praegugi Punaarmees olemas rahvuslikud väekoondised. Meie armees on Leedu, Läti, Eesti, Gruusia, Azerbaidžani, Armeenias, Kazahhi ja mõningad teised väekoondised. Mõningad neist väekoondistest loodi alles isamaasõja ajal. Nüüd, kus Nõukogude Liidu kõik rahvad püüavad olla

samuti ka põhjamaade rahvusi. Tsaarism loomulikult ei usaldanud rahvaid, keda ta hoidis koloniaalses või poolkoloniaalses olukorras. Tsaarivõim ei teinud midagi selleks, et valmistada neid rahvaid järkjärguliseks tõmbamiseks armeele.

Nõukogude ajal muutus olukord põhilikult.

Meie seaduseandluses ei ole loomulikult õiguslikke kitsendusi armeele kutsumise alal ühe või teise rahvuse kohta. Kuid pidi mõelduma teatav, aeg, et faktiliselt teostada kutsumist Punaarmeesse Nõukogude Liidu kõigis osades. Osalised kutsumised Punaarmeesse toimusid möödunud aasta jooksul ka neis NSVL rajoonides, kus endisel ajal ei toimunud sõjaväkke kutsumist. Punaarmees moodustati ka rahvuslikud väekoondised, kuid need väekoondised ei võinud saavutada kuni käesoleva ajani oma täit arengut.

Nüüd on muutunud olukord paremaks. On tekkinud külladused võimalused väekoondiste moodustamiseks liiduvabariikides. Kõigis vabariikides on olemas mitte ainult reaktiivsed kaadrid, vaid ka komandeeriva koosseisu teatavaid kaadrid, kes on võimelised juhtima vastavaid väeosi. Seega on praegu võimalik liiduvabariikide väekoondiste loomist seada kindlale alusele. Kuid

2/195447

Suur Lenini linn on täielikult vabastatud vaenlase kägistavast blokaadirõngast. Saabus päev, kus Leningradi, kahurid esmakordselt Isamaasõja jooksul ei tulistanud vaenlase pihta, vaid salupeerisid Leningradi rinde vapralt vägedele, Lenini linna vabastajale. Kaksikümend neli kogupauku 324-st kahurist mürisesid üle ajaloolise Neeva, üle lisaku peakiriku, üle Admiraliteedi, üle sakslaste mürskudest püretatud Nevski prospekti. Hardunult kuulaisid leningradlased saluuti, ja koos nendega juubeldas rõõmus kogu Nõukogudema. Isamaasõja päevil pöördusid nõukogude rahva vaated ikka jälle Leningradi poole, küll kartuse ja lootusega tema hirmsail katsumuspäevil, küll rõõmu ja uhkusega ta võidupäevil. Sügisel 1941. a. paikus Leningradi alla sakslaste soomusmasinate laavin. Kümmed diviisid ründasid linna. Sakslased võidutsesid juba ette, lootes mõne päeva jooksul tungida Leningradi tänavale, hävitada ta elanikke, rüüstata ta hindamatuid aardeid, lõhkuda sajandite mälestusi. See on ju linn, mille Peeter Suur omal ajal rajas põhjamaa kauni pealinnana, mille ta muutis kunstiloomingu imeks, teaduse, kirjanduse ja kunsti maailma keskuseks. Leningradis on loonud oma suurteosed Puškin ja Gogol, Tolstoi ja Gorki, Glinka ja Tšaikovski, Repin ja Serov, teadlased Lomonossov ja Pavlov. Siit said alguse suured revolutsioonilised võitlused, Lenin koos oma parima sõbra ja kaasvõitleja sm. Staliniga valmistas siin bolševikkude partei juhina ette Suurt Oktoobrirevolutsiooni ja alustas maailma esimese nõukogude sotsialistliku riigi ehitamist. Ja mitte kunagi, Peetrist saadik pole vaenlase jalga tallanud Leningradi tänavaid. 1919. aastal kutsus Lenin Petrogradi töölisi ja punaarmee lasi paiskama linna alt nurjatud interveute. „Seltsimehed! Petrogradi saatust on ohus... lõõge viimse veretilgani, seltsimehed, hoidke kinni igast jalataiest maast, pidage lõpuni vastu, võit ei ole kaugel!“

Leningradlased pidasid võitlusi isade vaprusest. Vaenlase mangu tahtes lämmatada linna blokaadiga, alistas ta nälja ja külma. Ületades usu, tamatuid raskusi rajati üle külmunud Laadoga jää „tee ellu“, mida mööda Suurelt Maalt nagu elustav soe veri voolas Leningradi sõjaväest ja tõduained. Hitlerlaste valikdiviisid jooksid tormi linnale, Leningrad külvati üle pommide ja mürskudega. Ent linn pidas vastu, muutudes otsekui elavaks legendiks nõukogude inimese hunnitust mehisusest.

1942. aasta jaanuaris mürdsid Leningradi rinde väed ja Balti sõjalaevastiku meremehed koos Volhovi rinde vägedega blokaadirõnga. Sakslased ei lootnud enam Leningradi võitmisele. Kuid nad ei lah-

kunud linna alt, vaid kaevusid maa alla, ehitasid siia tohutud kindlused, mida nad ise nimetasid „rasliiniks“. See „võitmatu“ liin aga, nagu väga paljud teisedki sakslaste poolt võitmatuks kuulutatud „valid“, on nüüd purustatud Punaarmee võimsate löökide all. 27. jaanuaril 1944. a. võis Leningradi rindele määratud käskkiri teatada: „Kahe teistkümnepäevaste pingutavate lahingute kokkuvõtteks mürdsid Leningradi rinde väed läbi ja ületasid sakslaste tugevasti kindlustatud, sügavasti eseloniseeritud kauaaegse kaitse kogu rinde ulatuses Leningradi all, vallutasid tormijooksuga vastase tähtsaimad vastupanu sõlmed ja tugipunktid Leningradi all: linnad Krasnoje Selo, Ropsa, Uritski, Puškin, Pavlovsk, Mga, Uljanovka, Gatsina jt. ja, arendades edukalt pealetungi, vabastasid üle 700 asustatud punkti ning paiskasid vastase Leningradist eemale kogu rindel 65—100 kilomeetrit... Võitluse tulemusena on lahendatud ajaloolise tähtsusega ülesanne: Leningradi linn on täielikult vabastatud vaenlase blokaadist ja vastase barbaarsest suurtükivõimustamisest.“

Võitluses Leningradi pärast on jäänud võitjaks leningradlased ja Leningradi bolševikud eesotsas sm. A. A. Zdanoviiga, keda eesti rahvas tunneb kui oma parimat sõpra. Tervitades sangarlikku Punaarmee ja mehiseid leningradlasi, pingutab nõukogude rahvas veel enam kõiki oma jõude, et lähendada lõpliku võidu tundi.

Leningradi rinde vägede pealetung kestab. Iga päev vabastatakse uusi asustatud punkte. Meie käes on Tosno ja Ljuban, teisel Balti rindel vallutasid meie väed Novosokolniki, Soome lahe kaldal läheneb rindejoon kiiruga meie kallile igatsetud sünnimaale. Arevusega loome vabastatud asulate nimesid seas eesti ja ingerikeelseid nimesid. Nõukogude informbüroo teadetes figureerib juba Narva, rindejoon kulgeb otse Kingisepa alt.

Veri, suitsusambad ja varemed tähistavad taganeva saksa metsalisse jälgi. Alamaie kohutavad ohvreid, mida kannab meie sünnimaa vaenlase viimseis märatsusis. Seda lähedam ja kallim on meile Lenini linn, Nõukogudema ustav valvur Neeva kallastel. Kes meist ei imetleks sangarlikke leningradlasi, kodumaa surmapõlgavaid kaitsjaid! Kes ei ühineks väejuhatuse austava käskkirjaga: „Leningradi kodanikud! Mehised ja kindlad leningradlased! Koos Leningradi rinde vägedega päästite teie meie kalli linna. Oma kangelasliku tööga ja terase vastupidavusega, ületades kõik blokaadi raskused ja piinad, tagusite teie relva vaenlase võitmiseks, andes võidu heaks kogu oma jõu. Au Leningradi rinde vägedele! Au Lenini linna töötajale!“

Nõukogude-Saksa rindelt

Nõukogude väed tungivad kiiresti edasi Soome lahe rannikul. 1. veebruaril kolis Moskva kahureist saluut vabastatud Kingissepa, tähtsaima raudteesõlmele Leningrad-Tallinna raudteel ja sakslaste kaitse kindlustatud tugipunktile Narva suunas. Punaarmee on jõudnud Nõukogude Eesti piiridele. Volossovo ja Kingissepa vahelisel maa-alal on vabastatud sadu ingeri, eesti ja vene asulaid, nende seas tähtsaid raudteestaadid Kotilo ja Veimam. Lõuna ja edela pool Gatsinat laieneb järjest vabastatud Nõukogude maa-alal. Vabastati Izvara, Limozha jpt. jaamu ning sadu asulaid. Siverski raudteestaadid ning töölisasula vallutati meie vägede poolt ja asulas juba varem ümber piiratud saksa garnison hävitati. Nõukogude väed on mitmes kohas ületanud Luuga jõe.

Volhovi rindel toimus ajalooline sündmus. Tšudovo ja teiste punktide vallutamisele nõukogude vägede poolt puhastati saksa röövialurajast lõplikult suur raudteemaagistraal Moskva ja Leningradi vahel — kuuluis Oktoobriraudtee.

Edela ja lõuna pool Ljubani tungivad nõukogude väed edasi ületades vaenlase inseneriseadeldisi ja -tõkkeid metsateedel. Võitlustega on vallutatud üle 30 asustatud punkti.

2. Balti rindel lääne pool Velikije Lukit ründasid nõukogude väed

vaenlast Novosokolniki rajoonis. Siin asusid sakslaste soodsad positsioonid, mida nad püüdsid säilitada iga hinna eest. Ootamatu lõõgiga tungis meie jalavägi tanki- ja suurtükiväeüksuste toeluse linnale ja vallutas 29. jaanuaril suure raudteestaadid ja sakslaste kaitse tähtsa tugipunkti — Novosokolniki linna.

Lääne ja loode pool Novgorodi järku nõukogude vägede edasitung. On vabastatud ligi sada asustatud punkti. Raudtee Batetskaja-Dno on loigatud läbi meie vägede poolt.

2. veebruari jooksul tungisid meie väed Narva suunas, edukalt edasi ja vallutasid üle 40 asula, sealhulgas ka Ust-Luga.

Ljubani, Novgorodi ja Novosokolniki piirkonnas tungisid meie väed samuti edasi vallutades rohkesti asulaid.

3. veebruaril vallutasid meie väed Narva suunas üle 50 asula sealhulgas suuremad asulad Kallivere, Veneküla, Tõrvata ja teisi ning 3 raudteestaadid.

Siverski, Ljubani, Novgorodi ja Novosokolniki piirkonnas jätkasid meie väed pealetungi vallutades rida asulaid ja raudteestaadid.

Asunud pealetungile mürdsid meie I ja II Ukraina rinde väed läbi sakslaste tugevasti kindlustatud kaitsest ning ühinesid Svenigorod, Spola piirkonnas sulgedes seega piiramisrõnga seest rindejoonest põhja pool tegutseva vaenlase väekoondise ümber, mis koosneb üheksast jalaväe ja ühest tankidiviisist.

Eesti tervitus

Leningradi rinde ja Balti mere kangelastele.

Kui oma lahe rannalt nägid Tallinn, Paldiski, Haapsalu ja Eesti saared, kuis merest tõusid mustjad suitsukaared ja lähenesid teie terashallid ning punalipes laevad — meie meri siis maa rõõmsa tervituse teile vastu viis; sest tervitades teie maale jõudu nii punatäheliste tiibe lendlust maa tervitas teis oma tahte jõudu ja ustavat ning vabastavat vendlust.

Siis surmav tormi käis üle maa ja mere ning lahkuda meil tuli oma rannalt. Koos kurje kiskjaid tappes endi kannult meid Eesti võitlusväljal liitis vere soe side jäädavaks. Ja lahkumise teel, kus tihti surma poole kõikus kaaluks, kätt suru käsi oli töötus ühtne, et meie teed, mis ka ei tuleks kanda, ükskõik kustikaudu viivad jälle ühte — koos vabastama Eesti merd ja randa.

Me silmist põlev Tallinn merre vajus ja sõjatuli kiskus rahva kahte, kuid mehed rindele ja laevad lahte jäid võitmatuina saksa surmarajas. Ja kui veel suveõil või tuiskudes ja jäis Kroonlinnast, Leningradist meie randa käis te lennukite valvsaid võitlusringe, või vaikust mürdis merirünnak julge, siis siit me tervitus teid saatis: mingel ja orjastatud Eestist kutsus: tulge!

On tulnud tund, et täagid Eesti poole! nii võimsalt mürisevad tulisõnad. Ja Narva kuuleb, kuidas idast kõmab: Surm Hitlerile! Surm ta ussisoole! Teid, Balti, Leningradi kangelaste väed, me tervitame, relvil mõtled, kaded: mis tuletormid meid ka veel ei tabaks, meid kutsub eesti rahva vaev ja veri ning saadab töötus stalinlik, et vabaks saab kogu meie maa ja õhk ja meri.

MART RAUD

SELTSIMEES MOLOTOVI KÕNE NSV LIIDU ÜLEMNÕUKOGUS 1. VEEBRUARIL 1944. AASTAL

(Algus 1. leheküljel)

Suur-Britanniaga mitte ainult sõbralikud, vaid ka liitlaslikud suhted. (Kestvad kiiduavaldused). Sama head suhted on meil kujunenud Ameerika Ühendriikidega. Loodi võimas Hitleri-vastane koalitsioon eesotsas Nõukogude Liidu, Suurbritannia ja Ameerika Ühendriikidega, mille sõjalist ja poliitilist tähtsust kõigi demokraatlike riikide suhtes on raske ülehinnata. (Kiiduavaldused). Näitena sõbralike suhete tugevnemisest Nõukogude Liidu ja Euroopa riikide vahel võiks tuua hiljuti sõlmitud Nõukogude-Tšehhoslovakkia lepingut. On pandud alus suurte ja väikeste demokraatlike riikide koostööks mitte ainult sõja ajal ühise vaenlase vastu, vaid ka ajajärgul pärast sõda rahu kaitsmise nimel uute kallalolevate vastu agressivsete riikide poolt. Teatavasti oli Moskva ja Teherani konverentsidel kõige väljaistavam koht Hitleri-vastase koalitsiooni arendamisel ja tugevdamisel. Ja Hitleri-vastase leeri rahvas, te veendumus lähedasse ja täieliku võitu, juba lähedal olevasse liitlaste ühistesse purustavatesse löökidesse ühisele vaenlasele, samuti veendumus, et selles ühises võitluses karastub fašismiyastaste riikide liit ja sõprus, on suurem kui kunagi varem. (Kiiduavaldused).

Ja siiski ei saa öelda, et see Nõukogude Liidu rahvusvaheliste suhete positiivne areng kõik oleks võinud täielikult hõlmata mitte ainult üliüldisi vajadusi, vaid ka liiduvabariikide mitmekülgseid ja kasvavaid nõudeid välisajades. On olemas näiteks küllalt spetsiifilisi majanduslikke ja kultuurilisi vajadusi liiduvabariikidel, mida ei saa täiel määral hõlmata üliüldiste esindajate poolt välismaal, samuti ka Liidu lepingute ja kokkulepetega teiste riikidega. Neid vabariikide rahvuslike nõudeid võib paremini rahuldada vabariikide otsese suhtlemise abil vastavate riikidega. Enesestmõistetavalt on vajalik seda laadi küsimuste eriline konkreetne läbitöötamine üliüldistes ja vabariiklikes organites. Samuti ei saa eitada, et on vajalik teatav aeg, et seda vabariikide välistegevust korraldada. Säärased küsimused ei otsustata šablooni järgi, Ometi on vastuvõetav see, et välisgegevuse areenile tuleks reas vabariikides on juba omandanud elulise tähtsuse. Lõpuks tuleb tunnistada, et see on mitte ainult ühe või teise üksiku liiduvabariigi huvides, vaid ka kogu NSV Liidu rahvusvaheliste sidemete laiendamise ja koostöö tugevdamise huvides teiste riikidega, mis on nii tähtis sõja ajal ja mis kannab vilja ka ajajärgul pärast sõda.

Need on põhjused, mille tõttu tuleb tunnistada vajalikuks Välisasjade Rahvakomissariaadi ümberkujundamine üliüldisest liiduvabariiklikuks rahvakomissariaadiks. Kui esimesel perioodil olid olemas ainult vabariiklikud Välisasjade Rahvakomissariaadid ja teisel perioodil ainult Üliüldine Välisasjade Rahvakomissariaat, siis nüüd peab Välisasjade Rahvakomissariaat muutuma keerulisemaks ja mitmeharuliseks organisatsiooniks — liiduvabariiklikuks.

Mul jääb veel üle veidi juurde lisada meie diplomaatliku praktika kohta. Tuleb konstateerida, et eriliste juhiste puudumist Nõukogude Konstitutsioonis liiduvabariikide õiguste suhtes esindajate vahetami-

sele teiste riikidega ja välissuheteks tõlgitakse monikord liiduvabariikide ja Nõukogude Liidu kui terviku huvide otseseks kahjuks. Ettepanev täiendus on määratud säärast laadi faktide likvideerimiseks.

III

Uus samm edasi rahvusküsimuse lahendamisel

Ettepanev Välisasjade Rahvakomissariaadi ja Riigikaitse Rahvakomissariaadi ümberkujundamine on uueks sammuks edasi rahvusküsimuse lahendamisel Nõukogude Liidus. See ümberkujundamine vastab otseselt meie Leninlik-Stalinliku rahvuspoliitika põhimõtetele. Seda laadi vahendite rakendamine praegusel ajal tähendab seda, et Nõukogude riik on saavutanud oma arengu juurde astme, muutudes keerulisemaks ja täisverelisemaks organismiks. Selles on ilmselt näha, milline suur tähtsus on Nõukogude Liidu organisatsioonil sotsialistlikel põhimõtetel.

Aruandes Nõukogude Kongressil, mis kinnitas NSV Liidu Konstitutsiooni 1936. aastal, iseloomustas seltsimees Stalin nõnda nõukogude võimu rahvuspoliitika võitu, rahvuspoliitika võitu, mis kindlustab paljurahvuselise riigi kujundamise edu sotsialismi baasil:

„Rahvuste vahelise üli peamiste klasside puudumine; vastastikust usaldamatust kultiveeriva ja natsionalistlikku maaniat süstiva ekspluateerimise puudumine; töölisklassi võimule, kes on iga-auguse orjastamise vaenlane ja internationalismi ideede ustav kaandja: rahvaste vastastikuse abistamise teostamine kõigil majandusliku ja ühiskondliku elu aladel; NSV Liidu rahvaste rahvusliku kultuuri õitseng, kultuuri õitseng, mis on rahvuslik vormilt ja sotsialistlik sisult, — kõik need ja sellesarnased tegurid on viinud sellele, et NSV Liidu rahvaste ilme on põhjalikult muutunud, neis on kadunud vastastikuse usaldamatuse tunne, neis on arenenud vastastikuse sõpruse tunne ja kujunenud seega rahvaste tõeline vennalik koostöö ühtse liiduriigi süsteemis.“

Tulemusena on meil nüüd täielikult kujunenud ja kõik katsumused väljakannatamud paljurahvuseline sotsialistlik riik, mille kindlust võiks kadestada iga rahvusriik mistahes maailmajaos.“ (Kestvad kiiduavaldused).

Sellest on möödunud veel seitse aastat, — ja missugust aastat! Varsti on kolm aastat, kui me peame suurt Isamaasõda saksa fašismi ja tema liitlaste vastu, kes kaotavad võitluses Nõukogude Liidu vastu aineliisi ja inimressursse peaaegu kogu Euroopast. See on olnud uueks ja seejuures kõige tõsisemaks katsumuseks meie paljurahvuselisele riigile. Kuid ka selle katsumuse on Nõukogude Liit aega välja kannatanud.

Oktoobrirevolutsiooni 26-ndal aastapäeval tegi seltsimees Stalin järgmiste sõnadega kokkuvõtte viimase perioodi kohta:

„Kõik Nõukogude Liidu rahvad on tõusnud üksmeelsest kaitsma oma kodumaad, pidades praegust Isamaasõda õigustatult kõigi töötajate ühiseks asjaks, tegemata vahet rahvuse ja usutunnistuse vahel. Nüüd tähevad hitlerlikud poliitikamehed juba ise, kui lootusetult rumalad olid nende arvestused lahkeliidele ja kokkupõrgetele Nõukogude Liidu rahvaste vahel. Meie maa rahvaste

sõprus pidas vastu kõigile sõja raskustele ja katsumustele ning kaotustest veel enam kõigi nõukogude inimeste ühises võitluses fašistlike sissetungijate vastu.“

Selles on seltsimees Stalini sõnade järgi üks Nõukogude Liidu otsustavaid jõuallikaid.

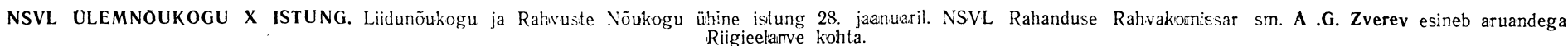
Võtame kokku. Teostades praegustes tingimustes suuri riiklikke ümberkujundusi peame me muidugi tõstma küsimuse selle kohta, kuidas see kajastub Punaarmees ja tema sügavas tagalas, riigis. Teiste sõnadega, kas see samm tugevdab või nõrgendab NSV Liitu?

Kõik ülalöeldu võimaldab anda sellele küsimusele kindla vastuse.

Välisasjade Rahvakomissariaadi ja Riigikaitse Rahvakomissariaadi ümberkujundamine, mis kasvab välja liiduvabariikide ülesannete ja funktsioonide laienemisest riigis eneses ja tema piiride taga, ei moodusta endast mingit vastuolu meie Liidu tugevdamise huvidega, ja see võetaks ette koguni meie suure riigi edasise tugevdamise nimel ja eesmärgil. (Kestvad kiiduavaldused). Nõukogude Liidu kujundamise hetkest peale kindlustas Konstitutsioon liiduvabariikidele nende surveräänsete õiguste säärast kõrge kuju, nagu NSV Liidust vaba väljastumise õigus. Kuid Nõukogude Liidu rahvaste tugevneb järjest rohkem püües elada ühendas sõpruses omavahel, abistada üksteist ja minna koos läbi kõigi katsumuste nõukogude võimu juhtimisel. (Kiiduavaldused). Liidu poolt selle tõstaja tunnistamine, et vabariikide nõudmised nende riiklikus struktuuris, kaasaarvatud ka tegevus välissuhete alal ja vabariikidele nende vajaduste seadusandlik kindlustamine, aina tugevdab meie maa rahvaste vennalikke suhteid ja selgitab veel täielikumalt Nõukogude Liidu olemasolu ajaloolist mõtet Ida ja Lääne rahvaste silmis.

Edasi tuleb tunnistada, et uus samm edasi rahvusküsimuse lahendamisel NSV Liidus omab suure tähtsuse kogu progressiivse inimkonna seisukohalt. Ajal, millal saksa fašism — see imperialismi kõige halvem sünnitus — tõstis pead ja alustas maailmasõda, et surmata naabreid, hävitada vabad riigid ja suruda peale oma röövellikku imperialistlikku poliitikat teistele Euroopa rahvastele ja siis kogu maailma rahvastele, — on uuel edusammul leninlik-stalinliku rahvuspoliitika teostamisel Nõukogude riigis eriti suur rahvusvaheline tähtsus. See nõukogude võimu samm saab uueks moraalseks ja poliitiliseks hoobiks fašismile ja tema inimestühkavale poliitikale, mis on läbi ja läbi vaenulikk rahvaste, vaba rahvusliku arengu huvidele. Nõukogude Liit ja tema liitlased juba lõovad edukalt fašismi, mis selle sõja tekitas, lähendavad tema täieliku sõjalise purustamise saabumist. Kuid me teame, et ei tohi piirduda fašistlike jõudude sõjalise purustamisega. On vaja, et viidaks samuti lõpuni fašismi moraalne ja poliitiline purustamine. (Kestvad kiiduavaldused). Me oleme veendunud, et sellele aitavad edukalt kaasa need riiklikud ümberkujundamised Nõukogude Liidus, mis teile praegu esitatakse kiinnitamiseks.

Ma olen veendunud, et Ülemnõukogu demonstreerib nõukogude inimeste üksmeelt ettepanud riiklike ümberkujunduste küsimuse lahendamisel. (Tormilised, kestvad kiiduavaldused. Kõik tõusevad püsti).

R A H V A H Ä Ä L nr. 5
Lk. 3 4 veebruaril 1944. a

Aasta saksa vägede purustamisest Stalingradi all

Aasta tagasi, 2. veebruaril 1944. a. lõppes suurim lahing sõdade ajaloos, nõukogude vägede kanglaslik heitlus Stalingradi pärast. Võitlus Stalingradi pärast oli raskemaid katsumusi, mida Punaarmee on talunud võitluses saksa fašistlikkude sissetungijatega. Üle viie kuu möl-las hiiglaslik lahing, seninähtamatu oma mõõtmeilt ja ägeduselt. Tun-gides Volga-äärsetesse steppidesse oli sakslaste suur ülekaal. Näd ka-vatsesid juba 25. juuliks vallutada Stalingradi ja haarata siit Moskvat

idast, anda talle lõök selja tagant. Volga kantsi saatus näis rippuvat juuksekarva otsas. Kuid Punaarmee relvade hiilgav võit oli väärikaks lõpuks legendaarsele Stalingradi epopöale. Tegutsedes Stalini stra-teegia plaani järgi piirasid meie väed vastase ümber ja hävitasid ta Stalingradi lähistel. Ainuski saksla-ne ei pääsenud minema Volga-äärsetest steppidest. Vange üksi võeti 91.000 sakslast, nende seas üle 2500 ohvitseri ja 24 kindralit. Kaotus Stalingradi all tähendas saksa armeele loojangu algust. Hit-

ler ise oli sunnitud kuulutama Sak-samaale kolmepäevase leina. Stalin-gradi alt algas nõukogude vägede katkematu võidutee. Seal peale on võitlusinitsiatiiv raugematult Puna-armee käes. Võitlus Stalingradi pä-rast — see on kogu meie võitluse võrdkuju. Samuti nagu Stalingradi epopöa ajal, algasime ka vabastus-lõõku Isamaasõda rasketes kaitse-lahinguis, ning samuti nagu Stalin-gradi all, lõpetame selle võitluse vaenlase täieliku purustamisega, nõukogude relvade hiilgava trium-figa.

Sakslaste massmõrv Katõni metsas

Kevadel 1943. a. hakkas Hitleri propaganda levitama aiatut laimu Nõukogude Liidu kohta, nagu oleks 1940. a. kevadel Smolenski rajoonis nõukogude organite poolt mas-siliselt maha lastud poola ohvitse-re. Nõukogude Informbüroo paljas-tas tookord jalamaid selle sakslaste salakavala mahhinatsioonini. Nimelt püüdsid hitlerlased oma sõjalis-poli-iitilise olukorra halvenemise mõjul kasutada nende endi poolt teosta-tud roimi provokatsioonina, et äs-sitada maailma avalikkust arvamist, eriti aga poolakaid, Nõukogude Liidu vastu.

Kohe pärast Smolenski vabasta-mist Punaarmee poolt alustas Era-korraline Riiklik Komisjon Katõni küsimuse uurimist. Kohapealsete elanike tunnistuste ja arstliku eks-pertiisi põhjal on selgunud hitler-laste kuritöö käigu üksikasjad. Ko-misjon avastas Katõni metsast masshauad, kus oli ligi 11.000 poola sõjaväe mundris laipa.

Poola sõjavägede laagreid ei olnud jõutud õigeaegselt evakueeri-da ja nii vangid kui ka osa val-vureid sattusid Smolenski rajooni langemisel sakslaste kätte vangi.

Arvukad kohapealsed elanikud tõendavad, et poola sõjavange oli näha Smolenski ümbruses veel ku-ni 1941. septembrini. Mahlastute juures on leitud dokumente daatu-miga 1940. a. lõpust ja isegi kuni 1941. a. juuni lõpust. Kohtuarstlik ekspertiis tegi laipade seisukorra põhjal kindlaks, et sõjavangid on tapetud 1941. a. septembri ja det-sembri vahel. Nõnda on objektiiv-sete andmete põhjal määratud kind-laks sakslaste poolt teostatud massmõrva aeg. Arvukad tunnistajad räägivad, kuidas sakslased korral-dasid põgenenud poolakale haaran-guid, mis lõppesid järsku 1941. a. sügisel. Opetajanna Sašneva varjas enda juures saksa laagrist põgene-nud poolakat Josef Loekit, sama Loekit, kelle nimi hitlerlaste poolt avaldatud nimekirjas figureerib „mahlastuna bolševike poolt 1940.

aasta kevadel.“ Professor Bazilevs-ki tunnistus, sakslastega koos põ-genenud Smolenski linnapea reetur Menšagini mahaõustatud bloknoot ja ümberkaudsete elanike jutustused näitavad, et elanikkond teadis saks-laste teoksilolevast kuriteost. Lii-mesed, keda sakslased kasutasid oma nurjatu laimukampaania jaoks, jutustavad nüüd, missu-guste abinõudega gestapo meilt pigistas välja soovitatavad „tunnis-tused“ ja vedas vigaseks piinatud rauku ning äraostetud reetureid kõ-nelema „poola delegatsioonidele“. Komisjonile andsid tunnistusi kolm kohapealset elanikku, kes teenisid kõõgiteenijatena saks-laste mn. „537. kõõgiteenijatena staabis“. See staap asus Katõni metsas ja tegeles poola sõjavangi-de hukkamisega. Staabi eesotsas seisid ülemlleitnant Arnes, ülemlit-nant Rext ja leitnant Hott. On tehtud kindlaks, et sakslased ei lasknud maha üksnes meid poola-kaist sõjavange, kes asusid Katõni metsas, vaid vedasid siia ka teis-tes kohtades mahlastute laipu. Val-mistudes oma provokatsiooniks lasksid okupatsioonivõimud hauad uuesti lahti kaevata ja võtta van-gide taskutest dokumentid ning esemed. Seejuures kasutati 500 ve-ne sõjavangi, kes pärast seda hu-kati.

Hitlerlastest mõrvarid pole suut-nud kõigist pingutustest hoolimata varjata oma kuritegu. Gestapolaste käsi, mis määrtas Krasnodaris, Harkovis ja Smolenskis on ikka üks ja sama, ja selle „käekiri“ tun-tud. Kuritöö Katõni metsas ootab kättemaksu ja see läheneb. Veelgi reljeefsemaks on aga muutunud Poola valitsuse häbistav osa Ka-tõni loos. Aktiivse osavõetuga nõu-kogudevastastes laimukam, ania-st on ta toetanud poola rahva timu-kaid. Suunates reetlikku hoopu Nõu-kogude Liidu pihta, kes peab ras-keid võitlusi maailma rahvaste or-jastaja Hitleri Saksamaa vastu, on ta tekitanud määratud kahju ka Poolale.

Punaarmee puhastab Stalingradi

Uusi autasustatud eesti väeosades

Väejuhatuse lahingülesannete eeskujuliku täitmise eest võitluses rindel saksa fašistlike vallutajate vastu ja seejuures ilmutatud vap-ruse ja mehisuse eest autasustati NSV Liidu Ülemnõukogu Presi-diumi nimel meie väekoondise oh-vitse, seersante ja võitlejaid.

Isamaasõja II järgu ordeniga autasustati:

leitnant Peeter Zaitsev, vanemleit-nant Abram Kann, nooremseersant Sergei Skorodumov, vanemleitnant Heinrich Kronberg ja major Vladi-mir Müller.

Punase Tähe ordeniga autasustati:

leitnant Arnold Praats, vanemseer-sant Arnold Sida, leitnant Vassili Puzeitski, vanemleitnant Aleksander Vennik, vanemseersant Oleg Olesk, jefreitor Friedrich Rosin, punaväe-lane Ahto Räni, vanem Nikolai Vool, vanemleitnant Nikolai Kos-tenkov ja leitnant Peeter Suu.

Kuulsuse III järgu ordeniga autasustati:

jefreitor Vassili Filippov ja puna-väelane Alfred Kuinberg. Medaliga „Vapruse eest“ autasustati 52 võitlejat, nendest 30 sm. Lepa väeosast. Medaliga „Lahingu-liste teenete eest autasustati 90 võitlejat.

Valmis uus koksipatarei

Nõukogude Liidu tagala kange-laslikelt töötajailt saabub järjest tervitustelegramme sm. Stalinile, kus teatakse oma uuest töösa-vutusist. Nii teatavad Ehituse Rah-vakomissariaadi trusti nr. 16 ehitajad ja montörid uue võimsa kok-sipatarei ehituse lõpetamisest, kus-juures selle tööerakendamist võtsid aktiivselt osa Gubahani Lenini ordeni koksikeemilise tehase koksikeemikud. Patarei on ehitatud tervenisti kodumaistest materjali-dest, mis suurelt osalt töötletud ko-hapeal.

Asjavalminud teine söepatarei suurendab tehase võimsust kolme-kordselt ning laiendab tunduvalt koks-i ja must- ning värviisemetal-lurgia keemiliste produktide toot-lusbaasi ning kogu keemiatööstust.

„Nõukogude Eesti laul“

Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu juures asuv Kunstideva-litsus kuulutab välja võitluse tee-male „Nõukogude Eesti laul“. Võitluse sihiks on saada piduliku laadi patriootilist laulu, milles võiks kajastuda näiteks eesti rahva isa-maa-armastus, Eesti loodus, kuulu-mine nõukogude rahvaste sõbralik-ku perre, põline võitlus kodumaa vabaduse eest jne.

Võitlusele saadetavad tekstid peaksid olema lihtsad, kergesti vii-

sistatavad ja lauldavad. Soovitav on luua tekste pikkusega 3 salmi 4—6 rida, kusjuures vastav rida igas salmis omaks võrdse arvu värsjalgu.

Võitlusele saadetavad tekstid tuleb saata 20. veebruariks aadressil Москва, Союзинский пер. 5, Уп. п/д Искусств при СНК СССР. Onnestunumad tekstid kuuluvad premeerimisele, kusjuures pärast ni-metatud tähtpäeva saabunud tekstid hinnatakse žürii poolt täiendavalt.

VESTI US EESTI PARTISANIGA

Ma polnud oma algkooliaegset pinginaabrit näinud paar aastaküm-net. Olime siis ühesugused põlv-pükstes noorukid ja ajasime kodu-küla tänaval võidu jalgpalli taga. Ja nüüd kohtan teda äkki Moskva Suure Teatri garderoobis. „Luuke-de jänve“ helid kadusid kohepeast, ja ma trügin läbi rahvamurru te-ma poole. Ta võtab parajasti oma riideid garderoobist, ja ma ei sega ta toimingut, vaid vaatlen teda kõr-valt ning mõtlen hardalt, kui palju lapsepõlvi jooni on lahustunud aastad siiski ta näkku jätnud. Ja korraga märkan hõbedat ja kõrva-de ääres. Siis nii kaugele on te-ma juba jõudnud!

Nüüd on ta oma riided kätte saanud ja ma kavatsen talle tuge-va hoobi tuttavlikult õlale lajutada. Kuid mu juba tõstetud käsi ei lan-ge. Mu kunagine sõber surub pa-rajasti mütsi oma salkudele, ja mu silmad kiinduvad sellele.

Kui lahkumise, olime muretud poisikesed. Nüüd seisab kaks meest Moskva teatri Tšaikovski ümise-vas rahvarüüsinas, tuhat kilomeetrit eemal lapsepõlve-mängumaadelt.

Mu kunagise pinginaabri lähilä-ki lauale on õmmeldud punane riideriba. Temast on vahepeal saanud nõukogude partisan.

* * *

Poole tunni pärast istume mu hotellitoas ja meie ees auravad kolvitassid. Mu sõber on sõnakehv ja ma pole pealetükkiv oma uudis-himuga.

„Proovi seda,“ lükkab ta oma tu-bakakarbi mu piibu ette. „Suurem asi ta pole, entsats, nagu kõik saks-te väär. Teil on siin lausa kuld selle sõnniku kõrval.“

Tuba on juba siniseks suitseta-tud ja mitu tassi tühjaks joodud,

kuid me räägime ikka veel kooli-mälestuste tühjust-tühjust, otsekui polekski verist heitlust rahvaste va-hel, otsekui polekski mu sõber tul-nud tüerinde tagant, orjastatud sünninurgast, kuhu mõtted unes ja ilmsi kipuvad.

„Küllap mõistad, et ma ei saa suuremat rääkida oma tööst, oma ülesandeist. Kuid eks sellekski tule oma aeg. Kui kõik tänane on juba ajalugu, siis kuuleb maailm imelu-gusid eesti partisanide askeldus-ist.“

Ta süütab mõttlikult paberossi, ja ta karedasse häälele sigineb unista-vat kõla.

„Mis minust, tühjust, olen mõ-mikord saamatut ja aravõitugi, aga usu — meie salgas on vapraid poisse, et oi-oi!“ Ja nüüd korraga ta muutub jutukaks: „Tunned sm. E-d? Ei? Töötasin sügisel tema sal-ga koosseisus. Ühel ööl,“ — parti-san uurib veidi oma taskuraama-tut. — „Jah, see oli mullu 18. sep-tembril, kuutsus E. oma mehed kok-ku ja teatas, et tema andmeid ole-vat R. jaamas mitu eseloni ümb-ruskonna talumeestelt rekvireeritud varaga, mis lähemal ajal fruitsude vaterlandi poole tahetavat saata.“ Ühine otsus oli, et see ei tohi neil korda minna. Sm. E. jaotas mehed, määras igale oma ülesanded. Läh-sime laiali. Kui hiljem kokkulepitud paigas salk jälle koondus, selgus, et õo looksul olime tähtsa raudtee-liini 96 kohas purustanud. Saksad sülitasid muidugi tuld ja tõrva, kuid meil polnud põhjust neile sel-tepärast kaastundlikud olla, et eesti rahvalt kokkuröövitud vara sedapuhku ära vedamata jäi.“

Sõber lükkab sõrmed läbi halliks tõmbunud juuksesalkude, jääb kor-raga vaikseks ja pomiseb endami-si.

Partisan elavneb, talle meenub uus võitlusepisood.

„Ega sellega see raudteelugu

veel ei lõppenud. Puhkasime ja te-gime uusi plaane. Meil oli üsna mõnus peiduurgas. Saksa kahejalg-sed hagiad on aga sellest haisu ninna saanud ja 21. oktoobril saa-deti suur karistussalk metsa läbi rehitsema. Salk oli kümnenkond korda meie omast suurem. Olukord kujunes sääraseks, et pidime nen-dega lausa lahingusse sattuma, sest meie peatuskohta rünnati mitmest küljest korraga. Ega midagi, pak-kusime siis kutsumata külalistele paraja portsjoni tinaube. Meie sää-rane külalislahkus ei paistnud neile meeldivat: nad lippasid tuldud teed tagasi, jättes maha 24 surnut. Meie omad läks õnneks — mitte ühelgi polnud kriimustuslki.“

Jutustaja rüügab lorksu kohvi ja muigab endamisi.

„Vaata, eks pärast sääraseid õn-destunud tempe muutud päris jultumaks. Mõni nädal nokitsesime niasama tühja-tühja ja tundsin igavust — mõni mehetöö ka te-lefoniraate lõigata ja maantee ääres juhuslikke fritse passidalt. E. aga ütles, et oodake, poisid, kül-lap tuleb suuremaidki „otsi!“ Ega ei tulnudki kaua oodata. Mõne päeva pärast ütles E.: „Nüüd, sel-t-simehed, näitame, et väärime ees-ti nõukogude partisaninime!“ Koon-dusime V. Raudteejaama piirkonda, kus sakstel paistis suur sagimine olevat. Mind määrati luuresse, et kindlaks teha, mis jaamas öieti sünnib. Hiilin lähemale. Korraga pörutab keegi otse min alt pöös-t: „Halt!“ Saksa patrullile sattui-sin, kurivaim. Ah, mis seal hoo-belda, eks külm juga käinud süda-me alt läbi küll. Aga — tea, kuidas see juhtuski, aga sinna ta vaga-seks jäi...“ Jutustaja pühib nagu häbenenud oma suuri kämbaid: „Eks ta vastik olnud sedasi... pal-jaste kättega, aga või siis pauku tohtis teha...“

Ja edasi kuulen, et pärast seda, kui mu sõber oli kindlaks teinud jaamas toimuva saksa sõjaväe mit-

mesajapäise hulga rongile laadimise ja sellest saigale teatanud, otsusta-tud korraldada hullulge rünnak. See teostatud siis ka säärase hoo ning uljusega, et saksad pole saanud mõeldagi vastupanule, vaid joos-mud eesti partisanide kuulirahke all metsa laiali, jättes maha 93 laipa, 6 purustatud autot ja mitu põle-masüüdatud raudteevagunit.

„Päris kahju oli lahkuda sellest vaprast salgast, aga ma sain üles-ande liituda sm. R. partisanisalg-a, kes tegutses Lõuna-Eesti ra-joonis. Jõudsin sinna oktoobrikuu lõpul. Kohe nägin, et siingi pole tegemist nännipunnidega. Asja olid nad lasknud õhku raudteesilla, pan-nes liiklemise tähtsal ühendusteel mitmeks päevaks seisma. Noh, sak-sad seadsid siia kuldagi korda ja rongid hakkasid jälle liikuma. Mie-hed sülitasid, sest siia parandus-töid ei saanud takistada suure val-ve tõttu. R. aga ütles: „Pole viga, või see on ainult sild sellel raud-teel!“ Mõni öö marssimist mööda 'oid, mõni päev tulkumist küüni-des, ja me olime uue väljavalitud saagi ees. Ja „looja karja“ läks seegi sild! Novembri keskel aga jooksis sealkandis kraavi rong sak-sa sõduritega ja teine sõjavarus-tusega. Aitasin kah selleks kaasa... jõudumööda.“

Ning pärast mõningat vaikimist jutustab sõber-partisan, kuidas ta üsna hiljuti, enne oma tulekut Nõukogude tagalas, olnud sm. P. juhitava partisanisalgaga julge üritu-se tunnistajaks. Sakslaste karistus-salk olnud üht Tantumaa külarüüs-tamas. Kuna saksad külast otsita-vaid partisanane ei leidnud, otsusta-nud nad, et mitte tühjust tagasi pöörduda, küla paljaks röövida. Röövitud vana paigutatud külamees-te vankreile. Külast aga toodud sõnum sm. P. partisanisalgaga lähe-duses olevasse peidukohta. Vaprad partisanid otsustanud röövleid nu-helda ja korraldanud ootamatu rün-naku. Karistussalk joosnud laiali,

ja selle suurus vähenenud 14 röövli võrra. Kes jäänud lebama metsa suunduvale teele. Talunikelt kokku-röövitud varanduse omanikele tagasi andnud, lahkunud uljas partisanisalk külarahva tänu ja õnnistuse saatel.

„Sa ei või kujutella, kuidas eesti rahva enamik meid, nõukogude eesti partisanane, hoiab ja hellitab!“ hüüab mu jutukaaslane heldimult. „Saksad ja nende sabarakud sõi-mavad meid küll bandiitideks, kuid eesti rahvas teab, et oleme nende sõbrad ja vihatud saksa okupanti-de kirstunaelad. Paljud panevad oma elu kaahule, et meie anda toitu ja peavarju. Sageli korraldatakse metsades ja külades suuri kla-periahte meie tabamiseks. Jahile kihutatatakse ka eestlasi. Aga meed „ei leia“ metsast ühtki partisaani, kuigi nad mõnikord meie peidupaikadele otsa sõna tõsisem mõttes ko-mistavad. Muidugi — leidub ka erandeid, aga need on rahva ül-dise põlguse all. Ja pea meeles, sõ-ber, Eesti hõredaks näitunud metsa-des ja heinaküünides ei ole peidus mitte ükski paljud partisanisalgad, vaid ka sajad ja tuhanded eesti mehed ja naised, kes sinna on põ-genenud saksa mobilisatsioonide ja sunnitöö-põrgu eest. See on meie, eesti nõukogude partisanide täien-dusvägi, kust iga päevaga meie ridadesse tuleb uusi vapraid võitle-jaid.“

Väljast kostab äkki võimas ka-hurimüra. Mu sõber võpatab, pu-nastab siis ja pomiseb häbelikult: „Äh, närvid on siiski pisut mo-kas...“

Eemaldame pimenduskatte aknaki. Kremli kohal sädeleb taevast ra-kettide-lulvas. Nõukogude Liidu pealinn saluteerib Kirovogradi va-bastajate auks.

Pinginaaber-partisan, kelle ulja-näol helgib raketide valgusemäng, ütleb veendumult: „Küllap nüüd varsti on siin tulevarki ka Eesti vabastatud linnade auks...“

Paul Rummo

NOORED VÕITLUSES JA TÖÖS

Tõstke oma poliithariduslikku taset!

Nõukogudema vajab poliitiliselt arenenud inimesi. Nõukogudema vajab inimesi, kes teadlikult, sihikindlalt võitlevad ja töötavad helegema tuleviku nimel, kes vaatamata kõikidele raskustele poleks üldgi nõus vahetama Nõukogude isamaad mõne teise „isamaa“ vastu.

Selleks, et mõista nõukogude tänapäeva, et osata hinnata seda, mida oleme saavutanud, ja arvustada ning parandada meie vigu ja puudusi, peab Nõukogude kodanik kindlasti tundma marksismi teooriat, bolševike partei ajalugu.

Mõnel meie noorte seas on veel valitsemise põhjendamata eelarvamus, et partei ajalugu ja marksism-leninism on midagi igavalt ja kuiva, mida õpitakse ainult siis, kui ollakse selleks sunnitud. Et selline arvamus on naiivne ja täiesti väär, selles veendub iga seitsimees, kes tõsiselt ja pühalt tutvub meie partei teoreetiliste alustega.

Suure huvi ja innukusega õppis iga eesti noori kahel komsomol-kursusel (Mõskinos ja Jegorjevskis). Paljud noored kursused saavutasid partei ajaloos ja teistes ainetes väga häid tulemusi, kasvades poliitiliselt õpingute kestel märgatavalt. Esimese kursuse lõpetajad läksid enamikus pärast kursust komsomoli-töö praktikale, rakendades edukalt oma kursusel saadud poliitilisi teadmisi tegelikkusse.

Mitmel pool, kus on suuremal hulgal koos Eestist evakueerunud noori, on asutatud poliitringe, nagu näiteks Verhne-Uralski eesti keskkoolis, Tambovi velskrite ja äärmamandate koolis, ERKA kunstiansambli juures Jaroslavis, Mari

Eesti noor komsomolitöö praktikal

Lõpetanud 1943. a. jaanuaris komsomoli aktiivi kursuse, määrati mind tööle Jaroslavi oblasti Antropovi rajooni komsomoli rajoonikomiteesse. Kuna selles rajoonis ei elanud ühtki eestlast, kelle hulgas rakendada omandatud teadmisi, mõtlesin, kuidas korraldada oma edaspidist tööd. Kuna mu vene keele oskus oli väga väike, otsustasin alustada tööd vene keele õppimisest. Vastavalt sellele koostasime oma tööplaani, milles oli iga päev määratud kindel aeg vene keele õppimiseks. Kõrvuti sellega tutvusin komsomolitööga. Paari kuu pärast kõnelesin juba võrdlemisi vabalt vene keelt ning võisin rakendada kasulikult ka juba rajoonikomitee töösse: käisin iseseisvalt komanderinguis, kontrollisin algorganisationsioonide tööd, valmistasin ette küsimusi büroo istungeiks jne. Töötasin siin nii 11 kuud ja võin öelda, et tänu vene seitsimeeste abistavale käele, nende juhatastele ja näpunäidetele kuuli ka oma plaanikindlalt läbiviidud tööle, omandasin oma hilisemaks tööks komsomoli tööpõllul hindamatult palju teadmisi ja praktilisi kogemusi.

Linda Seppel,

ANSV-s jm. Sellised ringid on lähemal ajal asutamisel ka teistes keskustes, kuhu on koondunud eesti noori.

Praegu on poliitringi ülesandeks kõigepealt tutvuda sm. Stalini raamatuga „Nõukogude Liidu Suurest Isamaasõjast“ ja eelkõige Oktoobri-revolutsiooni 26. aastapäeva puhul 6. nov. 1943. a. peetud kõnega.

Ring peab töötama järjekindlalt, 1–2 korda nädalas, kindlaksmääratud päevadel ja tundidel. Soovitav on läbi võtta sm. Stalini kõned ja käskkirjad vestluste korras, seejuures ei jää ringi liikmed mitte referendi ettekande passiivseteks pealtkuulajateks, vaid võtavad ise elavalt sõna. Seejuures on muidugi eeltingimuseks, et iga vestlusest osavõtja tuleks ühisele jutustamisele ettevalmistatud, et ta oleks ise hästi läbi mõelnud käsitletava aine. Sellisel juhul võivad vestlused kujuneda elavateks ja huvitavateks ning jätta osavõtjale teadmise, et ta on neist midagi saanud.

Kuna meil kohtadel sageli puuduvad kvalifitseeritud eesti keelt valdavad lektorid, oleks ringi juhtival seitsmehel soovitatav pöörduda konsultatsiooni ja vastava kirjanduse saamiseks kohalike parteikabinettide poole.

Ringi juhid, kommunistlikud noored ja noored aktivistid peavad hoolitsema selle eest, et ringide töö sm. Stalini raamatu tundmaõppimisel poleks mitte formaalne, et nad täidaksid oma otstarbe ja aitaksid kaasa poliitharidusliku taseme tõstmisele.

Praegu on igale eesti noorele äärmiselt tähtis võimalikult suuremal hulgal ja põhjalikumalt omandada poliitilisi teadmisi, kuna me ei

tohi unustada seda, et olles Eestisse tagasi pöördunud, tuleb meil teha suurt selgitustööd eesti rahva hulgas, kes üle kahe aasta on olnud fašistliku propaganda meelevald all. Meil tuleb jutustada ajutiselt okupatsiooni all elanud eesti noortele, kuidas võitles ja töötas nõukogude rahvas Suure Isamaasõja päevil, meil tuleb paljastada saksa fašistide ja nende käsikute alatu valesid, millega nad püüdsid tekitada eestlaste seas vaenu nõukogude korra ja bolševike partei vastu. Iga Eestist evakueerunud noor pöördugu kodumaale tagasi suure võimsa Nõukogude Liidu poliitiliselt tkipse ja teadliku kodanikuna.

J. Saks,
ELKNU KK prop.-osakonna
instruktor

Eesti noor tagalas

Ühes Udmurdi autonoomses vabariigis asuvas külas, kus meie elame, töötavad ka mitmed tublid kommunistlikud noored. Üle 100 tööpäeva töötas suve jooksul Kunar Kantep ja mina tegin 120 tööpäeva. Praegu on kolhoosi sügisest tööd juba lõpule jõudnud. Veetaks vaid viija vabastatud rajoonide abistamiseks. Neis voorides olen ka mina käinud üheksal korral. Praegu aga meie, noored, õpime kohalikus koolis. Mina olen seni õppinud kõik oma ülesanded ainult heale ja väga heale hindele. Ka vanad on meil tublid töölised, üle 100 tööpäeva on seitsimeestel Heldi Kantepil ja Kadri Nirkil. Naaberkülas on tublimaks töömeheks sepp August Taul, kellel on tööpäevi 170.

Peeter Nirk

Eesti pioneeride elust Jegorjevskis

Vaatamata sõjalukorrale on eesti lastele loodud Jegorjevski eesti lasteaia mugav kodu, kus nende eest hästi hoolitsetakse. Lasteaia ruumid on hästi korras, on püütud teha kõik, et lastel oleks mugav ja hea. Suurt hoolt ja armastust laste vastu näitavad üles lasteaia juhataja sm. Hiir ja kasvatajad Vaino ja Allik. Lasteaia ruumid on kaunistatud laste omatehtud joonistustega, nii et kui satud esmakordselt sinna, arvad end leidvat võluriigist keset pakapükke ja hirvekesi.

Kuigi lapsi on lasteaia mitmesuguses vanuses, on asi nii hästi korraldatud, et kunagi väiksemad ei sega suuremaid õppeülesannete täitmise juures. Siin elavad ka meie 20 pioneerit. Kõik nad käivad koolis ja õpivad hästi. Peale õppetööd on hästi korraldatud ka pioneeride ja teiste laste isetegevust. Oktoobripidustuste puhul esinesid lasteaia lapsed õppekombinaadis mängude, laulude ja tantsudega, saades publiku sooja poolehoidu osaliseks. Julgelt andis üle tervituse pioneeride poolt noor pioneer Ruth Kipper.

Pioneerid on andnud välja ühe numbrit seinalehte ja valmistavad

praegu teise numbrit väljaandmiseks. Kaastööd seinalehele teevad kõik, kes vähegi „kirjatarkust“ tunnevad. Pioneerid pole unustanud ka võitlejaid rindel, pidades nende kirjavahetust. Võitlejad omalt poolt on vastanud soojade kirjade ja huvitavate piltidega väeosa elust.

Praegu valmistub kogu lasteaed Punaarmee aastapäevaks. On kavatsus korraldada isetegevusõhtu ja valmistada kingitusi võitlejale.

Vaba aega kasutavad pioneerid ka selleks, et aidata kasvatajaid nende töö juures ja hoolitseda väiksemate eest. Eriti suurt abi kasvatajale osutavad pioneerid Valdre ja Lausmaa.

Koosolekul on pioneeridele selgitatud pioneeride kohustusi, distsipliini ja meie suurte juhtide Lenini ja Stalini elulugu. Opiitid on ka tuntumaid laule. Järgnevalt on kavatsitvumine Nõukogude Liidu kangelase Arnold Mere eluloo ja kangelastegudega. Nagu kogu nõukogude rahvas, nii ka meie Jegorjevski pioneerid anname kõik oma noore energia ja jõu Punaarmee abistamiseks.

E. Veervald

VALGE ÜMBRIK

Valge ümbrik, ah kui kaua oli saaja juurde kaugelt teel. Lamas mitmel, mitmel laual igatsuse imeline keel.

Iga täht ses kirjas kallid. Käte värin, vöppuv sule joon. Kirjutaja sõdur hallis sinelis on seal, kus võitlustsoon.

Peeter Nirk

Umbrikusse elu sulet: rõõmust, valust räägib kirjatäht. Valgel lehel kodutuled unetuses lahti silmi näht.

Valge ümbrik, tuled rindelt, tootad, et on ligi kodu, Lääs... Valge ümbrik, sulle kindel olen — kodukutset ootma jään.

HILDA KIVI

Noored Verhne-Uralski-Eesti keskkoolis

Tšeljabinski oblastis Verhne-Uralski linnas töötab eesti mitteamelik keskkool sm. R. Rägastiku juhtimisel. Kooli juures on internaat, mis võimaldab ka rajoonides elunevatel eesti noortel osa võtta õpinguist.

Eesti noored on linnas võitnud suure poolehoidu oma kunstilise isetegevusega. Kooli juures töötavad laulukoor, keelpilliorkester, tantsu- ja võimlemisrühmad. Võib julgelt öelda, et linnas ei möödu ühtki kontserti või pidu, kuhu ei oleks palutud esinema ka eesti noori. Viimati esinesid eesti kooli isetegevuslased oktoobripühade puhul linna eesrindlikele tööliste korraldatud kontserdil. Komsomoli 25. aastapäeva puhitsemisel, millest võtsid osa ka lastevanemad, premeeriti kolm eesrindlikumat kommunistlikku noort — Karl Rebane, Maimu Rõemus ja Velle Mikk — raamatutega.

Kommunistlike noorte algorganisationsiooni sekretärs on sm. Ilse Rästas. Tema õul lasub suur töö, kuna ta on ise ka algkooli õpetaja ja mitme isetegevusringi juht.

Suvel käisid õpilased tööl turbarabas endile talveks küttet varumas. Sügisestel viljakoristamistööde ajal olid nad tööl sohvoois. Kommunistlikest puhkepäevikuist, mida organiseerib komsomoli kohalik rajoonikomitee, võtavad agardt osa ka eesti kommunistlikud noored, olles saanud mitmekordse kiituse osaliseks. Komsomoli algorganisationsiooni liikmete arv on kasvanud jõudsalt — esialgselt 16 liikmelt 31 liikmele. Praegu töötab koolis ka kolm õpingit: õping sm. Stalini raamatu „Nõukogude Liidu Suurest Isamaasõjast“ läbitöötamiseks, marksism-leninismi ja komsomoli põhikirja ning programmi tundmaõppimise õping. Kogu kooli pere suhtub oma ülesannetesse tõsiselt, kõikjal kooliruumides valitseb tõsine töömeelolu. Ohtuti aga, siis, kui on puhketund, võib siit ja sealt ruumist kuulda õnnelike nõukogude noorte laulu ja naeru.

K. Tiide

Magnitogorski metallurgide töösaavutusi

Magnitogorski. Stalini nimelise kombinaadi esimene maritnahju kollektiiv täitis juba 28. jaanuariks enne tähtaega oma kuuplaani, andes 8 tuhat tonni terast üle plaani Kõrgema Ülemjuhataste erifondi. Ennetähtaegselt lõpetas selle kuu ülesanded ka kuues kõrgahi.

RAHVA HÄÄL nr. 5
Lk. 7 4. veebruaril 1944. a.

Okupeeritud maade noored võitluses

Hitleri poolt orjastatud Euroopa käärib. Kõikjal okupeeritud maades käib kas avalik või pörandaalune võitlus saksa fašistide vastu. Iga päevaga lööb seal hitlerivastase võitluse teek üha enam lõkkele. Tuhandeid ja tuhandeid noori sargareid peab saksa orjastajatega leppimatut võitlust. Tsemisurule ja fašistlikule terrorile vaatamata leivad teated nende sangaritegudest üle kogu maailma. Tihti jäävad nende noorte sangarite nimed tundmatuks, kuid mälestus nende jäänud elust elama kõikide südamesse, kellele on kallis vabadus ja õiglus.

Üks esimesi Euroopa riike, mis sattus sakslaste ikke alla, on Tšehhoslovakkia. Juba 1939. aastast saadik asub Tšehhoslovakkia noorsugu sakslaste orjuses, kuid minutilise pole vaibunud tšehhide ning eriti tšehhi noorsoo võitlus natside vastu.

Tšehhi protektor avaldas käskkirja ülikoolide sulgemiseks, vastu sellele seikle asusid üliõpilased barrikadidele. Sellele järgnes rüüstamine üliõpilaste asuenduses ning Rušini kasarmu hoovis korraldati üliõpilaste kallel kohutav tapatalgu. Seal lasti maha mitukümmend üliõpilast ning ülejäänud küüditati Saksamaale koonduslaagrisse.

Kuid võitlus jätkus. Algas sabotaaž, loodi noorte võitlussalgad,

kes kahtlustasid saksa transporti ja desorganiseerisid tööd tööstustes. Hitler saatis kohale timuka Heinrichi. See pidi tšehhi rahva vastupanu verre uputama.

1942. aasta 27. mail kell 11 hommikul sõitsid Praha eeslinna tänaval kaks noort jalgratut. Nad peatusid Prahast Berliini viiva maantee käänakul ning asetasiid oma jalgrattad aia äärde. Samal ajal ilmus teekäänaku tagant nähtavale suur must haakristiga auto. Noored avasid rahulikult portfelliid, nagu tahaksid nad sealt välja võtta mingit vajalikku eset. Ning äkki kostis tärin automaatidest. Kaks tšehhi noort sihtisid autos asuva Heinrichi musta timukastidamisse. Järgnes uus terrorilaine. Vereojad voolasid. Hävitati maapinnalt Liditsee ja palju teisi tšehhi asulaid. Noored tšehhid asutasid partisaan-salku, pagesid mägedesse ja jätkasid võitlust tänaseni.

Samasugune saatust on tabanud ka poola noorsugu. Sakslaste poolt rüüstati poola ülikoolid Posnamis, Varssavis ja Ljublinis ning vanemaid ülikooli maailmas — Krakovi ülikool. Kõik ülikooli õppejõud — 170 inimest, saadeti koonduslaagrisse. Areteerimised, mahalaskmised, elanike väljakihutamine nende koduküladest — sakslased tegid endile „eluruumi“ päikesse all.

Kuid poola noorsugu usub kindlasti oma võidusse ja õigusse va-

Nõukogude kahurvägi tegevuses

balt elada. Võitlus kestab täie hoo-ga. Poolas ilmub 150 illegaalset ajalehte, töötavad pörandaalused saatejaamad kutsudes rahvast üles võitlusele. Kaua töötas ühel poola kalmistul asuvas hauakabelis saatejaam, ja alles hiljuti avastas gestapo selle ning vangistas saatejaama noore diktori Venjavski. Alles pärast tema surma sai poola rahvale teatavaks saatejaama „Pörandaalune Poola“ noore diktori-patrioodi nimi, kelle hääli oli kaua julgustanud poolakaid võitlusele oma orjastajate vastu.

Noored poola patrioodid panevad iga päev toime tuhandeid diversioonakte. Hiljuti süütasid partisanid Zensnees suure lennukivineeri tehase. Teine võitlussalk süütas nafta- ja bensiinihoidlad Ustržike Doljes. Mõni nädal tagasi pidas Mickievici nimeline salk lahingut 2000-mehelise saksa karistussalgaga, kelle käsutuses olid tankid, kahurvägi ja ja lennukid. See Ljublini piirkonnas aset leidnud lahing kestis mitu päeva, Dambliinis vigastasid noored patrioodid elektrijaama, mis andis voolu aerodroomile. Raudteedel toimuvad sabotaažaktid on saanud igapäevasteks nähtusteks.

Hulk tšehhi ja poola noori võitleb NSV Liidu pinnal oma rahvusväeasades. Kõsčiuszko nimeline poola väeosa on omandanud julgete võitlejate kuulsuse ning vapraid tšehhoslovakkia väeosi autasustati Kiievi all ülesnäidatud sangarlikkuse eest Suvorovi II järgu ordeniga. Suurimat edu võitluses saksa oku-

pantidega on saavutanud agard Jugoslaavia noored. Kes poleks kuulnud jugoslaavia rahvavabastajate armeest? Marssal Tito rahvavabastajate armee ridadesse on koondunud Jugoslaavia rahvaste eesrindlikumad noored. Nende kaua kestnud võitlus on andnud suuri tulemusi. Ainult möödunud aasta viimase veerandi jooksul kaotas Hitleri armee Jugoslaavias 58.000 sõdurit ja ohvitseri, sealhulgas 43.000 surrutena ja 13.000 vangilangenutena. Sama aja jooksul hävitasid jugoslaavia patrioodid 57 vaenlase tanki ning lasksid õhku üle 200 km raudteeliini, purustasid 77 raudteesilda ning lasksid kraavi 155 sõjaväe- ja kaubarongi. Käesoleva aasta algul kontrollis rahvavabastajate armee ligikaudu üht kolmandikku Jugoslaavia territooriumist. 80% Kesk-Bosnia territooriumist on jälle rahvavabastajate armee valduses. Värskemateks jugoslaavia patriootide võitudeks on Mirkovič-Gradi, Gorosde, Tšainitše ja Ototšatsi linnade vallutamine ning Sarajevo-Herzegovina maantee läbilõikamine. Kogu maailma tähelepanu on suunatud võitlevale Jugoslaaviale, ja tema viimastele suunetele võitlusele. Ka kõigis teistes okupeeritud maades vastavad noored väärkalt natside survele ja hirmutegudele.

Selline on pilt sakslaste poolt vallutatud maades. Nii „toetab“ okupeeritud maade noorsugu Hitleri „uut korda“.

E. ALLASILD

24. jaan. peetud lõppaktustega tähistasid Jegorjevski Eesti Oppe-kombinaadis oma senise õpitöö lõppu kaks kursust — ametiühingute kaardite kursus ja partei-nõukogude kaardite ettevalmistamise ja täiendamise kursust.

Ametiühingute kursuse, mille kestvus oli 13. oktoobrist 1943. a. kuni 24. jaanuarini 1944. a., lõpetasid 21 inimest. Töö kogu kursuste kestel oli pingetud, mille tulemusena kursuste üldise keskmise hindena saavutati 4,0. 38% kursuselasi lõpetas hindega väga hea ja 27% hindega hea. Parimaks lõpetajaks osutus sm. Lints, kes õiendas kõik 13 eksamit väga hästi ning lõi välja puhta viie, olles seejuures üks aktiivsemaid isetegevuslasi ja seinalehe vastutav toimetaja. Sm. Lints premeeriti rahaliselt ühe kuu stipendiumi suuruses ja kirjandusega. Pealeselle premeeriti kirjandusega veel 13 lõpetajat. Ametiühingulased ei piirdunud mitte ainult eduka õppimisega, vaid võtsid osa ka kõigist Oppekombinaadi ühiskondlikest ja seltskondlikest üritustest. Nii nägime sm. Verro organiseerivat kätt Oppekombinaadi ehitustöödel, sm. Grünthal oli üks agaramaid ruumide dekoreerijaid jne. Ametiühingute kursuse laulu- ja tantsuansambliid kõnelevad ise enda eest. Selle kursuse algatusel viidi Oppekombinaadis läbi sotsialistlik võistlus ka isetegevuse alal, mille tulemusena isetegevusõhtute kunstiline tase märgatavalt tõusis. Ametiühingulased olid needki, kelle initsiatiivil sotsialistlik võistlus laiendati ka kõneoskusevõistlusele, mis peeti ametiühingute ja kaubanduslike kursuste vahel, et anda seltsimeestele võimalus oma kõneviime proovile panna ning selgitada parimad sel alal. Samuti olid kursuselased kaasa kohaliku ametiühingukomitee töös. Kursuslased, sidudes oma teoreetilisi õppusi praktilise tööga, näitasid, et nad on võimelised täitma neid ülesandeid ja kohustusi, millised neile asetab tulevane erialaline töö okupantidest peatselt vabanevas Nõukogude Eestis.

Partei- ja nõukogude aktiivi kursuse, mille kestvus oli 6 kuud ja 10 päeva, lõpetasid 120 kursuselast 110, kuna 10 inimest rakendati tööle juba enne kursuse lõppu. Võrdlemise lühikesel ajaga suudeti ära teha suur töö. Kursuslased on ehitajad, mullakaevajad, puusepad, sepad jne. Kuid selle juures ei ole unustanud peaaegu ühtegi õppimist.

Head tingimused ja püsiv töö soodustasid OK(b)P KK poolt antud 1000-tunnise õppekava ületamist 86 tunni võrra. Sellele lisandub veel 50 tundi sõjalist õppust, mis võeti läbi väljaspool õppekava. Kursuse juhataja sm. Lambakhar oma aruandes märkis, et tehtud töö eest nii kursustele kui lektoritele poolt ei tarvitse häbi tunda. Vaatamata võrdlemisi madalale eelhariduslikule tasemele saavutati bolševistliku visadusega kursuse üldkeskmise hindena 4,0; Ole 50% lõpetasid ainult heade ja väga heade hinnetega. Õppimises ja ühiskondlikus (ametiühingu, isetegevusringide, laulukoori, tantsurühmade jne.) töös sammusid esiridades parteilased, kelle keskmise hinne on 4,3. Opperühmade vanemad ja parteiorganisatsioonid tegid tänuväärset tööd nõrgemate seltsimeeste järeleaitamiseks, mille tulemusena õpitase kursuse kestel näitas pidevat tõusu. Nende töö andis eriti tõhusaid tulemusi seetõttu, et nad olid ise oma õppimisega ja seltskondliku tööga eeskujuks rühmadele ja suhtusid kaasõpilassisse sõbralikult ning seltsimehelikult. Eriti peab siin märkima V rühma vanemat sm. Soovikut, kes oli eesrindlik seltskondlikus töös, tegi suure järeleaitamistöö oma rühmas ja saavutas selle juures keskmise hindena 5,0. Kursuse juhatusel poolt premeeriti rahaliselt, kirjandusega ja sõiduga Moskva 42 kursust, nende hulgas rühmade vanemad sm-d Soovik, Orgse, Riismantel, kursuse vanem Kipper ning paremad õpilased sm-d Tibar, Rammu, Kurvits (keskm. 4,9) jt.

Lektoreist premeeriti eeskujuliku õppetöö ja aktiivse seltskondlikust töös osavõtmise eest sm-d J. Kipper, A. Säärits ja E. Bucht. Kursuse ülesanne oli ette valmistada partei- ja nõukogude vastutavaid töölisi, ja selle ülesande täitis ta aega. Kursuse lõpetajad võib rakendada maakonna- ja linna-täitevkomiteede vastutavate töölisena 17 inimest, vallataitevkomiteede esimeesteks 13 inimest, peale selle terve rida maakondade ja linnade parteiparaatidesse, käitiste juhtivateks jõududeks ja samuti juhtivatele kohtadele majandusalal.

EK(b)P KK sekretär sm. Karotamm, kes tõi lõpetajatele tervitust Eestimaa Kommunistliku (bolševistliku) Partei poolt, kriipsutas alla bolševistliku kasvatusel tähtsust. Sm. Karotamm ütles muuseas, et kui jälgida, kuidas NSVL rahvad kodumaad hakkama varustama vajake tööhäistadega ja aitamise ülesandega kodumaa metalitööstust. Lähemal ajal on loota esimese treipingi tööerakendamist.

Ehitusosakond sm. Jerofimovi juhtimisel peab kujunema Eesti esimese ehituse ja montaaži trusti algrakuseks, kes võtab enda peale kodumaa ehitustööd ja hakkab organiseerima purustatud käitiste, tööstuste ja elumajade ülesehitamist. Nimetatud osakond töötab praegu lepingu alusel Moskvast saadud majade korrastamisel.

Omlusosakond laiendab iga päev oma tegevust. Selle juurde on organiseeritud kunstikäsitöö ja varustatavuse osakond (juhatab sm. Leede), kus juba lühikesel ajaga on valmistatud hulk kauneid käsitöid. Omlusosakonnale tuleb valmistada ka mitmed tuhanded komplektid tööriideid ENSV töötajale.

Laiendamisel ja lõpuliikult organiseerimisel on kombinaadi peenmehaanika ja kellasepatöö osakond. Muret teeb vaid ruumide ja materjali küsimus.

Iga päevaga laienevad kombinaadi osakonnad ja suureneb töötajate hulk. Lähem tulevik peab mitmekordistama meie senise töötajate arvu. Seoses sellega peab abimajapidamine nr. 1. (juhatab sm. Kask), mis seni on hästi toime tulnud oma ülesannetega, suurendama 500% oma tegevust, ja abimajapidamine nr. 2. kiiresti alustama tegevust. 1944. a. on kombinaadil kaavas abimajapidamiste alla võtta 250 ha maad, pidada 40—50 lehma, samapalju sigu, parkumend hobust, pool tuhat hani ja mõni tuhat kana ning teisi koduloomi.

Kõigi nimetatud osakondade organiseerimistöö kõrval lasub I Op-

pekombinaadi direktor NSVL Olemnõukogu liige sm. Habermann oma tervituses märkib, et partei- ja nõukogude aktiivi kursustel on kaasa teinud õppeasutuse asutamise, raskused ja loomistööd. Selle kursuse ajal on Jegorjevski Eesti Oppekombinaat omandanud kindla korra ja poliitilise ilme. Kursus on eeskujuks järgnevale kursusele. Sm. Habermann on veendunud, et see kursus, mis nii suurt osa on etendanud Oppekombinaadi elus, eamugust kandvat osa etendab Nõukogude Eesti taasehitamisel.

Partei- ja nõukogude aktiivi kursuse juhataja sm. Tunnel rõhutas algorganisatsiooni suurt kasvu partei- ja nõukogude aktiivi kursuse arvel. Oppeaja kestel on sellest kursusest võetud vastu parteilikeks 13 inimest, parteikandidaadiks 9 inimest. Vastuvõtmiseks on dokumendid korras 5 liikmel ja 4 kandidaadil. See suur parteilikeks astumise % on saavutatud marksismi-leninismi omandamise tagajärjel.

Sm. Kipper lektorite poolt soovib, et lõpetajad, ükskõik kuhu nad ka tööle ei satuks, jätkaksid samas tempos, nagu nad õppisid kursustel, ja tegutsesid nii, et nad oleksid röömuks ja auks bolševike parteile ning Nõukogude valitsusele. Oma töös aga maksimaalselt kasulikud kogu suurele Nõukogude kodumale, eriti oma sünnimaale Nõukogude Eestile.

Kursuslased sm-d Soovik ja Kariste ütlevad lõpetajate nimel südamlikke tänusõnu bolševike parteile, Nõukogude valitsusele, Jegorjevski linna asutustele, õppeasutusele, direktioonile, kursuse juhatajale ja lektoritele neile osutatud abi eest ja lubavad omalt poolt teha kõik, et täita nende pandud lootused.

J. Kipper

Buenos Airesest teatatakse ametlikult, et Argentina on katkestanud suhted teljeriikidega. Argentina president Ramirez on avaldanud vastava dekreediga, milles öeldakse, et Argentina on paljastanud teljeriikide laialdane spionaažisüsteem, millesse kuulusid ka paljud mõjukate ringide esindajad. Samal ajal teostati dekreediga ka arvukaid areteerimisi.

Itaalias liiguvad liitlaste väed Rooma poole. Vallutati raudteesid, mis asub vähem kui 30 km Roomast. Nüüd on võimalik Roomat tulistada kaugelaskesuurtükkidest.

Jaanuari viimastel päevadel pommitas liitlaste õhuvägi korduvalt Berliini. Rünkad olid äärmiselt

kontsentreeritud. Samuti pommitati Frankfurti ja Braunschweigi. 29. jaanuari õhuoperatsioonist, mille puhul pommitati ka Frankfurti, võttis osa 1500 ameerika lennukit.

Jugoslaavias vabastas Tito armeed okupantide käest Ototsatsi linna ja võitis uuesti tagasi Mrkonitš-Gradi linna. Kroaatsia toimus ägedad lahingud. Jugoslaavia elanikkond nälgib, kuna toiduaineid veetakse vahetpidamata maalt välja Saksamaale ja jugoslaavia talupojad ei soovi töötada okupantidele.

Inglise ja ameerika ajalehed avaldavad imetlevaid artikleid Leningradi lõplikust vabastamisest. „New York Times“ tervitab tuliselt Leningradi kangelaslikku elanikkonda.

Tambovi eesti velsker-ämmaemandate kooli tööst

Uue aastaga alustas Tambovi eesti velsker-ämmaemandate kooli uut perioodi oma õppetöös. Kooli kummagi semestri õpperühmad alustasid omavahelist sotsialistlikku võistlust, mis andis uut innustust ning hoogu õppetööks. Nii rühmade vahelises kui ka individuaalses sotsialistliku võistluse lepingus ette nähtud punktid lubavad ainult väga häid ja häid hindedeid.

II semester, kes alustas oma õppetööd kooli asutamise algul, s. a. 1. mail 1943. a., süveneb hoolikalt õppeainesse, mis juba oseselt seotud tulevase kutsiga, ning õpilased on saavutanud igakülgset häid tulemusi. II semestri rühmade komsomoliorganisatorid sm. Linda Lööke ja Ellen Suurkivi virgutasid oma innukuse ning ettevõtlikkusega võtma õpilasi sotsialistlikust võistlusest osa praegu 100%-liselt. Järjekindlalt korraldatakse rühmade vestlusi, referaate, komsomoli põhikirja tutvumisi jne. Iga rühma juures töötavad poliitringid ning õppetöö edukuse tõstmiseks aidatakse mahajäänuid.

Kooli seinaleht „Võrsuv kaader“, mille tagapõhjal on vana-Tallinna Pikk Hermann, käsitleb kooli ellu puutuvaid küsimusi ja pakub tabavat enesekriitikat. Seinalehe väljandmisel on suuri teeneid sm. Aino Uibol, kes on praegu ka toimetuse esimeheks. Komsomoli algorgi sekretär sm. Heljo Rattiste on komsomoli liinis viinud läbi rea uuendusi, mis on toonud isetegevusse ja poliitilisele järele tõusu. Töötavad spordi-, laulu-, näite-, male- jm.

E. Plumer

I Oppe-Tootmiskombinaat aastavahetusel

1943. a. lõppedes võis I Oppe-Tootmiskombinaat tagasi vaadata 4 kuu jooksul tehtud tööle, kuna kombinaadi iseseisev tegevus algas septembris 1943. a.

Organiseeritud on jalaõude, õmluse, ehituse, mehaanika, transpordi ja peenmehaanika osakonnad ja abimajapidamine nr. 1. Eeltoodud on tehtud kangakudumise osakonnas, „Estopromprojekt“, abimajapidamise nr. 2 ja abimajapidamise organiseerimiseks. Normaalseks ja peaaegu organiseerituks võib pidada tööd õmluse ja jalaõude osakonnas. Viimane täitis sotsialistliku võistluse võitjana detsembrikuu plaani 163%. (juhataja sm. Jegorov). Lähemal ajal jalaõude osakonna töö mehaniseeritakse, kuna masinad selleks on juba olemas. On alustatud ka puutaladega suvekõrde erimasinate korrastamisega. Tehtud proovikõrde on kaunid ja tehniliselt otstarbekalt valmistatud, nad on painduvad ja puu kõvadust vähendab õhuke kummikord talle all.

Jalanõude osakond peab oma tööd organiseerima selliselt, et kodumaad saaks kiiresti varustada jalaõudega. Mõni tuhat paari jalanõusid ENSV töötajale suudetakse ehk juba kohapeal valmistada.

1944. a. peavad kõik I Oppe-Tootmiskombinaadi osakonnad kujunema sääraseks, et oleks võimalik ettevalmistatult asuda vabastatud kodumaa ülesehitamisele. Sellele vastavalt tuleb tööd mehaanika- ja ehitusosakonnas ümberorganiseerimisele. Seni töötasid nimetatud osakonnad peamiselt kombinaadi tarvete rahuldamiseks. Nüüd tuleb neid ette valmistada väga suurte ülesannete täitmiseks kodumaa ülesehitamisel. Mehaanikaosakond (juhatab sm. Reimer) peab meie

Lenini mälestusõhtu Jegorjevski eesti oppekombinaadis

Jegorjevski eesti oppekombinaadis toimus 21. jaanuaril Lenini 20. surmapäeva pidulik mälestusaktus loosungi all „Edasi saksa fašistlike vallutajate purustamisele Lenini lipu all“. Aktuse avasõnas kõneles partei algorganisatsiooni sekretär sm. Tunnel Leninist kui tõelisest nõukogude patriodist ja geeniusist, kelle sangarlik võitlejakuju ka tänapäeval ja eespidi on eeskujuks kõigile nõukogude inimestele.

Külasena aktusel viibiv prof. Nuut kõneles Leninist kui nõukogude rahvaste liidu loojast, bolševike partei ja Punarmee rajajast. „Oppida, oppida ja veelkord oppida“ oli Lenini loosung, mida rakendatakse püsivalt ka tänapäeval kõigi poolt — reamehest kindralini, lihtlõelise vabrikudirektorini. Sm. Nuut käsitles oma kõnes kujukalt nõukogude rahvaste praegust hiigelpõlvust, mis toimub armastatud Lenini õpetuse radades. „Lenin on näidanud meile teed, ja Lenin liip all Stalini juhtimisel sammume lõplikule võidule saksa fašistlike vallutajate üle“ — selle kindla teadmisega lahkuvi mälestusõhtult.

H. Toomsalu

pe-Tootmiskombinaadil ka õuline kaardite kasvatamise ülesanne. On käimas kaardite ettevalmistamise kursused, millest võtab osa tõeliste paremik. Kasvatustööle aitavad kaasa seinaleht, poliitõppused, välisõhtud ja kultuuritoimikonna õhtud. Töötajad suhtuvad kodumaa taasehitamise ettevalmistussisse soojalt ja aitavad direktioonile kõigiti kaasa. Hoolimata sõjaaja raskustest jätkub dir. Rediksonil ja peainsener Luusil jõudu ja energiat kõigi laamitud suurte ülesannete teostamiseks.

Väärsi

TERVITUSI

„Rahva Hääl“ toimetusele on saabusnud rohkem tervitusi tagala töötajailt rinde võitlejale, samuti rindelastelt tagala töötajale. Nii saavad oma tervituse ja soovivad kirjavahetusse astuda N väekoondise võitlejad Karl Sommer, Ants Nahkur, Aug. Vahi, Ants Kuidmaa, Joh. Kalda, Arkadi Mäe, Leopold Paavel, Leopold Kingo, Elmar Rajala, Erich Kiibits, Alder Maksimov, Ernst Lageda, Emil Tint, Theodor Teller, Alfred Eert, Mikkell Kruus, mägi, Eduard Erleman- ja Martin Sommer. Address: Полевая почта 28634 — P.

Eesti rahvuslike väekoondiste võitlejaid kui ka tagalas töötavaid eestlasi tervitavad Mordva Autonoomse Vabariigi Kislovski rajooni evakueerunud eesti noored Terese Reiman, Valentina Klementjeva, Maria Smirnova, Elena Orlova, Aino Tartu, Eugenia Smirnova, Tamaara Paalberg.

Kemerovo oblasti Dalmatovi rajooni evakueerunute nimel tervitab rajooni volinik A. Tammi, öeldes muuseas: „Meie südameks, soovivad ja tahe on teiega ühised. Soovime teile Lembitu ja Tasuja sihkust ning jõudul

Eesti neidudele saadavad tervituse ja soovivad kirjavahetusse astuda N väekoondise võitlejad Ants Ruil, Aug. Kuusek, Mart Kalm, Herman Kuusemets, Al. Toffer, Viktor Kõusalu, Bern. Paalberg, address: Полевая почта 28634 — П.

Samuti tervitavad rindevõitlejaid ja soovivad kirjavahetusse astuda Vanala, Naanuri, Orik, Bogdanova, Kuuskla, Rosenberg, Piirsoo, Kergents, Jurgen Kesa, Sauter, Tiikjärvi, Malv, Rõss, Stepanov, Vilmer, Pavi, Tammsalu, Sookivi, Erpo, Jõemaa, Reeks, address: Челябинская область, В.Уральский район, совхоз „Красный Октябрь“.

Teadaanne

Kõiki endisi NSVL Põllumajanduspanga Eesti Vabariikliku Kontori ja põllumajanduslike krediidühingute teenistujaid kui ka Nõukogude Liidu Põllumajanduspanga süsteemi teenistuses astunud, eesti keelt valdavaid kodanikke palutakse registreeruda kirjalikult, saates elulookirjeluse ja ankeedi aadressil: Москва, Кузнецкий Мост, 15, Сельхозбанк СССР, Эстонская Республиканская Контора.

B. Maser, NSVL Põllumajanduspanga Eesti Vabariikliku Kontori juhataja

Teadaanne

Ehitus- ja Ehitusmaterjalide Tööstuse Rahvakomissariaat palub kõiki töölisi, tehnikuid, insenere ja administratiivtöölisi, kes töötasid Eestis või töötavad praegu tagalas või kes pärast Eesti NSV vabastamist soovivad töötada Eestis ehitus- või ehitusmaterjalide tööstuses, esitada enda kohta koos lühikesel elulookirjelusega järgmised andmed: 1) perekonna- ees- ja isanimi, 2) sünniaasta- ja koht, 3) rahvus, 4) parteilisus, 5) kus ja kellel töötanud, tööstust, 6) praegune töökoht, 7) eriala, 8) haridus, 9) sõjaväekohuslikkus 10) keelteoskus.

Teated saata aadressil: гоп. Москва 9, Собинновский пер. 5. Наркомат по строительству и промышленности строительных материалов ЭССР.

«РАХВА ХЯЯЛЬ»

Орган ЦК КП(б) Эстонии
Советов депутатов трудящихся
Эстонской ССР
Москва, Собинновский пер. 5.

Toimetuse kolleegium

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Tööraha Saadikute Nõukogude
häälekandja

Nr. 6 (483)

17. veebruaril 1944.

V aastakäik

NSVL Ülemnõukogu X istungjärg

Rasketes võitlustes vabas-
tab sangarlik Punaarmee
samm sammult Nõukogude
maid saksa okupantidest. Ke-
set seda kangelaslikku võit-
lust astus Moskvas 28. ja-
nuaril 1944. a. kokku NSVL
Ülemnõukogu X istungjärg.
Peale Riigieelarve esitas NSVL
Rahvakomissariide Nõukogu
istungjärgule läbivaatamiseks
seaduse eelnõu — NSVL Kon-
stitutsiooni muutmise kohta
Kaitse Rahvakomissariaadi ja
Välisasjade Rahvakomissariaa-
di osas, nende muutmiseks
liidu vabariiklikeks rahvako-
missariatideks.

Mida tähendab Eesti rah-
vale oma kaitsevõime moods-
dustamise ja vabariiklike väl-
issuhete õiguse saamine? See
tähendab seda, et Eesti rahvas
alles Nõukogude korras, Nõu-
kogude Liidu liiduvabariigina,
omandab täieliku majandusli-
ku ja poliitilise iseseisvuse
NSVL Ülemnõukogu mõlema-
te kodade poolt vastuvõetud
seadused on parimaiks näiteiks
stalinliku rahvuspoliitika teos-
tamisest.

Seni oli Punaarmee ühine
kogu Nõukogude Liidu jaoks.
Isamaasõja päevil moodustati
eesti, läti, leedu, gruusia, ar-
meenia ja mõned teised rah-
vuslikud väekoondised. Võit-
lustes saksa röövvalitajatega
on need väekoondised näida-
nud suurt vahvust. Maletame
Läti rahvuslikke väeosi 1941.
a. Moskva kaitse, samuti
Leedu väeosi 1943. a. suvel
võidukas Punaarmee pea-
tungis Orjoli all. Punaarmee
Eesti rahvuslik korpus, milles
kehastuvad eestlaste parimad
võitlustraditsioonid, on rah-
vuslike sõjavägede parimaid
näiteid. Eesti sõjameeste mee-
lekindlus ja vahvus 1941. a.
Ostrovi, Porhovi ja Staraja
Russa kaitsmisel, eriti aga
Velikije Luki vabastamisel on
loomud kustumatu oreoli
Eesti rahvuslikkudele väeosa-
dele. Nende sõjajõudude juh-
timine ja laiendamine jääb
tulevikus meie oma vabariigi
asjaks.

Seadus liiduvabariikide sõja-
vägede moodustamisest annab
Eesti rahvale uut energiat võit-
luses meie kodumaa orjast-
ajate — saksa fashistide vas-
tu. Punaarmee Eesti rahvusli-
kele väeosadele on ta aga
uueks innustajaks, ta aitab
tugevdada lõõke vaenlasele.
Nüüdsest peale, koos NSVL
teiste rahvastega, ei karda
eesti rahvas enam ühtegi ag-
ressorit.

Samasuguse suure tähtsuse
omab ka seadus Välisasjade
Rahvakomissariaadi ümbermoo-

dustamisest üleliidulisest rah-
vakomissariaadist liiduvaba-
riiklikuks rahvakomissariaa-
diks. See tähendab, et nüüd-
sest peale võib iga liiduvaba-
riik saata välisriikidesse
saatkondi ning konsulaare ja
võib sõlmida lepinguid välis-
riikidega.

Ei ole kahtlust selles, et
NSVL Ülemnõukogu poolt
vastuvõetud seadus esmakord-
selt eesti rahva ajaloos annab
meie paljukaotanud rahvale
tõeliku poliitilise iseseisvuse.
Enne nõukogude korda Eestil
ei olnud oma välispoliitikat.
Kuias puhusid tuuled kapi-
talistlike suurriikide võimul-
olevat stalinlikkudest, vast-
tavaliselt sellele oli Eesti kodan-
liku valitsuse välispoliitiline
orientatsioon. Viimastel aast-
tatel langes kodanlik Eesti
täielikult fashistliku Sa'amaa
rühpe. Berliin määras iga
üksiku otsuse eesti rahva
elus.

Nüüd NSVL Ülemnõukogu
uue seadusega avanevad ka
eesti rahvale uued perspek-
tiivid. Uus seadus osutub
Nõukogude Liidu targa ja
kaugenägeliku stalinliku väl-
ispoliitika jätkamiseks. Nüüd-
sest peale võib Eesti val-
itsus astuda läbikäimise
välisriikidega, mitte enam
ühe või teise suurriigi mõju-
tusel, vaid oma spetsifiliste
tarvete rahuldamiseks eesti
tõttava rahva hüvanguks.
Sellel seadusel on eesti rah-
vale eluline tähendus. Ta lük-
kab ümber saksa fashistide
loha, nagu kavatsesid tol-
shevikud eesti rahvast hävi-
tada. Uus seadus on järjekor-
ne mürsk alatu vaenlase
laarisse.

Kogu maailm näeb uutes
NSVL Ülemnõukogu X istung-
järgu otsustes sõgavat demo-
kraatiat rahvusküsimuse la-
hendamisel. Eesti rahvas
veendub üha enam, et ainult
nõukogude kord on ainus
riiklik võim, mis vääramatu
järjekindlusega on juhtinud ja
juhib eesti rahva vaba, rah-
vuslikku arengut. Ei ole
kahtlust selles, et uued sea-
dused tugevdavad veelgi
enam nõukogude rahvaste
sõprust ja vastastikust aru-
saamist.

Punaarmee, kelle ridades
võitlevad ka eesti mehed oma
rahvuslikes väeosades, murrab
teed läände. Eestlased on
asunud koduteele. Ahvardava
kõuemürina kõmiseb kahur-
rite kanonaad Peipsi järve ja
ja Narva jõe kohal. Selles
kahurimürinas kuulevad eest-
lased uue vabaduspöve saa-
bumist.

Kangelaslikud Leningradi rinde väed arendavad
võidukat edasitungi Nõukogude Eesti territooriumil.
Ennastsalgava tööga tagalas aitame kaasa kodu-
pinna täielikuks ja peatseks vabastamiseks saksa
fashistide ikkest.

NSVL Ülemnõukogu saadiku ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi Esimehe sm. J. Varese kõne NSVL Ülemnõukogu X istungjärgul

Seltsimehed saadikud! NSVL
Rahvakomissariide Nõukogu
estlas istungjärgule läbivaata-
miseks konkreetse vormis
sõgava sisuga küsimuse Kait-
se Rahvakomissariaadi ja
Välisasjade Rah-
vakomissariaadi üm-
berkujundamisest üle-
liidulistest rahvako-
missariatidest liidu-
vabariiklikeks rahva-
komissariatideks.

Määratu rahulduse
ja meeleliigutusega
kuulasin Vjatsheslav
Mihhailoviš Moloto-
vi kõnet NSVL Ülem-
nõukogu X istung-
järgule läbivaatami-
seks esitatud seadus-
test, mis on suunatud
liiduvabariikide õi-
guste laiendamisele
kaitse ja välissuhete
küsimustes. Oma aru-
andes näitas sm.
Molotov täie selguse-
ga neid põhusi, miks
tuleb nimetatud rah-
vakomissariatide üm-
berkujundamine üle-
liidulistest rahvako-
missariatidest liidu-
vabariiklikeks rahva-
komissariatideks tu-
nistada vajalikuks.

Esitatud seadused asetavad
liiduvabariikidele tohutu vas-
tutuse, püsivad täiesti uusi
ülesandeid kõigile liiduvaba-
riikidele, laiendavad nende te-
gevusvõimet, annavad neile uusi
õigusi kaitse ja välissuhete alal
Kõigile liiduvabariikidele on
vajalik õigesti ja sõgavalt
mõista selle uue sammu kogu
tähendust rahvusküsimuse
praktilisel lahendamisel palju-
rahvuselises Nõukogude riigis.
Selles on leninliku-stalin-
liku rahvuspoliitika uus võit,
uus triumf. Esitatud seadused
on uueks tõenduseks Nõuko-
gude riigi kindlusest ja võim-
susest, nad annavad tunnis-
tust vankumatust sõprusest ja
ühitlusest kõigi nõukogude
rahvaste vahel, kes on veel
tihedamini liitunud võitluseks
ühise vaenlase — saksa fashist-
like röövvalitajate vastu.

Kaitse Rahvakomissariaa-
di ümberkujundamine üleli-
dulises rahvakomissariaadist
liiduvabariiklikuks rahvako-
missariaadiks, mis annab liidu-
vabariikidele õiguse organ-
iseerida oma sõjaväedkusi,
mis peavad olema Punaarmee
koostisosadeks, avab uusi teid
Nõukogudemaa kui terviku
kaitse organiseerimise alal ja
aitab tingimata kaasa meie
armastatud Punaarmee edasi-
sele tugevnemisele ning
võimeuse kasvule.

omaduse ja sõjaliste tradit-
sioonide avaldamiseks, kutsub
esile Nõukogudemaa iga rah-
va juures võitlusuhkuse.

Sõjaväeosade kujundamine
liiduvabariikides on kahtlema-
ta kasuks Punaarmee kui meie
kodumaa kaitse, kui Nõukogu-
de Liidu kindla toe edasisele
tugevnemisele. Selle tõendu-
seks võivad olla juba olemas-
olevad Punaarmee rahvusli-
kud koondised, nende hulgas
eesti rahvuslik korpus, kes
purustas sakslasi Velikije Lu-
ki all ja kehastab eesti rahva
parimaid sõjalisi traditsioone.
Eesti rahvuslik-territoriaalne
korpus, kes Suure Isamaasõja
esimestest päevadest alates
ajutise taandumise raskeis tin-
gimisis, astus vastu fashistli-
kule agressorile, kaitses kind-
lalt Staraja Russa lähiseid.
Looduna Eesti rahvusliku ter-
ritoriaalse korpuse baasil, kes
kangelaslikult kaitses Ostrovi,
Porhovi ja Staraja Russa lähi-
seid, on eesti rahvuslik N kor-
pus koondanud oma ridades-
se karastunud võitlejaid, kelle
seas oli ka esimene eestlasest
Nõukogude Liidu Kangelane
Arnold Meri. Täiendatud hä-
vituspatalljonide võitlejatega ja
teiste Eestist evakueerunud
kaadritega on eesti N korpus
muutunud ahvardavaks, suu-
repäraselt varustatud jõuks
Punaarmee koosseisus. Ku-
nagi kogu oma ajaloo keskel

ei ole eesti rahval veel olnud
nii tugevat, tehniliselt varus-
tatud armeed kui Punaarmee
eesti N korpus.

Leninlik-stalinlik rahvuspo-
liitika on loonud kõik
tingimused selle teos-
tamiseks, mida eesti
rahvas ei võinud saa-
vutada reaktsioonili-
se, eesti rahvale vae-
nuliku kliki võimu all.
Tol ajal eksisteerinud
väikesearvuline eesti
armee poleks olnud
võimeline osutama tõ-
sist vastupanu fashist-
likule agressorile. Ta
ei olnud küllaldaselt
relvastatud oma sõja-
tööstuse puudumise
tõttu, tal ei olnud va-
jalikke jõude ja va-
hendeid oma piiride
kaitsmiseks fashistli-
ke kiskjate sissetungi
ahvarduse vastu.

Eesti reaktsioonili-
ne klikk muutis oma
võimutsemise perioo-
dil armeed, mis koos-
nes, nagu kõik ar-
meed, töolistest, ta-
lupoegadest ja ha-
ritlasist, võitlusrel-
vaks omaenda rahva

vastu ja kasutas teda impe-
rialistlike maade huvides.
Eesti valitsev reaktsiooniline
klikk oli 22 aasta kestel, mil-
lal Eesti oli vägivaldselt lah-
ti kistud Nõukogude Liidu
rahvaste vennalikust perest,
suunanud kõik oma pingutu-
sed sellele, et Eesti poleks
mitte ainult barjääriks ja nõn-
danimetatud „sanitaarkordo-
niks“, vaid ka platsdarmiks
ja hüppelauaks Sotsialismimaa
vastu. Oma säärast poliitikat
varjas reaktsiooniline kild-
kond teatavasti sõnadega
Eesti „iseseisvuse“ kaitsmi-
sest, mis tegelikult oli aga
nimeline ja näilik. Eesti sõ-
javägi seisis sel ajal fakti-
selt kord Prantsuse ja Poola,
kord „põhja bloki“ huvi-
teenistuses, 1934. aastast aga
teenis täiesti saksa fashistlik-
ku ittatungi, see tähendab
Nõukogude Liidu vastaseid
eesmärke. Eesti reaktsiooni-
lise kliki igasugused selle-
suunalised mahhinatsioonid
on äldtuntud. Eesti rahvas
ei ole ilalgi toetanud ega
nõus olnud Eesti reaktsioo-
nilise, fashistsõbraliku val-
itsuse poliitikaga — seda näi-
tas ta 1940. aasta prants-
juulis, pannes Eestis kehtima
nõukogude võimu ja astudes
Nõukogude Liidu sõbralikku
rahvaste perre võrdõigusliku
liiduvabariigina.

(Järg teisel küljel)

Sm. J. Varese kõne NSVL Ülemnõukogu X istungjärgul

(Algus esimesel küljel)

Enam kui seitsmesaja aasta kestel on eesti rahvas pidanud visa, kangelaslikku võitlust saksa orjastajatega ja ta ei muuda kunagi oma sajanäite traditsioone, ei nõrgenda oma vihast vastupanu saksa röövvalutajale. Eriti eredalt on ilmanud eesti rahva laia- de hulkade vihkamine saksa orjastajate vastu 1943. aastal, Jüriöö, 24. aprilli 1943. a. saksa röövvalutajate vastase üldrahvaliku ülestõusu 600. aastapäeval. Truud oma traditsioonidele, andsid kõik võitlejad, partisanid, kõik naised eesti patrioodid püha vande võidelda kuni viimse veretilgani ja kätte maksta saksa vägivallatsejale nende kuritegude eest, meie palju kannatanud rahva pisarate eest.

Viimastel kuudel on hitlerlike timukate verised kättemaksud eriti ahnelt löödud eesti rahva ihu ja hinge. Hitlerlased ette oma hävingut, peavad hitlerlased uue terrori, mis roimadega edasi lükata lähevad lõpparve tähtsust. Kuid ei täitu siialegi hitlerlaste kurikavalad kavatsused kasutada eesti rahvast ruske-valgepäise aaria elaja verise rezhiimi pikemaajaseks, kes imeb eesti rahva verd röövelliku fashismi hüljades. Näid, kus kangelaslik ja võidukas Punaarmee on täielikult jõudnud Eesti piiridele ja vallutanud täna Kingissepa linna (kiiduavaldused) kogu eesti rahvas, sajanäite kättemaksuimekus veel enam tugevdab loode alama saksa fashistlike röövvalutajale. Koos Nõukogude Liidu kõigi sõbraliike rahvastega ja kõigi demokraatlike maa- de vabadustarmastavate rahvastega saavutab eesti rahvas võidu kõige atarmaga, de laama ja julmema inimkonna vaenlase — fashismi üle ja kindlustab endale selge ja õnneliku tuleviku nõukogude rahvaste vennatikkus peres.

Seadus liiduvabariikide sõjaväeosade loomisest ja seoses sellega kaitse Rahvakomissariaadi ümberkujundamisest üleliidulise rahvakomissariaadist liiduvabariiklikuks rahvakomissariaadiks võetakse kõigi nõukogude rahvaste, sealhulgas ka eesti rahva poolt vastu suure vaimustusega. See seadus annab meile uut energiat, aitab tugevdada meie looke vaenlasele, ta saab suurepäraseks relvaks nõukogude inimeste käes.

Seltsimehed saadikud! Aaretu tähtsus on ka Välisasjade Rahvakomissariaadi ümberkujundamisel üleliidulise rahvakomissariaadist liiduvabariiklikuks rahvakomissariaadiks. Vastava seadusega Nõukogude valitsus paneb ette anda liiduvabariikidele täisõigused väliskirjanduse osas, nendega kokkulepete sõlmimiseks. Sellega laadetakse liiduvabariikidele ülesandeks ja funktsioone.

Pole kahtlust, et sel samal on kõigile liiduvabariikidele eluline tähendus, ta mängib tähtsat osa rahvusvaheliste sidemete laiendamisel ning Nõukogude Liidu ja teiste riikide

koostöö kindlustamisel nii sõja ajal kui ka pärast sõjaajal. Välisasjade Rahvakomissariaadi ümberkujundamine osutub Nõukogude Liidu õige, targa ja kaugele- nägeliku välispoliitika jätkamiseks ning leninliku-stalinliku rahvuspoliitika arengu uueks etapiks.

Prohvetlikult tähelepanuväärne on suure Stalini sõnad, mida ta ütles 1923. aastal: „Ma ei eita seda, et võib olla tuleb meil mõned komisariaadid, mis meie liidame vabariikide liidu raamides, hiljem järele üksteisest lahutada...“

Suure Isamaasõja käigus tõstsid kangelasliku Punaarmee kuulsusrikkad võidud Nõukogude Liidu prestiižhi ja autonoomse enneolematule kõrgusele, mis piiritagustes maa- des kutsus välja soovl diplomaatiliste suhete enam laia- maa- lise arendamiseks. Liiduvabariikidel on küllalt spetsiifilisi vajadusi ja nõudeid. Elu ise tõendab uue Välisasjade Rahvakomissariaadi üleliidulise liiduvabariiklikuks rahvakomissariaadiks ümberkujundamise seaduse õigustatusest.

Arusaadav, et iga liiduvabariik saab juhtnööre oma diplomaatiliseks tööks üldis- talt rahvusvahelise ja ülesannete, mis eelnevad kogu nõukogude diplomaatia ees. Eesti rahvas ei ole omanud kunagi varem sellist tegelikku iseseisvust oma välispoliitikas. Nõukogude-eelse Eesti valitsemise reaktiivse kliki diplomaatia ei hõlmanud kunagi iseseisvust, ta oli oma imperia- listlike hooldajate jooksu- poisiks ning viskles sinna ja tänna. Nõukogude-eelse fashistliku Eesti diplomaatia oli teravas vastuolus eesti rahva huvidega. Selle poliitika tule- mused on üldiselt tuntud.

Vahenditute suhete jalule- seadmine vabariikide ja välis- riikide vahel avab nõukogude rahvastele uued perspektiivid. Kogu Nõukogude riik oma tervikus hakkab kaitsma ja

toetama iga üksiku liiduvaba- riigi spetsiifilisi huve ülelii- dulise Välisasjade Rahvako- missariaadi liinis. Nõukogude Liidu kogu jõud ja võimsus seisavad iga liiduvabariigi hu- vide kaitsel, kui väike see vabariik ka ei oleks. Ei, meie ei karda nüüd ühtki vaenlast, ühtki agressorit. Sügava ra- huldustundega tervitan ma eesti rahva nimel liiduvaba- riikidele välissuhete alal täis- volituste andmise seadust ja sellega seotud Välisasjade Rahvakomissariaadi ümberku- jundamist üleliidulise liidu- vabariiklikuks Rahvakomissariaadiks ja panen ette üks- meelselt kinnitada ja vastu võtta need NSVL Rahvako- missaride Nõukogu poolt esi- tatud ajalooliselt tähtsad sea- dused.

Seltsimehed saadikud! Olen sügavalt veendunud, et need tähtsad riiklikud ümberkujun- damised tugevdavad veelgi enam nõukogude rahvaste siirast sõprust ja vastastikust usaldust. Seda liiki sammude läbiviimine käesoleval ajal tä- hendab tõesti seda, et Nõu- kogude riik on jõudnud oma arenemise uuele astmele, muutudes keerukamaks ja täis- vereliseks organismiks. Uued seadused räägivad meie sot- sialistliku riigi — suure Nõu- kogude Liidu edasise kind- lustamisest. Suure uhkustun- dega võime meie korraldada suu- re Stalini sõnu selle kohta, et paljurahvuseline Nõukogude sotsialistlik riik on vastu pannud kõigile katsumustele, et tema on säärane riik, mille vastupidavust võiks kadestada igasugune rahvuslik riik üks- kõik millises maailmajaos.

Uued seadused, mis on esi- tatud läbivaatamiseks NSVL Ülemnõukogu istungjärgule, kõnelevad bolshevike partei tarkusest, Nõukogude Liidu rahvaste juhi, meie õpetaja ja sõbra, meid võidult uute võit- tude juurde viiva suure väe- juhi Stalini geniaalsest selge- nägelikkusest ja kaugenä- gelikkusest. (Tormilised kiidu- avaldused.)

Nõukogude väed vabastasid Luuga

Väed, mis kuuluvad võidu saavutamisele, pealetungivad Leningradi rindele. 12. jaanuaril vallutati vaenlase kaitse tihedus- tusest Luuga linn ja raudteelaam. Ule kahe aasta võimutsesid saksa fashistid Luugas. Võimsad betooneritid kindlustasid ümbritse- sid linn. Hoogsas pealetungis militsia Nõukogude väed läbi vaenlase kaitsetiini ja Luuga kohal panui taas lehma vabaduse sümbol, Nõukogude punalipp.

Jätkub saksa röövlite väljakihutamine Nõukogude piiridest

(Kahe nädala rindekokkuvõte)

Punaarmee võidukas peale- tung on viimaste nädalate jook- sul toonud meile suuri võite kõigil Nõukogude-Saksa rin- netel. Saksa röövarmee on saanud Ukrainas tohutu kao- tuse osaliseks. Pärast 1. ja 2. Ukraina rinde vägede ühi- nemist ning suure sakslaste väerühmituse sissepiiramist Zvenigorodka ja Šhpoli rajoo- nis, kestab siin sissepiiratute järjekindel hävitamine ning likvideerimine. Rõngasse on surutud jalaväediviisid: 112., 88., 82., 72., 167., 168., 57., 332. ja 213. politseidiviis, SS tankidiviis „Wiking“ ja motoriseeritud brigaad „Wal- lonia“. Piiramisrõngas tõmbub koomale iga päevaga ja saks- lased suratakse välja üha uutest asulatest; nende seas vabastati Punaarmee poolt ka Kiievi ob- lasti rajoonikeskus Korsum- Shevtshenkovski. Lääne pool Zvenigorodkat kestavad rasked lahingud sakslaste suurtä- ki- ning jalaväe jõududega, kes püüavad rõngast läbi murda appi oma sissepiiratud grupe- ringule.

1. Ukraina rinde väed tun- gisid hoogsalt lõõgiga kaugele- läände ja vallutasid Ukraina suured oblastikeskused Rovno ja Lutski linnad, tähtsa raud- teejaama Zdobunovi linna ning 200 asustatud punkti.

11. veebruaril vallutas Pu- naarmee samal rindel sakslaste kaitse tähtsa tugipunkti, suure raudteedeesõlme Shepetovka linna.

Pärast pikemat kohaiku täht- susega lahingutegevust murt- sid 3. Ukraina rinde väed sakslaste kindlustatud vööndi ida pool Krivoi Rogi ja kirde pool Nikopolit. Pealetungi käi- gus purustasid nõukogude väed vaenlase neli jalaväe- ja kolm tankidiviisi ja vallutasid suured raudteedeesõlmed ning linnad Apostovo ja Marga- netsi.

Arendades pealetungi löid 3. Ukraina rinde väed, 4. Uk- raina rinde vägede kaastege- vusel tiibadelt, sakslaste Niko- poli rühmitust ja vallutasid 8. veebruaril tormijooksuga Nikopoli linna — Ukraina täht- sa tööstuskeskuse.

Murdes läbi sakslaste tuge- vasti kindlustatud vööndi nen- de platsdarmil lõuna pool Ni- kopoli linna Dnepri vasakul- kaldal andsid 4. Ukraina rinde väed neli päeva kestnud pea-

letungivõitluste jooksul raske- hoobi vastase seitsmele divii- sile ja jõudsid Dnepri jõe äär- de kogu platsdarmi ulatuses. Selle operatsiooni tulemusena likvideerisid meie väed täie- likult sakslaste operatiivselt tähtsa platsdarmi Dnepri vasa- kul kaldal mööda rinnet 120 km pikkuselt ja 35 km sügavuselt. Pealetungi käigus vallutasid meie väed Zaporoz- ja oblastis rajoonikeskused Kamenka linna ja Bolshaja Le- petihha ja vallutasid üle 40 asustatud punkti.

Neis lahinguis purustati meie vägede poolt: 53 tanki, 217 mitmesuguse kaliibriga ka- hurit, 118 minipildujat, 370 kuu- lipildujat, 1277 autot, 570 veo- kit sõjavarustusega. Vastane jättis lahinguvälja üle 15.000 sõduri ja ohvitseri laiba. Meie vägede poolt on võetud järg- mised trofeed: 24 tanki, 392 mitmesuguse kaliibriga kahurit, 180 minipildujat, 473 kuulipildujat, üle 400 vintpüssi ja automaadi, 1686 autot, 86 traktorit ja veotraktorit, 181 mootorratast, 18 raadio- jaama, 1018 veokit sõjavarus- tusega, 20 ladu laskemoona, toiduainete ja muu lahinguvä- rustusega. On võetud vangi üle 200 saksa sõduri ja ohvit- ser.

Leningradi rindel jätkasid nõukogude väed võidukat pea- letungi. Vabastajad Punaarmee diviisid võitlevad Nõukogude Eesti piiril, lahingud käivad Narva pärast.

Murdes vaenlase vastupanu vallutasid meie väed Lenin- gradi oblasti tähtsad rajooni- keskused ning raudteedeesõlmed Oredzhi ja Batetskaja. 12. ve- bruaril kõlas Moskvas saluut vabastatud Lungale — Lenin- gradi rinde väed olid valuta- nud osava manöövriga ja tõr- mijooksuga selle tähtsa liiklus- sõlme ja vaenlase kaitse võimsa tugipunkti.

Sama riide väed, tungides edasi piki Peipsi järve kallast, vallutasid pealetungi viie päeva jooksul Leningradi oblasti ra- joonikeskuse Oudova linna, Polna ja Ljadõ, ning 800 teist asustatud punkti. Peipsi järve idakallas on vaenlasest täieli- kult puhastatud.

Nõukogude lennuvägi on teostanud massilisi õhurün- nakuid Soome linnade He- singile ja Kotkale.

AU!

Akki elavnes kaitseliin, kuhu eestlaste meeskond asus. Märtsus kahur ja lõhkes mifin, helles fritisde ritta tasu.

„Müta vaenlast, et veri tuliskab“, komandör meid üksuse sõnas, „las sest linn ja tuligi tuliskab, kandes kaugele lahingu mõna“

Fritse kummuli taoti hange, oli tabav me tasulööki, palju vaenlasti laipadeks kanges, kes sai, põgenes, hultel rööki.

Lõkkest vaenlane õel ja kaval avas tulitorude suud, meie kaitseliinide aval komandöri löi hulkuv kum.

Kommunist ja seersant Pari, nähes komandöri vajuvat pääd, hüüdis: „Asjatult eestilase veri ei kao, komandör häita ei jää“

Veimad, läheme, ära tööme oma pariti ja julgelt mees, kolmekesi siis tulejoonel päästsid haavatu surma eest.

Tele allast eeskujust kõlab väeridade laul, tõstap tegu see lõõgituju, teile võitlejad, kuulsus ja au!

Eral Hilt.

LAHINGUÜLESANNE

Pärast vahelduvat õppe- ja treeninguperioodi avanes sin. Võrgu-väeosal võimalus näidata oma võimeid ja oskusi. Väeosale anti kiire lahing-ülesanne, mis seadis võitlejate jalge alla taas sõjatee. Rännak oli raske. Sadas tiheidat uduvihma, mis muutis lume vesiseks, tegi maa kohati paljaks ja raskendas nõnda varustuskelkude vedamist. Siiski lõpetati rännak õigeaegselt ja vahetati välja vene väeosad, kes seal olid viibinud juba pikemat aega. Mehed olid teekonnast välja kurnatud, siis otsustasid kommunistid ja kommunistid rükkud noored, et sel ööl on valves nemad. See samuti oli tehtud väga õigesti. Veel samal ööl alustasid saksased kahe vahetuse vaheajaga kasutades ootamatut rünnakut. Olukord oli kriitiline. Eelnenud väeosad oli omad rasked relvad ära võtnud, kuid uusi ei jõudnud veel kohale asetada. Komandörid ei kaotanud meelt. Leitnant Taimla tuli teravmeelsele mõttele, ta asetas kuulipilduja kere võitleja seljale. Leitnant Hannula kasutas mitlipildujat otse-sihtimiseks. Tiheda tulega löödi segamini sakslaste plaani saada eesti rahvuslikult väeosalt „keelt“. Nad põgenesid, kandes kaotusi surinute haavatutena.

Algas tavaline rindeelu. Kaevikud asetsesid sakslastele väga lähedal — kuni 80 m. Võis kuulda sakslaste käsklusi ja kirumist kapsasupi üle. Hoolas vaatlus avastas vastase katelde asukoha. Toidu väljajagamise ajal kupatati sinna tulipele. Oli näha punaseristi veoki kohalesõitmist jm. Lahingupäeval tegutsesid ka mehed rüpporistid, kes andsid sakslastele ümberõhku viimseid rindefaate edasi. Võisime teada Punaarmee suurest

võidust — Novgorodi vabastamisest. Niipea kui aga vastaskäevikud hakkasid koonema saksa ruupor, avastasime ta asukoha ja löime tankitorjepüssiga uperknuiti.

Ohvitserid, seersandid ja punaväelased osutasid tõsiselt lahinguvaprust. Seersant Peritõi vaenlase tule alt välja miiniküllust raskesti haavata saanud komandöri — leitnant Künnapase. Leitnant Künnapase haavatasaamine tõi endaga kaasa massilise kättemaksutõotuse laine meeste seas. Esimesena avas oma kättemaksuarve leitnant Uma, kes Velikije-Luki lahinguis oli saanud neljast kohast raskesti haavata. Avastanud saksa snaiperi, haaras Uma oma käskjalalt vintpüssi ja võttis saksa kire. Sakslane sai oma 9 g kätte. Teisena saatis fritsu Walhallasse väeosatöösangar ja eesrindlik võitleja sm. Vaalma.

Saanud teada, et meid vahetatakse välja, avasime võimsa lõppakordina tule kõigist relvadest. See oli vaenlasele üli ootamatu, et nad hakkasid massiliselt põgenema. Otsemaid asusid tööle meie snaiperid. Sm. Kūbara väeosatöösangar saatis kuulidega igavesti maa külge 56 fritsu. Üldse ilmutas meie väeosat lahinguleande täitmisel suurt innukust. Kõikide meeste soov oli aktiivselt kaitselt minna pealelungele. S.n. Arminäiteks esitas palve, et talle kui snaiperile antaks tööd. 36. tundi ühtejärgi porisel maal lebedes, söömata ja magamata lüües ta vabatahtlikult sakslasi.

Fashistide hävitamise ükshävitamisega eeskujuliku võitluse eest avaldas eesti väeosatöösangar komandör kindralleitnant Pärt sm. Võrgu väeosale tänu.

A. VELMAN, major.

Saksa okupandid hävitavad massiliselt eesti rahvast

Nõukogude Informbüroo avaldas 15. veebruaril s. a. järjekordse teate Saksa röövlite uuest metsikustest ajutiselt okupeeritud Eesti NSV-s. Teade on järgmine:

Saksa fashistlikud okupandid teostavad Eestis rahuliku elanikkonna massilist vägivaldset evakuatsiooni. Saksa sõdurite ja SS-laste erilised salgad ajavad eestlasi vagunitesse ja saadavad neid minema teadmata suunas. Hitlerlased õiendavad karmilt arveid nendega, kes „püüavad“ kõrvale hoida sundevakuatsioonist.

5. veebruaril saabus Riiga Eestist rahulike elanikega täislaaditud eshelon. Saksa sõjaväevõimude korraldusel aeti kõik eestlased barakkidesse ja anti neile juua mürgitatud kohvi. Umbes kaks tuhat eestlast, nende hulgas palju naisi ja lapsi, surid pärast kohutavaid piinu. Riia elanikud nägid, kuidas 6. veebruaril hitlerlased vedasid linna välja laipu.

Säärane teade täidab iga eesti patrioodi südame õilsa vihaga elajaks muutunud vaenlase vastu. Tundes oma lähenevat lõppu püüavad Hitleri hullunud röövlid meie maad muntakõrveks, hävitada eesti rahvas. Hitlerlaste veretöödele annab eesti rahvas vastuse. Ei mingit halastust timukatele, kelle kätel on tuhandete meie õdede ja vendade veri!

Argu lootku vaenlane, et ta pääseb kohtumõistmisest. Punaarmee väeosad, vabastavad praegu meie kodumaa pinda saksa roimarite jõukudest. Varsti esitab eesti rahvas karmi arve iga tapetud eestlase, iga tapetud nõukogude kodaniku eest. Mida metsikumaks muutub vaenlane, seda kindlamaks muutub eestlaste võitlustahe päästa oma suguvennad ja õed hävingust. Meie vastus on lühikene: surmale vastame surmaga!

Sakslaste metsikused ja terror Jugoslaavias

Jugoslaavias pidas rahvavabastusarmee kõigil rindel kohaliku tähtsusega võitlusi. Gatsko lähikonnas langes rahvavabastajate kätte palju sõjasaaki ja muuhulgas ka Michailovitshi arhiiv Hertsego viinas.

Hitlerlikud okupandid vägivaltselt võtsid Bosnia Kraina elanikkonna kallal. Fashistid rüüstasid Kozari külad, piinasid ning tapsid naisi, raku ja lapsi. Ühes külas Gradishka rajoonis tapsid okupandid 30 tütarlast ja viskasid nad kaevu. Dubotshka rajoonis põletasid nad 133 maja ja hukkasid palju talupoegi. Fashistlikud julmurid torjivad oma ohvreil silmad peast, raiuvad neid täkkidega ja lasevad surra piinarikast surma. Kostainitsa rajoonis vägistavad saksa okupandid 40 naist ja põletasid palju maju. Novski rajoonis teostasid ja tapsid nad 60 naist ja piinasid jälgilt 4—12-aastasi lapsi.

NARVA RAIONIS. Punaarmee väeosad Narva jõe ääres

Kilde rindelesõidult

AADU HINT

Majakovski metrojaamast Ohhotnoi-Rjadi

7. jaan. 1944. Mos va. Allmaarauttee tunneli lõõb helendama. Läheneva rongi tüümi paisub, valgusekõrsed juhtvaguni mõlemast sinast paiskuvad Majakovski jaama kaarte nikkelnägelüüridele. Rong nõksatub seisma. Kahele poole avanenud uksest lasevad välja saabujad, sulguvad karratult pealetulejate järele ning rong, ühest liikuma nõksatunud, vuhiseb tunnelisse.

Hästi riides, idamaist päritolu lapsed, arvatavasti mõnest Kesk-Aasia liiduvabariigist. Ohvitser, meraväelasi. Trobikond noori poisse tööstuskoolist. Elektrijuhtimistiku mees, energiasõnneid tunnetav, jooksuvad pisut ülesatla-koikude suure kiirusega. Mu ees seisva rorimehe silmad on mimilograafil paljundatud loengutes. Cos, murruloone all juuremargis jagaja, koefitsient. Taipan selgitavast joonisest, et maemaatiline lause käsitab silla-kaarte juures mingit komponenttungeid suhet. Ühel pool

rongide hoog ja raskus — teisel pool kvaliteeterase õknoomne kasutamine.

Sõidame üles Ohhotnoi-Rjadi liikuvat treppi möö la. Iga kümnennda, kahekümnennda vasusõitja käes on avatud raamat. Nõukogude Liidu sõda jõob selge, jõulise rütmiga. Moskva näeb augele. Aasta 2000. Ei, midagi ei lähe lihtsalt, iseenesest. Aga nagu füüsika ja mehaanika probleemid lahendatakse matemaatika abil, suudab inimene tootmise ja lootuse vahelise sõlme pluss muud selgest tulenevad inimgroopide vahelised suhted lahendada teadlikkusega.

Olen näinud kahte tarka. Sirk ja Larka, Sirk ja Larka! Vennatvõrrepp oo e hoo-lijud, pingutuda just suureks vaimukuseks, et nende kahe vapsivaimustust edasi anda. Ja mine vaid e vaimutalt teoreetikutega, kes seiskavad saastel vankumatutel üliarvuse alusammastel nagu „rassiteooria“, saksa rahva ajalooline missioon.“ Pealegi on neil teoree-

tikuil seijataga sajandite pikkused traditsioonid: nende esivanemad ja õpetajad, vaatamata primitivsetele vahenditele, mõistsid näiteks omal ajal kindlaks teha, et täpselt 678.679.543 kuradi mahob istuma tõe nõõnõel peale.

Uus aeg tõuue vajadused. Leidus inimesi, kellel oli kasulik nõõnõelapea 678.679.543 kuradi sõstida sakslaste ajudele. Nii said kuradikestest ülitimesed, puhtaverelised sakslased, aarialased. Ja nõõd tuleb nad tagasi korjata küll mitte nõõpnõelapeale, aga juba täagiterade otsa.

Jääme kuulutama homaikkasi. Nõukogude Informbüroo teateid.

Mees ja naine

13. jaan. Valipost 28643. Auto vasak. Täisulõõgaga ainava kottisav 16 kg nisu, lisaks püüvilad, hannuhagis, võl, raha.

Kuidas teie nimi on? — Nimi on kehva Felix Adam. Nime järgi võib pidada sakslaseks. — Ega nimi meest riku. — Ei riku küll, aga sakslased on nime ära rikkunud. Muuda või ümber. Aga kind-

teatada. Nende lennuvark on käest ära nappinud.

— Aga tankid? — Ülekaal ammu meie käes.

— Kust maa mehi ise olete? — Oleme kindralleitnant Parnaga ühest eesti asundusest.

Autojuht tunneb paljusõidetud tee iga kaanakut ning auku ja valitseb masinat. Ei või öelda, kumb läheb tal niimaisa, juhtimine või jutt. Ta tunneb kindrali vendi. Igal aastal, kui kindral sõitis puhkusele küürorti, sõitis kodust läbi. Autojuht ise töötas rahvajal Kaukaasias Haghtski rajoonis eesti kolhooside matina traktorijaamas mehaanikuna Elaboli jõe, raha talalt. Kolhoosides peeti kuni nelikümne tuhat peenvilja lammast. Tööpae-

raha talalt. Kolhoosides peeti kuni nelikümne tuhat peenvilja lammast. Tööpae-

raha talalt. Kolhoosides peeti kuni nelikümne tuhat peenvilja lammast. Tööpae-

raha talalt. Kolhoosides peeti kuni nelikümne tuhat peenvilja lammast. Tööpae-

lasti on aus eesti nimi — Lembit. Olen vahel mõelnud, et mu isal-emal oleks võinud see nime asi ka kaarimata olla.

— Saksamaal ristiti noori gretcheneid Hitlerinedeks ja Hitleritedeks, märkab öelda seltsimees.

— Ja kui sõda lõpeb, on huluse protsent Saksamaal kindlasti väga suur.

— Seal on praegugi hullumaja. Hull hulluks ja gretchen Gretcheniks, aga su tuleb nimi küll vist saatnate pärast ümber muuta, kirub kindralleitnant Lembit. Pärna autojuht.

Linn ja küla

15. jaan. Valipost 28643. Varem. Siin vangisati pärm Sass. Sedakätt on eesti meeste ühishaad. Mitte ainult tervet kivimaja. Linn ei ole enam, on varem. Velikije Luki ühte serva on jäänud kümme tervet vene külamajade plaani puuhitust.

Varem ja väike küla — ei mingit linna. Velikije Luki oevat enne sõda elanud umbes sama palju inimesi kui Tartu.

15. jaan. Valipost 28643. (Järg neljandal küljel)

Elagu võidukas Punaarmee, kes puhastab Eesti saksa okupantidest! Õnnitlusi eesti rahvalt Punaarmeele tema 26. aastapäeva puhul!

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Tööraha Saadikute Nõukogude häälekandja

Nr. 7 (484) 20. veebruaril 1944. a. V aastakäik

UUTE VÕITUDEGA VASTU PUNAARMEE 26. AASTAPÄEVALE

Kolmandat korda tähistab nõukogude rahvas Punaarmee aastapäeva karmides Isamaasõja tingimustes. Selle aja kestel on meie Punaarmee ära käinud kuulsusrikka tee ja oma 26-ndale aastapäevale läheb ta vastu uute hiigellike võitudega saksa röövvaldajate üle. Kõrgema Ülemjuhataja sm. Stalini ettenägelikult juhtimisel hajutas Punaarmee sakslaste õhulossid väiksõjast, kes tahtsid vallutada Nõukogude Liidu paari kuu jooksul ja jõuda selle aja kestel Uuraliteni. Punaarmee lõi fashistlike vägesid Moskva ja Stalingradi all, aetas nad katastroofi ette, ajas nurja sakslaste kavatsed suvise pealetungi Belgorodi ja Kurski all. Sakslased lootsid oma „elastses taandumises“ peatuma jääda Dnepri joonel, kuid Punaarmee purustas ka need hitlerlaste lootused. Jätkates peatumatult oma võidukat pealetungi läände, on Punaarmee mitmes rindelõigus ületanud Dnepri 300—400 km sügavuses, vabastanud tähtsaid oblastikeskusi Ukrainas ja Valge-Venes, likvideerinud Nikopoli platsdarmi. Uue suure võidu saavutas Punaarmee fashistlike vägede üle veebruari algul k.a., mil 1. ja 2. Ukraina rinde väed hiigellahinguis põhja pool Kirovogradi ja kagu pool Belaja Tserkovi mürdsid vaenlase kaitse ja hävitasid ta kümme hambunirelvastatud diviisi. Neis lahinguis kaotas vaenlane 52.000 meest tapetuina ja 11.000 vangidena.

Jaanuarikuu kestel asusid pealetungile meie Leningradi ja Volhovi rinde väed. Lühikese aja jooksul purustati vaenlase raudsed klambrid Leningradi ümber ja sunniti vaikima ta haukuvad kangelaskekahurid. Fashistlike vägede kaotused on määratud ja kasvavad iga päevaga. Ajavahemikus 14.—25. jaanuarini kaotasid sakslased üksnes lahinguis Leningradi all enam kui 40 000 sõdurit ja ohvitseri.

Pun armee võrdlematu sõjaline edu on ereda näide meie võitlejate, ohvitseride ja kindralite palavast isamaa-armastusest, meie taktika paindlikkusest kroonida võiduga ka keerulisemaid operatsioone, meie Kõrgema Ülemjuhataja geniaalsest ja võrratust ettenägelikkusest.

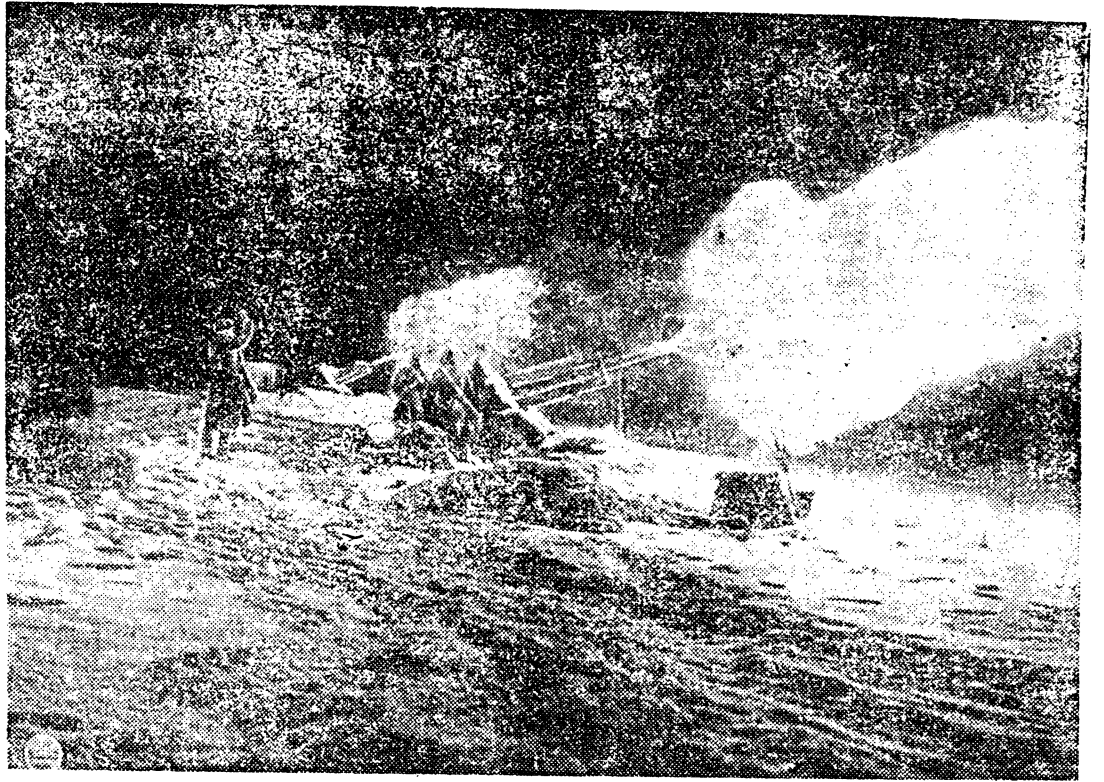
Meie võitlejad teavad, et sõda meie poolt on õiglane sõda, meie Nõukogude Kodumaa vabaduse, au ja sõltumatuse eest. Meie rahvas hindab kõrgelt oma vägede saavutusi. Ta toetab teda ennasalgava tööga, viies läbi Isamaasõja tingimustes säärase hiiglaslikku ülesehitustööd, millele isegi rahuajal polnud võrdset. NSVL Ülemnõukogu X istangujärgu seadus vabariiklike rahvuslike väeosade moodustamisest ühes vastavate komissariatidega on tunnistuseks Punaarmee ja kogu Nõukogude Liidu kasvavast jõust.

Otsustavalt lahinguis Punaarmee lõi valgekaartlasi, peksis minema välismaised intervendid, taastas Nõukogude Kodumaa vabaduse ja au. Rahuliku ülesehitustöö aastail Punaarmee muutus esmaklassiliseks armeeks nii sõjatehniliselt kui ka moraalselt, võrsusid julged ja teadlikud võitlejate kaadrid. Nüüd on selge, et meie Punaarmee on täitnud auga oma rahva lootused.

Sõda on astunud lõppjätku, võidupäev pole enam kaugel. Fashistlikud roimarid, surmahirmus lõpparvete oien-damise ees oma elalike veretööde eest, püüavad nüüd eriti vihaselt kaitsta iga kilomeetrit vallutatud nõukogude pinnast, et seega lükata edasi neid pääsmatult ootavat kohutäpva. Nende lootusetu, kuid meeleheitlik vastupanu sunnib ka kõiki nõukogude inimesi rindele, kui tagalas veel viimseiks pingitusteks, et anda surmakraampides visklevale kiskjale purustav hoop.

Neil otsustavail päevil seab meie eesti rahva ees suur ning üllas eesmärk: vabastada oma paljukannatanud kodumaa ajalooliste rõhujate võimu alt, õendada nendega lõpparve. Punaarmee on juba astunud meie kalli kodumaa pinnale ja õiglaselt vihas hävitavad nurjatuima vaenlase, vabastavad peagi kõik me kodumaa linnad ja külad.

Punaarmee aastapäev olgu meie rõõmu- ja võidupäevaks millest ammutame jõudu ja viha purustada põrmuks oma ajalooline verivaenlane, ajada ta igaveseks minema meie maalt.

NARVA RAJONIS, Balti laevastiku merejalaväelased tulistavad taganevaid hitlerlast.

Nõukogude Informbüroo teateid

Punaarmee vabastas Staraja Russa

18. veebruari jooksul liikusid meie väed lahingutega edasi edela ja lõuna pool Luugat ja vallutasid mitu asustatud punkti.

Edela pool Novgorodi pidasid meie väed pealetungivõitlusi, mille jooksul nad vallutasid Leningradi oblasti rajoonikeskuse ja suure raudteejaama Shimski, samuti ka asustatud punktid Nizhni Prihhen, Veshka, Starõi Shimsk.

Asudes pealetungile lõuna pool Ilmeni järve, vallutasid meie väed lahingutega linna ning raudteejaama Staraja Russa. Samuti vallutasid nad ka üle 40 teise asustatud punkti, nende seas asustatud punktid Parfejeva, Bolshaja Kozanka, Tsherikova, Penna Nagatseino, Ozhedovo, Veli-koje Selo, Lossotina, Sokolovo, Bainova, Svjatogorka.

Põhja pool Zvenigorodkat hävitasid meie väed täielikult vastase üksikud laialipaisatud grupid, kes pärast sissepiiratud saksa vägede likvideerimist varjasid end kuristikas

ja võsades lõuna pool Shan-derovkat.

Teistes rindeosades oli luure, tulevahetus kahuritest ja miinipildujaist ja reas punktides kohaliku tähtsusega sõjategevus.

17. veebruari jooksul hävitasid meie väed ja löid reast välja kõigil rinnetel kokku 61 saksa tanki. Ohulahinguis ja seniitkahuritest tulistati alla 12 vastase lennukit.

Lõuna pool Ilmeni järve asusid meie väed pärast suurtüki-vaeeettevalmistust pealetungile. N. väekoondiseüksused ületasid vastase tugevasti kindlustatud kaitsevööndi ja lähenesid Staraja Russale edelast. Samal ajal tungisid meie löökrühmad hoogsa rünnakuga linna sisse idast. Sakslased olid muutnud Staraja Russa kindluseks. Nad ehitasid suurel hulgel dotte ja dzotte, katsid kõik linna lähised miniväljadega ja inseneritõketega. Ägeda lahingu tulemusena vallutasid meie väed linna ning raudteesõlme Staraja Russa. Hitlerlased teostasid vasturünnakuid, kuid löödi suurte kaotus-

tega tagasi. Arendades saavutatud edu, vallutasid meie väed veel üle 40 asustatud punkti. Saadi saagiks suured laod ja muid trofeesid. On võetud vange.

Meie lennukite massiline õhurünnak Helsingile

Õõl vastu 17. veebruari sooritas suur grupp meie lennukid massilise õhurünnaku Helsingile ja pommitas üheksa tunni jooksul selle linna sõjalis-tööstuslikke objekte. Pommitamise tulemusena tekkis palju tulikahjusid, millele järgnesid tugevad plahvatused. Suuri tulikanjusid oli märgata laevaehitustehaste, sõjaväe-us-tusladude, kaubasadama ladude ja sõjaväekasarmute territooriumil ning kesklinnas. Raudteejaama, elektrijaama ja gaasivabriku rajoonides oli märgata suure võimsusega plahvatusi. Tulikahjude kuma paistis meie lenduritele lahkumisel veel 200 kilomeetri kaugusele.

Kolm meie lennukit ei pöördunud tagasi oma baasidesse.

Korsun-Shevtshenkovski rajoonis sissepiiratud saksa fashistlike vägede likvideerimine

Pealetungi tulemusena rajoonist põhja pool Kirovogradi lääne suunas ja rajoonist kagu pool Belaja Tserkovi ida suunas mürdsid 1. ja 2. Ukraina rinde väed veebruari algul sakslaste tugevasti kindlustatud kaitse ja julge, meisterliku manöövriga piirasid sisse saksa fashistlike vägede suure grupeeringu põhja pool Zvenigorodka-Shpola linna. Selle operatsiooni tulemusena surusid meie väed rõngasse kindral-leitnant Stemmermanni 11. saksa armeekor-puse ja jalaväe kindral Matten-kloti 42. saksa armeekor-puse. Sissepiiratud armeekor-puste koosseisu kuuluvad kindral-

major Liebi 112. jalaväediviis, polkovnik Bermanni 88. jalaväediviis, kindral-major Hel-ne 82. jalaväediviis, polkovnik Honni 72. jalaväediviis, kindral-leitnant Treinbergi 167. jalaväediviis, kindral-major Schmidt-Hommerl 168. jalaväediviis, kindral-major Dar-litzi 57. jalaväediviis, kindral-leitnant Schefferi 332. jalaväediviis, kindral-leitnant Hescheni 213. politseidiviis, brigadifüüreri (kindral-major) Hille SS tankidiviis „Wiking“ ja major Lipperti SS motoriseeritud brigad „Waonia“. Vastase sissepiiratud vägede isikkoosseis oli 70—80 tuhat sõdurit ja ohvitseri.

Nõukogude väejuhatuse, avaldas Punaarmee Kõrgema Ülemjuhataja Asetäitja Nõukogude Liidu Marssal Zhukovi, 2. Ukraina rinde juhataja armeekindral Konevi ja 1. Ukraina rinde juhataja armeekindral Vatutini isikuis 8. veebruaril 1944. aastal sissepiiratud saksa vägede asjatu hävitamise ning verevalamise vältimiseks Korsun-Shevtshenkovski rajoonis sissepiiratud saksa vägede väejuhatusele ja kogu ohvitserkoosseisule ultimaatumi vastupanu lõpetamise ettepanekuga. Ultimaatumis teatati:

(Järg teisel leheküljel)

Korsun-Shevtshenkovski rajoonis sissepiiratud saksa fashistlike vägede...

(Algus esimesel leheküljel)

Tarbetu verevalamise vältimiseks esitame Teie vastuvõtmiseks järgmised kapitulatsioonitingimused:

1. Kõik sissepiiratud saksa väed, eesotsas Teiega ja Teie staapidega katkestagu viivitamata sõjategevus.

2. Teie annate meile ühe kogu isikkoosseisu, relvastuse, kogu lahinguvastust, transportvahendid ja kogu tehnika vigastamatult.

Meie garanteerime elu ja juubeleku kõigile ohvitseridele ja sõdureile, kes on lõpetanud vastupanu, ja pärast sõja lõppu tagasimineku Saksaamaale või mõnele teisele maale sõjavangide isikliku soovi kohaselt.

Kogu alistunud väeosade isikkoosseisule jäetakse alles: sõjaväevorm, eristumärgid ja ordenid, isiklik omand ja väärtasjad, ja ohvitserkoosseisule jäetakse peale selle ka külmelivad.

Kõigile haavatuile ja haigetele antakse arstiabi. Kõigile alistunud ohvitseridele ja sõdureile kindlustatakse otsekohe toitlustamine.

Teie vastust oodatakse kella 11.00 9. veebruaril 1944. aastal Moskva aja järgi kirjalikult Teie isiklike esindajate kaudu, kellele tuleb sõita sõiduautos valge lipuga mõõda teed, mis viib Korsun-Shevtshenkovskist Steblevi kaudu Hironka poole.

Teie esindaja kohtab volitatud vene ohvitseri Hironka idapoolse äärilinna rajoonis 9. veebruaril 1944. aastal kell 11.00 Moskva aja järgi. Kui Te keeldute meie ettepanekul relvi maha panemast, siis alustavad Punaarmee väed ja ohuvägi tegevust Teie sissepiiratud vägede hävitamiseks ja vastutust nende hävitamise eest kannate Teie.

Sissepiiratud saksa vägede seas oli kindralid ning ohvitserid, kes nägid nõukogude vägede pooltsissepiiratud saksa diviiside lootusetust ning paratamatut hukkamist ja tahtsid vastu võtta nõukogude väejuhatuse ultimaatumid ning kapitulatsioon. Kuid sissepiiratud saksa vägede väejuhatuse ja reakoosseis olid tottraks tehtud Hitleri poolt, kes nõudis sõdureilt ning ohvitseridelt vastu pidada, mis ka ei juhtuks, ja kinnitas, et saksa armee kõrgema väejuhatuse poolt on võetud tarvitusele abinõud, mis garanteerivad „kotti“ sattunud saksa vägede pääsmise.

Pärast Hitleri säärast käskkirja sissepiiratud saksa fashistlike vägede väejuhatuse lükkas tagasi Nõukogude Väejuhatuse ultimaatumid. Nähes ultimaatumid tagasi-

Leningradi puhkekodudest

Tuhandeid leningradlased puhkasid igal aastal enne sõda ametühingute kaunistes puhkekodudes ja sanatooriumides Pushkinis, Siverskis, Pesthankas ja teistes paikades Leningradi läheduses. Enamik neist asutustest on nüüd purustatud ja rüüstatud saksa barbarite poolt.

Saksa okupantidest vabastatud Leningradi ümbruse puhkekodude ja sanatooriumide taastamiseks Ametühingute Kesknõukogu otsustas assigneerida 5 miljonit rubla.

lühkamist alustasid meie väed üldist rünnakut vastase sissepiiratud diviisidele ja hakkasid otsustava sõjategevusega kiiresti hävitama vaenlase grupeeringut.

Vastase sissepiiratud grupeeringu hävitamiseks peetud lahingutega vallutasid meie väed tähtsad kindlustatud kaitsesõlmed Korsun-Shevtshenkovski, Olshana, Gorodishte, Verbovka, Petropavlovka, Orlovets, Mlejev, Zavadovka, Derenkoveta, Tagantsha, Goljaki, Janovka, Vögrajev ja Steblev-Shandorovka, ning raudteejaamad Valjava, Zavadovka, Tagantsha ja Sotniki.

Sissepiiratud saksa vägede jäänused — kokku 3—4 tuhat inimest — kelle käes ei olnud enam ainustki asustatud punkti, katuvad päästa oma elu kuristikus ja väikeses võsastikus lõuna pool Shandorovkat, kuid hävitatakse siin meie võitlejate poolt.

Sissepiiratud saksa väed jätsid lahinguväljale 52.000 meest tapetuina. 11.000 meest andis end vangi. Transportlennukeil õnnestus sakslasil sissepiiratud saksa vägede hulgast välja viia vaevalt 2—3 tuhat ohvitseri.

Alates 5. veebruarist saksa väejuhatuse, tõmmates teistest rinde osadest Zvenigorodkast lääne ja edela pool olevasse rajooni 8 tankidiviisi, relvastatud peamiselt „Tiigri“ ning „Panteri“ tüüpi tankidega ja „Ferdinand“ tüüpi iseliikuvate suurtükkidega, samuti mitu jalaväediviisi, mis olid täiendatud suurearvuliste vägedega ülemjuhatuses reservidest, ja olles koondanud võitluspiirkonda üle 600 pommi, hävitus- ning transportlennuki, tegi meeletu katseid tungida lõõkidega väljastpoolt lõuna poolt Zvenigorodkat sissepiiratud saksa vägede juurde ja viia nad sissepiiratusest välja.

Tohutute kaotuste hinnaga õnnestus vaenlasel tähtsusetul määral kiiluda meie vä-

gede lahingukorda lõuna pool Zvenigorodkat. Kuid kohates nõukogude vägede otsustavat vastupanu ja olles lahingus kurnatud ning verest tühjaks joosnud, ei suutnud sakslased abistada sissepiiratud grupeeringut.

Saksa fashistlikud väed, kes katsusid asjatult tungida appi sissepiiratud grupeeringule, kaotasid neis lahinguis 5.—18. veebruarini üksnes tapetuina kuni 20.000 sõdurit ja ohvitseri. Sama aja jooksul hävitati 329 saksa lennukit, neist 179 kolmemootorilist transportlennukit „Ju-52“, üle 600 tanki ja 374 suurtükki. Meie väed võtsid vaenlaselt 25 tanki, 134 suurtükki.

Nagu tõendavad vangivõetud saksa ohvitserid sissepiiratud vägedest, andis Hitler pärast sissepiiratud sakslaste päästmiskatse nurjumist „kotti“ sattunud saksa vägedele veel ühe käskkirja, milles ta nõudis, et sissepiiratud saksa sõdurid ja ohvitserid tootsid end ohvriks, et hoida oma vastupanuga mõni aeg kinni vene diviise, kuna seda nõudvat saksa rinde huvid. Hitleri mainitud käskkirja sisaldas otsese direktiivi, et sissepiiratud saksa sõdurid ja ohvitserid lõpetagu oma elu enesetapmisega, kui nende olukord muutub väljapääsmatuks. Vangistatud sakslased väidavad veel, et viimasel kolmel-neljal päeval oli sissepiiratud saksa fashistlike vägede seas massiliselt enesetapmise juhtumeid. Haavatud saksa sõdurid ja ohvitserid surmati ja põletati saksa väejuhatuse käsul. Nii näiteks avastasid meie väed, kes vallutasid asustatud punktid Steblevi ja Shandorovka, suure hulga põlenud autosid, mis olid täidetud saksa sõdurite ja ohvitseride latpadega.

Sissepiiratud saksa vägede likvideerimise operatsiooni juhtis armeekindral sm. Konev.

Nõukogude Informbüroo

Tugev käepigistus on jõudnud lõpule

Võitluskaaslaste elukindlustajad teisel aastapäeval

Sm. Nordbergi väeosa on peale Velikije Luki vabastamise operatsiooni ülesannete eduka täitmise sm. Palu konkreetsel juhtimisel ja kaasabil väga palju korda saatnud meditsiin-sanitaarsel alal, päästes elu paljudel raskesti haavatuil. Alles hiljuti võits ta gripilahingu, võttes samal ajal vastu haavatuil, kes saabusid meie lahingülesandeid täitvaist väeosadest.

Väeosa arengutee on tähistatud paljude sm. Allikase väekoondise võitlejate, seersantide ja ohvitseride tänuga, mida sm. Nordbergi väeosa „inimesed valges“ nende elu heaks on teinud.

Arengutee on olnud kahe aasta vältel seotud küllaltki paljude raskustega. Need on kõik ületatud, milleks on tõhusat ja igakülget kaasabi osutanud väekoondise komandör sm. Allikas ja sm-d Palu, Paavel ja Nugis. Samal ajal, kui on teostatud õppusi kõikidel aladel, on teenitud kogu väekoondist sanitaarselt, ohverdades kaaslaste heaoluks palju unetuid öid tundmata väsimust. Uheaegselt sellega on valmistatud ette peaaegu kogu noorem meditsiiniline personal, kelle ettevalmistamisel on peale väeosa komandöri sm. Nordbergi olnud energiliseid kaastegevaid sm-d Niggol, Haljas, Lätt jt. On läbi võetud ulatuslikult ja üksikasjaliselt õppused üldsõjalises ja erialalises osas. Sõjalise distsipliini kasvatamises on palju tööd teinud sm. Rääbis, olles ise asjaliku töö ja distsiplineerituse eeskujud. Kõige selle tulemusena on ette valmistatud selline tubli võitluskaaslaste elukindlustajate, võitlejaid abistav ja nende eest hoolitsev kollektiiv, kellest 20% on autasustatud ordenite ja medalitega.

Väeosa distsiplineerimisel, koosseisu kasvatamisel lahingülesande heaks täitmiseks ja poliitilis-moraalse seisundi kindlustamiseks on eesrindlikus osas parteilased. Parteiorganisatsiooni töö ja abi väeosa komandöriks on olnud kestvalt tõhus. Parteilaste arv on kasvanud formeerimisest alates väeosa teiseks aastapäevaks kaheksakordseks. Nendest on 32% endised kommunistlikud noored. Nüüd on kommunistlike noorte arv kasvanud viiekordseks. Partorg Pats ja komsorg Steinert on näidanud üles kestva aktiivsust ja tublidust. Parteilaste eesrinnas sammub sm. Elfriede Morgenson, kes on parteilane 1917. aastast ja kes võitluses proletariaadi eluõiguste eest on istunud vanglas üle 14 aasta. Oma aususe ja vankumatu kohustetruudusega ning ülesannete täitmise tõsidusega on ta väeosas kõigile kõrgeks eeskujuks ja kasvatavaks ja innustavaks autoriteediks.

Sm. Niggoli poolt juhitud meditsiiniline blokk on näidanud kõrget erialalist kvaliteeti. Sm. Niggol on ise kirurg, kellel seljataga tuhandeid ja tuhandeid väga tõsi-

seid kirurgilisi operatsioone, kes elab ja tunneb suurt rõõmu, kui saab inimesi aidata. Tema käsi on vääramatu. Sm. Niggoli kohta tähendas mõni päev tagasi sm. Uibo väeosa kahurväelane pv. Miller, kellel oli rinna ja kõhukoopa piime killuhaav ühes maksa vigastusega, seega tõsine ja raske olukord, pärast operatsiooni tervenedes: „Sm. Niggol võib meil südame välja löigata ja ma jään ikka ellu“.

Sm. Niggoli abilised sm. Sepo ja Abramov töötavad väsimatult, sügava teadlikkuse ja oskusega. Vanem kirurgiaõde sm. Säre on asendamatu. Tema silm näeb kõik, tema käsi organiseerib kõik ja tema ümber on alati kord.

Sm. Siilivask on äratanud imestust suure organiseerimisvõimega. Koos sm. Maakiga kui vilunud ja suurte kogemustega terapeudiga võitis ta alles hiljuti edukalt gripilahingu. Nende vanemate veteraanide traud ja väledad abilismed — meditsiiniõde ja sanitarid on näidanud haavatud ja haigete võitlejate teenimisel kõrget eeskujut. Lahinglehed on tulvil täis haigete kiitust ja tänu neile, nimetades neid „päikeseks“, „kuldjalgedega“ abistajaks, „kuldkätega“ Helmiks, Zhenjaks, Valjaks, Niinaks, Leidaks või Lindaks. Nende ennastsalgav, teisi abistav töö väärib seda. Ligi 50% neist on autasustatud „Eesrindliku sanitaarteenis-tulase“ märgiga.

Majandusblokk sm. Haare ja Hindremäe juhatusel on püüdnud teha kõik, et meditsiiniline blokk saaks täita oma ülesandeid.

Sm. Põdra autojuhid on väeosa raudvara. Nad on täitnud raskeid ülesandeid raudmatu kohusetunde ja piiritu andumusega, saavutades hiilgavaid tagajärgi. Siin on seliseid mehi nagu sm-d Maur, Allik, Ilmjärv jt., kelle kohta räägitakse, et nad on võimelised vana rooliratta juurde ehitama uue auto. Need on mehed pika praktikaga, põhjalike teadmiste ja oskustega. Sellised sm-d nagu Johannes, Pajula, Lõhmus, Rebane jt. on sõitnud sm. Nordbergi väeosas tuhandeid kilomeetreid nii päeval kui ka öösel pimeduse tingimustes, kusjuures neil pole juhtunud ühtegi avariid. Autod on neil alati korras, kuna nad kasutavad nende eest hoolitsemiseks ja remontimiseks iga minutit. Nad on näidanud ühiskondliku vara hooldamisel kõrget eeskujut, mistõttu „Eesrindliku autojuhi“ märgiga autasustatud on üle 60%.

Seega on tervise- ja eluvalvurite teadlikud ja hoolsad käed oma väeosa teisel aastapäeval valmis abistama haavatuid ja haigestunudid veelgi rohkem kui kunagi varem. Kogemusi on omandatud palju ja abi ning hoolitsus eelolevais lahinguis haavatud võitlejatele on kindel ja hea.

Major A. Kalvo

Eesti suurtükiväelased teenisid seltsimees Stalini tänu

Eesti suurtükiväeosa autasustati Suvorovi 2. järgu ordeniga

Hiljuti vallutasid meie väed ootamatu rünnaku tulemusena Novosokolniki linna ja suure raudteesõlme — sakslaste kaitse tähtsa tugipunkti. Novosokolniki linna vallutamisest võtsid osa ka Punaarmee eesti väekoondiste vaprad suurtükiväelased. Novosokolniki linna kaitsmisele omistasid sakslased suurtähtsust, kuna see punkt oli kogu saksa kaitse aluseks 2. Balti rinde lõigus.

Eesti suurtükiväelased võtsid mitmel korral osa Neveli Novosokolniki rajoonides pealetungivate jalaväeosade toetamisest. Ka sel ajal, kui käisid kõige ägedamad lahingud Novosokolniki linna all, mille tulemusel murti läbi sakslaste kaitse ja vallutati Novosokolniki linn, võtsid eesti suurtükiväelased osa linna vallutamise operatsioonidest. Lahinguis paistsid eesti suurtükiväelased silma oma tabava ja täpse tulega. Nad reageerisid õigeaegselt jalaväe tuleväljakutsetele ja avastasid ise oma luurajate ning vaa lejatega vaenlase märke, mis suruti tabava tulega maha. Meie väeosadel tuli tegutseda äärmiselt ebasoodsa maastiku tingimustes ja vaenlase lakkamatu suurtüki- ja miinipildujatule all, kuid vaatamata sellele täitsid suurtükiväelased auga neile antud ülesanded.

Lahinguis Novosokolniki linna vallutamisel näitasid meie suurtükiväe luurajad, sidelased ja vaatlejad vaprust ja ennastalgavust. Tänu meie osavaile luurajatele oli luure täiuslik. Sidelased hoidsid kogu lahingute ajal side eeskujulikus korras, parandasid sideliine vaenlase marulise ja lakkamatu tule all.

2. Balti rinde väed vallutasid 29. jaanuaril ootamatu rünnakuga Novosokolniki linna — tähtsa sakslaste tugipunkti.

Oma käskkirjas 29. jaan. 1944. a. määrab Kõrgem Ülemjuhataja sm. Stalin, et polkovnik Aru-Kaushinski suurtükiväelased on silma paistnud lahinguis Novosokolniki linna vallutamisel.

Pildil: polkovnik K. Aru-Kaushinski

Punaarmee eesti rahvuslike väekoondiste suurtükiväeosad koos miinipildujapatareide meeskondadega näitasid Novosokolniki linna vallutamisel veelkord oma eeskujulikkust väljaõpet, kõrget moraali ja lahingumeisterlikkust võitluses saksa röövlite vastu. Eesti suurtükiväelased tõendasid, et nad oskavad hästi käsitseda esmaklassilist nõukogude lahingutehnikat ja lüüa eesti rahva põliseid vaenlasi — saksa sissetungijaid.

Polkovnik Allika väekoondise suurtükiväelastele, kes tegutsesid polkovnik Aru-Kaushinski juhtimisel, avaldas Kõrgem Ülemjuhataja Nõukogude Liidu Marssal seltsimees Stalin käskkirjas tänu eeskujuliku lahingutegevuse eest.

See on kõrgeim autasu, mis on saanud osaks meie suurtükiväelaste e. Alampolkovnik Uibo suurtükiväeosa autasustati Suvorovi 2. järgu ordeniga.

Lahinguis ülesnäidatud vaprust, mehisust ja kangelaslikkust eest autasustati paljusid ohvitseri, seersante ja punaväelasi ordenite ja medalitega.

Lahingud Novosokolniki vallutamisel andsid Punaarmee eesti rahvuslike väeosade suurtükiväelastele järjekordselt uusi väärtuslikke lahingukogemusi, mida nad edukalt kasutavad uutes võitlustes Nõukogude Eesti territooriumi puhastamisel saksa fashistide valitajast.

Major Al. Aben

Vabastatud eesti külas...

Elanike jutustused hitlerliku „uue korra“ õudustest

„M. külas oli 24 eesti perekonda, nendest on jäänud ainult 3, kes varjasid end metsades, teised küüditati Saksa maale,“ räägib kohalik elanik Eugenia Laar. 1943. a. detsembris kästi tema 18-a. tütre Helmi Laarililmuda tööbüroosse nagu paljudel teistel. Kokkutulnud saadeti ühte kaugemasse külla ja pandi sõjaväele pesu pesema. Kohalikud elanikud olid sealt kõik juba ära aetud. Helmi Laar põgenes sealt ja pääses.

Eugenia Laar näitab hitlerliku „uue korra“ orjanumbreid, jälestust tekitavaid viinerist numbrilauakesi, mida olid kohustatud kandma kõik elanikud alates 13 a. vanusest. Hitlerlased nummerdasid oma orjad, alandasid nõukogude

inimesi tapaloomade väärseiks. Elanikkonna karistamiseks oli sisse seatud vitsanuhtlus, mida jagati iga tühise eksi-muse eest. Külaelanikud Parkin, Kruglov, Iljushin ja Starostin said kord 25 hoopi selle eest, et nad leiti aerodroomi lähedusest.

Kui sakslaste igasugused mobilisatsioonid läksid nurja, käsutasid nad, 2 tunni jooksul kokku külaelanikud valvates ise küla, et elanikel poleks võimalik metsa joosta.

Eugenia Laar kõneleb, et nõukogude sõjavangide laagris suri päevas 10–20 vangi. Hitlerlased laskisid neid iga päev huljana maha, kes ei jõudnud enam töötada või liikuda.

L. Paju

Partisanisalk luurel

Kui Peipsi kohab...

„... Videvik on käes. Tugevamini mühab tuul, sügavamini kohab Peipsi. Lapse näole ilmub jälle seesama vanakese tõsidus, silmadele jälle seesama otsiv vaatamine. Ah, see kohin on nii kutsuv, nii igatsev, et see haiget teeb... Kui nüüd, kui nüüd seda metsa ees ei oleks...“ („Vari“ lk. 29.)

Mis on see „mets“, see sümbolne vari, mis takistab Kukulinna Villut, „Varju“ peategelast, nägemist ja kuulmast Peipsi vabaduskohinat?

Õitseline Juhan jutustab: „... Vanasti olnud rahva põli veelgi raskem kui nüüd. Inimesi müüdnud nagu vilja ja loomi müüakse, küll noori ja vanu, lapsi ja naisi, mehi ja kõiki, ja ka mõnikord meest-naist koos nagu pastlapaari. Minu kadunud isaisa teadis lugusid jutustada, mis väga kurvad olid ja mis ta veel oma silmaga näinud. Paljudest on mul veel üks vähe meeles, paljud olen ma puhas ära unustanud, aga üks ei lähe mitte mu meelest, nii väga isemoodi näoga jutustas seda mu vanaisa...“

... Helme mõisast eemal—

nõnda rääkis vanaisa, —seisab maantee äärel suur kivi, kõva põllukivi. Kivi kutsutakse ka istekiviks, et tal imelik auk sees on, just nagu oleks seal keegi istunud ja sellest kivisse istease jäänud. Teised nime-tavad seda aga ka orjakiviks... Vanal ajal, juba mõnesaja aasta eest, pääsenud üks mõisaprii, keda piinamisega üht arvatud kuritööd tunnistama sunnitud, piinajate käest põgenema. Surmani väsinud ja haavu täis, otsinud põgeneja oma tagaajajate eest veel kusagil varju. Oo olnud käes ja põgeneja jõud otsas. Seal näinud ta tee ääres kivi ja viimase rammuga vedanud ta enese kivi peale ja ohanud: „Halasta sinagi, kivi, inimeste südamed on kivised, nemad ei tunne armu!“ Seal tundnud ori, nagu oleks kivi ta all pehmeks padjaks läinud, magusasti jäänud ta magama ja õnnistanud veel ühes kivi, et see ta vastu armuline olnud. Kui hommikul orja tagaajajad sinna jõunud, leidnud nad orja kivi pealt sur-nult istuvat, aga kui nad ta keha üles tõstnud, kohkunud nad kõik — kivis olnud istease. („Vari“ lk. 87).

Kivid nii ida kui lääne pool Peipsit kisendavad ka praegu sakslaste metsikustest ja neisse jäävad piinatute istesemed. Haakristi tüme, õudne vari rippus 1941. a. Peipsi kallastel, rippus võikamalt, õudsemini kui seitsmesaja aasta jooksul Saksa ordu sünge pimedus.

Aga siis... — raputab vangisatunud Peipsi oma ahelaid. Ta tummast, jääkütke all vaikivast põuest kõlavad suurtüki sarnased paugud ja mõõtmata lumelagedal tulevad sinised viirud nähtavale... Kuula! Paukumine ja ähkimine ja siis jorin, nagu sõidaks Kalev kuue hobuse saanis raksudes üle jää. Veel kardetavam on Peipsi jäälagunemise ajal... Siis ärkab suikuja hiiglase rind üle õõ elule ja murrab äkitselt oma ahelad, ja ta vihane mõirgamine kuulutab kalameeste küladele rannas, et ta oma vangikütkeid lõhub... (Laastust „Peipsi peal“).

„Suurtüki sarnased paugud...“ Ei, need on päris suurtükid ise, milledest kange Kalevi lapsed koos Suur-Vene hiuga müristavad aheldatud Peipsi vabastamissümfooniat. Ei olnud vete sügavus ega avarus Kalevipoega

takistamas, kui ta omal ajal saksa sortsilasi Peipsil vihtus — ja ei ole tõket, mis eesti rahvusliku korpuse mehi Lembit Pärna juhtimisel suudaks takistada sammumast kodumaale. Kalevipoja rusikas, eesti rahvuslik korpus, raksatab tankide, suurtükkide ja lennukite müriks kõikidele sortsilastele lagipähe.

Seda „metsa“, seda õudset varju, mis takistas õnnetu, aga südameverega kirjutavat eesti luuletajat Juhan Liivi nägemast Kukulinna kohal vabaduspäikest ja kuulamast Peipsi vabaduskohinaid, ei ole varsti enam. See pühitakse minema, nagu torni pühitakse kevadel minema Peipsi jää. Siis lakkavad ka kivid kisendama, sest neisse raiutakse kuldkirjas Juhan Liivi nime kõrvale kõigi nende eesti meeste ja naiste nimed, kelledest Liiv on laulnud:

„Nii hing, oh hing, sa raskel a'al, Kuis ihkad sa isamaa poole! Kas kodu sa — kas võõral maal: Kuis ihkad sa isamaa poole! Ja puhugu sulle sealt surma-tuul,

Ja lennaku vastu surma-kuul, Sa unustad vaeva ja hoole — Ja tõttad isamaa poole.

(„Ta lendab mesipuu poole“)

Et jääne haakristi surmatuul ega ükski kuul ei kohuta eestlast, kas kodus partisaanina või rindel Punaarmee ridades või naisena tagalas võitlusest vaba, õnneliku Eesti — Nõukogude Eesti eest. Ja nagu Liiv ei põrka ka ükski eestlane, kellel on rinnus eesti süda, ohvri-dest, kui kodumaa vabadus, rippumatus ja ühtsus seda vajab:

„Ja veresideme võtaks, Võtaks vennasildame ma — Sind kõidaks sellega ühte Mu kallid kodumaa“.

(„L. Hestide“)

Juhan Liivi kodukonna, Alatskivi valla rahvas — aga ka kõik teised eestlased lääne pool Peipsit nii linnades kui maal! Kuulake — vangisatunud Peipsi lõhub oma ahelaid, kuulake — kuidas kange Kalev „kuue hobuse tõllas sõidab üle jää“, kuulake neid „suurtüki sarnaseid pauke“, millede kõmin on nii tugev, et peaks juba kaja kaudu ulatama ka taha Hiiumaa ja Saaremaa!

Aadu Hint.

Tund viimaks tulnud, vabastusetund, üks Vangla-Eestisse on murtud hingist. Te ise tunnete, ei näe te und: hetk veel — te pääsnud rõõvikute ringist. Ju kodunurmil kõmab sõjakõu, ju tuliseks on kõetud sakste tallad. Veel rahvakamandajad peavad nõu ja kokku kantsitavad vangis vallad, et nüüd, kus rattail rutt ja hõlmas tuul, veel põgeneja selga kaitseks rahvas.

Kuid ell Veel järgi kihutage kuul, nad hävitage vastuhakus vahvas! Vaekausil Eesti saatust: võit või hukk. Kes kärsiks kätt nüüd loult alla lasta? Las vihahooga käia püssilukk, Las sajandite sapp me kuuli kasta! Ei seekord tohi pääseda nad peost. Kes jaksab, materdagu ussisugu! Kord saabub aeg, kus sellest suurest teost kui jüriõõstki vestab ajalugu.

Johannes Semper

Hiljuti veel lõomasid vabastatud Ukrainas taganevate sakslaste poolt põlema süüdatud külad, üliinimlikes pingutustis puhastas Punaarmee kalli Dnepri kaldaid, purustatud majade keskelt tõusis vabana pealinn Kiiev, suured Ukraina linnad Zhitomir, Kirovograd, Rovno jt. heitsid endilt vaenlase ikke. Iga päev vabastab Punaarmee Ukrainas uusi asulaid ja külasid. Ei ole kerge vabastatud rajoonide elanikel, kes peavad uut elu alustama tihti kõrveks laastatud maal. Kõike jõudu kokku võttes on vaba ukraina rahvas asunud oma riigi ülesehitamisele. Juba hakkab elustuma Donbass. Juba liigutab Donetsi süsi sõjaväe-ronge ja Donetsi terasest taotakse relvi. Samal ajal toetavad ukraina patrioodid Punaarmee fondi oma isiklike summadega ja kingitustega.

Punaarmee fond rajati juba Isamaasõja esimesil päevil. Eriti hakkas ta aga kasvama 1942./43. a. talvel Tambovi kolhoosnikute algatuse tõttu, kes otsustasid koguda summamisi tankikolooni ehitamiseks. Kuulus Saraatovi kolhoosnik Ferapont Golovatov ehitas oma summadega lennuki ja andis selle üle Punaarmeele. Lühikese ajaga tõusid rahasissekanded fondi 7 miljardi rublani. Nõukogude töölised ja talupojad ehitavad tuhandeid lennukid, tanke ja kahureid. Möödunud kevadel kogusid ka evakueerunud eestlased 4.350.000 rubla, ja selle summa eest ehitatud tankikolonn „Nõukogude Eesti eest“ ja motoriseeritud haubitsapatarei anti üle eesti rahvuslikule väekoondisele.

Nüüd demonstreerivad ukrainlased taas Nõukogude

Liidu rahvaste sõprust, nendev vennalikku abi üksteisele. Staro-Krementshukski rajooni töölised kogusid Punaarmee fondi 1.114.000 rubla ja paluvad seltsimees Stalinit ehitada lennueskadrilli „Donbassi kolhoosnik“. Hartsõzski metallitööstuse töölised, insenerid ja teenistujad kandsid fondi 490.000 rubla lennueskadrilli „Vabastatud Donbass“ ehitamiseks. Voroshilovgradi oblasti Klimovo rajooni töötajad andsid Stalini kaitsefondi üle miljoni rubla. Tehase „Bolshevik“ töölised kogusid 120.000 rubla tankikolooni „Kiievi“ jaoks. Dnepropetrovski kolhoosnik Sergei Getman koos oma se Praskovjaga andis 100.000 rubla tankikolooni „Nõukogude Ukraina“ heaks. Üle 100.000 rubla andsid Stalino oblasti kolhoosnik Aleksander Ponomarenko, kolhoosnik Tshernigovi oblastist Pavel Kiritshenko jt. Peagi saab neist summadest uusi vägevaid relvi.

Praegu võitlevad Ukraina lagendikudel relvad, mis on loodud kõikide Nõukogude Liidu rahvaste poolt. Tankid ja lennukid, mis aitasid vabastada Kiievit, Harkovit, Dnepropetrovskit, Stalinit, Voroshilovgradi ja Nikopoli, kandsid Moskva, Leningradi, Tambovi, Bakuu, Saraatovi, Tashkendi, Tsheljabinski nimesid. Nüüd hakkavad lennukid ja tankid, millele on maalitud nimed „Kiiev“, „Vabastatud Donbass“, „Nõukogude Ukraina“ või „Sumshishini kolhoosnik“ võitlema Nõukogudemaa lõpliku vabastamise eest, Nõukogude Valge-Vene, Moldaavia, Läti, Leedu ja Nõukogude Eesti puhastamise eest Hitleri rõvjonkudest.

Evakueerunute tööst ja elust

Sõprusõhtu baltimerelastega

Nei päevil korraldas Punaarmee lipulise Balti Mere Laevastiku Teatri kollektiiv sõprusõhtu Teatri kollektiiv sõprusõhtu Leningradist ja tutvumisõhtu Leningradist läbiõidut olevatele Nõukogude Eesti valitsusasutuste töötajale. Õhtul esinesid teatri estraadiansamblid — dzässorkester, meeskoor, tantsurühm jne. Avaras ali täis publikut

jälgis ettekandeid suure naudivuuga. Teatri estraadizhanritase, mis tallinlaste silmis oli heaskuulsuses juba 1940. 41. a., on sõja kestel veelgi tõusnud. Programmi menukaimaks palaks osutus eesti rahvalaul „Tule koju“, mille meeskoor esitas säärases puhtadiktioonis eesti keeles, mis teeks

au igale eestlasest koosnevale koorile.

Kuulajaskonna siira tänu uljastele baltimerelastele sõnastas EK(b) P KK propagandasekretär sm. E. Päll, soovides peatset jällejägemist vabastatud Tallinnas.

Paul Rummo

Mustajevski eesti kooli edusamme

Jaauarikuus s. a. toimus Mustajevski rajoonis Tshkalovi oblastis õpilaste kunstilise isetegevuse ülevaatus. Rajooni teiste koolide hulgas esines ka Ismailovka eesti kool. Kuigi kool on õpilaste arvult üsna väike — I—VII kl., kus õpilasi üldse 12 ja kool töötab ühe õpetaja juhatusel — siiski suu-is eesti kool oma esinemisega võita üldist tähelepanu õpilaste distsipliini, ettekantavate palade täpse viimistluse ja kunstipärase materjali esitamise poolest.

Koor esines esiteks koorilauludega eesti rahvalauludest

ja venekeelsetest võitluslauludest, teiseks orkestrilistest ja kolmandaks eesti rahvatantsudega rahvariites. Lõpuks esitas kool õpilastest ja õpetajast moodustatud elava pilli 1944. aasta kohta ENSV lipu ja hüüdlausega: „Elagu Punaarmee! Elagu vaba Nõukogude Eesti!“

Ettekanle lõppedes kutsuti eesti kool täiskiilutud saali ovatsiooni saatel hindamiskomisjoni poolt täies koos eisuuesti lava'e ja avaldati esitatud kava täitmise eest koolile ja kooli juhataja'e tänu, millele vastas lühikese vene-

keelse kõnega kooli juhataja, tänades publikut ja hindamiskomisjoni eesti kooli'e osutatud tähelepanu eest. Komisjoni otsusel anti kooli'e üldine kiituskiri ja peale selle osavõtjale eraldi isiklikud kiituskirjad. Hindamiskomisjoni otsusel anti kõigile õpilastele ja õpetajale kingitusi. Kooli õpilased esinesid kõik pioneeridena ja on õppimises edukad. Kolhoosis „Võit“ on kool esinenud korduvalt laulula orkestrilistega ja on saanud seni rea küllakutseid naaberkoolidelt.

H. Kõomägi, koolijuhataja

Leningrad

Ka kõige raskemil blokaadipäevil hoolitses Leningrad hästi oma laste eest. Pildil: Leningradi 17. lasteaiad

Kui väljud rongist Moskva jaamas, siis haaravad silmad ahnelt ümbrust, valmis vastu võtma raske võitluse jälgi. Inimeste rahulik liikumine piisut üllatab. Jaama ümbruses silm ei taba ainustki purustatud maja.

Leningradlane ise on värske, julge ja rõõmsa näoga. Naeratus leningradlase näol — see on enesekindla, teadlikult õnneliku inimese naeratus.

Lapsi on näha hõredamini kui Moskas, kuid iga vattriietesse ja karusnahkadesse riidetunud jõnglane on ka eht leningradlane: punapõseline, iseteadlik, rõõmsalt naerev. Eile kohtasin Admiraliteedi-

hoone ees rühma lapsi saatjatega: kilkamine, punased põsed, kelkude ja suuskade sahin. Siinsamas paar nädalat tagasi lõhkesid vaenlase pommid ja kahurimürsud. Juhuslikult heidan pilgu suure helilooja Glinka büstile: kuul või lõhkeva mürsu kild on puurunud augu ta meelekohta. Barbarid!

Linnas valitseb puhtus. Trammid liiguvad korrapäraselt. Tänavaid puhasatakse lumest. Paaril hommikul, kui läksin einetama, olid kõnniteed õisest sajast lund täis, kuid poole tunni pärast ta gasi tulles oli rõõmus tüdrukute salk just lõpetamas tänavapuhastamist.

Leningradi tüdrukud ja naised! Kuulajate vaprust nõudis teilt alles äsja eemaldunud põrgulik võitlus. Ja vaprad olete te ka praegu linna korraldamisel. Siin-seal liigub tugevas talveriietuses tüdrukute brigaade. Täna võib tähele panna vaenlase pommist purustatud maja rusuhunnikut. Homme on selle rusuhunniku asemel puhas plats ja korralikult laotud kivivirnad. Ja nii päevast päeva edasi. Koristatakse, ehitatakse. Nägin suurt maja, millele vaenlase pomm oli lõiganud välja keskelt peaaegu ühe kolmandiku, kuid purustamist reetis ainult ehitusmaterjali värske ilme. Purustatud osa oli üles ehitatud. Leningrad ehitab, ravib haavu. Leningradlane, läbi käinud suure võitluse, teab iga maja hinda, ning suure teadlikkusega tunneb end linna peremehena.

Vabrikute korstnatest tõuseb suits, Leningrad tööb relvi rinde kargelastele.

Suur, püha linn. Iga su elanik on kangelane. Südametahaksin maani kummarduda su ees. Ei murdnud sind 1941. a. kohutav talv, ei barbaarne järjekindel tsiviil-elanike kahuritest tulistamine saksa metsaliste poolt. Leningrad võitis ja on sirutamas oma abivalmis kätt eestlaste maale, mille sakslased on uputanud verre.

M. Lepik

Narva lähistel

Partisanid-luurajad ja givad vaenlase liiklemist

Narva kants'd kõnelevad

Hõlkab Jaan naabrile üle jõe: „Mis tants sel fritsil algab, — tuuseldab, turtsub, tunde loeb, mõtleb vist lasta jalga?“

„Küllap ta laseks, kui lasta võiks,“ kostab elutark Härman. „Aga näe, teed ta ees pästi kõlk, sila ta, kurl, kärvab.“

A. Tulik.

Väljsteateid

Möödunud nädala lõpul põgenesid hitlerlaste teenistusest Türgis veel kolm sakslast — Karl von Kletzkovski, tema naine ja gestapo kaastööline Stambulis Villi Hamburger. 12. veebruaril said Kletzkovski ja ta naine käsu sõita Saksamaale vastust andma nende kohta esitatud süüdistustele. Nad kadusid ja viibivad praegu liitlaste juures. Villi Hamburgeril kästi ilmuda saatkonda, et oodata seal lennukit Saksamaale sõiduks. Tema pidi esinema üksnes tunnistajana Kletzkovski asjus, kuid eelistas samuti kaduda. Kletzkovski naine töötas tuntud saksa salaluure agendil Bruno Wolff abilisena.

Rootsi ajaleht „Aftonbladet“ teatab, et SS vägede kindral-major Wilhelm Gartenstein on surnud haavadesse, mida ta sai Valge-Venemaal võitluses partisanidega. See on juba neljas hitlerlastest kindral, kes on tapetud viimase kahe nädala jooksul.

„Berliner Börsenzeitung“ teatab sakslase Leo Stetzi hukkamisest, kes oleval „püüdnud pidada demoraliseerivaid kõnelusi sõduritega“. Samasugusel teatel toovad paljud leised saksa lehed. 6. veebruaril avaldasid kõik saksa lehed elanikkonnale üleskutse: „Ära usu seda, kes sulle kõrva sosistab! Pea meeles, et salakaval sisevaenlane levitab valekuuldusi!“ jne. Valitsusevastased lendlehti nimetavad ajalehed „anoniimkirjadeks“ ja teevad nende vastu ägedat kampaaniat.

«РАХВА ХЯЯЛЬ»
Орган ЦК КП(б) Эстония
и Советов депутатов трудящихся
Эстонской ССР

Toimetuse kolleegium

Заказ № 570

Elagu võidukas Punaarmee, kes puhastab Eesti saksa okupantidest! Õnnitlusi eesti rahvalt Punaarmeele tema 26. aastapäeva puhul!

Surm saksa okupantidele!

Eestlased ei lase endid saksa okupantide poolt kodumaalt välja vedada

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Tööraha Saadikute Nõukogude häälekandja

Nr. 8 (469) A 22. veebruaril 1944. a. V aastakäik

ÜK(b)P KK HÜÜDLAUSEID Punaarmee 26. aastapäevaks

Elagu võidukas Punaarmee, kes võitleb kangelaslikult saksa fashistlike röövllutajate vastu meie Isamaa au, vabaduse ja iseseisvuse eest! Tähistame Punaarmee kahekümne kuuendat aastapäeva uute võitudega vaenlase üle! Viime meie Nõukogude Isamaa vastu uuele kuulsusele!

Elagu suur nõukogude rahvas, tema kangelaslik Punaarmee ja Mere-sõja laevastik, kes kihutab edukalt saksa fashistlikke lurjuseid välja meie Kodumaa piiridest!

Kõik jõud vaenlase lõplikuks purustamiseks! Viigu meie Nõukogude rahvalipp meie rahvas vastu uutele võitudele!

Surm saksa fashistlike'e röövllutajatele, Euroopa rahvaste veristele orjastajatele, kogu maailma vabadustarmastava'e rahvaste neetud vaenlastele!

Nõukogude Kodumaa eest lähivad võitlusse Nõukogude Liidu kõikide rahvaste pojad!

Elagu Punaarmee — NSV Liidu rahvaste vendluse ja sõpruse armeel!

Elagu Inglise-Nõukogude-Ameerika lahinguliidu võit inimsoo kõige kurjemate vaenlaste — saksa fashistlike orjastajate üle. Vabadustarmastavate rahvaste kõik jõud ja sõjaline võimsus hitlerliku Saksamaa kiiremaks purustamiseks!

Tervitus hitlerliku imperialismi vastu võitlevatele Euroopa rahvastele Poola, Tšehhoslovakkia, Prantsusmaa, Kreeka, Norra, Belgia, Hollandi, Taani patrioodid! Tõuske relvastatud

võitlusele oma vabastamise eest fashistlikust ikkest! Kukatage hitlerlik türannial!

Tervitus tublidele Inglise- ja Ameerika lennuväe lenduritele, kes annavad lööke fashistliku Saksamaa elulistele keskustele Tervitus vapratele Suur-Britannia ja Ameerika Ühendriikide meremeestele, kes võitlevad fashistlike piraatide vastu.

Tasume kätte saksa fashistlikele lurjustele meie linnade ja külade riisumise, meie naiste ja laste kallal tarvitatud vägivald, nõukogude inimeste tapmise ja saksa orjusesse vedamise eest! Tasumistund sakslastele kõikide nende roimade eest on lähedall!

Punaarmee vaprad võitlejad! Kui vabastajaid ootavad teid miljonid saksa fashistliku ikke all ägavad nõukogude inimesed. Lööge tugevamini vaenlast, hävitage saksa röövleid! Edasi läändel Pühime alatud röövllutajad täielikult Nõukogude maalt!

Elagu võimas Nõukogude Liit, meie Kodumaa rahvaste sõpruse, õnne ja kuulsuse kindel kants!

Elagu Üleliiduline Kommunistlik (bolsheviike) Partei — Lenini ja Stalini partei — üdrahvaliku võitluse inustaja ja organisator võidu saavutamiseks saksa fashistlike röövllutajate üle!

Lenini lipu all, Stalini juhtimisel — edasi saksa okupantide täielikule purustamisele ja nende väljakihutamisele meie Kodumaa piiridest!

Tahtes pääseda küüditamisest saksa sunniltööorjusse, varjavad eestlased endid metsades. Pildil: grupp saksa okupantide eest põgenenud eestlasi Virumaa metsas.

Taganev saksa röövarmee hävitab ja küüditab maalt välja inimesed, põletab majad

Olles ajutiselt okupeerinud mõningad Nõukogude Liidu oblastid, panid sakslased keh-tima metsiku surve ja terrori rezhiimi.

Eriti metsikuks muutusid hitlerlased siis, kui nad olid sunnitud taganema Punaarmee hoopide all. Kõikjal Leningradi ja Balti rinde vabastatud rajoonides ja külates võib leida nende sigatsemise jälgi.

Kus neil oli vähegi aega ja mahti, seal aeti külaelanik-kond nagu loomakarjaks saksa sõjaväe poolt külast välja ja pisteti küla elanikele tuli otsa. Ainult suitsunud korstnate

rivi ja ahervarred, mille vahel liiguvad küüditajate käest põgenema saanud elanikud, tähistavad õitsvate nõukogude külade asukohti. Palju elanikke lasti sakslaste poolt kohapeal maha. Nii tapeti ainu-üksi Nõukogude Eesti piiril asuvas N. külas 25 rahulikku elanikku, kes tõrkusid kaasa minemast.

Külaelanikud, kellel vähegi mahti, põgenesid koos loomade ja varandusega metsadesse. Sügavamaisse metsadesse ei saa ja ei julge põgenevad fritsud minna partisaanide kartusel. Sinna põgenenute käsi käib paremini.

Pärast okupantide väljakihutamist Punaarmee poolt tulevad nad peale mõnepäevast metsaelu tagasi, et taastada oma tuhaks põletatud kodukollet.

Eestlased! Kasutage iga võimalust, et koos varandusega siirduda ajutiselt metsa-sügaviku varjavesse sülle, tublide eesti partisaanide kaitse alla, ainult sel teel suudate endid päästa saksa röövllite ja mõrtsukate küüsis, et peale sakslaste väljakihutamist võiduka Punaarmee eesti rahvusliku väekorpuse poolt asuda üles ehitama oma vaba ja õnneliku elu!

Vabastatud eesti külas...

Elanike jutustused hitlerliku „uue korra“ õudustest

„M. külas oli 24 eesti perekonda, nendest on jäänud ainult 3, kes varjasid end metsades, teised küüditati Saksamaale,“ räägib kohalik elanik Eugenia Laar. 1943. a. dets. kästi tema 18-a. tütre Helmi Laaril ilmuda tööbüroosse nagu paljudel teistel. Kokkutulnud saadeti ühte kaugemasse külla ja pandi sõjaväele pesu pesema. Kohalikud elanikud olid sealt kõik juba ära aetud. Helmi Laar põgenes sealt ja pääses.

Eugenia Laar näitab hitlerliku „uue korra“ orjanumbreid, järelestatud tekitavaid vineerist numbrilauakesi, mida olid kohustatud kandma kõik elanikud alates 13 a. vanusest. Hitlerlased nummendasid oma orjad, alandasid nõukogude inimesi tapaloomade väärseiks.

Elanikkonna karistamiseks oli sisse seatud vitsanuhtlus, mida jagati iga tühise eksimuse eest. Külaelanikud Saaremägi, Järv, Laas ja Udras said kord 25 hoopi

selie eest, et nad leiti aerodroomi lähedusest.

Kui sakslaste igasugused mobilisatsioonid läksid nurja, käsutasid nad 2 tunni jooksul kokku külaelanikud, valvates ise küla, et elanikel poleks võimalik metsa joosta.

Eugenia Laar kõneleb, et nõukogude sõjavangide laagris suri päevas 10—20 vangi. Hitlerlased lasksid neid iga päev huljana maha, kes ei jõudnud enam töötada või liikuda.

L. Paju

Välisteated

Vaikse ookeani rindel maandusid ameerika armee väed Enivetonil saarel (Marshalli saarestik).

Hitluti said Lioni elanikud Lavali ajalehe „Nouveliste“ numbril asemel põrandaaluse patriootilise ajalehe „Nouveliste de la Resistance“. Nimelt vahetasid nad kioskites numbrid, mis olid mõlemad väliselt täiesti sarnased. Sel kombeil levitatud leht selgitas

laiadele massidele põrandaaluse patriootilise organisatsiooni ülesandeid.

Jugoslaavias sunniti hitlerlased taganema Grahhovala sektoris Klini suunas. Rahva-vabastusarmee vallutas uuesti Bosanko - Grahhovala linna. Samuti vabastati okupantide käest eduka lahingoperatsiooni tulemusena Tsazini linn ja ägeda lahinguga veel Bugoino linn.

Vastase kaotused ja meie vägede trofeed Korsun-Shevtshenkovski rajoonis sissepiiratud saksa vägede likvideerimise tulemusena

Võitluste jooksul, mida peeti 2.—18. veebruarini Korsun-Shevtshenkovski rajoonis sissepiiratud saksa fashistlike vägede hävitamiseks, tekitasid 2. Ukraina rinde väed vastasele järgmisi kaotusi:

On hävitatud: 430 lennukit, 155 tanki, 376 mitmesuguse kalibri suurtükki, 59 iseliikuvat suurtükki, 269 miinipildujat, 900 kuulipildujat.

Lahinguväejaat leiti 55.000 saksa sõduri ja ohvitseri laipa. Tapetute seast on leitud Korsun-Shevtshenkovski rajoonis sissepiiratud saksa väe-grupi juhataja suurtükiväe-kindral Wilhelm Stemmermanni liip.

Sama aja jooksul on meie väed võtnud järgmised trofeed: 41 lennukit, 116 tanki, 32 soomusautot, 618 mitmesuguse kalibriga suurtükki,

51 iseliikuvat suurtükki, 267 miinipildujat, 789 kuulipildujat, 85 soomustranspordit, 10.000 auku, 7 vedurit, 415 vagunit, 4 tsiserni, 127 veo-traktorit, 4.050 veokit, sõjamoona, 6.418 hobust, 39.200 ga-simaski, 64 ladu laskemoona ja mitmesuguse lahinguväga.

Vangi on võetud 18.200 vasta-e sõdurit ja ohvitseri. Nõukogude Informburoo.

19. veebruaril teostas suur rühm meie lennukeid õhuvõitluses Pihkva raudteestõlmele. Pommitati kümneid saksa sõjaväeüksusi, mida laaditi maha selle jaama sõlmpunktis, ja vastase sõjamoonaladused. Pommituse tulemusena tekkis kuni 80 tulikahju, mida saatsid tugevad plahvatused. Põles ära vähemasti 15 vastase raudteestõlme. Pommitamise lõpuks oli kogu raudteestõlme piirkond haaratud lausa tules. Peale selle oli märgata suuri tulekahjusid ja tugevajuulist plahvatusi vastase sõjamoonaladuste piirkonnas ja lennukiväljal maa-alal.

Kolm meie lennukit ei pöördunud tagasi oma baasidesse.

19. veebr. vallutasid meie väed edela ja lõuna pool Luuga linna Leningradi oblasti rajoonikeskuse ja raudteestõlme Pijussa ja võtsid lahingutega ära veel 30 teist asustatud punkti, nende seas Petrillovo, Putõrki, Okrino, Kotorska, Ljubenskoje, Kriisa, Skiritsõ, Dubrovo, Aleksandrovka.

Lõuna pool Ilmeni järve liikusid meie väed lahingutega edasi ja vallutasid üle 100 asustatud punkti, nende seas Bolshoje Orekhovo, Zabolotje, Grigorovo, Dolzhitsõ, Morilnitsa, Retshnõje Kotsõ, Petruhhovo, Dorozhki, Harino ja raudteestõlme Nagovskaja ja Tuleblja.

Teistes rindeosades — luure, tulevahetus kahuritest ja miinipildujaist ja reas punktides kohaliku tähtsusega sõjategevus.

18. veebruari jooksul löid meie väed reast välja ja hävitasid kõigil rinnetel kokku 47 saksa tanki. Ohulahiingutis ja seniikahurite tulega tulistati alla 8 vastase lennukit.

20. veebruari jooksul liikusid meie väed lahingutega edasi edela pool Luugat ja vallutasid asustatud punktid Pogorelovo, Polosõ, Zapõsenje, Zvjagino, Miljutino, Zapolje, Bolshoi ja Maloi Zvad.

Edela pool Novgorodi piadasid meie väed pealetungilahinguid, millede käigus vallutasid Leningradi oblasti rajoonikeskuse ja raudteestõlme Utorgosh, ühtlasi vallutasid asustatud punktid Medvedj, Vösokovo, Vanets, Ploskovo, Brjan'kaja, Donets, Mihhalkino, Mshagavskresenskaja, Sosnitsõ, Uglõ.

Lõuna pool Ilmeni järve, jätkates pealetungi arendamist, vallutasid meie väed lahingutega üle 10 asustatud punkti, nende seas Retle, Korostõni, Buregi, Psizha, Bahmutovo, Goritsõ, Seltso, Mihhalkovo, Tshudinovo, Litshino, Shilova Gora, Svislõtshha, Verehnovo ja raudteestõlme Pereterki ja Parniki.

Teistes rindeosades — luuretegevus, tulevahetus kahuritest ja miinipildujaist ja reas punktides kohaliku tähtsusega võitlused.

Sõjatee

Taas liiguvad autod ja reed me nurmede vahelist teed, mis vaenlaselt vabaks on võidet, me veokeist tasaseks sõidet.

Voor vooril on veeremas siin — uut varustust ootab eesliin. Ei vakka veokeitide kõlmi, õhk lõhnab bensiinist ja õlist.

Teed seda ei unimista tulak, Ei sule ka mürskude puist. Ei peatust ühelgi käändel — tee suundub siit otsemaid läändel.

On liikluses rutang ja rõõm, Õli särjab teed heikide lõõm. Teerõõvel me ründu ei sega, — lõpp tehakse vaenlaselga!

ERNI HIIR.

Kolmandat korda tähistab nõukogude rahvas Punaarmee aastapäeva karmides isamaasõja tingimustes. Selle aja kestel on meie Punaarmee ära käinud kuulsusrikka tee ja oma 26-ndale aastapäevale läheb ta vastu uute hiigellike võitudega saksa röövvaldajate üle. Kõrgema Ülemjuhataja sm. Stalini ettenägelikult juhtimisel hajutas Punaarmee sakslaste õhulossid väiksõjast, kes tahtsid vallutada Nõukogude Liidu paari kuu jooksul ja jõuda selle aja kestel Uuraliteni. Punaarmee löi fashistlike vägesid Moskva ja Stalingradi all, asetas nad katastroofi ette, ajas nurja sakslaste kavatsed suvise pealetungi Belgorodi ja Kurski all. Sakslased lootsid oma „elastses taandumises“ peatuma jääda Dnepri joonel, kuid Punaarmee purustas ka need hitlerlaste lootused. Jätkates peatumatult oma võidukat pealetungi läände, on Punaarmee mitmes rindelõiguses ületanud Dnepri 300—400 km sügavuses, vabastanud tähtsaid oblastikeskusi Ukrainas ja Valge-Venes, likvideerinud Nikopoli platsdarmi. Uue suure võidu saavutas Punaarmee fashistlike vägede üle veebruari alul k.a., m lal 1. ja 2. Ukraina rinde väed hiigellahinguis põhja pool Kirovogradi ja agi pool Belaja Tserkovi mürskid vaenlase kaitse ja hävitasid ta kümme hambunirelvastatud diviisi. Neis lahinguis kaotas vaenlane 52.000 meest tapetuina ja 11.000 vangidena.

Jaenuarikuu kestel asusid pealetungile meie Leningradi ja Volhovi rinde väed. Lühikesel aja jooksul purustati vaenlase raudsed klambrid Leningradi ümber ja sunniti vaikima ta haukuvad kaugelekekahurid. Fashistlike vägede kaotused on määratud

ja kasvavad iga päevaga. Ajavahemikus 14.—25. jaanuarini kaotasid sakslased üksnes lahinguis Leningradi all enam kui 40.000 sõdurit ja ohvitseri.

Punaarmee võrdlematu sõjaline edu on eridaks näiteks meie võitlejate, ohvitseride ja kindralite palavast isamaa-armastusest, meie taktika paindlikkusest kroonida võiduga ka keerulisemaid operatsioone, meie Kõrgema Ülemjuhataja geniaalsusest ja võrratult ettenägelikkusest. Meie võitlejad teavad, et sõda meie poolt on õiglane sõda me e Nõukogude Kodumaa vabaduse, au ja sõltumatuse eest. Meie rahvas hindab kõrgelt oma vägede saavutusi. Ta toetab teda ennastisalgava tööga, viies läbi isamaasõja tingimustes säärase hiiglaslikku ülesehitustööd, millele isegi rahuaial polnud võrset. NSVL Ülemnõukogu X istungilõugu seadus vabariiklike rahvuslike väeosade moodustamisest ühes vastavate komisariatidega on tunnistuseks Punaarmee ja kogu Nõukogude Liidu kasvavast jõust.

Otsustavalt lahinguis Punaarmee löi valgekaarilasi, peksis minema välismaised intervedid, taastas Nõukogude Kodumaa vabaduse ja au. Rahuliku ülesehitustöö aastail Punaarmee muutus esmaklassiliseks armeeks nii sõjatehniliselt kui ka moraalselt, võrsusid julged ja teadlikud võitlejate kaadrid. Nüüd on selge, et meie Punaarmee on täitnud auga oma rahva lootused.

Sõda on astunud lõppjärgu, võidupäev pole enam kaugel. Fashislikud roimarid, surmahirmus lõpparvete oendamise ees oma eia alike veretööde eest, püüavad nüüd eriti vihaselt kaitsta iga kilo-

meetrit vallutatud nõukogude pinnast, et seega lükata edasi neid pääsmatult ootavat kohutava. Nende lootusetu, kuid meeletult vastupanu sunnib ka kõiki nõukogude inimesi rindel kui tagalas veel viimseiks pingutusiks, et anda surmakrampides visklevale kiskjale purustav hoop.

Neil otsustavail päevil seab meie eesti rahva ees suur ning üllas eesmärk: vabastada oma paljukannatanud kodumaa ajalooliste rõhujate võimu alt, õendada nendega lõpparve. Punaarmee on juba astunud meie kalli kodumaa pinnale ja õiglas vihas hävitab nurjatuima vaenlase, vabastab peagi kõik me kodumaa linnad ja külad.

Punaarmee aastapäev olgu meie rõõmu- ja võidupäevaks, millest ammutame jõudu ja viha purustada põrmuks oma ajalooline verivaenlane, ajada ta igaveseks minema meie maalt.

LENINGRADI RAADIO-SAATED

Leningradi raadio annab Moskva aja järgi eestikeelseid saateid 8 kope päevas alljärgnevatel kellaaegadel ja lainetel:
kell 8.30 min. lainetel 288; 61; 59; 49 ja 31 m; kell 14.50 min. lainetel 1293; 288; 49; 31; 27 ja 25 m; kell 16.50 min. lainetel 1293; 288; 49; 31; 27 ja 25 m; kell 21.00 min. lainetel 61; 59; 49; 31; 27 ja 25 m; kell 22.40 min. lainetel 1293; 59 ja 31 m; kell 00.05 min. lainetel 1293; 61; 59; 49 ja 31 m; kell 01.00 min. lainetel 1293; 61; 59; 49 ja 31 m; kell 02.00 min. lainetel 1293; 61; 59; 49 ja 31 m.

Saksa okupatsiooni ajal Eestis kehtiva Keskeuroopa aja järgi kuulata meie saateid kell 6.30, kell 12.50, kell 14.50, kell 19.00, kell 20.40, kell 22.05, kell 23.00 ja kell 24.00.

Kui Peipsi kohab...

.... Videvik on käes. Tugevamini mühab tuul, sügavamini kohab Peipsi. Lapse näole ilmub jälle seesama vanakese tõsisus, silmadele jälle seesama otsiv vaatamine. Ah, see kohin on nii kutsuv, nii igatsev, et see haiget teeb... Kui nüüd, kui nüüd seda metsa ees ei oleks... („Vari“ lk. 29.)

Mis on see „mets“, see sümbolne vari, mis takistab Kukulinna Villut, „Varju“ peategelast, nägemast ja kuulmast Peipsi vabaduskohinat?

Oitseline Juhan jutustab: „.... Vanasti olnud rahva põli veelgi raskem kui nüüd. Inimesi müüdnud nagu vilja ja loomi müüakse, küll noori ja vanu, lapsi ja naisi, mehi ja kõiki, ja ka mõnikord meest-naist koos nagu pastlapaari. Minu kadunud isaisa teadis lugusid jutustada, mis väga kurvad olid ja mis ta veel oma silmaga näinud. Paljudest on mul veel üks vähe meeles, paljud olen ma puhas ära unustanud, aga üks ei lähe mitte mu meelest, nii väga isemoodi näoga jutustas seda mu vanaisa...
... Helme mõisast eemal—

nõnda rääkis vanaisa, —seisab maantee äärel suur kivi, kõva põllukivi. Kivi kutsutakse ka isiekiviks, et tal imelik auk sees on, just nagu oleks seal keegi istunud ja sellest kivisse istease jäänud. Teised nimetavad seda aga ka orjakiviks... Vanal ajal, juba mõnesaja aasta eest, pääsenud üks mõisaori, keda piinamisega üht arvatud kuritööd tunnistama sunnitud, piinajate käest põgenema. Surmani väsinud ja haavu täis, otsinud põveneja oma tagaajajate eest veel kusagil varju. Oo olnud käes ja põgeneja jõud otsas. Seal näinud ta tee ääres kivi ja viimase rammuga vedanud ta enese kivi peale ja ohanud: „Halasta sinagi, kivi, inimeste südamed on kivised, nemad ei tunne armul“ Seal tundnud ori, nagu oleks kivi ta all pehmeks padjaks läinud, magusasti jäänud ta magama ja õnnistanud veel unes kivi, et see ta vastu armuline olnud. Kui hommikul orja tagaajajad sinna jõunud, leidnud nad orja kivi pealt surmalt istuvat, aga kui nad ta keha üles tõstnud, kokkunud nad kõik — kivi olnud istease. („Vari“ lk 87).

Kivid nii ida kui lääne pool Peipsit kisenavad ka praegu sakslaste metsikustest ja neisse jäävad piinatute istesemed. Haakristi tume, õudne vari rippus 1941. a. Peipsi kallastel, rippus võikamalt, õudsemini kui seitsmesaja aasta jooksul Saksa ordu sünge pimedus.

Aga siis... — raputab vangistatud Peipsi oma ahelaid. Ta tummast, jääkütke all vaikivast põuest kõlavad suur-tüki sarnased paugud ja mõõmata lumelagedal tulevad sinised viirud nähtavale... Kuulal Paukumine ja ähkimine ja siis jorin, nagu sõidaks Kalev kuue hobuse saanis raksudes üle jää. Veel kardetavam on Peipsi jäälagunemise ajal... Siis arkab suikuma hiiglase rind üle õõ elule ja murrab äkitselt oma ahelad, ja ta vihane mõrgamine kuulutab kalameeste küladele rannas, et ta oma vangikütkeid lõhub... (Laastust „Peipsi peal“).

„Suurtüki sarnased paugud...“ Ei, need on päris suurtükid ise, milledest kange Kalevi lapsed koos Suur-Vene hiiuga müristavad aheldatud Peipsi vabastamissümfooniat. Ei olnud vete sügavus ega avarus Kalevipoea

takistamas, kui ta omal ajal saksa sortsilast Peipsil vihutus — ja ei ole tõket, mis eesti rahvusliku korpus mehi Lembit Pärna juhtimisel suudaks takistada sammumast kodumaa. Kalevipoja rusikas, eesti rahvuslik korpus, raskatab tankide, suurtükide ja lennukite mürinal kõikidele sortsilastele lagipähe.

Seda „metsa“, seda õudset varju, mis takistas õnnetut, aga südameverega kirjutavat eesti luuletajat Juhan Liivi nägemast Kukulinna kohal vabaduspäikest ja kuulamast Peipsi vabaduskohinaid, ei ole varsti enam. See pühitase minema, nagu torm pühikavadel minema Peipsi jää. Siis lakkavad ka kivid kisenemast, sest neisse raiutakse kuldkirjas Juhan Liivi nime kõrval kõigi nende eesti meeste ja naiste nimed, kelledest Liiv on laulnud:

„Nii hing, oh hing, sa raskel a'al,
Kuis ihkad sa isamaa poole!
Kas kodu sa — kas võõral maal:
Kuis ihkad sa isamaa poole!
Ja puhugu sulle sealt surma-tuul,

Ja lennaku vastu surma-kuul,
Sa unustad vaeva ja hoole —
Ja tõttad isamaa poole.

(„Ta lendab mesipuu poole“)
Ei jääne haakristi surmatuul ega ükski kuul ei kohuta eestlast, kas kodus partisaanina või rindel Punaarmee ridades või naisena tagalas võitlemast vaba, õnneliku Eesti — Nõukogude Eesti eest. Ja nagu Liiv ei pörka ka ükski eestlane, kellel on rinnus eesti süda, ohvritest, kull kodumaa vabadus, rippumatus ja ühtsus sed i vajab:
„Ja veresideme võtaks.
Võtaks vennasüdame ma —
Sind kõidaks sellega ühte
Mu kallis kodumaa“.

(„Lilleside“)
Juhan Liivi kodukoha, Alatskivi valla rahvas — aga ka kõik teised eestlased läänepool Peipsit nii linnades kui maal! Kuulake — vangistatud Peipsi lõhub oma ahelaid! Kuulake — kuidas kange Kalev kuue hobuse tõllas sõdab üle jää“, kuulake neid „suurtüki sarnaseid pauke“, millede kõmin on nii tugev, et peaks juba kaja kaudu ulatama ka täha Hiiu- ja Saaremaale!

Aadu Hint.

Toimetuse kolleegium

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Tööraha Saadikute Nõukogude
häälekandja

Nr. 9 (470) A 24. veebruaril 1944. a. V aastakäik

Kõrgema Ülemjuhataja KÄSKKIRI

23. veebruaril 1944. a.

Nr 16

Moskva

Seltsimehed punaarmee-
sed ja punamereväelased,
seersandid, ohvitserid ja
kindralid, mees- ja naisparti-
sanid!

Punaarmee 26. aastapäeva
tähistavad meie maa rahvad
olukorras, kus nõukogude
väed on saavutanud ajaloolisi
võite saksa fashistlike sõjave-
gede üle.

Üle aasta on Punaarmee
teostanud võidurikast peale-
tungi, purustades hitlerlikke
sissetungijaid ja pühkides
neid välja Nõukogude maalt.
Selle aja kestel on Puna-
armee edukalt läbi viinud
1942. — 43. a. talvekampaania,
on võitnud suvised lahingud
1943. aastal ja on arendanud
võidurikast talvist pealetungi
1943. — 44. aastal. Neis sõda-
de ajaloos võrreldamatuis
kampaanias on Punaarmee
liikunud lahingutega lääne
poole kohati kuni 1700 kilo-
meetrit, on puhastatud vaen-
lasest ligi 3/4 selle poolt val-
lutatud Nõukogude maast.

Käesoleva talvise kampa-
nia käigus on Punaarmee
likvideerinud sakslaste võim-
sa kaitse kogu Dnepri jook-
sul Zhlobinist kuni Herso-
nini ja on sellega ümber
lõikanud sakslaste arvestused
eduka pikaleveniva kaitse-
sõja pidamiseks nõukogude-
saksa rindel.

Talvise kampaania kolme
kuu kestel on meie vap-
rad väed saavutanud suuri
võite Perekalda-Uk-
rainas, lõpule viinud Kiievi,
Dnepropetrovski ja Zapo-
rozhje oblasti vabastamise,
on vabastanud kogu Zhitom-
iri, peaaegu täielikult
Rovno ja Kirovogradi oblasti,
ning rea rajooni Vinnitsa,
Nikolajevi, Kamenets-Podols-
ki ja Volõnski oblastis. Puna-
armee on otsustava tegevu-
saga likvideerinud saksa vas-
tupealetungi katsed Zhitom-
iri, Krivoi Rogi ja Umani
rajoonides. Nõukogude väed
on valmistanud sakslastele
uue Stalingradi Dnepri pare-
ma kaldal, piirates ümber
ja hävitades Korsun-Shev-
tshenkovski rajoonis 10 saksa
diviisi ja ühe brigaadi.

Nõukogude vägede poolt
saavutati suur võit Leningra-
di all. Meie väed murdsid
lõpuks vastase võimsa kauaaeg-
sete, sügavasti esheloneeritud
kindlustuste süsteemi, purus-
tasid saksa vägede tugeva gru-
pi, vabastasid täielikult Lenin-
gradi vaenlase blokaadist ja

barbaarsest suurtükiväe tulis-
tamisest. Nõukogude sõjame-
hed on viinud lõpule Leningra-
di ja Kalinini oblasti puhasta-
mise fashistlikest lurjustest
ja on astunud Nõukogude
Eesti maa-alale.

On käimas saksa okupan-
tide massiline väljakihutami-
ne Nõukogude Valge-Venest;
on vabastatud peaaegu täie-
likult Homeli ja Polesje ob-
last, rida rajooni Mogiljevi
ja Viitebski oblastist.

Meie väed on käesoleva
talve ebasoodsates tingimus-
tes, ületades vaenlase võim-
said kaitsevõõndeid, talvise
kampaania 3 KUU kestel pu-
hastanud rõõvballutajast ligi
200 tuhat ruutkilomeetrit
Nõukogude maad. Punaarmee
on vaenlaselt ära võtnud üle
13.000 asustatud punkti, seal-
hulgas 82 linna ja 320 raud-
teejaama. Fashistlikust orju-
sust on vabastatud uued mil-
jonid Nõukogude kodanikke.
Meie Kodumaale on tagasi
antud tähtsad põllumajandus-
ja tööstusrajoonid rauamulla
ja mangaani rikkalikemate
tagavaradega. Sakslased on
kaotanud need majanduslikult
tähtsad rajoonid, millest nad
nii meeletult kinni hoid-
sid.

Nüüd peaks juba kõigile
olema selge, et hitlerlik Sak-
samaa läheneb peatamatult
katastroofile. Tõsi, sõjapida-
mise tingimused käesolevas
sõjas on Saksamaale enam
soodsad kui mõeldud maa-
ilmasõjas, kus ta sõja algu-
sest kuni lõpuni pidas võitlust
kahel rindel. Kuid suureks
mõnuseks Saksamaale on see
fakt, et Nõukogude Liit on
selles sõjas osutunud palju
tugevamaks kui vana tsaari-
Venemaa mõõdunud sõjas.
Esimeses maailmasõjas sõ-
dis saksa bloki vastu kahel
rindel kuus suurriiki — Prant-
susmaa, Venemaa, Inglismaa,
USA, Jaapan ja Itaalia. Käes-
olevas sõjas läksid Saksamaa
poole Itaalia ja Jaapan, ühi-
nes fashistliku blokiga Soo-
me, jooksis üle Rumeenia,
kes mõõdunud sõjas sõdis
Saksamaa vastu sealjuures
tegutsevad Saksamaa peajõud
seniajani ühel rindel Nõuko-
gude Liidu vastu. Ajaloost
on teada, et Saksamaa on
alati võitnud sõjad: kui ta on
võidelnud ühel rindel ja, vas-
tupidi, kaotanud sõjad, kui
ta on olnud sunnitud sõdi-
ma kahel rindel. Käesolevas
sõjas Saksamaa, sõdides pea-

jõududega küll ühel rindel
NSVL vastu, ei suutnud sel-
lele vaatamata mitte ainult
võitu saavutada, vaid asetati
Nõukogude Liidu sõjajõudude
võimsate löökidega katastroo-
fi äärel. Kui Nõukogude Liit
üksinda mitte ainult ei pida-
nud vastu saksa sõjamasina
survele, vaid tekitas saksa
fashistlikele vägedele otsusta-
vaid kaotusi, siis seda enam
lootuseumaks muutub hitler-
liku Saksamaa olukord, kui
astuvad tegevusse meie liit-
laste peajõud ja hitlerliku
Saksamaa vastu algab kõiki-
de liitlasriikide võimas ja
järjest kasvav pealetung.

Saksa fashistlikud rõõvlid
visklevad nüüd otsides teesid
katastroofist pääsemiseks.
Uuesti on nad kinni haara-
nud „totaalsest mobilisatsioo-
nist“ tagalas, sellele vaata-
mata, et Saksamaa inimre-
servid on ammutatud. Fash-
istlikud võimumehed tee-
vad meeletult katseid,
et tekitada lahkelsid hitleri-
vastase koalitsiooni laagris,
et sellega sõda pikale veni-
tada. Hitlerlikud diplomaadid
kihutavad ühest erapooletust
riigist teise ja püüavad luua
sidemeid hitlerismi-põldava-
te elementidega, andes mõista
separaatruhu võimalustest
kord meie riigiga, kord meie
liitlastega. Kõik need hitler-
laste võtted on määratud luh-
tumisele, kuna hitlerivastase
koalitsiooni põhialuseks on
liitlaste eluliselt tähtsad huvid,
mis on seadnud ülesandeks
purustada hitlerlik Saksamaa
ja tema kaasosalised Euroo-
pas. Nimelt see põhimiste
huvide ühtsus viib NSV Li-
du, Inglismaa ja USA lahing-
guliidu sõja käigus tugevne-
misele.

Läheneb lõplik tasumis-
tund kõigi hitlerlaste poolt
sooritatud kuritegude eest
Nõukogude maal ja Euroopa
okupeeritud maades.

Punaarmee võidukas peale-
tung sai võimalikuks tänu
nõukogude inimeste uutele
tõrvõitlustele meie rahvama-
janduse kõigis harudes. Nõu-
kogude Liidu töötajad kind-
lustasid Punaarmee suvised
rinde võidud uute tõrvõitu-
dega tagalas.

Meie tööstuste töölised
täidavad enne tähtaega ning
ületavad riigi poolt kindlaks-
määratud plaanid, lasevad
kõiki uusi tehaseid, kõrgahje
ja elektrijaamu, taastavad en-
nenägemata lühikese tähtajaga

vabastatud rajoonides oku-
pantide poolt purustatud kange-
tööstuse. Töölisklassi kange-
laslikud jõupingutused kind-
lustavad Punaarmee sõjalis-
materjaalset baasi veel enam
ja lähendavad seega meie
lõpliku võidu tundi.

Nõukogude talupoegkond
annab riigi toiduaineid
sõjaväe ja linnade jaoks,
tooraineid tööstuse jaoks,
osutab ennastalgavat loetust
Punaarmeele.

Nõukogude intelligents osu-
tab otsest juhtivat abi töölis-
tele ja talupoegadele tootmise
arendamisel ja Punaarmee
vajaduste rahuldamisel.

Vabastatud rajoonide töö-
tajad suurendavad iga päe-
vaga abi Punaarmeele — oma
vabastajale, lisavad rindele
minevale üldisele saadetiste
voolule juurde uuesti üles-
ehitatud tehaste ja põlluma-
janduse toodangu.

Pole kahtlust, et nõukogude
rahvas kindlustab ka edaspidi
oma kangelasliku töö ja kogu
oma jõupingutustega riigi
tootlusjõudude pideva kasvu
saksa fashistlike rõõvballuta-
jate kiiremaks ja lõplikuks
purustamiseks.

Uute sõjaväeosade moodus-
tamine liiduvabariikides, mis
on ette valmistatud NSVL rah-
vaste sõjalise koostööga Isa-
maasõjas ja kogu meie riigi
ajalooga, tugevdab veel enam
Punaarmee ja lisab ta rida-
desse uut lahingujõudu.

Seltsimehed punaarmee-
sed, punalaevastiklased, seer-
sandid, ohvitserid ja kind-
ralid! Seltsimehed mees- ja
naispartisanid! Suures va-

bastussõjas meie Isamaa
vabaduse ja sõltumatu eest
oleie teie näidanud üles
sangarlikkuse imesid. Punaar-
mee on saavutanud sõja käigus
otsustava pöörde meie kasuks
ja läheb nüüd enesekindlalt
lõplikule võidule vaenlase
üle. Vaenlane kannab kaotuse
kaotuse järel. Kuid ta ei ole
veel purustatud. Hitlerlikud
rõõvlid, nähes oma hukkumise
liginemist ja vältimatut
kättemaksu oma koletislike
kuritööde eest, mis nende
poolt on korda saadetud meie
pinnal, panevad vastu hukka-
mõistetute ägedusega. Nad
pauskavad lahingusse viimased
jõud ja reservid, haarates
kinni igast meetrist nõukogu-
de pinnast, igast kaitsevõõn-
dist.

Nimelt seepärast, kui suured
ka poleks meie edusammud,
peame meie endiselt kainelt
hindama vaenlase jõude,
olema valvsad, mitte lubama
oma ridades upsakust, enese-
ga rahulolu, muremust. Sõdade
alooos pole olnud juhust, et
vaenlane ise hõlpsaks kuris-
tiku. Et võita sõda, on tarvis
viia vaenlane kuristiku äärel
ja lõkata ta sinna. Ainult
lakkamatult oma jõult suu-
renevad purustavad hoobid
võivad murda vaenlase vastu-
panu ja viia meid lõplikule
võidule. Selleks on tingimata
tarvis jätkata võitlejate sõja-
lise väljaõppe ja meie armee
komandöride sõjalise meister-
likkuse täiustamist. Punaar-
mee kohus on iga päeva-
ga viia kõrgemale oma
sõjakunsti, lakkamatult ja

(Järg 2. leheküljel)

Kõrgema Ülemjuhataja Käskkirj

(Algus 1. leheküljel)

hoolikalt õppida tundma vaenlase taktikat, oskuslikult ja õigeaegselt paljastada ta sulivõtteid, panna vaenlase taktikale vastu meie täiuslikum taktika. On tarvis, et lahinguline kogemus ja Punaarmee eesrindlike väeosade ja väekoondiste saavutused oleksid nüüd KÕIKIDE meie vägede omanduseks, et KOGU Punaarmee, KÕIK tema võitlejad ja ohvitserid oskaksid lüüa vaenlast kaasaegse sõjateaduse reeglite järgi.

Seltsimehed punaarmee'lased ja punalaevastiklased, seersandid, ohvitserid ja kindralid, mees- ja naispartisanid!

Tervitades ja õnnitledes teid Punaarmee 26-nda aastapäeva puhul, käsin:

1. Kogu rea- ja seersantkoosseisule, jalaväelastele, minipildujatele, suurtükiväelastele, lenduritele, tankistidele, sapööridele, sidemeestele, ratsaväelastele — jätkata lakkamatult oma sõjalise meisterlikkuse täiustamist, täieliselt kasutada meie suurepärase lahingutehnikat, lüüa vaenlast nii, nagu lõövad te-

da meie kuulsusrikkad kaardiväelased, täpselt täita komandöride käsud, tugevdada distsipliini ja korda, tõsta organiseeritust.

2. Kõikide väeliikide ohvitseridele ja kindralitele — täiustada vägede juhtimise kunsti, manööverdamise taktikat, kõikide väeliikide vastastikkust koostööd lahingukaigus, julgelt ja laiemalt sisse kasvatada lahingupraktikasse eesrindlike kaardiväeosade ja -koondiste kogemust, viia kõrgeimale järjele staapide ja sõjavägede tagala töö kultuuri, kõigiti paremustada ja täiustada meie luuret.

3. Kogu Punaarmeele — tule ja manöövri oskusliku kooskõlastamisega murda vaenlase kaitset kogu ta sügavuse ulatuses, mitte anda vaenlasele puhkust, omal ajal likvideerida vaenlase katseid pidada kinni vasturünnakutega meie pealetungi, osavalt organiseerida vaenlase jälitamist, mitte lasta tal ära vedada tehnikat, oskusliku manöövriga ümber haarata vaenlase vägede tiibu, sisse murda ta tagalasse, ümber piirata vaenlase vägesid, killustada

da neid ja hävitada, kui nad keelduvad relvi maha panemast.

4. Mees- ja naispartisanidele — suurendada abi Punaarmeele, tungida kallale vaenlase staapidele ja garnisonidele, lüüa ta tagalat, purustada ta liiklust ja sidet, mitte anda talle võimalust juurde tõmmata reserve.

5. Suurte võitude tähistamiseks, mis on saavutatud Nõukogude riigi relvastatud jõudude poolt mõõdunud aastate kestel, täna, 23. veebruaril, Punaarmee 26. aastapäeval, kell 18, Moskvast, Leningradis, Kiievis, Dnepropetrovskis, Homelis ja Rostovis saluteerida Punaarmee vapratele vägedele kahekümne suurtüki-kogupauguga.

Au meie võidurikkale Punaarmeele!

Au nõukogude relvadele! Au meie vapratele mees- ja naispartisanidele!

Elagu meie suur Nõukogude Kodumaal!

Elagu meie Üleliiduline Kommunistlik Partei — Punaarmee suurte võitude innustaja ja organiseerijal!

Surm saksa röövvalutajail!

Kõrgem Ülemjuhataja

Nõukogude Liidu Marssal J. STALIN.

Leningrad ja Volhovi rinde vägede pealetungi ühe kuu kokkuvõte

Leningradi rinde väed asusid jaanuari esimesel poolel pealetungile Leningradi linna piiravate saksa fashistlike vägede vastu; samaaegselt alustasid Volhovi rinde väed pealetungi Novgorodi linnale.

Leningradi rinde väed murdsid lõõkidega Pulkovo piirkonnast ja lõuna poolt Oranienbaumi läbi Leningradist edela pool asuva sakslaste tugevasti kindlustatud ja sügavasti esheloneeritud kauaaegse kaitse. Samaaegselt forsseerisid Volhovi jõe ja Ilmeni järve põhjatipu murdsid Volhovi rinde väed sama edukalt läbi Novgorodist põhja ja lõuna pool asuvast sakslaste kauaaegsest kaitsest.

Kasutades laiaulatuslikult otselöökidega kooskõlastatud haaramismanöövreid vallutasid meie väed esimeste 5—6 pealetungipäeva vältel saksa kaitse peamised kindlustatud tugipunktid Krasnoje Selo, Ropsha ja Novgorodi linna, millele garnisonid sisse piirati ja hävitati. Meie vägede lõõkide all varises kokku sakslaste tugevaim kaitsevõõnd, mida nad ise pidasid ligipääsematuks ning võitmatuks „põhja valliks“ ja Leningradi blokaadi „terasrõngaks“.

Jälitades sakslaste purustatud väeosi löid meie väed pidevas pealetungikaigus vaenlase järjekindlalt välja reast Luuga jõe lähistel asuvaist vahepealseist kindlustusliinidest ja asusid Luuga jõe, kus sakslased püüdsid juba varem ehitatud tugevasti kindlustatud kaitseliinil meie pealetungi peatada. Kuid meie vägede julge ja osava tegevuse tagajärjel ületasid meie väed

Luuga jõe ning sellel jõel asuvad saksa positsioonid murti läbi Luuga linna piirkonnast ning need haarati ümber tiibadelt, lõuna pool Kingisseppa ja Batetskajast.

Pealetungihoo liikusid meie väed kuu ajaga edasi 150—250 km, puhastasid vaenlasest Soome lahe ranniku kuni Narva jõeni ja kogu Narva jõest ja Peipsi järvest ida pool asuva maa-ala, lõudes Serjodka, Strugi Krasnoje, Pijussa, Utorgoshi, Shlmski loonele.

Meie väed vabastasid Peterhofi, Uritski, Ropsha, Krasnoje Selo, Pushkini, Pavlovski, Gatshina, Mga, Tosno, Kingisseppa, Oudova, Luuga, Ljubani, Tshudovo ja Novgorodi linnad, Leningradi oblasti rajoonikeskused Volosovo, Osmno, Ljadõ, Polna, Pijussa, Oredezh, Batetskaja, Utorgosh, Shlmski ning ligi 4000 muud asustatud punkti.

On vabastatud Leningrad ning Moskvat ühendav tähtsaim raudteemagistraal — Oktoobri raudtee, samuti on vabastatud raudteeliinid Leningrad—Vologda, Leningrad—Mga—Rõžinski, Leningrad—Novgorod, Leningrad—Batetskaja, Leningrad—Luuga, Leningrad—Oranienbaum—Veimarn, Leningrad—Kingissepp, Veimarn—Oudova ja Gatshina—Tosno.

Kuu aega kestnud lahinguis tekitati raskeid kaotusi 18. saksa armee peamistele jõududele, mille koosseisu kuulusid 11., 21., 24., 58., 61., 121., 126., 170., 212., 215., 225., 227., 290. jalaväe- ja 8. ning 28. kerge-jalaväe ning 1., 9., 10., 12., 13. välilennuväe diviisid, SS politsei diviisid,

hispaania leegion; SS tankigrenadeeri diviisid „Niederland“, „Nordland“, „Feldherrnhall“ ja ka 12. tankidiviis. Purustati Leningradi tulistav saksa armee ülemjuhatus raskesuurtükiväe suur kahurväe rühmitus, mille relvastusse kuulusid 320 150-ne kuni 406-mm kaliibriga suurtükid.

Hävitati: 97 lennukit, 275 tanki, 1962 igasuguse kaliibriga kahurit, sealhulgas 102 150-ne kuni 406-mm kaliibriga suurtükki, 2235 miinipildujat, 3642 kuulipildujat, 4278 autot ja 460 mitmesugust ladu.

Vaenlane kaotas ainult surmuna üle 90.000 sõduri ja ohvitseri.

Meie väed võtsid järgmised trofeed: 189 tanki, 1852 mitmesuguse kaliibriga suurtükki, sealhulgas 178 150-ne kuni 406 mm kaliibriga suurtükki, 2543 miinipildujat, 4660 kuulipildujat, 42.000 vintpüssi ja automaati, üle ühe miljoni mitmesuguse kaliibriga mürsku, 17 miljonit padrunit, 2648 autot, 615 vagunit ja 353 sõjamaterjaliladud.

Vangi on võetud 7200 saksa sõdurit ja ohvitseri.

Nõukogude Informbüroo.

Leningrad saluteeris

Punaarmee 26. aastapäeva tähistamiseks saluteeris Leningrad 23. veebruaril k. a. kell 18 kahekümne suurtükiväe kogupauguga 224-st kahurist.

Nõukogude Informbüroo teateld

22. veebruari jooksul pidasid meie väed Luugast edela ja lõuna pool pealetungilahinguid, mille kestel vallutasid mitu asustatud punkti, sealhulgas Bukilo (10 km Strugi Krasnoje kirde pool), Seglitsõ, Malõje ja Bolshije Lzi, Dertinõ, Borotno, Viodni.

Ilmeni järvest edela ja lõuna pool jätkasid meie väed eduka pealetungi arendamist ja vallutasid lahingutega üle 200 asustatud punkti, sealhulgas Dubrovo, Grebnja, Apraksino, Morino, Sorokino, Mihhallovski (16 km ida pool Dnod), Novoje Pankratovo, Krute's, Gluhhaja Gorushka, Barevo, Perehoshõ, Gussevo, Vashkova, Bolshaja ja Malaja Puhhova ning Mjakovo ning Morino raudteejaamad.

Holmi linnast lääne ja ede-

la pool liikusid meie väed lahingutega edasi ja vallutasid üle 100 asustatud punkti, sealhulgas Mazarõ, Gorr, Lessovõje, Zahhod, Ussaba, Ivanissovo, Leleb Palashutino.

3. Ukraina rinde väed murdsid pealetungi jätkel pärast ägedaid lahinguid vaenlase vastupanu ning vallutasid 22. veebruaril tormijooksuga suure Ukraina tööstuskeskuse Krivoi Rogi linna.

Telstel rindelõikudel — luuretegevus, suurtükiväe ja minipilduja tulevahetus, reas punktides kohaliku tähtsusega lahingud.

21. veebruari jooksul vigastasid ja hävitasid meie väed kõikidel rinnetel 48 saksa tanki. Ohulahinguis ja õhurõrje kahurväe tulega tulistati alla 8 vaenlase lennukit.

1. veebr. s. a. vabastasid Nõukogude väed Kingissepa linna. Pildil: Nõukogude automaaturid võitluses saksa röövvalutajatega Kingissepas.

Laste sunnitöölaager Narva lähedal

Saksa okupandid ja nende käsikud Eestis ei piirdunud ainult täiskasvanute sunnitööle saatmisega, vaid nad kütiditasid ka lapsed oma kodudest välja. Nii küüdati 15 aastane Rudolf Ehher 1943. a. sakslaste poolt Narva lähedale 14—16 aastaste laste sunnitöölaagrisse.

Millised sunnitööpõrgud olid loodud alaealiste tööjõu väljakurnamiseks, sellest jutustab R. Ehher.

Saksa politsei viis R. Ehheri vägivaldselt kodunt ära 2. juunil 1943. a. Samast rajoonist oli veel kokku aetud umbes 120 poissi. Neid viidi laste sunnitöölaagrisse, mis asus 6 km Narvast lõuna pool. Poisid pidid töötama turbarabas turbapätside kuivatamisel. Päeva jooksul tuli igal poisil 4000 turbapätsi ümber keerata. Toit oli vilets. Leivanormiks oli ette nähtud 400 gr, kätte saadi aga vaevalt 300 gr, sest ülejäänud varastati võimumeeste poolt endale, nagu teisigi toiduaineid. Iga poiss pidi kandma rinnas numbrilauda. Töö juures valvasid politseid nahihiipsadega. Alaealisi karistati peksuga. Rudolf Ehher sai kaks korda peksta.

Narva lähedal oli veel üks laste töölaager telliskivitehase juures ja teine põhja pool Narvat, kus lapsed tegid äärmiselt raskeis oludes metsatööd. Metsatöödel said lapsed ainult 200 gr leiba. Neist surid väga paljud.

Narva linnas nägi R. Ehher nõukogude sõjavange, keda hoiti seal peagu näljas. Linnas lasti maha rohkesti juute. R. Ehheril õnnestus kõnelda ühe vanaeidekesega, kes jutustas kohutavaid lugusid sakslaste metsikustest ja et sakslased veavad kõik võimalikud Eestist välja.

R. Ehher kõneleb veel, kuidas sakslased matsid Kotõ elusalt 18 reetäit nõukogude sõjavange. Regedele olid loodud raskesti haavatud sõjavangid, kergemini haavatud väed lasid neid ja saksa sõdurid sundisid neid piitsadega. Sõjavangid aeti elusalt mullik alla.

A. Luuto

LENINGRADI RAADIO-SAATED

Leningradi raadio annab Moskva aja järgi eestikeelseid saateid 8 korda päevas alljärgnevatel kellaaegadel: 1. laine: kell 8.30 min. 2. laine: kell 14.50 min. 3. laine: kell 16.50 min. 4. laine: kell 19.00 min. 5. laine: kell 21.00 min. 6. laine: kell 22.40 min. 7. laine: kell 00.05 min. 8. laine: kell 01.00 min. 9. laine: kell 02.00 min. 10. laine: kell 02.00 min. 11. laine: kell 02.00 min. 12. laine: kell 02.00 min. 13. laine: kell 02.00 min. 14. laine: kell 02.00 min. 15. laine: kell 02.00 min. 16. laine: kell 02.00 min. 17. laine: kell 02.00 min. 18. laine: kell 02.00 min. 19. laine: kell 02.00 min. 20. laine: kell 02.00 min. 21. laine: kell 02.00 min. 22. laine: kell 02.00 min. 23. laine: kell 02.00 min. 24. laine: kell 02.00 min.

Toimetuse kolleegium

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Tööraha Saadikute Nõukogude
häälekandja

Nr. 10 (487)

8. märtsil 1944. a.

V aastakäik

Fashismi lõpliku ja täieliku purustamise nimel, nõukogude
Kodumaa võidu nimel innustavad meie maa naised oma
mehi, poegi ja vendi kangelastegudele, annavad oma jõu,
teadmised ja kogemused abiks rindele, võidu heaks.

(ÜK(b)P KK määrusest Rahvusvaheliseks Naistepäevaks.)

Rahvusvahelisest Naistepäevast 8. MÄRTSIL

ÜK(b)P KK MÄÄRUS

Rahvusvahelist naistepäeva — 8. märtsi tähistavad nõukogude naised 1944. aastal olukorras, kus Punaarmee on saavutanud ajaloolisi võite saksa fashistlike sõjavägede üle.

Üle aasta teostab Punaarmee võidurikast pealetungi, purustades hitlerlike rööv vallutajaid ja pühkides neid mine-ma Nõukogude maalt. Punaarmee on tekitanud otsustavaid kaotusi saksa fashistlikele armeele, on vabastanud vaenlase käest hiigelsuure territooriumi, on päästnud surmast ja saksa orjusest kümneid mil-joneid nõukogude inimesi, on meie Kodumaale tagasi andnud rikkalikemad tööstus- ja põllumajandusrajoonid ning murrab peatamatult teed meie lääne-piiridele.

Isamaasõja esimestest päevadest peale võitlevad nõukogude naised käsikäes oma meeste, poegade ja vendadega ennastalgavalt meie sotsialistliku isamaa eest, üheõigusluse ja vabaduse eest, mida naine on saanud nõukogude korra ajal.

Sotsialistlik kord on andnud naisele piiramatud võimalused tema loominguliseks tegevuseks ühiskondliku elu kõigil aladel. Nõukogude võimu ajal on mõõtnatult kasvanud töötava naise materiaalne heaolu, kultuuriline tase ja poliitiline aktiivsus.

Saksa fashistlikud lurjused tahtsid röövida nõukogude rahva vaba õnneliku elu. Nad seadsid oma eesmärgiks orjastada ja hävitada meie rahvas, hävitada meie sotsialistlik riik ja kultuur, ära võtta meie maa rikkused. Sakslased on seadnud nende poolt ajutiselt vallutatud rajoonides sisse sunnitöö ja pärisorjuse režiimi, nad röövivad rahva vara, mis on kogutud nõukogude inimeste kauaaegse tööga, põletavad elamud ja kultuurasutused, piinavad ja hävitavad lapsi, teotavad naiste au ja piinavad ja tapavad neid. Sajad tuhanded nõukogude naised ja tütarlapsed, kes on sattunud fashistlike timukate kätte nende poolt okupeeritud rajoonides, on vägivaldselt aetud saksa orjusse.

Vihatud vaenlase tagasilöömiseks, ja meie Isamaa au, vabaduse ja sõltumatuse kaitseks on ühes kogu nõukogude rahvaga tõusnud meie maa naised.

Nõukogude naiste kõrval

tõusevad järjest aktiivsemaks jõuks vabadussõjas saksa rööv vallutajate — Euroopa orjastajate vastu kõikide vabadustarmastavate rahvaste naised, kes võitlevad oma vabaduse ja iseseisvuse eest.

Fashismi lõpliku ja täieliku purustamise nimel, nõukogude Kodumaa võidu nimel innustavad meie maa naised oma mehi, poegi ja vendi kangelastegudele, annavad oma jõu, teadmised ja kogemused abiks rindele, võidu heaks.

Kogu sõja kestel on meie tööstuse naistööliised edukalt omandanud uusi valmistuse erialasid, töötavad käsi rüppe panemata rinde heaks, annavad Punaarmeele järjest rohkem tanke, lennukeid, kahureid, miinipildujaid, kuulipildujaid, automaate, püsse, laskemoona, varustust järeletust, ning parandavad väsimatult väljalastava produktiooniväär-tust.

Kolhoosinaised on sõja kestel tõusnud kolhoositöös peamiseks, otsustavaks jõuks. Sajad tuhanded naised töötavad praegu traktoristidena, autojuhtidena, kombaineritena, MTJ-de ja kolhooside mehhanikutena. On kasvanud rohkearvulised naiste — kolhoositöö organisatorite kaadrid: kolhooside esimehed, brigadiirid, farmide juhatajad.

Aktiivset abi töölistele ja kolhoosnikutele osutavad Isamaasõja ajal naised — insenerid ja tehnikud, agronomid ja zootehnikud, teaduse ja kunsti alal töötajad, arstid, õpetajad, ja nõukogude asutuste naisteenistujad, kes ennastalgavalt ja väsimatult abistavad rinnet ja rahvamajandust.

Vaenlase käest vabastatud rajoonide naised suurendavad iga päevaga abi oma vabastajale — Punaarmeele, töötavad ennastalgavalt saksa okupantide poolt purustatud linnade ja külade, majanduse ja kultuurasutuste ülesehitamiseks.

Võidurikka Punaarmee ridades võitlevad mehiselt vaenlase vastu nõukogude rahva kuulsad tütre — snaipeerid, sidetööliised, seniitlaskurid, lendurid. Palju nõukogude naispatrioote töötab ennastalgavalt Punaarmes arstidena, velskeritena, meditsiinõdedena, sanitaridena.

Tuhanded vaprad naised ja tütarlapsed hävitavad partisaanidena halastamatult hitlerlike bandiite, abistavad kõigiti pealetungivat Punaarmeed.

Töötavad naised hoolitsevad tähelepanu ja hooliga Punaarmee haavatud sõjameeste eest, ilmutavad emalikkust hoolt vaeslaste eest, kes on kaotanud vanemad, ja aitavad riigil üles kasvatada kasvavat sugupõlve. Nõukogude naised-doonorid annavad oma verd nõukogude sõdurite ja ohvitseride kallite elude päästmiseks.

Sõda nõuab nõukogude naistelt nagu ka kogu nõukogude rahvalt uusi töösaavutusi tagalas ja kangelastegusid rindel, uusi jõupingutusi saksa fashistlike rööv vallutajate kiiremaks ja lõplikuks purustamiseks.

ÜK(b)P KK kohustab kõiki parteiorganisatsioone läbi viima rahvusvahelist naistepäeva — 8. märtsi kui massilist poliitilist kampaaniat, mis on suunatud Punaarmee abistamise edasiseks tugevdamiseks, meie võidu kiirendamiseks hitlerliku Saksamaa üle. Parteiorganisatsioonid peavad laialdaselt selgitama kõikidele töötavatele naistele, et igalt nõukogude naispatrioodilt nõutakse veelgi pingelisemat tööd võidu heaks, tootmise suurendamist esmaklassilise relvastuse ja laskemoona alal rinde jaoks, toiduainete alal armee ja maa jaoks ning toorainete alal tööstuse tarvis. Partei, nõukogude, ametiühingute ja komsomoli organisatsioonid on kohustatud iga päev värbama naisi tööle tootmisse, hoolitsema ühiskondlikku tootmisse lülitatud naiste tootmisvälja-õppe eest, nende poliitilise kasvatus ja eluoluliste vajaduste eest, edutama eesrindlike naisi ja tütarlapsi juhtivate tööle nõukogude majanduslikes ja ühiskondlikes organisatsioonides, aidates neid kasvada töös.

Naised — naistööliised, insenerid ja tehnikud! Omandage täiuslikkuseni oma ala tehnika, suurendage päevast-päeva töötootlikkust! Töötage rinde toetamiseks käsi rüpes hoidmatal Andke pealetungivale Punaarmeele üha rohkem relvastust, laskemoona, sõjaväerustust, rõivastust! Parandage väsimatult sõjatoodangu kvaliteeti.

Naised — naisraudteelased! Kindlustage pealetungiva Punaarmee edu ennastalgava ja täpse tööga! Viige kiiremini edasi rongid sõjavägedega, sõjalise ja rahvamajandusliku laadungiga! Kõvendage väsi-

matult sõjalist distsipliini raudteel! Taastage kiiremini sakslaste poolt purustatud raudteed, sillad ja ehitised, veevärk ja siddel!

Naised — naiskolhoosnikud, MTJ-de ja sovhooside naistööliised! Valmistage eeskujulikult ette ja teostage edukalt kevadkülv! Võideldge 1944. aasta kõrge lõikuse eest! Omandage traktorite ja kombinide juhtimise tehnikat! Suurendage kõigiti karjakasvatuse toodangut! Andke rindele ja maale rohkem toiduaineid, tööstusele rohkem tooraineid!

Naised — teaduse, kunsti ja kirjanduse alal töötajad, õpetajad, meditsiintööliised, agronomid ja zootehnikud, naistööliised nõukogude asutustes! Aidake töölistel ja kolhoosnikul veelgi tõsta meie rahvamajandust, viige edasi nõukogude teadust ja kultuuri! Kindlustage meie riigiparaadi kõikide lülide täpne töö! Kõik jõud rinde abiks, meie võidu kiirendamiseks!

Naised — saksa vallutajatest vabastatud Nõukogude rajoonides! Ehitage uusiti üles linnad ja külad, taastage tööstus, transport, põllumajandus, kultuuri- ja eluliselt vajalikud asutused, mis hitlerlike röövlite poolt purustatud! Remonteeri teed! Aidake igati pealetungivat Punaarmeed!

Naised — õhutõrjeväljased, snaipeerid, lendurid, sidepidajad! Täiendage väsimatult oma lahingulist oskust, hävitage halastamatult saksa vallutajaid!

Naised — arstid, velskerid, meditsiinõded, sanitarid! Võideldge ennastalgavalt haavatud võitlejate ja ohvitseride elu päästmise ja nende rivisse tagasipöördumise eest! Andke kogu oma jõud ja teadmised Punaarmee haavatud sõdurite abistamiseks!

ÜLELIIDULISE KOMMUNISTLIKU (bolsheviike)
PARTEI KESKKOMITEE

Eesti naistööliste tervitus Punaarmee eesti rahvuslikele väeosadele

Kallid eesti rahvuslike väeosade võitlejad!

Kinelli tekstiilvabriku Eestist evakueerunud tööliste kollektiivi üldkoosolek saadab teile, eesti vapratele poegadele, tulise võitlustervituse.

Meie, eesti naised, töötame töötada tagalas samasuguse innuga, kui teie võitlete rindel. Töötame selleks, et lüüa oma tööga meie põlist verivaen-

Naispartisanid! Tugevdage igati abi pealetungivale Punaarmeele! Takistage vaenlase vägede kohaletoometamist, relvade ja laskemoona juurdevõetud! Täitke ennastalgavalt partisanisalkade lahingulisi ülesandeid!

Naised ja neid! Omandage sõjaasjandust! Õppige täpselt tulistama. Õppige tuletõrje ja gaasikaitseasjandust. Kõik meie jõud hitlerlike vallutajate lõplikuks purustamiseks!

Naised saksa fashistlike röövlite poolt ajutiselt vallutatud Nõukogude rajoonides! Läheneb teie vabastamisetund! Aidake partisanisalkadel hävitada saksa vallutajaid! Vajake endid saksa orjusse kihutamise eest! Aidake kogu jõu ja kõigi vahenditega pealetungivat Punaarmeed!

Tervitus vabadustarmastavate rahvaste naistele, kes võitlevad inimsoo kõige kurjemate vaenlaste — saksa fashistlike orjastajate vastu. Kogu vabadustarmastavate rahvaste jõud ja lahinguvõimsus hitlerliku Saksamaa kiiremaks purustamiseks!

Üleliidulise Kommunistliku (bolsheviike) Partei Keskkomitee tervitab rahvusvahelisel naistepäeval, 8. märtsil, naisi — tööliisi, inseneri, tehnikuid, kolhooslasi, naisagronome, zootehnikuid, õpetajaid, arste, teaduse ja kunstitööliisi, meditsiintööliisi, naisi — snaipeerid, sidepidajaid, lendureid, õhutõrjeväljasi, kuulsaid naispartisane ja kõiki Nõukogude Liidu töötavaid naisi ning väljendab kindlat veendumust selles, et nõukogude naised annavad oma jõu ja teadmised meie kodumaa täielikuks vabastamiseks saksa fashistlikest vallutajatest ja vaenlase lõplikuks purustamiseks.

ÜLELIIDULISE KOMMUNISTLIKU (bolsheviike)
PARTEI KESKKOMITEE

Eesti naistööliste tervitus Punaarmee eesti rahvuslikele väeosadele

Kallid eesti rahvuslike väeosade võitlejad! Oma jõu ja võimed selleks, et aidata vabastada armastatud sünnimaad neetud saksa üssisoo, ja käsikäes teiega tahame taasehitada Nõukogude Eestit.

Elagu Punaarmee eesti rahvuslikud väeosad!

Surm saksa okupantidele!

Kinelli tekstiilvabriku eesti tööliste kollektiiv.

Nõukogude relvade uued hiilgavad võidud

1. Ukraina rinde väed purustasid sakslaste 4 tanki- ja 8 jalaväediviisi

Narva suunas kestavad nõukogude vägede võitlused oma platsdarmi laiendamiseks edela pool Narva linna. Meie väed on parandanud oma positsioone ja vallutanud mitmeid vaenlase tugevaid kindlustatud tugipunkte. Paiskudes meeleheitlikele vasturünnakutele kannavad sakslased raski kaotusi, saavutamata endisi positsioone. N. väetüksus lõi sakslased välja uugevasti kindlustatud positsioonilt metsases piirkonnas, ja hävitas seejuures ligi 2.000 vastase sõdurit ning ohvitseri. Sakslaselt saadi saagiks 14 suurtükki ning miinipildujat, 80 kuulipildujat, 100.000 padrunit ja 3 sõjamoonaadu. Teises rindelõigus purustas meie kaardiväeosa edasi minnes paljoni hitlertasi.

4. märtsil asusid pealetungile 1. Ukraina rinde väed ja oles mürdnud sakslaste tugeva kaitse 180 km pikkuselt, liikusid kaks päeva kestnud pealetungilahinguis 25—50 km edasi. Lähimurde tulemusena vallutasid nõukogude väed suureraudteejaama ja linna Izja lavli, linnad Shumsk, Jampol, Ostropol, Kamenets-Podolski oblasti rajoonikeskused. Ljahhovitsõ

Antoniõ, Teofopol, Bazoni ja peale nende veel üle 300 asustatud punkti. Nõukogude väed peavad lahinguid raudteejaama Volotšis lähiseil. Nende pealetungivõitluste kaigus purustasid 1. Ukraina rinde väed sakslaste 4 tanki- ja 8. jalaväediviisi.

Vaprastele võgedele, kes teostasid selle ulatusliku lähimurde 1. Ukraina rindel, saluteeris pea inn Moskva suurtükiväe 24 korvapanguga 224 kahurit.

Jätkates pealetungi vallutasid 1. Ukraina rinde väed veel Zbarazi linna, rajoonikeskused Vishneve's, Lanovitsõ, Novoje Selo, Fridrihovka, Gritsev ja 209 asustatud punkti. Meie väed lõikasid läbi raudtee Proskurov — Tarnopol.

Esiolgsel andmeil hävitati võitluste kahe päeva jooksul 203 tanki, 250 kahurit, 30 soomusautot, 407 miinipildujat, üle 600 kuulipilduja, üle 2000 auto ja 20 ladu.

Sakslased jätsid lahinguväljale üle 15.000 laiba. Sõjasaagina võeti sakslastelt 120 tanki, 102 kahurit, 210 miinipildujat, 260 kuulipildujat, 1 soomusrong, üle 1000 autot ja 23 ladu.

Vangi võeti üle 3000 sakslase.

Lahingud Ukrainas arenesid äärmise ägedusega. Belogorodka rajoonis, kus sakslased teostasid korduvaid vasturünnakuid, hävitasid N. väeosa tankistid ja suurtükiväelased 38 saksa tanki ja 2.000 vaenlase meest. Sama rajooni teises rindelõigus tapeti 4.000 sakslast ja purustati üle 60 vaenlase tanki. On võetud suurel hulgal vange.

Pihkva suunas lõikasid meie väed pealetungivõitlust ja vallutasid mitmeid asustatud punkte, nende seas raudteejaamad Dobrovedki ning Ke.

Ostrov suunas vallutasid nõukogude väed Leningradi oblasti rajoonikeskuse Sosnihino ja üle 40 asustatud punkti, nende seas raudteejaamad Sosnihino, Sergino, Krasnoje Prudõ, Zhelezovski.

Lõuna pool Krivoi Rogi forsseerisid meie väed Inguletsi jõe ja vallutasid rea asustatud punkte, nende seas Inguletsi ja Nikolozelski jaamad.

Balti meres uputati sakslaste 2.500-tonnine transport.

Põgeneja jälgedel

Saksa fashistid uimastusid unelmatest panna lehvima haakristiga lipp Leningradi kohale. Kuid Leningrad ei ulatanud alandliku kummardusega oma värvate võtmeid hitlerlastele nagu mõned teised linnad Lääne-Euroopas. Põhjamaade kauneim linn pööras omad kahurid upsaka vallutaja vastu. Leningrad andis tuld 28 kuud. Kindralpõlvnik Lindemann märatses. Ta laskis alluvatel ohvitseridel kirjutada brošüüre oma andekusest maailma kangeaslikuma linna piiramisel.

Hitleri sõbrad Helsingis soovisid veel enam. Nad ei piirunud ainult Leningradi vallutamise kavadege. Nagu teame „Ajan suunta“ kirjuti- sest nõudsid nad Leningradi hävitamist piibli Nimive eeskujul. Leningradi põlvititi raskepatareidest. Selle kuriöö jälgil näeme kogu linnas. Seda ei võinud vägev Leningrad andestada. Ta asus kaitsest pealetungile. Ja siis rikastus sõdade ajalugu ühe uue „imega“. Punaarmee tõukas ümber paljureklameeritud „põhja valli“, nagu hiiglane tallab pihuks pilbastest majakesed. Punaarmee purustas „raudsed rõngad“ ja „terasrõngad“. Leningrad vabanes boa hirmsast kaisutusest.

Kindral Lindemanni fashistide parved et talunud Punaarmee kahurite muusikat. Nārvid katkesid. Lindemann kirjutas oma käskkirjades: „Pidage, pidage! Lahing pole veel otsustatud!“ Hitleri 18. armee ohvitserid ja sõdurid aga teadsid ja mõistsid — lahing oli neile kaotatud. Nad kiindusid kõikidesse Leningradist eemaleviivatesse teedesse hoopis enam kui kaevikutesse, Punaarmee pealetungi hoog tõukas neid eemale nõukogude rahvaste armastatud linnast. Nad põgenesid. Nende häbi-väärset teekonda tähistavad hiigeltankide „Tiigrite“ laiad. Sõites Leningradist Kingissepani näeme neid teeäärte ja kraavides kümneid. Igal neist on surmahaav kehas. Nende pakis terassoomus ei pakkunud kaitset seesasuvalle fashistile. Punaarmee kahurimürsud lämbistasid „Tiigrite“ terasest kestad. „Tiigrite“ kahurid, mis tulistasid ründavat Punaarmeed, vaikivad nüüd ammuli suudega.

Kahjuks ei tähista põgenevate fashistide teekonda läände ainult nende purustatud sõjamasinate korjused. Põgenemisel katsumad fashistid Hitleri käsul maha jätta kõrveks laastatud maa. Mida fashist ei saa kaasa viia, selle hävitab ta tule ja dünaamidiga. Korstnate read teede ääres kõnelevad meile se get keelt! On külasid, kuhu ei ole jäänud ainsatki maja. Ainult korstnad. Iga korsten esineb tunnistajana fashistide vastu. Iga korsten süüdisab kui prokurör fashiste kallaletungis rahulikkudele riikidele ja rahvastele. Iga korstna ja ahju ümber on kunagi tuksunud elu, mis nüüd on kas hävitatud või hirmutatud metsadesse. See hävitatud elu nõuab jökratele rõõvavallutajatele karmi karitust. Ja Punaarmee kui nõukogude rahvaste ootuste-lootuste kehastaja purustab fashistliku Saksamaa sõjamasinat peatamatu järjekindlusega.

Võitleva Punaarmee kannul liigub väsimatu nõukogude inimene. Ta külvab uuesti elu fashistide poolt kõrveks muudetud küladesse ja linnadesse.

Mõni päev pärast Kingissepa vabastamist hilisõhtul linna jõudes ja öömaja otsides seletas meile punaarmeele, et kesklinnas olevat ainult üks terve maja — kui selle leiame, saame peavarju. Leidsime ja öibisime. Selgus ka, et juba öid kohale jõudnud ja tegevusse astunud linna partei- ja täitevkomiteed. See nõukogude võimu üles-ehitustöödele asumise kiirus lubab nõukogude rahvastel vaadata tulevikule suurima usalduse ja lootusega. Näiteks otsustas Leningradi oblasti täitevkomitee juba avada lastekodud Gatshinas, Volossovos, Luugas. Gatshinas on lastekodu hoone remont juba lõppenud.

See nõukogude inime töö- jõud ja visadus kindlu tavad, et rasked sõjahaavad on juba mõnede vähesete aastate pärast parandatud. Mõne aasta pärast tähistavad „võitmatu“ fashistliku armee teekonda meie maal „maailmasandade“ tuules ja päikeses. Pteekitud sääreluud ja „aarialaste“ kolbad.

Aug. Priik.
Leningradis:
23. veebr. 1944. a.

Teritame relva oma nõukogude kodumaa vabastamiseks

Punaarmee 26. aastapä ja tähistamine sm. Vinkeli väeosas

Põlise pargipuude all seisavad ülesvistatult Punaarmee eesti rahvusliku väeosa noored võitlejad. Päike säte- dab taakidel, idast puhub tuul tuhkat lund. Võitlejate kolmnurkse rivi ees seisavad ohvitserid, vaibaga kaetud laual asetseb punane lipp. Punaarmee aastapäeva tähistamine ühendati noorte tähtsa sündmusega — sõjaväelise vande- töötuse andmisega. See päev kujunes suureks ja pidulikuks noore elus.

Rõõmsalt ja sõameheliikult astuvad võitlejad rivist, et lugeda vande- töötust. „Töotan pühalikult olla aus, vapper, distsiplineeritud ja valvas võitleja.“ ölavad võitlejate sõnad.

Veel hiljuti bandiidtsesid siin, kus paikneb nüüd väeosa vihatud sakslased. Kuid Punaarmee peasis vaenlase- siit välja. Taanedes jätsid sakslased maha palju kohutavaid jälgi lõhutatud kodud ja rüvetatud elamud. Nust inimesed on veel vangi- põlve. Võitlejate pühalikust töötusest hõõgub kirglik tahe võidelda vaenlasega silm- silma ja tu purustada ta lõplikult.

Unkustundega marsivad võitlejad elamisse. Sm. Liitva ühisuses algab miiting. Sõna võtab vana kodu sõja- veteraan Kuse parteiorgani- saator kapten Root. Ta ju- tustab võitlustest sakslastega 26 aastat tagasi. Kui 1918. aastal saksa okupatsiooniväed jõudsid Tallale, kutsuti kiiresti kokku Asert ja Kunda vallas punakaart, kes astus

vaenlasega võitlusse. Taan- des järkjärgult avaldas töö- listest ja kehvi- talupoega- dest koosnev punakaart tuge- vat vastupanu hambuni rel- vastanud saksa vägedele. Pal- lav lahing toimus Vaivara aama juures, kus meil õnnes- tus kraavi asti kaks saksa esheloni vägedega.

Alates 13. veebruarist kuni märtsini toimusid lakkamatud lahingud vihatud saksa rõõ- allutajatega.

Kõik punakaartlased, kes lahkusid tollal Eestist, astu- sid vabatahtlikult Punaväke ja neist moodustati hiljem eesti rahvuslik diviis, kes võttis aktiivelt osa Denikini valgekaartlaste purustamisest.

Nüüd, 26 aastat hiljem, v tume taas osa kalli Eesti vabastamisest ning ühitame fashiste äände. Käib võitlus Eesti territooriumi puhasta- miseks. Teame, et eesti rahi- vas ei alistuks iiaigi hitler- likule „uuele korrale“. See-

ärast — edasi! Lõõne sakslast — eesti rahva orjastajaid!

Suure poolehoiuga võtavad võitlejad vastu vana sõjamehe kõne.

Sm. V rse allüansuses toi- mub aastapäeval Kõrgema Ülemjuhataja sm. Stalini käskkirja nr. 16 läbiarutamine. Allüksuse esirindlane seer- sant Proo õtleb võitlejate nimel: „Tahame minna appi oma kaa võitlejale, et jää- davalit pühkida saksa orjasta- jad meie sünnimaalt. Enne aga peame veel hoolsalt õr- pima, et täiustada oma lahing- ugrist m ister ikrust.“

Aasta äeva õhtul toimus väeosa vastavatud klubis pi- dulik aktus-koosolek „üle- avas väeosa komandör. Pi- e- ma kõnega Punaarmee aja- lootesines major Rink. Tor- miliste kiiduavaldustega saa- deti ertvustele rann seltsi- mees Stalinile ja tervitus sm. Parnale.

Lüüa vaenlast kaardiväelaste eeskujul

Pühkuse üürikestel minuti- telt tutvuvad võitlejad, seer- sandid ning ohvitserid, kes vabastamise eest saksa luri- test veel ja veel kord Kõr- gem Ülemjuhataja seltsimees Stalin ajaloolise käskkirjaga. Ühtked kõrge stalinliku hii- nangur üle, mis sai nendele osaks võidu saavutamisel Le- ningradi all, töötavad võitlejad leningradlased lüüa vaenlast kaardiväelaste eeskujul.

Osav lüüraja ohvitser Fo-

mitšin, kes koos oma allük- susega lõikas läbi vaenlase tähtsa liiklustee, avaldab üldist arvamust, ütleb:

„Kõrgema Ülemjuhataja käskkirja innustab meid uuteks sõjalisteks tegudeks. Meie töötame suurele Stalinile, et meie täidame oma kohust lõpuni. Piirame ka edaspidi ümber ning hävitame vaen- last ja kihutame lakkamatult hitlerlikke bandiite Nõukogu- demaalt.“

Punaväe eesti rahvus- likud vä osad filmis

Balti nõukogude vabariikide vabastamisest on kavatsusel valmistada dokumentaalfilm. Filmis näidatakse Balti vabariikide — Eesti, Läti ja Leedu rahvuslike väeosaade võitlusi.

Filmioperaatorid Martshenko ja Segol viibisid lühemat aega eesti väekoondises, kus nad valmistasid juba 1000 m üm- ber filmi eesti väeosaade elust, õppustest, ordenikandjatest jne.

Neil päevil viibis eesti rahi- vuslikes väeosaades filmiope- raator Parvel, kes filmis meie väeosaade suuri kontrollõppusi.

TASSi öiendus

Toetudes Londonis asuvaile välismaistele poliitilistele ring- kondadele, kinnitab rootsi aja- leht „Göteborgs Posten“, et Soomele esitatud Nõukogude Liidu vaherahu tingimustes on salajane paragrahv saksa vä- gedele koosseisu kuuluva Soome asuya kahe austria diviisi interneerimise kohta eriliste tingimustega.

TASS on volitatud teatama, et ajalehe „Göteborgs Posten“ teade salajase paragrahvi ole- masolust Nõukogude valitsuse ettepanekuis on väjamõeldis ja igasuguse aluseta.

VOITLEVAD NAISED

Nõukogude naine on astunud fashistlike rööv vallutajate vastu aktiivsete võitlejate ridadesse, et kaitsta oma Kodumaad, vabadust ja õnne. Nõukogude naine teab, mille eest ta võitleb, ja see teadmine muudab ta sangariks.

Ennastsalgava tööga vabrikuis, tehaseis, kolhoosides ja kõigil muil aladel varustavad naised pidevalt rinnet kõige vajalikuga, asendades rindele läinud mehi.

Naised võitlevad Punaarmee ridades ja partisanisalkades sarnatridena, meditsiinõdedena, arstidena, sidelastena, snaipe-ritena ja lenduritena. Vapruse ja julguse eest on neid autasustatud ordenite ja medalitega.

Ka nõukogude Eesti naine pole jäänud kõrvale sellest suurest ja otsustavast võitlusest Suure Isamaasõja päevil. Kohe sõja algpäevil astusid paljud naised vabatahtlikult väeosadesse, et lüüa vaenlast õlg õla kõrvale oma meeste, vendade ja poegadele.

Sõjaväearst Emilda Veber ütleb alati: „Püüan töötada nii, et kõik minu ravitavad võitlejad pöörduksid tagasi oma üksustesse.“ Samal põhimõttel töötavad ka Elfride

Morgenson, Leida Sipria, Linda Meesak, Selma Tammik ja paljud teised tublid naised. Marie Laast astus koos tütre ja kahe pojaga võitlejate ridadesse ja on eeskujuks paljudele teistele.

Tublide naistena on autasustatud veel sm-d L. Vichman, L. Sillaots, A. Talimets, E. Põldma, H. Johver, A. Krainov, L. Truumees jt.

Nii need, kui ka kõik Punaarmee eesti rahvuslike väeosade ridades võitlevad naised on valmis andma kõik, ka oma elu, kodumaa heaks.

Punaarmee kahurite mürin kuulutab peatset vabadust kõigile eesti naistele! Fashistlikud vallutajad, kes purustasid meie kodud, hävitasid meie õnne ja alandasid ja häbistasid meid, kihutatakse välja meie maalt ja nad peavad kandma karistust oma rohmade eest!

Eesti naised! Abistagem kõigest jõust ja kõigi vahenditega pealetungivat Punaarmeed! Pühendagem kogu oma jõud vaenlase kiiremaks hävitamiseks! Teeme seda endi, oma laste ja kõigi lähedaste tuleviku nimel!

Herta Sooman

Eesti tütarlapsed nõukogude tagalas

Seoses Saksa fashistide kalale tungiga meie kodumaale olid paljud eesti tütarlapsed sunnitud lahkuma oma kodudest ja vanemaist ning asuma üksi võitlema kõigi eluraskustega. Ja võib uhkusega öelda, et sellega on nad hiilgavalt toime tulnud.

Kõikjal, vabrikuis, tehaseis, kolhoosides, on nad tuntud looktõulistena, normide ületajana. Tšuvashi ANSV-s Oktoobri rajoonis elav Adelaid Hiiesalu on tuntud oma kolhoosis kui parim ja kohusetundlikum tööline. Samuti ka Ira Lae, kes on järjekindlalt norme ületanud kolme-neljakordselt.

Noored tütarlapsed Erna ja Miida Valdased töötasid sõjaväetehases ja vaatamata oma noorusele kuulusid nad stah-

haanovlaste hulka ja neid on järjekindlalt premeeritud. Samuti seltsimehed L. Stepanova, J. Tikku ja paljud teised.

Paljud tütarlapsed on aega kasutanud elukutse õppimiseks ja töötavad nüüd oma õpitud elukutselisel alal. 16-a. Käthe Mets lõpetas mõõdunud kevadel Kanashis traktoristide kursused parima õpilasena ja terve suve töötas vanemtraktoristi abina. Ta teenis endale ülalpidamist ja saavutas võimaluse edasiõppimiseks keskkoolis. Kevadel kavatseb ta jällegi siirduda kolhoosipõldudele.

Nii nagu need tütarlapsed, mõtlevad ka nende kaasõed — anda oma parim Kodumaa peatseks vabastamiseks, vaenlase lõplikuks purustamiseks.

H. Küttik

Vandetootus

Väeosa liigub Eesti pinnal. Kõikjal, hiljem meenutavad nendest lahingutest osavõtjad, milliseid pingutusi maksis iga kilomeeter käidud teed, milliseid aegadeid lahinguid pidas väeosa, rajades teed Baltimaade väljadele.

Siin ta on — Nõukogude Eesti.

„Tere!“ — elle sõnaga teritas võitlejaid teel vana küla mees.

„Tere, taat, tere!“ — vastas talle seersant Petro Guba. Kuidas võiks Guba mitte tunda Eesti teretamiviisi — üks tema ju võidelnud siin sakslastega kaks aastat tagasi, üks tema tõkestanud oma kuulipildujaga teed vaenlasele, kes oli tormama Leningradi peale.

Sel ajal, kui Guba kõneleb vanamehega, paigutab väeosa komandör oma mehed metsaservale. Võitlejad on väsinud, kuid nad ei tunne väsi-

must. Nende silmade ees on Eesti. Paistab kõrge püstkatusega maja. „See on Nõukogude Eesti“, — ütleb võitleja. Vaatab taeva poole, ent taevast pole näha — puude ladvad on ta varjand. Ja võitleja ütleb: „See on Nõukogude Eesti mets“.

Metsas on vaikne. Ja tundub, nagu oleks rindejoon siit kaugel. Kuid see on petlik vaikuse, iga minut võib kostu kuulil vingumine, võib lõhkeda mürsk. Võitlejad istuvad kändudel, suitsetavad. Side mehed seavad korda sideliini. Välikõik avarab.

Metsa vaikus häirib autovile. Autosid viibub ohvitser. Tema juurde tuleb väeosa komandör, nad suruvad kõvasti üksteise kätt ning suunavad võitlejate poole. Algab avaline sõjameeste jututajamine. Kuid see ei ole tavaliine jutlemine, see on sõbra-

JUHAN SCHMUUL.

Me vahel on verstadetuhandeid lagedaid
võlju,
me vahel on mägesid, järvi, on metsi ja
soid.
Ja päevi, täis võitlust, eks neidki meid
lahuta palju...
Rõõm vihaks on muutunud, haarates
südameid, suid.

Kuid ema: Sul mõelda suudan veel
südamel soojalt
Näen mõtteis Su kortsunud nägu, tööst
karedat kätt.
Su silmi täis lootust — pea lähedav orju-
setoojad,
ja halliksläind juukseid, milt kuklale
lūkatud räht.

E M A L E

Näen seda, kui mõttikult liigud paekivisel
õuel
kesk vabusid tühje kus õõsumas rebenev
võrk.
kõik endale hoiad, mis tunneb Su emalik
põue,
kuid iialgi pole sa halisev, paenduv või
nõrk!

Ma usun, et võitlused rasked kõik
kannatad, talud,
on Sinugi soontes veel tugevat viikingi-
verd!
Tean kindlalt: mu ema, kes randlane, ei
murra valud
ei lammata südames peituvat lootuste
merd!

Astuge doonorite ridadesse

Isamaasõja esimestest päevadest peale läksid paljud nõukogude naised doonoriteks, et anda oma verd haavatud võitlejatele. Nende nõukogude naiste eeskujul avaldas minu peale suurt mõju ja nii otsustasin ka mina saada doonoriks.

Minu mees langes rindel, mu vend võitleb rindel kaardiväe-ratsaväelaste ridades. Mul isiklikult ei olnud võimalust võtta osa võitlusest rindel, kuid ma tahtsin teha kõik, mida suudan meie armastatud Punaarmee heaks.

Rõõmus ja üllas tunne valdas mu südant, kui ma esmakordselt andsin verd Moskva Vere Ülekandmise Instituudis. Uhes paljude ja paljude teiste nõukogude naistega väljusin

ma, Eestist evakueerunud naine, sealt, et kuu aja pärast jälle täita seda ausat kodaniku kohust meie Punaarmee vastu. Nii ma andsin verd neliteist korda, üldsummas üle 4 liitri verd.

Meie isamaakaitsjad teavad, et haavamise puhul neile osutatakse täielis meditsiiniline abi. Nad teavad, et üks tähtsamaid nõukogude teaduse saavutusi on vere ülekandmise meetodi laiaulatuslik uurimine ja kasutamine. Võitlejad kuni ei kahtle selles, et NSVL kodanike keskel leidub tuhandeid patrioote, kes esimese vajaduse järgi rõõmuga annavad oma verd ülekandmiseks haavatutele kodumaa kaitsjale.

Donor, kes annab oma verd, võtab aktiivselt osa meie maa

kaitsmisest. Olla doonor — see on ausaim NSVL kodaniku kohusetunde ja armastuse avaldus meie kuulsusrikka Punaarmee vastu.

Vere ülekandmine on täiesti kahjutu ja ei riku doonorit tervist. Doonoriks võib saada iga terve inimene.

Eesti naised ja neid Punaarmee tagalas! Kutsun Teid üles astuma doonorite ridadesse, et oma verega päästa elu paljudele nõukogude võitlejatele, võib olla ka teie isadele, poegadele, vendadele ja meestele, kes võitlevad praegu Nõukogude Eesti eest, puhastades püha nõukogude pinda meie igipõlistest verivaenlastest — sakslastest!

Astuge doonorite ridadesse!

A. Agejeva.

Värsked komsomol kaadrid

5. veebr. lõppesid Jegorjevski Eesti Õppekombinaadi juures korraldatud ELKNU kaadrite ettevalmistamise kursused. Kuuekuulised kursused lõpetasid 72 kursustasest 61, kuna osa seltsimehi rakendati tööle juba enne kursuste lõppu. Hooldaja ja püsiva töö tulemusena võis kursuste juhataja sm. Lam-bakahar oma lõpparuan-des lugeda kursused õnnestunuks. Kursuste keskmine hinne oli 4,0 ja üle poole kursustasest lõpetasid ainult head ja väga head hinnetega. Tubli töö nõrgemate seltsimeeste järeleaitamisel

tegid rühma organisatorid, kelledest eriti võib tõsta esile seltsimehi Ludmilla Viilupit ja Valter Võsumäge. Paljud kursuselased premeeriti kursuse juhatase poolt rahaliselt ja kirjandusega. Parima õpilasena, keskmise hindega 5,0, lõpetas kursused Harald Toomsalu. Parimate lõpetajate hulka, kuulusid ka sm-d Limberg, Väik, Tibar jt. Et kursus täits oma ülesanded niivõrd heade lõpptulemustega selle juures on suur osa ka lektorite ennastsalgaval töö, kelledest erilist tänu tuleb avaldada lektoritele seitsimeestele Rootsile, Kipperile,

Buhtile ja Sauksile. Poliitilise aktiivsuse ja teadlikkuse suurt tõusu kursantide hulgas näitas kommunistlike noorte hulgaline parteisse astumine. Nii võeti vastu UK(b) Partei liikmekandidaatideks sm-d Liivlaid, Viilup, Orgse, Toomsalu jt. Kogu kursuse kestel toimus ka hoogne kunstiline isetegevus. Rahvatantsu rühma organiseerijana ja juhatajana viis suure töö läbi sm. Hilda Leo. Korrapäraselt ilmus seinaleht „Kommunistlik noor“, mille toimetuse kandvaks jõuks oli sm. Harald Toomsalu.

Evi Saarik,

lik vestlus Eestist, vene relvade kuulsusest. Ja see jutustamine ei sarnane üldse vestlusele, siin algab miting, ettevalmistamatu, kirklik miting. See miting toimub ajaloolises kohas. Kaks kümnend kuus aastat tagasi sai vaenlane siin tunda noore Punaarmee lõõgijõudu. Võib olla just siin, metsaservas, kees lahing Petrogradi eest.

„Relvavennad!“ — ütleb ohvitser Arnold Meri. — „Teie, kui oma sõprade ja seltsimeeste — kui suure vabastusarmee sõdurite poole pöördum oma sõnadega. Toon teile oma uhke vabadustarmastava rahva tervituse ja tänu. Toon teile fashistide poolt piimatud Nõukogude Eesti tänu. Toon teile oma rahva hääle ja südame, kes kutsub üles kättemaksurite, saksa rööv vallutajate hävitamisele.“

Olen tulnud teie juurde kui võitlusvalmis mõõgaga sõdur, et teiega ühes võidelda

kuni viimse veretilgani meie Kodumaa õnne eest“.

Nõnda rääkis Arnold Meri — Nõukogude Liidu Kangelane, eesti rahva vapper poeg. Ta võitles sakslastega Velikije Luki all. Ta tuli Narva jõe kallastele, et ühes kõikide võitlejatega võidelda Nõukogude Eesti vabastamise eest. Ta räägib, kuidas paigutati aastatu tagasi ründasid Eestit saksa penitentsid, kuidas nad rüüstasid teda röövrekedega, kuidas nad meid siin tapsid eesti naisi ja lapsi.

Rõhutatud vendade ja õdede nimel, suure Punaarmee sõduri nimel ütotan ma teile, minu kallis seltsimehed, pühkida mäepinnalt meie igipõlised vaenlased — saksa rööv vallutajad“.

Arnold Meri le vasiasid: võitleja venelane Ivan Fedorov, võitleja ukrainlane — Aleksander Tkatsjuk, kazahi — Hansa Baitshas. Kõik nad armastavad tulselt oma

suurt Kodumaa, kõik nad töötavad käsikäes võidelda ühiselt vihatud vaenlase vastu, töötavad vabastada kogu Nõukogudumaa, nii Ukraina, Valge-Vene, Karjala-Soome kui ka Nõukogude Eesti. Nad võitlevad ühiselt ning nende loosung on: Suur saksa rööv vallutajale!

Olfes lõpetanud mitingu ja vaada es Arnold Mere noorde näkku ning oma sõduritele, üffes väeosa omandor seda, mis mõttes gaüks neist:

Sõdurid ja ohvitserid, — kostis metsas tema val hää, — Nõukogude Eesti rahvale, keife üks parimaid p.egi seisab praegu siin meiega, 1918. aasta võituse sangarite mälestuseks töötame anda kci oma jõud, ja kuni on tarvis, ka oma eu, et hävitada vaenlast ja saavutada täielik võit fashistlike rööv vallutaja üle.

Ja jäle oli metsas kõik vaikne. Saabus õö.

Vestlus vabastatud kodumaalaatega

Alutaguse talupoeg Paul Kindlam oma vanemate Leena ja Jaani ning õe Mildega, vanad talu inimesed Juhan ja Anne Soome, noor taluneiu Ida Saul oma ema Mariaga kahel kraamikoormatega reel — need on ainukesed, kes pääsid sakslaste käest S. külas ja tulid nüüd siia. Nad pääsid ainult seepärast, et elasid sügavas metsanurgas, et sakslastel oli põgenedes kiire ja et Paul Kindlam jooksis ära mobilisatsioonipunkti.

Külal põlevad

Nad kõik räägivad meile tuntud lugu sakslaste metsikut rüüstamisest, kust nad paanikas lahkuvad.

„Külal põlevad... Vaivara kirikuküla on maani põlenud... Paar-kolm tundi enne oma põgenemist tormavad nad, sakslased, külla, käsutavad inimesed välja ja teatavad, et hakkavad põletama...“ jutustab Leena Kindlam. Kõik sünnib eht sakslase julmuse ja elajalikkusega. „Nad tormavad su tuppä, karjuvad sulle: käi välja, ma põletan maja ära.“

Paul Kindlamil on otsaesine verekoorikus. Ta sai haavata, kui sakslased lasksid ta loomalauda õhku. Maja ei suutnud põletada, Punavägi tormas sisse.

Eestlased põgenevad metsadesse

„Kui sakslased hakkasid taganema, rääkisid nad kõikjal, et lähevad puhkusele, uued väeosad tulevat asemele,“ jutustab Leena Kindlam. Ainult liig paaniline oli see puhkusele minnek.

Enne sakstaste põgenemist kuulutati välja mobilisatsioon. Paul Kindlam läks Vaivarasse mobilisatsioonipunkti, kus oli suureks „vüüeriks“ Vaivara kulak V. Siren. Kokku pidi tulema 20 meest, tuli ainult 12. Kui paari päeva pärast sai teatavaks, et sakslased hakkavad naisi, lapsi ja vanu välja vedama teadmata kuhu, jooksis Paul Kindlam oma perekonna juurde. Ta pääsis koos oma perega. Jooksis teisi mehi ära, vaatamata keelule.

Varem olid sakslased mobiliseerinud 1924. ja 1925. a. sündinud noormehi. Rahvas rääkis kõikial, et neist oli jooksnud metsa vähemalt 60 protsenti. Ka S. külas käisid sakslased metsajooksnuid otsimas, ent täpajärjeta.

Mäed vihkasid kõik

„Mäed ei sallinud ükski eestlane,“ jutustavad sõjapõgenikud. „Isegi «Omakaitse»,“ kõneleb Paul Kindlam. „Mul jäi lauasahklisse terve hulk trükitud pilkelaule Mäe ja Litzmanni kohta, mis olid salaja trükitud...“ „Omakaitse“ trükkodades! Ta meenutab üht pilkelaulu, mis iseloomustab eestlaste suhtumist sakslastesse:

Enne olid akendel saapad ja viidid, nüüd on ainult Hitleri pildid. Hitleri pilti ei saa talia alla panna, sakslased eestlastele tallanahka ei anna. Selliseid pilkelaule oli palju ja need on väga levinenud.

L. REMMELGAS

Jüri Milleri ansamblipõltsid

Leningradi kogunenud eestlasteperel oli neil päevil võimalus tutvuda sm. Mullase väeosaga kunstikollektiiviga — Jüri Milleri ansamblipõltsiga. Ansambli repertuaaris tuleb eelkõige hinnatavalt märkida suurt mitmekesisust — esitatakse orkestripalade kõrval rahvatantsu, deklamatsiooni, sketshe ja muusikalis-sõnalisi paasid. Orkestri esituses kuulsime rea lihtsaid, tujuküllaseid lugusid, nagu „Väike Mai“, „Ansamblipõlts polka“, „Kalle Kusta“, „Tervitus eestlastele“ (marsš), „Mulgi polka“ jt. Solistid pv-d Riho Rannula ja

Padrik meeldivad oma sooja ja loomuliku esinemisega. Pv. Padriku fritsuga „Donnerwetter“ on üks õnnestunumaid palasid. Selles on tabavat groteski. Suuremaid palasid oli muusikalis-sõnaline põimik „Mulgimaa“ — mulkide ülistamise ja nõokimisega, „Viljandi peremehega“ jne. Väekoondise komandöri sm. Lombaku tõttu on poisidki suured mulgi patrioodid. Lõbus oli sketš „Laulupidu“. Muidugi ei puudunud juba siingi tagalarahva seas populaarseks saanud „Tartu marsš“.

„Leningradi alpides“ suusatamas

Pühapäeval, 5. märtsil, k. a. toimus Kehakultuuri- ja Spordikomitee korraldusel Leningradis viibivatele RKN töötajatele väljasõit Kargolovosse, millist kohta tema kauniduse tõttu kutsutakse „Leningradi Alpideks“. Väljasõitjaid kogunes kümme inimest, nende seas rahvakomissar sm. Vihalem ja tuntud sportlased B. Salong, E. Puusep jt. Pärast poeletunnist sõitu jõuti Leningradist „maale“ — lume-paradiisi.

Kargov t peab pidama tõesti väga sobivaks suusatamiskohaks, kuna siin mägede tõusud ja langused vahelduvad järvede tasandikkudega ja võimaldavad igakülgselt nautida suusatamisrõõme. Et

väljasõitjad polnud just spordimeistrid suusatamise alal, vaid asjaarmastajad, siis vaadati suusahüppemäge, kust viimaste saavutustena oli tehtud 62 m pikkusi hüppeid, suure aukartusega. Seda enam äratas hiljem imetust sm. Salongi julgus, kes esmakordselt ei us harjutustrampliinilt hüppates saavutas 10 m lennudistantsi.

Peab avaldama tõesti südamlukku tänu Leningadi Kehakultuuri- ja Spordikomitee esindajale, kes hoolitsesid meie väljasõitjate eest suure lahkusega.

See oli üks märkimisväärsesemaid pühapäevi, mis väärib kordamist

A. R.

Leningradi Riikliku Filharmonia korraldusel toimusid 4. ja 5. märtsil Filharmonia suures kontsertsaalis eesti parimate instrumentaalsolistide kontsertõhtud, mis esisid rohkemvõrre kuulaaskonna poolt erakorralt tähelepaneku ning vaimustatud vastuvõtu.

Esimesel kammermuusikisõnserdil esinesid Eesti NSV teenelised kunstnikud Vladimir Alumäe ja Bruno Lukk ning E. Riikliku Kunstiansambli solist Anna Klas. Kontserdi esimeses osas esitasid kunstnikud kaks pikemat maailmaklassikist — Mozarti Sonaat d-duur (klaveridueti Lukk-Klas) ja Brahmsi Sonaat d-moll (viuliluknsrik Alumäe ja pianist Lukk), kuna teine osa oli pühendatud eesl noorema põlve andeka helilooja, ENSV teenelise kunstitegelase Eugen Kapi uudisloominguale. Kapi Sonaat d-duur viulile ja klaverile (Alumäe-Klasi esituses) ja Kontsertino e-duur kahele klaverile (Lukk-Klas), millised teosed äratasid juba Moskva

asjatundlikumais muusikaringkonnas suurt tähelepanu, leidsid ka Leningradi muusikahuviliste poolt erakordset sooja vastuvõtu. Kuulajite tänuikkus oli suunatud nii teoste värskusele ja rahvuslikule kooridile kui ka interpreetide stiilipuhtale ja nõu rikale esitasele.

Järgmisel õhtul toimus siimas esinduslikus saalis Eesti NSV teenelise kunstniku Hugo Lepnurmee orlikontsert teenelise kunstniku Vladimir Alumäe kaasgevusel. Huvi selle kontserdi vastu oli isegi Leningradi tööliste miljonilinnas mõeldes arvestades väga suur: hiielsaa oli viimse võmalusei välja müüdnud ja piletita jäänud pettunud tagasiminejaid oli palju. Olgu märgitud, et Lepnurmee kontsert oli esmene orelikontsert Leningradis Isamaasõja jooksul.

Orelikontserdi esimeses osas esitas kunstnik Bachi teoseid: Dooria tokaata, 4 koraalieelmängu, oreliüüd ja fuuga Es-dur. Teise osa kavasa oli

kaks Lepnurmee oma heliteost — Variatsioonid viulile ja orelile ja Tokkata, Kusnarevi Sonaat ja Francki Finaal. Meisterlikult esitatud teosed võeti poolteisttuhande-päise kuulajaskonna poolt vastu sõna tõsiselt mõttes vaimustormiga, ja Lepnurmee ei suutnud anda niipalju lisapalasid, kui lakkamatult aplodeeriv publik nõudis.

Nagu teisteski Nõukogude Liidu kultuurikeskustes nii ka Leningradis on huvi eesti kunsti vastu suur. Ülalnimetatud instrumetaalsolistid on viimaste päevade jooksul Leningradi raadios andnud juba mitu kontserti ja teoksil on veel rida avalikke kui ka raadiokontserte. Üleliiduline Raadiokomitee Moskvast, kus meie solistid on esinenud pidevalt, kutsus neid tungivalt jälle Moskvasse esinema, kuid solistid on esialgu Leningradis sedavõrd angasheeritud, et Moskva jaoks saade-takse selleks eraldi valmistatavad heliplaadid.

Paul Rimmo.

VABASTATUD KODUKÜLAS

On alanud Eesti NSV territooriumi vabastamine saksa röövvaldajast. Puruneb sakslaste vägivallavõim, nad on sunnitud paaniliselt põgenema oma „aaria“ vere päästmiseks. Kuid enne lahkumist näitavad nad oma kuuluvust kõrge-masse rassi elanike sundkorras kodukohtadest äraviimise, majade põletamise, varanduse röövimise jms. teel.

Pärast kahe- ja pooleaastast vaheaega on paljudel eesti rahvuslike väeosade võitlejal avanenud võimalus tulla vabastama oma kodukohti. Sellejuures toimub liigutavaid stseene, kus oma poegi ja mehi ootavad omaksed vaevu suudavad kõnelda. Sõnad on siin liigsed, neid asendavad jälleägemisrõõmu avaldavad naiste pisarad ning kaelustused ja meeste soojad käepigistused. Vaatamata sellele, et saksa propaganda kõneles meist kui ammu surnuist, tulevad meie võitlejad koduküladesse kui vabastajad.

Sm. Tubergi allüksuse jefreitor Vassili Kajava jutustab, et ta vanemad polnud siiski kaotanud lootust poja tagasitulekule. Kirjeldades vanemate suurt rõõmu jutustab sm. Ka-

java, et sakslased tahtnud ta kodukülalt elanikud välja vedada ja hooned maha põletada. Ainult tänu Punaarmee kiirele edasilükkumisele jäi põgenevaid sakslasid see kavatsus teostamata. „Ma poleks milgi tingimusega lahkunud oma kodust,“ — väljendab oma kodukohaarmastust 63-aastane invaliid Kajava.

Kuid paljud meie sõjamehed, jõudes koduküladesse, tunnevad seevastu jälleägemisrõõmu asemel viha südames, kättemaksutahe valdab nende hinge. Nii leidis sama allüksuse jefreitor Johannes Reio eest inimestüha küla. Ei olnud enam vanemaid, sugulasi ega sõpru, — kõik olid kodudest sundkorras välja kihutatud, saadetud teadmata suunas. Seejuures olid sakslased ähvardanud küla põlema süüdata, nagu nad tegid naabruses asetseva Veneküla ja Saaskülaga. Sellest tõmbas kriipsu läbi asjaolu, et „rindeloone õgvendamine“ kujunes meie vägede tuleku tõttu liiga kiireks, ega andnud mahti selle nurjatu kavatsuse teostamiseks.

Vanem Kangas sm. Kangeri

väeosast leidis, külastades oma kodu Kallivere külas, kus on palju maju maha põletatud, eest isa, ema ja 13-aastase venna, kes olid rõõmsad ja tänulikud, et nad olid vabastatud Punaarmee poolt. Sm. Kanga isa viidi fashistide poolt Narva vanglasse määramata ajaks. Vanglas olid mustus ja täid ning timukalik kord. Vangide peksmine tuliseks aetud püssipuhastusvarustega paljale ihule oli tavaliseks karistusviisiks. Vanglast pääsis ta küla „omakaitse“ ülema abil, kes nähes sakslaste tõelist palet, muutus fashismivastaseks. Edasi jutustab sm. Kanga isa, et elanikke koormati üle jõu käivate normidega, mille maksimisest hoidumiseks tähtpäevadel min-di metsadesse varjule. Viimaseiks sõnuks enne kodunt lahkumist ütles isa oma pojale: „Poeg, maksa kätte neile lurjuseile ka minu eest, sest minu peksid nad vanglas vi-gaseks.“

Niisuguseid pilte leiavad oma koduküladest paljud meie sõjamehed ja kättemaks valdab nende hinge.

Ilmar Reidl,

„Rahva Hääl“ rindekirjasaatja

M. Linnamägi „Dünamo“ meistriks

20.—26. veebr. peeti Tbilisis spordiseltsi „Dünamo“ üleliidulised esivõistlused poksis. Eestlastest võttis osa Martin Linnamägi, kes tuli võitjaks raskekaalus. Tugevamaks vastaseks oli temale Gruusia meister Novosardov, kellele M. Linnamägi varematal kaotanud.

Seekordne võit Novosardovi üle näitab M. Linnamäe püsimit kindlalt Nõukogude Liidu tugevamate raskekaallaste hulgas.

F. Issak, spordimeister.

Eesti maadlejate esinemisest Moskvast

26.—27. veebr. s. a. toimusid maadlusvõistlused Punaarmee 26. aastapäeva auks Moskva Kehakasvatuse ja Spordikomitee poolt väljapandud auhindadele.

Eesti maadlejatest võtsid osa Kaubi, Sülluste ja Tähnast.

Head maadlusklassi näitas Kaubi, kes tuli sulgkaalus esikohale, võites meistermaadlejaid Baskakovi ja Luljakovi punktidega, viimast eriti suure ülekaaluga. Teise koha omandas Tähnast keskaalus, võites kaht vastast — Jakovlevi ja Fridmani — tõõvõiduga ja üht noort maadlejat seljavõiduga ning kaotades esikohale tul-

nud Krutkovskile napi tõõvõiduga.

B. Sülluste kergekaalus esines vähema eduga ning ei pääsenud kohale.

Kohtunikudena eestlastest tegutsesid maadlejad E. Sikk ja Joh. Kotkas.

Joh. Kotkas, teeneline spordimeister.

«РАХВА ХЯЯЛЬ»

Орган ЦК КП(б) Эстонии и Советов депутатов трудящихся Эстонской ССР

Toimetuse kolleegium

Закан № 926

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Tööraha Saadikute Nõukogude
häälekandja

Nr. 11 (472) A 29. veebruaril 1944. a. V aastakäik

**Kahjustage saksa röövarmee tagalat! Pu-
rustage saksa okupantide transporti ja
ühendusteesid! Hävitage eesti rahva or-
jastajaid — sakslasi kõikjal ja kõigi või-
malike vahenditega!**

**Eestimaa Kommunistliku (bolshevikkude) Partei Keskkomitee,
Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi ja
Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu**

Läkitus EESTI rahvale Eestlased!

Nõukogude Eesti kodanikud!

Kallid vennad ja õed!

Elame praegu raskel ja saatuslikke päevi,
**KAAALUL ON KOGU EESTI RAHVA ELU
VÕI SURMA KÜSIMUS.**

**SAKSA OKUPANDID TAHAVAD HÄVITADA
KOGU EESTI RAHVA, NAD ON JUBA ASUNUD
TEOSTAMA SEDA SAATANLIKKU KAVAT-
SUST.**

Kas laseme saksa fashistlikel röövlitel teos-
tada nende nurjatut plaani — taganemisel tühjaks
röövida, paljaks põletada ja kõrveks muuta
meie kalli Eestimaa, kus iga jalatäis maad
kõneleb meile meie esivanemate suurest armas-
tusest oma Kodumaa vastu, visast tööst ja
angelaslikest võitlustest? Kas laseme hitlerlikel
roimaritel oma õed ja vennad, lapsed ja vanemad
surnuks tallata, kodumaalt välja küüditada ja
õudsele hukatusele vastu viia?

Need on küsimused, mis igalt eestlaselt
õuavad kiiret ja kindlat vastust, õuavad
vankumatut ja alnuõiget otsust — haastamatu
ning mehise üldrahvaliku võitlusega ajada
nurja sakslaste jõe plaani, a kaitsa oma
kodumaad ja rahvast saksa fashistlike met-
saliste ja nende käskute eest, hävitada saksa
okupandid ja nende abijõud. Eestlased peavad
nõud näitama ja näitavad, et nad ei ole saksa
röövvalitajate orjad, vaid Lembitu ja Tasuja
rahva väärilised pojad, kes armastavad tuiselt
oma isade maad ja on valmis ohverdama elu
võitluses oma Kodumaa ja rahva vabaduse ning
sõltumatuse eest.

Meie väike rahvas ei ole üks selles raskes
võitluses elu ja surma peale, vaid kuulub kind-
late, kõrgis katsumustes murdumatute sideme-
tega Nõukogude Liidu rahvaste võimsasse, ven-
nalikku perre. Ja see annab eesti rahvale
kindla võiduveendumuse. On kätte jõudmas
see päev, kus kogu eesti rahvas võib oma vaba-
duslippude all koos kõigi Nõukogude Liidu
vennasvabariikide rahvastega laulda Nõukogude
Liidu hünni:

On vabade riikide murdmatu Liidu
loond jäädavaks ajaks suur Venemaa hõim.
Sest elagu rahvastest võidule viidud
Nõukogude Liit, tema ühtsus ja võim!
Au Sulle, Isamaa, vaba ja võitmatu,
rahvaste sõpruse, vennluse maal
Kõrgel me Nõukogu rahvalipp lehvigi,
võidult meid võidule juhtigu tal
Võidult võidule viib Nõukogudemaa rahvalipp
Punaarmee, kelle murdmatu jõud on kasvanud

võitlustes ja toetub Nõukogudemaa kõigi rah-
vaste vankumatule sõprusele ja kangelaslikule
tööle. Hoop hoobi järele, raudse järjekindlusega
purustab Punaarmee geniaalse väepealiku
Nõukogude Liidu Marssali seltsimees Stalin
juhtimisel fashistliku Saksamaa sõjajõude. Jat-
kates võidukalt kogu Nõukogudemaa puhas-
tamist saksa fashistlikest röövvalitajast on
Punaarmee Narva suunas asunud Eesti Nõu-
kogude Sotsialistliku Vabariigi vabastamisele
saksa okupatsiooni surinavast orjuses. Ja sa-
nuti on Punaarmee võidukad väed ka Pihkva suunas
jõudmas Eesti NSV lõunapiiridele. Eesti NSV
lõplik vabanemine oma põlise vaenlase — saks-
lase kõige verisemast ja vaevarikkamast
ikkest on kõige lähema aja küsimus.

Neil päevil, kui Punaarmee ja tema ridades
võitlev eesti rahvuskorpus kangelaslikult vabas-
tab Eestimaa saksa mõrtsukalikest timukate
diviisidest, on sakslased ja nende nurjatud käsi-
lased kõige jõledamal kombel asunud laastama
Eestimaa ja hävitama Eesti NSV elanikkonda.
Teades, et Punaarmee kõige lähemal päevil
purustab nende roimarliku vägivaldavõimu Eestis,
ja teades, et nad enam kunagi Eestisse tagasi
ei tule, täidavad põgenemisele ja hukkamisele
valmistuvad okupandid oma ülemtimuka Hitleri
verist käsku: „Võõraid elusid mitte hoida!“
Selle jõleda käsu põhjal on Eestis teostatud
üldine mobilisatsioon, et eestlaste verrega katta
saksa röövlite taganemist eestlaste maalt, et
eestlaste elu hinnaga mõne päeva võrra piken-
dada vihatumate vaenlaste — sakslaste elu. Sama
jõleda käsu põhjal teostavad sakslased oma
taganemisel maa täielikku paljaksröövimist, meie
linnade, vabrikute, talude ja kõigi peavarjude
mahapõletamist, inimeste väljaküüditamist oma
kodumaalt, rahva massilist hävitamist timuka-
liku terroriga, relvadega, näljaga, mürgitatud
toiduga ja lämmatusmasinate surmava gaasiga.
Saksa okupandid ja nende neetud käsilased
Eestis ei kannan enam mingit maski, vaid ahvar-
davad avalikult pea maha raiuda kõigil, kes
ei alistu nende nõudmistele, kogu rahva hävita-
mist tähendavatele käskudele.

Mis tähendab eesti rahvale täita saksa roima-
rite käsk?

Meile sai teatavaks jõe mõrtsukatöö, mis
on saksa fashistlike kurjategijate poolt toime
pandud Eestist vägivaldselt väljaveetud rahulike
elanike kallal Riias 5. veebruaril s. a. Seal acti

nälginud ja janused eestlased, umbes 2000 ini-
mest, barakkidesse, kus neile anti märgitud
kohvi. Kõik kaks tuhat eestlast langesid piina-
rikas surmas sakslaste õudse tapatöö ohvriks.
Nende laibad veeti järgmisel päeval linna taha.

Eesti rahvas ei unusta kunagi seda kohutavat
ja kilsendavat kuritegu. Meie vihaseim needus
ja kättemaks jälgib hitlerlikke timukaid kuni
süüpingini rahva kohtu ees, kuni võllani, millest
nad ei pääse.

Aga meie teame ka seda, et kahe tuhande
süütu inimese piinarikas surnuksmürgitamine
Riias ei ole sakslaste timukatöö ei algus ega
ka lõpp. Miljonite süütute inimeste ühishauad
sakslaste ikkest vabastatud Nõukogudemaa määra-
tutel aladel, sadade linnade varemed ja kümnete
tuhandete külade tuhaasemed on meile selgeks
tõenduseks, et ei ole mingit piiri sakslaste
jõledusel, kui nad täidavad verise Hitleri saatan-
likku käsku „Võõraid elusid mitte hoida!“

Meie peame hoidma eneste elu, oma rahva
vara ja töövilja, oma peavarju ja kältisi taga-
nevate sakslaste hävitustöö eest. „Meie ise
peame olema valvel ja võitlusvalmis eneste
eest. Meie ise peame olema selle suure õnne
sepad, mille peatselt saabuv Punaarmee võit
ulatab meie paljukannatanud rahvale.“

Kogu eesti rahvas, kõik Eesti NSV koda-
nikud, tõuskem üksmeelselt ja viivitamatult
halastamatuks, üldrahvalikuks võitluseks
saksa röövlite ja nende käsilaste vastu! Kogu
rahva relvastatud ülestõus taganevate sakslaste
vastu on ainus tee, mis päästab meie linna
ja külasid saksa tule ja lõhkeainete hävituse
eest. See on ainus tee, mis päästab meie
rahva elu sakslaste halastamatu tapakirve alt.

Eestlased! Eesti NSV kodanikud! Selleks,
et sakslaste hävitusest ja surmast päästa meie
isade maa, ning päästa eneste, meie laste, õdede
ja vendade elu:

1. AJAGE NURJA HITLERLASTE ÜLDINE
MOBILISATSIION EESTIS! Kuuludes mobili-
satsiooni alla, ärge ilmuge määratud kogumis-
kohta, hoiduge kõrvale ja ühinege partisan-
dega võitluseks sakslaste vastu. Kui aga kuu-
tute juba hitlerliku armee, politsei, „Omakaitse“
või muude sakslaste poolt organiseeritud
või lubatud väeüksuste ridadesse, siis on teile
ainsaks pääseteeks — pöörata oma relvad
jalamaid sakslaste ja nende käsilaste vastu,
üle tulla partisanide või Punaarmee poole.

2. ÄRGE LASKE INIMESI VÄLJA KÜÜDI-
TADA OMA KODUMAALT! Et hoida eestlast
sakslaste vägivaldse evakuatsiooni õudsuste
ja surma eest, selleks olge kindlameelselt
valvel mitte ainult eneste ja oma perekondade,
vaid ka naabrite ja tuttavate, kogu oma ümbrus-
konna kaitseks. Küüditajad, sakslased ja nende
käsilased tulevad armutult hävitada. Võidelda
ja pidage vastu kuni Punaarmee tulekuni.

3. ÄRGE LASKE HITLERLASTEL EESTI-
MAAD TÜHJAKS RÖÖVIDA! Aegsast ja
hoolega peltke sakslaste eest kõik oma ja
ühiskondlik vara; rekvireerijate salgad hävi-
tage ootamatute ja julgete löökidega!

(Järg 2. leheküljel)

Läkitus EESTI rahvale

(Algus 1. leheküljel)

4. ARGE LASKE SAKSLASTEL MEIE MAAD PALJAKSPÖLETADA! Korraldage valvet eesti linnade, alevite, valla-, kooli- ja rahvamaade, kõigi meie hoonete kallteks, et fashistlikud bandiidid ei saaks neid põlema pistal Olge halastamatu! teolt tabatu! kurjategijate vastu! Hävitage hävitajad!

5. ÄRGE LASKE TAGANEJATEL HÄVITADA JA KAHJUSTADA EESTI VABRIKUID, ELEKT-RIJAAMU, VESKEID, MEIEREISID, SILDU! Nende ja teiste selliste ehitiste ainsaks õigusi-likuks peremeheks on eesti rahvas. Ja kogu rahvas kaitsku neid kogu oma jõuga. Kogu rahvas kogu oma vihaga hävitagu saksa õhkulaskate ja tulepistjate salkul!

6. KAHJUSTAGE VAENLASE TAGALATI! Purustage tema transporti ja ühendusteesid; hävitage tema sideline kõikjal ja kõigi võimalike vahenditega.

7. HÄVITAGE SAKSLASI NENDE TAGANE-MISTEEL! Selleks et eestlane võiks elada, peab sakslane surema! Pidage seda mees ja kardke hoolt, et need Hitleri rõõviiväe salgad keda teie näete ja võite tabada, ei pääseks eluga põgenema Eestimaalt.

8. PIDAGE ARVET KOIGI KURITEGUDE KOHTA, MIS SAKSLASED JA NENDE KÄSI-LASED EESTIS ON TOIME PANNUD! Märkige üles põletamisi, tapmisi ja muud vägivalle-gusid toimetavate saksa väeosade numbrid ja isikute nimed, et meie võiksime nad tuua rahva kohtu ette, ükskõik, kuhu nad ka ei põgeneks.

9. KUULUTAGE KOHTADEL VÄLJA NOU-KOGUDE VOIMI! Organiseerige Rahva Oma-kaitse salku selle võimu kaitseks ja võitluseks sakslaste vastu!

10. ABISTAGE VABASTAVAT PUNAAR-MEED! Kogu rahva üksmeelse jõuga ja nõuga olge toeks eesti nõukogude parteisidele, Punaarmeele ja tema ridades võitlevale eesti rahvuskorpusele. Kõigest südamest, kogu oma võidurõõmu vaimustusega tervitab eesti rahvas Punaarmeed, kes toob melle vabaduse ja võidu!

Need on praegusel saatuslikul ajal eesti rahva üldrahvalikud ülesanded. Nende ülesan-nete lahendamiseks ja julgeks täitmiseks on kutsu-tud kogu eesti rahvas. Need, kes neetud äraandjatena on määrinud käed oma vendade

ja õdede verrega, kes sakslastega koos hävitavad eesti rahvast ning tema vara, asetatakse sakslas-tega koos varsti süüpingile rahva õiglase ja karmi kohtu ees. Eestimaa vabastamise püha ülesande täitmisele on kaasa kutsutud kõik need eestlased, kes leivateenimise vajaduse pärast või ka vaenlaste vale võrgutusel, ähvar-duste või sundimiste tõttu on seisnud või veelgi seisavad okupatsioonivõimude teenistuses. Juba 1943. aasta märtsikuus meie läkituses eesti rahvale on öeldud saksa okupatsioonivõimudega koostöös olevaile eestlastele: „Nõukogude võim andestab teile ja teie perekondadele teie senise koostöö sakslastega, kui te hakkate ausalt teenima eesti rahvast, asute aktiivselt võitlema eesti rahva vabastamise eest saksa fashistide ikkeste.“ See teadaanne jääb jõusse. Eni neil, kellesse asi puutub, on viimne aeg järelduste tegemiseks. Kõigil sakslaste käsilastel on viimne aeg valida — kas saksa fashistlike okupantidega koos töötades minna vastu oma peatsele ja paratamatule hukkamisele, või üheskoos kogu eesti rahvaga võideldes sakslaste vastu saavutada vabadus ning õnnelik elu. Emb-kumb. Iga saks-laste käsilane tehku see valik juba täna. Homme on see hilja.

Saksa fashistide võimu hävitamine Eestis on kõige lähema aja küsimus. Mingi jõud ega ime ei suuda päästa Hitlerit ja tema nurjatuid käsilasi. Kõige lähemate päevade ja nädalate jooksul vabaneb Eestimaa saksa fashistliku okupatsiooni orjusest ja vägival-last. Punaarmee ja tema ridades võitlev eesti rahvuskorpus toob eesti rahvale kindla võidu ja jäädava vabaduse. Eesti rahvas on ja jääb peremeheks oma isade maal. Eesti ainus seaduslik valitsus — Nõukogude Eesti valitsus, kes on valitud eesti rahva enda poolt — asub kohe ja kogu jõuga parandama

Needus ja surm saksa timukaile!

Elagu vaba Nõukogude Eesti!

Elagu meie juht ja geniaalne väepealik — suur STALIN!

Eestimaa Kommunistliku (Bolshevike) Partii Keskkomitee Sekretär

N. KAROTAMIN

ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi Esimees

J. VARES

ENSV Rahvakomissari Nõukogu Esimehe

O. SEPPE

25. veebruaril 1944. a.

Nõukogude Informbüroo teateid

Pihkva suunas pealetungi ASHEVO, LOZOVITSO, arendades vallutasid meie SUSHTSHEVO, ZAGOSKI- väd 26. veebruaril POR- NO, TIGOSHTSI, STRIMO- HOVI — linna ning suure VITSHI. Meie väed puhas- raudteejaama, NOVOSSEL- tasid täielikult vaenlastest- JE — Leningradi oblasti rajoo- DNO — NOVOSOKOLNIKI- nikeskuse ning raudteejaama- raudtee.

Hoimi linnast lääne ja ede- la pool liikusid meie väed lahingutega edasi ning vallu- tasid LOKNJA — Kalinini ob- lasti rajoonikeskuse ning raudteejaama ja võtsid lahin- gutega üle 150 asula, seal- hulgas suured asulad TSHIH- HAJEVO, SHILOVO, BOL- SHIE LJADÓ, UTEHHINO, MOROZOVO, PROKOPINO, SERGEJEVSKAJA, SMETA- NINO, ja raudteejaamad PLO- TOVETSI, TSHIHHAJEVO, ASHEVO, LOZOVITSO, SUSHTSHEVO, ZAGOSKI- NO, TIGOSHTSI, STRIMO- VITSHI. Meie väed puhas- tasid täielikult vaenlastest DNO — NOVOSOKOLNIKI- raudtee.

NOVOSOKOLNIKIST loode ja lääne pool pidasid meie väed pealetungilahinguid, mil- le kestel vallutasid üle 60 asula, sealhulgas VASSILJE- VO, PODDUBJE, GROZHE- VO, SUVOROVO, SUSHINO, MANUKOVA, USTRUGI, ZAHHODÓ, ning MAJEVO JA USTRUGI raudteejaamad.

Teistel rindelõikudel — luu- retegevus.

25. veebruari jooksul vigas- tasid ja hävitasid meie väed kõikidel rinnetel kokku 36 saksa tanki. Ohulahinguis ja õhutõrjekahurväe tulega tulis- tati alla 39 vaenlase lennu- ki.

27. veebruaril jätkasid meie väed PIHKVA suunas pealet- tungi arendamist ja valluta-

sid lahingutega üle 60 asula, sealhulgas ZEMELNITSH- JE, VESTSÓ, TSHEREM- SHA ZAHHODTSÓ, ZAPEL- KA, PODLOZHJE, RÓKI, KAMENKA, ZHATELO, SHTSHEREPITSÓ, GÓRKI, DUBROVKA ja MASLOGOS- TSITSÓ raudteejaama.

Hoimi linnast lääne pool liikusid meie väed lahingu- tega edasi, vallutasid Kalinini oblasti rajoonikeskuse BE- ZHANITSÓ ning võtsid veel üle 100 asula, sealhulgas suu- red asulad KUSNETSOVO, SAMUILIHA, ZAHHOD, GRUTKOVO, MUHROVO, DVORTSÓ, OLENINO, LUGI.

Novosokolnikist loode ja lääne pool jätkasid meie väed pealetungilahinguid, mille kestel vallutasid üle 50 asula, sealhulgas KITÓVO, SENO- TINO, BOLSHAJA ja MA- LAJA JESHNA, PRUZHIN- TSO, SENKOVO, VAULINO, PUSTOSHKA ja raudteejaa- mad ZABELJE ja PUSTOSH- KA.

Lutski linnast loode ja lää- ne pool sooritasid sakslased

mõne päeva eest pealetungi meie vägedele, mis asusid STÓRI jõe läänepoolse plat- sarmidel. Vaenlase õnnes- tus a'gul vähesel määral meie kaitse tungida, kuid meie vägede järgnevate vas- turünnakutega sakslased ei saanud mitte ainult tagasi oma lähteasukohtadele, vaid nad kaotasid mitu uut asulat. Neis lahinguis kandis vaen- lane suuri kaotusi elavjõus ja tehnikas.

APOSTOLOVOST lõuna pool vallutasid meie väed Niko- lajevi oblasti rajoonikeskuse NOVO-VORONTSOVKA ja asulad OSOKOREVKA, FIR- SOVKA, ZOLOTAJA BALK, GAVRILOVKA, PETROVKA, KRESHTSHENKA, VLADI- MIROVKA.

Teistel rindelõikudel — luu- retegevus.

26. veebruari jooksul vi- gasid ja hävitasid meie väed kõikidel rinnetel kokku 30 saksa tanki. Ohulahinguis ja õhutõrjekahurväe tulega tulistati alla 27 vaenlase len- nukit.

neid ränki haavu, mis sakslased on löönud meie kodumaale, asub uuesti üles ehitama meie majandust, meie tööstust, põllundust ja meie rahvuslikku kultuuri. Eesti rahva ja teiste Nõukogude Liidu rahvaste sõprus ja koostöö tagab meie paljukannatanud kodu- maa ülesehituse kõige kiiremas korras. Paari- kolme aastaga taastame Eesti tema endise õitsengus ja viljakuses, et siis kiirel sammul edasi astuda meie maa ja rahva heaolu ja jõukuse tõstmiseks kui ka vaimse kultuuri arendamiseks.

Saksa ikkest vabastatud maade ülesehitamis- teostamine bolshevike partei juhtimisel ja kõig Nõukogude Liidu rahvaste ühisel jõul on rõõmu- tavaks teguriks ja tagatiseks, et Eesti kiiresti võib kosuda. Ilma Nõukogude Liidu rahvaste vennaliku abita kiratseks Eesti mitme inimpõlv- kestel ja põeks sakslaste poolt löödud haava- aastakümneid. Eesti kuuulimine Nõukogude Liit- kindlustab meie tuleviku, meie iseseisvuse suveräänsuse ja julgeoleku täielikult. Kuulimine Nõukogude Liitu avab Eestile suurimad välj- vaated ka meie nõukoguliku rahvuskultuuri are- guks.

Nõukogude Liidu Ülemnõukogu X istun- järgul vastuvõetud seadustega avarduvad liid- riikide, sealhulgas ka Eesti NSV õigused on kaitsejõudude ja välissuhete organiseerimise Nõukogulik demokraatia avab eesti rahva suurimad arenemisvõimalused kõigil eland- ja

Selleks, eesti mehed ja naised, üksmeels- võitluses! Koondagem kogu oma rahva jõu sakslaste ja nende käsilaste — Litzmanni Mäede, Soodlate ja Uluotsade hävitamise ja oma kodumaa vabastamiseks ning rah- päästmiseks surma ja hukatuse suust, võ- luseks vaba ning õnneliku tuleviku eesti

Massiline õhurünnak
Helsingile

Õõl vastu 27. veebruari- ritasid meie lennukid suu- koondised massilise rünn- Helsingi sõjatööstusobje- de. Meie lennukid põ- tasid kümne tunni kestel singi raudteesõlme, sõja- naladusid, sõjaväe kasar- ja vabrikuid.

Pommitamise tagajärjel- kis kümneid tulekahjusid, laienedes haarasid kogu Eriti suuri tulekahjusid giti raudteesõlme, sadan- dude, suurtükiväe ladude, vaehitusdokkide ja ben- hoidlate maaaladel. Kogu mattus suitsu, mis tõusis- meetri kõrgusele. Tulek- sid saatsid suurejõulised vatused. Sihtkohast lah- nägid meie lendurid tule- jude kuma veel 350—400 lomeetri kaugusele.

Kolm meie lennukit ei- dunud tagasi oma baasid

Toimetuse kolleegid

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Tööräha Saadikute Nõukogude hääle kandja

Nr. 12 (489)

24. märtsil 1944. a.

V aastakäik

Punaarmee pealetung Ukrainas

Nõukogude väed forsseerisid Dnestri ja Juzhnoi Bugi jõed ja astusid Moldaavia NSV territooriumile

Ukraina kõikidel rinnetel tungivad nõukogude väed hoogsalt ja peatumatult läände. Saluudid Moskvas kuulutasid üksteise järel NOVO-UKRAINKA ja POMOSHNAJA, ZHMERINKA, KRE-MENETSI, MOGILEV-PODOLSKI, VINNITSA ja PERVOMAISKI vabastamist. Punaarmee võitleb Moldaavia vennasvabariigi pinnal.

17. märtsil vallutasid 2. UKRAINA rinde väed tormijooksuga linna ning suure raudteesõlme NOVO-UKRAINKA ja juba järgmisel päeval vabastasid nad sakslaste poolt tugevasti kindlustatud punktiks muudetud linna ning suure raudteesõlme POMOSHNAJA. 2. UKRAINA rinde väed jõudsid 100 km ulatuses Dnestri jõe äärde, forsseerisid selle ja vallutasid jõe paremal kaldal ligi 100 asustatud punkti, nende seas Moldaavia NSV maakonnalinn SOROKI, rajoonikeskused ATAKI ja NADUSHITA. Nõukogude väed jätkavad oma platsdarmi laiendamist Moldaavias.

19. märtsil vallutasid 2. UKRAINA rinde väed suure raudteesõlme ja sakslaste kaitse täht-

sa tugipunkti Dnestri ääres MOGILEV-PODOLSKI linna.

Edela pool NOVO-UKRAINKA linna kestavad meie vägede pealetungivõitlused, mille käigus on vabastatud üle saja asustatud punkti.

22. märtsil vallutasid 2. UKRAINA rinde väed PERVOMAISKI linna, suure raudteesõlme ja saksa kaitse tähtsa tugipunkti Juzhnoi Bugi keskjoosul.

1. UKRAINA rinde vägede võidukas pealetung tõi endaga kaasa operatiivselt tähtsa raudteesõlme ning ZHMERINKA linna vallutamise Punaarmee poolt 18. märtsil. Juba järgmisel päeval vallutasid 1. UKRAINA rinde väed haaramismanöövriga ja rünnakutega rindejoonelt KREMENTSI linna, mis asudes Kremenetsi mägede harjal, kujutas endast looduslikku kindlust ja oli sakslaste poolt lisaks veel varustatud kaitsehitustest võrguga. 20. märtsil teostasid sama rinde väed haaramismanöövri lja tormijooksu VINNITSALE ja vallutasid selle Ukraina suure tööstus- ning oblasti-keskuse, mis sakslaste poolt oli muudetud võimsaks kaitsekindlu-

seks Juzhnoi Bugi ääres. Lääne ning edela poolt Vinnitsat on vabastatud nüüd juba ligi sada asustatud punkti.

Nõukogude väed tungivad ZHMERINKAST edasi lõuna poole ja on ligi saja asustatud punkti seas vabastanud ka Vinnitsa oblasti linna SHARGORODI.

Lääne ja edela pool KREMENTSI suruvad meie väed maha sakslaste vastupanu ning vasturünnakuid ja jätkavad edukaid pealetungivõitlusi.

Lõuna ja edela pool DUBNOT jätkasid nõukogude väed pealetungi, mille käigus nad vabastasid üle poolteistsaja asustatud punkti, nende seas Rovno oblasti linna TSHERVONOARMEISKI (RADZIVILOV).

Edela pool UMANI linna arendasid meie väed pealetungi Dnestri ääres. On vallutatud JAMPOLI linn ja 100 asustatud punkti.

Meie pealetung jätkub ka edela pool BOBRINETSI linna, kus on vabastatud kuni 250 Odessa ja Nikolajevi oblasti asustatud punkti. NIKOLAJEVI suunas kestavad pealetungivõitlused.

6. saksa armee purustati

Sakslaste kaotused 3. Ukraina rindel

3. Ukraina rinde väed armee-kindral MALINOVSKI juhtimisel purustasid pärast sakslaste kaitse läbimurdmist INGOLETSI jõel ja JUZHNOI BUGI jõeale väljajõudmist, s. o. 6.—16. märtsini k. a. kindralpolkovnik Holoditi 6. saksa armee faktiliselt täielikult. Peamline hoop anti vaenlasele ajavahemikul 13.—16. märtsini k. a., kui saksa väejuhatust, seoses kindralleitnant Pljjevi kaardiväegrupi väljajõudmisega sakslaste tagalas-

se, kaotas igasuguse juhtimise oma vägede üle ja andis käsu — tungida läände väikestes gruppides ja isegi üksikult. Pärast seda piirati sisse ja hävitati isoleeritult na rida vaenlase kolonne meie diviiside ja korpusete kiire ning otsustava tegevuse tagajärjel, kus juures vaenlase hävitamine toimus nii kiiresti ja otsustavalt, et vaenlane ei suutnud koguda oma aralõigatud vägesid üldgruppi, ja andis meile võimaluse hävitada neid osade kaupa, peamiselt Novo-Sevastopoli, Novo-Sergejevka, Shevtschenko huutori ja Berezne-govatoje, Javkino, Snigirevka piirkonnas.

Neis vaenlase hävituslahinguis purustati ja likvideeriti täielikult: 3. ja 97. mägilaskurdiviis, 17., 123., 125., 258., 302., 294., 387. jalaväediviis, 9. tankidiviis; tekitati raskeid kaotusi, mille tulemusel järgmised vaenlase väe-

koondised kaotasid peaaegu täielikult võitlusvõime: 9., 15., 46., 62., 79., 304., 306. ja 335. jalaväediviis, 23. ja 24. tankidiviis ning 16. motoriseeritud diviis; kandsid suuri kaotusi, kuid säilitasid teatava võitlusvõime 76., 111., 257. ja 370. jalaväediviis.

Peaaegu kogu materiaalse kaotuse järgmised väeüksused: 45., 51., 53., 115., 127. ja 140. vägede ülemjuhatause reserv suur-tükiväepolgud, 52., 77., 148., 154., 707., 711., 732., 736. ja 737. vägede ülemjuhatause reservsuurtükil-väe diviisjonid, 209., 232., 236., 238., 243., 277., 278. ja 281. ründeraskesuurtükiväe diviisjon, Peale selle purustati 25 üksikut pataljoni: sapöör-, ehitus-, karistus-, kaitse-, sandarm- ja marsipataljonid, kes tegutsesid jalaväena ja paisati kõigu pealt võit-lusse.

Sel ajavahemikul võeti vangid 13.859 saksa sõdurit ja ohvitseri, tapeti ning jäid meie territooriumile 36.800 meest.

Saagiks saadi: 131 tanki, 74 iseliikuvat suurtükki, 678 suurtükki, 1646 kuulipildujat, 9100 autot (enamik vigastatud), 517 veo-traktorit, 115 soomustranspordit, 1500 vooivankrit, 605 mootor-ratast, 44 raadiojaama, 30.750 vintpüssi, 10.220 automaati, 453

miinipildujat, 99 mitmesugust ladu, 13 raudteerongi sõjamaterjaliga, 27 vedurit, 5 motoveokit, 28.000 mürsku, 2 lennukipommide ladu, riitadesse laotud mürske 1800 vagunitäit, üle 2.000 hobuse ja üks jõeaurik.

Hävitati ja jäeti vaenlase poolt meie territooriumile: 144 tanki, 118 iseliikuvat kahurit, 540 suurtükki, 559 miinipildujat, 1458 kuulipildujat, 6931 autot, 67 veo-traktorit, 88 soomustranspordit, 5724 vooivankrit, 2510 hobust, 20 mitmesugust ladu, 120 mootorra-tast, 10 lennukit ja 5 soomuskaa-terit.

Seega kaotas sakslaste 6. armee üldse sõjatehnika pealiikidest ja inimkoosseisust: vangide ja tapetuena 50.659, arvestamata vastase poolt ära viidud haavatuid, 4510 hobust, 1218 suurtükki, 1012 miinipildujat, 3134 kuulipildujat, 275 tanki, 192 iseliikuvat kahurit, 203 soomustranspordit, 15.031 autot ja palju muud sõjatehnikat ja materjalseid varustust vahendeid.

Pääsesid ainult mõned põgenenud staabid ja purustatud saksa väekoondiste vähemad riismed.

Juhtivat abi 6. saksa armee purustamisel osutas 3. Ukraina rindele Kõrgema Olsmjuhatause Peakorteri volinik Nõukogude Liidu Marssal VASSILEVSKI.

NOUKOGUDE INFORMBÜROO.

Teade Nõukogude Liidu ja Soome suhetest

1. märtsil tegi NSVL Välisasjade Rahvakomissariaadi Informbüroo teatavaks Nõukogude vaherahu tingimused, mis olid esitatud Nõukogude valitsuse poolt Soomele.

8. märtsil sai Nõukogude saatkond Stokholmis vastuse Soome valitsuselt. Sellest vastusest järgneb, et Soome valitsus ei saa vastu võtta Nõukogude vaherahu tingimusi ilma ettevalmistava diskussioonita.

10. märtsil teatas Nõukogude valitsus Soome valitsusele, et Nõukogude valitsus peab Soome vastust mitterahuldavaks. Seejuures pööras Nõukogude valitsus Soome valitsuse tähelepanu sellele, et Nõukogude vaherahu tingimused kuue punkti kuju

mis on üle antud hr. Paasikivile, on minimaalsed ja Nõukogude ja Soome vahelised läbirääkimised sõjategevuse lõ-

petamiseks on võimalikud ainult siis, kui Soome valitsus võtab need tingimused vastu. Ühtlasi teatas Nõukogude valitsus, et ta ootab Soome valitsuse vastust kuni 18. III.

17. märtsil andis Soome valitsus Nõukogude avatdusele eitava vastuse ja võitis sellega ühtlasi vastutuse tagajärgede eest täielikult enda peale.

NSVL Välisasjade Rahvakomissariaadi Informbüroo

Kokkupõrked Ungari ja Rumeenia vahel

Ungari-Rumeenia piiril jätkuvad kokkupõrked Ungari ja Rumeenia vägede vahel. Need kokkupõrked muutusid mõnes kohas, eriti Aradis ja Nad Varavis, kus rumeenlased püüdsid üle piiri tungida, tõsisteks lahinguteks. Sakslased määrasid kindralleitnant Fekethalm Zeidneri Ungari sõjajõudude ülemjuhatajaks. Nagu teada, kannab see kindral peamist vastutust elajalike veretööde eest.

milliseid tema ungarlaste poolt okupeeritud Novi-Sadi piirkonnas Jugoslaavia elanikkonna kallal toime pani.

Zeidner põgenes mõne aja eest Saksamaale, kust ta nüüd Ungarisse tagasi pöördus.

Ungari agentuur avaldas järgmise teadaande: „Täna, (22. märtsil), toimus Ungari parlamendis lühiajaline istung. Istungi avaja

Tashnadi Nad tegi ettepaneku istung määrata aja peale edasi, lükata. Parlament võitis ettepaneku vastu rõhuva häälteenamusega. Seepeale teatas Tashnadi Nad, et parlamendi istung liukatakse edasi ning lõpetas koosoleku.

Bernist teatatakse, et telefoniühendus Ungari ja Shveitsi vahel on alates 20. märtsi hommikust katkenud.

Nõukogude Liidu võimsus tagab Eesti kiire ülesehitamise

Eesti rahva ootused ja lootused vabaneda fashistliku Saksa röövriigi okupatsioonilt, saada jälle tagasi oma vabadus, iseseisvus ja inimväärne elu on täitumas.

Jätkates võidukalt kogu Nõukogudema puhastamist saksa fashistlikest röövvalitajast jõudis Punaarmee hiljuti üle Narva jõe ja asus Nõukogude Eesti vabastamisele. Osa Ida-Virumaast on juba vaba. Samuti on Punaarmee võidukad väed ka Pihkva suunas jõudmas Nõukogude Eesti lõuna-piiridele. Eesti lõplik vabanemine oma põlise vaenlase — sakslase vägivalla alt on kõige lähema aja küsimus.

Vabanemise tund on lähedal. See täidab iga eestlase südame rõõmuga. Kuid kahtlemata tunneb iga kainelt mõtlev eestlane oma südames ka muret, kuidas talub meie maa raevastunud vaenlase taganemislahinguid. On ju lüüa, et vaenlane püüab taganemisel iga hinna eest kinni hoida igast positsioonist ja igast asustatud punktist. Teame, et vabaduse hind on olnud kõigil Nõukogude Liidu vabastatud maa-aladel suur. Taganev vaenlane on teinud maatas kõik asulad, riisunud taganedes kõik rahva varandused, hukanud palju süütuid inimesi ja küüditanud ellujäänud töövilimised inimesed Saksamaale sunnitoorjusse või mobiliseeritud oma armeesse. Seda olemas näinud ka Eesti pinnal Virumaal, kus Raja valla 15 küla 800 talust on vaevu ijärele jäänud 5 hoonet ja 3700 elanikust ainult 700.

Iga rahva inimväärse elu esimeseks eelduseks on majanduslik jõukus. Kõigepealt peab inimestel olema toitu, peavarju ja kehaka-tet. Uusi vabrikuid ei saa ehitada rusuhunnikutil üles palja käega.

Vilja ei saa külvata ilma seemnetä ja hõbune ega lehm kasva üles te aastaga. Uue elu ülesehitamiseks peab laastatud aladel peab olema tulema riik ja need piirkonnad, mis sõjast on vähem kannatanud. Seepärast on bolshevikkude partei ja Nõukogude Liidu valitsus, kes alati on valvel seisnud võrdsele kõigi Nõukogude Liidu vabariikide rahvaste majandusliku ja kultuurilise elu hüvede eest, juba aegsasti võtnud selleks abinõud tarvitusele. Nõnda avaldas NSVL Rahvakomissariaadi Nõukogu ja UK(b)P Keskkomitee määruse „Saksa okupatsioonist vabastatud piirkondade majandusliku ülesehitamise edasilükkamatute ülesannete kohta“. See määrus näeb ette igakülgselt abi vabastatud Nõukogude maa-aladele ja teda hakati viivitamatult ellu rakendada. Ainult juba nelja kuu kestel parandati ja ehitati üles saksa okupantidest vabastatud maa-aladel üle 325.000 elumaja, kus leidis peavarju ligi 2 miljonit talupoega ja töölisi. Idapoolsetest piirkondadest on tagasi toodud ligi 600.000 evakueeritud karilooma. Peale selle andis riik vabastatud piirkondadele üle miljoni karilooma, millele okupeerimata piirkondade majapidamised lisasid omal algatusel 17.800 looma. Tänu Nõukogude valitsusele ja nõukogude rahvaste üksmeelele ja vennalikule abile on suudetud vabastatud piirkondades käima panna juba hulk tehaseid ja vabrikuid, töötavad juba koolid ja muud kultuurasutused.

Ilma Nõukogude Liidu rahvaste vennaliku abita kiratseks Eesti sakslaste poolt loodud haavu aastakümneid, võib-olla mitme inimpõlve kestel. Eesti kuulumine Nõukogude Liitu kindlustab meie tuleviku, meie iseseisvuse. „Eesti rahva ja teiste Nõukogude Liidu rahvaste sõprus ja koostöö tagab meie paljukannatanud kodumaa ülesehituse kõige kiiremas korras. Paari-kolme aastaga taastame Eesti tema endises oltsengus ja viljakuses, et siis kiirel sammul edasi astuda meie maa ja rahva heaolu ja jõukuse tõstmiseks kui ka vaimse kultuuri arendamiseks,“ ütlevad Eestimaa Kommunistliku (bolsheviike) Partei Keskkomitee, ENSV Olemnõukogu Presiidiumi ja Rahvakomissariide Nõukogu esindajad oma ühisel läkituses eesti rahvale 25. veebr. 1944. a.

Kuivõrd avaraid võimalusi majanduse arenemiseks annab nõukogude kord ja Eesti kuulumine Nõukogude Liitu, mäletab eesti rahvas ka esimesest nõukogude aastast. Meenutame ainult, et selle lühikese aja jooksul tõusis eesti tööstuse toodang enam kui 60 prots., töölise reaalpalk 23 prots. ja endine tööpuudus kadus täielikult. Põllumajanduses andis nõukogude maareform maad sellele, kes elas maaharimisest, kuid kellel seda polnud. Aasta nõukogude võimu andis eesti töötavale talupojale hea kogemuse nõukogude riigi olemusest. Ei olnud siis mingit sunduslikku kolhoosierimist, nagu nüüd fashistid rahvast hirmutavad. Ei olnud seda siis ega tule ka edaspidi. Saksa fashistid röövisid maa eesti rahvalt ja andsid selle saksa parunite „Ostland-kompaniile“. Nõukogude Eestis kuulub aga maa ühes selle varadega eesti rahvale.

Võitlused Nõukogude Eesti vabastamiseks on alanud, kuid suurem osa Eesti territooriumist on veel saksa fashistide võimuses. Nähes, et nende võimutsemise lõpp on lähedal, püüavad saksa fashistlikud röövlid ja nende käputäis eestlastest käsilasi oma taganemisel palaviku kiirusega riisuda veel viimse varanduse meie maalt, põletada ja hävitada kõik hooned, mobiliseerida mehed oma röövarmeesse suurtükilihaks ja küüditada kõik tööjõulised inimesed Saksamaale sunnitoorjusesse. Nad on ise avalikult kiidelnud, et kui nad peavad Punaarmee tõukide all Eestist taganema, siis laastavad nad enne terve maa puupaljaks, et eestlastel oleks raskem oma uut vaba elu alata.

Kuid eesti rahvas hitlerlaste poolt okupeeritud Eestis võitleb kogu jõu ja kõigi vahenditega selle sakslaste jõleda plaani teostamise vastu. Eestlased hoiavad kõrvale sakslaste mobilisatsioonist ja Saksamaale sundtööle saatmisest ning ühinevad partisanidega, kes hävitavad saksa tulesüütajaid ja varanduste riisujaid. Eesti rahvas teab, et kuigi sõjahäavad on rasked, on nad siiski parandavad, lja nagu eesti rahvast pole jätetud üksinda tema vabadusvõitluses saksa fashistide vastu, nõnda ei jäeta teda üksinda oma majanduse ülesehitamisel pärast peatset vabanemist. Nõukogude rahvaste võimsus ja sõprus aitavad kiiresti parandada Eesti sõjahäavad ja ehitada üles tema majanduse.

Nõukogude Liidu 1944. a. põllutööde plaanist

Hiljuti kinnitas NSVL Rahvakomissaride Nõukogu ja OK(b) Partei Keskkomitee 1944. aasta põllutööde plaani. Uus plaan on oma ülesannetelt ja iseloomult täiesti uus programm, mille eesmärgiks on tõsta meie põllumajanduse toodangut ja parandada meie põllumajanduses moodunud aastal esinenud vigu. Oma ulatuselt ületab 1944. a. põllumajanduslik plaan tunduvalt eelmise 1943. aasta plaani. Käesoleval aastal peab meie sotsialistlik põllumajandus astuma uue suure sammuga edasi. Ta peab lahendama need suured ülesanded, mida meie põllumajandusele dikteerivad sõja-aegsed tingimused.

1943. a. põllutööde plaan täideti edukalt, vaatamata asjaolule, et suureks takistajaks olid sõjaajal raskused. Samuti mõjusid mõningasid olukorras ebastabiilsed meteoroloogilised tingimused. Ilma suuremate takistusteta kindlustati armeed ja tagala varustamine toiduga, meie tööstus oli küllaldaselt varustatud vajaliku toorainega. Kui esimene sõjaaasta mõningal määral avaldas oma mõju kolhoosi-talupoegade töö- ja elutingimustele, siis 1943. aastal, üle kogu maa, kasvas see tugevasti. Mõistes õieti neid nõudeid, mida meie põllumajanduse ette asetavad meie maa kaitsehuvid, tõusis tugevasti ka põllumajanduses töötajate tööproduktioon ja aktiivsus plaani täitmisel. Nii ei andnud möödunud aastal enam tunda oskustööliste puudus põllutööstuses. Sajad tuhanded naised, asendades rindele läinud mehi, said vastavatel kursustel väljaõppe tarktoristidena, kombaineriitena ja brigadiiridena. 1944. aastal peab see oskustööliste hulk tugevasti suurenema.

Millise grandioosse iseloomuga on 1944. a. põllutööde plaan, seda näitab asjaolu, et 1944. aastal peab üldine põllumajanduslike kultuuride külvipind, võrreldes 1943. aastaga, suurenema 7,55 mil-

joni hektaari võrra. Eriti suurt tähelepanu on osutatud teravilja üldtoodangu tõstmisele. Nii teravilja alla langev külvipind on eelmise aasta külvipinnast 5,44 miljoni hektaari võrra suurem. Siia ljuurde ei kuulu Punaarmee poolt 1943–1944. a. talvekampaania vältel vabastatud alad.

Uus plaan paneb erilist rõhku sooritatavate põllutööde agrotehnilistele nõudele. 1943. aastal ilmes reas oblastites juhtumisi, kus sooritatud põllutööd seisis agrotehniliselt madalal tasemel. Et ära hoida käesoleval aastal selle kordumist, selleks annab 1944. a. põllutööde plaan konkreetseid juhiseid. On ära märgitud elementaarsemaid agrotehnilisi nõudeid, kuni sügavus jne. Vastavalt iga oblasti, vabariigi ja krai looduslikele ja maapinnalistele tingimustele määratakse ära üksikute põllutööde sooritamise tähtsajad.

Suure ülesande asetavad partei ja valitsus Kesk-Aasia liidu vabariikidele, kes on peamised meie tööstuse põllumajandusest saadavate toorainetega varustajateks. 1944. aastal peab tunduvalt tõusma puuvilla ja suhkrupeedide toodang.

Suur saak põllumajanduses sõltub oluliselt efektiivsusest masinate kasutamisest. Oskuslik traktorite, kombainide ja teiste põllumasinate kasutamine aitab parandada põllutööde agrotehnilist kvaliteeti. 1943. a. plaani täitmine oleks olnud veelgi edukam, kui oleks rohkem kasutatud mehaniseeritud tööjõudu. Kuid möödunud aastal ilmes reas oblastites MTJ-de töös puudusi. See tõttu paiguti venisid põllutööd pikale. Samuti esines puudusi põllutööstuses tehnilise kvaliteedi juures, mis olid tingitud asjaolust, et remont ei lõpetatud õigeaegselt ja ei kasutatud mitte kõiki võimalusi masinate kordaseadmiseks. 1944. aasta põllutööde plaanis on MTJ-de töö parandamise küsimusele omis-

tatud suur tähtsus. Et kindlustada masinate pargi otstarbekohast kasutamist, selleks annab partei ja valitsus rea juhiseid. Nende hulgas omab erilise tähtsuse kindlate töönormide määramine traktoritele ja masinatele töötavate inimeste töötasude kindlustamine.

Et saada sügisel head saaki ja kindlustada 1944. a. plaani, selleks on nõukogude põllumajandusel olemas kõik eeldused. Meie masinate park on praegu eeskujulikus korras. Kui möödunud aastal samal ajal oli enamikus oblastes põllutööstuses talvine remont sooritamata, siis tänava on need tööd pea eranditult lõpetatud. Väärib märkimist, et alles hiljuti vabastatud vasakkalda Ukraina oblastid olid esimesed, kes lõpetasid talvised remontitööd. Samuti on meie MTJ-d ja sovhoosid eeloleval põllutööde hooajal küllaldaselt määralt varustatud kütetega. Kõik need eeldused lubavad oletada plaani täielikku täitmist.

1944. a. põllumajanduslike tööde plaan nõuab igalet meie põllumajanduses töötajalt, piinlikku hoolt ja enastsalgavat tööd. Külvipinna laiendamine kesakunni arvel, samuti need määrad, milleni peab jõudma meie sügisene saak, on minimaalsed tingimused.

Meie tänavuastane põllutööde plaan teenib kindlat sihti. Tema eesmärgiks on — kindlustada Punaarmee ja tagala varustamist toiduga, suurendada määral kui kunagi varem. Kogu selle plaani juhtprintsipiibiks on: „Kõik saksa röövialutajate purustamiseks“. 1944. a. plaan on võitlus võidu eest. See on võitlus eduks kevadkülvil ja kõrge lõikuse eest. Sellesse võitlusesse lähevad kõik meie põllumajanduses töötajad enesekindlalt, olles teadlikud nende suurtes ülesannetes, mis seisavad ees meie põllumajandusel 1944. aastal.

O. TIBAR.

Hitlerlased — mõrvarid

1. Hitlerlaste salajased juht-komando, millise ülesandeks oli nöörid okupeeritud maade elanike hävitamiseks.

Nõukogude Liidu Erakorraline Riiklik Komisjon on avastanud terve rea uusi hitlerliku valitsuse ja saksa sõjaväe juhatuse elanikke direktiive ja käskide nõukogude sõjavangide ja rahulike elanike hävitamise kohta.

Erakorralise Riikliku Komisjoni käsutusse saadi Kiievi nõukogude organite poolt uusi sakslaste dokumente, mis olid leitud endisest Gestapo hoonest. Need jõeldad paberid on Saksa kõrgema väejuhatuse, impeeriumi ida-alade ministri, julgeoleku politsei ja SD käsud ning direktiivid, milles nõutakse nõukogude sõjavangilaagrite ja elanikkonna „filitseerimist“. Leitud dokumentidest on näha, et saksa elajad, kes seni veel mittetäielike andmete järele on tapnud, surnuks piinanud ja mürgitanud ligi 2 miljoni nõukogude kodaniku ja palju sõjavange, on oma jõeldaid tegusid ette valmistanud erilise hoolega, välja töötanud terve süsteemi. Veel enne kallaletungimist N. Liidule koostati terved käsiraamatud valitud maade elanikest, keda hitlerlaste veriste plaanide kohaselt määrati hävitamisele. Nii oli koostatud „NSVL eri otsimisraamat“, „Saksa otsimisraamat“ jne. Need pidid olema abiks hitlerlikele mõrvareile NSVL elanikkonna eesrindlikuma osa hävitamisel. Terves reas okupeeritud rajoonides viisid hitlerlased läbi elanikkonna tapmist just nende käsiraamatute abil. Hitlerlike mõrvareite peamehi orjastatud Tšehhoslovakkias — Heidrich, kes sai oma teenitud palga tshehhi patriootide käest, kaebab aga veel, et need käsiraamatud pole täielikud.

„NSVL eri otsimisraamat on sellepärast mittetäielik“ — kirjutab timukas Heidrich julgeolekupolitsei ja SD ülemale, „et temasse on kantud ainult väike osa nõukogude elanikest, keda tuleb lugeda kahjulikeks“. Ta soovib oma ettevõtet tegeleda.

2. Sõjavangide ja rahulike elanike massiline hävitamine. Oma roimlike plaanide teostamiseks sõjavangide kallal olid moodustatud erilised komandod. Operatiivkäsu No 8 järele 17. juul. 1941., s. o. enne sõda, käsib Heidrich välja valida rühmad: 1 SS führung ja 4–6 reameest. Need komandod said täielikeks peremeesteks sõjavangide elu ja surma üle. 7. nov. 1941. a. käsatakse: „Erilised komandod armeed tagalas ümberasunud sõjalaagrites mittelootustandvate elementide ilmsikstulekul toimigu nendega omal äranägemisel“.

Ajal kui sakslased tungisid Moskva peale, asutasid nad Smolenskis erilise „Moskva Sonder-

teostada moskvalaste massilist tapmist. Saksa metsalised ei kokku nud tagasi millestki. Nad aimasid, et saavad oma „ida sõjakäigul“ kohtuma murdmatu jõuga ja sellepärast koostasid selle jõu, nõukogude rahva mardmiseks ka kõige jõeldamaid plaane. Julgeoleku politsei ülema direktiivis 17. juul. 1941. a. nõutakse:

„Eriline olukord ida sõjakäigul nõuab erilisi abinõusid, väljaspool igasugust bürokraatlikku administratiivset mõjutust“.

See oli otsene käsk — tappa, keda tahad!

3. Hitlerlaste plaanid nõukogude tegelaste ja intelligentide hävitamiseks.

Vastutavate nõukogude tööliste ja intelligentide hävitamine oli hitlerlike mõrvareite peaaesandeks. Varakult valmistatud plaanid nägid ette parimate inimeste tapmist. Heidrichi käsus 29. okt. 1941. a. käsatakse:

„Eelkõige selgitada välja kõik silmapaistvad riigi ja partei tegelased, riigiasutuste juhid, nõukogude intelligendid, juudid.“

Nõukogude tegelaste ja intelligentide hävitamise lootsid nad kergemini orjastada rahva. See ei käinud mitte ainult vene rahva kohta, vaid kõikide Nõukogude Liidu rahvaste kohta.

4. Hitlerlaste katse varjata oma kuritegusid.

Oma sulaste veretegudest ja „organisatsioonide“ käigust nõudsid hitlerlikud peamehed aruandeid, andmeid matusekohtadest, ohvrite arvust jne. Kõike seda tehti selleks, et olukorra muutudes püüda neid süüteoandusi hävitada. Taganedes Harkovist, Kiievest ja reast teistest punktidest, põletasid nad kümnente tuhandete kaupa tapetute laipu.

5. Saksa fashistid ei tunnustavad rahvusvahelist õigust.

Hitlerlikud elajad ei tunnista mingit rahvusvahelist õigust. Kul kultuurne maailm, eelkõige Nõukogude Liit peab sõjas kinni inimlikest ja rahvusvahelistest õigustest, seda ka saksa sõjavangide kohta, siis hitlerlikud peletasid on rebunud puruks ja tallanud jalaga need, nagu kõik teised lepingud.

Erakorralise Riikliku Komisjoni poolt avaldatud dokumendid näitavad, et kõik need käsud ja direktiivid tulid Berliinist, saksa valitsuselt ja sõjaväe kõrgemalt juhatusest. Tapatalgud organisatsioonid kohtades kindral-major von Hindenburg, Kindral-ltn. Hergott, Shiffer, Rashvits jt. Sellele nimelisele kirjale lisandub veel palju teisi. Kõik rahvad, kes on langenud saksa mõrvareite kätte, esitavad oma „kandidaadid“ peatselt saabuval kohtuajale.

H. TOOMSALM

Fashistliku lohe surmaelne suutäis

Saksa väed okupeerisid Ungari

Türgi telegraafiagentuuri andmeil okupeerisid saksa väed 20. märtsi jooksul kogu Ungari. Okupeerimine toimus ajal, kui Horthy ja Ungari kindralstaabi ülem viibisid Hitleri kutsel tema peakorteris.

Stokholmist tulevate teadete järgi väitvat Ungari ringkonnad Stokholmis, et Ungari asevalitseja admiral Horthy, Ungari välisminister, sõjaminister ja ülemjuhataja olevat sakslaste „vängid“. Sissetung Ungarisse olevat järgnenud peaminister Kallai keeldumisele saksa uute nõudmistest suhtes. Need nõuded olid: totaalne mobilisatsioon Ungaris, okupatsioonivägede saatmine Jugoslaaviasse, ungari tööliste andmine Saksamaale ja toidu- ning toor-

ainete ekspordi suurendamine Saksamaale.

Kui Kallai täielikult keeldus, teatas talle saksa saadik, et vene ähvardav pealetung nõuab Ungari territooriumi kaitsmist ja kuna ungari väed ei suuda seda teha ise, siis sakslased peavad okupeerima maa tähtsamad punktid. Sakslased kasutavad Ungari okupeerimiseks kuut diviisi.

„Dagens Nyheteri“ teatel toimus Ungaris enne täielikku okupeerimist saksa natsistide mäss. Endine Ungari peaminister Bela Imredi formeeris „kvislingliku“ valitsuse ja palus sakslasi sõjaväed sisse tuua. „Svenska Dagbladet“ andmeil olid Ungari okupeerimisel kaastegevad ka kaks rumeenia diviisi. Sama lehe teatel

käivad praegu maa mitmetes rajoonides lahingud.

Ungari ringkonnad Stokholmis väidavad, et Hitleri üheks peatähtsuseks oli suurte Ungari vägede läkitamine idarindele. Sellele on ungarlased vastanud, et nende poliitika seisneb Karpaa-tide-Ukraina piiri kindlustamises. Teiseks nõudeks olnud, et Ungari saaks „uue Euroopa“ kaubandusliku liidu liikmeks, kes ei tohiks sõlmida iseseisvaid kaubalepinguid teiste maadega, vaid kogu toodang käiks Berliini käest läbi. Ka see nõue lükati tagasi ungarlaste poolt.

Stokholmis arvatakse, et sakslased kavatsevad samasuguseid sammusid astuda ka Rumeenia ja Bulgaaria suhtes.

Kõigile Eesti NSV-st evakueerituile

Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu juures asuv evakueeritute kartoteek palub kõiki evakueerituid, kes seni pole veel registreerinud, end registreerida.

Andmed on järgmised:

Perekonna-, ees ja isanimi eesti ja vene keeles, sünniaasta, rahvus, haridus (täpselt ära märkides mitu klassi lõpetanud), parteilisus, kutseala, töökoht varem Eestis, praegu siin ja täpne venekeelne praegune aadress.

TEADAANNE.

Ehitus- ja Ehitusmaterjalide Tööstuse Rahvakomissariaat palub kõiki töölisi, tehnikuid, insenere ja administratiivtöölisi, kes töötasid Eestis või töötavad praegu tagalas, või kes pärast Eesti NSV vabastamist soovivad Eestis ehitus- või ehitusmaterjalide tööstuses, esitada enda kohta lühike elulookirjeldus ja järgmised andmed: 1) perekonna-, ees- ja isa-

Neid isikuid, kes on juba registreeritud, kuid vahepeal elukohta muutnud, palutakse sellest tingimata teatada nii hästi oblastivolinikule, kui ka Moskvas asuval evakueeritute kartoteegile.

Kuna on ette tulnud takistusi tööle väljakutsumiste puhul registreerimisandmete puudulikkusest, siis on soovitatav, et igaüks saadaks täpsed andmed.

Evakueeritute kartoteek.

A a d r e s s:

Москва. Собинковский пер. № 5.

nimi, 2) sünniaasta ja -koht, 3) rahvus, 4) parteilisus, 5) kus ja kellen varem töötanud, tööstusala, 6) praegune töökoht, 7) eriala, 8) haridus, 9) sõjaväekohuslikkus, 10) keelteoskus.

Teated saata aadressil: Гор. Москва 9. Собинковский пер. 5. Наркомат по строительству и промышленности строительных материалов СССР.

KANGELASED

Kus nägime neid inimesi enne? Nad olid meie töökaaslased põldudel, tehastes ja asutustes. Keegi ei näinud neis kangelasi. Nad olid igapäevased inimesed, tublid nõukogude töötajad. Nüüd kirjutatakse nende vaprust, rahvas on uhke nende tegudele. Siin on endine mõisamoonaka poeg Voldemar Eesmäe, elatanud mees, kellel on seljataga esimene maailmasõda. Käesolevas sõjas võitles ta hävituspataljoni ridades ja Velikije Luki lahinguis. Tema rinda ehib medal „Vapruse eest“. Kui arstid tahtsid teda saata tagalasse, solvus võitleja. „Tasumise mõõt ei ole veel täis“, vastas ta. Moonamehe poeg teab, kelle vastu ta sõdib, milline on selle suure võitluse eesmärk. Ta on bolshevik. Eesti rahvast hirmutavad hitlerlased bolshevikega. Ent me ei jõuaks praegu loetella nende arvu, kes bolshevikudena ruttavad lahingusse, et tuua oma kodumaale vabadust. Elu on muutunud. Inimeste veenetes on toimunud põhjalik murrang. On jõutud veendumusele, et Nõukogude kord tagab meie rahvusliku olemasolu ja vabaduse, et võitlus Nõukogude korra eest on võitlus vaba Eesti eest. Palavates lahingutes saksa orjastajate vastu otsustatakse meie maa saatust.

Radist jefreitor Tamm istub ägeda tule all mürsulehtris ja annab rahulikult edasi tulekaskusi. Vanemseersant Kanger on mürsuküllust haavatud, kuid ta ei lahku oma valvestilt. Nende jaoks ei ole kuulide vingumist, mürskude kõrgatust, nad täidavad oma ülesannet. Suurtükisihur punaväelane Holm sai lahtisel positsioonil tulistamisel haavata. Kui teda taheti ära viia, lausutas: „Enne sunnime fritsuda vaiki-ma, siis on aega.“ Jefreitor Müller sai haavata sideliinil, vaenlase mürsukild tungis talle selga. Sideliinil ees oli aga purustatud. Müller unustas oma haava ja val-lud ja roomas edasi. Jõudu kokku võttes parandabki ta sideliini. Sakslaste mürsud lõhkevad ta ümber. Võitleja ei märka seda, ta on rõõmus ja naeratab. Tema ülesanne on täidetud. Allüksuse luureülem vanemleitnant Teder nägi, et jalaväe rünnaku edu ta-kistab vaenlase raskekuulipilduja-tuli. Luurajad ei suutnud avastada vastase tulepesa. V.-ltn. Teder ot-pustas tegutseda kiirelt, et seda avastada. Ta roomas ise jalaväe-ahelikuni, avastas vastase tule-punkti ja roomanud vaenlase

ägeda tule all tagasi, andis va-jalikud andmed suurtükiväelastele. Pole võimalik loetella kõiki selliseid kangelasi. Nende teeneid on võimatu kaaluda. See on eesti rahva vabadusetahtest sütti-nud leek iga üksiku eestlase hin-ges, mis nõuab võitlust meie rah-va poliise rõhuja — sakslase vastu ja mis viib võitluse meie kange-laslikke eesti mehi ja naisi. Mulle meenub praegu ühe õe jutustus. Te-ma nimi on Raja. Ta astus sanitaar-teenistusse hävituspataljonis ja oli hiljem töölispolgus kuni Tal-linna langemiseni. Harjumaal en-dise Kurna mõisa juures käisid lahingud. Sanitaarõde sai ülesande viia võitlejatele toitu, kuid au-tosse võeti ka mine, mis on võitlejatele lahingus sama tähtsad. Teel üle lageda põllu avati neile marutuli. Võib olla mõni teine inimene oleks tõmbunud tagasi. Raja ja autojuht aga heitsid ma-ha ja roomasid lohku ning läksid edasi. Toit ja miinid vildi koha-le. „Selles olukorras ei olnud mi-dagi erilist“, ütles Raja hiljem, „tuli täita oma ülesanne, kuigi

süda tundis suurt muret, kas saab supi ikka kohale.“

Või meenutada eesti rahva po-ja kaardiväereamehe Joosep Laa-ri surematut kangelastegu. Oma allüksuse edu saavutamiseks roo-mas ta veel haavatuna sakslaste dzotti ette, keeras kuulipilduja-toru kõrvale ning kattis siis keha-ga ambrazhuuri. „Lööge vaenlast armutult!“ See oli tema viimne pöördumine oma kaasvõitlejate poole.

Vaenlane löödi välja Kaukaa-siast, lüüakse välja Ukrainast, Valge-Venest, lüüakse varsti välja Nõukogude Eestist. Kangelasi on kõikjal, kus kulgeb rinne meie rah-va ajaloolise vaenlase vastu. „Löö-ge vaenlast armutult!“ — nõnda sõnas 1343. aasta jüriööil ka Ta-suja. „Lööge vaenlast lõplikult!“ kostab kangelaste hääl läbi aas-tasadade meie võitlejatele. Tasu-mise mõõt ei ole enne täis, kui viimne sakslane on pühitud nõu-kogude pinnalt.

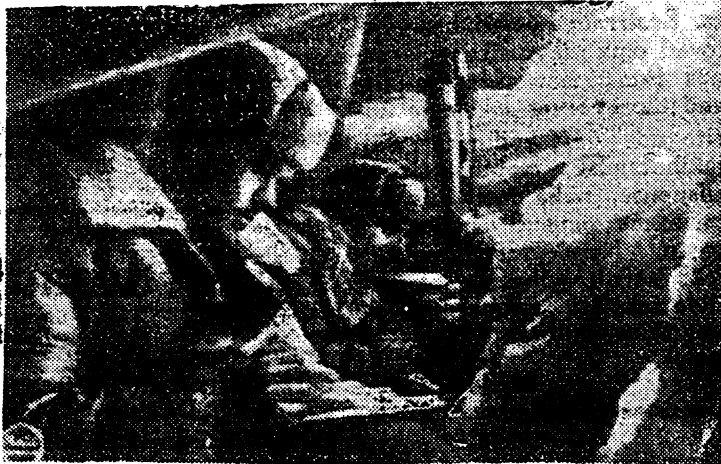
V. KALJUMÄE.

Sina oled kaugel

Ainult mõte Sinu juurde lendab — kus Sa praegu oled — ei ma tea, Sinule toon kingiks iseenda, sest ma tean, et oled mulle hea. Tean, et tuul ja vihm su nägu peksab, unetusest rasked on Su laad. Lülbi kauguste Su juurde ekslen — Sina elad seal, kus avat haud. Tean, su igatsus on ootusraske nagu ammukäärind vana vein,

Mõte ajas peksleb: minna laske! Siin rõõm on sügav nagu lein. Valvates, ent jõud ei siiski raue — jonnakas on Sinu huulte joon. Oma mõttevaiba üle lange sulle laotan, kaitsoaks kilbi koon. Sinu vaeu, raskust, ah kuis tajun, naeratust, mis püsib nukral suul. Kaitsemüüriks minu hingki lasub seks, et surmav poleks saksa kuul.

Hilda Kivi

Suurtükiväelased korrigeerivad patarai tulu.

Partisanid siirduvad vaenlase tagatasse.

Ahervartel tärkab uus elu

Sakslased põlitasid tagane-des maani maha kõik Raja valla külad, sellepärast oli nende küüsisist pääsenud inimeste esimeseks mureks ajutiste eluasemete soetamine. Esmajoones võeti tarvitusele üksikud allesjäänud majad. Kuid viis valla kohta allesjäänud maja suudavad mahutada väikese osa 700 peali-sest vallaelanike perest, mis jäi järele 3700-st. Suurem osa inimesi peab elama siin-seal tihedas metsasügavikus asu-vais heinaküünes. Nende sei-nad on topitud heintega soo-juskindlaks, küünidele laotud lattidest lagi ja põrand. Laele soojusisolatsiooniks on ase-tatud kuuseokad ja heinad. Seina soetatud juhulikult kättesattunud klaasitükist või aknakesest tungib ruumi hä-mar valgus. Külade ahervar-telt toodud tellistest on keset küüni ehitatud pliit, mis täi-dab nii toiduvalmistamise kui ka leivaküpsetamise ja ruumi kütmise ülesannet. Ringi üm-ber seinte on asetatud pääs-tasuudetud voodid või marid, tihti kahekordsed. Nii või-maldab iga heinaküün ulu-alust 4–6 perekonnale 15–30 inimesega. Ruum on soe ja antud olukorras isegi hubane.

Lehmalautadeks, hobuse-tallideks, kanakuutideks (kanu võib leida ainult üksikuid) on kuuseokstest valmistatud os-mikud. Kolmel suuremal laagril on mitme „elamu“ peale ehitatud oma saangi — küll väike, kuid täidab oma otstarve vägagi hästi.

Toiduainetega suurem osa tuleb uudeeni välja. Nad suut-sid selle peita saksa rõõvli-te eest. Veskid on küll vii-maseni hävitatud, kuid käsi-kivid on alles ja nüüd jah-vatatakse nendega valgeks ja-huks kuld kollaseid nisuteri.

Esiagse mulje järele on mõni isegi suutnud säästa viljaseemet. Ainult muret teeb kevadkülv ja vilja koristami-ne, sest hobuseid on vähe ja põllutööriistad ning masinad taganevad sakslased hävitasid viimaseni. Ka karja on osali-selt suudetud Narva jõe äärest, kuhu sakslane selle äraviimi-seks ajas, tagasi tuua.

Nüüd, kus esialgse peavar-ju mure üldjoontes on mur-tud, tehakse ettevalmistusi uute elamute ja kõrvalhoone-te ehitamiseks. Ehitusmater-jali hankimiseks käib metsa-töö.

J. Kipper.

NÕUKOGUDE OHVITSER

Ohvitseri üheks peamiseks nõu-deks on tunda oma sõdureid. Oh-vitser, kes on võõras oma allu-vale, kes ei loo sidet oma sõdu-ritega ega tunne neid, on nõrk ja eel-võõras ohvitser. On igaveseks kadunud need ajad, kus rooduüle-maks oli säärane ohvitser, kes ei külastanud kuude kaupa oma sõ-dureid. Sellisel ohvitseril polnud vähemaltki aimu oma sõdureist. Ohvitserid mõisnike perekonnist olid enamasti ohvitserid seepärast, et seda nõudsid nende perekond-likud traditsioonid, olid ohvitserid seepärast, et kanda uhket mundrit ja ratsapiitsa ning käia pidudel. Kui selline ohvitser mõnikord kü-lastaski oma roodu, siis ta oli vihane ja karkis, lüües sageli sõ-dureile rusikaga vastu nägu. Oige ohvitser peab olema ees-kujuliku nii oma välimuselt kui ka käitumiselt. Ohvitser ei tohi olla mingisugune hirmuvalitseja, nagu see oli sellal, kui rooduülem kü-lastas kord kuus oma sõdureid. Loomulik, et seal valitses korra-lagedus. Ohvitser ei märganud, et peasüüdlane selles oli ta ise, vaid peksmise ja toore jõuga loolis ta korda jalule seada. Selline eluvõo-ras käitumine muutis sõdureid oh-vitseri vastu vaenulikuks. Meie nõukogude ohvitserid, olles kasvanud töötava rahva kes-kelt, olles läbi teinud sõdurieleu kõik rõõmud ja raskused ning oma töö ja võimetega tõusnud juhtideks, teavad, kuidas juhtida sõdureid. On sagedased juhtu-mid, kus ohvitser võtab ise kätte labida ja asub abistama oma sõ-

dureid. Nii näiteks asus kapten Vaulin tööle oma sõduri kaevikus-se, lastes sel puhata. Ohvitser mõistab, et vastase purustamine on võimatu tiheda sidemeta oma alluvatega ja nende abistamiseta. Nii on meie väeosas tõusnud oma väsimatu ja õige kasvatus-töö ja nõudliku ning teadliku juht-imisega esirinda rida ohvitseri, kes uhkusega võivad kanda oh-vitseri kõrget nimetust. Siin on väeosa komandör pol-kovnik Mullas. Endise Eesti armee vana ohvitserina on tal seljataga pikk sõjamehe elutee. Sellisele kõr-gele kohale on ta tõusnud õige juhtimise ja oma sõdurite põhja-liku tundmise tõttu. Punaarmee teenimise ajal on talt kasvanud tubli, oma alluvate poolt soojalt armastatud juht. Saabudes väe-ossa selle loomispäevil asus ta kohe energiliselt tööle, kasvatama oma mehi ja ise end võitluseks fashistlike rõõvvallutajate vastu. Ta tähelepanelik pilk tungib kõik-jale. Selle eest ei libise mööda ka väiksemadki pisiasjad. Kõikjal võib leida teda vestlemas meeste-ga, pidades otsest sidet massidega väga tähtsaks. Ta on igal pool õpetamas, juhtimas ja kasvata-mas. Kui ta kedagi karistab, siis ei tee ta seda mitte kunagi eba-õiglaselt, vaid karistatu tunneb, et see toimus mitte kätemaksuks tema eksimuse eest, vaid edas-pidiste eksimuste vältimiseks. Samasuguse ohvitserile omase abistamise ja juhtimisega kasva-tab sõdureid väeosa vanem arst med-teenistuse alampolkovnik Ul-

bo. Sm. Uibo teenib vahetpidama-tult Punaarmees juba üle 20 aas-ta, oskab ja teab, kuidas läheneda sõdurile, kuidas abistada ja õpetada teda. Sageli paistab, et ta on mõnes asjas liiga nõudlik, tungib liiga sügavale pisiasjadesse, kuid see on vajalik selleks, et abistada sõdurit. Sm. Uibo kui ohvitseri üks kuldsemaid jooni on see, et ta kohleb iga alluvat, ükskõik kas see on ohvitser või reamees, nagu omasugust, nagu inimest. Ta on asjalik ja õigustatud nõud-ja seal, kus seda vaja. See tõs-tab teda oma sõdurite silmis lugu-peetavaks ja austatavaks juhiks.

Ohvitseri õilsat eeskuju kehas-tab ka energiline staabiülem ma-jor Paul Liitoja. Nõukogude või-mu maksmapanek Eestis lõi talle avara tee edastõusmiseks. Ta suutis eeskujulikult kasutada neid võimalusi, arenes kiiresti, tõustes juhtivaks ohvitseriks. Kuigi ta oli väeossa tulles alles 24-aastane, kerkis ta kohe esile juhina. Ta tundis ja armastas oma tööd ning suhtus sellesse täie tõsidusega. Päev-päevalt kasvas sõdurite lu-gupidamine tema vastu. Olles oma töös nõudlik ja täpne võitleb ta seaduse täie valgusega lodevuse ja väiksemategi distsipliinirikku-miste vastu. Ta on suutnud luua olukorra, et iga tema poolt antud käsk leiab täpset ja kiiret täit-mist. Suurima visadusega võitleb ta hilinemise vastu. Olles ise kõikjal täpne käsitäitja, nõuab ta seda ka oma alluvailt. Ta on saavutanud selle, et väeosa staap töötab nagu kellavärk — iga üksik liige selles on omal kohal, tänu väsimatu lja nõudliku staabi-

ülima oskuslikule juhtimisele. Ma-jor Liitoja võib oma väsimatu töö tulemusega uhkelt sammuda meie väeosa ohvitseride esirinnas.

Armastusega hoiavad ja aus-tavad oma juhti leitnant Meesakut ta allüksuse mehed. Mõni kuu tagasi oli ta alles rühmakoman-dör. Seltsimeheliku ja siira suhtumise-ga oma alluvaisse, nende õige ja nõudliku juhtimisega tõu-sis rühm eesrindlikumaks väeosas. Ja siis, kui sm. Meesak edutati allüksuse komandöriks, oli ta rüh-ma meestel väga raske lahkuda temast. Sõbralikes õppis ja töös oldi nii ühte kasvanud, et allu-vad ei kujutanud kuidagi ette, et nende juhiks ei ole enam ltn. Meesak. Ainult teadmine, et nende rühma ülem saab kõrgemale amet-kohale, lohutas neid, sest nad tundsid, et ta oli selle vääri-line. Sm. Meesak näitas oma tööga, et edu saavutamiseks tuleb olla ees-kätt valjult nõudlik, seejuures alati ja kõikjal piinlikult läbi mõeldes, mida nõuda ja kuidas nõuda.

Sama siiralt armastavad allu-vad ka oma juhti, üksuse koman-döri, kapten Sumet. Sm. Sume, astudes vabatahtlikult Isamaasõtta, on selle kestel läbi teinud raske ja võitlusrohke tee. Võitlustes on ta saanud kuus korda haavata. Võitlusraskustest on ta aga alati võitjana välja tulnud. Karastu-nud ohvitser on „Punase Tähe“ ordenikandja. Rasked lahingud on talt kasvatatud tubli ja armasta-tava sõjamehe, Punaarmeele vää-rika ja julge ohvitseri. „Julgelt ja kindlalt läheme lahingusse sel-lise mehe juhtimisel,“ iseloomus-

tavad sõdureid oma juhti kapten Sumet. Iga ülesanne leiab ta poolt põhjalikku ja täpset selgitust, mil-lele järgneb täpne käsitäitmine alluvailt.

Julgust ja nõudlikkust ilmutab ka kahurväeallüksuse komandör v.-ltn. Joon. Ta on nõudlik, kus seda vaja, kuid jääb sealjuures oma alluvale alati seltsimeheks.

Väga tiheda lja sooja sideme oma alluvatega on loonud allüksu-se komandör sm. Svitski. Kogu allüksus tunneb isiklikult oma juhti. Tema sagedaste poliitvest-luste ja lihtsate külaskäikude kau-du muldmajadesse tunneb kogu allüksus oma juhti isiklikult. Ol-les tundma õppinud igat oma allu-vat, oskab ja teab ta, kuidas neid juhtida.

Eesrindlike ohvitseridena on esile tõusnud veel rühmakoman-dörid sm-d Tank, Ieras ja Kell. Kõik nad on eeskätt loonud tiheda vahekorra oma alluvatega. Nad on nõudlikud ja karmid õppetöös, ning sõbralikud, abistavad ja lõ-busad vabal ajal. Selle tulemuse-na on juht lja alluvad, ohvitser ja sõdurid kasvanud ühte ja rüh-mad tõusnud esirinda.

Meie väeosa ohvitserid on täle-likult aru saanud sellest, mis tä-hendab olla ohvitser, olla oma alluvate sõjaline ja poliitiline juht, olla oma sõdurite seltsimehelik kasvataja ja õpetaja. Nii süveneb päev-päevalt distsiplineeritus ja käsu täpne täitmine alluvate poolt, teadmine, et ohvitseri käsk on seaduseks.

Tegevarmee.

Major E. AVALD.

VAENLASE PALE

Sakslaste käest pääsnud eesti naise Marta Klausi jutustus

J. Jensenit karikatuur

Esitame alljärgnevalt kõne- luse sm. Marta Klausiga, kes vabastati meie võidukate vägede poolt S. külas Eestis. Marta Klaus töötas Narva-Jõesuus saksa sõjaväeametnike puhkekodu köögis. Sm. Klaus veetis kõik need kohutavad kaks ja pool saksa okupatsiooni aastat Narva-Jõesuus ja Narvas.

Sakslased „õgvendavad“ rindejoont.

Sakslased taganedes Narva taha põletasid 3. veebr. maha Vaiküla, Vanaküla, Saarküla ja Kallivere külad. Nii algas kurikuulus rindejoone „õgvendamise“ Nõukogude Eesti territooriumil. Narva-Jõesuus valitses kirjeldamatu paanika Algasid süütamised. Saksa võimud ja nende käsilased lahkuvad paanikas Narva-Jõesuust, põgeneb alevivalitsus, politsei. Elanikele teatati 2 tundi enne kindlaksmääratud tähtaega, et kell 7 hommikul peavad majad olema tühjad. Elanikel ei lubatud peaaegu midagi kaasa võtta. Vägivaldsest äraaetavate elanike silmade all laadisid saksa sõdurid saanidele nende asjad ja viisid minema. Sakslased mürdsid sisse majadesse, trampisid ja lõhkusid kõik, mida ei saanud endaga kaasa viia. Metsatuka juures olid üles seatud kuulipilduvad, et segada vägivaldse evakuitsiooni eest kõrvalhoidjaid metsa pagemast. Nii algas metsik mõttetu nõukogude inimeste kihutamine saksa tagalasse. Narva-Jõesuus sakslaste ajal. Nõukogude valitsuse ajal

oli Narva-Jõesuus suurepäraseks kuurordiks, kus puhkasid tuhanded töötajad. Sakslaste võimutsemise ajal olid Narva-Jõesuus puhkekodud täis saksa sõdureid ja ohvitseride. Puhkekodus korraldasid „Euroopa vallutajad“ alalisi joominguid. Peale kohutavat joomistsaksa sõdurid tulistasid meeletult püssidest, hirmutades unelt rahulikke elanikke, lõhkusid aedu, igasugu vahenditega demonstreerisid oma kuuluvust „kõrgemasse rassi“. Kogu Narva-Jõesuus peale oli üks hobune, mida alevivanem andis elanikele metsast puude väljaveoks. Teisi „varasid“ ja „kommunaalteenuseid“ oli umbes samas ulatuses. Nominnaalselt peremees kõigi nende rikkuste üle oli alevivanem — äraandja Jüriadu. Tegelikult peremeheks kodanike elu ja vabaduse üle oli aga saksa komandant, kes surmanuhtluse ähvardusel keelas kohalikel elanikel nõukogude sõjavangidele süüa viimast. Tema ja temasarnased saatsid saadetisi kohalikele elanikele kokkurõvitud varandusega kõikide silmade all Saksamaale. Tema ja temasarnased pöördusid eestlaste poole „sina“-tades, arvates, et see „alamrass“ ei vääri peent kohtlemist. Saksa politseisandarmeeria oli töölis- seks peremeheks. Eesti rahva reetureid lasti ainult härrastemaja lävele. Mis võis osta Narva turnit. Esitame täpse loetelu: kuuseoks, lundasid, vihtasid, suvelilli. Need olid kõik kaubaliigid, millega sakslased

eesti elanikke Narvas varustasid. Kuid on ju vaja kartuleid, vaja leiba, rasva, suhkrut ja palju muud. Tõsi, seda on tarvis, aga mitte eestlastele, vaid ainult sakslastele. Sakslaste jaoks leidub seda kõike kinnistes kauplustes, aga eestlastele antakse 2000 gr leiba nädalas.

Mingisuguse valega ei suuda sakslased välja juurida eestlaste teadvusest seda fakti, millest kõneleb Marta Klaus: „Sakslane on meie verivaenlane, keegi ei ole unustanud parunite aega, kõik mäletavad 1918. aastat.“

Kui S. külas kuulutati välja mobilisatsioon, läksid kõik mehed metsa ja sakslased ei saanud sellest külast oma armeesse ainustki sõdurit.

Palju on Eesti rahvas kannatanud, kuid lähedal on vabastamisestund. Punaarmee toob eesti rahvale vabaduse. M. Klaus ütleb: „Olen tänulik Punaarmeele, et ta päästis mind sakslaste küüsis.“

Eesti rahval ei tarvitse vabanemistundi enam kaua oodata. Eesti rahva pojad, kes võitlevad oma rahvuslikes väeosaades Punaarmee ridades, peavad täpset arvet sakslaste kuritegude eest kodumaalt väljakihutamise, mobilisatsiooni, riisumise, nälja eest, mis nad on toime pannud eesti rahva vastu. Nende relvad on selleks küllalt võimsad, et sundida sakslasi tasuma seda armivet täies ulatuses. Halastust pole!

L. Raudlinn.

Ükskord lauba õhtu talid meie külla saksa sulid.

Tiideritt ja uhahaa, talid aga külla lauluga.

Olid partisane jahhind, pöösad alt ja pealt poolt vahtind.

Tiideritt ja uhahaa, jäänd aga pika ninaga.

Perenaine, otsi pekki, saad siis saksa poissi mekki.

Taaderitt ja uhahaa, elu see käigu trullallaa!

Pere-aga-naine mõtleb pisut, kuidas kaelast saaks need risud.

Tiideritt ja uhahaa küllap neist saab lahti ka!

Täna on ju lauba õhtu, aega küllalt täita kõhtu.

Tiideritt ja uhahaa, minge sauna vihtlema.

Perenaise plaanid kenad näisid: jah, võike tõesti tappa täisid.

Tiideritt ja uhahaa, läki sauna kiiruga.

Kui käis saunas sakste pida, eit see metsa poole lidas.

Tiideritt ja uhahaa, tulge aga metsast auruga!

Külavahe poole siis sai litsut, laval ootasid ja fritsud.

Tiideritt ja uhahaa, nüüd läheb lahti trallallaa!

Saun see särtsus, keris kärtsus, saksa sellid juba närtsus.

Tiideritt ja uhahaa, viska-aga leili kapaga!

Akki prauhti üks käis valla, saksa manhti lava alla.

Tiideritt ja uhahaa, poisid, laske vembelaga.

Sai siis jõudumööda uhut, sakslastest jäid järgi muhud.

Tiideritt ja uhahaa, mis sellest rämpsus rääkida. Eestis sakslaste koht: leevinud pilkelaul.

Eesti maadlejate esinemine Moskvas

12. märtsil toimusid Moskvast s/s. „Dünamo“ Moskva esivõistlused maadluses ja poksi võistlused „Krõlja Sove- tova“ ja ENSV „Dünamo“ poksi jate vahel.

S/s. „Dünamo“ Moskva meistrivõistlustest maadluses võtsid osa peale Moskva tunnustatud maadlejate ka Eesti „Dünamo“ maadlejad Kaubi, Tähnas, Sõlluste ja Sulin.

Eesti s/s. „Dünamo“ maadlussportlased on olnud pidevas treeningus ja hoolsalt valmistatud ette üleliiduliste „Dünamo“ maadluse võistlustele, mis toimuvad 1.—7. aprillini Moskvast ja millest osa võtavad peaaegu kõik Nõukogude Liidu tugevamad maadlussportlased.

12. märtsil toimunud võistlused olid Eesti „Dünamo“ maadlejatele nii õelda tuleprooviks üleliiduliste esivõistluste vastu. Need võistlused näitasid mõningal määral, millised väljavaated on meie maadlejatel üleliidulistel võistlustel.

Võistluste tehnilised tulemused osutusid järgmisteks: Sulgkaalus seljatas J. Kaubi oma kaks vastast 20 sekundiga ja finaalis Lüljakovi, mida aga kohtunikud ei tunnistanud. Hiljem loobus Lüljakov üliväsimusest Kaubile. Seega tuli Kaubi oma kaalus Moskva meistriks.

Kergekaalus esines B. Sõlluste hästi ja kaotas alles finaalis tasavägise võitluse järel oma vastasele punktidega, saavutades seega teise koha.

Keskkaalus saavutas A. Tähnas väga tugeva konkurentsi juures teise koha, kaotades finaalis oma vastasele Krutkovskile tasavägise maadluse järel punktidega.

Poolraskekaalus esines J. Sulin noore maadlejama võistlustel alles esmakordselt. Ta näitas tublit maadlust, mille tulemusel saavutas oma kaalus teise koha.

Eesti s/s. „Dünamo“ ja „Krõlja Sove- tova“ poksi võistluste tehnilised tulemused osutusid järgmisteks:

Sulgkaalus võitis Kaunis- mae oma vastast Aganini tublis võistluses, tulles seega võitjaks oma kaalus ja saavutades väärusliku auhinna.

Kergekaalus kaotas Karlste äärmiselt tasavägises võistluses Ljubimovile punktidega. Samas kaalus teise paarina kohtas Lester Berz- niga ja kaotas talle punktidega.

Kokkuvõttes lõppes sõpruskohtamine 2:1 „Krõlja Sove- tova“ kasuks.

A. Mäli.

«РАХВА ХЯЯЛЬ»
Орган ЦК КП(б) Эстонии
и Советов депутатов трудящихся
Эстонской ССР

Toime tuse toimetajad

Evakueerunute tööst ja elust

Evakueerunute elust Malmôzhi linnas

Kirovi oblastis, Malmôzhi linnas, elab väike grupp Eestist evakueerunud tublisid töötajaid, kes olles teadlikud oma abi tähtsusest Punaarmeele, suhtuvad töösse täie innu ja tõsidusega.

Erilist tähelepanu väärib sm. Grisman, kes töötades segatööstuse artellis nahaparkimisosakonnas meistrina saavutas suure majandusliku kokkuvõtte, asendades parkimisvahendid — jahu ja soola — viinavabrikust saadava praagaga. Sm. Grismani premeeriti artelli juhatusel poolt hoolsa töö eest riistetusega.

A. Roolmeister töötab kolmandat aastat Kaliniini piiritusvabrikus metsatöölde lihttöölisena. Hoolsa

töö ja normide alalise ületamise eest viidi ta üle tööjuhataja kohale.

Malmôzhi toiduainetetööstuses töötab kondiitritöötaja juhatajana sm. I. Lõpsik, kellele on kahel korral käskkirjaga avaldatud tänu hoolsa töö eest ja keda on korralduslikult kiidetud seinalehes ja esile tõstetud kohalikus raadios.

Siirupidööstuses töötab sm. Müller, kellele on kaks korda käskkirjaga tänu avaldatud ja keda tõsteti esile ka raadios ja seinalehes, kuna ta ületas põllutöö normi 500 protsenti.

Ka kanakasvatataja sm. L. Parvele on avaldatud kiitust, kuna tema hoolitsusel noorte kanade

surevus viidi miinimumini ja kanad hakkasid munele varem kui tavaliselt.

Kingseppade artellis töötavad sm. A. Solba ja A. Lõpsik on halvale tervisele vaatamata täitnud töönorme ja on ümbruskonnas omal alal otsitavad meistrid.

Mõningad evakueeritud töötajad soovoo- ja mitmesugustel teistel tööaladel. Enamik neist omas suvel alamaad ning pakjud on soetanud endile lehma, sea, lamba või kitse. Kõik on oma eluga üldiselt rahul ja loodavad kodumaa peatset vabastamist, et seal tööle asuda täie innu ja uue jõuga.

S. LOPSIK.

✓ Eestlased Kasli põllumajandus-mehaanika koolis

Kaugel lääne sõjamürast, Uurali jalal Tsheljabinski oblastis Kasli linnakese põllumajandus-mehaanika koolis elab ja õpib mõnikümnekond eestlast kõigilt kodumaa radadelt.

Aastase õppekavaga jõutakse varsti lõpule ja juba varakult enne kevadiste põllutööde algust võib masina-traktorijaamu varustada värske eesti traktoristide ja mehaanikutega.

Kursust võib lugeda õnnestunuks, kuna kõik õppejõud kui ka õpilased suhtuvad oma töösse täie tõsidusega. Poliitkasvatustlik

töö lja isetegevus eesti gruppis on teinud sm. Richard Aare juhtimisel suuri edusamme. Õppejõududest on ins. Otsing võitnud kõigi poolehoidu oma südamlikkuse ja abivalmsusega, samuti ka ins. Reiman ja instruktor Sepp.

Kursandid on sotsialistlikus võistluses teiste rühmadega. Kuigi eestikeelse kirjanduse puudumine ja vene keele mitteoskus annavad end tunda, püsivad eestlased neis võistluses ikka esirinnas.

Eriti silmapaistvad õpilased on sm-d Lidia Stepanova, Linda Sepp, Olga Mumm, Sigrid Taru, Kunno Olev jt. Vanimaks ja suurima

praktikaga töömeheks on kundanlane sm. A. Org.

Hoolimata pingerikkast õppetööst ei ole jäetud hooletusse ka enesearendamist teistel aladel. On korraldatud ühised geograafia ja marksismi-leninismi aluste õppetunnid, korraldatakse suusakrosse, maleturniire, antakse välja seinalehte jne.

Kõik virgad kursandid, kes kevadel asuvad innuga Siberi põldudele külvitööde ettevalmistusele, loodavad sügisest loikust koristada juba sünnimaa nurmedelt.

R. REIMAN.

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Tööräha Saadikute Nõukogude
häälekandja

Nr. 13 (490)

31. märtsil 1944. a.

V aastakäik

Juhtimise operatiivne meetod on eduka töö alus

Bolshevistikliku partei organisatsiooniline töö on koondunud ning suunanud ühisele eesmärgile kõik nõukogude inimeste jõupingutused, allutades kõik meie jõud ja vahendid vaenlase purustamisele.

Sõja karmidel päevadel viivad kohalikud parteiorganisatsioonid sõjaajale kohase energia ja operatiivsusega ellu partei ning valitsuse direktiive ja taotlevad järjekindlalt kõikide ürituste läbiviimist, mis on suunatud maa majanduse edasiseks tugevdamiseks ja rinde abistamise igakülgeks suurendamiseks.

Meie tööstuses, transpordis ja põllumajanduses on näha suurt edu. Kuid me ei või rahulduda saavutatuga. Sõda nõuab tunglvalt kõigi rahvamajanduse alade edasist kindlat tõusu, katkematut edasiminekut.

Suurt nõudlikkust töös ning salimatused puuduste suhtes — neid bolshevikke alati omaseid jooni — on tarvis kasvatada sõjaajal eriti partei, nõukogude ja majandusala kaardrite juures. Olukord nõuab hästi organiseeritud ning täpselt tööd. „On tarvis, et kõik meie inimesed ja kõik asutused tagalas töötaksid korralikult ja täpselt nagu hea kellavärk.“ (J. Stalin.)

Meie ei tohi jätta kahe silma vahele ega unustada, et rahvamajanduse eeskujulikult töötavate alade kõrval on ka mahajäänud, on halvasti töötavaid ettevõtteid ja kolhoose, on halvasti organiseeritud ning ebatäpselt töötavaid partei, nõukogude ja majandusliku aparate liisid. Meie partei, ta Keskkomitee nõuab kohalikele parteiorganisatsioonidele töös otsustavat parandamist mahajäänud aladel, nende töstmist eesrindlikkude tasemeni.

Ülesanded, mis selsavad parteiorganisatsioonide ees, on mitmekülgsed ning vastutusrikkad. Parteiorganite organisatsioonilise juhtimise tase peab vastama neile ülesandele, ning töös meetodid peavad võimaldama nende kiire ning õige lahendamise. Kohalikele parteiorganisatsioonidele on hädavajalik pöörata erilist tähelepanu juhtivate kaardrite kasvatamisele töös suurema operatiivsuse vaimus, sallimatuse vaimus kõikide puuduste vastu partei, nõukogude ja rahvamajanduse organisatsioonide tegevuses.

Meie partei on alati pidanud lubamatuks ja kõige karmimini taunitavaks tarvitada juhtimisel deklaratiivset istungitepidamise meetodit, formaalset ja bürokraatlikku suhtumist asjasse. Kuid sellist juhtimise stiili leidub veel nii mõneski parteiorganisatsioonis.

Suuri puudusi juhtimise meetodites on olnud Voronezhi partei oblastikomitee töös praktiliselt. Oblastikomitee juhtivad töölised on

käinud äärmiselt harva rajoonides ja ettevõtetes ning tunnevad olukorda kohtadel halvasti. Selle tulemusena on lahendatud paljud küsimused pealiskaudselt ning mõhikord ka ebaõigesti. Elav, operatiivne juhtimine on asendatud hulgaliste resolutsioonidega ning kirjalike direktiividega.

Ebakriitilist suhtumist puudustesse parteipoliitilises töös ja tööstuslike ettevõtete, kolhooside, sovhooside ja masina-traktorijamade juhtimises leidub rea kohalike parteiorganisatsioonide tööpraktikas. Ja kui ilmneki üks või teine hooletus, siis piirduvad mõned parteitöölised vaid üldisõnalis- te juhiste, selle asemel et anda praktilist abi puuduste kõrvaldamiseks.

Arhangelski oblasti Solvõtshgodski rajoon on karjakasvatuse rajoon. Kuid kogu karjakasvatuse töös rajoonis selsneb vaid loomade statistilises arvestamises ning aegajalt üldiste otsuste tegemises. Tulemuseks on see, et karjakasvatuse arendamise plaane ei täideta, loomasõõdast on puudus ja karja eest hoolitsemine on halb.

Karjakasvatuse mitterahuldava olukorra suhtes rajoonis on võetud vastu mitmeid otsuseid, kuid selsukord sellest ei parane. Olles kuulunud ära rajooni maosakonna juhataja ettekahde „otsustas“ rajoonikomitee büroo jaanuari algul veel kord: „Rajooni maosakonnalt, parteiorganisatsioonide sekretäridelt ja külanõukogude ning kolhooside esimeestelt tuleb kategooriliselt nõuda OK(b)P RK 8. detsembri 1943. a. otsuse ning partei oblastikomitee XI pleenumi otsuste vastuvaldematut täitmist.

Kohustada parteiorganisatsioonide sekretäre ja külanõukogude esimehi läbi vaatama parteikoosolekutel, istungjärgudel ja kolhoosikoosolekutel karjakasvatamise arendamise plaani täitmise kokkuvõtet hiljemalt 20. jaanuariks 1944. a. ja teha ühtlasi vajalikud sammud olukorra parandamiseks.“

„Vajalike sammude tegemine“ rajoonikomitee poolt piirdub nähtavasti otsuste vastuvõtmisega, mis nende poolt pealegi tihti kiiresti unustatakse.

Tambovi oblasti Glazkovi partei rajoonikomitee asendas lalauatuslikku organisatsioonilist ja kasvatustlikku tööd administreerimisega. Kolme viimase kuu jooksul võttis rajoonikomitee parteilisele vastutusele ning määras karistuse 40 kommunistile, mis teeb rajooni parteiorganisatsiooni üldise koossesu kohta välja kaunis suure protsendi.

Partei õpetab juhtimise operatiivset meetodit, konkreetset, asjalikku suhtumist küsimuste lahendamisse. Iga ülesande õige lahendamine on võimalik ainult selle

tähelepaneliku ja sügava tundmaõppimisega. Parteilised juhid, kellele on omane juhtimise operatiivne meetod, süvenevad küsimusse vastavat ala põhjalikult tundvate inimeste abil, tungivad koos nendega selle olemusse ja alles pärast küsimuse täielikku läbiarutamist, võimaluste igakülget arvestamist, nõupidamist asja täiendijatega, teevad vajaliku otsuse. Sel kombel ettevalmistatud küsimused lahendatakse kiiresti ning õigesti.

Neil juhtumel, kus küsimus võetakse arutusele ette valmistamata, kus ükski juhtivast töötajaist ei ole teda enne põhjalikult uurinud, ei taipa ta põhjolu ega ole küsinud nõu vastava majandusharu spetsialistidelt, on küsimuse arutamine raskendatud. Nii-sugune olukord viib paratamatult selleni, et arutus kannab üldist ebakonkreetselt iseloomu, inimesed istuvad koos, kuid ei otsusta midagi.

Õige otsuse tegemine on väga tähtis. Kuid ka õige otsuse puhul oleneb asja edukus organisatsioonilistest tööst, sellest, kuidas organiseeritakse ettenähtud sammude täitmist.

Juhtimise operatiivse meetodi juures on töötajate peamine tähelepanu suunatud vajalike sammude organiseerimisele, inimeste paigutamisele, nende töös kontrollimisele, nende tegelikule abistamisele, s. o. konkreetset asjale endale. Vastupidi, ebaõigesti töötavate juures kulutatakse kogu hoog ja õhin tihti peale sihtitult pikkael istangutel, nõupidamistel jne.

Seltsimees Stalin õpetab: selleks, et juhtida, peab ette nägema. See näpunäide on sõjaajal eriti tähtis. Silmapilrile peab olema tööde kogu rinne ega tohi jätta kahe silma vahele selle üksikuid alasid. Tuleb osata eraldada põhiküsimused, läbi mõelda, kuidas neid lahendada, ette näha, mis raskused võivad ette tulla, varakult tarvitusele võtta vajalikud abinõud. Põhiküsimuste lahendamisel peab oskama mobiilseerida kõik võimalused, allutada teatavaks ajaks kõik jõud peamise ülesande teenistusse, koondada ning suunata ühele eesmärgile kõikide organisatsioonide pingutusi.

Kui ületatakse otsustavalt partei poolt hukkamõistetud juhtimise formaalsed, bürokraatlikud ja deklaratiivsed istungitepidamise meetodid, kui igapäev rakendatakse tööpraktikas operatiivset meetodit, mis on bolshevistikliku tööstiliil oluliseks jooneks, siis suudavad kohalikud parteiorganisatsioonid ka kindlustada nende ees seisvate ülesannete õigeaegse ning õige lahendamise.

(„Pravda“ juhtkirjast.)

Tervitus Sotsialistliku Töö Kangelasele Mihhail Ivanovitsh Kalininile tema tegevuse 25. aastapäeva puhul Nõukogude võimu Kõrgema Organi juhi kohal.

NSVL ÜLEMNÕUKOGU PRESIDIUMI SEADLUS
Sotsialistliku Töö Kangelase aunimetuse omistamise kohta
seltsimees M. I. KALININILE

Silmapaistvate teenete eest Nõukogude Riigi ülesehitamise ja tugevdamise alal omistada seltsimees Mihhail Ivanovitsh Kalininile Sotsialistliku Töö Kangelase aunimetuse, andes talle Lenini ordeni ja kuldmedali „Sirp ja Vasar“ tema tegevuse 25. aastapäeva puhul Nõukogude võimu Kõrgema Organi juhi kohal.

NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi Esimehe asetäitja
N. SHERNIK.NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi Sekretär
A. GORKIN.

Moskva, Kreml, 29. märtsil 1944. a.

NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi Esimehele
sm. M. I. KALININILE

Eestimaa Kommunistliku (bolshevi) Partei Keskkomitee ja Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu tervitavad Teid soojalt kogu eesti rahva nimel Teile Sotsialistliku Töö Kangelase nimetuse omistamise puhul. Soovime Teile südamest tervist ja jõudu paljudeks aastateks eduka töös jätkamiseks meie suure Kodumaa hüvanguks.

EESTIMAA KOMMUNISTLIKU (BOLSHEVIKE)
PARTEI KESKKOMITEE SEKRETÄR

N. KAROTAMM.

EESTI NSV RÄHVAKOMISSARIDE NÕUKOGU
ESIMEHE k. t. O. SEPPE.

NÕUKOGUDE INFORMBÜROO TEATEID RINDETEADETE NÄDALAKOKKUVÕTE

23.—29. märtsil jätkas Puna-armee hoogsat edasitungi.

Kremenetsi linnast edela pool vallutasid meie väed üle 20 asula. Tarnopolist loode pool ületasid meie väed Sereti jõe ja vallutasid edasi liikudes üle 30 asula. Meie väed lõikasid läbi Tarnopol-Lvovi raudtee ja maantee.

1. Ukraina rinde väed uuendasid pealetungi Tarnopol-Proskurovi rindelõigul ja vallutasid Korpõtshintso, Trembovlja, Tshertkovi, Gusjatini, Zaleshtshiki, Tluste, Strussovi, Medzhizbozhi, Proskurovi, Derazhnia, Satanovi, Gorodki, Butshatshi, Borshthovi, Bari, Kamenets-Podolski, Monastõriska, Jermolintso, Gorodenka, Zastavka, Gvozdeti, Kitsmani ja Kolomoja linnad.

Samal ajavahemikul vallutasid 1. Ukraina rinde väed üle 1040 asula ja 24 raudteejaama. Tarnopol linn garnison on meie vägede poolt sisse piiratud. Meie väed ületasid Dnestri ja Pruti jõe ning peavad lahinguid Tshernovitsi linnas serval.

Vinnitsast lääne ja edela pool vallutasid meie väed Letitshevi linnas ja üle 25 asula.

Mogilev-Podolskist lääne ja lõuna pool arendasid meie väed pealetungi, vallutasid Moldaavia NSV linnad Rõshkanovka, Jedintsõ, Tshernovitsõ oblasti rajoonikeskuse Sekurjanõ ja Moldaavia NSV rajoonikeskuse Floreshtõ. Peale selle võeti veel 160 asulat ja 10 raudteejaama.

1. Ukraina rinde väed ületasid hoogsat pealetungi jätkates Dnestri jõe 175 kilomeetri ulatuses, vallutasid tähtsa raudteesõlme — Beltsõ linnas, Moldaavia NSV rajoonikeskuse Faleshtõ linnas ning arendades pealetungi jõudsid meie riigi piirile — Pruti jõe 85 km ulatuses.

Jätkates pealetungi Dnestri ja Pruti vahel vallutasid 2. Ukraina

rinde väed Moldaavia NSV rajoonikeskuse Britshanõ linnas, üle 100 asula ja 7 raudteejaama.

Beltsõst liikusid meie väed lõuna ja ida poole, vallutasid Moldaavia NSV 3 rajoonikeskust, üle 60 asula ja 5 raudteejaama.

Galvoronist edela ja lõuna suunas liikusid meie väed lahingutega edasi, vallutasid Odessa oblasti rajoonikeskuse Kodõma linnas, Moldaavia NSV rajoonikeskuse Komnenka linnas (Dnestri vasemal kaldal), üle 90 asula ja ühe raudteejaama.

Nikolajevi suunas puhastasid meie väed vaenlasest Juzhnõi Bugi jõe idakallast ning vallutasid paarkümmend asulat ja 2 raudteejaama.

Rõbnitsa linnast kirde, ida ja kagu suunas vallutasid meie väed Slobodka raudteesõlme, mitu asulat ja 2 raudteejaama.

Pervomaiskist lääne ja edela pool vallutasid meie väed Odessa oblasti rajoonikeskuse Balta linnas, Savrani, üle 90 asula ja 11 raudteejaama.

3. Ukraina rinde väed vallutasid pärast kahepäevast ägedat võitlust 24. märtsil Voznessenski linnas — vaenlase võimsa tugipunkti Juzhnõi Bugi alamjooksul. 28. märtsil võitsid meie väed tormijooksuga Ukraina oblasti tööstuskeskuse Nikolajevi linnas — tähtsa raudteesõlme ja Musta mere suurima sadama.

Voznessenski linnast loode, lääne ja kagu suunas arendasid meie väed edukalt pealetungi, ületasid Juzhnõi Bugi jõe ja vallutasid Odessa oblasti rajoonikeskuse Domanevka, 120 asulat ja 2 raudteejaama.

30. märtsil 1. Ukraina rinde väed, forsseerinult Pruti jõe, vallutasid vaenlase kaitse tähtsa tugipunkti Põhja-Bukoviinas Tshernovitsõ linnas.

Korjandus eesti tankikolonni „Lembitu“ ja lennueskadrilli „Tasuja“ ehitamiseks

Saksa okupantidest vabastatud korjama raha eesti tankikolonni „Lembitu“ ja lennueskadrilli „Tasuja“ ehitamiseks. Raha korjandustest tuleb saata NSVL Riigipanga Le-

ningradi linnakontori jooksvale arvele nr. 350016.

Aadress:

Ленинградская городская контора
Госбанк СССР тех. счет
№ 350016.

Ootab ader küündija käsi...

Nõukogude põldudel algavad kevadised tööd

Präegusel võidurikkal perioodil, kus Punaarmee on käimasoleva sõja kestel esmakordselt jõudnud välja Nõukogudema piirini, asub Nõukogude põllumajandus tänavuse kevadkülvil ettevalmistamisel. Nõukogude põllumajanduse plaan 1944. a. on võitlus võidu eest, võitlus kõrge loikuse eest. Nõukogude põllumajandus mobiliseerib 1944. a. üldrahvuslikuks võitluseks saksa vallutajate vastu lõpliku võidu saavutamiseks kõik ressursid. Külvipind suureneb 7,55 miljonit hektari, ilma Punaarmee talvekampaania jooksul välistatud külvipinda arvestamata. Põllumajanduses rakendatakse kõik agrotehnilised nõuded. Nõukogude tööstus annab põllumajandusele suure hulga masinaid, traktoreid ja kombaine. Kõigis rajoones teostatakse praegu põllutöörilistade ja masinate remont, varutakse seemet ja puhastatakse seda.

Saksa okupantide ikkest vabastatud nõukogude põllupinnal tarkab uuesti elu. Kogu Nõukogude Liidu tagala ühineb suurde shetlusaktiivse vabastatud rajoonide toetamiseks. Saksa metsalised, kes on sunnitud põgenema Punaarmee purustavate löökide all, muutsid oma jõuetus vihas suurde maadale korbadeks. Sinna saabub nüüd kazahhidelt kariloomi, Uurali tööstuselt masinaid, kirolvastelt metsa. Kogu tagala abistab ja ehitab üles saksa okupantide all paljupukannatanud nõukogude talurahva elu. Hiljuti vabastatud Leningradi oblasti Luuga rajooni kolhoosnikud kogusid 200 tonni suvilvilja ja 1000 tonni kartuleid külviseemneks. Rõõmuga vaatavad nad juba lume alt välja paistvaid musti mullarünki ja räägivad: „Kaks ja pool aastat me ei tahtnud külvata ega lõigata, kuna sakslane võttis kõik. Nüüd aga pöörduvad kõik nõukogude rahvad meie poole toetusse. Nüüd, seltsimehed, jälle künname ja lõikame endale ja oma vabastajale — Punaarmeele.“

Mitte kaugel Luuga rõõmsatest vabastatud kolhoosnikutest töötavad suure innuga vabastatud Eesti põllumehed Raja, Piiri, Auvere j.t. valdades. Nad teavad, et 1944. aastal külvavad ja lõikavad eesti põllumehed jälle endile, neil pole enam karta, et saksa röövlid riisuvad tühjaks nende aidad. Vabastatud Eesti põllumehed ehitavad juba praegu üles omaendi külasid, mida saksa okupandid põletasid põgenedes. Nad seavad tööriistad kevadkülviks korda. Piiri valla elanikud teatavad tervitustelegrammis EK(b)P Keskkomitee Sekretärile sm. Karotamelle ja Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu Esimehe kt.-le sm. Seplele: „Pühendame kõik oma pingutused selleks, et parandada kiiresti saksa okupatsiooni poolt tekitatud haavad.“ Partei ja valitsus ning tagala asub abistama eesti põllumehi samuti kui tehakse seda Ukrainas, Valge-Venes, Moldaavias ja mujal. Nõukogude talurahvas töötab külvil läbi viia õigeaegselt ja kõrgel agrotehnoloogilisel tasemel. Ka eesti evakueeritud, kes elavad Nõukogude Liidu tagalas, teevad ettevalmistusi enda aiamaaga varustamiseks, et laiendada toidubaasi.

Eesti põllumehed ehitavad koos kõigi teiste nõukogude rahvaste abiga uuesti üles oma laastatud põllumajanduse. Peagi vabastab vapper Punaarmee ka seni saksa parunite järeltulijate ja nende käsilaste riisumise all paljupukannatanud eesti põllumehe. Varsiti saab kogu Eesti talurahvas jälle vabalt harida oma põlde. 1944. a. Eesti põllumehed heidavad tulle saksa põhiraamatu ja lõikavad põldudel võidulõikust.

Vastused Viru-Jaagupi põllumehe S. küsimustele

Kõneluses ühe eesti patrioodiga ütles Viru-Jaagupi põllumees kodanik S. hiljuti, et nüüd on Saksa maa kaotus praeguses sõjas kindel, samuti ka see, et Eestis peagi jälle nõukogude võim kehtima hakkab. Kõnelust jätkates lisas kodanik S. juurde, et talle tegevat selle väljavaatega seoses veidi muret mõned küsimused, millede kohta ta sooviks saada lähemat selgust.

Vastame siinkohal Viru-Jaagupi põllumehele kodanik S.-le, olles arvamisel, et need küsimused ja vastused ka teistele eesti põllumeestele huvi pakuvad.

Kõigepealt üks sissejuhatav märkus. Kodanik S. kindel veendumus, et fashistliku Saksamaa lüüasaamine käesolevas sõjas on mõõdapärase, vastab kahtlemata tõsiasjale. Ja need tõsiasjad on: 1) Saksamaa rängad kaotused Nõukogude-Saksa rindel. Saksamaa on kaotanud sõjas Nõukogude Liidu vastu 22. juunist 1941. a. kuni 5. septembrini 1943. a. üle 6 miljoni 800 tuhande sõduri ja ohvitseri tapetutena ja vangilangenutena, üle 61.000 kahuri, üle 50.000 tanki, üle 48.000 lennuki; 2) saksa tänavususe pealetungi armetu nurjumine Nõukogude-Saksa rindel, mis räägib saksa sõjaväe võitlusvõime nõrgenemisest ja Punaarmee tugevuse tõsisest kasvust; 3) Punaarmee võim ja jätkuv pealetung tänavu suvel ja sügisel ning selle pealetungi hiilgav edu (Orjoli, Harkovi, Taganrogi, Mariupoli ja kogu Donbassi vabastamine sakslaste käest); 4) Saksamaa liitlase — Itaalia kokkuvõrsemine ja ta lahkimine teljeriikide hulgast; 5) Inglise-Nõukogude-Ameerika koalitsiooni tugevus ja üksmeel võitluses hitlerismi vastu; 6) Euroopa teise rinde loomise päeva lähemine.

Iga inimene, kes reaalse pilguga sündmuste ja asjaolude arengut vaatab, tuleb ilmselt kindlaks teha, et järeldustele praeguse sõja tulemuste suhtes, nagu Viru-Jaagupi põllumees S.

Et Eestis pärast sakslaste väljakihutamist jälle nõukogude võim kehtima hakkab, vastavalt eesti rahva suveräänsusele tahtele, selles on kodanik S.-il vaimuti õigus.

Ja nüüd vastame küsimustele, mis kodanik S.-le „veidi muret teevad,“ nagu ta ütles.

ESIMENE KÜSIMUS: Kas tuleb nõukogude võimu ajal Eesti NSV-s põllumeeste sunduslik kolhoosierimine?

VASTAME: Ei tule. Seda pole olnud ega saa ka tulevikus olemas. Maakasutamise vormide valikul on eesti põllumehele nõukogude võimu ajal täielik vabadus. See on iga põllumehe enda asi, kas ta oma tööd tahab teha üksikult nagu seni, või tahab ta seda teistega ühiselt teha. Mingit sundust ega survet — ei otest ega kaudset — ei saa nõukogude võim avaldama eesti põllumeeste peale ses küsimuses. Igasugune surveavaldamine põllumehe peale sundusliku kolhoosierimise suunas pole mitte ainult keelatud, vaid on nõukogude seadusega koguni karistatav. Kõik jutud sunduslikust kolhoosierimisest tulevad ka põllumeeste vaenlaste suust või põhjenevad eksiarvamisel ja ebaõigel, kahjulikul eelarvamusel.

TEINE KÜSIMUS: Kas nõukogude võimu ajal ei võeta põllumehele ära ta maa ning varandus?

VASTAME: See küsimus on lähedalt seotud esimese küsimusega. Nähtavasti kardab kodanik S. sundkolhoosierimist, mis omakorda arvatakse tähendavat põllumehele ta maa ja varanduse äravõtmist. Vastuseks esimese küsimuse peale on antud ka vastus teisele küsimusele selles osas.

Kuid võib-olla mõtleb kodanik S. siin nõukogude maareformi, mis teostati Eesti NSV-s 1940.

41. aastal? Selle kohta võime öelda järgmist: suurtaolude maade vähendamine kuni 30 hektarini ja sel teel vabaneva maa andmine neile, kel maad kas üldse polnud või kes kiratsesid pisikohtadel, on õiglane samm, mis vastab eesti rahva kõige laiemate kihtide huvidele. Samuti vastab rahva huvidele ka maa kuulutamine kogu rahva omanduseks, mis tegelikult tähendas maaga sahkendamise lõpetamist, põllumeeste vabastamist kapitalistlike pankade tapvast võlaorjusest ning eesti põllumehe muutmist mitte paljalt formaalselt-nimeliselt, vaid tegelikult, de facto, oma maa omanikuks, mida temalt nüüd peale nõukogude maareformi enam keegi ära võtta ei saanud. Põllumees vabanes alalisest kuuse alla lendamise ohust. Et teatud osa suuremate talude peremehi tundis oma isiklikke huvisid puudutatud olevat seega, et neil osa maad ära läks (kuna neile jäi ju veel küllalt ja küllalt maad selleks, et oma tööga ja ilma võõra tööjõuta end ära elatada), see on inimlikult küllalt arusaadav. Kuid eestlaste üldrahvuslike ja üldrahvuslikkude huvide seisukohalt pole see kibestus õigustatud. Üldrahvuslikud ja üldrahvuslikud huvid on domineerivad ehk valitsevad üksikute isikute ja kitsaste kildkondade huvide üle.

Mis puutub põllumeeste varanduse üldse, siis on selle kui isikliku omanduse puutumatus ja kaitse tagatud juba ENSV põhiseadusega (§ 10). Ainult eesti rahva vaenlased võivad rääkida seda, nagu ähvardaks eesti põllumehe varandust nõukogude võimu poolt mingi „äravõtmise“ oht.

Just saksa okupatsioonivõimud on need, kes röövid eesti talupoja varandust. Ja oma kuritööde varjamiseks kisavad saksa röövlid nende eestlastest abimehed sellest, nagu võtaks nõukogude võim põllumehele ära tema varanduse. Juudas Mäe ähvardas alles juunis 1943. a. ühelt eesti põllumehele nende sõnakulmatuse pärast taludest välja kihutada ja nende talud anda sakslastele. Ja see pole ainult ähvardus...

Nii on lugu Teie teise küsimusega, kodanik S.

KOLMAS KÜSIMUS: Kas eesti rahvast nõukogude võimu ajal ei ähvarda häving?

VASTAME: Ei ähvarda. Vastuoksa, nõukogude võimu ajal saab eesti rahvas seninähtamatu kiirusega edasi arenema ja suurenema, sest ta majanduslik ja kultuuriline heaolu saab võrnatult paranema. See on nõukogude võimu poliitika üks tähtsamatest ülesannetest.

See küsimus on ilmselt tekkinud saksa fashistlike okupantide ja nende müüdavate käsilaste vale ja laimu mõjul, mida nad juba üle kahe aasta külvavad Eestis. Saksa parun Litzmanni suuvõoder — juudas Mäe rääkis mõni aeg tagasi, et „temal olevatel andmetel“ tahtnud nõukogude võim 1941. aastal 750.000 eestlast Siberisse viia. See on algusest lõpuni jõe vale. Käputäie saksa salakuulajate ning eesti töörahva timukate ja kägistajate sundevakueerimist 1941. aasta juuni keskel püüavad sakslased ja nende tallalakkujad kujutada kui „eesti rahva hävitamist“. Ükski aus inimene ei usu seda eesti rahva verivaenlaste laimujuttu. Sel fashistide laimul on vaid see otstarve, et maskeerida nende endi kavakindlat eesti rahva hävitamise poliitikat, mida nad tegelikult teostavad Eestis juba üle kahe aasta. Nälg ja alatoitus, töved, haigused, metsik terror ja eestlaste hulgalised hukkamised, kümnete tuhandete eestlaste sunniviisiline Saksamaale küüditamine, mobilisatsioonid jne. jne. — vaat kus on need saatlikud abinõud, milledega saksa okupandid

otseselt ja kaudselt hävitavad eesti rahva elujõudu, hävitavad eesti rahvast.

Kodanik S., vaadake enda ümber ringi, analüüsige fakte ja te näete, et asi on tõepoolest nii.

NELJAS JA VIIMANE KÜSIMUS: Kuidas saab nõukogude võimu Eestis uuesti kehtimatahakkamisel käima nende käsi, kes 1941. aastal sõja algul metsa pagesisid, bandittismist osa võtsid ja hiljem saksa okupantidega koos töötasid ning töötavad?

Vastame: Nende inimeste suhtes on nõukogude võimu poliitika sõnastatud Eestimaa Kommunistliku (bolshevikkude) Partei Keskkomitee, Eesti NSV Olemnõukogu Presiidiumi ja Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu ühises läkituses eesti rahvale, mis ilmus märtsis käesoleval aastal ja „Rahva Hääle“, lendehtede ning raadio kaudu meie rahvale on teatavaks tehtud. Selles läkituses on öeldud: „Neile ENSV kodanikele aga, kes on astunud saksa okupantide teenistusse maa- või vallavanematenä, linna- ja valdaseinikena, „keegionäridena“ jne., ütlemine meie avalikult ja otsekohele: teie süü meie kodumaa ja eesti rahva vastu on suur ja kui teie ka edaspidi jätkate koostööd saksa okupatsioonivõimudega ja abistate neid, siis ootab teid vali karistus. Kuid teil on veel võimalik oma süüd puhtaks pesta. Nõukogude võim andestab teile ja teie perekondadele teie senise koostöö sakslastega, kui teie hakate nüüd ausalt teenima eesti rahvast, asute võitlema eesti rahva vabastamise eest saksa fashistide ikk.“

Seda poliitikat saab nõukogude võim järjekindlalt teostama pärast Eestimaa vabastamist sakslaste ikk. Ja Eestimaa vabastamistund saabub pea... Eesti rahvas ootab seda tundi pikisilmi. Ta aitab saksavastase võitlusega igati kaasa selle tunni lähenemisele. Saksa okupandid ja käputäis nurjatuid reetureid ning sakslaste müüdavaid kintsukaapijaid eesotsas juudas Hjalmar Mäega kardavad kabuhirmul selle tunni saabumist, sest siis tuleb neil eesti rahva ees vastust anda kõigi oma kuritegude eest.

Nii on lugu neljanda küsimusega.

Läkituses leedu, läti ja eesti rahvale, mis võeti vastu nende rahvaste esindajate suurel mittingul Moskvas juulis k. a. pöördutakse talupoegade poole järgmise patriootliku üleskutsega: „Talupojad! Teilt röövitud toiduainetega varustatakse leedu, läti ja eesti rahva timukaid — sakslasi. Samal ajal kannatab Leedu, Läti ja Eesti elanikkond rasket nälga. Ärge andke sakslastele ega nende sabarakkudele ei ainustki grammi leiba, liha ega muid saadusi! Peitke oma tagavarad saksa röövlite eest! Hävitage hitlerlasi, kes tulevad teie majja, et röövida teie vara, et elada teie tööst, et muuta teid orjadeks!“

Nõukogude Liit ja sangarlik Punaarmee võitlevad selle eest, et eesti põllumees võiks teha vabalt tööd oma talus ja maitsta oma tööd vilja. Sellepärast aitab iga eesti põllumees kogu jõuga kaasa sellele, et saksa röövlid, need eesti rahva põlised verivaenlased, meie kodumaalt peagi saaksid välja pektud. Iga eestlase püha kohus on, vaatamata ta poliitilistele vaadetele või usulistele veenetele, — võidelda kõigest jõust ja kõigi abinõudega selle eest, et kiirendada hitlerliku türannia hävingut ja eesti rahva vabastamist.

N. KAROTAMM,
Eestimaa Kommunistliku (bolshevikkude) Partei Keskkomitee Sekretär.
12. septembril 1943. a.

Individaalmajapidamisie asutamisega kindlustame tagalat

Möödunud aasta juunist peale kestab Punaarmee võimas pealetung, ja ka rasketes maastikutingimustes kevadel 1944. a. on nõukogude rahvaste kangelaslik armee lõõnud puruks ja põrmuks vaenlase „võitmatud“ kaitsehitused Ukrainas, ületanud Bugi ja Dnestri, jõudnud välja riigipiirini. Iga päev fashistlikele roimarijõukudele purustavaid lööke andes vabastab Punaarmee jõudsasti nõukogude pinda.

Käimasolev heroiline võitlus nõuab hiigelpingutusi igaühelt — nii rindevõitlejailt kui tagalas töötajailt. Kangelaslik Nõukogude tagala saadab rindele relvastust, varustust ja toiduaineid. Igaüks meie tagalas küsib eneselt: „Mis ma olen teinud, et võit kiiremini saabuks? Kas ma olen teinud kõik meie võitluse heaks?“

Kevade saabumisel on kogu tagala tähtsamaks ülesandeks kevadkülvil korralik ja õigeaegne läbiviimine. Nõukogude põllumajandust asuvad sellel aastal teenima uued miljonid hektarid vaenlase käest vabastatud põllupinda. Kuid toiduainete baasi laiendamiseks on tarvilik, et iga perekond, iga üksik isik omaks ka isiklikku aiamaad. See nõuab lisatöid ja hoolt, kuid annab omanikule rikkalikku toiduainete lisa. Meie valitsus ja partei on korduvalt juhtinud tähelepanu individaalmajapidamise tähtsusele. Meie nõukogude põllumajandusel — kolhoosidel ja sovhooosidel — on suur ülesanne varustada igapäev vabastavaid rajooni toiduainetega, ja individaalmajapidamine omab suuremat tähtsust kui varem. Peatselt vabastatakse saksa orjakest Nõukogude Eesti ja ka paljaksriisunud eesti rahvas vajab süüa. Meie, eestlased Nõukogude Liidu tagalas, peame hoolitsema selle eest, et igaühel oleks üles haritud oma aiapile. Sellega me kindlustame Nõukogude Liidu tagalat ja kergendame Punaarmee ja vabastatud rajoonide varustamist, vähendades riigil koormust, mis ta peab kandma meie varustamiseks. Sellega meie, eestlased, anname süüa ka peatselt vabastatava Nõukogude Eesti elanikkonnale. Oma individaalmajapidamise kevadiste korraldustöödega olgem eeskujuks kogu ümberrusele. Argem lubagem ka naaberite juures ükskõikset suhtumist, vaid agiteerigem ja abistagem seltsimeheliikult, kui vaja. Olgu meil igaal uhkusega kinnitada: „Olen abistanud nõukogude rahvast võitlust saksa röövjõukude vastu!“ Olgu meil kõigil 1944. a. korralikult haritud ja hästi hoolitsetud isiklik põllulap!.

J. P. ARN,
EK(b)P Keskkomitee Põllumajanduse osak. juhataja.

Vabastatud Orjoli oblasti kolhoosi karjale on tulnud noorperet.

Rotid põgenevad hukkuvalt laevalt

Teravad vastuolud fashistliku Saksamaa ja ta satelliitide vahel avaldusid järele kriisi esmakordselt Berliin-Rooma teje murdumise näol, kui fashistlik Itaalia varises kokku sõjaliste hoopide all, mis talle anti ühelt poolt Itaalia röövarmee purustamisega Punaarmee poolt ja teiselt poolt liitlaste eduka operatsiooni lõpuleviimisega Aafrikas ning sissetungimisega Itaalia enda pinnale. Fashistlikule Itaaliale, ühele saakihitsetevatest kiskjatest, tehti ots. Sellega aga õnnestati hitlerliku Saksamaa kui teljeriikide süsteemi juhtiva jõu autoriteet ja demoraliseeriti ta Euroopa liitlasi. Ja tõesti, sellest ajast peale pole ajakirjanduse veergudelt kadunud teated suurematest või vähematest hõõrumistest fashistlikus leiris, mis võtsid seda teravama iseloomu, mida tugevamaks muutus Punaarmee löögijõud, mida suuremaid kaotusi ta tekitas hitlerliku Saksamaa ja ta sabarakkude röövarmeedele, mida selgemaks sai kerge saagi ihkajale, et kohtutund pole kaugel.

Selle fashistliku Saksamaa ja ta satelliitide vahelise kriisi süvenemise järgmiseks teravaks väljenduseks oli valge-Soome avalik katse lahku lüüa fashistlikust leerist, alustada eraldi rahuläbirääkimisi N. Liiduga.

On üksipuha, millise tagamõttega valge-Soome fashistlikud võimukandjad selle sammu astusid, kuid üks on selge: fashistlik laev lehib kõigist külgedest ning rotid haistavad surma, selles siis meeleheitlikud rabelemised pääsemise otsimisel.

Pole jõudnud lahkuda maailma avaliku arvamise vaekausilt see sündmus, kui tuleb uus, veel teravama kriisi sõnum fashistliku leeri lagunemisest. Ungari fashistlik valitsus, kes sadu tuhandeid ungarlasi on toonud ohvriks fashistliku Saksamaa huvides, ei suuda enam rahuldada oma pere-mehe nõudmisi nii suurtükilihaski kui ka materiaalses väärtustes, ning ta kõrvaldatakse.

Ungari okupeeritakse Saksamaa poolt. Maskid on langenud, avalikult on kogu ungari rahva ning kogu maailma ees alasti tõde: Ungari pole Saksamaale liitlane, vaid relvadege allaheldatud riik. Kõik tunnusemärgid näitavad, et on kõige lähema aja küsimus, millal sama kordub ka Rumeenia ning Bulgaariaga. Mis on nende ülitähtsate poliitiliste sündmuste sisu? Nende sündmuste sisu on: mõrtsukalik fashistlik Saksamaa seisab Euroopas täiesti üksinda, ta poliitiline isolatsioon on Eu-

roopas täielik, ta autoriteet kui teljeriikide süsteemi juhtiva jõu oma on täiesti purustatud.

Mis järelused on sellest tulemas sõja edasisele arengule? Kuidas see mõjub fashistlikule tagalale ning Nõukogude Liidu, Ameerika Ühendriikide ja Inglismaa koalitsioonile?

Nagu teada, on fashistliku Saksamaa inimjõu reservid lõpul, määratu suure kaotusega Idarindel on selle põhjustajaks. Fashistlikule Saksamaale olid selle tõttu satelliitidelt väljapressitud sadadesse tuhandetesse, isegi miljonitesse küündiv sõtta saadetud inimmass ääretu suure tähtsusega.

Senikaua kui fashistlikul Saksamaal õnnestus nende maade rahvaid uimastada lubaduste ning töotustega võidu puhul neid saagi jagamisel mitte unustada, sai ta neid suurtükilihana tulle saata; sellest ajast peale aga, kui Punaarmee on neile oma võimsusega selgeks teinud, et fashistlik Soome ei laiene mitte Uuraliteni, vaid ta enda olemasolu on küsitav; et täitunud rumeenia spekulandid ei vii oma konte Odessast ära ja et ungarlasi mahub Ukrainas mulda lõpmatult, nüüd — nagu nägime hiljutistest sündmustest — ei saa Saksamaa nende maade laiu hulki enam kasutada endale suurtükilihaks, vaid peab koguni nende eneste vaoshoimiseks rakendama veel fashistliku Saksamaa niigi kokku kuivanud diviise. Teiste sõnadega — fashistliku Saksamaa inimreservide üks suuremaid allikaid on ära kuivanud.

Teiseks, alasti vägivalla kasutamine fashistliku Saksamaa poolt oma eilsete liitlaste vastu peab viima ning viib järele vastuolude teravnemisele ka fashistliku Saksamaa oma siseriigis, kuhu neilt mailt on veetud miljonid teoorje. On ilmne, et uus olukord loob uued vahekorrad nende tööliste ning fashistlike orjapere-meeste vahel. Ohes sellega kasvavad raskused ka fashistlikus tagalas selle tõttu, et nõudmiste pinge nii inimreservidele kui ka olustikuliste raskuste, nälja, toorainete puuduse jne. näol peavad kasvama.

Kuid mis kõige tähtsam: fashistliku Saksamaa prestiiži ääretu langus, Punaarmee jõudmine Rumeenia, Tšehhoslovakkia ja Poola piirile annab Euroopa rahvaste vabastusvõitlusele fashistliku Saksamaa vastu ennenähtamatut tõusu. Jugoslaavia kangelaslikud rahvad annavad selles hiilgavat eeskujut, kuidas tuleb võidelda ja kuidas on võimalik võita.

Sajandite jooksul prantslastesse, tšehhidesse ja poolakatesse sissejuurdunud vabadusearmastus ootab ainult Punaarmee lähenemist, et paisuda üldrahvalikuks võitluseks orjastajate vastu. Nende maade tagurikud ja äraandlikud fashistlikud ringkonnad on poliitiliselt pankroteerunud, neil ei õnnestu enam oma rahvaid ninapidi vedada ning võitlustelt kõrvale suunata, nagu see toimus sõja esimesel perioodil.

Fashistliku Saksamaa ja ta käsikute alatu iseloom on alasti näha, poliitiliselt isoleeritud fashismi toorele relvajõule tuginev verine olemus on eksimatult selge igatühele.

Millist mõju avaldab see fashistliku Saksamaa poliitilise isolatsiooni lõpulejõudmine Nõukogude Liidu, USA ja Inglismaa koalitsioonile?

Teljesüsteemi kokkuvarisemine Euroopas Punaarmee hoopide all ja fashistliku Saksamaa poliitiline ning sõjaline isoleerimine tähendab seega fashistliku Saksamaa suurt nõrgenemist, tema sõjalise potentsi suurt nõrgenemist, seega tema sõjalise kokkuvarisemise momendi lähenemist.

Täheleandab, sellega kõveneb ka meie liitlasriikide huvi, et ühiselt, ühistele hoopidega, viia lõpule fashismi purustamine.

Teiseks, ühes Punaarmee jõudmisega oma läänepiiridele ning nende ületamisega astub jõesse lepingu punkt, mis näeb ette, kuidas korraldada riigielu neis Euroopa riikides, mis on vabastatud fashistliku Saksamaa ikkest. Seal on kõigil lepinguosalistel omad kohustused, nagu seda näitab Itaalia kogemus. Meil pole põhjust arvata, et meie liitlased USA ja Inglismaa tunneksid vähe huvi oma kohustuste vastu ka Rumeenia ja Bulgaaria puhul, millele vabastamise algus pole mägede taga. On endastmõistetav, et USA ja Inglismaa teevad kõik, et meie poolt idast antavale hoopidele lisada omad hoobid läänest ja lõunast.

Meie töötav eesti rahvas peab tegema sellest oma järeldused. Nüüd, kus fashistliku Saksamaa kõriloikajad kogu Euroopas on mõrtsukadena vihatud, kus nad oma eilsed liitlasi peavad täiikidega alla heitma, kus nad oma ainsaks liitlaseks võivad nimetada ainult silmust, mis nende kuritegeliku elu lõpetab, nüüd on nende käsilased Eestis, kõik need eesti rahva äraandjad Mäed, Soodlad ja Uluotsad hakanud rääkima sakslasist kui liitlasist, eesti rahvast kui Saksamaa liitlasest.

A. Velmer.

„Ostlandi“ õppetunnid

Meie ees on üle kolmesaja-leheküljeline paljude piltidega ja kaartidega raamat, mis kannab pealkirja: „Der Osten. Allgemeinbildender Sonderlehrgang“. Raamat on ilmunud Saksa sõjajõudude ülemjuhatusel väljaandel ja kannab kaanel märkust, et see kuulub kasutamisele ainult Saksa sõjaväes. Kuna aga saksa leitnant Kurt Wegner, kes Narva lähisel Punaarmee poole üle tuli, selle raamatu meile andis, siis sirvimegi seda pisut.

Raamatu ülesanne on Saksa sõjaväele, kes kaks ja pool aastat tagasi nõndanimetatud „ristisõtta bolshevismi vastu“ saadeti, anda ülevaadet Nõukogude Liidust, panna neil siinseid rikkusi maalides suu ahnelt vett jooksuma ja tõsta nende rõõvimisindu. Avaldatakse maalilisi fotosid Nõukogude Liidu lokaalidest viljaväljadest, nõukogude võimu ajal ehitatud hiiglaslikest tööstustest, kaunistest kuurortidest Musta mere kaldal — et vaadake, millised magusad suutäied, millised ammutamatud rikkused teid idaalal ootavad, rünnake vaid, tungige kallale, haarake endale kõik need väärtused, mis nõukogude rahvad oma tööga on loonud! Sest sakslane on ju härrasrass, tema käpa alla kuulugu paremik maailmast, teistele rahvastele jätkub tema laualt mahavarisenud raasukesist.

Eesti ja teiste Nõukogude Baltimaade rahvaste kohta kirjutatakse selles raamatus tuttavat muinasjuttu, et need maad olevat põlised saksa alad, et eestlased olevat sakslaste tänuvõlgelased juba kolmeteistkümnendast sajandist saadik, millal saksa röövrüütid meie maa esimest korda uputasid tulle ja verre.

Olulise osa raamatust — ja see huvitab meid sedapuhku kõige rohkem — moodustab vene keele õpik saksa

sõjaväelaste jaoks. Siin tuuakse se hulk tõlkenäiteid, mis arvatakse vana minevat vene asulaisse sissetunginud saksa röövliikarjale. On õpetlik vaadelda seda leksikoni, mida Saksa sõjaväe juhatus oma röövliikarjale ettenägelikult õpetab.

„Ich habe hunger“ — ma olen näljane; teie peate leiba andma; tooge mulle mune; keetke mulle kohvi; puhastage mu saapad; kütke kiiresti ahju; võtame teie korteri endale; kui keegi partisaane aitab, põletame kogu küla maha; võtame need mõlemad kanapojad; püsti tõusta, kui mina räägin; Välja! Andke vildid siia!

Need on juhuslikult valjanopitud näited. Ja need ei vaja mingeid kommentaare. Teame, et see ametliku keeleõpiku kaudu õpetatav junkrustiil vallutatud rahvaste kohtlemiseks on neile kultuurmeistlastele iseloomulik.

Sakslaste suure lärmiga alustatud „Drang nach Osten“, nagu teada, on põhjalt kõrbenud. Röövkäik „Ostlandis“ on preisi parunivõsudele andnud kibedaid õppetunde, ja nad kipuvad oma valutavate muhkudega Vaterlandi poole. Saksa väejuhatust teeks targasti, kui ta anaks välja oma „Sonderlehrgang“ teise, täiendatud trüki. Selles võiks ta avaldada pilte, kus Nõukogude Liidu lokaalidest viljaväljadest, nõukogude võimu ajal ehitatud hiiglaslikest tööstustest, kaunistest kuurortidest Musta mere kaldal — et vaadake, millised magusad suutäied, millised ammutamatud rikkused teid idaalal ootavad, rünnake vaid, tungige kallale, haarake endale kõik need väärtused, mis nõukogude rahvad oma tööga on loonud! Sest sakslane on ju härrasrass, tema käpa alla kuulugu paremik maailmast, teistele rahvastele jätkub tema laualt mahavarisenud raasukesist.

Paul Järva.

Hooldusohvitserid ja hooldusohvrid

Kogu Eestis toimub praegu sõjakorjandus. On käimas üldine soojade esemete kogumine saksa rinde jaoks. „Revaler Landessender“ teatleb olevat kogumine andnud suuri tulemusi, nii näiteks annetanud mitmetuhandehingeline Tartu Pauluse kogudus tervelt 25 paari kindaid. Kuressaare linna naistegelased olevat andnud Saaremaa hooldusohvitserile üle teatud arvu villaseid esemeid, ka Pihla valla perenaiste poolt olevat antud kogumik sokke-kindaid.

„Saksa kord on santida, norib armu andi ta: fritsu küüned külmetavad, villis varbad valutavad. Konti, kaltsu, vanaranda, põhilauda, põrguhanda, laibalinu, lapsesokke, kilukarpe, kontsapukke, punnivinnu, pudelikorke, hapukurke, hambakorke, püksitrakse, pähipotte, pastlapaelu, püülikotte — kõik, mis näha, ära nabi, nõnda sünnib ühisabi.“

„Mis hullu sa kõketad, Kutt? Kes sulle nilsukese rumala lori õpetas?“

„Hooldusohvitser. Nisukene on meie sõjakorjanduse lipulaul.“

„Kelle teie?“

„Noh — minu ja teiste kõrgete saksa sõjaväelaste. Olepea — ma pole sulle praegu mingi Kutt. Tulia ametiasjus.“

Vahemärkusena olgu öeldud, et see lugu mängib lühki okupeeritud Saaremaal. Vana lesk-naine Räätsa Kadriina istub onnilävel ja sõelub aganaid. Kutt, põlvepikkune marakratt naaberküläst, tatsab tähtsalt värava juures, päratuoor tühi kott kaelas. Kadriina silmad lähevad kordkorralt suuremaks.

„Vaeh, või ametiasjus. Kas sa mitte koolis ei peaks olema?“

Ei tea, mida ma sealt otsin. Koolitäre kinni.“

„Misjaoks?“

„Sinna pandi saksa hobuseid. Mida neile õpetatakse, kas laulmist või ilukirja, ei ole küsinud. Meil, poistel, pole igatahes nüüd nisukeste asjadega enam asja. Täna kasutati kõik lapsed vallamaja manu ja anti neile uus töö.“

„Kuidas siis nõnda?“

„Mees tuli meie ette ja kärkis, et tema kärgib hooldusohvitseri nimel. Maa on hädas, seepärast peavad kõik noored minema jälle korjanduskäigule. — See on suur sõjakorjandus, ütles ta ja ise avastas kangesti. — See on lõplik korjandus, ja teil, noortel grenaderidel, tuleb võtta seda nagu saksa taganemist, mis teeb maa nii puhtaks, et seal rohi ei enam ei kasva. See korjandus käib igal pool, nii Saarel kui suurel maal, ja kuigi saksa võimud midagi ära ei põlga, tuleb eeskätt nõuda villaste esemete annetamist. Kures-

J. Jenseni illustratsioon.

saare naisterahvad ongi juba üle andnud teatud arvu soojade asju ja hiljuti tuli ka Pihla valla perenaistelt suurem kogumik: kolm paari sokisääri ja üks labakinnas. Need asjad lähevad vabatahtlikele, seepärast tuleb silmas pida, et annetaminegi oleks vabatahtlik ja et keegi vastu ei punniks.“

„Eks sa kuule!“

„Nõnda jah, Kadriina. Anna aga nüüd kähku kõik oma kolud ja kapukad siia.“

„Kas sa pead suu, riivatul Vemmalt sulle vajal!“

„Palun mitte võimudele vastu hakata. Kui sa tõrgud, pean ma vabatahtlikult su aknad kiviga sisse viskama ja kaevu ära reostama. Nii on käsk ja pärast lähed kohtu alla kah veel. Peasi, et kõik oleks vabatahtlik. Oleldse

— ma ei tohi ometi tühjal tagasi minna. Niikuinii jooksid kõik teised poisid ja plikad koju peitu — ei taha korjata. Aga mina olen õige grenader ja ükskord hakkab ise hooldusohvitseriks.“

„Seda ma veel vaatan! Et sinu pealuuga kõik korras põle, see oli mulle ammu selge, aga nüüd on nad oma sõjakorjandusega su hoopis ogaraks ajanud. Kasi õuest välja!“

„Vabatahtlikult!“

„Või nemand on hooldusohvitserid, meie olgu hooldusohvrid... Meie lapsed kerjaku sooja saksa täidele... Võta, Muril! Lippa nüüd, väike loll. Näita teistele kõrgematele saksa sõjaväelastele, kuidas jalga lasta — seda kunsti on neil kõigil üsna varsti tarvis.“

A. TULIK.

KINO

Leningradis tuli neil päevil linale kaks eestikeelset kinokroonikat. Kinokroonika alguses näeme Lydia Koidula 100. a. sünnipäeva mälestusaktust ENSV alalise esinduse ruumes Moskvast. Kõneleb kirjanudestadlane K. Taev. „Mu isamaa on minu arm“ — Lydia Koidula looming kuulub eesti isamaale, kuulub saksa orjastajate vastu võitlevale eesti rahvale.

Järgnevalt näeme etappe eesti rahvuslike väeosade ajaloost — eestlaste kuulsusriikast võitlust Velikije Luki eest. Näeme vabastatud Velikije Lukit, närides saksa sõjavange, nende hulgas habetunud ja karvast oberst von Sassi.

Edasi näeme pilte Nõukogude kodumaa tagalast. NSVL Ülemnõukogu X istungjärg Kremlis. Aruandega liiduvabariiklike kaitse- ja välisasjade rahvakomissariaatide moodustamise kohta esineb NSVL Rahvakomissariide Nõukogu Esimehe Asetaitja sm. V. Molotov. Kõnega esineb ka ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi Esimees sm. Vares. ...Stalingrad täna. Siin toimus enam kui aasta tagasi suurim lahing sõdade ajaloos. Aga täna on Stalingrad linn pöördumas taas tagasi ellu. Teiste linna taas-tajate hulgas on ka eesti rahva tubli tütar Aino Padajõe. Töötades müüriisepana ületab ta mitmekordse oma töönorme. ...Jegorjevsk. Siin tehakse plaane Eesti linnade, vabrikute ja elamute taastamiseks.

E. KIPUS.

Eesti noortel on võimsad relvad

Võitluses saksa vallutajate vastu ei ole eesti noored kunagi omanud nii võimsaid relvi kui nüüd Punaarmee ridades. Käimasolevas võitluses on eesti noored saanud maailma kõige võimsamate relvade peremeesteks.

Punaarmee eesti noorte võitlejate lahinguline uhkus oma relvadesse on kasvanud keset pidevaid võitlusi. Võidud Velikije Luki, Neveli, Novosokolniki all on kinnitanud meie noorte võitlejaile nõukogude relvade võimsust ja andnud uhke teadmise, et nendega vabastatakse ka meie sünnimaa Eesti.

Nõukogude relvade purustavate löökidega saksa vallutajaile murdsid meie võitlejad tee sünnimaale. Lahinguisse Narva lähisel astusid sm. Uiho noored kahurvälased Punaarmee kõrge auni me kandjainena — suvorovlastena. Selle kõrge auni me nad omandasid vaprust, aga ka oma võimsate relvade ja nende oskusliku käsitsemise eest. Noored suvorovlasted armastavad omi relvi sellise kirgikkusega, nagu saksa vallutajad neid kardavad. Uhkusega kirjutavad noored võitlejad tagalasse: „Täna minu pikatoruline sõber kustutas elu 20 fritsul ja hävitas kaks miinipildujat. Öhtul paisab Narva.“

Noored suvorovlasted armastavad omi relvi veel sellepärast, et teavad — need relvad on tulnud kangelasliku tagala noorte kätetöona. See

seob neid armastusega tagala noortega. Laadur Lepp leidis mürsukastist valmistaja kirja. Kogu allüksus kirjutab peale lahingut leitud aadressil: „Sm. M. Sinu mürsud purustasid vaenlase tugipunkti ja avasid tee vaenlase kaitse sügavusse.“

Rinnet ja tagalat seob katkestamatu side võitluses saksa vallutajate vastu. Iga võit rindel innustab noori töökangetele uuteks töövõitudeks. Leningradi blokaadi läbimurdmise puhul kommunistlikud noored N. sõjatehases, kus komsorgiks sm. Grudkina, ei lahkunud enne tööpinkide juurest kui oli armeele antud üle plaani 500 protsenti kõrgekvaliteediga relvastust.

Selline kangelaslik side rinde ja tagala vahel kindlustab ka Punaarmee eesti noorte võitlejaile teadmise, et nende relvade võimsust tugendavad ka tuhanded eesti noored tagalas. Võitlejad soovivad eesti noorte teha teha ja kolhoosides raugematut tööd. Nad soovivad, et noored tagalas mõtleksid samuti kui nemad: „Võidu saavutame vaenlase üle vaid kangelasliku võitluse ja tööga.“ Võitlus saksa vallutajate vastu ja sünnimaa Eesti vabastamiseks nõuab veel palju uusi pingutusi. Lahinguis oma sünnimaa pinnal ei lase noored suvorovlasted puhata oma relvadel. „Kui lahing on võidetud ja sakslane lõplikult löödud, siis puhkame,“ ütlevad nad patsutades tulikuumadele raudadele.

Eesti keskkool Verhne-Uralskis

Eesti keskkoolis Verhne-Uralskis õpib 120 eesti noort. Kommunistlikud noored selles peres on tõeline keskus, mille ümber koondub kogu organisatsiooniline töö. Komnoorte algorganisatsioonis oli 1943. a. sügisel vaid 16 liiget, alates novembrikuust aga kasvavas algorganisatsioonis 18 liikme võrra, mis oli ühtlasi suurimaks sisseastumise protsendiks kogu rajoonis. See näitab komnoorte poliitilise kasvatustöö aktiveerumist. Komnoored seisavad esikohal ka õpiedukuses. Neljal kom-

noorel on hinne „5“. Elve Ainsalu, Inga Ristikivi, Valve Rägastik, Ervin Tõrva õpivad vaid väga heale, neljateistkümnelt on keskmine „4“, rahuldavaid 9 ja puudulikke vaid 1. Hästi õpivad komnoored, kes käivad V.-Uralski linna keskkooli 8. ja 9. klassis. Teiste õpilaste hulgas on nad esimestel kohtadel. Erilise hoolega valmistasid komnoored kingitusi Punaarmeele. ÜLKNO rajoonikomitee tuleb vastu kõikjal, kus eesti kommunistlikud noored abi vajavad. ILSE RÄSTAS.

ERKA noored iõud

Eesti Riiklikud Kunstiansamblid Jaroslavis koondavad oma ridadesse hulgaliselt tublisid noori jõude. Isamaasõja päevil need noored, kes sünnimaal tegutsesid asjaarmastajainena, on süstemaatilise tööga ja suure hoolega oma talendi arendamisel arenenud lootustandvaks jõududeks.

Noorte algatusel korraldatakse kontserte vabastatud rajoonide emade ja laste toetamiseks. Noored on sagedasteks esinejaks haiglates ja tehastes. Noored peavad alati meele ja rõõmustavd oma tööga meie võitlejaid rindeil. Alalised esinejad rindebrigadides on kommunistlikud noored Ilmar Tammur, Olev Tinn ja Kaarel Toom. ERKA vanemaid kommunistlikke noori ja nüüdne OK(b)P kandidaat VI. Alumäe on korduvalt külastanud eesliinil võitlejaid, kutsudes kuulajais kõikjal esile valmistustormi. Tublid, visa tööga arenenud noored jõud Ila ja Kitty Kuskovad tantsurühmast ja Georg Ots laulukoorist kasvavad kindlasti eesti teatrikunsti parimaiks jõududeks. Neil ja paljudel teistel noortel tuleb vaid pidevalt töötada oma talentide edasiarendamisel. Nõukogude korras on noortel kunstijõududel kõik teed lahti. Z. TIBAR.

Eesti noored tööstuskeskkooliõpilased Kaasanis õpivad peatselt vabastatava Nõukogude Eesti jaoks. Siit kasvab eesti tööstusele tublisid noori kaadreid — elektrikuid, remont- ja instrumentluseksperte. Eesti noored töötavad ja õpivad tublilt. Ligi 1000-liikmelisest kooliõpilasperest, kus on 80 eesti noort, on tõstetud koolis esikohale 17. Kooli 3. grupi eesti

Noored suvorovlasted-kahurvälased! Võitlevad vaba EESTI EEST!

Suvorovlasted

Kangelaslikes võitlustes Punaarmee eesti rahvusliku väeosa sm. Uiho kahurvälased on teeninud kõrge auni — suvorovlasted! Võimsad relvad, mida on andnud suvorovlastele nõukogude tööstus, on korduvalt purustanud saksa „võitmatuid“ vägesid, löönud pihuks ja põrmuks fritsude raudbetoonist kindlustusi. Suvorovlaste võitluse kontos seisavad võidud Velikije Luki, Neveli, Novosokolniki all. Suvorovlaste kangelasleod on toonud jäädavat kuulsust Punaarmeele ja eesti rahvale.

Nüüd oma sünnimaa pinnal eesti rahva saatust otsustavalt lahinguis kõlab meeste suust kõlkepõrmustavas kahurite mürinas: „Kodumaa eesti!“ „Surm saksa vallutajaile!“ TOOM.

Suvorovlasted kõnelevad

Varajane hommik. Metsaveerel kriksuval lumel kõnnib tunnimees. Aeg-ajalt vaatab ta surmakülvavaks tuleks valmis veel vaikivaid suvorovlaste relvi.

Käsk tuleb. „Lahingust!“ kõlab metsaveerelt. Välgkiirelt on mehed kahurite juures, lõigeb lulk, kõmisesed võtab raud vastu mürsu. Seaded on õiged. Komandör tõstab kae — „Tuldi“. Ja metsast sähvatavad tulejoad. Kõikjal, kuhu silm ulatab, sähvatavad tuli ja kõmavad lõhkimised. Täna kõnelevad suvorovlaste võimsad relvad. Sünnimaa Eesti peab saama vabaks ja saab vabaks...

Minge ja vabastage!

„Minge ja vabastage eestlaste kodu“, öeldi Punaarmee eesti rahvusliku korpuse kahurvälastele, kui neile anti rännakukäsk. See käsk jäi kaiku- ma meeste südameis, seda jutustasid kahurite torud ja kõlisesid haubitsate raudad.

Kuumalt tuksusid meeste südamed, kui nad astusid sünnimaa pinnale. Nende huulilt tuli vaid üks sõna — „Eesti“. Mõnigi leidis eest oma tuttava või sõbra, kuid paljud ei leidnud isegi küla aher- vartelt oma kodutalu. Tuules kõl- kusid vaid suitsunud korstnad, mil- ledele oli langenud värske lumi. Vesteldes ei jõutud kunagi lõpuni jutustada — kättemaks omaste eest summutas selle.

Jah. Oli vaja kättemaksule. Oli vaja anda sõna suvorovlaste relvadele. Palavikulise kiiruga kaevati kaevikud, asetati positsioonile suurtükid, suunati kahurid ja jäadi ootama käsku — „Tuldi!“.

ED. MAASA, van-seers.

Alo Hoidre joonis.

Haubitsamehed valklvad

Lahingu vaheaegadel kõlab muldmajas lõbus laul ja mängib löötpill. Ainult haubitsapatarei mehed täna vaikivad.

Auvalve seisab vastvalminud puusärgi ees. Kõneleb ohvitser: „Seltsimehed võitlejad. Täna lan- ges vaenlase miini läbi meie pa- tarei komandör ltn. Agu Tamm...“ See valus kaotus sunnib haubitsa- patarei mehi täna kurjaennusta- valt vaikima. Sõnatu on noorte suvorovlaste kättemaksulubadus.

Patarei koosolekul ütleb jefr. Vaino: „Ta oli meile isaks... koos temaga, tema juhtimisel, tegime läbi seitse lahinguperioodi. Tema tõi meid võitjatena sünnimaale. AU MEIE KOMANDÖRILE, kes langes ustava patrioodina, silmad kodu poole...“

Sihtur Randviir kontrollib täna seadmeid täpsemini. Laadur otsib mürskude hulgast nagu kõige pa- remat. Tulepositsiooni vanem hüüab: „Langenud komandöri eest — tuld fashistidele!“ Ja nagu ühest suust paiskub suvorovlaste relvade torudest kättemaksu ja hävitust vaenlasele. KARP.

Kalev on kodu- väravas

Side katkes... Kes läheb liinile? „Mina“. „Mina“ — „Eil Kõik ei lähe“, pöörab komandör. Pärnu poiss Siitan ja Ilmar Ojameis lähevad. Nad ei märkagi miinide lõhkemist. Nad on eestlased, on suvorovlasted. „Vaenlase tuleb hävitada“ õpetas Suvorov... Kolm minutit hiljem on liin parandatud.

Suuna ja sihiku parandus. Tuld antakse avastatud vaenlase raske- kuulipildujatele. Sm. Uiho suur- tükkivälased löövad väsimatult. Sihturid, vaatlejad, telefonistid — kõik on kogenenud sõjamehed. Sm. Raudsepa patarei hävitab veel 2 vaenlase raskekuulipilduja- pesa ja miinipildujapatarei.

Öhtu eel on vaatluspunktist Narva hästi näha. Noored kahur- välased töötavad kiiret Nõukogu- de Eesti vabastamist. Kalev on koduväravas. Surm sortsidele ja sarvikutele KARI.

Eesti noored ametikooliõpilased

Alo Hoidre joonis.

ti noored õhtuti innukalt isetege- vusega, poliitkasvatustööga jne. Oppetöö alguses oli vaid 3 kom- munistlikku noort, nüüd on neid juba ligi 70. Rahvatantsurühm tuli linna tööstuskoolide isetegevus- võistlusel teisele kohale. Algu- pärased on tubades pilkelehed, näit. „Krokodill“, milledega noored rea- geerivad igale „kõrvalekaldumise- le“. Tubli kasvav jõud on „kooli karikaturist“ sm. Kaasik. Ta ei ole mitte ainult hea joonistaja, vaid ka hea loosungimeister. Tema aktiivsel kaasatöötamisel on eesti noored teinud oma toad koo- li eeskujulikemaks. Toad remon- teeriti, värviti ja kaunistati loo- sungite ja piltidega noorte oma jõul.

Opetajad ja kasvatajad moodus- tavad noortega ühise pere. Nii õpilaste kui õpetajate ühiseks püü- deks on saada siit eesti töös- tusele tublisid noori peremehi, kes tunnevad oma peremehekohu- seid. Selleks tuleb töötada ja õp- pida ikka ja ikka paremini. „Täna paremini kui eile ja homme pare- mini kui täna!“ räägivad õpila- sed ise.

H. Toomsalu.

Töörinde KROONIKAT

— Hiljuti Magnitogorskis ehitatud kõrgahi nr. 6 sai „Kommunistlike noorte kõrgahju“ nimetuse. See kõrgahi on maailma suurim. Uue kõrgahju ehitamise võtsid oma seflusse Sverdlovski oblasti Ala- pajevski kommunistlikud noored. Magnitogorski hiiglakäitises töö- tab ka palju eesti noori.

— Salinskis töötavaid eesti noori on kohalikud ametiasutused korduvalt esile tõstnud. Vennad Rooveed on stahhanovlased. F. Roovee on koolis parim künd- ja, ületades igapäev töönorme 1,5 ja 2 kordselt.

— Kangelaslinna Stalingradi taasehitamisel töötab noori kõiki- dest NSVL rahvustest. Üksmeel- selt koos teistega töötab siin eesti rahva tubli tütar Aino Padajõe müürsepana. Iga päev laob ta üle normi vähemalt 1000 kivi. Tubli eesti noor patrioot on jäädvusta- tud Stalingradile pühendatud kino- zhurnaalis.

Eesti kunst ja eesti rahva vabadusvõitlus

Eesti rahva võitlus oma elu eest, oma vabaduse ja iseseisvuse eest, Nõukogude Eesti eest ühendab rahva kõiki paremaid jõude. Oma rahva vabaduse ja õnneliku tuleviku eest võitlevad käsikäes nii Nõukogude Liidu vabal pinnal kui okupeeritud Eestis julge punaarmeele ja vahva partisan, talumees okupeeritud Eestis ja tööline Nõukogude Liidu tagalas, õpetaja ja õpilane, kirjanik, kunstnik ja teadlane.

Nad kõik teavad, et saksa sisestungijate sihiks on eesti rahva hävitamine. Nad teavad ühtlasi, et üksnes liidus Nõukogude Liidu rahvastega võib eesti rahvas vabalt tuleviku poole sammuda ja üksnes seltsimees Stalini juhtimisel võib ta saksa fashismi võita. Peab olema teada kogu eesti rahvale, et selles suures võitluses saksa kurjategijate vastu tuleb rakendada kõik jõud selleks, et vaenlast lüüa, et lüüa teda mitmesuguste relvadega. Fashismi on vaja lüüa nii lahingurelvadega kui teaduse, kirjanduse ja kunstiga.

Eesti Riiklikud Kunstiansamblid, mis asutati Isamaasõja raskest algperioodist Nõukogude Liidu Valitsuse poolt, on üheks suureks näiteks sellest stalinlikust hoolitsusest, millele toetub eesti kunst Isamaasõjas, millele toetuvad ka eesti teised kultuurialad, ning on näiteks stalinlikust rahvuspoliitikast üldse.

Kunstiansamblid koondasid muusika- ja teatrikunsti, kuid andsid ka tõuke heliloojate ja osalt kirjanike loomingule. Kunstiansamblitega ühenduses töötanud heliloojad Eugen Kapp, Gustav Ernesaksa, Hugo Lepnurm, Edgar Arro, Harri Kõrvits ja Boris Kõrver ning Paul Rummo draamakirjanikuna ja luuletajana said alalisi tööülesandeid alul Kunstiansamblitelt. Selle kõrval arenes looming ka kujutavas kunstis ja kirjanduses. Eesti kunst Nõukogude Liidu tagalas on kaasa võidelnud, on pakkunud võitlervaid teoseid ja näidanud seda suurt viha, mis valitseb eesti rahvas meie ajalooliste vaenlaste ja Nõukogude Liidu, meie kodumaa, surmavaenlaste vastu.

Meile on hästi arusaadav, et okupeeritud Eestis asuvad kunstnikud ja kirjanikud ei ole võinud samal ajal nii töötada. Parimal juhul on nad suutnud hoiduda ette kandmast meie vaenlike teoseid. Nad on pidanud sagedasti valima täieliku nälja ja alandatud kutsetöö vahel. Meie teame, et okupeeritud Eestis muusik ja helilooja, kirjanik ja näitleja, skulptor ja maalija ootavad oma vabastamist samuti kui tööline ja talupoeg, õpetaja ja õpilane.

Kuid see ei tähenda, nagu meil ei oleks sõpru okupeeritud Eestis kirjanike ja kunstnike seas. Vastuoks, meie teame, et meid ootab palju sõpru ees. Nende poole on pöördunud Nõukogude Liidu tagalas töötavad eesti kirjanikud, neile saadavad üleskutse Kunstiansamblite tegelased ja heliloojad.

Meie siin ja meie kutsekaaslastel seal — meie ootame mõlemal pool oma vabariigi kiiret vabastamist. Ja vabariigi vabastamisele järgneb kohe palavikuline ülesehitustöö — saksa fashistide rõõvõimu jälgede tasandamine, õnneliku tuleviku ehitamine.

„Ma vist ei eksi,“ ütles J. Semper Eesti Nõukogude kirjanike konverentsil, „kui ütlen, et me kõik ootame selle ülesehituse algust sisemise värinaga ja et sellest ülesehitustööst saadav rõõm paneb unustama nii paljudki värsked kannatused“. Sellest tööst võtavad osa kõik ausad eestlased kogu oma energiaga.

Sellepärast Nõukogude Liidu tagalas töötanud kirjanikud, kunstnikud, heliloojad, teatri- ja muusikategelased, teadlased, kõik haritlased, kõik töötajad ootavad oma vabariigi vabastamisega ühtlasi kokkusaamist oma töökaaslastega, saksa fashistlikus okupatsioonis kannatanud kirjanike, kunstnike, heliloojate teatri- ja muusikategelastega, teadlastega, haritlastega, kõigi töötajatega. Ja see suur ja rõõmus kohtamine tähendab ühtlasi seda, et asutakse koos suurele ülesehitustööle.

Valmistagem ette seda eesti rahva suurt rõõmupäeva pingelise tööga võidu heaks — võitlustega nii rindel kui tagalas!

Nigol Andresen.

Kaks aastat Eesti Riiklikke Kunstiansambleid

22. märtsil 1942. a. asusid Jaroslavlis valitsuse ja partei erikorraldusel tööle Eesti Riiklikud Kunstiansamblid ülesandega koguda ja säilitada eesti teatri- ja muusikategelasi ja rakendada neid järele erialaliselt eesti rahvusliku teatri ja muusika arendamiseks.

Nüüd, pärast kaheaastast pingelist loomingulist tööd, võivad ansamblite üksikud kollektiivid esitada rahuldavaid tulemusi. Mees- ja segakoor teenelise kunstitegelase Gustav Ernesaksa ja koorijuhi Jüri Variste juhtimisel on korduvalt pälvinud otsemeelset tunnustamist publikult ja arvustustelt. Eriti on rõhutatud meie rahvalaulude omapärast võlu ja nende väga õnnestunud esitamist kooridelt nii kontsertidel kui raadios. Tähelepanu on äratanud ka ansamblite rahvatantsijate grupp, eriti selle viimaste esinemistega Jaroslavlis. Sel puhul tuleb märkida ballettmeisterite A. Ekstoni ja N. Taarna innukat tööd ja ansamblite kunstniku Adamson Ericu leidlikkust materjali ja värvide valikus eesti rahvariideis. Piiratumad on olnud sümfooniaorkestri avalikud esinemised. Kuid nendegi puhul on märgitud orkestri kunstiliste võimete pidevat tõusu. Tunnustusväärsed tööd tegi

orkestri kvaliteedi tõstmiseks noor dirigent R. Matsov. Dzhässorkester N. Merkulovi juhtimisel viibib juba ligemale aasta ringreisil, mis algas väga menuka kontsertide seeriaga Moskvast ja jätkus sama menukalt hiljem Kaspiat ja Siberis. Draamakollektiivi eesotsas ENSV rahvakunstniku Paul Pinnaga oli peamiseks ülesandeks Punaarmee eesti rahvuslike väeasade kunstiline teenimine rindel ja tagalas. Arvestades sellekohaseid tunnustusi avaldavaid käskkirju, aadresse ja väga sooja suhtumist sõjameeste poolt, võib ka draamatrupp märkida täit kordaminekut oma töös. Nooremate näitlejate kasvatamisel ja arendamisel on suured teened näitejuhtidel teenelisel kunstitegelasel P. Põldroosil ja K. Irdil. Suurimad kunstilised võidud tulevad kirjutada ansamblite instrumentaal- ja vokaalsolistide arvele. Teenelised kunstnikud A. Arder, B. Lukk, V. Alumäe, H. Lepnurm ja solistid A. Klas, O. Lund, M. Rungi ja rida nooremaid on kontsertidel Nõukogude Liidu pealinna ja ringreisidel esitanud eesti muusikat ja laulukunsti suurt tähelepanu väärivate tagajärgedega. Solistide edust langeb võrdne osa aga ka ansamblike juures töötava-

tele eesti heliloojatele. Eugen Kapi, Hugo Lepnurm, Gustav Ernesaksa ja Edgar Arro uuslooming, nagu kinnitavad Nõukogude Liidu silmapaistvamad muusikarvustajad ja helikunstnikud, on väärtuslikuks lisaks heliloomingule mitte ainult ENSV ulatuses.

Tänu valitsuse erakorralisele hooletule ja tähelepanule on ansamblid, hoolimata sõjalukordadest, võinud kahe aasta kestel teha innukat ja väärtuslikku tööd, millest suur osa moodustab siisuka ja väärtusliku esipane eesti teatrile ja muusikale okupatsioonikest vabanevas ja õnnelikule tulevikuks vastusammus Nõukogude Eestis.

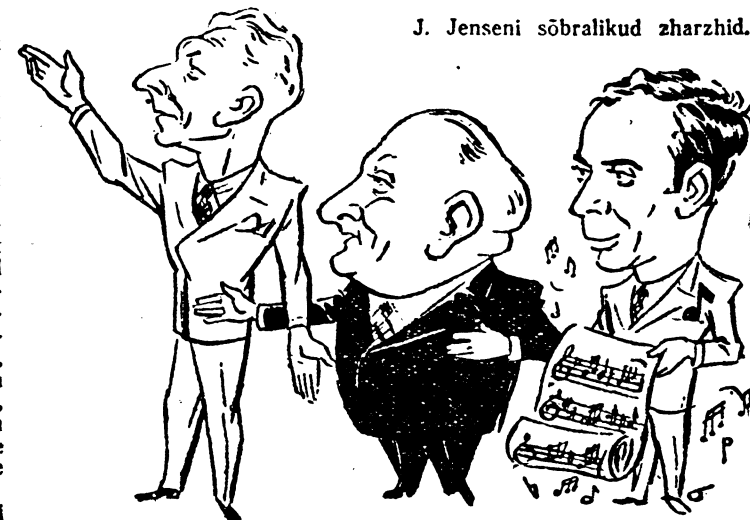
ANTS LAUTER, ENSV rahvakunstnik.

UUT KIRJANDUST

ILMUS „SÕJASARV“ Nr. 4

„Sõjasarv“ nr. 4 sisaldab oma ilukirjanduslikus osas proosajutustusi Paul Keerdolt ja Aadu Hintilt. Mõlemad autorid käsitlevad vapralt nooremlehtnant Albert Kariste sangarikuju. Minni Raudsepal on novell „Lämbumine“. Paul Rummo annab lahinguepisoodi „Läbi surmaoru“. Luuletustest toob „Sõjasarv“ nr. 4 J. Barbaruse, Mart Raua, Erni Hiire, L. Hallopi, Debora Vaarandi, Ilmar Sikkemäe, Juhani Schmuuli värse ja Vera Inberi „Pulkovo meridiaani“ H. Habermanni tõlkes.

Lenini 20. surmapäeva puhul kirjutab O. Stein „Meie võidame Lenini—Stalini lipu all“. Prof. Hans Kruusilt on pikem artikkel „Eesti rahva hävitamine sakslaste plaanides“. Lydia Koidula 100. sünnipäeva tähistamisega ühenduses on „Sõjasarves“ K. Taevi kirjutus Koidulast ja valimik Koidula luuletusi. On toodud ära Moskvast peetud eesti nõukogude kirjanike konverentsi materjalid—vastavad kõned ning ülevaated. Anna Klas analüüsib kahe eesti nõukogude helilooja E. Kapi ja H. Lepnurme loomingut. Kirjandusarvustusi on W. Wasilewska „Vikerkaare“ ja A. Jakobsoni „Tules ja veres“ kohta. Prof. Jüri Nuut kirjutab teaduse ja tehnika osast sõjas.

ERKA kandvamad jõud ENSV rahvakunstnikud Ants Lauter, Paul Pinna ja ENSV teeneline kunstnik Eugen Kapp.

Sajad ja sajad aastad saksa mõisnike julma vägivaldale ei suutnud kinni suruda eestlasest maarahva laulukusuud. Sügeil orjusesajandil talletusid rahvaluulesse kõik ta kasinad rõõmud, viha ja valu. See luule on olnud „kurva kodu“, see on olnud hingele nii kallis, et leelot on öeldud tulevat „püha pilvede vahelt“. Koduse looduse kaunidus, nooruse jõuküllased päevad oma kiigelenuga, õitselkaimisega, pulmatrallidega — kõik ilus ja imeteldud eesti rahvaluules, tahab purskuda hõiskavaks rõõmuks, ent kostab siiski sordiini alt: „Ma laulan läbi murede, läbi leinase südame. Suu laulab, süda muretseb, silmad vetta veeretavad.“ Ikka kummitab orjale masendav argipäev, lootusetu, närune ja alandav. Pärisorja mõisa ja mõisapõlluga piiratud eluring, ränk töö kupjakepi all surub kinni lauliku kurgu:

„Mis ma laulan leinalapsi või mis kukun kurba lindu. Kurbas kuuleli külan, isand mõteli mõisan, see pole tüdruk teinud tööda, see pole vaene näinud vaeva...“ Ei ole eesti rahvaluule ainult jumaliku Ilo ihalemine ja rõõmus kaasitamine. Orjatöö ränkusest, needusist ja sajatusist öelale kupjale ning parunitele, kättesa- ja pilkesõnu nende arvel kõnelevad eesti rahvalaulud palju rohkem kui see on üldiselt tuttav praegusele eestlasele põlvele. „Viis on vaimu välja päällä, laulab orjatüdruk, „kuus on kurbjasta järella, seitse seljapeksijada.“

„Tuleks või tulista rauda, sajaks raudista raheta, tilguks tinavihmukesta, ikka peab ori ujuma.“

Ikka vaene vänderdama...“ ikka seis selga sinine, lõpe ei pihiast piitsajutti, õlaluist ei õlpujutti. Seni saab seda silitseda, verehaavu alandada, kuni uuta otsitakse, teista jälle tõmmatakse...“

Vaevaelu paneb lauliku needma oma sündi. Süüdistades pöördub ta oma ema poole, et see, kui teadis „otsal orjamaegi“, ei viinud maimukest külakaevu. Alles siis, kui tuleb „Looja päästma või Maari aru tegema“, vabaneb ori piinast. Fantaasias pealesurma elust jagab laulik õigust orjale ja hirmu härrale.

Mõis, see on rahva kõikide vaevade sepihõõda. Rahvalaulud kõnelevad sellest, kuidas siin tehakse „kõik need teonädalad ja halvavad abiteopäevad.“ Kuidas siin „tüdivad mehed tugevad, väisivad mehed vägevad,“ kuidas siia voolavad talunaiaste kanad ja haned, lambad ja munapaarid — kogu töökäte virkus:

„Ketrant kõik kevased päevad, tallan vokka kõige talve. Saa ei särki sääseleegi, palakat ei parmulegi. Ketrant rüüdi rõõvelille, peenta särki peksijalle, teeme tööda timukalle. Tüvik me töö tänasi, malk meil maksis vaevapalga.“

Võeti panna piude pihta, piude pihta, servi selga, vastu valgeda hameta, ligi õla õhukesta.“

Laulud kõnelevad noorikute ja neitside hirmudest sakste omavoli käes — „ennem mind matab musta mulda, kui mind petvad peened särigid.“ Töötav hääraseid teeniv laulikneiu oma murelikkudele vanematele.

Mõis, see on põrgu ja hukatus. Vihased, loitsuvad värvid paisuvad sügeks nägemuseks:

„Jo paistab pagana linna, kuradi koda kumakse põrgu akkenad põlevad juuda tornid tõlgendavad. Oekesed, hellakesed! Arge seisage sõsarad, ärge vahitge vaderid. Jo tuleb musta mõisa'asta, halli altade vahelt. Jo tulekse, jo näikse, jo tulekse tukistaja jo näikse näpistaja, viie lapse vingutaja, kuue lapse kugistaja, seitsme vere valaja. Nuttu kuulub Nurmetuie haledus Alutahaja vitsa vingu Viiburle...“

Kogu eesti mütolooia süngus, selle hirmu- ja õuduseviirastused koonduvad siin paruni kuratliku kuju edasiandmiseks. Jo tulekse,

jo näikse saksa saatana, see peninukk, see lasteõgija ja väetite vaevaja, kes katab nutuga kogu maa. Nagu hunt ja kuradit ei sõanda rahvasuu nimetada õige nimega, nii saksagi öeldakse halliks ja mustaks.

Rikkalik rahva luulevara tegeleb parunite käsitutega, kurbjastega ning kilritega, kelle otsest õelust tuli rahval enim taluda. Pilge, mõnitus ja sajatamine on sakste kintsukaapijate osa eesti rahvaluules. — „Kurad pandud kupja'aksi, pagan valla päälükseks, saatana seatud kilteriks.“ Olgu nad needud!

„Kurbjal on kurja surma kilterel kibeje surma kurbjas läbb kohe põrgusse kilter keerendi peräna teomes perän, teivas seljan...“ Siiski tunneb rahvas selle päris kurbjauure, tabavalt nimetab ta mõisavanemat „saksa savvakeks (sakste kepiks).“

Vihane needus ja sajatus pigistub rõhutud teomehe huulilt: „Oleks minu olemine teiseks minu tegemine. Ma paneks härrad härgadeksi rouad peale juttadeksi ise läaks päle päälükseks manu malga andijaksi.“

Nagu täitmatu puuk elas orjastaja aastasadu eestlaste kehas. Saiahaardmelise polüübina imes

mõis eesti talupoegade vaevast ja verest lakkavaid nürmi. Maa tõeline peremees seisib võssa ja sohu tõugatuna. Hilisem rahvaluule märgib talupoja teadvuse selgine mist oma olukorra suhtes.

„Kõik kohad kupjaid täis saarejuured saksu täis puujuured junkurida... Kus on mahtu maamehel aset adrakandijal? Maamehe poega, poisikene toidab saksa, toidab sandi toidab ilbaku isanda...“

Värsid kõnelevad kättemaksu-ihast, iuba kajastavad neis mõisade põlemiskuma:

„Kui ma pääsen mõisa'asta, siis ma pääsen põrgu'usta, pääsen kui soe suusta lõvi lõugade vahelt... Ei mina vaadanud tagasi verstaal vaatasin tagasi nägin mõisa'a põlevat Kupja toa kõrbevada kuri mingu kustutama paha vetta viskamale.“

Tulevad 1905. a. suured sakste rookimised. Rahva viha ja kannatuste karikas voolas äärteni.

„Mõisad põlevad, saksad surevad metsad, järved, maad saavad rahvale.“

Tuleb landeswehri purustamine 1919. a.

„landeswehri salgad, parunite eesti vahvad sõdurid nad

„murdvad kõiki!“ Kestab põline võitlus saksa orjastajate vastu. Kostku siis tänapäeva eestlasele meie esivanemate luule valus ja vihane viis, kõnelgu meie meie rahva minevik, selle veres ning vaevast kogutud teed!

DEBORA VAARANDI.

Mida võtsid sakslased eestlastelt ja mida nad andsid neile

Okupeeritud Eesti talupoja kohustused sakslaste vastu on üksikasjaliselt toodud talle nn. „Eesti omavalitsuse“ kaudu kätte antud „Talundi põhiraamatus“.

Okupatsiooniliiktest vabastatud Raja valla Radoveli küla Pushkino talu peremees Andrei Pushkarev jutustab: „Meil siin on maad väga halvad ja selletõttu normid on mõnevõrra madalamad kui tavaliselt, kuid küllaltki nii suured, et neid oli võimatu maksta.“

Oma jutu tõenduseks esitabki sm. Pushkarev talle Raja valla valitsuse poolt kättetõpetatud saksa ja eestikeelse „Talundi põhiraamatu“.

Selle esimesel leheküljel on nii saksa- kui ka eestikeelne kollitamine „bolshevismi“-tondiga, tootmise mobilisatsiooni kui uia-vitsa ülistamine „punase hädaohu“ vastu ja „uue korra“ kaitseks, küllalul saksa okupandile ja manit-suse eesti talupojale, et see kõigiti pingutaks ja kaasa aitaks „uut korda“ kehtima panna. Sellele järgneb elanike, loomade, maa, tööriistade jm. arvelevõtmise; siis sundnormid ja tasumata jäänud kohustused.

Pushkarevil tuli maksta üle 250 kg vilja 1,3 ha-lt ja 1 tonn kartuleid poolelt ha-lt täiskülvatud maalalt, 45 kg võirasa lehmalt ja ainukeselt kanal 350 muna.

Toomas Tähiste põhiraamatust nähtub, et siin oli viljanorm 250 kg hektaarilt, 75 kotti kartuleid hektaarilt, 1125 kg piima lehmalt. „Liha-normi tähtsuseks“ jutustab Toomas Tähiste, „pidin andma terve lehma, endale jäid ainult pea ja jalad.“

Pealeselle tuli maksta heina-normi igalt heinamaahektaarilt, puunormi igalt metsahektaarilt, olenormi viljapõlluhektaarilt, tubakat 1,5 kg kuivi lehti 100 taime pealt jne.

Auvere mees Toomas Tähiste lehma hinnaks määrit sakslaste poolt 500 rubla, mis on täpselt sama palju kui pudel viina oku-patsiooni-valitsuse hinnaga. Et aga tapamajale tuli maksta 160 rubla, tembeldamise eest 40 rubla, ei olnud lehm väärt pudelit vii-nagi. Vilja kilo arvestati 40–50 kopikat, seega kolm korda vähem kui talupoeg pidi sakstele maksta soola kilost. Või kilost maksti 15 rubla, mille eest sai osta 1 kg võipaberit või 5 ajalehte.

Saksa okupatsioonivõimude ajal olid kauplustes müügil peamiselt Hitleri pildid. Kuid et need ei kõlbanud suhu pista ega selga panna, siis neid ei ostetud. Soola oli ette nähtud kuus 400 g isiku peale, kuid seda aga tavaliselt kauplustes ei olnud. Suhkrukaar-did olid küll olemas, kuid suhkrut talupoeg ei näinud. Suitsetajatele anti mõni tops tikku ja 100 g tubakavartepuru või 100 pabe-rossikört kuus. Iga väiksematki tühja-tähja sai osta ainult kaar-di alusel.

„Tähtsamate“ elatustarvete ost märgiti vastavalt „osturaamatuse“. Ilma osturaamatuse märki-mata nende ostmine ja müümine oli keelatud ja karistatav.

Radoveli küla neiu Lidia Pushkarevi osturaamatust leiame:

8. I. 42. a. 1 paar kalosse.
9. XII. 42. a. 1 paar kõrvarõn-gaid.

Ja see oli kõik, mida Lidia Pushkarev sai osta ligi 3 oku-patsiooni-aasta jooksul. Suurem osa vallaelanikest ei saanud sedagi.

Kuna eesti talupojal oli sakste norme täita võimatu ja neid täita eesti talumees ei tahtnudki, siis jäi suurem osa normidest täit-mata. Andrei Pushkarev 350 mu-nast tasus 10 ja jäi sakstele võlgu 340.

Eesti talupoeg eelistab ise süüa oma piima, või, liha, munad ja leiva ning jätta sakstele Hitleri pildid ja kõrvarõngad.

J. KIPPER.

MAANTEE JA KÜLAD

Märkmeid Leningrad — Narva suunal

Märtsihommikune päike särab pikki Leningrad-Narva maanteed. Kahel pool tumedat asfalteri kiir-gab kevadine lumi. Meie kerge ja väle väliauto kihutab rõõmu ja võidutunnete suunas — otse lääne poole.

Leningrad—Narva maantee, eks see ole üks meie aja kuulsusrik-kamaid teid. Siia nagu kogu Le-ninradile ja ta ümbrusele koon-dusid enam kui kahe aasta kestes kogu maailma pilgud. Siin rooma-sid ringi saksa ja soome fashistide hävitamisihad. Siin seisis Lenin linna kaitse Nõukogudema rah-vaste armastus, viha ja jõud. Siin peatusid kogu vabadustarmastava inimkonna mõtted — needus mõrtsukalikele purustajatele, imet-lus ja õnnitlused kangelaslikule kaitserindele.

Nüüd on siin lahendus teoks tehtud. Hitlerlaste armee raudne piinarõngas on linna ümberit pu-ruks murtud ja laiali pillutud. Hä-vitus ja surm, mida nad tulid too-ma Leningradile, langes neile enestele. Leningradi seintes on küll raskeid haavu, aga põhjani on purustatud linna piirajate lii-nid — rauaga, betooniga, pakide-ga ja mullaga kaetud röövlükoo-baste read. Rasketest ohvritest hoolimata Leningrad elab ja ehi-tab. Ega linna purustajate ja piir-najate armee ei ole jäänud ni-dagi peale totaalise hävitustöö jä-lgedes ja suurte surnuaedade, peale tapetud tefastilgrite, mille raskeid korjuseid meie sõjasaagikogujate meeskonnad ei ole veel suutnud ära koristada, ja peale mõne üksiku fritsu, kelle kevadtuul on han-geest välja sulatanud ja kes ei ole veel jõudnud oma auku kolida, vaid istub lumes, käsi püsti nagu peatset jällelänagemist soovides nendele, kes suutsid siit veel plehku pista.

Leningradi rinde vaprast väed on oma vabastamistöö teinud ju-ba kogu oblasti ulatuses. Kuul-sad kangelasdiviisid jätkavad oma võidukäiku Eesti NSV territooriumil loodud positsioonidelt. Nendega ühineb siin eestlaste eneste taltsutamatu võitlustahe ja nii minnakse Tallinna ja vabastatakse Hitlerlastest kogu nõukogude Lää-nemere rand.

Alles hiljuti oli see tee kogu ulatuses saksa röövvalutajate meelevalla all. Nüüd aga sõidame

siin kui vabal maal kunagi. Sada kilomeetrit... teine sada. Tee ääres on linnadest ja asulatest järele jäänud vaid rusuhunnikuid ja tuhaasemeid. Aga kuidagi siin elatakse ja tehakse tööd, valmistu-takse kevade vastu. Kui inimene teab, et ta ei ole enam ori, siis ta elab ajutiselt kas või muld-koopas või kuuseoksadest onnis. Nii tuli ju elada nädalate ja kuu-de kaupa ka okupatsiooni ajal. Ja sedagi mitte oma kodu mail, vaid metsades ja soodes — näljas ja surmahirmus verejanulise vaenla-se eest. On ju nähtud sakslaste kogu taganemisteed — Volga ää-rest Poola piirile ja Moskva alt Virumaale — et seni, kui nad tunnevad end peremeestena, on nende verejanu rahulike elanike suhtes tujukas ja paigutine, aga kui neil minek on käes, siis ei tunne nad enam mingit halastust ei inimese, hoone ega looma vas-tu. Siis uputavad nad oma viha kaitsetute verre ja tulekahjude kumas soojendavad oma surma-hirmust värisevaid silmi.

Pöördume maanteelt kõrvale. Veelgi — maani maha põletatud külad. On nähtud ahjuta hooneid — laoruume, aitu ja küüne. Aga siin — hooneteta ahjud tuhaase-meil. Kuhu on jäänud inimesed? Siin ei ole, kes vastaks, aga teame seda niigi, teame teiste tee-äärsete külade ja kogu vabasta-tud Nõukogudema kogemustest. Inimesed on sakslaste poolt kas tapetud või relvastatud imukate vahel loomakarjana ees ära aetud. Kes tee ääres sureb, see surgu; kel visam hing, jääb järele ja kõlbab orjaks. Need aga, kellel on õnnes-tunud eluga jääda vabastatud ko-dumaale, on leidnud peavarju ter-veks jäänud külates. Niisugusel ajal peab iga kolle ka kodututele sooja andma. Ja sõbralikke inimesi mahub palju ühte tuppa.

On ka terveks jäänud asulaid. On suuri külasid, kus tuli ei ole puutunud ühtki hoonet. Millest see vahe? Tundub, nagu oleks sakslaste hävitustöö tuisu kombel üle maa käinud — kus suuremad metsad ees, seal on külad terveks jäänud.

Tõesti — metsad on siin var-juks olnud nii inimestele kui ka hoonetele. Siin teab igaüks, et sakslane kardab metsa. Nagu jän-nes lehtede langemise ajal. Mida

suurem mets ja mida tihedamalt selle ümber suusajälg, seda kau-gemale sakslane end hoiab. Mets — see on partisanide kasarm... Mäletame mõndagi Leningradi ja Leningradi oblasti partisanide liigutavalt sõbralikust vahekorrast. Mis võiks olla kaunimaks näiteks linna ja maa, tööliste ja talupoegade seltsimehelikkusest kui need voorid leiba ja liha, mis Lenin-gradi oblasti partisanid läbi rinde töid Leningradi, kui ümberõitratud suurlinnal olid kõige raskemad näljapäevad? Ja nägime seda unustamatut vaimustust, millega leningradlased tervitasid neid tu-handetest ja tuhandetest vapratest meestest ja naistest koosnevaid rahvasuujate kolonne, kes hiljuti siit ja teistest Leningradi oblasti metsadest marssisid Leningradi.

Võib enam-vähem täpselt arvet pidada selle kohta, kui mitu tuhat sakslast on partisanid hävitanud ühes või teises tegevuspiirkonnas. Võib pidada arvet partisanide poolt hävitatud saksa relvastuse, ladude, raudteerõngade, lennukite ja selle kohta, kui mitu tuhat nõukogude inimest nad on ära päästnud otse sakslaste käest. Aga kõige hool-samgi arvepidamine ei saa kokku võtta kõike seda, mis partisanid on teinud ja igapäev teevad nõu-kogude inimeste ja varade pääst-miseks saksa hävituse eest. Kui palju inimelusi, hooneid ja va-randusi maksab juba ainult see tõsiasi, et sakslane kardab metsa...

Jätkame teed. Järjest selge-malt kostab lahingukõmin Viru rindelt. Sõidame juttu ajama va-bastatud eestlastega...

Ligemale kolm aastat on elatud Eestist kaugel ja teis-pool tuleliini, mis katkes-tab sidemed. Aga nüüd nii ligi-dal, otse juures. Võid suruda kätt ja kõigest kõnelda inimestega, kes on elanud üle kõik need fashist-liku okupatsiooni mustad päevad ja kes nüüd on juba meie juures — vabastatud Nõukogudemaal. Mis võiks olla veel kindlamaks pandiks, et lõplik võit varsti saab koju kõik eestlased, juhib kokku kaua lahus olnud sõprade ja omas-te käed — mitte ainult tervitu-seks, vaid ka töötuseks, et saksa verelaskjad ja tõemürgitajad enam kunagi oma jalga meie kodumaale ei too.

MART RAUD.

Aegiaselt, tumedalt pörudes veereb lafetile asetatud pruun, lüheldane puusark läbi K. linna.

Haud on L. jõe kõrgel kaldal mändide all, kuhu leinarong rivis-tub laias poolkaares. Kindralid ja kõrgemad ohvitserid, pargade pikk rivi, kiivrites ja sirgetes ridades korpuse suurtükiväelased, kes on tulnud oma otsest juhti saatma viimsele teekonnale. Mürisedes sõidavad kohale tankid ja iselli-kuvad kahurid ja jäävad seisma torudega vastu lään. Polkovnik Johann-Heinrich Jüri poeg Mäe kirst tõstetakse lafetilt sõjaseletsi-meeste õlgadele. Üks kandiast on ENSV Rahvakomissari Nõu-kogu esimehe kt. sm. Oskar Sepre. Lennukid lendavad ma-dalalt ja propellerite pööril üle matusepaiga, lendavad lääne suu-nas, neil on kiire. Ning ka seltsimeeste sõnavõttude lahtise haura juures on sõjameheliikult sel-ged ja lühidalt. Sm. Oskar Sepre toob lahkunud patrioodile meie rahva, partei ja valitsuse tänu. — Sa seisad meil mees, suurtüki-väelane, meil, meie lastel ja laste-lastel. Kindral-leitnant Lembit Pärn ja kindral-majorid Lombak ja Lu-kas meenutavad lühidalt polkovnik Mäed kui inimest ja sõjameest. Suurtükiväelane läbi ja läbi — hingelt ja olemuselt, karm, rahu-lik, arvestav — ent alati loogi-valmis ja määratu suure kont-sentratsioonivõimega — nii andis ta ennast sakslastele tunda juba esimese imperialistliku maailma-sõja ajal. 1920. a. Mäe tuli Eestisse, kus ta sõjaväes teeni-des tõusis peagi Eesti sõjaväe üheks hinnatumaks spetsiks suurtükiväe alal. 1932. a. lõpetas ta sõjaväeakadeemia ja samast aastast alates oli ta sõjakoolis lektori-ks. Sõjakooli lektorina töötas ta 1942. aastani, millal astus Puna-armee eesti rahvuslikku väeossa ja tõusis siin lühikese ajaga korpu-se komandöri asetäitjaks suurtüki-väe alal. Velikije Luki lahinguist tuli ta välja Punase Lipu orde-niga.

Polk. Pusta, polk. Allikas ja alam-polk. Raadik vaatlevad selle kõrge kvalifikatsiooniga ohvitseri poliitilist arengut. Mäe, kelle isiklik elu oli küllalt komplitseeritud, suri tead-liku bolshevikuna, parteiliikmena, mehana, kes teadis, mille eest ta võitleb, mille eest maksab anda oma teadmised — ja elu.

Puhka rahu, suurtükiväemees, su väenlastele ei anta enne rahu, kui nad on pühitud mitte ainult meie kodumaa, vaid kogu selle pla-needi pinnalt. Puhka rahu, suurtükiväemees, su vaim, su mate-maatiline taip, su sõjameherahu ja suur kontsentratsioonivõime elavad edasi — võitlevad edasi su õpilastes, Eesti rahvusliku väeosa ohvitserides ja reavõitlejates ning nende suurtükide mürinast hak-kab üha enam selginema kõigile kõrvadele maailma rahvaste rahu ja õnn.

AADU HINT.

«РАХВА ХЯЯЛЬ»

Орган ЦК КП(б) Эстонии и Советов депутатов трудящихся Эстонской ССР

Toimetuse kolleegium.

Rõõmsalt tee

On soe talveöö. Sajab pehmet lund. Sm. Mullase väeosal on suurpääv — edasisõit senistelt po-sitsioonidelt. Iga päev jälgisid väeosa sõdurid üha suuremas ootusärevuses võiduka Punaarmee lähenemist meie kalli sünnimaa Eesti piiridele. Edasiliikumise käsk võeti vastu rõõmuhoisega. Põksuvate südametega pakitakse asju, seatakse sõiduks korda va-rustust jne.

Võiduka tundega asub väeosa teele. Võitlusvalmilt ja mehiselt sammub kolonn, mille juhiks on v.-lt. Rebane. Seisak, väeosa

partorg kapten Pihlak teatab, et meie väed on vallutanud Kingi-sepa ja tunginud Eesti NSV piiri-desse. See teade pani kogu kol-onni kihama nagu mesilaspere.

Algas liikumine. Poolpimedas öös paistavad purustatud majade siluetid. Läbi tühjade akende ja uste paistab lagedat taevast. „On kuidagi südamelähedaseks ja arm-saks saanud see linn,“ ütlevad sõdurid. „Kindlasti tuleme siia ku-nagi tagasi.“ Päljusid ühendab selle kohaga vereside, olles vala-nud oma verd selle vabastamisel.

Kolonn hoidub paremale jaama püesteele. Enne sõda oli siin kahtlemata ilus, aga nüüd ainult puutüved. Varahommikul jaama jõudes algab pealelaadimine. Tuju on kõigil hea. Varsti on vagunid mugavad ja elamiskõlblikud. Saabusid värsked ajalehed ja seal-t võisid kõik lugeda teateid, mis olid nii rõõmustavad. Narva, Narva, Narva... See oli ainuke sõ-na, mida võis kuulda kõigi suust. Ainult kiiremini teele, kiiremini kohale, oma kääga kaasa lööma.

ROOLAND JÜRIMAA.

Eesti sportlaste võit Leningradis

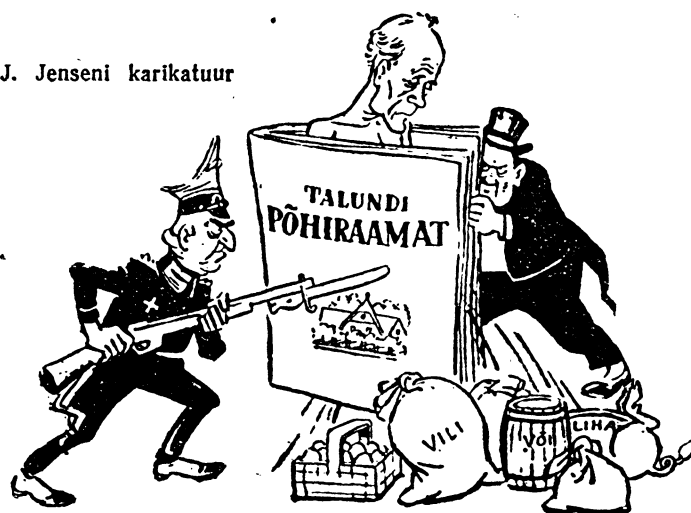
Pühapäeval, 26. märtsil k. a. toimus Leningradis äsja avatud võimlas teine eesti korvpallimän-gijate esinemine Leningradi „Dü-naamo“ meeskonna vastu. „Düna-mo“ meeskond oli end tugevda-nud teiste Leningradi meeskondade arvel. Mänguks rivistub valges dressis eestlaste meeskond järg-mises koosseisus: Lössov, Zim-mermann, Tilling, Dudkin ja Rünk. Mäng algab kohe suure tempoga, eriti leningradlaste poolt. Avakorvid teeb eesti meeskond, minnes juhtima 8:0. Sellega oli dikteeritud vastasele meie üleolek ja meeskonna võit oli pooleldi taskus. Eestlased käsitsevad palli kindlamini ja ainult visete eba-õnn takistab punktide vahet suu-reks minemast.

Poolaeg lõpeb eestlaste eduks 19:12. Teisel poolajal läheb mäng oodatult jõuliseks ja tasavägiseks. Eestlaste ülekaal on siiski ilme ja kindel. Mängu võidab eestlaste meeskond 37:24.

A. R.

„Põhiraamatu“ ülesanne

J. Jenseni karikatuur

Litzmann: „Pressime kõvemini. Selle pressiga veame eesti taadi täielikult põhja.“

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Tööraha Saadikute Nõukogude
häälekandja

Nr. 14 (491) 8. aprillil 1944. a. V aastakäik

Vabadus on eesti rahva eluõigus

Eesti rahvale ei ole miski nii püha kui vabadus — iseseisva rahva eluõigus. Selle eest võitleb väike eesti rahvas kui oma elu eest. Kogu meie ajalugu, meie võitlusriikas minevik, seisneb vaid ühes — leppimatus võitluses saksa orjastajate, eesti rahva vabaduse verivaenlaste vastu. 1941. aastal, kui need penirüütlid jälle sirutasid oma verised käpad vaba Nõukogude Eesti järele, haarasid kõik ausad eestlased otsustavalt relvad ja töötasid neid mitte enne panna käest, kui Eesti pind on jälle vaba.

Vaba Nõukogude Eesti on see, mis innustab eesti rahvast suure lsamaasõja võitluses kangelas- tegudele. Nõukogude kord andis eestlastele selle kauaigatsetud vabaduse, mille eest oli võideldud üle 700 aasta. Seda eesti rahvas ei anna enam käest.

Võimsa demonratsioonina sel- lest, kuidas hoiavad ja armastavad eestlased oma Nõukogude Eestit, ehitasid meie Punaarmee võitle- vad ja Nõukogude tagalas tööta- vad eestlased möödunud aastal tankikolonni „Nõukogude Eesti eest!“ Oma vastuses eestlastele ter- vitas Nõukogude rahvaste suur juht sm. Stalin Eesti NSV 188- taja ja Punaarmee eesti rahvus- like väeosade võitlejaid enese ja kogu Punaarmee nimel. Alati- seks jäävad eestlastele meele sm. Stalini sõnad: „Eesti tööta- jate ja Punaarmee eesti rahvus- like väeosade soov täidetakse.“

„Eesti oli ja saab olema Nõu- kogude Eesti“. See eesti rahva pü- ha tahe saab täidetud. Saksa or- jastajad kihutatakse jäädavalt mi- nema Läänemere kallastelt eest- laste kodudest. Kõik eestlased võitlevad ja töötavad selle heaks. Eesti lapsed kaugele Uuralist pa- nid oma tagavaradest kokku 2100 rubla ja saatsid selle väikese kingi südamluke sõnadega: „Ehita- ge selle eest tankid, mis murrak- sid vabaks meie koju tagasi mi- neku tee.“ Väikene 8-aastane Miina Murel saatis vaid 10 rubla ja kirja — aga millise lapseliku vihaga: „Fashistid tapsid minu isa ja ma ei näe teda enam ilalgi. Saadan 10 rubla ühe püssikuuli jaoks, mis tapaks minu isa mõr- tuka...“ Suurt, suurt viha väljen- das kogu eesti rahvas neil päevil sakslaste vastu.

Ehitatud tankikolonni „Nõuko- gude Eesti eest“ ja motoriseeri- tud haubitsapatarei — vabaduse eest võitlevate eestlaste võimsad kingid — on täitnud oma üles- andeid kuulsusrikkalt. Sügisestes lahinguis töid eestlaste tankid Neveli ja Novosokolniki vabasta- misel sakslastele surma ja hukku, muljusid oma terasliintide alla tuhandeid saksa fritse ja nende kindlustusi. Nad mürdsid nii, na- gu eestlased käksid — tee va- baks sünnimaale. Meie kahuri- mehmed on teeninud kõrge aunime- tuse — nad on suvorovlased. Eest- laste relvad jätkavad oma püha eesmärgi saavutamist: saagu va- baks Nõukogude Eesti! Nende relvadega on eestlased võidelnud oma sünnimaa piirideni.

Nüüd aasta hiljem on eesti rahvas tõusnud uuesti ühiseks akt- siooniks. Alates 31. märtsist kor- javad eestlased raha uue tanki- kolonni „Lembitu“ ja lennueskad- rilli „Tasuja“ ehitamiseks.

NSVL Ülemnõukogu X istung- järgu otsuse põhjal loob iga liidu- vabariik oma iseseisva kaitse- rahvakomissariaadi ja oma väe- koondised. Eesti rahvas hakkab ju- ba käimasoleva sõja päevil orga- niseerima oma sõjalisi jõude. Nen- de uute eesti rahva võimsate kin- kidega — lõõvad eestlased — sak- sa fashistlikke vallutajaid veel jõulisemalt kõige eest, mille pä- rast eesti rahvas on pidanud kan- natama sakslaste all, kõigi teos- tatud mõrvade ja põletamiste eest.

Järgnevais lahinguis, kõrvuti võideldes, viivad võimsad tanki- kolonnid „Nõukogude Eesti eest“ ja „Lembitu“ ning vaenlasele surma külvav lennueskadrill „Ta- suja“ lõpuni eestlaste XIII sajan- dil alanud võitluse saksa orjasta- jate vastu ja jäävad Eesti NSV Punaarmee väeosadele — eesti rahva vabaduse ja sõltumatuse kaitsjaks. Eesti rahvas näitab saksa röövvalutajale, et olgu nad XIII sajandi ordurüütlid, 1918. a. imperialistid, 1941. a. fashistid, või veel vastikumate ni- medega metsalised — nad hävita- takse. Eesti rahvas elab võimas ja terve vabaduslaha. See viib meid võidule saksa orjastajate üle ja see kindlustab, et eesti rahvas jääb alati vabaks.

Nõukogude Valitsuse teadaanne

2. aprilli õhtul kutsus NSVL Välisasjade Rahvakomissar sm. V. M. Molotov enda juurde nõukogude ja välismaa ajakirjanduse esindajad ja teatas neile Nõukogude Valitsuse nimel järgmist.

Eduka edasiliikumise tulemusena jõudis Punaarmee Pruti jõe, mis on riigi piiriks NSVL ja Rumeenia vahel. Sellega on haka- tud täielikult taastama Nõukogude riigi piiri, mis määrati kindlaks 1940. aastal Nõukogude Liidu ja Rumeenia vahelise lepinguga, ja mis rikut 1941. aastal reetlikult Rumeenia valitsuse poolt liidus hitlerliku Saksamaaga. Praegu teostab Punaarmee Nõukogude terri- tooriumi puhastamist kõigist sealasuvalt vaenlase vägedest ja juba on ligi aeg, kus kogu Nõukogud—Rumeenia piir taastatakse täie- likult.

Nõukogude Valitsus teatab, et Punaarmee pealetungivad väeosad, jälitades saksa armeesid ja nendega liidus olevaid rumeenia väge- sid, on ületanud mõningates lõikudes Pruti jõe ja astunud Rumee- nia territooriumile.

Punaarmee Kõrgem Ülemjuhataja on andnud käsu nõukogude pealetungivail väeosadel jälitada vaenlast kuni tema täieliku pu- rustamiseni ja kapitulatsioonini.

Ühtlasi teatab Nõukogude Valitsus, et tema ei taotle mingisu- gust osa saamist Rumeenia territooriumist või Rumeenias valit- seva ühiskondliku korra muutmist, ja et nõukogude vägede tungi- mise Rumeenia piiridesse diktee rib üksnes sõjaline vajadus ja vaenlase vägede jätkuv vastupanu.

Narva rindel autasustatud Punaarmee võitlejaid.

Korjandus tankikolonni „Lembitu“ ja lennueskadrilli „Tasuja“ ehitamiseks

Saksa fashistlikust orjusest vabastatud Eesti kodanikkude ja Eesti rahvuslike väe- koondiste ohvitseride ja puna väelaste algatusel algas allakirjutamine korjanduseks tan- kikolonni „Lembitu“ ja lennueskadrilli „Tasuja“ ehitamiseks.

Eesti patriootide tähelepanuvääriv algatus tõendab veel kord eesti rahva leegitsevat viha saksa vallutajate vastu, eesti rahva paremate poegade kindlat otsust lähendada fa- shismi lõplikku purustamist.

Lahingutes Neveli ja Novosokolniki all purustasid uhked nõukogude tankid, millel ilutses kiri — „Nõukogude Eesti eest“, fashistlikku rämpsu. Kõik võitlejad ja ohvit- serid nägid enam kui kord neid uhkeid, eesti patriootide isiklike sõnadega ehi- tatud sõjamasinaid. Ei ole mingit kahtlust selles, et uued tankid, mis kannavad kuulsat nime — „Lembitu“, tõstavad veelgi eesti rahva sõjalisi võite. Esmakordselt kihuta- vad lahinguväljade kohal lennukid, millel ilutseb eestlaste legendaarse juhi „Tasuja“ nimi. Eesti patriootide tänuväärt algatus haarab kõiki väeosade võitlejaid ja kogu eest- laste peret.

Eesti patriootid, joonduge eesrindlase järgi!

Kindral-ma'or Lombaku väekoondis kogus 6. aprilliks eesti tankikolonni „Lembitu“ ja lennueskadrilli „Tasuja“ ehitamiseks 2.803.972 rubla. Korjan- dus jätkub edukalt.

Nõukogude väed tungivad võidukalt edasi

Jätkub Moldaavia ja Ukraina vabastam'ne okupantidest. Punaarmee läks üle Rumeenia piiri.

Möödunud nädalal toimu- sid Nõukogude-Saksa rindel lasti linna ja tähtsa teede- sõlmpunkti Dunajevtsõ. määratu tähtsusega sündmu- sed. Punaarmee paiskab hit- lerlikud armeed välja üha uutest suurtest tugipunkti- dest, vabastades nõnda üht- lasi maa tähtsaid tööstuslikke ning poliitilisi keskusi. Mol- daavia vennasvabariigi pu- hastamine okupantidest ede- neb suure kiirusega. Selles rindelõigus jõudis Punaarmee riigi piirile ja tungis Rumee- niasse sisse.

1. Ukraina rindel vabasta- sid meie väed 29. märtsil sakslaste kaitse tähtsa tugi- punkti Karpaatide jalul Kolo- mõi linna. Ületanud 30. mär- sil-Pruti jõe, vallutas Pu- naarmee tormijooksuga Uk- raina oblastilinna Tsherno- vitsõ, Põhja-Bukoviina täht- sa majandusliku ja poliitilise keskuse ja sakslaste kaitse võimsa tugipunkti Pruti jõel, mis kaitses juurdepääsu Un- gari ja Rumeenia piiridele. Samal rindel vallutati veel Kossovi, Kutõ, Gertsu, No- voselitsa ja Hotini linnad. 31. märtsil vallutasid meie

väed Kamenets-Podolski ob- lasti linna ja tähtsa teede- sõlmpunkti Dunajevtsõ.

Tarnopolist edela pool val- lutasid nõukogude väed pea- letungilahingutega Podgaitso linna. Blokeeritud Tarnopoli linna, purustavad meie väed järjekindlalt ümberpiiratud saksa garnisoni ja on võt- nud oma valdusse juba suu- rema osa linnast. Kolme päe- va jooksul hävitati tänava- lahinguis üle 3000 sakslase.

Lääne ja edela pool Dubno linna vallutasid nõukogude väed Gorohhovi- ja Beres- tetshko linnad.

Skala rajoonis peavad 1. Ukraina rinde väed võit- lusi vastase sissepiiratud gru- peeringu hävitamiseks. Tehes korduvalt katseid rõngast välja pääseda, kannab vaen- lane suuri kaotusi.

Kishinevi suunas tungivad meie väed vaenlase vastu- panu maha surudes edasi. Vallutati Moldaavia NSV ra- joonikeskus Rezina linn ja ligi 100 asulat.

2. Ukraina rinde väed lük-

sid reas lõikudes üle Pruti jõe ja tungisid Rumeenia territooriumile, kus vallutasid 50 asustatud punkti. Raudtee Jassõ—Dorohhoi vahel on lä- bi lõigatud.

3. Ukraina rinde väed val- lutasid pealetungi arendades Otshakovi linna — kindluse ning sakslaste kaitse tähtsa tugipunkti, mis suleb juurde- pääsu Dnepri ja Bugi suud- me-lahte.

Odessa suunas taganevat vaenlast jälitades, vallutasid meie väed Berezovka linna ja üle 250 asustatud punkti.

Jätkates pealetungi vallu- tasid 3. Ukraina rinde väed jala-, ratsa- ja mehhaniseeri- tud vägede löögiga linna ning suure raudteesõlme Razdelna- ja, sakslaste kaitse tähtsa tugi- punkti Odessa lähistel. Selle- ga lõigati ära vastase Odessa grupeeringu peamised taga- nemisteed Rumeeniasse. Meie väed vallutasid veel 100 asus- tatud punkti.

Tiraspoli suunas on vabas- tatud üle 100 Odessa oblasti asula.

Eesti patriootide võitlusrindelt

Ltn. Saar hävitas 150 sakslast

Meie jalaväeüksus oli van-leitn. Illo tulelõigust ületanud vesiraja.

Sakslased asusid kohe sellel rindelõigul korduvaile vasturünnakule, kuid need löödi edukalt tagasi.

Järgmisel päeval asus vastane koondama oma jõude, et taastada olukorda. Meie vaatlejad avastasid tema kuni 26-meheliste gruppide kogunemist parempoolsesse metsatihnikusse.

Oli selge, et vastane katvaseb suuremat vasturünnakut ette võtta.

See algaski varsti. 30—40-meheliste gruppidega asusid fritisud üksikud järel rünnakule. Pealetungi tagasilöömine tehti ülesandeks leitn. Saarele.

Kiirelt oli patareid lahinguvälis. Tulepositsioonil andis n-leitn. Liivang edasi tulekasklusi ja sihturid noorem-seersandid Arjas, Taurus, Lepp ja Brenner tegutsesid kiiresti sihtimisvõime juures.

Esimesed mürsid löhkesid sakslaste aheliku keskel, kuid järjest ilmus uusi gruppe metsatihnikust. Antil uued lased. Jälle löhkesid mürsid vastase aheliku keskel. Nii tuli järjest saata sakslastele neli „tulejärjekorda“. Fritisud ei suutnud taluda leitn. Saare suurtükiväelaste tabavat tuld ja taganesid korralt.

Pealetungikatsed oli täielikult nürjunud. Leitn. Saar oma patareiga oli 16 mürsuga hävitanud 150 saksa sõdurit ja ohvitseri.

V. TAABORI.

Meie hoobid vaenlasele

Sm. V. partisanisalk jätkab edukat tegutsemist Eesti NSV territooriumil.

Salk sooritas kallaletungi ss-laste garnisonile N. rajoonis. Vaenlase garnison hävitati täielikult. Tapeti 75 hillerlast.

Samas rajoonis lasksid partisanid õhku silla tähtsal liiklemismagistraalil.

R. külas saatis vaenlane puhkusele viibivate partisanide vastu karistusüksuse. Vaenlane võttis ette partisanide vastu kolm rünnakut, neist viimase tankide toetusel, taotledes partisaane ümber piirata. Partisanid löid kõik vaenlase rünnakud tagasi ja mürdsid enesele rõngast väljapääsutee. Partisan A.

Eesti partisaani kangelasegu

VAPPER EESTI PARTISAN T. EELISTAS SURMA OMA KÄE LABI ALANDA VALE VANGIANDMISELE. VIIMSEL ELUHETKEL TA HÄVITAS OMA GRANAADIGA VAENLASE SÕDURITE GRUPI.

Kevadine päike paistab reid rünnakule partisanide keskpäeval õige soojendavalt vastu.

Areneb äge tulevahetus. Meie laskemoona-tagavara ei piisa pikemaks lahinguks ülejäänud vaenlasega ja meile on nüüd muutunud juba üsna laiguliseks. Ohus on tunda kevade hõngu.

Ent ei paista päike veel vabadele koduradadele, ei saa me veel täie rinnaga hingata karge kevadõhku. Siin talab talve vangistusest vabanemiseks maapinda veel vaenlane. Võõras vallutaja takistab inimesi tundmast rõõmu lähenevast kevadest. Selles kevadises metsatukas on meie rahvatasujate salk peatunud rännakupuhkus. Samas näen, et kaaslane

E. Okase joonis.

seks. Partisanid on heitnud teeb katset tõusta, aga see pikali otse lumele, et puhata ei õnnestu tal. Ta on jalast pikast matkast väsinud jalgu. raskesti haavatud. Samas läheneb talle grupp vaenlasi, kes nähtavasti on märganud tema olukorda. Otsustavalt heidab T. uuesti pikali ja sunnab kallaletungijale oma automaadi. Valang sellest niidab pikali mitu vaenlast. Ent siis vaikib T. relv. Magasin on tühi. Vaenlased on jõudnud aga üsna ligedale. Juba jooksevad nad otse partisaani poole. Nad loodavad teda vangistada elusalt.

Näen selgesti, kuidas T. ajab end püsti ühel käel, võtab taskust granaadi ja seab sütiku valmis. Ta ootab, kuni vaenlased on jõudnud üsna temani. Siis viskab ta granaadi otse enese kõrvale... Vapper partisan on eelistanud surma oma käe läbi alandavale vangilangemisele vihatud vaenlase kätte. Aga ka oma viimisel eluhetkel ta hävitas oma granaadiga teda vangistama tulnud grupi vaenlase sõdureid.

Partisan Mart.

Vaenlane läheneb. Teda on mõnisada hästi relvastatud meest. Kaskluse peale avame vaenlase kolonnile tule kõrgist relvadest. Vaenlane lööb segadusse ja taandub. Ent tagapool liikuvail komandöridel õnnestub siiski taganejaid peatada. On kuulda, kuidas saksa ohvitserid vängete sõimusõnadega sunnivad sõdu-

Meie viha on õiglane

Hirmu ja õudust, piina ja metsikust, süütute inimeste mahalaskmist ja peksu töid sakslased kaasa oma „uue korraga“. Meie väeosa võitlejad ise, kelle kodukohad on äsja vabanenud metslaste käest ja kes nüüd on külastanud oma kodusid, on oma silmadega näinud nende metsikusi oma perekondade ja sugulaste kallal. Piinatud omaksed, põletatud kodud, ahervared ja tühjad eluasemed, mida nad leidsid eest oma kodukohtadest, kõnelevad kõige selgemalt keelt sakslaste metsikusest. Kätemaksuviha leegitseb nende südameis.

Nii jutustab Eduard Essenson: „Lahkudes kodust Volossovo rajoonist Kurski külast jäid mul sinna 73-a. ema Maria, õde Alma ja 6-aastane õetütar Ella. Jõudes nüüd kodukülla lähedale, tulid vastu tuttavad, kes olid olnud metsades peidus. Nad jutustasid mulle kurba tõde. Mu kodukülalt, milles oli 19 eesti perekonda, olid kõik ära viidud Narva lähedale Auvere laagrisse. Järel olid vaid kaks poisikest, kes olid varjanud end metsas, üks vanaeit, kes oli elanud naaberkülas. 17-aastane poisike Voldemar Hiller, kes jooksis tagasi Auvere laagrist.“

Seisime tummalt põletatud küla ahervartel — ühtki maja, polnud enam. Kõik inimesed olid sundkorras ära viidud Auvere lähedale laagrisse. Seal tagasi jõonud poisike Hiller jutustas nende elust:

„Nad elavad vineerbarakkides keset sood Ohes barakis, mis on 10 m pikk ja 3 m lai, elab 20 perekonda. Töö on raske ja tööpäev pikk. Toiduks antakse ainult 300 g leiba ja kord suppi päevas.“

Niisama masendava pildi oma kodukülalt samas Volossovo rajoonis leidis eest ka jeff. Osvald Aavik: „Enne sõda töötasin eesti kolhoosis „Külva“. Mul jäid sinna ema ja naine. Nüüd, külastades oma kodukohta, leidsin seal eest tühja ja laastatud küla. Ajapuudusel polnud metsalistel olnud aega kõiki kaasa võtta ja siis olid nad majades kõik mõõbli kirvestega puruks peksnud. Õudne oli vaadata neid rusuhunnikuid. Ombruskonna seitsmest külast olid neli maha põletatud ja ainult kaks perekonda olid suutnud end päästa metsajooksmisega. Elanikud olid 1943. a. sügisel saadetud sundkorras Lätisse kiinnistes vagunites, milledele oli kirjutatud: „Vabatahtlikult evakueerijad“. Lätisse jõudes olid need vastas olnud fashistlikud ninamehed, kes vallanud endile nende keskelt tööjõudu nagu keskjal orjaturul.“

Nii jutustab v-seersant Valter Krippas, kes elas Videnski külas:

„Kui lahkusin 1941. a. kodust, jäi mul sinna viieliikmeline perekond: ema Anna, vend Johannes, õde Leida; naine Emilie ja tütar Raissa. Nüüd ei ole külas asunud kahestkümmest majast ühtki järel, on ainult üks perekond, kes päästis end metsajooksmisega. Mu perekond oli 1941. a. põgenenud metsa ja asunud hiljem naabruses asuvasse eestlastest elanikkonnaga Kalmuse külla. Veidi enne taganemist ajasid sakslased terve küla elanikkonna Saksamaale. Enamik neist, ka minu omaksed, olid sakslaste terrori ajal vaevelnud naiste töölaagris, kus nad said ülepäeviti 200 g leiba ja iga päev nahknuudiga peksta.“

Rühmakomandör leitnant Tank,

kes enne sõda töötas Volossovo lihapunktis, jutustab: „Tühjus valitseb nüüd mu kodu ümber — õudne ja rusuv. Kohtasin seal üht noort naist, kes tollal, kui lahkusin, oli lõbus ja elurõõmus. Nüüd ei tundnud ma teda enam ära — ta juuksed olid üleni hallid. See, mis ta oli elanud üle sakslaste ajal, oli teda niivõrd vapustanud, et ta ei saanud sellest rääkida. Ta oli töötanud metsas. Ränga töökoorma all oli ta väsinud, ning istunud kannule puhkama, siis tõugatud teda jalaga ja karjutud ta peale: „Hei, Russ, rabota!“

Seersant Veideman, kes töötas kolhoosis „Jõud“, lisab juurde:

„Kodukülas kohtasin ainult 80-a. vanaeit. Mu 18-a. võõrasõde laskisid sakslased 1941. a. maha sellepärast, et ta oli kommunistlik noor. Üks mu lell oli läinud partisaniks. Ta naine ja kaks last leidsid samuti kole surma metsaliste käte läbi.“

Kapten Siht jutustab:

„Oma isa Mart Sihti kalmukülla leidsin surnuaialt, ta oli sakslaste tuleku aastal surunud näjaraskuste tõttu. Vend puhkab ta kõrval, see oli end ise mürgitanud, et mitte lasta end tappa sakslaste poolt. Noorem õde oli veetud juba ammu Riia alla töölaagrisse, vanem õde väikese lapse ja emaga oli küüditatud Saksamaale. Kogu ümbruskonna 3000 inimesest on järele jäänud 23.“

Pv. Karl Astokil jäid 1941. a. kodust, Kingissepa rajoonist, Veimarni jaamast lahkudes sinna ema ja õde. Nüüd on seal laastatud maa. Selle maja, kus ta oli olnud korteris, olid sakslased purustanud, ja selle maja, kus oli elanud perekond, olid nad maha põletanud. Ema ja õde olid jäänud Saksamaale. Inimesed rääkisid elust sakslaste all nagu halvast unenäost, mida rääkides kahtlesid ise, kas tänapäeval tõesti võib säärased metsikusi veel juhtuda.

Samasugune pilt avanes ka n-seersant Laarile, kui ta jõudis kodukülla Kingissepa rajooni Nikolajeva paberivabrikusse: „Mu 15-liikmeline perekond — ema, isa, 2 õde, 2 venda, vennalapsed ja õelapsed — jäid sinna, kui läksin Kodumaad kaitsma. Nüüd leidsin seal isa, ema ja 3-a. õetütret. 18-a. vend Eduard on 1942. a. ära saadetud Saksamaale. Oed Elvirede ja Rosalie ja 13-a. vend Leonhard saadeti 1943. a. Saksamaale.“

Sakslased tapsid selle mu omastest, nende hulgas mu õelapsed — 7-a. Siina, 5-a. Olga ja 3-a. Vanja. Ahistuses ja meeleheites vaevlevat ema, kelle silme all sooritati metsik laste mõrv, tõugati ja peksti. Tal murdis jalgalu. Sellisena vigastatuna viisati ta autosse ja küüditati Saksamaale.“

Inimsoo ajalugu pole varem näinud selliseid metslasi, kellede tee ujub nii süütute inimeste verest.

Paljud meist veel ei tea, kas tema naisel, tütre, pojale, emale või isale õnnestub sakslaste veresauna-de eest pääseda. Aga me teame üht — ühegi eestlase surm ei jää tasumata. Seda tagab meie põlev kätemaksutae. Ei mingit halastust saksa verekoertele! Viha, ainult viha on sakslased külvanud me südamesse. Relv tugevamini pihku ja tasuteel! Meil ei saa kellelgi olla muud mõtet kui halastamatult hävitada elajalikke sakslasi.

Roland Jürimaa.

Väliteateid

Liitlaste õhurünnakud

4. aprillil sooritasid liitlaste võimsad lennukoondised õhurünnaku Bukaresti sõjalistele objektidele. See oli esmakordselt sõja jooksul, kus inglise-ameerika õhujõud pommitasid suurelatuslikult Rumeenia pealinna.

Neil päevil teostasid liitlaste õhujõud pommirünnaku Steiri linna Austrias, kus asuvad suured saksa lennukitehased. Seejuures kohtasid nad vaenlase tugevat vastupanu. Ohulähingus hävitati 116 saksa hävituslennukit. Kolme Steiri peatehasele tekitati suuri kahjusid.

Saksamaal pommitasid liitlased Kölni ja teisi paiku Ruhri-alal ning vastase aerodrome Hannoveri ja Bremeni piirkonnas. Liitlaste Vahemere õhujõud teostasid pommirünnaku Budapesti lennukitehastele ja jaamadele. Paisati alla 1000 tonni pomme. Ameerika rasked pommlennukid ründasid Ploeshti naftatööstusi Rumeenias.

Toidupuudus Ungaris

Geniist tulevate teadete järgi kasvab sakslaste poolt okupeeritud Ungaris, eriti Budapestis, suure kiirusega toiduainete puudus. Selle põhjuseks on põllumajandussaaduste väljavedu Saksamaale. Kuivõrd katastroofiliseks on muutunud toiduainete puudus Budapestis seda näitavad hillerliku ajalehe „Münchener neueste Nachrichten“ teated, et Budapestis on alanud jaht kassidele. On koguni erilised kassikaupmehed, kes ostavad seda kaupa laste käest ja müüvad kassiliha edasi elanikele.

Kasvav ärevus Rumeenias

Mida enam jätkub Punaarmee võidukas pealetung Ionaas, seda pinevamaks läheb olukord Rumeenias. Kohalikkude võimude esindajad, ametnikud ja töösturid põgenevad Rumeenia põhjaosast sissemaale. Viimasel päeval on saanud sisemaale Jassost, Galatsast ja teistest rajoonidest tuhandeid põgenikke. Kõikjal levivad ärevad kuuludused. Antonescu on andnud käskkirja, et isikud, kes saboteerimise sihiga levitavad kuulusi, tuleb koha peal maha lasta. Valitsuse otsusega on siseministril õigus rekvireerida kõik hooned ja elanike isiklikud varandused.

RANDLASED

Ärge kartke, põlvili et murda
suudaks raskus meid kuitahes karm:
Meie randlaslapsed, eal ei kurda,
kuni püsib elu, võitlus, tarm.

Ärge kartke, et meist mõni kaldub
kõrvale me vääramatult raalt.
Või et loidusesse mõni tardub,
kui meid häda hüüab kallilt maalt.

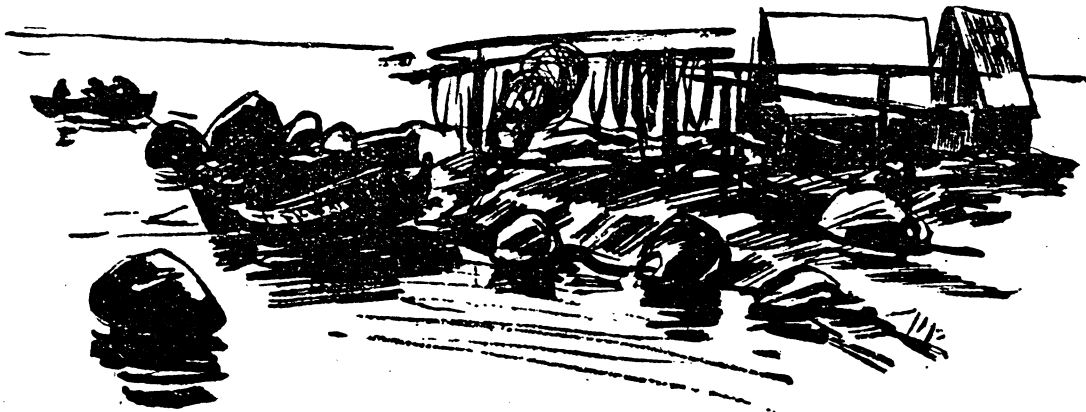
Meis on vihkamise tuld ja ieei,
meis on tasumisetahet suurt.
Meis on teadvust: meilt ei kisu keegi
koduranda, päikest, laineid, tuult.

Meis on armastus. See koju kutsub,
mõtteid kaugelt kodulävelt toob...
Tunnet helia, valusalt mis tuksub
südamel ja mälestusi loob...

Meis on kõike, mis on karm ja kare,
ja on kõike, mis on soe ja hea.
Lihtsad, visad, nagu kodutare
kasvatand, nii kõik meis vastu peab.

Nüüd, kui avatud on kodurajad,
jääb meil murda randadeni tee.
Jõudu, rangust, mida võitlus vajab,
on, et vabastada maa ja veed.

JUHAN SCHMUUL.

Koguteos „Võit jääb meile!“

Kirjanduslik koguteos „Võit jääb meile!“ koostati sõja esimesel talvel blokaadi raskeis tingimustes grupi eestlaste — Lenigradi kaitsjate poolt. „Uhke ja võitmatu Leningrad on eesti patriootidele terasest võitluslinn, surmapõlgava vastupanu paremaks eeskujuks.“

Koguteose valmimisel oli tõesti suuri ja tihti otse ületamatuid raskusi. Trükkida sai kaks korda pommitabamusi. Paljud töölised hukkusid selle hirmsa talve vietsuses, surid nälga. Kaotusi kandis ka teoste toimetajate grupike. Need asjaolud seletavad teoste mitmeid tehnilisi puudusi ja seda, et „Võit jääb meile!“ on saanud lalaldasema lugejaskonna kätte alles nüüd.

Oma poliitilistes artiklites an-

nab „Võit jääb meile!“ meie evakueerunud nõukogude intelligentsi esimesi seisukohavõtte kõigide nende küsimuste kohta, mis tõusid sünimaa okupeerimisega sakslaste poolt ja jätkuva võitlusega Nõukogudemaa pinnal. H. Habermann pikemas sissejuhatavas artiklis teeb ülevaate meie nõukogude aasta kohta. Karl Taev ja N. Andresen käsitlevad loova intelligentsi ja eesti kunsti ning kirjanduse küsimusi. A. Veimer kirjeldab oma muljeid tollal äsja asutatud eesti väeosadest. Puna-laevastiklane Olo Taigro jutustab episoodi Tallinna kaitsmisest. A. Vaarandi annab lühilühivaate hillerliku „uue korra“ taotlustest. A. Uibo kirjutab orjastatud maade vabadusvõitlusest. Poliitilisi artikleid ning kirjutusi on veel

H. Kruusilt, E. Kippelilt, L. Remmelgaselt, ja E. Goldschmidtilt. M. Laosson on kirjutanud nekroloogi Leningradis surnud eesti nõukogude kirjanikule Enn Kippelile.

Ilukirjanduslikus osas sisaldab koguteos A. Jakobsoni novelli „Hiiglaste tee“ ja J. Barbaruse, J. Käneri, A. Alle, M. Raua, A. Kaal-Hone ja H. Habermanni sõja algperioodi luulet, mis on oma ilmet teravasti agiteeriv, võitluse mobiliseeriv ja kajastab viha ning valu sünimaa kannatuste pärast. Sellest kõlab „Relvile rahvas! Viika ja tasul Kord mõõt saab täis! Me kätte maksame kõik teotuse ja häbi, ja rüüstamise, laostuse fashismi poolt!“

D. Vaarandi.

Kalevipoeg Koiva jõel

Kui Kalevipoeg pärast raskeid sõdu valitsusohjad käest andis ja tagasi tõmbus erakuna elama Koiva jõe kaldale, siis ei saanud ta sealgi täit rahu neist raudriides „põrgupoegadest“, keda olid „laevad kaugelt kandnud, vete lained viletsuseks meie maale mängitanud“. Raudmehed-sakslased, keda Kalevipoeg nendega lahingut pidades enne Koiva jõele asumist võimsalt oli pillutanud „lademesse lagedale“, otsisid nüüd jälle Kalevipoja üles. Kuid nad ei otsinud kangelast üles mitte selleks, et temaga uuesti lahingut lüüa, et temaga ausalt võidelda. Nad otsisid Kalevipoja üles selleks, et teda salakavalal kombel selja tagant tappa.

Aga esialgu püüdsid äsja vaenlased näidata ennast Kalevipoja kõige suuremate sõpradena. Need, kes endaga kaasa tõid verise sõja, tegid näo, nagu poleks nad kunagi mitte midagi muud taotlenudki kui ainult rahu, nagu poleks nad tulnudki muud tooma kui ainult palavat sõprust.

„Kui me ühes käidates venna ikkes atra vame: ei või ükski vaen meid võita, sõda iial suretada,“ meelitavad nad Kalevipoega.

Neil ei puudu isegi „argumendid“, miks see „sõprus“ Kalevipoja ja põrgupoegade vahel pida-

vat kasulik olema mõlemale poolele. Kavalalt lipitsedes ülistavad nad Kalevipoja vägevust ja võimu:

„Kangus seisab sinu käessa, võimuvõli sinu väessa.“

Ja selle mesimagusa meelituse katte all püüavad nad Kalevipojale endastmõistetavaks teha oma põhjenduste sedagi osa, mille poolest siis nemad ise selles põrgupoeglikus vördjalidus võiksid kasulikud olla.

„Tarkus meie taskudessa, mõisterlikkus meie kotis,“ kiidavad sõprusepakkujad iseennast.

Ning sedamaid teevad nad siit ka järelduse, et valitsusvõim ei tohiks muidugi mitte kuuluda sellele, kes on tugev, kuid rumal, vaid et see peaks kuuluma sellele, kes on ees mõistuse poolest, kuigi seejuures nõrgem.

„Anna valitsuse võimust kavalama kaitsusele,“ meelitavad nad liitu kutsutavat Kalevipoega.

Magusa kiidukõne varjus tõlbiiks alandatud Kalevipojale ei jäänud märkamata, et liidu pakkujad sisuliselt pakuvad talle kaela orjake. Ta vaikib, ta pöörab liidupakkujatele selja. Ja siis näeb ta veepinnalt, kus peegelduvad kaldalseisjate kujud, kuidas saadikud meelitajad tõmbavad „mööga“, et teda selja tagant surmata.

Raevuhoog haarab Kalevipoega, kangelaen pöörduv ümber, sasib kinni esimesest meelitajast ja viirutab selle poolest rinnust saadik maa sisse, teise paiskab ta poole palgeni ja kolmanda üle pea mulla alla.

Aastasadu kestnud vana rahvatarkus ulatab käe üle õnne- ja murepäevade meilegi sugupõlvele. Kalevipoja päevist võrsunud õpetused ei ole kaotanud oma väärtusest kõige vähemat veel tänapäevalgi.

R. Sagritsa illustratsioon.

Nagu Kalevipoeg muiste, nõnda on eesti rahvas tänapäevalgi alistumata võidelnud sakslaste, nende raudmeeste-põrgupoegade vastu. Nagu siis, nõnda pole nüüdki olnud jõudu, mis murraks lõplikult eesti rahva võitlustahte. Ja nagu siis, nõnda võtavad orjastajad nüüdki lõpuks tarvitusele meelitusvahendid. Kui ei saadud

jõuga, siis tahetakse silmus kaela ajada kavalusega.

Jälle pingutavad põrgupoegadest lipitsejad kõigest jõust oma aju, et leiutada kiidusõnu, mis eesti rahva meelitaksid nendega sõprust sõlmima, kuid neid enast mitte millekski ei kohustaks, kiidusõnu, mis suudaksid eesti rahva pimestada nõnda, et nad orjaahelaid hakkaksid pidama kõige kindlamaks sõprusemärgiks orja ja orjaperemehe vahel. Jälle puhuvad nad täis selle tühja koti, millega nad ütleavad meile toonud olevat „tarkust“ ja „mõisterlikkust“, kuid mille nad tõelikult on kaasa võtnud mitte selleks, et tuua, vaid et viia.

Nad pingutavad ennast ilmaaegu. Nagu ei lasknud ennast petta Kalevipoeg, nõnda ei lase eesti rahvas ennast petta ka tänapäeval. Eesti rahvas teab väga hästi, mis on tõeline sõprus, mis on tõeline vabadus, mis on tõeline iseseisvus. Tõelise vabaduse tundmine on tänapäeva eesti rahvale selleks puhtaks peeglipinnaks, milleks Kalevipojale oli Koiva jõe pind. Tõelise vabaduse tundmine paljastab eesti rahvale need poomisnõõri keerutamise kavatsused, mis peituvad sakslaste nende mesimagusate meelitussõnade taga.

Ja nagu Kalevipoeg muiste, nõnda vastab eesti rahvas ka tänapäeval sakslaste meelitajatele:

„Kalevite kanget kaela saa ei kütke kinnitama, orjake omandama.“

Nagu Kalevipoeg muiste, nõnda paiskab eesti rahvas tänapäevalgi kurikavalad lipitsejad kuni viimsele sinna, kus on nende õige paik — üle pea mulla alla.

OSKAR URGART.

PARTEIELU

Karastunud sõjamehed koonduvad parteisse

Väeosa lahingulise väljaõppe ja poliitilis-moraalse taseme kõrgus on suurel määral partei ja komsomoli organiseerivast jõust, on sellest, kuivõrd on iga võitleja relvastatud tänapäeva võitlusteadmistega ja teadvusega.

Suure ja tähtsa töö on teinud selles suunas sm. Mullase eesti rahvusliku väeosa parteiorganisatsioon. Väeosa juhtivate poliitiliste — alampolkovnik Avaldi ja parteiorganisator Pihlaku õiges suunas juhitud kasvatus- ja teadvustustöö tulemusena on saavutatud see, et neil päevil loodi igas allüksuses täisõiguslik partei-allorganisatsioon.

Iga päevaga suurenevad väeosa parteiorganisatsioonid. Isamaasõja karastunud sõdurite ja komandöridega. Eriti märkimisväärtne on see, et moodunud partei-kuu jooksul kasvab partei- liikmete arv 25 prots. võrra.

Väeosa sõdurid tahavad astuda üle sünimaa raja parteilastena. Väga suur protsent värskeist kommunistidest on lahinguis karastunud punasõdurid, kes korduvalt on valanud oma verd kodumaa kaitsmiseks fashistlike metsalste vastu.

Siin on vastu parteilisse vanem Albert Prikkel. Isamaasõja alguspäevil võitles ta sakslaste tagalas Smolenski juures, kus ta sai haavata. Haavatuna tuli ta läbi rinde, paranes varsti ja oli uuesti lahinguis Smolenski juures. V. Luki all on ta juba jaokomandör. Jälle tabab teda vastase kuul, kuid mõned kuud hiljem on ta jälle tagasi rindel, silm-silma vastu sakslasega Staraja Russa all. Siin saab ta põrutada. Praegu teenib ta väeosas allüksuse vanemana.

Parteilikkme kõrget nime kannavad samuti miinipildur Marssalov, parteilane Monahov ja jaokomandör Kuusik. Kõik nad on korduvalt valanud oma verd Isamaasõja laiad lahinguväljadel. Marssalovi ja Kuusiku rinda ehib medal „Lahinguliste teenete eest“. Oppuste eesriidlane sm. Toome, kes täidab rühmakomandöri kohuseid, on nüüd samuti parteilisse. Kandidaatideks on vastu võetud teiste hulgas medalikandja seers. Järvi, kes on samuti kaks korda valanud oma verd Isamaasõja lahinguväljadel.

Jaokomandör Peeter Laur, põlulooline Viljandimaalt, võitles sõja alguses Staraja Russa all, kus sai ühe raske ja teise kergema haava. Velikiye-Luki lahinguis juhtis ta juba jagu. Nüüd töötab ta edasi jaokomandörina ja astudes parteilaseks lubab veel suurema innuga töötada ja võidelda eelolevais lahinguis.

Niisuguseid karastunud sõjamehi nagu kaks korda haavata saanud allüksuse komandör Petrov ja miinipildurühma komandör Tihhanov koondub parteiorganisatsiooni ümber iga päev ikka rohkem.

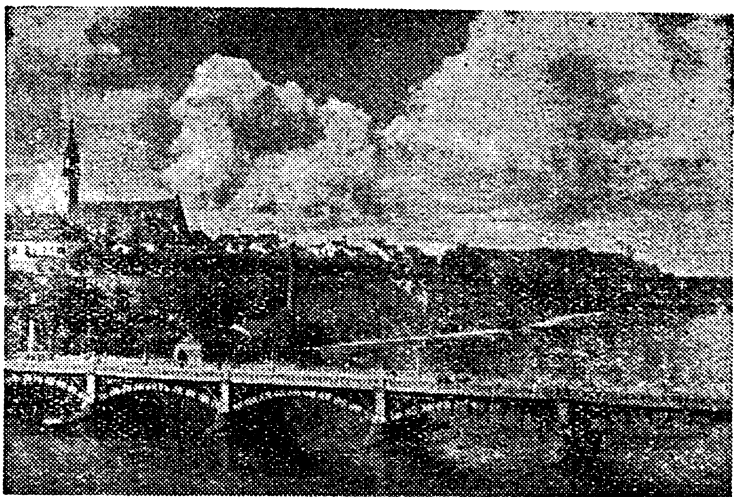
Roland Jürimaa.

Teadaanne

ENSV Rahvakomissaride nõukogu juures asuv Sovhooside Peavalitsus korraldab maikuul s. a. kursused järgmistele sovhooside teenistujatele: farmide juhatajad, sovhooside raamatupidajad ja arveametnikud ning traktoristid-autojuhid. Kursused toimuvad Moskva oblastis. Kursuslased varustatakse korteriga, ühistoitusamisega ja stipendiumiga.

Kursusest osa võtta soovijail registreerida 1. mail s. a. aadressil: Sovhooside Peavalitsus, Moskva, Sobinovski põik 5. Avaldisel tuleb märkida järgmised andmed:

1. Perekonna-, ees- ja isanimi.
2. Vanus.
3. Haridus.
4. Parteilisus.
5. Kus ja kellena töötas enne evakueerimist.
6. Praegune töökoht.
7. Täpne postiaadress.

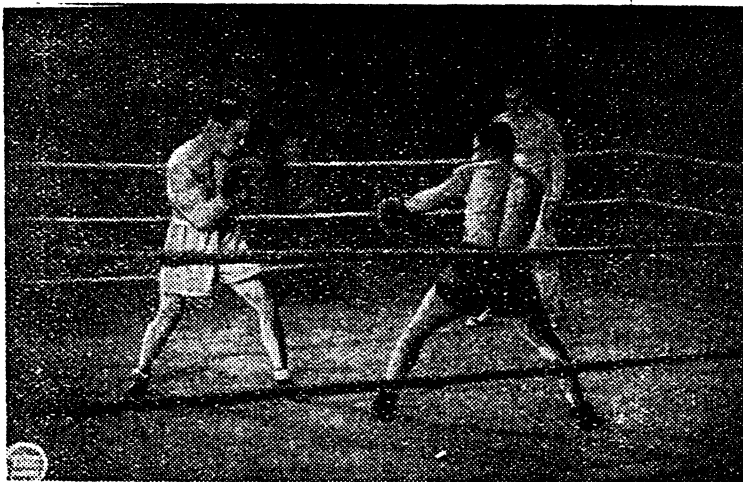
Piltidel

Vasakul:

Narva, ajalooline Eesti linn. Praegu mürisevad tema müüride kohal kahurid.

Paremal:

Punaarmee eesti väekondise poksija Joa (paremal) ja Leningradi Punaarmee Maja poksija Skorobogatovi (vasakul) vaheline matsh.

Kevadised tööd koduajias

Võidurikka Punaarmee toetamiseks, enda varustamiseks ja tagala tugevdamiseks on vajalik, et kõik töötajad ja teenistujad varustaksid end aiaaia ja kasvataksid kõõgililja. Kes mõõdunud aastatel veel ei omanud isiklikku kõõgililja, hankigu see kindlasti eelolevaks suveks! Maa, seemnete hankimise ja muudes aiaandusega seosesolevates küsimustes tuleb pöörduda oma ettevõtte ametiühingu kohaliku komitee poole, kelle ülesandeks on nende küsimuste lahendamine. Kolhoosides ja sovhoosides töötajad saavad aiaaia töökohast.

Kiirete sammudega lähenev kevad sunnib juba aegsasti ettevalmistusi tegema külvitöödeks. Kõigepealt tuleb korda seada olemasolevad aiatööriistad ja vajaduse korral hankida juurde uusi. Kodu-kõõgililjaaias on vajalikud järgmised käsi-aiatööriistad: labidas, raudreha, hark, köplad, kastekann ja aianõõr. Nendega saab juba teostada kõik vajalikud tööd.

Millised on kõõgililjade nõuded maaharimise ja kasvukoha suhtes?

Kõõgililjad on üldiselt väga nõudlikud maaharimise suhtes. Enamikul nendest on seemned väikesed, seepärast korraldada külvitööd teostamiseks, samuti idude elujõuliseks kasvuks on vajalik, et maapind oleks haritud hästi kohe-daks. Muld peab olema sömra struktuuriga, ei tohi esineda kõvu mullapange. Sarnase struktuuriga mulda saab külvata seemne ühtlase sügavusega ja ühtlaste vahedega.

Mõnede kõõgililjade seemned idanevad mullas kaua. Seepärast idanevuse soodustamiseks peab olema muld küllalt niiske ja hästi soojenev päikese kiirte, liiga niisked kohad, mis kevadel kaua seisavad vee all või kus põhjavesi on väga ligidal, vajavad kuivatamist kas lihtsate kraavide või drenide abil.

Kõõgililjaaias ei tohi esineda umbrohte. Eriti juurumbrohud nagu orashein, paiseleht, naat, ohakad jt. on väga tülikad ja maad kurnavad. Aeglaselt idanevate kõõgililjade juures (porgand, petersell jt.) takistavad umbrohud noorte idude kasvu ja võivad viimased hoopis ära lämmatada. Seepärast maaharimise juures tuleb hoolikalt aiat kõrvaldada ja ära põletada kõik umbrohtude juured.

Pinnase kiirelt soojenemiseks on hea, kui maapind on väikese kallakuga lõuna poole. Peenrad olgu kaevatud ida-lääne suunas. Eriti tähtis on see soojanõudlikkudele kõõgililjadele, nagu kurgid, tomatid, kõrvitsad jt.

Mitmesugustel kultuuridel on erinevad nõuded pinnase suhtes.

Mõned kasvavad hästi kergetel liivamaadel, teised eelistavad raskemaid savimaid, kolmandad annavad rikkalikku saagi huumusrikas-tel turbamaadel, neljandad uudis-maadel jne. Kultuuride esinõudele vastava kasvukoha valik on võimalik ainult suurmajapidamistes, kus esineb mitmesuguse koostisega muldi. Koduajias selline valik on piiratud. Kasvatada tuleb kõiki kõõgililju enam-vähem ühtlase koostisega pinnasel. Oige-aegse ja hoolika pinnase ettevalmistuse puhul võib aga saada igal mullal küllalt kõrget saaki.

Kevadised maaharimistööd sügisel küntud või ümberkaevatud kõõgililjaalal.

Maaharimine kõõgililjaaias algab juba sügisel peale saagi koristamist. Maa küntakse, või kaevatakse ümber 18–20 sm sügavusel ja jäetakse sarnaselt talveks.

Varakevadel, kohe kui maapind on tahenenud, kui ettevalmistatud maa äestatakse, või peenendatakse ja terandatakse raudrehaga ühtlaselt peensõmeralisse struktuuri. Niisuguse ümber-töötamise puhul on takistatud vee auramine ja mulda jääb suur tagavara talvisest niiskusest. Kui kevadise maaharimisega hilinetakse, siis pinnas kaotab palju oma veetagavarast ja taimekasvu perioodil on kastmiseks vaja rohkesti lisa tööjõukulu.

Pärast äestamist või rehaga ümber-töötamist soojeneb ja õhus-tub maapind mõne päeva jooksul.

Kui sügisel maa on jäänud väetamata, siis tuleb seda teha kevadel. Kohalikud väetisained, nagu laudasõnnik, turbakompost inimeste väljaheidetega, tuhk, jne., laotatakse ühtlaselt maapinnale ja kaevatakse (küntakse) kohe sisse. Sõnnikut antakse keskmiselt 1 koorem (400–500 kg) ühe aari (100 m²) aiaaia kohta. Tuhka — 15–20 kg sama pindala kohta — võib anda kas koos orgaanilise väetisega, või hiljem pealtväetisena enne taimede muldamist.

Pärast väetiste sissekaevamist tasandatakse maapind kohe ja peenendatakse rehaga või äestades. Niisugusena jääb aiaaia kuni peenarde tegemiseni või taimede istutamiseni tasasele maale. Külmemal ja märjemal maal on soovitatav peenrad aegsasti valmis kaevata, et nad soojeneksid ja taheneksid.

Kevadised maaharimistööd sügisel ümberkaevamata jäänud alal.

Kui aiaaia sügisel ei ole küntud või ümberkaevatud, siis teha seda kohe varakevadel. Hiline kevadine sügav maaharimine on kardetav kergetel liivamaadel, kuna seal maapind väga palju

kaotab oma niiskuse tagavaradest. Niisugusel juhul kaevamine või künt teostada kohe niipea, kui maapind seda võimaldab, ja siis kohe äestada, või peenendada raudrehaga. Enne kaevamist väetada nagu eelpool tähendatud. Raskematel savimaadel on soovitatav mõne aja pärast maapind veel teist korda ümber kaevata ja pealispind kohendada.

Kõikide maaharimise tööde juures erilist rõhku panna umbrohtude hävitamisele.

Uudismaa ümber-töötamine kõõgililjade kasvatamiseks.

Paljudel juhtudel tuleb kasutada isikliku kõõgililjaaija rajamiseks varem mitte kultuurseisundis maad, rohukamaraga kaetud maad. Säärasel korral võetakse labidaga mätas ära ja pööratakse korralikult kamarapool allapoole. Pärast aluskihi ümberkaevamist raputatakse mättale kohedat mulda.

Rohukamaraga maad ei või korraga kaevata täies sügavuses ilma ettevalmistava mätta lõikamiseta. Viimasel juhul mättad võivad sattuda liiga sügavale, maapind haritakse ebaühtlaselt ja rohutaimede juured võivad jääda terveks.

Et varem alustada kevadiste töödega ja vastavalt ka varem koguda saaki, on soovitatav kiirendada maapinna vabanemist lumest. Selleks külvatakse lume peale tuhka. Kui sulab lumi kiiremini, maaharimis- ja külvitööd võib alata varem.

Maapinna ettevalmistamine külviks.

Ohukese mullakihi, samuti raskematel ja kõrge põhjavee seisuga maadel on soovitatav külvitööd teostada peenardel. Peenarde mõõdud: laius 80–100 sm, kõrgus 15–25 sm, pikkus mitte üle 10 m ja peenravahede laius 40–50 sm. Niiskematel, kõrgema põhjavee seisuga maadel peenrad võivad olla veel kõrgemad.

Muld peenardel olgu sömra struktuuris. See on eriti nõutav pealispinna suhtes, kuhu teostatakse külv, või istutatakse taimed. Peenra pealispind on veel soovitatav katta 2–3 sm paksuse kompostmulla või kõdunud tuhapuru kihiga. Kuni külvini hoida nii peenrad kui ka tasane maa hästi kobedana ja puhas umbrohtudest.

Kergematel liivamaadel, kus põhjavesi on sügavamal ja mulla kultiveeritud kiht on küllalt paks, võib kasvatada kapsaid, kaalikaid jt. kultuure tasasel maal.

Hoolikas kevadine maaharimine ja väetamine, samuti taimede kasvatamine kõikide agrotehniliste nõuete täitmine, kindlustavad sügisel kõrge saagi. Agr. J. Kerdi.

Tubli rajoonivolnik

Oks tublimaid evakueeritud naisi on Kirovi oblasti Malmõzhi rajooni esindaja sm. Selma Lüp-sik.

Emaliku hoolega on ta alati suhtunud kõigisse evakueerituisesse, nende rõõmudesse ja muredesse. Tema algatusel on korraldatud isetegevusühteid, sõja olukorda valgustavaid vestlusi ja pidulikke aktusi. On saadetud kingitusi ja tervitusi Punaarmee eesti rahvuslikele väeosadele.

H. ARNOLD.

Ellu Tõnismäe.

Eesti naised Narõmi kraisis

Sõjakeerise tõttu on sattunud üle 20 eesti naise elama Narõmi kraisisse, Dálnõi Jari kolhoosi Vasjugani kallastele.

Kolhoosi raamatupidajana on eriti kiidetud Maria Fominat, revisjonikomisjoni esimehena Liisa Probsti ja kolhoosi karjaülemena Siina Saklisskajat. Suvel lastesõime juhatajana paistis eriti silma Heli TeKi, kes võlus lapsi oma Eestist kaasa toodud lõõtspilli helidega. Tublide kalurijena töötavad eestlased Ellu Tõnismäe, Alma

Mäepere, Aino Annik ja Helga Einberg. Sügisel viljakoristamisel paistisid oma tööga eriti välja Elss Korv, Sonja Perovitsh, Alma Saar jt. 56-aastane Sonja Berson, kes on küla postimees, on kogu kolhoosi lemmik oma lumivalgete juustega ja hea tujuga. Meie kõikide südamed on tulvil uhkusest, kuuldes Punaarmee hiiglaslikest võitudest, ning ootame südame pöksudes, millal orjaikked saab vabastatud meie orjastatud kodumaa.

SPORDITEATED

Poksivõistlus Leningradi Punaarmee Maja ja sm. Allika väekoondise vahel

Esimene poksivõistlus pärast sakslaste Leningradi blokaadi purustamist oli suursündmuseks. Võistlus toimus Viiburi klubi ruumes 2000 pealtvaataja ees ja siin kohtasid Leningradi Punaarmee Maja ja eesti väekoondise poksijad. Eesti poksijad Punaarmee eesti väekoondise sm. Allika allüksusest näitasid, et fritisude meisterliku peksmise kõrval on nad ka tublid poksijad.

Peakohunikuna tegutses teene-line meistersportlane Sevaldsev Leningradist ja ringikohunikuna eesti meistersportlane B. Salong. Meeskonna vanem ja punktikohtunik oli ltn. Aleksander Barmin.

Esimene kohtusid sulgkaalus noor võistleja Heino Jams ja mitmekordne Leningradi meister Knjazev. Leningradlane alustas ringi suure enesekindlusega ja võitis juhtimise endale. Jams, füüsiliselt nõrgem, pidi alistuma teisel roundil ja kohtunik kuulutas võitjaks Knjazevi.

Kergekaalus B. Malinovski, kes poksi õppis Nikolai Stepulovi kursustel Pärnus, oli olnud kaua eelmal poksiringist. Oma peaesilikkumisega sarnaneb Malinovski Stepulovile. Malinovski kohtus Kushiniga. Esimene ring oli väi-

kese ülekaaluga Kushinile. Teine ring on tasavägine ja kolmandal roundil lööb Malinovski paremhaa-giga vastase põrandale, kuhu see jääb kuni seitsmeni. Oles tõustes jätkab Kushin võistlust. Otsus — viik. Samas kaalus kaotas S. Meister Kurkinile (Leningrad) — punktidega.

Leningradi kergekeskkaallane Skorobogatov kohtas Paul Joaga. See oli õhtu ilusam ja parim võistlus. Joa võitis ta rahulikult vastu kontralöökidega. Alates esimesest roundist kuni viimaseni juhtis võistlust Joa. Eriti tugevalt tabas Joa vastast 3. roundil. Kuigi enne matshi oodati võitu Skorobogatovile, võitis ülekaalukalt Joa.

Keskkaalus pidasid tasavägise võistluse Jüri Matulevits ja Kogan (Leningrad). Füüsiliselt tugevam Kogan ei pääsenud löögile. Ta on Leningradi meister ja üleilulise „Dünamo“ meister kergekeskkaalus 1941. aastal. Võistlus kuulutati viigiks.

Võistlusõhtu tulemus on Leningradlaste kasuks 6:4. Sm. Allika väekoondise võistlejad esinesid väga hästi.

B. Salong, meistersportlane.

Eesrindlane tööriindel

Enamik evakueerunud eestlasi asus oma uues asukohas kohe hoolega tööle. Uuele olukorrale kohanemisel ettetulnud raskused ületati kiiresti. Nii asus Tsheljabinski oblasti Ufalei rajoonis Selma Kruustee, endine trammi-konduktor, tehasesse tööle. Evakueeritavate masinate mahalaadijana. Varem füüsilise tööga harjumata 22-aastane noor naine pani varsti imestama mõnegi vana kaastöötaja. Iga päev töötades, kang käes, täitis ta rindele sõitnud seltsimehe koha.

Pärast laadimistöö lõppemist astus ta sama vabriku tiseritöö-kotta õppima. Julget naist ei kohtunud keeleoskamatus ega ka eesti naisele täiesti võõras ala —

puutöö. Täies usus endasse järgnes üks saavutus teisele ja varsti oli ta parim tööline grupis. Eriilise hoole ja ettevaatusega käsitses ta tööriistu ja see oli üks tähtsam tegur tema edukuses. Olles õpilane, kuid samal ajal ka oma kaastöötajate õpetajaks eeskujuliku töö ja püsivusega, lõpetas ta kursused eksamil preemiaga.

Sama tähelepanelik ja hoolas kui töös oli ta ka oma kaastöölise vastu. Visa naisekasi korraldas ja lappis töö vaheaegadel oma kaastöötajate punaarmeeelaste riideid, kes tervislike rikele pärast töötasid ajutiselt tagalas. Sellega võitis ta hea lugupidamise ja suhtumise.

Erna Orgse.

KOIGILE ENSV EVAKUEERITUILE

ENSV RKN juures Moskvas asuv evakueeritute kartoteek palub kõiki evakueerituid, kes seni pole veel registreeritud, end registreerida. Andmed on järgmised: perekonna, ees- ja isanimi eesti ja vene keeles, sünniaasta, rahvus, haridus, täpselt ära märkides mitu klassi on lõpetatud, parteilisus, kutseala, viimane töökoht Eestis ja siin, ning täpne praegune venekeelne aadress.

Neid isikuid, kes on juba registreeritud, kuid vahepeal oma elukohita muutnud, palutakse sellest tingimata teatada niipea kui võimalik, et teada saada niipea kui Moskvas asuvale kartoteekile.

Kuna on ettetulnud takistusi tööle väljakutsumiste puhul registreerimisandmete puudulikkuse tõttu, siis oleks soovitatav, et igaüks saadaks täpsed andmed 1) oblasti volinikule, 2) Moskvas asuvale evakueeritute kartoteekile.

Aadress: Moskva, Sobinovskij per. 5. Kartoteka evakuirovannih pri SHK ŽSCP.

TEADAANNE

Ehitus- ja Ehitusmaterjalide Tööstuse Rahvakomissariaat palub kõiki töölisi, tehnikuid, insenere ja administratiivtöölisi, kes töötasid Eestis või töötavad praegu tagalas, või kes pärast Eesti NSV vabaštamist soovivad Eestis ehitus- või ehitusmaterjalide tööstuses töötada, esitada enda kohta lühike elulookirjeldus ja järgmised andmed: 1) perekonna-, ees- ja isanimi, 2) sünniaasta ja -koht, 3) rahvus, 4) parteilisus, 5) kus ja kellenal varem töötanud, tööstus, 6) praegune töökoht, 7) eriala, 8) haridus, 9) sõjaväekohuslikkus, 10) keelteoskus.

Teated saata aadressil: Гор. Москва 9. Собиновский пер. 5. Наркомат по строительству и промышленности строительных материалов ЭССР.

«РАХВА ХЯЯЛЬ» Орган ЦК КП(б) Эстонии и Советов депутатов трудящихся Эстонской ССР

Toimetuse kolleegium.

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Tööräha Saadikute Nõukogude
häälekandja

Nr. 15 (492) 15. aprillil 1944. a. V aastakäik

PUNAARMEE AJALOO- LISED VÕIDUD

Kogu Nõukogudemaa jälgib rõõmsa pinevusega Punaarmee võidukat edasitungi lõunas. Jälgides taganevat vaenlast jõudsid meie väed riigi piirile ja ületanud paarisaja kilomeetri pikkuselt Pruti jõe, tungisid Rumeeniasse. Lahingud käivad Rumeenia pinnal, Punaarmee on vallutanud Rumeenias üle poole tuhande asula, nende seas palju tähtsaid jaamu ning linnu.

1. Ukraina rinde väed löid vaenlast Karpaatide eelmäestikus ja jõudsid meie riigi piirile vastu Rumeeniat ja Tšehhoslovakkia 200 km ulatuses.

Vabanes Odessa — meie maa tähtis poliitilis-majanduslik keskus ja üks suurimaid sadamalinnu.

Rumeenlased pidasid Odessat oma ekspansiooni eelpositsiooni idas. Odessa pidi olema „sild Euroopa ja Aasia vahel“. Nüüd tuli neil aga kogeda, et Odessa on ka kaitse tugipunkt Rumeeniasse — et Punaarmee on vallutanud selle tugipunkti ning kantsi.

Krimmi puhastamine vaenlastest on lähenemas lõpule. Iga päev maksavad tuhanded sakslased oma eluga selle eest, et nad mõtlesid rõõvida seda Nõukogudemaa kalliskivi. Üksnes 13. aprillil langes meie vägede kätte vangi 31.000 sakslast.

Varsti on jälle vaba legendaarne Sevastopol, on vaba kogu Musta mere rand. Põrmus maas on hitlerlaste jaburad lootused Saksamaa ülemvõimule Mustal merel, Musta mere muutmisele saksa „sisemereks“.

Need on suure ajaloolise tähtsusega sündmused. Igaveseks on varisenud kokku hitlerlaste lootused fashistliku Saksamaa võidule. Saksa ja rumeenia vägede jälitamine ja purustamine jätkub. Kõrgema Olemjuhataja käsu kohaselt jätkab Punaarmee vaenlast kuni ta täieliku kapitulatsioonini. Hitlerlastest strateegide armetu vale „plastsest kaitsest“ ja „plaankindlast taganemisest“ paljastub maailmale täies naeruväärsuses. Kes usuks, et Hitleri plaanis seisis sõjapidamine oma liitlaste territooriumil Purukslõõdud saksa diviiside põgenemine Punaarmee armutute hoopide all ei näi küll kuigi „elastne“.

Viimaste kuude operatsioonides ilmutasid meie väed pidevalt kasvavat meisterlikkust ja piiritut mehisust. Hoogus pealetung, rida osavaid manöövreid, taandumiskäigud, tungimine vaenlaste tagalasse on tekitanud sakslastele ränki kahjusid ja tükeldanud nende väed kahte ossa, võttes neilt sejuures tähtsamad liiklusteed. Vaenlane on surutud vastu Karpaatide lõunarühmitus.

saab toetuda ainult läbi Rumeenia viivatele teedele.

Skala rajoonis materdasid meie väed sodiks sakslaste suure väerühmituse. „Katel“ oli sakslaste poolt termin sissepiiratud vägede jaoks. Nüüd on kogu nõukogude sõjateater muutunud tohutuks katlakis hitlerlikele rõõvleile. Üksnes ühel rindel ja ühe kuu jooksul on sakslased kaotanud tapetuina ja vangidena 208.260 meest, on kaotanud 2187 tanki ning iseliikuvat suurtükki ja 4602 mitmesugust suurtükki, tuhandeid miini- ja kuulipildujaid, kümneid tuhandeid autosid ning veokid.

1941. aastal tungisid hitlerlikud väed reetlikult meie maale, olles hambuni varustatud sõjatehnikaga. See oli ülimehhaniseeritud armee. Praegu jätkavad nad taganemisteedele maha oma hiilgava varustuse, püüdes lahti saada rasketest tankidest ja suurtükkidest ja loopides maha isegi automaadid ning vintpüssid, soovides päästa vaid oma näruseid hingi.

Sõja kandumine juba Rumeeniasse, väljapoole N. Liidu territooriumi, on eriti tähtis moment, mis kõneleb uuest staadiumist Isamaasõjas. Sellel ajaloolisel momendil on Nõukogude valitsus avaldanud oma seisukoha. Nõukogude valitsus ei taotle maalale saamist Rumeeniasst ega Rumeenia riigikorra muutmist, vaid jätkab vaenlast üksnes sõjalisi eesmärke silmas pidades ja teeb seda kuni vaenlase vastupanu täieliku purustamiseni.

Punaarmee jääb ustavaks neile ülesandele, mida talle on asetanud Kõrgem Olemjuhataja. „Punaarmee on kõigi maade rahvaste vahelise rahu ja sõpruse kaitse armee. Ta pole loodud võõraste maade vallutamiseks, vaid Nõukogudemaa piiride kaitseks. Punaarmee on alati suhtunud lugupidamisega kõikide rahvaste õigustele ja sõltumatusele.“ öp-tah sel'simees Stalin.

Juba kuulutatavad eestirahvusliku korpuse suurtükiväelased tulikirjal kadu vihatud vaenlastele. Vabaks saab meie kaunis kodumaa ja tuleb tund, kus kaob iga jälgi neist julmureist, kes sõtkuvad praegu ta püha plinda, ta vabadust ning au.

Eestlased, Nõukogude Liidu vapras töötajad! Pingutame end kõigest jõust, et see tund tuleks juba kiiremini. Toetame Punaarmeed kõigega, mis meil on. Anname oma rahvuslikule korpusele võimsad lahingmasinad, lennukid ja tankid. Anname selleks oma isiklikud säästud ja kogu töökaite virkuse. Üksnes Punaarmee ja tema ridades eesti vaprad punaväelased toovad vabaduse meie sünnimaale, rajavad talle tee helesse tulevikku.

Nõukogude lendur-hävitaaja K. S. Nassimov, kes on sel aastal alla tulistanud 16 saksa lennukit.

Nõukogude vägede hoogne edasitung jätkub

Möödunud nädala kestel on saavutanud Punaarmee eriti suuri võite.

Skalast lääne pool sissepiiratud väegrupi hävitamiseks peeti ägedaid lahinguid. Lahinguväljale jäi üle 26.000 vaenlase sõduri ja ohvitseri laiba. Vaenlasele on järele jäänud seal ainult ligi 10.000 meest ja 80 tanki.

Rumeenias liikusid meie väed hoogsalt edasi, kusjuures ületati Sereti jõgi ning lõigati läbi Jassõ-Pashkani raudtee. Punaarmee vallutas järgmised Rumeenia linnad: Redeutsi, Solka, Sutshava, Pashkani ja Felitsheni. Võeti veel ligi 400 asulat ja 20 raudteejaama. Meie väed asuvad Jassöst 8 km loode pool.

Kishinevi suunas vallutasid meie väed üle 160 asula ja Moldaavia NSV linnad Dubossarõ, Grigoriopol ja Slohodzeja Moldavanskaja.

14. aprillil vallutasid 4. Ukraina rinde väed Krimmis Bahtshisarai, Alushta ja Saki linna.

Oksik rannikuarmee vallutas Kara-Subazari ja Sudaki linna. Oksiku rannikuarmee väed ühinesid 4. Ukraina rinde vägedega. 13. aprilliks oli meie Krimmis tegutsevate vägede poolt võetud vangi üle 31.000 vaenlase. Vaenlane kannab tohutuid kaotusi.

2. Ukraina rinde väed ületasid Jassöst põhja pool Pruti jõe 170 km ulatuses ja jõudsid Sereti jõe 85 km pikkusel rindel. Vallutati Dorohoi ja Botoshani linn, 150 asulat ja 11 raudteejaama.

3. Ukraina rinde väed vallutasid 10. aprillil

suurima Musta mere sadama — Odessa — sakslaste kaitse võimsa tugipunkti, mis tõkestas teed Kes-Rumeenia rajoonidesse. Odessa piirkonnas vallutati üle 52 asula ja mitu raudteejaama. Oise tormijooksuga vallutati Dnestri jõel Tiraspoli linn.

Möödunud nädalal alustasid meie väed operatsioone Krimmi poolsaarel. Pealetungile asuti kahest suunast — Perekopi maakitsusest ja Kertshi poolsaarelt.

Perekopist pealetungivad armeekindral Tolbuhhini 4. Ukraina rinde väed ületasid Sivashi, puhastasid vaenlastest Tshongari poolsaare ja mürdsid läbi vaenlase tugevasti kindlustatud Ishuni positsioonidest. Meie väed vallutasid Armjanski ja Dzhankoi linna, Krimmi pealinna Simferopoli ja Musta mere sadama Eupatoria. On vabastatud üle 730 asula ja ligi 20 raudteejaama. On võetud 11.000 vangi. Vaenlane kannab tohutuid kaotusi.

Oksiku rannikuarmee väed mürdsid läbi vaenlase tugevast kaitsest Kertshi poolsaarel, ületasid Türgi valli, puhastasid vaenlastest Kertshi poolsaare ja mürdsid läbi Ak-Manai positsioonidest. Meie väed vallutasid Kertshi, Feodossia ja Strõi Krõmi linna, üle 300 asula ja 10 raudteejaama. On võetud üle 9.000 vangi.

7.—12. aprillini vigastasid ja hävitasid meie väed kõikidel rinnetel 500 vaenlase tanki. Ohulahinguis ja õhutõrjekahurvae tulega tulistati alla 339 lennukit.

Korjandus tankikolonn „Lembitu“ ja lennueskadrilli „Tasuja“ ehitamiseks

Korjanduse esiridades sammuvad mõtte algatajad — eesti rahvusliku korpuse sõjamehed ise. Kõrgest patriootilisest vaimustusest haaratuna annavad sõdurid ja ohvitserid raha ja obligatsioone, et tugevdada veelgi oma relvastust.

Sm. Lepa väeosa vanemleitnant Kristoforov annetas oma säästudest 5000 rubla sularahas ja 5000 rubla obligatsioonides, v.-ltn. Jõgi 1000 rubla sularahas ja 3000 rubla obligatsioonides. Sm. Vinkeli väeosa annetasid major Tarkpea 9000 rubla ja major Rääk 4000 rubla.

Mitmetuhandelisi annetusi on veel paljudelt teistelt võitlejatelt. 8. aprilliks sm. Kiiti väekoondise poolt annetatud summa moodustab palgafondist sularahas 147,7 prots. ja sm. Zupsmani väeosa 105,5 prots. Lisaks sellele annetasid kummagi väeosa võitlejad kõik oma riigilaenuobligatsioonid. Kindral-major Lombaku väekoondis kogus 8. aprilliks üldsummas 3.021.471 rubla.

Korjandus tankikolonn „Lembitu“ ja lennueskadrilli „Tasuja“ ehitamiseks möödus Leningradis viibivate eestlast seas suure vaimustuse tähe all.

NSVL Olemnõukogu liige sm. Elfriide Piip toetas korjandust 1500 rubla suurusel, seega enam kui oma kuupalga ulatuses. Oma kuupalga suurusel toetas korjandust ka Kommunaalmajanduse Rahvakomissariaadi teenistujad kommunistid sm.-d Ausman, Tamm ja Silber, Eestimaa Kommunistliku (bolshevike) Partei KK teenistujad sm. Merila, Köpper ja teised. „Rahva Hääle“ toimetuse eesrindlikumaks annetajaks on toimetuse käskjalg sm. Korsten, kes andis selleks otstarbeks oma terve kuupalga.

Käimasolevast korjandusest võtsid osa ka Leningradi sadamas teenivad eesti mere- mehed ja Leningradi haiglais viibivad haavatud eesti võitlejad.

Üritus möödus suure patriootilise vaimustusega ja see viidi paljudes kohtades läbi 100-protsendiliselt.

Orden „Võit“ marssal Zhukovile ja marssal Vassilevskile

NSV Liidu Olemnõukogu Presiidiumi seadlusega austati Nõukogude Liidu Marssalid Georgi Zhukov ja Aleksander Vassilevski „Võidu“ ordeniga Kõrgema Olemjuhataja poolt antud ülesannete oskusliku täitmise ja suureulatuslike operatsioonide juhtimise eest, mille tulemusel saavutati fashistlike vallutajate purustamisel silmapaistvat edu.

Noored töös ja võitluses

E. Okase joonis.

Uljas tankist

Peet Salm, sihvakas, prunimäe poiss, nooremkomandör, asjane õigusteaduskonna üliõpilane võitis ulja tankistina osa Isamaasõja lahingutest Läänerindel.

S. linna all tegi väejuhatus tankistidele ülesandeks hävitada vaenlase staap, purustada kaitse ja avada meie vägedele tee rünnakuks. Sakslastele oli meie tankide ilmumine täiesti ootamatu, nad ei saanud end koguda, kui meie tankid purustasid staabi, hävitasid laskemoonalaad ja surmasid hulga fashistlikke ohvitseri ja sõdureid. Tankid „triikisid üle“ vaenlase münipilduja-patarei ja hävitasid kahurite tulega nende meeskonnad.

Siis äkki sai Peet Salmi tank tabamuse. See aga ei hirmutanud noorkogude tankiste. Nagaanidest tulistades mürdsid nad teed tagasi omade positsioonidele. Peet Salm sai ise haavata. „Elusalt teie mind ei saa“, kirjistas Salm läbi haavaste ja surus nagaani tugevamiini pihta.

Siis pörsas maa jooksumüdinast ja lahingumürast. Meie võitlejad hävitasid lähimured positsioonid ja tormasid edasi. Meie tankid olid avanud jalaväele tee.

Mõne kuu hoolsa ravi järele naasis Peet Salm jälle oma armsaks saanud perekonda — Punaarmee. Ta rinda ehib nüüd Noorkogudemaa medal „Vapruse eest“.

Lõbusad päevad

Toredad, lõbusad päevad on meil, Soomuri rajooni eesti tütarlastel, siis, kui oleme kõik koos rajoonis laulu- ja tantsuharjutustel. Meil töötab suurepäraselt rahvatantsurüüpp sm. Linda Suurmaa juhatusel ja balletirüüpp sm. Viira juhatusel. Praegu käib kibe ettevalmistus Mari ülevabariigilise kunstilise isetegevuse olümpiaadile. Oma esimese iseseisva kontserdi andis 1943. aasta oktoobrikuus Soomuri rajooni klubis. Järgmised esinemised olid kolmes suures meelsalustuskeskuses. Kõikjal võeti meid hästi vastu. Kontsertide sissetulekud läksid vabastatud rajoonide laste heaks. Vabastatud naised suurenenud jooks, ootame elevusega esinemist päeva. Viimane harjutus, mis lõpetas eile, kestis kolm päeva. Need olid meie tõesti lõbusad päevad.

Õhtul, kui harjutused lõppenud, olime kõik koos rajooni voliniku sm. Abramovi juures. Reedeti ühiselt õhtuine, tehni tublisti nalja ja loeli juttu. Oleme hästi varustatud eestikeelse kirjandusega. Õhtul, kui kohendasime tenniseist puhkepauka, vaatleb sm. Abramov rõõmsalt tüdrukute askeldusi ja ütleb: „Olete mul ikka vahvad tüdrukud! Kõik, et kätte 20 kilomeetri kanguselt harjutustel sellise ajaga.“

Järgmisel õhtul olime jälle kodutele. Jõudnud oma maja ette, oli kõik nii koduselt armas, et hoolimata väsimusest jooksime õueväravast sisse ja asusime rõõmsalt, jätama igapäevast tööd.

HILJA LAAVRI.

ÜLKNÜ KK XII pleenumilt

Neil päevil koos olnud ÜLKNÜ KK XII pleenumil arutati kaht väga tähtsat küsimust: kommunistlike noorsoo-organisatsioonide töö parandamisest koolis ja kommunistlike organisatsioonide lähematest ülesannetest külas.

ÜLKNÜ KK pleenumi märkis: Suur Isamaasõda on näidanud, et bolshevistik partei ja valitsuse juhtimisel on noorkogude kooli kasvatanud julge ja vastupidava sugupõlve, kes praegu kangelaslikult võitleb saksa sissetungijate vastu ja ennastalgavalt töötab tehastes ja põllumajanduses.

Noorsoo-organisatsioonide töö parandamisest koolis.

Kommunistlikud noorsoo-organisatsioonid omavad suurt tähtsust koolis nii õppetöö edukuses kui ka õpilaste kasvatusel. Samal ajal on pleenumi esile ka tulnud puudused nende töös. Peamine puudus on, et kommunistlikud noorsoo-organisatsioonid on tõotanud õpetajast eraldi ega ole suutnud oma ridadele tõmmata laialdasi koolinoorte hulki.

Töö pioneerorganisatsioonidega on igav, shablooniline, sagedasti ei arvestata laste sugu ega huvialalisi erinevusi.

Kommunistlike noorsoo-organisatsioonide töö parandamiseks koolides andis ÜLKNÜ KK XII pleenum väga tähtsapanuväärseid juhiseid.

Nendest lähtudes peavad kommunistlikud noorsoo-organisatsioonid koolides suunama oma tööd kooli direktori ja õpetajate autoriteedi tõstmisele ja igakülgsele abistamisele õpetajaid kasvatusel ja distsipliini tõstmisel koolis.

Kommunistlike noorsoo-organisatsioonide ülesanne on abistada õpetajaid ja kasvatada igakülgsest arenenud kultuurseid kodanikke, kes tarbekorral on valmis taluma miiliseid tahes raskusi, kui seda on tarvis meie sotsialistliku kodumaa kaitsmisel või kindlustamisel.

Mõned kommunistlikud organisatsioonid pole täiesti mõistnud neid ülesandeid. Nad segavad end õpetajate töösse ja annavad õpetajatele ajal õpilastele täita ühis-kondlikke kohustusi, tõmmates seega lapse õppetööst kõrvale.

Pleenum mõistis valjult hukka sellise teguviisi ja keelas kommunistlike noorsoo-organisatsioonidel ja kommunistlikele noortel segada end õpetajate töösse ja ar-

vustada neid oma koosolekuid ja seinalehtedes. Iga õpilane — kommunistlik noor peab suhtuma õpinguisse teadlikult ja kohusetruult, näitama kõrget eeskujut, distsipliini, täitma täpselt õpetajate korraldusi ning olema kõigiti teiste õpilastele eeskujuks.

Kooli direktori ja õpetajate abiga peavad kommunistlikud noorsoo-organisatsioonid otsustavalt parandama pioneerorganisatsioonide tööd. Koos õpetajatega on tarvis tõsiselt mõelda, kuidas korraldada pioneeride tööd huvitava ja sisukalt, sealjuures tuleb tähele panna laste vanust ja sugu.

Kommunistlikud noorsoo-organisatsioonid koolis peavad õpilastes äratama suurt huvi raamatute vastu. Sel eesmärgil tuleb organiseerida igasse kooli raamatukogud, kust noored võiksid leida oma eale vastavat kirjandust.

ÜLKNÜ KK pleenum kiitis heaks kommunistlike noorsoo-organisatsioonide õilsa algatuse rindemeeste laste abistamise alal ja juhtis kõike kommunistlike noorte tähelepanu sellele, et noored näitaksid selles suhtes veelgi suuremat algatusvõimet ja abistaksid laialtulatlikumalt rindelviibijate perekondi.

Kommunistliku noorsoo lähemad ülesanded külas.

ÜLKNÜ KK pleenum märkis, et külanuorsugu ühes kolhoosnikute-talupoegadega aitab ennastalgava tööga Punaarmeed saavutada lõplikku, kiiret võitu vaenlase üle. Asendades rindele läinud mehi ja ületades sõjaaja raskusi, töötavad noored poisid ja tütarlapsed suure eduga kolhoosipõldudel, omandavad lühikese aja jooksul uusi tööalasid ja aitavad viia ellu partei ja valitsuse otsuseid.

Sealjuures märgib pleenum, et kommunistlikud noorsoo-organisatsioonid külas ei tohi jääda kõrvale ühestki tööst, vaid peavad alati sammuma esirinnas. Nende ülesandeks on teha pidevalt massilist poliitilist külanuorte hulgas, selgitada neile partei ja valitsuse otsuseid, tutvustada noori Isamaasõja käiguga ja sellega seoses olevate ülesannetega noorkogude tagalas.

Sellega aitade edukalt kaasa vaenlase peatamisele „purustamisele“.

tada rinnet ja kogu maad toiduainetega ja tööstust toormaterjaliga.

Nende ülesannete elluviimine nõuab kommunistlike noorsoo-organisatsioonide töö parandamist, kaadrite õiget valikut ja pidevat otsuste kontrolli.

Kommunistlikud noorsoo-organisatsioonid on kohustatud kõik jõud mobiliseerima külvi õigeaegseks ja korralikuks lõpetamiseks, saavutama kõikide põllutööde õigeaegse lõpetamise ja pidama pidevat võitlust kõrge vilja-saagi eest.

Põllutööde edukaks läbiviimiseks on tarvis kommunistlike noorte aktiivset osavõttu lastesõimede ja lasteadeade organiseerimisel, et seega võimaldada emadele põllutööst osavõttu. Kommunistlike noorte jõududega remonteerida ja sisustada lastesõimi, lasteadeid ja valmistada lastele mänguasju.

Pleenum tervitas soojalt noorte algatust kõrge vilja-saagi eest võitlevate rühmade moodustamisel ja kohustab kommunistlike noorsoo-organisatsioone neid toetama ja abistama.

Samuti kiitis pleenum heaks Novosibirski ja Rjazani oblasti ning Azerbaidžhani ja Tshuvashi ANSV noorte kolhoosnikute ettepaneku organiseerida 1944. aastal kõrge vilja-saagi eest võitlevate noorte rühmade üleliiduline võistlus. Selle võistluse juhtimise peavad enda kätte võtma kommunistlikud noorsoo-organisatsioonid.

Moskva, Tuula ja Kalinini oblasti ning Altai kraai traktoristide ettepanek organiseerida üleliiduline traktoristide võistlus leidis pleenumi poolt samuti heakskiitu. Ühtlasi kohustab see MTJ kommunistlike noorte organisatsioone kõiki noori traktoriste osa võtma sellest võistlusest ja saavutama üldist tööloosu MTJ-des.

Kommunistlikud noorsoo-organisatsioonid külas ei tohi jääda kõrvale ühestki tööst, vaid peavad alati sammuma esirinnas. Nende ülesandeks on teha pidevalt massilist poliitilist külanuorte hulgas, selgitada neile partei ja valitsuse otsuseid, tutvustada noori Isamaasõja käiguga ja sellega seoses olevate ülesannetega noorkogude tagalas.

Sellega aitade edukalt kaasa vaenlase peatamisele „purustamisele“.

J. TELMAN.

E. Okase joonis.

Nad võitlevad Baltikumi eest

Noorkogude Eesti vabastamisel fashistlikest vägivallatsejast võitlevad koos Punaarmee eesti rahvuslike väeosadega õlg-õla kõrvale paljud teisedki vennasvabariigid, de võitlejad. Nende palavaks sooviks on aidata oma sõpradel — eestlastel, lätlastel ja leedulastel vabastada nende kodud, kaunid Läänemere maad. Käimasolevate võitlustes suurt osa etendab noorkogude noorus. Nende julgus, vaprus ja sügav armastus oma Kodumaa ja rahvaste vastu ning taltsutamata viha saksa okupantide vastu avaldub ainsas vormis — purustavates kühkides vaenlasele.

See sündis koidikul. N. allüksuse ülesandeks oli rünnata astutud asulat. Andrei Katajevi ja Baltimaade vallutajate vastu katas kõiki võitlejaid. Hoogsas ja julge pealetungil tulemusena vallutati juba suurem osa külast, hui järsku avas vaenlase varjatud kuulipilduja meie võitlejate pihta ootamatult tule. Andrei Katajev oli see, kes saavutas eesmärgi. 15 meetrit lahutas kangelast hüljlastest. Andrei Katajev viskas granaadi. Vaenlase kuulipilduja laskis viimse valangu ja vaikus. Lahingukaaslased leidsid Andrei Katajevi läbilastud rinnaga vaenlase purustatud kuulipilduja lähedalt. Pataljoni komsoorg võitis hoolikalt langenu kuuetaskust läbilastud komsoolipileti. Andrei Katajev toimis nii, nagu seda nõudis kodumaa. Oma elu hinnaga avas noor kangelane seltsimeestele tee võidule.

„Võidelda viimse veretilgani!“ — selle läbe all pidasid ülekaaluka vaenlasega lahingut kaks tublit võitlejat — seersant Anatoli Tolkatsh ja leitnant Aleksander Maslov. Kui sakslased lädesid, piirates neid igast küljest, hüüdis Maslov granaate vaenlase keskele heites.

„Säh, rahva pisarate eest!“ ning Tolkatsh hüüdis omakorda: „Selle saad Baltikumi eest!“ Lahingus, mis toimus Narva-taguses külas, tappis Tolkatsh kakskümme kaks sakslast, päästes ühtlasi ka oma komandöri.

Suurt ennastalgavust ja kangelaslikkust osutavad Baltimaade vabastamislahinguis, Balti, puna-laevastiklased, kelles me tunneme jällegi neidsamu väsimatuid 1944. aasta Tallinna kaitsjaid.

Narva jõe ületamisel ründasid Balti mere puna-laevastiklased sm. Mihhailovi roodust esimestena vaenlase dzotte, hävitasid otsustava täagi- ja granaadirünnakuga N sektoris kolm edasilükkumist ja jõe ületamist takistavat vaenlase tugipunkti ja avasid meie vägedele tee rünnakuks.

Vaenlasele pole pääsu maal, merel ega õhus. Sakslane saab oma teenitud palga. Ta saab tunna oma nahal kogu meie rahva piiramatu kättemaksu suurust.

Meie noorte võitlejate kangelaste tunnistavad nende palavat soovi — murda küüremini saksa fashistlik orjake Baltimail, vabastada lõplikult fashistlikust surnud Läänemere rahvaste sünnimaad.

L. PROMET.

Tshehhoslovakkia presidendi dr. Beneshi tervitus sm. Stalinile

Marssal Jossif Stalinile

Hetkel, kus võidukas Punaarmee ja koos temaga Tshehhoslovakkia brigaad jõudis meie vabariigi piiridele, saadan Teile kui Kõrgemale Olemajuhatajale ja Noorkogude Liidu rahva esindajale meie rahva ja Tshehhoslovakkia Valitsuse nimel ning isiklikult enda poolt kõige südamekumaid tervitusi.

Astudes täna meie kodumaa pinnale on Punaarmee saavutanud uue suure võidu meie ühise vaenlase üle ja toob meie rahvale vabadust ja lootust õnnele ja julgeolekule tulevikus. Sel ajaloolisel hetkel ei meenuta ma mitte ainult meie vastastikust sõprust, minevikus, mis kinnitati minu viimase külaskäigul Moskvast ja meie uue lepingu alla kirjutamisega, vaid tunnen rõõmu meie koostöö üle ka tulevikus, et kindlustada rahu Euroopas koos teiste liitlastega meie mõ-

lema riigi kasuks. Meie ühised kannatused ja meie praegune ühine võitlus kindlustab meie liitu nii tänapäeval kui ka tulevikus.

Tervitame südamest ja tänutundega Punaarmee väeosi, kes koos tshehhoslovakkia sõduritega astuvad meie kalli kodumaa pinnale.

Dr. EDUARD BENESH.

London.

Dr. Eduard Beneshile

Täna Teid sõbraliku õnnesoovi eest Punaarmee edu ja noorkogude vägede jõudmise puhul Tshehhoslovakkia piiridele. Ma ei kahtle, et meie rahvaste ühine võitlus meie ühise vaenlase vastu toob enesega peagi kaasa Tshehhoslovakkia Vabariigi vabaduse ja iseseisvuse taastamise.

J. STALIN.

Punaarmee tagala

Sõjast põhjustatud raskusi kindlalt ja mehiselt kandes töötavad töölised, kolhoosnikud ja intelligents väsimatult käitistes ja asutustes, transpordi alal, kolhoosides ja sovhoosides. (Stalin.)

Nõukogude Liidu põldudel Nõukogude põllumajandus sõja päevil

Nõukogude Liidu põllumajandus on Suure Isamaasõja päevil edukalt lahendanud kolm põhilist ülesannet, mille ees seisis meie põllumajandus sõja algpäevil. Need ülesanded on: viljasaagi taseme hõlgestamine ja tõstmine, põllumajanduse tehnilise taseme uuendamine ja küllaldane oskustöölise varumine põllumajandusele.

Vaatamata asjaolule, et saksa fashistidel õnnestus 1941.—1942. aastal haarata enda kätte Nõukogude Liidu peamised põllumajandusrajoonid, Ukraina NSV, Donimaa ja Kuuban, ei ole viljasaagi hulk selle tõttu vähenenud. Kaotatud külvipinda oli võimalik tase teha ainult uudismaa harimisega ja meie põllumajandusliku elu raskuspunkti nihutamise sūgavale sisemaa rajoonidesse. Selle ülesande lahendamiseks tuli Nõukogude Liidu põllumajandus hõlgestavalt toime. 1943. aasta põllumajanduse hooaja jooksul suurendati Eesti kultuuride külvipinda 6,4 miljoni hektari võrra.

Paralleelselt uudismaa harimisega uutest rajoonides on tõstetud üldist külvipinda ka vanades põllumajanduslikes rajoonides. Nii külvati Tambovi oblastis 1942. aastal 122.000 hektari talvilja rohkem kui 1941. aastal. Samal aastal andis Tambovi oblasti riigile vilja rohkem kui eelmisel aastal 145.000 tsentnerit.

1944. a. põllumajanduslike tööde plaan näeb ette suurendada üldist teraviljade külvipinda veel 5,44 miljoni hektari võrra. Selle plaani alla ei kuulu Punaarmee poolt 1943.—1944. a. talvekampania vältel vabastatud parempoolse Dnepri kalda Ukraina oblastid.

Vaatamata sõjalisile vajadustele on suudetud reserveerida põllumajanduse tarbeks suurel hulgal traktoreid, autosid ja muid masinaid. Uute masinate kõrval on suurenenud kapitaalselt remonditud masinate arv. On võetud kasutamisele ka hobuste jõul töötavad masinad, mis varem olid mehhaniseerimise käigus kõrvale jäänud.

Hästi on tulnud toime ka põllumajanduslike oskustöölise varumisega. Juba sõja esimesel päeval asendasid tuhanded naised traktoristidena, kombaineritena ja autojuhtidena rindele läinud mehi. Nüüd suureneb oskustöölise arv pidevalt. Jaroslavl'i oblastis said 1943. aastal väljaõppe dialaistel mehhaniseerimise kursustel 3000 uut noort traktoristi. 1944. aasta jooksul lisandub sellele veel 4000 põllumajanduslikku oskustöölist.

Meil on olemas kõik eeldused, et 1944. aasta lõikus on võidulõikus, enneolematult suure hulga.

O. TIBAR.

Põldudel on alanud külvitöö

Kõik Kazahhi NSV rajoonid on asunud külvitöödele. Alma-Ata oblastis alustati suhkrubeedi külvil, kuna Dzhabuli oblastis selle kultuuri külvil juba lõpetatakse. Pahtla-Aarali, Kirovi, Kzõlkumi rajoonides teostatakse massilist suvilja külvil.

Oksteise järel lõpetavad teraviljakultuuride külvil Tadžiki NSV rajoonid. Kurgan-Tjubiński oblastis külvati ligi 4 tuhat hektari nisu ja otra üle plaani. Leninabadi oblasti Kanibadamski, Ura-Tjubiński, Shahrstani, Tshkalovi ja Isafini rajoonid lõpetasid juba suvilja külvil.

1943. aasta sügisel saksa okupantidest vabastatud Ukraina NSV Poltava oblasti toimus esimene suvilja külv. Reas rajoonides on külvatud juba suur osa ettenähtud külvipinnast.

Kurmanajevi rajooni põllumajandusliku artelli „Bolshevik“

kolhoosnikud võitlevad niiskuse maksimaalse säilitamise eest. Selleks äestavad nad põlde, mis olid sügiskünni all.

Saratovi oblasti Balashovi, Ershovi ning Krasno-Partisani kolhooside põldudel on alustatud künnimist. Ershovi rajooni 17 põllumajanduslikku artelli äestavad sügiskünni.

Voronezhi oblasti lõunapoolsetes rajoonides on asunud kõik kolhoosid põllutöödele. Tuhanded Radtshenski rajooni kolhoosnikud puhastavad põlde umbrohest. Kolhoosid „Krasnoi Brigadir“, „Mirovoi Oktjabr“, „Krasnoi Partisan“ ja teised on alustanud külvemate kohtade künnimist.

Sovhoos nr. 106 on külvanud juba 60 hektari suvilja.

Verhne-Mamoni rajooni kolhoosnikud on juba künninud 150 hektari suvikultuuride külvipinda. Petropavlovski rajoonis on külvatud 25 hektari suvilja.

Partei täiendab oma ridu

Isamaasõja päevil on bolshevikite partei read tublisti tihenunud ja kasvanud. Tihti saabub teateid meie võitlejate ja komandöride parteisse astumisest. Kuid ka tagalas töötajad astuvad parteisse veendunud bolshevikena.

„Sõja jooksul on partei veel enam rahvaga kokku kasvanud ja end veel tihedamalt sidunud töörahva laide massidega. Selles on meie jõud“ — ütleb sm. Stalin.

Ka eesti bolshevikide read on kasvanud nii mõnegi tuntud nime võrra.

Moskvas ENSV RKN juures asuvas algorganisatsioonis võeti partei liikmekandidaadiks vastu tuntud meistersportlane Johannes Kotkas, Euroopa meister maadluses raskekaalus. Sm. Kotkas on saavutanud ka sõja ajal suuri tulemusi, nimelt tuli ta 1943. aastal teistkordselt Nõukogude Liidu absoluutseks tšempioniks maadluses. Samuti ületas sm. Kotkas Nõukogude Liidu rekordi vasaraheites. Sm. Kotkas omab teenelise meistersportlase nimetuse. Seega on partei read rikastunud NSV Liidu ühe nimekama sportlase võrra.

Kunstnikeperest võeti samas algorganisatsioonis kommunistlike noorte ridadest partei liikmekandidaadiks vastu viiulikunstnik Vladimir Aluma, Tallinna Riikliku Konservatooriumi direktor ja õppejõud. 1942. aastal nimetati sm. Aluma ENSV Olemnõukogu Presiidiumi otsusega teeneliseks kunstnikuks.

Jaroslavlis, kuhu on koondunud osa meie kunstnikest koos ER Kunstiansamlitega, on parteiorganisatsioon, kus sekretäriks sm. Raag, rikastunud mitme eesrindliku seltsimehega. Siin võeti vastu partei liikmekandidaadiks eesti nimekaim maalija ja rakendus-kunstnik sm. Adamson Eric. Nõukogude Liidu sooritas sm. Adamson Eric koos teiste kunstnikega õppereisi Palehhi sealse miniatuurja lakkmaali tundmaõppimiseks. Moskva kunstinaütustel on sm. Adamson Eric esinenud edukalt. Tema on olnud üks esimesi eesti kunstnike organisereijaid Nõukogude Liidus ning on praegu Eesti Nõukogude Kunstnikkude Liidu esimeheks. Parteiliikmeks võeti vastu kunstnik Aino Bach-Liimand, kes võitis juba enne nõukogude korda töölisiikumisest südilt osa. Tema agaral kaasabil organiseeriti Tartu töölismajas kunstinaütus, mille kodanlik politsei sulges. Nõukogude Liidus korraldatud kunstinaütustel on sm. Aino Bach-Liimand esinenud suure eduga ning tema töid leidub praegu ka Moskvas Tretjakovi galeriis korraldatud kunstinaütusel. Eesti kunstnike organiseerimisest Nõukogude tagalas on ta andumusega osa võtnud, olles ENK Liidu sekretäriks.

Parteisse astumiseks valmistuvad ette veel paljud seltsimehed.

E. ALLASILD.

Teadaanne.

Kõiki 18—25-aastasi mees- ja naisisikuid, kes soovivad õppida kinofikaatoriteks, laborantideks, kinomehaanikuteks jne., palutakse endast teatada Kinofikatsiooni Peavalitsusele, esitades enda kohta andmed aadressil:

Москва 9, Собыновский пер. 5, ЦНК ЭССР Главное Управление Кинофикации.

E. HALLOP,

Kinofikatsiooni Peavalitsuse Juhataja

Nõukogudemaa tööriindelt Donbass taastab oma tehaseid

Jenakievo on esimene metallitehas Donbassis, mis on taastatud pärast Donimaa vabastamist okupantidest. Seitse kuud tagasi lebas tehas varemeis ja tuhas. Praegu sulatavad malmi kolm kõrgahju, bessemeri- ja martinahjude osakonnad annavad terast. Iga päev rändab Jenakievost eshelonitaisi esmaklassilist toodangut valmis relse ja valtsmetalli. Neil päevil toimus Jenakievos suursündmus — taastati tehase kolmas kõrgahi, mis on uueks tootmisvõiduks kogu maa.

Jenakievo tehases on loodud võimas baas sakslaste poolt purustatud agregaatide taastamiseks. See baas laseb kiiresti käiku uusi valamise-, katlamonteerimis-, mehaanika- jt. osakondi. Tehase kollektiivi tähelepanu keskpunktiks on energeetika küsimus. Juba on ununenud päev, kus lasti käiku esimene aurumasin, kus käitsid vändati treipinki, et välja treida vajalikke völe masina ühendamiseks dünamoga. Praegu on tehase stabiilne energeetiline baas, mis rahuldab peamisi vajadusi.

Innukalt püüab töölise kollektiiv taastada oma südamelähedast tehast kogu ta ilus ja vägevuses.

Samm-sammult võidetakse juurde uut tööstuspinda, meeterhaaval taganeb varemete-tsoon. Ikka jälle ilmneb töölise loov mõte ja initsiatiiv.

Sakslased lõhkusid tehaseid saastanlikult väljamõeldud kava järgi. Nõnda purustasid nad kõikidel gaasohupumpadel laternad, lootes, et üksnes mõne masina jäänusest ei saa ühtegi koguda. Kuid tõntsi aruga saksa veltveelid arvestasid viltu. Nii Jenakievos kui Maakevis ja teisteski tehastes on gaasipumbad ühelübilised. Makejevis olid aga purustatud üksnes tsilindrid. Analooiliste masinate ümbermonteerimisega ühest tehastest teise saadi vajalikud detailid ja komplekteeriti terved agregaadid.

Jenakievo tehase abistab kõikide Donbassi tööstuste taastamist, võites vapralt kõiki raskusi. Laboratooriumid on ju kõik sakslaste poolt hävitatud, kontroll-mõõtesriistad ära viidud. Suur rõõmus on elektriseadmeid ja käivitusaparatuuridest. Kuid tehased õpetavad iga päevaga välja uusi kvalifitseeritud, osavaid, kõikide teadmistega varustatud töölisi, kes võitlevad nõukogude metalli eest.

Kullakaevurite toetus Punaarmeele

Nõukogude kullakaevurid võtavad väärselt osa sellest suurest aktsioonist, mis on haaranud kõiki nõukogude töötajaid ja mille eesmärgiks on anda Punaarmeele uut täiendavat lahinguvarustust. Uralzoloto trusti Kirovi kullakaevanduste kaevurid alustasid vastavat korjandust ja Punaarmee 26. aastapäevaks oli neil kogutud juba 400.000 rubla rahas ja 1.110 rubla kullas. Läkitades need summad Punaarmee fondi palusid kaevurid ehitada nende eest tankikoloni „Uurali kullakaevur“.

Uuralaste eeskujul toimivad ka teised. Artemovski linna kullakaevurid Krasnojarski kraisis kogusid oma isiklike tulude arvel ja annetasid tankikoloni „Nõukogude kullakaevur“ ehitamiseks 4 kg kulda. „Kotshagarzoloto“ kombinadi kaevurid Plasti kullalinnas kirjutavad sm. Stalinile, et nad on kogunud 3 kg kulda ja et ras seegi panus lähendab hukku vaenlasele. Plasti kaevurid saavad oma kulla tankikoloni „Nõukogude kullakaevur“ heaks.

Maieelne sotsialistlik võistlus metallurgiatehastes

Käesoleval aastal on nõukogude metallitööstus üldse võitnud talviseid raskusi edukamalt kui eelnenud sõjatalvil. Seda enam loodab maa, et metallurgia teeb aprillis veelgi tõise sammu edasi sõja ja masinaehitustööstuse varustamiseks metalliga. Laiulatuslikud sotsialistlikud võistlused üle maa annavad nendele lootustele kindla aluse.

Lõuna-Uurali niklikombiinaat on saanud enda kätte 13-ndat korda

Riikliku Kaitsekomitee Punase Lipu. See kombinat täidab sügemaatiliselt kõik ülesanded maa- ja nikli ja koobalti tootmise alal. See niklitehas oli initsiaatoriks sotsialistlikus võistluses, millele on vastanud juba kümned tehased ning kaevandused. Uurali vasekaevanduste töölised on parandanud aprilli esimese viie päeva jooksul oma töötulemusi. Mitmed tehased on ületanud selle aja jaoks ettenähtud normid.

Vabastatud Donbassis hõluti tööle asunud metallurgiatehas.

Traktor külvitöö

Sakk seatakse töökorra.

Eesti NSV Rahvakomis- sariide Nõukogu korraldus

ENSV asutiste töötajate ja ENSV-st evakueeru-
nud kodanike isiklike juurviljaaedade korralda-
mise ja laendamise kohta.

Lähtudes NSV Liidu RKN mää-
rusest 19. II 1944. a. ja UK(B)P
KK määrusest 14. III 1944. a.
„Töölise ja teenistujate indivi-
duaalselt või kollektiivselt harita-
vate isiklike juurviljaaedade aren-
damise ja korraldamise kohta”,
paneb ENSV RKN kehtima all-
järgneva korralduse.

1. Kõiki ENSV asutiste juha-
tajaid kohustatakse Põllutöö Ra-
hvakomissari sm. G. Abelsi juh-
timisel 1944. a. organiseerima
eranditult kõigile oma asutiste
töötajale juurviljakasvatuse kas-
asutiste töötajate poolt kollektiiv-
selt haritavaid abimajapidamises
või individuaalsetes juurviljae-
dades, milleks varuda sobiv maa,
seeme ja maaharimise tööriistad
hiljemalt 20. aprilliks 1944. a.

2. ENSV Ametiühinute Kes-
kõukogule (sm. Tinnuri) pannakse
ette abistada konkreetset, oma
organisatsiooni kaudu, ENSV asu-
tisi ja nende töötajaid juurvilja-
kasvatuse rajamisel ja propageeri-
misel.

3. ENSV Põllutöö Rahvakomis-
sari sm. Abelsi kohustatakse ja-
rjanduse kaudu selgitama ENSV
töötajate laadele massidele indivi-
duaalselt või kollektiivselt harita-
vate juurviljaaedade ja väikelon-
na- ja linnukasvatuse kui lisa-
toiduainete hankimise baasi täht-
sust ja Punaarmee abistamise
seisukohalt kui kiirema võidu saa-
vutamise tegurit.

4. ENSV RKN volinikel selgi-
tada kohtadel Eesti NSV-st eva-
kueerunule juurviljakasvatuse
suurt tähtsust elanikkonna ja
Punaarmee toiduainetega varusta-
misel Isamaasõja olustikus ja abis-
lada evakueerunuid maa, seemne
ja tööriistade saamisel.

5. ENSV Põllutöö Rahvakomis-
sari sm. G. Abelsi kohustatakse
aitama kaasa ENSV asutistele
Leningradi oblastis ja mujal kol-
lektiivselt haritavate abimajapida-
miste või individuaalsete juurvilja-
aedade rajamiseks sobivate maa-
alade hankimisel ja istutamistööde
ettevalmistamisel ENSV asutiste
töötajate ja ENSV-st evakueeru-
nud kodanike abimajapidamistes
ning individuaalsetes juurviljae-
dades. Sm. G. Abelsil esitada üle-
vaade külvivalmidusest kohtadel ja
ettepanekud käesoleva korralduse
täitmise kohta hiljemalt 25. april-
iks s. a.

6. Kohustada NSV Liidu Varu-
mise RK Eesti NSV volinikku
abistama ENSV asutisi ja ENSV-st
evakueerunud kodanikke seemne
hankimisel.

Leningrad,

7. aprillil 1944. a.

A. VEIMER,

ENSV RKN Esimehe Asetäitja.

A. TAMARKIN,

ENSV RKN Asjadevalitseja
Asetäitja eest.

Kartuliseemne eelidandamisega tõstame saaki

Kartuli seemnemugulate eel-
idandamine ehk jaroviseerimine
seisab selles, et eelidandamisel
kartulimugul lähed pühkeolekust
üle vegetatsiooni-ajajärku. Eel-
idandamisel mugul „ärkab”, moo-
dustab idud („ilted”) ja viimaste
alusele juurealged. Sellega on
mugul eelidandamisel teinud läbi
nagu ühe kasvujärgu, mille tõttu
ta pärast mahapanekut juurdub
ja tärkab kiiresti. Eelidandatud
seemne puhul algab mugulate moo-
dustumine taimel varem ja kar-
tulile hädaohlikuks lehemädaniku
levimise ja sügiseste öökülmade
ajaks jõuab mugulate kasvamine
juba lõpule. Mugulate eelidanda-
mine võimaldab nõnda saada võrd-
lemisi varem kartulisaaiki.

Kartulite eelidandamist on või-
malik teostada kahel teel: 1) val-
guse käes ja 2) niiskes, pimedas
keskkonnas.

Valguse käes eelidanda-
mise puhul paigutatakse kartuli-
mugulad valgusesse ruumi kas põ-
randale või veel parem selleks
ehitatud riulitele või restidele
kahe mugula pakuse kihina. Ruu-
mi temperatuur hoitakse 15–16
kraadi ümber. Kõige paremad
selleks otstarbeks on söela (resti)
taolise seinle ja põhjaga kastid,
mille pikkus on 60 sm, laius 50 sm
ja kõrgus 12 sm. Kastid ehitat-
akse niisuguste käepidemetega,
et neid on võimalik üksteise otsa
tõsta, kusjuures selleks, et valgus
pääseks mugulate juurde, jääks
üksteise peale tõstetud kastidel vä-
hemalt 30 sm vahet. Valguse käes
eelidandamisel mahub ühele ruut-
meetrele kastil või põranda pinnale
50–60 kg mugulaid.

Felidandamine valguse käes kes-
tab 35–40 päeva. Selle aja jook-
sul tuleb jälgida ruumi tempera-
tuuri ja mugulaid aegajalt alu-
mistelt riulilt ümber tõsta üle-
mistele ja vastupidi, et võimalda-
da neile ühtlast valguse mõju.

Riulitel või kastides idandamise
asemel võib kartulimugulaid eel-
idandada valguse käes nõõrile või
traadile aetuna. Nõõrile aetakse
kartulid suure nõõra abil. Kui nõõr
täis, seotakse nõõri otsad kokku
ja riputatakse loppa valgusesse kotta
lae alla. Valguse käes eelidandades

arenevad idud lühikesed, tugevad
ja värvilised.

Eelidandatud mugulate põllule-
vedamist tuleb loimetada ettevaat-
likult, et ära hoida idude murdu-
mist.

Kui tahetakse saada varase-
mat saaki ja teostada eelidandamist
kiiresti, tuleb loimetada mugu-
late eelidandamist niiskes kes-
kkonnas (turbamullas või saepurus).
Eelidandamise läbiviimiseks on
siin vaja korve või kaste. Korvi
põhja asetatakse 3–4 sm pakune
kiht niisket turbamulla või sae-
puru. Sinna peale loetakse kartuli-
mugulad nii, et nad oleksid ük-
steisest umbes 4 sm kaugusel. Mu-
gulate peale pannakse 2–3 sm
paksuselt uus turbamulla või sae-
puru kiht, sinna peale jälle mugu-
lad ja nõnda kuni korvi ülemise
ääreni. Korvid või kastid paigu-
tatakse sooja (16–18°) ruumi. Sel-
leks võib kasutada ka pimedat
ruumi ja korve ning kaste võib
laduda üksteise otsa. Idandamisel
tuleb hoolitseda, et turbamull või
saepuru oleks parajalt niiske. Eel-
idandamine niiskes keskkonnas
kestab 15–20 päeva.

Selle eelidandamisviisi juures
ilmuvad mugulatel parajad pikad
idud ja nende alusel väike juurte-
kimp. Eelidandamise lõppemisel
tuleb jälgida, et mugulad ei kas-
vaks üksteisest juurtega läbi, ku-
na siis neid korvist välja võttes
võivad idud viga saada.

Missugust mõju avaldab üks
või teine eelidandamisviis kartuli
saagile, näitab kujukalt Moskva
oblastis ühes kolhoosis korralda-
tud katse. Seal saadi järgmised
tulemused (tonnides hektarilt):

	Kartuli sort	Lorch	Narodnoi
Ilma eelidandama- ta	36,5	31,2	
Eelidandamisega valguse käes (35 päeva)	37,1	34,1	
Eelidandamisega turbamullas (17 päeva)	40,9	36,2	
Sellega andis kõige paremaid tulemusi eelidandamine turbamul- las.			

Agr. A. TALVOJA.

ERKA TÖÖST

Oleliidulises Nõukogude Kunst-
nike Liidus Moskvas toimus 8.
märtsil arutlus eesti sõjaajase
graafika üle. Liidu ruumides oli
samal ajal korraldatud eesti graa-
fikute tööde näitus. Arutlustel,
millest osa võtsid nii eesti kui
vene kunstnikud, märgiti ära sil-
mapaistvamate eesti nõukogude
graafikutena Luhtein, Kollom, Lu-
kats ja Aino Bach.

Neil päevil avatakse Moskvas
liiduvabariikide ja oblastite kunst-
näitus, millest osa võtavad ka ees-
ti kunstnikud peamiselt oma graa-
filiste töödega (Luhtein, Kollom,
Lukats, Okas, Einman, Burman,
Bach jt.). Praegu on eeltood käi-
mas suuremaks kunstinäituseks,
mis kajastaks kogu eesti nõuko-
gude kunsti arengut sõja päevil.
See kunstinäitus korraldatakse
Moskvas ja sellest võtavad osa
kõik eesti nõukogude kunstnikud.
Neil päevil sõitis rindele kunst-
nike-brigaad, mille koosseisu kuu-
luvad kunstnikud Okas, Sagrits,
Einman ja Hoidre.

1. aprillil esinesid Moskvas
Konservatooriumi väikeses saalis
iseseisva kontserdiga kahel klave-
ril Anna Klas ja Bruno Lukk.
Kava teine osa koosnes Eugen
Kapi helitöödest kahele klaverile,
neade ettekanne oli eriti hoog-

ne ja kutsus esile tugeva aplausi
rohkearvulise publiku poolt.

7. ja 10. aprillil korraldati
Jaroslavlis Eugen Kapi helitööde
kontserdid, kus Kunstiansamblite
orkestrit juhib helilooja ise, kan-
dges ette kaks osa oma „Patriooti-
listest sümfoniast”. Samal kont-
serdil esinevad ka lauljad Alek-
sander Arder ja Olga Lund. Vii-
mane kannab ette aaria Kapi teok-
sil olevast ooperist „Tasuleegid”.
Esinevad ka Vladimir Alumäe, An-
na Klas ja Bruno Lukk.

Hiljuti oli Jaroslavli ja Ivano-
vo oblastis ringreisil Kunstian-
samblite brigaad, mis koosnes
rahvatantsurühmast, keelpilli-
trioist ja laulusolistidest. Ettekan-
ded leidsid hea vastuvõtu, eriti
äratasid tähelepanu uuestiseatud
soolo- ja gruppitantsud ballettmeis-
tri sm. Taarna juhatusel.

Aprilli algul jõudis ligi pool
aastat kestnud kontsertringreisilt
tagasi Kunstiansamblite dzhäss
sm. Merkulovi juhtimisel. Seekor-
ne ringreis toimus päikesepaisteli-
ses Kesk-Aasias. Esineti kontser-
tides Tashkendis, Samarkandis,
Alma-Atas, Ashhabadis ja reas leis-
tes Kesk-Aasia linnades. Dzhäss
on pärast pikemaid ringreise, mis
kokku on kestnud ligi 16 kuud,
jälle tagasi Jaroslavlis, kus ta
hakkab ette valmistama uut kava
vabastatud Nõukogude Eesti jaoks.

Helilooja ja orelkunstnik Hugo
Lepnurm andis märtsikuu jooksul
Leningradis kaks iseseisvat oreli-
kontserti suures Filharmoonia saa-
lis. Osavõtt mõlemast kontserdist,
kus kunstnik esitas muuseas ka
Tobiase, Süda ja enese helitöid,
oli väga suur ja vastuvõtt väga
soe. Praegu valmistub orelkunst-
nik oma kolmandale kontserdile
samas saalis, kus temaga esineb
ka lauljatar Preobrazhenskaja.
Hiljem seisab Lepnurm ees kont-
sert Moskvas.

Kunstiansamblite draamatrupi
liikmed eesotsas Ants Lauteri ja
Paul Pinnaga viibisid koos lauljate
Aleksander Arderi ja Marta Run-
giga ning viiulisolisti Shagliga
hiljuti eesti väeosades. Praegu
on draamatrupp Leningradis, et
valmistada ette uut kava vabasta-
tud Eesti jaoks. Kunstiansamblite
aastapäeval, 22. märtsil, avaldas
Kunstidevalitsuse juhataja, arves-
tades eesti rahvusliku väekoon-
dise juhtkonna sellekohaseid soo-
ve, tänu kõigile Kunstiansamblite
rindebrigaadidele, kes eesti rah-
vuslikke väeosi on külastanud,
tõstes eriti esile järgmiste kunst-
nike teeneid sel alal: rahvakunst-
nikud Ants Lauter ja Paul Pinna,
teenelised kunstnikud Vladimir
Alumäe ja Aleksander Arder ning
lauljatar Marta Rungi.

„Dünamo” üleliidulised maadluse esivõistlused Moskvas

2. ja 3. märtsil toimusid Mosk-
vas spordiseltsi „Dünamo” ülelii-
dulised meistrivõistlused maadlu-
ses. Neist võistlustest võtsid osa
39 paremat nõukogude maadlejat,
nende seas niisugused maailma-
klassi tasemega maadlejad nagu
NSVL teenelised spordimeistrid
Koberidze ja Karapetjan, spordi-
meistrid Derits, Kujaniidze,
Krutkovski, Matshkaljan, Meko-
kishvili, Maharadze, Marushkin,
Tshelidze, Jaltörjan jt. Eesti „Dü-
namost” võtsid osa neli eestlast:
J. Kaubi, B. Sülluste, A. Tähnas
ja J. Sulin.

Võistlustelt puudus absoluutne
tsheмпioni J. Kotkas, kes viibib
praegu Kaukaasias kergejõustik-
laste treeninglaagris, valmistades
end ette vasaraheiteks suvehooaja
võistlusteks. Eestlastest puudus
veel Puusepp.

Kuna eelolevatele üleliidulistele
maadluse meistrivõistlustele kogu-
neb peagu sama võitlejate koos-
seis, siis need võistlejad, kes esi-
nesid nendel võistlustel, võisid te-
ha oma järelused eelolevateks
suurvõistlusteks.

Võistluste korraldus oli ladus
ja hea, mis tingis ka võistluste
pealtvaatajaskonnale hea mulje.

Võistluste tehniline käik kuu-
nes järgmiseks:

Sulgkaalus võitis Kaubi Ljulia-
kovi töövduga; kohtunike hää-
led 3:0. Järgmise kahe vastase
võitmiseks kulutas Kaubi aega
kokku 4 min. 50 sek. Need vasta-
sed olid Mankevitch ja Izmailov.
Finaalis kaotas Kaubi Tshelidzele
seljakaotusega; aeg 1 min. 50 sek.
Seega kujunesid tagajärjed sulg-
kaalus järgmisteks:

1. Tshelidze — Moskva; 2. Kau-
bi — Moskva (Eesti „Dünamo”);
3. Ljuljakov — Moskva.

Kergekaalus näitas B. Sülluste

suurepärast maadlust Nõukogude
tsheмпioni Jaltörjani vastu ja
kaotas võistluste ilusamas heitlu-
ses tasavärgise maadluse järel töö-
ga; kohtunike hääled — 2:1. Tei-
se vastase Pozhandi võitis B. Süll-
uste tööga (hääled — 2:1).
Kolmandale vastasele Joanidile kao-
tas Sülluste tööga (hääled — 2:1).
Neljandas ringis Sülluste võitis
Zhobardskit tööga (hääled —
2:1). Viimas ringis Sülluste
kaotas Moharidzele tööga (hääled
— 2:1). Kuendas ringis Sülluste
võitis Ponanidi tööga (hääled —
3:0).

Seega kujunesid tagajärjed
kergekaalus järgmisteks: 1. Jaltör-
jan; 2. Moharidze; 3. Joanidi;
4. Sülluste (Eesti „Dünamo”).

Kergekeskkaalus olid tagajär-
jed järgmised: 1. Marushkin;
2. Turin; 3. Kazantsev.

Keskkaalus kaotas A. Tähnas
esimeses ringis oma põlisele ri-
vaale Krutkovskile ilmselt (hää-
led — 3:0). Tähnasel ei ole kül-
lalt taktikat ja ta parterimaadlus
pole viimistletud. Nendest viga-
dest ülesaamisel võib A. Tähnas
tulevikus saavutada paremaid tu-
lemusi. Teises ringis võitis Täh-
nas Klutshnikovit tööga (hääled —
3:0) ja kolmandas ringis võitis
Tähnas Sharvaldzhet tööga (hää-
led — 3:0). Neljandas ja viien-
das ringis loobusid vastased Täh-
nasele haigestumise pärast. Kuen-
das ringis aeg Tähnas kaotas ülla-
tuslikult Jakovlevile, keda ta va-
rem on kolmel võistlusel järjest
võitnud.

Seitsmendal ringis Tähnas või-
tis kiirelt Kazom-Geidr-Ali-
Oglõd. Keskaalus tagajärjed:
1. Krutkovski — Moskva „Düna-
mo”; 2. Jakovlev — Moskva „Dü-
namo”; 3. Tähnas (Eesti „Dü-
namo”).

Poolraskekaalus võistlesid see-
kord väga kõvad pähklid nagu
Koberidze ja Matshkaljan. Eestlas-
el Sulinil polnud siin erilisi väl-
javaateid. Esimeses ringis Sulin
võitis küll Muljajevit seljavõiduga,
kuid teises ja kolmandas ringis
ta kaotas Koberidzele ja Matshkal-
janile. Koberidze ja Matshkalje
vaheline võistlus oli väga kinnis.
Võitis Koberidze häälega 2:1.
Seega kujunesid poolraskekaalus
tagajärjed järgmisteks: 1. Kober-
idze — Moskva „Dünamo”;
2. Matshkaljan — Tbilisi „Dünamo”;
3. Sulin — (Eesti „Dünamo”).

Raskekaalu võitjateks tulid:
1. Mekokishvili — Tbilisi „Düna-
mo”; 2. Komov — Moskva „Dü-
namo”; 3. Filipov — Tashkendi
„Dünamo”.

Kärbeskaalu võitjate järjekord
osutus järgmiseks: 1. Karapetjan,
2. Sangler, 3. Blinkov.

A. MALL,
NSVL spordimeister.

Teadaann:

Kõiki ENSV Kinofikatsiooni,
Kinostudio ja Kinoprokati töölisi
palutakse end registreerida ENSV
RKN juures
Москва 9. Союзинский пер. 5.
Kinofikatsiooni Peavalitsusele.

EESTI NSV RAHVAKOMISSARI- DE NÕUKOGU KINOASJANDU- SE ORGBÜROO TEADAANNE

Kõik isikud, kes on varem töö-
tanud ENSV-s kinoasjanduse alal —
kinomehaanikud, kinooperaatorid,
monteerijad, majandusteadlased, raam-
matupidajad, autojuhid-motoristid
jne., või kes soovivad tulevikus
sellel alal töötada, palutakse end
registreerida Kinoasjanduse Org-
büroos.

Registreerimisel esitada järg-
mised andmed: 1. Perekonna-
ees- ja isanimi. 2. Sünniaeg ja
-koht. 3. Rahvus. 4. Sotsiaalne
pärilolu. 5. Parteilisus. 6. Haridus
(missugune kool või mitu
klassi). 7. Keelteoskus. 8. Senine
teenistuskäik. 9. Perekonnasela
10. Teenistus sõjaväes. 11. Prae-
gune töökoht ja tööala. 12. Täp-
ne aadress.

Andmed saata aadressil:
Гор. Москва, Союзинский пер.
дом № 5, Оргбюро по делам Ки-
номатографии при СНК Эстонской
ССР.

«РАХВА ХЯЯЛЬ»
Орган ЦК КП(б) Эстонии
и Советов депутатов, трудящихся
Эстонской ССР

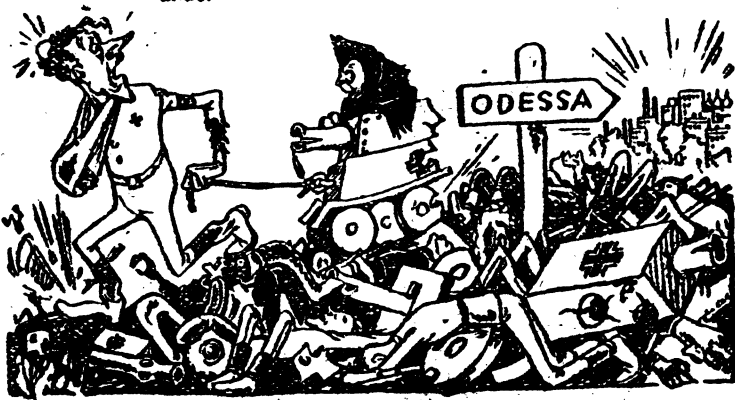
Tolmetuse kolleegium.

Заказ № 926

Odessa ülesanne on täidetud

Saksa propagandamehed teatasid, et Odessa loo-
vutatakse siis, kui saksa väejuhatas seda heaks ar-
vab ja kui Odessa on läinud temale määratud üles-
ande.

J. Jenseni karikatuur

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Tööraha Saadikute Nõukogude
häälekandja

Nr. 16 (493)

22. aprillil 1944. a.

V aastakäik

Lahingutes karastuvad Eesti rahva pojad

Juba ligi kolm aastat peavad kõigi teiste nõukogude rahvaste kõrval ka eesti rahva paremad pojad vihast võitlust verise fashismi vastu. Nende read on sirgunud väikestest hävituspataljoni ükssustest eesti rahvuslike väeosade võimsaks jõuks. Ja need eesti rahvuslikud väeosad on enesele võitnud Suure Isamaasõja rasketes lahingutes auväärse kuuluse.

Saksa propaganda korras eesti rahvale kogu aeg loba sellest, et Nõukogude Eestist fashistliku okupatsiooni eest evakueerunud ja mobiliseeritud noori ei ole enam elus, et jällegi Eesti piiridesse jõudnud võidukas Punaarmee toob Eestisse võraste rahvaste võimu.

Eesti rahvas võib nüüd ise veenduda, kui võrdlühikesed jalad olid sellel fashistlike propagandasulide vael. Eesti pinnale astuvad vabastajaina võitlustes karastunud ja meheks kasvanud eesti rahva pojad.

Vaadeldagem neid! Suurtükiväe vanemleitnant Mürk oli kodanliku Eesti sõjaväes all-ohvitser. Ainelised võimalused ei lubanud tal omandada haridust ja andeka mehe arenguvõimalused olid suletud. Nõukogude võim edutas ta komandöriks. Nüüd on vanemleitnant Mürk Isamaasõja kanglane — kahekordne ordenikandja.

Leitnant Kukk oli Eestis lihtne põlvutõuline. Lahingute tules on temast kasvanud meisterlik ja oma alluvate poolt armastatud komandör, kelle teeneid võitluses kodumaa eest on samuti hinnatud ordeniga.

Leitnant Toonela oli põlevkivikaevur, nüüd on ta ohvitser, leitnant Meesak oli vangivalvur, nüüd aga juhik roodu, leitnant Roos oli õpilane, nüüd on ta luureüksuse ülem.

Üks vana tõesõna õpetab, et parimaks kooliks inimesele on raskused. Suure sõja raskused on õpetanud ja juhtinud õigele teele ka eesti rahva poegi.

N. F. Vatutin

14. aprillil suri armeekindral Vatutin, üks andekamaid noori stalinlike väejuhte.

Nikolai Feodorovitsh Vatutin, talupoja poeg Kurski oblastist, algas oma sõjameheteed 1920. aasta aprillikuus reamehena Punaarmee ridades. Kuni Suure Isamaasõjani võitis Vatutin enam kui üks kord osa võitlustest Nõukogudemaa vaenlaste vastu. Omandades suuri praktilisi kogemusi, tegi ta läbi ka tubli teoreetilise kooli, õppides mitmetes sõjalistes õppeasutustes ja lõpetades 1937. aastal Punaarmee kindralstaabi akadeemia. 1931. aastast peale kuulus sm. Vatutin Üleliidulise Kommunistliku (bolshevi) Partei ridadesse.

Suure Isamaasõja päevil avaldus sm. Vatutini väejuhtalend, tema määratud kogemused ja hiilgavad teadmised täies ulatuses. Seistes hea strateegia ja taktika tundjana juba sõja algul vastutavatel kohtadel, on tema nimega seotud mitmed selle sõja suurvõitlused. Lahutamatu on tema nimega seotud Voronezhi kangelaslik kaitsmine. Olles Edelarinde vägede juhataja mürdis tema juhitud väed läbi sakslaste tugevast kaitsesest ja ühinesid Stalingradi rinde vägedega, sulgedes nõnda rõnga sakslaste Stalingradi grupi ümber. 1943. aasta suvel, kui Vatutin juhatas rinnet, löödi tagasi sakslaste pealetung Kurskile lõunast ja likvideerinud saksa suvise suure pealetungi, viis ta oma väed vastupealetungile. Vatutini väed forsseerisid hiljem Dnepri lõuna pool Kiievit ja 6. nov. 1943. aastal vabastasid Vatutini poolt juhitud 1. Ukraina rinde väed Ukrainas pealinna Kiievi. Hiljem märgiti Kõrgema Olemjuhataja käskkirjades veel palju kordi Vatutini nime.

Nõukogude Valitsus hindas kõrgelt sm. Vatutini suuri sõjalisi teeneid, autasustades teda kõrgete ordenitega: Punase Lipu, Lenini, Suvorovi I järgu ja Kutuzovi I järgu ordenitega.

Vatutin maeti Kiievisse, kuhu talle püstitatakse ka ausammas.

Punaarmee on kõigi maade rahvaste vahelise rahu ja sõpruse kaitse armee. Ta on loodud mitte võraste maade vallutamiseks, vaid Nõukogude maa piiride kaitseks.

(Stalin.)

Punaarmee vabastas Tarnopoli ja Jalta

Pärast ägedaid tänavvõitlusi vallutasid 1. Ukraina rinde väed 15. aprillil Tarnopoli. Kõrgema Olemjuhataja käskkirjaga avaldati tänu Nõukogude Liidu Marssalile sm. Zhukovile ja Tarnopoli vallutanud vägedele. Hävitati täielikult 16.000-meheline Tarnopoli saksa garnison, väljaarvatud 2400 meest, kes andsid end vangi. Tarnopoli vallutamisel saadi rohkesti sõjasaaki.

Tshertkovist lääne ja edela pool ning Stanislavist lõuna ja ida pool pidasid meie väed vaenlasega ägedaid lahinguid.

Kishinevi suunas pidasid meie väed lahinguid Dnestri paremal kaldal vallutatud platsdarmide laiendamiseks ning parandasid oma positsioone.

Tiraspolist lõuna pool ületasid meie väed Dnestri jõe ning pidasid lahinguid vallutatud platsdarmide laiendamiseks.

16. aprillil vallutasid meie Krimmis võitlevad väed Jalta linna — tähtsa Musta mere sadama. Vastavalt Kõrgema Olemjuhataja käskkirjale saluteeris Moskva 16. aprillil meie vapratele vägedele, kes vabastasid Jalta. Krimmis vallutasid meie väed veel Alupka ja Balaklava linna, üle 120 asula ja 2 raudteejaama. Esialgsel andmel oli 14. aprilliks võetud meie vägede poolt Krimmis vangi üle 37.000 vaenlase sõduri ja ohvitseri. Meie väed liiguvad edasi Sevastopoli suunas.

14.—18. aprillini vigastasid ja hävitasid meie väed kõikidel rinnetel 258 tanki, Ohulahinguis ja õhutõrjekahurväe tulega tulistati alla 270 vaenlase lennukit.

Meie lennuvägi sooritas massilisi rünnakuid Sevastopoli ja Lvovile. Kaugetegevuslennuvägi ründas Rumeenias Konstanza meresadamat ja Galatsi jõesadamat, tekitades vaenlasele suurt kahju.

KALLI EESTI VABASTAMISEKS

Punaarmee võtab vastu kolmandat sõjakevadet hiilgavate võitudega. Püha nõukogude maa eest võitlejad purustavad väsimatult fashistlikke jõuke juba Bugi, Sereti ja Narva taga. Nagu mitte kunagi varem on neil unustamatul päevil meie rahvuslikud väeosad kodumaa lähistel ühinenud ühes õilsas tundes, liitunud ühes soovis, kiirendada saksa rõõvlite purustamist.

Suured eesmärgid on alati inustanud meie tublit suurepärase rahvast. Isamaasõja päevil mõistavad meie võitlejad selgesti kui suur vastutus lasub neil meie kodumaa saatuse eest, mille nimel on sooritatud nii palju kangelas-tegusid.

Möödunud aastal, pärast seda kui meie võitlejad nägid oma silmaga võimsaid tanke „Nõukogude Eesti eest“ — eesti patriootide üksmeelse korjanduse tulemust, tekkis juba siis paljudel mõte: tugvada meie rahvuslikke väeosi fennuuskadrilliga, ehitada see oma summadest. Seepärast tervitaski meie väekoondise isiklik koosseis nii suure vaimustusega „Lembitu“ nimelise tankikolonni ja „Tasuja“ nimelise lennueskadrilli ehitamise ettepanekut.

Korjanduse kampaania toimus väekoondises äärmiselt organiseeritult. Võttes arvesse isikliku koosseisu meeleolu peeti roodudes ja patareides mittinguid, mis olid pühendatud eestlaste patriootilisele algatusele. Ohvitserid, seersandid ja riviüksused välendas oma mõtteid ja kavatsusi lihtsalt ja selgelt: koguda võimalikult suurem summa meie võitlusvõimsuse kindlustamiseks. Punaväela-

ne sm. Hagus sm. Ernesaksa 3. roodu alüksusest ütles järgmist: „See korjandus on alguseks Nõukogude Eesti õhujõudude loomisel. Mida enam tehnikat, seda lähemal on võit. Mina isiklikult annetan 200 rubla obligatsioonides ja kahe kuu palga. Kutsun kõiki järgnema minu eeskujule.“

Tervitustega käsikäes arenes võistlus esikoha pärast. Annetati kõik oma isiklikud hoisummad. Seersant Aleksander Eiger annetas 100 rubla obligatsioonides ja 475 rubla sularahas, vanemseersant Viktor Kallio annetas 300 rubla obligatsioonides ja 200 rubla sularahas, nooremseersant Mihkel Oimar annetas 795 rubla sularahas. Paljud ohvitserid annetasid kõik oma riigilaenuobligatsioonid ja suure summa sularahas. Näiteks annetas kapten Niiholm obligatsioonides 8700 rubla ja 2000 rubla sularahas. Vanemseersant Raude andis obligatsioonides 5105 rubla ja sularahas 1180 rubla, kapten Bogoslavski 5.000 rubla obligatsioonides ja 1000 rubla rahas jne.

Korjanduse parimad tulemused said tänu operatiivselt ilmuvale „Lahingulehele“, seinalehtedele ja erillistele väik-väljaannetele, teatavaks kogu väeosale. Neil päevil oodati väeosades erilise kannatamatusega suuretiraazhilise ajalehe „Tasuja“ järjekordset numbrit, mis on saanud korjanduskampaania arbitriks.

Seltsimeeste Lepa, Mullase ja Viriti väeosad jõudsid esikohtadele: annetatud oli kuu palgafondist sularahas 70 protsenti ja 100 protsenti olemasolevate riigilaenuobligatsioonide näol. Eesrindlaste seas on ka seltsimeeste Milleri,

Kiieiti ja Zupsmani väeosad. Annetuste kogumine lõppes teise korjanduspäeva õhtuks tulemusega 3.049.868 rubla.

See edukalt läbiviidud üritus oli eesti võitlejate piiritu armastuse selgeks demonstratsiooniks oma rahva ja oma Punaarmee vastu. See näitas veel kord meie võitlejate ja ohvitseride poliitilist küpsust.

Tänu kogu nõukogude rahva vennalikule abile ja suure Stalini alatisele hoolitsusele, oleme me varustatud kõige vajalikkuga selleks, et paisata otsustaval momendil kogu oma jõud alatuile fashistlikele mõrvariitele. Läbiviidud korjanduse tulemusena astuvad meie väeosade võitlusriivisse täiendavalt uued võimsad relvad.

Juba palju kordi on eesti rahvas kihutanud minema oma territooriumilt saksa vallutajaid. Lembitu ja Tasuja, meie rahvakangelaste, eesti rahva mure ja kannatuste eest tasujate nimed elavad edasi eesti võitlejate meeles ja südames. Lembitu ja Tasuja nimed joonistatakse võimsate tankide ja kiirete lennukite soomusele. See on vaenlasele veel üheks ähvardavaks meeldetuletuseks, et on saabunud aeg nende väija kihutamiseks Nõukogude Eesti territooriumilt, ning et tuleb lüüa neid nü, et penirüütlite järeltulijad unustaksid igavesti tee meie kodumaale. Teadku läände kihutatavad hitlerlikud hümikad, et tasumistund on lähedal. Kaua nad enam ei rüveta Nõukogude Eesti pinda!

Kõrgema Olemjuhataja Nõukogude Liidu Marssali Stalini juhtimisel sammume edasi. Meie võidame!

I. LOMBAK, A. RADIK,

Annetusi tankikolonni „Lembitu“ ja lennueskadrilli „Tasuja“ ehitamiseks

Korjandus tankikolonni „Lembitu“ ja lennueskadrilli „Tasuja“ ehitamiseks jätkub hoogsalt. Kõrgest patriootlikust vaimustusest haaratuna võtavad Punaarmee eesti rahvusliku korpuse võitlejad 100-protsendiliselt osa sellest patriootlikust üritusest. Võitlejate

annefused on juba üle kantud riigipanka.

Elavalt mõõdub korjandus ka Nõukogude Liidu tagalas töötavate eestlaste keskel. Teheljahinaki oblastis eestlased annetasid lühikese aja jooksul 214.000 rubla. Tarnobli oblastis elavad eestlased an-

netasid 3.326 rubla, Gorkis elavad eestlased 2.100 rubla. Kangelaslikus Leningradis elavad eestlased korjasid oma säästudest 680.514 rubla.

Korjandus lõpeb 22. skp.

Patarei-tuld!

Vaenlane saab tunda meie suurtükiväelaste tule kibedust

Juba meie väeossa saabudes oli vanemleitnant Mürk ordenikandja. Astudes tegevarmee ohvitserina Isamaasõja lahingutesse juba sõja alguspäevil, purustas ta oma haubitsaga lahtiselt positsioonilt küla kirikus asuva vaenlase vaatluspunkti, kust vaenlane pidevalt juhtis tule meie vägede pihta. Ülesande eduka täitmise eest autasustati vanemleitnant Mürk „Punase Tähe“ ordeniga.

Võitlustes Velikije Luki pärast näitas vanemleitnant Mürk jällegi oma kõrget lahingulist meisterlikkust. Meie jalaväe edasiliikumist takistas saksa dzott ja kuulipildujapesa. Sm. Mürk sunnib oma suurtükke tule tabavusega vaikima vaenlase dzotti ja hävitas kuulipilduja. Veeretanud oma suurtükid lahtisele positsioonile, purustas ta veel vaenlase vaatluspunkti ja suunas siis oma tule vaenlase kaevikule. Sellise tõhusa suurtükitule ettevalmistamise järel uuesti rünnakule minnes vallutas meie jalavägi kergesti vaenlase positsioonid. Selles la-

hingus teenis vanemleitnant Mürk Isamaasõja 2. järgu ordeni.

Nüüd võitlevad vanemleitnant Mürki suurtükiväelased Nõukogude Eesti vabastamisel. Vana lahingukomandör ja tema vaprad võitlejad annavad vaenlasele jälle tunda Punaarmee suurtükitule kibedust.

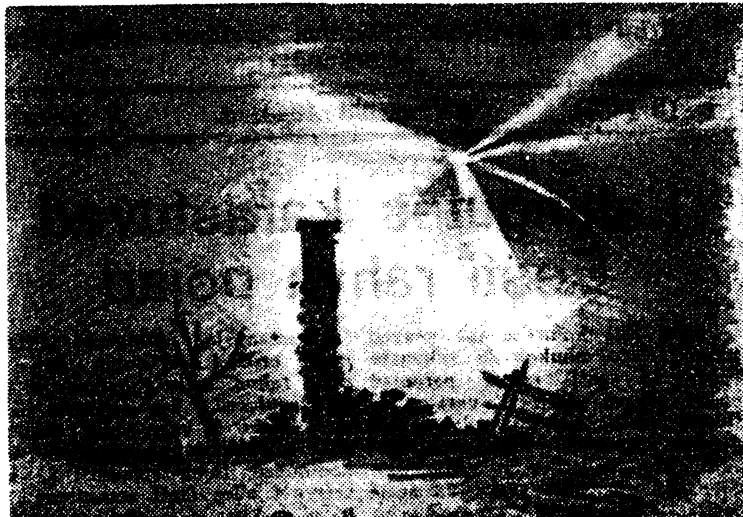
23. märtsil, viibides soodsas vaatluspunktis, märkas vanemleitnant Mürk, et sakslased valmis-
tavad rünnakule. Varsti algaski vaenlase miinipildujatule ettevalmistus ja pärast seda jalaväe pealetung. Vaenlasele õnnestus meie kaitse eesliinidest läbi murda. Sakslased olid jõudnud juba 300 meetri kaugusele vaatluspunktist, kui vanemleitnant Mürk andis tulekäskluse. Mürsud langesid otse pealetungiva vaenlase ridadele ja paiskasid segi ta lahingukorra. Fritsud sattusid segadusse ja hakkasid tagasi jooksema. Neid takistas saksa ohvitser, kes sundis relvaga mehi uuesti lahingusse. Vanemleitnant Mürk märkas tekkinud ummikut, juhtis

tule sinna ja hävitas juba esimese mürsuga 8 fritsu.

Lühikese vaheaja järel üritas vaenlane uut rünnakut kahe tanki toetusel. Vanemleitnant Mürk jätkas tulistamist ja lõi ühe tanki rivist välja. Teine tank võttis vigastatu shleppi ja pöördus tagasi. Kuid vaenlase jalavägi jätkas pealetungi. Seekord õnnestus sakslastel tungida vaatluspunktile kuni 60 meetri kaugusele. Külma-vereliselt jätkas vanemleitnant Mürk tulistamist. Ka see pealetung löödi tagasi.

Sakslased olid otsustanud vallutada neile tähtsa kõrgustiku iga hinna eest. Nad ründasid veel kolmandat ja neljandat korda. Kuid iga kord purunes nende rünnak vanemleitnant Mürki tulemüüri vastu. Eesti suurtükiväelased kaitsevad kindlalt oma positsiooni. Ründavatest sakslastest pöördusid tagasi ainult riismed.

Nii jätkab vanemleitnant Mürk oma kuulsusrikast sõjamehetekonda võitluses Nõukogude Eesti eest.

Rakett

Ltn. Paluvere rindejoonis.

Kommunistlikud noored lahingus

MEIE LAHINGUAKTIIV.

Meie suurtükiväe kommunistlikud noored moodustavad väeosa lahinguaktiivi, kellele juhtkond võib kindlasti toetuda ükskõik kui raske ülesande läbiviimisel.

Kui divisjoni sideülem vanemleitnant Pärn sai haavata ja lahkus lahinguväljalt, siis astus tema asemele kommunistlik noor vanemleitnant Mürk. Divisjoni side täitis kõik lahingülesanded, sest iga kommunistlik noor tunneb oma ala põhjalikult.

Kommunistlik noor Voorm oli luuraja. Lahingus tuli aga puudus sidematerjalist. Vommide anti ülesandeks vedada traatside. Kommunistlik noor täitis oma ülesande eeskujulikult ja teda autasustati medaliga „Vapruse eest“.

Patarei sai käsu asuda tankitõrje-positsioonile. Divisjoni kommunistlike noorte organisatsioon smr. Käari kontrollis lahinguaktiivi valmisolekut.

Ükski fashistlik „tiiger“ ega „panter“ ei pääse edasi, kuni suurtüki juures seisab veel üksainuski kommunistlik noor,“ töötasid võitlejad. Ja vastase tankirünnak löödi tagasi.

Leitnant H. MANNERMAA.

SIHTUR KIRSIPUU

JUTUSTAB.

Kommunistlikul noorel Kirsipuu on seljataga võitlusrohkem minevik. Ta jutustab ühest oma palavast lahingupäevast.

„Seisime oma suurtükiga 400 meetrit saksa dzotist. Vaenlane hoidis meid kõva tule all: paremalt tärises vahetpidamatult snaiperikuule nagu rahet vastu suurtüki kilpi. Ja just sel ajal lõppesid meil mürsud. Vaenlane sai sellest julgustust, ronis oma peiduurkast välja ja valmistus rünnakuks. Siis eemaldasime suurtükisihiku ja asusime tulistama läbi sihikuauku, olles ise kibi varjul. Tulistasime kordamööda kuni õhtuni. Vaenlane ei pääsenud edasi. Ootel vedasime kohale laskemoona. Hommikul juhtisime vaenlase dzotile uuesti mürsutule. Sakslased põgenesid, jättes vallutatud dzotti maha pl laina.“

Praegu õpetab Kirsipuu suurtüki sihturina nooremaid patareilasi enesele väärilisteks järglasteks.

R. JORMAA.

Voitlustes kangelasteks sirgunud mehed

KARL KUKE ARENGUTEE

Karl Kukk tuli meie väeossa jefreitorina. Kuid Isamaasõja lahingutes karastatud sõjamehena torkas ta kohe silma komandöridele oma suurte sõjaliste teadmiste poolest. Ta edutati nooremkomandöriks ja talle usaldati noorte võitlejate õpetamine. Ent õpetades teisi, õppis Kukk ka isel. Ta lõpetas suurtükiväekomandöride ettevalmistamise kursused ning läks lahingusse tulerühma ülemena ja parteilasena. Vapra lahingumehena näitas ta võitlustes andumust kodumaa kaitsmise pühale eesmärgile ja teenis „Punase Tähe“ ordeni. Nüüd võitleb leitnant Kukk Nõukogude Eesti eest. Ta läheb kodumaale tagasi võitlustes kangelaseks sirgunud mehena.

R. HANNULA.

POSTIKANDJAST OHVITSERIKS

Kogu väeosa tundis vanemseersant Meistrit. Ta kandis meile kätte kirju omastelt ja tuttavatelt Nõukogude Liidu tagalast. Aga neid, kel kelleltki kirju saada ei olnud, ta trööstis: „Küll läheme ise varsti sinna, kus on need, kellest igatseme teateid.“

Sõtta läks Meister suurtükiväelasena. Karm võitlus kasvatas temast tubli lahingumeh. Ta edutati juhtrühma komandöriks.

Nooremleitnant Meister juhib nüüd patarei tuld, mis peab külvama surma vaenlase ridadele, vabastama meie kodut.

H. ANTSMÄA.

Eesti rahvuslike väeosaade suurtükiväe komandör A. Poolus.

Major A. Poolus juhtis eesti suurtükiväelasi lahingus Velikije Luki all, tehes au Punaarmee suurtükiväelase kõrgele nimele. Lahingus Novosokolniki linna all, kus eesti suurtükiväelased teenisid välja suvorovlaste aumäetuse, major A. Poolus oli jällegi eesti suurtükiväelaste operatsioonide juhiks.

Major A. Poolus on kahekordne ordenikandja.

Radisti kangelastegu

Suurtükiväe radist Ossep sai lahingus haavata ja miinikild vigastas ka tema raadioaparaati. Vaenlane tulistas tugevasti meie positsioone. Telefoniside oli katkenud. Ossep teadis, et kui tema lahinguväljalt lahkub, siis katkeb viimne side vaatluspunkti ja tulepositsiooni vahel. Ta jäi haavatuks võitlusesse edasi, parandas aparadi ja jätkas sidepidamist kuni lahingu lõpuni.

Ossepi kangelastegu hindas Nõukogude valitsus temale „Kuulsuse“ ordeni määramisega. Ja vapper võitleja võeti vastu Lenini-Stalini partei ridadesse.

Leitnant Ed. Toomla.

Vaatluspunkti

Ltn. Paluvere rindejoonis.

Suurtükiväelaste lahinguväe

Alampolkovnik Uibo suurtükiväelased-suvorovlased hävitasid võitlustesarjas N rindeosas 8.—11. märtsini: ühe miinipilduja patarei, 3 välisuurtükki, 7 dzotti, 2 blinddaazhi, 17 raskekuulipildujat, 6 kergekuulipildujat, 2 vaatluspunkti, 300 m vaenlase kaevikut. Vaenlane kaotas surmuna üle 150 soldati ja ohvitseri.

Maha suruti: 2 välisuurtüki patareid, 7 miinipildujat, 2 välisuurtükki, 2 dzotti, 10 raskekuulipildujat, 6 kergekuulipildujat, 2 vaatluspunkti ja purustati 5400 m vaenlase kaevikut, mille tagajärjel aeti laiali ja vigastati üle saja vaenlase sõduri ja ohvitseri. Segi paisati üks vaenlase väiksem hobuvõr.

Võitluste perioodil 16.—19. märtsini hävitati: dzotte 5, blinddaazhe 4, vaatluspunkte 1, raskekuulipildujad 12, kergekuulipildujad 13, välisuurtükke 5, vastase kaevikut 200 m. Vaenlane kaotas 270 sõdurit ja ohvitseri.

Maha suruti: miinipildujapatareid 4, dzotte 7, blinddaazhe 2, raskekuulipildujaid 4, suurtükke 2, purustati kaevikut 400 m. Laiali aeti ja vigastati üle 300 vaenlase sõduri ja ohvitseri.

V. KRUUSTEE.

Leitnant Vinkeli patarei

Leitnant Vinkel sai oma lahingristed Leningradis kaitsmise lahingutes. Seal omandatud lahingukogemusi kasutas ta edukalt eesti suurtükiväelaste õpetamisel. Ja juba esimestes võitlustes tõendasid leitnant Vinkeli suurtükiväelased oma meisterlikkust. Nad tulistasid vaenlase dzotte ja tulepesi kohati 50—60 meetri kaugusele. Leitnant Vinkel ja ta poisid omandasid lahingus surmakartmatuse kuulsuse. Leitnant Vinkel autasustati „Punase Tähe“ ordeniga.

Tema suurtükid jätkavad vaenlase hävitamist Nõukogude Eesti pinnal. Hiljuti hävitasid leitnant Vinkeli patareid vaenlase autokoloni, kokku üle paarikümne auto. Leitnant Vinkel töötab, et tema poiste kanged teod jätkuvad kuni vaenlase täieliku purustamiseni.

Ordenikandja ja tema kangelastlikud suurtükiväelased jätkavad võitlust kodumaa täielikuks puhastamiseks vaenlastest.

E. KALLAS.

Eesti nõukogude kirjjanike ülesanded

Meie nõukogulikud kirjanikud, olemes kogu aeg viibinud väljapoolseks okupatsioonivõõrdit, olemes võinud oma rahva kannatust Hitlerlaste ikke all läbi elada ainult kujutluses. Aga ärgem unustagem, et teispoole piiri jäi maha suur hulk nõukogulikult häälestatud kirjanikke, kel ei olnud võimalust evakueeruda. Kuigi neil meiega võivad olla ühised mõtted, erinevad siiski meie konkreetsed elukogemused nende omadest tunduvalt. Konkreetsed elukogemused aga, nagu teada, moodustavad niioelda varustusbaasi loominguks. Kuigi olukord okupeeritud maades on meile üldiselt tuttav, tuleb kirjanikel siiski väga ettevaatlik olla sealsete detailide kujutamiseks. Alles vabastatud kodumaale tagasi jõudes, seal elades võime kõiki üksikasju õigesti kujutada. Teisest küljest me teame, et sinnajäänud kirjanikud ei saa oma konkreetsed kogemused ja elamused praegu midagi avaldada, ning jälle ainult Hitleri ikke all vabanedes võivad nad omanähtava ka tarviliku perspektiivi kõigi läbielatud üksikasjade mõistmiseks.

Ent kuigi eesti kirjanikel niiviisi praegustes oludes on kaheksad kogemused, on meie edaspidine eesmärk siiski ühtne: fashismi väljajuurimine viimse kiuni elust, temale lõpuhoobi andmine ka aimesse teadvuses. See ei ole meile ühe päeva ülesanne.

Teisest küljest me teame, et kohe pärast Hitlerlaste minemakihutamist algab vabastatud maal alal kibe ülesehitustöö. Ma vist ei eksi, kui ütlen, et me kõik ootame selle ülesehituse algust sisetamise värinaga ja et sellest ülesehitustööst saadav rõõm paneb unustama nii paljudki värsked kannatused. Vastse nõukoguliku elu kerkimine Hitlerliku „uue korra“ varemetest, ja ülesehitamise palavik saab kahtlemata ka meie kirjanikele loomingule võimsaks stiimuliks.

Raske on konkreetselt kujutada uue, tärkava kirjandusjärgu kontuure pärast okupatsiooni alt vabanemist, kuid vist on tõenäoline, et pärast kõiki rasked valitustusi tekib kannatanud inimestes tarve millegi tervema, selgema ja kindlama järele. Kirjanduselt hatakse ootama lohutust, tuge, ühtsust, ühtsust. Nõukogude kirjanike naesanne on siis luua teoseid, mis oleksid täis eluusk, uue ühiskonna loomise kirge, inimlikkust. Kirjanik peab muutuma „ühingeineneriks“ (Stalin).

Nii seisavad siis meie kirjanikegi ees kaks tähtsamat ülesannet: fashismi hävitamine, ja Nõukogude Eesti ülesehitamine. Olla ühelt poolt võitleja fashismi vastu, kõige tagurliku vastu sotsialistlikul ülesehitustööl, ja teiselt poolt olla „ühingeinener“. Eesti Nõukogude Kirjanike Liidu ülesandeks on aga ühendamini liita kõiki eesti nõukogude kirjanikke selleks võitluseks ja selleks ülesehituseks. Ent kui eesti kirjandus tahab tõhusalt võidelda saksa fashismi vastu, kui ta tahab jutustada veenvalt rahva kannatustest ja pingutustest, vihasid ja vastupanu, siis ei tohi ta silmast lasta ei oma ideelist sügavust ega kunstikvaliteeti.

Johannes Semper.

ERKA draamakollektiivi õhtu

ENSV Kunstidevalitsus korraldas Leningradis asuvaie eestilise maksulise „Luule, muusika ja nukumorekside õhtu“, mille sissetulek terves ulatuses läks tankikoianni „Lembitu“ ja lennuskadriili „Tasuja“ ehitamise fondi.

Rein Tarvas

See sündis sel valusal suvel, kui juulis tuli Eesti maa sõtkuma sakslase kand, kui pärnade öitsmisest lõhnavais tuulis vajas suitsudest tumedaks taevarend, kui aitu ja keldreid ja majasid murti ning rõõvleid käis ringi kui näljaseid hurti, aga viljad kõik varistas niitmata nurm, sest küldes varitses hirm ja surm.

Kolm meest olid kaevamas Luuluitme kingul, Rein Tarvas ja kaks veel külameest muud. Olid enam kui käed nende mõtted küll pingul, kuid sõnatult vaikisid habemes suud. Neid valvasid kolm automaatpüssi rauda, ja nad kaevasid vööraile koertele hauda, kes ripakil-röötsakil lamasid teel, maha löödud nüüdsama, et soojad veel.

Käis pauke ja võinal valanguid kajas siin maanteel, kus koidik ju lõpetas õõ: ja hommikul otsiti mitmes majas, kes teeksid aukude kaevamistöö. Näe, mõttesid mehed, oi häbiväärt orjust, et tuleb veel mattagi sakslase korjust! See teotab sind ennast. See roojastab maad. Aga pead. Sest kui tõrgud, siis kuuli saad.

Oha süvemalt maamulda kaldale viskus, ju pervega tasa jäi kaevaja õlg: aga labidavartel kui krampi kiskus peopesi see häbi- ja vihavõlg. Mehed vaatasisid süngelt üksteise silma: „kas tõesti need raiped me matame ilma et teoga või sõnaga keegi meist saaks öelda, mis eestlane arvab neist?“

Rein Tarvas ju lapsena peergude süütel oli taatidelt kuulnud sest Luuluitme mäest, et on muiste siin maetud üks saksa rüütel ja sadakond meest ta raudröövlite väest, kelle eestlased surund siin sookäärü taha ning piiranud ümber ja tapnud maha löönd sakslasi nii kõige kurja eest, et pole neist pääsnud ei ühtki meest...

Kui see tõesti on tõsi, eks needik siis nähkul maad kaevates arutas Tarva Rein. Oha enam... ja ta viskas veel hästi kähku... teda huvitas augu põhi ja sein:

kätt kärmeks ja mõtet tal kärsituks tegi, et liiv on nii sügaval mullaga segi... Ja ta mõtles: kui nõnda, eks õelgu siis maa, mis endal on öelda, aga ei saa.

Ülal veltveebel käsi ju vehkis ja hõikas omakeeli, et jäetagu, aita küll. Aga Reinul veel labidas põhja lõikas, kuigi augul ju sügavust tubli süld. Ja ennäe, kui ta oli just võtnas veel viimast, siis veereski midagi savikast liivast, mis polnud ei kivi, ei pehkinud puu, vaid sakslase koltunud kolbaluu.

Kaks sääreluud mullase hõlma all süles, aga kolba ta labida otsa löi: rii teibaile toetudes ronis ta üles ja kondid, mis leidis, kõik kaasa tõi. Rein mõtles, et nüüd oma saatust nad nähkul ja ta lükkas labida laibale näkku, et korjust kui suudelnuks kolba koon, ning ütles: „Kuut morjen, mein liiber soon!“

Ta lausus need sõnad küll muigel nii leebel, et tervitus öieti südamlilik näis, aga sedamaid püstoli tõmbas veltveebel ja Reinule pauk olse rindu käis. Ta korraaks veel ringutas põndaku murus, käed sirutas välja ja kämbraid surus, et rusikais värahtas värihein, kui suri hallpäine Tarva Rein.

Ta naabritel meeled kui kustusid vihas: üks tõstis, kuid teine sai kätte ta käe. Nad tundsid, kuid tõmbies neis iga lihas ning silmis näis kustuvat süvine päev. „Ta Tarva küll tappis... kuid mõtet ei murra.“ „Ole vait. Meie kohus on kallimalt surra.“ Ja nad läksid siit vaikides, püsti päi. Rein Luuluitme murule maha jäi.

Üks vaikusel rääkis ainult räägatas harva. Siis — müris mootor... käis tasujalask. Tulid mehed, kes kätele tõstsid Tarva ja viisid ta ära — Langvõraga kask koduõue all kaste- ja väriheinas ta kalnu jäi valvama vaikes leinas. ...A ja Luuluitmel — kõneles rahvasuu — said kokku üks saksa liha ja luu.

M. RAUD.

Paul Pinna oma tööst ERKA draamakollektiivis

Eesti Riiklike Kunstiansamblike draamakollektiivi peamiseks tööülesandeks on olnud anda etendusi ja kontserte meie eesti väeosadele, viia neile meelelahutust sõnas, laulus ning tantsus. Meile, kollektiivi liikmeile, on see kõigepealt austavaks ülesandeks, ja selles töös leiame suurimat hingelist rahuldust. Rindemehed on suhtunud meisse ja meie esinemistesse ülisuure soojusega. Viib ju eesti sõna ja laul lavalt, olgu see lava nii väike ja primitiivne kui tahes, iga mehe ja naise mõttes Eestisse, oma sünnikohta ja omaste juurde. Isiklik kontakt näitlejatega ja suhtumine neisse on olse liigutav. Pole ka imestada — kohatakse sõpradega, koolivendade ja isegi sugulastega, ja siis sulavad südamed õnnelikus jällelängemises.

Kuidas mind isiklikult vastu võeti, on omaette number. Minu kohta käisid ju igasugused kuuldused — nagu poleks mind olemaski ja sellega sai palju nalja. Kui ma aga lavale ilmusin, kõlas käteplagin ja naer. Meeste kõrvu olid muidugi ulatunud jutud, et esiteks olevat ma uppunud, siis võimude poolt maha lastud ja muid, hullemaidki asju, sest juba Tallinnas, kohe pärast minu lahkumist kodulinnast, leitud mu laip sealt, ja Tallinna naised olevat Tornimäel lahkamiskambri mu laiba ära tundnud. See luule on nüüd muidugi ammu hahitanud, kuid algul minu ilmumine oli küll igal pool suureks, ja võin uskeidamata öelda, — rõõmsaks üllatusseks.

Töötingimused rindel olid väga mitmesugused ja loomulikult pole neid tavalisi mugavusi, millega rahvaegadel harjutud. Kuid ükski töö ega pingutus pole meile raske, kui on võimalus leha midagi ja pakkuda oma võit-

mele kohaselt meie rindemeestele. Oleme esinenud korralikkudes ja mugavates klubides, mis meie rindemehed on üles ehitatud kuulmatu kiirusega kodumaa suuremate rahvamajade eeskujul. Oleme mänginud ka küünides ja suvel lageda taeva all ülesseatud lavadel — piiratud ja ilustatud noorte lõhnavaate kaskedega — ja lõpuks — ka rohelisel murul. Oleshitatud klubihooget saadi vahel kasutada õige lähikest aega: sõjaväed liikusid edasi ja hooned jäid siis külalennikudale heaks mälestuseks. — Suvel loomulikult on esinemine igati hõlpsam ja lähedam — aina lust ja rõõm on mängida vabas looduses. Talvel on lugu veidi raskem — tuleb sageli esineda kuumades väikestes ruumides ja eeskava anda 3—4 käigus, et kõiki väeosi üksikult läbi lasta. Meie ki väeosi üksikult läbi lasta. Meie näitlejate heaolu ja mugavuste eest hoolitseb suure armastusega. Puudust pole olnud millegi. Suvel näiteks loodi heale toldule üksiks külluses metsamarju ja söödi neid suhkru ning piimaga. Kuumade järvede ääres suplesid ning päikesevannid — puhkus ühesõnaga, nagu rahualal mõnes pa-

rimas kuurordis. Unustamatud ajad.

Alles äsja saabusin jälle väeosadest ringreisult. Olime Eestile juba nii lähedal, et tundime kodumaa ja mere hõngu. Kuid autol matkates nägime esmakordselt ka sakslaste hävitustööd, mahapõletatud külasid, laastatud maa-alasid. Sama hävitustööd teevad nad ka Eesti pinnal. Meie väekoondisesse oli tulnud ligi 300 eesti peret kogu oma varandusega, mis neil veel järele jäänud. Siin hoolitseti nende eest hästi. Rääkisime nimestega ja saime kuulda nii mõndagi, kuidas meie kaasmaalased pidid elama ja kannatama „uue korra“ loojate reshiimi all.

Praegu elan ja töotan Leningradis, kus, nagu kogu aeg siin suures nõukogude kodus viibides, tutvun kohalike teatritega ja teatrikunsti parimate saavutustega. Nii oli mul võimalus ka põhjalikult tutvuda Moskva kuulsate teatritega.

Seisame juba oma kodu lähel, peagi avaneb üks, ja siis tööle Eestis!

PAUL PINNA, ENSV Rahvakunstnik.

„Sõjasarv“ nr. 4

Uue „Sõjasarve“ keskseks kirjutuseks on prof. Hans Kruusi artikkel „Eesti rahva hävitamine sakslaste plaanides“. Mitmekesise ajaloomaterjali najal näitab autor, kuidas eriti saksa fashistlikud nn. „geopoliitlikud“ peavad Eestit „Suur-Saksamaa“ loomulikuks osaks, ja teadagi juba saksa rahvaga. See väike uurimus väärilb laiemat tähelepanu ja tutvustamist ka Liidu teiste rahvaste seas. Otto Stein kirjutab Leninist, Karl Taev Koidulast. Koguteoses avaldatud eesti kindralite ja ohvitseride kiri „Miks meie võitleme Nõukogude Eesti eest“ väärilb eriti üksikasjalist tundmaõppimist, sest selles on kokkuvõetult esitatud eesti rahva praeguse saksa fashismi vastase võitluse sügavamad põhused ja sihid.

Kirjandusega tegelevad J. Vares-Barbaruse, A. Jakobsoni, O. Urgarti ja J. Semperi kirjutused, mis on kõnedena esitatud Eesti Nõukogude Kirjanike Konverentsil. J. Vares-Barbarus näitab seda suurt progressiivset osa, mis on olnud eesti kirjandusel. „Kogu oma olemasolu kestel on eesti kirjandus peegeldanud ja peegeldab rahvahulkade võitlust saksa sissetungijate vastu“. „Eesti rahvas võib uhke olla oma kirjanduslikule pärandile ja ühiste traditsioonidele nii rahvaluule kui ka hilisema loomingu alal“. Need on selle kirjutuse põhiväited. See kirjandus peab muutuma täisväärses nõukogude kirjanduseks.

A. Jakobson näitab neid materiaalseid aluseid, mis nõukogude korras on kirjanike loomingul, ja annab ülevaate senisest organisatsioonist. O. Urgart esineb küsitavate seisukohtadega. Ta võtab teravalt seisukoha nn. „ettevõetud teema“ „pahede“ vastu, sellega sisuliselt peaaegu kogu Nõukogude Liidu tagalas ilmunud eesti kirjanduse vastu. Oma asjatal Kirjanik ei tohi ise enese suhtes ega kirjanike organisatsioon kõrgi kirjanike suhtes olla „ettevõetud“, mis teemal kirjutada. Ka temaatika „vabariorganisatsioonist“ nõukogude kirjandus vajab selles mõttes „ettevõetud teemat“, et rakenlada kirjanduslik looming sellele suure võitlusele, mida peab kogu rahvas. Seepoolest tuleb O. Urgartil oma seisukoht selgesti ja ruttu revideerida nii arvustajana kui EN Kirjanike Liidu sekretärina, seda enam, et EN Kirjanike Liit seni ei ole — peale Jüröö juhu — aidanud kirjanikel teemasid organiseerida — ümalt selle O. Urgarti seisukoha tõttu.

Muist artiklitest tuleb mainida Anna Klasi „Kaks eesti nõukogude heliloojat“ (Kaop ja Lepnurm) ning prof. Jüri Nuudi „Teaduse ja tehnika osast sõjas“.

Luules on nüüdsed ja paistavad välja Mart Raud („Töölt“ ja „Kiri rindelt“) ja Debora Vaarandi („Saaremaa poisid“). Minni Raudsepa jutustus „Lämbumine“ on sügava sisemise loogikaga, ometi liig optimistlik sakslaste, eriti Balti sakslaste sisemise lagunemise uskumises. Luuletusi avaldavad veel J. Barbarus, E. Hür, L. Hallo, I. Sikemäe ja J. Schmuul ning jutustusi A. Hint, P. Keerdo ja P. Rummo. Lydia Koidulalt on ühenduses ta 100. sünnipäevaga avaldatud rida luuletusi. Tõlkeist olgu esile tõstetud katke Vera Inberl „Pulkovo meridiaanist“ H. Habermanni tõlkes.

Koguteose number sisaldab Isamaasõja ajal Moskvas ilmunud eesti raamatute bibliograafia. See on tehtud vigaselt ja liiglitamine on põhiliselt väär. Ta voo-ruseks on, et ta siiski annab ülevaate ilmunud kirjanduse rikkusest.

Koguteos toob kunstiteoste reproduktioone E. Einmannilt (Koidula portree), Enn Roosilt (A. Kariste ja Nooroolv), A. Kaasikult (Viisküla), Adamson-Ericult ja P. Luhtenilt (lakkfööd) ning P. Aavikult (Võlgäärne linn).

NIGOL ANDRESEN.

Tuhk on väärtuslik väetisaine

Tuhk on väga heaks väetiseks. Eriti sõjaluses, kus on raskusi teiste väetisainete saamisega. Sellepärast tuleb tuha kogumiseks ära kasutada kõik võimalused.

Tuhk on mitmekülgne väetis: temas puudub ainult lämmastik, inuidu sisaldab ta kõiki teisi taimedele vajalikke tähtsaid toiteelemente. Need elemendid on tuhas taimedel kergesti kättesaadaval! kujul.

Kõige suurem osatähtsus tuhas on kaalil. Vähem osatähtsust on fosforil. Rohkesti leidub tuhas lupja, mis on eriti oluline taimede kasvuks happierikastel maadel.

Tuhka võib kasutada väetiseks kõigi kultuuride juures. Eriti häid tulemusi annab ta kartuli ja kõõviljade juures. Neile on kasulik tuha anda 10—15 tsentnerit hektarile või 10—15 kg saja ruutmeetri kohta. Kuna fosforit on taimede nõuete kohta tuhas vähevoitu, on kasulik tuha mõju täielikuks ära kasutamiseks lisada hektari kohta veel 1—1½ tsentnerit superfosfaati. Loomulikult on tuha väetisemõju täielikuks ära kasutamiseks vaja taimedele anda veel lämmastikväetisi (lämmastikkülviväetisi, virtsa).

Tuhk tuleb mulda segada sügavalt. Teda tuleb külvata kevadise künni või ümberkaevamise alla. Kartulile võib tuha anda ka enne mahapanekut. Ainult otsekohe vaku seemnemugulate alla ei või tuhka panna, kuna siis tuhk kahjustab idusid.

Agr. A. Talvoja.

Evakueerunute elust

Tublisid töölisi Uljanovski oblastis

Uljanovski oblasti on koondunud hulk evakueeritud Nõukogude Eestist, kes, olles leidnud endale uue kodu kaugel sõjatavalas, rakenduvad otsekohe tööprotsessi. Nii töötavad meie evakueeritud kooliõpetajaina, klubi juhatajana, põllu- ning metsatöölisena jm. Paljud neist tublidest inimestest on saavutanud tähelepanuväärseid hinnanguid.

Terenguli rajoonis töötab 14-aastane Erni Tomson traktoristina. Olles traktorist-stahhaanovlane, ületab ta pidevalt norme. Noore traktoristiga on sotsialistlikus töövõistluses Erna Vaheoja, samuti 14-aastane. Vaheoja saavutas sügiseks ligi kaks-sada tööpäeva ja premeeriti esikujuliku töö eest.

Samas rajoonis omavad esikoha metsatöölisena-puusaagijana Rosalie Laumets, 51-a. tema tütar Rosalde, Tamm Alviine ja Tamm Asta, kes ületavad pidevalt norme 3—4 kuupmeetri võrra päevas. Need eesrindlikud töölised on premeeritud soojade riiete ja jalanoodega.

Bogdashkinski rajoonis elab 16-aastane Luise Leikop, kelle ema ja vanema venna fashistlikud bandiidid Nõukogude Eestis maha lasksid. Luise Leikop evakueerus Nõukogude Liitu oma kahe 7-aastase vennaga, kellele ta on nii õeks kui emaks. Luise Leikop hoiab juba teist aastat oma nimel kolhoosi parima tööliste aukohta ja

Sagedasti on võimalik kasutada turba tuhka. Turba tuhk on taimede peatoitainete (kaali ja fosfori) poolest vaene. Rohkesti on lupja — umbes 30%. Sellepärast on turba tuhka kasulik kasutada happierikastel maadel mulla happesuse vähendamiseks, kuna tema väetav mõju on madal. Anda seda hektarile 5 tsentneri ümber.

Tuha kogumisel ja alalhoiul tuleb tähelepanu pöörata sellele, et tuleb hoidmisele. Vesi uhub tuhast kaali välja ja lahtiselt vihma käes seistes kaotab tuhk varsti suurema osa oma kaali sisaldavusest. Sellepärast peab olema tuha kogumiseks vihmakindel kast või ruum. Tulehädadohu ärahoidmiseks on kasulik tuha kogumiseks teha väike, seest plekiga vooderdatud kinnine kast, kus tuhka hoida pärast ahjust välja võtmist ja enne hoiuruumi viimist 2—3 päeva.

Tuha kõrval on väga kasulik kasutada ka ahjude ja korstnate puhastamisel saadavat tahma. Tahmal on tähtsus peaaegu kogu lämmastikväetisena. Kasutada tuleb teda 6—10 tsentnerit hektarile.

Suurem tähtsus on aga tahmal aiakultuuride juures mulla pinna katmise materjalina. Tahmaga mulda kattes on selle all mulla temperatuur 2—3 kraadi kõrgem. Sellepärast on varasemate ja kõrgemate kõõviljade saagi saamiseks kasulik katta taimede ümber mulda tahma kihiga.

Agr. A. Talvoja.

SPORT

Eesti korvpallimeeste võit

13. aprillil pidasid meie korvpallimängijad ühe oma tõsisemaid võistlusi Leningradis. Nende vastaseks oli seekord ametiühingute koondus, mis sisuliselt koosnes Nõukogude Liidu tšempioni „Burevestniku“ ja Leningradi 1943. a. tšempioni „Zenit“ mängijatest. Eestlastest esinesid koosseisus: Lõssov, Zimmermann, Tilling, Dudkin ja Rünk. Mäng lõppes eestlaste võiduga 41:33 poolaeg 18:8. Eestlastest viskasid punkte Lõssov — 15, Rünk — 10, Tilling — 8, Dudkin — 4 ja Zimmermann — 4.

A. R.

E. PUUSEPP JA J. KAUBI — MOSKVA MEISTRID

1944. aasta meistrivõistlused maadluses peeti 14.—16. aprillil Moskvas „Kõrja Sovetovi“ spordihallis. Eestlastest võtsid võistlustest osa NSVL meistersportlane E. Puusepp, J. Kaubi, Tähnas, E. Sikk, B. Sülluste ja J. Sulin.

Eestlaste esinemine oli kõigiti edukas. Nii kaitses J. Kaubi oma senist meistrikohta ja E. Puusepp revansheeris oma möödunud aasta ebaõnnestumise täies ulatuses ülevõimsalt. Võistlused olid üldiselt väga pinevad. Võistlustel oli näha ilusat tehnilist maadlust, mis näitab maadlussportlaste vormi tõusu. Võistluste tehnilised tulemused osutusid järgmisteks:

Sulgkaalus võitis Kaubi Kolpakovi ja Markovitshi seljavõiduga ning Tihhomirovi ja Siku töövõiduga. Seega omandas Kaubi sulgkaalus Moskva meistri nimetuse 1944. aastaks.

Kergekaalus esines Sülluste hästi, kuid kaotas Evdakimovile, kes selles kaalus tuli Moskva meistriks. Sülluste sai kolmanda koha.

Kergekaalus tuli Puusepp, kes esines pikema ajavahemiku järel, ülevõimsalt võitjaks ja omandas Moskva meistri nimetuse.

Keskkaalus saavutas Tähnas teise koha, võites oma põlist vastast Jakovlevi seljavõiduga, samuti Kavarilovit, kuid kaotades Krutkovskile, kes tuli selle kaalu võitjaks.

Poolraskekaalus sai eestlane Sulin kolmanda koha.

Raskekaalus Kotka puudumisel võitis Masgur.

A. MALL.

MOSKVA 1944. AASTA MEISTRID POKSIS

13.—15. aprillini peeti Moskvas „Kõrja Sovetovi“ toredas spordihoones käesoleva aasta poksitšempionaad. Kolm päeva kestnud ägedad ja rohkearvuliste osavõtjatega võistlused täiskõllutud saali ees andsid järgmised tulemused:

Kukkaalus tuli meistriks Avdejev, kes finaals kohtas eestlast Reinvaldiga. Viimane esines kuulsa poksija vastu suurepäraselt, kuid kolmandas ringis pidi alistuma. Reinvald jäi teisele kohale.

Sulgkaalus päris tšempioni nime 1944. a. „vana kala“ — Puschkin. Samas kaalus esines ka meie „tank“ Käbi, kes aga kulmuvigastuse tõttu pidi katkestama võistlemise.

Kergekeskkaalus lipsatas meistritiitel finaali jõudnud Kariste käest pärast võidukat seeriat napilt Stsherbakovile. Kariste pidi seekord leppima teise kohaga.

Kergekaalus nimetati Moskva tšempioniks 1944. a. peale Rodionov. Meie sulgkaallane Kaunis mää esines neil võistlusel kergekaalus, kus kohtas esimeses matshis kohe Rodionoviga. Ta pidas kõik kolm ringi vapralt vastu ja näitas kahel esimesel ringil isegi ülekaalu, kuid kaotas lõpuks 3:0, seda peamiselt just kolmanda ringi arvel ja vastase jõulise üleoleku tõttu.

Raskekaalus tuli Moskva meistriks Martin Linnamägi, ja seda ainsagi rusikalöögliga.

Kesk- ja poolraskekaalus eestlasi ei startinud. Nendes kaaludes tulid meistriks Amelitshtkin ja Stepanov.

H. TROOST.

PARTEIELU

Parteilasena kodumaale

Ohenduses Punaarmee suurte võitudega, meie vägede jõudmisega Narva jõe läänekaldale ja Virumaa asulate vabanemisega kasvab sm. Mullase eesti rahvusliku väeosa võitlejate ja ohvitseride hulgas poliitiline teadlikkus ja vaimustus. Teadasaamine neist metsikust, mida teostavad fashistid oma süsteemi kokkuvarisemise eel, suurendab üha kätemaksutahet süütu valatud vere, hävitatud linnade ja külade eest.

Püha ülesande teostamisele — Nõukogude Eesti lõplikule vabastamisele fashistlikust orjusest — tahab eesrindlik osa väeosa isikulisest koosseisust asuda koondununa meie võitude juhi, bolsheviike partei ridadesse teadmise, et mida enam meist ühineb parteiga, selle tööga, seda tugevam on meil ühine löögijõud, seda kiiremini vabastame oma kodumaa ja seda valutumat ja kergemalt kõrvaldame sõja kurvad jäljed.

Need on kõik noored mehed. Teotage innustab neid kiirele ja energilisele tegutsemisele. Paljud neist on juba varem valanud oma verd võitlustes mitmesuguseil Isamaasõja etappidel, osutanud kangelaslikkust

Siin nad on... Jaokomandör Aleksander Kuusik võitis osa lahinguist Velikije Luki linna vabastamisel. Ta sai kahel korral haavata ja osutatud vaprust eest kannab ta nüüd rinnal medalit „Vapruse eest“.

Oma allüksuse elus võtab ta lisaks jaokomandöri kohustustele aktiivselt osa poliitkasvatustööst. Märtsikuus omandas ta Lenini—Stalini partei liikmepileti ning hiljuti edutati ta allüksuse partorgi kohale.

Kunagine arvepidaja Ivan Järvis lõi kaasa lihtsa reamehena lahinguist Velikije Luki all. Seal ta sai haavata ja oli sunnitud minema haiglasse. Uuesti tervenenud, võttis ta osa 1943. aasta juuni—juulilahinguist Smolenski all, kus sai uuesti haavata. Nüüd on ta uuesti võitlejate ridades juba medaliga „Vapruse eest“ rinnal, ja

Nõukogude Eesti vabastamisest võtab ta osa nüüd juba bolshevikuna.

Oige noor mees, 1923. aastal sündinud, on Albert Brikkel, aga ometi on ta võtnud lahinguist osa nii Smolenski, Staraja Russa kui ka Velikije Luki all, olles seejuures kahel korral haavatud.

Voldemar Toome tegeles kunagi aiandusega, tundis huvi lillede ja igasuguste muude taimede kasvatamise vastu. Nõukogude korraldusel ta osake selle eest võitlemas, astudes komsomoli ridadesse. Peagi sai temast Virumaa tähelepanuväärsete võimetega noortest organiseerijast: nii on tema poolt organiseeritud Virumaa rida komsomolite noorte algorganisatsioon. Suure Isamaasõja puhkedes astus ta vabatahtlikult hävituspataljoni ridades kaitsma Nõukogude püha pinda, saades seejuures haavata. Sõjaväes olles on teda edutatud lihtsast reamehest jaokomandöri, rühmavanema, rooduvanema ja hiljem rühmakomandöri ametikohale, kusjuures ta on võtnud aktiivselt osa kommunistlike noorte kasvatustööst nii oma allüksuses kui ka väeosa ulatuses, olles väeosa komsomolibüroo liikmeks. Hiljuti täitis sm. Toome suurt soovi — ta sai bolsheviike partei liikmepileti omanikuks.

Need on siin vaid üksikud näited paljudest, kes on teinud oma südamesooviks kalli kodumaa vabastamist ja neile järgnevat ülesehitustööd võtta osale bolshevikena. Nende eeskujul järgneb üha kümneid ja kümneid mehi teadmise, et Lenin—Stalini partei ridadesse kuulmine tugevdab meie ühtsust ja viib meie maa kiirele õitsengule.

Selle veendumuse kasvatamist on väeosa poliitilised al-poliitavalid, kapten Pihlak ja kapten Siht teinud tõhusa töö.

ILMAR REIDI,

„Rahva Hääle“ rindekirjasaatja.

Teadanne

Kaubanduse Rahvakomissariaat palub kõiki varem Eesti NSV kaubanduse alal töötanud (riiklikes, kooperatiivseis või erakaubanduses) ja kes soovivad edaspidi töötada kaubanduse alal vabastatud Eesti NSV territooriumil, endid registreerida aadressil: KRK Kaadrite osakond.

Москва, Соёвновский переулок 5 Наркомторг Эст. ССР.

Avalduses märkida: 1. Pere-konna-, ees- ja isanimi; 2. Sünniaeg ja -koht; 3. Haridus; 4. Parteilisus; 5. Rahvus; 6. Keelteoskus; 7. Sotsiaalne päritolu; 8. Viimane töökoht ja amet ENSV; 9. Teenistuskäik kuni evakueerumiseni (töökoht, amet ja kestvus); 10. Teenistuskäik pärast evakueerumist; 11. Perekonnameis (nime, vanus ja asukoht); 12. Eriala või mis alal soovib töötada; 13. Tervislik seisukord (invaliididel kirjeldada oma invaliidisust ja töövõimelisust); 14. Sõjaväekohuslikkus; 15. Täpne aadress.

A. HANSEN.

ENSV Kaubanduse Rahvakomissar.

Teadanne

Moskvas ENSV RKN juures töötab Isamaasõjalaste Perekondade Riiklik Hooldamise ja Heaolu Valitsus. Valitsuse juures võetakse arvele kõik hävitus- ja töölispataljoni, rindelolijate ja teiste Isamaasõtta mobiliseeritud meeste perekonnad.

Valitsus peab sidet oblastites ja rajoonides olevate Isamaasõjalaste perekondade riikliku hoolda-

mise osakondadega. Juhib tähelepanu raskes seisukorras olevatele perekondadele. Korraldab pensionide ja abirahade kättesaamist määruste põhjal. Korraldab vaeslaste lastekodudesse paigutamist. Püüab leida isamaasõjavõitlejate vanadele emadele kodu ja vastavalt tööd. Suunab tööle abimajapidamistesse, sohvooisidesse, kimbinaatidesse jne. vastavalt tööoskusele.

Hangib vastavate asutuste du teateid teadmata kadumaläänud Isamaasõja võitlejate kohta. Korraldab perekondade seisukorra kohta.

Annab välja palgatõendisi vastavate andmete põhjal pensioni ja muu elu-olu korraldamiseks määruste alusel.

Palume teatada oma olukorras neid, kellel pensioni ja abirahade saamine korraldamata, kelle perekonna toidja langenud, haavatud või teadmata kadunud; samuti neid, kellel ülal pidada kaks või rohkem last ja perekonna toidul on mobiliseeritud.

Teatage täpselt võitleja ees- ja perekonnanime, sünniaeg, mobiliseerimise aeg, koht, millal ja kus langes, millal viimane kiri, kui viimati nägi. Teatage viimast töökohta enne mobilisatsiooni ja palga suurus.

Järelepärimiste ja nõuküsimiste jaoks pöörduda meie poole aadressil:

Москва, Соёвновский переулок

A. Tammik

Isamaasõjalaste Perekondade Riikliku Hooldamise ja Heaolu Valitsuse Juhataja

Toimetuse kolleegium.

Isamaasõja invaliid jutustab

Sain haavata võitlustes Velikije Luki all. Haiglas olin niikaua, kuni käsi paranes. Selgus siiski, et ma selle käega ei ole võimeline midagi tegema. Kuid ometi tahtsin aidata Punaarmeel tema rasketes võitlustes. Sõitsin Kazahhi NSV-sse, kus ühest rajoonist leidsin endale tööd. Nimelt oli siin suur naftatööstus. Hakkasin siin organiseerima massilist kultuuritööd. Olen nüüd juba kaheksa kuud sellel alal töötanud ja loodan, et teen seda ka edaspidi. Täitnud kohusetruult oma ülesandeid, võeti mind vastu parteiliikmeks.

KAAREL VENT.

Eestlased Orlovkas

Omski oblastis Kalatshinski rajoonis Orlovka külas „Budjonoi“ nimelises eesti kolhoosis elab palju Eestist evakueerunud, kes oma igapäevase töö kõrval tegutsed ka massilise kultuuritööga. Käesoleva aasta jaanuaris esinetti rajooni piirides korraldatud kunstilise isetegevuse ülevaatusel, kus saavutati esimene koht. Kohalikus rajoonilehes tõstetakse eriti kiitvalt esile eesti rahvatantsu ja kodukäsitööd.

Nüüd seisab aga ringi kollektiivil ees joukatsumine Omskis korraldataval üleoblastisel kunstilise isetegevuse ülevaatusel.

P. EISEN.

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Töerahva Saadikute Nõukogude
häälekandja

Nr. 17 (494) 25. aprillil 1944. a. V aastakäik

Vaata, ju keegi tseb Jüriöö -
aeg seda tula ärgu matku!
Terita tapper ja löö
sakslaste raudset katku!

M. RAUD

Jüriöö ülestsõusu traditsioonid

Võiduka võitlusega saksa orjastajate vastu jätkab eesti rahvas tänapäeval meie kangelaslike esivanemate, Lembitu ja legendaarse Tasuja võitlustraditsioone. Jüriöö võitlusleegid, mille süütsid meie vaprad esivanemad pimedal aprillil XIV sajandil, on kasvanud nüüd käimasolevas võitluses ennetamatult võimsaks.

„Raskelt haavatud, kuid ikka tõusvaks rahvaks” nimetab üks ajaloolane eestlast. „Kui palju kordi on eesti rahvas seisnud surma lähel, kuid ikka ta on võidelnud ja jäänud elama.” See on meie rahva kangelaslikkuse tunnus.

Ainult see rahvas, kes omab tervet elujõudu, kes armastab vabadust ja vihkab orjust ja orjastajaid, suudab võidelda sajandi saadi järel ja jääda elama. Mälestus eestlaste Jüriöö kangelaslikust võitlusest saksa orjastajate vastu on hoidnud kuni tänase päevani meie võitlusvaimu värske, meie võiduse kindla. Jüriöö kaasaegne Järva foogli kroonik Hoenne jutustab eesti rahva vihamälestust, tuhandete võitlusest ja surmapõlgusest, 1343. a. Tallinna all kaotatud lahingu lõpus tõusis langenud eestlaste keskelt üks surmavalt haavatud eesti sõjamees ja tõstis mööga viimseks löögiks.

See on võitleva eesti rahva sümbol. Kui eestlane võitleb oma kodu ja vabaduse eest, siis ta võitleb lõpuni. See surmani haavatud, kuid ikka veel tõusev eestlane on eesti rahvas ise. Eesti rahvas ei ole kunagi kaotanud lootust võidule saksa orjastajate üle. Jüriöö lahingu vanad eestlased kaotasid, kuna nad olid üksikud võitlus jätkus. Kohustus: hävitada saksa orjastajate sugu eestlaste naalt — see elas põlvest põlve. Eestlased ei alistunud. Korduvalt tõusid järele tulevad põlved veristeks tasumisteks. Meenutame Pühajärve, Mahtsa ülestõusu ning Võnnu lahingut. Velikije Luki võit on kustumatult seotud eestlaste vabadusvõitluse ajalooaga. Peagi saabub aeg, kus Jüriöö algatatud ülesanne — kihutada sakslased jäädavalt minema eestlaste naalt, viiakse lõpule.

Löögi okupantidele annavad eestlased käimasolevas võitluses koos ligi 200-miljonilise nõukoguse rahvaste ühise perega. Seda, mida eestlased ei suutnud üksinda Jüriöö, seda suudame nüüd — liitlastega — inglasega ja ameeriklastega. Sakslastele Eestis on määratud surm. Seda tõendab eestlaste kangelaslik võitlus juba kolmandat aastat. Eesti rahvuslikud väeosad peksid sakslasi Velikije Luki, Neveli ja Novosokolniki all. Vaimustusega ehitatakse Punaarmee tagalas elavad eestlased 1943. aastal tankikolonni „Nõukogude Eesti eest”, ja 1944. aasta aprillis viidi suure hoogitööna läbi korjandus tankikolonni „Lembitu” ja lennueskadrilli „Tasuja” ehitamiseks. Kõik see kõneleb sellest, et eesti rahvas on otsustanud võidelda lõpuni.

Tänapäeva eestlased jätkavad aega Jüriöö eestlaste võitlustaditsioone. Selline rahvas kui Lembitu ja Tasuja rahvas võitleb ja võidab.

Üppigem Jüriöö ülestõusust

Läbi sajandite hämaruse kumavad meie, eestlaste poole meie sangarlike esivanemate, Jüriöö kangelaslike poolt süüdatud lõkked.

Nad tunnistavad meie meie esivanemate vankumatut vabadusarmastust, ja vankumatut võitlustahet. Lembitu-aegne kuulus ütlus, et eestlased võitlevad sakslaste vastu ka siis, kui on järel vaid üks põlvpeppune poisike, sai endale Jüriöö sangarite kustumatuis tegudes uue väljenduse. Ning omalt poolt lisasid Jüriöö ülestõusjad pärandusena järele tulevatele põlvetele manitsuse: Iga inimene, kes on saksa verd, on niipalju ülekohtu teinud eestlastele, on niipalju süüdi eesti rahva ees, et ta peab surema.

Jüriöö ülestõusu kurb saatust hoiatab meid usaldamast sakslasi, kui nad tulevad meie eestlaste juurde meismagusate sõnadega leplikkusest ja koostööst. Jüriöö sündmused näitasid, et sakslased neid mesimagusaid sõnu puistates ihuvad samal ajal pussi, mida torgata otsekoheste, ausameelsete eestlaste selga. Oma reetliku käitumisega meelitasid nad siis ülestõusu juhid eneste juurde ja tapasid nad. Praegu püüavad nad oma mõrda kergeusklikke, maskeerides neid ühelt poolt mesimagusate paljutootavate sõnadega, teiselt poolt kollitades bolshevismi olematu

ohuga, hirmutades sellega, nagu peaksid eesti rahva pojad eesti rahvuslikus korpuses tahtma omadele Eestis halba. Sellega püütakse sakslaste poolt vaid suurtükiliha, kes hakkaks sõdima kokkuvariseva hitlerliku Saksamaa eest, lükkaks mõne päeva võrra edasi hitlerlaste hukkamise. Jüriöö mälestus kohustab igit eestlast tagasi lükkama sellised alatud ettepanekud.

Jüriöö mälestus õpetab meile, eestlastele, et meie peame endale otsima tõsised, õiged liitlased, kes meid tõsiselt aitavad. Jüriöö sangarite liitlasteks olid eeskätt venelased, kelle juurde varju metsikute sakslaste eest läksid lahingutes säilinud ülestõusjate väed ja kellega õlg õla kõrval võideldi sakslaste vastu Lõuna-Eestis.

Ka praegu on eesti rahva tõsisemaks, omakasupüüdmatuks liitlaseks suur nõukogude rahvas, eeskätt suur vene rahvas. Nead on andnud sakslaste eest evakueerunud eestlastele pelgupaiga, töö ja äraelamise võimalused. Nõukogudemaa rahvad on varustanud eesti rahva poegi eesti rahvuslikus korpuses suurepärase sõjatehnika ja muu varustusega. Nõukogude rahvad on lahkelt vastu võtnud Nõukogude Eesti vabastatud valdade elanikke ja vaatamata sõjaolukorrale abistavad neid kõige vajalikuks. Eesti vanasõna ütleb, et hädas

tuntakse sõpra. Käesolev Isamaasõda, selle rasked katsumised on hiilgavalt tõestanud seda vana tõde, on näidanud, et eesti rahva tõsised sõbrad, kes teda aitavad praegu ja on valmis aitama ka tulevikus vabastatud Nõukogude Eesti ülesehitamisel, et nendeks unustamatuteks sõpradeks meile on nõukogude rahvad, eeskätt suur vene rahvas.

Eesti rahvas mäletab, et nõukogude võim andis talle maa, mida ta varem asjatult igatses, eesti rahvas mäletab, et nõukogude võim andis talle võimaluse murelt töötada ja elada ning ehitada Eestit ikka jõukamaks, kaunimaks, kultuursemaks.

Need Jüriöö õpetused ei ole ainult meelepidamiseks. Need õpetused on tegevusjuhiseks praegu, kus sakslased tahavad peatuma jääda, hoides küüntega kinni poliisest eestlaste maast.

Jüriöö õpetused ütlevad, et eesti rahvas vabaneb sakslaste küürist ja vabaneb seda kiiremini, mida aktiivsemalt asub võitluses sakslaste vastu, et õlg õla kõrval teiste nõukogude rahvastega võideldes vabaneb jäädavalt oma surmavaenlasest, — sakslasest.

V. TELLING,

Nõukogude-Saksa rindelt

19. kuni 23. aprillini löid meie väed Narva linnast edela pool asetseval platsdarmil edukalt tagasi vaenlase suurte jalaväe- ja tankijõudude vasturünnakud. Lahinguis hävitati ligi 2.000 saksa sõdurit ja ohvitseri.

Tarnopolist edela pool pida-

sid meie väed kohaliku tähtsusega pealetungilahinguid ja parandasid tunduvalt oma positsioone.

Stanislavist kagu pool löid meie väed tagasi vaenlase suurte jalaväe- ja tankijõudude rünnakuid. Meie väed hävitasid juba ainult Stanislavi

piirkonnas peetud lahinguis 68 saksa tanki. Vaenlane kaotas ainult surnutena üle 1500 sõduri ja ohvitseri.

Kishinevi suunas jätkasid meie väed lahinguid Dnestri paremal kaldal asetseva platsdarmi lalendamiseks ja parandasid oma positsioone.

Rahuläbirääkimised Soome ja N. Liidu vahel ei andnud tulemusi

Pärast seda, kui Soome oli andnud 1. märtsil Nõukogude Liidu poolt avaldatud vaherahu tingimustele mitterahuldava vastuse, väljendas Soome valitsus 17. märtsil soovi alustada läbirääkimisi selleks, et saada lähemat selgitust nende vaherahu tingimuste kohta.

Sellele vastas Nõukogude valitsus, et Nõukogude valitsusel pole midagi selle vastu, kui Soome valitsus saadaks Moskvasse seks otstarbeks oma esindajad. 26. märtsil saabusid Moskvasse Soome valitsuse esindajad härrad Paasikivi ja Enkel. 27. ja 29. märtsil toimusid Soome delegatsiooni kohtamised Nõukogude valitsuse esindajate seltsimeeste Molotovi ja Dekanozoviga.

Soome delegatsioonile anti üle rahuettepanekud, mis olid esitatud seitsmes punktis. Neis punktides nõutakse suhete katkestamist Saksamaaga ja saksa vägede ning laevade interneerimist või saksa vägede ja laevade väljaajamist Soome piiridest aprillikuu jooksul. Siis lubab Nõukogude valitsus Soomele relvastatud jõududega abi osutada. Nõutakse Nõukogude Li-

du ja Soome 1940. a. lepingu taastamist ja Soome vägede viimist 1940. a. piiridele, mis teostatatakse etappide kaupa aprillikuu jooksul. Nõutakse Nõukogude ja liitlaste sõjavangide ja koonduslaagris olevate tsiviilelanike viivitamatut tagasiandmist.

Soome peab demobiliseerima ühe kuu jooksul 50 prots. oma armeest ja viima selle rahuaia olukorda. Sõjakahjude heakstegeamiseks nõuti Soomelt 600 miljonit Ameerika dollarit, mis kuulaks väljamaksmisele kaupade, paberi, tselluloosi, mere- ja jõelaevade ning masinate näol.

Nõutakse Petsamo linna ja maakonna tagasiandmist Nõukogude Liidule. Tingimused, kui ülalmainitud tingimused Soome valitsuse poolt vastu võetakse, loobub Nõukogude valitsus Soome kasuks oma õigusest Hangö ja Hangö rajooni rentimisele.

19. aprillil tegi Soome valitsus Rootsi välisministri kaudu teatavaks, et need ettepanekud oleval Soome valitsuse arvates teostatamatud ja soome rahval pole võimalik neid nõudmisi täita.

Nõukogude valitsus võttis teatavaks, et Soome lükkas Nõukogude vaherahu tingimused kui läbirääkimiste baasi tagasi ja lõpetas läbirääkimised vaherahu kohta.

Tehes teatavaks välisajakirjanduse esindajale üldtöödud läbirääkimised Nõukogude Liidu ja Soome valitsuste vahel ja nende läbirääkimiste tulemused, sm. Võshinski väljendas ühtlasi Nõukogude valitsuse seisukoha Soome vastuse suhtes, märkides, et on täiesti alusetu väide, nagu oleks Nõukogude Liidu nõudmiste täitmine soome rahvale üle jõu käiv. Nagu läbirääkimistel Soome delegatsiooniga selgus, oli peaküsimuseks Soome valitsusele Soomes viibivate saksa vägede interneerimine ja väljakihutamine. Soome valitsus on arvamisel, nagu ohustaks Nõukogude ettepanekute vastuvõtmine Soome edaspidist olemasolu iseseisva riigina. Kuid Soome on juba sest hetkest, kui ta laskis saksa väed oma territooriumile ühiseks kallaletungiks Nõukogude Liidule, kaotanud oma riikliku iseseisvuse. Läbirääkimised praeguse Soome valitsuse esindajatega ei andnud tulemusi.

Meie lennuväe pommi- rünnakud Eesti põlevkivitehastele

Ööl vastu 20. aprilli sooritas meie kaugtegevuslennuvägi rünnaku Rezekne ja Gulbene raudteesõlmele Lätis NSV-s ning pommitas vaenlase sõjaväeeshelonide koondisi. Pommitamise tagajärjel tekkis palju tulikahjusid, mida saatsid tugevad plahvatused. Samal ööl pommitasid meie lennukid kiviõlivabrikut Kiviõli jaamas Eesti NSV-s. Tekkis hulk tulikahjukoldeid, mis levisid peagu kogu tehase maa-alale. Kõik meie lennukid pöördusid tagasi oma lennuväljadele.

Ööl vastu 21. aprilli pommitas meie kaugtegevuse lennuvägi Kohtla põlevkivitehaseid ja Kurtna laagri piirkonda Eesti NSV-s. Pommitamise tagajärjel tekkis tehaste piirkonnas rohkesti tulikahjusid, mida saatsid suured plahvatused. Eriti suured plahvatused toimusid Kurtna laagri piirkonnas. Meie lendurid nägid tulikahjusid veel 80 km kaugusele.

Ööl vastu 22. aprilli pommitas meie kaugtegevuslennuvägi põlevkivitehaseid Kohtla-Järve ja Sillamäe piirkonnas Eesti NSV-s. Pommide otsetabamused tekitasid tulikahjusid, mida saatsid plahvatused. Suur osa põlevkivitehaste territooriumist oli tules.

Üks meie lennuk ei pöördunud tagasi oma lennuväljale.

Narva rindelt

Narvast edela pool püüdsid sakslased 22. aprillil kaks korda rünnata meie positsioone. Vaenlase tanke ja jalaväge võeti vastu kahuri- ja miinipildujatulega. Jõudmata meie eeslinideni olid sakslased sunnitud taganema, kaotades surnutena ligi 300 sõdurit ja ohvitseri. Meie positsioonide ette jäi 7 põlenud tanki ja 3 vaenlase soomusveokit.

23. aprilli varahommikul asus vaenlane uuesti vasturünnakule ja kiilus meie kaitse eeslinni. Löökidega tiibadelt piirasid nõukogude võitlejad hitlerlased sisse. Hävitati üle pataljoni saksa jalaväge, 9 tanki ja 6 soomusveokit.

Eesti patrioodid relvastavad oma väeosi

Punaarmee eesti rahvusli- lennukite eskadrilli „Tasuja” oma isiklikest säästudest, et ke väekoondiste ja sakslaste ehifamiseks, leidis kogu Puna- tügevdada veelgi eesti rah- küüsisit põgenenud Virumaa armee tagalas elavate eest- vuslike väekoondiste relvas- kodanike algatus, korjata raha laste hulgas elavat vastukaja. tust võimisate tankide ja kii- eesti rahvuslike väekoondiste- Suure patriootilise vaimustu- rete lennukite näol. le tankikolooni „Lembitu” ja sega annetasid eestlased raha

Patriootlik hoog

Enneolematu vaimustusega toi- nus annetuste korjanduse tanki- kolooni „Lembitu” ja lennueska- drilli „Tasuja” ehitamiseks väe- koondises, kus komandöriks on kindralmajor Lombak. Korjandu- sest võttis osa kogu isikuline koosseis peaaegu 100-protsendili- selt. Paljude väeosade ja allük- suste võitlejad, seersandid ja oh- vitserid andsid riigilaenuobligat- sioone 100 protsendi ulatuses ning annetasid oma isiklikud säästud.

Millega seletub meie poolt kor- dasaadetud kampaania selline patriootlik vaimustushoog? See on suur isamaa-armastuse laine, mis on haaranud kogu eesti väekoondise isikulise koosseisu ja mis on tunnustuseks sellest, et eesti rah- vas on enneolematult tihedalt koondunud partei ja valitsuse ning suure Stalini ümber. Teadvus, et nõukogude rahvas andis eesti rah- va kätte relvad, et tasuta saksa okupantidele, et hävitada neid ees- ti rahva igipõliseid vaenlasi, täi- dab meie südamed uhkusega. „Ta-

hame väärda seltsimees Stalini usaldust!” ütles toimunud mitin- gul võitleja Johanson, väljendades seega kõikide koosolijate ühist mõtet.

Punaarmee eesti väekoondised — see on parim, kõige võitlus- võimelisem ning aktiivsem eesti rahva osa. Tema parimad pojad, kellele võib uhke olla iga rahvas, on koondunud siia, armeele. Nen- del on taga pikk sõjatee. Paljud võitlesid sakslastega veel okupat- sioonipäevil 1918. a., paljud olid hävituspataljoni ja tööliispolku- des 1941. aasta suve ja sügise kurbadel päevadel, enamuse on osa võtnud lahingutest Velikiye Luki, Neveli, Novosokolniki pärast, pal- jud on võidelnud sakslastega Isamaasõja teistel rinnetel, kuni leid- sid tee meie juurde.

Kiired sõjamasinad, mille soo- musel ilutseb uhke peakiri „Nõu- kogude Eesti eest”, on mitu kor- da purustanud vaenlast. Nüüd li- sanduvad nendele masinatele veel uued ähvardavad tankid ja lennu-

kid, millel ilutsevad nii lähedased ja tuttavad Tasuja ja Lembitu — nende legendaarsete rahvatasujate nimed, kes purustasid kauges mi- nevikus kaasaegsete fashistide esi- isasid. See lähendab meie võitu vaenlase üle, lähendab kättemak- sutundi vihatud vaenlase üle. „Lembitu jätkab oma lõpetamata Paala jõe lahingut ning Tasuja Jüriöö ülestõusu kuni võidurikka lõpuni.” — selliste sõnadega väl- jendas oma mõtte võitleja-luuraja Kalder.

Haaratud tänutundest nõukogu- de rahva ja tema juhi — suure Stalini vastu, lähevad eesti rahva vaprad pojad võitlusse oma sõja- masinatel, mis kannavad uhkeid Lembitu ja Tasuja nimesid, et lõp- likult purustada vaenlast. Ligneb meie võidutund — kättemaksu- tund vihatud vaenlasele!

L. RAUDLINN,
Eesti N väekoondise ajalehe vastutav toimetaja.

Nõukogude Eesti relvade heaks

Oksmeelselt ja sügava arusa- misega sellest, millist osatähtsust omavad tankikolooni „Lembitu” ja lennueskadri „Tasuja” ehitami- seks annetatavad summad, andsid sm. Alrika väekoondise võitlejad kõik oma vabad rahalised sääst- tud patriootliku ürituse teostami- seks.

Seni on väekoondis kogunud üle 2,5 miljoni rubla, kusjuures korjandus jätkub üha kasvava hooga. Esirinnas püsib alampol- kovnik Pauli väeosa 700.643 rub- laga. Järgnevad polkovnik Võrgu väeosa 694.700 rublaga, polkovnik Trankmanni väeosa 607.936 rubla- ga ja alampolkovniku Uibo väe- osa 300.691 rublaga.

Edukus ja innukus, millega teostub patriootlik aktsioon, näi- tab eredalt, et seistakse kogu hingega oma kalli sünnimaa — Nõukogude Eesti vabastamise eest.

„Omame juba haubitsapatareid ja tankikolooni „Nõukogude Eesti eest”, mille ostsime oma rahaga.

teades, et see on lõõgiks vaenla- sele. Nüüd ehitame endile ka lennuüksuse,” sõnas sm. Talve, allüksuse kommunistlike noorte sekretär, andes kõik oma sularaha ja säästusummad korjanduse edu- raks teostamiseks.

„Edasi kodumaa kiiremaks va- bastamiseks!” selle loosungi all toimus korjandus sm. Kevvai üksuses. Sm. Varend andis 5000 rub- la, sm-d Näär ja Savostkin 4500 rubla. Uksus on polkovnik Võrgu väeosas oma annetuse kogusumma- ga 110.372 rublaga esikohal. Teisel kohal seisab sm. Kübera üksus 100.045 rublaga. Siin annetas noo- remleitnant Piller 7000 rubla ja kapten Juhansoo 6500 rubla.

Alampolkovnik Paul, kelle väe- osa on väekoondises praegu esi- kohal, annetas isiklikult 12.000 rubla obligatsioonides ja sulara- has. Väeosas peetud mittinguul rõ- hutati korjanduse head kordamine- kut kui patriootlikku sammu, mis

aitab lähendada meie sünnimaa vabanemistundi. Ja järgnenud an- netustega tõendasid võitlejad oma sõnu tegudega. Vanem Tiik andis 11.875 rubla, vanemleitnant Pär- telpoeg, vanem Sommer ja leit- nant Ree igaüks 3000 rubla.

Major Hannula suurtükimehed kogusid lühikese ajaga 170.015 rubla. Sm. Hannula andis ise 5000 rubla, sm. Nurmela 6500 rubla ja sm. Haljend 3222 rubla. Seersant Oksvärav andis 2000 rubla. See teeb kokku 800 prot- senti tema kuupalgast. Rida võit- lejaid andis üle 1000 protsendi oma kuupalgast.

Korjandus jätkub tõusva hoo- ga. Kogu väekoondist on haara- nud elevus korjanduse vastu, mil- lega tõstetakse oma armastust nõu- kogude rahvaste lõplikku võidu- tundi, millega käsikäes saabub ka kiiremini eesti rahva vabanemis- tund saksa röövbandidest.

RALF PARVE.

RAHVA SÕDA

Jüriöö tuled on läbi aasta- sadade õhutanud eesti rahvas vihkamist meie maa vabaduse ja iseseisvuse ajalooliste ohustajate — saksa röövokupantide vastu. Mä- lestus Jüriööst tiitustab eesti rah- va paremaid poegi praegugi. Suu- re Isamaasõja karmides võitlustes. Väsimatult võitlevad eesti rahva põlise orjastaja vastu eesti parti- sanid. Jüriöö sangerite järglaste- na kannavad nad väärikalt rah- vatasujate õilsat nime.

Jüriöö aastapäeva lähistel on eesti partisanid annud vaenlasele rea uusi hävitavaid lööke.

Sm. F. partisanid, mõistes õie- ti oma ülesandeid Punaarmee pea- letungi perioodil meie rindeosas, suunasid oma löögid vaenlase liiklemis- ja ühendusteedele. Par- tisanide julgetest rünnakutest len- dasid õhku sillad raudteedel ja maanteedel. Partisanid purustasid sideliine ja raudteid. Nad soorita- sid kallaletunge vaenlase trans- portidele teel. Oksi ühel tähtsal liiklemisteel hävitasid ühe päeva- ga 17 vaenlase veoautot. Rünnakul K. külele löid partisanid vaen-

lase külast välja ja lasksid õhku külas peatunud vaenlase suure transpordi, kokku üle 30 veoauto. Sakslased saatsid edukalt tegutse- vate partisanide vastu karistussal- gad. M. külas karistussalk rün- das partiane kolm korda, kuid kõik ta rünnakud löödi tagasi. R. külas võttis vaenlane partisa- nide vastu ette samuti korduvalt rünnakuid, neist viimase tankide toetusel. Seitse partiani, granaa- did käes, astusid vastu kolmele tankile. Julged ründajad tõmbasid endile tankide tähelepanu. Samal ajal mürdsid partisanid otsustava vasturünnakuga endile väljapääsu röövokupantide vaenlase püüdis partiane haarata.

Sm. V. partisanisalgal on sel- jataga pikk võitlustee. Tegutsedes Peipsi idakaldal, hävitas see salk kaks sakslaste süütajate-gruppi ning päästis mahapõletamisest ne- li küla. Kandes oma tegevuse üle Eesti NSV territooriumile, on partisanid lühikese aja andnud vaenlasele rea tõhusaid lööke. Nad hävitasid ühe suure vaenlase auto- transpordi, lasksid õhku ähemaas- teesilla, purustasid mitmes kohas

raudteed. Salk sooritas rünnaku SS-laste garnisonile, hävitades 75 hillerlast.

Sm. K. salk sattus teel oota- matult kokku vaenlase üksusega. Vaenlane avas partisanidele miini- piludjatule. Partisanid, nähes, et vaenlase jõud ei ületa nende oma arvuliselt kuigi palju, läksid vasturünnakule. Nende rünnak oli sedavõrd hoogne ja otsustav, et vaenlane segaduses taandus, jät- tes maha oma miinipildujad. Par- tisanid avasid taganevale vaenla- sele tule nende oma miinipilduja- test, hävitades suure hulga vaen- lasi.

Teine salk, kes tegutses O. ra- joonis, laskis poole kuu jooksul õhku viis maanteeid ja purus- tas kümneid kilomeetreid raud- teed. Sm. K. partisanid põletasid ära hädamaandunud saksa len- nukid.

Võitluses vihatud vaenlasega ilmutavad partisanid erakordselt kõrget võitlusvaimu, ennastohve- davust ja kangelaslikkust. Nii jäi sm. M. partisanide võitluses vaen- lasega partisanide läbimurret ja taandumist vabatahtlikult katma sm. Sh. oma väikese grupiga. Ennastohverdavat võitlesid kan- gelased kuni viimse padruniti,

Nõukogude tank öisel rünnakul

Tuleme tagasi võitjaina!

3. juuli aastal 1941. Tallinn saadab oma noori Punaarmeesse. Teiste kodumaa kaitseks valmis olevate noorte hulgas sammuvad sadamasse ka kolm sõpra — Virumaa poisid Ants Karemaa, Paul Teder ja Rein Martin. Vast- sete sõdurite hulgas segib saat- jaid. Vesteldakse läbisegi. Sel suu- rel päeval on üksteisega sõbrad ka võhivõorad.

Ja siis ütleb Ants Karemaa oma jumalagajätulause mahajää- jatele: „Tuleme tagasi võitjaina!”

Saatust viib sõbrad lahku. Kuid pärast kaheaastast lahusolekut kohtuvad nad uuesti — seltsimees Pooluse suurtükiväelaste kommu- nistlike noorte koosolekul. Paul Teder on nüüd ohvitser-luurerüh- ma ülem, Ants Karemaa vanem ra- dist, autasustatud medaliga „La- hinguliste teenete eest”, Rein Martin topograaf-arvestaja.

Nad on pühendanud kogu oma jõu ja oskused võitluseks vaenlase vastu. Ja nüüd on teostumas nen- de lubadus: „Tuleme tagasi võit- jaina!”

Selle lubaduse teostamiseks võitlevad vapralt ja ennastalga- valt kõik seltsimees Pooluse suurt- tükväelased.

Võitlustes N linna rajoonis oldi sunnitud vaatluspunkti valima teis- poole 200—300 m. laia orgu, mis oli vaenlasele hästi vaadeldav ja tulistatav. Org oli vaenlase poolt mineeritud. Kohati laiuv meetripik- kune vösa ei pakkunud mingisug- ust kaitset. Lühikese aja jooksul

oli see org nõudnud juba mitmed ohvrid. Võitlejad andsid kohale päris tabava nimetuse — „surma- org”.

Olukord nõudis kiiret telefoni- side loomist tulepositsioonidega. Side tuli vedada läbi „surmaoru”. Allüksuse komandöri asetäitja po- liitalal seltsimees Künnapuu tun- neb ja usaldab oma mehi: „Kus ülesanne on kõige hädaohtlikum, sinna tuleb saata kommunistlike noori, ja te võite olla kindlad, et ülesanne täidetakse,” õpetab ta patareid ja rühmakomandööre. Ja ta saadab „surmaorgu” kommunist- likud noored Alfred Anti ja Eduard Vammi. Side seati jalule kiiresti ja korralikult.

Seersant Lompil on vaenlasega suured isiklikud arved. Fashistid tapsid tema venna Tapa jaama pommitamisel 1941. aastal. Seer- sant on nüüd topograaf-arvestaja ja teeb oma tööd nii, et iga tema arvustusandmete järgi väljalastud mürsk külvaks vaenlase ridadesse kättemaksu. Ta istub vaatluspunk- tis nii päeval kui öösel ja teostab täpseid arvestusi, mitte lastes end segada miinide ja mürskude lõhke- misest lähedusest või isegi blia- daashi lael. Seersant Lomp om autasustatud medaliga „Lahingu- liste teenete eest”.

Näivisi võitlevad eesti suurtü- kiväelased. Ja nende mehiste te- gude tõttu võib eesti rahvas sünni- ja sealpool rindejoont olla kindel, et teostub kunagine lubadus:

„Tuleme tagasi võitjaina!”

K. KAARI.

Eesti 2. Õppe- ja Tootmiskombinaat täitis plaani 20. aprilliks

Jüriöö aastapäeva 1. mai tä- histamiseks täitis Tsheljabinskis töötav 2. Eesti tootmis- ja õppe- kombinaat oma aprillikuu tootmis- plaani juba 20. aprilliks.

Haaratud suurest patriootilisest

vaimustusest, annetasid kombinaa- di töölised, teenistujad ja juhtiv personaal tankikolooni „Lembitu” ja lennueskadri „Tasuja” ehitami- seks 20.000 rubla.

hoides vaenlast peapositioni- nil ja võimaldades sel viisil kaas- lastel läbimurde kaudu taanduda. Teises lahingus partisan-koman- dör sm. J. võitis üksi vangid ühe saksa ohvitseri ja ühe sõduri. Olles luureülesande täitmisel koh- las partisan M. neljameheline vaenlase luuregrupiga. Partisan haavas üht sakslast ning võttis vangid teise, toimetades mõlemad oma salga staapi.

Vaenlane kardab partiane na- gu tuld ja püüab nende vastu võidelda igasuguste abinõudega. Kui partisanid ilmusid ühe suure soo ümbrusse N. rajoonis, siis ajasid sakslased kohe elanikud välja soo ümbruse küladest ja paigutasid sinna oma garnisonid. Kuid partisanid kaotasid osava manöövriga oma jäljed, kandsid oma tegevuse üle teise rajooni ning jätkavad hoopide andmist vaenlasele.

Igati püüab vaenlane elanike eest varjata tõelist olukorda rin- del. Ta kirjutab oma ajalehtedes bolshevikkude suurtest kaotustest veebruarikuus ning korrutab, et Punaarmee ei pääsevat üle Narva jõe. Ent inimesed kuulevad kahu- rite märinat idapiiridelt. Narvast

ja Narva rajoonist evakueeritud elanikud kõnelevad inimestele Pu- naarmee võidukast pealetungist. Elu ise tõendab fashistide propa- ganda valelikkust. Elanikud abis- tavad partiane, mehed ja naised lähevad metsadesse, et varjata end sakslaste mobilisatsiooni ja orjatööle saatmise eest. P. rajoo- nis ühines partisanidega korraga 50 inimest. R. külas ühines parti- sanidega 9 noort. Sm. S. üks partisanide poole ületulnuist, kõ- neleb:

„Sakslased mõtlesid, et nad terrori ja vägivaldaga suudavad hävitada Eestis nõukogude korra pooldajad. Ent oma hirmutegude- ga nad ei suutnud hävitada nõu- kogude inimesi Eestis, vaid ko- guni suurendasid nende arvu. Me ei ole kunagi lakanud võit- lemast fashistide vägivaldavõimu vastu. Nüüd me tõuseme otsusta- vaks arveteõiendamiseks hitlerlike röövallutajatega.”

Valusalt maksab kätte rahva- tasujate mehine käsi vaenlasele kõigi eesti rahva ajalooliste kan- natuste ja piinade eest, meie isade- emade, õdede-vendade vaevade eest fashistlikus orjuses.

R. HANNULA.

Kui tähed igavesed, helgivad mis öös, me ajalooos nü helgivad nood jüriõised tuled!

J. KÄRNER

Jüriöö kajastusi Eesti nõukogude kunstis ja kirjanduses

Väljavõte ooperist
„Tasuleegid“
FINAAL.

Duett:

Sa nagu Kalev ole kange —
me sünnimaale priius toot!

Ja kuigi võitluses ma langen,
maa minu verest jõudu joob.

Me maal ei enne õnnel asu,
ei õiget sigivust saa muld —
kui saksa sortsid saanud tasul!
Hoi! Ohutagem võitlustuld!

Me viljaväljad, mets peab saama
vabaks
ja vabad tuuled puhuma me randal!
Kui põlisvaenlane siin kinnitamas
kanda,
ta purustame, kui ka surm meid
tabaks!
Ning paistel veretava tasuleegi
üks töötus eile, homme, nü ka
praegu:

kui kestabki me võitlus
ajastagu —
me rahva vabadust ei murra
keegi!
PAUL RUMMO.

Kunstikroonikat

* Neil päevil viibis Leningradis lühiajalisel ametisõidul Eesti Nõukogude Heliloojate Liidu esimees teeneline kunstitegelane Eugen Kapp. Juhust kasutades tutvustas ta Kunstidevalitsuse töötajatele oma käsilolevat suuremat helitööd. Paul Rummo tekstile kirjutavat ooperit „Tasuleegid“. Esitavad näited jätsid mulje, et valmivast ooperist, mis käsitleb eesti rahva saksavastast võitlust Jüriöö ülestõusu päevil, töötab kujuneda mitte ainult meeldiva-rikkaim teos eesti ooperiliteratuuris, vaid ka ooper, mis on väärteline pääsma teiste rahvaste ooperiteatrite repertuaari.

Pärast ooperi lõpetamist kutsus Eugen Kapp asuda balleti kirjutamisele, milleks Oleliiduline Kunstide Komitee tegi talle ettepaneku.

Hiljuti lõppes võistlus „Nõukogude Eesti laul“, mille Kunstidevalitsus korraldas rahvalike laulude repertuaari rikastamiseks. Shürri, koosseisus N. Andresen, E. Päll ja J. Semper, tunnustas võistlusele saadetud tekstide hulgas õnnestunumais Hilda Kivi, Mart Raua ja Paul Rummo omad, premeerides nimetatud autorid 2000 rublaga ja andes tekstid heliloojale viisistamiseks. Nüüd on selgunud ka õnnestunuimad viisid nimetatud autorite tekstidele. Võistlusest osavõtnud heliloojast premeeriti 1000–4000 rublaga Gustav Ernesaksa, Eugen Kappi, Hugo Lepnurme, Harri Kõrvitsat ja Edgar Arrot.

E. Nõukogude Kunstnike Liidu rindebrigadile korraldati kohtamine eesti nõukogude partisaanidega, mille tulemusena valmis rida huvitavaid portreekavandeid eesti vaprast rahvasõjajatest.

* Eesti teatri algupärase repertuaari rikastamiseks on valmimisel rida uusi draamateoseid. Kunstidevalitsuse sellekohasel tellimisel töötavad praegu draamide kallal kirjanikud Johannes Semper, Jaan Kärner ja Mart Raud. Draamide kirjutamine on kavas veel mitmel teiselgi eesti nõukogude kirjanikul.

* ERKA draamakollektiiv töötab praegu Paul Rummo koostatud luulemontaazhi „Meie jõud“ õppimisel. Lisaks sellele on draamanäitlejad intensiivselt rakendunud kuuldemängude ettekandmisele Nõukogude Eesti raadios — noorema põlve andeka näitejuhi Leo Martini juhtimisel.

nagu loosungid, selle sõna parimas — tulikirjalises tähenduses. Jaan Kärner oma teises sõjaaegses luuletuskogus esitab ulatusliku Jüriöö-ainelise poeemi.

Proosavormis väärivad selle teema käsitlesega enim esiletõst:

„Maestoso“ on pühendatud saarlaste ülestõusule 1343. Võib liialdamata öelda, et kõik, mis Eugen Kapp on loonud suurel Jüriöö tasumisaastal, kannab selle aasta ainulaadset pitsatit. Tema teosed on läbi põimitud eesti rahvaluule

latud tööd kujutasid oma enamikus eestlaste 1343. a. vabadusvõitluse sündmusi, nagu suured õhimaalid: R. Sagritsa „Kanavere lahing“, Adamson-Ericu „Eesti naised Jüriööl“, E. Okase „Sakslaste karistussalgad Harjus“, P. Aaviku „Vibu pingutamas“, Bormeistri „Linnuse piiramine“ jt., Saaremaa ülestõusu käsitlev puugravüüride mapp Kollomilt, Aavikult, Adamsonilt, Lukatsilt, Okaselt ja Sagritsalt, Aino Bachi ja Einmanni portreejoonistused, Ferdi Sannamehe võimas skulptuur „Jüriöö vabadusvõitluse“, E. Roosi „Rahvatasujad“ jt., J. Jenseni karikatuuride sari „Sakslaste uus kord Eestis enne ja nüüd“ ja palju teisi teoseid. Nende ajalooliste ainetega sulasid vahenditult kokku tänapäeva võidukate lahingute kujutused, nagu Okase ja Einmanni õlimaal Velikije Luki garnisoniõlema von Sassi vangivõtmisest, A. Hoidre rindejoonistused eestlaste poolt vallutatud Velikije Lukist, Sannamehe ja Roosi skulptuurid jt.

Näitus äratas suurt huvi, tähelepanu ning tunnustust Nõukogude Liidu kunstiringides ja oli ühtlasi ka sammuks edasi Eesti nõukogude kunstnike arenguteel. On ju Eesti kunst harrastanud seni enam natüürmõrte ja maastikku kui zhanripilte. Selle näitusega murdis end eesti kunsti sisse ajalooline temaatika. Ka kujutatav kunst nagu teisedki eesti nõukogude kunstilad on muutunud siult aktuaalseks tänapäevaseks võitlusrelvaks. Jüriöö kunstinäitus tõendab, et eesti kunstnikud, kuigi lahti kistud oma kodumaa mullast, on juurdunud sellesse enam kui kunagi varem. Armastus oma rahva vastu, ta minevik ja tänapäeva võitlused on saanud meie kunstnike loomingu sisuks.

Jüriöö juubeliaastaga ei ole veel möödunud meie kunstnike ja kirjanike huvi selle teemastiku vastu. Ulatuslikumad, põhjalikumad teosed, mis vajavad aega ning süvenemist, on alles ees. Muistsete eestlaste vabadusvõitlus 600 aastat tagasi oma ereduses ja kangelaslikus ilus ei saa jätta külmaks ühtki loovat inimest, kelle süda elab kaasa oma rahva hiigelvõitlusele tänapäeval, põlise surmavaenlase, sakslase vastu.

DEBORA VAARANDI.

E. Okase joonis.

Jüriöö ülestõusu algus

mist A. Tulik novellis „Leegid“, mis on tähelepandav nii oma sisu kui ka keele viimse nüansini läbiviidud ülev-heroiilise laadi poolest, ja Aadu Hint ürgjõulise skitsiga Põide kantsi vallutamise ülestõusnud saarlaste poolt.

Paul Rummolt on ilmunud noorsooraamatuna jutustus „Käskjalg Kalle“, mis räägib väikese poisi kangelasloost 600 aastat tagasi Jüriööl.

Arvestades sel alal nappes traditsioone meie kirjanduses ja ka vajalike ajalooliste materjalide puudust on need Jüriöö ülestõusust inspireeritud teosed küllaltki tõhusaks rikastuseks meie ajaloolise poeemi ning novelli alal.

Eesti nõukogude heliloojail valmis lühikese ajaga terve rida koorilaule ja suurema ulatusega elujõulisi teoseid ajaloolisel teemaalikal. Hugo Lepnurm kirjutab kantaadi M. Raua sõnadele „Jüriöö tuled“, mis on praegu Moskvas toimuvate ERKA suurte kontsertide kavas. E. Arro orelipala

motiividega ja neid tiivustab ajajärgu heroilisuse tunnetus. Mullu, 23. aprillil, kui Moskva konservatooriumi Suures saalis Jüriöö 600. aastapäeva tähistamiseks korraldatud pidulikul kontserdil esitati Eugen Kapi vastloodud „Patriootiline sümfonia“ äratas see teos suurt tähelepanu Nõukogude Liidu muusikaringkonnas. Seda märgiti kui sügavalt rahvuslikku, meie rahva ajaloolist võitlusmõneti väärivat teost. Nüüd on E. Kapi valmimas ooper Paul Rummo tekstile „Tasuleegid“, mis käsitleb eestlaste saksavastast võitlust Jüriöö päevil. Sellest näib kujunevat üks väärtuslikemaid teoseid eesti ooperiliteratuuris. „Tasuleekide“ kaunid aariad on juba praegu ERKA laulusolistide repertuaaris.

Jüriöö ülestõusu 600. aastapäeva tähistamise üks tähelepanuväärivamaid sündmusi oli Moskvas korraldatud Jüriöö kunstinäitus, millest võttis osa 21 eesti kunstnikku, üle 150 teosega. Esit-

Seitse sajandit su kaunist randa
tallasid raudrüütlid armuta,
aga ei sa mõelnud alla anda,
Eestimaa.

Muistsel Jüriööl, kui sõjasarved
hüüdsid julge kutse võitluseks,
pidas junkrutega õiglast arvet
nuia peks.

Nuiaga, kui muud ei olnud, kõndis
läbi sajandite kättemaks.
Viha vagudesse maamees kündis
sügavaks.

Nuiaga ta Pühajärvel, Mahtas
kaitses oma õigust igavest,
tuge elus, õnnepäevist ahtras,
leidis sest.

Viha kasvatas, mis leegiks paiskus
selle saja aastast viiendas,
tule lossesse, kus priiskas laiskus,
lennutas.

Ja ei mõelnudki sa alla anda,
kui siis poomise ja peksuga
parun jälle „karistas“ su randa,
Eestimaa.

Peoga mõisatelt su rahvas kitkus
õigust maale, mida polnud tal,
kuni junkrud puruks löi ta sitkus
Võnnu all.

Ja kas nüüd siis alistuse häbi
võtab endale ta omaks veel,
kui ta sajanditest kandund läbi
mehemeel.

Keda sunnib saksa vägivalda
kaitsma „uue korra“ kupja-kamp,
kui me jõedki heidab üle kalda
vihakramp?

Ei, ei iial sakste eest, vaid kurjalt
jälle Jüriõise vihaga
tõuseb saksa orjust heitma turjalt
Eestimaa.

JAAN KÄRNER.

Jüriöö kustumatud tuled

Jüriööl 1343. a. loitsid Harjumaa kinkudel ülestõusu märguande tuled ja eesti rahvas haaras relvad, et oma kangekaelselt turjalt maha raputada saksa röövvalutajate vägivalla iket, et taas kätte võita oma kaotatud vabadust. Üle maa kajas võitlusi: „Parem surra, kui nilsuguse ikke all edasi hingitseda!“

Ja meie, kaasaegsed ja kaasvõitlejad eesti rahva saatsetragöödia viimses võitluses saksa röövvalutajatega läheme sellele vastu võidu- loosungiga: „Meie tahame võita ja võidame kätte oma kodumaa ja selle vabaduse!“ Seda tagab meile võitmatu Punaarmee ja meie suur juht Stalin!

August Alle.

Rohkem tähelepanu väikelooma- ja linnukasvatusele

Tähtis koht rahva toiduainete- ga varustamisel on individuaalselt või kollektiivselt haritavatel isik- likel juurviljaedadel. Viimaste aastate kestel saadud kogemused tööliste ja teenistujate isiklikkude juurviljaedade pidamisel tõenda- vad, et isiklikud juurviljaaiad loo- vad küllalt soodsas olukorras ka isikliku väikelooma- ja linnukas- vatuse arendamisele. Kollektiivselt haritavate abimajapidamiste ja isiklike juurviljaedade on loo- dud söödabaas väikelooma- ja lin- nukasvatusele, mida ei tohi jätta kasutamata.

Linnukasvatus on kiiresti are- nev ja tasuv majapidamisharu, mis peab laialt levima tööliste, teenistujate ja kolhoosnike isik- likes majapidamistes. Mitte ainult maal pole linnukasvatus edukas, vaid ka linnades ja tööstusala- tes annab ta häid tagajärgi. Lin- dade kasvatamine koduses maja- pidamises annab võimaluse saada lühikese aja jooksul palju kõrge toite- väärtusega toiduaineid. Kogemu- sed näitavad, et tibude üleskasva- tamine kõrgetoodangulikeks lindu- deks pole sugugi iseäraliselt kee- ruline.

Küüliku (kodujänese) kasvatus on eriti kohane isiklikes maja- pidamistes, kus söödahulk on vä- hene ja hooajaline, et sellega ei saa toita otstarbekohaselt teisi väikeloomi. Küüliku kiire sigivuse

tõttu on võimalik sügisele sööda- hulga suurenemise ajaks ka küü- likute arvu vastavalt suurendada, et sööda ülejääke kaota kasutada. Küülikust saab kahte tähtsat saa- dust — liha ja karusnahka. Küü- likuliha on kõrgväärtuslik toidu- aine, valgurikkam kui veise, vasi- ka ja lambaliha, ning küllaltki ras- varikas. NSV Liidu küülikukasva- tajad on saanud aastast ühe küüli- kuema järeltulijana üle 200 küüliku, kellest võib saada üle 200 kg liha. Ka angoori küüliku kasvatamisele tuleb tähelepanu pöörata, sest ühelt küülikult saab aastast 500 g villa, mis vastab kvaliteedilt 5 kg lambavillale.

Kui söödabaas on nii väike, et ei võimalda pidada isiklikku kitse, siga või lammast, siis peaks söö- dabaasi küsimus olema lahendatud kollektiivselt. Mitme abimajapida- mise söödabaasi alusel on tööline ja teenistuja võimeline kollektiiv- selt pidama ka kitsi, sigu ja lam- baid.

Isikliku ja kollektiivse väike- looma- ja linnukasvatusega on ju- ba paljud teinud algust ja nende arv suureneb järjest. Kuid seda on vähe; tarvis on, et kõik isik- liku juurviljaiaa harijad ja kollek- tiivsed abimajapidamised kasvata- sid oma majapidamiste jääkide otstarbekaks kasutamiseks kodu- linde ja väikeloomi.

V. KUTTI.

Evakueerunute elust

Eesrindlasi Omski oblastis

Omski oblastis Aasovi rajoonis kolhoosis „Säde“ on leidnud en- dale uue kodu paljud evaku- eerunud eestlased. Seal elab kolmkümmend eestlast, neist kümme Isamaasõja invaliidi. Kõik töötavad tähelepanuväärse hoole- ga. Kingsepatöökoja juhatajana töötab invaliid Aleksander Mägi. Ta on parim meister ja uute töö- meetodite leiutaja. Tema juhtimi- sel on töökoda ületanud endised töönormid.

Sm-d Lehenurm, Ounapuu ja Kivistik töötavad loomasööda ve- dudel. Ka nemad töötavad hool- salt ja korralikult ja ületavad norme. Sm. Teimann töötab kri- hoosi sepikojas remonttöödel. Te- ma hoolsa käe all on kõik vanad

masinad ja põllutööriistad tehtud nüüd töökõlblikuks ja algavaks põllutöö hooajaks on kolhoos rikkalikult masinatega varustatud.

Kolhoosi juhtkond tuleb eesti töötajale kõigiti vastu ja hindab nende tööd kiituste ja preemiatega.

Sama oblasti Aleksandrovka MTJ-s töötavad sm-d Sommer, Koppel ja Ibius. Ka nemad on oma hoolsusega teeninud kõikide lugupidamise ja saanud MTJ juhtkonnalt mitmekordselt kiitust. Sm. N. Songiseppa, kes töötab masinistina ja selle kõrval on klubi juhataja ja muusikaansambli organiseerija, armastavad kõik kolhoosi elanikud.

A. ANNUS.

PARTEIELU

Tugev algorganisatsioon

Eesti rahvuslikku korpust kuulus sm. Mullase väeosas on kapten Razhevi allüksuse partei- algorganisatsioon parimaid väe- osas. Seda on parteiorganisatsioon Siimo allüksuse komandöri kaas- abil saavutanud hoolsa tööga.

Veendunud kommunistina ja Isamaasõja lahinguväljal karasta- tud tubli sõdurina on sm. Eduard Siimo teinud allüksuse sõjalise ta- seme ja poliitilise teadmiste tõe- miseks ära suure töö.

Tähtsa koha oma töös pühen- das sm. Siimo eesrindlike ja tead- like seltsimeeste kaasatöötamiseks parteiilele tööle.

See töö andis tagajärgi ja praegu on allüksuses 9 parteiliiget, 28 kandidaati ja 20 kommunistlikku noort.

Eesrindlased igalt alalt koon- dusid partei- ja komsomoli rida- desse. Siin on seersant Tsöpov, lihttööline Mustveest, võidelnud vabatahtlikult hävituspataljonis Kingissepa all, osa võtnud Lenin- gradi kangelaslikust kaitsmisest, ja Velikiye Luki lahinguist. Neis võitlusis on ta saanud kaks korda haavata. Nüüd on ta eesrindlikum jaõlem allüksuses.

Jefreitor Ardel — esimesest maailmasõjast osa võtnud võitleja. Oma vanadusele vaatamata on ta alati rõõmus ja tõmbab noore- maid endaga kaasa ülesannete täit- miseks.

Omal alal tõsiselt töötades hoo- litseb san.-instr. Veiderpas eesku- julikult selle eest, et sanitaarne seisukord allüksuses oleks laitmatu. Seersandid Paidmaa ja Otsa pühendavad oma vaba aja selleks, et õpetada uustulnukaid, ja on vii- nud nende teadmiste taseme nii kõrgele, et nad on teistele järele jõudnud.

Pv. Mäe on korduvalt saanud kiitust oma eeskujuliku tegevuse- ga taktikalistel õppustel ja töödel.

Raskekuulipildujao ülem seer- sant Kuzhma. Tema jagu on uuendatud alatasa uute meestega, kellele ta on jõudnud relva hästi selgeks õpetada.

Õppuste eesrindlased pv. Mets, seersandid Mägi, Pärnasalu, Juli- anus jt. kuuluvad samuti kommu- nistide ridadesse.

Terve rea häid kommuniste on allüksus selle aja vältel andnud teistesse allüksustesse, ainuüksi parteiliikmeid tervelt kuus meest.

ROLAND JURIMAA.

Sakslaste peremehetse- mine Oudovas

Kohe pärast Oudova rajooni okupeerimist asusid sakslased ela- nikkonna röövimisele, võttes ära kogu 1941. a. viljasaagi, kolhoosi- de sarvloomad, sovhoosi „Smena“ seakarja jm. Kolhoosnikud olid määratud näljasurmale. Nad toit- sid end vaid aganate, rohu ja metstaimedega.

Kommunistide, kommunistlike noorte ja nõukogude aktiivi kallal, kes ei olnud jõudnud evakueeru- da või minna partisanisalkadesse, pandi toime massilisi areteerimisi ja mahalaskmisi. Kolhoosist „Sme- na“ areteeriti 13 töölist ja viidi Oudovasse, kus neid piinati ja sunniti lamama nāoga vastu maad kõrvetava päikese käes 6—8 tun- di ning peksti kohutavalt. Hiljem nad kas poodi või lasti maha lin- na väljakul.

1942. a. ilmusid rajooni karis- tussalgad, kes riisusid mööda ees- ti kolhoose kolhoosnike vara, võttes ära kõik söödava. Nii laas- tati kõik asulad. Sealjuures levita- sid alatud rüüstajad laimujutte Punaarmee ja Nõukogude võim- must.

Karistussalk tõi endaga kaasa luteri pastori — kellegi Ernst Moori Tallinnast. Kohalik rahvas tundis temas ära endise kulaku, kes oli 1930. a. koos oma perekon- naga jooksnud Eestisse. See en- dine suur joodik, jahimees ja hu- ligaanitseja esines nüüd papina.

Kui pastor alustas kirikus oma tegevust, ei läinud sinna esialgu ühtki eestlast, alles mitme nädala pärast tulid mõned uudishimulikud.

Pastor sõitis ka mööda külasid ringi, korjates annetusi, mis pidid näiliselt minema kiriku heaks, kuid tegelikult voolasid tema en- da ja saksa komandandi tasku- tesse. Usklikke oli vähe ja rah- vas naeris pastori üle avalikult.

Kord jutluse ajal hüüdis keegi vanem kolhoosnik: „Arni, jät ära see loba, läheme parem jahile!“ Kõik kirikulised hakkasid naerma ja pastori plaan oli läbi kukkunud.

Okaskord jumalateenistuse ajal Verhorutshje külas ilmus ruumi purjus politseinik, gitarr käes, ja hüüdis altari ees: „Lõpetage see jant! Laseme parem tantsu lahtil!“ Pastor nõustus kohe.

Kolme kuuga toppis pastor siin oma taskud täis ja pidi siis Eestisse sõitma, kuna ta nägi, et ta ettevõtte siin enam ei edeie.

1943. a. oktoobris kuulutati välja elanikkonna — peamiselt eestlaste — Eestisse evakueerimi- se. Karistussalgad ajasid elanikke koos nende väärtuslikuma va- randuse, hobuste ja teiste looma- dega oma kodudest välja. Kõla- dest äraaetud laaditi Oudovas lae- vadele ja saadeti üle Perpsi Ees- tisse, kus evakueeritud võeti ära kogu nende varandus ja nad ise saadeti töölaagrisse.

1944. a. taganedes põietasid sakslased maha kõik rajooni kü- lad, väljaarvatud mõned, kus laas- tamistööd takistasid partisaanid.

Majarino ja Verhorutshje kü- las laastasid ja süütasid ligi 200 saksa sõdurit kõik majad ja heit- sid jälle tulle tagasi elanike poolt põlevast majadest päästetud ese- med. Ühe 86-aastase rauga, kes neile julges vastu hakata, põleta- sid nad elusalt. Nad peksid elata- nud naiskolhoosnikuid L. Saart, A. Viirrot jt. Süütajad jooksid majast majja ja põletasid kõik asulad vil- mase majani.

Sellest sakslaste okupatsioon- ajast kõnelevad õnnelikud pääs- nud praegu kui möödunud halvast unenäost.

Kapten JOH. UNDUSK.

Välisteateid

Ööl vastu 22. aprilli sooritasid inglise „Moskito“-pommilennukid rünnaku Kölnile. Jätkati vaenlase vete mineerimist. Kõik lennukid pöördusid tagasi oma baasidesse.

22. aprilli päeval sooritasid suured ameerika lennukite koon- dised ägeda rünnaku Hammi kau- bajaamadele. Pommilennukeid saa- tis suur hulk hävitajaid.

Liitlaste Euroopa õhujõudude staap teatab, et sel nädalal soori-

tasid ameerika ja inglise pommil- lennukid vähemalt 10.000 lennu- kiväljalendu ja heitsid alla ligi 17.000 tonni pomme.

Ööl vastu 23. aprilli inglise pommilennuväe poolt soorita- tud operatsioonidest võttis jällegi osa üle tuhande lennuki. Sooritati suuri rünnakuid Düsseldorfile ja Braunschweigile. Pommitamise oli kontsentreeritud ja tõhus. Ras- ked pommilennukid ründasid sa- muti Loni kaubajaama Põhja- Prantsusmaal.

Leningrad — Gatshina

Möödudes Leningradi lõunapool- se äärelinna 6—7-kordsete mood- sate majade kolonnidest mõjub masendavalt kurb pilt: kõik need majad on eranditult purustatud. Eriti torkab silma ilus Nõukogu- de Palee, mõjudes eemaltvaatajale oma suurepärase arhitektuurse iluga, kuid lähenedes ilmneb sama kurb pilt: maja on purustatud. Sõidame Pulkovo kõrgustiku jala- olevale tasandikule. Siin kaitsesid sangarlikud Punaarmee osad Le- nini linna ennekuulmatu vaprussega enam kui kaks aastat.

Möödume Pulkovo observato- riumi rusuhunnikust. „Kultuuri- kandjad“ on teinud siin oma põh- jaliku töö. Kümnete kilomeetrite ulatuses Leningradist Gatshinani ei näe siilm peale lõputute miini- väljade midagi. Igal pool, kuhu vaatan, on ainult sõja kohutavad jäljed. Maantee ääres vedeleb Puna- armeepoolt purustatud saksa sõjamasinate osi — kohati terved autod ja tankide pargid.

Legendikul asustatud punktide varemete ümbruses ja maantee lähedal on igal pool näha vaen- lase dzotte. Nagu näitab dzotti- de vägev ehitus ja nende kilo- meetriteni ulatuv võõnd, olid sakslased end kindlustanud siin tugevasti pikemaks ajaks. Traat- tõkkeid ja tankitõkkeid, miini- välju — kõikjal. Ole selle nukker tühjus ja elutus. Neilt väljadel- kuni Gatshinani olevat leitud ainult 7 elavat hinge. Suurem keskus Krasnoje Selo on täiesti purustatud. Siin on fritsud teinud oma langenutele matuse- paiga.

Gatshinasse jõudes näeme kohe linna läheduses tiheda traattõkke- ga vangilaagri kohta, kus sakslased enne taganemist põletasid üle 100 sõjavangi-punaarmee- elusalt ära. Faktile vihjavad tum- malt tuhahunnikud traattõkete ta- ga. Gatshina vabastati verejalu- lisest röövleist 26. jaanuaril. Igal pool on veel näha ägeda võitluse jälgi. Linnas kaskede alledes on puud kohati kõrgelt kannult nagu ära lõigatud. Nende kõrval näeme endiste elamute asemel ainult ru- suhunnikuid. Suitsenud seinu ja korstnailagu ühes ahjudega, mõ- nest kohast vaatavad veel vastu voodirused.

Vaatamata kiirele taganemisele suutis vaenlane sellest ilusast lin- nast jätta vaid varemed. Gatshina oli ilus vana ajalooline linn, 55 tuhande elanikuga. Sakslased ve- dasid siit ära kultuurilisi ja aja- loolisi väärtuslikke esemeid — mööbleid, vaipu, maale, portse- lani ja muud. Siin oli suurepä- rne pildigalerii, vanaaegne väärtus- lik mööbel, ja peennikerdustoid vanadelt kuulsalt meistritelt.

Nüüd on see kõik hävitatud. Gatshina oli ka moodne Nõu- kogude linn, kus kees loov töökas elu. Siin olid asfalteeritud täna- vad, elekter, veevõrk, tehnikumid, instituudid, teatrid, kultuur- ja teaduslikud asutused ja pealesel- lised olid siin ka suured tööstuse- võtted. Selle kõik on purustanud sakslased. Raamatukogud ja koo- lid on hävinenud. Ajalooline pa- lee jäi vaenlase sisse tulles ter- veks, nüüd aga valasid „kultuuri- kandjad“ selle kolm päeva enne

E. Okase joon.

Leningrad-Narva maanteel

taganemist petrooleumiga üle ja et sakslaste hirmutegude kohta panid põlema. Meile vaatavad koostatakse aktid, kaevasid nad vastu tühjad, suitsunud ja põle- vad müürid. Linnas on üldse pa- nau laipu on leitud siiski veel matu- remaist hoonetest 70 prots. täies- ti purustatud. Võllad lossi ees, pargis ja mujal annavad tunnis- tust, mis siin on teostatud saksa verekoerte poolt. 55.000 Gatshina elanikust on pärast vaenlase väl- jaajamist alles ainult 3.600. Suur osa neist elanikest on haiged, nagu näitavad andmed esialgselt avatud esmaabipunktides. Partei linnakomitee sekretär Zubov kõ- nelleb, et sakslased kogusid rahu- likke elanikke — emad ja lapsed ja kommunistlikud noored, kokku 800 inimest ja hävitasid neist enamiku linna taga, kuhu nad ka laiad matsid. Kuid saades tea- da, et Punaarmee on lähedal ja

Elanikud Voskressenski, Eli- savetinos ja teistes keskustes and- sid Punaarmeele Gatshina vabas- tamise päeval igati abi. Partisa- nid abistasid kohalikke elanikke okupatsiooni ajal.

Nõukogude organisatsioonid koostavad praegu elanike nime kirja. Suida, Belogorki ja teise- sovhooside masina-traktorijaamad juba töötavad. Hommikust õhtu- ni on linnakomitee ruumid täis elavat suminat, siin on noored, kes aktiivselt algavad üleshituse tööd. Linnas oli kaotatud tasuta arstiabi. Visiti arstile maksis ku- ni 50 rbl., sidumine, operatsioon — 2000—4000 rubla.

Keset kurba hävituspilti on nüüd juba alanud palavikuline üleshitustöö. Transport töötab ja linna varustatakse korralikult to- duga. Töötavad pagaritööstused ja saavad ning ilmub ajaleht. 1. märtsist on juba avalud ka kool, kus õpib üle 500 õpilase. Rajoonis pandi toime kingituste korjandus Gatshinat vabastanud diviiside jaoks. Korjandus andis 200.000 rubla. Lahkume Gatshi- nast kurbusega ja kibedusega hinges, mida põhjustab nähtud hävitustöö. Ohtune häämus las- kub üle põlenud linna ja tühi- jade kurbade põldude. Tootame oma südames, et ükski meist ei jää enne rahule, kui pole viimne saksa peni välja kihutatud nõu- kogude pinnalt.

S. RÄMMAL-TOOMASLU.

«РАХВА ХЯЯЛЬ»
Орган ЦК КП(б) Эстония
и Советов депутатов трудящихся
Эстонской ССР

Toimetuse kolleerium.

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Tööraha Saadikute Nõukogude
häälekandja

Nr. 18 (495)

30. aprillil 1944. a.

V aastakäik

ELAGU 1. MAI —

tööraha võitlusjõudude ülevaatuse päev!
Kõigi maade töötajad, ühinege võitluseks
saksa fashistlike röövällutajate täielikuks
purustamiseks!

ÜK(b)P KK hüüdlauseid 1. maiks 1944. a.

Elagu 1. mai — tööraha võitlusjõudude ülevaatuse päev! Kõigi maade töötajad, ühinege võitluseks saksa fashistlike röövällutajate täielikuks purustamiseks!

Maha vihatud hitlerlik „uus kord“ Euroopast! Surm saksa fashistlikele roimareile, rahvaste veristele orjastajatele, kes on tõuganud sajad miljonid inimesed sõjakeerisesse!

Tasume saksa fashistlikele mõrvareile meie linnade ja külade paljaksrüüsumise ja purustamise ning meie naiste ja laste kallal toime pandud vägivalda ning nõukogude inimeste tapmise ja saksa orjusse vedamise eest!

Elagu suur nõukogude rahvas, tema kangelaslik Punaarmee ja kuulsusrikas Meresõjalaevastik, kes kihutavad edukalt fashistlike röövlaid välja meie kodumaa piiridest!

Elagu Inglise-Nõukogude-Ameerika võitlusliidu võitluskonna kõige kurjemate vaenlaste — saksa fashistlike röövällutajate üle!

Punaarmee võitlejad! Tähistage väsimatult oma sõjalist väljaõpet, kasutage täielikult meie suurepärase sõjatehnikat, lööge hitlerlikke vägesid kuni nende täieliku purustamiseni!

Punaarmee jalaväelased! Ületage oskuslikult vaenlaste kaitse, kindlustage ja arendage pealetungi edu, jälitage ja purustage vaenlaste vägesid, piirake sisse ja hävitage saksa röövällutajaid! Elagu kuulsad nõukogude jalaväelased!

Punaarmee suurtükiväelased ja miinipildurid! Purustage võimsate tuleloõkidega vaenlaste kindlustused, hävitage tema kaitset! Hävitage vaenlaste inimjõudu ja lahingutehnikat! Tähistage jalaväe ja tankide koostööd! Tõstke suurtükiväe tule täpsust! Elagu Punaarmee suurtükiväelased ja miinipildurid!

Punaarmee tankistid! Purustage ja jälitage vaenlast pidevalt! Tungige oskuslikult ja julgelt manööverdades vaenlaste tagalasse, lõigake vaenlaste vägedel ära nende taganemisteed, hävitage saksa röövällutajaid! Elagu nõukogude tankistid!

Nõukogude lendurid, meie Kodumaa kotkad! Hävitage vaenlast armutult maal, õhus ja merelt! Elagu nõukogude lendurid!

Meresõjalaevastiku ohvitserid ja punalaevastiklased! Tugevamaid hoopes vaenlaste liiklustele merelt! Laske põhja vastase laevad ja transpordid! Puhastage meie mered fashistlikest mereröövlastest! Hävitage armutult hitlerlikke röövällutajaid! Elagu nõukogude meresõjamehed!

Punaarmee ratsaväelased! Jälitage hoogsalt vaenlaste vägesid, raiuge otsustavalt vastase ridu, haarake teda tiivadelt, sooritage julgeid retki vaenlaste tagalasse, piirake sisse ja hävitage saksa fashistlike lüüskajaid! Elagu nõukogude ratsanikud!

Punaarmee luurajad! Olge Punaarmee silmadeks ja kõrvadeks! Mõistke ette ära vaenlaste kavatsused ja plaanid! Tungige julgelt vastase paigutusse, avastage õigeaegselt vastase jõudude rühmitusi, aidake meie vägedel lüüa vaenlast tabavalt. Elagu nõukogude luurajad!

Punaarmee sidemehed! Pidage mees, et hea side on lahingu juhtimise tähtsaim tingimus. Parandage igati sideasjandust Punaarmees, kindlustage tema lahingoperatsioonide edul Elagu nõukogude sidemehed!

Insenerivägede võitlejad ja komandörid! Aidake kõigi vahenditega ja kogu jõuga meie vägedel rünnata vaenlaste kindlustusi, forsseerida jõgesid, ületada miinivälju ja raskesti läbipäästavaid kohti, kindlustada ja arendada pealetungi edul Elagu Punaarmee inseneriväed! Elagu meie kuulsad sapöörid ja minöörid!

Elagu meie kuulsad piirivalvurid, Nõukogude piiride ustavad kaitsjad!

Punaarmee meditsiintöölised! Arstid, velskrid, meditsiinnõed, mees- ja naisnõustajad! Võideldge ennastalgavalt haavatud nõukogude sõjameeste elu päästmiseks ja nende rüüa tagasipöördumise eest! Elagu Punaarmee meditsiintöölised!

Vägede tagala töötajad! Punaarmee autojuhid ja tee-ehitajad! Teist oleneb paljusi meie vägede edukas pealetung. Muretssege Punaarmeele õigeaegselt sõjatehnikat, laskemoona, varustust ja toiduaineid! Elagu vägede tagala töölised, Punaarmee autojuhid ja tee-ehitajad!

Vaprad mees- ja naispartisanid! Tugevdage abi pealetungivale Punaarmeele, purustage vaenlaste tagalat ja staape, takistage saksa reservide rindelepaikamist, päästke nõukogude inimesi hävitamisest ja Saksamaale sunniltööle saatmisest, hävitage halastamatult saksa fashistlike mõrvareid! Elagu kuulsad nõukogude mees- ja naispartisanid!

Au Nõukogude Liidu Kangelastele ja Sotsialistliku Töö Kangelastele — meie Kodumaa parimatele poegadele!

Nõukogude Liidu töötajad! Hooldage rindemeeste perekondi eest on kõigi nõukogude patriootide püha kohus. Umbritseme Kodumaa vabastajate perekonnad üldise hoolitsuse ning tähelepanuga!

Relvastust ning laskemoona valmistavate ettevõtete mees- ja naistöölised, insenerid ja tehnikud! Tähistage pidevalt Punaarmee relvastust, suurendage kahurite, miinipildujate, kuulipildujate, automaatide, vintpüsside, mürskude, padrune ja miinide väljalasku. Kõik rinde haaks, kõik võidu heaks!

Tankitehaste mees- ja naistöölised, insenerid ja tehnikud! Andke Punaarmeele rohkem sõjamasinaid! Mida rohkem häid tanke, seda lähemal on võidutund vaenlaste üle!

Lennukitehaste mees- ja naistöölised! Tähistage väsimatult nõukogude lennukeid! Andke Punaarmeele rohkem hävitusi-, ründe- ja pommitõukeid!

Metallurgiatehaste mees- ja naistöölised, insenerid ja tehnikud! Rohkem metalli tankide, lennukite, kahurite, kuulipildujate ja mürskude jaoks!

Elektrijaamade mees- ja naistöölised, insenerid ja tehnikud! Kindlustage kasvava kaitsetööstuse katkestamatu tööd! Tähistage kiiremini saksa fashistlike barbarite poolt purustatud elektrijaamad! Suurendage energeetilist võimsust!

Kerge- ja tekstiiltööstuse mees- ja naistöölised, insenerid ja tehnikud! Suurendage päev-päevalt rõlvastuse tootmist Punaarmee jaoks ja laialtfarvitatavate kaupade tootmist elanikkonnale!

Kohaliku tööstuse mees- ja naistöölised, insenerid ja tehnikud! Rohkem initsiatiivi kohalike ressursside kasutamisel, suurendage kaupade tootmist elanikkonnale ja Punaarmeele!

Toiduainetööstuse mees- ja naistöölised, insenerid ja tehnikud! Suurendage toiduainete toodangut Punaarmee ja elanikkonna jaoks!

Nõukogude raudteelased! Ennastalgava ja täpse tööga te kindlustate pealetungiva Punaarmee edul Organisatsioonide kiire edasiliikumine rongidele, mis veavad sõjaväge või sõjalisi ning rahvamajanduslikke laadungeid! Kõvendage väsimatult sõjalist distsipliini raudteel! Tähistage kiiremini sakslaste poolt purustatud raudteed, sõlad ja ehitused, veevärk ja side!

Nõukogude intelligents! Insenerid ja tehnikud, agrotehnikud, õpetajad, arstid, teadused, kunsti ja kirjanduse alal töötajad! Nõukogude ettevõtete ja ametiasutuste teenistujad! Aidake töölisi ja kolhoosnikuid meie rahvamajanduse edaspidisel taastamisel, edendage nõukogude teadust ja kultuuri! Elagu nõukogude intelligents!

Vaenlastest vabastatud rajoonide töötajad! Tähistage kiiremini hitlerlike röövlite poolt purustatud külad ja linnad, tööstuse, transpordi ja side, põllumajanduse ja heakorra asutused! Suurendage iga päevaga abi meie vabastajale — Punaarmeele!

Nõukogude naised! Omandage tootmise erialasid, tõstke tööviljakust, õppige õhu- ja gaasikaitset, sanitaarasjandust, sidet! Kõik jõud võitluseks saksa röövällutajate vastu!

Elagu nõukogude naised!

Nõukogude noormehed ja tütarlapsed! Tähistage ennastalgavalt rinde abistamiseks, omandage tootmise tehnikat ja sõjajandust ning olge eeskujuks töödistsipliinist! Elagu nõukogude noorus!

Kommunistid ja kommunistlikud noored! Olge võitlejate esiridades saksa fashistlike röövällutajate vastu!

Elagu võimas Nõukogude Liit, meie Kodumaa rahvaste sõpruse, õnne ja kuulsuse kant! Elagu nõukogude isamaa!

Elagu meie maa rahvaste vankumatu sõprus!

Elagu Üleliiduline Kommunistlik (bolsheviike) Partei, Lenini-Stalini partei — võitluse innustaja ja organiseerija võidu saavutamiseks saksa fashistlike röövällutajate üle!

Lenini lipu all, Stalini juhtimisel — edasi, saksa okupantide purustamiseks ja väljakihutamiseks meie Kodumaa piiridest!

ÜLELIIDULISE KOMMUNISTLIKU (BOLSHEVIKE) PARTEI KESK-KOMITEE.

Nõukogude-Saksa rindelt

27. aprillil rinnetel olulisi muutusi ei toimunud.

26. aprillil vigastasid ja hävitasid meie väed kõikidel rinnetel 65 saksa tanki. Ohu- ja õhutõrjekahurite tulega tulistati alla 22 vaenlaste lennukit.

Elagu pool Stanislavi linna sooritades vaenlaste jalavägi ja tankid võitluses rindelõukudes rünnakuid. Tagajärjelt püüdsid sakslased lüüa nõukogude kaitset nõrka kaitset. Meie võitlejad paikasid vaenlaste igal pool tule ja vastu- rünnakutega. Lähitepositsioonidele tagasi. Lühikesel vaenlaste rünnaku hävitasid N väekoondise väeosad kuni 400 saksa sõdurit ja ohvitseri.

ESTILE

Maipühaks 1944.

Jällegi, Eesti, Sa kevadet näed,
merelt ja metsast ta kohinaid kuuled.
Kõrgem on päike ja soojem Su päev,
mahedalt õitsuva randade tuuled.

Aga veel ootab Su murenev muld
kevadeõhkude õigemat hingust —
võidu ja vabadusdikese tuld
ootab ta Virumaa tandrile vingust.

Varsti ta tõuseb, see tormide hoog,
otsekui pilvedest mürisev pikne —
vabaduspäevad Su rahvale toob,
murrab Su orjusekütkeid ja ikked.

Tulevad raskete võitluste teelt
koju Su kangelaspoegade salgad.
Ohvrid ei nõrgesta mehist Su meelt —
vaenlaste võidud ja ehitust algad.

Karastust saavad Su mõtted ja peod
tulest, mis talunud oled ja talud.
Rahus ja võidus kord tulevik seob
Isamaa õnneks kõik leinad ja valud.

Nii oma tõelist Sa kevadet näed,
varsti ta kutseid ja kohinaid kuuled.
Selgem ja valgum on homme Su päev,
julgemalt, rõõmsamalt tõusevad tuuled.

MART RAUD.

Liitlaste lennu- rünnakud

Õõl vastu 27. aprillil sooritasid suured inglise pommitõukite koondised rünnaku Saksamaale ja okupeeritud territooriumile. Rünnaku peamiseks objektiks oli Essen.

26. aprilli hommikul ja õhtul sooritasid liitlaste lennukid rünnaku sõjalistele objektidele Prantsusmaal ja Belgias.

Inglise lennuväeaministeerium teatas, et rünnakust, mis sooritati õõl vastu 27. aprilli Essenile ja Schweinfurtille, võttis osa üle tuhande pommitõukite. Eriti ägedalt rünnati Schweinfurti. „Moskito“-lennukid sooritasid rünnaku Hamburgile. 26. aprillil ameerika lennukid ründasid tööstusobjekte Braunschweigi piirkonnas, kohtamata sealjuures ainsatki pommitõukit ega kohtamata ainsatki saksa hävitajat.

Suure Isamaasõja rasketes võitlustes sündinud eesti rahvuslike kuulsuse. Võitlused oma sünnimaa vabastamise pärast kirjutanud

VEEKOGU ULETAMAS.

Rühm automaatureid nooremleitnant Terasse allüksusest lahing-õp pusel.

Võitlustes sündinud ja karastunud

Need olid rasked päevad meie kodumaale, kui algas eesti rahvuslike väeosade kujundamine. Vaenlane oli valutanud Nõukogude Eesti, ta oli tunginud välja Leningradi alla, käis kangelaslik võitlus punase pealinna — Moskva pärast.

Ent eesti rahva paremad pojad koondusid võitlejate-ridadeks kõhklematult ja veendunult, põledes soovist uuesti kohata lahinguväljal eestlaste igivana vaenlasega, õiendada temaga tasujaarveid.

Kaugel Uurali jalal algas eesti sõjameeste organiseerimine ja pingerikas õppetöö sõjalise meisterlikkuse omandamiseks. Nõukogude rahvas usaldas eesti rahvuslike väeosade võitlejate kätte esmaklassilised relvad, suurepärase sõjatehnika. Tuli õppida seda valitsema.

Millist tähelepanu pööras Kõrgem Olemjuhatus eesti rahvuslike väeosade ettevalmistamisele, seda iseloomustab kas või see fakt, et meie väeosade lahinguküpsust käis isiklikult kontrollimas Nõukogude Liidu esimene marssal sm. K. E. Voroshilov. Sm. Voroshilov andis meie väeosadele juba sel ajal kiitva hinnangu.

See oli 1. mail kaks aastat tagasi, kui praegused kindralmajor Lombaku võitlejad andsid punaste lippude all oma pühaliku vandetootuse.

Seda päeva loetakse selle eesti rahvusliku väeosa sünnipäevaks. Tema võitlejaist said teadlikud ja võitluseks küpsed lahingumehed.

Ja siis hakkavad eesti sõjameeste kolonnid liikuma lääne poole. Ulevas meeleolus afustavad võitlejad oma lahinguteed.

Väeosadele antakse lahingulipud. Neid vastu võttes võitlejad annavad pühaliku tootuse teha au nendele lippudele.

Algab tasumistund! Selle loosungiga lähevad eesti rahvuslike väeosade võitlejad lahingusse. On omamoodi paljutähendavaks ennustuseks, et juba esimestes lahingutes Velikije Luki linna pärast võta-

vad meie väeosad vangi oma aegse balti paruni võsu, Saaremaa paruni von Sassi.

Velikije Luki lahingud ei ole praegu enam kaugeltki ainuke episood eesti rahvuslike väeosade võitlustöös. Võitlustes Neveli ja Novosokolniki linna pärast paistsid silma eesti suurtükiväelased, teenides suvoroovlaste aunime-tuse. Edukalt on täitnud lahinguiülesandeid ka eesti sapöörid ja luure- ning teised üksused.

Kangelaste nimedele, nagu Kariste, Ahi, Virit ja Aartee, on lisandunud paljud teised.

Suurtükiväe komandörid major Poolus ja kapten Mürk külvavad oma tabavate mürskudega surma vaelase ridadesse, pannes vaenlase värisema juba meie suurtük-kide mürina ees. Mõlemad on kahekordsed ordenikandjad.

Kapten Lio, kes eesti rahvuslikesse väeosadesse saabudes oli nooremleitnant, on omandanud kuulsuse osava tankihävitajana ja on nüüd samuti kahekordne ordenikandja.

Vanemleitnant Suu, oma aegne nooremkomandör ja tankist Nõukogude Liidu Kangelase Greiseri tankidiviisist Moskva alt, on tõusnud vanemleitnandiks eesti rahvuslikes väeosades. Eduka luureülesannete täitmise eest on ta jõudnud teenida samuti kaks ordenit.

Radist Ossep saab lahingus raskesti haavata, kuid täidab oma lahinguiülesande lõpuni, vanem Milk kannab lahingust välja oma komandöri ja astub ise tema asemele, seersant Lurich hävitab tabava tulega terve vaenlase autokolonn... Seesuguseid kangelasi ja vaprustegusid võib lugeda äles eesti rahvuslike väeosade võitlusloost veel pikalt.

Eelseisvad lahingud oma sünnimaa lõpikuks vabastamiseks vihatud vaenlasest peavad kirjutama meie rahvuslike väeosade ajalukku uusi kangelaslikke lehekülgi

Eestlaste armee

Eesti rahvas on oma ajaloo jook-sul palju kordi kutsunud oma poegi relvide, et kaitsta oma iseseis-vust ja vabadust. Ning alati on see võitlus olnud saksa vallutajate vastu. Mootnatu on see vere ja pisarate meri, mida on valanud eesti rahvas oma au, vabaduse ja sõltumatuse kaitset võitluses sak-sa sissetungijate vastu.

Lembitu ja Tasuja võitlus meie maa põliste orjastajate vastu on meie ajaloo kangelaslikumaid ja heledamaid lehekülgi. Ja kui me tänapäeval vaatleme seda võitlust, mida eesti rahvas jällegi peab sakslaste vastu, siis näeme siin samasugust vaprust, ennastsalga-vust ja mehisust, omadusi, millised paistsid silma meie esivanematel.

Seda eisiisadelt päritud võitlus-kohustust teostab tänapäeval uus eesti malev — eesti rahvuslik korpus, kes on sündinud Suure Isamaasõja aegade võitluste päe-vil.

Kui nõukogude rahvaste suur juht sm. Stalin iseloomustas seda sõda kui kõigi nõukogude rahvaste Isamaasõda, siis mõistis seda ka nõnda eesti rahvas, ning sm. Stalini üles-kutsel tõttasid eesti rahva pare-mad pojad lahingulippude alla, et võidelda vallutajate vastu. Igalt poolt üle terve maa siirdusid eesti mehed väekoondiste asupaikadesse.

Eesti väekoondiste moodustamine ei olnud lihtne, mehaaniline protsess. Siin oli vaja luua lahinguvõimeline üksus täiesti erineva-tel alustel. Oli vaja ehitada üles laitmatult liikuv sõjaline aparaat. See oli suur ja pingerikas töö.

Ja selle töö tulemusel võis lõpuks öelda Eesti NSV Olem-nõukogu Presiidiumi esimees sm. J. Vares:

— „Kunagi kogu oma ajaloo kestel ei ole eesti rahval veel ol-nud nii tugevat, nii võimsa teh-nikaga varustatud armeed kui Pu-naarmee eesti rahvuslikud väe-osad“

Oige pea võtsid vaprad eesti rahvuslikud väeosad nendele võim-satele relvadele ka laialdase kuul-suse. Lahinguis Velikije Luki lin-na pärast teenisid eesti rahvusli-kud väeosad kõrgeima tunnustu-se — sm. Stalini tänu. Meie suurtükiväelased, kes näitasid üles vaprust võitlustes Neveli ja Novo-sokolniki all, autasustati Suvorovi ordeniga. On saanud kuulsaks lau-se: „Tulistage nii täpselt, nagu seda teevad eesti suurtükiväela-sed!“

Kõik see räägib sellest, et Suure Isamaasõja tules on eesti rahva parematest poegadeist kuju-nenud võimas sõjaline jõud — eestlaste armee.

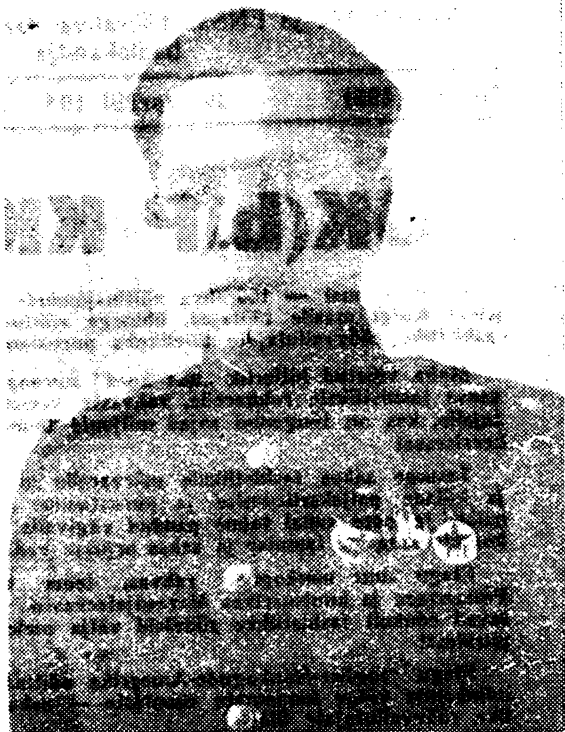
Eesti rahvuslikud väeosad Pu-naarmee ridades vabastavad kan-gelaslikus võitluses varsti ja jää-davalt ka meie kodumaa pinna fashistlikest okupantidest. See eestlaste armee saab aluseks sel-lele Nõukogude Eesti võimsale relvastatud jõule, mille kujunda-miseks andis õiguse NSV Liidu Olemnõukogu 10. istungjärgu aja-looline otsus iga nõukogude rahva oma sõjaväe loomisest.

Major E. KONSÄ.

Kindralmajor J. Lombak.

Meie

Kindralleitnant LEMBIT PÄRN

Eesti rahvuslike väeosade uh-kuseks on eesti rahvusliku korpu-se juht — kindralleitnant Lembit Pärn.

„Meie kindral.“ — nii kõnele-vad temast võitlejad. Ja nad on

valmis oma kindrali eest min-läbi tulet ja veest.

Lembit Pärna sõj. nete-l gab juba kodusõja päevil. Ta tub vabatahtlikuna noore Pu-narmee ridadesse ja teeb kaasa

Neli sõjameest

Eesti rahvuslike väeosade koos-seisu kuulub ka neli meie rahva-saadikut — NSV Liidu Olemnõu-kogu liiget. Tuliste patriootidena tunnevad nad, et praeguse suure võitluse ajajärgul nad esindavad kõige paremini oma rahva huve võideldes, relv käes, meie rahva põlse vaenlase vastu.

Kapten Viktor Kihno, kapten Juhan Sommer, leitnant Johannes Somson ja vanemseersant Jaan Neemsalu — need on neli meie sõjameest-rahvasaadikut.

Kohtasin neid kõiki korraga mõ-ni aeg tagasi Moskvast, NSV Liidu Olemnõukogu ajaloolise 10. istung-järgu lõppemise järel. Nad olid parajasti tegemas ettevalmistusi ärasõiduks rindele, oma väeosade-sse.

„Nüüd on võitluskaaslastele pal-ju jutustada,“ ütles kapten Vik-tor Kihno reipalt. „Liiduvabariiki-des oma väeosade loomine, välis-suhete korraldamise õigus — need otsused on rõõmsaks uudiseks Pu-naarmee eesti rahvuslikes väeosades nagu kõikjal mujalgi!“

Kaasavõetavad asjad on peatselt koos — suuruke see sõjamehe pagas on! — ja meil jääb aega pi-sut suitsu teha ja sõnakese ves-telda. Uhte tuppä koondub neli eesti deputaati — kõik rindeme-hed Punaarmee eesti rahvuslikest

väeosadest, millised Olemnõu-äsjase otsuse põhjal peatselt Pu-NSV sõjaväeks ümber nim-takse. Jutt keerleb loomuliku eeskätt Olemnõukogu äsjaste tsa-te otsuste ümber. Kõik taadid on kindlas veendumuses Nõukogude riigielus ettevõ-uuendused teevad meie suure sialistliku kodumaa veelgi üh-maks ning tugevamaks kui ta seni.

„Küllap see tiivustab vo-enam Punaarmee võitluses,“ vab kapten Viktor Kihno. „Poisid on uhked, et nad võitle-sangarliku Punaarmee riontes sa rõõvullutajate vastimega s-uhkemaks nad lähevad, kui saavad Eesti Nõukogude Vaba-rahvusliku sõjaväe aluspõhja.“

Kapten Viktor Kihno ku-eesti vaprate suurtükiväelaste dadesse, kes juba Velikije vabastamise sangarlikel päevil gid eesti väeosad kogu rinde tuses kuulsaks ja hiljuti No-ja Novosokolniki operatsioon- etendasid tähtsat osa. Neveli res sai kapten V. Kihno põr-da, kuid ei läbenud kauaks ra-jääda, vaid pöördus peatselt meeste juurde rindele tagasi.

„Olemnõukogu otsused on põhjalik hoop sakslaste propa-

TANKIHÄVITAJAD ME

Meenub detsembrikuine sula ja udune talveilm, kui meie divisjon sai käsu organiseerida tankiohtli-kes suundades tankitõrje vastu-panusõlmed.

Kapten Kork asub tankitõrje ülesandega kaitsele Bartsevo küla piirkonda, et takistada vastase tankide meie kaitsest läbiimbu-mist. Mehed puhkavad väsimust 15-tunnilisest öisest tööst, kus nad pidid raiuma kirka ja kangiga külmanud savist maapinda.

Vaevalt on vajunud meeste sil-mad kinni, kui vaatluspunktiist teatatakse, et loodest on kuulda tankide liikumist. Peagi võib nä-ha, kuidas roomab eelolevale kün-kale yastik raudne „mardikas“.

Tema taga roomavad veel viis keskmist tanki.

Järgneb patarei ülema ka-lus — pinev hetk. Suurtük-mad annavad tulekäsklusi, suurtükk vahetab positsiooni, juba lõhestabki soomustlähbi-mürsk udu, jättes järele valg-kiire, mis lõpeb laialipritivate ledate sademete vihuga. Tä-dab — tabas.

Tankid liiguvad üksteise toetusel edasi, kuni juhttank teise tabamuse ning jääb seis- Kuid vastase tanki kahur ei ki. Nüüd koondatakse tuli tanki pihta. Pärast lühikest vahetust vaibub tulistamine vaen-lase tankist. Teised — vaenu-

Väeosad on senistes lahingukatsumustes võitnud enesele kustumatu
eesti rahvusarmee ajalukku uusi kangelaslikke lehekülgi

Kindral

dusõja võitlused kuni nende võidu-
ka lõpuni. Hiljem asub ta täiendama
oma sõjalist haridust ja lõpetab
kaks sõjaväeakadeemiat.

Võitlustest saksa okupantidega
võtab Lembit Pärn osa juba sõja
alguspäevist peale. Ta võitleb
Laane-, Brjanski ja Leningradi
rindel.

Minski juures võtsid sakslased
ette Punaarmee positsioonide vastu
rännakuid tankide massilisel
toetusel. Vaenlane paiskas meie
vastu algul 300 tanki. Kogu rännaku
raskuse võttis vastu Lembit
Pärn diviis. See oli esimene nii
ulatuslik tankirünnak, mille vaenlane
võttis ette meie rinnetel. Ent
Lembit Pärn võitlejad ei kaotanud
meelekindlust. Võitluses kaotas
vaenlane 120 tanki ja rünnak
lõidi tagasi. Ohtul ründas vaenlane
uesti, paisates seekord lahingusse
500 tanki. Kuid vapralt nõukogude
võitlejad löid ka selle rünnaku
tagasi, jättes lahinguväljale
200 purustatud vaenlase tanki.

Nende võimsate tankirünnakute
eduka tagasilöömise eest nimetati
Lembit Pärn korpuse kangelaslik
diviis Isamaasõja esimeseks kaardidiviisiks ning autasustati
„Punase Tähe“ ja Lenini ordeniga.
Berezina jõe juures õnnestus
vaenlasel meie vägesid haarata
röngasse. Lembit Pärn moodustas
oma lähematest kaastöölistest ja
vaprimatest võitlejatest löögigrupi
ning juhtides isiklikult rünnaku
võitluses. Ootamatu löögiga Berezina
jäl silla juures vaenlase
röngast läbi. Seda läbimurret kau-
du juhtis meie väed uutele positi-
oonidele.

rahvasaadikut

„Ütleb vanemseersant Jaan
Neemsalu maameheliku aeg-
sega. „See võtab viimased toed
meie käsist, „uue korra“ lobalt ja
ulmalt kindlasti eesti talumehi
võitlema ja sakslastele ka nende
algalas veel rohkem naha peale
panema kui seni.“

Jaan Neemsalu tunneb eesti
rahvast hästi. Kodanluse ajal
oli ta ehitustöölise ja pisikesel
õpiskohal pidaja. Nõukogude võit-
luse päevil valiti ta oma valla
vaatamiskomitee esimeheks, kellenä-
gi valiti ka NSV Liidu Ülemnõu-
kogu deputaadiks. Ta kirjeldab
„Kõrge häälega saksa oku-
pantide takistustega oma Läänepool-
se koduvallas, kuidas ta vend
Lembit Pärn lähedal 1941. aasta suvel
põlvkonda lasti ja venna perekond Li-
lula arestimajas mõrvati.

Ülemnõukogu saadik leitnant Jo-
hannes Sommer tuli istungjär-
jekul N. linnas asuvast sõjakoolist.
Lembit Pärn võitlustest võttis ta
koos ka allüksuse komissarina, va-
rjast haridust täiendama. Endisest
õpilaseks jätkas ta tekstiilvabriku kangrust on-
nust vapper sõjamees, kes tun-
neb suure rõõmu, et jälle pääseb
meile, kasutama omandatud tead-
misi saksa fashistide lõplikult löö-
miseks.

TAVAD LAHINGUPÄEVI

udelulad pöörduvad tagasi.
See oli meie divisjoni avala-
ngus. Sellele järgnes terve see-
ra. Meie positsioon ründas siis
saksa tanki. Sihtur, kommu-
nistlik noor Randma, kelle rinda
põlvitasid „Punase Tähe“ orden-
ga. „Nad ei pääse kuhugi!“
Kapten Lio patarei oli positsioo-
ni surnuaias, mida ümbritses ma-
likivide, mis pakkus natuke
vaenlaste snaiiperite ja automaatu-
võitluse eest. Jalavägi val-
mistas rünnakule mõõda maa-ala,
kui vaenlane hoidis kahelt poolt
meile tule all. Ning nüüd ootas
ta vaenlase abi patareilt, kes pidi va-
enlase edasipääsu.

Auväärsed lahingutraditsioonid

Oeldakse, et traditsioonid kuje-
nevad aastatega.

Aga rasketes katsumistes küp-
sevad inimesed kiiremini. Lahin-
gute tules võivad noorukid ja
uustulnukad, nii üksikud sõdurid
kui ka nende koondised, mehistu-
da ja karastada aastate asemel
kuude ja nädalatega.

Ja selletõttu kindralmajor
Lombaku väeosa, märkides I. mail
oma teist aastapäeva, võib oma
lühikesele eale vaatamata uhke
olla auväärsetele lahingutradit-
sioonidele.

Väeosa kuulsurikastele la-
hingutraditsioonidele aluse pani-
jaks võib lugeda major Arnot,
polgu komissari, kes viis oma
võitlejaid rünnakule, püüdes ise
kogu aeg esirinnas. Lahingus saab
major Arno surmavalt haavata.
Aga armastatud ülima kaotus tii-
vustab võitlejaid maksma kätte
vaenlasele komandöri surma eest,
ja hoogsalt rünnakuga liitakse vaen-
lane välja tema positsioonidelt.

Vapruse ja mehisuse eeskujuks
lahingus on oma võitlejale ka
väeosa komandör kindralmajor
Lombak ise. Teda võib leida alati
sealt, kus olukord on kõige kibe-
dam, raskem. Ta juhib lahingut,
kartmata enese ümber vihisevaid
kuule. Mitte ainult üks kord ei
ole kindralmajor Lombak viinud
oma võitlejaid rünnakule enese
järele.

Alampolkovnik Radik on väe-
osas pännud aluse suvoroilnikule
hoolele võitlejate eest. Mitte ai-
nult puhkuseperioodidel, vaid ka
lahingumõõluses võib teda alati leida
võitlejate keskel. Osava sõnaga
õhutab ta neid vaprustegudele,
karmi nõudlikkusega korraldab ta
vähemategi puuduste likvideerimist
võitlejate elus.

Väeosa juhtide isiklik eeskuju
tiivustab kangelaslegudele kõiki
võitlejaid. Lühies tagasi vaenlase
atakke viskab nooremleitnant Ka-
riste oma kuulipilduja juurest
üksteise järgi tagasi kuus vaen-
lase käsigranaati. Leitnant Vinkel
veeretab oma suurtükki vaenlase
dzottidele 50–60 meetri kauguse-
le ja hävitab neid dzotte tabava
tulega. Suurtükiloom seersant
Laine jätkab raskes olukorras ihu-
üks vaenlase positsioonide tulis-
tamist. Kursant Ahi roomab hull-
julgelt meie ründajate aheliku
edasitungi takistava vaenlase dzotti
katusel, viskab selle korstnast
sisse granaate ja võtab vangi
kuus fritsu, kes poevad välja oma
palavaks muutunud peiduaukust.

Kindralmajor Lombaku väeosa
võitlejate selliste vaprustegude
loetelu on pikk.

Need teod kõnelevad, et kan-
gelaslikkus on saanud väeosa la-
hingutraditsiooniks. Ja palav ko-
dumaa-armastus, kõrge teadlikkus
oma suure võitluse õilsatest ees-
märkidest ja eestlaste ürgne viha
oma põlise vaenlase vastu tiivus-
tavad väeosa võitlejaid nende ul-
jaste lahingutraditsioonide väärilisele
jätkamisele.

R. AARMA.

Alampolkovnik A. Radik.

ORDENIKANDJAD-OHVITSERE

Punaarmee eesti rahvuslikust kor-
pusest. Istuvad (vasakult parema-
le): kapten H. Lio, autasustatud Isamaasõja II järgu ordeniga ja
„Punase Tähe“ ordeniga; major V. Miller, autasustatud Isamaasõja II
järgu ordeniga; vanemleitnant A. Kõllo, autasustatud „Punase Tähe“
ordeniga. Seisavad: kapten R. Tuul ja vanemleitnant V. Jõgi, mõle-
mad autasustatud „Punase Tähe“ ordeniga.

Võitlejate elu kaitsel

Punaväelane Rannik oli esimes-
te ründajate ridades. Ühel hü-
pel sai ta miinikillust raskesti
haavata. Võitleja kaotas meele-
märkuse. Ta toimetati major Ots-
manni sanitaarpunkti. Haavatu
seisukord osutus raskeks, ainult
kiire operatsioon võis päästa tema
elu. Operatsioon, mille võttis ette
major Otsmann ise, vältas üle
tunni. Miinikill võeti haavatu ke-
hast välja. Nüüd osutus tarvili-
kuks teha veel vereülekanne, ku-
na haavatu oli kaotanud rohkesti
verd. Kirurgi hool ja osav käsi
päästis lõpuks siiski haavatud
võitleja elu.

Rünnates vaenlase dzotti, sai
punaväelane Loginov haavata rin-
nust ja kõhust. Haavatu seisuk-
ord oli nii raske, et oli tarvi-
lik ette võtta operatsioon juba
esmaabipunkti, lahinguvälja otse-
ses läheduses. Siin, suurtükide
ja miinipildujate pommituse lakka-
matus sajus, tehti haavatu ope-
ratsioon ja ta elu päästeti.

Seesuguse ennastsalgava hoole
ja armastusega võitlevad major
Otsmanni meditsiinitöölised lahin-
guväljal võitlejate elu päästmi-
seks.

P. Kalju.

Lahingukäsk

Meie suurtükid tulistasid vaen-
lase positsiooni. Tule täpsustami-
seks luurejao komandör vanem
Hamkov viis oma vaatluspunkti
vaenlase positsiooni otsesesse lä-
hedusse. Laskmata end segada
vaenlase marutulest, juhatas ta
sealt patareile kätte hulga vaen-
lase tulepele. Vapper võitleja sai
lõpuks raskesti haavata. Ta ei
lahkunud aga lahinguväljalt, vaid
jäl lahingu lõpuni oma postile.

Luuraja Kolts korrigeeris tule
maja katuselt. Ka tema sai haavata,
kuid jäi edasi oma üles-
ande täitmisele.

Samalaadsete vaprustegude eest
avaldas eesti rahvuslike väeosa-
de juht kindralleitnant Pärn kiit-
ust jefreitor Järvele, nooremseer-
sant Lahale, nooremseersant Ni-
mitskile, nooremseersant Viibau-
mile ja jefreitor Roosile.

Nõnda täidavad oma lahingu-
üksandeid kindralmajor Lombaku
võitlustes karastunud võitlejad.

M. Pesti.

Kangelased lahingulipu all

Pidulikult lehvib polkovnik Mul-
lase väeosa lahingulipp kevadises
tuules. Lipu alla rivistuvad sir-
getes ridades väeosa eesrindlased.

Siin nad on: vapper võitleja
soomusehävitajate üksusest, all-
üksuse komandöriks, noorte or-
ganisaator seersant Ratik, snaiiper
Ounapuu, kelle kuul ei lähe nal-
jalt vaenlastest mõõda, kodusõja
veteraan seersant Kull, kes vap-
ralt jätkab oma kuulsurikast sõ-
jameheteed ka Suure Isamaasõja
lahingutes, snaiiper Korel, suur-
tükisihur nooremseersant Lem-
ber, sõitja Tiidema ja teised.

Võitluskaaslased annavad au
lahingulipu all seisvatele kange-
lastele. See on üks väeosa kau-
neid traditsioone. Ja need, kes
seisavad väeosa lahingusümbooli all,
töötavad eelseisvats lahinguis kor-
da saata uusi kangelaslegusid,
võideldes meie sünnimaa vabadu-
se ja õnne eest.

Ilmar Reidi.

Täpselt täidetud lahingukäsk

Leitnant Saare patarei valmis-
tus tulelöögi andmiseks vaenlase
positsioonile. Vaatluspunkti anti
patarei tulepositsioonile edasi tule-
tabeli andmeid. Ootamatult kat-
kes side, kui vastu oli võetud
umbes pool andmeist. Tule ava-
mise aeg ei olnud kaugel. Side-
liini parandamine aga võis võtta
kaua aega. Tulepositsiooni vanem
leitnant Otsmann otsustas ühel
ajal sideliini parandajaga saata
välja ka käskjala vaatluspunkti
andmete äratoomiseks.

Käsku läks täitma nooremseer-
sant Kuzmin.

Vaatluspunkt asus 4 km eemal.
Aeg oli õine, tee vaatluspunkti
võitlejale tundmatu, tõenäoliku-
lt ka mineeritud. Kuid kõigile ras-
kustele vaatamata oli nooremseer-
sant Kuzmin poolteise tunni pä-
rast nõutud andmetega kohal.

Määratud ajal võis patarei ava-
da viivitamata tule.

V. Kruustee.

Võimas tulelööki

Vaenlane valmistub rünnakule
meie positsioonide vastu. Ta va-
lab meile marulise tule miinipil-
dujatest. Meie suurtükiväelased
vanemleitnant Soo ja leitnant
Joosti asuvad rahulikult kindlaks
määrama vaenlase tulepesade asu-
paiku. Nad avavad neile tule.

Meie esimeste mürskude järel vai-
kib mitu vaenlase tulistuspunkti.
Vaenlase jalavägi asub rünnaku-
le. Ta ründab 100–120-mehe-
liste gruppidega. Neile avavad
tule leitnant Murro oma suurtük-
kidest ja leitnant Ruuben miini-
pildujatest. Vaenlase korduvad
rünnakud katsed lüüakse tagasi.
Leitnant Ruuben hävitab ühe vaen-
lase kuuetoruse miinipilduja.

Meie võimsa tulelöögi survel
jätab vaenlane oma positsioonid
maha ja taandub.

R. Hannula.

Kogu rahva jõud vaenlase purustamiseks

„Sõda fashistliku Saksamaaga ei tule pidada harilikuks sõjaks. See ei ole sõda ainult kahe armee vahel. See on ühtlasi kogu nõukogude rahva suur sõda saksa fashistlike vägede vastu. Selle fashistlike rõhude vastu peetava üldrahvaliku isamaasõja sihiks ei ole ainult meie maad ähvardava hädaohu likvideerimine, vaid kõigi Euroopa rahvaste abistamine, kes ägavad fashismi ikke all.“ Vastuseks nende sm. Stalini Suure Isamaasõja algpäevil öeldud sõnadele on Nõukogudema rahvad koonandanud kõik oma jõud meie kangelasliku Punaarmee ja vaprataevastiku toetuseks. Nõukogude töötajad on rakendanud kogu oma tööjõu selleks, et toota rohkem püsse, kuulipildujaid, automaate, kahureid, tanke, lennukeid ja teisi sõjamateriale rindele ja varustada tagalat tööstuskaupadega. Organiseeritud on uusi tehaseid, vabrikuid, jõuama sõja ja tagala nõuete rahuldamiseks.

Kolhoositalurahvas varustab võitlejaid rindel ja töötajaid tagalas toidumateriaga ja tööstusi toorainetega. Punaarmee abistamiseks on tõusnud üles meie rahvaste miljonilised hulgad.

Kuid käesolev sõda paneb riigile peale ka hiiglakohutusi rahaliste väljaminekute näol.

Kõigi nende uute tehaste, vabrikute ja jõuamade ehitamiseks on vaja miljarditesse rubladesse ulatavaid summasid. Kõik relvastuse ja laskemoonaga rindele veevate määratu pikkade rongide sisu läheb riigile maksma kolossaalseid summasid. Siin tulevad Nõukogudema töötajad riigile abiks sellega, et nad tellivad igal aastal väljalastavaid riigilaenu obligatsioone, andes nii oma isiklike sääste ajutiselt riigi kasutusse Punaarmee tagala tugevdamiseks ja rinde varustamiseks loosungi all „Kõik rahva jõud — vaenlase purustamiseks!“

J. KIPPER.

Eeskujulikud üliõpilased

Hariduse Rahvakomissari sm. N. Andresen tutvus Moskva Riikliku Ülikoolis, tööstuslikes ja tehnilistes instituutides õppivate Eesti NSV-st pärinevate üliõpilaste tööga. Üldiselt on üliõpilased hästi aru saanud vastutusest, mis neil on õppimises, ja neist kohustest, mis neil on täita selleks, et meie riigil oleks tulevikus kõrgelt kvalifitseeritud kaadreid. Heade ja väga heade tulemustega õpinguis paistavad silma järgmised 22 üliõpilast: Avdei Ammerman, Irene Jaanvark, Hans Järvis, Albert Kadak, Irene Karoles, Anita Klaus, Richard Levett, Boris Mizernjuk, Georgi Mizernjuk, Arved Mölder, Ilmar Nuut, Tatjana Pumpjanskaja, Uudus Randmer, Karl Rataskepp, Arved Raun, Herman Sass, Sten Soonik, Igor Stepanov, Karl Tark, Viktor Teitelbaum, Jaan Vaabel ja Lembit Vaik.

Nende eeskujuks seatavate üliõpilaste töötulemused virgutagu neid veelgi pingelisemale tööle ja tõmmaku kaasa mahajääjad!

TEADAANNE.

Eesti NSV Transpordi ja Kohalike Teede Rahvakomissariaat avab tähtsamas tulevikus autokooli ja palub neid isikuid, kes soovivad õppida autojuhtideks, soovides ka pärast Eesti NSV vabastamist edasi töötada Eestis autotranspordi alal, esitada enda kohta lühikene elulookirjeldus ja järgmised andmed: 1. Perekonna-, ees- ja isanimi. 2. Sünniaeg ja -koht. 3. Rahvus. 4. Haridus. 5. Parteilisus. 6. Eriala. 7. Kus ja kellel varem töötanud ja tööstaaht. 8. Praegune töökoht ja täpne aadress. 9. Sõjaväekohustuslikkus. 10. Keelteoskus.

Teated saata aadressil:

Москва, Собинковский переулок 5.

Eesti kunsti edu Moskvas

Praegu on Eesti Riiklikud Kunstiansamlid Moskvas kontsertrisil. Oiles oma kaheaastase tegevuse jooksul eesti kunsti tutvustanud väga paljudes Nõukogude Liidu keskustes ja oma tuhandete kilomeetrite pikkustel kontsertrisilid Liidu paljude rahvaste hulgas suure poolehoidu teeninud, on käesolev esinemine kunstiansamlite peakollektiividel Nõukogude Liidu pealinnas teiskordne. Juba esimene kontsertreis Moskvas, ligikaudu poolteist aastat tagasi, leidis pealinnas publiku poolt sooja vastuvõtu. Vahepeal on Moskva kontsertsaalis korduvalt esinenud eesti kunstnike väikesemad ansamlid — solistid, džäss-orkester jne. Nüüd on Moskvasse tulnud sümfooniaorkester, koorid, tantsurühm ja kõik eesti parimad solistid, esitades Priit Põldroosi lavastusel ja Adamson-Ericu kunstilisel kujundamisel suure eesti rahvalaulude ja tantsude põimiku, hulk eesti koorilaule — vanemaid ja isamaasõja päevil Nõukogude tagalas looduid, — Hugo Lepnurme ja Edgar Arro kantaale esiettekandel, Eugen Kapi ooperiaariaid ja uusi instrumentaalsid palasid viiulile ja kahele klaverile.

Vaimustatud ning arvukas poolehoid, mida Moskva nõudlik kontsertpublik osutab eesti kunstile, ületab kõik ootused. Säärased esinduslikud ja hiiglasuured kontsertsaaliid, nagu Tšaikovski nim. kontsertsaal, Moskva Konservatooriumi Suur Kontsertsaal ja paljude kultuurklubide saaliid on publikust viimse võimaluseni täidetud. Ansamlite juhtkonnale tuleb iga päev ettepanekuid uute kontsertide korraldamiseks. Moskva keskajalehed avaldavad pikki, ülistavaid arvustusi. Avaldame siinkohal „Isvestija“ 22. aprilli numbris ilmunud kirjutuse ühe autori teetseima kunstikriitiku Martono- vi sülest, kus öeldakse järgmist:

„Eesti kunstnikud ei esine Moskvas esmakordselt. Anna Klasi ja Bruno Luki klaveriduetti, viiulikunstnik Vladimir Alumäe, orelkunstnik Hugo Lepnurme ja koorid on sageli olnud Moskva kontserthallidel. Moskvas on ette kantud Eugen Kapi sümfoonia,

viiulisonaat, kontsertiino kahele klaverile, Hugo Lepnurme kantaale ja teiste eesti heliloojate töid. Uus kohtamine Eesti Riiklike Kunstiansamlitega kinnitas neid suurepäraseid muljeid, mida jätsid varajased esinemised.

Ettekande meisterlikkus, huvitav, mitmepalgeline kava ja kunstilise kultuuri kõrge tase kindlustasid esinemisele suure edu publiku juures, kes Tšaikovski nimelise saali täitis viimse kohani.

Kontserdi esimene osa oli pühendatud eesti heliloojate Eugen Kapi, Hugo Lepnurme ja Edgar Arro heliloojatele, teine — rahvalauludele ja tantsudele. Esinesid ansamlite solistid ENSV teenelise kunstnik Aleksander Arder, Olga Lund, Sergei Põdegrat, sümfooniaorkester (juhatus N. Kulbi) ja koor ENSV teenelise kunstitegelase Gustav Ernesaksa ja Jüri Variste juhatusel. Andes au solistide kõrge kunstilise tasemega esinemisele, on soov pikemalt peatuda kooride juures, kellel oli selles kontserdil täita ulatuslikum osa.

Eesti laulukoor — see on silmapaistev saavutus. Koosseisu arvult tagasihoidlik, laulab ta sellise täiusliku kõlavusega, millest võib võtta eeskujut iga suurem kollektiiv. Ta omab esinemises peensusteni töödeldud varjundilise mitmekülgsuse. Koori ettekanded õnnestusid üheväärselt nii sümfooniaorkestri saatel kui ka capella rahvalaulude puhul. Viimaste ettekandel on kooril seda suurt südamlikkust, mis on rahvaloomingule omane. Isegi neile, kes eesti keelt ei tunne, ei tee säärase väljenduslikkuse juures laulude sisust arusaamine raskusi. Iseloomult on eesti laulud mitmekülgsed — kord liüriliselt rahulikud, siis elavad ning teravmeelsed. See andis võimaluse kooride kava koostada laulude sellise kontrastse järjestusega, nagu: „Laula, laula lastekene“, „Ära kipu kilte-riksi“, „Jüriöö tuled“, „Kangakudumise laul“ jt.

Laulud vaheldusid rahvatantsudega, mis on seadud balletmeister N. Taarna poolt. Väike tantsukol-

lektiiv rõõmustas publikut suure distsiplineeritusega, mis tõestab kogu tantsukollektiivi kui ka tema juhtide tõsist ning kohusetundlikku suhtumist töösse.

Eesti tantsud on liigutustelt tagasihoidlikud. See ei vähenda nende mõju. Vastupidi — just tantsude iseloomu tagasihoidlikkuse tõttu nad jätkavad sümpaatsema mulje. Neis väljendub rahva huumor („Kivikasukas“, „Peiu polka“), tööprotsessid („Targa rehealune“). Originaalne on meeste „Pulgatants“. Väga efektselt mõjusid „Labajalavass“ ja „Hiivavass“ orkestri ja koori saatel.

Tšaikovski nimelises kontsertsaalis on rahvuslikkude muusikakollektiivide esinemine saanud meie muusikaelu tavaliseks nähteks. Need on omapärased kunstiaruanded, kokkuvõtted rahvusliku kunsti saavutustest. Need demonstreerivad meie liiduvabariikide kultuurilisi saavutusi. Eesti kunstnike edusammud on eriti silmapaistvad. Olles oma sünnimaast, Eestist, eemal, jätkavad nad oma rahvusliku kunsti parimaid traditsioone. Ei ole see aeg enam kauget, kus nende suurepäraseid laulud ilustavad eesti rahva suurt võidupüha saksa okupantidest vabastatud Eesti pinnal.

Säärane on ajaleht „Isvestija“ kunstikriitiku hinnang Eesti Kunstiansamlite Moskva kontsertidele. Loodame edaspidi avaldada ka teiste kriitike sõnavõtte sel puhul.

Tahe, kindel otsus viia vabastatavale kodumaale kaasa sülem uusi eesti rahvusliku kunsti väärt-saavutusi — see innustab heliloojaid, lauljaid, tantsijaid, muusikuid, näitlejaid, kirjanikke ja kunstnikke. Nõukogude valitsuse kõigekülgne armastav hool eesti kunstnikele rahulike töötingimuste loomisel, Liidu vennasrahvaste südamlik ja hindav suhtumine meie töösse — kõik see on jättnud sügavad jäljed eesti rahvusliku kunstikultuuri arengusse, mille läbi väärtust oskame hinnata alles aastate möödudes.

P. R.

Jüriöö aastapäev Moskvas ja Leningradis

Moskvas tähistati Jüriöö ülestõusu aastapäeva piduliku aktusega ENSV RKN Alalise Esinduse saalis. Aktusekõnes rõhutas prof. H. Kruus, et eestlased on võidelnud sakslaste vastu mitte ainult Jüriöö ülestõusul, vaid kogu oma ajaloo vältel, kusjuures eesti rahva liitlaseks ja abistajaks on olnud korduvalt suur vene rahvas, kes abistab eestlasid taastada oma vabadust ka nüüd, suures Isamaasõjas. Aktusele järgnevas kontserdis esinesid ERKA solistid V. Alumäe, B. Lukk, A. Klas jt.

Leningradis viibiv eestlaspere tähistas Jüriöö ülestõusu piduliku aktusega, kus kõnega esines A. Alle, kes valgustas kujukalt eestlaste heroilist sakslastevastast võitlustest tulvil minevikku ja sidus seda eestlaste tänapäeva suure vabadusvõitlusega vaba Nõukogude Eesti eest. Aktuse teises osas esitas ERKA draamatrupp Winksteri ühevaatusliku näidendi „Duelli“ P. Pinna, K. Ruusi, I. Tammuri, L. Martini jt. kaas-tegevusel. Aktus möödus ülevas meeleolus.

SPORT

EESTLASED VOITSID LENINGRADI KORVPALLITURNIIRI.

Leningradi Kehakultuuri- ja Spordikomitee korraldas 23., 24. ja 25. aprillil 1944. a. suure korvpalliturniiri, millest võitsid osa Leningradi linna 1944. a. tšempion „Zenit“, NSV Liidu tšempion „Burevestnik“, Moskva parim korvpallimeeskond „Lokomotiv“ ja Leningradis viibivate ENSV korvpallimängijate meeskond.

Esimesel võistlusõhtul kohtas ENSV meeskond „Zenidiga“. Mäng oli jõuline ja kiire. Poolaja võidab Eesti NSV 13:4. Teisel poolajal langeb Eesti NSV üks mängija nelja veaga mängust välja ja asendaja viibimise tõttu mängib meeskond 4 minutit neljakesi. See moment osutubki sätuslikuks ja vaatamata pingutus-tele kaotab ENSV meeskond.

Kibestunud oma eelmise päeva kaotusest, on eesti meeskond teisel päeval erilise innuga mängu juures. Eestlaste ladus ja silmapaistvalt kõrgeklassiline mäng annab võidu Eesti NSV-le 61:21.

Kolmas võistluse päev on kõige pingelisem. Kohtavad Eesti NSV ja „Lokomotiv“. Esimesel poolaja võidab Eesti NSV 12:9. Teine poolaeg läheb sama kõrgepingeliselt. Lõpuveiks võidab Eesti NSV mängu 29:28.

Turniiri võitjaks tuli Eesti NSV korvpallimeeskond punktide suhtega 114:75.

A. RÜRK.

TEADAANNE.

ENSV Põllutöö Rahvakomissariaat teatab, et ENSV RKN otsuse põhjal on lubatud Avanduse põllutöökooli õpetegevust jätkata ajutiselt Leningradi oblastis.

Kool võimaldab kõigil pooleli jäänud põllumajandusliku hariduse jätkamist. Avatakse ka I. klass, kuhu võetakse vastu mõlemast soost kodanikke, kellel on vähemalt 6-klassiline algkooli haridus. Õpilastele on ette nähtud stipendiumid. Kooli juures korraldatakse ühiselamu ja toitlustamine. Väljakutse saadetakse kohe avalduse saabumisel.

Avalduses esitada järgmised andmed: 1. Perekonna-, ees- ja isanimi. 2. Sünniaasta. 3. Haridus. 4. Kui õping põllumajanduslikus koolis katkestatud, siis kus, milal ja missugusest klassist. 5. Perekonnaseis ja andmed ülal pida-olevate perekonnaliikmete kohta (vanus, nime). 6. Elulookirjeldus. 7. Täpne aadress.

Avaldus saata aadressil:

Ленинград, ул. Восстания 2, Наркомзем Эстонской ССР.

«РАХВА ХЯЯЛЬ»

Орган ЦК КП(б) Эстонии и Советов депутатов трудящихся Эстонской ССР

Toimetuse kolleegium.

Juhan Schmuul.

ENNE MAIPÄEVI

(Pildikesi kevadisest Leningradist)

Kevadine rõõmus Leningrad. Lund pole enam ammu. Ainult harvadel hommikutel on veel väikestel lombikestel paberõhukest jääkirmetist. Aga päikese tõeses kaob see, ja keskpäevaks on Nevski kuiv ja peagu sune. Kevad vihm on imunud asfalti, auranud tagasi õhku. Neeva, jäävaba, võimas ja rahulik, veeretab tumehalle lainemügarikke. Temani ei pääse lugevad tuuled...

Leningrad valmistub maipäevade vastu. Iga päevaga kaovad enam ja enam jäljed, mida jätis linnale pikka aega kestev blokaad ja saksa raskekahurid tulistamisulatuses. Leningradlased ise on rõõmsad, vaatavad optimistlikult ja võidukalt tulevikku. Ainult siis, kui küsitled neid nende elu ja töö kohta blokaaditingimustes, ilmub silmadesse midagi teravat ja kurja. „Küll neile timukaile tasutakse ka meie kannatuste eest,“ ütlevad harilikult need lihtsad inimesed.

Ohel õhtul küsib mult tuse, hallpäine tööline Nevskil tuld. Meil on tükk ühist teed ja ta on päris jutukas. Pärib, et mida sa, poju, siin öieti teed ja muud säärast. Vastan talle lühidalt ja viin jutu kohe temale.

Ta on mulimeister Kirovi tehasest. Juba 25 aastat töötab ühel ja samal kohal. Küsin:

„Blokaadi ajal olite siin?“

„Siin. Ma olen sündinud Leningradis, kogu aja elanud siin. Ja oli võimatu minna kodulinna selles raskematel päevadel.“ — ja lisab siis nagu midagi rasket meele tuletades: „Tänage õnne, poju, et teil polnud vaja näha neid päevi. Teie ei tea, mis tähendab töötada külmades, näljas, pommidel all.“

„Aga kuidas nüüd elu on?“

„Nüüd on nii nagu olema peab. Millestki pole puudust. On tööd ja tahet teha seda nii, nagu oleks kaks elu.“

„See on vist sellepärast, et varsti on esimene mai.“

„Eil Kuni võiduni, kuni ülesehitamiseni.“

Ta keerab pöiktänavasse. Tahhan teda pidada kinni, veel küsida midagi.

„Mul on peenrad ümber kaevata. Varsti on juba mai. Vaja rutata.“

Läheb, vana ja kiirustav. Kahtlemata üks neist, kes moodustavad Leningradi hinge ja olid tema kaitse terrassidameks.

Tütarlaps pruunis mantlis toetub vastu betoonseina ja vaatab silmi kissitades kevadpäikesesse. Tahab vist juba varakult omada hästi päevitanud näonahka.

„Te vist tööd liialt ei armastate?“ küsin möödammines.

On, nagu torkaks keegi teda noelaga. Vaatab mulle algul peagu vihaselt otsa, lükkab siis mantli- hõlmad natuke laiemale ja osutades vormipluusil rippuvale „Leningradi kaitse“ medalile, küsib sõjalt:

„Kas te arvate, et see anti lo-gelemise eest?“ Ja kuna ma algul ei oska vastata midagi, lisab samas toonis: „Näidake, kus on teie oma?“

Otlen, et minu oma jäi koju. Ta itsitab mõistvalt, ja tema pahameelt pole kuigi kauaks. Räägib, et ta töötab mingisuguses instituudis kirurgiaena. Pärin:

„Aga te olete ju päris noor alles ja niisugune elukutse tahab pikka õppimist?“

„Pole midagi nii noor. Varsti juba kakskümmend. Ja see, mis meie, Leningradi tüdrukud, nägi-

me blokaadi päevil, on enam kui on näind meie emad ja emaemad kokku.“

„Kas enne maipäevi on tööd palju rohkem?“ küsin.

„On küll. Vaadake, kui ilusaks oleme juba teinud oma Leningradi. Varsti kaotame viimased sõjajärged. Ja siis...“

Ta hakkab minema mingit tan-goviisi ümiseses ja kaob lähemasse hoovi.

Täna jään vaatama ühelt sillakeselt kanali viirvendavat vett. Midagi kaugel vist tuli meelde, ja nii ei märganudki, kuidas läksin üle tänava sealt, kus see polnud lubatud. Ja nii sattusin nappu ühele vanale, vurrudega militsoonäärile.

Ega ta kuri polnud. Rääkis ja õpetas päris isalikult. Ja et ma temakord teaksin, kust ja kuidas minna üle tänava, maksin talle ka kooliraha. Mul polnud rahast tõesti kahju, sest kogu meie jutujamine oli päris see ja sõbralik, ja vastupunnimine mingi summakese pärast polekski sobinud selle raamidesse. Ta ütles nagu lohutades:

„Pole midagi. Varsti lähete Eestisse tagasi ja seal võite min-na üle tänava kuidas tahate. Aga siin on ikkagi suurlinn ja vastav liikumine.“

Otlen talle nägemiseni.

Aga tema võtab mul varukast kinni ja seletab:

„Noor ja rumal olete veel. Mil-litsioonäärile ei öelda kunagi näge-miseni.“

Me naerame mõlemad. Otlen talle veel kord „nägemiseni“ ja tulen edasi, mõeldes, et kevad on ikka tõesti juba kõikjal.

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Tööraha Saadikute Nõukogude
häälekandja

Nr. 19 (496)

7. mail 1944. a.

V aastakäik

Isamaasõda on näidanud, et nõukogude rahvas võib teha imesid ja tulla välja võitjana kõige raskematest katsumustest.

(J. Stalin.)

Kõrgema Ülemjuhataja KÄSKKIRI

1. mail 1944. a.

Nr. 70

Moskva.

Seltsimehed punaarmeeelased ja punalaevastiklased, seersandid, ohvitserid ja kindralid, mees- ja naispartisanid! Nõukogude Liidu töötav rahvas! Vennad ja õed, kes ajutiselt sattunud saksa rõhujate ikke alla ja vägivaldselt küüditatud fashistlikule sunnitööle Saksamaale!

Nõukogude Valitsuse ja meie bolsheviike partei nimel tervitan ja õnnitlen teid 1. mai puhul!

Meie maa rahvad võtavad vastu 1. maid Punaarmee väljapaistvate edusammude olukorras.

Sellest ajast peale, kui saksa diviisid purustati Stalingradi all, peab Punaarmee peaaegu katkestamatult pealetungi. Selle aja jooksul on Punaarmee liikunud võitlustega Volgalt Seretini, Kaukaasia eelmäestikult Karpaatideni, hävitades vaenulist rämpsu ja pühkides teda minema nõukogude maalt.

1943.—1944. aasta talvise kampaania ajal võitis Punaarmee ajaloolise lahingu Dnepri ja Paremalka-Ukraina pärast, purustades sakslaste võimsad kaitsekindlustused Leningradi all ja Krimmis, ületas oskusliku ja hoogsa tegevusega saksa kaitse vesipiiridel — Lõuna-Bugi, Dnestri, Pruti ja Sereti jõel. Peaaegu kogu Ukraina, Moldaavia, Krimm, Leningradi ja Kalinini oblast, tunduv osa Valge-Venest on saksa röövvallutajatest puhastatud. Kodumaa on tagasi antud Lõuna metallurgia, Krivoi Rogi, Kertshi ja Nikopoli maagid, Dnepri ja Pruti vahelised viljakandvad maad. Fashistlikust orjusest on vabastatud kümned miljonid nõukogude inimesed.

Täites suurt ülesannet vabastada kodumaa fashistlikest röövvallutajast, on Punaarmee jõudnud välja meie riigi piiridele Rumeenia ja Tšehhoslovakkia ning jätkab nüüd vaenlase vägede purustamist Rumeenia territooriumil.

Punaarmee edusammud on saanud võimalikuks nõukogude väejuhatuse õige strateegia ja taktika tõttu, meie võitlejate ja komandöride kõrge moraali ja pealetungihoo tõttu, meie vägede hea varustamise tõttu esmaklassilise nõukogude sõjatehnikaga, meie suurtükiväelaste, miinipildurite, tankistide, lendurite, sideväelaste, sapööride, jalaväelaste, ratsaväelaste ja luurajate täienenud sõjakunsti ja väljaõppe tõttu.

Nende edusammudele on tunduval määral kaasa aidanud meie suured liitlased, Ameerika Ühendriigid ja Suur-Britannia, kes seisavad rindel Itaalias sakslaste vastu ja tõmbavad meilt ära tunduva osa saksa vägesid, varustavad meid väga hinnalise strateegilise toorainega ja relvastusega, pommitavad süstemaatiliselt Saksamaa sõjalisi objekte ja õonestavad seega viimase sõjalist võimsust.

Kuid Punaarmee edusammud oleksid võinud osutuda ebakindlaks ja nad oleksid võinud minna tühjaks pärast esimest tõsist vastulööki vaenlase poolt, kui Punaarmeed poleks toetanud tagalast kogu meie nõukogude rahvas, kogu meie maa. Punaarmee on võitlustes Kodumaa eest ilmutanud enneolematut kangelaslikkust. Kuid nõukogude rahvas ei ole jäänud võlgu Punaarmeele. Rasketes sõjatingimustes on nõukogude rahvas saavutanud otsustavaid edusamme relvastuse, laskemoona, riidevarustuse ja toiduainete massilises tootmises ja nende õigeaegses saatmises Punaarmee rinnetele. Möödunud aasta kestel on nõukogude tööstuse

võimsus tõsiselt kasvanud. On lastud käiku sadu uusi tehaseid, kaevandusi, kümneid elektrijaamu, raudteeliine ja sildu. Uusi miljeoneid nõukogude inimesi on asunud tööpinkide taha, on omandanud keerulisimad ametialad, on saanud oma ala meistriks. Auga on välja kannatanud sõja katsumused meie kolhoosid ja sovhoosid. Käsi rüppe panemata töötab rasketes sõjaaja tingimustes põldudel nõukogude talurahvas, varustades toiduainetega meie armeed ja elanikkonda, andes tooraineid meie tööstusele. Meie haritlaskond on aga rikastanud nõukogude teadust ja tehnikat, kultuuri ja kunsti uute väljapaistvate saavutustega ja leiutustega. Hindamatu teened Isamaa kaitsmisel on nõukogude naistel, kes ennastsalgavalt töötavad rinde huvides, kandes mehiselt kõiki sõjaaja raskusi, innustades sõjalistele kangelastegudele Punaarmee võitlejaid — meie Kodumaa vabastajaid.

Isamaasõda on näidanud, et nõukogude rahvas võib teha imesid ja tulla välja võitjana kõige raskematest katsumustest. Töölised, kolhoosnikud, nõukogude haritlaskond, kogu nõukogude rahvas on tulvil otsustavust kiirendada vaenlase purustamist, taastada täielikult fashistide poolt purustatud majandus, teha meie maa veel tugevamaks ja jõukamaks.

Punaarmee löökide all praguneb ja variseb kokku fashistlike riikide blokk. Hirm ja segadus valitseb praegu Hitleri rumeenia, ungari, soome ja bulgaaria „liitlaste“ seas. Nüüd need Hitleri käsilased, kelle maad on sakslaste poolt okupeeritud või okupeeritakse, peavad nägema, et Saksamaa on sõja kaotanud. Rumeenial, Ungaril, Soomel ja Bulgaarial on ainult üks võimalus vältida katastroofi: lahkulöömine sakslastest ja sõjast väljaastumine. Kuid on raske lootada sellele, et nende maade praegused valitsused on suutelised sakslastest lahku lööma. Tuleb arvata, et nende maade rahvail tuleb ise enda kätte võtta oma vabastamine saksa ikkest. Ja mida kiiremini nende maade rahvad mõistavad, mill-

sesse ummikusse on hitlerlased nad viinud ja mida kiiremini nad lõpetavad igasuguse toetuse oma saksa orjastajale ja nende käsilastele — kvislingitele omaendi maal, seda vähem ohvreid ja purustusi tuleb kanda nendel maadel sõja tõttu ja seda rohkem võivad nad lootda arusaamisele demokraatlike maade poolt.

Eduka pealetungi tagajärjel on Punaarmee jõudnud meie riigi piiridele enam kui 400 kilomeetri ulatuses, vabastades saksa fashistlikust ikkest üle kolme neljandiku okupeeritud nõukogude maast. Asi seisneb nüüd selles, et puhastada fashistlikest sissetungijast kogu meie maa ja taastada Nõukogude Liidu riigipiirid kogu pikkuses Mustast merest kuni Barentsi mereni.

Kuid meie ülesanded ei või piirduda vaenlase vägede väljakihutamisega meie Kodumaa piiridest. Saksa väed meenutavad nüüd haavatud kiskjat, kes on sunnitud roomama oma koopa — Saksamaa — piiride poole, et parandada haavu. Kuid haavatud kiskja, kes on läinud oma koopasse, ei lakka olemast ohtlik kiskja. Et päästa meie maa ja meiega liidus olevad maad orjastamise ohust, on vaja jälitada haavatud saksa kiskjat tema kannul ja lüüa teda lõplikult tema enda koopas. Jälitades aga vaenlast peame me vabastama saksa vangipõlvest meie vennad poolakad, tšehhoslovakid ja teised meiega liidus olevad Lääne-Euroopa rahvad, kes on hitlerliku Saksamaa kanna all.

Arusaadav, et see ülesanne on raskem, kui saksa vägede väljakihutamine Nõukogude Liidu piiridest. Seda võib lahendada ainult Nõukogude Liidu, Suur-Britannia ja Põhja-Ameerika Ühendriikide ühiste jõupingutustega, ühiste löökidega Idast — meie vägede jõududega ja Läänest — meie liitlaste vägede jõududega. Ei saa olla kahtlust, et ainult säärane kombineeritud löök saab lõplikult purustada hitlerliku Saksamaa.

Seltsimehed punaarmeeelased ja punalaevastiklased, seersandid, ohvitserid ja kindralid, mees- ja naispartisanid! Nõukogude Liidu töötav rahvas! Vennad ja õed, kes on ajutiselt sattunud saksa rõhujate ikke alla ja vägivaldselt küüditatud fashistlikule sunnitööle Saksamaale! Tervitan ja õnnitlen teid 1. mai puhul!

KÄSIN:

Punaarmee ajalooliste võitude auks rindel ja Nõukogude Liidu tööliste, kolhoosnikute ja haritlaskonna suurte edusammude tähistamiseks tagalas, täna, töötava rahva ülemaailmalisel puhul, kell 20 saluteerida Moskvast, Leningradist, Homelst, Kiievis, Harkovist, Rostovist, Tbilisist, Simferopolist, Odessast — kahekümne suurtükiväe-kogupauguga.

ELAGU MEIE NÕUKOGUDE ISAMAA!
ELAGU MEIE PUNAARMEE JA MERE-SÕJALAEVASTIK!
ELAGU SUUR NÕUKOGUDE RAHVAS!
ELAGU NÕUKOGUDE LIIDU RAHVASTE SÕPRUS!
ELAGU NÕUKOGUDE LIIDU MEES- JA NAISPARTISANID!
IGAVENE AU KANGELASTELE, KES ON LANGENUD VÕITLUSTES MEIE KODUMAA VABADUSE JA SÕLTUMATUSE EEST!
SURM SAKSA RÖÖVVALLUTAJATELE!

KÕRGEM ÜLEMJUHAATAJA
NÕUKOGUDE LIIDU MARSSAL
J. STALIN.

Sm. Stalini tänu kohustab meid mobiliseerima kõik jõud neetud vaenlase lõplikuks purustamiseks.

Moskva, Kremli

Kõrgemale Ülemjuhatajale Nõukogude Liidu Maresalile seitsimees STALINILE

KALLIS JOSSIF VISSARIONOVITSH!

Punaarmee eesti laskurkorpuse isikuline koosseis, Eesti NSV esimeste vabastatud valdade kodanikud koos Nõukogude tagalas töötavate ENSV kodanikkudega, innustatud Punaarmee suurtest ajaloolistest võitudest ja meie kalli Nõukogude Eesti saksa okupantidest vabastamise lähedastest väljavaatest, on suure patriootilise tõusu tähe all lühikese aja jooksul kogunud 9.060.000 rubla tankikoloni „Lembitu“ ja lennueskadrilli „Tasuja“ ehitamiseks.

Paisaku tankikolonn, mis kannab saksa röövrüütlite vastu võidelnud muistsete eestlaste julge väepealiku Lembitu nime, samuti ka saksa rüütlite ja mõisnike vastu suunatud eesti rahva Jüriöö ülestõusu legendaarse juhi Tasuja nimeline lennueskadrill kogu eesti rahva raevu ja vihavaenu oma põliste vaenlaste — saksa röövvalutajate vastu.

Koos teiste vennalike Nõukogude Liidu rahvastega annab eesti rahvas kogu oma jõu vaenlase lõplikuks purustamiseks.

Meie palume eesti rahva säästudega ehitatud tankikolonn „Lembitu“ ja lennueskadrill „Tasuja“ arvata Punaarmee eesti laskurkorpuse koosseisu.

Teile, suurele väepealikule, oma juhile ja parimale sõbrale väljendab eesti rahvas oma palavat armastust ja austust ning soovib Teile pikka eluiga ja tugevat tervist.

EK(b)P Keskkomitee sekretär	N. KAROTAMM
ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimees	J. VARES
ENSV RKN esimehe kt.	O. SEPPE
Punaarmee eesti laskurkorpuse komandör	L. PÄRN

**EK(b)P Keskkomitee sekretärile
sm. KAROTAMMELE**

**ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimehele
sm. VARESELE**

**ENSV Rahvakomissaride Nõukogu esimehe kt.
sm. SEPPELE**

**Punaarmee eesti väeosa komandörile
sm. PÄRNALE**

Palun edasi anda Punaarmee eesti väeosa isikulisele koosseisule ja Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi kodanikele, kes kogusid 9.060.000 rubla tankikoloni „Lembitu“ ja lennueskadrilli „Tasuja“ ehitamiseks Punaarmee eesti väekoondise jaoks, minu vennalik tervitus ja Punaarmee tänu.

J. STALIN.

★ ★ ★

Korjandus jätkub

Korjandus tankikoloni „Lembitu“ ja lennueskadrilli „Tasuja“ ehitamiseks jätkub, haarates nüüd kaugemaid oblasti ja rajooni, kus elab eestlasi. Pärast seda, kui eestlased saatsid sm. Stalini korjanduse tulemusist raaporti ja said sm. Stalini tänu osaliseks, on laekunud veel 440.000 rubla, nii et kogusumma on 9.500.000 rubla. Korjandus jätkub.

NSV Liidu ja Tšehhoslovakkia vaheline kokkulepe Nõukogude vägede Tšehhoslovakkia territooriumile astumise puhuks

SM. VÖSHINSKI AVALDUSEST PRESSIKONVERENTSIL NSVL VÄLISASJADE RAHVAKOMISSARIAADIS.

30. aprillil tegi Välisasjade Rahvakomissari asetäitja sm. Vöshinski NSV Liidu Välisasjade Rahvakomissariaadis toimunud nõukogude ja välismaa ajakirjan- duse esindajate pressikonverentsil järgmise avalduse:

Viimasel ajal leidsid Tšehhoslovakkia Valitsuse algatusel aset Nõukogude Valitsuse ja Tšehhoslovakkia Valitsuse vahel läbirääkimised kokkuleppe sõlmimiseks Nõukogude Liidu ja Tšehhoslovakkia vahel liiduvägede Tšehhoslovakkia territooriumile astumise puhuks.

Nende läbirääkimiste tagajärjel leppisid mõlemad Valitsused kokku mainitud Kokkuleppe sõlmimise kohta, mille projekti esitas Tšehhoslovakkia Valitsus ja mille Nõukogude Valitsus kiitis täielikult heaks.

Selle kokkuleppe tekst on järgmine:

KOKKULEPE

Nõukogude Ülemjuhataja ja Tšehhoslovakkia Administratsiooni suhete kohta pärast Nõukogude vägede astumist Tšehhoslovakkia territooriumile.

Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu Valitsus ja Tšehhoslovakkia Vabariigi Valitsus, soovides, et suhted Nõukogude Ülemjuhataja ja Tšehhoslovakkia Administratsiooni vahel Tšehhoslovakkia territooriumil pärast Nõukogude vägede astumist Tšehhoslovakkia territooriumile oleksid lahendatud sõpruse ja liidu vaimus, mis valitseb mõlemas riigis vahel, leppisid kokku alljärgnevas:

1. Pärast Nõukogude (liitlaste) vägede astumist sõjaliste operatsioonide tulemusel Tšehhoslovakkia territooriumile on kõrgem võim ja vastutus kõigis sõjapidamises puutuvats asjus sõjaliste operatsioonide piirkonnas ajal, mis on vajalik nende operatsioonide teostamiseks, Nõukogude (liitlaste) vägede Ülemjuhataja käes.

2. Vabastatud territooriumi jaoks nimetatakse Tšehhoslovakkia Valitsuse voliniku, kelle kohuseks on:

a) luua territooriumil, mis on puhastatud vaenlasest, Tšehhoslovakkia seadustele vastav administratsioon, ja juhtida seda samuti Tšehhoslovakkia seadustele vastavalt;

b) taastada Tšehhoslovakkia sõjajõud;

c) kindlustada Tšehhoslovakkia administratsiooni aktiivne koostöö Nõukogude (liitlaste) Ülemjuhatajaga, ja nimelt anda kohalikele võimudele vastavad korraldused, lähtudes Nõukogude (liitlaste) Ülemjuhataja vajadustest ja soovidest.

3. Tšehhoslovakkia väeosi, kes Nõukogude (liitlaste) armeede Tšehhoslovakkia territooriumile astumise momendil on nende koosseisus, kasutatakse viivitamatult Tšehhoslovakkia territooriumil.

4. Sidepidamise kindlustamiseks Nõukogude (liitlaste) Ülemjuhata-

5. mail ei toimunud rinnetel olulisi muudatusi. 4. mail kestel vigastasid ja hävitasid meie väed kõikidel rinnetel 35 saksa tanki. Ohulähinguis ja õhutorjekahurväe tulega tulistati alla 74 vaenlase lennukit.

Musta mere laevastiku laevade ja lennuväe lõhk vaenlase laevadele.

3. mail päeval ja ööl vastu 4. mail avastas õhuluure õlgumerel mitu vaenlase transportlaevade rühma.

Musta mere laevastiku laevad andsid vaenlase laevadele lääne pool Hersoni tuletorni kaks lööki. Torpeedodega uputati kaks praami ja üks 3000-tonnise transportlaev. Laevastiku lennuvägi andis nii öösel kui päeval lööke vaenlase avastatud transportlaevadele ja teistele vaenlase

laevadele. Pommide otsetal- musega uputati neli transportlaeva, mille veeväljasurve oli kokku 10.000 tonni, kaks kiirdessantpraami, üks praam ja üks valvekaater. Vigastati paljusid teisi vaenlase laevu.

Meie lennuvägi purustas Barentsi merel vaenlase konvoi

Neil päevil avastas meie luure Barentsi merel suure grupi saksa transportlaevu, mis liikusid lahingulaevade, kaatrite ja hävitajate kaitsel. Meie lennuvägi andis vaenlase laevadele 5 üksteisele järgnevat lööki pommide ja torpeedodega. Vaatamata madalale pilvitussele ja ägedale õhutorje tulele jõudsid nõukogude lendurid laevade kohale. Julgete löökidega uputasid lendurid neli saksa transportlaeva kokku 20.000-tonnise veeväljasurvega. Uputati veel 2 valvelaeva ja üks valvekaater. Kahela transportlaevale, ühele valvelaevale ja ühele vaenlase miinilaevale tekitati rasked vigastusi.

Riikliku sõjalaenu hoogne tellimine

Tänavuse 3. riikliku sõjalaenu tellimine läheb kõigiti hoogsalt ja hästi. Juba paari tunni jooksul kirjutasid kõigi ENSV asutuste töötajad 100-protsendiliselt sõjalaenu tellimisele alla.

Keskmiselt telliti laenu 5—6 nädala palga ulatuses, kuid terve rida isikuid teilis laenu ka kuni 400% kuupalgast.

Eriti hästi ja organiseeritult viidi läbi laenu tellimine raudteelaste hulgas, kus vedurite parandusrongi kollektiiv tellis laenu 264% palgaiondist.

Suurt vaimustust laenu tellimisel osutasid ka eesti partisaanid, kes tellisid sõjalaenu kahe kuu palgasumma ulatuses ja mõni veelgi rohkem.

Tellijast on eesrindlikumad: sm. Kalmut ENSV Riiklikust Kirjastuskeskusest 400% -ga, sm. Neeme vedurite parandusrongi kollekt. — 390% -ga; sm. O. Tibar „Rahva Häälest“ — 380% -ga; sm-d J. Telman ELKNO-st, sm. Silber Kommunaalmajanduse Rahvakomissariaadist, sm. Roovits vedurite parandusrongi kollektiivist — igaüks 333 protsendiga; sm. Raja vedurite parandusrongi kollektiivist 290% -ga; sm. J. Jensen „Rahva Häälest“ 280% -ga kuupalgast jne.

Asutustes toimusid vaimustavad miitingud rohkearvuliste sõnavõtjatega. Kommunistlik noor Braverman Riiklikust Autoinspeksioonist ütles muu seas:

„Kogu meie rahvas ja meie liitlased on vaimustatud Punaarmee võitudest, ja mina, kui kommunistlik noor ja ENSV asutuse Autoinspeksiooni töölise, tellin laenu 200% kuupaigast. Tahan anda oma tagasihoidliku panuse Punaarmee abistamiseks saksa sissetungijate kiiremaks purustamiseks. Punaarmee on juba astunud Eesti pinnale, ja et kiirendada tema võitu, kutsun kõiki üles järgnema laenu tellimisel minu eeskujule.“

Seniste andmete järgi on ENSV asutuste teenistujate poolt tellitud laenu kokku 2.773.000 rubla eest.

F. Valdvere joonis.

Pilk rindelehe „Punaväelane“ toimetusse . . .

„Rahva Hää“ on eesti rahva tõeline häälekandja

Kui 1940. a. eesti rahvas Punaarmee kaasabil asus ise juhtima oma saatust ja pani maksma Nõukogude võimu Eestis, astus ajaleht „Rahva Hää“ juhtijana ja suuna- näitajana töötavate hulkade etteotsa. Eesti rahvas sai endale häälekandja, mis kajastas ta tõelisi eluhuvisid, soove ja taotlusi.

Kuna varem kodanliku Eesti ajakirjandus peegeldas kildkondade huvisid ja teenis orjalikult äri- ja raharingkondade poliitikat, kes moodustasid ka valitsuse ja tolle- aegse rahvaesinduse alustoe, siis nüüdsest peale sai „Rahva Hää“ kõiki laiaide töötavate hulkade ühiskondliku ja poliitilise elu juhtajaks.

1940. a. juulikuus sündis eesti rahva ajaloos otsustav pööre — ta valis endale tõelise ja demokraatliku rahvaesinduse. Kogu valimiseelse järgus oli „Rahva Hää“ ustavalt eesti rahva kõrval, tehes ära suure poliitilise selgitustöö. Mis seni oli varjatud avaliku- kuse eest, toodi päevavalgele, va- litsuse ja ärikingkondade mustade tehingute telgitagused, Selterite, Puhkide ja Ko. saagiahned äri- seigid eesti rahva töö ja vaeva vilja lõikamise arvel. Eesti rahvas küpses ja karastus poliitiliselt ja moraalselt, kasvas ühte oma hää- lekandjaga. Määratu kirjade vool kõikidest maanurkadest andis toi- metusele tõelise pildi rahva sü- damesoovidest, mis leidsid kajas- tust ajalehe veergudel.

Kogu järgnevas kiiretempolises sotsialistlikus ülesehitustöös oli töötava rahva ajaleht see, kes valgustas areneva sotsialistliku tööstuse hiigelvõite, tõi rahva sil- me ette endiste luksusaamide ja dändide asemel tõelisi töösanga- reid, tõi rikkalikult kirjeldusi uuesti organiseeritud tööaladest, valgustas uusmaasaajate põlluhari- jate loovat tööd.

Kui fashistliku Saksamaa oota- matu reetlik kallaletung katkestas meie Nõukogude Eesti pingelise ülesehitustöö, siis „Rahva Hää“ kutsus üles eesti rahvast järgne- ma meie suure juhi sm. Stalini sõnadele: „Peame viibimata kogu oma töö ümber korraldama sõja- aja nõuete kohaselt, allutades kõik rinde huvidele ja vaenlase purus- tamise organiseerimise ülesandele. Nõukogude Liidu rahvad peavad tõusma oma õiguste ja oma maa kaitseks vaenlase vastu.“

Suur ülesanne on täita „Rah- va Häälel“ Isamaasõjapäevil Nõu- kogude Liidu tagalas. Ta hoiab ülal eestlastes rahvuslikku isetead- vust ja võitlustahet, kasvatab neis nõukogude patriotismi ja suunab neid veelgi roovamale tööle nii tööstuses kui ka põllumajanduses rinde toetamiseks. Meie eesti rah- vuslikus korpuskes süvendab ta võitlusuimustust ja tahet kiiremi- ni vabastada meie kallist Nõuko- gude Eesti. Suurtres trüklarvudes levivad eestikeelsed ajalehed nii siinpool rinnet kui ka sealpool — okupeeritud Eestis.

Fashistlik ajakirjandus pimes- tab ja nüristab rahva mõttemaa- ilma halvasti varjatud valedega. Uduste ja hüsteeriliste targutuste taha varjatakse oma tõelisi ees- märke — juhtida rahva tähele- panu eemale sellest, kes on süüdi- ta õnnetuses ja sundida rahvast ilka ja jälle uutele kannatustele

Eesti ajakirjanduse noored kaadrid

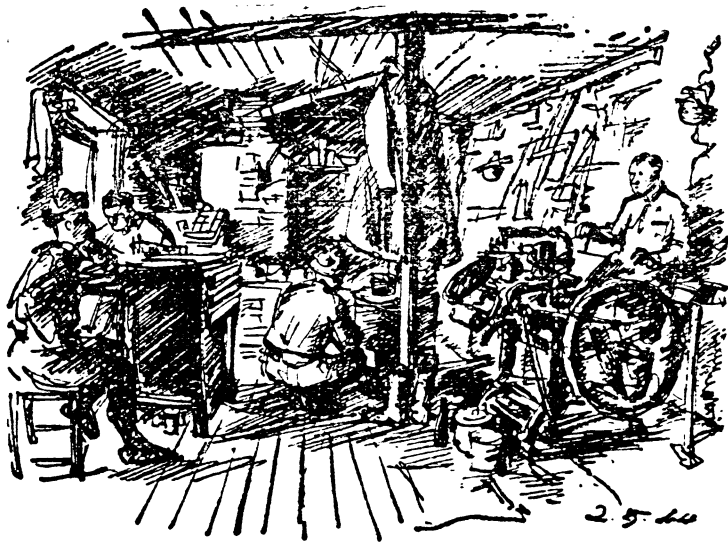
Kohe pärast nõukogude võimu maksmapanekut algas Eestis bol- shevistlik ajakirjandus kui sotsia- listi ustavam tugi oma tegevust. Samaaegselt kerkis üles ka bol- shevistliku ajakirjanduse noorte kaadrite kasvatamise küsimus. 1941. a. märtsist juunini korraldas EK(b)P Keskkomitee Tallinna aja- kirjanduse kaadrite kursused, ku- hu tulid õppima noored Nõukoga- de Eesti kõigist organisatsioonid- dest ja juba sõja algpäevil 1941. a. juunis asusid meie noored ajakir- janduse kaadrid tööle ajalehtede toimetuses. Samal ajal moodustus neist ka kirjasaatjate võrk üle maa. Praegu töötab endistest noor- test ajakirjanduse töolistest sõja- kirjasaatjana Lembit Remmelgas, kes töötab varem „Narva Tõelise“ toimetuses. Punaarmee, Eesti rah- vuslikus korpuskes kasvab uusi töö- lisi Nõukogude Eesti ajakirjan- dusele, nagu Kapp, Jürimaa, Rei- di, Kruustee jt. Andekaist noor- test ajakirjanikest langes lahing- us võitluses saksa okupantide vas- tu Pärnu all Hans Rohusalu, kes töötas Tallinnas ajalehe „Noorte Hää“ juures. Eelpool nimetatud Eesti bolshevistliku ajakirjanduse kaadrite kursuse esimese lennu noortest töötavad praegu ajakir- janduse alal H. Toomsalu, S. Räm- mal ja luuletajana Hilda Kivi.

„Rahva Hääle“ ning „Sirp ja Vasara“ toimetustöolistest töö- tavad Isamaasõja päevil ajakirjan- duse alal intensiivselt Ilmar Sike- mäe ja Raik Aarma. Samas peab mainima Ralf Parvet, Juhan Schmuuli, Jüri Kipperit jt.

Noorele ajakirjanduse kaadri- langes tõsine osa meie Kodumaa taasülesehitustöös.

V. KRUUS.

S. RÄMMAL-TOOMSA LU.

. . . ja trükikotta.

F. Valdvere joonis.

AJALEHT RINDEL

Kui eesti rahvuslikud väeosad alustasid tegevust oma võitlejate la- hinguliseks ettevalmistamiseks, siis kujunesid algusest peale võitlejate üheks saatjaks nende sõjalise are- nemise teel väeosade eestikeelsed ajalehed. Punaarmee N eesti väe- osa ajaleht „Punaväelane“, eesti rahvusliku väeosa ajaleht „Rünna- kule“, „Tasuja“ jt. — nende lehe- külgedelt peegeldub algusest lõpu- ni eesti rahvuslike väeosade areng ja elukäik.

Kui sirvida meie rindeajalehte- de köiteid, siis puutuvad juba esi- mestest numbritest alates sõnu- mite all silma nimed, nagu puna- väelased Kääri, Jürimaa, Männik, Toonela, nooremseersandid Päts, Jõeväli jt.

Kääri, Jürimaa ja Päts on nüüd

seersandid, Jõeväli vanemseersant, Männik vanem, Toonela leitnant. Kõik nad kirjutavad oma rindeaja- lehtedele veel praegugi pidevalt. Võitluses nad on õppinud meis- terlikult tarvitama peale tulirelva ka sõnarelva. Rindeajalehe sõja- kirjasaatjate sõna on lugejaile autoriteetne sellepärast, et need sõjakirjasaatjad on ise kõigile vaprase ja mehisuse eeskujud.

Sm. Naber viimset kaastööd hoitakse „Punaväelase“ toimetu- ses kui mälestust meie võitlejate mehisusest ja kindlast võidutah- test.

Sm. Naber oli „Punaväelase“ kaastööliisi juba väeosa esimes- test õppepäevadest saadik. Poliit- juhi asetäitjana kirjutas ta aja- lehele oma allüksuse parematest võitlejatest, seadis nad eesku- juks teistele ja õhutas kõiki jä- rele jõudma eesrindlastele. Kuid Naber oskas oma võitlejaid viia ka rünnakule ja innustada neid oma isikliku julgusega. Kui vaenlase miinikild viis rivist välja roodukomandöri asetäitja, asus Naber tema kohale ja viis võitle- jad julgelt edasi vaenlase peale. Lahingu vaheaegadel kirjutas ta ajalehele, jutustades lahingu käi- gust ja roodu vapramatest mees- test.

Ohel päeval toob käskjalg toi- metusse järjekordse kaastöö Na- berilt. Sõnumile on lisatud juur- de lühike kaaskiri:

„Saadan Teile mõningad märk- med tänasest lahingust. Vahest saate sellest midagi kokku sea- da — lühikesel lahinguvaheljal kirjutatud.“

Naber kirjutas, kuidas nende rood ründas fashistide dzotte. Kirjutus oli elav ja värvirikas.

Kuid Naber ise ei saanud seda enam lugeda. Sel ajal, kui trüki- masin trükkis tema viimse kaas- töö ridu, läks Naber ise uuesti rünnakule vaenlase dzottide vastu.

Ta langes kangelasena.

Ei saa vaikides mööda minna veel ühest sõnarelva vormist, mis rindevõitlejatele on lähedane ja kal- lis — seina- ja lahingulehtedest. Iga muldmaja või dzoti seinal ri- pub mõni niisugune. Nad ei vaja ilumumiseks toimetust ega trükiko- da, vaid sünnivad sageli kaevikuis, pöosa varjus, kuusekännul kirju- tades. Isegi see, kui pole käepä- rast paberit, ei takista nende il- mumist: võitleja Jürimaa näiteks kirjutas sel puhul seinalehe kase- tohule. Aga juba nende nimetu- sed — „Edasi Läände“, „Võidu- teele“, „Rünnakule“, „Teel võidu- le“, „Patarei tuldi!“, „Kodumaa eest“ ja paljud teised — kõnele- vad, et nad kõik teenivad üht suurt eesmärki — meie võitluse abistamist.

Polgukomissar major Arno viis oma võitlejad rünnakule, andes neile isikliku vaprusse eeskujut. Lahingus langes major Arno kan- gelasena. Sealsamas lahinguväljal ilmunud lahinguleht tegi võitle- jatele teatavaks armastatud koman- dööri surma. „Tasume kätte vaen- lasele oma kalli komandööri surma eest!“ andis lahinguleht võitlejatele üleskutse.

Nõnda võitleb rindel ilmuv ajakirjandus kõigis oma vormides selle suure loosungi eest, mida iga tema väljaanne kannab — „surm saksa okupantidele!“

L. Remmelgas.
R. Hannula.

Ajaleht „Sovetskaja Estonija“

Ajaleht „Sovetskaja Estonija“ on EK(b)P KK venekeelne hääle- kandja. Ta jätkab eesti bolshevist- liku põrandaaalse ajakirjanduse ja Nõukogude Liidu nõukogude ajakirjanduse traditsioone. Ta on nõukogude rahvaste sõpruse idee kindlustajaks. Tema veergudelt lelab noore Nõukogude Eesti ko- danik rikkalikku informatsiooni elust teistes NSV Liidu vabariiki- des. Ajaleht on andnud eesti rah- vale edasi neid sotsialistliku üles- chitustöö kogemusi, mis on kogu- tud Nõukogude Liidus veerandsa- jandi kestel.

Isamaasõja päevil on see aja- leht täitnud Eestimaa Kommu- nistliku Partei ja ENSV valitsuse aktiivse abistajana oma kohust kõigi võitlusjõudude mobiil- seerimisel võitluseks saksa rööv- vallutajate vastu. Ta on kandnud töötavatesse rahvamassidesse võit- luskutset kaitsta relvaga oma ko- dumaad, vabadust ja au. Eesti okupeerimisel sakslaste poolt jäi ajaleht oma võitluspostile kuni vii- maste päevadeni. 1941. aasta 26. augusti numbris, millal lahingud käisid juba linna lähistel, oli lehe hüüdlauseks „Elagu Nõuko- gude Eesti!“ — nii vankumatult

kindel oli eesti rahvas neil traagi- listil päevil Eesti Nõukogude Sos- ialistliku Vabariigi uuestisünnis.

1944. aasta 19. veebruaril, neil rõõmustavil päevil, millal Puna- armee asus juba Eesti territoor- iumile, alustas leht jälle ilmumist. Meie lugejateks on ENSV vabas- tatud valdade elanikkond ja Puna- armee Eesti rahvusliku korpusse võitlejad. Ole rindeliini lähed leht sakslaste poolt ajutiselt oku- peeritud ENSV territooriumil ole- vate Virumaa ja Põltsamaa vene talupoegadele ja töötajale.

Millest kirjutab ajaleht? Ta kirjutab sellest, kuidas eesti rah- vas võitleb oma maa vabaduse eest.

Eesti partisanide kangelaadest, lihtsate tööliste ja talupoegade patriootlikud teod, rahva vastupa- nu rööv vallutajatele — sellele peamiselt on pühendatud kõik aja- lehe artiklid ja märkmed.

Ajalehe igas numbris ei ole lu- geja materjali Punaarmee eesti rahvusliku korpusse kohta. Võitlu- ses sakslaste vastu silma paistnud eestirahva kangelaadse eeskujul kasvatatakse ajaleht nõukogude ini- mestes palavat patriotismi ja

püüt lüüa vaenlast tema lõpliku hävitamiseni.

Ajalehte loevad Punaarmee ja Punalipulise Balti mere laevastiku ohvitserid ja võitlejad, kes on va- bastamas Eestit. Nemad soovivad tundma õppida eesti rahva mine- vikku ja olevikku ning seda, kui- das ta võitleb sakslaste vastu.

Ajaleht tutvustab lugejat eesti kultuuri rikkustega. Esmakordselt ilmus vene keeles Lydia Koidula suurepärased luuletusi, katkendeid eesti silmapaistvamate kirjanike Bornhöhe, Vilde ja C. R. Jakobso- ni teostest ning eesti rahvaepose lehekülgi. Meie lehe veergudelt kostab sageli luuletaja-bolshevikku Johannes Barbaruse julgustavat häält.

EK(b)P tegelased, ENSV valit- suse liikmed, eesti kirjanikud ja õpetlased, võitlejad ja partisanid avaldavad meie lehes oma kirju- tusi.

Kogu Eesti vabastamine pole nüüd enam mägede taga. Peagi hakkab ajaleht „Sovetskaja Est- onija“ ilmuma ENSV pealinnas Tal- linnas.

D. M. RUDNEV,
„Sovetskaja Estonija“ vastutav toimetaja.

Talumees Vassili Kapajev Raja vallast Zagrivje külast, kes rindepiirkonnast evakueeritud tagalas- se, koos naise ja teiste sama külaelanikega „Sovetskaja Estonijat“ lugemas.

Võitu toov sõjalaen

Kindralmajor Lombaku väekoondise väeosade võitlejate ja ohvitseride moraali kõrgest tasemest räägib veel kord 3. riikliku sõjalaenu tellimine, mis meil eile kohe pärast Valitsuse teadaande avaldamist algas.

Meie seltsimehed elasid veel 1. mai ja väekoondise aastapäeva rõõmude tähe all, mispuhul 341 punaväelast, seersanti ja ohvitseri autasustati Nõukogude Liidu ordenite ja medalitega, nad rõõmustasid oma lahinguülesannete edukat täitmist üle, mille alal kõik üksused on saavutanud tänaseks häid tagajärgi. Suurt rõõmu valmistasid ka kingitused, mida tagalas töötavad eestlased saatsid meie eesrindlikele punaväelastele ja seersantidele. Olevat meeleolu tekitas ka punaväelaste ajalehe „Tasuja“ sõnum sellest, et Nõukogude Eesti raadios juba pikemat aega antakse edasi meie seltsimeeste kirju ja tervitusi omastele ning tuttavatele Eestis.

Juba kaua aega pole olnud selliseid miitinguid, kui nüüd sõjalaenu väljalaskmise puhul. Miitingutel toonitasid meie seltsimehed, et tellides 1944. a. sõjalaenu anname veel tugevamaid surmahooge vaenlasele. Igaüks meist on veendunud, et 1944. a. on lõpliku võidu aasta, ja sellepärast oli kõigi siiramaks sooviks anda Kodumaale maksimaalne panus nii sõjalaenu tellimisel kui ka lahinguülesannete eeskujuliku täitmiseks.

Kapten V. Gagoslovski tellis sõjalaenu 10.000 rubla eest ja maksis kohe 5000 rubla sularahas. Kapten V. Uibo tellis 8000 rubla eest laenu, tasudes kohe 4000 rubla sularahas. Leitnant Jõgi tellis laenu 6000 rubla eest, kapten Essenov 5250 rubla eest, kapten Vernik 5500 rubla eest (maksis kohe sularahas välja), komsorg Tani 4500 rubla eest, leitnant Liivand 6000 rubla eest ja kapten Niiholm 5000 rubla eest.

Kuulsuse ordeni kandja Hamkov tellis laenu 650% palgafondist, tankihävitaja pv. Rehasalu maksis kohe sularahas 600 rubla. Mitmed allüksused tellisid terves koosseisus laenu 300–500% palgafondist.

Nõnda oli 4. mai hilisõhtuks peagu kõigis allüksustes laenu tellimine üldiselt lõpetatud. Laenu tellimise ettevalmistus oli väeosades seekord eriti operatiivne. Enne allüksuse miitinguid kogunesid kommunistid ja kommunistlikud noored oma lühikoosolekutele. Kogunemiskohtadele ruttasid pillimehed ja löödi laulu. Hästi oli organiseeritud ka tellimiste vastuvõtmine.

Eeskujulikke sõjalaenu tellijaid tänasid kodumaa nimel allüksuste komandörid. Peagi ilmusid lahingulehed ja lahingulendlehed, milles näidati allüksuse võitlejaid, rühmi ja jagusid, kes olid olnud eesrindlikud sõjalaenu tellimise alal.

5. mai hommikul ilmunud „Tasuja“ andis kõigile teada järgmised andmed laenu tellimise tulemuste kohta kindralmajor Lombaku väekoondises:

1. Sm. Pooluse väeosa — 282 protsenti kuupalgast. 2. Sm. Lepa väeosa — 259 protsenti. 3. Sm. Viriti väeosa — 242 protsenti. 4. Sm. Mullase väeosa — 211 protsenti. 5. Sm. Milleri üksus — 263 protsenti. 6. Sm. Kanguri üksus — 218 protsenti. 7. Sm. Otsmanni üksus — 149 protsenti. 8. Sm. Kelbergi üksus — 380 protsenti. 9. Sm. Neveri üksus — 358 protsenti. 10. Sm. Tubergi väeosa — 265 protsenti.

A. Radik, A. Männi.

Juhan Liiv

(Luuletaja 80. sünnipäeva puhul.)

Juhan Liiv polnud küll mingi aktiivne võitleja saksa võimude vastu, kuid ta kajastas luuletajana-kirjanikuna hästi seda suurt valu, neid lõpmatuid piinu, mida eesti rahvas sajandite jook-sul saksa röövrüütlike ikkes oli tunda saanud ja veelgi tundis. Ning just sellepärast on Juhan Liiv eesti rahvale armsaks saanud.

Seetõttu, et Juhan Liiv oma individuaalses elus jättis eluvõõra ja haige eraku mulje, on mõnigi pealiskaudne kirjandusteadlane teda kaldunud vaatlema kui väljaspool aega ja ruumi seisvat poeeti, abstraktset lüürikut, uduse maailmamure osavat väristajat. Tegelikult ilmneb aga Liivi loomingust ja käitumisest selgelt, et ta sugugi selline apoliitiline nukrutseja polnud, nagu Eestis seda on tahetud lasta paista. Kogu Juhan Liivi loomingus ja elus väljendub suur trots ja põhiline protest kaasaegse kurnamisühiskonna vastu, eriti saksa võimude vastu. Kulgi Liiv ei leidnud õnnelikku vormi ja väljendust oma protestile poliitilise võitlejana, osutub ta oma loomingus küllalt avameelseks ja ägedaks olukorra kriitiseerijaks. Väljendades siiralt ja õnnestunult oma rahva kannatusi, näidates korduvalt just sakslastele kui eestlaste murede ja piinade põhjusele, on Juhan Liiv omandanud kustumatud teened eesti rahva vabadusvõitluses.

Must lagi on meie toal, on must ja suitsuga, seal ämblikuvõrk, seal nõge, seal riitsikaid, prussakaid ka.

Mis tema kõik kuulnud, näinud, ei suuda öelda, kuis valu viskab varju, kuis muudab näo ta.

Näind palju pisaraid, nuttu, ja palju riidu ka, nii palju, palju valu, oh Issand halastat!

Must lagi on meie toal ja meie ajal ka: ta nagu ahelas väänleb, kui tema saaks kõneldal

Sama must ja räpane nagu laed Kodavere ja Alatskivi taredel oli Eestit kammitsev hilisfeodalismi ämblikuvõrk. Ja pruun prussakas näis Liivi teadvuses asotsieeruvat preislasega. Kui Liiv omal ajal Eesti elu võrdles ahelaisväänlemisega, siis vihjas ta teisel ka korduvalt ahelate toojatele. Ta

silme ees kummitavad nii ordu- losside müürid kui ka röövrüütlike poolt purustatud eestlaste eluase- mete ja õnneliku elu varemed:

Ja väli must ja murelik, siin vanemate minevik, kuussada aastat läinud ta, ei ainust tähte näha saa.

Teisel nutab Liiv:

Ma astusin mäe peale, kust näha võis edasi. Seal muistne aeg tuli meelde ja lossid tagasi.

Seal muistne aeg tuli meelde sest kõigest paleus aim, sest silmad langesid märjaks ja öieti kurvaks läks vaim.

Sa mine kuhu tahad, sul ikka varemed ees, nii metsas, mäel ja väljal ja ikka nende sees.

Ja pole ainult valu ja kannatust Liivi järgnevates värssides, vaid ka sumbutatud viha ning ähvardust:

Seda tean, kuis isa talu vanast võetud võimuga: härra tema mõisa külge võttis kavalusega.

Kuidas asemele anti metsast kehva söödike, kuidas sealtki ära aeti — sööti vaja mõisale.

Ka Liivi paremate proosapalade, paremate jutustuste väärtus seisab suurel osalt selles, et nad paljastavad ausalt sakslaste ja eestlaste vahet. Liiv ei küüni neis küll realismi tippsaavutusteni ja valitseb nõrgalt kriitilise realismi lahkamismeetodeid, kuid tema suhtumine saksa ülakihisse, viimase roll eestlaste elus paljastub neis teravalt.

Selle teadvuse selguses, mida meile annab tänapäeva võitluste pinge, suudame tajuda mõndagi joont Liivi teostes paremini kui varem. Igaüks, kes loeb veel kord Liivi novelle „Käkimäe kägu“ ja „Vari“, veendub, et nii esimeses kui teises on suure plastilisusega näidatud mõisa saatustlikku ja jõhkrat osa eestlaste saatuses. Kui „Käkimäe kägu“ üks eestlasest-peategelasist röövrüütel Kuno von L-i tegude tõttu sureb ja teine kaotab mõistuse, siis ei tule siin näha vaid kahe inimese traagikat, vaid kogu rahva oma. Surra või hulluks minna — see jääb eestlastele üle saksa võimu all. Selline on Liivi jutu mõte ja moraal. Liivi puuduseks oli muidugi, et ta oli

värvipime kolmanda tee suhtes, mis seisneb võitluses sakste vastu ja nende võitmisel.

Ka jutustuse „Vari“ eestlastest peategelane läheb hulluks mõisa- härra rusikahoopide ja tema kurb- jaste piitsa all.

Juhan Liivi elukäik oli õnnetu ja lõppes vaimuhaigusega just sõnge balti saksa režiimi tõttu. Ohelgi okupante teenival kirjandusloolasele ei maksa siin fakte surnuks vaikida ja tõsiasi vassida. Et Liiv süüdistas just mõisat oma õnnetus elus ja haigustes, seda näitavad tema paremad novellid.

Ohel eestlastele pühal maalapil, Alatskivi kalmistul, puhkavad kaks eesti rahva poega — Juhan Liiv ja Laksi Tõnis, kaks traagilist kuju: eesti haritlane ja eesti talupoeg, kes kord meeleheitlikult rabelesid parema tuleviku eest, kuid kunagi jalgu põhja ei saanud. Nende kahe mehe kujud, nende saatust, kes lämbusid parunite režiimi ängistavas õhkkonnas, teevad meile mõistetavaks, miks praegu kõik ausad eesti haritlased kui ka eesti talupojad võitlevad ühe lipu all eesti tööliisklassiga saksa okupantide vastu.

Juhan Liivi ja Laksi Tõnist võime vaadelda kui teatud ajastu eesti haritlaste ja talupoegade põlvkonna võrdkujusid. Ohes selle põlvkonnaga on vajunud minevikku ka selle küllaltki viljatud võitlusvõtte, mis ei suutnud neid viia läbi taevaranda varjavate metsade. Juhan Liivi ja Laksi Tõnise saatust olgu holetuseks igale eestlasele. Igaüks, kel on naiivsust oodata sakslastelt maad, saab neilt paremal juhul mitte rohkem kui „maatüki seitse jalga pika ja neli jalga laia“. Ja taeva- randa varjavast metsast, süngest saksa okupatsiooni orjaoost, võib välja pääseda rajades teed endale relvaga. Ainult rajades seda teed Lenini—Stalini poolt näidatud tähistes suunas jõuab eesti rahvas uuesti poliitiliste, kultuuriliste ja majanduslike avaruste juurde.

Tänapäeva eesti haritlastega ja talupoegade ei tohi enam korduda ja ei kordu Laksi Tõnise ja Juhan Liivi kurbmäng.

See ei kordu ainult siis, kui nad sammuvad ühes rindes eesti töölistega ja teiste nõukogude rahvastega saksa okupantide vastu.

M. Laosson.

Moskva ajakirjan- duse kiitev hinnang ERKA-le

Ajalehes „Vetshernjaja Moskva“ kirjutab professor Raiski eesti muusika esimesest kontserdist Moskvas Konservatooriumi Suures saalis.

„Oma koosseisult väikesearvuline koorikollektiiv, kellel pealegi ei ole vajalikku häältegruppide arvulist ja kvaliteedilist suhet, andis seesuguste koorikunstni meistrite juhtimisel, nagu on Eesti NSV teeneline kunstitegelane Gustav Ernesaks ja peakoorijuh Jüri Värste, kuulajaskonnale suurt mõnu.

Intonatsioon puhtus, erakordne painduvus ja kuulekus juhile selge diktsioon ja liikumise lühemat kergus kõige raskemais episoosides annavad veendumuse sellest, et koorikultuur on eesti rahval kõrge astmel ja et selle tähtsaima muusikaala juhtimine on heades ja vilunud kätes.

Mitmekesine ja värvikas on eesti rahvalaulu varamu. Ilusad ja teravmeelsed on nende laulude ümbertõttused. Heroiline paatos, pehme lüürism, peen huumor — kõik see avaldub heledalt ja sumdimatult nii rahvaloomingus endes kui ta kunstilistes ümbertõttustes komponistidel E. Kapp, H. Lepnurm, G. Ernesaks, M. Saar jt.

Eriliselt jäid meelde koomilised „Ara kipu kilteriksi“ ja „Tere tibukene“ (mõlemad G. Ernesaks ümbertõttused), „Jaan läheb jänitulele“, „Nii tugevad kui kalju suures meres“ (Miina Härra).

Esimese osa lõpus esitati rahvalaul „Oh, sa stepikene“, ja „Oksinda lähen ma teele“. Kui viimase laulu ettekandmine vajab hoolikamat viimistlemist, siis esimese esitati täiesti laitmatult ja stiilselt.

Ei saa jätta märkimata E. Kapi kooriteost „Suur Oktoober“, mis esitati suure tõusuga kontserdi alguses.

Peale segakoori ja meeskoori võtsid kontserdist osa Eesti NSV teeneline kunstnik Vladimir Alu- mae (viul), pianist Anna Klasi ja pianist Bruno Lukk. Kõik kolm Moskva kuulajaskonnale juba hästi tuttavat kunstnikku, kellel on teenitud edu, näitasid ka seekord suurt meisterlikkust. Nad esitasid Eugen Kapi teoseid — sonaadi klaverile ja viiulile ning concertino kahele klaverile.

Omal ajal need mõlemad teosed olid positiivselt hinnatud meele- arvustuse poolt, ja aruandek- serdil selle hinnangu õigustust kinnitati veelkordselt nii teostajate eneste kui nende esitajate kohta.“

Eestlaste 1. mai vastuvõtt Lenin- gradis

Leningradis viibiv eestlasest võitis 1. maid vastu piduliku koosviibimisega Leningradi konservatooriumi ajaloolistes ruumides. Aktuse kõnega esines sm. Eduard Päll, kes märkis ära Punaarmee viimase aja hiigelvõitude suure tähtsust Isamaasõja võidurikkaks lõpetamiseks ja samuti meie ENSV territooriumi peatseks lõplikuks vabastamiseks. Järgnes tervilusi eesti rahvusliku väekoondise poolt, kindralmajor Lukaselt, ordenikandjalt Ahilt, Zahharovilt jt.

Aktusele järgnesid kunstilised ettekanded ERKA eribrigaadilt isetegevuserühmalt. Kanti esitas Sheridan ühevaatuslik näidend „Punane munder“ ja sketsh „Eratav elukutse“ P. Pinna, A. Laute, E. Ratassepa, K. Ruusi, Kaidu, K. Toomi ja I. Tammi kaastegevusel. Muusikalisi ettekandeid oli A. Klasilt, J. Shagallilt, M. Rungilt ja U. Eltsilt. Eest- nes tantsupaar Radin-Kalde. Kõik lõpposa täitis sm. Allikase ja koondise dzhässorkester. Tujukuni koosviibimine kestis hommiku- ni.

Ma lillesideme võtaks

Ma lillesideme võtaks, sind köidaks sellega, sind köidaks sellega ühte, mu õnnetu Eestimaa.

Ma veresideme võtaks, võtaks vennasüdame ma, ja köidaks sind sellega ühte, mu kallid kodumaa.

JUHAN LIIV.

AJALEHT VÄLIOLUKORRAS

Eesti N väekoondis sai lahinguülesande. Võitlejad liikusid rännakuulokorras uude asukohta ja koos võitlejatega ka väekoondise ajaleht „Tasuja“. Raadio- aparaat, trükimasin ja kirjakastid ühes paberipakkidega laaditi autosse. Kevadiselt porisel teel tuli autoratate alla oksti kuhjata ja masinat tagant lükata. Ohtuks seati telk üles, sinna pandi raadio- aparaat ja auto „kongis“ seati trükimasin ja kirjakastid tööval- mis. Tõlk M. Pesti algas kohe raadiost informbüroo teateid vastu võtma — hommikuks oli tarvis varustada võitlejaid värskete uudis- tega.

Nüüd ilmub „Tasuja“ juba mit- mendat päeva lahinguolukorras, tuues rindeateid, kodu- ja välismaisi uudiseid ning rikkalikku materjali sellest, kuidas väeosad täidavad lahinguülesandeid. Vaatle-

me, kuidas valmib „Tasuja“ num- ber.

Hommikul toimub toimetuse nõupidamine, kus vastutav toime- taja L. Raudlin annab toimetuse liikmetele ülesanded. Sedapuhku tuleb I. Unduski ja K. Kääril minna väeosadesse töö käiku jäl- gima ning kaastööd hankima. Sek- retäril E. Vahkalil tuleb leida keskajalehtedest tarvisimevat ma- terjali. Toimetaja ise astub kon- takti väekoondise juhusega, et saada tööde üldkõkkuvõtet ja hin- nangut olukorrast.

Ohtuks kogunevad toimetuse liik- med. Esiküljele, lehetiitli kõrvale, nn. „aknasse“ tuleb sõjaliste üles- annete täitmise läik, milles öel- dakse: „Päeva normi täitmises tuli esikohale sm. Lepa väekoondis. Temale järgnesid sm. Mul- lase ja sm. Viriti väeosad.“

Valitakse veel välja parimad

artiklid. Ohes jutustatakse koms- org Petersonist, kes töötas 12 tundi ja täitis töönormi üle 300%. Teises artiklis on juttu pv. Nit- rovskist, keda kõhetu kasvu tõttu hüütakse „Pisikeseks“, kes aga on allüksuse eesrindlas. Edasi rää- gitakse sm. Nõmme allüksuse „parvepoistest“, kes eemalt met- sast parvetavad mööda laia kraavi metsamaterjali töökohale. Peale nende valitakse välja veel paar kirjutust päevanormi edukast täit- misest.

Kella 7 paiku hommikul on värsk „Tasuja“ valmis. Väliposti esindaja lahku lehekandamiga. Postimehed kannavad „Tasuja“ allüksustesse. Ja võitlejad loevad alles trükimustast läikivatelt le- hekülgedelt uudiseid rindelt ja tagalast, loevad eneste lahingu- ülesannete täitmises.

Ilmar Sikemäe.

NOORTE ELU

Noorus külas ei tohi kõrvale jätta ühestki tööst, vaid peab sammuma esirinnas ja organiseerima kõik jõud Nõukogude Liidu 1944. aasta põllumajanduse plaani täitmiseks.

Noorte ülesanded külas

„Käsi rüppe panema töötab rasketes sõjaaja tingimustes põldudel nõukogude talurahvas, varustades toiduinetege meie armeed ja elanikkonda, andes tooraineid meie tööstusele“, ütles sm. Stalin oma käskkirjas nr. 70 1. mail 1944. a.

Täites sm. Stalini juhtnõu aitab nõukogude külanõorsus kogu talurahvaga oma ennastalgava tööga Punaarmeed kiire ja lõpliku võidu saavutamiseks vaenlase üle.

Edukalt töötavad noored põldudel traktoristidena, kombaineriitena, brigadiridena jne. Sama edukalt täidavad noored oma ülesandeid ka karjanduses ja alanduses.

Nõukogude Liidu teistes liidu-vabariikides töötavad põllumajanduses ka paljud eesti noored. Kes olid sunnitud lahkuma oma kodudest, kui hitlerlikud vallutajad tungisid Nõukogude Eestisse. Paljud neist on pälvinud kõrge tunnustuse eduka töö eest.

Uljanovski oblastis Seldinski sovhoosis töötab mesinike brigadirina Valgamaalt evakueerunud kommunistlik noor Virve Kulbin, kelle brigadis on 14 kommunistlikku noort.

Virve Kulbin on isiklikult kasvatatud 175 uut mesilasperet ja tema brigad kokku 429 uut mesilasperet. Selle arvu lubab brigad aasta lõpuks viia 500-le. Eduka töö eest premeeriti teda 1943. a. 3.500 rublaga.

Paljud eesti noored, nagu T. Kaarits, Ella Kasemets, öde ja vend Ambergid, Harri Taidre ja paljud teised, on omandanud traktoristide või mehaanikute kutse.

Kirjutades alla noorte ja kommunistlike noorte poolt sm. Stalinile saatetavale kirjale, andsid miljonid külanõored ULKNO 25.

aastapäeval töötuse sm. Stalinile koos kõigi meie rahvastega väsimatult töötada, et kindlustada kõrget viljasaaki 1944. a. ja karjanduse edasist arenemist.

Paljudes lõunapoolsetes vabariikides ja oblastites on kevadkülv juba lõpetatud. Mjal on see teoksil või tehakse selleks hoogsaid ettevalmistusi.

ULKNO KK XII pleenum oma otsuses „Kommunistliku noorsoo lähemad ülesanded külas“ märkis, et kommunistlike noorte organisatsioonide ülesanne on praegu mobiliseerida kõik jõud 1944. a. põllumajandusliku plaani täitmiseks, varustada rinnet ja kogu maad toiduinetege ja tööstust toormaterjalidega.

Eesti kommunistlikud noored Nõukogude Liidu tagalas, kes töötavad kolhoosides ja sovhoosides, peavad mobiliseerima kõigi noorte jõud kevadkülvil õigeaegselt ja korraldada lõpetamiseks ja pidama võitlust kõrge viljasaagi eest, sest sellega aitate kaasa ka meie sünnimaa Nõukogude Eesti kiiremale vabanemisele, et külvata ja lõigata juba vabal Eesti pinnal.

Mitu tuhat ENSV kodanikke on vabastatud Punaarmee hoogsa pealetungi tulemusena fashistlikust orjusest. Neil seisab ees ülesanne, teostada õigeaegselt ja korraldada kevadkülv, et saada sügtsel võimalikult suurem saak ja viia vabastatud maa-aladel põllumajandus juba kiire korras õitsele. ULKNO Keskkomitee XII pleenum kutsus üles kõiki kommunistlike noori ja organiseerimata noori oma väsimatu tööga põllumajanduses aitama sangarlikku Punaarmeed kiire ja lõpliku võidu saavutamiseks saksa fashistlike vallutajate üle.

E. JAANIMAGI.

Üleskutse

Sm. Rampi allüksuselt noortele Nõukogude tagalas.

Korduvalt on sm. Rampi tankihävitajad näidanud kõrget lahingulist väljaõpet.

Meie lõime sakslasi lahinguis Velikije Luki all — ja praegu, kus me seisame nende vastu kodu lähel, töötame lüüa neid veelgi halastamatumalt.

Meie loosung oli ja on: lga meie mõte ja tegu olgu pühendatud fashismi hävitamisele.

Eesti noored tagalas, toetage meid selles võitluses! Töötage kogu tahte, jõu ja oskusega! Abistage kõigiti rinnet ja pidage meiega veelgi kindlamat sidet! Teie kirjad tagalast, mis toovad meile teateid teie töövõitlustest, innustavad meid veelgi kõvendama lööke vaenlasele. Teie ennastalgavus töötab meile teie vankumatu tahet, mis on ühine meiega — vabastada kodumaa fashistlikest röövlitest, ning see juhhib meid üha tabavamalt lööma saksa okupante. Eesti noored, soovime teile jõudu ja edukust töös!

Punaarmee eesti rahvusliku väekoondise võitlejad: Kurvet, Jemoljanov, Tauts, Autalu, Niiholm, Martson, Ragul, Punga, Jõearu, Kuivjõgi, Rannaveer, Einberg, Paivel.

Eesti noored korraldavad isiklikku aiamaad peatseks külviks.

Noored — juurviljaaedu harima

Neil päevil oli „Rahva Hääles“ Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu korraldus ENSV asutiste töötajate ja ENSV-st evakueerunud kodanike isiklike juurviljaade korraldamise ja laiendamise kohta.

On õigus, et tänavu on meil rohkem kui millalgi varem lootust peatseks tagasipöördumiseks Nõukogude Eestisse. See rõõmutav olukord rindel ei tohi aga mingil määral tõkestada sellist suurt riikliku tähtsusega üritust, nagu seda on isiklike juurviljaade korraldamine. Vastupidi, praegune rindeolukord annab meile veel suuremat tahet ja energiat omalt poolt aidata kaasa vaenlase purustamiseks. Osavõtuga mainitud üritusest avaneb igale eesti noorele võimalus näidata oma valmisolekut rinde toetamiseks.

Rajada endile isiklikud juurviljaaed, tähendab suurendada Nõukogude tagala võimsust. Me teame, et mida paremini on rinne ja tagala varustatud toiduinetege, seda tugevam on ka lõõgijõud vaenlase pihta.

Eestist evakueerunute hulgas leidub aga ka üksikuid kõhklejaid, kes arvavad, kas maksabki midagi külvata, sest me pole ju kindlad,

kas me ise sügisel korjame saaki? Kui Nõukogude Eesti vabastamine leiab aset enne lõikust, siis jätame hea meelega oma pisukesed põllusaagi neile, kellele mehed ja pojad võitlevad Nõukogude Kodumaa vabaduse eest.

Kõik Eestist evakueerunud kodanikud asugu juba aegsasti oma isiklike juurviljaade korraldamisele. Selle riiklikult tähtsa ürituse etteotsa asugu ELKNO liikmed ja kõik organiseerimata noored.

Kasutades juhiseina agronoomilisi nõuandeid, suudate võrdlemisi varakult muretseda lisatoitu omalt poolt.

Noorte ülesanne ei seisne mitte ainult selgitustöös isiklike juurviljaade tähtsusest, vaid neil on vaja ise igal pool oma nooruse-energiaga ja initsiatiivirohkusega praktiliselt kaasa aidata ja innustava tööga teisi kaasa tõmmata.

Korraldage oma naabritega sotsialistlike võistlusi parima juurviljaaja peal!

Võistluse organiseerijaks ja juhtijaks võivad olla ELKNO algorganisationsioonide komiteed, kus need olemas, või ENSV kohapealsed volinikud.

J. TELMAN.

Rindebrigaadid on esirinnas

Pärast ULKNO KK XII pleenumi otsust ULKNO töö kohta külas on üle kogu maa eriti hoogustunud maanoorte töö kõrge viljasaagi saavutamiseks. Noored on hulgalt liitunud üleliidulisse sotsialistlikku võistluse, saavutades silmapaistvaid tulemusi.

Ukraina vabastatud rajoonides töötas traktorite ja põllutööriistade remontimisel 2.500 noortebrigaadi, kellest 164 on saanud rindebrigaadi nimetuse. Üldse on Ukrainas tänavu tööle asunud 38.500 uut noort traktoristi, kellest enamik on tütarlapsed. Sotsialistlikust võistlusest külvitöö võtab samuti osa üle 2.500 noorte-töörühma.

Oma kodukohta Ukrainas, vabastatud Staro-Beshevo rajooni

Stalino oblastis, on tagasi pöördunud ka tuntud Nõukogude Liidu naistraktoristid Pasha ja Nadja Angelinad. Nüüd külvavad öed jälle vabal Ukraina pinnal, hoides seejuures endiselt endi käes oma eesrindlikku juhtivat osa. Varajaste kultuuride külv lõpetasid nad oma brigadidega 5 päeva jooksul, külvates 264 ha asemel 332 ha.

Akimovi rajoonis Zaporozhje oblastis tuli põldudele 46 noorte nn. „kõrge viljasaagi töörühma“.

Samasuguseid teateid tuleb meie kodumaa kõigist nurkadest, kus noored, valmistudes kevadkülviks, osutavad eeskujulikkude hoolet ja agarust põllutööde tase- me tõstmiseks ja nende kiiremaks lõpetamiseks.

J. SAKS.

MEIE UUED KAASLASED

Punaarmee tagalas töötavale eesti noortele on tulnud juurde palju uusi võitluskaaslasi. Need noored Punaarmee poolt vabastatud Ida-Virumaa valdadest. Olles evakueerunud rindelähedasse tagalasse seavad nad uue hooga oma elu ja töö eesmärgiks kõigi eestlaste ühise eesmärgi — saksa orjastajate lõpliku väljakihutamise Eestist.

„Nii nagu sakslased meile, nii meile neile,“ räägivad saksa orjusest vabastatud noored. „Kui sakslased tulid võtma jõuga, siis said peksta. Oks kindel seisukoht oli meil kõigil: sakslane ei pea saama meilt midagi,“ räägib Auvere noor Valter Vodja. „Saksa vallutajad töid meile kõigepealt nn. „Tööraamatu“. See pihkupistetud raamatuliistak tegi eesti noore sakslase tööorjaks. Selle raamatuga muutus ta saksa „tööjõu reservi“ arvestamise objektiks, keda saadeti kas kohalikesse töölaagritesse või Saksamaale. Nii viidi Rudolf Ehher Narva lähedal asetsevasse laste sundtöölaagrisse. Seal sai Ehher kaks korda peksta. Valter Vodja räägib oma uues kodus naeratades: „Ega polekski pääsenud, kui ise poleks juhtinud oma saatust. Sakslased olid eriti määrid noortele ja toidunormidele. Pääs saksa mobilisatsioonist oli võimalik ainult põgenemisega või siis otsustava võitlusega sakslaste vastu kohapeal.“

Punaarmee kiire pealetung lõi segamini Virumaa noorte mobiliseerimise. Sakslased püüdsid paaniliselt organiseerida evakueerimist, et rahulikumatel kohtades viia oma plaanid täide.

„See oli otsustav moment meile,“ räägib Vodja. „Evakueerumise asemel läksid inimesed kodulähedastesse metsadesse ja ootasid, kuni saabus Punaarmee.“ Valter Vodja töötas raudele. Mobilisatsioonist eest päästis teda mets. Noor tistler Boris Agejev koos

Grupp Punaarmee poolt vabastatud Virumaa noori rindetagalas lõbusalt aega veetmas.

õega pääses sellega, et sõitis ligi nädala saaniga mööda metsi. Narva naisõpilane Gedvil pääsis evakueerimisest, kuna Auvere jaamasa lahkus rongilt ja põgenes sügavale metsa tuttavate juurde, olles seal Punaarmee saabumiseni.

„Sakslased nurisid küll, et eestlased ei saavat aru millestki ja eelistavad metsades külmetada, aga meil oli oma kasu sees,“ naerab Valter Vodja.

Eesti noored Virumaa, olles pääsenud sellest sakslaste „hoolitsemisest“, korraldavad oma elu nii, nagu nad ise tahavad. Noored on esimesed töömehed oma uutes kodudes. Gedvil töötab evakueeritute ühiskondlikul abistamisel, Boris Agejev asub tistlerina

jätkama tööd omal alal. Hoolitsus kariloomade eest, elamute korras- tamine ja põllutööde ettevalmistamine seisab suurelt osalt noorte õlul. Lühikese ajaga on mitmesajaliikmeline noortepere liitunud nõukogude rahvaste ühisesse töösse. Valter Vodja aga on valmis veel suuremale asjale:

„Tahan astuda Punaarmesse,“ ütleb ta. „Sakslaste eest sõidida ei tahtnud, kuna vihkasin neid. Aga oma vabastajate ja sünnimaa eest — selleks olen valmis.“

See Valter Vodja soov on kogu eesti noorsoo püha tahe. Kõik jõud saksa orjastajate vastu — kogu eesti noorsoo vabastamiseks!

H. T.

Pioneerid Uvelkas

Uvelkasse evakueerunud Kaagvere lastekodus on pioneerjuhi Karl Siilivask, kes on osanud korraldada pioneeride töö huvitavaks ja tõmmanud ühisele tööle kaasa suurema osa lastest. Tema kasvatuslikku hoolt tunnevad kõik lastekodu kasvandikud. Paljud noored on leidnud endale uusi huvialasid. Nii on pioneer Helmut Põllu ümbruskonnas tuntud tubli kodujänesekasvatajana. Kevadel, kui lastekodu lehm ei lüpsnud, valmistas väike Mai Kabin imeilusaid nukke, millede eest ta sai lastekodule üle 40 liitri piima.

Karl Siilivase algatusel on korraldatud laste „kohus“ oma kohtunikega, süüdistajatega ja kaitsjatega. Seda kohut läheb aga harva vaja. Kõiki lapsi ühendab ühine soov kasvada tublideks Nõukogude kodanikeks.

Lapsed saavad raadio kaudu ka oma Eestis olevatele vanematele tervitust. „Peagi võidak Punaarmee ja meie jõuame tagasi teie juurde,“ kirjutavad lapsed.

E. S.

Meie õpime hästi

„Nõukogude valitsus andis meile võimaluse õppida oma koolis, kuigi meid on nii vähe,“ jutustavad Jaroslavi eesti algkooli õpilased. „12 poissi ja tüdrukut — see on terve meie kool, kuid me oleme selle eest suured sõbrad.“

Õpilased kohustuvad õppima nii, et neil ei oleks häbi oma kaitsjate punaarmelaste ees.

Õpilaste seas on mitmesuguse harrastustega poisse ja tüdrukuid. E. Vähi õpib viiulit — ta armastab väga muusikat. H. Kosenkraanius ja E. Põldroos on „kunstnikud“ — nad armastavad joonistamist.

„Kuid vaatamata mitmesugustele harrastustele on meil kõigil üks eesmärk — õppida hästi. Meie tahame õppida nii, et Eestisse tagasi minnes võime ütelda julgelt, et oleme oma päevad kaugel sünnimaalt kasutanud töös ja edasijõudmises ja püüdnud anda ka oma väikeste jõududega osa selle suure võitlusele, milles vabastatakse ka meie sünnimaa — Eestit!“

Nõukogudemaa jõud

Punaarmee võimsa pealetungi tagajärjel on vabastatud peaaegu kogu Nõukogude Liidule kuuluv Musta mere rannik. Oli aeg, kus kõik suuremad Musta mere sadamad — Novorossiisk, Nikolajev, Odessa olid sakslaste käes. Nüüd on jäänud neile veel ainult Sevastopol, kuid selle vallutamine Punaarmee poolt on ainult päevade küsimus.

Iga kord kui sakslased välja kihutati mõnest Musta mere sadamast, kiitsid nad, et nad on purustanud nii põhjalikult sadama, et seda ei saa kasutada enam väga pikka aega. Nende kiitlemises oli õigust ainult selles osas, et nad tõepoolest korda saatsid hirmsaid purustusi. Mis puutub aga sellesse, et Nõukogudemaa neid sadamaid kasutada ei saa, siis eksisid nad. Ei ole raskusi, millest nõukogude rahvas üle ei saaks.

Kui sakslased kihutati välja Novorossiiskist, oli linna jäänud ennesõjaajast 106.000 inimesest ainult 6 inimest. Elamiskõlvulikkude põrandapinda ei olnud ainustki ruutmeetrit. Nüüd on linnas 20.000 elanikku, kellel kõigil on juba korterid. Töötab Novorossiiski sadam. Novorossiiski uhkuseks oli enne sõda tsemendivabrik, mille suurusest annab ettekujutuse tema pindala — 470 hektari. Vabrikust jäid järele ainult varemed. Tullis tagasi vabriku varemete juurde, ütlesid paljudki: midagi ei tule enam välja. Kuid vana tsemendivabriku meister Dmitri Iljinski ütles kokkukogunud rahvale: „Tuleb. Varsti saate näha, et tsemendivabrik töötab.“ Ja nõukogude inimeste patriotism ehitas vabriku üles. Tulid vabatahtlikud, tulid kommunistlike noorte brigaadid, tulid inimesed, kes oleks võinud rikastes Kaukaasia kolhoosides ker-

ge vaevaga hästi elada; kuid nad tulid vabatahtlikult üles ehitama teha, mida Nõukogudemaa vajab. Töö oli raske, ei olnud masinaid, ei olnud hõuseid. Kõik tuli teha käsitsi, mis normaalses olukorras toimub ainult masinate abil. Ja juba on varemete asemel tehased aastal annab vabrik juba kümneid tuhandeid tonne tsementi.

Need vabatahtlikud, kes ehitavad üles ennenähtamatu kiirusega vaenlase poolt purustatud tööstust, need inimesed lähevad Isamaasõja ajalukku kangelasena, kes on väärt seisma Punaarmee vaprate võitlejate kõrval; selles ongi Nõukogudemaa jõud, et kogu nõukogude rahvas on kangelasrahas, kes ei pörka tagasi ühegi raskuse ees, kui seda nõuab nõukogude kodumaa. Võitlusrinne saksa sissetungijate vastu pole mitte ainult seal, kus mürisevad kahurid, vaid terve Nõukogude Liit on ühtne rinne; iga töösavutus Novorossiiskis, Uuralis, Donetsi söebassein, Kesk-Aasias, kõikjal lähendab võitu vaenlase üle. Ja käimasoleval maitsel sotsialistlikul võistlusel on samuti suur tähtsus vaenlase üle võidu saavutamisel nii nagu Punaarmee väeasade hoogsal edasitungil.

Punaarmeele kaasaaitamiseks ei piirdu nõukogude inimesed ainult oma kangelasliku tööga, vaid nad kasutavad selleks ära kõik võimalused. Üks vahend meie võidule kaasaaitamiseks on isiklike rahaliste ressursside annetamine riigi heaks. Tuhandeid ja tuhandeid tanke ning lennukid, mis on ehitatud nõukogude inimeste isiklike säästsummadega, on juba läinud rindele. Selle aktsiooniga on ühinenud kõik Nõukogude Liidu rahvad. Nõukogude tagalas asuvad eestlased, vabastatud Eesti valdade elan-

nikud ja Punaarmee eesti rahvuslike väeasade võitlejad koguvad praegu annetusi tankikolonnile „Lembitu“ ja lennueskadrillile „Tasuja“ ehitamiseks. Kui edukalt see korjandus toimub, näitab juba see teade, et üks eesti rahvuslik väeüksus — sm. Lombaku väekoondis — pani paari päevaga kokku 3.021.470 rubla.

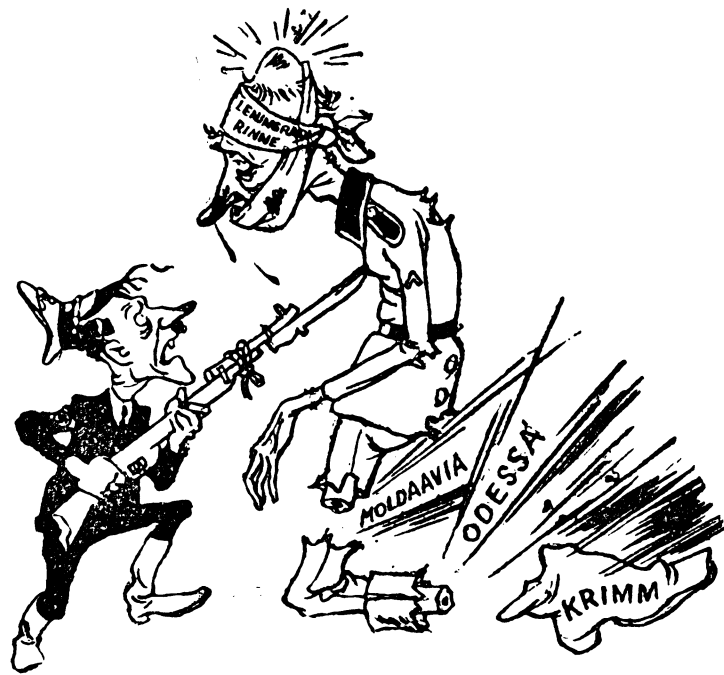
Kallale tungides Nõukogudemaa, tahtsid saksa barbarid hävitada nõukogude rahvaste kultuuri. Vanad kultuurimälestusmärgid hävitati, ajaloolised kirikud tehti hobusetallideks, kuulsate kirjanike muuseumid põletati ja purustati. Kuid kultuuri need metslased hävitada ei suutnud ega suuda. Leningradi blokaadi ajal tulistasid nad kahureist Nõukogudemaa uhkust — Ermitaazhi. Ermitaazhi — ühe maailma suurima kunstikogu — hoone sai tublisti kannatada. Kuid Ermitaazhi kunstikogu on alles. Sõja ajal evakueeriti mitmed rongitüüed väärtuslikemaid eksponaate itta, osa pakiti hoolega sisse ja paigutati ohutusse varjendisse. Muuseumitöötajad hoidsid armastusega raskeis blokaaditingimustes neid esemeid, mida ei olnud võimalik ära toimetada. Võideldi veega, mis tungis sisse, parandati mürskudest tekkinud auke; elu kaalule pannes säilitasid nõukogude inimesed väärtusi, millest ei hooli kaasaja metslased — saksa fashistid. Ja nad suutsid neid väärtusi päästa. Nüüd, millal sakslased on jäädavalt minema kihutatud Leningradi alt, ärkab Ermitaazhi uuesti. Remont on lõpule jõudmas, tühjadesse raamidesse ilmuvad jälle kunstiteosed, ja peagi on maailmakuulus kunstikogu Leningradis jälle oma täies hiilguses.

O. S.

Fritsu tragöödia

Saksa propaganda nimetab oma vägede taganemist elastseks, rummiks jne. jne. kaitseks, kuid tegelikult kasutatakse taganemise pidurdamiseks karme abinõusid.

J. Jenseini karikatuur

Frits: Neetud olukord! Olen pea veel jahtunud, kui lüüakse jalad maha. Ja kodu poolt seatakse veel täkk vastu rinda...

Mets — ENSV väärtuslikum vara

ENSV üheks väärtuslikumaks loodusvaraks on mets. Mets moodustab tähtsa toorainete baasi ehitus-, vineeri-, mööbli-, tselluloosi-, paberi-, puidukeemilise, tuletiku- jne. tööstuse alal. Kuna eelnimetatud tööstusalade areng on tihedas seoses üldise metsade majandamisega, siis kuulub edaspidi ENSV-s nii puidutööstus kui ka metsamajandus ühise rahvakomissariaadi alla, kindlustades kooskõlastatud ja koordineeritud juhtimise.

Eestit ei või pidada metsarikaks maaks, kuigi metsa alla kuulub enne sõda 20 protsenti maismaa pinnast. Viimaste aastakümnete korduvad kontrollitavad raidid nii era- kui riigimetsades, pidev üle juurdekasvu raumimine jne. vähendas iga aasta-aga meie metsade üldkogust. Alles Nõukogude korra saabumisel 1940. a. oli võimalik panna alus püsivale, plaanikindlale metsamajandusele, lõpetada senine juhuslikkus metsade eksploateerimisel ning asuda rohkete lagendike ja raiesmike metsa alla võtmisele. Metsa ülestootamisel ja veotöödel pandi kehtima vastavad töönormid ühes tööpreamiate ja progressiivsete töötasudega. Sotsialistlik töövõistlus levis metsatöölise hulgas. Töö produktiivsus tõusis kõikjal ning metsatöölised-eesrindlased ületasid mitmekordselt ettenähtud töönormid. Asuti laiendama ka metsakondade kultiveerimistööde mahtu, projekteerides üle maa uusi taimeaeda, seemnekuivatusi jne. Puidutööstuste sissetulekute uuendamise ja tööprotsessi ratsionaliseerimisega käsikäes tõusis ka puidu kasutamise ulatus. ENSV metsamajandus asus sotsialistliku plaanimajanduse teele.

Saabus 1941. a., sõjaajast, mil lal saksa röövvalutajail õnnestus ajutiselt kinnitada kanda eestlaste maal. Enam kui kahe ja poole aasta kestel on sakslased eksploateerinud ja röövinud Eesti metsi ja teisi loodusvarasid, mitte silmas pidades metsamajanduse ja rahvamajanduse üldhuve. Plaanitute raumimise ja põlemise tagajärjel on metsad okupeeritud ENSV-s saanud tugevasti kannatada. Sellest seisukohast on lähtunud ka uus ENSV metsamajanduse ja puidutööstuse perspektiivplaan koostamisel, nähes ette sõja vältel kannatada saanud metsamajanduse ja sellest sõltuva puidutööstuse taasehitamise metsade kandide kohaselt, üritades ühtlasi metsamajanduse ratsionaliseerimise ja üldise metsapinna laiendamise kaudu metsabaasi pidevat suurene-

mist. Metsade seisukorra selgitamiseks tuleb asuda kohe peale ENSV vabastamist kõigi metsade arvestamisele, plaanistamisele ja metsamajanduse kavade koostamisele.

Metsakasvatuse osas seisab ees endiste laialdaste uuendamata raiesmike ja lagendike kiire kultiveerimine külvil ja istutamise teel, nähes ette tööde lõpuleviimise lähema 10 aasta jooksul. Kiiremas korras tulevad kordaseadmisele metsade piirkonnas asuvad lauatehased, kusjuures neile lisaks rakendatakse tööle rida rändsaeraame kohapealsete kiiremate vajaduste rahuldamiseks. Lauatehaste juurde on projekteeritud kastiosakonnad, mis kasutavad toormaterjalina lauatehase jäätmeid.

Puidutööstuse taasehitamisel pannakse eriline rõhk toorainete otstarbekohasele kasutamisele, vähendades oluliselt senist suurt jäätmete hulka. Nii on projekteeritud jäätmete kasutamiseks vineeritööstuste juurde vineerparaketi osakond, mis kasutab senimil küttekoldeesse läinud praakvineeri ja jäätmeid. Samuti tuleb vineeritööstuste juurde kartongi, plokkehitusplaatide ja mööbli osakond. Paralleelselt tööstuslikule mööblitootmisele tuleb arendamisele ka mööbli valmistamine vastavates artellides.

Tselluloosi ja paberi tootmise alal tulevad ülesehitamisele Kehra, Türi, Kohila ja Tallinna tehased, samuti taastatakse tuletikutööstus. Kavas on eriliselt rõhku panna puidukeemilise tööstuse arendamisele, tõstes lähema 5 aasta jooksul puidukeemia saaduste toodangut 3-kordseks ning luues seega eeldused surnud puude ja hooldusraietelt saadavate peenemate sortimentide otstarbekamaks kasutamiseks.

Kuigi Eesti metsad ja metsala baseeruvad tööstusharud saksa okupatsioonil kestel on rängalt kannatanud, ei ole kahtlust selles, et lähematel aastatel suudame uuesti viia ENSV metsamajanduse normaalsesse rööbastesse ning ehitada üles kõik puidutööstuse alad sotsialistliku plaanimajanduse raames.

J. VOOLIN,
Metsamajanduse ja Puidutööstuse
Rahvakomissari kt.

«РАХВА ХЯЯЛЬ»
Орган ЦК КП(б) Эстонии
и Советов депутатов трудящихся
Эстонской ССР

Toimetuse kolleegium.

Evakueerunute töö Sverdlovski oblastis

Sverdlovski oblastis Rezhi rajoonis töötab palju eestlasi kohaliku ehituskontori juures spetsialistidena juhtivatele kohtadel.

Oma töö korralikkuse, täpse ülesannete täitmise ja hoolsusega on eestlased võitnud nii ehituskontori juhtkonna kui ka kogu rajooni elanikkonna poolehoidu ja lugupidamist.

Garaazhi remontitöökojja inspektorina töötab lukusepp-meister sm. V. Bazjukov ei toimetanud mitte ainult kogu autobaasi remonti, vaid õpetab peale oma töö edukate tulemustega ka noori kaadreid. Mehaanikatöökojas on meistrid (end. Punase Krulli töölised) sm-d J. Alaküla ja J. Stranberg hinnatud oma kõrgekvaliteedilise tööülesannete täitmise ja uute töö ratsionaliseerimismeetodite leiutamise pärast.

Elektrotehnikute A. Kaldmaa, F. Saveljvi ja V. Mattiseni hooliks on vastutusrikkamate ja kõrget tööoskust nõudvate tööde läbiviimine. Nii on mainitud seltsimehed olnud brigaadide juhtideks 30 km pikkuse kõrgpingeliini ehitamisel, kusjuures töö sooritati eriti rasketes ilmastiku- ja maastikutingimustes tähtjaks ja hinnangule väga hea.

Ehitustöölised-brigaadid sm-d K. Needer, L. Tark ja V. Tensing on oma juhtimisoskuse ja isikliku töödistsipliini tõsiseks

eeskujud kõigile ehitusbrigaadidele. Sm-d Needer ja Tark koos elektriku sm. Mattiseniga on ehitatud endile vabadel tundidel töökoha ligidale palkmaja, mis on ligi hubane ja ruumikas.

Hea näite ümberkvalifitseerimisest annab Pärnu pagar sm. H. Kuldre, kes on praegu stahhaanovlaseks ehituskastide tööstuses, ületades pidevalt norme 200—300 prots. Ta nimi seisab punasel autahvilil esir eas.

Tisleritöökojas töötab endine juuksur E. Mällo, olles hõõvelmasinatel töötava brigaadi juhiks ja eesrindlikuks loõktööliseks. Pärast päevatööd ei unusta sm. Mällo ka oma põhiametit ja on hinnatud tubli juuksurina.

Samuti on uue tööala leidnud endine autojuht-mehaanik E. Burk aurukraana juhina ja sm-d N. Restshinski ja koolipingilt tulnud U. Koitla, kes töötavad vedurijuhina abidena. Meeste huvist oma uue tööala vastu annab tunnistust see, et nende masinad on alati korras ja hiilgavalt puhtad, kusjuures vajalik remont sooritatakse isegi vajaduse korral omast ajast ja enne tähtaega. Sm. Koitla on pealeselle õppinud peennahatööd ja tema poolt valmistatud naiste-käekotid ja muud nahkesemed on leidnud head tunnustust.

Plekisepad V. Tõnisson ja H. Sprenk on oma töö kvaliteedi tõstmiseks leiutanud väga palju uut ja sooritatavat alati oma töö hinnangule väga hea. Sm. Sprenk on suurte katelde tinutajana eriti hinnatud.

Ehitusremontitöölised sm-d E. Mutso ja A. Gorski on vastutavad ja hoolsad töölised maalritöö alal. Ehituskontori juures on vastutavateks tööliseks veel mitmed eestlased.

Ka Sverdlovski teatri juures on töö eestlasi. Nad töötavad kostümeerijadena, näitlejatena ja lavameistritena. Sm-d H. Kaalman, R. Hain ja A. Pärn mängivad teatri orkestris. Sm-d G. Karabanov ja K. Tsak töötavad juhtivate puuseppadena ja sm. A. Tamvelius dekoratorina. Kõikide töökohustuste täitmine on eeskujulik, millest annab tunnistust kiitev hinnang kohalikes ajalehtis ja kiituskiri kohalikul parteiorganisatsioonil.

Sõjatööstuses töötab sm. G. Horn on laojuhatajana ja ekspediteerijana võitnud endale üldise tunnustuse ja teda on premeeritud mitmel korral.

Eestlaste tööind on igal pool veelgi tugevnenud, igaüks töötab meele pidades, et ta oma tööga suudab kiirendada lõplikku võitu fashismi üle.

V. E. MUHEL.

Stahhaanovlasi Znamenskist

Pensa oblastis töötab Znamenskist piiritusetehase juures väike rühm evakueerunud eestlasi, kes korraliku töö ja pideva normide ületamise eest on saanud tehase juhatuse tunnustuse.

Nii on antud stahhaanovlase austav nimetus vanema kokana töötavale Maimu Gröönile, keda on ka pidevalt premeeritud hoolsalt ja puhtalt valmistatud maitsvate toitvate eest.

Heleene Helm on tuntud parima õmblejana, kuna tema valmistatud riietes tunnevad kõik töölised end suurepäraselt. Ümbruskonna elanikud on aga huvitatud tema õmmeldud kaunisteliskeltest kleitidest ja kostüümidest.

H. PEDAR.

S P O R T

E. PUUSEPP — ÜLELIIDULINE AMETIÜHINGUTE MEISTER.

23.—25. aprillini s. a. peeti Moskvast „Krolja Sovetov“ spordihallis üleliidulised ametiühingute spordiseltside vahelised võistlused maadluses, poksis ja tõstmises ametiühingute 1944. aasta meistrite selgitamiseks.

Ainukese eestlasena võitis neist võistlustest osa kõigile tuntud matimees Edgar Puusepp. Ta tuli kergeteskaalus võitjaks ja sai selles kaalus ametiühingute spordiseltside üleliidulise 1944. a. meistri nimetuse ning väärtusliku hõbeauhinna ühes sinna juurde kuuluvate diplomitega.

E. Puusepp võitis Sadomski 1 min. 55 sekundiga, Radsa 3 min. 5 sekundiga ja Klimatinski 3:0,

kuna Koivunen andis loobumisevõidu.

Neil võistlustel saavutas tõstesuurus Novak poolraskekaalus surumises uue maailmarekordi 129,5 kg. Senine rekord oli samuti tema nimel 129 kg. Novaki tõsete kogusumma vääril eriliselt märkimist — 400 kg.

Moskvasse koondunud eesti maadlejad ja poksiad valmistuvad hoogsalt üleliiduliste tšempionivõistluste vastu, mis toimuvad kuu aja pärast. Nende lõppedes tahame kuulda jälle võitjate ridades rohkesti eestlaste nimesid. 3. maist kuni 3. juunini korraldatakse eritreeninglaager. H. TROOST.

Meie liitlase Ameerika sõjaline võimsus Sm. Mullase väeosa 1. mail

Saksa fashistide sõjatarkuse ekslikkus ei ole ilmnud mitte ainult Punaarmee võimsuse alahindamises, vaid ka Ameerika Ohendriikide sõjaliste pingutuste alahindamises. Kui Ohendriigid kuulutasid 1941. a. detsembris Saksamaale sõja, vastas viimane sellele kelki-va väljakutsega, kusjuures fashistlikud juhid arvestasid, et vaatamata oma majanduslikule ja sõjalisele võimsusele ei suuda Ohendriigid avaldada sõja käigule kuigi suurt mõju.

Hitleri strateegide eksiarvestused olid väga lihtsad. Kõigis oma plaanides lähtusid nad sellest, et nad saavutavad Idarindel kiire võidu ja Ohendriigid pole suutnud selle lühikese ajaga sõjaks ette valmistada. Nad arvasid, et ameeriklastel on vaja palja aega, enne kui nad suudavad hakata rehvastust massiliselt tootma. Saksa väejuhatuse oli veendunud, et allveelaevade ja lennukite abil nad võidavad sõja Atlantil ja et Ohendriigid ei suuda anda Inglismaale kuigi suurt abi. Nad arvasid ka, et sõda Vaiksel ookeanil sunnib ameeriklasi rakendada kõik oma selleaegsed vahendid ja puudulikult ettevalmistatud sõjajõud sinna. Lõpuks ei etendanud kõige viimast osa sakslaste arvustuse ka loots "viimast kolonni" ja fashismisõbralikele ringkonnale Ameerikas.

Kuid kõik need hitlerlaste plaanid osutusid valeks. Punaarmee kangeaslik ja edukas võitlus andis meie liitlastele võimaluse koguda oma sõjaväge ja arendada sõjatööstust ennenähtamatuis mõõtmetes.

Ohendriigid lahendasid edukalt kõik sõjalis-majandusliku mobiilsatsiooni peaprobleemid: sõjaliselt tähtsate tootmis- ja ettevõtete tööstustesse suunamise küsimuse, ettevõtete tööstustesse suunamise küsimuse samaaegselt inimeste mobiliseerimisega armeesse, sõjamajanduse reguleerimisega ja juhtimise süsteemi loomisega ning sõjamaterjalide massilise tootmise kindlustamisega.

Sõjatööstuse forsseerimiseks teostas Ameerika valitsus kogu maa tööstuse suuri ümberkorraldusi. Ümber rakendati 25% kõigist tehaseist, kusjuures neid tunduvalt laiendati. Sõja ajal on kapitalide tööstusse paigutus kas-

vanud 20 miljardi dollarini, millest 15,5 miljardit kuulub riigile ja 4,4 miljardit erakapitalile. On ehitatud umbes 1500 uut tehast sõjavajaduste jaoks.

Kui võrd suurt mõõtetes on arenenud Ameerika sõjamajanduse kasv, seda näitab kujukalt kõigepealt sõjatoodangu osatähtsuse kasv üldise tööstustoodangu suhtes. Kui oktoobris 1941. a. sõjatööstuse toodang moodustas alles ainult 15% kogu tööstustoodangust, siis 1942. a. oli see juba 50% ja nüüd läheb Ameerika võimsa tööstuse toodangust juba üle kahe kolmandiku sõjatarbeiks. Kujuka pildi sõjatööstuse suurusest annab ka inimeste arv, kes selleks on rakendatud. Detsembris 1941. a. võttis osa relvastuse tootmisest 5,3 milj. inimest, 1942. a. lõpul 17 milj. inimest, kuid nüüd, 1944. a. on rakendatud Ameerikas sõjatööstusse tervelt 21 milj. inimest.

Sõja ajal on Ameerika rahvamajanduslik jõukus suuresti kasvanud. Kui 1929. a. oli Ameerika kogu toodangu väärtuseline suurus 90 miljardit dollarit, siis 1943. a. oli see 190 miljardit dollarit.

1943. a. sulatasid Ohendriigid 90 milj. tonni terast, aga Saksamaa ühes oma okupeeritud maadega kokku vähem kui 30 milj. tonni ja kivisütt 585 milj. tonni. Teraviljasaak ja karjamajanduse toodang oli Ameerikas minevalt aastal üks kolmandik suurem kui 1934–39. a. keskmine saak.

Sõja kulud, mis annavad selge kujutluse maa suurtest sõjalistest pingutustest, on määratletud suurenenud. Sõjakulude üldine summa 1. juulist 1940. a. kuni 1. aprillini 1944. a. on 200 miljardit dollarit. Võrdluseks olgu märgitud, et Ohendriikide sõjakulud terve esimese maailmasõja kestel olid kokku ainult 32 miljardit dollarit. Praegu läheb iga päev sõda maksma Ohendriikidele 250 miljoni dollarit.

1943. a. tootsid Ohendriigid relvastust üksinda mitu korda rohkem kui kõik fashistliku bloki maad kokku. Iseäranis suurt edu saavutati lennukite tootmisel. 1942. ja 1943. a. toodeti kokku 135.000 lennukit. Praegu valmistab Ameerika 9000 lennukit

kuus, nii et iga 5 minutiga valmistatakse 1 lennuk, samal ajal kui Saksaa lennukitööstus ühes okupeeritud maade lennukitööstusega suudab toota ainult 1800–2000 lennukit kuus.

Tankide massiline tootmine algas Ameerikas alles 1942. a., kui rakendati selleks hulk auto- ja veduritehaseid. Ametlik andmeid on 1943. a. toodetud üle 30.000 tanki, umbes 50.000 soomuskautot ja 22.000 iselikuvat suurtükki.

Samuti on ka kahurite ja kergemate tulirelvade tootmine arenenud alles sõja ajal. 1943. a. lasti välja 12.000 tankitorjekahurit, 75.000 seniitkahurit, 8.000.000 kuulipildujat ja 850 milj. suurtükimürsku.

Suuri edusamme on saavutanud sõja jooksul ka Ameerika sõjalaevade ehitus, kuigi Ohendriikidel oli ka enne sõda juba tugev sõjalaevastik. Ainult juba mõeldud aasta jooksul lasti vette 2 liinilaeva (kumbki 45.000 tonni), 11 ristlejat, 15 lennukite emalaeva, 156 lennukite abilaeva, 128 miinilaeva ja 156 allveelaeva.

Uusi kaubalaevu ehitati 1942. a. 746 (kokku 8 milj. tonni) ja 1943. a. 1896 (19,2 milj. tonni). Võrdluseks olgu tähendatud, et enne sõda oli Ohendriikide kaubalaevastiku maht ainult 10 milj. tonni.

Säärane intensiivne relvastuse tootmine on lubanud Ohendriikidel varustada oma sõjaväge, kelle suurus on 11 miljonit meest, igakülgset ja esmaklassilist ja peale selle luua veel suure relvastuse tagavarad ja varustada ka liitlasi. Relvastuse rendile või laenuks andmise seaduse põhjal on Ohendriigid saatnud liitlastele 1. märtsist 1941. a. kuni 1. jaanuarini 1944. a. relvastust 19 miljardi dollari väärtuses, mis moodustab 13,5% kogu Ohendriikide sõjalisest kulutusest.

Ohendatud rahvaste eelseisvate ühiste purustavate löökide puhul ühisele vaenlasele, kui astuvad tegevusse meie liitlaste pea jõud ja Hitleri Saksamaa vastu vallandub kõigi liitlasriikide sõjavägede võimad ja kasvav pealetung, ilmnevad ameerika rahva suured sõjalised jõupingutused täiel määral ja etendavad fashistliku Saksamaa lõplikul purustamisel suurt osa.

Rahvusvahelist proletariaadi jõudude ülevaatusel päeva, 1. mail, võttis sm. Mullase väeosa vastu ülemjuhatuselt saadud lahinguülesande pingelises täitmisel. Koos 1. maiga pühitseti ka meie rahvuskorpuse teist aastapäeva.

Saadud lahinguülesande täitmisel asusid võitlejad, eesotsas kommunistide ja kommunistlike noortega, sügava sisemise arusaamisega, et sellega kindlustatakse meie kodumaa kaitsevõimet ja likvideeritakse hitlerlaste viimased meeleheitlikud katsed anda vastulööke meie võidukaile vägedele.

Antud ülesande täitmisel näitasid bolshevikud ja nende truud abilisid kommunistlikud noored — suurt initsiatiivi ja isiklikku eeskujut, tõmmates seega kaasa oma seni veel organiseerimata seltsimehi. Kommunistlikud noored sm. Ploomi üksuses võtsid endile kohustuseks täita lahinguülesande nõnda, et iga kommunistliku noore rinda ehiks Kuulsuse orden.

Ja tõesti, alates esimesest lahinguülesande täitmise päevast, on sirgunud nii parteilaste, kommunistlike noorte kui ka organiseerimata seltsimeeste hulgast tõelisi töökaugelasi, kellele nimed on tuntud kogu väeosas.

Toogem siin ainult mõningaid näiteid. Juba esimesil päevil sai kogu väekoondises teatavaks sm. Joone suurtükiväeüksuse v-seers. Kallijõe nimi, kellele väekoondise komandör sm. Lombak avaldas kiitust eriti eeskujuliku töö eest.

Sm. Rubjakovi allüksus vaatab uhkusega oma sõjameestele — OK(b)P liikmekandidaadile Aderile ja parteilasele sm. Undale, kes võtsid endale kohustuseks kaevikute ehitamisel anda päevas kolm normi, ja seda ka edukalt täitsid. Samuti annab pidevalt kaks ja enamgi töonormi päevas sama üksuse kommunistlik noor sm. Kiis.

Sm. Ploomi üksuse kuulsamaks meheks on kujunenud neil päevil parteilane Pärnasilu, tankitöörija ja parteilase seers. Tamm, vanem Danzig ja parteilane seers. Roosileht. Kolme viimase kui jaokomandöri kohta andis üksuse komsorg sm. Tanl järgmise iseloomustuse: „Nad töötavad ise niivõrd hästi, et nende jagude meestel on lihtsalt häbi maha jääda oma komandöridest.“

Suure innuga asusid lahinguülesande täitmisele sm. Musaki automaaturid. Eriti väljapaistev oma töös on parteilane seers. Toome rühm, kes enamuses koosneb kommunistlikest noortest. Olles ise töö varem ära lõpetanud, asuvad nad kohe teisi, kes ei ole veel nõnda kaugele jõudnud, abistama. Siinjuures tuleb märkida kommunistliku noore jeffr. Mäe nime, kes oma isiklikul initsiatiivil pöördus komandöri poole loa saamiseks, et juba vara hommikul enne teisi metsa minna ja seal valmis rahuda vajalikud latid kaevikute ehitamiseks.

I. REIDI.

Punaarmee tuli!

17. juuni 1940 aastal. Kui Peet hakkas tulla vabrikusse jõudis, märkas ta, et on lahki mõndagi erakorralist. Mehed olid kobaras ajalehtede ümber, mida linnaastulijad olid kaasa toonud. Peet üritas enese treipingi najal kõrgemale ja venitas kaela, et ulatuda lugema.

„Täna saabusid Punaarmee väeosa Tallinna, Tartusse ja teistesse Eesti keskustesse.“

Korrage oli Peedil pea tulvil mõtteid, neil oli kitsas, nad tungisid uuestest välja, tänavale, kesklinna poole. Peedi säärelihased tuiksid, ta oleks tahtnud joosta, tormata...

Kõlas töö alguse signaal. Peet astus laua juurde, et võtta tüüristu. „Noh, Sagrits, kas nüüd on käes? Kas ikka kaotada ei ole midagi ja võita on terve maailm?“ küsis vana meister, korraldus lauset, mida Peet oli mõnikord vanamehega vaieldes visanud. Vanamehe nägu oli viril, ta silmad jälgisid teravalt Peeti, ta käed kiskusid närviliselt saapaid jalast, et neid asendada töökohtadega. Peeti läbis väärin. Ta vastas püsti päi, rahulikult ja rõhuga: „Kaotada ei ole midagi, võita on aga terve maailm.“ Vanamehe suust ei tulnud ühtegi sõna. Aeglaselt pöördus Peet ära ja läks oma töö juurde.

Lahing oli lõppenud tema võiduga. Peeti oli vanamehe sõna jäänud peale ja viimaseks.

„Täna...“ siis võivad nad linna ollagi või iga minut saabuda. Aknad olid avatud, kuid tööpinkide müra ei olnud siia väljast midagi kuulda.

Peet ei näinud täna tööliste askeldusi. Ta ei teadnud täna, kuipalju käis tema kätest läbi detaile või kuipalju oli juba mõeldud aega. Täna pidi selguma, kas vastab tööle paljude aastate jooksul Punaarmee kohta kuulnud ja loetud jutud.

Kõlas lõunavaheaja signaal. Peedi peas ei olnud valmis mingit kindlat tegevuskava. Ta läks ühes kodus-leonutajatega vabrikust välja, pööras ümber korvaltanavas- se ja ruttas pooljoostes edasi. Ta ei mõelnud sellele, et on vaja olla jälle õigel ajal tagasi.

Jõudnud kesklinna, otsis ta pilki siit ja sealt, kuid ei leidnud midagi. Ta pöördus ümber, läks veidi tagasi. Ta rahutus kasvavas.

Korrage märkas ta tuvatvat, üht piirivalvurit koolivenda, kes oli talle varem rääkinud Punaarmee komandöridest. Vahtenud

mõned laused, ütles koolivend: „Kui tahad neid näha, mine Rāpina maanteele.“

Nüüd oli Peedil siht. Tal oli tahe joosta, kuid ei, see oleks äratanud tähelepanu. Liiklejate hulgas oli arvukalt politseinikke.

Kui Peet jõudis välja maanteele, imestas ta, et seda ei olnud takistatud.

Eemal, mõisaväe kohal maanteel, seisis paar autot ja mootorratas. Nende juures liikus vormimütsides mehi. Peedis tugevnes võidukas lootus näha juba täna punaarmelasi. Ta hüppas üle maanteekraavi ja mõned sammud eemal heitis paju võsa taha rohu sisse.

Siis oli hästi näha liikumine maanteel. Mootorratas tegi mitu sõitu linna ja tagasi. Sellel istusid politseinikud. Peet ei lasknud silmist seda kohta, kus maantee kadus mäenõlva taha.

Mõddus täkk aega ja siis töus korrage mäeäärse tagant suur sõidukikogu, siis veel teine, kolmas... Peet oli paari hüppesid maantee ääres. Juba vuhisesid mööda mootorratturid, kelle nägusid katsid suured tolmuprillid. Siis lähenes pikk soomusautode rida. Peedi silmad kiindusid kahesse mehesse, kelle ülakehad ulatusid välja esimese soomusmasina pealmisest luugist. Mehed olid kõvas jutuhoos, naersid ja vaatlesid ümbrust. Need olid ilusad terved, päikesest pruunid näod. Peet karjus, viipas käega meestele tervituseks. Masinaterida möödas. Peet uuris ahnelt maanteed, lootes seal näha järgnevat üksust. Polnud aga näha midagi. Ta hakkas jälle jooksma masinatele, kartes, et nad kaovad linna ja et ta ei saa teada nende peatuskohta.

Kui Peet oli jõudnud lähedale, märkas ta inimeste seas paljusid töökaaslasi oma käitistest ja ka mujalt. Siis nägi ta politseinikke, kes jooksid kärkides mööda kraavikaid, ajades rahvast laiali.

Rahvahulk hakkas aeglaselt taanduma. Politseinike aadressil sadas teravaid ja vihaseid hüüdeid.

Siis suruti ka teda ühes teistega ikka kaugemale ja kaugemale tagasi.

Peet läks koju suure rahuldustundega.

„Näid saabus veel palju, aga siis politseinikud jõua rahvast enam kinni pidada,“ mõttes ta.

LOOMET MEERITS.

Eesti suurtükiväelased — sünnimaa vabastajad

See lakkamatu ja aina ahvardavamalt tugevnev kahurimüra, mis praegu kostab Ida-Virumaalt ja paisub järjest kasvava ning kõhklematu hooga, kuulub fashistliku armee surma ja eesti rahva vabanemistundi hitlerlikust vägivallast. Sellele võimsale kahurite sümfooniale helisevad väarikalt kaasa ka Punaarmee eesti rahvusliku laskurkorpuse kahurid. Iga väljalastud mürsu saate-motiiviks on: halastamatu kätemaks sakslastele kõigi veritööde ja vägivalla eest. *

Eesti suurtükiväelaste kahurid ei vaiki hetkekski. Nad külvavad surma ja hävingut sakslaste ridadele. Sangarlik on eesti suurtükiväelaste, Suurorovi orendi kandjate heitlus meie kodumaa vabaduse ja sõltumatuse eest. *

Võtkem näiteks vanemleitnant Kasvandiku suurtükimehed, kes täpse tulega hävitasid vastase autokoloni, mis koosnes kuest veoautost sõjalise vara ning saksa sõduritega. Hästi sihitult mürskudest löhkes üks otse vastase auto all, millest jäid järele ainult pilpad. 13 fritsu jäi lõhkekistult lebamä sündmuspaigale. Luurajate, topomeeste ja suurtükimeeskonna oskuslik ja ühine koostöö kandis oma õiget vilja. *

Ennastsalgavalt ja kartmatult tegutsesid luurajad. Jeffer. Trel avastas jalaväe kaevikust lahtisest vaatluspunktist vaatlust toimetades vastase grupeeringu. Kiire tegutsemisega hävitati tabava tulega 40 fashisti. *

Luurajate tegevuse kohta pole

huvitusetu tuua järgmine episood. Enamik meie luurajaid tundis „musta vuntsi“, kes ilmus iga päev kindlal kellaajal mõne saatjaga sakslaste kaevikute-joone viimasele servale, kust alustas binokliga vaatlust meie eelserva. Sellele järgnes peatselt suurtükijate miinipildujatuli meie paigutusse. „Must vunts“ juhtis oma raske relvade tuld.

Täna ei olnud teda veel seni märgata. Luurajad ootasid huviga. Täna pidi otsustatama ebaseadlikult tulejuhtija saatus. Lõppeks ta ilmus. „Must vunts“ oli täna endaga ka kellegi teise ohvitseri kaasa võtnud. Nähtavasti tahtis ta oma tulejuhtimise oskust kaaslasele demonstreerida.

Saksa ohvitserid seadsid endid sisse oma vaatluspunkti. „Must vunts“ suunas binokli meie eelserva suunas.

Leitn. Kirsimägi oli juba mitmel korral jälginud „musta vuntsi“ tegevust. Täna tahtis ta tema tegevuse lõpetada. Kiiresti määrati kindlaks sakslaste täpne asukoht.

Ja kohe olid ka suurtükid tulepositsioonil lahinguvalmis. Veel korra kontrolliti seadmeid ja siis kõlas käsklus: „Tuldi!“

Esimese mürsk löhkes üsna „musta vuntsi“ lahtise vaatluspunkti läheduses. Tema kaaslane kadus vaatluspunkti kiiresti ühenduskraavi. Järgmine mürsk sündis ka „vuntsi“ endagi tagasi tõmbuma transheesse.

Leitnant Kirsimägi jätkas põgenike jälitamist. Mõningad seadmete muutmised ja juba lõhkesid meie mürsud vastase kaevikujoonel. Veel väike parandus, ja üks mürsk löhkes otse sakslaste kaevikus. Lõhkejõust üles saira-

tud mullakahmakatega lendasid õhku ka puruksrebitud „must vunts“ ja ta kaaslane.

„Musta vuntsi“ vaatlus oli, tänu meie teraste luurajatele ja täpsatele tulepositsiooni-meestele, läbi. Täna vaiks ka vastase paterei, sest tema tulejuhtijast ja selle kaaslasest olid kraavi põhjas järele ainult lõhkekistud lihtatombud. *

Teatava perioodi vältel teenisid eesti suurtükiväelased kaheksal korral mitmesugustest keskustest kiitust.

Nii näiteks kirjutati meie suurtükiväelastele:

„Kinnitame, et teie tabava tulega löödi vastase väestale vabaturunnakut vesiraja teisel kaldal pärast selle ületamist“, „tunnustame täielikult teie väeosa teenid vesiraja ületamisel, mis toimis ilma kaotusteta.“

Järgneb tunnustus kahekordse ordenikandjale kapt. Mürgile tanki- ja jalaväe rünnakute kangelasliku tagasilöömise eest.

Eesti rahvusliku korpuse suurtükiväelased on hinnatud kõikjal kui täpsad ja meisterlikud võitlejad. *

Uued ülesanded seisavad suurtükiväelastel ees. Tuleb teha uusi jõupingutusi, et seista väarikana Punaarmee sangarlikes ridades, kuid ükski raskus ei kohuta uljaid suurtükimehi, sest teadmine, et nende ja kogu Punaarmee otsustada on kodumaa ja väikesse sünnimaa vabanemistund, tiivustab neid üha uutesse võitlustesse, uutele kangelastegudele.

Tegevarmee.

RALF PARVE.

Eesti noortele on avanenud teed

Partel ja nõukogude kursuste õpilased astuvad parteisse

Ei ole mingit kahtlust, et eesti rahvas vabaneb lähemal ajal saksa fashistlikust okupatsioonist. Praegu rajab Punaarmee iga võit, olgu see Karpaatides, Krimmis või mujal, ka eesti rahva vabadust ja iseseisvust oma nõukogude vabariigis. See tähendab ka seda, et meie ise kogu hingest saksa fashismi vastu võideldes rajame samal ajal oma rahva vabadust. Mitte asjatult ei võitle Punaarmee eesti korpuses hulk parimaid õpetajaid, samuti üllõplasi ja teaduse alal töötajaid: oma võitlusega juhatavad nad sisse suurt kultuurilist tööd, mis algab kohe Nõukogude Eesti maa-alavabastamisega.

Võime kõnelda praegu üldjoontes neist haridusasutustest ja neist haridusesaamise võimalustest, mis on eesti noortel varsti nõukogude korras.

Mida saksa röövlid ka ei oleks meie rahvalt röövinud, meie uhkus, Tartu Riiklik Ülikool, peab jälle oma ukseid avama samade fakultetidega, mis tal olid enne saksa fashistide kallaletungi meie maale. Humanitaarteadused, eesti rahvast ja tema maad ja kultuuri käsitlevad teadused, peavad olema nõukogude korras eesrindlikud. Meie vajame väga palju uusi teaduslikke töötajaid eesti ajaloo, etnograafia, arheoloogia, kirjanduse ja folkloori alalt. Meie peame lähemate aastate kestel põhjalikult tundma õppima oma maa ja rahva suuri varandusi, seda keelt, mis on olnud relvaks saksa sissetungijate vastu ja mille kohta küsis Kristjan Jaak Peterson:

„Kas siis selle maa keel
lauul tules ei või
taevani tõustes üles,
igavikku oma otsida?“

125 aasta järel vastame meie: jah, selle maa keel tõuseb Nõukogude Eestis taevani üles, selles keeles ehitatakse suur teadus ja suur kirjandus. Seda suurt tööd peab Tartu Riiklik Ülikool ette valmistama eriti ajaloo ja keeleteaduse fakultedis.

Eesti loodus, mida õpetavad ta igapäevases ilus armastama Lydia Koidula, Mihkel Veske ja Juhan Liiv, on meie teadlastele suureks uurimisobjektiks. Loodusteadused, geoloogia ja geograafia, — siin on meie suured ülesanded. Täp-

pisteaduste, füüsika, matemaatika ja mehaanika suur edasisammumine viimastel aegadel sunnib eesti noori väga erksalt neid teadusi silmas pidama ja neid õppima — uuteks teaduslikeks töödeks, kuid ka õpetamiseks keskkoolides ja kõrgemates koolides ja samuti praktilises elus.

Kui palju vajab nõukogude kord õigusteadlasi? Ja arste? Arstide ettevalmistus on eriti tähtis kogu meie rahvale. Nii jääb meie alaliseks vajaduseks rohuteadlased, agronomid, loomaarstid ja metsateadlased kaadrite arvu suurendamine nii praktilistele aladele kui teaduslikule uurimistööle, sest neil aladel vajame igal pool palju uusi teaduslikke töötajaid.

Tartu Riiklik Ülikool oma 312-aastase kuulsuse minevikuga peab jääma Nõukogude Eesti alusvaks, eesti noorpõlve suureks teadusetempliks. Et siin jääb alles eestikeelne õpetus ja uurimistöö, see on seejuures endast mõistetav, nagu mujalgi kõrgemates koolides.

Tallinna Polütehniline Instituut on kohaks, kus noored insenerid mitmelt alalt saavad haridust. Meie loodusvarade uhkus, põlevkivi, on meie inseneriteaduste keskpunktiks. Keemikud ja mäeinsenerid on juba seni teinud suurt tööd selle loodusvara uurimiseks. Palju suurema hooga ja palju suuremate tulemustega tahame Nõukogude Eestis seda tööd jätkata. Meie vabariik vajab kiiret ülesehitust pärast saksa fashistide laastamistööd. Eesti insenerid ja arhitektid teevad juba praegu Nõukogude Liidu tagalas ettevalmistusi selleks suureks tööks. Seda tööd on vaja teha suurel hulgal eesti noortel. Masinaehitusest majandusteadusteni on meile vaja palju kõrge tasemega spetsialiste, kes saavad väga lähedas tulevikus oma ettevalmistuse Tallinna Polütehnilises Instituudis. Nagu teada, pidi 1941. aasta suvel algama Instituudi suure uue maja ehitamine Nõmmele. Maja ehitamise hoopis suuremates mõõdetes teostame siis, kui meil Nõmme haljad männikud on jälle vabad.

Kunsti alal jätkavad tööd Tallinna konservatoorium, Konrad Mägi nimeline Kunstiinstituut ja Jaan Koordi nimeline Rakenduskunsti instituut, lisaks veel Teat-

riinstituut. Meie tahame, et meil oleks kujutavaid kunstnikke, rakenduskunstnikke, iga ala muusikuid, et meie võiksime oma elu ilustada, kunsti ellu viia, muusikas ja kujutavas kunstis eesrindlik vabariik olla. Mul tarvitseb ainult mainida õpetajate vajadust, mis meil on juba lähemal aastail. Meil oli õpetajate puudus 1941. aastal. Vahepeal ei ole õpetajate arv ammugi mitte kasvanud, küll aga kahanenud. Seitsme-aastase üldise kooli teostamine, üheteistkümnendaastase keskkooli ja tehnikumide võrgu tihendamine suurendab meie vajadust õpetajate järgi. Kogu Nõukogude Liidu on eriti viimasel ajal õpetaja omandanud erilise aukoha, mis avaldub ka tema elamistingimuste suure parandamises. Eesti õpetaja peab oma hea ettevalmistusega, kuid samuti ka Nõukogude valitsuse hooliga teenima selle suure koha, mis tal on olnud eesti rahva ajaloos ärkamisajast, Carl Robert Jakobsonist peale. Ta peab suutma olla ja olema tõeliseks maasoolaks. Ja õpetajateks vajame meie paljusid uusi noori, kes tahavad rahvast teenida ja noortest häid kodanikke kasvatada.

Rida tehnikume avab oma ukseid neile, kes põllutöös, tööstuses, käsitöös või kunstikäsitöös, kodumajapidamises või töökojas tahab olla kasulik ühiskonnale.

Keskhariduse ja kõrgema hariduse andmine suurtele rahvahulkadele, keskkoolihariduse ja kõrgema kooli õpingute võimaldamine ka töö kõrval on nõukogude haridusorganite suur ülesanne. Ja sellepärast ootab eesti noori suur õppimistöö, ootavad suured õppimisvõimalused, kui ainult maa on vaba ja inimesed alles.

Ka meie haridusekorraldus, meie noorte vaba tee eriharidusele ja kõrgemale haridusele, meie rahva teaduse ja kunstide suur ülesehitus — need kõik vajavad meie rahva vabanemist, meie rahva ägedat ja visa võitlust saksa fashistide vastu, viimaste tugevate hoopide andmist igasuguste relvadega, mitmesuguste võitlusmeetoditega, rahva suurt ja visa ülestõusu oma põlise, oma armastatud maa vabastamiseks, oma tuleviku tee vabastamiseks Nõukogude Eestis.

N. ANDRESEN.

Peagu kolm aastat kestnud elu Punaarmee tagalas on olnud evakueerunud eestlastele suureks koollis. Kõik need raskused, mis saksa okupandid sundisid nõukogude rahvale peale ja mille all pidi kannatama ka tagalas viibiv eesti rahva paremik, on karastanud ja õpetanud Nõukogude tagala töötajaid, nende hulgas ka eestlasi, võitlema oma igapäevase töö viljakuse tõstmise eest, et sellega ühes Punaarmee rindevõitlusega lüüa vaenlast vääramatult.

Eestlased on selles võitleva Nõukogude maa paljurahvuselises peres muutunud ka poliitiliselt teadlikumaks. Seda tunnistab nende hulgaline tung astuda Lenini ja Stalini partei ridadesse, et oma töösaavutusi kroonida parteiliikme kõrge nimega. Eestlaste ideelis-poliitiliste teadmiste tõstmiseks on suurel määral kaasa aidanud Eesti NSV valitsuse ja UK(h)P Keskkomitee poolt korraldatud kaks partei- ja nõukogude kursust. Esimene neist oli 3-kuuline kursus 1942. a. Jaroslavl oblasti Mõshkino linnas ja teine 6-kuuline kursus 1943. a. Jegorjevskis. Kõrgemate teadmistega parteitöölisi valmistab praegu ette Jegorjevskis käimas olev propagandistide kursus.

Suur hulk neist partei- ja nõukogude kursuse lõpetanuist töötab praegu Leningradis asuvates

Nõukogude Eesti asutustes, enamus vastutavatel kohtadel. Parteilased täidavad oma ülesandeid eeskujulikult ja paljud liikmekandidaadid on siin vastu võetud oma ennastsalgava ja eeskujuliku töö tõttu parteiliikmeks. Nii võeti parteiliikmeks vastu senine liikmekandidaat sm. Terjagina, kes töötas Ametiühingute Kesknõukogus ning on Leningradis viibivate eestlaste kollektiivi hulgas suutnud hästi korraldada poliitõppuse. Parteiliikmeks võeti vastu veel Jegorjevski partei- ja nõukogude kursuse lõpetanud seltsimehed Elfriede Toom, Tamara Reinhold, August Rääm jt.

„Ma ei või olla väljaspool parteid, sest olen õppinud teda armastama,“ ütleb sm. Ida Lepp, ja selle Jegorjevski parteikursuse väsimatu ja edasipüüdliku õpilase soov täidetakse. Ida Lepp õpib praegu lukusepaks. „Olen traktorist ja õpin ise oma traktorit parandama“, jätkab ta säravi silmi. On näha, et sellest elurõõmsast naisest kasvab tubli Nõukogude Eesti ülesehitaja.

Parteiliikme-kandidaadiks võeti vastu sm-d Armin Lebin, Salme Toomsalu, Viktor Seidat, Robert Taevas jt.

Parteiliikme-kandidaatideks valmistuvad astuma sm-d Olga Paabut, Olaf Tibar ja paljud teised. E. ORGSE.

Eesti rahvuslikku väeosa poliitosaakonna ülem alampolkovnik A. Raadik annab parteipiletid üle nooremseersant Aleksandrovile ja reamees Plaatile (paremal).

Tütarlapse TEHASEST

Veebruar 1943.

Täna tuiskab. Mägedelt toob tuul lund, kerget, peent ja jäiset. Siit, madalate väikelinna majade vahelt on hästi näha, kuidas tuul ja lumi sulavad ühte — mägestikutuvisuks. Kaugemal, kõrgetel mäeharjadel on see nõrk-nõrk sinakasvalge vinetus, liukuv ja rahutu nagu õine meri.

Veidi hiljem tormab tuul juba tänavatel. Ta lööb näkku igalt poolt, ta järskudes pöörangutes keerleb lumi spiraalselt; ta on külm, halastamatu ja terav. See tuisik sünnib mägedes ja mägestikutuules. Ta on siinse talve üks põhielement, nagu lahutamatu osa lumiseist Uuraleist...

Kaks aastat tagasi oli see linna tuisus rahulik, tüüpiline mägilinn. Turuga, kaamelitega, veidi unise ja igavavõitu talvega. Kuid suveõhtuti täitus jahe õhk balalaikade tinisemisest ja pea igal õhtul tantsiti turu ääres. See kõik oli nii ääretult kodune, nagu verre kasvanud, muutunud kui üheks lahutamatuks ja vajalikuks osaks rahulikult voolavast elust. Kuid see kõik oli — kaks aastat tagasi.

Praegu on sest jäänud kauge, hele mälestus. Nendest õhtutest vestlevad vahetevahel lühikestel puhkudel viivudel päris noored tüdrukud, tasakesi, intiimselt, hamaste välkudes nõrgises näos, silmad veidi unistavalt pilukil.

Praegu valitsevad kogu linna, ta elu, ta päevi ja öid, kõike loovat ja liikuvat temas — teha-

sed. Need rauast ja betoonist hiiglased on muutunud kõigi ümbritseva südameks, on muutunud inimesed endas endile sarnanevaks, karmideks, napisõnalis-teks, mitte kunagi virisevaks ja võitlevaks. Siin taob auruaamer, koidust koiduni ja läbi ööde ripub mägestikutaeva kõrghajude loitev-punane kuma. Ja hommikul, õhtul, südapäeval ja keskööl on tehaste rütmiline, tume müra ühtlane, vaibumatu, täpselt sarnane, nagu on temas inimesed — väsimatud ja raudsed. On sõda — juba teist aastat.

Täna toimub tankitehases mitting. Haamid jäävad alaseile, vaikib puurmasinate terav ja monotoonne krigin, kaob kiirelt jooks-vate rihmade rütmitu plagin. Töölisel kogunevad hiiglaslikku saali treipinkide vahele. Ja ma vaatan neid mingi imestuse ja uhkustundega, neid inimesi Uuralist. Nad on eranditult kõhnad, natuke kollakaskahvatu jumega, selgesti aimatavate rasvatute musklirühmitustega näol ja käes-gadel.

Kõneleb vana meister. Ta teeb seda lühidalt, äärmise lihtsuse ja liigsete sõnadega. On saavutatud suur võit lõunas. Doni ääres valutajate hundikari on saanud rängalt vastu hambaid. Ja siis — töö, töö, töö... Kõik rinde heaks, kõik oskus, kõik jõud, kõik mägilaste visadus.

Sellele järgnevas eht slaavlaslikus valmistustormis kuulen, kuidas mu kõrval seisev tütarlaps

ütleb rõõmsalt oma vanemale kaaslasel:

„Noh kui nii edasi läheb, siis saame varsti küll Eestisse tagasi!“

Ta jääb üllatunult vaatama, kui kõnetan teda kodukeeles. Mõne hetke jooksul näen ta rõõmsaid pruune silmi. Siis hakkavad mürisema masinad. Ta ütleb, rutates tänava ja maja numbri ja läheb.

Me kohtame õhtul.

Ta tuba, kui seda üldse võib nimetada nii, on päris, päris tülluke. Voodi, kapike, tool ja rohkem nagu ei ruumigi siia. Aga mulle tundub, et ta ise, istudes heledas, vist juba päris kaua kantud kleidis voodiserval, tume pea kallutatud tagasi, sobib siia väga hästi. Katmata pirn laes annab veidi liiga palju valgust selle väikese karbi jaoks, ja nii ta paistab kahvatumana kui päeval ja küünarnukkideni ulatuvad õljaljed on selgesti märgatavad. Kuid need väiksed käed on vist väga tugevad ja väga tragid.

Ka temale on palju jäänud külge sealt — tehastest. Ja tal on vist peaaegu raske rääkida enesest.

Neid on siia linnakesse jäänud ainult kaks. Kõik teised, kes algul evakueerusid siia on läinud mujale. On olnud tõesti kibedaid päevi, millal mure leiva pärast tahtis kiskuda mõttet töö juurest. Ja siis need teised läksidki. Ka mujal oli tööd, ka mujal vajadis tehased käsi. Ja mujal oli ehk kergemgi... Kuid — tema jäi, jonnakas ja natuke iseteadlik kom-noor. Ja nüüd on neid ainult kaks, tema ja ta vanem kaaslane.

Praegu on leiba ja südamel pole enam ränka muret maa saatus pärast. Need shaakalid seal lõunas ei roni enam edasi, vaid pagevad paanikas. Ja ega ta nüüd

ei tahagi enam minna siit — tehaseist. Ta on juba päris hea kuul-susega freesia ja noored käed omandavad kõike uutki väga kli-resti. Ja lõpuks — ta on ikka-gi — tugevasti jonnakas.

Ta on meremehe tütar, paar aastat noorem minust. Isa hukkus sõja esimestel päevadel. Põhja-merel ja sellest ajast on tal tul-nud kanda üsna suuri raskusi. Kuid midagi pole teda suutnud sundida abi paluma teistelt.

On vist juba üle kesköö, kui jätkame hüvasti. Ja viimane mida näen sellest ülevalgustatud toa-kesest, on voodiserval istuv tütar-laps, jonnakas koon toetatud õli-laigulisele kaele.

Järgmisel õhtul ma sõidan ta-gasi põhja. On tuulitu ja külm. Veel perroonilgi kuulen, kuidas auruaamer taob ja laskubas pim-eduses vibisev tehaste kohal virvendav, punakas kuma.

II

Näen teda Moskvas aasta hiljem.

Astun aeglaselt allapoole möö-da Arbati metrojaama laia ast-mendikku, olles ikka veel mingis poisikeselikus vaimustuses selle hiiglehituse ilust ja suurusest. Sinakasvalged seinakivid peegeldu-vad valgust säravalt ja külmalt, ja kogu sumina, mida tekitab siin liikuv ja kiirustlev inimhulk, näib neelavat jaama ruumikus ja nõrgalt tajutav tuuletõmbus, mis on siin hoopis niiskem kui kauge-l Siberis, kust äsja saabusin.

Enne, kui rong tuleb nähta-vale hallikas-sinises tunnelikäi-gus, jookseb ta eest mööda mas-siivseid rõõpaid hele-hele kiirte-vihki, mis rongi peatudes jääb minutiks läikema juba järgmise-neeluvaimis kõiku kaduvatele

relssidele. Uksed avanuvad käre-tult ja kuidagi sujuvalt-pehmet, lastes perroonile umbes sama hul-ga inimesi, kui neid kaob vaikselt sulguvate uste kaudu heledalt valgeisse vaguneisse. Ja üks tu-lijaist on tema.

Vaatan — silmad on ikka en-diselt rõõmsad ja pruunid nagu rebasepojal, aga teretav käsi on päris valge ja pehme, ilma tume-date õlilaikudeta. Põsedki on ümarikumad ja, võib olla küll tal-vetuulust, punetavad nagu valmi-vad vaarikad.

Ta on juba neli kuud ära sealt, tehastest. On õppinud kusagil Moskva läheduses linnakeses. Il-mestki näha, et on nüüd palju targem ja kangesti iseteadlik. Jaa — mõllen endamisi — elul on see noor tüdruk küll osanud sarvist tugevasti kinni võtta.

Oma uuest tööst räägib ta suure rahulduse ja kindlusetun-dega. Nähtavasti on ta juba täies-ti sisseelanud oma uutesse üles-annetesse ja need käed, mis suut-sid läbi rängima aja olla abiks seal, kus oli kõige raskem, kuid kus neid oli kõige enam vaja, küllap need suudavad täita antud kohustused ja juhtivalt kaasa lüüa peatselt algavas suures üles-ehitustöös.

Mitu korda on rong kadunud tunnelisse Kurski jaama suunas, kuhu sõitma pidin, on tulnud ja läinud uued inimesed perroonil, aga me ikka veel vestleme. Aga siis on tal korraga väga-väga kiire ja juba ta jookseb tippiva-te sammudega üles mööda aeg-laselt tõusvaid tsementtuhve.

Aga küllap me kunagi kohtu-me veel. Ja ma usun, et see kahtlemata sünnib seal, kus pör-kame kokku raskete lahenduste ja tempoküllase töö juures.

JUHAN SCHMUUL.

Kodu lähistel

1941. aasta kevadel seisis Eestimaa uue elu lähistel. Vabrikutes ja tehastes tuikas elu uue hooga. Põldu kündsid äsjased popsid ja saunamehed peremeestena.

Kuid juba sama aasta suvel liitsus kohutav sõjavanker puruks rõõmsa ja elujõulise väikerahva kodu.

Pärast visa võitlust tuli taanduda ida poole.

„Nad röövisid siiski me ranna, ise hõiskasid: siin meie ruumi! Panid rahva kaelale kanna, kui veel külade tuhk oli kuum.“

Nõnda kirjutas sellest ajast Joh. Semper.

Verd tilkus iga eestlase süda, aga ei vajutud meeleheitlenorgu.

1944. aasta mai. Jälle me seismas kodu lähistel. Kolm rasket, pikka võitlusaastat on läinud nii, kuidas nad pidid minema: sakslased koristavad Nõukogude maalt oma sõjavõidude viimseid jäämeid. Punavägi on astunud Eesti pinnale — ei ole eestlased jälginud rindeteateid kunagi varem nii kui praegu, kus oodatakse ja soovitakse kogu hinge jõuga sakslaste kadumist meie maalt.

Heitlused sõdade ajaloo kuulsas Narva juures sundisid Narva jõe äärsed valdada Eesti kodanikke taanduma sõja jalust vabastatud rajooni, vastu nendele eestlastele, kes on juba teel läände — kodu poole. Neil ei olnud tarvis enam sõita Uuralisse, Tšeljabinskisse või Kazahstani. Jäädi peatuma lähimatesse rajoonidesse.

See ei olnud lõbusõit ega rahulik reisirõõm. See oli evakueerimine kogu perega, loomade ja muu varaga rasketes sõjatingimustes. Rahulikult ja tõsiselt sõitsid inimesed kohale ning asusid elama sakslaste poolt inimestest tõhiaks aetud ja rüüstatud küladesse.

Veel tulevad viimased voorid sõjapögenikke. Varem kohalejõudnud abistavad neid oma veojõuga. Küldes aga juba lepitakse kokku kolhoosidega alamaa suhtes, ja kindlaks määratud. Sõnnikut on vähe, õigemini ei ole üldse, sakslased ajasid karja külastest varakult ära. Majade ümbrusest ja tänavailt koristatud prügi veetakse hoolega alamaale. Kohal on organiseeritud juba Põllutöö Rahvakomissariaadi agropunkt. Hommikust õhtuni käib siin evakueeritule aedviljaseemnete müük. Samas on rajatud põlenud loomalauda asemele esimesed taimelavad ja avaras, soojas majas mullakastides pistab varajane sibul oma nina mullast välja. Sageli näeb mehi kõndimas ümber majade ja otsimas lagunenud ja poolpõlenud hoonetes: otsitakse sõjamõllus laialipillutud atru, äkkeid ja muid põllutööriistu ning majatarbeid.

Väga tugev on inimestes soov kohe nüüdsama minna tagasi, aga veel enam on eesti inimeses kaalul mõistust, mis käsib külvata, kui põld seda nõuab.

Elu jätkub oma mitmepalgelisuses. Elatanud koolitõpetaja Moissejev käib külas ringi, otsib kokku koolilapsi, registreerib kooliealisi lapsi ning sõratab üleni, kui saab Hariduse Rahvakomissariaadilt pakki õpikuid ja koolitarbeid. Kool tuleb mitme klassiga ja ühe õpetajaga, õpilaste arvuga kokku vähe üle kahekümne. „Sellest ei ole midagi,“ selektab sm. Moissejev, „el või lasta kaotsi minna kooliaega.“ Nüüd töötab juba kaks kooli — üks V. külas, teine L. külas.

Noored nõuavad elust osa. Registreeritakse end autojuhtidekursustele, põllutöökooli, tahetakse õppida meditsiinõdeks — noorte jaoks on ju teid lõpmata palju. Ega sõja pärast või elu seisma jätta.

Nii seisavad Narva jõe äärsed Eesti kodanikud 1944. aasta kevadel kodu lähistel. Kuulatakse ja jälgitakse põnevusega iga sõna, mis puudutab rinnet Narva all. Kui õitsi kostab lahingumüra ja taevast lõõmab lahingutuledest, siis tuksatab iga südames: „Kas on see Narva all?“

Samas aga valmistatakse hoolega kevadiseks külviks.

M. LEPIK.

Nüüd ärka, Eesti!

Nüüd Peipsist mereni, kus käivad kevadtuuled ja päike ehib Emajõe kaldaid, taas ärkab loodus rohelse vöös, kas kodumaalane, sa kauget kaja kuuled? kui uhub Balti meri sõjalaeva pardaid ja virvetuled ennustavad öös,

et varsti vabaned fashistide sa ikkest, nii nagu kevadveed kõik kõntsa uhtund ja merre kandund vangistaja jää, taas pääsed piinapäevist pidevaist ja pikist, täis masendust võib-olla veidi kuhtund, taas virgud vihas, püsti uhkelt pää,

ning sõostad võitluse kui muistne Kalev kange:

raudrüütleid lööd, haakristi jultund sortse sa hävitad. — Kui käib sul üle jõu, me verivaenlasi veel sedavõrd ei lange, siis tõttan hajutama sinu murekortsse, ja nagu siil kord andis soodsat nõu:

— „löö serviti! löö serviti! mu rahvas!“

mu kangelane, see su võime proov, nüüd näita, mida suudab käsi võitlev me vabaduse ürituses vahyas, et tulevikus, — see me kõigi soov:

taas puhas vaenlasest vaid virguks kodu õitsev!...

JOHANNES BARBARUS.

Fashistid hävitavad kultuurivarasid

Taganedes Punaarmee löökide all välja Nõukogudemaa pinnalt rüüstavad, hävitavad ja põletavad saksa röövvallutajad nõukogude rahvaste aastakümnete tööd haavavad kiskja metsikusega. Veel värsked ebainimlikkude mõrvade märgid Ukraina vabastatud piirkondadest, näitavad, mida hitlerliku Saksamaa „uue korra“ toojad töid nõukogude rahvastele. Saksa mõrvarid seadsid seal sisse orja-aegse rezhiimi, purustasid ja röövisid kultuurivarad, hävitasid nõukogude teaduse saavutused ja tapisid massiliselt rahulikke elanikke, sõjavange ja nõukogude intelligentsi.

Ukraina saksa riigikomissari Erich Kochi purustatud resident-sist Rovno linnast Lääne-Ukrainast on leitud uusi dokumente, mis tõendavad saksa vallutajate süsteemikindlust veriste tegude läbiviimisel.

Sihiga hävitada Ukraina riigi ühtsus, jagasid nad ta oma vasallide vahel. Põhjapoolne Ukraina oli liidetud Poola kindralkubernaadiga, lõunaosa Rumeeniaga. Ülejäänud osa oli valitseda riigikomissari Kochi. Liiklemine nende maa-alade vahel oli elanikele keelatud. Saksa okupandid töid endisse vabasse Ukrainasse orjaks korra. Nõukogude kodanikelt olid võetud kõik õigused inimlikule elule. Ukraina jaoks eraldi välja-tõetatud saksa seadused lubasid sakslastel tappa, võtta talupoega-

delt maa ja elanikelt vallasvara. Alates 1942. aastast allusid kõik inimesed Rosenbergi käsuga saksa tööteenistusele.

Saksa okupandid on võtnud tarvitusele kõik abinõud, et hävitada nõukogude rahvaste kultuur ja tõugata neid vaimupimedusse. Rovno oblastis olid juba 1941. aastast peale suletud kõik kultuuriasutused. Ukrainlastele Volõnski ja Podolski oblastis olid suletud kõik koolid. Teater, kino jne. teenisid vaid sakslasi. Ukraina näitlejad veeti Saksamaale kaevanduste orjaks. 1943. aastal taganemise eel lasksid sakslased maha kuulsamaid Nõukogude Ukraina kunstitegelasi. Opetajad ja teadlased, kellel õnnestus pääseda füüsilisest hävitamisest, pidid jätkama elu mustatöölistena. 20-aastase praktikaga inseneridel tuli töötada lihttöölistena saksa kolonistide majapidamistes. Sadu koole, muuseume, raamatukogusid ja teatreid hävitasid sakslased taganemisel. Väärtuslikud raamatud, eksponaadid, maalid, muusikainstrumentid ja vanad ürikud röövitati ja veeti Saksamaale. Okupatsioonivõimud sorteerisid isiklikult neist väärtuslikumad endile. Saksa riigikomissar Beer oli isiklikult saatnud üle 30 kasti kokkuröövitud varandusi Saksamaale.

Saksa mõrvarid pidasid isiklikke arveid selle kohta, kui palju on nad tapnud rahulikke Nõu-

kogude kodanikke. Juba ainult Rovnos hävitasid sakslased 102.000 inimest. Sakslased põletasid laipu nädalate viisi. Nii metsikult kui sakslased ei ole ükski barbar maailma ajaloo kestel hävitanud, riisunud ega tapnud. Saksa elajad ajasid haiged ja haavatuid elavatenä aukudesse. Polgukomandöri Zechenderi käsul tapeti Kolki asunduse juures tuhandeid elanikke.

Avastatud dokumentidest nähtub, et neid metsikuid mõrvu organiseeris isiklikult ja juhtis käskude kaudu Ukraina riigikomissar Erich Koch. Nõukogude rahvas võtab arvesse kõik need metsikused ja sunnib saksa ülemmõrtsukail andma vastust seadusliku kohtu ees.

Viimasel ajal on asunud sakslased välja vedama ja hävitama ka Eestist meie kultuurivarasid. Punaarmee poolt vabastatud Virumaa idaladvades põletasid sakslased üle 700 hoone. Saksa vallutajate kurikavalates plaanides on hävitada meie rahvas vaimiliselt ja füüsiliselt. See neil aga ei õnnestunud. Eesti rahvas kaitses oma riiki. Saksa kiskja on haavatud surmavalt ja kuhu ta ei püüaks ka pääseda, saates teisi rahvaid võitlema ja surema enda eest, saab ta karistuse oma mõrvade eest, nende viletsuste ja ohvrite eest, mida ta on toonud eesti rahvale.

H. TOOMSALU.

Sotsialistlik võistlus kõrge saagi eest

OK(b)P Keskkomitee ja NSVL Rahvakomissari Nõukogu määrusega 1944. a. põllutööde teostamise kohta asetab kogu nõukogude talurahva ette suured ülesanded. Lisaks sellele peab põllumajanduslike kultuuride külvipind, võrreldes 1943. aastaga, suurenema 7,55 miljoni hektari võrra. On pööratud tähelepanu ka mitmetele teistele põllumajanduslikele küsimustele, nagu näiteks sooritatavate põllutööde agrotehnilisile nõudele, traktorite pargi plaanipärasele ja ratsionaalsele kasutamisele jne. Arutanud läbi eelnimetatud plaani, avaldasid Kaliniini oblasti Krasnoholmski rajooni „Punase Putilovlase“ nimelise kolhoosi kolhoosnikud hiljuti läkituse kõigile Nõukogude Liidu kolhoosnikutele, traktoristidele ja agroomidele. Läkituses kutsutakse kogu nõukogude talurahvast organiseerima üleliidulist sotsialistlikku võistlust võitluseks kõrge loikuse eest, teades, et hästi organiseeritud ja läbiviidud kevadkülv tagab ka kõrge saagi sügisel.

„Punase Putilovlase“ kolhoosnikud andsid mõõdunud aasta riiginormid enne tähtaega ja müüsid lisaks sellele riigile veel tuhandeid puudi vilja ja muid kolhoosliku küla majapidamise saadusi. Tänavu kevadel, algava kevadkülvieelõhtul, olles arutanud läbi partei ja valitsuse määruse 1944. a.

põllutööde plaani kohta, võtsid „Punase Putilovlase“ kolhoosnikud endile järgmised kohustused:

1) Saada 1944. a. loikusel igalt hektarilt kas 20 tsentnerit teravilja, 5 tsentnerit künlina ja 7 tsentnerit seemnelina. 170 tsentnerit kartuleid või 250 tsentnerit juurvilja.

2) Kindlustada suviljade külv kõrgeväärtuslike seemnetega. Organiseerida kartulikasvude kasvatamine kahehektarilisel maa-alal juulis ja anda saak Punaarmee fondi.

3) Kindlustada kõikide põllutööde kõrgevaliteedilise teostamine. Külvata külv parimale mõõdunud aastasele maale — liina 100%-liselt ristikehineale, talivilja kultuurid puhtale kesale. Teostada suvipeaviljade külv 11 tööpäevaga ja linakülv 4 tööpäevaga. Põllutööde teostamiseks kontrollimiseks värvata parimad kolhoosnikud.

4) Väetuseks täiel määral kasutada kohalikku väetisainet.

5) Kasvatada isiklikku vastutustunnet kolhoosimaa, veoloomade ja inventari kasutamises. Vtla läbi individuaalse tükitöö süsteem.

6) Täielikult kasutada veoloomi. Abitöödel ja kergematel töödel kasutada vähesed piimaanniga lehmi, kuna hobuseid kasutada põldudel, andes neid parimate ja

loomade eest hoolitsevate kolhoosnikute kasutada.

Kõne seejärel, kui „Punase Putilovlase“ kolhoosnikute üleskute oli saanud laiemalt teatavaks, hakkasid sellele järgnema ka teated paljudest Nõukogude Liidu osadest kolhoosnikute sooviga — astuda võistluse kevadkülv edukaks teostamiseks. Ivanovo oblasti Iljinski rajooni kolhoosnikud otsustasid koguda käesoleval aastal igalt hektarilt 19 tsentnerit teravilja ja 160 tsentnerit kartuleid. Kurski oblasti Pristenski rajooni kolhoos „16 aastat Punaarmeed“ kolhoosnikud otsustasid koguda 15 tsentnerit teravilja ja 150 tsentnerit suhkrupeedi igalt hektarilt. Tjumeni MTJ traktoristid otsustasid iga traktoriga üles künda vähemalt 1000 ha maad, kokku hoida 10 prots. kütteenet ja saada igalt ülesküntud ha-lt vähemalt 100 puuda vilja. Need on esimesed, kes vastasid „Punase Putilovlase“ üleskutele sotsialistlikus võistluses. On kindel, et „Punase Putilovlase“ algatus on mõjuvaks stiimuliks, mis tagab kõrge saagi sügisel, nii nagu näeb ette valitsus ja partei oma otsuses 1944. a. põllutööde teostamise kohta.

G. KIIPUS.

S P O R T

EESTLASTE JOOKSU-KROSS MOSKVAS.

5. mail leidis Moskva kehakasvatuseinstituudi maa-alal aset eesti sportlaste tänavuse suve esimene jooksukross. See võistlus oli mõnevõrra omapärane, kuna võistlusest võtsid osa väga mitme spordiala esindajad: poksljad, maadlejad, suusatajad, kergejõustiklased, korvpallimängijad jne.

Poksljate meeskonna koosseisu kuulusid Linnamägi, Salong, Kääbi, Kaunismäe, Lester ja Karlste. Suusatajate koosseisus olid Kaaristo, Pahl, Särak ja Kivistik. Maadlejatest on Puusepp, Kaubi, Sikk, Tähnas ja teised.

Võistlejad stardivad korraga pingutav rebimine algab juba esimestest meetritest. Esimesel kilomeetril juhib Vello Kaaristo. Teisel kilomeetril algab tal äge võistlus maadleja Kaubiga, kes jõuab järele. Finiši saabub esimesena siiski Kaaristo, kes omab parimat jooksutehnikat ja pikka sammu, aeg on 9 min. 45,8 sek. Kolmandale kohale tuleb suusataja Pahl ajaga 10 min. 0,3 sek.

Suusatajate meeskonna (Kaaristo, Pahl, Särak ja Kivistik) üldine aeg 12 km jooksus on 40 min. 33,1 sek.

Teisele kohale tulevad poksljad, kes jäid suusatajast maha 3 minuti võrra, ja kolmandale kohale maadlejad.

Võitjaks tulnud meeskonnale anti rändauhind — suur hõbedane pödrakuju.

Naised võistlesid 1 km jooksus. Esikohale tuli Aleksandra Käspert ajaga 3 min. 35,8 sek.

S. Tambiev.

HITLERLASED ARETEERIVAD EESTI PROFESSOREID

Rootsi ajaleht „Svenska Morgonbladet“ teatab, et hitlerlased on areteerinud Eestis grupi Tartu Ülikooli professoreid. Areteeritud olevat avalikult väljendanud oma pahameelt saksa okupatsioonirezhimi pärast. Samuti on professorid pannud vastu sakslaste katseile Eesti kultuurivarasid Saksamaale vedada.

STREIK PRANTSUSMAAL.

Paljudes piirkondades Prantsusmaal leivad aset prantsuse töölise streigid. 2.500 mäekaevurit streikisid protestiks 140 mäekaevuri sunniviisilisele Saksamaale saatmisele. Võimud olid sunnitud sellest kavatsusest loobuma. Loire'i departemangus alustasid mitu tuhat töölisi, kes olid streikinud juba mõõdunud kuul, uuesti streiki, sest neile oli määratud trahv eelmisest streigist osavõtmise eest. Töölised jäid mitmeks päevaks kaevandustesse, ei töötanud ega tulnud sealt välja. Selle tulemusena olid võimud sunnitud muutama trahvimise määrust ja vabastama kõik eelmisel kuul areteeritud mäekaevurid. Sõetoodang vähenes neis kaevandustes streigi tõttu 65 protsenti.

TEADAANNE.

Neid, kes varem töötanud rahanduse alal (raamatupidajad, inspektorid, pangatöölised, kindlustus- ja hoiukassatöölised) või kes edaspidi soovivad töötada Eesti NSV Rahanduse Rahvakomissariaadi süsteemis, palutakse sellekohane soovivavaldsus saata ENSV Rahanduse Rahvakomissariaadile järgmisel aadressil:

Ленинград, Северная Гостиница, Наркомфин ЭССР.

Soovivavaldsuses tuleks märkida: 1. Perekonna-, ees- ja isanimi; 2. Süniaeg; 3. Haridus; 4. Parteilisus; 5. Keelteoskus; 6. Elukutse; 7. Praegune töökoht; 8. Täpne aadress.

ENSV Rahanduse Rahvakomissariaat.

«РАХВА ХЯЯЛЬ»
Орган ЦК КП(б) Эстонии
и Советов депутатов трудящихся
Эстонской ССР

Toimetuse kolleegium.

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK- ja ENSV, Töörahva Saadikute Nõukogude häälekandja

Nr. 21 (498)

19. mail 1944. a.

V aastakäik

Stalini sõnad

Stalini sõnad kõlavad üle maa, nad kostavad juba meie Nõukogude riigi piirini, neid sõnu kuulab peaaegu kogu Ukraina, Har'kov, Kiiev ja Odessa ning kangelaslik Sevastopol. Ka Nõukogude Eesti vabastatud Ida-Virumaa valdab inimeste nägusid, millelt ei ole veel täielikult kadunud sakslaste ikkes läbielatud plinade ja raskuste valu, ilmes tab rõõmus naeratus. Üle kahe aasta pidid need nõukogude inimesed kuulama suure juhi sõnu sügaval pörandal all. Inimesed ei tohtinud avalikult rõõmustada. Nad ei tohtinud näidata, et nad kuulsid Nõukogude Liidu suurima inimese julgustavaid ja õpetavaid sõnu. Aga nüüd! Millise valmisusega, millise oma väärikuse uhke tundmisega kuulavad nad kõige armsamat, kõige ligemat inimest! Nendel silmapilkudel on neile eriti selge, et nad on jälle nõukogude rahvaste sõbralikus peres, et nad on igavesti vabanenud raskest õppimusest.

Meie võidud on pidulikud. Nad on saavutatud suure võitluse ja pingutusega. Sõjamehele ei ole ülimat rõõmu, kui teadmine, et ta on päästnud oma kaasmaalasi saksa orjalkkudest, et ta vabastab oma kodumaa püha pinda fashistlikust roojusest.

Punaarmee on osutunud võimsamaks saksa armeest. Punaarmee käsutuses on võimsam tehnika. Punaarmee on üle saksa rõõvarmeest oma melsterlikkuse ja väljaõppe, strateegia ja taktilika poolest. Punaarmee on võimsam saksa armeest sellepärast, et nõukogude rahvaste ja nende Punaarmee moraali on kõrgem kui saksa rõõvarmeel, sellepärast et Punaarmee kaitses nõukogude rahvaste vabadust ja iseseisvust saksa orjastajate vastu.

Suur ja võimas on Nõukogude Liit! Stalini sõnad peegeldavad endas Nõukogude Liidu võimsust kui sügavas selges vees. Meie näeme kogu meie Nõukogudemaa meie suure juhi lihtsates sõnades. Meie näeme meie Kodumaad suures, pingerikkas, loovas töös rinde heaks, võidu heaks. Nõukogude inimesed — töölisel, talupojal, intelligents — vanad ja noored, mehed ja naised, eriti aga naised, kõik nad on töötanud nii, et on teinud imesid.

Nõukogude inimesed on töötanud rinde heaks käsi rüppe

panemata, varustades teda kõige vajalikkuga. Tööstuses on kerkinud üles uued suured kõrgahjud, ehitatud uusi võimsaid tehaseid, uusi kaevandusi ja uusi raudteid. Põllumajandus on andnud üle plaani miljonid tsentnereid vilja. On töötatud nii, et on taastatud palju sellest, mis oli purustatud vaenlase poolt.

Stalini sõnad vaimustavad inimesi tööle vabadustarmastavalt nõukogude rahvald, kes raporteerivad oma saavutustest seltsimees Stalinile. Nad teavad, et nende aus, ennastalgav töö rinde heaks, Kodumaa heaks leiab seltsimees Stalini poolt heakskiitmist. Stalini sõnad vaimustavad kangelaslikule võitlusele sakslaste orjuses vaevlevaid rahvald, kes teavad, et Stalin tuleb neile varsti appi ja päästab nad.

Saksa fashistid seepärast vihkavadki meie maad, et meie ajasime nurja kõik nende rõõvelikud plaanid ja arvestused. Sakslased tahtsid, et kogu maailm peaks õigeks nende õpetust rahvaste ebavõrdsusest, õpetust, et sakslased on valitsejad ja kõik muud rahvad — orjad. Nad tahtsid kogu maailmas maksma panna oma inimsõõjate filosoofiat. Nad tahtsid ässitada ka teisi maid suure Nõukogude Liidu vastu. Saksa rõõvlid tormasid kui metsikud kiskjad Nõukogude Liidu maa-aladele ja tahtsid tallata porri ja oma piiritus ahnuses vallutada Nõukogude Liidu rahvald ja nende rikkusi.

Kuid mis tuli sellest välja? Haavatud fashistlik kiskja ulub oma koopas, alimates oma liginevat hävingut. Alatu metsaline teab, et ta peavad on loetud, kui liitlasriikide jõud piiravad tema koobast, ja tal ei ole kuhugi minna — ei litta, läände, lõuna ega põhja. Ta koopas on praegugi juba lõõdud kõik segi. Sakslaste „liitlased“ põgenevad.

Kuid Nõukogude Liit seisab vankumatult. Stalini sõnad kõlavad Moskvast kindlalt ja võimsalt. Kuulates neid juhi sõnu, ei nõrgenda Nõukogude rahvad ühekski minutiks oma pingutust. Ümberpöörduvalt, meie jõud kasvavad. Stalini sõnad vaimustavad meid uutele kangelastegudele, tema sõnad viivad meid uutele võitudele, kogu Nõukogude Liidu pinna, sealhulgas ka Nõukogude Eesti peatsele täielikule vabastamisele saksa fashistlikust orjusest.

Kokkulepped

NSV LIIDU, AMEERIKA ÜHENDRIIKIDE, SUUR-BRITANNIA JA NORRA VALITSUSE VAHEL TSIVIILADMINISTRATSIOONI KOHTA NORRA TERRITOORIUMIL

Ohendatud Kuningriigi, Ameerika Ühendriikide ja NSV Liidu valitsuste ja Norra valitsuse vahel on sõlmitud identsetel tingimustel kokkulepped vahendite suhtes, mida peab tarvitusele võtma tsiviiladministratsioon ja jurisdiktsiooni suhtes Norra territooriumil, kui see vahastatakse liitlaste ekspeditsioonivägede poolt.

Oletatakse, et need kokkulepped omavad põhitulemuselt ajutist ja praktilist iseloomu. Need on mõeldud selleks, et võimaldada enam kergendada liitlaste väejuhatate ülesandel ja kaasa aidata asjast huvitatud valitsuste üldise eesmärgi saavutamisele, nimelt sakslaste kiiremale Norra territooriumilt väljaajamisele ning liit-

laste lõplikule võidule Saksamaa üle.

Kokkulepetes öeldakse, et liitlaste väejuhatajatel peab olema Norra vabastamise esimese, sõjalise faasi kestel de facto kõrgem võim ja nad peavad täiel määral kandma vastutust tsiviiladministratsiooni suhtes, mis on tingitud sõjalise olukorra vajadustest. Määratakse kindlaks, et niipea, kui sõjaline olukord seda lubab, peab Norra valitsus võtma täieliku põhiseadusliku vastutuse tsiviiladministratsiooni suhtes uuesti endale, kusjuures peetakse silmas, et liitlaste vägede käsutusse antakse Norra territooriumil need vahendid, mida nad vajavad sõja lõpuleviimiseks.

TANKIHÄVITAJAD VESITOKET OLETAMAS.
Seersant M. Vellamäe tankihävitajate jagu lahinguõppusel.

EESTIMAA KOMMUNISTLIKU (bolshevike) PARTEI KESKKOMITEE SEKRETÄRILE

sm. Karotammele

EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU PRESIDIUMI ESIMEHELE

sm. Varesele

EESTI NSV RAHVAKOMISSARIDE NÕUKOGU ESIMEHE KT.

sm. Seprele

Tähistades pidulikult 1. maid meie, Punaarmee Eesti rahvusliku korpuse kindralid, ohvitserid, seersandid ja punaarmeelased, saadame Teile palavaima võitlustervituse.

Käesoleval aastal võtab kogu nõukogude rahvas 1. maid vastu suurte võitudega nii tagalas kui ka Isamaasõja rinnetel. Punaarmee on vabastanud Nõukogude Ukraina ja Krimmi peaaegu täielikult saksa rõõvvallutajate käest, olulises osas on vaenlase jõukudest vabastatud Leningradi oblast. Punaarmee jätkab murematu jõuga oma võidurikast teekonda läände.

Meile, Eesti korpuse isikulisele koosseisule on 1944. aastal eriti rõõmustav tähendus — on alanud meie kodumaa Nõukogude Eesti vabastamine saksa rõõvvallutajate ikkest.

Lahingute käigus Isamaasõja rinnetel on meie korpuse võitlejad ja ohvitserid näidanud sõjalise väljaõppe, visaduse, mehisuse ja vaprust suurepäraseid eeskujusid. Lahinguis vana vene linna Velikiye Luki vabastamise eest on eesti rahvuslikud väeosad ja koondised oma lahingulipud kaotanud kustumatu kuulsusega. Võitlustes Neveli, Novosokolniki, Nasva rajoonis ja Narva all on meie eesti suurtükiväelased ja tankistid oma sõjategevusega ära teeninud kõrge hinnangu. Eesti suurtükiväelased polkovnik Aru-Kaushinski juhtimisel on välja paistnud Novosokolniki lahingutes ja on märgitud seltsimees Stalini käskkirjas. Üks eesti suurtükiväepolk, kes paistis silma lahinguis Novoso-

kolniki linna pärast, on autasustatud Suvorovi 2. järgu ordeniga. Meie korpuse ridades on üle 3000 inimese autasustatud ordenite ja medalitega. Nõukogude Liidu Kangelaste peres on 4 eesti rahva poega: Arnold Meri, Endel Puusepp, Arnold Pappel ja Joosep Laar.

Ees on veel tõsised lahingud. Meie oleme valmis igasuguste sõjaliste ülesannete täitmiseks. Meie nõukogude kodumaa on eesti korpusele andnud esmaklassilise koostavuse. Korpuse isikulisel koosseisul on hea sõjaline väljaõpe, ta on omandanud sõjakogemusi ja purustab praegustes võitlustes ning lööb ka edaspidi surmavalt saksa rõõvvallutajaid.

Võitlustes saksa rõõvvallutajate vastu vaimustab meid meie rahva kangelaslikkus, mis on avaldunud Paala ja Omera jõe ajaloolistes lahingutes, Jüröö ülestõusjate leegitseva viha, saksa imperialistliku „Landeswehri“ purustajate vankumatu tahe ja eesti hävituspatalljonide võitlejate kangelaslikkus lahingutes nõukogude kodumaa ja oma rahva eest. Meid vaimustab võitluses saksa rõõvvallutajate vastu Punaarmee sõjameeste ennenägematu massiline kangelaslikkus, Leningradi, Nõukogude Liidu Kangelaste ja Sot-

sialistliku Töö Kangelaste sangarlikkus ning meie maa tööliste, talupoegade ja intelligentsi ennastalgav töö.

Meie võidu tagatiseks on nõukogude rahvaste vankumatu sõprus Leninil ja Stalini partei juhtimisega ning kogu maailma vabadustarmastavate rahvaste toetusel.

Meie, Eesti korpuse võitlejad, seersandid, ohvitserid ja kindralid kinnitame EK(b)P Keskkomiteele ja Eesti NSV Valitsusele, et ees seisvates pealetungilahingutes meie lööme vaenlast kuni saksa rõõvvallutajate täieliku väljakihutamiseni. Nõukogudemaa ja nende täieliku hävitamiseni. Mehisuse, oskuse, kartmatuse ja vaprustega teeme lahinguis kuulsaks oma lahingulipud ja teenime nõukogude kaardiväelaste nime.

Surm saksa okupantidele!
Elagu Nõukogude Liidu rahvaste vankumatu sõprust!

Elagu Oleviliduline Kommunistlik (bolshevike) Partei, Lenini ja Stalini partei, vaimustaja ja võitluse organiseerija võidu saavutamiseks saksa fashistlike rõõvvallutajate üle!

Elagu seltsimees Stalin — meie juht ja õpetaja, kes viib nõukogude rahva võidult võidule!

Eesti Korpuse komandör

Korpuse komandöri asetäitja poliitalal

Korpuse staabiülem

Nõukogude-Saksa rindelt

17. mail rinnetel olulisi muudatusi ei toimunud. 16. mail vigastasid ja hävitasid meie väed 9 saksa tanki. Ohulahinguis ja õhutõrjekahurväe tulega tulistati alla 29 vaenlase lennukit.

Punalipulise Balti mere laevastiku lennuvägi andis hoope Soome lahes asuvatele laevadele. Pommeide otsetabamustega uputati 3 saksa traalerit ja 2 valvekaatri. Ohulahinguis konvoi kohal tulistasid meie lendurid alla 16 saksa lennukit.

Leningradi rindel püüdis suur rühm vaenlase lennukid pommitada meie vägede positsioonide. Nõukogude hävitajad kohtasid vaenlast enne sihtkohta jõudmist ja tulistasid õhulahingus alla 15 saksa lennukit.

Õõl vastu 16. maid ründas meie lennuvägi Polotski raudteesõlme. Pommitati vaenlase eshoolone ja sõjaväelasiid.

Nõukogudemaa põldudel

Iga päev saabuvad rõõmustavatest teated Nõukogudemaa põldudel. Lõunarajoonid lõpetavad külvitööd. Ukraina kolhoosid on teraviljade külvitööd riiklikud normid juba täitnud. Stavropoli krais, Azerbaidžhani ja Turkmeeni NSV-s ning Kurski ja Groznõi oblastis on varajane teravil juba külvatud. Krasnodari krai, Tadžiki, Kirgisi, Gruusia ja Armeenias NSV ning Põhja-Osseedi ja Dagestani ANSV on lõpetamas külvit.

Nõukogudemaa kagu- ja idarajoonides areneb külvikampaania hoogsalt. Kesk- ja põhjarajoonides on põllutööd täies hoos. 5. maiks oli Nõukogudemaa tänava külvatud 4.200.000 hektari rohkem kui mõeldud aastal samaks ajaks, vaatamata sellele, et Nõukogudemaa põhja- ja keskosas kevad tuli hilja.

Kolhoosides, sovhoosides ja MTJ-des võideldakse agrotehnikaga suurel määral tähtsusega.

nustatud Kõrgema Olemjuhataja, Nõukogude Liidu Marssali seltsimees Stalini 1. mai käskkirja julgustavalt ja õpetavalt sõnust, on kolhoosnikud ja MTJ-de töölised täis otsustavust suurendada abi Punaarmeele ning kiirendada sellega vaenlase täieliku purustamist. Nad peavad võitlust kõrge saagi eest oma ülimaks patriootlikuks kohuseks.

Täitnud külvit riiginormid, jätkavad paljud kolhoosid külvamist üle plaani. Nõnda on Kiievi oblasti kolhoosid külvanud 84.000 hektari üle plaani, Kamenets-Podolski oblasti kolhoosid 30.000 hektari. Ukraina ületas teraviljade külviplaani 12%.

Teated, mis saabuvad Nõukogudemaa põldudest, rõõmustavad kõiki nõukogude inimesi ja on eredaks tunnistuseks nõukogude talupoegade püüdest ületada kõik raskused ning saavutada kõrge saak.

Nende tegusid hindas kodumaa

Võitlustes ülesnäidatud vahvuse, mehisuse ja algatusvõime eest autasustati neil päevil rida sm. Uibo üksuse suurtükiväelasi-suvorovlasi.

Isamaasõja I järgu ordeni

sai kapten Jaan Mürk, kes juba varem oli autasustatud kahe ordeniga. Isamaasõja I järgu ordeni anneti talle Lillienbachi mõisa kaitsmisel ülesnäidatud algatusvõime ja sangarikkuse eest.

Isamaasõja II järgu ordeni

sai vanemleitnant Albert Illo.

"Punase Tähe" ordeniga

autasustati terve rida ohvitseri ja sõdureid. Nende hulgas on silmapaistvam patareikomandör Harry Kiik, kes Isamaasõja alguses oli nooremseersant, kuid juba Veli-kije Luki lahingute päevil ülen-dati nooremleitnandiks.

Ohvitseridest sai veel "Punase Tähe" ordeni divisjoni parteiorga-nisaator nooremleitnant Jüri Raud-sepp.

Rea- ja seersandikoosseisus anti "Punase Tähe" ordeni tervetele reale sidemeestele ja luurajatele, kuna just sidemeestel ja luurajail tuli pidevalt tegutseda vastase kõva tule all.

Kuulsuse ordeni

sai siderühma komandöri asetäitja vanemseersant Arvo Ahend, kes oma isikliku eeskujuga ergutas mehi sideliini parandamisel ka kõige raskemates olukordades. Ka vaprad sidemehed ja luurajad Erich Soodla, Issak Jakobson, Julius Maar ja Jaanus Tammik said Kuulsuse ordeni, kuna nad jäid lahinguväljalt täiesti oma kohale ka siis, kui nad olid saanud vastase tuletusest haavata.

Medaliga „Vapruse eest“

autasustati nooremseersant Heino Karp, kes postivedajana on toonud ajalehed ja kirjad lahingu-olukorraski õigeaegselt kohale. Veel said sama medali vaprad si-demehed jeff. Herbert Kase, Jaan Nõulik ja Aleksander Ojar, kelle-del tuli rasketel lahingupäevadel käia tule all kümneid kordi side-liini parandamas ja teostasid selle iga kord eeskujulikult.

Medali „Lahinguliste teenete eest“ said vanemleitnant Erik Liim, kes lahingute perioodil hoolitses igati oma allüksuse igakülge varusta-mise ja hooldamise eest, ja noo-remleitnant A. Prahman, kes vels-kerina igal võimalikul juhul abis-tas haavatuid eeskujulikult ja ko-husetruult.

Need ordenid ja medalid on esimesed, mis on saadud sünni-maa pinnal. Suurtükiväelased-suvorovlased teavad, et rasked võitlused on veel ees. Kuid ka seljataga on juba raskeid heitlusi, millede kangelasi on dekoreeritud ordenite ja medalitega.

Uutes võitlustes sünnimaa pin-nal suurenevad ordeni- ja medali-kandjate read veelgi tunduvamalt.

V. KRUUSTEE,

„Rahva Hääle“ rindekirja-saatja.

„GUSTAVI LIINI“ MURTI LÄBI

Liitlasvägede peastaap Itaalias teatab, et liitlaste väed jätkavad endise jõuga pealetungi Gustavi rindejoone lõunasektori vastu. Inglise 8. armee sillapeakindlus-tust Rapido jõe Liri jõe orus on laiendatud ja vallutatud uusi tu-gipunkte. Samaaegselt liikusid lõuna pool ameerika 5. armee prantsuse väeosad mägedes eda-si. Ausoniat põhja-lõuna suunas läbi-val teel lõppes sakslaste orga-niseeritud vastupanu. Ameerika väed vallutasid sellest teest loode pool asetseva Spino asula.

Liitlaste Itaalia vägede pea-staabi juures olev Reuteri korres-pondent teatab, et saksa „Gusta-vi liini“ on San Ambrosio Vallo, Majo ja Ausonia kaitsesüsteemi võtme vallutamise liitlaste poolt juba läbi mürtud. Vangivõetute arv on üle 2000 mehe.

Sm. Stalini käskkiri maailma ajakirjanduse tähelepanu keskpunktiks

Seltsimees Stalini 1. mai käsk-kiri püsib ikka veel kogu maa-ilma ajakirjanduse tähelepanu keskpunktis. Inglise ja Ameerika ajakirjandus hindab üksmeelselt seltsimees Stalini käskkirja kui aja-loolise tähtsusega ülitähtsat do-kumenti.

Nagu kirjutab Ameerika aja-leht „New York Times“, annab Stalini käskkiri olukorra autori-teetseima hinnangu, sest Stalin võib oma kogemuse tõttu paremi-ni kui keegi muu hinnata nii vaenlase jõudu kui ka nõrkust.

„Stalini väljendas kogu maa-ilma inimkonna enamiku, sealhul-gas ka kaugelenägijate sakslaste veendumuse, et Saksamaa on sõja kaotanud.“

Välismaine ajakirjandus mār-gib erilise rahuldustundega seda kõrget hinnangut, mida andis seltsimees Stalin liitlasriikide vahelise sõjalise koostöö arenemisele, kui ka seltsimees Stalini väljendust, et Punaarmee edusamme on soo-dustanud suurel määral meie suu-red liitlased.

„Stalini käskkiri, — kirjutab Ameerika ajaleht „Baltimore Sun“, — on paljutähendavaks kinnituseks, et koostöö vaim liit-laste seas järjest kasvab, vaata-mata möödunud raskustele ja vaenlase propaganda pingutustele tekitada lõhet Nõukogude Liidu ja läänepoolsete liitlaste vahel.“

„Käskkirjas, — ütleb inglise ajaleht „Evening News“, — pole ainustki sõna, millega ei nõustuks Venemaa võitluskasas. Sisse-tungimise pingutatud ootolukor-ras viibiva vaenlase juures tugev-dab veendumust, millega räägib Stalin, sügeid eelamusi, mis on haaranud natsistlikke nina-mehi.“

Inglise ajaleht „Star“ kirjutab, et Stalini käskkiri on „suurimaks panuseks liitlaste ühtses taotlus-es.“

Punaarmee andis tugevaima hoobi Hitleri nina-meeste plaani-dele ja arvestustele, mis on suu-natud kauakestvale sõjale. Nüüd tunnustavad juba ka sakslased, et Punaarmee, astudes üle NSV Liidu piiride, algas pealetungi Hit-leri „Euroopa kindlusele“ sel ajal, kui Saksamaad ähvardab hoop Läänest kõige teravamalt. Saksa fashistlik sõjakroonik Sertorius kirjutab: „Pole kahtlust, et liit-laste jõudude koondumine on vii-masel aastal Euroopa kindluse piirialal lakamatult kasvanud.“ Hitleri telegaafiagentuur „Trans-ozean“ avaldab iga päev hitler-lasi erutavaid teateid eelseisvast

sissetungist. „Sõda, — kirjutab hitlerlik kroonik Siegfried Horn, — läheneb hiiglaslike sammudega oma dramaatilisele haripunktile.“

Rahutus ja abituse valitseb ka Hitleri vasallriikides.

Nagu kirjutab ajaleht „Evening News“, sisaldab Stalini 1. mai käskkiri viimase hoiatuse Hitleri satelliitide aadressil. Hitleri va-sallriikide sisepoliitiline olukord te-ravneb iga päevaga. Kabuhirm Rumeenias, politsei palavikulised kaitsevõtted Bulgaarias, gestapo määratsemine Ungaris, sisepoliitilise võitluse järsk teravemine Soomes, — kõik need faktid an-navad tunnistuse nendes riikides võimul olevate roimarlike Hitleri käsi-kute kasvavast isoleerumisest.

Lõhe nende maade rahvaste ja nen-de valitsejate vahel üha suureneb. „Times“ iseloomustab Soomes kujunenud olukorda järgmiselt: „Vasallriikide valitsuste kuritegeli-ku tegevuse näiteks, — öeldi 2. mail raadios ettekantud „Times“i“ juhtkirjas, — on Soome valitsuse tegevus. Helsingi nina-mehed var-javad rahva eest kõige silma-nähtavamaid fakte. Viimasel ajal on Soome võimude tegelikult tõendanud oma täielikku alluvust Berliinile ja end iseloomusta-nud kui Saksamaa agendid.“

„Var-jates tõtt rahva eest ja järele an-des saksa survele, — kirjutab ajaleht, — läksid nad kaugele sel teel, mis võttis Soomelt selle ise-seisvuse, mida temale võis tagada mõistlikel tingimustel sõlmitud rahu.“

Liitlaste ajakirjandus mār-gib üksmeelselt, et seltsimees Stalini käskkiri kiirendab fashistlike riikide bloki lagunemisprotsessi.

„Vasallriikide rahvastele, — kirjutab „Times“, — omab Stalini käskkiri erilist tähtsust... Mitte valitsused, vaid rahvad ise peavad võtma enda kätte otsustamise.“

Seltsimees Stalini 1. mai käsk-kirja sõnad innustavad veel tuge-vamale võitlusele hitlerlike timu-kate vastu miljonid inimesi oku-peeritud maades, kellede ees on avanenud saksa fashistlikust ik-kest peatse vabanemise välja-vaade.

Seltsimees Stalini 1. mai käsk-kirjas antud sõjalukorra analüü-sist tekib üldine edasilükkamatu ülesanne, mis seisab liitlasriikide ees: vaenlase lõplik purustamine ühiste löökidega idast ja läänest.

Ainult sel teel, ainult oskus-liku, kiire ja otsustava ning suu-re ulatusega sõjategevuse teel võib saavutada võitu ja ümber

lükata kõik sakslaste kavatsused sõda pikale venitada. On teada, et uppuja haarab ölekõrrest kinni. Ja sakslased, teades, et teise rinde avamine Euroopas on vältimatu, hellitavad veel lootusi, et sõjate-gevusel läänrindel saab olema pikaldane ja piiratud iseloom. Londoni kroonik Paul Anderson deshifreerib ajalehes „Observer“ sakslase plaane järgmiselt: „Kui, — kirjutab ta, — sakslastel õnnestub esile kutsuda seisakut liitlaste dessantoperatsioonides, kui nad suudavad peatada liitlaste edasilü-kumist pärast esimesi lööke, siis oleks see suureks edusammuks sakslaste eesmärkide vaatepunktist. Sakslased loodavad veel ikka, et seda võib saavutada, tõi küll, Saksamaa viimaste sõjaressursside äärmisel pingutusel. See on Sak-samaa viimane shanss purustada liitlaste ühtsust. Kui sakslastel õnnestuks muuta inglise-ameerika mandriletulekut hiiglaslikuks Cas-sinoks, parajasti just pärast seda, kui Punaarmee on vabastanud ida-poolsed maa-alad, ning, — see, võib olla, aga on kõige täht-sam, — just enne presidendi val-imisi Ameerika Ühendriikides, kuidas reageeritaks siis sellele Ameerikas ja Inglismaal? Ning sellest lähtuvad sakslased. Kaht-lemata on säärane „kontseptsioon“ meeleheite, kuid mitte mõistuse viil.“

Kommenteerides seltsimees Stalini 1. mai käskkirjas püsti-tatud ülesannet — lüüa fashistlik-ku kiskjat lõplikult tema enda koopas, — tunnustab liitlasriikide ajakirjandus, et vaenlase kiire hä-vitamise ülesanne on täiesti rea-lane.

„Kui üks riik, — kirjutab „News Chronicle“, — võis saavu-tada mandrit nii palju, siis mida oleme meie õigustatud lootma kolme suurriigi üksteist täiendava-dest pealetungidest samal mand-ril?“

Vastus sellele küsimusele on selge. Liitlaste peajõudude kiired ja otsustavad aktsioonid Läänes ühenduses võimsate löökidega idast tagavad vaenlase täieliku hävitamise tema enda koopas.

Rahvusvaheliste vastukajade hii-gelsuur voog, mida seltsimees Stalini käskkirjega on kutsunud, annab selge tunnustuse, et see käskkiri vastab kõikide vabadust-armastavate rahvaste palavaimate-le ootustele — saavutada vaenlase täielik ja kiire häving.

(„Pravda“, 7.V.1944. a.)

Kommunistid — sangarid

Iga Punaarmee võitleja kohus on panna välja kogu oma jõud, et kiiremini murda vaenlase rae-vukas vastupanu, et kiiremini vaba-tada fashistlikust saastast nõu-kogude maa.

Iga kommunist-võitleja peab suurima rohkem. Ta peab olema teistele eeskujuks, teistele innus-tajaks ja julgustajaks. Ükski ta-kistus ei tohi peatada kommunisti-võitlejat. Ennastalgavalt ja sur-mapärglikult peab ta tegutsema raskemaiski olukorras. Tema järele joonduvad teised.

Kommunist sihtur jeff. HORNI tabas vaenlase kuul reide. Haav oli tõsine, jalga ei kandnud enam — käia ja püsti seista oli võimatu. Jeff. Horn ei lahkunud oma la-hingupostilt. Ta jätkas lahinguväe-ande täitmist vastase tule maha-surumiseni.

Suurtükile oli ülesandeks tulis-tada otsesihimisega vastase staa-pi. Vaenlane avas ägeda tule. Mürsud langesid ikka lähemale suurtüki positsioonile. Laskemoona juurde tuua oli võimatu. Kommu-nist pv. ORAV leidis olukorrale lahenduse. Ta roomas vastase tule all üle tee ja kinnitas nõõri üm-ber laskemoona kasti ning vedas nii roomates kohale mürske, mille-dega hävitas fashistlik staa-p.

Sideliini tuli vedada vaenlase meeleste olukorra ja neile antud ülesande tähtsuse, ning siis asuti tööle.

katkes ühendus — side tuli taas-tada.

Parteikandidaat jefreitor KOK-KAR töötas neil kibedail lahingu-päevil kuni 48 tundi magamata ja sageli terve päeva söömatagi.

Oli eriti kibe päev. Sideliini parandustöödel vaenlase miinipil-duja tuli oli tugev. Sidekaabel purunes mõnemeetrilisteks juppi-deks. Liinimööda liikudes ja soo-ritades parandustööd lõhkesid miinid ees ja taga, vasakul ja pare-mal. Uuesti ja uuesti purunes äsja-parandatud liin. Jeff. Kokkas jätkas visalt ja külmavereliselt tööd lahinguväe-ande täitmiseni — side taastati.

Sanitar pv. VALT sai teate, et vaenlase tiheda snaiperi- ja kuuli-pildujatule all asuvad paar rasket haavatut. Nende väljakandmiseks oldi kaotatud lootus. Bolshevik-sanitar võttis ülesande endale ja täitis ta. Ta päästis kolm rasket haavatut, kellede lahinguväljalt äratoomisega liinimine maksnuks nende elu.

Sapöörjao komandör punaväe-lane Ounapuu sai tähtsa lahingu-ülesande — purustada vaenlase tugevasti kindlustatud tugipunkt, telliskivitehas, mis oli ümber piiratud meie laskurite poolt, kuid ei alistunud.

Punaväelane Ounapuu selgitas meeleste olukorra ja neile antud ülesande tähtsuse, ning siis asuti tööle.

Partei elu

Meie algorgani-satsioon

Parteiorganisatsioon on meil tugevaks kasvanud viimase poole aastaga. Parteiorganisaator va-nemseersant Shtsherbakov, kelle töövilja tuleb kõrgelt hinnata, hoolitseb väsimatult partei ridade kasvu eest. Teda abistavad kom-munistid Rentel, Laane, Mihhailov ja Kolk. Kui roodu partei-or-ganisaatoriks sai vanemseersant Shtsherbakov, oli roodus ainult 9 kommunisti. Praegu on roodus aga juba 28 kommunisti. Võitle-jad, keda Nõukogude Kodumaa on hinnanud vapruse ja mehisuse eest medalitega, astuvad bolshe-vike ridadesse, et võtta osa la-hinguist Nõukogude Eesti eest kommunistidena. Nimetame Pu-nase Tähe ordeni kavaleri vanem-seersant Sinkat, medalikandjat jefreitor Avastet, eesrindlikke jaokomandöre nooremseersant Laa-net, nooremseersant Jutshaikat, rühmakomandöri abi vanemseer-sant Aulikot, nooremseersant Koemetsa, jefreitor Iganõmme, jaokomandöri seersant Lõhmust, snaiperit punaväelast Tamme, jefreitor Mürset, vanemseersant Jansonit ja kõiki teisi, kes on la-hinguist kogunud mehed ja keda võib seada kõigile eeskujuks.

Seejuures hoolitsevad kommu-nistid pidevalt oma teadmiste täiendamise eest. Lühikese ajaga on omandanud palju teadmisi ja kogemusi parteitöös kommunistid vanem Rentel, vanemseersant Sinka, seersant Lõhmus, leitnant Kolk, leitnant Mihhailov, leitnant Zõkov, seersant Neihaus ja va-nemseersant Tüür. Tulisesõnalise ja hea agitatorina on tuntud sm. Neihaus. Parteilist õppust teostab hästi leitnant Kolk. Seltsimehed Rentel ja Tüür täidavad grupi parteiorganisaatori kogu-seid.

Kogu selle töö juhtimine la-sub parteiorganisaator Shtsherbakovi õul. Ta on lahingukoge-mustega võitleja, parteiliikmeks astunud kohe pärast juunipööret Eestis ja poliitilistest liikumistest võtnud osa juba kodanlikul ajal põranda all, mille eest tal on tul-nud istuda kodanlike võimumees-te vanglas.

Nii on kommunistid igal alal kogu roodu isikulisele koosseisule eeskujul näitajaks ja innustajaks võitlusele vihatud fashismi vastu.

Roodukomandör

v.-ltm. D. Ovetshkin.

LENNURÜNNAKUD BERLIINI JA LUDVIGSHAVENILE

Inglise informatsiooniministeerium teatab, et 15. mail sooritasid ameerika pommilennukid rünnaku saksa sõjalistele objektidele Põhja-Prantsusmaal.

12. mail viiele saksa sünteetilis-se põletisaine tehasele sooritatud pommitamise ajal tehtud lennu-ülesvõtted näitavad suuri purus-tusi, mis on tekitatud nendele tehastele.

16. mail öösel pommitasid Mos-kito pommilennukid Ludvigsha-venit (Loode-Saksamaal). Levinud tulikahjude keskel tekkis tugev plahvatus. Lennurünnakul heideti alla hulk 1800-kiloseid fuggass-pomme.

Inglise informatsiooniministeerium teatab, et möödunud nädala jooksul avaldas liitlaste lennuvägi suurt aktiivsust. Selle nädala jook-sul toime pandud õhurünnakuil pommitati peamiselt raudteeko-objekte. Samas märgitakse hästi et-tevalmistatud õhurünnakut Tshheh-hoslovakkia ja Saksamaa sünteetilis-e põletisaine tehastele. Eriti rõ-hutab informatsiooniministeerium 5. mai ööl sooritatud õhuoperat-siooni, kus purustati Peskara suu-re jõetamm (Itaalias) vesivärvad.

Ameerika 9. lennuväe korpu-sed sooritasid 14 suurt operat-siooni, nende hulgas suure lennu-rünnaku Prantsuse ja Belgia raudteedele.

14. mail sooritati rünnak Berliinile, millest võttis osa umbes 1000 ameerika raskepommilen-nukit.

H. SOOMAN.

Rindejooniste näitus Leningradis Johann Voldemar Jannsen

(125. sünnipäeva puhul.)

Ohenduses 1. mai pühitsemise-
ga korraldas ENSV Kunstideva-
litsus Leningradis rindejoonistus-
te näituse äsja rindepiirkonnast
tagasi jõudnud kunstnike R. Sagri-
tsa, E. Einmani, A. Hoidre ja
E. Okase töödest.

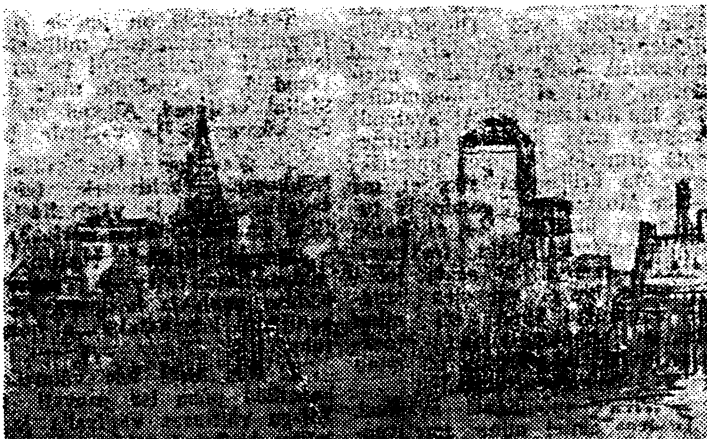
Sellel näitusel ei ole 78 numb-
rist ühtki tööd, mis oleksid val-
minud ateljees. Need on pliiatsiga,
Sagritsa akvarelli ja seebiaga
visandatud joonistused loodusest,
sagedasti tuleliinilt.

Ka rindejoonistustes avalduvad
kunstnike isiklikud huvid teema-
valikul. E. Okasel on hulk mo-
mentvisandeid maanteelt. Kordu-
valt on ta objektiks purukslastud
või puruksjoosnud saksa auto,
purustatud saksa tank, taluõu ko-
hutavalt purustatud viljapuudega,
nende all saksa hävinenud rel-
vastuse kuhjad. R. Sagritsa on
esikohal maastik, olgu siis tege-
mist sõjameeste enda ehitatud
elamute, vaatluspunkti või tee
ehitamise. Teemalt ja kujun-
duselt huvitavad meid kõige enam
rindete ehitamine ja saksa
koonduslaager 1. mai kolhoosis.
E. Einman annab rea joonistusi
küll purustatud küladest, Puna-
armee hobustest metsa all, kuid
tema huvi on ikka seotud inimes-
tega. Rida portreid Auverre
vallast evakueeritud elanikest on
väga ilmekad, eriti üks vanema
naise portree, kelle eestiline tüüp
on ilme ilma kõrvaliste vahen-
diteta (sukavardad). Hea portree
on veel jefreitor Maasikast ja
ühest evakueeritud noormehest.
A. Hoidre on andnud mitmekesi-
seid teemasid: evakueeritud pe-
rekondi kolimisel loomadega, pu-
rustatud tanke, talude õuesid.
Peatähelepanu koondub Hoidrel
neile objektidele, mis veel on
sakslaste käes. Nii on tema joo-
nistustes kodune Narva linn
korduvalt üsna meie ees. Kuhu
läheb sõdur, sinna ka Hoidre.
Tee koju, vastutulevad evaku-

eeritud rindepiirkonnast, Narva —
see annab rindejoonistuste näitu-
sele koduse ja ühtlasi võitleva
ilme. Kodu on ees. Missuguseks
sakslased seda tahavad muuta,
selleks on palju varemeid näide-
teks sõjatee äärest. Narva ja Vi-
rumaa ootavad, kogu Eesti ootab

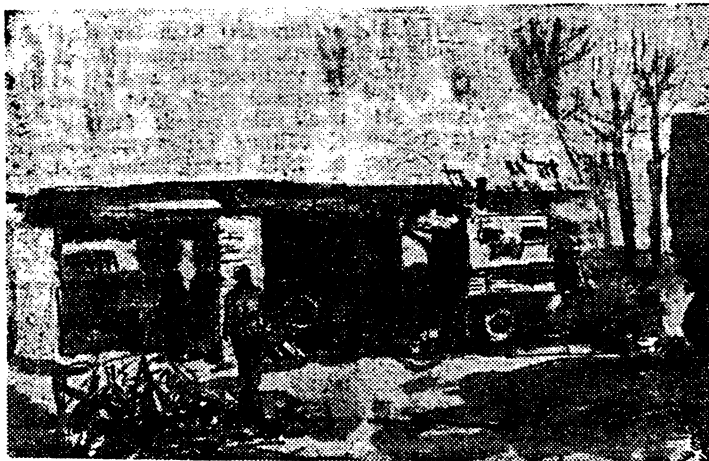
meid, kuid nad ootavad meid või-
dukaisse võitlustesse.

Näitus koondas enesesse vali-
kuna umbes kolmandiku värsked
rindejoonistusi. Need joonistused
peavad olema aluseks uutele teos-
tele meie võitleva kojumineku
teemal. **NIGOL ANDRESEN.**

Narva.

A. Hoidre rindejoonis.

Autoremontitöökoda.

R. Sagritsa rindejoonis.

Kultuurielu pöördub tagasi vabastatud linnadesse

Saksa okupatsiooni orja-aeg on
jätnud vabastatud nõukogude lin-
nade kultuurielu rasked haavu.
Ometi juba praegu, kuigi sõda
kestab ja kõik Nõukogudema
pingutused on suunatud vaenlase
hävitamiseks, hakkab ka purusta-
tud linnades tekkima kultuuriline
elavus.

Evakueerunud teatrikollektiivid
naasivad kaugelt tagalast kodu-

linnadesse, ja kui sealt leitakse
eest vaid teatrihoonete varemed,
siis antakse etendusi lihtsalt imp-
roviseeritud lavadel. Stavropolis
taastavad linna elanikud pühapä-
vikutel ühises töös oma teatrit.
Sakslased laastasid ja purusta-
sid Smolenski draama-teatri, kuid
etendused toimuvad nüüd medii-
siinilise instituudi hoones.
Otsekohe pärast Orjoli vabas-

tamist avas oma ukseid Turgenevi
muuseum, mis õigeaegselt oli
evakueeritud Pensasse. Peagu väl-
jasurnud Turgenevi tänaval on
see üks vähesi säilinud maju.
Siin asus okupatsiooni ajal saksa
ohvitseride klubi. Põgenedes jäi-
sid nad siia maha viinapudelite
virkad.

Harkovis põletasid sakslased
Ukraina esimese pildigalerii. Elu
kaalule pannes päästsid nõuko-
gude patrioodid tules galerii-
eksponaate. Harkovi elanik sm.
Kisinskaja päästis tules 39
maali, kunstnik Kujashko tõi
välja Taras Shevtshenko maali,
Repini akvarelle jm.

Nõukogude arhitektide ees
seisab purustatud linnade taasta-
misel suur ülesanne. Neil päevil
saabusid Kiievisse kuulsaimad
vene arhitektid, kes võtavad osa
Kiievi kuulsate peatänavate Kreshtsha-
tiki uuesti planeerimisest ja
kujundamisest.

Evakueerunu vabastatud Auverest.

E. Einmani rindejoonis.

Möödunud sajandi keskpaiku
sai meie kodumaal märgatavaks
majandusolude paranemise kõrval
ka rahvakooli olude tõus, mis lõi
soodsa pinna eesti rahvuslikule
ärkamisele. Hoogsalt leviv kirja-
oskus koolide kaudu oli selleks olu-
liseks eelduseks, et uuesuunaline
ilmalik kirjandus ja nüüd esma-
kordselt järjekindlalt ilmuv aja-
kirjandus võisid rahvusliku vai-
muelu äratajaina etendada nii
tähtsat osa. Teerajajana selles
töös tegutses Johann Voldemar
Jannsen.

Jannsen sündis 16. mail
1819. a. Vana-Vändras mõldri
pojana. Hariduse sai ta Vändra
kihelkonnakoolis ja kohaliku ki-
rikuõpetaja K. Kõrberi juures.
19-aastaselt asus ta Vändras kõs-
ter-kooliõpetaja kohale. Suuresti
mõjutatuna Kõrberi kirjandusli-
kust tegevusest, asus ka Jann-
sen sellele tööle. Ta võttis oma
ülesandeks peale vaimuliku kir-
janduse arendamise, mis sel ajal
oli valitsevaks alaks trükisõnas,
avaldata ka ilmalikku kirjandust.
Ta otsib võimalusi uue ajalehe
väljaandmiseks. Juba Vändras pa-
lub ta kaks korda luba ajalehe
väljaandmiseks, kuid saab eitava
vastuse. Et mitte aega kulutada
ajalehe loo ootamisele, hakkab ta
1848. a. välja andma aastaraama-
tut „Sõnumitooja“, mis sisaldab
„uut ja vana maarahvale rõõmuks
ja õpetuseks“.

1850. a. asus Jannsen Pärnu
Olejoele kooliõpetajaks. Siin sai
ta igatsetud loa ajalehe välja-
andmiseks ja 1857. a. hakkas il-
muma nädalaleht „Pärnu Posti-
mees“. Teretamise laulus avaldas
ta oma eeskava järgmiselt:

„Tere armas Eesti rahvas!
Mina, „Pärnu Postimees“,
kuulutama olen vahvas,
kõik, mis sünnib ilma sees...“

1863. a. lõpul kolis Jannsen
Tartu. Ta loobus kooliõpetaja-
ametist ja järgmise aasta algul
asus ta uue nädalalehe „Eesti
Postimehe“ toimetamisele ja väl-
jaandamisele. Jannsen juhtis seda

tööd kuni 1880. a., millal teda
tabas halvatus. Töömeest Jannse-
nist enam ei saanud ja ta suri
12. juunil 1890. a. Tartus.

Jannseni toimetatud ajalehte-
del oli eesti rahva rahvusliku ära-
tamise ja kasvatamise alal väga
silmapaistev osa. Nii „Pärnu
Postimees“ kui ka „Eesti Posti-
mees“ said juba alguses suhteli-
selt suure populaarsuse osaliseks.
„Eesti Postimehe“ toimetajana
sai Jannsenist esimene kutseline
eesti ajakirjanik.

Tartu asumisega astus Jann-
sen eesti rahva etteotsa. Ta oli
tõusva eesti intelligentsi tähtsa-
maks keskkujuks ja tema eest-
võttel ning kaastegevusel pandi
käima rida tähtsaid eesti rahvus-
likke üritusi, nagu 1872. a. „Ees-
ti Kirjameeste Selts“. Eesti
Aleksandri kooli mõte leidis
Jannseni poolt elavat toetust.
Suure tõuke koorilaulu arendami-
sele andis Jannseni algatatud ja
korraldatud I laulupidu 1869. a.
Tartus. Jannsen ise oli ka koori-
juhiks Kunileidi kõrval. Samuti
oli I laulupeo noodiraamat Jann-
seni toimetatud.

Jannsen on tolle ajajärgu kir-
janikuna saanud endale rahvakir-
janiku kuulsuse. Seda soodustas
tema hea rahvakeele tundmine
ja suur jutustamisoskus. Jannseni
ladusalt kirjutatud juttudes leidis
eesti külaelanikud sajandi kohta
üsna huvitavat käsitlust. Kahjuks
pole kõik tema jutupalad algupa-
rased, ta piirdus peamiselt tõlki-
mise ja ümberseadmiselega.

Jannseni suurimaks teeneks
on, et ta oma suure kirjandus-
liku tegevusega harjutas eesti
rahvast lugema ja sellega tasan-
das teed ärkamisaja järgnevaile
kirjanikele, kes viljelesid külajut-
tu edasi juba algupärasemalt.
Jannsen lõi eeldused selleks, et
eesti rahvuslik liikumine võis
tõusta balti sakslaste vastu eriti
hoogsaks hiljem C. R. Jakobsoni
tegevuse tagajärjel.

H. MUGASTO-JOHANI.

Purukslastud saksa tank.

E. Okase rindejoonis.

KEVADPÄEVANE

Päike jällegi löi
aknasse omad silmad,
tuul sulle kätte tõi
kevadest tulvavad ilmad.

Sinu südames kui
midagi suurt praegu valmiks,
mida nüüd hõiskava sui
tahaksid vormida salmiks.

Möödub kõik, küllap näed,
aeg pöördub uuestisünniks;
täna sed rusikas käed
ätra pea hoiavad künniks.

Südameis pakitsev tung
pääsu kui kuhugi otsiks.
Vaata, eks pakatav pungki
oodates otsekuul tõtsiks.

Maa ei vallandu lumerüüst,
kartes kui avada mõrvu,
mille taevani kisavast süüst
valuhääl kostma jäänd kõrvu.

Vaevu kui voolasid veed.
Küllalt eks pisarajärvi!...
Aeglaselt muudavad teed
oma murelist värvi.

Süis aga tunned, et jõud
kuumemalt erutub veres —
kadugu pruunsärklik õud
pea meie relvade teres!

Päike siis paistku ja tuul
tegudeks tõugaku tungi. —
Küllap sel kevadkuul
pakatab kauneid veel pungi...
RALF PARVE.

Vabastatud linnades ja külades

Punaarmee eesti väekoondiste poolt vabastati jaanuaris 1943. a. Velikije Luki linn ja rida asustatud punkte selles rajoonis. Peale selle vabastati meie kor-puse suurtükiväepolkude ener-gilisel kaasabil 1943. a. teisel poolel Neveli linn ning rida selle ümbruses asuvaid külasid.

Kui sõita Velikije Luki rajoo-ni, siis paistab kaugelt silma ilus, uuemas stiilis ehitatud linn. Li-gemale, umbes 4—5 km kaugu-le jõudes näeme, et suured ki-vimajad on katuseta, akendeta ning linna sisseastumisel selgub, et ilusast mugavast linnast pole-muud järele jäänud kui majade seinad — rusud. Kõik elumajad, raudtee- ja elektrijaamad, vee-värk jne. on purustatud, sest võitlust tuli pidada peaaegu iga maja vallutamisel, mitte üksi lin-na ümbruses, vaid ka iga maja oli tegelikult kindlustatud.

Kohe pärast meie vägede sis-semarssimist ilmusid aegamööda keldritest välja vaevalt liikuvad inimese varjud. Lähemalt kõiki urkaid läbi uurides leidsime pi-medates koobastes vaevalt rääki-vaid, nälginud ja haigeid eraisi-kuid, kes lamased otse põrandal või paremal juhul mustadel, määrdunud õigedel. Nende kõr-val olid laibad — mõned nendest on juba lehkama hakanud. Keld-riruumid ja koopad olid muudugi kütmata ja valguseta. Mustus võimutses igal pool. Korralik pu-has vesi puudus, nõnda et vett katsuti tuua roomates õõsiti lah-ingutegevuse vaheajadel Lovati jõest, mis oli roojastatud. Toidu-aineid oli ka väga suures nap-puses. Keldrites ja koobastes vii-bijad suutsid vaevalt rääkida. Nende õnn ja rõõm oli kirjelda-matu, kui nad nägid meie puna-armeelasi kui oma vabastajaid. Paljud katsusid oma viimast energiat kokku võttes käte najal püsti tõusta. Nad tänasid süda-mest meie sõjamehi. Korduvalt nägin, kuidas elanikud pakkusid oma viimast leivaraasukest va-bastajatele, kuid meie mehed ei võtnud seda vastu, vaid kostita-sid ise nälginud Velikije Luki elanikke konservide, küpsiste ja leivaga.

Mitte sugugi parem polnud seisukord fashistide eneste juu-res. Mäletan, et 7. jaanuaril 1943. a. kui linna täielikult va-bastamisel tuli üle võtta umbes 1500 haiget — haavatud solda-tit ja ohvitseri, kes olid mahu-tatud Velikije Luki kindluses ole-vatesse keldriruumidesse. Nende haigete kõõgi juures õues lama-sid hobuste kapjade ja soolikate hunnikud, kuna liha haigete üt-luse järgi oli kasutatud toiduks. Fashistide meeleolu oli lootusetu. Hitleri võitmatuks reklameeritud armeest oli järele jäänud san-tide kari. Paljud soldatid ja oh-vitserid kandsid elanikelt röövitud suurrahte, tekke, kasukaid jne.

Eelpool kirjeldatud pildist er-nes vähe olukord Neveli linnas, mille vallutamine tuli fashistidele täiesti ootamatu.

Mis puutub Velikije Luki ja Neveli linna ümbruses asuvatesse küladesse, siis nende asukohti on üldse raske kindlaks teha, sest vallutatud küladest oli jä-rele jäänud heal juhul ainult üksikud majadekorstnad, mida ko-halikud elanikud on hiljem aja-jooksul suuremalt jaolt ära ka-sutanud muldmajadesse ahjude ehitamiseks. Kohalikud eraisikud, enamikus naised ja 16—17-aasta-sed poisikesed, polnud lasknud oma meeleolu langeda, vaatamata sellele, et nende eluasemed olid rüüstatud ja purustatud. Nad ehitasiid kiiresti esialgu nii oma elamiseks kui ka loomade paigu-tamiseks vastavad muldmajake-sed. Veetsamiks on ehitatud uued kaevud, sest endistes kae-vudes oli vesi fashistide poolt roojastatud.

Saadud andmetel on samasu-gune pilt ka teistes asustatud punktides, mis on vabastatud rin-de teistes piirkondades.

O. P.

Katoliku preestri S. Orlemanski külaskäigust

Aprillis saabus Nõukogude Liitu Springfieldi linnast (Ameer-ika Ühendriikide Massachusettsi osariigist) katoliku preester Sta-nislav Orlemanski, et tutvuda evakueeritud Poola kodanike olu-korraga Nõukogude Liidus. Ta külastas kooli poola lastele Za-gorski linnas ja viibis Nõukogude Liidu territooriumil formeeritud Poola armees.

28. aprillil oli preester Sta-nislav Orlemanski pikem jutu-ajamine seltsimees Staliniga, mil-le juures viibis ka sm. V. Molot-ov.

Enne tagasisõitu Ameerikasse esines preester Stanislav Orle-manski Moskva raadios poola-keelse kõnega poola rahvale, mil-les ta rääkis oma tegevuse põhi-eesmärkidest Ameerikas ja oma külaskäigu muljetest.

„Associated Pressi“ telegraafi-agentuuri Chicago korrespondent toob ära preester Orlemanski tähtsamad märkused pressikonve-rentsil.

„Kord jaanuarikuus kirjutasin ma härra Hullile kirja palvega mulle välja anda pass sõiduks Nõukogude Liitu. Saabus vastus, et Ameerika valitsus ei ole selle vastu, kuid temale on teadmata, kuidas suhtub sellesse Nõukogu-de valitsus. Ma kirjutasin vene konsulaati New Yorki ning mulle vastati, et on vajalik Marssal Stalini luba. Lõpuks tuli Mar-sal Stalinilt isiklikult luba, mis mind Venemaa kutsus.“

„Ma ei tee mingit avaldusi Venemaa kohta. Minul oleks mõtetu rääkida usust.“

Nüüd Stalinist. Ma vestlesin Molotoviga tund aega. Ma olin

teatris ning minule helistati, et ma sõidaksin Kremlesse, ning ma siirdusin sinna. Molotov ja Stalin olid koos. Ma vestlesin Staliniga üle kahe tunni. Minu teine ju-tuajamine kestis umbes niisama palju aega. Ma leidsin, et Stalin on väga demokraatlik ning väga avameelse iseloomuga.

Orlemanski andis ajakirjandu-se esindajatele üle järgmise teks-tiga ametliku teadaande: „Ma sõitsin Moskvasse mitte kui ka-toliku kiriku või Ühendriikide riigidepartemangu esindaja, vaid kui eraisik poola küsimuse uuri-miseks. Ma ei ole kommunist ning ma teatsin sellest avalikult Moskvas oma avalikus läkituses Poola armeele. Ma olen ameerik-lane. Ma kriipsutan alla, et ma sõitsin Moskvasse üksinda ja tu-lin tagasi üksinda. Ma ei kuulu mingisugusesse klikki, fraktsioo-ni või parteisse. 30 aasta jook-sul, mille kestel ma olen kand-nud vaimuliku rüüd, oli minu esimene puhkusmissioon Mosk-vasse, mille eesmärgiks oli minu kiriku abistamine Poolas.“

Vaatleme mõningaid avaldusi, mida on teinud minu ametiven-nad vaimulikud. Siin esimene: auväärt James Lowler, katoliku heategevate seltside rahvusliku konverentsi kindralsekretär abi, ütles: „Maailm, kes oli Nõukogu-de valitsuse sõjaka ateismi tun-nistajaks paljude aastate vältel, peab ettevaatlikult suhtuma sel-listesse avaldustesse nagu see on pater Orlemanski oma.“ See on ajakirjast „New Week“. Pater Lowler, teie ainult räägite, mina aga loetun ametlikule ajaloolisele dokumendile. Ma pean teile vas-

tama järgmist: Minu programmi esimeseks ülesandeks oli tuua teile antud küsimuse kohta amet-lik teadaanne. Kas olete praegu veendunud, et minu missioon Moskvasse oli tagajärjekas?

„Ma olen veendunud, et amee-rika publik saab minu seisukohast aru ja hindab seda. Minul on tä-helepanuväärseid teateid Poola kohta, kuid need saavad teata-vaks hiljem.“

Teadaandele on juurde lisatud järgmised küsimused, millised Orlemanski sõnade järgi ta on esi-tanud J. V. Stalinile ning J. V. Stalini vastused. Allpool on nen-de küsimuste ja vastuste tekst.

„1. Kas loete teie sallitavaks Nõukogude valitsusele teostada tagakiusamise ja vägivalda poliitikat katoliku kiriku suhtes?“

Marssal Stalini vastus: Kui südametunnistuse- ja usundiva-baduse pooldaja loen ma sõrast poliitikat lubamatuks ja kõlbma-tuks.

2. Kas loete teie võimalikuks koostööd püha isa paavsti Pius XII-ga võitluses vägivalda ja ka-toliku kiriku tagakiusamise vastu?

Marssal Stalini vastus: Ma loen seda võimalikuks.

Auväärt Stanislav Orlemanski soovis, et ülalmainitud küsimused ja vastused ei saaks avaldatud praegusel ajal, vaid temale isik-likult üle antud. Marssal Stalin ei väitnud selle ettepaneku vas-tu, kuid teatas samal ajal, et ta ei ole nende küsimuste ja vas-tuste avaldamise vastu, kuid auväärt Stanislav Orlemanski seda vajali-kuks peab. Allkiri: Marssal Stalin.“

Evakueerunute elust

Lööklane Karl Saari

Eesti raudteelase Karl Saari töösaavutusi Lõunaraudteel Isa-maasõja päevil on hinnatud Lõu-naraudtee ülema käskkirjades kor-duvalt kõrgelt.

Astudes sotsialistlikku võistlus-se teiste veduribrigaadidega arendas sm. Saari raskete rinderongide veos edukalt suurt kiirust. Ta töö-tas Stalingradi rinde piirkonnas, kus käisid võitlused Stalingradi pä-rast. Ta sõitis läbi sellised rinde-piirkonnad kui Stalingrad Ros-tov — Iletsh — Voronezh — Kursk — Belgorod — Harkov — Kiiev — Leningrad ja Klingsissepp.

1942. a. ägedate lahingute ajal Stalingradi all saadeti sm. Saari viima sinna sõjaväerühm.

„Nägin tuhandeid frite,“ rää-gib Saari. „Nad olid haletsus-väärsed, halvasti rietatud ja kül-munud.“

Põrguliku lahingutule all viis Saari lahingupiirkondadest välja haavatute ronge. Ta tõi ühe haavatu rongi Kurskist Voronezh-i, ilma et rongi oleks saanud teel varustada kütte ja veega ning arendades seejuures suurt kiirust.

Ta teadis, et tema käes oli tu-handete võitlejate elu. Sel puhul tõi raudteelaste häälekandja „La-hinguleht“ nr. 167 sm. Saarist kiitva kirjutuse. „Väljapaistev oma töö, ei satu ta paanikasse hädahohtlikel silmapilkudel, osuta-des erilist hoolt ja tähelepanu haavatutele, viis ta rongi oskusli-kult kiirust saavutades sihtkohta. Igal ajal jätkub tal aega teiste abistamiseks.“

Mais 1943 tegid saks-lased pommirünnaku Jeletsile. Pomm kukkus raudteele. Oli- ja laskemoonalaos puhkes tuli. Eluga riskides läks sm. Saari tuld kustutama. Tema eeskujule järgnesid ka teised. Ladu pääs-teti. Selle eest on Saari nüüd Jeletsis raudteelehelt kiituskiri. Samal ajal sattus Saari Shtshigri jaamas vaenlase pommirünnaku alla. Sm. Saari jäi oma postile. Pomm lõhkes ta rongi läheduses ja vedur purunes. Saari aga pääs-tis samal ajal ligiduses oleva laskemoonarongi kiire ja oskus-liku manööverdamisega. Uus-Kastoorias langes üks vaenlase lennukipomm ühe erikolonnli staapi. Sm. Saari päästis staabi väärtpaberid ja dokumendid ning kandis välja haavatud. Töö kes-

tel erikolonnli on sm. Saari kor-duvalt sattunud hädahohtlikesse olukordadesse ja saanud haavata, kuid kunagi pole ta enne lahku-nud oma postilt, kui ülesanne täi-detud. Palju kordi tuli tal raskete laadungitega rongid tule alt välja tuua. Sm. Saari omab Karaganda raudtee ülema tänukirja haavatute rongide ilma peatusteta kohale-juhtimise eest. Lõunaraudtee üle-ma poolt on ta autasustatud. Erikolonnli ülema poolt on Saari pandud valitsusele ette autasustamiseks kõrgema ordeniga.

S. R.

Eestlased Volga lähistel

Kümmekond evakueerunud eest-last on asunud elama Uljanovski oblastis Staraja Maina rajoonis olevasse Krasnaja Reka külla, kus nad kõik töötavad pingsalt ja on tuntud parimate ja kohusetundli-kumate töölistena.

Seltsimehi Hulda Aasa, Meeta Pärli ja Antonina Hani on pre-meeritud viltidega.

Nii külmadel talvapäevadel kui ka kevadel kostis kolhoosi aidast lõbus laul. Seal aeti ringi tuuli-masinat ja puhastati vilja kevad-külviks. Sm. Aasale on töö lõbu-asjaks. Igal pool, kus tegijat kõi-ge rohkem tarvis, paneb ta käed külge.

Mitte ainult kolhoosis pole eestlased head töölised, vaid ka kohalikus piiritusvabrikus töötavad Valentina Seljanka, Elfride Lõus ja Grigori Krivorukov on tuntud parimate ja kohusetundlikumate töölistena, keda on mitu korda premeeritud.

Ja nüüd, millal me teame, et Punaarmee on tunginud meie ko-dumaa pinnale ja võitlused käivad selle vabastamise pärast, kohustu-me veel enam töötama ja altama kaasa kevadkülviks, et tulevasi-gisene lõikus oleks veelgi rik-kam eelmisest.

SILVIA KASAKOVA.

Andres Väärismaa

Neil päevil suri Moskvas kee-mia magister Andres Väärismaa.

Kadunu oli väga väljapaistev noorema põlve keemiateadlane. Tartu Olikoolis oli ta saanud väga põhjaliku ettevalmistuse ja ma-gistri astme, kuid saadud teadmisi täiendasid alatasa andekus ja suur töökus ning kohusetunne. Andres Väärismaa juhtis Tallinnas Riik-liku Katsekoja osakonda, osutades seal väärtuslikku abi Nõukogude Eesti tööstusele ja juhtides Tal-liinna Polütehnilise Instituudi üli-õpilasi ikka sügavamale tööle. Eva-kuueerunud, asus ta töösse Tshelja-binskis ühe vastutusriikka labora-tooriumi juhatajana, ja seal ta orienteerus füüsikalise keemiku spetsialisusest orgaanilisse kee-miasse, ühendades mõlemad alad ja rakendades praktikas oma laial-dasi teadmisi. Tsheljabinski labo-ratooriumi katsete tulemuseks on ta uued leiutused kollargoolist, missuguse uurimistöö kokkuvõte on ilmunud ajakirjas „Farmatsija“. Andres Väärismaa laboratoorne töö oli otseselt riigikaitsele väärtusega ja teda hinnati väga kõrgelt kaastöötajate poolt. Ping-sas töös ei pidanud ta tervist vastu, varem ravitud tuberkuloos löi uuesti aktiivseks. Ühenduses ravimisega kolis Väärismaa Mosk-vasse ja astus Eesti NSV Rah-vakomissaride Nõukogu juurde teaduslikuks kaastööliseks.

Sõprade, kaastööliste ja Nõu-kogude Valitsuse soovid ja hool ei suutnud päästa seda kallist elu. Meile on raske suuri lootusi ära-tanud, optimistliku ja loomingulise teadlase surm. Andres Väärismaa on oma suure ja ennastalgava tööga meie kodumaa heaks saa-vutanud palju tulemust ja on hel-geks eeskujuks teadlastele ja õp-pivatele noortele inimesena, koda-nikuna ja teadlasena — sest temal ei olnud kahju millestki, et raken-dada nõukogude teadus suurimal määral meie tigate vaenlaste, saks fashistide hävitamiseks ja meie kodumaa lõplikuks vabasta-miseks.

N. Andresen, H. Kruus, J. Nuut, A. Altna, T. Althausen, A. Garshnek, G. Kangro, O. Kirret, A. Kõll, G. Mets, A. Pärli, E. Rannak, J. Sellental, K. Taev, A. Valsiner, L. Voore.

Toitlusraskused Saksamaal

Viimasel ajal on sakslaste toit-lustusolukord tunduvalt halvene-nud. Enamvähem pidevalt saab elanikkond vaid 200 gr leiba päe-vas. Linnades annab end tunda suur kartulipuudus. Inimesed on nälginud ja haiglased. Loomasööda puudujäägi tõttu vähendatakse riigis loomade arvu. Elanikkon-na moraalne seisukord on äärmiselt rõhutatud.

TEADAANNE.

Eesti Merelaevanduse opera-tiivgrupp palub kõiki meremehi, endisi Eesti Merelaevanduse töö-tajaid ja neid, kes soovivad tule-vikus töötada laevadel või Mere-laevanduse kaldaasutustes, saata operatiivgrupile oma täielik elu-lookirjeldus, soovitatavalt ka ankeet ja praeguse töökohta ülema poolt antud iseloomustus.

Leningradis ja Leningradi ob-lastis viibijaid palutakse kirjutada aadressil:

Ленинград гост. Октябрьская комната 315.

«РАХВА ХЯЯЛЬ»
Орган ЦК КП(б) Эстонии
и Советов депутатов трудящихся
Эстонской ССР

Ленинград, Торговый пер. № 3

Toimetuse kolleegium.

Kevadküünd Festis

J. Jansoni karikatuur

Litzmann: „Anna aga tugevamini, Hjalmar, ega need hobused ei ole, et peksa ei tohi.“

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Tööraha Saadikute Nõukogude
häälekandja

Nr. 22 (499)

26. mail 1944. a.

V aastakäik

**Au Sulle, Isamaa, vaba ja võitmatu,
rahvaste sõpruse, vennluse maa!
Kõrgel me Nõukogu rahvalipp lehvigu,
võidult meid võidule juhtigu ta!**

Vabade rahvaste võidu hümn

Kuna Nõukogude Liidu endine hümn „Internatsionaal“ ei vastanud sisuliselt enam neile põhilistele muudatustele, mis on sündinud meie suurel Kodumaal nõukogude korra võidu tulemusena, siis otsustas Nõukogude Liidu Rahvakomissaride Nõukogu asendada senise riigihümni teksti uue tekstiga, mis oma sisult ja laadilt vastab nõukogude korra sotsialistlikule olemusele. Vastavalt sellele on loodud ka uue riigihümni muusika. Tekst on koostatud nõukogude kirjanike, Stalini preemia laureaatide Sergel Mihhalkovi ja El-Registani poolt. Muusika uuele hümnile on kirjutanud Stalini preemia laureaat komponist A. V. Aleksandrov. Hümn on eesti keelde tõlkinud luuletajad Mart Raud ja Jaan Kärner.

Mitmesugustel aegadel on rahvad loonud hümn, suursuguseid ja piduikke oma maa ja oma rahva kangelaste auks. Nendes on nad laulnud kõigest, mis on olnud kallis nende südamele ja mis sütitas nende meeli. Kuid kõikide hümnide hulgas on Nõukogude Liidu uus hümn erilaadne ja esmakordne inimkonna ajaloos seepoolest, et ta on ainsa sotsialistliku riigi hümn, selle sotsialistliku riigi hümn, mis võimsana ja vankumatuna ühel kuuendikul maakeral juba veerandsada aastat tugineb sangariikule sotsialistlikule ülesehitustööle, loodud kõikide vabade rahvaste ühise tahte ja ühiste taotluste tulemusena. Uus hümn on selle võimsa ja ajalooliselt kõige eesrindlikuma maa sõnaline ja muusikaline vapp.

Uus Nõukogude Liidu riigihümn sündis Isamaasõja katsumis- roheil päevil, mil kõik Nõukogude Liidu rahvad on tõusnud üksmeelselt heroiliseks võitluseks meie maad orjastada tahtvate saksa röövvalkujate vastu. See- ga Nõukogude Liidu uus hümn väljendab nõukogude inimeste mõtteid ja tundeid, millega nad elavad meie suurel ajalul. Kõik nõukogude inimesed teavad ja tunnevad suurt vastutust, mis käesolevas hiigelvõitluses seisab meie sugupõlve ees inimkonna parimate saavutuste kaitsmisel. Me teame, et käesolevas sõjas otsustatakse mitte üksnes meie, vaid ka järeltulivate põlvete saatust. Kuigi sõda on jõudmas lõppjärku ja meie võit on ligiläbi, on tarvis seda enam veel uusi, värskeid jõupingutusi sõja kiiremaks võidurikkaks lõpuleviimiseks. Kuid nõukogude inimeste patriotism, mis puhkes võimsa lainena Suures Oktoobrirevolutsioonis, kasvas ja tugevnes järgnevat rahuliku ülesehitustöö aastail, ei karda pingutusi, vaid ületab kõik raskused oma teel. Kõik Nõukogude Liidu rahvad, eesotsas suure vene rahvaga, kellele langes kande osa Oktoobrirevolutsiooni saavutuste kaitsmisel ja edasiarendamisel, löid võimsa tööliste, talupoegade ja intelligentsi sotsialistliku riigi. Isamaasõja päevil on võitluses karastunud stalinlik rahvaste sõprus. Kõik rahvad on võrdsed poliitiliselt ja moraalselt Nõukogude- maa vabade rahvaste peres. Sile kuulub võrdõiguslikuna ka meie välle eesti rahvas. Väljendades vene ja kõikide teiste Nõukogude Liidu rahvaste monoliti-

sust, lausub üllalt hümn esimene salm:

On vabade rahvaste mürdmatu liidu
hoond jäädavaks ajaks suur Venemaa hõim.
Sest elagu rahvastest võidule viidud
Nõukogude Liit, tema ühtsus ja võim.

Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liit on maa, mis omab maailma kõige täiuslikuma ja demokraatlikuma, kõikidele rahvastele majanduslikku ja kultuurilist õitsengut kindlustava Stalini Kuulustsiooni, siin on läbi viidud põhilised sotsiaalsed uuendused, on kaotatud inimese eksploatimine inimese poolt, siin pole sotsiaalselt ebavõrdsust ega rahvuslikku vaenu. Inimeste kõige palavamate unistuste maailm on saanud reaalseks meie maal, sotsialistliku ülesehitustöö jätkuvas võidukäigus. Võimas sotsialistlik ülesehitustöö teostati laiale rahvahulka poolt Lenini-Stalini partei juhtimisel. Sellest laulab ka hümn teine salm:

Meil tormidest helendas vabaduspäike,
Suur Lenin meil valgustas võitluste teid.
Truuks rahvale Stalin meid kasvatas kõiki,
tööks, kangelastegudeks innustas meid.

Meie tugevus ja jõud avaldub praeguses võrdlematus võitluses saksa fashistide vastu, meie Punarmee kuulsusrikkais võitluses. Rohkem kui oma elu armastavad nõukogude inimesed oma suurt sotsialistlikku Kodumaad ja oma sünnimaad. Meile, eestlasile, on kallis meie paene rannikmaa Läänemere kallastel, peagi Hitleri kanna alt vabastuv, taas loodav, Nõukogude Eesti. Oleme uhked, et Punarmee ridades võitleb kaasa ka meie eesti rahva poegi, kes koos oma vendadega nõukogude rahvaste perest päevpäevalt puhastavad meie kodumaa pinda fashistlikust rämpsust.

Kõik nurjatud kallaletungijad
väärab
me lahinguis kasvanud võimas armee.
Me võitluste hoog sugupõlv-
deks määrab
aus, kuulsuses hiilgama Isamaa tee.

Nõukogude Liidu uue hümn üllates, lihtsates, kuid suursugustes ja tabavalt värssetes on leidnud väljenduse kõik sotsialismi pidiidust võidukälgust sündinud muudatused. Laulu sõnade lähedane mõte ja voolavus, ta kütkestav muusika tungib miljonite inimeste südamesse. Vaimustusega laulavad seda meie vaprad võitlejad oma jätkuval võiduteel, meie töökaugelased tagalas, hümn sõnadega huukel hävitavad meie kartmatud partisanid vihatud vaenlasi, ja vaimustusega laulab oma hümn kogu Nõukogude Liidu rahvas.

V. KRUS.

NÕUKOGUDE LIIDU HÜMN

N vabade riikide mürdmatu Liidu
loond jäädavaks ajaks suur Venemaa hõim
Sest elagu rahvastest võidule viidud
Nõukogude Liit, tema ühtsus ja võim!

AU Sulle, Isamaa, vaba ja võitmatu,
rahvaste sõpruse, vennluse maa!
Kõrgel me Nõukogu rahvalipp lehvigu,
võidult meid võidule juhtigu ta!

M Eil tormidest helendas vabaduspäike,
Suur Lenin meil valgustas võitluste teid.
Truuks rahvale Stalin meid kasvatas kõiki,
tööks, kangelastegudeks innustas meid.

AU Sulle, Isamaa, vaba ja võitmatu,
rahvaste õnne ja õitsengu maa!
Kõrgel me Nõukogu rahvalipp lehvigu,
võidult meid võidule juhtigu ta!

K OIK nurjatud kallaletungijad väärab
me lahinguis kasvanud võimas armee.
Me võitluste hoog sugupõlvadeks määrab
aus, kuulsuses hiilgama Isamaa tee.

AU Sulle, Isamaa, vaba ja võitmatu,
rahvaste jäädava kuulsuse maa!
Kõrgel me Nõukogu rahvalipp lehvigu,
võidult meid võidule juhtigu ta!

Nõukogude Informbüroo teateid

21. maist kuni 24. maini ei toimunud rinnetel olulisi muudatusi.

20. maist kuni 23. maini vigastasid ja hävitasid meie väed 27 saksa tanki ja iseliikuvat suur-
tükki. Ohulahinguis ja seniitka-
hurite tulega tulistati alla 92
vaenlase lennukit.

Eriti edukalt tegutses nende päevade kestel Punalipulise Balti mere laevastiku lennuvägi. Narva lahes uputati 2 valvelaeva ja 2 traalerit. Teistele Narva lahes seisvatele vaenlase laevadele te-
kittati tõsiselt vigastusi. Soome lahes uputas meie torpeedolennuk

vaenlase 6.000-tonnise transport-
laeva. Peale selle uputasid Puna-
lipulise Balti mere laevastiku
lendurid veel ühe 6.000- ja ühe
3.000-tonnise transportlaeva.

23. mail uputasid Musta mere laevastiku laevad saksa allvee-
laeva.

24. mai hommikul ründas vaenlane Tiraspoli loode pool meie kaardiväeosa positsioone. Nõukogude võitlejad võtsid sakslased vastu suurtüki-, miinipildu-
ja ja kuulipildujatulega ja sundi-
sid sakslasi kiiresti taganema. Päeva kestel sooritasid sakslased
veel 4 rünnakut, kuid ei saavu-
tanud edu. Lahinguväljale jäi ligi

400 vaenlase laipa. Vigastati ja
süüdati 20 saksa tanki ja 4 ise-
liikuvat suurtükki. Hävitati 3
soomusautot, 40 autot ja 15 voo-
rivankrit. Võeti vange.

Viitebski oblastis tegutsev parti-
sanisalk ründas ühes asulas paik-
nevat saksa garnisoni. Nõukogu-
de patrioodid hävitasid üle 100
saksa okupandi ja lasksid õhku 3
sõjaväeladu. Teine partisanisalk
laskis viimaste päevade kestel
rööpmelt välja 6 vaenlase sõja-
väeesheloni. Peale selle laskisid
sama salga partisanid veel maan-
teedel ja kõrvalteedel õhku 27
veo- ja 5 sõiduautot, 14 voo-
rivankrit ning löikasid läbi mitme
kilomeetri ulatuses vaenlase tele-
foniliini.

NÕUKOGUDE LIIDU HÜMN

Võimsalt. Pidulikult

Partei elu

Parteiorganisatsioonide ülesandeid noorte kommunistide kasvatamisel

Isamaasõja aastail on partei ridade kasv olnud eriti suur. See asjaolu räägib nõukogude inimeste, nii riidevõitlejate kui ka tagalas töötajate suurest patriotismist. Ka meie operatiivgruppide parteiorganisatsioonid on pidevalt kasvanud, eriti just viimaste kuude jooksul. Seistes kodu lähel, tahavad meie asutuste töötajad oma kodumaale minna kommunistidena, et vabastatud kodumaal alustada intensiivset ülesehitustööd Lenini-Stalini partei ustavate liikmetena.

Paljude mitte ainult parteiliselt uute, vaid tihti ka aastatelt noorte inimeste tulek parteisse seab parteiorganisatsioonidele tõsisid ülesandeid noorte kommunistide kasvatamise alal. Kogu ideelis-poliitiline kasvatus-töö peab olema suunatud sellele, et iga noor kommunist mõistaks kõigepealt oma ideelise kasvatamise vajadust, et talle oleks selge, miks ta peab oma teadmisi marksismi-leninismi teooria alal täiendama, et ta saaks aru, et teisiti ei saagi olla hulkade juhtijaks, ei saa olla eesrindlik ega kuuluda Nõukogudema töötajate avangardi hulka. Esmajärjekorras peab saavutama seda, et iga parteiliikmekandidaat kas individuaalse iseseisva õppimise või loengute, vestluste, konsultatsioonide ja seminaride kaudu õpiks tundma ÜK(b)P Põhikirja, ÜK(b)P ajaloo lühikursust ja sm. Stalini raamatut „Nõukogude Liidu suurest Isamaasõjast“. Aga samuti peab saavutama ka seda, et pideva ajakirjanduse jälgimise kaudu inimestel oleks ülevaade sündmustest Isamaasõja rinnetel, et nad oleksid kursis välispoliitiliste sündmustega ja Nõukogude tagala saavutustega nii tööstuse kui ka põllumajanduse alal.

Teiseks ei või unustada partei põhikirja nõuet, mis kohustab igat kommunisti aktiivselt osa võtma partei ja riigi poliitilisest elust. Seega on noorte kommunistide kaasatõmbamine parteiorganisatsiooni tööst osavõtmisele iga parteiorganisatsiooni juhtiva seltsimehe kohuseks, kusjuures ta peab silmas pidama seda, et aktiivne tegevus partei ridades kujutab endast bolshevistliku kasvatamise kõrgeimat vormi. Vastavalt ühe või teise parteiorganisatsiooni siseparteilise töö tasemele oleneb ka noorte kommunistide kasvatamise küsimus. Mida paremini on see töö organiseeritud, seda kiire-

mini ja sügavamalt tunnevad noored kommunistid enda isikus toimunud muutust. Nad tunnevad, et nad on kommunistid, et nad kuuluvad raudse distsipliiniga, eesrindlike, murdmatu tahtega inimeste organisatsiooni — Lenini-Stalini parteisse. Parteiorganisatsiooni iga noor liige peab tundma, et tema kui kommunisti kasvatamise eest hoolitsetakse, et teda seejuures abistatakse.

Inimeste poliitilise kasvatamise ja nende organisatorivõimete arendamise parimaiks vahendeiks on neile antavad parteilised ülesanded. Parteiliste ülesannete andmine on parteiorganisatsioonile tõsiselt tööks.

Hästi on see töö organiseeritud näiteks neis parteiorganisatsioonides, kus parteiorganisatsioonideks on sm-d Shishkin ja Jadrov. Nende seltsimeeste poolt on pööratud tõsist tähelepanu parteiliste ülesannete valikule, kusjuures on arvestatud iga ülesande saaja suuteid, andeid ja isiklikke soovide. Ka ei ole nad unustanud, et antud ülesanded ei või käia üle jõu, sest see võib anda soovitatavale otse vastupidiseid tulemusi, muutudes inimeste arengut takistavaks teguriks. Parteiorganisatsioonis, kuhu kuuluvad sellised tublid noored kommunistid, nagu sm-d Toss, Oras j. t., on otsustav tähendus antud parteikoosolekutele kui noorte kommunistide kasvatamise koolile. Parteikoosolekutel tutvuvad noored kommunistid oma organisatsiooni koosseisuga ja õpivad tundma selle printsiipsust küsimuste arutamisel ning otsustamisel. Seejuures on ulatuslikuma teoreetilise ettevalmistusega seltsimehi pidevalt rakendatud noorte kommunistide abistamisele parteikoosolekutel esinemiseks. Ühtlasi on tehtud neile ülesandeks vestelda sageli iga noore liikmega nende tööst, õppimisest kui ka isikliku elu küsimustest. Hästi on neid ülesandeid täitnud sm-d Rikas, Johani jt.

Neis parteiorganisatsioonides, kus kasvatus-töö on hästi organiseeritud, hakkavad mõned noored kommunistid üsna ruttu silma paistma, väärides tähelepanu ja edutamist. Vastupidi aga peab neis organisatsioonides, kus kiirelt kasvavad noored kommunistid puuduvad, arvama, et seal ei ole siseparteilise tööga kõik korras.

V. LEEDE.

Ilulaul

Ille ei sõida piki jõge, laulu ei eesti väljal. Joel sõuab süngus, silmitu, sõge, väljal vaaruvad näljad.

Kääpad. Mornid muretishaavad. Longuspäi leinakased... Kuhu küll laulud sõlmida saavad ilule eluaset?

Eksib ta üksi vaenurings manalameeste kätte? Ei. Püsib pelgupaik rahva hinges, südame salalätkes.

Siin seob põgus valvuri-uni kaunit jõgedesõitjat, tulikosena tervitab kuni vabadusttoovat võitjat.

ARN. TULIK.

SAKSA TERROR EESTI INTELLIGENTSI VASTU.

Rootsi ajaleht „Svenska Dagbladet“ teatab uuest saksa terrorilainest eesti intelligentsi vastu. „Täiesti usaldusväärsest allikaist — kirjutab ajaleht, — teatati meile uutest hitlerlaste survevahenditest Eestis, mis on suunatud eesti intelligentsi hävitamiseks.“ Ajaleht teatab, et 20. ja 21. mail areteeriti Tallinnas ja teistes linnades kõik eesti arstid.

Ameerika ametiühingud toetavad Roosevelti kandidatuuri.

Paljude suurte ametiühingute kongressid pooldavad üksmeelselt Roosevelti presidendikandidatuuri eelseisvatel valimistel. Metallitöölise ametiühingu kongress võttis vastu 2.398 häälega 2 hääle vastu resolutsiooni üleskutsega Rooseveltile, et ta seaks üles oma kandidatuuri.

President Roosevelti kiri Ameerika Ühendriikide Kongressile.

Saates kongressile 15. aruande operatsioonide kohta, mis teostatud relvade laenuks või rendile andmise alusel, lisas Roosevelt sellele aruandele kirja, milles ta ütles muu hulgas: „Ühinenud rahvaste jõud on valmis andma oma pealetungibaasidest läänes ja idas uusi ja üha võimsamaid lööke natside

poolt okupeeritud Euroopas. Kommunistid operatsioonidest võtavad osa paljude rahvaste võitlejad. Nad on relvastatud kõige võimsamate relvadega, milliseid suudavad anda ühendatud ressursid ja ühinenud rahvaste leidlikkus. Nad on valmis käiku laskma kogu oma jõu, et jätkata natside ja saksa sõjamasina purustamise protsessi.

Edasi öeldakse kirjas: „Meil seisavad ees otsustavad lahingud. Meie ameerika armeede, laevasti-

kule ja lennuväele kui ka teiste ühinenud rahvaste vägedele on praegu tähtsam kui kunagi varem, et meie jätkaksime meie võitlust kaaslaste varustamist uute sõjamaaterjalidega, mida nad vajavad omaeneste ressursside täiendamiseks. Olles hääleteenamusega pikendanud relvade laenuks või rendile andmise seadust, tunnustas kongress veel kord seda fakti. Hoides alal praegu oma ühtsuse, saavutame kahtlemata lõpliku võidu.“

Autasustatud suurtükiväelased - suvorovlased lahinguis

Võitluses sünnimaa pinnal ülesnäidatud sõjaliste teenete eest autasustati NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi nimel ordenite ja medalitega terve rida sm. A. Uibo suurtükiväelasi-suvorovlasi.

Ordenikandja sm. K. Uibo

Pärast 1940. a. juunipööret oli sm. Uibo üks neist kodanliku Eesti armee ohvitseridest, kes asus täis andumust ja kohusetunnet teenima Punaarmee ridadesse. Suure Isamaasõja puhkemisel võttis ta osa võitlustest Looderindel. Velikije Luki vabastamisel juhtis ta edukalt tankitõrjesuurtükiväeüksust ning autasustati siin ülesnäidatud teenete eest „Punase Tähed“ ordeniga.

Lahingutest Neveli rajoonis võttis sm. Uibo osa suurtükiväeüksuse komandörina. Samal kohal juhul ta suurtükiväelasi ka lahinguis Novosokolniki vabastamisel ja võitlustes sünnimaa pinnal.

Velikije Luki ja Neveli vabastamise järel oli sakslastele sellel rindel jäänud ainuke tugevama tugipunktina Novosokolnik. Sellest tugevasti kindlustatud, tihedate traattõkete ja arvukate miiniväljade taha peidetud ja suurtükkide, miinipildujate ning „kriuksujatega“ arvukalt varustatud kaitsesõlmest püüdsid sakslased iga hinnaga kinni hoida. Neveli-eele, kuid metsa maastik asetas ründajad raskesse olukorda. Iga liikumine oli sakslaste poolt nähtav ja võeti nende poolt otsekohe tule alla. Selles olukorras tuli tegutseda peamiselt õõsel — vihmas, poris ja sügavas pimeduses. Lahinguülesande täitmine selles olukorras nõudis asjaosalistelt, nii ohvitseridelt kui ka võitlejalt, suuri lahingulisi kogemusi ja ennastalgavat patriotismi. Peamine ülesanne sakslaste Novosokolnikist väljalöömisel langes sm. Uibo suurtükiväelastele.

Pärast hoolikat vaenlase positsioonide luure ja laskeandmete ettevalmistamist täideti saadud ülesanne sm. Uibo suurtükiväelaste poolt hiilgavalt. Vaenlase kaitse purustati ning jalaväelased paikasid sakslased kaugele lääne poole. Sm. Uibo suurtükiväelaste tuli oli seejuures nii tabav, et rünnakust osavõtnud jalaväeüksuste komandörid eisuutnud tagasi hoida oma valmüstust ja jagasid ohtralt neile kiitust. Kõrgema Ülemjuhatause poolt hin-

nati sm. Uibo suurtükiväeüksuse teenetel Novosokolniki vabastamisel üksusele Suvorovi II järgu ordeni andmisega. Sm. Uibo aga autasustati kõrge „Punase Lipu“ ordeniga.

Ka edasistes võitlustes on sm. Uibo suurtükiväelased-suvorovlased oma suurte teadmiste ja lahingukogemustega komandöri juhtimisel kõrgel hoidnud oma head nime ja lahingukuuksust.

F. ROOSE.

Väeüksuse komandör sm. K. ALLIKAS

Sm. J. RAUDSEPP

Suurtükiväeüksuse komandör sm. K. UIBO

Sm. J. KOTT

Kahekordne ordenikandja sm. J. Kott

Neveli oli Punaarmee hoogsa löögiga saksa okupantidest vabastatud ja sakslased olid paisatud läände teisele kaitsejoonele. Nüüd seisid ees sakslaste uue kaitseliini läbimurdmine. See ülesanne langes nõukogude kaardiväelastele ja suurtükiväelastele, kuhu kuulusid ka Punaarmee Eesti rahvusliku korpuse suurtükiväeüksused. Grupi üldjuhiks oli sm. Aru. Tehti hoolikalt ettevalmistust, et otsustavalt planeerida suurte suurtükiväeüksuste tuld kindluste liini purustamiseks ning kaardiväelastele läbimurde teostamiseks kergendamiseks.

Sakslaste positsioonid asetseid kõrgustikul ning võimaldasid hea vaatluse meie positsioonide-

le. Algas suurtükiväetule ettevalmistus rünnakuks. Meie tankid liikusid sm. Aru vaatluspunkti rajoonist läbi saksa positsioonide suunas. Viimane avas meie tankidele marulise suurtükiväe ja kuulipildujate tule. Kaks mürsku tabasid meie vaatluspunkti, paikasid segi sideliinid ja hävitasid sidevahendid. Seega oli lahingu kõige kriitilisemal arengufaasil hävitatud suurtükiväe tule juhtimine, mis ähvardas lahinguülesande täitmisele ja läbimurde teostamisele saatuslikuks saada. Selles olukorras sm. Kott läbistas vaenlase tiheda tule, ruttas allüksustesse ja andis siin isiklikult komandööridele tuleülesanded, organiseerides ühtlasi pataride vahelise side. Pisut hiljem läks korda luna sm. Aruga raadioside ning taastada nõnda suurtükiväe tule juhtimine. Kriitiline olukord oli likvideeritud ja lahinguülesanne täidetud, murdes läbi vaenlase kaitseliini.

Sm. Kott külmaverelist ja olukordade kohast tegutses lahingu kriitilisel silmapilgul hinnatult talle „Isamaasõja II järgu ordeni“ annetamisega.

Isamaasõja II järgu ordeniga autasustati sm. Kott Novosokolniki vabastamisel ülesnäidatud teenete eest.

Sangarlikke võitlejaid

Lisaks sm. Uibo üksuse suurtükiväelastele, kelle nimed on varem avaldatud, on nüüd autasustatud rida ohvitseri ja sõdureid, kes samuti Novosokolniki vallutamisel silma paistsid oma algatusvõime, kohusetruuduse ja sangarlikkusega.

Oks neist, toporühma komandör sm. Soo, paistis silma seega, et ta nii õõl kui päeval tegi ennastalgavalt kindlaks vastase tulepunktide asukohti. Meenub juhtum, kus vaenlase miinipildaja pataril, kes mitu päeva oli tulistanud meie positsioone, avastati sm. Soo eeskujuliku ja täpse töö abil täielikult ja sunniti vaikima. Igakord oli ta kohusetruult omal kohal ja kindlustas oma julguse ja osavusega lahingu edu. Sm. Soo autasustati nüüd „Punase Tähed“ ordeniga.

Kuulsuse ordeniga autasustati vapraste sidemeeste kolmik: pv. Põdermees, jeffr. Annula ja jeffr. Pihlakas. Neil kõigil tuli korduvalt tegutseda õõpimeduses asja valutatud maa-alal ja miiniväljadel, mida läbisid meie sideliinid. Nad ei kartnud ühtegi takistust, vaid viisid oma ülesanded edukalt lõpule. Annula sai haavata, kuid jäi sellele vaatamata rivisse, samuti jeffr. Pihlakas.

Medaliga „Vapruse eest“ autasustati sm. Kaske, kes läks vabatahtlikult koos sidemeestega liinile, valmistades oma isikliku eeskujuga mehi kangelastegudele.

V. TAABORI.

Suures Isamaasõjas kasvasid neist kangelased

Isamaasõja II järgu ordeniga autasustati sm. Albert Illo.

Punaarmee osad asusid forsseerima N. jõe. Sm. Illo üksus sal ülesande toetada oma tulega jõe forsseerimist. Illo poolt hoolikalt teostatud luure võimaldas avada vaenlase kaitseõiku täpse ja hävitava suurtükiväe, mis purustas vaenlase vastupanu niivõrd, et meie jalaväel läks korraga jõe forsseerida ja tungida vaenlase asetusesse ilma kaotusteta. Kui vaenlane asus teostama vasturünnakuid, hajutati need sm. Illo poolt juhitud täpse suurtükiväe tulega. Kõige selle tulemusena oli meie jalaväelastele võimalik kindlustada vallutatud positsioone. Sm. Illo juhtimisel hävitasid tema suurtükiväelased-suvorovlased sel päeval kuni 150 vaenlase sõdurit ja ohvitseri, 4 tulepunkti, 6 raske- ja 9 kergekuulipildujat ja ühe otsesihimisega tulistanud vaenlase suurtüki.

„Punase Tähed“ ordeniga autasustati sm. Harri Kiik.

Võitlustes N. linna all ilmutas sm. Kiik mehisust ja nõukogude suurtükiväelastele omast asjatundlikkust, juhtides taibukalt ja eksamalt oma suurtükiväe tuld, mille tulemusena saksa röövvalutajad kandsid mitte väikesi kaotusi. Lisaks inimkoosseisule hävitati sm. Kiiki juhtimisel 2 otsesihimisega tulistanud vaenlase suurtükki, suruti maha kahe kergekuulipilduja tuli, hävitati 16 raske- ja kergekuulipildujat ja hajutati paaril korral kuni roodu suuruste jõududega ründava vaenlase grupid.

„Punase Tähed“ ordeniga autasustati luurajad-vaatlajad Jeffreitor Aleksander Karro ja Karl Saast.

Pataril vaatluspunkti, mis asus meie positsioonide eelseva vahetus läheduses, sattusid nad vaenlase ägeda suurtükiväe ja miinipildujate tule alla. Hoolimata sellest jätkasid nad vaenlase positsioonide vaatlust ning andsid väärtuslikke andmeid vaenlase asetuse ja tulepunktide paiknemise kohta. Kui vaenlane asus

vasturünnakule ning tungis vaatluspunktile kuni 100 m lähedusse, surusid meie luurajad oma vintpüsside tulega maha vaenlase kuulipildujatule ja paikasid ründajad tagasi nende lähtepositsioonile.

Jeffreitor Karro, vaadeldes kogu aeg lakkamatult ja külmaveriselt, võimaldas pataril komandöril katkestamatult juhtida suurtükiväe tuld, mille tulemusena hävitati 4 vaenlase raskekuulipildujat ja üks otsesihimisega tulistav suurtükk.

Seltsimees Raudsepp kui parteiorganisator saavutas oma tööga seda, et tema üksuse kommunistid täitsid eeskujulikult iga lahinguülesande. 32-st ordenite ja medalitega autasustatud oli 29 kommunisti. 5 kuuga tõstis Raudsepp parteilaste arvu üksuse 65% võrra. Lahinguis sm. Raudsepa üksuse suurtükiväelased-suvorovlased hävitasid ja sunnitsid väiksema 14 raske- ja 10 kergekuulipildujat, 5 kahurit meeskondadega ja löid tagasi terve rea vaenlase vasturünnakuid, hävitasid seejuures üle 200 fashisti. Sm. Raudsepp ilmutas võitlustes kestel silmapaistvat mehisust ja vahvust ohutades isikliku eeskujuga kangelaslikkusele ka teisi oma üksuse võitlejaid ja ohvitseri.

Kuulsuse III järgu ordeniga autasustati punaväelane Jaanus Tammik.

Ta sai vaenlase ägeda tule all sidehõlmi parandades miinikillust haavata, kuid ei lahkunud lahinguväljalt, vaid jätkas oma ülesande täitmist eesliini vahetus läheduses ja alles seejärel laskis end evakueerida.

„Punase Tähed“ ordeniga autasustati nooremseersant I. Silver.

Asudes eesliini vahetus läheduses kindlustas nooremseersant Silver, hoolimata vastase ägedast suurtükiväe ja miinipildujate tulest, külmaveriselt oma üksusele katkestamatu raadioside. Kui lahingu ajal katkes liini purunemise tõttu telefoniside vaatluspunkti ja tulepositsioonide vahel, läks nooremseersant Silver omal algatusel vastase tule all liini paran-

dama ning taastas side. Nii käis ta ühe päeva kestel kuus korda liini parandamas. Oma kangelasliku ja külmaverelise tegutsemisega kindlustas nooremseersant Silver katkematu side ja võimaldas pataril täita saadud lahinguülesande.

Kuulsuse III järgu ordeniga autasustati vanemseersant Arvo Ahend.

Vaenlase ägeda tule all parandas ta 12 korda katkenud telefoniliini. Saanud vaenlase miinikillust haavata, ei lahkunud vanemseersant Ahend lahinguväljalt, vaid jätkas oma jao juhtimist. Oma oskusliku ning kangelasliku tegevusega kindlustas Ahend oma allüksusega katkestamatu side ning võimaldas täita lahinguülesande.

Kuulsuse III järgu ordeniga autasustati jeffreitor Julius Maar.

Saades sideliini parandamisel vaenlase miinikillust haavata keeldus ta lahinguväljalt lahkumast ja jätkas pärast haava sidumist oma ülesannete täitmist, parandades 9 korda katkenud sideliini. Jeffreitor Maari kangelaslik tegevus võimaldas pataril hävitada 4 vaenlase tulepunkti.

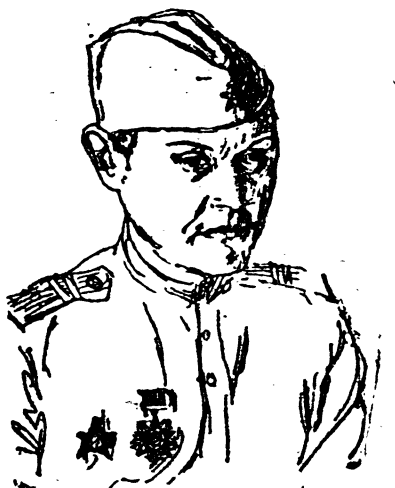
F. R.

Tunnustus eesti suurtükiväelastele

Sm. Uibo suurtükiväelased-suvorovlased viibivad lahingutes. Nende keskel on palju neid, kes tegid kaasa taandumislahingud Pihkva, Põhovi, Dno ja Staraja Russa juures; on ka neid, kes kaitsesid Leningradi lähiseid 1941./42. aastavahetusel.

„Meie ümber on kõikjal suurtükiväe, mitmesugustes kalüürites. Nad lasevad hästi, täpselt ja tabavalt, nagu kohane nõukogude suurtükiväelastele. Meil on tegemist, et nendega sammu pidada, rääkimata etteruttamisest. Meie naabrid, vene seltsimehed, tunnustavad meie suurtükiväelaste tööd. Nad ütlevad: „Me kuulsime, et te lasete hästi. Nüüd näeme oma silmaga, et olete tõesti osavad mehed.“

V. KRUUSTE.

Sm. J. SIVER

Sm. J. TAMMIK

Sm. Stalini tänu kohustab meid

Kõigile, kes võtsid osa korjandusest tankikolonni „Lembitu” ja lennueskadrilli „Tasuja” ehitamiseks, sai osaks sm. Stalini tänu. See suure juhi tähelepanu ja tänuavaldus rõõmustas kõiki eestlasi ja ühtlasi see kohustab meid veelgi pingelisemalt koondama kõik jõud vihatud vaenlase hävitamiseks ja sünnimaa vabastamiseks.

Kui saabus sm. Stalini vastus EK(b)P Keskkomitee sekretäri sm. Karotamme, Eesti NSV Olen-nõukogu Presiidiumi esimehe sm. Varesse, Eesti NSV Rahvakomissari-de Nõukogu esimehe kt. sm. O. Sepre ja Eesti laskurkorpuse komandöri kindralleitnant Pärna raportile tankikolonni „Lembitu” ja lennueskadrilli „Tasuja” ehitamiseks kogutud 9.060.000 rubla kohta, toimus Eesti NSV valitsuse asutuste töötajate mitting.

Mittingu resolutsioonis öeldakse muu seas järgmist: „Oleme õnnelikud, et meie säästudest tõuseb peagi võimas tankikolonni „Lembitu” ja lennueskadrill „Tasuja”. Oleme kindlad, et nende hävitavad löögid aitavad meie rahval käesolevas suures Isamaa-sõjas lõplikult tasuda kätte saksa-
lasele tema poolt kordasaadetud

roimade ja veretööde eest meie rahva kallal.”

Peale selle toimusid vaimus-tavad mittingud paljudes teistes asutustes ja eesti rahvuslikes väeosades.

Sm. Trankmanni väeosas toimus sm. Stalini tervituse puhul mitting, mille eriti ülevat meele-olu aitas tõsta veel see, et väe-osa saavutas esikoha sõjalaenu tellimisel. Oma sõnavõtus tähendas v.-seers. Luste: „Seltsimees Stalin on hinnanud meie üritust kõrgelt. Olgu sm. Stalini hinnang veelgi suuremaks tiivustajaks meie tulevaste lahinguis Nõuko-gude Eesti vabastamiseks.”

Kapten Luik, kes on vana len-dur, kuid praegu teenib jalaväe-lasena, oli üks aktiivsemaid kor-janduse toetajaid ja läbiviijaid. Ta oli väga õnnelik, kuuldes et sm. Stalin on lubanud kogutud summade eest meie väeosadele lennueskadrilli „Tasuja” ja tan-kikolonni „Lembitu”. Ta ütles: „Olen südamest ja hingest lendur ja soovin kuuluda ka nüüd meie lennueskadrilli „Tasuja” koosseisu stalinliku kotkana. Tahan välja õpetada ka noori lendureid, et ühiselt oleks meie löök parusta-vam.”

Sapöör pv. Ojanurm soovib asuda peatselt oma kodulinna Narva vabastamisele. „Selleks aitavad meid kaasa tankikolonni „Lembitu” ja lennueskadrill „Ta-suja”,” ütleb ta.

Sm. Pauli väeosas toimunud mittingul lausus noor võitleja jeff. Tooda oma tulises sõnavõtus: „Ajaloos vältel pole eestlastel ku-nagi olnud sellist relvastust kui praegu. Meie andsime oma vabad summad, et saada veelgi rohkem tehnikat enda käsutusse. Nende tankide ja lennukitega ajame fashistid välja Nõukogude Kodu-maalt, nende kannul läheme oma sünnimaale.”

N.-seers. Kesk ütles pärast sm. Stalini tänuavalduse etteluge-mist: „Sm. Stalin on näidanud sellega suurt usaldust meie vas-tu. Me peame oma tegudega näi-tama, et väärima seda.”

Sm. Allika väekoondise võit-lejad ütlevad oma kirjas: „Töö-tame, et me seisame väärikalt Punaarmee vapraimate väeosade kõrval, et me jätkame oma esi-vanemate kangelaslikku võitlust saksa orjastajate vastu lõpliku võiduni. Me kasvatame hinges Lembitu võitlejavaimu ja lihastes Tasuja tegusid.”

Saksa põrgust pääsnu jutustab

Kõrgel õhus tiirleb saksa luu-relnuk, kes kiiruga otsib pel-gupaika paksemas pilverunkas, ku-na meie õhutõrjekahurite mürsud lõhkevad tal aina saba all. Seda vaatleme oma lahtisest välisõid-jast, mis haruldase kergusega ja nobedusega liigub mürskudest künklikuks künatud teel. Samas lõ-mitab meie lennukipommist lössi-löödud saksa „tiiger”. Aga pole meil aega „tiigrit” vaadelda, sest juba on meie „Willys” — nii hüü-takse meie meie Ameerika liitlase poolt saadetud autot — kõrval-teele pöördunud ja peatub ühe muldmaja ees, kus seisavad paar-kolm omavahel jutlevat meest.

„Seal ongi Rudolf Hinn,” ütleb mu kaaslane osutades ühele neist. „Mina jah,” kordab osutatu naeratades.

Vastastikused tutvustamised ja käepigistused.

„Pääsesite tulema saksa põrgust,” asun kohe jutu otsast kinni.

„Tulema näh, elu ja tervisega pealegi!”

Istume kevadisele kraaviserva-le tühjadele padrunikastidele vest-
lema, kuna eemalt kostab meie kahurite mürin.

„Kuidas siis see tulemine oli?”

„Ah tulemine? Eks sai seda mitu korda kavatsatud,” seletab Rudolf Hinn, „ja paar korda proovitud. Näiteks möödunud aastal märtsis tahtsin tulla üle Peipsi järve jää, kuid sakslased nabisid kinni. Luiskasin, et eksisin teelt, ja pääsesin karistusest. Kuid nüüd, nädal aega tagasi — see oli 11. mail — anti rügemendis vii-na. Tagajärg oli, et mehed jäid magama ja valve nõrgenes. Ot-sustasin seda kasutada ja põge-nesin. Roomasin läbi traattõkete ja Punaarmee positsioonideni jõu-des tõstsin valge rätiku, hüüdes „ärge laske, tulen üle!” Vastuvõtt oli hea.”

„Noh, kuidas seal oli ka?” esi-tan küsimuse.

„Ah, mis seal oli! Räbal ja sant olemine...!” ning küsitud iseloomustab eestlaste olemist saksa fashistlikus armees paari-kolme koha sõjamehesõnaga.

„Aga mis eesti mehi kõige rohkem ärritab, kes on mobiliseeritud saksa armeesse?”

„Ah mis neid kõige enam ärritab? Meid ärritab kõige enam see, et sakslased, kuradid, sunni-vad meid nahka turule viima nende eesti! Seda räägivad kõik mehed. Igauhele on selge, et sakslased on meie rahva kõige õelamad vaenlased. Eriti selgeks on see saanud saksa sõjaväkke mobiliseeritule. Süüa antakse meile viletsalt, viletsamini kui saksa väeosadele, see esiteks. Ja teiseks — halva peremehe koeral on ka parem põll kui eesti mees-tel Putki ja Lalli rindelõigus, kus on rügemendi positsioonid. Näh-tavasti ei kõlvanud aaria soost saksa härradele Putki ja Lalli sood ja raba ning viletsad koo-pad, milles seal elama peab. Sin-na, nagu koonnad mudasse, on löödudki eesti poisid, Punaarmee tugeva tule alla. Meeleolu on täitsa räbal ja närune, ainus lo-hutus on, et saab Litzmanni ja Mäed kiruda, kirutaksegi siis nii ropult, et siga ka ei söö...”

„Noh, kas mehed siis putku ei

pane?” küsitlеме edasi Rudolf Hinni.

„Panevad putku, panevad put-ku isegi massiliselt! Paljud tee-vad nagu mina, tulles üle Puna-armee poole. Teadja inimene rää-kis mulle, et rügemendi tuhandest mehest on deserteerunud 380.”

„Nii et sakslastel ja nende kä-sikutele on tegemist, et koos hol-da oma nõndanimetatud „eesti väeosi?”

„Seda tegemist neil jätkub tõepoolest! Selle ameti peale on nad pannud „Omakaitse” mehed, keda on rügemendis 10%. Kuid ega see aita! Mehed tarvitavad igasugu nõkse, et aga saksa sõja-väest pääseda. Ka enda vigasta-mised on laialt tarvitusel. Pea-asi on, kuidas saaks aga jalga lasta või vähemalt rindelt ära.”

„Noh aga Mäe räägib, et eesti mehed kaitsvat otse rinnaga sak-sa okupatsioon!” heidan lause Rudolf Hinni jutu vahele, kes on päris hoogu sattunud.

„See Mäe jutt on, nagu üldse Mäe plära, täitsa vale. Meeste ainus lootus on, et varstine Pu-naarmee pealetung vabastab eesti sakslaste ikkest ja mobiliseeritud eestlased hitlerlikust rõõvarmeest, ning saab Nõukogude Eestis jälle inimese kombel hingata ja ela-da...”

„Kuulge, kustpoolt kandi mehi olete?”

„Olen Antsla mees, sündinud 1908. a., ameti poolest põllutöö-line. Antsla kandis tunnevad pal-jud Rudolf Juhani poeg Hinni...” seletab küsitletu ja vaatab rõõm-salt sinitaevasse, kus punatähe-liste kotkaste lahingurivi suundub rinde poole, „kas teate, veel on üks asjaolu, mis Teid huvitab... Kui kõnelema hakkasite, ütlesite, et pääsesin saksa põrgust. See oli Teil täitsa õieti öeldud. Sest oli elu 2. eesti piirikaitserügemen-dis kui vilets, ega ta ennemgi suurem asi ei olnud. Mind peeti nimelt kinni Tartu koonduslaagris ja siis Ulla koonduslaagris.”

„Noh aga kuidas siis saksa sõ-javäkke sattusite?” on minu uudishimulik küsimus.

„Mind peeti kinni sellepärast, et olin 1941. a. hävituspataljonist osavõtja. Kuna muud „süüd” ei leitud, siis lasti poliitilise polit-sei valve all korraks koju, kust varsti mobiliseeriti saksa sõja-väkke.

„Ja mida ütlete koonduslaag-rite kohta?”

Mehe pälvitunud näole ilmub järeleuste vari.

„See, mis mul öelda on, on kohutav. Peks, piinamised, mõr-vamised... Selle aja jooksul, mil olin Tartu koonduslaagris, tapeti seal, nagu vangid arvasid, kuus-tuhat inimest... Tahan isiklikult kätte maksta sakslastele ja nen-de käsikutele just koonduslaagrite eest... Selleks tahan astuda Pu-naarmee eesti väeosas. Kuid praegu peame küll jutuaJamise lõpe-tama. Peab sõitma,” ütleb sm. Hinn ja osutab väliautole, mis seisab teel.

Jätan tubli mehega hüvasti. Ta on eestlane, kes on vallanud õige tee — ära saksa sõjaväest, enne kui hilja.

JUHAN VEERME.

Narva — nähtuna vaatluspunktist.

A. Hoidre rindejoonis.

Otsustavate lahingute eelõhtul

Kas olla või mitte olla, see on küsimus, mille ees seisab Hitleri Saksamaa praegu mõõdapäsema-tult. Ja olukord on selline, et ajalugu nõuab vankumatult: mitte olla. Kuigi lõpliku löögi tund ei ole veel lõõnud, ligineb see aeg kiiresti ja kogu maailma vaba-dustarmastavad rahvad ootavad seda igatsusega ja kindla võidu-tahtega. Nad teavad, et fashismi-vastastel suurriikidel on tehtud nüüd kõik eeltööd Saksa fashistli-ku rõõvriigi lõplikuks hävitami-seks.

Saksa fashistid on ärevuses ja paanikas. Nad ei jõua enam var-jata oma elanikkonna eest, et liitlased on jõudnud teha kõik ettevalmistused Euroopa mandrile tungimiseks. Hiljuti pidi saksa raadiokindral Dittmar ise teata-ma, et sakslastel pole mingit põh-just kahelda liitlaste sissetungis. Samal ajal, nagu ammu varemgi juba, püüab saksa fashistlik prop-aganda sakslasi veenda, et kui vastased on valmistanud mandrile tungimiseks, siis Saksamaa on valmistanud seda ka vastu võtma. Mäletame veel, kuidas kindral Runstedt juba ammu hooples, et tervet pikka Prantsuse randa kaitsvat sakslasi võitmatu raud-ja terasmüür.

Aga just siis, kui kõik asjad näisid olevat nii kenasti tasakaa-lus, tuli hiljuti äkki kurikuulus Aaf-rika sõjakäigu kangelane Rommel, kohtlane ja toores sõjamees nagu ta on, ja lõi terve selle pettehi-tuse üheainsa kavatsematu hoo-biga puruks, teatades ühes interv-juus, mis avaldati saksa päeva-uudistes, et sakslased ehitavat läänes suure kiirusega kindlustu-si — olevat ehitatud 10 päeva jooksul 30.000 kaevikut!

See jutt kõlas imelikult. Mil-leks siis sakslastel on tarvis nüüd nii palju selliseid algelisi kind-lustusi — kaevikuid, kui neil nen-de varem jutu järgi pidi olema seal terve „Euroopa kindluse” ter-rasvall ja võimsad relvad. On ilmne, et siin ei lähe endised ja praegused jutud sugugi kokku.

Ja muide Rommel isel Viimas-

te teadete järgi olevat tema mää-ratud üheks sõjapealikuks, kes peab juhutama sakslaste kaitset liitlaste mandriletungi vastu. Arv-
tatavasti on tema määramise pu-hul võetud arvesse tema „hiil-gavaid” Aafrika kogemusi, samuti kui Runstedti puhul, kes on sil-ma paistnud oma suurte kaotus-tega Nõukogude-Saksa rindel.

Saksa fashistlik propaganda ei suuda enam varjata liitlaste sisse-tungi reaalsust ja sellepärast ta otsib meeleheitlikult uusi pääse-
teid. Muidugi, — ütleb propagan-da peamees Goebbels, — võib tei-ne rinne saada tegelikkuseks ja meil ei ole vaja varjata seda fak-ti, aga sakslased, meenutage, kui-das me Itaalias vapralt vastu paneme.

Kuid nüüd on liitlaste uus pealetung Itaalias, mis algas mai keskpaiku, hävitanud sellegi väi-keke argumenti. Kuigi liitlaste väed seisid Itaalias kauemat aega suurema aktiivsusega ja pidasid ainult saksa vägesid kinni, on nüüd inglise ja ameerika väed kindral Alexanderi juhtimisel lü-hikese ajaga näidanud, kui tühi-ne väärtus on sakslaste hooples-misel oma vaprusel. Pealetungi alguse esimese kümne päeva jook-sul on siin läbi murtud kaks sakslaste kaitseliini — „Gustavi liin” ja „Adolf Hitleri liin”, — ja võitlused võtavad järjest äge-dama iseloomu. Lahinguid Itaalia rindel ei saa vaadelda enam kui kohaliku tähtsusega operatsioone, vaid neid peab pidama juba üldi-se pealetungi alguseks sellel tandr-il. Just see suurendabki sakslaste ärevust, seda enam, et — nagu nad isegi tunnistavad — pea-letung Itaalias omab ainult teise-järgulist iseloomu, võrreldes liit-laste vägede Euroopa mandrile tungimisega. Ja selle kõige juures on sakslased ikka enam veendu-nud, et liitlaste väed suudavad murda iga sakslaste kaitseliini.

Sakslased tunnevad, et nad on sõja kaotanud. Nad on tundnud se-da juba ammugi. Ja juba ammu-gi on olnud nende peapüüdeks ainult see, kuidas oma „välksõda”

võimalikult pikemaks venitada, — lootustega, et selle pika aja jook-sul on ehk võimalik kõiki proble-me lahendada kuidagi teisiti kui sõjaliste abinõudega, milleks enam jõudu ei jätku. Kuid Puna-armee pidevad rängad löögid on muutnud need arvestused hoopis tühisteks ja kõigi liitlaste ühised löögid idast ja läänest purustavad nende lootused lõplikult.

Ahvardavad pikseplüved on tõusnud itta ja läände. Sündmuste areng idas on näidanud, et fa-shistlik kiskja on raskesti haava-tud. Nüüd ahvardab teda löök lää-nest. Millega võiks ta end selle eest kaitsta? Kas Atlandi valliga, millega ta varem nii palju on hooelnud? Kuid pärast Sevastoo-polit ja teisi ränki kaotusi Nõu-kogude-Saksa rindel on muut sak-sa „vallide” läbimurtamusest muutunud enam kui tühisteks. Pea-legi pole seda Atlandi valli üldse olemaski. Aga millega siis? Kas reservidega? Aga neidki ei ole enam. „Totaalsed” mobilisatsioonid on tõesti kõik totaalselt am-mendanud. Aga võib-olla oma „tu-gevate” õhujõududega? Selle üle võiks ainult naerda. Liitlaste len-nuarmaadad valitsevad juba am-mugi piiramatult Lääne-Euroopa õhku ja peavad Saksamaa ja tema okupeeritud maade sõjatööstust ja liiklemist oma lakkamatu pom-misaju all. Ja kuidas on lõpuks lugu meresõjaga? Võib-olla suu-davad fashistlikud mereröövlid te-ha mingit imet oma kuulsate all-veelaevadega? Aga on neidki veel ainult kasiinalt järele jäänud. Ju-ba ammugi ei ole sakslased leid jõudnud niipalju ehitada, kui inglased ja ameeriklased jõuavad neid hävitada. Alles hiljuti teatas inglise peaminister Churchill, et liitlased hävitavad saksa allvee-laevu rohkem kui need suudavad liitlaste kaubalaevugi uputada.

Nii on fashistlike rõõvlite pers-pektiivid igas suunas tumedad ja nende võimutsemiseaeg möödas. Fashismivastastel riikidel on kõik eeldused ja tingimused Hitleri Saksamaa lõplikuks hävitamiseks.

A. KORSN.

Siin asus eestlaste koonduslaager.

A. Hoidre rindejoonis.

Eesti noored, mida oleme täna teinud rinde heaks?

51.184 rubla eest varustust Punaarmeele

Kommunistlike noorte algorganisatsioon Leningradi tehases, kus direktoriks on sm. Boltenkov, on Isamaasõja päevil toonud tehase nimele suuri töövoite. Kõige raskematel päevadel, kui sakslane seisis Leningradi linna väravate ees, ei lakanud tehase just kommunistlike noorte aktiivsel toetusel andmast Punaarmeele kõrgeväärtuslikke instrumente.

Esiridades sammub siin eesti tütarlapse I. Kreisi kommunistlike noorte brigaad, kes sõja algupäevist võitleb kõrgeväärtusliku produktsooni ja toodangu töstmise eest. 1943. aastal täitis I. Kreisi brigaad aastaplaani 180%. 1944. aastal otsustasid neli eesti tütarlast astuda võitlusse veelgi suurema toodangu eest. See lüli, kus on brigadiir I. Kreis, täitsid sm-d Medvedeva, K. Kint ja N. Avara, arendades võistlust mõõdunud kuu jooksul, plaani 250% ja andsid Punaar-

meele üle normi 51184 rubla eest kõrgeväärtuslikku varustust.

Eesti tütarlaste-töökangelaste „nelik“ on terves koosseisus auhinnatud medalitega „Leningradi kaitse eest“. Kangelasliku Leningradi linna rasketel katsumise päevadel ei andnud nende lüli ühelgi päeval alla 200%. Külmaes töökodade ruumides remonteerisid nad sõjamasinaid, töötasid käsitsi küttepuudusel seisvate masinate eest ja viisid valminud töö ise eeslinnile võitlejatele.

I. mail anti nende nelja eesti kangelasliku tütarlapse brigaadilüli pidulikult üle OLKNO rajoonikomitee poolt „Punane Lipp“.

„Meie võitlusaeg võidu eest on sama pikk kui Punaarmeele“ räägivad tütarlapsed. „Nüüd seame endile ülesandeks anda järgmisel kuul meie nelikult Punaarmeele 75.000-rublane kink ja tõsta veelgi brigaadi töövõime. Meie ei lakka võitlemast võidu eest enne, kui see on käes.“

Noored töökangelased Medvedeva, J. Kreis (brigadiir), K. Kint ja N. Avara (pildil vasakult paremale)

kutsuvad kõiki Punaarmee tagalas töötavaid eesti noori järgima nende eeskujule — toetada uute ning võimsamate töövõimudega Punaarmeed sakslaste lõplikul väljakihutamisel meie kodumaalt.

Kirjutanud ENN REHT.

Abi Punaarmee võitlejatele

Tambovi velsker-ämmaemandate koolis õpib suur hulk eesti tütarlapse, kes on valinud endile austava elukutse — kaaskodanike abistamise. Oppides Suure Isamaasõja päevil Punaarmee tagalas peavad tulevased Nõukogude Eesti sanitaartöölised igal hetkel meeles kangelaslikult võitlevaid sõjamehi ja armastusega toetavad meie kodumaal vabastamiseks käimasolevaid lõppvõitlusi.

Tambovi velsker-ämmaemandate kooli õpilane Viivi Härmaste kirjutas meile:

„Õpingute ja töö kõrval püüame aidata rinnet igal võimalikul viisil.

Juba Tambovi tuleku esimestest päevadest on 97% meie õpilastest doonorid. Iga kuu või poolteise pärast annab igaüks meist vähemalt 250 g oma verest haavatud punaväelaste tervendamiseks.

Meie hulgas on paljusid, kes on andnud doonorina juba tuhandeid gramme verd. Näiteks on sm. Dreifeld, olnud doonoriks juba kaks aastat ja selle aja jooksul andnud 4250 g verd. Seltsimehed Attemann, Põldmaa ja Härmaste on andnud 2750 g ühe aasta jooksul ning seltsimehed Jaanik, Kuusalu ja Pruuli 2500 g seltsime kuu jooksul.

Meie doonorid on saanud Punaarmee võitlejailt, kellele on üle kantud nende verd, kirju. Terve-
nenud võitlejad avaldavad südame-
likku tänu eesti tütarlastele, kes
on päästnud nende elu.

Tambovis õppivad eesti tütarlapsed-doonorid kutsuvad üles kõiki Nõukogude tagalas elun-
vaid eesti noori, kes pole seni
veel astunud doonorite ridadesse,
seda kindlasti tegema kõige lähemal ajal, et ka sel viisil osutada
abi meie kangelaslikule Punaar-
meele.

VIIVI HÄRMASTE.

Tambovi velsker-ämmaemandate kooli õpilane.

Artek on taas meie

Artek päikesepaistelises Krim-
mis Musta mere ääres on taas
vaba sakslastest. Rahuajal veetsid
siin oma suvepuhkust eeskujuli-
kumad pioneerid kogu meie suu-
relt kodumaalt. Siia tuli lapsi
kaugest põhjast ja kuumast Kesk-
Aasiast.

Juba 1941. aasta suvel, vöi-
maldati 25 eesti eeskujulikumat
pioneeril sõita Artekki veetma
oma koolivaheaega. Kogu eesti
andis õpilaspere sõitjatele kaasa
oma parimad tervitused meie suu-
re kodumaal teiste rahvuste pio-
neeridele ja saatis meie noored
pikale reisile oma siiraimate soo-
videga. Tartu noored saatsid Ar-
teki Jolanda Rammi ja Kalju
Polli, Viljandist läks tubli ja ees-
kujulik õpilane Adolf Tamm.

„Valentini lahingunoored“

„Valentin Petrovitš, meie bit-
gaad külvab täna 48 hektari —
kaks normil Kas pole tore, Va-
lentin!“

Saabudes päevaloojangul kol-
hoospõldudele, tervitab grupp tü-
tarlapse, kommunistlike noori,
vaimustusega valgete hammaste
välkudes päevitunud nägudes oma
komsorgi Valentin Tamme.

Need on Katajevi kolhoosi
„Valentini lahingunoored“, keda
tuntakse kogu rajoonis. Kaks aastat
on nende vabatahtlikkude
kõrge saagi eest võitlevate noor-
te brigaad hoidnud enda käes ra-
jooni punast rändlippu.

Tallinnast evakueerunud kooli-
noor Valentin organiseeris ja in-
nustas noori võitlema kõrge vilja-
saagi eest. Ta rääkis neile võitle-
vast Punaarmeed ja saksa rööv-
vallutajast ning õpetas neid vih-
kama vaenlast südame põhjast.

„Kuidas saame lahti sakslas-
test, Valentin?“ küsisid noored.

„Küsi endilt iga päev —
mida oleme teinud täna rinde
heaks. Kui meie toetame väsi-
matult Punaarmeed, siis meie
võidame ja saame lahti ka saksa-
lastest.“

Mida oleme teinud täna rinde
heaks, see sai Katajevi noorte
elu- ja võitlusloosungiks.

Noored töid põldudele telgid,
ehitasid kõõgid. „Põld on meie
lahinguväli.“

Isegi õõsiti ei lakka Valge jõe
äärsetelt mägedelt kostmast trak-
torite tasane sumin.

Noor leningradlanna Niina Stol-
jarova organiseeris lüli, kes täidab
päevas kahekordse normi. Salme
Räästas, tütarlaps Tartumaalt, as-
tus sotsialistlikku võistlusse kari-
loomade kasvatamisel. Isiklikult
toitis ja kasvatas ta seitset lehma
ja 40 lammas. Vabatahtlikuna
astus ta õisesse vahetusse kom-
bainile, õppis põhjalikult tundma
seda „kõiketegijat“ ja mõõdunud
aastal lõikas ja peksis üle 180
hektaari nisu.

Katajevi brigaadi „Valentini
lahingunoored“ innukus on kan-
dunud üle rajooni. Katajevlaste
eeskujul kohustusid Andrejevi ja
Tšapajevi noored töötama mitte
halvemini kui katajevlastel ja
avaldasid üleskutse kogu rajooni
noortele anda aastaks 20 tööpäeva
Punaarmeele lippude all „Lahin-
gunoored“.

„Valentini lahingunoored“ võit-
levad ka tänava rajoonis esirida-
des — võidulõikuse eest.

„Punaarmee võidab lahinguväl-
jal ja meie võidame põldudel,“
ütlev Valentin.

„Ja sakslased saavad peksa,“
ütlevad ta noored. „Iga meie töö-
võit on hoop neile saksa röövkut-
sikaile.“

T. TALVAR.

Leningradi kommunistlikud noored puhkepäevikul.

VÕIMAS JÕUD

Sooviga anda Punaarmeele
rohkem relvastust, laskemoona ja
varustust ning kindlustada tagala
võimsust, võitlevad Nõukogude-
maa noored patrioodid kõrge töö-
viljakuse eest. Juba sõja algus-
päevil tekkisid „kahesajaliste“
brigaadid. 1941.—1942. aasta tal-
vel, sel ajal kui sakslane ründas
meie pealinnat, andsid 47.000
Moskva noort iga päev 95.800
inimese päevatöö. See oli vaid
algus. Hädaoht, mis ähvardas
Kodumaal vabadust saksa rööv-
vallutajate poolt, kutsus üles
kogu Nõukogude noorsoo.

Nõukogude tagalas tekkis tei-
ne armee — noorte patriootide
töökangelaste armee, miljonilised
hulgasid asusid jätkama 1919. aast-
ta kommunistlike laupäevikute
traditsioone kommunistlike noorte
puhkepäevikutena. Loosungi all
„puhkepäevikud Punaarmeele“ on
nõukogude noored ainuüksi juba
nelja üleilulise puhkepäevikuga
andnud meie Kodumaale kaitseks
9 miljoni 700 tuhat tööpäeva,
mille väärtus on 173 miljonit
rubla.

See nõukogude noorte võimas
patriotismi avaldus on suur ja
otsustav jõud. Puhkepäevikud on
suur tööjõu reserv, mis annab
meie tööstusele, transpordile ja
põllumajandusele suurt abi. Puh-
kepäevikul arenevad välja uued
töövõime, tööstavad töömeestodid,
kõrgeid normide ületajaid.

Noorte vabatahtlik toetus fa-
shistliku Saksamaa purustamiseks
on arenenud veelgi kaugemale.
USA ja Inglismaa fashismivasta-
sed noored rakendavad puhapä-
vastele abitoedele oma jõud maa-
ilma progressiivsete rahvaste
võitluse toetamiseks.

Nõukogudemaa noored on töst-
nud puhkepäevikud võitluspäeva-
de ausse. „Välja sakslased meie
maalt!“ töötasid Magnitogorski
noored, kui nad asusid ehitama
kuuendat kõrghaju. Selle ehitami-
seks andsid nad üle 120.000 va-
batahtliku tööpäeva ja töid kok-
kuhoidu ligi 1.600.000 rubla eest.

H. TOOMASLU.

Pioneeride pealinn vaba

Ja nüüd, üsna hiljuti alles,
vabastas Punaarmee ka Artekil —
Milline juubeldus läks lahti arteki-
laste seas, kui Nõukogude Infor-
matsioonibüroo teade kuulutas
nende Artekil vabastamist! Sakslas-
sed olid küll lõhkunud Artekil
kaunid ehitused, rüüstanud sealse
suurepärast loodust, kuid meie
noored — tublikeks nõukogu-
de noorteks kasvanud — ei kaht-
le hetkegi, et juba kõige lü-
gemal ajal taastatakse Artek —
maailmas ainulaadseim laste para-
diis. Juba nüüd on avanud Artekil
oma uksed nõukogude pioneeride
dele. On tulnud tagasi endised
kasvatajad ja kogunenud grupe
lapsi. Algab uus, rõõmuküllane elu.

L. MÖTTUS.

Leningradi kangelasliku kaitse näitus

Tankid näituse sissepääsu ees on vist kõik sakslastelt võetud talvistest lahingutes. Järeldan seda nende kollakasvalge värv järgi, mille rooste on kohati sõonud päris pruunilaiguliseks. Poisikesed, keda kontroll ei taha sisse lasta ilma emadeta, mängivad nende ümber ja on endi meelest suured sangarid, kui neil õnnestub üksteise abiga ronida tankidele. Sõjaväelased, kes moodustavad suure osa näituse külastajast, vaatavad tanke ükskõikselt. Nad on neid kohanud olukordades, kus need teraselukad polnud kaugeltki nii ohutud.

Fotod ja maalid punasel riidel, suuremõdulised skeemid ja kaardid, mürskude ja lennupommide püramiidid, samuti hiiglasaalsed lennukid, kahureid ja tanke, — need kõik räägivad tumma keelt Leningradi kangelaslikust kaitsmisest.

MAI 1941 — JUULI 1941.

See väljapanek ise pole kuigi ulatuslik ja näib nagu kaduvat teiste, palju suuremõduliste, varju. Ta on paigutatud seniitkahurite mürskude püramiidi neljale küljele klaaskaante alla. Kuid värvalt võib ükski teos, olgu ta kas või kõige parem, kujutada nii ilmekalt seda suurt murrangut, mis toimus Leningradis, ta elanikkudes ja kogu selle suurlinna määratus tööstuses 1941. aasta suvel. Iga loosung sellise väljapaneku juures oleks ületähtne, sest need esemed seal koondavad kõik mõtted hetkeks kolme sõnasse: „Kõik rinde heaks!“

Vaatan esimest külge. Sildike: „Mai 1941“. Klaasi all on avatud kompvekikarp, suur tahvel shokolaadi „Metro“. Veel mõni pisi-asjakene, mis räägib rõõmsast ja murest elust. Kuid samas kõrval sildikesel all: „Juuli 1941“. — konservid ilma kirevate etiketideta, kontsentraadipakid pealkirjadega nagu „Riisipuder“, „Herned“ jne., hallis ja tugevas paberis.

Teine külg. Mai 1941. Rida rõivastusesemid, kergeid ja kirevaid. Kingad kõrgete kontsadega mitmevärvilisest nahast ja õhukeste taldadega. Samas „Juuli — 1941“. Kaitsevärvi sõduripluusid, paksutallalised, tugevad sõdurisaapad, korralikult kokkupandud gaasitorbikud.

Kolmas külg. Mai 1941. Maitsekalt väljatootud ja hästi lihvitud klaasnõud, säravast niklist köögi- ja majapidamistarbeid. Juuli 1941. Padrunid, viiekaupa pidemeis, mitmetüübilisi granaate, alumiiniumist välipudeleid.

Rühm sõdureid valgub selle püramiidi ümber. Noor mereväelane, kes annab neile seletusi väljapanekute kohta, ütleb: „Need esemed räägivad teile ise. Milleks siin sõnu.“

125 GRAMMI LEIBA.

Päris tavaline kaal, milliseid võib leida igas kaupluses, kust müüakse toiduaineid. Ma oleksin läinud sellest peaaegu mööda, kui mu tähelepanu poleks tõmmanud endale vanema mehe ilme, kes vaatas kaalule üksisilmi.

Kaalu ühele kausile on asetatud tüki leiba, teisele 125

grammi kaaluvihte. Leib on küivanud, ta ei kaalu enam niipalju, ja sellepärast pole ka kaalukausid tasakaalus.

Kõrval on skeem. Oktoobris 1941 — tööliste 500 grammi, teenistujale 300 grammi leiba päevas. Joon langeb järsult. Jaanuar ja veebruar 1942 — tööliste 250 grammi, teenistujale 125 grammi leiba. Kuid siis teeb joon käänakut üles ning silmad jäävad peatuma maalil, kus suudlevad kahe rinde võidukad puna-armeelased, kes mürdsid läbi kangelaslinna ängistava rõnga.

ELU TEE.

Kõik näituse külastajad peavad maketi ees, millel on pealkiri „Tee ellu“.

„Tee ellu“, see on märgitud väikeste punaste elektrilõikudega. Ta tuleb blokeeritud Leningradist ja läheb käänakut tehes ja vahetevahel kaheks hargnades kuni Laadogani. Ole lumise järve lähed ja peaaegu sirgjoones selle teisele kaldale. See oli tee, mille kaudu varustati kangelaslinna kõige tarvisminevaga.

Kunstnik, kelle käed on vorminud selle maketi, on hästi tundnud oma tööd. Siit hõngab vastu midagi karmi ja raudset. Kaua vaatlen siin kujutatud Laadogat, selle tuisulust pinda. Samas on rohked fotomaterjalid ja maalid, mis kujutavad leningradlaste evakueerumist üle Laadoga, tuisus ja jäises tuules, peade kohal varitsev surm saksa lennukite

Näituselt „Leningradi kangelaslik kaitse“ Väljapanekuid saalist „Sakslaste purustamine Leningardi lähisel“.

näol. Kuid ikka kisub silmad endale punaste lambikeste joon kaardil „tee ellu“.

PARTISAN-RADIST.

Mulle jäi eriti teravalt meelde väljapanek, mis kujutas partisaaniradist. Vist sellepärast, et seal oli midagi nii lihtsalt inimlikku, võitlevat ja suurt, mis peale muu oli toodud esile ilma mingisuguse liialduse ja ülepaakumiseta.

Telk, mille ees väike, hästi varjatud tuluke. Telgi ühe nurga juures on raskekuulipilduja, lint hambus. Teises küljes, noorte mändide vahel, valvab automaadiga poisike — partisaan.

Kuid keskeks kujuks on partisaaniradist. Tal on kuuldeklapid kõrval ja pilukil silmi näib ta kuulavat iga eestrit tulevat heli. Parem käsi hoiab pidet, et saada vastust sõpradele teisepool rindejoont.

Usna lähedal on partisaanipealiku rinnakuju, välja tahutud tihedast kasest. Leningradlased teavad, kuipalju aitasid kaasa partisaanid oma tegevusega Leningradi oblastis selleks, et sakslased kihutati minema linna alt.

„TIIGRID“ JA „PANTRID“.

Hiigelsaalis, kuhu laest langeb küllaldaselt valgust, on lennukid, kahureid ja tanke, isegi üks allveelaev. Lennukid on kõik kuulsate punalendurite omad, milleste küljele on need iga all-

tulistatud vaenlase märkinud punase või kollase viisnurgaga.

Kuid on küllaldaselt ka sakslastelt võetud sõjatehnikat. Väljapanud tankid on vaenlaselt vallutatud terveina ja kasutamiskõlvulistena.

Oksteise kõrval seisavad kaks tankimürakat, tüübid „Tiiger“ ja „Panter“. Juuresoleval tahvil on märgitud andmed nende kaalu, relvastuse ja meeskonna kohta.

Vaatan andmeid, mis käivad „Tiigri“ kohta. Kaal — 60 tonni, kahur — 88 mm, kaks kuulipildujat.

Sakslased uskusid, et need kaks tankitüüpi koos iseliikva kahuri „Ferdinandiga“ toovad nende kasuks sõja käiku murrangu. Nad lootsid, et nende abil neil õnnestub 1943. aasta suvine pealetung ja samuti Leningradi vallutamine. Nad eksisid. Kõigi oma „tiigrite“ ja „panteritega“ peksiti nad minema Ukrainast ja Leningradi alt ja sadu selliseid raskeid ja võitmatuteks peetud sõjamasinaid jäi purustatult lahinguväljadele.

Kogu näitus annab tervikulise pildi võitlevast Leningradist, teda kaitsvate sõdurite ja tööliste elust blokaadipäevil ja pärast seda. Siin näed neid suuri raskusi, milles võitles Leningrad, leivata, valguseta ja kütteta. Kuid eelkõige näed seda mürdmatut kangelaslikkust, visadust ja vastupanu, mis mürdis fashistliku kiskja terasküüned.

JUHAN SCHMUUL.

Näituselt „Leningradi kangelaslik kaitse“ Trofeed, võetud sakslasilt Leningradi all veebruarilahinguis 1944.

Eesti kunsti arutluskoozolek Moskvas

Mai algul korraldati Eesti NSV Kunstidevalitsuse ja Eesti NSV Riiklike Kunstiansamblike juhatusel arutlus ansamblike näitliku kontserdi üle, mis toimus Moskvas 3. mail Tšaikovski-nimelises saalis. Arutletava kontserdi programmi moodustasid mees- ja segakooride a capella esinemised ENSV teenelise kunstitegelase Gustav Ernesaksa ja Jüri Variste juhatusel, solistide — ENSV teenelise kunstniku Vladimir Alumaie, klaveriduetti (Anna Klas ja ENSV teeneline kunstnik Bruno Lukk) ja laulja Olga Lundi esinemised ning rahvalaulude ja -tantsude montaaži ENSV teenelise kunstitegelase Priit Põldroosi lavastusel. Sellel arutlusel, mis toimus ENSV RKN Alalise Esinduse ruumides, viibisid ENSV valitsuse liikmedeltsimehed Oskar Sepre ja Olga Lauristin, Kunstidevalitsuse esimehe asetäitja Paul Rummo, Moskva muusika- ja teatrielu tähtsamad esindajad nagu Moskva Riikliku konservatooriumi professor, kunstiajaloo doktor Raiski, Vene NFSV Rahvakunstnik Migai, Oleeidulise Teatriühingu Muusikakabineti esimees, teeneline kunstitegelane sm. Bogdanovitš, Oleeidulise Teatriühingu Balti kabinetis esimees professor Pelshe, muusikateadlased ja kriitikud Gorodinski, Rabinovitš, professor Aspelund ja teised, samuti ERKA juhatuses esindajad ja eesti kunsti silmapaistvamad tegelased. Arutluse avas professor Raiski ettekanne, milles ta peatus eelkõige kooril. Hoolimata sellest, et ansamblike koor on oma koosseisult suhteliselt väike, on ta valedamatult eesti muusika sil-

mapaistvamaks avalduseks. Ta on eesti kõrge koorikultuuri elavaks näiteks. Kõlaline puhtus, rütmiläpsus ja suurepärase diktsiooni, mis võimaldab isegi keele mitte-tundjal sõnu tabada ja korrata, — kõik need on omadused, mis asetavad koori ja tema juhid väga kõrgele astmele.

Koori koosseisu kuulub keskmise väärtusega häälematerjali kõrval ka terve rida noori lauljaid, kellel on silmapaistvad anded ja kellele tuleb pöörata erilist tähelepanu. Üheks selliseks on näiteks noor bariton Georg Ots, kes on oma andekuse pärinud võib-olla isalt, ooperilauljalt tenor Karl Otsalt.

Väga kõrge hinnangu andis professor Raiski kõigile kontserdil esinenud solistidele, kes Moskva kuulajale on tuntud oma arvukate esinemiste kaudu Moskva kontserthaladel.

Eesti rahvatantsud on professor Raiski sõnade järgi võrratud oma värskuse ja siira sundimatus poolest. Väike, hästi disiplineeritud kollektiiv (ballettmeister Taarna) tuli oma ülesandega suurepäraselt toime. Samuti leidis märkimist Paul Varandi, kes täitis sel kontserdil konfertsjee osa.

Pärast ettekannet toimus elav mõtlevahetus, millest võtsid osa Moskva ja eesti kunstitegelased.

Nimetatud kontserdi analüüsis kriitiliselt muusikateadlane ja kriitik Gorodinski. Professor Raiski sõnadele, mis püüdnud koori,

lisas sm. Gorodinski järgmist: „Hoolimata vene koorikultuuri kõrge tasemest minevikus, on ta langenud just selle tõttu, et vene koorid on loobunud a capella laulmise moodusest. Ainult viimasel ajal on seda zhanri hakanud uuesti kultiveerima. Praegusel ajal on vene kooridel kahtlemata põhjust õppida Eesti Riiklike Kunstiansamblike väikeselt koorilt.“

Eriti üksikasjalikult peatus sm. Gorodinski Eugen Kapi instrumentaalloomingul ja selle loomingu esitajate meisterlikkuseel. Olles alles hiljuti tagasi pöördunud Moskvasse oli sm. Gorodinski esmakordselt võimalus tutvuda selle silmapaistva eesti helilooja loominguga. Kapi loomingus on tunda tugevat individuaalset omapära, mis väljendub tema muusika veidi karmis, tagasihoidlikus iseloomus. Sama omapära, mis on ühendatud suure lihtsusega, hoo-vab Vladimir Alumaie meisterlikust mängust.

Eristat märkimist väärivad duett klaverile Anna Klas ja Bruno Lukk ettekandes. See duett on kahtlemata üks parimaid Nõukogude Liidus. Nende koostöö on niivõrd täiuslik, et on raske järeldada neid momente, kus teemad lähevad ühelt esitajalt üle teisele.

Olga Lund, kes esitas sügavdramaatilise aaria E. Kapi ooperist „Tasuleegid“, näitas oma ettekandega kõrget muusikakultuuri. Ta veelleb oma muusikaalsusega ja kauni esituslaadiga.

Rahvatantsu probleemide ulatusliku analüüsiga esines silmapaistev balletikriitik sm. Golubev, kes hindas kõrgelt värsket, omapärast eesti tantsu, mille esitajad olid rietatud ENSV teenelise

kunstniku Adamson-Ericu kavandite järgi valmistatud rahvatantsudeisse.

Muusikatundja Rabinovitš, kes on tuttav ER Kunstiansamblikega alates nende esimesest esinemisest Moskvast, märkis ära nende kollektiivide üha jätkuvat kasvu. Tundes interpreetoreid-solistide nende iseseisvate kontsertide järgi, kus esitati Lääne-Euroopa ja vene klassikute teoseid ja kõrgelt hinnates nende poolt mitmesuguste stiilide interpreteerimist, väljendas sm. Rabinovitš soovi kuulda ka kooride ettekandes Lääne-Euroopa ja vene kooriklassikat.

Suure tähelepanuga kuulati ENSV teenelise kunstitegelase sm. Ernesaksa kõnet, kes rääkis eesti kooritraditsioonidest, mis on seotud kunstilise isetegevusega, esimestest kooridest Eestis, laulu-

pidudest, milledest osavõtt ulatus 20.000 inimeseni.

Anna Klas oma sõnavõtus valgustas rahvalaulude kunstilise ümberlõõtamise probleemi ja eesti heliloojate originaalse laululoomingu iseloomu.

ENSV teeneline kunstnik Adamson-Eric puudutas meile uut kunstilist vormi — rahvalaulude ja -tantsude ansambli, milles me oleme alles otsingute teel. Vastavalt eesti kunstitraditsioonidele rajaneb meie rahvaansambli esma-joones meie iseloomulikele koorile zhanrile — a capella.

Lõppsõnas tänas ansambli kunstiline juht ENSV teeneline kunstitegelane Priit Põldroos kõiki osavõtjaid ja märkis, et arutlus on suureks kasuks kollektiividele ja on uueks sammuks Moskva ja eesti kunsti alal töötajate koostöös.

Trofeautod.

A. Hoidre rindejoont.

Sotsialistliku võistluse jõud

On alanud kolmas sõjakevad. Käesolevat kevadet on nõukogude inimestel põhjust vastu võtta erilise rõõmu ja rahuldustundega. Tohtu on olnud Punaarmee lakamatu võidukäik. „Peaegu kogu Ukraina, Moldova, Krimm, Leningradi ja Kalinini oblast ja tunduv osa Valge-Venest on saksa rööv- vallutajatest vabastatud. Kodumaale on tagasi antud Lõuna metal- lurgia, Krivoi Rogi, Kertschi ja Nikopoli maagid, Dnepri ja Pruti vahelised viljakandvad maad. Fa- shistlikust orjusest on vabastatud kümned miljonid nõukogude inimesed.“ (Stalin.)

Sellised edusammud oleksid ol- nud peaaegu võimatud, kui mitte nõukogude rahvas, kogu Nõukogu- de tagala poleks üles näidanud Punaarmee ja tagala kindlustami- ses tohtuid saavutusi ennastal- gavas töös.

Kohutav on olnud laastamis- töö, mis vaenlane meie maal toi- me pannud. Varem ja suurvead- ahervarred tähistavad taganevate saksa vägede teed. Sellepärast peab ka meie rahvas selleks, et jälle üles ehitada tagasivõidetud linnu ja tehaseid, et üles harida tagasivõidetud maad, andma kogu oma jõu, oskuse ja võimeid.

Selle ülesehitava töö hoog väl- jendub meie maa traditsioonilises sotsialistlikus võistluses. Igas ette- võttes on hoolikalt kaalutud ja läbi arutatud kõik produktiooni suurendamise võimalused, otsitud ikka uusi ja uusi võimalusi uute jõudude tööle rakendamiseks. Tö- tajad püüavad iga hinna eest oma töötempo sammu pidada meie Punaarmee hoogsa edasitungiga.

Et Punaarmee ei tunneks puudust relvadest, laskemoonast, sõjateh- nikast ja muust varustusest, see on tagalas töötajate esimeseks mureks.

Võistluse jõud seisab tema massilisuses, selles, et võistlejate ridadesse kuulub tuhandeid ja mil- joneid nõukogude tööriidlasi ja et iga tööline püüab anda oma osa suure sihi saavutamiseks. Võistlu- se jõud seisab tema konkreetse- ses. Ei leidu sellist tööd, mida inimene ei suudaks teha kiiremini ja paremini, võita sekundeid ja minuiteid produktiooni tõstmiseks. Ja kui igaüks võistleb kutses en- dale võrdsega: tööline oma naa- bertööpingil töötajaga, kolhoosnik oma külvikaaslasega, on kollek- tiivil võimalus otsustada oma üksikute liikmete tööedu üle.

Võistlus annab suuri võimalusi initsiatiivi ja isetegevuse arenda- miseks. Võistlus avab tee kõigile neile ammutamatutele jõududele, mida rahvas omab ning annab võimaluse kõigi raskuste ületami- seks. Ja käesoleval momendil on see äärmiselt tähtis.

Iga päev toovad meie ajalehed ära meie tehaste ja ettevõtete töösaavutusi, normide ületamisi ja tööplaanide ennetähtaajalist täit- mist. Näiteks täitis Mikojaani ni- meline tehase oma viikuuilise töö- kava 110 päevaga.

Eriti suure hoo ja innuga on asunud võistlema leningradlased. Elanikud on võtnud enesetele ko- hustuse remontida saksa mürsku- dest kannatada saanud elukorterid. Võistlus eluruumide korrastamisel käib täie hooga. Sama hoogsalt käib Leningradi kaubasadama kor-

rastamine. Töötajad ületavad nor- me mitmesaja-protsendiliselt. Sel- liseid näiteid võiks esitada lõpu- tult.

Maal toimub võistlus loosungi all — läbi viia külv organiseeri- tult ja saavutada kõrge saak — võidusaak. Suured tagasivõidetud viljakad maa-alad vajavad töökäsi. Siin on suurt abi osutanud kom- munistlike noorte tööbrigadid, kes on asunud suure innuga tööle vaenlastest vabastatud maa-aladel. Sihiga arendada ka edaspidi kol- hoosides ja masina-traktorijaama- des sotsialistlikku võistlust kõrge viljasaagi saavutamiseks ja looma- kasvatuse arendamiseks määras NSV Liidu valitsus nende oblaste, kraide ja vabariikide jaoks, kes 1944. aastal üliulduises sotsialist- likus võistluses kõrge viljasaagi ja loomakasvatuse arendamise eest tulevad võitjaks, 10 Riikliku Kai- tekomitee Punast rändlippu nelja 500.000-rublaise ja kuue 400.000- rublaise preemia väljamaksmi- sega.

Need rahalised preemiad jaga- takse vabariikide, oblastite ja kraide silmapaistvamatele agronoomi- dele, inseneridele, mehhaanikutele, zootehnikutele, loomaarstidele ja teistele põllumajanduse spetsialistidele, masina-traktorijaamade töö- listele ja muudele juhtivatele põl- lumajandustegelastele ühe kuni kolme kuupaiga ulatuses.

Selle näitab valitsus, millist suurt tähtsust ta omistab edukale tööle kolhoosipõludel ja kuidas ta hindab inimesi, kes käesolevat silmapilku on õieti hinnanud ja kogu oma jõu ülesehitavale tööle rakendanud.

E. ALLASILD.

Rindemuusikute külast Eest NSV vabastatud rajooni elanikele

See oli sm. Viriti väeosa ise- tegevusansambli kauaks meelde- jääv sündmus — avanes võima- lus laulda ja mängida Eesti NSV vabastatud rajooni elanikele, ni- melt Kallivere ja Vanaküla rah- vale. Pärast mitmeaastast vahe- aega kohtusid kohalikud eestlased Punaarmee eesti võitlejatega. Jäl- lenägemine oli liigutavalt südami- lik.

Kontserdi algul tõi v.-ltm. V. Metsatalu kodumaalastele Puna- armee eesti väeosa võitlejate ja ohvitseride tulise lahingutervituse. Sõna võttis pv. A. Suurna, õnnit- ledes koosolijaid hitlerlaste ikkest vabanemise puhul ning avaldades kindlat veendumust, et peagi va- baneb kogu Nõukogude Eesti sak-

sa okupatsioonist meie rahvuslike väeosa aktiivsel kaasabil.

Rohkearvuline kuulajaskond võt- tis esitatud kontsertpalad vaimu- tatult vastu. Teenitud poolehoidu saavutasid R. Prügi meeleolukad soololaulud, Samuti meeldisid kuul- lajale väga O. Rootsi algupära- sed, kenad laulusõnad.

Kaunis õhtu mõõdus kiiresti. Vabastatud valdade elanikud jutus- tasid oma kannatustest saksa ter- rori ajal, kuna meie võitlejad kõ- nelesid Punaarmee ja meie rah- vuslike väeosa võitlustest Isa- maasõja rinnetel. Lahkumisel aval- dasid kodumaalased üksmeelselt soovi: „Tulge meile peagi jälle küllal“

ILMAR SIKEMÄE.

Aiamaa majanduslik ja poliitiline tähtsus

Nõukogude rahvas võitis kol- manda sõjakevade vastu hoogsa ja rõõmsa tööga. Pea lõpevad ke- vadised külvitööd põldudel ja aedades. Käesolevat kevadet ko- hustus nõukogude rahvas andma sel aastal maale ja rindele veel enam viljasaaki lõpliku võidu ni- mel. Selle ülesande läbiviimisel omab individuaalne ja kollektiivne aiamaa suurt majanduslikku ja poliitilist tähtsust. Kuna viljari- kade piirkondade ajutine saksa okupatsiooni all olek tekitab põl- lumeestele teatud raskusi tööta- jate varustamisel toiduainetega, avaldasid töölised ja teenistujad mõõdunud aastal elavalt initsia- tiivi individuaalsete ja kollektiiv- sete aimaade kasutamisele võitmi- sel. Tööst vabal ajal kasvasid töölised ja teenistujad oma aia- mail kartuleid ja juurvilja, varu- sid endale toiduaineid talveks, täi- tes seega ühtlasi tähtsa sõjalis- majandusliku ülesande — maa toi- duainete ressursside suurendami- se ja transpordi kergendamise.

„See, mis tehti meie maal mõõ- dunud aastal“, ütles sm. Kalinin, ei oleks võinud toimuda ühegi teisel maal. Meie töölised ja ha- riitlased, täites oma töökohtu- sete etteotetes ja ametiasutustes, os- kasid ära kasutada aimaaks tu- handeid hektareid maad ja varus- tada end juurviljaga. Seda suure- pärast kogemust tuleb käesoleval aastal rakendada veelgi suuremas ulatuses, veelgi paremate tule- mustega, sellega kergendame me külade ülesandeid Punaarmee ja elanikkonna varustamisel toidu- ainetega.“

1943. a. töötas individuaalsetel ja kollektiivsetel aimaadel vabal ajal ligi 12 miljonit töölist ja teenistajat. Sügisel sai iga pere- kond keskmiselt 471 kg juurvilja ja kartuleid. Paljudele andis iga

ruutmeeter maad sügisel 5, 6 või veelgi enam kilogrammi juurvilja.

1944. a. peab iga aiamaa-pida- ja taotlema veelgi suuremat saa- ki. Selleks on vajalik osutada eri- tähelepanu hoolikale maa väeta- misele ja seemne istutamisele. Hea hoole juures võib 100 ruut- meetri suurusel maa-alal saada enam kui pool tonni juurvilja. Näiteks sai insener Prjajilshikov, 70 ruutmeetri suuruselt maalapi- keselt 1064 kg kartuleid, seega 15,2 kg iga 1 ruutmeetrit.

Need näited kõnelevad sellest, et asi ei seisaks üksnes maa kvali- teedis, vaid tema harimises.

Käesoleval aastal tõuseb indi- viduaalselt ja kollektiivselt harit- tavate juurviljaade harrigate arv 15 miljonile, mis on 25 prots. võrra suurem mõõdunud aasta- arvust ja kolmekordset ületab 1942. aasta juurviljaade pida- jate arvu. Eriti elavalt võtavad individuaalselt ja kollektiivselt ha- ritavate juurviljaade korralda- misest osa saksa okupatsioonist vabastatud alade elanikkond. Üksi Donbassis oli esitatud isiklike juurviljaade saamiseks üle 150.000 soovivalduse. Maahari- jaid varustatakse küllaldaselt hui- gal tööriistadega ja agrotehnilise abiga. Mõõdunud aastal müüdi in- dividuaalselt või kollektiivselt ha- ritavate juurviljaade pidajatele üle 4 miljoni labida, köpla, ämbri ja muu vajaliku tööriista, ning sedasama tehakse ka tänaval. Töö teadlikumaks ja tagajärjek- maks muutmise ning töövaeva kergendamise eesmärgil korralda- takse individuaalselt ja kollektiiv- selt haritavate juurviljaade- pidajale loenguid vastavate teemadel ning antakse konsultat- sioone spetsialistide poolt ja raaj- diosaade kaudu.

L. PROMET.

Kevadkülv abi majapidamises.

Sõjamees ja tema koduküla

Mitte kaugel Eesti piirist, kes- set sügavat põlist männimetsa, pikliku järve kaldal asub Berjoz- no küla. Juhuslikult siia sügavas- se laante rüppe sattunud rändu- rile avaneb ilus pilt väikesest metsaküläst.

Siia metsade rüppe asus mõõ- dunud sajandi seitsmekümendail aastail endile eluaset rajama eesti perekond Tartumaalt. Tundes jär- jest neid kitsaid ja viletsaid oksi- sid, millesse sunnitud balti paru- nid maa pärisrahva — eestlased, täitis tollal nende inimeste rinda ainult üks soov: eemale sakste mõisast, olla vaba ja teha vabalt loovat tööd. Ja mitte kaugel oma maast, siin laante rüpes leidsid nad sõbralikku vastuvõttu vene talupoegade poolt, kellega koos nad hakkasid eestlastele omase vi- sadusega endale rajama uut kodu.

Siin sündis sm. Mullase väe- osa praegune tubli suurtükitee- nistuse ülem kapten Tuha.

Mõõdusid pikad aastad, mille kestel sirgus õppimishimulise- poist sõjamees, kelle nimi on lihedalt seotud meie rahvuslike väeosa võitlustega. Suure Isa- maasõja palangus. Temast on saanud kapteni, keile suurtükid ei tunne halastust saksa fashist- like röövialutajate vastu.

Punaarmee suurte võitude ta-

gajärjel Leningradi rindel, vaba- nes pärast kahe ja pooleaastast fashistlikku orjapõlve ka sm. Tu- ha sünnikoht, Berjozno küla. Nüüd hulga aastate järel avanes meie sõjamehel võimalus astuda vanadele radadele.

„Kodu kisub tugevalt iga in-imest“, ütles kapten Tuha ise oma koduküla külastamiskäigust jutustades. Ta on kuulnud seal küla elanike ja partisanide san- garlikust heitlusest saksa vallu- tajate vastu.

Ta jutustab edasi: „See võit- lus oli monoliitne: vaatamata kõi- gile raskusele ja toodud ohvreile seisti ennastalgalvalt üksteise eest, nii eestlased kui ka venela- sed, sulades ühtseks võitlus- perekaks.“

Kui sakslased olid külla tul- nud, seadsid nad koha sisse sund- normid, mille täitmist nõuti kar- mikaeliselt. Meie käes on sm. Tuha sugulasele sm. Anastasia Mihhailovale saksa võimude poolt välja antud dokumendid. Üks neist dokumentidest, sinine kaart, toob ühel küljel ära ametlikud sundnormid 1943. aastaks. Teiselt küljelt leiame märkuse, et võimu- dele on normide arvel ära antud 117 kg rükist ja 55 kg kaeru. Ühtlasi on kaardi servale tehtud märkus, et kaardi omanikul on

õigus tasuta saada 2 kg soola, tuitikke ja sigarette. Sm. Mih- hailova saigi toosi tikku ja karbi sigarette ning 20 rbl. raha. Sak- laste loogika järgi on üle ülal- pidamiseks nähtavasti küllalt tui- tikudest ja sigarettidest! Muide, need tuitikudki on nõukogude partiloga, veel meie vabrikute rahuaegsest produktioonist. Sool- ta siiski ei saanud, vaid selle eest anti kvititung — lubadusega anda soola „tulevikus“. Ka see kvititung on meie käes. Ettekaju- tuse sellest, mida sai selle 20 rubla eest osta, annab fakt, et kõige lihtsam ja viletsam viil maksis juba 170 rubla.

Peale ametlike põhinoormide oli sakslastel kohalike elanike jaoks varuks veel igasuguseid lisanor- me. Peale muu rööviti mitmesu- guste ettekäänete all elanikelt ka kõige lihtsamad isiklikud maa- riistid, kõnelemata toiduainest. Potid, pannid, pajad, lauad, toolid jne. — kõik need rändasid „nach Deutschland“. Seda sakslaste äär- mist ahnust ja röövimishimu ise- loomustab küla elanike ütlus: „Nad oleksid samblagi metsast ära katkunud, kui see oleks olnud nende võimuses.“

Selle vägivalla ja röövimise vastu astusid elanikud ümbrus- konna metsades peituvate parti- sanide toetamisega ja partisaani- salka astumise.

Korra istusid partisanid ühes

talus ümber sõõgilaua ja cines- tasid. Majale lähenes patrull. Kiiresti kadusid partisanid põran- das oleva luugi kaudu keldrisse. Kui sisenenud sakslased küsisid tuppa jäänud majaelanike käest, et kas partisaane on põõningul, said nad külmaverelise vastuse: „Minge otsige!“ Ja küsimusele: „Aga keldris?“ — „Minge vaad- dake!“ Kuid araverelitest fritisu- dest ei saanud ei põõningu ega keldri läbistsijaid.

Ülepea muutisid partisanid oma alaliste kallaletungidega fritisude elu külas õige „hupaks“, nõnda et nad kolisid seal lõpuks hoopis välja, luues endale traatföke- lega ümbritsetud pelgupaiga ra- jooni keskuses — Ljado külas. Nad pidid seal lõpuks kaevama endile koguni majast majja ühen- duskraavid, kartes maa peal lii- kuda.

Kord võtsid sakslased endaga kaasa küla noormehe N, et teda mobiliseerida. Kuni Ljadooni ta läkski hobuse ja vankriga saks- laste saale. Kuid seal ta põge- nes partisanide juurde, tuues kaa- sa nii hobuse kui ka vankri, päästes seejuures veel Saksamaa- le väljasaatmisest K. neljaliiik- melise perekonna.

Viimasel ajal, kui sakslased hakkasid rindel üha enam kaotusi kandma ja kui selle tagajärjel suurenes kohalike elanike sund- korras „vabatahtliku“ evakueeri-

mise hädahoht, ehitati metsa tei- ne küla, kuhu pikkamööda kaoti kogu allesjäänud varanukese- ga ja mille asukoht ning olemasolu oli sakslastele teadmata. Külla jäid ainult üksikud vaatlejad, kellega pidasid sidet ratsakäskjalad, kes otsekohe teatasid hädahust metsa.

Partisanide ja külaelanike ühi- se võitluse tagajärjel kaotasid sakslased lõpuks kontrolli küla üle, sest kõik teed olid partisanide valve all. Kättemaksuks süüta- sid sakslased 1943. aastal 22 talu õhust lennukilt — maad kaudu ei olnud see neil enam võimalik.

Kui sakslased meie Leningradi rinde vägede löökide all olid sun- nitud taganema, otsustasid nad küllaga teha lõpparved seda maha põletades. Nad saatsid selleks välja vastava spetskomando. Kuid sellest saatamiskust kavatsusest tõmbasid partisanid kriipsu läbi, lastes ainukesel läbipääsuteel asu- va silla õhku. Nõnda päästeti küla ainult partisanide energilise tegevusega.

Küla vabastamise järel käes- oleva aasta jaanuaris võisid ela- nikud taas rahulikult asuda külla.

Algab inimesele omane üles- ehitamine: veetakse palke, kive, savi ja sammalt ning püütakse kõikjal kõrvaldada metsalise jälgi. Külas keeb jälle õnnelik, vaba elu, lõpetab kapten Tuha.

E. AVALD.

Hoolitsus Isamaasõja invaliidide eest

Suur Isamaasõda nõuab nõukogude rahvalt ränki ohvreid. Hulk inimesi paremas elujätkus langenud selles suures võitluses, teised kaotavad oma tervise, tööjõu.

Kuid piiritu hoole ja armastusega ümbritseb nõukogude kord meid, kes kuidagi on kannatanud võitluses meie Kodumaa vabastamise ja sõltumatuse eest. Miljarid rublad on eraldatud sotsiaalkindlustuse liinis Isamaasõja langenute perekondade eest hoolitsemiseks, vaeslaste üleskasvatamiseks ja nende eest hoolitsemiseks.

Isamaasõja invaliidide abistamiseks ja toitmiseks on ette nähtud suured summad. Invaliididele, kes töötavad vabrikuis, asutis või tehases, jäetakse alles pension, olenemata nende palga või sissetuleku suurus. Nõukogude kord taotleb ühtlasi seda, et need inimesed ei jääks eemale ühiskonna elu protsessist, vaid lülituksid sellesse uuesti oma võimete kohaselt. Sellepärast pööratakse suurt tähelepanu Isamaasõja invaliidide ümberõpetamisele ja -kasvatamisele, et leida neile võimetekohast rakendust ühiskondlikus töös.

Nende põhimõtete kohaselt on sotsiaalkindlustus ja hoolekanne Isamaasõja invaliidide eest korraldatud ka Eesti NSV ulatuses. Eesti NSV rahvamajanduse plaanis on ette nähtud miljoni-tesse rubladesse ulatuvad summad Isamaasõja invaliidide abistamiseks, nende pensionide maksmiseks, nende toetamiseks. Juba praegu on eesti Isamaasõja invaliidide suunamiseks nende võimete kohaselt tööle, kutsutud ellu erilised õppeasutused-töökombinaadid, kus invaliididele õpetatakse uusi elukutseid. Selliseid tööinternaate asub Alam-Volgal, Kostromas jm. Nende tööinternaatide kaudu on paljud eestlased-invaliidid juba omandanud uue elukutse.

Sm. Toming kaotas võitluses Velikiye-Luki all jala. Ta tundis oma tuleviku pärast tõsist muret. Nüüd on sm. Toming lõpetanud traktoristide kursused ning töötab juba traktoristina ja seda väga edukalt. Mure tuleviku pärast on lahendatud. Traktoristi kutse on omandanud ka sm. Hoff.

Paljud invaliidid suunatakse tööle vaimsele alale.

Ordenikandja sm. Paeväli sai vaenlase dzotti rünnates automaadi valangu olga ja kaotas käe. Ta on leidnud endale töökoha Sotsiaalkindlustuse Rahvakomissariaadis.

Sm. Lebin, endine merimees, ja sm. Riismantel, endine metallitöölaine, kaotasid lahingus saadud vigastuste tagajärjel töövõime sellisel määral, et nad ei saa mõelda endise elukutse jätkamisele. Praegu töötavad nad Kommunaalmajanduse Rahvakomissariaadis. Endine maaler sm. Mental, ja endine metsatöölaine sm. Levald on samuti leidnud endile sobiva töö vaimsele alal.

Eesti NSV-s on ette nähtud laialdane puhkekodude ja sanatooriumide võrgu kujundamine isamaasõja invaliidide jaoks.

Nõukogude võim teeb kõik, et need, kes meie võidu huvides on toonud ohvriks oma kallima vara — tervise, ei tarvitse tunda muret oma tuleviku pärast.

E. SAARIK.

Sõjategevus Itaalias.

Liitlaste peastaap Itaalias teatab, et rindel jätkuvad lahingud lakkamatult. Lõli orus pole olukord muutunud. Rinde rannikuosas, mägedes, liiguvad ameerika 5. armee väed edasi ning on vallutanud suure tähtsusega kõrgustikud.

Eile sooritasid suured raskete pommilennukite koondised rünnakud Itaalias asetsevatele vaenlaste objektidele. Liitlaste Vahemere lennukiväljakul lendasid ligi 2.150 lennukiväljakul.

Evakueerunute tööst ja elust

Parteilased tööl vabastatud rajoonides

Praeguses suures Isamaasõjas on iga kommunisti ülesanne olla alati aktiivne võitleja seal, kus otsustatakse meie maa ja rahva saatust. Ta peab olema teadlik, et partei poolt antud ülesannet tuleb täita kui lahinguülesannet. Nii töötavad praegu N. rajoonis EK(b)P KK ja ENSV valitsuse poolt saadetud operatiivrühmadega parteilased seltsimehed Arnold Treiberg, Minna Lepik, major Janson, Kaarel Kuusk ja teised. Nad läksid sinna kohe, kui nõukogude sõjamehed olid vabastanud Kingissepa ja astusid Nõukogude Eesti maalale. Enamus operatiivrühmade liikmeid on parteilased, kandidaate ja kommunistlikud noored. Parteilased major Janson, sm. Minna Lepik ja A. Treiberg, olles kohapeal nõukogude võimu esindajaks juhivad operatiivrühmade tööd, organiseerides sakslaste käest pääsenutele esimest abi, muretsedes neile sakslaste poolt paljaks röövitud ja põletatud külates uue elu võimalusi. Iga päev tuleb juurde uusi ja uusi sõjapõgenikke, kes pääsesid sakslaste käest, põgenesid siia piki metsi ja soid, olles teel päevi ja nädalaid. Nad on väsinud, haiged ja näljas. Nii saabub sadu inimesi Vaivarast, Auverest, Mustajõe ja mujalt, et leida varju ja eluaset Punaarmee tagalas.

Operatiivrühmade mureks on anda neile raskesti kannatanutele esimest vajalikku abi toidu, korteri ja arstiabi näol. Smd. Treiberg, Lepik ja Janson omavad sügava vastutustunde töös, tõstes kõrgele operatiivrühmade töö taseme. Nii sakslaste hirmutegudest heidutatud inimesed, tulles siia, leiavad sooja vastuvõtu ja abi. Nende eest hoolitsevad täie vastutustundega parteilased, kellele sõidame asjaks on sõjapõgenike heaolu

ja eluliste küsimuste lahendamine.

Minna Lepik on sügavalt andunud oma tööle. Kui ta on oma ametruumis, siis piiravad teda alati nõu, abi ja juhust vajavad inimesed. Saabuvad perekond Golubevad Narvatagusest külast. Poisikene veab lehma, tütarlaps kannab äraväsinud lambatalle süles. „Kas see ongi kõik, mis teile jäänud,“ küsib sm. Lepik.

„Jaama jäi veel.“

„Hobust ei ole?“

„Ei, sakslased põletasid maja ja võtsid hobuse.“

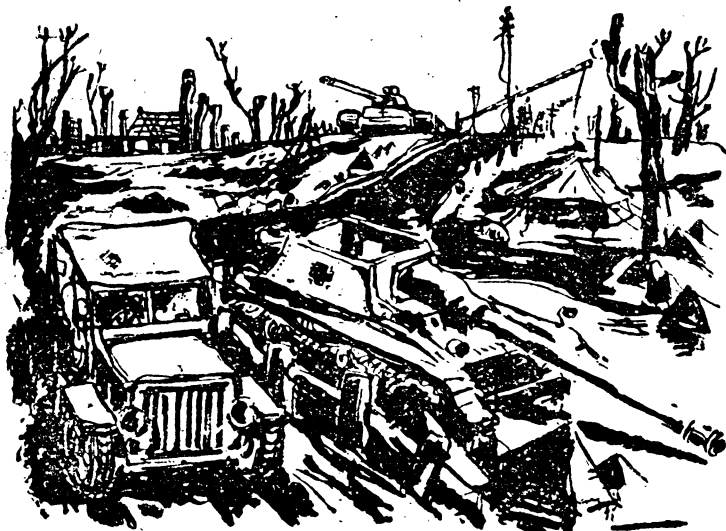
„Noh, siis on teile hobust vaja ja kraam tuleb ära tuua, elamine sisse seada. Ma ise muretsen selle eest.“ Ja juba sm. Lepik lähebki korraldama asju, püüdes vajaduse otsustada ja korraldada ta viivitamatult.

Sõjapõgenike varanduste päästmine rindepiirkonnast nõuab julgust ja otsustavust. Sm. A. Treiberg sõidab ise hädahoitavasse tulipeirakondadesse rinde lähedal ja korraldab mahajäetud varanduste päästmist. ning Punaarmee tagalasse omanikele kätetoimetamist. Lühikese aja on parteilased suutnud organiseerida uue loova ja tööka elu siin rindelähedases tagalas. Narva valla kalurid asuvad oma artelli loomisele. Põllumehed maasoovijad saavad maad ja neile antakse viljaseemet ning igakülgset abi kevadkülvitöödel.

Dr. Kuusiku juhatusel töötavad meditsiinilised esmaabipunktid, mis on osutanud suurt abi haigetele sõjapõgenikele ja nende lastele, kes kannatavad külmetuse ning nälja tagajärjel tekkinud haiguste all.

Hoolsa ja püsiva tööga algab taasüleehitamine vabastatud rajoonides.

S. Rämmal-Toomsalu.

Rindetee Narva lähistel.

A. Hoidre rindejoonis.

H. ARNHOLD.

Suri Vene Oigeesu Kiriku pea patriarh Sergius

15. mail suri Vene Oigeesu Kiriku pea, Moskva ja kogu Venemaa patriarh Sergius 78 aasta vanuses. Patriarh Sergius maeti 18. mail Jumalailmutamise peakirikusse Moskvas suure rahvahulga osavõtul. Rikkalikult ehitatud puusark Patriarhi pörmuga oli kirikusse välja pandud kaetuna patriarhi mantliga ja lilledega.

Matusel võtsid osa mitropoliidid Aleksius, Nikolai, Johann, üksteist piiskoppi ja üle saja Moskva vaimuliku. NSVL RKN esindas sm. G. G. Karpov.

Vene Oigeesu Kiriku Püha Sinodi poolt pandi patriarh Sergiuse enda surmaeelse korralduse põhjal tema kohustused Leningradi ja Novgorodi mitropoliidile Aleksiussele.

Mitropoliit Aleksius lõpetas 1899. a. Moskva ülikooli õigusteaduskonna ja 1904. a. Moskva Vaimulikkude Akadeemia. Novgorodi-Leningradi Mitropoliidi

tiitlit kannab ta 1943. aastast. Kogu blokaadi perioodi viibis mitropoliit Aleksius Leningradis ja on autasustatud medaliga „Leningradi kaitse eest“.

Oma kirjas seltsimees Stalinile kirjutab mitropoliit Aleksius kadunud Patriarhi kohta: „Teile on teada ka tema armastus Kodumaa vastu, tema patriotism, mis innustas teda läbielatud sõjakatsumuste eppohhil. Kuid meile, tema lähimatele abilistele, on hästi teada ka tema siiraim armastuse tunne Teie vastu ja usutavus Teile kui meie suure Liidu rahvaste targale, Jumalast seatud Juhile (see oli tema alaline väljendus). See tundus ilmselt temas eriti pärast tema isikliku tutvust Teiega, pärast meie poolt unustamatut kohtumist Teiega mõõdund aasta 4. septembril. Mitu korda kuulsin temalt, millise sooja tundega ta meenutas seda kohtumist ja millist kõrget, ajaloolist tähtsust

omistas ta Teie, meie jaoks hinnalimale tähelepanule kiriku murede vastu.“

Mitropoliit Aleksius oma kirjas kinnitab seltsimees Stalinile, et tema jätkab oma tegevuses kadunud Patriarhi traditsiooni ja et ta jääb usutavaks Isamaale ning sm. Stalini poolt juhitud valitsusele.

N. Liidu Rahvakomissaride Nõukogu avaldas Vene Oigeesu Kiriku Pühale Sinodile oma sügavat kaastunnet Kõigepühama Moskva ja kogu Venemaa Patriarhi Sergiuse surma puhul.

Suureneb soomlaste põgenemine Rootsi.

Rootsi saabub lakkamatu vool soome põgenikke. Rootsi ajaleht „Arbetaren“ teatab, et üle Põhjalahe on saabunud veel 85 soome põgenikku.

Hümni õppimine eesti rahvuslikes väekoondistes

Sm. Lombaku väekoondises toimus juba veebruaris süstemaatiline uue riigihümni õppimine. Politosakonna algatusel moodustati allüksustes väikearvulised mehed grupid. Juhatajaks valiti ansambli liikmed ja muusikaasjatundjad, kelle ülesandeks oli teostada pidevat kontrolli harjutuste läbiviimisel, samuti osutada abi uue viisi tundmaõppimiseks.

Ohtuti pärast õppusi koguneti punasesse nurka, muldonni või muusse sobivasse ruumi, mänguriistaks võeti viiul, banaan või mõni teine instrument, ning peagi kõlas laagri ümbruses lauluviis. Sm. Tubergi võitlejad kasutasid sakslaste trofeena saadud harmooniumi, mille klahvidel esmakordselt helisesid Nõukogude hümni võimsad akkordid.

Lühikese aja jooksul oligi uue hümni viis kui ka sõnad kogu isikulisel koosseisul selge.

Teadaanne.

Eesti Raudteevalitsus teatab, et lähemal ajal organiseeritakse Eesti Raudteevalitsuse juures Eesti raudteede kaadrite ettevalmistamise kursused. Kursustele võetakse mees- ja naiskodanikke vastavalt järgmistele nõuetele:

Vedurijuhivad — haridus mitte alla 6 kl. ja tööstaaž lukusepana mitte alla 1 aasta.

Jaamakorraldajad — haridus mitte alla 6 kl. ja eesti ja vene keele valdamine.

Rongijuhid ja vanemkonduktorid — haridus mitte alla 4 kl. ja eesti ja vene keele valdamine.

Rongi-vagunimeistrid — haridus mitte alla 4 kl., eesti ja vene keele oskus, soovitatav lukusepa tööstaaž.

Vagunijärelevaatajad — haridus mitte alla 4 kl. ja eesti ja vene keele oskus, soovitatav lukusepa tööstaaž.

Teemeistrid — haridus mitte alla 6 kl. ja eesti ja vene keele oskus.

Brigadiirid teeremondi alal — haridus mitte alla 4 kl. ja eesti ja vene keele oskus.

Ehitusmeistrid — haridus mitte alla 6 kl. ja eesti ja vene keele oskus.

Side ja STP montöörid — haridus mitte alla 4 kl. ja eesti ja vene keele oskus.

Kursustele vanus ülalnimetatul 18–45 aastat.

Telegrafistid — haridus mitte alla 6 kl. ja eesti ja vene keele oskus; vanus 16–45 aastat.

Kursuse kuulajad saavad ühiskorteri, ühistoetlustuse (3 korda päevas) ja stipendiumi.

Kursustele soovijad peavad esitama hiljemalt 10. juuniks dokumendid aadressil:

Ленинград, Фонтанка, 117. Отдел Подготовки кадров Эстонской ж. д.

1. Sooviavaldus, milles olgu märgitud, millisest kursusest soovitakse osa võtta, täpne aadress ja kus töötab käesoleval momendil.

2. Oksikasjaline elulookirjeldus.

3. Tõendus tervisliku seisukorra kohta ja vastavõetavuse suhtes vastavale erialale kohalikust raudtee polikliinikust või ambulatooriumist.

Kursustele vastuvõetud kodanikud saavad õppetöö alguseks väljakutsed, dokumendid sõidulubade hankimiseks ja töölt vabastamiseks.

Täpse informatsiooni ja dokumentide muretsenemisel pööruda kaasabi saamiseks ENSV RKN oblasti-, vabariigi- või rajoonivolinnikkude poole.

Eesti Raudteede Operatiivgrupp.

«РАХВА ХЯЯЛЬ»
Орган ЦК КП(б) Эстонии
и Советов депутатов трудящихся
Эстонской ССР
Ленинград, Торговый пер. № 3
Толметусе kolleegium.

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Tööraha Saadikute Nõukogude häälekandja

Nr. 23 (500)

2. juunil 1944. a.

V aastakäik

Võitluses liidetud sõprus

21. mail s. a. toimus Nõukogude Liidu pealinnas Moskvas Nõukogude Liidu rahvaste noorsoo 3. fashismivastane miiting, kuhu olid kogunenud noored sõjamehed ja töölisel, noored partisanid ja talupojad, noored õpetajad, teadlased jt. Nad olid tulnud kas lahinguväljadelt või töökohtadest, et tuliste, vaimustavate sõnadega väljendada oma isamaa-armastust ja viha fashistlike kallaletungijate vastu.

Miitingul olid esitatud kõikide Nõukogude Liidu rahvaste noored.

Nõukogude Liidu rahvad, moodustades oma nõukogude sotsialistlikud vabariigid, astusid vabatahtlikult kokku võimsaks liiduks, Nõukogude Sotsialistlikkude Vabariikide Liiduks, et rajada oma tulevastele põlvetele õnnelik elu ja kaitsta oma ühist riiki väliste maadeahnitsejate vastu. Praeguses suures sõjas, mille alustasid saksa imperialistlikud plutokraadid verejanulise Hitleriga eesotsas teiste maade orjastamiseks, on Nõukogude Liit näidanud oma võimsust ja üksmeelt. Punaarmee hiilgavate võitude tagajärjel 1943.-44. a. talvel ja kevadel on kolm neljandikku sakslaste poolt okupeeritud nõukogude maa-alast saksa fashistide orjusest vabastatud ja võitlus on kandunud juba vaenlase territooriumile, Saksamaa eluliste keskuste vahetusse lähedusse. On selge, et saksa orjastajad on sõja kaotanud ja nõukogude vabariikide vabadus ja sõltumatus on kindlustatud ka nendel nõukogude vabariikidel, mis praegu veel ajutiselt on fashistide ikkes. Võitlustes oma vabariikide au ja sõltumatus eest saanud nõukogude noorsugu võitlejate esiridades, mitte ainult lahingutes, vaid ka tagalatoos, sest noorsugu teab, et kaugel on ta tulevik.

Kuid nõukogude noorsool tema võitluses hitlerliku Saksamaa vastu on väga palju sõpru. Ole merede ja ookeanide, üle rindejoonte ulatuvad kogu maailma vabadustarmastavate rahvaste noorsoo tugevad, katkestamatud sidemed. Need sidemed on järjest tugevnud ühise vaenlase vastu võideldes. Kujukalt öeldakse ühes miitingu sõnavõtus:

„Kui Nõukogude Liidu lendur lendab üle rindejoone, on tema seljaga Moskva. Kui inglise lendur tõuseb õhku, jääb tema alla London. Kui ameerika lendur asub teekonnale üle ookeani, jääb tema seljale New-York. Kuid kõikide kolme ühine eesmärk on Berliin — fashistliku röövlipesa peaurgas, mis tuleb purustada.“

Pöörumistes kogu maailma vabadustarmastava noorsoo poole teatasid Jugoslaavia, Tšehhoslo-

vakia, Poola, Prantsuse ja paljude teiste maade noorsoo esindajad: „Ei ole suuremat au kui kodumaa vabadus ja võitlus selle eest. Ei ole tähtsamat ülesannet kui puhastada oma kodumaa pind saksa okupantidest.“

Milles seisab kogu maailma fashismivastase noorsoo jõud? See seisab selles, et ta võitleb oma vabaduse, oma rahva eest. Ta maksab sakslaste kätte oma Isamaa teotamise eest. Kui Tšehhoslovakkia väeosa ohvitser Huravi läks lahingusse sakslaste vastu Tšehhoslovakkia piirile, siis nägi ta oma kodumaa linna Lilitset, mis sakslaste poolt ühes elanikega hävitati. Kui poola seersant Stanislav Ahrimovitš tulistas sakslasi, näeb ta oma ees armastatud Varssavit, mis on saksa timukate vägivalla all.

Iga päevaga tugevnevad rahvaste vabaduse ja sõltumatus eest võitlevate Ühendatud rahvaste — Nõukogude Liidu, Suurbritannia, Ameerika Ühendriikide sõjalised jõud fashistliku Saksamaa ja ta vasallide purustamiseks. Ülesanne — vabastada Euroopa märatsevast fashistlikust kiskjast, kes ligi viis aastat on terroriseerinud euroopa rahvaid loendamatute massmõrvadega, on rüüstanud paljude rahvaste aastakümnete töövilja, teostatakse varsti Ühendatud rahvaste ühiste lookitdeg.

Kui suurem osa Nõukogude Eestist on veel ajutiselt okupeeritud ja tema noorsugu hitlerlaste vägivallarezhimil all, ulatuvad ka temani nõukogude noorsoo antifashistliku miitingu kutsed: „Võideldge, võideldge väsimatult, kuni Eesti pinnal on jälle taastatud nõukogude võim!“ Kümned tuhanded noored võitlevad oma rahvuslikes väeosades Punaarmee ridades või töötavad kangelaslikus Nõukogude Liidu tagalas võidu heaks. Tuhanded eesti noored patrioidid võitlevad Eestis sakslaste tagala purustamiseks, Punaarmee võidu kiirendamiseks.

Võidu saavutamine on raske. Pidage mees Nõukogude Liidu rahvaste suure juhi ja õpetaja seltsimees Stalini hoiatust, et kuigi saavutused on suured, ei tohi nendele veel puhkama jääda ja upsakaks minna. Tuleb väsimatult edasi võidelda ja töötada, kuni lõplik võit on käes.

Kõik eesti noored, ühinege eesti patriootide võitlusega vaba Nõukogude Eesti eest! Ohelgi eesti noorel ei tohi tulevikus olla seda häbiplikki, et ta on olnud oma rahva põliste vaenlaste — saksa orjastajate killas eesti ja kogu maailma vabadustarmastavate demokraatlike rahvaste vastu!

Nõukogude-Saksa rindelt

29. mail ei toimunud rinnetel olulisi muudatusi.

30. mail löid meie väed JAS-SOST põhja pool tagasi vaenlase suurte jalaväejõudude ja tankide rünnakuid. Suurte elavjõu ja tehnika kaotuste hinnaga õnnestus vaenlasel vähe kiiluda meie kaitseesse. Esialgsel andmetel hävitati ja vigastati võitluspäeva kestel 50 saksa tanki ja tulistati alla 36 vaenlase lennukit.

Teistel rindelõikudel on olukord muutunud.

28. ja 29. mail tulistati õhulahinguis ja seniitkahurväe tulega alla 49 vaenlase lennukit.

Punalipulise Balti mere laevastiku lennukid ründas 29. mail Narva lahes olevaid vaenlase laevu. Pommiide otseabamusega uputati 3 saksa traalerit, kiirdesantpraam ja valvekaater.

Õhulahinguis tulistasid nõukogude lendurid alla 19 saksa lennukit. 2 meie lennukit ei pöördunud tagasi oma lennukiväljadele.

Õöl vastu 30. maid ründasid Balti mere laevastiku laevad Narva lahes kolme vaenlase traalerit. Rünnaku tulemusena uputati 2 traalerit. Kolmandale saksa traalerile tekitati tõsiselt vigastusi.

NARVA RINDEL

N. väeosa ordenikandjad-tan kistid lahingute vaheajal sm. Stalini käskkirja nr. 70 õppimas

Eestlaste massiline areteerimine Lihulas

Rahvas põgeneb huljana metsadesse

Meie kirjasaatja teatab okupeeritud Eestist, et 27. ja 28. mai jooksul on Lihulas areteeritud 150 inimest selle eest, et nad ei täitnud sakslaste poolt neile pealepandud sundnorme ja hoiduvad kõrvale sundtöödest. See fashistlike võimutsejate tegevus kutsus eestlaste hulgas välja suure pahameeletormi, mis on tõusnud äärmise tipuni. Rahvas põgeneb huljana metsadesse, kus ta peab aktiivset võitlust saksa röövlite vastu. Seetõttu ei julge sakslaste eselonid ja autokaravanid öösiti sõita metsavahelistel teedel. Liiklemine toimub neil teedeesadel ainult päeval saksa sõjaväe valju valve all. Peamisteks Saksamaale väljavedamise artikliteks on praegu eesti põllumehelt kokkuröövitud teravili ja kariloomad.

Eestlased ootavad pikisilmi Punaarmeet, kui vabastajat saksa röövlite küüsis. Lisaks Lihulas areteeritule on massilisi vangistamisi ette võetud veel mitmel pool üle maa. Hitlerlased teostavad praegu kõigi kuni 60 aasta vanuste inimeste üleskirjutamist, taotledes sellega elanike arvelevõtmist sunniviisiliseks maalt väljakihutamiseks, kui algab fashistliku röövarmee taganemine.

Hitlerlaste hirmuvõbinad algava invasiooni ees

Nii mõnigi eestlane okupeeritud Eestis on käesoleval kevadel välja otsinud vanade fashistlike ajalehtede numbrid 1941. aasta sügisest, et nautida tollal veel suursehullustust põdevate sakslaste jobujutte. Kuulates praegu Revaler Landessenderi, „Eesti Sõna“, „Postimehe“ ja teiste hitlerlike hädapasunate halinat invasiooni üle ja hirmujutte „salakavalate juutide“ öelatest kavatsustest vaese Saksamaa suhtes, meenuvad eesti patrioidid omaaegsete hitlerlike võidutrompetite ülbet huilgamist veristatava ja purukstallatava Euroopa kohal.

Me mäletame kõik hästi seda suve, kui Hitleri sõjamasin hakkas veerema idasse. Deutschlandsenderi rökas vahetpidamatult eestrisse marsimuusikat, mille trummipöörin nii väga meenutas inimsööjate surmatantsu ümber skalpeeritud laipade.

Selle mehikese käsul asusid trügima Moskva ja Uurali poole Württembergi vürtspoodnikud, Baieri õllekaupmehed, Heidelbergi oberleerid, Darmstadt'i proviisid, miljonid teised hullutatud sakslased. Nad teadsid, mille eest nad sõtta lähevad. Ehkki mõni antvargim tegelane püüdis seletada eesti rahvale, et nad olivat tulnud Eestisse tooma kultuuri ja vabadust, taipasid kõik eestlased kui ka Hitleri armee suured ja väikesed shaakalid ise, mille ümber käis mäng. Isegi Fichtest ja Nietzschest hullunud leitnandid ja preisi kasarmutrilist tulimunud jeffreitorid ei uskunud, et nende käskijad saadaksid neid Eestisse vabadusetoomise pärast. Kui nende käskijad — Kruppi direktorid, Reinimaa suurtooturid, Preisi mõisnikud, Allgemeine Elektrische Gesellschaft, Farbenindustrie, Siemens-Schuckert ja sajad teised imperialistlikud haid

õnnistasid neid sõjateele, siis mõkus neil meeles mitte eestlaste vabadus, vaid Ukraina vilja ja maagid, Donbassi kivisüsi ja Kohla õlid ja bensin. Ka Gretchenite lahkumismusud sisaldasid mitte tervitust eesti ja teistele nõukogude rahvastele, vaid mangusid üsna asjalikult lapsevankrit Kievest, siidsukki Moskvast, viinamarju Krimmist, majateenijat Eestist ja muud maist vara.

„Deutschland über alles,“ rökasid hitlerlased 1941. aastal, vahtides Pulkovo kõrgustikult Leningradi uhkust — Iisaku kirikut, laiu tänavaid.

„Sõda pole meelakkumine,“ nii umbes targutavad Goebbels ja Dittmar filosoofiliselt praegu, 1944 aasta kevadel, kus sakslaste Drang nach Osten'ist on saanud Trab nach Westen, tungist itta on saanud lippamine läände.

Jah, olid tõesti „kaunid“ päevad, need sügisepäevad 1941. aasta oktoobris-novembris oma välja vaatetega Leningradile ja Moskvale ja sellega ka Uuralisse ja veelgi kaugemale. Ja on tõesti barbaarsem ja rumalam kevad see 1944. aasta kevad. Sel kevadel pidid sakslased taganema, nagu nad ise oma propagandas seletavad, vaid selle tõttu, et bolshevikud neid häbematuult petsid. Nõukogude väed ei olevat pidanud kinni senituntud sõjapidamise reeglitest, vaid tunginud peale igasuguse ilmaga ja ükskõik misugusel aastajal. Iga „hästikasvatatud“ armee on arvestanud kevadist pori ja sakslased lootsid õigusega poriperioodil pisut hinge tõmmata. Kuid nõukogude kindralid vilistasid saksa sõjakunstile samuti nagu Stalingradi al. Hitler ja von Mannstein unustasid, et Nõukogude Liidu väejuhtide sõjakunst on täiuslikum ja pain-

davam kui sakslaste oma. Siin on üks põhjus, miks sakslased nii hirmunult ootavad Punaarmee uut pealetungit.

See kõik meenub eestlastele, kuuldes saksa raadiopropagandat ja lugedes nende praegusi ajalehti. Eestlaste muhelemine, muigamine ja kahjurõmutsev naer aina kasvab, jälgedes saksa hirmuhüsteeriat ligineva invasiooni ees, selle oma saatusliku tunni ees.

Helsingi raadio, kõneldes kahe suure taganemiskunstniku ja lippamisstrateegi — Rommeli ja Rundstedti määramisest saksa invasioonivastaste vägede juhiks, märgib, et Rommeli ülesandeks on vastu võtta invasioonivägede esimene laine, kuna Rundstedt astub tegevusse alles siis, kui läänepool on läbi murtud. Nii arvestavad siis soomlased läänepooli läbimurdmist. Juba üksi see fakt peaks kaineutama neid saksa käsilasi Eestis, kes veel täna jutlustavad nagu suudaksid sakslased vastu pidada Narva—Pihkva joonel. Veel vähem kui sakslased suudavad vastu pidada oma läänepooli, suudavad nad vastu pidada Narva ja Pihkva kaitselinnil. Nagu Krimmi põgenenud pruunide katkurootide enamus hävitati seal või uputati Musta merre, nii ei päästa Eestist põgenevaid hitlerlasi ei väinad ega Saaremaa.

Varsti lõovad kättemaksu lained nii idast kui läänest kokku üle hitlerliku Saksamaa. Liitlaste armunud lõgid muudavad saksa võimumeeste hirmuvõbinad peatselt nende surmakrampideks. Sellega vananeb painajaist ka Eesti maa, puhkedes uuesti õitsele onneliku Nõukogude Eestina.

M. LAOSSON.

Operatiivgruppide ÜK(b)P algorganisatsioonide tööst

Iga operatiivgrupi töö edukus oleneb väga tähtsal määral sellest, kuidas operatiivgrupi ÜK(b)P algorganisatsioon oskab mobiliseerida kõiki töötajaid oma ülesannete täitmisele, kuidas ta oskab oma organisatorlikku ja juhtivat mõju panna maksma kogu asutuse töötajate seas, peamiselt poliitilise kasvatusetööga. Seda saavutatakse siis, kui parteiorganisatsioon on sisemiselt tugev, kui kõik kommunistid on eesrindlikud töötajad.

Vaatleme parteiorganisatsiooni tööd, kus büroo sekretäriks on sm. Kivi. Selle parteiorganisatsiooni tugev külg on see, et temas on väga palju vanu ja suurte kogemustega kommuniste. Selle tõttu võib märkida parteitöös viljakust, kuid samal ajal esineb ka mõningaid puudusi.

Üks tähtsamaid parteitöö tunnuseid on parteikoosolekud. Parteikoosolek on parteiorganisatsiooni igapäevase praktilise töö kokkuvõtte, milles peegeldub parteiorganisatsiooni kui terviku töö, samuti ka iga üksiku kommunisti töö ja väärtus. Kui parteiorganisatsioon töötab viljakalt ja iga kommunist on teadlik oma parteilistest ülesannetest, siis parteikoosolekud on elavad ja sisukad. Partei organisatsiooni juhtivad seltsimehed peavad selle eest hoolt kandma, et kõik kommunistid oleksid teadlikud juba aegsasti eeloleva koosoleku sisust, et iga kommunistil oleks aega arutusele tulevaid küsimusi läbi mõelda, et ta koosolekule tulles juba teaks, mis tal on ütelda arutusele oleva küsimuse kohta. Siis jääks ära vaikus pärast aruandja sõna lõppu, nagu see mõnikord ette tuleb. Niisugune nähtus vihjab sellele, et parteikoosolek on ettevalmistamata.

Sm. Kivi parteiorganisatsiooni üldkoosolekud on alati parteitöö viljakuse tunnustuseks sellega, et nad on elavad, sõnavõetud asjalikud ja läbi mõeldud, iga küsimuse kohta tehakse kõigile arusaadav konkreetne otsus.

Heaks näiteks võiks olla parteikoosolekud, mis peeti mõni aeg tagasi operatiivgruppides opera-

tiivse juhtimise meetodi kohta. Mõnes parteiorganisatsioonis minid küsimuse juurde formaalselt. Ei osatud küsimust siduda ega kohandada oma asutuse tööga. Aruandja ettekanne kuulati ära, võeti teadmiseks ja mindi laiali. Niisugusel juhtumil jäi mulje, et see on lihtsalt mõni teoreetiline loeng ja pidi imestama, miks selleks oli vaja kutsuda kokku eraldi parteikoosolekut. Kõne all olevas parteiorganisatsioonis oli kommunistide tutvustatud küsimusega juba mitu päeva varem. Kommunistid olid aega küsimust hästi läbi mõeldud ja võrrelda oma tööalasse suutvate küsimustega. Seetõttu kujunes koosolek elavaks, mitmekülgseks küsimuse arutamiseks, kus enesekriitikaga leiti puudusi just oma töös ja abinõusid nende kõrvaldamiseks.

Teiseks näiteks on tankikoloni „Lembitu“ ja lennueskadrilli „Tasuja“ korjanduse ning riigi sõjalaenu tellimise läbiviimise hoogtöö. Kui sai teatavaks korjanduse algus, siis kutsuti kokku parteikoosolek, kus korjanduse läbiviimise üksikasjad läbi arutati. Iga kommunist sai ülesande nii selgitustöö kui ka korjanduse läbiviimise organiseerimise alal. Tulemus oli, et nii korjandus tankikoloni ja lennueskadrilli heaks kui ka riikliku sõjalaenu tellimine viidi läbi eeskujulikult organiseeritult ja heade tulemustega.

Üks tähtsamaid ülesandeid kommunistidele on sotsialistliku võistluse organiseerimine, mis on aidanud tublisti tösta töövõimkust ja kohusetunnet oma ülesannete vastu tööliste ja teenistujate seas. Sel alal on parteiorganisatsioon osanud luua õiged vahekorrad ametiühinguga, mille eesotsas seisavad kommunistid seltsimehed Maimre ja Lossovski.

Nimetamisväärsel kohal on sealnähed, millede toimetuse kolleegiumi üldjuhiks on sm. Paul. Sealnähed oma välismuselt ja sisult vastavad oma ülesandele. Sealnähed sisaldavad küsimusi sotsialistliku võistluse kohta, tööliste ja teenistujate elu-olulisid küsimusi, kultuurhariduslikke küsimusi, poliitõppuse ja muud küsimusi. Sealnähed ilmuvad regu-

laarselt 3 korda kuus, mis on võimalik pideva kaastöö saamise ja lehe valmistamise eeskujuliku organiseerimisega. Selleks aitavad kaasa seminarid ja nõupidamised kirjasatjatega ja lehe toimetajatega. Neil seminaridel ja nõupidamistel antakse juhatusi kirjasatjatele, kuidas ja millest kirjutada, lehe toimetajatele, kuidas lehte teha ja missugustele küsimustele suunata tähelepanu vastavalt päevakorral olevate küsimuste tähtsusele.

Peab märkima mõned puudused poliitilise õppuse korraldamises. Peamine suund poliitilise õppuse alal on antud iseõppimisele, kuid seejuures ei ole tarvitatud kontrolli õppimise edukuse üle, samuti pole ka korraldatud abi ega juhatusi õppimise meetodi kohta. Selle tõttu need kommunistid, kes ei oska ega tea, millest alata ja kuidas töötada oma ideelise-poliitilise tasapinna tõstmisel, on jäetud ilma abita sel ajal, kui on olemas nõnda palju väga kõrge poliitilise haridusliku tasemega kommuniste. On küll organiseeritud järjekindlalt kollektiivseid loengute kuulamisi kohalikus lektoriumis. Kuid see ei lahenda veel küsimust. On vaja, et kõik kommunistid töötaksid oma ideelise-poliitilise tasapinna tõstmiseks. Selleks on vaja kohustada vanemaid kommuniste abistama ja juhatama nooremaid, samuti korraldada asi nii, et ka iseõppimise edukust võiks kontrollida.

Vähe tähelepanu on pööratud kommunistlikele noortele. On vaja, et ka neis gruppides, kus kommunistlike noori on vähe, viimased oleksid hästi organiseeritud ja õieti tööle rakendatud.

Arvestades parteiorganisatsiooni tugevust oma koosseisu poolest ja saavutatud edu parteitöös, võib eeldada, et parteibüroo eesotsas sm. Kiviga õige pea likvideerib need puudused, mis veel ette tulevad ja on suuteline muutama parteiorganisatsiooni jõuks, mis oleks tõhusaks abiks operatiivgrupi juhatusel eelolevate raskete ja keeruliste ülesannete teostamisel.

A. MUST.

Kohtumine Leningradi kirjanikega

Leningradis viibivail eesti kirjanikel-luuletajail oli hiljuti võimalus luua lähemaid sidemeid oma leningradlasist kolleegidega. Vastav kohtumiskohtu toimus Majakovski nimelises Kirjanike Majas, — kaunis vanaaegses palees Neeva kaldal. Saalides oli välja pandud näitus Leningradi kirjanike tööst ja tegevusest Isamaasõja ajal, nende osast Leningradi sangeerlikus kaitses. Seintel väljalõiked ajalehtedest, väli- ja lendlehed, karikatuudid, plakadid, diagrammid, ordeni- ja medalikandjate kirjanike pildid — neid on väga palju ja ka suur osa kohalviibivail kirjanikest kannab vähemasti Leningradi kaitses medali, vitriinides sõja ajal Leningradis väljaantud raamatud, luuletuste-, juttude- ja lauludekogud, — ka neid ei ole vähe. Kõige enam aga kõneleb vaatlajale afish seinal, mis teatab, et 11. jaanuaril 1942. a. peetakse Leningradi kirjanike esinemiskohtu... See oli Leningradi blokaadi kõige raskem aeg, linn oli kütteta, veeta, toiduta.

Need rasked ajad on Leningradi kirjanikud liitnud tihedasti ühte oma kodulinnaga, teinud neist parimas mõttes Leningradi patrioodeid. See on paljusid küpsetanud ümber ja valanud uut, vägevast sisu vanade ning väljakujunenud meistritegi loomingusse.

Sellel õhtul kandis vanameister A. Prokofjev ette oma vastsest poemist „Venemaa“ „Laulu luudest“, suurepärane asi, rahvalaululikus lihtsuses ja poeesias. Seni oli Prokofjev kirjutanud ainult luuletusi ja laule, poemi „Venemaa“ on aga suureulatuslik heroiline kujutus. Alandamata oma kunstilist kvaliteeti on Prokofjev sõja ajal kirjutanud terve rea suure agitatsioonilise väärtusega asju.

Samal õhtul oli eesti kirjanikel võimalus kuulda ja näha esinemas kuulsat „Pulkovo meridiaani“ autorit Vera Inber'i. Varem tehti nõukogude kirjanduskriitikas Inberile etteheiteid estetismis. Tema „Pulkovo meridiaan“ on ainulaadne päevik b'okaadialvest. Inber on püüdnud võimalikult rangelt fikseerida kõiki Leningradi tolleaegseid karme pilte. Poem õhkub väarikuse- ja uhkusetun-

dest nõukogude kultuuri ja humanismi üle.

Esines noor Leningradi poeet M. Dudin luuletusega „Pjotr“. Dudin on sõjamees-ordenikandja, Leningradi luuletajate noorema põlve andekaim esindaja. Tema poolt on kirjutatud hangölastepunaväelaste kiri Mannerheimile, Hangö kaitses ajaloo tähelepanuväärsemaid dokumente. Soomlased vastasid sellele kirjale ägeda pommitamisega, ent Hangö kaitsjale jäi see hinnaliseks mälestuseks.

Pikema luuletusega esines veel Leningradi Kirjanike Liidu sekretär B. Lihharev. Kirjanik Levonevski kandis ette katkeid oma „Kalevipoja“ tõlkest.

Oleivate eesti kirjandusest andis sm. Andresen, mille järgi ENSV rahvakunstnik Ants Lauter kandis ette M. Raua „Eesti teravuse“ ja lugesid oma luuletusi Johannes Barbarus ning Hugo Angervaks. Ants Lauter esitas veel luuletusi Johannes Semperilt, Mart Raualt ja Jaan Kärnerilt. Leningradlaste tungival soovil esitas Johannes Berbarus oma luuletuse „Luulevendlus“ eesti keeles.

Õhtu lõppes kontserdiga, kus ENSV teeneliste kunstnike B. Lukki, N. Alumäe ja pianist Anna Klasi poolt kanti ette E. Kapi soolnaat c-duur ja süit „Kalevipojast“.

D. VAARANDI.

Laskemoona toodang üle plaani

Sõjatööstuse eesrindlikud ettevõtted on teinud maikuus uusi edusamme. Tehas, kus juhatajaks on sm. Kostõlev, on täitnud edukalt 20-päevase ülesande ning tootnud laskemoona 3% võrra rohkem kui aprillis. Tehas on saanud sõjatööstangu kõrge kvaliteedi eest Kõrgema Olemjuhatuse tänu osaliseks.

Tehase kollektiiv, kus direktoriks on sm. Rodionov, on täitnud enne tähtaega — 24. maiks kuu ülesande kahe põhitooti valmistamises. Maikuu programmi on täitnud enne tähtaega ka tehase kollektiiv, kus direktoriks on sm. Murjavjov.

MOLDAAVIA NSV VABASTATUD RAJONID ON TÄITNUD KÜLVIPLAANI.

Saksa fashistlikest röövvallutajaist vabastatud Moldaavia rajoonid on täitnud kevadkülvil plaani ning kartulipaneku osas on selle tunduvalt ületanud. Beltsõ rajoon lõpetab tehniliste kultuuride külvil. Kamenski rajoonis on hoogsalt arenemas tubaka istutamine ning uudismaade tegemine. Sorokski maakonna Floreshta rajoonis on alanud viinamarjaistanduste korrastamine.

Stalini nimeline autotehas on ületanud viie kuu plaani.

Moskva Stalini nimelise autotehase kollektiiv on lõpetanud viie kuu plaani täitmise enne tähtaega. Võrreldes möödunud aastaga on käesoleva aasta möödunud kuude jooksul toodangu suurus tunduvalt kasvanud.

Ivanovo tekstiiltööstuse saavutused.

Tekstiilfabrik „Ivanovo Suur Manufaktuur“ täitis viie kuu plaani enne tähtaega. Kuu lõpuni lastakse välja 300.000 meetrit riidet.

MEIE LENNURÜNNAK RUMEENIALE.

29. mai hommikul sooritas meie lennuvägi massilise rünnaku Rumeenias Ronani ja Hushi linna piirkonnale asetsevalle lennuväljale. Rünnaku momendil oli nendel lennuväljadel palju saksa lennukid. Meie lendurid sundisid vaenlase seniitkahurväe vaikima ning hävitasid ja vigastasid pommeid ja kaurite ning kuulipildujate tulega vähemalt 60 vaenlase lennukit.

Kõik meie lennukid pöördusid tagasi oma baasidesse.

Hjalmar Mäe eesti rahvast likvideerimas

„Mis on selle põhjuseks, et vaenlaste vastu on eesti rahva hulgas nii surmava ulatusega paisunud ja iga päevaga võtab ikka enam ja enam üldise, leppimatu sisesõja kuju?“ olevat Himmler pärinud Litzmanni külastades. „Aga kurat teab,“ kostnud kindralherra. „Neid põhjusi on ju nii rohkesti ja nii põliseid, aga üheks olulisemaks praegusel silmapilgul on kindlasti Hjalmar Mäe toetus.“

Kah mitte just eriti valgustatud ajaga hitlerlik kindralkomissar tabas selle väitega kahtlemata naelapea pihta, sest tõsiasi ei lasknud tal tulla teissugusele järeldusele. Ostes Eestis kokku kamba juudahingi ja moodustades nendes marionetliku „omavalitsuse“, lootsid hitlerlased maarhast tüssata näilise priiusega ja ersats-iseseisvusega.

Araandjate kurss ei o'le aja'os kunagi kõrgem olnud võllanöörist ja süljesuutäiest. Aga eestlaste põlastusel litzmanliku „omavalitsuse“ vastu on haralisemad juured. Asi on selles, et hitlerlastel ei õnnestunud oma kohalike käsilaste sekka võrgutada ühte, ausa minevikuga inimest, ühtegi üldtunnustatud autoriteeti. Neil tuli sulaseid värvata ühiskonna põhjakihistidest — degenerantide, petturite, kahekeelsete ja vesipeade buketist. Fashistliku kaadri loomine Eestis toetus ühesõnaga samadele teguritele nagu Saksa maalgi ja oleks vististi kandnud sama vilja, poleks olnud üht väikest vahet...

See vahe seisab kahe rahva sootuks erinevas iseloomus ja mõtteviisis. Sakslasele nähtavasti

on täiesti loomulik ja konti mõõda, et teda käsutama hakkab loomulike vaistudega maniakk. Hitleri taoline kehastunud häbitemu ja hullumeelsus. Eestlane aga on alati pidanud ainuvõimalikuks üsaldada oma saatuse juhtimist ainult kõige targematele, ausamale, julgemale; tema muistsed vanemad ei olnud kahepaiksed sakherdajad, vaid mehed Lembitu liigist; tema ärkamisaegsed eeskujud ei küpsnud mõisaköörtside taganurkades, vaid visas võitluses õiguse, valguse ja hariduse järele; tema revolutsioonilised juhid, kes võitlesid õnneliku Nõukogude Eesti sünnini, ei tulnud kõhklejate ja lipitsejate maailmast, vaid töötava rahva kõige paremate ja õiglasmate esindajate ridadest.

Mis lootust võis seesuguste asjaolude juures olla Hjalmar Mäel, et eesti rahvas teda hakkaks tunnustama juhina, ehtsa vanemana. Rahva usalduse võitmiseks on vaja rohkem tarkust kui doktoritiili ostmiseks kustki saksa urkaülikooli teaduslikult täiturult; purjus lokaalkundede taskutühjendamise oskusest ei piisa maa kultuurilise ja majandusliku arengu suunamiseks.

Lõplikult veendunud Mäe juhiositsiooni negatiivses mõjus rahva meeleoludele, on nüüd Litzmann hakanud otsima doktorihärrale uut ametit. Mäe on läkitatud Euroopa-turneele, ametlikult vist puhkuse ettekäändel, tegelikult aga selleks, et ta oleks „jalust ära“. Lisaalana aga lastakse tal esineda mõningais hitleriseeritud Euroopa linnades eesti rahva nimel teistele rahvastele. Aga arvatavasti valmistab Mäe pettumus,

se hitlerlaste lootustele, et võõrsil koera rohkem usatakse kui oma kodus. Igatahes ei tekita neile saabunud andmed Mäe välismaiste sõnavõtude kohta muljet, et neist ükski mõtlemisvõimeline inimene võiks leida muud kui muigamis- ja põlastamispõhjust.

Kuulake ainult, mida Mäe olevat seletanud oma viimases intervjuus taani ajakirjanikele Koppenhaagenist läbisõidul. „Kui Saksaamaa ja Nõukogude Liidu vahelise sõja puhkemisel poleks saksa sõjavägi tulnud Eestisse, oleks kogu eesti rahvas likvideeritud... Nõukogud on nüüd muutnud oma taktikat eesti rahva suhtes — nad kavatsevad teda kohe hoolimatult mõrvata.“

Nii lõhnavad üksikud eredamad öied Mäe kuritõbiste sonimiste roosiaiaist. Maailm muidugi ei kingi neile tähelepanu — nii ihu'asti on nende valede juhumus ja

naiivsus. Aga eesti rahvas on sellele segasele laimule juba vastanud eesti hävituspataljonide kangelaslikus vastupanus saksa sissetungijale sõja alul, ta on sellele vastanud tagalasse evakueerunud eestlaste ennastalgava ja vaba tööga-nõukogude tehaseis ja ettevõtteis, sakslaste küüsisst pääsenud eesti noorte eduka õppimisega nõukogude koolides, eesti teadlaste, kunstnike, heliloojate ja kirjanike loomingulise tegevuse jätkamise ja kindlustamisega Nõukogude Liidus. Ja lõplikult vastab ta sellele Mäe eesti rahva likvideerimisjutule siis, kui eesti rahva parimad võitlejad, kodumaa lähisteled jõudnud eesti armee, Eesti rahvuslik väekorpus koos Punaarmeeaga täielikult kodupinna vabastab ja kõik Mäe taolised „likvideerijad“ eesti rahvalt ärandja palga saavad.

A. TULIK.

Süit lahkus vaenlane.

R. Sagritsa rindejoonis.

III Nõukogude noorte antifashistlik miiting

Läkitus

Nõukogude Liidu ja kogu maailma vabadustarmastavale noorsoole

Lahingusõbrad!
Meie kaasnoored!

Meie noorte fashismivastane miiting tuli kokku peatsete suursündmuste eelpäeval.

Kihutades vaenlast välja nõukogudemaalt saadab Punaarmee korda sõdade ajaloos enneolematut kangelastegu. Juba kõlavad meie kahurite võimsad kogupaugud Karpaatide eelmäestikes. Juba liiguvad meie tankid piki Rumeenia välja. Nõukogude diviiside vägilaesammu kuulevad iidne Praha ja Belgrad.

Need võidud on saavutanud meie rahvas kannatusega, saavutanud oma vere ja higiga. Nõukogude inimesed on tulnud au ja kuulsusega välja kõige raskematest katsumustest. Nõukogude riik on sooritanud raske eksami. Ta sammutab võidule meie rahva patriotismiga, meie armee mehisusega, meie väejuhtide oskusega.

Nõukogu noorsugu kaitseb koos kogu rahvaga Isamaa püha pinda. Igaühes meist elab rahvuslik uhkus.

Sõda on karastanud noori ja andnud neile palju kogemusi. Meie ei ole samasugused kui sõja alguses. Meie oleme muutunud mehiseks, muutunud veelgi tugevaks, veelgi kindlamaks. Me oleme õppinud ületama raskusi, mitte kartma rasket tööd, kui see on vajalik Kodumaale, kui see on kasulik võidu heaks.

Meie teame, et võitu ei saavutata võitluseta. Teda tuleb kiskuda vaenlaselt suurte jõupingutuste hinnaga, kõigi võimaluste kasutamisega.

Saksa kiskja on haavatud, kuid mitte lõplikult hävitatud. Teda tuleb lõplikult hävitada tema enese koopas. Nii käskis seltsimees Stalin — nii see ka sünnib!

Nõukogudema noormehed ja tütarlapsed!

Võit on lähedal!
Võidu nimel — andkem kõik jõud, kõik mõtted ja püüded Isamaasõja heaks vihatud rõõvallujate vastu.

Võidu nimel lõõgum veel tugevamini sakslasi, tõotagem veel pingelisemalt. Olgu kogu meie elu täis vihkamist vaenlase vastu!

Kõigi relvaliidide noored võitlejad!

Teeme uute kangelastegudega kuulsaks Punaarmee lahingulipud. Jalaväelased ja ratsaväelased! Kahurväelased ja tankistid! Meie kotkad — lendurid! Sidelased ja luurajad! Sapöörid ja minöörid! Kuulsusrikkad mereväelased! Jäilitage peatamatult, piirake ümber ja hävitage vaenlast! Purustage vaenlase tehnikat ja elaviidude võimsate ning täpsete tulelöökidega. Julgete manöövriritega murdke kaitset, tabage sakslasi! Võideldge kui lõvi! Joonduge vapruses ja meisterlikkuses meie kuulsas kaardiväe järrele. Ükski fashistlik madu ei tohi pääseda kättemaksust oma kuritegude eest.

Ukraina. Valge-Vene, Moldaavia, Karjala-Soome, Leedu, Läti, Eesti noored mees- ja naispartisanid!

Hävitage väsimatult ja halastamatult sakslasi! Purustage nende tagalat ja staape, laske õhku eshelone ja ladusid. Päästke elanikke küüditam'sest saksa sunnitööle. Abistage pealetungivat Punaarmeed kõigi abinõudega.

Nõukogude tagala noored töötajad!

Kodumaa vajab praegu rohkem kui kunagi varem noorte tööd. Meie lahinguväesanne on — rohkem toota lennukeid, tanke, kahureid, kuulipildujaid, viinpüsse, mürske, rohkem toota naftat, sütt, rohkem sulatada metalli, vahetpidamata suurendada tööpinki, elektrienergia tootmist, kiiremini edasi toimetada relvastust, varustust, toiduaineid. Tõsta töö tootlikkust! Laiendada sotsialistlikku võistlust! Kasvagu päevast päeva noorte rindebrigaadide teod ja nende töösaavutused!

Lahinguväesanded seisavad praegu küla noorsoo ees. Tuleb võtta meie viljakalt maapinnalt kõik, mida ta suudab anda. Laiendagem noorte traktoribrigaadide, kõrge viljasaagi tööühmade võistlust.

Pool aastat tagasi töötas nõukogude noorsugu oma Isamaa, oma rahva nimel seltsimees Stalinile: „Meie südamed ei ole rahul seni, kui veel üks sakslane tallab meie maad; meie käed ei tunne puhkust, kui Kodumaa huvid nõuavad meilt vahetpidamatut tööd. Ükski tee ei näi meile raskena, ükski takistus ei näi meile ületamatuks.“

Täidame auga oma vande, nagu on see kohane suure Nõukogude Liidu poegadele ja tütardele.

Maailma vabadustarmastav noorus!

Inimsõõja Hitler on valanud verega üle, röövinud paljaks ja purustanud Euroopa riigid. Meie kutsume üles kõiki, kellele on kallid au ja vabadus, halastamatule võitlusele saksa mõrvarite vastu. Meie kutsume karmile ja õiglasele kättemaksule, hitlerliku Saksamaa purustamisele.

Suur-Britannia ja Ameerika Ühendriikide noorsugu!

Nõukogude noorsugu tunneb ja hindab meie liitlaste Inglismaa ja Ameerika abi võitluses hitlerliku türannia vastu.

Liginevad otsustavate lahingute päevad. Me oleme veendunud, et teie täidate oma kohuse, nagu see on kohane suurte rahvaste poegadele, Washingtoni ja Nelsoni järeltulijatele. Ei ole ega saa olla midagi kõrgemat ja ilusamat kui kaasa võidelda oma rahva kuulsuseks ja heaoluks.

Sakslaste poolt okupeeritud maade noorus!

Tõuske kogu suuruses sakslaste — igipõliste vaenlaste ja orjastajate vastu. Ohutage üldrahvaliku sõja leeki.

Järgige Jugoslaavia rahva, tema armee ja tema noorsoo kangelaskuule eeskujule. Aadria mere kallastel, Montenegro ja Hertse-

govina mägedes, Bosnia ja Sloveenia väljadel näitavad jugoslaavlased marssal Tito juhtimisel kogu maailmale, mida suudavad inimesed, kes valmis on kaitsma oma vabadust.

Elagu Jugoslaavia rahvad ja tema rahvavabastusarmee!

Sõbrad ja kaaslased!
Maailma noorsugu!

Ikka eredamalt koidab vabadus. Puruneb hitlerlaste „uus kord“ — türannia ja orjuse, piinamise ja vaimepimeduse kord. Ligineb ajaloo kohtumõistmisenund. Meist oleneb selle lähendamine. Me tahame lõpetada rahva kannatused nii kiiresti kui võimalik. Selle nimel tuleb purustada sakslased.

Kohusetunne ja au, südame-tunnistus ja mõistus, viha vaenlase vastu, armastus Isamaa vastu, — need on jõud, mis viivad edasi meie võitlust. Nad kutsuvad meid lahingusse!

Ei ole kõrgemat õnne kui Isamaa õnn!

Ei ole suuremat autasu kui selle õnne käitlevõitmine!

Koondagem read tihedamaks. Edasi püha ja õiglase sihi eest — võitlusele vaenlase vastu!

Elagu rahvaste vabadust!

Kättemaks ja surm saksa timukatele!

Osavõtjate volitusel kirjutasi üleskutsele alla 76 noort, nende seas:

Nikolai Nikolski, polkovnik, Nõukogude Liidu Kangelane; Ludmilla Pavlitshenko, leitnant, Nõukogude Liidu Kangelane; Olga Lepeshinskaja, solist, Stalini preemia laureaat; Zoja Bolotova, spordimeister; Nadezhda Trojan, Valge-Vene partisaan, Nõukogude Liidu Kangelane; Antonas Ezheriskis, Leedu partisaan, ordenikandja; Bogdan Popovitch, Jugoslaavia rahvavabastusarmee väeosa ülem; Marcel Lefevre, lendur-hävitaja Prantsuse eskadrillist „Normandia“; Stanislav Ahrimovitch, NSV Liidu asuva Poola armee seersant ja palju teisi.

★

Eesti noored sakslaste poolt okupeeritud Eestis! Kogu kogu maailma vabadustarmastava noorsoo — võitlusele oma sünnimaal vabastamise, meie Nõukogude Eesti püha pinna eest, võitlusele eesti rahva põlise vaenlase — sakslase vastu!

Nii algas meie võitlus

„Mina, minu maa ja päike sinise taeva all — see on Jugoslaavia,“ ütles noor jugoslaavlane. „See peab kuuluma vaid meile.“

Kui saksa ahned sissetungijad töid oma kahurid ja tankid Jugoslaavia küladesse, seadsid võllapuud maanteede äärde ja tungisid rõõvsalkadena talupoegade majadesse, tegid kirikuteist hobuse-tallid, koolidest kõrtsid, siis tõstsid noored jugoslaavlased rusikad ja tõotasid:

„Sakslane ei saa Jugoslaaviat. Surm sakslastele!“

Samal päeval, kui saksa sissetungijad heiskasid Belgradis oma haakristilipu, tõmbasid 30 kilomeetrit eemal, Shumadi külas, 120 noort patriooti käestele punased linnid, kaebasid maa seest välja püssid ja vangistasid kogu saksa vägede garnisoni. Teisel päeval lendas õhku esimene saksa eshelon. Noored üliõpilased lahkusid õpikidelt, töölised puistasid liiva masinate vahele ja lahkusid linnadest.

Sakslased said juba esimesest päevast tunda rahva määratut viha nende vastu.

Mägedes, aastasadu vanade tammede all, kogunesid võitlus-

rühmad. Pikk, uhke kotkanõga mägilane ütles rahvale, kuidas saada lahti saksa rõõvallujast:

„Sõbrad, seltsimehed — mägilased Dalmaatsias ja Montenegrost, talupojad Serbiast ja Bosniast, — kõik jugoslaavlased — isamaa on hädas. Sakslane on maal, kuid kunagi ei saa ta alistada meie rahvaid, kui meie võitleme vaba Jugoslaavia eest.“

See mees oli mägilane — marssal Josif Bros-Tito.

Belgradi uulitsail hakkasid kostma tihedamini revolvrilased — langesid sakslased ja äraandjad. Maanteede ääres tõmmati võllaste otsa sakslaste poolt surma mõistetud talupoegade asemele sakslased ise.

Tuli esimene sõjasügis. Kogu rahvas sai sõjameesteks.

Siis kostis ühel päeval raadiost sõnum:

„Venelased purustasid Moskva all sakslaste armee — sakslased taganevad.“

Kogu Jugoslaaviat, vaatamata sakslaste terrorile, tõusid kõikjal täismasti võidulipud. Sellest hetkest peale algas võitleval jugoslaavia rahval uus tee.

Sammume võidule

21. mail toimus Moskvas Liitude Maja sammassaalis III noorsoo fashismivastane miiting.

Miitingust võtsid osa Punaarmee ja Sõjameeräevastiku noored võitlejad, partisanid, noored tööliised ja kolhoosnikud. Miitingust osavõtjate seas oli ka sakslaste vastu võitlevate okupeeritud Euroopa riikide noorsoo esindajaid.

Miitingu avas nõukogude noorsoo fashismivastase komitee esimees Nõukogude Liidu kangelane kindral major Fedorov. Lõpetades avakõnet pöördub sm. Fedorov Ameerika ja Suur-Britannia noorte poole: „Meie vägede loõgiga idast ning meie liitlaste loõgiga läänest purustame lõplikult fashistliku Saksamaa!“

Kõnetribüünil vahetuvad noormehed, tütarlapsed, võitlejad, töölised. Nende kõned on täis võitlusindu, nad raporteerivad sm. Stalinile valmisolekut astuda viimsesse, otsustavasse heitlusesse.

Dnepri lahingutest osavõtjate, Nõukogude Liidu Kangelane Maria Shtsherbatschenko soojad, südamlilikud sõnad nõukogude noorte kangelaslikkusest rindel ja tagalas leiavad kuulajais elavat vastukaja. „Ma kutsun üles kõiki tütarlapse, kogu meie ja välismaa noorsugu fashistide kiirema e purustamisele. Siis hakkame jälle õnnelikult elama!“

Sügava veendumusega Ühinenud Rahvuste peatsesse võidusse kõneleb Jugoslaavia Rahvavabastusarmee ühe väeosa komandör Bogdan Popovitch. Tuues nõukogude noorte tervitust võitleva Jugoslaavia noorsoo poolt, toob ta kuuajate si me ette pilte uuest, vabast ja õnnelikust demokraatlikust Jugoslaaviast, mida miitingust osavõtjad märgivad kehtvate kiiduavaldustega.

Leedu partisaan Antonas Ezheriskis jutustab vapraste leedu rahva poegade kangelaslikust võitlusest

(Lõpp 4. leheküljel.)

„Võitleme, nagu võitlevad venelased! Ründame vaenlast!“

Dalmaatsia ja Montenegro mägede sinise taeva all kasvavad uhkede jugoslaavlaste pojad kui kotkad kaljudel. Nad karastuvad mägede tuultes. Nad on ausad sõpradele, vaenlastele aga on verivaenlased.

Koos Punaarmee pealetungiga algasid lahingud ka Jugoslaaviat. Külaes saatsid noored talupojad vanad koos majapidamistega mägedesse ja korjasid kokku kogu sügisese lõikuse, et sakslane ei saaks seda. Ise aga kaebasid nad kaevikud külae juurde ja, kuhu ka sakslased ei lähenenud, kõigalt lendas neile vastu tinarahet. Doonau-äärse Boritsha külaväe tütar Vera Ladzho päästis oma võitlusalgaga sakslaste käest 11 küla elanikud ja sulges kolme nädala jooksul Belgrad—Jaltze raudtee.

Lumi kattis mägesid ja orge. Mägedelt puhusid läbilõikavad tuuled. Kurudes ei põlenud lõkkesid. Kõik inimesed, kes jõudsid püsse kanda, läksid sõjateele. Rinnuli lumes, tihti jalatsiteta ja ilma leivata läksid noored jugoslaavia patriootid esiridades rünnakule. Drissa all anti sakslastele

esimene löök. Siia jätsid sakslased 42.000 tapetut, keda hundid kiskisid lume alt ja kandsid tükk, haaval minema.

Vanade jahipüssidega, 1884. aasta tüüpi kahuritega ja metsade sekikodades valmistatud mõõkadega varustatud jugoslaavia sõjamehed olid asunud otsustavasse võitlusesse. Kõige ees sammus legendaarse kuulsusega lihtne väejuht — Josif Bros-Tito.

Sakslased ei saanud Jugoslaaviat. Võideldes kasvas rahva jõud. Raskeks võitluseks ühines kogu vabadustarmastav rahvas, Dalmaatsia mägedes tärkas taas vaba Jugoslaavia 24-ruutkilomeetri riisil territooriumil.

Täna on aga Jugoslaaviat vabastatud juba 130.000 ruutkilomeetri territooriumi, on võimas 250.000-meheline armee ja ajutine valitsus — Jugoslaavia rahvusliku vabastamise komitee ning rahva parlament, kus Jugoslaavia võitlev noorsugu on esindatud 70 saadikuga.

Jugoslaavia noorus sammub tänapäeval oma kangelaslikkusega kogu maailma võitlevate noorte esiridades. Vaenlast vahetpidamata rünnates sammuvad jugoslaavia noored peatsele võidule saksa rõõvallujate üle.

Sünnimaad vabastama.

Sammume võidule

(Algus 3. leheküljel.)

hitlerlike orjastajate vastu. Sõdurlikult lihtsalt kõlavad ta sõnad: „Ligidal on vabanemisetund. Kangelaslik Punaarmee pühib sakslased minema Nõukogude Leedust, kogu Nõukogude Baltikumist. Juba varsti purustab Punaarmee vaenlase tema enese kcopast!”

Tribüünile astub Nõukogude Liidus asuva I tšehhoslovakkia korpuse alamporutšnik Josif Huravi. Emakeelses jutustab ta oma lahingukaasaste innust kiiremini astuda üle kodumaa piiride ja puhastada Tšehhoslovakkia saksa okupantidest.

Huviga kuulavad miitingust osavõtjad Nõukogude-Saksa rindel võitleva prantsuse lennuskadrilli „Normandia” lenduri Marcel Lefevre'i. „Seltsimehed, ma olen prantslane. Ma armastan oma isamaad. Minu lahingusõbrad — lendurid „Normandiast” — on prantslased ja patriooid. Meie võitleme koos nõukogude lenduritega. Hävitame koos sakslasi. Ja kui prantslane ütlen: „Eagu Punaarmee!” Marcel Lefevre on au-

tasustatud kahe Nõukogude Liidu ordeniga — „Punase Lipu” ja Isamaasõja II järgu ordenitega. Palava tervituse nõukogude noortele poola noorte antifashistide poolt annab edasi NSV Liidus asuva Poola armee seersant Stanislav Ahrimoviltš.

Väljendusriikka kõnega pöördus Euroopa noorsoo poole ukraina partisan Platon Voronjko: „Kas kuulete müminat idast? Seal astub Punaarmee. Seal ligineb teie vabastamise tund. Puhuge partisanisõja leegid tugevamini lõkkele! Hävitage neetud saksa orjastajad! Võidage oma vabastamise eest!”

Miitingule saabus tervitusi paljudelt NSVL, Suur-Britannia, USA, Hiina, Rootsi ja teiste riikide noorte organisatsioonidelt.

Vaimustusega võtsid koosolijad vastu ettepaneku saata tervitusteogramm Kõrgemale Ülemjuhatajale Nõukogude Liidu Marsalile sm. Stalinile.

Ohtlasi võttis miiting vastu üleskuse kogu maailma noorsoole.

Peeter Saar

Soost tõuseb tihedalt sinakashalli udu. Madalatest pilvedest voolab vee ja mudaga ülekuulatud ümbrusse juurde üha uusi veekogusid.

Paremal kõmisedes kahurid, ragisevad ähvardavalt kuulipildujad.

Abarikkude põosaste varjus peatub poiss hobusega. Püss üle õla, käes pikk kepp, kõmbib ta soolaugaste vahel edasiminevat teed. Koorma kätte alt pistab pea välja valgejuukseline tütarlaps.

„Peeter, ega sakslast ei ole?”

„Jumal tänatud, ei,” vastab poiss ja kahlates säärteni külmas ees, haarab hobusel suukõrvalt. Tee-kond läheb edasi. Nelja tunni pärast algab vasakul äge kuulipildujatuli. Poiss pöördub paremale, võtab püssi kätte. Saabub õõ. Surmani väsinud poiss toetab hobust ja suundub otse edasi sinna poole, kus kostavad tihedad kahurite kogupaugud. Seal peavad olema inimesed — päästjad. Ei ole teed, ei ole valgust, ainult hetketi pilvede tagant vilksatav kuu näitab tumedaid põosaste varje.

„Halt!” kostab ootamatult.

Poiss peatub, hobune peatub — ja siis väikikirelt lisandub öösis-raginas veel üks lask... „Ise õpetasite mind laskma.” Vaikne. Kas keegi tuleb? Ei. See oli vaid üks eelpost. Edasi!

Vesi sügavneb veelgi. Vaevaga tirib poiss hobuse kuivemale künkale. Siis äkki, ilma ühegi hääleta sähvatab õõ valgus ja langeb poisile, hobusele, koormale.

„Kes te olete?” Poiss surub käte vahel püssi.

Siis äkki märkab ta mehi, käes automaadid, õlal kuulilindid. — Valguses särab kiivritelt vastu — punane täht.

„Oleme eestlased.”

„Ometi”, kostab väsimusest mahalangevalt poisilt. „Mina olen Peeter Saar.”

Muldonnis on soe. Lõpetatakse hiline erakorraline õhtusöök. Peeter Saar räägib oma lugu.

„Sakslased mobiliseerisid mind 1943. aasta detsembrikuus. Külla tuli rühm saksa sõdureid, käsutati kokku kõik 1921.—1926. aasta noored ja viidi Rakverre. Seal saadeti osa Saksa- ja Poolamaale, osa aeti vagunitesse ja küüditati Narva alla kindlustustöödele. Töö-tasime 200 grammil leivaga päevas ligi kuu. Siis ühel päeval, kui kahurite kõmin oli õige lähedal, anti meile püssid kätte ja saadeti „kodumaa päästmise” nime all vett täis kaevikuisse — sohu. Enne aga öeldi meile, et kui meie halvasti sõdime, siis saadetakse meid eluajaks Saksamaale sellisele tööle nagu töötasime viimati kuu aega.

Ohel õõl võtsin püssi ja lahkusin. Mööda soid läksin kodukülla. Endisest õitsevast külast oli saanud räpaste sakslaste sõjalaager. Metsa all heinaküünist leidisin vanaisa koos minu õega. Ema oli teadmata kuhu kadunud, isa — kooliõpetaja — areteeritud.

Viha tõusis mu südamesse. Tõusin, et minna külla ja tappa vähemalt üks sakslane. Kuid vanaisa haaras minu õlast. „Poiss, meie tund tuleb ka pea...” ütles ta. Ta andis mulle hobuse, vankri ja juhtis mind teele. „Mine sinna, kus on meie omaid, vennad, kes võitlevad Punaarmees. Hoia õde. Mina jään partisaniks.”

Peeter Saar vaatab lavatsil sõdurisinelil all magavale õele.

„Tulin sama teed, mida mööda läksin koju. Neli päeva o'ln teel. Täna õõsi sattus minu teele ette sakslane. Tulistasin.

Tulin selleks, et astuda Punaarmeesse. Tahan võidelda oma kodutalu eest ja kätte maksta isa eest,” paiskub kirglselt pois suust.

Vana major patsutab poisile õlale.

„Vii õde headesse kätte ja tule tagasi meie juurde, varsti läheme kõik koju.”

„Tulen”, kõlab kindlalt Peeter Saare suust. See kõlab samuti kui: „Surm saksa okupantidele!”

ENN REHT.

Saksa okupantide tööriist eesti noorte hävitamiseks

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi okupeerimine 1941. a. suvel oli sakslaste ajaloolise „lõputungi” jätk. Hitler ise ütles käesoleva sõja alguses, et saksa sõjaväe ülesandeks oleval lõpule viia see aktsioon, mille algatas saksa mõõgavendade ordu 700 aastat tagasi. See tähendab, et sakslaste eesmärgiks oli ja on eesti rahva massiline hävitamine ja orjastamine.

Saksa okupandid seadsid üheks oma peamiseks eesmärgiks hävitada eesti rahva edasikandev ja edasiarendav osa — eesti noorus.

Et seda saavutada, selleks asuti eesti noorsoo füüsilisele hävitamisele. Rahva üldise nälgutamise, eriti linnarahva nälgutamise all kannatab kõige enam kasvav noorus. Isegi määratud nälganorme ei suudetud kätte anda, nagu seda tunnistas kindralkomissar Litzmann ise.

Selleks, et saada truualamlikke orje, tahavad saksa okupandid hävitada eesti nooruse vaimselt. Koolides mürgitatakse õppivat noorsugu, tuupides neile pähe fashistlikku valet ning rassivaenu. Tööriistana eesti noorte füüsilisel hävitamisel ja vaimsel mürgitamisel kasutavad saksa okupandid Eestis 1942. a. sügisel asutatud fashistlikku noorsoo-organisatsiooni „Eesti Noored”.

Noorte organisatsioon „Eesti Noored” on saksa parun Litzmanni ja ta käsilase Mäe käes vahendiks, mille abil nad saavad eesti noormehi ja tütarlapse Saksamaale sunniti tööle ja teostavad oma teisi musti ettevõtteid eesti rahva hulgas. Organisatsiooni kaudu sunnitakse eesti noori võitlema hitlerlaste nn. „uue korra” eest ja võltsitakse eesti rahva kuulsusriikast ajalugu, mis on võitlusajalugu saksa orjastajate vastu.

„Eesti Noored” põhikirjas on sõna-sõnalt öeldud järgmiselt:

„Kohustada noori positiivsele kaastööle saksa ja eesti rahva võitluse- ja saatuseühtluse kindlustamisel, neid euroopa kultuuri eelpositina kaasa tõmmata Uue Euroopa ülesehitamisel Adolf Hitleri juhtimisel.”

Kus on see eesti ja saksa rahva võitlus- ja saatuseühtlus? Kas on teda kunagi olnud? Eil Seda ei ole ega pole kunagi olnud. Eks

olnud saksa röövrüütlid need, kes esimestena 1208. a. heitsid vaenulkinda eestlaste maale. Ja sellest ajast on kestnud eesti rahva lakamatut võitlust saksa orjastajate vastu. Kuivõrd järjekindlad hävitustööd olid saksa röövrüütlid juba XIII sajandil, seda kirjeldab saksa ajalookroonik Lätli Hendrik oma kroonikas. Ohte sakslaste sõjaretke Sakala maakonda kirjeldab ta järgmiselt:

„Kokku rääkinud tegevuse suhtes eestlaste vastu, valmistusid nad nende maa rüüstamisele, relvastusid millega said ja liikusid edasi õõl ja päeval, astusid Sakalamale. Siin leidsid nad kõikjal külades kodu nii mehi kui naisi lastega ja tapsid kõiki hommikust kuni õhtuni, ka naisi ja väikeseid lapsi, tapsid Sakalamaa kolmsada paremat meest ja vanemat, rääkimata arvutust hulgest teistest, nii et lõpuks see hulgaline tapmine tegi neil käed tulumaks. Valanud paganate verega üle kõik külad, pöördusid nad tagasi teisel päeval, kogudes kõigest küladest palju saaki ja viies endaga kaasa palju kari- ja väiksemaid loomi ja palju tüdrukuid.”

Julmus ja toorus, millega toimus maa vallutamine, valitses Eestimaal ka pärast selle vallutamist. Möisnikul oli Baltimaal piiramatut võim. Vaestel talupoegade polnud rohkem õigusi, kui saksa junkur või parun seda soovis. Vähihimagi süüteo eest sai talupoeg armutult peksta. Möisahärra nõudis endale osa talupoja abieluvõõruse „esimese õõ õiguse” alusel.

Kuid tooruse ja metsiku vägivalla poolest ületavad saksa fashistlikud okupandid kõik oma esivanemad.

Saksamaa ülemandiit ja maailma vabadustarmastavate rahvaste timukas Adolf Hitler ütles:

„Tuleb ükskõik millise vahendiga saavutada seda, et maailm oleks vallutatud sakslaste poolt.”

Ohes saksa väejuhatuse pöördumises sõdurite poole öeldakse: „Sul ei o'e südant ega närve, hävita eneses halastust ja kaastunne — tapa iga nõukogude inimene, ära peata kui sinu ees on rauk või naisterahvas, tütarlaps või poisike — tapa, sellega päästad enese hukkumisest, kindlustad oma perekonna tuleviku ja saad iga-võõrku kuulsaks.”

Kas saame siis rääkida võitluse- ja saatuseühtlusest eestlaste ja sakslaste vahel?

Eil Selge on eesti noortele et ei saa olla koostööd eestlaste ja sakslaste vahel. Me tunneme omal nahal ka sakslaste nn. „kultuuri”. Teame ka, kuidas näeb välja hitlerlik „uus kord” Euroopas, kus noortel on teed kinni haridusele, kus edasipüüdlidud ja arenevad noored ei saa rakendada oma huvialadele, sest Hitler ise on ütelnud, et haridus teeb inimese vi-gaseks.

Eesti noorsoo fashiseerimise andsid sakslased niisuguste rahvareeturi kätte, nagu seda on Gustav Kalkun, kes oli tuntud oma sakherduste pärast Narvas, saksa parunite almustest elanud „skautmaster” Herbert Michelson, Valter Suigusaar ja teised nende-taolised reeturid.

Nende abiga lootsid hitlerlased muuta eesti noorsoo saksa tapamasina tahtejuetuiks osadeks, kes pimesi täidaksid hullunud Hitleri käsk.

Eesti noored on aru saanud fashistliku noorsoo-organisatsiooni tõelisest päest ja ainult väheste arvu ebateadlike noori on hitlerlased ja nende käskijad suutnud meelitada fashistlikku noorsoo-organisatsiooni „Eesti Noored”.

Iga tubli eesti noor liitub rahvatasujatega — nõukogude eesti partisanidega, asutab põrandalu-seid relvastatud võitlussalku, või olles juba mobiliseeritud hukku-misele määratud fashistlikku armeesse, tuleb üle Punaarmee ja tema koosseisus võitleva eesti rahvuskorpuse poole.

See juba emapiimaga sisseime-tud viha ja põlgus saksa orjastajate vastu kajastub eesti laskur-korpuse võitluses, nõukogude eesti partisanide kangelastegudes ja kogu eesti rahva sakslastevastases võitluses.

Sm. Stalin oma käskkirjas nr. 70 1. mail 1944. a. ütles: „Asi seisneb nüüd selles, et puhastada kogu meie maa fashistlikest rööv-vallutajast ja taastada Nõukogu-de Liidu riigipiirid kogu pikkuses Mustast merest kuni Barentsi mere-ni.”

Eestlaste enam kui 700 aastat kestnud ajalooline võitlus on jõudmas lõppjärku, on lähedal eesti rahva võidutund hitlerlike rööv-vallutajate üle.

E. JAANIMAGI.

Karpaatides

Ikka kõrgemale mägedesse liikus noore Nõukogude Liidu Kangease major Savva kasakate rühm. Nad ületasid laia jääga kaetud kuristikku ja asusid positsioonile kaljurungaste taha.

Juba teist päeva kestis äge lahing. Sakslaste ründelennukid langesid kui kaljurahnuud paralleelselt mäekülgedega edasi liikuvale Punaarmee vägedele, püüdes iga hinnaga neid peatada. Kuid komandöri oli käsk: „Purustada vaenlase kaitse ja järgida kuni horisondile!” Meie võitlejad ei taganenud samugi.

Kunagi polnud major Savva noored kasakad saanud sellist üllast käsku. Horisonti ei saavutata ju kunagi... Kuid kõik mõistsid selle käsu sisu. See tähendas, et tuleb vaenlast järgida kuni ta täieliku purustamiseni.

Ohtu saabudes asusid noored võitlejad edasiliikumisele. Nüüd oli vaja minna mööda mäekurusiid vaenlase tagalasse ja astuda seal võitlusele. Täita oli tähtis rindelõigu staabi käsk.

Keskööl tõusis ält orust punane raket. Algas lahing. Major Savva võitlejad olid seljatagant rünnanud vaenlase kaitseleini. Oheaegselt tõusid mägedes Punaarmee võitlejad rünnakuks. Nad jooksid otse tormi tõusva raketi suunas.

Varahommikul avaldati teade: „N rindelõigus vallutasid meie väed ühendatud löögiga rindelt ja vaenlase tagalast vaenlase tähtsa tugipunkti. Vangi võetud 80 vaenlase sõdurit, hävitatud üle 200.”

Meie väed tungivad Karpaatides edasi.

Itaalia noorus sakslaste vastases võitluses

Käesoleval ajal, milal liitlaste väed on Itaalias läinud pealetungile ja edukalt murravad läbi sakslaste kindlustusliine, on itaalia noorus fashistliku Saksamaa poolse Itaalias tõusnud aktiivseks võitluseks kogu oma kodumaa puhastamiseks saksa okupantide ja rahvareeturiest.

Välismaise ajakirjanduse teatel on laialdased itaalia noorte hulgad astunud vastu saksa terrorile. Kogu oma 8-kuulise valitsemise ajal on sakslased Itaalias pidanud looma erilisi osakondi võitluseks itaalia noorsoo vastu. Noored ignoreerivad sakslaste katset organisereida itaalia noortest „fashistlikku armeed”. Nad haaravad relvad ja hävitavad saksa kahuirihahankijate agente. Ohes eri-aktiivses itaalia noorsoole pöördus Mussolini nukuvalituse propagandaminister järgmise nutulauluga „kangekaelse nooruse” poole:

„Noored inimesed! Mispärast te ei astu uude fashistlikku-vabariiklikku armeesse? Kui teie ei tule meiega kaasa, siis kodumaa hukkub.”

Noored vastasid sellele veelgi tugevama võitlusega. Nad teatasid:

„Kui meie läheme oma teed, Itaalia rahva võitlusteed, siis ei huku mitte kodumaa, vaid teie, fashistlikud verekoerad.”

Kõikides linnades Põhja-Itaalias avaldas „Noorte Tegevuskomitee” vastuüleskutse mitte astuda fashistide armeesse — vennatapatjeks. Meil on ainult üks kohustus, — öeldakse üleskutses, — päästa kodumaa hukkumisest verise Mussolini ja Hitleri

röövlikünte vahel. Noored, meie mägedes ootavad meid partisanid, ootab võitlus vabanemise eest!”

Partisanidena ja diversantidena võitlevad noori loendatakse ainuüksi Põhja-Itaalias ligi 50.000. Suure vaevaga sundmobiliseeritud ei julgenud sakslased rindele saata. Nagu teatas üks hitlerlaste käsilane Itaalias, „ei tohi usaldada õppivat noorsugu, eriti üliõpilasi, kes on kindlad, et Mussolini ja Hitler peatselt ripuvad võlts.”

Selline on itaalia noorus. Nende salajaste organisatsioonide võitlusrühmad valvavad linnades ja külades. Nende kuulide läbi langevad äraandjad ja sakslased. Kahe kuu jooksul on nad organiseerinud ligi 1700 pommilälvatust linnades, fashistlike valitsusasutustes ja sõjaväestaaipides.

Aprillikuu alul jäi seisma Milano, Toronto ja Genuas üle 70 kättise, neist 47 diversiooni läbi. Ka see oli noorte itaalia patriootide töö.

Hiljuti avaldas „Noorte rinde”, kes võitleb Itaalia rahvusliku iseseisvuse eest, üleskutse:

„Nõukogude Liidu, Ameerika, Inglise, Jugoslaavia ja kogu maailma noored võitlevad fashistliku Saksamaa purustamiseks. Täna võib ütelda ka Itaalia noorus — ka meie võitleme!”

Täna on itaalia noorsugu tõusnud võrdseks kogu maailma kangelaslikult võitlevate noortega ja osutavad eeskujule ka meie eesti noorte'e, kes on ajutiselt saksa okupantide küüsis.

A. TALVAR.

Kodumaa ei unusta neid

Nõukogude Kodumaa ei unusta kunagi oma paremate poegade võitlust. 1. mai püha puhul autasustati kümneid sm. Lombaku väeosa võitlejaid, seersante ja ohvitseere Nõukogude Liidu ordenite ja medalitega. Vastsed autasustatud on kõik korduvalt võitnud osa lahinguist meie Kodumaa vabaduse ja sõltumatuse eest, valanud oma verd Isamaasõja võitluseväljadel. Paljud neist asusid vabatahtlikult isamaakaitse ridadesse, võideldes hävituspataljonides ja töölispolkudes. Rasked võitlused tole ülekaalukate jõududega pealetungiva fashismi metsalise lainega Nõukogude Eestis, Kingissepa, Staraja Russa, Leningradi all ja mujal on vajutanud nende näkku sõjapitsa ja südamesse kustumatu tauleegi koos kindla võidu veendumusega.

Nii autasustati Isamaasõja II järgu ordeniga sm. Mullase allüksuste komandörid sm-d Veisenen, Voronin ja jaokomandör seersant Zhõpov.

Nende kolme sõjamehete on tulvil võitlust. Seers. Zhõpov oli vabatahtlik võitleja hävituspataljonis ja Narva töölispolgus. Sm. Voronin seisis silm silma vastu sakslastega Volhovi, Staraja Russa ja Tihvini juures. Sm. Veiseneni sõjatee on samuti täis ägedaid lahinguid. Nad kõik on korduvalt saanud haavata, kuid paranedes pöördunud uuesti tagasi lahinguväljale.

„Punase Tähe“ ordeniga autasustatud hulgas on punaväelane Voldemar Viljo. Elatanud võitlejana on ta kaasa teinud juba kolm sõda — esimese imperialistliku maailmasõja, võitluses landesväe Võnnu a'1 ja käimasoleva Isamaasõja.

Vanem seersant Vaarpuu teenis kodanlikus Eestis autojuhina ja traktoristina. Isamaasõja puhkedes võitleb ta hävituspataljoni võitlejana Kiviõlis ja mujal Virumaal. Lahinguis Velikiye Luki all oli ta rümaülema kohustetäitjaks ja pärast komandöri haavatasamist asus ta täitma tema kohuseid. Ta teeneid hinnati samuti „Punase Tähe“ ordeniga.

Punaväelane Meres sai haavata võitluses Alekseikovo küla all. Viie päeva pärast on ta uuesti lahinguis Velikiye Luki linna all. Uuesti tabab teda vastase kuul, kuid seitsme päeva pärast on ta jälle ravis tagasi ja ta rinda ehib medal „Vapruse eest“.

Medaliga „Vapruse eest“ autasustati teiste hulgas vanemseersant Lembavere ja nooremseersant Pärt. Nad on mõlemad Albert Kariste võitluskaaslased. Lembavere asus pärast Kariste haavatasamist tema kohale ja jätkas võitlust samas sangarlikus vaimus.

Seersant Karl Kull, kel'e rinda ehib samuti medal „Vapruse eest“, sai kuulsaks oskusliku suurtükisihurina võitluses Alekseikovi ja Burtsevo küla all.

Kõikide vastselt autasustatud sõjamehete on täis seliseid kartmatuid võitlusi. Oma kangelastegudega on nad tõestanud oma piiritut armastust Nõukogude Kodumaa vastu, Isamaa ei unusta neid hetkekski.

ROLAND JURIMAA.

Automaaturid toetavad oma tulega jõe ületajaid.

Ordenid ja medalid ehivad meie kangelaste rinda

Isamaasõja I järgu ordeniga autasustati:

kpt. J. J. Mürk, n.-ltm. E. J. Puusta,

Isamaasõja II järgu ordeniga:

v.-ltm. A. J. Illo, ltm. G. V. Karki,

„Punase Tähe“ ordeniga:

ltm. E. G. Tobler, n.-ltm. K. P. Zeiger, jeff. A. K. Karro, v.-ltm. H. J. Kiik, jeff. K. J. Laats, n.-srs. J. O. Liiver, jeff. E. M. Lillepere, n.-ltm. J. S. Raudsepp, kpt. E. J. Lootus, ins. kpt. J. J. Lust, adm. kpt. A. K. Orav, kpt. A. E. Saks, seers. A. J. Verman, n.-ltm. L. J. Kaldam, n.-ltm. E. A. Kõiv, seers. O. L. Purde, kpt. P. P. Ratman, van. H. P. Rüütel, ltm. H. J. Haaviste, v.-seers. J. H. Jürimaa, ltm. A. V. Barmin, ltm. E. J. Laur, ltm. A. J. Laurits, v.-ltm. V. D. Ossipov, ltm. Sh. A. Perajärvi, ltm. V. K. Rehema, ltm. G. J. Savik, ltm. E. F. Skorohodov, ltm. E. J. Sõgel, n.-ltm. T. M. Taal, v.-ltm. V. N. Terentjev, v.-ltm. I. D. Jankovski, ltm. A. A. Kikas, adm. v.-ltm. J. J. Sarapuu, v.-ltm. A. Petrov,

Medaliga „Vapruse eest“:

seers. A. A. Brovkin, van. V. A. Vahtel, pv. M. A. Vares, pv. E. L. Vask, pv. O. J. Vahu, seers. R. J. Viira, pv. J. L. Vait, jeff. E. J. Vaino, seers. A. E. Prigorjev, n.-seers. F. K. Kaskneem, v.-seers. M. P. Karpov, seers. R. A. Kõrvel, seers. E. J. Lest, seers. G. V. Liivak, pv. N. N. Loorand, pv. L. A. Luik, van. E. J. Meidla, pv. A. M. Manni, pv. J. P. Mänsalu, seers. A. G. Paat, v.-seers. E. M. Pellis, v.-seers. R. M. Plank, seers. E. J. Pärn, pv. L. A. Põhjala, pv. H. M. Silbergleich, seers. I. J. Ka'dmaa, pv. V. V. Laane, ltm. E. A. Larin, pv. M. G. Makarov, pv. K. A. Heider, seers. E. J. Niits, n.-seers. F. J. Parras, pv. E. A. Rätsep, pv. O. J. Tamberg, n.-seers. J. J. Vender, jeff. A. V. Leivo, major, H. H. Gabral, v.-ltm. J. J. Kõlm, ltm. V. P. Lapjonov, v.-ltm. A. E. Sabe, kpt. E. A. Strõhm, jeff. O. J. Aus, v.-ltm. P. J. Znamenski, n.-ltm. A. E. Kervis, n.-ltm. V. J. Kontkar, v.-ltm. H. V. Kullarand, ltm. V. A. Miljukova, v.-seers. A. A. Norfnak, seers. A. J. Pallaste, pv. O. J. Puhvel, seers. V. J. Rautbaum, ltm. R. K. Sepel, seers. J. J. Kurg, seers. E. J. Kärmas, pv. T. J. Kaasik, jeff. J. J. Kaeborg, n.-seers. M. M. Kesipaik, seers. J. J. Koik, seers. I. A. Konzonin, pv. G. N. Kulakov, van. E. J. Kuuskaru, jeff.

Mitmekordne ordenikandja kpt. J. Mürk.

E. J. Küttner, v.-seers. A. J. Kääramees, pv. M. M. Laas, pv. F. J. Lepikus, n.-seers. E. V. Loodus, jeff. E. J. Lukk, jeff. V. K. Lill, jeff. H. A. Luur, v.-seers. E. V. Laev, seers. L. V. Laugason, seers. E. J. Lekko, pv. K. J. Ling, n.-seers. E. V. Linnamäe, jeff. P. V. Luhakõiv, n.-lt. U. J. Magnus, jeff. B. P. Maior, jeff. N. A. Malõshev, jeff. V. M. Maiste, pv. G. A. Mihhailov, seers. A. P. Merila, n.-seers. A. M. Nurm, n.-seers. A. J. Nõgu, seers. V. S. Oja, jeff. A. A. Pass, ltm. A. J. Perdel, pv. A. P. Püvi, n.-seers. B. P. Põhjalainen, v.-seers. J. J. Pallase, pv. N. J. Rhede, jeff. A. A. Saarits, jeff. R. J. Siirak, pv. E. J. Susi, jeff. A. J. Säärekonnu, v.-seers. I. A. Siimo, n.-seers. B. E. Stulov, n.-seers. R. J. Saks, seers. E. A. Suurlaht, pv. E. N. Telpt, pv. A. J. Talumäe, jeff. H. H. Tamme, seers. H. V. Tampu, v.-seers. E. A. Vips, v.-seers. A. A. Või-gas, jeff. N. A. Gussev, jeff. I. A. Granov, pv. V. A. Evdokimova, jeff. K. A. Zelekov, jeff. R. J. Kampus, jeff. E. I. Kärner, pv. E. I. Kalmus, pv. A. J. Kimm, pv. V. J. Kirsman, pv. A. K. Kleberg, pv. R. A. Kõkk, jeff. R. A. Koppel, pv. V. E. Kavalero, n.-seers. H. J. Kesk, n.-seers. K. A. Kaskaru, jeff. O. A. Kruusmaa, jeff. E. D. Treever, seers. V. I. Tilk, seers. H. H. Tihane, pv. V. I. Treiman, jeff. J. P. Tüür, pv. J. E. Tertsus, pv. D. P. Truvert, jeff. E. B. Täht, pv. M. K. Uibo, seers. A. E. Uming, jeff. M. A. Uuk, seers. R. J. Ulsi, adm. ltm. A. A. Ziilmann, jeff. S. V. Haak, jeff. P. U. Tsõganov, pv. L. E. Stein-

bach, pv. J. A. Speek, jeff. M. P. Ulper, pv. O. O. Jakobson, seers. H. J. Jaanus, seers. E. K. Järvi, seers. A. J. Abajaan, pv. M. I. Amelin, pv. M. G. Ausmees, jeff. F. J. Albe, pv. R. H. Siht, n.-ltm. V. I. Soljanko, pv. J. V. Tappel, pv. P. J. Uustalu, v.-seers. A. J. Aamissepp, seers. V. J. Aas, jeff. I. E. Agafonov, pv. V. I. Arula, seers. P. F. Bashkirov, n.-seers. H. U. Viidik, ltm. A. A. Voogla, pv. J. A. Vend, seers. A. K. Vender, seers. A. M. Verbak, jeff. V. I. Villemsoo, jeff. V. M. Vaher, n.-seers. E. V. Valdman, jeff. A. J. Vei, n.-seers. R. D. Paul, pv. A. J. Pukk, pv. V. J. Pärn, seers. F. A. Reitel, pv. J. J. Selk, jeff. H. J. Spielberg, pv. H. M. Tüür, pv. A. J. Teder, seers. E. J. Zirk, jeff. A. J. Udes, n.-seers. A. V. Vetti-

Medaliga „Lahinguliste teenete eest“:

v.-ltm. E. J. Liim, med. v.-ltm. I. N. Kruglikov, sv. velsker V. M. Naaver, pv. A. A. Pender, n.-seers. A. P. Ader, pv. A. I. Allik, jeff. K. J. Vahmar, jeff. P. J. Varrak, pv. R. V. Veinberg, pv. J. A. Viikman, n.-seers. V. S. Volkov, jeff. K. K. Vool, pv. R. K. Voore, n.-seers. P. M. Kontshakov, pv. R. A. Kannik, jeff. M. J. Kase, v.-seers. R. M. Kell, jeff. K. J. Kruuk, jeff. A. J. Kull, pv. O. K. Kuusk, seers. E. K. Leppik, seers. V. N. Laak, jeff. H. M. Madisson, jeff. V. K. Martinson, jeff. A. T. Musti, jeff. F. G. Bondarev, v.-seers. N. M. Jõgi, pv. J. T. Kõgu, v.-seers. P. M. Karpov, pv. L. L. Kevvai, jeff. N. N. Lõhe, van. K. G. Landov, jeff. A. P. Paas, seers. V. J. Põld, pv. J. J. Pärn, pv. J. P. Roes, pv. H. J. Sepõ, jeff. A. A. Sisask, pv. R. I. Tarvis, jeff. F. A. Terp, seers. L. H. Neidla, jeff. N. I. Ostolopov, pv. H. H. Parol, jeff. E. N. Pent-talu, pv. M. J. Prända, jeff. R. A. Pärkson, jeff. E. A. Pranten, pv. V. P. Reima, ltm. J. S. Reptal, seers. N. S. Razin, seers. H. E. Ranniku, seers. A. M. Reichenbach, jeff. J. T. Ruusneem, jeff. A. J. Kuil, seers. R. M. Raudsepp, pv. L. P. Sarapuu, pv. A. N. Sibul, adm. van. L. V. Truumees, seers. A. A. Takkal, pv. B. U. Talberg, pv. F. K. Tamm, van. A. A. Tilling, jeff. E. H. Tubli, jeff. R. K. Tõniste, n.-seers. J. G. Hallas, pv. A. K. Hints, jeff. B. J. Holzman, jeff. N. I. Hrabrov, jeff. V. J. Zeret, jeff. E. A. Oun, pv. K. K. Erik, v.-seers. E. K. Erkman, pv. E. L. Järvsoo, jeff. A. J. Jakobson, pv. A. K. Aulik.

Õde Raudsepp

Ennastsalgavamaid ja kohusetundlikemaid naisi sm. Lepa väeosas on Eugenie Raudsepp, meditsiiniteenistuse nooremleitnant.

Oe ülla kutse valis ta juba aastat mõnikümneid tagasi. Revolutsioonipäevad leidsid teda Pu-naarmee ridades, kus ta noore tütarlapsena liikus vapralt lahinguväljadel, abistades haavatuid. Suur Isamaasõda äratas taas uuesti kutsumusi endise elukutse järgi. Vabatahtlikult astub ta eesti rahvuslikku väekoondisse, kus tegutseb kogenud ja teadliku meditsiinitöölisena.

Esimesed lahingud kohtavad sm. Raudseppa kõige karmimate tingimustega. N. soodsalt vallutamisel asetseb meditsiinaunkt peaaegu tule all. Töötatakse kehvast blindaazhis. Väikesed petrooleumilambid annavad vähe valgust ja palju tahma. Haavatuid on rohkem kui piikone ruum suudab mahutada. Sest töötab väsimatult sm. Raudsepp. Ta pole kaua maganud. Kahvatuna ja süda tulvil viha nende vastu, keele kuulidest tabatuna lamavad tema ees parimad võitlejad — liigub ta ühe juurest teise juurde, igatse jaoks varuks hellitav, lohutav sõna. Siin annab ta juua, siin uuendab sidet, siin laseb sõrmedel libiseda heledatel juustel. Puhkusea täidab kangelaslik naine oma kohustusi. Ta ei kurda ega kaeba väsimust.

Tuuaakse sisse nooruke — raskest haavatu. Vaikelt, kahvatuna lamab ta kanderamail, lapselikult näos peegeldumas valu. See on kõigi poolt hellitatud tuliingeline lemmik.

Sm. Raudseppa silmis hiilgavad pisarad, kui ta õrnalt püüab kergendada haavatu asendit. Puudutusest häirituna avab nooruk silmad. Nähes tema kohale kumardajad, kaob neis valu ja korras helgib nagu rõõmuläigetki. „Te olete nii sarnane mu emale,“ soosistab ta üle huulte. — Esmakordselt väljendas see nooruk sõna, mida oleksid tahtnud öelda kõik sellele naisele.

Lahinguperioodi lõppedes autasustatakse sm. Raudseppa medaliga „Sõjaliste teenete eest“. Praegu töötab sm. Raudsepp samal a'al ainult selle vahega, et ta ei piirdu mitte meditsiintööga vaid võtab aktiivselt osa partei ja kasvatustööst. Oma vabad minutid veedab ta noorte keskel, olles viimastele iga päev abiks ja toeks.

Tema tegusid hinnati veelkord 8. märtsil 1944. a., kui talles väekoondise juhataste poolt kingiti kuldkaekell.

B. UUSEN.

Edukas jõe ületamine

Jõed, järved ja sood esinevad tõsiste takistustena vägede edasiliikumisel ning vesitõkke ületamine lahingulokorras on raskemaid ülesandeid. Selle raske ülesande pidi lahendama hi'juti

N. väeosa L. jõe forsseerimisel. Asudes kaitsel L. jõe ka'dal sai N. väeosa käsu forsseerida see jõgi, lüüa välja vaenlane jõeäärsetest kindlustustest ja luua vastaskaldal platsdarm, kust arendada edasi pealetungi.

Jõe eduka forsseerimise eeltingimuseks on ootamatus. Seda teadsid kõik ja sellepärast asuti ettevalmistust teostama suure ettevaatusega, et vastane ei saaks sellest teada. Materjal parvede tegemiseks valmistati kaugemal metsas nii, et vaenlasele ei kostunud raiumist ega saagimist. Valmis materjal toimetati vaikselt jõe kaldale kohtadesse, mis olid vaenlasele nähtamatud. Oõpime-duses valmistati kohaletoodud parajamõõdulistest palkidest ja lattidest kalda ääres parved, si-dudes neid kokku traadiga, et vaenlane ei kuuleks mingisugust kopsimist, ning maskeeriti need osavalt.

Koidikul oli ilm selge ja vaikselt. Jõepinnalt hajusid harvad udujäänused. Selle asemele aga kerkis korraga kaldaäärast süü-

datud suitsukate. Ohku lendas kaks roheist raketit. Raksatasid suurtüki paugud, saates tabavaid mürske otse vaenlase kaevikuisse. Mõned mürsud, mis lõhkesid kaldaäärsees vees vaenlase kaevikute eel, löid üles 30—40 meetri kõrgused veesambad. Samal ajal söõstsid sm. Skorohodovi allüksuse võit'ejad maskeeritud parvede juurde, lükkasid need osavalt vette ja hakkasid kiirelt sõudma üle jõe.

Vastasele oli tulnud lõök ootamatult. Üksikud tulepesad, mida põlnud suutnud hävitada suurtükiväe tulelõök, hävitasid meie-poolsele kaldal asuvad meie kuulipildurid, laskurid ja tankitõrjujad osavalt, võimaldades parvedele ja paatidele takistamatu edasiliikumise. 5—6 minuti järele lähene-sid parved kaldale vaenlase kaevikute eel. Esimesena jõudis ka'dale parv, mille vanemaks oli vanemseersant Jürgenson. Kiiresti tungisid võitlejad vaenlase kaevikuisse, kus algas võitlus täa-kide, automaatide ja granaatide-ga. Lühikese oisustava võitluse järel o'id kapten Skorohodovi võitlejad puhastanud kaevikud. Palju vaenlasi oli hävitatud ja

vangistatud, paljud aga ei olnud kannatanud välja ootamatut, julget ja otsustavat rünnakut ja olid põgenenud relvi maha jättes. Kiiresti seati allüksus lahingukorda ja asuti taganeva vaenlase jälitamisega. Samal ajal hakkasid aga teised üksused edasi jõest üle minema, mida neile oli võimaldanud esimese allüksuse otsustav tegevus. Nõnda ületasid jõe kiiresti ka teised väeüksuse osad ühes juurdeantud kahurväeasodega ja taganevat vaenlast edukalt jälitades, löid teispoolse jõe platsdarmi, kindlustades sellega järgnevatele üksustele samuti üle jõe tuleku.

Ülesanne oli täidetud edukalt. Mis oli selle eelduseks? Lahinguiülesande eduka täitmise eelduseks oli selle põhjalik ja üksikasjaline ettevalmistus. Parvede ostarbekas ja tugev ehitus oli kindlustanud nende parvede hea liikuvuse ja juhitavuse. Valitud ja ettevalmistatud sõndjad-parvetajad olid juhtinud parved kindlalt soovitud kohale, vaatamata jõe kiirele voolule. Võitlejate vaenlasele ootamatu ja julge tegutsemine oli kindlustanud võitluse edu vaenlase kaevikuis ja platsdarmi loomisel.

A. ILISSON.

Kevadkülv kampaania

Kolmanda sõjaasta kevadkülv areneb hoogsalt ning on jõudmas lõpule. Iga päev tuleb teateid uutest piirkondadest, mis on juba lõpetanud külvitööd ning on asunud järgmistele põllutöödele. Talurahvas töötab innukalt, et saada käesoleval aastal kõrget saaki ning suurendada sellega veel enam rinde abistamist. See nõukogude taluraha kõrge tööpinge näitab Nõukogude Liidu vabariikide, kraide ja oblastite suurt tahet lõpetada suviljade külv õigeks tähtajaks, mis ennustab head lõikust. Kevadkülv hoogtöö kokkuvõtte näitab, et meie nõukogude talurahvas on tulnud oma suurte ülesannetega sellel alal suurepäraselt toime.

Ukraina NSV viis oblastit — Dnepropetrovski, Zaporozhje, Stalino ja Kamenets-Podolski — on täitnud tera- ja kaunviljade külviplaani, kusjuures külvipinda on suurendatud. Terves Ukraina vabariigis on külvatud 360.000 hektari teravilja üle plaani.

Kiievi oblasti kolhoosid on täitnud suhkruppeedi külviplaani ning rida rajoonid on selle kultuuri alla võtnud sadu hektare üle plaani. Kursi oblast oli täitnud suhkruppeedi külviplaani juba 15. maiks.

Nõukogude Liidu keskoblastid on alustanud põllutööd sel aastal veidi hiljem kui eelmisel aastal. Kuid sellele vaatamata teostasid nad kevadkülv kiiresti ja hästi.

Kõik oblastid ja vabariigid omasid küllaldaselt võimalusi selleks, et tõsta kevadiste põllutööde tempot ja lõpetada õigeaegselt iga kultuuri külv. Selleks oli vaja parandada otsustavalt traktorite pargi tööd. Selleks abistasid põllumajandust kevadkülv pingeri-kastel ja otsustavatel päevadel linnad.

Kevadkülv otsustavatel päevadel on osutatud suurt tähelepanu ka massilisele poliithariduskule tööle. Näiteks oli Rjazani oblasti Pavel Pirozhkovi noortebrigaad esimesel kohal. Nad külvavad 4322 hektari. Sellel brigadil on alati võrsked ajalehti, ajakirju. Traktoristid on kursis kõikide sündmustega, mis toimuvad rindel ja Nõukogude tagalas. Brigadiir, loeb oma seltsimeestele ette huvitavaid raamatuid, jutustab neile olukor-rast rinnetel, aitab neid tehniise kirjanduse käsitamisel.

Et teostada igal pool ja õigeaegselt külv, selleks võtab nõukogude talupoegkond aktiivselt osa sotsialistlikust võistlusest, propageerib eesrindlaste kogemusi, osutab tõelist, asjatundlikku abi mahajäänud masinatraktorijaa-madele, kolhoosidele ja brigadii-dele ning mobiliseerib kevadkülv lõpetamiseks kõik inimeseservi.

Nõukogude talupoegade kevadkülv hoogtöö edukas lõpuleviimine on meie heaks õpetuseks lähemaks tulevikuks, kui kange-laslik Punaarmee vabastab Nõu-kogude Eesti ning meil tuleb asuda üles ehitama ning organi-seerima oma põllumajandust. Ja meie peame mitte ainult arvesse võtma ning meeles pidama kõik need rikkalikud kogemused, vaid ka praktiliselt võtma osa käesole-val kevadel külvikampaania läbi-viimisest Nõukogude tagalas.

A. ALTPERE.

ENE NAISED HITLERLIKUL SUNNITÖÖL.

La Chapellist, Prantsusmaal, läks läbi raudteerong vene nais-tega. Rong seisis tagavarateel, sel-lepärast oli elanikel võimalik nä-ha rongis olevat 300 vene naist ja osutada neile võimalikku abi. 17 naist suri loomavagunites. Mitmel naisel õnnestus jaamast eemale minna, kus nad prantslaste poolt soojalt vastu võeti. Naised olid nii halletamisväärt seisukor-ras, et moodujad võtsid enestelt riideesemeid ja andsid naistele. Naised ütlesid, et sakslased sun-disid neid surma ähvardamisel ko-dukohtadest lahkuma, võtsid neil-t ära head jalatsid ja riided ning jätsid neile ainult need kaltsud, millesse nad on rõivastatud.

KAMA KALLASTEL

Käies Molotovi linnas otsus-tasin tagasisõidul teha väikese vahepeatuse.

Rong peatus jaamas, mis asub männimetsa vabade üksikute laia-lipaisatud majade läheduses. Tun-dub, nagu oleksin sõitnud Tal-linnast Nõmmele. Ja kõik siin on ka nii tuttavlik, armas ja kodu-ne. Iga teerajake selle metsa all, liivanõmm, kus on sügiseti palju pohlamarju ja seeni ning madal soine kidura võsastikuga väike maanurk. Selie metsatuka taga voolab Kama jõgi.

1941. aasta augusti kuu alg-päevil randusime meie, mitusada eesti meest, siia Molotovi linna külje alla Zakamski linnakesse. Molotovi linn asendas meie nüüd Tallinnat, ja Zakamski — Nõmmet. Tervistkosutav tärpenti-nist ja vaigust lõhnav männi-mets andis meile varjupaiga, uue ajutise kodu loomiseks, mille ehitamiseks siia päikesest kuumaksõõdetud liivakiukale. Nii mitmegei mehe käed läksid siin tööga rakk. Ehitanud eluhooned, söökla, ambulantsi ja laoruudid, alustasime kohe võitlust töö-frondil. Paar kilomeetrit eemal hakkasime metsa maha võtma. Imelik oli esialgu vaadata siin, tõrvaste palkide lõikamise ja kändude juurimise kallal rabele-vaid mehi, kes töötasid sargiväel, käised üles kääritud, või hoopis sargita ja ainult lühikestes sportpükstes.

Kiiresti valmisid ehitused, vä-litahvilt võis lugeda eesrindlike lööbbrigade ja stahhaanovlaste nimesid. Ajaratas veeres. Eestist kaasatoodud kalendrist rebiti vii-mane leht. Astusime aastasse 1942.

Mõrtsukalik fashistlik vaenla-ne rühkis aga ikka veel sügava-male südamaale, lähemale meie maapõue varadele, kuna Ukraina leivaaida oli ta juba õgitud. Oli vaja ka eestlastel relvad kät-te haarata. Ja Uuralite taga asu-tatigi Eesti rahvuslik väeos. Julged ja hea tervisega eesti mehed tõttasid meie suure Ko-dumaa igast nurgast sinna kok-ku. Maha jäid nõrgemad, kuid ka kindlasti vajalikud oma töö-frondi postidel, kes igati kaasa aitasid võitlejatele rindel nii visa ja tubli tööga, samuti pannes kokku summasid relvade ostmi-seks.

Sõjategevus Itaalias

30. mai hommikul saadud and-meil asusid ameerika 5. armee väeosad lahingutega Velletri ees-linna.

Liitlaste väed lõikasid läbi Anzzio—Albani tee.

Reuter teatab, et viimaste ope-ratsioonide tulemusena on saksa diviisidele taganemistee Roomast lõuna pool ära lõigatud.

Saksa rindeliini kulgeb Velle-trist ida poole läbi Valmonte. Ameerika raskesuurtükivägi tulis-tas Valmontest läbi viivat teed. Liitlaste lennukid tulistasid lakka-matult kuulipildujaid, pommitab pikeerivalt lennult teisi sakslaste taganemisteed, mis lähevad läbi Avezzano või Filio. Liitlaste lennu-kid sooritasid lakkamatuid välja-lende, purustades ja süüdates vaen-lase autotransporti.

Velletrist kagu pool kohtasid ameerika 5. armee väeosad äge-dat vastupanu.

Inglise 8. armee suured jõud forsseerisid Liri jõe ja liiguvad edasi piki Via Casselini maanteed. Uus-Meremaa väed tungivad sel-lest maanteest põhja pool asetse-vates mägedes hoogsalt edasi.

Liitlaste lennukid sooritasid rünnakuid vaenlase vägedele ja sõjalistele objektidele Itaalias.

Liitlaste vägede pealetungi kes-tel Itaalias on purustatud saksa 71., 94., ja 715. diviis. Liitlaste vägede poolt senini võetud van-gide arv on praegu üle 15.000 mehe.

Itaalia „vabastamise korpus“ võtab aktiivselt osa Rooma pärast peetavatest lahingutest.

Autojuhtidest oli sm. Jütt üks osavamaid ja tublimaid oma töö-alal. Puuseppadest sm. Koos. Ka mina, kes siin töötasin elektri-jaamade motorist-mehaanikuna, liikusin edasi Molotovi linna ta-ha, kus terve suve töötasin trak-torist-mehaanikuna ja autojuhina. 1943. aastal aga sattusin jälle Kama jõe kaldale allapoole voolu Zakamski, kus leidsin jälle tut-tava elektrijaama eest.

Nüüd, üheaastase vaheaja jä-rele, ma kasutasin juhust külas-tada Zakamskis oma võitluskaas-lasi.

Avades ukse ühe ühiselamu eluruumides, sattus mu pilk kohe pikkade voodiridade vahel elektritule valgusel askeldavale meeste grupile, kellede seas leid-singi tuttavaid. „Tere mehed, ja jõudu tööle!“ Sest näen, et mehed on hooiega ametis. Siin on lahti lõõdud päris töötuba. Voodide vahele on asetatud töö-laud, millel terve kuhi alumiiniu-mi, plekitükke ja tööriistu. Te-hakse nimelt paberossi portsi-gare ja tubakakarpe. Meistriks siin on sm. Kelder ja abilisteks veel paar meest. Graveerijaks aga on kunstnik Vanari, endine „Pu-nase Tähe“ lektiitlõõstuse rak-enduskunstnik. Kooli lõpetanud on ta keraamika alal.

Süveneme jutujamisse mees-te tööst ja tegevusest. Siin on kingsepp Rebane, kes töötas Za-kamski kingseppade artellis. Ta on osav meisterdama ilusaid nais-te kingi.

Nagu sm. Kelder on osav portsigare meisterdama, nii on ta ka vilunud rauatreial, kes saab kergesti hakkama iga ülesandega. Autojuhtidest on siin tublimaid sm. Mäemurd, kes iialgi masi-nat teeäärde ei jäta, olgu see nii vana loks kui tahes. Ta on parimaid puugaasi autotundjaid, kuigi ta esmakordselt neid „loomi“ siin Zakamskis kohtas. Küm-neid aastaid töötanud kohalikud autojuhid kipuvad temale selles alla jääma. 1943. aasta suvel sm. Mäemurd töötas laevamehhaniku-na trusti kaateri peal Kama jõel, mille kapteniks oli eestlane sm. Allas, kes õppis Molotovis „vas-tavail kursustel. Katsetel jõelaev-vasistiku komisjoni ees lõpetas hindega „hea“.

Autotransporditööstusest on sil-mapaistvamaid sm. Voldemar Tauts, kes autojuhtimise siin

selgeks õppis. Ta oli möödunud aastal motoristina ühes sm. Mäe-murruga jõel kaateri peal. Siis veel eesrindlik transportitööline Viktor Roopalu. Kui juba trans-portmeestest jutt, siis ei saa kuidagi vaikselt mööduda ühest tõsisest töösangarist traktorist sm. Jaan Juhansonist, keda küll praegu siin ei ole. Ta sõidab oma hiigel traktorimüraka kukil nagu raske tankiga mööda Kama jõe kaldaid trusti ehitusplatsidel ringi, väsimatult nii ööl kui päe-vil, ta ei usalda ühtegi abilist. Kõik see kaks ja pool aastat on ta kui külge kasvanud oma ratsule. Tema kaaslased nokivad teda va-hel: „Küll sa vana Jaan oma kae-la kord sellega murrad!“ Kuid Jaan ainult muigab. „Hoidke alt, et te ise koibipidi alla ei jää!“

Kord hulljulgelt mööda Kama jõe nõrka jääd kihutades vajas tal traktor alt ja külmas vees jäätükke vahel rabeleva Jaani õngitsesid välja töölised. Ka traktor tõmmati tervelt välja ja Jaan sõitis edasi.

Jaan Juhanson on ka tubli autojuht. Kui aga juhtub tal ole-ma vaba momendike, siis on ta kohe rätsep, vuristab õmblusma-sina vänta samasuguse energiaga, nagu traktori käivitusemootori väntagi, ehk koksib saabastele pooltadu alla, ise mõnusa juttu puhudes.

Puutöökojas töötab sm. Mein-hardt, kes on osavamaid puutöö-lisi ja mööbitisilereid. Tema oli ka see mees, kes viis siin töö-kojas läbi täieliku mehhaniseeri-mise, millega suudeti tööplaani tublisti ületada.

Ehitusplaaniid joonestajana töötab trusti peakontoris sm. Vello Valdmaa, kes on ühtlasi tublik organisatoriks eestlaste hulgas. Tema käetööna näeme siin seinale lõõdud Euroopa kaardi, mida on värvinud sm. Vanari. Kaardile märgitakse iga päev hoolikalt rindejoon. Jälgin seda sakkilist joont lõunast kuni Narvani.

Kui lahkumiseks sirutan käe ja kõik seda südamlukult raputa-vad „Nägemiseni Eestis!“ siis jääb mulle sügav mulje, et need mehed on seda täie õigusega ära teeninud. Nad on oma osa andnud ja annavad veelgi Isa-maasõja lõplikuks võiduks.

JAAK JUHA.

ÜLESTOUS EKVADORIS

Associated Pressi agentuuri kirjasaatja teatab, et Ekvadoris toimus endise presidendi Velasco Ibarri pooldajate juhtimisel üles-tõus relvastatud jõudude ja tsi-viilelanikkonna seas. Kirjasaatja sõnade järgi toetavad Velasco Ibarrit Ekvadori fashistide vasta-sed rühmitused ja ametühingud.

TEADAANNE.

Eesti Raudteevalituse juures organiseeritakse E. Raudtee kaad-rite ettevalmistuse kursused.

Kursustele võetakse mees- ja naiskodanikke järgmistele nõue-tele vastavaid:

Jaamakorraldajad — haridus mitte alla 6 kl.

Rongijuhid ja vanemkonduktori-d — haridus mitte alla 4 kl.

Rongi-, vagunimeistrid — ha-ridus mitte alla 4 kl., soovitatav lukusepa tööstaaž.

Vagunijärelevaatajad — hari-dus mitte alla 4 kl., soovitatav lukusepa tööstaaž.

Teemeistrid — haridus mitte alla 6 kl.

Brigadiirid teeremondi alal — haridus mitte alla 4 kl.

Ehitusmeistrid — haridus mit-te alla 6 kl.

Side ja STR montöörid — ha-ridus mitte alla 4 kl.

Kursuslaste vanus ülalnimeta-tuil 18—45 aastat.

Telegrafistid — haridus mitte alla 6 kl., vanus 16—45 aastat.

Kursustest osavõtjalle vene keele valdamine ei ole nõuetav.

Kursuse kuulajad saavad ühis-korteri, ühistohtlustuse (3 korda päevas) ja stipendiumi.

Kursustele soovijad peavad esi-tama hiljemalt 30. juuniks doku-mendid aadressil:

Ленинград, Фонтанка № 117. Отдел Подготовки кадров Эстонской ж. д.

1. Sooviavaldus, milles olgu mär-gitud, millisest kursusest soo-vitakse osa võtta, täpne aad-ress ja kus töötab käesoleval momendil.

2. Üksikasjaline elulookirjeldus.

3. Tõendus terviseliku seisukorra kohta ja vastuvõetavuse suhtes vastavale erialale kohalikust raudtee polikliinikust või am-bulatooriumist.

Kursustele vastuvõetud kodani-kud saavad õppetöö alguseks väl-jakutsed, dokumendid sõidulubade hankimiseks ja töölt vabastami-seks.

Täpse informatsiooni ja doku-mentide muretsemisel pöörduda kaasabi saamiseks ENSV RKN oblasti-, vabariigi- või rajooni-volinikkude poole.

Eesti Raudteede Operatiiv-grupp.

TEADAANNE.

Eesti Merelaevanduse opera-tiivgrupp palub kõiki meremehi, endisi Eesti Merelaevanduse töö-tajaid ja neid, kes soovivad tule-vikus töötada laevadel või Mere-laevanduse kaldaasutustes, saata operatiivgrupile oma täielik elu-lookirjeldus, soovitatavalt ka ankeet ja praeguse töökoha ülema poolt antud iseloomustus.

Palutakse kirjutada aadressil:

Москва, ул. Рождественка 1. Народный Комиссариат Морско-го Флота СССР, Оперативная группа Эстонского Морского Пароходства.

Sport

Edgar Puusepp — NSVL meister maadluses

20.—29. maini olid Moskvas „Krõlja Sovetov“ spordihoones üleliidulised esivõistlused maadlu-ses 1944. a. maadlusmeistrite ni-mele.

Esimestel võistluspäevadel olid eestlastest tules kõrbeskaalus J. Kaubi ja kergekeskkaalus E. Puu-sepp. Mõlemad eestlased esinesid edukalt ja olid publiku lemmikud. Sama võib öelda ka tublide gruu-sia maadlejate kohta.

Kärbeskaalus võitis eestlane J. Kaubi Slinskovi seljavõiduga, 1940. a. meistrit Vardanjan, kes ka nüüd tuli meistriks, töövõiduga, Sanglerit seljavõiduga, Rõbakovi töövõiduga, Luljakovi töövõiduga ja Batishevi seljavõiduga.

J. Kaubi kaotus Karapetjanile võistluses, kus kohtunik kõrvaldas J. Kaubi võistlusest määrustele mitte vastava kaitsevõtte kordami-se pärast.

Kärbeskaalu võitjateks tulid: 1. ja NSVL meister Vardanjan, 2. Karapetjan; 3. J. Kaubi; 4. Rõba-kov; 5. Luljakov; 6. Batishtshev.

Kergekeskkaalus oli võistlus eriti tugev ja tasavärgine, kuna selles kaalus olid võistlejad nagu ühe vitsaga lõõdud ja omasid kõik füü-silist ja tehnilist küpsust. Edgar Puusepp võitis siin tugeva ette-valmistustöö tulemusel väga tasa-vägiselt Marushkini kohtunike näitega 2:1. Rutkovskit seljavõi-duga, Turinit töövõiduga, Kolo-mitsevit töövõiduga, Kuhhianidzet seljavõiduga ja Kozharskit töövõiduga. Puusepp kaotas ainult kolmandal ringil Voroninile kohtu-nike hääletega 2:1.

Kergekeskkaalu võitjateks tulid 1. ja NSVL meistriks — E. Puusepp (ENSV); 2. Kolomitsev; 3. Voro-nin; 4. Kozharski; 5. Turin; 6. Kuhhianidze.

Poolraskekaalu võitjateks tulid: 1. ja NSVL meistriks — Koberidze; 2. Matshkaljan, 3. Strizhak.

A. MALL, NSVL meistersportlane.

F. ISSAK ODA 62,08 m.

Leningradis Dünamo staadio-nil toimusid pühapäeval, 28. mail kergejõustiku hooaja ava-võistlused, millest ainukese eest-lasena võttis osa ENSV spordi-meister F. Issak. Odaviskes üksin-da võisteldes saavutas F. Issak hooaja alguse kohta vägagi hea tagajärje — 62,08 m.

Pildil: ENSV spordimeister F. Issak.

«РАХВА ХЯЯЛЬ»

Орган ЦК КП(б) Эстонии и Советов депутатов трудящихся Эстонской ССР Ленинград, Торговый пер. № 3

Toimetuse kolleegium.

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Tööraha Saadikute Nõukogude
häälekandja

Nr. 24 (501)

7. juunil 1944. a.

V aastakäik

Saksa okupandid tallasid jalge alla eesti rahva iseseisvuse

Kolmandat aastat kestavad eesti rahva piinatud saksa okupatsioonivõimude kannal. Tänapäeva sakslased on veelgi metsikumad kui nende eelkäijad — ristiriitlikud ja balti parunid. Kuna need ekspluateerisid ja rõhusid „maarahvast“ viimseini ja eesti talupoeg ei saanud oma härralt midagi peale aganase leiva ja viltse soolvees, siis tänapäeva hitlerlaste, „uue korra“ teostajate eesmärgiks on süstemaatiline ja kavakindel eesti rahva väljavedamine, hävitamine, tema paljaksrõvimine, suretamine nälja ning sunnitud töörežiimiga. Et petta ja pimestada eesti rahvast, on nad moodustanud ka mingi kvaasi-iseseisvuse, mis on vaid karikatuur tõelisest iseseisvusest. Nii anti A. Rosenbergi määrus „omavalitsuse kohta“ vaid selleks, et veel ugevamini kindlustada fashistlike rõhujate jalgealust Eestis.

Kogu Eesti majandus on ekspluateerimisobjektiks saksa sõjamasinale ja Eesti poliitiline ning majanduslik juhtimine on täiel määral suunatud Berliini kätte. Fashistliku keskvalitsuse kohapealseks esindajaks on kindralkomissar Litzmann, peale selle aga lubatakse ja kästakse „suud pruukida“ (eesti rahva petmiseks mudugi), ka landesdirektoril, H. Mäel.

Omavalitsuse mõte seisneb vaid selles, et eestlasi oma rahva hulgast korjatud üksikutest rahvareeturitest moodustatud aparadi abil veel kindlamini hoida saksa fashistliku kiskja küünide vahel, veel kindlamini sundida teda vedama logisevat fashistlikku sõjamasinat. Igale eesti patrioodile on päevasele, et omavalitsuse direktorid ja nende sabsõrkijad maa- ja linnavanemad on müünud end okupatsioonivõimudele ja on Saksa roimariikliku riigivõimu kohalikud esindajad Eestis.

Kõik need nn. direktorid määratakse ametisse kõrgete saksa fashistlike instantside poolt. Allapoole aga — maa- ja linnavanemad — määratakse ametisse kindralkomissari poolt, kuni näiliselt on lubatud ka eesti soost juudastel, direktoritel, nende kohtadele oma kandidaate esitada. Kuigi niisugusest filtrist läbi käinud maa- ja linnavanemad peaksid olema hitlerlikele võimudele kuulekaiks suuvoodreiks, ei

usalda viimased siiski neid niivõrd, et jätaksid nalle kas või näiliselt tegevusvabaduse. Maa- ja linnavanemate tegevust juhivad ja kontrollivad kindralkomissari erilised volinikud, sakslastest piirkonnakomissarid.

Saksa okupandid Eestis teavad väga hästi, et Hitleri päevad on loetud, eriti veel nüüd, kus on teostunud hitlerlaste poolt ammu kardetud liitlasvägede invasioon Põhja-Prantsusmaale. Saksa okupantidel ei ole karistusest pääsu. Maa- ja linnavanemad ning teised, kes tegutsevad sakslaste käsikutena Eestis, on aga veel võimalus oma süüd puhtaks pesta, kui nad nüüd kohe asuvad koos eesti rahvaga aktiivselt võitlema sakslaste vastu. Iga vähegi taiplikum neist ei jäta kasutamata seda võimalust enda päästmiseks.

Mida tugevamaks ja sagedasemaks muutub eestlaste aktiivne vastupanu okupatsioonivõimude survele, seda julmemaks muutub sakslaste alasti terror Eestis, seda selgemaks saab igale eestlasele nende tõeline kiskjaplane. Tuhandeid eesti töölisi, talupoegi ja haritlasi heidetakse vangilaagritesse, massilise areteerimislaine tõuseb kuni 400 inimesele päevas. Süstemaatiliselt hävitatakse eesti intelligentsi, kes alati on suhtunud suure põlgusega hitlerlikule „uuele korrale“ Euroopas ja tema ka-jastustele Eestis. Viimseid võimalusi kasutatakse eesti rahva varade rõõvimiseks, kokkuraapimiseks ja väljavedamiseks Saksamaale, nagu see toimus hiljuti Pärnus, kust pandi terved pikad autod voodid riisutud varadega minema Saksamaa poole. Et taganemisel valmistada veel tõeline tapatalg eestlasele, sunnitakse neid „evakueeruma“ Saaremaale.

Asjatult kutsutakse eestlasi võitlema „bandiitide, saboteerijate ja viimase ajal sadadena alla lastavate langevarjurite vastu.“ Eesti rahvas teab, et need on tema tõelised vabadusvõitlejad, kes toetavad Punaarmee meie sünnimaale vabastamiseks. Ja kõik eesti patrioodid, kogu eesti rahvas muutub aktiivseks võitlejaks oma vabaduse eest, Nõukogude Eesti eest, Stalinliku Konstitutsiooni eest, mis kindlustab eesti rahvale iseseisvuse, kõik demokraatlikud vabadused, majandusliku ja kultuurilise õitsengu.

ULJAD LENINGRADI KAITSJAD.
Kapten Kagarini suurtükiväepatarei raudteepatareil, mis Leningradis kaitsmisel nävitas üksteist vaenlase pommituslennukit.

Sakslaste võimutsemine Eestis terrori ja välikohtuga

MAX LAOSSON.

Hitlerlaste vägivalda-rezniim on Eestis ajutiseks asendanud õigusliku korra. Mingisugusest erapooletust kohtust ei saa Eestis praegu enam juhtugi olla. Valitseb hitlerlaste terror kõige tooremas vormis. Sõjaseaduse, s. t. otsekohese tägiõiguse põhjal on sakslased tapnud tuhandeid eestlasi. Praegused sakste „seadused“ karistavad küll taskuvärast, lahendavad küll pisitüüsid eestlaste vahel, jälitavad karmilt seda talupoega, kes sööb liigse kukepoja, kes oma aidast ja laudast tarvitab rohkem toitu kui saksa võimumehed seda lubavad, kuid kogu eesti rahva paljaksrõvimise sakste eneste poolt jätkavad karistamata.

Hitlerlased jätkavad praegu jöhkramates vormides seda traditsiooni, mida sakslased Baltimail on harrastanud aastasadu. Selle traditsiooni kohaselt jäi kohtus alati süüdlaseks mitte sakslane vaid eestlane. Ja täie õigusega öeldi selle eestlase kohta, kes julges minna kohtusse sakslasega — ta läks viitsu saama. Õigus oli isanda monopol ja nuhtlus orja pärisosa. Meil pole tarvis minna väga kaugele ajalukku, et tõendada, kuidas sakste kohtumõistmine on tavaliselt tähendanud nahavõtmist eestlaselt.

Võtku lugeja kas või ajakiri „Eesti Kirjandus“ 1922. aastast ja lugegu selle teisest numbrist keeleleandlase Joh. V. Veski poolt avaldatud ülevaadet sakste kohtust Eestis 19. sajandil. Seal kirjutatakse näiteks haagrehi kohtust sõnasõnal järgmist: „Mõisnikud istusid enne kohtumõistjatega kohtutoas seltsis ja mõistsid talupoja kohut. Need kohtud olid kardetavad oma koledate peksu- ja piinamiskommetega. Haagrehi olid kõige hirmsamad kohtumõistjad. Nad täitsid rahva südamed hirmu ja jälestusega.“

Inimene sunniti pingi peale; käed pidid pingi all risti olema; üks pidas käsi pingi all kinni, teine kinnihoidja istus kaksiti jalgade peal. Sei viisil ei olnud kannatajal võimalik end liigutada.

Hoopide arv oli 60—70; aga seda ei tulnud ette, et neid keegi poleks välja kannatanud, sest peksmist toimetati suure osavusega: minutis hoop, 1 tunnis 60 hoop. Haagreht ise seisis juures, uur käes, ja andis peaga märku, kunas pidi lööma. Lööjateks valiti osavad mehed. Ehk küll eestlased sadasiid hoopisid muus peksus on kannatanud, siiski haagrehi peksuhoopisid ei kannatanud keegi 60—70. Peksti nii kaua, kuidas keegi kannatas, niika kaua kui hädakisa ära jäi ja ümbrusest häälest võis arvata, et surm kaugel ei ole. Siis lükati inimene pingilt maha, — tal enesel ei olnud enam võimalik minna, — ja ta katsus pärast käpuli peksupaigalt ära roomata...

Vanemad jätsid lapsed jumalaga ja lapsed vanemad, kui haagrehi juurde läksid. Sinna mindi kui surma suhu. Mitmed jäid minestussurma ja mitmed eluks ajaks langetöppe.

Need nuhtlused ei tulnud mitte ükski kuritegude pärast, vaid neid tuli ka kehva jõu ja puuduse pärast orjuse ajal otte. Kes teed käies saksa ees silmapilgul mütsi peast ei võtnud ega koormaga kraavi ei läinud, kes saksa kogemata sõnaga pahandas, see tapeti armutult.

Tee sillutamise pärast nuhelti sillakupjaid armuta, kui miski vähe tahtmise vastu oli. Käsu järele pidid määratud päevadeks teed valmis olema. Siis vaatas haagreht teed üle ja sillakubjas, vallast üks peremees oma kupjakorra järele, see pidi oma hobusega ratsa järele sõitma kuni oma tee otsani. Kui tee hea oli, siis jäid keretäiest ilma.

Sillakubjas Rehatse Siim (Siim Saltsbergi isa) peksti Kahala jama trepi kõrval surnuks. Üks Kluu valla mees peksti sillakupjaks olles Kundru mäel surnuks.

Sel peksul ei olnud mingit määra, — peale saja hoobil Vahel on kannataja ka enne ära surnud; muist hoopisid on siis surnu keha peale pekstud.“

Nõnda kohtlesid eestlasi need lojused inimnahas. Isegi surnuid laskisid piitsutada need laibarüvetajad. Tavaliselt tehti kõike ilma kohtutseremooniata ja juriidilise sõnakõlksutamiseta, — julm omakohus, see on saksa võimumeeste õigusemõistmise lemmikvorm. Ja niivõrd enesestmõistetav oli nende suurroimarite karistatus, et kui juhuslikult üks neist, paruni Oksküll siiski kukkus kohtu alla ja sai karistada, siis on see kajanud läbi aastasadade nagu mõni suursündmus. Selle aadliku hukkamisest räägib Tallinna vana kriminaalkroonika järgmist:

„Aastal 1535. maikuu 7. päeval hukati mõõgaga aulik Johann Oksküll Riisiperest. Ta oli oma talupoega esmalt mõnitanud ning raskesti piitsutanud ning siis ta paku sisse löönud ning kaks 55d seal suure külma käes kinni hoidnud, nii et tal jalad ära külmanud. Siis võttis ta puuhalu ja lõi talle külmavõetud jalgade alla ja selle järele puuga kaks korda vastu pead, nii et mees hinge heitis.“

Kepiseadus — see on saksa vallutajate õigusteadus. Ainult verd ja pisaraid on toonud nende kaagiõigused, nende seadused, nende korralloomised ja „kultuuri-toomine“ eesti rahvale. Vaadeldes minevikku pidid nutma kõik meie ärkamisaja laulikud. Luuletaja Jakob Tamm iseloomustas ajajärku hästi oma luuletusega verisest kepitükist.

Leidsin kepitüki
mõisa põllu pealt,
vaatamiseks võtsin
kohe kätte sealt.

Ehk küll mädanemas
juba oli ta —
verejälgi tundsin
tema küljes ma.

Vaatsin kepi pääle
tundsin ära veel:
mädanema saatsin
kohe kiiruteel.

Vabaduselaulik Koidula otsib asjatult õigust sakslaste all oigavalt kodumaalt:

„Õigus, kus su kodu jäänud?
Silmaveega selga pöörnud
Olid sa mu isamaal!
Piits ja veri valitsesid!
Orjaleiba nuttes murdis
Eesti rahvas Eestimaal.“

Küüneväärtki parem polnud see „õigus“, see „kord“, need seadused, see kohus, mida meile löid saksa vallutajad 1918. aastal. On üldiselt tuntud sakslaste tolleaegne „rõõvimispoliitika“ ja tule-

(Lõpp 2. lk.)

LENINGRADI TAASTAMINE.

Saksa suurtükilüüsi purustatud malmisõrestikud Molka jõe kaldal parandatakse nüüd uute osadega, mis on valatud ühes Leningradi tehases.

Liitlaste väed maabusid Põhja-Prantsusmaal

Liitlaste Ekspeditsioonijõudude Kõrgema Väejuhatuse
staabi teadaanne.

Nagu Reuter teatab, avaldas Liitlaste Ekspeditsioonijõudude Kõrgema Väejuhatuse staap kommünike nr. 1. Kommünikees öeldakse, et kindral Eisenhoweri ju-

hatusel alustasid liitlaste meresõljajõud suurte õhusõjajõudude toetusel 6. juuni hommikul liitlaste armeede maaesaatmist Prantsusmaa põhjarannikul.

Nõukogude-Saksa rindelt

1. kuni 5. juunini löid meie väed JASSOST loode ja põhja pool edukalt tagasi kõik vaenlase suurte jalaväe- ja tankijõududega sooritatud rünnakud, tekitades talle suuri kaotusi elavjõus ja tehnikas. 30. maist kuni 4. juunini on hävitatud ses piirkonnas 191 saksa tanki ja alla tulistatud 298 vaenlase lennukit. Teistel rinnetel on olukord muutusetä. 31. maist kuni 4. juunini viigastati ja hävitati kõikidel rinnetel 83 saksa tanki. Ohulähinguis ja senliitkahurite tulega tulistati alla 286 vaenlase lennukit.

Sakslaste võimutsemine Eestis terrori ja välikohtuga

(Algus 1. lk.)

handete eestlaste tapmine ning näljutamine koondukslaagrites, kui püüti teeselda mingit seaduspärasust ja erapooletut kohtumõistmist siis oli see tegelikult vaid janditamine. Prof. H. Kruus annab oma raamatus „Saksa okupatsioon Eestis“ selleaegsest kohtust järgmise ülevaate:

„Tsaariaegne kohus meie maal oli halb... Need kohtud aga, mille saksa okupandid Eestis maksma panid, seisid tsarikohtutest mitusada aastat taga.

Kõik harilikud kaelakohtu asjad olid nn. politseikohtunike kätte antud. Raskemad, keerulisemad asjad võisid nad ringkonnakohtu kätte edasi anda. Politseikohtunik mõistis kohut kinniste uste taga. Tema otsused olid lõplikud, edasi-kaebamise võimalust ei olnud. Ainult iseäralikel juhtudel võis linna- või maakonnapealik asja uuesti arutusele lasta võtta. Kas süüalust kohtus üle kuulati ja kas ta enesele kaitset võis võtta, oles ainult kohtuniku heast tahtmisest.“

Mitu korda hullem on olukord praeguse saksa okupatsiooni ajal, kus hitlerliku välikohtu täagiteror on ainukeseks põhiseaduseks. Ole varemte ja laipade sissetunginud hitlerlased ning läbi paksu ja vedela Toompeale trüginud rahvareeturid väidavad, et sakslased olla toonud Eestisse korra. Oleme kaks ja pool aastat näinud seda nõndanimetatud „korra“. Selle korra paremaks sümboliks on Mustvee, Tartu, Narva varem ja tuhandete süütute eestlaste jäljed haudad. Peab väga imelik kujutlus olema korra neil, kes saavad eesti tehaste roostetada laskmist ja Berliini suunas vedamist, tuhandete eestlaste tapmist, talupoja paljaksröövimist, raudteeliikluse laostamist, tööliste näljutamist, spetsialistide ja intelligentide põllu- ja metsatöödele ning saksa kaevandustesse ajamist nimetada korra.

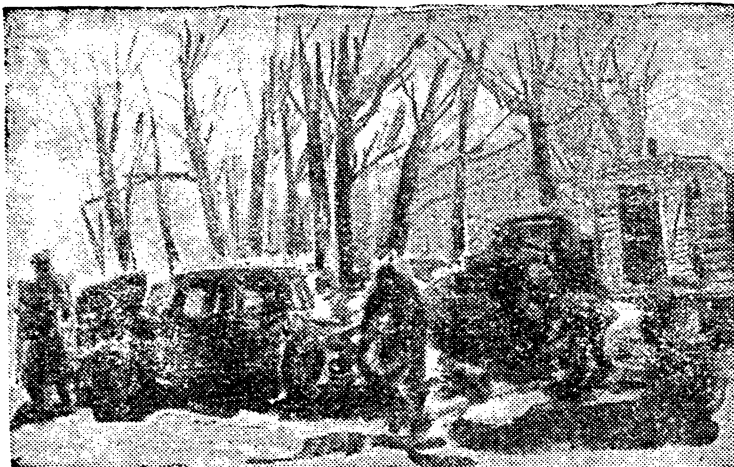
Aastasadu pole Eestis enam olnud sellist korraldust nagu praegu. Kuivõrd kindlates rüvides ka eesti tänavail ei sammuks politseirühmad ja SS-i timukatejõud, kuivõrd sirgetes voorides ka ei liiguks saksa aitasdesse villi eesti taludest, kuivõrd korrapäraseid ja organiseeritud ka ei võiks rongid eestlaste varandusega Saksaamaale, eestlast see kord võlub vähe — tõsine eestlane „tänap“ praegu hambaid kiristades sakslasi selle hauavaikuse ja kalmistikorra eest. Ta kviteerib lähematel nädalatel nende „teeneid“ kõigi pruunide rohutirtsude halastamatu hävitamisega oma küladest ja linnadest.

Eestlased teavad, et Litzmanni-Mäe valitsus on vaid ekspeditsiooniläri eestlaste varanduse kokkuröövimiseks ja väljavedamiseks ning saksa kolonistide sissevedamiseks. Selleks ülesandeks kuulub ka elava kaubaga hangeldamine, eestlaste vedamine saksa turule. Selle röövtrüsti poolt antavad käsud, määrused, korraldused, seadused ei erine millegi poolest rahvusvahelises kriminaalajaloos tuntud väljapressijate jõukude ja elava kaubaga hangeldajate praktikast. Okupantide poolt loodud kohtud ja „omavalitsus“ on ainult narrimäng eestlaste hullutamiseks.

Sakslased on likvideerinud praegu Eestis sõnavabaduse, trükivabaduse, koosolekute vabaduse. Sakslased on võtnud eestlastelt õiguse tööle, haridusele, omandile. Sakslased ei julge anda Eestis mingit põhiseadust, sest eesti rahvas tunneb ja tunustab, et ainukeses tema huve kindlustavaks põhiseaduseks on Stalinlik Konstitutsioon.

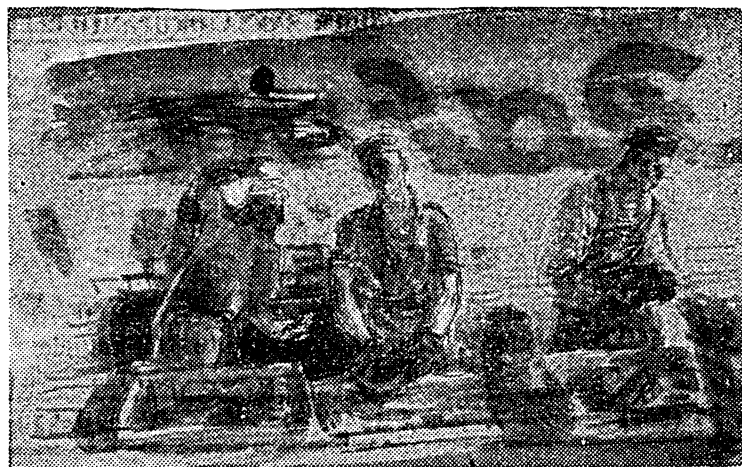
Kõigi ausate korda, seadust, loovat tööd ja inimõigusi austavate eestlaste kohus on mitte täita Litzmanni ja tema käsikute korraldusi, mitte anda mingisugust vannet Hitlerile, võidelda kõigiti praeguse reeturite „omavalitsuse“ vastu, aidata kõigiti vabadusttoovat Punaarmee.

M. LAOSSON.

Eesti väeosa autobas.

R. Sagritsa rindejoonis.

Eesti rahvusliku väeosa kõõgis.

R. Sagritsa rindejoonis.

Partei elu

Parteilistest ülesannetest

Noorte kommunistide arv Isamaasõja päevil on kasvanud miljoneid. Ainult juba 1942. a. astus ÜK(b)P ridadesse üle 1,3 miljoni inimese. Järgmistel aastatel pole see juurdekasv vähenenud. Väga paljud neist noortest kommunistidest asuvad Punaarmee ridades.

Kommunistliku partei kui töötava rahva eelväe juhtiva osa töstmisel omab noorte kommunistide kasvatus väga olulist tähtsust. Üheks noore kommunisti kasvatamise vahendiks on parteilised ülesanded. Need on heaks kooliks, karastuseks praktilises töös, samuti ka küpsuse ja tubliduse prooviks partei liikmekandidaadile partei liikmeks astumisel.

Parteiliste individuaalülesannete andmisega ei arene ega kasva mitte üksnes selle saaja, vaid ka ülesande andja — allüksuse parteiorganisator. See kasvatab ja arendab ka parteiorganisatori initsiatiivi ja leidlikkust, arendab ta konkreetset juhtimisoskust, organiseerimisvõimet ja oskust leida seda olulist lüli, mida on vaja paremaks lahinguülesande täitmiseks. Ülesannete andmine nõuab parteiorganisatorilt ka olukorra ja inimese tundmist ning kasvatab ta aktiivsust ja bolshevistlikku töösseuhtumist. Siin õpib parteiorganisator partei poliitikat ellu viima selle elementaarsemas, esimeses, konkreetse ja reaalses lülis. Ta kasvatab parteiorganisatorit mitte kommunisti „salmilauljaks“, tarvitades Kirovi väljendust, vaid tema tõeliseks võitlejaks, tõeliseks elurakendajaks.

Peale kõige eelõeldu on parteiline ülesanne ka selleks konkreetseks ja siduvaks lülis, mis Punaarmees kiitab ja liidab komandöri tema alluvatega. Komandöri kõigile antud üldine käsk leiab parteilise ülesande andmisega veel üksikasjalise kindlustamise. Parteiliste ülesannete õige andmise ja suunamise kaudu on võimalik peletada eemale ka igavus ning tüütu olek ja saavutada kultuurne vabaaja veetmine. On tarvis osata ülesanded õieti anda.

Parteiline ülesanne peab vastama järgmistele nõuetele:

Esiteks, ta peab kommunisti kasvatama ja tõstma ta poliitilise ideelist taset olles seejuures tal- le jõu ja võimete kohane.

Teiseks, ta ei tohi hõlmata kommunisti otseseid teenistuslikke ülesandeid, tähendab niisuguseid, mida ta oma ametikoha poolt peab niikuinii täitma.

Kolmandaks, ta ei tohi ühtuda komandöri teenistuslike funktsioonidega. Selles osas patustakse sageli. Igasugune tungimine komandöri võimupiiridesse toob abistamise asemel aina kahju. Paratamatult toob see kaasa komandöri arvustamisi, distsipliinirikumisi, uinutab komandöri valvsust oma ülesannete suhtes jne. Nii näiteks ei ole enam-vähem kõik niisugused ülesanded, kus on antud „kontrollida“, „valvata“, „järele vaadata“ jne. sugugi õiged, isegi ka „organiseerida“ ja „mobiliseerida“ jne. viivad libedale. Selle asemel aga tuleb anda „teha seda ja seda“.

Parteiline ülesanne, olgu ta siis antud alaliseks (pikema

ks) või ajutine (lühemaks tähtjaks), peab lähtuma sellest, et ta kindlustaks komandöri käsu täitmist, lahinguülesande parimat täitmist ja isikulise koosseisu kasvatamist.

Nii andis näiteks parteiorganisator med.teen. ltn. Säre poole kuu jooksul oma parteilastele ülesande: ühele — lugeda ajalehti ja ajakirju halgetele; teisele — pidada vestlust, milles selgitada majanduspersonalile sm. Stalini käskkirja nr. 70, kolmandale — lasta välja lahinguleht, neljandale — valmistada fotovitrin: saksa metsikused, viiendale — valmistada ette isetegevusõhtuks kaks laulu, jne. Enam ettevalmistatud ja kogunud seltsimeestele ta andis: ühele — vestluse noorte kommunistidega partei põhikirjast, teisele — vestluse „Kas võib Eestis tulla sundkollektiviseerimist?“, kolmandale — vestluse sm. Stalini 6. nov. kõnest, neljandale — abistada sm. I.-l tõsta oma erialalist taset kirurgias, jne. Kuna kommunistlike noorte organisator palus abistada kommunistlike noorte konstitutsiooniõppimist, siis andis parteiorganisator sm. Säre parteilastele ülesande pidada kommunistlike noortega kontrollvestlus konstitutsioonist, nagu ühele — „Ühiskondlik korraldus“, teisele — riiklik korraldus, jne. Neid ülesandeid andes arvestab parteiorganisator sm. Säre alati parteilaste ettevalmistust, teadlikkust ja võimeid.

Parteiorganisaator sm. Näär peab parteilise ülesande määramisel alati silmas parteilase sõjalist teadmisi, väljendusvõimet, lahingukogemust ja keelteoskust. Andes parteilasele ülesande annab ta samuti nõu ja näpunäiteid kirjanuse valikuks, plaani koostamiseks jne. Enne esinemist kontrollib parteiorganisator alati kommunisti valmisolekut ja vestluse teese ning alles pärast seda esineb parteilane noortele kommunistidele. Sm. Näär on väga hea eduga praktiseerinud individuaalülesannete andmisel vestlusi üldteemadel: „Isamaasõja kogemustest“, „Meie kangelastest“ jne. Ta pani tähele, et pärast seda mehed muutusid aktiivsemaks, ja tundis, kuidas lahingukollektiiv liitus ühedamalt. Sm. Näär on andnud neile parteilastele, kes valdavad mõnd sõjalist eriala eriti hästi, nagu relvade tundmist ja käsitlemist, rivi, määrustikke jne. korduvult ülesandeid abistada mahajäänud võitlejaid. Vanematele lahinguveteraanidele on ta andnud ülesandeid vestelda lahinguepisoodidest ja kogemustest, et kasvatada võitlejate vastupidavust ja kindlust ning samuti viha vaenlase vastu.

Niisuguseid ülesandeid andku parteiorganisatorid alati.

Parteiorganisaator sm. Verev on edukalt andnud parteiliste ülesannetena pidada lühivestlust mitte ainult üldpoliitilistel teemadel, vaid ka sõjaväelise kasvatusel, allüksuse elu ja tegevuse ning distsipliini küsimustest.

Parteiorganisaator sm. Tõnis-so oli mures: parteikoosolekud olid „tagasihoidlikud“, ei võetud sõna ja parteilased ei esinenud oma abistavate mõtetega ega

ettepanekutega. Enne koosolekut oli kuulduki: „Oh, ma tean juba. Tuleb oma vana jutuga. Oleme juba kõike kuulnud.“ Sm. Tõnissoole oli selge, et teadmise moodupuus ja näitajaks võib olla alles see, kui „kõikteadja“ suudab sama ka teistele seletada, õpetada ja agiteerida. Ilma juttu tegemata andis ta neile järgnevat parteikoosolekuks ülesandeid — alates ettevalmistusest kuni resolutsioonideni, määrates ära sõnavõtjad. Neid ta leidis veel sel teel, et ta vestles mõni päev enne koosolekut parteilastega, kusjuures need avaldasid end vabalt, kritiseerisid üht ja teist nähet, tegid ettepanekuid jne. Siis ta ütles neile: „Vaata, seltsimees, ühehomm on parteikoosolek — seal sa räägidki sellest.“ Kõigile anti sõna. Nad esinesid kõik — lühidalt ja aktuaalselt ning kohe oli elavus saavutatud.

Lahinguolukorras muutuvad ülesanded praktiliseks tegevuseks. Nii näiteks andis parteiorganisator sm. Lamp pärast lahingukäsu saamist ühes rühmas kommunistidele ülesanded järgmiselt: Sm. Voop — teie selgitate kõigile meestele veelkordselt lahinguülesande ja abistate seda, kes ei saa aru, mis tal on vaja teha; sm. Makarev — kui mehed on jõudnud suurtükiväe ettevalmistava tule all rünnaku lähtealusele, siis saateki piki rinnet paremalt vasakule välgilahinguleht, sm. Kõsse — tehke sama vasakult paremale; sm. Rohtla — kui antakse rünnaku signaal, siis tõuske esimesena; sm. Ouna — ütlete loosungi, mis on antud momendil aktuaalne ja järgnete sm. Rohtla eeskujule.

Kuigi sm. Kõssale ei jätkunud aega ja võimalust välgilahingulehte edasi saata ja sm. Ouna suutis hüüda ainult „anname kurditele!“, sõostsid võitlejad tema kõrvalt edasi hurraa-hüüetega, mis õhutasid järgnema ka teisi. Edu oli märkimisväärne.

Sellised lahingus parteiorganisatori poolt antud ülesanded, millistes oli teadlik komandör, aitavad kindlustada komandöri käsku ja olid kooskõlas antud rünnaku üldplaani, tuleskeemi, lahingukorraga jne. Siin oli iga parteilane rakendatud.

Parteiliste ülesannete andmisel on üheks oluliseks osaks, mida ei tohi kunagi unustada ega teemata jätta, et ülesanne eviks kasvatuslikku tähtsust. Tuleb tingimata teostada ka ülesande täitmise kontrolli. See tingib muidugi kõigepealt seda, et antavad ülesanded peavad olema konkreetsed, kontrollitavad ja alati kindla täitmise tähtjaga. Ebamäärast, üldist ja laialivalgavat ülesannet on raske täita; selle täitmine on tihti pinnaline ja pole ka kontrollitav. Mittetäitjad tuleb võtta vastutusele, nõuda neilt aru jne. Väga hea eduga kasutavad parteiorganisatorid sm.-d Säre ja Verev selleks vastavat arvestusvihikut, kuhu on märgitud iga parteilasele antud ülesanne ja täitmise aeg. Argu olgu ühtegi kommunisti, vaatamata ta auastmele ja ametikohale, ilma parteilise ülesandeta!

Major AR. KALVO.

Nakkushaiguste levimine sakslaste tagalas

Saksa fashistlikud röövvalutajad pole okupeeritud maades rahva tervishoiule pööranud üldse mingit tähelepanu. Ja sellest tuleb, et kõigis vabastatud rajoonides üks raskemaid küsimusi on sanitaarküsimus. Tõhusat abi sel alal kohalikele elanikele annab Punaarmee, kelle ridades töötavad praegu kõik meie nimekamad arstid.

Saksa okupatsiooni ikkest vabastatud rajoonides selgub, et sakslased pole jättnud rahva tervishoidu mitte ainult hooletus, vaid just soodustavad igati nakkushaiguste ja taudide levimist rahva hulgas, eriti just enne oma taganemist. Nad katsuvad kohalikke elanikke ja nende kaudu ka Punaarmeed igasuguste meetoditega infitseerida. Nad saavad üle rindejoone meie juurde haigusest nakatatud sõjavange ja teisi kodanikke. Sellist meetodit tarvitavad sakslased näiteks G. küla juures, saates meie poolele tulilapsi, kelle juures varsti tulid ilmsiks plekilise soetõve sümptoomid.

Oige levinud võte on fashistidel veel toiduainete ja veeallikate infitseerimine.

Praegu on okupeeritud Eestis eriti levinud plekilise soetõbi ja kõhutõbi, ning seda just eriti Petseri ja Narva vahelisel maalal. Seal esinevad need tõved praegu niivõrd raskel kujul, et fashistid on pidanud selle piirkonna poolteiseks kuuks sulgema ja korraldama oma vägede grupeerimise läbi Leedu ja Soome.

Koolilaste laste juures on eriti levinud leetrid ja sarlakid. Saksa mereväelaste poolt on sisse toodud süüfilis jt. haigused, mis esinevad rohkesti just rannalähedastes piirkondades.

Nakkushaigustesse surevus ja rahvaarvu vähenemine selle tagajärjel on sakslaste poolt okupeeritud rajoonides väga suur.

Ameerika Ühendriikide kongressi liige nõuab Tito valitsuse tunnustamist

Ameerika Ühendriikide Kongressi liige Magnuson (demokraat, Washingtoni osariigi esindaja) esines esindajatekojaga kõnega, milles ta ütles, et Washingtoni osariigi elanikkond suhtub elava huvi ja kaastundega Jugoslaavia võitlevasse rahvasse, kes on ühinenud marssal Tito armeesse.

„Faktid tõendavad“, ütles Magnuson, „et Mihhailovitsh töötab käskikäs sakslastega. Jugoslaavia veltse ja Tito armeed on meie liitlased ja emigrantliku valitsuse esindajad ja Mihhailovitsh — meie vaenlased.“

Magnuson nõudis, et liitlased osutaksid rahvavabastajate armele tõhusat abi relvade ja ravimite näol, tunnistasid Titot de fakto ja annaksid talle seega võimaluse Washingtonis ja Londonis olevate jugoslaavia fondide kasutamiseks, mis ka vajalik sõjamaterjali ostmiseks.

Mõned märkmed kommunistlike noorte kasvatamisest sõjaväes¹⁾

M. I. Kalinin

Seltsimehed, tahan ütelda mõned sõnad noorsoo kasvatamisest sõjaväe tingimustes.

Igaühele on selge, et Kommunistliku Noorsooühingu peaülesanne kõikjal, sealhulgas ka sõjaväes, on noorsoo kasvatamine. Kuid inimeste, eriti sõjaväelaste, kasvatamine on keerukas ja peen toiming. Selles töös ei või täielikult loota mingisugustele alalistele organisatsioonivormidele ega välja mõelda uusi töövorme igaks elus esinevaks juhaks, arvates, et küll siis kasvatus juba iseenesest läheb. Ühe valmisoleva, kuigi hea vormiga on võimatu lahendada kõiki kasvatusküsimusi.

Võtkem näiteks kommunistliku noore-ohvitseri igapäevase mõju Punaarmee kommunistlike noorte massile. Kas võib siin välja mõelda midagi kohustuslikku, Kommunistliku Noorsooühingu Keskkomitee poolt seaduslikuks tehtud vormi? Arvan, et sellest ei tule midagi välja. Elu-olu ja vahetõlge, mis väeosas välja kujunevad, võttes endale teatud vormi, fikseeruvad ise elus ja teenivad kasvatustööd.

Kommunistlikud noored—puna-väeased on meil kirjaoskajad inimesed, kes rõhuvas enamuses on lõpetanud vähemalt seitsmeaastase kooli. Kuid need inimesed on noored, keevaverelised. Ohvitserid peavad neile külge harjutama distsipliini. Ühes sellega on tarvis vahet teha suhete vahel teenistuses ja väljaspool teenistust. Kui sõdur on valvestil, sõja olukorras, siis nõutakse temalt käsu täitmist ilma vähemagi vaidlusest. Vaidlemine lahingu ajal on hukki, sest vaenlane sel ajal ei oota, kui sa vaidled. Seevastu pärast lahingut, kas või näiteks kommunistlike noorte koosolekul, võivad sõdurid avameelselt läbi arutada nii oma kui ka seltsimeeste puudused.

Oma kommunistlike noorte seas ei määra ohvitseri-komm. noore autoriteeti mitte ainult teadmised. Siin on tema autoriteet teissugune. On tarvis, et ohvitseri-kommunistlikku noort austatakse mitte ainult kui leitnanti või kapteni, vaid kui oma ala asjatundjat, kui arukat inimest, kui poliitilist juhti. Teiste sõnadega, tema peab endale autoriteedi võitma, ning võitma kõigepealt teadmistega, kogemustega.

Ohvitseri-komm. noore käitumine ise on kasvatustööks eeskujuks, sest noort sõdurit kasvatavad igakülgselt just need vahetõlged, mis kujunevad inimeste vahel, antud juhul sõjaväelises olustikus, eriti ohvitserkonna vahetõlged punaväelaste massiga.

Meie sõjaväes ei ole säärasest olukorda, et ohvitserkond ainult käsib ja sõdurid ainult täidavad käsku. Kui lahingus langeb reast välja jao- või rühmakomandör, siis võtavad reasõdurid käskluse enda kätte, avaldades seega oma endaalgatust. Sakslaste juures võib selliseid juhte ette tulla vaid harukordselt, kuna meil aga on neid juhte lõpmatu palju. Nii ohvitserkond kui ka punaväelaste mass on meil vaimu, kasvatus ja päritolu poolest ühtne. Meie komm. noor — punaväelane, kes on lõpetanud kümneaastase kooli, ning noor ohvitser, komm. noor, pole lähedased mitte üksnes vaimulaadi, mitte ainult ei mõtle ühte moodi, vaid seisavad teineteisele lähedal ka oma vaimse arenemisega.

Meie nõuame palju distsipliini teostamist. See on arusaadav, sest iga sõjavägi on ainult senini sõjavägi, kuni ta on distsiplineeritud, kuni ta read on tihedalt koondatud. Seepärast tuleb distsiplineerituse nõudmist kõhklematult rõhutada. Ja ühes sellega pööravad ohvitserid-poliitlased, eriti lahingu olukorras, suurt tähelepanu

kasvatusele — sellele ei saa ju olla teadlikku distsipliini, mis on meie sõjaväe üheks iseärasuseks. Nad õpetavad punaväelastele, et nad oleksid vaprad ja ausad, et nad ei tarvitaks kavalust seltsimeeste vastu, sest kui võib ja isegi on vaja tarvitada kavalust vaenlase suhtes, siis on see lubamatu relvasõprade suhtes.

Ja siin just omabki ohvitseri autoriteet väga suurt tähtsust. See peab seisma alati kõrgel. Kui ohvitser, kes on tuntud oma vapruse, korraldusvõime ja sõjaliste teadmistega, teeb koosolekul või vestluses mingisuguse vae oma formuleeringutes, siis ei ole punaväelased temale seepärast pahased. Nad ütlevad, et siin ta tegi eksisammu, kuid selle eest on ta rindel tubli mees. Sellise autoriteedi omandab ohvitser nii lahinguväljal kui ka oma allüksuse juhtimisel ja poliitilisel alal ning see annab end tunda kõigi Kommunistliku Noorsooühingu organisatsioonide ette kerkivate küsimuste lahendamisel.

Muidugi on soovitatav, et ohvitser-komm. noor oleks poliitiliselt enam arenenud ja kultuursem kui ohvitser, kes ei ole kommunistlik noor. Olgu nende sõjalised teadmised võrdsed, kuid iga juhul on vaja saavutada, et ohvitseri-komm. noore kultuuriline tase oleks kõrgem. See ja ainult see võib temale tagada suuremat mõju. Selleks, et koguda teadmisi, on tarvis lakkamatult töötada enesearendamise alal. Teie võite oelda, et me sõdime vahetpidamatult juba kolmandat aastat, et selles olukorras on väga raske õppida, raske täiendada igaühe teadmisi ja eriti teoreetilisi teadmisi. See kõik on muidugi õige. Ma saan aru, et see on raske. Kuid pean ütlevat: see, kes ei täienda oma teadmisi raskesti minutil, ütleb teisel ajal, kui töö on vähem, kindlasti, et tal on tarvis puhata, et teadmised üldse pole nii väga vajalikudki (naer).

Ma tunnistan olukorra raskust. Kuid see raskus ise tõukab täiendavalt meid vajadusele tõsta oma teadmiste ja kultuuri taset. Kui ei ole igapäevast survet väljast-

poolt, siis on raskem teadmisi omandada. Ma otsustan enda järgi: ainult artiklit ma pole kirjutanud survet. Kuid mind palutakse, pressitakse peale, pole midagi parata, kirjutad (naer). Surve väljaspoolt aitab sellele kaasa, et inimene ei tarretuks, ei seisaks ühel kohal.

Mina olen varsti 70-aastane, kuid üksipuha, ikka tuleb väsimatult päevast päeva kirjandust jälgida ja õppida. Ning teitsiti ei saa kuidagi. Aga ometi on ju minul suuremad kogemused kui teil ja olen ka poliitiliselt osavam ning tulen raskest olukorrast kergemini välja. Teie olete noored, tähendab, teil on raskem ning avitada võivad teid ainult teadmised. Teie peate kogu aeg õppima. Elu ise nõuab tungivalt seda.

Selge, et iga ohvitser ja sõdur kõigepealt ja kõige rohkem tunneb muret oma väeosa või allüksuse au pärast.

Meil on suurepärased väeosad, kes seisavad väga kõrgel tasemel. Teie küsite, kuidas nende kogemusi üla viia teistesse väeosadesse ja muuta neid samasugusteks. Vastan näitega. On maalitud suurepärane pilt. Sellest tehakse koopiad, väga häid koopiad. Kuid siiski jäävad koopiad alati ainult koopiateks, neid hinnatakse ka palju odavamalt. Täpselt samuti ei kannata ka inimeste kasvatus välja shablooni. Isegi head shablooni. Mõistagi, et on vaja kasutada teiste inimeste kogemusi, kuid valmis kogemust ei saa ümber istutada ilma olukorrata, inimeste ja ülesannete omapärase vestamisega. Iga kogemust on vaja ise läbi teha, võitlusega võita, et ta luusse ja lihasesse läheks.

Ütleme näiteks, et väeosa võitis osa dessant-operatsioonidest ja tegi läbi suure võitluskooli. Selge, et meremehed, jalaväelased ja artilleristid säärase väeosas on üks-teisega tihedalt liitunud, nende seas on ka võitlussõprus arenenud väga kõrgel määral. Kust see tuli? Lahingusse minnes teadsid meremehed, et kogu sõjavägi jälgib nende tegevust, et neist oleks palju. Hädaohi varitses neid iga sammul. Igaüks püüdis käsku

täita, sooritada oma ülesande, ning ühes sellega ennast ja oma seltsimehi päästa. Edu saavutati juba hiigelsuure pingutusega. Selge, et säärase olukorras sõduri valimine läheb hulga kiiremini kui näiteks nendes väeosades, mis asetsevad rinde rahulikumates lõikudes. Sel juhul on pinged inimestel väiksem ning lisaks sellele mõjub ka olukorra üksluisus neile negatiivselt. Võiks oletada, et sellistes väeosades on rohkem vaba aega, tähendab ka kergem kasvatustööd teha. Kuid tegelikult on hulga raskem. Palju kergem on inimesi kasvatada seal, kus elu ise kasvatusel kaasa aitab. Ning selgub, et seal, kus inimesed asuvad kauemat aega ühel kohal, kaevikutes, on keerulisem läbi viia nii organisatsioonilisi kui ka agitatsioonilisi-propagandalisi ja poliitilisi üritusi. Arvan, et neis tingimustes tuleb Kommunistliku Noorsooühingu organisatsioonide tööle pöörata palju suuremat tähelepanu.

See näide tõendab, et raske on anda kõigiks elus ettetulevateks juhtudeks valmis retsepti, kuidas paremini teostada sõjaväe tingimustes Kommunistliku Noorsooühingu organisatsioonide kasvatustööd.

Millega näiteks saavutatakse, et üks väeosa on parem, teine aga pahem? Heas väeosas on juhataja, kes oskab tööd korraldada. Pean teile ütlevat, et inimesel võib olla väga palju teadmisi ja ta võib olla väga kultuurne, kuid kui ta suhtub noorsoo juhtimisse külmalt ega tegele tema kasvatamisega ja õpetamisega kogu hingega, siis saab noorsugu sellest kohe aru. Säärase juhataja ta armastama ei hakka. Seevastu aga, kui sa paned tööse kogu hinge ja püüad teha kõik selleks, et sinu organisatsioon tuleks ühte ritta eesrindlikega, kutsutakse selleks jõudu, oma palavat verd, teenid sa vastuseks kindlasti noorsoo armastuse. Sellist inimest mitte ainult austatakse, vaid ka armastatakse, see aga on rohkem kui austus.

Seepärast arvan ma, et kui organisatsioon on hea, siis on olemas see tähtsal määral sellest, et tema eesotsas asub hea juhataja. Kui inimene tõesti püüab tööd korraldada, kui ta pisutki on kultuurne inimene ning mitte täielik lollpea, — siis saab tal edu olemas. Elu ise ütleb talle, milliseid teid kaudu tuleb selle edu juurde minna. Kui meie räägime gaovastest vahetõlgedest, siis on vaja aru saada, et nad tekivad elu-protsessis üleskirjutamatult, eluolust enesest, erinevalt organisatsioonilistest vormidest, mis on kujunenud ajalooliselt ja on üles kirjutatud põhikirjades. Teist endist on olemas, et need vahetõlged meie ohvitserkonna ja reasõdurite-komm. noorte vahel alati ja vankumatult soodustaksid noorsoo kasvatust ja meie Punaarmee võimsuse tugevdamist.

Teie esitate küsimuse: kuidas sellega leppida, et väeosades on häid ja on halbu kommunistlike noori? Aga mis seal parata? Kommunistlikud noored ei ole taevast langenud, nad on rahvast võrsunud. Rahva seas on häid, väga häid inimesi, kuid on ka palju inimesi — argpükse, laiskvorste, silmakirjatsejaid. Meie rahvas väljus alles 26 aastat tagasi kapitalistlikust korrast ning vana korra jäljed on veel püsima jäänud. Oleks veider, kui rahvast võrsunud sõjavägi koosneks täielikult pühadest meestest (naer). Seda ei võigi olla. Nii on ka kommunistlik noorsooühing üks osa häid ja üks osa halbu kommunistlike noori. Ja kui kõik inimesed oleksid ausad, vaprast, distsiplineeritud, kultuurseid, oma töö tundjad, siis poleks ju ka teil enam midagi teha (naer).

Arvan siiski, et ma ei eksi, kui ütlen, et kommunistlike noor-

te mass koosneb põhimiselt noorsoo eesrindlikest esindajast. Kuid muidugi mõista on selles massis olemas mahajäänud inimeste väikearvuline kiht. Vaja on neid meie mõju all hoida. Selles seisneb ülesanne.

Üks seltsimeestest ütles, et sõjaväe Kommunistlikus Noorsooühingus on palju väga häid seltsimehi, kuid kahjuks mitte kõik neist pole juhid. Mida sellele vastata? Kui kogu rahvas koosneks juhtidest, siis võib-olla poleks ka rahvast (naer). Juhtide arv on alati piiratud, sest muidu polekski nad juhid, neil poleks kedagi juhtida. Kui teie allüksuses leidub kaks-kolm juhti, siis on see väga hea. Kui üks juht reast välja langeb, siis leidub inimene, kes teda asendab. Ma kardan, et kui väeosas oleksid ainult juhid, siis oleks see väeosa võitlusvõimetu, sest igaüks oleks solvunud, miks teda juhitakse (naer). Tähtis on see, et on olemas inimesi, kes püüavad juhi järele käia, temale lähemal olla. See on aktiiv, kes täidab kõik ülesanded. Sellisele aktiivile ongi vaja alati tugineda.

Teil kerkis üles küsimus, kuidas suhtuda kommunistlikesse noortes, kes ei kannata Kommunistliku Noorsooühingu kohuseid.

Selle küsimuse juurde ei või asuda formaalselt. Kui inimesel ei ole mingisuguseid erilisi Kommunistliku Noorsooühingu ülesandeid, kuid täidab teisi, väga tähtsaid ja vajalikke kohuseid, saab nendega hästi toime ja aitab saavutada võitu, siis võib oletada, et säärase inimese täidab auge Kommunistliku Noorsooühingu liikme kohuseid. Ja on väga hea, kui organisatsioon tunnustab tema sõjaväelise põhitöö küllalt suureks, mis võtab temalt kogu aja, ning pole andnud temale veel täiendavat „koormatust“. Otleme, et ohvitser-komm. noor tegeleb tõsiselt tööga staabis. Kuidas siis on, kas täidab ta Kommunistliku Noorsooühingu kohustusi või mitte? Kui ta on staabis vastutaval kohal, on täielikult koormatud sõjatöoga, kas võib temale süüks panna seda, et ta ei täida veel Kommunistliku Noorsooühingu ülesandeid? Mõnikord näeb meil Kommunistliku Noorsooühingu organisatsioon ise, et inimene on tööga üleni koormatud, kuid siiski püüab temale veel tööd välja mõelda. See pole õige. Teie, kommunistlike noorte poliitilise tegevuse organisatsioonid ja juhatajad, peate teadma, kuidas töötada iga kommunistlik noor, ja kui ta on koormatud sõjaväelise põhitööga, kuigi seda selle sõna laias mõistes ei peeta Kommunistliku Noorsooühingu tööks, siis ei pea te arvama, et see inimene põikleb kõrvale Kommunistliku Noorsooühingu liikme kohuste täitmisest. On oluline vahe inimese vahel, kes tööga on ülekoormatud, ja inimese vahel, kes tööst kõrvale hoidub.

Kommunistliku Noorsooühingu töö pole olnud meile kunagi kui eesmärk iseenda. Noorsugu astub Kommunistlikku Noorsooühingusse, et abistada parteid tema võitluses töötava rahva hüvangu ja õnnest. Kommunistliku noore väärtus ei seisne selles, et ta hästi esineb koosolekutel, on aktivistiks oma organisatsioonis, täidab mingisuguseid erifunktsioone Kommunistlikus Noorsooühingus. Tema väärtus määratletakse kõigepealt sellega, kuidas ta toime tuleb selle põhimise — riikliku, sõjaväelise ja majandusliku tööga, mis on temale usaldatud.

Samuti on kõik kommunistliku noorsoo edusammud kõikide kommunistlike noorte ühiskondlikult kasuliku töö tulemus. Sest teie olete ju ise õigusega uhked sellele, et kommunistlike noorte seast on võrsunud nii ja nii palju ordenikandjaid, nii ja nii palju

(Lõpp 4. lk.)

¹⁾ Ettekanne Punaarmee Kommunistliku Noorsooühingu töölise vastuvõtul 15. mail 1944. a.

Mõned märkmed kommunistlike noorte kasvata- misest sõjaväes

(Algus 3. lk.)

kangelasi. Kuid nad on ju autasustatud mitte niivõrd Kommunistliku Noorsooühingu töö eest, kui võrd sõjategevuse eest.

Meie ajaloo mitmesugustel arenguastmetel seadis partei endale teatud eesmärgid. Varemalt koondas partei enda ümber rahva jõud tsarismi kukutamiseks, sotsialistliku ühiskonna organiseerimiseks ja nõukogude korra kindlustamiseks. Praegu on kõik partei jõud suunatud Nõukogudema kaitsele. Partei ei sea ka endale sugugi ülesandeks teha kõiki oma liikmeid pestuiks, valgeiks ja puhtaks inglisekeste. Ta tegeleb Nõukogude riigi, selle iseseisvuse ja tuleviku kaitsmise maailmaajaloolise ülesandega, võitleb selle eest, et Nõukogude Liidu kogu inimkonnaga arvestaks kogu maailm. See on tänapäeva ülesanne. Iseneb sellest, et selles suures võitluses tehakse inimesed ümber, lihvatakse nende maailmavaade, nende iseloom. Sellesamaga kasvatakse meie uue põlve inimesi, kes seavad kõigest kõrgemale ühiskondliku hüvangu ning võitluse uue ühiskonna ja kogu inimkonna ideaalide eest. Need on eesmärgid, millede nimel elab partei, sugugi aga mitte selleks, et olla parteiks partei jaoks. Samuti ei või ka Kommunistlik Noorsooühing olla ainult Kommunistliku Noorsooühingu enda jaoks.

Iga kommunistlikku noort tuleb hinnata mitte ainult tema Kommunistliku Noorsooühingu kohuste täitmise vaatepunktilt, vaid tema kasulikkuse vaatepunktilt ühises töös. Ja kui ta võitleb, kaitseb Nõukogude riiki oma jõu teie pingutusega, hammastega ja kätega ning oma verega kaitseb teda vaenlaste kallaletungide eest, kas ei tule siis tema sõjaline töö, mis on suunatud Nõukogude riigi kaitsele, lugeda Kommunistliku Noorsooühingu tööks? Selge, et tema sõjaline töö on Kommunistliku Noorsooühingu töö, see on peamine, põhimõte, milles inimene näitab oma patriotsmi, kangelaslikkust ja oskust.

Praegu võitlevad mõningad meie väeosad sealpool Nõukogude riigi piire, võõral Rumeenia territooriumil. Seal on meie ees teine maailm. Punaarmee on kujunenud kohaliku elanikkonnaga õiged vahekorrad. Kuid rumeenlaste ühisloonaehitus pole meil tarvis vahele segada. Peab ütleva, et Rumeenia elanikkonna seas levitati palju valet Nõukogude Liidu kohta. Rumeenlaste mõningane osa jookseb meie eest, kartes, et hirmsad bolshevikud tulevad ja hakkavad inimestelt nahka nülgi. Neile tuleb näidata, kuidas nad on petetud. Meie punaväelaste ja ohvitseride koosseis seisab suhtes olukorra kõrgusel. Rumeenlased veenduvad, et nende juurde on tulnud kultuurse rahva kultuurse sõjavägi. On tarvis oma julgeolekut kindlustada ainult salakuulamise ja diversioonide eest ning tarvitusele võtta puhtsõjalise iseloomuga ettevaatusabinõusid.

Lõpetuseks tahan teile kõigest hingest soovida edu teie töös. Nähtavasti seisavad meil sel suvel ees suured lahingud ning teie põhiülesanne on inimesi ette valmistada nendeks lahinguteks, ette valmistada nii tehniliselt kui ka poliitiliselt ja psühholoogiliselt. Selle ülesande täitmisele peate suunama kogu oma töö. Soovin teile täielikku edu. (Tormilised kiiduavaldused. Hüüded: „Elagu Mihhail Ivanovitš Kalinin“, „Hurra!“)

M. I. KALININ.

VERI IHKAB VERE HINDA

SAKSA OKUPANDID JA NENDE KASILASED EESTIS VOIMUTSEMAS

Juulis 1941. haarasid saksa fashistlikud vallutajad Tartumaa oma võimusesse.

Ka Mäksa ja Võnnu valas, nagu mujalgi, asusid võimutsema „uue korra“ loojad. SS-ohvitserina ilmus endise kohaliku paruni poeg von Essen. Tema mootorratturite hirmuteod ja joobnud lärmamine olid neis Tartumaa valdades esimesiks „aaria vaimu“ avaldusiks.

Pärts „asja juurde“ aga asusid hitlerlased siis, kui koha'e toodi patenteeritud kõrõikaja — endine poliitilise politsei ametnik Mikson, tööliste nülgi, eesti rahva äraandja. Naabruses olevast piiritusevabrikust leidsid fritsud raudvaadi piiritusega, see tiriti Võnnu vallamajja, ning sealt käidi toobiga ammutamas „vaiprust“ ja „vaipmustust“. Viinast lehkavast ning jalgadel taaruvad võimutsejad muutsid Võnnu valla magasiada vanglaks ja vedasid sinna kokku uusmaasajaid, maatoölisi, kooliõpetajaid, asunikke, — kõiki neid, kelle „nagu ei meeldinud.“

Vangistatute hulgas oli ka uusmaasaja Arike, endine sulane suuratalunik Ahmani — nüüdse saksa sabaraku — talus Mäksa vallas. Talle ei teatud vangistamise põhjust. Samasuguses teadmatuses olid teised vangid.

Rõskes magasiadas vaevas mitmekümne inimese meeli teadmatus oma saatuse suhtes, mure koju jäänud naiste ja laste pärast. Aga saksa't ja nende sabarakkudele armu ei palunud keegi. Meeste silmis o'i endine jääne vihkamine. Pingutavalt otsis mõte vahendeid ja võimalusi valvurite mahalöömiseks ja põgenemiseks... Mõõdus päevi selles rusuvas vangistuses. Ühel hommikul kutsuti areteeritute huigast välja noor maatoöline. Ta oli ära kaks tundi. Siis tõugati ta tagasi aita. Ta nägu oli kahvatu, ja higine, ta vaarus nurka ja istus, vajas kummargile oma põlvede üle. Vaikides vaadati teda mõne hetke vältel, siis astus ta juurde üks ta kaaslasist.

„Mis sinuga tehti?“ Vastuse asemel avas istuja kuuheõmad. Särk oli läbi imbutatud verega. Kohkunud kõega tõstis kaaslane verise särki — sellel aita nähtavale risti-rästi üle rinna ja selja nagu saehammaste kujulised veretavad vordid.

„Nad peksid mind jalgratta ketiga!“

See juhtum ei jäänud ainukeks, jalgratta keit oli Võnnu valla timukate eelistatim peksuvahend.

Kord käsutati kõik vangid õue'e ritta. Ilmus Mikson, jäi peatuma noore talupoisi ette.

„Miks sind kinni peetakse?“

„Eks saksa ise tea paremini!“ Miksoni käes paukus „Mauser“. Langes selle päeva esimene ohver. Uus küsimus järgmisele vangile reas. Vastuseks vaikus. Ja jälle lajatab „Mauser“.

„Tapan teid kõiki“, karjus lämbumiseni vihane Mikson ja tulistas järjekordset reasseisjat kõhtu.

Kihutas mootorratal kohale Muldonnis.

Nõukogudema tööstus Isamaasõja päevil

Suure Isamaasõja päevil seisavad Nõukogudema ees suured sõja'is-majanduslikud ülesanded. Vastavalt sõjalaulele pidi Nõukogude Liit oma majanduse kiiresti ümber paigutama sõjamajanduse rõbastele ning suunama kõik materiaalsed reservid ja inimjõu tagavarad vaenlase purustamise orgafiseerimiseks. Ei tulnud teha mitte ainult seda, et tööstus peadi ümber rakendatama sõjalise produktiooni tootmisele, vaid tööstust pidi ka laiendatama, et tasa teha tõsiseid kaotusi, mis on tekkinud Nõukogude territooriumil ajutise okupeerimise tõttu vaenlase poolt, eriti aga lõuna kivi-sõe ja metallurgia baasi kaotamise tõttu.

Eriti silmapaistvaks Nõukogude Liidu võimsust iseloomustavaks faktiks on see, et kõrvuti sõjatehaste produktiooni pideva suurendamisega ning riade jook-

mingi käskjal ja ulatas timukale kirja.

„Teie õnn, mul pole täna rohkem aega, aga terve nahaga ei pääse teist ükski!“ Mikson istus mootorratta küljkorvi ja sõitis minema. Valvurid ajasid vangid uuesti aita, tirisid sinna ka kõhuhaavaga vanamehe, kes poole tunni pärast suri.

TARTU KOONDUSLAAGRIS

Umbes nädala möödudes viidi enamik vange Tartu koonduslaagrisse, mis asub endise Kuperjanovi pataljoni kasarmute rajoonis. Sinna oli kokku toodud üle kogu Tartumaa sadu vange — traktori- ja maade ja põllutööriistade ning hobuste laenutuspunktide töötajaid, kooliõpetajaid, maatoölisi, uusmaasajaid.

Laagri muudest osadest oli kõrge p'ankaiaga eraldatud eriline barakk, kus hoiti kinni „eriti raskete süütegudega“ vange. Iga-päev viidi sealt inimesi mahalaskmisele.

Uusmaasaja Arike kutsuti kohtu ette, mille juhatajaks endine politseiprefekt Roovere, maru-fashist ja sakslaste tru ketipeni. Arike pandi süüks kuulumist „Mopri“ liikmete hulka ja otsustati teda hoida koonduslaagris viis kuud.

Iga päev sõitsid laagri juurde saksa veoautod, vangid viidi rümadena igasugustele töödele. Toideti „supiga“, mis sarnanes soga-sele veele ja milles vahetevahel ujus tükk haisevat hobuselihu. Leib oli vettinud, must ja sedagi anti vaid väike kannikas.

Eriarakist aga veeti iga päev mahalaskmisele surmamõistetuid. Laibad visati Tartu ümbruses asu-vaisse tankitõrjekraavidesse ja kaeti õhukese mullakihi-ga. Hulkuvad koerad kraapisid laipu mullast välja ja vedasid laia'i üksikuid liikmeid.

1943. a. suvel hakkas fashistlikke metslasi vaevama kartus li-gineva kohtupäeva ees. Asuti kustutama oma kuritegude jälgi. Tankitõrjekraavidesse maetud laibad kaevati välja ja põletati. Sellele tööle sunniti koonduslaagris kinni hoitavaid vange, kes pärast nende tööde lõppu surmati, et ei

oleks tunnistajaid roimarite jäl-gile tööle.

Tartu juudikirikus ja selle õuel asus sõjavangide laager. Külmas ruumis ja samuti otseselt lageda taeva all okstraadi taga vaevle-sid sajad punaarmee-lased, surid nälga ja haigustesse, langesid fashistlike valvurite kuulide all. Halastamatult tulistati igauht, kes püüdis läheneda okstraadile väl-jastpoolt, et anda vangidele toidu-aineid, arstiuneid, mõnda rõivas-tusest. Oudusega, poolsosinal kõneles sellest paigast Tartu elanikkond.

SAKSLASTE TERROR MAKSA

Mäksa valas langes fashist-like timukate kuulide läbi 23 inimest. Nende hulgas oli kohaliku algkooli juhataja Toots, kes Nõukogude võimu ajal kasvatas nõukogude patriootideks oma õpilasi ja tegi tunnustuväärset ühis-kondlikku ning poliithariduslikku tööd oma valla rahva hu-gas.

Timukakuul tabas ka asunikku Mällot, kes ei andnud saksa fashistidele piima nende poolt mak-sma pandud sundnormidele vasta-valt.

Ühel päeval sõitsid tallu mõ-ned saksa ohvitserid ja nõudsid seletust, miks Mällo pole täitnud piimanorme. Talumees vastas, et lehmade piimaand ei võimalda seda. Sakslased käskisid karja koju ajada ja käsutasid perenaise lüps-ma. Mällo sai sosistada naisele, et ta ei lüpsaks välja kogu piima. Nii perenaine toimiski. Kui lüps oli lõppenud, asus lehma juurde üks ohvitseridest ja lüpsis juurde veel pool liitrit.

Sellest jätkuski fashistidele tõestuseks, et Mällo sihilikult ei täida piimanorme. Peremees are-teeriti. Mõne päeva pärast matsid timukad ta laiba Tartu tankitõr-jekraavi.

KUI PUNAARMEE VALLUTAS PIIRISAARE

Pärast määratud karistusaja lõppu vabastati koonduslaagrist uusmaasaja Arike, kuid areteeriti ja „interneeriti“ varsti jällegi kui poliitiliselt „kahtlane inimene“. Algasid uuesti otsast peale kõik juba tuntud vintsutused... Siiski ka teistkordsele vangi-

R. Sagritsa rindejoonis.

põlvele tuli lõpp. Jälle lühike aja vahemik kodus, siis aga töömobi-lisatsioon.

Arike sattus meeste gruppi, kes viidi kindlustustöödele Piiri-saarele.

Oli 1944. a. jaanuar. Konvoi valve all kaevasid Arike ja ta kaaslased kaevikuid, ehtasid blind-daazhe, „punkreid“. Saare garni-soniks oli paarsada hitlerlikku sõ-durit. Selgeil õil oli kuu'da idast kahurikõminat.

Ühel hommikul rääkisid kon-voi sõdurid omavahel poolärelvalt, et õõsi olevat jäljetult kadunud kaks tunnimist — see tähendab mitte päris jäljetult, sest värsked suusajäljed tegid tiiru ümber saare ja läksid itla, kaugemal järvel olla leitud mahapudenend kin-nas — selline, nagu neid kantak-se Punaarmees. Küllap olid tege-vuses Punaarmee „keeleotsijad“. Allohvitser katkestas järsult selle jutu. Aga meeleolu jäi ärevaks nii töö'ilil kui ka konvoil. Vahe oli vaid selles, et ühed ootasid järgnevaid sündmusi rõõmsa äre-vusega, teised püüdsid oma hir-mu olematuks teeselda lärmika kärkimisega töötajate üle ja oma-vaheliste kramplike naljadega.

Kuid sündmused ei lasknud end oodata kuigi kaua. Järgneval õöl koidu eel hakkasid korraga ragisema automaadid, aga mitte sealtpoolt, kust oodati, kus sakslasil oli tugev valve ja kuhu olid üles seatud kuulipildujad ja miiniheitjad. Löökk tuli tormihoo-lise kiirusega läänest. Lühike la-hing tõestas fritsudele, et vastupa-nu oli lootusetu. Osa neist jäi la-mama sinnapaika, osa tõstis käed, aga mõnikümend „spordimeest“ lootsid oma väledale jalgadele ning püüdsid lipata üle jää igasse il-makaarde. Järve valgel lumisel pinnal paistsid täiskuu valguses selgesti nende tumedad, sibavad kogud, nagu (vabandage väljenduse eest!) kirbud linal. Ja erili-se mõnuga õmblesid raskekuuli-pildujate valangud jääle iga lip-paja...

Sm. Arike oli esimesi neist, kes ruttasid vastu Punaarmee valgeis maskeerimisülikondades automaa-tureile...

SAABUB TASUMISE PÄEV

Praegu on sm. Arike suur-tõu-kiväelane Punaarmee eesti korpu-se ühes väeosas. Eritise agaruse-ga õpib ta tundma relvi, püüab treeneerida end igaks vajalikuks võtteks ning liigutuseks. Kui ta jutustab kaaslasile saksa fashisti-de „uuest korrast“ Eestis, siis on ta hääles midagi teravat, kar-mi. See karmus peegeldub kuula-jate silmis ja küpseb kätemak-suihaks nende meeltes. Meie kõik ootame seda tundi, millal hakka-vad uuesti mürisema meie kahu-rid, millal vaenlasi niites nagise-vad meie automaadid ja nopivad külma rahulikkusega oma saaki meie snaipeid. Meie teame, mil-le eest ja mille nimel hävitame vaenlast. Meie süda, aju ja liha-sed töötavad ühes suunas, meie relvad kõnelevad halastamatut keelt.

Surm saksa okupantidele!

Major A. UIBO.

geväärtusliku metalli tootmist. 18. mail andis uus 25.000-kilo-vatise võimsusega turbiingeneraa-tor nr. 2 esimest korda tööstuse jaoks voolu. Ka Taga-Kaukaasias hakatakse ehitama uusi metal-lurgiatehaseid.

Kõik need tehased on raken-danud oma võimed sõjavaru-tuse tootmise arendamiseks. Tehaste töö näitab, et nõukogude sõja-majanduse arengus on saavutatud suurt edu. Kuid Nõukogudemaal on olemas veel suuremaid võima-lusi sõjamajanduse edasiseks täiendamiseks. Sellest kõnelevad paljude materiaalse kokkuhoiu ning tööviljakuse tõstmise alal tõsiseid tulemusi saavutanud ees-rindlike ettevõtete saavutused.

Kangelaslik Punaarmee on võitnud tagasi üle kolme neljan-diku vaenlase poolt ajutiselt okupeeritud territooriumist, seal-hulgas ka niisugused tähtsaimad tööstuslikud rajoonid, nagu Do-netsi basseini ja lõuna metal-lurgia. Nende rajoonide hoogsast ülesehitamistööst ja saavutustest

tööstuse alal kõnelevad meie iga-päev saabuvad teated. Näiteks „Voroshilovgradugoli“ kombinadi mäekaeurid on täitnud enne tähtaega, 20. maiks sõetoo-dangu viie kuu normi. Nad an-navad Kõrgema Ülemjuhatusse fondi 50.000 tonni sütt üle plaan-lis. Lissitshanskugoli, Bokovoant-ratsiidi, Donbassantratsiidi, Voro-shilovugoli, Pervomaiskugoli, Ser-gougoli ning Branskugoli trustid on lõpetanud edukalt viie kuu plaani täitmise.

Seltsimees Stalin on esitanud kogu nõukogude rahvale ülesan-de ehitada lühema aja jooksul üles majandus saksa okupantidest vabastatud rajoonides. Vabastatud rajoonide ülesehitatud majandus-baas annab Nõukogude Liidu sõ-jalis-majandusliku võimsuse tu-jgevdamiseks üha täiendavaid res-sursse. Ja, nagu ütleb seltsimees Stalin, suudab nõukogude rahvas teha imesid ning tulla võitjana välja ka kõige raskematest kat-sumustest.

A. ALTPERE.

Tahan elada, töötada ja võidelda kommunistina!

Bolshevike partei juhtimisel loodi Nõukogude riigi relvastatud jõud — Punaarmee

Nõukogude rahva juhtivaks ja kasvatavaks jõuks nii meie rahuliku üleshitustöö aastail kui ka sõja päevil on olnud Lenini ja Stalini partei, bolshevike partei.

Partei juhtimisel loodi Nõukogude riigi relvastatud jõud — Punaarmee. Tema organiseerijateks, kasvatajateks ja juhtideks olid meie partei juhli Lenin ja Stalin. Kodusõja ajal saatis partei seltsimees Stalini kõige vastutusrikkamatesse rindelõikudesse ja alati olid tema geniaalse stalinliku juhtimise tulemuseks Punaarmee võidud.

Partei saatis oma parimaid inimesi Kodusõja rinnetele. Nii olid mitmel rindel võitu organiseerimas seltsimehed Molotov, Kallin, Sverdlov, Kaganovitsh, Ordzhonikidze, Kirov, Kuibõšev, Mikojan, Zhdanov, Andrejev, Hrushšov.

Partei tõstis oma ridadest esile rea uut tüüpi sõjaväejuhte, nagu Frunze, Voroshilov, Budjonnõi j. t.

Praeguse Isamaasõja päevil näeme parteid enda ees kui fashistlike rõõvavallutajate vastu peetava üldrahvaliku võitluse innustajat ja organiseerijat. Kõige raskematel silmapilkudel on partei sisendanud nõukogude rahvale usku võidusse, usku oma jõusse ja näidanud teed võidule.

Seltsimees Stalini kõne 3. juulil 1941. a. sai nõukogude rahva lahinguprogrammiks ja bolshevike juhtimisel viis rahvas need stalinlikud juhised ellu, korraldas kogu meie elu ümber sõjaaja nõuete kohaselt ja allutas kõik vaenlase purustamise huvidele, abistades igati Punaarmeed, täiendades tema ridu ja varustades armeed kõige vajalikuga. Sõja algusest peale on Punaarmee osutanud mehisuse ja visaduse imesid. Vaenlase tagalas tekkisid bolshevike juhtimisel sajad partisaanisalgad. Lahinguväljadel on partei ülitähtis organiseeriv osa. Kommunistid asuvad sõjalise meisterlikkuse saavutamisel sõdurite esimestes ridades, nad on lahingus kõige hädasohtlikumatel kohtadel ja vaenlase tagalas partisaaniliikumise organiseerijaks.

Oma ennastalgava vaprusena annavad kommunistid teistele sõduritele eeskujut ja tõmbavad nend eneste järele. Üle poole Punaarmee sõduritest, kes on autasustatud Nõukogude Liidu ordenite ja medalitega, on parteilased ja kommunistlikud noored.

Ka meie, Eesti rahvusliku väekoondise võitlejad ja komandörid on üles näidanud sangarlikkust suures Isamaasõjas. Neist, keda Nõukogude valitsus on hinnanud ordenite ja medalitega, kuuluvad üle poole kommunistide ridadesse.

Bolshevik-luura'a

Kui bolshevik-luura'ja jefreitor Aleksander Karro oli ehitamas N mõisa juures vaatluspunkti, katkes äkki side. Vastane pidas meie sideliini kõikidest relvaliididest kestva tule all, ja selle tõttu olid sidemehed vahetpidamata liinil siset parandamas. Luura'ja jefreitor Karro ei kõhelnud hetkegi, kui kuulis, et sideliin on rikkis, vaid läks vabatahtlikult sideliinile ja parandas selle vaatamata vastase tugevale tulistamisele. Hiljem katkes side uuesti ja jälle tõttas jefreitor Karro vabatahtlikult seda parandama. Selle aja jooksul aga ei jätnud ta oma ülesandeid ka luura'jana hooletusse, vaid avastas rea vastase tulepesi, mis meie suurtükiväe poolt maha suruti ja hävitati.

Jefreitor Karro teeneid hinnati „Punase Tähe“ ordeniga.

V. TAABORI.

Kommunistid-eesrindlased

Seltsimees Lombaku väeosa võitlejad täitsid hiljuti järjekordse lahinguülesande kõrge hindega ning meeste meeleolu ja võidutahe oli tõsiste raskustele vaatamata enneolematult kõrge.

Meie edusaavutuste üheks peamiseks põhjuseks oli kommunistide avangardne osa nende lahinguülesande täitmises. Oksuste ja partareide parteiorganisatsioonid on võrsunud täisverelisteks ja tugevamateks. Kommunistid on kaasvõitlejate hulgas lugupeetud oma isikliku eeskujuga. Nad innustavad teisi eesrindlikkusele.

Komandörid hindavad kommunistide osatähtsust kõrgelt. Seltsimees Nõmm räägib: „Suurima osa meie allüksuse edust panen just parteiorganisatsiooni arvele. Parteioorganisatsioonid on Lill ja kõik kommunistid on meie üksuses tublid mehed.“ Väeosa juhataja kõrge hinde said ka parteioorganisatörid Illing, Appen ja Allikas.

Juba esimestel päevadel osutisid üksikud seltsimehed silmapaistavaks ja koos kogu organisatsiooniga saavutasid nad pea terve üksuse eesrindlikkuse. Järgmistel päevadel ületasid juba kõik üksused oma ülesandeid ja selletõttu

oli lahinguülesande täitmine enne tähtaega võimalik juba suuremas osas üksustest. Eriti suure tõuke meie meeste tegevuse edukusele andis sm. Stalini 1. mai käskkirja. Võidurikka Punaarmee juhi poolt tehtud kokkuvõtted ja ülesanded tõid meile uut jõudu ja värskest.

Lahinguülesande täitmise ajal astusid kümned uued seltsimehed partei ridadesse. Nii võeti näiteks parteiorganisatöri sm. Lõhmuse organisatsioonis partei ridadesse vastu 43 seltsimeest.

3. riikliku sõjalaenu tellimisel etendasid kommunistid samuti eesrindlikku osa. Enne miitinguid kogunesid nad oma lühikoosolekutele, tegid seal otsused ja viisid need kindlalt ellu. Lõpptulemuseks saavutasime, et terves väeosas telliti sõjalaenu 345 protsenti kuupalgast, kuna suurem osa väeüksusi tellis laenu 345–550 protsenti.

Meie kommunistide üheks sihtülesandeks on alati olnud hoida nii oma väeosa kui ka iga üksiku väeüksuse ja allüksuse au kõrgel. Edukust ja eesrindlikkust armastava iseloomu kasvatamine on kandnud head vilja. Ja selle iseloomujoone suurim jõud seisab selles, et ta on kollektiivne.

A. RADIK.

Sm. A. Radik annab üle parteipiletid uutele parteilastele seltsimeestele Aleksandrovile ja Plaanile (paremal)

Kommunistid avangardis sm. Lombaku väeosas

Tehes lühikese kokkuvõtte seltsimees Lombaku väeosa parteiorganisatsioonide tegevusest ja kommunistide osast selles moodunud kahe aasta jooksul, võib toonitada, et tehtud töö on olnud tulemusrikas. Parteioorganisatsioonide peamiseks ülesandeks on olnud väekoondise isikliku koosseisu kasvatamine ja parteilise ja parteitu aktiivi loomine. Parteioorganisatsioonidesse kuuluvad paremad ja tublimad eesti pojad ja tütreid, kes ustavalt võitlevad Lenini-Stalini partei eest, olles kahe aasta jooksul olnud avangardis nii lahinguülesannete täitmisel, väljaõppe täistamisel kui ka distsipliini ja organiseerituse tõstmisel. Iga kommunist on juhtiks võitlejate keskel, kasvatades ja luues kaadrit Nõukogude Eesti üleshitamiseks.

Parteiorganisatsioonid on kommunistide kasvatustöös ja pidevas kaadrite ettevalmistamises ning valikus edutanud rea paremaid ja tublimaid seltsimehi, kes väekoondises tulles olid reamehed, vastutustähtsatele kohtadele ning paljud neist praegu töötavad eeskujulike ohvitseridena. Sm. Kiisk oli varem üksuse vanem, praegu aga juba pikemat aega üks eeskujulikemaid üksuse komandöre. Sm. Johanson võttis osa lahingutest reamehena — praegu on ta paremaid parteioorganisatöride, kelle juhtimisel üksus on väeosas esikohal. Endised reakommunistid — seltsimehed Tilk, Toonela, Vähma ja paljud teised töötavad nüüd juba

tivate parteitöölisena, omades häid lahingulisi kogemusi.

Väekoondise parteiorganisatsioon on juhtunud ühtlasi ka kommunistlike noorte tööd, kujudades viimase tööle partei reserviks. Nii tulevad parteiliste ülesannetega hästi toime sm-d Kello, Kaasik, Essenov jt. Sm. Essenovi tööd on hinnatud OLKNO Keskkomitee poolt kiituskirjaga.

Lahingutest suures Isamaasõjas on enamik väekoondise kommunistidest võtnud osa juba esimestest päevadest nii hävituspataljoni, eesti territoriaalkorpus, Porhovi ja Staraja Russa all ja hiljem Eesti rahvuslikus väekoondises Velikije Luki, Nevelli ja Novosokolniki vabastamisel. Suurem osa neist on autasustatud Nõukogude Liidu ordenite ja medalitega.

Kuid mitte vähe neist kangelaslikest poegadeist ja tütardest ei ole ohverdanud ka oma elu õilsas võitluses Kodumaa vabaduse eest. Nii langes lahingutes Velikije Luki all kõigi poolt armastatud komissar Arno, kes oma isikliku eeskujuga tiivustas võitlejaid pealetungile, olles koos nendega kuni vaenlase kuulist tabatuna langes. Samuti täitsid sm-d Kivimark, Vares, Tambi, Tüter, Kasari, Jaanus ja rida teisi kommuniste oma kohustusi viimse võimaluseni, jäädvustades sellega oma nime Isamaasõja ajaloo.

V. NAPRITSON.

Päeasündmusi arutlemas.

R. Sagritsa rindejoonis.

Parteiorganisatsiooni tunnustus sm. Jaan Mürgele

Päeval, millal kapten Mürgele anti võitlustes N. linna lähistel ülesnäidatud vapruste eest üle Isamaasõja esimese järgu orden, anti kangelasele üle ka allüksuse parteibüroo kiri:

„Kallis Jaan Jaani p. Mürk. Kogu N allüksuse parteilaste pere tunneb uhkust, et Sina meie ridadest said esimesena Nõukogude Valitsuse kolmanda autasu osaliseks. Oma patarei esimese ohvitserina oled Sa au toonud mitte ainult oma väeosa, vaid kogu Eesti väekoondisele ja eesti rahvale. Sinu kasvatatud patarei on korduvalt olnud väeosa esimehe. N patarei kangelastegusid on korduvalt hinnatud väekoondise käskkirjades ja ajakirjanduses.

Olles patarei esimene kommunist oled Sa kasvatanud oma kaasteenijatest ja alluvatest tublisid kommuniste ja tublisid kommunistlike noori. Hinnatud on ka Sinu neid teeneid, mida Sa oled osutanud allüksuse ja väeosa parteiorganisatsioonide juhtimisel.

Sa oled osa võtnud kõikidest meie väeosa lahingutest saksa fashistlike vallutajate vastu ja oled alati pidanud lahinguülesannete täitmist kallimaks oma elust. Nõudlikkusega enese ja oma alluvate vastu, ning südamlikkuse ja vastutulelikkusega kaasteenijate suhtes oled Sa allüksuses nõukogude ohvitseri-suvorovlase eeskujuks.

Allüksuse parteibüroo õnnitleb Sind kogu partei algorganisatsioonil nimel kui üht esimest Eesti väeosa kolmekordset ordenikandjat.

Oleme veendunud, et Sina ja Su patarei eelseisvates lahingutes katab meie väekoondise lahinglipusid uue kuulsusega.

Suvorovi ordeniga autasustatud suurtükiväeosa N allüksuse OK(b)P algorganisatsiooni büroo. (Allkirjad.)

Nii hindavad parteilased üht oma paremat kaasvõitlejat.

V. KRUUSTEE.

Parteikomisjoniga suvorovlasi külastamas

Muldmaja on peidetud mändide rohikesse. Osavad ja vilgad käed on muutnud selle rindesõdurile omase ja armsakssaanud eluaseme isegi hubaseks. Plekkahjus põlevad heledalt kasehalud, levitades ruumi mõnusat soojust, mis seguneb männivaigu ja kuuseokaste lõhnaga.

Kasepakul istub tuulest ja kevadpäikesest parkunud näoga suurtükisihur nooremseersant Karu ja jutustab:

„Töötasin emale, et maksan neetud fritisudele kätte kõige eest. Tahan teha seda bolshevikuna, tegeliku ja tõelise kommunistina.“

Suurtükikomandör seers. Illupmäge autasustati Velikije Luki all peetud lahinguis ülesnäidatud kangelaslikkuse ja tubliduse eest medaliga „Vapruse eest“. Pärast Velikije Luki lahinguid võeti ta OK(b)P liikmekandidaadiks.

Seersant Illupmäge on alati mõistnud, et parteilane on kohustatud teistele eeskujaks olema, et kommunist peab lakkamatult töstma oma lahinguväljaõpet, ja ta on alati vapralt täitnud seda suurt ning austavat kohustust. Sm. Illupmäge alluva suurtükimeeskonnaga kiire ja täpne lahinguülesannete täitmine on lahingutes korduvalt silma paistnud.

Nüüd on seers. Illupmäge suurtükki parim patareis ja kannab „Punalipulise suurtüki“ aunime-tust.

Seersant Illupmäge võetakse vastu OK(b)P liikmeks.

„Tahan viimaseist otsustavaist lahinguis eesti rahva põliste vaenlaste — saksa rõõvavallutajate vastu võtta osa töötava rahva huvide eestvõitlejana, bolshevike partei liikmena.“ kirjutab oma avalduses vanem Välik.

Parteikandidaadina on Välik

käitunud tubli ja väerika kommunistina — tema rinda ehib medal „Vapruse eest.“

Vanem Välik võetakse vastu OK(b)P liikmeks.

Mees mehe järel astub muld-onni. Otsustavalt ja kindlalt kõlab nende soov: „Tahan elada, töötada ja võidelda kommunistina.“

Lahinguis Velikije Luki vabastamisel ülesnäidatud julguse, vapruste ja oskusliku patarei tule juhtimise eest autasustati sm. Rajas „Punase Tähe“ ordeniga. Hilisemates lahingutes on ta alati olnud otsustav ja osav juht. Ta on tõeline suvorovlane — teda armastavad ja austavad kõik tema alluvad. Sm. Rajas võetakse soodustatud tingimustel lühendatud kandidaadistatustiga OK(b)P liikmeks vastu.

„Punase Tähe“ ordeni kandja, suurtüki number reamees Klokov, selgitab ägedatelgi lahingumomentidel oma kaasvõitlejatele meie eesmärgi — fashismi purustamise — mõtet ja sisu ning virgutab isikliku eeskujuga oma kaasvõitlejaid. Edaspidistes lahingutes jätkab ta oma tööd juba parteiliikmena.

Saades lahingus jalast haavata keeldus medalikandja jefr. Rõigas minemast tagalasse ja jäi kogu lahingute perioodiks rivisse, kandes reies vaenlase kuuli.

Jefreitor Rõigas võetakse vastu parteiliikmeks.

Parteikomisjon on lõpetanud oma töö.

Rida uusi kangelasi on astunud partei ridadesse.

Mürisege suvorovlaste kahurid! Kuulutage fritisudele hävingut ja kadul Rajage teed õnnelikule ja rõõmsale vaba Nõukogude Eesti tulevikule!

H. SOOMAN.

Küiremini kui seda oleks võinud loota tuli rõõmustav sõnum, et igipoline Rooma on saksa vandadalest vabastatud. 4. juuni õhtul teatas ameerika agentuur „Associated Press” Roomast, et Itaalia pealinna vabastamine sakslastest on lõppenud sama päeva õhtul kell 21.15. Rooma puhastamine sakslastest on sooritatud ameerika 5. armee tankiväeosa poolt, kes on surunud saksa väed linna äärtele. Ja juba samal õöl vastu 5. juunit pidi ka saksa teatlebüroo avaldama Hitleri peakorteri teate, milles tunnistati, et saksa väed on Roomast välja aetud ja Hitleri käsul võinud positsioonid loode pool Roomat.

Nagu esialgsetest teadetest võib järeldada, oli Rooma vabastamine otsustatud peamiselt juba väljaspool linna peetud võitlustega, nii et ajalooline linn ja ta väärtuslikud muistised, mida sakslased ei jõudnud kiiruga purustada, ei ole lahinguist kannatanud. See on suurel määral liitlaste väejuhatuse ettevaatlikust taktikast, kuna liitlaste Vahemere vägede ülemjuhataja kindral Wilson veel enne lõpliku pealetungi algust teatas, et inglased ja ameeriklased püüavad kõiki abinõudega vältida Rooma elanikkonna kultuuriväärtuste ja reliikviade kahjustamist, ja et liitlased tarvitavad sõjalisi abinõusid ainult niivõrd, kui see on tarvilik sakslaste hävitamiseks. Sellega, et Rooma vabastati tervelt, on üldiselt täide läinud ka Churchilli arvamus, mis ta avaldas 24. mail oma kõnes: „...loodame väga, et meil ei tule pidada lahinguid Rooma pärast.”

Vaadates tagantjärele liitlaste Itaalia pealetungile, mis algas 11. mail, peab ütleva, et see on olnud küllaltki edukas. Kolme nädala jooksul on liitlased raskes mägises maastikus edasi umbes 150 kilomeetrit, murtud läbi kõigepealt kaks sakslaste tugevasti kindlustatud kaitselinni — „Gustavi” ja „Adolf Hitleri” liin — ning vallutatud kõik hilisemad sakslaste kaitsepunktid Rooma lähedal. 4. juunil oli viimaste kokkuvõtete järgi võetud vangid umbes 20.000 sakslast. Sakslaste 19 diviisist, kes võitlevad feldmarssal Kesselringi juhtimisel Itaalia rindel, on hävitatud umbes 60.000 meest.

Tingitult Itaalia raskest mägist maastikust on liitlased siin tarvitanud manöövrise meetodit. Kui pealetungi esimesel nädalal oli likvideeritud suurtükiväe ja lennukiväe intensiivsel toetusel „Gustavi liin” ja varsti murti läbi ka selle taga olev „Hitleri liin”, siis samaaegselt viimasega alustati 23. mai hommikul liitlaste vägede poolt pealetungi ka mitmekümne kilomeetri kaugusel sakslaste tagalas Türeeni mere kaldal asetsevast Anzio ja Nettuno sillapeakindlustusest, mille nad olid loonud dessanteratsiooniga juba jaanuarikuus. Laiendades platsdarmi ühinesid Anzio ja Nettuno rinde väed varsti paarinde vägedega ja sakslased, kartes kottisatsumist, taganesid, kohati suu-

rema vastupanuta. Pärast seda murti ka kõik edaspidised Rooma poole viivatel suundadel asetsevad sakslaste visad vastupanupunktid oskuslike ja tugevate löökidega.

Itaalia pealinna vabastamisega on liitlaste sõjategevus Itaalias jõudnud juba suure saavutusenii. Kolm nädalat võimsat ja visa edasitungi on kõigepealt armutult tühistanud sakslaste lootused, et nad võiksid ükskõik kui tugevasti kindlustatud kaitselinnide taga pikemat aega vastu panna. Ja see on juba alanud veel suuremate lahingute eel väga sümptoomne. Teiseks on senised võitlused Itaalias ilmselt näidanud, et liitlaste väed on nii inimjõu kui ka tehnikakvaliteedi ja arvu poolest sakslastest tunduvalt üle. Iseäranis võimsalt domineerivad liitlaste õhujõud sakslaste üle. Ja see oli siis, kui liitlastel oli võitluses rakendatud ainult mürdosa jõududest. Mis saab nüüd, kus astuvad tegevusse liitlaste peajõud Euroopa mandri turgides? Kust võtavad sakslased nüüd reserve, kui neid ei leidunud pärast kaotusi Kesk-Itaalias isegi Rooma kaitseks?

Tähtis on ka asjaolu, et sakslastel tuleb nüüd ikka ja ikka enam võidelda silm silma vastu ka maa pärisperemeeste — itaallastega. Kui seni liitlaste kõrval on võidelnud ainult üks itaalia korpus, siis nüüd annab isamaa jõudus vabanev itaallastele nii põhja kui lõuna pool rinnet kasvatav võitlusvaimustust. Itaalia armee reed suurenevad ja itaalia partisanide tegevus Põhja-Itaalias kasvab.

Rääkimata Saksamaast endast, kus hiljutiste suurte kaotuste järel idarindel ja hirmu pärast liitlaste ühise suure pealetungi ees on paanika soodum ja komoraa, kasvab ärevus, segadus ja meeleheide ka kõigi Hitleri vasallmaade kvilisingite keskel. Hoolimata sellest, et need reeturid igal sakslaste poolt okupeeritud maal on teinud kõik, et olla oma peremeeste meele järgi ja müüa oma rahva huvid sakslastele, ei ole hitlerlased ikka nendega rahul, sõeluvad neid ja kombineerivad oma nukuvalitsusi ümber.

Oheks kõige aktuaalsemaks ja iseloomustavaks selles suhtes on Bulgaaria olukord. Hoolimata sellest, et selle maa „valitsus” pole Nõukogude Liidule sõda kuulutanud ja peab Bulgaariat ikka veel „neutraalseks” riigiks, on ta terve sõja aja jooksul olnud Hitleri Saksamaa kuulekas vasall, lasknud sakslasi maa majanduslikult tühjaks pumbata ja saatnud bulgaarlasi võitlema Jugoslaavia ja Kreeka vabadusvõitlejate vastu. Bulgaaria fashistliku valitseva klihi ideoloogiks on olnud aastate viisi „Suur-Makedoonia” loomise unistus, seega siis samasugune shovinistlik suurusehullustus, nagu analoogiliselt teistel fashistlikel maadel.

Kuid päris saksa sõjaliseks platsdarmiks muutus Bulgaaria

siis, kui saksa fashistlik armee kandis lõunas suuri kaotusi. Kui Punaarmee jõudis Rumeeniasse, vedasid sakslased oma Doonau laevastiku ja sõjaväeüksuse laod Rumeenia sadamatest Bulgaaria sadamatesse. Samuti tarvitas Saksa väejuhatuse Bulgaaria sadamaid Krimmi võitluste ajal. Varna sadama ja Krimmi vahet sõitsid igapäev saksa sõja- ja transportlaevad, püüdes viia Krimmi sõjaväerustust ja tuua sealt saksa sõdurid ja ohvitserid, kes tahtsid põgeneda Punaarmee tule alt lõkust. Ja Bulgaaria fashistlik valitsus ei lubanud sakslastel kasutada mitte ainult Bulgaaria sadamaid, vaid andis nende kasutusse ka Bulgaaria laevad.

Sellest kõigest oli veel vähe. Maikuu alguses andis Saksa saadik Sofias Bulgaaria valitsusele Berliini kategoorilise nõudmise tugevdada veelgi Saksa ja Bulgaaria vahelist sõjalist „koostööd”. Sellega ühenduses kutsuti Sofiasse ka Bulgaaria Berliini saadik. Hitleri nõudmist arutatud mitmel erakorralisel koosolekul, mis olivat olnud väga tormilised.

Otsustades Bulgaaria valitsuse järgnevat sammude järgi, olid Bulgaaria kvilisingid läinud Saksa nõudmistele tingimusteta täitmise teed. Ilma ühegi avaliku teadaandeta hakati Bulgaarias teostama üldmobilisatsiooni. Oheaga sellega hakkas Saksa väejuhatuse kiiresti saatma Bulgaariasse uusi saksa vägesid, mis paigutati peamiselt sadamalinnadesse Varnasse ja Burgasse ning pealinna Sofiasse. Kõik raudteed ja muud tähtsamad liiklusteed võeti saksa sõjaväe kontrolli alla. Hitleri käsul saadeti Jugoslaaviasse uusi bulgaaria vägesid, nii et seal on praegu 50.000-meheline bulgaaria korpus võitlemas jugoslaavia vabadusvõitlejate vastu. Ka Kreekasse on saadetud täiendavalt uusi bulgaaria vägesid. See kõik oli tarvilik selleks, et sakslasi endid saaks Jugoslaaviast ja Kreekast ära tuua Rumeeniasse Punaarmee pealetungi vastu.

Ja kui siis Bulgaaria oli nõnda täielikult okupeeritud ja tervelt maal maksma pandud erakorraline seisukord, tuli „valitsuse” kriis. Bozhilovi valitsus astus tagasi ja uut valitsust hakkas kujundama tuntud hitlerlane Kalfov. Kuid ka see ei saanud „sisepoliitiliste raskuste” tõttu kokku sellist valitsust, mis oleks olnud sakslastele meelepärase, nii et endine Bozhilov pidi omakorda katset tege-

ma. See valitsuse kriis, mis pole senini ikka veel lahenenud, on organiseeritud sakslaste eneste poolt, kuna nad tahavad aegsasti võtta tarvitusele kõik abinõud selleks, et panna kohaliku rahva läbi valitsema kõige mustemaid fashistlikke elemente, kõige „usaldatavamaid” reeturid. Seda uut valitsust on neil tarvis selleks, et see veel julmema püüaks maha suruda rahva vabadusvõitlust, mis vaatamata kõigele terrorile ja erakorralisele olukorrale järjest kasvab.

tuivad esialgsetele andmetele vastavalt 60.000. Inglise 8. armee tungib peale kogu rindel ja on tunduvalt edasi liikunud. Vaenlasest on puhastatud linnad: Palestrina, Fiudgi, Pillo, Paliano, Guarino (Roomast ida pool) ja Cave. Mägedes kohtasid liitlaste väed sakslaste poolt ägedat vastupanu.

Liitlaste Vahemere lennuvägi sooritas eile ligi 2.000 lennukiväljalendu. Liitlaste lennuvägi pommitab Roomast põhja poole taganevaid vaenlase vägesid ja on hävitanud vähemalt 600 autot. Ameerika pommitlenhukid pommitasid hävitajate saatel Torino—Lyoni raudteed. Intensiivselt pommitati veel Torino kaubajaama, Itaalia poolel asuvat silda, Medana tunnelit Cannesist edela pool asetsevat silda ja Vari jõe silda Nizast edela pool. Sooritati rünnak Genua kaubajaamale.

NSVL SPORDIMEISTRID

Grupp eesti sportlasi Moskva kehakultuuri instituudist, kes kõik omavad Nõukogude Liidu Spordimeistri tiitlit.

Esireas (vasakult): kergejõustiklane R. Armi, käsipallimängijad E. Tilling ja J. Dutkin, tennismeister E. Kree, käsipallimängija A. Rünk.

Tagareas: kergejõustiklased A. Jürisson ja E. Piisang ning tõstja A. Mäll.

Algas suvehooaeg sm. Lombaku väeosas

Sm. Otsmani meeskond võitis väeosa 1943. a. meistermeeskonda

21. mail toimus sm. Lombaku väeosas spordihooaja avamine. Stardisündmuseks oli võrkpallimatch väeosa 1943. a. meistermeeskonna sm. Pooluse üksuse ja sm. Otsmani üksuse meeskonna vahel.

Juba mängu algul võtab initsiatiivi enda kätte viimane komando, ning asub juhtima 3:0. Siis aga viigistavad sm. Pooluse üksuse mängijad rea õnnestunud surumistega seis 4:4 ja varsti juhiavad 5:4. Seal aga tuleb uuesti viik ja peatselt end jällegi maksma pannes juhib sm. Otsmani

meeskond. Nii tasavägiselt kestab mäng kuni seisuni 9:9. Siis aga võtab viimane meeskond ülekaalu lõplikult enda kätte ja võidab geimi 15:9.

Teisel geimil mängivad pere-meest sm. Pooluse üksuse pallimehed, ning võidavad 15:6. Kolmanda, tasavägisema geimi võidab teenitult, näidates kohati päris ladusat mängu, sm. Otsmani meeskond, võites seega matchi tagajärjega 2:1.

Võitja meeskonna koosseisus esinesid Belov, Mikkin, Korts, Toimin, Hellak ja Pugotshev.

Vahekohtunikuks oli N. Lazne. BENNO PALTS.

Uus lend lõpetajaid Jegorjevski õppekombinaadis

20. mail pidas oma lõppõhtut RKN Õppekombinaadis Jegorjevskis propagandistide kursuse, õigeministri kursuse esimene rühm, kuna teine rühm jätkab veel õppimist 3. juunil. Kuigi esimene rühm iseenesest polnud suur, koosnedes kõigest 18 inimesest, väärivad ta nii oma koosseisu kui töö poolest erilist tähelepanu.

Kursus algas 10. veebruaril ja kestis üle kolme kuu. Suurem osa kursantidest kuulus aga õppekombinaadi perre juba pool aastat ja mõned isegi enam, tehes läbi enne propagandistide kursust partei ja nõukogude aktiivide kursuse ja luues tiheda sideme kogu õppekombinaadi eluga. Peaaegu igal kursuse liikmel oli peale otsese õppetöö, — mille keskmine hinne oli muide 4,1, — veel oma kindel koht ja ülesanne kombinaadi ühiskondlikus elus. Nii näiteks oli kursant ordenikandja Albert Kariste ühtlasi ka sõjalise õppuse lektoriks ja ametiühingu revisjonikomisjoni esimeheks; kursant Valter Vösumägi oli ühtlasi parteibüroo liige ja õppekombinaadi komnoorte komitee esimene sekretär; Linda Snovik — ametiühingu komitee esimees; Amanda Säärits — ühtlasi eesti keele lektoriks ja Õppekombinaadi üldseinahe toime-

tajaks; luuletaja Hilda Kivi — agitaatorite kollektiivi juhatajaks; Irene Tire — kursuste sekretäriks, agaramaks komnoorte komitee liikmeks ja naisvõimlemise organisatsiooniks; Senny Saul — informbüroo teadete edasiandjaks; Antonina Grudkina — õhu- ja gaasikaitse rühma esimeheks; Selma Kosapoeg — õppekombinaadi lasteaija pionierijuhiks; Helgi Limberg — kursuse vanemaks, jne., jne. — igal kursandil oli lisakohustus, mida täideti äärmiselt kohusetruuduse ja suure armastusega. Propagandistide kursuse eesotsas kursuse juhataja sm. Lambakhariga moodustas õppekombinaadi südameku. Tema ümber koondus kogu õppekombinaadi mittemepalgeline elu. Kursuse lahkumine jätab kombinaadi ühiskondlikku ellu tühiku, mida vaevalt niipea tasandada suudetakse.

Kuid see, mis õppekombinaadile on kaotuseks, saab olema mujal võiduks — pole kahtlust, et asja kursuse lõpetanud propagandistid toovad kõikjale, kuhu nad tööle siirduvad, rõõmsat töömeeleolu, kaasakiskuvat eeskujut ja bolshevistlikku suhtumist asjasse.

A. HABERMAN.

LIITLASTE LENNURÜNNAK ITAALIA KUNINGA TROONIST LOOBUMINE

Liitlaste suured raskepommilennukite koondised sooritasid hävitajate saatel rünnaku Viini piirkonda. Nad pommitasid Wollersdorfi lennuvälja, Wieter-Neustadti lennukitehast ja lennuvälja ja Atzgersdorfi lennukitehast ja raudteejaama. Keskmised pommilennukid ründasid sõjalisi objekte Frürsbrunnis (35 miili Viinist loode pool). Teised liitlaste raskete pommilennukite koondised pommitasid vaenlase vägede koondisi Jugoslaavia keskosas.

Bari raadio teatab, et Itaalia kuningas Victor Emmanuel loobus troonist oma poja, Piemaunti printsi kasuks.

«РАХВА ХЯЯЛЬ»

Орган ЦК КП(б) Эстонии
и Советов депутатов трудящихся
Эстонской ССР

Ленинград, Торговый пер. № 3

Тоimetuse kolleegium.

Liitlaste väed vallutasid Rooma

Liitlaste vägede peastaap Itaalias avaldas järgmise eriteadaande:

Õöl vastu 3. juunit vallutasid 5. armee väed Rooma. Eelväed läbisid mitmest kohast linna ja forsseerisid mõnes kohas Tiberi jõe.

Ameerika väed liikusid Rooma poole Albaania mägede piirkonnast ja piki Via Cassellina teed. Eeslinnas kehtisid lahingud kogu päeva. Saksa järeleväed osutasid ägedat vastupanu, kattes oma taganevaid vägesid. Pärast seda kui sakslaste vastupanu eeslinnas oli murtud, avanes tee linna keskuse. Püüdes peatada liitlaste edasiliikumist vägesid jätkasid saksa järeleväed lahinguid ka linna tänavail.

Samm-sammult liikusid ameerika väed edasi elamukvartaalides. Ohtuks kell 21.15 oli Room sakslastest puhastatud.

Ohes Rooma linnaosas astus suur hulk fashismivastaseid linnaelanikke võitlusesse saksa sõduritega.

Reuter teatab, et üle Tiberi jõe tunginud ameerika 5. armee väed jätkavad pealetungi Roomast põhja poole. Purustused linnas on tühised. Kesselringi väed taanduvad piki kolme teed põhja poole. Vitabro ja Teni suunas ning piki Türeeni mere rannikut. Nende liikumine Roomast põhja poole toimub äärmiselt aeglaselt, sest kõik teed 80—100 km Roomast põhja poole on täis sakslaste voorivankreid. Vaenlane on jättnud maha suure hulga sõjamaterjali.

Viimased andmed liitlaste poolt võetud vangide arvu kohta teatavad, et alates pealetungi algusest on võetud Itaalia rindel 20.000 vangit, neist on võtnud ameerika 5. armee vägi 14.000. Kesselringi vägedele tekitatud kaotused ula-

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV. Tööraha Saadikute Nõukogude
häälekandja

Nr. 25 (502)

9. juunil 1944. a.

V aastakäik

Eesti rahva võitlus okupeeritud Eestis

„Ja nad läksid laiali kõigile teedele, küladesse ja selle maa piirkondadesse ning asusid kõike põletama ja rüüstama... ja vangistasid naisi ning lapsi ja ajasid hobuseid ja veiseid hulgan kokku...“

Millise täpsusega väljendavad need saksa krooniku Läti Hendriku enam kui 700 aastat tagasi öeldud sõnad saksa penirüütlite rõõvretkede kohta saksa fashistlike okupantide praegusi hirmutegeid Eestis!

Järjekordsele terrorilainele, mis algas sel kevadel Jüriöö mälestuspäeval, kus areteeritute arv päevas ulatus 400 inimesele, kus vangistati peaaegu kõik silmapaistvamad eesti haritlased, kes viibisid okupeeritud Eestis, on saksa fashistlikud okupatsioonivõimud ja nende käsilased viimasel nädalatel hakanud eriti suure jõhkruksa eesti põllumehi paljaks riisuma, et enne taganemist mitte hiljaks jääda eesti rahva varade väljavedamisel. Saksa okupandid andsid käsu kõik seni „võlgu“ olevad sundnormid hiljemalt 1. juuniks ära anda, kuid nad ei jõudnud seda tähtaega ära oodata, vaid hakkasid juba maikuu lõpupäeval eesti taludest konfiskeerima kogu karja ja vangistasid tuhandeid inimesi (Lihulas, näiteks, üksi 150) käsu mittetäitmise pärast. Terved eselonid ja autokaravanid eesti tehaste seadeldistega, eesti põllumeestelt kokkurõõvitud varandusega ja muude väärtustega veerevad Saksa-maa poole.

Koonduslaagrid on praegu tulvil vangistatud, kellede hulgas iga päev saadetakse inimesi mahalaskmisele. Selleks et varjata oma veretööde jälgi, põletavad sakslased laibad. Juba varem mõrvatute laipu sunniti sõjavangide üles kaevama ja tuhaks põletama. Ka eestlaste sundregistreerimine kuni 60. eluaastani näitab sakslaste kavatsust kogu Eesti elujõulist elanikkonda välja vedada.

Seoses fashistliku terroriga on mitmekordsest kasvanud ka eesti rahva vastupanu. Saksa eselonid ei julge õõselt metsavahelistel teedel sõita, vaid läbivad metsi ainult päeval tugeva sõjaväelise

kaitse all. Eesti rahvas on asunud ise relvaga käes oma elu ja varanduse kaitsele. Aktiivse võitlusega sakslaste vastu takistavad eestlased oma kodumaa laastamist ja osutavad hindamatut abi Punaarmeele ning tema tublidele sõjaliitlastele Nõukogude Eesti lõplikku puhastamiseks Hitleri rõõv-jõukudest.

Viimased sündmused Lääne-Euroopas 6. juunist alates, millal algas liitlasvägede maabumine Euroopa mandrile, on veelgi suurendanud saksa okupantide paanilist hirmu Eestis. Ammuks see oli, kui Hitler hoopis, et kui liitlaste väed peaksidki tegema katset mandrile tungimiseks, ei suudaks nad seal peatuda mitte üle 9 tunni! Nüüd on aga liitlaste dessantoperatsioonid õnnestunud, võitlused Euroopa mandril kestavad mitu päeva. Hitler on osutunud veel kord petiseks. Järgi leierdavad hitlerlikud propagandasulid, et saksa rõõvarmee taganemine Põhja-Prantsusmaal sündivat „plaanikohaselt“ ja muid hädavaleisid, milliseid ammugi enam ei usu ei okupeeritud rahvad ega sakslased ise.

Nüüd, kus ees seisavad otsustavad lahingud sakslaste väljakihutamiseks Eestist, on igal eestlasel täita konkreetsed ülesanded, mis on väljendatud Eesti NSV valitsuse ja bolshevistliku partei esindajate läkituses eesti rahvale 25. veebr. s. a. ja mis on kokkuvõetult järgmised:

Ajada nurga hitlerlaste üldine mobilisatsioon Eestis! Mitte lasta inimesi välja küüditada oma kodumaalt! Mitte lasta hitlerlastel Eestimaad tühjaks rõõvida, — meie maad paljaks põletada! Mitte lasta taganejatel hävitada ja kahjustada eesti vabrikuid, elektrijaamu, veskeid, meiereisid, sildu! Kahjustage vaenlase tagalati! Hävitage sakslasi nende taganemisel! Pidage arvet kõigi kuritegude kohta, mis sakslased ja nende käsilased Eestis on toime pannud! Kuulutage kohtadel välja nõukogude võim! Abistage vabastavat Punaarmeed!

Nende ülesannete mehiseks ja julgeks täitmiseks praegusel saatustlikul ajal on kutsutud kogu eesti rahvas.

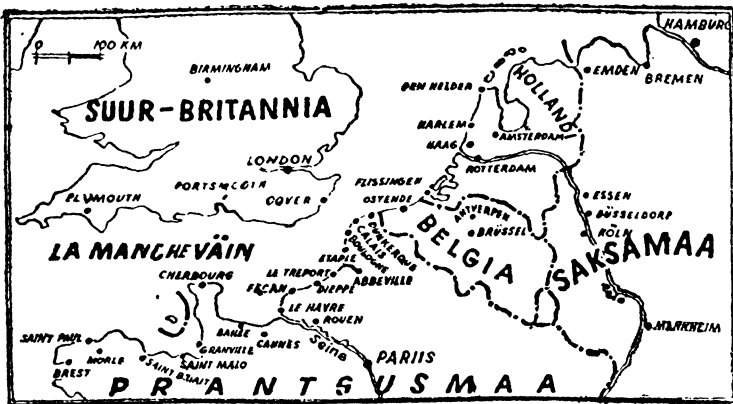
President Roosevelti avaldus pressikonverentsil

Vastates küsimustele ütles president, et Teherani konverentsil määrati kindlaks Euroopa mandrile sissetungi tähtaeg, mis täiesti rahuldab Stalinit. Rooseveltil oli teada, et sissetung pidi toimuma kas maikuu lõpul või juunikuu esimestel päevadel. Täpne kuupäev määrati kindlaks alles viimastel päevadel, kuna see sõltus ilmastikust La Manche'il.

Oli vajalik alustada sissetungi perioodil, kui väiksemad laevad võivad ületada La Manche'i, kuid sellised ilmad ei saabu enne maikuu lõppu.

Roosevelt vastas eltavalt küsimusele, kas valiti Teherani konverentsil ka sissetungi koht. President kinnitas, et üldise sissetungi kuupäev võib alati muutuda, kuna see on strateegiline küsimus. Sissetungi päeva ja

tunni kindlaksmääramine jäeti vägede ülemjuhataste hooleks ning Eisenhower otsustas sel'e küsimuse.

Sõjandri kaart Põhja-Prantsusmaal.

Nõukogude-Saksa rindelt

6. ja 7. juuni kestel löid meie väed JASSOST loode ja põhja pool tagasi vaenlase vähemate ja laväe- ja tankijõudude rünnakud. Täpsustatud andmeil on tekitanud meie väed 30. maist kuni 6. juunini vaenlasele järgmised kaotused elavjõus ja tehnikas: vigastati ja süüdati 315 saksa tanki ja iseliikuvat kahurit, hävitati 29 soomusautot ja soomusveokit. 62 mitmesuguse kaliibriga välikahurit, 240 kuulipildujat ja ligi 400 autot. Ohulahinguis ja õhutõrjekahurväe tulega tulistati alla 451 vaenlase lennukit. Vaenlane kaotas ainult surnutena üle 10.000 sõduri ja ohvitseri.

Teistel rinnetel olukord muutuseta.

5. ja 6. juuni kestel tulistati kõikidel rinnetel alla 93 vaenlase lennukit.

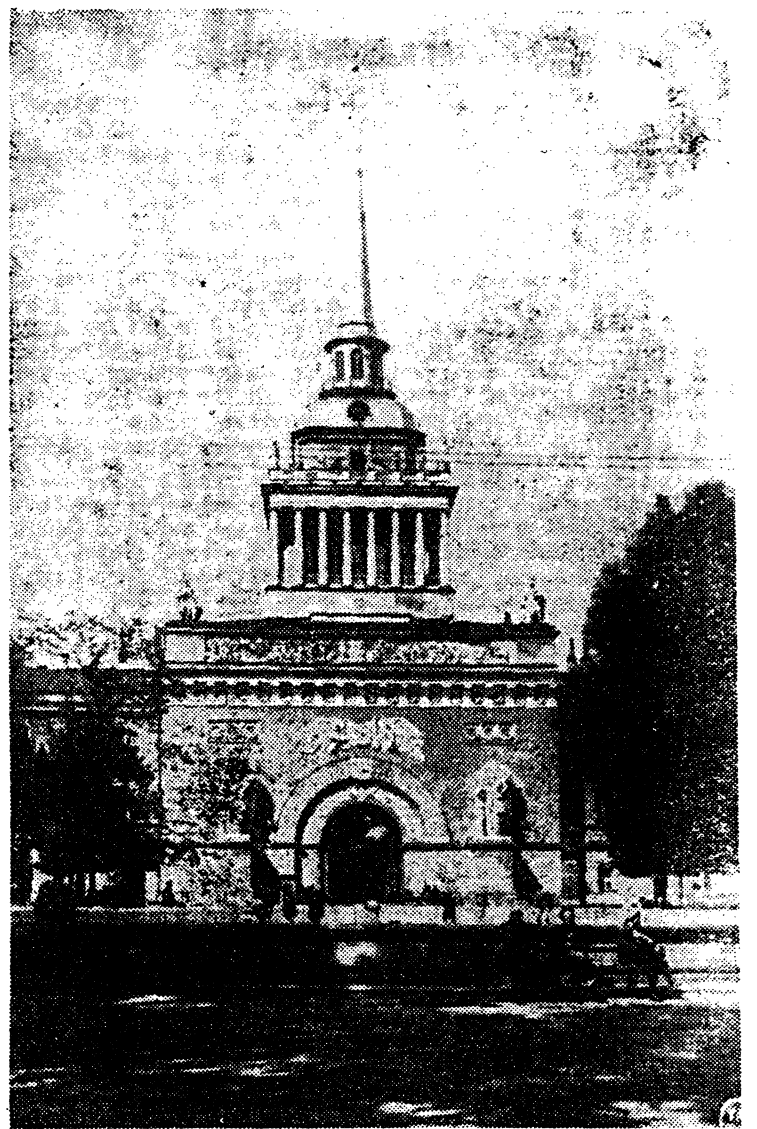
★

Õöl vastu 7. juunit sooritas meie kaugtegevuslennuvägi massilise rünnaku Jassõ linna raudteedele ja sõjalistele objektidele. Pommide otsetabamusega purustati mitu vaenlase raudteerongi. Pommitamise tagajärjel tekkisid tulikahjud. Põlesid vagunid, platvormid, tsisternid ja sõjalaod. Tulikahjusid saatsid tugevad plahvatused.

Kaks meie lennukit ei pöördunud tagasi oma lennuväljadele.

★

Kaatrite grupp, mida juhatas kapten Sverdlov, avastas ja ründas nelja vaenlase traalerit. Teine kaatrite rühm kapten Starõi juhtimisel avastas veel ühe vaenlase laevade grupi ja ründas neid ligilähedusest. Mõlemate kaatrite rühmade tegevuse tulemusena uputati 5 saksa traalerit.

TÄNA LENINGRADIS.

Admiraliteedi torn, mis jäi püsima endises toreduses — hoolimata sakslaste pommitamistest ja tulistamisest.

Hitlerlased hävitavad Eestis oma veretöö jälgi

Sakslaste terror Eestis kestab. Nagu meile Eestist teatakse, on seal okupandid viimastel päevadel pannud üle terve maa toime uusi vangistamisi. Trellide taha on heidetud sadu eesti avaliku elu tegelasi ja töölisi, eriti aga põllupidajaid, keda süüdistatakse vilja peitmises ja „normi võla“ mittetasumises või kes on keeldunud tootma saksa rõõvarmeelele. Kõik vanglad ja koonduslaagrid on tulvil vangistatud, Vangistatute hulgas teostatakse mahalaskmisi.

Et pääseda õiglase kohtumõistmise eest ja kaotada oma veretöö jäljed enne Punaarmee kohalejõudmist, põletavad hitlerlased palavliku kiirusega hukatute laipu. Selleks sunnitakse sõjavange lahti kaevama mõrvatute ühishaudu ja põletama sinna maetud hitlerlaste poolt mõrvatud eestlaste laipu. Pärast sellise töö lõppu surmatakse sõjavangid, et ei oleks roimade tunnistajaid.

Nii toimus alles hiljuti suurem massmõrvatute laipade põletamine Tartu linna eelsetes tankitõrjekraavides. See maa-ala on planguga ümbritsetud ja sakslaste valju valve all, et „mittesoovitavad“ isikud ligi ei pääseks. Plangugapiiratud alalt tõuseb paksu suitsu. Vaatamata valjudele ettevaatuseabinõudele ja karmi karistusega ähvardamistele on siiski mitmed kohalikud inimesed oma silmaga näinud fashistide poolt tapetute ja hiljem nende väljakaevatud laipade põletamist.

Sääraseid oma veretööde jälgede kaotamisi on sakslased võtnud ette ka Narvas ja mitmel pool mujal.

Liitlaste sõjategevus Põhja-Prantsusmaal

Reuter teatab, et liitlaste väed on vallutanud Bayeux linna ning lõiganud paljude kohtades läbi Bayeux—Cannes'i tee. Bayeux asub 8 kilomeetrit rannikust eemal Cannesist loode pool.

Kogu 6. juuni kestel jätkasid liitlaste väed Prantsusmaa rannikul dessantide maale saatmist. On saavutatud rahuldavaid tule-

musi. Vaenlase merejõud ei sooritanud mingeid uusi katseid seada meie dessante merelt. Õöl vastu 7. juunit uuendati edukalt õhudeessantoperatsioone. Rannakaitse lennukid ründasid saksa laevu Biskaia lahes.

Liitlaste ekspeditsioonijõudude ülemjuhataste staabi 7. juuni õhtuses kommünikees öeldakse, et „liitlaste väed on puhastanud vaenlasest kogu ranniku maabumispirkonna ja loonud paljude paikades ühenduse oma naabrusse asetsevate sillapeakindlustustega. Piirkonna sügavuses käivad eriti ägedad lahingud. 6. juuni õhtul löödi Cannes'i linna piirkonnas tagasi vaenlase soomustankijõudude rünnakud. Vaenlase vastupanu kasvab seevõrra, kuidas ta paiskab lahingusse oma reserve. Vägede maabumine ja sõjaväematerjalide maale toimetamine merelt jätkub kõigis piirkonnas.“

Kommünikees öeldakse, et 7. juuni hommikul uuendati laula-

tuslikult lennuväe dessantoperatsioone. Meie jalaväele toimetatakse kohale materjale ja lahinguvahust. Samal hommikul ründasid kerged ja keskmised pommilennukid kahel korral vaenlase suuri väekoondisi ja sõjalisi ehitusi vaenlase vahendituse tagalas.

Liitlaste ekspeditsioonivägede ülemjuhataste staabi juures olev Reuteri erikirjasatja teatab, et keskööst kuni 7. juuni hommiku kella 8-ni heitis liitlaste lennuvägi Põhja-Prantsusmaa operatsioonide piirkonda 10.000 tonni pomme. Selle aja kestel oli õhus 31.000 liitlaste lendurit, dessantvägesid kaasa arvamata.

Sakslaste vastupanu oli rannikul nõrgem kui seda loodeti. Rouenist põhja pool käivad ägedad lahingud liitlaste suurte õhudeessantvägede ja saksa väeasade vahel.

6. juunil maabusid inglise ja ameerika õhudeessantväeosad Normandia saartel.

Liitlaste vägede tungimine Euroopa mandrile on alanud

6. juuni 1944. jääb kõigi maailma vabadustarmastavate rahvaste mälestusse ja maailma ajalukku heleda päevana. Pärast Nõukogude Liidu Punaarmee mitu aastat kestnud rasket ja võidukat heitlust, mille kestel meie liitlastel oli võimalus koondada oma sõjajõude ja suurendada relvastust, jõudis nüüd selle päeva varahommikul kätte oodatud tund, kus meie liitlaste — inglise ja ameerika Ühendriikide väed alustasid sissetungi Euroopa mandrile, Põhja-Prantsusmaa rannikule, et vastavalt kõigi fashismivastaste suurriikide kokkulepitud kavale alustada ühiselt lõplikku ja otsustavat võitlust fashistliku Saksamaa purustamiseks ja orjastatud Euroopa rahvaste vabastamiseks.

Liitlaste vägede tungimine Euroopa mandrile toimub praegu tingimustes, millele ei leidu analoogiat senises sõdade ajaloos. Peaegu terve Lääne-Euroopa on Hitleri Saksamaa võimuses ja kõik selle relvastatud jõud kaitsevad tervet rannikujoont Norrast kuni Püreneeideni ja Lõuna-Prantsusmaast Balkanini.

On selge, et liitlaste vägede sissetungimisel Euroopa mandrile peab Saksamaa kõige jõuga vastu panema, kuivõrd ta on veel võimeline seda tegema pärast kolme aastat rasket sõda. Nõukogude-Saksa rindel, kusjuures see rinne seob ka täna ja edaspidi ikka veel Saksamaa peamisi sõjajõude.

Seepärast ei saa liitlaste praegusi suuri operatsioone vaadelda enam ainult kohaliku tähtsusega dessantoperatsioonidena nagu näiteks Põhja-Aafrikas 1942. a. novembris.

Liitlaste Euroopa ekspeditsioonivägede kõrgem ülemjuhataja kindral Eisenhower ütles oma 6. juuni raadiokõnes kõigile Euroopa rahvastele: „Meie vägede maabumine on osa sellest kokkulepitud plaanist, mille järgi me koos meie vene liitlastega vabastame Euroopa.“

Edukaks toimimiseks peavad sissetungioperatsioonid arenema kolmes staadiumis. Esimeseks staadiumiks on dessantoperatsioonid selle sõna kõige otsemas mõttes. Nende esimese staadiumi operatsioonidega peavad otsekohe põimuma teise staadiumi operatsioonid — laiemate platsdarmide loomine, kus grupeerida jõude. Ja lõpuks kolmas staadium — tungimine sügavamale Euroopa kontinentidele. Nagu teated kõnelevad, arenevad juba teise staadiumi operatsioonid edukalt, kusjuures muidugi jätkuvad ka esimese staadiumi operatsioonid — uute vägede maandamine — lakkamatu vooluna.

Kuna sakslased ei suutnud takistada liitlaste vägede maandumist, siis on nad asunud tähtsamates piirkondades koondatud jõududega vasturünnakute taktika juurde. Selleks, et pareerida niisugusele taktikale, püüab liitlaste väejuhatuse kiiresti ja energiliselt luua võimalikult laiad platsdarmid ja koondada neile tugevaid jõude ning võimalikult enam tehnikat.

Sellega seletub ka sissetungioperatsioonide hoolikas ettevalmistus, mis nõudis mitte vähe aega ja määratud jõupingutusi. Nende operatsioonide püüand, mis on välja töötatud kindral Eisenhoweri staabis, näevad ette mitte ainult vägede maandumise enda, mis juba iseendast on küll äärmiselt komplitseeritud asi, vaid ka dessantvägede lakkamatu täienemise uute escheloniidega.

Inglise saartele on koondatud väga suured inglise ja ameerika sõjajõud, mille arv ulatab mitme miljoni meheni. Need sõjaväed on vahetpidamata teinud õpust ja treenerinud kõigi sõjategevuse erialadel, mille jaoks neist ükski on määratud. Mandrile tungimise armee on varustatud külluses kaasaegse sõjatehnikaga. Võimas lennuvägi, kes on juba enne sissetungimist teostanud operatsioone Saksamaa kohal, on mitme tuhande lennuki

suuruses määratud katma õhust vägede maandumist. On moodustatud suurearvulised parashütisti- ja dessantväed. Inglise ja ameerika laevastiku võimsus on juba küllalt tuntud.

Peaminister Churchillil poolt nimetatud arvud: 4.000 laeva ühes mitme tuhande väiksema laevaga ja 11.000 lennukit, mis võtsid osa mandriletungi esimest etapist, annavad juba iseenest ettekujutuse toimuvate operatsioonide mõõdetest ja nende kindlustamisest igas suhtes.

Kuni viimase ajani o'ld sakslased ärevuses ja nägid väeva arutamist, kust võiks tulla liitlaste sissetung. Nüüd nad siis said seda teada, nagu terve maailmgi. See on Prantsuse põhjarrannikul Cherbourgi sõjasadamast kuni Le Havre'i sadamalinna umbes 180 kilomeetri pikkuses, üle La Manche'i asetsevast inglise lõuna rannikust 150—200 kilomeetri eemal. Kallas on selles piirkonnas liivane ja madal.

Kahe tähtsa ja hea sadama lähedus, kaldade ehitus, mis soodustab maabumist, hulk jõgesid, mille suudmed samuti on maabumist soodustavad, — kõik see on olnud nähtavasti põhjusiks selle piirkonna valikule. Sellele lisandub veel ka see, et Seine'i suudmest lähevad piki jõe kaldaid soodsad leed Prantsuse pealinna — Pariisi poole.

O'ol vastu 6. juunit lämbistas määratu suur liitlaste laevade armadaa õnnelikult La Manche'i väina, ületades hõlpsasti vaenlase miinitõkkesid. Selle hiigellaevastiku eel liikus sissetungioperatsiooni õhuvägi, mis koosnes iga tüüpi lennukitest. Võimsad löögid õhust tähistasid sissetungi algust. Algas õhudessantide maandumine vaenlase rannakindlustuste tagalasse. Lähenedes kaldale, asusid laevad võitluses vaenlase rannapatareidega ja purustasid oma tulega kindlustused.

Kella 6—8 hommikul algas kõige hädaohtlikum ja otsustavam moment — sõjavägede ja relvas-

tuse maandamine. Selle raske operatsiooni edu tagas laevade ja lennuväe maruine tuli, vägede ja relvastuse kiire maandumine ja kõigi võitlejate vaprus ja osavus.

Otsustades esimeste teadete järgi, õnnestus liitlastel maanduda terves reas punktides. Dessantoperatsioonid arenesid samaaegselt väga paljudes punktides laial rindel. See kindlustab edu tervele ettevõttele. Arusaadav, et peavõitlus hargneb Cherbourgi ja La Havre'i pärast. Samal ajal käib äge võitlus ka jõgede suudmes. Laiade ja kindlate platsdarmide loomine on kõige tähtsam ülesanne, mida dessantoperatsiooni ülemjuhatus püüab teha. Nagu Churchill juba esimesel päeval teatas, oli liitlaste vägedel õnnestunudki juba laial rindel luua kindlustatud tugipunkte.

Uudiseks nendes dessantoperatsioonides on õhudeessant väeosa laialdane rakendamine. Langevarjurite dessantide allapaiskamine sündis kuni 20 km rannikust ja nähtavasti veelgi sügavamal tagalas. Nagu selgub Churchillil avaldusest, arenesid õhudeessantid edukalt ja langevarjuritel õnnestus vallutada vaenlase tagalas hulk tähtsaid objekte.

Võitlus Prantsuse rannikul areneb ikka suurema ägedusega. Liitlaste vägedel tuleb ületada veel palju raskusi. Siiski on üldine järeldus esimeste päevade operatsioonide kohta see, et nad on arenenud väga edukalt. Nõukogude rahvas ja Punaarmee, kes on kolme aasta jooksul pidanud üksinda kandma sõja raskust Saksamaa vastu, jälgivad ägeda võitlust Põhja-Prantsusmaa rannikul sügava kaasaelamisega. Meid vaimustavad karimatud võitlejad, kes ründasid rannakindlustusi, ja kangelaslikud parashütistid, kes on tunginud vaenlase tagalasse. Veri, mis on valatud ühise võidu eest fashistliku Saksamaa üle Idas, Läänes ja Lõunas, kindlustab veel enam vabadustarmastavate rahvaste suure sõjalise sõpruse alust. Vankumatus sõpruses purustavad nad ühiste võimsate löökidega Hitleri Saksamaa.

Partei elu

Eesti rahvuslikus väeosas tihenevad partei read

Isamaasõja ajaloolistel päevadel mõtlevad meie parimad komandörid, seersandid ja punaväelased meie parteile. Pöledes soovist tõendada oma tahet võitluseks oma armastatud Kodumaa ja Lenini—Stalini partei eest, astuvad nad bolshevistliku partei ja kommunistlike noorte ridadesse.

On suur au olla bolshevistliku partei liige. Selle au on saavutanud parimad komandörid, seersandid ja punaväelased, kes on välja paistnud võitluses kodumaa eest ja kes valmistuvad uuteks lahinguteks vaenlase vastu. Nad esitavad kõrgete patriootiliste tunnetega täidetud soovivaldusi — võtta neid vastu OK(b)P-sse ja ULKNO-sse, millistes soovivaldustes nad kirjutavad: „Eelolevasse võitluses minnes tahan olla kommunist. Töotan võidelda kodumaa eest väärikuse ja auga, säästmata oma verd, ja kui vaja, isegi elu vaenlase lõplikuks purustamiseks.“ Nii toimisid nad lahingute eel ja lahinguis.

Viimasel nelja kuu jooksul on sm. LOMBAKU väeosas parteisse astunud seltsimeestest 76 prots. lahinguist osa võtnud.

Sm. ALUKASE väeosas on sama aja jooksul parteisse astunud seltsimeestest 90 prots. lahinguist osa võtnud.

Relvaga Kodumaad vabastavate rahva parimate poegade koht on bolshevike partei ja kommunistlike noorte ridades.

Ka teistes meie väeosades on sama aja vältel parteisse astunud paljud mitmekordsed ordenikandidaadid.

Praegune Punaarmee parteiorganisatsioonide struktuur võimaldab nüüd rohkem kui kunagi varem võtta parteisse vastu parimaid sõjamehi.

Kuid tuleb alati meele pidada, et parteiliikmeks vastuvõtmine peab toimuma eranditult individuaalses korras. Suured nõudmised parteisse astujale ei tähenda sugugi, et parteiorganisatsioonid peaksid passiivselt ootama, millal

keegi avaldab soovi parteisse astumiseks. Vastupidi — tuleb järjekindlalt tööd teha paremate inimeste parteisse valimiseks. Aktiivne valik eeldab just seda, et parteiorganisatsioon tegeleb aktiivselt nende inimestega, keda ta leiab vääriliseks vastu võtta parteisse. Inimeste tundmaõppimisest peab iga kommunist osa võtma, et vältida vigu. Algoranisatsioonikoosolekuil tuleb üksikasjaliselt läbi arutada parteisseastujad, kuna siin võib ühistöö põhjal neid kõige paremini tundma õppida. Iga kommunist peab teadma, et parteilasteks võivad olla ainult parimad, eesrindlikumad nõukogude korra eest võitlejad.

Praktikas esineb tihti juhtumeid, kus OK(b)P KK otsuseist 19. augustist ja 9. detsembrist 1941. a. ei peeta karmilt kinni. Neil otsuseil on ülisuur poliitiline tähtsus ja need peavad hõlmama võitlejaid ja komandöre, kes on lahingus ilmutanud tegelikult mehisust ja kangelaslikkust, õhutas sellega kangelaslegudele teistigi.

Partei ja kommunistlike noorte organisatsioonid ning partei-komisjonid peavad eriti lahinguis viivitamatult läbi vaatama kõik esitatavad soovivaldused parteisse ja ULKNO-sse astumise kohta.

Suurimat tähelepanu väärib kasvatustöö kommunistidega ja nende rakendamine praktilisse parteipoliitilises töösse. Nõrk kasvatustöö partei liikmekandidaatidega pidurdab täisjõuliste parteiorganisatsioonide loomist. Kandidaadi staazh ei tohi mingil tingimisel muutuda formaalsuseks. Seepärast tuleb kõik parteiliikmed rakendada praktilisse poliitkasvatustöösse, iseseisvale kirjandilugemisele, õpetada huvi ja vastutust tundma iga liikmekandidaadi ideelis-poliitilise kasvu eest. Tuleb kõigiti konkreetses noudmisi iga kommunisti vastu. Siseparteiline töö tuleb tõsta meie partei poliikiri ja nõuete tasemele. Iga kommunist ja kommunistlik noor tuleb tõsta partei poliikiri ja kommunistlike noorte poliikiri ja nõuete tasemele.

Partei poliitöölisid peavad alati hoolitsema algoranisatsioonide parteiorganisatsioonide poliitilise kasvu eest, silmas pidades, et neil on väikesed parteitöö kogemused. Algoranisatsioonide partorgide kasvatamisest, neile kogemuste edasiandmisest sõltub algoranisatsiooni töö taseme edasine tõus, nende osatähtsuse tugevnemine võitlejate ja komandöride bolshevistlikku kasvatamise alal.

Meie ohvitseride, seersantide ja punaväelaste sõjaline ja poliitiline ettevalmistamine tagab eeskujuliku lahinguülesande täitmise. Tuleb ette veel juhtumeid, kus partei poliitöölisid ei võta vahetult osa lahinguõppustist ja „nokitsevad“ kodus. Juba nüüd tuleb olla nagu lahingus, leida oma õige koht, et operatiivselt juhtida parteiorganisatsiooni tööd igas olukorras. Iga partei-poliitiline-ohvitser peab hoolitsema, et iga võitleja oleks teadlik olukorrast, rahvusvahelistest sündmustest jne.

Iga ohvitser vastutab alluvate nii sõjalise kui ka poliitilise ettevalmistuse eest. Selles töös on komandöridele abiks partei ja kommunistlike noorte organisatsioon. Kasvavad ja tugevnevad bolshevike read ka Eesti rahvuslikus väeosas. Kommunistid ja kommunistlikud noored sammuvad eelvaes, nad tõstavad distsipliini ja organiseerituse võimsuse. Nad ilmutavad mehisuse ja kangelaslikkuse eeskujusid.

Major D. M. KUZMIN.

UUS ELEKTRIAHI

Kirovi tehases lasti käiku uus elektriahi. On valmistatud juba viis sulatispartiid.

Pulkovo meridiaan

(Katkend poemist).

Vera Inber

On inimhinges tundeid, neile küll meist igaüks võib olla uhke, kuid mitte nüüd, kus nende õilis tüll vaid liigseks koormaks meile; valumuhke nüüd armastus ja hellus, loitev kirg vaid loovad — hiljem kunagi neil virg.

Jääb ainus tunne nüüd — see kätemaks. Kuid ürgsest veretasust meile vähe! Peab tundma roimar tõnts, et piiblitaks — surm surma vastu — enam nüüd ei lähe. Me töötame — nad kuulgu — mitmeid sadu eest iga langenu, fashiste pärib kadu.

Ei hooli teist, meid kutsub Peetri töö nüüd kätte maksma kõike ülekohut: peavarjuta et elanikud oos, et Ermitaazh on tühi sõjahuus, et samas pargis kerkib völlavoor, poeediks milles võrsus Pushkin noor.

Me tasume eest nooruki ja vana, on keda mured, häda maha muljund. Eest lapsekirstu tillukese, täna mis kulgeb kelgul, põues kustund uljus. Lööb mürsuvihur vurri sellel teel, laps vallatu kus eile mängis veel.

Nüüd vene linnust Tshehhi mägedeni, Rostovist Liibüani tundku ilk kärss lojuse, eest kõige, teht mis seni, on saabumisel tasu silmapilk. Maailm, planeet pruunkatkust vabaks tee, — see humanism, ja humanistid — me.

Jah, humanistid me! Kõik kallis meil, mis kõrgeid mõtteid loob — me kiitnud seda. Teod õilsad tuleborniks meie teil. Kui aarded, vääriskivid, isa mida on pärinud, ja sajandite reas saab isalt poeg muu päranduse seas.

Sest pole humanism, kui kaeda vaid ja teha kibedamaid etteheiteid, fashist et laostab anastatud maid. Käpp marodööri otsib varapeiteid ja hala peale saabunute pea koos mütsiga ta rebib saagi seas.

Kuis hunn-gefreiter teotab ema, naist, et enam see ei tõuseks. Väikse poju veel ema kuube peitu ajab vaist, ehk verine küll, nutab: lähme koju. Tank temale kuis juhatakse siis, last roomik lõmastab — nii nende viis.

Ka Leo Tolstoi, kui manalast veel ta võiks näha Jasnaja Poljanat praegu, — et määrat lumivalge kuub ei saaks bandiide verrega, ta lihtsalt käega fashisti pühas vihas kägistaks, kes lapsi tappes ema vägistab.

Vene keelest tõlkinud
H. HABERMAN.

Au ja kuulsus meie lahingulippudele!

Lahingulipp — väeosa uhkus ja au

Lahingulipp — see on üksuse lahingutraditsioonide elav mälestus ja edaspidiste võitude sümbol. Punaarmee väeosade Punase Lipu põhimääruses öeldakse:

„Punane Lipp on sõjaväelase au, vapruste ja kuulsuse sümbol, ta on sõjaväeosa igale võitlejale ja komandörile tema püha kohustuse meeldetuletuseks — ustavalt teenida ning mehiselt ja oskuslikult kaitsta Nõukogude Kodumaad. Kaitsta vaenlast eest iga jalatäit kallist maad, säästmata oma verd ja isegi elu.”

Punaarmee osutub nõukogude rahvaste kogu sõjalise mineviku pärijaks. Talle pärandatud lahingutraditsioonide hulka kuulub oma lippude — sõjaväelase au, vapruste ja kangelasikkuse sümbolite austamine. Sellel traditsioonil on paljude sajandite pikkune ajalugu. See ühendab nõukogude sõjaväe Aleksander Nevski ja Dimitri Donskoi väesalkadega ning Peeter I, Suvorovi ja Kutusovi võiduka armeega. Punane Lahingulipp, nõukogude väeosade lahingulipp, seisab nende lippude üleva rea lõpus, mille all on arenud meie rahvaste hiilgav ajalugu. Lahingulipud on olnud võitlejatele alati Kodumaa pühaks embleemiks. Nende all on antud Kodumaale truudusevanne ja minud lahingusse, lugedes la-

hingulipu kuulsust enda elust kõrgemaks. Lahingulipu kaotust aga on peetud suurimaks kuriteoks ja kustutamatuks häbiks. See traditsioon elab meiegi päevil. Punase Lipu kaotamise puhul sõjaväeosa arguse tõttu antakse selle komandör ja kogu juhtiv koosseis, kes on süüdi selles häbis, sõjatribunaali alla ja sõjaväeosa kuulub ümberformeerimisele.

Isamaasõja ajalugu on andnud lugematuid näiteid nõukogude sõjameeste kangelaslikust võitlusest oma lahingulipu au ja puhtuse eest.

Sm. Kalinin ütles: „Polgu lipp peab olema immutatud lahingulise revolutsioonilise romantikaga, nii et iga punaväelane teda pühalikult austaks, tundes üksikasjaliselt kõiki sõjaretki ja võitlusepiisoo, millest polk on võtnud osa selle lipu all!”

Ka meid Eesti rahvuslike väekoondiste võitlejaid innustavad punased lahingulipud võitlusele Kodumaa vabaduse ja sõltumatuse eest. Tuletagem nad alati ja igal pool meelde meie püha kohust võidelda mehiselt ja oskuslikult.

Kandkem need helepunased lipud üle lahinguväljade võitluses fashistlike jõukudega põlisesse paljukannatanud Tallinnasse — Nõukogude Eesti pealinna ja suuredagem seega Lenini-Stalini lipu kuulsust, mis tähistab meie võiduteed.

Edas!... pealetungile!

NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi SEADLUS

PUNAARMEE KINDRALITE, OHVITSERIDE, SEER-SANTIDE JA REAKOOSSEISU ORDENITEGA AUTASUSTAMISE KOHTA.

Väejuhatuse lahingülesannete eeskujuliku täitmise eest võitluses rindel saksa röövvallutajate vastu ning sealjuures ilmutatud vapruste ja mehisuse eest autasustada:

LENINI ORDENIGA

punaarmeealane AHI, Oskar Eduardi p.

NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi esimees

M. KALININ.

NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi sekretär

A. GORKIN.

See on tema tund!

Algab uus lahingpäev. Võitlused jätkuvad endise visadusega. Ikka edasi ja edasi tungivad meie vahvad võitlejad, et anda lõplikku hoopu vaenlasele.

Suure kivimaja rusude vahel asub väike üksus. 50 meetri kaugusel temast on vaenlase dzotti, milline tuleb vallutada. Ülesanne on tõsine. Naabrid on külgedelt juba kaugel ees, ning nende lõik osutub takistavaks kiiluks edasitungimisel. Aegajalt laskepilludest peituv vaenlane tulistab täpselt — liikuda saab ainult täieliku varjunnit. Katsed on toonud juba kaks haavatut. Tegutseda on aga tarvis kiirelt.

„Meie takerdume koha peal samal ajal kui teised on kaugel ees ja võitlevad edukalt. Kas tõesti oleme nii kehvad, meie õppepataljoni kursandid!” — mõtleb kursant Ahi.

Eil Vaja leida väljapääs. — Ja uurivalt silmitses kursant Ahi ümbrust. Tõenäoliselt on ta unustanud ettevaatusegi, sest vaenlase snaiperi kaks kuuli on rebunud katki ta sinikäise. Käsi aga on terve. Teraist helgib Ahju silmis. — Või siis teda on valitud ohvriks! Ei, nüüd on tarvis otsustada. See on tema tund!

Ta ei oota üldist rünnakut, vaid haarab granaadid, pilk kaastlastele — ja välkkiirelt hüppab

varjust välja. Unnates lendavad kaks granaati vaenlase dzoti suunas. Sakslased on hetkeks viidud rööpast välja — nad tõmbuvad laskepilludest dzotti. Arvustavalt jälgib Ahi oma töö esimesi tagajärgi. Nüüd pole aeg mõtisklemiseks, tarvis on kasutada momenti. Ainus lahendus on kiire tegutsemine. Ning ta sööstub edasi, ületab 50-meetrilise vahe ja, teadmata isegi kuidas, saavutab dzoti katuse.

„Siin, minu all, on nüüd fritsude ussipesa,” muigatab Ahi ja asub dzoti korstna juurde, millesse ta paar granaati tilgutab.

Dzoti lagi võibse, seest kostab müra ja karjeid. Kangelase silmist aga hoovab rõõmu... Veel kaks granaati korstnast sisse ja sõjakas kursant jääb ootama järgnevat. Ei kesta kaua, kui dzotist hüppab välja frits — must, habemes ja ülmas segaduses. Ta ei taipu ohukorda enne, kui näeb enda ees punaarmeealast viskevalmis granaadiga. Automaatselt tõusevad fritsul käed. Tema järel ronivad dzotist välja veel viis omavahel nägelevat fritsu. Ka nende käed tõusevad ja nad alistuvad eesti rahva pojale.

Nüüd Nõukogude valitsus autasustas sm. Ahi't Lenini ordeniga.

HARRY LATT.

Vapper sidemees

Telefonist punaväelane Viiras oli vaatluspunktis. Vastane tulistas oma positsioonidelt teispoole jõge pidevalt meie eelserva. Anti käsk tema tulepesade mahasurumiseks. Siis aga katkes side. Pv. Viiras tõttas otsekohe sideliinile. Selle ümber lõhkesid vaenlase miinid ja mürsid. Vapper sidemees aga jätkas sellele vaatamata oma ohtlikku teekonda. Oksteise järel parandas ta sideliini mitmest kohast, kuid kontrolli teostades selgus, et sideliin on ikkagi veel rikkes.

Lõpuks leidis ta vea ja parandas selle. Liin oli purunenud 12-st kohast.

Nüüd võis patarel asuda lahingülesannete täitmisele.

Rm. Viiras autasustati medaliga „Vapruse eest.”

Y. KAPP.

V. KRUUSTEE.

Kodumaa tasu kangelasile

Sm. Mullase väeosas toimus hiljuti pidulik autasude üleandmine võitlejatele, kes on kaitsnud oma rinnaga kodumaa pinda ja kes ei ole säästnud oma verd ja keda nüüd autasustati Ülemjuhatause poolt Nõukogude Liidu ordenite ja medalitega. Need mehed on kõik saanud mitu korda haavata ja on nüüd paranenult tagasi pöördunud, et kätte maksta oma rahva ja iseenda kannatuste eest. Nende tahtekindlad pilgud ei lase kahelda nende otsustes.

Siin on jeffr. Kroon, kes rünnakugrupi liikmena meie vägede edasilükkumist takistanud vaenlase dzotti blokeerimisel sai raskelt haavata, kui ta telliskiviga sulges dzotti ambrazuuri ja dzotti selle tagajärjel vallutati.

Vapper sanitaarinstruktor on tuntud kuulipildujarodu vanem sm. Albert Brikkel. Lahinguis oma elu kaalule pannes on ta päästnud haavatud kapten Sume ja Aleksandrevi küla all päästis ta 20 haavatud sõjameest. Kord sai ta lahingus haavatute abistamisel ise haavata, kuid jätkas siiski teiste abistamist. Mitte ainult meie rahvuslikus väeosas ei ole ta näidanud sellist vaprust, vaid juba 1942. a. võitles ta Smolenskis ohudessantluse liikmena vaenlase tagalas ja sai seal haavata. Kolmandat korda sai ta haavata Staraja Russa all, kus ta vaenlase tagalas võttis osa vaenlase staabi purustamisest ja väärustlike dokumentide äratoomisest.

Petserist pärit seersant Vojenkoi sai haavata naaberväeosa haavatud ohvitseri päästmisel nelja saksa automaatpüsti poolt, kellest ta kolm hävitas tabava tulega, kuna neljas põgenes. Teistkordselt sai ta haavata Volhovi rindel.

Nooremseersant Evini oli 76 millimeetrilise suurtüki ülem. Ta hävitas oma tabava tulega kolm vaenlase tulepunkti ja sai sealjuures haavata.

Jaokomandör Kusmin määras eeskujuliku luurega kindlaks vaenlase kindlustuste ja tulepunktide asukohad ja oli rünnakul esimene, kes tungis vaenlase dzotti. Vapper võitluses ta sai haavata.

Olles ise ölast ja käest haavatud jätkas seersant Karme silmselt seltsimeeste esmaabi andmist. Ta lahkus lahinguväljalt alles komandöri käsul.

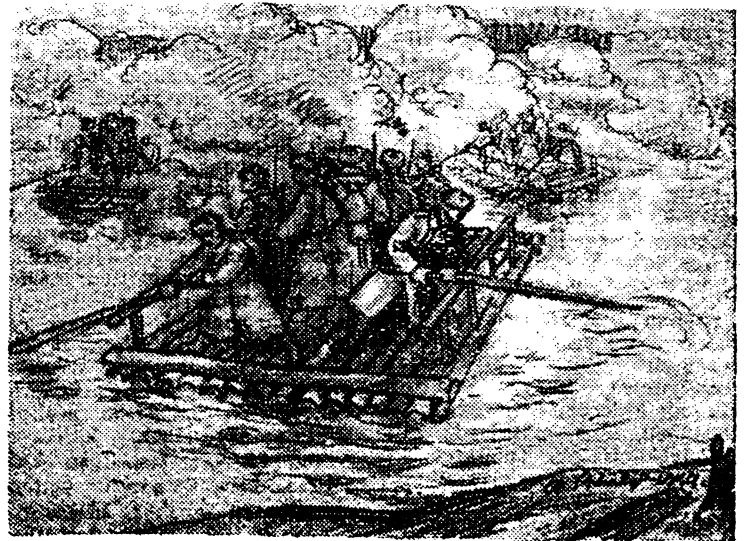
Ka sm. Pehtla sai ülesannete täitmisel haavata ja lahkus alles kaks päeva pärast seda lahingust.

Need seltsimehed ja paljud teised on nüüd autasustatud, kõigi nende rinda ehib Kodumaa tänu medal „Vapruse eest”.

Ei suuda meie read mahutada kõigi nende vaprate meeste nimed ega nende tegusid, kuid need vähesed näited olgu eeskujuks ja tiivustajaks võitlejale edaspidistes lahingutes meie kalli kodumaa — Nõukogude Eesti — vastastamisel.

ILMAR REIDI,

„Rahva Hääle” rindekirjasaatja.

Sm. Traumani väeosa võitlejad parvega jõge ületamas.

Vaprad võitlejad lisavad kuulsust meie lahingulippudele

Sõjamehe elus on üks üleva- maid hetki see, kui Kodumaa hindab tema teenete ordeni või medaliga. Isamaasõja vältel on paljud Eesti väekoondiste võitlejad seisnud aurivis Kodumaa tunnustuse vastuvõtmisel ning nende kangelasle hulk on üha kasvunud pärast uusi lahinguid.

26. mail 1944. a. anti sm. Pauli väeosas järjekordselt üle uusi medaleid lahingukangelastele. Nende aurivi ei olnud mitte väike: 19 neist autasustati medaliga „Vapruse eest” ning 50 medaliga „Lahinguliste teenete eest”.

Esimesena saab medali „Vapruse eest” jeffr. Vaher, kes palavas võitluses täitis suure julgusega ja külmavereliselt oma lahingülesanneteid sapöörina. Vaatamata mürskude ja kuulide sajule, toimetas ta lahinguväljale lõhkeainet ja süütepudeleid ja hävitas nendega sakslaste urkaid. Kord osutasid sakslased ühes kiviehituses tugevat vastupanu. Nende snaipeerid varjasid end korstnas, tulistades lähenejaid. Sm. Vaher sai ülesandeks lasta õhku ehituse müür. Varustatud lõhkeainete kastidega asus ta teele. Koos teiste sapööriridega ületas ta kiiresti ühe aia ja jõudis tabamatult ehituse juurde. Varsti lendas sein mürisedes õhku...

Sm. Uuk on külmaverelise ja laiplitu luurajana täitnud lahingulülesandeid kõhklematu ennastsalgavusega. Paari luurajaga ja automaatpüsti blokeeris ta vaenlase dzotti. Kui nad ei suutnud seda vallutada otserünnakuga, haarasid nad dzotti külgedelt. Nende nilgi väike grupp vähenes veelgi vaenlase ägedast tulest. Sm. Uuk ise sai haavata, kuid jäi edasi võitlusesse. Nad hoidsid dzotti tule all

kuni tuli abi. Peale „Eeskujuliku luuraja” rinnamärgi on sm. Uugil nüüd ka medal „Vapruse eest”.

Lahinguis fashistlike mõrvareite väljakihutamisel meie maalt näitas seers. Kärmas üles suurt vaprust, kusjuures ta sai raskelt haavata. Olles kord õõsel varitsusel märkas ta mõnemehelise gruppi ettevaatlikult lähenevat meie positsioonile. Lastes neid tulla lähedale nägi ta, et need olid sakslased. Otsustava tegutsemisega hävitas ta grupist 2 ohvitseri, teistel õnnestus põgeneda pimeduse tõttu. Tänavavõitlusis surmas sm. Kärmas veel ühe saksa ohvitseri momendil, kui see tahtis pügeda majja. Samas sai ta ise raskelt haavata. Sm. Kärmas on töötanud fashistlikele röövissetungijale halastamatult kättemaksu. „Neist fashistlikest mõrvareist, keda ma seni olen hävitanud, on veel vähe. Minu tasumisarve peab olema suur. Küllap fritsud saavad seda peagi tunda. Minu käsi ei vääratat!” ütles ta medalit vastu võttes.

Kodumaa autasustas seers. Kärmas medaliga „Vapruse eest”.

V-seers. Siirto viis ühes lahingus oma mehed vaenlase kindlustatud maja rünnakule. Hüpetega jõuti majale päris lähedale. Tõustes viimasele hüppele tabas sm. Siirto vaenlase snaiperi kuul ja ta vajus kokku. Kuid ta mehed tungisid majja... Kodumaa autasustas sm. Siirto medaliga „Vapruse eest”.

Au ja kuulsus meie vapratele võitlejatele, kes varsti koos Punaarmee vabastavad meie sünnimaa ja nii rajavad vabaduse ning uue õnne oma paljukannatanud rahvale.

Churchilli teadaanded alamkojas

Inglise peaminister Churchill esines alamkojas teadaandega liitlaste viimaste sõjasündmuste kohta, teatades alamkojale kõigepealt ametlikult Rooma vallutamisest liitlaste poolt.

See on viimase viie kuu jooksul Itaalias peetud intensiivsete võitluste tähelepanuväärne tulemus, tähendas Churchill. Anzio juures 22. jaanuaril teostatud liitlaste dessantoperatsioonid on kandnud nüüd head vilja. Nendega kisti lõunasse 8–9 Hitleri diviisi, mis oleksid talle hädasti mujalegi ära kulunud, lõunas aga mürdsid need diviisid oma hambad liitlaste sillapeakindlustuste vastu veebruari keskpaiku peetud tähtsast lahingus. Selles lahingus kandsid mõlemad pooled ränki kaotusi — liitlased 20.000, sakslased 25.000 meest. Samal ajal tegid liitlased oma vägede olulisi ümberkorraldamisi, et uuendada rünnakuid. 11. mail alustas kindral Alexander praegusi operatsioone, mille tulemusena ta murdis vaenlase rinde läbi ja tungis Liri jõe orgu. Suurem osa vaenlase vägesid taganes suures korratuses ja kandis mägedes raskeid kaotusi, eriti tehnikas. Siis mürdsid 5. armee ameerika ja teised väeosad vaenlase viimased liinid läbi ja tungisid Rooma, mille elanikkond tervitas juubeldades liitlaste vägesid.

Liitlaste väed tungisid edasi põhja suunas, jälitades taganevat vastast. „On oodata, et 20.000-le sakslasele, kes on juba vangid võetud, lisanduvad lähemal ajal veel uued vangid ja et Lõuna-Itaaliasse kuhjunud vastase armeede olukord halveneb otsustavalt. Oleks kasutu katsuda praegu lõplikult hinnata meie edu käesoleval momendil,” lausus Churchill.

Olles märkinud kindral Alexanderi ja kindral Clarki teeneid nende operatsioonide juhtimisel ja avaldanud neile tänu, asus Churchill liitlaste dessantoperatsioonide juurde, mis teostati Prantsuse põhjarannikule 6. juuni varahommikul. Tohtu sõjalaevastik, mis koosnes 4000-st sõjalaevast ja mitmest tuhandest vähest laevast, läks üle La Manche'i väina. Samal ajal teostati edukalt massilisi õhude ssante tagapool vastase kaitseliine.

Churchill märkis ära selle plaani suurejoonelisust, mille põhjal toimuvad dessantoperatsioonid. Peab see plaan ju arvestama väga mitmesuguseid tegureid — mõõna ja tõusu, tuuli, lainetust, nähtavust merel ja õhus jne. Neis ebakindlais tingimustes tuleb kombineerida maa-, mere- ja õhujõududega, kelle kontakt ning vastastikune koostöö peab olema maksimaalne.

Churchill rõhutas, et sõjategevuses valitseb liitlasarmeede kõikide lülide vahel täielik üksmeel ning relvavendlus. Kõrgemal Olemjuhatajal kindral Eisenhoweril, tema asetäitjal ja ekspeditsioonivägede juhatajal kindral Montgomeryl on täielik usaldus. Vägede võitlusind ja meelsus on suurepärase. „Me pole säästnud midagi, mis puutub varustusse ja ettenägelikkusse, ja kogu selle suure uue rinde avamise protsess toimub maksimaalse otsustavusega nii väejuhatajate kui ka Ameerika ja Inglise valitsuste poolt, keda nood teenivad.”

6. juuni õhtul esines Churchill alamkojas uuesti ja teatas, et dessantoperatsioonid arenevad täiesti rahuldavalt. Mitmedki raskused ja ohud on juba seljataga ja minek merd kaudu on teostatud palju väiksemate kaotustega kui oli arvata. Vastase rannasuurtükiväe vastupanu on meie lennuväe pommituste tagajärjel suurel määral nõrgestatud, rannapatareid ei suuda segada meie sõjalaevade tegevust, tähendas Churchill. Inglise, ameerika ja liitlaste (ma ei nimeta nende rahvuste ega maade nimesid, keda nad esindavad) vägede maandumine laial rindel on teostatud efektiivselt, liitlaste väed on tunginud mõningail juhtudel mitme miili sügavuselt maa sisse ja laialdaselt on loodud tugipunkte. Churchill märkis ära kindral Eisenhoweri vaprust neis erakordselt riskantsetes operatsioonides, kus väga palju olenes ilmastikulistest oludest ja kus mitmedki üllatused oleksid olnud võimalikud.

„Kuid kõik need sündmused, mis kujutavad endast küll väärtuslikku esimest sammu — elluselt tähtsat ja vajalikku esimest sammu, ei anna veel mingild otsuseid lahingute võimaliku arengu kohta lähemal päevil ja nädalail, sest praegu püüab vastane võib-olla koondada oma jõude selles piirkonnas. Sel juhul algavad varsti ägedad lahingud, mis kestavad katkestamatult, olenevalt sellest, kui võrd kiiresti suudame meie paisata sinna oma vägesid ja vaenlane juurde tõmmata värskeid reserve. Niisiis astume väga tõsiselt ajajärku ja astume sellesse koos oma suurte liitlastega puhta südamega ja heas sõpruses.”

Botvinnik juhib maleesivõistlusil

Nõukogude Liidu malemeistri-võistluste 12. ringis, mis toimus 7. juunil Moskvast, kohtas absoluutne tšempion M. Botvinnik suurmeister Kotoviga. Terava partii võitis Botvinnik. Seega on Botvinnik mänginud kõigi nelja suurmeistriga ja on kõiki võitnud.

Suurmeister Smõslovi ja Bronsteini vaheline partii lõppes viigiga. Kõik teised mängud 12. ringis katkestati.

Pärast 12. ringi on absoluutne tšempion Botvinnik 9,5 punktiga kindlalt esikohal. Suurmeister Smõslov on 7,5 punktiga teisel kohal.

M. Botvinnik.

Nõukogude Liidu 13. maleturniir 1944. a. meistri nimele algas Moskvast Uhingute Maja Oktoobri Saalis 21. mail. Turniirist võtavad osa kõik silmapaistvamad maletajad üle riigi, arvult 17: Nõukogude Liidu absoluutne tšempion suurmeister M. Botvinnik (Moskva), suurmeistrid A. Kotov (Moskva), A. Lilienthal (Moskva), V. Smõslov (Moskva) ja S. Flohr (Moskva), teeneline meister V. Makagonov (Baku), meistrid V. Alatorsev (Moskva), J. Boleslavski (Ukraina NSV), D. Bronstein (Stalingrad), kaardiväekapten G. Verjosoov (Punaarmee), G. Lisitsõn (Leningrad), V. Mikenas (Leedu NSV), G. Ravinski (Leningrad), V. Ragosin (Leningrad), A. Sokolski (Omsk), leitnant A. Tolush (Punaarmee) ja A. Havin (Alma-Ata).

Turniir on siiani arenenud vägagi sportlikult, huvitavalt ja püüvalt, tõendades veelkordselt Nõukogude Liidu kõrget malekultuuri. Rohkearvuline publik jälgib mängu elava huviga, kusjuures moskvalased eriti uhked olid pealinna tšempionile suurmeister Smõslovi, kellel oli erakordselt hea start: ta võitis elurõõmsa enesekindlusega mängides viis vastast järjest, nende hulgas tugeva ja võitlushimulise Makagonovi ning suurmeister Kotovi. Pinevusega oodati Smõslovi kohtamist absoluutse tšempioni suur-

meister Botvinnikuga, mis toimus 8. ringis. Mäng, mida kandis mõlemapoolne võidutahe, tõi hiilgava võidu Botvinnikule, millega absoluutse tšempioni võidushanshid tõusid võrdsele tasemele Smõsloviga. Turniiri teises pooles ei suutnud Smõslov säilitada esikohta, vaid jäi maha parema lövi puspurdiga Botvinnikust.

Turniiri esimene pool andis järgmise seisuga Botvinnik 5½ punkt 8-st võimalikust ja kaks lõpetamata partiid; Smõslov — 6½ punkti 8-st; Boleslavski — 5 punkti 7-st; Alatorsev — 4½ punkti 8-st; Flohr — 4 punkti 7-st; Mikenas — 4 punkti 7-st.

Tehes kokkuvõtteid turniiri esimese poole kohta, kirjutab teeneline meister P. Romanovski: „Juba nüüd, pärast 8-t ringi, võib julgelt ütelda, et võistlus pole selgitanud kandidaate viimastele kohtadele turniiritabelis, vaid otse vastupidi, kõik 17 osavõtjat omavad kahtlemata häid shansse tõusta ühele esimesest kohtadest. Igaüks neist on veenvalt näidanud, et ta omab täieliku õiguse pretendeerida sellele.”

Juhul, kui võrdse punktide arvu esikohale tõuseb kaks võitlejat, siis otsustatakse esikohta ja tšempioni tiitel nende vahelises matshis.

V. R.

Sõjategevus Itaalias

Saksa väed taganevad korratutes Roomast põhja ja Tiberist ida pool. Liitlaste tankiväed ja jalavägi ületasid kergesti Tiberi jõe Rooma piirkonnas ja arendavad pealetungi laial maa-alal 8 km linnast lääne pool. Teised jalaväeosad ja motoriseeritud väed asuvad teispoole Tiberit ligikaudu poolel Rooma ja Istia vahelisel teel.

ALTAI TRAKTORITEHAS ON ÜLETANUD MAIKUU PLAANI

Altai traktoritehas on ületanud maikuu plaani 114% võrra. Ületati traktorite ja tagavaraosade väljalaske plaan. Maikuu on välja lastud traktoreid 30% võrra rohkem kui aprillis.

Suurem osa valmistatud masinaid on saadetud Ukrainasse, Kuubansisse ja Orjoli oblastisse.

Võitlusdokumendid

N. Karotamm: „Surm saksa okupantidele”. Kirjutust Suure Isamaasõja päevil. ENSV Riiklik Kirjastus Moskva 1944 244 lk. Hind 4 rubla 50 kop.

N. Karotamme raamat „Surm saksa okupantidele” sisaldab autori poolt 1942. ja 1943. aasta jooksul Nõukogude Eesti raadios ja ajakirjanduses avaldatud 75 artiklit. Nagu kirjastus märgib, on artiklid raamatus avaldatud kronoloogilises järjekorras muutmata kujul kui Suure Isamaasõja võitlusdokumendid.

Suurem osa artikleist on vastuseks vaenlase propagandale, peamiselt fashistliku raadisaatja „Landessender Revali” kaudu levitatud hitlerlikule propagandale. Daatumid, mis märgivad artiklite tekkimisaega, näitavad, et autor on olnud imesteldavalt operatiivne: sageli on Tallinna fashistlikku raadio õhumürgitusele järgnenud Moskvast mõjuv ning tabav iseloomulike faktidega il-

lustreeritud vastus juba paari tunni jooksul. Seda asjaolu hinnates ei tule unustada, et artiklite autor pole mitte kutseline raadiokommentaator, vaid ta on EK(b)P Keskkomitee sekretärina kindlasti koormatud väga rohke te ja väga vastutavate tööülesannetega.

Autori operatiivsus määrab kirjutuste iseloomu, nende stiili. See on napisõnaline, lõõvalt selge, värske, sugestiivne. Ta piisutab eesti rahva põlised vaenlasi halastamatu järjekindlusega, nende vassinguid kord jõuliste faktidega jalust rabades, neid kord peene irooniaga, kord lõikava sarkasmiga avalikkuse ees naeruvääristades. Kirjutused on rikkalikult illustreeritud näidetega ajaloomaterjalidest, rahvaluulest, vanemast ja uuemast eesti kirjandusest. Haruldase meelikkuse küünib autori oskus lugeda vaenlase propaganda „ridade vahelt”, paljastada pealtnäha süütute väljenduste kurikavalat mõtet, kiskuda fashistliku kiskja seljast maha variseri pettemaanõvrite lambanahka. Lisaks mainitule tundub eriti sümpaatsena artiklite autori lihtsus, siirus ja

südamlikkus kirjutustes, mis on aadressieritid eesti patriootidele, kes veel kõhklevad, millisele teele praegustes suurtes võitlustes asuda („Vastus Linda K. küsimustele”, Vastus Viru-Jaagupi põlumehele” jt.).

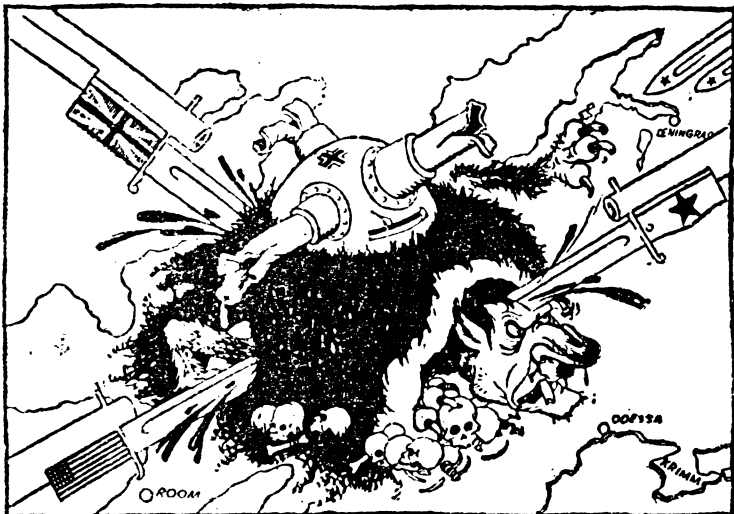
Raamat on vaba trafareetsuse hallusest, verevaesest shabloonilisusest, ülepingutatud fraseoloogist — vourused, mille saavutamiseks meie sõjaajal publitsistikal kõnesolevat artiklitekogu eeskujuks võttes tuleb paraku palju pingutusi teha.

N. Karotamme raamatu kaudu avaneb Nõukogude tagalas viibivate eestlaste suuremal üldisusel võimalus esmakordselt heita ulatuslikum pilk meie kodumaa kannatusile saksa okupatsiooni ikkes. Vaatamata masendavusele, mis selle kaudu meie silmade ette kerkib, sisendab raamat lugejale võitlusjulgest, viisadust, heroilisust. Raamatu igas reas peegeldub autori kirglik isamaa-armastus, tuline võitlustahe ja -jõud kodumaa ja rahva vabastamiseks.

PAUL RUMMO.

Lõpu eel

...on vaja jälitada haavatud saksa kiskjat tema kanul ja lüüa teda lõplikult tema enda koopas (Stalin).

Löögid idast, lõunast ja läänest.

Kõik krossile!

11. juunil toimub Leningradis Lenini nimelisel staadionil ELKNO ja ametiühingute kross, millest võtavad osa ELKNO ja ametiühingute töötajad.

Eelseisev kross on eestlastele esimeseks suureulatuslikumaks krossiks ning viies seda läbi aktiivselt ja organiseeritult näitavad eesti töötajad, et nad on valmis tööks ja kaitseks samuti nagu kõik Leningradi töötajad. Eelteeningute krossist võtavad Lenin-

gradis töötavad eestlased elavalt osa.

Eelkrossi tulemuste kokkuvõtetel selgus, et üle 70 prots. noori andis granaadiheitese suurema vaevata normi — 23 meetrit. Silmapaistvat edukust näitasid granaadiheitese naistest sm. Veervald 26 m ja Kurdvee 27 m, meestest, kelle normiks on 37 m — Neuman 46 m ja Paluvere 44 m.

L. PROMET.

Kotkas ja Issak Moskvast esikohal

4. juuni oli meie sportlasperale Moskvast tegevusrohkeks pühapäevaks. Kolmel staadionil proovisid meie sportlased jõudu Liidu parimatega. „Dünamo” keskstaadionil toimusid üleliidulised esivõistlused poksiks; „Dünamo” väikesel staadionil toimusid kergejõustikuvõistlused ja „Burevestniku” korvpalliväljakutel algasid üleliidulised ametiühingute esivõistlused korvpallis.

Üleliidulistest poksiesivõistlustest osavõtjate hulka kuuluvad eestlased H. Reinvald — kukkakaalus, K. Käbi — sulgkaalus, R. Karlste — kergeteskaalus, B. Salong — poolraskekaalus ja M. Linnamägi — raskekaalus. Esimesel päeval võitlesid Karlste, Salong ja Käbi. Karlste võitis ilusas ja hoogsas matshis Timshenko (Saratov) ja Salong mitmekordse Ukraina meistri Jeshko. Käbi kaotas tasavägiselt kohtumises leningradlasele Knjazevile.

Poksiesivõistlused kestavad 4.—11. juunil ja toimuvad vabas õhus „Dünamo” suurstaadionil.

Kergejõustikuvõistlustest võttis Liidu parimate kõrval osa rida ENSV parimaid, saavutades hooaja alguse kohta häid tulemusi. J. Kotkas võitis vasarahete tule-

musega 52,55 m F. Issak — 62,80 m Hästi esines Punaarmee eesti rahvuslikest väeosadest tõusnud jooksja A. Tshikin, tulles 400 m jooksus teiseks — 52,5 sek. A. Tarmak saavutas kettaheitese tulemuseks — 41,75, R. Armi kaugushüppes 6,28 ja L. Kiisa kõrgushüppes 1,65.

F. KUDU.

„KALEV” — „STRELA” 127:31

Ametiühingute üleliiduliste korvpalli esivõistluste sarjas oli ENSV ametiühingute spordiseltsil „Kalevil” pühapäeval, 4. juunil Moskvast esimene võistlus, mille „Kalev” võitis ennenähtamatult suuresti, lüües Moskva metro spordiseltsi „Strela” meeskonda 127:31, poolaeg 67:0 (I). „Kalevi” parimaks osutus Lõssov, kes tegi 51 punkti. „Kalevi” meeskonnas mängisid Dudkin, Tilling, Lõssov, Kubõshkin ja Piilberg.

Järgmisena kohtab „Kalev” Leningradis Moskva „Stroitel” I meeskonnaga.

V. R.

Toimetuse kolleegium.

«РАХВА ХЯЛЬ»
Орган ЦК КП(б) Эстонии
и Советов депутатов трудящихся
Эстонской ССР
Ленинград, Торговый пер. № 3

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Tööräha Saadikute Nõukogude häälekandja

Nr. 26 (503)

14. juunil 1944. a.

V aastakäik

Eesti ja vene rahva vendlus on Eesti vabaduse ja õnne pant

„Nüüd, kus Punaarmee on asunud Nõukogude Eesti territooriumile ja eesti rahvas avaldab talle oma tänu ja tunnustust, märgime meie rõõmuga, et Punaarmee väeosade seas, kes peavad lahinguid vabastataval Eesti territooriumil, on ka meie vanad sõbrad, N laskurväeosa võitlejad ja ohvitserid.

Saadame eesti rahva nimel N laskurväeosa isikulisele koosseisule palavaima bolshevistliku tervituse ja soovime teile edasist lahingulist edu saksa fashistlike bandiitide jõukude purustamisel ja hävitamisel.“

Nende lihtsate sõjamehesõnadega tervitasime neil päevil vapraid vene seltsimehi, kes peavad praegu lahinguid Narva all, Alutaguse metsades ja soodes. See väeosa oli üks esimesist, kes 1939. a. pärast vastastikuse abistamispakti sõlmimist Eesti ja NSV Liidu vahel tuli Eestisse, et koos eestlastega kaitsta meie kodumaa piire. See väeosa oli viimane, kes lahkus Eesti pinnalt 1941. a. Praegu peab ta jälle koos eesti rahvaga ja meie rahvuskorpusega, kes võitleb Punaarmee ridades, ennastalgavat võitlust Nõukogude Eesti vabaduse eest, tema kodanike elu ja õnne eest.

See väike fakt kajastab endas üht tegurit, mis on Nõukogude-maad kannud murdmatuna ja üha enam karastatuna läbi kolme sõja-aasta katsumuste. See tegur on nõukogude rahvaste vendlus nii tööriindel kui verises heitluses ühise vaenlase — saksa rõõvvalitaja vastu, kes tahab orjastada meie maid. Hitler oli põhjalikult viltu arvestanud, lootuses, et Nõukogude paljurahvuseline riik laguneb ükikesteks esimeste vapustuste juures ja neid osakesi on sama hõlpus õgida nagu suuri ja väikesi riike Lääne-Euroopas. Hitler lootis valgevenelaste, ukrainlaste, kazahhide ja Kaukaasia mägilaste mässudele nõukogude võimu vastu. „Surm saksa okupantidele!“ kõlas vastus ukrainlastele, gruusi, valgevene, armeenia, tadzhiki, läti, eesti ja kõikides teistes keeltes. Staligradi all, kus Nõukogude Isamaa saatus oli suurimas ohus, said surematu kuulsuse kangelaslikud siberi kütid, Dnepri ületamise grandioosese operatsiooni said Nõukogude Liidu Kangelase auhinna paljude rahvaste esindajad, nende hulgas ka eestlane Arnold Pappel.

Kõigi Nõukogude Liidu rahvaste hulgas moodustavad venelased kõige suurema ja kõige kõrgemale arenenud rahva ning kannavad ka kõige suuremat koormat võitluses saksa orjastajate vastu. Kuid vene rahvas ei nõua selle vastu endale suuremaid õigusi kui on teistel rahvastel, ta on võrdsema võrdsete hulgas.

Bolsheviike partel, Lenini ja Stalini partel rahvuspoliitika põhimõtteks on kasvatada nõukogude rahvaid sõpruse ja vennaliku koostöö vaimus. Nõukogude Liidu rahvad kogevad igal samal tegelikku üheõiguslust. Lenini ja Stalini rahvuspoliitika on nüüd hiilgava proovi läbi teinud suure Isamaasõjas, kus nõukogu-

de rahvaste sõprus on muutunud tugevamaks ja kindlamaks kui kunagi varem.

Stalinliku rahvuspoliitika suurus on kogenud ka kümned tuhandet evakueerunud eestlased. Tullis siia vennasvabariikidesse saksa okupantide eest hädaliste ja abivajajaina, leidsid meie naised ja lapsed uued kodud kolhoosides ja linnades, mis tol ajal ju ka ise olid vapustatud sõja esimestest ränkadest hoopidest. Meie meestele aga anti relvad ja Punaarmee väejuhatuse usaldus. Nüüd on meie rahvuskorpus tugev väeüksus, millest saab tuum eesti rahvuslikule armeele vabastatud Nõukogude Eestis. Evakueerunud eesti intelligents rakendati loovasse töösesse, eesti lastele on loodud oma koolid, meie kunstirahvast on moodustatud kunstiansamblid, kes säilitavad ja arendavad edasi vastava ala kaadreid ja tutvustavad liidurahvastele eesti kunsti saavutusi. Samasugust hoolitsust on kogenud ka värskest evakueeritud Virumaa eestlased.

Saksa okupandid Eestis vaelevad meie rahvale, et Nõukogude Liidu tagalas on hukatud ja depresseeritud kõik evakueerunud, rääkimata mobiliseeritud. Nad kõnelevad seda samal ajal, kus nad ise on asunud eesti rahva massilisele hävitamisele. Nemat, kes tallasid jalge alla Eesti õitsva elu ja rahvusliku iseseisvuse, kõnelevad, et Punaarmee panevat Eestis maksima venelaste ülemvõimu eestlaste üle. Eesmärgiga hullutada eesti mehi sealpool rinnet Punaarmee vastu ja sellega kindlasse surma, kõnelevad nad saksa ja eesti rahvaste „saatuselõhestusest“. Nemat, saksa okupandid, kes sadu ja sadu aastaid kõige rängemini on vaevanud ja lammatanud meie rahvast!

Eestlased, ärge uskugu ükski teist saksa okupantide valesid, mida nad mõtlevad välja eestlaste petmiseks. Meie isade maa saab kuuluma meile. Mitte venelaste ülemvõimu pärast Eestis ei võitle neid Punaarmee väeosad, kes valavad praegu oma verd Narva all. Nad võitlevad Nõukogude Eesti vabaduse eest, Eesti kui Nõukogude Liidu täisõigusliku vennasvabariigi eest.

Nagu märkis oma kõnes sõprusõhtul eesti rahvusliku väekoondise esindaja sm. A. Uibo, on eestlaste ja venelaste vahel juba sajandite vältel valitsenud kindel sõprus. Venelased on korduvalt eestlasti abistanud saksa rõõvvalitajate vastases võitluses. Ka nüüd ohverdab vene rahvas koos meie rahvaga oma elusid Eesti vabaduse, au ja sõltumatuse eest.

Pidage meeles meheid ja usaldusväärseid sõnu, millega eesti rahva pojad, eesti rahvuskorpuse ohvitserid ja võitlejad on pöördunud oma rahva poole:

„Oleme sügavasti veendunud Nõukogude Liidu rahvaste sõpruse poliitika õigsuses. Näeme selles kõige väärtuslikumat ning kindlamat garantiid eesti rahva olemasolule, vabadusele, enesemääramisõigusele ja iseseisvusele. Sellepärast võitleme Nõukogude Liidu ja Nõukogude Eesti eest.“

Meie väed vallutasid Terijoki linna

Murti läbi soomlaste kindlustusliin Karjala maakitsusel

10. juunil asusid LENINGRADI rinde väed Karjala maakitsusel LENINGRADIST põhja pool suurtüki- ja lennuväe massiliste löökide toetusel pealetungile, murdsid läbi soomlaste tugevasti kindlustatud ja kauaaegselt sügavusse arendatud kaitse ning liikusid kahe võitluspäeva jooksul edasi ligi 24 kilomeetrit, laiendades läbimurret rinnet-pidi ligi 40 kilomeetrit. Pealetungi käigus vallutasid meie väed TERIJOKI — linna ja suure raudteesõlme, vaenlase kaitse tähtsa tugipunkti JÄPPILÄ ning võtsid lahingutega üle 80 muu asula, sealhulgas suured asulad KAMESHKI, VANHA-VALKEASAARI, ALEKSANDROVKA, RAJAJOKI, KALLILA, VANHA- ja UUSI-ALAKYLÄ, KUOKKALA, HIRVELÄ, KARVALA, JOUSSELKÄ, HAAPALA, KELLOMÄKI ja PUHTOLA, RAJAJOKI, OLLILA, KUOKKALA ja KELLOMAKI raudteejaamad.

Sel puhul avaldas Kõrgem Ülemjuhataja sm. Stalin armeekindral Govorovile käskkirja, tänades tema poolt juhitud vägesid, kes võtsid osa soomlaste kaitse läbimurdmisest. Käskkirjas anti nendele vägedele nimetus „LENINGRADI“ ning pandi ette autastada ordenitega.

11. juunil kell 23 saluteeris meie Kodumaa pealinn Moskva Kodumaa nimel kuulsusriikastele Leningradi rinde vägedele, kes murdsid läbi vaenlase kaitse, kahekümne suurtükiväe-kogupauguga 224-st suurtükist.

Teistel rinnetel 11. juunil ei toimunud olulisi muudatusi.

10. juuni kestel tulistati õhulahinguis ja õhutõrjekahurväe tulega alla 15 vaenlase lennukit.

Sõprusõhtu eesti rahva esindajate ja Punaarmee N väeosa delegatsiooni vahel

8. juunil 1944. a. toimus eesti nõukogude aktiivi sõbralik kohtamine Punaarmee N väeosa delegatsiooniga. Nimetatud N väeosa oli üks esimestest, kes 1939. a. tuli Eestisse abiks eesti rahvale kaitsma meie kodumaa piire. Ta võttis osa lahingutest Nõukogude Eesti eest juba 1941. a. Isamaasõja alguspäevil, pidades kangelaslikku võitlust saksa tankide ja motoriseeritud jalaväega. 1944. aasta algul oli N väeosa esimesi, kes asus puhastama Eestimaad saksa fašistlikest okupantidest ja võitleb seal praegugi.

Hinnates seda suurt abi, saatis eesti nõukogude aktiiv kogu eesti rahva nimel tervituskirja N väeosa isikulisele koosseisule.

Pidulik kohtamine N väe-

osa delegatsiooniga toimus 8. juunil 1944. a., mil nende poolt vastusena meie kirjale anti üle punasesse köidetud tervituskiri.

Koosviibimise avab EK(b)P KK sekretär sm. Ed. Päll, kes märgib ära eesti ja vene rahva vahel valitsevat põlist sõprust ja üle 700 aasta kestnud ühiseid võitlusi saksa sissetungijate vastu. Eesti rahvas teab ja usub, et Punaarmee, kelle ridades võitleb ka eesti rahvuslik korpus, toob lähemal ajal eestlastele tagasi ta vabaduse ja õnne. Tervitusi N väeosa võitlejalt, seersantidelt ja ohvitseridelt toob kapten Kozõi-rev.

Pikema aruandega Eesti rahvuslike väeosade võitlusperioodist esineb sm. A. Uibo, tuues ühtlasi tervitusi

Eesti Rahvusliku Korpuse poolt.

Tervituseks on sõna veel ENSV Rahvakomissaride Nõukogu poolt sm. Allikul, ENSV Ametiühingute Kesk-nõukogu poolt sm. Reiningul ja ELKNÜ Keskkomitee poolt sm. Valteril.

Kunstilises osas, mis järgnes tervitustele, ENSV rahvakunstnik sm. Ants Lauter, loeb katkendi „Kalevipojast“.

Sketši „Haige“ esitavad rahvakunstnikud sm. Paul Pinna ja sm. Ants Lauter.

ENSV Raadiokomitee trio, sm-d Kuulman, Vihermäe ja Višnevski, esitavad Tšaikovski ja Brahmsi helitöid.

(Eesti rahva esindajate kiri ja N väeosa vastus sellele 4. leheküljel.)

Läänlased võtavad saksa fashistlike karistussalku vastu relvadega

Nagu meile Eestist teatatakse, on Läänemaal igal pool majaseintele välja pandud saksa fašistliku politseiüleva hoiatused, et eesti nõukogude partisanidega ühinemise eest ootavat kodanikke surmanuhtlus. See aga ei kohuta julgeid läänlasi. Võitlus saksa orjastajate vastu elavneb iga päevaga.

Praeguses saksa okupatsioonivõimude vastases võitluses Eestis sammuvad läänlased esirinnas. See teeb hirmu kohalikele hitlerlaste võimumeestele.

Koha peal on levinud teade selle kohta, et sakslased on otsustanud saata Läänemaal karistussalgad „korda jalule seadma“. Neile on tublid läänlased valmis vastu astuma relvastatud jõududega.

See ei ole esimene kord läänlaste ajaloos, kus nad on sunnitud oma relvad vastamisi seadma saksa orjastajatega. Kui XIII sajandi esimestel aastakümnetel saksa rõõvrüütlid jõuavad otsaga läänlaste aladele, tõusevad läänlased kui üks mees nende vastu ja kihutavad nad korduvalt välja oma maa piiridest ning võtavad omalt poolt ette tasuretki saksa rüütlite vastu.

1212. aastal nn. Kolmevea lahingus etendavad läänlased siimapaistvat osa oma võitluskaaslaste saarlaste ja sakalaste ning ugandlaste kõrval. Ja kui 1215. a. sakslased lõpetasid eestlastega sõlmitud rahulepingu ning üritavad oma järjekordset sõjakäiku, vastavad eestlased sellele teistkordse hästi läbimõeldud „Kolme maleva sõjakäiguga“.

Edasi löövad läänlased agaralt kaasa 1217. a. toimunud Madise-päeva lahingus ja terves reas vähemates relvakatsumistes sissetungivate rõõvvalitajate — sakslaste — vastu.

Läänlased ei alistu saksa rõõv-

vallutajatele ka pikas ja raskes orjaõõs, vaid teritavad relvi ja jätkavad võitlust. 1343. a. Jüriöö ülestõusu ajal on läänlased esimesi harjulaste järele, kes oma maa piirid pühivad puhtaks võõrast ikestavast võimust.

Nüüd jälle haaravad vabadust-armastavad läänlased relvad, et materdada sakslast — oma igipõlist verivaenlast, hinges viha, mõttes tasumistahe oma muistsete ja praeguste kannatuste eest.

Praegune läänlaste võitlus sakslastega on raskemaid kui kunagi varem, kuid ta on otsustav. Seda võitlust ei pea mitte ainult eesti rahvas suure hambuni relvastatud vaenlasega, vaid tal on võimsate liitlastena suure Nõukogude Liidu rahvad oma kuulsusriikka Punaarmee, kes hitlerliku armee on viinud kokkuvarisemise äärele, ja Suur-Britannia ning Põhja-Ameerika Ühendriigid, kes juba jagavad fashistlikele vägedele halastamatuid lööke Itaalias ning Põhja-Prantsusmaal. See kordne võitlus toob lõpliku võidu saksa orjastajate üle ja võtab

neilt igaveseks isu teha katset vallutada eestlaste igipõlist maad.

Au tublidele läänlastele, kes okupeeritud Eestis sammuvad sakslaste vastase võitluse esirindades, hoides kõrgel oma kuulsate esivanemate võitluslippu!

Eesti patriootide ja fašistliku „omakaitse“ vahelised kokkupõrked Pärnumaal.

Nagu meile Eestist teatatakse, asus hiljuti fašistlik „omakaitse“ Lõuna-Pärnumaal kiisarööpalise raudtee piirkonna metsades püüdma eestlasti, kes on põgenenud fašistlikest sõjaväeosadest. Eesti patriootid osutavad „omakaitse“-meestele relvastatud vastupanu. Ühe sellise kokkupõrke juures olid „omakaitse“ kaotused 2 surnut ja 3 haavatut. Eesti patriootid kadusid pärast kokkupõrget kaotusteta metsasügavikku.

Rahvusvaheline ülevaade

Sündmuste areng selle mõne päeva jooksul, mis eraldab meid tähelepandavast ja kuulsast daatumist — 6. juunist, ei anna veel materjali kaugeleminevateks järeldusteks, kuid mõningad vaieldamatult kindlad tõed on paljastunud juba täies selguses. 1942. a. kin-nitas Hitler, et ta ei luba sissetungi, aga kui see siiski peaks sündima, siis, nagu veenis maru-töbine fiiurer, ei suuda liitlased püüda kontinendil üle 9 tunni. Nüüd ootasid sakslased sissetungi, kuid nad ei suutnud hävitada ei sissetungi laevastikku merel ega purustada dessantsalku ranniku-vööndil. See ei osutunud neile jõukohaseks, seda enam, et liitlas-tel õnnestus saavutada taktikalist ootamatust.

Sakslased ootasid kõiki Atlan-di rannikult. Piinavalt teadmatu oli neile küsimus, kuhu meie liitlased annavad löögi. Sakslased võisid ainult oletada, nagu avaldas üks saksa fashistide tuntumaid sõja-lisi vaatlejaid alampolkovnik Olberg, et löök tuleb „Hamburgi ja Biarrizi“ vahel. Kuid, nagu teada, pole Hamburgi ja Biarrii vahe lühike. Rannajoone suur pik-kus, mille kaitse põhjapoolses osas on antud kindralfeldmarssal Rommelile, ja lääne- ja lõunaosas (Biskala lahe ja Vahemere piir-kond) kindralpolkovnik Blaskovi-zile, teeb saksa fashistlikule väe-juhatusle manööverdamise nende vähearvuliste reservidega, mis tal on käsutada, väga raskeks. Ja seejuures ähvardavad sakslasi veel teised neile vaenulikul üllatused nende kaitse teistes osades. Nende kartused on täiesti põhjendatud. Samuti ei ole ka üllatused sugugi võimatud.

Juba esimestel Le Havre'i ja ja Cherbourgi vahel hargnevate operatsioonide päevadel õnnestus liitlastel kindlustada reas punkti-des. Liitlaste poolt valitud maabumise koht omab väga suurt strateegilist tähtsust. On kujune-nud häädaht saksa Looe-Prantsus-maa kaitsele. Peale selle võib edu edaspidine arenemine asetada häädahtu saksa kaitsele, mis varjavad Pariisi. Kõige ägedamad võitlused on arenenud paremal tiival Cherbourgi ja Cotentini poolsaare pärast. Nagu selgub viimastest teadetest, on liitlased saavutanud siin olulist edu. Poolsaare idapoolses osas on ranniku-alast juba tunduv osa saksa vä-gedest puhastatud. Samuti on liit-laste käes ka juba poolsaare lää-nepoolse osa tähtsad positsioonid.

Võitluste esimeste päevade tulemused tunnistavad ka seda, et sakslased on võimetud takistama liitlaste jõudude koondumist. Esimestel päevadel maabunud ing-lise ja ameerika vägede tuleb uusi tugevdavaid vägesid katkes-

tamatult juurde. Saksa reserveide piiratus üle võib otsustada ka selle järgi, et nagu ajakirjandus teatab, on sakslased kuni seniaja-ni pannud liitlaste vastu üldse kõigest 10 diviisi. Kujunev olu-kord avab liitlastele soodsad pers-pektiivid pealetungi tempo kiiren-damiseks ühes manöövertaktika laialdase tarvitamisega, et anda vaenlasele tõsiselt lööke.

Nagu kirjutab ameerika ajaleht „PM“, „ei saa vaenlase meeleheit-liku vastupanu ees Ohendriikide ja Britannia taktika jaoks olla muud otsust kui maksimaalse jõu-ga hoobi andmine. Meie jaoks on ohutuse ainsaks garantiks jõud. Pealetungi kartus ja tagasihoid-likkus võib põhjustada ainult suu-remaid kaotusi; kontsentreeritud jõud ja pealetungi intensiivsus võivad meie kaotusi vähendada.“

Liitlaste vägede edukas ja hästi organiseeritud maabumine Põhja-Prantsusmaal on paljutõotav algus. Kuid kujunenud olukord annab õigust arvestada ka selle mitte vähem paljutõotavat jätkumist.

Sündmused Prantsuse rannikul koid Saksaale nagu kirvesilma-ga pähe. Hitlerlaste ajakirjandus tõendab ärevusega, et sakslased on oodanud sissetungi. Kahtlema-ta nad ootasid seda. Kuid on ka kahtlematu, et Saksaamaa arvas kuni viimase minutini, et sissetung jükkub veel edasi. Sakslased elavad juba ammu aega illusioo-nidest, mida hitlerlaste propagan-da on soendanud.

Seda tunnistab ka raadiokindral Dittmar oma järjekordses ülevaa-tes, kui ta rääkis: „Saksa rahva hulgas oli inimesi, kes arvasid, et see ettevõtmatus sissetungiks, mi-da vastased tegid ebahariliku ava-likkusega, ei ole midagi muud kui maskeerimine suures maastaa-bis...“ Kuid Dittmar ei rääkinud lõpuni. Inimesed, kes olid tema sõnade järgi „blufi-teooria pool-dajad“, olid ju seda fashistliku propaganda tõttu.

Seepärast ei saanud sissetung jätta sakslasi jahmatamata. See kaardimajak, mida hitlerlaste olid illusioonidest ehitanud enam kui kaks aastat päev päeva järel, va-rises korraga kokku. Saksa fa-shistide propaganda kõige tähtsam trump on nüüd välja mängitud. Saksa propaganda on kaotanud. Saksa ajalohed tahtsid teha katset kujutada asja nii, et sissetung ei ole õnnestunud. 6. juunil kell 9. hommikul teatas Berliin: „Dessantoperatsioonid pole siiaja-ni olnud.“ Kuid sellest ilmselt kõlbmatute abinõudega katkest tuli sakslastel loobuda vägukii-rusega.

Lasti käiku uus võte — liit-laste dessantide „hävitamine“ pa-

beril ja eetris. Kuid tuli loobuda ka sellest võttest ja tunnistada liitlaste suurearvuliste pealetun-givate vägede olemasolu, tunnis-tada olukorra tõsidust.

Hitlerlaste varjavad hoolega seda, mis sünnib Saksaamaal. Sak-sa rahva moraalne olukord — see on Hitleri suurim sõjasaladus. Fashistlik ajakirjandus püüab ra-hutult tõendada, et sakslased on täitsa rahulikud. Agentuur „Trans-oozan“ raporteerib: „Ei ajakirjan-dus ega avaliku elu ringkonnad avalda mingisuguseidki närvilik-kuse tundemärke.“ Ja Ribbentropi esindaja Schmidt ei käenenud pressikonverentsil teatada, et sakslasi koguni ei huvitavatki operatsioonid rannikul, üksikud maaletungikatsed jne. ei paku mingisugust huvi.“

See saksa ametnik liialdas oma agarusega ja andis sellega välja mitte ainult oma närvilikkuse.

Muide ka rootsi leht „Arbetaren“ on valmis arvama, et paljud saksla-sed Saksaamaal suhtuvad sissetun-gisse „ükskõikselt“. See olevat sellepärast, et „nende närvid ole-vat lakanud reageerimast“. Aja-leht kirjutab: „Peale selle pole sakslastel enam illusioone. Nad teavad, et Saksaamaa võit on võima-tu, olenemata sellest, millega lõ-peb võitlus La Manche'i juures. Sakslaste suhtumist sissetungi al-gusse iseloomustavat mõte: „Üks-kõik, kuidas see lõpeb — kui ainult lõpp tuleks.“

See vastab täielikult saksa vanasõnale: parem kole lõpp kui lõputu kolemus!

(„Pravda“ 11. juunil 1944.).

Liitlaste edasitung Põhja-Prantsusmaal

Liitlaste ekspeditsioonivägede peastaap teatab, et ameerika väed vallutasid Saint Croix' ja Trévi-erès' linna ning Cotentini ida-rannikul asetseva Marcoufi kind-luse.

Viimased teated kinnitavad, et praegu käivad ägedad lahingud Montebourgi linna piirkonnas. Sellest linnast edela pool löödi tagasi vaenlase vasturünnakud, kes püüdis peatada meie edasilü-kumist Cherbourgi viivast pea-raudteemagistraalst lääne poole. Ameerika väed vallutasid Lisoni linna ja liikusid mitu miili laial rindel lõuna poole. Suured ras-kete pommilennukite koondised ründasid lennuvälju, sildu, pata-reisid ja muid objekte lahingute piirkonna ja Pariisi ümbruse va-helise raadiuse piirkonnas. Pom-mitati ka Pas de Calais' piirkon-nas asetsevaid objekte.

Liitlaste vägede edasilükkumine jätkub kogu sillapeakindlustuste piirkonnas. Trévières on kindlalt meie käes. Idasektoris käivad ägedad lahingud vaenlase suu-re soomusjõududega. Cotentini poolsaarel asuvad meie eelväed mitmes kohas lääne pool pea-raudteeliini. Carentani piirkonnas jätkuvad ägedad lahingud. Liit-laste lennuvägi kattis endiselt operatsioone sillapeakindlustuste piirkonnas ja La Manche'i kohal.

Inglise väed jõudsid Tilly-sur-Seulles'i linnani. Laevade kahurvä-gi osutas liitlaste vägedele ses sek-toris suurt abi. Oleujutatud piir-konnast lõunapool, Orne'i jõe alam-jooksul asetsevas orus liikusid ameerika väed edasi lääne poole.

Ameerika ja inglise väed on ühi-nenud Isigny piirkonnas Caran-tanist põhja pool.

Liitlaste lennuvägi sooritas suuri rünnakuid vaenlase raud-teedele ja maanteedele ning len-nuväljadele. Neist operatsioonidest ei pöördunud tagasi 23 hä-vitajat. Intensiivselt tegutsesid ka keskmised ja rasked pommilen-kid, pommitades Orleansi, Ashe-ri ja Versailles' raudteesõlmi.

Isigny'st Bayeux'ni kulgeb pi-dev rindejoon. Kogu sel rinde-joonel käivad lahingud. Sakslased püüavad iga hinna eest Caeni en-da käes hoida. Nad paiskasid siia 3 soomustankidiviisi.

Carentani piirkonnas alustasid ameerika väed laulatus likku pealetungi. Carentani ja Valognes'i vahelise sillapeakindlustuste piir-konda on ameeriklased koonda-nud 2 lennudeessantdiviisi, 3 jala-väediviisi, ühe tankidiviisi, millesse kuuluvad üliirasked tankid ja suur hulk spetsiaaväeosi, sealhulgas inseneri- ja löökbrigaad. Nad said käsu võtta Cherbourgi kindlus tormijooksuga.

Normandiasse on toimetatud õhu teel kohale ligi 20.000 pa-rashütisti, mis võrduvad kahele des-santdiviisile. Parashütistide koha-letoimetamise operatsioonidest võttis osa üle 1000 ameerika transportlennuki. Kaotati 24 len-nukit.

Nende arvude hulka ei kuulu purilennukeil kohaletoimetatud väed.

Normandias võeti 9. juunil vangi üks saksa kindral koos staabiga.

Inglise pommilennukid „Blenheim“ Põhja-Prantsusmaa kohal.

AATEOTSIJAD

Lootusetuse ja sõjakaotuse meeleolud Saksaamaal ja tema va-saliriikides — Soomes, Ungaris, Rumeenias ja mujal, võtavad iga uue päevaga üha teravama ilme. See on asjade loomulik käik, imestada pole siin selle üle midagi. Lisaks ränkadele hoopidele, mis fashistlik rõõvarmee Puna-armee käest on saanud ja peatselt uuesti saab, kuulis maailm mõni päev tagasi Rooma vabastamisest fashistide küüsis, ja meie liitlas-vägede maabumisest Põhja-Prant-susmaa rannikule. Fashistlikud ninamehed püüdsid seni oma rah-vaste ees nägu teha, nagu oleks Saksaamaal veel pisikesigi lootusi võiduks, nüüd on aga nende var-guse eest peksa saanud koera haletsusväärne olemus kogu maailma ees paljastatud, kuigi ta veel oma kongi lävel irevil hiammas-tega lõriseb. Maailma rahvad, nende hulgas ka aastaid fashismi ikke all elanud rahvad tõmbavad kergendatult hinge ja vaatavad lootusrikkalt tulevikku: hitlerliku Saksaamaa kokkuvõrsemine saabub peatselt.

Sääraste sündmuste ja meele-olude taustal pole huvitusetä jät-gida, kuidas fashistliku rõõvlõu-gu liikmed, kes varem Hitleri kiitmiseks ja abistamiseks kas voi-

nahast välja pugesis, nüüd hak-kavad nägu tegema, et ei, vaban-dage, see on arusaamatus mind Hitleri sõbraks pidada, mina tema rõõvlõuogus ei olnud hoopis tepe mitte. Lähenev kohtupäev hitler-laste ja nende kohalike abimeeste üle sünnib neid lambanahku üle hundikarvade tõmbama.

Hiljuti ilmus Soomes raamat, mille vaatlemine eestlastelegi mõ-ningal määral tohiks olla õpetlik, kuna mannerheimlikud kosjamoori-d omal ajal eesti rahvast aitasid sakslaste küüsi hullutada, ja nüüd jälle püüavad eestlaste meeli kut-sumatute koolmeistritena segadus-se viia. Kõnesoleva soome raama-tu pealkiri on „Sõja uus pale“. Raamat väljendab oletatavasti va-litseva mannerheimliku kliki mee-leolusid. Millised need on? Raamatu autor leiab, et praegune sõ-da olevat äärmiselt aatevaene, ja mitte ei saavat aru, mille eest see kohutav verevalamine toimu-vat. Nii-nii. Ligikaudu viis aastat tagasi Hitler alustas maailma-ajaloo — meeleulatmat tapatalgut, kolm aastat tagasi lõi oma saagi-ahned küüsed hulka ka manner-heimlik Soome, ja nüüd lahuta-takse üsna häbenematult käsi, et mis perge-pärast ma oma nina sinna toppisin! Raamatus arutel-

lake, et teljeriigid taotlevad oma uut korda, kuid selle piirjooned olevat tänapäevani ähmased, ehkki Hitler olevat lubanud selle korral-dada rahvuslikel põhimõtetel. Terve Euroopa ümberkorraldamise kava olevat täiesti hämar, ka sõ-da Nõukogude Liiduga polevat siia toonud mingit selgust. Raamatu autor on tagantjärele tark ja tunnistab, et Nõukogude Liidu rahvad on tõmmanud kriipsu läbi Hitleri saagi ahnetest kavade, on Hitleri loodetud sisemiste rahu-tuste ja nõrgenemise asemel veel tihedamalt koondunud Nõukogude valitsuse ümber ja annavad hitle-rismile surmahoobi.

Euroopa orjastamise kavade ähmasuse pärast ei peaks küll la-hetagusel kosjamooril põhjust ole-ma oma rõõvlõuogu juhti, Hitlerit süüdistada. Need on maailmale pasundatud juba „Mein Kampfis“ kui ka hiljem korduvalt. Saksa fashistide ülemvõim kogu maail-mas, teiste rahvaste alaväär-tuslike orjade olukorda asetamine, kogu Euroopa paljaksrõõvimine Saksaamaa heaoluks — kas need kavad soome mannerheimlikele pussipoistele pole küllalt selged? Kui Hitler neil laskis lobiseda Uuraliteni ulatuva „Suur-Soome“ fantastikast, siis karjuti Goebbel-siga kaasa „pühast ristisõjast“, nüüd aga, kus nad nõukogude rah-vaste pühalt kodumaalt siniste muhkudega minema peksakse, po-

le „neile rõõvkäik äkki enam „aatelise“.

Kõnesolevas raamatus sõnda-takse juba üsna valusaid kabja-hoobe anda rõõvlõuogu juhile Hitlerile, nähtavasti tasuks selle eest, et Hitler pussipoiste „aateid“, see tähendab saamahimu küllalt ei toetanud. Raamatu autor arutleb, et eelmises maailmasõjas lagunes tsaari-Venemaa oma sise-mise nõrkuse pärast, nüüd aga peab Nõukogude Liit vastu selle-pärast, et ta rahvad on liitunud ühtseks tervikuks. Saksaamaa pi-das nähtavasti oma sõjalist üle-kaalu nii mõjuvaks, et ta poliiti-list külge ei arvestanud. Raamat manab Hitlerit selle pärast, et see okupeeritud rahvastele ei lubanud pettemandõvriks mingeld vabadusi, sest autori üsna õige hinnangu järele Baltimaade niinimetatud omavalitsuste autori-teid rahva hulgas polevat suurem kui nende tegevusvabadus.

Fashistlike pussijunkrute kas-siahistus ei ärata kelleski kaastunnet. Oleme neile korduvalt meenutanud eesti vanasõna, et uhkus tuleb enne langemist. Ja kui nüüd viimasel tunnil enne langemist neile aru altpoolt aju-desse hakkab tekkima, siis jääb neile vaid soovitada, et nad „aate-puudusest“ halisemise asemel veel vilmselgi hetkel oma sidemed hitlerliku rõõvlõuoguga katkestak-sid ja oma aktiivsuse jõu liidaks

kogu maailma vabadustarmastava-te rahvaste omaga fashismile kiire surmahoobi andmiseks.

Nõukogude rahvastel, eesti rahval ei ole käimasolevas verises võitluses, mille hitlerlik Saksaamaa lahetaguste kosjamooride abiga tentale peale surus, põhjust kurta võitluse aatepuuduse pärast. Kui võitlus käib meie esivanemate põliste võitlustraditsioonide koha-selt eesti rahva sajandeid vihatud vaenlase, saksa parumivõsude vas-tu, lahetaguste kosjamooride veesegamise vastu, meie armasta-tud kodumaa, vaba Nõukogude Eesti eest, siis kõik need momen-did eesti rahva praeguse vabas-tusvõitluse muudavad aatelse-maks, heroilisemaks kui ühegi varasema.

Ajaloolisil päevil, kus meie Nõukogude kodumaa liitlaste hiel-gelsuured ekspeditsiooniväed võit-levad Euroopa mandril, päevil, mil täitub seitsimees Stalini ennustus, kus fashistlikule kiskjale antakse surmahoop tema enda kodus üht-sele lõõkidega nii lüües kui lüü-dest, — nüüd annab igale eesti mehele ja naisele jõudu viimsete raskuste talumiseks, viimsete lõõ-kide andmiseks saksa rõõvval-lu-tajale teadmine, et armastatud Eesti vabaduse, iseseisva Nõuko-gude Eesti uuestisünd tuleb pea-

PAUL RUMMO.

Noorte patriootide ideeline kasvatus

Lugeja, ilmugu teie vaimse pilgu ette karm pilt 1941. aasta sügisest Kiievis.

Väejuhatuse käsul on Punaarmee väeosad jäänud linna. Kaitstes nende taganemist, võitlevad nõukogude sõjamehed ägedalt eeslinnades. Tõkestades vaenlase teed, said kuulsaks kaks meie polku. Polkude lahingulipud on läbi lastud, suitsunud, verrega niisutatud. Lipukandjad ise on haavatud. Neil on ainult üks väljapääs — langeda kangelaslikult. Kuid oma lõpu eel peavad nad meeles oma polkude au — lahingulippusid. Lahingulippusid ei tohi anda vaenlasele, neid tuleb alal hoida...

Lahingulipud võtab vastu sõjameeste käest Konstantin Kravtshuk. Ta ei ole sõdur, ta on Kiievi linna rahulik elanik Obolenski tänavalt. Ta pole isegi mees, ta oli vaid 10-aastane. Ta ei ole läbi teinud elukooli, tema kooliks oli perekond, kaks klassi, pioneerirühm. Ta omandas siin esimesi muljeid. Sõjatorn puhkes poisi pea kohal silmapilgul, mil ta oli vast astunud teadlikku ellu.

Kaks aastat oli Kiiev saksa okupantide võimu all. Kaks aastat hoidis nõukogude poiss Kostja Kravtshuk alal langenud lipukandjate poolt talle usaldatud lahingulippusid. Ta ei suutnud veel aru saada oma teo tähtsusest. Ta oli teadlik teda ähvardavast hädahohust. Sakslased poosis kiievlasi tänavatähtsuse ja majarõude külge. Sakslased laskisid kiievlasi maha Babji Jaris. Sakslased laskisid maha ja poosis inimesi tihti eeluurimiseta ja kohtuta vähimagi kahtluse põhjal. On kerget endale kujutleda, milline karm nuhtlus ootas poisikest, kes peitis Punaarmee lahingulippusid okupeeritud linnas.

Lugejad, heitke pilk nooruki hingesse, kes võitis enda peale nii vastutusriikka ja hädahoitliku ülesande. Mis pidi poisike välja kannatama ning ära võitma kahe hirmsa aasta jooksul sakslaste poolt vallutatud linnas, milliseid mõtteid mõtlema? Kostja Kravtshuk sai kõigest jagu. Ta ei andnud märku ühegi sõnaga ei emale ega sõbrale sellest, mis peitus ta hinges. Niisugune mehisus, selline vastupidavus, selline distsiplineeritus on omane tõelisele võitlejale. „Kostja on seda väärt, et meie, Punaarmee võitlejad, surume tema, kui sõduri, kätt.“ Nii kirjutas kapten, kes teatas Kiievi pioneeride teost. Mitmete ordenitega autasustatud vana polkovnik, kellele pioneer andis üle säilitatud lahingulipud, embas poisikest palavalt ning nimetas teda kangelaskeks.

Punaarmee võitlejad ja komandörid ning kõik meie inimesed tunnistavad kui iseenesest mõistetavat ajalehtedes avaldatud NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusest Konstantin Kravtshuki autasustamise kohta Punase Lahingulipu ordeniga. Ordenitega autasustatakse sõjas julge südamega, selge peaga, kindla iseloomuga inimesi, kes sooritavad kangelasliku tegevust.

Kiievi pioneeride kangelasliku lähe sõdade kroonikasse. Selle kangelasliku järgi, samuti nagu ka Zoja Kosmodemjanskaja suuremaju sangarite järgi, otsustavad meie järglased nõukogude noorpõlve käitumise üle Kodumaa raskeimate katsumuse silmapilgul. Nad saavad teada, kui võrd suur oli sel silmapilgul isegi noor inimene, kui suur ja sügav oli tema vaimne maailm, kui üllas oli ta moraalne kuju. Kiievi pioneerid kehtasid stalinlike kotkapoegade põlve, kes teevad kuulsaks oma põlvkonna ning oma sajandi kangelaslike nõukogude Kodumaa nimel.

Sakslased püüdsid murda nõukogude inimest okupeeritud rajoonides mitte ainult koletislike repressioonide süsteemiga. Alatu vaenlane võitis tarvitusele ka teisi võtteid. Okupeeritud linnades ja külates esinesid mitte ainult timukad. Siln tegutsesid läbiõlenud fashistliku vale ja demagogia meelstrid. Sakslased püüdsid mürgitada noorsoo hinge hitlerliku mürgiga. Kuid vaenlane ei

saavutanud ega võinud saavutada seda eesmärki. Kiievi pioneerid vägitegu, Krasnodoni kommunistlike noorte sangariteod, paljude tuhandete noormeeste ja tütarlaste kangelaslikud teod vaenlase tagalas, partisanisalkades, on eridaks tunnistuseks nõukogude rahva noore kaardiväe moraalsest kindlusest, tema ennastsalgavast andumusest sotsialistlikule Kodumaa, tema pojalikust truudusest Lenini ja Stalini parteile.

Sõjatuks prooviti läbi selle kasvatusliku töö ideed ning printsiibid, mida teostas ja teostab partei, komsomol ning kool. Need ideed ja printsiibid on võitnud. Ega sakslased asjatult ei põleta ja lase õhku kõrvuti tehaste ja elektrijaamadega meie kooli, pioneeride paleesid, kommunistlike noorte klubisid. Sakslased võrdlevad neid sõjaobjektidega. Mis siis, meie koolid ja klubid võivad olla uhked sellele, et vaenlane kardab ja vihkab neid. Kool, mille on lõpetanud Krasnodoni kangelaslased, võtab osa Isamaasõjast. Au ja kuulsus olgu sellele koolile Pioneerirühma, kuhu kuulub Kiievi pioneer, võib lugeda võitlusüksuseks. Au ja kuulsus olgu sellele pioneerirühmale!

Meie kooli komsomolil, pioneeride organisatsioonil on ülesandeks õpetada uut põlve, relvastada teda teaduse aluste tundmisega, õpetada talle ühiskondlik-kasulikke töid. See on õpetaja, komsomolitöö juhtija ja pioneeride töö juhtija suur ülesanne. See on lõpuks vanemate ülesanne, perekonna ülesanne. Koolil, noorte organisatsioonidel, perekonnal on suur otstarve — nad vastutavad noorsoo ideelise kasvatamise eest. Ning selle kasvatamise kõrgeim eesmärk on — õpetada armastust oma isamaa vastu. Patriootilist tunnet peab kasvatama inimesse juba tema elu algpäävest peale. Olgu külvatud juba lapse- ja nooruseeas tema hinges armastuse seeme oma Kodumaa vastu, oma rahva vastu, mingi inimese selle pagasiga eluteele, siis ei eksi ta kõrvale, siis saab temast tõeline inimene ja kodanik.

Armastus isamaa vastu on elav, inimlik tunne. Kui ideeline kasvatus on õppeaine, väljendades pedagoogilise terminiga, siis peab see õppeaine olema kõige elavam, haaravam, muljeterikkam kooli praktikas, komsomoli ja pioneeride organisatsiooni kasvatuslikus töös.

Sõnad Kodumaast, rahva suurtest tegudest, tema ajaloo sündmustest, rahvuse suurmeestest peavad olema kirglikeks sõnadeks, mis sütitavad südameid. Leo Tolstoi on Jasnaja Poljana koolis jutustanud külalastele sõjasündmustest vene ajaloo. Suur kirjanik ei olnud kutseline pedagoog. Tema esinemise jõud lastest kuulajaskonna ees seisnes tema patriootilises tundes. Ta andis seda tunnet lastele üle Kodumaa ar-

mastava kodaniku kogu kirega. Kirjeldades laste sügavaid läbielamusi tunni ajal, ütles Tolstoi: „See klass jäi mälestusväärseks elamuseks meie elus. Ma ei unusta teda kunagi.“

Sellisteks mälestusväärseteks, unustamatuteks tundideks koolis, pioneeride kokkutulekutel, komsomoli klubis peavad olema õppetunnid, vestlused, ettekanded, loengud, mis on pühendatud patriootilistele teemadele ning mis kasvatavad noorsugu Lenini ja Stalini partei ideede vaimus. Suurepärane materjal, mis annab Suure Isamaasõja ajastu, nõukogude inimeste kangelaslike rindeli ja tagalas — on selle kasvatuselav väljendus, on tema alus.

Olgu meie laste, meie noorsoo ideelis-poliitilise kasvatuselav vormid ja meetodid sellele sisu vääriliseks, mis annab meile suur ajajärk, milles me praegu elame. Skematism, puisus, trafareetus on siin enam kui kuskil mujal lubamatud. Kuid kahjuks nad ei ole veel kõrvaldatud kooli, komsomoli ja pioneeride organisatsioonide kasvatuselav praktikast. See töö organiseeritakse tihti peale noorte psühholoogiat arvesse võtmata. Komsomoli organisatsioonid tihti alahindavad ideelis-kasvatuslikku töö tähtsust noorsoo keskel.

Elavad, vaimustavad, mobiliseerivad sõnad on suureks teguriks kasvatus-poliitilises töös. Kõrvuti sellega peab esinema ka teine mitte vähem tähtis tegur. Jutt on tegudest, mis täiendavad sõnu, saavad neid. Kiievi pioneerid väljendasid oma armastust nõukogude isamaa vastu tegudega, kangelaslikega. Tegudega, tööga vastavad meie maa noormehed ja tütarlapsed Kodumaa üleskutsel. Need teod, see töö on tähtsaks elementiks noorte patriootide kasvatuses. Ühiskondlikult kasulik töö on loetud meie sotsialistlikul maal alati vapruste ja auasjaks, kodaniku kohuseks. Kooliõpilane, kes töötab kolhoosipõllul, timuri-lapsed, kes abistavad punaväelaste perekondi, on kodanik. Kooli, komsomoli ja pioneeride organisatsioonide kohuseks, perekonna kohuseks — on noorsoole selgitada tema töö üllast sisu, tema töö tähtsust igal tööalal, olgu see ka väike, olgu see ka mitte otseselt seotud meie aja romantikaga.

Meie olemine uhked meie noorpõlvele, kes tõstis esile sõja päevil niisuguseid kangelaslikke tegureid, nagu Krasnodoni kommunistlikud noored, kui Kiievi pioneerid. Meid innustab helge tulevik, mis seisab meie põlvkonna ees. Selle meie laste, meie noorsoo tuleviku eest võitlevad ja surevad täna isad ja vanemad vennad. Nende veri ja higi ei voola ilmaaegu. Meie maa noorem põlv mitte ainult ei näe täieliku ja lõpliku võidu päikest. Tema lõikab selle võidu vilja.

(„Pravda“ juhtkiri 5. juunil 1944. a.)

KIIEVI PIONEER KOSTJA KRAVTSCHUK, kes päästis sakslaste käest kaks polgulippu ja keda autasustati Punase Lahingulipu ordeniga.

LENINGRADI KOOLIDES

lõpetatakse edukalt katsed õppeaasta lõpetamiseks. Pildil: viis sõbratari 239 keskkoolist Ara Sestakova, Anja Šats, Ira Aglis, Leena Tuul ja Mara Rudakova (vasakult paremale), kes kõik õppeained lõpetasid hindegas „väga hea“.

Kooliaasta lõpul

Käesolevaid päevadel lõpetavad miljonid nõukogude koolide õpilased oma õpingud ja lähevad suvepuhkusele, astuvad tööle — abistama Punaarmeed.

Neil nõukogude kooliõpilastepere suurpäeval tuleb kõikjal, kus õpivad eesti noored, teateid nende innustusest lõpetada hästi eksamid ja astuda eesrindlike õpilastena järgmistesse klassidesse. Jaroslavliski ERKA eesti laste algkooli juurest kirjutavad A. Tamm ja Kosenkraanius — nad tahavad teatada kõigile, et nad oma õpinguis ei tee häbi eesti noortele.

Uuralist — V. Uralski, Tsheljabinski, Sverdlovski, Nevjanski ja teiste alg- ja keskkoolide õpilastelt tuleb rõõmustavaid teateid nende eesrindlikust õpitööst Isamaasõja päevade jooksul. Kui räägitakse eesti keskkoolist Jegorjevskis, siis mainitakse ka kindlasti öekesi Valdasi, kes mitte ainult ei ole eesrindlikud õpinguis, vaid ka tuntud noored töökohtlased sõjatehastest. Samas ka kolm sõpra — Aldre, Hion ja Hiir on poisid, kes palju suudavad ja kellel ka palju oodatakse. Jegorjevski eesti keskkoolis lõpetavad tänavu 34 noort kümneklassilise keskkooli. See on suurpäevaks neile ja paljudele teistele eesti noortele. Isamaasõja päeval kaugel tagalas on eesti noortel olnud suured võimalused arendada end edasi. Sajad eesti õpilased on senini lõpetanud alg- ja keskkooli ja astunud praktilisele tööle.

S. TOOMASLU.

Eestlaste ametiühingute ja komsomoli krossi avajooks

Pühapäeval, 11. juunil toimus Leninil nimelisel staadionil Leningradis elavale eestlastele ametiühingute ja komsomoli jooksukrossi avajooks üle 70 osavõtjaga.

Krossi avas ELKNO KK sekretär sm. E. Jaanimägi ja ametiühingute poolt sm. A. Ojala. „Meie inimesed peavad end igakülgsest karastama ja ette valmistama peatseks tööks Nõukogude Eesti ülesehitamisel. Just sõjalis-kehalise kasvatusetöö eduka läbiviimisega Isamaasõja päeval, on meie rahvad suutnud võitluses ja töös üle saada paljudest raskustest ja ka tulevikus suudame meie palju korda saata, kui oleme karastunud tööks ja võitluseks,“ ütles sm. Jaanimägi.

Naiste 500 m jooksus, milles normiks 1 min. 55 sek., startis kolm rühma. Parimaiks osutusid: Kurdvee, aeg 1 min. 42 sek., Sirvak ja Põldmaa — 1 min. 43 sek., Karpenkova ja Falkenberg — 1 min. 46 sek. Veelgi paremaid tulemusi saavutati meeste 1000 m jooksus, kus normiks 3 min. 25 sek.: 1) Zerbatsov — 2 min. 51 sek.; 2) Truberg — 2 min. 54 sek.; 3) ja 4) Mõitlik ja Kuznetsov — 2 min. 57 sek.; 5) Jürlau — 2 min. 58 sek.; 6) Gavrilovitsh — 3 min. 2 sek.

Naisjooksjaist täitsid „Valmis tööks ja kaitseks“ normi 20 ja meesjooksjaist 27 krossi osavõtjat.

H. T.

Noored kaadrid Tsheljabinski ametikoolis.

Juba õppeaasta alguses näitasid eesti grupid Tsheljabinski ametikoolis nr. 2 häid töötulemusi, kerkides koolis õpinguis ja töös esimeste hulka. Noored poisid ja tüdrukud asusid usinasti tööle ning õppisid usnalt tundma ja käsitlema keerulisi treimasinaid. Töö kvaliteeti ja hoolt ning armastust, mida eesti õpilased oma koolisviibimise ajal on üles näidanud, märkis korduvalt kooli direktsoon. Praegu on koolis välja pandud näitustabelil 32 treitud osast 17 osa valmistatud eesti noorte kätega. Suur hulk õpilasi on korduvalt premeeritud nii rahaliselt kui ka kiituskirjadega, nagu õpilased Olevsoo, Tamm jne.

Edukaid töötulemusi on näidanud ka elektrikutehnikum, meistri Tatriku juhtimisel. Ka selle rühma paljud õpilased on saanud korduvalt kiitusekirju, nagu näiteks õpilased Võõlman, Tomson jne.

OLEV.

Uvelski eesti algkooli õpilastepere valmistub kevadkatseteks.

Uvelski lastekodu juures viieklassilise eesti algkooli kasvandikud valmistuvad agaralt eelolevaks kooli lõputkatseteks. Viimased nädalad on eriti pingas — tahetakse lõpetada aastane koolikava 100 protsendiliselt heade tulemustega.

Eelmise õpiveerandi edukusest võib järeldada, et lõppveerand annab veelgi paremaid tulemusi. Koolis, kus õpib 84 last, lõpetasid kolmanda veerandi 29 last hindegas — väga hea ja 21 õpilast hindegas — hea.

1. klassi edasijõudmist märgitakse kokkuvõttes 90 protsenti; 2. kl. — 94 protsenti; 3. kl. — 100 protsenti; 4. kl. — 90 protsenti ja 5. kl. — 85 protsenti.

Eesti algkooli õpilastepere Uvelski seab endale eesmärgiks — lõpetada õpiaasta hästi. Tänavu, võibolla, läheme koju ja sinna peame minema juba eesrindlike õpilastena.

L. PROMET.

EK(b)P KK sekretär sm. E. Päll avab piduliku koosviibimise.

Stalingrad tõuseb

Veidi üle aasta on möödunud ajast, millal Stalingradi rajoonis, Volga kaldal, lõppes suurim lahing maailma sõdade ajaloos, mis ühtlasi sai pöördepunktiks Isamaasõja käigus.

„Stalingrad oli saksa fashistliku armee loojanguks. Pärast Stalingradi lahingut, nagu teada, ei suutnud sakslased enam koguda. Nii hindab Stalingradi lahingute osa Isamaasõjas Kõrgem Olemjuhataja seltsimees Stalin.

Ligi viis kuud ründas vaenlane Volga-äärset kindlust. Sajad suurtükid maapinnalt ja tuhanded lennukid õhust külvavad päevast päeva linna üle pommide ja mürskudega. Nõukogude võitlejad andsid pühaku töö: suure, aga Stalingradi ei loovuta. Sakslased taipasid varsti, et nad ei suuda murda Stalingradi kangelaslike kaitsjate vastupanu. Siis seadis vaenlane oma sihiks — hävitada linn.

Paar arvu juba annavad ettekujutuse vaenlase hävitustöö ulatusest Stalingradis. Linnas purustati 40.000 ehitust — see on 65% kõigist linna hoonetest. Jäi järele ainult 7 tuhat väikest, ühekordset majakest linna ääres. Stalingradi enam kui 100 tööstusettevõtet ei jäänud terveks ainustki. Linnas 450.000 elanikust jäi järele 1515 inimest.

Kui vaenlane kibutati Stalingradi lähistelt minema, siis linnas se sõna tõsisel mõttes enam ei olnudki.

4. veebruaril leidis vabastatud Stalingradis aset ülelinnaline töötajate ja Doni rinde võitlejate kohtumine. See teostus loosungil all: „Ehitame uuesti üles Stalingradi.“

Ja Stalingrad hakkas uuesti tõusma tulest ja tuhast.

5. veebruaril olid seadud korda esimesed teed Stalingradi raudteesõlmes. 13. veebruaril alustas tööd leivavabrik ja veski. 16. veebruaril Stalingradi komandant kaotas linnas piiramisoluks korra.

16. märtsil hakkab tööle linna elektrijaam. Kogu maa tuleb appi Stalingradi ülesehitusele. 30. märtsil saabub Stalingradi 55-vaguniline eshelon Saraatovist — toiduainetega ja ehitusmaterjalidega, tööstustarvetega linna ülesehitamiseks. 31. märtsil saabub teine sama suur eshelon Gorki töötajatelt. Masinist Lunin, Stalini preemia laureaat, ostab oma isiklike säästude eest 1150 tonni sütt ja saadab selle Novosibirskist oma kingitusena Stalingradile.

11. aprillil seatakse jalule raudteehendus Stalingradi ja Moskva vahel. 17. aprillil saabub Stalingradi esimene laev Astrahani mõõda lahtimurdu Volgat. Kasvab järjest linna elanikkond. Stalingradi traktoritehases töötab juba kaks tuhat töölisi. „Punasest Oktoobrist“ — 400, tehases „Barrikaad“ — 250. Hoogtöö ees on seatakse korda elamuid.

Voroshilovgradi rajoonis seatakse elamiskorda üle 500 maja, Jermanski ja Traktoritehase rajoonis üle 100 maja. 21. aprilliks on korda seadud 10 suurt elumaja kesklinnas. „Need on esimesed kahe- ja kolmekordseid majad praeguses Stalingradis. Algab stalingradiaste massiline liikumine oma kodulinna ülesehitamiseks. Selle liikumise alustab rindevõitleja naine Tsherkassova. Ta moodustab brigaadi ja sellega tööst vabal ajal asub korda seadma kuulsat Pavlovi maja — maja, kus kangelane-kaardiväelane seersant Pavlov oma kaaslastega linna piiramispeavil oma rinnaga kaitses vaenlase sissetungimist Stalingradi. Tsherkassova eeskujul järgnevad kõik stalingradiased. Luuakse üle 100 tsherkassovliku brigaadi. Oie 10 tuhande stalingradiase tuleb puhkepäevaldel ja tööst vabal ajal appi Stalingradi ülesehitajale.

12. juunil Stalingrad saadab rindele esimese saadetise Stalingradi tehase remonteeritud tanke. Need tankid kannavad nüüd ni-

metust — „Stalingradi vastus“. 19. juulil alustavad tööd Stalingradi traktoritehase osakonnad. Augustis alustab tööd elektrijaama klubi ruumes esimene linna teater. Septembris alustab koolides õppetööd 11.600 last. Oktoobris algavad Stalingradi meditsiinilises instituudis loengud 700 üliõpilasele.

1. jaanuaril 1944. a. on Stalingradi elanike arv tõusnud juba 250.000 inimesele. Aasta jooksul on suudetud tööle rakendada peaaegu kõik Stalingradi tööstusettevõtted. On korda seadud või uuesti üles ehitatud 11.093 elamut. Linnas töötab 10 haiglat, 11 polikliinikut, 21 lasteaeda, 48 sauna, 187 mitmesugust kauplust ja 125 söögisaali. On seadud korda linna veevärk 33 kilomeetri ulatuses, ehitatud 6500 ruutmeetrit asfalteed ja 16.800 ruutmeetrit muud sillutist.

On möödunud vaid lühike aasta Stalingradi ülesehitustöös. Selle aasta jooksul on tehtud palju, kuid väga palju on veel teha. Tuhanded endise kauni Stalingradi hooned on ikka veel rusuhunnikud, terved tänavad on varemetes.

Agas kangelaslikud stalingradiased on veendunud, et kõikidele raskustele vaatamata Stalingrad tõuseb — veel võimsam ja vägevam kui eelmine.

R. HANNULA.

MALM, TERAS, VALTSMETALL JA MAAK — OLE PLAANI

Magnitogorski metallurgia kombinatid on ületanud juunikuu esimese viie päeva plaani kõigil aladel. Mäekaevarid on tootnud 23.000 tonni maaki üle plaani. Kõrgajutöödised on andnud Kõrgema Olemjuhatase erifondi 710 tonni malmi. Valtisjad on tootnud hästi ning on tunduvalt ületanud plaani.

Eesti NSV evakueerunute uus õppe-tootmiskombinaat

Dmitrovi rajooni Orudeva küla asutatakse uus eesti õppe-tootmiskombinaat, lisaks juba olemasolevatele kombinatidele ja töökohtadele, milledele töötab üle tuhande eestlase. Selle uue õppe-tootmiskombinaadi ülesandeks on koguda ja ette valmistada Eestist evakueerunud elanikkonna ja Isamaasõja invaliidide keskelt kvalifitseeritud kaadreid Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi tööstuse taastamiseks.

See on uus fakt sellest, kuidas Nõukogude vaitsus hoolitseb nende tuhandete eestlaste saatuse eest, kes pärast saksa barbarite kallale tungi olid sunnitud maha jätta oma majad, vabrikud ja tehased ning evakueeruma sügavasse Nõukogude Liidu tagalasse.

Eestlased ei pannud siin käsi rüppe, vaid hakkasid tööle tehastes ja vabrikutes, kolhoosides ja sovhoosides, pannes oma töö ja võitluse osa võidu altarile. Peale selle, et moodustati Punaarmee eesti rahvuslikud väeosad, kes on teinud oma lahingulipud paljudes võitlustes saksa röövvalutajate vastu auga kuulsaks, loodi tagajärgena uusi õppe-tootmiskombinaate ja töökodasid, kus tagalasse jäänud eestlased abistavad oma tööga Punaarmeed.

Moskva oblastis Dmitrovi rajoonis Orudeva külas asutatavas kombinadis pannakse käima mehhaniseeritud õmblusvabrik, kus hakkavad töötama eesti rätsepad. Vabrik hakkab valmistama suurel hulgal riidevarustust Punaarmeele, kuid ühtlasi täidab individuaaltemlimisi riideid ja pesu õmblemiseks evakueerunud eestlastele ja Isamaasõja invaliididele.

Vabriku töölised on soodsad töö- ja elamistingimused. Töölised elavad eriti selleks otstarbeks remonteeritud majades ning ühiselamutes. Laste jaoks asutatakse lasteaed ja -sõimed. Kõigile kombinadis töötajale ja nende pere-

kondadele kindlustatakse toitlustamine kombinadi oma sööklas.

Kombinaadi juures on organiseeritud abimajapidamine 55-hektarisel maa-alal. On olemas oma piimanduse, seakasvatuse ja linnupidamise farmid, kust saadavad toiduained lähevad täies ulatuses sööklasse lisaks riigi poolt antavale normile. Peale kombinadi abimajapidamise antakse igale töölisele kasutada maad veel juurvilja jaoks, kus ta kasvatab enda jaoks kartuleid, kapsaid, porgandeid ja muud köögivilja.

Juurviljaedade kändmise ja seemnetega varustamise eest hoolitseb kombinat.

Kombinaatides ja töökodades töötavad eestlased vastavad partei ja valitsuse hoolitsemisele oma tubli tööga. Nii premeeriti ENSV Kohaliku Tööstuse Rahvakomissari sm. Eriti käskkirjaga plaani süstemaatilise ületamise eest Jegorjevski kombinadi ehitustöölisi seltsimehi Kenemaad, Sokki, Valdi, Vaksi ja Kuzmini, igahüü poole kuupalgaga (350 rubla).

Sama hästi töötavad Jegorjevski kombinadi jalanõude- ja õmblustöökodade töölised seltsimehed Vutt, Luige ja Allas. Tänu sellele, et suur hulk töölisi ületab norme, ületatakse ka üldine tööplaan kõigis kombinatides.

Seltsimehed eestlased, kes te praegu Eestis peate kannatama sakslaste rõhumise ja teotuste all, pidage meeles, et kaugele Nõukogude Liidu tagalasse evakueeritud eestlased töötavad visalt koos vene rahvaga, varustades Punaarmeed kõige vajaliku saksa fashistiike kallale tungijate lõplikuks purustamiseks ja kogu Nõukogudemaa vabastamiseks okupantidest.

Saksa fashism võidetakse — see küsimus on otsustatud. Ja ei ole kaugel see päev ja tund, kui kogu Nõukogudemaa on jälle vaba ja ühes sellega meie kallid Eesti on jälle vaba nõukogude vabariik. Major H. PAPPEL.

Leningrad—Narva maanteed ei ole enam äraagi tunda. Mõne kuu eest talvetuisanud sõjatee, saksa sõjamasinate riu täis, maa nagu veel lahtistes haavades. Nüüd nägin tee ääres vaid paar nassulöödud saksa tanki, needki koristamisel. Leningradi ümbruse hirmsate lahingute taltermaa on end kuidagi rohelusse peitnud, puud aga, kurvad kasetüved, on varemeis nagu majadki. Mürskudest näksitud asfalttee on juba „asandatud“, telefonipostid ammu püsti aetud. Ent ta on ikka veel sõjatee, nagu kogu Leningrad—Narva vaheline ala, kui virgalt siin inimese käsi ka ei püüaks kõike jälle kohendada ja korda seada. See pärisüleehitus lend ja hoog algab alles siis, kui kõik käd püssi ümbert vabaks saavad.

K. küla on „Uus-Virumaa“ süda. Siin asuvad nõukogude võimu kohalikud asutused ja kõik on miniatüürselt väga esinduslik.

A. Hoidre illustr.

alates kas või valgeks lubjatud kivikestest apteegimaja õues ja nõõrsirgeist peenraist täitevkomitee alas. Nagu citysse kunagi ihatakse äärikuladest siia. Pealegi on siit autoühendus linnaga, habemeajaja, raadio ja suur klubihooone kõikide oma võludega noorrahvale. Küla on säilinud kaunis

tervena, on pillavalt toomingais ja õiteilus, õõbikud laulavad läbi õõ ja ojakesed sulisevad sõstrade vahel. Sm. Minna Lepik, kes „uusvirulaste“ ja kogu siinse elu eest peab hea seisma, teeb aga südame tänasel puhkepäevalgi kõvaks — jah, olevat isegi mingisugused vanemat sorti nelipühid. Külvi tuleb lõpule viia, sõjaväelt laenatud hobused tagasi saata. Punaarmee kevadise suure pealetungi ajal Ukrainas olevat saksa kindralid kirunud, et meie väed ei hooli reeglitest, peksavad neid ka pühapäeviti ja ükskõik millise ilmaga. Sellist kirumist maksab ära teenida. Põllud ongi sakslaste ajal nii karge kasvanud, et valus vaadata. Järgmisel puhkepäeval külvitööde edukat lõpetamist pühitseda on siis seda magusam.

Vaatan sm. Lepiku toanurkast, mis hõredate lubjatud laadadega on eraldatud ametiruumist, karmi, sõjamehe oma. Ja mõtlen, et on vist ikka kaunis raske korda saada kõikide hädaliste külmustega siin paarituhandelises kollektiivis ja et see on väga suur vastutus — juhtida Nõukogude Eesti esimeste vabastatud rajoonide elu. Sm. Lepikus on aga rõõmu ja kindlust palju. Küllap on tal häid kaaslasi ning abilisi selles töös, ja küllap see töö on ise ka õnnakas ning rõõmuandev — oma kätega panna uue kodu alusmüüre.

Need siin on kõik eesti külad oma spetsiaalse hoonetasetusega, katustega, õueadadega. Vana-ke lüpsab kitse ja tõreleb temaga soomemurdelises eesti keeles. Ohe

toa kummuliit leian oma suureks hardumuseks „Perekonnamehed“ ja „Kodud“ aastast 1911... Väike M. küla koosneb paari inimpõlve eest siin rajatud kaheksast eestiperest. Pärast küla vabastamist saksa okupatsioonist leidis siin vaid 6 vana ja 4 last. Perenaine, kes meid kostitab plimaga ja toreda hapu maaleivaga kõneleb omal vaikselt kummel ränkdest asjadest. Et kui sakslased algul tulid, siis rõõvisid kõik ära, tapsid sead laudas ja käänasid kanadel kaelad kahekorra. Hiljem sellist oma käe peal rõõvimist enam ei lubatud, olid normid. Novembris läks tema oma perega metsa ja oli seal kolm kuud peldus — pojad läksid mobilisatsioonist eest juba enne ja teda, nende ema ahvardas kinnivõtmise partisanide varjamise eest. Kurvalt on käinud ümberkaudsete vene külade käsi. Nende elanikud läksid kõik metsadesse, kuid traaliti välja, tapeti või saadeti töölaagritesse soole ja vanusele vaatamata. „Traalimiseks oli üks erilist väljaõpetatud bande, kellel olid head sõjariistad ja viina oli neil ka igapäev. See otsis viimseni välja.“

Nüüd elavad M. küla tühjakas veetud taludes Auvere eestlased. „Siin on muidu küll kenam koht ja parem maa kui meil, aga koju tahaksin ikka kangesti tagasi,“ kurdab noor taluperenaine sm. Tähiste. „Mees ja lapsed jäid sinna poole.“ Auvere mees Olesk oma tütrele üldse üheksa aastaks, et vennaga kokku on neil paar lehma kaasas. Nüüd on laste jaoks plima. Ja üldse elu läheb, pole viga. Vaatad kepslevald varasu külavahel, tibusid ja õitest raskaid sõstrapõõsaid ja mõtled,

olgu mis on, aga neil eestlasil pole küll kõige halvemini läinud. Neil on sõda seljataga, ka evakuatsioonirännuraskused olid neil lühikesed. Omamoodi tõendiks selle kohta on kas või siinsete arstide jutt, et haigeid on suhteliselt vähe, epideemiad puuduvad, desinfektsiooniputkad seisavad kasutamata. Muidu on meie arstid seadnud end siin täide lahingurakmesse. Apteek särab nii oma puhtusega kui arstide mitmekesisusega. M. küla on rajooni arstlik keskus. Siin on korda seadud haigla, iga asi tiptop ja armastusega kombineeritud, sõjaväelt saadud raudvoodid üle värvitud, padjad-kotid värsket põhku täis, peenraid sibulaotsad mullast väljas. Peremeheleku uhkusega näitab dr. Saulin äsja valminud saunaruume, kuhu tuleb ka haigla pesukoda.

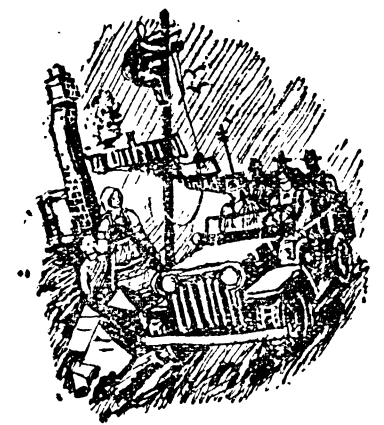
Vaatame kohti, kuhu sakslaste eest oli maha maetud vilja ja varandusi. Kõle lugu. Kuskile olevat maetud 6 puuda mett! Aga kuhu?

Willys viib meid mööda üpris hüplevat metsateed R. külla, kus siis sm. Andresen kõneleb kohalikul isetegevusõhtul. Rahvast on murdu, kevadisel eelil. Peale kõnet algavad siis deklamatsioonid, näidendid ja need muud asjad. Sm. Lepik aga pinnib sealsamas kohalikkude volinikkude, ja ühtlasi isetegevuse juhti sm. Panksejevilt külvitööde kohta. Sm. Lepiku jutut järgi olevat too väga tragi. Külatänaval kohtame trobikonda eesti lapsi, kõik kõhnad ja vilusti õhtust kohevil, aga kõik hästi terased. Jutustavad meile Narvast, sakslastest jms. Neil on siin oma

kool ja kooliõpetaja — sm. Siilivask. Kooli lõpupidu on tõsiselt kavas.

Kõnnime saludest läbi, nurmedest üle, kullerkuppe ja üläseid kaudu. Kevad on nagu liiga ilus, paistab nagu poleks nii kaunist loodust varem näinudki, niisuurit värivirkust metsades, niipalju toomingaid ja nii rõkkavalt linnulaulu. Isegi tume sõjamürin ümber kogu silmapiiri on nagu südasuvine kõnekõma. Lennukimürin suudab ainult pisut vakatada linnulaulu.

Mart Rauale ja Paul Rummole, mu kahele kirjanikule kaaslastele, sügub juttu ikka rohkem mõlgutusi selle üle, milline imeväärne mõju oleks värskele õhul loominguile, kuidas see tootlikkust tõstaks jne. Iga tühi maja äratab kujutlusi, kuidas siia hästi sobiks kirjanike väike puhkekodu. Jah, need aastad on olnud pingelised ning väsitavad. Kuid puhkusele

A. Hoidre illustr.

pole praegu siiski mõelda ja jutut sellest saab tehtud ka rohkem naljaviluks. Willys viib meid jälle kihavasse Leningradi ja siin satume jalamaid prahvatava sündmuse otsa — Lääne-Euroopas on loodud pikisilmi oodatud teine rinne.

DEBORA VAARANDI.

Märkmeid eesti kirjandusest siin- ja sealpool rinderaja

Kunstikroonikat

Kuhu iganes haakristi-ämblik oma võrgu on vedanud, seal närbub loov vaim. Kõik eod ja kasvud selle rāpase võrgu all peavad lämbuma. Ja kui ei lämbu, siis lämmatatakse need sihikindlalt ja halastamatult.

Mis on saanud eesti teadusest, kirjandusest, kunstist okupeeritud kodumaal?

Aastakümneid mesilase usinusega kokku kantud rahvaluule rikkalikud salved, muuseumide varad, raamatukogud veetakse laiali Saksamaale, teadusemehed vangistatakse, üliõpilased juhitakse turbarappa või rindele hitlerlaste ka-hurlihaks, arstid saadetakse maalt välja.

See näputäis kirjandustki, mis okupeeritud Eestis ilmunud kolme aasta jooksul, kannab vägivaldse koolutamise tagajärge. Kirjanduse kiratsemist okupatsiooni tingimustes tunnustatakse üsna avalikult. Raamatuid ei olevat kuskilt saada. Raamatukaupluste riulid seisvat tühilt ja isegi leti alt ei saavat tutvusegi teel enam midagi osta. Ei tea, kas selle kirjanduse vähesuse põhjuseks peaks olema paberipuudus või kirjanike laiskus? küsib üks sealne kirjandusevaatleja läbipaistva naiivsusega. Vastuse jätab ta võlgu, sest õigeks vastuseks puudub okupantidel kindlasti paber. Moistagi puudub paber ka nende seadete kirjanike jaoks, kes tahaksid vangla-Eestist tõtt kõnelda.

Millest kõnelevad siis eesti kirjanikud okupeeritud Eestis? Millest nad vaikivad? Kas virvendab läbi nende ridade südamevalu rahva kannatuste pärast? Kas kirjanik seisab oma rahva kõrväl, õhutab teda võitlusele, lohutab teda, julgustab teda ajutistes hädades ja annab talle lootusi tulevikuks?

Me teame, et seda saab kõigest oma hingest teha ainult nõukogude eesti kirjanik siinpool raja. Tema taob iga oma rea relvaks vaenlase vastu.

Okupeeritud Eesti kirjanikult me ei lähe seda otsimagi, sest me teame ju väga hästi, et tema võitlussõnad võiksid kosta ainult põranda alt. Avalikult ilmuda nad ei saaks. Tõe ja õiguse sõnad võiksid seal käia ka suust suhu. Et rahvasuu seal ei ole sulgunud, see on teada. Pikkelaule „Aadu“, Litzmanni, Mäe ja temataoliste seeklisajate pihta on ju ulatunud ka siitpoolle rinnet. Nagu muistsel orjaajal suust suhu käiv rahvalaul kajastas kõige ehtsamini ranva mõtteid ja tundeid, nii on ka nüüdsel hitlerliku ikke päevil rahva enese poolt loodud laul tema tunnete ja mõtete mõõduks ja hästi rakendatavaks relvaks.

Mida aga teevad okupeeritud Eesti kirjanikud, kellele on või-

maldatud tüki paberit enese-avaldamiseks? Kes ennast laatsakile maha pole laotanud sakste ette, nagu endine vaps Kivikas, suud seki järele pöörav Mäik või siis Metsanurk, kes arvab enast esimestele jalgadele püsti jäävat, kui ta tagumistega kabjahoope katsub jagada, sellele on üle jäänud kaks teed: kas kõnelda lillekestest või läbi lille.

Lillekestest kõneldi ka eelmise saksa okupatsiooni aegses kirjanduses. Mõnigi kord kirjutati siis üleemeelikuid värsiridu maharebitud Verordnungi teisele küljele. See oli passiivse vastupanu kõige kergemaid ja ohutuid vorme. Tookord oli okupatsioon lühike, ja sakslased ei saanud mahti enast sisse muukima hakatagi. Nüüd aga, kus kogu rahvas oma olemasolu pärast võitleb ja kus mürki osavasti tilkhaaval sisse antakse, on sel eimiskikspanekul teine maik: passiivne vastupanu võib pikapeale muutuda passiivsuseks üldse. See on üks hädahoht, mis ähvardab ainuüksi lillekestest ja linnukestest kirjutavaid autoreid.

Loeme ühest Fr. Tuglase 1942. a. suvel kirjutatud päevikumärkmest, nagu kunagi Felix Ormussoni päevil, siniraagudest, rähnidest, haigrutest ja toonekurgedest, keda ta jälgib oma toaknast. Siin meenub saksa revolutsioonilise kirjaniku Ernst Toller raamat pääsukestest, keda ta jälgis läbi oma vanglakambri akna räästa all.

Oma lindude vaatluse läbi aknaruudu lõpetab Tuglas tähele-

pandava lausega: „Ja samal ajal kostab akna alt mingit klopsuvat häält. Seal mõõdub kolm tohjakat kana reas. Ning nedlki kutsutakse lindudeks.“ Milline sapine enesepilge: kanaperspektiiv — see on hitlerlaste seisukohast muidugi teretulnud, eriti kui sellega kaasas käib kanapimedus. Oma üksesisel klopsuma jääda — see hädahoht ei ole eesti kirjanduses kunagi puudunud. Sellest ohust võib päästa ainult nõukoguliku perspektiivi omaksvõtmine ja omaksvõtmine.

Gustav Suitsu vähesed read kõnelevad tulekahjust ja tuleasemest. Meid huvitab muidugi, kuidas ta neisse suhtub.

„Siin elamu oli. Nüüd tulease. Oli kodu ja kadu. Näotuks sadanud maas.

Oli elu ja ilu. Tuhakühmas see tase.

Sa imestad: oled veel olemas.“

Vaatlemine, konstateerimine: oli — ja nüüd ei ole. Mõtted ja tunded on krampunud alasti olemasolu ümber. Ainult muljed, ei mingit seost, mõtestust, suhtumistki.

Kuhugi müstika hämarusse kaovad B. Kangro värsiridade mõtteraasud. Ka neist lelad eest ainult passiivsust, resignatsiooni, eemalejäämist karmist reaalsusest, selle mõtestamisest.

Rahvale lähemal seisavad seal praegu need kirjanikud, kes kas mõistu või umbkaudu, aga siiski kuidagi märku annavad, et nad ei saa vaikida rahva raskest saatusest sakslaste ikke all. Nad kõnelevad „läbi lille“, et saksa

vägivald ei või kaua kesta, et eesti rahval on jõudu elada ja ka tulevikku. Need on ärkamisaja otsesed järglased, vanima põlve kirjamehed.

K. E. Sööt laulab: „Kuiigi süngaske saatuse vari lasub me peal nagu haiglase unelma hirm — ei me kaota julgust ega oma loomulähedat visadust, hingestatud elutahet.“

Elada tahame! Olgugi saatuse kiuste, süütsi raskuste vastu!

eestlased väärivad õigust elamiseks eestlastena oma sünnimaal, töös ja võitkuses lunastatud kodupinnal!“

Ja R. Kamsen vaatab julge pilguga tulevikku:

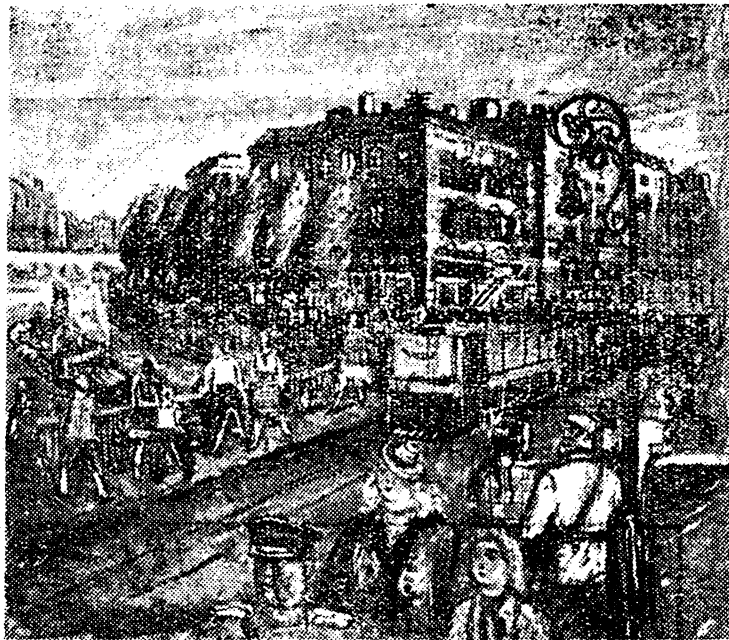
„Igivana isamaa täitus musta murega

rahu ükskord maale asub, saatus ülekohtu tasub.“

Igivana isamaa, elu mõte murdmata: sinu rahva hing on puhas, tõuseb nagu Fööniks tuha.“

Kuid on olemas kolmas tee. Eesti nõukogulik kirjandus kõneleb praegusel ajal oma rahvale otseselt seda, mis rahvas oma sisimas mõtleb ja tunneb. Eesti nõukogulike kirjanike luule ei ole vaatluse või aistingute luule ega ebamääraselt julgustav pilk tulevikku. See on iga leheküljega, iga reaga võitlusluule, sihitud otse eesti rahva põlise vaenlase pihta. Nende mõte, tunne ja tahe liigub rahva juures, neid ei kannu ainult juhuslik lootus ja usk, vaid kindel teadmine tulevikust. Muidugi ei saa nad ka vait olla üksikute inimeste või rahva ajutiste murede ja raskuste pärast, mida läbi tuleb elada, aga lakkamatult heliseb alati kaasa tulevase võidu ja sellele järgneva ülesehituse optimism. Isamaasõja- aegne eesti nõukogulik luule ja kirjandus on eesrindlik ja meheline võitluskirjandus ning jääb kandvaks ja kindlaks aluseks kogu eesti tulevase kirjanduse kujunemisel. Ta ei ilutse ega halletse, ta ei peida pead ära, vaid vaatab näkku karmile olevikule, mõistab seda ja kutsub üles võitlema. Ilutsusluule kodanliku iseisvuse päevil tundub sellele luulele palju võõram olevat kui ärkamisaegne luule kõige oma ebamäärasuse ja naiivsuse peale vaatamata. See on eesti töötava rahva luule praegustes võitlustes ja taotlustes ning ihas käd tööle panna sakstest viimseni puhas: tatud vabas Nõukogude Eestis.

J. SEMPER.

Täna Leningradis

Alo Hoidre.

Ants Lauteri näidendid

Eesti NSV rahvanäitleja Ants Lauter esineb uudsete lühinäidenditega, mis varsti tulevad ettekandele tema juhitavas draamakollektiivis. Neid on kolm: „Hirmu silmad“, „Sides“ ja „Naised“.

Kojumineku tahet ja koduunistusi on eriti eesti lüürika palju esitanud. Kuid meie teame hästi, et ligi kolme aasta kestel on suutnud vaenlane meie kodurahvast väga palju hullutada. Kui palju meid ei oodatakseki, sakslaste hirmu- ja õudusejutud on leidnud mõnevõrra uskumist. Ants Lauter esitabki ühe seesuguse hullutatud mehe. Ajal, kui Punaarmee eesti väeosad on vabastanud ühe eesti punkti, on seal Jüri Libaste, kes küll kardab ja vihkab sakslasi, kuid kes ei ole kindel ka selles, et talle võiks head juhtuda punaste poolt. Hirmul on suured silmad, ja nüüd tekibki rida väga koomilisi olukordi — mis aga lahendatakse, ja mees rakendatakse kohe vajajiku-

le tööle. Näidend on täis vaimukaid ootamatusi, ja naljamänguna on „Hirmu silmad“ kõrvutatav parimate näidenditega.

Hoopis tõsisem olukord on „Sides“. Valvatus on Isamaasõja suureks võiduteguriks. Vaenlane püüab iga viisil meile kahju teha. Ta salaluure püüab tungida igale poole, ta püüab iga punkti leida endale abiliselt. Nii on selles lühinäidendis üks Punaarmee side-meis kunagi lõksu tõmmatud, kuid meest on sõdametunnistust närima hakanud ja ta ei ole Isamaareetmist siiski korda saatnud. Kuid juba tuleb uus agent, kes temalt aru nõuab ja ise kilbist tegevusse asub. Et see vaenlase agent paljastatakse, selles on teenitud tubili Auverre poisil, kes ise on okupatsiooni ajal ka selle meiega tutvust teinud. Tunneme tabatud salakuulajast, et ta on aastate kappi ette valmistatud, aga ometi ei jäta ta sobimatuse meele sekka märkamata, kui valv-

salt tähele pannakse kõike, mis on vaja.

Tõsise laadiga on ka kahepildiline näidend „Naised“. Neli evakueeritud eesti naist on teelahk-mel oma arengus. Juba arvame ühest, et ta kunagi ei kujune vajalikuks ega kasulikuks inimeseks — kuid ta suudab seda siiski.

Ants Lauteri sule all kujuneb rohkestest vaatlustest kasvunud kujusid. Neis kolmes lühinäidendis on kujud tüüpilised nalle tut-tavate olukordade jaoks. Nad esin-davad võitlevat rahvast kõrgis ja erijoontes — ennastsalgavas kan-gelaslikkuses, võitlevas asjalikku-ses, kuid ka inimlikes nõrkustes. Meile on lähedal seesugune kahe-kõne, kui see tekib kartliku Li-baste ja Punaarmee eesti ohvitse-ri vahel: kartlik mees kuuleb al-les nüüd, et on olemas ka Puna-armee eesti väeosad ja eestlased ei olegi Siberisse saadetud. Kuid meie arutame hea meelega kaasa ka evakueeritud naistega, kes la-hendavad omavahel raskeld eluku-simusi pinnal, kas maksab üldse enesel töötada, või tuleb ka ene-

sel võidu heaks vaeva näha. Tun-neme õiget lahingumeest ohvitse-ri, kes ütleb telefonikõnes liigseid ja tühje sõnu tarvitavale ohvitse-ri-le: Kui sa nii palju räägid, tu-len ja lasen su maha.

Need patriootlikud, lavaliselt hästi väljatöötatud näidendid moodustavad esimese annuse eesti teatri repertuaari vabariigi vabastamise puhuks, kuid on praegugi hästi tarvitavad. Suurte kogemustega näitejuht ja näitleja, kes noorpõlves on kirjutatud näiden-deid ja edasi aastakümneid töö-tanud draamakirjandusega, on eeskujuks oma tiheda vormiga. Eesti rahvanäitleja on sõjateema-de, patriootiliste ainete teadlik käsitleja. Nõukogude patrioot näi-telaval valmistab ette seda reper-tuaari, mida on rahvale vaja — ja meie tahame kinnitada, et Ants Lauteri lühinäidendid on rahvale vaja — ja meie tahame kinnitada, et Ants Lauteri lühinäidendid on kirjanduslikult — nii ideoloogiliselt kui kirjandusli-kult vormilt — küpsed teosed.

NIGOL ANDRESEN.

Kirovi teater tagasi Leningradis

Neil päevil sõitis erirongiga Leningradi tagasi esimene grupp Leningradi Kirovi nimelisest teatrist. See vanimaid vene teatreid läks Uuralisse 1941. a. augustis ja avas seal sesooni M. Glinka patriootilise ooperiga „Ivan Susanin“. Evakuatsiooni ajal andis teater üle 1000 etenduse, näidates uurallastele „Padaemandat“, „Vürst Igorit“, „Aidat“, „Fausti“, „Luikede järve“ jpm. Teatri rindebrigaadid andsid Punaarmee võitlejatele ligi 3.000 kontserti. Näitlejad külastasid Stalingradi sangarlikke kaitsjaid ja Leningradi rinnet. Uurali mäekaevurid, metallitöölised ja kolhoosnikud õppisid lähedalt tundma ja armastama seda kuulsat vene teatrit.

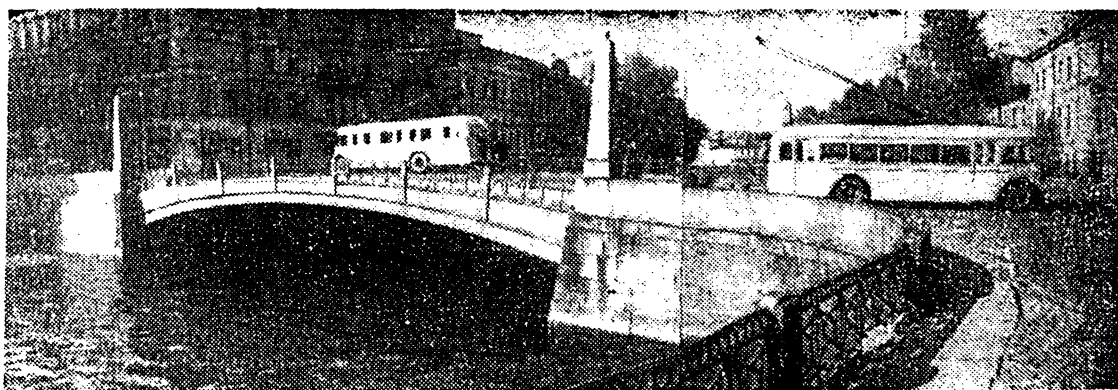
Teatrihoones on praegu täies käigus ehitustööd. Värvitakse rõdusid ja loozhe. Saali jaoks valmistatakse ühes Leningradi vabrikus 1.300 tugitooli.

VALGEVENE FILHARMONIA TAASTAMISEL

Valge-Vene vabastatud maa alal on taastatud ja astub tegevusse Valge-Vene riiklik filhar-moonia. Kaks suurt brigaadi on sõitnud juba küllasetendusile vabastatud rajoonidesse. Filharmonia-le annab suurt abi valgevenes hästi tuntud Tatjana Lopatina poolt juhitud kolhoosnikute koor, mis omal ajal võttis osa Valge Vene kunstidekaadist Moskvast.

LENINGRADI OLESEHITAMISEKS

Hiljuti andis Leonid Utesovi populaarne džässorkester Leningradis kontsertide sarja — 26 kontserti Leningradi teatrites ja klubides Leningradlastele ja 10 Punaarmee võitlejatele ning Balti mere laevastiklastele. Kogu kontsertide sissetulek 250.000 rubla on orkester andnud Leningradi taastamise fondi

LENINGRADI HAAVAD PARANEVAD KIIRESTI.
Trolleibuse-liinid on osalt juba korda seatud ja liikumine avatud. Pildil: trolleibus suundub D-erzhinski tänavast Punasele sillale Moika jõel.

Õhtu vabastatud külas

Seal, kus tee teeb käänaku ja suundub veskitammile, seisab vanake, piibutobi hambus, ja vaatab kohinaga langevat veejuga.

„Jõudu, isake!”

„Eeh, mis jõudu nüüd mulle vanainimesele vaja — näe, jõudu on vaja nendele seal!” Vanake viitab käega põldude poole, kus veel hilisõhtul töötab traktor, muutes sõiti jäänud kesa mustaks põllumaaks.

„Eks kulu neilegi jõudu, jah. Aga, noh, kas siis vanakesele ei lähegi jõudu vaja?”

„Mis nüüd mulle...” heidab vanake käega ja kopsib piibutobi käsipuu vastu tühjaks. Siis ta pajatab, kuidas noored on juba varakevadest, kohe pärast seda kui sakslased ootamatu kiirusega pagesisid, asunud traktoreid remontima ja nüüd vuravad need varahommikust hilisõhtuni vabadel nõukogude põldudel, et muuta maad viljakandvaks ja kohevaks, kust sügisel võrsub juba saak iseendale, mitte võõrale saksa rõõvile. Tema ise, vanainimene, askeidab rohkem kodu ümber, parandab vankreid ja majapidamis- tarbeid.

Mööda külavaheteed suundub kodu poole piimakari — lehmad rahuliku ja kaaluka sammuga ees, kitsed sibava karjana järel. Nagu

eksinult peavad teistega sammu üksikud lambad.

„Karja ikka on?”

„Näete ise — lehmad ja kitsed, aga lambaid — õige vähe, sigu, neid võib terve küla kohta sõrmel üles lugeda.”

Üle kahe aasta laamendasid külas sakslased. Eks nende lauade rännanud kõik paremad palad — vasikad ja sõrakandjad.

„Pole viga,” lohutab vanake, — „kõik paraneb; küllap kasvata- me jällegi uue karja üles.”

Külavahelisel teel, kus poisikesed pilluvad kurni, kohtame Kol- jat. Ta on neljateistkümneme- aastane, kuid rasked sõja-aastad on talt karastanud ruttu täismeh- e. Ta jutustab oma loo.

Isa läinud tal juba sõja al- guses armeesse — olnud tankist, ema küüditanud aga sakslased en- diga kaasa. Üksijäänud poiss elab nüüd päris iseseisvalt, aitab trak- toriste ja teeb muid ettejuhtuvaid töid. Jah, see on elurõõmus, sõ- jakeerises varaküpsenud noorus — uljas ja iseteadev. See on noorus, kes hakkab osa võtma meie maa ülesehitamisest pärast seda, kui on puhastatud sakslastest kogu meie riik ja algab suur ülesehitustöö, vaba Nõukogudema uute töövõi- tude ja õnneliku elu taastamine ning kindlustamine.

Majades elavad Punaarmee võitlejad. Ohtutunnil istuvad nad majade ees pinkidel ja päikese loojenemist kevadistes värvides metsa taha saadab lõõtspilli unis- tav-igatsev meloodia.

Lagedale väljakule küünide va- hele on rajatud võrkpalliplats. Nais- ja meesvõitlejad veedavad vabu silmapilke sportides. Hoog- salt pörkab pall edasi-tagasi üle võrgu ja kajavad mängust haara- tud spordientusiastide hõiked.

Külaäärselt soostunud heina- maalt siirdub oma allüksusesse kolonn punaväelasi. Need on sapöörid julged ja elurõõmsad päevitunud nägudega võitlejad. Juba mõnda päeva demineerivad tublid sapöörid küla lähiseid la- hingute päevil asetatud miinidest. Kogu päev röökkab küla öhkulen- davate miinide kärgatusist.

Küla kaotab mõõdunud sõja- päevade viimased jäljed.

Lahingud on edasi kandunud kaugele läände. Vaevu kostab siia rindejoonelt kahurimürinat. Küla ärkab uueks rahulikuks eluks. Siin on juba Nõukogudema taas- tatav tagala, kus inimesed seavad endid jälle vana viisi sisse, kus küntakse ja külvatakse ning lõ- gatakse sel sügisel juba vastset vilja iseendale, oma maale ja rah- vale.

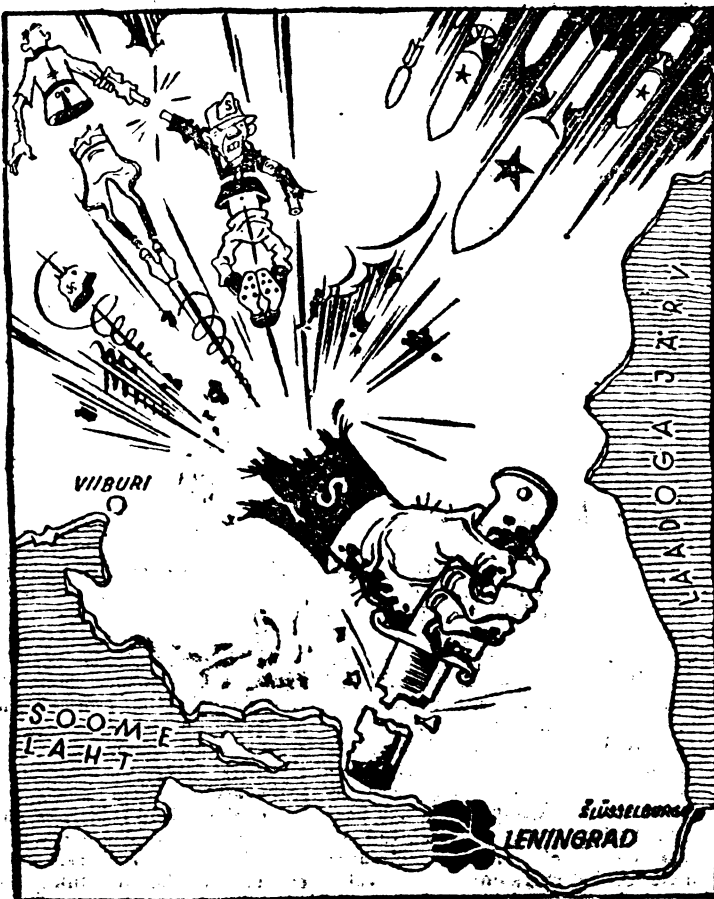
RALF PARVE.

— Küllap harjume. Ainult et... kes kindlustab meile, et te lõppude lõpuks eesti talumeest en- nast aiste vahele ei rakenda... siis, kui — pullid rekvireeritakse saksa ratsaväkke. Sõda sarvik- hobustel... see on muidugi algu- ses veidi võõrastav, aga pea see ei juhtu, kui te omadega päris jänni jätte.

A. TULIK.

Saksa-Soome sõpruse kõrge lend

J. Jenseni karikatuur.

UUE ITAALIA VALITSUSE MOODUSTAMINE

Reuter teatab, et Rooma saa- bunud marssal Badoglio ei õn- nestunud Rooma poliitiliste tege- lastega uue kabineti loomiseks kokkulepet leida.

Uue valitsuse koostas itaalia poliitikategelane Ivanoe Bonomi. Uue valitsuse koosseisu kuul- vad seitse portfelli ministrit, nende hulgas krahv Sforza, pro- fessor Benedetto Croce ja kom- munistide liider Togliatti (Ercoli).

Bonomi on sündinud 1873. aas- tal. Ta oli 1921.—22. aastal pea- ministriks. Toimetas ajalehte „Il Mondo”, mis pärast Mussolini võimuletulekut suleti.

TOLIATTI (ERCOLI) ÜLESKUT- SE ITAALIA PARTISANIDELE

Bari raadio andis edasi Palmi- ro Togliatti üleskutses sakslaste poolt okupeeritud Itaalia territooriumil tegutsevaile partisanidele. Üleskutses öeldakse: „Organiseeri- ge ülestõuse kogu Itaalias! See on meie kohus kodumaa ees, abi Ing- lismaale ning Ameerika Ühend- riikidele, kes teostavad praegu otsustavaid operatsioone, abi vene vendadele, kes kolme sõjaasta kestel on kandnud kogu vaenlase surve raskust.”

HITLERLASED MOBILISEE- RIVAD VIIMASEID RESER- VE.

Stokholmist teatatakse: Saksa fashistlikes ajalehtedes on jälle ilmunud kirjutusi teravast töö- jõu puudusest Saksamaal ning uute inimreservide rakendamise vajadusest. Otsustades saksa leh- tede avalduste järgi, ei ole hitler- lastel õnnestunud isegi nn „to- taalse mobilisatsiooni” abil katta Nõukogude-Saksa rindel saadud katastroofilisi kaotusi.

Hitlerlik ajaleht „Das Reich” teatab, et praegu on saksa või- mude poolt välja antud uus mää- rus „kogu töövõimelise elanikkon- na kohustuslikust registreerimi- sest”. Nüüd kaotatakse varem kindlaks määratud „tööteenistu- ses” olemise vanusepiir meeste- le — 65 aastat. Samuti kaotatakse ära vanusepiir naiste mobiliseeri- misel. Ohtlasi ei ole faktiliselt enam maksvad need väikesed eeli- sed, mis olid varem olemas nais- tel-emadel.

DIVERSIOONIAKT NORRAS

Suur diversioonakt leidis aset Arendali metallivabrikus. Pa- trioodid lasksid õhku valamisosa- konna ja vabriku raudteejaama hoone. Ohes hüdrojõujaamas on leidnud aset paari viimase nädala jooksul mitu sabotaažiakti.

«РАБА ХЯРЬЛ»

Орган ЦК КП(б) Эстонии
и Советов депутатов трудящихся
Эстонской ССР
Ленинград, Торговый пер. № 3

Тоimetuse kolleegium.

Sarvikhobud

Kõige muu iidama-aadama hul- gas lavastas Tallinna hitlerlik raadio hiljaegse talumehe ja sak- sa põllumajandusnõuniku kahekõ- ne, mis oma mõnitava laadi poo- lest kuulub kahtlemata saksaaju- saavutuste meisterklassi.

Kuna saksa rõõvpoliitika taga- järjel pole Eestis peaaegu enam hobuseid, propageeris „nõunik” pullikasvatust — veo- ja lihaloo- madeks, ning kas või ratsudeks sõjaväljale.

*

— Noh, armas Illupmäe Hen- rik, kuidas siis käib ja eluke veereb?

— Mis siin seletada. Eks här- ra nõunik tea isegi.

— Teil on ilus kõnekäänd: põl- lumees põline-rikas. Kahjuks aga ei pea eesti mats... päh, kuidas küll keel väärtatab... eesti tore talupidaja viimasel ajal sellest reeglist kinni. Peaaegu kõigil on normid saksa kroonule andmata. Miks?

— Kas pole natuke imelik ha- leda asja üle nalja visata?

— Kuidas rinda?

— Räägite nõrkusest ja normi- dest. Ise olete ametimees ja ha- ritud isik. Kes siis veel peab teadma, kui teie ei tea, et kogu maa imeb näljakappa ja norme ei anta sellepärast, et kõik on juba varem võetud.

— Mh, jälle juttu Mis sest, et pole — anda tuleb ikkagi.

— Et need vorminõudeid täita, peaksime teie kurku viskama viimse seemneiva.

— Aga just! Mida muud me's tahamegi. Milleks teile seeme? Nagunii ei kavatse me enam siit külvionnistust oodata — saksa sõjavõimude plaanide kohaselt kuulub eesti ala võib-olla üsna varsti mahajätmisele.

— Möistan, need plaanid kir- jutab ette Punaarmee pealetung. Oelge ausalt, et asi on mokas,

ega kohenda seda enam kah eesti seemnevilja ahnitsemine.

— See on hädaohtlik mõtte- viis, Illupmäe. Te ei taha ometi, et saksa võim teid paitama hak- kaks oma suurel hädatunnil. Va- jame teie abi, see tähendab — nõuame. Aga mida teie teete? Vilja ei anna. Aiasaadusi ei anna. Ja kariloomade arv kahaneb otse kriminaalse kiirusega.

— Ega siis eesti kari ole ka kunagi enne säherduse raudse hamba alla sattunud. Talumeestest see ei olene. Las sakslad vähenda- vad isu, küllap siis päris tõbraste arvgi tasapisi tõusma hakkab.

— Teil tuleb kanda hoolt, et see sünniks igal juhul.

— Miks? Kui loole mõistlikult läheneda, siis võib seal leida ainult hüvesid. Vähem lehma, vä- hem vaeva. Ei heinaniitmist, ei piimavedamist, ei roppu õienda- mist sõnnikuga. Tänu sakstele võib eesti talunik varsti elada na- gu linnuke oksa peal — ei mingit muret, ei mingit tööd. See- pärast olge aga lihanormide nõud- misega agarad — küll siis näete, kui ruttu on viimse veise veri kapp lastud.

— Te lähete lausa võimuväs- taseks, Illupmäe! Teadagi, 450 kilogrammi on suur norm, seda ei saa täita mõne looma tapmiseta. Aga selle vastu tuleb leida rohi- tu. Karja arv ei tohi väheneda — sellega raiute oksa, millel elab saksa suurus. Tuleb kasvatada lihaloomi. Arendada näiteks pulli- kasvatust.

— Ekskael

— Just! pullikasvatust. Siin on alus normide täitmiseks ja saksa kõhuhuvide kindlustamiseks. Ja teistest küljest — siis pole teil enam põhjust kurta hobuste rek- vireerimisest ja veo- ja puuduse pä- rast. Härjad atrade ette, pull ki- rikukalessi vedama! Alguses on see vahest küll pisut võõrastav, aga küllap harjute.

V aastakäik

Punaarmee ja liitlasvägede võidud toovad Eestile vabaduse

Briti soomusväed: Kanada tankistid rannikul.

Sm. Stalin liitlaste vägede sissetungist Põhja-Prantsusmaale

Peab tunnistama, et sõdade ajalugu ei

Ajalugu märgib selle kui suursaayutuse.

Saksa okupandid kiirustavad Eestimaa tühjaksvedamisega

Eestlaste ja nende varanduste väljave-
damiseks on sakslased kõik kitsarööpmeli-
se raudtee veereva koosseisu koondanud
Tallinn-Pärnu raudteele. See võimaldab
neil Eesti põhjapoolsetes osades olevate
inimeste ja nende varanduste vedamiseks
Pärnusse, mille sadamat sakslased kavat-
sevad kasutada peamise väljaveokohana.
Pärnu sadamast on mereteel Saksamaale
märksa lühem ja fašistlike võimumeeste
arvates vähem ohtlik kui Tallinnast ja
teistest Põhja-Eesti sadamatest.

Pealetung Karjala maakitsusel jätkub

12. ja 13. juuni kestel tulistati kõikidel rinnetel õhulahinguis ja seniitkahurväe 8 meie lennukit ei pöördunud tagasi oma lennuväljadele.

8 meie lennukit ei pöördunud tagasi oma lennuväljale.

Hitlerlased tahavad Eesti intelligentsi muuta sakslaste teoorjaks

Nende korraldustega irvitavad sakslased eesti intelligentsi ja noorsoo üle ning alandavad nad oma teooria tasemele. Teisest küljest loodavad okupandid turbara-

badesse ja sundtöödele kokkukäsitatud
teadlased ja noorsoo kõva saksa valve
all koos hoida, takistada nende metsades-
se põgenemist, ja sakslaste jalgalaskmise
korral nad endiga koos Saksamaale küü-
ditada.

Seiliste eesti rahva alandamise ja hävitamise sammude tagajärjel kasvab eestlaste aktiivne vastupanu saksa okupantidele iga päevaga. Asi on läinud juba niikaugele, et sakslased ei usalda enam isegi eestlaste „omakaitse“-mehi ja on viimastel päevadel asunud nendelt relvade ärakorjamisele.

Eesti NSV uued õigused ja kohused

Eelolev Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi ülesehitamine toob esile rea uusi ülesandeid. Lisaks vabariigi majanduslikule ja kultuurilisele ülesehitustööle tuleb meil hoolitseda vabariigi sõjajõude ja välispoliitika eest, mis seni olid täielikult Liidu Valitsuse korraldada.

„Kõigis vabariikides on mitte ainult reavõitlejate kaadrid, vaid ka teatud juhtiva koosseisu kaadrid, kes suudavad vastavalt väeosi juhtida. Seega sõjaliste koonduste moodustamine liidu vabariikides võib nüüd olla pandud tugevale alusele.“ Nii hindas olukorda seltsimees Molotov.

Eesti sõjamehed Punaarmee koosseisus on ennast näidanud vahvate lahingumeestena. Nende eeskujulikkus tööd tunnustab üle kolme tuhande ordeni ja medali. Punaarmee eesti korpuse koosseisus on kindralid ja vanemad ohvitserid. Oleme kindlad, et Nõukogude Eesti saab hakkama ka oma vabariigis oma Kaitse Rahvakomissariaadi ja oma väeosade organiseerimisega. Üheks meie vabariigi kiireks ülesandeks on sõjalise õppuse arendamine koolides, kõrgemais koolides, rahvahulkades, et sõjalise väljaõppe raskustest vabastada väeosad ja tõsta võimalikult kõrgele iga üksiku võitleja väärtus. Kui meie vabariik kuulub Nõukogude Liidu väiksemate sekka ega suuda arvulise suuri sõjaväekoondi moodustada, siis peab ta olema esimeste seas oma üksikvõitleja ja üksiku juhi väärtuselt. See on suur sotsialistlik võistlus, mis tekitab üksikute vennasvabariikide vahel oma sõjalise organisatsiooni ülesehitamises. Sellest peab suurenenema Liidu sõjaline jõud. Sõja lõpu kiirendamine, aga samuti uute kallaletungide ärahoidmine peavad olema vabariikide sõjaväe ülesanded — ja ainult siis, kui vabariikide sõjajõud on Punaarmee ühtseks osadeks.

Ka vabariikide sõjajõudude kaudu teostab Nõukogude Liit oma rahvuspoliitikat. Pärast seda kui fashistid on eesti noormehi ja tütarlapsi hulgakaupa viinud võõrile hukkuma, on kiindumus kodusse suurem kui kunagi varem. Punaarmee rahvuslikud väeosad oma vabariigi piirides, kui sõjalised olukorrad ei nõua vastupidist — seda pakub Nõukogude Liit oma

vabariikidele. See võimaldab eesti mehi, see aitab kindlustada kõrget distsipliini ja vahvust.

Mitmeti raskemad ülesanded asetab vabariigile oma Välisasjade Rahvakomissariaat ja rahvusvaheliste sidemete korraldamine vabariigi poolt.

Eesti rahval on põhjendatud umbusk välispoliitika vastu, mida aeti kodanliku iseseisvuse ajal. See välispoliitika viis nükaugale, et maa iseseisvus tegelikult likvideeriti ja maa ning rahvas anti fashistliku Saksamaa valitseda. Saksa saadik Tallinnas osutus Eesti tegelikuks kindralkuberneriks, kes kinnitas valitsuse otsused või andis korraldusi uute otsuste tegemiseks. Eesti rahva kultuurilistele ja majanduslikele huvidele vastava välispoliitika rajamine on nüüd Nõukogude Eesti ülesanne.

On selge, et meie esimene ülesanne on Liidu välispoliitika teostamine ja pärast sõjaajagsete olukordade kujundamine kooskõlas meie vennalike vabariikidega. Vabariikide välisesindused, vabariikide lepingud ja üldse kogu vabariiklik välispoliitika peavad teenima eesti rahva huvisid, kuivõrd need üksikasjades vajavad erilist tähelepanu. Kuid ühtlasi on Eesti NSV välispoliitika ülesandeks lõplik lõkk anda neile eesti rahva seast pärinevatele intrigaanidele, kes ikka veel välismaadel püüavad segadust tekitada selles, mida eesti rahvas tahab: kas vabadust oma nõukogude vabariigis või sõltuvust meie vaenlastest. Praegused välisoperatsioonid on ikmselt Hitleri teenistuses — ka neil juhtudel, kui nad ütlevad enast Hitleri vastu võitlevat. Oma avaldustes aga taotlevad nad võitlust fashismi vaenlaste vastu, seega teevad nad tööd fashismi kasuks.

Välisasjade Rahvakomissariaat võib juba Isamaasõja ajal teha suure töö meie rahva kasuks. Pärast sõda on tal oma osa Euroopa ja maailma lähemate aastakümnete arengu määramisel. Oma välispoliitika omandab Nõukogude Eesti esmakordselt võimaluse astuda rahvusvahelise tegurina teiste riikide ette.

Nõukogude Eesti välispoliitika sihiks on vabariigi kindlustamine Nõukogude Liidu kindlustamise kaudu. Oma välispoliitika teostamine peab eesti rahval tähenda-

ma suurt sammu edasi meie rahva õnneliku tuleviku poole.

Isamaasõda ja eriti aga okupeeritud Eesti raske saatuse on õpetanud meid õieti hindama sõpra. Eesti rahvas suudab üksnes siis ehjõuline olla ja kiiresti edasi areneda, kui ta on sõbralike rahvastega liidus ega tarvitse karta enda hävitamist. Ta suudab oma vabariigi pärast sõjalaastamist lühikese aja kestel üles ehitada ja jõuda eesrindliku rahva tasemele, kui tal on kindlustus, et võõras valutaja ta tööd mõne aasta pärast ei hävita. Isamaasõjas on Nõukogude Liit näidanud oma kindlust, üksikute rahvaste vastastikust sõprust. „MEIE MAA RAHVASTE SÕPRUS“ on vastu pidanud kõigile sõja raskustele ja katsumistele ning on veelgi enam karastunud kõigi nõukogude inimeste ühises võitluses fashistlike sissetungijate vastu“ (Stalin). Ja see altab meil pärast sõda oma vabariigi elu kindlustada.

Neil põhjustel vabariiklik Kaitse Rahvakomissariaat oma tegevuses, Nõukogude Eesti sõjajõudude kui ka iseseisva välispoliitika olemasolu peavad olema ühtlasi Nõukogude Liidu kõvendamise ja kindlustamise vahendiks — sest selle kaudu saavutame ka eesti rahva õnne.

Meie ees on veel ränk võitlus fashismiga. Sel ajal, kui saksa fashism hävitab füüsiliselt terveid rahvaid, omandavad Nõukogude Liidu rahvad uusi ülesandeid, näitavad ikka uusi võimeid. Ajal, kui saksa fashism püüab eesti rahvast hävitada, tekib eesti rahvale uusi ülesandeid oma riiklikus korralduses, mille ülesandeks on eesti rahvast edasi viia suure tulevikku, oma tulevikku kindlustada. On vaja rändi lõke fashismile sõjaliselt. Kuid „on vaja, et samuti fashismi moraalne-poliitiline purustamine oleks lõpule viidud“ (Molotov). Fashismi moraalse-poliitilise purustamisega tahame meie olla eesrindlikud!

Eesti iseseisvus on kahe uue rahvakomissariaadi asutamisega jõudnud uude arengujärku. Eesti rahva osa sõjajärgses maailmas asetab talle uusi ja uusi ülesandeid, mille lahendamine tähendab ühtlasi Eesti iseseisvuse ja vabaduse ning eesti rahva õnneliku tuleviku kindlustamist.

NIGOL ANDRESEN.

Partei elu

EK(b)P algorganisatsioonide poliithariduslikust tööst

Kommunistliku partei kui töötava rahva avangardi ülesanne on juhtida kõiki Nõukogudema elu alasid. Nimetatud ülesande täitmine on oleneb otseselt sellest, kuidas üksikud parteiorganisatsioonid suudavad täita oma organiseerivat ja juhtivat osa, millised on iga üksiku kommunisti teoreetilised teadmised ja praktilised kogemused. Mida suuremad on need teadmised ja kogemused, seda suurem on partei mõju ühiskondlikule elule, seda teadlikumaiks ja sihikindlamalt töötavaiks muudab partei uue ühiskondliku korra eest võitlevad töötavad hulgad. Sellepärast ongi meie bolševistliku partei töös omandanud silmapaistvalt tähtsa koha poliitiline kasvatus.

Algorganisatsioonid on poliitilises kasvatuses saavutanud niimetamisväärselt suuri tulemusi. Sajad töötajad on organiseeritud õpperühmadesse või suunatud iseeppimisele. Elavat külastamist leiavad nii kohaliku lektooriumi kui ka EK(b)P KK agit-prop. osak. poolt korraldatavad loengud. Tagajärjekalt areneb nõukogude ja partei töötajate keskel töö kutseoskusliku enesetäiendamise alal. Kuid hinnatavate tulemuste kõrval esineb poliitilise kasvatuslikus töös ka olulisi ja kohest parandamist nõudvaid puudusi. Nii näiteks ei kontrolli mitmed algorganisatsioonid õppetööd vajaliku põhjalikkuse ega järjekindlusega. Mõningate õpperühmade organiseerimisel pole küllaladast arvestatud ei rühmade liikmete üld- ja poliitharidusliku taseme ega ka üksikute õppijate erinevaid töötavimusi. Üksikuis. organisatsioonides pole vajalikul määral kindlustatud õpperühmade töödistsipliini. Kuigi mitmeski algorganisatsioonis on poitõppetöös leidnud laialdast rakendamist iseseisev õppemeetod, leidub nende kõrval ka sarnaseid organisatsioone, kus nimetatud õppimisviisi on kasutatud liiga vähe. Üldiselt pole aga iseõppimise üle tarvitatud ei järjekindlat kontrolli ega korraldatud küllaladast määral abi õppetöö tegeliku teostumise osas. Abi puudumise all kannatavad eelkõige iseõppijad-algajad, seega need seltsimehed, kelle juures teoreetiliste teadmiste omandamine eriti tähtis, kuid kes, oskamata oma õppetööd õieti organiseerida, töötavad kaugel vähemate tulemustega kui seda on need, milliste saavutamiseks nad oleksid võimelised tõhusa abi olemasolu korral.

Saavutatust veelgi paremate töötulemusteni jõudmiseks ja ole-

masolevate puuduste kõrvaldamiseks peavad EK(b)P algorganisatsioonid tegelema pol. kasvatus-tööga senisest veelgi suuremal määral, laiendades seda niivõrd, et ta haaraks endasse eelkõige kõik parteilased ja kogu parteitu aktiivi. Kindlustamist nõuavad ka juba loodud ja regulaarselt töötavad õpperühmad. Esimese ülesandena ilmneb siin vajadus rühmade koosseisulise stabiilsuse ja õppijate ühtse üld- ning poliitharidusliku taseme saavutamise. Selleks tuleb arvata õpperühmadest välja kõik ebakindlad liikmed, kes oma töötingimuste, teraviliku olukorra jne. tõttu ei saa korrapäraselt töötada õpperühmas, küll aga iseõppijana. Õpperühmadest liikmete ühtlase arengutase saavutamiseks osutuvad paratamatult vajalikuks mõningad ümberorganiseerimised, ja need tuleks viia läbi võimalikult kiiresti. Tegelikult õppetöös saavutatud kogemuste kohaselt annab algajate õpperühmade töö parimaid tulemusi siis, kui selles jäädakse EK(b)P ajaloo lühikursuse raamidesse ja kasitatakse nimetatud materjali üksikute põhimõtete etappide kaupa. Algajale muudab keerukamate teoreetiliste küsimuste omandamise kergemaks veel see, kui nende läbitöötamist alustatakse õpingi juhataja selgitava vestlusega. Senisest suuremat tähelepanu tuleb pöörata iseseisva õppemeetodi kasutamisele ja nim. õppimisviisi õigele rakendamisele. Töötajate iseõppimisele suunamisel tuleb abistada iga üksikut õppijat juba tööplaani koostamisest ja materjalide (üksikud probleemid, partei ajaloo lühikurs. algallikad jne.) kogumisest alates. Konsultatsioonide korraldamisel tuleb nende järjekindla toimimise kõrval pida silmas ka seda, et nende ülesandeks pole mitte ainult töötulemuste süsteemikindel „kontrollimine, vaid et konsultatsioone tuleb pidevalt organiseerida ka iseõppimisel kerkivate raskuste ja probleemide lahendamiseks.

Arvestades algorganisatsioonide seniseid poliitkasvatustöö tulemusi, selles töös saavutatud praktilisi kogemusi, võib julgusti eeldada, et EK(b)P algorganisatsioonid, suutes juba õige lühikese aja jooksul likvideerida poliitilises kasvatuses ilmnenu puudused, rakendavad sellesse edukalt kõik parteilased ja kogu parteitu aktiivi, valmistavad tulemusrikkalt ette peatselt fashismi survest vabanevas ENSV-s ootavate raskete ja suuremate ülesannete tõhusaks täitmiseks.

L. KUUSBERG.

Viletsate tee

(Kiri Karjala maakitsuselt)

Mu ees laual on avatud Soome ja Ida-Karjala kaart, mis hõlmab ka osa Leningradi oblastist. Juba ainuüksi selle kaardi järgi võiks kirjutada süüdistusakti fashistliku Saksamaa käsilase Soome kohta. Leningradi oblasti kohal ilutseb kõlav nimi „Inkerimaa“, Leningradi linna tähistab Pietari nimetus. „Suur-Soome“ väim hõljub kogu käesoleva kaardi kohal. Ja mitte ainult paberil. Ei unusta nõukogude rahvas kunagi Soome rõõvellikkut osa Suures Isamaasõjas. Tapetud naised ja lapsed ning ahervarred tähistavad Soome mõrtsukate teed. Kuidas nad rõõmutsesid Leningradi blokaadi ajal! Nad korraldasid isegi ekskursioone kaugelaskapatareide juurde ja kahjurõõmuga silmitsi vaatlesid, kuidas sakslased purustasid linna.

Punaarmee tegi paranduse nii Soome kaardil kui maastikul. Võimas tulelõkk purustas soomlaste kaitsevööndi Sestrotseksil. Nõukogude inimeste ja Lenini linna kannatuste eest avasid kättemaksu-ärve suurtükiväelased, mere-mehed, tankistid. Uljad jalaväelased puhastasid soome fashistlikust rämpsust kallist Nõukogude maad.

Nad seisavad meie ees, viis viletsat, soome mündris. Eesti ema on neid ilmale toonud, maast-madalast õpetanud neid vihkama saksa paruneid, kes nagu verekaunid on imenud sajandite kestel eesti rahva verd. Kuid ar-

gus viis nad äraandmisele. Nad kartsid astuda igipõlisele vaenlasele vastu, relv käes. Nad valisid kergema tee — astusid soome sõjaväkke. Nad arvasid, et see salilab nende elu ja sattusid nõukogude sõjatehnika lõkide alla. „Sotamiehet“ Harri Midri, Volde-mar Pirn, Adolf Prääts, Aksel Roosar ja Väino Klauus värisevad, sest peade kohal lendavad lääne suunas nõukogude pommi-lennukid. Mälestus nende tööst on värske — viletsad värisevad.

Halb on soome armees olevate eestlaste olukord. Sakslane põlgab neid kui orje. Soomlane alavääristab kui „nooremata venda“. Oma rahvas neid kui äraandjaid. Soomlased riietasid neid halli kotirilet meenutavasse saksa lõikega mündrisse. Tõsi, igahelge ei jätkunud kotirilet — osa soome armeed kannab erarileid. Mõeldaminev punaväelane näeb lõdisevat „sotamiehet“ Midrit ja viskab autokoormalt talle olgale soome talvekuue: „Säh, viska selga!“

Viissada grammi leiba päevas on ette nähtud nälja kustutamiseks. Kuid viimasel ajal anti leiva asemel pigi meenutavaid kuivikuid. Viis vangilangenud on unustanud lühikese aja jooksul palju eestikeelseid sõnu, sest komando- ja läbikäimise keeleks on soome keel. Endale märkamatu „jaa“ asemel ütlevad nad „nii-nii“. Eestikeelset kirjandust ega ajalehti nad ei ole saanud. Nende arengutaset „tõstsid“ soomekeelsed kriminaalromaanid (raamatu-

kaanel ilutseb seljatagant mehe turja löödud pussi) ja eestikeelne „Malevlane“, mille kohta ütleb „sotamies“ Roosar: „Sellest ei olnud midagi lugeda!“

Oma esimesse lahingusse läksid nad õpperelvadega — õieti neid jäeti paaniliselt taganevatele „hõimuvendadele“ katteks. Ja siis, kui ilmusid meie tankid, alustas ka „kateüksus“ põgenemist, eesotsas oma kompaniülema ltn. Tanninen'iga. Neil oli nii kiire, et „sotamies“ Midri purustas oma „hiilgavad“ püksid, „sotamies“ Pirn jõudis välja lasta kolm lastku issanda maailma.

Viie vangilangenul on lahendada probleem: kuidas lunastada eesti rahva ees oma süü. „Sotamies“ Pirn kirjutab oma avalikus kirjas eestlastele soome armees:

„Soovitan teile maha jätta soome armeed ja ta algelised relvad! Tulge üle Punaarmee poole! Ta lisab juurde suusõnaliselt: „Ma tahan astuda võitlusesse, relv käes, saksa orjastajate vastu. Andke mulle ainult võimalusi!“

See tee on ainus õige tee. Ajnult võitlusega saksa orjastajate ja nende käsilaste — soomlaste vastu kas ületulekuga Punaarmee poole või partisaanisalkadesse saab lunastada raske süü oma rahva ees. Ma usun, et ka teised eestlased saksa ja soome armees teevad ses suhtes oma järeldused.

Major A. VELMAN.

Terijokis, 13. 06. 44. a.

INGLISE ARM EE OPPUSTEL

Suur-Britannia maavägi taktik alstel õppustel dessantoperatsiooni sooritamas

Nõukogude riigi võimsus

M. I. Kalinin

Fashistliku Saksamaa poolt alustatud Euroopa sõda muutus kiiresti teiseks maailmasõjaks, millesse tõmmati hitlerlike agressorite ootamatu kallaletungiga ka Nõukogude Liit. Kogu Saksamaa ja tema satelliitide — Rumeenia, Ungari ja Soome sõjamasina löögijõud langes NSV Liidu pihta. Paljudele, mitte ainult meie vaenlastele, vaid ka meie sõprade laagris, näis, et Venemaa ei suuda fashistide relvastatud jõudude survele vastu panna ja et sõda idas kestab maksimaalselt ainult pool aastat või veelgi vähem.

Sõja algul fashistlikud ninamehed ülistasid ja kiitsid oma propagandas saksa armeed, tema tehnikat, lahinguvõimsust, sõdureid ja ohvitseri, fashistliku kindralkonna strateegiat ja taktikat. Nad püüdsid kogu maailma veenda saksa armee võimatuses ja tema võimes võita „välksõda“.

Kuid Punaarmee oli suuteline mitte ainult peatama saksa fashistlike jõudude survet, vaid jagama neile üksteise järel rea võimsaid lööke Moskva, Stalingradi, Kurski all, Dnepril ja Dnepri taga — lööke, millede tagajärjel sakslaste endine kõrgus ja enesekindlus tunduvat kahvatas. Ja nüüd, missuguseid võtteid saksa väejuhatuse ka ei tarvitsaks, seletades oma ebaedu „kliimaatiliste teguritega“, sooviga „rinnet lühendada“, pidada „elastilist kaitset“, on ta sunnitud vastu tahtmist, raske südamega tunnustama Nõukogude Liidu ja Punaarmee jõudu.

Võidud, mis meie väed on saavutanud saksa fashistlike vägede üle, on leidnud kogu maailma avalikus arvamises, mis ei olnud küllaldaselt ettevalmistatud Punaarmee sõjalise edu õigeks hindamiseks, laialdast vastukaja. Sõja algusest peale ei kao välimaa ajakirjanduse veergudelt küsimus: milles seisab Nõukogude Liidu võimsus? Kuid enam-vähem selget vastust pole sellele küsimusele antud. Seni pole avaldatud ka sellist alati enam-vähem soliidsemat tööd. Enamik selle küsimusega tegelevaist välismaa autoreist piirdub ühe või teise üksiku kaalutluse või oletusega. Mõnikord kannavad need oletused väga omapärast iseloomu; mõnikord on need katsed subjektiivselt seletada meie edu lihtsalt meie vägede arvulise ülekaaluga või vene sõdurite alalise vaprus ajalooliste traditsioonidega; aga mõnikord tullakse üldisele otsusele, nagu omaks NSV Liit ammutamatuid materiaalseid ja inimjõu reserve.

Mõistagi, kindlaks määrata selle või teise riigi võimsust mõne muu riigi suhtes, eriti sõdivate poolte võimsust mõne ülalnimetatud teguriga — tähendaks piirata küsimuse mõistmist ja mitte anda talle enam-vähem õiget selgitust. Kuid kuidas ülevahtlikult kogu maa või riigi, käesoleval juhul Nõukogude Liidu võimsust kindlaks määrata? Ma arvan, seda võib teha, näidates riigi võimsust tervikuna, kõigi tema materiaalsete ja vaimsete väärtustega, loodusvaradega, majandusliku arengu, poliitilise korra ja moraalse-poliitilise olukorraga, mis määravad kindlaks rahva vaimse ilme.

★

Juhime kõigepealt tähelepanu meie maa suurusele. Nõukogude Liit on maailmas kõige suurem tervikliku territooriumiga riik. Põhjast lõunasse laiub ta 4,5 tuhat kilomeetrit ja läänest itta — 11 tuhat kilomeetrit. NSV Liidu pindala on ligi 22 miljonit ruutkilomeetrit või üks kuuendik maakera asustatud mandrist. Elanike arvult asub Nõukogude Liit pärast Hiinat ja Indiat kolmanda kohal. Juba ainuüksi see kõneleb meie maa tohutuist võimsust.

Nõukogude Liidu piirides on igasuguste väärtuslike maapõuevarade mitmekesised tagavarad. Isegi meie maa põhjaosa on avatud

meile praegu, tänu nõukogude õpetlaste püsivale tööle, oma rikkad maapõuevarad. Koola poolsaarelt, Karjala-Soome NSV-st, Petshorast, Nordvikist, Norilskist, Tunguusi basseinist, Verhojanskist, Kolomast saame meie üha enam ja enam niklit, tina, apatiite, nefeliini, rauda, sütt, naftat, sulapagu, grafiiti, soola ja kulda.

Ka Venemaa keskosa on rikkas igasuguste maapõuevarade poolest: Leningradi oblasti boksidiidid, tsement ja põlevkivi; Valge-Vene NSV, Ivanovi ja Kalinini oblasti turvas; Moskva basseini tsement, rauamaak ja süsi; Kurski oblasti rikkad vosvoriitide ja raua lademed.

Ja mida kaugemale itta, seda rikkamaks ja võimsamaks muutuvad maapõuevarad. Sõzrani ja Ishimbaevi nafta, Bashkiiria boksidiidid, Eitoni ja Baskuntshaki sool; Uurali oma ammutamatute maakide, kivisöe, rikkaste naftaallikate, nikli, vase, kaalisoole, asbesti, plaatina ja kallisikivi tagavaradega; Kazahstani rikkused söe, kulla ja tinaga ning volfram, molübdeni ja elavhõbeda kaevandustega; Lääne- ja Ida-Siberi oma rikkaimate söe, maakide ja kullalademetega. Ja lõpuks Jakuu-tia, Kaug-Ida, Sahhalini ja Kamtshatka rikkused.

Üldtuntud on meie rikkused Nõukogude Liidu lõunaosas: Donetsi söebassein, Krivoi Rogi rauamaagid, Nikopoli mangaanid. Gruusia on kuulus oma Tshiaturi mangaanide ja Tkvartsheli ja Tkvibuli söe, Armeenia — Zangezuri vase poolest, Bakuu, Groznõi ja Maikopi naftatööstuse keskustena tuntud kogu maailmas. Meie Kesk-Aasia vahariigid on rikkad söe, nafta, põlevkivi, tsemendi, seatina, vosvoriitide, elavhõbeda, antimooni, vase ja teiste kasulike maapõuevarade poolest.

Nõukogude korra ajal on avastatud tohututel maa-aladel uusi maakide ja mineraalide leiukohti, kust saadud maapõuevarasid ka juba ümber töötatakse. Mõistagi on avastatud ainult tähtsusetu osa meie maal leiduvast rikkusest.

Nõukogude Liidu osad erinevad oma kliimaatiliste tingimuste poolest, ning sellele vastavalt on meil ka väga mitmekesine taimestik ja loomastik. Laialdasel kehva taimestikuga kaetud põhjalad vahelduvad võrreldes okas- ja lehtmetsade massidega, mis annavad kõrgeväärtusliku ehitus- ja tööstusmaterjali. Edasi levivad hiigelsuured stepid vaheldumisi metsaga ja viljakandvad maad stepipiirkonnas Musta mere ja Kaspia rannikul, Kuubanis,

Doni ääres ja Lääne-Siberis. Siin laiuvad kolhooside põllud annavad miljeoneid puudasid nisu ja teisi teravilju ning tehnilisi kultuure. Meie maa keskvoõnd on peamiseks juurviljakasvatamise paigaks, kus elab ka suur osa elanikkonnast, kes omab suurt tootmisvilumust.

Meie maa lõunaosas on subtroopiline voõnd, kus laiuvad teetrandused ja sidrunisalud, mis on istutatud nõukogude korra ajal. Siin kasvavad ka tööstuse jaoks hinnalised puud nagu pöökpuu, bambus ja ruud. Meie Kesk-Aasia vahariikide Uzbeki, Turkmeeni ja Tadžiki veevassed maa-alad kasvatavad laialdaselt ehitatud niisutussüsteemi tõttu puuvilla, millega varustatakse kogu meie tekstiiltööstust. Isegi kõrvetsoon taandub nõukogude inimeste survele ja annab niisutuse tõttu hinnalisi põlusaadusi.

Sama rikas ja mitmekesine on ka meie maa loomastik. Siin on istutatud peagu kõik maailmas tuntud mets- ja koduloomad, mereelud ja kalad.

Juba ainuüksi kliimaatiline mitmekesidus ja sellest tingitud mitmesugused majandusharud meie riigis laiendavad inimese silmaringi. Paljudest rahvustest koosnev elanikkond (193 miljonit inimest) kõvendab nende vastastikuseid suhteid, nende vastastikust arusaamist. Ja ma ütlesin, et juba ainult selline mitmesuguste rahvuste vennalik koostöö annab hoobi fashismi nõndanimele rassistooriale.

Venemaa ajalooline minevik pole kunagi esinenud tardunud olekus. Juba noor, vastloodud Vene riik pidi pidama rohkesti sõda oma olemasolu ja iseseisvuse või ühe ning teise piirimaalal vallutamise eest, mis kindlustas ta riigipiiri. Karm loodus kasvatas meie rahvas ettevõtlikkust, võitlusvõimet ja ka armastust kodumaa vastu.

Muidugi, territooriumi suurus, elanike arv, maapõue ja looduse varad — see kõik ei moodusta riigi võimsust veel selle sõna täies mõttes, vaid ainult tema potentsiaalseid võimalusi. Me tunneme rea suuri riike, kes omavad suure territooriumi, rohkearvulise elanikkonna, kuid kes on nõrgemad, võrreldes oma naabritega, kes omavad väiksema elanikkonna ja vähemad potentsiaalsed võimalused. Mitte väga ammu kaotas tsaari-Venemaa sõja Jaapanile, kes omas palju vähemad potentsiaalseid ja reaalseid võimalusi. Kuid ülalootetu on siiski vajalikuks eelduseks

riigi võimsuse arenemiseks, sest väike, piiratud maa-alaga ja elanike arvuga riik omab ka piiratud võimalusi.

★

Oheks peateguriks, mis määrab meie maa võimsuse, on nõukogude sotsialistlik riigikord, see on see riigivõimu vorm, mille on meie rahvas endale kätte võidelnud ja mida ta peab omaks. Ohes oma teoses ütleb Marx, et teooria muutub materiaalseks jõuks, niipea kui ta vallutab massid. Ja tõesti, nõukogude võimu põhiolemus, ideed, mida ta ellu viib, on meie rahvas omandanud ja need kujutavad endast seda ületamatut jõudu, mis pidas vastu ajaloos ennenägemata võitluse raskeimatele katsumustele.

Nõukogude võim loodi töölisklassi ja talupoegade võidu tulemusena, mis nad saavutasid ekspluateerivate klasside üle. Ta kasvab ja tugevnes võitluses meie kodumaa sotsialistliku ümberkujundamise eest.

Enne võimu üleminekut Nõukogude kätte oli Venemaa kaastroofi lävel. Valitsevad klassid — kapitalistid, suurmaapidajad ja nende sabarakud — vähemlased ja es-erid — ei olnud suutelised päästma Venemaa lõplikust majanduslikust laostumise ja hukkumisest. Ja ainult meie bolsheviike partei, töölisklassi avangard, leidis õige väljapääsutee siis tekkinud äärmiselt raskest olukorrast.

Lenini ja sm. Stalini julge üleskutse tööliste ja töötavatele talupoegadele võtta Venemaa saatuse enda kätte, leidis rahvahulkaades sooja vastukaja. Töölised, sõdurite ja talupoegade saadikute nõukogud muutusid riigis ainsaks ja kõike haaravaks võimaks.

Lenin kirjutas Nõukogude kohta: „See, mis vene revolutsioon on kätte võitnud, kuulub igavesti meile. Seda ei suuda ära võtta ükski vägi, nii nagu miski jõud maailmas ei suuda võtta tagasi seda, mida on loonud Nõukogude riik. See on — ülemaailmeline ajalooline võit. Sadu aastaid on ehitatud riike kodanliku tüübi järgi ja esmakordselt leiti mittekodanlik riigivorm. Võib-olla on meie aparaat ka halb, kuid kõneldakse, et esimene aurumasin, mis leiutati, oli ka halb, ja on isegi teadmata, kas ta üldse töötas. Kuid asi ei puutu mitte sellesse, vaid asi seisab selles, et leiutus on tehtud. Mis sellest, et esimene aurumasin oli oma kujult kõlbmatu, kuid selle eest on meil praegu vedur. Olgugi meie riigiparaat halb, kuid ta on siiski loodud, suurim ajalooline leiutus on tehtud...“

Nõukogude võimu tee — see on võitluse tee. Selle saavutused on üldtuntud. Selgitada nõukogude võimu põhiolemust ja tema riigivormi paremusi kõigi teiste olemasolevate riigivõimu vormide kõrval nõuaks lohtutut tööd. See pärast peatun ma ainult kahe, minu enda seisukohalt kõige olulisema momendi juures: nõukogude võimu täielikul demokratisemil ja tõeliselt täielikul üheõiguslusel Nõukogude Liidu rahvaste vahel. Stalinik Konstitutsioon kajastab täielikult neid sotsiaalseid ja majanduslikke muudatusi, mis on Nõukogude Liidus leidnud aset 1924. aastast kuni 1936. aastani. Ka nüüd baseerub nõukogude riigikord sel Konstitutsioonil, mis on tegelikult meie maa täieliku demokratiseerimise lõpuleviimine. Kõigis oma lülides valitakse Nõukogud salajasel hääletusel üldise, võrdse ja otsesest valimisõiguse alusel.

Riigivõimu kõrgemaks organiks on meil NSV Liidu Ülemnõukogu. Tema teostab seadusandlikku võimu. Ülemnõukogu moodustab NSV Liidu valitsuse — NSV Liidu rahvakomissaride Nõukogu. NSV Liidu Ülemnõukogu koosneb kahest üheõiguslikust kojast — Liidu Nõukogust ja Rahvaste Nõukogust, kes omavad ühesuguse seadusandliku initsiatiivi. Liidu Nõukogu valitakse NSV Liidu kodanike poolt valimisringkondade järgi: üks saadik 300.000 elaniku kohta. Rahvaste Nõukogu valitakse NSV Liidu liidu- ja autonoomsete vabariikide, autonoomsete oblastite ja rahvuslike piirkondade poolt 25 saadikut iga liiduvabariigi, 11 saadikut iga autonoomse vabariigi, 5 saadikut iga autonoomse oblasti ja 1 saadik iga rahvusliku piirkonna kohta.

Juba ainuüksi saadikute arv, kes asuvad laiali terves Nõukogude Liidus Moskvast kuni meie maa kõige kaugemate soppideni, näitab, et nõukogude võim võib teostada ja teostabki tegelikult oma saadikute kaudu suuri üritusi, sest see aktiiv hõlmab tegelikult kogu meie maa elanikkonda. Ja lõpuks on ta ammutamatuks allikaks riigitegelaste kujundamiseks. Saadikuid valiv elanikkond hoiab nendega alal kõige tihedamad sidemed. See side läheb kindla ketina alt üles ja teeb nõukogude võimu meie oma võimaks.

Võib-olla kirutakse nõukogude võimu mõnikord mõne üksiku esindaja ühe või teise ebaõige tegevuse pärast, kuid lgaüks mõistab, et see on meie oma võim — ja kui inimene pole võimuga mõnes asjas rahul, siis väljendab ta oma rahulolematust nagu oma kõige lähedasemale, soovides oma võimu juures leiduvaid puudusi kõrvaldada ja muuta seda veel paremaks. Lakkamatult käib kriitika nõukogude võimu asutuste puuduste kohta, ja mida madalamale me riigiparaadi astmeid mööda laskume, seda enam puudutab see kriitika nõukogude aparaadi üksikute osade juhte. Ei arvustata mitte ainult ajalehtede artiklites, vaid ka suusõnaliselt koosolekutel ja miitingutel ning eraviisilistes näpunäidetes otsest saadikutele.

Et illustreerida nõukogude võimu lähedust elanikkonnale, esitan ühe näite, mis minuga juhtus isiklikult. Oin kord suvel oma kodukülas. Kõik inimesed olid põllul lina kitkumas. Läksin põllu'e ja koos minuga tulid sinna ka 6—7 küla juhtivat tegelast. Kui olime jõudnud töölisteni, hõikas linakitkaja, keegi naine, näidates neile, kes koos minuga põllu'e tulid: „Mihhail Ivanovitš, vaat kui palju inimesi te meie põllule jalutama tõite, kuid meie — naised — peame tööta-

(Järg 4. lk.)

ROHKEM TANKE RINDELEI

Eesrindlik brigaad N sõjatehasest, kes tankiehituse alal täitis normi 170 prota.

RAHVA HÄÄL nr. 27
Lk. 3 16. juunil 1944. a.

NÕUKOGUDE RIIGI VOIMSUS

(Algus 3. lk.)

mal" „Kuid need on ju teie omad inimesed,“ vaidlesin ma vastu, „see on su väimees, see sinu poeg ja see sinu mees.“ „Teame, et omad inimesed,“ vastas naine, „kuid nõukogude võim on neid juba liiaks ära hellitanud.“ „Aga miks te neid siis tööle ei pane?“, küsin neilt. „Kas niisuguseid logardeid saab tööle suundida?“, vastasid naised. Siis pöördusin oma saatjate külanoogu esimehe ja sekretäri, kolhoosi esimehe, komsomolitöölise, haridusametnike ja teiste poole ning ütlesin neile, et kuna terve rahvas on põllul ja neil parajasti külas midagi teha pole, kiitugu ka nemad 2 hektari linna. See otsus kutsus töötavate naiste seas esile tormilise kiiduvallanduse. Ja nagu ma pärast kuulsin, olid küla eesrindlased tööga kahe päeva kestel toime tulnud, ja see oli täiesti arusaadav, sest need olid kõik inimesed, kes tulid põllutööga suurepäraselt toime. See juhtum näitab selgesti, kui võrd lähedane ja omane on nõukogude võim rahvale.

Mulle võidakse vastu vaielda, et siin on jutt ainult võimu alamast astmest, mis koosneb kohalikest inimestest (kus sa siis leiad iga küla tarvis väljastpoolt tulnud). Kuid sellele vastan ma, et praegu on sellest külast võrsunud üks kindral, mitu ohvitseri, mitu rajoonikomitee sekretäri, iseenest kõnelemata. Ja nüüd ei kohta sa enam ainult enam-vähem nimetamisväärsed küla, mis ei omaks oma esindajaid juhtival parteil või nõukogude tööl, juhtival kohtadel sõjaväes ja õpetlastes seas.

„Nõukogude võim,“ ütles sm. Stalin, „ei ole rahvast eraldatud võim, vastupidi, see on ainulaadne võim, mis on võrsunud... rahvamasidest ja mis on neile omane ja lähedane. Sellega ongi seletatav see ennenägematu jõud ja siikus, mida nõukogude võim harilikult ilmutab kriitilistel minutitel.“

Lenin'ik-stalinlik rahvuspoliitika on muutunud Nõukogude riigi ühtseks. Ja see pole mitte saavutatud vägivalla, vere ja mõõgaga, vaid sellega, et rahvastele anti rahvusriikide ehitamiseks kõik võimalused. „...Partei ülesanne seisab selles,“ ütles sm. Stalin, „et aidata mitterahvuslike töötavate massidele järele jõuda ette jõudnud Kesk-Venemaale, aidata neid: a) arendada ja kindlustada eneste juures nõukogude riiklust neis vormides, mis vastavad nende rahvaste rahvuslikule ilmele; b) kehtima panna eneste juures emakeelset kohtu, administratsiooni, majanduse ja riigivõimu organid, mis koosnevad kohalikest inimestest, kes tunnevad kohaliku elanikkonna kombeid ja hingeelu; c) arendada emakeelset ajakirjandust, koole, teatreid, klubisid ja üldse kultuur-hariduslikke asutusi.“

Algul võib-olla mindi mõnes paigas ka liiale, näiteks loodi kirjakeel rahvastele, kelle arv ei ulatunud üle tuhande inimese. Või näiteks püüti sugulasrahvastest, kes kõnelesid erinevaid murreid, teha eri rahvusi.

Loomulik, et selise suure revolutsioonilise liikumise algul, mis meie maal aset leidis, püüdis iga kõige väiksemgi rahvus selgitada oma iseärasusi ning arvas, et seda võib eelkõige saavutada administratiivse eraldamisega. Kui aga selline võimalus oli saavutatud, tekkis neil rahval soov ühineda sugulasrahvastega. Sel teel tõi see võib-olla teataval määral keerukas protsess enesega kaasa ainult sidemete tugevdamise Nõukogude Liidu rahvaste vahel, mis tõstis Nõukogude Liidu võimsust äärmiselt suurel määral.

Sm. Stalin juhtis tähelepanu meie Konstitutsiooni iseärasustele rahvuslike vahetõrgete alal; ta lähtub sellest, et rahvused ja rassid on üheõiguslikud, et rahvastele ja keele erinevus, kultuuritase või riikliku arengu ta-

sapind nagu igasugune teinegi erinevus rahvaste ja rasside vahel ei ole põhjuseks, et õigustada rahvuslikku mitteühendust. „Konstitutsioon lähtub sellest,“ ütles sm. Stalin, et „kõik rahvad ja rassid, vaatamata nende minevikule ja praegusele olukorrale, vaatamata nende jõule või nõrkusele, peavad kasutama võrdselt õigusi ühiskonna kõigil majanduse, ühiskonna, riigi ja kultuurielul aladel.“

Nõukogude võimu rahvuspoliitikat nimetatakse täie õigusega leninlik-stalinlikuks rahvuspoliitikaks. Ta annab võimaluse rahvusriikluse ja rahvusliku kultuuri kõige täielikumaks arenguks. Kahtlemata on seline poliitika Nõukogude Liitu tugevdanud, mis eriti selgesti on väljendunud kõikide rahvaste piiritus solidaarsuses meie Isamaasõja kõige raskemal päeval hitlerliku Saksamaa

KOIK RINDE HEAKS

Noor tööline N sõjatehasest annab kogu oma jõu rinde varustamiseks lask emoonaga

vastu.

Kui üldistada kõiki nõukogude riigikorra iseärasusi, tema põhiomadusi, tuleb pidada nõukogude rahva poolt loodud rasketööstust. „Venemaa päästjaks“, ütles Lenin, „pole mitte ainult hea viljasaak talumajapidamises — sellest on veel vähe — ja mitte ainult hea kergetööstus, mis annab talupoegkonnale tarbekaupu, — ka sellest on veel vähe, — meile on vaja ikka ka rasketööstust... Ilma selleta, et me päästaksime oma rasketööstuse, ilma tema ülesehitamiseta ei suuda me ehitada mingit tööstust, ja ilma temata hakkume me kui iseseisv riik üldse... Rasketööstus vajab riiklikke toetusi. Ja kui me neid ei lei, siis oleme meie kui tsiviliseeritud riik — ma ei kõnelegi enam sotsialistlikust riigist — hukkunud.“

On üldiselt teada, et tsari-Venemaa oli peamiselt põllumajanduslik riik, kusjuures peamised ning tähtsamad rahvamajanduse harud, nagu nafta, rauamaak, söetööstus, olid suuremalt osalt välismaalaste käes. Eriti nõrga oli arenenud tootmisvahendite tööstus, mille tõttu kulutati tohutuid summasid vajalike materjalide, masinate, tööpinkide jne. sisseveoks välismaalt. Enne-revolutsioonilise Venemaa omas kõigi oma turba, söe, põlevkivi ja veejõu tohutute ressursside juures väga nõrgalt arenenud energeetiline majandus. Selle igasuguse tööstusele vajaliku tähtsa baasi loomine langes nõukogude võimule. Revolutsiooni esimesest päevist alates seadis Lenin ülesandeks maa elektrifitseerimise ning sellele vastava töötati välja ka üldine riiklik elektrifitseerimise kava. Nõukogude võimu edasised sammud tööstuse elektrifitseerimise alal tõstsid meie maa peale Ameerika Ühendriikide teisele kohale maailmas.

Viisaastakute kestel ehitati meil üles sellised gigantid nagu

Dneproges, Kanakirges, Rionges, Dzorages, Shatura, Gorki, Valge-Vene, Klassoni nimeline, Kashiri, Stalinogorski, Bakuu, Tsheljabinski, Bereznikovi, Shterovi, Stalingradi ja paljud teised elektrijaamad, mis katavad oma hargneva võrguga kogu maa ja moodustavad terved energiasüsteemid, nagu Moskva, Leningradi, Gorki, Uurali ja teised süsteemid. Rahuliku ülesehitustöö aastail löi nõukogude rahvas üheaegselt söe- ja metallurgia baasiga lõunas teise söe ja metallurgia baasi idas, mis sai aluseks Uurali ja Siberi tööstusele. Võga ja Uurali vahele loodi teine naftabaas — „Teine Bakuu“. Selle tagajärjel suurenes mitmekordselt meie maal nafta-, söe- ja metallitööstus.

Partei ja nõukogude võimu suund muuta meie maa agraarimaast tööstusmaaks, viis meid esialgsest vanade tehaste rekon-

strueerimisele. Stalin, tehas Kuzbass, Elektrostal, Zaporozstal, Tsheljabinski rauasulatustehas jt.

On loodud uusi vase-, seatina-, nikli- ja alumiiniumitehasi. Mitmekordselt on kasvanud torude valtsimise ja torude valamise tehased ja suurte ning keskmiste metallitehaste arv.

Suuresti on arenenud Nõukogude Liidu keemiaindustri, mis oli tsari-Venemaal halletsemisväärses olukorras. Põlluväetiste tootmise alal tekkisid vabrikud ja terved kombinadid, näiteks Voskressenski, Aktjubinski, ja Tashkendi keemiakombinadid. Loodud on uus kummi- ja asbestitööstus, kaaliväetisite, apatiitide ja sünteetilise kautsiiki tootlemise tehased. Peagu uuesti on loodud keemia-farmatseutiline tööstus.

Nõukogude võimu aastail on kaugele edasi sammunud ka metall-, paberi- ja ehitustööstus. Suuresti arenes ka meie kergetööstus. Saanud uusi masinaid ja tööpinke, tunduvalt rekonstrueeritud ja uuesti üles ehitatud rida suuri ettevõtteid, suurendas ta kiiresti oma tootangut.

Kiireid edusamme teeb ka toiduainete tööstus, vahetades oma vana, poolkäsitletud tootmise uue, mehhaniseeritud tootmisviisiga, luues rea uusi liha-, kala-, kombinatide, konservi, puuvilja ja marjade töötlemise tehaseid ning vabrikuid poolvabrikatide tootlemiseks.

Peab ütleva, et meie kõikide tööstusharude kasvaks ja arenguks aitab väga palju kaasa see asjaolu, et nad on varustatud kõige uuemate ja moodsamate masinatega, mis tänu meil arenenud insener-tehnilise personali teadmiskuse ja loova tegevuse tagajärjel täienevad kogu aja.

Kiire tempol on kasvanud tööstus ka meie liiduvabariikides. Sellest annavad selge pildi arvud: suurtööstuse üldtootang kasvas 1913. kuni 1940. aastani üle kogu maa keskmiselt 10,9 kordseks, Kazahhi NSV-s — 22,2 Armeenia NSV-s — 22,3, Gruusia NSV-s — 26,4, Kirgiisia NSV-s — 160 ja Tadžikhi NSV-s — 242 kordseks.

Volga-äärse, Uurali, Siberi, Kaug-Ida, Karaganda rajoonidesse tõi juurde sellised tööstusettevõtted, milliseid leidus enne revolutsiooni ainult meie maa lääne- ja keskrajoonides. Nõukogude valitsus ja partei tegi selleks suuri pingutusi, et üle saada tööstuste ebaratsionaalsest asetusest, mis o'i omane tsari-Venemaale. Meie tööstuse raskuspunkt liigub iga päevaga üha enam itta, lähemale toor- ja kütteenaine allikale, kaugeemale meie riigipiiridest.

Tehniliste kultuuride tootmispiirkonna laiendamiseks kerkis rohkesti uusi vabrikuid sinna, kus neid varem üldse polnud. Näiteks tekkisid suhkruvabrikud Kirgiisiasse, Kazahstani, Lääne-Siberisse ja teistesse Nõukogude Liidu oblastitesse.

Kõik ülalnimetatud ei ole sugugi meie tööstuse arengu põhjalik ülevaade, vaid näitab ainult üldtendentsi ja kõneleb sellest, millise hiige suure töö on nõukogude rahvas ära teinud, luues oma võimsuse industrialse baasi, ja kui suur ning võimas on see baas.

Meie tööstuse tootmisvõime selgitamiseks ma ei esita arvulisi andmeid, milliseid leidub külluses. Meie tööstuse võimsuse parimaks tõenduseks on see, et ta peaaegu kolme aasta vältel rahuldab täielikult oma maastapidelt ennenähtamatu sõja rinnet kõige vajaliku. See fakt näitab selgesti meie tööstuse tegelikku võimsust, võimsust, mis kutsus esile kogu maailma imetlust.

Ma loetlen ainult mõningaid nõukogude korra ajal loodud ettevõtteid. Kuid selle loetelu taga peitub meie töölisklassi tohtu füüsiline ja loov töö minevikus, kuid eriti käesoleval ajal. Nende loodud ettevõtted valmistavad ja lasevad praegu välja miljardite rublade väärtuses riigile ja eriti rindele vajalikku tootangut.

Töölisklass ja insener-tehniline personal on nende ettevõtete ehitamisel ja eksploateerimisel piiritult kasvanud nii organisatsiooniliselt kui ka professionaalselt. Neile pole need ettevõtted mitte lihtsalt tehased ja vab-

rikud, mis valmistavad neid või teisi tooteid, vaid nad näevad neis tehastes ja vabrikutes isendi, tohtu suure maastaabis kehastatud tööd, vaatavad neile kui oma käetööle, kui oma varale, mis annab neile võimaluse suurendada Nõukogude riigi võimsust.

Muidugi peaks kõigile üldloetluse lisama ka töölisklassi pingutused, sest kõige näitlikumaks illustatsiooniks on tema kangelasik töö. On ju toodangu üldsumma ainult töölisklassi jõupingutuste ja kõikide nende materjalsete võimaluste tulemus, mis meie tööstusel on olemas. Masin — on ainult vahend, kuid tootja on töölisklass, kes töötab tema enese poolt loodud masinatel. Kuna aga sellest meil kõneledakse ja kirjutatakse iga päev ja seda tõestatakse konkreetsete näidetega, pean ma selle kordamise üleilgseks.

Nõukogude Liidu majandusliku võimsuse tähtsaimaks elemendiks on põllumajandus, mille edusammud on saavutatud nõukogude võimu ajal.

Põllumajanduse alal oleme me tublisti edasi sammunud ja praegu on ta vahest Euroopas üheks kõige eesrindlikumaks. Need meie põllumajanduse edusammud on kahtlemata nõukogude korra viili. Võib olla ei näi selline kinnitus mõnele välismaal veenvana, kuid selline on reaalne tegelikkus.

Nüüd ei ole enam meie maal individuaalseid, killustatud, süsteemitult asetsevaid eraomanduslikke maatükke, vaid ta on kaetud kolhoosi-massidega, väljamõeldud põldudega, mis on vilunud maamootjate poolt õieti planeeritud. Planeerimisel on arvesse võetud maatüki asukohta majanduslik otstarbekohasus, on sisse seatud õige külvikord ja iseenesestki mõistetavalt on hävitatud riba- ja lapi-maa süsteem.

Kolhooside põllumajandus on enamikus mehhaniseeritud. Põldudel töötavad traktoreid ja keerulisi põllutöömehhanisme võib praegu loetleda sadade tuhandetena. On küllaldane öelda, et põllumajanduse tehnikaga varustamise alal on meie maa jõudnud maailmas esikohale. Seejuures on meie põllutöömehhanismide ja eriti traktori keskmine aastatootang saavutanud kõrge taseme. Tähelepanuväärseid tulemusi on saavutatud kõrsviljade kultuuride alal. Praegu on selline kõrsvili, nagu nisu, mida peeti alati lõunas kasvavaks taimeks, nihkunud kaugele kesk- ja isegi põhjarajoonidesse. Ja põlluviljad, mida varem kasvatati harilikult põhja- ja keskjoondis, on levinud lõuna poole. Näiteks esitame kartuli.

Põllumajanduse kollektiviseerimine andis tõuke külvipinna laiendamisele. Meie kolhoosid ja sovhoosid on üles kündnud suuri uudisraie massiive, ja eriti on kasvanud palju tööd nõudvate kultuuride külvipind, näiteks tehniliste kultuuride, juur- ja sööda-viljade alal.

On väga iseloomustav, et põllumajandus käiskäes kollektiviseerimise muutus kiiresti järjest intensiivsemaks. See on eriti märgatav juurviljade suhtes. Võiks arvudega näidata, milliseid tohtuid edusamme on tehtud juurvilja tarvituselevõtmise alal. Praegu kuulub ta kindlasti talupojamaside ja linnaelanikkonna igapäevasesse majapidamisse, mis kahtlemata tunduvalt parandab rahva toitlust. Võib oletada, et Nõukogude Liidu kesk- ja põhja-olbastes hakkab vastavalt juurvilja suuremale tarvitamisele vähenema leivatartvitamine iga sööja kohta. Väga suurt kasvu on märgata viljapuude ja marjapõõsaste istutamise alal, mis kahtlemata mitmekesistab ja parandab meie elanikkonna toitlust.

Selleks, et mõista kollektiiv-majapidamise saavutusi, peab ütleva, et enne sõda püstitas valitsus kolhooside ja sovhooside talupoegadele ülesande tõsta teraviljasaak 8 miljardile puudale aastas, ning viimastel sõjaajal aastatel oli see ülesanne peaaegu lahendatud.

Keerukate masinate tarvituselevõtmine kolhoosides ja sovhoosides suurendas tunduvalt põllumajanduse tootlikkust ja tõi sellesse spetsialiseerumist. Et luge-

(Järg 5-dal leheküljel)

NOUKOGUDE RIIGI VOIMSUS

(Järg 2. leheküljelt)

jat mitte väevata arvudega ja keerukate arvustustega, juhin ainult tähelepanu sellele, et enne revolutsiooni vajas ainult Lõuna-Ukraina iga aasta viljakoristamise ajal ligi 2 milj. väljaspoolt, peamiselt Orjoli, Tuula, Rjazani, Kažuuga ja teistest Venemaa keskkubermangudest kohaletoodud põllutöölisi. Nõukogude ajal muutus Lõuna-Ukraina külvipind palju suuremaks kui tsarismi ajal, kasvades kultuuride mitmekesisus, suurenes viljasaak ja kolhoosi talupoegkond tuli omal jõul toime kõigi põllutöödega, muutes seejuures põllumajandust üha enam intensiivsemaks. See protsess ei toimunud meil mitte ainult üksi Ukrainas, vaid tervel Nõukogudemaal.

Suurt tähtsust omavad meie põllusaaduste tootmises kui ka põllumajandusliku kultuuri tõstmises meie sovhoosid. Kahtlemata kasvab iga aastaga nende osa suurte mehhaniseeritud ja spetsialiseeritud majapidamistena, millede kogemusi hakatakse meie kolhoosimajapidamistes aina laialdasemalt kasutama.

Need meie maa põllumajanduses aset leidnud kolossaalsed muudatused võimaldasid meile korralikult elada kolme sõjaasta vältel, — seejuures olles 2 aastat ilma Kuubani, Doniäärsete maa-deta ja Ukrainata, s. o. kõige viljakamate oblastiteta.

Võib täie õigusega öelda, et sõda demonstreeris eredalt kolhoosliku korra tohutuid paremusi. „Kui kolmandal sõjaastal,“ ütles sm. Stalin, „meie sõja-vägi ei tunne puudust toiduainetest, kui elanikkond on toiduainetega ja tööstus toorainetega varustatud, siis on selles väljendunud kolhoosliku korra jõud ja elulisus, kolhoosi talupoegkonna patriolism.“

Võidakse öelda, et me saame toiduainete näol abi Ameerika Ühendriikidelt. Muidugi on seline abi meie väga suureks toetuseks, kuid ainult toetuseks, ja mitte enam.

Muidugi põllumajanduse kiire areng suurendas väga suurel määral tööstusele tarvisminevate toorainete ressursside hulka ja suurendas seega ka kvalitatiivselt meie maa üldist võimsust.

Oht raskeimaid probleeme — loomakasvatuse suurendamist ja karja väärtuse tõstmist — lahendati kolhoosides ja sovhoosides iga aastaga üha suurema eduga. Suurenes kariloomade arv ja, mis peasi, kasvab tõukari.

Kollektiviseerimine, tööjaotus kolhoosi-majapidamises, keerukate põllutöömehhanismide kasutamisele võime, agronoomilised uuendused — terve see protsess ühtekokku soodustab kolhooslike talurahvahulka-de tehniliste kogemuste ja organisatsiooniliste võimete kasvu. Üldse on meie põllumajandus ter-vikuna üheks suurimaks lülis Nõukogude Liidu majanduslikus võimsuses.

Kui suured ka ei oleksid riigi materiaalsed ressurssid, tunnustavad üldiselt isegi paljud sõjapetsialistid, välja arvatud ka sakslased, et suurt tähtsust sõdva riigi sõjalisele võimsusele omab tema rahva poliitilis-moraalne olukord. Oma relvade arsenalis annavad saksa fashistikud rõõv-allutajad suure tähtsuse propagandale ja agitatsioonile, mis on suunatud nendega sõdivate riikide rahvaste laostamisele ja demoraliseerimisele. Nad lootsid üsna tõsiselt, et nad saavutavad Nõukogude Liidu samasugust ja võib olla veel suurematki edu kui Lääne-Euroopas. Kuid sõda Nõukogude Liiduga näitas, et hitlerlased said ses suhtes täielikult lüüa.

Meie rahva poliitilis-moraalne seisukord ja ühtsus osutus kõrgemaks iga-aastase oletustest nii meie vaenlaste kui ka sõprade keskel väljaspool NSV Liidu piire. Mis puutub meie maa, siis ei kahelnud meie juures keegi rahva ühtsuses, vastupidavuses ja tema piiritus usuvuses oma kodumaale ning tema valmisolekus kaitsta oma iseseisvust ja vabadust. Ja raske oli selles kaheldagi, kuna meie rahvas — töölisel, talupojal ja intelligents — on hingelt ühtsed, monoliitsed ja nõukogulikud;

Kartulipanek kolhoosipõllul

iga selle ühtse terviku osa võist- leb patriotismis, töös ja võitluses vaenlase vastu. Kogu rahvas ter- vikuna kujutab enesest tohutut vaimse ja poliitilis-moraalse võim- suse allikat.

Meie töölisklassist teatakse vä- lismaal vähe. Seal, vähemalt kuni revolutsioonini, püsis üldine arva- mus, et meie töölisklass, võrrel- des Euroopa omaga, on maha jää- nud. Tegelikult polnud see kau- geltki nii. On küllalt, kui ütleme, et möödunud sajandi 90-ndel aastatel avaldas vene proletariaadile poliitilist mõju meie bolshevistik partei, mis Lenini ja Stalini juh- timisel ägedas võitluses kõigi oportunisti voolude — narodnik- luse, ökonomistide, hiljem es-eride ja vähemlaste vastu, tõi proleta- riaadi ridaadesse revolutsioonilise marksismi ideed.

Sellele vaatamata, et meie par- tei asus põranda all, oli tema mõ- ju töölisklassile väga suur, mis leidis konkreetse väljenduse Suu- res Sotsialistlikus Oktoobrirevolu- sioonis, kui proletariaat toetas kindlalt meie parteid võitluses nõukogude võimu eest.

Venemaa töölisklass on võit- luses tsarismiga läbi käinud ras- ke, kuid kuulsusrikka tee. Võimu kättevõtmisel ja hiljem tema kaitsmisel kandis töölised ja ta- lupojad suuri ohvreid. Tuhanded töölisklassi ja talupoegkonna pa- rimad pojad andsid oma elu ko- dusõjas ja välismaa interventsioo- ni ajal nõukogude riigi eest. Ra- huliku ülesehituse aastail ei töö- tanud kümned tuhanded töölised mitte ainult ennastalgavalt töös- tuse loomisel, vaid andsid kõik oma jõu nõukogude riigi kindlus- tamise eest. Külades ja linnades võis kõikjal kohata töölisi, kes ennastalgavalt töötasid nõukogu- de asutustes, et korrastada ja kindlustada nõukogude riigipaa- raati. Nende jõupingutused nõu- kogude riigi ülesehitamisel ja kindlustamisel polnud asjata. Iga aastaga, vastavalt tööstuse kas- vule, paranes töölise elu, kasvades nende materiaalne heaolu ning tõusis kultuuriline tase.

Ja see on ka mõistetav, sest nõukogude riik loodigi selleks, et ellu viia töölisklassi ideale. Töö- liskvartaalides ehitati uusi maju, kerkisid kultuuripaleed, teatrid, loodi lasteaiad, lastesõimeid, koolid, millede arv sedavõrd kasvas, et valitsus võttis vastu üldise kooli- kohustuse dekreedid keskkooli ula- tuses.

Ametiühingud, olles töölise seas ühiskondlike kogemuste are- damise organiseerivaks teguriks, omades ise suuri summasid ja kindlustusfondi summasid, chitasid rohkesti puhkekoduseid ja staadio- ne. Ja võib julgesti öelda, et meie töölisklassi seltskondliku ja kultuurilise elu tase on üsna kõr- ge, tema materiaalne heaolu kas- vas pidevalt ja tal oli väljavaateid edasisele kultuurse ja materiaalse elu ja tõusule.

Töölisklass nägi juba oma en- nastsalgava töö tulemusi, sest pa- ranes tema enda olukord. Ta nä- gi, et sotsialistlik nõukogude riik on tema töölikuks kodumaaks ja seepärast tema seda nüüd mit- ennastsalgavalt kaitsebki. Seda pii-

ritut kangelaslikkust, mida meie töölised tööstuse evakueerimisel üles näitasid, nende vapper võitlus rindel ja ennastsalgav töö ettevõt- teis tõendab kõige paremini, et meie töölisklass peab nõukogude võimu oma võimuks ja annab te- male kogu oma jõu. Ta ei näe mingisugust muud võimu, mis oleks talle lähedsem ja omasem. Ja seepärast on tema moraalne vastupidavus nii suur.

★ ★ ★
Välismaa, eriti vaenlaste leeri kuuluvad kommentaatorid lähene- vad nõukogude talupoegkonnale harilikult Venemaa-„tundjate“ enne-revolutsiooniaegse mõodu- puuga, nähes temas ainult „halli loomakarja“, keda sõjas kasutatak- se. Nagu oleks jäänud „mužik“ Venemaal selleks, mis ta oli tsar- ismi ajal. Kuid need „kommen- taatorid“ ei tunne ei vana ega uut vene ajalugu, ei tea seda, et vene talupoegkond pettis suuresti tsari ja mõisnikke, kui need lootsid Riigiduumas toetuda talu- poegade esindajale, püüdes talu- pojamasside seast leida reaktsioo- ni kaitsejaid. Seda enam ei tunne „Venemaa-tundjad“ meie talupoja- masside uut nõukogude ajalugu. Neil on täiesti arusaamatu see protsess, mis on toimunud meie külades viimase 20 aasta kestel.

Praegu pole meie maal indi- viduaalseid üksteisest eraldatud primitiivseid majapidamisi, nagu see oli varem: praegune kolhoosi- küla on monoliitne ja ühes selle- ga ka intellektuaalselt mitme- külgne. Nüüd on kasvanud maa- intelligentsi kiht. Igas enam-vä- hem nimetamisväärses kolhoosis on oma kõrgema haridusega ag- ronoom, kooperatiivi-töölised, kol- hoosi esimees, kes omab suuri organisatorlikke võimeid, kuna ta juhatab suurt ja keerukat kol- hoosi-majapidamist. Farmides on juhtiv ja tehniline personaal: kol- hoosides on brigadiirid, kes ei pea mitte ainult ise hästi töötama, vaid omama ka häid organisator- likke võimeid. Seal töötavad mees- ja naistraktoristid, kombainerid, lukepad, mehaanikud, lüpsjad ja teised kolhoosi-majapidamise ise- loomule vastavad töölised.

Nagu näha, esitab juba suur- põllumajapidamine ise, tema meh- haniseerimine ja intensifitseerimi- ne kolhoosnikutele üha suuremaid nõudmisi kui see oli individuaal- ses talumajapidamises. Praegu on ka kõige väiksemas kolhoosis oma lastesõimeid, lasteaiad, kus tööta- takse lastega kultuurseis tingimu- sis. Suurendatud on postivõrk, koolide, peamiselt keskkoolide arv, millede õppekavasse kuuluvad ka võõrkeeled. Sellest nähtub, et maal on kasvanud suuresti õpe- tajate arv.

Praegu areneb meie külades hoogsalt kunstiline isetegevus (näidendid, draama-, laulu-, tant- suringid jne.). Aastast aastasse on suurenenud rändkinode, ühiskond- like ning isiklike raadiovastuvõt- jate arv. Kõik see on meie küla- elanikkonda ja tema psühholoo- giat põhjalikult muutnud. Igas kolhoosis on kommunistlike noorte organisatsioonid, kes on alati ühiskondlike ja kultuuriliste üri-

tuste algatajaks ja teostajaks. Neis organisatsioonides moodus- tab suure osa keskkooli lõpetanud noorsugu.

Majapidamise kasvuga ning küla kultuurilise taseme tõusuga on suurenenud ka side meie kol- hoosi elanikkonna ja kõrgesti kva- lifitseeritud intelligentsi vahel. Kolhoosnikute keskel on võrsunud rohkesti administraatoreid, kes asuvad kõrgetel kohtadel, partei- töölisi, õpetlasi, kunstnikke, kir- janikke, arste, Punaarmee ohvit- sere. Küla heaolu on viimasel ajal tunduvalt tõusnud, ja kolhoosni- kud ütlevad õigusega, et nad on saavutanud jõuka ja kultuurse elu.

Muuseas, rootsi ajakirjanikud — ei mäleta, kas 1941. aasta lõpul või 1942. aasta algul, rändasid mööda Lõuna-Ukrainat ja kir- jutasid oma kirjades kodumaale, et nad on näinud Ukrainas sama- suguseid hütte, nagu neid leidis seal 100 aasta eestki, on näinud kaltsudes naisi ja lapsi, ehk küll lapsed omasid, nende sõnade jär- gi, toidetud välimuse.

Kirjasaatjatel peaksid olema terased silmad, kuid siin nad mil- legipärast ei märganud, et nad käisid Ukrainas saksa rõõvarme kannul, kes saatsid rongide viisi Ukraina küladest Saksamaale in- dividuaalpakke. Nende pakke si- suks oli talupoegadelt ja peamiselt talunaistelt ära võetud esemed. Ja mis seal siis imestada, kui Uk- raina talunaised käisid saksa oku- patsiooni ajal ainult kaltsudes. Kui ka keegi talupoegadest oli suutnud midagi sakslaste eest ära peita, siis hoiti seda peidetuna alal seni, kui tagasi oli jõudnud Punaarmee.

Et meie kolhoosi talupoegkond omab praegu palju suuremat in- tellektuaalset jõudu, nähtub ainu- küksi juba partisaniilikumise ulatu- sest. Kunagi poleks võtnud parti- saniilikumine sellise ulatuse, ja seda poleks peetud nii osavalt, kui mitte kolhoosi talupoegkond poleks omanud oma intelligentsi. Partisanide ridades ei näe me ainult kolhoosnikuid, vaid ka kol- hooside esimehi, nõukogude ja partei organisatsioonide juhtivaid töölisi, õpetajaid, teaduse alal töötajaid, kunstnikke ja sõjalisi spetsialiste. Nimelt selle tõttu ei oma partisaniilikumine mitte ai- nult kaadreid harilike kodanike ridadest, kes ustavalt võitlevad oma koduma eest, vaid ka kvali- fitseeritud inimesi, kes mõistavad kõige ratsionaalsemalt organiseg- rida partisanivõitlust ja anda kõi- ge mõjuvamaid lööke kõige mini- maalsemate omakaotuste juures.

Põllumajanduse kollektiviseeri- mine ei toonud enesega kaasa mitte ainult põldude suurenemise, ning muudatusi maaharimise vii- sides, vaid ta muutis ka talupo- ga ennast, laiendas tema silma- ringi, tegi teda enam riiklikult mõtlejaks.

Ja seetõttu annabki meie kü- la Punaarmee mitte ainult vap- raid võitlejaid nagu varemgi, vaid ka tehniliselt ettevalmistatud ja juhtivaid inimesi: traktoriste, kombainereid, autojuhte ning teh- nikuid. Ohe sõnaga, nii küla kui ka nõukogude linn annavad tead-

likke võitlejaid oma koduma eest, võitlejaid, kelle üleolekut vaenlane tunneb iseenda nahal iga päevaga enam ja enam.

See pole ju ainult juhus, et kui lahingu ajal langeb rivist välja roodu või jaokomandör, lei- dub punaväelaste seast alati lin- nast või külast võrsunud võitleja, kes võtab juhtimise enda kätte ja viib operatsiooni lõpule. Ainuüksi sellest võib näha, et meie kol- hooslik talupoegkond seisab oma teadliku patriootilise kohusetunde, oma vaimse ja kultuurse arenemi- se poolest palju kõrgemal kui see oli tsari ajal. Pidades sammu linnaga annab kolhoositalupoeg- kond meie armeele teadlikke võit- lejaid, kes kindlasti teavad, mille eest nad võitlevad.

★
Nõukogude riigi ülesehitamisel ja tugevdamisel on nõukogude in- telligents etendanud auväärset ja kuulsusrikast osa. Alul võttis va- na intelligents nõukogude korra vastu võrdlemisi vaenulikult. Ma arvan, et siin peale materiaalsete kaalutluste — materiaalse heaolu kaotamise, etendas oma osa ka see asjaolu, et palud arvasid, et kultuurile on tulnud lõpp, ehk- ki ka juba siis mõned selgemad pead ühinesid juba revolutsiooni esimestest päevadest alates nõu- kogude võimuga. Vene intelli- gentsi auks peab ütleva, et need lahkeliid vana intelligentsi ja nõukogude võimu vahel ei kest- nud kaua. Oma enamuskes lülitas intelligents ennast kiiresti nõuko- gude tööprotsessi; ja mõistagi, et kõige hinnalisemaks panuseks meie ühisesse asjasse oli see, et ta on kasvanud suure hulga noort nõukogude intelligentsi, kel- lega ta praegu sõbralikult koos töötab.

Tegelikult on intelligentsi lä- hedus nõukogude korrale seadus- pärane. Meie nõukogude intelli- gents pole rahvalik mitte ainult sotsiaalselt — oma värskele jõu- de lakkamatu juurdevooluga tööli- ja kolhoosimassidest, — ta on ka rahvalik oma töötingimuste poolest.

Tööpöolest, võtame näiteks meie Kunsti- ning Suure Teatri. Igaüks teab, et need on eesrind- likemaid ja kõrgema kunstikase- mega teatreid maailmas, teatrid, mis oleksid nagu määratud väga valitud publikule. Enne revolutsiooni oligi see nii. Praegu, pea- le selle, et nende rõdud ja parter on peamiselt täis töölisi ja kol- hoosnikuid, me näeme, et neid külastavad ka sajad teiste ees- märkidega provintistid tulnud inimesed. Need inimesed ei külasta teatrit mitte ainult selleks, et sealt saada isiklikku naudingut, vaid ka kolhooside, kultuurihoo- nete, töölismajade ja klubide kunstilise isetegevuse tõlised. Nad lähevad sinna selleks, et võrrelda, mida nemad on koha- peal saavutanud ja millest neil on puudus, nad lähevad sinna spetsialistidena, kes soovivad täie- neda, et edasi kanda oma vaatu- lusi ja tähelepanekuid suure ko- gemustega meistrite võimeist töö- lis- ja talupojamassidesse. Ma ar- van, et meie andekad näitlejad seda silmas peavad ja et see ei jäta mõju avaldamata nende iga- päevasele tööle.

Meie teaduses näeme me ku- ni tema kõige kõrgemate tippude niimesi, kes tuhandete sidemetega on seotud rahvaga. Meie agronoo- mide ja taimede bioloogiat uuriva teaduslike tööliste kasutada on peale heade instituutide mää- ratu hulk väikesi laboratooriume, mis on neile abiks nende teadus- lik-eksperimentaalses töös. Ja me näeme, et meie suured teaduseme- hed oskavad nende teeneid kasu- tada. Ses suhtes võib nimetada akadeemik Lössenkot.

Füüsika ja keemia, eriti eks- perimentaalsel alal töötajad, kas- utavad arvukaid uurimisinstiitu- te, tehaste laboratooriume ja leiu- turinge. Nagu näete, võivad meie suured õpetlased alati toetuda roh- kearvuliste samadel aladel tööta- vate tööliste abile.

Ja mitte juhuslikult pole meie maal sõja ajal nii laialdaselt are- nenud teaduslik uurimine ja loov töö tehnika, arstiteaduse ja teiste teaduste alal. Ma arvan, et meis!

(Lõpp 6. leheküljelt)

NÕUKOGUDE RIIGI VOIMSUS

(Järg 5. leheküljelt)

saavutustest, mida omab meie tööstus rinde varustamisel, langeb suur osa meie nõukogude intelligentsile.

Teaduse tähtsus Nõukogude Liidus kasvab pidevalt ja vastavalt sellele suureneb ka intelligentsi mõju, tungides kõikidesse meie eluvaldustesse. Meie intelligents on seda mõistnud ja seepärast on nii lõkkele lõõnud tema patriotism Nõukogude riigile nii raskeil aastail.

Nõukogude noorsugu ja kuulsusrikas leninlik-stalinlik komsomol — noorsoo organiseerija, etendab nõukogude võimsuse kindlustamisel meie maa elus tähtsat osa.

Ma ei peatu kangelaslikkusele, mida näitab komsomol ja noorsugu rindel, partisanisalkades ja ennastalgavas töös tagalas: vabrikuis, tehastes ja põllumajanduses. Kõikidele on tuntud nende patriotism ja ustavus Nõukogude kodumaale. Ma ainult tahan öelda, et komsomol nagu tohtu sulatusahi sulatab ja vormib uue nõukogude inimese. Komsomol on noorsoo esimeseks astmeks, mis juhib lauldasele ühiskondliku ja poliitilise elu teele, mis juhib noorsugu parteisse. Komsomol on tähtsaks organiseerivaks teguriks tööliskoorsoo ja isearanis veel külanoorsoo suhtes. Komsomol on nagu kolleegiaalse ja lauldase ühiskondliku tegevuse algeks sellele noorsoole, ja tema osa nõukogude inimese kujundamisel, tema poliitilise ja ühiskondliku silmapäri laiendamisel on väga suur.

Meie riigi vaimse jõu allikaks, tema organiseerivaks ja juhtivaks aluseks on kommunistlik partei, kelle ridadesse kuulub miljonid inimesi. Ja need on meie maa parimad inimesed. Bolševike partei koondas kõik NSV Liidu rahvad Lenini ja Stalini lipu ümber, innustas miljonid nõukogude inimesi tagalas ja rindel. Ta on ära teeninud ja omab rahva sügavima usalduse ja autoriteedi. Juba ainuüksi see fakt, et ära tundes meie maa kohale kerkinud hädaohtu, koondub meie rahvas tihedamalt partei ümber, täiendab tema ridu, kõneleb tema väga suurest autoriteedist.

Kommunistlik partei on töötajate eesrindlik väesalk, kes võitleb nõukogude sotsialistliku korra kindlustamise ja arendamise eest. Tema kujutab endast kõikide töötajate — nii ühiskondlike kui ka riiklike — organisatsioonide juhtiva tuuma.

Vaenlase poolt vallutatud territooriumile jäänud parteiorganisatsioonid hoidsid kõrgel Lenini ja Stalini lipu. Ja isegi need

kommunistid, kes sattusid gestapo piinakambreis, kus fashistlikud timukad kõigi vahenditega, alates ohjeldamatu terroriga ja lõpetades petlike lubadustega, püüdsid neid hävitada ja hingeliselt murda. — jäid ustavaks oma Nõukogude kodumaale. Vaenlane ekssis rängasti. Kommunistid pidasid vaenlase tagalas raskeis tingimustes sakslastega ennastalgavat võitlust, tommates enesega kaasa ka parteitu massi.

Ja teisiti see ei võigi olla. Sest kasvatus kommunistlikus parteis on sootuks teine kui igasuguses teises parteis. Meie partei pole mõni usulohk, ta ei oma spetsiifilisi, erilisi isoleeritud ülesandeid. Tema ülesanded on — hävitada inimese ekspluaterimine inimese poolt, vabastada vaevatud inimesed neist kibedast kannatusest, hädaorust, millistes nad on vaeelnud aastasadu, luma inimühiskonna parimad vormid, rahvaste tõelik vendlus — ühe sõnaga, teostada see, mis on olnud inimkonna parimate inimeste unistuseks aastasadade kestel. Ja seda on meie partei saavutanud, juhitud Marx, Engels, Lenini ja Stalini õpetusest. Need kõrged ideed õilistavadki meie inimest ja viivad neid võitudele, mis panevad imestama kogu maailma.

Kommunistlik partei esitab oma liikmetele karmid tingimused. Ta ei aseta neid eesõigustatud olukorda, vastupidi, ta nõuab, et kommunist oleks töö- ja riikliku diszipliini eeskujuks, et tal ei saaks ideeliselt ja moraalselt midagi ette heita, et ta asetaks Nõukogude riigi huvid kõrgemale oma isiklikest huvidest.

Meie partei on läbi teinud pika ennastalgava võitluse tsarismi ja kogu temaga kaasaskäiva sotsiaal-ökonomilise formatsiooni vastu. Selles võitluses on ta kasvanud ja karastunud. Tema liikmed olid juhtideks ja ennastalgavaiks võitlejaks koduses ja ajal, suunanäitajaks sotsialistliku riigi ülesehitamisel. Ja see pole mitte liialdus, kui ütleme, et kommunistlik partei on üks kõige võimsamaid parteisid, mitte ainult arvuliselt, vaid ka oma koosseisu omaduste poolest. Juba ainuüksi see, et meie partei löid ja kasvatasid üles sellised juhid, nagu Lenin ja Stalin, kellest isegi vaenlased on sunnitud ütleva, et nad on oma tegevusega avanud maailma ajaloos uue peatüki, — juba ainuüksi see kõneleb meie partei suursusest, sellest, et tema tegevus on inimsoo ajaloos kõige helgemaks leheküljeks.

Meie partei mõju ei piirdu tema organisatsiooniliste vormidega: ta tõmbab endaga kaasa proletariaadi, talupoegkonna ja nõukogude intelligentsi, kes teda täielikult usaldavad. Kui suur ka ei oleks partei, kuid ta ei oleks kunagi tõeliselt poliitiliseks par-

teiks, kui rahvas temale ei järgneks. Meie rahvas usaldab parteid ja järgneb temale. Selle parimaks tõenduseks on see, et Nõukogude riigi kõige raskematel minutitel — kodusõja perioodil, kui näis, et võit ei ole veel täiesti kindel, oli partei ridadesse määratu suur juurdevool. Ja praegu, käesolevas sõjas, juurdevool parteisse järjest suureneb, ja mis iseloomustav, eriti Punaarmee massidest. Parteitud punaarmeelased, minnes rünnakule ja teades, et nad võivad iga minut hukkuda, esitavad avaldusi parteisse astumiseks, märkides, et kui nad surevad, siis tahavad nad surra kommunistidena. Selles rahva tundes ilmneb kõige selgemini, et meie partei tõmbab toepoolsest rahva endaga kaasa.

Analüüsides materiaalseid ja poliitilis-moraalseid elemente, mis määravad kindlaks Nõukogude riigi jõu ja võimsuse, ütlesin ma, et üheks tähtsaimaks Nõukogude Liidu võimsuse teguriks on stalinlik juhtimine. Juba üle 20-n aastat juhib sm. Stalin meie parteid ja riiki. Mitte juhuslikult ei korda sageli koosolekuid esinevad kolhoosnikud ja intelligents: „Meie võidame, sest meid juhib seltsimees Stalin.“ Väliselt võib see näida hariliku oraatorliku võttena, kuid tegelikult on see järeidus, mis rahvas on teinud, olles näinud pikemat aega, kuidas juhtimine toimub.

Surma läbi lahkus Lenin meie maa juhtimisest juba siis, kui Nõukogude riik oli vaevalt jalad alla saanud, kui veel ükski riigi sotsialistliku ümberkujundamise ülesanne polnud praktiliselt lahendatud. Oportunistlikud ja vaenulikud elemendid tahtsid Lenini surma ära kasutada partei ja koos sellega ka Nõukogude riigi desorganiseerimiseks ja hävitamiseks. Kuid partei seltsimees Stalini juhtimisel purustas partei- ja nõukogudevastased elemendid, ühines kõrges tervikuks, mis on suuteline täide viima Vladimir Iljitshi kärke.

Päevakorras oli siis tööstuse ülesehitamise ülesanne ja üleminek meie maa industrialiseerimisele. Selle suure ürituse hingedeks oli seltsimees Stalin, ja tema juhtimisel tuli partei ja nõukogude rahvas selle ülesandega hiilgavalt toime.

Seltsimees Stalin tungib väga kaugele tulevikku perspektiivides. Juba industrialiseerimise esimestel päevadel püstitas seltsimees Stalin küsimuse traktoritehaste ehitamise vajadusest. Välistama vaatlejad nägid selles abinõus sõjalist ettevalmistust. Muidugi, ei saa salata, traktorite pargil on praegusajal motoriseeritud sõjas suur tähtsus. Kuid seltsimees Stalinil omas see siis teisejärgu tähtsust. Tõstes esile traktorite-

haste ehitamise vajaduse, pidas ta silmas põllumajanduse kollektiviseerimist ja sellele tugeva tehnilise baasi ehitamist. See keerukas ja raske ülesanne omas väga suurt tähtsust. Põllumajanduse kollektiviseerimine ja mehhaniseerimine ei taotlenud vahenditult sõjalisi eesmärgi, vaid ainult sotsialistlikke ja, mõistagi, suurendasid meie maa võimsust.

Toome näiteks üksikasja, mis iseloomustab sm. Stalini suhtumist tööstuse arengusse. Industrialiseerimise algul saabus seltsimees Stalinile kaebusi majandusmeestelt, et meie vilumata tööliste käes lähevad välismaalt sisseveetud tööpingid rikki. Kuid alati vastas seltsimees Stalin sellele, et õpetada tööliste uutel masinatel uusi töövõtteid, nii, et see midagi ei maksaks, pole võimalik. Algul rikuivad nad tööpinke, kuid hiljem õpivad nendel töötama ja meie saame head kvalifitseeritud kaadrid.

Nagu industrialiseerimise lõpuleviimise, tööstusele, põllumajandusele ja transpordile kindla baasi rajamise lõppakordiks andis seltsimees Stalin kaadrite ettevalmistamiseks järgmise loo: „Peab lõpuks mõistma, et kõigist maailmas leiduvatest hinnalistest kapitalidest on kõige hinnalisemaks ja otsustavamaks kapitaliks inimesed, kaadrid. Peab aru saama, et meie praeguste tingimuste juures „kaadrid otsustavad kõik“. Kui me omame tööstuses, põllumajanduses ja transpordi alal, ning sõjaväes häid ja arvukaid kaadreid, siis on meie maa võitmatu. Kui me aga ei saa niisuguseid kaadreid, siis lõkame me mõlema jalaga.“

Selles seisnevadki kokkuvõetult kõik need üritused, mis meie partei seltsimees Stalini juhtimisel on ellu viinud ja mis on muutnud meie tööstuse, põllumajanduse ja transpordi võimeks võitlema kõige tugevama vaenlasega maailmas.

Seltsimees Stalin on jõudu kulanud selleks, et suurendada Nõukogude Liidu võimsust. Tema tunneb selle võimsuse tähtsust enam kui keegi teine, ja ikkagi rõhutab ta oma kõnedes, et nõukogude inimesed ei tohi saavutatul peatuma jääda, ega oma edust joobuda. Võit võib käest libiseda, kui meie ridades hakkab maad võtma enesega rahulejäämine.

Seltsimees Stalin, kelle töö nõukogude riigi võimsuse loomisel on olnud määratu suur, oskab liita ja ühte sulatada kõik riigi jõud, neid hingestada, suunata kõige tähtsamale ja vajalikumale antud momendil. — Nõukogude riigi kaitsmisele saksa fashistlike röövvalutajate vastu.

Otsekohe lahinguväljadel võitleb saksa fashismi vastu Punaarmee — NSV Liidu elanikkonna kõige elujõulisem osa. Seltsimees

Stalin on pühendanud palju jõudu Punaarmee loomiseks. Ja nüüd, kus Punaarmee, asunud pealetungile, peksab saksa fashistlikke vägesid ja kihutab neid välja meie maalt, seletavad saksa kindralid ja fashistlikud sõjalised vaatlejad seda sellega, nagu oleksime meie kümneid aastaid valmistanud sõjamaterjalide tagavarasid ja hoidnud salajas tohtu suure armee. Need spetsialistid katsuvad nähtavasti nende valelike kinnitustega õigustada saksa armee ja tema väejuhatuse sõjalist lüüasaamist ning alavääristada nõukogude kindralkonna sõjakunsti.

Kuni fashistide võimuletulekuni Saksamaal oli meie armee arvuliselt väga tagasihoidlik ja alles pärast fashistliku hädaohu tekkimist hakkas ta pikkamööda kasvama. Võib julgesti öelda, et kogu sõja käik on näidanud, et meie armee pole kasvanud mitte ainult arvuliselt, vaid on pidevalt täienenud ka omadustelt. Meie kindralid pole ju taevast alla kukkunud, nad on olnud ühe või teise väeosa komandörideks, kuid nende lahingulisi omadusi, nende sõjalisi võimeid on sõda täielikult esile loonud. Ja nüüd näeb kogu maailm, et meie kindralid, ohvitserid ja võitlejad seisavad oma võimetelt kõrgemal nii väga reklameeritud saksa kindraleist, ohvitseridest ja sõdureist.

Meie armee võidud maailma tugevama vaenlase üle — see on seltsimees Stalini mitmeaastase töötulemuseks. Punaarmee lahinguliste omaduste täiendamise alal. See hiigelsuur töö on väljendunud nõukogude armee üleolekus fashistliku armee üle, mida nüüd isegi vaenlane ei eita. Kõik saksa propaganda jõupingutused seletada oma armee kaotusi sellega, et nõukogude väed võidavad ainult arvulise ülekaalu tõttu, on naeruväärne. Siin on toepoolsest üleolek, kuid tegelikult see üleolek on sõjakunsti ja talendi üleolek. On täiesti mõistetav, et seda pole kerge tunnistada meie vaenlastel, kes on karjunud kõrid kibedaks, et nad võitlevad idabarbarite vastu. Kuid faktide eest ei pääse kuhugi.

Nõukogude Liidus on armee riigist lahutamatu. Kõik, mis on ülalpool nimetatud nõukogude rahva materiaalse ja vaimse võimsuse arengu ning tema poliitilis-moraalse olukorra kohta, — kõik see avaldub meie armee sõjalises kuulsuses ja meisterlikkuses. Kogu maailma silmis koondab armee enesesse nõukogude rahva materiaalse ja vaimse võimsuse, temas kehastub kõige selgemalt rahva võimsuse kogu täius. Ja seltsimees Stalin Kõrgema Olemajuhatajana juhib selle jõu suure väepealiku meisterlikkusega saksa fashistlike röövvalutajate lõplikuks purustamiseks, kihutades neid minema Nõukogudemaalt.

„Sutsmannid“

Saksa fashistlikud okupandid püüavad eesti meestest moodustada väeosa oma mõraseks loodud sõjamasina paikamiseks. Selliste väeosade loomise katseks on nn. „Kaitsepataljonid“ Neis pataljonides on reamehe nimetuseks „Schutzmann“, aga rahvas tunneb neid lihtsalt „sutsmanni“ nime all.

1942. a. sügisel teatati teiste hulgas ka Tallinna kommertskooli viimase klassi meesõpilastele, et lähemal ajal on oodata mobilisatsiooni, mis võib avada kaheksad perspektiive — kas sõit Saksamaale tööteenistusse või sattumine nn. „eesti leegioni“ ja sellega rindele. Kumbki neist väljavalitist ei töötanud midagi head. Oli juba teada „tööteenistuse“ füüsiliselt ning vaimselt ruineeriv mõju. Keegi ei tahtnud oma nahka saksa fashistide eest turule viia ka „leegioni“ häbi-värses bandis.

Otsiti „kolmandat, kergemat teed“. Okupantide ninamehed seletasid, et mobilisatsioonist pääsevad need, kes astuvad vabatahtlikult nn. „kaitsepataljoni“, mille ülesandeks pidi olema mit-

te võitlus rindel, vaid valveteenistus tagalas. Ja seda „kerget“ võimalust otsustasidki proovida mitmed kommertskooli viimase klassi poisid, nende hulgas 19-aastane R. T.

„Kaitsepataljon“, kuhu sattus R. T., formeeriti Tallinnas ja selle lähema ümbruse poistest. Pataljoni ülesandeks pidi olema rannaväe Tallinnas, Pärnas ja Kaku-mäe rajoonis. 18—20-aastased kollektid said saksa politsei vormi ja jalaväe relvastuse, nendega tehti aegajalt sõjaväelist õppust saksa ohvitseride juhatusel. Teenistus seisnes esialgu toepoolsest ainult selles, et tuli lonkida, püss käes, mere ääres. Vaba aega veedeti peamiselt kaardimängu ja samagoni joomisega.

1943. aasta kevadel viidi pataljon Kiviõli rajooni. Selles rajoonis valmistasid saksa okupandid suurt muret alatiseid sabotaažiaktid, nõukogude partisaanide ja diversantide ootamatud löögid. Okupandid tugevdasid selle tõttu valvet. Eesti patriootide võitlus jätkus aga endise visadusega. Kord teatas pataljoni komandör-sakslane, et tuleb tähtis operatsioon — nõukogude parashütistide püüdmine Sirtsu sool. Kogu pataljon ühes mõningate

saksa regulaarväe üksustega viidigi soo „lähikammimisele“. Kaks õöpäeva sumasid „sutsmannid“ põlvini vees, olid paiguti uppumas laugastesse, lõdesid külmast ja vandusid ohvitseri, ning — pikk nina. Kuuldavasti olevat kogu operatsiooni tulemuseks olnud küll kuskil leitnud langevari, aga parashütistid olid juba läinud sinna, kus neil oli täita lahingülesanne. Rida plahvatusi olivabrikuis, samuti mõnede saksa eselonide kraavilendamise tõestas, et nõukogude patriootid täitsid oma ülesanded auga.

1944. a. alguses saadeti pataljon Vasknarva rajooni. Lõhnas rindelaheduse järele — seepärast eelistas mõnikümme „sutsmanni“ aegsasti kaduda pataljonist. Otsimised ei andnud tulemusi — jooksikuid ei tabatud.

Pataljoni isikulise koosseisu rahustamiseks seletasid saksa ohvitserid, et rinne on veel õige kaugel — kuni 200 kilomeetrit. Tegelikult oli rinne siis juba Kinnissepa. Pataljoni ülesanne pidi olema „julgestusteenistus“ rinde tagalas. Selle „julgestusteenistuse“ huvides saadeti pataljonist välja kümneheliline piilkond ülesandega — minna üle Narva jõe Skamja külla ning selgitada, kus selles ümbruses on nõukogude partisaane. Piilkonna ülemaks oli saksa leitnant, piilkonda kuulus ka Tallinnast pärit olev R. T.

Skamja küla elanikud võtsid saksa vormi kandvaid „sutsmannid“ vastu hirmuga. Nad kartsid, et saabunud on külapõletajate komando. Piilkond vaatas küla läbi, ei leidnud midagi „kahtlast“. Leitnant saatis käskjala pataljoni staapi teatega, et õhk on puhas. Staabist tuli käsk — jääda õõbima külla. Ruumikas talumajas seadis end puhkuseks sisse kogu piilkond, välja pandi tunnimees.

Keskööl äratas magajaid granaadiplahvatus ja sellele järgnev automaatide ragin. Partisaanid rünnak! Tunniimees sai surma, leitnant ja üks „sutsmann“ hüppasid läbi akna välja ja põgenesid, ülejäänud seitse tõstsid käid... Piilkond oli vangi eesti partisaanide käes.

Seitse „sutsmanni“ on ülekuulamisel. Nad on füüsiliselt nigelad — kitsaste õlgadega, nagu „nagu kitse jälg“ — nad on ju kaks ja pool aastat elanud saksa fashistide nälgarezhiimis. Neil ei ole poliitilisi veendeid. Nad ei ole mingid veendunud fashistid — neid huvitas pataljonis kaardimäng ja samogon, nad ei teadnud ega tea midagi poliitikast. Kõik see, mis on toimunud Isamaasõja vältel meie maal, rindel saksa röövarmee vastu, on nende eest varjatud fashistide sopavalede pimedusega. Neil ei olnud kõllalt teadlikkust, iseloomu ega selgroogu, isamaa-armastust ega

kohusetunnet oma rahva suhtes selleks, et asuda võitluses saksa fashistlike okupantide vastu, nad hoidsid oma nahka, otsisid „kerget teed“ — ja sattusid ikkagi hitlerlaste õnge.

Milline oli nende võitlusvõime ja -tahe, seda näitab nende haledajakas luurekäik. Samal ajal kui nemad ei leidnud külas midagi „kahtlast“, tegutses seal omelt partisaanile luure, jälgis vastase igit samm, nägi, kuhu piilkond pugus õõbima, ja tulemus — „ersatsfritsund“ haarati kraest nagu pimedad kutsikad.

Nad kiruvad sakslasi, kes meelitasid neid pataljoni, lubades kerget ja mugavat looderiametit tagalas, aga löid pataljoni siiski rindele. Neil, kes sattusid vang, vedas siiski paremini kui kaaslastil — pataljon peksti mõni päev hiljem pihuks ja põrmuks.

Major A. Uibo.

KUMMITÖÖSTUS ON OLETANUD VIIIE KUU PLAANI

Haaratuna suurest patriootlikust vaimustusest töötavad kummitööstuse töölised visalt ning on täitnud viie kuu plaani 101,8 protsendi ja maikuu plaani 105,8 protsendi ulatuses.

Paljud kummitööstuse ettevõtted on andnud suure hulga toodangut üle plaani.

Stalinlik patareid lahingus

Velikije Luki ägedate lahingute lõpupäevil, teostas eesti väekoondis laiaulatusliku korjanduse, mille tulemusena pandi alus esimesele Eesti tankikolonnile „Nõukogude Eesti eest“ ja muretsiti ühtlasi motoriseeritud haubit-sapatarei.

Mõlemad lahinguüksused on olnud nüüd juba pidevalt lahinguis.

Peatume stalinliku patareid tegevuse juures. Selle koosseis komplekteeriti eriti hästi ja lahinguis näitas ta end oma nime vääriksena.

Patari komandör kahekordne ordenikandja 22-aastane kapten Mihhail Keifmann on oma noorusele vaatamata lahingutes karastatud sõjamees.

Velikije Luki juures oli ta oma suurtükiga otsesihhimisel. Kui vaenlane teostas vasturünnaku ja meie jalavägi oli sunnitud veidi tagasi tõnbuma, jäi ta oma suurtükiga kohale ja lõi tagasi kogu päeva jooksul vastase korduvad rünnakud. Alles õõpimeduses veeretati suurtükk tagasi. Kapten Keifmann autasustati „Punase Tähe“ ordeniga.

Järgnesid stalinliku patareid tuleristsed Novosokolniki, Neveli, Nasva ja N linna lähisel. Nevelis suruti maha vastase suurtükijala miinipildujapatarei ja purustati mitu blindaaži. Novosokolniki juures hävitati side vastase tugipunkti ja N jaama lähedal, kui stalinlik patareid oli võrdlemisi halval positsioonil, lahtises soises maastikus. Mitmel korral löödi tagasi vastase vasturünnakud. Vaenlane jättis võitlusväljale ligi 100 laipa.

Samasuguse otsustamisvõime ja kangelaslikkusega paistsid stalinliku patareid mehed silma võitlustes N linna lähisel.

★ Hommikupoolik. Öösel olid patareid luurajad tulesälvatuste kaudu kindlaks teinud vastase suurtükipatarei asukoha. Kella 11 paiku teatasid luurajad, et vastase patareid on asunud uuesti tegevusse. Nüüd oli ta asukoht selgesti näha ja kapten Keifmann juhtis sinna oma suurtüki tule. Vastase patareid juhiti tugev tuli. Samal ajal aga üks teine saksa patareid võttis meie tulepositsiooni oma tule alla. Mürsud lõhkesid 20 meetri kaugusel vanem Panini suurtükist, kuid mehed jätkasid tulistamist seni, kuni vastase patareid vaikus alaliseks. Huvitavaks kujunes vastase otsesihhimise suurtüki hävitamine N mõisa vallutamise ajal. Meie vaatlajad märkasid, et linnaäärsest aiast veeroti välja vastase otsesihhimise suurtükk, millega asuti tulistama meie lähenevat jalaväge.

Suurtükk võeti kohe tule alla. Esimesed mürsud lõhkesid 150 meetrit eemal, järgmised juba suurtüki juures, ja otsetabamisega hävitati suurtükk lõplikult.

Lõppeks hävitati vastase vaatluspunkt, mis oli kindlaks tehtud pideva liikumise ja suitsu jälgimise kaudu. Tabavate laskudega hävitati vastase vaatluspunkt ja vastase suurtükituli vaibus.

Patari komandör kapten Keifmann autasustati N linna all võitlustes ülesnäidatud sangarlikkuse eest Isamaasõja II järgu ordeniga.

Üldse hävitas stalinlik patareid N linna operatsioonide ajal ühe suurtüki ja ühe miinipildujapatarei. Surus maha 2 suurtükipatarei ja ühe miinipildujapatarei ja hävitas ühe otsesihhimise suurtüki ja kaks vastase vaatluspunkti.

Võitlustes ülesnäidatud vapruste eest on autasustatud suurtükikomandöridest vanem Vesin „Punase Lipu“ ordeniga. Võitlustes B. linna vallutamisel hävitas ta vastase kolm tanki ja lõi tagasi vastase korduvad vasturünnakud hävitades kuni 50 sakslast.

Kuulsuse ordeniga on autasustatud pv. Makrushin, kes vastase tule all sideliini parandades tõi tule alt välja kaks haavatud sidemeest ja jätkas edukalt oma tööd.

Nii on seni edukalt tegutsenud meie stalinliku motoriseeritud suurtükipatarei suurtükiväelased.

Nad valmistuvad nüüd lõplike löökide andmiseks vastasele.

V. NEEMRE.

Need viha päevad on. Kõik taevad tules. Su üle, Eesti, laotus katki käriseb. Sa heitlus üleni, mu maa. Hing väriseb. Ma läbi surmaoru sinu juurde tulen.

Sind hoida tahaksin. Et kas või kasteptisk ei väärahteleks kõrrele. Kuul ei kisuks paekildugi su kallist kamarast. Nii pisut sind on ju, minu maa. Nii raske sinu liisk.

Teed tumedat ma tulen mõeldes Eesti-maast.

Kui põleks minus endas iga linn ja talu. Kuis eemal olla sinust nüüd! Mul näib, nii valus puu külge ihata võiks lahtilöödud laast.

Kuid tean. On leinal oma teed. Ja kurbusel. Oo tules taeva kirjutab me võlga, lapsekohust.

Sa palavik. Sa ainus haav. Sa hukkumiseohus! Kes muud kui sõjamees saaks olla tunnil sel?

Ja näen, kui murduks sajandite sein. Siit kaldalt minu rahvast ükski torm ei viinud. Vaid, kes kord kandsid meile vihapäevi, piinu, need maha löödud, kõdunend kui kuluhein.

Nüüd vihapäevad on. Need päevad valu, vaeva. Siis jootku viha meid, las suurdub sellest jõud!

Neist vihakobaraist taas haljaks saab me õu, taas tempelkõrgeks siniõhuks kodutaevas.

Meie vaprad suurtükiväelased

N väeosa suurtükiväelased on võidelnud kõikidel rinnetel, kus Eesti väekoondise väeosad lahingutegevusest osa on võtnud. Suur osa tema võitlejaist, seersantidest ja ohvitseridest, on autasustatud ordenite ja medalitega.

N väeosa suurtükiväelased on võtnud uue tulepositsiooni. Siin läheduses on varem peatunud frits. Tema kahur seisab abituma tee ääres. Umberringi laadung mürske. „Neid võib seal olla 500 ümber,“ arvab autojuht jefreitor Kirss. Ta seob kahuri autole sleppi, kannab mürsud autole ja sõidab meie positsioonile. Viga fritsude kahuri juures osutub tühi-seks, see parandatakse, ja samas moodustatakse uuele kahurile meeskond, kes otsekohe asub fritsude tulepesi pommitama.

Nii saadavad meie suurtü-

kiväelased järjest fritsudele nende oma märki kandvaid mürske kaela. Nad ei loobu saksa kahurist ka uutele positsioonidele asudes. Kahurit kasutatakse seni, kuni mürsud lõpevad. Alles siis jäetakse kahur maha. Tema kontos on rohkel arvul fritsude elusid, purustatud kaevikuid ja blindaaže.

Jefr. Kirss aga sõidab edasi saksa trofeemaastikumasinal, sest see kõlbab veel kasutada. Fritsud märkavad sõitjat. Nad võtavad tee tule alla ja mürsukillud tungivad läbi bensiinipaagist. Külma-veriselt väljub jefr. Kirss masinast ja parandab paagi. Üks vastase mürsukill tungib autojuhi ruumi. Kirss on väljas. Ta jääb terveks. Kiirelt istub ta autosse ja viib selle tervena sihtkohta.

Jefr. Kirss autasustati medaliga „Vahvuse eest“.

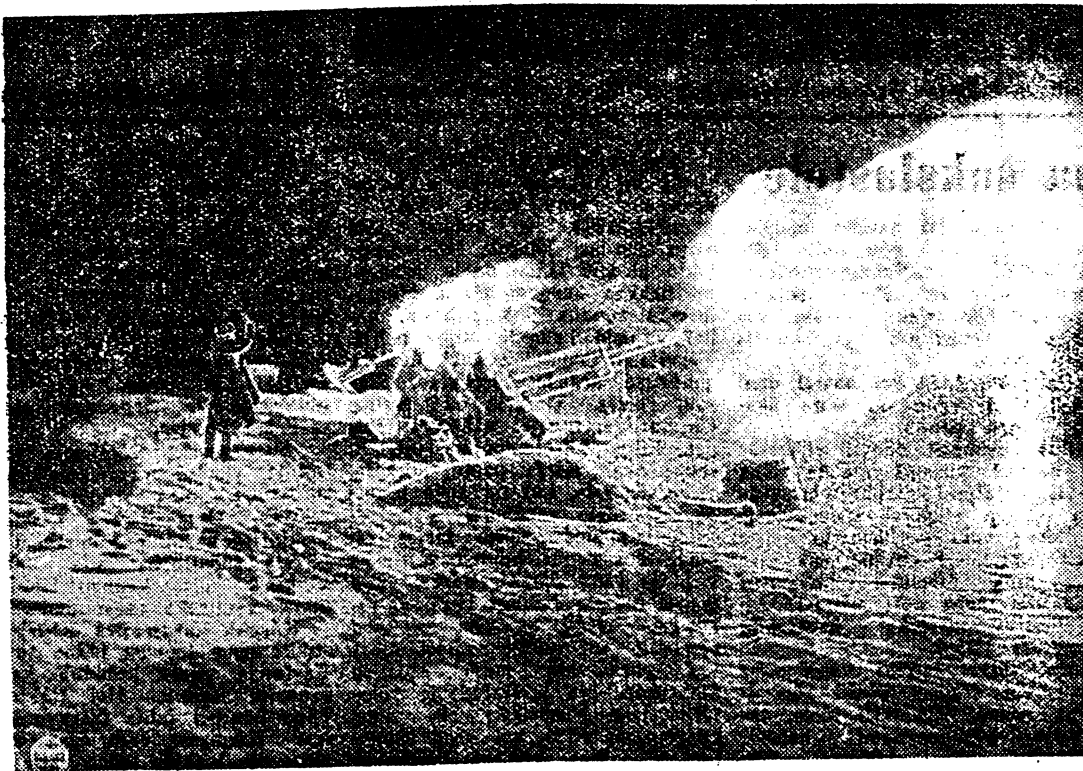
Jefr. Robert Gustavi p.

Visnapuu teostas topomehe-na topotoid N linna lähisel. Vastane märkas lagedal liikumist ja suunas sinna kogu oma relvaliikide tulejõu. Mürsud lõhkesid jefr. Visnapuu otsesest läheduses, kuid see oli end surunud niivõrd maa ligi, et ükski mürsukill talle midagi ei teinud. Vaevalt aga vaibus vastase tuli, kui jefr. Visnapuu oli uuesti oma mõõduriistaga tegevuses.

Vastane asus uuesti tegevusse. Ta otse külvas üle kogu rajooni, kus oli märganud liikumist ja paiskas tugevate pori- ja mullakamakatega üle Visnapuu, kes mõtles vaid sellele, kuidas täita talle antud ülesanne.

„Mis ka ei juhtuks — üles-ande ma täidan!“ otsustas ta kindlalt ja täitiski ülesande. Jefr. Visnapuu autasustati medaliga „Vapruse eest“.

V. KRUUSTEE.

Narva rindelt

Raskesuurtükivägi õist lahinguülesannet täitmas.

Kaks võitluskaaslast

Eesti N väeosa alustegudest paistavad silma kaks uljast sõjameest — seltsimehed Erich Sume ja Sergei Uleksin.

Kodanlikus Eestis ei kuulnud me neist peaaegu sõnagi. Sume oli Tallinna Tehnika ülikooli üliõpilane ja Uleksin väikesepalgaline äriteenija.

Isamaasõja puhkedes asusid nad mõlemad sotsialistliku kodumaa kaitsmisele. Olg õla kõrval võitlesid nad vabatahtlikena hävituspataljoni ridades. Oma noorusliku energiaga ja surmapõlgusega võtsid nad väärikalt osa Nõukogude Eesti kaitsmisest fashistlike barbarite vastu.

Hiljem, võideldes Leningradi all, võitis sm. Sume vangi terve jao saksa miinipildureid koos nende relvaga.

Eesti rahvuslike väeosade formerimise päevil kohtusid vanad lahingumehed meie väeosas taas. Neist olid saanud ohvitserid ja nad asusid kasvatama väeosa mehi endi sangarlikus vaimus.

Võitlustes Velikije Luki all võtsid nad mõlemad osa väeosa juhtimisest.

Nõukogude valitsus hindas nende teeneid väärikalt — sm. Sume autasustati „Punase Tähe“ ordeniga ja sm. Uleksin medaliga „Vapruse eest“.

1. mai püha puhul tõendas Nõukogude Kodumaa veel kord, et ta ei unusta kunagi oma paremaid poegi: Uleksin autasustati ordeniga „Punane Täht“ ja Sume edutati kõrgemasse auastmesse.

R. JORIMAA.

SÕJAKAVALUS

Vastane kaitses ägedalt oma kindrustatud rajooni, mis koosnes mõnest dzotist neid ümbritseva kaevikutereaga ja takistas sellega tunduvalt meie jalaväe edasitungi. Jalaväe juures olid eelvaatlajaina N väeosa suurtükiväelased.

Umbes samal ajal silmitses saksa ohvitser närviliselt kaugel silmapiiril saksa kaevikute poole roomavat ahelikku. Luuraja-vaatlaja tema kõrval märkas samuti pikkamisi mööda maad edasiroomavat ahelikku.

„Venelased tulevad!“ hüüatas ta närviliselt.

Ooberfrits suunas ahelikule tugeva tule... Ahelik jäi peatuma. Kuid nüpea, kui tuli vaibus, teatas jälle luuraja: „Venelased roomavad edasi!“

Saksa miinid ja mürsud lõhkesid aheliku läheduses. See peatus uuesti.

„Korras!“ — rõõmustas ooberfrits ja kirjutas midagi taskuraamatusse. Ja küsis siis rahulikult luurajalt-vaatlajalt:

„Kuidas on venelaste ahelikuga? Kas seal veel midagi näha on?“

„Ahelik roomab lähemale,“ vastas erutatult luuraja-vaatlaja.

„Donnerwetter!“ prahvatas nüüd ooberfrits ja mõirgas: „Tuld venelastele!“

Jälle paukusid sakslaste kahuriid, miinipildujad, ragistasid automaadid ja kuulipildujad.

Ahelik peatus. Kuid nüüd kostis „hurraal!“ sootuks teisest küljest.

Fritsude seljatangant ja külgedelt ilmusid äkki meie jalaväelased ja lühikese käsitsiheitluse järele valutasid nad vastase kindrustatud tugipunktid. Fritsud alistasid.

Ooberfrits lamas surnuna oma vaatluspunkti esisel. Ta kõrval lebas taskuraamat, kuhu värskest oli tehtud märkus:

„...Kogu päeva jooksul pean edukat võitlust pealetungiva vastasega. Oleme neid hävitanud üle 800 inimesel!“

Muigasid ohvitserid, muigas ka pv. Puna, kes rõõmsana-ärevana vaatlus hunnikus lebava 18-le „hernehirmutisele“, vanadesse vene sinelitesse topitud õletuustidele, kes traadiga ühendatult pv. Puna traaditõmbel olid kogu aja rünnanud saksa positsioone ja surmapõlgavalt tu'e vaibudes koos pv. Punaga edasi roomanud ja nii häirinud ja segadusse viinud kogu sakslaste kaitse.

V. TAABORI.

Sõjategevus Põhja-Prantsusmaal

Pärast kaks päeva kestnud ägedaid lahinguid vallutasid ameerika väed Carentani linna. Tilly piirkonnas osutab vaenlane tugevat vastupanu. Liitlaste väed liiguvad edasi kõrgis rindesektoreis, eriti Bayeux'st lõuna pool. Liitlaste patrulliväed on jõudnud juba Caumontini, vaatamata vaenlase metsikule vastupanule. Ägedate vasturünnakute tulemusel olid liitlaste väed sunnitud põhja pool Montebourgi mõnevõrra taanduma. Lõuna suunas on liitlased saavutanud teatavat edu. Vaenlase vastulööki Carentani piirkonnas on tagasi löödud.

Oöl vastu 13. juunit sooritasid liitlaste suured raskepommilen-

nukite koondised rünnaku Amiensti, Arras', Cambrai ja Poitiers' raudteobjektidele ja Caen'i sildadele. 23 lennukit ei pöördunud tagasi oma baasidesse. Halvale ilmale vaatamata sooritasid raskepommilennukid rünnakuid Pariisist lääne pool asetsevatele lennuväljadele. Suuri purustusi on tekitatud Orleansi ja Rennes'i raudteesõlmedele.

14. juunil ilmutasid liitlaste õhujõud erilist aktiivsust peaaegu mingit vastupanu kohtamata, teutsedes Brest'i poolsaare piirkonnast kuni Belgia ja Hollandini ning tungides sügavale Ida-Prantsusmaale.

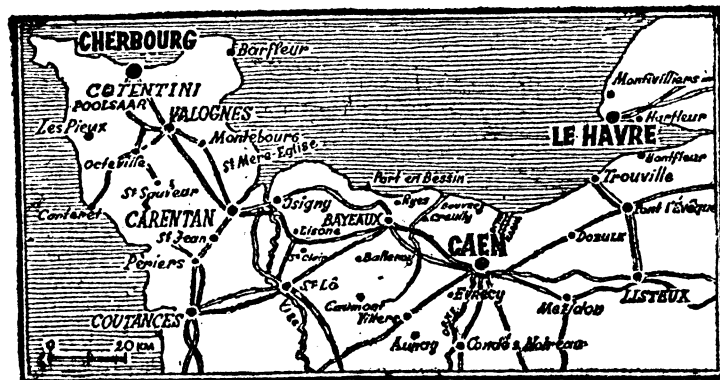
Inglise laevad kohtasid seitset

vaenlase traalerit. Neist uputati 3, üks sai raskeid vigastusi ja kahel traaleril tekkisid tulikahjud.

Sõjakirjasaatjad teatavad, et 13. juuni õhtuks oli liitlaste käes 150 km Prantsuse rannikust. Kõige rängemad lahingud käisid 48 km ulatuses Vire'i jõest ida pool. Mõlemal pool võtab operatsioonidest osa suur hulk tanke.

Liitlaste väed vallutasid Montebourgi linna, mis asub umbes 24 km Cherbourgist kagu pool.

Reuter teatab, et kindral de Gaulle saabus 14. juunil Normandiasse.

Võitluste piirkond Põhja-Prantsusmaal

Välismaa ajakirjanduse vastukajasad sm. Stalini seletusele

Kõik inglise ajalehed avaldavad esnenekülgedel kõige silmapaistvamat kohal sm. Stalini vastuse „Pravda“ kirjasaatja küsimusele liitlaste dessandi maabumise hinnangu kohta Põhja-Prantsusmaal. Seda vastust andis korduvalt edasi ka Londoni raadio.

Londoni raadiovaatleja Patrick Leslie ütles, et hinnang mille Stalin andis liitlaste dessantope-

ratsioonidele, omab erilist tähtsust, arvesse võttes Stalini enda talenti ja meisterlikkust nõukogude armeede juhtimisel võitluses ühise vaenlase vastu. Peab märkima, ütleb vaatleja, et liitlaste vägede maabumine Prantsusmaal oleks vaevalt võimalik olnud, kui venelased poleks marssal Stalini juhtimisel kolme aasta kestel kinni pidanud suuri saksa jõude ja löönud neid pidevalt.

Sõjategevus Itaalias

Aadria rindelõigul taganevad saksa väed kiiresti. Vaenlane lahkus Pescara jõe lõunakaldalt. Liitlaste väed ületasid Saline jõe. Vallutati tähtis teedeesõlm Popoli (30 km Chietist edela pool Rooma-Pescara teel). Edasi liigutakse ka Bolsena järvest ida ja lääne poole. 2 päeva käisid ägedad lahingud Tiberist lääne pool Bagnorea piirkonnas, kus liitlaste väed on jõudnud Bagnorea linnani. Liitlaste väed lähenevad Narin linnale (Ternist edela pool). Liitlaste lennuvägi pommitas Livorno sadamas asetsevad vaenlase laevu, samuti Põhja-Itaalias asetsevad maanteid ja raudteesildu.

Oöl vastu 13. juunit sooritasid liitlaste pommilennukid rünnakuid Ungaris asetsevatele vaenlase objektidele.

ITAALIA PARTISANIDE LAHINGUOPERATSIOONID

Põhja- ja Kesk-Itaalias kasvab vaatamata saksa okupatsioonivägede ja Mussolini sandarmeeria karmile terrorile partisanide aktiivsus. Grupp partisanid tegutseb saksa armee tagalas Rooma piirkonnas, kus nad ründavad teid, mida mõõda taganevad sakslased. Maccera provintsis käivad lahingud partisanide ja saksa vägede vahel.

ÜHINENUD RAHVASTE PÄEV INGLISMAAL

Reuter teatab, et Inglismaal pühitseti ühinenud rahvaste päeva — 14. juunit. Selle päeva puhul avaldati Churchillil erilise läkitus. Läkituses öeldi: „Ajal, millal sammume lõpliku võidu poole, mida me väga ootame, oleks kohane rõhutada

seda ühtsust, mis ainukesena võib kindlustada meile võidu. Kui meie vahel tekiksid lahkkelid, siis võiks oodata ainult segadust ja kaost. Kui me oleme ühtsed, tekivad meis hiilgavad lootused, mis on alati inimkonda vaimustanud.“

Botvinnikul ja Smõslovil võrdset punkte

OLELIHDULISE MALETURNIIRI EELVIIMANE VOOR

Nõukogude Liidu maleturniiri 16. voor mängiti Moskvas 14. juunil. Absoluutse tšempioni suurmeister Botvinniku mäng Lissitsoniga jäi pooleli. Botvinnikule oli see voor viimane, 17. voorus ta on vaba. Suurmeister Smõslov, kes oli

16. voorus vaba, ütles Botvinniku pooleli jäänud mängu kohta: „Botvinniku materiaalne ülekas on tõenäolikkult küllaldane part' võitmiseks, millele absoluutne tšempion endale kindlustab esikoha turniiril.“

Suurt tähtsust omas 16. voorus suurmeister Flohri ja Ukraina meistri Boleslavski vaheline mäng, kuna mõlemad pretendeerivad 3. kohale. Partii lõppes viigiga.

Suurmeister Kotov võitis Bronsteini. Teised partiid katkestati. Pärast 16. vooru on Botvinnikul kui ka Smõslovil 10½ punkti, kuid Botvinnikul on 3 pooleliolevat partiid.

Turniiri 15. voorus, mis mängiti 13. juunil, jäi suurmeister Botvinniku ja meister Alatorstsevi mäng pooleli 40 käigul; Alatorstsevil on üks ettur rohkem. Suurmeistrite Flohri ja Smõslovi vaheline partii lõppes viigiga. Meister Ragozin võitis suurmeister Lienthali, meister Ravinski suurmeister Kotovi. Leedu NSV suurmeister Mikenas võitis Havini. Ülejäänud partiid katkestati.

V. R.

«РАХВА ХЯЛЪ»
Орган ЦК КП(б) Эстония
и Советов депутатов трудящихся
Эстонской ССР
Ленинград. Торговый пер. № 3

Toimetuse kolleegium.

MINNA LEPIK.

Välismaa ajakirjandus nõukogude vägede pealetungist Karjala maakitsusel

Sm. Stalini käskkirja pealetungist kohta Karjala maakitsusel on avaldatud kõigi lehtede esikülgedel. Briti raadiokompanii katkestas oma saate selleks, et avaldada eriteadaanne käskkirjast.

Ajaleht „News Chronicle“ kirjutab: „Varsti tuleb soomlastel ka liit maksta selle eest, et nad keeldusid vastu võtmast Moskva mõõdukaid rahutingimusi.“

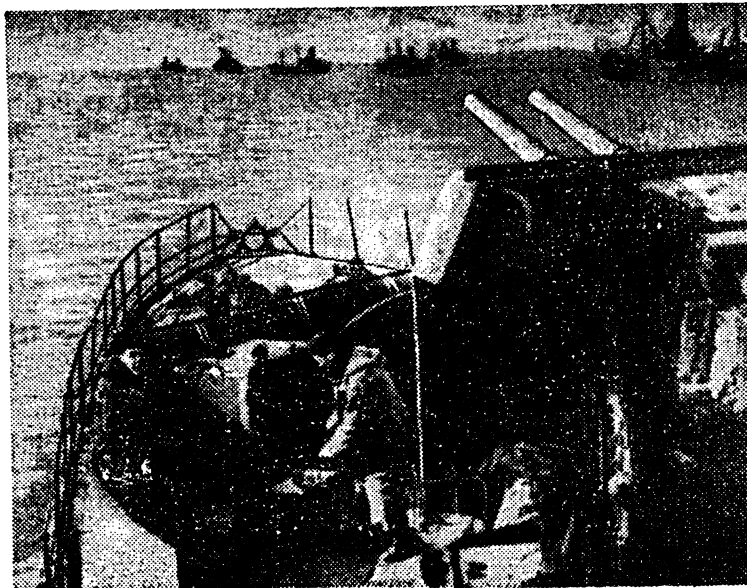
Ajaleht „Daily Express“ kirjutab, et Punaarmee pealetungi tulemusena on vaenlase rindelini laiali murtud. Lõhk ja lõõgi koht olid üllatuseks. „Soomlased eksisid 1941. aastal. Saksa vasallide vead võisid olla õigustatud saksa eduga. Kuid asi ei olnud enam nii käesoleva aasta kevadel, kui Soomel oli võimalus sõjast välja astuda talutavatel tingimustel. Nüüd lõikavad soome väed Karjala maakitsusel oma juhtide vigade ja pimeduse esimest vilja. Nad said esimese — ja ainu esimese lõõgi neist lõõkidest, mis järgnevad idast.“

Ajaleht „Evening Standard“ teatab, et „pealetung Soomele on kõigi tunnuste järgi suureks lõõgiks. Soomlastel oli võimalus seda vältida.“

Hommikused lehed avaldavad

teateid Punaarmee pealetungist Karjala maakitsusel peaaegu samasuguse elavusega kui teateid liitlaste sissetungist Põhja-Prantsusmaale. Ka Ameerika raadiojaamad avaldavad pealetungist

Karjala maakitsusel sagedasi teateid. „New York Herald Tribune“ ühe artikli pealkirjaks on „Venelased alustavad lõplikku sõjaretet Soome vastu.“ Selliseid pealkirju on ka teistes lehtedes.

Briti merejõud: Transportlaevade konvoi liigub sõjalaevade saatel

Künname surma sakslastele

Viimased päevad kevadiste külvitööde hooajast. N väeosa võimas „Stalinet“ ajab laia künnivagu Eestist evakueerunutele määratud põllul. Viis tugevat adranina lõikab üles musta, niiskusest lõhnavat, kolmel okupatsiooniaastal söõti kasvanud nimmerinda.

Põld, mida praegu künname, on ümbrusest pisut kõrgem. Siit-samast nurmenõlva alt laiub põhja suunas lai metsade vööd kuni Soome laheni. Seal poolt puhub karge põhjatuul. Lääne pool algavad samuti metsad, nende metsade jätkuks on õige kaugel Viirumaa laaned ja sood. Oi, kui liigal on kodul Varbad nagu ulatuisid üle läve.

Traktor teeb pika ringi ning suriseb varsti mu kõrval. Armas-tan traktoriste nende loova töö pärast, sellepärast nii väga vist armastasin minust kümmeaastast aastat nooremat venda. Nõukogude aastal — poiss o'i 19-aastane — kippus mu vend väga MTJ-se — mõelge — direktorika-

Soovitasin tal natuke madalamat alata, sama nõu andis talle ka kohaliku parteialgorganisatsioon sekretär. Poiss solvus, tõmbus tükiaks ajaks endasse, siis võitis traktorirooli ja kündis mitte pahasti.

Palju oli tööd sel aastal meil kõigil ning vähe oli aega üks-teist tähele panna.

Sõja esimesil päevil vilksatas ta minust kusagil mööda, läks hävituspataljoni lahinguvarustus-ses. Väga sügaval südamesopis oli terav valu ja hirm ta noore elu pärast. Surusime üksteise kätt ning ütlesime vastamisi: „Ole siis mehe eest väljas!“

Paariks aastaks kaotasime teineteise jäljed.

Kui talvel möllas väga suur tuisk või sügisel õõsiti rängalt sadas vihma, siis ikka meie, tagalasse evakueerunud naised, rääkisime sellest, kui raske on praegu rindel. Parima südame-sooviga püüdis igaüks meist julgustada endale kõige lähemat inimest.

Aeg kulutab ja silub. Ja nii tuhmus 1943. a. kevadeks mu noore venna kuu.

1942./1943. a. võidud töid palju eestlasi laiadelt Nõukogude Liidu aladelt lääne poole. Inimestel hakkas kergem elada. Hingamiseks tundus õhk puhtam, valud vajusid kaugele hinge põhja. Tervitasin võidukevadet Moskva ümbruse aedade toreduses. Siis sain kirja. Umbrik oli tavalise välilusega, nurgal väliposti tempel. Liiga kiiretempoline oli elu sel päeval. Kirja panin kõrvale, et avada siis, kui on aega tegelda kõrvaliste asjadega.

Seltsimehed! Selles kirjas oli teade mu venna hukust võitluses Velikije Luki pärast. Pärast seda ma ei mäleta midagi 1943. a. toredusest. Küll aga on lõikunud sügavalt mu mälu samast ajast iga purustatud maja Moskva ümbruses, iga laastatud ja põletatud küla. Mozhaiski all, ning kergem on vähe, kui näed vabastet rajoonides teeäärde tardunud saksa tanke.

Veel üks aasta edasi. Siin me nüüd künname just kodumaa rajal, aga minu venda ei ole.

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Tööraha Saadikute Nõukogude
häälekandja

Nr 28 (505)

21. juunil 1944. a.

V aastakäik

21. juuni võit ja meie üles- anded tänapäev

Neli aastat tagasi, 21. juunil 1940. a., kõrvaldas eesti rahvas võimult tagurliku klikivalitsuse, kes veel mõned päevad enne seda rahva väljaastumise kartusel oli lasknud politseil tänavanurkadele üles kleepida valjud „käsini ja keelan“ kuulutused. Nendes kuulutustes keelati ära igasugused koosolekud, rahvakogunemised, õie liikumine jne. Kuid need tagurlike „käsini ja keelan“ enam kedagi ei hirmutanud, vaid jäid hüüdjaks hääleks kõrvale. 21. juuni hommikul olid Tallinnas, Tartus, Narvas, Pärnus ja teistes Eestis linnades tänavad tulvil rahvahulkadest, kes liikusid koondatud ridades väljakuile, kus toimusid suured miitingud. Klikivalitsuse politsei oli võimetu midagi ette võtma. Nagu võimas jõevoog kevadel purustab tõkkesid, nii murdis eesti rahvas endale 21. juunil 1940. a. tee vabadusele.

Tähtsaimateks loosungiteks, mille all rahvahulgad sel päeval tulid tänavale, olid: „Maha sõja-ovokaatorite valitsust!“ „Kindel hu ja sõbralik koostöö Nõukogude Liiduga!“

Plutokraatlikul Pätsi-Uluotsa valitsusel olid aga oma taskuhuvide, mis olid vastuolus eesti rahva huvidega. Eesti suurkodanlus tahtis Eestis muuta Soome, Ungari ja Rumeenia plutokraatide eeskujul platsdarmiks hitlerliku Saksaamaa jaoks, kust kaudu ta saaks kallale tungida Nõukogude Liidule. Juba mitu aastat enne seda olid saksa imperialistid teinud ettevalmistusi Eesti majanduslikuks ja poliitiliseks vallutamiseks. Eesti tagurlik saboteeris vastastikuse abistamise pakti, mille ta rahvahulkade surve all sõlminud Nõukogude Liiduga ja pidas teletaguseid läbirääkimisi hitlerlastega eesti rahva huvide reetmiseks.

Juunivõidu tulemuseks oli see, et rahvahulkade usaldusega võimuletulnud sm. J. Varese valitsus võis korraldada 2. Riigivolikogu valimised täieliku vabaduse ja hokkraatia alusel ning kuu aja pärast, 21. juulil 1940. a. viisid vallitud rahvaesindajad ellu rahva poolt rohkearvulistel demonstratsioonidel korduvalt avaldatud tahte — kuulutasid Eesti nõukogude sotsialistlikuks vabariigiks. Oma iseseisvuse ja sõltumatuse kindlustamiseks astus noor Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik võrdõigusliku liiduvabariigina Nõukogude Liidu koosseisu.

See eesti rahva võit mustade

jõudude üle läks korda selle tõttu, et eesti rahva keskel omas suurt mõju ja populaarsust Eesti-maa Kommunistlik (bolševike) Partei, kes oli oma tegevuse juhtnööriks seadnud Lenini ja Stalini õpetuse ning kes sellepärast oskas õigel ajal rahva tähelepanu juhtida hirmsale hädaohule, mis oli teda varitsemas meie rahva ajalooliste verivaenlaste — sakslaste poolt. Ka tuleb rõhutada teiste vennalike nõukogude rahvaste abi eesti rahvale võidu saavutamisel, sest Punaarmee väeüksuste Eestis viibimine ei võimaldanud mustadel jõududel organiseerida kodusõda, vastuhakupesi ja kutsuda välisabi, nagu nad seda tegid 1918.-19. aastatel.

Nõukogude võimu kehtimapanek Eestis ajas nurja hitlerlaste plaani rakendada eesti rahvast vasallina oma röövsõja sihtide teostamiseks. Eesti rahvas saavutas võimaluse astuda koos teiste nõukogude rahvastega aktiivsesse võitlusse saksa röövvallutajate vastu oma vabaduse ja iseseisvuse kaitseks.

Bolševikkude partei, Nõukogude Liidu valitsuse ja isiklikult seltsimees Stalini abiga sai eesti rahvas võimaluse organiseerida oma Punaarmee rahvuslikud väeosad ja varustada nad esmajärgulise tehnikaga. Võib kindlalt ütelda, et kunagi varem pole eesti rahval olnud nii tugevaid rahvuslikke väeosi kui nüüd Punaarmee eesti rahvusliku korpuse näol.

Suur Nõukogude Liit oma ammutamatute varadega aitab eesti rahvast ka siis, kui Hitleri bandid on Eesti NSV-st välja kihutatud ja algab eesti rahvamajanduse taasülesehitamine.

Tähistades 21. juunit kui päeva, millal rahvas astus võimsalt välja oma huvide ja demokraatlike õiguste kaitseks, kui päeva, mis andis rahvale võimaluse avakada oma tahtet ja valmistas ette 21. juulil 1940, millal Eestis kuulutati välja nõukogude võim, suurendab eesti rahvas oma jõupingutusi armsa Punaarmee abistamiseks, et purustada lõplikult hitlerlaste röövarmeed.

Suures Isamaasõjas võitleb eesti rahvas fašismi vastu demokraatia eest võitlejate ridades. Sellega võitleb ta ühtlasi nende saavutuste eest, mis ta võitis kätte 21. juuliga 1940. Ta võitleb demokraatia, nõukogude võimu ja Nõukogude Eesti eest, mis kindlustab talle tõelise vabaduse, iseseisvuse ja rahvusliku majanduse ja kultuuri arengu.

Leningradi rinde väed vabastasid Viiburi linnä.

Au ja kuulsus kangelaslikele Leningradi rinde vägedele!

Meie väed vabastasid Viiburi

20. juunil Leningradi rinde väed, arendades Mannerheimi liini läbimurret, murdsid vaenlase vastupanu Viiburi kindlustatud joontel ja vallutasid tormijooksuga Viiburi linna ja kindluse.

Kõrgem Ülemjuhataja Nõukogude Liidu Marssal sm. J. Stalin oma käskkirjas 21. juunist avaldas tänu kõikidele väeüksustele, kes võtsid osa Mannerheimi liini läbimurdmisest ja Viiburi vallutamisest. Neile väeosadele omistati „Viiburi“ aunimetuse ja Nõukogude Liidu pealinn Moskva saluteeris nende vaprate Punaarmee üksuste auks kahekümne kogupauguga 224 suurtükist.

* *

18. juunil murdsid Leningradi rinde väed Karjala maakitsusel jalaväe ja tankide hoogsalt pealetungi tulemusel, toetatuna suurtükiväe ja lennuväe võimsatest löökidest, läbi soomlaste kolmanda kaitseliini — Mannerheimi liini,

15. juunil murdsid nõukogude väed läbi Mustamäki—Kutenselkä piirkonnas soomlaste teise kauaegse tugevasti kindlustatud kaitsevööndi.

15. juuni jooksul vallutati vastase kaitse tugevasti kindlustatud tugipunktid Mustamäki, Kanneljärvi, Sykiala, Neuvola, Vammeljärvi, Rasvattu, Metsäkylä, Lautaranta, fort Ino, Inonkylä, Marttilanmäki, Hienkaniemi, Sirkilänsaari, Leppäsenmäki, Troitskoje, Ristola, Pieni-Kaitala ja raudteejaamad Mustamäki ja Ino.

NSVL ÜLEMNÕUKOGU PRESIDIUMI
SEADLUS

Nõukogude Liidu Marssali sõjaväelise auastme omistamise kohta armeekindral L. A. Govorovile

Omistada armeekindral Leonid Aleksandrovitš Govorovile Nõukogude Liidu Marssali sõjaväeline auaste.

NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi Esimees
M. KALININ

NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi Sekretär
A. GORKIN

Moskva, Kreml, 18. juunil 1944. aastal.

Murila, Iläkirola piirkonnas ning arendades pealetungi Viiburi suunas, vallutasid Leningradi oblasti rajooni keskuse Bierke (Koivisto) linna ja sadama.

Meie väed vallutasid üle 100 asula, nende hulgas Leningradi oblasti rajooni keskuse Rautu, suured asulad Penttilä, Kotterlahti, Lahdenmäki, Maksilahdenkylä (28 km Viiburist lõuna pool), Kolkkala, Hietanen, Pihkala, Siprola, Parkkila, Pihlainen, Telkkälä, Valkjärvi, Nousiala, Oravaniemi, Lipola, Nurmijärvi ja Vaskela ning raudteejaamad Humaljoki, Lahdenmäki, Valkjärvi ja Rautu.

Jätkates hoogsalt pealetungi laiendasid Leningradi rinde väed Karjala maakitsusel Mannerheimi liini läbimurret kuni 50 km piki rinnet — Muolast kuni Soome laheni. 19. juunil vallutasid meie väed vaenlase suured vastupanusõlmed — SUMMA, LEIPÄSUO ja MUOLA ning võtsid lahingutega veel üle 70 asula.

17. juunil vahutasid meie väed pealetungi arendades üle 120 asula, nende hulgas Matkanmäki, Etukylä, Tarkkala, Karjalainen, Tommila, Halila, Varpuila, Kankkijärvenkylä, Perkjärvi, Rihisyrjä, Vuotta, Rasuli, Paikvala, Rikola ja Kosela ning Koulemajärvi, Perkjärvi ja Rasuli raudteejaamad.

Sõjaväeliste auastmete omistamisest Punaarmee kindralitele

NSV LIIDU RAHVAKOMISSARIDE NÕUKOGU MÄÄRUS

NSV Liidu Rahvakomissaride Nõukogu määrab:

Omistada allpoolnimetatud isikutele NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi Seadlusega 7. mail 1940. aastal määratud sõjaväelised auastmed:

KINDRALPOLKOVNIKU AUASTE

Andrei Aleksandrovitš Zdanovile ja Dmitri Nikolajevitš Guseville.

NSV Liidu Rahvakomissaride Nõukogu Esimees
J. STALIN

NSVL Rahvakomissaride Nõukogu Asjadevallitseja
J. TSADAJEV.

Moskva, Kreml, 18. juunil 1944. aastal.

Saksa väed Cherbourg'is lõksus

18. juunil teatas liitlaste staap, et liitlaste väed lõikasid ära Cotentini poolsaare muust Normandiast ja jõudsid välja poolsaare läänearannikule, luues endale 10—11 km laiuse koridori. Sellega osutub isoleerituks ka Cherbourg ja kogu Cotentini poolsaare põhjajasekord.

Liitlaste väed tungivad läbi sügavale Normandiasse. 17. juunil vallutasid ameerika väed tormijooksuga Saint Sauveur-le-Vicomte linna. Rinde kesklõigus jõudsid liitlaste väed pideva edasiliikumise tulemusena kuue miili kaugusele Saint Lo linnast. Tilly-sur-Seuilles'i ja Caen'i piirkonnas

kestavad kohaliku tähtsusega lahingud.

Hoolimata halbade ilmastikuoludest jätkab liitlaste lennuvägi rünnakuid vaenlasele. 17. juunil teostas liitlaste lennuvägi suurelatuslikke taktikalisi operatsioone. Vaenlane osutas õhus üksnes nõrka vastupanu.

18. juuniks ulatus Põhja-Prantsusmaal vangivõetud sakslaste arv 15.000-ni.

Liitlaste transpordikaravanide maabumine Prantsuse randa jätkub pidevalt ja kaotusteta.

16. juunil külastas Normandia võitluste piirkonda inglise kuningas.

Okupandid röövivad lahkumise eel eesti kodusid

Nagu meile Eestist teatakse, on Tapa-Tallinna raudteel viimastel päevadel näha terveid raudteerongesid, mis laaditud täis igasugust majakraami. Nende rongide sihtkoht on Tallinna sadam, kus kõik see kraam laaditakse laevadele ja saadetakse Saksaamaale.

Raudteelased, kes said esimestena selle salapärase veo jälile arvasid, et siin on tegemist Saksaamaale liduvate sakslaste ja kadakasakste kraamiga. Käte selle operatsiooni salapärasuselt langes alles neil päevil.

15. juunil astus eesti rahva vabadusvõitlust juhtivate isikutega kontakti mees, kes peaaegu 3 aastat oli abistanud sakslasi, teenides nn. „Omavalitsuses“ ja teatas, et sakslased on andnud hiljuti salajase käsu: kõik Virumaalt ja Peipsiäärsetest küladest suundkorras evakueeritute kodudesse mahajäänud varandus kiiremas korras saata Saksaamaale.

Varanduse kokkukogumine on tehtud saksa väeosade ülesandeks, kes asuvad taludes ja alevikes, sest see kindlustavat käsu täitmist ja vajaliku momendini saladuses hoidmist.

Taganemise puhuks on antud korraldus teatavatele väeosadele enne lahkumist kõik elamud ja hooned põlema süüdata.

Noorte kommunistide bolševistlikust kasvatusest

Bolševistlik partei on tugev ja võitmatu seepärast, et ta on katkestamatult ja eluliselt seotud rahvaga. Isamaasõja päevil kasvas ja tugevnes Lenini ja Stalini partei side töötava rahva laiade hulkadega veel enam. Rinde ja tagala parinad ja ustavaimad inimesed, aktiivseimad osavõtjad võitlusest hitlerlike rööv vallutajate vastu, täiendavad lahkamatult tema ridu. Parteisse astuvad komandörid ja sõdurid, partisanid, töölisel ja haritlastel ning põllumajanduse eesrindlikemad inimesed.

Partei ridade hüglasuur kasv annab ilmekaima tunnistuse bolševistliku partei järjest tihedamaks muutunud sidemest rahvaga, on selle tunnistuseks, et nõukogude inimesed „peavad meie parteid oma parteiks, l a h e d a s k s ja k a l l i k s parteiks, kelle laiendamiseks ja tugevdamiseks nad on eluliselt huvitatud ning kelle juhtimisele nad vabatahtlikult usaldavad oma saatuse“ (J. Stalin).

Sõjapäevil on kommunistid kui kodanikud ja parteilased näidanud oma kohustuste mehise täitmise eeskujut. Neid kõrgelid omadusi on vaja kasvatada igas noores kommunistis tema parteisviibimise esimesest päevast peale. Sest kõige väärtuslikum osa bolševikus on tema valmisolek end täielikult pühendada partei, kodumaa ja rahva teenimisele.

Suureks sündmuseks noore kommunisti elus on kandidaadistatuse läbitemine. Omal ajal nõudis Lenin: „...valjult rakendada reeglaid, mis tõesti teeksid staaži tõsisemaks katseks, aga mitte tühi-seks formaaluseks“. Kandidaadistatust on vajalik selleks, et noored kommunistid tutvuksid partei programmi, põhikirja ja taktikaga, parteiorganisatsioonid aga kontrolliksid kandidaadi isiklikke omadusi, teda järele prooviksid praktilisel tööil.

Kahjuks näitavad faktid, et mõningates parteiorganisatsioonides jääb see leninlik-stalinlik nõue unarusse. Sellest ka nende kandidaatide suur arv, kellele staaži teg on mööda lastud. Selline nähtus on ilmnenud näiteks Sarsatovi oblasti Jekaterinovi rajooni parteiorganisatsioonides, kus möödaltatud staaži ajaga kandidaate on üle 70 protsendi. Voroneži, Omski, Novosibirski oblasti parteiorganisatsioonides moodustavad nad rohkem kui poole kandidaatide üldarvust. Mõnedes parteiorganisatsioonides on 3—5 ja isegi kümneaastase staaži-ga kandidaate.

Seal, kus noori kommuniste kasvatatakse õieti ning sealjuures arvestatakse inimeste individuaalseid iseärasusi, nende üldharidusliku ja poliitilise ettevalmistuse taset, kasvavad nad kiirelt ideelt ja ilmutavad end aktiivselt praktilisel tööil. Sellise kasvatuse eeskujut näitab Kirovi tehase parteiorganisatsioon. Siin kutsutakse OK(b)P liikmekandidaate regulaarselt kokku, nendega vestlevad parteikomitee liikmed ja töökodade parteiorganisatsioonide sekretärid. Parteikoosolekutel arutatakse kasvatuse, teadlikkuse tõstmise ja marksismi-leninismi aluste kätteõppimise küsimusi kommunistide poolt. Noorte kommunistide jaoks on loodud 10 üldhariduslikku kooli, kus ka 36 kandidaadikooli, kus nad uurivad partei põhikirja ja seltsimees Stalini raamatut „Nõukogude Liidu Suurest Isamaasõjast“. Partei liikmekandidaadid võtavad aktiivselt osa ühiskondlikust elust ja tootmistööst.

Tehase parteiorganisatsioon pöörab suurt tähelepanu noorte kommunistide aktiivsele osavõtmisele parteikoosolekute, värbab neid laialt küsimuste ettevalmistamisele, tõmbab neid kaasa nende küsimuste arutamisele. Loomulik, et see kõik arendab inimestes usaldust oma jõududes, aitab neil omandada organisatsioonilise juhtimise praktilist vilumust, tõstab nende teadlikkust, distsiplineerib neid, õpetab neid sallimatult suhtuma puudustesse tootmises ja parteiorganisatsiooni töös ja kõigisse eita-vaates nähtustesse.

Kui siseparteiline elu on täie-vereline ja temast võtavad osa organisatsiooni kõik liikmed, siis

luuakse sellesamaga soodsad tingimused kandidaatide poliitiliseks kasvaks, nende organisatsiooniliste võimete ja avangardliku osa väljendamiseks. Side organisatsiooniga, selle igapäevane mõju kasvatab noores kommunistis vastutustunnet partei ees toimimis- ja poliitilise osavõtte, kolhoosis, asutuses.

Bolševiku — eesrindliku inimese, juhi — nimetus kohustab väsimatult omandama marksistlikku-leninlikku teooriat, massides sooritatava poliitilise ja organisatsioonilise töö kogemusi. Kommunist peab oskama õieti seletada partei ja välisuse otsuseid, mobiliseerida töötajaid ennastalgavale tööle. Järelikult on parteiorganisatsioonide kohus kanda igakülgselt hoolt partei liikmekandidaatide ideelise kasvu eest, tutvustada neid olukorraga võitlusrinnetel hitlerliku Saksamaa ja selle käsialaste vastu, sise- ja välismaa elu tähtsaimate sündmustega, abistada neid bolševistliku partei ajaloo tundmaõppimisel.

Noorte kommunistide kasvatuse põhimetodiks peab olema nende värbamine aktiivsele praktilisele tööle. OK(b)P Keskkomitee otsuses „Tööst leninliku kutsekasvatuse alal“ (1924. a.) on üteldud: „Parteilise kasvatustöö võib ainult sel juhul anda suurimaid positiivseid tulemusi, kui temaga kaasas käib parteiliikmete värbamine partei praktilisele tööle. On vajalik hoiduda liigsest kallakust kasvatusele kooliprintsiibi järgi praktilise kasvatuse kahjuks ning tuleb saavutada, et parteiliikmed omaksid bolševistlikku kasvatust rakukese igapäevases praktilises töös...“

Kogemused tõendavad, et kõige kiiremini kasvavad inimesed praktilisel tööil, karastuvad võitluses raskustega. Rahvas hindab ja armastab kommuniste seepärast, et nad nii lahingus kui ka töös ilmuvad mehisust ja distsipliini, samavõrd parteiliste avangardis. Juhtiv osa võitluses saksa rööv vallutajatega, rinde ja tagala varustamine kõige vajaliku — see on praegu kommunistide peaaegu.

Iga kommunist peab parteiorganisatsiooni le kaasa arvu kogu tema mitmekesisest tööil. Suur kasvatustlik tähtsus on partei ülesannete täitmisel. Noorte kommunistide aktiivne osavõtt parteielust soodustab nende poliitilist kasvu, distsiplineerib neid, kasvatab neis vastutustunnet.

Parteiorganisatsioonid on kohustatud regulaarselt ja sügavalt läbi arutama partei liikmekandidaatide elu ja tegevust nende ideelise kasvu, avangardliku osa, moraalse ilme küsimusi, s. t. pidevalt ja tähelepanelikult valvama nende bolševistliku kasvatuse üle.

See ei tähenda sugugi, et vastutus kasvatuse eest lasub ainult parteiorganisatsioonil. Noored kommunistid peavad ka ise hoolitsema oma kultuurse ja poliitilise silmaringi laiendamise eest, tõstma oma töö kvalifikatsiooni, olema võitluse algatajad, koguma masside organisatsioonilise juhtimise kogemusi, võitma isikliku eeskujuga autoriteeti. Seda võib saavutada, kui partei liikmekandidaadid on nõudlikud iseenda suhtes, kriitiseerivad iseendaid, on initsiatiivsed, sihikindlad partei otsuste elluviimisel.

Lenini ja Stalini partei ridadesse tuli võitluses karastunud täiendus. See tõstab tähtsal määral partei organiseerivat osa, tugevdab tema poliitilist mõju massidele. Parteiorganisatsioonid peavad kasutama neid uusi jõude tootmis- ja poliitilise igakülgselt paremaks muutmiseks ettevõtetes, kolhoosides, asutustes.

Meie poolt läbielatavatel päevadel on iga noore kommunisti kohus ja auasi kõigi jõududega kaasa aidata meie riigi sõjalise ja majandusliku võimsuse tugevdamisele, fašistlike rööv vallutajate kiiremale purukslõõmisele, olla partei truuks, ustavaks, mehiseks ja ennastalgavaks sõduriks, kes valmis on täitma igat tema käsku, on valmis andma kodumaale kogu oma jõu, kõik teadmised ja kui tarvis, siis ka kõige kallima, mis inimesel on, — elu! Kommunist peab alati ja kõikjal kõrgel hoidma ja säilitama puhtuses Lenini ja Stalini partei liikme suurt auime.

(Pravda) juhtkiril 15. juunil 1944. a.)

„Landesveeri“ purustamine

(Võnnu lahingu 25. aastapäeva puhul)

Saksa rööv vallutajate väeosaid esimeses maailmasõjas 1918. a. läänendel lüüa. Venemaalt ja Ukrainast kihutati nad välja noore Punaarmee ja partisanide vägede poolt. Ka Eestist ja Lätist olid saksa keiserriigi armee riismed sunnitud suure kiirusega taganema, kui Punaarmees võitlevad eesti kütipolgud Narva, Tapa ja Tartu vallutasid ning läti kütid Lätisse tungisid. Kuid pärast seda, kui eesti tagurusel soome ja taani valgekaartlaste abiga õnnestus Eestis püsima jääda ja Punaarmee põhimised jõud olid tegevuses Venemaa mõisnike ja interventide vägede vastu Siberis, lõunas ja mujal, said balti-saksa parunid uut julgust oma kadunud paradisi — Baltimaade tagasi vallutamiseks.

Balti sakslased ja saksa armee riismed asutasid Baltimaade vallutamiseks oma sõjaväe „Landesveeri“ soome töörahva kägistaja von der Goltzi juhtimisel. Vene valgekaartlaste Bermondit Avalovi ban-

dide abiga õnnestus „Landesveeri“ vallutada Lätti. Ees seisis sissetung Eestisse. „Landesveeri“ üritust toetasid ka lääne suurriikide mõjukad avangardistlikud grupid, kes sel korral organiseerisid interventsiiooni nõukogude võimu kukutamiseks Venemaal.

Võimuloleval eesti suurrünnakul oli valida, kas lasta Eestisse punased eesti kütipolgud või „Landesveeri“. Oma taskuharvades valis eesti suurrünnak „Landesveeri“. Ka mõjutasid interventid Pätsi valitsust mitte vastu panema „Landesveerile“. Nagu kirjutavad 1919. a. „Päevaleht“ ja teised kodanlikud lehed, esitas Pätsi valitsus kava ühise ülemjuhatause moodustamiseks välismaa ohvitseri — arvatavasti Bermondit Avalovi või von der Goltzi juhtimisel, kelle alla oleksid kuulunud eesti kodanlik armee ja „Landesveeri“ väeosad, interventsiiooni toetamiseks.

Nendest kavast ja mahhinat-

sioonidest tõmbas kriipsu läbi võim mas sakslastevaenuline meeleolu eesti sõjaväes ja kogu eesti rahva hulgas. Kohe pärast seda, kui „Landesveeri“ üksused ähvardasid Eestit piire, siirdusid kõik, kes suutsid relva kanda, rindele.

Eesti väeosi oli kõigest kolm polku, ka puudus neil laskemoon ja korralik riidevarustus. Kuid selle tegi tasa armastus kodumaa ja viha saksa parunite vastu. 22. juunil 1919. a. toimus lahing Võnnu linna all, kus eesti mehed purustasid täielikult üleskiidatud saksa parunite „Landesveeri“.

Nüüd, millal meie kodumaa on jälle ajutiselt saksa okupantide ikkes, võtab eestlane Võnnu lahingu 25. aastapäeva mälestades veel tugevamini relva pihku, et tasuda sakslastele nii langenud Võnnu kangelaste kui ka praeguste eesti rahva kannatuste eest.

J. SAAT

★ ★ ★

Võnnu lahing

Võitlustest „Landesveeri“ vastu võitis osa praegu Punaarmee eesti väeosas teeniv pv. Lauri. Sm. Lauri on momendil 46 a. vana, kuid on valmis veelkord võitlema, kuuldes, et asi seisab võitlustes sakslaste väljakihutamiseks.

Sm. Lauri teenis tollal Tallinnas Dessantpataljonis. Ohel päeval tuli teade rindeleminest. Kui sakslaste vastu, siis avaldati otsekohe valmisolekut.

Asja oli tulnud uut varustust, sealhulgas ka kergekuulipildujaid. Mehed polnud nendega tuttavad, ent rongis, teel rindele õpiti neid tundma.

Valgast suunduti Võnnu poole.

Esimene lahing toimus Lätti maa-alal ühe mõisa juures. Luureandmeid asusid seal tugevad „Landesveeri“ osad. Dessantpataljon (koosnendes umbes 100 mehest) sai ülesandeks haarata mõis parimalt. Madrused pugusid mööda kraavi mõisa ühele alla. Kokkulepitud rakettisignaali järele tõusid rünnakule. Kuuludus äge lahingukära mõisa teiselt küljelt, ent siinpool ei tulnud vaenlase poolt ainustki kuuli, sest sakslased hülisid ei teadnud madrused sealolekut ega oodanud üldse rünnakut. Enne kui sakslased suutsid sinna paisata oma jõude, ületasid madrused juba vägeva „hürraaga“ kiviat ja tungisid parki. Teiselt poolt oli ainuke raskekuulipilduja paisatud mõisa sissesõiduvärava vahele ning sakslastele avati maruline tuli. Sakslased sattusid meeleluse paanikasse ja püüdsid põgeneda. See õnnestus vaid mõnel üksikul. Lahinguväljale jäi maha sadu sakslaste laipu.

Madrused näitasid oma vaprat võitlusvaimu veel teise mõisa vallutamisel ja kaitsmisel. Mõis oli äärmiselt suure strateegilise tähtsusega, kuna lähedal asus suur maanteesõlm. Kõik sakslaste meelehülitlud rünnakud mõisa tagasi võtmiseks varisesid kokku eest-

laste vankumatu kaitse vastu. „Meil oli ühine kindel otsus: mitte sammu taganeda!“ — ütles sm. Lauri uhkusega.

Nois juunipäevastes võitlustes puhkes eestlaste igipõline ajalooline viha sakslaste vastu veel kord seesuguse jõuga, et moodsa relvastusega „Landesveeri“ purustati nagu kaardimajak. Tookordne eestlaste võitlusind ja kangelaskikkus olid imestamisväärsed. Ükskõik kui tihedas tules, rünnatikkapüsti. Muidugi tuli sellest ka asjatuid kaotusi, ent meeste viha ületas ehesealhoitungi, ning loeti alandavaks sakslaste ees kiirutõmbamist. Haavatasaamisel katsuti kohe järele, kas käedjalad liiguvad, ja kui asi ei olnud just väga tõsine, tegi sõber seal-samas sidumise ning võideldi edasi. Muide tollal ei olnud sanitaarse, sest „mehi polnud raisata“ nagu siis öeldi. Kuigi varustus oli halb, mõnikord tuli võidelda palja jalu ja söömata, ei langenud kellegi meeleolu. Oli ainult üks küsimus: kas ei saaks kuidagi rohkem laskemoona? ... Igatahes padrunid olid tollal kallimad kui leivatükk. Kui vahel mõni ohvitser küsis murelikult: „Kas me tuleme toime?“ — vastati kõhkluaset: „Muidugi tuleme!“ — mündi ja löödi sakslasi. Eestlased ei tundnud nende võitluste käigus taganemist.

Niisama kallilt kui padruneid, hinnati neid vähesed automaatrelvi, mida omati. Kui kord Riia all jõe ületamisel kukkus mees koos raskekuulipildujaga jõkke, hüpati kohe järele ja tiriti mees koos kuulipildujaga välja. Hoolikalt viidi nüüd kuulipilduja teisele kaldale, kus ta tuli võimaldas meestel sil-last ületuleku.

Kord ühes lõigus tabasid sakslased miniga meie sealolevat ainsat kergekuulipildujat ja selle sihturit, matted nad mulla alla. Olukord kujunes kriitiliseks. Ent siis ajas end sihtur koos kuulipildu-

jaga mulla alt välja. Sihtur oli kiil võitlusvõimetu, kuid juurdetanud ohvitser asus ise kuulipilduja taha ning õnneks hakkas see tõõtama. Kuulipilduja tuli andis meestele uut rünnakuindu ning sakslased löödi põgenema.

Sakslased kohtlesid Võnnu lahingute päevil vange sadistliku elalajikkusega. Kord meie neli võitlejat läks luurele teispoole jõge, kust nad enam tagasi ei tulnud. Teisel päeval leiti nad hirmsasti moonutatuna. Sakslased olid sodiks lõõnud nende pealuud, lõiganud seljalt laiad naharibad, mis olid rullitud alla tagumikule. „Kui meie mehed nägid seda, muutusid nende näod vihaselt kohtavaks,“ lausub sm. Lauri. „Seda sakslaste koledat käetööd nägid ka Kalevi pataljoni (mis koosnes sportlastest ja haritlastest) mehed ning sellest päevast alates nad muutusid sakslaste hirmuks.“

Üldse vihati saksa bandiite selliselt, et nende vangivõtmist peeti endale häbitavaks. Kord tahtis ühes lõigus alla anda suurem rühmitus sakslasi. Ent neile teatati: „Võideldge, meie vange ei võta. Kuid teiega lõpetame igal juhul!“ Sakslasest „keele“ toomisega oli alati häda, kuna keegi ei mällanud sakslast ellu jätta.

V. KAPP

TSELJABINSKI VOIMAS KÕRGAHI ANNAB MALMI OLE PLAANI

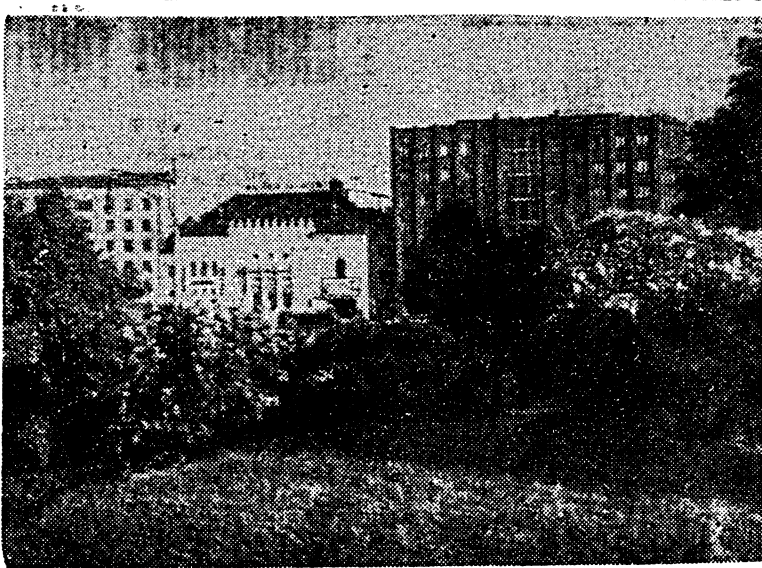
Tseljabinski metallurgiatehase töölised teevad kõik selleks, et hiljuti käikulastud uue võimsa kõrgahjuga nr. 1. saavutada suurimat malmitootangut. Maikuus suurendas kõrgahi iga päevaga malmi tootmist. Selle tulemuseks oli see, et kõrgahi on tunduvalt ületanud maikuu plaani.

1. juuniks oli kõrgahi välja lasknud 65 tonni malmi üle plaani. Eesrindlikemate töölise brigadid ületavad oma norme süstemaatiliselt 150 protsendi võrra. Tseljabinski kõrgahjutöölised õpetavad üheaegselt oma ennastalgava tööga kaadreid teise ehitatava kõrgahju jaoks.

UURAL AUTODE VALJALASKE EEL

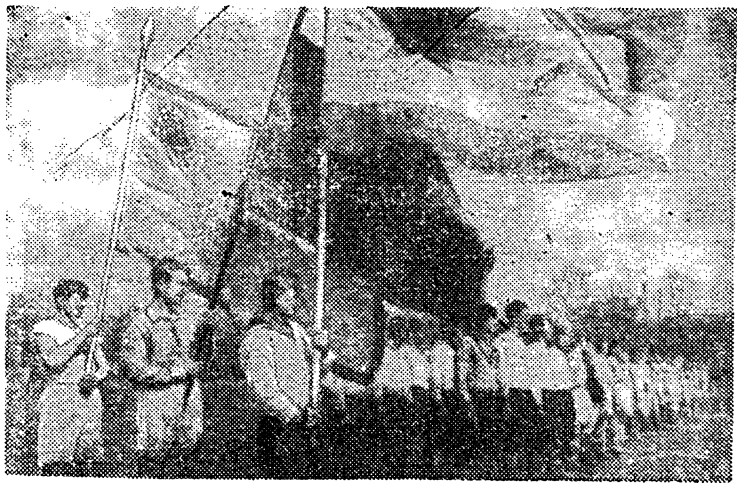
1943. aasta sügisel algas Mias-si linnas (Tseljabinski oblastis) uue autotehase ehitamine. Uute kiirete töötamisemeetoditega ehitati 9 kuu jooksul mitu tähtsamat tehasekorpusi ja rida abitöökodasid.

Praegu valmistub tehase välja laskma esimesi autosid. Sellega viiakse Tseljabinski oblasti bolševike töötus seltsimees Stalinile lähemal ajal täide — Mias-si autotehase Uuralites toodab juba auto-aid.

Vaade Harjumäelt Võiduväljakule Tallinnas

Valmis tööks ja kaitseks!

Leningradis võitis sel aastal ametiühingute ja komsomoli jooksukrossist osa üle 40.000 noore. Pildil: jooksukrossi pidulik avamine

Noored spordikaadrid

Sõda nõuab igalt nõukogude kodanikult erilist kehalist ettevalmistust. Nõukogude valitsus on osutanud suurt tähelepanu kehakultuuri õppeasutustele, avades Isamaasõja päevil 7 õppeasutust lisaks juba varemtegutsevaile.

Eriti suureks küsimuseks oli meil eesti spordikaadrite loomine, kuna vastava haridusega inimesi oli meil äärmiselt vähe. 1942. a. saadeti neli eesti sportlast-kergejõustiklast: R. Armi, tennisist E. Kree, käsipallimängijad A. Rünk ja J. Dudkin Riiklikku Stalini Nimelisse Kehakasvatuse Instituuti, mis asus tol ajal Sverdlovski linnas. Kaks kuud hiljem liitusid nendele kergejõustiklane E. Piisang ja käsipallur E. Tilling.

1943. aastal avati aga Moskvas 22-le parimale eesti sportlasele tsiaalkursus.

Õpingute kõrval olid eesti grupi üliõpilased ka aktiivsed tegevspordilased, iga vaba minut kasutati ära treeninguks ja võistluseks. Eesti grupp oli üks distsiplineeritumaid ja korralikumaid gruppe instituudis, teenides instituudi juhatuse ja üliõpilaskonna lugupidamise ning poolehoiu. Eriti paistsid silma eestlased siis, kui tuli omal jõul remonteerida instituudi hooneid.

Suvel olid meie instituudi üliõpilased õppelaagris, saades häid praktilisi kogemusi. Sügisel 1943. a. paigus eestlaste grupp üsna suureks, kuna tookord juba õppis 32 mees- ja 25 naisüliõpilast.

Õpingute kõrval omandati praktiliselt parimaid tagajärgi spordis.

Võistlustes näitasid häid tagajärgi maadlejad Kaubi, Silluste, Tähnas, poksi jaist — Reinvald, Kaariste, Käbi ja Kaunismäe, kergejõustiklased — Armi, Kiisa Jü — on ja Gilde. Tennisistidest — E. Alas, ujuja Peeter Saar ning korvpallurid Raamat, Tilling, Kivastik, Tiits, Naarits, Taperson ja Dudkin, kes tulid Moskva karika võistlusel teisele kohale, ülikoolide vahelisel võistlusel aga esikohale ning esinesid edukalt Gruusias, võites kaheksast mängust kuus.

Spordikroonikat

Juba märtsikuus loodi Jegorjevski Oppekombinaadi juures „Kalevi“ spordiseltsi filiaal. Agraarimaid komitee liikmeid sm. Urm hakkas kohe organiseerima kehakultuuri tööd. Loodi suusa-, kergejõustiku-, võrkpalli-, maadlus- jt. sektori.

Hoogsaks muutus algorganisatsioon töö, kui kohale saabus spordiinstruktor sm. Köster. Järjekindla treeningu järel sm. Kösteri juhtimisel võeti osa üleliidulisest ametiühingute jooksukrossist, kus parimaks osutus sm. Purju 1000 m jooksus ning naistest 500 m jooksus Linda Simson, ajaga 1.24. Oppekombinaadi ja Jegorjevski linna võrkpallimeeskonna vahelises võistluses tuli esikohale oppekombinaadi meeskond.

RIL.

nende hulgas võideti ka Gruusia meister — Kutaisi Dünamo.

Läbi on võetud kursuse kava ja praegu täiendatakse end praktiliselt, töötades kehakultuuri- ja spordikomiteedes, samuti „Dünamo“, „Spartaki“ ja „Kalevi“ spordiseltside kesknõukogus.

Nüüd, millal meie kehakultuurilased said teoreetilisi teadmisi ning praktilisi kogemusi, on nad valmis andma parimat, et võimalikult kiiresti ja hästi organiseerida nõukogude kehakultuuri-liikumist vabastatud Nõukogude Eestis. Viia sport ja kehakultuur rahvamassidesse, kasvatades Nõukogude kodanikke mitmekülgselt arenenuiks, terveiks ja julgeiks, kes on valmis sotsialistlikuks tööks ja kodumaa kaitseks — on iga kehakultuurilase siht.

J. DUDKIN

Eestlaste ametiühingute ja komsomoli jooksukrossilt — VTK normi täitja jooksus Elman saabub finiši

Sõjamees jõudu katsumas

RAMMUMEHED

Lahingulistel õppustel raskel soo- ja metsamaastikul ei saa alati korraldada kõigi reeglite järgi spordivõistlusi. Kus sa lööd jalgpalli võsa vahel või käsipalli kändude ümber! Kuid jõudu tuleb ometi proovida, lihaseid tugevdada — sõjamehe süda kutsub lihtsalt sellele.

Sm. Viriti väeosas on mehed kanged köit vedama. See — ametlikes spordiraamatuis märkimata sport on siin kujunenud laialtavalduks võistlusalaks. Hiljutisel sõjalis-kehalise kasvatuse võistlustel kõievedamisest võitis osa 9 meeskonda. Parimaks meeskonnaks tuli sm. Saarne allüksusest punaväelase Petri meeskond, kelle Saaremaa meeste rammule ei pida- nud vastu kõis, millede korduva katkemise tõttu tuli isegi võistlused ajutiselt katkestada, kuni leiti uus ja tugevam.

Kartku sakslased selliseid rammumehi!

Ohtuti metsa all muldmajade ees toimub aga palju muudki. Kaks Läänemaa meest — Piir ja Saulep,

mõlemad Kasari jõe äärest, ei ole unustanud „vanu arveid“ vägikarika vedamises.

„Kuidas sa, Piir, ütled kodus, et Saulepi Ants ikka veel võitmata,“ ässitavad mehed natuke.

Piir lõpetab püssi puhastamise, võtab rihma vöölt, otsib välja paraja toika ja mehed löövad jalad vastamisi. Rassiivad minutit viisteist, aga jagu ei saa kumbki.

„Ei saa,“ naeravad mehed. „Tuleb üks frits siia tuua eesti meeste ette. Viskame teise otsema teed sinna, kust ta tuli.“

Ohtu jooksul aga toimub veel teinegi võistlus vägikaikas kahe naaber-muldonni meeste vahel.

Nii meie sõjamehed valmistuvad eelolevaks otsustavaks võistluseks. Ulatuslike õppuste, spordivõistluste kõrval sõjamehed omal algatusel arendavad pidevalt punaväelase omadusi — olla vastupidav, karastunud ja tugev lahinguiks. Vanade eestlaste mängud on aukohal õhtustel tundidel muldmajade ees.

H. LAANTEE

Suvi on spordi suurhooaeg

Esimene juuni oli üleliidulise ametiühingute ja komsomoli jooksukrossi suurspäevaks. Üle Nõukogude Liidu noored töötajad, kooliõpilased ja võitlejad Punaarmee väeosadest asusid täitma katseid „Valmis tööks ja kaitseks“, — järele proovima oma kehalisi võimeid ja vastupidavust.

Moskvas startis esimesel päeval jooksukrossil üle 40.000 noore. Võistlused paremate tulemuste saavutamiseks moodusid elavalt. Eeskujulise organiseerituse ja heade tulemuste saavutamiseks näitasid Moskva Timirovi rajooni komsomoli organisatsioonide sekretärid, kes ilmusid esimestena starti. Solomotni nimelise kaitse komsomoli organisatsiooni sekretär Slössenko jooksis ise 500 meetrit 1 min. 25 sekundiga.

Juba krossi esimesel päeval startis Gorkis 15.000 noort, neist täitis normi 14.570. Kaug-Idas Vladivostokis oli spordiväljakul üle 10.000 noore. Kaasanis — 17.000, Kurskis startis esimest korda peale sakslastest vabanemist 30.000 õnnelikku noort. Üle Nõukogudemaat tuli spordiväljakule sadu tuhandeid noori.

Need Nõukogudemaat noorte patriootide hulgas demonstreerivad oma tahet karastuda, muutada vastupidavamaks, et saavutada veel suuremaid võite töö- ja võitlusriindel, et spordiväljakul saavutatud lihaste tugevdatud jõul suurendada veel enam meie kodumaa võimsust.

Iga-aastased ametiühingute ja komsomoli krossid omavad Nõukogudemaat noorsoo sõjalis-kehalisel kasvatamisel suurt tähtsust. „Valmis tööks ja kaitseks“ normide täitmine ja vastava taseme omandamine taotleb seitselt põhimisest eesmärki: kiirust, osavust, heite- ja laskeoskust, vastupidavust, julgust ja otsustavust, jõudu ning kaitse- ja pealetungioskust. Nõukogudemaat noor omandades need emadused valmistub karastunud võitlejaks, kodumaa kaitsejaks ja sotsialistliku korra ehitajaks. Selleks on vaja, et sport ja kehakultuur ei oleks ainult isetegevus, vaid toimiks organiseeritult, et see ei oleks üksikute meistrasaavutuste demonstretsioon, vaid suurte noorsoo-hulkade kaasatõmbamine sportlikule tegevusele. VTK normide täitmine nõuab pidevat ettevalmistust, süstemaatilist tegevust kehakultuuri ja spordiga.

Saksa röövvalitajad vihkasid meie noorsoo omadust: terves kehas terve vaim. Sunnitiõõga püüdis nad murda nõukogude noorte julgust ja otsustavust. Kuid sellist noorsoogu kui Nõukogudemaal, kes on juba karastunud, välja kujundanud oma jõu, ei suutnud sakslased murda. Tänavu Kiievi, Kurski, Rostovi ja paljude teiste vabastatud rajoonide noored näitasid jäl-

le — „Nõukogudemaat noorsoogu on alati valmis tööks ja kaitseks!“

Eesti töötajad võtsid sel aastal suurema haviga kui ühelgi teisel aastal osa ametiühingute ja komsomoli krossist. Leningradis, Moskvast, Jegorjevskist ja paljudes Punaarmee eesti rahvusiiku korpus väeosades teostati VTK jooksude ja granaadiheitte normide täitmist. Leningradis võitis jooksukrossist osa üle 70 noore spordijuhi J. Gilde juhtimisel. Juba esimesel päeval täitis normi 20 tütarlast ja 27 meest. Eriti meeste jooksus saavutati häid tulemusi — Zerbatoš jooksis 1000 m ajaga 2 min. 51 sek., granaati heitis Naumov 54 meetrit (norm 37 m) ja tütarlaps Kurdvee 27 m (norm 23 m).

Eesti noorte osavõtt kehakultuurist Isamaasõja päevil ja järjest uute karastunud töö- ja võitluskaadrite juurdekasv näitab, et meie noored valmistuvad teadlikult tulevaste otsustavate ja tähtsate ülesannete täitmiseks.

Kuid meil on veel palju noori, kes tagalas teevad küll head tööd lõõgastena ja stahhaanovlastena tehastes ja kolhoosides, saavutavad suuri töövoite, kuid ei ole seni mainimisväärselt tegutsenud spordiga. Tõsi — alati ei ole käepärast spordiväljakuid, kuid Nõukogudemaat tagalas, kus eesti noor ka ei töötaks, on alati suured võimalused sportlikuks tegevuseks. Mäed, jõed, järved võimaldavad arendada mitmekesist sporti — rohimist, ujumist, sõudesporti. Igal maasikil saab korraldada lähemaid jookse, maadlust ja lõpuks — eesti rahvamängud: kõievedamine, vägikaigas, kotisjooks jne., millised palju harrastatakse Punaarmee eesti võitlejate hulgas. Organiseerides neid, meie leiame tee vastupidavuse, kiiruse, osavuse, aktiivsuse ja tervise saavutamiseks. Kus on veel parem sportida kui suvel põldudel sinise taeva all Ponomarevka kolhoosis Lõuna-Uuralis viis viis eesti noort aktiivsele sportlikule tegevusele kogu kolhoosi noorsoo. Igal õhtul korraldasid nad võistlust jooksus, maadluses ja heites. Nad muretsesid palli, korraldasid väljaku käsi- ja võrkpalli jaoks. Need noored — Elman, Laur, Kaasik, Vihman ja Tuul on täitnud juba teise järgu VTK normid.

Suvi on spordi suurhooaeg. See seab meile kohuseks kasutada ära kõiki võimalusi, et karastada ja valmistada end ette veel suurematele ülesannetele. Noored on rahva tulevik. Vaja organiseerida selleks kõik jõud, et meie eesti noored oleksid tõesti meie rahva tulevik — tugevad, terved, kes oleksid uhkuseks meie sünnimaale ja hirmuks vaenlastele.

Kõik sportimal!

T. TALVAR.

KORVPALL VABAS OHUS
Eesti tütarlapsed treeningul

Suurtükiväelased sportimas

Lahingute ajal N lähistel, kui veidi sai aega lasta suurtükiraudu jahtuda, võidi kolmekordse ordeni- ja kapten Mürge tulepositsiooni oseses läheduses näha sõjamehi „sporti tegemas“. Ohtuti tõmmata võsa vahele tüki moon- damisvõrku, hangiti kusagilt käsipall ja käis võistlus suurtükimeeskondade vahel.

Sõjamees on spordimees — nii on see alati olnud sm. Uibo suurtükiväelaste-suvorovlaste hulgas ja nüüd suvespordi suurhooaja saaduses on kehakultuur suurtükimeeste hulgas saavutanud oma haripunkti. Agarate spordijuhtide ltn. Jamsi, Veerpalu jt. juhtimisel toimuvad peaaegu igal nädalal puhkepäeval suured spordivõistlused. Võrkpalliturniiril tulid võitjaks sm. Vaitmaa-Kulli allüksuste meeskonnad, kes sm. Rajase allüksuse meeskonda võitsid tasavägiselt ja pinevas mängus 2:1.

Tulipunkti kujunes hiliutine jalgpalli-välkturniir nelja meeskonna osavõtul. Siin ei andnud pooleturniirne mäng sm. Niemendi ja Olde allüksuste vahel võitjat ja tulemuseks kujunes 1:1. Järgnes uus mäng, kuid ka see lõppes tulemusega 0:0. Alles teiskordsel viieminutilise lisaajal kindlustasid sm. Olde allüksuse jalgpallimehed endile napi võidu 2:1. Sellele järgnes teine mäng sm. Illo ja sm. Rajase meeskondade vahel. Siin võitis mängu sm. Illo meeskond samuti väikese võiduga 1:0.

Kergejõustiku ja mängude kõrval arendatakse täie hooga tegevust raskejõustiku alal. Meistri-võistlustel poksis tulid paljud meistrikohad suurtükiväelastele — raskekaalus v.-seers. P. Pajuviha, poolraskekaalus jefr. Jürr, kergekaalus v.-seers. Romani ja sulgkaalus ltn. Janis. Nüüd suurtükiväelased on asunud veelgi energilisemale treeningule, et saavutada poksis samasugune eesrindlase kuulsus kui oma suurtükikidega võitluses kodumaa vabastamise eest. Samuti maadluses omavad suurtükiväelased hea võistluskaadri. Sm. Allikase väeosa maadlusmeistriteks on seers. Koht, jefr. Rungi ja jefr. Jürr.

Praeguse väikese vaheaja, kuni uute otsustavate lahingute alguseni, kasutavad sm. Uibo suurtükiväelased eelkõige selleks, et saavutada spordiga selline füüsiline karastus, selline lõõgijõud, mille ees vaenlasel jääb vaid üks tee — lasta oma kiskjaküüned lahti eestlaste maa küljest. V. NEEMRE

RAHVA HAAL nr. 28

Lk. 3. 21. juunil 1944. a.

RAPA

Vabastatud ENSV kodanike tervitus

10. juunil toimus Leningradi oblastis N rajoonis elavate saksa okupatsioonilt vabastatud ENSV kodanike koosolek kevadkülvide kokkuvõtte ja järgnevate põllutööde ettevalmistamise üle. Koos olid kõik küllavolinikud ja aktiivsemad põlluharijad, kokku umbes 200 inimest.

Koosolejate poolt saadeti telegramm EK(b)P KK Sekretärile sm. N. Karotammale, ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi Esimehele sm. J. Varessele ja ENSV RKN Esimehele kt. sm. Seplele, kus üteldakse:

Sõjaaja raskeis tingimustes olenie leidnud endile siin ulualuse ja võimaluse rahulikult tööd teha. Täname Teid südamest Teie hoole ja tähelepanu eest, mis Teie olete osutanud meile. Tänu Teie tähelepanule, oleme saanud maad, külviseemet ja maaharimiseks hädavajalikku inventari.

Oleme külvanud üle 500 ha kartuleid ja teravilja. Peale selle on meil kõigil aiamaad

juurvilja jaoks ja oleme täiesti varustatud aedviljaseemne ja taimedega. Nüüd oleme veendunud, et leib ja muu toit on meile aasta ringi kindlustatud.

Meile on andnud suurt abi eesti rahvusliku korpuse väeosad. Selle aasta hiline kevad ei lasknud meil põllutööd alata õigel ajal, ja et külv ei jääks hiljaks, tulid punaarmeeelased meile appi. Üle 50 eesti rahvuslikust korpusest saadud hobuse töötasid meil 10 päeva vahetpidamata.

Väejuhatusele siiras tänu meile osutatud hoole ja tähelepanu eest.

Tahame kõigest hingest aidata eesti rahvuslikku korpust ja kogu Punaarmeed, et kiiremini purustada vaenlane ja vabastada meie kallis Eesti saksa rõõvallutajaist.

Leningradis asuvate Eesti NSV asutuste ametiühingu-konverents

18. juunil s. a. toimus Leningradis asuvate Eesti NSV asutuste ametiühingu-konverents. Pärast presiidiumi valimist esines aruandega senisest tööst kohaliku komitee esimees sm. Lepik. Järgnesid elavad läbirääkimised.

Sm. Borkman tähendas oma sõnavõtus, et komitee ei ole teostanud järelevalvet ja juhtinud asutuste juhtide tähelepanu sellele, et mõnede asutuste töötajad on tööga üle koormatud, samal ajal kui teised töötajad töötavad ainult osalise tööajaga. Samuti märgitakse, et kartulipanemistalgute läbiviimine oli halvasti korraldatud, — tööriistad ei olnud õigel ajal kohal, mille tulemusena ei saadud kõike tööjõudu ära kasutada. Marsi väljaku korrastamistööde läbiviimine, mis teostatakse ühiskondlike tööde kavast, jätab samuti soovida.

Sm. Uibo oma sõnavõtus juhib tähelepanu sellele, et seni ei ole veel suudetud korraldada eesti ja vene keele kursust, mis aga meie kaadritele on hädavajalik.

Sm. Saar oma sõnavõtus juhib tähelepanu asjaolule, et liikmeksastumise vastuvõtmine on organisatsioonilise ja rühmaorganisatsioonid sel alal ette valmistamata.

Sm. Kalmet arvab, et üheks suurimaks puuduseks on ühiskondliku ja ametialalise distsipliini puudus. Suur osa meie inimesi ei oma veel kogemusi töös ja siin seisab ametiühingukomitee ees suur töö. Tuleb panna rohkem rõhku liikmete kasvatamisele ja tösta liikmeskonna distsipliini.

Sm. Tinnuri tähendab, et puudused ei peitu mitte ainult selles, nagu oleks meie inimestel vähe praktikat, vaid puudusi tuleb otsida ka mujalt, puudub vastutustunne. Ohe näitena märgib ta äpardusi kartulipanemistalgul.

Sm. Pärn rõhutab, et praegune moment kohustab meid pingutama kõik jõu selleks, et purustada vaenlane kiiremini. Peame aga kinnitama enestele, et meie siiski ei ole seni teinud kõike, ei ole ära kasutanud kõiki võimalusi oma töö paremaks täitmiseks. Vaatame teisi tagalas töötavaid nõukogude rahvaid ja seame nad endile eeskujuks.

Leningradi oblasti riigiteenijate ametiühingu komitee esindaja sm. Teplitzki oma sõnavõtus tähendab, et oma tööga peame kindlustama sm. Stalini I. mai käskkirja täielise elluviimise.

Viimasel, XII OAKN pleenumil esitas sm. Kuznetsov tööstuse toimunud sotsialistliku võistluse tulemused, mis näitasid määratu suurt edu. Sotsialistlike võistlusi on organiseerinud ametiühingud. Sel teel meie töötame töö kvaliteeti ja suurendame produktiooni, mis meile kindlustab võidu vaenlase üle.

Täna arutlusel selgus, et meie rühmaorganisatsioonid ei hääre veel kõiki töötajaid osa võtma sotsialistlike võistlustest, tootmisnõupidamistest ja puuduste kõrvaldamisest.

Meie peame kiiresti ja hästi kaotama saksa okupantide hävitus. Et aga teha seda hästi, selleks on vaja kaadreid. Vanadel tuleb oma kogemused edasi anda uutele ja noortele töökaaslastele.

Siin aga näeme, et neid kogemusi ei ole siiski edasi antud. Side komiteede ja rühmaorganisatsioonide vahel on olnud nõrk. Selles suhtes on kohaliku komitee töö nõrk. Algatusi, häid algatusi, on olnud, kuid neid ei ole realiseeritud.

Samuti peab kohalik komitee rohkem muret tundma teenistujate eluoluliste puuduste suhtes.

Abimajapidamisele tuleb pöörata tõsist tähelepanu. Kohalik komitee peab selle seadma oma töös üheks peavõtteks, nagu ka OAKN XII pleenum oma otsuses pööras erilist tähelepanu sellele küsimusele, samuti sotsialistlikule võistlusele, tootmisnõupidamistele ja töö kontrollile, pannes need küsimused komiteede eriti südamele.

Töö edukuse tõstmiseks tuleb korraldada igas asutuses vähe-malt kord nädalas lahingulehe väljaandmine, kus letaks käsitamist töösaavutused ja tähtsaid ülesanded.

Lõpetades oma sõnavõtu tähendas sm. Teplitzki, et delegaadid on astunud välja väga energiliselt ja asjalikult. On selge, et teie kõikide sooviks on saada kiiremini kodumaale, selleks aga peame andma kogu oma jõu võidu kindlustamiseks.

Vastuvõetud resolutsioonis märkis konverents, et komitee poolt on teostatud asutustes jaoskonnakomiteede rühmaorganisatsioonide, sotsiaalkindlustusvolinike ja kultuuritöö-organisatsioonide valimised, on organiseeritud punane nurk raamatute laenutamise võimalusega, korraldatud loenguid ja organiseeritud ühiskondlike töid. Toitlustamise osas on teostatud ühiskondliku kontrolli.

Edaspidise tegevuse suhtes kohustab konverents komiteed: 1) korraldama oma töö vastavalt OAKN XII pleenumi otsustele; 2) selgitama valitud jaoskonnakomiteede liikmetele, rühmaorganisatsioonidele, sotsiaalkindlustusvolinikele ja kultuuritöö-organisatsioonidele hästi nende tööülesanded ning korraldama nende perioodilist koosolekut; 3) organiseerima sotsialistlike võistlusi ning mitme eriala omandamist; 4) viima komitee abiorganite — komisjonide ja sotsiaalkindlustusnõukogu tegevus plaanikindlale alusele; laiendama töötajate varustamisala komisjoni tegevust toitlustamise kontrolli osas kõigi sööklate tegevusele, kus on toidul meie asutuste töötajad; 5) omandama kultuuritöös rohkem tähelepanu liikmete kasvatamisele; 6) teostama ühiskondlike töid plaanikindlalt ja distsiplineeritult; 7) pöörama erilist tähelepanu vabaaja kultuurisele veetmisele; 8) organiseerima lahingulehte väljaandmist.

Konverents märgib ära, et ametiühingukomitee ja rühmaorganisatsioonid on nõrk side nii asutuste juhatajate kui ka parteiorganisatsioonidega, mille tõttu paneb ette kohalikule komiteele ja rühmaorganisatsioonidele seda tugevdada.

E. SIKK

Sõjategevus Itaalias

Liitlaste väed Itaalia rindel jätkavad hoogsat pealetungi. Aafrika mere rindelõigus saavutasid liitlaste väed kontakti partisaanivägedega, kelle käes on Teramo. Ameerika 8. armee väeosad liikusid kiiresti edasi Ternist ja vallutasid Spoleto. Trevi ja Foligno. Liitlaste eesmärgid väeosad asuvad 20 km kaugusel Orvietost. Ameerika 5. armee väeosad liikusid edasi kõigis rindelõigudes ja vallutasid rea asustatud punkte, nende seas tähtsaid

Grosseto linna selle suurte lennuväljadega, mis olid vaenlasele seni peabaasiks.

Inglise soomustankiväed tungivad hoogsalt edasi põhja poole, kohates üksnes nõrka ja korraldatud vastupanu.

17. juunil maandusid liitlaste dessantiväed Elba saarel.

Lombardia mägedes kestsid kolm päeva ägedad lahingud itaalia partisaanide ja suurte saksa väesalkade vahel.

VOITLUSED JUGOSLAAVIAS

Jugoslaavias on rahvavabastusarmee käes võitlusinitsiatiiv kõigis Ida-Bosnia rindelõigudes. Lääne-Bosnias kestavad ägedad lahingud. Serbias puhastasid par-

tisanid neli rajooni hitlerlastest ja Mihailoviitshi vägedest. Vabastatud territooriumil võtab elanikkond agaralt osa rahva vabastamise laenu tellimisest.

LIITLASTE LENNURÜNNAKUD

17. ja 18. juunil teostasid inglise pommilennukid rea tugevaid rünnakuid Saksamaale ja okupeeritud maadele. Pommitati naftatööstusi Viinis ja Bratislavas (Tšehhoslovakkias). Ruhri piirkonnas pommitati sünteetilise nafta tootmise keskust Sterkradi. Samuti toimus ka õhurünnak Berliinile. 18. juunil teostas 1300 raskepommilennukit rünnakuid Kirde-Saksamaa lennuväljadele ja naftatööstustele Hollandis. Rünnakobjektideks olid ka Hamburgi naftalaod ja tööstused.

MASSILISED ARETEERIMISED PRANTSUSMAAL

Nagu Reuteri kirjasatja Madridist teatab, areteerivad sakslased Prantsusmaa Lääne-Pürenee-de piiriäärsetes rajoonides kõik 16- kuni 40-aastased meeskodanikud.

Botvinnik — NSVL 1944. a. malemeister

Nõukogude Liidu absoluutne tšempion ja 1944. a. meister M. Botvinnik mängulauas

Nõukogude Liidu 13. male-tšempionaad lõppes Moskvas 17. juunil. Liidu 1944. a. tšempioniks tuli absoluutne tšempion suurmeister Botvinnik 12,5 punktiga. Suurmeister V. Smõslov jäi 10,5 punktiga teisele kohale.

Botvinnik võitis mõlemad poolleiolevad partiid, millega omandas esikoha juba pärast eelviimase vooru lõppu. Lissitsõn alistus teemale edasi mängimata. Alatoritsev omas Botvinniku vastu enametturi, kuid pärast p'nevat heitlust saavutas Botvinnik paremuse, Alatoritsev sattus ajapuudusse ning kaotas.

Pärast turniiri lõppu antud

jutuajamises tähendas suurmeister Botvinnik Tass'i esindajale muu seas, et lõppenud üleliiduline tšempionaad oli esimene Isamaasõja vältel, kuid Nõukogude Liidu malemängu tase ei ole pikale suurvõistluste vaheajale vaatamata langenud, vaid omab juhtivat kohta malemaailmas. Nõukogude Liidu noortest maletajatest kõnel-des tähendas Botvinnik, et suuri tulevikulootusi võib panna 20-aastasele Bronsteinile. Arenenud on ka Smõslov, ta on muutunud ennastusaldavaks ja kindlaks. Selist starti, nagu Smõslov tegi ajalõppenud turniiril, pole ammu enam nähtud.

„Kalev“ võitis korvpallis „Seniidi“

Leningradis „Dünamo“ staadionil pidas ametiühingute s.s. „Kalevi“ korvpallimeeskond pühapäeval, 18. juunil Leningradi meistermeeskonna „Seniidiga“ sõprusvõistluse, mille ta võitis 43:20 (16:11). Eesti meeskond oli kindlas ülekaalus, saavutades õige hoo siiski alles teisel poolajal. „Kalevi“ koosseisu kuulusid Lõso- sov, Tilling, Piilberg, Naarits ja Dudkin; teisel poolajal tuli mängu Vinogradov.

Võistlus oli ette nähtud „Kalevi“ — Moskva „Stroitel“ ametiühingute üleliiduliste esivõistluste sarjas, kuid kuna „Stroiteli“ mees-

kond kohale ei ilmunud, peeti sõprusvõistlus „Seniidiga“. Apriili lõpul kaotas eesti meeskond Leningradi „Seniidile“ paaripunktilise vahega.

Ametiühingute üleliiduliste esivõistluste sarjas kohtasid samal väljakul pühapäeval Leningradis „Burevestnik“ ja Moskva „Seniit“. Keskpärase mängu võitsid leningradlased 40:20.

Leningradi „Dünamo“ võitis pühapäeval jalgpallis Moskva „Lokomotiivi“ 3:0 (2:0). Mängu jälgis ligi 15.000 pealtvaatajat.

TEADAANNE

Eesti Raudteevalitsuse juures organiseeritakse E. Raudtee kaadrite ettevalmistuse kursused.

Kursustele võetakse järgmistele nõuetele vastavaid mees- ja naiskodanikke:

Jaamakorraldajad — haridus mitte alla 6 kl.

Rongijuhid ja vanemkonduktorid — haridus mitte alla 4 kl.

Rongi-, vagunimeistrid — haridus mitte alla 4 kl., soovitatav lukusepa tööstaaž.

Vagunijärelevaatajad — haridus mitte alla 4 kl., soovitatav lukusepa tööstaaž.

Teemeistrid — haridus mitte alla 6 kl.

Brigadiirid teeremondi alal — haridus mitte alla 4 kl.

Ehitusmeistrid — haridus mitte alla 6 kl.

Side ja STR montöörid — haridus mitte alla 4 kl.

Kursuslaste vanus ülalnimetatul 18—45 aastat.

Telegrafistid — haridus mitte alla 6 kl., vanus 16—45 aastat.

Kursustest osavõtjail ei ole vene keele valdamine nõutav.

Kursuse kuulajad saavad ühiskorteri, ühistoitusluse (3 korda päevas) ja stipendiumi.

Kursustele soovijad peavad esitama hiljemalt 30. juuniks dokumendid aadressil:

Ленинград, Фонтанка № 117. Отдел Подготовки кадров Эстонской ж. д.

1. Sooviavaldus, milles olgu märgitud, millisest kursusest soovitakse osa võtta, täpne aadress ja kus töötab käesoleval momendil.

2. Oksikasjaline elulookirjeldus.

3. Tõendus tervisliku seisukorra kohta ja vastuvõetavuse suhtes vastavale erialale kohalikust raudtee polikliinikust või ambulatooriumist.

Kursustele vastuvõetud kodanikud saavad õppetöö alguseks väljakutsed, dokumendid sõidulubade hankimiseks ja töölt vabastamiseks.

Täpse informatsiooni ja dokumentide muretsemisel pööruda kaasabi saamiseks ENSV RKN oblasti-, vabariigi- või rajoonivolinnikude poole.

Eesti Raudteede Operatiivgrupp.

«РАХВА ХЯЯЛЬ»

Орган ЦК КП(б) Эстонии и Советов депутатов трудящихся Эстонской ССР

Ленинград, Горького пер. № 3

Толметусе kolleegium.

elli 2000

SURM SAKSA OKUPANTIDELE!

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Tõerahva Saadikute Nõukogude
häälekandja

Nr. 29 (506)

23. juunil 1944. a.

V aastakäik

NÕNDA PUNAARMEE, OLLES ISAMAASÕJA ESIMESEL PERIOODIL
AJANUD NURJA HITLERLASTE VÄLKSÕJA PLAANID, KUMMUTAS JA
MATTIS MAHA JÄRGMISEL PERIOODIL VAENLASE KAITSESTRATEE-
GIA JA TEMA ARVESTUSED KINDLUSTADA ENDALE VALLUTATUD
NÕUKOGUDE MAA-ALAD. SAKSA FAŠISTLIK ARMEE OSUTUS LÕO-
DUKS JA SEISAB PRAEGU TÄIELIKU PURUSTAMISE EES.

(Nõukogude Informatsioonibüroo)

KOLM AASTAT NÕUKOGUDE LIIDU ISAMAASÕDA (Sõjaline ja poliitiline kokkuvõte)

Täna täitus kolm aastat pae-
vast, millal algas rõõvelliike saksa
fašistlike bandide kuritegelik kal-
laletung Nõukogude Liidule. Kolm
aastat peab nõukogude rahvas
vapralt isamaasõda akatute valla-
tajate vastu. Esimesel sõjapäeval
alates tõusid meie maa rahvad
üksmeelselt oma isamaa kaitseks.
Rasketes veristes lahingutes on
Punaarmee püüdnud 3000-kilomeet-
rillisel rindel kinni moodsalma sõ-
jatehnikaga varustatud paljumiljo-
nillist saksa fašistlikku armeed ja
tekitanud talle tohutuid kaotusi
inimjõus ja relvastuses. Fašistlik
sõjamasin, mis oli liikunud tule
ja mõõgaga läbi kümnete Euroopa
riikide linnade ja küllade, laskis la-
hinguis meie armeed vastu märgist
mööda.

Juba esimesel sõja-aastal andis
Punaarmee sakslastele Moskva all
ränga hoobi, purustades vaenlase
valitud lõõgiväed. Viimase
pooltse aasta kestel, saksa fašist-
like vägede purustamisest saadik
Stalingradi all, ei suutnud vaenla-
ne enam toibuda. Arendades peale-
tungi kogu rindel, murdsid nõuko-
gude väed läbi sakslaste võimsad
kaitsesüsteemid Stalingradi, Orjoli,
Smolenski ja Leningradi all, Mius-
si ja Dnepri jõel, Perekopi ja Se-
vastopoli all, Karjala maakitsusel
ja Sviri jõel, ületasid suured
vesitõkked — Doni, Põhja-Donetsi,
Desna, Volhovi, Dnepri, Lõuna-Bu-
gi, Dnestri, Pruti, Sereti, Narva ja
Sviri jõe ning näitasid sellega, et
kõik vallid ja kindlused, mille-
dest hitlerlased nii palju lobisesid,
ei suuda vastu panna, kui koge-
nenud ja lahinguis karastunud
väed on nende vallide ja kindlus-
tuste purustamise ja ületamise tõ-
sist käile võtnud.

Kõrgema Ülemjuhatause osava
strateegiaga, nõukogude kindrali-
lite ja ohvitseride läbimõeldud ja
kindla taktikaga, meie võitleja-
te kangelaslikkuse ja sõjala-
terlikkusega ja lõpuks oma võimsa
sõjatehnikaga jagas Punaarmee
sakslaste, itaallaste, rumeenlaste,
ungarlaste ja soomlaste ühendatud
valikarmeede reas tõsiselt hoope.
Igavesti lähevad ajalukku meie vä-
gede suured võidud Moskva ja Sta-
lingradi all ning Kaukaasias, Orjo-
li, Smolenski ja Leningradi all,
Donbassis, Dnepri ja Krimmis,
Perekopi-Ukraina rajoones ning
Dnestri ja Karjala maakitsusel.

Pealetungilahingute kestel va-
bastasid nõukogude väed ligi pool-
teist miljonit ruutkilomeetrit vaen-
lase poolt okupeeritud territooriumi,
liikudes lääne poole peaaegu
2000 kilomeetrit, jõudsid pikal
rindel meie piirideni ja asusid
Rumeenia territooriumile. Punaar-
mee võidud on toonud miljonitele
nõukogude inimestele vabanemise
fašistlikust orjusest. Meie väed
võtsid sakslastelt ära nende ob-
lastite tööstustorainete ja tol-
duainete allikad, mis olid okupeeri-
tud sakslaste poolt, aga „eluruumi“
idas, millest hitlerlased
unistasid, sai miljonite saksa sõdu-
rite hauaks ja fašistliku sõjatehni-
ka tohtuks kalmistuks.

Väga suurt abi võitluses saksa
fašistlike vallutajate vastu püta-
sid Punaarmeele vaprad nõukogude
partisanid. Kolme sõja-aasta kestel
purustasid nad vaenlase alatalt ja
staape, purustasid tema ühendus-
teid ja sidet, hävitasid halastama-
tult saksa fašistlike lüüsiid.
Nõukogude partisanid on päästnud
paljud tuhanded nõukogude inime-

sed hävingust ja fašistlikku orjus-
se küüditamisest.

Kolme sõja-aasta kestel on kao-
tanud saksa fašistlikud väed lahinguis
Nõukogude-Saksa rindel üle
7.800.000 sõduri ja ohvitseri ta-
petuina ja vangilangenuina, ligi
70.000 tanki, 60.000 lennukit ja
üle 90.000 suurtüki.

Samal ajal on meie vägede
kaotused 5.300.000 meest tape-
tuina, vangilangenuina ja teadma-
tult kadunuina, 49.000 tanki,
30.128 lennukit ja 48.000 suurtüki.

Punaarmee edule aitasid suurel
määral kaasa meie liitlased, Ameerika
Ühendriigid ja Suur-Britannia,
kes varustasid meid väga väärtusli-
ku strateegilise tooraine ja
relvastusega, pommitasid süstemaatiliselt
Saksamaa sõjalisi objekte ja
nõrgestasid sel viisil viimase sõ-
jalist võimsust.

Nõnda Punaarmee, olles
isamaasõja esimesel perioodil
ajanud nurja hitlerlaste
välksõja plaanid, kummutas
ja mattis maha järgmises peri-
oodil vaenlase kaitsestratee-
gia ja tema arvestused kind-
lustada endale vallutatud nõu-
kogude maa-alad. Saksa fa-
šistlik armee osutus lõõduks ja
seisab praegu täieliku purus-
tamise ees.

Selline on isamaasõja mõõdu-
nud kolme aasta sõjaline kok-
kuvõte.

Alustades sõda Nõukogude Liidu
vastu lootsid hitlerlikud impe-
rialistid, et Punaarmee esimesed
sõjalised ebaõnnestumised võtavad
meie maa rahvamassidelt usalduse
oma võimu vastu, külvavad
vaenu NSV Liidu rahvaste vahele,
laostavad töölise, talupoegade ja
intelligentsi liidu, millele on raju-
tud Nõukogude riik. Tegelikult
aga näitas, et sõjaaja raskused al-
nult liitsid Nõukogude tagala töö-
tajad ja ühendasid nad veel kind-
lamini oma nõukogude rahva-
võimuga. Nõukogude Liidu rahvas-
e vaheline sõprus tugenes ja
karastus isamaasõja käigus nagu
teras. Töölise, talupoegade ja
intelligentsi liit, mis on rajatud
nõukogude ühiskonna töötajate
eluliste huvidele, muutus veelgi
kindlamaks.

Saksa mõrvarid, arvestasid samuti,
et nõukogude tööstus pole
võimeline toime tulema moodsa
relvastuse tootmise raskete üles-
annetega massilises ulatuses, et
meie transport ei tule toime sõja-
liste vedudega ja põllumajandus
armee ja rahva toiduainete ja
tööstuslike toorainete varustami-
sega. Kuid need saksa hädaval-
lutajate plaanid lõhkesid kui see-
bimullid. Kolme sõja-aasta tule-
musena ei ole välja kurnatud mit-
te Nõukogude Liidu, vaid hitlerli-
ku Saksamaa majandus. Nõuko-
gude-Saksa rindel sakslastele te-
kitatud kaotused ja liitlas-
te lennuväe löögid nõrgestasid
Saksamaa sõjamajanduse võim-
sust. Samal ajal pani Nõukogude-
maa tööstus, transport ja põllu-
majandus edukalt vastu sõjakatsu-
mustele. Nõukogude rahvas ei
hoia oma jõudu Kodumaa kaits-
misel ning on innustatud otsusest
kaitsta enda loodud Nõukogude
riiki kõigi, vaenlase kallaletungide
vastu rinnaga. Isamaasõda, kutsus
esile rahvaste ennenägematu pat-

rootliku vaimustuse, rahvamasside
tühjaksammendamatu loova energia,
mis on suunatud Punaarmee toeta-
misele. Praegu, neljanda sõja-aasta
längel, omab Nõukogude Liit võim-
sat sõjamajandust, mis rahuldab
Punaarmee vajadusi relvastuse,
laskemoona, toiduainete ja varus-
tuse alal. Nõukogude töölised,
kolhoosnikud ja intelligents, andes
rinde teenistusse Nõukogude Liidu
rahvamajanduse, varustasid Punaar-
meed kõige võiduks vaja-
likuga. Endine vaenlase üleolek
tankide ja lennukite arvus on jää-
nud minevikku ning Nõukogude
Liidu majanduslikud võimalused
kasvavad päevast päeva.

Nõnda lükkas nõukogude
rahvas ümber kõik vaenlase
arvestused nõukogude korra
ebakindlusele. Rahvaste van-
kumatule vennalikule koos-
tööle rajatud Nõukogude riik
tugenes ja muutus sõja käi-
gus kindlamaks, kuid rahvaste
kurnamisele rajatud fašistlik
riik ei pidanud vastu sõja-
katsumustele ja seisab välti-
matu katastroofi ees.

Selline on isamaasõja mõõdu-
nud kolme aasta poliitiline kokku-
võte.

Kolme aasta eest pidasid hitler-
lased endid Euroopa käskijaks.
Olles orjastanud Lääne-Euroopa
riigid, tõmbas Saksamaa enesega
rõõvelikku liitu Itaalia, Rumeenia,
Soomet, Ungari ja Bulgaaria,
ning asutasid ja toetasid oma
agentuure erapooletutes riikides
osutas neile tugevat survet ja
saavutas nende poolt enda kasuks
tõsiselt järeleandmisi. Hitlerlik
Saksamaa ohustas kõigi maailma
rahvaste elu ja julgeolekut. Va-
badustarmastavad rahvad hakkasid
siis alles koonduma ühisesse hitle-
rivastasse leeri. Tegelikult pi-
das meie riik üksinda vastu hitlerli-
ku Saksamaa ja tema kaas-
laste kõigi jõudude survele.

Nüüd on olukord põhjalikult
muutunud. Nüüd ei tungi peale
ega saavuta edu mitte hitlerlik
Saksamaa, nagu see oli kolme
aasta eest, vaid vastupidi, liitlas-
riikide relvastatud jõud peksavad
ja avaldavad survet saksa fašistli-
kele vägedele kõikjal. Liitlasrii-
gid ületavad vaenlast nii vägede
ja relvastuse arvu kui ka kvaliteedi
poolest. Liitlasriikide ühtsus
on praegu kindlam kui kunagi varem.
Liitlasriikidel on kooskõlas-
tatud plaanid hitlerliku Saksamaa
relvastatud jõudude täielikuks pu-
rustamiseks. Briti ja ameerika vä-
gede hiilgavalt teostatud sisse-
tung Põhja-Prantsusmaale ja liit-
laste vägede edukas pealetung
Itaalias näitab, et nüüdsest peale
tuleb Saksamaal Euroopa mandril
sõidida nii Punaarmee kui ka liit-
laste — Inglismaa ja Ameerika
Ühendriikide vägede vastu. Nüüd,
millal Punaarmee ja meie liitlaste
armeede ühised jõupingutused on
vahenditult suunatud sakslaste
poolt orjastatud maade vabasta-
miseks, kui ühinenud rahvaste
väed, haaravad raudse käega hitlerli-
ku Saksamaa ja tema Euroopa
vasalleid, ei suuda hitlerli-
ku bandid enam mitte mingisuguste
vahenditega ära hoida oma välti-
matut ja täielikku lüüasaamist.
Nüüd on kõigile selge, et hitlerla-
sed, kes mõtlesid valkutada kogu
maailma, asusid üle jõe käiva üles-

ande kallale. Hitlerliku kliki olu-
kord meenutab konna saatust Krõ-
kovi valmist, kes tahtis suuruses
võrduda härjale ja hakkas ähkima
ja end täis puhuma, kuni pingutu-
sest lõhkes ja kärvas.

Rõõvellik fašistlik blokk lagu-
neb. Ränkade sõjaliste lüüasaamiste
tukumusena on sattunud fašistlik
Saksamaa hukatuse äärele. Itaalia,
endine Saksamaa liitlane, peab
praegu võitlust saksa imperialisti-
de vastu. Soome kuritegelik valit-
sev kliik, lükanud tagasi Hitleri
meeleheaks Nõukogude Liidu suu-
remeelsed rahuettepanekud, ongi ju-
ba viinud Soome tegelikult sõjalise
katastroofini. Tõised Hitleri vasal-
lid — Rumeenia, Ungari ja Bul-
gaaria — ripuvad kuristikku kohal.
Fašistliku Saksamaa Euroopa kaas-
lastel oli küllalt aega ja kõik vaia-
likud eeldused, et lahku liitla-
Saksamaast ja päästa oma riigid
laostumisest ja laastavast sõjast.
Kuid hitlerlaste kaaslastel on rõõ-
velliku hitlerlaste jõuga liiga
tugevasti kokku kasvanud ega hoo-
li oma rahvaste saatusest.
Soomet, rumeenia, ungari ja bul-
gaaria hitlerlikud palgasulased eelis-
tavad tegutseda oma maa rahvaste
huvide kahjuks ja fašistliku
Saksamaa meeleheaks. Hitlerli-
kuli palgasulased on vil-
nud asja niikaugele, et nende
maad on okupeeritud saksa väge-
de poolt. Püüdes edasi lükata sõja
kandumist Saksamaa territooriumile
muutsid hitlerlased Soomet, Un-
gari, Rumeenia ja Bulgaaria Sak-
samaa kaitse eellahinguväljadeks.
Kuid nende maade rahvastel, kelle
valitsejad on endid hitlerlastele
ära müünud, on nüüd võimalus
liitlasriikide relvastatud jõudude
toetusel kihutada saksa okupandid
ja nende sabarakud oma maalt väl-
ja. Ainult sel teel võivad Hitleri
vasallriikide rahvad endale kätte
võtta õlguse vabadusele.

Hitlerlaste võimutsemine Euro-
opas on selgesti näidanud, et
fašistid on rahvaste vabaduse ja
iseseisvuse kägistajad. Samal ajal
tulevad ühinenud rahvaste armeed
Euroopasse kui rahvaste hitlerli-
kust türanniat vabastajad ja asu-
vad fašistide poolt orjastatud riikide
maa-aladele sihiga taastada rahvaste
vabadus ja iseseisvus. Nimelt sel-
lepärast osutavad sakslaste poolt
orjastatud rahvad praegu ja saa-
vad osutama ka tulevikus ühinenud
rahvaste relvastatud jõududele üha
kasuvat toetust.

Nõnda on sõja käigus kõik
hitlerlike rõõvvallutajate-im-
perialistide välispoliitilised ar-
vestused ja plaanid täielikult
läbi kukkunud. Hitlerlik rõõv-
liblokk on läinud pankrotti,
kuid vabadustarmastavate
rahvaste liit on kasvanud
vankumatuks jõuks ja omab
praegu kõiki võimalusi, et pu-
rustada fašistlike agressorite
rõõvliipsa Euroopas, karistada
rahva häda ja kannatuste
süüdlasi ja teha lõpp vallutus-
sõdade kordumise võimalu-
sele.

Selline on kolme sõja-aasta
välispoliitiline kokkuvõte.

Kolme sõja-aasta sõjaline ja po-
liitiline kokkuvõte kõneleb ilmselt
sellest, et hitlerlik Saksamaa on
juba sõja kaotanud ja läheneb te-
ma täieliku purustamise tund. NSV
Liidu, Suur-Britannia ja Ameerika
Ühendriikide armeed murravad
endale igast küljest tormijooksu-
teed fašistliku Saksamaa eluli-
selt tähtsate keskuste poole, ja see
aeg pole mägede taga, millal tea-
tatakse nende jõupingutuste triumfi.
Sõda läheneb nüüd lõpule,
kuid ülejäänud osa teest täielikule
võidule ei ole kerge. Sõda on astu-
nud kõige ägedamasse, otsustava-
masse ja kõige raskemasse faasi.
Vigastatud ja jõuetuseni tagaa-
tud fašistlik kiskja näitab veel vi-
haselt hambaid. Mida lähemale lii-
gub rinne Saksamaa eluliste kes-
kustele, seda visamalt panevad hit-
lerlased vastu. On vaja veel mõ-
ningaid võimsaid lööke, et vaenla-
ne lõplikult purustada ja põrmu
heita.

Mõistagi, et need ülesanded
võib täita ainult kõigi liitlasrii-
kide armeede ühise otsustava te-
gevusega, viies üheaegselt aktiiv-
seisse lahinguisse hitlerliku Sak-
samaa ja tema vasallide vastu
kõik ühinenud rahvaste käsutuses
olevad peamised relvastatud jõud.
El ole kahtlust, et liitlasriigid,
kes on seadnud endale sihiks
päästa maailm fašistlikest rüüstas-
jalst, rakendavad selle suure ees-
märgi saavutamiseks tegevusse
kõik oma jõud.

Nõukogude Informat-
sioonibüroo

Kahekordselt „Punase Lipu“ ordeniga autasustatud väeosa võitlejad

Meie vägede edasitung ka teistel Soome rinnetel

21. juuni kestel pidasid meie väed O n e g a järvest põhja pool pealetungilahinguid, murdsid läbi vaenlase kaitse Medvežjegorski linnast ida pool ning vallutasid mitu asustatud punkti, nende hulgas suured töölisasulad Povenets, Pinduši, Pušnoi, sovhoos Verhovje, Brjuhovo, Salma ja Kumsaguba asulad ning Viitška raudteejaama Muurmani raudteel. Meie väed tungisid Medvežjegorski linna lähiste ning alustasid lahinguid äärlinnas. Asudes O n e g a ja L a a d o g a järvede vahel pealetungile, murdsid meie väed vaenlase vastupanu S v i r i jõe lõunakaldal asuval platsdarmil ning vallutasid lahingutega üle 100 asula, sealhulgas Leningradi oblasti rajoonikeskuse Voznesenje, suured asulad Ganina, Eroselga, Petrovskaja, Posad, Rovskoje, Gomorovitši, Pertozero,

Semenitši, Bordovskaja, Demidovskaja, Niselga ja Svirstroi. Seega likvideerisid meie väed soomlaste tähtsa platsdarmi Sviri jõe lõunakaldal.

Lodeinoje Pole piirkonnas ületasid Karjala rinde väed lahingutega Sviri jõe, murdsid läbi vaenlase kaitse ning löid platsdarmi Sviri jõe põhjakaldal.

Jätkates Karjala maakitsusel pealetungi vallutasid meie väed üle 50 asula, sealhulgas Sorvali (Linno-Saari saarel, 2 km Viiburist loode pool), Tammisuo, Patakahia, Tuokkola, Heinijoki, Sala-Pakkola, Käntymä ja Tammisuo raudteejaama.

Teistel rinnetel on olukord muutuseta.

19. ja 20. juuni kestel tulistati kõigil rinnetel õhulahinguis ja õhutõrjekahurväetulega alla 62 vaenlase lennukit.

Saksa fašistid on Eesti iseseisvuse kõige kurjemad vaenlased

Sakslaste sissetung meie maa-
le, mis algas XIII sajandi algul, toimus jätkuna teistele idaalade vallutamisele — saksa „tungile itta“.

„Tung itta“ algas kõigepealt lääneslaavlaste vallutamiselega. Jõudnud Läänemere lõunarannikule, ehitasid sakslased lääneslaavlaste maa-alale Lübecki linna, tugipunkti edasisteks mahaaramisteks. 1158. aastast peale algab sissetung Ida-Baltikumi.

1199. kuni 1229. aastani on vallutusoperatsioonide peakorraldajaks piiskop Albert, kes tervelt 13 korda käib Saksamaal värbamas ristisõitjaid. Ta katsub rakendada „jaga ja valitse“ poliitikat. Et rahvaid üksteisega tülli ajada, käitub ta iga rahvaga isesuguselt, samuti nagu teevad seda praegu saksa fašistid allutatud maadel. Alaliseks sõjaliseks jõuks olid Albertil ristisõitjad. See oli peamiselt deklasseerunud element, kes aetud saagiahnu-
sest astus ristisõitjate ridadesse.

Allutanud liivlased ja lätlased, alustavad sakslased 1208. aastal sõda eestlastega.

Ligi 20 aastat peavad eestlased vahelduva õnnega võitlusi palju tugevama ja paremini relvastatud vastase vastu, kuni 1227. aastal viimse vaba Eesti maakonna — Saaremaa vallutamise murtake lõplikult eestlaste vastupanu. Eestlased lakkavad olemast iseseisva rahvana.

Sakslased ei lepi sellega. Nad püüavad veelgi laiendada oma „tungit itta“. Alles siis, kui nad saavad rängalt lüüa Novgorodi vürst Aleksander Nevskilt Peipsi jääl 1241. a., jäävad nad peatumata juba yarem vallutatud idaaladele.

Eestimaa saab omal nahal tunda saksa orjakeit mitu pikka sajandit ja alles 1941. aasta juunipöörde tulemusena vabaneb Eesti rahvas täielikult, nii majanduslikult kui ka poliitiliselt sakslaste orjastavast mõjust.

Hitlerlikud „ajaloolased“ püüavad neile vallutustele leida õigustusi. Näiteks räägivad nad, et sakslased oleval seda „suurt ekspeditsiooni“ ette võtnud vallutatud rahvastele kõrgema kultuuri toomiseks. Teised väidavad, et võitlused tol ajal olnud kõrgema rassi võitlus madalama vastu.

Kõik need hitlerlike „ajaloo-
teadlaste“ väited on nurjatud väärviited.

Sakslased ei seisnud kultuuriliselt oma naabritest kõrgemal. Kultuuritoomise asemel nad hävitasid ja ikestasid allutatavate rahvaste kultuuri, hävitasid nende poliitilise võimu ja majandusliku iseseisvuse. Saksa orjakeit tulemusena jäi eestlaste kultuuriline areng kuni XIX sajandi keskpaigani XIII sajandi tasemele. Raske orjakeit

tõttu ei saanud meie kultuuri areng teha neid edusamme, mis oleksid olnud võimalikud vaba arengu tulemusena. Sakslaste poolt toodud ristiusk ei toonud eestlastele seda, mida ta suure viljakusega tõi teistele rahvastele (näiteks venelastele) s. o. kirjaoskuse. Eesti ühiskond suleti nagu mingisse karp, mis teda eraldas teistest rahvastest ja see suletus eraldas ta välismajade viljakusest. Valitsev saksa võim ei võimaldanud aga tekitada oma rahva hulgast kultuurikandvat kihti.

Saksa imperialism, jõudnud oma haripunkti, hakkab omakorda taotlema seda igivana sakslaste „tungit itta“. 1914.—1918. aastatel pidasid Austria ja Saksa imperialistlikud kiskjad sõda maailma uuesti ümberjagamise huvides. Sõja arengu käigus sakslased „kaotasid kõik oma asumaad, kuid nad röövisid paljaks poole Euroopat, kägistasid suurema hulga väikesi maa ja nõrku rahvaid.“ (Lenini teosed, XXIII köide, lk. 179.)

1917. aasta septembris läks Saksa Wilhelmi sõjavägedel korda vallutada Saaremaa ja 1918. aasta veebruaris okupeerida kogu Eesti. Sakslased hävitasid vabaduse, mille eesti rahvas oli saavutanud Oktoobrirevolutsiooni tagajärjel nõukogude võimu kehtimapanekuga Eestis.

Maale poliitilise võimu kujundamiseks kutsusid saksa okupandid 1918. aastal ellu nn. Balti Landesrati ja asusid koos kohaliku rüütelkonnaga Balti hertsogiriigi organiseerimisele, värvates samal ajal tolaeagseid rahvareetureid nn. „Beirate“. Landesrat ja Balti hertsogiriik 1918. aastal võeti tolaeagse Eesti ühiskonna poolt vastu piiritu põlguse ja täieliku boikotiga. Eesti vallavennad tegid oma nimele au oma aktiivse vastuseisuga neile okupatsioonivõimude soperdustele. Beirat sai sõimusõnaks, millega kaotas eestlaste maa süstemaatiline paljaksröövimine ja Eesti majanduselu laostumine.

Nendest sakslaste taotlustest Eestis tõmbas kriipsu läbi saksa imperialistide kaotus esimeses maailmasõjas. Jäi pooleli ka Baltimaade koloniseerimine sakslastega, mis Leedu pinnal juba algas. 1919. aastal teevad balti parunid „landesveeri“ abil uuesti katsed Eestimaa vallutamiseks ja Balti hertsogiriigi püstitamiseks. Kuid hästi relvastatud ja varustatud „landesveeri“ lüüakse Võnnu all eestlaste poolt puruks ja ta on sunnitud põgenema „tühjade kättega“.

Sakslased aga ei loobu oma „tungit itta“.

Kohe pärast hitlerlaste võimuletulekut alustatakse uuesti seda igivana aktsiooni. Hitler kirjutab oma raamatus „Mein Kampf“: „Meie paneme seisma oma peale-

tungi lõunasse ja läände ja algame seal, kus me 600 aastat tagasi seisma jäime s. o. idast.“

Vallutanud Tšehhoslovakkia ja Poola, tungisid hitlerlikud arneed 1941. aastal 22. juunil reetlikult kallale Nõukogude Liidule. Juulija augustikuu jooksul, vaatamata eesti patriootide visale ja ennastalgavale vastupanule hävituspataljonides Punaarmee kõrval, õnnestus neil ajutiselt okupeerida Eesti. Saksa okupandid soojendasid uuesti üles keskaja Saksa ordu Liivimaa haruriigi traditsioone. Nn. riigikomissar Lohse kutus Riias ellu „Ostlandi suurgildi“. „See „suurgild“ peab taaselustama Hansa-aegsed traditsioonid ja avaldama seda, et Ostlandi saatuse on seotud Saksamaaga“, kirjutab „Hamburger Fremdenblatt“.

Eestlaste põline maa kuulutati sakslaste põllumajandusliku seltsi „Ostland“ omanduseks ja Eesti maa ning rahvast pandi valitsema sakslastele parun Litzmann. Sakslased asusid oma järjekordsele eestlaste orjastamisele ja nende maa paljaksröövimisele ning tühjaksvedamisele. Seekord aga see toimum metsikumalt kul kunagi varem.

Tõsi küll, hitlerlastel moodustasid oma võimudest kõrval ka nn. Eesti „omavalitsuse“. See „omavalitsus“ aga ei oma mingisuguseid poliitilisi õigusi ega võimu. Ta on eesti rahva reeturist Mäe, Uluots ja Ko-st moodustatud selleks, et varjata sakslaste tõelisi kavatsusi Eestimaa saksastamiseks ja koloniseerimiseks. See „omavalitsus“ on vaid suitsukate, mille abil püütakse eesti rahvast pimestada, et võita aega okupatsioonivõimudele kontsa kiinitamiseks Eestimaal.

Praegused saksa okupatsioonivõimud pole kunagi lubanudki eesti rahvale mingisugust riiklikku iseseisvust ega vabadust. Asja huvides lubavad nad sellest ainult leierdada oma kohalikel käsilastel. Küll on aga hitlerlik minister Alfred Rosenberg avaldanud just vastupidiseid seisukohti, et Baltimaade iseseisvusest rääkida olevat veel varajane ja et see toimuvat siis, kui Saksamaa seda lubab. Saksamaa aga ei mõtlegi seda lubada, sest see käib risti vastu sakslaste vallutusplaanidele ja nende „tungile itta“.

Eesti rahvas teab, et tal ei ole mingisuguseid lootusi sakslastelt saada riiklikku iseseisvust ja vabadust, teab, et eesti rahva iseseisvuse kõige kurjemad vaenlased on saksa fašistid. Sellepärast ta võitlebki koos Nõukogude Liidu ja kogu maailma vabadustarmastavate rahvastega fašismi lõplikuks purustamiseks, et jädavalt vabaneda hitlerlaste surve alt ja uuesti liituda teiste Nõukogude Liidu vabade rahvastega. See on ainuke ja õige tee eestlastele nende riikliku iseseisvuse ja vabaduse taotlemiseks.

J. KIPPER

KARJALA MAAKITSUSELT
Järjekordne rühm soome sõjavange saadetakse tagalasse

21. juuni võiduga saavutas Eesti rahvas vabaduse

Eesti rahva nimel on maailmale oma kannatustest boksevike ajal kurtunud Sangaste Juss ja Hjalmar Mäe, seda on teinud Pulli-Jaan ja Varga-Nigu ning teisedki eluraskustes põhjakäinud inimesed, kes nii sõnas kui ka kirjas jutustavad, kui hirmsad olevused olevat kommunistid ja kuidas nad varsti tulevat tagasi veel hirmsamatena, ja sellepärast eesti rahvas aidaku, sest sakslane ei saa neist jagu.

Samal ajal aga vaikivad kõik tuusad, kõik need Scheelid, parunid Knoopid, Rotermannid, Witted, Fahled, Kochid, Lutherid, van Jungid, Wachmannid, Citronid, Scheinid, Forsmannid, Feldmannid, Kobad, Rosenid, Jegorovid ja teised Jooramid ja Mogri-Märid sellest, et eesti rahvas teostades oma suveräänsed riigivõimu, nationaliseeris ning rakendas kogu eesti rahva huvides tööle Scheelidele seni kuulunud vabrikud ja tehased, kontorid ja pangad, mõisad ning majad, et kõigi nende kunagiste ristiriitlike järeletulijate selgroog murti Nõukogude riigi poolt.

See oli ju avalik saladus, et klikiagee Eesti tõelisteks peremeesteks olid Scheel, Fahle, van Jung. Ainuüksi Scheeli pank kontrollis kaht viiendikku kogu Eesti rahvamajanduslikust kapitalist, ja kogu pangakapitali peremeesteks olid esijoones sakslased. Loetledes juba ainult üldtööd nimeid taga seisnud käitsi, me saame majanduse tõelistest peremeestest teatava ettekujutuse: Scheel — pank, põlevkivitööstus, tselluloositööstus; parun Knoop — Kreenholm; Fahle — tselluloos ja paber; Rottermann — tööstus, ärisid; Luther — vabrik, vineer, pangandus; van Jung, Wachmann, Citron — tekstiil, nahk, salakaup; Schein — kaks miljonit krooni aastas ametlikku sissetulekut metsalaastamise eest, esijoones paruneile kingitud metsade realiseerimisel; Feldmann — „Põhjala“ kummivabrik; Witte — piiritööstus, Aktsiapank, majad, mõis; Koch — kindlustuselts „EKA“, majad, mõis; või maalt suured mõisaomanikud, kes ka kodanliku maareformi ajal oskasid säilitada oma mõisu: Dehn, Samson-Himmelstjerna, Zur-Mühlen, Ungern-Sternberg, Berg, Buxhoevden, Wulff, Liphardt, Nottbeck, Harpe, Knorring — kas kõik need nimesid pole eesti rahva ajaloos tuntud nimesid, kas neil pole iga eestlase jaoks kurjakuukutav kõla juures?

Kuid neid nimesid on sadu; siin on toodud vaid üksikuid näiteid neist, kes nüüd fašistliku okupatsiooniga on jälle Eestis saanud peremeesteks, kes eelistavad jääda varju, kuid kelle hääletorudena esinevad moodsad Suia Pärddid ning Pärddikud, ülesandega ajada rahvale puru silma, desorganiseerida tema võitlust okupantide vastu ning võimaluse korral värvata suurtükilõhku okupantidele võitluseks eesti rahva vastu.

Kui meie sellest vaatevinklist vaatleme Suia Pärddi ümbrist vabaduse ja iseseisvuse puudusest nõukogude korra ajal, siis saame sellele jutule hoopis teise sisu. Tõsi on see, et tõesti parunitel Knoopidel, Scheelidel, van Jungidel, Tiesenhausenitel ja teistel põrstel eesti rahva vaenlastel pol-

nud enam vabadust jätkata eesti rahva orjastamist. Tõsi on see, et Scheeli pank ei saanud enam dikteerida valitsusele ette tollimäärade tõstmist ning monopolid sahkendamist väliskapitalile, nagu ta seda tegi tikumonopoli sisse seadmise puhul, või sundida valitsusele peale rahva riisumist prunitele võorandatud mõisade ees tasumaksmise näol, tal polnud vabadust osta juupikaupa ega terveksena üksikuid ajalehti ning võimu kanda, talle ei antud vabadus organiseerida rahvavaenulisi liikumisi ühiskonna põhjakihidest, nagu ta seda tegi nn. vapside liikumise loomisel; telste sõnadega — ta polnud enam eesti rahva peremees, sest nõukogude võim likvideeris ta.

Seega vabadust polnud tõesti kõigil neil igipõlvest eesti rahva vaenlastel, kelle vastu eesti rahvas enam kui seitsesada aastat peab vihat ning visa võitlust küll aga oli tõelik vabadus rahval.

Kas polnud see sümboolne, Eestimaa põliste orjastajate ditsiooniline võimusümbol — Mustapeade Klubi — muudeti Tallinna töötava rahva klubiruumiks ja et teisedki Tallinna, Tartu, Narva jt. linnade kõige paremad majad anti kasutada rahvale, ka ühiskondlike organisatsioonide mahutamiseks või ühiste tarvete rahuldamiseks.

Eesti rahvas mäletab väga hästi aega, samuti Uhoots-Reide Scheelide „vabadust“, millal kõigi Tallinna töölisorjastajate poolt did virelema pimedas keldris linna raamatukogu ahi, kui ei leidunud kogu vabariigis trükimasinat, mis oleks võtnud trükkida tööliste ajalehte, kuna see leht võitles Scheelide eesti rahva orjastamis poliitika vastu. Eesti põllumees mäletab väga hästi Scheelide „vabadusaga“, kus ligi kolmandik eesti talupidajaid oli panditud Scheelide poolt kontrollitud pankadele ning oksjonihamer otsustas, missugune parun on selle k ha tulevane peremees.

Scheelid, Tiesenhausenid, van Jungid on kurjad nõukogude valitsusele, et riigiparastaadid välja roogiti kõik nende käsikud, e riigivõimu teostas rahvas oma tõelike huvide kaitsjate kaudu ning rakendas seda riigivõimu nende alatute katsete vastu pidurdada noore töötava rahva riigi ülesehitamistööd. Kõik need Sieversid, Kapstad, Pustad, Holbergid, Hünersonid, Tuulsed — igat liiki Gestapode ja Krügerite agentuurid suruti välja ning asendati rahva seast tõusnud meestega, kes algusest peale leidsid õige kontakti ning ühise keele ausate riigi teenijatega ühises töös rahva heaolu tõstmiseks. Andekaimad neist, tõistele töömeestele aval nõukogude kord kõik võimalused oma võimete igakülgselt rakendamiseks, seades nad vastutavale positsioonidele ning tuhanded insenerid, geoloogid, arhitektid, keemikud, praktika ning teadused esindajad oma suurejoonelise elava tööga nõukogude aasta jook sul on elavaks tunnistajaks sellest vabast tööst, sellest vabadusest, mida maltse eesti rahvas oma elu korraldamises uut põh mõtelt, vennalikkuse koostöös teiste Nõukogude Liidu vennasvabariikidega.

A. VEIMER

Nõukogude Liidu rahvaste sõprus

Vaprad staabi kaitsjad

Üks nurgakive, millele rajaneb Nõukogude Liidu võimsus ning tugineb nõukogude inimeste kindel veendumus, et meie lõplik võit e'ajaliku vaenlase üle on vältimatu, on Nõukogude Liidu rahvaste suur sõprus.

Seltsimees Stalin oma ajaloolises raadiokõnes 3. juulil 1941. a. ütles: „Vaenlane on julm ja halastamatu. Ta seab endale sihiks vallutada meie maid, mis on niisutatud meie higiga, haarata meie viili ja õli, mis on toodetud meie tööga. Ta seab endale sihiks mõisnike võimu taastamise, venelaste, ukrainlaste, valgevenelaste, leedulaste, lätlaste, eestlaste, uzbekide, tatarlaste, moldaavlaste, grusiinlaste, armeenlaste, azerbaidžanlaste ja teiste Nõukogude Liidu vabade rahvaste rahvusliku kultuuri ja rahvusriikluse hävitamise, nende saksastamise, nende muutmise saksa võrude ja parunite orjadeks...

Sõda fašistliku Saksamaaga ei tule pidada harilikuks sõjaks. See ei ole sõda ainult kahe armee vahel. See on ühtlasi kogu nõukogude rahva suur sõda saksa fašistlike vägede vastu”.

Valmistades ette oma alatut kallaletungi Nõukogude Liidule ei võtnud natslikud mõrtsukad ja röövlid arvesse seda Nõukogude Liidu vastase sõja väga tähtsat iseärasust, nad ei oodanud, et neil tuleb sõdida kogu nõukogude rahvaga, mis koosneb ligi 60 rahvusest. Juba mitu aastat enne sõda levitasid hitlerlikud ninamehed laimujuttu, nagu poleks meie paljurahvuseline kodumaa ühtne riik, tõendades, et Nõukogude Liit olevat „vaid geograafiline mõiste”.

Joovastatud imperialistlikust rõõvahnusest ja pimestatud viha-vaenust Nõukogude Liidu vabade rahvaste vastu, hellitasid natsid oma muude arvestuste kõrval lootust, et juba pärast esimest tõsist lööki algab tülitsemine Nõukogude Liidu rahvaste vahel, algavad ülestõusud ja riik laguneb vaenulisteks leerideks, mis saksa fašistide plaanide järgi pidi nõrgendada Nõukogude Liitu ja kergendada neil meie suurt kodumaad orjastada ja paljaks röövida.

„Kuid ka siin eksisid sakslased väga rängasti oma arvestustes. Punaarmee ebaõnnestumised ei nõrgendanud, vaid just vastupidi, kõvendasid veel enam nii tööliste ja talupoegade liitu kui ka NSVL rahvaste sõprust. Veel enam, nad muutsid NSVL rahvaste pere ühtseks, vankumatuks leeriks, kes ennastalgavalt toetab oma Punaarmeed, oma Punalaevastikku” (Stalin).

Rahvaste sõprusega on kindlalt tsementeeritud meie võiduriikas Punaarmee, kelle ridades õlg õla kõrval kangelaslikult võitlevad nii venelased kui ukrainlased, eestlased ja lätlased, valgevenelased ja juudid, uzbekid, kazahid, armeenlased, grusiinlased ja kõik teised meie ääretu laia kodumaa rahvad. Nõukogude Liidu kõik rahvad võtavad ilma erandita osa suurest Isamaasõjast, kaitsvad üksmeelselt ja ennastalgavalt nii rindel kui ka tagalas oma sotsialistlikku kodumaad saksa fašistlike barbarite eest.

Selle Nõukogude Liidu rahvaste kindla sõpruse vundamendi rajas Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon, mis kukutas mõisnike ja kapitalistide, nende rahvaste vahelise vaenu õhutajate võimu, ning hävitas igaveseks ajaks igavesti rahvusliku surverežiimi meie maal. Sellesama loodi vajalik alus umbusalduse kaotamiseks rahvaste vahel, alus uute sõbralike suhete loomiseks meie võimsa kodumaa rahvaste vahel.

Bolševistlik partei ja nõukogude võim oskas ja suutis lahendada sellist rasket probleemi, nagu seda on rahvusküsimus. Ükskõik milline teine partei, ükskõik milline teine võim ei oleks toime tulnud sellise keerulise ülesandega.

Bolševistliku partei ja Nõukogude valitsuse aastaid kestnud leninliku-stalinliku rahvuspoliitika põhimõtete elluviimine on andnud tulemusi, mis tegid lõpu endisele umbusaldusele Nõukogude Liidu

rahvaste vahel ning muutsid umbusalduse täielikuks vastastikkuseks usalduseks: Nõukogude Liidu rahvaste seas tärkas sõprusetunne üksteise vastu, nende vahel arenes ehtne vennalik koostöö.

Seltsimees Stalin iseloomustas aruandes Nõukogude Kongressil, mis kinnitas NSV Liidu Konstitutsiooni 1936. aastal, nõnda partei ja nõukogude võimu rahvuspoliitika võitu: „Rahvaste vahelise tül peamise klasside puudumise; vastastikkust umbusaldust kultiveeriva ja natsionalistlikku maaniat süütava ekspluateerimise puudumine; tööliisklassi võimalolek, kes on igasuguse orjastamise vaenlane ja internatsionalismi ideede ustav kandja; rahvaste vastastikkuse abi tegelik teostamine kõigil majandusliku ja ühiskondliku elu aladel; NSV Liidu rahvaste rahvusliku kultuuri õitseng, mis on vormilt rahvuslik ja sisult sotsialistlik, — kõik need ja sellesarnased tegurid on viinud selleni, et NSV Liidu rahvaste ilme on põhjalikult muutunud, neil on kadunud vastastikkuse umbusalduse tunne ja kujunenud seega rahvaste tõeline vennalik koostöö ühtse liiduriigi süsteemis.

Tulemusena on meil nüüd täielikult kujunenud ja kõik katsumused väljakannatanud paljurahvuseline sotsialistlik riik, mille kindlust võiks kadestada iga rahvusriik mistahes maailmajaos”.

Suur vene rahvas, see esimene Nõukogude Liidu võrdsete rahvaste seas, andis hiigelsuurt abi teistele rahvastele. Ta aitas neil vabaneda kurnajatest ja rõhujatest ning rahvuslikust survest, ta aitas neil oma majandust ja kultuuri taasehitada ja arendada. Hiigelsuured summad mahutati vabrikute, tehaste, raudteede, õppeasutuste, haiglate, lastemajade ja muude asutuste ehituseks rahvuslikes vabariikides, kus elanikkonna rõhuv enamus oli varemalt kirjaoskamatu, majandus aga — mahajäänud, primitiivne, noa-aegne.

Kõrvuti majanduse õitsenguga liidu- ja autonoomsetes vabariikides toimus sotsialismi ülesehitusaastatel vormilt rahvusliku ja sisult sotsialistliku kultuuri igakülgne arenguprotsess. Nii liidukui ka autonoomsetes vabariikides on loodud haiglate, alg- ja keskkoolide, kõrgemate õppeasutuste, teatrite jne. tihe võrk. Sotsialistliku ülesehitustöö protsessis on võrsunud kõigis vabariikides uued inimesed: tuhanded õpetajad, insenerid, agronoomid, teadusemed, kirjanikud, näitlejad jne.

Tänu vennalikule liidule, koostööle ja vastastikkusele abile on meie kodumaa hulgaarvulised rahvad vaesuse, vaimupimeduse ja surve olukorrast välja viidud vaba, jõuka ja kultuurse sotsialistliku elu teele, kusjuures iga rahvas selles vennalikus liidus on säilitanud oma rahvusliku ilme.

Töö ja verega on Nõukogude Liidu rahvad võitnud oma õigused, oma kodumaa vabaduse, au ja iseseisvuse. Leninlik-stalinlik rahvuspoliitika on avanud meie riigi kõigile rahvastele kõige avaramad võimalused oma majanduse ja kultuuri arendamiseks ja õitsenguks. Teadus, kultuur ja kunst on saanud Nõukogude Liidu kõigi rahvaste ühisvaraks. „NSVL kodanike üheõiguslus, sõltumatu nende rahvusest ja rassist, majandusliku, riikliku, kultuurilise ja ühiskondliku-poliitilise elu kõigil aladel on vastuvaieldamatuks seaduseks,” on üteldud NSVL Konstitutsioonis.

NSVL Olemnõukogu X istungjärgu ajaloolised otsused demonstreerisid veel kord, kui tugevaks on muutunud meie Nõukogude riik, kui võimas on nõukogude kord, kui suur on nõukogude rahvaste sõprus. Need otsused annavad tunnistust leninliku-stalinliku rahvuspoliitika uuest võidust.

1. veebruaril 1944. a. võttis NSVL Olemnõukogu vastu kaks paljutähendavat seadust — „Seaduse liiduvabariiklike väekoondiste loomise ja seoses sellega Riigi-

kaitses Rahvakomissariaadi ümbermoodustamise kohta üleliidulisest rahvakomissariaadist liiduvabariiklikuks rahvakomissariaadiks” ning „Seaduse liiduvabariikidele õiguse andmise kohta välissuhete pidamiseks ning seoses sellega Välisasjade Rahvakomissariaadi ümbermoodustamise asjus üleliidulisest rahvakomissariaadist liiduvabariiklikuks rahvakomissariaadiks”.

Nende ümbermoodustamiste teostamine toob endaga kaasa liiduvabariikide tegevuse suure laienemise, mida on võimaldanud nende vabariikide poliitiline, majanduslik ja kultuuriline areng. Nendel ümbermoodustamistel on ka eriti suur rahvusvaheline tähtsus ja õieti ütles sm. Molotov NSVL Olemnõukogus 1. veebruaril 1944. a.: „Nõukogude Liidu poolt selle tõsiasja tunnistamine, et vabariikide nõudmised nende riiklikus struktuuris, kaasa arvatud ka tegevus välissuhete alal ja vabariikidele nende vajaduste seadusandlik kindlustamine, aina tugevdab meie maa rahvaste vennalikke suhteid ja selgitab veel täielikumalt Nõukogude Liidu olemasolu ajaloolist mõtet Ida ja Lääne rahvaste silmis”.

NSVL rahvaste leninlik-stalinlik sõprus on läbi teinud kõige raskema katse — katse sõjatules. Sõda on veel kord kinnitanud, et Nõukogude Liidu rahvad moodustavad suure üksmeelse pere. „Nüüd näevad hitlerlikud poliitilised kamehed juba ise, kui lootusetult rumalad olid nende arvestused lahkhelidele ja kokkupõrgetele Nõukogude Liidu rahvaste vahel. Meie maa rahvaste sõprus pidas vastu kõigile sõja raskustele ja katsumustele ja karistus veel enam kõigi nõukogude inimeste ühises võitluses fašistlike sissetungijate vastu” (Stalin).

Nõukogude Liidu rahvaste kindla sõpruse väljenduseks on ka see suur vennalik abi, mida nad annavad fašistidest vabastatud rajoonide elanikkonnale. Fašistlikest röövlitest vabastatud rajoonide uuesti ülesehitamine on muutunud üldrahvalikuks ülesandeks. Kesk-Aasia ja Taga-Kaukaasia vabariikide, Uurali ja Siberi, kõigi kraide ja oblastite töötav rahvas saadab katkestamatu vooluna igasugust abi hitlerlikust rämpsust puhastatud rajoonidesse.

Rahvaste sõprus on meie maa suurimaks ja tõsisemaks saavutuseks. Sõprus on teinud Nõukogude Liidu rahvad võimsaiks ja võitmatuks. See meie vägeva kodumaa jõud kajastub veenvalt Nõukogude Liidu riigihümni sõnades:

„On vabade riikide murdmatu liidu loond jäädavaks ajaks suur Venemaa hõlm. Sest elagu rahvastest võidule viidud Nõukogude Liit, tema ühtsus ja võim!”

A. SAAN

NAD ASEDAVAD MEHI, KES LÄKSID RINDELE
Nais-stahhaanovlased A. Iljše va ja E. Abramova N mootoritehasest, kes ka kõige rängema blokaadi ajal ei lahkunud oma postilt

ME EI UNUSTA

Me ei unusta aega, mis andis
juunipäikesepunetav tões,
— punalipu kui Toompeale kandis
rahvas oma tahtes ja jõus.

Meil ei unune säravad päevad
tulnukas õnnes ja töös,
millest praegu und ainult näevad
nutetud silmad rahutus õös.

Meil on meeles tehaste tõllik,
rutlev ja rõõmustav sõost,
kodupõld, tuultest tuhatatud, mõllik
— käed, mis kihkasid kasvavast tööst.

Olgu me teod ja me heitlused täägiks,
millest saab vaenlasele surmahoop
— hoop, millest ajaloos uhkena räägiks
põlvkond, kes jällegi ehitab, loob.

Jäädavalt meeles on metsades kajav
huilav ja sahisev saagide laul,
randlane, tormides teed endal rajav,
luitell ja rahudel tihrutav aul.

Meil ei unune aeg, millal astus
üle me piiri röövlite band,
— kuidas nuttu ja verre kastus
maa sils, kui õhetas taevarend.

Me ei unusta alandust, häbi,
mida tõi võõra valdaja võim.
Rasketest võitlustest murrab taas läbi
— võidule — punaste lippude kõim.

RALF PARVE.

Sm. Utikas

Kohtan üht vanemat eesti ohivitseri, seltsimees Utikat. Vana sõjamehe silm lööb särava, kui küsin temalt lähemat seletust lahingu kohta, kust võrsus esimene eestlasest Nõukogude Liidu Kangelane Arnold Meri ja kus sm. Utika kangelaslikkust hinnati „Punase Tähe” ordeniga.

Vana sõjamees jutustab:

„18. juulil mõõdub kolm aastat, kui Eesti N väekoondise staapi, kus ma siis töötasin ja mis asetses Porhovi—Dno vahelises piirkonnas, ootamatult ründas vaenlane.

Sel päeval pidasid eesti väekoondise osad koos teiste Punarmee väeosadega kaitselahinguid pealetungiva vastasega Porhovi ümbruses. Staap asus metsasügavuses, 6—8 km kaugusel Porhovist, maantee ääres, kuna väekoondise komandör sel ajal ise viibis allüksuste juures. Oli selge, et vaenlane kõrvalistas teid kasutades püüab gruppidena läbi tulla rinde joonest, et läbi murda Dno suunas, kuid staabi kaugemale tagalasse viimiseks ei olnud mingit kasku.

Nii tuligi, et pärastlõunal nii umbes kella 5 paiku ilmusid fašistid äkki mootorrattastel staabi lähedusse, jäädes staabist vaid mõnikümmend meetrit eemale, ja avasid sealt minipildujaist, kuulipildujaist ja automaatidest tugeva tule. Sellele vaatamata staabitöölised, kes olid igaks ootamatuseks valmis, ei ehmunud ega jooksnud laiali, vaid asusid staabi kaitsmisele.

Võitlus kestis üle kahe tunni. Fašistid tahtsid mitmel korral staabi kaitsjate moraali murda, karjades „hurraa”, seega nagu näidata püüdes, et nad tulevad rünnakule. Olukord muutus staabi kaitsjale väga raskeks, sest abi polnud kuskilt loota. Staapi otsustati siiski kaitseda kuni viimse hingetõmbeni. Raske oli olukord eriti just sellepärast, et osa staabi kaitsjast ei omanud üldse sõjariistu, osa oli relvastatud vaid püstolitega. „Meenub,” sõnab sm. Utikas, „et mina tulistasin poolautomaadist, kõrval aga lamas autojuht ilma mingi sõjariistata, veidi eemal seisis puude varjus vanem pataljoni komissar sm. Rensa, revolver käes, ja hüüdis: „Utikas, anna, anna veel! Sa juba tabasid üht sakslast.” Padrunid hakkasid lõppema, kuid lisa polnud loota kuskilt, olukord muutus järjest kriitilisemaks. Minu ümber, kus asusid staabi dokumendid, askeldasid meie inimesed petrooleumiga, et tarviduse korral tegutseda kogu järgi — mitte midagi jätta vaenlase kätte.

Kuid meil ei tulnud kasutada seda viimast võimalust. Arnold Meri päästis olukorra, tõotades niivõrd hästi oma kuulipildujaga, et fritsud põgenesid korralduses.

Eesti väeosa staabitöölised võitsid.

18. juuli 1941. a. on ajaloolisi päevi, kus avaldus eestlaste kustumatu võitlustahe.

Aasta 1944 on uute suurte ajalooliste võitude aasta, millal kaasa räägivad ka eesti rahvuslike väeosade võitlejad.”

V. KRUUSTEE

Mannerheimi staabi härrad on kohkunud

Hiljuti pühitsesid soome sõja-seiklejad Mannerheimi sünnipäeva. Lipitsejad, kes vägisi on püüdnud teha Mannerheimist „suurt meest“, seletasid „Uusi Suomi“ veergudel, et tänu Mannerheimi kaugenägelikkusele on Soome armee, „kes suudab kindlustada Soomele võimaluse rahulikult kaalutleda oma olukorda ja hädaldamata jälgida suure sõja sündmuste arengut.“

Soome sõjaväe hulgas propaganda teenistuses seisvad suupruukijad on läinud veelgi kaugeemale. Need nimetasid soome armeed „maailma parimaks“. Soome rahvast püüti veenda, et soome armee asub tugevatel strateegilistel seisukohtadel ja et neid seisukohti ei loovutata enne kui Nõukogude Liit nõustub soome härrade poolt pakutavate rahuettepanekutega. Ja lükates tagasi nõukogude valitsuse poolt esitatud vaherahu tingimused, näisid soome lühinägelikud sõja-seiklejad ka ise uskuvat, et neil jätkub jõudu sõja „õnnelikuks lõpetamiseks“, nagu nad oma propagandas sageli on unistanud.

Nüüd on Punaarmee väeosad Mannerheimi armee kaitseliinid läbi murdnud ja vallutanud muu hulgas Viiburi linna. Mannerheimi staabi upsakad härrad on kohkunud oma valelikus vägevustundes ja ajavad praegu soome sõdureid rindele igast maanurgast. Kiirrongid toovad mehi läbimurtud rindelõiku.

Aga soome viimsete relva kanda suutvate meeste ohverdamine ei suuda päästa Hitleri „põhjavalli“. See variseb mürinal kokku nagu Hitleri muudki vallid. Seda kindlustab Punaarmee järjest suurenev lõõgijõud. Seda kindlustab meie liitlasarmeede kangelaslik võitlus teisel rindel Põhja-Prantsusmaal ja Itaalias.

Mannerheim on oma armee välja kurnanud Hitleri-Saksa huvisid teenides, aga Hitleri-Saksa maa ei suuda nüüd omakorda aidata Mannerheimi ega päästa tema armeed Punaarmee purustavate löökide alt.

Soome sõdurid annavad end hulgi vangi. Nad ütlevad, et ei ole mõtet ohverdada oma elu selleks, et Hitleri-Saksa paratamatut hukkamist veidi viivitada. Neil on õigus. Soome rahvas peab jätma sakslased nende eneste hoolde, et mitte ka ise hukkuda koos saksa fašismiga.

Nii soome kui ka eesti rahvas peab saama vabaks sakslaste ikest.

Vabaduslipp tõuseb võidukalt lehvima Soome lahe mõlemal rannal.

ARMAS AIKIA

VIIBURI TEELT

Punaarmee võitlejad kõrvaldavad soome teetähtseid

Võitlus Cherbourg'i pärast

LÖHKUDES JA PURUSTADES LAHKUVAD SAKSLASED LINNAST

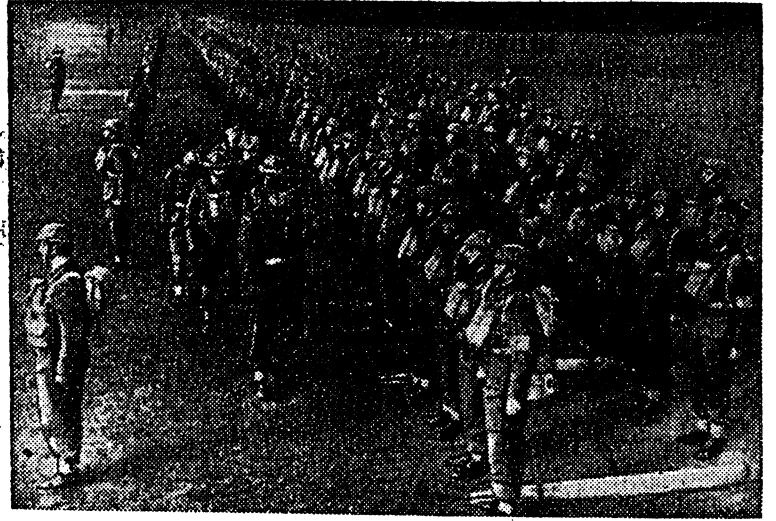
21. juunil tungisid ameerika väed idast, läänest ja lõunast Cherbourg'i lähistele. Liitlaste kõige lähemad positsioonid asuvad Cherbourg'ist 6,5 km kaugusel, kuid maa-ala, mida sakslased veel oma käes hoiavad, vähe- neb pidevalt. Liitlaste poolt on vabastatud Valogne, Les Pieux, Couville, Ruaville ja Bigot.

Cherbourgist põgenenud prantslased teatavad, et sakslased valmistuvad linnast lahkuma, enne seda aga purustavad linna. Juba kolmandat päeva lastakse õhku sadamaseadeldist, et teha Cherbourg'i sügavaveelist sadamat liitlaste jaoks kasutamiskõlbmatuks.

Tilly-sur-Seuille'i ja Caen'i piirkonnas kestavad tõsised lahingud. Sakslased katsetavad ägedaid vasturünnakuid, kuid rinne püsib endiselt muutusetu.

Tugevad tormid Normandia rannikul on ajutiselt katkestanud liitlaste laevade maabumise ja halvasti ilmastikulisel olul takistavad ka lennuväe tegevust. Inglismaa ja Normandia vahel on aga liitlased loonud juba otsese telefoniühenduse.

Reuter teatab, et sakslaste pealetung prantsuse patriootidele Dauphine piirkonnas on tagasi

Kanada jalaväe ülevaatus Inglis maal enne mandrile saatmist

löödud. Prantsuse patriootide salad võitlevad sakslastega Vogeesides, Marne'is ja Ardennides. Põhja-Prantsusmaal lõikasid patriootid mitmes paigas läbi raudteeliinid. Garonne'i jõest lõuna pool panid partisanid seisma rongide liiklemise ja rikkusid telefoniliine.

Hiljuti vallutas 500-meheline

partisanisalk Olem-Pürenees departemangus Tarbes'i linna. Sakslased sooritasid partisanidele ägeda vasturünnaku, kasutades tanke ja suurtükke. Partisanid põletasid Tarbes'is kõik, mis omas sõjalist väärtust, sealhulgas arsenalid, raudteejaama ja lennukimootoritehase ning võtsid taganedes enesega kaasa 300 saksa vangi.

AMEERIKA LENNUKITE RÜNNAKUD KESK-SAKSAMAAL

Suurearvuline ameerika pommilennukite koodis hävitussõjale saatel ründas 21. juunil vastase sõjalis-tööstuslikke objekte Kesk-Saksamaal.

Ameerika lennukid, mis võtsid osa sellest õhurünnakust, maandusid lennubaasidesse, mis asuvad NSVL territooriumil.

Lendurite teatel teostati pommitamise edukalt.

ÕHURÜNNAK BERLIINILE

21. juuni päeval teostas üle 1.000 ameerika pommilennuki õhurünnaku Berliinile ja teistele objektidele Saksamaal.

EVAKUEERITAKSE HELSINGIT

Soome ametlik raadiojaam „Lahti“ andis edasi eriteadaande, milles „üteldakse: „Arvestades venelaste suureulatuslikku pealetungi Karjalas, peavad Helsingist lahkuma kõik isikud, kelle sealviibimine pole paratamatu, eriti aga lapsed.“

Evakueerunute tööst ja elust

Nõnda elame Kuibõševis

Evakueerunud eestlased Kuibõševi oblastis on võtnud oma südameasjaks töötada eeskujulikult.

Juba varakevadel oli kõigil mureks alamaa. Kuigi olime veendunud, et varsti pääseme kõik Eestisse, otsustasime siiski nii, et iga evakueeritu harib ja külvab nilpalju maad, kui aga jõuab.

Nüüd on eranditult kõigil loota-sügiseks kartulisaaki, kuna kõigil on seeme maha pandud. Maa saamiseks ja harimiseks aitasid meile agarasti kaasa rajoonivolinnik sm. Eltsov ja tema abi Desen, kes juba varakult korraldasid, et iga evakueeritud oleks oma alamaa.

Kinolis saadi maad ametiühingu esimehe ja rajoonivolinniku Voolmää abil, kuna seeme muretses oma algatusel. Tubliit asusid asja juurde Kutuluksi kalandusettevõtte naised, nagu sm. Petuhhova jt. Igaüks pani maha 4 puuda kartuleid.

Oma igapäevaseid töökohustusi täidavad hästi ka kommunistlikud noored. Omblustöökojas lõõktoolisena töötav sm. Ulanova, kes on valitud kommunistlike noorte algorganisatsiooni sekretäriks ja keda 1. mail premeeriti hoolsuse eest, suhtub oma töösse

täie tõsidusega. Pärast seda kui ELKNU instruktor sm. Valkonen Kuibõševi külastades andis juhiseid, kuidas tuleb töötada kommunistlike noorte sekretäriks, on sm. Ulanova töö veelgi paranenud.

Sm. Mölder töötab sõjatehases raamatupidaja abina. Ka tema tööga ollakse väga rahul.

Sm. Frolova, vabriku-töökoollis õppiv kommunistlik noor, kes on täie energiaga võtnud endale kooli sekretäri kohused, on tulvil tahet teha kõik, et fašism hävitataks ja kodumaa vabaneks.

Sm. Eltsov, kes õpib rauatööd, on ühtlasi ametiühingu organisator ja on kohapeal noorte juhiks. Sm. Semjonov, tubli noor, on eriti huvitatud evakueerunute kultuurilust ja rindesündmustest.

Teistest töötajatest on parimad Pihlak, Andresen, Madison, Moše, Palts ja teised. Kasperis töötab kaevanduses Aino Kuslap ja metallitööl sm. Puusker, kes on oma noorusele vaatamata tõsiselt asja juures.

Kuibõševi jahuveskis töötab juba 2 aastat sm. Sepp stahhaanovlasena ja kohalikus vabrikus Lõobas, Kirspuu, Väike, Brikkel, Lausmaa, Arusoo, Gedeiko, ületades töönorme kuni 500%.

A. PAUR

MOSKVAS TÖÖTAB EESTI MOEATELJEE

Kuna Moskvasse on koondunud üsna suur hulk kvalifitseeritud eesti rätsepaid, avati ENSV Kohaliku Tööstuse Rahvakomissariaadi poolt Moskvase moeateljee. Atejee on sisse seatud kõigi nõuete kohaselt ja Eesti vabanemisel võib ta kohe Tallinnas oma tööd jätkata.

JEGORJEVSKI EESTLASTE LAPSED SAAVAD LASTEAIJA

Moskvasse, Jegorjevskisse ja Dimitrovisse saabub järjest eesti oskustöölisi, et olla valmis vabastatud Eestis tööle hakkamiseks. Nõnda on kogunenud siia metalli-, tekstiil- ja puutöölisi, kinnseppi, rätsepaid jt. ühes perekondadega, asudes tööle õppe-tootmiskombinaatides. Et töölised kogu oma energia saaksid pühendada tootmistööle, luuakse neile võimalus oma lapsed paigutada lasteaiada. Nii avatakse juunikuul lõpul Jegorjevski õppe-tootmiskombinaadi nr. 1 juurde lasteaiad 60 lapsele.

S. KÕIV

«РАХВА ХЯЯЛЬ»
Орган ЦК КП(б) Эстонии
и Советов депутатов трудящихся
Эстонской ССР
Ленинград, Торговый пер. № 3
Toimetuse kolleegium.

Nõukogude Eesti kinoasjandus arendamisele

Käesoleva aasta algul hakkas Leningradis perioodiliselt ilmuma eesti kroonikaline kinožurnaal. Seni on ilmunud kolm kinožurnaal, kuna neljas on ilmumisel. Kroonikas on jäädvustatud peamiselt eesti rahvusliku korpuselähingutegevust ja eesti evakueerunute tööd tagalas. Nii näeme kolmandas kinokroonikas eesti tanklaeva „Tiina“ ümberehitamist, Nõukogude Liidu Kangelase Endel Puusepa lennuretkel väenlase tagalasse, eesti teadlasti uurimistööd Sverdlovskis, Nõukogude Eesti ajalehede valmistamist, ENSV Ülemnõukogu saadik E. Piibu külastamist eesti rahvuslikesse väeosadesse jms. Eesti kinokroonikaid on näidatud Leningradis ja Moskvas eestlasile ja meie väeosades.

Nõukogude Eesti kinoasjanduse edasiseks arendamiseks, nii praeguse töö parandamiseks kui ka ettevalmistamiseks laialdasele tööle vabastatud kodumaal, korraldas EK(b)P KK Sekretär sm. Päll vastava nõupidamise, millest võtsid osa ka Leningradis viibivad eesti kirjanikud, kunstnikud, heliloojad ja näitlejad ning neile aladele lähedalseisvad inimesed.

Nõupidamisel rõhutas sm. Päll, et kinoasjandus, mis kodanlikus Eestis oli äärmiselt ettevõtte ja militeeritult piiratud majanduslike olude juures puudusid arenguperspektiivid, tuleb vabastatud Nõukogude Eestis viia kõrgesse ausse, mida ta vääril kuni suur propagandalis-agitatsiooniline tegur. Meil on kõik võimalused luua Eesti jaoks mitte ükski täisväärtuslikke kroonikalisi dokumentaalseid filme, vaid ka kõrgekvaliteedilisi kunstilisi filme.

Nõupidamisel viibis Leningradi kinokroonika žurnaalide toimetaja sm. Pterskoi, kes tähendas, et ta ootab sellelt nõupidamiselt eelkõige karmi kriitikat ja telseks loodab sellega luua elavat sidet meie kino- ning kunstilistest vahel, ja samuti ka mitmesuguste kunstilade esindajate aktiivset

osavõttu filmide loomisest — informatsioon, kriitika, žurnaalide muusikalis-sõnaline ning kunstiline kujundamine jne. Hinnates nõukogude kinokroonikaid märkis sm. Pterskoi, et suure ajaloolise ja aktuaalselt masse mobiliseeriva väärtuse kõrval, on ses töös ka mitmeid puudusi. Nii on kinožurnaalid tihti liiga šabloonilised, suurt sõjategevust käsitletakse liiga väikeste episoodide kaudu, vähe on lavastaja tööd, filmid jätkavad soovida tehniliselt jms. Kõik need probleemid ja puudused on omased ka eesti kinožurnaalidele. Spetsiaalselt tuleks eesti kinokroonikais senisest rohkem käsitleda rahvaste sõpruse teemat, näidata ettevalmistust Eesti ülesehitamiseks ja Nõukogude Eesti eesrindlike inimesi. Samuti tuleks leida žurnaalile uusi vorme, milleks ka samme on astunud. Pärast Eestit Kinofikatsiooni Peavalitsuse juhataja sm. Hallopi ülevaadet Eesti Kinokomitee moodustamisest ja kroonikate valmistamisprotsessist võtsid koosolijad elavalt sõna, märkides konkreetset seniseid puudusi ja tehes omapoolseid ettepanekuid.

Senistes kroonikates kõige nõrgemaks küljeks osutub tekstiline osa, mis ei vasta piltidele — diktsioon ja muusikaline taust. Samuti on filmid liiga fragmentaarsed, üksikud võtted on väheleilidlikud, igavad. Viimases kinokroonikas on aga ilmselt märgata arengut paremuse poole. Järgnevais kroonikais kavatakse senisest suuremal määral rakendada lavastaja tööd ja kujundada filmid terviklikemaks.

Kinožurnaalile nr. 5, mis on pühendatud ENSV neljandale aastapäevale, on Paul Rummo asunud kirjutama teenaariumi. Kavas on ka eri dokumentaalfilmi loomine Eesti Rahvuslikest Kunstilansamblistest.

D. V.

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Töörahva Saadikute Nõukogude häälekandja

Nr. 30 (507)

29. juunil 1944. a.

V aastakäik

Kõik jõud Hitleri röövarmee lõplikuks purustamiseks

Kolm aastat tagasi, 22. juunil 1941. a. tungisid Hitleri röövvalitajad kallale Nõukogude Liidule selleks, et tema rahvaid hävitada, nende maid ja varasid anda saksa parunitele. Oma saavutuste, oma vabaduse, au ja iseseisvuse kaitseks astusid üksmeelselt välja kõigi nõukogude vabariikide rahvad, keda koondas ja organiseeris vastulöögiks bolsheviike partei seltsimees Stalini juhtimisel.

Ajutise edu, mille sakslased saavutasid sõnamurdliku ja äkilise pealetungiga, likvideeris Punaarmee juba esimesel sõja-aastal, purustades saksa lõõgivaed Moskva lähistel. Teisel sõja-aastal andis Punaarmee sakslastele ränga hoobi Stalingradi all, millest nad enam ei suutnud toibuda. Nüüd on Punaarmee pikal rindel jõudnud juba meie riigi piiridele, on jõudnud Hitleri vasalli Rumeenia territooriumile.

Nõukogude Informatsioonibüroo kolme sõja-aasta kokkuvõttes on üteldud: „Arendades pealetungi kogu rindel, mürdsid nõukogude väed läbi sakslaste võimsad kaitseüsteemid Stalingradi, Orjoli, Smolenski ja Leningradi all, Miussi ja Dnepri jõe, Perekopi ja Sevastopoli all, Karjala maakitsusel ja Sviri jõe, ületasid suured vesitõkked — Doni, Põhja-Donetsi, Desna, Volhoi, Dnepri, Lõuna-Bugi, Dnestri, Pruti, Sereti, Narva ja Sviri jõe... Igavesti lähevad ajalukku meie vägede suured võidud Moskva ja Stalingradi all ning Kaukaasias, Orjoli, Smolenski ja Leningradi all, Donbassis, Dnepril ja Krimmis, Perekopi-Ukraina rajoones ning Dnestril ja Karjala maakitsusel... Kolme sõja-aasta kestel on saksa fashistlikud väed lahinguis Nõukogude-Saksa rindel kaotanud üle 7.800.000 sõduri ja ohvitseri tapetuina ja vangidena, 70.000 tanki, 80.000 lennukit ja üle 90.000 suurtüki.“

Nende võitude saavutamisel on Punaarmee abistanud tublid nõukogude partisanid, kes purustavad sakslaste tagalat, samuti meie liitlased, kes meid on varustanud toorainete ja relvastusega ning kes õhurnakute korraldamisega Saksa keskustele on vähendanud vaenlase võitlusvõimet.

Isamaasõja alguse kolmandal aastapäeval võivad nõukogude rahvad uhkusega ütelda: „Nõnda Punaarmee, olles Isamaasõja esimesel perioodil ajanud nurja hitlerlaste välksõjaplaani, kummutas ja mattis maha järgmisel perioodil vaenlase kaitsestrateegia ja tema arvestused kindlustada endale vallutatud nõukogude maa-alad. Saksa fashistlik armee osutus lõõduks ja seisab praegu täieliku purustamise ees.“

Kolm sõja-aastat on näidanud, et Nõukogude Liit on võimas ja purustamatu, et nõukogude rahvad on innustatud sügavast patriotismist ja et nad on tihedasti koonduvad oma suure juhi sm. Stalini ümber. Kolme sõja-aasta kestel on Nõukogude riigi juhid eduga lahendanud kõik keerukad probleemid, mis seisid meie tagala ees, ja nõukogude kodanikud on näidanud ajaloos ennenähtamatut organiseeritust, distsipliini ja

SURM SAKSA OKUPANTIDELE!

sihikindlust töö alal, mille tagajärjel Nõukogude Liit omab nüüd võimsat sõjamajandust.

„Nõnda lükkas nõukogude rahvas ümber kõik vaenlase arvestused Nõukogude korra ebakindlusele. Rahvaste vankumatule vennalikule koostööle rajatud Nõukogude riik tugevnes ja muutus sõja käigus kindlamaks, kuid rahvaste kurnamisele rajatud fashistlik riik ei pidanud vastu sõjakatsustele ja selsab vältimatu katastroofi ees,“ ütles Nõukogude Informatsioonibüroo kokkuvõtte.

Kolme sõja-aasta kestel on Punaarmee võitude tagajärjel muutunud poliitiline olukord kogu maailmas. Kolm aastat tagasi oli Hitler orjastanud kogu Euroopa mandri, muutes nii suured kui ka väikesed Euroopa riigid oma sõjamajanduse ripatsiteks ja sunnides osa neist ühinema röövsõja käiguga Nõukogude Liidu vastu. Olles joovastunud oma esialgsetest kergeist võitlustest kujutasid saksa parunid ja pangahärrad endid juba kogu maailma isandadena. Kuid nüüd on Punaarmee löökidega idast liitunud lõõgid läänest meie liitlaste Suur-Britannia ja Ameerika Ühendriikide poolt, kes on saatnud oma sõjaväed üle La Manche'i väina Euroopa mandrile. See operatsioon on sõdade ajaloos ennenähtamatu oma ulatusest ja suurejoonelisusest.

„Nõnda on sõja käigus kõik hitlerlike röövvalitajate-imperialistide välispoliitilised arvestused ja plaanid täielikult läbi kukkunud. Hitlerlik röövliblokk on läinud pankrotti, kuid vabadustarmastavate rahvaste liit on kasvanud vankumatuks jõuks ja omab praegu kõiki võimalusi, et purustada fashistlike agressorite röövlipesa Euroopas, karistada rahva häda ja kannatuste süüdlasi ja teha lõpp vallutussõdade kordumise võimalusele.“ (Nõukogude Informatsioonibüroo kokkuvõtte).

Oma kõnes möödunud aasta novembris Oktoobrirevolutsiooni 26. aastapäeva puhul, ütles sm. Stalin, et ei ole kaugel see aeg, kus Punaarmee puhastab täielikult saksa okupantide Nõukogude Valge-Vene, vabastab saksa fashistlikust ikkest Eesti, Läti, Leedu ja Karjala-Soome Nõukogude Vabariikide rahvad. Nüüd on see aeg saabumas. Punaarmee suvine pealetung on alanud suure hoogsusega. Leningradi rinde väed vabastasid Viiburi ja Karjala rinde väed läksid üle Sviri jõe. Valge-Vene NSV territooriumil on sakslaste rinne mitmes kohas läbi murtud. Punaarmee suurtükimürin kuulutab ka eesti rahvale, et ta vabanemistund on peatselt saabumas. Nagu ennustas seltsimees Stalin, on tulnud pidu ka meie tänavale.

Tundes kõikjal oma võitluses ja töös geniaalse väepealiku seltsimees Stalini juhtivat kätt ning olles uhked nõukogude vägede ajalooliste võitude üle, ühendavad kõik Nõukogude Liidu rahvad, nende seas ka eesti rahvas, kogu oma jõu Punaarmee vägevate löökidega, mis purustavad, lõplikult Hitleri röövarmee ja kõrvaldavad ka Eesti NSV kohalt jäädavalt saksa orjake tagasituleku hädaohu.

NÕNDA ON SÕJA KAIGUS KÕIK HITLERLIKE RÖÖVVALITAJATE-IMPERIALISTIDE VÄLISPOLIITILISED ARVESTUSED JA PLAANID TÄIELIKULT LÄBI KUKKUNUD. HITLERLIK RÖÖVLIBLOKK ON LÄINUD PANKROTTI, KUID VABADUSTARMASTAVATE RAHVASTE LIIT ON KASVANUD VANKUMATUKS JÕUKS JA OMAB PRAEGU KÕIKI VÕIMALUSI, ET PURUSTADA FASHISTLIKE AGRESSORITE RÖÖVLIPEA EUROOPAS, KARISTADA RAHVA HÄDADE JA KANNATUSTE SÜÜDLASI JA TEHA LÕPP VALLUTUSSÕDADE KORDUMISE VÕIMALUSELE.

(Nõukogude Informatsioonibüroo)

Punaarmee vabastas Vitebski, Zhlobini, Orsha ja Mogilevi linna

Kõrgema Olemjuhataja poolt 26. juunil avaldatud käskkirjad teatavad meie uuest Punaarmee suurejoonelistest võitlustest 1. Balti ja 3. Valge-Vene rindel.

Esimene neist anti armeekindralitele Bagramjanile ja Tshernjakhovskile, kelle vaprad väed vallutasid tormijooksuga Valge-Vene suure oblastikeskuse Vitebski linna, sakslaste strateegiliselt tähtsa kaitseõlme lääne suunas.

Kõrgema Olemjuhataja teise käskkirjaga avaldati tänu armeekindral Rokossovski poolt juhitud 1. Valge-Vene rinde kangelaslikele vägedele, kes vallutasid 26. juunil suure raudteesõlme ja sakslaste tähtsa tugipunkti Bobruiski suunas — Zhlobini linna.

Saavutatud võidu tähistamiseks anti Vitebski vabastamiselahinguis silmapaistnud väekoondistele ja väeosadele nimetus „Vitebski“ ja nad esitati autasustamiseks ordenitega.

Zhlobini linna vallutanud vägedele omistati aunimetus „Zhlobini.“

Nii Vitebski kui ka Zhlobini linna vallutanud vägedele saluteeris meie Kodumaa pealinn Moskva 20 suurtükiväeko gupauguga 224 suurtükist.

Peale Kõrgema Olemjuhataja käskkirjades märgitud suurte võitude vallutasid meie väed Vitebskist lääne ja edela pool edasi tungides Vitebski oblasti rajoonikeskuse Beshenkoviitshi linna ning vabastasid veel üle 700 asula, nende hulgas Ulla

linna ning Knjazhniitza ja Oboli raudteestaamad Vitebsk-Polotski raudteel.

Orsha suunas liikusid meie väed lahingutega edasi ja vallutasid Vitebski oblasti rajoonikeskuse Dubrovo linna, suure raudteesõlme Tolotshini linna, üle 400 asula ja 4 raudteestaama. Meie väed lõikasid läbi Orsha-Bobruiski maantee ja raudtee ning Orsha-Lepeli raudtee ja asuvad praegu Orshast 3 km põhja pool.

Mogilevi suunas vabastasid meie väed Mogilevi oblasti rajoonikeskuse Gorki linna, vallutasid 450 asulat, 4 raudteestaama ning asuvad 10 km Mogilevist kirde pool.

Mogilevist põhja pool jõudsid meie väed välja Dnepri jõe.

Bobruiski suunas vallutasid meie väed peale Zhlobini linna veel Polesje oblasti rajoonikeskuse Paritshi linna, üle 150 asula ja 4 raudteestaama.

Onega ja Laadoga järvede vahel vallutasid meie väed Karjala-Soome NSV rajoonikeskuse Olonetsi linna ja üle 40 asula.

Onegast põhja pool arendasid meie väed pealetungi Medvezhjegorski linnast lääne ja lõuna poole, liikusid edasi kuni 30 km vallutades mitu asulat ning Unitša ja Kappeslka raudteestaamad Muurmani raudteel.

Soome lahes puhastasid meie väed vaenlasest täielikult Koivisto ja Tiurinsari saared.

★ ★ ★

27. juunil jätkus Punaarmee pealetung lakkamata hooga. Kõrgema Olemjuhataja käskkirja teatas, et meie 3. Valge-Vene rinde võidukad väed vallutasid 27. juunil hooga manöövriga operatiivselt tähtsa raudteesõlme ORSHA linna — sakslaste kaitse võimsa kindluse, mis tõkestas edasitungi Minski suunas.

Orsha vabastamise lahinguis silmapaistnud vägedele omistati „Orsha“ nimetus ning nad esitati autasustamiseks ordenitega.

Meie Kodumaa pealinn Moskva saluteeris meie kangelaslikele vägedele, kes vabastasid Orsha linna, 20 suurtükiväeko gupauguga 224 suurtükist.

Peale ülalnimetatud võidu teatas Nõukogude Informatsioonibüroo 27. juunil veel järgmistest suurtest Punaarmee võitlustest:

Vitebskist edela pool likvideerisid meie väed vaenlase sissepiiratud väegrupi, millesse kuulusid saksa 4., 197., 206., 246. jalaväe- ja 6. välilennuväediviis. Vaenlase meeleheitlikku vastupanu maha surudes, hävitati suur osa sissepiiratud saksa vägedest, kusjuures vaenlane jättis lahinguväljale üle 20.000 laiba. Nende diviiside riismed võtsid vastu nõukogude väejuhatause ultimaatumid, lõpetasid vastupanu ja panid relvad maha. Esialgsel andmel andis end vangl üle 10.000 saksa sõduri ja ohvitseri.

Lepeli suunas tungisid meie väed lahingutega edasi ja vallutasid Vitebski oblasti rajoonikeskuse

TSHASHNIKI linna, üle 200 asula ja 2 raudteestaama. Minski suunas vallutasid meie väed üle 350 asula ja Bobri raudteestaama.

Mogilevi suunas jõudsid meie väed vaenlast jälgitades Dnepri kaldale Orsha, Mogilev, Bõhhovi rindelõigul ja vallutasid 300 asulat ja 3 raudteestaama. Mogilevist põhja ja lõuna pool ületasid meie väed Dnepri, lõikasid läbi Orsha-Mogilevi raudtee ning alustasid tänavalahinguid Mogilevi linnas.

Haarates vaenlast ida ja lõuna pool Bobruiskist, piirasid meie väed vaenlase väegrupi täielikult sisse. See vaenlase väe grupp koosneb 5 jalaväediviisist. Lahingutega vallutasid meie väed GLUSKI linna, üle 600 asula ja 7 raudteestaama ning lõikasid läbi Bobruisk-Minski maantee ja raudtee. Meie väed jõudsid Bobruiski linnani ja alustasid lahinguid äärlinnas.

Onega ja Laadoga järve vahel liikusid meie väed lahingutega edasi, vallutasid Karjala-Soome NSV rajoonikeskuse Sheltozero, üle 30 asula ja 5 raudteestaama.

Meie vägede pealetung jätkub.

28. juunil vabastasid meie väed Mogilevi ja Ossipovitshi linna. Viimase vabastamisega piirati täielikult sisse Bobruiskis asuvad sakslaste väed.

★ ★ ★

25. juunil avaldati kaks Kõrgema Olemjuhataja käskkirja. Esimene neist avaldati 2. Valge-Vene rinde juhatajale kindral-polkovnik Zahharovile, kelle väed ületasid Pronja jõe. Mstislavli linnast lääne pool, mürdsid läbi sakslaste Mogilevi suunda katva tugevasti kindlustatud kaitse 45-kilomeetrisel rindel ja liikusid kolme pealetungipäeva kestel edasi ligi 30 kilomeetrit, lähenedes läbimurret kuni 75 km piki rinnet.

Meie väed vallutasid Mogilevi

oblasti rajoonikeskuse Tshaušõ linna ja vabastasid üle 200 asula. Teises käskkirjas avaldati tänu 1. Valge-Vene rinde juhatajale armeekindral Rokossovskile, kelle väed mürdsid läbi vaenlase Zhlobini linnast edela pool Bobruiski suunda katva kaitse 35-kilomeetrisel rindel ja liikusid kahe pealetungipäeva kestel edasi ligi 30 km, lähenedes läbimurret kuni 80 km piki rinnet. Samaeagselt ületasid meie väed Rogatshovi linnast põhja pool Druti jõe, mürdsid läbi vaenlase sügavasti eshelooneeritud

kaitse 30 km piki rinnet ja liikusid edasi kuni 12 km.

Meie väed vabastasid üle 100 asula, lõikasid läbi Bobruisk-Luninetsi raudtee Moshna ja Tshernõje Brodõ jaamade piirkonnas.

Vitebskist lääne pool jätkasid meie väed 25. juunil edukat pealetungi, ületasid Džūna jõe 30-kilomeetrisel rindel ning vallutasid üle 150 asula ja 2 raudteestaama. Beshenkoviitshist ida pool lõikasid meie väed läbi Vitebsk-Lepeli maantee.

Juuni...

Meenutagem kõike: mälestus on inimesele, mis juured puule. Algas pimestavalt särav hommik. Põllutööniituse pargis püüti jalgeteid. Inimesed kavatsesid sõita suvilatesse, unistasid Gurzufist või Gagrast. Oli puhkepäev. Sirelite õitseag jõudis lõpule. Kõlas laste naer. Kuid Leedu teedel visklesid juba hirmust meeleatud naised ning punetas juba piirivalvurite veri smaragdse rõhul.

Selleks päevaks olid sakslased valmistunud kaua ette. Iga samm oli neil läbi mõeldud. Müller läks "Kfievisse". Schulz siirdus Lenini gradi. Kwatschke kiirustas Moskvasse. Nad norkasid kärsitult nagu kauaks seisma jäänud hobused ning trampisid jalgedega. Nad seisisid lõhikaristatud Poolamaa linnades ja külates. Nende hulgas oli Schranke, kes oli Pariisis näpanud 8 taskukella, Stolz, kes oli vägistanud 15 poola neidu, Heinz, kes oli Akropolisel roninud ja Afroditi marmorist sõrme ära lõõnud. Neil olid käsiraamatud: "Venelased on alam rass, kes toodud sõnakulmise jaoks". Neil olid sõnakütid: "Anna lehm", "Asu seinäärde", "Heida minu kõrvale", "Kaeva haud". Neil olid kompassid, et Siberi taigas mitte ära eksida. Neil olid maakaardid, et kuni Iraanini minna. Neil olid tankid, pikeerivad lennukid, miinipildujad ja kogu Euroopa autod. Neil olid oberfüürerid, sturmbannfüürerid ja muud "füürerid". Neil oli "füürer" — kümne riigi rõõvi-ja, kes sülitas Euroopale Eiffeli tornist. Aasta kõige lähemal õõl tormasid nad Itta. Nad tulistasid automaatidest lapsi. Nad liitsid tankidega lõmaks naisi. Nad ronisid, ujusid ja lendasid.

Oteldakse, et kolm aastat pole kolm eluiga, kuid näib, et oleme ära elanud kolmsada aastat. Kui palju me oleme kaotanud omakseid ja sõpru! Me võidud ei langedud ju laevast alla, nad võrsusid maapinnal ja on kastetud parimate inimeste verega. Vanemad teavad, kuidas nad oma lapsi helitasid, kuidas nad ärevust tundsid, kui poisikesel olid leetrid, kuidas nad paljudest asjast loobusid, et ainult pojal oleks ker-

gem. Ta kasvas, õppis. Ta jõudis eluikka, millal armastatakse, toodetakse, hakatakse mõtlema. Ja nüüd katkestasid väikesed metallitükikesed ta elu...

Veerandsada aastat ehitasime me oma riiki, ehitasime palehigis, säästmata jõude. Me olime uhked Stalingradi, Voronezhi, Harkovi, Orjoli ja Minski majadele. "Koolnu pealuu" diviisi tankist Heinz Kalwoy jutustas: "Kui me kõik põlema süütasime, siis näitas hauptsharfüürer Lütze majale ja hüüdis rõõmsalt: 'See põleb suurepäraselt!' Me tantsisime põlevate majade ümber ja laulsime."

Nad tahtsid meilt võtta mälestused. Jaltas nad küsisid: "Kus on krahvinna Panina loss?" Oles otseinud maja, kus elas Leo Tolstol, muutsid nad selle hobusetalliks. Novgorodi kremlis kullast tegid nad tuhatose ja napsipekreid. Nad kütsid kaminaid raamatutega. Muuseumid muutsid nad täitplatteks.

Nad tahtsid meilt võtta unistused, usu vendlusse ja headusse. Kõige pehmeloomulisemad meist andsid oma õnnistuse relvadele. Me peame mõtlema nüüd ainult ühele — kättetasumisele.

Mure võtab ja mure annab. Mure andis meile tarkuse. Nii põletatakse savi. Nii tõrvatakse laevu. Nii karastatakse terast. Me lugesime lahinguväljadel seda, mida ei olnud kõige targemates raamatutes. Elu osutus lihtsamaks ja keerulisemaks. Me õppisime ilu eristama tühisest välisest hiilgusest, headust heasüdamlikkusest. Me muutusime karmimaks. Kerge naeruvinega mõtleme nendele muredele ja rõõmudele, mis kolm aastat tagasi näisid meile tähtsate olevat. Me kõndisime puhastatud teeradade pargis, nüüd me õppisime tihnikust läbi tungima. Me saime aru, et õnn ei sarnane lambikesele laual: keera lülitajat ja valgus süttib.

Meil olid õilsad aated, looduse rikkused ja meie rahva andekad inimesed. Kuid me oleme paljugi õppinud lahinguväljal. Asi ei seisne mitte ainult selles, et paljud, kes alustasid sõda reameestena, on

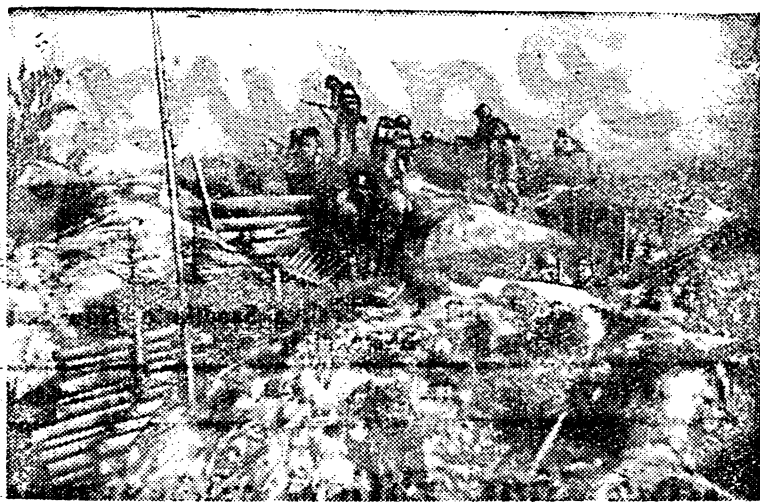
nüüd majorid. Asi seisneb selles, et 1944. aasta reamees ei ole enam 1941. aasta reamees. Inimesest räägitakse: "Ta on mehisemaks muutunud". Ma ütlen, et meie rahvas on tõusnud hiiglaslikku kõrgusse.

Enne sõda nimetasid pahatahtlikud inimesed raja taga Venemaad "savijalgsel hiiglasel". 1941. aasta sügisel nad rääkisid: "Varsti variseb kokku". Nad ei saanud aru, et me taandusime, kuid ei loovutanud. Nad ei teadnud, et ebaõnnestumistega õppis Punaarmee võitma. Nad ei näinud, kuidas meie tehased Uuralis, Kazhstanis ja Siberis ärkasid uuele elule.

Nüüd sammub hiiglane edasi. Ta on astunud Rumeeniasse. Ning kogu maailm räägib meie jõust. Kõige hiiglavamatel ajajärkudel, kui Suurovi nimi vapustas Euroopat, kui langes Napoleon, isegi siis ei paistnud Venemaa nii võimas olevat nagu praegu, pärast kolm aastat kestnud hirmsat sõda. Kolm aastat on muutunud maailma kliima, joonistunud ümber maakaardid, teinud ümber ajaloo. Nüüd näevad kõik rahvad, et Nõukogude Liit on vabaduse esimene sõdur ja võidu esimene sepp.

Kus on need sakslased, kes 1941. aasta 22. juunil lõbusalt ringi sülitades meie maale sisse tungisid? Vähesed neist on ellu jäänud. Need veteranid võivad meenutada Volga steppe või Kaukaasia mägesid. Nad on palju näinud. Kui nad oleksid huvireisijad olnud, siis võiksid nad ütelda: "Meil vedas". Kuid nad ei ole huvireisijad, nad on maadevallutajad ning nad näevad nüüd, et nende unenäod on haihtunud. Kas oleks maksnud idasse minna "eluruumi" järele, et kolm aastat hiljem ktsada: "Me kaitseme Saksamaad!"

Muidugi, Saksamaa ei ole veel põrnu heidetud. Hitleril on veel palju tanke kui ka sõdureid. Kuid igatühele on nüüd selge sõja lõpp-tulemus. Asjatult hädaldab Goebbels: "Me peame vastu pidama", — need sõnad kõlavad pühaduse rüvetusena. Vargad ei ole kangelased, rõõvlid pole pühakud. Sakslasi viis sõtta saagihimu. Nüüd

KARJALA MAAKITSUSELT
Meie võitlejad on vallutanud tormijooksuga soomlaste kaevikuteliini ja liiguvad edasi

★ ★ ★

näevad nad, et rõõvretk on nurjunud.

Sõja kolmas aasta oli vaenlase Venemaalt väljakihutamise aasta. Neljas aasta peab saama viimse suure kohtumõistmise aastaks. Mõõdunud aasta juunipäevadel valmistusid sakslased pealetungile Kurski kaarel. Nad ei taibanud siis veel Stalingradi kogu tähtsust. Nad lootsid vanale kuulsusele ja uutele "tiigritele". Pealetung Kurskile oli Saksamaa viimne pealetung. Sellele järgnes fritsude põgenemine Donetsi juurest Pruti äärde ning Orjolist Kovelisse. Meie pealetung Viiburile näitas sakslastele, et on saanud otsustavate rünnakute aeg. Argu arvaku sakslased, et Jassõ või Helsingi on lõpp-peatused. Need on ainult vaheajamad teel Berliini.

Kolm aastat meie maal kestnud võitlused võimaldasid inglased ja ameeriklastel maanduda Prantsusmaal. Nüüd on alanud haarang kiskjale. Sakslasi ei päästa ümberpiiramisest ei "lendavad" pommid ega lendlevad võit-papendid. Itaalias lähenevad meie liitlased Firenzele. Prantsusmaal jõudsid nad 12 päeva jooksul mitte ainult kindlustada oma läheteala, vaid ka läbi lõigata Cotenini poolsaare. Ainult algus on

raske... Prantslased aga tungivad samal ajal kallale vallutajate tagalale. Sel ajal aga viskleb Rundstedt Prantsusmaal ringi uute üllatuste ootel.

Lahendus võib pikale venida. Meie ees on paljumiljoniline roimariitliit, kes otsib väljapääset auku. Nad tahavad mängida viigile, lükata partiid 20 aastaks edasi. Kuid me ei jää rahule, me ei pörku tagasi: me peksime esimesi hitlerlasi, me lööme lõplikult ka viimaseid. Kui nad kavatsevad virisema hakata, siis me meel hädaks ei muutu: Moskva ei usu pisaraid, seda vähem veel Moskva, kes on üle elanud 1941. aasta sügise.

Mitte ahnus, mitte kasu ei juhi meid lääne poole, vaid südame-tunnistus. Me oleme näinud hitlerlaste jõhkruust, halastamatust, alatust. Andeksandmist neile ei ole! Võib andestada enda nimel, kuid mitte lapse nimel. Sakslased viisid "ariipolis 1941. aasta 20. oktoobril" hukkamisele kaitsetuid inimesi. Nukad käksisid ohvritel end riidest lahti võtta. Tilluke Vladja, kes ei mõistnud, mis teda ootab, hüüdis: "Ema, kas läheme suplema?..." Kes julgeb andestada Vladja mõrtsukatele!

Simeizi tähetornist tegid sakslased hobusetalli ning platvormi, kus astronoomid olid uurinud taevatähti, kasutasid nad käimlaks. Me kõik toetasime hävitada neid metsalisi.

Ma ei räägi kättemaksust. Me ei hakka lõhkuma Jeena teleskooppe. Me ei põleta Goethe maja. Me ei ole fashistid ega hakka võidma laste huuli sinihappega. Me läheme nende juurde selleks, et nad mitte kunagi enam meie juurde ei tuleks.

Kolm aastat on Venemaa võidelnud. Tänapäev meenutame me seda juunit... Me oleme teiseks muutunud. Kuid me ei unusta 1941. aasta 22. juuni hommik. Sellest peale algab sakslaste made nimestik. Ma ei tea, milline saab olema see päev, millal me Berliini astume, kas vihmane või pakane. Kuid igatühe meist, sammutades Saksamaa pealinna troostituid, pikki tänavaid pidi, meenu-tab seda juunikuu hommikut ja kaheks lõhestatud elu. Seal — Kurfürstendamml ja Unter den Lindenil lõpeb see tragöödia, mis algas 22. juunil 1941. aastal. Mured mõõga võidetud Saksamaa pea kohal ütleme meie: mitte kunagi enam!

ILJA EHRENBURG

Partisanid võtsid sakslaste käest riisunud vara

Minski oblastis tegutseva salga partisanid said teada, et ühes asustatud punktis rõõvivad sakslased rahulikke elanikke. Nõukogude partisanid korraldasid haarangu ja tungisid kallale rõõvkäigult tagasipõrduvatele hitlerlastele. Partisanid tapsid 69 saksa sõdurit ja ohvitseri ning võtsid vangi kaks allohviteri. Nõukogude kodanikelt hitlerlaste poolt rõõvitud varandus anti elanikele tagasi. Shtshorsi nimelise salga partisanid lasksid rõõpmeilt välja vastase sõjaväeeselonni. Purunesid vedur ja 10 vagunit. Tapeti ja haavati kuni 200 saksa sõdurit ja ohvitseri.

Nõukogude Liidu Kangelane H. Hindreus

Kolm aastat tagasi, 1941. a. suvel, kui fashistlikud rõõvjõud tungisid reetlikult Nõukogudemaale, astus Kodumaa kutsel Punaarmee ridadesse 18-aastane Kikerino lukusepp Heinrich Joosepi p. Hindreus. Heinrich Hindreus võitlejatee algas noorte kutsealuste ridades Gorki linnas. Kui formeeriti eesti rahvuslikud väeosad, avaldas noor Hindreus soovi astuda teenistusse rahvuslikku väeosas. 18. märtsil 1942. a. saabubki Heinrich Hindreus eesti rahvuslikku laskurväeosas. Siin astub ta kohe õppeüksusse, et saada seersandiks ja oma relva täielikuks meistriks. Ta lõpetab õppekursuse eeskujulikult tankitõrjeterade alal. Velikije Luki võitluspäevil leiame Heinrich Hindreus seersandina Velikije Luki vabastamisel. Ta teenib leitnant Jastase tankitõrjerühmas. Kaasvõitlejad mäletavad teda kui julget ja rahulikku võitlejat. Oma tankitõrjepüssiga tulistab ta osavalt saksa dzottide laskeavasid.

22. detsembril 1942. a. Hindreus saab lahingus käest haavata ja evakueeritakse haiglasse. Võitleja südames aga põleb soov täiendada veel oma sõjalisi oskusi ning minna siis uuesti rindele. Paranenuna avanebki tal võimalus astuda N sõjakooli, kus õpib kuus kuud. 1943. a. suvel, Punaarmee suure pealetungi algades, saadetakse sõjakoolist osa kursante tegevaväkke. Hindreus on nende hulgas. Ta on nüüd, õppinud kuulipildur, väärikas astuma ohvitseri vastutavale kohale. 5. augustil läheb kaardiväeüksus, kus teenib Hindreus, rindele.

Kaardiväeüksus astub lahing-

Nõukogude Liidu Kangelane
Heinrich Hindreus

guisse Põhja-Ukrainas. Forsseeritakse lahingutega Desna jõgi ja liigutakse lahingutega Dnepri. 28. septembril saab allüksus ülesande Dnepri ületamiseks. Heinrich Hindreus teenib kuulipildurirüüdos rühmakomandöri kohal. Allüksuse komandör valib üheksa meest, kes peavad esimestena ületama Dnepri, võtma sisse ja kindlustama platsdarmi jõe vastaskaldal. See on suur ja vastutav ülesanne. Valik ei või olla juhuslik. Üheksa sõjameest-lahingusõpra töötavad täita neile usaldatud tähtsa ülesande, säästmata selleks, kui tarvis, oma verd ja ka elu. Need on venelased Vassili Russakov, Aleksei Golodnov, Pjotr Saffronov, Ivan Baladurin, Ivan Zaulin, Georgi Masljakov, kazahh Akan Kurmanov, ukrainlane Arsentii Matjuk ja eestlane Heinrich Hindreus.

Inimesed mitmest rahvusest, mitmesuguse erialaga, erinevais aastais. Ent neid kõiki seob vennalik sõprus ja lahingutes proovitud usaldus, neid valdab vaid üks mõte — Nõukogude Kodumaa.

Pimedal õli siirdub väejuhatusel käsul üheksa kangelast paadil

Dnepri, et ületada see ja avada kogu väeosale tee üle veekogu.

Kaardiväelane seersant Hindreus kirjeldab ise seda:

"Valgeneb. Meie ees särab tihmilt Dnepri võimas voolav keha. Meie töötame vallutada tormijooksuga jõe läänekalda. Roodukomandör kaardiväe-vanemleitnant Sobko ütleb:

"Kaardiväelased, meenutagem Stalingradi! Seal saavutasime kuulsa võidu. Siin me peame seda suurendama."

Järsk kallas. Paat löikab liivasse madaliku, hüppame välja ja hakkame kiiresti ronima järsakule. Lähedalt täristavad saksa kuulipildujad ja automaadid. Lastku kuulipilduja juurde ja annan mitu valangut saksa kaeviku pihta.

Võsas paistab esimene sakslaste ahelik. Annan valangu ja mitu fritsu langeb surnuna maha nagu niidetult. Hitlerlased üritavad meid jõest ära lõigata. Ent see plaan ei õnnestu neil. Minu kuulipilduja ei lase neil läheneda Dnepri.

Kolm korda sööstub rood sakslasi minu kuulipilduja peale. Kolm korda lõõn tagasi sakslaste pealetungi.

Kaldaäärne liiv kattub tihedalt sakslaste laipadega. Dnepri juurde hitlerlased aga elusana ei jõudnud. Pärast lahingut roomas minu juurde roodukomandör: "Tubli poiss, Heinrich, ei lasknud sakslasi kalda juurde ja niitsid maha kogu nende jõugu."

"Teisiti ma ei võinudki toimida. Täitsin ainult antud töötuse," ütlesin oma vastuses, täidetuna ise sügavast rõõmutundest komandöri tunnustuse üle."

Kuulipildur tapeti sel päeval sakslasi? Raske ütelda. Nad ei lugenud neid, nad tapsid sakslasi niipalju kui suutsid. Dnepri vaprad kaitjad — kaardiväelased

Eesti rahva esimene laulupidu

Eesti rahvas pühitseb praegu uhkusega oma esimese laulupeo 75-ndat aastapäeva. 1869. aastal tehti algust selle omapärase rahva kunstidemonstratsiooniga, mis hiljem andis eeskujuga teistele rahvastele, kuid mis naabermaades kunagi ei omandanud seesuguseid mõõdeid kui Eestis. Kuni 20.000 laulja ja mängija ühiskontserdid on jäänud eestlaste rahvapiduudeks, kuhu rändab kokku palju tuhandeid kuulajaid.

See esimene laulupidu oli suureks eeskujuks järgnevaile põlvetele sellepärast, et siin esines võitlev eesti rahvas saksa sissetungijate vastu.

See aastakümme oli ägeda võitluse aastakümme. 1864. aastal okd Lõuna-Eesti talupojad püüdnud rakendada uusaeget pehmet võitlusviisi ja läkitanud oma noorte haritlaste kaastegevusel Vene keisrile kümnete tuhande allkirjadega palvekirju, milles nõuti saksa mõisnike võimu piiramist ja eesti talupoegade suuremaid vabadusi. Kordkorrald oli puhkenud saksa mõisnike vastu rida talupoegade ülestõuse, millest kuulsaim on 1858. aastal Mahttra sõda Harjumaal. Eesti rahvus kujunes kiiresti. Eestlastele oli selge, et ainuüksi võitluses saksa vägivalla vastu võib eesti rahvas kujuneda, ja ainuüksi saksa sissetungijate võimu hävitades suudab eesti rahvas ellu jääda. Juba aasta enne laulupidu oli C. R. Jakobson pidanud oma esimese Isamaa kõne, kus ta oli andnud julguse, olgugi paratamatult looritatud tulevikuga: „Aga pimedus ei kesta igavesti, ja koit hommiku poolt kuulutab talle (eesti rahvale) heledat valgust.“ C. R. Jakob-

son oli näidanud, kuidas saksa orjastajad meie vaba rahva kultuuri alla surusid, rahvast suurte hulkade kaupa hävitasid, maad röövisid, rahva orjastasid. Ainuüksi võitluses saksa sissetungijate vastu võis eesti rahvas jälle uut koitu näha! — nii oli C. R. Jakobsoni juhtimise.

Laulukoore oli eesti rahval olnud juba aastakümneid. Kui juunis 1869 kogunes neist Tartu 45 meeskoori ja vabas õhus oma kontserdi ette kandis, siis oli sellel kontserdil kahesugune tähendus, mis sai eesti rahva kujunemises tähtsaks teguriks.

Esiteks oli see võitluses kujuneva rahvuse kultuuriline demonstratsioon. Eesti rahvas näitas, et ta ei lepi ainult sammumise sirbi ja saha taga, vaid loob oma kultuuri, näitab ennast teelise kultuurirahvana. Noor helilooja A. Kunileid oli sel laulupeol üks suur pioneer, kes näitas oma kahe lauluga („Sind surmani“ ja „Mu isamaa on minu arm“ L. Koidula sõnad), et eesti rahvas ei taha leppida ka nende muusikaliste raasukestega, mis sakste laulud langevad, vaid on teel oma suure muusika loomingu poole. Teiselt poolt muusikademonstratsiooni korraldamine Tartu linnas näitas, et eesti rahvas ei taha jääda talupojarahvaks, vaid vallutab saksa sissetungijalt tagasi ka oma linnad.

Järgnevat aastat näitasid, kui õige oli olnud see programm. 1870. aastal valmis Tallinna-Peterburgi raudtee. Samal ajal pandi Tallinnas käiku rida suuri vabrikuid. Tallinnas ja teistes linnades oli juba nüüd suuri töölise hulki, kes enam ei mõelnudki

saksa massiga hakata kokku sulama, vaid jäid eestlasteks. Kui rahvuslikku ärkamist seniajani olid kandnud peamiselt talupojad, siis nüüdsest peale olid linnade eesti töölised nende suurteks liitlasteks. Kõik järgnevad rahvusliku elu avaldused — nagu Aleksandrikooli rahakogumine — näitavad Tallinna ja Narva töölise suurt osavõttu. „Rahvusliku liikumise jõud on määratud selle astmega, kuidas sellest võtavad osa rahvuse laiad hulgad, proletariaat ja talupojad“ (Stalin). Eesti rahvusliku ärkamisaja suur jõud oli ta demokratismis, talupoegade ja töölise suurte hulkade koostöös vihatud saksa sissetungijate ja orjastajate vastu. Seda suurt võitlust demonstreeris kultuuririndel esimene Eesti laulupidu, ja oli seega suureks võitlusvahendiks eesti rahva vabanemise ajaloolises protsessis.

Meile on 75 aasta eest toimunud suursündmus püha ja kallis. Meile tähendab see laulupidu eeskujuga meie suure vabaduse võitluses. Esimese laulupeo lauljatega koos hüüame just nüüd, otustavate võitluste päevil meie ajalooliste vaenlaste vastu L. Koidula sõnadega:

Käi kindlalt, nõua õigust!

Käi kindlalt, eesti rahvas, võitluses saksa vallutajate vastu! Selle võitluse tulemuseks on jäädav vabanemine saksa sissetungijast. Ärkamisaja koiduärg on möödas. Hele päikesevalgus, suur vabadus on eesti rahva ees — selle järel, kui ta koos teiste Nõukogude Liidu rahvastega on jõudnud saksa metsloomade oma koopas hävitada!

NIGOL ANDRESEN

Alo Hoidre joonis

Priiuselaulupidu

„Nüüd on nad mööda, kõik need rõõmsad, äratavad, nii suure mureliku põnevusega oodatud, nii suure mõnuga läbi elatud ja tagant järele veel nii kosutavalt mees mõjuvat pidupäevad! Suisegu kadestad keeled ja suled, mis nad tahavad, see oli siiski Eesti pidu! Mina olen ainult tüdruk, ja olen julge, et niisuguste jõududega, kes nõnda nagu sünni täis usaldust oma usaldusmehe peale vaatavad, kõik võib korda saata; kuidas peab siin mehe süda, mis oma rahvast tõsiselt armastab, uhkusest ja lootusest paisuma, kui ta nende viimaste päevade peale tagasi vaatab!“ Nõnda kirjutas Koidula pärast eestlaste suurt priiuselaulupidu Kreutzwaldile. Ja ta lisab veel juurde: „Jah, vaadake ainult neid vankuvaid, poolikuid eestlasi, kes ilagi ei teadnud, kas nad õigusepärast sakslased olid, või liivimaa-lased, või baltlased, või veel midagi? Kuidas nad nüüd korraga eestlaste ridadesse tungivad, endale aseme võtavad, mida nad millegagi ei ole teeninud! Eestlaste seisukoht peab hea olema, kui isegi sugusalgajad teist korda sugusalgajaks saavad.“

Koidula ja tema kaasaegsed olid üle elanud ainulaadse ja sellisena kordumatu sündmuse, silmapilgu, kus väike ja paljukannatanu rahvas end esmakordselt tundis rahvusena, kus ta mõne lühikesee joovastava päeva jooksul sai teadlikuks oma ühtsusest ja jõus.

Laulupeopäevad aastal 1869 olid eesti rahvusliku ärkamisaja kõrgpunkt, neisse koondusid kõik eelnenud aastakümnete rahvuslikud pingutused. Selleks, et „Eesti pidu“ saada, oli vaja noorte eesti haritlaste hambadristi rassimist balti aadli tagurilusega, visa sipelgatööd selleks, et soetada oma rahvale elementaarsetki kultuuri ja kirjavarat. Oli vaja suurt usku ja innukust, ja neid mõlemaid jätkus.

„Üldine rõõmus meeleolu ja vaimustus vabastas nii mõnegi keelepölat, neisse koondusid kõik loomuliku arguse pärast vaikinud“, kirjutas laulupeopäevist dr. H. Rosenthal. „Ärkas mõtteid ja kavatsusi, mille sihiks oli üldiste rahvahariduse seadiste rajamine... Igaüks tundis, et rahvas oma üldisuses on ärrganud, et oli olemas ühemeelne eesti rahvas, kes praegu lõpule viinud tähelepandava haridusetöö... Priiuselaulupidu oli piiripostiks eestlaste ajaraamat.“

Tõepoolest, kõik hilisemad tähtsad algatused ja seltsid said alguse sellest laulupeost. Laulupeo tiivuline meeleolu läbis teistki eesti rahvuslikku suurüritust, rahakorjamist Aleksandri koolile,

mille komitee pitsatis eesti tuntud patrioot prof. J. Köler paigutas ahelaid mürdvad päikesekiired...

Kuid üksnes kultuurilise võiduga ei piirdunud esimene eesti laulupeo rahvuslik tähendus. Nende helgete juuniku lõpupäevade hurm oli jõudu joonud Mahttras ja Pühajärvel voolanud orjuseheitjate verest. Priiuselaulupidu oli võidupüha jätkuva võitluse teel parunite ikke murdmiseks. Siitpeale ei võinud võimutseja saksa eestlast enam nimetada „ebainimeseks“ (Unmensch), nagu ta oli tahtsenu senil. Neil aastail tulevad parunite poolel armutu kurramise ja peksutahide kõrval käbe juba teisedki relvad, mis on märksa maskeeritumad ja laveerivamad. Nagu praegu Eestis, nii tollalgi hakatakse ääriveeri kõnema leplikkusest ja isegi armastusest eestlaste ja sakslaste vahel, eesti ja saksa rahva mingist saatuseühisusest. Nõnda kirjutas näiteks tensor E. Schultz laulupeole järgnevat aastal J. V. Jannsenile, nürisedes C. R. Jakobsoni saksavaenulikkuse pärast: „Kui ettevaatamatu ja ülekohtune on Venemaa saksa soost alamaid „võerasteks“ nimetada! 600 aastat on sakslased Läänemerele elanud, neid ei või „võerasteks“ nimetada... Jätame ometi kord need ärahallitanud ajalooramatud!“ Ja paar rida hiljem lausub pühas naiivsuses: „Balti mõisnik on 600 aasta jooksul peksmisega äraharjunud.“

Priiuselaulupeo aastate ümber koondub eesti ärksamate meeste, eelkõige C. R. Jakobsoni tuline võitlus selliste salakaride vastu. „Kohn Isamaakõnet“ on selle ajajärgu iseloomulikumad dokumente. Ikka jälle näitas Jakobson, misugune poliitiline on balti mõisnike band eesti rahva kehas. Selle võitluse suurist ja väikesest küsimisest on tulvil Jakobson-Köleri, Hurda-Köleri, Koidula-Kreutzwaldi, Jakobson-Koidula jt. kirjavahe-

tus. Priiuselaulupeo päevad 75 aastat tagasi on meie tänapäeval lähedas oma innukuselt ja oma võitluse suunal, kuidas ka pole muutunud meie rahva elu ja olukord aastate jooksul. Verine saksa okupatsioon ei lasknud nüüd eestlasi kokku tulla oma traditsioonilisele peole. Kuid suur vabaduselaulupidu ei jää tulemata. Ja nagu nõudis juba 75 aasta eest priiuselaulupeo päevil C. R. Jakobson, on meie rahva põline orjastaja sakslane siis „raudkäpaga“ välja roogitud meie maalt.

D. VAARANDI

RAHVA HÄÄL nr. 30.
Lk. 3. 29. juunil, 1944. a.

Laulupeod — eestlaste ajaloolised rahvuslikud pidupäevad

75 aastat on möödunud ajast, millal Johann Voldemar Jannsen astus koorijuhina I laulupeo peaproovil ühendatud meeskooride ette. Muret oli ettevalmistustega palju olnud. Takistusi samuti. Paljudel polnud usku ettevõttesse — oli skeptikuid. Kui oli aga lauldud esimene laul, säras „Postipapa“ rõõmust. Laul oli korraga alanud, korraga lõppenud — oli tehtud isegi mõningaid dünaamilisi vaheldusi. Rõõm oli muudugi suur, et kõik nii „nõõri pidi“ (Jannseni väljend) oli läinud. Üldise imetluse pälvis ka see asjaolu, et üldse on võimalik laulda neljal häälel (a capella), toetamata igasugusest saatet — ja seda pealegi 45 kooriga korraga (789 lauljat). Laulupeo keskseks — kujuks oli J. V. Jannsen, korraldades seda „Vanemuise“ Seltis kaudu, mille ta oli asutanud 1864. aastal.

Kuna kardeti väga, et naiste ja meeste ühisest laulmisest midagi head välja ei võitu tulla, ja „mõndagi pahandust juhtuda võiks“, siis võtsid osa esimesest kolmest laulupeost ainult meeskoorid.

I Üldlaulupeo (Tartu 1869. a.) üldjuhiteks olid J. V. Jannsen ja A. Kunileid. Viimastelt oli kavas ka kaks laulu: „Sind surmani küll tahan“ ja „Mu isamaa on minu arm.“ Need olid ka ainukesed eesti laulud selles kavas.

Järgnesid laulupeod:

- II lp. Tartu 1879. a. 1278 lauljaga
- III lp. Tallinnas 1880. a. 782
- IV lp. Tartu 1891. a. 2700
- V lp. Tartu 1894. a. 4000
- VI lp. Tallinnas 1896. a. 5000
- VII lp. Tall. 1910. a. 10.000
- VIII lp. Tall. 1923. a. 13.000
- IX lp. Tall. 1928. a. 15.000
- X lp. Tall. 1933. a. 18.000
- XI lp. Tall. 1938. a. 20.000

Nii näeme muusikaettegevustikul alal pidevat tõusu. Järgest kasvavad ja arenevad uued muusikalised üksused. Hakatakse enam rõhku panema kunstilisele väljatöötamisele. Pidevalt korraldati esimestel laulupidudel kooride vahelisi võistlusi. Järgjendatult toimub ka kava eestistamine. Alates VII laulupeost koosneb kooride kava ainult eesti autorite töödest.

Ilmselt laulupidude mõjul algatatud rahvaviiside üleskirjutamise mõte (E. Kirjameeste Seltis 1884. a., mis hiljem K. A. Hermann üleskutse mõjul 1884. a.) andis mõnesuguseid tulemusi. Hilisem E. Üliõpilaste Seltis rahvaviiside korjamine (1904. a.) annab Peterburi konservatooriumi eesti õpilaste kaasabiga tähelepanuväärt tulemusi. Käesoleva sõja alguseks oli üldse kogutud üle 16.000 viisivarjundi, üle 6000 runoviisi ja fonografeeritud üle 1400 viisi.

Nimetatud materjal kujunes hiljem lähteks meie hilisemale kooriliteratuurile ja määravaks kõigi viimaste laulupidude ilmele.

Nimetagem siin eriti Mart Saart, kes rahvaviiside kasutamise kui ka muude etnograafiliste materjalide läbitöötamise kaudu on kujunenud novaatoriks, suunajaks ja rikastajaks seni veel vähe käidud radadel. Tema töodes on tugevat omapära ja kerget põhjamaist harmoonilist koloriiti. Ka teised Peterburi konservatooriumi lõpetanud heliloojad: R. Tobias, A. Kapp, M. Lüdigi, P. Süda, J. Aavik, C. Kreek jt. rikastavad seda suunda väga mitmelisel viisil.

Sama tegevust arendavad hiljem A. Kapi ja H. Elleri (kes samuti õppisid Peterburi konservatooriumis) õpilased Aav, Päts, Vettik, Tubin, Oja, Kerindi jt.

Viimasteks laulupidudeks oli lõpule viidud aastakümneid kestnud lahingud magusläägete ja dilettantlike saksa laulukeste sissetungijate vastu. Neis lahinguis kasvasid ajajooksul välja ka suurepärased kontserdikoorid, nagu „EMÜ“, Tallinna ja Tartu meeskoorid, „Rändam“ ja Rahvaülikooli segakoorid ja paljud teised. Koondades enda ümber progressiivsemat osa nii linna kui ka maa töölise ja intelligentsi seast, kujunesid koorid laulupidude mõjul aastakümneid kestnud pideva töö järel tugevateks kontserdikollektiivideks. Laulupidude üldkoorid olid omakorda hülgelulatusajudeks, kus

valmisid võimsad leelod, mis haarasid kõige laiemaid hulki.

Muudugi vajasis eeltööd palju vaeva. Instruktorigi sõitis mööda maad õpetades ja kontrollides. Pidevalt korraldati üle maa koorijuhite kursusi. Paremate tulemuste saavutamiseks korraldati üldlaulupeo proovidenä maakondlike laulupäevi, meeskooride päevi ja naiskooride ühiskontserite. Nii nooremate autorite kui ka üldjuhite ja dirigentide juurdekasvuga muutus kava ja selle tähtsime järjest värvikamaks ja huvitavamaks. Kujunesid juba enam-vähem järeproovitud laululahingute hiiglahurid — kontsertlaulud masskoorile. Ühendkoori suurusele vaatamata püüti anda laulupeo kavale tõise kontserdi ilmet, seda enam, et selle lähivijaks olid sellised vilunud üldjuhitud nagu T. Vettik, V. Nerep, E. Aav, J. Aavik, R. Kull jt.

Nõukogude võimu maksimalkamisel liikus muusikalistes ringides mõte korraldada eesti kõigi aegade kõige suurem laulupidu, millest aga sõja puhkemine tõmbas kriipsu läbi.

Pole nüüdki sõda takistanud eesti koorimuusika arendamist, välja arvatud okupeeritud ENSV territooriumil, kus läinud aastal kavatsesid laulupidu ära keelata.

Sõbralikes liiduvabariikides rändavad ringi ERKA koorid, tutvustades nii oma uut töövõlga kui ka endiste laulupidude toredamaid kontserntumbreid, laides kõigjal hea hinnangu ja vastuvõtu. Pealegi on tutvustatud ka nende autorite töid, kes olid varem siin oma õpingute ja kunstiliste suundadele pannud kindlad alused. Samuti töötab siin rida noori heliloojaid koorilaulu repertuaari rikastamise alal. On loodud umbes sadakond uut koorilaulu, milledest mõndagi võime kindlasti kasutada järgneval suurimal ja võimsaimal üldlaulupeol vabastatud ENSV pealinnas Tallinnas, XII üldlaulupeol. Ja see on varsti

GUSTAV ERNESTAKS.

Eestlased NSVL poksi esivõistlustel

Moskvas 4.—11. juunini peetud Nõukogude Liidu poksi esivõistlustel oli Nõukogude Eesti esindatud 5 poksijaga: Reinvald, Kabi, Kariste, Salong ja Linnamägi.

Suurim ebaõnnestumine oli eestlastel raskekaalus, kus oli 4 võistlejat. Kuna võistlejad üks teist kordamööda võitis, kujunes olukord selliseks, et Linnamägi ei saanud auhinda.

Sulgkaalus esines Kabi suurepäraselt ja spordiajakirjad ütlevad tema kohta tunnustavaid sõnu. Otsustavas matshis Ljubimoviga oli Kabi algul napis ülekaalus, kuid võit läks Ljubimovile.

Kukk-kaalus võitis Reinvald oma esimese vastase Ossipovi väga heas ja löökide-rohkese matshis. Teise ringi lõpul purunes Reinvaldil kulg ja tema edukas start lõppes järsku.

Kergekeskkaalus võitis Roman Kariste eelringides oma vastased ja pääsis finaali võistlema Shtsherbakoviga 1. ja 2. koha pärast. Kariste esines juba esimeses ringis suurepäraselt ja näitas väga head kaitset ja suurepäraseid vasaksirgeid. Esimene ring oli viiki Teisel ringil asus Kariste pealetungile ja võitis ringi suure ülekaaluga. Kolmas ring oli tasavägine. Võit anti siiski Shtsherbakovile.

Poolraskekaalus näitas Bernhard Salong end poksipublikule jälle üle hulga aja ja sai 3. auhinna, võites kaht vastast ja kaotades ühele.

H. TROOST

EESTLASTE TENNISEVOITE MOSKVAS

Moskva tennise esivõistlustel saavutasid meie tennisistid toreid võite. Üksikmängus võitis O. Alas Sigmundi 6:1, 6:1; paarimängus Alas-Kree võitsid Sigmund-Novikovi 0:6, 6:2, 6:3 ja segapaarimängus Alas-Grinhaus võitsid Novikov-Borisova. Esivõistlused jätkuvad.

JALGPALL

Pühapäeval, 25. juunil võistlesid Leningradis Moskva tugevaimad meeskonnad „Torpedo” ja Leningradi „Zenit”. Võitis „Torpedo” 3:2 (3:0).

27. juunil võistles Moskva „Torpedo” Leningradis sealse „Dünamoga”. Võistlus lõppes moskvalaste võiduga 2:0 (1:0).

MUSSOLINI PÖGENES SAKSAMAALE

Nagu teatab shveitsi leht „Gazette de Lausanne”, on Mussolini põgenenud Itaaliast Saksamaale. Liitlaste kiire edasitungi tõttu on itaalia fashistide juhte haaranud paanika.

„Rahva Hääl” tellijatele

Alates 1. juunist s. a. ilmub „Rahva Hääl” kaks korda nädalas senise ühe korra asemel. Ühenduses sellega muutuvad tellimishinnad. Uuest poolaastast, s. o. 1. juulist 1944 maksab lehe tellimine:

aastas	20 rbl.
poolaastas	10 rbl.
veerandaastas	5 rbl.
ühes kuus	1 rbl. 60 kop.

Need tellijad, kes on tasunud seni kehtinud tariifi alusel lehte eest k. a. lõpuni, saavad lehte kuni 1. oktoobrini. Kui tellija saadab täiendavalt 5 rubla, on lehe saatmine kindlustatud aasta lõpuni.

ENSV RIIKLIK KIRJASTUSKESKUS

«РАХВА ХЯЯЛЬ»
Орган ЦК КП(б) Эстонии
и Советов депутатов трудящихся
Эстонской ССР
Ленинград, Торговый пер. № 3

Toimetuse kolleegium

Võimas ja järsk pealetung, mis Punaarmee alustas 10. juunil Karjala maakitsusel, on lühikese aja jooksul andnud nõukogude relvadele uusi suuri võite fashistlike sissetungijate, seekord valgesoomlaste röövsaagitsete üle. Juba võitluste algul paidsid Leningradi rinde väed soome ja saksa fashistlikud väed taganema rindejoonelt, mis oli Leningradi külje all seisnud juba 1941. aasta sügisest saadik ja mida vaenlane oli ligi 3 aastat tugevasti kindlustanud. Sellega oli siis nüüd ligi viis kuud hiljem, kui purustati sakslaste Leningradi blokaadirinne lõunast ja läänest, Leningrad vabanenud veel viimastest — loodepoolsest fashistliku blokaadirõnga jäänusest. Juba 11. juunil vabastati Terijoki linn. Mõne päeva pärast, 15. juunil, mürdsid Leningradi rinde väed ka soomlaste kaitse teise liini. Nõnda olid nõukogude väed kuus päeva kestnud pealetungivõitlustega tunginud läbi soomlaste kahest kaua aega kindlustatud kaitsevööndist ja tunginud edasi üle 40 kilomeetri 75 kilomeetri laiuselt.

Kahe tugevasti kindlustatud kaitseliini taga oli soomlastel veel kolmas nn. „Mannerheimi liin”. Kuid ei päästnud soome röövvalutajaid Punaarmee võimsa pealetungi eest seegi ülivõimsaks peetud kaitseliini. Juba 18. juunil võis Nõukogude Informatsioonibüroo teatada, et lennu- ja suurtükkiväe võimsa toetusega on Leningradi rinde jalamil ja tankid ägedate pealetungilahingute tulemusena murdnud läbi ka vaenlase kolmanda kaitseliini — Mannerheimi liini — Murila ja Iljakirjala piirkonnas. Samal päeval vallutati ka Koivisto sadamalin, mis avas Punaarmeele tee Viiburi poole. Ja arendades edasi läbimurret ning surudes maha vaenlase ägedat vastupanu vallutati 20. juunil Viiburi linn tormijooksuga.

Mannerheimi liin ühes Viiburi kindlusega oli fashistliku Soome kõige tähtsam kaitsevall. Kolmanda kaitseliini mürdmisega ja Viiburi vallutamisega andis nõukogude väed hitlerlaste rinde ühele väga tähtsale löögile hävitava löögi ja likvideerisid jäädavalt hädaohtliku platsdarmi, mida hitlerlased kasutasid Leningradile kallale tungimiseks.

Samal ajal jõudsa edasitungiga Karjala kannasel hakkasid nõukogude väed soomlasti tagasi suruma ka ida pool Laadoga järve. Kõigepealt likvideeriti soomlaste platsdarm Sviri jõe lõunakaldal ja 24. juuniks murti Laadoga laevastiku toetusel tiivalt vaenlase kaitse terves ulatuses Laadoga järvest kuni Onega järveni ning ületati Sviri jõgi, mis ühendab neid järvi ja mille kaldad olid soomlaste poolt tugevasti kindlustatud.

Kolme tugeva kaitsevööndi läbimürdmisega Karjala maakitsusel ja Sviri jõe ületamisega on nõukogude väed veel kord

järjekordselt tõestanud, et nende ees ei ole võidetamatuid „liine” ega „välle”. Soome kaitseliinide läbimürdmise tõestas ka seda, et nõukogude vägede sõjaline võimsus ja tehnika on veelgi suuresti kasvanud. Kui 1940. aasta talvel sealsamas Karjala maakitsusel kulus valgesoomlaste kindlustusliinide likvideerimiseks mitu kuud, siis nüüd, kus neid liine oli rohkem ja need olid veel tugevamini kindlustatud, jõuti soomlaste kaitsevööndid läbi murda vähem kui kahe nädalaga.

Viha, vaimustus ja hoog, millega Leningradi rinde võitlejad löövad fashistlikke valgesoomlasi, on suur, ja see on kõigile mõistetav. Eks olnud Hitleri soome palgasulased need, kes koos sakslastega pidasid Leningradi aastaid blokaadirõngas, pommitasid ja tulistasid linna ning tahtsid selle terve elanikkonna hävitada näljaga. Eks ole valgesoomlased need, kes on laastanud ja röövinud Nõukogude maad kuni Onega järve ja Valge mere ni ja võimutsevad esialgu veel praegugi Karjala-Soome piirides. Eks ole nad ka need, kes isegi siis, kui neile anti suuremeelselt võimalus lõpetada sõda ilma nende veriste kuritööde tasumiseta, eelistasid jääda ikka veel Hitleri Saksamaa sõjasulasteks ega tahtnud ikka veel maha matta oma Suur-Soome imperialistlike unistusi. Nende kangekaelse saagitsetega saab kõnelda ainult relva keeli, ja seda teevad nõukogude võitlejad nüüd suure enastalgavuse, patriotismi ja õiglasel vihaga südames.

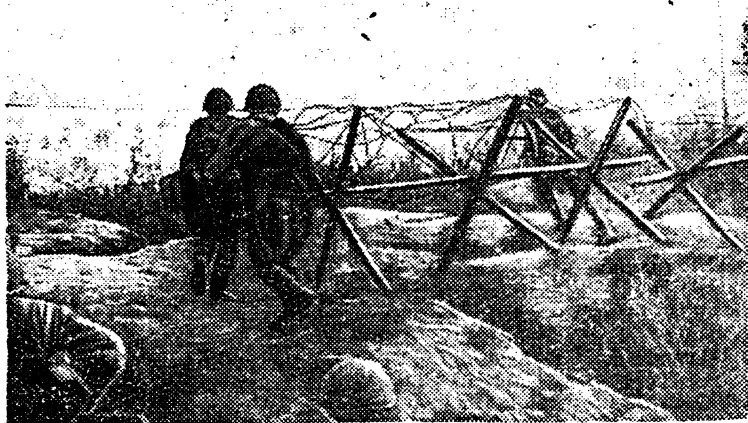
Ja mida mõtleb Soome ise praegu?

Punaarmee järsk ja kiire edasitung Karjala kannasel on lõplikult purustanud kõik soome fashistide avantüürid ja unistused. Hoolimata sellest, et nad ei tahtnud ega suutnud ajaloost ega kogemustest midagi õppida ja lootsid ikka veel oma kauaaegsetele kaitsevöönditele ja Hitleri abile, pole sündmuste käik hoolinud nende põikpäisusest. Ka nende viimane

pettus, mida nad tarvitasid soome rahva rahustamiseks, et Punaarmee ei asu pealetungile ja et Soome eest kostab Ameerika, on nüüd päevselgelt paljastatud igale soomlasele. Punaarmee asus siiski pealetungile ja just neil päevil saatis Ohendriikide valitsus Soome saadiku Procope kui fashistliku salakuulaja Ohendriikidest välja. Soome fashistid imestavad nüüd ahastuses, et neil olevat raske aru saada, miks Nõukogude Liit algas oma suvist pealetungi just Karjala maakitsuselt, samuti ka seda, kuidas Ameerika võis otsustavalt abita jätta „väikese maa, kellele suur naaber ilma süüta ülekohut teeb”. Ja sellele demagoogilisele imestusele lisandub ikka veel fashistliku „valitsuse” kinnitus, et soomlased jäävad saksa fashistidega „relvavendadeks” ja on valmis viima Soomet koos Saksamaa ja ta fashistliku blokiga kõige viimasesse hukatusse.

Hitleri Saksamaaga sõbrustades ja ennast selle provintsiks alandades on Soome sundinud kõiki kultuurriike pöörama talle selja. Soome rahvusvaheline positsioon on juba ammugi muutunud selliseks, et isegi need välismaised ringkonnad, kes varem pidasid Soomet demokraatlikuks maaks, on veendunud, et Soomes pole demokraatiast enam ammugi midagi järele jäänud. Igaühele on teada, et Soomet ei valitse isegi mitte oma maa fashistid, vaid saksa fashistlikud võimumehed ja väepealikud, kelle käes Ryti, Tanner ja Linkomies on ainult hüpnukukud. Olgusetus, vägivald ja inimväärust ignoreerimine on võtnud Soomes ennatamatuid püüdeid. Vanglad on täis inimesi, kes on süüdi ainult selles, et nad on julgunud mitte rahul olla fashistlike valitsejate poliitikaga.

Kogu maailma demokraatlike rahvaid hämmastab Soome kangekaelsus ja mühinägelikkus, kui ta liukkas tänavu talvel ja kevadel tagasi Nõukogude Liidu rahutingimused, mida kogu maailma avalik

Automaaturid N väeosast läbistavad soomlaste traattõkke-vööndi

Cherbourg vabastati

Nagu liitlaste ekspeditsioonivägede staabist Põhja-Prantsusmaalt 27. juunil teatati, vabastasid liitlaste väed Cherbourgi sadamalinna pärast ägedat võitlust linna loodeosas. Ohlilasi on seega vabastatud peagu kogu Cotentini poolsaar. Vaenlane kaotas lahinguis suurema osa neljast jalaväediviisist, kes kaitsesid Cherbourgi, ja hulga sõja- ning kaubalaevu. Cherbourgi garnisoni komandör kindralleitnant von Schlieben ja saksa merekaitses ülem Normandias kontradmiral Henneke langesid vangli.

Tugeva surve tulemusena Vilers-Bocage-Caeni suunas liikusid liitlaste väed edasi mõned miilid. murdes vaenlase soomus- ja jala-väe tugevat vastupanu. Edasiliit-

kumine jätkub. 27. juuni õhtul ületasid liitlaste väed Caen-Villers-Bocage raudtee.

Võitluste kohta Cotentini poolsaarel kõneldakse liitlaste 27. juuni õhtuses kokkuvõttes: „Cotentini poolsaarel jätkame vaenlase viimaste riistmete organiseeritud vastupanu purustamist. Vaenlane hoiab enda käes veel üht lennuvälja ida pool Cherbourgi ja avaldab vastupanu poolsaare loode tipus. Poolsaarel on võetud mitte vähem kui 20.000 vangi. Nende arv suureneb.”

Nagu Reuter teatab, tähendab Tilly-sur-Seuless’ist kagu poole alanud pealetung inglise vägede platsdarmilt algavate pealetungioperatsioonide üldist algust.

ITAALIA RINDELT

Liitlaste vägede staap Itaalias teatab, et vaenlane osutab Trasimeno järvest lääne ja ida pool tugevat vastupanu. Liitlaste väed liiguvad edasi laial rindel. Ameerika 5. armee tungib edasi pikiläänekallast ning on praegu Piombino 16 km põhja pool. Inglise 8. armee väeosad vallutasid Chiusti

linna (Trasimeno järvest edela pool) ja liikusid mitu miili põhja poole. Oäl vastu 27. juunit pommitasid liitlaste lennukid naftapuhastusvabrikuid Triestis, vaenlase raudteid ja laevu. Neis operatsioonides hävitati vähemalt 55 vaenlase lennukit, 44 liitlaste lennukit ei pöördunud tagasi oma baasidesse.

Lebjazhi rajooni eestlaste elust

Eestlased Lebjazhis on raken-dunud innuga tööle, et anda oma osa põllutööde heaks kordaminekuks.

Töös löövad agaralt kaasa ka Isamaasõja invaliidid, nagu nad on varem täitnud vapralt oma kohust Kodumaa vastu lahinguväljal. Nendest võiks nimetada näiteks seltsimehi August Oja ja Arvi Sillusaart, kes traktoristidena ületavad pidevalt töönorme, tundes hästi oma „raud-seid sõpru”. A. Oja täitis kevadkülvil ajal kunninormi 275-prot-sendilisel. A. Sillusaar tegi päevas 6,5 ha kombineeritud külvil (künd-mine, aetamine ja külvamine ühekorraga), täites normi 325-prot-sendilisel.

Kolhoosis „Sirp ja Vasar” on Boris Salu ehitustehniku ametil pannud ajutiselt kõrvale ja võtnud pihku sahakäsi. Ta leiab, et ka põllutöö pakub huvi ja on ka siin tubli töömees, tehes päevas 2,5—3,5 tööpäeva.

Ka naispere on hoogsalt töös. Nii külvas kevadkülvil ajal kolhoosi „Punane Ida” põldudel Anette Leithaliga päev 4,5—5,5 ha kaera, otra või nisu, tehes päevas keskmiselt üle kolme tööpäeva.

Tuti Epold õpetas välja härja, nii et võis künda iseseisvalt 30—40 sajandikku päevas, täites normi 150—200-prot-sendilisel. Marje Aintson on kolhoosis „Bolshevik” tuntud kui tubli tööline, kes kevadisel hooajal aastas päevas 3—4 ha ja sai kolhoosi juhatusel poolt korduvalt kiita. Robert Epoldi igapäevaseks kunnitajajärjeks oli 65—80 sajandikku. Ta on kolhoosi „Sirp ja Vasar” parim tööline.

Karjakasvatuse alal on Uno Raadiko tõusnud kolhoosis „Kommunist” karja tubli ja hool-sa ravimise eest silmapaistvale kohale.

Elise Tandere teeneid arstliku tegevuse alal hindas kohalik tervishoiuosakond kõrgelt ja edutas ta jaoskonnarstiks. E. Tandere oli varem ühe lasteaiarstiks, kus ta ravis edukalt lastehaigusi.

Lasteaedade teenistuses on Roose Amisepp ja Rein Hirvelaan. Mõlemad on omal alal asendamatud töölised.

Igapäevaste tööde kõrval on vabu minuteid kasutatud isiklike aegade harimiseks, kuhu on külvatud juurvilja, otra ja kartuleid.

ROLAND URVAN,

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Tööraha Saadikute Nõukogude
häälekandja

Nr. 31 (508) 1. juulil 1944. a. V aastakäik

Peame osutama igakülgselt abi Punaarmeele

Punaarmee uue suvise pealetungi rinne laieneb iga päevaga. 10. juunil s. a. alustas Leningradi rinne pealetungiga Karjala maakitsusel süvist kampaaniat ja nüüd on teoksil Valge-Vene NSV vabastamine, kus meie väed on valutanud tähtsad sõlmpunktid Vitebski, Mogilevi, Orsha, Bobruiski jt., kusjuures Vitebski piirkonnas piirati sisse ja likvideeriti suur saksaste väekoondis — 5 diviisi. Seal kaotasid sakslased surnutena 20.000 ja vangidena üle 10.000 sõduri ja ohvitseri. Punaarmee 3. Valge-Vene ja 1. Balti rinde vägede poolt on pealetungi kestel 23.—27. juunini tapetud ja vangitud 77.000 sakslast. 29. juunil vabastati saksa ikkest Bobruiski linn, kus jällegi likvideeriti ümberpiiratud saksa väed, kes kaotasid surnutena 16.000 ja vangidena 18.000 sõdurit ja ohvitseri.

Nõukogude Informbüroo kokkuvõttes Isamaasõja 3. aastapäeva puhul üteldakse: „Sõda läheneb nüüd lõpule, kuid ülejäänud osa teest täielikule võidule ei ole kerge. Sõda on astunud kõige ägedamasse, otsustavasse ja kõige raskemasse faasi. Vigastatud ja jõuetuseni tagaetatud fashistlik kiskja näitab veel vihaselt hambaid. Mida lähemale liigub rinne Saksamaa eluliste keskustele, seda visamalt panevad hitlerlased vastu. On vaja veel mõningaid võimsaid lööke, et vaenlane lõplikult purustada ja põrmu heita.“

Selleks, et kiirendada Punaarmee lõplikku võitu, on vaja igakülgselt kindlustada Punaarmee tagalat.

Üle 2 aasta tuli Nõukogude Liidul sõda pidada ilma Donetsi sõeta, ilma Krivoi Rogi rauata, ilma Ukraina viljata. Kõige raskemad päevad meie kodumaale olid 1941. a. sügisel ja 1942. a. suvel, kui mitmed sajad tehased tuli üle viia ja uues kohas tööle panna, tuli võtta esmakordselt põldude alla täiesti uusi seni kasutamata maa-alasid idas. Kuid Nõukogude Liit sai ka sel ajal kindlustada ja laiendada oma armeed varustamisega.

Juba sõja algul oma kõnes 3. juulil 1941. a. ütles sm. Stalin: „Seltsimehed! Meie jõud on arvutatud. Upsakal vaenlasel tuleb selles varsti veenduda.“ Ja vaenlane saigi tunda meie jõudu. Oma vabaduse, au ja sõltumatuse kaitseks tõusid üles meie rahvaste miljonilised hulgad.

Nüüd kasvavad Nõukogude Liidu majanduslikud võimed iga päevaga. Meie võimsuse kasvu allikaiks on uute tehaste, vabrikute ja kaevanduste ehitamine. Need kerkivad ülesse Uuralis, Kuzbassis, Siberis ja mujal, kus varem olid „tühjad kohad“. Kuid eriti rõõmustav on näha, kuidas tuhest tõusevad ja lõõvad uuesti õitsele sakslaste ikkest vabastatud piirkonnad. Donetsi basselni kaevandused an-

navad jälle sütt ja Dnepri-äärset tehased — rauda. Järjest valmivad uued kaevandused ja tehased käikulaskmiseks. Nõukogude Ukraina on tänava erakorralise eduga teostanud kevadkülvil ja valmistub rikkaliku saagi saamiseks. Kangelaslik Leningrad ehitab uuesti üles oma tööstuse. Ta saab tagasi endise kuulsuse, mis tal oli kui esirindlikul masinaehituse keskusel.

Kuid ka need nõukogude inimesed, kes on sattunud ajutiselt saksa fashistliku ikke alla, abistavad igakülgselt Punaarmeed. Partisaniliikumine saksa okupantide vastu on paisunud ähvardavaks jõuks. Praegu vabastatavas Valge-Vene NSV-s peab enam kui 100.000 partisani iga päev võitlust saksa okupantidega nende tagalas. Seni avaldatud andmete järgi on valgevene partisanid Isamaasõja algusest kuni 1. detsembrini 1943. a. hävitanud enam kui 289.000 hitlerlikku sõdurit ja ohvitseri, nende seas 25 kindralit ja 500 kõrgemat ohvitseri. Haavatutena on sakslased Valge-Venes kaotanud 52.000 meest. Partisanid on lasknud rööpmeilt välja 5910 sõjaväeesheloni, lasknud õhku 3785 silda ja purustanud 1359 kilomeetrit raudteed. Ainuüksi Valge-Vene NSV pealinnas Minskis on partisanid surmanuhtlusega karistanud 1600 hitlerlikku võimu-meest ja nende hulgas tapnud Hitleri asemiku kindralkuberner von Kube.

Nüüd abiabistavad nõukogude rahvad oma Punaarmeed kõikjal, et viia täide oma suure juhi seltsimees Stalini käsku, mille ta avaldas 1. mail s. a.: „Asi seisneb nüüd selles, et puhastada fashistlikest sissetungijast kogu meie maa ja taastada Nõukogude Liidu riigipiirid kogu pikkuses Mustast merest kuni Barentsi mereni.“ Edasi ütleb ta: „Et päästa meie maa ja meiega liidus olevad maad orjastamise ohust, on vaja jälitada haavatud saksa kiskjat tema kannul ja lüüa teda lõplikult tema enda koopas.“ Viimane ülesanne teostatakse koos meie liitlaste vägede rünnakutega läänest.

Ka suurem enamus eesti rahvast ägab veel saksa okupantide ikkes, kuid Punaarmee kahurimüürin Valge-Venes ja Karjalas kuulutab ka temale peatselt vabane-mist. Praegune otsustav ajajärk nõuab igit eesti patrioodeilt maksimaalset jõupingutust pealetungi- ja Punaarmee abistamiseks, et kiirendada võitu.

Eesti patriooidid peavad meele pidama, et praegune eestlaste sugupõlv kannab suurt vastutust oma rahva ajaloo ees. Meie peame kõrvaldama eesti rahva kohalt jäädavaks ajaks saksa orjastajate sissetungi hädahoju, mille all ta on kannatanud aastasadu. Seda saame nüüd teostada teiste nõukogude rahvaste ja kõigi demokraatlike maade rahvaste ühise jõuga.

Sm. Stalinile annetati medal „Moskva kaltsmise eest“

20. juunil andis Moskva Linna Tööraha Saadikute Nõukogu Täitevkomitee Esimees sm. V. P. Pronin Krem-lis NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi nimel Riigi Kaltsekomitee Esimehele, Kõrgemale Ülemjuhatajale, Nõukogude Liidu Marssalile sm. Jossif Vissarionovitsh Stalinile üle esimese medali „Moskva kaltsmise eest“, Moskva kangelasliku kaitse juhtimise ja sakslaste purustamise organi-seerimise eest Moskva all.

Vaenlase kaotused ja meie vägede sõjasaak 3. Valge-Vene ja 1. Balti rindel pealetungilahingute jooksul 23.—27. juunini k. a.

3. VALGE-VENE rinde väed armeekindral TSHERNJAHHOVSKI juhtimisel tekitasid 23.—27. juunini k. a. peetud pealetungilahingute-ga vaenlasele elavjõus ja tehnikas järgmisi kaotusi:

HÄVITATI: tanke ja iseliikuvaid suurtükke — 126, suurtükke mitmesuguse kaliibriga — 796, miiniheitjaid — 290, kuulipildujaid — 2.852, autosid — 1.840. Vaenlane jättis lahinguväljale üle 32.000 sõduri ja ohvitseri laiba.

Sama aja jooksul said 3. Valge-Vene rinde väed järgmise sõjasaagi: tanke — 36, iseliikuvaid suurtükke — 33, suurtükke mitmesuguse kaliibriga — 652, miiniheitjaid — 514, kuulipildujaid — 1.774, vintpüsse ja automaate — 13.380, raadiojaamu — 163, autosid — 3.300, mootorveokeid — 25, vedureid — 32, vaguneid — 1.540, hobuseid — 2.266, sõjamoona, relvastuse, laskemoona ja toidu-ainete ladusid — 225.

VANGI VOETI üle 20.000 saksa sõduri ja üle 300 ohvitseri, nende hulgas 53. armeekor-puse jalaväekindral Hollwitzer, 206. jalaväediviisi komandör kindralleitnant Hitter ja 53. armeekor-puse staabiülem oberst Schmidt.

Nõnda moodustavad sakslaste üldised kaotused lahingutehnika tähtsamatel aladel ja elavjõus 3. Valge-Vene rinde pealetungilahingute ajal viie päeva jooksul: mehi vangidena ja tapetutena — 52.000, tanke ja iseliikuvaid suurtükke — 195, suurtükke mitmesuguse kaliibriga — 1.448, miiniheitjaid — 804, kuulipildujaid — 4.626, autosid — 5.110.

1. BALTI rinde väed armeekindral BAG-RAMJANI juhtimisel tekitasid 23.—27. juunini k. a. peetud pealetungilahingutega vaenlasele elavjõus ja tehnikas järgmised kaotused:

Punaarmee vabastas Karjala-Soome NSV pealinna Petrozavodski

29. juunil teatas Kõrgema Ülemjuhataja käskkiri meie vägede suurest edust Karjala rindel. Sügava haarangu manöövriga ning dessandi maalesaatmisega Aunuse järve läänekaldale vabastasid meie võidukad väed saksa-soome vallutajast Karjala-Soome NSV, pealinna Petrozavodski ja Kondopoga linna, puhastades seega Kirovi (Muurmani) raudtee kogu ulatuses.

Karjala-Soome NSV pealinna vabastanud kangelaslikele Karjala rinde vägedele omistati nimetus „Petrozavodski“, ja meie Kodumaa pealinn Moskva saluteeris vaprate vägedele 24 suurtükiväe-kogupauguga 324 suurtükist.

Samal päeval avaldati veel teine Kõrgema Ülemjuhataja käskkiri, milles teatati, et vapralt 1. Valge-Vene rinde väed vallutasid tormijooksuga sakslaste kaitse võimsa tugipunkti Bobruiski linna ning tähtsa raudteede sõlme, mis tõkestas meie vägede pealetungi Minski ja Baranovitši suunas.

Saavutatud võidu tähistamiseks omistati Bobruiski linna vabastamislahinguis silmapaistnud väeosadele nimetus „Bobruiski“ ja meie Kodumaa pealinn Moskva saluteeris neile 20 suurtükiväe-kogupauguga 224 suurtükist.

Peale käskkirjas nimetatud võidu vallutasid meie Karjala rinde väed Aunuse ja Laadoga järvede vahel veel üle 10 asula.

Polotski suunas tungisid meie väed edasi ja vallutasid Vitebski oblasti rajoonikeskused — linnad Ushatshi ja Vetrino, üle 150 asula ja Vetrino raudteejaama. Meie väed lõikasid läbi Polotsk—Molodetshno raudtee.

Minski suunas jõudsid meie väed Borissovi linnast põhja pool Berezina jõe 60 km ulatuses ja vallutasid 200 asulat.

Mogilevit lääne pool jälitasid meie väed taganevat vaenlast, hüksid edasi 35 km ja vallutasid Mogilevi oblasti rajoonikeskuse BELONITSHI linna, üle 500 asula ja 2 raudteejaama. Paljudes kohtades ületasid meie väed Druti jõe.

Peale Bobruiski linna vallutasid 1. Valge-Vene rinde väed üle 200 asula ja 4 raudteejaama. Meie väed viisid lõpule Bobruiski sissepiiratud saksa väegrupi likvideerimise, hävitades üle 16.000 ja vangi võttes 18.000 saksa sõdurit ja ohvitseri.

28. juunil avaldati kaks Kõrgema Ülemjuhataja käskkirja, mis teatasid Punaarmee järjekordsetest suurtest võitudest.

Esimeses käskkirjas avaldati tänu kindralpolkovnik Zahharovi vapratele 2. Valge-Vene rinde vägedele, kes ületasid Dnepri 120 km ulatuses, mürdsid läbi teise sakslaste kaitsevõõndi jõe läänekaldal ja vallutasid Valge-Vene suure oblastikeskuse Mogilevi linna — sakslaste operatiivselt tähtsa

HÄVITATI: tanke ja iseliikuvaid suurtükke — 269, suurtükke mitmesuguse kaliibriga — 252, miiniheitjaid — 170, kuulipildujaid — 1.009, autosid — 1.026. Vaenlane kaotas juba ainult tapetuina üle 20.000 sõduri ja ohvitseri.

Sama aja jooksul said 1. BALTI rinde väed järgmise sõjasaagi: tanke — 31, suurtükke mitmesuguse kaliibriga — 374, miiniheitjaid — 156, kuulipildujaid — 1.093, vintpüsse ja automaate — 10.565, tankitõrjepüsse — 137, autosid — 1.424, vedureid — 9, raudteevaguneid ja platvorme — 30, hobuseid — 595, sõjamoona, relvastuse, laskemoona ja toiduainete ladusid — 225.

VANGI VOETI üle 5.000 saksa sõduri ja ohvitseri.

Nõnda moodustavad sakslaste üldised kaotused lahingutehnika tähtsamatel aladel ja elavjõus 1. BALTI rinde pealetungi lahingute ajal: mehi vangidena ja tapetutena — 25.000, tanke ja iseliikuvaid suurtükke — 300, suurtükke mitmesuguse kaliibriga — 626, miiniheitjaid — 326, kuulipildujaid — 2.102, autosid — 2.450.

Pealetungilahingutes, MIS PEETI KAHE RINDE — 3. VALGE-VENE JA 1. BALTI RINDE — TIHEDAS KOOSTÖÖS JA MIS LOPPESID VAENLASE VITEBSKI GRUPEERINGU ÜMBERPIIRAMISE JA HÄVITAMISEGA NING VITEBSKI LINNA VABASTAMISEGA, on sakslaste kaotused kokkuvõttes lahingutehnika tähtsamatel aladel ja elavjõus järgmised: mehi vangidena ja tapetutena — 77.000, tanke ja iseliikuvaid suurtükke 495, suurtükke mitmesuguse kaliibriga — 2.074, miiniheitjaid — 1.130, kuulipildujaid — 6.728, autosid — 7.590.

NOUKOGUDE INFORMATSIOONI-BÜROO

kaitse sõlme Minski suunas, ning vabastasid veel Shklovi ja Bõhovi linna.

Teine Kõrgema Ülemjuhataja käskkiri teatas, et armeekindral Rokossovski 1. Valge-Vene rinde väed vallutasid suure haarangumanoövriga tähtsa raudteesõlme — Ossipovitshi linna, viies seega lõpule saksa Bobruiski väegrupi sissepiiramise.

Polotskist lõuna pool vallutasid meie väed Vitebski oblasti rajoonikeskuse Lepeli linna ja üle 100 asula.

Minski suunas pealetungi arendades vabastasid meie väed Hopenitshi ja Krupki linna, Mogilevi oblasti rajoonikeskuse Krugloje, üle 400 asula ja 2 raudteejaama ning asuvad praegu 13 km Borissovist kirde pool.

Partei elu

Partei ridade kasv on hulkade teadlikkuse ja löögijõu kasv

22. juunil avaldas Nõukogude Informatsioonibüroo Nõukogude Liidu Isamaasõja kolme aasta sõjalise ja poliitilise kokkuvõtte. Selles teadaandes üteldi, et saksa fashistlikud väed on kaotanud Nõukogude-Saksa rindel kolme sõja-aasta kestel tapetutena ja vangilangenutena 7.800.000 sõdurit ja ohvitseri, ligi 70.000 tanki, 60.000 lennukit ja üle 90.000 suurtükki. Edasi teatas Nõukogude Informatsioonibüroo, et Punaarmee on kaotanud kolme sõja-aasta kestel SURNUTENA, VANGILANGENUTENA ja TEADMATULT KADUNUTENA 5.300.000 meest. Hitlerlased poevad kas või nahast välja, et halvustada neid usaldusväärseid andmeid. Saksa vägede ülemjuhatus avaldas nõukogude vägede kaotuste kohta valeteate. Berliini sulid panevad toime väga jämeda võltsingu, kinnitades kõigile, nagu oleks „Punaarmee vastavalt nõukogude teadaaandele kaotanud SURNUTENA 5,3 miljonit meest.” Berliini petised on nõukogude teadaande tsitaadist meelega välja jätnud sõnad „vangilangenutena ja teadmata kadunutena”, ning kinnitavad seepeale alatult, et Nõukogude Informatsioonibüroo pole avaldanud „arve nõukogude kaotuste kohta -vangilangenutena, avaldades andmeid ainult surnute kohta”. Seejuures kinnitab saksa väejuhatus, et „sakslastel on üle 5.600.000 nõukogude sõjavangi”. Kogu maailmale on teada, kuidas sakslased

lased vabritseerivad „sõjavange”. Juba korduvalt on tõendatud, et saksa väejuhatuse käsul vangistavad saksa sõjaväimud ajutiselt okupeeritud Nõukogude territooriumil rahulikke Nõukogude kodanikke, nende hulgas ka naised ja lapsed, ajavad neid laagritesse ning kuulutavad sõjavangideks. Selliseid „sõjavange”, kes pole vangi võetud mitte lahinguväljal, vaid oma elamutes ja kes vaevlevad praegu paljudes saksa koon-
duslaagreis, koguneb mitte 5.600.000, vaid enam.

Nimetades vaelelikke peadpööritavaid arve nõukogude vägede kaotustest, vaikib saksa väejuhatuse isenda kaotustest. Hitlerlik rõõvljõuk kardab tõde hullemini kui tuld ja katsub saksa armee katastroofilisi kaotusi Nõukogude-Saksa rindel elavjõus ja tehnikas igati varjata. Saksa väejuhatust kardab ütleda saksa rahvale, mitu miljonit saksa sõdurit ja ohvitseri pole endale idas kätte võitnud mitte eluruumi, vaid hauaruumi, ja kui palju neid on maetud nõukogude maamulda, ning mitukümmend tuhat tanki, lennukit ja suurtükki on kaotanud saksa armee. Hitlerlased kaotavad lahinguväljadel ühe lahingu teise järele. Selle eest on nad endid aga tutvustanud ületamatute meistritena a vales, pettuses ja võltsimises.

NÕUKOGUDE INFORMATSIOONIBÜROO

Nõukogude Eesti loomisega sai Eesti täieliku iseseisvuse

Cheks kõige korrutatavamaks
 Suija Pärtide udujutuks on
 bolsheviike põhimõtteline vaen eesti
 iseseisvuse vastu. Nagu me juba
 ühes varasemas artiklis märkisi-
 me, oleme meie tõesti Scheelide,
 Fahlde ja Knoopide iseseisvusest
 arusaamise vastu, kes kahekümne
 viie aasta kestel on võidelnud
 selle eest, et Eestist teha Balti
 hertsogiriiki või koguni varjama-
 tult parunite asumaa. Meie ei
 ole sellepärast mitte ainult vastu
 säärasele Scheelide iseseisvusele,
 vaid võitleme kõigi abinõudega sel-
 le eest, et kõik need Scheelid koos
 nende taga seisvate saksa fashistide
 röövbandidega juuritaks Eesti pin-
 nalt peatselt välja.

Käimasolev suur maailmasõda näitab ka kõige vähem arenenud eestlasele, et meie rahvas saab rahvana elada ja kasvada ainult ühises võitluses koos teiste Nõukogude Liidu rahvastega meie ühise vaenlase — saksa röövimperialismi vastu. Tänapäeval on ju täiesti selge, et kui Nõukogude Liidu rahvad poleks ühinenud Liiduks, siis oleksid nad saksa fashismi poolt niisama kergesti purustatud, nagu see sündis rea Lääne-Euroopa riikidega, kes satustid fashistide raudatud kontsa alla. Tuletagem meelde selliseid riike nagu Prantsusmaa, Poola ja Tšehhoslovakkia, rääkimata väikerahvaist nagu Belgia, Taani, Hollandi, Norra. Sel ajal, kui Lääne-Euroopa suurriigid purunesid saksa fashismi sõjamasina all, on Nõukogude Liit riik, kes on vabastanud enam kui kolm neljandiku fashistide poolt okupeeritud territooriumist ning on kandnud sõjategevuse üle juba vaenlase territooriumile.

Kui Ukraina Nõukogude Sotsialistlik Vabariik on peagu täiesti vaba, siis sai see teoks ainult seetõttu, et ukrainlasi abistasid selles vabastustöös suurvene, valgevene, gruusia, armeenia, kazahhi, uzbeki ja paljude teiste Ukraina vennasvabariikide pojad, kogu Nõukogude Liidu võimas sõjatehnika ning väepaaliuke sõjageneralisus, eesotsas Punavägede Ülemjuhataja marssal Staliniga.

See reaalse jõudude vahekorraldus arvestab näitas Nõukogude Liidu rahvastele tee, mille kaudu liidukesks on võimalik oma iseseisvust kaitsta, ja see tee on ühtseks Nõukogude Liiduks ühinemise tee. Selles ühinemiskattis väljendab iga rahvas nimelt oma iseseisvust, oma iseseisvat otsustamisvõimet.

Siinjuures ei tohi unustada fak-
ti, et nimelt bolsheviike partei on
kõige järjekindlam eesvõitjega
iga võõra rahva orjastamise püü-
te ja võõraste territooriumide val-
tutamise vastu. See oli bolsheviike
partei eesotsas Leniniga, kes
Kerenski valitsuse ajal oli Soome

eraldumise poolt ning soovitas ka Eesti värskel töörahvareil piirduda vaid lepingulise vahekorra loomisega Vene Föderatiivse Sotsialistliku Nõukogude Vabariigiga, selleks et nende riikide rahvastes jäävalt kaotada tsaari-Venemaa poolt tekitatud tsumbusk ning et need rahvad oma kogemuste najal veenduksid, et töötava rahva jõud on ühinemises täieliku üheõigustluse alusel.

Et Nõukogude riigil pole vähi-
maidki teiste maade vallutamise
plaane ja seega ka teiste rahvaste
orjastamise vajadust, seda näitab
väga kujukalt käimasolevas suu-
res Isamaasõjas Liidu valitsuse
poliitika isegi oma vaenlaste suhtes.
Punaväe jõudmisel Rumeenia
territooriumile avaldas Nõukogude
valitsus deklaratsiooni, milles ta
avalikult teatas, et Nõukogude Liit
ei taotle Rumeenia territooriumi
mingi osa omandamist või Rumeenias
maksva ühiskondliku korra
muutmist.

Samasugust võõra, meie isegi
vaenulise riigi suveräniteedi austamist
nägime ka rahutingsimustes,
mis esitati Soomele Nõukogude
Liidu poolt.

Teiste sõnadega, võideldes igas riigis töötava rahva võidu eest, võitleb bolshevike partei seega ka iga väljastatuleva orjastaja vastu, võitleb seega oma rahva eluõiguse, tema iseseisvuse eest. Saavutanud võidu, loonud ajaloolise arengu taustal kõige kõrgema riigitiibi — nõukogude riigivormi — tegi ka eesti rahvas 1940. aastal oma ajaloo käigus määratu sammu edasi oma iseseisvuse kindlustamiseks. Nagu juba eespool märgitud, ei tähenda üleminek nõukogude riigivormile ühes sellega veel automaatselt kuulumist Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liitu. Näiteks teame ajaloost, et Ungari sotsialistlik nõukogude vabariik, samuti kui Baieri sotsialistlik nõukogude vabariik 1919. aastal, omades küll nõukogude riigivormi, omelt ei kuulunud veel sellega teiste nõukogude vennasvabariikide liitu, samuti nagu juba eelpool ütlesime, et ka noore Eesti nõukogude vabariigi suhtes. Lenin soovitas mitte rutata liitumisega.

Ohes sellega õpetab ajalugu Ungari ja Baieri nõukogude vabariikide saatuse näol, et kapitalistlikus ümbruses purustavad nõukogude riigivormile vaenulised jõud üksiseisva noore nõukogude riigi, nagu see sündiski Ungaris ja Baieris. Sellepärast on igal noorel nõukogude vabariigil kõige tihedama koostöö loomine teiste nõukogude vabariikidega ja neilt ühise kaitse leidmine agressorite vastu eluküsimus. Ohenduses on jõud, ja sellepärast Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi 22. juuli ajalooline otsus pöörduda Nõukogude Liidu poole palvega, et ja võetaks vastu liiduvabariigi-
na, väljendas meie rahva poliitilist

küpsust ja olukorra õiget hindamist.

Missuguseid muudatusi liidubariikide iseseisvusse toob kaasa Nõukogude Liit?

See probleem vajab eraldi käsitlemist, siinkohal piisab konstateerimisest, et nii nagu kogu Nõukogude Liit areneb ning kasvab väga kiire tempos, nii muutub ka iga liiduvabariigi majanduslik ning õiguslik seisund, vastavalt tekkinud konkreetsele olukorrale. Ühes kõigi liiduvabariikide majandusliku ja kultuurilise hiigelkasvuga on samuti kasvanud ja tihenened ka majanduslikud ja kultuurilised sidemed üksikute liiduvabariikide vahel ühise planeerimajanduse alusel ning raamides. Ja koos kõigi majanduslike ja kultuuriliste võimaluste maksimaalse arendamisega kasvab ka kõigi liiduvabariikide vaheline majanduslike ja kultuuriliste saavutuste vastastikune vahetamine vastavalt äärmiselt mitmekesisstuva kultuurielu vajadusile. Ühes oma majanduse kasvuga suureneb ka iga liiduvabariigi majanduslik iseseisvus ühise Liidu planeerimajanduse alusel. Ukraina, Uzbeki ja teiste nõukogude vabariikide rahvamajanduse hiigelkasv nõukogude võimu ajal tähendab ühes sellega ukrainlaste, uzbekkide, grusiinlaste ja teiste Nõukogude Liidu rahvast majandusliku iseseisvuse niisama suurt kasvu, mis sai võimalikuks ainult tänu ühise Nõukogude Liidu rahvamajandusliku plaani olemasolule, oli võimalik ainult tänu vennasvabariikide tihedale koostööle kõigil aladel.

Ühes sellega aga näitavad NSVL Olemnõukogu seadused Välsasjade Rahvakomissariaadi ja Kaitse Rahvakomissariaadi ümberkorraldamisest üleliidulistest rahvakomissariaatidest vabariiklikeks rahvakomissariaatideks, et ka alad, mille korraldamine seni toimus liiduvabariikide keskvälistuse poolt otseselt, võidakse korraldada ka sel kombel, et liiduvabariigid saavad endale uusi funktsioone, et nad saavad oma eluliste huvide teostamisel, eriti välissuhetes ja kaitsesisimuste korraldamisel, uusi ülesandeid, kohustusi ning õigusi.

Diplomaatlike suhete korraldamine ja oma sõjaväeliste koondistele loomine liiduvabariikide enestest väljendab ainult nõukogude liiduvabariikide iseseisvust ühise Nõukogude Liidu raamides, nõukogude riigivormi paindlevust, mis ei taotle venasrahvaste rõhumist, vaid ainult kogu Liidu ning tema iga vabariigi edu ning kasvu.

Teiste sõnadega: Nõukogude riigivõim võimaldab igal rahval — ka väikerahval — säilitada oma iseseisvuse liiduvabariikide vennalikus peres, saada osa Nõukogude Liidu hügeltrüüi olemasoluga seotud eelisest nii materiaalsel, kultuurilisel kui ka välissuhete alal.

Isamaasõja kõik on näidanud, kui suur tähtsus on Lenini—Stalini parteil meie maa kaitsmisel. Kommunistid oma selgitava sõnaga ja eeskujuandvate tegudega innustavad hulki, aitavad meie rindevõitlejaid lahinguväesannete täitmisel. Kommunistid on näidanud, et ei ole raskusi, mis suudaksid neid tõkestada fashistlikke lurjuseid väljakihutamast meie maalt.

Pärast edukat lahingutegevust Novosokolniki all, nentis ühe miinipildurite allüksuse komandör sm. Ruuben: „Parteioorganisatsioon osutas mulle nois lahinguis suurt abi. Kommunistid paistisid silma oma vapruste pooltest ja oma isikliku eeskujuga innustasid ka teisi. Olgu eriti märgitud sm-d Pärtma ja Urbanik, kelle miinipildurid hajutasid oma kiire ja täpse tulega kõik vaenlase meeleheitlikud rünnakud. Kommunistide eeskujutähtsust kogu ja nad täitsid eeskujulikult oma lahingutööande.“ Kõik sm. Ruubeni allüksuse komandörid on autasustatud medaliaga „Vapruse eest“.

Kommunistid, seistes oma eesrindlikul postil teenäitajaina hulka-
dele, peavad suunama oma jõu-
pingutused ennekõike sellele, et kii-
remini hävitada vananen. Partei-
organisatsioon peab tihedamalt
koonduma komandöri ümber tema
lahingülesannete täitmise läbi-
viimise kindlustamiseks. Partei-
organisatsioon peab aga ka olema
toeks ja paremaks käeks koman-
dõridele poliitilise läbiviimisel ja
nende isikulise koosseisu tead-
likkuse kasvatamisel. Parteiorgani-
satsiooni ülesanne on uute eesrind-
like inimeste juhtimine partei
ridadesse.

Arusaadavalt suudab suurem organisatsioon tõhusamalt kindlustada komandorile lahinguüksannete täitmist, ulatab laialdasemalt nägema puudusi ning juhib komandöri tähelepanu neile ja abistab teda puuduste kõrvaldamisel. Partei ridade kasv tähendab hulka- de teadlikkuse ja loogijõu kasvu, sest kommunistide ridade suure- nemisel kasvab partei juhtiv jõud isikulises koosseisus. Muutub üha laialdasemaks kommunistide mobi- liseerivus, võitlejate innustamine ja kaasatõmbamine komandöri ees seisva lahinguüksande täitmisel. Mida suurem on parteiorganisat- sioon, seda otstarbekamalt saab

ta teostada jõudude jaotust ja tõsta
ta kõrgemale parteilist töötaset.

Meie väeosades on küllalt tub-
lisid inimesi, kes ihu ja hingega
töötavad ühisel eesmärgil vaenla-
se lõplikuks hävitamiseks. On va-
ja sihikindlalt töötada nende-
ga neid ette valmistada ja kasvatada
parteisseastumiseks. Neid, kes
oma tagasihoidlikkusest ise ei
astu samme lülitumiseks partei-
ridadesse, tuleb tõmmata kaasa.
Siin tuleb parteiorganisatsioonil
näidata initsiatiivi. Parteiorganis-
saator kui ka iga kommunist peab
põhjalikult tundma oma kaaslast,
oskama läheneda neile individuaal-
selt. Tuleb selgitada neile partei
eesmärgi ja põhimõtteid, partei
osa varulase purustamisel. Neile,
kes valmistuvad parteisseastumi-
seks, tuleb anda kergemaid kas-
vatuslikke ülesandeid ja juhtida
neid marksismi-leninismi teaduse
ammandamatute varasalvide juur-
de. Peab hästi tundma inimese
võimeid ja hariduslikku taset, et
anda täiplikult jõukohane ja vast-
av ülesanne.

Kommunistide kohustus on kasvatada uut kaadrit. Et täita seda vastutusrasket ülesannet, tuleb kõigepealt kasvatada iseennast, tuleb õppida ja täiendada oma teadmisi pidevalt ja väsimatult. Looles vaid vanadele teadmistele, tekib paratamatult mahajäämine elus, oskamatus orienteeruda uutes olukordades. Enne kõike on see kehtiv parteiorganisatsioonide kohta. Kõigepealt just oma parteiorganisatsioonilt saab inimene vastuse teda huvitavatele küsimustele. Muidugi on see maksev ka kõigi kommunistide kohta. Lubamatu on lasta end edasi kanda passiivsuse voolust.

Nõukogude rahval on ees viimased ostmistavad lahingud. Ka meie sünnimaal vabastamise lahingud on nihkunud vahetusse lähedusse. See nõuab igakülgselt valmisolekut. See eeldab ka, et parteiorganisatsioon kasvaks pidevalt. Lahingud nõuavad ohvreid. Ent langenute asemel peavad astuma üha uued kommunistid, et organisatsioon jääks täisvereliseks, et partei juldiv jõud ei nõrgeneks. Me ei tohi unustada, et organisatsiooni peitub jõud, mis on vajalik vaenlase lõplikuks purustamiseks ning uue elu ülesehitamiseks.

V. KAPP

Kingitusi Ameerika eestlasilt meie vôtilejaile

Eesti rahvuslikus väekoondises viibis külalisena Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi sekretär sm. V. Telling ja andis üle eesrindlikele ohvitseridele ja võitlejatele ameerika eestlaste poolt saadetud kingitused koos kirjadega.

Neist kirjadest hõõgub viha eesti rahva ajaloolise vihavaenlase — saksa vallutaja vastu.

Nii kirjutab Linda Suksdorf:
 „Julm vaenlane on suutnud oma
 raudse kanna alla suruda kümned
 süüitud rahvad, nende hulgas ka
 minu kalli kodumaa. Kuid pea saa-
 buv aeg, millal neetud vaenlase
 jõud murtakse jäädavalt. Puna-
 armeest ning tema vapratest juht-
 idest oleneb meie kõigi saatus.
 Ei ole sõnu, millega avaldada teile
 tänu teie kangelasliku võitluse-
 eest meie ühise vaenlase vastu.
 Maailma töörahvas ei unusta teid
 ialgi.”

Tüürimees Voldemar Ree üt-
leb oma kirjas: „Uhkuse ja au-
tundega lugesin siinsest eesti töö-
liste ajalehest „Uus Ilm“ teie
võitlusest fashismi vastu. Teen
minagi oma osa nii hästi kui suu-
dan ja oskan, et hävitada maa-
ilma orjastajaid.”

Ameerika eestlaste kingitusi
said kapten Joon, kapten
Nõmme, kapten Tuul, kapten
Vinkel, vanemleitnant Nau-
kas, seersant Krenvert, jef-
reitor Ounapuu, punaväelane
Heinsalu, sm. Viirpalu jt.

Kõigi kingitusesaajate tänutun-
net väljendasid sm. Vellendi
sõnad: „Oleme rõõmustava ülla-
tuse eest südamest tänulikud
kaaseestlastele Ameerikas. Need
kingitused näitavad, et eestlased
igas maailmakaares võitlevad fas-
histliku rahvaste orjastaja purus-
tamiseks.” ILMAR SIKEMÄE

Eesti kommunistlike noorte tervitav algatus Leningradis

Iga leningradlane annab 1944. aastal oma igapäevase töö kõrval vähemalt 30 tööpäeva Leningradi ülesehitamiseks. Möödunud kangelasliku kaitse aeg on liitnud kõik Leningradi elanikud ja ühise võitluse traditsioonid toovad kõik ka ühisele tööle linna ülesehitamiseks.

1. juunil s. a. tuli 39 eesti kommunistlikku noort algorganisatsioonist, kus sekretäriks on sm. Matvejeva, pärast tööd kokku Revolutsiooni Olivrite ehk Marsi väliakule ja alustas selle

korrastamist. Esimesel päeval
kaevasid nad lahti pommitabamusi-
test kasutamiskõlbmatuks tehtud
„Kuldse Tee”, korrasid allee-
äärsed põõsad ja tasandasid kõn-
niiteed.

Oli alanud eestlaste vabatahtlik töö Lenini linna heaks.

Pühapäev 4. juuni oli eestlastele suurspäev. Siis töötas Marsi väljakul üle 200 eestlaste. Suurel maa-alal tasandati pommiaugud, kaevati ümber ilupöösad, puhastati terves ulatuses kanalid äärne alleed. H. T.

Nõukogude aasta saavutusi Eestis

1. TÖÖLISTE SOTSIAALNE OLUKORD KODANLIKUS EESTIS JA NOUKOGUDE EESTIS

Kodanlik Eesti kannatas majanduslike kriiside all, mis tõi endaga kaasa tööpuuduse. Ainuüksi juba suurkätistes alanes töölise arv 1929. a. 35.000-lt 27.000-le 1933. a., seega ligi veerandi võrra. Ligi 8000 töölise pidi aastaid ootama töö ja teenistuse järele. Töölise olukorda ei päästnud ka niinimetatud „kõrgkonjunktuur“. Nii oli 1929. a. juulis suurtööstuses 35.000 töölise, kuid järgmise aasta jaanuaris vaid 29.000, seega oli 6000 töölise kaotanud talveks oma ülalpidamisallika. 1929. a. jaanuaris oli töötuid tööstuses registreeritud 8000, kriisi suurenedes tõusis see arv 1933. a. 14.000-le. Tegelikult oli töötuid märksa rohkem, kuna paljud neist ei usaldanud enam tööstust ega lootnud sealt abi. Ka oli tööstustel registreeritud vaid osa töötuid. Selleks et takistada töötutelt end registreerimast, olid tööstustel maksmata pandud mitmesugused kategooriad ja kitsendused.

Tööstustest arv oli suur ja suurenes nn. „tööstusliku tõusu“ aegadel. Kui 1923-24. a. oli tööstustest Eestis ligi 4000, siis 1929-30. a. see arv tõusis ligi 7500-ni. Tööstustel ei maksnud töölisele palku korralikult. Igal aastal tuli sadadel töölisel kümnetesse tuhandetesse kroonidesse ulatuv tööta sisse nõuda tööinspektori kaudu.

Sotsiaalkindlustus oli äärmiselt vilets. Ei olnud mingisugust tööpuuduse vastu kindlustamist, samuti puudus peagu täiesti vanaduse, invaliidisuse ja kutschaiguste vastu kindlustamine. Pensionid olid ainult riigiteenijad. Haiguste ja tööstustest vastu kindlustamine oli osaline ja seegi väikeses ulatuses.

Surevus töölise, eriti aga laste hulgas oli suur. Laialt levisid nakkushaigused, eriti tiisikus nõudis igal aastal rohkesti ohvreid.

Kuna arstiabi korraldus oli rajatud peamiselt arstide erapraktika põhimõttele ning arstiabi saamine oleneb haige majanduslikust olukorrast, ei tule imestada, et kõige rohkem arstiabi vajav töötav rahvas jäi sellest ilma.

Nõukogude aastal kõrvaldati Eestis need puudused.

Kriisist ja majandusliku ebakindlusega seotud pahed ei häirinud enam töölise normaalseid

tööolusid ja teenistusvõimalusi. Suurtööstuses tõusis töölise arv 1940. a. novembris 48.000-le (ühes ehitustööstusega 67.000) 43.000 vastu 1933. a. Tööpuudus kadus, mitmes tööstusharus oli tunda töökäte puudust. Keskmine tunni-teenistus 1940. a. oktoobris tõusis 75,5 sendile 39,3 sendi asemel 1939. a.

Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu ja EK(b)P Keskkomitee otsusega 10. nov. 1940. a. pandi kehtima üldine sotsiaalkindlustus, mille järgi riiklikult kindlustati kõik palgalised isikud haiguse, tööõnnetuste, kutschaiguste, sünnituse, vanaduse ja invaliidisuse puhuks. Kindlustamine toimus tasuta. Samal ajal kindlustati kõigile ka maksuta arstiabi.

Loodi puhkekodud, mis varem täiesti puudusid.

On selge, et kõigi nende samade tagajärjel töölise sotsiaalne heaolu Nõukogude Eestis paranes tunduvalt.

2. TÖÖSTUS NOUKOGUDE AASTAL JA ENNE SEDA

Enne esimest maailmasõda oli Eesti majandus lülitatud Venemaa majanduslikku organismi. Soodsa asukoha tõttu oli tsaarajaal tööstus Eestis märksa rohkem arenenud kui teistes Venemaa ääremaaades. 1920. a. loodi kunstlik piir Eesti ja Nõukogude Venemaa vahel, mis loikas Eesti ära tema loomulikust majanduslikust tagamaast. Selle tulemus oli, et endiste suurte tööstuskeskuste asemel tekkisid väbrikute kalmistud. Kreenholmis töötas 1913. a. üle 11.000 töölise, 1938. a. aga kõigest 2620, kuid oli aastaid, kus Kreenholmis töötas kõigest 2000 töölise ümber. Balti Puuvilla Kudumise ja Ketramise Vabrikus langes töölise arv 2000-lt 1.449-le, Dvigatelis oli varem 1827 töölise, kuid 1940. a., enne Nõukogude võimu, töötas seal 5 pikikäitist 130 töölisega. Vene-Balti laevatehases oli 1913. a. 5000 töölise, 1940. a. töötas seal 5 mitmesugust käitist 526 töölisega jne. jne.

Suurtööstuslikud käitised kodanlikus Eestis langesid üksteise järel tööprotsessist välja või töötasid ainult osalise koormatusega. Kogu tööstus oli väga suurel määral sõltuv välismaa, peamiselt saksa kapitalist ja tööstusest. Ikka pidi midagi puuduma, et teatavat artiklit kohapeal ei saaks valmistada. Näiteks ei suutnud Tartu Telefonivabrik ise valmistada valijakettaid. Mõne puuduva

masina või selle osa pärast oli iga teine käitis täiesti sõltuv välismaast.

Kodanliku Eesti muutumisega Eesti Nõukogude Sotsialistlikuks Vabariigiks muutus olukord tööstuses tundmatusest. Tööstusel oli tellimisi rohkesti ja toormaterjali saamine ei teinud enam muret. Olemasolevaid tehaseid laiendati ja tööstuste kalmistute asemele hakkasid kerkima uued tehased. Üheks suurimaks algatuseks sel ajal oli laevatehaste uuesti ülesehitamine Koplis, millise kavatsuse teostamist aga takistas fashistliku Saksamaa reetlik kallaletung Nõukogude Liidule.

Suurimaks reformiks eesti tööstuses oli väikekäitiste liitmine. Tekstiiltööstuses liideti 12 kunstlikäitist, 6 sukatööstust, 12 trikotööstust ja veel kümme kindmesugust tööstust. Selle tulemusena saadi aastast kokkuhoidu 366.000 krooni ja tekstiiltööstuse tootmisvõime tõusis tugevasti. Peale muu saavutati selliseid rahvamajanduslikke paremusi nagu lihtsustatud asjaajamine nii keskustes kui ka kohal.

Lutheri mõõblitööstuse toodangut taheti tõsta kolmekordseks. Puidutööstuse osas pandi Lutheris tööle terve uue osakond — kartongiosakond. „Põhjala“ toodang tõusis ja sortiment suurenes. Uusi masinad lasti käiku „Ilmarises“ ja mitmel pool mujal. Uuesti alustas tegevust akumulaatoritehas. Raadioaparaatide toodang tõusis 14.500-lt 35.000-le. Mäetööstuse toodang tegi edusamme — Kohtla-Järvel oli valmimas uus õlivabrik ja jõujaam. Ehitustööstus ja ehitusmaterjalitööstus võttis ulatuse, millist polnud varem nähtud.

Tööstuse tootmisvõime suurenemisega käis kaasas ka töötajate arvu suurenemine. Ainuüksi Kergetööstuse Rahvakomissariaadil alluvas seitsmes tööstusharus oli 1940. a. novembris kokku 59.920 töötajat 37.364 töötaja vastu sama aasta 1. juulil. Seega kasvas töölise arv neis käitistes viie kuuga 22.556 võrra.

Need üksikud näited kõnelevad küllaltki selgelt keelt tööstuse edusammudest Eestis nõukogude aastal. Kuid esimese nõukogude aasta saavutused olid ainult esimesed sammud selle suurejoonelise kava teostamisel, milline oleks järgnenud ja mis järgneki Eesti Nõukogude Sotsialistlikus Vabariigis pärast sakslaste väljakihutamist.

J. KIPPER

NSV Liidu, Inglismaa ja USA võitlusliidu ning koostöö tugevnemine

Punaarmee ajaloolised võidud ja Nõukogude valitsuse kaugelena, geovälispoliitika on tegurid, mis on kõvendanud NSVL, Inglismaa ja Ameerika ühisrinnet ja tugevdanud koostööd fashistliku bloki purustamiseks.

1943. a. tugevnes Ameerika ja Inglismaa fashistliku bloki vastane sõjaline koostöö järjekindlalt. Nii vallutasid 7. mail 1943. inglise ja ameerika väed Bizerta ja Tunise. 10. juulil 1943. a. maabus liitlaste dessant Siitsiilil ja 17. augustiks oli kogu saar vallutatud.

3. septembril 1943. a. järgnes liitlaste sissetung Lõuna-Itaaliasse ja pärast seda Itaalia lõunapoolsete maakondade vallutamist. Käesoleva aasta alguses toimus liitlaste dessant Anziosse Roomast lõuna pool, mida saksa väejuhatuse ei suutnud likvideerida.

Möödunud aasta septembris langetas Itaalia esimesena välja fashistlikust blokidest ja kuulutas sõja oma senisele partnerile — Saksamaale.

1943. a. suurenesid liitlaste lennukite poolt antavate hooibid Saksamaa sõjatööstuse keskustele pidevalt. 1943. a. jooksul heideti Saksa elulistes keskustes 134.000 tonni pomme, sellest hulgast ameeriklaste poolt 55.000 tonni.

1944. a. on Saksamaa ja tema vasallide eluliste keskuste pommitamine liitlaste lennukite poolt kasvanud veel tunduvalt.

Samal ajal kindlustasid liitlased maailmameredel oma laevastikule ohutu liiklemise. 9. novembril 1943. a. teatas Churchill, et kuue kuu jooksul on hävitatud 150 saksa allveelaeva. Liitlased kindlustasid Nõukogude Liidule tellitud varustuse kättetoimetamist Arktika ja lõuna mereteed kaudu. Suurenes Ameerikast Nõukogude Liitu saadetava relvastuse, varustuse ja elatusvahendite hulk.

Moskvas aset leidnud Ameerika, Inglismaa ja NSVL välisministrite konverents 19-30. oktoobril 1943. ja Teherani konverentsi Stalin, Churchill ja Roosevelti vahel 28. novembrist kuni 1. detsembrini 1943. a. oli tähtsaks ajalooliseks etapiks fashismivastase koalitsiooni kindlustamisel.

Neil konverentsidel, eriti Teherani konverentsil, loodi kindel alus efektiivsele sõjalisele koostööle kolme riigi vahel, ühtse koalitsiooni strateegia alusel. Jõuti täielikule kokkuleppele idast, läänest ja lõunast ettevetavate operatsioonide ulatuse ja tähtaegade suhtes. Liitlased avaldasid, et mingi jõud maailmas ei suuda takistada neid hävitamast saksa sõjalisi jõude. „Meie rünnak saab olema halastamatu ja järjest kasvav,“ nii üteldi kolme riigi Teherani konverentsil.

Teherani konverentsil väljendasid kolm riiki kindlalt oma tahet jätkata koostööd, mis on püsivaks kujunenud sõja ajal ja ka sõjale järgneval ajal, et likvideerida kõik saksa röövagressiooni tagajärjed ja kindlustada kestev rahu ja julgeolek.

Moskva konverentsi aastas esimesed kiivid pärast sõja alguse rahvaste rahu ja julgeoleku organisatsiooni alusmüüri.

Deklaratsioon üldise julgeoleku küsimuses lähtub sellest, et tulevane rahvusvaheline julgeoleku organisatsioon rajatakse kõigi sellest osavõtjate rahuarmastavate riikide suveräänsuse ja üheõiguse põhimõttele. Selle organisatsiooni liikmeks võivad kuuluda nii suured kui ka väikesed rahvad. Muidugi aga kannavad NSVL, Ameerika ja Inglismaa kõige suu-

remat vastutust pärast sõja alguse julgeoleku korraldamise küsimuses.

Moskva konverentsil võeti vastu Itaalia suhtes demokraatia põhimõtet väljendav deklaratsioon; siin ei nähtud mitte üksi ette vajadust hävitada fashism ja tema hukatuslikud mõjud ja tagajärjed, vaid ka kindlustada rahvale täielik võimalus seada oma maal demokraatlik kord. Deklaratsioon määrab ka lõpuks konkreetse tee selle demokraatiseerimise teostamise suhtes.

Teherani deklaratsioon juhib tähelepanu suurele vastutusele, mis lasub kolmel riigil ja ka kõigil ühinenud rahvustel. Tuleb kindlustada selline rahu, „mis leiab maakera rahvaste rõhuva enamuse heakskiitmist ja milline kõrvaldab sõja viletsust ning kolledused paljudeks inimpõlvadeks.“ Eriiselt leiab allakriipsutamist vajadus teostada demokraatia põhimõtet pärast sõja alguse rahu ja julgeoleku organiseerimisel. Siin tõttavad kõik demokraatlikud riigid aktiivselt kaasa, et kindlustada rahu „kõigi maade, suurte ja väikeste vahel, milliste rahvad, nagu meie rahvad, oma südame ja mõistuse abil on pühendanud endid eesmärgile — kõrvaldada türannia, orjus, rõhumine ja sallimatus.“

Maailmale on teada, et otsused, mis vastu võeti Moskvas ja Teheranis, andsid tunnustust selle üle, et kolm demokraatlikku suurriiki on kindlasti otsustanud karistada sõjasüüdlasi ja kindlustada maailma saksa agressiooni kordumise eest, organiseerida üldise julgeoleku püsiv süsteem. Kui erinevad ka ei oleksid rahvaste püüdlused, mis on sõltuvad ideoloogiast või ühiskondlikust korraist jne., on kolm riiki ühendatud üldise sihiga ja eesmärgiga.

Teherani deklaratsioon rõhutab: „Meie ootame julgelt seda päeva, millal kõik maailma rahvad saavad elama vabalt, mitte kannatades türannia tegude all, ja vabalt oma mitmesuguste püüdluste ja oma südamehäälsete järgi.“

Fashistlik blokk on teadlik oma hukkumisest. Ainsaks lootuseks jäi ajada kiulu liitlaste vahel, tekitada umbusk nende vahel. Nad rajasid lootuse erinevatele kolme riigi vahel — peamiselt just uutes ja keerulistes küsimustes, mis esile kerkisid selle sõja uuel etapil.

Fashistid pidid siin kogema uut lüüasaamist, sest just sõja pöördelisel etapil leidis aset võitlusliidu koostöö tugevnemine. Suvenes vastastikune arusaamine.

Moskva konverentsi kokkuleppe alusel loodi deklaratsiooni põhjal Itaalia küsimuste arutamiseks konsultatiivne nõukogu.

Nõukogude Liidu diplomaatia astus vajalike sammude, et Itaalia saaks uue valitsuse. Nimelt venis uue valitsuse küsimuse lahendamise lubamatult kaua. Alles siis, kui Nõukogude diplomaatia astus samme, oli tulemuseks, et Badoglio valitsuse alus laiendati. Edasi tuleb nimetada: 1) liitlaste abi Prantsusmaa küsimuse lahendamiseks, 2) koostöö Jugoslaavia, 3) koostöö Poola suhtes; 4) Moskva konverentsi poolt loodud „Euroopa konsultatiivne komisjon“ Londonis, mis määrab liitlastele poolt Saksamaa suhtes tarvitu võetavad abinõud.

Kõik need koostöö tulemused Moskva ja Teherani konverentsidel ja nüüd teostatud liitlaste vahel sissetung Euroopa mandrile on meile selgeks tõenduseks, et Berliini svaakalite katsed lõhkuda kolme riigi koostööd on lõppenud neile täieliku fiaskoga.

B. VEIMER

Kangelasele O. Ahile anti kätte Lenini orden

Väekoondise pidulikl koosolekul kindralleitnant L. Pärn andis vanemseersant Oskar Ahile Lenini ordeni.

Jaanuvarilähingute tulemõllus tormas sm. Ahi kiirete hüpetega saksa dzotile, roomas selle katusele ja viskas korstnast dzotti granaate. Dzoti meeskond alistus vaprale kuulipildurile — välja ronis kuus ülestõstetud kätega fritsu.

Nüüd, heledas suvepäikeses helgib kangelase rinnal kõrge orden. Kapten Kiiret üksuse võitlejad võtsid oma kuulsat jaokomandööri vastu maruliste tervitushüüetega ja pildustid teda kaua õhku. Eesti võitlejaspere on uhke oma väärilikkalt autastustat lahinguvõnnale. Eesti rahvas ei unusta oma sangarlikku poega.

Onnitenud oma poolt uut ordenikandjat, istun temaga metsaserval ja vestlen. Suunan jutu ägedale lahingupäevile.

„Mille ümber ka mõtted keerlesid sel dzotivallutamise päeval?“ küsin.

„Pääseks aga kuidagi ligi, saaks neile kõvasti valada, — see mõte oli muud ei mäleta. Oli kiire, kuulid vingusid ümberringi, polnud mahti palju mõelda. Aga muidu mõlkus tihti oma meele, ema ja kõik teised, kes olid sakslaste orjuses.“

„Akki muutub mehe pük sara-

Vanemseersant O. Ahi

vaks ja rõõmuhelik rullub üle päevitanud näo.

„Nüüd on kodukoht uuesti vaba. Ema on elus ja terve. Olen temaga kirjavahetuses.“

Edasisest vestlusest selgub, et Oskar Ahi kodukoht on Leningradi oblastis, Eesti rajast 40 km eemal. Oskari isa (nüüd juba 12 aastat surnud) oli siis 5-aastane, kui vanaisa tuli Eestist mõttega: „ehk siin vabaneb paruneist ja nende orjast, teopäevadest ja ühunuhtlusest. Ja nüüd võitleb

pojajõeg Oskar, 25-aastane täismees, samade parunite järglaste vastu, võtab mehise osa eesti rahva põlisest võitlusest saksa orjastajate vastu.“

Enne sõda oli Oskar Ahi traktorist-brigadir. Koos traktoritega taganes ta sissetungivate hüljlaste eest. Oli kiire, polnud enam võimalik ema kaasa võtta. Ja 2 aastat 7 kuud oli ema saksa orjuses, kannatas, tegi ränka tööd ja nälgis. Juba möödunud aasta sügisel hakkasid sakslased seda rajooni rahvast ja varast tühjaks vedama ning asulaid maatas põletama. Aga Oskari koduküla ja 15-16 ümbruse küla säilisid ning elanikud jäid alles, — seda tänu partisanidele, kes elutsesid seal ja julgustasid sakslaste käske mitte täitma. Sakslased ei julgenud pista oma nina rajoonikeskustest — „kindlustest“ — kõrvalistele metsaladele, eriti aga Oskari kodukülla, kus oli partisanide peastaap. Nii päästsid partisanid tuhandete nõukogude inimeste hulgas ka Oskari ema viletsusse ja võib olla ka surma küüditamisest. Nüüd on ema toibunud orjaaja vihtlustustest ja töötab innuga kaasa kodukolhoosi uuestirajamisel.

Eesseevaid Nõukogude Eesti vabastamislahinguid puudutades ütles sm. Ahi kindlalt:

„Lõhn kaasa, nagu suudan. Püüan võidelda veel paremini kui silamaani.“

ILMAR SIKEMAE.

JEFREITOR MAAR

Jefr. Maar oli koos teiste siidemeeste ja luurajatega teel äsjaehitatud vaatluspunkti poole. Nende tee viis üle lageda välja, mida vastane pidas meelodilise tule all.

Maari lähedal lõhkes üks miin ja selle kild tungis talle põlve. Maar jäi rahulikuks ja sõnas: „Mis see kild ikka mehele teeb“, ning tuli vaatluspunkti, kus tõttas õõ läbi. Hommikul seoti tagas laag korralikult ja üteldi, et tal tuleb evakueeruda. Kuid

Maar ei tahtnud evakueerumisest midagi kuulda, vaid jäi telefonistina oma kohale.

Ta käis N mõisa juures korvaldalt vastase miini- ja kuulipilduja tule all sideliine parandamas.

Jefr. Maari teeneid hinnati Kuulsuse ordeniga.

Kuidas toimus liitlaste sissetung Põhja-Prantsusmaale

Liitlaste Põhja-Prantsusmaa dessandioperatsioonide esimene etapp — dessandivägede maandamine ja Normandia ranniku puhastamine vaenlastest on seljatatud. On alanud operatsioonide teine faas — liitlaste operatsioonivägede vastu paisatud vaenlaste taktikaliste reservide purustamine. Normandia aladel käivad praegu ägedad lahingud. Vaenlase vastupanu kasvab sedavõrd, kuidas ta suudab koondada ja võitlusse paisata oma uusi jõude.

Samal ajal kui võitlused operatsioonide teises järgus arenevad kasvava ägedusega, võimaldub esimeste võitluste käigu kohta joonistada ülevahtlikumat pilti.

DESSANDID OHUST

Dessandioperatsioonide esimene faas algas 5. juuni keskööl, millal inglise-ameerika langevarjurid ja õhudeessandidivisiid 1200 plaaneriil ja transpordilennukil maabusid sakslaste rannakaitse tagalas. Plaanerid ameerika vägedega maabusid 37 km Cherbourgist lõuna pool ja juba kella 6—7 vahel hommikul löid vaenlase välja mitmest külast, lõigates ära peateed Cherbourgi suunas. Caen'i rajoonis maabus inglise 6. õhudeessandidivisi, vallutades esmajoones kaks tähtsat silda. Neid sildu ei saanud sakslane seega enam kasutada toetusvägede juurdepääskamiseks siin arenema hakkavatesse võitlustesse. Mitmes kohas maabunud langevarjurid hävitasid ter- ved virnad palke, millistega sakslased olid katnud enam-vähem soodsad paigad lennukite maandumiseks, et takistada liitlaste õhudeessandivägede maabumist. Liitlaste langevarjurid valmistisid kiiresti ette maabumiskohad, mida hiljem maandunud transpordilennukid said kasutada ka pimedas. „Hamilcari“ tüüpi plaaneritega toimetati kohale isegi ker- geid tanke.

Sakslased püüdsid maabuvatele õhudeessandivägedele muidugi kohe anda tõhusat vastulööki. Nad paikasid nende vastu kõik käepä- rast olevad jõud ja tehnika. Kuid liitlaste õhudeessandiväed võitlesid ülima vahvusega. Neile toimetati kohale langevarjude abil tankitorjereid ja muud relvas- tust. Ühe õhust saadud tanki- tõrjekahuriga hävitati kuue la- suga viis ründavat saksa tanki. Liitlaste õhudeessandiväed suutsid end kindlustada peagu kõigis maabumispai- gus.

RICHARD PRUUN VOITIS MEISTRIKANDIDAATIDE MALE-TURNIIRI

Richard Pruun võitis 8,5 punkti- ga Moskva linnakomitee poolt korraldatud meistrikandidaatide maleturniiri, millest võitis osa 12 maletajat. Teise koha jagasid Petrov ja Vishnevski 7,5 punktiga. Selle turniiriga omandas R. Pruun õiguse meistritiitli saavutamiseks välja kutsuda ühe NSVL meistri.

Spordiselt „Iskusstvo“ Moskva oblasti komitee korraldusel andis Richard Pruun haavatud Punaarmee ohvitseridele 2 simul- taani. Esimene kord oli osavõtjaid 14, kellest ta võitis 11 ja kaotas 3-le. Teine kord võitis Pruun 11 osavõtjast 10 ja mängis ühega viigi.

Ka ENSV Kohaliku Tööstuse Rahvakomissariaadi ametiühingu- komitee korraldas malesimul- taani Richard Pruuniga. R. Pruun võitis 16 osavõtjast 13, mängis viigi kahega ja kaotas ühele.

„KALEV“ AMETIÜHINGUTE ESIVÕITLUSTE FINAAL-MÄNGUDELE

Ametiühingute spordiselt „Ka- levi“ korvpalli meeskond võtab osa üleliiduliste esivõitluste fi- naalmängudest, mis peetakse 5.—9. juulini Moskvas.

Enne võitlusi meeskond viibis treeninglaagris. „Kalevi“ läheb tulle järgmises koosseisus: I. Lõssov, J. Dudkin, E. Naarits, E. Tilling, A. Zimmermann, V. Piilberg, G. Kubõshkin ja A. Vinogradov.

200 MIINITRAALERIT JA 600 SOJALAEGA

Samal ajal alustas üle 200 miinitraaleri eselonidena teed üle La Manche'i väina. Nad puhas- tasid vee vaenlase poolt pandud miinidest, märkides ohutu tee signaalboidega. Miinitraaleritele järgnes nende poolt puhastatud teel 600 liitlaste sõjalaeva. Selle armaada sõjalise jõust annab kujutuse juba üksi kõigi nende laevade tulevõime — 2000 tonni fuggassomme kümne minuti jook- sul. 75 protsenti neist laevadest avas kell 5 hommikul tule saks- laste rannakaitsepatareidele. In- glise lennukite emalaev „Scorpion“, miiline möödunud aasta detsem- bris laskis esimese torpeedo saksa lahingulaeva „Scharnhorsti“ pilti, ligines ühele rannakaitsepatareile 1400 m kaugusele ja hävitas vaen- lase patarei tabava tulega.

Ühel ajal sõjalaevade tulega pommitasid vaenlase rannakaitse- patareisid ka liitlaste lennukid. Üle 1300 inglise raskepommilen- nuki pommitas vaenlase patareisid ja arvestatakse, et igalt neist vi- sati alla 500 tonni pomme. Ühe pommilennukite koondise tegevust juhtis kuulus Gibson — sama mees, kelle juhtimisel teostus liitlaste edukas õhurünnak Möhne ja Ederi jõgede tammidele ning kes selle operatsiooni juhtimise eest autasustati Victoria ristiga.

Sõjalaevade ja pommilennukite ühise tulega suruti maha 80 prot-

senti vaenlase rannakaitsepatarei- dest. Seejärel kanti sõjalaevade tuli üle vaenlase kindlustuslinde- le kaitse sügavuses. Selle tule- katte all maabus esimene dessandi- vägede laine — sapöörid. Nende ülesandeks oli sakslaste poolt rannikuäärsetele aladele ehitatud takistuste, miinide jne. kõrvalda- mine. Niisuguste tõkete ehitami- se Põhja-Prantsusmaa rannikul olid avastanud liitlaste luurelennu- kid.

Alles pärast seda algas dessan- divägede maalesaatmine.

50 KUULIHAAVA KANGELASE KEHAS

Vaatamata võimsale tuleette- valmistusele oli vastupanu, mida sakslased osutasid maabuvatele ekspeditsioonivägedele oma esime- sel kindlustuslinnil, äärmiselt visa. Sakslased, istudes betoonkindlus- tustes ja kaevikutes, juhtisid rün- dajatele marutule. Ent ekspedi- tsioonivägede sõdurid tungisid eda- si erakordse vapruse ja mehisu- sega.

Inglise sõjakirjasaatja, kes jäl- gis liitlaste vägede maabumist, jutustas nendest võitlustest ühe episoodi, mis iseloomustab ekspe- ditsioonivägede sõdurite vahvust. „Noor kapral ründas oma ük- susega vaenlase kuulipildujapesa. Ta kukkus otse jooksul rannali- vale. Kapral oli saanud haavata. Ent ta tõusis uuesti ja hüüdis kaaslastele: „Edasi poisid!“ Vaen-

lase kuulipilduja täristas otse hulljulgete ründajate suunas. Kap- ral langes uuesti. Ent ta kaasla- sed jõudsid vaenlase kuulipilduja ja hävitasid selle. Langenud kan- gelase kehast leiti 50 kuulihäva.“

20.000 TONNI POMME ÜHE PÄEVA JOOKSUL

Koos esimeste vägedega saa- busid rannikule ka ohvitserid- vaatlejad, kelle ülesanne seisis selles, et teha kindlaks vaenlase rannakaitse tugevamad sõlmpunk- tid ja juhtida nende sõjalaevade tuli. Sellisel viisil juhitud tuli võib tabada vaenlast otsustaval momen- dil ka suurtest kaugustest. Nõnda paikasid sakslased ühel rinde- osal ekspeditsioonivägede vastu hulga „tiigreid“. Vaatlejalt saa- dud täpsete andmete järgi avasid neile tule inglise ristlejad „Orion“ ja „Argonaut“ 20 km kauguselt rannast.

Sõjalaevade tuld korrigeeriti ka lennukitelt. Nõnda avastasid ing- lise hävitajad Caen'i rajoonis vaenlase suure soomusmasinate üksuse, mis ründas liitlaste väge- sid. Lennukitelt raadio teel saa- dud andmete järgi juhti ristleja „Yourspite“ vaenlase soomusma- sinatele 380 mm mürskudega tuli. Vaenlase soomusjõudude rünnak löödi tagasi.

Millist toetust dessandivägede maabumisele osutas lennuvägi, sellest kõnelevad üksinda juba järgmised arvud: üksnes 6. juuni

jooksul sooritas liitlaste lennuvägi 12.000 väljalendu, visates alla 15.000—20.000 tonni pomme.

VABASTATUD BAYEUX'S

Kindral Montgomery, 21. ingli- se armeegrupi ülemjuhataja, lõi juba võitluste esimestel päevadel oma staabi Prantsusmaale, et ko- hapeal juhatada Rommeli taktika- liste reservide purustamist, mille sakslased olid paisanud lahinguis- se kohe liitlaste dessandioperat- sioonide õnnestumise järel. Kuid sakslastel ei läinud korda takista- da liitlasi tungimast saksa kaitse sügavusse.

Bayeux — see on esimene Prant- suse linn, mis vabastati liitlaste poolt. See on väike ja rahulik linn, mis muutus kohe elavaks, kui liitlaste väed marssisid linna tä- navatele. Inimesed palistasid täna- vaääri. Kõlasid hüüded: „Elagu Inglisele! Elagu Ameerikale! Elagu vaba Prantsusmaale!“ Majadele lei- sati Prantsuse rahvuslupud, mida nelja aasta kestel oli tulnud saksa okupatsioonivõimude eest hoolega varjata. Peagu iga inimene täna- val hoidis käes tähekest „V“ — algustähte sõnast „victoire“ (võit), prantsuse rahva passiivse vastu- panu sümbolit saksa okupantidele.

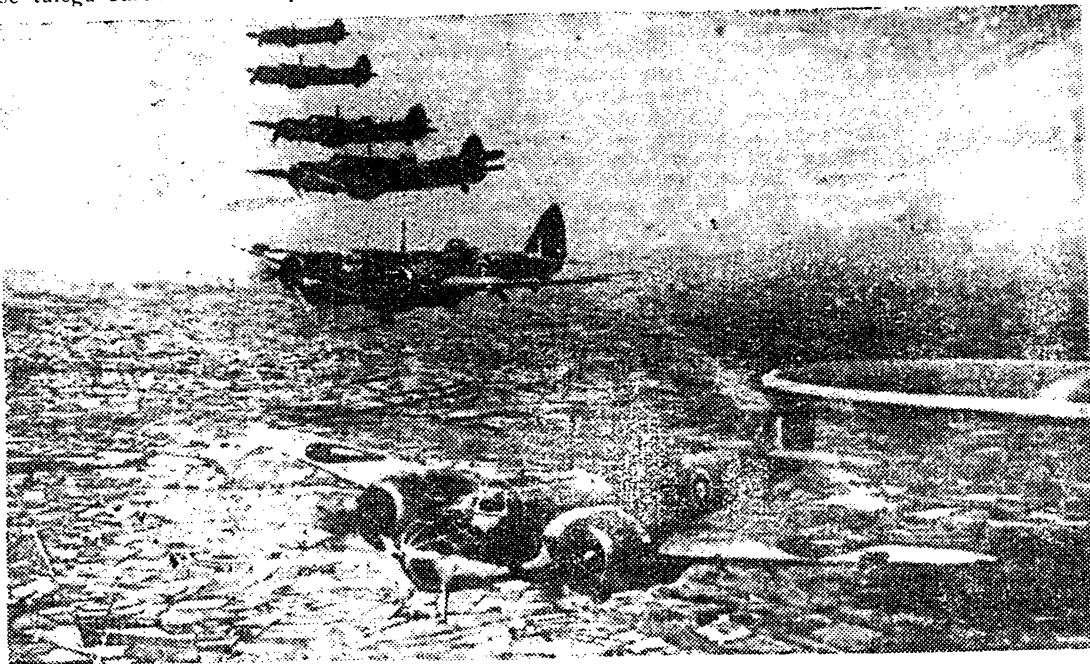
Ent nii rõõmsalt kui selle lin- nakese rahvas võitis vastu liitlas- te vägesid, sama ohjeldamatu on selle rahva viha okupantide ja nende käsilaste, oma rahva ära- andjate vastu. Kuskil tänaval viiakse vangistatud Lavali poliit- seinikku. Vangistatud saadab viha- ne ja kätsevaheldav rahvahulk. Vangi- saatjad ei suuda lõpuks viibast rahvahulka hoida eemal, inimesed haaravad vangi saatjate käte va- helt ja hukavad ta kohapeal.

Prantsuse rahvas ei unusta oma kannatusi, mis ta on pidanud tundma saksa okupatsiooni ikkes.

PEALETUNG JÄTKUB

Ameerika väed vallutasid Ca- rentani, suure ja tähtsa liiklemis- teede sõlmpunkti. Seejärel lõiga- ära Cotentini poolsaar. Liitlaste vägede kätte langes Cherbourg, põhjaranniku suur ja tähtis sad- am, mis on liitlastele suureks plussiks uute vägede juurdepääs- kamisel Põhja-Prantsusmaa sõja- tandrile. Liitlaste suurest edust annab selge ettekujutuse juba seegi fakt, et juuli alguseni liit- laste poolt on Põhja-Prantsus- maal võetud vangi üle 30.000 sakslase.

Liitlaste pealetung areneb jär- jekindlalt ja pidevalt, vaatamata kõikidele sakslaste vastupanukat- setele.

Liitlaste pommilennukid Põhja-Prantsusmaa kohal

Valmistame ette kaadrid eesti raudtee jaoks

Pole kaugel päev, millal eesti rahvas uuesti algab oma rahva- majanduse ülesehitamist kodupin- nal, kui sangarlik Punaarmee ta vabastab fashistlike vallutajate ikkest.

Sellele päevale tuleb ette valmis- tuda. Töö on raske, sest üheaeg- selt tuleb jätkata vaenlase hävi- tamist ja üles ehitada laastatud maa.

Üks juhtivamatest rahvamajan- duse harudest on raudteetransport, mis esimesena Punaarmeele järg- nevalt tuleb töösse rakendada nii, et ta tõotaks kellamehanismi täp- susega.

Selleks aga on tarvis etteval- mistatud kaadrid, on tarvis jaa- makorraldajaid, masiniste, nerde abisid, teebbrigadiire, sidetöölisi, telegrafiste, lukuseppi, elektro- montööre, veduri- ja vagunimeist- reid ja järelevaatajaid, treialeid, puuseppi, müüri- ja betoonijaid, maalreid, konditoreid ja palju teisi erialatöölisi.

Eesti raudtee kaadrite etteval- mistuse osakond organiseerib kur- susi eelmainitud aladele.

Kursused sidemeistritele on ju- ba alanud. Juuli kuus algavad lei- sed kursused. Need kursused an- navad uusi kvalifitseeritud töölisi raudteetranspordile. Samuti Töö- jõureservide Peavalitsus Eesti NSV Rahvakomissariaadi Nõukogu juures annab Eesti raudtee jaoks noori töölisi, kes on juba ette

valmistatud Raudtee- ja Tehase- koolides.

Riiklik Kaitsekomitee kohus- tas NSV Liidu Rahvakomissariide Nõukogu ja Tööjõureservide Valitsust laiendama õpilaskontingenti Raudtee- ja Tehasekoolides. Selle korralduse täideviimiseks Feede Rahvakomissariaat kohustas Eesti Raudtee Operatiiv-gruppi 4. kvar- talis avama Raudteekooli ja Teha- sekooli.

Raudtee- ja Tehasekooli orga- niseerimine annab eesti noortele võimaluse ette valmistada tööle raudteetranspordi alal. Nende koo- lide lõpetajad rakendatakse kohe töösse.

Raudtee ja Tehasekoolide õpi- lased saavad hariduse tasuta ja on õppeaja vältel riigi ülalpidamisel.

Kutsealustele võimaldatakse sõjaväekohustuse pikendus sõja lõpuni.

Raudtee- ja Tehasekoolide lõpe- tajad hakkavad töötama Eesti raudteedel. Oppeajal saadud varus- tus jääb nende omanduseks tasuta.

Raudteekooli võetakse vastu meesnoori 14—15. eluaastas. Teha- sekooli 16—17. eluaastas.

Eesti Raudtee Operatiivgrupp pöördub kõigi eesti noorte poole üleskutsega astuda Raudtee- ja Tehasekooli.

MARTINSON,
Eesti Raudtee Tehnikumide ja Tehniste koolide vanem insener.

Teadaanne

Eesti Raudteevalitsus teatab, et lähemal ajal organiseeritakse Ees- ti Raudteevalitsuse juures Eesti raudteede kaadrite ettevalmista- mise kursused. Kursustele võet- takse mees- ja naiskodanikke vas- tavalt järgmistele nõuetele:

Vedurijuhiabid — haridus mit- te alla 6 kl. ja tööstaazh luku- sepana mitte alla 1 aasta.

Jaamakorraldajad — haridus mitte alla 6 kl.

Rongijuhiid ja vanemkonduktorid — haridus mitte alla 4 kl.

Rongi- vagunimeistrid — har- idus mitte alla 4 kl., soovitatav lukusepa tööstaazh.

Vagunijärelevaatajad — har- idus mitte alla 4 kl., soovitatav lukusepa tööstaazh.

Teemeistrid — haridus mitte alla 6 kl.

Brigadiirid teeremondi alal — haridus mitte alla 4 kl.

Ehitusmeistrid — haridus mit- te alla 6 kl.

Side ja STP montöörid — haridus mitte alla 4 kl.

Telegrafistid — haridus mitte alla 6 kl., vanus 16—45 aastat.

Kursuslaste vanus üldnimeta- tuil 18—45 aastat.

Kursustes osavõtjail ei ole vene keele valdamine nõutav.

Kursuse kuulajad saavad ühis- korteri, ühistoetlustuse (3 korda päevas) ja stipendiumi.

Kursustele soovijad peavad esit- tama dokumendid 20. juuliks s. a. aadressil:

Ленинград, Фонтанка, 117. От- дел Подготовки кадров Эстон- ской ж. д.

1. Sooviavaldus, milles olgu mä- rgitud, millistest kursusest võet- vitakse osa võtta, täpne aad- ress ja kus töötab käesoleval momendil.

2. Oksikasjaline elulookirjeldus.

3. Tõendus tervisliku seisukorra ja vastuvõetavuse kohta vas- tavale erialale tuleb võtta kohalikust raudtee poliikilink- kust või ambulatooriumist.

Kursustele vastuvõetud koda- nikud saavad õppetöö alguseks väljakutsed ja dokumendid sõidu- lubade hankimiseks ning töölt vabastamiseks.

Täpse informatsiooni ja doku- mentide muretsemisel pöörduda kaasabi saamiseks ENSV RKN oblasti-, vabariigi- või rajooni- volinikkude poole.

Eesti Raudteede Operatiiv- grupp.

«РАХВА ХЯЛЪ»

Орган ЦК КП(б) Эстония и Советов депутатов трудящихся Эстонской ССР

Ленинград, Торговый пер. № 9

Toimetuse kolleegium

Prantsuse patriootide vabadusvõitlus

Igast Prantsusmaa osast tulevad teated, mis räägivad prantsuse patriootide ja saksa okupantide vahel peetud lahingutest.

Ain'i departemangus on partisanide käes Bourg'i linn — departemangu keskus. 400 partisaani vallutas tormijooksuga vaksali ja võitis osa linna vallutamisest. Patriootide käes on ka ümberkaudsed külad ning seega kontrollivad nad ühtlasi linna viivaid teid. Samas departemangus on sakslased välja löödud veel mitmest teisest külast. Partisanid arendavad praegu oma tegevust Lyon'i juures.

Annonay's, tekstiil- ja naftatööstuse keskuses, tuli vabrikutöölise hulgast palju võitlejaid patriootide armeele.

Corrèze'i departemangus on samuti käimas äge võitlus. Patriootid vallutasid departemangu keskuse Tulle'i. Selle linna läheduses asus töökohustuse-laager noortele. Kohe pärast teadasaamist liitlaste vägede maabumisest Normandias, liitus 3000 laagris asuvat noormeest partisanidega.

Lahingud prantsuse rahvastajate ja saksa okupantide vahel toimuvad veel reas teistes Prantsusmaa departemangudes. Sakslased on juba välja aetud paljudest asustatud punktidest. Partisanide tegevuse tagajärjel on peagu täiesti halvatud raudteeliiklemine Prantsusmaa kaguosas. Raudteeliin Bordeaux—Limoges on purustatud mitmes kohas. On läbi lõigatud tähtis maa-alune kaabel Agen—Toulouse.

Sakslased püüavad saada kiiresti abivägesid partisaniliikumise nahasurumiseks. Mõnel pool kaotavad nad selleks koguni raskekahurväge, nagu Drome'i ja Isère'i departemangus toimunud ägedates lahingutes.

Vaatamata okupantide tugevale sõjalisele jõule ja kõigile surveabinõudele võtavad võitlused Prantsusmaa sisemisel rindel üha laiemat ulatust.

Rahutused Taanis

26. juunil algasid Kopenhaagenis tõsised rahutused. 29. juuni õhtul kuulutati Kopenhaagenis välja streik, mis levis kiiresti üle maa. Streigi põhjuseks oli asjaolu, et sakslased olavad vangistanud Taani ametiühingute juhid. Katkes trammide liiklemine ja telefonihendus. Peaaegu kõik ärid on suletud.

Töölislinnaosades ehitati barrikaadid. Saksa patrullvägede ja taanlaste vahel on olnud tõsiseid kokkupõrkeid. Teatatakse, et sakslased tulistasid barrikaade lennukelt kuulipildujatest. Rootsi saabub palju Taani põgenikke, kes kinnitavad, et sakslased kasutasid taanlaste vastu isegi iseliikuvaid suurtükke.

Kopenhaagenis kuulutati välja piiramiseseisukord.

Rahutuste ajal on sakslased tapnud 700 taanlast ja vangistanud pantvangidena 100 silmapaistvat ametiühingu tegelast, ähvardades neid rahutuste kestmise puhul maha lasta.

Taani tööliste organisatsioonid levitavad proklamatsiooni, kutsudes tööliisi üles üldstreiki jätkama. Proklamatsioonis öeldakse, et streik lõpetatakse taani fashistliku organisatsiooni „Schalburgi korpuse“ laiali saatmise ja erakorralise seisukorra lõpetamise puhul riigis.

Kartes rahutuste laienemist, olvad sakslased vastavalt viimastele teadetele teatanud, et nad on nõus „Schalburgi korpust“ Kopenhaagenist välja viima.

MATERJALE KÕNEDEKS JA VESTLUSTEKS EESTI NSV 4. AASTAPÄEVA PUHUL

Ilmus trükist RK „Poliitilise Kirjanduse“ väljaandel käsiraamat propagandistidele — Materjale kõne- ja vestlusteks nõukogude võimu Eestis kehtimapaneku 4. aastapäeva puhul.

Raamatut võib saada Riikliku Kirjanduse raamatubaasist „Oktoobri“ võõrastemajas, tuba nr. 304.

Evakueerunute elust

Eesti keskkool Jegorjevskis lõpetas töö

Juunikuus lõpetas õppetöö Jegorjevski Eesti NSV RKN Oppekombinaadi juures asuv eesti keskkool.

Sel puhul toimus õppekombinaadi saalis aktus, kus esines pikema aruandega õppetöö käigust õppetöö juhataja sm. A. Kurve, kes märkis, et vaatamata eesti keskkooli omapärasele laadile ja eettulnud raskustele keskkool võib välja lasta lõppkatsete tulest läbi käinud 17 keskkooliõpilaseks küpset noort.

Külastajate kohaleõitnud Eesti NSV RKN esimehe asetäitja sm. N. Andresen oma sõnavõtus rõhutas, et äsja lõppenud keskkoolikursus on üks omapäraseimaid. Ühe õppeperioodi kestel võeti siin läbi 2 õppeaasta kursus, kuid see ei tähenda, et lõpetajad oma üldharidusliku taseme poolest seisaksid madalamal tavalise keskkooli kursuse tasemest. Sõjaajale omase pingerikka tööga suudeti omanäppa ainsa õppeaastaga täiel määral kahe õppeaasta kursus. Sarnane koolitüüp peab meile jääma ka tulevikus, et võrdlemisi lühikese aja jooksul üle saada keskkooliõpilaste puudusest ja vaf-

mistada noori ette kõrgemate õppeasutuste jaoks.

Tervitust ja tänusõnu lõpetajate nimel ütlesid 10 kl. organisatsioon. Kaasik ja 8. kl. nimel sm. Hiir.

Õppetööd alustas keskkool moodunud aasta oktoobris. Keskkooli koosseisu kuulus 8. klassi ja 10. klass — lõppklass.

Kuna õppekava oli võrdlemisi laialulatuslik, haarates kahe aasta kursuse, siis on selle lühikese kestuse vältel tehtud õpetaja- ja õpilaskonna poolt küllaltki tõhusat tööd. Seda tööd raskendasid küll mitmesugused asjaolud, nagu näiteks õpikute puudumine, õpilaste erinev vanaduslik ja eelhariduslik tase jne. Kuid tõsise tööjõu juures saadi kõigest üle. Lõppklassi õppeainete läbivõtmiseks kulutati 1237 tundi.

Siinjuures tuleb eriti esile tõsta õppeala juhataja sm. Kurve poolt tehtud tööd, kes, olles ühtlasi ka ajaloo ja geograafia lektoriks, tegi palju selleks, et lühikese õppeaja jooksul anda õpilastele võimalikult laialdasi teadmisi.

Hoole ja armastusega suhtusid

Eesti NSV evakueerunuist Samarkandis

Üheks Nõukogude Liidu idapoolsemaks linnaks, kuhu on asunud hulga evakueerunud eestlasi, on Samarkand.

Juba vanast ajast tuntakse Samarkandi Kesk-Aasia ilusaima linnana. See Zeravshani jõe viljarikas orus asetsev linn on merepinnast tublisti kõrgemal ja kuulub oma soodsa kliima ja viljarikka maapinna poolest. Linnas leidub rohkesti ajaloolisi mälestusmärke 16. ja 17. sajandist ja samuti on säilinud linna muistne idamaine ilme.

Tööstuse puudumine Samarkandis aitas juurdevoolanud inimesed, eriti Liidu läänepoolsetelt aladelt tulnud sajad tuhanded evakueeritud, tööhankimise mõttes raskesse olukorda. Ka kolhoosidesse tööleminek ei lahendanud olukorda, kuna malaaria sundis sealse kliimaga mitte harjunud inimesi linna tagasi pöörduma.

Samarkandi asunud eestlastest on suurem osa vanemad inimesed,

naised ja lapsed. Täistööjõulisi on nende hulgas vähe. Samarkandis on ka Isamaasõja invalide eestlasi. Osal neist on õnnestunud leida tööd leivavabrikuis ja invaliidide kodus. Samarkandi eesti koloonia teeb kõik, mis aga võimalik, et kollektiivset aida abi vajavaid evakueerunud.

Kevadel hakkasid Samarkandis elavad eestlased pikkamööda laiali valguma, osalt Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu väljakutsel, osalt omal algatusel. Kuid praegu elab Samarkandis veel siiski ligi 70 eestlast.

Unustamatult on jäänud Samarkandi eestlastele meelde kaks pidulikku sündmust. Esimene neist oli 21. juulil 1943. aastal, mil lal baltlased (eestlased, lätlased ja leedulased) korraldasid Eesti esinduse algatusel nõukogude võimu Baltimaadel kehtimatahakkamise kolmanda aastapäeva piduliku aktuse. Aktusele järgnes kontsert, kus eesti viuldaja R. Drabkina

oma töösse lektorid sm-d Althausen, Nuut, Kesa, Vähi, naste, Arman, Feldbach jt.

Oppimises parimaid tagajärgi näitasid 10. kl. õpilased Mia Valdada, Asta Künnap ja Mihhail Makarov, kelle keskmine hinne oli 4,9. Nimetatuid premeeriti õppekombinaadi juhataja poolt. Keskmise hindega 4,5 lõpetasid klassi Aino Käärrik, Erna Valdada ja Ellen Plotnik, keda samuti premeeriti.

8. klassi meesõpilastest on enamik suure Isamaasõja invaliidid. Parimaid tulemusi õpinguis saavutas 8. klassis Jaak Hion — keskmine hinne 4,5. Hästi lõpetasid ka Randar Hiir, Karin Sepre ja Asta Vichman.

Enamik 10. kl. lõpetajast siirdub sügisel edasi õppima kõrgemasse õppeasutusse, kuna noorema klassi lõpetajad jätkavad õppimist üldhariduslikul alal.

Eesti keskkool suure Isamaasõja olukorras on järjekordseks tõenduseks nõukoguliku hariduspoliitika püüdest rahvustliku kultuuri ja hariduse tõstmisel.

A. KANEP

esines eesti heliloojate töödega. Täiskilutud saale avaldas eesti muusika sügavat muljet ning Samarkandis kõneldi sellest õhtust veel kaua.

1943. aasta novembris esines Samarkandis Eesti Riiklike Kunstiansamlite dzässansaml.

Need olid pidupäevad mitte ainult eestlastele, vaid ka kõigile teistele muusikaarmastajatele.

Eesti viuldaja Drabkina on andnud kontserte ka töölisklubides ja laavadud sõdureile haigla. Neil kontsertidel on ta kandnud sageli ette eesti heliloojate Lemba, Kapi ja teiste helitöid. Hea shefflustöö eest anti talle hiljuti NSV Liidu Kunstikomitee poolt aadress.

Praegu valmistuvad Samarkandi eestlased Eesti NSV 4. aastapäeva pidulikule märkimisele. Samarkandis elavad eestlased on veendunud, et juba üsna peatselt nad võivad asuda tagasiteele vabastatud kodumaale.

L. D.

Eestlaste elust Kirovi oblastis

Lahkudes kodumaalt asusid paljud eestlased elama Kirovi oblasti Lebzjzhi rajooni. Siia on kogunenud inimesi igalt tööalalt ja ka koolipingilt tulnud noori. Kõik on kohanenud uuele olukorrale ja lülitunud tihedasti sõjaeagseesse tööprotsessi.

Nii näiteks õppis Arno Aviksoo ära lühikese ajaga sepaameti ja on praegu hülgisuure kolhoosi „Uus elu“ lugupeetud sepp. Sergius Salu peksis kolhoosi väikesel ühepeksumasinal 12 tunni jooksul 100 tsentnerit otra. See on rekord — niipalju pole siin tänini keegi suutnud nii kiiresti peksa. Rajooni leht kirjutas S. Salust kui uuest töökohtisest. Kingsepp August Saarnit ületab, vaatamata oma kõrgele vanadusele, nädala

töönormi kuni 450%. Töö kõrval õpetas ta veel sõjainvaliidi Ott Meremaad. Nüüd töötab ka Meremaa omal käel ja ületab normi 300%. Mõlemad on premeeritud jalatsite ja rahalise tasuga.

Sõjainvaliididest Ojast ja Sillusaarest on saanud tublid traktoristid-autojuhid. Ka tütarlapsed töötavad ennastsalgavalt. Nii on premeeritud jalaõude ja riidega Alia Antson, Herta Kuutanen, Jutta Lender ja Laine Urvan, kes on õppinud töötama hobustega, ületades pidevalt töönorme.

Kuulsaks on saanud kogu ümbruskonnas Aino Valter ja Helje Aviksoo oma käsitöödega. Ka nooruke Lea Kalve on soovhoosil kanakasvatajana tunnustatud tööline. Raimond Epold on

tallimehena väikeses kolhoosis tunnustatud tööjõud.

Isetegevuse alal on võetud osa näidendi ettekandmisest ja kui ka väiksemate asjadega esinemisest. Jaanuaris ja veebruaris korraldati siin õhtuid, mille sissetulek läks sõjainvaliidide toetamiseks.

Eriti suure menu osaliseks on saanud Tallinna konservatooriumi õpilase Helena Gashneva klaveripalad ja noore ning andeka Leo Kalve ballet. Koorilaulu kõrval said kiitust ka rahvatantsud.

Visa ning hoolsa tööga loodame kaasa aidata sõja kiiremale lõpule ja vaenlase lõplikule purustamisele, et avaneksid taas koduteed ja väravad.

ROLAND URVAN.

Eesti NSV Oppe-Tootmiskombinaadi tööst

Nõukogude Liidu tagala, innustatud Punaarmee võitudest, töötab päevast päeva suureneva energiaga. Kõik käitised ületavad plaani, suurendavad toodangut, aitavad Punaarmeed purustada neetud vaenlast. Ka meie Eesti NSV Oppe-Tootmiskombinaat nr. 1 Jegorjevskis on väike osa sellest suurest masinast, mis töötab võidu heaks saksa okupantide üle. Kombinaadi töötajad vaatamata raskustele, töötavad ennastsalgavalt, et täita kõik need ülesanded, mis neile on pandud. Selle pingerikka töö tagajärjeks on see, et kombinaat täitis juunikuu plaani 119,5-protsendilisel ning kvartaali plaani 108-protsendilisel. Minnes

vastu Eesti NSV neljandale aastapäevale, töölised on sotsialistlikus töövõistluses, et tõsta veelgi toodangut. Töö kõrval kombinaat valmistab ette noort kaadrit ning vanad töölised tõstavad enda teoreetilist taset. Tänu Parteile ja Nõukogude valitsusele on meil, eestlastel, võimaldatud töötada ja õppida. Seks tasuks rakendame kogu oma jõu ja tahte, et olla vääriliks nõukogude kodanikeks, ja kui peatselt tuleb meil pöörduda kodupinnale, siis olla valmis kõigiks taasehitamise raskusteks ning kiiresti viia Eesti NSV kultuuri ja tööstuse õitsengule!

G. SAMONOV.

Kuibõshevi evakueerunud eestlased olid koos

Kuibõshevi oblasti volinik koos sm. Männiku, Martinsoni ja Väikesega organiseerisid sealsetele eestlastele üldkoosoleku, mis sai elava osavõtu osaliseks. Koos arutleti läbi kõik kohalike evakueeritud eestlaste ellu puutuvad küsimused ja ühiselt leiti nil mõnelegi murele lahendus.

Selle tulemusena on Kuibõshevi evakueeritud eestlased järgneval puhkepäeval korraldanud pidulikke koosviibimisi, kus esinetakse kõnede, deklamatsioonide, tantsude ja lauludega

A. PAUR.

Sport

Kotkas vasarat 52,47 m

Moskva „Dünamo“ korraldusel peeti mõeldud nädalavahetusel kergejõustikuvõistlusi, millest osa võtsid ka Eesti NSV parimad kergejõustiklased. Vasaraheitest tuli esikohale Nõukogude Liidu tšempion J. Kotkas — 52,47 m. 800 m jooksus jäi meie parim keskmaade jooksja A. Tšhikin kolmandaks hea ajaga 1:58,4. Jooksu võitis Nõukogude Liidu tšempion Pugačevski. Kolmikhüppes tuli Nõukogude Liidu spordimeister R. Armi 14,36 m-ga teisele kohale.

„KALEV“ JUHIB AMETIÜHINGUTE ÜLELIIDLISTEL KORVPALLI ESIVOISTLUSTEL

Ametiühingute üleliidulistel korvpalliesivõistlustel, millest võtab osa 6 meeskonda, on mängitud kaks vooru. Eesti NSV ametiühingute spordiühing „Kalevi“ meeskond on esikohal. „Kalevi“ võitis esimeses voorus Sverdlovski „Traktorit“ 40:20 ja teises voorus löi ülekaalukalt Dnepropetrovski „Stali“ 108:9.

Meeskondade järjestus ja punktide seis pärast teise vooru lõpetamist on järgmine:

1. „Kalevi“ — 4 punkti, seis 148:20;
2. Moskva „Sokol“ — 4 p., seis 59:43;
3. Moskva „Stroitel“ — 2 p., seis 82:42;
4. Kuitaisi „Lokomotiv“ — 2 p., seis 96:95;
5. Sverdlovski „Traktor“ — 0 p., seis 41:78;
6. Dnepropetrovski „Stal“ — 0 p., seis 35:165.

Eesti maadlejate ja poksiate treeninglaagrist

Eesti Kehakultuuri- ja Spordikomitee poolt korraldati juunis eesti maadlejate ja poksiate treeninglaager Moskva Riikliku Stalini nimelise Kehakultuuri Kesk-Instituudi ruumes.

Laagris sooritati peale spetsiaalse treeningu kehalise jõu ja vastupidavuse saavutamiseks mitmet liiki täiendavaid harjutusi: harrastati mürdmaajooksu, käsi-palli jne.

Instituudis õppivad Eesti NSV kehakultuuri kaadrite koosseisu kuuluvad nais- ja meesõpilased elavad maadlejate ja poksiate ettevalmistusele elavalt kaasa. Maadlus- ja ka poksisport levisid mitte ainult võitlejate, vaid ka teiste üliõpilaste hulgas. Kord kujujes asi nii, et teoreetiliselt ei saanud kindlaks teha, millise spordiala harrastajad on võimelised saavutama poksis paremaid tagajärgi — ujuvad või korvpallimängijad? Seda otsustati praktiliselt selgitada. Instituudis õppiv eestlaste grupp organiseeris poksi-võistlused kahe neid erialasid esindava isiku vahel. Võistlused toimusid instituudi poksisaal- lis kõigi reeglite ja tseremooni- niate kohaselt — lilled anneta- misega ja võistlejate põhjaliku tutvustamisega pealtvaatajaskonnale, kelledeks olid instituudis õppi- vad eesti üliõpilased. Pealtvaatajad olid veendunud, et ujuvad on võimelised harrastama poksi suure- ma eduga kui korvpallimängijad. Kongilöögiga alanud võistluse alg- minutid aga näitasid kõigi ülla- tuseks vastupidist. Võistlus lõp- pes 3 ringil tehnilise k-o-ga korv- pallimängija kasuks.

Treeninglaagri vanemana pean märkima, et laager täitis temale pandud ülesande hästi. Loodame, et seekordne treeninglaager ei jää viimseks, kuid ühtlasi loodame, et treeninglaager järgmiseks Nõuko- gude Liidu esivõitlusiks toimub juba vabal Eesti NSV pinnal.

E. PUUSEPP,
NSV Liidu meistersportlane.

«РАХВА ХЯЛЪ»
Орган ЦК КП(б) Эстония
а Советов депутатов трудящихся
Эстонской ССР

Ленинград. Торговый пер. № 3

Toimetuse kolleegium

Blm Urgant Kõnandusest

Punaarmee vabastas Valge-Vene NSV pealinna Minski

SURM SAKSA OKUPANTIDELE!

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Tööraha Saadikute Nõukogude
häälekandja

Nr. 32 (509)

5. juulil 1944. a.

V. aastakäik

Geniaalne ettenägelikkus

„Meie jõud on arvatamatud. Upsakal vaenlasel tuleb selles varsti veenduda.” (Sm. J. V. Stalini kõnest 3. juulil 1941. a.)

Kolm aastat tagasi, 3. juulil 1941. a., pidas Nõukogude Liidu rahvaste, meie kuulsusriikka bolshevikkude partei ja Punaarmee juht, Riikliku Kaitsekomitee Esimees seltsimees Stalin oma ajaloolise raadiokõne ühenduses fashistliku Saksamaa reetliku kallaletungiga Nõukogude Liidule, milles ta kutsus rahvast andma kogu oma jõu vaenlase purustamiseks ja võidu saavutamiseks.

Selles sügavasti läbimõeldud ja haaravas kõnes annab seltsimees Stalin praegusaja sõja, tema iseloomu, käigu ja väljavaadete kohta geniaalse teadusliku analüüsi. Nagu võimsa prozhektori kiired, nii tungivad seltsimees Stalini sõnad tulevikku ja avastavad meie ees sõja arengu seaduspärasused.

Nõukogude Liidu rahvad leidsid seltsimees Stalini kõnes täieliku vastuse kõige raskematele ja keerulisematele küsimustele: kuidas kujuneb sõja edasine käik, missugused on tema väljavaated ja missugused on Nõukogude Liidu rahvaste ning iga meie Kodumaa patrioodi ülesanded võitluses tugeva, õela ja metsiku vaenlase vastu.

Saksa fashistlike röövlõukude reetliku kallaletungi esimeste kuude jooksul tuli nõukogude rahvastele üle elada rasked katsumused. Kasutades kallaletungimisel Nõukogude Liidule ootamatuse momenti, esialgsel arvulist ülekaalu sõjatehnika, peamiselt lennukite ja tankide alal ning teise rinde puudumist, saavutasid fashistlikud röövvaldajad sõja esimestel kuudel, vaatamata Punaarmee kangelaslikule vastupanule, ajutist edu. Neil õnnestus tungida sügavale meie maale, asetada hädaohu meie kodumaa tähtsaimad majanduslikud ja poliitilised keskused.

Paljudele, mitte ainult meie vaenlastele, vaid ka sõprade laageris paistis, et Nõukogude Liit ei suuda vastu panna hitlerlike jõudude pealetungile. Oli rohkesti poliitikategelasi ja riigimehi, misel sobralikes maades, kes tegid tõsi-õid väga sõjalise olukorra, sõja käigu ja perspektiivide hinnanguis. Me kõik mäletame, kuidas sõja algul paljud inglise ja ameerika ajalehed kirjutasid, et Nõukogude Liitu ootavat teiste Hitleri poolt purustatud europa riikide saatus ja et see purustamine toimub 2–3 nädala, äärmisel juhul 2–3 kuu jooksul.

Niisuguses pinevas olukorras, kui meie Kodumaa kohal hõljus surmahädaohu, kui kogu maailma vabadustarmastavad rahvad ärevusega jälgisid saksa röövvaldajate edasitungi, kostsid 3. juulil 1941. a., kui saksa pealetung oli täies hoos, üle kogu maailma seltsimees Stalini sõnad täis kindlat veendumust meie võiduse: „Hitlerlikku fashistlikku armeed on samuti võimalik purustada ja see purustatakse, nagu purustati Napoleoni ja Vilhelmi armeed. Meie jõud on arvatamatud. Upsakal vaenlasel tuleb selles varsti veenduda.”

Aitult meie, nõukogude rahvas, keda on kasvatanud bolshevistlik partei, oli juba sõja esimestel päevadel kindel oma võidus.

Milles seisab seltsimees Stalini 3. juuli kõne nii suur veendumus ja jõud? See seisab selles, et ta andis sisepoliitiliste, sõjaliste ja rahvusvaheliste küsimuste kohta

selged juhised, mis said aluseks praktilises tegevuses. See seisab selles, et seltsimees Stalin oma kõnes aitas meie rahval ja kõigil demokraatlikel rahvastel teistes maades õieti mõista sõja arengut ja selgesti näha oma pingutuste eesmärki võitluses ja teel võidule. Valitsedes täiuslikult marksism-leninismi teooriat, oskas seltsimees Stalin läbi näha ka seda, mis teiste pilkude eest oli varjatud, ta oskas avastada põhimised seaduspärasused sõja arengus.

Suur Stalin andis rahvale kompassi, mis näitab teed võidule. Ta andis kogu Isamaasõja ajaks tegevusprogrammi, kuidas organiseerida saksa röövvaldajate purustamist.

Oma kõnes 3. juulil 1941. a. püüab seltsimees Stalin nõukogude rahva ees kõigepealt avada käesoleva sõja iseloomu, tema iseärasused ja eesmärgid. Seltsimees Stalin juhib erilise jõuga tähelepanu hirmsale hädaohule, mis ähvardab meie Kodumaa.

„Vaenlane on julm ja halastamatu,” ütles sm. Stalin. „Ta seab endale sihiks vallutada meie maid, mis on niisutatud meie higiga, haarata meie villi ja õli, mis on toodetud meie tööga. Ta seab endale sihiks mõisnike võimu taastamise, tsaarivalitsuse taastamise, venelaste, ukrainlaste, valgevenelaste, leedulaste, lätlaste, eestlaste, uzbekide, tatarlaste, moldaavlaste, grusiinlaste, armeenlaste, azerbaidžanlaste ja teiste Nõukogude Liidu vabade rahvaste rahvusliku kultuuri ja rahvusriikluse hävitamise, nende saksastamise, nende muutmise saksa vürstide ja parunite orjadeks. Kaalul on seega Nõukogude riigi elu või surm, NSV Liidu rahvaste elu või surm, see — kas Nõukogude Liidu rahvad jäävad vabaks või langevad orjusse.”

Bolshevikud on alati rahvale rääkinud tõtt ja selles seisab bolshevistliku partei jõud. Bolshevistlik toetõena on aidanud rahval koonduda, mobiliseeruda võitluseks elu ja surma peale julma vaenlase vastu, sest nüüd saab igaüks aru, et „sõda fashistliku Saksamaaga ei tule pidada harilikuks sõjaks. See ei ole sõda ainult kahe arme vahel. See on ühtlasi kogu nõukogude rahva suur sõda saksa fashistlike vägede vastu.” (Stalin).

Seltsimees Stalini poolt seatud ülesanded olid kindlad ja selged. „Peab meeles pidama,” ütles ta, „et vaenlane on õel, kaval, kogenud pettuses ja valekuulduste levitamises. Seda kõike peab arvesse võtma ja mitte end petta laskma.” Peab organiseerima halastamatut võitlust igasuguste tagala desorganiseerijate, paanikategijate ja kuulujuttude levitajate vastu.

Punaarmeele ja kõigile Nõukogude Liidu kodanikele seadis seltsimees Stalin ülesandeks kaitsta iga jalatäit Nõukogude maad, kindlustada Punaarmee ridade intensiivset täiendamist, tema varustamist kõige vajalikuga, allutada kogu oma töö Punaarmee tagala kindlustamisele. Tuleb vaenlase küüsisid päästa kõik väärtuslik vara. Vaenlase poolt vallutatud rajoonides tuleb luua nii jala- kui ratsa-partisaniidid salku.

Kogu nõukogude rahvas, nende hulgas ka eesti rahvas tõusis üles

oma elu, oma riikliku iseseisvuse kaitseks. Tagala ja rinne liitusid ühtseks sõjalaagriks. Sõda muutus tõeliseks üldrahvalikuks Isamaasõjaks. Nõukogude riigi inimesed loobusid kiiresti murestest ja korraldasid kogu oma töö ümber sõja-aja kohaselt. Nõukogude inimeste südameis süttis põlema vihaleek nurjatu vaenlase vastu. Inimesed läksid võitlusesse unustades arguse, paanika ja hirmu. Vapruse ja mehisuse, hirmutundmatuse ja kangelaslikkuse muutusid miljonite meie inimeste põhiomaduseks. Ja see kindlustas võidu.

Seltsimees Stalin näitas oma kõnes, et Saksamaa sõjaline edu, mis on saavutatud sõnamurdliku ja äkilise kallaletungi tagajärjel, on möödunud ja ajutine iseloomuga. Sel ei ole tõsist alust. Murrang sõja käigus on paratamatu. „Pole kahtlust,” ütles seltsimees Stalin, „et see lühiajaline Saksamaa sõjaline kasu on ainult episoodiks, kuna määratu poliitiline kasu on aga NSV Liidule tõsiseks ja kestvaaks teguriks, mille alusel peab arenema Punaarmee otsustav sõjaline edu sõjas fashistliku Saksamaa vastu.”

Kolme sõjaasta tulemused kinnitavad kõigile stalinliku ettenägelikkuse kogu suurust.

Punaarmee on oma võimsate löökidega Moskva, Stalingradi, Leningradi ja Kirski all, lahinguis Ukraina ja Krimmi pärast, praegu käimasolevais lahinguis Nõukogude Valge-Vene vabastamiseks täielikult purustanud ja hajutanud muinasjutu saksa arme võitmatusest ja kihutab haavatud saksa kiskjate temaga — hitlerliku Saksamaa — poole.

Oma kõnes 3. juulil 1941. a. ütles seltsimees Stalin, et nõukogude rahvas ei jää üksi oma võitluses:

„Selles vabadussõjas me ei jää üksi. Selles suure, sõjas me saame ustavaid liitlasi Euroopa ja Ameerika rahvaste naol...”

Suure Isamaasõja käik on täies ulatuses kinnitanud seltsimees Stalini geniaalseid sõnu.

Liitlasvägede maandamise hiilgav kordaminek Põhja-Prantsusmaal on Teherani konverentsi otseseks tagajärjeks ja demonstreerib hitlerivastase koalitsiooni võimsuse ja sõjalise ühtsuse kõvenemist.

Punaarmee, nõukogude partisaanide ja kogu nõukogude rahva enastalgav võitlus on eridaks eeskujuks orjastatud Euroopa rahvastele, näidates, kuidas tuleb võidelda vaenlase vastu, liituda teda ja vabastada oma kodumaa.

Järgnede juhi küttele on nõukogude rahvas Suure Isamaasõja käigus veel tihedamini koondunud Lenin-Stalini partei ümber, kes organiseerib ja innustab rahvast võitluses saksa röövvaldajate vastu.

Seltsimees Stalini esinemine raadios 3. juulil 1941. a. sai tegevusprogrammi kõigile Nõukogude Liidu rahvastele nende suures Isamaasõjas. Ta demonstreerib marksism-leninismi teooria suurt jõudu, ühiskondliku arengu seaduste põhjalikku tundmist, teaduslikku ettenägelikkust.

Leninliik-stalinliku teooria lipu all, suure Stalini juhtimisel samuti nõukogude rahvas kindlalt lõplikule võidule saksa fashistlike orjastajate üle.

Kõik meie jõud — meie kangelasliku Punaarmee ja vakra Punalaevastiku toetuseks!

Kõik rahva jõud — vaenlase purustamiseks!

Edasi — meie võidu eest!

(Sm. J. V. Stalini kõnest 3. juulil 1941. a.)

Tervitus Minski vabastamise puhul

Kõrgema Ülemjuhataja, Nõukogude Liidu Marssal sm. Stalin käskkirja tegi täna Nõukogude kodanikele teatavaks suure ja tähtsa võidusõnumi: Valge-Vene Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi pealinna Minski vabastamise saksa okupantide ikkest. Mürisevad saluudid Moskvast Minski vabastamise auks kostsid üle maa, nad kostsid vastu iga nõukogude inimese hinges ja südames. Ka eestlaste südamed paisusid rõõmust ja uhkusest vennasvabariigi pealinna vabastamise puhul. Meie rõõmustame suure võidu puhul, meie oleme uhked oma kallile Punaarmeele, kes oma meisterlikkuse ja võimsusega saavutas selle võidu. Aga samal ajal on järjekordne Punaarmee suurvõit meie kindlaks märgiks, et ka meie vabariigi pealinna Tallinna vabastamine saksa sissetungijast ei ole enam kaugel.

Täna sel võidupäeval surume meie, eestlased, ühtlasi relva tugevama pihku ja töötame pingutada kõiki oma jõude, et omalt poolt veel tugevama, veel valusama saksavastase võitlusega aidata Punaarmele ja tema eesti rahvuslikel väeosadel vabastada meie kallis kodumaa.

Õnnitlem Valge-Vene Nõukogude Sotsialistlikku Vabariiki ja tema rahvast Valge-Vene NSV pealinna vabastamise puhul.

Elagu Valge-Vene Nõukogude Sotsialistlik Vabariik!

Elagu võimale ja võidukale Punaarmeele ja tema geniaalsele juht, Kõrgem Ülemjuhataja, Nõukogude Liidu Marssal sm. Stalin!

Leningradis, 3. juulil 1944. a.

A. VEIMER,
Eesti NSV RKN esimehe asetäitja.

NSV LIIDU ÜLEMNÕUKOGU PRESIDIUMI SEADLUS

Nõukogude Liidu Marssali sõjaväelise auastme omistamise kohta armeekindral K. K. Rokossovskile

Omistada armeekindral Konstantin Konstantinovitš ROKOSSOVSKILE Nõukogude Liidu Marssali sõjaväeline auaste.

NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi Esimees

M. KALININ.

NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi Sekretär

A. GORKIN.

Moskva, Kreml, 29. juunil 1944. aastal.

Hoogus pealetung Valge-Vene rindel

Kõrgema Ülemjuhataja 3. juuli käskkirjas armeekindral Tshernjakhovskile ja Nõukogude Liidu Marssal Rokossovskile teatati, et 3. ja 1. Valge-Vene rinde väed vallutasid tormijooksuga Valge-Vene NSV pealinna MINSKI, mis oli sakslastele tähtis strateegiline sõlm lääne suunas.

Minski vabastamislahinguis silmapaistnud väekoondistele omistati nimetus „Minski” ja nad esitati autasustamiseks ordenitega.

Meie Kodumaa pealinn Moskva saluteeris 3. juulil meie vapratele vägedele, kes vallutasid Minski 24 suurtükiväekogupauguga 324 suurtükist.

4. juulil 1. Balti rinde väed vallutasid tormijooksuga POLOTSKI linna, vaenlase tähtsa kindlustatud punkti Dugavpilsis suunas.

★ ★ ★

Peale Valge-Vene pealinna Minski vallutamist meie Valge-Vene rinnete väed veel Minski oblastis rajoonikeskuse Logoiiski linna, Vileika oblastis rajoonikeskuse Kurenetsi linna, üle 450 asula ja 3 raudteejaama. Meie väed tungisid Molodetshno linna ning alustasid lahinguid äärlinnas.

28. juunist kuni 1. juulini on 3. Valge-Vene rinde väed võtnud vangi 13.256 saksa sõdurit ja ohvitseri. Vangilangenute hulgas on 95. jalaväediviisi komandör kindralmajor Michaelis. Seega on tõusnud 3. Valge-Vene rinde vägede poolt vangivõetud saksa sõdurite ja ohvitseride arv 1. juuliks 33.256 mehele.

2. juulil armeekindral Tshernjakhovskile ja Nõukogude Liidu Marssal Rokossovskile avaldatud Kõrgema Ülemjuhataja käskkirjas teatatakse, et 3. Valge-Vene rinde väed vallutasid tanki- ja jalaväekoondiste hoogsalt pealetungiga Valge-Vene oblastikeskuse Vileika linna ja tähtsa raudteesõlme Krasnoje linna.

1. juulil teatas Kõrgema Ülemjuhataja Käskkirja, et 3. Valge-Vene rinde väed armeekindral Tshernjakhovi juhtimisel ületasid Berezina jõe 110-kilomeetrilisel rindel ja vallutasid tormijooksuga sakslaste tähtsa tugipunkti Minski suunas — Borissovi linna.

Vaenlase kaotused ja 1. ning 2. Valge-Vene rinde vägede sõjasaak 23.—29. juunini k. a. kestnud võitluste jooksul

1. Valge-Vene rinde väed Nõukogude Liidu Marssal Rokossovski juhtimisel tekitasid 24.—29. juunini k. a. peetud pealetungilahingutega vaenlasele järgmisi kaotusi elavjõus ja tehnikas:

Hävitati: 216 tanki ja iseliikuvat suurtükki, 1322 mitmesuguse kaliibriga suurtükki, 1370 miinipildujat, 3660 kuulipildujat ja 8360 autot. Vaenlane jättis lahinguväljale ligi 50.000 sõduri ja ohvitseri laipa.

Samal ajal said 1. Valge-Vene rinde väed järgmisel hulgal sõjasaaki: 150 tanki ja iseliikuvat suurtükki, 1342 mitmesuguse kaliibriga suurtükki, 844 miinipildujat, 3744 kuulipildujat, 10.000 vintpüssi, 134 raadiojaama, 400 telefoniaparaati, 7562 autot, 215 mootorveokit, 4300 voorivankrit sõjamaaterjaliga, 36 esheloni mitmesuguse sõjavarustusega, 7748 hobust, 263 laskemoona-, relva-, varustuse-, ja toiduainete ladu. Vangi võeti 23.680 saksa sõdurit ja ohvitseri.

Seega on sakslaste kaotused 1. Valge-Vene rinde pealetungilahingutes kuue päeva jooksul, millega viidi lõpule vaenlase Bobruiski grupi sissepiiramine ja hävitamine, sõjatehnika peamistes liikides ja elavjõus: 73.680 tapetut ja vangilangenut, 366 tanki ja iseliikuvat suurtükki, 2664 mitmesuguse kaliibriga suurtükki, 2254 miinipildujat, 7404 kuulipildujat ja 15.922 autot.

2. Valge-Vene rinde väed kindral-polkovnik Zahharovi juhtimisel tekitasid vaenlasele

23.—29. juunini k. a. peetud pealetungilahingutega järgmisi kaotusi elavjõus ja tehnikas:

Hävitati: 60 tanki, 250 mitmesuguse kaliibriga suurtükki, 200 miinipildujat, 500 kuulipildujat ja 3150 autot. Vaenlane jättis lahinguväljale ligi 30.000 sõduri ja ohvitseri laipa.

Samal ajal said 2. Valge-Vene rinde väed järgmisel hulgal sõjasaaki: 20 tanki, 161 mitmesuguse kaliibriga kahurit, 192 miinipildujat, 560 kuulipildujat, 9100 vintpüssi ja automaati, 3000 autot, 3 vedurit, 120 vagunit ja 2100 hobust.

Vangi võeti: 3250 sõdurit, nende hulgas üle saja ohvitseri ja kaks saksa kindralit — 12. jalaväediviisi komandör kindralleitnant Bannler ja Mogilevi linna komandant kindralmajor Erdmannsdorf.

Seega on sakslaste kaotused 2. Valge-Vene rinde pealetungilahingutes seitsme päeva jooksul, millega anti vaenlasele lõplik löök Mogilevi suunas ja vabastati Mogilevi linn, sõjatehnika peamistes liikides ja elavjõus: 33.250 tapetut ja vangilangenut, 80 tanki, 411 mitmesuguse kaliibriga suurtükki, 392 miinipildujat, 1060 kuulipildujat ja 6150 autot.

Võttes kokku 1. ja 2. Valge-Vene rinde vägede pealetungilahingute tulemused, on sakslaste kaotused sõjatehnika peamistes liikides ja elavjõus järgmised: 106.930 tapetut ja vangilangenut, 446 tanki ja iseliikuvat suurtükki, 3075 mitmesuguse kaliibriga suurtükki, 2646 miinipildujat, 8464 kuulipildujat ja 22.072 autot.

Nõukogude Informatsioonibüroo.

Nõukogude Eesti 4. aastapäeva eel

Nõukogude aasta saavutusi Eestis

II

3. MIDA ANDIS NÕUKOGUDE AASTA EESTI TÖÖTAVALE PÕLLUMEHELE?

2. Riigivolikogu poolt 23. juulil 1940. a. vastu võetud deklaratsiooniga kuulutati kogu maa rahva omanduseks ja anti töötavale põllumehele tasuta põliseks kasutamiseks. Seega pandi piir maaga sahkendamisele ja kadus seni alaliselt kehvemate talude kohal püsitud oht — sattuda haamri alla. Töötav põllumees vabanes suurmaomaniku orjusest. Nõukogude maareformi tulemusena arvati riiklikku maata-gavarasse 623.439 ha maad, mis eraldati suurtaludest; siia lisandus veel endiste aadlite ja kirikute maid ning vähemal määral ka omavalitsuste ja riigi maid. Sellest maafondist varustati kalle kuu jooksul maaga 56.704 maata ja vähesed maaga põllumeesid; hiljem suurenes see arv veel umbes 3.500 väljaantava talu võrra.

Rahvakomissaride Nõukogu otsusega määrati uusmaasaajale 7,2 miljonit krooni kariloomade ostmiseks, inventari muretsemiseks ja hoonete ehitamiseks.

Seega nõukogude võimu ajal said maa tõelisteks peremeesteks kümned tuhanded töötavad põllumehed, kes varem pidid orjana suurmaapidajaid või elatuma juhuslikest töödest. Riigi abiga pandi neile majapidamistele kindel alus ning eesti põldudel võis alata uus ja parem elu.

Üksikute põllutööriistade liikidest müüdi 1939. a. oktoobris-novembris 162 üksust, 1940. a. oktoobris-novembris aga 1.237 üksust, seega 763,5 protsenti rohkem. Kõik see näitab põllumeeste osujõu tõusu ja räägib selget keelt sellest, millises suunas sotsialistlik süsteem pani liikuma eesti põllumajandusliku arengu.

Eesti kodanlus armastas kiidelda oma põllumajanduse mehhaniseerimisega. Kuivõrd algelisel tasemel oli selle mehhaniseerimise tempo, näitab see, et 1938.—39. a. toodi Eestisse umbes 300 traktorit, koguvõimsusega 3.000 hobusejõudu. 1941. a. mehhaniseerimise kava nägi ette põllumajanduses 14.400 hobusejõu tööterakendamise ja suurem osa sellest juba täideti masinatraktorijaamadele ja sovhoosidele

toodud traktorite, tööterakendamiseks. Lisaks sellele suurendati tunduval määral reaskülvi-, heinaseemnekülvi-, kartulivõtmise- ja viljasorteerimismasinate, rohuniitjate, loorehade jne. arvu. Ka oli ette nähtud üksikute viljade külvipinna suurendamine, söödi ja soode ülesharimine ja viljakandvaks muutmine.

Nõukogude korra ajal seisid eesti põllumajandusel ees hiilgavad arenguvõimalused.

4. HARIDUSE UMBERKORRALDAMINE NÕUKOGUDE EESTIS

Kogu haridussüsteem kodanlikus Eestis oli üheks tööliste ja töötavate talupoegade orjastamisvahendiks ning intelligentide hoidmiseks valitseva klassi huvides teenistuses.

Kodanliku valitsuse püüe oli suruda töötavaid hulki kooliharidusest eemale. Kuueaastane sundlikul algkool jäi tegelikult ainult paberile. Kehvemate vanemate lapsed jäeti täiesti enda hooleks. Puudus perekonnas sundis paljusid lapsi maastamadalast endale ja perele elatist teenima ja nad pidid sellepärast algkooliharidusest loobuma.

Nõukogude võim andis kõigile õpilastele õppimisvõimalused.

1939.—40. a. andis kodanlik riigivõim hariduse peale 8.528 krooni kuus, nõukogude võim aga 1940.—41. a. 58.333 krooni kuus, seega ligi seitse korda rohkem. Avati 125 uut klassi ja õpilaste arv kasvas 5.778 võrra.

Kodanlikus Eestis oli kesk-kool algkoolist eraldatud ja maksuline, sellega töötava rahva lastel, eriti maanoortel, oli võimalus ainult harukordseid juhtumeid ja suurte jõupingutustega keskharidust saada.

Nõukogude võimu üheks esimeseks sammuks oli ühtluskooli jaluleseadmine. Kesk-kooli vastu võetud õpilaste arv suurenes 2.165 võrra. Kaotati õppemaks tööliste, töötavate põllumeeste ja töötava intelligentide lastel. Lisaks sellele võimaldati kehvematele õpilastele stipendiumid. Kui 1939.—40. a. kodanlik valitsus maksis kehvematele kesk-kooliõpilastele kokku 259 krooni kuus, siis 1940.—41. a. andis nõukogude võim kesk-kooliõpilastele toetust 57.916 krooni ulatuses, seega umbes 225 korda enam.

Veelgi suurema muudatuse tegid läbi kõrgemad koolid.

Kõrgemate koolide õppetöö korraldati nii, et üliõpilased ei õiendaks eksameid puudulike konseptide abil, nagu see olude sunnil enamasti varem toimus. Majanduslik haridus tehti kättesaadavaks sellega, et riigi majandus-

keskusesse — Tallinna — organiseeriti Tallinna Politehnilise instituudi juurde majandusteaduskond. Stipendiumi maksimine vabastas kehvemad üliõpilased majanduslikest muredest ja võimaldas neile kogu energia pühendada õppimisele.

Teatrite natsionaliseerimisega olukord nende endine kiratsev olukord. Neli teatrit — „Estonia“, „Draamateater“, „Töölisteater“ ja „Vanemuine“ võeti otse riigiteatriteks, teised teatrid anti omavalitsuste valdamisele riigi toetusel.

Hukirjandus kui ka teaduslik kirjandus tehti rahvale kättesaadavaks sellega, et asutati Riiklik Kirjastuskeskus, mis töötas kindla plaani alusel.

Korraldati tihe rahvamajade ja raamatukogude võrk, mis sai kultuurilise iseteguse väljaka töö keskuseks.

Kõik need muudatused hariduse alal põhjustasid Eestis hariduse ja kultuuri vääramatu tõusu.

Niisugused on vääramatud tõsiasiad, mis kõnelevad nõukogude valitsuse poliitikat Eestis ja mida saksa okupandid ja nende kohapealsetel käsilastel ei lähe korda peapeale pöörata kõige nende kurja vaeva peale vaatama.

J. KIPPER

Saksa okupantidel ei õnnestu mobiliseerida eesti mehi kahurilihaaks Hitlerile

Kahuriliha puudusel ja oma laguneva rinde aukude kinnitõppimiseks püüavad sakslased Eestis mobiliseerida eesti mehi ja kihutada neid hädaohutlikumatesse kohtadesse kindlasse surma. Nad püüavad neid koondata kokku, et oma taganemise korral viia eesti tööjõulised mehed kodumaalt välja ja lasta neil hukkuda kuski Saksa-maal.

Need sakslaste sihid on igale eestlasele päevselged. Eestlased ei lase aga end peita igasugustest lubadustest ega valedest. Nad ei lase end mõjutada ähvardustest, areteerimistest ega hukkamistest, vaid avaldavad igal viisil ägedat vastupanu sakslaste püüetele mobiliseerida neid.

Sellest eestlaste visast vastupanust saame kõige selgema pildi nende eesti meeste käest, kes on kõigepealt hoidunud saksa mobilisatsioonist kõrvale, kuid sattunud pärast seda siiski sakslaste kätte, põgenenud siis esimesel võimalusel jälle saksa-sõjaväest, tabatud viimaks teistkordselt uuesti ja saadetud rindele, kus nad esimesel soodsal juhul tulid üle Punaarmee poole ja sel viisil päätsid end kõige kindlalt hukkamisest, mis

Eesti NSV asutuste ees seisavad praegu tähtsad ja vastutusrikkad ülesanded, mis neil tuleb täita peatselt vabastatavas Nõukogude Eestis. Haavatud saksa kiskja rohmab surmavalus oma riigi piiride poole ning võimetus raevus purustab, hävitab, röövib ja laastab ta kõik oma teel. Ka meie kodumaal on ta seda põhjalikult teinud. Meie partei ja valitsuse organid peavad võimalikult kiire aja jooksul taastama riigi majanduse, korraldama kultuurile ja looma poliitiliselt terve õhkkonna saksa propaganda poolt ligi kolme aasta kestel intensiivselt mürgitatud elanike keskel. Et kõige sellega toime tulla, peaksid meie asutused juba praegu kujunema täisverelisteks, teovõimsaiks juhtimisorganiteks, kes ei kalduks kõrvale õigest bolshevistikust parteiiniist ja kes suudaksid tegutseda operatiivselt ja otsustavalt. Seda aitab saavutada õigeaegne signaalseerimine asutuse töö puudustest, parteiline informatsioon, sest parteilise informatsiooni peamiseks andeks on asutuse töö parandamine.

Häsi korraldatud parteiline informatsioon alluvate asutuste partei alorganisatsioonidest on parteiorganisatsioonide operatiivse ja täpse juhtimise tähtsaimad tingimused. Ainult hästikorraldatud informatsiooni kaasabil võivad parteiorganisatsioonid õigeaegselt avastada parteitöö puudusi kohtadel ja nad kiiresti kõrvaldada. Kuid selleks, et täita seda ülesannet, et olla tõhusaks vahendiks asutuse töö parandamisel, peab parteiline informatsioon kõigepealt õigeaegselt reageerima tähtsatele partei ja riigi elus toimuvatele sündmustele. Ta peab käsitlema mitte minevikku, vaid oleviku sündmusi, sest vastasel korral ta töötab arhiivi jaoks. Parteiline informatsioon peab olema rangelt objektiivne.

Mitte kõik meie parteiorganisatsioonide juhid pole sellest parteilise informatsiooni nõudest õieti aru saanud. Näiteks on parteiorganisatsioonid kahru informatsioonid ilmselt subjektiivsed.

Parteiline informatsioon peab olema ilustamata ja õige.

Näib, et seda nõuet on parteiorganisatsioonidel kõige raskem täita, sest just selles osas esineb õige palju kõrvalekalduid, just selle nõude vastu patustatakse kõige rohkem. Paljud parteiorganisatsioonide sekretärid ja parteiorganisatsioonid kujutavad vastavas asutuses valitsevat olukorda palju roosilisemana kui ta tegelikult on. Varjatakse puudusi ja konarusi kas hoolimatu ja teadmatuse tõttu või kriitika kartusel. Sageli püütakse olukorda kujutada mitte sellisena, nagu ta on, vaid sellisena, nagu ta peaks olema. Näiteks kirjeldas parteiorganisatsioon Volkov tema tööpiirkonda kuuluvat abimajapidamise olukorda pa-

remana kui ta tegelikult on. Alles abimajapidamise kohale sõitmisega selgus tõeline olukord, mis oli tegelikult väga halb ja vajab viivitamatut parteiorganisatsiooni vahetusega ja kaasaabi. Kõsimust arutati vastava asutuse büroos ning ebaõigete armete esitamise ja mitte õigeaegse signaalseerimise pärast tehti parteiorganisatsioonile Volkovile büroo poolt hoiatus. Siinjuures peab märkima fakti, et ka alorganisatsiooni sekretär sm. Borkman oli vastutav ebaõigete andmete esitamise loos, kuna ta, tundmata tegelikku olukorda, ei kontrollinud parteiorganisatsiooni poolt esitatud informatsiooni.

Säärane teguviis on täiesti lubamatu. Parteiline informatsioon altpoolt on vajalik selleks, et kõrgemal seisval parteiorganisatsiooni teha sellest õige ja õigeaegsed järeldused olukorra kohta, mis valitseb ühes või teises asutuses. Kuid sääraseid järeldusi ei järgne siis, kui informatsioon pole objektiivne, kui ta on ilustatud, kui parteiorganisatsiooni juht ei tunne õieti kõiki oma aparadi süsteemi kuuluvaid tööpiirkondi ja kui ta ei pea tihedat sidet seal töötavate kaastöölisega. Säärane informatsioon toob kasu asemel kahju.

Mõned parteiorganisatsioonid alahindavad informatsiooni tähtsust ega osuta sellele vajalikku tähelepanu, pidades seda kõrvallise tähtsusega faktoriks ja informatsiooni koostamist ilmaaegselt ajakuluks, ainult kantselitoeks. Pole siis ka imeks panna, et nende parteiorganisatsioonide informatsioonid kujutavad enesest ainult shabloonilisi vestlusi ja loengute loetlusi, mille esitamisel pealegi ei peeta kinni kindlaksmääratud tähtpäevadest ja tuuakse ära alles mitmekordsele meeldetuletuse järel mitmepäevase hilinemisega.

Kõik need eelpooltoodud asjaolud ei soodusta kuidagi meie asutuste töö parandamist, vaid vastupidi — takistavad ning halvavad seda. Parteiorganisatsioonid ja alorganisatsioonide sekretärid peaksid aru saama parteilise informatsiooni tähtsusest ja vastavalt sellele muutma oma suhtumist informatsiooni küsimuses. Meie informatsioon peab paranema. Ta peab muutuma sügavamaks, operatiivsemaks ja objektiivsemaks, ta peab käsitlema ka nõrku kohti meie partei, poliitika ja majanduse tähtsaimas küsimuses. Alles siis suudab parteiline informatsioon tõhusalt täita oma ülesandeid, tõusta vajalikule kõrgusele, muutuda parteiorganisatsioonide teravamaks relvaks võitluses puudustega ja väärnähitusega.

M. ROSENFELD,
EK(B)P KK informatsiooniinstruktor.

Tervitus ENSV Rahvakunstnik Ants Lauterile tema 50. sünnipäeval!

Ants Lauter 50-aastane

Eesti kutselise teatri „Estonia“ kolmekümneviieaastasest tegevuses on lavastaja ja näitleja Ants Lauter nimi olnud pidevalt seoses selle kunstiasutuse kultuurialaloolise arenguga. Ants Lauter sattus noorena „Estonia“ lavale — mõned aastad enne esimest maailmasõda. Sõda viis ta mõneks aastaks teatritegevusest eemale. Sõja lõpul leiame Ants Lauteri uuesti „Estonia“ lavalt. Ta on vahepeal saanud häid kogemusi ning teatri praktikat vene laval — Novgorodi linnas. Ta siirdus tagasi „Estonia“ lavale ja teatri tegevusse ajal, millal eesti suurimad kutselised teatril oli Theodor Altermanni varajase surma tõttu jäänud suur tähtsustatav lünk. Meie ootasime Theodor Altermanni asemikku.

Noores elujõulises ja värskes Ants Lauteris lootsime leida seda ja me ei pettunud. Ants Lauter algabki oma tulemusrikast lavatööd, algul kui näitleja, peagi aga ka kui lavastaja. Tema aastaid kestnud pidevas tööpingses ilmesid ka kõik tema väimsed omadused ja lavalised võimed, millesed tüürisid kogu teatritegevuse — akadeemilise teatri suunale niivõrd repertuaari sihikindluses, üldises mängustiilis kui ka lõpuks lavakunstilise kasvatuses taseme stabiliseerumises. Selleks aitas kaasa peamiselt Ants Lauteri sünnipärane omadus — terav mõistus. Tema kõrgetasemelist tööd soodustas aastate kestel väljakujunenud lavakultuuri tase, selged põhimõtted ja arusaamine teatri suurtest ülesannetest, näitleja üldosast ja tähtsusest teatri aparatis, näitleja osast niivõrd laval kui ka väljaspool lava. Tema püsivad ja üha tõusvad nõuded näitlejatele — töötada pidevalt enda kallal, püüda ammutada uusi täiendavaid tõdesid kirjandusest, ja osade välja-töötamisel olla järjekindel — mõjusid alati distsiplineerivalt ja arendavalt näitlejate üldtasemele. Kohusetruu töö ning plaanipärase tööprotsessiga saavutada tulemuse kulminatsioonipunkti — niisugune oli Ants Lauteri vankumatu nõue töös. Ta oli karm ja nõudlik enda vastu, samuti äärmuseni kohusetruu ja nõudis halastamatult sedasama ka oma ümbruskonnalt. Ants Lauteri „geniaalne kangekaelsus“ osade väljatöötamisel, esade viimistlemisel, tema väsimatu töötahe rikastas eesti

teatrijalugu sääraste osadega nagu nimiosad „Othello“, „Hamletist“ ja terve rida klassikalisi kangelasid. Ants Lauter sellise tiheda tööpinge tulemus on ka tema meisterlik tehnika lavakunstis. Ta teab mitte ükski seda, mida ja kuidas loominguliselt väljendada, vaid ta teab ka, mida ütelda oma loominguga vaatelejale. Selle tõttu on Ants Lauter kui lavastaja pannud suurt rõhku ka repertuaari valikule, ja kui näitleja — tunneb Ants Lauter oma võimeid ja oskab neid kultiveerida.

Ajalehekirjutuse piirides on raske üles lugeda ja pikemalt peatuda sellele tohutu suure osade kaleidoskoobi ilmekuse juures, osade mitmekesisuses, mis suur tehnikameister on loonud kümnete aastate jooksul.

Romantilise ja realistliku teatri mõistet ja stiilid on vaheldumisi läbistanud Ants Lauteri lavakujusid. Tema mängu mitmekülsus ja osade kujundamise võime ning ulatuslikkus annavad meile selge pildi, kui mainime sellist hüpet nagu August Kitzbergi „Püve talu“ „Püve Jaanist kuni Shakespeare'i „Hamlet“ nimiosani või jälle Rostandi romantilisest „Cyrano de Bergerac'ist“ Ernst Tollerit „Masinatehvitajateni“, „Kolme krossi ooperini“ jne. Kõigi nende lavakujude äärmuste vahel on olnud pikk rida draama- ja komöödiaosi ning lavastusi, mis täidavad Ants Lauteri kujude kirevat pildigalleriid selliselt, et võime üelda: Ants Lauterile oli ja on teater — alfa ja omega!

Nüüd saab Ants Lauter 50-aastaseks. Mis on näitlejale 50 aastat? Kui mitte just tegevuse algus — kaugelgi aga ka mitte lõpp. Näitleja on neis aastais küpses ajajärgus, või lõpuks — lapsekingadest välja astunud.

Soovime Ants Lauterile veel palju aastaid värskest ja jõudu töötamiseks eesti teatri kasuks ning eduks. Eriti nüüd, millal meie uute elamustega karastatult, uute kunstitöödega varustatult peatselt jõuame tagasi kodupaika, kus algame uut üleshüüetööd meie armsa rahva ja Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi õnneks ja heaks käekäiguks, vajame Ants Lauteri taolisi siitki eesti mehi.

PAUL PINNA,
Eesti NSV rahvakunstnik.

Nõukogude Eesti noorte näitlejate imeteldud pedagoog

Meenuvad Ants Lauteri lavapraktikantunnid Tallinna teatrikoolist. Terve teatrikooli tegevuse kestel olid need tunnid koolitöös kõige huvitavamateks ja õpetlikumateks elamusteks. Sellest tuli ka õpilaste innukas suhtumine Lauteri tundidesse. Iga tundi oodati suure ohinaga, iga õpetust või näpunäidet Lauteri suust haarati kullana. Ja Lauter ise — kui piinliku täpsusega ja samal ajal ka hellusega jälgis ta iga õpilast nii laval kui igas eluavalduses! Oli tihti tunne, nagu oleksime hrapad taimed aedniku hoolitseva käe all. Õpilaste töid arvustas ja analüüsis ta suure põhjalikkusega, kuid sealjuures peenetundelikult ja taktiga, püüdes noortes arendada kriitikavõimet ja lahkamisuskust. Meile oli suureks innustajaks see, kuidas Lauter teatrit armastas. Piiratud armastust teatrikunstist vastu ja sellest tingitud karmi distsipliini ning täpsust oma töö ning ülesannete vastu, seda nõudis Lauter meilt ja seda ta meile sisendas, olles ise kõikjal eeskujuks.

Oli tohutu rõõm kohata Lauterit 1941. aasta talvel kaugel Nõukogudemaal tagalas, Uuraleis.

Siin kogesime, et Ants Lauter suudab olla mitte ainult suur kunstnik, vaid ka tubli ja väarikas nõukogude inimene, kes on alati valmis teenima oma suurt sotsialistlikku kodumaad ükskõik kus ja millistes ülesannetes. 1942. aasta märtsis asutati Eesti Riiklikud Kunstiansamlid ja võisime jälle asuda oma armastatud kunstilale ja jällegi Ants Lauteri juhtimisel. Kuna enamuse ERKA dramakollektiivist koosnes noortest, kelle seas oli ka kolm endise teatrikooli noort, siis jätkas Lauter ka siin oma pedagoogilist tööd. Ole aastat kestnud ühises töös tunneime nüüd Lauterit juba kui oma näitejuhti, head kaaslast ja mängupartnerit, kuid endiselt püsib tema hool ja armastus just spetsiaalselt noorte vastu. Et kasvatada meie noort nõukogude näitlejateks, annab ta noortele tihti suuri, vastutavaid ülesandeid, neid kontrollides ja õpetades. Selle kõige pärast oleme meie, noored näitlejad nii siin kui ka peatselt vabastataval sünnimaal uhked, et meil on selline eeskuju, nagu seda on Eesti NSV rahvakunstnik Ants Lauter oma 50. sünnipäeval.

ILMAR TAMMUR

Kokkupuuteist Ants Lauteriga

Alles praeguse sõja esimestel päevadel õppisin Ants Lauterit lähemalt tundma. Kui kodumaad ähvardas hitlerlaste lahv, paistis teravalt silma, et selles näitlejas ja näitejuhis äkki on ärganud endine sõjamees, silmis vihatulu-ke ja võitlusjahu vaenlase vastu, kellega ta oli 25 aastat tagasi lahinguväljadel kokku puutunud ja kelle relva ta oli ka omal nahal tunda saanud.

Täis tegutsemistungi ja sõjakuust pakkus ta oma võimeid ja oskust kodumaa kaitsesse. Nõnda tekkis kohe esimestel sõjapäevadel esimene kunstibrigaad „Estonia“ jõududest. Sama teatri jõududest sai neid tervelt viisteistkümme, kuid Lauter oma jäi siiski esimeseks nii kvaliteedi kui tööulatuses poolest. Ta ei käinud üksnes kindlustustööde rajoonis või mobilisatsioonipunktides, vaid tihti ka rindel, isegi saartel ja neis paikades, kust vaenlane oli äsja välja pektud.

Seitse kuud hiljem temaga kokku saades Jaroslavlis, kus meil mõnigi nädal tuli kahekesi eeltööd teha Ansambli töötamisbaasi loomiseks, oli ta nagu komandör, kes oma väcosast peab lahus olema. Vaevalt aga saabus esimene kunstieshelon, kui ta kolle oma kutsetööga alustas. „Mstislav Uljas“ oli esimese näidendi nimi — see käsitles heroismi Vene kodusõja päevilt ning selle oli Lauter ise äsja tõlkinud. Enne draamainimeste kohalejõudmist oli tal rezhii tehtud, osad jaotatud ja lavastus läbi mõeldud.

Olen alati imetlenud Lauteri teovalmisust ja töödistsipliini, peagu lahingumehe rangust, kui ta oma näitlejaskühmaga rünnakusse läheb, et kunstikindlust vallutada.

Kolmekümne aasta jooksul on Ants Lauter mänginud üle kolmesaja osa. Olen neist võinud näha ainult väikese mürdosa, kuid alati tundsin, et Lauter oskab iga osa isemoodi kujundada ja et ta peab eneses kandma tohutul arvul teisi isikuid, nii et nende hulgast ise ennastki leida oleks raske. Aga ei, kui ta lavarolist väljas on, jääb ta enese kuju selgepiiriliseks ja kindlajooneliseks ning sa imestad, kuidas tugev karakter võib olla ühtlasi ka nii elastne ja kujundusrikas.

Eriti hindan Ants Lauterit tema kristalliseerumist teadlikuks Nõukogude kodanikuks, kes kogu oma hingega võtab osa suure Isamaasõja sündmustest. Olen nii

mõndagi korda võinud näha vaimeustussära või liigutustestet tema silmis, kui on rõõmustavaid teateid rindelt või tegemist suurejooneliste operatsioonidega või ka üksiku kangelasestega.

Oma esinemisi meie rahvuslikes väeosades, aga ka haigla- või mujal — ja neid on üle kolmesaja — on ta võtnud kui panust suure Isamaasõja heaks. Vaevalt on ta oma kunstibrigaadiga tagasi jõudnud, kui ta juba planeerib uut esinemisreisi, tunneb muret uue repertuaari pärast, mida nii kerge pole hankida, kuna hälsasti ettekantavate lühinäidendite arv ja kvaliteet jätab soovida. Ent ennäe, tundes siin suurt lunka ja nagu

õigustatud etteheitega meie kirjani-kele, istub ta ise laua taha ja kirjutab lühikese ajaga kolm lavateost. Nii nagu ei ole ka rindel igakord ootama jäänud sapõõre, et jõest üle saada.

Kokkupuuted Ants Lauteriga — need on alati meeltkosutavad kokkupuuted inimesega, kes isikuna on täisvereline, teathteline, kohusetundelik, nõudlik enese kui ka teiste vastu, näitlejana ja näitejuhi-rikkapalgeline ja loominguküllane, nõukogude kodanikuna teadlik, täis kollektiivsuse tunnet, valmis kõike tegema selleks, et elu oleks päikesepaisteline.

J. SEMPER

J. Jenseni sõbralik sharzh

ANTS LAUTER

Ants Lauter oma elust

Otsin rahvakunstniku üles ta toas. Kui räägin oma tuleku põhjuse, hakkab ta vestlema kõigest muust, aga mitte enesest. Mul on tuline hirm, et vaevalt Lauterilt eneselt kuulengi midagi tema kohta. Kuid pikkamööda läheb ta süda vist pehmemaks, või kardab ta seda, et ma intervjuuta vaevalt minema lähen, ja nii ta siiski lõpuks räägib oma elust, noorusest, teatriteest ja tuleviku-plaanidestki. Lauter jutustab värvikalt, huvitavalt ja ehtsa huumoriga läbipõimitult.

„Kas te, seltsimees Lauter, ei räägiks midagi oma noorusest ja lavateel algusest?“
„Hea küll. Ma sündisin muuseas Läänemaal, Velise vallas, aga esimesed kokkupuuted lavaga olid siis, kui läksin Järvakandi ministeeriumikooli. Esimene asi, mida nägin, oli Rutoffi „Vastu vett“, ja see mõjus tõesti väga tugevasti. Kuid esimene osa, mida mängisin, oli „Demjani kalasupis“. Veel praegugi mäletan, kuidas olin esmakordselt laval, linapeo habemeks. Ja tollest näidendist mäletan isegi nüüd veel paari katkendit.

Mina: Sõõ, sõõ, mu kullake, ja ära ühti häbene.
Tema: Ei, kõht mul täis on koguni, ei enam lähe ühtegi.

„Aga kuidas te sattusite päris teatrisse, „Estoniasse“?“
„See on juba keerulisem lugu. Läksin Tallinna kaubanduskooli ja eks meil seal tehti ka vahel teatrit. Hiljem andsin Tallinnas tunde. Teenisin 20 kopikat päevas, mille

eest sain osta toobi piima ja kaks naela saia. Et saada raha teatrisseminekuks, selleks tuli neli päeva nädalas süüa musta leiba. Kaks aastat elasin nii, iga kopikat arvestades. Hiljem, Mayeri vabrikus töötades, oli olukord juba natuke lahedam. „Estoniasse“ minek ise tuli nii lihtsalt, nagu see on omane kõikidele suurtele sündmustele.

Kapa-Kohilas kandsime ette Mändmetsa „Neli päeva“. Olin tolkorral esmakordselt lavastajaks. Vend, kes tahtis mulle head meelt teha, kutsus Altermanni, kes seal lähedal suvitas, ja linnast Jung-holtzi. Tulidki. Näidendi ajal (laksin küll natuke verest ära) vaatasid, kuidas rassisin lavastajana ja lõpuks ütles Altermann: „Tulge „Estoniasse“. Teenisin siis kontoris 65 rubla kuus ja mulle enustati ka seal head karjääri. Aga armastus teatrit vastu oli siiski nii tugev, et läksin sinna, kuigi mulle algul makseti ainult 35 rubla kuus. 1913. a., kui avati „Estonia“ uus teatrimaja, läksin „Estoniasse“. Minu esimene osa seal oli „Hamletis“. Ja sellest ajast peale on minu elu seotud „Estonia“ arenguga, selle rõõmude ja muredega.

„Kas pole kunagi olnud mõtet ära tulla teatrist?“
„Ei. Sääraast mõtet pole kunagi olnud ja küllap see jääb üldse tulemata.“

„Kas Nõukogude Liidust, siinsete teatrite juurest, olete saanud uusi kogemusi?“

„Kolm aastat on pikk aeg, ja selle jooksul on nähtud mõndagi.

Palju õppisin juurde Moskvast, eriti olen tänulik selle pool- teise kuu eest, mis mul võimal- dati viibida seal Kunstiteatri juu- res.“

„Ja mis teile meeldib Leni- gradi teatritest?“

„„Kuningas Lear“ on väga hea. Samuti Vishnevski „Lenin- gradi müüride all“.“

„Kuidas meil siis Eestis teatri- asi hakkab minema?“

„Head teatrit hakkame tegema. Sootuks uute mõtetega. Uue teadlikkuse ja teadmistega hak- kame pihta. Ei tea ju veel, keda seal on ja keda pole. Aga kindel on see, et paari aastaga jõuame sinna, kus olime 1941. a. suvel. Ja sealt läheme juba kiiresti edasi.“

„Jäät „Estonia“ juurde?“

„Arvatavasti küll. Vähemalt see on kindel, et Pinna jääb „Estoniasse“, ja kuhu Pinna, sin- na ka mina. Pinnaga me teine- teisest ei pääse. Oleme töös nagu Siiani kaksikud, alati koos.“

Edasi räägib Lauter teatri- instituudist ja noorte lavajõudude kasvatamise kavast. Seistes sel- liste raskete ja kahtlematult pal- ju energiat nõudvate ülesannete ees, tundub, et Ants Lauteril on küllalt nooruslikku hoogu ja küllaldaselt aastate kogemusi, et need edukalt lahendada.

JUHAN SCHMUUL

Soome õppetunnid

13. mail s. a. avaldati Nõukogude Liidu, Suur-Britannia ja Ameerika Ühendriikide valitsuste poolt ühine teadaanne hitlerliku Saksamaa satelliitidele — Ungarile, Rumeeniale, Bulgaariale ja Soomele, milles öeldi, et need riigid peavad otsekohe otsustama, kas nad tahavad veel edaspidigi kangekaelselt jätkata lootusetut ja hukatuslikku poliitikat — takistada liitlaste paratamatut võitu. Selles teadaandes juhiti nende riikide tähelepanu sellele, et sõjast väljaastumise ja fashistlikele jõududele vastupanemise saavad nad kiirendada liitlaste võitu ja vähendada oma süükoormat, sest mida kauem nad natsidega koos tegutsesid, seda karmimad on tingimused, mis neile ette kirjutatakse.

Inglise ajalehe „News Chronicle“ diplomaatlik kaastööline märkis sel puhul, et „see teadaanne järgnes Stalini 1. mai kõskkirjas avaldatud hoiatusele,“ kus sm. Stalin ütles: „Rumeenia, Ungari, Soome ja Bulgaaria on ainult üks võimalus vältida katastroofi: lahkolöömine sakslastest ja sõjast väljaastumine. Kuid on raske lootustada, et nende praegused valitsejad on suutlised sakslastest lahku lööma. Tuleb arvata, et nende maade rahvail tuleb ise enda kätte võtta oma vabastamine saksa ikkest. Ja mida kiiremini nende maade rahvad mõistavad, millisesse ummikusse on hitlerlased nad viinud, ja mida kiiremini nad lõpetavad igasuguse toetuse oma saksa orjastajatele ja nende käsilastele — kvilingiteele omaendi maal, seda vähem ohvreid ja purustusi tuleb kanda nende maadel sõja tõttu ja seda rohkem võivad nad lootusarusaamisele demokraatlike maade poolt.“

Nüüd näitab olukord Soomes, et ta fashistlikud valitsejad on Soome maa ja rahva täielikult maha müünud hitlerlikule Saksa-

maale. Saksa vägede saatmine Helsingisse ja teistesse Soome linnadesse tähendab seda, et sakslased on okupeerinud ka Soome Ungari eeskujul. Saksa vägede saatmine Soome algas pärast hitlerliku ministri von Ribbentropi külaskäiku Helsingisse, kus Soome valitsus, nagu ta teatab, avaldas soovi saada Saksamaalt sõjalist toetust. Kuidas tehti see „kukkulepe“ Ribbentropi ja Ryti vahel, sellest kirjutab rootsi ajaleht „Morgon Tidningen“: „Eduskunna istung oli selsamal õhtul, kuid ükski valitsuse liige ei ilmunud istungile. Siis sai eduskund aru, et valitsus oli teinud sakslastega kukkuleppe tema seljast.“ „Dagens Nyheter“ kirjutab: „Teades, et eduskunna enamus, s. o. ligi 110 saadikut 200 hulgast, on meelestatud valitsuse vastu, loobus viimane oma kavatsusest anda 26. juunil aru seimikinnisel koosolekul.“

See näitab, et Hitleri käsilased Soomes — Tanner, Linkomies, Ryti ja Ko — olid sunnitud maha heitma viimseidki demokraatiahilbud, millega nad seni olid varjanud oma nurjatut äraandlikkust.

30. juunil s. a. avaldati Ameerika Ühendriikide välisministri Hulli poolt noot diplomaatlike vahetuskordade katkestamise kohta Ameerika Ühendriikide ja Soome vahel. Noodis juhib Ühendriikide valitsus tähelepanu sellele, et pärast seda kui Soome valitsus oma kukkuleppes Ribbentropiga on formaalselt tunnistanud kogu maailma ees, et ta on astunud otsest sõjalisest koostööst natslikku Saksamaaga, mis on kestnud kogu sõja aja, sihiga võidelda koos Ühendriikide vaenlastega tema liitlaste vastu, katkestab Ühendriikide valitsus edaspidised suhted Soomega ja paneb kogu vastutuse Soome valitsuse peale.

Soome fashistliku valitsuse katse maskeerida oma müüdvast ja Hitleri käsilaste osa oma ja

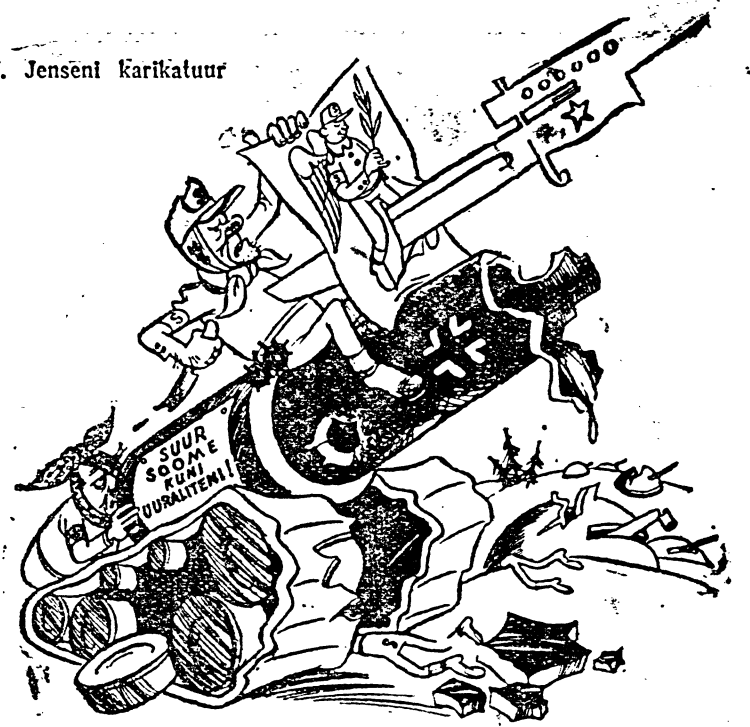
teiste rahvaste ees valega, et „Soome peab oma erilist sõda, millel ei ole midagi ühist Saksamaa eesmärkidega“, on lõplikult paljastatud. Nüüd katsub Soome fashistlik valitsus oma rahva ees seletada, et tal olevat tulnud valida — kas tingimusteta kapituleerumise Nõukogude Liidu ees, või sõjaline abi Saksamaalt. Ka see vale ei peta kedagi, sest Nõukogude Liit ei nõudnud oma rahutingimustes Soomelt tingimusteta kapituleerumist. Selge on igatühele ka see, et kolme suurriigi ühise teadaande kohaselt on Soomele ettekirjutatud rahutingimused seda karmimad, mida kauem Soome tegutses natsidega koos.

Muidugi ei suuda saksa vägede saatmine Soome päästa viimast sõjalisest katastroofist, sest sakslasi pektakse Soomes niisama nagu mujalgi. Ka ei ole hitlerlastel kavatsus ega võimalikk anda Soomele tõhusat abi rindel. Saksa vägede saatmine on mõeldud Soome okupeerimiseks, et takistada tal sõjast välja astuda.

Soome rahval tuleb nüüd oma vabastamine saksa okupantide ikkest võtta iseenda kätte, kui ta tahab tulevikus kuuluda vabade ja demokraatlike rahvaste hulka.

Eesti rahvas, kes tänavu 21. juulil pühitseb oma nõukogude vabariigi 4-dat aastapäeva, võib uhke olla sellele, et ta neli aastat tagasi õigel ajal kõrvaldas pluto-kraatliku kliikivalitsuse, kes tahtis teda samuti sõtta tõmmata Hitleri vasallina. Eesti rahvas on õnnelik, et ta asus aktiivselt koos teiste vennalike Nõukogude Liidu rahvastega kaitsma oma iseseisvust ja vabadust hitlerliku kallale tungi vastu. Eesti rahvas on kindel, et Punaarmee suure Stalini juhtimisel saab talle vabaduse varsti tagasi. Oma aktiivse võitlusega saksa okupantide vastu on eesti rahvas andnud ja annab oma panuse Punaarmee võidu kiirendamiseks. J. SAAT.

J. Jensen Karikatuur

Soome: „Mina olen nii väike ja süütu, peaaegu nagu ingel, aga minule tungitakse kallale.“

Usukultuste Nõukogu loomine NSV Liidu Rahvakomissaride Nõukogu juurde

Vastavalt NSV Liidu Rahvakomissaride Nõukogu määrusele asutati sideme loomiseks NSV Liidu valitsuse ja armeenia-grigoriaani, vanausuliste, katoliku, kreeka-katoliku ja luteri kirikute ning muhamedi, juudi, buddausuliste ja lahusuliste organisatsioonide vahel nende usukultuste küsimuste

asjus, mis vajavad NSV Liidu valitsuse lahendamist, NSV Liidu Rahvakomissaride Nõukogu juurde Usukultuste Nõukogu.

NSV Liidu Rahvakomissaride Nõukogu juurde loodud Usukultuste Nõukogu esimeheks määrati sm. I. V. Poljanski.

Eesti kalurite juures Kaama jõe kallastel

Peatun nagu rabatult, sest äkki maa nagu kadus jalge alt. Kõndides mööda aeglaselt tõusvat noore metsaga kaetud kõrgendikku lookeval teerajal, olen enesele märkamatuks välja jõudnud mäe harjale, mis teiselt poolt järele alla laskub. Mu ees avaneb ennemägematu vaatepilt. See on nii ilus ja pühalik, et kivistun paigale. All, minu ees on paari kilomeetri laiune org, piki orgu lookeleb sädlev jõeabakene hõbelindina, heinamaa, põld, ja mets vahelduvad mõlemal pool jõe kaldal ja oru tagaseinal tõusvat kõrgendikku.

Seal virvendab järveke, mille ümber on väikesed majad, mis on piiratud püsttaraga, kerkivad aelikuna üles mööda kõrgendiku kallakut. See on Molotovi suurlinna Kaama jõe lähedane suvituslinnake nimega Nõva.

Vaatepilt sinna on nii avar ja kaunis nagu kunstniku maal.

Sügavalt mõistan, miks meie eestlased võitleme koos Nõukogude Liidu rahvastega selle maa kui oma Koduma eest, viimse hinge tõmbeni. Võitleme selleks, et patsata tagasi fashistlike kiskjate karja, et ilal enam need sortid ei saaks oma veriseid kihvu lüüa meie, õnnelike nõukogude rahvastele elu ja vara külge.

Pikkamisi laskun mööda järsku kallakut allapoole. Minu reisisihiks on linnake ja järv seal ees. Ammugi kuulsin, et seal Nõva linnakeses elab eestlasi-kalureid, kes siia tulid Velikije Luki alt peale kuulsusrikast lahingut.

„See oli vanal muistsel aal, kui heeringas elas kuival maal“ — kostab sulasele eestikeelne laul. Ja mööda järvekallast murule on venitatud ilmatu pikk valgest niidist võrkaed, nagu hiigellohe või sõjaeesliini traataed. Selle ümber askeldab meeste ahelik. Lähenedes näen, et parandatakse kala-vörke.

— Jõudu, mehed! Kus te sellise „traataia“ parandamist olete õppinud? Velikije Luki all või?

— Eil Seal õppisime lõhkuma neid fashistide kaevikute eest, — muidugi olid need okstraadist ja sajakordsed.

— Torel Aga kuidas seda asjandust siin siis öieti nimetatakse?

— Lihtsalt kalanoodaks! Pik-kusega 350 meetrit.

— Nool! Väga huvitav oleks teada, kuipalju kala säärane hiiglane ka ühe loomusega järvest on välja toonud?

— Mineval suvel kord 4,5 tonni ja tänavu märtsikuus jää alt püüdes, vinnasime ühe korraga märtsikuu — püügnormi — välja. — 4 tonni ilusat ümmargust kala.

Pikemal jutujamisel selgub, et mehed on oma teenistuskohast ehituselolevast laevatehasest, kus töötab 200 eestlast ümber, siia püüdma tulnud ja töötavad nüüd kalapüügiartelli juures. Püügi-meistrilt kuulen, et ta hindab eestlasi kui väga tublisid ja väsimatuid kalamehi, kes 200—500-protsendiliselt täidavad püügnormi.

Sm. Karl Varis, Saaremaalt pärit, on juba Eestis 14-aastase praktikaga vana kalamees, Viktor Teene on aastaid maailmamehede sõitnud meremehena, Joh. Hämmelberg aga on endine kooperatiivi teenistuja. Velikije Luki all sai jalast haavata. Paraneses asus ta kohe tööriindel edasi võitlema. Sm-d Aleksander Kiltler ja Ed. Pallo on mõlemad Nõukogude Liidu üleskasvanud eestlased, kes veel oma silmaga Eestit ei ole näinud. Nüüd ootavad nad pikisilmi Eesti vabastamist, mida tõendab ka see, et nad ühes teistega kuupalga tankikoloni „Lembitu“ ja lennueskadrilli „Tasuja“ heaks ohverdasid.

Süüsamas võrgu kõrval tulelõkkel podisevad meeste kallake-sed ja värske kalasupp lõhnab isuäratavalt. Mehed on just eile oma stahhanovlase lisaproduktid kätte saanud ja kala saadakse ju otse järvest.

Peagi istume maitstva hommikueine juures ja vestleme. „Just nüüd, millal juba kalurid mürisevad Narva müüride all, peame ka meie siin tagalas pingutama end mitmekordselt,“ on kõigi üksmeelne otsus.

JAAG JUHA.

«РАХВА ХЯЯЛЬ»

Орган ЦК КП(б) Эстонии — а Советов депутатов трудящихся Эстонской ССР

Ленинград. Торговый пер. № 3

Toimetuse kolleegium

Valge-soomlaste hirmuteod Petrozavodskis

29. juuni jääb ajalooliseks päevaks Karjala-Soome nõukogude vabariigi elus. Sel päeval vabastati Karjala Soome NSV pealinn — Petrozavodsk. Kohtadeks, kus nüüd käivad võitlused Karjala-Soome NSV vabastamise pärast sakslaste ja valge-soomlaste fashistlikust ikkest, on praegu Olonets, Villitsa, Medvezhja, Gora, Povenets. Nende linnade ja asunduste nimed püsivad nõukogude rahvaste mälestuses veel 1918.—1919. aastatest, mil noor Nõukogude Karjala vabariik esmakordselt pidas võitlust oma vabaduse ja iseseisvuse eest Valge-Soome vallutajate vastu.

Mida tahtsid soome imperialistlikud maadevallutajad Karjalast? Kodanlik Soome ise oli saanud riikliku iseseisvuse 1917. a., tänu Nõukogude Liidu väikerahvaste õigusi ja vabadusi austavale rahvuspoliitikale. Saanud aga asja kätte oma vabaduse, hakkasid soome saagiahned imperialistid ise kohe vägivaldsemale oma naabri suhtes. Mitte soome või karjala rahva huvid ei sundinud neid selleks, vaid ainult oma taskuhuvid.

Vabastatud Petrozavodsk on parimaks tõenduseks ja ühtlasi süüdistajaks saksa-soome fashist-

like agressorite vägivalda ja rõõvlipraktika suhtes karjala rahva vastu.

Selles vanas, Peeter Suure poolt rajatud linnas, kus nõukogude korra ajal puhkes õitsele Karjala-Soome NSV rahvuslik kultuur, arenes jõukaks ja õnnelik elu, on fashistlikud vallutajad nüüd hoolimatult irvitunud kõikide vabade nõukogude inimeste eluõiguste, nende kultuuri, nende omanduse üle. Petrozavodski linnas olid valge-soomlased asutanud üle 10 koonduslaagri. Kui lahingud käisid juba linna piirides ja need vähesed inimesed vangilaagrites, kes olid suutnud üle elada kõik pikkade aastate vaevad ja piinad, purustasid traataiad, et pääseda vabadusse, siis hukkusid nad miiniväljadel laagrite ümbruses. Mannerheimi liinikud hävitasid linna ajaloolised mälestussambad. Taganemise eel valge-soomlased vedasid linnast välja isegi korterisisesed. Sviri jõe jõujaamast ei veetud minema ega purustatud mitte ainult sissesead, vaid võeti kaasa isegi põrandaparkett.

Nii naeruväärselt hale on siis soome fashistlike maadevallutajate suurelt reklameeritud „Suur-Soome“ afääri lõpp: unistada pii-

ridest Uuraliteni ja — põgeneda lõpuks põrandaparketi-vargana...

Kuidas ka ei määratsaks ja vägivallatseks saksa-soome fashistlikud rõõvavallutajad neil nõukogude maa-aladel, mis on praegu veel nende valduses — nad ei pääse oma teenitud karistusest. Nõukogude Karjala rahvas võitleb vihaga oma vabaduse ja iseseisvuse vaenlaste vastu. Karjalane Nikolai Varlamov võitluses Petrozavodski linna pärast kattsis oma kehaga vaenlase deo'i ambrazhuuri, kindlustades seega meie vägede rünnaku edu. Sangarile omistati Nõukogude Liidu Kangelase tiitel. Petrozavodski elanikud astusid võitluse linnasüütagajate ja suure ennastohverdavusega päästsid lekidest karjala-soome rahvale väärtuslikke kultuurivärsid.

Petrozavodsk on jälle vaba. Ei lähe kaua aega ja ta tõuseb varemest, milleks ta on muutunud saksa-soome maadeahnitsejad, enisest kaunimana ja võimsamana.

Aga need valge-soome võimumehed ja nende telgitagused isandad, kelle kiskjanägu on nüüd kogu maailma ees alasti kistud, pandakse vastust andma kõigi oma roimade ja kuritegude eest. R. HANNULA.

Sõjategevus Prantsusmaal

Odoni jõel asetsevad liitlaste sillapeakindlustused peavad vaenlase survele kindlalt vastu. Kogu 1. juuli kestel toimusid ses piirkonnas ägedad lahingud. Löödi rivist välja vähemalt 40 vaenlase tanki. Esimese dessandi maabumise saadik on võetud 40.000 vang.

2. juulil toimusid Caen'i piirkonnas kohaliku tähtsusega kokkupõrked.

3. juulil asusid ameerika väed pealetungile, liikudes piki Cotentini poolsaare länekallast lõuna poole.

Oletatakse, et Rommel on määratud saksa Normandias asuvate vägede juhatajaks.

Diplomaatlike suhete katkestamine USA ja Soome vahel

Nagu Reuteri agentuuri Washingtoni kirjasaatja informeerib, teatas Ameerika Ühendriikide riigidepartemang diplomaatiliste suhete katkestamisest Ameerika Ühendriikide ja Soome vahel. Vastavas Soomele üleantud noodis üteldakse, et kuna Soome valitsus on tunnustanud vormiliselt kogu maailma ees oma kindlat sõjalist liitu natsliku Saksamaaga ja võitleb Ameerika Ühendriikide ja Ühendriikide liitlaste vastu ning on jätnud kõik temale diplomaatlikul teel tehtud hoiatused tähelepanemata, teatab Ameerika Ühendriikide valitsus Soome valitsusele, vaatamata austusele, mis ameerika rahval on soome rahva vastu, et diplomaatiliste suhete

PARIISIIS TAPETI VICHY VALITSUSE MINISTRI

Pariisis tapeti Vichy valitsusele kuuluvast hoonest Vichy „propagandaminister“ Philippe Henriot. Atentaadi panid toime automaatidega relvastatud isikud, kes kõrvaldasid valve, tungisid majja ja lasksid Henriot maha. Henriot oli tuntud ustava Hitleri kannupoisina.

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Tööräha Saadikute Nõukogude
häälekandja

Nr. 33 (510)

8. juulil 1944. a.

V aastakäik

Stalinlik strateegia — meie võitude alus

Hitlerlikud röövialutajad loot-
sid kiiresti ja kerge vaevaga
sundida põlvili ja alistada meie
maa, samuti nagu nad olid saa-
vutanud kergeid võite rea nõrka-
de riikide üle Lääne-Euroopas.
Nad lootsid purustada nõukogude
rahvaste Punaarmee ja maalised
juba enesele meeldivaid pilte pe-
remehedõigustest meie maa võrdle-
matute varanduste ja väärtuste
üle.

Ent juba esimesel sõja-aastal
andis Punaarmee sakslastele Mosk-
va all ränga hoop, purustades
vaenlase valitud löögiväed ja pan-
nes otsustavalt seisma ta peale-
tungi. Unustamatute Stalingradi
võitlustega 1942.-43. a. talvel
anti vaenlasele löök, millest ta ei
suutnud enam toibuda. Sellest
ajast peale, kui saksa väed pur-
ustati Stalingradi all, konstatee-
rib sm. Stalin, „peab Punaarmee
peagi katkestamatu pealetungi.
Selle aja jooksul on Punaarmee
liikunud võitlustega Volgalt Sere-
tini, Kaukaasia eelmäestikult
Karpaatideni, hävitades vaenulist
rampsu ja pühkides teda minema
nõukogude maalt.”

Punaarmee võidud on toonud
miljonitele nõukogude inimestele
vabanemise fashistlikust orjusest.
Karjala-Soome ja Valge-Vene nõu-
kogude väbariikide pealinnade —
Petrozavodsk ja Minski vabasta-
mine on Punaarmee viimaste nä-
gude uue võimsa pealetungi saa-
vutuseks.

See pillav võitude rida kõne-
leb vastuvõetamatult keelt meie
nõukogude maa ja tema kuulsus-
lik armee jõust ja võimsusest.

Sm. Stalin ütleb: „Punaarmee
suuremud on saanud võimalikuks
nõukogude väejuhtuse õige stra-
teegia ja taktika tõttu, meie võit-
lejate ja komandöride kõrge mo-
raali ja pealetungihoo tõttu, meie
vägede hea varustamise tõttu es-
maklassilise nõukogude sõjatehni-
kaga, meie suurtükkiväelaste, mi-
nirühmituste, tankistide, lendurite,
sivelaevade, sapööride, jalaväe-
laste, ratsaväelaste ja luurajate täie-
nenud sõjakunsti ja väljaõppe
tõttu.”

Suure Isamaasõja rasked lahing-
ud on meid palju karastanud ja
õpetanud. Meie võitlejad on kar-
mide lahingute tules omandanud
sõjalise meisterlikkuse, millela ka
suurim ennastalgavus ja vaprus
võib osutada tühiseks.

Isamaasõja lahingud on tõst-
nud esile suure hulga silmapaist-
vaid nõukogude väejuhte, kelle
loov taktika ja strateegia viib
meie võimsa armee, ühelt suurelt
võidult teisele, kes ei ole kinni
iganenud strateegiliste või takti-
kaliste tõekspidamiste kammitsais,
vaid suudavad igasugust olukor-
da lahendada ettenägelikkusega,
sihikindlusega ja julgusega.

Selles suures võitluses on ko-

gu nõukogude rahva juhiks ja
meie väepeakute kasvatajaks
Kõrgem Ülemjuhataja, Nõukogude
Liidu Marssal sm. Stalin. Tema
geniaalsus on olnud meie juhti-
jaks meie võidu teel.

„Sõdade ajalugu,” märgib sm.
Shtsherbakov, „ei tunne niisugu-
seid näiteid, kus sõja kestel, mille
algus on nii ebasoodus ühele poo-
lele, oleks niisuguse osavusega
saavutatud murrang, ja sõjavägi,
mida juhib sõjalise geeniuse kin-
del käsi, oleks saavutanud niis-
uguseid võite.”

Stalinlik strateegia näitas mee-
todi, kuidas aktiivselt muuta jõe-
duke vahetõttu sõja käigust. Võt-
tes arvesse mineviku kogemusi,
tõendas stalinlik sõjateadus, et
sõda ei võida mitte see, kes esi-
mesena pauskab oma jõud tulle,
vaid see, kes järjekindlalt ja kõr-
valekaldumatult hoolitseb oma
jõudude kasvu eest lõpuhoobi
andmiseks.

Sm. Stalin õpetab meid, et
pealöögi õige suuna valik määrab
ära üheksa kümnendikku operat-
siooni edukast kordaminekust. See
põhimõte, mille sm. Stalin on
formuleerinud Oktoobrirevolutsio-
ni ja kodusõja kogemustel, on lei-
nud uue kinnituse Isamaasõja käi-
gus. Üks stalinliku strateegia põ-
himõtteid — mitte anda vaenla-
sele aega hingetõmbeks, põhimõte,
mida Punaarmee on kogu aeg teos-
tanud, on samuti uueks lisanduseks
sõjateadusele. Sm. Stalin veel en-
ne sõja algust nägi ette suurtüki-
väe suurt tähtsust, kuna paljud
teised riigid, nende seas ka Sak-
samaa, suurtükkiväge alahindasid.

Sõja algul olid saksa väed tan-
kide ja lennukite arvu poolest
meist üle, kuid sõja käigus saavu-
tati ka arvuline ülekaal vaenlase-
tõukide ja muu sõjatehnika alal.
Ei saa märkimata jätta sm. Stali-
ni organisatorlikku geeniust
meie tagala kindlustamisel, kus
lühikese ajaga rajati uued võim-
sid sõjatööstuse keskused.

Need on vaid mõned lühikesed
märked stalinliku strateegia
kohta, mille tagajärjel „hitlerlik
Saksa” on juba sõja kaotanud
ja laheneb tema täieliku purusta-
mise teel. (Nõukogude Infor-
matsioonibüroo.)

Juba kaua aega enne suurt
Isamaasõda määras sm. Stalin
ära Nõukogude Liidu sõjalise jõe
ülesehituse põhilused. Tema ot-
sesel juhtimisel on nõukogude sõ-
jateadus lahingute tules järjest
täienenud ja tõusnud enneolema-
tule kõrgusele. Sm. Stalini poolt
on meie sõjakunst tõstetud selle-
sele tasemele, et ta nüüd määrab
ära üldise kogu maailma sõja-
kunsti arengu ja on saavutanud
uue kõrgema astme sõjateaduses.
Sm. Stalini juhtimisel viime meie
oma võidutee lõpuni — täieliku
võiduni.

EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU PRESIDIUMI

seadus

Eesti NSV Ülemnõukogu valimiste edasilükkamise kohta.

Lükata edasi Eesti NSV Ülemnõukogu valimised juuli-
kuuni 1945. aastal ja pikendada sama ajani Eesti NSV
Ülemnõukogu esimese koosseisu volitusi.

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi Esimees

J. VARES

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi Sekretär

V. TELLING

Leningrad, 7. juulil 1944. a.

PEALETUNGILAHINGUTE KESTEL VABASTASID NÕUKOGUDE VÄED
LIGI POOLTEIST MILJONIT RUUTKILOMEETRIT VAENLASE POOLT OKU-
PEERITUD TERRITOORIUMI, LIHKUSID LÄÄNE POOLE PEAÄEGU 2000 KILO-
MEETRIT, JÕUDSID PIKAL RINDEL MEIE PIIRIDENI JA ASUSID RUMEENIA
TERRITOORIUMILE. PUNAARMEE VÕIDUD ON TOONUD MILJONITELE NOU-
KOGUDE INIMESTELE VABANEMISE FASHISTLIKUST ORJUSEST.

(Nõukogude Informatsioonibüroo)

Kabuhirm hitlerlaste hulgas Eestis

Punaarmee hoogne pealetung Karjala rindel, Aunuse maakitsusel ja Valge-Venes
on loonud kabuhirmu lokaalselt ka Eestis pesitsevate hitlerlaste ridades. Kogu maal võib
panna tähele saksa okupantide ja nende palgasulaste hirmunud askeldamist. Eestla-
sed, kellel on selge hitlerlaste lähenev saatus, teevad sellest oma järeldused. Viimasel
ajal on leidnud aset suuremad relvastatud kokkupõrked Tartu ja Viljandi läheduses.
Neis piirkondades kui ka mitmel pool üle terve maa õiendavad vaprad eesti rahvata-
sujad sakslastega oma verevõlgu.

Saksa okupandid ootavad hirmuga pealetungi algust ka Eesti rindeosal. Kuid nagu
näha, saksa juhtkond ei tea aimatagi, kust siin löök võib tulla. Sõjaväge koondatakse
seepärast mingisugusele vahepealsele positsioonile. Nõnda on viimasel ajal rohkesti
saksa sõjaväge kogunenud Viljandisse ja selle ümbruskonda.

Okupandid jätkavad kogu maal halastamatut rüüstamistööd. Põllumeestelt nõutakse
sisse sundnorme. Sakslased on loonud kohapeal erilised tulestõutajate rühmad, kelle
ülesandeks on enne taganemist pista tuli eesti külade ja linnamajade räästasse. Kuid
talurahvas paneb mehiselt vastu saksa rüüstajatele. Põllupidajad ei taida okupantide poolt
nõutavaid sundnorme. Üle kogu maa on käimas kariloomade peitmine, eriti neis koh-
tades, mis asuvad sakslaste arvataivate taganemiste läheduses.

Eesti rahvas tõuseb otsustavaks võitluseks, et jäädavalt vabaneda oma ajaloolisest
verivaenlasest, et kaitsta oma kodu ja maad paljaksröövimisest hukkuvate fashistlike
röövlite eest.

Punaarmee vabastas Koveli, Polotski ja Molodetshno

Kõrgema Ülemjuhataja 6. juuli käskkirjas Nõukogude Liidu Marssal Rokossõvskile
avaldati tänu tema poolt juhitud väedele 1. Valge-Vene rinde vägedele, kes vabasta-
sid K o v e l i linna.

Koveli linna vabastamiselahinguis silmapaistnud väeosadele omistati „Koveli” nime-
tus ja meie Kodumaa pealinn Moskva saluteeris vapraile 1. Valge-Vene rinde vägedele,
kes vallutasid Koveli, 12 suurtükkiväe-kogupauguga 124 kahurist.

Nõukogude Informatsio-
nibüroo 6. juuli teadaanne
teatab veel järgmistest Puna-
armee võitudest:

Karjala rindel vallutasid
meie väed Petrozavodskist
lääne pool mitu asulat, nende
hulgas O n g a - M u k s a , K a -
m e n - N a v o l o k i , L a h t a j t .

Polotskist põhja ja loode
pool vallutasid meie väed üle
150 asula ja 5 raudteejaama.

Minskist loode ja lääne
pool vabastasid meie väed Vi-
leika oblasti rajoonikeskuse

Kõrgema Ülemjuhata 5. juuli
käskkirjas armeekindral Tshernjah-
ovskile avaldatakse tänu vaprate-
le 3. Valge-Vene rinde vägedele,
kes vallutasid M o l o d e t s h n o
linna, tähtsa raudteesõlme.

Peale käskkirjades nimetatud
saavutuste teatab Nõukogude In-
formatsioonibüroo veel järgmis-
test Punaarmee võitudest:

S v i r i , Baranovitshi oblasti
rajoonikeskused V o l o z h i -
n i ja I v e n e t z i , üle 300
asula ja raudteejaama.

Minskist edela pool val-
lutasid meie väed lahingutega
Minski oblasti rajoonikesku-
se D z e r z h i n s k i , üle 100 asula
ning 2 raudteejaama.

Minskist ida pool jätkasid
meie väed vaenlase sissepiira-
tud väegrupi likvideerimiseks
edukaid lahinguid. Meie väed
hävitasid üle 5000 saksa sõ-
duri ja ohvitseri: Saksa 78.
rännakdiviisi 195. rügement

4. ja 5. juulil vallutasid meie
väed Karjala rindel Karjala-Soome
NSV rajoonikeskuse S a l m i , E s -
soila raudteejaama ja üle 40 asula.
1. Balti rinde väed vallutasid
peale Polotski veel Vileika oblasti
rajoonikeskuse D u n i l o v i t s h i
linna, üle 300 asula ja 5 raudtee-
jaama.

Minski suunas vallutasid meie

andis end eesotsas rügemendi
ülema oberst Oldenberiga
täies koosseisus vangi.

Baranovitshi suunas valla-
tasid meie väed Baranovitshi
oblasti rajoonikeskuse L j a h -
h o v i t s h i , mitu asulat ja
Reitanovi raudteejaama.

Pripjati jõe keskjoosul
Mozõrist lääne pool vallutasid
meie väed Polesje oblas-
ti rajoonikeskuse Z h i t k o -
v i t s h i .

Meie lennuvägi pommitas
Belostokki ja Vilniust.

väed üle 100 asula ja 3 raudtee-
jaama. Minskist ida pool hävitasid
meie väed sakslaste 12., ja 27.
armeeosakonda ja 39. tankikorpuse
sissepiiratud väekoondiste riismed.
Puhastades vaenlasest metsi,
Bobruiski linnast loode pool võeti
vangi 60 saksa ohvitseri, nende
hulgas 35. armeekorpuse koman-
dör kindralleitnant Lütsov.

Nõukogude raskesuurtükk Karjala maakitsusel vaenlase kindlustuslinni purustamas

Nõukogude maareform Eestis

21. juulil s. a. täitub neli aastat ajast, millal eesti rahva esindajad Riigivolikogus kuulutasid Eestis välja nõukogude võimu.

Nõukogude aasta üheks suurimaks saavutuseks oli uue maareformi teostamine, mille tulemusel 53.000 maata ja vähese maaga talupoega sai maad kogusummas 555.000 hektari. Peale selle kustutati talupoegade võlad 100 miljoni krooni ulatuses. Uusmaasaajale anti ehituslaenu ja mitmesugust muud abi.

Sotsialistlikule maareformile pandi alus Riigivolikogu deklaratsiooniga 23. juulil 1940. a., milles üteldakse:

"Kogu maa ühes maapõuevõrrega, kõik metsad, järved ja jõed kuulutatakse rahva omanduseks, s. o. riigi omanduseks."

Maa suuruse ülemmääraks, mis antakse iga töötava talupoja kasutada, määratakse 30 hektari. Kõik maade ülejäägid, mis ületavad selle suuruse, arvatakse riiklikku maataagavarasse selleks, et riigil oleks võimalik varustada maata ja vähese maaga talupoegi.

Nüüdsest peale ei ole meie maal ega saa olema kohta parasitidel, kurnajatel ega nende käsitel.

Maa, mis praegu on töötavate talupoegade valduses, samuti maad, mis riik annab maata ja vähese maaga talupoegadele, kindlustatakse töötavatele talupoegadele põliseks kasutamiseks."

Sellega tehti lõpp maaga sahkendamisele. Maa anti põliseks kasutamiseks selle tegelikule harrajale — töötavale põllumehlele.

Kuidas oli olukord eesti põllumajanduses enne nõukogude maareformi? Kliimamehed püüdsid väita, et eesti talupojad olevat maaga rahuldatud kodanliku maareformiga. Tegelikult oli aga asi hoopis vastupidi. 1939. a. põllumajandusliku loenduse andmed kinnitavad, et niisuguseid väikemaapidajaid ja kehvikuid, kel oli alla 1 ha maad, oli Eestis 52.000. Peale selle oli 22.051 talu, millel oli ainult 1-5 ha maad. Kehvikutalunike hulka tuleb lugeda ka 23.869 talu, mille suurus oli 5-10 ha. Keskmisi talusid suurusega 10-30

ha oli 65.703. Üle 30 ha suurust majapidamisi oli 29.000.

Need arvud näitavad, et suur enamus eesti talupoegadest olid kehvikud, et suuremal hülgal talupoegadest plutookraatlikus Eestis oli niivõrd vähe maad, et perekonna elamiseks ei jätunud, kuigi suurkondalus hoopis; et ta oli läbi viinud maareformi ja andnud saksa parunite maa rahva kätte.

Andmed näitavad, et 20 aasta kestel rajatud 48 tuhande uue krundi hulgas oli 22.230 talu, mis oli alla 10 ha ja 7400 suurtalu üle 30 ha. Tegelikud maaharidajad said pisikrundi, kuna suurtalud anti interventsioonijärgse osavõtnud ohvitseridele, võimu juurde trüginud äriteestele, jne.

Eestis oli mitu majanduskriisi, milledest kõige suurem oli 1929-1933. a. Selle kriisi tagajärjel läksid oksjonihäämri alla tuhanded eesti talud, millede omanikud olid sattunud võlgadesse kliimeeste omatasku-poliitika tagajärjel või kes olid usaldanud teha maaparanduse laenu pankadest. Nad jäid kas maataameesteks või muutusid rentnikeks ja pooleterameesteks oma endistes taludes, mis olid läinud linnas elavate pangahärrade ja plutookraatide kätte. Nii oli 1939. a. Eestis juba üle 20.000 rentniku ja pooleteramehe, kes olid varem olnud iseseisvad talupidajad.

Eesti talude sattumist võlgadesse ja oksjonihäämri alla kasutasid ära oma huvides balti sakslased, kes oma pangakapitali kaudu valitsesid eesti majandust. Saksa pangad andsid endistele parunitele miljoniisli summast juute maaomandite hankimiseks Eestis. Selleks otstarbeks läks ka parunite võõrandatud mõisade eest makstud 128 miljonit krooni, mida eesti plutookraatid rahva tahete vastaselt riigikassast maksid.

Endised parunid hakkasid raskustesse sattunud eesti talusid kokku ostma ja neid uuesti mõisadeks kokku liitma. 1929. a. loendusandmete järgi oli Eestis sel kombel tekkinud juba 70 uusmõisa ja viimase 10 aasta kestel suurenes veelgi nende arv. Näiteks, Virumaal, Erra mõisajäme

ümber oli kokku ostetud 10 asundustalu, Roela mõisa ümber 16 talu, Järvamaal, Moe mõisa ümber 8 talu jne.. Harjumaal oli Höreda, Peningi ja teiste mõisajämede ümber kokku ostetud suur hulk talusid. Läks ju ainult 1939. aastal 3000 talu haamri alla maksude ja võlgade katteks. Need osteti kõik üles balti sakslaste ja nende agentide spekulantide poolt.

Eesti suurkondalus moodustas erilise asutuse, nn. "põllutöökoja". Riigieelarves määrati talle 600.000 krooni aastas toetust. Sellest läks suur osa laialdase kanseleivõrgu ülalpidamiseks, ülejäänud osa aga kitsa suurnike kink taskusse. Põllutöökoja peamiseks klientideks olid need 6567 talupidajat, kes omasid rohkem kui 50 ha maad. Põllumajandusloenduse järgi oli maaelanikest umbes 90.000 inimest (talunikud ühes perekonnaliikmetega), kes kuulusid suurtaunike hulka (üle 30 ha maad) ja said osa mitmesugustest "preemiatel", kuna aga põhimisel talurahvamaasil, üle 700.000 inimese, ei olnud mingisugust kasu põllutöökojast, vaid ta pidid ainult kandma selle ülalpidamise kulud.

Maareformi teostamisele asudes eraldati erilise riiklikku maataagavarasse 623.439 ha maad, mis eraldati 29.000 suurtalu küljest. Sellele maataagavarale lisandus veel endiste mõisnike ja kirikute maid. Suurtalunikele jäi alles 30 ha, mis on küllaldane elatamiseks ja mida on võimalik harida oma tööjõuga. Nii et hillerlike agentide vale, nagu oleks nõukogude võimu ajal suurtaunikele rõhutatud või koguni "hävitatud", on täielik ja sihilikult väljamõeldud laim.

Kohe peale maareformi läbiviimist määras Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu uusmaasaajale 7,2 miljonit krooni hoonete ehitamiseks, kariloomade ja inventari ostmiseks. Peale selle anti veel 2,7 miljonit tihumeetrit metsamaterjali. Sotsialistlik maareform teostati Eesti NSV-s rekordiliselt kiire ajaga: — 2 kuuga. Ta rajas eesti talupoja elujärje hoopis uuele ja tervele alusele.

J. SAAT

Partei elu

Hariduse Rahvakomissariaadi parteigrupi tööst

Hariduse Rahvakomissariaadi parteigrupp koondab endasse parteilasi järgmistest asutustest: Hariduse Rahvakomissariaat, Kirjastuskeskus, Kunstide Valitsus, Kirjandus- ja Kirjastusajade Peavalitsus ja Kirjanike Liit. Partei-grupp pidas oma esimese koosoleku 25. märtsil s. a., kus asutuste juhatajad andsid ülevaate oma asutuste tööst, millega seoses tõmmati sihtjooni tulevaseks tegevuseks. Kuna asutuste väikesearvuliste koosseisude juhtivamatel kohtadel töötasid esialgu eranditult parteiliikmed või kandidaadid, siis oli sageli raske üldisest administratiivsest juhtimisest eraldada asutuste parteilist juhtimist. Näiteks Kunstide Valitsuse koosseisus töötas alguses kolm töötajat, kelle hulgas juhataja oli parteiliige. Analoogiline olukord oli Kirjastuskeskuses ja enamvähem ka Hariduse Rahvakomissariaadis.

Parteigrühma esimesel koosolekul märgiti asutuste töös kahte peamist eesmärki: evakueeritute teenindamine kultuurilisel alal ja ettevalmistus selleks tööks, mis ootab asutusi Eesti ENSV territooriumile tagasipöördumisel. Viimases osas on korduvalt tähelepanu pööratud kaadrite komplekteerimisele ja eriti kaadrite ettevalmistusele. Kaadrite ettevalmistuse alal on suunatud töötajaid õppe- ja teaduslikesse asutustesse, korraldatud neile kursusi (õpetajate kursused Moskvas), saadetud tundma õppima tööd VNFSV asutustis. Kuid ka otsene evakueeritute teenindamistöö pakub palju võimalusi praktiliste kogemuste ja teadmiste omandamiseks ja kehtivate seaduste ning määruste tundmaõppimiseks.

Parteigrupi koosolekul 20. aprillil oli üksikasjalisel arutlusel äsja tööle paigutatud uute töötajate käitumise- ja distsipliiniküsimus. Koosolek leidis, et noorte kaadrite juures esineb üldiselt puudusi töödistsipliini, käitumise ja esinemisreeglite täitmise alal, ning pidas vajalikuks parteigrupi ümber koondunud asutuste juhatajaid kõikide töötajate tähelepanu juhtida ülalmainitud puudustele ja kindlalt nõuda nende kõrvaldamist.

Kuna eeskätt HRK parteigrupi ümber koondunud asutused kasutuse või laudsest juhivad ter-

ve rahva ja noorsoo kasvatust, siis tuleb nende asutuste juhtivatel seltsimeestel eriti valvel olla, et ka nende allüksustes korrektselt täidetakse töödistsiipiini nõudeid ja käitumisreeglid ning vastutulelikult ning alati abivalmilt teenindatakse töötajaid, kes vajavad asutuste abi.

Kaadrite valiku, tundmaõppimise ja kasvatus küsimuste põhjalik käsitus on võetud juulikuu esimese poole töökavva ja 29. juunil koosolekul fikseeriti sel alal vastavad juhised.

Seoses kaadrite ettevalmistuse ja kasvatus küsimustega on alati rõhutatud kommunistide eesrindlikku osa nii töös kui ka poliitilise teadlikkuse süvendamise alal, et olla elavaks eeskujuks teistele töötajatele.

Kuna viimasel ajal on asutuste töötajate arv uute juurde tulnud töötajate kaudu tunduvalt suurenenud, siis tegi 29. juuni koosolek otsuseks selgitada, kes uuesti töötajatest võiks asuda ettevalmistusele partei liikme kandidaadiks astumiseks. Partei juurde kasvu alal esineb grupi töös veel puudusi, kuna esineb kandidaate, kelle staazh ületab tunduvalt ühe aasta, kuid kes pole veel kõigiti valmis seistamiseks liikmeks vastuvõtmiseks.

Ka ühiskondlike organisatsioonide alal pole veel kõik asutuste töötajad omandanud oma vahetordi vastavate organisatsioonidega (Mopit, Osoaviim jt.).

Kuna käesoleval kuul seisab ees Eesti NSV 4 aastapäeva puhitsemise, siis seoses selle tähtsapaeva puhitsemisega otsustas 29. juuni koosolek, et uusi töötajaid, kes pärit teistest vabariikidest ja tulevikus soovivad asuda kestmale tööle Eesti NSV asutustis, tuleb tutvustada eesti rahva ajaloo, kultuuriga, majandusega ja geograafiaga ning neile kõigiti abistada eesti keele õppimisel.

Parteigrupil on kaalul rahandamiseks eesrindlik ülesand. Kaadrite komplekteerimise ja kasvatuses kulub asutuste tööorganisatsemise alal mis pidevalt võrreldajama iseloomu sellel, et üldrohkem suudetakse komplekteerida uusi kaadreid ja mida lähemale nihkub Eesti NSV vabastamine saksa okupatsioonist.

A. VALSINER

Luuraja Saveljev

— Nikolai Saveljev, hõikab ohvitser, hüüdes rivil ette autasustatavaid suurtükiväelasi.

Kindlal sammul väljub rivist reamees-luuraja Saveljev. Veel kaks aastat tagasi ei võinud 17-aastane nooruk Nikolai uneski näha sellist austuseavaldust. Kohale on saabunud isiklikult meie väekoondise armastatud komandör Lembit Pärn, kes annab üle medalid ja ordenid suurtükiväelastele, kes äsjastes lahingutes Nõukogude Eesti vabastamiseks; saksa okupantide ikkest ilmutasid sangarlikkust N. linnas juures toimunud võitlustes.

Saveljev tõstab kae tervituseks. Lahingus erakordset mehisust üles näidanud luuraja on nähtavalt üllatatud. Ta ei oodanud sellist auavaldust, et sm. Pärn ise kinnitab talle rinnale Kuulsuse ordeni.

Ilja Ehrenburg kirjutab mõni aeg tagasi: „Sõda muudab nõukogude inimesi väliselt küll karmimaks, kuid seesmiselt paremaks, õilsamaks.“

Ja tõepoolest, eks luuraja Saveljev — tolle nõukogude reamehe arengutee ole selle tege-lik näide.

Ta nimi polnud aastat poolteist tagasi harulduseks patarai „kiidukaristuse“ raamatus. Ent pideva kasvatamise tulemusena muutusid korrarikkumised päev-päevalt harvemaks ja lõpuks kadusid hoopis. Ta võeti komsomoli ridadesse.

Ta teenis alaliselt ülemuste rahulolu ja tegi õpinguis märgatavaid edusamme.

Algasiid ägedad lahingud. Kapten otsib oma poiste seast luurajaid, otsib meest, kes saadaks ühe ohvitseri jalaväe juurde eelvaatlejaks. Saveljev on esimene, kes sõnab: „Seltsimees kapten, lubage minna minul!“

Kapten, muide lõbus ja jutukas, on täna tõsine. Ülesanne, mille täitmiseks on vaja meest, on tõsine, maastik eeslinni juurde on täiesti läge ega paku vastase tule eest mingit kaitset.

Ta sõnab lõpuks:

„Aga seal on „tuline“. Sa oled ju pealegi „tõeline“ ja pole veel jalaväe juures käinud, seepärast...“

„...palun, seltsimees kapten!“ Ta palve rahuldati.

Teel eeslinnile vaikis ohvitser. Vaikis ka Saveljev, kuid mitte kartusest.

Nad jõudsid meie jalaväe juurde. Algas kahuritule ettevalmistus. Rood, mida oma tulega toetas meie patarai, valmistus rünnakuks. Kahurite „kontsert“ lõpeb. Rood läheb rünnakule. Ent nüüd avavad sakslased kõigest relvaliididest tule. Otses Saveljevi läheduses, 10-15 meetri kaugusel, lõhkeb tohutu kõrgatusega fritsude „fugaska“. Saveljev surub end kramp-likult vastu maad. Koht on läge — varju pole leida kusagil. Juba kostub teine kõrgatus... kolmas... neljas... Nüüd on ümberringi põrgu lahti. Tuli on tugev. Saveljev mõtleb ohvitserile, kes lamab veidi maad eemal.

„Olete terve, sm. leitnant?“ hüüab ta. Vastust ei tule. Jälle plahvatused. Mürsu lõhkemise jõul paiskub Saveljeville mulda vastu külge. Ta hüüab uuesti. Tagajär-jetult. Siis roomab ta ohvitseri poole. See lamab vasakul küljel, suur verelõik kõrval. Mürsukild on laganud mehe paremat jalga, verekaotus on suur.

Ja Nikolai tegutseb välgikiirelt. Hoolimata valust küljes, haarab ta leitnandi õlgadele ja alustab jook-su lähima metsatuka suunas. Jäl-le lõhkeb üks vaenlane mürsk üsna lähedal, selles suunas, kuhu ruttab Saveljev. Ta otsustab mitte

edasi minna ja jääb koos leitnan-diga värskesse mürsuauku.

Kahvatu verekaotusest, ohvit-ser vaikib. Ta vaid jälgib särava pilguga Saveljevi tegevust.

Ja jälle haarab ta raske täis-mehe õlgadele ja tormab edasi. Koorem on raske, aeg kallis. Ta kättub üleni higiga. Mürsukildud ja kuulidki nagu säästavad Savel-jevi.

Ja ta jõuab omade juurde täiesti tervena, kuigi väga väsi-nult.

Saveljev annab haavatu üle si-demeestele ja sanitaridele.

Haavatu surub tal kätt. Tal on raske, rääkida. Kuid selle eest räägib veel paremini tugev käepi-gistus.

V. Taabori.

Hoolas ja tägne luure

Vanem luuraja jefreitor Trei oli hoolas vaatlusega juba varem avastanud rea vastase tulepesi. Nüüd oli ta jälle omal kohal jalaväe kaevikus, lahtises vaatlus-punktis.

Ta silmitses hoolikalt vastase liikumist ja avastas peagi, et vastane valmistub rünnakuks, koon-dades oma jõude. Otskohe tea-tas jefr. Trei oma avastusest edasi ja vastase grupeering hä-vitati täielikult, enne kui ta sai tegevusse astuda.

Täpse ja tabava tulega hävi-tati üle 40 fritsu. Teised, jooksid laiali.

Jefr. Treil on Velikije Luki lahingutest medal „Lahinguliste teenete eest“. Nüüd sai ta medali „Vapruse eest“.

V. K.

Aleksander Nevski orden sm. Aru-Kaushinskile

Sm. Aru-Kaushinski

Neil päevil autasustati meie suurtükiväe-komandör, sm. Aru-Kaushinski lahinguooperatsioonide edu ka juhtimise eest Aleksander Nevski ordeniga.

Selle ordeni annetamisega on väerkordset tunnustatud eesti suurtükiväelaste edukates lahinguoperatsioonides osutunud teeneid.

Sm. Aru-Kaushinski otsesel juhtimisel omandasid meie suurtükiväelased õppustel vajalised teadmised, mida nad järgnevais võitluses kasutasid täie meisterlik-kusega.

Aleksander Nevski orden sm. Aru-Kaushinski rinnal on uhku-seks meie rahvusliku väekoondise suurtükiväelastele ja väärikaks autasuks kangelaslikule juhile.

V. KRUUSTEE

Kodumaa tänu

Möödunud kevadiste põllutööde hooajal osutasid eesti väeosad Eesti NSV vabastatud maa-alalt evakueerunud elanikele tunduvalt abi hobutööjõuga. Sellise koostööga kindlustati kevadkülvil õige-aegne läbiviimine ja aidati Eesti NSV vabastatud kodanike maa-pidamisele uues kohas alus pan-na. Nõnda tugevnesid ühtlasi meie väeosade sidemed nõukogude ta-galaga, mida tõendab väeosadele saabunud tänukiri valdade volini-kelt. Selles kirjas üteldakse:

„Te ulatasite meile raskel sil-mapilgul vennaliku abistava käe. Meie siia ümberasumise ajal osu-tasite te meile hindamatut abi

veovahendite andmisega. Kui eba-soodsad ilmastikutingimused äh-vardasid külvihooaeg aeglusta-da, kohtasime teie poolt jälle kõi-ge soojemat toetust.“

Meie partei ja valitsus osuta-sid meile suurt abi viljaseemne muretsemisega. Nüüd oleme veen-dunud, et meile on toiduained kindlustatud kogu aastaks.

Tahame kogu hingest abista-da meie eesti rahvuskorpus ja kogu Punaarmee, purustada vi-hatud vaenlast kiiremini ja vabas-tada meie kodumaa saksa rõöv-valutajast.“ kirjutavad Eesti NSV vabastatud valdade kodani-kud.

ILMAR SIKEMAE

8. juulil 1944. a.

Aiavilade ja kartuli harvendamine ja muldamine

Oskõik kui hõredalt ka oleksid külvatud selle või teise aedvilja seemned, juhtub siiski alati, eriti aga niisuguste aedviljade puhul nagu peet, porgand, naeris ja redis, et taimed mõningates kohtades ei saa hästi kasvada. Nad segavad üksteist, nende vahel toimub võitlus mullaniiskuse, toidu ja valguse pärast. Taimed sirguvad pikaks, kasvavad ja arenevad halvasti, paljud nendest hävivad ning ülejäänud ei suuda anda häid juurikaid.

Et vältida seda, on vaja kindlustada kõigile juurviljakultuuridele tarvilik toitumispindala. Seda saavutatakse tihedalt kasvavate taimede harvendamise teel. Harvendamist peab alustama siis, kui kõõvililja-taimedel ilmuvad nähtavale esimesed tõelised lehekesed, mitte arvestades idulehti.

Normaalne vahemaa taimede juures vastavalt kultuuridele peab olema järgmine (sentimeetrites): peetidele 6—8, porganditele 4—6, kurkidele 10—15, naerile 8—12, loomapeedile 12—15, petersellile 4—5, sellerile 6—8, sibulale 5—6, redisele 3—4 ja rōikale 20—30.

Harvendada tuleb korduvalt, kusjuures esimesel harvendamisel ettevaatlikult mullast kirkutud taimi tuleb kasutada istutamiseks nendes kohades, kus juurviljaseemned ei idanenud, selleks otstarbeks eriti tehtud peenardele ja peenarde servadele teiste kultuuride tihendamise eesmärgiga. Nii võib redist, salatit ja spinatit istutada tihendamiseks kurkidele ja kapsastele peenarde servadele. Rōigast võib kasutada enamasti kõigi juurviljapeenarde servadele istutamiseks.

Teist harvendamist teostatakse 10—12 päeva pärast esimest harvendamist. Selle hõredamist juures jäetakse taimedele täiendavalt valgust ja vett. Taimi esimesel taimi mullast kirkutades, teisel ning kui on vaja, ka kolmandal harvendamisel vältitakse välja kõige arenenumad taimed. Valimiseks tuleb võimeldada varajaste taimede juurviljale, nagu porgand, peet, redis, ita, pidevate seagat saamata, teine taim ettevaatlikult välja lamata kõrvale kasvavaid taimi.

Harvendamise juures on soovitatav peenraid küllaldaselt veega kastada. See kergendab tööd suurel määral ja annab kirkutud ja ümberistutatud taimedele võimaluse paremini kohaneda, kuna nüske mulla puhul säilivad nendel mullatükkides juured küljes. Pärast harvendamist tuleb peenraid kasta ja kohvile ajada ning kasvama jäänud taimi kergelt mullata.

Muldamist kasutatakse niisuguste taimede nagu kapsas, tomat, kartul ja kurk, nende paremaks kasvamiseks ja arendamiseks. Nad annavad uusi juuri muldamiskohades, uusi mullaalusid varsti, millele ilmuvad uued mugulad. Muldamine kaitsab kartulite mugulaid ka mitmesuguste taimehaiguste vastu.

Muldamine peab pärast kastmist või pärast vihmahooge, kui muld on niiske. Sel puhul hakkab muld hästi taimevete külge.

Esimest muldamist teostatakse pärast seda, kui taimed hakkavad vart kasvama. Seda on näha noorte lehekeste ilmnemisest ladvapungast. Teist ning järgmist muldamist, teostatakse iga 10—15 päeva järel. Tavaliselt aitab 2—3 muldamist.

Pärast igakordset muldamist on tarvis kohendada juhuslikult kinnikaetud taimi, ning peab eriti valvama selle järele, et ladvapungad poleks kinni kaevatud.

J. MIHAILOV

Stalingradi tööstuse taastamine

Stalingradi tehases „Punane Oktoober“ on 9. juunil lastud käiku veel üks martinahi. Ahi on andnud juba esimese sulatistatit. Vahikonnas uue martinahju juures oli parim noortebrigad, kus brigadiiriks on terasevalaja sm. Djatskova.

Ants Lauteri 50. sünnipäeva tähistamine Leningradis

„Ants Lauter võib olla õnnelik, et teda armastab eesti rahvas ja eesti rahvas võib olla õnnelik, et teda armastab Ants Lauter.“

Niisuguse iseloomustuse andis helilooja Gustav Ernesaks oma raadiokõnes Ants Lauteri 50. sünnipäeva puhul Eesti NSV Rahvakunstnikule.

Seda suurt ja väarikat tunnustust juubilarile kinnitasid oma kokkutulekuga 5. juulil s. a. Leningradis töötavad eestlased, kes tulid kõigi nõukogude tagalas töötavate eestlaste nimel tervitama Ants Lauterit tema 50. sünnipäeva puhul.

Koosviibimine avati Hugo Lepnurmee sünnipäevalasele pühendatud piduliku avamarsiga, misjärel ütles avasõna Kunstide Valitsuse nimel sm. J. Semper. Ta valgustas Ants Lauterit kui eesti rahva tulihingelist patrioti, kes algas oma võitluste igipõlise vaenlase sakslase vastu juba oma varasest noorusest alates. J. Semper märkis Ants Lauteri mälestusi 1905. aastast ja episoodi noore Lauteri pidurdamata tasuhimust, mis oli saanud õhust saksa parunite ja karistus-salkade vägivaltsusest tema kodukohas Velise vallas. Käesolev Isamaasõda pani Ants Lauterile senisest suuremad ülesanded võitluses meie kodumaal vabastamise eest võõrvõimuse. Kunst on saanud tema seekord-

seks relvaks, vahendiks meie rahva vabaduse tagasivõitmisel.

Eesti Kunstiansambli näitlejad kannavad autori osavõtul ette jema vastundinud lühinäidendid. Sel puhul nimetab Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimees sm. J. Vares oma tervituskõnes Ants Lauterit pioneeriks, kuna tema on see, kes pani otseselt meie Isamaasõja-ainelisele näitekirjandusele alusmüüri. A. Lauteri näidendite ainek on käsitlenud eestlaste võitlust Isamaasõja taustal. Esile tõstetud probleemide varal lahenevad ja saavad selgeks paljud meie vaenlase poolt väänatud ja moonutatud tõsiolud nõukogude inimeste, nõukogude tagala ja Punaarmee võitlejate kohta. Autor on pannud neisse näidendisse kogu oma ja meie nõukogude tagalas töötava eesti rahva mõtted ja tõekspidamised. Näidendis „Naised“ annab autor väga ilmekat pildi evakueeritud eestlaste elust nõukogudemaal. Need on tublid eesti naised, kes igaks omal kohal aitab meie sünnimaa vabastamisele kaasa ning annab kogu oma jõu ja tahte nõukogude tagala ja rinde kindlustamiseks.

Näidendite ettekanne sellel pidulikul õhtul mõjub seda haaravalt, et neis on kaastegev Ants Lauter ise, esinedes oma eriti läbituntud ja meisterliku mänguga.

EK(b)P KK sekretär sm. Päll puudutas oma sõnavõtus

teatrite repertuaari küsimust vabastatud Nõukogude Eestis ning mainis selliste kasvatavate ja konkreetsete näidendite suurt vajadust. Hugo Lepnurm oma tervituskõnes toonitas juubilarit suurt arendavat ja kasvatavat mõju noortele kunstikaadritele.

Tervitusi ütlesid veel Eesti NSV RKN poolt sm. Andrei, Ants Lauteri lähedane sõber ja kolleeg Paul Pinna, kirjannik Jaan Kärner, kujutav-kunstnike pere poolt sm. J. Jansen, Leningradi Eesti Raadio-komitee poolt sm. P. Uusman jt.

Juubilarit tervitasid telegrafi teel Punaarmee eesti väekoondise nimel kindralleitnant L. Pärn, Jaroslavl'i kunstiansambli kollektiiv ja paljud teised. Juubilarile anti edasi hulk väärtuslikke kingitusi — kunstiesemeid.

Kõige selle ülesnäidatud soojuse ja armastuse eest sel õhtul avaldas Ants Lauter sügavat tänu kõigile ning lubas edaspidi rakendada veelgi intensiivsemale tööle juba vabastatud kodus.

Piduliku koosviibimise lõppedes oli vaid kahju, et seda kaunist suurpeeva ei saanud pühitseda ka see osa eesti rahvast, kes on veel sakslaste ikke all. Aga nende taaskohitamine Ants Lauteriga seib veel ees.

LILLI PROMET

NII ELAME TSHUVASHI ANSV-s

Kahe aasta eest, ühel külmal sügisepäeval, saabus siia ligi paarkümmend eesti perekonda ligikaudsest kolhoosidest. Noored naised, kelle melled ja vennad võitlevad Punaarmee eesti rahvuslikes väeosades, tulid siia etteastuda uue elektrijaama ehitamisele ilusale Volga kaldale.

Eestlaste tööleidis peeti tervitust. Tõttades hoole ja andumusega ületasid eestlased norme päevas enam kui 200 protsenti. Töö nõudis suurt tahtejõudu. Tihedalt paljusid kuksid. Nüüd millal elavad on juba moodi ja loomade hulk on juba on veidi väid päevade küsimus, vaatavad eesti töölisid tehtud tööle tooma ühtlase. Suur ul-

ke telliskivihoone seisab kesel süvapäikesel sädelust. Selle ees seisab noor eesti naine Hilda Haran ja mõtleb, kuipalju on ta oma kättega sin kive paigale aselanud.

Tähelepanuväärse eduga töötasid uue elektrijaama ehitajad Volga kaldal ja Meenõukogu töölised. Kiiresti ja täpselt oma ülesandega eesti lauljad Heinsalu, Kirmel ja Aino-Pärs. Kõigis noored töölised elavad 14 aastane Olo Sillaste ja jäänud noored poolest teiste ametilistest suguvõimast. Suure rehesõnaga sead tööle ja lema iseseisvust, autor ja mees pidevalt loomine. Siisised noored tütarlapsed

asendasid igati sõjas olevaid mehi. Nii töötavad sm. Saarna juhatusel masinistidena Hilda Aaret ja nooruke Liidia Promet. Oskar Saarna, Eduard Paas, Volkmar Vilepili, Valdek Lubi, tublid sepad Jürine ja Meister, maaler Tarest ja kollektiiv Meister — kõik nad on juba alal töölised. Vastavalt töötajate arvumale on teinud tööd aastas õigeks ajaks kogu uue jaotaja ehitustööd.

Kõik eestlased on sulatatud kogu töötavate eestlaste ühtseks tükiks, kes elavad sõbralikus ja ühtsuses.

M. LAEV

„Rahva Hääle“ tellijatele

Mis pidada silmas meie lehe tellimisel

Alates 1. juunist s. a. ilmub „Rahva Hääle“ kaks korda nädalas senise ühe korra asemel. Ühenduses sellega muutuvad tellimishinnad. Uuest poolaastast, s. o. 1. juulist 1944. a. maksab lehe tellimine:

aastas	20 rubl.
poolaastas	10 rubl.
veerandaastas	5 rubl.
ühes kuus	1 rubl. 00 kop.

Need tellijad, kes on tasunud seni kehtinud tariifi alusel lehe eest k. a. lõpuni, saavad lehte kuni 1. oktoobrini. Kui tellija saadab täiendavalt 5 rubla, on lehe saatmine kindlustatud aasta lõpuni.

Eesti NSV Riiklik Kirjastuskeskus palub lugeda, kes tellivad „Rahva Hääle“ posti teel rahakaardiga, pidada täpselt kirjalikult vorminõuetest, mis on sel juhul üldiselt maksavad. Tellija enda huvides on vajalik, et rahakaardil oleksid kõik aadressid ja nimed kirjutatud täpselt ja loetavalt. Tellimised saata aadressil:

г. Ленинград
Торговый пер. № 3
Госиздат СССР

Rahakaardi lõigendi tagaküljele pealkirja alla „Для писем“ (Sõnumi jaoks) kirjutab saatja Tellin „Rahva Hääle“ aadressil (järgneb selle isiku postiaadress ja täielik nimi, kellele lehte tuleb saata. Sinna juurde märkib tellija, mitu eksemplari ta soovib igast lehenumbri. Kui see on jätetud märkimata, saadetakse tellijale igast numbrist üks eksemplar. Tellija postiaadress peab olema tingimata vene keeles, kuid muud märkmed tellija soovide kohta võivad olla rahakaardi lõigendil kirjutatud ka eesti keeles.

Postirahakaardide plangid täidetakse ühevärvilise lindiga. Plangid tähtsime keemilise või füüsilise pliiatsiga, samuti ka kirjutusmasinaga on keelatud. Kuna kirjastus saab rahakaardi lõigendi teatena, et rahasaadetis on tulnud, siis peab just selle lõigendil olema tellija täpne ja loetav aadress.

Tellijate keskel kuulub kaebusi, et nad on küll tellimist rahakaardiga saatnud, kuid lehte siiski ei saa. Väga paljudel juhtudel on tellija seda ise põhjustanud. Sagia aadress on kirjutatud puudulikult või seiraselt. Kirjastus (leht) ei ole rahasaadetist kätte saanud ega ole tellija soovides midagi. Teistel juhtudel jõuab rahasaade küll kohale, kuid rahakaardi lõigendil puudub tellija aadress või on niisugusest kirjutatud, et lehe talitus seib täiesti mõistatus. Eesjuhu lehte saata. Mõnikord saadab tellija kirja oma aadressi tagantjärele, kuid kirj jõuab kohale hilinemisega ja lehe väljasaatmises tekib viivitus.

Raha saatmine kirja sees on postimäärustiku järgi keelatud. Tellija, kes saadab raha kirja, rikub postisaadetiste kohta maksvat korda ja ei ole õigustatud nõudma, et tema raha jõuab kohale ja tellimine täidetakse. Märgime siinkohal, nõuded, mis on tarvis täita aadressi kirjutamisel. Kui rahakaardi saatja elab oblastis, peab mõnes teises suurel linnas, kus on palju postijaoskondi, peab ta peale linna nimetuse märkima veel tema rajooni teenindava postijaoskonna numbril (näil Moskva 73, Har-kov 16).

Need rahakaardide saatjad, kes elavad niisuguses linnas, mis ei ole vahetult kraia või oblasti keskus, peavad linna nimetuse juurde märkima veel vastava oblasti, kraia või rajooni nimetuse, kus see linn asub.

Küläs elune rahakaardi saatja peab oma aadressis ära märkima postiaadressi himeetuse (a) oblasti, kraia või vabariigi nimetuse; (b) rajooni nimetuse; (c) küla, kolhoosi, sovhoosi või asustatud punkti nimetuse; (d) linna, küla, kui see on eraldi, nimetuse. 1. juulist saadame tellijale lehte uue kontrollitud korra järgi, mis peaks korraldama saadetiste koostamine. Kui aga mõnes postiaadressis siiski juhtub korraldusi lehe kättesaamises, siis teatagu lugejad sellest. Eesti NSV Riiklik Kirjastuskeskusel ülatöödud aadressid teatakse nõid-puuduste korvdamist.

Need tellijad, kes pikendavad oma tellimist peayad samuti rahakaardi lõigendil täpselt märkima oma aadressi ja nime.

Eesti NSV Riiklik Kirjastuskeskus täidab tellimise sellest ajast peale, mil tellimine jõuab kohale. Vanemate lehtede tagantjärele saatmist ei kindlustata, kuna need soove saab täita ainult püritud arvul.

Leningradis võib igal tööpäeval tellimisi anda isiklikult „Rahva Hääle“ talituses Топроуи переулок дом № 3

Eesti NSV
Riiklik Kirjastuskeskus.

Sport

★ ★ ★

EESTI SPORTLASED UUSI NSV LIIDU REKORDEID SAAVUTAMA

Oleliidulise kehakultuuripäeva puhul, 16. juulil toimuvad Moskvas kergejõustikuvõistlused Nõukogude Liidu rekordite parandamiseks. Neist võistlustest võtavad osa ka Eesti NSV silmapaistvamad sportlased. Vajaliku ettevalmistuse andmiseks koondati Nõukogude Liidu kergejõustiku tippmehed 20. juunil Moskva „Dinamo“ staadionile treeninglaagrisse. Eestlasid viibivad laagris NSV Liidu absoluutne tšempion maadluses ning tšempion ja rekordihoidja vasaraheites Joh. Kotkas, NSV Liidu spordimeistrid F. Issak, A. Tarmak ja R. Armi ning meie parim keskmaajooksja A. Tšihkin. Treenerina viibib laagris NSV Liidu spordimeister F. Kudu.

Joh. Kotkas tuli möödunud aastal Nõukogude Liidu tšempioniks vasaraheites uue rekordiga — 53,88 m. Nüüd loodetakse temalt jällegi uut rekordit. Häid tagajärgi võib oodata ka NSV Liidu tšempionilt kettaheites A. Tarmakult ja F. Issakilt, kes tänavu oma alal — odaviskes — on asunud põhjalikule treeningule ja hooaja esimesel poolal on saavutanud häid tulemusi.

V. R.

SPORDIVOISTLUS EESTI NSV — LENINGRAD

Eesti NSV ja Leningradi parimad sportlased kohtuvad 22.—23. juulil viiel võistlusel kergejõustikus, maadluses, poleis, jalgpallis ja käsipallis.

Enne võistlusi koondatakse meie parimad sportlased neilt aladelt Leningradi treeninglaagrisse. 2. juulil saabusid juba kohale raskejõustikulaadja maadlejad NSV Liidu tšempion E. Puusepp, Moskva tšempion Joh. Kaubi, Süüste ja A. Täinas, pokstjad M. Annamägi, H. Reinvald ja K. Käbi.

Järgnevatel päevadel Eesti NSV d eesti rahvuslike võistluskondade esindajad.

KOHTUMINE SPARTAKI KÕRVALISKOONNAD

Eesti NSV valikmeeskonnad võistlevad üleliiduliste võistluste jaoks kohtumisel 16. juulil tšinguliste sportklubide „Spartak“ ja „Spartak“ võistlustele. Võistluste tulemusti oodatakse hiljem, eestlased meeskondadest on koondunud Eesti NSV parimad korvpallimängijad.

Nõukogude Liidu esimestel korvpallis mänginud aegsed.

EESTI NSV „SPARTAK“ ÜLELIIDULISE „SPARTAKI“ KORVPALLI VOISTLUSIL

Eesti NSV „Spartak“ korvpallimeeskond pidas juunis esimese võistluse „Spartak“ üleliiduliste esivõistluste sarjas võttes Tula „Spartak“ järgmine võistlus samas sarjas on Eesti NSV „Spartak“ juulikuul. Sarjaotvi „Spartakiga“.

Ettevalmistusiks uuele võistlusele viibib Eesti NSV „Spartak“ korvpallimeeskond Moskvas, Leningradi lähedal Tšinguliste treeninglaagris. Meeskond on koondunud Illi, Kallam, Kevadi, R. Tarmak, Tiits, Tapsoni ja Runk.

JALGPALL

Nõukogude Liidu tšempion jalgpallis, Moskva „Dinamo“ võidab kaks võistlust Leningradis, kusjuures sai üllatava kaotuse Leningradi „Spartakile“ 2:0 (2:0) ja mängis viiki Leningradi „Dinamoga“ 1:1 (1:0).

„РАХВА ХЯЯЛЬ“

Органи ЦК КП(б) Эстонии и Советов депутатов трудящихся Эстонской ССР

Ленинград, Торговый пер. № 3

Toimetuse kolleegium

un garf

SURM SAKSA OKUPANTIDELE!

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Tööräha Saadikute Nõukogude
häälekandja

Nr. 34 (511)

12. juulil 1944. a.

V aastakäik

Hool emade ja laste eest on meie esmajärguline kohus

8. juulil avaldati NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus riikliku abi suurendamisest rasedatele naistele, lasterikastele emadele ja vallasemadele ning emade- ja lastekaitse tugevdamisest. NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusega seati sisse aunimi „Sangar-ema“, kinnitati orden „Ema au“ ja medal „Emamedal“.

See uus sotsialistliku riigi seadlus on uus hiilgav tõend bolshevikkude partei ja Nõukogude Valitsuse hoolitsusest meie rahva eest, emade ja laste eest, hoolitsusest, mis on alati olnud nõukogude riigil üks tähtsamaid ülesandeid. Meie lapsed on meie kõige kallim vara — meie tulevik. Hool emade eest ja armastus laste vastu on kõige südamelähedasem küsimus kogu meie riigile. Kaitstes emade ja laste huve, on Nõukogude riik alati osutanud suurt ainelist abi rasedatele naistele ja emadele laste kasvatamisel. Nüüd, Isamaasõja päevil, millal paljudes perekondades on tulnud tunda majandusliku olukorra raskenemist, on Nõukogude Valitsus järjest laiendanud emade ja laste kaitset.

Suur Oktoobrirevolutsioon tõi meie rahvale elutingimuste põhilise paranemise, ta andis rahvale mitte üksnes poliitilised õigused, vaid tõstis üldse rahva heaolu enneolematule kõrgusele. Enne nõukogude korda oli emade ja naiste olukord kirjeldamatult raske. Ainelised puudused, moraalsed pünad ja hirm lapse tuleviku eest, — need olid kõigile emadele raskesti muredeks. Kuid nõukogude kord tõstis naise au ja ema eneseteadvuse jalule, tehes emade- ja lastekaitse riiklikuks küsimuseks. Kaitstes seega emade ja laste huve on Nõukogude riik pühendanud palju hooli ja armastust laste ülalpidamiseks ja kasvatamiseks.

NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi uue seadlusega pikendatakse rasedatele naistele puhkust enne sünnitust, sünnitanutele pärast sünnitamist ja vastündinu rinnaga toitmise ajal vabastatakse ema töö- ja ületunni tööst.

Samuti kahekordistatakse lisa töidunorm rasedale naistele, alates raseduse kuuest kuust. Seale selle on ettevõtted ja asu-

tused kohustatud osutama abi emadele lisatöidunormide andmisega oma abinajapidamisest. Samuti astub Nõukogude Valitsus samme emade- ja lastekodude ning abivajavate rasedate naiste ja nõrga tervise emade puhkekodude võrgu laiendamiseks. Lisaks sellele laiendatakse lastesõime, piimakööke ja emade ja laste nõuandlate võrku. Tunduvalt suurendatakse ka emade ja laste tarvis rõivaste, jalanõude, hügieeniliste ja sanitaarsete vahendite tootmist.

Sõjaaja rasketele tingimustele vaatamata assigneerib Nõukogude valitsus emade- ja lastekaitse vajadusteks ja laste kasvatamiseks tohtuid summasid. Sellega näitab Nõukogudema veelkordselt oma jõudu ja võimsust. Nõukogude Valitsus rõhutab veel kord, et hoolitsus rahva oluliste vajaduste eest on valitsusele esmajärgulise tähtsusega. Seda, meie riigi hoolitsust võime pidada ühtlasi ka suureks austusavalduseks meie maa naistele, kes Isamaasõja päevil on kandnud suuri raskusi, kuid jäädud võitluses meie maa vabaduse ja õnne eest võidukalt oma võitluspositsioonile.

Emadonn on nõukogude naise suurim õnn. Teadmine, et tema lapsed on sotsialistliku elu ideede ja moraali kandjateks, sotsialistliku elu ülesehitajate esiridades, täidab uhkustundega iga nõukogude naise südant.

Seades sisse aunime „Sangar-ema“ ühes emaa vääristava ordeni ja medaliga, on tõstnud Nõukogude Valitsus emaa kõrgemale kui see on ühelgi teisel maal maailmas. Nõukogude ema on kangelaslikem ema maailmas. Isamaasõja päevad on tõestanud seda. Need miljonid kangelased — Punaarmee sõdurid ja ohvitserid, kes tänapäeval suurte võitudega vabastavad meie maa saksa rööv vallutajast, need mehed on kõik nõukogude emade pojad, kes on kasvatatud nõukogude korra armastamise vaimus.

NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi seadluse emade ja laste kaitse tugevdamise kohta tervitavad miljonid nõukogude naised valmustusega, asudes veel suurema pinge Isamaasõja päevade ülesannete täitmisele — tööle ja võitlusele Nõukogudema täielikuks vabastamiseks saksa rööv vallutajast.

Hitler viis oma peakorteri Sise-Saksamaale

Ajaleht „Morgontidningen“ teatab, et Ida-Preisimaa on kuulutatud sõjapiirkonnaks. Seda piirkonda peetakse esimeseks kaitsetsooniks. Gauler Koch teatas, et naised ja lapsed peavad endid Ede-la-Saksamaale evakueerimiseks valmis seadma. Wartegau ja Danzig piirkonnas ning Ida-Preisimaal mobiliseeritakse lapsed ja

noorsugu kiireks viljakoristamiseks ja muudele töödele.

Rootsi ajaleht „Aftontidningen“ kirjutab: „Ähvardava olukorra tõttu Idas on viidud Hitleri peakorter Lötzenist Ida-Preisimaalt Saksa sisemaale. Armeed peakorter, mis asub Rastenburgis, ja lennuväe peakorter, mis asub Rominten, viiakse samuti lääne poole.

Liitlaste väed vallutasid Caeni ja la Haye du Puits

9. juulil teatas Reuter, et inglise väed vallutasid Caeni. Sakslaste vastupanukeskuse la Haye du Puits linna vallutasid ameeriklased. Sakslased palsati Orne'i kanali

Ida- ja lõunakaldale. Caeni on tihedasti mineeritud. Sakslased on linna tublisti purustanud.

Lennuvägi jätkas rünnakuid vaenlase objektidele.

Leedu NSV pealinn Vilnius on Punaarmee poolt sisse pii- ratud ja on käimas vaenlase hävitamine kesklinnas.

NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus riikliku abi suurendamisest rasedatele naistele, lasterikastele emadele ja vallasemadele, emade- ja lastekaitse tugevdamisest, aunime „Sangar-ema“ sisseseadmisest ja ordeni „Ema au“ ning medali „Emamedal“ asutamisest

Hoolitsus laste ja emade eest liku abi osutamise edasine laiendamine.

Selleks et suurendada materiaalselt abi rasedatele naistele, lasterikastele emadele ja vallasemadele, et ergutada laste arvu kasvu ja tugevdada emade ja laste kaitset, Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu Ülemnõukogu Presiidium otsustab:

1. RIIKLIKU ABI SUURENDAMISEST LASTERIKASTELE EMADALE JA VALLASEMADELE

1. Määrata, et seni maksnud se sündimisel, antakse riiklikku korra asemel, mille järgi riiklik abiraha lasterikastele emadele abiraha anti lasterikastele (mehelolevatele ja leskedele), kel emadele, kel on kuus last, seits- on kaks last, kolmanda lapse ja menda lapse ja iga järgneva lap- iga järgmise lapse sündimisel.

2. Riikliku abiraha väljamaksmist lasterikastele emadele teos-

	Ühekord-	Igas
	selt	kuus
Emadele, kel on kaks last, kolmanda lapse sündimisel	400 rbl.	—
Emadele, kel on kolm last, neljanda lapse sündimisel	1300 „	80 rbl.
Emadele, kel on neli last, viienda lapse sündimisel	1700 „	120 „
Emadele, kel on viis last, kuuenda lapse sündimisel	2000 „	140 „
Emadele, kel on kuus last, seitsmenda lapse sündimisel	2500 „	200 „
Emadele, kel on seitse last, kaheksanda lapse sündimisel	2500 „	200 „
Emadele, kel on kaheksa last, üheksanda lapse sündimisel	3500 „	250 „
Emadele, kel on üheksa last, kümnenenda lapse sündimisel	3500 „	250 „
Emadele, kel on kümme last, iga järgmise lapse sündimisel	5000 „	300 „

Igakuulist abiraha lasterikastele emadele makstakse alates lapse teisest eluaastast tema viieaastaseks saamiseni.

(Lõpp 2. lk.)

Punaarmee võitleb Vilniuse südalinnas Vabastati Baranovitshi, Lida, Slonimi ja Luninetsi linnad

Kõrgema Olemjuhataja 10. juuli käskkiri 1. Valge-Vene rinde juhatajale Nõukogude Liidu Marssal Rokossovskile teatas, et meie väed ületasid Shara jõe 60 km ulatuses ja vallutasid SLONIMI linna — sakslaste võimsa tugipunkti Shara jõel.

Samaaegselt vallutati Pinski suunas LUNINETSI linn.

Saavutatud võidu tähistamiseks anti nende linnade vabastamislahinguis silmapaistnud väeosadele „Slonimi“ ja „Luninetsi“ nimetused.

Meie Kodumaa pealinn Moskva saluteeris meie vapratele 1. Valge-Vene rinde vägedele 24 suurtükiväe-kogupauguga 224 suurtükist.

Nõukogude Informatsioonibüroo teatab veel järgmistest 10. juulil saavutatud võitudest:

Karjala rindel vallutasid meie väed tormijooksuga Pitkäranta linna ja mitu asulat.

Daugavpilsist lõuna ja edela pool jätkasid meie väed pealetungilähinguid, vallutasid Leedu NSV maakonnakeskused Novo-Swiciani ja Utena linna, üle 100 asula ja 4 raudteestaama. Meie väed lõikasid läbi Daugavpils-Kaunase maantee.

Vilniusest põhja, lääne ja lõuna pool tungisid meie väed edasi ja vallutasid üle 200 asula ja 3 raudteestaama. Meie väed piirasid Vilniuse sisse ja peavad lahinguid südalinnas.

Minskist ida pool jätkasid 2. Valge-Vene rinde väed lahinguid vaenlase sissepiiratud väegrupi hävitamiseks. 9. juulil võtsid meie

väed vangi 3.500 saksa sõdurit ja ohvitseri. Koos oma staapidega andsid end vangi saksa 12. suurtükiväekorpuse ülem ja saksa 4. armeed ülem kohustetäitja kindralleitnant Müller ning 260. jalaväediviisi ülem kindralmajor Klamm.

Peale Slonimi linna vallutasid 1. Valge-Vene rinde väed veel üle 50 asula ja 2 raudteestaama. Meie väed võtsid vangi 9. saksa armeed inseneriteenistuse ülem kindralmajor Schmidti.

Kõrgema Olemjuhataja 9. juuli käskkiri armeekindral Tshernjahovskile teatas, et meie kangelaslikud 3. Valge-Vene rinde väed vallutasid Lida linna, sakslaste tähtsa tugipunkti Grodno suunas. Lida linna vallutamislahinguis silmapaistnud väeosadele omistati „Lida“ nimetus. Meie Kodumaa

pealinn Moskva saluteeris vapratele vägedele, kes vabastasid Lida linna, 12 suurtükiväe-kogupauguga 124 suurtükist.

Kõrgema Olemjuhataja 8. juuli käskkiri 1. Valge-Vene rinde juhatajale Nõukogude Liidu Marssal Rokossovskile teatas Valge-Vene oblasti keskuse Baranovitshi linna vallutamisest, Vapratele Baranovitshi linna vallutanud vägedele omistati „Baranovitshi“ nimetus. Meie Kodumaa pealinn Moskva saluteeris vapratele Baranovitshi vallutanud vägedele 20 suurtükiväe-kogupauguga 224 suurtükist.

Vilniuse suunas vallutasid meie väed Baranovitshi oblasti rajoonikeskuse Ivje linna, üle 500 asula ja 11 raudteestaama. Meie väed lõikasid läbi Vilnius-Daugavpils raudtee, tungisid Vilniuse linna ja peavad seal tänavalahinguid.

NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus

(Algus 1 lk.)

lapselt, 150 rubla — kahelt lapselt ja 200 rubla — kolmelt või enam lapselt.

Riiklikku abiraha vallasematele makstakse kuni laste kaheistkümneme-eluaastaseks saamiseni.

Vallasematele, kel on kolm või enam last, makstakse kaesoleva paragrahvi 4. artikli alusel riiklikku toetust täiendavalt lasterohkuse abirahale, mida saadakse vastavalt kaesoleva seadluse teisele paragrahville.

Abiellumisel säilitab vallasema õiguse kaesolevas paragrahvis ettenähtud toetusel.

Emad, kes saavad alimente enne kaesoleva seadluse ilmumist sündinud lastelt, säilitavad õiguse alimentide saamiseks kuni lapse täisikka jõudmiseni ja kaesolevas paragrahvis ettenähtud abirahaneile ei anta.

1944. aastal enne kaesoleva seadluse ilmumist sündinud laste

emadel, kes ei saa nendele alimente, on õigus kaesolevas paragrahvis ettenähtud abiraha saamiseks.

4. Kui vallasema soovib paigutada lastekasvatuse-asutusse üleskasvatamiseks tema poolt sünnitatud last, on lastekasvatuse-asutused kohustatud last vastu võtma ülalpidamiseks ja kasvatamiseks täielikult riigi kulul.

Emal on õigus oma last lastekasvatuse-asutusest tagasi võtta, et teda ise üles kasvatada.

Lapse lastekasvatuse-asutuses viibimise aja eest riiklikku abiraha lapselt ei makseta.

5. Suurendada ühekordset abiraha, mis antakse välja sotsiaalkindlustuse summast ja ühistegelusteliste vastastikuse abi kassadest vastsündinud lapse jaoks, 45 rublalt 120 rublani. Määrata, et emadele, peab olema kindlustatud võimalus osta mainitud summa eest komplekti pesu- ja vastsündinu jaoks.

II. RASEDATE NAISTE JA EMADE SOODUSTUSTE SUURENDAMISEST JA EMADE JA LASTEKAITSEASUTUSTE VÖRGU LAIENDAMISEST

6. Pikendada puhkust raseduse ja sünnituse puhul naistööliste ja naisteenijate 63 kalendripäevalt 77 kalendripäevale, määrates puhkeaja kestuse 35 kalendripäevale enne sünnitust ja 42 kalendripäevale pärast sünnitust, makstes selle aja eest riiklikku abiraha varem kehtima pandud ulatuses. Juhtumil, kui sünnitus on ebanormaalne või on sündinud kaksikut, antakse puhkust pärast sünnitust 56 kalendripäeva ulatuses.

Kohustada ettevõtete ja asutuste juhatajaid korraldama rasedatele naistele järjekordse puhkuse andmist nii, et seda oleks võimalik kasutada koos rasedus- ja sünnituspuhkusega.

7. Mitte kasutada rasedaid naisi, alates raseduse neljandast kuust, ületunnitöödel käitistes ja asutustes, ning rinnalapsi omavahel naisi tööl tödel lapse imetamise perioodil.

8. Kahekordistada täiendavat toiduainet normi rasedatele naistele, alates raseduse kuundast kuust, ja imetajatele emadele imetamise nelja kuu jooksul.

9. Kohustada käitiste ja asutuste juhatajaid abistama rasedaid naisi ja imetajaid emasid neile lisatoiduainete andmisega abimajapidamistest.

10. Vabastada 50 prots. ulatuses maksust laste paigutamise eest lasteasutadesse ja -sõimedesse vanemad:

kellel on kolm last, ja kes teenivad kuni 400 rubla kuus; kellel on neli last, ja kes teenivad kuni 600 rubla kuus; kellel on viis ja enam last, vaatamata teenistuse suurusele.

III. MEDALI „EMAMEDAL“ JA MISET JA AUNIME „SANGAR-EMA“ SISSESEADMISEST

12. Asutada I ja II järgu medal „Emamedal“ emade autasustamiseks, kes on sünnitanud ja kasvatanud:

viis last — II järgu medaliga; kuus last — I järgu medaliga.

13. Asutada I, II ja III järgu orden „Ema au“ emade autasustamiseks, kes on sünnitanud ja kasvatanud:

seitse last — III järgu ordeniga; kaheksa last — II järgu ordeniga; üheksa last — I järgu ordeniga.

14. Määrata, et emale, kes on

11. NSVL Rahvakomissaride Nõukogule teha ülesandeks:

a) kinnitada emade- ja lastekodude täiendava organiseerimise plaan vabariikides ja oblastides, ühtlasi ka eripuhkekodude plaan abivajavatele rasedatele vallalistele naistele ja nõrgatervislikele imetajatele emadele, kasutades neid puhkajaid jõukohastel töödel;

b) kinnitada rahvakomissariatide ja ametkondade lasteasutuste võrgu laiendamise plaan silmas pidades, et see hõlmaks täielikult kõiki teenindamist vajavaid lapsi, ette nähes laste konsultatsiooni- ja piimakööki võrgu laiendamist, rinnalastesõime, lasteasutuste juures asuvate õhtuste rühmade ja sünnitusabi-asutuste organiseerimist saksa vallutajatest vabastatud piirkondades;

c) ette näha lastesõime, lasteasutuste, rinnalaste toitmise tubade ja naise isikliku tervishoiu tubade kohuslikku organiseerimist käitistes ja asutustes, kus massiliselt kasutatakse naiste tööjõudu;

d) kohustada rahvakomissariatide tööstusliku ehitustöö projektides ette nägema antud käitiste tööliste ja teenijate teenindamisel olevate laste täielikuks hõlmamiseks kalkuleeritud lasteasutuste (sõimed, lasteaiad, emade ja laste toad) ehitamist;

e) kinnitada abinõud laste rõivaste, jalanõude, laste tervishoiu ja sanitaarsemete ja teiste laste tarbeesemete tootmise tunduvaks laiendamiseks nii lasteasutuste jaoks kui ka elanikkonnale müümiseks, samuti ka lasterõivaste õmblustöökojade võrgu ja emade- ja lasteaiade võrgu laiendamiseks.

IV. VALLALISTE JA VÄHELAPSELISTE NSV LIIDU KODANIKE MAKSTAMISEST

16. NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi 1941. aasta 21. novembri seadluse „Vallaliste ja lasteta NSV Liidu kodanike maksustamisest“ muutmise korras määrata, et maksustamisele kuuluvad lasteta ning üht ja kaht last omavad kodanikud: mehed 20 kuni 50 aasta vanuseni ja naised 20 kuni 45 aasta vanuseni.

17. Maksu võtta järgmises ulatuses:

a) kodanikelt, kes maksavad tulumaksu, lastetuse puhul — 6% sissetulekust, ühe lapse puhul —

1% ja 2 lapse puhul — ½% sissetulekust;

b) kolhoosnikelt, üksiktalupidajalt ja teistelt kodanikelt, kes kuuluvad majapidamiste hulka, mis on maksustatud põllumajandusmaksuga, lastetuse puhul — 150 rubla aastas, ühe lapse puhul — 50 rubla ja kahe lapse puhul — 25 rubla aastas;

c) teistelt kodanikelt lastetuse puhul — 90 rubla aastas, ühe lapse puhul 30 rubla ja kahe lapse puhul — 15 rubla aastas.

8. Maksust vabastada:

a) rea-, seersandi- ja vanematekoosseisu kuuluvad sõjaväelased;

b) tegevarmee ja tegevlaevastiku

tiku väeosade ja asutuste ohvitseride koosseisu kuuluvad sõjaväelased;

c) kaesoleva § punktides „a“ ja „b“ märgitud sõjaväelaste naised;

d) naised, kes saavad riigilt laste ülalpidamiseks abiraha või pensioni;

e) kodanikud, kelle lapsed on Isamaasõja rinnetel langenud või teadmata kadunud;

f) kesk- ja kõrgemate koolide õpilased — mehed ja naised kuni 25. eluaastani;

g) I ja II grupi invaliidid.

V. ABIELU, PÈREKONNA- JA HOOLDUSSEADUSTE MUUTMISEST

19. Määrata, et ainult registreeritud abielu annab abielupooltele liiduvabariikidele abielu, perekonna- ja hooldusseaduste koodeksis ettenähtud õigusi ja kohustusi.

Isikud, kes on tegelikult abieluvahelkorras enne kaesoleva seaduse avaldamist, võivad oma vahelkorrad vormistada registreerimise teel, ära näidates tegeliku kooselu aja.

20. Tühistada ema õigus pöörduda hagiavaldusega kohtusse isa kindlaksmääramiseks ja alimentide nõudmiseks lapse ülalpidamiseks isikult, kellega laps sündinud ja kellega ema ei ole registreeritud abielus.

21. Määrata, et perekonnaseisuametis registreeritakse mitteregistreeritud abielust sündinud ema laps, ema perekonnanime järgi ja antakse talle ema poolt nimetatud isanimi.

22. Läbi viia passides kohusliku sissekande tegemine registreeritud abielu kohta abikaasa perekonna-, ees- ja isanime, sünniaasta ja abielu registreerimise kohta ning aja äramärgimisega.

23. Määrata, et lahutus toimub avalikul kohtuistungil. Abielupoolte palvel võib abielulahutusasja vajaduse korral, kohu otsusel, arutada kinnisel kohtuistungil.

24. Abielulahutuse kohtuasja algatamiseks ette näha järgmiste nõuete kohuslik täitmine:

a) abielulahutuse kohta soovivalduse esitamine Rahvakohutusse lahutusmotiveid kui ka teise abielupoolte perekonna-, ees- ja isanime äramärgimisega; abielulahutuse soovivalduse esitamisel tuleb maksta 100 rubla;

b) abikaasa kohtusse kutsumine tema tuvustamiseks teise abielupoolte poolt sisseantud abielulahutuse avaldusega ning lahutusmotiveid de esialgseks väljaselgitamiseks, samuti aga ka tunnistajate kindlaksmääramiseks, kes kuuluvad välja- kutsumisele kohtulikuks asjaarutusele;

c) kuulutuse avaldamine kohalikus ajalehes kohtuliku menetluse kohtuasja algamise kohta lahutuse asjas, pannes kuulutamise kulud abielupoolte arvele, kes esitas abielulahutuse avalduse.

25. Rahvakohus on kohustatud kindlaks tegema abielulahutuse avalduse esitamise motiivid ja tarvitusele võtma abinõud abielupoolte lepitamiseks, milleks tuleb tingimata välja kutsuda mõlemad abielupooled ning vajaduse korral ka tunnistajad.

Juhul, kui abielupoolte lepitamine Rahvakohutusse ei tulnud toime, on hagejal õigus pöörata abielulahutamise avaldusega kõrgemasse kohtusse.

Määrata, et abielulahutuse otsuse võivad teha oblasti-, ringkonna-, krai- ja linnakohus või liidu- ja autonoomse vabariigi Olemkohus.

26. Oblasti-, krai-, ringkonna- ja linnakohus või liidu- ja autonoomse vabariigi Olemkohus peab abielulahutamise vajalikkuse tunnustamise puhul:

a) määrama, kelle juurde ja kes lastest jääb kummagi lahutatava abielupoolte juurde, samuti ka kes vanematest ning millisel määral kannab laste ülalpidamise kulud;

b) määrama varanduse jaotamise korra kas naturas või suhtes osades lahutavate abielupoolte vahel;

d) andma igale lahutatud abielupooltele nende soovil abieluelse perekonnanime.

27. Tehtud kohtuotsuse alusel

Partei elu

Poliitkasvatustööst ühes üksuses

Kuidas saavutas sm. Nõmme mandorilt ülesannete andmine parteiorganisator sm. Lillele, kes kui ka poliitilise väljaõppe alal, omalt poolt teostab ülesannete seda näitavad mõningad töömeetodid ja kogemused.

Üksuse elu on rajatud õigetele alustele. Suurt osa kasvatustööst etendab komandör, kes on seadnud endale suured ülesanded nii kogu isikulise koosseisu kasvatamisel, täisverelise parteiorganisatsiooni loomisel kui ka kõigi antud ülesannete täitmisel. Tihe side komandöri ja parteiorganisatorite vahel, on üksuse üks silmapaistvamaid jooni. Iga uustulnukit õpitakse komandöri ja parteilaste poolt põhjalikult tundma vestluste ja individuaalse tööga. Võitlejad, kes on juba kauemat aega töötanud koos komandöri, võtavad uued seltsimehed oma kasvatusele mõjutamise alla ja peagi on viimastele üksuse kõrged ja väärtuslikud traditsioonid selged. Võitlejad kasvatatakse nende enesetäiustunde tõstmiseks palju enam kui karistamisega. Komandörid kasutavad oma õigusi kasvatamiseks, teadlikkuse süvendamiseks, kui aga karistus antakse, siis on ta suunatud nii, et ta väldiks kümnet järgmist.

Iga ülesande täitmisele asudes teavad võitlejad, et nad peavad olema tööka, ausad ja vaprad sellepärast, et see on kogu nõukogude rahva, oma omaste ja seega ka oma elu, õnne ja tuleviku huvides. Vahelkorrad aluvate ja ülemate vahel on lähedane, sõbralik ja humanne. Raskused võidakse eesrindliku tööga. Partei ülesandeid täidetakse sisuliselt, mitte formaalselt. Kasvatustöös kasutatakse kõige mitmekesemaid töövorme.

Allüksuse komandöri algatusel on ellu viidud viimasel ajal nõudanimetatud „nädalad“. Unustamata igapäevase poliitilise ülesanneteid on parteilaste ja kommunistlike noorte pere sellisel „nädalal“ kogu aeg eriti valvel teatava küsimuse kontrollimisel. Nii näiteks teemal „Tõstame nooremkomandöri autoriteedi õigele kõrgusele“ pandi rõhk sellele, et reavõitlejad igal sammul hindaksid kõrgelt jaokomandöri käsku. Sõbralikult juhatakse eksijaid tähelepanu sellele. Nooremkomandörid jälgivad selle „nädala“ kestes kogu aja reavõitlejaid kogu tähelepanuga.

Üksuse töö on seotud tihedalt parteitööga ja partei abiga, igale õppusele eelneb üksuse koostöö üksuse parteiorganisatsiooni ja komandöri vahel. On tihe. Viimane sageli juhib tähelepanu vajalikele momentidele üksuse elus, andes kindlaid ülesandeid, mis leiavad kiiret täitmist. Komandöri ja parteiorganisator käskikase koostavad parteitöö plaani, milles fikseeritakse üldine siht — võitlejate distsipliini kindlustamine, viha kasvatamine vaenlaste vastu, valvsuse süvendamine jne. Partei koosolekutele määratakse kindlaks päevakord, vestlusel agitaatoritega kindlad punktid jne.

Parteilased on üksuses eeskujaks, neid on paigutatud igale poole. Töödel ja õppustel asuvad nad kõige vastutavamaisse ja raskemasse lõikudesse, kus nad oma sügava parteilise vastutustunde tõttu võivad kaasa kogu oma loogu. Parteiorganisator annab parteilastele peale üldiste ülesannete veel lisatöid, nagu nooremate kommunistide abistamine ja kasvatamine, töö kommunistlike noortega, seina- ja laingulehtede toimetamine jne.

Parimad agitaatorid üksuses on seltsimehed Aaslepp, Leib, Sikkol, Lepik jt. Parteiorganisatsioonil on talletatud kõik üksusele antud ja muretsed kirjad. Selle hooldajaks on sm. Potolov, kes jagab neid lugejatele. Ajalehti saavad agitaatorid parteiorganisatorilt. Üksuses on olemas seltsimeheli kabin. Punisevaste koosolekutele võetakse suure huviga osa.

Need on mõningad kasvatuse meetodid sm. Nõmme üksuses, mis on teda aidanud viia partei hulka väeosas.

F. SEPP

perekonnaseisumeti organid annavad välja abielulahutuse tunnustuse, mille väljaandmisel tehakse märkus lahutamise kohta mõlema abielupoolte passi ning võetakse kohtu määruse järgi ühelt või mõlemalt abielupoolelt 500 kuni 2000 rubla maksu.

28. Liiduvabariikide Olemnõukogudele ülesandeks teha vastavalt kaesolevale seadlusele teha vajalikud muudatused liiduvabariikide seadustes.

29. NSVL Rahvakomissaride Nõukogule ülesandeks teha kinnitada määrus rasedadele naistele, lasterikastele emadele ja vallasematele abirahade määramise ja väljamaksmise korra kohta vastavalt kaesolevale seadlusele.

30. NSVL Rahvakomissaride Nõukogule ülesandeks teha kinnitada korraldused perekonnaseisu aktide (abiellumise, sündimise ja teiste aktide) registreerimise korraldamiseks, ette nähes piduliku registreerimistoimingu sisseseadmist. Selleks sündsate ruumide ja nende sisustuse andmist, kodanikele väärikalt kujundatud dokumentide väljaandmist.

31. Prokuratuuri organitelt, vastavalt kehtivatele kriminaalseadustele, vastutusele võtta isikud, kes on süüdi seadusvastases abortide tegemises, naiste abortide tegemisele sundimises, naiste kui

emade au riivamises ja alandamises ning kuritahtlikkus alimentide mittemaksmises laste ülalpidamiseks.

32. Kehtetuiks luge:

a) NSVL Kesktäitevkomitee ja Rahvakomissaride Nõukogu 1936. aasta 27. juuni määrus „Abortide ärakeelamisest, sünnitajale materiaalse abi suurendamisest, lasterikastele isikutele riikliku abi sisseseadmisest, sünnitusmajade, lastesõime ja lasteasutuste võrgu laiendamise, kriminaalkaristuse kõvendamisest alimentide mittemaksmise eest ja mõningatest muudatustest abielulahutuse seadustes“ paragrahvid 5, 8, 10, 27.

b) määrama varanduse jaotamise korra kas naturas või suhtes osades lahutavate abielupoolte vahel; a. nr. 34, paragrahv 309).

b) NSVL Kesktäitevkomitee ja Rahvakomissaride Nõukogu määrus 14. novembrist 1936. a. „Lasterikastele emadele abiraha andmise korra“ (NSVL Seaduste kogus 1936. a. nr. 59, paragrahv 448).

c) NSVL Rahvakomissaride Nõukogu, UK(B)P Keskkomitee ja Olemnõukogu 1938. a. 28. detsembri määrus „Abinõudest töödistsipliini korraldamiseks, riikliku sotsiaalkindlustuse praktika parandamiseks ja kuritarvituste vastu võitlemiseks sel alal“ paragrahv 14 (NSVL Valitsuse määruste kogus 1939. a. nr. 1, paragrahv 1).

NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi Esimees M. KALININ

NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi Sekretär A. GORKIN

RAHVA HÄAL nr. 34
Lk. 2 12. juulil 1944. a.

Nõukogude kord on eesti rahvusliku kultuuri ainus tõeline kaitsja

Juba üle kolme aasta ägab eesti rahvas hitlerlaste ikke all. Mida kauem see kestab, seda rängemaid haavu saab eesti majandus ja kultuur. On ju sakslaste eesmärgiks meie maad viimseini välja kurnata, ta elanikke ära kasutada tööorjadeks või kahurihahks. Mis aga puutub meie rahva kultuuris, siis tuleb siin meelde ühe juhtiva hitlerlaste hüüdsõna, et „kui ma kuulen sõna „kultuur“, siis on isu kohe revolvril haarata“. Käimasolevas sõjas ongi see hüüdlause tegelikult sakslaste juhtnööriks saanud ning sel moel lahendatakse kultuurivõimuse vallutatud maal. Ainult et nüüd pole mängus ainult revolvril, vaid kõik relvaliidid kuni mürsklennukini, millega pimesi kõike hävitatakse, mis eesjuhtub olema, ja tunglateni, millega taganemisel süüdatakse kõik kultuurihooned. Täie teadvuse ja sadistliku lõbuka on sakslased rüvetanud Tolstoi, Tšaikovski, Ševtšenko ja teiste suurmeeste mälestuspaiku, muutnud tallideks kirikuid ja muuseume, lennutanud õhku kooli- ja rahvamaju, teatreid ja klubisid. Ning vallutatud maaladelt on nad välja vedanud kõik väärtuslikud kultuuriesemed.

Kus sakslased pikemat aega on paigal püsinud, nagu Eestis, seal on nende „kultuurimissioon“ seisnud selles, et nad on katsunud rahvast kõita saksluse lõnga. Saksa keele ja meele pookimine „pärismaalaste“ külge, oma alamaile tundaandmine — olgu siis toidunormide erinevusega või ihunuhtluse läbi töölaagris, et sakslane on kõrgemat tõugu olevus — see on nende „kultuuripraktika“, mille läbipaistvaks lõppesmärgiks on alistatud rahva muutmine suursaksluse sõnnikuks. Ise nad seletavad (see sünnib ka sulaste suu läbi), et nad kaitsvad „euroopa kultuuri“ „aasialiku“ bolshevismi vastu.

Nüüd, millal nad väga hästi taipavad, et nende päevad on ka Eestis loetud, veavad nad palavikuliselt välja muuseume ja raamatukogusid, arhiive ja muid kultuurivarasid. Intelligenti saadavad aga nad turbarappa või koondukslaagrisse.

Niisugune on see nn. „euroopa kultuuri kaitsjate“ ja „kultuurikandjate“, õigem küll „kultuuri ärakandjate“ praktika tänapäeva Eestis.

Ent neil vandaalidel ja nende abilisel on kõige juures siiski

veel jultumust seletada, et see kõik sünnib eesti rahva hea käekäigu nimel. Oma armuvalduste kõrval eesti tublidele lehmadele ja Eestist kokkukraabitud kaitsudele tunnistab ju Litzmann kord niisuke silmadega, kui hirmus kangeti on teda „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ liigutanud. Kuid oma krokodillipisaraid taskurätikuga pühkides ei jätnud ta samal hetkel kalkuleerimata, kuidas seda õnne ja rõõmu kõige osavamalt saksa kaukaske ajada. Ka Mäe on nii sageli ümmargusi krokodillipisaraid valanud eesti rahva saatuse pärast, keda kurjad enamlased olevat tahtnud tervenisti Uurali taha kihutada, millest aga Hitler õigel ajal kuulda saanud ja Eestist sellest hirmsast ärahävitamisest päästnud.

Kuigi Eestis vaevalt kedagi leidub, kes Litzmanni või Mäe sõnu usub, korrutatakse siiski päevast päeva juttu bolshevismi hädaohust eesti rahvale ja ta rahvuslikule kultuurile. Niimoodi katsumad nad oma roimi eesti rahva kallal varjata.

Ent kes nõukogude kultuuri on vähegi tundma õppinud ja kes tunneb bolshevikkude seisukohta rahvusküsimuses, mis on algusest peale olnud selge ja sirgjooneline ja mida vankumatult on ellu rakendatud, see teab, et ainult nõukogude kord võib igale rahvale kõige paremini kindlustada tema vaba arengu ja tema kultuuri õitsengu. Hariduse kättesaadavaks tegemine rahva kõige laiemale kihtidele, teaduse, tehnika ja kunstide võrratu soodustamine ja arendamine — kõigeks selleks näitas juba esimene nõukogude aasta Eestis selge ja kindla suuna ning andis juba rea tähelepanudavaid saavutusi.

Need, kes Isamaasõja päevil on võinud elada Nõukogude Liidus, ja vahenditult tundma õppida üksikuid nõukogude rahvaid ja nende saavutusi, need, kes on näinud, kuidas sõja rasketes katsumustes kõik rahvad üksteist üksteiselt toetavad ühises võitluses sakslaste vastu, kuidas on tugevnenud kõigi nõukogude rahvaste omavaheline sõprus ja kasvunud vastastikune huvi üksteise saavutuste vastu olgu majanduse või kultuuri alal, need peavad üksmeelselt tunnistama, et ainult nõukogude kord on rahvuslike kultuuride tõeline ja järjekindel kaitsja ja soodustaja.

Omaval ajal kodanlikus Eestis

õhutatud ja propageeritud rahvuslikul kultuuril polnud toekat alust. Valitsevad ringkonnad piirdusid sel alal ainult deklaratiivsete ja paraadlike sõnadega. Asjaosalised ringkonnad aga otsisid mitmesuguseid kultuuri „välisorientatsioone“, et kas või sel moel lahti pääseda saksa mõjude üha suurenevast võrgust. Oli ju saksa kapital oma haarmed järjest ülbevalt igale poole välja sirutanud. See saksa kapitali võim, mida Laidonerid ja Uluotsad innukalt toetasid, hoidis elus kadakasakslust ja valmistas pinda selleks, et hitlerlaste tulekul need kadakaslikud-vapslikud elemendid vee peale tõuseksid.

Kodanlik Eesti püsis paarkümme aastat oma piiride kitsuses, ja see koduõue-perspektiiv on oma tugeva pilsati jätnud eestlaste ajju. Meie maa oli siis avatud küll kõigile läänetuultele, kuid hermeetiliselt suletud ida poole. Ses suletuses kasvutati järjekindlalt väärarvamusi bolshevismi vastu. Neid väärarvamusi väetatakse nüüd eriti tugevasti saksa kunstõnnikuga. Ja üks neist väärarvamusdest on see, et nõukogude kord tähendab eesti rahvusliku olemise ja rahvusliku kultuuri lõppu.

Kuid see, kes elu jälgib laste silmadega ja kelle mõtted pole eelarvamuste küttes, peab tunnistama, et ei ole meie rahvusliku kultuuri arendamiseks kindlamat ja soodsamat pinda kui nõukogude korras.

Sest, kõigepealt, ei saa Eesti enesele kuidagi ega kuskil mujal kui ainult Nõukogude Liidus seda vankumatut, kriisideta ja vapustusteta majanduslikku alust, mis on eelduseks igale kultuuriarengule.

Ei ole kuskil mujal kultuuri rahvuslikku vormi sedavõrd kaitsnud ja soodustatud kui sotsialistlikus ühiskonnas, kus kõrgelt hinnatakse iga rahva varem loodud kultuuri varasid; iga rahva omapärsust, nagu see ajaloo kestel on kajunenud, iga rahva loomingujõudu.

Ainult nõukogude korras hoolitseb üldmal määral selle eest, et kõik rahva loovad jõud, olgu nad siis teaduse, tehnika, kunsti või kirjanduse alal, võiksid maksimaalselt välja areneda ja uusi väärtusi anda.

Nõukogude kultuur ei ole tipude kultuur, vaid ta baseerub rahval ning areneb kõige tiheda-

mas ühenduses rahva vajadustega. Oma põhiladilt on ta humanne, hindab inimest kui kõige suuremat varandust. Ta ei ole suletud ühe rahva vormidesse, vaid, rahvusvaheline olles, tunnistab ta kõigi rahvaste võrdset õigust omapalgeline olla.

Seepärast on üsna loomulik, kui näiteks eesti nõukogude kunstnike näitustel on alati otsima hakatud meie kunstnike rahvuslikku palet või eesti heliloojate töid kuulates on hoolega jälgitud nende oskust ära kasutada eesti rahvuslikke motiive.

Nagu Eesti tõeliselt iseseisev saab olla ainult Nõukogude Liidus, nii saab ka eesti kultuur iseseisevaks ja omalmeelseks kujuneda alles nõukogude korras. Siin ta ei saa lämbuda oma kitsuses, hääbuda nokitsemisse, ega kaduda viljatusse. Sõprussidemete seotud rahvaste kultuure enda kõrval tundes omandab ta väärikust ja avarust ja võitlushoogu arenemiseks. Alles nõukogude korras on võimalik täie energiaga ja põhjalikult asuda eesti ajaloo, arheoloogia, etnograafia, rahvaluule uurimisele, Eesti maa ja rahva põhjalikule ja igakülgele tunnetamisele, loodusvarade avastamisele ja kasutamisele, kõigi temas peituvate loovate jõudude väljaarendamisele.

Käimasolevas sõjas on nõukogude rahvad küpsemaks saanud, on tihenend nõukogude rahvaste omavaheline sõprus. Lahinguid ei ole võidetud ilma distsipliinita, ilma koostööta ja teadlikkusega, aga ka mitte ilma tarviliku paindusega.

Iga rahvas on oma panuse andnud võitluses saksa fashismi vastu, kaasa arvatud ka meie rahvas. Eesti on selleks andnud oma vahva korpu, oma arvukad töökad käed Nõukogude Liidu tagalas, oma mehised partisanid, oma rahvapojad ja -tütreid, kes okupeeritud kodumaal on jatkanud võitlust ja vastupanu maa vallutajale. Pärast lõplikku võitu sakslaste üle, mis iga päevaga lähemale nihkub, võime asuda ülesehitavale tööle Nõukogude Eestis juba karastatuna võitlustes ja küpsemana kogemustest. Siis juba ei ole eesti rahvusliku kultuuri väljaarendamisel ees enam mingeid vaenlasi ega tõkkeid.

J. SEMPER

Liitlaste abi Jugoslaaviale

Ligi aasta tagasi saabus marsal Tito vägede staabi juurde Briti sõjaline missioon, mis koosnes kapten Dickenist ja lendur-radist kapral Rowtonist. Viimasel ajal liitusid inglased ka ameeriklased ja see Anglo-Ameerika sõjaline missioon töötab Briti parlamendi saadiku Maclini juhtimisel. Missiooni peaaulesandeks on hoolitseda rahvavabastajate armeele saadetava sõjalise varustuse korraliku saabumise ja otstarbeka jaotuse eest. Inglise ja ameerika sõjaväelased töötavad tihedas kontaktis Jugoslaavia partisanidega. Selle sõbraliku koostöö tulemusena toimub nüüd laskemoona, arstirohtude, toiduainete ja riideesemete keeruline kohaletoimetamine lahedalt ja viperusteta.

Osa materjali väiksemal hulgal saabub mereteel, kõige hädavajalikumad esemed visatakse alla langevarjuga, raskekaaluline varustus aga tuuakse kohale paritsanide lennuväljadele transportlennukitel.

Reuteri agentuuri kirjasaatja marssal Tito staabi juures John Talbot, kes hiljuti sattus sakslaste kätte vangiks, kirjutab oma viimises kirjas Jugoslaaviale:

„Hiljuti oli mul juhus peagu terve õõ jooksul jälgida, kuidas ühele kõrgete mägedega ümbritsetud väljale, mis asetses kõigest 25 km kaugusel saksa rindejoonest, visati veelangevarjudel alla sõjamoona ja arstimeid.“

Nelja tunni jooksul mõõduid lakkamatu vooluna hiljasaured transportlennukid, visates alla tonne hädavajalikku materjali partisanide jaoks.

Maal juhtisid tööd briti teenistuse major, ameerika õhuväe kapten ja ligi 50 partisaani.

Järgmisel õhtul läksime väljale, kus inglise major tegi korraldusi signaal-lõkettulede süttamiseks.

Varsti kuulsime pea kohal transportlennuki mootori ühtlast undamist. Lennuki sisemusest langes alla terve langevarjude ahel. Esimese lennuki põrin oli meil alles kõrvus, kui lähedies juba telne. Sellelt lennukilt visati varustust alla ilma langevarjudeta — need olid arstirohud erilises purunenud pakendis. Lennuvälja personal hoolitses märgutule „eest ja kogus kokku ligiduses mahalangetavaid pakkide.“

Selline töö toimub iga öösi. Lennuvälja ligidale on valmis pandud igasugused transportvahendid, alates vastaselt sõjasaagina saadud veoautodest ning lõpetades härjavankritega. Päikesetõusuks peab kogu saadetud materjal olema juba kaugel mägedes.

Kogu viimase talve jooksul toimetati briti ja ameerika lennukid Jugoslaavia rahvavabastajate armeele vajalikku sõjavarusust, vaatamata selle tegevuse suurmale ohitlikkusele.“

Leningradlase päevik

Päikesepaistel säraval Nevski asfaldil kihab katkematult inimvool. Üksteise järel liiguvad inimestest tulvil trammid. Kuskil vilksatab trolleibuse uhke kogu. Kinost paiskub tänavale naeravaid ja lõbusaid inimsalku. Kuulutus-tulpadel kõnelevad afišid: on avatud suveaed, on jõudnud tagasi Leningradi ooperiteater. Mõõdub veoauto tööriideis laulvate tütarlastega; lubjatolm nende riideil tõendab, et nad tulevad töölt.

Niisugune on Leningrad tänapäeval. Siin keeb suurlinna kiiretempoline ja hoogus elu. See kiub enesega kaasa ega lase nagu mõeldagi sellele, et elu siin kunagi on joosnud hoopis teisi radu.

Kuid see, mis siit on üle käinud, on siiski veel liiga värske, et seda hoopis unustada. Keset vilgast askeldust kibub vahel nagu vägisi peatuma mõne purustatud ehituse juures ja mõtlema sellele, mis Leningradile on vajutanud ta kangelasikkuse orecoll. Ei ole küll Leningradi südalinna praegu enam ühtegi kannatada saanud ehitust, mida ei parandataks ega kohendataks, kuid need on ikkagi veel — lahtised haavad. Ja kõndides ühe seesuguse ru-

sudes hoone varemeil, leian ma järsku maast tolmunud ja koltunud vihiku, mis kannab eestikeelset pealkirja: Leningrad 1941. aastal. Mu kätte on sattunud Leningradi eestlase päevik blokaadi päevilt.

Lihtne tööinimene on selle õhukesel vihiku lehekülgedele kirjutanud lühidate sõnadega oma läbielamustest Leningradi rasketel päevadel. Ja need napid sõnad maalivad täie selgusega meie silme ette pildi Leningradi lähemast minevikust.

22. juunil. Vabrikus oli koosolek. Direktor teatas, et fashistlik Saksamaa on tunginud meile kallale. Tähendab, on alanud sõda.

18. augustil. Jüri ja Karl läksid Punaväkke. Saatsime nad ära. Poisid lubasid ausalt võidelda kodumaal eest. Küll oleksin meelsasti läinud nendega kaasa, nagu läksin 1917. aastal, kui ainult oleksin veidi noorem...

8. septembril. Täna tulistas vaenlane linna raskesuurtükkidest. Nüüd pommitatakse igal õhtul ja öösel. Magada ei saa, tukume keldris ja ootame, mis tuleb.

12. oktoobril. Täna öösel ei pommitatud linna. Sal magada.

15. oktoobril. Täna on taas kaks kraadi külma. Öösel jällegi

pommitati. Oks pomm vigastas meie kõrvalmaja.

17. oktoobril. Viis kraadi külma ja seitse õhuhäiret õõ jooksul.

21. oktoobril. Kümme kraadi külma ja kaheksa õhuhäiret.

7. novembril. Oleme sakslastest sisse piiratud.

8. novembril. Kaksteist kraadi külma ja viis õhuhäiret.

14. novembril. Meie maja hoo vi kukkus pomm, aga ei lõhkenud. Inimesed aeti majast välja ja ootame pommi kahjutustegemist.

23. novembril. Läheb ikka raskemaks. Õhuhäireid on üle kahekümne päevas.

27. novembril. Vabriku ligidal on pommitamise tagajärjel nii palju maju purustatud, et liikumine on raske: ei pääse kuidagi vabrikule ligi.

12. detsembril. Oõsel sadas lund ja veevark külmas kinni. Ka veega peab nüüd olema kokkuhoidlik.

15. detsembril. Täna nägin linna trammil.

20. detsembril. Sakslased löõdi Tihvinist välja. Kui saaks olla neid peksmas!

25. detsembril. Suurendati leivanormi töölisteile 100 grammi, teistele 75 grammi võrra.

3. jaanuaril. Täna läksin pesukõõgist vett tooma ja kukkusin maha. Nõrkus on nii suur, et ei suuda enam käia.

5. jaanuaril. Jälle pommitati. Meie ei lähe enam keldrisse varjule — tulgu mis tuleb.

15. jaanuaril. Seitse kraadi külma ja süüa ei ole midagi.

16. jaanuaril. Tulistatakse suurtükkidest. Pommid teevad suurt kahju elamisrajoonides.

3. veebruaril. Võtsin kokku viimse jõu ja käisin väljas. Elu kestab, inimesed kannatavad. Miks ma ometi ei saa olla nende seas, kes võitlevad neetud vaenlase vastu — süüdlase vastu kõigis meie piinades ja vaevades!

15. veebruaril. Olen rohkem voodis kui üleval. Pea käib ringi. Ei suuda kirjutadagi enam.

20. veebruaril. Laine on haige. Ta nõuab süüa ja ema annab talle taldrikutäie sooja vett. Me arvame, et ta sureb.

Laine suri... „Purshuika“ ei põle hästi, on nii külm...

Siin lõpevad päevikumärkmed. Tekib soov teada saada, kes on nende päevikuridade autor.

See soov on teostatav. Kangelaslik Leningrad on pidanud oma raskete päevade ohvrite kohta täpselt arvet.

Neil külmadel veebruaripäevadel on lõpetanud sissepiiratud Leningradis oma maise elukäigu Leningradi tööline ja koduõja kangelane Johannes Veiker. Ta võitles 1917. aastal sakslaste vastu Narva all ja võitis osa kuulsus-

rikkast Pereköpi vallutamise, saades lahingus osutatud vaprust eest autasu.

Ja meie silme ette kerkib pilt hallpäästest töölistest, kes oma verrega on niisutanud teed noorele Nõukogude riigile, kes kogu oma jõu on pühendanud tema kaitsmiseks ja kindlustamiseks, võitluseks meie töörahva vabariigi vaenlaste vastu.

Alles nüüd me mõistame täie tõsidusega tema nappide päevikuridade traagikat.

„Läheksin ka võitlejate ridadesse, nagu 1917. aastal, kui oleksin veel noor.“

Valjuhääldajad tänaval teatavad vaenlase teise kindlustusliini läbimurdmisest Punaarmee poolt Karjala maakitsusel. Kangelaslik Leningrad on nüüd igast ilmakaarest vaenlasest vaba. Punaarmee võimast pealtungi ei suuda peatada soomlaste-sakslaste kauaaegsed kaitsevõõndid, rauast ja betoonist kindlustused, Mannerheimi dzotid. Need võitlejad, kes seal ründavad vaenlast, on karastunud katsumustes, mis on muutnud nad terasest tugevamaks, graniidist karmimaks.

Värske, vaenlane Sul tuleb anda vastust Leningradi värsketel haavade eest!

R. HANNULA

RAHVA HÄAL" nr. 34
Lk. 5 12. juulil 1944. a.

Kangelaslikke ohvitseri

Väejuhatuse lahinguihesannete eeskujuliku täitmise eest võitluses rindel saksa fashistlike rööv-
vallutajate vastu ja seejuures ilmutatud vaprust ja mehisuse eest autasustati NSV Liidu Ülem-
nõukogu Presiidiumi nimel eesti rahvusliku väekoondise ohvitseri järgmiselt:

ISAMAASOJA I JÄRGU ORDENIGA

sm. K ü m n i k, Voldemar;

ISAMAASOJA II JÄRGU ORDENIGA

sm. Andrussov, Valentin,
sm. Zucker, Vladimir;

"PUNASE TÄHE" ORDENIGA

sm. K a n d r e, Alfred,
sm. R i s t k o k k, Aleksander,
kapten R ä t s e p, August,
kapten V ä l j a, Johannes

Kerides lahti mälestuste lõngu, meenutan neid sõjamehi lahingute müllust. Mäletan raskeid momente, mis nõudsid otsustamis-
võimet ja initsiatiivi. Nad tulid toime neile usaldatud ülesannetega — seda tõendavad neile määratud kõrged riiklikud autasud.

Sm. K a n d r e, kes on nüüd „Punase Tähe“ ordeni kandja, on sõjamees juba aastast 1919. Lõpetanud sõjaväe tehnikakooli, tunneb ta oma ala põhjalikult. Eesti rahvuslikus väeosas on ta selle asutamise saadik töötanud relvaväe ülemena, milline vastutustrikas ülesanne on seadnud teda silm silma vastu kõige raskemate ja hädasituatsioonidega. Ent alati on ta täitnud oma kohustusi usaltavalt, varustanud õigeaegselt võitlejaid relvastuse ja laskemoonaga. Esimesed tuleristsed seadsid sm. Kandre olukorda, kus laskemoonalaadus asus vaenlase pideva tule all. See oli Sellilovas, kus ta vaatamata suurele hädasituatsioonile tegutses otsustavalt

ja energiliselt. Ka kõige raskematel momentidel võitlustes Velikije Luki all, kus järjest formeeritavaid üksusi oli tarvis varustada täieliku relvastusega, ei kaotanud ta külmaverelisust. Kiiresti organiseeris ta lahinguplatsile jäänud relvade ja laskemoona kogumist ja saatis õigeaegselt mehi lahingutesse vajaliku laskemoon-

Sm. Alfred Kandre

naga. Kust ja kuidas ta nii kiiresti neid sai, seda ei küsinud keegi, oluline oli vaid see, et nad pidid olema kohal. Ja tänu oma kohusetundlikkusele, täitis ta temale usaldatud ülesanded täpselt, tagades seega lahingute edu.
Sm. K ü m n i k k u mäletavad kõik kui hulljulget komandöri, kes oma võitlejate keskel söötis lahingusse, terast silmis helikimas ja käed kättemaksuvihast rusikasse surutud. Edasi — see oli ainuke sõna, mida tunnistas kangelane, kes nüüd on autasustatud Isamaasõja I järgu ordeniga. Vaatamata sellele, et ta sai raskel kujul haavata, on ta jälle Punaarmee ridades. Veel lahinguid — surm ja hädaoh ei

kohuta teda juhtimast oma mehi — seekord juba oma sünnimaal vabastamisel.

Kapten V ä l j a t mäletan võitlustest Tarashanka all. Vaenlase miinipildujatuli oli võimatult tihe. Viibisime väeüksuse komandopunktis. Nägin teda vahetpidamatult tegemas korraldusi küll suusõnaliselt, küll telefoni kaudu, ja kui katkes side, ei läbenud ta oodata, kuni sidemees oleks selle parandanud, vaid jooksis ise kaablilt enda järel vedades — et jõuda kiiremini eelvaatluspunkti, andma edasi tähtsaid korraldusi.

Samasugust juhtimisostust ja vastutustunnet näitasid üles lahingute käigus sm-d J a u r a m ja R i s t k o k k. Päevi magamata viibisid nad komandopunktis. Sageli tuli olla sellises kitsas ja pimedas blindaažis, kus polnud isegi püstiseisumise võimalust. Kuid ei vintsutused ega vaenlase tuli suutnud neid kohutada neile usaldatud ülesannete täitmisele. Seltsimehed R i s t k o k k ja J a u r a m on oma kõrge sõjalise väljaõppe tundmisega väeosa talasid. Nüüd autasustati neid „Punase Tähe“ ordeniga.

Kapten R ä t s e p oli võitlejatele eeskujuks ja innustajaks. Igalt pool eesotsas — nii viis ta kartumatult mehi lahingusse. Tema kangelaslikkust on samuti hinnatud „Punase Tähe“ ordeniga.
Isamaasõja II järgu ordeniga autasustatud sm-d A n d r u s s o v ja Z u c k e r võtsid lahingutest osa tõeliste Punaarmee komandöridena, kes oma tegudega üha tõendavad selle armee moraali, kangelasmeelt ja tulihingelisust.

Nende sõjameeste kangelas-
tugusid on hinnatud väärtuselt. Kuuludes autasustatute hulka eesti rahvuslikus väeosas, lisavad nad kuulsust eestlaste sõjamehetele.

B. U.

Eesti võitlejad vastavad Ameerika eestlastele

Hiljuti saabus Põhja-Ameerika Ohendriikides asuvailt eestlasilt rida kirju ja väärtuslikke kinke Punaarmee eesti rahvuslike väeosade võitlejatele, partisanidele ja tagalas viibivale töösangarile.

Südamlikud ja soojad olid sõnad, mida Ameerika eestlased läkitasid koos kingituspakkidega.

„Töötame ööd kui päevad, et ehitada rohkem laevu ja relvi, et aidata anda saksa fashismile lõplik hoop,“ kirjutab ameerika laevahitustöölise Karjane.

„Meie, Ameerika eesti tööli-
sed, näeme teie kangelasit, kes võitlevad oma maa vabaduse ja au eest...“

Need sõnad innustavad eesti rahvuslike väeosade võitlejaid veel suurematele kangelasistegudele. Liigutatult vastavad võitlejad kingitustele ja tervitustele.

Nõnda kirjutab kapten Tuul eesti rahvuslikust väeosast oma vastuses sm. Linda Suksdorffile:

„Suur heameel valdas meid kõiki teades, et ka Teie, meie kaasmaalased-eestlased Ameerikas, olete pühendunud täielikult võitlusele meie ühise vaenlase vastu, ega ole unustanud meid, Punaarmee eesti võitlejaid. Mõni nädal tagasi möödus kolm aastat suure Isamaasõja algusest, meie Kodumaa au ja vabaduse eest peetava kangelasliku võitluse algusest. Nüüd on aeg, millal vaenlane saab raskeid lööke maailma vabadustarmastavalt rahvalt. Ei ole enam kaugel päev, millal vaenlase jõud on täielikult murtud. Oleme juba koduvärvais, valmis vabastama meie armsat väikest Eestit. Sõjameheli tervitust Teile ja kõigile kaasmaalastele...“

Partisan Ernst O. kirjutab eesti partisanide nimel New-Yorki eesti tööliste:

„Meie, partisanid, lõhkusime vaenlase tagalas tema vägede ühendusteid ja hävitasime ta elav-

jõudu. Kord tungisid fashistid tankide toetusel talu peale, kus asusime meie. Julge rünnakuga päästisime olukorra, hävitades mitukümmend fashisti. Anname kõik, et vabastada oma kodumaa. Meie ei ole üksi, vaid oleme suur jõud, ühinenud rahvaste jõud...“

N väeosa meditsiinõde Sinaida Kreenverti tulihingeline vastus kõlab: „Oleme õnnelikud teades, et teie sealpool ookeani olete südametega meie lähedal, et elate meiega vaimus kaasa suures võitluses vihatud saksa fashistlike kallale tungijate vastu. Meie vaenlane on ühine, meie võitlus on ühine ja samuti ka meie võit on ühine.“

Teadmine, et olete meiega, hingestab ja tiivustab meid veelgi suuremale püüdlikkusele ühises suures võitluses fashistliku vägivalla vastu. See teadmine innustab veelgi suuremale võidutahtele, et kiiremini vabastada meie armastatud sünnimaad. — Nõukogude Eestil!

Meie, meditsiintöölised, pühendame kõik oma võimed, oskuse ja kogemused haavatud võitlejate tervise kiireks parandamiseks. Tahame kaimasolevas otsustavas võitluses täita oma kohuseid senisest veelgi eeskujulikult. Tugevnegu meie sõprus ning aus üksteise mõistmine. Sellega kiirendame oma ühise eesmärgi saavutamist — võitu fashistliku Saksamaa üle.“

Saadetud kingitused ja tervituskirjad Ameerika eestlasilt peegeldavad veel kord seda suurt solidaarsust ja sõprust, mis valitseb Ameerika töötajate ja Nõukogude Liidu rahvaste vahel. Need kirjad on meile tihedate sidemete loojaiks meie ja meie telspool ookeani töötavate kaasmaalaste vahel.

A. ARMI

Meie lahingutraditsioonid

Lehitsedes väeosa ajalugu, meenuvad Velikije Luki võitluspäevad — Nikulino ja Radiostoi vallutamine, tiibloök läbi Tarashanka, tänavvõitlused ja väbrikuete vallutamine, viimase valge maja ründamine, millele järgnes kõrvale harjumatu väikus — lahingute lõpp. Viimane kivivaredest vastupanu avaldaval fashist oli hävitatud, tuhanded frite võeti vangid. Väeosa täitis oma lahinguihesannete de hästi. Täna ehivad sadade rea-
võitlejate ja komandöride rinda ordenid ja medalid.

Täita eeskujulikult lahinguihesannet vaatamata eettulevatele raskustele — see on meie väeosa pühim traditsioon.

Sõites oma patareiga Novosokolniki linna alla lahingutesse, ütles leitnant Ruuben: „Meie oma väeosa ega eesti rahvale häbi ei tee!“ Mõni päev hiljem lehis Novosokolniki kohal Nõukogude punane lipp.

Ehitades kaitsepositsiooni ületas punaväelane Bisjulin alati norme 200—400-protsendiliselt, üteldes ise: „Teie hästi, mille eest raiun: Kirves on mu teine relv käesoleval momendil.“

Hiljuti sooritatud rännakul ütles kuulipildur Agu: „Meil jääb täita oma lahingukäsk hästi, ja ma ei eksi, kui annan kogu meie koosseisu nimel lubaduse, et teeme seda. On see nii?“ Selle peale vastas kogu isikuline koosseis: „See on olnud traditsiooniks, ja nüüd teeme seda kindlasti, näitame mida suudame!“

Praegu, kus oleme juba Nõukogude Eestil piiriradadel, ootame vaid päeva, millal me saame minna lahingusse, — lahingusse, millega puhastatakse kogu Nõukogudemaad saksa orjastajatest ja hävitatakse jäädavalt fashism. Kommunistlik noor Pokrovski, valmistades ette uut liiget ÜLKNO ridadesse astumiseks, ütles: „Sm. Stalini käskkiril nr. 70 on lask viimaseks loogiks sakslasile ja

näitab teed sünnimaale, tagasi koju.“

Velikije Luki lahingutes kujunenud traditsioon kohustab meid eelseisvaid ülesandeid võtma tõsiselt ja ennast hästi ette valmistama lahinguteks. Punaarmee hiilgavad võidud Valge-Vene, Leedu ja Karjala-Soomes NSV-s innustavad meid. Isamaasõja lahinguväljadel saadud kogemused on meile õpetuseks, kaardiväeosad meile eeskujuks.

Oleme rikkalikult varustatud kaasaja sõjatehnikaga ja see kohustab meid õppima õieti kasutama tehnikat lahinguväljal. Iga reavõitleja peab oma relva hästi tundma ja oskama temaga tappa vastast kõige kasulikult. Meie peame panema suurt rõhku vastase tundmisele, et otsustada, kus ja kuidas teda hävitada. Meie peame harjutama ennast vastupidavaks ja väledaks, et lahingus tulega ümestatud ja kaevikusopipi pugenud frite tappa täägiga enne, kui ta suudab toibuda või pageda. Ohvitserid ja seersandid peavad oskama organiseerida relvade ja väelikkide koostööd lahinguväljal. Iga relv peab saama kindla ülesande, kus ja missugust vastast hävitada. Lahingus tarvitseb vaid järgneda vastav signaal ja relv teeb oma töö. Need on tähtsaimad lahingulise väljaõppe küsimusi, mille kallal praegu töötame. Nendega seoses on sadast teist, mida siin ei mahu mainima, kuid ei tohi unustada.

Suurematel kontrollõppustel antud hinnangud väeosaile ja tema võitlejatele kinnitavad, et peame aus oma traditsiooni. Ainult kaks sm. Venuhovi suurtükki tegi 7 minutiga traattöökusse 15-meetrilise avause. Ainult kuus ja pool minutit kulus vanemleitnant Metsa allüksusel kallale tungil 900 m sügavuse kaitsepositsiooni läbimurdmiseks.

Täidame eeskujulikult lahinguihesannet

Väeosa oma traditsiooniga olgu hirmuks fashistlikele orjastajatele.

Alampolkovnik J. PAUL.

Rindevõitlejate töötus tagala noortele

Kommunistlike noorte organisatsioon Eestil N väeosas sm. S. allüksuses saatis neil päevil Verine-Uralski Eestil keskkooli kommunistlike noorte algorganisatsioonile järgmiselisel tervituse:

„Meie, lahingumehed Eestil N väeosas sm. S. allüksuse kommunistlike noorte organisatsioonis, saadame Teile südamlisemaid tervitusi sünnimaal lähistelt.“

Meie siht on päev-päevalt anda uusi ja tugevamaid hoopes lahinguväelisele fashistlikule röövarmeele. Meie relvad on karastatud lahinguis. Oleme omanud lahingumeisterlikkust ja töötame seda tõendades veelkordselt eelseisvates võitlustes sünnimaal vabastamise eest.“

V. KRUUSTEE

Meditsiintöölise konverents

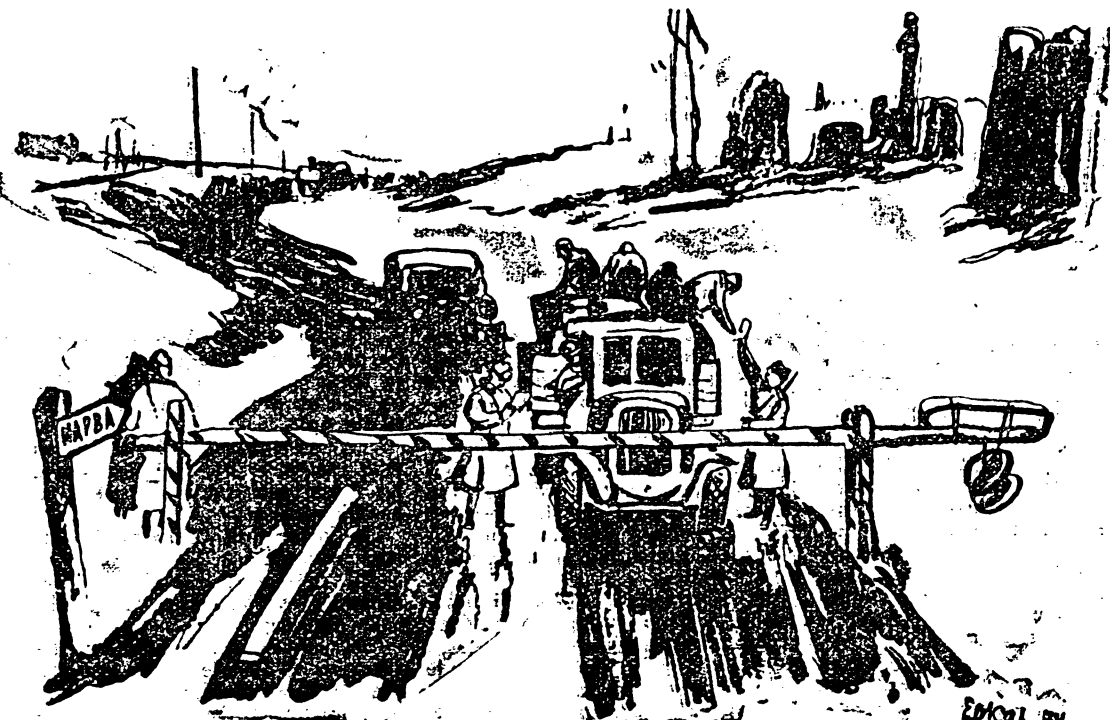
Juunikuus toimus Eestil rahvusliku korpuse meditsiintöölise konverents. Päevakorra peaküsimusteks olid möödunud lahinguperioodide töökokkuvõtete tegemine ja kogemuste vahetamine. Konverentsi lõpul saatis kogu arstide ja meditsiintöölise pere telegrammi EK(b)P KK sekretäri-
rile sm. N. K a r o t a m m e l e . Telegrammis üteldakse:

„Meie, Eesti rahvusliku korpuse meditsiintöölised, kogunenud meditsiiniüle konverentsile, saadame Teile palava lahingulise tervituse!“

Tehes töökokkuvõtteid möödunud aja kohta ning vahetades nii

lahingutes kui lahingutevahelisel perioodil omandatud kogemusi, teendame, et tehtud töö on rikastanud meid uute kogemustega tulevasteks lahinguteks.

Töötame Teile, et eelseisvates võitlustes eestil rahva põliste vaenlastega — saksa fashistidega — seisavad Punaarmee Eestil rahvusliku korpuse meditsiintöölised Nõukogude Liidu Marssali sm. Stalini poolt ülesseatud nõudmiste kõrgusel. Meie anname kõik jõu ja teadmised selleks, et lühima aja jooksul saata tervenemist rivasse tagasi maksimaalse arvu haavatuid ja haigeid ning mitte lasta levida infektsioonilistel haigustel.“

Narva lähistelt

E. Okase rindejoonla

SÕJATEGEVUS EESTI NSV-S 1941. AASTAL

N. KAROTAMM

SECRET

1. SÕJA ALGUS

22. juunil 1941. aastal tungis fashistlik Saksamaa reetlikult kallale Nõukogude Liidule. Hitler tallas jalge alla tema enda poolt Nõukogude Liiduga sõlmitud mittekallale tungilepingu. Ta lootis ootamatu ja väkkuire hoobiga purustada NSV Liitu ning rajada siis endale tee maailmavalitsmisele.

Kogu Nõukogude Liit, kõik ta rahvad tõusid oma valitsuse, bolshevistliku partei ja seltsimees Stalini juhtimisel üles Suureks Isamaasõjaks saksa fashistlike röövvalutajate vastu, astusid võitlusse elu ja surma peale oma koduma vabaduse ja sõltumatuse eest.

Koos teiste Nõukogude Liidu rahvastega haaras ka eesti rahvas relvad võitluseks hitlerlike kallale tungijate, oma poliitise verivaenlaste — sakslaste — vastu.

Kõigest üks aasta tagasi oli eesti rahvas endale kätte võinud vabaduse. Ta raputas oma turjal Pääsi-Laidoneri reaktisoonilise kildonna võimu. Ta vabanes olle hitlerisõbraliku kliki künne vahelt ja ühtlasi ka saksa kapitalistide majanduslikust ning välispoliitilisest ülemvõimust Eestis. Viimaks omelt oli saksa röövvalutajate sajaned kestnud võimutsemisele Eestis tulnud lõpp. Nõukogude võim oli see, kes tegi sakslaste ja nende käsilaste võimutsemisele Eestis lõpu. Eesti töölisel, talupojal ja haritlased, olles oma maal poliitiliselt ja majanduslikult peremeesteks saanud, olid suurima innuga ametis oma Nõukogude riigi ja majanduse ülesehitamisega. Nad maitseisid kõiki neid poliitilisi, majanduslikke ja kultuurilisi hüvesid, mida nõukogude võim neile andis. Kõikjal kihas hoogne loov töö bolshevistliku partei juhtimisel. Eesti töötava rahva vaenlased, olles kaotanud lahingu, pugesis põrandalla ning katsusid salajase sabotaaži või terroristliku tegevusega asjatult takistada sotsialistlikku ehitustööd, sidudes oma lootused fashistliku Saksamaa ning Nõukogude Liidu vahelise sõja puhkemise võimalusega. Nende rahvavänilike olluste tegevuse vastu oli valitsus sunnitud karmid abinõud tarvitusele võtma.

Kulutulena levis 22. juunil 1941. a. üle kogu Eesti teade, et hitlerlik Saksamaa on Nõukogude Liidule kallale tunginud. Nagu Lembitu päevil, nii kajas ka nüüd üle maa hüüd: „Relvide, rahvas! Isamaa, ta vabadus ja sõltumatus on hädahulsi Kogu oma südame tule ja lihaste rammu, kõik oma oskuse ja jõu rakendame võitlusse sissetungivate saksa röövjõukude vastu!“ Ole kogu maa toimusid sõja algpäävel massilised koosolekud ja miitingud, kus eesti töölisel, talupojal ja haritlased tõotasid mitte enne relvi käest panna, kuni nad koos kõigi Nõukogude Liidu rahvastega pole võitnud hitlerlike röövjõuke. „Armatur!“ tõllesid Tallinnas ütlesid oma koosolekul 23. juunil 1941. a. üksmeelselt vastuvõetud resolutsioonis: „Meie töötame viimse veretilgani kaitsma oma vaba sotsialistlikku Nõukogude Vabariiki ja rakendama kogu oma jõu ning mõistuse oma riigi abistamiseks ükskõik, kus seda ka vaja oleks, kas rindel või töö juures.“ Selliseid resolutsioone võeti vastu rahvakoosolekutel üle maa, nii linnas kui külas. Suur ja võimas nõukogude patriotsmi laine haaras kogu riigi. Hulgana tuli nii meestelt kui naistelt avaldusi vabatahtlikult Punaarmeele astumiseks. „Kommunist!“ kirjutab 26. juunil 1941. a.:

„Saksa fashismi äraandlik kallale tung Nõukogude Liidu rahuarbastavale rahvale on tekkinud töötava rahva keskel ääretult viha ja pahameelt. Hulgana astuvad eesti töötava rahva noored ja vanad vabatahtlikult kuulsusrikka Punaarmee ridadesse, et kaitsa Nõukogude Liidu piire sissetungijate vastu ja anda talle õigel ajal purustav löök.

Juba kolmandat päeva tungleb Tallinna Sõjakomissariaadis

noori ja vanu, mehi ja naisi, kes registreerivad end vabatahtlikena kuulsusrikka Punaarmee ridadesse võitluseks fashistlike jõukude vastu. Registreerivad end inimesed igalt tööalalt: tuleb mehi raudteelt, posti ja side alalt, käitistest, põllult adra tagant, äri leti juurest ja kontorilaua tagant.“

Riikliku Kaitsekomitee esimehe seltsimees Stalini kõne, mille ta pidas 3. juulil 1941. a., andis eesti rahvale selge pildi olukorrast ja saksa röövvalutajate roimarlikest sihtidest ning määras ära meie ülesanded, Suures Isamaasõjas.

2. SÕJATEGEVUS EESTI NSV-S

Eesti NSV-i oli sõjaliselt ja strateegiliselt väga suur tähtsus.

Eesti NSV kaitsmine tähendas Leningradi eelkaitsset ja Leningradi kaitsmise ettevalmistamiseks ajavõitmist.

Eesti NSV kaitsmine tähendas Baltimere Sõjalaevastiku ja ta

rünnakuid meie vabariigi territooriumile.

Tähtsaimad sündmused Eesti NSV-s sel etapil on järgmised:

22. juunil kuulutati Tallinnas ja kogu Eestis välja sõjaseisukord. Järgmisel päeval avaldasid EK(b)P Keskkomitee ja Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu üleskutse eesti rahvale seoses sõja algusega, kutsudes teda üles võitlema saksa röövvalutajate vastu. Kõvendati kohalikku õhukaitset. 26. juunil andis Tallinna Garnisoni komandant käskkirja kuulujuttude ja provokatsioonide levitajate sõjakohtusse andmise kohta. Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu võttis 28. juunil vastu otsuse tööstispiibliin kõvendamiseks sõjaaja nõuetele vastavalt.

Et Eesti NSV territooriumil tabati vaenlase agentuur ja parashutistid tegutsesid hakkasid meid tagala löhkumiseks, siis algas juuni lõpppäeval hävituspataljonide organiseerimine kõigis maakondades vaenlase agentide, diversantide ja

ni ja ühe Punaarmee väeosa poolt tagasi. 9. juulil langesid Antsla, Elva, Nõo ja lõunapoolne osa Tartu linnast. Vaenlane jõudis Emajõe lõunakaldale. 10., 11. ja 14. juulil kestisid võitlused Põltsamaa ja Märjamaa suunas. Langeisid Suure-Jaani, Võhma, Põltsamaa ja Märjamaa. 12.—14. juulil püüdsid saksa väed korduvalt üle Emajõe tungida, kuid löödi tagasi. 12.—13. juulil käis lahing Märjamaa pärast, mis lõppes sakslaste purukslõõmisega ja nende paanilise taganemisega kuni Pärnu-Jaagupini. Sellele eduks vastupealetungi teostas Punaarmee 16. laskurdiviisi. 14. juulil pommitasid saksa lennukid tugevasti Narvat.

Vaenlase Eesti NSV territooriumile jõudmisega seoses avaldasid EK(b)P Keskkomitee ja Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu üleskutsed eesti rahvale ja Tallinna elanikkonnale, milles teatati, et vaenlane on tunginud Eestisse ja et Tallinna ähvardab oht ning kutsuti üles kaitsma igat jalatait

Pärnu, Lääne, Järva ja Harju maakondades. Mobiliseeritute kogunemispunktiideks olid Tartumaal Mustvee, Läänemaal Haapsalu, Harjumaal Tallinn, kuna Viljandimaa mehed kogunesid Paidesse ja Pärnumaa mehed Lelle jaama.

21. juulil tähistas eesti rahvas nõukogude võimu kehtimapaneku esimest aastapäeva Eestis. Kõikjal toimusid koosolekud ja miitingud. Selle aastapäeva puhitsemise toimus raskes sõjaolukorras. Ta põhimiseks loosungiks oli — kõik jõud võitlusse saksa röövvalutajate vastu, kõik rinde teenistusse.

Sel etapil oli sõjategevuse raskuspunkt Eestis Türi piirkonnas. Vaenlane tegi korduvalt katseid siitkaudu Tallinna poole tungida, kuid kõik need katsed löödi meie vägede poolt tagasi. Türi linn käis neis võitlustes paar korda käest kätte. Pärnust tegid sakslased katset Lihula ja Haapsalu suunas edasi liikuda. 16. juulil oli ühel hävituspataljonil sakslastega Lihula-Kirbla maanteel kokkupõrge. 20. juulil löid Punaarmee väeosad ja hävituspataljon sakslased Lihulast välja ning sundisid neid Pärnu poole taanduma. Lahingud kestsid ka Pärnu-Jaagupi ning Uduvere piirkonnas. Uue olulise momendina tuleb märkida seda, et 18. juulil olid esimesed kokkupõrked saksa vägedega Vasknarva ja Skamja rajoonis, kuhu sakslased olid jõudnud Peipsi idakallast mööda tulles. Tekkis Eesti NSV muust NSV Liidu territooriumist äralõikamise oht Kihissepa—Narva rajoonis. 19. juulil hävitas Baltimere Sõjalaevastik Riia lahe suudme piirkonnas 12 saksa transportlaeva, millesid püüdsid pääseda Riia lahte ning tuua Lätis ja Eestis olevatele saksa vägedele täiendust ning sõjamoona. Saksa lennukite tegevus näitas sel etapil elavnenemist. Sakslased pommitasid kolm korda Mustveed, purustasid ja põletasid maha suurema osa linnast. Edasi pommitasid nad Vaivara ja Auvere jaama, Tapat, Rakveret ja Jõgevat. Need pommitamised taotlesid Eesti NSV ja Leningradi vaheliste ühenduste teede purustamist.

NELJAS ETAPP (23. JUULIST KUNI 31. JUULINI)

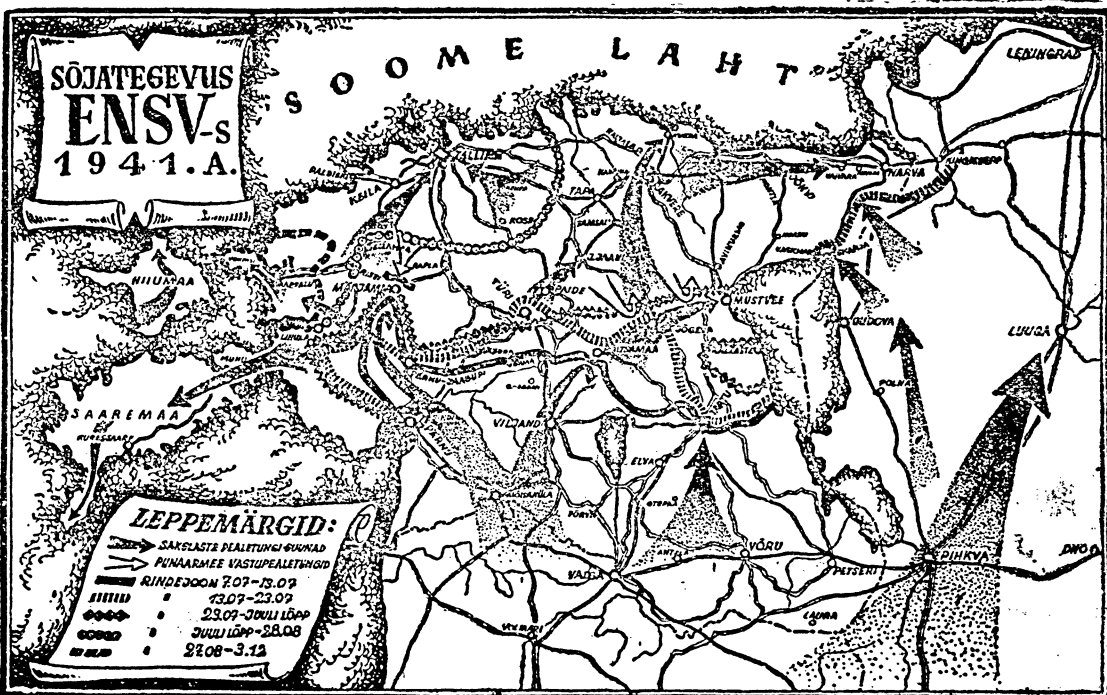
Sakslased teostasid läbimurde Põltsamaalt Jõgeva kaudu Mustveesse. Seega läksid nad Emajõe rindele seljataha, lõigates seal viibivate Punaväe osade ja hävituspataljonide taganemisteed läbi. Osa neist meie jõududest murdis lahinguid lüües endale siiski tee Avinurme ja tuli välja vaenlase rünnast.

23. juuli hommikul hakkasid sakslased Jõgevale peale tungima ja vallutasid ta. Sealst arendasid nad edasitungi Mustvee suunas. Mustvee langes 26. juulil. Samal päeval langes Kallaste. 25. juulil vallutasid Jõgeva poolt tulnud saksa väeosad Maarja-Magdaleena. Ka Türi suunas jätkas vaenlane pealetungikatseid. 23. juulil vallutas ta Türi linna. 27. juulil võitis Punaarmee uuesti Türi tagasi. 29. juulil langes Türi jälle sakslaste kätte, kes sealst aga siiski kaugemale põhja poole ei pääsenud. Päide oli saksa kahurväe tule all. 24. ja 25. juulil tegid sakslased katset Krivasoo kohal idast üle Narva jõe tungida, kuid nad löödi tagasi. 23. juulil teostas vaenlane rea tugevaid pommitünnakuid Saare- ja Muhumaal (Kihelkonna, Papisare, Triigi, Roomassaare ja Kuivastu sadamatele). Ka Muhu tamm sai vigastada. Need on tähtsamad momendid sõjategevuse sel etapil.

Eesti NSV aga pingutas maksimaalselt oma jõude vaenlasele vastuhoobi andmiseks. Palavlikult se kiirusega tehti kõikjal kaitsetööd, eriti Tallinna lähistel. Kaitsetöödele mobiliseeriti inimesi 16 kuni

(Lõpp 4. lk.)

RAHVA HÄÄL nr. 34
12. juulil 1944. a.

baaside kaitsmist ning nõukogude mereväe tegevuse võimaldamist Balti mere avarustel, eriti saksa-soome mereteedel.

Eesti NSV-st avanes võimalus vajaduse korral anda Pihkva-Luuga suunas edasitungivatele saksa vägedele hoople tiival.

Nõukogude sõjajõud Eesti NSV-s olid sõja alguses järgmised: Punalipuline Baltimere Sõjalaevastik (mere- ja maavägi) admiral Tributsi juhtimisel; lõunast taandudes Eestisse tulnud 8. armee; piirivalve väeosad kindral Rakutini juhtimisel; hävituspataljonid ja Tallinna töölispolk; mõned Eestisse taandunud läti hävituspataljonid ja militatsioonäride salgad.

Leedu ja Läti suunas edasitungivate saksa vägede peahoop oli juhitud Pihkva-Ostrovi kaudu Leningradi peale ja Leningradi-Moskva raudtee läbilõikamiseks ta põhjapoolsele osale (vägedegrupp „Nord“) eesotsas kindral Kõchleriga). Kõrvalhoop oli suunatud Eestisse.

Sõjategevust Eesti NSV-s Isamaasõja algpäevil 1941. aastal võib jagada kahte perioodi. Esimene (22. juunist kuni 31. augustini), kus võitlused käisid Eesti NSV mandriosal. Selle perioodi pikkus on 71 päeva. Teine periood (1. septembrist kuni 3. detsembrini), kus võitlused käisid Eesti NSV saarte pärast. Selle perioodi pikkus on 94 päeva.

Kumbki neist perioodidest ja-guneb mitmeks etapiks, mida me allpool lühidalt iseloomustame.

ESIMENE ETAPP (22. JUUNIST KUNI 6. JUULINI)

Sel etapil Eesti NSV mobiliseerub Isamaasõjaks ja teeb ettevalmistusi enda kaitsmiseks saksa sissetungijate vastu. Vaenlase jõud on Eesti NSV-st alles eemal; ainult ta õhujõud teevad vähemaid

salakuulajate kahjutuks tegemiseks. 1. juulil mõistis mereväe sõjatribunaal Paldiskis 8 fashistlikku bandiiti surma.

Sõjategevuse lähenemine Eesti NSV piiridele sundis EK(b)P Keskkomiteed 1. juuli paiku astuma esimesi organisatsioonilisi samme juhuks, kui Eesti NSV territoorium tuleks ajutiselt jätta vaenlase kätte. 3. juulil läks Pärnust teele esimene evakueeritavate tsiviilelanike rong. Juuni lõpul algasid kaitsetööd Pärnu-Viljandi-Võrtsjärve-Emajõe joonel ja Soome lahe ning Peipsi järve vahelisel maakitsusel (27. juunil.)

Ajavahemikul 22. juunist kuni 6. juulini pommitasid saksa lennukid Eestis järgmisi kohti: Kihelkonnat, Papisart, Tõllistat, Valka, Kadriinat, Sondat, Kuresaart, Vaivarat ja Tartu aero-droomi.

TEINE ETAPP (7. JUULIST KUNI 14. JUULINI)

Vaenlane jõuab Lätist tulles Eesti NSV territooriumile. 9. juulil peatatakse ta edasitung Emajõe joonel. 12.—13. juulil peatatakse vaenlase edasitung Põltsamaa ja Märjamaa suundades. Punaarmee vastupealetung Märjamaal. Märjamaa vabastamine sakslaste käest ja nende tagasitõrjumine Pärnu-Jaagupini.

7. juulil jõudis esimesed saksa väed Eesti NSV territooriumile. Sel päeval langesid vaenlase kätte Valga, Petseri, Mõisaküla ja Tõrva linn. Järgmisel päeval vallutasid sakslased Viljandi, Pärnu ja Võru linna. Viljandist Põltsamaa suunas edasitungiv saksa väeosa löödi hävituspataljo-

1) Mõningad kuupäevad käesolevas artiklis nõuavad täpsustamist edaspidises uurimistöös, kui rohkem dokumente ja materiale kättesaadaval on.

maad sakslaste eest. Samalaadse üleskutse eesti rahvale avaldas ka 8. armee sõjanõukogu. Juuni lõpul algasid kaitsetööd Tallinna lähistel. Kaitsetööd viidi läbi tööjõu hulgalise mobiliseerimise alusel ning edenesid jõudsasti. Juuli ja augusti kuude jooksul ehitati, näiteks, Tallinna kaitses kolm kindlustusvööndit, mis linna poolringis ümbritsesid. Väline vöönd asus Tallinnast umbes 35—40 km kaugusel.

11. juulil moodustati Eesti NSV Vabariiklik Kaitsekomitee. Kaitsekomitee ülesandeks oli eesti rahva kõige kiirem mobiliseerimine purustava vastulöögi andmiseks pealetungivatele fashistlikele jõukudele ja kõigi selleks vajalike sammude koordineerimine sõjaväe juhtkonnaga. Kogu võim Eesti NSV-s koondati Vabariikliku Kaitsekomitee kätte.

Vaenlase esimene rünnak oli tõkestatud. Eesti NSV Vabariiklik Kaitsekomitee kasutas tekkinud olukorda maksimaalse pingega ära kõikjal vastupanu organiseerimiseks. Sel etapil algas ühtlasi ka väärtuslikemate materiaalseste varade evakueerimine Eesti NSV-st kaugemale nõukogude tagalasse (käitiste sisseesedad jne.).

KOLMAS ETAPP (15. JUULIST KUNI 22. JUULINI)

Saksa väed tammusid palgal Emajõe, Võrtsjärve, Põltsamaa, Pärnu-Jaagupi joonel, kust Punaarmee väeosad ja viimastega koos võitlevad eesti hävituspataljonid neid edasi ei lasknud. Vaenlane oli sunnitud loobuma otsesest pealetungist Tallinna suunas ning oli sunnitud oma jõude ümber grupeerima.

20. juulil ilmus Eesti NSV sõjakomissari käskkirj 1907.—1918. aastatel sündinud meeste mobilisatsiooni kohta Tartu, Viljandi, Lk. 3

SOJATEGEVUS EESTI NSV-s 1941. A. (Algus 3. lk.)

60 aasta vanuseni. Seoses sellega, et sakslased ilmusid Narva jõe ülemjooksu idakaldale, tuli sealsete kindlustused, mis olid ehitatud kaitseks lääne poolt tuleva vaenlase vastu, osaliselt ümber ehitada kaitseks idast ründava vaenlase tagasitõrjumiseks. Pühapäeviti korraldati Tallinnas suuri kaitsetööde pühapäevikuid, kus kogu Tallinna tööjõuline elanikkond, kõik veovahendid jne. mobiliseeriti kaitsetöödele, lisaks neile paljudele tuhandetele inimestele, kes kogu aeg sel tööl olid. 26. juulil algas Tallinna töölispõlgu moodustamine. 27. juulil toimus Tallinnas 1907.—1918. a. sündinud meeste mobilisatsioon. Tallinnas ja mujal käis hulgaliselt kingituspakke ja pakikeste kogumine Eesti NSV-s võitlevatele maa- ja mereväelastele. Rinde ja tagala koostöö oli väga tihe. Seda ei suutnud häirida ka kohati esinev saksa agentide bandiitlik ja diversiooniline tegevus. Eesti töötav rahvas hävitas armutult neid Hitleri käsilaasi ja agente.

30. ja 31. juulil tungis Punaarmee Pärnusse, Tapiku ja Pedja suunast sakslastele peale, et Jõgeva rajoonis nende rinnet läbi murda ning meie põhja pool Tartu rööngasse jäänud väeosad hädast välja aidata. Punaarmee väeosad jõudsid ägedate lahingute ja Põltsamaa—Jõgeva maanteele (Kaave rajoonis) ning ida pool Jõgevat Laiusele. Lähimurret aga ei läinud korda teostada. Ent see pealetung kergendas siiski ümberpiiratud väeosade lähimurret. Torma—Avinurme piirkonnas. Sakslaste 31. juulil alanud pealetung Jõgevalt Pedja—Rakke suunas tõi olukorda järsu halvenemise. Ent see fakt kuulub juba järgmisse etappi.

VIIES ETAPP (31. JUULIST KUNI 18. AUGUSTINI)

Sakslaste läbimurre Jõgevalt Pedja suunas piki raudteed Tapani ja Kundani. Siis nende edasitung ida poole kuni Narva ja Kingissepa ning Tapalt lääne poole kuni Aegviiduni ja Kehran. Sakslaste kõrvalhoop Türlit Paide suunas. Läänes seisab rinne enam-vähem paigal Pärnu-Jaagu ja Matsalu lahe joonel. Kestavad kaitsetööd Tallinna lähistel. On käimas raha ja väärtusjate korjandus riigikaitsefondi ja varanduste evakueerimine (peamiselt mereteel) kaugemale nõukogude tagalas.

Kõigepealt peatume rindesündmustel. Sakslaste 31. juulil Jõgevalt Pedja suunas alanud pealetung arenes kiiretempoliselt. 1. augustil langes Rakke, 3. augustil — Ambla, 4. augustil — Tapa, 5. augustil — Kadriina, Aegviidu ja Haljala, 6. augustil — Rakvere, 7. augustil — Kunda, 11. augustil langes Kiviõli, 12. augustil — Kohtla, 13. augustil — Jõhvi, 18. augustil — Narva. Türist lähenevad saksa väed vallutasid 2. augustil Paide linna. 9. augustil langes Avinurme. 14. augustil jäeti Vasknarva ja lisaku meie vägede poolt maha. Saksa lennuvägi arendas saksa maaväe pealetungisuundades elavat tegevust. Peale selle oli Narva linn enne ta langemist pikemat aega Ust-Tschernova rajoonis asuvate saksa kahurite tugeva tule all.

Saksa vägede jõudmine Soome lahe kaldale lõikas Eesti NSV läänepoolse osa ära muust Eesti NSV territooriumist. Kunda langemise momendist peale võib Tallinna pidada maa poolt ümberpiiratuks. Mereühendus Leningradiga oli alles.

See kõik ei hoidnud aga Eesti NSV ja eriti Tallinna kaitsjaid. Kõikjal valitses rahulik ja kaine asjalikkus. Pingutatud vaid veel enam jõudu vaenlase rünnakute tagasilöömiseks. Maksimaalse energiaga tehti kaitsetööd. 2. augustil mobiliseeriti kõik Tallinna linnas, Harju-, Järva- ja Virumaa elanikud (naised 16—55 aastani, mehed 16—60 aastani) Eesti NSV Kaitsekomitee otsusel

kaitsetöödele. 5. augustil kutsusid Balti Puuvillavabriku töölised ja Tallinna raudteelased kõik eestlasi toetama oma annetustega riigikaitsefondi loomist. See üleskutses leidis elavat vastukaja ning lühikese ajaga annetasid Tallinna ja Harjumaa elanikud riigikaitsefondi 1.800.000 rubla ja peale selle suurel hulgal väärtasju. 15. augustil omistati NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusega Nõukogude Liidu Kangelase tiitel Punaarmee eesti 22. territoriaalkorpuses teenivale poliitjuhi asetäitjale Kommunistliku Noorsooühingu liikmele Arnold Merile. See sündmus võeti eesti rahva poolt vastu suure rõõmuga ja vaimustas teda veel visamale ja ennastalgavamale võitlusele saksa röövvalutajate vastu. Ümberpiiratud Tallinna kaitsva elanikkonna ja sõjaväe toetustamisküsimuste lahendamiseks moodustati Eesti NSV Kaitsekomitee poolt 18. augustil Toitluskomitee. Tallinn valmistus end kaitsma kuni viimse võimaluseni.

KUUES ETAPP (19. AUGUSTIST KUNI 31. AUGUSTINI)

Sakslaste pealetung Tallinnale. Tallinna kaitsmine. Tallinna ja Haapsalu langemine.

19. augustil alustasid sakslased pealetungi Kirblast üle Kasari silla Kullamaa ja Risti suunas. 20. augustil vallutasid nad Kullamaa ja ööl vastu 21. augusti — Risti jaama. 21. augustil langes Martna Kasari poolt pealetungivate saksa vägede kätte. 22. augustil oli hävituspataljoni kokkupõrge saksa luuesalgaga Taebas. Sakslased lähenesid Haapsalule Risti poolt. 27.—29. augustini oli Taebla piirkonnas lahing, mille tulemusena sakslased tõrjuti tagasi Palivere taha. Esimene sakslaste katse vallutada Haapsalut nurjus.

Ka ida pool Tallinna alustasid sakslased pealetungi. 20. augustil hakkasid nad Kehra ja Kose suunas peale tungima ning vallutasid samal päeval Kehra. 21.—22. augustil käisid ägedad võitlused Kiviloo ja Perila rajoonis, kus Tallinna töölispõlke raskeid kaotusi kandis. 23. augustil jõudis rinne Lehmja mõisa ja Mõigu küla piirkonda. 24.—25. augustil kandusid võitlused Pirita rajooni. 26.—27. augustil käisid lahingud Harkus, Kadriorus, Lasnamäel ning linnas Tartu ja Narva maanteedel. Ööl vastu 28. augusti jättis Punaarmee Tallinna maha ning suur sõja- ja kaubalaevade karavan asus 28. augustil kell 17.00 Tallinna reidilt teele Leningradi suunas. See laevastiku sõjakäik Tallinnast Kroonlinna, mis toimus väga rasketes tingimustes, on kuulsusrikkaimad lehekülgi nõukogude sõjalaevastiku ajaloos üldse.

24. augustil avaldasid EK(b)P Keskkomitee ja Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu üleskutses Tallinna töötajatele. Sealt loeme järgmist:

„Seltsimehed! Meie linna ähvardab hitlerlike fashistide, nende eesti rahvast sajandeid rõhunud penirüütlite ja parunite vihatud järeletulijate sissetungi vahetu oht. Fashistide poolt hävitatavate külade tulikahjude kumast punab õõsiti taevast Tallinna lähistel. Sama saatust valmistavad hitlerlikud kõrilõikajad meie Tallinnale. Nad tahavad rahva verega üle ujutada meie pealinna tänavaid ja väljakuid, teotada naisi, vanakesi ja lapsi, muuta vaba eesti rahva pojad ja tütreid saksa parunite orjadeks. Vaenlane tahab hävitada meie rahvast ja meie kultuuri... Peame selgesti aru saama meid ähvardavast hirmsast ohust ja asuma kõik nagu üks mees meie armastatud Tallinna, meie vabaduse, meie elu kaitsmisele... Tallinna töötajad! Hävitage saksa fashiste kõigi vahenditega. Kogu jõuga abistage Tallinna kaitsjaid — Punaarmee ja Balti mere laevastiku võitlejaid. Igaüks meist peab täitma kodumaa vastu Nõukogude patrioodi püha kohust — kaitsma Tallinnat viimse vere tilgani.

Olge valvsad! Olge halastamatud võitluses argpüksidega, paanikatekitajatega ja desertööridega, fashistlike agentidega ja kodumaa reetjatega, kes püüavad nõrgendada meie võimsust, desorganiseerida meie ridu. Surm rahva vaenlastele! Enam kui kunagi enne vajame praegu raudset distsipliini, bolshevistlikku organiseeritust, mehisust ja valvsust selleks, et anda vaenlasele purustav löök... Surm hitlerlikele röövlitele ja kõrilõikajatele!

Meie võitlus on õiglane, meie võidame!

Suure Stalini juhtimisel — edasil Võitluses!

Vaenlane purustatakse — võit jääb meile!

Balti mere laevastiku sõjanõukogu avaldas analoogilise üleskutses Tallinna elanikele. Tallinna Haridustöölise ja Kunstilöölise Ametiühing, Eesti Nõukogude Kirjanike Liidu orgtoimkond ja Eesti Nõukogude Kunstnike Liidu orgtoimkond avaldasid üleskutses Tallinna kaitseks, õiguse, vabaduse ja kultuuri kaitseks saksa fashistlike metsaliste vastu.

Tallinna elanikud järgnesid bolshevistliku partei ja nõukogude valitsuse üleskutses ning võtsid kõige aktiivsemalt osa Eesti NSV pealinna kaitsmisest. Osa neist võitles relv käes. Suurem osa aga ehitas linnas barrikaade, tõkkeid, kindlustusi. Kõikjal valitses kõige suurem külmaverelisuus, kord ja distsipliin, ehkki olukord oli väga raske. Linn oli pidevalt vaenlase kahuritule all ning 26. augustist peale mõllasid eriti ta ida- ja põhjapoolses osas suured tulekahjud, mis taevavõlvi matsid paksudesse suitsupilvedesse.

Kogu Tallinna kaitsmise aja ilmusid Tallinnas kolm ajalehte — „Kommunist“, „Noorte Hääl“ ja „Sovetskaja Estonia“. Nende viimased numbrid ilmusid 26. augustil. Pooleli jäi aga „Kommunisti“ 27. augusti numbril väljaandmine. Kuni ma 27. augusti hommikul „Kommunisti“ trükkikotta läksin leheladumist organiseerima, siis ei olnud koha peal ladujaid. Nad öeldi elavat Nõmmel. Tegin korralduse nende viibimatuks kohalekutsumiseks. Kuid lehte sel päeval enam siiski ei läinud korda välja anda.

26. augusti hommikul läksid Kaubasadamas „Suur Tõllile“ viimased evakueeruvad eraisikud. 27. augusti õhtul kella 18—19 vahel asusid Miinisadamas laevale Eesti NSV Kaitsekomitee liikmed. Käis sõjaväeosade paigutamine laevadele. Öösel vastu 28. augusti jäeti Tallinn meie poolt maha.

Hommikul 28. augustil tibus Tallinnas vihma sadada. Paistis nagu oleks looduskü pisaraid valanud selle raske kaotuse pärast, mis Eestimaa ja eesti rahvale osaks sai, — ta pealinn oli langenud. Kalevite kants oli sattunud saksa fashistlike röövvalutajate võimusesse. Eesti mandriosa pidas saksa vägedele vastu veel väike maalapp Haapsalu juures. Kuid 30. augustil langes Ridala ning 31. augustil Haapsalu ja Rohuküla. Haapsalu kaitsjad taganesid Hiiumaale.

Seega oli kogu Eesti NSV mandriosa peale 71-päevaseid ägedaid võitlusi langenud saksa okupantide kätte.

Algas teine periood võitluses Eesti NSV pärast.

TEINE PERIOOD (1. SEPTEMBRIST KUNI 3. DETSEMBRINI. S. O. 94 PÄEVA) — VOITLUS EESTI NSV SAARTE PÄRAST

Selle perioodi kohta on meil praegu käepärast väga vähe materjali — peamiselt ainult tähtsaimate sündmuste kuupäevad. Olvate andmete alusel võib teist perioodi jagada neljaks etapiks.

SEITSMES ETAPP (1. SEPTEMBRIST KUNI 14. SEPTEMBRINI) — VOITLUS VORMSI JA MUHUMAA PÄRAST

Pärast Eesti NSV mandriosa vallutamist hakkasid sakslased ette valmistama saarte vallutamist. 10. septembril tegid sakslased dessandi Vormsi saarele. Peale kolmepäevast võitlust langes Vormsi saar 12. septembril sakslaste kätte. 14. septembril langes Muhumaa.

KAHEKSAS ETAPP (15. SEPTEMBRIST KUNI 5. OKTOOBRIINI) — VOITLUS SAAREMAA PÄRAST

17. septembril õnnestus sakslastel Muhumaa kaudu pärast veri-

seid võitlust ning suuri kaotusi tungida Saaremaale. 21. septembril langes Kuressaare. 5. oktoobril langesid nõukogude vägede viimased positsioonid Saaremaal Sõrves.

ÜHEKSAS ETAPP (6. OKTOOBRIINI KUNI 21. OKTOOBRIINI) — VOITLUS HIIMUMAA PÄRAST

12. oktoobril läks saksa vägedel korda peale korduvalt nurjunud katseid teha Nurstes Hiiumaale dessanti. 13. oktoobril langes Emmaste, 15. oktoobril — Keina, 17. oktoobril — Kärdla. 19. oktoobril murtisid sakslased läbi Punaarmee kaitsejoonest Tahkuna poolsaarel. Kolm päeva kestsid Tahkunas vihased võitlused, kuni 21. oktoobril rauges Hiiumaa kaitsjate jõud. Osal saare kaitsjast läks korda pääseda Hankosse Punaarmee juurde.

KUMNES ETAPP (KESTAB KUNI 3. DETSEMBRINI) — LOPEB OSMUSSAARE MAHAJÄTMISEGA MEIE VÄGEDE POOLT

Osmussaar oli viimne Eesti NSV territooriumi osa, mis meie vägede taandumisega vaenlase kätte langes.

Seega kestis sõjategevus Eesti NSV territooriumil tol ajajärgul kokku 165 päeva ehk viis ja pool kuud. Iga kilomeeter Eesti pinda, eriti põhja pool Tartu-Viljandi-Pärnu joont, tuli vaenlasel vallutada raskete võitluste ja suurte kaotustega.

Eesti NSV pidas saksa vägedele niikaua vastu, kuni nende pealetung Leningradi all juba ammugi seisma oli pandud ja kui algas vaenlase purustamine Moskva all (6. detsembril 1941. a. algas Punaarmee võidukas vastu pealetung Moskva all seltsimees Stalini juhtimisel).

3. LÕPUMÄRKMEID

Suure Isamaasõja esimese ajajärgu kogemused Eesti Nõukogude Sotsialistlikus Vabariigis 1941. aastal näitasid, et eesti töötav rahvas kindlasti kaitses oma nõukogude võimu saksa röövvalutajate vastu ja oli kindlalt koondunud bolshevistliku partei ning meie suure juhi seltsimees Stalini ümber.

Eestimaa Kommunistlik (bolshevike) Partei organiseeris ja juhtis eesti rahva võitlust saksa fashistlike sissetungijate vastu. Ta näitas rahvale, seda üllisult ohtu, mis rahvast ähvardab hitlerismi poolt, näitas seda, mida toob rahvale saksa okupatsioon, kui sakslastel peaks korda minev Eesti vallutada. Pärastised sündmused kinnitasid täiel määral seda, mida EK(b)P tol ajal ütles.

Linnakodanluse jäänused, osa hallparunide ja hitlerfashismi agendid püüdsid sõjaloorkorda kasutada võitluseks nõukogude võimu vastu ja organiseerisid maal siinseal saksa ja soome parashütistide juhtimisel fashistlike bandiitide salku. Kuid nii poliitiliste kui ka sõjaliste sündmuste arengu tagajärjel kuivas see banditism kiiresti kokku. Eesti NSV linnades valitses kogu selle ajajärgu kestel igal pool eeskujulik kord.

Eesti rahva sõprussidemed vene rahvaga ja teiste Nõukogude Liidu rahvastega tegid läbi tõise tuleproovi ning kõvenesid sõjatules veelgi enam. Seda sõprust kõvenendas eesti ja teiste Nõukogude Liidu rahvaste poegade ning tütarde veri, mis valati Eesti NSV kaitsmisel ühise verivaenlase — saksa röövvalutajate vastu. Lahingute surmaohus karastunud sõprus on tugevaim maailmas.

See ajajärk, ehkki ta oli võrdlemisi lühike, oli eesti rahvale määratu suureks poliitiliseks kooliks. Rahvas oli äsja tundma õppinud nõukogude võimu ja selle poliitikat. Nüüd nägi ta saksa fashistlike okupantide vägivalda- ja röövimispoliitikat, eestlaste häbitamist, alandamist ja saksa fashistlike poliitikat. See kõik kasvatas veelgi enam rahvahulkade viha saksa röövvalutajate vastu ja suurendas nende poolehoidu nõukogude võimule.

Meie poliitiline selgitustöö rahva hulgas, mida linnades kõigist puudustest hoolimata siiski enam-vähem rahuldavaks võib pidada,

oli maal väga nõrk. Selle peamiseks põhjuseks oli see asjaolu, et meie aktiiv maal astus hävituspataljoniadesse, võttis relva pihku ja läks sõtta. Nõukogude ja partei aktiiv jäi külas väga hõredaks. Siit — töö nõrkus.

Mis puutub majanduslikesse küsimustesse, siis vajavad siin mainimist kaks asjaolu. Esiteks — tööstus, eriti Tallinnas, mobiliseerus kiiresti sõjavajaduste rahuldamiseks. Juba peale selle, kui Tallinna kaitised olid evakueeritud, organiseeriti ümberpiiratud linnas miinipildujate ja miinide tootmine Punaarmee jaoks (tehti kuni tuhat miini päevas). Mürskude nappuse pärast organiseeriti endistest aegadest säilinud välismaiste mürskude ümbertrümmide nõukogude kahurite kallibrite jaoks. Niiviisi saime suurel hulgal laskemoona. Oli korraldatud tankide, kahurite, kuulipildujate ja muu relvastuse remont. Isegi mõned „noaaegsed“ „Renault“ tankid seati võitlusvalmis, pandi neile kahurid ja kuulipildujad peale ja asetati nad ida ja lõuna poole Tallinnat positsioonidele. Tallinna raudteelased ehitasid koos mereväelastega neli laia- ja kitsarööpmelist soomusrongi, mis linna kaitsmisest kõige aktiivsemalt osa võtsid. Lääreõp- melistel soomusrongidel olid isegi kuuetollised kahurid peal. Teiseks — kõik väärtuslikemad kaitsete sisseaetud, toorained ja kaubatarvivid, üle 6000 miljoni rubla väärtuses, evakueeriti Eesti NSV-st Leningradi ja kaugemale. Sõjaliselt tähtsaid kaitsete, raudteeseadmeid jms. hävitati meie poolt taganemisel.

Eesti NSV ja eriti Tallinna viis kaitsmisel oli määratu suur tähtsus kogu sõja käigu jaoks Leningradi suunas. Ta kergendas Leningradi kaitse ettevalmistamist ja pidas hulk aega kinni suure osa saksa vägesid.

Eriti tunnustamist väärib peab mainima Punalipulise Baltimere Laevastiku kõikide relvaliikide (eelkõige aga dessantvägede ja lendurite) vapraid võitlusi Eesti NSV, iseäranis Tallinna ja saarte kaitsmisel. Need võitlused jäävad kuldkirjal särama Suure Isamaasõja ajalukku.

Väga suurt poliitilist ja sõjalist tähtsust omab eesti hävituspataljoni võitlus saksa okupantide ja nende agentide vastu. Hävituspataljoni sanganrikud lahingud jäävad alaliseks eesti rahva vabadusvõitluse sanganlikele lehekülgedele.

Kokkuvõttes võib öelda, et noor nõukogude maa — Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik täitis neil meie kodumaa raskeil päevil aega oma kohuse Nõukogude Liidu ees, meie suure Sotsialistliku Kodumaa ees.

Au ja igavene mälestus neile, kes tol ajajärgul Eesti NSV-s langesid võitlustes saksa röövvalutajate vastu, võitlustes Nõukogude Eesti eest, Nõukogude Liidu eest! Kodumaa ei unusta neid iialgi. Meie paljastame oma pead nende sanganite haudade ees. Nende veri pole voolanud asjata. Nüüd, ligi kolm aastat hiljem, millal meilõplik võit saksa okupantide üle pole enam kaugel, kus see võit ja sakslaste vägivalvalitsuse lõpp Eestis on, võiks öelda, juba silmaga näha ja käega katsuda (Punaarmee võitleb juba Eesti NSV territooriumil), nüüd paisab nende 1941. aasta võitluste ja neis toodud ohvrite tähtsust eriti selgesti silma.

Eesti rahvas mobiliseerib kõik oma jõud selleks, et maksimaalselt kiirendada oma vabanemist saksa okupatsiooni rängast ikkest. Ta aitab igati kaasa Punaarmeele võitlustes hitlerlike jõukude purustamisel ja hävitamisel. Eesti rahvas armastab Punaarmeed ja ootab teda kui oma päästjat, kui vabaduse ja õnne tootjat.

Meie suure juhi ja armastatud õpetaja, Nõukogude Liidu Marsali seltsimees Stalini juhtimisel vabastab Punaarmee eesti rahva hitlerlikust orjapõlvest.

Ja seltsimees Stalini juhtimisel asub eesti rahvas siis kõiki raskusi ära võites uue jõu ja suurima valmistusega üles ehitama oma Nõukogude riiki ja sakslaste poolt lõhutatud majandust, asub ehitama vaba ja õnneliku elu.

(„Sõjasarvest“ nr. 5)

Läheneb Nõukogude Leedu vabanemise tund

J. PALECKIS,
Leedu NSV Ülemnõukogu Presiidiumi Esimees

Iga leedulase süda tuksleb rõõmust, sest lähenevad Leedu saksa okupantide vabanemise päevad. Kolm aastat on Nõukogude Leedu olnud saksa röövlite kontsa all: hitlerlikud bandiidid vallutasid ta kõige esimesena. Kui sakslaste marss Nõukogude Liitu oleks arenenud Hitleri nootide järgi, oleks saksa okupatsioon algus saanud leedu rahva surma-eelseks agoniaks. Tundes end 1941. aastal oma võimsuse tipul, kõnelesid hitlerlased leedu rahvaga küüniliselt ja jultunult. Nad teatasid avalikult, et leedu rahvas on mõistetud orjastamisele ja surmale. Saksa „teadlased“ levisid oma ebatäpse laimuteooriaid „Kauseni“ ja „Vilna“ (Kaunas ja Vilnius) saksa iseloomust. Kaunases näiteks aeti leedulased kesklinna tänavaist välja ja nende asemele toodi sakslased.

Saksa kolonistid mitte ainult ei teatanud avalikult, et kõik leedu talupoegade maa kuulub neile, vaid tõendasid oma sõnu ka tegelikult. Leedu talupojad aeti parematelt maadelt minema. Nad veeti kas Saksamaale või muudeti pärisorjadeks, kes peavad harima saksa isandate maad. „Rheinische Westfälische Zeitung“ teatab, et Leedusse on asustatud 30.000 saksa kolonisti. Peale selle on Leedusse ümber asustatud tuhandeid hollandi fashiste ja teisi sakslaste sabarakke, kes lootsid hästi elada leedu rahva mure ja kannatuste arvel.

Sakslased haarasid enda kätte kogu Leedu tööstuse. Osa tööstuste sisseadeist veeti Saksamaale, osa hävitati. Hitlerlased lõhkusid Leedu suurima kumilvabrikut „Inkaras“, Kaunase tekstiilvabrikut „Lima“, rea vabrikuid Shiauliais, Panevezhis ja teistes linnades. Kõigis järelejäänud käitistes on tegelikeks peremeesteks sakslased. Leedulased on surutud nende omal maal „alama rassi“ inimesteks. See avaldub kõiges, näiteks kas või erikaupluste ja restoranide loomises „ainult sakslastele“, sakslastele leedulastest poole kõrgemat toidunormide määramises jne.

Oma sissetungi esimesest päe-

vast alates on sakslased teostanud sihikindlalt leedu rahva füüsilise hävitamise kampaaniat. Ajalehed on teatanud ühtlugu kümnete ja sadade inimeste mahalaskmisest rahulolematuse avaldamise pärast selle või teise saksa okupatsioonivõimude korraldusega. Kuid sakslased vaivavad tuhandetest salaja mahalastutest. Sakslased püüdsid hiljuti suure saladuse katte all läbi viia nende poolt surnukspeinatud ja hukatud laipade põletamise „kiirtood“, et kaotada oma veretööde jälgi. Vilniuses põletati 100.000 laipa, Kaunases — 35.000, Ukmergis — 12.000, Utenis — 9000, Kretinges — 4000 ja tuhandeid laipu teistes kohtades. Ruuduvad täielikud andmed hitlerlaste terrori ohvrite kohta Leedus, kuid kahtlemata on sakslased Leedus tapnud üle 200.000 inimese.

Sajad tuhanded leedu naised ja mehed on küüditatud sundtöödele Saksamaale või rindelähedastele aladele. Neid sunnitakse raskele tööle ning toidetakse nii halvasti, et inimesi sureb tuhandetena. Surnute asemele saadavad sakslased uusi tööorje. 1944. aasta märtsis teostasid sakslased Leedus uue kampaania inimeste Saksamaale orjatoole kihutamiseks. Sakslaste plaani kohaselt pidi Leedust veetama välja 100.000 inimest. Saksa võimumehe von Rentelni salajaste instruksioonide kohaselt pidid mobiliseerimisele kuuluma mehed 15–60 eluaastani ja naised 16–45 eluaastani. Instruksioonide ühes paragrahvis on üteldud: „Mobilisatsiooni eest varjamisel kannab vastutust ka mobiliseeritu perekond, ja kui mobiliseeritud ei leita, siis kuulub Saksamaale saatmisele üks või mitu tema perekonnaliikmeid vanusele vaatamata.“

Sakslased taotlesid kõigi abinõudega Leedus elavate rahvaste ässitamist üksteise vastu. Nad kasutasid näiteks poola natside salaku võitluseks leedu partisanide vastu. Samuti püüdsid nad leedulasi ässitada vennavere valamisele. Seks otstarbekas loodi sakslaste poolt nõndanimetatud „kohalikud salgad“, mille etteotsa seati leedu

rahva timukas endine mõisnik Plehhavicius. Nende salkade esimeseks aluseks olid seks otstarbekas vanglast väljalastud bandiidid ja kaelakohtulised kurjategijad. Kuulutades, et „kohalikud salgad“ on määratud „sisekorra alalhoidmiseks maal“, õnnestus Plehhaviciusel neisse jõukusse meelitada veel teatud arvu inimesi, kes sel viisil lootsid pääseda Saksamaale saatmisest. Kuid niisuguste inimeste arvu suurendamisega salkades kasvas neis ka fashismivastane meelsus. Kui 1944. aasta mais „kohalikud salgad“ saadeti mõnes maakonnas võitlusele partisanide vastu, keeldusid üksikud salgad partisanidega võitluse astumisest ja pöörasid relvad sakslaste vastu.

Kui sai teatavaks, et sakslased siiski kavatsevad saata neid salku rindele, tekkisid „kohalikes salkades“ rahutused. Kaunases, Mariampolis, Vilniuses jm. võtsid need rahutused kohati ülestõusu ilme. Leidsid aset verised kokkupõrked sakslastega. Sakslastel läks lõpuks küll korda neilt salkadelt relvi ära võtta, kuid suur osa ülestõusnud võitlejast jooksis laiali koos relvadega. Vihased sakslased areteerisid Plehhaviciuse ja saatsid „kohalikud salgad“ laiali.

Kaotused Nõukogude-Saksa rindel, leedu rahva järjest kasvav viha ja vastupanu — kõik see on sundinud okupante viimase ajal poliitilistele manööveritele ja „koostöö“ otsimisele leedu rahvaga. Hitlerlased löid niinimetatud Leedu „omavalitsuse“ ära ja Kubiliunasega eesotsas. Selle „omavalitsuse“ ülesandeks on organisatsioon Leedu elanikkonna Saksamaale küüditamist, maksude väljapigistamine, võitlus partisaniliikumise vastu, nõukogudevastase meeleolu õhutamine.

1941. aastal sakslased ei pidanud üldse tarvilikuks varjata oma vaenulikkust leedu kultuuri vastu. „Välja juurida kõik, mis on leedu päranel“ — niisugune oli fashistlike okupantide loosung, mille kohaselt nad ka kõikjal talitasid. Nüüd on nad sunnitud oma taktikat muutma ka selles suhtes. Ent

leedu rahvas mõistab ometi ülihästi, et nüudi ja kuuli keelt meelituste ja lubaduste vastu vahetama on sundinud saksa okupante Leedus Leedu piirideni jõudnud Punaarmee.

Partisaniliikumine Leedus on võtnud viimasel ajal enneolematu ulatuse. Von Renteln andis erikäsu, mille kohaselt kogu elanikkond piirkondadest, kus avastatakse partisanide asukohti, saadetakse Saksamaale ja külad põletatakse maha. Sakslased süütasid mitu küla Traikini, Vilniuse, Rokishi jt. maakondades, kuid sel teel nad ei summutanud partisaniliikumist neil aladel, vaid andsid ainult selle hoo- gustumisele uue tõuke. Mõne viimase nädala jooksul on raudteeliinidel Vilniuse, Varena, Lida ja Kaunase piirkonnas teostatud ligi 70 diversiooniakti. Hiljuti laskis Shvetschenise, linnas rühm leedu patrioote õhku elektrijaama. Varena linnas laskisid partisanid õhku saksa komandantuuri. Kaunases leiti käesoleva aasta märtsikuus 20 saksa sõduri laipa.

Burbishki piirkonnas Vilniuse maakonnas laskisid leedu partisanid õhku Saksamaalt saabunud suure kahurilaskemootori ja granaatide saadetise. Ühenduses leedulaste küüditamisega Saksamaale sunniti tööle on Vilniuses leidnud aset ulatuslikud rahutused. Meeleavaldajad — töölised, intelligents, koolinoorsugu — tulid tänavatele. Sakslased surusid meeleavaldused maha verise terroriga. Ole 5000 inimese areteeriti.

Praegu ei mõõdu Vilniuses päeva, millal ei sooritataks kallale- tungu saksa sõduritele. Viimase kahe kuu jooksul on leedu patrioote hävitanud mitukümmend saksa ametnikku. Vilniuses on kuulutatud välja piiramiseseisukord. Elanikkonnale on mahalaskmise ähvardusega keelatud ilmuda majadest tänavale kella 8 õhtul kuni kella 5 hommikul. Päeval on keelatud tänaval liikuda üle kahe inimese koos. Linnas elanikud peavad järjekindlalt käima politseis end registreerima. Piirkonnakomissar oma käskkirjas teatab, et kõik need survevahendid on võetud tarvituse-

le „ühenduses tundmatute isikute lakkamatute kallaletungidega saksa sõduritele“.

Suure diversiooniakti teostas hiljuti Adam Micevicius nimeline partisanisalk. Partisanid laskisid õhku lüüsi ühel kanalil, millel asus suur elektrijaam. Sellega muudeti üks saeveski ja kolm vabrikut, mis töötasid sakslastele, tootmis- võimetuks.

Nõukogude valitsus on kõrgelt hinnanud leedu partisanide tublj- dust ja mehisust võitluses saksa okupantidega. Paljusid leedu parti- sane on autasustatud Nõukogude Liidu kõrgete ordenite ja medalitega. Leedu rahva kangelaslikule tütrele Maria Melnikaitale on antud Nõukogude Liidu Kangelase tiitel.

Saksa okupatsioon ei saanud leedu rahvale surma-eelseks agoo- niaks. See oli leedu rahvale vaid raskeks haiguseks, milles kriis on nüüd juba möödunud ja algab tervenemine. Et see kujunes nii, selles seisab nõukogude rahvaste Punaarmee hindamatu teene leedu rahva heaks. Ka leedu rahvas on andnud oma panuse Punaar-

mee saksa okupantide vastu peetava võiduka võitluse heaks. 3500 võitlejat Punaarmee leedu rahvuslikust väekoondisest on autasustatud Nõukogude Liidu orde- nite ja medalitega, kuna kahele leedulasele — leitnant Bernotena- sele ja punaväelasele Jalsenevi- cusele — on antud Nõukogude Liidu Kangelase kõrge tiitel.

Punaarmee võidukas pealting on vabastanud suure osa Nõuko- gude Valge-Vene territooriumist ning kangelasliku Punaarmee võitlejad on asunud Nõukogude Leedu vabastamisele. Piinatud leedu rahvas ootab kannata- matusega Punaarmeed, kes toob talle pääsmise ja vabanemise. Läheneb tund, millal kangelaslik leedu partisan, kes praegu annab vaenlasele hoope, tema tagalast, võib sirutada vennakäe punaväe- lasele, kes lõob vaenlast rindel.

Ei ole kaugel päev, millal Ge- dimini mäel Nõukogude Leedu pealinnas Vilniuses lehvib jälle punane Nõukogude lipp.

Hoobid idast, läänest ja lõunast

Võib liialdamata öelda: kogu maailm jälgib põnevusega sünd- muste käiku Läänerindel, ühed — fashistide ikke all ägavad rah- vad — lootuse ning igatsusega, teised — fashistid ning nende sabassõrkiid — varjamatu mure ning hirmuga. Tähelepanu ju iga dessantvägede poolt edasimindud kiromeeter fashistliku Saksamaa purustamise lähendamist.

Missugustes iseloomulikes tin- gimustes toimub liitlaste sisse- tung Põhja-Prantsusmaale?

Kui fashistlik Saksamaa 1941. a. juunis äraandlikult kal- lale tungis Nõukogude Liidule, luges ta oma seljataguse o'evat sõjaliselt täiesti kindlustatud: sõ- jaliselt tugevad suurligid läänes olid kapituleerunud (Prantsusmaa koos tema lääneliitlastega väike- liidust). Inglismaad ei suudetud küll seljale suruda, kuid rängad kaotused Prantsusmaal olid Inglis- maa sõjalisel potentsil viinud tol ajal üsna madalale (hiljem aval- datud ametlike andmete järgi oli Inglismaal tol ajal järele vaid mõnisada tanki). Ameerika aga oli kaugel, tema rahvas sõjaliselt välja õpetamata ning vähesel rel- vastusega. Fashistliku Saksamaa käes näisid siis olevat, tema sõ- gedate järele arvates, kõik trum- bid ka Nõukogude Liidu kiireks purustamiseks: moodsa, kogu ko- gemustega varustatud, tehnikaga küllastatud, lõõgandmiseks, hü- gelsuuruskaiks kontsentreeri- tud armeed, kogu Euroopa sõja- tööstus kui ammutamatu arse- nal moodsa sõja lohutute nõud- miste rahuldamiseks, Euroopa põllumajanduslikud riigid kui fa- shistliku Saksamaa viljasalved ning tööjõureservid. — Kes pidi säärasele hülgasele suutma vastu seista?

Läbielatud kolme sõja-aasta jooksul kandis Nõukogude Liit üksinda rõhuvama osa sõja ras- kusist. Vähe sellest, temal tuli

sõtta astuda erakordselt raskeis tingimustes, lisaks eeltoodud asja- oludele veel selle tõttu, et Nõu- kogude Liidu ja fashistliku Sak- samaa vahel oli kehtiv mittetal- laletungileping, mistõttu teiste maailmasõjast eemal seisest meie sõjalsed jõud olid mobiliseeri- mata, koondamata, mis andis esi- mese äärmiselt tähtsa eelise ära- andlikule, lepingumurdvale kalla- letungijale. Teiseks aga oli ka kogu Nõukogude Liidu majandus suunatud rahuliku ülesehitustöö vajaduste rahuldamisele, ta polnud seega veel ümber suunatud sõja teenimisele. On ilmselt, et see andis teise väga tähtsa eelise oota- matule kallaletungijale, eriti kui silmas peame, et sõja esimesel faasil õnnestus vaenlasel sisse tungida meie maa tähtsatesse töös- tustpiirkondadesse, millega töös- tuse ümbersuunamine sõja tarvete rahuldamiseks tuli teostada eva- kuatsioonil ränkades tingimustes. Vaatamata aga kõigile neile äär- miselt ebasoodsale tingimusele, suutis Nõukogude Liit mitte al- nult peatada fashistliku metsali- se sissetungi, vaid hävitades selle sõja esimesel järgul vaenlase pa- rimad väekoondised ning lõpu- tult sõjatehnikat, algas 1942. a. talvel vaenlase väljapeksmist ning hävitamist meie territoori- umil, mis on jõudnud juba nii kaugele, et üle kolme neljandiku meie territooriumist on vaba, et sõjategevus on kantud üle vaen- lase territooriumile, et meie üle- jäänud vaenlase ikke all ägava territooriumi — sealhulgas ka meie Eesti NSV — vabastamine on otseselt päevakorras. See näi- tab veel kord, et nõukogude kord on kõige kindlam, kõige parem ja kõige tugevam riigikord. Ühes sellega andis Nõukogude Liidu

heitius meie liitlastele tarviliku aja oma sõjaliste potentside ra- kendamiseks. Meie märkisime ju- ba eelpool, et inglased ning amee- riklased olid sõjaks fashistliku Saksamaaga sõjaliselt ette val- mistamata: neil puudusid relvad, nende inimeservid olid sõjaliselt välja õpetamata, nende majandus ümber suunamata, kusjuures sel- le ümbersuunamise vastu tõotasid väga mõjuvad majanduslikud ringkonnad, kes lähtusid vaid enesest eratulude, aga mitte riigi- huvide vaatevinklist. Tänu nõu- kogude rahvaste ennastalgavale ja eeskujundvale võitlusele said- ki meie liitlased neile nii häda- vajaliku aja, et oma hülgelres- surse rakendada sõjaks agresso- rite vastu.

Liitlaste sissetungiga Põhja- Prantsusmaale selgunud jõudude vahekorrad näitavad, mis tagajär- gi see töö on andnud, kuidas olukord on kujunenud otsustavalt fashistide kahjuks ning kõigi vabadustar- mastavate rahvaste kasuks.

Kõigepealt torkab silma liitlas- te kasutada oleva tehnika küllus. On ammu mõeldud aeg, millal Inglismaa tankide arvu loeti sa- dadega. Lugesime aruannet, mil- lest nähtus, et dessantvägede veoks oli rakendatud üle nelja tuhande veoalava ning tuhandeid väikesi üksusi, et niisuguse ar- maada liikumine toimus takistu- seta, et maabumine toimus 130- kilomeetrisel maa-alal ning õhus kaitses seda üksikuid tuhat sõja- lennukit. Juba ühestainsast ope- ratsioonist tänapäeval võtab osa üle kolmekümne tuhande lenduri.

Tundub endastmõistetav, et fashistlikud raisakulid särase juu eest põgenevad pakku, kuid meie peame silmas pidama seda.

et fashistlikud röövlid valmistu- sid kõigi nende päralt olevate vahenditega vastu astuma liitlaste sõjalistele jõududele läänest, et nad kogu aja päev-päevalt kir- jeldasid oma „läänevallide“ tuge- vust ning võitmatust ning oma valmisolekut teha võimatuks iga liitlaste katse maabuda mandril.

Veel rohkem, oma haledat peksasaamistki Idarindel on püü- nud ja püüavad nad seletada ei millegi muuga kui nende kaitse- vahendite tarvituselevõtmisega läänest ähvardava ohu vastu, milleks nad olevat pidanud ära viima diviise Idarindelt. Tegelikult ei juhtunud midagi niisugust, Idarindelt ei viidud vägesid lään- de, vaid vastupidi, neid toodi län- nest itta seda rohkem, mida roh- kem neid idas hävitati.

Teiste sõnadega, liitlaste sisse- tung Euroopa mandrile toimub tin- gimustes, kus meie liitlastel on sõjatehnikas fashistide omaga võr- reldes otsustav ülekaal, milline saa- vutati tänu Nõukogude Liidu kangelaslikule võitlusele, mis and- dis meie liitlastele aja oma sõja- liste võimeite loomiseks.

Ühtlasi ilmutab see operat- sioon meie liitlaste sõjakunsti täiuslikkust, mis väljendub nii- hästi strateegiaste eeliste kätte- võtmiseks antavate hoopide suu- na valimisel kui ka operatsiooni teostamisel äärmiselt täpses üks- kute väelike koostöös ning kogu sõjamasina laitmatu funk- tsioneerimises.

Teiseks iseloomulikuks asja- oluks Läänerinde tekkimisel on see, et hoop läänest tuli otse järgnevalt valusale hoobile lõu- nast. Liitlaste edasitung Põhja- Itaalia suunas jätkub hoogsalt.

Itaalia vabastamisest võtab osa üha suuremat määral itaalia väekoond- disid, kes võitlevad õig-õla kõrval liitlastega. Itaalia vabastamine aga tähendab hoopis uut situatsiooni sõjapidamiseks Balkanil, esijoones Jugoslaavias, aga ka Rumeenias ja teistes fashistliku Saksamaa satelliitmaades.

Kolmandaks põhimise tähtsu- sega asjaoluks, mille juures toi- mub liitlaste sissetung Euroopa mandrile, on see, et meie Punavägi võitleb juba Rumeenia territoori- umil ja asub Tshhehoslovakkia-Poo- la piiril ning tal on seega võimalus otseselt ja otsustavalt kaasa lüüa lõpuhoopide andmisel vaenlasele tema enda koopas.

Punaarmee täidab täielikult oma kohustused Teherani konverentsi otsuse kohaselt. 10. juunil alus- tasid Leningradi rinde väed peale- tungi Karjala maakitsusel ja vä- bastasid kümne päeva pärast Vil- buri. Varsti algas Punaarmee hoogne pealting ka Valge-Vene NSV-s, mille tulemusena on va- bastatud peagu kogu Nõukogude Valge-Vene territoorium ja on teoksil Leedu ja Läti nõukogude vabariikide vabastamine. Ka Eesti NSV vabastamine ei ole enam mä- gede taga.

Punaarmee kangelaslik võitlus ja meie liitlaste edu on rajanud vundamenti lõplikuks võiduks hit- lerliku Saksamaa — kogu pro- gressiivse inimkonna vaenlase üle.

Ka meie eesti patrioote, kes võitlevad fashistlike okupantide vastu, täidab teade liitlaste sisse- tungist Euroopasse julgusega, et võit vaenlase üle pole enam kau- gel, ning ühtlasi paneb see uusi suuri ülesandeid võitluse kõven- damiseks.

A. VEIMER.

Prantsuse patriootide vabadusvõitlus

Igast Prantsusmaa osast tulevad teated, mis räägivad prantsuse patriootide ja saksa okupantide vahel peetud lahingutest.

Ain'i departemangus on partisanide käes Bourg'i linn — departemangu keskus. 400 partisanit vallutas tormijooksuga vaksali ja võitis osa linna vallutamisest. Patriootide käes on ka ümberkaudsed külad ning seega kontrollivad nad ühtlasi linna viivaid teid. Samas departemangus on sakslased välja löödud veel mitmest teisest külast. Partisanid arendavad praegu oma tegevust Lyon'i juures.

Annonay's, tekstiil- ja naftatööstuse keskuses, tuli vabrikutöölise hulgast palju võitlejaid patriootide armeele.

Correze'i departemangus on samuti käimas äge võitlus. Patriootid vallutasid departemangu keskuse Tulle'i. Selle linna läheduses asus töökohustuse-laager noortele. Kohe pärast teadasaamist liitlaste vägede maabumise Normandias, liitus 3000 laagris asuvat noormeest partisanidega.

Lahingud prantsuse rahvatajate ja saksa okupantide vahel toimuvad veel reas teistes Prantsusmaa departemangudes. Sakslased on juha välja aetud paljudest asustatud punktidest. Partisanide tegevuse tagajärjel on peagu täiesti halvatud raudteeliiklemine Prantsusmaa kaguosas. Raudteeliin Bordeaux—Limoges on purustatud mitmes kohas. On läbi lõigatud tähtis maa-alune kaabel Agen—Toulouse.

Sakslased püüavad saada kiiresti abivägesid partisaniliikumise mahasurumiseks. Mõnel pool kaotavad nad selleks koguni raskekahurväge, nagu Drome'i ja Isère'i departemangus toimunud ägedates lahingutes.

Vaatamata okupantide tugevale sõjalisele jõule ja kõigile surveabinõudele võtavad võitlused Prantsusmaa sisemisel rindel üha laiemat ulatust.

Rahutused Taanis

26. juunil algasid Kopenhaagenis tõsised rahutused. 29. juunil õhtul kuulutati Kopenhaagenis välja streik, mis levis kiiresti üle maa. Streigi põhjuseks oli asjaolu, et sakslased olid vangistanud Taani ametiühingute juhid. Katkes trammide liiklemine ja telefonihäire. Peaaegu kõik ärid on suletud.

Töölislinnaosasades ehitati barikaadid. Saksa patrullvägede ja taanlaste vahel on olnud tõsised kokkupõrked. Teatatakse, et sakslased tulistasid barrikaade lennukite kuulipildujatest. Rootsi saab palju Taani põgenikke, kes kinnitavad, et sakslased kasutasid taanlaste vastu isegi iseliikuvaid suurtükke.

Kopenhaagenis kuulutati välja piiramiseseisukord.

Rahutuste ajal on sakslased tapnud 700 taanlast ja vangistanud pantvangidena 100 silmapaistvat ametiühingu tegelast, ähvardades neid rahutuste kestmise puhul maha lasta.

Taani tööliste organisatsioonid levitavad proklamatsiooni, kutsudes tööliste üles üldstreiki jätkama. Proklamatsioonis öeldakse, et streik lõpetatakse taani fashistliku organisatsiooni „Schalburgi korpusse“ laiali saatmise ja erakorralise seisukorra lõpetamise puhul riigis.

Kartes rahutuste laienemist, olevat sakslased vastavalt viimastele teadetele teatanud, et nad on nõus „Schalburgi korpusse“ Kopenhaagenist välja viima.

MATERJALE KÕNEDEKS JA VESTLUSTEKS EESTI NSV 4. AASTAPÄEVA PUHUL

Ilmus trükitis RK „Poliitilise Kirjanduse“ väljaandel käsiraamat propagandistidele — „Materjale kõnedeks ja vestlusteks nõukogude võimu Eestis kehtimise 4. aastapäeva puhul“.

Raamatut võib saada Riikliku Kirjanduse raamatubaasist „Oktoobri“ vöörastemajas, tuba nr. 304.

Evakueerunute elust

Eesti keskkool Jegorjevskis lõpetas töö

Juunikuus lõpetas õppetöö Jegorjevski Eesti NSV RKN Oppekombinaadi juures asuv eesti keskkool.

Sel puhul toimus õppekombinaadi saalis aktus, kus esines pikema aruandega õppetöö käigus õppetöö juhataja sm. A. Kurve, kes märkis, et vaatamata eesti keskkooli omapärasele laadile ja ettevalmistatud raskustele keskkool võib välja lasta lõppkatsete tulest läbi käinud 17 keskkooliõpilase küpselt noort.

Külastajate kohaletoimetamine Eesti NSV RKN esimehe asetäitja sm. N. Andresen oma sõnavõtus rõhutas, et asja lõppenud keskkooliõpilane on üks omapäraseimaid. Ühe õppeperioodi kestel võeti siin läbi 2 õppeaasta kursus, kuid see ei tähenda, et lõpetajad oma üldharidusliku taseme poolest seisaksid madalamal tavalise keskkooli kursuse tasemest. Sõjaajale omase pingetööga töötades suudeti omandada ainsa õppeaastaga täiel määratlis kahe õppeaasta kursus. Sarnane koolitöö peab meile jääma ka tulevikus, et võrdlemisi lühikese aja jooksul üle saada keskkooliõpilaste puudusest ja val-

mistada noori ette kõrgemate õppeasutuste jaoks.

Tervitust ja tänusõnu lõpetajate nimel ütlesid 10 kl. organisator sm. Kaasik ja 8. kl. nimel sm. Hiir.

Õppetööd alustas keskkooliõpilane aasta oktoobris. Keskkooli koosseisu kuulus 8. klassi- ja 10. klass — lõppklass.

Kuna õppekava oli võrdlemisi laialulatuslik, haarates kahe aasta kursuse, siis on selle lühikese kestvuse vältel tehtud õpetajate ja õpilaskonna poolt küllaltki tõhusat tööd. Seda tööd raskendasid küll mitmesugused asjaolud, nagu näiteks õpikute puudumine, õpilaste erinev vanaduslik ja eelhariduslik tase jne. Kuid tõsise tööjõu juures saadi kõigest üle. Lõppklassi õppeaineid läbivõtmiseks kulutati 1237 tundi.

Siinjuures tuleb eriti esile tõsta õppeala juhataja sm. Kurve poolt tehtud tööd, kes, olles ühtlasi ka ajaloo ja geograafia lektoriks, tegi palju selleks, et lühikese õppeaja jooksul anda õpilastele võimalikult laialdasi teadmisi.

Hoole ja armastusega suhtusid

oma töösse lektorid sm-d A. Aitshausen, Nuut, Kesa, Vili, naste, Arman, Feldbach jt.

Õppimises parimaid tagajärgi näitasid 10. kl. õpilased M. Valdas, A. Künnap ja Mihhail Makarov, kelle keskmine hinne oli 4,9. Nimetatuid premeeriti õppekombinaadi juhataja poolt. Keskmise hindega 4,5 lõpetasid klassi Aino Käärrik, Erna Valdas ja Ellen Plotnik, keda samuti premeeriti.

8. klassi meesõpilastel on enamik suure Isamaasõja invaliidid. Parimaid tulemusi õpinguis saavutas 8. klassis Jaak Hion — keskmine hinne 4,5. Hästi lõpetasid ka Randar Hiir, Karin Sepre ja Asta Vichman.

Enamik 10. kl. lõpetajast siirdub sügisel edasi õppima kõrgemasse õppeasutusse, kuna noorema klassi lõpetajad jätkavad õppimist üldhariduslikul alal.

Eesti keskkool suure Isamaasõja olukorras on järjekordseks töenduseks nõukoguliku hariduspoliitika püüdest rahvusliku kultuuri ja hariduse tõstmisel.

A. KANEP

Eesti NSV evakueerunuist Samarkandis

Üheks Nõukogude Liidu idapoolsemaks linnaks, kuhu on asunud hulga evakueerunud eestlasi, on Samarkand.

Juba vanast ajast tuntakse Samarkandi Kesk-Aasia ilusaima linnana. See Zeravshani jõe viljakas orus asetsev linn on merepinnast tublisti kõrgemal ja kuulus oma soodsa kliima ja viljak- ka maapinna poolest. Linnas leidub rohkesti ajaloolisi mälestusmärke 16. ja 17. sajandist ja samuti on säilinud linna muistne idamaine ilme.

Tööstuse puudumine Samarkandis asetas juurdevoolanu inimesed, eriti Liidu läänepoolsetelt aladelt tulnud sajad tuhanded evakueeritud, tööhankimise mõttes raskesse olukorda. Ka kolhoosidesse tööleminek ei lahendanud olukorda, kuna malaaria sunnib sealse kliimaga mitte harjunud inimesi linna tagasi pöörduma.

Samarkandi asunud eestlastest on suurem osa vanemad inimesed,

naised ja lapsed. Täistööjõulisi on nende hulgas vähe. Samarkandis on ka Isamaasõja invaliidide eestlasi. Osal neist on õnnestunud leida tööd leivavabrikus ja invaliidide kodus. Samarkandi eesti koloonia teeb kõik, mis aga võimalik, et kollektiivselt aidata abi vajavaid evakueerunuid.

Kevadel hakkasid Samarkandis elavad eestlased pikemaajalise laiali valguma, osalt Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu väljakutsel, osalt omal algatusel. Kuid praegu elab Samarkandis veel siiski ligi 70 eestlast.

Unustamatult on jäänud Samarkandi eestlastele meelde kaks pidulikku sündmust. Esimene neist oli 21. juulil 1943. aastal, mil-lal balletid (eestlased, lätlased ja leedulased) korraldasid Eesti esinduse algatusel nõukogude võimu Baltimaadel kehtimahakkamise kolmanda aastapäeva piduliku aktuse. Aktusele järgnes kontsert, kus eesti viiuldaja R. Drabkina

esines eesti heliloojate töödega. Täisküllatud saali avaldas eesti muusika sügavat muljet ning Samarkandis kõneldi sellest õhtust veel kaua.

1943. aasta novembris esines Samarkandis Eesti Riikliku Kunstisambli dzässansambli.

Need olid pidupäevad mitte ainult eestlastele, vaid ka kõigile teistele muusikaarmastajatele.

Eesti viiuldaja Drabkina on andnud kontserte ka tööliisklubides ja haavatud sõduritele haig-lais. Neil kontsertidel on ta kand-nud sageli ette eesti heliloojate Lemba, Kapi ja teiste helitöid. Hea shefflustöö eest anti talle hil-juti NSV Liidu Kunstikomitee poolt auadress.

Praegu valmistuvad Samarkandi eestlased Eesti NSV 4. aasta-päeva pidulikele märkimisele. Sa-marckandis elavad eestlased on veendunud, et juba üsna peatselt nad võivad asuda tagasi teele va-bastatud kodumaale.

L. D.

Eestlaste elust Kirovi oblastis

Lahkudes kodumaalt asusid paljud eestlased elama Kirovi oblastisse Lebzjazi rajooni. Siia on kogunenud inimesi igalt tööalalt ja ka koolipingilt tulnud noori. Kõik on kohanenud uuele olukorrale ja lülitunud tihedasti sõjaeagseesse tööprotsessi.

Nii näiteks õppis Arno Avik-so ära lühikese aja sepaamet-i ja on praegu hülgisuure kolhoosi „Uus elu“ lugupeetud sepp. Ser-gius Salu peksis kolhoosi väikesel ühepeksumäslal 12 tunni jooksul 100 tsentnerit otra. See on rek-ord — niipalju pole siin tänini keegi suutnud nii kiiresti peksta. Rajooni leht kirjutas S. Salust kui uuest lõõktoolisest. Kingsepp August Saarnit ületab, vaatamata oma kõrgele vanadusele, nädala

töönormi kuni 450%. Töö kõrval õpetas ta veel sõjainvaliidi Ott Meremaa. Nüüd töötab ka Mere-maa omal käel ja ületab normi 300%. Mõlemad on premeeritud jalatsite ja rahalise tasuga.

Sõjainvaliididest Ojast ja Sillu-saarest on saanud tublid trakto-ristid-autojuhid. Ka tütarlapsed töötavad ennastalgavalt. Nii on premeeritud jalanõude ja riidega Aliq Antson, Herta Kuutanen, Ju-ta Lender ja Laine Urvan, kes on õppinud töötama hobustega, üle-tades pidevalt töönorme.

Kuulsaks on saanud kogu ümbruskonnas Aino Valter ja Helje Aviksoo oma käsitöödega. Ka noortuke Lea Kalve on sov-hoosi kanakasvatjana tunnusta-tud tööline. Raimond Epold on

tallimehena väikeses kolhoosis tunnustatud tööjõud.

Isetegevuse alal on võetud osa näidendi ettekandmisest ja kui ka väiksemate asjadega esinemisest. Jaanuaris ja veebruaris korraldati siin õhtuid, mille sissetulek läks sõjainvaliidide toetamiseks.

Eriti suure menu osaliseks on saanud Tallinna konservatooriumi õpilase Helena Gashneva klaveri-palad ja noore ning andeka Leo Kalve ballet. Koorilaulu kõrval said kiitust ka rahvatantsud.

Visa ning hoolsa tööga looda-me kaasa aidata sõja kiiremale lõ-pule ja vaenlase lõplikule purusta-misele, et avaneks taas koduteed ja väravad.

ROLAND URVAN.

Kuibõshevi evakueerunud eestlased olid koos

Kuibõshevi oblasti volinik koos sm. Männiku, Martinsoni ja Väikesega organiseerisid sealsetele eestlastele üldkoosoleku, mis sal elava osavõtu osaliseks. Koos arutleti läbi kõik kohalike evakueeritud eestlaste ellu puutu-vad küsimused ja ühiselt leiti nii mõnelegi murele lahendus.

Selle tulemusena on Kuibõshe-vi evakueeritud eestlased järgne-vail puhkepäevil korraldanud pidu-likke koosviibimisi, kus esinetak-se kõnede, deklamatsioonide, tant-sude ja lauludega

G. JAMONOV.

A. PAUR.

Sport

Kotkas vasarat 52,47 m

Moskva „Dünamo“ korraldusel peeti mõõdund nädalavahetusel kergejõustikuvõistlusi, millest osa võtsid ka Eesti NSV parimad kergejõustiklased. Vasaraheitest tu-j li esikohale Nõukogude Liidu tshempion J. Kotkas — 52,47 m. 800 m jooksus jäi meie parim keskmaade jooksa A. Tshikin kol-mandaks hea ajaga 1.58,4. Jooksu võitis Nõukogude Liidu tshempion Pugačevski. Kolmikhüppes tuli Nõukogude Liidu spordimeister R. Armi 14,36 m-ga teisele ko-hale.

„KALEV“ JUHIB AMETIÜHIN-GUTE ÜLELIDULISTEL KORV-PALLI ESIVOISTLUSTEL

Ametiühingute üleliidulistel korv-palliesivõistlustel, millest võtab osa 6 meeskonda, on mängitud kaks vooru. Eesti NSV ametiühingute spordiühing „Kalevi“ meeskond on esikohal. „Kalevi“ võitis esimeses voorus Sverdlovski „Traktor“ 40:20 ja teises voorus üleüldiselt Dnepropetrovski „Stal“ 108:9.

Meeskondade järjestus ja punk-tide seis pärast teise vooru lõpe-tamist on järgmine:

1. „Kalevi“ — 4 punkti, seis 148:20;
2. Moskva „Sokol“ — 4 p., seis 59:43;
3. Moskva „Stroitel“ — 2 p., seis 82:42;
4. Kutaisi „Lokomotiiv“ — 2 p., seis 96:95;
5. Sverdlovski „Traktor“ — 0 p., seis 41:78;
6. Dnepropetrovski „Stal“ — 0 p., seis 35:165.

Eesti maadlejate ja poksi-jate treeninglaagrist

Eesti Kehakultuuri- ja Spordi-komitee poolt korraldati juunis eesti maadlejate ja poksi-jate treeninglaager Moskva Riikliku Stalini nimelise Kehakultuuri Kesk-Instituudi ruumes.

Laagris sooritati peale spet-siaalse treeningu kehalise jõu ja vastupidavuse saavutamiseks mit-met liiki täiendavaid harjutusi: harrastati mürdmaajooksu, käsi-palli jne.

Instituudis õppivad Eesti NSV kehakultuuri kaadrite koosseisu kuuluvad nais- ja meesõpilased elavad maadlejate ja poksi-jate ettevalmistusele elavalt kaasa. Maadlus- ja ka poksisport levisid mitte ainult võitlejate, vaid ka teiste üliõpilaste hulgas. Kord ku-junes asi nii, et teoreetiliselt ei saanud kindlaks teha, millise spor-diala harrastajad on võimelised saavutama poksis paremaid taga-järgi — ujujad või korvpallimängi-jad? Seda otsustati praktiliselt selgitada. Instituudis õppiv eest-laste grupp organiseeris poksi-võistlused kahe neid erialasid esindava isiku vahel. Võistlused toimusid instituudi poksisaa-lis kõigi reeglite ja tseremoon-iate kohaselt — lilled anneta-misega ja võistlejate põhjaliku tutvustamisega pealtvaatajaskonna-le, kelledeks olid instituudis õppi-vad eesti üliõpilased. Pealtvaatajad olid veendunud, et ujujad on võimelised harrastama poksi suure-ma eduga kui korvpallimängijad. Kongiloogiga alanud võistluse alg-minutid aga näitasid kõigi ülla-tuseks vastupidist. Võistlus lõp-pes 3 ringil tehnilise k-o-ga korv-pallimängija kasuks.

Treeninglaagri vanemana pean märkima, et laager täitis temale pandud ülesande hästi. Loodame, et seekordne treeninglaager ei jää viimseks, kuid ühtlasi loodame, et treeninglaager järgmiseks Nõuko-gude Liidu esivõistlusiks toimub juba vabal Eesti NSV pinnal.

E. PUUSEPP,
NSV Liidu meistersportlane.

«РАХВА ХЯЯЛЬ»
Орган ЦК КП(б) Эстонии
и Советов депутатов трудящихся
Эстонской ССР
Ленинград. Торговый пер. № 3

Toimetuse kolleegium

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Tööraha Saadikute Nõukogude
häälekandja

Nr. 34 (495) A

11. mail 1944. a.

V aastakäik

Eestlaste patriotismi väljendus

Sm. Stalin oma 1. mai käskkirjas 1944. a. ütleb: „Isamaasõda on näidanud, et nõukogude rahvas võib teha imesid ja tulla välja võitjana kõige raskematest katsumustest.“ Kogu maailm on võinud korduvalt veenduda imedes, mida on saanud korda nõukogude rahvas Isamaasõja käigus. Punaarmee read on tugevnenud ja karastunud ja Nõukogude tagala on muutunud raudseks vallutamatuks kindluseks.

Punaarmee ja Nõukogude tagala ühisel pingutusel on vaenlane viidud kuristikku äärele ja pole kaugel see päev, millal kogu Nõukogude maa on vabastatud fashistlikust roojast. Sellest ajast alates, kui saksa diviisid purustati Stalingradi all, jätkab Punaarmee oma katkestamatut pealetungi ja on liikunud edasi oma võitlusteel Volgalt Seretini, Kaukaasia eelmäestikult Karpaatideni ning jõudnud välja Rumeenia ja Tšehhoslovakkia piirideni, jätkates vaenlase vägede purustamist niid juba Rumeenia territooriumil.

Nõukogude patriotism on selles ammendamatuks jõulätkeks, mis viib meie Punaarmee üha uutele hiilgavatele võitudele ja kindlustab lakkamatu edu Nõukogude maa sangarlikult töötavas tagalas. Nõukogude patriotsim kutsus esile kangelasid mitte ükski rindel, vaid loob iga päev uusi töösangareid ka tööstuses ja põllumajanduses. Mobiliseerida kõik jõud rinde toetamiseks, et anda kiiremini lõplik surmahoop koletislikule vaenlasele, on iga nõukogude patriodi ülim kohus Isamaasõja päevil.

Kangelasliku Punaarmee võitluses fashistliku röövarmele üle on eesti rahvuslikul korpusel väärikas koht, samuti kui Eesti NSV-st evakueerunud kodanikel on väärikas koht Nõukogude tagala tööstuses, põllumajanduses ja transpordis. Ka meie olemas aidanud kaasa selleks, et kiiremini hävitada fashistlikud röövjõugud ja ühes sellega vabastada meie armastatud Nõukogude Eesti.

Eestlaste patriootliku puhangu eredaks väljenduseks on edukalt sooritatud korjandus tankikoloni „Lembitu“ ja lennueskadrilli „Tasuja“ heaks. Selle korjanduse teostasid edukalt eesti laskurkorpuse isiklik koosseis, esimeste eesti vabastatud valdade kodanikud koos nõukogude tagalas töötavate Eesti NSV-st evakueerunud kodanikega. Lühikese ajaga koguti üle 9.500.000 rubla. Need eesti rahva säästudega ehitatavad uued relvad tagavad peagi eesti laskurkorpusele võidu meie igipõliste vaenlaste üle meie sünnimaa vabastamisel. Need relvad jäävad ühtlasi ka Eesti NSV põhivaraks meie rahvusliku väeosa relvastuseks.

Kõigile, kes võtsid osa korjandusest tankikoloni „Lembitu“ ja lennueskadrilli „Tasuja“ heaks, osaks sm. Stalini tänu, ja see kohustab meid veelgi pingelisemalt koondama kõik jõud vihatud vaenlase hävitamiseks ja meie sünnimaa vabastamiseks nii siin kui sealpool rinda. Iga eesti patriodi kohus ajutiselt okupeeritud Eestis on kogu jõu ja kõigi vahenditega aidata kaasa Punaarmee võidule.

Punaarmee vabastas Sevastopoli

9. mail jätkasid 4. Ukraina rinde väed KRIMMIS SEVASTOOPOLI piirkonnas saksa fashistlike vägede vastu pealetungilähinguid lennu- ja suurtükiväe massilisel toetusel.

Murdnud vaenlase visa vastupanu, vallutasid meie väed õõl vastu 10. mail tormijooksuga Musta mere tähtsa mereväebaasi ja kindluse — SEVASTOOPOLI linna.

Seega likvideeriti sakslaste viimane vastupanukolle Krimmis ja Krimm on nüüd lõplikult vabastatud saksa fashistlikest röövvaldajast.

Selle suure võidu puhul avaldas Kõrgem Ülemjuhataja sm.

Stalin käskkirja, millega Sevastopoli vabastanud väeasadele anti nimetus „Sevastopol“ ja 10. mail kell 1 meie Kodumaa pealinn Moskva Kodumaa nimel saluteeris 4. Ukraina rinde vapratele vägedele 24 suurtükiväe-kogupauguga 324 suurtükist.

Meie lennuväe pommirünnak Tapale

Õõl vastu 9. mail pommitas meie kaugtegevuslennuvägi vaenlase sõjaväeeshelone Tapa raudteesõlmes (Eestis). Pommitamise tagajärjel tekkis 4 tugevat plahvatust. Tulikahjud võtsid enda alla suure osa raudteesõlmest.

Autasude kätteandmine eesti partisanidele

Neil päevil andis Eesti NSV Olemnõukogu Presiidiumi esimees sm. J. Vares üle eesti partisanidele järjekordseid riiklikke autasusid.

Partisaniliikumise eduka organiseerimise ja juhtimise eest Eesti NSV territooriumil võtab vastu „Punase Lipu“ ordeni sm. Paul S.

Sm. Villem K.-l on samuti suuri teeneid eesti tööraha võitluses. Pikki aastaid võitles ta põranda all tööliiklasi huvide eest eesti plütkraatide vastu, võitis osa 1924. a. 1. detsembri ülestõusust ja vaevles kodanlaste vanglaid. Juba varem ehib ta rinda Suure Isamaasõja lahingutes ilmutatud vaprust eest medal „Lahinguliste teenete eest“. Nüüd võtab ta vastu „Punase Tähe“ ordeni.

Partisanivõitluse arendamise ja juhtimise eest Eesti NSV-s võtab vastu „Punase Tähe“ ordeni veel seltsimehed Aleksander T. ja Henrik A.

„Punase Tähe“ ordeniga autasustati veel tervet rida partisanisalkade komandöre. Autasustatud hulgas on seltsimehed Jakob V. ja Erich L., kelle salk päästis mahapõletamisest O. rajoonis neli küla ning teisel löi 40 mehega tagasi 500 sakslase korduvad rünnakud. Sm. Aleksander K. lahinguarves on hulk valusaid mõke vaenlase ühendusteedele. Seltsimehed Peeter K. ja Georg K. on samuti pika võitlusminevikuga mehed.

Ordeniga „Aumärk“ autasustatakse seltsimehi Valter T.-d ja Paul Z.-d.

Autasustatute nimel tänab Nõukogude valitsust „Punase Tähe“ ordenikandja sm. Aleksander K., andes kõigile nimel töötuse eelseisvaid lahinguid jätkata võitlust veel suurema vapruste ja ennastalgavusega kuhi meie Kodumaa pinna täieliku puhastamiseni vihatud vaenlastest.

Kapten H. Niiholm annetab tankikoloni „Lembitu“ ja lennueskadrilli „Tasuja“ ehitamiseks raha.

Moskva, Kreml

Kõrgemale Ülemjuhatajale Nõukogude Liidu Marssalile seltsimees STALINILE

KALLIS JOSSIF VISSARIONOVITSH!

Punaarmee eesti väeosa isikuline koosseis, Eesti NSV esimeste vabastatud valdade kodanikud koos Nõukogude tagalas töötavate ENSV kodanikkudega, innustatud Punaarmee suurtest ajaloolistest võitudest ja meie kalli Nõukogude Eesti saksa okupantidest vabastamise lähedasest väljavaatest, on suure patriootilise tõusu tähe all lühikese aja jooksul kogunud 9.060.000 rubla tankikoloni „Lembitu“ ja lennueskadrilli „Tasuja“ ehitamiseks.

Paisaku tankikolonn, mis kannab saksa röövrüütlite vastu võidelnud muistsete eestlaste julge väepealiku Lembitu nime, samuti ka saksa rüütlite ja mõisnike vastu suunatud eesti rahva Jüriöö ülestõusu legendaarse juhi Tasuja nimeline lennueskadrill kogu eesti rahva raevu ja vihavaenu oma põliste vaenlaste — saksa röövvaldajate vastu.

Koos teiste vennalike Nõukogude Liidu rahvastega annab eesti rahvas kogu oma jõu vaenlase lõplikuks purustamiseks.

Meie palume eesti rahva säästudega ehitatud tankikolonn „Lembitu“ ja lennueskadrill „Tasuja“ arvata Punaarmee eesti väeosa koosseisu.

Teile, suurele väepealikule, oma juhile ja parimale sõbrale väljendab eesti rahvas oma palavat armastust ja austust ning soovib Teile pikka eluiga ja tugevat tervist.

EK(b)P Keskkomitee sekretär
ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimees
ENSV RKN esimehe kt.
Punaarmee eesti väeosa komandör

N. KAROTAMM
J. VARES
O. SEPPE
L. PÄRN

EK(b)P Keskkomitee sekretärile
sm. KAROTAMMELE

ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimehele
sm. VARESELE

ENSV Rahvakomissaride Nõukogu esimehe kt.
sm. SEPPELE

Punaarmee eesti väeosa komandörile
sm. PÄRNALE

Palun edasi anda Punaarmee eesti väeosa isikulisele koosseisule ja Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi kodanikele, kes kogusid 9.060.000 rubla tankikoloni „Lembitu“ ja lennueskadrilli „Tasuja“ ehitamiseks Punaarmee eesti väeosa jaoks, minu vennalik tervitus ja Punaarmee tänu.

J. STALIN.

EK(b)P Keskkomitee Sekretäri

sm. KAROTAMMELE

ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi Esimehele

sm. VARESELE

ENSV RKN Esimehele

sm. SEPPELE

Punaarmee eesti N väekoondise võitlejad, seersandid ja ohvitserid tänavad Teid õnnesoovide eest meie väekoondise 2. aastapäeva puhul, ning saavad teile oma punaväelise lahingutervituse.

Me läheme uutesse lahingutesse kindla otsustavusega, pühkida saksa okupandid, — need eesti rahva igipõlised surmavaenlased — lõplikult meie kalli Nõukogude Eesti pinnalt. Koos kogu võimsa Punaarmee raketid ja kõik oma oskused ja lahingukogemused, kogu oma lihasterammu ja tahtejõu õilsa ülesande teostamiseks — kogu Nõukogude Kodumaa puhastamiseks hitlerlikust võõrast.

Selles pühas võitluses me ühendame lahingulistes tegudes kõigi nõukogude rahvaste sangarlikku eesküju meie rahva ajaloolise sakslastevastase võitluse traditsioonidega. Tootame, et me seisame väärikalt Punaarmee vapraimate väeosade kõrval, — et me jätkame oma esivanemate kangelaslikku võitlust saksa orjastajate vastu lõpliku võiduni. Me kasvatame hinges Lembitu võitlejavaimu ja lihastes Tasuja tegusid.

Vaba ja õnneliku Nõukogude Eesti eest!

Elagu meie Kodumaa — suur ja võitmatu Nõukogude Liit!

Elagu Üleliiduline Kommunistlik (bolsheviik) Partei!

Elagu meie geniaalne väejuht — Nõukogude Liidu Marssal seltsimees STALIN!

1. mail 1944. a.

(Vastu võetud polkovnik Allikase väekoondise ja allüksuste miitingutel ja pidulikkudel koosolekutel.)

EK(b)P Keskkomitee Sekretäri

sm. KAROTAMMELE

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi Esimehele

sm. VARESELE

Eesti NSV Rahvakomissari Nõukogu Esimehele

sm. SEPPELE

Meie, N eesti väekoondise võitlejad ja ohvitserid saadame teile töötava rahva võitlusjõudude ülevaatuse päeval — 1. mail ja väekoondise 2. aastapäeva puhul oma palava võitlustervituse!

Punaarmee, jätkates võidukat pealetungi, on jõudnud meie kodumaa piirideni. Vaenlase hävitamine käib juba tema oma territooriumil, Rumeenias.

Punaarmee võitleb juba Nõukogude Eesti pinnal. Läheneb saksa röövvalutajate väljakihutamine meie sünnimaalt. Kinnitame teile, et oleme iga hetk valmis astuma võitlusesse oma Kodumaa vabastamise eest. Võitlused Velikije Luki, Neveli ja Novosokolniki all on andnud meile väärtuslikke lahingukogemusi. Järjest on täiustunud meie lahinguline meisterlikus. Oleme täis otsustavust, et lõua lõplikult eesti rahva ajaloolist verivaenlast — saksa valutajat. Tahame võiduga lõpetada võitluse, mille alustasid meie esivanemad üle 700 aasta tagasi. Tootame teile olla Lembitu ja Tasuja väärikad järglased!

Elagu võimas Punaarmee ja tema eesti rahvuslikud väeosad!

Elagu Nõukogude Liidu rahvaste vankumatu sõprus!

Elagu Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik!

Elagu Üleliiduline Kommunistlik (bolsheviik) Partei!

Elagu meie suur õpetaja ja väejuht, eesti rahva isalik sõber Nõukogude Liidu Marssal sm. STALIN!

1. mail 1944. a.

(Vastu võetud kindralmajor Lombaku väekoondise ja allüksuste miitingutel ja pidulikkudel koosolekutel.)

Korjandus jätkub

Kaugemates rajoonides korjandus jätkub. Iga päevaga tuleb oblastitest uusi panuseid ja teateid korjanduse tulemuste kohta.

Hästi ja organiseeritult viidi korjandus läbi Gorki ja Ivanovo oblastis, kus on oblastivolnikuks sm. E. Harvig. Eriti silmapaistvad nende oblastile rajoonidest on Savino (raj.-volnik sm. Parkanova), Sindovski (raj.-volnik sm. Tabas), Korodetski jm.

Sm. Harvig kirjutab korjandus-

se summade ülevõtte puhul: „Et üles näidata austust meie armastatud Kodumaa vastu ja vankumatut tahet tema vabastamiseks saksa röövmõrvaritest, palume vastu võtta meie poolt annetatud jõukohane summa.“

Vaatamata oma arvulisele vähesusele annetasid Kurgani oblasti eestlased tankikoloni „Lembitu“ ja lennueskadrilli „Tasuja“ ehitamiseks 6457 rubla sularahas ja 8765 rubla riigilaenu obligatsioonides.

Sm. Stalini käskkiri täidetakse

Kõrgema Ülemjuhataja Nõukogude Liidu Marssali sm. Stalini 1. mai käskkiri nr. 70 võeti Punaarmee Eesti rahvuskorpuse väekoondistes ja üksikutes väeosades vastu eriti suure vaimustusega.

Oma esimestel miitingutel ja koosolekutel toetasid punaarmeealased, seersandid, ohvitserid ja kindralid täita augsalt sm. Stalini nõuet „jälitada haavatud saksa kiskjaid ja lõua teda lõplikult tema enda koopas.“

Nad kinnitasid oma esinemisi ja töötusi eesti rahva üldise veendumusega: „Kui eestlane tahab elada, peab sakslane surema.“ See põlvne veendumus on sajandite kogemustega eestlasele verre kasvanud.

Meie korpuse võitlejad on uhked sellele, et möödunud aastal sai osaks ka meil olla nende suurte võitude teostajaks, mis olid märgitud sm. Stalini poolt 1. mai käskkirjas.

Pärast Velikije Luki tuntud operatsiooni võtsid Eesti korpuse väeosad osa lahingutest sakslaste kindlustatud rajooni, tähtsa strateegilise punkti Neveli vallutamiseks. Nad võitlesid vapralt Narva all ning hävitasid palju saksa suure raudteesõlme — Novosokolniki linna vallutamisel.

Sakslased said põhjalikult tunda eesti relvade jõudu ja tema võitlejate oskust ka uuel rindel — Narva all.

Sõjas on raske arvutada täpselt, mitu sakslast me oleme hävitanud, seepärast oleme märkinud üles ainult selle, mis on do-

kumentaalselt kindlaks tehtud, ning korpuse dokumentides on märgitud 1. maiks järgmised andmed:

	hävitatud	maha surutud
Oksikuid kahureid	69	30
Suurtükipatareisid (igähes 2—4 suurtükki)	41	93
Kuulipildujaid	188	126
Miinipildujaid	35	6
Tanke	20	—
Dzotte	195	79
Tulepunkte	309	271
Vaatluspunkte	28	15

Siin ei ole veel esitatud andmed rikkalikust sõjasaagist, vangidest jne.

Ümmardades neid andmeid ütlen, et eesti rahvuskorpuse võitlejad on hävitanud tänase päevani mitte ühe, vaid mitu saksa diviisi ühes nende tehnikaga.

Nüüd meie oleme juba ENSV territooriumil. Möödunud lahingutes on korpus saanud hea karastuse, ta omab küllaldaselt ja mitmekülgseid kogemusi, kuna ta on võidelnud mitmel rindel.

Korpus tunneb hoolt, mis osutab meie Nõukogude valitsus ja Kõrgema Ülemjuhataja Nõukogude Liidu Marssal sm. Stalin.

Iga võitleja armastab oma rahvuslikku väeosa. Tõenduseks sellele on kas või viimane summa korjandus uue tankikoloni „Lembitu“ ja lennueskadrilli „Tasuja“ ehitamiseks.

Möödunud aastal meie korjatsime tankikoloni jaoks 3.000.000 rubla. Nende rahasummade eest andis sm. Stalin meile tankid

pealkirjaga „Nõukogude Eesti eest“, mis on lõmestanud oma roomikutega mitusada sakslast Narva, Novosokolniki ja Neveli all.

Käesoleval aastal on korpuses kogutud 7.896.879 rubla. Loodame, et uus tankikolondis ja lennueskadrill aitavad meil veel mõjuvamat lüüa fritse.

Nüüd pingutab kindralite, ohvitseride, seersantide ja rekoosseis kõik oma jõu ja energia selleks, et eelseisvates lahingutes tulla Eesti pealinna — Tallinna — mitte ainult võitjateks, vaid tingimata ka võitjateks-kaardiväelasteks.

Korpuse väeosad on juba kahekordselt märgitud lahingulise edu eest Kõrgema Ülemjuhataja Nõukogude Liidu Marssali sm. Stalini käskkirjades. Oks väeosa, kes on silma paistnud Novosokolniki all, on autasustatud Suvorovi ordeniga. Nõukogude valitsus hindas kõrgelt eriti silmapaistnud ohvitseri, autasustades 3012 meest Nõukogude Liidu ordenite ja medalitega.

Kuid see on vaid üks osa sellest, mis me võime ja peame teostama. Agedamad lahingud on veel ees, sest kui kiskja on täna ainult haavatud ja tahab ära roomata, siis on teda kindlasti vaja tabada ja lõua teda lõplikult tema enda koopas.

Korpus täidab selle sm. Stalini käskkirja.

Eesti rahvuskorpuse komandör kindralleitnant

LEMBIT PÄRN.

Hävitame fashistliku metslase tema enda koopas

Miitingud sm. Stalini tänutelegrammi puhul.

Niipea, kui saabus sm. Stalini vastus EK(b)P Keskkomitee sekretäri sm. N. Karotamme, Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimehe sm. J. Varese, Eesti NSV Rahvakomissari Nõukogu esimehe kt. sm. O. Sepre ja Punaarmee eesti laskurkorpuse komandöri kindralleitnant L. Pärna raportile tankikoloni „Lembitu“ ja lennueskadrilli „Tasuja“ ehitamise asjus Punaarmee eesti laskurkorpusele, toimus Eesti NSV valitsusnõukogu töötajate miiting.

Miitingu avas ENSV Põllutöö Rahvakomissari aset. sm. Elman. Raporti ja sm. Stalini vastuse eesti ja vene keeles kandis ette sm. Samma.

Pikema sõnavõetuga esines miitingul EK(b)P Keskkomitee propagandasekretär sm. Ed. Päll, kes ütles muuseas järgmist: „Suure patriootliku vaimustusega rasketes sõjatingimustes läbi viidud korjandus on andnud suurepäraseid tulemusi. See mobiilseerib eestlasi edasiseks võitluseks verise fashismi vastu.“

Eesti rahva samm, mille tulemusena seni on korjatud 9,5 milj. rubla ja milline kaugemates rajoonides pole veel lõpule viidud, on selgeks tunnistuseks sellest, et Nõukogudemaa tagala järjest tugevneb.

Punaarmee eesti väekoondis saab teise tankikoloni ja esimese lennueskadrilli, seega meie rahvuslike väeosade relvastus tugevneb veelgi. Sellega meie aitame lähendada oma sünnimaa Eesti vabanemispäeva ning lõplikku võitru saksa fashismile.

Nõukogude piiride, nende hulgas ka Eesti NSV vabastamine peab olema meile kõigile südamehädaasjaks.

Sm. Stalin ütles oma 1. mai käskkirjas: „Asi seisneb nüüd selles, et puhastada fashistlikest sisestungijast kogu meie maa ja taastada Nõukogude Liidu riigipiirid kogu pikkuses Mustast merest kuni Barentsi mereni.“ Sellest on aga vähe ja sellepärast loeme sm. Stalini käskkirjast edasi: „Kuid meie ülesanded ei või piirduda vaenlase vägede väljakihutamisega meie kodumaa piiridest. Saksa väed meenutavad nüüd haavatud kiskjaid, kes on sunnitud roomama oma koopa — Saksamaa — piiride poole, et parandada haavu. Kuid haavatud kiskja ei lakka olemast ohtlik kiskja. Et päästa meie maa ja meiega liidus olevad maad orjuse ohust, on vaja jälitada haavatud saksa kiskjaid tema kannul ja lõua teda lõplikult tema enda koopas.“

Meie ülesanne seisneb selles, et saksa fashistlik kiskja täielikult hävitada ta enda koopas, kust ta hellitab lootust pärast oma haavade parandamist uueks hüppeks. Seda teeb Punaarmee koos oma liitlastega. Meie, Eesti NSV kodanikud, aitame sellele kaasa sellega, et ehitame tankikoloni ja lennues-

gevnebi veelgi. Sellega meie aitame lähendada oma sünnimaa Eesti vabanemispäeva ning lõplikku võitru saksa fashismile.

Nõukogude piiride, nende hulgas ka Eesti NSV vabastamine peab olema meile kõigile südamehädaasjaks.

Sm. Stalin ütles oma 1. mai käskkirjas: „Asi seisneb nüüd selles, et puhastada fashistlikest sisestungijast kogu meie maa ja taastada Nõukogude Liidu riigipiirid kogu pikkuses Mustast merest kuni Barentsi mereni.“ Sellest on aga vähe ja sellepärast loeme sm. Stalini käskkirjast edasi: „Kuid meie ülesanded ei või piirduda vaenlase vägede väljakihutamisega meie kodumaa piiridest. Saksa väed meenutavad nüüd haavatud kiskjaid, kes on sunnitud roomama oma koopa — Saksamaa — piiride poole, et parandada haavu. Kuid haavatud kiskja ei lakka olemast ohtlik kiskja. Et päästa meie maa ja meiega liidus olevad maad orjuse ohust, on vaja jälitada haavatud saksa kiskjaid tema kannul ja lõua teda lõplikult tema enda koopas.“

Meie ülesanne seisneb selles, et saksa fashistlik kiskja täielikult hävitada ta enda koopas, kust ta hellitab lootust pärast oma haavade parandamist uueks hüppeks. Seda teeb Punaarmee koos oma liitlastega. Meie, Eesti NSV kodanikud, aitame sellele kaasa sellega, et ehitame tankikoloni ja lennues-

kadrilli, kirjutasime alla 3. riiklikule sõjalaenule, ning töötame tagalas ennastalgavalt.

Järgnesid sõnavõetud sm. Leedelt ja sm. Jeršovalt.

Miitingu lõpul esitas sm. Jaska resolutsiooni teksti, mis ühel häälel vastu võeti.

Resolutsioonist üteldakse:

„Oleme ülimal määral rõõmsad ja õnnelikud, et meie kogutud säästudest tõuseb peagi võimas tankikolonn „Lembitu“ ja lennueskadrill „Tasuja“ meie kõigi poolt armastatud Punaarmee eesti laskurkorpuse relvalõõgi veelgi suuremaks tugevdamiseks. Meie oleme kindlad selles, et tankikoloni „Lembitu“ ja lennueskadrilli „Tasuja“ hävitavad lõõgid võimaldavad meie rahval käesolevas suures Isamaasõjas lõplikult kätte tasuda eesti rahva verivaenlasele — sakslasele kõik tema poolt korrasaadetud roimad ja veretööd meie rahva kallal. Punaarmee eesti rahvuslik korpus, kelle relvastus suureneb peagi ehitatava tankikoloni ja lennueskadrilliga, muutub seega veelgi võimsamaks väeüksuseks, kelle lõõkide jõud saab veelgi enam surmatovaks meie kodumaad tallavatele saksa röövvalutajatele.“

Meie, eesti patriootid tagalas, teame, et vaenlane on küll surmavalt löödud, kuid ta pole veel hävitatud. Sellepärast kohustab meid sm. Stalini tänu saavutatud edu puhul veelgi enam mobiliseerima oma jõudu ja põletavat vihaleeki neetud vaenlase vastu tema lõplikuks purustamiseks.“

★

Peale selle toimusid vaimustavad miitingud paljudes teistes asutustes ja eesti rahvuslikes väeosades. Kõnelejad rõhutasid üksmeelselt, et sm. Stalini tänu kohustab meid veel suurematele jõupingutustele võidu saavutamiseks igipõlise vaenlase üle.

Sm. Pärilus sidevalitsusest ütles muu seas:

„Sakslased on meie põlised vaenlased. Meie soontes voolab Jüriöö ülestõusu kanglaste veri, meie võitlust innustab meie esivanemate eesküju. Teeme kõik, mis suudame, et vabastada oma sünnimaa.“

L. Kipper.

Hoogus sõjalaenu tellimine

Tänavuse 3. riikliku sõjalaenu tellimine läheb kõigiti hoogsalt ja hästi. Juba paari tunni jooksul kirjutavad kõigi ENSV asutuste töötajad 100-protsendiliselt sõjalaenu tellimisele alla.

Riikliku sõjalaenu tellimisest võtsid agaralt osa ka vabastatud Nõukogude Eesti valdade kodanikud. Nii telliti vabastatud Piiri vallast järelejäänud 76 majapidamise peale sõjalaenu 14.550 rubla eest.

Keskmiselt telliti laenu 5—6 nädala palga ulatuses, kuid terve rida isikuid tellis laenu ka kuni 400 prota. kuupalgast.

Tellijast on eesrindlikumad: Pettal ja Sulg Kohaliku Tööstuse Rahvakomissariaadist 400 protsendiga, sm. Neeme vedurite parandusrongi kollektiivist 390 protsendiga, sm. J. Jensen „Rahva Hääl“ 380 protsendiga, sm. Silber Kommunaalmajanduse Rahvakomissariaadist, sm. Roosivits vedurite parandusrongi kollektiivist — igaüks 333 protsendiga; sm. Raja vedurite parandusrongi kollektiivist 290 protsendiga kuupalgast jne.

Senkte andmete järgi on ENSV asutuste teenistujate poolt tellitud laenu kokku 2.883.000 rubla eest.

5. mai — bolshevistliku ajakirjanduse päev

32 aastat tagasi, 5. mail 1912 ilmus esimene „Pravda“. Sellest ajast tähistatakse 5. maid kui bolshevistliku ajakirjanduse päeva.

Ühelgi teisel maal ei oma ajakirjandus nii tähtsat sidet töötava rahva laiade hulkadega kui Nõukogude Liidus. Ajakirjanduse osa agitaatorina, propagandistina ja masside organiseerijana on siin määratu suur. Kogu Isamaasõja vältel on bolshevistlik ajakirjandus teinud kõik, et juhina ja teenäitajana aidata kaasa võidu saavutamiseks.

Tänavu me pühitseme bolshevistliku ajakirjanduse päeva kogu hiigelrinde ulatuses toimuva Punaarmee kangelasliku pealetungi tähe all. Bolshevistlik ajakirjandus, mida on nimetatud partei tugevamaks kahuriks, annab kõik oma jõu rinde toetamiseks, saksa sissetungijate hävitamiseks.

„Rahva Hää“ on eesti rahva tõeline häälekandja

Kui 1940. a. eesti rahvas Punaarmee kaasabil asus ise juhtima oma saatust ja pani maksma Nõukogude võimu Eestis, astus ajaleht „Rahva Hää“ juhtijana ja suuna- näitajana töötavate hulkade etteotsa. Eesti rahvas sai endale näolekandja, mis kajastas ta tõelisi eluhuviseid, soove ja taotlusi.

Kuna varem kodanliku Eesti ajakirjandus peegeldas kildkondade huvisid ja teenis orjalikult äri- ja raharingkondade poliitikat, kes moodustasid ka valitsuse ja tolleaegse rahvaesinduse alustoe, siis nüüdsest peale sai „Rahva Hää“ kõigi laiade töötavate hulkade ühiskondliku ja poliitilise elu kajastajaks.

1940. a. juulikuus sündis eesti rahva ajaloos otsustav pööre — ta valis endale tõelise ja demokraatliku rahvaesinduse. Kogu valimiseelses järgus oli „Rahva Hää“ ustavalt eesti rahva kõrval, tehes ära suure poliitilise selgitustöö. Mis seni oli varjatud avalikkuse eest, toodi päevavalgele, valitsuse ja ärikingkondade mustade tehingute telgitagused, Selterite, Puhkide ja Ko. saagihaaned äri-seigad eesti rahva töö ja vaeva vilja lõikamise arvel. Eesti rahvas küpses ja karastus poliitiliselt ja moraalselt, kasvas ühte oma häälekandjaga. Määratu kirjade vool kõikidest maanurkadest andis toi-

metusele tõelise pildi rahva südamesoovidest, mis leidsid kajastust ajalehe veergudel.

Kogu järgnevas kiiretempolises sotsialistlikus ülesehitustöös oli töötava rahva ajaleht see, mis valgustas areneva sotsialistliku tööstuse hiigelvõtte, tõi rahva silme ette endiste luksusaamide ja dändide asemel tõelisi töösangareid, tõi rikkalikult kirjeldusi uuesti organiseeritud tööaladest, valgustas uusmaasajate, põlluharijate loovat tööd.

Kui fashistliku Saksamaa ootamatu reetlik kallaletung katkestas meie Nõukogude Eesti pingelise ülesehitustöö, siis „Rahva Hää“ kutsus üles eesti rahvast järgneva meie suure juhi sm. Stalini sõnadele: „Peame viibimata kogu oma töö ümber korraldama sõja- aja nõuete kohaselt, allutades kõik rinde huvidele ja vaenlase purustamise organiseerimise ülesandele. Nõukogude Liidu rahvad peavad tõusma oma õiguste ja oma maa kaitseks vaenlase vastu.“

Suur ülesanne on täita „Rahva Hääle“ Isamaasõja päevil Nõukogude Liidu tagalas. Ta hoiab ülal eestlastes rahvuslikku iseteadvust ja võitlustahet, kasvatab neis nõukogude patriotismi ja suunaab neid veelgi loovamale tööle nii tööstuses kui ka põllumajanduses rinde toetamiseks. Meie eesti rah-

vuslikus korpuses süvendab ta võitlusuimustust ja tahet kiiremini vabastada meie kallist Nõukogude Eestit. Suurtreskiarvudes levivad eestikeelsed ajalehed nii siinpool rinnet kui ka sealpool — okupeeritud Eestis.

Fashistlik ajakirjandus pimestab ja nürstab rahva mõttemaailma halvasti varjatud valedega. Uuduste ja hüsteeriliste targutuste taha varjatakse oma tõelisi eesmärke — juhtida rahva tähelepanu eemale sellest, kes on süüdi ta õnnetuses ja sundida rahvast ikka ja jälle uutele kannatustele ja ohvritele fashistlike kagitajate huvide kaitseks.

Ka okupeeritud Eestis kasutavad fashistlikud võimud ja rahva-reeturid Mäe ja Soodlaga eesotsas ajakirjandust selleks, et eesti rahvast oma valede võrku meelitada, s. t. ohverdama end nende hukkumisele määratud rõõvliibandi heaks ja orjalikult teenima saksa parunite ja pankurite huvisid.

„Rahva Hääle“ kui bolshevistliku ajalehe esimeseks eesmärgiks on anda rahvale tõde, ja see on käesoleval momendil: õhutada kõiki võitlusele fashistliku katku hävitamiseks, et siis oma töövilja peremehena kindlustada eesti rahva õnneliku arengut.

V. KRUUS.

F. Valdvere joonis.

Pilk rindelehe „Punaväelane“ toimetusse ...

Ajaleht valmib suurtükile all

Vähesed jõudehetked, mis sõjamehe kasinast päevast üle jäävad, veedab ta enamasti oma muld- jaas või blindaažhis, vestleb möödunud päeva ärevamaist sündmustest, lööb laulu või kuulatab unelevat lootspilli.

Päeva elevamaks silmapilguks on õhtutund, millal jõuab allüksuse väekoondise ajaleht „Punaväelane“. Seda oodatakse suure huvi ja pinevusega, sest „Punaväelase“ veergudelt kajastub veelkord kirjajonast kogu see päevane sündmustrivi, mis igal mehel tuli endal läbi teha päeva jooksul. Ohtlasi toob ajaleht ära välismaisi päevauudiseid, võitlejate omaloomingut, ülevaateid rahvusvahelisest olukorrast, Ilja Ehrenburgi, Rõkline, Lentshi ja teiste sädelevate foljetonistide joonealuseid.

Kuivõrd hea ja rõõmustav on ka võitlejal lehelugemine, seda keerukam ja vaevarikam on selle toimetamine ja trükkimine väliolukorras.

Ei tule sugugi arvata nagu oleksid toimetused ning trükikoda tagalaasutused, väljaspool otsest tulistamisohu. Kaugeltki mitte. Toimetusel ja trükikoja on tulnud tihti töötada kaugelaskesuurtükide lakkamatu tule ja õhuvõraku all. See pole aga takistanud lehe õigeaegset ilmumist. „Punaväelane“ on ikkagi õigeaegselt pikisilmi ootavate lugijate kätte jõudnud.

Õige tihti on kannatada saanud ka trükikoda. Reaalid on mitmelt poolt mürsukildudest läbi puuritud, samuti on tupp tunginud mürsukillud segi lõõnud tähed, kuid niipalju on siiski õnne olnud, et trükikojas tähtsam osa — trükipress — on selle meistrite vanem Lutsu ja pv. Elmati suureks rõõmuks seni terveks ja puutumatuks jäänud.

Töö väekoondise ajalehe juures käib nii õel kui päeval. Vaevalt on toimetused lõpetanud töö „Punaväelase“ kallal ja revisjoniküljed trükikotta saatnud, kui asutakse ettevalmistusi tegema Nõukogude Informbüroo teadete trükkimiseks. Kusagilt juhuslikult hangitud uk-sel, mis asendab kirjutuslauda, püüab üks toimetustliikmeist raadio teel dikteeritava operatiivteate eestri kinni, see tõlgitakse kohe ning rändab siis trükikotta, kus

nobedad ladujad jeifr. Järvi ja pv-d Plaks ning Vainula värsked sõjateated trükisõnaks kujundavad, et varahommikul oleksid võitlejail käes värsked rindeuudised.

„Punaväelane“ on rikas kaastöölisist. Kirjutavad kindralid, ohvitserid, seersandid ja reavõitlejad. Järjekindlamate kaastöölise nimestik ulatub praegu 139-le inimesele. Kaastöölise instrueerimiseks ja neile töökogemuste andmiseks korraldatakse aeg-ajalt instrueerimis-koosolekuid ja seminare, kus toimetustliikmed jagavad näpunäiteid sõdureile-sulemeestele.

Pidupäevil tõmbab „Punaväelane“ selga pidurüü. Kunstnik F. Valdvere on selle kunstiliseks kujundajaks. Päevakohased linool- loiked, valmistatud primitiivsete töövahenditega — taskunuga ja kohalike abinõudega meisterdatud pöitlid — aitavad kaasa ajalehe välimusele ja nägususele. Jüri- öö ja 1. mai erinumbriks on kahevärvil trüki. Punase lisavä- rvi erinumbreid on ilmunud ka varasemate tähtpäevade puhul.

Kogu töö vastutavus lasub sm. K. Kivil, kelle sellekohaseid teeneid on vääristatud väejuha- tuse poolt medaliga „Lahinguliste teenete eest“.

Peale „Punaväelase“ ja „In- formbüroo teadete“ on hoolitsetud ka muu tarvismineva kirjavara eest. Rida brošüüre on leidnud trükkimist, neist ulatuslikuma väl- jaandena „Punaväelase laulik“ I ja II, millised sisaldavad Nõu- kogude Liidu üldiselt lauldavate laulude kõrval ka rea eesti pä- ritoluga laule.

Erakorraliste lahinguülesannete täitmise puhul on väeosade jaoks toimetatud kohapeal käsipressiga „Punaväelase“ poolekaustalist eri- väljaannet, mis haarab otseselt lahinguülesandega seoses olevaid küsimusi ja momente.

Toimetust ja trükikoda väli- olukorras — need ei täida ainu- üksi informatsiooni ülesandeid, vaid on vahendeiks, millede abil viiakse masside hulka elav bolshe- vistlik sõna. Need asutused aita- vad kaasa meie ühisele võidule vihatud vaenlase — fashistliku rõõvallutaja üle.

Tegevarmee. RALF PARVE.

Talumees Vassili Kapajev Raja vallast Zagrivje külast, kes rindepiirkonnast evakueeritud tagalas- se, koos naise ja teiste sama külaelanikega „Sovetskaja Estonija“ lugemas.

Ajaleht „Sovetskaja Estonija“

Ajaleht „Sovetskaja Estonija“ on EK(b)P KK venekeelne hääle- kandja. Ta jätkab eesti bolshevist-liku põrandaaluse ajakirjanduse ja Nõukogude Liidu nõukogude ajakirjanduse traditsiooni. Ta on nõukogude rahvaste sõpruse idee kindlustajaks. Tema veergudelt leiab noore Nõukogude Eesti ko- danik rikkalikku informatsiooni elust teistes NSV Liidu vabariiki- des. Ajaleht on andnud eesti rah- vale edasi neid sotsialistliku üles- ehitustöö kogemusi, mis on kogu- tud Nõukogude Liidus veerandsa- jandi kestel.

Isamaasõja päevil on see aja- leht täitnud Eestimaa Kommu- nistliku Partei ja ENSV valitsuse

aktiivse abistajana oma kohust kõigi võitlusjõudude mobili- seerimisel võitluseks saksa rõõv- vallutajate vastu. Ta on kannnud töötavatesse rahvamassidesse võit- luskutset kaitsta relvaga oma ko- dumaad, vabadust ja au. Eesti okupeerimisel sakslaste poolt jäi ajaleht oma võitluspostile kuni vii- maste päevadeni. 1941. aasta 26. augusti numbris, millal lahingud käisid juba linna lähistel, oli lehe hüüdlauseks „Elagu Nõuko- gude Eestil!“ — nii vankumatult kindel oli eesti rahvas neil traagi- lisil päevil Eesti Nõukogude Sot- sialistliku Vabariigi ülestõusmis-

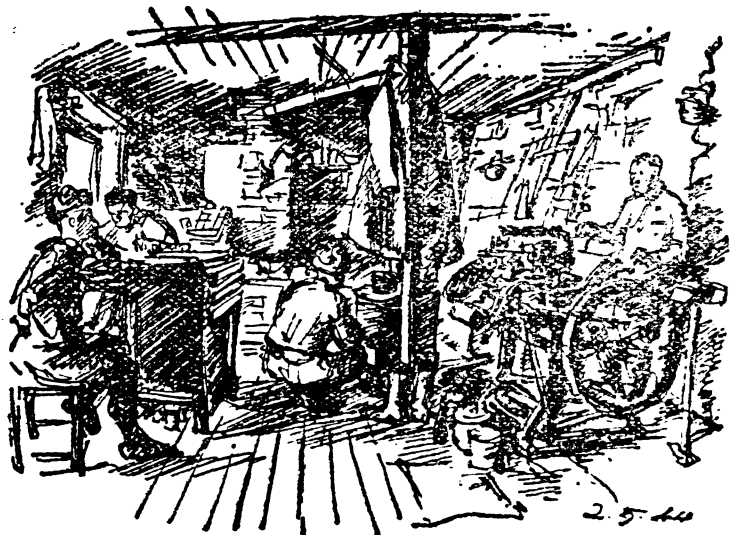
1944. aasta 19. veebruaril, neil rõõmustavatel päevil, millal Pu-

naarmee asus juba Eesti territo- riurile, alustas leht jälle ilmumist. Meie lugejateks on ENSV vabas- tatud valdade elanikkond ja Puna- armee Eesti rahvusliku korpuse võitlejad. Üle rindeliini läheb leht sakslaste poolt ajutiselt oku- peeritud ENSV territooriumil ole- vaille Virumaa ja Petserimaa vene talupoegadele ja töötajale.

Kogu Eesti vabastamine pole nüüd enam mägede taga. Peagi hakkab ajaleht „Sovetskaja Esto- nija“ ilmuma ENSV pealinnas Tal- linnas.

D. M. RUDNEV.

„Sovetskaja Estonija“ vastutav toimetaja.

... ja trükikotta.

F. Valdvere joonis.

Sundevakueerimine Saaremaale

Punaarmee löökide jõud pole purustanud mitte ainult fashistlikku sõjamasinat, tema armeid ja sõdureid, vaid on pannud paaniliselt kihama kogu Saksamaa ja tema vasallmaade tagala. Sakslased püüavad teha kõik, et tulla võimalikult terve nahaga välja kaotusest, et enne lõplikku krahhi sõita oma rinnete kahurilihaks kõikide okupeeritud rahvaste jõulisem osa ja peale muu rõõvida need maa-alad puhtaks kõigest, kaasa arvatud ka inimesed.

Viimastel päevadel on alustatud okupeeritud Eestis sealsete võimeuste poolt surve avaldamist elanikkudele, et need evakueeruksid Saaremaale. Inimesi sunnitakse maha jätta oma kodud, ja on karta, et nende saatust, kes lasevad end kaasa kiskuda sellest okupantide üritusest, ei kujune paremaks kui kõikide teiste eestlaste oma, keda meelituste ja ähvarduste varal on sunnitud evakueeruma Saksamaale. Niisuguse evakueerumise tulemuseks on, nagu teame, peaaegu alati kindel hukkamine.

Põhjused, mis sundisid sakslasi astuma seda sammu, on ilmsed. Nad teavad, et kui taas algab Punaarmee hoogne rünnak, ei suuda nad enam kaua hoida endi käes Eesti mandriosa. Kuna raudteed on praegu üle koormatud igasuguste sõjaliste vedudega ja kokkuriisutud varanduse äratoomisega Saksamaale, et raudteetransport on üha kasvava partisaaniliikumise tagajärjel muutunud ohtlikuks ja ebakindlaks, siis ei osutu võimalikuks seda enam koormata evakueeritutele. Nii jääb ainsaks lahenduseks praegusel momendil Saaremaa.

Okupandid kahtlemata usuvad, et nad Saaremaalt selle strateegilise asendi tõttu lahkuvad kõige viimati. Ja katastroofi, mis seisab ukse ees, ei lase neil valida ega kasutada teisi vahendeid kui elanikkonna vedamist sinna. Neil pole oluline, mis saab nendest inimestest hiljem. Praegu pole neil muud eesmärki, kui need maa-alad, millised nad peavad tõenäoliselt loovutama Punaarmeele, varem muuta kõrvaks.

On kindel, et olukorra arendes nii kaugele, kus nad peavad paratamatult käest andma ka Saaremaa, muutub sinna evakueeritud inimeste edasitoimetamine kaugelemaale Saksa tagalasse enam kui küsitavaks. Ka siis ütleb oma sõna sekka Saaremaa strateegiline asend. Evakueeruda selles olukorras sealt mööda mereteed võrdub kindla surmaga. Juba praegu valitsevad Läänemere Nõukogude Liidu mere- ja õhujõud, ja on ilmselt, et juhul, kui ees seisab Saaremaa vabastamine okupantidest, moodustavad need raudse rõnga saarte ümber, millistest ei pääse läbi ükski laev fashistlike vägede ega ka evakueeritutele.

Meie, eestlased, peame ise teadma, mis meid ootab juhul, kui meid veetakse fashistide poolt saartele. Sellega jätame oma kodud kaitsetuina sakslaste rüüstata ja põletada ja läheme vastu saatusele, mis on tumedast tulest.

Meie kohuseks on praegusel murrangulisel päeval kaitsta oma klammerduda oma kodude külge, aidates ühtlasi neid, kes peavad sangarlikku võitlust meie maa vabastamise eest vaenlase tagalas.

JUHAN SCHMUUL.

Tassi õiendus

Ameerika agentuuri „International News Service“ Washingtoni kirjasatja teatel vastas Soome saadik Ühendriikides Prokope oma kõnelusel kirjasatjaga küsimusele, kas ei kanna Soome vastutust Nõukogude Liidu ja Soome vaheliste läbirääkimiste lõppemise pärast, et Nõukogude Liit olevat katkestanud 22. aprillil läbirääkimised ja lükanud tagasi ettepaneku läbi vaadata ükskõik millist muudatust ning et Soome olevat kahel korral

teinud ettepaneku läbirääkimiste jätkamiseks, kuid Nõukogude Liit olevat keeldunud.

Tass on volitatud teatama, et see teadaanne ei vasta sugugi tegelikkusele. Pärast seda kui Nõukogude valitsus oli saanud 19. aprillil Soome vastuse, pole soomlased pöördunud Nõukogude valitsuse poole ei ettepanekuga jätkata läbirääkimisi, ega nende uuesti alustamiseks.

Nõukogude tagala kindlustab võidu rindel

Väsimatult töötab kangelaslik Nõukogude tagala, varustades rinnet küllaldaselt kõige vajalikuga. Töölised annavad Punaarmeele relvi ja sõjavaru. Talupojad varustavad teda toiduainetega. Punaarmee võidud sõjarindel on tihedas seoses võitudega tööriindel. Rinne ja tagala on meil ühtne tervik. Meie tunneme sangarlike lendurite, tankistide, suurtükiväelaste, snäperite nimesid. Kuid me teame ka kuulsate mäekaevurite ja terasesulatajate, raudteelaste ja talupoegade nimesid, kes on töökalaslikkuse eeskujuks.

OK(b)P Keskkomitee üleskutses 1. mail 1944. a. innustavad veel rohkem Nõukogude tagala tööd. Meie maa rahvaste vankumatu sõprus aitab sellele ennast salgavale ja Punaarmeed igati abistavale tööle tõhusalt kaasa. Kindlad oma võidule, juhituna Üleilaulise Kommunistliku (bolševike) Partei, Lenini—Stalini partei poolt, kes on meie õiglase võitluse innustaja ja organiseerija lõpliku võidu saavutamiseks saksa fashistlike röövvalitajate üle, on kõik nõukogude töötajad haaratud suurest töönnust.

OK(b)P Keskkomitee pöördub meie võimsa sõjatööstuse töötiste poole: „Relvastust ja laskemoona valmistavate ettevõtete mees- ja naistöölised, insenerid ja tehnikud! Täiustage lakkamatult Punaarmee relvastust, suurendage suurtükide, miinipildujate, kuulipildujate, automaatide, vintpüsside,

mürskude, padrunite ja miinide toodangut! Kõik rinde heaks, kõik võidu heaks!“ Peatse, lõpliku võidu tähe all kerkivad Nõukogudemaal uued kõrgajad, võimsad tööstusettevõtted, mis kõik on väsimatute nõukogude inimeste käetöö.

Uutes käimapandud tehastes algab kohe visa töö Kodumaa heaks.

Tankihitajate keskel on hästi tuntud kaks kuulsat seppa Gridin ja Berestov. Kui Gridin saavutas koos oma brigaadiga rekordid, stantsides ühe vahetuse jooksul 166 tankimootori vāntvõlli, siis otsustas Berestov valmistada neid veelgi rohkem. Berestovi brigaad stantsis neil päevil ühe vahetuse jooksul 170 vāntvõlli. Gridini brigaad vastas sellele omakorda 201 vāntvõlli tootmisega, sama aja jooksul.

Lennukitehase töölised, kus direktoriks on sm. Balandin, töötasid täita aprillikuu lennukite väljalaske plaani 20. aprilliks. Lennukitehased, kus direktoriks on sm. Jossilovitš, on võetud ette täita aprillikuu programm enne tähtaega ning anda mitu lennukit üle plaani, tistes töötöotlikkust 15% võrra.

Nõukogude suurtükiteostus võitleb toodangu suurendamise eest. Kümned noortebrigaadid on saavutanud suurtükiteostuses hiilgavaid töötulemusi. Puurijad Makarov ja Kozlov, lukusepp Röhner

„Hiilgav“ toitlusolukord Saksamaal

Fashistlik ajaleht „Põhja Kodu“ kirjutab Eestis, et toitlusolukord Saksamaal olevat n. ö. hiilgav. Kuigi rasvained puuduvad, olevat kauplustes toiduainete valik rikkalik. Poed olevat söögikraami täis, ja võib näha, kuidas valitakse juustu ja vorsti vahel. Väismaalastele on sööklad ja restoranid, kust võib osta „Stammgericht“, s. t. tshekivaba toitu. Vabamüügilt võivat saada rikkalikult maitseaineid, nagu loorberit, sinepit, pipart jne.

Kuigi fashistlik ajaleht kirjeldab roosilistes värvides toitlusolukorda Saksamaal, ohkab eesti taat siiski raske südamega oma sundtöödele saadetavale pojale: „Vae ne mees, lähed nüüd nälgimal“ Eesti rahvas teab, et inimesi ähvardab Saksamaal näljasurm. Tavaline inimene sööb nädala toidunormid ära paari päevaga, ja siis tuleb minna „Stammgerichti“ ja maitseainete peale. „Stammgericht“ kujutab endast mingit loomatoidu taolist juurviljade segu, kuhu ei ole lisatud rasva ega süsivesikuid.

Saksa perenaised peavad valima normeeritud toiduainete hulga suure arvestusega, kumba osta, kas juustu või vorsti — kummaga saab kõhtu rohkem petta, kumb annab lauale rohkem imehukesi lõikusid. Kuid, nagu kuulda, on Saksamaal puudus tulnud viimasel ajal ka maitseainetest, sest Hitler jagab heldekäeliselt kilode viisi loorbereid ja pipart nendele kindralitele, kes õnnelikult on ületanud taganedes Dnestri, Pruti ja Sereti jõe. Marsal Mannstein olevat saanud Hitlerilt kingituseks tervelt pooltest kilogrammi maitseaineid, kuna tal oli kõige rohkem teeneid Staligradi lähitelt olse Rumeeniasse tulekul, mis on avaldanud saksa sõjaväeringkonnas suurt imetlust.

Suurte viljakandvate Nõukogude maa-alade kaotus sunnib sakslasi okupeeritud maades, nende hulgas ka okupeeritud Eestis, silmuse talumehe kaela ümber koormale tõmbama, et kuidagi viisi katta saksa röövarmee hiiglarfabeid. Kui siiaajani sakslased söimasid ja ähvardasid andmata viljanormide pärast eesti talumehi, siis nüüd on ilmselt selge, et okupandid ei kohku tagasi mingist leest oma elupäevade pikendamiseks ja on valmis vägivallaga välja pressima ja ära võtma eesti talumehele kõik toiduained oma röövarmee ja nälgiva tagala jaoks. Joh. Sommer.

ja paljud teised täidavad 3—4 normi ühe vahetuse jooksul.

Sõda on selgesti näidanud nõukogude relvade kõrget kvaliteeti. Kogu maailm imetleb nõukogude tankide suurt lahinguvõimet. See tõendab, et Nõukogude tagala töötajad on edukalt lahendanud suure ülesande: kõrvuti toodangu suurendamisega saavutada ka tehnikas edasiarendamist, täiuslikustamist.

Relvade tootmiseks on tarvilik kõrgeväärtuslik metall. 1944. aastal kasvab metallitoodang järsult. Käesoleva aasta esimese kvartaali malmitoodang on võrreldes möödunud aastaga kasvanud 34 prots. võrra, terasetoodang 34 prots. võrra, valtsitud terasetoodang 36 prots., koksitoodang 36 prots., maagitoodang 17 prots. võrra.

Tööstuse normaalne töö sõltub tervest reast rahvamajanduse harudest. Kevad on elavaks hooajaks mitte ainult põllumeestele, vaid ka joetranspordile, metsa- ja turbatööstusele, kaluritele, ehitajatele. Jõelaevandus, metsatranspord, kõikide kalurite kalastamisest asumine, turbatööde ettevalmistamine lõpetamine jne. on praegu päevaküsimusteks.

Peab pidama meeles, et nii põllutööde kui teiste rahvamajanduse harude edukas ülesanne täitmine pole mitte vähema tähtsusega kui relvatoodangu suurendamine. Mida enam on tööstusel tooraineid, mida suuremal hulgal toodetakse toiduaineid, seda suurem on ka relvade ja sõjavaru tootmine.

Nõukogude talupoegade püü abistada Punaarmeed ja Nõukogude tagalat on leidnud väljendust

Jugoslaavia rahva vabadusvõitlus

Juba kolm aastat on kestnud jugoslaavia rahva võitlus saksa orjastajate vastu. Kunagi pole jugoslaavlased tunnistanud nende anastamist sakslaste poolt 1941. aastal. Sakslased ei saanud veel kinnitada oma okupatsioonivõimu, kui juba Dalmaatsia mägedes moodustusi jugoslaavia patriootide võitlusalad. Esimeste võitude järel tõusis kogu rahvas ja võitluse käigus loodi saksa okupatsiooniar mee seljataga taas vaba Jugoslaavia suurearvuline rahvaarmee ja rahvavõim — vetshe. Sloveenia, Kroatia, Serbia, Montenegro ja Bosnia võitlevad jugoslaavia patriootid oma vabaduse eest ja nende võitlust kroonib edu.

Sügisel 1942 moodustati suur partisanide armee ümber regulaarseks rahvavabastusarmees, mille juhatajaks rahvas valis marsal Tito, kes juba 1915. aastal võitles saksa-austria okupantide vastu. Rahvavabastusarmees koondusid jugoslaavlased kõikidest kihtidest, kõikidest jugoslaavia rahvastest. Kolm neljandikku armee koosseisust on alla 30 aasta vanused noored. Rahvavabastusarmee 5. korpus komandör on 25-aastane kindralmajor Slavko Rodits. Peastaabi liige kindralleitnant Sretena Tshuiovitš on marsal Tito tuntud võitluskaaslane 1915.—1916. a. kangelaslikest võitlustest Montenegro mägedes. Ka praeguses sõjas isoleeris Tshuiovitš sealsamas Montenegro mägedes nelja kuu jooksul suure itaalia väekoondise ja võttis üle kahe tuhande vangi.

Käimasolemas võitluses on jugoslaavia rahvas andnud tuhandeid kangelasi. Väga tuntud on Sora Popovitš. Seal, kus oli Sora, Lääne-Bosnia põllupidaja tütar, sealt ei saanud sakslased ühtegi nisutera. Sakslased olid põletanud Sora kodukoha ja tulihingeline patrioot ei jätta seda tasumast. Suvel 1942, kui sakslaste suur väeüksus tuli rüüsuma viljarikast Sannitsa orgu, töötas ja võitles Sora Popovitš sakslaste kuulide all oma brigaadiga ööd ja päevad, kuid koristas sakslaste nina alt ühe nädala jooksul 150 vagunit nisu. Vallutanud raudteejaama, kus seisis rong sakslaste poolt röövitud varandusega, päästis Sora ka selle. Sannitsa orgu jäi aga üle 1800 tapetud sakslase.

Möödunud talvel kavatsesid sakslased „suurt pealetungi“. Sak-

sa vägede juhataja Jugoslaavias feldmarssal von Weichs sai oma käsutusse üle 30 diviisi sakslasi ja bulgaarlasi. Kogu talve jooksul korraldati kuus suurt pealetungi. Kuid kõik katsed saada tagasi kaotatud positsioone, luhtusid. Kui sakslaste salgad tungisid mägedeni, hävisid nad seal partisanide löökide all. Raudteeühendus Põhja-Itaaliaga ja Ungariga lõigati läbi. Sakslased maksid kallilt oma rünnakute eest — ligi 300.000 kaotatud, neist 40.000 tapetuna. Jugoslaavlased on viinud mitmes kohas partisanisõja üle Jugoslaavia piiride Austriasse ja Põhja-Itaaliasse. Sloveenia, Austria piiri äärses provintsis, on taastatud paljudes kohtades vaba Jugoslaavia. Praegu on vabastatud territooriumi suurus üldse 130.000 ruutkilomeetrit, millel elab üle 5 miljonit inimest. Peale selle on rahvavabastusarmee alustanud pealetungi Bosnia ja jõudnud välja Aadria mereni.

Punaarmee pealetung lõunas ja sõjategevuse ülekandmine Rumeenia territooriumile avas rahvavabastusarmeele uued perspektiivid. Punaarmee võimas pealetung viis saksa armee Ungari okupeerimisele. Ungari rahvas loosis võitlusele saksa okupatsioon vastu. Juba esimestel päevadel tuli Jugoslaavias asuvaist Ungari vägedest üle jugoslaavlaste poole 800 meest. Ka bulgaaria rahvas kisub üha eemale sakslastega ühistest ettevõtetest. Seisukord Balkanil on Punaarmee võitudega muutunud võitlevate jugoslaavlaste kasuks. Tahtes küll kindlustada end Balkanil, takerdusid sakslased ikka enam ja enam ja omavad nüüd ühe vaenlase asemel kolm.

Marsal Tito pole moodustanud mitte ainult eeskujuliku armee — ta on koondanud enda ümber ka kõik poliitilised ringkonnad ja nende rahvuslike jõududega moodustanud vabastatud territooriumil rahvusliku vabastamise komitee — ajutise valitsuse, mis esindab võitleva rahva huvisid. Jugoslaavia rahvas kiskus end lahti Kairos asuvast emigrantlikust valitsusest, kes ei toeta rahva võitlust, vaid kardab rahvast ja on konfiskeerinud jugoslaavia kullatagavarad. Veel enam — minister Mihhailovitš hoiab isiklikult sidet sakslastega. Triestis ühel sakslaste konverentsil, kus otsustati tarvitada kõiki abinõusid võitluseks rahvavabastusarmee vastu, oli Mihhailovitš esindatud äraandja Dseridavitshiga. Jugoslaavia rahvas heitis kõrvale sellise valitsuse, kes ei julge sõdida koos rahvaga, vaid otsib kõrvalteid ja enda müümiseks vaenlasele püüab saada tagasi valitsevat seisukohta. Jugoslaavia rahvas võitleb vabadustarmastavate rahvaste esirinnas ja on neile eeskujuks ühise rinde loomiseks saksa vallutajate lõplikuks purustamiseks.

H. TOOMSALU.

Piiri valla elanike kingitus haavatud punaarmeele.

1. mail puhul tegid vabastatud Piiri valla Ustshanova küla elanikud kingituse haavatud punaarmeele. Annetati üle 70 liitri piima, üle 100 muna, enam kui 10 kg küpsiseid, kuivatatud kala, kuremarju jne.

Esimene Punase Risti aktiiv vabastatud Nõukogude Eesti valdades.

2. mail s. a. asutati dr. Kuusiku poolt Piiri valla ainukesesse enam-vähem terveks jäänud Ustshanova küllasse Punase Risti aktiiv, mille ülesandeks on võidelda sakslaste päranduste — täide, nak-kushaiguste ja taudide vastu ning anda haigetele esimest arstiabi.

Toimetuse kolleegium.

A. AGEJEVA.

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Tööraha Saadikute Nõukogude
häälekandja

Nr. 35 (512)

15. juulil 1944. a.

V aastakäik

Saluut Vilniusele!

Kõrgem Olemjuhataja, Nõukogude Liidu Marssal sm. Stalin oma 13. juuli käskkirjas armeekindral Tshernjahovskile teatas, et viiepäevaste lahingute tulemusel Vilniuses ümberpiiratud saksa garnison on hävitatud ja seega Leedu NSV pealinn vabastatud fashistlikest okupantidest.

Saavutatud võidu tähistamiseks omistati väeosadele, kes Vilniuse vabastamislahinguis silma paistsid, „Vilniuse“ nimetus ja nad esitati autasustamiseks ordenitega.

13. juulil kell 23.30 min. saluteeris meie Kodumaa pealinn Moskva Kodumaa nimel võidukaile 3. Valge-Vene rinde vägedele, kes vabastasid Nõukogude Leedu pealinna Vilniuse — kahekümne nelja suurtükiväe-kogupauguga 324 suurtükist.

VABADUSE KOIT BALTI- MAADE KOHAL

Suur tiivustatud rõõm ja sügav pidulikkus haarab kõigi nõukogude inimeste südameid teate puhul, et nõukogude pealinnade perre on tagasi pöördunud veel üks — Nõukogude Leedu pealinn Vilnius.

Võidukas Punaarmee tõi tagasi vabaduse paljukannatanud Vilniusele.

Baltimaad olid esimeste Nõukogude vabariikide hulgas, kes võtsid vastu hitlerliku sõjamasina lööke. Sõja esimestest päevadest peale sai Vilnius fashistlike lennukite pommirünnakute objektiks. Eesti rahvas tundis neid rünnakuid, ta võttis neid nagu rünnakuid Tallinna pihta.

1941. aasta traagilised juunipäevad on nüüd vaheldunud nõukogude rahvaste võidu ja üldise juubelduse rõõmupäevadega.

Vilnius on jälle vaba, Vilnius on jälle Nõukogude linn. Tallinna ja Riia vend Vilnius tundis endal esimesena Baltimaade pealinnadest saksa fashistlike jõukude loomalikku raevu ja esimesena vabastati ta haakristi veriste küünte vahelt.

Tervitus kangelastele, kes vabastasid Vilniuse, vennalik tervitus leedu rahvale! Punaarmee imeteldav võit avab tee fashistliku looma koopasse. Kui Nõukogude vägede kangelasammul vabastatud Valge-Vene pealinn Minsk on väravaks Berliini, siis Vilnius on läveks Saksamaa ees, ukseks Preisisse.

Vilniuse vabastamine ennustab mitte ainult kogu Leedu, vaid ka kõigi Baltimaade vabastamist.

Kogu Eesti rahvas jälgib suure rõõmuga Punaarmee hiilgavaid edusamme kõigil rinnetel ja nõukogude vägede liikumist Leedus, kuna need võidud lähendavad Eesti ja tema pealinna Tallinna vabastamist. Leedu rahva rõõm on meie rõõm. Rõõmutse, Leedu — igipõlise võitluse maa saksa kiskjatega, nagu ka meie kodumaa Eestil!

Tea, Vilnius, et meie südamed tuksuvad ühes taktis vendade — leedulaste — südamedega!

Kui vaadata Nõukogude Liidu geograafilisele kaardile, siis paistab silma, et Leedul on südame kuju, mida on vististi tähele pannud ka selle maa luuletajad.

Soovin, et see süda lööks terve ja võimsa pulsiga, vaatamata fashistlike kurjategijate poolt tekitatud sügavatele haavadele. Meie ravime terveks need haavad!

Leedu viibis kolm aastat sangarlikult hirmsa painaja küüsis. Leedu rahvas kannatas selle välja, katkestamata minutiks ki võitlust hitlerlike vallutajatega. Sama kangelaslikult hakkab Leedu töötama oma Nõukogude riigi ja sotsialistliku majanduse taasehitamisel. Saksa orjuse painajalik õõ on lõppenud, teda on asendanud hele nõukogude päev.

Las kõlavad dainad (vanad leedu rahva laulud) ja uued kangelaslaulud üle kogu maa, kuulutades võitu ja vabadust kogu leedu rahvale ja teistele Nõukogude Liidu rahvastele, kes veel vaevlevad fashismi ikke all!

Kasvagu ja õitsegu vapper leedu rahvas! Oodaku sind helge tulevik, Leedu vennasvabariik!

J. VARES,
Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi Esimees

Sangarlik Punaarmee vabastas Leedu
NSV pealinna Vilniuse. Läheneb ka Eesti
NSV lõplik vabastamine.

Eestlased, otsustavasse võitlusse oma
surmavaenlase — sakslase vastu!

Eesti rahva esindajate tervitus leedu rahvale Vilniuse vabastamise puhul

Leedu K(b)P KK Sekretärile sm. SNIETSHKUSELE,

Leedu NSV Ülemnõukogu Presiidiumi Esimehele sm. PALECKISELE,

Leedu NSV RKN Esimehele sm. GEDVILASELE.

Kuulsusrikas Punaarmee suure Stalini juhtimisel on vabastanud Leedu NSV pealinna Vilniuse saksa okupantidest!

See teade täidab kõigi nõukogude inimeste südamed suurima rõõmuga.

Eesti rahva nimel tervitame Teid ja Teie isikus kogu leedu vennasrahvast palavalt selle suure võidu puhul! On lähedal tund, kus kogu Nõukogude Leedu territoorium vabastatakse hitlerlikest röövlitest täielikult.

Vilniuse vabastamine — see on suur võit Tallinna vabastamise teel saksa okupantidest. Eesti rahvas on kindlasti veendunud, et Eesti NSV vabanemise päev hitlerliku looma küünte vahelt on lähedal ja et see verejanuline loom hävitatakse lähemas tulevikus tema enda koopas.

Elagu Leedu NSV ja temavabastatud pealinn Vilnius!

Elagu NSVL rahvaste vankumatu stalinlik sõprus!

Elagu vapper Punaarmee!

Elagu meie armastatud juht Nõukogude Liidu Marssal seltsimees Stalin, kes viib meid lõplikule võidule vaenlase üle!

Eestimaa K(b)P KK Sekretär N. KAROTAMM

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi Esimees J. VARES

Eesti NSV RKN Esimehe Asetäitja A. VEIMER

Sakslaste võlmutsemise lõpu algus Balti rannikul

Vilniuse vabastamine fashistlike röövllutajate küüsis tähistab saksluse võlmutsemisele Balti rannikul lõpu algust. Vilnius on vaba Nõukogude Leedu rahvus-sümboliks, millega lahutamatu on seotud leedulaste vankumatu püüe õitsva ja hiilgava tuleviku poole. Nõukogude Eesti kogu haritlaskond tunneb sügavat rõõmu Leedu pealinna vabastamise puhul, teades ühtlasi, et kangelaslik Punaarmee purustab varsti

saksa neetud okupandid kõikjal, kus nad täna veel kramplikult püüavad püsida. Pole enam kaugel aeg, kus kõigi rahvaste sõbralikus koostöös Baltimere-äärsetes nõukogude vabariikides algab hoogsa majandusliku ja kultuurilise taasehitamise sotsialistlik võistlus. Õnnitlused ja tervitused leedu vennasrahvale ajaloolise suursündmuse puhul!

Prof. J. Nuut,

Eesti NSV Hariduse Rahvakomissar,

Tervitus leedu noortele

Tervitan sangarlikke leedu noori Nõukogude Leedu pealinna Vilniuse vabastamise puhul.

Võidukas Punaarmee on sõdade ajaloos ennenähtamatu kiire ja laiaulatusliku pealetungiga pannud Hitleri sõjamasina alusteni vappuma.

Lähemal päevil ja nädalil vabastavad Punaarmee ja tema ridades võitlevad eesti, leedu ja läti rahvuslikud väekoondised lõplikult fashistli-

kust orjusest Nõukogude Leedu, Läti ja Eesti.

Selles suures ajaloolises sakslastevastases võitluses võitlevad eesti noored õlg-õla kõrval leedu ja kõigi Nõukogude Liidu noortega, kuni fashistlik kiskja on lõplikult hävitatud.

Varsti lehvib punane lipp, — võidu ja rahu sümbol, ka Tallinnas ja Riias.

J. Telman

ELKNU KK Sekretär

Jõudu algavale ülesehitustööle, leedulased!

Kes ei jälgiks praegu ülima pinevuse ja imetlusega Punaarmee kiiret edasiliikumist läände ja tema võrratuid lööke hitlerlaste pihtil Vilnius juba vabastatud, rida Nõukogude Leedu linna ja asulaid pääsenud vaenlase küüsis! Meie rõõm sel puhul

on nii suur, nagu oleks meie eneste kodu vabastatud. Nii lähedal seisavad meie südamele sõbraliku leedu rahva praegused tunded. Jõudu algavale ülesehitustööle, Leedu seltsimehed!

J. Semper,

Õnnitlen leedulasil!

Õnnitlen südamlikult leedu rahvast, kes tänu võimsale Punaarmeele võib peagi alata ülesehitust oma laastatud kodukohal.

Leedulased olid esimesed, kes saksa röövllutajate surve all olid sunnitud taanduma Nõukogude tagalasse. Neil leedulastel on nüüd õnn esimestena siirduda tagasi oma igatsetud sünnimaale.

Kandes südames piiramatut tänutunnet suure väejuhi ja rahvaste sõbra seltsimees Stalini vastu, oleme veendunud, et vaid tema, meie kõikide teerajaja, juhtimisel jõuame ka meie, eestlased, peatselt tagasi oma armastatud kodupinnale. Punaarmee hoopide all langevad kõik fashistlike laastajate salgad!

Soovin Nõukogude Leedule uut ülestõusu!

Soovin Nõukogude Leedule uut ja vaba ülesehitatud leedu teatrit!

Paul Pinna,

Eesti NSV Rahvakunstnik

Eesti sportlaste tervitus leedu sportlastele

Eesti sportlased tervitavad teid tuliselt tele pealinna Vilniuse vabastamise puhul saksa okupantidest.

Nüüd ei ole kaugel see aeg, millal meie rahvad saavad vabaks, kus võime jälle elada ja töötada vabalt ning kohata üksteisega spordiväljakul sportlikel võistlusil.

Vennalik tervitus vabastatud Leedu NSV pealinnale!

Eesti sportlaste nimel

EDGAR PUUSEPP,
NSV Liidu spordimeister.

Punaarmee vabastas Vilniuse

Uus läbimurre Novosokolnikist loode pool

Kõrgema Ülemjuhataja 13. juuli käskkiri 3. Valge-Vene rinde juhatajale armee-kindral Tšernjahovskile teatas, et meie väed pärast viiepäevast võitlust Vilniuse linnas hävitasid sissepiiratud saksa garnisoni ja vabastasid Leedu Nõukogude Vabariigi pealinna fashistlikest vallutajaist.

14. juulil vabastas Punaarmee Valge-Vene NSV oblastilinna PINSKI ja tähtsa raudteede sõlme Belostoki oblastis — VOLKOVÖSSKI linna.

★ ★ ★

Nõukogude Informatsioonibüroo 13. juuli teadaanne teatab veel järgmistest Punaarmee võitlustest:

Kondopogast lääne pool vallutasid meie väed Karjala-Soome NSV rajoonikeskuse Suojärvi linna, üle 20 asula ja Papero raudteejaama.

Novorzhevi linnast lääne pool vabastasid meie väed Kaliniini oblasti rajoonikeskuse Pushkinskie-Gorõ, üle 30 asula ja Trigorsskaja raudteejaama.

Idritsast põhja ja lõuna pool jätkasid meie väed pealetungi ning vallutasid lahingutega üle 100 asula ja 2 raudteejaama.

Polotskist loode suunas vallutasid meie väed Viitebski oblasti rajoonikeskuse Drissa linna, üle 20 asula ja Drissa raudteejaama.

Daugavpilsist edela pool liikusid meie väed edasi ja vallutasid üle 100 asula.

Leedu Nõukogude Vabariigi pealinna Vilniuse vabastamiselahinguis kaotas vaenlane tapetuina üle 8.000 sõduri ja ohvitseri. Vilniuses võtsid meie väed vangi üle 5.000 saksa sõduri ja ohvitseri. Saagiks saadi 156 mitmesuguse kalibriga suurtükki, 68 tanki ja iseliikuvat kahurit ning 1.500 autot.

Vilniusest lääne ja edela pool

★ ★ ★

Kõrgema Ülemjuhataja 12. juuli käskkiri 2. Balti rinde juhatajale armeekindral Jeremenkole teatas, et 2. Balti rinde väed asusid Novosokolnikist loode ja lääne pool pealetungile, murdsid läbi sakslaste kaitse ja liikusid kahe võitluspäeva kestel edasi 35 km, laiendades läbimurret piki rinnet ligi 150 km. Edasitungiga vallutati Idritsa linn ja üle 1.000 asula, nende hulgas Kudever, Duhново, Juhhovitshi, Rossno ja Kljastitsõ.

Meie vapratele vägedele, kes murdsid läbi vaenlase kaitse ja vallutasid Idritsa linna, anti „Idritsa“ nimetus.

Meie Kodumaa pealinn Moskva saluteeris vaprate 2. Balti rinde vägedele 20 suurtükiväekogupauguga 224 suurtükist.

11. ja 12. juulil saavutasid meie väed veel järgmisi võite:

Karjala rindel Pitkärantaast põhja ja kirde pool vallutasid meie väed mitu asulat ja Suojärvi raudteejaama. Kondopogast loode ja lääne pool vallutasid meie väed üle 30 asula ja 2 raudteejaama. Laadoga järve kirdeosas puhastasid meie väed vaenlasest Lunkulan-Saari ja Mantšin-Saari.

Polotskist loode pool ületasid meie väed Drissa jõe ja vallutasid üle 90 asula ja 2 raudteejaama.

Daugavpilsist lõuna ja edela pool jätkasid meie väed pealetungilahinguid ning vallutasid üle 210 asula ja 5 raudteejaama.

Vilniusest loode ja edela pool vabastasid meie väed Baranovitshi oblasti rajoonikeskused Voronovo, Vassilishki ja Raduni linna, Leedu NSV maakonnakes-

arendasid meie väed pealetungi ning vallutasid lahingutega üle 250 asula ja 9 raudteejaama.

Lidast edela pool vallutasid meie väed pealetungi jätkates Baranovitshi oblasti rajoonikeskuse Shtshutshini linna, üle 60 asula ja 4 raudteejaama.

Slonimi linnast lääne ja edela pool vallutasid meie väed edasi liikudes Bresti oblasti rajoonikeskuse Ruzhanõ linna ja üle 70 asula.

12. juulil vigastasid ja hävitasid meie väed kõigil rindeil 26 saksa tanki. Ohulähinguis ja õhutõrjekahurväe tulega tulistati alla 15 vaenlase lennukit.

kuse Trakai linna, üle 300 asula ja 5 raudteejaama.

Lidast lõuna pool liikusid meie väed edasi, vabastades üle 120 asula ja Kurganõ raudteejaama.

Minskist ida pool lõpetasid meie väed vaenlase sissepiiratud väegrupi likvideerimise. 10. juulil võeti ses piirkonnas vangi üle 2.000 saksa sõduri ja ohvitseri. Koos oma staabiga andis end vangi 27. saksa armee korpuse jalaväekindral Völkers.

Baranovitshist lääne ja edela pool vallutasid meie väed Baranovitshi oblasti rajoonikeskuse Zelva linna, üle 110 asula ja 3 raudteejaama.

10. ja 11. juulil vigastasid ja hävitasid meie väed kõigil rindeil 83 saksa tanki. Ohulähinguis ja õhutõrjekahurväe tulega tulistati alla 106 vaenlase lennukit.

Tervishoiukorraldus

Eesti NSV-s

Nõukogude võimu kehtimapanek Eestis 21. juulil 1940. aastal tõi suuri põhjapanevaid muudatusi rahva tervishoiu ala korraldustes. Tagurlik valitsus osutas rahva tervishoiu küsimustele äärmiselt vähe tähelepanu, ja seegi tähelepanu, mida osutati, seisis peamiselt sõnade tegemises ja lubaduste andmises, millede realiseerimist ei mõeldutki teostada. Kogu tervishoiu korraldamine oli seoses ravi eest tasu võtmise küsimustega ja see asjaolu muutis kogu tervishoiu ala teataval määral äärmisemiseks. Sel põhjusel ravisutisid ja meditsiinilise personaali teostasid esmajoones neid ülesandeid, mis andsid tulust, kuna haiguste ärahoidmisele ei pööratud peaaegu mingit tähelepanu, põhjusel, et see valdkond ei andnud rahalisi sissetulekuid.

Nõukogude võimu kehtimapanek tõukas aga armuheitmatult põrnu need iganenud, rahva terviselise seisundi arenemist tõkestavad seisukohad ning tõstis esirinda Nõukogude Valitsuse ja bolševikkude partei vääramatud tõekspidamised, et töölaava rahva terviseliku olukorra tugevdamine on üheks tähtsaimaks riiklikuks ülesandeks. Toetudes sellele põhiolemusele oli 25. augustil 1940. aastal tegevust alustanud Tervishoiu Rahvakomissariaadi esimeseks suürimaks ülesandeks alustada töötavale rahvale tasuta kõrgeväärtusliku arstiabi saamise võimaluste organiseerimist. Kuigi plutokraatlikult kliikivalitsuselt saadi haibu tervishoiualalisi pärandusi, mistõttu tuli suure raskustega heidelda, suudeti ravivõrk kiire korras välja arendada selliselt, et 24. novembrist 1940. aastal võidi Eesti NSV Rahvakomissariide Nõukogu määruse alusel üle minna tasuta arstiabi andmisele riiklikes haiglates, polikliinikuis, ambulatooriumis, arstlikes nõuandlates, sünnitusmajades ja ravipunktid. Loomulikult ei võimaldanud see lühike aeg seda suurt murrangut ja üleminekut teostada, ilma et oleks tekkinud teravaid lünki ja puudusi, kuid rahva tervishoiu ala ülesehitamise tööle sai loodud sellega siiski tugev, kõikumatu alus, millele algas järkjärguline pidev ning kavakindel eeskujuliku tervishoiuorganisatsiooni rajamine.

Arstiabi kättesaamise hõlbustamiseks sai lühikese aja jooksul maa jaoskonnarstide arvu suurendatud 133-ilt 144-le, so. peaaegu 9 protsendi võrra. Ambulatoorse arstiabi saamise võimaldamiseks sai avatud 6 polikliinikut, 21 ambulatooriumi ja 11 naha- ja suguhai-

guste nõuandlat või punkti. Erahaiglad natsionaliseeriti ja klassid haiglates kaotati. Statsionaarsete ravivõrde arvu suurendati poole aasta jooksul 643 voodi võrra, seega 12-protsendi võrra endisest arvust.

Kuidas kodanlik valitsus „korraldas“ rahva tervishoiu, selle pärlis võib pida näidet, et terves Eestis oli ainult üks lastehaigla — Tartu ülikooli lastekliinik, mis mahutas 20 voodit. Nõukogude valitsus avas uue lastehaigla Tallinnas, mis suutis mahutada 70—75 voodit. Samuti väärts mainimist, kui kurb oli nende laste seisukord, kelle vanus oli alla 3 aastat ja kes haigestusid tuberkuloosi — nende jaoks ei olnud ühtki ravisutist ja neid ei võtnud vastu ükski olemasolev haigla. Nõukogude valitsus asutas sellise tuberkuloosihaigla. Üldse oli tuberkuloosi vastu võitlemise korraldus jäetud eraorganisatsiooni kätte ning riik tundis selle vastu huvi ainult niipalju, et iga aasta andis töö teostamiseks rahalist toetust, ning seegi oli niivõrd väike, et lisa tuli hankida iga-aastaste karbikorjandustega „valgele“ müümisel. Nõukogude aastal aga korraldas tuberkuloosi vastast võitlustööd riik.

Tagasi tulles laste tervise eest hoolitsemise juurde tuleb mainida, et algul tegutsesid Eesti NSV-s 35 laste ja emade nõuandlat, 1940. aasta lõpul aga 42, seega on tõusnud arv 7 võrra. See näitab jällegi millise innuga sotsialistlik valitsus tervishoiu ala korraldab. Lastesõimi oli kliikivalitsuse ajal ainult 4, kuid pool aastat pärast

nõukogude võimu kehtimapanekut oli neid juba 10.

Kui ravivõimaluste pakkumiseks oli kliikialal olemas veelgi oma võrk, siis haiguste ärahoidmise alal puudus see täiesti. Siin tuli see organiseerida ja üles ehitada algusest peale. Selle ala juhtivaiks keskorganeiks said Tervishoiu Rahvakomissariaadi juures tegelevad Nakkushaiguste vastu võitlemise Valitsus ja vabariiklik Sanitar-peainspeksioon.

Nakkushaiguste vastu võitlemise alal rakendati ametisse 10 eriarsti. Bakterioloogilisi laboratooriume avati juurde 3, lisaks senisele 7-le. Soetati nakkushaiguste varuvõudeid 300 komplekti. Raviseerumite ja vaktsiinide tarvitamine, millel on suur tähtsus tervise kaitse suhtes, tehti tasuta.

Sanitarinspeksiooni alal pandi ametisse 15 sanitarinspektorit-arsti, kes kohapeal teostasid kõikide tervishoiualasse puutuvate ürituste ja korralduste kontrolli. Riikliku järelevalve alla võeti niivõrd tervishoiuliselt tähtsad asutised, kui seda on suuremate linnade veevärgid.

Kõikide nende tervishoiuala uuenduste ja korralduste täielikku teostamist raskendas suurel määral nii arstide kui ka keskmise meditsiinilise personaali vähesus. Kui varem rahvas võis oma tervise eest hoolitsemist teostada vaid raha abil, ei olnud kaardrite puudus midagi märgatavat, sest suur hulk töötavast rahvast tasulise arstiabi kalliduse tõttu oli sunnitud läbi ajama ilma arstiabita ja leppima koduste rahvalikkude ravimenetluste tarvituselevõtmisega. Et arstide arvust oli sõrnuv ja arstide majanduslik sissetulek, siis on arusaadav, et tagurlik rääkis arstide üleproduktiseerimist ja tegi kunstlikke takistusi ülikooli pääsemisel. Ka õdede ettevalmistamisel ajas suurokodanlus kiipshakku poliitikat: aastate viisi veeti vägi-pulka, milline asutis on kompetentne teostama õdede ettevalmistust, avama selieks vastavalt koolile. Koolid jäidki avamata, kuni nõukogude kord lõpetas selle kiidkondliku pusklemise. Nüüd pandi kiiresti käima õdede kool Tallinnas 100 õpilasega. Tartus laiendati kooli 30 õpilaskohalt 80-le ja korraldati erakorralisi ettevalmistusi 52 inimesele. Samuti rajati Tallinnas velskerite kool. Kursusi korraldati 180-le desinfektorile. Ülikooli arstiteaduskonda vastu võetavate, üliõpilaste arvu suurendati. Kõik see ettevalmistustöö näitas, et Eesti NSV rahva üldine terviselik seisund tänu Nõukogude võimule ja bolševike partei pidevale hoolitsemisele sammub järjekindlalt õitsengu rada.

Saksa fashistid oma rõõvkalal-letungiga tallasid jalgade alla kõik eesti rahva saavutused nõukogude aastal. Eesti haiglad muudeti haavatud ja kärnaste saksa bandiitide ravipaigaks. Eriti ähvardavaks muutus olukord kogu eesti rahvale selle tõttu, et Hitleri bandiidid tõid Eestisse nälja ja kardetavaid nakkushaigusi — plekiline tüüfuse, kõhu tüüfuse, suguhai-gusi ja palju muid nälja tagajärjel tekkinud haigusi. Kolm aastat kestnud saksa fashistlik okupatsioon on katkuna laastanud meie maad. Fashistlikud rõõvallutajad püüavad järjekindlalt hävitada eesti rahvast haigustega, näljaga, Saksa-maale orjadeks saatmisega, „to-taalse“ mobilisatsiooniga. Käesoleva aasta kevadel alustasid peni-rüütli eesti intelligenti hävitamist. Areteeriti või küüditati maalt välja peaaegu kõik arstid.

Kuid eesti rahvas ei lase end orjastada. Olles tihedalt seotud kõigi Nõukogude Liidu rahvastega, peab ta oma virmast ajaloolist lahingut põlise virmastavaenlasega. Tänu Nõukogude Liidu rahvaste vendlusele, nende rahvaste ennenähtamatule patriotsmile, tänu kuulsusrikkale Punaarmeele, Punalennuväele, Punaelavastikule, tänu bolševikkude partei õigele poliitikal, tänu sm. Stalini targale juhtimisele hakkab ka eesti rahvale varsti jälle särama vabaduse päike.

V. HION,
Eesti NSV Tervishoiu Rahva-komissar.

NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus

Eesti NSV Rahvakunstniku A. M. Lauteri autasustamisest Töö Punase Lipu ordeniga

Teenete eest eesti teatrikunsti arendamise alal autasustada Eesti NSV Rahvakunstnik Ants Mihkli p. Lauter tema viiekümneenda sünnipäeva ja kolmekümneaastase kunstilise tegevuse ning teatritegevuse puhul Töö Punase Lipu ordeniga.

NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi Esimees M. KALININ

NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi Sekretär A. GORKIN

Moskva, Kreml. 11. juulil 1944. a.

Kõrge tunnustus Ants Lauterile

NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi autasustas Eesti NSV rahvanäitlejat Ants Lauterit Töö Punase Lipu ordeniga.

See on esimene juhtum, kus eesti kunsti esindaja omandab selle kõrge tunnustuse. Ordenikandjana astub rahvanäitleja Ants Lauter nende tuhandete eestlaste sekka, kes lahinguis saksa fashistide vastu on autasustatud.

Ta astub õigusega nende ordenikandjate sekka, sest ta kõrge kunst on täidetud samast vihast saksa sissetungijate vastu, see vaimustab võitlusse ikka uusi võitlejaid meie maa ja rahva vabaduse eest.

Ants Lauter on noorest peale kaasa rakanud eesti kunstiteatrit. Alates 1913. aastal „Estonia“ uue maja avamisel lavastatud „Hamletist“ on ta loonud enam kui 300 kuju eesti klassika, maailma klassika, vene ja Nõukogude Liidu teiste rahvaste klassika ning uute draamateoste mõistmiseks ja algupäraseks tõlgitsemiseks.

Alates 1918. aastast on Ants Lauter peale näitejuhitöö kujundanud mitte ainult suure hulga repertuaari, vaid ka eesti näitlejaid. Ta tõõ teatrikoolis on andnud viljakaid tulemusi eesti uute lavaliste kaardrite kasvatamisel.

NSV Liidu Ülemnõukogu Pre-

ANTS LAUTER

siidiumi otsus hindab sellega kõrgelt nii eesti teatri kunstilist arengut kui ka Ants Lauteri osa selles.

Suures Isamaasõjas on Ants Lauter algusest peale hästi tundnud oma kodanikukohuseid. 23. juunist 1941. aastast alates juhtis ta näitelavalisi võitlevaid brigaade. Ta tõõ Nõukogude Liidu tagalas Eesti NSV Riiklike Kunstiansambli draamakollektiivi juhtimisel on olnud suur noorte lavakaardrite

arendamisel, eriti Punaarmee eesti väekoondiste kunstilisel teenindamisel. Draamakollektiiv Ants Lauteri juhtimisel on andnud üle 300 etenduse Punaarmee eesti väekoondistele tagalas, rindel ja haiglates haavatud võitlejale.

See kõik on leidnud hindamist NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi otsuses Ants Lauteri autasustamise kohta.

Oma vastuses tervitustele 50. sünnipäeva puhul korraldatud aktusel tuletas sm. Lauter meelde, et kõige enam tänu on vaja ütelda seltsimees Stalinile, kes on geniaalselt organiseerinud hiiglasliku ja võiduka võitluse vaenlase vastu ja kes samal ajal on hoolitserud kõigi elualade korraldamise ja kõigi rahvaste heaolu eest. See teadmine ja tunnetamine on sm. Ants Lauteril sügav.

Eesti rahva austus ja armastus rahvanäitlejale Ants Lauterile kohustab teda oma järgmistel loomingulisel küpsel aastakümneil palju tegema eesti nõukogude suurte lavakunstiteoste andmiseks. NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi kõrge hinnang kohustab rahvanäitlejat Ants Lauterit veelgi enam.

Meie tunneme Ants Lauteri kohusetundlikkust ja oleme kindlad, et ta täidab need kohustused eesti rahva ja nõukogude teatri kunsti auks!

NIGOL ANDRESEN

ÕNNELIK AASTA

★ N. KAROTAMM
EK(b)P KK SEKRETÄR

Läheneb 21. juuli — Nõukogude võimu Eestis kehtimapaevku neljas aastapäev. Neli aastat tagasi kukutas eesti töötav rahvas tagurliku fashismimeelse kliki, võttis võimu enda kätte ja hakkas ehitama uut, nõukogude elu.

Seda tähtsat ajaloolist sündmust tähistame meie oma sargarliku Punaarmee suure pealetungi päevil. Vaprad nõukogude sõjamehed teostavad Leedu NSV vabastamist, nad on astunud Läti NSV territooriumile. Juba käesoleva aasta talvel ajas Punaarmee saksa fashistlikud okupandid välja Nõukogude Eesti idapoolsetest valdadest. Vabaduse koit on tõusnud nõukogude Baltimaade kohale.

Fashistlik Saksamaa on juba sõja kaotanud. Hitleri armee seisab täieliku katastroofi eel.

EESTI ENNE 1940. AASTA JUUNIPÖÖRET

Missugune oli rahvusvaheline olukord 1940. aasta kevadel ja suvel, kui Eestis algas võitlus nõukogude võimu eest?

Saksa fashismi algatusel puhkes 1939. aasta sügisel teine maailmasõda. 1940. aasta suve alguses õnnestus hitlerlastel saavutada rida kergeid võite Lääne-Euroopas. Nad vallutasid paljud mandri-Euroopa riigid ja valmistasid sissetungiks Inglismaale. Fashistliku agressiooni edasise levimise ja järjest uute riikide sõjaorbiiti kiskumise hädadoht kasvas kiiresti. Suurenes sõjalise kallaletungi hädadoht Nõukogude Liidule.

Niisuguses olukorras pidas Nõukogude Liidu valitsus vajalikuks võtta tarvitusele abinõud oma loodepiiride kindlustamiseks, sest eesti, läti ja leedu tagurlik kodanlus hakkas oma poliitikas järjest rohkem osa võtma nõukogudevastastest mahhinatsioonidest ja nõukogudevastastest tegevusest.

Selle kohta, et eesti tagurlik kodanlus võttis osa nõukogudevastastest mahhinatsioonidest ja valmistus sõjaks Nõukogude Liidu vastu, on olemas rohke arvul fakte. Tagurlased püüsid mõjutada ja muuta avalikku arvamist ning meeletada Eesti laialdasi rahvahulki Nõukogude Liidu vastu.

1. juunil 1940. aastal pidas tolaeagne peaminister Uluots riigiasutuste juhtivatele tegelastele kõne. Selsamal päeval pidas kindral Laidoner kõne lennukooli aktusel lipu üleandmise puhul. Järgmisel päeval, 2. juunil, kõnelesid minister Jüri Rakveres ja sise-minister Piirimaa Valgas noorsoopidustustel. 7. juunil esines Uluots uue kõnega Tallinnas ülemalaise eesti noorsoo ühenduse pidustustel. 8. juunil toimus Tallinnas keskkoolide õpilaste paraad sõjaliste õppuste lõpu puhul. Paraadil esines kindral Laidoner. 3. juulil esines Paides jällegi Jüri-maa jne.

Kõigi nende esinemiste põhimotiiviks oli see, et Eesti peab olema valvel, peab olema valmis võimalikeks tõsisteks sündmusteks. See oli Eesti avaliku arvamuse otsene, halvasti maskeeritud mobiliseerimine Nõukogude Liidu vastu. Ohes sellega astuti ka sõjalis-tehnilise iseloomuga samme. Näiteks hakati 12. juunist Eesti tolaeagne valitsuse määruse põhjal üle kogu maa korraldama veo- ja sõidautode liikumist kolonnide kaupa. See oli ettevalmistus sõjalisteks vedudeks mobilisatsiooni korral. 14. juunil ilmus seadus nõndanimetatud „omakaitse fondi“ moodustamise kohta kõigis maakondades ja linnades, mis oli määratud fashistlike salgade relvastamiseks. 15. juunil algas Tallinnas nõndanimetatud „Balti nädal“, millest võtsid osa kolme balti riigi — Eesti, Läti, Leedu — poliitika- ja seltskonnategelased. Samal ajal saabus Riigga eesti kindral Tõnisson.

Need on ainult mõningad faktid eesti reaktsoonilise, fashismimeelse eesti kodanluse aktiivsest nõukogudevastastest tegevusest.

Selsamal ajal läks sakslastel korda vallutada Dunkerque (3. juunil). Edasi, 10. juunil astus Itaalia sõtta fashistliku Saksamaa poolel. 14. juunil vallutasid sakslased Pariisi. Kõik see aktiveeris eesti tagurlust.

Loomulik, et Nõukogude Liit ei saanud rahulikult pealt vaadata Eesti, Läti ja Leedu kodanlike riikide valitsuste nõukogudevastast tegevust, seda enam, et need valitsused olid sõlminud Nõukogude Liiduga mittekallaletungi ja vastastikuse abistamise pakti. Nõukogude valitsus esitas nendele riikidele nõudmise täita lepinguid aulsalt. 15. juunil esitati Valisasjade Rahvakomissari seltsimees Molotovi poolt vastav nõudmine Leedule. Samal päeval tehti analoogiline esildus Lätile. Järgmisel päeval, 16. juunil, esitas Nõukogude Valitsus niisuguse nõudmise ka Eestile.

Vastavalt lepingutele ja uuele kokkuleppele, hakkasid 17. juunil Eestisse saabuma uued Punaarmee kontingendid nende nõukogude garnisonide tugevdamiseks, mis 1939. aastal sõlmitud lepingu alusel olid Eestisse paigutatud Eesti piiride puutumatus tagamiseks.

16. juunil lõppes Tallinnas kiiresti alles eelmisel päeval avatud „Balti nädal“. Balti riikide tagurlikud tegelased veendusid, et kogu nende kullissidetagune nõukogudevastane mäng on paljastatud ja et Nõukogude Liit võtab fashistliku Saksamaa sõiduvees ujuvate eesti, läti ja leedu fashistide nõukogudevastaste mahhinatsioonide takistamiseks tarvitusele energilisi abinõusid. Ja „Balti nädalast“ osavõtjad sõitsid koju teatega, et „nad lõpetasid oma töö rutem kui oli ette nähtud.“

17. juunil pöördusid Eesti ministrid puhkuselt kiiresti tagasi. Valitsus võttis tarvitusele abinõusid, et ära hoida eesti tööraha Punaarmee-sõbralikke demonstratsioone, keelati kõik koosolekud, miitingud, demonstratsioonid jne. Ohlasi suleti kinod, restoranid, kohvikud ja teised lõbustusasutused. Kuid kõik see ei suutnud keelata eesti töötavat rahvast avaldamast oma sügavat sümpaatiat ning sõbralikke tundeid Punaarmee ja Nõukogude Liidu vastu.

TAGURLIKU VALITSUSE KUKUTAMINE

Reaktsooniline valitsus, mille esotsas oli Päts, Laidoner ja Uluots, viivitas vastuse andmise-ga Nõukogude Liidule, kes nõudis vastastikuse abistamise pak-tiga enda peale võetud kohustus-te vastuvaidlematut täitmist. Oli selge, et valitsuse reaktsooniline koosseis ei soovinud tagada pak-ti täitmist, tähendab, osutusid vajalikuks muudatused valitsuse koosseisus. 18. juunil võttis tolaeagne president Päts vastu mit-mesuguste kodanlike poliitiliste rühmituste juhte — Uluotsa, Tõnissoni jt. Tehti viimseid kat-seid rahva seljataga kokku lep-pida.

Kuid Eesti töölisklass, töötav talurahvas ja intelligents jälgisid valvsalt Uluotsa valitsuse poliiti-kat (viimane on praegu muide Hitleri peakäsilane sakslaste poolt okupeeritud Nõukogude Eestis). Töötajad nägid, et valitsus vii-vitab põhiliste küsimuste lahenda-misega, et reaktsooniline kikk katsub päästa oma nõukogudevast-poliitikat ja jätkab kokku-leppepoliitikat fashistliku Saksa-maaga — Nõukogude Liidu vastu. Sellest tingituna tuli eesti töötav rahvas 21. juunil 1940. aastal tä-navaile, nõudis valitsuse viivitamatut tagandamist ja niisuguse valitsuse loomist, mis tagab sõp-ruse ja tiheda liidu NSVL-ga.

Demonstratsioonid, koosolekud, miitingud toimusid Tallinnas, Pär-nus, Türi, Valgas, Tartus ja teistes linnades, samuti ka maal. Demonstrandid vabastasid Tallin-

nas vanglast poliitilised vangid — töötava rahva huvide eest võitle-jad, võtsid enda kätte valitsus-asutuste hooned. Töölisklassi toimu-nud töölise massilisel miitingul võeti vastu resolutsioon, mis nõudis valitsuse tagandamist ja uue valitsuse loomist, milline täidab töölise nõudmised ja hak-kab teostama eesti rahva põhilis-tele huvidele vastavat poliitikat. Töötajate survele lahkus Ulu-

valdada lahkkelid üksikute rahi-vaste vahel.

7. Astuda samme seaduste läbi-viimiseks, mis taotleavad töölis-klassi ja haritlaste töötingimuste ja olude parandamist ning mis on sihitud põllumeeste majanduse ja kultuuri edendamisele ja töstmisele.

8. Arendada igakülgset rahva haridust ja tervishoidu; võtta tarvitusele abinõud majandusliku elu,

N. KAROTAMM

otsa reaktsooniline valitsus ja 21. juunil 1940. aastal loodi uus valitsus progressiivse ühiskonnategelase dr. Joh. Varesega esotsas. President Päts andis samal päeval määruse uue valitsuse nime-tamise kohta.

Huvitav on meelde tuletada seda, et samal 21. juuni päeval 1940. aastal esitas Hitler Prant-susmaale Compagne'i metsas nõudmise kapituleerumiseks.

Järgmisel päeval, 22. juunil, tuli uus Eesti valitsus kokku oma esimesele istungile. Võeti vastu uue valitsuse deklaratsioon, mis määras kindlaks tema poliitika. Deklaratsiooni tekst kolab järg-miselt:

1. Välispoliitika alal kindlusta-da Nõukogude Liiduga sõlmitud vastastikuse abistamise pakti ausat ja tõelist täitmist ja temaga tiheda liidu alusel tõelikult siir-ate ja sõbralikkude suhete edasi arendamist.

2. Sisepoliitika alal kindlustada rahva õiguste täielikku maksma-panekut, rahva ainelise heaolu tõstmist ning rahvusliku kultuuri ja kodumaa hüvangu arendamist, milleks kindlustada rahva demo-kraatlike õiguste teostamist.

3. Hoolitseda poliitiliste vangide amnestia viivitamatu läbiviimi-se eest.

4. Saata laiali rahva tõelist ta-het mitte esindavad Riigivolikogu ja Riiginõukogu ning viia läbi uued valimised, et teostada rahva tõelist esindust; saata laiali rahva-vaenulised organisatsioonid; alga-tada kohalike omavalitsuste refor-mi.

5. Puhastada riiklik aparaat kuritahtlikest, laostuvaist ollustest; teostada otsustavat võitlust büro-kratismi ja riigiparaadi üleku-lutuste vastu, asendada mandunud, laostunud ja bürokraatlikud ele-mendid rahva mitmesugustest kih-tidest tulevate värskeste jõudude-ga, et muuta valitsemisaparaat ausaks, vähekulukaks ja rahva tarvetele vastavaks.

6. Kindlustada Eestis elavate vähemusrühvuste õigused ja kõr-

kaubanduse ja tööstuse tõhusaks arendamiseks vastastikuste majan-duslike vahetuste alusel Nõu-kogude Liiduga.

9. Anda täielikku kaasabi Nõu-kogude Liidu vägede paigutamisel Eestis.

President Pätsi korraldusega vabastati ametist eesti sõjaväge-de ülemjuhataja kindral Laidoner, samuti vallandati ka mõned teis-ed temale lähedased tagurlikud kindralid.

Samal 22. juuni päeval ilmus uue progressiivse ajalehe „Rahva Hää!“ esimene number. Keelatud ametiühingud alustasid uuesti te-gevust.

Järgnevatel päevadel, alates 22. juunist, veeres üle kogu Eesti töölise, talupoegade ja intelli-gentsi koosolekute ja miitingute võimas laine, kus eesti töötajad avaldasid oma rõõmu reaktsoonilise kikkivõimu kukutamise ja progressiivse, demokraatliku kor-ra maksmapaneku üle Eestis ning eesti rahva demokraatlike õiguste taastamise üle, mis kodanlus te-malt võttis enam kui 20 aastat tagasi, mil Saksa imperialism 1918. a. Eestis nõukogude võimu hävitas.

Eesti töötav rahvas tundis neil otsustavil päevil Punaarmee vennalikkude abi, kes, kuigi ta ei seganud ennast maa siseasjusse, juba ainult Eestis viibimisega sundis eesti kodanluse reakt-sioonilisi elemente hoiduma katse-test relvastatud jõuga maha su-ruda rahvaliidumist. Tallinnas vii-bis neil päevil UK(b)P KK Sekre-tär sm. Zhdanov, kes jõudis sinna 19. juunil.

REVOLUTSIONILISE LIIKUMISE TÕUS EESTIS

Pärast fashismile läheneva kodanluse kukutamist hakkas eesti töörahas ennenähtamatu energia-ga puhastama maad kõigest sel-lest kõntsast, mis oli kogunenud Pätsi-Laidoneri kliki tiiva alla. Vastavate määrustega likvideeriti eriti tagurlikud organisatsioonid, Lk. 3

Algas töötajate organisatsioonide kiire kasv, tekkisid uued ameti-ühingud. Töölised ja talupojad esitasid oma koosolekutel peale fashistlike organisatsioonide, ko-dade jne. likvideerimise nõude ka majanduslikke nõudmisi — töö-palga kõrgendamiseks ja majan-dusliku olukorra parandamiseks.

4. juulil tühistas sisekaitse ülem H. Haberman seaduse, mis keelas Eestimaa Kom-munistliku (bolshevike) Partei te-gutsemise ning Eestimaa Kom-munistlik Partei tuli pöranda alt välja ja hakkas töötama legaalselt, avalikult asudes eesti rahva vabaduse ja õnne eest peetava võitluse etteotsa.

Eestimaa K(b)P oli töötanud pöranda all palju aastaid, alates 1918. aastast, millal sotsia-listlik revolutsioon Eestis saksa röövvalutajate löökide all lām-matati. Töötav rahvas teadis, et tema võitlus 1940. aasta suvel oli ette valmistatud eesti bolshe-vike kauaaegse ennastsalgava võitluse ja tegevusega. Rahva võit reaktsoonil üle saavutati Eestimaa Kommunistliku (bolshe-vike) Partei otsesel juhtimisel.

Järgmisel päeval, 5. juulil il-mus Eestimaa Kommunistliku Par-tei keskhäälekandja „Kommunist“ esimene legaalne number. Selle ajani oli ajalehte „Kommunist“ trükitud enam kui kahekümne aasta jooksul pörandaalustes trü-kikodades ja levitatud illegaalselt.

Samal päeval, 5. juulil, anti välja seadus selle kohta, et 14. ja 15. juulil toimuvad Eestis Riigi-volikogu valimised, mis vastavalt eesti rahva suveräänsetele õigus-tele on kutsutud kindlaks määra-ma Eesti edaspidist valitsusvormi ja riigikorda.

Nendel ja järgnevatel päevadel toimus riigiparaadi puhastamine reaktsoonilistest elementidest.

5. juulil loodi eesti sõjaväes poliitiliste instruktorite instituut. Mõne päeva pärast — 9. juulil — valiti esimene sõduritekomitee, see oli Tapal, soomusrongi-rüge-mendis. Seadus sõduritekomiteede loomise kohta võeti vastu mõni päev hiljem.

Pärast Riigivolikogu valimiste tähtpäeva kindlaksmääramist 14.—15. juulil algas valimiseelne hoog-töö. Aeg oli väga piiratud, va-limiseni jäi ainult 10 päeva, ning valimiseelne hoogtöö oli äärmiselt pingeline. Kõik eesti edu-meelsed organisatsioonid ühinesid valimiseelise hoogtöö ajal blokki, nime all „Eesti töötava rahva liit“. „Eesti töötava rahva liit“ kuuluvad organisatsioonid hõlma-sid eesti rahva rõhuva enamuse. 6. juulil ilmus „Eesti töötava rahva liidu“ valimiseelne läkitus, milles selgitati eesmärgke ja üles-andeid, millede eest võitleb Liit, ning esitati loosungid, millede all eesti töörahas valimiste läheb. Need eesmärgid ja ülesanded vas-tasid doktor Varese valitsuse dek-laratsioonile, mis oli avaldatud 22. juunil.

8. juulil algas kandidaatide esi-tamine Riigivolikogu saadikuteks. Tagurlikud, rahvavastased ele-mendid tegid katse esitada oma kandidaate vastukaaluks „Eesti töötava rahva liidu“ kandidaati-dele. Rahvas nõudis tagurlike elementide kõrvaldamist Riigivoli-kogu kandidaatide hulgast, et võtta neil võimalus kasutada de-mokraatlat asja kukutatud tagur-liku kildkonna võimu taastamise katseteks. Vastavalt rahvavastase nõudmistele ei antud tagurlikele elementidele võimalust valimistel oma kandidaate esitada.

Valimiste hoogtöö ajal toimu-sid üle kogu Eesti rahvarikkad miitingud ja koosolekud, mis mobi-liseerisid valijaid „Eesti töötava rahva liidu“ loosungite ümber.

Eesti uus valitsus võttis aja-viimatult abinõud tarvitusele, et jalule seada tihedamaid majandus-likke vahetusi Nõukogude Liidu-ga. Nii sõitis 12. juulil Moskvase Eesti majanduslik saatkond, et

(Järg 4. lk.)

RAHVA HÄÄL nr. 35
nagu „Isamaaliit“, „Kaitseliit“ jt.

ÕNNELIK AASTA

(Algus 3. lk.)

lääbi rääkida tihedamate majanduslike vahetuste loomise üle Eesti ja NSVL vahel.

Läheneb Riigivolikogu valimiste päev. Valimised toimusid 14. ja 15. juulil. Valimistest võitis osa enam kui 81% valijate üldarvust, kusjuures 92% valimistest osavõtnuist toetas „Eesti töötava rahva liidu“ kandidaate. See oli Eestis seninägemata aktiivne osavõtt valimistest. Ohelgi senisel Eesti parlamendi valimisel polnud valijate säärast aktiivsust. See andis tunnistust, et kõige laiematel eesti rahva kihtidel oli võimalus kasutada tegelikult neid demokraatlikke vabadusi, mida võimaldas neile uus valitsus. Tõik, et 92% osavõtnuid, s. t. eesti rahva rõhuv enamuse, hääletas „Eesti töötava rahva liidu“ kandidaatide poolt, räägib sellest, et 14.—15. juulil 1940. aastal valitud Riigivolikogu liikmed on eesti rahva tõelised esindajad, on tema suveräänsete õiguste ja tahte tegelikud väljendajad.

NÕUKOGUDE VOIMU KEHTIMAPANEK EESTIS

17. juulil toimus Tallinna Vabariigikogu demonstatsioon seoses töötava rahva võiduga Riigivolikogu valimistel. Mittingul esinevad kõnelejad nõudsid Nõukogude loomist, kõige tihedamat liitu Nõukogude Liiduga. Samasugused mittingud ja koosolekud toimusid kogu maal. Nendel mittingutel väljendas rahvas oma rõõmu „Eesti töötava rahva liidu“ liitlase võidu puhul Riigivolikogu valimistel.

18. juulil toimus Eestimaa kommunistliku partei Tallinna organisatsiooni liikmete esimene ülelinnaline koosolek. See oli tähtis, unustamatu sündmus Tallinna bolševistliku organisatsiooni ajaloos. Sellel koosolekul kohtasid esmakordselt seltsimehed, kes pöranda all tihtigi tundsid üksteist ainult varjunimede järgi, siin kohtasid sõbrad, kes olid teineteist lahutatud paljude vanglas veedetud aastatega. Tallinna kommunistide koosolek pani aluse Tallinna parteiorganisatsiooni normaalseks tööks legaalses tingimustes.

21. juulil algas äsjavalitud Riigivolikogu istungjärg. Esimesel koosolekul kuulutati pärast saadik J. Lauristini aruannet Eestis välja Nõukogude võim. Eesti muutus Sotsialistlikuks Vabariigiks. Järgmisel päeval, 22. juulil, võttis Riigivolikogu vastu deklaratsiooni Eesti NSV astumise kohta Nõukogude Liidu koosseisu. Otsustati pööruda vastava palvega NSVL Olemnõukogu poole. Samal päeval, 22. juulil, võeti vastu seadus, millega kõik maa Eestis kuulutati kogu rahva ühisvaraks. 23. juulil võttis Riigivolikogu vastu seaduse suurtööstuse ja pankade natsionaliseerimise kohta. Samal koosolekul moodustati komisjon Eesti NSV uue põhiseaduse väljatöötamiseks, mis koostati NSVL stalinliku Konstitutsiooni alusel ja seilele vastavalt.

Riigivolikogu esimese istungjärgu lõppemisel toimusid Tallinnas ja kõigis teistes linnades kui ka maal mittingud ja koosolekud, mis olid pühendatud Riigivolikogu ajaloostele otsustele nõukogude võimu kehtimapaneku kohta Eestis. Määratusena rõõmuga tervitas töötav rahvas nõukogude võimu. Eesti rahvas väljendas oma siirast sõprustunnet NSVL vennarahvaste vastu ning kõigepealt vene rahva vastu. Ta väljendas sügavat tänu NSVL Valitsusele ja targale juhile seltsimees Stalinile oma pääsemise eest kapitalistlikust ikkest, saavutatud vabaduse ja iseseisvuse eest.

Eesti muutus Nõukogude Sotsialistlikuks Vabariigiks. Algas uus lehekülg Eestimaa ajaloos, eesti rahva ajaloos.

Teostusid lootused ja ootused, millede eest eesti rahvas oli võidelnud pikkade aastakümnete vältel. Saavutati eesmärgid, millede eest võitlesid eesti rahva parimad pojad ja tütre. Meenutagem võitlusi vabaduse eest 1905. aasta revolutsiooni päevil, 1917.—1918.

aastate revolutsioonist osavõtjaid, kodusõja kangelasi. Meenutagem selliseid Eestimaa tähelepanuväärseid bolševikke ja töölisiikimehi tegelasi nagu seltsimehed Kingissepp, Kreuks, Tomp, Sommerling, Leiner, Riisman, Järna ning paljud ja paljud teised, kes on andnud oma elu eesti rahva vabaduse ja õnne eest. Igavene kuulsus neile!

Ajalooline murrang eesti rahva elus toimus Eestimaa Kommunistliku (bolševike) Partei juhtimisel, milline partei oli loodud Üleliidulise Kommunistliku (bolševike) Partei, kõige nõukogude rahvaste suurte juhtide Lenini ja Stalini poolt. Eestimaa kommunistlik partei kasvas ja tugevnes OK(b)P Keskkomitee juhtimisel, tundes seltsimees Stalini truust kaasvõitlejat, Leningradi bolševikkude juhi sm. Zhdanovi otsest abi.

Eesti rahvas vabanes kapitalistlikust ikkest. Ta pani oma kodus kehtima nõukogude võimu. Tema ajaloos algas uus ajastu — sotsialistliku ühiskonna ehitustöö ajastu.

NÕUKOGUDE VOIMU ESI-MESED SAMMUD

Eesti töötav rahvas, hakanud oma maa, oma saatuse peremeheks, asus ennenägematu vaimustuse, algatusvõime ja tahtejõuga uue töö — sotsialistliku ühiskonna ehitustöö juurde. Sotsialismi ehitustöö ühe aasta (1940.—1941. a.) kogemus Eestis tõendab, et töötav rahvas bolševistliku partei juhtimisel on suuteline imesid korda saatma, et ta on suuteline võitma kõiki ja igasuguseid takistusi oma teel, lõpu tegema vaevalike elementide igale katsele tõkestada uue nõukogude elu ülesehitust.

Taastame kronoloogilises järjekorras põhimised faktid Nõukogude Eesti elust ajavahemikul 1940. aasta juulist kuni Suure Isamaasõja alguseni.

Rahva poolt kukutatud tagurlikud elemendid ja nende sabarakud püüdsid takistada uue sotsialistliku ühiskonna ehitamistööd, eeskätt majanduslikul alal. Seepärast avaldati 25. juulil seadlus võitlusest majandusliku saboteerimisega. Vastavalt Riigivolikogu poolt vastuvõetud seadustele algas suurtööstuse-ettevõtete ja pankade natsionaliseerimine, mis teostati põhimiselt kahe-kolme kuu kestel.

29. juulil sõitis Tallinnast Moskvasse Eesti NSV Riigivolikogu saatkond, et üle anda NSVL Olemnõukogule deklaratsioon palvega vastu võtta Eesti Nõukogude Liidu koosseisu. NSVL Olemnõukogu istungil 6. augustil võeti Eesti NSV vastu Nõukogude Liidu koosseisu. Eesti NSV Riigivolikogu saatkonda tagasi tuleks Moskvas muutus rahvapeoks. Alates Narvast kuni Tallinnani tervitasid Riigivolikogu saatkonda määratud suured rahvahulgad. Paljude jaamades toimusid mittingud, kus esinesid saatkonna liikmed, töölised ja teenistujad. Tallinna Balti jaama ees toimus suurem mitting. See oli eesti rahva võimas meeleavaldus, millega ta väljendas oma ustavust nõukogude võimule, bolševistlikule parteile ja Nõukogude Liidule.

30. juulil moodustati vastavalt Riigivolikogu poolt 23. juulil vastuvõetud seadusele maata ja väheste maaga talupoegade maaga varustamise komitee. Oheaeegselt sellega asus Põllutöministeerium välja töötama vahendeid, kuidas talurahva maksukoormat kergendada ja tema pangavõlgu teatud ulatuses kustutada.

3. augustil võtsid Valitsus, EK(b)P KK ja Ametiühingute Kesknõukogu vastu otsuse tösta töölise töötasu 20%. Tallinna Balti puuvilla vabrikul töölised pöördusid kogu Eesti töölise poole kutsega arendada vastuseks partei ja valitsuse hoolitsusele sotsialistlikku võistlust ja stahhaanovlikku liikumist, et arendada kiiremini meie sotsialistlikku tööstust. See Tallinna tekstiiltöölise kutse leidis laialist vastukaja kogu maal.

5. augustil võeti vastu otsus tösta ka insener-tehnilise koosseisu töötasu.

8. augustil moodustati Tallinna Sadamatehastes esimene Eesti NSV käitiskomitee. Sellele järgi

de loomine kõigis ettevõtetes ja asutustes üle kogu maa.

Teostati pankade, ettevõtete, laevanduse, tervishoiuasutuste, suurte elamute jne. natsionaliseerimine. Kogu rahvamajandus korraldati samm-sammult ümber uut, sotsialistlikku laadi.

Raamatukogudest ja -kauplustest korjati ära tagurlik ja fashismimeelne kirjandus. Hakati välja andma edumeelset nõukogude kirjandust.

Sellele, et Eesti noored kaadrid võiksid uurida bolševismi teooriat, omistas Eestimaa Kommunistlik (bolševike) Partei algusest peale eriti suurt tähtsust.

„OK(b)P ajaloo lühikursus“ tõlgiti eesti keelde ja 4. augustil 1940. aastal hakati teda avaldama EK(b)P Keskkomitee häälekandjas „Kommunist“.

24. augustil tuli Riigivolikogu kokku teiseks istungjärguks. Selle istungjärgu tähtsamad otsused on Eesti NSV Konstitutsiooni vastuvõtmine, mille eelmisel istungjärgul moodustatud komisjon välja oli töötanud. Vastavalt uuele Konstitutsioonile nimetas Riigivolikogu end ümber Eesti NSV Olemnõukoguks. See Eesti NSV Olemnõukogu koosseis töötab ka praegu. Edasi moodustati Nõukogude Valitsus — Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu.

30. augustil avaldas Rahvakomissaride Nõukogu seaduse, mille järgi eesti sõjavägi kuulutati Punaarmee koostisosaks. See päev on Punaarmee eesti väeosade olemasolu algus (kui mitte arvestada Punaarmee eesti väeosi, kes olid olemas kodusõja ajal 1918.—1920. aastal.)

SOTSIALISTLIK EHTUSTÖÖ NÕUKOGUDE EESTIS

Septembrikuul algasid käitiste ja kohalike komiteede valimised. Tehti suur töö töölise ametiühingutesse koondamisel. Nõukogude võimu üheaastase kestuse vältel kasvas ametiühingute liikmete arv 15.000 liikmelt 180.000 liikmele. 7. septembril toimus ühe suurema ehituse juures esimene Eesti lööklaste ja stahhaanovlaste nõupidamine. See oli erakordselt suure tähtsusega fakt. Saanud maa peremeheks, oli Eesti töölisklass haaratud püüdest viia Eesti NSV majanduslikku arengut maksimaalse kiirusega edasi.

Septembrikuus võttis NSV Liidu Olemnõukogu Presiidium vastu seadluse, mille järgi Eesti, Läti ja Leedu Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide kodanikud võeti vastu Nõukogude Liidu kodanikeks.

11. septembril likvideeriti endine eesti politsei ja loodi töölis-talupoegade miilits.

18. septembril loodi Ida-Eestis Kallasel esimene kalapüügiartell ja mõni päev hiljem, 22. septembril, Narva vallas „Dolgaja Niva“ külas esimene eesti kolhoos, kuhu astus ligi 70% selle küla talupoegadest. Nõukogude võimu aastase kestuse ajal loodi Eestis neli või viis kolhoosi. Selle tõsiasja, et eesti talupojad rajasid ise need esimesed kolhoosid, on sakslased ümber pööranud ja püüdnud juba kolm aastat rahvast veenda, nagu oleks Eestis nõukogude aastal läbi viidud täielik sundkollektiviseerimine. See fashistide laim nõukogude võimu ja bolševike partei poliitika kohta ületab oma alatusse poolest kõik muu.

Mäletan väga hästi, kuidas talupojad, kes soovisid astuda kolhoosidesse, Tallinna sõitsid, Keskkomitee ja teistes valitsusasutustes nõu küsimas käisid, kuidas kolhoose asutada. Meie seletasime neile, et kõigepealt tuleb teil nästi tutvuda põllumajandusartelli põhi-kirjaga, et kõige suhtes põhjalikult selgusele jõuda. Kui kolhoosi eesmärk on teile selge ja kui te olete sellest põhjalikult aru saanud, siis täitke oma soov, asutage kolhoos ja meie toetame teid, sest nõukogude võimu ja meie partei poliitika seisab selles, et toetada talupoegade eneset algatust põllumajanduse sotsialistlikul ümberkorraldamisel ja talumajapidamisel sotsialistlikele rõõbastele juhtimisel.

Mingisugust sundust kollektiviseerimisel pole lubatud ja mingisugust sundust ei olnud Eestis 1940/41. aastal. Seda teab igaüks eesti töötav talurahvas väga

hästi ja fashistlik laim nõukogude võimu poliitika kohta suudab vaevalt kedagi eksiteele viia.

Septembri lõpul tõsteti Rahvakomissaride Nõukogu ja Eestimaa K(b)P KK määrusega töölise ja teenistujate palku 30—45%. Edasi seati kõrgemates õppeasutustes sisse stipendiumid. Samuti pandi meeste ja naiste ühesuguse töö kohta maksuma ühtsed palganormid. 30. septembril avati Tartu Riiklik Ülikool kui nõukogude ülikool.

Septembris, oktoobris ja novembris viidi maal läbi maajagamine väheste maaga ja maata talupoegadele. See oli maal kõige aktiivsema poliitilise elu ajajärk, terava klassivõitluse ajajärk. Nõukogude võim viis maareformi kindla käega ellu.

Oktoobri keskpaiku algas õppetöö Tallinna ja Tartu marksismi-leninismi õhtuülikoolis. Bolševistliku teooria õppimine oli noore Nõukogude Eesti kaadrite ees seisvate ülesannete hulgas üks tähtsaimaid. Korraldati lühiajalisi kursusi partei alorganisatsioonide sekretäridele. Tallinnas ja teistes kohtades algasid mõni aeg hiljem natsionaliseeritud ettevõtete uute juhatajate kursused; samuti korraldati kursusi ka direktoritele.

25. oktoobril võttis OK(b)P KK vastu otsuse arvata Eestimaa Kommunistlik (bolševike) Partei Üleliidulise Kommunistliku (bolševike) Partei koosseisu kui üks selle organisatsioonidest. Alates sellest päevast on Eestimaa K(b)P liikmed ühtlasi ka OK(b)P liikmed.

1. novembril ilmus „OK(b)P ajaloo lühikursus“ eestikeelne tõlge eri raamatuna suures, Eestis enneolematu tiraažis — 25.000 eksemplaris.

Novembri kuulutati välja, et Eesti NSV rahvasaadikute valimised NSVL Olemnõukokku teostatakse 12. jaanuaril 1941. aastal, ja algas valimiseelne selgitustöö.

Valitsus võttis tarvitusele rea vahendeid abi osutamiseks väheste maaga ja maata talupoegadele, kes olid saanud maad. Nõnda näiteks võeti 19. novembril vastu seadus, mille põhjal nende talupoegadele anti ehituste jaoks metsa kuni 10-aastase tähtajaga ja soodsate tingimustega, samuti laenu ja abi kariloomade muretmiseks jne.

Novembri lõpul võtsid Rahvakomissaride Nõukogu ja EK(b)P KK vastu rea otsuseid, mis puudutasid riigi majandusliku elu põhilisimusi, nagu tööpalga ümberkorraldamine, Nõukogude valuuta sisseseadmine Eestis, edasi — sotsiaalkindlustuse sisseseadmine, uute hindade määramine tööstuskaupadele ja toiduainetele, maksumaksjate sisseseadmine töölisele ja talupoegadele, töölise ja teenistujate maksukoormuse kergendamise seadus, terve rida kategeoriaid töölise, teenistujate, insener-tehnilise personali ja teaduslike töölise palga kõrgendamisel. 30. novembril avaldati seadus, millega tugevdati võitlust spekulatsioonide ja tagurlike elementide katsete vastu ignoreerida nõukogude valitsuse samme kindlate hindade määramisel.

Detsembri algul võeti Rahvakomissaride Nõukogu ja Eestimaa K(b)P KK poolt kooskõlas NSV Liidu Valitsuse otsusega vastu seadus 15 masina- ja -traktori-jaama loomiseks, mis pidid alustama tööd 1941. aasta kevadel.

Hiljem võeti vastu veel teine seadus 10 täiendava masina- ja traktori-jaama loomiseks. Seega töötas Eestis 1941. aasta kevadkülvil ajal 25 masina- ja traktori-jaama. Masina- ja traktori-jaamade juurde oli kõigis eesti valdades asutatud 250 hobu-masinriistade laenuuspunkti, et abistada töötavat talurahvast maaharimisel ja muudel põllumajanduslikel töödel. Need masina- ja traktori-jaamad ning hobu-masinriistade laenuuspunktid omasisid 1941. aasta kevadkülvil ajal väga suurt tähtsust, nii et külv teostati väga kiiresti ja organiseeritult ning kõrge agrotehnilisel tasemel.

Detsembri lõpul otsustas Eestimaa K(b)P KK kutsuda 5. veebruaril 1941. aastal kokku Eestimaa Kommunistliku (bolševike) Partei IV kongressi. Enne seda viidi läbi valimised kõigis parteiorganisatsioonides ja peeti ka partei linna- ja maakonnakon-

verentsid. IV kongress oli Eesti maa K(b)P esimene legaalne kongress. Eelmised kolm kongressi oli peetud sügaval pöranda all.

1941. aasta 12. jaanuaril leidis aset Eesti NSV rahvasaadikute valimine NSV Liidu Olemnõukokku. Nende valimistega demonstreeris eesti rahvas võimsalt oma poolehoidu kommunistide ja parteitute bloki kandidaatidele, kes olid esitatud valimiseks. Osavõtt valimistest oli enneolematu aktiivne. Haruldase üksmeelega hääletasid valijad kommunistide ja parteitute bloki kandidaatide poolt. Nii näiteks võttis 875.000 valimisõiguslikust kodanikust osa valimisest Liidunõukokku 852.000 valijat ja Rahvaste Nõukokku 851.000 valijat. Valimistel Liidunõukokku hääletas kommunistide ja parteitute bloki kandidaatide poolt 97,01% ja valimistel Rahvaste Nõukokku 95,78% valimistest osavõtnuist. See oli eesti rahva võimas üksmeeleväljendus, et ta on täielikult solidaarne bolševike partei ja nõukogude valitsuse poliitikaga, see oli eesti rahva võimas tahteväljendus võtta koos teiste NSV Liidu rahvastega õlg-õla kõrval aktiivselt osa uue nõukogude elu ülesehitamisest.

17. jaanuaril avaldas Eesti NSV Olemnõukogu Presiidium seadluse maakonna-, linna- ja vallataitevõimude loomise kohta.

18. jaanuaril sõlmiti Nõukogude Liidu ja Saksamaa vahel kokkulepe kõigi sakslaste Eestist Saksamaale ümberasustamise kohta. See oli Eesti elus väga tähtsaks sündmuseks. 13. sajandist alates olid sakslased mänginud Eestis peremeest, kurnanud ja ekspluateerinud eesti rahvast ning rõhunud teda enam kui 700 aastat. Alles nüüd, nõukogude võimu ajal, vabanes eesti rahvas Nõukogude Liidu võimsuse ja jõu abil saksa ikkest täielikult. Tõsi küll, saksa rõõvavallutajail õnnestus fashistliku bandiidi Hitleri abiga veel kord Eestisse tagasi tulla, veel kord eestlaste turjale elama asuda, kuid saksa okupatsioonipäevad Eestis on juba loetud ja see päev pole enam kaugel, milal kuulsusrikas Punaarmee vabastab suure Stalini juhtimisel eesti rahva jäädavalt oma põliste vaenlaste — saksa rõõvavallutajate ikkest.

Viimne rong Saksamaale ümberasujatega väljus Eestist 25. märtsil 1941. aastal.

Jaanuari lõpul ja veebruari algul toimusid Eestimaa K(b)P maakondade ja linnade parteikonverentsid. 5. veebruaril 1941. aastal avati Tallinnas partei IV kongress. Kongressil arutati vabariigis seisukorda, ülesandeid, mis seisavad Eestimaa K(b)P kui valitseva partei ees, kes suunab uue, sotsialistliku ühiskonna ülesehitavat tööd.

Veebruari keskpaiku võeti vastu rida seadusi nõukogude riik-süsteemi kehtimapanekuks, nagu läbikäigumaks, puhtakasumaks ja tulumaks.

Nii juhiti kogu vabariigi majanduselu samm-sammult ja järjekindlalt uutele nõukogude rõõbastele.

Veebruaris ja märtsis viidi kogu maal läbi laiaulatuslik hoogu töö liikmete juurdeõmbamiseks tarvitajate kooperatiividesse ja tarvitajate ühingute juhatuste valimised. See, nagu kõik teisedki hoogtööd, viidi läbi töötajate tohutul aktiivsel osavõtul, ning sellest ajast peale võtsid töötajad kooperatsioonide juhtimise enda kätte.

Märtsis algasid ametiühingute konverentsid.

Noore Nõukogude Eesti kultuurisidemed vennalike nõukogude, vabariikidega muutusid aina tihedamaks. Eestisse saabusid Moskva ja Leningradi riiklike teatrite näitlejate brigaadid. Eesti näitlejad ja kirjanikud külastasid Moskvat, Leningradi ja teisi NSV Liidu linnu.

Märtsi lõpul tuli kokku Eestimaa K(b)P KK pleenum, kes arutas Eesti NSV 1941. aasta eelarve ja vabariigi rahvamajanduse plaani küsimusi.

Pandi maksuma nõukogude passisüsteem, kusjuures määrati kindlaks, et Nõukogude passide väljaandmine kõigile Eesti NSV

(Lõpp 6. lk.)

Eesti NSV neljandaks aastapäevaks

JOH. VARES,

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimees

21. juulil s. a. tähistab eesti töötav rahvas tähtsat ajaloolist päeva — nõukogude võimu kehtimapaneku neljandat aastapäeva Eestis.

Neli aastat tagasi võttis demokraatlikel alustel valitud Eesti Riigivolikogu, väljendades eesti töötava rahva vankumatut tahtet, oma esimesel istungil vastu otsuse kuulutada Eestis välja nõukogude võim ja avaldas soovi, et Eesti võetaks Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu koosseisu võrdõigusliku liikmena.

Selle eesti rahva rõhuva enamus otsusega algas uus ajajärk meie kodumaa ajaloos ja meie rahva elus, kes nüüd sai tõeliseks peremeheks oma maal ja oma saatuse täielikuks määrajaks.

1939. aastal alanud teise maailmasõja kriitilisel ajajärgul, 21. juulil 1940. a. jõudis Eesti täielikult välja poolkoloniaalse ja kuni viimase ajani ainult nimeiliselt iseseisva maa olukorrast.

Mitte kõigile ei olnud arusaadav selle sammu suur ajalooline tähtsus eesti rahva elus. Nõukogude korralde vaenulikuks kildkonnad, peamiselt mõnede riikide fashismi-meelsed elemendid, püüdsid korduvalt eksiteede viia mõningaid eesti rahva vähemteadlikke ringkondi 1940. aasta juuni- ja juulisündmuste ning eesti rahva esindajate kaugenägeliku otsuse tähtsuse suhtes.

Kohe pärast nõukogude võimu kehtimapanekut Eestis ja meie riigi astumist Nõukogude Liidu koosseisu hakkasid igat sorti hitlerlased karjuma, nagu oleks Eesti kaotanud oma „iseseisvuse“ ja tõstsid kisa Baltimaade „vallutamise!“ Nõukogude Liidu poolt.

Mis kellelgi valutab, sellest ta ka räägib. Eesti rahva ja teiste balti rahvaste — lätlaste ja leedulaste — juulikuu otsused olid esimesteks tunduvateks poliitilismajanduslikeks löökideks verejannulise fashismi pihta, kes sel ajal hoopis oma võitudega läänes ja ei tundnud veel kaotusi.

Kõik mäletavad ärevaid päevi 1940. aasta esimesel poolel, kui saksa fashistlikel jõukudel läks korda orjastada terve rida riike Lääne-Euroopas, nende seas Prantsusmaa, vallutada tema pealinn — Pariis.

Järjest selgemaks kujunes fashistliku Saksamaa poolt ähvardav hädahoht Nõukogude Liidu läänepiiridele ja Balti riikide — Leedu, Läti ja Eesti olemasolule, kuna nende maade reaktsoonilised valitsused silmanähtavalt kaldusid koostööle ja bloki loomisele Hitleriga.

Eesti rahva progressiivne osa — töötav rahvas ja intelligents — hindasid õigesti ja ettenägelikult hädahohtu, mis varitses fashistliku Saksamaa poolt ja mis muutus eriti ähvardavaks pärast metsiku fashismi poolt alustatud teise maailmasõja lahtipuhkemist 1. septembril 1939. aastal. Saksamaa saagiahnuks Baltimaade suhtes oli üldtuntud ja arusaadav kõigile.

Juba paljude aastate kestel, seoses Hitleri võimuletulekuga Saksamaal, püüdsid sakslased süstemaatiliselt nii poliitiliselt kui ka majanduslikult Baltimaid oma mõju alla haarata, et moodustada neist platsdarmi kallaletungiks Nõukogude Liidule. Kurikuulus vapside liikumine ja nende abistamine saksa ja soome fashistide poolt pidi järk-järgult fashistlikule Saksamaale pinda valmistama Baltimaade vallutamiseks. „Trooja hobune“ oli veeretatud meie värvate ette, kuid tema sisestoomine linna läks nurja. Kuna katse, muuta Eesti vapside abil fashistliku Saksamaa tööriistaks äpardus, hakkasid hitlerlased kasutama eesti tolleaegse tagurliku fashismimeelse valitsuse teenimislahkust, et niisugusel „rahulikul“ teel haarata enda kätte eestli majandus ja orjastada maa poliitiliselt. Eesti osutus varsti fashismi mõjualuseks, kuhu teda tõukasid kapitalistliku kliki ja eesti lühinägelike reaktiooniliste valitsejate isiklikud

taskuhiivid. Saksa kapital muutus peremeheks meie maal, mis oli üle ujutatud mitmesuguste äritegelaste ja turistide maski all esinevate Hitleri agentide poolt.

Eesti töötav rahvas ja intelligents jälgisid rahutusega kõiki neid mahhinatsioonide meie maa orjastamiseks, mida avalikult toetas tema reaktsooniline valitsus.

Nõukogude Liit, olles valvel oma läänepiiride ja eluliste huvide kaitseks, ei võinud ükskõiksest pealt vaadata Baltimaade kulisside-tagust mängu Saksamaaga, sest see ähvardas Leningradi ja kogu Nõukogude riigi julgeolekut. Nõukogude diplomaafia, võideldes rahu eest, jälgis erksalt kõiki fashistide septsusi ja püüdis mitte kallaletungi ja vastastikuse abistamise pakti sõlmimisega kõrvaldada hädahohtu. Niisugune oli poliitiline olukord 1939. aastal ja 1940. aasta esimesel poolel.

Vaatamata sellele, et 1939. aastal sõlmiti vastastikuse abistamise pakt Eesti ja Nõukogude Liidu vahel, kestsid hitlerlased intriigid edasi ja olid täiesti läbipaistvad, ähvardades orjastada eesti rahvast ja kiskuda Eestit sõtta fashistliku Saksamaa poolt Nõukogude Liidu vastu. Pätsi-Laidoneri-Uluotsa fashismimeelse reaktsooniline valitsus kaldus kuritegeliku komploti moodustamisele eesti rahva vaenlastega — saksa röövvallutajatega, avalikult põigeldes kõrvale suure idanaabriga sõlmitud vastastikuse abistamise pakti tingimuste täitmisest ja ignoreerides endale võetud kohustusi. See asjaolu nõudis eesti töötavalt rahvalt ja intelligentsilt — kõigilt eesti patriootidelt veel pingsamat valvelolekut kogu eesti rahva huvide eest kuritegeliku reaktsoonilise kliki katsete vastu Saksamaa abiga päästa oma isiklike huvid.

Eesti progressiivsete elementide võitlus hitlerlaste ja nende mõtteosaliste röövellike plaanide vastu tugevnes järjest ja 21. juunil 1940. a., kui fashismivastastel töötava rahva ja intelligenti laialdastel hulkadel katkes kanatus, nad tulid tänavale, nõudes reaktsoonilise-fashismimeelse valitsuse asendamist rahvalitsusega, mis kajastaks kogu eesti rahva huvisid. Rahvahulkade surve pidi tagurlik valitsus lahkuma ja andma võimu uuele valitsusele, kel oli rahva usaldus ja kes asus täitma kohustusi vastastikuse abistamisakti alusel.

Rahvalitsuse deklaratsiooni kohaselt teostati 14. ja 15. juulil 1940. a. Riigivolikogu valimised. Uus Riigivolikogu võttiski oma istungil vastu ajaloolise otsuse — pani kehtima nõukogude võimu Eestis.

Teist valikut ei olnud. Juba siis, kui puhkes teine maailmasõda, mille alustas fashistlik Saksamaa, oli eesti patriootidele selge, et ainuüksi oma jõududega ei suuda Eesti ennast kaitsta fashistliku agressiooni vastu, ja et ainult liidus nõukogude rahvaste suudab eesti rahvas päästa oma vabaduse, iseseisvuse, oma rahvusliku kultuuri ja kindlustab oma suveräänsuse olemasolu.

Kõik eesti progressiivsed inimesed nägid, et Tšehhoslovakkia ja Austria ning paljude teiste Euroopa riikide — Belgia, Hollandi, Taani, Norra j. t. saatusest, pääsmiseks on tarvis õigeaegselt leida ustav, tugev demokraatlik liitlane riigi näol, kes ei riku üksikute rahvaste õigusi, vaid kes kaitseb neid igasuguste kallaletungide vastu. Niisuguseks liitlaseks saab olla ainult Nõukogude Liit, kus igale rahvale kindlustatakse auväärne ja võrdõiguslik koht.

Eesti rahvas mäletab oma ajaloost, et meie kodumaa kõige kriitilisematel minutitel on juba XIII sajandi alates korduvalt saanud abi sõbralikult vene rahvalt. Meie esivanemad (Lembitu j. t.) pöördusid sagedasti abi saamiseks Pihkva, Novgorodi, Suzdali poole, et ühise jõuga ta-

gasi lüüa saksa kiskjate tungi itta.

Ainult Nõukogude Liit võib oma võimsusega kaitsta meie kultuuri, meie iseseisvust ja vabadust. Meile sai selgeks, et väljaspool Nõukogude Liitu ei ole ega saagi kindel olla väikese eesti rahva iseseisev elu ja tema kultuuri oitseng.

Eesti rahva täielik veendumus selles, et ainult nõukogude rahvaste sõbralikus peres ootab teda õnnelik tulevik, rahvusliku kultuuri oitseng ja majanduslik tõus, kohustas rahvasaadikuid 21. juulil 1940 a. Riigivolikogu esimesel istungil välja kuulutama nõukogude võimu ja esitama palve NSVL Ülemnõukogu Presiidiumile, et Eesti NSV võetaks Nõukogude Liidu võrdõiguslikuks liikmeks.

Need on põhjused, miks Eesti muutus Nõukogude Sotsialistlikuks Vabariigiks. Kui seda ei oleks sündinud ja kui Eesti ei oleks astunud Nõukogude Liidu koosseisu, siis oleks tabanud teda Hitleri vasallide — Ungari, Rumeenia, Soome j. t. saatust.

Suur Isamaasõda avas paljudel silmad, tema käik näitab selgesti, milleni on viinud väikeste riikide kaasaminek hitlerliku Saksamaaga. Oma juhtide hukatusliku poliitika tagajärjel peavad Saksamaa vasallriikide rahvad kandma hitlerliku okupatsiooni alandusi. Kurvad tulemused on kõigile näha: „täna — liitlane, homme — sakslaste poolt okupeeritud maa, täna — vasall, homme — ori, — niisugune on väljawaade, mille ees seisab iga riik, kes on liidus Saksamaaga.“ (M. Leonov: „Sõja ja poliitika vahekordadest“.)

Niisugune oleks olnud ka kodanliku Eesti perspektiiv 1940. aastal enne juuni-juuli pöördpäevi. Eesti tagurlik valitsus tahis meelega tuua hukatust oma rahvale.

Tark ja ettenägelik eesti rahvas kõrvaldas 1940. aasta juunis juulis hädahohtu — sattuda Hitleri vasallina sõjakeerisesse fashistliku Saksamaa röövellike huvide eest.

Sellest ajast peale algab tagurliku kliki valitsejate ja fashistliku Saksamaa eestkostmise alt vabanenud Eesti tõeline, mitte enam fiktiivne ja nimeline iseseisvus.

Eesti rahvas asus ehitama sotsialismi ja tegi ühe nõukogude aasta jooksul ära suure loova töö oma elu ümberkorraldamise alal, saavutades suurepärase edu kõigil aladel.

Algas hoogus tõus meie riigi poliitilises, kultuurilises ja majanduslikus elus.

Eesti tulevik oleks võinud olla kaunis, kogu maa oli muutumas õitsvaks eesrindlikuks vabariigiks, kes kedagi ei ähvardanud oma olemasoluga. Meie intensiivse loomistöö katkestas saksa fashistlike vallutajate sõnamurdlik ja kiskjalik kallaletung Nõukogude Liidule ja teiste hulgas ka meie maale, kes oma geograafilise asendi tõttu võttis esimeste hulgas vastu hitlerliku sõjamasina lööke.

Sõja alguspäevadest peale asus kogu eesti rahvas oma kodumaa kaitsele. Kuid upsakate ja iseteadvate sakslaste mobiliseeritud jõud liikusid meie peale laviinina, kui meie rahva jõudude ja reservide suur koondamine alles algas. Meil tuli taganeda. Ent hitlerlastel ei õnnestunud haarata Eestimaad ilma verise heitluseta, raskete kaotusteta. Kõigil on meele hävituspataljonide ja töölispolkude võitlejate kangelaslik võitlus Tallinna all ja meie kodumaa teiste linnade kaitseks.

Juba kolm aastat jätkavad Eestimaa K(b)P ja eesti valitsus ühes kõigi Nõukogude Liidu tagalasse evakueerunud eestlastega võitlust hitlerlike okupantide vastu, organiseerides igal võimalikul viisil vastupanu ja pealetungi, juhtides kõigiti antifashistlikku võitlust ka sealpool rinnet.

Eesti rahvuslikud väeosad võitlevad rindel Punaarmee koosseisus edukalt ja väarikalt hitlerlaste jõukudega, osutades piiratud melisust ja vastupidavust. Eesti rahvuslikud väeosad võtsid otsustaval määral osa Velikije Luki vallutamisest, võttes ühes saksa garnisoni jäanustega vangi garnisoniõlema parun von Sassi, kelle esivanemad elasid Eestis Saaremaal ja ekspluateerisid eestlasi mitme sugupõlve jooksul. Võitluses Neveli linna eest näitasid oma meisterlikkust eesti kauriväelased. Novosokolniki linna vabastamisel paistsid nad silma lasteketšupsega ja koordineeritud tegevusega, mille eest neid autasustati Suvorovi II järgu ordeniga.

Viis eesti rahva poega sai Suure Isamaasõja ajal Nõukogude Liidu Kangelase aunimetuse, need on: Arnold Meri, Endel Puusepp, Arnold Pappel, Heinrich Hindreus ja Joosep Laar.

Eesti rahvas on uhke oma kangelaspoegadele, kes sammuvad meie sangarlike esivanemate — Lembitu, legendaarse Tasuja jt. kuulsusrikkaid radu.

Vaprad partisanid-patrioodid hävitavad Eestimaa K(b)P juhtimisel edukalt okupante, vaatamata äärmiselt rasketele kohalikele tingimustele. Sakslased kaebavad sageli, et partisanid on nuhtluseks nende tagalale. Eriti on tuntud oma hulljulguse poolest „Vanamehe“ salga partisanid, kes on tekitanud fashistlikele roimareile suuri kaotusi ja palju kahju. „Vanamees“ on autasustatud Lenini ordeniga.

Ennastsalgavalt töötavad nõukogude tagalasse evakueerunud eestlased — mehed ja naised, aidades rinnet kõigi oma jõudude ja teadmistega.

Teadlased, kirjanikud, kunstnikud ja kogu intelligents põlevad soovist kõigiti kaasa aidata Punaarmee edu, et kiirendada kodumaa vabastamist.

Kõigi nõukogude territooriumil asuvate eestlaste jõupingutustega ja patriootilise vaimustusega koguti 1944. aastal tankikolonni „Lembitu“ ja lennueskadri „Tasuja“ ehitamiseks annetusi 9.500.000 rubla suuruses.

Kahtlemata tõuseb sellega veel enam meie võitlejate moodsa relvastuse tule võimsus ja nad saavutavad veelgi suuremaid tulemusi teel võidule.

Nõukogude võimu maksmapaneku neljandat aastapäeva Eestis me tähistame sangarliku Punaarmee suurte ajalooliste ja imeteldavate võitude ajal. Visas heitluses nõukogude väed mitte üksnes ei aja vaenlast välja meie maalt, vaid nad hävitavad tema elavjõudu ja tehnikat, haaravad tervete diviisidena kotti hitlerlikke sõjaväelasi.

On lähenemas aeg, millal kogu Saksamaa saab Punaarmee löökide all idast ja meie liitlaste löökide all läänest üheks põrgukallaks, kus põlevad lõpuni selle Hitleri „võitmatu“ armee jäanused.

Meie elame üle Baltimaade nõukogude vabariikide — Leedu, Läti ja Eesti vabastamise helgeid ja rõõmsaid päevi.

Punaarmee pealetung suure Stalini juhtimisel avab uue, lõpliku faasi sõjas. On alanud fashistlike röövlomade täielik purustamine, on tulnud aeg, kus: „Me võitluste hoog sugupõlvadeks määrab aus, kuulsuses hülgama Isamaa teel“ Praegu peavad kõik meie mõtted ja tunded olema suunatud sellele, et lõplikult lüüa fashistlikku looma tema oma koopas. Eesti rahvas tunneb üle 700 aasta erilist vihkamist oma igipõliste vaenlaste — saksa orjastajate vastu.

Jäädav vabanemine saksa ikke alt sai eesti rahvale võimalikuks tänu Eesti astumisele Nõukogude Liidu koosseisu 1940. aastal ja tänu Punaarmee võitudele Isamaasõja käigus.

Iga eestlase peaulesandeks, kes ta ka ei oleks — tööline, talupoeg, intelligents, jõukas või vaene, noor või elatunud — on võit-

lus okupantidega. Igaüks, kes armastab oma maad ja rahvast, vaatamata isiklikele huvidele, on täis iha kätte maksta sakslastele sajandite kannatuste eest.

Kogu eesti rahva üksmeel — ühtne üldrahvuslik rinne fashistlike vallutajate vastu — see viib meid vastastikusele arusaamisele ja võidule. Fashism tuleb purustada poliitilis-moraalselt, et kõik piinatud ja ninapidi veetud hitlerliku vale ohvrid uuesti näeksid tõde. Tuleb muidugi võidelda ka väliseestlastest intriigantide ja shovinistide vastu, kes jätkavad vee sogaseks tegemist Ameerikas, Inglismaal, Rootsis ja Soomes, mürgitades õhku oma valge-emigrantlike ja fashistlike väärarvamuste levitamisega. Pole kahtlust, et nad sellega abistavad juba kõikekaotarud Hitlerit. Vastavalt NSVL Ülemnõukogu X istungjärgu otsusel loodud liiduvaba riikliku Välisasjade Rahvakomisariaadi ülesandeks on juurteni hävitada see paise eesti ühiskonnast. Meie nõukogude perekond peab olema puhas vördjalikest reutest, kes väljaspool meie kodumaa piire tungivad kallale meie tõelisele vabadusele ja sõlumatusele.

Natsionaal-shovinistid — need on fashistide teisendid. Nõukogude Eesti ei vaja neid, ta põlgab neid samuti, nagu saksa fashistlikke kurjategijaid ja röövlid, kelle lõpliku hävitamise järele kogu eesti rahvas pühendab kõik oma jõud sakslaste poolt haavatud ja purustatud kodumaa — meie eisiade maa taasehitamiseks.

Eesti rahvas ootab praegu veel sakslaste poolt okupeeritud territooriumil nõukogude võimu ja Punaarmee tagasitulekut, kes juba kindlalt seisab eestlaste maal Narva rajoonis.

Kõik eesti patrioodid ja võitlejad, ohvitserid ja kindralid teavad, mille eest nad võitlevad.

Oma kirjas eesti rahvale väljendasid Punaarmee eesti rahvusliku korpusse ohvitserid ja kindralid selgelt kõigi ausate eestlaste, kõigi tõeliste eesti patriootide mõtteid:

„Meie võitleme Nõukogude Eesti eest sellepärast, et nõukogude korra sünn Eestis oli meie maa ja rahva majandusliku, poliitilise ja kultuurilise arengu loomulik ning seaduspärane tulemus.“

„Meie oleme kõiki ajaloolisi fakte ja ühiskondlikke arengusid arvestades jõudnud vankumatule tõekspidamisele, et ainult õige arengutee eesti rahvale on Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik. Selles veendumuses võitleme Nõukogude Liidu ja Nõukogude Eesti eest. Meil on teada eesti rahva kannatused fashistliku ikke all. Meie suurimaks sooviks on kätte maksta saksa fashistidele nende kuritegude eest. Voidsid hitlerliku röövararmee vastu, võideldes Nõukogude Eesti eest, täidame oma rahva eluõiguse ja vabaduse kaitsmise püha missiooni.“

Nõukogude Eesti neljandal aastapäeval mõtelgu ja toimigu iga eestlane nii, nagu mõtlevad ja toimivad Punaarmee eesti rahvusliku korpusse ohvitserid ja kindralid, nagu mõtlevad kõik meie maa patrioodid. Tõotagu iga eestlane anda kõik jõud fashismi lõplikuks hävitamiseks! Nüüd, millal Punaarmee ja liitlaste armeed kõigil rinnetel löövad hitlerlasi, nüüd, millal on lähedal kõigi ajutiselt saksa okupantide ikke alla sattunud rahvaste vabanemise päev, on kõik meie tunded ja mõtted suunatud sellele, et täita omalt poolt väarikas osa saksa fashismi poolt orjastatud rahvaste, nende hulgas ka eesti rahva vabastamisel.

Suures Isamaasõjas fashistlike röövvallutajate vastu võitleb eesti rahvas selle eest, mida andis tal 21. juuli 1940. aastal — Nõukogude Eesti eest, nõukogude korra taastamise eest, meie kodumaa taasehitamise eest veelgi suuremas õnnes.

RAHVA HÄAL nr. 35
Lk. 5 15. juulil 1944. a.

ÕNNELIK AASTA

(Järg 4. leheküljelt)

kodanikele tuleb lõpule viia 1941. aasta augustis. Sõda ei lasknud seda tööd lõpetada.

Võimatu on loetleda kõiki Partei ja Eesti NSV valitsuse samme, mis nad astusid nõukogude sotsialistliku ühiskonna ülesehitamiseks.

Kõigil ühiskondliku elu aladel — poliitika, majanduse ja kultuuri alal, — kees kõige virgem tegevus, millest töötajad võtsid oma kõige aktiivsemalt ja laialtavalikumalt.

Rahvamassid veendusid ikka enam ja enam, et nõukogude võim on tõeline töörahva võim ja et bolsheviike partei on alati valvel rahva huvide eest.

1941. aasta aprillis pandi kehtima seadus kohuslike normide kohta, mille ulatuses maapidajad pidid rüügle müüma vilja, liha, piima, võid, kartuleid jne.

Peab märkima, et kohalikud nõukogude ja partei organisatsioonid ei osanud kõikjal seda seadust küllalt järjekindlalt ja õigesti ellu viia, mistõttu leidsid aset seaduse moonutamised ja normide ühetasastamised.

1941. aasta kevadeks oli nõukogude maareform teostatud ja kehtiv talurahvas saanud maad, nii et ta võis juba 1941. aasta kevadel külvitöödest osa võtta. Talupidajad külvasid oma äsjaasadud põllud täis ja asusid hoonete ehitamiseks.

Saksa fashistid ja nende sabarakud püüavad 1940./41. aasta nõukogude maareformi, maandamist vähese maaga ja maata talurahvale, tõlgitseda kui Eesti põllumajanduse loostamist. See on alatu laim. Loomulik, et saksa fashistidele ja nende sabarakkudele ei meeldinud nõukogude maareform. Väike eesti hallparunite kiht, kes võitles nõukogude võimu vastu pani kõik oma lootused saksa fashismile, ei kehtast veel mingil määral eesti talurahvast ega väljenda tema huvisid. Nõukogude maareform 1941. aastal, suurmaapidajalt maa ülejääkide äravõtmine ja nende andmine maata ja vähese maaga talurahvale, vastas ja vastab eesti talurahva ja kogu eesti rahva põhilistele huvidele. See teguviis oli õige, õiglane ning otstarbekohane ja võeti ette riigi ja rahva huvides. Nõukogude maareform andis maad põliseks pidamiseks sellele, kes seda ise haris, ja pani päitsed pähe nendele, kes kasutasid maad töötava talurahva kurnamiseks. Alles nüüd sai eesti talurahvas tegelikult oma maa peremeheks, mis enne nõukogude võimu kuu-

lus temale ainult näiliselt, formaalselt.

28. aprillil likvideeriti Eesti NSV Rahvakomissari Nõukogu otsusega maata ja vähese maaga talupoegade maaga varustamise komiteed ja nende funktsioonid pandi täitevkomiteedele.

1941. aasta mais avaldati Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlused eraettevõtete, kodutööstajate jne. maksustamise kohta. Panti kehtima elamu-kultuuri- ja ühtne põllumajandusmaks.

Juuni algul viidi suure eduga läbi riigilaeu tellimise hoogtöö.

Eesti rahvast oli vallanud suure ülesehitustöö vaimustus. Ta saavutas majanduse ja kultuuri alal tohutut edu.

Kuid just siis, kui uue elu edukas ülesehitamine oli Eestis kõige suuremas hoos, tungis fashistlik Saksamaa Nõukogude Liidu reetlikult kallale. Koos teiste Nõukogude Liidu rahvastega haaras ka eesti rahvas relvad, et kaitsta oma vabadust ja iseseisvust ja ajada nurja saksa fashistlike röövvalutajate kavatsus orjastada nõukogude isamaad.

Lõppes sotsialismi rahuliku ülesehitamise ajajärk Eestis. Algas suur Isamaasõda.

EESTI RAHVA VÕITUDE AASTA

Teeme lühikese kokkuvõtte nendest saavutustest, milleni nõukogude võim jõudis Eestis nõukogude aasta jooksul.

1. Panti kehtima nõukogude võim, tööliste ja talurahva võim. Rahvahulgal asusid ehitama uut nõukogude elu. Eesti rahvas siidus jäädavaks ajaks oma saatuse nõukogude võimu saatusega. Sotsialism hakkas järjest rohkem juurduma eesti rahva ellu.

Arenes äge klassivõitlus. Kuulnud reaktioonilised elemendid ja nende käsilased ei tahtnud leppida rahva võiduga ja püüdsid igati takistada uue, sotsialistliku ühiskonna ülesehitamist. Nõukogude võim võttis tarvitusele otsustavad abinõud reaktiooniliste fashismimeelsete ja fashistlike olustuste vastu: teatud käputäis endisi reaktioonilisi tegelasi, kapitalistlikke elemente ja teisi eesti rahva vaenlasi evakueeriti 13.—14. juunil 1941. aastal sundkorras Eestist välja NSV Liidu tagala rajoonidesse 1941. aasta kevadel avastasid riikliku julgeoleku organi mõned salakuulajate ja diversantide erilaspesad.

Eesti rahva vaenlased ei pannud relva käest, vaid püüdsid tegeleda fashistliku Saksamaa näpunäidete järgi. Maal sagesid nõukogude aktivistide tapmised rahva vaenlaste poolt. Loomulik,

et nõukogude võim pidi tarvitusele võtma mõjuvaid abinõusid rahva vaenlaste õnnestumise vastu. Sest mitte selleks ei olnud Eesti töötav rahvas võtnud 1940. aastal võimu, et lasta rahva vaenlastel uuesti oma turjale istuda! Ta oli võtnud võimu enda kätte selleks, et seda hoida, et ehitada uut, õnneliku elu, ja kõigi vaenlike elementide katsetele takistada seda tööd tuli rahva tahte kohaselt otsustavalt lõpp teha. Selleks teostatigi vaenlike elementide väikese kildkonna sundevakueerimine Nõukogude Liidu tagalasse.

Seda sammu püüavad saksa fashistid ja nende kannupoisid tõlgitseda nõnda, nagu tahaksid bolsheviike partei ja nõukogude valitsus „hävitada eesti rahvast“. See on fashistide alatu ja rumal väljamõeldis, naeruväärne ja nurjatu vale. Purustades fashistlike salakuulajate ja kahjurite pesi, näitas nõukogude võim, et ta on eesti rahva ustav kaitsja vaenlaste vastu, kes püüavad orjastada ja hävitada eesti rahvast.

Põline sõprus eesti ja vene rahva vahel tugevnes veelgi. Lõi õitsele stalinlik sõprus, mis seob eesti rahvast NSV Liidu vennasrahvastega.

Nõukogude võimu lühiajalise olemasolu kestel võisime Eestis jälgi töötajate uut nõukogulikkust, sotsialistlikku suhtumist töösse, rahva ühisvarasse ja sotsialistlikku majapidamisse. Sotsialistlik võistlus ja stahhaanovlik liikumine oli vaimustuse ja hoogsa ülesehitustöö väljenduseks, mis oli vallanud Eesti töötajaid, ja mida polnud ega saanudki olla varem kapitalistide võimu ajal.

2. Milliseid majanduslikke tulemusi andis eest nõukogude võimu aasta?

Esiteame mõned andmed. Eesti NSV sotsialistlik tööstus täitis 1941. aasta I kvartaali rahvamajandusplaani (1926./27. aastate kindlate hindade alusel) 117%. Seega kasvas tööstuse üldtootang 1941. aasta esimeses kvartalis võrreldes 1940. aasta esimese kvartaaliga (s. o. enne nõukogude aegse perioodiga) 65,6%.

Üksikutes tööstusharudes näeme 1941. aasta esimeses kvartalis, võrreldes 1940. aasta esimese kvartaaliga, järgmist kasvupilti: masinaehituse ja metallitööstuse tootang kasvas 181%, sealhulgas Liidule alluv tööstus 250%, kummitööstus 202%, ehitusmaterjalide tööstus 185%, klaasitööstus 419%, keraamikatööstus 122%, puutööstus 154%, tikutööstus 592%, rõivatööstus 497%, meekaubad 373%, nahatööstus 170%, toidu- ja maitseainetööstus 160% jne.

1941. aasta esimese viie kuu kestel andis Eesti NSV tööstus enam kui 200.000.000 rubla eest (1926./27. aasta kindlate hindade alusel) kaupu.

See oli tööstustoodangu ennenägematu kasv Eestis.

Kiiresti kasvas ka töövõiljakus. Kui võtta vabrikutöölise 1941. aasta jaanuari töövõiljakuse aluseks 100, siis oli see arv veebruaris 111,3, märtsis 116,3, aprillis 126,6 ja lõpuks 1941. aasta mais 139,3. Need arvud kõnelevad kukalt sellest, mida võib saavutada töölisklass, kui ta ei tööta ekspluateerijatele, parasitidele, vaid iseenda, oma nõukogude riigi ja nõukogude ühiskonna heaks.

Tööliste arv suurenes Eestis 1941. aasta aprillis, võrreldes 1940. aasta aprilliga, 70%. Krooniliseks muutunud massiline töötaolek Eestis likvideeriti. Cha enam hakati tundma puudust tööstusest, eriti kvalifitseeritud tööstusest.

53.000 vähese maaga ja maata talupoega said nõukogude võimult ühtekokku 550.000 hektaari maad. Nendele uutele peremeestele osutas nõukogude võim maksimaalset abi ja toetust. Eesti põllumajapidamises loodi 25 masinatraktori jaama. Hobu-masinriistade laenuuspunktidest oli üle 5000 hobuse ühes kõigi vajalike masinatega. Nõukogude võim kustutas talurahva laenu- ja maksuvõla, mis oli ligi 100.000.000 eesti krooni (125.000.000 rubla). Töölisklassi ja töötava talurahva materiaalne olukord paranes tunduvalt.

3. Kultuuri alal tegi noor Nõukogude Eesti samuti suuri edusamme. Tasuta õppimine kõrgis õppeasutustes, alates algkoolist ja lõpetades kõrgemate õppeasutustega, ning stipendiumide andmine tehnikumide ja kõrgemate õppeasutuste üliõpilastele kindlustas töötavale rahvale võimaluse omandada teadmisi ja saada haridust. Üldise sundusliku algkooli õppeaja pikendamine on nõukogude võimu üheks silmapaistvaks saavutuseks. Kinod, teatrid, muuseumid, raamatukogud jne. said kättesaadavaks kõige laiematele töötavale hulkadele. Viljakalt töötati Eesti NSV-s ka teaduse ja kunsti alal.

Üheks kõige olulisemaks ja kõige tähtsamaks noore nõukogude võimu saavutuseks sel lühikesel rahulikul ülesehitustöö ajal oli kiire kaardrite kasv kõigil sotsialistliku majapidamise aladel, ja nagu töötulemused näitasid, tulid need kaardrid oma ülesannetega hästi toime.

Võimatu on loetleda kõiki neid saavutusi, milleni jõudis nõukogude võim sotsialistliku ühiskonna

ülesehitamise alal Eestis 1940./41. aastal.

See oli eesti rahva elus tõeline õnneaasta.

Muidugi leidis meie töös ka puudusi, mis tulid eelkõige sellest, et Eesti töölisklassil, töötaval talurahval ja töötaval intelligentsil puudusid kogemused uue elu ülesehitamisel.

Otsustavat tähtsust sotsialistliku ühiskonna ülesehitamisel Eestis 1940.—41. aastal omas Nõukogude Liidu poliitiline, majanduslik, sõjaline ja kultuuriline võimkus ning NSV Liidu rahvaste ja liiduvabariikide vennalik abi eesti rahvale. Me saavutasime edu, tänu NSV Liidu valitsusele, OK(b) P Keskkomitee ning isiklikult seltsimees Stalini abile ja juhtimisele, kes meie tööd suunates tundis alati huvi noore Nõukogude Eesti vastu. Seltsimees Stalini juhtimist, hoolt ja abi tundsi me igal sammul.

Sellised on noore Nõukogude Eesti mõningad peamised saavutused, milleni ta jõudis 1940./41. aastal, eesti rahvale õnnelikul nõukogude aastal.

Noore Eesti NSV kiire kasvu katkestas ajutiselt saksa fashistlike röövlite kallaletung Nõukogude Liidule. Olg-õla kõrval teiste Nõukogude Liidu vennalike rahvastega asus eesti rahvas kaitsma oma õnne, vabadust, au ja iseseisvust. Kuuludes võitmatu Punaarmee ridadesse annavad eesti võitlejad, seersandid ja ohvitserid nõukogude kindralite juhtimisel hoopes eesti rahva vihatud põlisvaenlasele — saksa fashistlikele barbaritele. Rahva ei anna fashistlikele vägistajale ja bandiitidele ka eesti rahva ustavad pojad ja tütreid — partisanid. Nad pingutavad kõik oma jõu selleks, et aidata juba Eesti NSV territooriumil võitlevat kangelaslikku Punaarmeed kiiremini vabastada meie kodumaad hitlerlaste ikkest.

Eesti rahva kõrvu kostavad võiduka Punaarmee — vabastaja armee — lähenevad võimsad sammud. Ta teab, et vabanemine põlatud saksa fashistlikust ikkest pole enam kaugel. Varsti lehvib Nõukogude punane lipp jälle Tallinna hallide tornide ja kõigi Eesti linnade ja külade kohal.

Geniaalse väepealiku, targa õpetaja ja armastatud juhi seltsimees Stalini õilis kuju innustab eesti rahvast otsustavaile lahinguile saksa röövvalutajate vastu. Lähedal, väga lähedal on päev, millal meie paljukannatanud rahvas asub jälle bolshevikkude partei juhtimisel sotsialistliku ühiskonna ülesehitamiseks.

Nõukogude Eesti, Nõukogude Liidu eest — edasil

Sasha Tallinna alt

Ta jäi mulle kohe meelde. Seis rivi paremal tiival, oli teistest madrustest pool pead pikem ja ka aastaid näis tal olevat rohkem kui teiste.

Merelt puhuv vaikne tuuleõhk liigutas nõrgalt madruste küllakrutegea mütsilinte, kal ääres seisvate sõjalaevade ahtrilippe ja navigatsioonivimpleid.

Loojenev augustikuu päike kuldadas meid kõiki oma viimsete kiirtega.

Punalipuline Balti Laevastik saatis oma meeskondadest paremaid poegi kaitsma Tallinna maa poolt.

Mehed olid üles rivistatud Miinisadamasse. Väeosa komandör selgitas meile eeseesvaid ülesandeid.

Ja siis me läksime. Arsenali juures ootasid juba sõidukid, ning õõpimeduses veeresime välja Tallinna piiridest — vastu lahingute kumale.

Mind määrati selle rühma komandöriks, kus oli Sasha. Teised rühma liikmed olid Frunze nimelise sõjakooli kursandid. Nüüd nad olid vabatahtlikena laevapraktikal Tallinna kaitsele — ja neid loeti lõõkväeosaks.

Sasha oli nendega seepärast, et tal oli seljataga kodusõja kogemused ja rinnal medal „vahvuse eest“ Soome sõjast.

Algul me pisut võõrastasime.

Mul oli raskusi vene keelega. Kuid siis kõitis lahingute tuli Tallinna all meid täiesti ühte. Nad olid vahvad poisid! Kui oli vaja, tormasid nad silmapilkselt rünnakule, ikka kolmetahulist täki ees hoides, huultel meremeeste sõjahüüd: „Bolondral!“ Mütsilindid aina lehvivad jooksuhoos.

Kerge ja meeldiv oli olla nende komandöriks. Kunagi ei nurisetud.

Vabal ajal puhusime juttu. Sasha rääkis meile kodusõja heitlustest ja Soome sõja karmist koolist. Ning oma kahest pojast, kes pidid võitlema vabatahtlikena Lõunarindele, — näitas nende piltegi.

Ise oli ta julge võitleja. Mäletan juhtumit, kus sakslane ajas Lasnamäe taga meie vahele kiilu ja löikas meid teistest ära. Hommikul istusime päris katlas! Igast küljest sadas tuld kuulipildujatest ja automaatidest ning peagi lajatas ka miinipilduja.

Raskevõitu oli: laskemoona jäi väheks — õige väheks! Ning endal keel kuivas kurgulakke ja unetuist lahinguõõdest ja palavast päikesest virvendas silme ees.

Fritsud olid kindlad oma asjas ja laskemoonast ei tundnud nad ka kahju. Vahetevahel soovitasid nad valjul häälel meil relvad maha panna.

Manitsesin kursante, et nad oleksid padrunitega kokkuhoidlikud ja viskaksid ka granaate

ainult siis, kui fritsud on lausa hunnikus. Nad mõistsid mind, poolest sõnast said aru...

Võtsime siis haavatud keskele ja hakkasime suruma omade poole. Vahel roomates, aga vahel lausa täkkide ja bolundragal

Teravmeelne oli Sasha vaenlase petmises: hakkas loopima kive granaatidega segamini — ikka granaat ja kivi.

Algul sakslane pidas kive ka granaatideks. Lamas maas ja ootas lõhkemist — aga seni saime meie jälle tüki maad edasi, ja sealt viirusime juba ehtsa granaadiga!

Läbi mürdsime — tänu Sasha teravmeelsusele. Ohtul istusime juba õlg õla kõrval kaaslastega uuel positsioonil.

Ja too viimane päev Tallinna all — 27. august 1941. a.

Neli korda käisime päeva jooksul rünnakul Ohtukäe jõe kogu kohaselt positsioonile Lasnamäele — fritse ootama.

Pimedas hakkas vihma tibama. Küljealne muutus poriseks.

Istusime seal Lasnamäel kivide vahel, pilgud aga pidasime vaenlase peal.

Korraga ilmus käskjal teatega, et tuleb taganeda sadamasse. Võtsime siis oma „Maksimikese“ ja „Triivisime“ Narva maanteed mööda alla Kopli sadama poole, mööda põlevast Balti jaamast ja üle Raudteelaste Kodu varemete Kopli tänavale.

Kuulipilduja rattad põrusid tänavale munakividel, ise olime porises ja läbimärjad. Hommikuks asusime laevale.

Ja maha jäi meist Tallinn — tulikahjude kumas.

Järgmine kord kohtasin Sashat Kroonlinnas, oktoobris 1941. a.

Mereväe Põhjakasarmus oli miiting. Esines ka Sasha. Tema sõnavõtul oli suur mõju — kodusõja veteran.

Ta kõneles lühidalt ja kindlalt: „Kui taganeda, siis tähendab see jätta kodulaevastik vaenlasele, — või lasta põhjal Aga seltsimehed, lasta tööliste higi ja vaevaga ehitatud ning meile usaldatud sõjalaevad ise põhjal Häbi oleks meil siis kanda madruse nime. Maale läheme, ja võitleme ning avaliku töötuse anname Leningradi elanikele seni kui silmad näevad vaenlast, seni kui käed suudavad hoida relva, seni kui soonis leidub ainuke tilk verd — seni ei pääse vaenlane Leningradil!“

Aplaus oli. Vanad Peetri-aegsed kasarmu kiviseinad kõmisesid meremeeste karustest häälest.

Ja mõne päeva pärast juba kohtasingi Sashat Oranienbaumi all, kus heitles üks merebrigadi — dest vaenlase tankikolonniidega ja lennueskadrillidega.

Sasha teenis seal sidemehena ja oli alati esiridades.

Talv tuli vara ja pakane oli tugev.

Sasha sai haavata ja palju kuid ei kuulnud ma talt midagi.

Kohtasin teda uuesti Kroonlinna Läänesadamasse 1942. a. suvel.

Istusime allveelaeva tekil väljasõidu eel.

Nägin, et basseini värvast tossutas sisse sõetolmust tahmunud traaler. See tegi basseini elegantse kaare ja loovis oma laia võõri just meie allveelaeva kõrvale.

„Vaata käulat, kuhu ajab enese — otse admiralil treppil!“ kurjustas meie komandör.

Mulle tundus aga tuttavana traaleril sillal roolimehe kogu. Rooliratas oli ilmselt talle madal, ta seis selle kohal kummargil.

Eks oligi meie Sasha Tallinna alt. Kaua ei saanud vestelda. Tal oli kiire. Traaler ladus ahtriteki täis punaseid traaliboisid ja pahvis kiiruga basseini värvast välja.

Viimast korda nägin Sashat Mereväe hospitalis Vassilli saarel 1944. a. talvel.

Ta tuli õhtul palati uksele ja küsis, et siin pidavat üks eestlane lamama — viimaks on tuttav?

Ukseliseisja oligi meie Sasha Tallinna alt.

Istus koi äärele ja kaua jutlesime. Käis parajasti meie pealetung ja fritse klopiti Leningradil alt läände.

Valveõde tuli ja kurjustas, et aeg on magada.

Sasha tegigi kähku minekut oma palatisse.

Aga mul ei tulnud kaua und.

Mõnus on kohata tublide lahingukaaslastega.

OLO TAIGRO,

KOMMUNISTLIKUD NOORED — OLGE ESIMESED KODUMAA VABASTAMISE LAHINGUIS

Kommunistlikud noored — edasi kodumaa vabastamisele!

Alanud võitlused Baltimaade vabastamise eest toovad kaasa ka Eesti NSV vabane-mise. Need võitlused ase-tavad meie ohvitseridele ja võitlejatele suuri ülesandeid.

Silmapaistva koha Suure Isamaasõja võitlejate hulgas, samuti ka eesti rahvuslikes väeosades, on võtnud endale kommunistlikud noored. Lu-gematud faktid on olnud tõen-duseks nende sangaritegu-dest. Mäletame kangelaslik-ke leninlikke noori Leningra-di kaitsmiselt, kommunistliku noorsooühingu kasvandikke Oleg Koshevoid, Zoja Kos-modernjanskajat ja paljusid teisi.

Eesti kommunistlikud noo-red Isamaasõja lahinguis on teinud au eesti noorte nimele. Nõukogude Liidu Kangelased Arnold Meri, Endel Pusepp, Arnold Pappel on leninliku kommunistliku noorsooühin-gu kasvandikud. Eesti rah-vuslike väeosade kommunist-likud noored olid võitlejate esiridades võitlustes Velikije Luki, Neveli ja Novosokolniki all. Esiridades peavad nad sammuma ka võitlustes meie sünnimaa vabastamisel.

Me teame, kuidas saksa oku-pandid ligi kolm aastat kest-nud okupatsiooni vältel on süstemaatiliselt käigistanud meie rahvast. Meie tapetud isade ja emade, õdede ja ven-dade veri, meie purustatud kodud ja hävitatud kultuuri-väärtused nõuavad halastamatut kättemaksu.

Seltsimees Stalin õpetab, et vaenlast ei saa võita, õppimata teda kõigest hingest vihkama. Meil, eestlastel, on tasuda sak-sa okupantidele ajalooline eri-arve. Meie esivanemad oskasid õigesti vihata vaenlast — saks-last. See viha, mis innustas meie esivanemaid, vaimustagu võitlustes ka eesti väeosade võitlejaid.

Kommunistlikud noored! Teid ootavad piinatud Narva, Tartu ja Tallinn. Eesseisvates lahingutes ärge loovutage oma avangardset osa. Torma-tes noorusliku energiaga lahin-gusse, ületades vaenlase tõk-ke, lisage hoogu ka vanema-tele võitlejatele.

Eesti väeosad on saanud põhjaliku ettevalmistuse. Op-puste perioodil omandatud teadmiste edasiandmisel võtke eeskujul säärastest kommunist-likest noortest, nagu seltsime-hed Tani, Kaik, Männik jt.

Eesti väeosade kommunist-likud noored peavad tõendama, et nad on väärilised võitlejad miljonilises leninliku noorsoo-ühingu liikmete peres.

Kommunistlikud noored — partei reserv

Sm. O. Tani tööst

„Kommunistlik noor loeb enda suurimaks auks saada OK(b)P liik-meks ja valmistub kogu oma te-gevusega ning õppusega partei ridadesse astumiseks,” nii on üteldud ÜLKNO põhikirjas.

Eesti N väeosa kommu-nistlikud noored, täiendades end nii lahinguliselt kui ka poliit-tiliselt, valmistuvad pidevalt bol-shevike partei ridadesse astumi-seks. Väeosa kommunistlike noor-te ridades on esile tõusnud palju reamehi, seersante ja ohvit-se-re, kes on silma paist-nud võitluses Isamaasõja rinnetel ja olnud lahinguväljaõppe eesrind-lased. Nüüd jätkavad need seltsi-mehed võitlust kodumaa vabasta-miseks ning fashismi purustami-seks juba parteilastena.

Väeosa parteiorganisatsioon ja kommunistlike noorte read täiene-vad järjest uute töös ja võitlu-ses esilekerkivate eesrindlaste arvel.

Hulgaliselt esitavad parimad kommunistlikud noored sooviaval-dusi Lenini—Stalini parteisse astumiseks. Vaatamata oma nooru-sele on nad kõik lahinguis karas-tunud mehed. Paljud neist on val-lanud oma verd võitluses vihatud vaenlase vastu.

Kuulipildur nooremseersant Aleksander Amur võttis osa la-hinguis Velikije Luki vabasta-misel, saades seejuures kahel kor-ral haavata. Praegu tuntakse teda kui allüksuse parimat raske-kuulipilduja sihturit, kelle kuulid tabavad alati märki.

Nooremseersant Elmar Ma-a-sik täidab praegu teadetekogu-mispunktiülema vastutusrikkaid ülesandeid. Tema eeskujulik töö tagab kõigi operatiivdokumentide kiire edasitoimetamise.

Jakob Lassman võttis osa raskest kaitselahinguis Staraja Russa all, saades haavata. Vaevalt

paranenud, tõttas ta uuesti võit-lusisse.

„Ta on meil parimaid jaoko-mandöre. Võin teda täiesti usal-dada. Ta väärib täielikult kuulu-mist bolshevike parteisse.” Nõnda iseloomustab nooremseersant Lass-mani tema komandör leitnant Meesak, vana bolshevik.

Punaväelane Anton Kum-mits võitleb leitnant Meesaki automaatrite ridades tubli ja distsiplineeritud võitlejana. „Ees-kujulik lahingu- ja poliitväljaõp-pes, eriti iseloomustab teda äär-mine korraarmastus,” nõnda rää-gib temast kommunistlike noorte algorganisatsiooni sekretär noo-remseersant Kuusik.

Need on ainult üksikud näited tublidest kommunistlikest noor-dest, kes nüüd, saades soovitus-e oma algorganisatsioonilt, võeti vastu Lenini—Stalini parteisse.

ELMAR REIDI

Eeskujulik kommunistlike noorte organisatsioon

See oli 2. jaanuaril 1943. a., kui Velikije Luki linnas käisid lakkamatud lahingud. Jefreitor Kaik avaldas sel päeval soovi astuda kommunistlike noorte ri-dadesse. Ta oli luuraja. Kartmatu ning vapper, kes ei kohkunud ta-gasi ühegi ülesande täitmisest.

Jefreitor Kaik võeti vastu le-ninlike noorte perre. Seilest ajast peale töötab ta kommunistlike noorte organisatsioonis, täites kõiki talle usaldatud ülesandeid hästi ning kommunistlike noo-rele omase põhjalikkusega. Oige pea valiti ta algorganisatsiooni kommunistlike noorte sekretäri abiks. Pärast algorganisatsiooni reorganiseerimist asub sm. Kaik juba üksuse kommunistlike noorte organisatoori kohale, olles üht-lasi väeosa kommunistlike noorte organisatoori esimene asetäitja.

Sm. Kaik on organisatsiooni hing. Kui ta alustas organisat-sioonilist tööd, puudusid tal koge-mused, kuid tulihingelise noorena ilmutas ta juba siis silmapaistva oskust hinnata õigesti olukorda ja võtta vastu õigeid otsuseid.

Mõni kuu tagasi määrati jef-reitor Kaik sm. Niimendi ük-suse kommunistlike noorte orga-nisatooriks. Kuigi algul näis kõik olevat võõras ja kohanematu, sü-venes uus kommunistlike noorte

organisatoori kiiresti oma tööle. Ta kohanes ruttu olukorraga, lei-dis kontakti noortega, ja töö, mis vahepeal oli hakanud lonkama, tõusis jällegi tarvilisele tasemele.

Tal on oskust võitlejatele lä-heneda. Ta on ka hea agitaator. Kus ta ka ei viibiks või kuhu ta ka ei läheks, ikka on tal mi-dagi huvitavat varuks.

Sm. Kaik korraldab huvitavalt

kommunistlike noorte õpetamist. Ta oskab vestelda elavalt, elusta-da oma ettekannet paeluvate näi-detega ja sundida inimesi ennast kuulama.

Alati oma noorte keskel, alati heatujuline — nii töötab N väe-osa suurtükiväelaste-suvorovlaste parim kommunistlike noorte or-ganisaator sm. Kaik.

RALF PARVE

N väeosa suurtükiväelased veetöket ületamas

Punaväelase H. Tertiusse rindevisand

Kommunistlik noor seersant Männik

Ohtu eel vaiks lahing. Hom-mikuhämaruses juba algas võitlus selle purustatud majadebloki pä-rast, kus istus vaenlane, takista-des meie vägede edasilükkumist linna. Visade rünnakutega löödi ta sellest välja. Tee linna oli vaba.

Võitlejate seas juteldi mõodu-nud lahingust. Kõneldi nendest, kes langesid sangaritena, neist, kes olid paistnud silma oma jul-guse ja mehisusega, tõmmates kaasa teisi ülesande täitmisele.

Kommunistlik noor seersant Männik kuulas huviga kõnelusi. Ta oli rahul saavutatud eduga. Majadeblokk, mis juba päevi tak-istas allüksuse edasilükkumist, oli likvideeritud. Neis pesitsevad fritsud hävitati, ainult üksikud neist pääsesid lippama linna. Kuid, et ka linn ei päästa neid, selles oli seersant Männik kindel. Igalt poolt oli rõngas linna ümber suletud ja see rõngas tõmbus üha koomale.

Ent seersant Männik ei olnud rahul enesega. Teda piinas küsi-mus: „Mida olen siis mina ära teinud?”

Seersant Männik ei olnud halb võitleja. Ta oli esimesi nende hul-gas, kes hüppasid vaenlase kaevi-kusse. Nii mitugi korda olid ko-mandörid kiitvalt maininud tema nime. Aga Männik arvas, et sel-lest on siiski veel vähe. Kommu-nistliku noorena ta ei jäänud ra-hule saavutatuga. Ta igatses kor-

da saata midagi suurt. Midagi sel-list, mis oleks au teinud mitte temale, vaid tema allüksuse kom-munistlike noorte organisatsioo-nile.

Vestlus meeste seas kaldus eelseisvatele lahinguvälisannete-le. Teed linna tõkestasid rohked vaenlase tulepunktid, hästimas-keeritud dzotid, blindaažid ja tu-lepunktid majades. Nende kind-lakstegemiseks kavatseti ette võt-ta petterünnak tankidega, et nen-de abil hävitada avastatud tule-punkte.

Samal ajal tuli meeste juurde nende komandör.

„Seltsimehed,” rääkis ta, „homseks päevaks on mul vaja julgeid mehi.”

Kõik vaatasid üksteise otsa. Julged olid nad kõik. Punaarmee võitleja ei kardaks sakslast.

„Ülesanne, mis seisab nendel meestel ees, on väga kardetav. Te teate, et meil astuvad homme tegevusse tankid. On vaja sarna-seid mehi, kes julgeksid tankil sõita linna servale ning seal tan-kistile kätte näitaksid tulistavaid tulepunkte.”

„Tankid,” välgatas Männiku peas. Ta oli automaatur. Lahingu-väljaõppe eesrindlane. Automaat-ur ja tank — need kuuluvad ühte.

„Siin on mulle võimalus,” mõt-les ta. Kommunistlikud noored on

aiati vabatahtlikult astunud koige hädaohhtlikumatele kohtadele.

Ta astus pataljoniülema juurde.

„Mina lähen, seltsimees kap-ten,” sõnas ta.

„Tubli,” vastas kapten.

Esmakordselt elus istus seer-sant Männik tankil. Järsku tõmbe-ga liikus tank paigalt. Männik haaras tugevamini kinni ju-hitornist. Tank suundus linna poole.

Nad jõudsid sakslaste positi-sioonideni...

„Kuidas on?” päris Männikult tankist. „Näete midagi?”

Männik raputas eitavalt pead.

„Veel mitte midagi.”

Linna majad olid nende ees. Kahelpool kõrval üksikud põ-lenud ja purustatud hooned ning kaevikutevõrk.

Järsku kuulis Männik vihinat. Kuulivalang põrkas vastu tanki-soomust. Tulistati paremalt. Ta libistas end juhitorni vasakpoolse-le küljele. Uus valang vastu soo-must. Ta mõistis...

Männik vaatas hoolega ümb-rust. Mitte kaugel asus kivivare ning selle juures näis olevat vaenlane. Oige, järgnev kuulipil-dujavalang tuli otse sellest kivi-varest.

„Kust tulistab?” päris tankist.

„Seal on kuulipilduja,” osutas Männik käega kivivare poole. Tankikahuri ots pöördus juhata-tud suunas. Kahurilask pani väri-sema tanki. „Kas tulistab veel?” küsis uuesti tankist.

Sm. Osvald Tani võitles Isa-maasõja alguspäevil noore tegev-väelasena mitmes kohas Lenini-gradi rindel. Tulles meie väeosas paistis ta kohe silma teadliku ja küpse võitlejana. Algusest peale võtab ta elavalt osa igast üritu-sest ning on allüksuse lahingu-lehe toimetajaks ja ajalehe kirja-saatjaks. Poliitvestluste pidajana paelub ta kõiki võitlejaid-seltsi-mehi oma sõbraliku kõnega. Ta tõuseb pidevalt ja mõne aja pä-rast on ta allüksuse kommunist-like noorte organisatoor ning üht-lasi üksuse kommunistlike noorte organisatoori esimene asetäitja.

Nüüd on ta kolm kuud tööta-nud üksuse kommunistlike noorte organisatoorina sm. Mullase väe-osas ja loonud selle aja jooksul oma üksuses kommunistlike noor-te tööle kindla aluse.

Ohiselt arutati läbi, mida on vaja konkreetselt läbi viia all-üksuste koosolekutel. Kui jälgida nüüd algorganisatsioonide proto-kolliraamatuid, siis nähtub, et koosolekutel on käsitatud momen-di tähtsamaid jooksivaid küsimusi, neist peegeldub kogu allüksuse elu. Koosolekud on olnud elulä-hedased. Nii on arutatud järgmi-si teemasid: „Leningradi rinde kommunistlike noorte töö koge-mused ja nende ärakasutamine”, „Relva tundmaõppimine”, „Kom-munistlik noor lahingus” jne. Neil koosolekudel vastuvõetud ot-sused on rakendatud edukalt tegevusse. Nii viidi eeskujulikult läbi viie relva tundmaõppimise aktsioon.

Bürootöös pani sm. Tani kogu aja rõhku bürooliikmete enese-arendamisele ja distsipliinitunde süvendamisele. Selletõttu büroo-liikmed, olles nõudlikud eneste vastu, omavad vajalist autoriteeti võitlejate keskel.

Kogu aja käis pidev töö or-ganiseerimata noortega. Selle töö tulemused ilmnevad kõige sel-gemini sellest, et kui märtsikuus oli 37 organiseerimatut noort, siis kuu hiljem oli neid ainult 14. Samuti on organisatsioon andnud enda keskelt parteisse hulki tubli-sid ja küpseid kommunistlike noori.

Tugev ja elujõuline organisat-sioon, see on sm. Tani hoolsa töö vil.

ROLAND JURIMAA

Männik kuulatas. Tulistamist ei olnud, ent kivivare juures mär-kas endiselt liikumist.

Uus mürsk lendas vaenlase suunas. Suutsu ja kivitükke pais-kus õhku.

Suutsu hajudes nägi Männik, et kivivaremeist olid säilinud vaid rusud.

„Lõpp temaga,” sõnas ta. Tan-kist noogutas heakskiitvalt.

Veel mitugi tulepesa, mis avastas seersant Männik, hävi-tati.

Retk õnnestus hästi...

Veel teinegi kord pidi seersant Männik osa võtma samasugusest retkest. Abistades haavatud ko-mandöri teel sidumispunkti, sai ta ise raskesti haavata. Kuul tabas teda rinnust, läbistades dokumen-di, mida ta hindab kui kallist aaret — kommunistliku noore pi-letit.

Paranenult ta pöördus tagasi oma väeosas. Veel praegugi kan-nab ta oma rinnatasku leninliku noorsooühingu piletit, milles on kuulid, ja mille lehed on niisutatud verega.

„Veri nendel lehtedel,” ütleb seersant Männik. „kohustab mind veelgi paremini lõoma sakslasi!”

Seersant Männikut austustati lahinguis ülesnäidatud vapruste ja mehisuse eest medaliga „Vapruse eest”.

KARL LANG

RAHVA HÄÄL nr. 35
Lk. 7 15. juulil 1944. a.

Välispoliitiline ülevaade

Punaarmee hoogus ja võimas pealetung Nõukogude-Saksa rindel on tõmmanud endale jällegi kogu maailma tähelepanu. Juuni lõpp ja juuli algus on toonud nõukogude rahva kangelaslikule Punaarmeele terve rea uusi hiilgavaid võite. Kõrgema Ülemjuhataja, Nõukogude Liidu Marssali sm. J. Stalini käskkirjad märgivad neid järgmiselt: 28. juunil vabastas Punaarmee Karjala-Soome NSV pealinna Petrozavodski, 2. juulil vabastati Vileika, Krasnoje, Stolbitsõ, Gorodeja ja Nevizhi linnad. 3. juulil — Valge-Vene NSV pealinn Minsk, 4. juulil Polotsk, 5. juulil — Molodetshno, 6. juulil — Kovel, 8. juulil — Baranovitshi ja 9. juulil — Lida, Slonim ja Luninets. Samal päeval tungisid Punaarmee väeosad Leedu NSV pealinna Vilniusse ja alustasid seal tänavavõitlusi linna puhastamiseks vaenlastest.

Need Punaarmee suured võidud ei tähenda sakslastele mitte ainult territooriumi kaotust. Sakslased kannavad sealjuures ka hiiglasuuri kaotusi elavjõus ja tehnikas. Viitekski ja Bobruiski all sattusid „kotti“ suured saksa väeüksused ja need likvideeriti. Peataolekust saksa väejuhatuses kõneleb selget keelt ka saksa kindralite rohkearvuline vangilangemine. Nii on idarindel võetud vangid koos oma staapidega: kindral Hollvitzer, kindralleitnant Hitter, kindralleitnant Bammler, Mogilevi komandant kindralmajor Erdmansdorf, kindralleitnant Heine, Bobruiski komandant kindralmajor Hamann jt. Nõukogude Informatsioonibüroo poolt avaldatud andmed sakslaste kaotuste kohta Valge-Vene, Balti ja Karjala rinnetel annavad pildi nende inimohvrite ja sõjatehnika kaotuse ulatusest, mida sakslased praegu idarindel kannavad.

See Punaarmee otsustav ja edukas pealetung leiab elavat vastukaja liitlaste ja erapoolete made ajakirjanduses. Inglise ja ameerika ajakirjandus kirjutab Punaarmee ületest võitudest kui nõukogude ületamatu strateegia ja kõrgklassilise sõjalise meisterlikkuse järjekordsetest saavutustest. Nii kirjutab „Times“: „Sakslaste kaotused Valge-Venes võtavad neile tõelise katastroofi iseloomu.“ „Daily Telegraph“ kirjutab juhtkirjas, pealkirja all „Kuidas Stalin täidab oma lubadusi?“. „Nõukogude Liidu“ poolt alustatud lahingud viivad nüüd lõpule selle, mida alustati Stalingradi all — okupantide väljajuhutamise Nõukogude Liidust. Kunagi varem pole maailm olnud niisuguse relvastatud jõudude koondamise tunnistajaks. Kuus päeva kestnud lahingutega purustas Punaarmee saksa kaitseliini ja vabastas territooriumi, mis on võrdne poole Inglismaaga. Võrreldes sakslaste praegust taganemist Napoleoni põgenemisega Venemaalt 1812. aastal, meenutab „New York Times“, et siis peatus venelaste pealetung Neemeni juures. „Seekord pole kahtlust“, kirjutab ajaleht, „et venelased ei peatu. Nad lähevad otse Berliini peale.“

Punaarmee pealetung on sõjategevuse viinud Saksamaa territooriumi kõige otsesemasse lähedusse, ja lühiajaline Saksamaa seisab tõsiselt ees, et tal tuleb juba kõige lähemal tulevikus pidada sõda oma pinnal. See asjaolu on saksa valitsevates ringides kutsunud esile suure ärevuse. Goebbelsi aparaat näeb muidugi kurja vaeva, et tõelist olukorda idarindel rahva eest varjata. Nii teatas hitlerlik agentuur „Transocean“ Punaarmee pealetungist: „Nõukogude väed teostavad oma atakke nii

hoogsalt, et nende tagalasse jäävad suured saksa väeüksused.“ Et aga Punaarmee pealetung aina jätkub, ja Punaarmee tagalasse jäävad „suurte saksa üksuste“ saatusest ei kõnele enam see ega mõni teine fashistlik agentuur, siis kõneleb see selget keelt sellest, et sakslaste niisugune „elastne kaitse“ tähendab tegelikult seda, et Punaarmee piiras sisse suuri saksa üksusi, hävitab neid ega lase neid elusalt ära nõukogude maalt.

Välismaa ajakirjandus teatab, et sakslased püüavad saada idarindele uusi reserve. See tähendab aga seda, et läänerindelt tuleb vägesid ära tõmmata. Kuid ka seal ei ole sakslaste seisukord kuigi kadestamisväärne. Seda tõendab kas või ainult saksa Läänes asuvate sõjajõudude ülemjuhataja von Rundstedti tagandamine oma kohalt.

Samal ajal valmistuvad sakslased tõsiselt selle võimaluse vastu, et sõjategevus kandub Saksamaa enese territooriumile. Rootsi ajalehtede teatel on Ida-Preisimaa kuulutatud sõjapiirkonnaks. Sealne elanikkond kuulub evakueerimisele. Hitleri peakorter on viidud Ida-Preisimaalt saksa sisemaale. Oldenburgis, Bremenis jm. on antud korraldused elanikkonna evakueerimiseks liitlaste ohudessantide kartusel. On arusaadav, et saksa rahvas ei võta niisuguseid korraldusi vastu rahulike tunnetega.

Punaarmee uued hiilgavad võidud on sõja fashistliku Saksamaa vastu viinud tema viimsesse järku. Punaarmee on asunud otsustavalt täitma sm. Stalini ajaloolist käsku — „jälitada haavatud saksa kiskjat tema kannul ja lüüa teda lõplikult tema enda koopas.“

★

Oldist tähelepanu äratanud sündmuseks läänerindel oli saksa läänerinde vägede ülemjuhataja von Rundstedti tagandamine Hitleri poolt. Tema asemele määrati kindral von Kluge. Sel faktil on oma paljukõnelevad eellood.

Liitlaste sissetungi otsusel ähvardasid Hitler ja Goebbels suure suuga, et liitlaste ekspeditsiooniväed hävitatakse või paisatakse merre niipea, kui nad on vaid suutnud jala tõsta Euroopa pinnale. Kui liitlaste sissetung algas, kuulutas Hitler, et ta võtab kaitse juhtimise Läänes enda peale. Nüüd on sõjategevus Põhja-Prantsusmaal kestnud juba üle kuu. Liitlaste dessantvägesid pole suudetud hävitada ega merre paisata, vaid olukord on arenenud koguni vastupidi — liitlased on saavutanud silmapaistvat edu. Sündmuste niisugune käik annab välismaa ajakirjandusele põhjust väita, et Rundstedt on tegelikult vaid Hitleri hullumeelse lubaduste nurjumise patuoinaks.

Kuidas on aga lugu sakslaste kaitsevõimega Läänes?

Inglise ajakirjandus on avaldatud andmeid, et võitlustest liitlaste vastu Normandias võtab osa 18 saksa diviisi, nende hulgas 7 tankidiviisi. Kõik need diviisid asusid Läänes juba liitlaste sissetungi alguses. Kogu võitluste kestel pole ilmnenu, et sakslased oleksid ühegi diviisi idarindelt ära tõmmanud ja Läände paisanud. Samuti on iseloomustav, et kõik 7 saksa tankidiviisi võtsid osa võitlustest Caen'i all. See tähendab seda, et Rundstedtil tuli kogu mõõdunud kuu jooksul võidelda samade jõududega, mis olid tema käsutuses juba 6. juunil, ja et nendegi jõudude manööverdusvõime oli äärmiselt piiratud.

Kuid on selge, et kui sakslastel ei jätkunud läänerinde jaoks uusi

reserve seni, siis veel vähem on neil neid praegu, millal esmajoones on vajalik nende suurte aukude kinnitopplimine saksa armee ridade, mida on tekitanud Punaarmee pealetung idarindel.

Liitlaste silmapaistvamateks saavutusteks operatsioonide käigus Põhja-Prantsusmaal on olnud seni Cherbourgi ja Caen'i vallutamine. Cherbourgi suurepärase sadama kasutamiskorda seadmine on lõpule jõudmas. Mitte vähemat tähtsust liitlastele omab ka Caen'i vallutamine. Caen kujutab endast samuti head sadamat, mis on ühenduses merega 9,5 miili pikkuse kanal kaudu piki Orne'i jõe. Caen'i vallutamine avab liitlastele strateegilise tee Pariisi poole ja Prantsuse sisemaale. Kuid esmajoones seisab nende mõlemate sadamate oma kasutusse saamise tähtsus selles, et need kergendavad ja kiirendavad liitlastele uute vägede juurdepääskamist ja sõjavaru hoiustamist kohaletoimetamist.

Igal juhul on olemas kõik eeldused selleks, et liitlaste ekspeditsioonivägede operatsioonid Põhja-Prantsusmaal hakkavad lähemas tulevikus arenema kasvava tempoga ja suurema edukusega.

Liitlaste sissetung Põhja-Prantsusmaale on andnud sootuks uue tähtsuse ka operatsioonidele Itaalias. Kui viimaseid varem võis vaadelda kui kohaliku tähtsusega sõjakollet, siis praegu on selge, et Itaalia rinne osutub üheks lüüks ulatuslikes sõjalistes plaanides saksa sõjalise jõu täielikuks purustamiseks.

★

Kuidas on arenenud liitlaste operatsioonid Itaalia rindel?

Roma kaotusega õppisid sakslased oma nahal valusalt tundma tuntu vana sõna: „Kõik teed viivad Rooma“ tõepärasust. Tõepoolest, ka kõik enam-vähem tähtsardteed ja maanteed, mis ühendavad Põhja-Itaaliat maa lõunaosaga, viisid läbi Rooma. Liitlased vallutasid Rooma nii kiiresti, et näiteks ameerika 5. armee jõudis Rooma enne, kui sealt suutis taganeda läbi minna saksa 10. armee. Viimane oli sellelt sunnitud taganema mägedesse ja lahutati sel viisil saksa 14. armee. Liitlased tekitasid korratutes taganevale vaenlasele suuri kaotusi. Agaralt abistasid liitlastes selles itaalia partisanid, kes liitlaste vägede kõrval on astunud võitlusele oma maa vabastamiseks saksa okupantidest. Hiljuti teatati, et Hitler on vabastanud saksa 14. armee juhataja kindral von Mackenseni oma kohalt. See samm oli loogiliseks järelduseks tõsiasjale, et saksa 14. armee tegelikult on hävitatud.

Rooma vallutamise järel arenes liitlaste pealetung soodsalt maastikul. Liitlaste väed on jõudnud juba tervel rindel üle 200 km Roomast põhja poole ja asuvad praegu Livorno lähedal. Nüüd seisab liitlaste teel ees üks enam-vähem suurem looduslik takistus — Apeniini mäed selles osas, kus nad ulatuvad Rimini-Florentsi-Pisa joonel poolsaare idarannikult lääne rannikuni. Kuid selleks, et organiseerida enam-vähem tugevat kaitset sel joonel, saksa ülemjuhataja Itaalias — Kesselring — vajab uusi reserve.

On andmeid, et sakslased on paigutanud Itaalia rindele kolm diviisi Põhja-Itaaliast ja ühe Taanist. See oli sel ajal, kui polnud veel alanud Punaarmee pealetung idarindel ja see abi ei suutnud kuigi oluliselt muuta sakslaste tääarat olukorda Itaalia rindel. Praegu pole Kesselringil uusi reserve enam kuskil loota. Pole seepärast mingit kahtlust, et liitlased murravad läbi sakslaste kaitseliini ka Apeniini. avades enesele sel viisil tee Lombardia madalikule.

Itaalia rindel

Liitlaste vägede staabi teatel avaldavad sakslased Itaalias vastupanu. Liitlaste väed suruvad vaenlast tema positsioonidest välja. Ameerika 5. armee väeosad vallutasid Laticoi linna. Inglise 8. armee väed liikusid edasi Tiberi jõe oru mõlemal poolel.

Sõjategevus Põhja-Prantsusmaal

Nagu liitlaste ekspeditsioonivägede ülemjuhataja staabi 12. juuli teates üteldakse, võtsid sakslased 11. juulil kogu rindel ette rohkearvulisi ägedaid vastupealetunge. Kõik vastase pealetungid löödi tagasi ja liitlaste väed liikusid paljudel rindealadel edasi, tekitades vastasele tunduvalt kaotusi.

Jätkates survet Cotentine poolsaare lõunaosas jõudsid liitlaste väed 13. juuli teate järgi 3 miili lõuna poole La Haye du Puits'd. Saint Lo ümbruskonnas arenevad ägedad lahingud. Liitlaste väed liiguvad Lessay'st põhja pool lakamatult edasi.

16. juuli — Üleliiduline kehakultuuri päev

16. juulil kogu nõukogude noorsugu pühitseb üleliidulist kehakultuuripäeva. Kehakultuurilased rivistuvad sel puhul üle kogu Nõukogudema oma jõudude ülevaatuseks ja võimete demonstratsiooniks. Moskvast, kuhu koonduvad parimad üle maa Nõukogude Liidu rekordite ületamiseks, võistlevad kaasa ka Eesti NSV tippmehed Joh. Kotkas, A. Tarmak, F. Issak, R. Armi jt.

Kuna tänava üleliiduline kehakultuuripäev toimub Isamaasõja pingelises olukorras, kus kõik tuleb anda rinde heaks, kus kõik jõud tuleb rakendada vaenlase lõplikuks purustamiseks, on kehakultuurilaste kohuseks eeskujult võtta rindevõitlejailt, kes iga vaba minuti kasutavad selleks, et karastada endid spordiga, et ammutada vastupidavust võitluseks taganeva, kuid ikka veel vihast vastupanu osutava vaenlasega. Kirjad väeosadest jutustavad, kuidas seal muldonnid oskuslikult on muudetud võimlateks ja poksiareenideks, kuidas lahingute vahetel mängitakse jalgpalli ja võrkpalli, võisteldakse jooksus, võrkpallis, kuulitõukes ja granaadiviskes. Täna on lehes on avaldatud spordikirjeldusi eesti N. väeosast, kus korraldati suurejoonelised võistlused kergejõustikus ja võrkpallis.

Nagu kogu Punaarmees, nii on ka eesti rahvuslikus väekoondises kehakultuuri aukohal. Kehakultuuri üritused ei paista seal silma mitte ainult suurearvulise osavõtuga, vaid ka silmapaistvate saavutustega. Punaarmees tõusis Nõukogude Liidu tšempion kettahüppes A. Tarmak, Punaarmees on võrreldes Eesti NSV parim keskmaadejooksja A. Tshikin, kes juba ka üleliidulistel võistlustel on saavutanud häid kohti. Eesti rahvusliku väeosas poksjad osutusid väärikaiks vastaseks Leningradi vanale poksikantsile ja sm. Sirel eesti N. väeosast tuli mõõdunud hooajal neljal alal Sverdlovs-ki oblasti meistriks.

Eesti NSV sportlastele Nõukogude tagalas võib seepärast julgelt ütelda: joonduge rindevõitlejate järgi, võtke eeskujaks neid, kes rind-rinna kõrval teiste nõukogude rahvastega võitlevad meie kodumaa vabastamiseks, kuid siiski leiavad veel võimalusi ka kehakultuuri ürituste jätkamiseks.

Eesti rahvusliku N väekoondise esivõistlused kergejõustikus

Juuli alul viidi läbi eesti rahvusliku N väekoondise meistrivõistlused kergejõustikus, millistel startis umbes 250 väekoondise parimat kergejõustiklast.

Pidulik spordipäev algas suurejoonelise võistlejate ja kohtunike defileega, mille võitis vastu väekoondise komandör. Ta märkis oma sõnavõtus, et võistlejate lahinguküpsus on suuresti sõltuv kehakultuurilisest ettevalmistusest väeosades. Sõnavõtu lõpul soovis ta sportlaskonnale eelolevaid võitluslikku edu ning senisest veel hoogsamat tegevust.

Kergejõustiku esivõistluste tehnilised tulemused kujunesid järgmisteks:

Kaugushüpe: A. Mild — 5.76; 2. A. Sigatshov — 5.64; 3. E. Kasekänd — 5.59.

Kõrgushüpe: I. E. Raid — 1.60; 2. K. Rahn — 1.60; 3. A. Kallas — 1.55.

Kehakultuur elab, laieneb ja tõuseb järjest hinnatavamale saavutusele ka Nõukogudema tagalas. Üleliidulise kehakultuuripäeva eel Nõukogude Liidu tšempion P. Stepanov püstitas uue Liidu rekordi 3000 m takistusjooksus — 9:13,0 ja Nõukogude Liidu tšempion A. Pugatshovski uue Liidu rekordi 800 m jooksus — 1:52,4. Kasutades suurepäraseid võimalusi, mida Nõukogude Liit pakub oma kehakultuurilastele, on kõrgesse vormi tõusnud ka Eesti NSV sportlased. Nõukogude Liidu absoluutne tšempion maadluses ja tšempion vasaraheites Joh. Kotkas on korduvalt lennutanud vasarat üle 52 m ja temalt võib hooaja teisel pooltel oodata veelgi tagajärje parandamist. Heas vormis on ka maadlejad Nõukogude Liidu tšempion E. Puusepp ja Moskva tšempion Joh. Kaubi, poksjad A. Linnamägi ja R. Kari, kergejõustiklased A. Tarmak, F. Issak jt.

Kehakultuur ärkab ja taastub ka vaenlase ikkest äsja vabastatud nõukogude linnades ja rajoonides: Kiievis avati hiljuti N. S. Hrushtševi nimeline staadion, sangarlinna Stalingradi jalgratturid korraldavad üleliidulise kehakultuuripäeva auks jalgrattasõidu ülipikal marssruudil Stalingrad — Moskva — Leningrad, blokaadi ajal paljukannatanud Leningradis „Dünamo“ staadionil avati hiljuti ujumisbassein ja 24.—25. juulil toimuvad Leningradis viiel alal võistlused „Sõpruse auhinna“ Eesti NSV ja Lenini linna parimate vahel.

Sellised saavutused sõjapäevil on võimalikud vaid Nõukogude maal, kus kehakultuur pole üksikute lõbudeks, vaid kogu rahva, kõigi nõukogude rahvaste õiguseks. Praegu, Isamaasõja kangelaslikul päevil, pole kehakultuur mitte ainult igapäevaseks, vaid ta on kohuseks: igapäevaseks, kui tagalas tuleb karastada jõudu, koguda vastupidavust ja harjutada osavust selleks, et anda lõplik hoop vaenlasele, et vabastada hitlerlaste kanna alt veel orjuses ägavad nõukogude rajoonid, nende hulgas ka Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik.

K. VITSUT,

Eesti NSV Kehakultuuri- ja Spordikomitee org. insp. osak. ülem

Kuulitõuge: 1. A. Mild — 12.02; 2. A. Niinemäe — 11.15; 3. A. Valman — 11.00.

Granaadivise: H. Valman — 61.63; 2. H. Roos — 58.97; 3. T. Jaagusaar — 58.21.

1500 m jooks: 1. E. Rätsep — 4.37,9; 2. A. Kütner — 4.39,6; 3. M. Rent — 4.43,0.

Seisab ees kergejõustikuvõistlus kahe eesti rahvusliku väekoondise meeskondade vahel.

Individuaalselt parimaks sportlaseks koondises osutus sm. A. Mild.

Võrkpalliturniiri finaali pääsesid väekoondise kaks parimat meeskonda. Pingeküllase ja kaaskiskuva finaalmatši võitis N. väeos võrkpallimeeskond 2:1 (15:12; 11:15; 15:6). Meeskond esines koosseisus: Liitoja, Sume, Saamer, Bachverk, Tuha ja Heinmann. B. PALTS

Ameerika eestlaste kingitus Jegorjevski eesti lastele

Hiljuti anti ENSV RKN Alalise Esinduse poolt Moskvast üle Jegorjevski eesti õppekombinaadi juures asuvale eesti lasteaiale Ameerika eestlaste poolt saadetud suurem kingitus kogumik.

Ookeanitagused eestlased on saatnud evakueerunud eesti lastele kingitusena peamiselt tuldual- neid ja riietusesemeid.

Lasteaia lapsed on kingituste üle väga rõõmsad ning siiralt tänulikud nende annetajatele.

«РАХВА ХЯЛБ»
Орган ЦК КП(б) Эстонии
и Советов депутатов трудящихся
Эстонской ССР
Ленинград, Горький пер. № 3

Toimetuse kolleegium

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Tööräha Saadikute Nõukogude häälkandja

Nr. 35 (496) A

12. mail 1944. a.

V. aastakäik

Lõpliku võidu heaks

Kui 4. mail avaldati Nõukogude Valitsuse määrus 3. riikliku sõjalaenu väljakuulutamise kohta, võttis kogu nõukogude rahvas selle vastu suure vaimustusega, teades, et see aktsioon tähendab meie Nõukogudema kaitsevõime veelgi tugevdamist. Vaevast oli Valitsuse määruse sõnad jõudnud raadiost lõpuni kõlada, kui kogu maal kõigis vabrikuis ja tehaseis, käitis ja asutis, kolhoosides ja sovhoosides, Punaarmee väeosades ja Punalaevastiku laevadel, — kõikjal kogunesid nõukogude inimesed arvukaile koosolekuile, et avaldada oma siirast nõukogude patriotismi ja tahet abistada Punaarmee tema lõpliku võidu saavutamises fashistliku vaenlase üle. Iga nõukogude patrioot, iga Nõukogude Liidu kodanik pidas oma auasjaks võtta riikliku sõjalaenu tellimisega rinde otsesest abistamisest aktiivselt osa.

3. riiklik sõjalaenu osutus väga populaarseks. Juba kahe päeva pärast peale laenu väljakuulutamist, 7. mail, võis NSV Liidu Rahanduse Rahvakomissar sm. Zverev teada, et kogu ettenähtud laenusumma — 25 miljardit rubla oli juba 6. mai õhtuks realiseeritud ja koguni ületatud 213 miljoni rublaga, ning et laenu tellimine jätkub veelgi.

3. riikliku sõjalaenu suur edu on meie sotsialistliku ühiskonna võimsuse ja rahva tahte ühtsuse uus võimas triumf. 25 miljardit rubla — see on hiigelsuur summa. See on üks kümnendik kogu Nõukogude Liidu 1944. aasta eelarvest ja üks viiendik Punaarmee ja Punalaevastiku jaoks assigneeritud summast. Sellest summast jätkub kümnete tuhandete tankide ja veel rohkemate lennukite ehitamiseks, millega liia vaenlast. Laenu tellimine oli meie rahva võitlusjõu veelkordseks demonstratsiooniks ja ülevaatuseks ning kinnitas seltsimees Stalini hiljutisi sõnu, et nõukogude rahvas võib teha imesid.

See ei olnud esimene kord, kus Nõukogude Valitsus pöördus riigi kaitsevõime tugevdamiseks rahva poole siselaenu. Nõukogude rahvas on varemgi toetanud riiki oma tööpalga ülejääkidega ja alati on riiklike sõjalaenu realiseerimisel olnud suur edu. Kui 3. riikliku sõjalaenu realiseerimise kahe esimese päeva tulemused ületavad kõik eelmised resultaadid. Kõigepealt on vaja võtta arvesse, et nüüdne

3. riiklik sõjalaen on ületatud

Nõukogude Liidu Rahanduse Rahvakomissar teatab ametlikult:

5. mail 1944. a. 25 miljardi rubla ulatuses väljalastud 3. riiklik sõjalaen realiseeriti 6. maiks 25 miljardi 213 miljoni rubla ulatuses. Sellega on sõjalaenu kindlaksmääratud summa ületatud.

Sõjalaenu tellimiste vastuvõtmist jätkatakse;

3. RIIKLIKU SÕJALAENU SUUR EDU ON MEIE SOTSIALISTLIKU ÜHISKONNA VÕIMSUSE JA RAHVA TAHTSUSE ÜHTSUSE UUS VÕIMAS TRIUMF.

Nõukogude Informbüroo teateid

10. mai jooksul ei toimunud rindeil olulisi muudatusi.

9. mail tulistati alla õhulahinguis ja õhutõrjekahurväe tulega 14 vaenlase lennukit.

9. mai hommikul avastas Musta mere laevastiku luure avamerel vaenlase transpordit ja teisi vaenlase laevu.

Laevastiku lennukide löömise tulemusel uputati pommide otsetahtmusega kaks 4.000-tonnise veeväljasurvega transportlaeva, üks valvakaater ja mitu kiirdeantparagast. Vigastati hulk teisi vaenlase laevu.

Stanislavi linnast kagu pool ründas vaenlase jalavägi teist korda meie positsioone. N väekoondise osad paiskasid sakslased vasturünnakuga lähte positsioonidele. Lahinguväljale jäi kuni 600 vaenlase laipa. Võeti vangi üle saja saksa sõduri ja ohvitseri.

Meie lennukid andis lööke vastase ühendustele ja vägede koondistele. Vanemleitnant Mihailenko kaardiväe ründelennukite rühm põletas raudtee-esheloni koos tankide ja autodega. Rühm lendureid Nõukogude Liidu Kangelasega kapten Makaroviga eesotsas purustas viis saksa tanki ja iseliikuvat kahurit.

Barentsi merel uputasid meie lennukid kolm vaenlase mootorpaati.

8. mail sooritas Punalipulise Balti mere laevastiku lennukid rünnaku Soome sadamale Kotkale ja pommitas vaenlase laevu. Pommitamise tulemusena uputati vaenlase 2000-tonnise transportlaev ja 3 kaatrit. Vigastati veel teist sadamas seisvat transportlaeva ja sadamakaisid. Peale selle uputati Soome lahes pommide otsetahtmusega vaenlase kaater ja valve-laev.

Hoogus sõjalaenu tellimine

Suure Isamaasõja esimesel aastal, kui fashistlik Saksamaa tungis ootamatult kallale Nõukogude Liidule ja vallutas meie sünnimaad, evakueerusid ENSV paljud kodanikud ja asusid tööle meie suure kodumaa mitmetes liiduvabariikides ja VNFSV kaugeleoblastites. Hiljem sai Punaarmee suurte ajalooste võitluse tõttu sadadel ENSV-st evakueerunud kodanikel võimalikuks tulla lähemale oma kalli kodumaa piiridele. Sajad ja sajad eestlased on asunud tööle ENSV asutistesse ja organisatsioonidesse, et ette valmistada fashistliku okupatsiooni ikke alt vabastatud Eesti ülesehitamiseks.

Kolmanda riikliku sõjalaenu väljalaskmine toimus meie, eestlaste suhtes olukorras, kus Punaarmee on juba astunud Eesti pinnale ning arvukas ENSV asutiste ja organisatsioonide teenistujate pere on kodumaa piiridest vaid väikeses kauguses. Mitte kunagi varem pole eestlased olnud Punaarmee nii tihedas sidemes, kui nüüd, millal kodumaa vabastamise päev on ligemal kui kunagi varem. Kõnelemata on aru saadaud meie armee ja kodumaa vajadusist.

Kui 4. mail tehti teatavaks 3. riiklik sõjalaen, haaras kõiki ENSV

asutuste ja organisatsioonide töotajaid soov tellida riigilaenu. Paljud tellisid laenu valminud otsusega, mille kindlus ei väljendatud mitte ainult arusaamist sõjalaenu tähtsusest, vaid ka suurt mõistmist kogu Nõukogudema ülesandest ja tahet toetada rindet kogu jõuga.

Suure patriootliku vaimustuse tähe all viidi laenu tellimised läbi kõigis Nõukogude Eesti asutustes ja organisatsioonides 100 protsenti kohalviibivate töötajate laenu tellimisest osavõtuga juba 5. mai õhtuks.

Tähelepanuväärivaid mittinguid peeti raudteelaste keskel ja mujal.

Rohketes sõnavõttudes teatasid paljude asutuste töötajad, et nad otsustavad laenu tellida mitte alla 150 protsendi oma kuutöötasust.

Tellides riigilaenu 333 protsenti oma kuupalgast ütles Kommunaalamajanduse Rahvakomissariaadi töötaja sm. A. Silber: „Nüüd, millal Punaarmee on jõudnud välja meie riigi piiridele Rumeenia ja Tšehhoslovakkia ning jätkab vaenlase vägede purustamist juba Rumeenia territooriumil, soovin, et vaenlase väljakihutamine kogu meie maalt toimuks kiiremini ja

vaenlase lõplik hävitamine tema omal maal poleks enam kaugel, sellepärast on mu suurimaks südamesooviks anda sõjalaenuks kõik oma rahalised säästud.

Eesti NSV esimeste vabastatud valdade elanikud, saades teada 3. riikliku sõjalaenu väljakuulutamisest, avaldasid soovi võtta osa laenu tellimisest, et kiirendada kogu kodumaa täielikku vabastamist.

10. maiks on ENSV vabastatud valdade elanike ja ENSV asutuste teenistujate poolt tellitud laenu kokku ligi 3 miljonit rubla.

HITLERLASED ARETEERIVAD EESTI PROFESSOREID

Rootsi ajaleht „Svenska Morgenbladet“ teatab, et hitlerlased on areteerinud Eestis grupi Tartu Ülikooli professoreid. Areteeritud olevat avalikult väljendanud oma pahameelt saksa okupatsioonirežiimi pärast. Samuti on professorid pannud vastu sakslaste katsele Eesti kultuurivarasid Saksamaale vedada.

Prantsuse patriootide võitlus.

Hiljuti saatsid hitlerlased Saksamaale 200 prantsuse naist, kes olid vaevelnud mitu kuud koondukslaagris. Kui sakslased ajasid nälja ja piinade tõttu nõrkemas naisi mööda tänavaid, kostsid hüüded: „Elagu Prantsusmaal!“ Asjatult püüdsid hitlerlased neid hüüdeid takistada, pekstes naisi pussipärade ja rusikatega. Jaamas tõuksid sakslased naisi jõuga vagunitesse. Kui rong liikuma hakkas, kostis vaguneist marseljeesi laulmine.

Saksavaenuline meeleolu kasvab Prantsusmaal pidevalt. Hiljuti saadeti prantsuse tehastesse, kus toodetakse sakslastele veoautosid ja lennukite kereid, Lavali politsei, et maha suruda seal toimuvat sabotaaži. Lavali politsei tehastesse ilmumine tekitas tehastes sellise äreva õhk-konna, et hitlerlikud võimud olid sunnitud kokkupõrgete vältimiseks kiiresti politsei minema saatma.

Rahutused Saksamaal

Rootsi ajaleht „Aftontidningen“ teatab, et 4. mail leidsid Stettinis aset suured rahutused. Rüüstati 20 kauplust.

Fashistlik ajaleht avaldas teate, et Königsbergi erikohus mõistis surma 55-aastase sakslase Richard Hoffmanni välismaa raadiojaamade salajase kuulamise ja „äreivate kuulujuttude“ levitamise eest.

Nüüd ärka, Eesti!

Nüüd Peipsist mereni, kus käivad kevadtuuled ja päike ehib Emajõe kaldaid, taas ärkab loodus roheluse vöös, kas kodumaa, sa kauget kaja kuuled? kui uhub Balti meri sõjalaeva pardaid ja virvetuled ennustavad öös,

et varsti vabaned fashistide sa ikkest, nii nagu kevadveed kõik kõntsa uhtund ja merre kandund vangistaja jää, taas pääsed piinapäevist pidevaist ja pikist, täis masendust võib-olla veidi kuhtund, taas virgud vihas, püsti uhkelt pää,

ning sööstad võitlusse kui muistne Kalev kange:

raudrüütleid lööd; haakristi juhtund sortse sa hävitad: — Kui käib sul üle jõu, me verivaenlasi veel sedavõrd ei lange, siis tõttan hajutama sinu murekortse, ja nagu siil kord andis soodsat nõu:

— „löö serviti! löö serviti! mu rahvas!“ mu kangelane, see su võime proov, nüüd näita, mida suudab käsi võitlev me vabaduse ürituses vahvas, et tulevikus, — see me kõigil soov: taas puhas vaenlasest vaid virguks kodu õitsev!...

JOHANNES BARBARUS.

Kodu lähistel

1941. aasta kevadel seisis Eestimaal uue elu lähistel. Vabrikutes ja telastes tuikas elu uue hooga. Põlde künsid äsja papsid ja saunamehed peremeestena.

Kuid juba sama aasta suvel lihtsus kohutav sõjavanker puruks rõõmsa ja elujõulise väikerahva kodu.

Pärast visa võitlust tuli taanduda ida poole.

„Nad röövisid siiski me ranna, ise hõiskasid: siin meie ruum! Panid rahva kaelale kanna, kui veel külade tuhk oli kuum.”

Nõnda kirjutas sellest ajast Joh. Semper.

Verd tilkus iga eestlase süda, aga ei vajutud meeleheitlenorgu.

1944. aasta mai. Jälle me seisame kodu lähistel. Kolm rasket, pikka võitlusaastat on läinud nii, kuidas nad pidid minema: sakslased koristavad Nõukogude maalt oma sõjajõudude viimseid jäätmepinnale — ei ole eestlased jälginud rindeteateid kunagi varem nii kui praegu, kus oodatakse ja soovitakse kogu hinge jõuga sakslaste kadumist meie maalt.

Heitlused sõdade ajaloo kuulsas Narva juures sundisid Narva jõe äärsete valdade Eesti kodanikke taanduma sõja jalust vabastatud rajooni, vastu nende eestlastele, kes on juba teel läände — kodu poole. Neil ei olnud tarvis enam sõita Uuralisse, Tšeljabinskisse või Kazahstani. Jäädi peatuma lähimatesse rajoonidesse.

See ei olnud lõbusõit ega rahulik reisimine. See oli evakueerimine kogu perega, loomade ja muu varaga rasketes sõjatingimustes. Rahulikult ja tõsiselt sõitsid inimesed kohale ning asusid elama sakslaste poolt inimestest tühjaks aetud ja rüüstatud küladesse.

Veel tulevad viimased voorid sõjapögenikke. Varem kohalejõudnud abistavad neid oma veojõuga. Külades aga juba lepitakse kokku kolhoosidega aiamaa suhtes, ja mitmes külas on aiamaad juba kindlaks määratud. Sõnnikut on vähe, õigemini ei ole üldse, sakslased ajasid karja küladest varakult ära. Majade ümbrusest ja tänavailt koristatud prügi veetakse hoolega aiamadele. Kohal on organiseeritud juba Põllutöö Rahvakomissariaadi agropunkt. Hommikust õhtuni käib siin evakueeritutele aedviljaseemnete müük. Samas on rajatud põlenud loomalauda asemele esimesed taimelavad ja avaras, soojas majas mullakastides pistab varajane sibul oma nina mullast välja. Sageli näeb mehi kõndimas ümber majade ja otsimas lagunenud ja poolpõlenud hoonetes: otsitakse sõjamõllus laialipillutud atru, äkkeid ja muid põllutööriistu ning majatarbeid.

Väga tugev on inimestes soov kohe nüüdsama minna tagasi, aga veel enam on eesti inimeses kaenest mõistust, mis käsib külvata, kui põld seda nõuab.

Elu jätkub oma mitmepalgelisuses. Elatanud kooliõpetaja Moissejev käib külas ringi, otsib kokku koolipinke, registreerib kooliealisi lapsi ning sārab üleni, kui saab Hariduse Rahvakomissariaadilt paki õpikuid ja koolitarbeid. Kool tuleb mitme klassiga ja ühe õpetajaga, õpilaste arvuga kokku vähe üle kahekümne. „Sellest ei ole midagi,” seletab sm. Moissejev, „ei või lasta kaotsi minna kooliaega.” Nüüd töötab juba kaks kooli — üks V. külas, teine L. külas.

Noored nõuavad elust osa. Registreeritakse end autojuhtidekursustele, põllutöökooli, tahetakse õppida meditsiinõdedeks — noorte jaoks on ju teid lõpmata palju. Ega sõja pärast või elu seisma jätta.

Nii seisavad Narva jõe äärsed Eesti kodanikud 1944. aasta kevadel kodu lähistel. Kuulatakse ja jälgitakse põnevusega iga sõna, mis puudutab rinnet Narva all. Kui õitsi kostab lahingumüra ja taevast lõõmab lahingutuledest, siis tuksatab iga südames: „Kas on see Narva all?”

Samas aga valmistatakse hooliga kevadiseks külviks.

M. LEPIK.

Vabastatud eesti piirkonnast evakueeritud uues ajutises kodukohas kariloomi hooldamas.

Fashistid hävitavad kultuurivarasid

Taganedes Punaarmee löökide all välja Nõukogudemaa pinnalt rüüstavad, hävitavad ja põletavad saksa rööviallutatud nõukogude rahvaste aastakümnete tööd haavatud kiskja metsikusega. Veel värsked ebainimlikkude mõrvade märgid Ukraina vabastatud piirkondadest näitavad, mida hitlerliku Saksamaa „uue korra“ toojad töid nõukogude rahvastele. Saksa mõrvad seadsid seal sisse orja-aegse režiimi, purustasid ja röövisid kultuurivarasid, hävitasid nõukogude teaduse saavutused ja tapisid massiliselt rahulikke elanikke, sõjavange ja nõukogude intelligentsi.

Ukraina saksa riigikomissari Erich Kochi purustatud resident-sist Rovno linnast Lääne-Ukrainast on leitud uusi dokumente, mis tõendavad saksa vallutajate süsteemikindlust veriste tegude läbiviimisel.

Sihiga hävitada Ukraina riigi tihtsus, jagasid nad ta oma vasallide vahel. Põhjapoolne Ukraina oli liidetud Poola kindralkubernaadiga, lõunaosa Rumeeniaga. Ülejäänud osa oli valitseda riigikomissar Kochil. Liiklemine nende maa-alade vahel oli elanikele keelatud. Saksa okupandid töid endiselt vabasse Ukrainasse orjajätkasid. Nõukogude kodanikult olid võetud kõik õigused inimlikule elule. Ukraina jaoks eraldi välja töötatud saksa seadused lubasid sakslastel tappa, võtta talupoega-

delt maa ja elanikelt vallasvara. Alates 1942. aastast allusid kõik inimesed Rosenbergi käsuga saksa tööteenistusele.

Saksa okupandid on võtnud tarvitusele kõik abinõud, et hävitada nõukogude rahvaste kultuur ja tõugata neid vaimupimedusse. Rovno oblastis olid juba 1941. aastast peale suletud kõik kultuuriasutused. Ukrainlastele Volõnski ja Podolski oblastis olid suletud kõik koolid. Teater, kino jne. teenisid vaid sakslasi. Ukraina näitlejad veeti Saksamaale kaevanduste orjades. 1943. aastal taganemise eel lasksid sakslased maha kuulsaimaid Nõukogude Ukraina kunstitegelasi. Opetajad ja teadlased, kellel õnnestus pääseda füüsilisest hävitisest, pidid jätkama elu mustatöölistena. 20-aastase praktikaga inseneridel tuli töötada lihttöölisena saksa kolonistide majapidamistes. Sadu kooli, muuseumi, raamatukogusid ja teatreid hävitasid sakslased taganemisel. Väärtuslikud raamatud, eksponaadid, maalid, muusikainstrumentid ja vanad ürikud röövitakse ja veeti Saksamaale. Okupatsioonivõimud sorteerisid isiklikult neist väärtuslikumad endile. Saksa ringkonnakomissar Beer oli isiklikult saatnud üle 30 kasti kokkuröövitud varandusi Saksamaale.

Saksa mõrvadid pidasid isiklike arveid selle kohta, kui palju on nad tapnud rahulikke Nõu-

kogude kodanikke. Juba ainult Rovnos hävitasid sakslased 102.000 inimest. Sakslased põletasid laipu nädalate viisi. Nii metsikult kui sakslased ei ole ükski barbar maailma ajaloo kestel hävitanud, riisunud ega tapnud. Saksa elajad ajasid haiged ja haavatud elavateni aukudesse. Polgukomandöri Zechenderi käsul tapeti Kolki asunduse juures tuhandeid elanikke.

Avastatud dokumentidest nähtub, et neid metsikuid mõrvu organiseeris isiklikult ja juhtis käskude kaudu Ukraina riigikomissar Erich Koch. Nõukogude rahvas võtab arvesse kõik need metsikused ja sunnib saksa ülemmõrtsukail andma vastust seadusliku kohtu ees.

Viimasel ajal on asunud sakslased välja vedama ja hävitama ka Eestist meie kultuurivarasid. Punaarmee poolt vabastatud Virumaa idavaldades põletasid sakslased üle 700 hoonet. Saksa vallutajate kurikavalates plaanides on hävitada meie rahvas vaimiliselt ja füüsiliselt. See neil aga ei õnnestunud. Eesti rahvas kaitses oma rikkusi. Saksa kiskja on haavatud surmavalt ja kulu ta ei püüaks ka pääseda, saates teisi rahvaid võitlema ja surema enda eest, saab ta karistuse oma mõrvade eest, nende viletsuste ja ohvrite eest, mida ta on toonud eesti rahvale.

H. TOOMSALU.

Partisanid kannavad okupeeritud rahva sekka sm. Stalini sõnad

Tublit tööd poliitilise selgitustöö alal vaenlase tagalas on teinud partisanisalk sm. V. juhtimisel. Võttes raadio teel vastu Nõukogude Informbüroo teateid, paljundavad partisanid neid käsitsi ja levitavad elanikkonna keskel. Partisanide energilise selgitustöö tõttu ümbruses on elanikud hästi teadlikud rinde olukorrast ja välispoliitilistest suhetest. Seltsimees Stalini 1. mai käskkirja avaldamise järel paljundasid partisanid kohe ka seda ajaloolist dokumenti ning toimetasid elanikele kätte. Sm. Stalini käskkirja võidukindlad sõnad avaldasid seni veel okupantide ikkes ägavaile Nõukogude Eesti kodanikele sügavat muljet ning kinnitasid nende usku vabanemistunni peatsesse saabumisse.

Partisan A. Kuuska.

Liitlaste lennurünnakud

Väiksem „Liberator“-lennukite koondis sooritas 5. mail hävitajate saatel rünnaku saksa sõjalistele objektidele Pas de Calais piirkonnas.

Õõl vastu 5. mail sooritasid inglise lennukid rünnaku Lääne-Saksamaal asetsevatele sõjalistele objektidele.

Samal õõl sooritasid rasked ja keskmised pommilennukid rünnaku Budapestile.

Ameerika lennukid sooritasid 4. mail rünnaku Hollandis asetsevatele saksa lennuväljadele. Hävituslennukid hävitasid 9 vaenlase lennukit. Kõik ameerika pommilennukid pöördusid tagasi oma baasidesse. Tagasi ei pöördunud 3 hävitajat.

SPORT EESTLASTE JOOKSU-KROSS MOSKVAS.

5. mail leidis Moskva kehakavatusinstituudi maa-alal aset eesti sportlaste tänavase suve esimese jooksukrossi. See võistlus oli mõnevõrra omapärane, kuna võistlusest võitsid „osa väga mitme spordiala esindajad: poksjad, maadlejad, suusatajad, kergejõustiklased, korvpallimängijad jne.

Poksjate meeskonna koosseisu kuulusid Linnamägi, Salong, Käbi, Kaunistmäe, Lester ja Kariste. Suusatajate koosseisu olid Kaaristo, Pahl, Särak ja Kivistik. Maadlejatest on Puusepp, Kaubi, Sikk, Tähnas ja teised.

Võistlejad startivad korraga, pingutav rebimine algab juba esimestest meetritest. Esimesel kilomeetril juhib Vello Kaaristo. Teisel kilomeetril algab tal äge võistlus maadleja Kaubiga, kes jõuab järele. Finiši saabub esimesena siiski Kaaristo, kes omab parimat jooksutehnikat ja pikka samm, aeg on 9 min. 45,8 sek.; Kaubi aeg — 9 min. 53,3 sek. Kolmandale kohale tuleb suusataja Pahl, ajaga 10 min. 0,3 sek.

Suusatajate meeskonna (Kaaristo, Pahl, Särak ja Kivistik) üldine aeg 12 km jooksus on 40 min. 33,1 sek.

Teisele kohale tulevad poksjad, kes jäid suusatajast maha 3 minuti võrra, ja kolmandale kohale maadlejad.

Võitjaks tulnud meeskonnale anti rändauhind — suur hõbedane pödrakuju.

Naised võistlesid 1 km jooksus. Esikohale tuli Aleksandra Käspert ajaga 3 min. 35,8 sek., teisele — Hilma Tiits — 3 min. 41,0 sek., kolmandale kohale Meeri Koitla ajaga 3 min. 44,8 sek.

S. Tambjev.

Toimetuse kolleegium.

Sotsialistlik võistlus kõrge saagi eest

UK(b)P Keskkomitee ja NSVL Rahvakomissari Nõukogu määrus 1944. a. põllutööde plaani teostamise kohta asetab kogu nõukogude talurahva ette suured ülesanded. Lisaks sellele peab põllumajanduslike kultuuride külvipind, võrreldes 1943. aastaga, suurenema 7,55 miljonil hektari võrra. On pööratud tähelepanu ka mitmetele teistele põllumajanduslikele küsimustele, nagu näiteks sooritavate põllutööde agrotehnilisile nõudele, traktorite pargi laanipärasele ja ratsionaalsele kasutamisele jne. Arutanud läbi eelnimetatud plaani, avaldasid Kalini ni oblastis Krasnoholmski rajooni „Punase Putilovlase“ nimelise kolhoosi kolhoosnikud hiljuti läkituse kõigile Nõukogude Liidu kolhoosnikutele, traktoristidele ja agroomidele. Läkituses kutsutakse kogu nõukogude talurahvast organiseerima üleliidulist sotsialistlikku võistlust võitluseks kõrge loomade eest, teades, et nästi organiseeritud ja läbiviidud kevadkülvitööd tagab ka kõrge saagi sügisel.

„Punase Putilovlase“ kolhoosnikud andsid moodunud aasta riiginormid enne tähtaega ja müüsid lisaks sellele riigile veel tuhandeid puudi vilja ja muid kolhoosliku küla majapidamise saadusi. Tänavu kevadel, algava kevadkülvieelõhtul, olles arutanud läbi partei ja valitsuse määruse 1944. a.

põllutööde plaani kohta, võtsid „Punase Putilovlase“ kolhoosnikud endile järgmised kohustused:

1) Saada 1944. a. lõikusest iga hektarilt kas 20 tsentnerit teravilja, 5 tsentnerit kiulina ja 7 tsentnerit seemnelina, 170 tsentnerit kartuleid või 250 tsentnerit juurvilja.

2) Kindlustada suviviljade külv kõrgeväärtuslike seemnetega. Organiseerida kartulikasvude kasvatamine kahehektaarilisel maa-alal juulis ja anda saak Punaarmee fondi.

3) Kindlustada kõikide põllutööde kõrgekvaliteediline teostamine. Külvata külv parimale moodunud aastasele maale — 100%-liselt ristikeinale, talivilja kultuurid puhtale kesale. Teostada suvipeaviljade külv 11 tööpäevaga ja linakülv 4 tööpäevaga. Põllutööde teostamise kontrollimiseks värvata parimad kolhoosnikud.

4) Väetuseks täiel määral kasutada kohalikku väetisainet.

5) Kasvatada isiklikku vastutustunnet kolhoosimaa, veoloomade ja inventari kasutamises. Viia läbi individuaalse tükitöö süsteem.

6) Täielikult kasutada veoloomi. Abitöödel ja kergematel töödel kasutada vähese piimaanniga lehma, kuna hobuseid kasutada põldudel, andes neid parimate ja

loomade eest hoolitsevate kolhoosnikute kasutada.

Kohe seejärel, kui „Punase Putilovlase“ kolhoosnikute üleskute oli saanud laiemalt teatavaks, hakkasid sellele järgnema ka teated paljudest Nõukogude Liidu osadest kolhoosnikute sooviga — astuda võistlusesse kevadkülvie edukaks teostamiseks. Ivanovo oblasti Iljinski rajooni kolhoosnikud otsustasid koguda käesoleval aastal iga hektarilt 19 tsentnerit teravilja ja 160 tsentnerit kartuleid. Kurski oblasti Pristenski rajooni kolhoos „16 aastat Punaarmeed“ kolhoosnikud otsustasid koguda 15 tsentnerit teravilja ja 150 tsentnerit suhkrurüpeet iga hektarilt. Tjumeni MTJ traktoristid otsustasid iga traktoriga üles künda vähemalt 1000 ha maad, kokku hoida 10 prots. kütteenet ja saada iga hektarilt 100 puuda vilja. Need on esimesed, kes vastasid „Punase Putilovlase“ üleskutele sotsialistlikuks võistluseks. On kindel, et „Punase Putilovlase“ algatus on mõjuvaks stiimuliks, mis päästab lahti ennenägematu hooga sotsialistliku võistluse edukaks kevadkülvie teostamiseks, mis tagab kõrge saagi sügisel, nii nagu näeb ette valitsus ja partei oma otsuses 1944. a. põllutööde teostamise kohta.

E. KIIPUS.

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Tööraha Saadikute Nõukogude häälekandja

Nr. 36 (513)

19. juulil 1944. a.

V aastakäik

EESTI ON JA AAB NÕUKOGUDE EESTIKS!

Üleskutsed Eesti NSV 4. aastapäevaks

- 1) Elagu Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi 4. aastapäev!
- 2) Elagu kangelaslik Punaarmee, kes võitleb nõukogude maa vabastamise eest hitlerlikest okupantidest ja toob õnne, vabaduse ja iseseisvuse eesti rahvale!
- 3) Elagu Punaarmee Eesti Korpus — eesti rahva uhkus, Lembitu ja Tasuja traditsioonide kandja, kes halastamatult purustab saksa röövvalutajaid!
- 4) Lähedal on Nõukogude Eesti vabastamise tund! Kõik eesti rahva jõud Punaarmee toetuseks!
- 5) Punaarmee Eesti Korpuse võitlejad! Koos oma relvavendadega — venelaste, ukrainlaste, leedulaste, grusiinlaste ja teiste suure Nõukogude Liidu poegade, andke vaenlase vägedele pihta kuni nende täieliku hävitamiseni!
- 6) Eesti NSV kodanikud nõukogude tagalas! Tähistame uute tootmisvõitude Nõukogude võimu väljakuulutamise 4. aastapäeva Eestimaal, tugevdame rinde abistamist!
- 7) Eesti mees- ja naispartisanid! Purustage vaenlase tagalat, tema ühendusteid ja transporti! Ärge lubage saksa kiskjate roomata oma koopasse, hävitage teda halastamatult!
- 8) Okupeeritud ENSV kodanikud! Tähistage Eestis nõukogude võimu väljakuulutamise 4. aastapäeva uute otsustavate jõupingutustega võitluses saksa vallutajate vastu, toetage nõukogude partisane, abistage oma vabastajat — Punaarmeed!
- 9) Eesti töölis- ja teenistujad! Ärge laske taganevatel sakslastel purustada ja puhtaks röövida Eesti vabrikuid ja tehaseid! Hävitage saksa õhuklaskjaid ja tulesüütajaid. Päästke rahva varandusi!
- 10) Eesti talupojad! Ärge lubage taganevatel sakslastel riisuda teie varandust, hävitada hooneid, ära ajada karjal Peitke sakslaste eest oma varandusi! Võideldge kõigi vahenditega riisujate-varganägude ja nende käsilaste vastu! Hävitage halastamatult saksa röövleid!
- 11) Eesti NSV kodanikud! Ärge laske sakslastel end küüditada saksa orjusesse. Ühinege võitluseks saksa okupantide ja nende agentide vastu, pidage vastu Punaarmee tulekuni, kes toob teile vabanemise!
- 12) Maksame kätte saksa fashistlikele metslastele Nõukogude Eesti rüüstatud ja purustatud linnade ja külade eest, naiste ja laste vägistamise eest, nõukogude inimeste tapmise ja saksa orjusesse küüditamise eest!
- 13) Elagu võimas Nõukogude Liit, meie sotsialistliku Kodumaa rahvaste sõpruse, õnne ja kuulsuse pant! Elagu meie Nõukogude Isamaal!
- 14) Elagu Nõukogude Liidu rahvaste vääramatu sõprus!
- 15) Elagu Üleliiduline Kommunistlik (bolshevikkude) Partei, kes organiseerib võitlust saksa fashistlike röövvalutajate purustamiseks!
- 16) Elagu Eestimaa Kommunistlik bolshevikkude Partei!
- 17) Elagu suur STALIN, eesti rahva armastatud juht ja õpetaja!

EESTIMAA K(b)P KESKKOMITEE
PROPAGANDA JA AGITATSIOONI OSAKOND

Eesti saab uuesti vabaks ja õnnelikuks

E. d. P ä l l,
EK(b)P KK Sekretär

★ ★

Sellest ajast peale valmistusid saksa fashistid palavlikult uuteks avantüürideks ja maa lõplikuks orjastamiseks. Nõukogude võimu kehtimapanekuga Eestis nägi rahvas rõõmuga, et fashismi hädaoht Eestis oli likvideeritud.

Nõukogude võim saatis Eestist välja Saksamaale repatrieerumislepingu alusel suure hulga fashistlike bandiite ja salakuulajaid, keda diplomaatlike vahetõttude tõttu, mis sel ajal valitsesid Nõukogude Liidu ja Saksamaa vahel, ei saadud lihtsalt trellide taga pista.

Eesti rahvas, olles endale Eestimaa Kommunistliku (bolshevikke) Partei juhtimisel kätte võitnud nõukogude võimu, olles kehtima pannud Stalinliku Konstitutsiooni, asus ennenähtamatu valmistusega loovale tööle kõigil rahvamajanduse aladel. Tööviljakus tõusis 1941. a. maiks kuni 140%. Stahhaanovlik liikumine ja lõõktöö omandasid eesti vabrikute ja tehaste töös põhimise kohta.

Vabanenud Eesti talupojad külvavad 1940.—41. a. külvikampaania ajal 1.150.000 hektari. Bolshevistliku külvikampaania plaan ületati tunduvalt.

Kõik see eesti rahva suurepärane tööhoog katkestati saksa fashistlike röövjõukude kallaletungimisega Nõukogude Liidule. Eesti Nõukogude vabariik, kes teiste Balti Nõukogude Vabariikide hulgas võitis esimesena vastu fashistlike bandiite lõõgid, okupeeriti, oma kangelaslike kaitsmiste vaatamata, saksa fashistide poolt.

Algasid rasked päevad verejäänuliste kiskjate — saksa fashistide — kätte. Algas julm terror, mis hävitas kümned tuhanded Eesti pojad ja tütreid. Rahvalt võeti ära kõik mis ta oli saavutanud nõukogude aastal — vabadus, iseseisvus, maa, tehased. Tapakirves ja vallas seati rahvalt röövitud õiguste asemele. Saksa mõisnikud ja pankurid asusid eesti rahva turjale. Kogu maa kuulutati sakslaste omanduseks. Sakslased irvitasid avalikult eesti rahva üle, sest nad arvasid, et nüüd on neil korda läinud saavutada seda, mis nende esivanematel äpardus, s. o. eestlasti lõplikult orjastada, saksa orjaperemeeste võimu orjadeestlaste üle uuesti sisse seada.

Fashistlik tegelane „professor“ Kassnitz teatas avalikult 1943. a. märtsis Eesti „põllumajandusjuhtide“ nõupidamisel, et nüüdsest peale on saksa asumaa „Eesti“ ülesandeks kasvatada Saksamaale kartuleid ja seemnevilja, kuna kõigil teistel põllumajandusharudel on ainult kõrvaline tähtsus. Kogu tööstus anti sakslaste kätte. Elanikkonna jaoks seati sisse näljanormid. Surevus ja haigused võtsid elanikkonna hulgas ähvardava ulatuse.

Võib ütelda, et fashistlikud röövlid tegid kõik, mis suutsid et hävitada eesti rahvast, kes enam kui 700 aastat oli ennast-salgavalt, sagedasti liidus vene rahvaga, võidelnud oma põlise verivaenlase — saksa orjastajate vastu.

Ei ole maailmas suuremaid roimi, kui need, mida sakslased oma võimutsemise ajal on toime pannud eesti rahva vastu, samuti ei ole maailmas ka niisugust karistust, mis oleks eestlase arva-

tes liiga suur oma põlise vaenlase — sakslase karistamiseks. Kui rääkida eestlase omapärasest iseloomujoontest, siis peamiseks omapäraseks on — kustutamatu ja leegitsev viha sakslaste vastu, mis on kandunud aastasade kestel põlvest põlve ja antud edasi emapiimaga vanematelt lastele.

Kui tutvuda eesti rahvaluulega, eesti kirjandusega, siis puutub selles kõigepealt silma kõigest eesti kultuuriteostest punase niidina läbiv põletav vihkamine. See muutub arusaadavaks, kui sirvida eesti rahva ajaloo lehekülgi, mis on värvitud vere ja pisaratega, on täidetud sakslaste hirmsaimaite kuritegudega eesti rahva kallal.

Seepärast on arusaadav, miks sakslastel ei õnnestunud ka seekord alistada eesti rahvast, muuta tema suhtumist sakslastesse. Jah, nad katsusid seda teha käputäie alatute reeturite kaudu, kuid see läks neile kalliks maksma. 1943. aasta jooksul on üle 400 fashistliku gauleiteri „hukkunud“ teenistuskohustuste täitmisel, nagu sellest on sunnitud teatama sakslased ise. Käesoleval aastal on saksa võimude ja nende kintsukaapijate kaotused veelgi suuremad. Tabamatud partisanisalgad, kes tegutsesid kogu Eestimaa ulatuses, on üliheaks tõenduseks, kuidas suhtuvad eestlased sakslastesse.

Ei, pole muutunud eestlase suhtumine sakslasesse kui oma verivaenlasesse, kui röövmõrtsukasse, keda vaja halastamatult hävitada.

Arusaamisele jõudnud, et nende katse eestlasti „rahustada“ on nurjunud, ning raevunud alistumatu eesti rahva vastupanust panid sakslased sel aastal Eestimaaal kehtima enneolematu metsiku terrori. Aprillikuu lõpul veeres üle kogu maa terrorilaine, mis oli suunatud esmajärjekorras eesti haritlaskonna vastu. Areteeritud Tallinnas, Tartus, Pärnus ja Viljandis peaaegu kõik arstid ja teisi eesti kultuuritegelasi tormasid sakslased ka elanikkonna teiste kihtide kallale. Mitmed ja mitmed tuhanded hukati.

Nendele ennekuulmatutele roimadele vastas eesti rahvas partisanivõitluse tugevdamisega, massilise metsa redusse minemisega. Metsades kajasid püssipaugud, raudteedel ja maanteedel mürisid plahvatused, mis tõid surma ja hukku fashistidele.

Punaarmee hoogus pealetung innustab eesti patrioote halastamatule võitlusele oma rahva alatute vaenlase — sakslaste vastu. Eesti rahvas on veendunud, et ainult Punaarmee, kelle ridades võitleb oma rahva elu ja õnne eest ka Eesti Rahvuskorpus, toob orjastatud maale ja rahvale tagasi vabaduse ja eluõnne.

Seekord ei pääse saksa röövlid ja nende müüdavad kintsukaapijad karistusest. Raevustunud rahva karistav käsi leiab neid kõikjal üles. Teenitud palgaks kõigi nende veriste roimade eest on vaid surm.

Eestimaa nõukogude võimu kehtimapaneku neljas aastapäev mõõdub suurte sündmuste eelõhtul — meie kodumaa ja meie paljukannatanud rahva vabastamise eelõhtul. Meie rahvas mäletab suure Stalini sõnu kogu Nõukogude maa tulevastes ja peatset vabastamisest ning usub, et need sõnad lähevad täide kõige lähemal ajal.

Eesti saab jälle vabaks ja õnnelikuks Nõukogude Vabariigiks.

Punaarmee vabastas Grodno

Uus läbimurre 1. Ukraina rindel

Kõrgema Ülemjuhataja 16. juulil käskkirjaga 3. ja 2. Valge-Vene rinde juhatajaile armeekindral Tšernjakhovskile ja kindralpolkovnik Zahharovile teatas, et 3. ja 2. Valge-Vene rinde väed on vallutanud tormijooksuga Grodno linna ja kindluse, mis kaltses edasiliikumist Ida-Preisimaa piiride poole.

Saavutatud võidu tähistamiseks omistati Grodno vabastamislahinguis silma paistnud väeosadele „Grodno“ nimetus.

Meie Kodumaa pealinn Moskva saluteeris vapratele 3. ja 2. rinde vägedele 20 suurtükiväe-kogupauguga 224 suurtükist.

17. juulil jätkasid meie väed pealetungi Opatshkasti lääne ja edela pool ja vallutasid Kalinini oblasti rajoonikeskuse Sebezhi linna ja üle 60 asula.

Drissast põhja pool liikusid meie väed lahingutega edasi ning vallutasid Vitebski oblasti rajoonikeskuse Osveja linna ja üle 30 asula.

Alitusest põhja ja lõuna pool pidasid meie väed Neemeni läänekaldal platsdarmide lalendamiseks lahinguid ja vallutasid üle 20 asula.

Volkovõskist loode ja lääne pool vallutasid meie väed Belostoki oblasti rajoonikeskuse Svillotschi linna, üle 100 asula ja 3 raudteejaama.

Vilniusest lääne ja edela pool vallutasid meie väed Leedu NSV maakonnalinna Alituse, üle 130 asula ja 2 raudteejaama, nende hulgas Koshedaro raudteesõlme. Meie väed jõudsid Alitusest põhja ja lõuna pool 120 km ulatuses Neemeni jõeni, ületasid selle

mitmes kohas ning, laiendades platsdarme jõe läänekaldal, vallutasid üle 40 asula.

Pinskist loode ja lääne pool vallutasid meie väed pealetungi jätkates Pinski oblasti rajoonikeskused Janovi ja Logishini linna, üle 70 asula ja 4 raudteejaama.

1. Ukraina rinde väed asudes paeletungile, mürdsid Lvovi suunas läbi sakslaste tugeva kaitse, ning liikusid kolm päeva kestnud võitluste jooksul edasi sügavuses kuni 50 km. Laiendades läbimurret kuni 200 km piki rinnet, 1. Ukraina rinde väed vabastasid üle 600 asustatud punkti, nende hulgas Poritski, Gorohhovo, Radehhovi, Kamenka, Brodõ, Buski ja Zolotshevi linnad ning raudteesõlme Krasnoje.

Eesti NSV saavutused põllumajanduses

Partei elu

Parteilistest kohustustest

Nelja aasta eest võttis eesti töötav rahvas — töölisel ja töötav talurahvas — riigijuhtimise Eestis enda kätte, pannes kehtima nõukogude korra.

Kuna fashistlik ja muu tagurlik element kogu aeg kinnitas, et nõukogude kord toovad põllumajanduses üldise tagurpidimise ja viivat selle hävingule, siis jälgiti põllumajanduse arengukäiku Nõukogude Eestis suure huviga.

Nõukogude majanduse üheks põhiprintsiibiks on tootmise parem korraldus, nii et väiksema tööga toota rohkem saadusi ja need saadused jagada õiglasel põhimõttel: igahelkt tema võimete kohaselt, igahelkt tema töö järgi. Seega tähendab nõukogude majandus töötava rahva olukorra põhjalikku parandamist. Sellest lähtudes seisis nõukogude korra ees ülesanne lahendada Eesti põllumajanduses kolm tähtsat probleemi, mis kogu kodanliku Eesti seisvuse ajal ei võimaldanud selle edasist arengut.

Esiteks: Rõhuv enamik eesti rahvast elab maal, ja on tegev põllumajanduses. Kogu eesti rahva ajaloo kestvus on maa küsimus olnud üheks kõige tähtsamaks küsimuseks. Iga eestlase unistuseks on alati olnud omada tükk maad, kuhu ehitada oma kodu. Selle maa kaitseks pidas eestlane võitlust saksa raudrüütlite vastu juba enam kui 700 aastat tagasi. Kuid siis oli eestlane üks ja nõrk, ning pikk verine võitlus kaotati. Sakslane võitis eestlaselt tema maa ja orjastas ta enda. Hiljem tuli eestlasele maad osta verehinnaga eest mõisnikelt ja riigilt. Mitu inimpõlve tuli eesti talupojal pingutada end kurnava tööga, et saada tükkie maad oma kasutusse. Nõukogude korra maksmapanemisel Eestis olid paljud veel maata. Talutöölisel, popsid, sulalad ja rentnikud — need olid kõik inimesed, kel enestel maad ei olnud või oli üpris vähe, nii et nad pidid töötama võõral põllul. Selle kõrval aga oli suurmaomanike kihil maad palju rohkem kui nad suutsid seda ise harida.

Nõukogude korra ajal teostatud maareform lahendas selle aastasadu päevakorral seisnud küsimuse täielikult. Enam kui 20 tuhat maata perekonda sai maad ja sama suur arv perekondi juurde loikeid oma väikestele maalappidele. Kõik maasoojajad rahuldati. Ühtlasi anti uusmaasajatele 200.000 kantimeetrit metsamaterjali hoonete ehitamiseks ja 9 miljonit rubla ehituslaenu.

Teiseks probleemiks oli

põllumajandussaaduste turustamise küsimus. See küsimus oli eesti põllumehele kogu kodanliku seisvuse ajal üheks haigeaks kohtaks organismis. Välisurule sai saada kord lina, kord teravilja, kord jälle karjasaadusi ja peekonit — kas ühte või teist. Kuid põllumajandussaaduste tootmise ümberorienteerimine ei ole nii lihtne. See on teostatav vaid paljude aastate jooksul ega saa samu pidada iga aasta muutuva välisurle nõuetega. Oli ajajärke, kus välisurle Eesti põllumajandussaaduste eest väga vähe maksis, nii et nende tootmine end enam ära ei tasunud ja ainult riiklike juurdemaksude teel suudeti edasi kiratseda. Eesti põllumajandus muutus eesti rahvale koormaks.

Ainuke loomulik lähedasem, ostujõulisem ja alaliselt stabiilne turg oleks võinud olla Nõukogude Liit. Meile lähim Nõukogude Liidu suurlinn Leningrad oleks võinud üksinda kogu meie põllumajandussaaduste väljaveo ära tarvitada. Kuid selleaegsed Eesti valitsused „poliitilistel kaalutlustel“ ei kasutanud seda võimalust.

Alles nõukogude korra ajal avanes võimalus turustada meie põllumajandussaaduste ülejäägid Nõukogude Liitu ja lahendada seega lõplikult meie põllumajandussaaduste turustamise mureküsimus.

Kolmandaks probleemiks oli toodangu tõstmine. Uue püüsi ja piiramatu turu kindlustamisega Eesti põllumajandussaadustele Nõukogude Liidu teistesse vabariikidesse võis ja tuli hakata lahendamata toodangu tõstmise küsimust, et viia Eesti põllumajandus välja kiratsevast olukorrast. Suund põllumajandusele ja sealhulgas tootmisele oli õige. Oli vaid tarvis tõsta loomade arvu, pidades muidugi silmas ka tõupuhust. Edasi oli tarvis Eesti põllumajandust mehhaniseerida. See tähendas — luua alused Eesti põllumajanduse ühtsengule ja viia maa enneolematule jõukusele.

Juba esimesel aastal võimaldas nõukogude kord paigutada Eesti põllumajanduse uue tehnikaga varustamise kuludeks 66 miljonit rubla. Asutati 25 masina-traktoriaama. Et veo jõud oleks kättesaadav ka väikepõllupidajale, kes ei saa kasutada suuri traktoreid, asutati 250 hobuselaenutuspunkti. Nõukogude Liidu teistest vabariikidest veeti sisse odavahinnalist kunstväetist — 55 tuhat tonni superfosfaati ja 12 tuhat tonni kaali. Nagu teada, oli eelmine, 1940. aasta Eestis heinasaagilt üks halvemaid. 1940.—41. aasta talvel

ähvardas Eesti karjandust tõsine hädaoht. Ka siin leiti soodus lahendus. Teistest liiduvabariikidest veeti Eestisse sisse määratu hulk — 70 tuhat tonni — jõusööta, mida põllumehed said eriti soodsalt tingimustel. Eesti kõrgeväärtuslik kari päästeti ja isegi piima üldtoodang jäi endisele tasemele.

Seega lahendas nõukogude kord ühe aasta jooksul kõik need põhiprobleemid, mis olid seni olnud takistuseks Eesti põllumajanduse edasisele arengule.

Saksa okupatsioon, mis on kestnud Eestis juba ligi 3 aastat, on muidugi rängalt kahjustanud meie põllumajandust, eriti liha ja piima tootmist. Kuid ta pole siiski suutnud neid alasid päris täielikult hävitada.

Nüüd, millal Punaarmee pidurdamata jõuga purustab saksa okupantide rõõvamee jõuke, puhastades neist viimase osa Nõukogude Liidu territooriumist, on saksa okupatsiooni ja eesti rahva äraandmise, Angeluse, Soodla võimu likvideerimine Eestis ainult päevade küsimus. Meie kodumaa vabaneb jälle põlise vaenlase ikkest. Seekord murtakse raudrüütlit rõõvli selgroog jäädavalt.

Nii mõnegi eestlase meie kodumaal on viinud eksiarvamusele saksa okupantide ja nende alatute käsihaste jobujutud, et nõukogude korra tagasitulekul aetakse eesti rahvas oma maalt minema või et eesti talunditest moodustatakse vastu peremeeste soovil kolhoosid. Niisuguste juttudega püüavad saksa okupandid kõigutada eesti rahva usaldust nõukogude võimu vastu. Kuid asjatud ja naeruväärne on nende sellesuunalised äbarikud katsed. Eesti rahvas teab juba esimese nõukogude aasta kogemuste põhjal, et Nõukogude Liidus võib elada seal, kus keegi soovib, ning kellelegi ei tehta takistusi elukohavahetuse ega sunnita kedagi oma kodukohast lahku-ma. Samuti määrab Eesti põllumajanduse vormi ära eesti põllumees ise. Kedagi ei sunnita vägivaldselt kolhoose moodustama. Küll aga saab Eesti põllumajandus nõukogude korra ajal maksimaalselt ära kasutada nõukogude võimsat tehnikat. See peab tõstma meie põllumajanduse maailma eesrindlikumate hulka, viima meie maa enneolematule jõukusele ja ühtsengule. Seda tagab meie rahva töökuus ja hool.

J. PARN,

EK(b)P KK põllumajandusosakonna juhataja.

Suure Isamaasõja praegusel etapil, kus nõukogude rahvad teevad suuri pingutusi vaenlase lõplikuks hävitamiseks, on bolshevikke partei osa võitluse organiseerimisel määratu suur. Et lahendada edukalt päevakorral ja eelseisvaid ülesandeid, peavad parteiorganisatsioonid moodustama enesest veel tihedamini liitunud võitleva kollektiivi, kus iga kommunisti füüsilist, vaimset ja hingelist jõudu suunatakse oskuslikult ja otstarbekalt kõige otsustavamatele kohtadele.

Ei saa aga väita, et Eesti NSV asutiste ja ettevõtete kõik parteiorganisatsioonid elaksid täisverelisel, keevat parteilisel elul. Mitte kõik parteiorganisatsioonid ei ole juhtinud vajalikku tähelepanu sisepoliitilisele tööle edukamaks muutmiseks, ei ole suunanud kõiki parteiliikmeid ja liikmekandidaate aktiivsele parteilisele tööle, ei ole andnud kommunistidele konkreetseid parteilisi kohustusi ega ühiskondlikke ülesandeid. Mõned parteiorganisatsioonid katavad „läbi ajada“ õige piiratud kohustuste retseptiga: poliitinformatsioon, loengud, kaastöö seinalehele, töö ühiskondlikes organisatsioonides — ja kõik. Nimetatud ülesannete nõia-ringist välja ei jõuta. Abitu nõutusega murtakse pead kommunistidele uute ülesannete otsimisel.

Elava poliitkasvatustöö kõrval peetakse ametiasutistes kommunistide algatusel süstemaatilise järjekindlusega teenijate vaheleisi nõupidamisi. Nõupidamistel tekivad elavad mõttevahetused töökogetustel end heaks kooliks eriti noorematele töötajatele.

Parteiliste kohustuste andmisel toimitakse tihti kaalutlemata, ei arvestata seltsimeeste isiklikke kalduvusi, omadusi, võimeid, ega tunda muret selle üle, kuivõrd kasvatustöö mõjub antud ülesanne selle täitjale. Sellise ükskõikse suhtumise näiteks on mõnede poliitseminaride juhatajate ebaõige valik meie asutuste parteiorganisatsioonides.

Kuigi üldtähendatud parteilised ülesanded on tarvilikud ja neil on kaaluv koht parteilises töös, ei ole lubatav, et parteiorganisatsioonid piirduks ainult pidevat laadi parteiliste ülesannete jagamisega, ega ajalt neid ainult mugavalt kontrollides. Töövõimele, võitlev parteiorganisatsioon nõuab, et iga kommunist saaks üksikuid kohustusi, vastavalt olukorrale ja ülesannetele, mis seisavad parteiorganisatsiooni ees asutuse poliitilise ja ühiskondliku elu juhtimisel.

Kuna parteiorganisatsioon kannab tähtsust ettevõtte või

asutuse töö eest, on tarvilik, et parteiorganisatsioon õpiks pidevalt tundma ettevõtte või asutuse ees seisvaid uusi ülesandeid ja märkaks töös esinevaid nõrku kohti ja puudusi õigel ajal, et suunata nende kõrvaldamiseks parteilist otsustavat abi.

Andes kommunistidele õieti ja otstarbekohaselt parteilisi kohustusi on parteiorganisatsioonid Eileer suutnud ametasutuse ja parteiorganisatsiooni vahel luua tihedad sidemed.

Teiselt poolt pidev kohustuste täitmise kontroll distsiplineerib kommuniste, aitab välja selgitada ülesande täitmist takistavaid asjaolusi, selgitab, kuivõrd antud ülesanne vastab selle täitja võimetele, ja annab võimaluse kindlaks teha, milles vajab kommunist ülesande edukaks täitmiseks abi. Kontroll tuleb teostada süstemaatilise järjekindlusega.

Õieti talitas parteiorganisatsioonid Tromm, võttes parteiorganisatsiooni koosseisuga päevakorda kommunistide aruanded kohustuste täitmise kohta.

Kasvatustöö kollektiivse kriitika osaliseks saanud seltsimehed suhtuvad edaspidi oma kohustustesse kahtlemata distsiplineeritult. Võib loota, et ka sm. Suutsu seni ainult mustandis valmis olev ja luskustatud kirjutuslaua sahtlis hoiatav seinalehe-kaastöö lugejateni jõuab.

Olgu märgitud, et eriti suure tähtsuse omab noorte kommunistide parteilisele tööle tõmbamine, mida tuleb teha parteiorganisatsiooni pideva kontrolli all. Parteiliste kohustuste andmine noortele kommunistidele seob neid tihedamalt parteiorganisatsiooniga, kasvatab neis organisatoorlikke kvalifikatsiooni ja arendab distsipliinitunnet.

Parteiliste kohustuste andmise praktika ei tohi aga ühelgi juhul tekitada kommunistides arusaamist, et parteiline töö piirduks ainult kommunistidele antud kohustustega. Meie hulgas leidub kahjuks veel üksikuid kommuniste, kes mõeldavad vääranhetest lubamatut rahuga, võtmata tarvitusele abinõusid nende kõrvaldamiseks, kuna nad ei ole saanud selleks „käsku“ ülalt poolt.

Parteiorganisatsioon peab cma liikmeid kasvatama selliselt, et kommunist tunneks ennast kõikjal ja igas olukorras bolshhevikuna, ilmutaks alati initsiatiivi igasuguste puuduste kõrvaldamiseks, mis ga tal tuleb kokku puutuda, oomata vastavat korraldust mujalt.

R. KURVITS

Neli aastat

See oleks nagu olnud alles eile, kui üle Harjumäe tulles jään rõõmulevil kuulama Võiduvaljakult kostva raadio-valjuhääldaja julgusõnalist teadet.

— Nii. See on si's sündinud. Olgu õnnest!

Kellegi kindel käsi langes taskest mu õlale ja neis lausutud sõnadest oli midagi imetuttavat ja kodust.

Lell Juhan. Kunagine Krulli tööline. Sattus oma pahempoolsete vaadete pärast musta nimekirja ja juba hulk aastaid olid kõigi vabrikute ukseid talle suletud.

— Sina? Lõõn omagi käe kindlalt ta ikka veel raskelt mu õlal lehvavale käele. — Jah, olgu õnnest. Oligi juba viimane aeg...

— Kas ära väsitas juba asjatult töökohaialul jooksmine, lihusub ta kavalalt silma pilutades ning ta nägu tõmbub paljudesse peentesse naerukurduksesse.

See oli valus punkt meie mõlemi elus. Mäletas lell hästi, kuidas lahkusin oma kitsast isakodust ja trügisin järelejätmatu visadusega Tallinna otsima tööd, täis usku oma jõusse ja võimete.

— Jäta unistused, laps, lausuis seesama lell siis. — Tööd ei ole nii palju, et jätaks kõigile kätele. Ja kui õnnestukski tööd leida, lendad ometigi varsti vabrikust välja.

Ta sõnad osutusid õigeiks. Pidin enne kaua tänavakive tallama, kui sain jõuluhoojaks tööle Ginovkeri vabrikusse. Uuel aastal olin jälle töötas, siis õnnestus pääseda „Kavesse“. Ja sealt juba lendasingi, nagu ennustas lell Juhan. Pidasid tööliste ässitajaks ja töötasu suurendamise nõudmise algatajaks.

Naeratan lell Juhanile vastuse asemel. Milles ohtu moodunu üle. Teab seda tema, tean mina ja teab seda iga eestlane.

— Kus töötad? lausun täien-dava küsimuse endastmõistetava lihtsusega.

Lelle väike keha sirgub äkki, silmis lööb särava uhkus, rõõm ja julgus, kui ta kostab:

— Krullis. Jälle vanal tööko-hal. Aga nüüd on töö hoopis teine... Nüüd, tüdruk, alles näitame, mis me suudame!

Ja näitasimegi. Isegi siis veel, kui tungis meie maale fashistlik rõõvelajas ja orjastas maa ja hävitas tööstuse.

Lell Juhanil sitket pihta pingutas padrunivöö ja püss ta õlal oli puhastatud ja õlitatud nii hästi, nagu seda võib teha ainult lellelaoline lukusepp.

— Jõletised! Näed, mida nad teevad...

Nägin. Oigemini olin juba kuulnud neist hirmutegudest, mis hitleerlikud metslased panid toime rahuliku rahva kallal, kuigi nad Tallinna veel polnud pääsenud.

— Kas... kas sa tead midagi

üksikasjalisemalt? küsin vihavärinaga hääles.

— Tulen praegu sealt — Lõuna-Eestist, ja nägin ka —

— Mida? On kodustega midagi juhtunud? küsin ma kohkumult, haarates kinni ta käsivarrest ja vahtides ootuse pinevuses ta väga tõsiselt ja ka kinniseks muutunud nägu.

— Jah, paraku juhtus kõige pahem. Su isamaja pole enam ja ema on tapetud.

Tundsin, kuidas jalad muutusid äkki nõrgaks ja valust ning vi-hast tõmbus silme ees mustaks. Ning nagu läbi udu kajasis lell Juhanil sõnad:

— Pea püsti, tüdruk. Praegu ne aeg poie nutmiseks ega haletsemiseks. Vaata, su vend on veel elus — teda nad otsivad. Ja isagi asupaika ei teata. Nemat tasuvad kätte.

*

Nüüd on möödunud kolm aastat ja hitlerlike rõõvlite vägival-latsemisaeg Eestis jõuab lõpule. On üsna läheda, tund, millal astume vabastatud kodumaa pinnale.

Sina ootad mind seal, lell Juhan, sina ja teised sinutalised tublid töömehed. Ning vabrikute rõõmsas müra-s ununevad need häbi- ja alandusaastad, mida talus rahvas saksa orjastajate piitsa all Tõuseb tööloksund, nagu hauast ja algab uuesti vaba elu nagu algas ta neli aastat tagasi Eesti NSV loomise lootus-rikkail päevil.

Selleks jõudu ja edul

SALME KOIV

Mida andis nõukogude võim kehviktalurahvale

Maareform, mille eesti suur-kodanlus teostas kodanliku vaba-riigi algusaastail, jättis töötava talupoja kas hoopis ilma maata või pani ta kiratsema väheste maa-tõttu. Alles nõukogude võim kehtimapanekuga Eestis maa kuulutati kogu rahva omaks. Võidi hakata teostama rahva huvidele vastavat tõelikk maare-formi. Toon isiklikest mälestustist ainult mõningad iseloomustavad näited, millisel määral nõukogude võim parandas kehviktalupoegade ja maataameste olukorda. Harju-maal oli 15.870 talust 1—10 ha suurusi pisitalusid — 4041. Need majapidamised varustati juurde-loigetega. Umbes niisama palju oli maataamehi, kes said maad al-les nõukogude maareformiga. Nii said maareformist kasu enam kui 50 protsenti Harjumaa talupoega-dest. Maapuudus oli sedavõrd suur, et Harjumaa Tallinna ligu-duses oli niivõrd palju maasoo-vijaid, et riiklikku maatagavarasse ei jäänud üldse enam reserve. Julge käega võõrandas nõukogude maareform endiste klikimeeste, balti parunite ja pangahärrade maad.

Nõukogude maareform mitte ainult ei varustanud talupoegi maaga, vaid ta abistas neid ka kõigega, mis oli vajalik maahari-miseks. Ta anlis riiklikku ehitus-ja maaparanduslaenu, andis talu-poegadele võimaluse varustada

end odavate riiklike hindade-kättesaadava metsamaterjaliga, viljaseemnega, kunstväetisega, jousõõdaga. Mitte kunagi varem ei saanud talupoeg oma kariloomi sõota niivõrd suurel hulgal õli-kooides, mida nüüd hakati sisse tooma NSVL teistest osadest. Suurt abi töötavale talupojale hakkasid osutama masina-traktori-jaamad ja hobuse-laenutuspunktid.

Nii aitas nõukogude võim töötavat talupoega, tegelikku maaharijat — ta andis talle maad ja abistas teda ka kõigis vajalikes küsimustes. Kui varem maatamees pidi maaproletaarlase-na tegema tööd jõuka peremehe juures, kui asunik oli ainult ühe jalaga mullapinnal, teisega pangavõlgades ja homses maatajää-mise kartuses, siis alles nõuko-gude võim, nõukogude maareform päästis eesti talupoja kõigist nendest hädadest. Talupoegade tä-nutunnet nõukogude võimu vastu väljendasid rohkearvulised tänukir-jad, mis saadeti maakondade täitev-komiteedesse. Samuti väljendasid lihtsad eesti talutaadid oma poe-lehoidu nõukogude võimule seega, et nad isiklikult tulid ja rääkisid sellest, kuidas nad varem elasid ja kiratseid ja kuidas alles nüüd maa, mille pinda on niisutanud nende isaisade veri, on saanud tegelikult, tõeliselt nende omaks.

A. SOMMERLING,

Täitkem auga oma kohust kodumaa vabastamise lahinguis!

Lahinguks valmis!

Punaarmee eesti rahvuslik korpus loodi Suure Isamaasõja raske-
tel päevadel, kui meie kodumaad
ähvardas tõsine oht.

Eesti rahvuslik korpus loodi
eesti töötajate algatusel, kes soo-
visid aktiivselt osa võtta võitlu-
sest oma põlise vaenlase vastu.
Partei ja valitsus andsid loa kor-
puse formeerimiseks, varustasid
meid esmajärgulise relvastusega
ja võimaldasid meil vilunud kom-
andöride juhtimisel end lahingu-
ks ette valmistada.

Tuhandeid eesti rahva paremad
pojad, kes olid kasvanud piiritus
armastuses oma kodumaa ja kus-
tutamatus vihas oma põliste
vaenlaste — saksa orjastajate
vastu, asusid Punaarmee eesti rah-
vusliku korpu võitluslippude alla.

Korpuse tulnud meestel oli
ainult üks soov — kiiresti lahingu-
gusse! 700 aastat on saksa vallu-
tajad piiranud eesti rahvast ja
nüüd on saanud tasumisetund!
Kunagi varem pole eesti rahval
olnud nii võimsalt relvastatud
jõude. Mitte kunagi varem pole
tal olnud võimalust anda vaenla-
sele nii võimsaid hoople. Eesti
võitlejad võitlevad Punaarmee ri-
dades. Selles seisabki meie jõud
ja usk võidus!

Paljudes lahinguis saksa fa-
shistlike vallutajate vastu on
eesti võitlejad tegelikult näidanud,
et nad oskavad vaenlast lüüa.
Eesti rahvas võib olla uhke oma
pöögide võitudele.

Võitlus vana vene linna Veli-
kije Luki pärast oli meie korpu-
sele esimeseks lahinguristseks ja
tõsiseks tuleprooviks.

Velikije Lukis sissepiiratud ligi
10.000-meheline vaenlase garnison

pani ägedalt vastu ja püüdis lin-
na iga hinna eest enda käes hoi-
da. Kuid eesti polgud murdsid
sakslaste vastupanu ja sissepiira-
tud garnisoni likvideerimine viidi
lõpule Balti paruni von Sassi ja
tema staabi vangistamisega.

Polkovnik A. PUSTA

Neis lahinguis ilmutasid meie
ohvitserid ja võitlejad vaprust ja
suurt kangelaslikkust. Eesti rah-
va võitluse ajalukku kirjutasid
oma vägitegudega unustamatuid
lehekülgi nooremleitnant A. Ka-
riste, keda autasustati Lenini or-
deniga ja P.-Ameerika Ühendrii-
kide medaliga „Lahinguliste tee-
nete eest“, vanemseersant A. Ahi,
kes autasustatud Lenini ordeniga,
B. Tamm ja paljud teised.

Ka järgnevais lahinguis saksa
vallutajatega Neveli, Novosokolni-
ki ja Narva all näitas Punaarmee
eesti rahvuslik korpus vaenlase

võitmisel kõikjal suurt vaprust ja
oskust.

1944. aasta jaanuaris võtsid
eesti suurtükiväelased osa Novo-
sokolniki vabastamislahinguist.
Kõrgema Ülemjuhataja Nõukogu-
de Liidu Marssali seltsimees Sta-
lini käskkirjas avaldati polkovnik
Aru-Kaushinski eesti suurtükiväe-
lastele tänu. NSV Liidu Ülem-
nõukogu Presiidiumi määrusega
autasustati alampolkovnik Uibo
suurtükiväeosa Suvorovi II järgu
ordeniga.

Punaarmee eesti rahvuslikul
korpusel on küllaldaselt igat liiki
relvi, alates automaatidest ja lõ-
petades kohutavate tankidega, mis
kannavad külgedel pealkirja „Nõu-
kogude Eesti eest“.

Lahinguis on meie võitlejad ja
ohvitserid omandanud suure vilu-
muse ja on õppinud lööma vaen-
last kindlalt. Üle 3500 võitleja,
seersandi ja ohvitseri on autasus-
tatud NSV Liidu ordenitega.

Võitluskogemused ja pidevad
õppused on teinud meie laskurid,
automaaturid, kuuli- ja miinipildu-
rid, suurtükiväelased, sidemehed,
sapöörid ja tankistid oma ala
meisteriteks ja vaenlase kohuta-
vaks jõuks.

Seisavad ees palavad Nõukogu-
de Eesti vabastamislahingud. Iga
Punaarmee eesti rahvusliku kor-
puse võitleja, seersant ja ohvitser
on neiks lahinguks valmis. Ja
kui antakse käsk pealetungiks,
siis ei suuda ükski jõud peatada
meie väeosi.

Koos teiste Punaarmee väe-
osadega täidame me oma kohuse
ja anname Nõukogude Eestile ta-
gasi tema vabaduse.

Polkovnik A. PUSTA

VOITLUSSE, EESTLASED!

See oli möödunud aasta 28.
septembril, kui minu jagu ületas
Dnepri ja, loonud platsdarmi
Dnepri läänekaldal, võimaldas ter-
vel üksusel jätkata hitlerlaste ki-
hutamist läände. Meid oli paadis
ühessa meest: neli venelast, kohn
ukrainlast, üks kazahh ja mina —
eestlane, kuid meid kõiki sidus
omavahel vankumatu lahingusõp-
rus.

Isamaasõja kestel olen olnud
mitu korda rindel. Olin Velikije
Luki vabastamislahinguis Punaar-
mee eesti rahvusliku korpu

koosseisus. Olin lahinguis Tsherni-
govi vabastamisel, kus meie di-
viisi sai endale „Tshernigovi“ au-
nimetuse. Olin esimesi Punaarmee
võitlejaid, kes ületas sakslaste
tugeva kaitseliini Dnepril. Olin
lahinguis Rezhitsa all. Kõikjal oli
meie võidu aluseks meie võitle-
jate vankumatu sõprus. Kõik ühe
eest, üks kõigi eest — see oli ja
on meie, Punaarmee võitlejate,
põhimõte.

Nüüd olen jälle Punaarmee
eesti rahvuslikus laskurkorpuses.
Olen kuulipildur. Meie ees on or-

jastatud Eesti. Meie kallis sünni-
maa ootab meid. Läheme sinna va-
bastajaina ja õnneliku elu too-
jaina.

Eestlased saksa okupatsiooni ik-
kes, aidake kaasa meie võitlusele sak-
sa fashistide lõplikuks hävitami-
seks. Sakslastel ei tohi olla asu
meie maal. Eestlaste maa peab
kuuluma eestlastele!

Võitlusse, eestlased! Kihutagem
sakslased lõplikult välja meie
maalt!

H. HINDREUS,

Nõukogude Liidu Kangelane

Eesti noored võitluses Nõukogude Eesti eest

Jefreitor Vink oli tagasihoid-
lik maapoiss, kui ta, vahetanud
õdra püssi vastu, hakkas sideme-
heks. Ja algul näis, nagu ei
olekski tal seda kiirust, mis on
tarvis sidelasele sideliini vedami-
sel. Kui aga võitlustes Neveli
linna vabastamisel õhk kumises
tuhandetest lendavatest mürsku-
dest, kui sakslaste positsioonide
kohal maa nagu oleks ühinenud
taevaga, siis jefreitor Vink oman-
das kõik selle, mis tal varem
puudus. Katkes side ja Vink sai
ülesande see parandada. Ees lõh-
kesid vastase mürsud ja miinid.
Lastes kaablit läbi pihu, Vink
jooksis, hüppas ja roomas. Silm
juba tabas ees katkenud kohta.
Veel mõnikümmend meetrit. Ras-
ke oli taibata lendavate mürskude
suunda, hinnata kaugust, kus nad
võiksid lõhkeda, sest kogu üm-
rus vilistas, kumises ja maa na-
gu oigas lõhkemise raksatusis.
Järsku Vink tunneb palavat valu
vasakus käes. Kild oli tabanud
kätt veidi kõrgemal küünarnukust.
Noore sidelase parem käsi lä-
heb taskusse, toob sealt välja
esmaabi pakendi ja varsti on
haav seotud. Vink roomab edasi,
silmad naelutatud kaablile. Haav
tekib valu, kuid ülesanne on
vaja täita. Mis siis, et valu, kuid
ees on fritsud ja neid on tarvis
hävitada. Veel mõni meeter ja kat-
kenud sideliin on käes. Paranda-

miseks ei kulu palju aega. Kor-
ras.

Kontrolliks Vink ühendab apa-
raadi... „Sinihallika, Sinihalli-
ka...“ Sinihallika vaatluspunkt
ei vasta. Ka telefon ei puhu läbi.
Kusagilt peab side veel olema
katki. Viuuu—u—u... vihiseb lä-
bi õhu vaenlase mürsk... Vink
liubub vastu maad... Samas käib
tugev plahvatus...

Tulles meelemerkusele, leiab
noor sidelane ennast lamamas se-
lili. Kaugel taevast aga kollenda-
vad Junkersi tiivaotsad. Vink lii-
gutab käsi, jalgu, katsub pead.
Valu teeb vana haava. Tähendab —
vedas. Edasil Veel mõned hetked
ja käes on katkenud juhe. Samas
on see ka parandatud ja Sinihal-
lika vastab. Korras!

Vapra noore sidelase rinda
ehib „Kuulsuse“ orden.

See oli ühel esimestest lahingu-
päevadest. Hommikuhämaruses
juba mustendasid fritsude tulistu-
punktide suud, kui seersant Tiri
lõpetas meeskonnaga oma pikakae-
lase sõbra kohaleasetamise. Eel-
misel õhtul patarei komandör oli
andnud Tirile kaks märki, mis tuli
hävitada kõhe aovalge saabudes.
Need mõlemad olid vaenlase tu-
listuspunktid. Vastase kuulipilduja-
tuli neist takistas meie laskur-
osade edasiliikumist. Suurtükk si-
hitakse välja. Mürsk läheb klõp-
satades rauda. Tiri annab käsklu-
se: „Tuldi!“ Märk kattub suitsu
ja maakamaratega. Uus mürsk lä-
heb rauda. Tuldi! Tiri kannab ette:

„Märk 201 on hävitatud.“ Toru
pöörduv paremale ja nurgamoot-
jas paistab märk 208. Kuid nüüd
satub meie suurtükk vastase miin-
ipilduja tule alla. Meeskond
varjub. Veel mõni miin ja frits
jätab tulistamise. Ent niipea, kui
mehed ronivad varjendist välja,
alustab sakslane jälle oma surma-
laulu.

„Jääge siia, ma lähen üksil!“
ütleb Tiri ja tõmmanud selga
valge kitli, roomab suurtüki juur-
de, laeb selle ja päästab. Kõlab
lask ja „hetk hiljem lõhkeb vasta-
se miin Tiri suurtüki ees. Killud
lõhkevad vastu kilpi. Sekundid
otustavad — kumb on kiirem.
Noor Herman teab, et isaisa ei
kummardunud saksa ees, kuigi
vana töömehe selg tundis soola-
seid vitsi. See teadmine annab
talle jõudu. Järgmine mürsk len-
dab otse vaenlase dzoti amb-
razhuurist sisse. Võitis Tiri Jaani
pojapoeg. Ja noor kangelane sili-
tab endaga rahul olles raudse
sõbra külma keret. Arved on
õiendatud.

Need on paar üksikut epi-
soodi eesti rahvuslike väeosade
võitlejate ennastalgavast võitlu-
sest saksa rööv vallutajate vastu
Suures Isamaasõjas. Nüüd seis-
vad meie ees lahingud oma ar-
mastatud sünnimaa vabastamiseks.
Võitlused Nõukogude Eesti vaba-
stamiseks peavad mitmekordistama
meie kangelastegude pikka rida.

ERIK LIIM

LAHINGUKAASLASTE!

Eesti rahvusliku korpu võit-
lejad! On saanud aeg, mil la-
hingud viivad teid sünnimaa va-
bastamisele.

Olete täielikult õppinud kasu-
tama oma võimsad relvi, omanud
küllaldaselt lahingukogemusi. Teie
võitlustahe on murdmatu. Tiivus-
tagu teid kättemaksuviha hitler-
laste lõplikuks hävitamiseks.

Võidlege, eestlased, õiendage
meie kõikide tasumisarved purus-

tatud kodude, hävitatud kultuuri-
varade, tapetud omaste eest.

Ehkki ei saa eelseisvatest võit-
lustest võtta osa teiega kül-
gile kõrval, viibin vaimus teie
keskel, kui sõostate vaenlase kae-
vikutele.

Vanad lahingukaaslased — mi-
nu tuline tervitus teile!

ALBERT KARISTE,
Lenini ordeni kandja

Eestlasi võitluses Mannerheimi liini läbimurdmisel

Neil päevil saabus sm. Vinkeli
väeosas kolm eesti võitlejat —
Leonhard Mäestu, Kalju Pa-
lo ja Aleksei Rimsha, kes võt-
sid suurtükiväelastena osa Le-
ningradi rinde vägede ridades
võitlustest Karjala maakitsusel,
Terijoki ja Viiburi linna vabasta-
misel.

Seltsimehed Mäestu, Palo ja
Rimsha teenisid juba varemalt
eesti rahvuslikes väeosades. Neist
kommunistlik noor punaväelane
Palo on osa võtnud lahinguist
Velikije Luki vabastamisel ning
saanud haavata. Haiglast vabane-
misel saadeti kõik kolm noort
võitlejat vene N suurtükiväeosas,
mille koosseisus nad tegid kaasa
lahingud 1943. aasta sügisel ja
talvel Neveli all ja Vitebski lä-
histel ning võtsid nüüd osa la-
hinguist Karjala maakitsusel.

Meenutades äsjamöödunud ras-
keid lahingupäevi soome-saksa
„võitluse kindluse“ — Man-
nerheimi liini — läbimurdmisel,
tähdas punaväelane Mäestu:

„Neveli all näitas nõukogude
suurtükivägi, et ta on lahingvälja
valitseja. Kuid see, mis toimus
Karjala maakitsusel, ületas iga-
suguse kujutluse meie suurtüki-
väe võimsusest. Vaenlase kaitseli-
ni läbimurdmisel sõstis suurtü-
kivägi purustava lainena vasta-
se kindlustustele. Sügavusest ja
otsesihitmisega muutis suurtüki-
tuli vastase kaitse maatas. Man-
nerheimi liini esimene kaitseliin
kujutas endast pärast läbimurret
sõna otseses mõttes mürskudest
üleskündud maastikku: muld, ki-
vid, betoon ja palgid olid paisa-
tud täiesti segi. Tulelööki ajal
oli taevast suitsust ja tolmust
hall, nagu oleks paks udu lasku-
nud maale. Selles tulises udus
„riipusid“ lakkamatult pommid ja
mänglesid „katiushade“ tuleke-
rad.

Võitluste käigus oli lahingu-
müra nii kõrvulukustav, et tule-
kasklusi võidi patareide juures
anda vaid kätega viibates. Neis
lahinguis näitasid nõukogude suurtü-
kiväelased terasest sitkust ja
ammendamatu võitlusenergiat.

Punaväelane Palo toob ühe
näite suurtükiväelaste vaprust,
mida nad osutasid otseses võitlu-
ses soome jalaväelastega. Ühe
meie patarei vaatluspunkt sattus
valgesoome automaatrite oota-
matu tule alla. Automaaturid äh-
vardasid vaatluspunkti patareist
ära löigata. Patarei komandör,

kellele oli jäänud kätte ainult
püstol, organiseeris kiiresti viiest
vaatluspunkti viibivast punaväe-
lastest-automaaturist kaitse. Kuus
meest võttis vastu võitluse kuni
roodu valgesoome automaatrite-
ga, pidades need kinni kuni abi
kohalejõudmiseni. Siis löödi soo-
me automaaturid laiali ning vaat-
luspunkt jätkas oma ülesande täit-
mist.

Soome fashistlike verekoerte
julmust ja metsikust võitluses
iseloomustab üks juhtum, millest
jutustab sm. Palo:

„Asudes Raivola juures peale-
tungile läks soome luurajail kor-
da öösel märkamatu tungida ühe
te meie varjendisse, kus asus viis
Punaarmee sõdurit. Valge-soomla-
sed tapsid kõik meie võitlejad
peale ühe, löigates neil kaelad
pussidega läbi ning rahuldades
veel oma loomalikku sadismi lai-
pade raumimisega.“

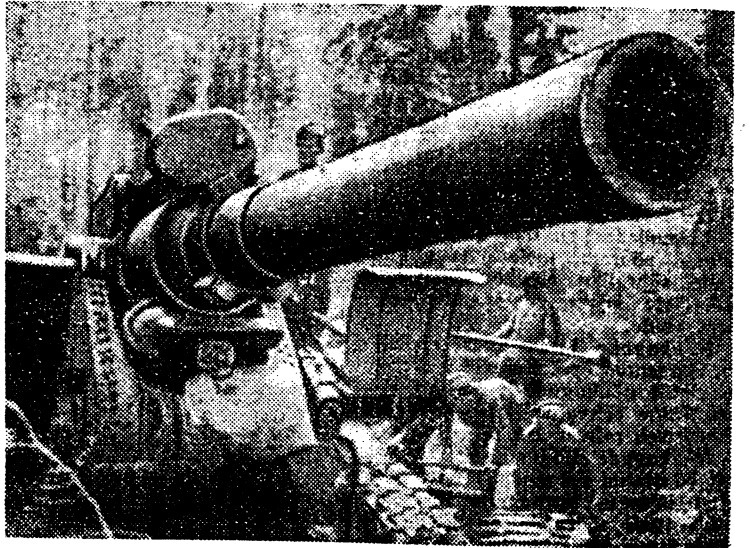
Soomlaste kindlustatud liinide
iseloomustab kõneldes selgub, et
kaitseliinide ehitajad olid teinud
hiitlaslikku tööd. Püramiidikuju-
lised tankitorjetoed olid välja
raiutud suurtest kaljurahnudest
ning veeretatud teedele. Nõuko-
gude relvade ees osutusid aga
säärased tõkked vaid mõnetunni-
liseks takistuseks. Päevas liikus
raskesuurtükivägi lahinguid ühes
edasi 15–20 kilomeetri.

Viiburi vabastamine toimus
niiteldal käigu pealt, kiirusega
mis on omane vaid Punaarmeele.
Valge-soomlastel ei jõudnud linnas
veel isegi siis, kui meie väed olid
ammugi juba teispooll linna. Sää-
raste jõukude väljapuhastamine
toimus meie järelosade poolt.

Eesti suurtükiväelased näitasid
vaprate Viiburi vabastaja rida-
des oma ülesannete täitmisel la-
hingutublidust. Nad on teinud
korduvalt komandöride kiitust.

„Lahkusime Karjala maakitsus-
elt teadmisesega,“ lõpetavad Man-
nerheimi liini läbimurdmise võit-
lustest osa võtnud eestlased, „et
peagi algab võitlus Nõukogude
Eesti vabastamiseks. Selles võitlu-
ses koos vaprate vene rahva põe-
gadega tahame näidata samasu-
gust lahingulist oskust ja võit-
lusvaimu, mis oli omane sangar-
likele Leningradi linna suurtüki-
väelastele võitluses Karjala maa-
kitsusel.“

V. KALJUMAE.

Nõukogude raskesuurtükk Karjala maakitsusel.

Eesti rahva ajalooline suurpäev nelja aasta eest

Uus Riigivolikogu on valitud

1940. a. 21. juuni pöörde tagajärjel saavutatud vabadus võimaldas eesti rahval korraldada uue Riigivolikogu valimised täieliku demokraatia alusel. Valimised toimusid 14. ja 15. juulil.

Neljapäeval, 18. juulil 1940. a. korraldas peaminister dr. J. Vares „Estonias“ auõhtu uue Riigivolikogu liikmetele. Ohtul viibisid peaminister dr. J. Vares, NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi

liige ja VNFSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimees A. Zhdanov, Eesti valitsuse liikmed, uue Riigivolikogu liikmed, silmapaistvad poliitika-, sõjaväe-, ametiühingu-, majandus- ja kultuuritegelased.

Laupäeval, 20. juulil 1940. a. teatati, et eesti rahva poolt valitud Riigivolikogu kutsutakse kokku korraliseks istungjärguks 21. juulil 1940. a.

Riigivolikogu kokkutulek

21. juulil 1940. a. kell 12 astus Toompeal kokku uus Riigivolikogu. Koosoleku avas kõige vanem saadik A. Janson. Sõna võtab esimesena riigivolikoguliige J. Lauristin, kes hoogsas kõnes arvustab senist Eesti plutokraatlikku korda ja teeb ettepaneku panna meil kehtima nõukogude kord ja astuda Nõukogude Liidu rahvaste perre.

Valitakse 9-liikmeline komisjon

Eesti riigikorra muutmise deklaratsiooni väljatöötamiseks.

Pealelõunasel koosolekul loeb rahvasaadik M. Jürna ette komisjoni poolt väljatöötatud deklaratsiooni nõukogude korra kehtimapaneku kohta Eestis. Deklaratsioon võetakse vastu kolmel lugemisel üksmeelse poolehoidu- ja vaimustusavalduste saatel. Maatöölised delegatsioonid toob tervitusi maa töötavalt rahvalt.

RIIGIVOLIKOGU DEKLARATSIOON

21. juulil 1940. a. võttis Riigivolikogu vastu deklaratsiooni riigivõimu kohta Eestis, milles on öeldud järgmist:

„Hulga aastate kestel kannatas eesti rahvas raske reaktioonilise rezhiimi surve all, mis viis maa ümmikusse niihästi sise- kui ka välispoliitika alal. Tööpuudus, nälg, viletsus ja rahvuslik ebavõrdsus olid nii linna kui ka maa töötava rahva ainukeseks osaks. Eesti töötava rahva seaduslikud huvid ja vajadused toodi ohvriks käputäie ekspluateerijate, suurmaomanike ja kapitalistide omakasupüüdlikele huvidele, kes valitsesid Eestis.

Varjates end petlike ja silmakirjalike sõnade taha kodanike üheõigusest, vabadusest ja õiglustest, hoidis valitsev klikk rahvast õigluste ja omavoli kütkeis. Eesti riik oli rahva vanglaks. Suur osa töötavast rahvast oli ilma poliitiliste, kutseliste ja kultuuriliste organisatsioonideta. Vaba sõna ja vaba mõte rõhuti maha ilma armuta.

Ka endiste Eesti valitsuste välispoliitika oli vaenulik ja hukatuslik eesti rahvale. Sel ajal kui eesti rahva elulised huvid nõudsid tihedat liitu ja sõprust Nõukogude Liiduga, ajas valitsev klikk eesti rahva kahjuks Nõukogude Liidu suhtes vaenulikkude poliitikat, muutes riigi territooriumi võimalike kallaletungide platsdarmiks Nõukogude Liidu vastu.

Sõjaprovokaatorid, istudes võimu juures, kauplesid meie rahva vabaduse ja sõltumatusega ja seadsid Eesti julgeoleku, rahu, puutumatuse ja heaolu otsesesse hädadahtu.

Eesti rahvas kihutas minema vastumeelse valitsuse ja esmakordselt Eesti ajaloos sai võimaluse läbi viia oma rahva esindajate vabad valimised.

14. ja 15. juulil toimunud Riigivolikogu valimised osutusid tööliklassi, talurahva ja töötava intelliigentsi võidupühaks. Eesti Töötava Rahva Liidu platvorm ühendas enda ümber rõhuva enamuse eesti rahvast, kõik meie kodumaa ausad patrioodeid.

Uus Riigivolikogu, kes on ainuke ja täieõiguslik eesti rahva tahte väljendaja, on kutsutud ellu vilma rahva nõudmisi ja seadusandlikult kinnitama eesti töötava rahva võitu, mida ta on saavutanud võitluses kurnamiskorraga, peab oma põhimiseks kohustuseks otsustada küsimus Eesti riikliku võimu iseloomust.

Lahendades riikliku võimu küsimust, pöörame meie oma pilgud meie sõbraliku Nõukogude Liidu ajalooliste kogemuste ja suure eeskujule poole.

Nõukogude Liidu suur ajalooline kogemus õpetab meid selleks, et ainult nõukogude võim on ainus tõsine rahva valitsus, kus riik valitseb rahvas ise.

Nõukogude Liidus on jäädavalt hävitatud palgaorjus, on hävitatud inimese kurnamine inimese poolt. Igale töötajale on kindlustatud õigus tööle, õigus puhkusele, õigus aineliseks kindlustuseks

vanaduse puhul ja õigus hariduse saamiseks.

Hoolitsus inimese eest on kogu elu juhtumõtteks. Ainult nõukogude võim on kõige demokraatlikum riiklik võim. Nõukogude kaudu valitseb töötav rahvas tegelikult riiki ja loob endale vaba ja õnneliku elu.

Nõukogude tööliste ja talurahva liit leiab oma kehastuse, mis teeb nõukogude riigi võitmatuks jõuks. Ainult nõukogude võim loob tingimused rahvaste talentide õitsenguks, et rahva hulgast esile tõsta mitmesuguseid riikliku, majandusliku ja ühiskondliku elu juhte ja organisatoreid.

Nõukogude Liidus on jäädavalt hävitatud rahvuslik rõhumine ja rahvuslik ebavõrdsus. Kõik rahvused moodustavad Nõukogude Liidu ühise sõbraliku pere. Ainult Nõukogude Liidus on puhkenud õitsele ennenägematu jõuga kõigi rahvaste rahvuslik kultuur. Nõukogude Liit ei tunne enam maha jäänud rahvaid.

Nõukogude Liidu eeskujul näitab, et ainult nõukogude võim võib kindlustada rahu, tööd, leiba ja vabadust töötavale rahvale nii linnas kui ka maal, päästa eesti rahva ekspluateerimisest, puudusest ja õiglustusest. Ainult nõukogude võim võib kindlustada meie poliitilise, majandusliku ja kultuurilise õitsengu. Ainult nõukogude kord kindlustab eesti rahvale tõelise vaba rahvusliku arengu.

Väljendades eesti töötava rahva vaba ja üksmeelse tahtet, kuulutab Riigivolikogu nõukogude võimu kehtivaks kogu Eesti maa-alal.

TÖÖTAVA RAHVA DEMONSTRATSIOON TALLINNA VOIDUVALJAKUL

Eesti kuulutatakse Nõukogude Sotsialistlikuks Vabariigiks.

Siitpeale kõik võim Eesti Nõukogude Sotsialistlikus Vabariigis kuulub nii linna kui ka maa töötavale rahvale töötava rahva saadikute nõukogude näol.

Riigivolikogu on kindlasti veendunud, et kogu eesti rahvas koonduv nõukogude võimu ümber töötava rahva täieliku võidu saavutamiseks, Eesti hüvanguks, meie rahva majanduse, kultuuri, vabaduse ja õnne õitsenguks.

Elagu Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik!

Elagu Nõukogude Liit — kogu maailma töörahva isamaal

Esmaspäeval, 22. juulil võeti vastu deklaratsioon Eesti astumise kohta Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liitu.

23. juulil koosolek algab kell 10.30. Deklaratsioon maa kohta võetakse vastu kolmel lugemisel. Otsustatakse natsionaliseerida suurtööstused ja pangad. Sel koosolekul saadetakse tervitus seltsimees Stalinile:

„Eesti Riigivolikogu, kes on valitud eesti rahva poolt valimisest, millest osavõtt on olnud suurem kui ühelgi teisel valimisel varem, ja kes on praegu Eestis ainukeseks suveräänse võimu teostajaks, saadab Teile, seltsimees Stalin, töötava rahva julgele eestvõitlejale ja suurele juhile,

oma tervitused.

Riigivolikogu on otsustanud kuulutada Eesti Vabariigi — Eesti Nõukogude Sotsialistlikuks Vabariigiks. Usume, et selle sammuga on eesti töötav rahvas astunud teele, mis viib teda õnnele ja õitsengule.

Suured töötava rahva meeleavaldused

24. juulil toimus Tallinnas Vaiduvaljakul Riigivolikogu ajalooliste ja pöörde otsuste tähistamiseks rahvamiiting, mis oma ulatuselt kujunes nii suurejooneliselt kui vaimu- ja meeleavalduseks, millist vana Tallinn varem kunagi polnud näinud. Töölised käitistest, sõjavägi, riigiteenijad, ametnikud kontoritest, kõrgemate asutuste teenijad — kõik-kõik töötava rahva meeleavaldajate kolmnurk asetati. „Tänu Suurele Stalinile!“, „Elagu Nõukogude Liit!“, „Läheme vastu õnnelikule elule!“ — need ja sajad teised loosungid tõusid vägeva punase linnana väljaku servale.

Ka Tartus toimus rahva meeleavaldus, mis kujunes sedavõrd ulatuslikuks, et temaga polnud võrreldav ükski senine demonstratsioon Tartus. Narvas oli miitingul 12.000 kodanikku, Võrus 3500, Pärnus 8000 jne.

Kord avanevad isegi pimedatel silmad

Nagu nüüd nõnda neli aastat tagasi valitsesid juunis ja juulis päikeselised päevad. Tallinn ja kogu Eesti otse uppusid päikesesse. Selles soojuses ja valguses omas ka rahva poliitiline tahe nagu erilise jõu ja eneseväljenduse energiat — käisid hoogsad, sütitavatest kõnedest hooguvad valimis-kampaaniad.

Ja rahvas otsustas. Ta valis suurelt osalt uued inimesed riigivolikogu koosseisu, andes neile suure, vastutusriikka ülesande: kaaluda olukordi ja teha otsuseid, mis kindlustaksid kaugele ede Eesti tööka ning vabadustarmastava rahva tulevikku. Ja 21. juulil, neli aastat tagasi, rühkisid vastvalitud rahvasaadikud mööda Toompea ajaloolist nõlvakut üles. Linnas ja kogu maal oli ootus-elevus, kokkurettavate Riigivolikogu rahvasaadikute teadvuses aga ootustavus ning kindlus: panna kaalule oma sõna ja hääli oma valijate tahte eest — Eesti rahva tulevikku ja õnne eest.

Nii see ka sündis. Riigivolikogu juhitud uute ühiskonna seaduste printsiipidega töötava rahva õnne alustest — marksismi-leninismi suurtest ideedest langetas juba omal esimesel istungipäeval kaugeleulatava ajaloolise otsuse Eesti rahva elus — kuulutas välja rahva põhiliste hukade ammuaegse tahte avaldusena Eesti Nõukogude Vabariigi.

Algas meie kõigile tuntud suur ja pingeline Nõukogude Eesti ülesehitustöö.

Maailma poliitiliste sündmuste areng ei andnud aga Eestile selleks tööks enam kui aasta aega. Järgnes Hitleri jõukude sissetung Nõukogude Liitu, järgnes Eesti okupeerimine tema ajalooliste vaenlaste sakslaste poolt.

Ligemale kolm aastat on juba kestnud saksa okupatsioon Nõukogude Eestis — Eesti ajaloo mustim lehekülj. Kuid nõnda lähedal, nõnda ukse ja akna all ei ole selle kolme aasta jooksul olnud ka Eesti uuesti ja lõplikult vabanemine, kui ta on seda täna.

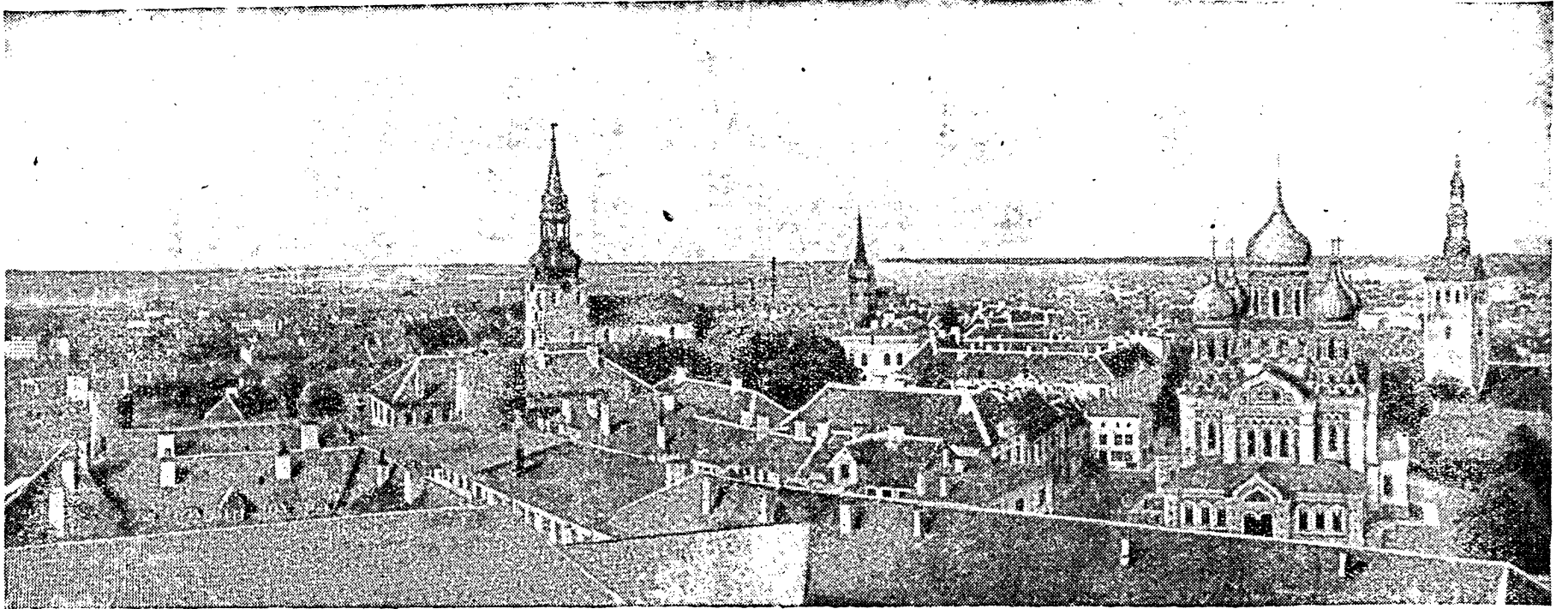
Eesti saab täna-homme jälle vabaks Nõukogude Eestiks, ja ka isegi pimedad avanevad siis silmad kui suure, ettenägeliku ja kaugeulatliku otsuse võttis vastu Eesti Riigivolikogu 21. juulil 1940. a. kuulutades välja Eesti Nõukogude Vabariigi.

M. JÜRNA

Me tuleme!

Alo Hoidre loonis

Vaade vanale Tallinnale

Esivanemate pärand kohustab ja innustab meid võitlusele Nõukogude Eesti eest

★ ★ ★
Prof. HANS KRUUS,
Tartu Riikliku Ülikooli Rektor
★ ★ ★

Ikka veel jätkub, nüüd juba otsustavasse järku jõudnud hiigeltõus, saksa fashistlike sissetungijate, hävitajate ja orjastajate vastu on võitlemas valguse ja vabaduse poole ka eesti rahvas. Oleme võitlemas oma rahva eluõiguse, vabaduse ja parema tuleviku pärast. Selles võitluses on meid kohustamas ja innustamas ka kogu see pärand, mille olemasolevate esivanemate, meie rahva eelmistelt sugupõlvadelt ja mida kanda, kaitsta ja edasi viia on praegu meie, kõigi eesti rahva poegade ja tütarde ülesanne.

Mis pärand see on?

See on kõigepealt meie rahvas, kes on jõudnud meieni läbi loendamatu sugupõlvede ja kelle vastutavaks ja edasikandjaks lüüks on tema praegu elav sugupõlv, kõik temasse kuuluvad mehed ja naised, vanad ja noored. See on meie esivanemate saadud pärand, kõige põhilisem, kõige otsustavam osa. Ilma selleta kaotab kogu meie esivanemate pärand kõigis oma osades oma väärtuse ja sureb.

Ja just selle põhilisema osa meie esivanemate pärandist, eesti rahva enda, kogu tema olemasoleva pärandi sissetungijate, hävitajate ja orjastajate vastu on võitlemas valguse ja vabaduse poole ka eesti rahvas. Oleme võitlemas oma rahva eluõiguse, vabaduse ja parema tuleviku pärast. Selles võitluses on meid kohustamas ja innustamas ka kogu see pärand, mille olemasolevate esivanemate, meie rahva eelmistelt sugupõlvadelt ja mida kanda, kaitsta ja edasi viia on praegu meie, kõigi eesti rahva poegade ja tütarde ülesanne.

Eesti rahvas on pidanud ajaloo kestel läbi elama tohutuid kannatusi ja tooma arvutuid ohvreid võõraste sissetungide, sõdade ja nendega toodud taudide tagajärjel. On olnud aegu, kus meie kodumaa sõja hävituse tagajärjel oli jäänud rahvast niivõrd lagedaks, et teise inimese jälgi leides, suudles inimene neid hellunult, nagu seltest kõnelevad nii liigutavalt ja nii traagiliselt meie rahva muistendid. Kuid eesti rahvas on jäänud siiski püsima, on tõusnud uuesti tuhast ja põrmust, on paranenud loodud haavadest, on tõusnud oma võitluse ja tööga, oma kustumatu elutahte ja visaduse kandel. Ent paljukannatanud eesti rahvas pole veel kunagi varem seisnud vaenlase poolt nii kavapäraselt sepiõõnitud hävitusohu ees, nagu see on hitlerlaste plaanides. Tema peaaegu häletu tõstetud hukkava mõõga alt pääsemiseks on eesti rahval ainult üks tee — see on võitlus õiguse ja vabaduse poole ka eesti rahvas. Oleme võitlemas oma rahva eluõiguse, vabaduse ja parema tuleviku pärast. Selles võitluses on meid kohustamas ja innustamas ka kogu see pärand, mille olemasolevate esivanemate, meie rahva eelmistelt sugupõlvadelt ja mida kanda, kaitsta ja edasi viia on praegu meie, kõigi eesti rahva poegade ja tütarde ülesanne.

du rahvastega — see on võitlus Nõukogude Eesti eest.

Võitlus Nõukogude Eesti eest on võitlus meie esivanemate pärandi, kõige kallima vara — eesti rahva enda alleshooldmise, temale vaba elu ja arenemise võimaluste kindlustamise eest.

Teine suur pärand meie esivanemate, mis meid kohustab ja innustab võitlema Nõukogude Eesti eest, on see paik, mille meie rahvas on endale võidelnud ja võitnud, — see on meie Eesti sünnimaa, meie rahvuslik kodumaa. Selle maa on meie esivanemad võidelnud kätte looduselt eesti rahvale oma töö ja vaevaga. Seda maad on nad kaitsnud suurima visaduse ja vaprusena. Seda maad on nad armastanud sügavama hellusega. Selle maa on nad teinud meie rahva põliskoduks, tema koostöö keskuseks ja tööpaigaks. Sellel maal olemasolev meigi, kokku liitunud tema loodusega, tema metsade, põldude, jõgedega ja järvedega, ühendatud temaga oma esivanemate kustumatute mälestustega.

Selle maa võtsid rõõvullutajad kord meie rahvalt pärast visad võitlusi paljudeks aastasadadeks. Selle maa tegid nad meie rahva loendamatu sugupõlvedele orjuse, alanduse, vaevade ja kannatuste paigaks. Selle maa on eesti rahvas hiljem tagasi võidelnud ja võitnud. Nüüd tahavad hitlerlikud hävitajad ja orjastajad uuesti võtta selle meie rahva hävitamise ja väljavedamisega. Eesti rahvas üksinda hitlerliku Saksamaa vastu, ilma Nõukogude Liidu ja tema teiste rahvaste abita kaotaks oma rahvusliku elupaiga, jääks ilma sellest maast, mille meile on pärandanud meie esivanemad.

Võitlus Nõukogude Eesti eest on võitlus meie esivanemate poolt pärandatud rahvusliku kodumaa kindlustamise pärast eesti rahvale.

Meie esivanemate pärandis on veel teisigi suuri väärtusi, mis kohustavad ja innustavad meid võitlema Nõukogude Eesti eest. Siin on kogu meie rahvuslik kultuur kogu tema mitmepalgelisuses, kõigis tema eriharudes.

Siia kuulub kõigepealt meie rahva ajalugu, kogu tema minevik, nii nagu ta tegelikult on. See ajalugu kõneleb lõpmatu pika sugupõlvede rea kestes meie esivanemate määratud kannatusist, kõige vastikumaist ja nurjatumaist alandusist, piiritu kurnamise viletsust, mille on toonud meie rahvale sakslased. See ajalugu kõneleb samal ajal meie esivanemate haaravast kangelasmeelst, vaprust, mehisusest ja visadusest, mida nad on avaldanud aastasadade lakkamatus võitluses saksa sissetungijate, orjastajate ja kurnajate vastu. See kõik on eesti rahva ajaloo kõige olulisem osa. See kõik on meie esivanemate poolt pärandatud raudvara, mis kohustab ja innustab meid seda hoidma ja selle eest võitlema. Seda osa meie esivanemate pärandist aga on hitlerlikud võltsijad püüdnud ja püüavad edasi kõigi vahenditega teiseks värvida ja hävitada.

Suurima aardena oma esivanemate olemasolevat pärandi oma eesti keele, selle tähtsaima rahvusliku vormi ja vahendi kogu oma kultuurilisele elule ja arengule. Just sellele, meie emakeelele, on sakslased Baltikumis aastakümneid kuulutanud kadu ja on teinud seda eriti siis, kui nad hakkasid tõusvast eesti rahvast aimama ohtu oma vägivalla-valitsusele. Nad on kõigil aegadel, kui nad on omanud võimu meie rahva üle, halvustanud ja surunud seda keelt ning tõkestanud tema arenemist. Nad on püüdnud surmata teda oma võimuga, oma üleolekuga ja kadakaslike kasvatamisega. Võitlus eesti keele vastu on olnud alati püsivaks osaks nende eesti rahva likvideerimise plaanis. Kui praegu saksa fashistlikud võimud okupeeritud Eestis oma vibu eesti keele vastu liiga pingule el tõmba, siis on see ilmselt ainult ajutine „sõjakavalus”, et oma lähedat tagalat mitte lausa marru ajada. Eesti keele hävitamine aga püsib hitlerlaste plaanis sama kindlalt, nagu nende eesti rahva likvideerimise kavatsus, oleks aga okupantidel ainult pikemat püü Balti mere, Soome lahe ja Peipsi järve vahel.

Meie esivanemate loodud pärandis kirkab eriti võimsa valguse kogu tema vaimne vanavara, rahva luule, muistendid, pärimused, vanasõnad ja mõistatused, see määratu rahvatarkuse ammendamatu varasalg. See rahvalooming sündis võitluses saksa orjastajate ja kurnajate vastu ning kannab endal ka vastavat pit-

serit. See on täis kannatuste karjeld ja protestiviha saksa rõhuja, mõisniku ja tema käsikute vastu. Selles hõõgub meie rahva kirglik vabadusih, tema kustumatu tahe pääseda saksa orjapõlvest, tema kustumatu tung püsti tõusta sakslaste toodud ikestusest ja alandusest. Meie esivanemate loodud vaimne vanavara on määratu võitlusrelv ja ülikirjalik tarkusesalg, suurima tähtsusega jõuallikas meie rahvale edasielamiseks ja õigeks eneseleidmiseks.

Hitlerlikud okupandid, kelle üheks eesmärgiks on eesti rahva hävitamine, ei saa ka tema vaimse vanavara puhul toimida teisiti kui hoolitseda selle hukkumise eest. Selleks ongi nad juba astunud vastavaid samme.

Meie rahvusliku kultuuripärandi elulisemate osade hulka kuulub ka eesti kirjandus. Selle sünn ja tõusutee on olnud eriti raske, nagu kõigil meie rahva loomingu aladel. Ta on olnud selline eeskätt just selle raske olukorra tõttu, millesse saksa sissetungijad surusid meie rahva paljudeks aastasadadeks. Ent ta tõusis, kujunes ja arenes just meie rahva võitluse saksa orjastajate ja kurnajate vastu. Meie kirjandus on andnud oma parima teenäitajana, rahva eneseleidmise abistajana, valguse poole juhtijana kõigis eesti ühiskonna võitlusis sakslaste vägistamise ja ikestamise vastu. Just seda kõige väärtuslikumat ja kõige progressiivsemat püüavad hitlerlikud okupandid kõigepealt kõrvaldada meie kirjanduslikust raudvarast, katsudes seda maha matta, olematuks teha, võltsida ja ja kõrvale pöörata.

Mitte teissugune saatus pole määratud sakslaste poolt eesti kunstile. Meie kunst on veel suhteliselt noor. Kuid ta on sündinud ja kasvanud kõige järjekindlalt ja püüdes vabaneda ja aidata oma rahvast vabastada saksa surve ja ülemvõimu alt. Eks illustreeri ilmekalt seda kas või eesti üldlaulupidude programmid. Veel 75 aastat tagasi saadi Eesti üldlaulupeo kavasse võtta ainult kaks eesti koorilaulu — nii väike oli siis meie moodsa helikunsti laulurepertuaar. Kuid eesti helindite osatähtsus kasvas laulupeost laulupeosse, kuni nende kavad said täiesti eestilisteks. See kõik oli omal ajal ka võitlus eesti rahvakultuurilise iseseisvuse ja peale rõhutud saksa surve alt vabane-

miseks. Samast vaimust on kantud paremik kogu meie rahvusliku helikunsti loomingu.

Eesti kujutava kunsti areng ja tõus on käinud sama teed. Juba selle ala esimese eesti suurmeisteri Joh. Köleri kunstiline looming oli sügavalt läbimutatud teadlikust võitlusest oma rahva vaimse iseseisvuse eest, saksa rõhujate võimu alt vabanemise eest. Selle võitlus-väimu kandel on sündinud parem osa ka kogu meie järgnevat ajajärku kujutava kunsti loomingu.

Meie kultuuripärandi kõige nooremaks osaks on eesti teaduslik looming. Oige lühike aja jooksul on meie väikesearvuline õpetlaste kogu andnud siin paljudel aladel esimesed põhilised alused meie edaspidisele teaduslikule tööle. Eriti värsked, uued ja ka rahvusvahelisse teaduslikku varanda vahest kõige rohkem rikkastavad saavutised siin kuuluvad rahvuslike ja kodumaiste ainetega teaduste alale. Kuid just need teadused on hitlerlastele kõige suuremaks pinnaks silmas, kuna nad aitavad kasvatada eesti ühiskonna rahvuslikku selgroogu meie rahva ajaloolise verivaenlase — sakslaste vastu. Eeskätt nende alade, aga samal ajal kogu eesti teadusliku kultuuri hävitamine — fashiseerimine, saksastamine, tema ühiskondlike elusoonde kinnikägistamine kaudu seisab saksa fashistlikel okupantidel esmajärguliste ülesannete hulgas.

Meie rahvuslik kultuurilooming, millele meie rahva eelnenud sugupõlvad on andnud nii suure väärtusliku pärandi, peab jälle tõusma hitlerlaste okupatsiooni hävituse põrmust ja peab saama jälle ausse ja vabaks ning välja jõudma arenemise suurimasse avarustesse. Seda kõike on suuteline andma enneolematu ulatuse ainult nõukogude kord.

Nii siis — võitlus Nõukogude Eesti eest on võitlus kogu selle määratud pärandi eest, mille on andnud meie esivanemad, eelmised sugupõlvad, meie rahva praegusele koosseisule. Selle pärandi hulgas on eesti rahvas ise koos oma põlispäigaga, oma rahvusliku kodumaaga ja kogu oma mitmepalgelise rahvusliku kultuuriga. Selle pärandi määratu suurus ja otsustav põhilisus kogu meie rahva olemasolule on ühtlasi ka käskiv kohustus ja hiigaljõuline innustus allikas igale eesti tütrele ja pojale, kes ei taha ilma jääda patrioodi austavast nimest võitluses Nõukogude Eesti eest.

Anton Tshehhovi elust ja loomingust Anton Tshehhovi surma 40-nda aastapäeva puhul

Anton Tshehhov sündis 1860. a. Musta mere äärses linnas Taganrogis. Taganrogi kaupmeeskond ja väikekodanlus oli tema kasvumiljö, kust saadud muljed ja kujud kajastuvad ikka jälle ta juttudes ja näidendis. Tshehhov hakkas kirjutama varakult noore arstiteaduse üliõpilasena Moskvast. Tema tööd trükiti peagu kõigis tolleaegsises humoristlikes ajakirjades. Ka ülikooli lõpetamise järel teostes ta eeskätt kirjanikuna. 80-ndail aastail oli ta juba tähelepanuväärne kuulus kirjandusringkonnas, kus ta hiljalt oma tabava huumoriga, oskusega püüasideni välja joonistada tüüpilisemaid väikekodanikke karaktereid. Tshehhov oskas inimeste elust ja ühiskondlikest nähtustest välja tuua ja välja naerda kõik ülespuhutut, naeruväärset, upsakat, valelikku ja orjameelse, kuigi lai lugejaskond otsis ta humoristlikes novellides peamiselt lõbu ja meelelahutust.

Tshehhovi looming süveneb, ta asub üha nõudlikumalt ja tõsisemalt elu- ning ühiskonnaprobleemide kallale. Vene ühiskonna 80-ndate aastate pimedus paneb Tshehhovi oma teoseis esile tõstma austust isiksuse ja inimväärtuse vastu. Teda haaravad suured ühiskondlikud ettevõtted. 1890. a. sõidab ta hobuseil läbi terve Siberi Sahhalini saarele tutvuma sunnitööliste olukorraga. 90-ndail aastail asus Tshehhov arstina Moskva lähedusse Melihhovosse, kus ta seitsme aasta jooksul teostes mitmesuguste üritustega — asutas kooli, võitles epideemiade vastu jne. Neil aastail kirjutab Tshehhov oma kuulsaimad teosed „Inimene tupes“, „Palat nr. 6“, „Jonõsh“, „Tikerber“ jt., milles ta näitas isevalitsusliku-bürokraatliku Venemaa laostunud sotsiaalset olukorda. Melihhovo talupoegade elu andis ainet Tshehhovi sellistele jutustustele nagu „Talumehed“, „Mõrv“, „Kuristikus“ jt., kus kirjanik jutustab vene talurahva süngest elust ennerevolutsioonilise aegses külas. Revolutsioonilise liikumise tõus neil aastail aga andis kirjanikuile usku oma kodumaa kopitunud ja ekspluataatorliku korra muutmise võimalusse. 90-ndate aastate lõpul tuli Tshehhovil terve pärast asuda Krimmi, kus ta tutvus Leo Tolstõiga ja sai suureks sõbraks Gorkiga. Jalta perioodil põlvnevad ka Tshehhovi kuulsad näidendid „Kirsiaed“ ja „Kolm öde“.

Anton Tshehhov suri 15. juulil 1904. aastal.

Tshehhov on tänapäev nõukogude lugeja populaarsemaid autorid. Tema teosed ilmuvad miljonilistes tiraazhides ja üha uutes

väljaannetes. Tema näidendid püsivad aastakümneid raugematu menuga laval. Kuigi Tshehhov kirjutab raskel reaktsoonil ajal, on tema loodud kujud oma tõepärasuse ja nüansirikkusega jäänud iganematuks tänapäevale. Tshehhovi loomingut tiivustab usk paremasse tulevikku, tema sarkasm ja iroo-

rid Prishibejevid ja muud kivine-nud puupead.

Kõigest pilkest ja irooniast hoolimata hoovab Tshehhovi teoseist suur armastus ja kiindumus vene inimeste ja Venemaa vastu. „Venemaa — see on ebalavaliselt kaunis ja võluv maa“, kirjutab ta, ja Levitani ning Turgenevi kõrval

A. P. TSHEHHOV

nia on suunatud elu varjukülgede ja pahede vastu, ent ta kunsti suurimaks jõuks on siiski realism, tõe halastamatu väljakoormine. Tshehhovi suur austaja Gorki lausub tema kohta: „Tshehhovi jutustustes ei ole midagi sellist, mida poleks tegelikuses. Tema ande kohutav jõud peitub selles, et ta ei mõtle kunagi midagi välja, ei kujuta kunagi seda, mida maailmas pole“.

Kõrvuti Pushkini, Saltõkov-Shtshedrini, Tolstõi ja Gorkiga on Tshehhov neid kirjanikke, keda erilist austas ja armastas Lenin. Lenini teoseis leidub ligi 20 korda tsitaate Tshehhovist. Samuti kasutab Stalin oma mõtete illustreerimiseks Tshehhovi üldtuntavaid kujusid, olgu selleks siis „Inimene tupes“ või igasugused allohvitse-

on vene loodus just Tshehhovi teoseis kõige ehtsam. Tshehhovi patriotism, mis väljendub oma rahva elu sügavas analüüsis, inimeste ilmekas, kuid rangelt tõepärasel kujutamises, tulises protestis kõige tarduma ja reaktioonilise vastu, igatsuses ja usus kodumaa helgesse tulevikku, teevad Tshehhovi loomingut elavaks relvaks ka tänapäeval. Tema kunst on innustanud võitlustesse tänapäeva noori patriote. Ei ole juhus, et Zoja Kosmodemjanskaja märkmikku olid muude hulgas kirjutatud Tshehhovi sõnad: „Inimeste peab kõik olema kaunis, nii nagu kui riided, ja hing, ja mõtled.“ Tshehhovi rahvas võib tunda õigustatud uhkust oma suure kirjaniku pärandi üle.

D. V.

Tshehhov eesti laval

Suure vene kirjaniku Anton Pavlovitshi Tshehhovi surma 40. aastapäeva tähistamine, mis toimub praegu Nõukogude Liidu kirjanduse- ja teatrimaailmas, viib mind tagasi aegade juurde, milal meie eesti teater, olles alles algastmel, tegi esimesi arglikke katseid lava kaudu tutvustada ka meie eesti rahvale suure vene kirjaniku teoseid. Kahjuks A. Tshehhovi suuremaid näidendeid suutsime lavastada vaid üksikuid ja tuleb avameelselt tunnustada, et Tshehhovi suuremad ja põhjapanevamad teosed käisid meie noorele teatrile üle jõu. Oma kutse lise teatri alguspäevil julgesime lavastada ka teiste suurte vene kirjanike teoseid, nagu M. Gorki „Põhjas“ (alates juba 1905. a.), siis L. Tolstõi „Pimeduse võim“, „Hariduse vill“, hiljem „Elav laip“, samuti A. Tolstõi „Juhan Julma surm“ ja vene klassikuid — Gogoli „Revident“, Ostrovski „Mets“ jne., millised lavastused püsisid pikemat aega peamiselt „Estenia“ teatri repertuaaris. A. Tshehhovi teosed olid aga meie noorele generatsioonile kättesaamatud nii hingeladilt kui ka üldmiljö poolest. See ei ole imeteldav, sest ka omal ajal isegi suurtele, nime-

kaile vene teatreile osutusid Tshehhovi teosed tihti komistuskiviks, peale Moskva Kunstiteatri, mis, nagu teame, oli peagu ainsaks suurmeisteri teoste põhjapanevaimaks tõlgitsejaks ja lavastajaks. Siis on vägagi arusaadav, et meie eesti teater veel kaugelt ei ulatunud Anton Tshehhovini. Esimeseks katseks, lavastada Tshehhovi draama, valisin „Onu Vanja“. Millegipärast arvasin, et see näidend oleks meie teatri alguseks kõige sobivam, nii näitlejatele kui pealtvaatajatele. Nüüd, millal on möödunud aastakümneid, loen A. Tshehhovi kirjade kogust kohta, mis nagu õigustabki minu tolleaegset valikut. A. Tshehhov oma kirjas 1898. a. Peshkovile (M. Gorkile) ütleb:

„...„Onu Vanja“ on ammu kirjutatud, väga ammu, ma ei ole teda laval kunagi näinud. Viimaseil aastail on hakatud teda sageli esitama provintsilavadel.“ Ka mina lavastasin ja mängisin „Onu Vanja“ provintsilaval nii ammu, et ma enam ei mäleta, mis tulemused olid sellel esimesel lavastusel. Asusin vist peamiselt sellel „Onu Vanja“ lavastamisele, et olin seda näiden-dit näinud vene laval ja et tol ajal mina olin ainuke, kes tundis vene olusid ja vene hingeelu, sest kasvasin ja elasin Peterburis vene rahva seas. „Onu Vanja“ meie

lavale siiski püsivamalt peatuma ei jäänud. Hiljem kavatsesin lavastada „Kolm öde“, kuid küpsemal kaalutluseil tulin otsusele, et selle teose sügav psühholoogiline sisu, teose tegelaste rahuldamatud unistused ja see suur hingeline igatsus — vabaneda kitsast, tsariaegsest, rõhuvast väiklusest, üksluisest provintsielust ja pääseda Moskvasse — suurte, uute, ergutavate ülesannete ja töö juurde — jäävad meie pealtvaatajale kättesaamatuks, samuti nagu oleks jäänud meie kunsti-perele kättesaamatuks väljendada neid õrnu hingelisi helisid, mida omasid vaid A. P. Tshehhovi inimesed, keda ta kujutab oma teostes. Üldiselt „Kolm öde“ kui näidend on nii suure väärtusega, et sellest suurest ja sügavast kunstiteosest võib saada vahest täieliku ja unustamatu naudinguid vaid siis, kui näha seda teost lavastatuna ja mängituna Moskva Kunstiteatri laval. A. Tshehhov ise kirjutab ühes kirjas: „See näidend ei ole kirjutatud provintsi jaoks“. Nii jäi „Kolm öde“ meil lavastamata. Hilisemal aastail lavastati „Estonia“ teatris „Kirsiaed“. See lavastus õnnestus meil A. Tshehhovi teostest kõige paremini.

A. P. Tshehhov on neid kirjanikke, kelle teosed on laadilt omapärased, ent siiski nii inimlikud ja hellad — hellad ja harrad kuni õrnima pillikeeleni, et peab väga ettevaatlik olema Tshehhovi teoste valiku ja lavasta-

Anton Tshehhovit tunneb eesti lugejaskond võrratute lühijuttude autorina, meie teatripublik aga ka samaväärse draamakirjanikuna. Vähe leidub Eestis neid lavasid, kus poleks esitatud Tshehhovi „Karu“, „Kirju“ või „Juubelit“ ja ta suuremaid lavateoseid „Onu Vanja“ ja „Kirsiaeda“. Tshehhovi peen iroonia, elu varjukülgede vahe arvustamine, kuid põhiliselt ometi sügavalt optimistlik elukäsitlus, ta suur armastus inimese, aga ka inimliku vastu inimeses, ta teoste leebe lüüriline põhitoon ja sügav eluline tõde — see kõik teeb Tshehhovi lähedaseks ja omaseks kõigile rahvastele, kuigi Tshehhovi kangelased on eriomaselt vene hingelaadiga ja nähtud vene olustikust. Meid haarab Tshehhovi õiglustunne ja see oskus ja laad,

kuidas ta paljastab inimlikku aladust, vale, võltsi, kahepaiksust ja orjameelsust ja püüab tõsta inimeses ta väärtustunnet ja endast-lugupidamist. Meie rahvale, keda aastasadu on püütud juhtida aina alanduse ja selgroopainutamise teed mööda, on Tshehhovi inimväärsuse hindamine ja üleskutse hoida kõrge inimsuse idee südamelähedane ja meie rahva minevikku haarav, samuti kui need parema tuleviku perspektiivi kiired, mis Tshehhovi draamade muidu nukrat alatoonid eraldalt ja julgustavalt läbistavad.

Suure kirjaniku surma 40. aastapäeva tähistab eesti teater kõige paremini seega, kui ta peatselt jälle vabas Eestis suudab Tshehhovi draamaloomingut esitada kohtikust. Meid haarab Tshehhovi õiglustunne ja see oskus ja laad,

ANTS LAUTER

Tshehhovi surmapäeva suurejooneline tähistamine

Nõukogude rahvas tähistab suurejooneliselt A. Tshehhovi surma 40. aastapäeva. Juulikuul algusest peale toimuvad Tshehhovi mälestusele pühendatud aktused ja kontserdid ning vastavad raadiosaated. Kinolinale tuleb kaks uut filmi Tshehhovi teoseist — „Juubel“ ja „Pulmad“.

Suure vene kirjaniku elust ning loomingust ilmub ulatuslik koguteos Juba käesoleva aasta kevadel algas Tshehhovi kogutud teoste kirjastamine. Väljaanne, mis koosneb 20—25 köitest, sisaldaks peale Tshehhovi ilukirjandusliku toodangu ka ta teoste vastavaid variante, kirjaniku päe-

vikuid ja märkmeid, kirjavahetusi, uurimusi, ajalehtartikleid jne.

Moskvas ja Taganrogis püstitatakse Tshehhovi mälestussambad.

Moskva üks suurimaid tänavaid Malaja Dmitrovka nimetatakse ümber Tshehhovi tänavaks. Moskvas luuakse Tshehhovi muuseum. Tshehhovi nime hakavad kandma mitmed koolid ning asutused, samuti luuakse Leningradi ja Moskva ülikoolides, Taganrogis, Sahhalini jt. kõrgemates koolides Tshehhovi-nimelised stipendiumid jms.

Jaltas on taas korda seatud jätkavat okupantide poolt rüüstatud Tshehhovi muuseum-maja.

Uut kirjandust Nõukogude Eesti neljandaks aastapäevaks

Nõukogude võimu Eestis kehtimapaneku 4. aastapäevaks ilmus neil päevil Riikliku Kirjastuskuse väljaandel mõningat uut kirjandust.

Otseselt seoses 4. aastapäeva tähistamisega on propagandistidele mõeldud broshüür „Materjale kõnedeks ja vestlusteks nõukogude võimu Eestis kehtimapaneku 4. aastapäeva puhul“ (RK „Poliitiline Kirjandus“, 64 lk., hind 1 rubla). Broshüür sisaldab rea artikleid („Kolm aastat Nõukogude Liidu

Isamaasõda“, „Olukord, milles tähistatakse nõukogude võimu Eestis kehtimapaneku 4. aastapäeva“, „Eesti rahvas suures Isamaasõjas“ jne.), mis annavad vajalikku materjali vestlusteks ja kõnedeks selle tähtpäeva puhul.

„Sõjasary“ nr. 5 (RK „Ilukirjandus ja Kunst“, 144 lk., hind 8 rubla) toob ära Nõukogude Liidu uue hünni ja Kõrgema Ülemjuhataja Kõskkirja nr. 70 1. mais 1944. Artiklite osas on N. Karotamme artikkel „Sõjategevus Eesti NSV-s 1941. a.“. Ed. Pälli „Vabanemistund on ukse ees“, Joh. Varese „Nõukogude kultuuri kaitsel“ jt. A. Veimeri „Eesti NSV ülesehitustöö probleemidest. Nõukogude Andresenilt on arvustav artikkel „Eesti luule Isamaasõjas“ ja Karl Taevilt „Isamaasõja-aegne eesti proosa“.

Ilukirjanduslikus osas on Minni Nurme novell „Päevad“, Ed. Männiku „Kuuks pealetung“ ja Heil Marani „Kättemaks“. Luuletusi on Joh. Semperilt, Mart Raualt, Joh. Barbaruselt, Debora Vaarandilt, Juhan Schmullilt, Hilda Kivilt ja Oskar Urgarti tõlkes Venclova „Kodumaale ja armastatule“. „Sõjasary“ nr. 5 kunstiline kujundaja on R. Sagrits.

RK „Ilukirjandus ja Kunst“ väljaandel ilmus Jaan Käneri uus luuletuskogu „Viha, ainult viha“ (78 lk., hind 3 rubla) ja Erni Hiire „Võidule“ (72 lk., hind 2 rubla).

JAROSLAVLI KUNSTIANSAMBLID EESTI NSV 4. AASTAPÄEVAKS LENIN-GRADI

Nõukogude Eesti 4. aastapäeva pidulikuks tähistamiseks saabuvad Jaroslavl Leningradi meie kunstiansamblite mitmed suuremad kollektiivid — koorid ja tantsurühm, kes esinevad siin aastapäeva pidulikul aktusel ja samuti ka kontsertidel. Leningradi saabusid esinema ka solistid B. Lukk, A. Klas ja V. Alumäe.

PAUL PINNA, Eesti NSV rahvanäitleja

Mis müha sealt kostab üle maa ja vee?
see — kodu meid kutsub ja hõikab.
Ta ootab ja loodab, et vabaneb tee,
võit traataiad läbi kui lõikab.

Nii lähedal, lähedal, selgesti näen,
vast pilliroog tuules nii hõljub:
meid ootavad vendade viipavad käed,
neid vägivald tagasi tõrjub.

Mets kohab ja ägab, ei paindu me puud-
nende ladvad tärs tuulepesi.
Kord pühib maa vaenlastest puhtaks

suur luud,
ning peseb kõik saasta me vesi.

Põig, viha ja needus vastu kaldaid lööb,
kui meri on tormine — vahus.
Nagu hoba, kes pureb — raudvaljaid sööb,
maa vaeleb veel näilises rahus.

Veel majades rõvetseb sakslaste salk,
haakristiga verisel käisel.
Üsna tihti neid tabab teenitud palk,
südaõsel, küll päeval päisel.

Sa võitled, mu Eesti! on õnnelik see,
kel võõras on nukrus ja halin,
kes käimiseks ohtliku võitluse tee,
mis õigem ja lühem on valind.

Me kuuleme kutset siin, valmis me käded,
koos ühiselt vaenlast et löüa.
Mu rahvas, kui tõrguvad sakslaste väed,
neid murda sa ise ka püüa!

Nii võidame, vabadus ühte meid viib,
me relvade kuulsuse kumas,
kui lahinguväljadel koidiku tiib
lööb särava lippude punas.

„Viha, ainult viha“

JAAN KÄRNERI LUULETUSED 1943)

Viha vaenlase vastu on üks meie võidutahte ja võitluste eeldusi. Meie võitluste aluseks on olnud algusest peale arusaamine, et „vaenlast ei saa võita, õppimata teda vihkama kogu oma hinge jõust“ (Stalin). Luule, mis tahab oma osa anda võitluse organiseerimises, peab seadma oma sihiks viha organiseerimise ja teadvustamise vaenlase vastu.

Eesti rahva ajaloolised võitlused pakuvad väga palju rahvalike vihaavaldusi. On vaja ainult tunda oma rahva ajalugu, rahva traditsioone ja folkloori, et sellele edasi ehitada sõjakat, võitlevat nõukogude luulet.

Kuid võitlejal peab olema samuti kindel teadvus, et „meie jõud on arvutatud“ (Stalin). Kui eesti rahvas oma ajalooliste kogemuste põhjal on kohustatud eesrindlikult võitlema oma orjastajate, saksa sissetungijate, vastu, siis moodustab see võitlus ainult väikese osa suurest võitlusest. Nõukogude Liidu tugevus, tääratu suured reservid tööstuses, inimeste töös, uutes võitlejates — see kõik peab kindlustama meie võiduteadvust.

Viha vaenlase vastu koos meie suure jõu teadvusega on olnud meile karastuseks ja kindlustajaks ka kõige raskemal silmapilkudel.

„Peab luule vaimu relvastama“ — nii määratleb Jaan Käerner luule ülesande Isamaasõjas. „Vaimu relvastamine“ on võimalik viha ja jõuteadvuse kasutamisega.

Jaan Kärneri 1943. aasta luuletustest kogus „Viha, ainult viha“ kasutavad oma rahva ajaloolist kogemust poeemid „Jüriöö tuled“, „Kaarnamäe ballaad“ ja „Põide kättemaks“. Kuid teiselt poolt süvendab viha vaenlase vastu ka mõte kodust, mis on vaja vabastada ja mille eest tahame kätte maksta. Võiduteadvust süvendab ja kindlustab rida luuletusi: „Lenin meie keskel“, „Leningrad—Uural—Moskva“, „Sangarlus“, „Laul Punaarmee“. Et Lenin praegugi juhib meie võitlust, mõistame tunde, et

„Kes oli Lenin eile, see on Stalin täna: viib rahva võidule ta tahe, tema sõna“.

Meie suured jõureservid tulevad ilmsiks Leningradi, Uurali ja Moskva vaatllemisel. Kuid suurimaks jõutunnistajaks on teadmine Nõukogude Liidu inimeste vastupanujõust:

„Ei, sõnadest tuleb puudus, — ei kõike veel ütelda saa, mis üliinimlik truudus me rahvast viib võitlema.“
See raamat on ideoloogiliselt

hästi kontrollitud ja kõneleb luuletaja suurest vihast, suurtest elamustest, kaasavõitlemisest suure võitluses vabaduse eest.

Et luule relvastaks tõeliselt vaimu — ja mitte ainult vaimu relvastaks, selleks on vaja, et õiged tunded, õige ja organiseeriv sisu kujuneks ka kunstiteosteks, haaraksid nii sisult kui vormilt.

Jaan Kärneri luules on kindel vorm, mis kõneleb distsipliinist ja teadlikkusest. Seda tuleb tunnustavalt alla kriipsutada käesolevat kogu hinnates.

Oleme mujal ütelnud, et poeem „Jüriöö tuled“ on tugev seepoolest, et ta meelele kokku sulatab E. Bornhöhe „Tasuja“ kuju ja kroonikast saadud muud teated ning oma loodud kujud. See on teine eepiline lugu Jüriöö ülestõusust ja jääb püsivaks oma rahulikus laadis. „Põide kättemaks“ on selle otsene sisuline järg, ja kroonika nappide teadete põhjal tuntud lugu on omandanud siin suurema loogika. „Kaarnamäe ballaad“ näitab suure kunstilise veenvusega üht meie suurt vihaallikat, olgugi et loos eneses kättemaks ei jõua veel meeletest kaugemale. Selles kogus tuleb alla kriipsutada kaht luuletust — „Lenin meie keskel“ ja „Leningrad—Uural—Moskva“, kus on suuri kujusid Nõukogude Liidu vaatlustest. Seevastu on mahajäänud lüüriline, mälestustel ja elamustel rajanev võitlev luule, mille parimaks näiteks käesolevas kogus on „Kaskede lehtides“. Kogu näitab temaatilise planeerimise tulemusi, mis on hea ja vajalik.

See on range viharaamat, teadlik oma rahva jõust, rahvalik. Kui „Kodumaa käsk“ oli lüüriline, siis see on eepilise ülekaaluga vähem isikupärane kui eelmine. Tahame näha sellele järgnevat Kärneri lüürikat, elamuslikku, kuid samuti võitluse organiseeritult — ja, loodame, juba ülesehituseks mobiiliseerivat.

NIGOL ANDRESEN

TÄNUAVALDUS

Lugupeetav sm. peatoimetaja.

Ühenduses mu 50-da sünnipäevaga ja mulle Liidu Valitsuse poolt määratud kõrge autähaga võlgnen ma tänu paljudele organisatsioonidele, kollektiividele ja üksikutele isikutele, kes sel puhul mulle tähelepanu osutasid õnnilustega ja kingitustega.

Lubage nüüd kõigile eelmainituile ütelda „Rahva Hääl“ kaudu südamest suur tänu!

ANTS LAUTER

15.VII.1944. a.

Kunstipoliitikast Nõukogude Eestis

Nõukogude korras saab kunst esmakordselt enesele kindlustatud aluse ja väärrika kaalu. Siin ei arene ta enam huupi, vaid kavalikult ja kõige tihedamas seoses rahvaga. Sotsialistliku ühiskonna aktiivsuses ja ülesehitamises õhkonnas ei saa kunst jääda passiivseks ilutsemiseks, vaid ta ise muutub paratamatult aktiivseks, ergutavaks, mobiliseerivaks teguriks.

Kaks korda teravamalt ja selgemalt tõusevad kunsti ülesanded meie ette peatselt vabastatavas Nõukogude Eestis. Kõigepealt on seal tarvis lahti saada takistavast ühtlusest, mis on kujunenud saksa okupatsiooni päevil. Esimeis neist on fashistlik kõnts, mis rahes või tahtmata on sealseid kodanikke riivanud. Nagu sõdurid rindel praegu maad puhtaks kasivad hitlerlastest, nõnda tuleb vaimseil sõdureil, kelle hulka kuuluvad ka kunstitegelased, pärast hitlerlaste maalt väljakihutamist veel mõnda aega inimeste teadvust tuulutada järelejäänud vingust.

Teiseks tuleb kodumaa kunst üles raputada varjusurmast, milles ta on viibinud kolm aastat. Need vähesed andmed, mis meil praegu sealsest kunsti seisukorrast käepärast on, näitavad, et see kunst on mannetult ühel paigal tammunud. Eriti nigel on see lillepoti või „nuppuuri vaikelu, mida seal harastatakse suurest ettevaatlikkusest või erapooletusest, ehk täpsemalt argusest elu ees.

Suured ülesanded, mis Nõukogude Eesti ülesehitamisel ees seisavad, ei lase ühelgi looval inimesel vaikselt oma kurru tõmbuda, vaid nõuavad tiibade täielikku lahtisirutamist. Elu eest ei saada enam kunsti põgeneda, sest nõukogude kunstisse tormab elu kaasa, nõudes kaasamõtlemit, -tundmist ja -võitlemist kõigele sellele, mis ümber sünnib.

Sellest nõukoguliku elu ülesehitamise seisukohast tuleb suhtuda kõigisse kunstiavaldustesse Nõukogude Eestis, olgu see teater või muusika, kujutav kunst või tarbekunst, kirjandus või rahva kunstiline isetegevus. Tööline masina juures, talumees adra taga, müürsepp, kes telliskivi paigale seab, teadlane laboratooriumis, helilooja klaveri taga, kunstnik oma pintslil või pliiatsiga — kõiki neid peab innustama ainult üks ohin: kuidas üles ehitada tugev Nõukogude Eesti.

Nõukogude kunsti arenemine ei saa jääda juhuse hooleks, vaid seda juhitakse teadlikult. Siin ergutatakse alasid, kus on märgata mahajäämist, siin hoitakse ära väär-suundid ja asjatuid jõukulutusi, siin tuuakse kunsti avaldustesse plaanikindlust.

Hitlerliku rezhimi all on eesti teater, muusika, kujutav kunst paratamatult mandunud, kunstikaadrid on lalali pillatud, pealekasvav põlv on mobiliseeritud või tööteenistusse saadetud. Vaevalt on loovad jõud okupeeritud Eestis midagi suutnud toota, mis pole viril ja vildak. Seal seisab ees suur töö kogu kunsti elu ülesehitamiseks.

Ei ole võimalik teatrielu kiiresti kohendada, saada sobivat repertuaari, uusi värskeid elujõulisi draamasid või muusikateoseid, ei saa soetada ega kasvatada järelkasvu, tõsta rahva kunstilis-ideelist taset, kui ei talitata kaalukalt ja plaanikindlalt. Nõukogude kunstipoliitika on aktiivne kunsti juhtimine, ergutamine ja abistamine. Bolsheviike partei omistab suurimat tähelepanu kõigi kunstide arendamisele. See on, mis tagab kunstide kiire õitselepuhkemise ka Nõukogude Eestis.

Kus leidub lünk, vigu või puudusi, seal tuleb vahele astuda. Loovat jõudu ei saa käsida head luua, küll aga saab ta loomistingimusi nõnda korraldada, et need maksimaalselt hõlbustaksid ta loomingu. Toon siin ainult ühe näite. Nõukogude teatrid vajavad praegu kibeid head repertuaari, kuid päris häid näidendeid on viimase ajal väga napilt jaurde sängenud. Et sellest puudusest lah- ti saada, on korraldatud draamakirjanike professionaalseid nõupidamisi, on soodustatud nende loomistingimusi ja on tõstetud nende honorarinorme mitmekordselt. Selle tagajärjed ei jää tulemata.

Kogu kunsti elu tuleb Nõukogude Eestis korraldada nii, et seal midagi kahe silma vahele ei jääks. Kindel teatrite võrk, muusikaelu organiseeriv Filharmoonia, kõiki tarbekunsti harusid organi- seeriv ja koondav Tarbekunsti Keskus, kujutava kunsti, muusika ja teatri koolid ja instituudid, kunstimuseumid, loovjõudude liidud (Nõukogude Heliloojate, Kirjanike, Kunstnike, Arhitektide Liit) — kõik need asutused ja organisatsioonid peavad endid kokku võtma, et kogu meie vabastatud kodumaa kunst virguks ja kasvaks kiiresti, võtaks ideoloogiliselt õige suuna, saavutaks kunstiliselt kõrge taseme ja tungiks sügavale rahvasse.

Ei tule unustada, et kunst ise ammutab jõudu sellest samast rahvast, ta olevikust ja minevikust. Niipea kui kunst oma rahvast eemaldub, ähvardab teda mandumine. Rahva tunnete ja kujude juured ulatuvad kaugemale minevikku, need on kujunenud sajandite kogemustes ja neil on oma rahvuslik ilme. Juurdudes rahvast, on iga hea kunst ilmet rahvuslik. Iga kaugenemine rahvast võtab kunstit ta rahvusliku ilme, muudab ta abstraktseks ja veretuks.

On vajalik, et meie kunst ainult ei kajastaks olevikku, vaid ka juurduks rahva hingelaadis. Ainult kasuks võiks tulla kirjanikule, kui ta süveneks rahva keele rikkus- tesse, õpiks rahvaluulet, vanasõnu ja kõnekäande, mitte ainult sel- leks, et teritada oma väljendusos- kust, vaid ka selleks, et kaasa elades rahva enese loovale vaimule värskendada oma kujukust. Eesti helikunst saaks sellest ainult kasu, kui rohkem ja põhjalikumalt tundma õpitaks meie rahva omapärast muusikalist mõtlemisviisi. Rahva enese otsingud ja leitud kunsti valdkonnas pole sugugi tühised, neis on sees oma tõde, millest ei tohi õlgu kehitades mööda minna. See käib muidugi

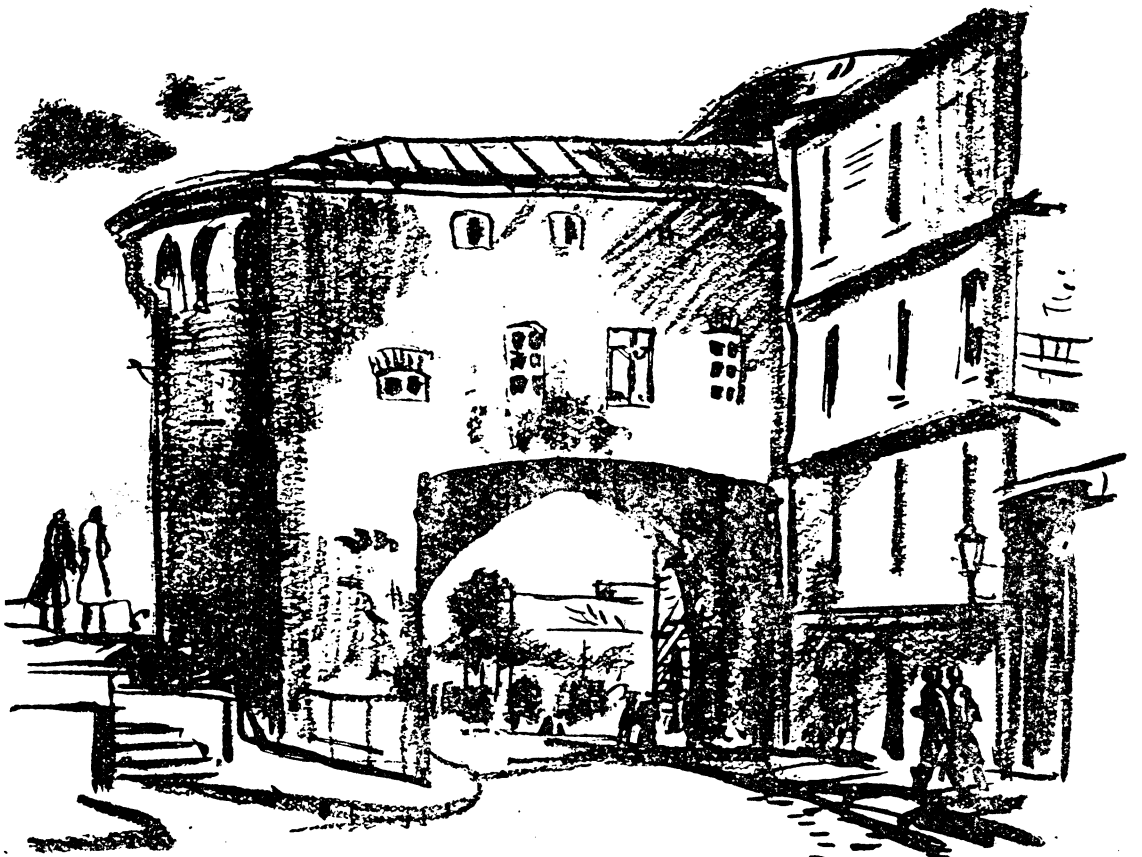
ka tarbekunsti, kujutava kunsti ja teiste kunstide kohta.

See rahva- ja rahvuspärase rõhutamine kunstis ei tähenda mõis- tagi tagasipöördumist koduküla kultuuri poole. Seda ei saagi olla, kuna nõukogude kultuur tähendab progressi, avarust ja rahvusvahel- list perspektiivi.

Plaanikindel kunstide juhtimine, kunstiloomingu ergutamine ja soodustamine, eriline hoolitsemine kõigi kunsti alal töötajate hea käe- käigu eest, nende tähtsuse rõhu- tamine ühiskonnas, mis kõik on iseloomulik nõukogude kunstipoliitika, lubab oletada, et vabasta- tud Eesti läheb kiiresti vastu se- nistest helgemale tulevikule kunstide alal.

Võidakse ehk küsida: kas riik- lik hoolitsus ei tekita „kroonu“ kunsti, üheilmelist, igavat shab- loonitööd, millel puudub elav hin- geõhk? See väide ei pea paika. Nagu nõukogude kunst võib olla rahvuslikult mitmeilmeline, nii võib ja peabki ta olema ka indi- viduaalselt paljupalgeline. Ei hävi- ta ju nõukogude kord loovat isiksust, vaid ümberpöördukt, ta toetab ja ergutab teda kõigiti. Nõukogude kunst ei ole mingi „kroonu“, vaid rahva kunst, mit- te tippude, vaid laiade masside kunst, mitte ühe meistri järgi munsterdatud, vaid mitmekesine, shabloonivaba kunst, mitte hää- buv ja passiivne, vaid niisugune, milles on aktiivsust ja ülesehitus- hoogu, nagu ümbritsevas eluski, ja mis inimeses äratav üles tun- deid ja mõtteid, kuidas elu muu- ta avaramaks, rikkamaks ja rõõm- samaks.

J. SEMPER

Tallinna Rannavärv

Eesti NSV sportlased võistlesid Leningradis

Oleliidulise kehakultuuri päeva tähistamiseks korraldati Leningradis „Dünamo“ staadionil puhkepäeval, 16. juulil väga mitmetel spordialadel võistlusi ja demonstratsioone, mis algasid hommikul ja lõppesid hilisõhtul. Võistlustele eelnesid kehakultuurilaste pidulikud rongkäigud läbi linna staadionile. Tõhusamaks ja pinevamaks osaks neil võistlusil oli Leningradi rinde esivõistlused kergejõustikus, mille kaasa teevad ka eesti rahvusliku väekoondise kergejõustiklased. Rinde esivõistlused jätkuvad veel kaks päeva ja kokkuvõtte nende kohta avaldame järgmises lehes.

Kergejõustikule järgnesid demonstratsioonid maadluses ja poksis Eesti NSV sportlaselt, mis rohkemvõitluste pealtvaatajaskonna poolt elavate kiiduvaldustega vastu võeti. Maadluses tegid demonstratsioonimatshi Sülluste ja Kaubi, poksis Käbi ja Reinvald.

Korvpalli vötkturniiri võitis Leningradil Punaarmee Maja, kus parimaks mängijaks oli eestlane Sarg. Turniiri võitjaga mängis Eesti NSV ametiühingute spordiühing „Kalevi“ meeskond, võites 56:40 (24:21).

Ujumisevõistluse tegi eestlasest kaasa Peeter Saar, tulles 100 m vabaujumises esikohale ajaga 1.09.2.

Oleliidulise kehakultuuri päeva puhul Leningradis peetud purjehajade võistlusel tuli eestlaste jaht Oopiku juhtimisel teisele kohale L-45 klassis.

VOISTLUS „SOPRUSE AU-HINNALE“

Eesti Kehakultuuri- ja Spordikomitee poolt on Eesti NSV ja Leningradi vaheliseks võistluseks Eesti NSV 4. aastapäeva auhinnaks välja pandud „Sopruse auhind“. Võistlused „Sopruse auhinna“ toimuvad 24. ja 25. juulil Leningradis, edaspidi hakatakse neid korraldama igal aastal vaheldumisi Leningradis ja Tallinnas. Võisteldakse viiel alal: jalgpallis, korvpallis, kergejõustikus, poksis ja maadluses.

Eesti NSV meeskonna koostamiseks seisab ees veel rida katsevõistlusi. Maadluses kohtavad 56 kg kaalus Kaubi ja Meos, 61 kg kaalus Sülluste, Kasekänd, Sikk ja Ojala, 87 kg kaalus Riitsalu, Sulin ja Tähnas. Poksis teevad katsematshi: kergekaalus Kaunismäe ja Truberg, kukkkaalus H. Lehter ja Reinvald, keskkaalus T. Lehtman, Annion ning Klimov.

OLELIIDULINE AMETIÜHINGUTE MEISTER KORVPALLIS JÄI SELGITAMATA

Eesti ametiühingute spordiühingu „Kalevi“ korvpallimeeskond jõudis võidul võidule sammudel ametiühingute üleliidulise korvpalliesivõistluste finaali ja meistritiitli selgitamiseks pidid 1. juulil Moskvas kohtama „Kalevi“ ja „Stroiteli“ meeskonnad. Nagu nüüd kirjutab Oleliidulise Kehakultuuri- ja Spordikomitee häälekanalja „Krasnõi Sport“, jäi võistlus pidamata, kuna „Stroiteli“ meeskond tõi väljale Moskva „Spartaki“ patema mängija Konevi. „Kalevi“ sellise lubamatu tegevusega ei saanud leppida ja keeldus mängimast. „Krasnõi Sport“ teeb vahejuhtumi pärast „Stroitelile“, võistlust korraldava komiteele ja Moskva spordikomiteele tõsiselt etteheiteid.

KALEV—SPARTAK 24:24.

Moskva Dünamo staadionil kohtasid ENSV esindusmeeskonna selgitamiseks korvpallis Eesti NSV ametiühingute spordiühingu „Kalevi“ ja Eesti NSV „Spartaki“ meeskonnad. Esimesel poolajal läks „Kalevi“ juhtima 11:9, kuid teisel poolajal kaotasid kalevlased initsiatiivi ning pinev mäng lõppes viigiga 24:24.

«РАХВА ХЯЛЪ»

Орган ЦК КП(б) Эстонии и Советов депутатов трудящихся Эстонской ССР Ленинград. Горький пер. № 3

Toimetuse kolleegium

Z. TIBAR

Minsk, Polotsk, Molodetshno, Kovel, Baranovitshi, Lida, Slonim, Luninets, Vilnius, Pinsk, Grodno — niisugune on hiilgavate võitude rida, mida nõukogude rahvaste kangelaslik Punaarmee on saavutanud üksi käesoleva aasta juulikuus jooksul. Sõdade ajalugu ei tunne teist seesugust võimsat ja murdmatut pealetungihoo, millega tungib läände väpper Punaarmee, puhastades nõukogude maad vaenulikest rämpsust ning hävitades armutult vaenlase elavjõudu ja tehnikat.

Punaarmee pealetung Valge-Vene rindel, mis algas juunis, jõudis oma haripunktile juuli algul Valge-Vene NSV pealinna Minski vabastamisega. Minsk vabastati pärast vaenlase kindlustuslinni läbimurdmist Berezina jõel.

Minski vabastamisele valmistati Valge-Vene rinde vägesid kaua ja põhjalikult. Rindelähedastes rajoonides puhkusel viibivate vägede korraldati juba kevadest saadik eriõppusi tingimustes, millistes pidid toimuma võitlused Valge-Vene pealinna vabastamiseks vaenlasest. Rindekirjasaatjad Valge-Vene rinde vägede juures jutustavad komandöridest, kes juba sel ajal ütlesid oma võitlejatele: „Homme läheme jälle tormijooksule Minski poole!“ See õppusperiood tuli nüüd marssal Rokossovski vägede suureks kasuks. Nüüd tuli neil tegelikult rünnata Minski, kus istus vaenlane.

Rünnak Minskile algas võimsa tuleetevõimusega. Vaenlase kaitseleline pommitas kogu oma võimsusega meie lennuvägi. Sellele järgnes suurtükiväe tulelaine. Siis koondati kogu tulejõud 20 minuti jooksul vaenlase kaitsevööndile. See võimast tulelööki, milles mitte väikese tähtsusega ei olnud meie suurtükiväe tule äärmise täpsuse, paikas vaenlase kindlustuslinni segamini. Kui läksid rünnakule meie tankid ja jalavägi, siis jäid vaenlase kindlustuslinnid ja tuhandete vaenlase sõdurite ja ohvitseride laibad peagi nende seljast.

Minski operatsioon ei vääritähelepanu mitte ainult meie väejuhatuse poolt meisterlikult läbi viidud vaenlase tugevate kaitsevööndite läbimurdmise poolest. Siinsete võitluste eriomaduseks on veel äärmise ettenägelikkuse ja täpsusega läbiviidud operatsioonid vaenlase elavjõu täielikuks hävitamiseks. Linna vallutamisel meie väejuhatuse seadis enesele ühtlasi sihiks lõigata ära kõik vaenlase taganemisteed ning mitte lasta teda pääseda lõksust. Vaenlasele ei jäänud nii võimalust esimese kaitselinni loovutamise järel asuda teisele ja kolmandale. Tal oli vaid üks võimalus: võidelda või alistuda.

Võitlemise perspektiiv ei olnud aga saksa vägede kuigi meelitatav. Samal ajal kui Minski veel piirati, teised üksused arendasid juba edasitungi Minskist põhja ja läände pool. Vaenlase tagala oli paralüüeeritud. Isegi armee tagala ei suutnud enam täita oma ülesandeid. Nii näiteks tunnistavad vangilangenud saksa kindralid, et nende väed Minski rajoonis ei saanud alates 27. juunist kuni juuli keskpaigani üldse mitte laskemootori. Saksa väejuhatuse kaotas juhtimisvõime oma armeede üle. Küllap see teadmine sundis ka 4. saksa armee ülemat kindralleitnant Müllerit võtma vastu Punaarmee väejuhatuse alistumist nõudva ultimatu.

Võimsalt abistavad Punaarmeed taganeva vaenlase elavjõu ja tehnikat purustamisel Valge-Vene partisaanid. Baranovitshi oblastis üks partisaanisalk vallutas vaenlase autokolonni, kokku üle 100 auto. Teine partisaanisalk ründas rindelähedases rajoonis saksa garnisoni ja tappis 80 hitlerlast. Bresti oblastis partisaanid on lasknud paari päeva jooksul rööpmeilt välja 28 vaenlase sõjalist esheloni. Partisaanid võitlevad ennastsalgavalt selle eest, et okupandid ei pääseks elusalt meie maalt.

Vabastatud Minsk ise — see on järjekordne süüdistusakt saksa röövvalutajate vastu. Sakslased on muutnud selle kauni linna ahervaremeiks. Lenini, Rahvusvahelise Revolutsiooni, Nõukogude tänavail on raske leida tervet maja. Tänavatel leidub rohkesti traataedu. Okastraati on sakslased Minskisse vedanud sisse koormate viisi. Okastraadiga ümbritsesid nad siin mitte ükski vangilaad ja koonduslaagrit, vaid ka teatrid, laod, isegi elumajad, kus elas sakslasi. Muidugi oli sakslastel seesuguseks ettevaatuseks ka põhjust. Minsk oli see linn, kus rahvatasujate käte läbi leidsid oma nüruse otsa oblastikomisar Ehrenleiter, sandarm Kall, majandusföhrer Klase, lõpuks ka kindralkuberner Kube. Vaba valgevene rahva tulisest vihaast okupantide vastu kõnelevad ka siin-seal säilinud sildid: „Ettevaatust! Siin juhtub sageli saksa sõdurite tulistamisi tundmatute isikute poolt.“

Okastraat — see oli siin okupantide võimutsemise sümboliks. Nüüd koristatakse neid traatõkkeld Minski tänavail. Algab ülesehitustöö paljude aastat tagasi. Minsk tõuseb uuesti!

Otseselt Minski järel vabastati Polotsk — vaenlase tähtis kaitseõlm Dvinski suunas. Sakslased suruti Lääne-Düüna jõeni. Meie vägede pealetungihoo oli seda võrd tugev, et taganevad sakslased

ei saanud kasutada üle jõe pääsemiseks sildu. Nad paisati lihtsalt jõe. Sadu saksa sõdureid ja ohvitseri uppus Lääne-Düüna jõe lainetes.

Minski vabastamise järel kujunes sakslastele eriti tähtsaks kaitseõlmeks Belostoki ja Bresti suunas Baranovitshi linn. Otsustades Baranovitshit kaitsta iga hinna eest, ehitasid sakslased siia 35 km laiuse ja 25 km sügavuse kaitsevööndi. Sellele kaitselelinale saksa väejuhatuse koondas uusi toetusjõude, nende hulgas ühe tankidivisiooni ja ühe ungari husaaride diviis. Sakslased lootsid sel joonel Punaarmee pealetungi siiski peatada. Väikesel ja soisel Shara jõel arenesid hiiglahingud, milledest mõlemal pool võtsid osa suured tankid ja soomusjõud. Kolm päeva ja kolm ööd ei vaibunud võitlused. Vaenlane kandis suuri kaotusi. Võitluse edu otsustas jällegi Punaarmee väejuhatuse meisterlik strateegia. Meie üksused tungisid osava manöövriga mõlemalt tiibadelt vaenlase tagalasse, piirates vaenlase vägede grupeeringu sisse kolmest küljest. Vaenlast ähvardas jällegi ümberpiiramisohk. Nende vastupanu vaibus. Shara jõe kaitsejõu sai kalmistuks mitmele tuhandele saksa ja ungari sõdurile. Baranovitshi vallutati öise tormijooksuga.

Nendele 1. Valge-Vene rinde vägede võitudele lisasid omapoolse 2. Valge-Vene rinde väed armeekindral Jeremenko juhatusel. Siin murti läbi vaenlase kauaegne ja võimas kaitseleini.

Juba siis, kui sel rindeosal võitluste keskpunktiks olid Staraja Russa, Holm, Novosokolniki, Nevel, sakslased arvestasid, et neil tuleb siin vastu võtta uusi Punaarmee lööke ja nad asusid rajama sellesse rajooni uusi kindlustuslinne. Uus kaitsevöönd rajati läbi Pihkva, Ostrovi ja Idritsa. Looduslikud tingimused — sood, jõed, järved ja kõrgustikud — pakkusid siin kaitseks harukordselt soodsaid võimalusi. Siia ehitasid sakslased nüüd oma mitmekordsed kaevikuteread, dotid, dotid ja betoneeritud tulepesad. Nad andsid oma siinsele kaitsevööndile nimeks „Panter“ ja kiitlesid: „Katsugu venelased seda liini rünnata — uputate nad Idritsa soodesse!“

Käesoleva aasta veebruaris Punaarmee vabastas Staraja Russa, Holmi, Dno, Novorzhevi ja jõudis vaenlase sealse kaitsevööndini. Nüüd alustasid armeekindral Jeremenko väed selle liini ründamist.

Ei suutnud sakslasi päästa ka seegi „vall“. Nõukogude suurtükiväe kõikepurustav tuli murdis ka siin vaenlase vastupanu ja meie jalavägi tungis vaenlase kaitse

sügavusse. Sakslased püüdsid läbimurret seisma panna ülepääsukohtade purustamisega jõgedel ja muul teel. Kuid nad ei suutnud takistada nõukogude võitlejate pealetungihoo. Meie väed laiendasid läbimurret peagi 150 km laiuseni ja 35 km sügavuseni ning vallutasid üle 1000 asustatud punkti, nende hulgas Kalinini oblasti rajoonikeskuse Idritsa, mis oli vaenlase kaitsepunkti teel Lätisse.

Punaarmee võitlejate edasitung toimub otse imeteldava kiirusega. Jalavägi liigub lausa tankide kanul. Päevas liigutakse edasi 30–40 km. „Kui jalad väsivad, siis viib meid edasi süda,“ ütles noor automaat Sergei Kobzar. Vaat' kus peitub nõukogude võitlejate jõu ja väsimatuse allikas!

13. juuli oli nõukogude rahvaste järjekordseks suureks rõõmupäevaks: Vabastati Leedu NSV pealinn Vilnius.

Murdunud läbi linna-eelsed kaitseleini, Punaarmee üksused tungisid Vilniuse eslinnadesse ja alustasid siin tänavavõitlust. Viis päeva kestsid võitlused Vilniuse tänavatel. Igast küljest sisse piiratud, üksteisest ära lõigatud vaenlane avaldas meeleheitlikku vastupanu. Kesklinnas käisid võitlused sõna otseses mõttes iga maja pärast. Kui Vilnius lõpuks vaenlasest puhastati, olid teised Punaarmee üksused tunginud juba 50 km Vilniusest lääne poole.

14. juulil avaldas saksa väejuhatuse Vilniuse kohta järgmise teate: „Pärast kõikide tähtsate sõjaliste objektide purustamist saksa garnison Vilniuses murdis läbi vaenlase rööngast ja ühines saksa armee peajõududega. Sealjuures Vilniuse garnison võttis vangi teatud arvu nõukogude võitlejaid ja sai sõjasaaki.“ Niisuguste naiivsete sulitrikidega taotleb saksa propaganda saksa rahva esirindeolukorra tõelise pildi varjamist. Tegelikult kaotasid sakslased võitlustes Vilniuse pärast 8000 meest üksi surrutena, peale selle 5000 meest vangidena. Need viimased murravad enesele küll teed, aga mitte läände, vaid itta — sõjavangide laagrisse. Ja murravad teed sellepärast, et kõik teed Punaarmee pealetungi suunas on täis purustatud ja hävitatud saksa sõjatehnikat.

Agas kaua ei suuda see naeruväärne propaganda enam silmi kinni hoida ka saksa rahvalgi. 14. juulil vallutasid 1. Valge-Vene rinde väed Pinski, 15. juulil — Grodno. Sõda ligineb kiirel sammul Saksaamaa enese piiridele.

Algab kiskja hävitamine tema röövlurkas.

Sõjategevus Prantsusmaal

Prantsusmaal on liitlaste väed mõnevõrra edasi liikunud ja asuvad 1 miili kaugusel St. Lo linnast. Liitlaste väed seisavad Evreycy linnast ida ja kagu pool. Linn on senini veel vallutamata.

Eriti agaralt tegutsevad prantsuse patrioodid. Neil päevil puhastasid prantsuse patrioodid saksa okupantidest St. Junion'i linna Olem-Vienne'i departemangus. Kogu linna elanikkond abistas partisaane. Partisaanide märguandel tungisid linnaelanikud saksa garnisoni ja Vichy politsei kallale. Vähestel hitlerlastel ja nende sabarakkudel õnnestus linnast põgeneda, kuid needki tabati ja hävitati. Partisaanid said saagiks sakslaste relvad ja varanduse, mis nad olid elanikelt kokku röövinud. Vichy käsilased kihutati minema ja valiti vabariiklik linnavalitsus. Vabastatud linna kohal lehvib kolmevärviline Prantsuse rahvuslipp.

Prantslaste vastupanu-organisatsioonid kontrollivad paljusid Prantsusmaa piirkondi. Nõnda on näiteks Grenoble'i piirkond ning Isère'i ning Olem-Savoia departemangud prantsuse patriootide relvastatud salkade võimuses.

ITAALIA RINDEL

Reuteri erikirjasaatja teatab, et 16. juulil vallutasid inglise 8. armee väeosad Arezzo — sakslaste tähtsa tugipunkti Kesk-Itaalias. Arezzo asetseb Florentsist 50 miili kagu pool.

Ameerika 5. armee väeosad, lüües tagasi sakslaste tugevaid vasturünnakuid, vallutasid Lorenzana linna. Liguunia rannikul asuvad ameerika eelväed Livornost 8 km kaugusel.

LOKSUS

J. Jenseni karikatuur.

Litzmann ja Mäe: — Mis me ometi jääme seda viimast kookima, nüüd jääme sisse kogu noosiga.

Eesti noored vabastatud külas

Virumaal sakslaste orjusest vabanenud noored ehitavad ja korrastavad hoole ja armastusega oma eluasemeid, et kaotada külast viimase saksa okupatsiooni jälgi. Tulvil tahet panna kõikjal käded külge võtavad noored osa küla elu-olu paremale järjele seadmisest.

Suurt hoolt ja abi osutasid noored sõjategevuse tsoonist evakueerunud vabastatud rajoonide elanikele nende ajutise elukoha korramisel. Nad otsisid poolpõlenud ja purustatud hooneist sõjamõllus laialipillatud põllutööriistu ja majatarbeid. Tunduv abi noorte töökaist kätest oli ka kevadkülvil teostamisel.

Rööbiti hoolika tööga keeb noorte ridades vilgas kunstiline isetegevus. Noored on korraldanud kolm klubi, kus töötavad juba laulu-, näite- ja deklamatsiooniringid. Kahe ja poole kuu kestel on korraldatud 6 kunstilise isetegevuse õhtut. Järjekindlalt toimuvad noorte hulgas loengud ja poliitvestlused, antakse välja 2 seinalehte jne.

Osa agaraist noorist on astunud põllutöökooli, autojuhtide ja meditsiiniõdede kursusele.

Noorte tegevusvõlli avardeb iga päevaga. Noored nõuavad elult oma osa — nad tahavad rakendada tööle, püüda edasi. Meie Nõukogude Kodumaal on teid selleks lõpmata palju.

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV, Tööraha Saadikute Nõukogude
häälekandja

Nr. 36 (497) A

16. mail 1944. a.

V aastakäik

Eesti kultuurivarad kuuluvad eesti rahvale

Punaarmee võimsate löökide all puruneb ja laguneb fashistlik Saksamaa, ja pole kaugel päev, millal antakse lõplik hoop elajalikule saksa kiskjale, kes reeturlikult tungis kallale vabadele Nõukogude Liidu rahvastele. Meie vägede pealetung kestab lakkamatu eduga juba sellest peale, millal saksa diviisid purustati Stalingradi all. On vabastatud juba üle kolme neljandiku ajutiselt vallutatud Nõukogude pinnast ning jõutud meie riigi piiridele enam kui 400 km ulatuses. Peagi puhastatakse fashistlikust saastast kogu Nõukogude maa. Pole enam kaugel aeg, millal vabastatakse ka meie sünnimaa Nõukogude Eesti.

Aimades oma võimutsemispäevade paratamatut ja kiirestisaabuvat lõppu teevad fashistlikud võimumed ja nende käsilased Eestis palavlikuliselt ettevalmistusi Eestist taganemiseks. Enne lõplikku jalgalaskmist püüavad nad rõõvida, riisuda ja ära vedada Saksamaale eesti rahva töö ja vaevaga loodud varasid. Muu hulgas on nende riisumisobjektiks ka eesti rahva rikkalikud kultuurivarad, mida nad püüavad vedada Saksamaale ettekäändega, nagu tahaksid nad neid kaitsta hävingu eest.

Säärast rumalat valet ei usu ükski eestlane. Eesti kultuurivarade äravedamine on tingitud sama vähe huvist nende säilitamise vastu kui armastusest eesti rahva vastu. Sakslane armastab eestlast sama palju kui kiskja oma saaki. Kogu ajaloo vältel on saksa rõõvriiulid ja parunid tapnud ja rõhunud eestlasi ja praegune Eesti vallutus on nende eelnenud ajaloolise orjastamise poliitika jätk. Sakslased on pidanud eestlasi alati alamat tõugu olevusteks, surunud maha nende kultuurilised avaldused, ja hoidnud eestlasi sihikindlalt ja süstemaatiliselt haridusest

eemal. Sellest hoolimata on aga eesti rahvas säilitanud oma rahvuslikku iseteadvust ja loonud rikkaliku rahvaluule, mis on tulvil vihkamist saksa rõhujate vastu. Kõigest hoolimata on eestlased loonud rikkalikke kultuurivarasid, mida eesti rahva põhivarana on säilitatud Eesti Rahva Muuseumis, Eesti Rahvaluule Arhiivis jm. Ainult eesti rahva ja mitte parunivõsude põhivaraks on ka Tartu kolmesaja-aastase ülikooli rikkalik raamatukogu.

Põlvest põlve on eestlased kaadnud endas suurt vabadustunget, mis sai teoks 1940. a., kui eesti rahva ühistahetl Eesti sai Nõukogude Sotsialistlikuks Vabariigiks. Sama kiiretempoliselt kui sotsialistlik ülesehitustöö arenes nõukogude aastal Eestis ka vaimu ja kultuurielu. Nüüd, kus on juba käegakatsutav Nõukogude Eesti taasvabastamine ja taasülesehitamine, püüavad rõõvlid nagu kõikjal mujalgi oma taganemistele põletada, laastada ja kõrveks muuta maa, kus nende peremehetsemisel on lõpp. Koos eesti rahva füüsilise hävitamisega sundmobiilsatsiooni, näljutamise ja Saksamaale vedamisega püütakse hävitada eesti rahvast ka vaimset. Selleks püüavadki fashistlikud rõõvikud muu kokkuahnitsetud varanduse hulgas ka eesti rahva kultuurivarasid vedada oma kiskjakoopasse.

Ainus tee eestlastel päästa oma kultuurivarasid hävingu eest on kogu eesti rahva ühine jõupingutus selleks, et tappa ja hävitada iga sakslane, iga fashistlik mõrv ja rõõvel. Ühisel jõul tuleb astuda kõhklematult vastu saksa roimarite rõõvimise ja hävitamise plaanidele, teades, et abi on ligi. Iga päevaga muutub võimamaks Punaarmee ja eesti laskurkorpuse Narva alt kostev kahurimürin, mis kuulutab vabadust ja õnne eesti rahvale.

Pommirünnakud Narva ja Tartu raudteesõlmedele

13. ja 14. mail ei toimunud rinnetel olulisi muudatusi.

12. ja 13. mail vigastasid ja hävitasid meie väed 54 saksa tanki. Ohulahinguis ja õhutõrjekahurvae tulega tulistati alla 55 vaenlase lennukit.

Punalipulise Balti mere laevastiku lennuvägi andis hoope vaenlase laevadele Kotka sadamas. Pommide otsetabamusega uputati 2.000-tonnine transportlaev. Vigastati veel teist vaenlase transportlaeva.

Narva lahes uputas meie lennuvägi vaenlase valvekaatri ja valvelaeva.

Õöl vastu 13. maid pommitas meie kaugtegevuslennuvägi vaenlase sõjaväeeselonide koondisi ja sõjaväeladusid Dvinski raudteesõlmes (Läti NSV) ja Tartus (Eesti NSV).

Dvinski kaubajaama pommitamise tagajärjel tekkisid tulikahjud. Vaatlusel märgiti

mitu tugevat plahvatust, mille järel tekkis suur tulikahju tiheda musta suitsuga. Levides hõlmas tulikahju suure osa raudteesõlmest.

Tartu raudteesõlmes tekkis ligi 10 tulikahjukollet. Põlesid rongid ja laod. Tulikahjude seas tekkis 11 plahvatust, neist üks suurejõuline.

Üks meie lennuk ei pöördunud tagasi oma lennuväljale.

Õöl vastu 14. maid pommitasid meie kaugtegevuslennuväe suured koondised vaenlase raudteerongide koondisi ja sõjaväeladusid Bresti ja Polotski raudteesõlmedes ning Narva raudteejaamas.

Narva raudteejaama piirkonnas tekkis pommitamise tagajärjel tulikahjud seas ligi 15 plahvatust, sealhulgas mitu suurejõulist.

2 meie lennukit ei pöördunud tagasi oma lennuväljale.

EESTI SUURTÜKIVÄELASED — SONNIMAA VABASTAJAD
Suurtüki meeskond „Punase Tähe“ ordeni kavaleri leitnant Vinkeli patareist lahingõppusel.

Saksa vägede purustamine Krimmis Kokkuvõtte sõjategevusest Krimmi poolsaarel

Täna, 12. mail lõpetati Krimmis operatsioon Hersonesi neeme piirkonna puhastamiseks saksa fashistlike vägede riisumise, mis purustati meie vägede poolt SEVAS-TOOPOLI linna vallutamisel.

Vaenlase Sevastopoli platsidarmi purustamise lahinguis ja Hersonesi neeme puhastamisel meie vägede poolt hävitati ajavahemikul 7. kuni 12. maini: 49 tanki ja iseliikuvat suurtükki, 87 lennukit, 308 mitmesugust suurtükki, 331 miinipildujat, 620 kuulipildujat, 564 autot, 24 mitmesugust ladu.

Vaenlane kaotas juba ainult surnutena üle 20.000 sõduri ja ohvitseri.

Meie väed said saagiks: 48 tanki ja iseliikuvat suurtükki, 49 lennukit, 1.228 mitmesugust suurtükki, 721 miinipildujat, 4.859 kuulipildujat, 46.041 vintpüssi ja automaati, 4.173 autot, 710 hobust, 123 mitmesugust ladu, 25 vedurit, 14 esheloni mitmesuguse sõjatehnikaga ja

540 üksikut vagunit mitmesuguse sõjamaterjaliga.

Võeti vangi 24.361 sõdurit ja ohvitseri, sealhulgas 5. armeekorpuse komandör kindralleitnant Böhme, 111. jala-vaediviisi komandör kindralleitnant Grüner ja mitu polkovnikut.

Üldse on hävitatud meie vägede poolt Krimmi kampaanias ajavahemikul 8. aprillist kuni 12. maini: 188 tanki ja iseliikuvat suurtükki, 529 lennukit, 775 mitmesugust suurtükki, 946 miinipildujat, 1.882 kuulipildujat, 2.227 autot ja 39 mitmesugust ladu.

Vaenlane kaotas surnutena üle 50.000 sõduri ja ohvitseri.

Meie väed on saanud saagiks: 111 tanki ja iseliikuvat suurtükki, 49 lennukit, 2.304 mitmesugust suurtükki, 1.449 miinipildujat, 7.008 kuulipildujat, 84.524 vintpüssi ja automaati, 4.809 autot, 11.684 hobust, 188 mitmesugust ladu, 44 vedurit, 14 esheloni sõjatehnikaga ja 2.865 üksi-

kut vagunit mitmesuguse sõjamaterjaliga.

Vangi on võetud 61.587 sõdurit ja ohvitseri, neist osa haavatuid.

Seega kaotas vaenlane kogu Krimmi kampaania kestel 8. aprillist kuni 12. maini sõjatehnika peamistest liikidest ja inimkoosseisust: vangidena ja tapetutena 111.587 meest, 299 tanki ja iseliikuvat suurtükki, 578 lennukit, 3.079 mitmesuguse kaliibriga suurtükki, 7.036 autot ja palju muud tehnikat.

Peale selle on Musta mere laevastiku lennuvägi ja laevad uputanud 8. aprillist kuni 12. maini vaenlase vägede ja sõjalaadungitega: 69 transportlaeva, 56 kiirdessantpraami, 2 valvelaeva, 2 kahuripaati, 3 traalerit, 27 valvekaatri ja 32 muud laeva. Üldse on selle aja jooksul uputatud 191 mitmesuguse tonnaazhiga laeva.

Nõukogude Informatsioonibüroo.

Nõukogude Liidu, Suur-Britannia ja P.-Ameerika Ühendriikide

avaldus

hitlerliku Saksamaa satelliitidele — Ungarile, Rumeeniale, Bulgaariale ja Soomele

Oma juhtide hukatusliku poliitika tagajärjel kannatab Ungari rahvas saksa okupatsiooni all. Rumeenia on ikka veel seotud natsidega sõja kaudu, mis toob praegu hukatust tema enda rahvale. Bulgaaria ja Soome valitsused on andnud oma maad Saksamaa teenistusse ja on jäänud sõdima Saksamaa poolel.

Nii Nõukogude Liidu, Suur-Britannia kui ka Ameerika Ühendriikide valitsus peab vajalikuks, et need rahvad jõuaksid arusaamisele järgmises:

1. Telje satelliidid — Ungari, Rumeenia, Bulgaaria ja Soome,

sellele vaatamata, et nad mõistavad natside vältimatut, otsustavat lüüasaamist ja vaatamata sellele, et nad püüavad sõjast välja astuda, tegelikult kindlustavad oma praeguse poliitikaga ja seisukohaga saksa sõjamasina jõudu.

2. Need riigid võivad veelgi sõjast välja astumisega ja enda ja Saksamaa vahelise hukatusliku koostöö lõpetamisega ning igasuguse võimaliku vastupanuga natside vastu, kiirendada Euroopa võitluse lõppu, vähendada iseenda ohvreid, milliseid nad kannavad lõpptulemusena ja osutada abi liitlaste võiduks.

3. Samal ajal, kui need riigid ei suuda vältida vastutust selle eest, et nad on võtnud osa sõjast natsliku Saksamaa poolel, mida kauem nad võtavad osa sõjast koostöös Saksamaaga, seda hukatuslikumad on neile tagajärjed ja seda karmimad on tingimused, mis neile ette kirjutatakse.

4. Seepärast peavad need riigid praegu otsustama, kas nad kaotavad visalt kinni pidada oma praegusest lootusetust ja hukatuslikust liitlaste vältimatu võidu takistamise poliitikast, sellele vaatamata, et neil on veel aega anda oma panus selle võidu heaks.

Meie liitlase Ameerika sõjaline võimsus

Eesti suurtükiväelased — sünnimaa vabastajad

Saksa fashistide sõjatarvete ekslikkus ei ole ilmnud mitte ainult Punaarmee võimsuse alahindamises, vaid ka Ameerika Ühendriikide sõjaliste pingutuste alahindamises. Kui Ühendriigid kuulutasid 1941. a. detsembris Saksamaale sõja, vastas viimane sellele kelkiva väljakutsega, kusjuures fashistlikud juhid arvestasid, et vaatamata oma majanduslikule ja sõjalisel võimsusele ei suuda Ühendriigid avaldada sõja käigule kuigi suurt mõju.

Hitleri strateegide eksiarvestused olid väga lihtsad. Kõigis oma plaanides lähtusid nad sellest, et nad saavutavad Idarindel kiire võidu ja Ühendriigid pole suutnud selle lühikese ajaga sõjaks ette valmistada. Nad arvasid, et ameeriklastel on vaja palju aega, enne kui nad suudavad hakata relvastust massiliselt tootma. Saksas väejuhatus oli veendunud, et allveelaevade ja lennukite abil nad võidavad sõja Atlandil ja et Ühendriigid ei suuda anda Inglismaale kuigi suurt abi. Nad arvasid ka, et sõda Vaiksel ookeanil sunnib ameeriklasi rakendama kõik oma selleaegsed vahendid ja puudulikult ettevalmistatud sõjajõud sinna. Lõpuks ei etendanud kõige viimast osa sakslaste arvestuses ka lootus „viimale kolonnile“.

Kuid kõik need hitlerlaste plaanid osutusid valeks. Punaarmee kangelaslik ja edukas võitlus andis meie liitlastele võimaluse koguda oma sõjaväge ja arendada sõjatööstust ennenähtamatuis mõõtmetes.

Ühendriigid lahendasid edukalt kõik sõjalis-majandusliku mobilisatsiooni peaprobleemid: sõjaliselt tähtsate toorainete küsimuse, ettevõtete tööjõuga varustamise küsimuse samaaegselt inimeste mobiliseerimisega armeesse, sõjamajanduse reguleerimise ja juhtimise süsteemi loomise ning sõjamaterjalide massilise tootmise kindlustamise.

Sõjatööstuse forsseerimiseks teostas Ameerika valitsus kogu maa tööstuses suuri ümberkorraldusi. Ümber rakendati 25% kõigist tehaseist kusjuures neid ümberlaetati. Sõja ajal on kapitalide tööstuses paigutus kasvanud 20 miljardi dollarini, millest 15,5 miljardit kuulub riigile

ja 4,4 miljardit erakapitalile. On ehitatud umbes 1500 uut tehast sõjavajaduste jaoks.

Kuivõrd suurtes mõõtmetes on arenenud Ameerika sõjamajanduse kasv, seda näitab kujukalt kõigepealt sõjatoodangu osatähtsuse kasv üldise tööstustoodangu suhtes. Kui oktoobris 1941. a. sõjatööstuse toodang moodustas ainult 15% kogu tööstustoodangust, siis 1942. a. oli see juba 50% ja nüüd läheb Ameerika võimsa tööstuse toodangust juba üle kahe kolmandiku sõjatarbeiks. Kujuka pildi sõjatööstuse suurusel annab ka inimeste arv, kes selleks on rakendatud. Detsembris 1941. a. võltis osa relvastuse tootmisest 5,3 mil. inimest, 1942. a. lõpul 17 mil. inimest, kuid nüüd, 1944. a. on rakendatud Ameerikas sõjatööstusse tervelt 21 mil. inimest.

Sõja ajal on Ameerika rahvamajanduslik jõukus suuresti kasvanud. Kui 1929. a. oli Ameerika kogu toodangu väärtuseline suurus 90 miljardit dollarit, siis 1943. a. oli see 190 miljardit dollarit.

1943. a. sulatasid Ühendriigid 90 mil. tonni terast, aga Saksamaa ühes oma okupeeritud maadega kokku vähem kui 30 mil. tonni. Naftat saadi Ühendriikides 1943. a. 200 mil. tonni ja kivisütt 585 mil. tonni. Teraviljasaak ja karjamajanduse toodang oli Ameerikas mineval aastal üks kolmandik suurem kui 1934–39. a. keskmine saak.

Sõja kulud, mis annavad selge kujutluse maa suurtest sõjalisest pingutustest, on määratult suurenenud. Sõjakulude üldine summa 1. juulist 1940. a. kuni 1. aprillini 1944. a. on 200 miljardit dollarit. Võrdluseks olgu märgitud, et Ühendriikide sõjakulud terve esimese maailmasõja kestel olid kokku ainult 32 miljardit dollarit. Praegu läheb iga päev sõda maksma Ühendriikidele 250 miljoni dollarit.

1943. a. tootsid Ühendriigid relvastust üksinda mitu korda rohkem kui kõik fashistliku bloki maad kokku. Iseäranis suurt edu saavutati lennukite tootmisel. 1942. ja 1943. a. toodeti kokku 135.000 lennukit. Praegu valmistab Ameerika 9000 lennukit

kuus, nii et iga 5 minutiga valmistatakse 1 lennuk, samal ajal kui Saksa lennukitööstus ühes okupeeritud maade lennukitööstusega suudab toota ainult 1800–2000 lennukit kuus.

Tankide massiline tootmine algas Ameerikas alles 1942. a., kui rakendati selleks hulk auto- ja veduritehaseid. Ametlikel andmetel on 1943. a. toodetud üle 30.000 tanki, umbes 50.000 soomusautot ja 22.000 iseliikuvat suurtükki.

Samuti on ka kahurite ja kergemate tulirelvade tootmine arenenud alles sõja ajal. 1943. a. lasti välja 12.000 tankitõrjekahurit, 75.000 seniitkahurit, 8.000.000 kuulipildujat ja 850 mil. suurtükimürsku.

Suuri edusamme on saavutanud sõja jooksul ka Ameerika sõjalaevade ehitus; kuigi Ühendriikidel oli ka enne sõda juba tugev sõjalaevastik. Ainult juba moodunud aasta jooksul lasti vette 2 liinilaeva (kumbki 45.000 tonni), 11 ristlejat, 15 lennukite emalaeva, 156 lennukite abilaeva, 128 miinilaeva ja 156 allveelaeva.

Uusi kaubalaevu ehitati 1942. a. 746 (kokku 8 mil. tonni) ja 1943. a. 1896 (19,2 mil. tonni). Võrdluseks olgu tähendatud, et enne sõda oli Ühendriikide kaubalaevastiku maht ainult 10 mil. tonni.

Säärane intensiivne relvastuse tootmine on lubanud Ühendriikidel varustada oma sõjaväge, kelle suurus on 11 miljonit meest, igakülgsest ja esmaklassiliselt ning peale selle luua veel suure relvastuse tagavarad ja varustada ka liitlasi. Relvastuse rendile või laenuks andmise seaduse põhjal on Ühendriigid saanud liitlastele 1. märtsist 1941. a. kuni 1. jaanuarini 1944. a. relvastust 19 miljardi dollari väärtuses, mis moodustab 13,5% kogu Ühendriikide sõjalisest kulutusest.

Ühendatud rahvaste eelseisvate ühiste purustavate löökide puhul ühisele vaenlasele, kui astuvad tegevusse meie liitlaste pea jõud ja Hitleri Saksamaa vastu vallandub kõigi liitlasriikide sõjavägede võim, mis kasvab peatung, ilmnevad ameerika rahva suured sõjalisel jõupingutused täiel määral ja etendavad fashistliku Saksamaa lõplikul purustamisel suurt osa.

See lakkamatu ja aina ahvarendavalt tugevnev kahurimürin, mis praegu kostab Ida-Virumaalt ja paisub järjest kasvava ning kõhklematu hooga, kuulutab fashistliku armee surma ja eesti rahva vabanemistundi hitlerlikust vägivallast. Sellele võimsale kahurite sümfooniale helisevad väarikalt kaasa ka Punaarmee eesti rahvusliku laskurkorpuse kahurid. Iga väljalastud mürsu saatemotiiviks on: halastamatu kättemaks sakslaste kõigi veritööde ja vägivalla eest.

Eesti suurtükiväelaste kahurisuud ei vaiki hetkekski. Nad külvavad surma ja hävingut sakslaste ridadesse. Sangarlik on eesti suurtükiväelaste, Suvorovi ordeni kandjate heitlus meie kodumaa vabaduse ja sõltumatuse eest.

Võtkem näiteks vanemleitnant Kasvandiku suurtükimehed, kes täpse tulega hävitasid vastase autokolonnid, mis koosnes kuuest veoautost sõjalise vara ning saksa sõduritega. Hästi sihitud mürskudest lõhkes üks vastase auto all, millest jäid järele ainult pilpad. 13 fritsu jäi lõhkekistult lebama sündmuspaike. Luurajate, topomeeste ja suurtükimeeskonna oskuslik ja ühine koostöö kandis oma õiget vilja.

Ennastsalgavalt ja kartmatult tegutsesid luurajad. Järf. Trei avastas jalaväe kaevikust lahtisest vaatluspunkti vaatlust toimetades vastase grupeeringu. Kiire tegutsemisega hävitati tabava tulega 40 fashisti.

Luurajate tegevuse kohta pole huvitusest tuua järgmine episood. Enamik meie luurajaid tundis „musta vuntsi“, kes ilmus iga päev kindlal kellaajal mõne saatjaga sakslaste kaevikute-joone viimasele servale, kust alustas binokliga vaatlust meie eelserva. Sellele järgnes peatselt suurtükil ja miinipildujatuli meie paigutuse. „Must vunts“ juhtis oma raskereelvade tuld.

Täna ei olnud teda veel senti märgata. Luurajad otsisid huviga. Täna pidi otsustatama ebameeldiva tulejuhtija saatus. Lõppeks ta ilmus. „Must vunts“ oli täna en-

daga ka kellegi teise ohvitseri kaasa võtnud. Nähtavasti tahtis ta oma tulejuhtimise oskust kaaslasele demonstreerida.

Saksa ohvitserid seadsid endid sisse oma vaatluspunkti. „Must vunts“ suunas binokli meie eelserva suunas.

Leitn. Kirsimägi oli juba mitmel korral jälginud „musta vuntsi“ tegevust. Täna tahtis ta tema tegevuse lõpetada. Kiiresti määrati kindlaks sakslaste täpne asukoht. Ja kohe olid ka suurtükid tulepositsioonil lahinguväljal. Veel korra kontrolliti seadmeid ja siis kõlas käsklus: „Tuld!“

Esimene mürsk lõhkes üsna „musta vuntsi“ lahtise vaatluspunkti läheduses. Tema kaaslane kadus vaatluspunkti kiiresti ühenduskraavi. Järgmine mürsk sundis ka „vuntsi“ endagi tagasi tõmbuma transheesse.

Leitnant Kirsimägi jätkas põgenike jälitamist. Mõningad seadmete muutmised ja juba lõhkesid meie mürsud vastase kaevikujoonel. Veel väike parandus, ja üks mürsk lõhkes otse sakslaste kaevikus. Lõhkejõust üles paisatud mullakahmakatega lendasid õhku ka puruksrebitud „must vunts“ ja ta kaaslane.

„Musta vuntsi“ vaatlus oli, tänu meie teraste luurajatele ja täpsatele tulepositsiooni-meestele, läbi. Täna vaikus ka vastase patarrel, sest tema tulejuhtijast ja selle kaaslasest olid kraavi põhjas järele ainult lõhkekistud liha-tombud.

Teatava perioodi vältel teenisid eesti suurtükiväelased kaheksal korral mitmesugustest keskustest kiitust.

Uued ülesanded seisavad suurtükiväelastel ees. Tuleb teha uusi jõupingutusi, et seista väarikana Punaarmee sangarlikes ridades, kuid ükski raskus ei kohuta uljaid suurtükimehi, sest teadmine, et nende ja kogu Punaarmee otsustada oma kodumaa ja väikese sünnimaa vabanemistund, tiivustab neid üha uutesse võitlustesse, uutele kanglastegudele.

Tegevarmee.

RALF PARVE.

Veebruar 1943.

Täna tuiskab. Mägedelt toob tuul lund, kerget, peent ja jäist. Siit, madalate väikelinna majade vahelt on hästi näha, kuidas tuul ja lumi sulavad ühte — mägestikutuiks. Kaugemal, kõrgetel mäeharjadel on see nõrk-nõrk sinakasvalge vinetus, liikuv ja rahutu nagu õine meri.

Veidi hiljem tormab tuul juba tänavatel. Ta lööb näkku igalt poolt, ta järskudes pöörangutes keerleb lumi spiraalselt; ta on külm, halastamatu ja terav. See tuisk sünnib mägedes ja mägestikutuules. Ta on sinise talve üks põhielement, nagu lahutamatu osa lumiseist Uuraleist...

Kaks aastat tagasi oli see linnake tuisus rahulik, tüüpiline mägilinn. Turuga, kaamelitega, veidi unise ja igavavõitu talvega. Kuid suveõhtu tähtsus jahe õhk balalaikade tinnemisele ja pea igal õhtul tantsiti turu ääres. See kõik oli nii ääretult kodune, nagu verre kasvanud, muutunud kui üheks lahutamatuks ja vajalikuks osaks rahulikult voolavast elust. Kuid see kõik oli — kaks aastat tagasi.

Praegu on sest jäänud kauge, hele mälestus. Nendest õhtutest vestlevad vahetevahel lühikestel puhkudel viivudel päris noored tüdrukud: tasakesi, intiimselt, hammaste välkudes nõrges näos, silmad veidi unistavalt pilukili.

Praegu valitsevad kogu linna, ta elu, ta päevi ja öid, kõike loovat ja liikuvat temas — teha-

sed. Need rauast ja betoonist hiiglasel on muutunud kõigi ümbritseva südameks, on muutunud inimesed endas endile janna-nevaiks, karmideks, napisonaliteks, mitte kunagi virisevaks ja võitlevaks. Siin taob auruaamer koidust koiduni ja läbi ööde ripub mägestikutuul kõrgahjude loitev-punane kuma. Ja hommikul, õhtul, südapäeval ja keskööl on tehaste rütmiline, tüme müra ühtlane, vaibumatu, täpselt sarnane, nagu on temas inimesed — väsimatud ja raudsed. On sõda — juba teist aastat.

Täna toimub tankitehases mitting. Haamid jäävad alaseile, vaikib puurmasinate terav ja monotoonne krigin, kaob kiirelt jooksvate rihmade rütmitu plagin. Tõelised kogunevad hiiglaslikku saali treipinkide vahele. Ja ma vaatan neid mingi imestuse ja uhkustundega, neid inimest Uuralist.

Kõneleb vana meister. Ta teeb seda lühidalt, äärmise lihtsuse ja liigsete sõnadeta. On saavutatud suur võit lõunas. Doni ääres valutajate hundikari on saanud rängalt vastu hambaid. Ja siis — töö, töö... Kõik rinde heaks, kõik oskus, kõik jõud, kõik mägilaste visadus.

Sellele järgnevas eht slaavlaslikus vaimustustormis kuulen, kuidas mu kõrval seisev tütarlaps

ütleb rõõmsalt oma vanemale kaaslasele:

„Noh kui nii edasi läheb, siis saame varsti küll Eestisse tagasi!“

Ta jääb üllatunult vaatama, kui kõnetan teda kodukeeles. Mõne hetke jooksul näen ta rõõmsaid pruune silmi. Siis hakkavad murisema masinad. Ta ütleb rutates tänava ja maja numbri ja läheb.

Me kohtame õhtul.

Ta tuba, kui seda üldse võib nimetada nii, on päris, päris tiluke. Voodi, kapike, tool ja rohkem nagu ei mahugi siia. Aga mulle tundub, et ta ise, istudes heledas, vist juba päris kaua kantud kleidis voodiserval, tüme pea kallutatud tagasi, sobib siia väga hästi. Katmata pinn laes annab veidi liiga palju valgust selle väikese karbi jaoks, ja nii ta paistab kahvatumana kui päeval ja küünarnukkideni ulatuvad õljaljed on selgesti märgatavad. Kuid need väikesed käed on vist väga tugevad ja väga tragid.

Ka temale on palju jäänud külge sealt — tehastest. Ja tal on vist peaaegu raske rääkida enesest.

Neid on siia linnakesse jäänud ainult kaks. Kõik teised, kes algul evakueerusid siia on läinud mujale. On olnud tõesti kibedaid päevi, millal mure leiva pärast tahtis kiskuda mõttet töö juurest. Ja siis need teised läksidki. Ka mujal oli tööd, ka mujal vajadis tehased käsi. Ja mujal oli ehk kergemgi... Kuid — tema jäi, jonnakas ja natuke iseteadlik komnoor. Ja nüüd on neid ainult kaks, tema ja ta vanem kaaslane.

Praegu on leiba ja südamele pole enam ränka muret maa saatus pärast. Need shaakalid seal lõunas ei roni enam edasi, vaid pagevad paanikas. Ja ega ta nüüd

ei tahagi enam minna siit — tehaseist. Ta on juba päris hea kuulusega freesija ja noored käed omandavad kõike uutki väga kiiresti. Ja lõpuks — ta on ikkagi — tugevasti jonnakas.

Ta on meremehe tütar, paar aastat noorem minust. Isa hukkus sõja esimestel päevadel Põhjamerele ja sellest ajast on tal tulnud kanda üsna suuri raskusi. Kuid midagi pole teda suutnud sundida abi paluma teistelt.

On vist juba üle kesköö, kui jätkame hüvasti. Ja viimane mida näen sellest ülevalgustatud toakesest, on voodiserval istuv tütarlaps, jonnakas koon toetatud õlilaigulisele kaele.

Järgmisel õhtul ma sõidan tagasi põhja. On tuulitu ja külm. Veel perroonilgi kuulen, kuidas auruaamer taob ja laskub pimmedes vabiseb tehaste kohal virvendav, punakas kuma.

II

Näen teda Moskvas aasta hiljem.

Astun aeglaselt allapoole mööda Arbati metrojaama laia astmestikku, olles ikka veel mingis poisikeselikus vaimustuses selle hiigelehituse ilust ja suurusel. Sirfakasvalged seinakivid peegelduvad valgust säravalt ja külmalt, ja kogu sumina, mida tekitab siin liikuv ja kiirustellev inimhulk, näib neelavat jaama ruumikus ja nõrgalt tajutat tuuletõmbus, mis on siin hoopis niiskem kui kaugele Siberis, kust äsja saabusin.

Enne, kui rong tuleb nähtavale hallikas-sinises tunnelikäigus, jookseb ta eest mööda massiivseid rõpaid hele-hele kiirtevihi, mis rongi peatudes jääb minutiks läiklema juba järgmisel neeluvalmis käiku kaduvatele

relssidele. Uksed avanuvad kärealt ja kuidagi sujuvalt-pehmet, lastes perroonile umbes sama hulga inimesi, kui neid kaob vaikselt sulguvate uste kaudu heledalt valgeisse vaguneisse. Ja üks tulijaist on tema.

Vaatan — silmad on ikka endiselt rõõmsad ja pruunid nagu rebasepojal, aga teretav käsi on päris valge ja pehme, ilma tumedate õlilaikudeta. Põsedki on ümarikumad ja, võib olla küll talvetuulest, punetavad nagu valmivad vaarikad.

Ta on juba neli kuud ära sealt, tehastest. On õppinud kusagil Moskva läheduses linnakeses. Ilmestki näha, et on nüüd palju targem ja kangesti iseteadlik. Jaa — mõtlen endamisi — elul on see noor tüdruk küll osanud sarvist tugevasti kinni võtta.

Oma uuest tööst räägib ta suure rahulduse ja kindlustundega. Nähtavasti on ta juba täiesti sisseelanud oma uutesse ülesannetesse ja need käed, mis suutsid läbi rängima aja olla abiks seal, kus oli kõige raskem, kuid kus neid oli kõige enam vaja, küllap need suudavad täita antud kohustused ja juhtivalt kaasa lüüa peatselt algavas suures ülesehitustöös.

Mitu korda on rong kadunud tunnelisse Kurski jaama suunas, kuhu sõitma pidin, on tulnud ja läinud uued inimesed perroonil, aga me ikka veel vestleme. Aga siis on tal korraga väga-väga kiire ja juba ta jookseb tippivate sammudega üles mööda aeglaselt tõusvald tsementtühve.

Aga küllap me kunagi kohtume veel. Ja ma usun, et see kahtlemata sünnib seal, kus põrkame kokku raskete lahenduste ja tempoküllase töö juures.

JUHAN SCHMUUL.

Täitkem auga oma kohust kodumaa vabastamise lahinguis!

Lahinguks valmis!

Punaarmee eesti rahvuslik korpus loodi Suure Isamaasõja raske tel päevadel, kui meie kodumaad ähvardas tõsine oht.

Eesti rahvuslik korpus loodi eesti töötajate algatusel, kes soovisid aktiivselt osa võtta võitlusest oma põlise vaenlase vastu. Partei ja valitsus andsid loa korpusse formeerimiseks, varustasid meid esmajärgulise relvastusega ja võimaldasid meil vilunud komandöride juhtimisel end lahinguks ette valmistada.

Tuhandeid eesti rahva paremaid pojad, kes olid kasvanud piiritus armastuses oma kodumaa ja kustumatuse vihas oma põliste vaenlaste — saksa orjastajate vastu, asusid Punaarmee eesti rahvusliku korpusse võitluslippude alla.

Korpusse tulnud meestel oli ainult üks soov — kiiresti lahingusse! 700 aastat on saksa vallutajad piiranud eesti rahvast ja nüüd on saanud tasumisetund! Kunagi varem pole eesti rahval olnud nii võimsaid relvastatud jõude. Mitte kunagi varem pole tal olnud võimalust anda vaenlasele nii võimsaid hoople. Eesti võitlejad võitlevad Punaarmee ridade. Selles seisabki meie jõud ja usk võidusse!

Paljudes lahinguis saksa fashistlike vallutajate vastu on eesti võitlejad tegelikult näidanud, et nad oskavad vaenlast lüüa. Eesti rahvas võib olla uhke oma poegade võitudele.

Võitlus vana vene linna Velikije Luki pärast oli meie korpusse esimeseks lahinguristseks ja tõsiseks tuleprooviks.

Velikije Lukis sissepiiratud ligi 10.000-meheline vaenlase garnison

pani ägedalt vastu ja püüdis linna iga hinna eest enda käes hoida. Kuid eesti polgud murdsid sakslaste vastupanu ja sissepiiratud garnisoni likvideerimine viidi lõpule Balti paruni von Sassi ja tema staabi vangistamisega.

Polkovnik A. PUSTA

Neis lahinguis ilmutasid meie ohvitserid ja võitlejad vaprust ja suurt kangelaslikkust. Eesti rahva võitluse ajalukku kirjutasid oma vägitegudega unustamatuid lehekülgi nooremleitnant A. Kariste, keda autasustati Lenini ordeniga ja P.-Ameerika Ühendriikide medaliga „Lahinguliste teenete eest“, vanemseersant A. Ahi, kes autasustatud Lenini ordeniga, B. Tamm ja paljud teised.

Ka järgnevais lahinguis saksa vallutajatega Neveli, Novosokolniki ja Narva all näitas Punaarmee eesti rahvuslik korpus vaenlase

võitmisel kõikjal suurt vaprust ja oskust.

1944. aasta jaanuaris võtsid eesti suurtükiväelased osa Novosokolniki vabastamislahingust. Kõrgema Olemjuhataja Nõukogude Liidu Marssali seitsmeaastase Liini käskkirjas avaldati polkovnik Aru-Kaushinski eesti suurtükiväelastele tänu. NSV Liidu Olemnõukogu Presiidiumi määrusega autasustati alampolkovnik Uibo suurtükiväeosa Suvorovi II järgu ordeniga.

Punaarmee eesti rahvuslikul korpusel on küllaldaselt igat liiki relvi, alates automaatidest ja lõpetades kohutavate tankidega, mis kannavad külgedel peakirja „Nõukogude Eesti eest“.

Lahinguis on meie võitlejad ja ohvitserid omandanud suure vilumise ja on õppinud lööma vaenlast kindlalt. Ole 3500 võitleja, seersandi ja ohvitseri on autasustatud NSV Liidu ordenitega.

Võitluskogemused ja pidevad õppused on teinud meie laskurid, automaaturid, kuuli- ja miinipildurid, suurtükiväelased, sidemehed, sapöörid ja tankistid oma ala meistriteks ja vaenlasti kohutavaks jõuks.

Seisavad ees palavad Nõukogude Eesti vabastamislahingud. Iga Punaarmee eesti rahvusliku korpusse võitleja, seersant ja ohvitser on neiks lahinguks valmis. Ja kui antakse käsk pealetungiks, siis ei suuda ükski jõud peatada meie väeotsi.

Koos teiste Punaarmee väeosadega täidame me oma kohuse ja anname Nõukogude Eestile tagasi tema vabaduse.

Polkovnik A. PUSTA

VOITLUSSE, EESTLASED!

See oli möödunud aasta 28. septembril, kui minu jagu ületas Dnepri ja, loonud platsidarmi Dnepri läänekaldal, võimaldas tervel üksusel jätkata hitlerlaste kiutumist läände. Meid oli paadis üheksa meest: neli venelast, kohn ukrainlast, üks kazahh ja mina — eestlane, kuid meid kõiki sidus omavahel vankumatu lahingusõprus.

Isamaasõja kestel olen olnud mitu korda rindel. Olin Velikije Luki vabastamislahinguis Punaarmee eesti rahvusliku korpusse

koosseisus. Olin lahinguis Tshernigovi vabastamisel, kus meie diviis sai endale „Tshernigovi“ aunimetuse. Olin esimesi Punaarmee võitlejaid, kes ületas sakslaste tugeva kaitseliini Dnepril. Olin lahinguis Rezhitsa all. Kõikjal oli meie võidu aluseks meie võitlejate vankumatu sõprus. Kõik ühe eest, üks kõigi eest — see oli ja on meie, Punaarmee võitlejate, põhimõte.

Nüüd olen jälle Punaarmee eesti rahvuslikus laskurkorpus. Olen kuulipildur. Meie ees on or-

jastatud Eesti. Meie kallis sünnimaa ootab meid. Läheme sinna vabastajaina ja õnneliku elu toojaina.

Eestlased saksa okupatsiooni ikkes, aidade kaasa meie võitlusele saksa fashistide lõplikuks hävitamiseks. Sakslastel ei tohi olla asu meie maal. Eestlaste maa peab kuuluma eestlastele!

Võitlusse, eestlased! Kihutagem sakslased lõplikult välja meie maalt!

H. HINDREUS,
Nõukogude Liidu Kangelane

Eesti noored võitluses Nõukogude Eesti eest

Jefreitor Vink oli tagasihoidlik maapoiss, kui ta, vahetanud adra püssi vastu, hakkas sidemehes. Ja algul näis, nagu ei olekski tal seda kiirust, mis on tarvis sidelasele sideliini vedamisel. Kui aga võitlustes Neveli linna vabastamisel õhk kumises tuhandetest lendavatest mürskudest, kui sakslaste positsioonide kohal maa nagu oleks ühinenud taevaga, siis jefreitor Vink omandas kõik selle, mis tal varem puudus. Katkes side ja Vink sai ülesande see parandada. Ees lõhkesid vastase mürsud ja miinid. Lastes kaablilt läbi pihu, Vink jooksis, hüppas ja roomas. Silm juba tabas ees katkenud kohta. Veel mõnikümme meetrit. Raske oli taibata lendavate mürskude suunda, hinnata kaugust, kus nad võiksid lõhkeda, sest kogu ümbrus vilistas kumises ja maa nagu oigas lõhkemise raksatusis. Järsku Vink tunneb palavat valu vasakus käes. Kild oli tabanud kätt veidi kõrgemal kõunarukel. Noore sidelase parem käsi läheb taskusse, toob sealt välja esmaabi pakendi ja varsti on haav seotud. Vink roomab edasi, silmad naelutatud kaablile. Haav tekitab valu, kuid ülesanne on vaja täita. Mis siis, et valu, kuid ees on frtsud ja neid on tarvis hävitada. Veel mõni meeter ja katkenud sideliin on käes. Paranda-

miseks ei kulu palju aega. Korras.

Kontrolliks Vink ühendab apa-raadi... „Sinihallika, Sinihallika...“ Sinihallika vaatluspunkt ei vasta. Ka telefon ei puhu läbi. Kusagilt peab side veel olema katki. Viuu—u—u... vihiseb läbi õhu vaenlase mürsk... Vink liubub vastu maad... Samas käib tugev plahvatus...

Tulles meelemerkusele, leiab noor sidelane ennast lamamas selili. Kaugel taevast aga kollendavad Junkersi tiivaotsad. Vink liigutab käsi, jalgu, katsub pead. Valu teeb vana haav. Tähendab — vedas. Edasil! Veel mõned hetked ja käes on katkenud juhe. Samas on see ka parandatud ja Sinihallika vastab. Korras!

Vapra noore sidelase rinda ehib „Kuulsuse“ orden.

See oli ühel esimestest lahingupäevadest. Hommikuhämaruses juba mustendasid fritisude tulistuspunktid, kui seersant Tiri lõpetas meeskonnaga oma pikakaelalise sõbra kohaleasetamise. Eelmisel õhtul patarei komandör oli andnud Tirile kaks märki, mis tuli hävitada kohe aovalge saabudes. Need mõlemad olid vaenlase tulistuspunktid. Vastase kuulipildur tuli neist takistas meie laskur- osade edasilükkumist. Suurtükk sihitakse välja. Mürsk läheb klõpsatades rauda. Tiri annab käskluse: „Tuld!“ Märk kattub suitsu ja maakamaratega. Uus mürsk läheb rauda. Tuld! Tiri kannab ette:

„Märk 201 on hävitatud.“ Toru pöörduv paremale ja nurgamootor paistab märk 208. Kuid nüüd satub meie suurtükk vastase miinipilduriga tule alla. Meeskond varjub. Veel mõni min ja fritis jätab tulistamise. Ent niipea, kui mehed ronivad varjendist välja, alustab sakslane jälle oma surmalaulu.

„Jääge siia, ma lähen üksil!“ ütleb Tiri ja tõmmanud selga valge kitli, roomab suurtüki juurde, laeb selle ja päästab. Kõlab lask ja hetk hiljem lõhkeb vastase miin Tiri suurtüki ees. Killud lõhkevad vastu kilpi. Sekundid otsustavad — kumb on kiirem. Noor Herman teab, et Isaia ei kummardunud saksa ees, kuigi vana töömehe selg tundis soolaseid jõudu. See teadmine annab talle jõudu. Järgmine mürsk lendab otse vaenlase dzoti ambrazuurist sisse. Võitis Tiri Jaani pojapoeg. Ja noor kangelane silitab endaga rahul olles raudse sõbra külma keret. Arved on õiendatud.

Need on paar üksikut episoodi eesti rahvuslike väeosade võitlejate ennastsalgavast võitlusest saksa rööv vallutajate vastu Suures Isamaasõjas. Nüüd seisavad meie ees lahingud oma armastatud sünnimaa vabastamiseks. Võitlused Nõukogude Eesti vabastamiseks peavad mitmekordistama meie kangelas tegude pikka rida.

ERIK LIIM

LAHINGUKAASLASTELE!

Eesti rahvusliku korpusse võitlejad! On saanud aeg, mil lahingud viivad teid sünnimaa vabastamisele.

Olete täielikult õppinud kasutama oma võimsaid relvi, omanud küllaldaselt lahingukogemusi. Teie võitlustahe on murdmatu. Tiivustagu teid kättemaksuviha hitlerlaste lõplikuks hävitamiseks.

Võidlege, eestlased, õiendage meie kõikide tasumisarved purus-

tatud kodude, hävitatud kultuurivarade, tapetud omaste eest.

Ehkki ei saa eelseisvatest võitlustest võtta osa teiega külje kõrval, viibin vaimus teie keskel, kui sõistate vaenlase kaevikutele.

Vanad lahingukaaslased — minu tuline tervitus teile!

ALBERT KARISTE,
Lenini ordeni kandja

Eestlasi võitluses Mannerheimi liini läbimurdmisel

Neil päevil saabus sm. Vinkeli väeosa kolm eesti võitlejat — Leonhard Mäestu, Kalju Palo ja Aleksei Rimsha, kes võtsid suurtükiväelastena osa Leningradi rinde vägede ridades võitlustest Karjala maakitsusel, Terijoki ja Viiburi linna vabastamisel.

Seltsimehed Mäestu, Palo ja Rimsha teenisid juba varemalt eesti rahvuslikes väeosades. Neist kommunistlik noor punaväelane Palo on osa võtnud lahinguist Velikije Luki vabastamisel ning saanud haavata. Haiglast vabane-misel saadeti kõik kolm noort võitlejat vene N suurtükiväeosa, mille koosseisus nad tegid kaasa lahingud 1943. aasta sügisel ja talvel Neveli all ja Viitebski lähisel ning võtsid nüüd osa lahinguist Karjala maakitsusel.

Meenutades äsjamöödunud raskeid lahingupäevi soome-saksa „vallutamatu kindluse“ — Mannerheimi liini — läbimurdmisel, tähendas punaväelane Mäestu:

„Neveli all näitas nõukogude suurtükivägi, et ta on lahingvälja valitseja. Kuid see, mis toimus Karjala maakitsusel, ületas iga-suguse kujutluse meie suurtükiväe võimsusest. Vaenlase kaitseliini läbimurdmisel sõstis suurtükivägi purustava lainena vastase kindlustustele. Sügavusest ja otsesihitamisega muutis suurtükivägi vastase kaitses maatasa. Mannerheimi liini esimene kaitseliin kujutas endast pärast läbimurret sõna otseses mõttes mürskudest ülesküntud maastikku: muld, kivid, betoon ja palgid olid paisatud täiesti segi. Tulelööki ajal oli taevast suitsust ja tolmust hall, nagu oleks paks udu laskunud maale. Selles tulises udus „rippusid“ lakkamatult pommid ja manglesid „katiushade“ tuleke-rad.

Võitluste käigus oli lahingumära nii kõrvulukustav, et tulekasklusi võidi patareide juures anda vaid kätega viibates. Neis lahinguis näitasid nõukogude suurtükiväelased terasest sitkust ja ammendamatu võitlusenergiat.

Punaväelane Palo toob ühe näite suurtükiväelaste vaprust, mida nad osutasid otseses võitluses soome jalaväelastega. Ühe meie patarei vaatluspunkt sattus valgesoome automaaturide ootamatu tule alla. Automaaturid ähvardasid vaatluspunkti patareist ära lõigata. Patarei komandör,

kellele oli jäänud kätte ainult püstol, organiseeris kiiresti viiest vaatluspunktis viibivast punaväelasest-automatuurist kaitse. Kuus meest võitis vastu võitluse kuni roodu valgesoome automaaturitega, pidades need kinni kuni abi kohalejõudmiseni. Siis löödi soome automaaturid laiali ning vaat-luspunkt jätkas oma ülesande täit-mist.

Soome fashistlike verekoorte julmust ja metsikust võitluses iseloomustab üks juhtum, millest jutustab sm. Palo:

„Asudes Raivola juures peale-tungile läks soome luurajail kor-da öösel märkamatu tungida üh-te meie varjendisse, kus asus viis Punaarmee sõdurit. Valge-soom-lased tapsid kõik meie võitlejad peale ühe, lõigates neil kaelad pussidega läbi ning rahuldades veel oma loomaliikku sadismi lai-pade raiumisega.“

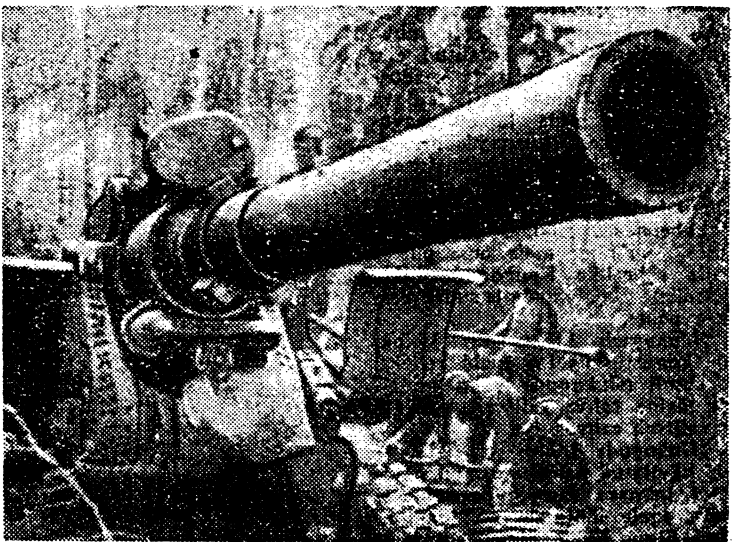
Soomlaste kindlustatud liinide iseloomust kõneles selgub, et kaitseliinide ehitajad olid teinud hiiglaslikku tööd. Püramiidiku-julised tankitorjetõkked olid välja raiutud suurtest kaljurahnudest ning veeretatud teedele. Nõukogude kujutluse ees osutusid aga säärased tõkked vaid mõnetunni-liseks takistuseks. Päevas liikus raskesuurtükivägi lahinguid ühes edasi 15–20 kilomeetri!

Viiburi vabastamine toimus niitüelda käigu pealt, kiirusega mis on omane vaid Punaarmeele. Valge-soomlased ei jõudnud linnas ja selle ümbruses teha enam suu-remat hävitustööd. Mõningaid soomlaste salku leidsid linnas veel isegi siis, kui meie väed olid ammugi juba teispool linna. Sää-raste jõukude väljapuhastamine toimus meie järeloade poolt.

Eesti suurtükiväelased näitasid vaprate Viiburi vabastajate rida-des oma ülesannete täitmisel la-hingutublidust. Nad on teeninud korduvalt komandöride kiitust.

„Lahkusime Karjala maakitsu-selt teadmisega,“ lõpetavad Man-nerheimi liini läbimurdmise võit-lustest osa võtnud eestlased, „et peagi algab võitlus Nõukogude Eesti vabastamiseks. Selles võit-luses koos vaprate vene rahva poe-gadega tahame näidata samasu-gust lahingulist oskust ja võit-lusvaimu, mis oli omane sariga-rilikele Leningradi linna suurtüki-väelastele võitluses Karjala maa-kit-susel.“

V. KALJUMAE.

Nõukogude raskesuurtükk Karjala maakitsusel.

Eesti rahva ajalooline suurpäev nelja aasta eest

Uus Riigivolikogu on valitud

1940. a. 21. juuni pöörde tagajärjel saavutatud vabadus võimaldas eesti rahval korraldada uue Riigivolikogu valimised täieliku demokraatia alusel. Valimised toimusid 14. ja 15. juulil.

Neljapäeval, 18. juulil 1940. a. korraldas peaminister dr. J. Vares „Estonias“ auõhtu uue Riigivolikogu liikmetele. Ohtul viibisid peaminister dr. J. Vares, NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi

liige ja VNFSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimees A. Zhdanov, Eesti valitsuse liikmed, uue Riigivolikogu liikmed, silmapaistvad poliitika-, sõjaväe-, ametiühingu-, majandus- ja kultuuritegelased.

Laupäeval, 20. juulil 1940. a. teatati, et eesti rahva poolt valitud Riigivolikogu kutsutakse kokku korraliseks istungjärguks 21. juulil 1940. a.

Riigivolikogu kokkutulek

21. juulil 1940. a. kell 12 astus Toompeal kokku uus Riigivolikogu. Koosoleku avas kõige vanem saadik A. Janson. Sõna võtab esimesena riigivolikoguliige J. Lauristin, kes hoogsas kõnes arvustab senist Eesti plutokraatlikku korda ja teeb ettepaneku panna meil kehtima nõukogude kord ja astuda Nõukogude Liidu rahvaste perre.

Valitakse 9-liikmeline komisjon

Eesti riigikorra muutmise deklaratsiooni väljatöötamiseks.

Pealelõunasel koosolekul loeb rahvasaadik M. Jürna ette komisjoni poolt väljatöötatud deklaratsiooni nõukogude korra kehtimapaneku kohta Eestis. Deklaratsioon võetakse vastu kolmel lugemisel üksmeelse poolehoidu ja vaimustusavalduste saatel. Maatöölise delegatsioon toob tervitusi maa töötavalt rahvalt.

RIIGIVOLIKOGU DEKLARATSIOON

21. juulil 1940. a. võttis Riigivolikogu vastu deklaratsiooni riigivõimu kohta Eestis, milles on öeldud järgmist:

„Hulga aastate kestel kannatas eesti rahvas raske reaktsoonilise rezhiimi surve all, mis viis maa ümmikusse niihästi sise- kui ka välispoliitika alal. Tööpuudus, nälg, viletsus ja rahvuslik ebavõrdsus olid nii linna kui ka maa töötava rahva ainukeseks osaks. Eesti töötava rahva seaduslikud huvid ja vajadused toodi ohvriks käputäie eksploateerijate, suurmaomanike ja kapitalistide omakasupüüdlikele huvidele, kes valitsesid Eestis.

Varjates end petlike ja silmakirjalike sõnade taha kodanike üheõiguslusest, vabadusest ja õiglustest, hoidis valitsev klikk rahvast õiglustuse ja omavoli kütteks. Eesti riik oli rahva vanglaks. Suur osa töötavast rahvast oli ilma poliitiliste, kutseliste ja kultuuriliste organisatsioonideta. Vaba sõna ja vaba mõtte rõhuti maha ilma armuta.

Ka endiste Eesti valitsuste välispoliitika oli vaenulik ja hukatuslik eesti rahvale. Sel ajal kui eesti rahva elulised huvid nõudsid tihedat liitu ja sõprust Nõukogude Liiduga, ajas valitsev klikk eesti rahva kahjuks Nõukogude Liidu suhtes vaenulikkude poliitikat, muutes riigi territooriumi võimalike kallaletungide platsdarmiks Nõukogude Liidu vastu.

Sõjaprovokaatorid, istudes võimu juures, kauplesid meie rahva vabaduse ja sõltumatusega ja seadsid Eesti julgeoleku, rahu, puutumatuse ja heaolu otsesesse hädadahtu.

Eesti rahvas kihutas minema vastumeelse valitsuse ja esmakordselt Eesti ajaloos sai võimaluse läbi viia oma rahva esindajate vabad valimised.

14. ja 15. juulil toimunud Riigivolikogu valimised osutasid töölisklassi, talurahva ja töötava intelligentsi võidupühaks. Eesti Töötava Rahva Liidu platvorm ühendas enda ümber rõhuva enamuse eesti rahvast, kõik meie kodumaa ausad patriooidid.

Uus Riigivolikogu, kes on ainuke ja täieõiguslik eesti rahva tahte väljendaja, on kutsutud ellu viima rahva nõudmisi ja seadusandlikult kinnitama eesti töötava rahva võitu, mida ta on saavutanud võitluses kurnamiskorraga, peab oma põhimiseks kohustuseks otsustada küsimus Eesti riikliku võimu iseloomust.

Lahendades riikliku võimu küsimust, pöörame meie oma pilgud meie sõbraliku Nõukogude Liidu ajalooliste kogemuste ja suure eeskuju poole.

Nõukogude Liidu suur ajalooline kogemus õpetab meid selleks, et ainult nõukogude võim on ainus tõsine rahva valitsus, kus riiki valitseb rahvas ise.

Nõukogude Liidus on jäädavalt hävitatud palgaorjus, on hävitatud inimese kurnamine inimese poolt. Igale töötajale on kindlustatud õigus tööle, õigus puhkusele, õigus aineliseks kindlustuseks

vanaduse puhul ja õigus hariduse saamiseks.

Hoollitsus inimese eest on kogu elu juhtumõtteks. Ainult nõukogude võim on kõige demokraatlikum riiklik võim. Nõukogude kaudu valitseb töötav rahvas tegelikult riiki ja loob endale vaba ja õnneliku elu.

Nõukogude tööliste ja talurahva liit leiab oma kehastuse, mis teeb nõukogude riigi võimatuks jõuks. Ainult nõukogude võim loob tingimused rahvaste talentide õitsenguks, et rahva hulgast esile tõsta mitmesuguseid riikliku, majandusliku ja ühiskondliku elu juhte ja organisatoreid.

Nõukogude Liidus on jäävalt hävitatud rahvuslik rõhumine ja rahvuslik ebavõrdsus. Kõik rahvused moodustavad Nõukogude Liidus ühise sõbraliku pere. Ainult Nõukogude Liidus on puhkenud õitsele ennenägematu jõuga kõigi rahvaste rahvuslik kultuur. Nõukogude Liit ei tunne enam mahaäänud rahvaid.

Nõukogude Liidu eeskuju näitab, et ainult nõukogude võim võib kindlustada rahu, tööd, leiba ja vabadust töötavale rahvale nii linnas kui ka maal, päästa eesti rahva eksploateerimisest, puudusest ja õiglustusest. Ainult nõukogude võim võib kindlustada meie poliitilise, majandusliku ja kultuurilise õitsengu. Ainult nõukogude kord kindlustab eesti rahvale tõelise vaba rahvusliku arengu.

Väljendades eesti töötava rahva vaba ja üksmeelse tahtet, kuulutab Riigivolikogu nõukogude võimu kehtivaks kogu Eesti maa-alal.

TÖÖTAVA RAHVA DEMONSTRATSIOON TALLINNA VOIDUVALJAKUL

Eesti kuulutatakse Nõukogude Sotsialistlikuks Vabariigiks.

Siitpeale kõik võim Eesti Nõukogude Sotsialistlikus Vabariigis kuulub nii linna kui ka maa töötavale rahvale töötava rahva saadikute nõukogude näol.

Riigivolikogu on kindlasti veendunud, et kogu eesti rahvas koondub nõukogude võimu ümber töötava rahva täieliku võidu saavutamiseks, Eesti hüvanguks, meie rahva majanduse, kultuuri, vabaduse ja õnne õitsenguks.

Elagu Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik!

Elagu Nõukogude Liit — kogu maailma töötava rahva isanaal

Esmaspäeval, 22. juulil võeti vastu deklaratsioon Eesti astumise kohta Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liitu.

23. juulil koosolek algab kell 10.30. Deklaratsioon maa kohta võetakse vastu kolmel lugemisel. Otsustatakse natsionaliseerida suurtööstused ja pangad. Sel koosolekul saadetakse tervitus seltsimees Stalinile.

„Eesti Riigivolikogu, kes on valitud eesti rahva poolt valimistest, millest osavõtt on olnud suurem kui ühelgi teisel valimisel varem, ja kes on praegu Eestis ainukeseks suveräänse võimu teostajaks, saadab Teile, seltsimees Stalin, töötava rahva julgele eestvõitlejale ja suurele juhile,

oma tervitused.

Riigivolikogu on otsustanud kuulutada Eesti Vabariigi — Eesti Nõukogude Sotsialistlikus Vabariigiks. Üsme, et selle sammuga on eesti töötav rahvas astunud teele, mis viib teda õnnele ja õitsengule.

Suured töötava rahva meeleavaldused

24. juulil toimus Tallinnas Võiduväljakul Riigivolikogu ajalooliste ja pöörde otsuste tähistamiseks rahvamiiting, mis oma ulatuselt kujunes nii suurejooneliselt ja võimsaks rahva meeleavalduseks, millist vana Tallinn varem kunagi polnud näinud. Töölised kätistest, sõjavägi, riigiteenijad, ametnikud kontoritest, kõrgemate asutuste teenijad — kõik-kõik töötava kutsealad olid arvukalt väljas. Hiiglaslikud meeleavaldajate-kolonnid jõudsid kolmveerand tunni ga kohtadele asetuda. „Tänu Suurele Stalinile!“, „Elagu Nõukogude Liit!“, „Läheme vastu õnnelikule elule!“ — need ja sajad teised loosungid tõusid vägeva punase lindina väljaku servale.

Ka Tartus toimus rahva meeleavaldus, mis kujunes sedavõrd ulatuslikuks, et temaga polnud võrreldav ükski senine demonstratsioon Tartus. Narvas oli miitingul 12.000 kodanikku, Võrus 3500, Pärnus 8000 jne.

Kord avanevad isegi pimedatel silmad

Nagu nüüd nõnda neli aastat tagasi valitsesid juunis ja juulis päikeselised päevad. Tallinn ja kogu Eesti otse uppusid päikesesse. Selles soojuses ja valguses omas ka rahva poliitiline tahe nagu erilise jõu ja eneseväljenduse energia — käisid hoogsad, süttivatest kõnedest hõõguvad valimiskampaniad.

Ja rahvas otsustas. Ta valis suurelt osalt uued inimesed riigivolikogu koosseisu, andes neile suure, vastutusrikka ülesande: kaaluda olukordi ja teha otsuseid, mis kindlustaksid kaugele ette Eesti tööka ning vabadustarmastava rahva tuleviku. Ja 21. juulil, neli aastat tagasi, rühkisid vastvalitud rahvasaadikud mööda Toompea ajaloolist nõlvakut üles. Linnas ja kogu maal oli ootuse-elevus, kokkurettavate Riigivolikogu rahvasaadikute teadvuses aga otsustavus ning kindlus: panna kaalule oma sõna ja hää! oma valijate tahte eest — Eesti rahva tuleviku ja õnne eest.

Nii see ka sündis. Riigivolikogu juhitud uutest ühiskonna seaduste printsiipidest, töötava rahva õnne alustest — marksismi-leninismi suurtest ideedest langetas juba omal esimesel istungipäeval kaugeleulatava ajaloolise otsuse Eesti rahva elus — kuulutas välja rahva põhiliste hulkade ammuaegse tahte avaldusena Eesti Nõukogude Vabariigi.

Algas meie kõigile tuntud suur ja pingeline Nõukogude Eesti ülesehitustöö.

Maailma poliitiliste sündmuste areng ei andnud aga Eestile selleks tööks enam kui aasta aega. Järgnes Hitleri jõukude sissetung Nõukogude Liitu, järgnes Eesti okupeerimine tema ajalooliste vaenlaste sakslaste poolt.

Ligemale kolm aastat on juba kestnud saksa okupatsioon Nõukogude Eestis — Eesti ajaloo mustim lehekülj. Kuid nõnda lähedal, nõnda ukse ja akna all ei ole selle kolme aasta jooksul olnud ka Eesti uuesti ja lõplikult vabanemine, kui ta on seda täna.

Eesti saab täna-homme jälle vabaks Nõukogude Eestiks, ja ka isegi pimedal avanevad siis silmad kui suure, ettenägeliku ja kaugealatusliku otsuse võttis vastu Eesti Riigivolikogu 21. juulil 1940. a. kuulutades välja Eesti Nõukogude Vabariigi.

M. JÜRNA

Me tuleme!

Alo Hoidre ioonis

Vaade vanale Tallinnale

Esivanemate pärand kohustab ja innustab meid võitlusele Nõukogude Eesti eest

★ ★ ★
Prof. HANS KRUUS,
Tartu Riikliku Ülikooli Rektor
★ ★ ★

Ikka veel jätkuvas, nüüd juba otsustavasse järku jõudnud hiigeltõusluses saksa fashistlike sissetungijate, hävitajate ja orjastajate vastu on võitlemas valguse ja vabaduse poole ka eesti rahvas. Oleme võitlemas oma rahva eluõiguse, vabaduse ja parema tuleviku pärast. Selles võitluses on meid kohustamas ja innustamas ka kogu see pärand, mille oleme saanud oma esivanemalt, oma rahva eelmistelt sugupõlvelt ja mida kanda, kaitsta ja edasi viia on praegu meie, kõigi eesti rahva poegade ja tütarde ülesanne.

Mis pärand see on?

See on kõigepealt meie rahvas ise, kes on jõudnud meieni läbi loendamatu sugupõlve ja kelle vastutavaks ja edasikandjaks lülik on tema praegu elavad sugupõlved, kõik temasse kuuluvad mehed ja naised, vanad ja noored. See on meie esivanemalt saadud pärandi kõige põhilisem, kõige otsustavam osa. Ilma selleta kaotab kogu meie esivanemate pärand kõigis oma osades oma väärtuse ja sureb.

Ja just selle põhilisema osa meie esivanemate pärandist, eesti rahva enda, kogu tema olemasolu pani hitlerlaste sissetung meie kodumaale kõige tõsisemalt surmahädaohu ette. Juba suure Isamaasõja esimestest päevadest peale sai selgeks, et hitlerliku Saksamaa võit tema poolt Nõukogude Liidu vastu reetliku ja ootamatu kallale tungiga alustatud sõjas tähendaks kadu kogu eesti rahvale. Selleks on meil liiga palju tõendeid, et sel puhul teisiti arvata.

Eesti rahvas on pidanud ajaloo kestel läbi elama tohutuid kannatusi ja tooma arvutuid ohvreid võõraste sissetungide, sõdade ja nendega toodud taudide tagajärjel. On olnud aegu, kus meie kodumaa sõja hävituse tagajärjel oli jäänud rahvast niivõrd lagedaks, et teise inimese jälgi leides, suudles inimene neid hellunult, nagu sellest kõnelevad nii liigutavalt ja nii traagiliselt meie rahva muistendid. Kuid eesti rahvas on jäänud siiski püsima, on tõusnud uuesti tuhandast ja põrmust, on paranenud lõõdud haavadest, on tõusnud oma võitluse ja tööga, oma kustumatu elutahet ja visaduse kandel. Ent paljukannatanud eesti rahvas pole veel kunagi varem seisnud vaenlase poolt nii kavapärastelt sepsitsetud hävitamisohu ees, nagu see on hitlerlaste plaanides. Tema pea kohale tõstetud hukkava mõõga alt pääsemiseks on eesti rahval ainult üks tee — see on võitlus õlg-õla kõrval kõigi teiste Nõukogude Li-

du rahvastega — see on võitlus Nõukogude Eesti eest.

Võitlus Nõukogude Eesti eest on võitlus meie esivanemate pärandi, kõige kallima vara — eesti rahva enda alleshoidmise, temale vaba elu ja arenemise võimaluste kindlustamise eest.

Teine suur pärand meie esivanemalt, mis meid kohustab ja innustab võitlema Nõukogude Eesti eest, on see paik, mille meie rahvas on endale võidelnud ja võitnud, — see on meie Eesti sünnimaa, meie rahvuslik kodumaa. Selle maa on meie esivanemad võidelnud kätte looduselt eesti rahvale oma töö ja vaevaga. Seda maad on nad kaitsnud suurima visaduse ja vaprusena. Seda maad on nad armastanud sügavama hellusega. Selle maa on nad teinud meie rahva põliskoduks, tema kooshoiu keskuseks ja tööpai-gaks. Sellel maal oleme sündinud meiegi, kokku liitudes tema loodusega, tema metsade, põldude, jõgedega ja järvedega, ühendatud temaga oma esivanemate kustutamatu mälestustega.

Selle maa võtsid rõõvullutajad kord meie rahvalt pärast visasid võitlusi paljudeks aastasadadeks. Selle maa tegid nad meie rahva loendamatuile sugupõlvedele orjuse, alanduse, vaevade ja kannatus-te paigaks. Selle maa on eesti rahvas hiljem tagasi võidelnud ja võitnud. Nüüd tahavad hitlerlikud hävitajad ja orjastajad uuesti võtta selle meie rahva hävitamise ja väljavedamisega, koloniseerimisega ja saksastamisega. Eesti rahvas üksinda hitlerliku Saksamaa vastu, ilma Nõukogude Liidu ja tema teiste rahvaste abita kaotaks oma rahvusliku elupaiga, jääks ilma sellest maast, mille meile on pärandanud meie esivanemad.

Võitlus Nõukogude Eesti eest on võitlus meie esivanemate poolt pärandatud rahvusliku kodumaa kindlustamise pärast eesti rahvale.

Meie esivanemate pärandis on veel teisigi suuri väärtusi, mis kohustavad ja innustavad meid võitlema Nõukogude Eesti eest. Siin on kogu meie rahvuslik kultuur kogu tema mitmepalgelisuses, kõigis tema eriharudes.

Siia kuulub kõigepealt meie rahva ajalugu, kogu tema minevik, nii nagu ta tegelikult on. See ajalugu kõneleb lõpmatu pika sugupõlve rea kestes meie esivanemate määratuist kannatusist, kõige vastikumaist ja nurjatumaist alandusist, piiritu kurnamise viletsust, mille on toonud meie rahvale sakslased. See ajalugu kõneleb samal ajal meie esivanemate haaravast kangelasmeelst, vaprust, mehisusest ja visadusest, mida nad on avaldanud aastasadade lakkamatus võitluses saksa sissetungijate, orjastajate ja kurnajate vastu. See kõik on eesti rahva ajaloo kõige olulisem osa. See kõik on meie esivanemate poolt pärandatud raudvara, mis kohustab ja innustab meid seda hoidma ja selle eest võitlema. Seda osa meie esivanemate pärandist aga on hitlerlikud võltsijad püüdnud ja püüavad edasi kõigi vahenditega teiseks värvida ja hävitada.

Suurima aardena oma esivanemalt oleme pärinud oma eesti keele, selle tähtsaima rahvusliku vormi ja vahendi kogu oma kultuurilisele elule ja arengule. Just sellele, meie emakeelele, on sakslased Baltikumis aastakümneid kuulutanud kadu ja on teinud seda eriti siis, kui nad hakkasid tõusvasti eesti rahvast aiamaa ohtu oma vägivalla-valitsusele. Nad on kõigil aegadel, kui nad on omanud võimu meie rahva üle, halvustanud ja surunud seda keelt ning tõkestanud tema arenemist. Nad on püüdnud surmata teda oma võimuga, oma üleolekuga ja kadakaske kasvatamisega. Võitlus eesti keele hävitamise aga püsib hitlerlaste plaanis sama kindlalt, nagu nende eesti rahva likvideerimise kavatsus, oleks aga okupantidel ainult pikemat püsi Balti mere, Soome lahe ja Peipsi järve vahel.

Meie esivanemate loodud pärandis kirgab eriti võimsa valgusega kogu tema vaimne varavara, rahva luule, muistendid, pärimused, vanasõnad ja mõistatused, see määratu rahvatarkuse ammendamatu varasalk. See rahvalooming sündis võitluses saksa orjastajate ja kurnajate vastu ning kannab endal ka vastavat pit-

serit. See on täis kannatuste karjeid ja protestiviha saksa rõhuja, mõisniku ja tema käsikute vastu. Selles hõõgub meie rahva kirglik vabadusiha, tema kustumatu tahe pääseda saksa orjapõlvest, tema kustumatu tung püsti tõusta sakslaste toodud ikestusest ja alandusest. Meie esivanemate loodud vaimne varavara on määratu võitlusrelv ja ülikiriklik tarkusesalv, suurima tähtsusega jõuallikas meie rahvale edasilelmiseks ja õigeks eneselelmiseks.

Hitlerlikud okupandid, kelle üheks eesmärgiks on eesti rahva hävitamine, ei saa ka tema vaimse varavara puhul toimida teisiti kui hoolitseda selle hukkumise eest. Selleks ongi nad juba astunud vastavaid samme.

Meie rahvusliku kultuuripärandi elulisemate osade hulka kuulub ka eesti kirjandus. Selle sünd ja tõusutee on olnud eriti raske, nagu kõigil meie rahva loomingu aladel. Ta on olnud selline eeskätt just selle raske olukorra tõttu, millesse saksa sissetungijad surusid meie rahva paljudeks aastasadadeks. Ent ta tõusis, kujunes ja arenes just meie rahva võitluse saksa orjastajate ja kurnajate vastu. Meie kirjandus on andnud oma parima teenäitajana, rahva eneselelmise abistajana, valguse poole juhtijana — kõigis eesti ühiskonna võitluses sakslaste vägistamise ja ikestamise vastu. Just seda kõige väärtuslikumat ja kõige progressiivsemat püüavad hitlerlikud okupandid kõigepealt kõrvaldada meie kirjanduslikust raudvarast, katsudes seda maha matta, olematuks teha, võltsida ja ja kõrvale pöörata.

Mitte teissugune saatus pole määratud sakslaste poolt eesti kunstile. Meie kunst on veel suhteliselt noor. Kuid ta on sündinud ja kasvanud kõige järjekindlalt püüdes vabaneda ja aidata oma rahvast vabastada saksa surve ja ülemvõimu alt. Eks illustreeri ilmekalt seda kas või eesti üldlaulupidude programm. Veel 75 aastat tagasi saadi Eesti üldlaulupeo kavasest võtta ainult kaks eesti koorilaulu — nii väike oli siis meie moodsa helikunsti laulurepertuaar. Kuid eesti helindite osatähtsus kasvas laulupeost laulupeosse, kuni nende kavad said täiesti eestilisteks. See kõik oli omal ajal ka võitlus eesti rahvakultuurilise iseseisvuse ja peale rõhutatud saksa surve alt vabane-

miseks. Samast vaimust on kantud paremik kogu meie rahvusliku helikunsti loomingust.

Eesti kujutava kunsti areng ja tõus on käinud sama teed. Juba selle ala esimese eesti suurmeistri Joh. Köleri kunstiline looming oli sügavalt läbiimmutatud teadlikust võitlusest oma rahva vaimse iseseisvuse eest, saksa rõhujate võimu alt vabanemise eest. Selle võitlus-väimu kandel on sündinud parem osa ka kogu meie järgnevate ajajärgude kujutava kunsti loomingust.

Meie kultuuripärandi kõige nooremaks osaks on eesti teaduslik looming. Oige lühike ajaga on meie väikesearvuline õpetlaste kogu andnud siin paljudel aladel esimesed põhilised alused meie edaspidisele teaduslikule tööle. Eriti värsked, uudsed ja ka rahvusvahelisse teaduslikku varanda vahest kõige rohkem rikkastavad saavutised siin kuuluvad rahvuslike ja kodumaiste ainetega teaduste alale. Kuid just need teadused on hitlerlastele kõige suuremaks pinnaks silmas, kuna nad aitavad kasvatada eesti ühiskonna rahvuslikku selgroogu meie rahva ajaloolise verivaenlase — sakslaste vastu. Eeskätt nende alade, aga samal ajal kogu eesti teadusliku kultuuri hävitamine — fashiseerimine, saksastamine, tema ühiskondlike elusoonte kinnikägistamise kaudu seisab saksa fashistlikel okupantidel esmajärguliste ülesannete hulgas.

Meie rahvuslik kultuurilooming, millele meie rahva eelnenud sugupõlved on andnud nii suure väärtusliku pärandi, peab jälle tõusma hitlerlaste okupatsiooni hävituse põrmust ja peab saama jälle ausse ja vabaks ning välja jõudma arenemise suurimatesse avarustesse. Seda kõike on suuteline andma enneolematu ulatuses ainult nõukogude eest.

Nii siis — võitlus Nõukogude Eesti eest on võitlus kogu selle määratu pärandi eest, mille on andnud meie esivanemad, eelmised sugupõlved, meie rahva praegusele koosseisule. Selle pärandi hulgas on eesti rahvas ise koos oma põlispai-gaga, oma rahvusliku kodumaaga ja kogu oma mitmepalgelise rahvusliku kultuuriga. Selle pärandi määratu suurus ja otsustav põhilisus kogu meie rahva olemasolule on ühtlasi ka käskiv kohustus ja hiiglaajuline innustus allikas igale eesti tütrele ja pojale, kes ei taha ilma jääda patrioodi austavast nimest võitluses Nõukogude Eesti eest.

Anton Tshehhovi elust ja loomingust Anton Tshehhovi surma 40-nda aastapäeva puhul

Anton Tshehhov sündis 1860. a. Musta mere ääres linnas Taganrogis. Taganrogi kaupmeeskond ja väikekodanlus oli tema kasvumiljö, kust saadud muljed ja kujud kajastuvad ikka jälle ta juttudes ja näidendis. Tshehhov hakkas kirjutama varakult noore arstiteaduse üliõpilasena Moskvast. Tema tööd trükiti peagu kõigis tollaegseis humoristlikes ajakirjades. Ka ülikooli lõpetamise järel teostas ta eeskätt kirjanikuna. 80-ndail aastail oli ta juba tähelepanuväärne kujusid kirjandusringkonnas, kus ta hiljalt oma tabava huumoriga, oskusega pisiasjadeni välja joonistada tüüpilisemaid väikekodanikke karaktereid. Tshehhov oskas inimeste elust ja ühiskondlikest nähtustest välja tuua ja välja naerda kõik ülespuhutu, naeruväärse, upsaka, valeliku ja orjameelse, kuigi lugejaskond otsis ta humoristlikes novellides peamiselt lõbu ja meelelahutust.

Tshehhovi looming süveneb, ta asub üha nõudlikumalt ja tõsisemalt elu- ning ühiskonnaprobleemide kallale. Vene ühiskonna 80-ndate aastate pimedus paneb Tshehhovi oma teoseis esile tõstma austust isiksuse ja inimväärtuse vastu. Teda haaravad suured ühiskondlikud ettevõtted. 1890. a. sõidab ta hobuseil läbi terve Siberi Sahhalini saarele tutvuma sunnitöölise olukorraga. 90-ndail aastail asus Tshehhov arstina Moskva lähedusse Melihhovosse, kus ta seitsme aasta jooksul teostes mitmesuguste üritustega — asutas kooli, võitles epidemia vastu jne. Neil aastail kirjutas Tshehhov oma kuulsaimad teosed „Inimene tupes“, „Palat nr. 6“, „Jonõts“, „Tikerber“ jt., milles ta näitas isevalitsusliku bürookraatliku Venemaa laostunud sotsiaalselt olukorda. Melihhovo talupoegade elu andis ainet Tshehhovi sellistele jutustustele nagu „Talumehed“, „Mõrv“, „Kuristik“ jt., kus kirjanik jutustab vene talurahva süngest elust ennerevolutsioonilises külas. Revolutsioonilise liikumise tõus neil aastail aga andis kirjanikule usku oma kodumaas kopitunud ja ekspluataatorliku korra muutmise võimalusse. 90-ndate aastate lõpul tuli Tshehhovil terve pärast asuda Krimmi, kus ta tutvus Leo Tolstõiga ja sai suureks sõbraks Gorkiga. Jalta perioodil põlvgevad ka Tshehhovi kuulsad näendid „Kirsiaed“ ja „Kolm öde“.

Anton Tshehhov suri 15. juulil 1904. aastal.

Tshehhov on tänapäev nõukogude lugeja populaarsemaid autoreid. Tema teosed ilmuvad miljonilistes tiraazhides ja üha uutes

väljaannetes. Tema näendid püsivad aastakümneid raugematu menuga laval. Kuigi Tshehhov kirjutas raskel reaktsoonil ajal, on tema loodud kujud oma tõepärasuse ja nüansirikkusega jäänud igapäevatuks tänapäevale. Tshehhovi loomingut tiivustab usk paremasse tulevikku, tema sarkasm ja iroo-

rid Prishibejevid ja muud kivine-nud puupääd.

Kõigest pilkest ja irooniast hoolimata hooab Tshehhovi teosteist suur armastus ja kindumus vene inimeste ja Venemaa vastu. „Venemaa — see on ebatavaliselt kaunis ja võluv maa“, kirjutab ta, ja Levitani ning Turgenevi kõrval

A. P. TSHEHHOV

nia on suunatud elu varjukülgedele ja pahede vastu, ent ta kunsti suurimaks jõuks on siiski realism, tõe halastamatu väljakoorimine. Tshehhovi suur austaja Gorki lausub tema kohta: „Tshehhovi jutustustes ei ole midagi sellist, mida poleks tegelikult. Tema ande kohutav jõud peitub selles, et ta ei mõtle kunagi midagi välja, ei kujuta kunagi seda, mida maailmas pole“.

Kõrvuti Pushkini, Saltõkov-Shtshedrini, Tolstoi ja Gorkiga on Tshehhov neid kirjanikke, keda erilist austas ja armastas Lenin. Lenini teoseis leidub ligi 20 korda tsitaate Tshehhovist. Samuti kasutab Stalin oma mõtete illustreerimiseks Tshehhovi üldtuntavaid kujusid, olgu selleks siis „inimene tupes“ või igasugused allohitse-

on vene loodus just Tshehhovi teoseis kõige ehtsam. Tshehhovi patriotism, mis väljendub oma rahva elu sügavas analüüsis, inimeste ilmekas, kuid rangelt tõepärasel kujutamises, tulises protestis kõige tardunu ja reaktsoonilise vastu, igatsuses ja usus kodumaa helgesse tulevikku, teevad Tshehhovi loomingut elavaks relvaks ka tänapäeval. Tema kunst on innustanud võitlustesse tänapäeva noori patriote. Ei ole juhus, et Zoja Kosmodemjanskaja märkmikku olid muude hulgas kirjutatud Tshehhovi sõnad: „Inimeses peab kõik olema kaunis, nii nagu kui riided, ja hing, ja mõtled.“ Tshehhovi rahvas võib tunda õigustatud uhkust oma suure kirjaniku pärandi üle.

D. V.

Tshehhov eesti laval

Suure vene kirjaniku Anton Pavlovitshi Tshehhovi surma 40. aastapäeva tähistamine, mis toimub praegu Nõukogude Liidu kirjanduse- ja teatrimaailmas, viib mind tagasi aegade juurde, millal meie eesti teater, olles alles algastmel, tegi esimesi arglikke katseid lava kaudu tutvustada ka meie eesti rahvale suure vene kirjaniku teoseid. Kahjuks A. Tshehhovi suuremaid näidendeid suutsime lavastada vaid üksikuid ja tuleb avameelselt tunnustada, et Tshehhovi suuremad ja põhjapanevamad teosed käisid meie noorele teatrile üle jõu. Oma kutsele teatrile alguspäevil julgeme lavastada ka teiste suurte vene kirjanike teoseid, nagu M. Gorki „Põhjas“ (alates juba 1905. a.), siis L. Tolstoi „Pimeduse võim“, „Hariduse vill“, hiljem „Elav laip“, samuti A. Tolstoi „Juhan Julma surm“ ja vene klassikuid — Gogoli „Revident“, Ostrovski „Mets“ jne., millised lavastused püsisid pikemat aega peamiselt „Estonia“ teatri repertuaaris. A. Tshehhovi teosed olid aga meie noorele generatsioonile kättesaamatud nii hingelaadilt kui ka üldmiljöö poolest. See ei ole imesteldav, sest ka omal ajal isegi suurtele, nime-

kaile vene teatrile osutusid Tshehhovi teosed tihti komistuskiviks, peale Moskva Kunstiteatri, mis, nagu teame, oli peagu ainsaks suurmeisteri teoste põhjapanevaimaks tõlgitsejaks ja lavastajaks. Siis on vägagi arusaadav, et meie eesti teater vepl kaugeltki ei ulatunud Anton Tshehhovini. Esimeseks katseks, lavastada Tshehhovi draama, valisin „Onu Vanja“. Millegipärast arvasin, et see näidend oleks meie teatri alguseks kõige sobivam, nii näitlejale kui pealtvaatajale. Näid, millal on möödunud aastakümneid, loen A. Tshehhovi kirjade kogust kohta, mis nagu õigustabki minu tolleaegset valikut. A. Tshehhov oma kirjas 1898. a. Peshkovile (M. Gorkile) ütleb:

„...„Onu Vanja“ on ammu kirjutatud, väga ammu, ma ei ole teda laval kunagi näinud. Viimaseil aastail on hakatud teda sageli esitama provintsilavadel.“ Ka mina lavastasin ja mängisin „Onu Vanjat“ provintsilaval nii ammu, et ma enam ei mäleta, mis tulemused olid sellel esimesel lavastusel. Asusin vist peamiselt sellel „Onu Vanja“ lavastamisele, et olin seda näiden-dit näinud vene laval ja et tol ajal mina olin ainuke, kes tundis vene olusid ja vene hingeelu, sest kasvasin ja elasin Peterburis vene rahva seas. „Onu Vanja“ meie

lavale siiski püsivamalt peatuma ei jäänud. Hiljem kavatsesin lavastada „Kolm öde“, kuid küpsemal kaalutlusel tulin otsusele, et selle teose sügav psühholoogiline sisu, teose tegelaste rahuldamatust unistused ja see suur hingeline igatsus — vabaneda kitsast, tsariaegsest, rõhuvast väiklusest, üksluisest provintsielust ja pääseda Moskvasse — suurte, uute, ergutavate ülesannete ja töö juurde — jäävad meie pealtvaatajale kättesaamatuks, samuti nagu oleks jäänud meie kunsti-perele kättesaamatuks väljendada neid õrnu hingelisi helisid, mida omasid vaid A. P. Tshehhovi inimesed, keda ta kujutab oma teostes. Üldiselt „Kolm öde“ kui näidend on nii suure väärtusega, et sellest suurest ja sügavast kunstiteosest võib saada vahest täieliku ja unustamatu naudingu vaid siis, kui näha seda teost lavastatuna ja mängituna Moskva Kunstiteatri laval. A. Tshehhov ise kirjutas ühes kirjat: „See näidend ei ole kirjutatud provintsi jaoks“. Nii jäi „Kolm öde“ meil lavastamata. Hilisemal aastail lavastati „Estonia“ teatris „Kirsiaed“. See lavastus õnnestus meil A. Tshehhovi teostest kõige paremini.

A. P. Tshehhov on neid kirjanikke, kelle teosed on laadilt omapärased, ent siiski nii inimlikud ja hellad — hellad ja harrad kuni õrnima pillikeeleni, et peab väga ettevaatlik olema Tshehhovi teoste valiku ja lavasta-

misega. Tuleb kõigepealt küsida, kas praegusel teatril on ka vastavaid näitlejaid, kes seda õrna omapärasust suudaksid kajastada. Komistada võib hõlpsalt ja suurkirjanik ise ütleb lakooniliselt, nagu see oli talle omane igapäevases läbikäimises inimestega: „Kunst, eriti lava — see on ala, kus ei saa ilma komistamata kõnida.“ Ühe suurima vene kirjanikuna on A. P. Tshehhov aastate jooksul saanud meile lähedaseks. Oma populaarsetes lühijuttudes, mida on palju tõlgitud eesti keelde ja laval näitlejate poolt ette kantud on saanud üldtuntu-vaiks, — on A. Tshehhov üks ideaalsemaid humoriste. Tema lühinäidendid nagu „Karu“, „Ettepanek“, „Juubel“ ja teised lühipalad on lakkamatult püsinud kõigil eesti lavadel. A. P. Tshehhovi lühijutud, kuigi nad kirjeldavad tsariaegset elu ja inimesi, on ometi oma traagikoomikas jäänud sedavõrd inimlikeks ja reaalseks, et nad tänapäeva lugejaile on samuti arusaadavad kui Tshehhovi aegsetele snobidele. Ja usun koguni, et tänapäeva lugeja mõistab neid rohkemgi ja sügavamalt hinnata. Kirjanduses jäädvustada inimkujusid, mis on aktuaalsed — seda suudavad vaid väljavalitud kirjanikud ja nood jäävad siis ka surematuiks inimpõlvedele. Selline väljavalitu on vene kirjanik A. P. Tshehhov.

PAUL PINNA,
Eesti NSV rahvanäitleja

Tshehhovi surmapäeva suurejooneline tähistamine

Nõukogude rahvas tähistab suurejooneliselt A. Tshehhovi surma 40. aastapäeva. Juulikuu algusest peale toimuvad Tshehhovi mälestusele pühendatud aktused ja kontserdid ning vastavad raadiosaated. Kinolinate tuleb kaks uut filmi Tshehhovi teoseist — „Juubel“ ja „Pulmad“.

Suure vene kirjaniku elust ning loomingust ilmub ulatuslik koguteos Juba käesoleva aasta kevadel algas Tshehhovi kogutud teoste kirjastamine. Väljaanne, mis koosneb 20—25 köitest, sisaldaks peale Tshehhovi ilukirjandusliku toodangu ka ta teoste vastavaid variante, kirjaniku päe-

kuidas ta paljastab inimlikku aladust, valet, võltsi, kahepaiksust ja orjameelsust ja püüab tõsta inimeses ta väärtustunnet ja endast-lugupidamist. Meie rahvale, keda aastasadu on püütud juhtida aina alanduse ja selgroopainutamise teed mööda, on Tshehhovi inimväärsuse hindamine ja üleskutse hoida kõrgel inimsuse idee südamelähedane ja meie rahva minevikku haarav, samuti kui need parema tuleviku perspektiivi kiired, mis Tshehhovi draamade muidu nukrat alatoonid credalt ja julgustavalt läbistavad.

Suure kirjaniku surma 40. aastapäeva tähistab eesti teater kõige paremini seega, kui ta peatselt jälle vabas Eestis suudab Tshehhovi draamaloomingut esitada kohtu selle suuruse ja sügavusega.

ANTS LAUTER

★ ★ ★

Uut kirjandust Nõukogude Eesti neljandaks aastapäevaks

Nõukogude võimu Eestis kehtimapaneku 4. aastapäevaks ilmub neil päevil Riikliku Kirjastuskuse väljaandel mõningat uut kirjandust.

Otseselt seoses 4. aastapäeva tähistamisega on propagandistidele mõeldud brošüür „Materjale kõnede ja vestlusteks nõukogude võimu Eestis kehtimapaneku 4. aastapäeva puhul (RK „Poliitiline Kirjandus“, 64 lk., hind 1 rubla). Brošüür sisaldab rea artikleid („Kolm aastat Nõukogude Liidu

Isamaasõda“, „Olukord, milles tähistatakse nõukogude võimu Eestis kehtimapaneku 4. aastapäeva“, „Eesti rahvas suures Isamaasõjas“ jne.), mis annavad vajalikku materjali vestluseks ja kõnedeks selle tähtpäeva puhul.

„Sõjasarv“ nr. 5 (RK „Ilukirjandus ja Kunst“, 144 lk., hind 8 rubla) toob ära Nõukogude Liidu uue hünni ja Kõrgema Olemajuhataja Käsikirja nr. 70 1. maiks 1944. Artiklite-osas on N. Karotamme artikkel „Sõjategevus Eesti NSV-s 1941. a.“. Ed. Pälli „Vabanemistund on ukse ees“, Joh. Varese „Nõukogude kultuuri kaitse“ jt. A. Veimeri „Eesti NSV ülesehitustöö probleemidest. Nigol Andresenil on arvustav artikkel „Eesti luule Isamaasõjas“ ja Karl Taevilt „Isamaasõja-aegne eesti proosa“.

Ilukirjanduslikus osas on Minni Nurme novell „Päevad“, Ed. Männiku „Kuuks pealetung“ ja Hell Marani „Kättemaks“. Luuletusi on Joh. Semperilt, Mart Raualt, Joh. Barbaruselt, Debora Vaarandilt, Juhan Schmuulilt, Hil-da Kivilt ja Oskar Urgarti tõlkes Venclova „Kodumaale ja armastatule“, „Sõjasarv“ nr. 5 kunstiline kujundaja on R. Sagrits.

RK „Ilukirjanduse ja Kunsti“ väljaandel ilmub Jaan Käneri uus luuletuskogu „Viha, ainult viha“ (78 lk., hind 3 rubla) ja Erni Hiire „Võidule“ (72 lk., hind 2 rubla).

JAROSLAVLI KUNSTI-ANSAMBLID EESTI NSV 4. AASTAPÄEVAKS LENINGRADI

Nõukogude Eesti 4. aastapäeva pidulikkuse tähistamiseks saabuvad Jaroslavl Leningradi meie kunstiansamblite mitmed suuremad kollektiivid — koorid ja tantsurühm, kes esinevad siin aastapäeva pidulikul aktusel ja samuti ka kontsertidel. Leningradi saabuvad esinema ka solistid B. Lukk, A. Klas ja V. Alumäe.

EESTI NOORED NÕUKOGUDEMAA TAGALAS TOETAVAD KÕIGI JÕUDUDEGA PUNAARMEED SAKSA RÖÖVVALLUTAJATE KIIREMAKS PURUSTAMISEKS JA SÜNNIMAA PEATSEKS VABASTAMISEKS.

NOORED OKUPEERITUD EESTIS! ÜHINEGE MEIE VÕITLUSEGA!

Sünnimaa vabastamiseks Eesti noored, kaltske oma tulevikku!

„Kogu nõukogude rahvas on tulvil otsustavust kiirendada vaenlase purustamist, taastada täielikult fashistide poolt purustatud majandus ja teha meie maa veel tugevamaks ja jõukamaks,“ ütles sm. Stalin oma 1. mai kõskkirjas.

Selles suures töös on noortel hindamatud teened. Nõukogude maal on lastud käiku sadu uusi tehaseid. Uusi miljonid nõukogude noori on selleks asunud tööpinkidele, et oma omandanud keerulisimad ametialad ja on saanud oma ala meistriteks.

Tuhande eesti noored, kes olid sunnitud maha jätta oma sünnimaa sakslaste sissetungi tõttu, teevad nüüd Punaarmee tagalas kõik, et aidata kaasa Nõukogude Eesti taasvabastamisele. Kõigis töös ja õpiharudes on eesti noored täitnud suuri ülesandeid. Teades, et nõukogude kord annab neile kõik võimalused edasijõudmiseks, toetavad nad kõige jõu ja oskusega Punaarmeed. Suur grupp eesti noori aitas Volga

ääres ehitada võimsat elektrijaama. Kümneid noori premeeriti kõrgete auhindadega, paljud viidi üle vastutustrikale töödele, paljud jäid vastvalminud elektrijaama tehnikuiks, millise ameti nad olid omandanud töö käigus. Noored jutustavad: „Oma töö meie tegime loovsungi all — „Nõukogude Eesti eest“. Raudteelane Tihho on kahe aasta jooksul teostanud rinderongide kiirparandusi väga heade tulemustega.

Väga palju eesti noori töötab põllumajanduses. Kui nõukogude maa noored saatsid ÜLKNÜ 25. aastapäeval sm. Stalinile lubaduse, et nad kindlustavad põllumajanduses 1944. aastal rikkaliku saagi, siis ühinesid eesti noored sellega vaimustatult. Seda lubadust on eeskujulikult täitnud Valgast evakueeritud tütarlaps Virve Kulbin. Mesinike brigaadi brigadiirina on ta isiklikult kasvatanud 175 uut mesilaperet ja tema brigaad 429 uut mesilaperet. Eduka töö eest on Virve Kulbin premeeritud 3500 rublaga. Paljud noored töötavad traktoristidena ja mehaanikutena. Eesrindlikult täidavad eesti noored oma kohuseid Isamaasõja päevil, toetades Punaarmeed ja eesti rahvuslikke väekoondi. Mitusada noort on Punaarmee vabastanud Virumaa idavaldades saksa okupatsiooni alt. Vabastatud noored on teiste eeskujul kiiresti lüütnud tööse ja õpingusse.

Peatse jällenägemiseni ja koostööni vabal sünnimaal! Eesti noorusele kuulub võit ja vabadus!

Nõukogude Liidu Teaduste Akadeemia Kirgiisia filiaali õppeasutustes õpib grupp tulevase eesti insenere. Siin on 22-aastane eesti noor suurtükiväe-vanemleitnant Dubas, kellest saab tulevane Nõukogude Eesti elektrijaamade eriteadlane. Ta on lõpetanud peaaegu cum laude. Noored üliõpilased saavad võitlustervitusi noortele sakslaste poolt okupeeritud Eestis.

„Eesti noored! Sakslased ei kasuta teie edasipüüdlikkust mitte eesti rahva huvides, vaid oma elupaevade pikendamiseks. Et saada võimalust ülikoolis õppimiseks, peavad eesti noored tegema enne läbi tööteenistuse saksa tööpõrgus, või võitlema saksa huvide eest rindel, ja alles siis, kui nad on pääsenud sealt eluga, võivad õppida piiratud aladel saksa erasteadust.

Saksa vallutajate all ei ole teil tulevikku ega kindlust isegi homse päeva suhtes. Sakslased on Ukrainas ja Valge-Venes hävitanud nõukogude noori teadlasi kui oma vaenlasi ja sedasama teevad nad ka Eestis, kui nad tunnevad, et neil pole karta karistust.

Eesti noored! Võideldge ja kaltske oma tulevikku! Saksa vallutajad ei või jätta ega jää eesti edasipüüdliku noorsoo peremeesteks. Punaarmee, kelle ridades võitleb tuhandeid teie kaaslast, vabastab teid peagi saksa okupantidest.“

REIN KUUSIK.

Kuulub noortele

Kuulub noortele võit, mida rajab läände tungides Punaarmee, Peipsist mereni vabastab rajad, avab kõigile koduni tee.

Kuulub noortele tuleviku helge, valgusküllane, õnnelik, uus, vaba, haritud, sihiltki selge — kodud rajada endises jõus.

Kuulub noortele kohustus tõsta tuhat oitsema laastatud pind, künda ohakais põllud ja lasta kõiku tehaste jahtunud rind.

JUHAN SCHMUUL.

MEIE UUED KAASLASED

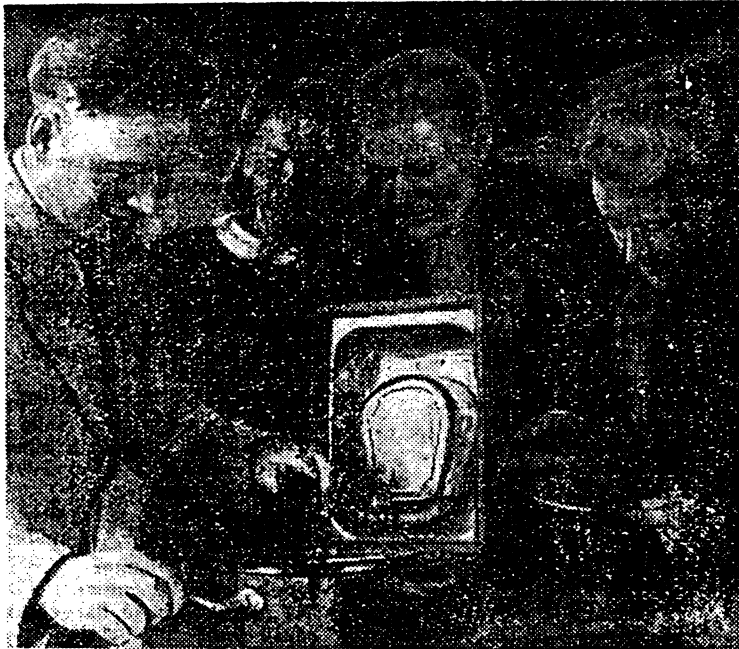
Punaarmee tagalas töötavale eesti noortele on tulnud juurde palju uusi võitluskaaslast. Need on noored Punaarmee poolt vabastatud Ida-Virumaa valdadest. Punaarmee kiire pealetung lõi segamini Virumaa noorte mobiiliseerimise. Sakslased püüdsid kiirega organiseerida evakueerimist, et rahulikumatel kohtades viia oma plaanid täide.

„See oli otsustav moment meile,“ räägib Valter Vodja, maa- ja metsamajanduse insener. „Evakueerimise asemel läksid inimesed kodulähedastesse metsadesse ja ootasid, kuni saabus Punaarmee.“ Valter Vodja töötas raudteel. Mobilisatsiooni eest päästis teda mets. Noor tisler Boris Agejev koos õega pääses sellega, et sõitis ligi nädala saaniga mööda metsi. Narva naisõpilane Gedvil pääsis evakueerimisest, kuna Auvere jaamas lahkus rongilt ja põgenes sügavale metsa tuttavate juurde, olles seal Punaarmee saabumiseni.

Valter Vodja räägib oma uues kodus naeratades: „Ega polekski pääsenud, kui ise poleks juhtunud oma saatust.“

„Sakslased nurisid küll, et eestlased ei saavat aru millestki ja eelistavad metsades külmetada, aga meil oli oma kasu sees.“

Eesti noored Virumaalt, olles pääsenud sellest sakslaste „hoolitsemisest“, korraldavad oma elu nii, nagu nad ise tahavad. Noored on esimesed töömehed oma

Grupp Punaarmee poolt vabastatud Virumaa noori rindetagalas lõbusalt aega veetmas.

uutes kodudes. Gedvil töötab evakueeritute ühiskondlikul abistamisel, Boris Agejev asub tiserina jätkama tööd omal alal. Valter Vodja aga on valmis veel suuremale asjale:

„Tahan astuda Punaarmeesse,“ ütleb ta. „Sakslaste eest sõidada ei

tahtnud, kuna vihkasin neid. Aga oma vabastajate ja sünnimaa eest — selleks olen valmis.“

See Valter Vodja soov on kogu eesti noorsoo püha tahe. Kõik jõud saksa orjastajate vastu — kogu eesti noorsoo vabastamiseks!

T. H.

Eesti noored õpivad sõja päevil Punaarmee tagalas õnnelikena oma emakeelsetes koolides.

Vaba tee õnnelikule elule

Isamaasõja päevil on eesti noortel Punaarmee tagalas avatud kõik võimalused õppimiseks ja oma püüdluste praktiliseks täideviimiseks. Paljudes Nõukogude Liidu linnades on olemas suuremad eesti õppeasutused.

Nõukogude Eesti valitsus hoolitseb eriti nende noorte eest, kes soovivad omandada spetsiaalharidust. Jegorjevskis on korraldatud keeltekursused neile, kes soovivad astuda ülikoolidesse. Leningradi väliskaubanduse instituut ja Moskva tehnilistes instituutides õpivad paljud tulevased eesti teadusemehed. Tallinnas noor Peipman õpib ölikeemiat eesti üliõpilaste ülesehitamiseks. Raske tööstuse ja mustametallurgia instituutis õpib üle 40 eesti üliõpilase. Mereasjanduse instituutis tegelevad sm-d Säär ja Stolz praegu juba plaanidega, kuidas ehitada Tallinnas uuesti üles võimsad laevaehitustehased.

Kuidas ehitada üles purustatud sünnimaa, see on mureks kõigile eesti noortele, kes õpivad Punaarmee tagalas. Alates algkooli õpilastest, kes oma kirjades Punaarmee eesti võitlejale vaimustavad neid võitluseks, ja lõpetades üliõpilastega — kõik õpivad ja töötavad Nõukogude Eesti jaoks.

Vaba tee õnnelikule elule on kindlustatud. Ka okupeeritud Eesti noored omandavad kõik need suurepärased eeldused ja võimalused, kui saksa röövvallutajad on hävitatud ja Nõukogude Eesti vabastatud.

—TALVAR.

Meie õpime hästi

„Nõukogude valitsus andis meile võimaluse õppida oma koolis, kuigi meid on nii vähe,“ jutustavad Jaroslavli eesti algkooli õpilased. „12 poissi ja tüdrukut — see on terve meie kool, kuid me oleme selle eest suured sõbrad.“

Õpilased kohustusid õppima nii, et neil ei oleks häbi oma kaitsjate punaarmee laste ees. Õpilaste seas on mitmesuguste harrastustega poisse ja tüdrukuid. E. Vähi õpib viiulit — ta armastab väga muusikat. H. Kosenkraanius ja E. Põldroos on „kunstnikud“ — nad armastavad joonistamist.

„Kuid vaatamata mitmesugustele harrastustele on meil kõigil üks eesmärk — õppida hästi. Meie tahame õppida nii, et Eestisse tagasi minnes võime ütelda julgelt, et oleme oma päevad kaugel sünnimaast kasutanud tööks ja edasijõudmiseks ja püüdnud anda ka oma väikeste jõududega osa selle suurele võitlusele, millega vabastatakse ka meie sünnimaa — Eesti!“

A. TAMM.

Jugoslaavia noored võitlevad

Jugoslaavia noored on sealse rahvavabastusarmee kande jõud. Üle kolme neljandiku armeest on alla 30 aasta noored. Rahvavabastusarmee 5. korpuse komandör on 25-aastane kindralmajor, noor jugoslaavia rahva vabadusvõitluse kangelane. Cora Popovitsh, Lääne-Bosnia põllupidaja tütar, on Bosnia ja Sloveenia kuulus naispartisan. Mõõdund suvel, kui suur saksa rüüstesalk tuli viljariikkasse Sannitsa orgu riisuma, asus Cora oma brigaadiga sakslaste vastu kangelaslikku võitlusele ja koristas kuulide all üle 150 vaguni nisu sakslaste ninade alt. Sannitsa orgu jäi aga üle 1500 tapetud sakslase.

Nii võitlevad noored jugoslaavia patrioodeid. Aprillikuus tuli Jugoslaavia vabal territooriumil kokku noorte rahvuslik kongress. Siia tulid delegaadid Ameerika Ühendriikidest, Inglismaalt, Balkani riikidest ja Nõukogude Liidust. Seitsesada esindajat jugoslaavia võitleva noorsoo keskelt valisid kongressil noorte esinduse — 30 vapramat võitlejat saadikuks rahvuslikku komiteesse. Kongressil auhinna üle 2000 kangelase ordenitega.

„Tiigrid“

Risttee. Teekäänakul lamab kaks saksa hiigeltanki — „tiigrid“. Purukslastud suurtükitorud elevandilontidena kõverad, teraslinidid segamini, laskeavade — rõõvlisilmade — vahel tohutud mürsutabamused.

Mööda teed saabuvad sõjapõgenikud. Poisike Peeter Narvtagusest vallast jääb koos oma kahe lambatallega seisma raualasude ette, astub ligemale ja torgib kepiotsaga roostetanud rauatükke.

„Või siis siin nad ongi! Palju vooris neid meil kodust mööda. Algul läksid ikka karjades „nach Osten“. Istusid luukidel ja jõid viina. Ükskord tulid sisse ja küsisid kana. No, meie ei andnud. Hommikuks oli aga meilt ära varastatud kaks lammast. Talled ainult jäid järele.“ Poisike mõtleb natuke. — „Küllap „tiigrid“ sõid ära,“ ütleb.

Poiss naeratab.

„Tore, et nad siin lässi löödi. Nüüd neid pole Eestis enam takistamas meie koju minekut. Taras palk neile — viisid ära meie lammad, maja panid põlema ja isa viisid ära, ainult meie mees jäi.“

„Aga kuhu nüüd?“ küsime.

„Varsti lähen koju.“

Eesti poiss Narvtagusest vaatab meie otsa sellise kindlusega, et ei või kahtlust olla, et ta on õnnelik sakslastest vabanemise üle.

H. T.

Eesti kultuurivarad tulevad päästa

Kuhu sakslase jalg eestlaste maal on astunud, on igal pool ja igal ajal olnud eesti rahval alandust ja kannatusi. 1208. aastast alates on saksa sissetungijad püüdnud eesti rahvast hävitada. See püüe on neil eriti tugev praegu, kus hitlerlaste lõplik hävitamine meie ja me liitlaste poolt on lähedal.

Saksa metselajas on haavatud. Ta on „sunnitud roomama oma koopa — Saksamaa — piiride poole, et parandada oma haavu” (Stalin). Ta roomab oma koopa poole märtsedes, viimases vihas kõike oma ümber hävitades. Eesti rahvas oma eluga, oma varandusega, eriti oma suurte kultuurivaradega on oma koopa poole roomava kiskja küünte piirkonnas.

Okupatsioonivõimu algusest peale on saksa sissetungijail olnud eesti rahva suured kultuurivarad pinnaks silmas.

Eesti rahva muuseum oli imeväärne näide sellest, mida võib teha saksa sissetungijate vastu alaliselt võitlev rahvas. Need suured etnograafilised varad on kogutud rahva suurte hulkade poolt. Neil kogudel rajaneb eesti ajaloo- ja etnograafia teadus väga tähtsas osas. Iga ees Raadi toredas muuseumis kõneleb meie esivanemate sajanditepikkusest visast võitlusest saksa sissetungijate vastu. Teine määratu suur varandus on eesti rahvaluule kogud. Üks eesti rahva suurmehi, Jakob Hurt, avaldas

1888. aastal „Paar palvid Eesti ärksamaile poegadele ja tütardele”, milles ta kutsus rahvast üles sõnalist vanavara koguma ja andis selleks juhiseid: Rahva vaimset erksust näitab kogude suurus. Rahvas pidas kalliks rahvalaule, muinasjutte ja muud sõnalist vanavara, mis kõneleb kogu oma hingest eesti rahva võitlusest saksa sissetungijate ja orjastajate vastu. Juba dr. Hurda ajal kogunesid rahvaluule kogud määratu suurteks. Praegu loetakse neis kogudes 125.000 rahvalaulu, 56.000 muinasjuttu, 16.000 rahvaviisi ja väga palju muid vaimseid varandusi, millega meie rahvas on kuulus kogu maailmas.

Tartu Riiklik Ülikool on kuulus mitte ainult oma 312-aastase minevikuga ja oma teadlaste hulgaga. Määratu suure varanduse moodustab ta raamatukogu oma kahe miljoni köitega, mille seas esineb kõige haruldasemaid trüki- ja käsikirju.

Need kolm kogu on üksi suur varandus. Nende varal võib areneda vaba eesti rahva teadus Nõukogude Eestis.

Eesti teaduse arengu takistamiseks, eesti rahva kultuuri hävitamiseks, sellega koos eesti rahva hävitamise soodustamiseks püüavad sakslased iga hinna eest neid määratu suuri kultuurivarasid hävitada ja Saksamaale vedada. See äravdamine ei ole evakueerimine sõ-

japiirikonast! Iga okupant teab, et mingisugune Königsberg on varsti tule all ega suuda parimalgi tahtmisel varjata eesti rahva kultuurivarasid. Sakslastele ei ole aga tähtis eesti rahva kultuurivarade säilitamine, vaid nende röövimine eesti rahvalt, nende hävitamine, eesti rahva lahutamine oma kultuurivaradest.

Rootsi lehtede teatel on rida ausaid ja mehiseid eesti teadlasi vastu astunud sellele ennekuulmatule eesti rahva röövimisele. Nad on vangistatud.

Eesti rahvas austab ja hindab neid teadlasi, kes on oma kohust täites vastu astunud vandaalidele.

Igaüks teab, et ainsaks kindlaks vahendiks meie rahva, ta kõigi pühaduste, eriti meie suurte kultuurivarade hoidmiseks on saksa sissetungijate halastamatu mahajäämine. Saksa metslase mahajäämine vabastab eestlase hävitamise hädahõust.

Saksa metslase hävitamisele asugu seepärast kogu eesti rahvas. Löögid eesti rahvalt samal ajal, kui Punaarmee annab metslasele võimsaid lööke, teevad sakslase kahjutuks ja avavad eesti rahvale jälle uue, õnneliku elu, uue kultuurilise tõusu.

Et eestlane võiks elada, selles peab sakslane surema!

N. ANDRESEN,
ENSV Hariduse Rahvakomissar.

Partisanide hooibid vaenlase ühendusteedele

Eesti partisanid jätkavad hoo- pide andmist vaenlase ühendusteedele kogu Nõukogude Eesti territooriumil.

Partisanisalk sm. M. juhtimisel on poolteise kuu jooksul lasknud õhku 5 vaenlase sõjalist esheloni, neist kaks suurt rongi idarindele saadetavate sõdurite ja sõjatehnika. Peale selle on salk purustanud kaks raudteesilda, kümneid kilomeetreid raudteed ja sildelini.

Sm. J. partisanid lasksid hiljuti õhku kaks vaenlase kaubarongi, millega vaenlased püüdsid ära vedada Eestist kokkuröövitud varandust.

Sm. K. salk, kes tegutses O. rajoonis, purustas ühe aadala jooksul tähtsal liiklemisteel 5 maanteevälja.

Sm. V. salk korraldas varit- susi teistel liiklemismagistraalidel. Kolme päeva jooksul lasti õhku seitse vaenlase autotransporti. Partisanid sm. F. juhtimisel lask- sid K. külas õhku seal peatunud autotranspordi, kokku mituküm- mend autot.

Uhes Kagu-Eesti metsas end sakslaste mobilisatsiooni eest var- jav eesti noorte grupp märkas, et vaenlane kasutab nende peidupaiga lähedast liiklemisteed vägede transpordiks. Patrioodid otsustasid takistada vaenlase jõudude koon- dumist. Oõsel saagisid nad maha mitmes kohas hulga teeäärseid puid, langetades need otse teele. Vaenlasel kulus tee puhastamiseks ja uuesti liiklemiskorda seadmi- seks mitu päeva.

R. HANNULA.

Kultuurielu pöördub tagasi vabastatud linnadesse

Saksa okupatsiooni orjaag on jätnud vabastatud nõukogude lin- nade kultuurielu rasked haavu. Ometi juba praegu, kuigi sõda kestab ja kõik Nõukogudemaa pingutused on suunatud vaenlase hävitamiseks, hakkab ka purusta- tud linnades tekkima kultuuriline elevus.

Evakueerunud teatrikollektiivid naasevad kaugel tagalast kodu- linnadesse, ja kui sealt leitakse eest vaid teatrihoonete varemed, siis antakse etendusi lihtsalt impro- viseeritud lavadel. Stavropolis taastavad linna elanikud pühapä- vikutel ühises töös oma teatrit. Veel mustab fassaad varemeis, kuid uut hädatreppi mööda tõttab publik juba avarasse valgustatud saali etendusele.

Sakslased laastasid ja purusta- sid Smolenski draama-teatri, kuid etendused toimuvad nüüd mediti- siinilise instituudi hoones. Orjolis, mis muudeti sakslaste poolt vare- metelinnaks, on purustatud ka teatrihooned. Kohe esimestel päe- vadel pärast linna vabastamist, hakati üht terveks jäänud klubi- hoonet kasutama teatrina. Pärast kaheaastast lahusolu võisid orjoli- lased jälle näha laval oma lem- miknäitlejaid. Kord kustus valgus elektrijaama rikke tõttu keset etendust. Siis valgustasid vaatle- jad oma taskulampidega lava, kiir- teviik libises laval siia sinna, val- gustades kord üht kord teist näit- lejat, kes parajasti kõneles.

Otsekohe pärast Orjoli vabas-

tamist avas oma ukse Turgenevi muuseum, mis õigeaegselt oli evakueeritud Pensasse. Peagu väl- jasurnud Turgenevi üliõitsal on see üks vähesteid säilinud maju. Siin asus okupatsiooni ajal saksa ohvitseride klubi. Põgenedes jät- sid nad siin maha viinapudelite virnad, ropud joonistused seintele ja aeda vigastatud ning puruks- löödud raidkujud.

Harkovis põletasid sakslased Ukraina esimese pildigalerii. Elu kaalule pannes päästsid nõuko- gude patrioodid tulesalv gallerii- eksponaate. Harkovi elanik sm. Kisilinskaja päästis tulesalv 39 maali, kunstnik Kujashko tõi välja Taras Shevtschenko maali, Repini akvarelle jm. Gallerii tee- nistujad sm. Guba ja Petrenko organiseerisid varemetel kaeva- misi ja said kätte veel 384 eks- ponaati. Lähemal ajal täiendatakse galeriid vene, ukraina ja lääne kunsti teostega ja korraldatakse ümber Ukraina riiklikuks kunsti- muuseumiks.

Nõukogude arhitektide ees seisab purustatud linnade taasta- misel suur ülesanne. Neil päevil saabusid Kiievisse kuulsaimad vene arhitektid, kes võtavad osa Kiievi kuulsat peatänavat Kreshtsha- tiki uuesti planeerimisest ja kujundamisest. Praegu, kus kiiev- lased alles puhastavad oma pea- tänavat sõja jälgedest, on juba selgumas ta uued kontuurid. Kreshtshatiki laiendatakse, ehitak- se kastanialleega ja pikendatakse kuni Dnepriini.

Kingitusi ja tervitusi rindele

Maipühade puhul said eesti rahvuslike väeosade võitlejad pal- ju tervitusi ja kingitusi tagalas töötavalt noortelt. Kingitused ja- gati väeosades eesrindlikumate võitlejate vahel.

Nooremseersant Kaljurand sai kingituspaki eeskujuliku töö eest ja leidis sellest järgmise kirja:

„Vaba Nõukogude Eesti eest võitlejad! Paremaid maitervitusi teile tagalast. Meie, tütarlapsed tagalas, elame intensiivselt kaasa igale rinde uudisele. Hinge kinni pidades kuulame raadiomest, iga eesti kohanimest kuulame kui kallimat aaret. Saadame oma ter- vitused teile kui meie kodumaale vabaduse toojale...”

Võitlejad tänavad südamlult kõiki tervitajaid ja pakikeste saat- jaid ja töötavad täita neile pan- dud lootused.

Jeffreitor K. KARUKAPP,
seersant A. PÄTS.

Grupp seersante major Milleri väeosast, kes annetasid tanki- kolonni „Lembitu” ja lennueskadrilli „Tasuja” ehitamiseks 2300 rubla sularahas ja 2350 rubla obligatsioonides (vasakult pare- male): Vanemseersant E. Sepplus, vanemseersant E. Tamm ja seersant K. Lossman

Sajad ja sajad aastad saksa mõisnike julma vägivalda ei suutnud kinni suruda eestlasist maarahva laulukusuud. Süngel orjusesajandil talletusid rahva- luulesse kõik ta kasinad rõõmud, viha ja valu. See luule on olnud „kurva kodu”, see on olnud hin- gele nii kallis, et leelot on õel- dud tulevat „püha pilvede vahel- ta.” Koduse looduse kaunidus, nooruse jõuküllased päevad oma kiigelenuga, õitsekäimise, pul- matrallidega — kõik ilus ja imeteldud eesti rahvaluules, ta- hab purskuda hõiskavaks röö- muks, ent kostab siiski sordiini alt: „Ma laulan läbi murede, läbi leinase südame. Suu laulab, süda mureseb, silmad vettä veeretav- vad.” Ikka kummitab orjaleu ma- sendav argipäev, lootusetu, när- une ja alandav. Pärisorja mõisa ja mõisapõlluga piiratud eluring, ränk töö kupjakepi all surub kin- ni lauliku kurgu:

„Mis ma laulan leinalapsi või mis kukun kurba lindu. Kubjas kuuleli külan, isand mõteli mõisan, see pole tüdruk teinud tööda, see pole vaene näinud vaeva...”

Ei ole eesti rahvaluule ainult jumaliku ilo ihalemine ja rõõmus kaasitamine. Orjatöö ränkusest, needusist ja sajatusist öelaile kupjale ning parunelle, kätte- tasu- ja pilkesõnu nende arvel kõnelevad eesti rahvalaulud palju rohkem kui see on üldiselt tut- tav praegusele eestlasele põlvele.

„Viis on vaimu välja päälla,” laulab orjatüdruk, „kuus on kub- jasta järella, seitse seljapeksija- da.”

„Tuleks võl tulista rauda, sajaks raudista raheta, tilguks tinavihmukesta, ikka peab ori ujuma, ikka vaene vänderdama...”

ikka seis’ selga sinine, kõpe ei pihist piitsajutti, õlaluult ei õlpujutti. Seni saab seda siltseda, verehaavu alandada, kuni uuta otsitakse, teista jälle tõmmatakse...”

Vaevaelu paneb lauliku need- ma oma sündi. Süüdistades pöö- rduv ta oma ema poole, et see, kui teadis „otsal orjamärgi”, ei viinud maimukest külakaevu. Al- les siis, kui tuleb „Looja päästma või Maari aru tegema”, vabaneb ori piinast. Fantaasias pealesurma elust jagab laulik õigust orjale ja hirmu härrale.

Mõis, see on rahva kõikide vaevade sepihõbe. Rahvalaulud kõ- nelevad sellest, kuidas siin tehak- se „kõik need teonädalad ja hal- vad abiteopäevad.” Kuidas siin „tühivad mehed tugevad, väsivad mehed vägevad,” kuidas siia voo- lavad talunaiste kanad ja haned, lambad ja munapaarid — kogu töökatte virkus:

„Ketrat kõik kevased päevad, tallan vokki kõige talve. Saa ei särki sääseleegi, palakat ei parmulegi. Ketrat riüdi röövelille, peenta särki peksijalle, teeme tööda timukalle. Tüvik me töö tänasi, malk meil maksis vaevapalva

Võeti panna piude pihta, plude pihta, servi selga, vastu valgeda hameta, ligi öla õhukesta.”

Laulud kõnelevad noorikute ja neitside hirmudest sakste oma- voli käes — „ennem mind matab musta mulda, kui mind petvad peened särvid,” töötab härraseld teeniv laulikneiu oma murelik- kudele vanematele.

Mõis, see on põrgu ja huka- tus. Vihased, loitsuvad värsid pal- suvad süngeks nägemuseks:

„Jo paistab pagana linna, kuradi koda kumakse põrgu akkenad põlevad juuda tornid folgendavad. Oekesed, hellakesed! Arge seisage sõsarad, ärge vahtige vaderid. Jo tuleb musta mõisa’asta, halli altade vahelta. Jo tulekse, jo näikse, jo tulekse tukistaja, jo näikse näpistaja, vile lapse vingutaja, kuue lapse kugistaja, seitsme vere valaja. Nuttu kuulub Nurmetule haledus Alutahje vitsa vingi Viilburie...”

Kogu eesti mütoloogia süngus, selle hirmu- ja õudusevilrastused koonduvad siin paruni kuratliku kuju edasiantamiseks. Jo tulekse, jo näikse saksa saatana, see peni- nukk, see lasteõgija ja väetite vaevaja, kes katab nutuga kogu maa. Nagu kumti ja kuradi el

sõanda rahvasuu nimetada õige nimega, nii saksagi öeldakse hal- liks ja mustaks.

Rikkalik rahva luulevara tege- leb parunite käsitutega, kubjaste- ga ning kiltritega, kelle otsest õelust tuli rahval enim taluda. Pil- ge, mõnitus ja sajatamine on sakste kintsukaapijate osa eesti rahvaluules. — „Kurad pandud kupja’aksi, pagan valla päälükusi, saatana seatud kilteriksi”. Olgu nad neetud!

„— kubjal on kurja surma kilterel kibje surma kubjas läb kohe põrgusse kilter keerendi peräna toomees perän, teivas seljan...”

Siiski tunneb rahvas selle pä- ris kurjajuure, tabavalt nimetab ta mõisavanemat „saksa savvake- seks” (sakste kepiks).

Vihane needus ja sajatus pi- gistub rõhutud toomehe huulilt:

„Oleks minu olemine teiseks minu tegemine. Ma paneks härrad härgadeksi rouad peale juttadeksi ise lääks pääle päälükusi manu malga andijaksi.”

Nagu tähtmatu puuk elas or- jastaja aastasadu eestlaste kehas. Sajahaardmelise põlvkõluna imes mõis eesti talupoegade vaevast ja verest lõkkavaid nurmi. Maa töö- line peremees seisib võssa ja sohu tõugatuna. Hilisem rahva’uule märgib talupoja teadvuse selgine- mist oma olukorra suhtes.

„Kõik kohad kupjaid täis

saarejuured saksu täis puujuured junkurida...

Kus on mahtu maamehel aset adrakandijal?

Maamehe poega, poisikene toidab saksa, toidab sandi toidab ilbaku isanda...

Värsid kõnelevad kättemaksu- lihast, juba kajastuvad neis mõl- sades põlemiskuma:

„Kui ma pääsen mõisa’asta, siis ma pääsen põrgu’usta, pääsen kui soe suusta lövi lõugade vahelta... Ei mina vaadanud tagasi verstaal vaatust tagasi nägin mõisa’ a põlevat Kupja toa kõrbevada kuri mingu kustutama paha vettä viskamaie.”

Tulevad 1905. a. suured sakste rookimised. Rahva viha ja kannat- tuste karikas voolas äärteni.

„Mõisad põlevad, saksad surevad metsad, järved, maad saavad rahvale.”

Tuleb landeswehri purustamine 1919. a.

„landeswehri salgad, parunite malgad

eesti vahvad sõdurid nad murdvad kõik!”

Kestab põline võitlus saksa orjastajate vastu. Kostku siis tä- napäeva eestlasele meie esivane- mate luule valus ja vihane viis, kõnelgu meile meie rahva mine- vik, selle veres ning vaevast ko- getud tõed!

DEBORA VAARANDI.

Toimetuse kolleegium.

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Tööraha Saadikute Nõukogude
häälekandja

Nr. 37 (514)

23. juulil 1944. a.

V aastakäik

Punalipulise Balti Mere Sõjalaevastiku Juhatajale admiral TRIBUTSILE

Sõjanõukogu liikmele viitse-admiral SMIRNOVILE

Eestimaa Kommunistliku (bolshevikide) Partei Keskkomitee, Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium ja Rahvakomissari Nõukogu tervitavad palavalt eesti rahva nimel Punalipulise Balti Mere Sõjalaevastiku vaprald meremehi NSV Liidu Sõjalaevastiku päeval.

Balti Mere Sõjalaevastiku meremehed on tugevate sõprusside-
metega seotud eesti töörahvaga. Eestimaa laevatehastes ehitati võim-
said sõjalaevu, mis olid sõjalaevastiku uhkuseks. Eesti tööliste võit-
lesid õlg-õla kõrval vene sõjalaevastiku meremeestega, oma usta-
vate sõprade ja kaasvõitlejatega, vabaduse ja õnne eest ühiste
vaenlaste vastu.

Eesti rahva ja Balti Mere Sõjalaevastiku meremeeste vana sõp-
rus elustus uuesti ja tugevnes meie rahvale õnnelikul 1940. aastal.
Rõõmutundega vaatas eesti rahvas Tallinna ja Paldiski reidil seis-
vatele Balti Mere Sõjalaevastiku laevadele kui oma kindlale kaitse-
le vaenlaste vastu.

Eesti rahvas ei unusta ilalgi nõukogude sõjalaevastiku mere-
meeste kangelaslikkust, mida nad üles näitasid Tallinna ja Eesti
NSV saarte kaitsmisel. Nõukogude Eesti vabaduse eest langenud
meremeeste nimed on pühaduseks eesti rahvale, nad elavad igavesti
meie südames!

Eesti rahvas teab, et pole eham kaugel see päev, kui Nõuko-
gude Tallinna reidil ta jälle näeb Punalipulise Balti Mere Sõja-
laevastiku laevu ning uuesti surub oma vanade proovitud ja usta-
vate sõprade — vaprate meremeeste kätt.

Elagu Punalipuline Balti Mere Sõjalaevastik!

Elagu nõukogude rahvaste sõprust!

Elagu meie kallis Stalin!

Eestimaa Kommunistliku (bolshevikide) Partei
Keskkomitee Sekretär

N. KAROTAMM

ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi Esimees
J. VARES

ENSV Rahvakomissari Nõukogu Esimehe asetäitja
A. VEIMER

Punaarmee vabastas Cholmi, Ostrovi, Vladimir-Volõnski, Rava Russkaja ja Panevezhise linna

22. juulil 1. Valge-Vene rinde väed vallutasid tormi-
jooksuga CHOLMI linna, vaenlase tähtsa kindlustatud
punkti Ljubli suunas. Kõrgem Ülemjuhataja oma käsk-
kirjas avaldas tänu Cholmi linna vabastamisest osa võtnud
vägedele ja omistas neis võitluses väljapaistnud väeüksus-
tele „Cholmi“ aunimetuse.

22. juulil vabastas Punaarmee veel PANEVEZHISE lin-
na Leedu NSV-s.

Kõrgema Ülemjuhataja 21. juuli käskkirjas 3. Balti rin-
de vägede juhatajale kindralpolkovnik Maslennikovile tea-
tati, et 3. Balti rinde väed vallutasid tormijooksuga Ost-
rovi linna.

Saavutatud võidu tähistamiseks anti Ostrovi vabasta-
mislahinguis silmapaistnud väesadele „Ostrovi“ nimetus
ning nad esitati autasustamiseks ordenitega.

★ ★ ★

20. juulil avaldati kaks Kõrge-
ma Ülemjuhataja käskkirja. Esi-
mene oli Nõukogude Liidu Marssali
Rokossovskile, kelle 1. Valge-
Vene rinde väed murdsid läbi
sakslaste tugevast kaitsest Koveli
piirkonnas, liikudes edasi 50 kilo-
meetrit, laiendades läbimurret ku-
ni 150 kilomeetrit piki rinnet.

Teine käskkirja anti Nõukogude
Liidu Marssalile Konevile, kelle
1. Ukraina rinde väed vallutasid
tormijooksuga Vladimir-Vo-
lõnski ja Rava Russkaja linna,
mis olid sakslaste tähtsateks
tugipunktideks Lääne-Ukrainas.

Kõrgema Ülemjuhataja 19. juu-
li käskkirja 3. Balti rinde vägede
juhatajale kindralpolkovnik Maslenn-
nikovile teatas, et 3. Balti rinde

väed ületasid Velikaja jõe,
murdid läbi sakslaste võimsa
kindlustuste vööndi Ostrovi lin-
nast lõuna pool ja liikusid kahe
võitluspäeva kestel edasi ligi 40
kilomeetrit, laiendades läbimurret
kuni 70 kilomeetrit. Meie väed
vallutasid üle 700 asula, nende
hulgas suured asulad Shalino,
ja Krasnogorodskoje.

Kõrgema Ülemjuhataja 18. juu-
li käskkirja 1. Ukraina rinde väge-
de juhatajale Nõukogude Liidu
Marssal Konevile teatas, et meie
väed murdsid läbi sakslaste võim-
sa kindlustuste piirkonna Lvovi
suunas ja liikusid kolme võitlus-
päeva jooksul edasi ligi 50 kilo-
meetrit, laiendades läbimurret ku-
ni 200 kilomeetrit.

MOSKVA, KREML

NSVL rahvaste juhile, eesti rahva parimale sõbrale, Nõukogude Liidu Marssalile seltsimees STALINILE

Kallis Jossif Vissarionovitsh!

EK(b)P KK, Eesti NSV Ülemnõukogu Presi-
diumi ja ENSV Rahvakomissari Nõukogu ning
partei ja ühiskondlike organisatsioonide pidulik
koosolek, mis on pühendatud Nõukogude võimu
väljakuulutamise neljandale aastapäevale Eestis
saadab Teile eesti rahva nimel, kallis Jossif Vissa-
rionovitsh, Eesti rahva parimale sõbrale ja juhile
sel ajaloolisel ja meie tähtsal päeval tulise bol-
shevistliku tervituse.

Noore Eesti NSV kiire kasv sai ajutiselt kat-
kestatud saksa fashistlike röövlite kallaletungiga
Nõukogude Liidule. Saksa okupandid tõid eesti
rahvale surma ja hävimise, häda ja viletsuse,
nälja ja õnnetuse, kolemaid plinu ja kannatusi,
jõed rahva verd ja pisaraid.

Kuid eesti rahvas ei langenud põlvile verise
hitlerliku fashismi kanna all, vaid Teile kutsel,
õlg-õla kõrval teiste Nõukogude Liidu rahvastega,
tõusis kaitsma oma õnne, oma vabadust, au ja
sõltumatust.

Võitmatu Punaarmee ridades võitlevad sõdurid,
seersandid ja ohvitserid, juhitud oma nõukogude
kindralite poolt, truid Lembitu ja muinasjutulise
Tasuja traditsioonidele, teostavad lööke eesti rahva
vihatud põlluste vaenlastele — saksa-fashistlikele
barbaritele. Eesti partisanid — eesti rahva truid
pojad ja tütreid, ei anna rahu fashistlikele vägi-
stajatele ja bandiitidele. Nad annavad kõik jõud sel-
leks, et aidata vapral Punaarmel kiiremini vabas-
tada meie kodumaa hitlerlikust ikkest.

MOSKVA, KREML

Mihhail Ivanovitsh KALININILE

Kallis Mihhail Ivanovitsh!

Eestimaa K(b)P Keskkomitee, Eesti NSV Ülem-
nõukogu Presiidiumi ja Rahvakomissari Nõuko-
gu ning partei ja ühiskondlike organisatsioonide
esindajate pidulik koosolek, mis on pühendatud
Eestis nõukogude võimu väljakuulutamise neljan-
dale aastapäevale, saadab Teile, eesti töörahva
vanale sõbrale, endisele Tallinna tööliisele, bolshe-
vikule, suure Stalini ustavale kaasvõitlejale oma
südamliku palava tervituse.

Nõukogude Eesti elab praegu üle rõõmsaid
päevi. Punaarmee ajaloolised võidud inimkonna
vaenlase, hitlerliku Saksamaa üle on pannud rõõm-
salt tuksuma kõigi nõukogude patriootide südame-
d. Lühikese ajaga on vabastatud ja tagasi an-
tud meie vennarahvastele nende pealinnad Minsk,
Petrozavodsk, Vilnius. Jõudsam sammul hakkab lõ-
pule jõudma kõigi Nõukogude rajoonide vabasta-
mine, mis veel ägavad hitlerlaste verise ikke all.
Peagi saabub ka Tallinna vabastamistund.

Sügava tänutundega tuleme meie meelde
seda abi, mida meile on andnud ja annab Partei,
Nõukogude Valitsus ja isiklikult seltsimees Stalin
ja tema kaasvõitlejad meie vabariigi ehitustöö pä-
vil, suure Isamaasõja päevil aga võitluses meie
kodumaa vabastamiseks saksa okupantidest. Tänu
sellele abile on eesti rahva poegadele võimaldatud

LENINGRAD, SMOLNOI

Andrei Aleksandrovitsh ZHDANOVILE

Kallis seltsimees ZHDANOV!

Eestimaa K(b)P Keskkomitee, Eesti NSV Ülem-
nõukogu Presiidiumi ja Rahvakomissari Nõukogu
ning partei ja ühiskondlike organisatsioonide pidi-
lik koosolek, mis on pühendatud Nõukogude võim-
u väljakuulutamise neljandale aastapäevale Eestis,
saadab Teile, suure Stalini kaasvõitlejale ja
eesti rahva sõbrale südamliku, palava tervituse!

Pannes kehtima neli aastat tagasi Nõukogude
võimu ja astudes suure Nõukogude Liidu rahvaste
vennalikku perre eesti rahvas astus tõelise ise-
seisvuse, vabaduse ja demokraatia teele, millest
meie rahva sugupõlv on unistanud oma kange-
kaelses võitluses saksa parunite-mõisnike ja
tsaari isevalitsuse vastu.

Eesti rahvas asus suure innuga oma uue õnne-
likuma elu ehitamisele. Lühikese aja jooksul
teenistujate tööpuudus. Tõttav talupoegkond sai
Nõukogude võimult maad ja vajalikku ainelist toe-
tust. Intelligentsile avanesid avarad võimalused
töötada oma rahvusliku nõukogude kultuuri aren-
damiseks. Ainult üheaastane Nõukogude võimu
kestvus Eestis tõendas oma saavutustega nähtlikult
kogu maailmale, millised piiramatud arenevõim-
alused avanesid eesti rahvale kõigil majandus- ja
kultuurilisel aladel.

Suure Isamaasõja raskete katsumuste päevil
võitleb eesti rahvas õlg-õla kõrval koos teiste
Nõukogude Liidu vennalike rahvastega saksa rööv-
vallutajate vastu, kes on orjastanud meie Kodu-
maa. Punaarmee Eesti korpus on oma lahingulipud
katnud kustumatu kuulsusega ägedais võitluses
eesti rahva igipõlise vaenlaste — saksa okupan-
tide vastu. Meie sangarlikud mees- ja naisparti-
sanid peavad juba kolm aastat ränka võitlust

Eesti Nõukogude võimu kehtimapaneku nel-
jandat aastapäeva tähistab eesti rahvas meie
Punaarmee suurejoonelise pealetungi rõõmsatel
päevadel. Ta kuulab oma läheneva vabastaja —
võiduka Punaarmee võimsaid samme, kes toob
paljukannatanud eesti rahvale vabanemise, rahvus-
liku riiklikkuse taastamise ja õnneliku tulevikku.

Varsti saab Nõukogude Punane lipp lehvima
Tallinna muistsete tornide ja kõigi Eesti linnade
ja külade kohal.

Kallis Jossif Vissarionovitsh! Teile suur eeskuj
geniaalse väepealikuna ja meie targa õpetajana
ning armastatud juhina innustab eesti rahvast
otsustavale võitlusele saksa fashistlike sissetungi-
jate vastu.

Eesti rahvas on veendunud, et teie targal juh-
timisel ja teiste rahvaste — eeskätt suure vene
rahva vennalikul kaasabil tõuseb eesti rahvas kii-
rest uuele, õnnelikule elule ja suudab lühikese
aja kestel parandada hitlerlaste kolmeaastase või-
mutsemisega tekitatud rasked haavad, taastab pu-
rustatud tööstuse ja põllumajanduse, loob baasi
eesti rahva rahvusliku kultuuri uueks õitsenguks
ja saavutab oma materjaalse hüvangu kiire tõusu.

Surm saksa vallutajail!

Elagu Nõukogude Liidu rahvaste suur sõprust!

Elagu vapper Punaarmee, kes toob vabanemise
paljukannatanud Eestimaale!

Elagu meie suur ja armastatud juht seltsimees
STALIN!

õlg-õla kõrval kõigi teiste Nõukogude Liidu rah-
vastega võidelda relvad käes verise hitlerismi
vastu, Nõukogudema ja koos sellega ka Eesti
NSV vabastamiseks.

Töötame Teile, kallis Mihhail Ivanovitsh, et
meie ei pane enne relva käest, kui on lõpule vii-
dud kogu Nõukogude Liidu maaalade puhastamine
hitlerlikust rämpsust ja vaenlane hävitatud tema
oma koopas.

Väsimatult töötame, et Nõukogude Eestit
uuesti ülesehitada, et ta muutuks jõukamaks ja
õnnelikumaks kui kunagi varem.

Selleks innustab meid alati Teile, kallis Mihhail
Ivanovitsh, väsimatu bolshevikliku isiklik eeskuj,
sest Teile olete oma töötamise ajal Tallinnas eesti
tööliste õpetanud sihikindlat ja visat revolutsio-
onilist võitlust oma rahva õnne eest.

Soovime Teile, kallis Mihhail Ivanovitsh, jõudu
ja tervist paljudeks aastaks, et töötada meie Nõu-
kogude Kodumaa kasuks!

Elagu vaba eesti rahvas!

Elagu nõukogude rahvaste vankumatu sõprust!

Elagu meie vabastaja Punaarmee!

Elagu meie õpetaja ja geniaalse väepealik,
Nõukogude Liidu Marssal seltsimees STALIN!

saksa röövvallutajatega. Nad on Eestis saksa ta-
gala muutnud rahva viha ja kättemaksu väljaks,
kus partisaani surmakuul varitseb kõikjal julma
okupanti. Tuhanded meie rahva pojad ja tütreid
töötavad väsimatult Nõukogude Liidu tagalas vab-
rikuis, tehaseis ja kolhoosides, et abistada rin-
net ja kiirendada lõpliku võidu saavutamist met-
siku vaenlase üle.

Kallis Andrei Aleksandrovitsh! Täna, meie
armas Kodumaa vabastamise eelõhtul tuleme
tänutundega meelde Teile isiklikku seltsimehelikku
hooldust ja ikka abivalmis juhatavat kätt, kui
noor Nõukogude Eesti tegi oma esimesi samme
nõukogude sotsialistliku korra kehtimapanekul.

Vana Tallinn ja Suure Lenini linn — need on
Baltimere ranniku linnad — sõsarad, keda seovad
kolme revolutsiooni ja Suure Isamaasõja katke-
matud veresidemed. Eesti patriootid nõukogude
tagalas elasid südamevaluga kaasa Leningradi
kannatustele vaenlase blokaadi päevil ja jälgisid
pinevalt seda ajaloo enneolematut kangelaslikku
kaitset Teile juhtimisel, Andrei Aleksandrovitsh!

Ja kui kangelaslik Punaarmee kohutavate lõ-
klidega purustas blokaadirõnga ja saksa röövvallu-
tajate blokeeriva armee, siis pääsis meie südame-
st kergendusohe, sest Leningrad all otsustati
Tallinna saatust!

Elagu Nõukogude Liidu rahvaste vennalik sõp-
rust!

Elagu kangelaslik Leningrad!

Elagu eesti rahva ustav sõber, suure Stalini
kaasvõitleja, seltsimees Zhdanov!

Elagu meie armastatud juht ja õpetaja, Kõr-
gem Ülemjuhataja, Nõukogude Liidu Marssal selts-
imees STALIN!

Eesti NSV 4. aastapäeva tähistamise pidulik aktus

21. juulil toimus Leningradis Eesti NSV partei, nõukogude ja ühiskondlike organisatsioonide pidulik aktus Eesti NSV 4. aastapäeva tähistamiseks.

Aktuse avas Eesti NSV

Ülemnõukogu Presiidiumi esimees sm. J. Varese. Suurte kiiduavalduste saatel valiti piduliku koosoleku aupresiidium, UK(b)P KK poliitbüroo liikmed esotsas seltsimees Staliniga.

Sm. J. Varese avakõne

Seltsimehed! Eesti vennad ja õed! Lugupeetud külalised!

Täna, 21. juulil tähistame meie Nõukogude korra Eesti kehtimapaneku neljandat aastapäeva — Nõukogude Liidu revolutsiooni hällis — kangelaslikus Leningradis!

Nõukogude Eesti ei ole sangarliku Lenini linna lähedases naaber mitte ainult geograafiliselt, vaid ka vaimseti on ta ammu seotud selle poliitilise keskusega. Eesti töötav rahvas ei unusta suure Lenini isaliku hoolitsuse kõrval kunagi sm. A. A. Zhdanovi sõbralikkust ja juhtivat osavõttu ja kaasabi meie noore vabariigi kujunemisel ja arengul.

Neli aastat tagasi demokraatlikel alustel valitud Riigivolikogu, väljendades kogu eesti töötava rahva vankumatut tahet, kuulutas üksmeelse otsusega meie kodumaal välja nõukogude korra ja otsustas paluda NSVL Ülemnõukogu võtta Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik võrdõigusliku liikmena liiduvabariikide hulka.

Nende otsuste alusel avanes eesti rahva ajaloos ja elus uus ajajärk. Poliitiliselt keerulises ja kriitilises, Hitleri poolt üritatud II maailmasõja olukorras, Eesti väljus poolkoloniaalse ja nominaalselt iseseisva riigi seisundist, et vastu minna uuele heigemale tulevikule.

Kodanlik poliitika klikk Eestis oma profashistliku suunaga oli viinud maa ummikusse. Ainult selle reaktiivse klikki kukutamine ja rahvavalitsuse võimule tulek andis rahvale võimaluse saada oma kodumaa peremeheks ja ise oma saatust juhtida.

Fashistlikud keelepeksjad rutatasid hädaldama Eesti „iseseisvuse“ kaotamiskust ja maa „vallutamist“ Nõukogude Liidu poolt. Ometi just nõukogude võimu kehtimapanek, Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi loomine andis eesti rahvale täieliku ja tõelise riikliku sõltumatuse ja iseseisvuse kõigi demokraatlike vabadustega.

Kui Eesti 1940. aastal poleks muutunud nõukogude vabariigiks, teda oleks tabanud Hitleri vasallide — Ungari, Rumeenia ja Soome kurb ja traagiline saatuse. Eesti poleks oma jõududega kunagi suutnud end kaitsa fashistliku agressiooni vastu. Ainult koos ja liidus nõukogude rahvastega eesti rahvas võis kindlustada oma vabaduse, iseseisvuse ja rahvusliku kultuuri olemasolu ja õitsengu.

Nõukogude võim Eestis sai kesta vaevalt aasta, millise aja jooksul eesti rahvas saavutas silmapaistvaid tulemusi sotsialismi ülesehitamisel ja oma nõukoguliku elu korraldamisel, õppides hindama määratud hüvesid, mida annab meiele Stalinlik Konstitutsioon.

Fashistliku Saksamaa reetlik ja salakaval kallaletung Nõukogude Liidule, sealhulgas ka meie kodumaale, 22. juunil 1941. aastal, katkestas Nõukogude Eesti hoogsalt ülesehituse ja loova töö. Meie olime peale ägedat vastupanu sunnitud evakueeruma. Juba ligi 3 aastat EK(b) Partei KK, Eesti NSV valitsus, koos evakueerunud osa kodanikkudega jätkab pingelist võitlust hitlerlastega Nõukogude Liidu sõbralikult pinnalt, juhtides ja organiseerides lakkamatut vastupanu ja pealetungi nii siin, kui sealpool rindeid.

Meie vennad ja õed sealpool rindeid, keda meie tänas lootsurikalt tervitame; peavad tänava tähistama aastapäeva kahjuks veel saksa fashistide okupatsioonil veriseis tingimustes, ent nüüd on iga-

üks selles veendunud, et see neljas Nõukogude Eesti aastapäev on viimane, mida meie oma rahva enamikust lahus pühitseme. Meie võit on kaljukindel ja kõrga katsetav. Sm. Lenini geniaalne strateegia on Eesti vabanemise pärdiks. Kangelaslik Punaarmee, kelle ridades võitlevad vapralt ka eesti rahvuslikud väeosad, vabastab varsti Eesti territooriumi kogu selle ulatuses, olles juba vabastanud osa meie maaalast, kus seisatakse kindla jalaga, et edasi sammutada meie rahva lõplikult ja jäädavaks vabastamiseks. Kangelaslikud Leningradi rinde väed, kes on andnud purustavaid hoople saksa ja soome fashistidele, aitavad meie kaasa meie kodumaa lõplikult puhastamiseks hitlerlikust saastast.

Eesti rahvuslik väekoondis Punaarmee koosseisus on mehislalt ja ennastalgavalt võidelnud hitlerlaste vastu, näidates suurt julgust ja vaprust meie ajalooliste verivaenlaste — saksa ahnitsajate hävitamises. Kindlasti näitab ta meie kodumaa vabastamisel uusi, veel suuremaid vägitegusid.

Kahe aasta vältel eesti rahvuslikud väeosad on kasvanud tõsiselt, hästi tehnikaga varustatud ja ettevalmistatud, lahingutes karastatud väekoondiseks, kelle arvel on palju kangelaslegusid, kelle võitlejast on autasustatud ordenite ja medalitega üle 3500 sõduri ja ohvitseri. Viis eesti rahva poega on Nõukogude Liidu kangelasjood: Arnold Meri, Endel Puusepp, Joosep Laar, Arnold Pappel ja Heinrich Hindreus.

Eestist Nõukogude tagalasse evakueerunud kodanikud on suurima innuga töötanud rinde heaks — fashistide purustamise heaks.

Nõukogude Eesti neljandat aastapäeva tähistame tänava Kangelasliku Punaarmee ajalooliste imetlustarvate võitude vaimustuses. Ägedates lahingutes nõukogude väed peaaegu kogu rindel mitte ainult ei kühata vaenlaste meid pühalt pinnalt, vaid nad hävitavad meisterlikult hitlerlaste armeed. Pole kaugel see aeg, kus Saksamaa Punaarmee lõõkide allidast, ja liitlaste hoopide all lähenest ja lõunast, muutub üheks suureks põrgukatlaks, kus hukuvad Hitleri vägede viimased riismed.

Meie elame praegu Balti nõukogude vabariikides — Leedu, Läti ja Eesti järkjärgulise kiiretempolise vabanemise tähe all, meie elame kogu Nõukogude Liidu territooriumi vabastamise helesil ja rõõmsalt päevil, kus iga uus Nõukogude Informbüroo teade toob ikka üllatavamaid teateid saksa ja soome fashistide — purustamisest. Punaarmee varem ajaloo nähtamatu pealetung on avanud uue — lõpuleläheneva faasi suure Isamaasõja käigus.

Nüüd peavad kõik meie mõtted ja meeled koondatud olema selleks, et hävitada kiskja metsaline tema enda koopas.

Eesti rahvas kannab üle 700 aasta erist ajaloolist viha oma orjastajate — saksa röövialutajate vastu. Kogu eesti rahvas põleb kättemaksu ihast, et tasuda saksa roimaritele sajanädal kestnud kannatuste eest. Verejanulised hitlerlased pole suutnud murda vabadust-armastava eesti rahva tahet, nad pole suutnud loostada meie rahvast ka poliitilis-moraalselt.

Eesti rahvas sealpool rindeid, veel fashismi ikkes, ootab Punaarmee ja Eesti rahvusliku korpuse tagasitulekut ja nõukogude korra taastamist, et vabaneda sellest saatlikust-mõrvarlikust „uuest korrast“, mille on pannud Eestis maksma hitlerlikud satraabid ja nende käsilased — eesti rahva reeturid.

Eesti rahvas on uhke sellele, et hitlerliku röövarme purustamisest võtavad vapralt ja aktiivselt osa ka Punaarmee eesti rahvuslikud väekoondised, teades, et nad võitlevad selle eest, mis andis meile 21. juulil 1940. a. — Nõukogude Eesti eest, nõukogude võimu taastamise eest, maa uuesti ülesehitamise eest — veel suuremas, ilus ja täiuslikkuses, veel suuremas õnnes. Võit on lähedal.

Iga eestlane, kes ta ka ei oleks — tööline, talumees või haritlane, kui ta armastab oma maad ja rahvast, hävitab nüüd saksa röövialutajaid, sest ilma selleta ei saa ega ole saanud eestlane elada kogu ajaloo jooksul.

Ja alati ning korduvalt on suur vene rahvas olnud meie relvavennaks ja liitlaseks meie ühises võitluses saksa sissetungijate vastu. Meie esiivanemate ja meie veri on eesti rahva ja nõukogude rahvaste vankumatu sõpruse kindlustajaks ja selle ühtekuuluvuse ja suure

sõpruse tähe all meie võidame ja asume üksteist vastastikkult abistades suurele ülesehitamise tööle — sotsialismi lõplikule võidule viimisele. Kadugu vaenlane! Surm saksa okupantidele!

Elagu Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik!

Elagu võimas Nõukogude Liit ja tema rahvaste vankumatu sõprus!

Elagu kangelaslik ja võidukas Punaarmee ja tema ridades võitlevad eesti rahvuslikud väekoondised!

Elagu — meid võidule viiv geniaalne Kõrgem Ülemjuhataja, Nõukogude Liidu Marssal, meie juht ja õpetaja — sm. STALINI!

Aktusekõne pidas EK(b)P KK sekretär sm. Karotamm.

Tervitusi eesti väeosadelt tõi polkovnik O. Mullas, esitades ühtlasi eesti rahvuslike väeosade raportit.

EESTIMAA KOMMUNISTLIKU (BOLSHEVIKE) PARTEI KESKKOMITEELE

EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU PRESIDIUMILE EESTI NSV RAHVAKOMISSARIDE NÕUKOGULE

Punaarmee eesti laskurkorpuse isikulise koossesu RAPORT

Tähistades pidulikult ENSV 4. aastapäeva saadame meie, Punaarmee Eesti rahvusliku korpuse võitlejad, seersandid, ohvitserid ja kindralid, Teile oma mehise võitlustervituse.

Neljandat korda pühitseme oma vabariigi aastapäeva sõjalukorras, kuid käesolev aastapäev on erinev eelmisest. On juba vabastatud saksa fashistlike okupantide ikke alt osa meie sünnimaast. Ootame pingeliselt uusi võitlusi, mis toovad täieliku vabanemise meie maale ja rahvale.

Punaarmee ülivõimas pealetung Ukrainale, Valge-Vene ja Balti rindel on viinud saksa fashistliku armee lõpliku kokkuvõrsemise lävele. Meie liitlaste — Inglise ja Ameerika väed on teostanud edukalt võimsa dessantoperatsiooni Põhja-Prantsusmaal, on kindlustanud enesetele platsdarmi ja koondavad jõude otsustavaks lõõgiks fashistliku Saksamaa südamesse.

Selle olukorra taustal läheneb hiiglaslike samimudega ka Eesti NSV vabanemishetk.

Punaarmee eesti rahvuslik korpuse on valmis iga silmapilk astuma võitlusse meie ajalooliste verivaenlaste lõplikult purustamiseks.

Meie senine võitlustee on tõestanud meie võitlejate ja ohvitseride kõrget võitlusvaimu, vaprust ja julgust. Esimesteks tuleristseteks ja lahingukooliks jõid meie korpusele võitlused Velikije Luki vabastamisel, Lahingud Neveli ja Novosokolniki all ning võitlused Narva rindelõigus on toonud kuulsuse meie suurtükiväelastele. Üks meie suurtükiväepolkudest on autasustatud Suvorovi II järgu ordeniga. Oma senise võitlustegevusega oleme hävitanud tuhandeid vaenlasi, oleme purustanud ja vaikima sundinud 134 suurtükipatarei, 99 üksikut suurtükki, 274 dzotti, 580 tulepunkti ja 308 kuulipildujat.

Meie korpuse ridadest on võrsunud üle 3800 ordeni- ja medalikandja. Eesti rahvas on uhke, et tema hulgast on esile tõusnud viis Nõukogude Liidu Kangelas.

Tundes oma maa ja rahva ajalugu, arvestades kõiki ühiskondlike arenguseadusi, oleme jõudnud vankumatu teekspidamisele, et alnus õige arengute eesti rahvale on Eesti Nõukogude Sotsialistlik

Vabariik, mis loodi meie töötava rahva vankumatul tahtel.

Nõukogude võim vabastas eesti rahva nii välismaise kui ka oma kodanuse ikkest, tõi meile suure elavnemise kõigil majandusliku, ühiskondlik-poliitilise ja kultuurilise elu aladel, avas meie rahvale laialdased perspektiivid kõigi oma võimete ja huvide, kogu oma loomingujuu takistamatuks arendamiseks ja rakendamiseks. Nõukogude võim andis eesti rahvale esmakordselt meie ajaloo vältel tõelise enesemääramise võimaluse, andis meile seega tõelise iseseisvuse.

Ainult Nõukogude võim, toetudes nõukogude rahvaste sõbralikule koostööle, suudab kiiresti uuesti üles ehitada saksa röövialutajate poolt laostatud eesti rahvamajanduse, viia meie elu uuesti normaalseesse rööpmeisse.

Üheväärse liikmena Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu vennalikus peres võib Eesti NSV tunda end julgena ja vabana, sest meie seljatagast on kogu Nõukogude Liidu hiiglaslik võimsus.

Võideldes Nõukogude Eesti eest, täidame oma rahva eluõiguse ja vabaduse kaitsmise püha missiooni, rajame oma rahvale teed helesse tulevikku.

Tundes oma lõpu lähenumist, kuid püüdes siiski veel pikendada oma võimutsemispäevi, teostavad fashistlikud okupandid meie maal verist terrorit, jätkavad meie varade röövimist, meie linnade ja külade hävitamist. Seda võimsamalt peab neid tabama meie halastamatu kättemaks!

Vahesed päevad lahutavad meid lõpparvete tegemisest oma ajalooliste verivaenlastega.

Meid ei kohuta raskused ega hädad. Murrume läbi kõigist vaenlase kindlustusist, hävitame vaenlase või sunnime ta alistuma.

Oleme kindlasti veendunud oma võidus.

Elagu Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik!

Elagu Nõukogude Liidu rahvaste sõprus ja relvavendlus!

Elagu meie geniaalne võiduleviija sm. STALINI!

Kindralleitnant L. PÄRN
Kindralmajor LUKAS
Polkovnik PUSTA

Maruliste kiiduavalduste saatel võeti vastu ettepanekud saata tervitustelegrammid sm. Stalinile, sm. Kalininile, sm. Zhdanovile, Leedu ja Läti vennasrahvastele.

Eesti NSV 4. aastapäeva puhul oli saabunud piduliku koosoleku presiidiumi nimele

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimehele sm. VARESELE,

Eestimaa K(b)P Keskkomitee sekretärile sm. KAROTAMMELE

Punalipulise Baltimere Sõjalaevastiku Sõjanõukogu annab üle palavamaid tervitusi eesti rahvale Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi neljanda aastapäeva puhul.

Kogu oma viibimise ajal Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Sõjalaevastiku baasides tundis Punalipulise Baltimere Sõjalaevastiku alati eesti rahva hoolt ja armastust enda vastu.

Meie kiitluseks Punaarmee annab purustavaid lööke vaenlastele ja kihutab teda välja Nõukogude Liidu piiridest.

See aeg pole kaugel, kui hitlerlikud sõjaväed Eestimaaalt välja aetakse ja eesti rahvas fashismi ikkest vabaneb.

Elagu Nõukogude Eestil
Elagu võidukas Punaarmee ja Sõjalaevastik!

Elagu meie juht ja geniaalne väepealik Nõukogude Liidu Marssal seltsimees Stalin!

PBS komandör
Admiral TRIBUTS
PBS sõjanõukogu liige
Viitse-admiral SMIRNOV
PBS Sõjanõukogu liige
kindralmajor VERBITSKI

Aktuse lõppsõna ütles Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimees sm. J. Varese.

Sm. J. Varese lõppsõna

Kaks võimsat tunnet on läbis-
tanud ja sisustanud kõiki tänasel
pidulikul koosolekul kuulnud sõnu
ja mõtteid: sügav isamaarmas-
tus — nõukogulik patriotism ja
kustumatu viha saksa röövialu-
tate vastu. Neid tundeid on eesti
rahvas ikka kandnud oma südame-
mes. Suure Isamaasõja käigus on
armastus oma kodumaa vastu ja
viha saksa orjastajate vastu veel
gi tugevasti kasvanud, muutudes
võimsaks teguriks meie võitluses
oma vabaduse ja iseseisvuse eest.

Oleme veendunud, et meie pal-
junnatanud rahvas, meie vennad
ja õed, kes veel vaevlevad saksa
okupatsioonil ikkes, rõõmuga võta-
vad vastu meie südamluht tervit-
tused, teades, et Punaarmee koos
Eesti rahvuslike väeosadega on
juba vabastamas meie kodumaad
verisest hitlerlikust „uuest kor-
rast“. Meie jällelängemise päev on
saabumas, ta on üsna lähedal!

Oleme kindlad, et iga eesti
patrioot haarab relva, et koos par-
tisaniidiga tõhusalt loetada Puna-
armeed tema heroilises võitluses
Eesti lõplikult vabastamisel. Järg-
mist — meie viiendat Nõukogude
Eesti aastapäeva tähistame meie
koos kogu eesti rahvaga juba suu-
res ja hoogsas ülesehituse töös
meie tuleviku õnneks ja õitsen-
gus.

Selle pandiks on meie Kõrge-
ma Ülemjuhataja — Nõukogude
Liidu Marssali — sm. Lenini ge-
niaalne strateegia ja tema isalik
hoolitsus kõikide Nõukogude rah-
vaste eest.

Lubage sellega, seltsimehed,
tänane Nõukogude Eesti neljandale
aastapäevale pühendatud pidulik
koosolek lugeda suletuks.

Pidulikule koosolekule järg-
nes kunstiline osa Eesti Riik-
likkude Kunstiansamblite
poolt. Esitati laule ERKA
mees- ja naiskoorilt teenelise
kunstitegelase G. Ernesaksa
ja sm. J. Variste juhatusel.
Sooja vastuvõtu osaliseks sai
teenelise kunstniku V. Alu-
mäe viiulisoolo ja teenelise
kunstniku B. Luki ning ERKA
solisti A. Klasi esitatud kla-
veripalad. Kontserdi viimases
osas esitati Eesti rahvalaulu-
de ja tantsude põimik solisti-
de, koori ja tantsurühma
kaastegevusel.

Balti mereväelased võitluses kodumaa eest

Tänavust NSVL Meresõjalaevastiku päeva tähistame olukorras, kus vaprast nõukogude sõjamehest teostavad kogu Nõukogudema puhastamist saksa fashistlikest kallaletungijatest.

Olles truu oma lahingutraditsioonidele, annab Punalipuline Balti Mere Laevastik Isamaasõja esimestest päevadest alates vaenlasele hävitavaid lööke, aidades Punaarmee purustada sakslasi ja soomlasi.

Alustades sõda Nõukogude Liidu vastu kavatses hitlerlik väejuhatuse kohe meie laevastikku Balti merel rivist välja lüüa.

Balti sõjatandril Soome lahe põhjakaldal ei olnud meil platsidarmi mandril, välja arvatud Hango tugipunkt. Soome, tungides äraandlikult melle kallale, andis hitlerlikele merejõududele kõik sadamad, baasid, aerodroomid ja kogu oma rannäärse vaatlus- ja sidesüsteemi. Sellele vaatamata suutis Balti laevastik, võites enesolematult raskest takistusest, mitte ainult tagasi tõrjuda vaenlase ootamatuid lööke, vaid asuda ise vastupealetugile, tungides vaenlasele kallale õhus, merel ja maal.

Sakslased hoopisid, et Balti laevastikule on saanud viimased päevad. Fashistide ametlik häälekandja „Völkischer Beobachter“ kirjutas jultunult: „On tekkinud olukord, mida võib nimetada nõukogude laevastiku kinnikorkimiseks.“ Kuid fashistlike sulerüütide ettekuulutus kukkus läbi. 1941.—1942. aasta raskused ei nõrgestanud meie laevastiklaste võitlusmeeleolu. Vaenlase kavatsus kätkestada blokaadi abil Leningrad ja ühes sellega ka meie laevastik — nurjus.

Nõukogude riik tegi kõik võimaliku, et kergendada Leningradlaste, maavägede ja Balti laevastiku olukorda. Ainsa ühendustee kaudu üle Laadoga järve veeti relvi, põletusaineid, laskemoona ja toiduaineid. Laadoga laevastiku laevad, praamid ja tendrid, mis kuulusid Punalipulise Balti Mere Laevastiku koosseisu, vedasid blokaadipäevil nii suure hulga varustust ja inimesi, mille vedamiseks raudteedel oleks vaja läinud 87.000 kahtelteljelist vagunit.

Hästi tegutsesid Leningradi kaitse päevil Balti mere suurtükiväelased. Väsimatult pidasid nad võitlust barbaarselt linna tulistava fashistliku suurtükiväega. Vaenlase pataride pihta lasti üle 300.000 suurekalibrilise mürsu. Mitu tuhat korda suruti maha saksa ja soome pataride tuli. Leningradlased nimetasid teenitult Balti mere suurtükiväge „linna teraskilbiks“.

Vitse-admiral N. SMIRNOV
Punalipulise Balti Mere Sõjalaevastiku Sõjanõukogu liige

Suurt kahju tekitasid vaenlasele Balti mere lendurid kindralleitnant Samohhini juhtimisel. Teostades mitukümmend tuhat lahingulendu, tulistasid nad alla sadu vastase lennukeid, hävitasid suure hulga tanke, ladusid, tuhandeid sõidureid ja ohvitsere jne.

Varsti saabus kauaoodatud päev: Leningradi rinde väed sõbralikus koostöös mere-õhuväega ja mere-suurtükiväega murdsid Leningradi blokaadi, aasta hiljem — 1944. aasta jaanuaris — vabastati linn täielikult.

1944. aasta võitlustesse astus meie laevastik uutes tingimustes. Olukord Soome lahes, mille lõunakallas kuni Narva jõeni oli juba vabastatud, andis soodsamaid võimalusi laevade lahingutegevuseks. Tegevusse astus mitu suuremat ja sadu uusi väikese tonnaazhiga laevu, mis Leningradi töölised ja meremehed ise ehitasid rasketes blokaaditingimustes. Astusid tegevusse mõned laevad, mis olid ehitatud meie maa töötajate vabatahtlikest annetustest. Tunduvalt suurenes ja täienes meie õhujõudude lennukite park. Balti mere laevastik valmistus tõsis- teks lahinguoperatsioonideks, et lüüa vaenlast sama edukalt kui Punaarmee.

Suure Isamaasõja päevil on Punalipuline Balti Mere Laevastik tekitanud fashistlikule laevastikule

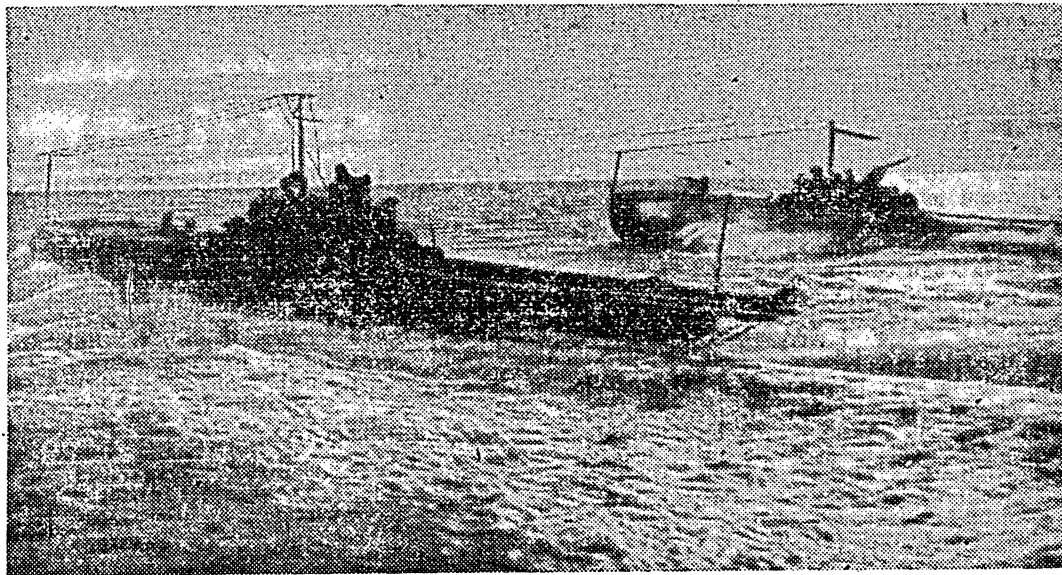
suuri kaotusi. Kuni 1. juulini 1944. aastal on meie poolt uputatud: 1 rannakaitse soomuslaev, 2 ristlejat, palju miinilaevu ja allveelaevu, kümneid traalereid, vahilaevu, torpeedokaatreid, üle saja vahikaatri, sadu transportlaevu ja abilaevu. Hitlerliku Saksa-maa hävitatud laevade üldine veeväljasurve on ligi 1.500.000 tonni. Peale selle on hulk vaenlase pealvee- ja allveelaevu saanud vigastada.

Meie võitlus saksa fashistide vastu on rikas sadadest vaprust, mehisuse ja kangelaslikkuse näidetest. Balti mere lendurid, kes on sõja päevil alla tulistanud 2370 saksa lennukit, on eeskujuks sõjalises meisterlikkuses ja vahvuses.

Viimastes lahingutes paistsid veelkordselt silma Laadoga järve laevastiku meremehed. Nende osavaid lahinguoperatsioone dessantide maandamisel vaenlase tagalas ja koostööd Punaarmee pealetungivate osadega märgiti kõrge auhinna: Laadoga järve laevastik autasustati Punase Lipu ordeniga.

Balti mereväelased on andnud Kodumaale 61 Nõukogude Liidu Kangelast. Isamaasõja ajal on meie laevastiku madrused ja ohvitserid saanud valitsuselt üle 20.000 autasustuse.

Meie kangelaslikud väed sammutavad kuulsusriikast suurte võitluse teed Kõrgema Olemjuhataja Nõukogude Liidu Marssali seltsimees Stalini juhtimisel. Balti mere punalaevastiklased teevad kõik, et aidata Punaarmeed kiiremini ja lõplikult purustada vaenlast.

Torpeedokaatrid Balti merel luureretkel

Viiburi lahe skäärides

Tarvitseb vaid heita pilk Viiburi lahe kaardile, et näha, milline saarterägastik seal asub. Mõned neist on päris maismaa lähedal ja on ülsoodsaiks positsioonideks neile, kellele nad kuuluvad.

Ka T. saar oli üks neist, kuhu lähenesid meie praamid dessantvägedega. Sel ajal, kui saarele saabus esimene ja teine laine, meie dessantvägesid, lähenesid Soome ranna poolt kolm vaenlase miinilaeva, suurtükipaadid ja iselikuvad praamid. Nad avasid tükettule, püüdes takistada meie dessantpraame laskemoona ja vägedega saarele lähenemast. Meie dessantpraamid tulid kohutavast tükettulest läbi-murda.

Keegi vangilangenud soomlane kinnitas, et meie dessandi maabumise ajal oli T. saarel üle 500 valitud soome kaitseleitlase, kes olid saanud erilise väljaõppe mereväe dessantide tagasilöömises.

Sinna suunasidki meie kohaletoimetatud suurtükid vilunud kaardiväelaste juhtimisel oma tule. Samaaegselt ründasid vaenlase tulistamispunkte meie pommi- ja rünnaklennukid.

Sellise kohutava tule all liikusid aga meie dessantpraamid jonnakalt edasi saarte suunas. Juba peatusid nad ka teiste saarte kivilisel rannikul. Hoides automaatselt kõrgel pea kohal, hüppasid jala- väelased vette ning liikusid üle rannakivide vilkalt edasi. Teistelt praamidelt kanti kaldale laskemoonakaste ja isegi 45 mm suurtükke. Kiiresti asusid praamid tagasiteele, et tuua kohale uusi ja uusi vägesid ning laskemoona.

Uskumata vaprust näitas, üles dessantpraami nr. 267 meeskond. Temale oli antud ülesandeks läbi

viia keeruline ja ohtlik operatsioon — toimetada dessant N. saarele, mida soomlased eriti agaralt kaitsevad. Praam tungis läbi tükettule, saatis dessandi saarele ja võttis pardale 59 haavatut. Tagasiel ründasid praami 15 „Junkersit“. Haavatud kuulipildujad reile anti käsk tulistada „Junkersid“. Verest nõretavana asusid haavatud käsku täitma ega andnud vaenlase lennukeil võimalust madalale laskuda. 12 pommi heitsid „Junkersid“ vaprale väikesele laevale, kuid ei suutnud teda uputada. Endiselt lehvits uhkelt tema pardal Nõukogude sõjalaevastiku lipp. Dessantvägede saartetoimetamine aga jätkus.

Et takistada soomlastel abivägede kohaletoomist, ristles saarte vahel õige kitsal kohal kogu aeg meie väike rannakaitse soomuslaev. Ta uputas soome kaitseleitlaste kaatri ja hävitas ühe neemele ülesseatud vaenlase suurtüki. Kartmatult tegutsesid ka meie soomuskaatrid, kes kuulsid varem Laadoga järve laevastikku. Nüüd liiguvad nad osavalt Viiburi lahe skäärides, kus pisemgi vale käeliigutus võib juhtida laeva karile. Meie väed puhastasid saared vaenlase vägedest.

Vanemleitnant
MIKHAIL KURGANOV,
Punalipuline Balti
Mere laevastik.

Uputati soome soomuslaev „Väinömoinen“

17. juulil teatas Nõukogude Informatsioonibüroo, et meie vaprast Balti mere lendurid uputasid soome soomuslaeva „Väinömoinen“ ja ühe transportlaeva.

„Väinömoinen“ oli suurim laev soome sõjalaevastikus. Ta ehitati Turus ja omas kiiret manööverdamisvõimet skäärides ja merekihtustes. Soomuslaeva peitsid soomlased oma baasidesse ega julgenud seda avamerele lasta. Kuid meie luurajad jälgisid pidevalt tema liikumist ja ootasid rünnakuks parajat hetke.

16. juulil leiti „Väinömoinen“ Kotka reidilt. Balti mere lendurid otsustasid soomuslaeva rünnata. Jõudnud laeva kohale, ründasid laeva esimestena pikeerivad pommlennukid. Nende pommid olid hästi sihitud ja soomuslaev kaldus küljeli. Seejärel astusid tegevusse pommlennukid, heites pomme otseselt laevale. Kostis tugevajuuline plahvatus. Laev kaldus veel enam küljeli ning vajus põhja.

haakristi kandev vaenlase laev. Balti mere laevastik on mitmekordselt tasunud vaenlasele oma kaotused Tallinna, Hango ja Eesti saarte kaitsmisel.

Lõpuks ei saa mainimata jätta neid sõprussidemeid ja üksteisest arusaamist, mis valitseb Eesti rahva ja Punalipulise Balti Mere Sõjalaevastiku vahel.

Kursantide roodule oli vaja soomusautosid. Saadeti esindajad Tallinna Sadamatehaste töölise juurde palvega, lubada soomusplaate ja tööriistu. Töölised andsid need ja kursandid ise meisterdasid voodinasinate soomuskorpused, ning siis nendega külvati surma vaenlasele Märjamaal, Raplas ja Tallinna all.

Kolmveerand Eesti piiridest on merepiir. Kuulsusrikas Balti Mere Sõjalaevastik on seega Nõukogude Eesti tähtsaks kaitsjaks, kellele iga eestlane suhtub suurima armastuse ja uhkusega.

OLO TAIGRO.

„RAHVA HÄAL“ nr. 37
Lk. 5 22. juulil 1944. a.

Punalipuline Balti Mere Sõjalaevastik Isamaasõjas

Raske ja kuulsusriikka tee on läbinud käimasolevas Isamaasõjas Punalipuline Balti Mere Sõjalaevastik. Erilisi raskusi on ta kannanud just Eesti territooriumi ja Leningradi kaitsmisel.

Esimene sõjaline kokkupõrge merel leidis aset 6. juulil 1941. a., millal Balti mere laevastiku kerged jõud kihutasid põgenema Riia lahast 5 saksa miiniristlejat.

13. juulil 1941. a. purustati meie torpeedokaatrite poolt suur vaenlase karavan.

Kui vaenlane tungis Eesti territooriumile, saatis laevastik oma meeskondadest tuhandeid parimaid poegi Eesti kaitseks maaindele, teiste seas ka Frunze-nimelise meresõjakooli kursantide lööküksusi. Ja sangarlikult kaitsesid Eesti pinda mereväelaste üksused.

Lugematuid kangelaslegusid näitasid mereväelased Eesti territooriumi ja ta kodusadama Tallinna kaitsmisel.

Olg-õla kõrval võitlesid mereväelased koos Tallinna töölispolgu ja hävituspataljoniide Märjamaal, Kiviloos lahingus, Tallinna all ja paljudes teistes kohtades.

Halastamatult külvasid surma fashistidele Tallinna kaitset laevas-

tiku Aegna ja Naissaare merekindluste kangelaslaste suurtükid, tekitades tunduvalt kaotusi neljale saksa diviisile.

Balti mere laevastikku kuuluvall liidril „Minsk“ on üks torpeedoaparaatidest rüstitud kangelasliku madruse Evgeni Nikinovi nimega ja tema nimi on jäädavalt võetud liidri meeskonna koosseisu.

See madrus hukkus sangarlikult augustikuus 1941. a. Tallinna kaitsmisel. Ta sattus luurekäigul haavatuna sakslaste kätte ja need põletasid ta elusalt Maardus pärast seda, kui ei suudetud temalt midagi välja pressida. Tema viimased sõnad, mis läbi õhtuhämaruse kostsid meie kaevikuteni, olid üleskutseks seltsimeestele võidelda tema eeskujul viimse veretilgani.

Nüüd selle sangarliku madruse nimi elab igavesti Balti mere laevastikus, ja liidril „Minsk“ meeskonna loenduse ajal Nikinovi nime hüdmisel vastatakse: „Langes lahingus Tallinna kaitsmisel.“

Niisama sangarlikku Eesti territooriumi kaitsmist näitas laevastik ka mere poolt.

Eesti territooriumile kuuluvast sadamast uputas laevastik kuni augustikuu keskpaigani 1941. a.: 10 vaenlase allveelaeva, 7 eskaadri miiniristlejat, 4 vahilaeva, 9 torpeedopaati, 30 transportlaeva, 2 pargast tankidega, 2 tanklaeva ja üle 100 lennuki.

Sama aja jooksul tekitas laevastik vigastusi soome soomuslaevale „Väinömoinen“, 1 saksa abiristlejale, 6 miiniristlejale, 1 vahilaevale, 2 torpeedopaadile, 14 transportlaevale ja 6 mitmesugusele sõjalaevale.

28. septembril 1941. a. Saaremaa põhjakaldal uputati torpeedokaatrite kombineeritud löögiga 1 saksa ristleja (tüüp „Köln“ — 6.000 tonni) ja 2 hävitajat (tüüp „Jaaguar“ — 800 tonni), peale selle vigastati raskelt ühte miiniristlejat.

Oldse Eesti saarte vallutamisel vaenlane kaotas Balti mere laevastiku tegevuse läbi üle 100 vähe- ma transporti, kaatri ja puksiiri ning 15—20 tuhat meest.

Ei saa märkimata jätta seda sangarlikkust, mida Balti mere laevastik üles näitas võitlusraskustes Eesti saarte eest kolme kuu kestel pärast mandri loovutamist. Eesti saartest loovutati viimsena Osmussaar 3. detsembril 1941. a. 27. augustil 1941. a. teatas Berliini raadio, et Balti mere laevastik on täielikult blokeeritud Tallinna sadamas ja et seal ei välju ükski laev.

Ammendades jõudu meie esivanemate võitlusest saksa röövriütlite vastu, võitlevad eesti noored oma rahva õnneliku tuleviku eest

Lenini nimi kohustab

Kakskümmend aastat tagasi, 12. juulil 1924. a. võttis Kommunistliku Noorsoo Ühingu VI ülelõululine kongress oma ühingu Leninliku Kommunistliku Noorsoo Ühingu nime. Kongressi delegaadid kirjutasid oma avalduses kogu Nõukogude Liidu noorsoole:

„Mitte ilusa sõna pärast, mitte soovist kanda parimat kõigist nimedest, mitte ainult selleks, et lugupidamisega mälestada suurt kadunud, võtsime vastu selle otsuse. Me võtsime tema selleks, et kõigi Nõukogude Liidus elavate rahvaste töötav noorsugu koos oma eesrindliku väesalga — Kommunistliku Noorsoo Ühingu — imbuks ühte tahte ja kindla otsustavusega õppida elama, töötama ja võitlema leninlikult, viima ellu Lenini poolt jäetud pärandust.“

Lenini nimega on seotud kogu Kommunistliku Noorsoo Ühingu tee.

1920. aastal esines V. I. Lenin kõnega Venemaa Kommunistliku Noorsoo Ühingu III kongressil. Ta ütles: „Kommunistlik Noorsoo Ühing peab olema loogiline, kes igas töös annab oma abi, avaldab oma initsiatiivi, oma algatust.“

See Lenini kõne sai noorsoo edaspidiseks võitlus- ja tegevusprogrammi.

Suur Lenin, meie riigi looja, ütles, et „nõukogude inimeste põhiomaduseks peab olema julgus, vaprus, hirmutundmus võitluses, valmisolek võidelda koos rahvaga meie kodumaa vaenlaste vastu“. Seda Lenini nõuannet, mida tuletas meelde ka sm. Stalin oma ajaloolises raadiokõnes 3. juulil 1941. aastal, täidab auge nõukogude noorsugu rindel ja tagalas.

Leninlik Kommunistlik Noorsoo Ühing on kasvatanud sadu Nõukogude Liidu kangelasi.

Kes ei tunne kapten Gastellet, reamees Venemaa, Zoja Kosmodemjanskajat, Maria Melnikait, Oleg Koshevoid ja tuhandeid teisi, kellel nimeid on jäädvustatud kuldtähtedega Suure Isamaasõja ajalukku.

Juhituna sm. Stalini poolt on eesti noored pühaks pidanud ja täitnud Lenini nõuandeid.

Tuhandet eesti kommunistlikud noored ja organisatsioonid mittekuuluvad noored võitlesid hävituspataljoni 1941. aasta suvel, andes korduvalt tugevaid vastulööke fashistlike sissetungijale. Pika kangelastegude reaga on rikkastanud eesti rahvuslike väeosade võitlejad eesti rahva saksavastase võitluse ajalugu lahinguis Porhovi, Dno, Staraja-Russa, Velikije Luki, Neveli, Novosokolniki all ning oma sünnimaa Nõukogude Eesti lähisel. Eesti rahvas ei unusta kunagi Nõukogude Liidu Kangelasi Arnold Merit, Endel Puuseppa, Joosep Laari, Arnold Pappeli — kes

on kõik Leninliku Kommunistliku Noorsoo Ühingu kasvandikud.

22-aastane Heinrich Hindreus sai Nõukogude Liidu Kangelase nimetuse Dnepri ületamisel ülesnäidatud julguse ja vaprust eest. Kommunistlikud noored vanemseersant Ahi ja partisan Roland V. on autasustatud Lenini ordeniga.

Eesti rahvas on uhke oma kuulsate poegadele, kes säästmatas isegi oma elu, on valmis võitlema igal pool Nõukogude Eesti vabastamise eest.

Leningradi bolshevike juhi sm. Zhdanovi sõnad on täide läinud, mis ta ütles OLKNO 20. aastapäevale pühendatud OLKNO KK pleenumil:

„Kommunistlikul noorsool ei ole mitte ainult kuulus minevik, vaid tal on veel kuulsam tulevik.“

Punaarmee, ajaloos ennenägematu kiire ja laialtulatliku pealetungiga, vabastab meie Kodumaa juba kõige lähemas tulevikus Hitlerlikust orjusest.

Kuid surmani haavatud kiskja näitab veel hambaid. Meil seisavad veel ees rasked võitlused oma sünnimaa pärast.

Kus ka ei asuks, kus ka ei töotaks ega võitleks nõukogude noorsugu, peab ta alati mees Lenini juhtlause:

„Kui sõda on osutunud vältimatuks — siis kõik sõja jaoks ja väiksegi lohakus ja energiapuudus peab olema karistatav sõja-aja seaduste järgi.“

Juhitud bolshevike partei poolt, relvastatud Lenini nõuannetega, eesti noored ei kardaks raskusi.

Orjastatud sünnimaa kutsu, kutsuvad isade, emade, vendade, õdede valupisarad, kutsuvad viletsused, alandused ja häbi, mida on toonud meie sünnimaa fashistlikud sissetungijad.

Meile ei ole ületamatu ükski raskus Nõukogude Eesti peatseks vabastamiseks vaenlase ikkest.

Vana Tallinn on varsti vaba ja punane lipp lehvib jälle uhkelt Pika Hermani tornis.

Eestimaa Leninliku Kommunistliku Noorsoo Ühingu ülesandeks on kasvatada kogu eesti noorsugu truuduses Lenini-Stalini parteile, distsiplineerituse ja organiseerituse valmus.

Kõik jõud suunata selleks, et kõrgemale tõsta iga algorganisatsiooni lahingu ja töövõimsust, mobiliseerida kõik eesti noorte jõud ja teadmised konkreetsete ülesannete täitmiseks, mis seisavad meie ees võitluses saksa sissetungijatega nende lõplikul purustamisel ja meie kodumaa edaspidise võimsuse kindlustamisel.

Relvastatud Lenini nõuannetega, täidavad eesti noored auge need ülesanded.

ENDEL JAANIMÄGI,
ELKNO KK sekretär.

Kolm aastat

(Katkend Juuletusest „Komsomoli pileti“)

Enam pole ma see, kes olin sõtta tulles kalliksaand saartelt: — rannapoisike, kõrvades tuulte halin, silmis virvendus kaugete kaarte.

Kolmat aastat mul isaks on sõja karmus, emaks sünnimaa kisendav kutse. Igas pilgus soojas on õdede armu, vennasüdame rahutut tukset.

Kolmat aastat... Ja nüüd vaatan teistiti kõiki, oskan näha, mis ennem ei näinud. Nagu osast me maast, killust võitlevast, väiksest, nii on heitlused üle must käinud.

Tunnen tihti, kui põleksin valusas leegis, kõik mus kõrbe kui sõõbivas tules. Kogu hing hõõgub piinast, mis tagasiteeltki kerkib nii nagu süüdistus üles.

Suudan vihata nii, kui vaid suudavad noored kodu needust, neid uusaegseid hunnet Armastada sind, maa, et kui teravast noolest riivab hädahüüd sinult mu tunnet.

Ei! Siin valikut ilalgi kahte ei ole, tahan teed minna Lenini noortel. Tuua kõik, mis mus head, jõu ja südame tule suure kodumaa altarile!

JUHAN SCHMUUL

Eesti noortele

Eesti rahva suurima ajaloolise võidu — nõukogude korra kehtimapaneku neljandat aastapäeva me tähistame Punaarmee hiilgavate võitude olukorras. Ägedais lahinguis on põrmu tallatud saksa relvade autoriteet. Ei mingid kaitsevõõndid ega arvukad vesitõkked suuda tõkestada läändetungivat Punaarmeed ja raudse järjekindlusega läheneb fashismi lõpliku purustamise tund. Silmapiirilt paistab juba vaba Nõukogude Eesti.

Eesti noortel on selgelt meeles need hüved ning laialtulatlikud töö- ja õppimisvõimalused, mis neile avas

nõukogude kord. See oli aeg, millal noored tundsid tõsist rõõmu oma tööst ja õpingust.

Fashistlike röövjõukude kallaletung mele nõukogude kodumaale katkestas vastaläänud õnnerikka elu, külvas maa üle surma, hukatuse, nälja ja pisaratega.

Ammutades jõudu oma esilaste sangarlikest võitlustest, oma rahva kuulsusrikkast minevikust, astus eesti noorsugu võitlusesse oma rahva vabaduse eest. Oma vankumatut võiduveendumust näitab eesti noorsugu tegudega.

Tervitades kõiki eesti noori Nõukogude Eesti neljandal

aastapäeval, soovin, et eelseisvaid otsustavalt võitluspäevil eesti noored, jäädes kindlaks oma rahva parimatele võitlustraditsioonidele, võidaksid raskemadki takistused võitluses Nõukogude Eesti eest ja ehitaksid uuesti üles vaba ja õnneliku Nõukogude Eesti!

Elagu eesti noored — oma rahva tuleviku uljad edasikandjad!

Elagu meie palavalt armastatud sünnimaa Nõukogude Eestil!

J. Telman,
ELKNO KK sekretär.

NOUKOGUDE NOORUS
on iga hetk valmis oma Kodumaa kaitsmiseks

Töötav noorsugu sai vabaduse

Taguruse viimseil valitsusastail kasvas noorte töötatööliste arv Tartus iga päevaga. Lõpetanud kooli, töötava rahva noored sattusid müüri vastu, millest neil ei olnud ülepääsu. Tartu „inimaisad“ Raekoja ei olnud huvitatud noorte töölise saatusest. Oletdi lihtsalt: „Meil pole raha, et teile palka maksta.“ Kuid igaüks teadis, et asi ei seisnud selles. Linnaisadel oli kõike, kuid ainult mitte töötava rahva noorte jaoks.

Üks sellistest põlatuist olin ka mina. Ohtuti istusime teiste omasugustega Emajõe ääres ja rääkisime elust ning seisust vahedest ja kapitalistide poegadest, kellele olid avatud kõik teed.

1940. aasta juunipäevade sündmustega likvideeriti see võrdsus. Eesti töötav rahvas haaras võimu enda kätte. Nõukogude kor-

ra tulekuga muutus meie töölisnoorte olukord põhjalikult. Mina, endise põlatud poliitvangi poeg ja töötatööline, sain kinodirektori. Sm. Sverdlov, endine lauvabriku tööline, sai ELKNO Tartumaa Komitee sekretäriks, seltsimehed Siivas ja Kiipus, endised töötatööliised, said instruktoreiks ELKNO Tartumaa Komitee juurde ja Noortemajja. Tartu eesrindlikud töölisnoored said kõik võimalused tööks vastavalt oma huvialadele.

Kui algas sõda, astusid kõik agaramad töölisnoored vabatahtlikult hävituspataljoni, võitluses nõukogude korra eest, mis oli tõstnud ausse töölisnoored ja nende töö. Selle eest nad võitlesid ka tänapäeval — oma kodulinna ja kogu Nõukogude Eesti vabaduse eest.

K. KIRT

PIONEERIDE ELU

Suvi

Koos saabuva suvega kohtas väike Aino uuesti omi vanu tuttavaid metsaretkedelt — nõgese- ja hapuoblikalehti, lõhnavaid pärna- ja kummeliõisi, marju ja seeni.

Ainoke teab, et kõik need taimed on ammutamatu rikkus, üks on toitev, teine vitamiinirikas, kolmas arstim.

Aga praegu teda huvitavad just need viimased, sest need on vajalikud meie vapratele Punaarmee sõduritele ja komandöridele, kes võitlevad Isamaa nimel ja ajavad välja meie kodumaalt tigeid vaenlasi.

Aino käib põldudel ja näeb, kui rikas on maailm tema ümber. Ta tunneb juba niipalju taimi, ta teab nende kasvukohti, nende iseärasusi, nende õitsemis- ja valmimisaegu. Aga palju on veel salapäraseid Aino ümber ja se-

da katsub ta tundma õppida ja avastada. Ta on leidnud looduses ja taimede elus nii palju huvitavat. Ta teab, millised taimed kõlbavad arstirohuks. Põldudelt ta korjab selle kinke — osje, kummeleid, raudrohte, nurmenuki, metsast maikellukesi, kibuvitsa, samarju, mustsõstraid, marju ja seeni. Kõik need looduse kingid ta annab rindele.

Ta õppis neid koguma, kultivatama ja säilitama. Ilusad pakikesed oma kuivatatud taimedest viib ta küla sanitaarpunkti, kust need lähevad ümbertöötamiseks laboratooriumidesse ja siis juba rändavad rohtudena laiali üle maa — rindele ja tagalasse.

Õppigem kõik tundma taimi, nii nagu neid tunneb Aino, ja kasutagem neid oma kodumaa hüveks.

Kommunistlike noorte tööst

★ ★

Noored ülesehitajad

Kommunistlikud noored Eesti vabastatud aladelt evakueeritud eestlaste keskuses K. külas võtavad sm. L. Ardia juhatusel aktiivselt osa kohalikest maantee ja elektrivõrgu-parandamistöödest ja hoolitsevad rajatud juurvilja-aedade korrashoiu eest.

Kommunistlike noorte abil on korrasstatud mitu lastekodu. Eriti agaralt on sellele tööle kaasa löönud kommunistlik noor Oie Petrovitš.

Järjekindlalt korraldavad kommunistlikud noored koosolekuid ja peavad referaatlohtuid. Hiljuti refereris Hilja Lae teemal „Nõukogude Eesti kirjandus Isamaasõja päevil“, andes põhjaliku ja huvitava ettekandega töhuse ülevaate Isamaasõja-aegsest Nõukogude Eesti kirjandusest.

Kommunistlikud noored korraldavad lehelugemisi sealsele evakueerituile. On korrasstatud lugemistuba, pildivitriline, antakse välja seinalehte.

Sverdlovski tööstuskoolist

Sverdlovskis, Uurali võimsas südames, õpib tööstuskooli nr. 31 juures grupp Eestist evakueerunud õpilasi. Ligil 50 noort on rakendanud kõik oma jõu ja tahte eriala kiiremaks omandamiseks. Noored töötavad tehases 5 tundi päevas ja 3 tundi täiendavad oma teadmisi teoreetiliselt. Parimad õpilased on sm-d Saksakulm, Laine ja Lehtla, kes eeskujulike õpilastena on saadetud puhkekodusse. Sm. Aman jt. eesti grupi õpilased ületavad järjekindlalt norme, täites neid pidevalt 200-protsendiliselt. Möödunud aasta detsembris kuus ületas õpilane Aman normi isegi 300 protsenti. Tööstuskooli direktioon on eesti grupi õpilastega rahul ja püüab omalt poolt kõigilt aidata noortel kiiremini õppida oma eriala.

Aktiivsed kommunistlikud noored

Verhne-Uralski eesti keskkooli kommunistlike noorte algorganisatsioon korraldas hiljuti oma liikmele kontrollkatseid OLKNO põhikirja ja sm. Stalini raamatu „Nõukogude Liidu suurest Isamaasõjast“ tundmises. Katsete toimusid gruppides. Iga kommunistlik noor vastas kolmele komisjoni poolt esitatud küsimustele. Katsete tulemustest selgus, et noored on läbivõetud materjali omandanud korralikult.

Pärast kontrollkatsete toimus kommunistlike noorte omavaheline pidulik koosviibimine, kus avaldati kiitust algorganisatsiooni aktiivsele liikmele seltsimeeste Linda Ruilile, Maimu Röömusele ja Oie Mikkuile.

Meie võitleme Nõukogude Kodumaa eest!

Edasi —

Nõukogude Kodumaa eest!

Nõukogude aasta saavutustest Eesti majanduslikus ja kultuurilises ülesehitustöös võib tuua lõpmatult palju arvulisi andmeid. Tööline sai tööd ja kadus tööpuudus. Maaharijale anti maad. Töötava rahva noortele avanesid hariduse saamise võimalused. Suurenesid mitmekordseks riiklikud kulutused töötajate elujärje parandamiseks — sotsiaalkindlustusele, tervishoiule, rahvaharidusele. Kõigi nende saavutuste püüklite tõestamiseks võib tuua rohkesti andmeid arvudes ja protsentides. Ning need kõnelevad ise enese eest.

Ent veel selgemat keelt kui arvud ja protsendid kõnelevad inimeste isiklikud kogemused. Toome sel leheküljel täna terve rea eesti rahvuslike väeosade võitlejate kirju, milles nad jutustavad, mida neile andis nõukogude võim. Nende kirjade keel on selge ja lihtne. Praegu ühe eesrindlikuma üksuse ülemahvitser Kikas edasipääsuteed oli kodanlikes korras takistatud ja alles nõukogude võim avas talle võimalused endaarendamiseks sel alal, millel tal olid nii suurepärased anded. Meinart Innusele, endisele juhuslikule töölisele, andis nõukogude võim tööd. Voldemar Alliksi unistus oma maalapi järgi teostus nõukogude korras.

Kikas, Innus, Alliks — need on üksikud nimed eesti töötava rahva hulgast. Niisuguseid isiklike kogemusi nõukogude korras saavutustest Eestis on igal töötava rahva liikmel.

„Nõukogude kord andis meie elule sisu ja mõtte“, kirjutab võitleja Tamm.

Ja kui seda õnnelikkude ülesehitustööd ning nõukogude korra saavutusi ähvardas eesti rahva põline vaenlane — saksa okupant, siis töötas eesti töötav rahvas pühalt meil on, mida kaitsa ja me kaitseme seda.

Punaarmees võitlevad eesti kindralid ja ohvitserid oma avalikus kirjas ütlesid:

„Võideldes hitlerliku rõõvarmee vastu, võideldes Nõukogude Eesti eest, täidame oma rahva eluõiguse ja vabaduse kaitsmise püha missiooni.“

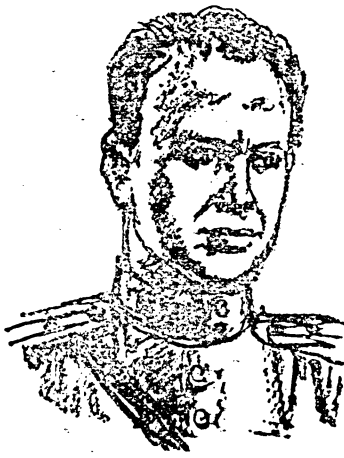
„Me oleme kõiki ajaloolisi fakte ja ühiskondlikke arenguseadusi arvestades jõudnud vankumatule tõekspidamisele, et ainus õige arengutee eesti rahvale on Eesti Nõukogude Sotsialistlikus Vabariigis. Selles veendumuses võitleme Nõukogude Liidu ja Nõukogude Eesti eest. Meil on teada eesti rahva kannatused fashistliku ikke all. Meie suurimaks sooviks on kätte maksta saksa fashistidele nende kuritegude eest. See on samuti põhjus, miks meie võitleme Nõukogude Eesti eest.“

Samuti nagu Kikas, Innus, Alliks, Tamm jt., ei suuda eesti töötav rahvas kunagi unustada seda, mida andis talle nõukogude võim. Eesti töötav rahvas teab, et saksa röövvaldajate vägivaldvõimu purustamisega ja nõukogude võimu taastamisega ta avab endale jälle tee õnnelikule ja hiilgavale tulevikule.

Selles teadmises on nõukogude võimu eest võidelnud eesti rahva paremad pojad ja tütreid. Selles teadmises eesti rahvuslike väeosade vaprad võitlejad ka nüüd ootavad käsku: „Edasi seltsimehed! Meie nõukogude kodumaa eest!“

Ei ole kahtlust, et lahingutes karastunud ja mehitud eesti rahvuslike väeosade võitlejad eel-seisvats lahinguis oma armastatud sünnimaa vabastamisel auge täidavad oma kohust meie nõukogude kodumaa vastu ning mitmekordistavad eestlaste võitlejakuulsust.

Sm. Kikase lugu

Sm. Boris Kikas

Pilkavalt silmitses kolonel oma ees seisvat noort allohvitseri. „Sõjakooli tahate minna?...” pressis ta läbi hammaste. „Aitab teile ülejateeni ja teadmistekki. Võite minna!“

Allohvitser Boris Kikas väljus koloneli kabinetist. Temas kees viha selle jõhkra inimese vastu, kes nii hoolimatult otsustas teise inimese saatuse üle. Kikas oli allohvitser ja selleks ta pidi jääma, vaatamata tema võimetele, vaatamata sellele, et ta täitis ohvitseri kohuseid, et teda huvitas sõjaasjandus ja ta tahtis õppida. Ohvitseriks ei lohtunud tagurlikus Eestis saada mitte igauks.

Põhjalik pööre tuli sõjaväkke alles siis, kui eesti töötav rahvas raputas endalt plutokraatia võimu.

Uued, otsustamisvõimelised ko-mandörid tulid endiste andetute

Mille eest võitleb Voldemar Alliks

Voldemar seisis naisega põllul, vaadates lainetavat rukist. Tema näol mängles rõõmus naeratus.

„Kas sa mäletad, kuidas me sellest unistasime,“ ütles ta oma naisele, osutades käega põllule. „See on nüüd meie põld.“

Voldemar Alliks elas palju aastaid Virumaal, Vihula vallas. Siin ta abiellus, siin sündis ta tütar Hilja. Kuid ta ei mäletanud oma elus õnnelikke päevi. Suvel kaevatas ta kraave või töötas ehitustöödel, talvel oli metsatööl. Töö oli kurnav, palk väga väike. Kõige enam oli tal kahju tütrest, kes kasvas üles vaesuses.

Kirglikult tahtis ta olla peremees, omada väikest maalappi, töötada omal maal.

Aastad möödusid, ning Voldemar Alliksi unistus läks täide. Kõlla saabus teade, et rahvahulga linnas kihutasid minema vana valitsuse ning võtsid võimu enda kätte. „Nüüd algab meil uus elu,“ ütlesid Voldemarile paljud töökaaslased. Ja uus elu algaski. Kõlla saabusid agronoomid, maa-

mootjad ning pärast mitmepäevast tööd, koosolekuid ja nõupidamisi teatati, et nõukogude valitsus annab maata ja vähese maaga talupoegadele maad. Voldemar sai maad ja raha vajaliku inventari ostmiseks. Varsti ostis Voldemar hobuse, lehma, kaks lammast ja kaks siga. Nii sai Voldemar oma maa töölislikeks peremeheks.

Sõda. Eestlaste igipõline vaenlane saksa parun tuli vallutama eesti talupoegade maad. Tuline viha täitis Alliksi südant, ta otsustas minna kaitsma oma Kodumaa.

Kolme sõja-aasta möödudes seisis Alliks jälle oma kodumaa piiril. Teed edasi tõkestas okstraat ja vaenlase pataride tuli. Voldemar teab: nende taga vaelevad saksa orjused tema omaksed. Nüüd on Alliks mitte enam rahulik talupoeg, vaid kuulipildur ning ta on valmis viimaseks otsustavaks lahinguks neetud sakslaste vastu, kes on röövinud temalt õnne. Ta ootab käsku asuda rünnakule ning võidelda viimse veretilgani oma vaba maa ja oma vaba kodu eest.

Vanemleitnant Tamme jutustus

Vanemleitnant Aksel Tamm võttis maha välitasku ja istus pehmele samblale ning minuti pärast alustas oma jutustust:

„Mäletan teenistust kodanliku Eesti sõjaväes. Kuulsin alati jämedat sõimu ja nägin ülemate kõrki käitumist. Viisteist aastat teenisin ma kodanlikus sõjaväes, viies läbi oskustvajavat ja vastutavat tööd, kuid tänu ega ühtki head sõna ei kuulnud. Iga vähe-ma eksimuse eest, vaatamata sellele, kus seisis tõeline põhjus, veeretati süü allohvitserile. Minu ülem, Kapten, lõi mind kaks korda rusikaga näkku selle eest, et olin viivitanud tema käskude täitmise-ga. Siis ma otsustasin lahkuda sõjaväest. Kuid ootamatult kiskus saatust ise mind lahti sellest man-netust elust. Meie eesti sõjavägi muutus võimsa Punaarmee osaks. Armees muutus sõbralikult liitu-

nud kollektiiviks, kus igale ande-kale ja edasipüüdlikule inimesele oli antud võimalus edasi areneda. Selles uues armees asusin ma rõõmsalt tööle. Nüüd anti mulle, allohvitserile, ohvitseri auaste. Mulle usaldati vastutavaid ülesan-deid ning nende täitmise eest avaldati igakord teenitud tänu. Kuid kõige olulisemaks muudatu-seks meie elus oli see, et armee muutus meie töötajate huvi-de kaitsjaks. Ainult niisugune armee võib tegelikult kaitsa oma rahva võite ja saavutusi.“

Sõda osutus meie raskeks katsumuseks, kuid meie näitasime veel kord, et tahame võidelda nõukogude võimu eest, selle eest, et pärast sõja lõppu Eesti linnade kohal võiksid lehvida jälle punali-pud ning rahvas võiks üles ehi-tada õnnelikkude elu.“

Sm. Innuse ootus

Töölt saabusvat Meinart Innust võttis vastu haige, vaikiv naine. Küsida polnud siin midagi ja ka Innus ei kõnelnud. Ja mida üteldagi? Kõik olenes juhusest. Kui on homme tarvis vedada tuhka välja või puhastada ummis-tunud kraani, siis on tööd — muidu aga — kummitab jällegi näljatont.

Innus mõtles naise ravile, lapse koolitamisele, aga kõikjal pör- kas vastu ületamatut müüri — millega, millega seda teha? Kau-gena, võimatuna tundus temale mõte sellisest elust, kus oleks tööd ja lahedad võimalused elamiseks.

— Kuid see aeg tuli. Tuli helgetel juulipäevadel ja muutis kõik

rõõmsaks ja uueks. Innus sai õlifiltreerijaks põlevkivitahases, te-ma naine sai tasuta ravi. Nende elu muutus ilusaks, tulevik loo-tusrikkaks.

Aga see vaba, loov töö sai vaevalt alata, kui õel vaenlane ähvardas seda purustada. Innus haaras püssi oma kodumaa kait-seks. Ja püsis võitlemas, võit-les nõukogude võimu eest, võit-les oma vaba kodumaa eest.

Ja nüüd, 1944 aasta suveks on väeosa läbi raskete võitluste jõudnud kodulävele. Innus vaatab kaugele läände ja siis oma ko-mandöridele, kellelt ta ootab kä-sku: „Edasi, seltsimehed! Meie nõukogude kodumaa eest!“

Võitlus seile eest, mis andis elule mõtte

ohvitseride asemele. Eesti väe-osad läksid üle Punaarmee koos-seisu, nende käsutuses oli siis esmajärguline tehnika ja kõik sõ-jakunsti vahendid.

Ja nüüd täitus endise all-ohvitseri Kikase unistus. Temast sai Tallinna Jalaväe Sõjakooli kursant. Sõja puhkedes leitnant Kikas saadeti formeeritavasse ees-ti väeossa. Kogu hingega asus ta täitma oma kohustusi, kasutades oma laialdasi teoreetilisi ja prak-tilisi teadmisi teiste juhtimiseks.

Nüüd major Kikas on väeüksuse ülem. Tema hoolikalt ettevalmistatud väeüksus on parimaid väekoon-dises. Iga tema võitleja mõtleb kärsitusega tulevastele lahingute-le, Nõukogude Eestit vabastavate-le lahingutele.

Kalju Tamme elu on sarnane tuhandete töölisnoorte elule. Ta tahtis õppida, aga kõigi koolide uk-sed olid talle suletud. Tal ei õnnestunud omandada isegi mitte-mingit tööliste kutset. Peale kar-jase- ja sulasepõlve siirdus ta Tartu, oli aga nii tihti sunnitud kohti vahetama, et kutse oman-damisest ei tulnud midagi välja. Eestis väljakuulutatud nõuko-gude kord korraldas ka tema elu, andis talle mõtte ja sisu. Ta lõ-petas oskustööliste kursused ja töötas keevitajana vabrikus.

Kui vaenlane ähvardas purus-tada äsja saavutatud võite, ei kü-sinud Kalju Tamme: „Mida te-ha?“ Ta ütles oma seltsimeestele: „Peab kaitsma nõukogude kodu-maad. Ainult nõukogude võimu ajal on elul mõte.“

Ja selle mõtte eest ta võitles ja võitleb kunni viimase hoobini vaenlasele.

Minu lahingutee

Täna möödub kolm aastat — sel-lest, kui alustasin oma lahingu-teed — tookord noore kogenematu hävituspataljoni võitlejana, kellel puudusid tollal küll lahingukoge-mused, kuid kelles põles põline viha oma rahva verivaenlaste vastu.

Mäletan esimesi lahinguid Nar-va jõel Permis-küla ja Vasknarva all, kus takistasime sakslaste Peipsi tagant tulnud kolonnidel Narva jõe ületamist, hoides seal kinni vastase edasitungi üle kahe nädala. Mäletan, kuidas olin esi-mest korda käitsi koos nende röövrüütlitega, kui tegutsedes luu-regrupi ülemana võtsin Permis-küla saarel kinni saksa ülemjefrei-tori. Mäletan ka samast ajast, kuidas muu tuli olla kahe sakslaste kätte vangilangenud eesti noore metsiku tapmise tunnistajaks, mis oli eriti just meie jaoks korralda-tud demonstratsioon sakslaste „võimsusest“.

Sellel demonstratsioonil oli kindlasti ka meie hulgas oma mõju ja me mõistsime siis, millise vastasega meil on tegemist ja teadsime, et ainukeseks vääriliseks vastuseks sellele verejanulisele vaenlasele võib olla ainult nende peninukkide soo täielik hävita-mine.

Edasi võtsin osa Narva töölis-polgu kangelaslikest lahinguis Kingissepa all, kus sakslased said tunda eesti sõjamehe tuge-vat rusikat. Ja sealt viis mu sõja-

tee kaitselahingutele Oranienbau-mi ja Leningradi poole. Agedates lahingutes Oranienbau mi platsdar-mi pärast sain ma 1941. aasta sü-gisel raskesti haavata. Leningradi haiglas viibisin kuni märtsini 1942. aastal, elades seega kaasa enamiku kangelaslinna blokaadi-ajast.

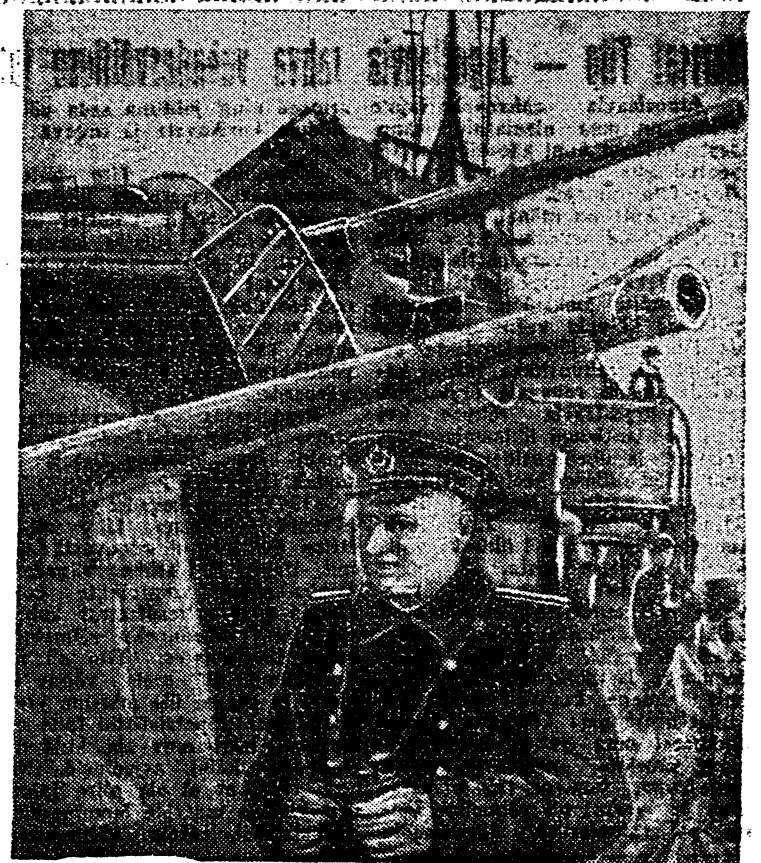
Pärast tervenemist siirdusin Punaarmee eesti rahvuslikku las- kurkorpusesse. Ja siis uuesti rin-dele — seekord juba mitte enam kaitselahinguid pidama, vaid va-bastama sakslaste okupatsioonist Nõukogudumaa territooriumi.

Järgneb lahinguteperiood Veli-kije Luki linna piirkonnas, kus Punaarmee eesti rahvuslikud väe-osad võitsid endale igavese kuul-suse ja oma vaprusena pälvisid seltsimees Stalini tänu.

Kahjuks ei olnud mul võimalik koos teistega võtta osa linna gar-nisoni lõplikust hävitamisest, kuna seekord juba viiendat korda haavatu — ja jälle raskesti — tuli mul siirduda Moskvasse haiglasse.

Pärast tagasipöördumist oma väeossa olen jõudnud jälle peale kolmeaastast vaheaega kodumaa lähedale, seekord juba rikkalike sõjakogemustega ohvitserina; kes oma allüksusega on valmis täitma ka kõige raskemaid lahingutele- andeid, mis on tarvilikud meie kalli sünnimaa vabastamisel.

ERICH SUME,
ordenikandja.

BALTI MERE KAITSSEL

Suured sisemised rahutused Saksamaal

Atentaat Hitlerile

Saksa informatsioonibüroo avaldas ametliku teadaande, et 20. juulil pandi toime atentaat Hitlerile, kusjuures kasutati lõhkeaineid. Teadaandes üteldakse, et Hitler sai kergeid põletishaavu ja vähemaid vigastusi, kuid tema saatjaskonnast said paljud haavata. Raskesti said haavata kindralleitnant Schmunt, polkovnik Brandt ja Hitleri kaastöölised Berger. Haavata said veel kindralpolkovnik Jodl, kindralid Kortzen, Buhle, Bodenschatz, Heusingen ja Scherff, admiralid Fosz ja von Puttamer, oberstleitnant Borgmann ja kapten Asstmann.

21. juuli hommikul levitas saksa raadio Hitleri, Göringi ja teiste läkitusi ja käskke. Neist raadiosaateist selgub, et eile Hitlerile toime pandud atentaat oli ainult üheks episoodiks suurest sõjalisest vandenõust, mille on organiseerinud grupp saksa kindraliteid ja ohvitseride.

Oma raadiokõnes teatas Hitler eriliselt „sisearmee“ loomisest Saksamaal, mille juhiks on ülemimukas Himmler, kellele on antud suured õigused Hitleri valitsuse vastu suunatud liikumise mahasurumiseks.

Göring ütles oma käskkirjas saksa lennukiväele, et vandenõu organiseerijad püüavad Saksamaal võimu enda kätte haarata, meelitada enda poole armeed ja elanikkonda ja avaldavad selle sihiga oma käskkirju ja läkitusi. Göringi korraldusel määrati kindralpolkovnik Stumpf Saksamaa politseilennuväe erakorraliseks juhatajaks. Tema peab igati abistama Himmlerit ja tema „sisearmeed“. Käskkirjas käsib Göring ohvitseride ja sõdurite, kes vandenõust osavõtjaid toetavad, nende aukraadile vaatamata, jalamaid maha lasta.

Saksamaal on paljudes kohtades aset leidnud kokkupõrked Hitleri partei liikmete, eesotsas ss-laste ja regulaarväeosade vahel. Kõigis Saksamaa suuremates linnades on peetud Hitleri partei koosolekuid ja kõik parteiliikmed on pidanud vanduma uuesti usast Hitleri parteile ja Hitlerile endale. Zürichist teatakse, et paljudes kohtades Saksamaal on

aset leidnud rahutused. Saksamaal Baseliisse saabunud rongid hilinesid 3–6 tundi ja neil oli vähe reisijaid.

Atentaat Hitlerile annab tõendust tõsisest sõjaväelise ja sisemisest kriisist Saksamaal. Sellele atendaadile järgnes palju kohtadelt vallandamisi, kohtuprotsesse ja mässe, nagu saksa meremeeste mäss Põhja-Norras, kus saksa meremehed keeldusid Oslos remonteeritud laevadel merele sõitmast ja rikkusid laevade masinad. Kindral Rundstedti ja kindral Falkenhauseni vallandamist tõlgitakse endise Reichswehri ülemal von Seeckti kooli kindralite võitlusena, kes mõistavad, et sõda on lootusetult kaotatud, ja otsivad sõjast väljapääsu isegi hitlerismi kukutamiseks noorte kindralite toetusel. Nüüd võib Hitler toetuda ainult SS kindralitele nagu Dietrichile ja mõnele elukutselisele kindralile nagu Rommelile ning osalt ka sellistele nagu von Kluge.

Saksa informatsioonibüroo teatab, et hukati kindraloberst Beck, kes, nagu teadaandes üteldakse, oli segatud Hitleri vastu suunatud vandenõusse.

Ajaleht „News Chronicle“ teatab, et ühes Ateena võõrastemajas toimus kohaliku saksa staabi koosolek „tähtsate poliitiliste küsimuste arutamiseks“. Koosolek lõppes osavõtjate omavahelise tulistamisega, nii et 6 ohvitseri sai revolvrilaskudest haavata. Peloponnesose saare Hitleri tsiviiladministratsiooni juht, kes pärast seda koosolekut püüdis põgeneda, lasti SS-laste poolt maha. Ateena politseiülem oberst Fritsche, kes samuti nimetatud koosolekust osa võttis, hukati „saksa sõjaväejuhatusele vastuhakkamise pärast“.

Tähelepanu väärib Stockholm raadio poolt edasi antud saksa pörandaluse saatjaama „Atlantiku“ teadaanne. Selles teadaandes üteldakse, et Saksamaal on moodustatud uus valitsus, mille koosseisu kuuluvad kindralfeldmarssal Keitel, kindraloberst Fromm, kindralfeldmarssal von Brauchitsch, kindraloberst Halder ja kindralfeldmarssal von Bock. Nimetatud

kindralid on pöördunud saksa rahva poole üleskutsega, milles teatakse uue valitsuse loomisest. Üleskutses üteldakse, et uut valitsust toetavad mitmete armeede kindralid ning paljude Saksa linnade garnisonide ülemad.

Edasi üteldakse „Atlantiku“ teadaandes, et paljudes kohtades Saksamaal ja Saksamaa poolt okupeeritud territooriumil on toimeetatud rohkesti areteerimisi nii hästi uue valitsuse kui ka Hitleri poolt.

Vähe hiljem teatas raadiojaam „Atlantiku“, et vandenõust osavõtjad vallutasid Saksa armeed ülemjuhatus staabihoone. Vandenõust osavõtjate salku staabihoones juhatas major Amal, kindralfeldmarssal von Brauchitschi naise vend. Amal areteeris ohvitseride rühmaga armeed kindralstaabi ülem kindraloberst Zeizleri. Seda „Atlantiku“ teadet kinnitab Hitleri enese teadaanne selle kohta, et ta määrab kindral Guderiani Zeizleri kohale.

„Atlantiku“ teatab, et „Himmeler“ ei ole õnnestunud likvideerida uut Saksa impeeriumi valitsust. Ei Hitleril ega ta peakorteril pole veel täielikku selget ettekujutust sündmuste edaspidise arengu kohta. Sellises olukorras peetakse võimalikuks, et ka teised kindralid ühinevad hitlerivastase liikumisega.

Viimased Hitleri agentuuri, saksa informatsioonibüroo andmed kinnitavad, nagu oleks kindralite mäss kuue tunni jooksul pärast tema puhkemist maha surutud. Kuid see teadaanne on vastuolus „Atlantiku“ teatega, milles üteldakse, et Flacksfeldi aerodromil hoiab Hitleri isiklik lendur Paul Koite lennuvalmis suurt neli mootorilist lennukit. Mõõdunud aastal sooritasid sedatüüpi lennukid 10.000-kilomeetrilisi vahemaandumisteta lende.

Sündmuste areng näitab, et vaatamata sellele, kas Hitleril õnnestub või ei õnnestu ülestõusu maha suruda, on siiski kõik see, mis Saksamaal aset leidnud, tekitanud sügava löhe Hitleri võimustele ja on teguriks, mis soodustab tema langust.

SOJATEGEVUS PÕHJA-PRANTSUSMAAL

Kindral Montgomery staap avaldas eriteadaande selle kohta, et Kanada 2. armeed asus Normandias pealetungile ja liigub Orne'i jõest ida pool asuvatesse piirkondadesse ning Caenist kagu poole. Rünnaat valmistisid ette liitlaste ekspeditsioonivägede suured õlujõud. Kanada 2. armeed väeosad puhastavad vaenlasest Voselli linnat.

olemas niihästi tahe kui ka algatusvõime. Meie ületame jõe.“ Tito veendumus kandus üle komandöridele ja sõduritele. Meie läksime kõigi raskuste kiuste üle Drina jõest ja purustasime vaenlase....

1942. aasta juunis, nõndanimeetatud kolmanda pealetungi ajal, tuli meil samuti otsustada meie lõõgi suuna küsimus. Arvamusi oli mitmesuguseid. Ja just Tito oli see, kes leidis õige tee, õige suuna. Pärast veendusime, et igasugune teine otsus oleks tähendanud meile hävingut. Tito plaan tõi meile võidu ja rahva ülestõusu edaspidise arengu. Teatavasti loodi nende võitluste tagajärjel meie praegune rahvavabastajate armeed ja kutsuti kokku Jugoslaavia rahvusliku vabastuse antifashistlik vötshe.“

Jugoslaavia rahvaste ajalugu, praegu käimasoleva raskeima sõja kogemused on nendele rahvastele õpetanud, et ainult ühtsus ja üheõiguslus tagab meile sõltumatuse, vabaduse ja progressi. Ajaloosil hetkel, millal üheõiguslikud Jugoslaavia rahvad võitlevad koos ühtse sihi eest, andis ajalugu neile Broz-Tito — inimese, kes saab suurepäraselt aru ajaloo arengu käigust ja viib ellu Jugoslaavia rahvaste ammuaegsed vennalikkuse- ja vabadusideaalid.

Evakueerunute elust

Eesti NSV Üppe-Tootmiskombinaadi abimajapidamine

27 km Jegorjevski linnast eemal asub Eesti NSV Üppe-Tootmiskombinaadi abimajapidamine.

Abimajapidamisel on 60 ha põllumaad. Mineval aastal saadi tubli tööga keskmine saak, kuid sel aastal on eeldused suuremad, kuna abimajapidamise juhataja sm. H. Kase juhtimisel on tehtud põllutööd korralikult ja maa on saanud nii kunst- kui ka loodaväetist.

Tänavu pandi maha kartuleid 18 ha, tatart 16 ha, segavilja 14,5 ha, kaera 3 ha ja põldhernest 3,5 ha. Ülejäänud maa on loomasõõda (peet, kaalikas, naeris) ja kurkide, kapsaste kaalikate, peetide, tomatite, aedherneste, aedubade jne. all.

Kogu külvitöö teostati abimajapidamise oma jõududega. Ainult kapsa- ja sõodakaalika taimede istutamisel oli kaheks päevaks abiks väljastpoolt 19 inimest. Seemet oli abimajapidamisel oma oma käest, väljaarvatud tatar, hernes ja aedviljaseeme, mis suudeti õigeaks ajaks hankida väljastpoolt.

Abimajapidamine annab kogu 29-liikmelisele töölisperale päevast päeva pingerikast tegevust. Igaüks täidab oma kohust ausalt, ning kuidas põllumajandusliku töö tingimused nõuavad. Ametlikult algab tööpäev kell 5 hommikul ja lõpeb kell 8 õhtul. Töelisel töötatakse ka varem ja hiljem, kui vaja. Töödistsipliin abimajapidamises on kaks ühiselamut: üks meestele, teine naistele. Elamud on puhtad ja korralikud ning vajalikest sisustust. Eraldi hoones asub söökla köögi, kantselei ning töötuba. Karja jaoks on kaks lauta, aida jaoks on eri hoone. Kavatsusel on ehitada sigala 50 seale ja kanal 3000 kanalile.

ENSU ABIMAJAPIDAMINE

Eesti NSV riiklikus abimajapidamises Leningradi oblastis N külas töötab eesti rahvuslikust väeosast sm. Matteuse allikuse töögrupp, kes lühikese ajaga remonteeris abimajapidamise leivatoostuse ja koolimaja hooned ning tegi põhjaliku remondi klubile: klaasis aknad, ehitas lava ning istekohad. Töögrupp seadis sisse

mises on laitmatu. Personaali töötahet on omalt poolt aidanud tösta ka asjaolu, et direktioon võimäluse piirides on püüdnud abimajapidamise peret hästi varustada. Abimajapidamise juhataja sm. H. Kase juhatab tööd kuiselise agronoomi asjatundlikkusega ja kus tarvis, lööb ka ise käed külge. Temast ei jää maha eestõetegija sm. O. Tamberg. Sm. R. Rein on laohoidja — tema valve all on kõik abimajapidamise varad. Sm. M. Veebermann peab raamatuid ja kui tarvis, lööb ka põllul kaasa. Karjaravitsejaks on sm. L. Mahlapuu, kelle hoole all on meie 21 lehma, härjavärs, 2 vasikat, 18 siga ja porsast, 150 küülikut ja 4 hobust. Meil on 29 kana, ja varsti lisandub neile 200 tibupoega. Mahlapuu parimaks abiliseks ja hoolsuse eeskujuks on sm. M. Viidas. Aednikutööd teeb sm. R. Kingo, seppapajas töötab sm. A. Ventsel, ehitusmeistriks on sm. H. Känd. Töökuse poolst viimasel kohal ei ole ka peranaine sm. M. Kuitpri.

Abimajapidamisel on kaks ühiselamut: üks meestele, teine naistele. Elamud on puhtad ja korralikud ning vajalikest sisustatud. Eraldi hoones asub söökla köögi, kantselei ning töötuba. Karja jaoks on kaks lauta, aida jaoks on eri hoone. Kavatsusel on ehitada sigala 50 seale ja kanal 3000 kanalile.

J. RANNIK

LENINGRADI OBLASTIS

majapidamises uuetuübilise tibus „võõrasema“, mis kasvatab praegu üle 300 tibu. Remonttöödel paistavad tubli tööga silma punaväelased Pihlakas ja Kakk. Töögrupi vanemaks on seersant Sarg. Heintöödel ületas töögrupp töönorme 150 protsenti.

E. SILVET

Sport

Eestlased esikohal N rinde meistriesivõistlustel

16 ja 17. juulil peeti N rinde esivõistlused kergejõustikus, töstmises ja võimlemises. Võistlustest võitis osa ka Eesti rahvusväekoondise esindusmeeskond, tulles üldkokkuvõttes esikohale ja võites auhinnaaks väärtusliku karika. 100 m eeljooksus oli Siireli aeg 11,8 sek., mis oli ühtlasi eeljooksude parim aeg. Finaaljooksus pidi Siirel siiski leppima kolmanda kohaga. Rinde meistri tiitli omandas leningradlane Jonov, joostes 100 m 11,5 sekundiga.

Kõrgushüppes omandas eestlane

Urke 5. koha. Ala võitja NSV Liidu tsheampion Afanasjev saavutas ilusa tagajärje 1,85 m, mis on viimase aja parim tulemus Nõukogude Liidus. Kaugushüppes sai rinde meistri nime Leningradi meister Jonov tagajärjega 6,66 m; eestlane Siirel tuli kolmandale kohale tagajärjega 6,20 m. Kettaheitel tuli Miidla 2. ja Voitk 4. kohale. Granaadiviskes sai Neerot 3. koha. 5000 m jooksus tuli E. Rätsep 4. kohale ajaga 16,57 min. Rätsep omandas ka 1500 m jooksus 4. koha.

B. PALTS

EESTI NSV MEESKOND LENINGRADI VASTU

Eesti NSV ja Leningradi vahelised spordi võistlused „Sõpruse ahinnale“ on nüüd lõplikult kindlaks määratud: jalgpallis ja korvpallis võisteldakse „Dünamo“ staadionil 22. juulil, kergejõustikus, poks ja maadluses 25. ja 26. juulil.

Kergejõustikus võistleb Eesti NSV meeskond järgmises koosseisus: 100 m jooks — Gilde ja Siirel, 400 m — Tshikin ja Naarits, 1500 m — Tshikin ja Rätsep, 5000 m — Kaaristo ja Rätsep, kuul — Kotkas ja Tarmak, ketas — Tarmak ja Aartee, oda — Issak ja Valman, vasar — Kotkas ja Neerot, kaugus — Armi ja Siirel (Kudu), kõrgus — Issak ja Urke, kolmik — Armi ja Kudu, teivas — Mandre ja Lehis, 110 m tõkkejooks — Naarits ja Kudu, 800–400–200–100 m teatejooks Tshikin, Naarits, Siirel ja Gilde. Kergejõustikus on kavas ka naiste alad.

Maadluses kuuluvad Eesti NSV meeskonda: kärbeskaal — Kaubi, sulgkaal — Meos, kergekaal — Sülluste, kerge-keskkaal — Puusepp, keskkaal — Tähnas, poolraskekaal — Riitsalu, raskekaal — Kotkas. Poksis võistlevad: kärbes-

kaal — Lestef, kukk-kaal — Reinvald, sulgkaal — Käbi, kergekaal — Kaunismäe, kerge-keskkaal — Kariste, keskkaal — Annlon, poolraskekaal — Salong, raskekaal — Linnamägi.

„KALEVI“ JA „SPARTAK“ NÕUKOGUDE LIIDU KORVPALLI MEISTRIVÕISTLUSTELE

Ametiühingute spordiuhingu „Kalevi“ kui ka Eesti NSV „Spartaki“ korvpallimeeskonnad on kutsutud osa võtma Nõukogude Liidu meistrivõistlustest korvpallis, mis peetakse 2. kuni 9. augustini Tbilisis. „Spartaki“ meeskond sõidab Tbilissi järgmises koosseisus: Raamat, Kivastik, Taperson, Illi, Tiits, reservis Rünk ja Kullam. „Kalevi“ koosseisu kuuluvad Dudkin, Naarits, Tilling, Lössov ja Vinogradov, reservis Leidla ja Piilberg. Meistrivõistlustest võtab osa ka Leningradi Punaarmee Maja meeskond, kus mängib kaasa eestlane Sarg.

«РАХВА ХЯЯЛЬ»
Орган ЦК КП(б) Эстонии
и Советов депутатов трудящихся
Эстонской ССР
Ленинград. Горького пер. № 3
Toimetuse kolleegium

Заказ 7224

Itaalia rindelt

Liitlaste väed liiguvad Itaalias süüdlit edasi. Inglise 8. armeed vallutas tähtsa Aadria mere sadamalinna Ancona. Tiberi ülemjooksul lähenevad inglise 8. armeed väed Citta di Castello linnale.

Ameerika 5. armeed väeosad vallutasid Pontedera linna, lõigates seega läbi Pisa–Florentsi vahelise tee ja isoleerides Arnost

lõuna pool olevad saksa väed. Vallutati veel Certaldo ja San Donato linn. Läänerannikul vallutati Livorno. 5. armeed väeosad asuvad Pisast 15 miili ja Florentsist 16 miili kaugusel.

8. armeed väed on Florentsist 20 miili kaugusel. Neapolisse jõudsid uued Brasiilia ekspeditsiooniväed.

Marssal Tito — Jugoslaavia rahva vabadusvõitluse juht

Jugoslaavia rahvavabastajate armeed on oma olemasolu esimesest hetkest kuni käesoleva ajani seotud oma organisatoori marssal Broz-Tito nimega.

Ekslikult on mõnel pool välistamaal levinud arvamus, nagu oleks Tito ainult võitlevate partisanimasside andekas ja julge juht.

Sajandite jooksul on vaenlased püüdnud külvata vaenu ja tekitada lahkeltisid lõunaslaavlaste vahel, et siis rahvuslikke tülisid kasutada nende rahvaste orjastamiseks. Jugoslaavia rahvad, kes alati on taotlenud ühinemist, teiseisvust ja üheõiguslust, on leidnud nüüd ühise keele võitluses fashismi vastu. Marssal Broz-Titol on juhtiv osa Jugoslaavia rahvaste ühendamisel ühiseks võitluseks vaenlase vastu.

Selle suure Jugoslaavia rahvaste juhi autoriteet tunnustavad kõik, teda armastavad kõik: serblased, kroaadiid, slovakiid, makedoonlased ja montenegrolased. Ainult inimene, kes on innustatud armastusest oma kodumaa ja andumusest oma rahva vastu, inimene suurima energia ja raudse tahtejõuga, inimene täis otsustavust ja vaprust oli võimeline looma paljurahvuselist Jugoslaavia

armeed ning juhtima seda võidult võidule kurikavala ja tugeva vastase üle.

Väejuhina on Tito uute ja kaasaegsete meetodite veendunud pooldaja. Sel põhimõttel lõi ta oma jalaväe ja alustas laevastiku loomist. Ligemas tulevikus on tal kavatsusel ka õhu- ja tankiväeosa loomine. Tito on maksimaalpanud raudse distsipliini oma armees. Ta algatas ühtlasi laialdase poliitharidustöö läbiviimist oma väeosades.

Jugoslaavia rahvavabastajate armeed ja partisanisalkade kõrgema staabi liige Milovan Djilas justustab järgmist:

„1943. aasta kevadel pidid meie üksused ületama kiirevoolulise Drina jõe, mis oli tugevasti kaitsitud. Itaalia fashistlike vägede ja Mihhalovitshi tshtonikute poolt. Mõned meie eriteadlastest kahtlesid jõest ülemineku võimaluses antud tingimustes. Tito oli aga veendunud, et meie võime üleminna ja peame üle minema jõest, ning ütles: „Spetsialistid tunnevad harilikult hästi oma ala, kuid nad ei arvesta kõiki asjaolusid. Nad unustavad, et ei ole piire inimese tahtel ja masside loominguilisel initsiativil. Meie võitlejatel

V aastakäik

2/195448

Eesti rahva hävitamine sakslaste plaanides

(Algus 1. leheküljel.)

riialistlik riigivõim koos kohaliku sakslusega püüdis okupeeritud Baltikumis suurima sihiteadlikkusega luua vajalikke eeldusi sinsete põlisrahvaste saksastamiseks.

Juba varsti pärast saksa vägede sissetungi Kuramaale töötas Berliinis nn. Balti usaldusnõukogu juunis 1915. a. üldjoontes välja Baltimaade koloniseerimise kava, mis esitati erimärgkirjaga Saksa tolaaegsele riigikantslerile. Seejärel asusid saksa imperialistid Baltimaade kohta juba üksikasjalisemate ja konkreetsemate plaanide väljatöötamisele. Saksa imperialismi tuntud ideoloog P. Rohrbachi arvestuse järgi pidi võimalik olema mahutada Eestisse, Lätisse ja Leedusse kokku umbes 10 miljonit saksa kolonisti.

Kuramaal okupatsioonivõimud asusid juba 1916. aastast peale ellu viima koloniseerimispoliitikat. Eesti suhtes töötati välja konkreetsed koloniseerimiskavad 1918. a. suvel ja sügisel. Liivimaal asutati juba eriline organ, mis pidi juhtima koloniseerimist. Kogu selle ulatusliku ja äärmiselt ohtliku koloniseerimispoliitika eest päästis eesti rahva Saksa imperialistliku keisririigi kokkuvarisemine 1918. a. hilissügisel. Saksa okupatsioonivõimud koloniseerimiskavad aga jäid püsima kui vee-nev ja hoiatav tõend nende hävitusploani kohta, mis saksa imperialismil olid kujunenud eesti ja läti rahva suhtes juba esimese maailmasõja lõpuks. Imperialistlik koloniseerimispoliitika pidi massilistes mõõtetes tooma Baltikumi saksa talupoegi, kelle abil pidi toimuma kohalike põlisrahvaste hävitamine, nende majanduslik, poliitiline ja rahvuslik väljasuretamine.

Saksa okupatsioon 1918. a. oli saksa imperialismi esimene eelproov alistatud eesti rahva hävitamise ja tema lõpliku likvideerimise ettevalmistamisel. Selle okupatsiooni pärandi ja kogemused võttis hitlerlik okupatsioon täiel määral üle ja püüab nüüd mitmekordistatud jõhkrusega teostada Baltikumis seda, mis Wilhelm II aegsel Saksamaal veerandsada aastat tagasi pooleli jäi.

Prof. H. KRÜÜS.

Vabastatud Eesti valdadedst ajutiselt evakueerunud eestlasile näidatakse nende uusi kodukohti.

Võitleja Pallas

N eesti väeosa oli juba kolm päeva püsinud oma vanal positsioonil ja pidanud visalt vastu vaenlase korduvatele rünnakutele. Sakslased said juurde toetusvägesid. Nüüd olid nende jõud meie väeosa suhtes tunduvalt ülekaalus. Kuid meie võitlejad ei taganenud sammugi.

Siis saatis vastane rünnakule kolm tanki. Vaenlase sõjamasinad tungisid välja meie positsioonidele, neid ei suutnud pidada meie võitlejate kergete relvade tult. Juba tormas üks rasketank üle kaeviku, kus asus punaväelane Pallas. Noor võitleja ei lasknud end selles kohutada. Ta sidus käsigranaadid puntrasse ja lennutas need tanki roomikute alla. Tank

turtsus ja ei liikunud enam edasi. Vaenlase tanki juht teeb kangekaelselt katset sõjamasinat edasi sundida, kuid see ei lähe tal korraldada. Tankil on purunenud teine roomik ja soomuselukas pöörleb vaid koha peal. Pööreldes libiseb ta tagasi kaeviku poole ja selle alla jääb ka punaväelane Pallas — vaenlase tanki hävitaja.

Nähes ühe tanki purunemist pöörduvad teised tagasi. Vaenlase rünnakud vaibuvad. Strateegiliselt tähtsad positsioonid jäävad meie kätte tänu meie võitlejate visadusele, vaprusele ja ennastohvradavusele.

Tegevarmee.

R. JURIMAA.

Uus areteerimiste lalne Taanis

Kopenhagenist teatatakse, et saksa politsei on toimetanud viimastel päevadel paljudes Taani linnades taani patriootide areteerimisi. Näiteks areteeriti hiljuti Kopenhagenis tuntud taani kirjanudusajaloo professor Karsten Heeg. Ta heideti vanglasse põrandaaluste hitlerivastaste brošüüride avaldamise pärast. Hõrsumis areteerisid sakslased ainult juba mõõdund nädalal ligi 50 inimest. Areteeritud hulgas on ka Hõrsumi haigla kirurg doktor Jonsen.

Taani patriootide võitlus saksa okupantide vastu ei lakka ainsakski päevaks. Neil päevil tungisid firma „Burmeister ja Bainsi“ masinaehitustehasesse kolm relvastatud patriooti, kes võtsid valvureilt relvad ja heitsid 2 pommi masinate osakonda. Plahvatusel hävines suur osa kompressoreist. Patriootidel õnnestus põgeneda.

Kuidas eesti sõjamehed loevad saksmannide lendlehti

„Olime parajasti lõunasöögi lõpetanud“, jutustab Punaväe eesti väeüksuse major S. Allikusest. „Mitmed meist, kes olid küljealuseks leidnud kuivema künka, lasksid heledas kevadpäikeses mõnudes leiba luuseda, kui leitnant Karma, meie üksuse komandör, meie hulka tuli. „Poised,“ hüüdis ta heatujuliselt nagu ikka, „saksmannid saatsid teile pruukimise paberit.“

Ta võttis välitaskust kahlaka pabereid. Need osutusid eestikeelseteks lendlehtedeks, millega saksmannide väelühatus meie, Nõukogude Eesti Vabariigi armee sõdurite meelt suvatses lahutada. Seal oli üks leht määratud Nõukogude eestlastele, teisele oli trükitud mingi hale ja armas laul „Elamusdest Nõukogude Liidus“, nii hale ja armas, et punaväelane Siimon kurtis, et selle laulu lugemine pannud tal kõhu valutama. Kolmandale oli kirjutatud alla eesti rahva naljatlik tohter Mäe. Seda lendlehte lugedes jäi mulje, et Mäe selle tööpoolest ise on kirjutanud, sest see oli koostatud sama kirjaoskamatult kui ta kõnedki, mida me mõnikord endi lōbustuseks raadios oleme kuulnud.

Mehed nosisid rindetäpse kosti kallal lükk aega, üks muigas, teine kratsis kukalt, kolmas vanus ja süülas — nii nagu kellegi temperament. Kui esimene uudishimu oli rahuldatud, oldi pettunud: et nii lapsikult, nii vaimuäeselt üldse eesti keeles on võimalik kirjutada! Ja siis sõna sõnast, jutt jutust — hakkasid mehed saksmannide lendlehti arutama.

„Ennää mul „Eesti Omavalitsuse juhti“, itsitab Läänemaa mees Veeroja-Mäe allkirjaga lendlehte viibutades. „Näe, kus nüüd teeb lolli näo ja ohkab, et „oma üllatuseks kuuleme, et meie piiril ei ründa meid mitte vaid bolshevikud, vaid nende ridades ka eesti sõdurid.“ Või see on temasugusele üllatuseks, et Eesti riigil on meie taoline vägev sõjavägi, kes mäemehikestele muidugi armu ei anna!“

„Mis seal imestada“, vabandab Mäe punaväelane Tähiste. „Kui paar aastat on seda hampelmanni nõorist tõmmatud, et pa-sunda muudkui eesti rahvale, et bolshevikud on kõik eestlased Nõukogude Liidus maha tapnud — eks siis mehike hakand viimaks isegi oma valet uskuma.“

„Ollatu äga üllatu, mehed,“ pomiseb Talvik mürgiselt. „Küll sa varsti roheliseks üllatud, kui eesti diviiside laul vana Tallinna rõõmust rõkkama paneb!“

Mehed on Mäele ja ta juudakambale eriti vihased sellepärast, et need on aidanud sakslastel kokku meelitada ja sundida ka eestlasi oma rõõvarmee ridadesse. Ja nagu sageli, nii läheb ka nüüd selle kirumine lahti.

„Või nemad, maidad, ajavad minu venna Narva jõe äärde passima, et mina koju ei pääseks!“ kirub Rakverest pärinev punaväelane.

Leitnant Karma kuulab meeste juttu ja ütleb muutes, et miks ei pääse, Mäe kutsus ju kõiki eestlasi oma poole üle jooksmas. Et see

olevat ju eesti meeste rahvuslik kohus.

Mehed saavad aru, et nende ohvitser naasib naljaviluks. Kõigil on selge, et eesti rahva igipõliste vaenlaste, saksa parunivõsude aitamise oleks jälk kuritegu eesti sangarliku ajaloo ees. Temperamentlikas Rakvere mees on aga nii püha viha täis, et ta ei saa ohvitseri naljast aru, vaid purskab:

„Küll on kuradid mõelnud välja ni-meed eesti meeste mõnitamiseks: „20-eesi ess-ess diviis“, „obersturm-führer“, „unterschafführer... Ma kujutan ette, et mu vend on häbi pärast küürus, kui tema ka peab kandma mõne „schutzmanni“ nime ja kui temast lehed leierdavad, et ta võitleb Narva juures „õlg õla kõrval saksa grenadeeriga“, võib-olla kõrvuti mõne junkrujuntsiga, kelle vanaisa, saksa parun, meie varraisale Viinni mõisa talis viiskümneend soolast laskis andal. Ja kelle vastu võitleb? Minu, oma venna vastu, kes tahab tulla koju oma naise ja laste juurde! Küm-nede tuhandete eesti meeste vastu, kes soovivad eestile tõelise vabaduse!“ Rakvere mees on ärritusest päris punane.

Leitnant Karma lööb jälle jutule sekka. „Aga mis te siis teete, kui te lahingus satute kohe süütsi kokku selle eesti ess-ess diviisiga või mõne muu üksusega, kuhu saksmannid on kasutanud tele vendi ja omakseid?“

Seda küsimust on varemgi korduvalt arutatud, küll omavahel, küll organiseeritud nõupidamisel. Ja alati on tulnud ühele ja samale otsusele. Mehed Punaväe eesti laskurkorpuses on veendunud, et saksmannid ei ole suutnud eesti rahva kalnēt aru hoopis ära häjutada. Sakslase sõjakäitus on ju kõigile juba ammu selge. Et Pu-

naarmee võidukäiku ükski jõud enam kestvaks pidurdada ei suuda, on samuti selge. Et Nõukogude Eesti taastamine kõige tõhusamalt ja kiiremalt parandab kõik sõjajärgseid ja viib meie isamaa õnnelikule tulevikule, selles on samuti veendunud eesti rahva rõhuv enamus, lobisegu Mäe oma ham-pelmanni-kambaga palju tahes, bolshevikude terrorikavatsusist või eesti rahva hävitamisest. Ja kõige selle pärast usuvad kümned tuhand-d eesti mehed Nõukogude Eesti Vabariigi võimsas armees, et hetkel, kui neil tuleb rinnutsi kokku minna oma vendadega, kellele on kaela määratud schutzmannide ja sturmführerite häbimärgid, et siis need vennad oma relvad ümber pööravad ja meiega koos sakslasi materdama hakkavad.

Temperamentlikas Rakvere mees on selle vestluse jooksul rahunenud, kuid mitte täiesti. Ta pomiseb kurjakuulutavalt:

„Aga kui nad mu venna nii on ära hullutanud, et ta kõigist hoolimata mul koduvärvast relvaga jalus ees on — siis olgu saatust talle armuline — mina mitter!“

Lõunapuhkus on lõppenud. Mehed lähevad igaüks oma ülesan-deid täitma. Leitnant Karma tõmbab tikku, läidab saksmannide lendlehed ja hüüab meestele järele, ise kavalalt teist silma pilu-tades:

„Arge siis unustage lendlehte all olevat isalikkust õpetust, et kui te lähene te saksa liinidele või te lahene te saksa sõduritega, siis hüüdke: „Wir sind Esten!“

„Ei unusta, ei unusta,“ lõõbivad mehed vastu. „Õtlemis neile päris sula selges eesti keeles, et siin marsib eesti armee ja koristagu parunivõsud jalamaid oma karnas-d koivad meie maalt!“

P. JARVA.

Päevakaja

ISE OLED!

Kõiges selles tohtus porime-res, mida saksa teadeteametused ja peakorterid levitavad informat-siooni ja rindeülevaadete nime all, mõllab viimasel ajal ikka pakse-malt ja vihasemalt ikka üks ja sama laine — liitlasvägede sisse-tung Euroopasse. Sellele suurele ohule, mis tegelikult tähendab hitlerlastele kolmandat kukelaulu, püüdsid nad eriti läheneda väga kergelt-üleolevalt, varjates oma ärevust keeruliste ja mitte midagi ütlevate sõnakõiksude varju. Nüüd, kus asi on võtnud aga täiesti reaalse pöörde, kus lõplik kohtu-tund on otse ukse ees, on ärevu-sest saanud paanika, ning paanikast vallutatud ajud ei ole enam võimalised leiutama muud kui tuntud karjatsurade pareerimis-lauset: „ise oled“. „Inglased kardav-d sissetungi rohkem kui meie“, räägib hitlerlik raadio.

Otsides kassi, kes oleks suute-line nahka panema hitlerlaste tult palavat hirmuputru liitlaste sisse-tungi pärast, püüab saksa propa-ganda üsna vagusasti ja viguri-juttudega mõõda hiilida tohutust kaotusest idas — Sevastopoli, Musta mere parima sadama loo-vutamist Punaarmeele. Saksa poliitiline ülevaade, mille lapsikust kogu raadiot kuulaval maailmal oli võimalik sel puhul järjekord-selt imetleda, lausub lihtsalt, et saksa juhtkond olevat juba mõne nädala eest jõudnud arusaamisele, kuivõrd mõttetu on Krimmi pool-saare enda käes hoidmine. Ent Nõukogude Liit pühitsevat Sevas-toopoli vallutamist, siis võivad Saksamaa öelda, et see on ainult Sevastopoli ja mitte Bukarest. Euroopa linnad Bukarest ja Kö-nigsberg jäävat ikka veel Euroo-passe, seega sakste kätte.

Kui see hiilgav mõte Krimmi otstarbetusest mitte juba mõned aastad tagasi saksa strateegide kolu oleks tulnud, siis võib-olla poleks fritsuid sinna surma otsima roninudki. Igal juhul on imetus-väärne sakslaste lahkus Bukares-ti ja Königsbergi ja Küllap vist muudegi praegu nende käes olevate linnade tuleviku kindlusta-mise suhtes. Siinjuures ei saa al-nult jätta meenuvatama eesti pä-runite tuntud praalimist: uusmaa-saajate asunike aadressil, et endie-tele mõtsamaadele ehitatud asu-nikumajadele ehitatagu aegsasti rattad alla. Nüüd on asunikel oma-korda põhjust soovitada, et tehku sakslased aegsasti rattad alla Bukarestile ja Königsbergile ja küllap kah Berliinile endalegi, sest pole vähematki kahtlust, et Pu-naarmee järgmine löök neistki rajoonidest enam väga kaugel mõõda ei käi, ja hitleriseeritud Euroopal on imelik omadus — kokku tõmbuda. Eesti linnu aga ei maksa hitlerlastel küll katsu-da rattale tõmmata — nende kaa-saviimist Euroopasse takistab juba eesti rahvas ise. Praegust teatavat vaheaega aktiivsemas rindetege-vuses ongi eestlastel kõige parem kasutada teadliku-organiseeritud rahvaväe loomiseks oma elu ja varanduse kaitseks sakslaste vas-tu. Partisaniliikumine tuleb täius-tada viimse võimaluseni.

Eestis läheb pind okupantide päkkade all selles tükis ikka roh-kem ja rohkem leegitsema. Kül-lap see oli hirm, mis sundis Eesti omavalitsuse juhi ja sakste toapoiisi Mäe minema huvireisule Oiem-Donau piirkonda. Tallinna raadio kinnituse järgi olevat ta küll kasutanud seda lõbulendu-muuseas Leipzgis eesti kunstni-ke kontserdiesinemiseks. Et Mäe meister on mustades kunstides, eeskätt aga oma rahva kupelda-mise ja nulgimise kunstis, selles pole muidugi kahtlust, aga roh-kem on küll põhjust arvata, et mitte nende oskuste demonst-ratsioonitarve, vaid nahaõhoidmise võimalus oli see põhjõud, mis kihutas tohmandoktori sellele turneele...

A. TULIK.

Toimetuse kolleegium.

Punaarmee vabastas Pihkva linna

23. juulil avaldati Kõrgema Ülemjuhataja käskkiri 3. Balti rinde vägede juhatajale kindralpolkovnik Maslennikovile, kelle väed vallutasid Pihkva, sakslaste võimsa tugipunkti, mis tõkestas edasitungi Lõuna-Eestisse.

Saavutatud võidu tähistamiseks omistati Pihkva vabastamislahinguis silmapaistnud väeosadele „Pihkva“ nimetus.

Meie Kodumaa pealinn Moskva saluteeris meie vaprate vägede, kes Pihkva vabastamislahinguist osa võtsid, 20 suurtükiväe-kogupauguga 224 suurtükist.

Kõrgema Ülemjuhataja 24. juuli käskkiri 1. Valge-Vene rinde juhatajale Nõukogude Liidu Marssalile Rokossovskile teatas, et 1. Valge-Vene rinde väed vallutasid tankikoonidiste, ratsaväe ja jalaväe hoogsalt pealetungiga Ljublini linna, sakslaste tähtsa tugipunkti Varssavi suunas.

Ljublini vabastamislahinguis silma paistnud väeosadele omistati „Ljublini“ nimetus.

Meie Kodumaa pealinn Moskva saluteeris meie vaprate 1. Valge-Vene rinde vägede 20 suurtükiväe-kogupauguga 224 suurtükist.

Nõukogude Informatsioonibüroo 25. juuli teadaandes üeldakse, et Pihkvast edela pool vallutasid meie väed üle 40 asula ja Zhi-guri raudteejaama.

Daugavpilsis suunas jätkasid meie väed pealetungilähinguid, mille kestel vallutasid üle 20 asula ning Medupe ja Vabole raudteejaama. Meie väed lõikasid läbi Daugavpils—Riia raudtee.

Belostoki suunas liikusid meie väed lahingutega edasi ja vallutasid üle 60 asula, nende hulgas Belostoki oblasti rajoonikeskuse Zabudovi ning Belano ja Sapotskovski raudteejaama. Meie väed asuvad Belostokist 4 km kirde pool.

Ljublinist põhja ja lääne pool arendasid meie väed edukalt pealetungi ja vallutasid üle 200 asula ning 3 raudteejaama.

Holmisti lääne ja edela pool

vallutasid meie väed Krasnostavi ja Zamostje linna, üle 100 asula ja 7 raudteejaama.

Lvovi suunas vallutasid meie väed Lvovi oblasti rajoonikeskuse Janovi linna, Gorodoki ja Sokolniki linna, Drogobitshi oblasti rajoonikeskuse Rudki linna, üle 150 asula ja 4 raudteejaama. Meie väed piirasid sisse vaenlase väed Lvovi linna piirkonnas ja alustasid lahinguid Lvovi äärlinnades. Koos oma staabiga andis end vangi 13. saksa armeekorpus ülem jalaväekindral Hauffe, kes oli raskesti haavatud.

Stanislavi suunas liikusid meie väed edasi ja vallutasid Stanislavi oblasti rajoonikeskused Bolshovitsi, Zhovteni ja Otõnja, üle 80 asula ja 7 raudteejaama. Meie väed asuvad Stanislavist 6 km kirde pool.

24. juulil vigastasid ja hävitasid meie väed kõigil rinnetel 103 saksa tanki. Ohulahinguis ja õhutõrjekahurväe tulega tulistati alla 36 vaenlase lennukit.

Pihkva on vaba

23. juulil vabastas Punaarmee viimase suure Vene Sotsialistliku Föderatiivse Nõukogude Vabariigi linna — Pihkva.

Kolmandat korda said sakslased Pihkva all purustava hoobi. Aleksander Nevski malevad andsid siin saatustliku löögi saksa ristiriitlikele kuulsale Peipsi Jäälahingus 1242. aastal. 1918. aastal lõi noor Punaarmee sakslased välja Pihkva linnast ja tookordne Pihkva vabastamise päev — 25. november — sai keiserliku Saksa-maa lõpliku laostumise ja hukkamise alguseks.

23. juuli 1944. aastal on sakslaste samuti kadunud illusioonide ja purunenud lootuste leinapäevaks. Pihkva kaotus on seegi kord loojangu märk, mis on eelkõige lähedalolevale paratamatule lõplikule purunemisele.

Sakslased hoidsid kõigest jõust Pihkvast kinni, sest selle linna äraandmine tähendas neile rohkem kui järjekordset kaotust Pihkvat läbi. Kaitseleini kättis teed Baltimaale ja Pihkva langemisega avanesid väravad Eesti NSV lõunapoolsetesse maakondadesse.

Sakslastel oli kavatsus kauaks püsima jääda sellesse Eesti—Vene piirilinnas. Nad andsid talle juba oma nimegi — „Pleskau“ — ja üks kesklinna tänavatest oli ristitud „Berlinerstrasse“ks. Saksa-maalit saabus Pihkvasse uusi alalist elanikke — preist ja baleri-eruohtvitere, hambaarste ja teisi tegelasi, oma naiste ja lastega.

Okupantide peremehetsemine avaldus siin samuti, nagu teisteski Nõukogude linnades. Saksa „kultuurtregerid“ lasid õhku ajaloolisi linnaümbruse, röövisid muuseumi-varasid ja põletasid kunstiteoseid. Tapeti kümneid tuhandeid Pihkva elanikke, suur osa saadeti Saksa-maale sunniti tööle. Pihkva oli ümbritsetud koonduislaagrite rööngaga. Tuhanded süütu õhrid vaevlesid Peski, Mogilno, Krestõ ja Petseri laagrites.

Pihkva on taas vaba. See järjekordne võit ei tulnud kaugeltki mitte kergelt. Tee Leningradist Pihkvasse viis läbi metsade ja rabade, läbi tugevasti kindlustatud, sügavate raudbetoonist dõttide ja teiste tõkkevahenditega varustatud piirkondade.

22. juuli varahommikul algasid Pihkvas tänavavõitlused. Kindral Lukjanovi võitlejad puhastasid sakslastest ühe maja teise järel. Linn oli leekides. Sakslased olid süüdanud põlema terved linnaosad. Mõlemad Velikaja jõest ülevitvad sillad olid õhku lastud. Parvede abil ja suurelt osalt ujudes õnnestus meie vägedel minna üle jõe, et jälitada kiiruga taganevaid sakslasi. Täpselt ühel ajal forsee-risid meie väeosad Velikaja jõe kahes kohas. 23. juuli hommiku-hämaruses läksid üle jõe juba terved Punaarmee polgud. Kõik jõud olid liikvel. Kella kuueks oli Pihkva kindlalt meie vägede käes. Lahingukära vaikus. Võidukad Puna-armee väeosad aga asusid liikvele edasi — lääne poole.

Vaenlase kaotused ja 1. Balti rinde ning 1. 2. ja 3. Valge-Vene rinde vägede sõjasaak pealetungioperatsioonide ajal 23. juunist kuni 23. juulini k. a.

1. BALTI rinde väed tekitasid pealetungi-ope-ratsioonide kestel 23. juunist kuni 23. juulini käes-oleval aastal vaenlasele järgmisi kaotusi elavjõus ja tehnikas:

HÄVITATI: 162 lennukit, 396 tanki ja iseliikuvat suurtükki, 525 mitmesuguse kalibriga suurtükki, 227 miinipildujat, 1444 kuulipildujat ja 3946 autot. Vaenlane kaotas ainult tapetutena 56.410 sõdurit ja ohvitseri.

Sama aja jooksul said 1. Balti rinde väed järgmist sõjasaaki:

31 tanki, 685 mitmesuguse kalibriga suurtükki, 194 miinipildujat, 1456 kuulipildujat, 12.740 vintpüssi ja automaati, 3921 autot, 15 vedurit, 610 vagunit ja platvormi, 969 hobust ja 238 laskemoona, relvastuse, varustuse ja toiduainete ladu. Võeti vangi 8249 vaenlase sõdurit ja ohvitseri.

Seega on sakslaste üldkaotused sõjatehnika pealiikides ja elavjõus 1. Balti rinde vägede pealetungilähingutes ühe kuu jooksul: 64.859 vangilangenut ja tapetut, 162 lennukit, 427 tanki ja iseliikuvat suurtükki, 1210 mitmesuguse kalibriga suurtükki, 421 miinipildujat, 2900 kuulipildujat ja 7867 autot.

3. Valge-Vene rinde väed tekitasid 23. juunist kuni 23. juulini käesoleval aastal teostatud pealetungioperatsioonide jooksul vaenlasele järgmisi kaotusi elavjõus ja tehnikas:

Hävitati: 153 lennukit, 546 tanki ja iseliikuvat suurtükki, 1405 mitmesuguse kalibriga suurtükki, 408 miinipildujat, 3344 kuulipildujat, 8213 autot. Vaenlane jättis lahinguväljale üle 105.000 oma sõduri ja ohvitseri laiba.

Sama aja jooksul said 3. Valge-Vene rinde väed järgmist sõjasaaki: 288 tanki ja iseliikuvat suurtükki, 1386 mitmesuguse kalibriga suurtükki, 822 miinipildujat, 3566 kuulipildujat, 34.382 vintpüssi ja automaati, 202 raadiojaama, 9492 autot, 437 mootorratast, 136 traktorit ja mootorveokit, 2637 voorivankrit sõjamaterjaliga, 36 vedurit, 2958 vagunit, 6015 hobust, 504 laskemoona, relvastuse, varustuse ja toiduainete ladu. Võeti vangi 56.277 vaenlase sõdurit ja ohvitseri.

Seega on sakslaste üldkaotused sõjatehnika pealiikides ja elavjõus 3. Valge-Vene rinde vägede pealetungilähingutes ühe kuu jooksul: 161.277 vangilangenut ja tapetut, 153 lennukit, 834 tanki ja iseliikuvat suurtükki, 2791 mitmesuguse kalibriga suurtükki, 1230 miinipildujat, 6910 kuulipildujat ja 17.705 autot.

2. Valge-Vene rinde väed tekitasid 23. juunist kuni 23. juulini käesoleval aastal teostatud pealetungioperatsioonide kestel vaenlasele järgmisi kaotusi elavjõus ja tehnikas:

Hävitati: 51 lennukit, 649 tanki ja iseliikuvat suurtükki, 728 mitmesuguse kalibriga suurtükki, 726 miinipildujat, 2255 kuulipildujat ja 6023 autot. Vaenlane jättis lahinguväljale üle 100.000 oma sõduri ja ohvitseri laiba.

Sama aja jooksul said 2. Valge-Vene rinde väed järgmist sõjasaaki: 67 tanki ja iseliikuvat suurtükki, 678 mitmesuguse kalibriga suurtükki, 673 miinipildujat, 1417 kuulipildujat, 19.788 vintpüssi ja automaati, 7237 autot, 361 traktorit ja mootorveokit, 4202 voorivankrit sõjamaterjaliga, 11 vedurit, 521 vagunit, 5567 hobust, 65 laskemoona, relvastuse, varustuse ja toiduainete ladu.

Võeti vangi 31.718 vaenlase sõdurit ja ohvitseri.

Seega on sakslaste üldkaotused sõjatehnika pealiikides ja elavjõus 2. Valge-Vene rinde vägede pealetungilähingutes ühe kuu jooksul: 131.718 vangilangenut ja tapetut, 51 lennukit, 716

tanki ja iseliikuvat suurtükki, 1406 mitmesuguse kalibriga suurtükki, 1399 miinipildujat, 3672 kuulipildujat ja 13.260 autot.

1. Valge-Vene rinde väed tekitasid 24. juunist kuni 23. juulini käesoleval aastal teostatud pealetungioperatsioonide kestel vaenlasele järgmisi kaotusi elavjõus ja tehnikas:

Hävitati: 265 lennukit, 408 tanki ja iseliikuvat suurtükki, 1463 mitmesuguse kalibriga suurtükki, 1544 miinipildujat, 3844 kuulipildujat ja 9120 autot. Vaenlane jättis lahinguväljale üle 120.000 oma sõduri ja ohvitseri laiba.

Sama aja jooksul said 1. Valge-Vene rinde väed järgmist sõjasaaki: 350 tanki ja iseliikuvat suurtükki, 1832 mitmesuguse kalibriga suurtükki, 1101 miinipildujat, 5745 kuulipildujat, 22.108 vintpüssi ja automaati, 393 raadiojaama, 9200 autot, 275 traktorit ja mootorveokit, 5160 voorivankrit sõjamaterjaliga, 23 vedurit, 2300 vagunit, 18.889 hobust, 568 laskemoona, relvastuse, varustuse ja toiduainete ladu.

Võeti vangi 62.236 vaenlase sõdurit ja ohvitseri.

Seega on sakslaste üldkaotused sõjatehnika pealiikides ja elavjõus 1. Valge-Vene rinde vägede pealetungilähingutes kolmekümne päeva kestel:

182.236 vangilangenut ja tapetut, 265 lennukit, 758 tanki ja iseliikuvat suurtükki, 3295 mitmesuguse kalibriga suurtükki, 2645 miinipildujat, 9589 kuulipildujat ja 18.320 autot.

Pealetungioperatsioonide tagajärjel, mis teostati 23. juunist kuni 23. juulini käesoleval aastal nelja rinde — 1. Balti ning 1., 2. ja 3. Valge-Vene rinde — vägede tihedas koostöös ning mis lõpetati vaenlase vägede keskse vägrupeeringu purustamisega Nõukogude—Saksa rindel, Nõukogude Valge-Vene pealinnas Minski, Nõukogude Leedu pealinnas Viiniuse ja tähtsate linnade — Vitebski, Mogilevi, Vileika, Baranovitshi, Pinski, Polotski, Orsha, Bobruiski, Borissovi, Zhlobini, Koveli, Ossipovitshi, Molodetschno, Grodno, Lida, Slonimi, Volkovõsski ja Panevezhise vabastamisega, on sakslaste kaotused sõjatehnika pealiikides ja elavjõus: üle 381.000 tapetud sõduri ja ohvitseri, 631 lennukit, 2735 tanki ja iseliikuvat suurtükki, 8702 mitmesuguse kalibriga suurtükki, 5695 miinipildujat, 23.071 kuulipildujat ja 57.152 autot.

Võeti vangi 158.480 saksa sõdurit ja ohvitseri, nende hulgas 22 saksa kindralit — jalaväekindral Hollwitzer (53. armeekorpus ülem), kindralleitnant Lützow (35. armeekorpus ülem), jalaväekindral Völkers (27. armeekorpus ülem), kindralleitnant Müller (12. armeekorpus ülem), kindralleitnant Hofmeister (41. tankikorpus ülem), kindralleitnant Hitter (206. jalaväediviisi ülem), kindralmajor Müller-Bülow (246. jalaväediviisi ülem), kindralmajor Michaelis (95. jalaväediviisi ülem), kindralmajor Traut (78. rünnakdiviisi ülem), kindralmajor Trowitz (57. jalaväediviisi ülem), kindralmajor Gier (383. jalaväediviisi ülem), kindralleitnant Bammler (12. jalaväediviisi ülem), kindralmajor Konradl (36. jalaväediviisi ülem), kindralmajor Klämm (260. jalaväediviisi ülem), kindralleitnant Heine (6. jalaväediviisi ülem), kindralleitnant Ochsen (31. jalaväediviisi ülem), kindralmajor Engel (45. jalaväediviisi ülem), kindralleitnant Kurowski (110. jalaväediviisi ülem), kindralmajor Steinkeller (60. motoriseeritud diviisi ülem), kindralmajor Erdmannsdorf (Mogilevi linna komandant), kindralmajor Hamann (Bobruiski linna komandant) ja kindralmajor Schmidt (9. saksa armee inseneriväe ülem).

NÕUKOGUDE INFOATSIOONIBÜROO

Kokkuvõte NSV Liidu Sõjalaevastiku sõjategevuse kohta 22. juunist 1941. a. kuni 22. juulini 1944. a.

Isamaasõja esimestest päevadest alates peab Nõukogude Liidu Sõjalaevastik saksa fashistlike vallutajate vastu edukat võitlust. Nõukogude merehired on andnud vaenlasele rea raskeid hoobe ja pidanud auge vastu karmidele sõjakatsumustele. Isamaasõja käigus peab NSV Liidu sõjalaevastik lakkamatult võitlust vaenlase liiklusteel. Meie kõige raskemais ja keerukaimais olukorras tegutsesid peal- ja allveelaevad uputavad vaenlase vägede ja sõjaväeüksuste laaditud sõja- ja transportlaevu. Laevastiku torpeedo- ja pommituslennuvägi ründab vaenlase sadamaid ja baase ning hävitab vaenlase laevu nende peatuspaikades ja merel.

Tihedas koostöös Punaarmee ja Sõjalaevastik andnud võimsaid lööke vaenlase rannäärsete vägruppide, tiibadele ja tagalale ning samaaegselt kaitsenud meie rannikuvägede tiibu saamase desantide ja löökide eest merelt. Sõjalaevastiku ja Punaarmee ühine koostöö Odessa, Sevastopoli ja Novorossiiski kaitsemisel pidas kaua kinni vaenlase suuri jõude ja peatas seega sakslaste pealetungi peasuundades. Odessa, Sevastopoli, Stalingradi ja Leningradi kangelasliku kaitsemise päevil võitsid nõukogude merehired endale igavese kuulsuse.

Nõukogude Liidu Sõjalaevastiku edukalt teostatud dessantoperatsioonid, nagu näiteks dessantide maaleaatmine Feodosias, Kerčhis ja Novorossiiski, osutasid Punaarmee pealetungiväele väeosadele suurt toetust.

Hitleri väejuhatuse pangi suuri lootusi Nõukogude Liidu mereteede blokeerimisele. Kuulutades välja totaalse allveesõja, tahtsid sakslased hävitada

meie välisliiklusteed ning isoleerida NSV Liitu. Nüüd on täiesti selge, et need hitlerlaste plaanid on lõplikult lühtunud. Tegutsedes koos liitlaste laevadega kaitses Sõjalaevastik edukalt oma põhjatoonist Nõukogude Liidu sadamasse relvastuse ja sõjamaterjaliga sõitvaid liitlaste laevade karavane.

Meie raskelaevastik, allveelaevastik, torpeedokaatrid ja lennuvägi tekitasid suurtükiväe tulega ja torpeedo- ja pommituslennukutega saksa fashistlikele röövlallutajale tohutut kahju.

Isamaasõja 37 kuu kestel on NSV Liidu Sõjalaevastik uputanud sakslaste ja tema kaaslaste: 1 abiristleja, 2 rannakaitse-soomuslaeva, 37 miinilaeva, 50 allveelaeva, 3 minipanijat, 12 traalerit, 137 valvelaeva, 2 monitori, 12 kahurpaati, 79 torpeedokaatrit, 288 valyekaatrit, 850 transportlaeva, 89 abilaeva, 392 iseliikuvat praami ja 766 vähe-mat laeva.

Meie laevad, õhutõrjekahurvägi ja merelennuvägi on hävitanud 6.829 vaenlase lennukit.

Juba päris sõja algul teatasid hitlerlikud lobi-sejad kogu maailmale, et Nõukogude laevastik oleval hävitatud. Sõjategevus merel ja meie mere-sõjajõudude poolt vaenlasele antud võimsad löögid on näidanud saksa väidete kogu valelikkust ja loba. Praegu jätkab meie Sõjalaevastik vaenlase laevade ja transportlaevade hävitamist, blokeerib tema liiklusteid ning osutab Punaarmeele Nõukogude territooriumi vabastamisel ja saksa fashistlike vallutajate lõplikul purustamisel olulist abi.

EK(b)P KK Sekretäri sm. N. Karotamme kõne Eesti NSV

4. aastapäeva tähistamise pidulikul aktusel

SELTISIMEHEDI

Tänavust 21. juulit — nõukogude võimu kehtimapaneku neljandat aastapäeva Eestis tähistavad Punaarmee suurimad ajaloolised võidud.

Isamaasõja kolme aasta kestel on kangelaslik Punaarmee ära käinud kuulsusriikka tee võitluses meie maa rahvaste elu, vabaduse ja sõltumatuse eest. Seda teed meenutab meile 22. juunil käesoleval aastal avaldatud Nõukogude Informatsioonibüroo teade „Kolm aastat Nõukogude Liidu Isamaasõda“, millest me loeme järgmist: „Punaarmee, olles Isamaasõja esimesel perioodil ajanud nurja Hitlerlaste välksõjaplaani, purustas järgmisel perioodil vaenlase kaitsestrategia ja tema arvestused kindlustada endale vallutatud Nõukogude maad. Saksa fashistlik armee osutus lõõduks ja seisab praegu täieliku katastroofi ees. Selline on Isamaasõja möödunud kolme aasta sõjaline kokkuvõte“.

Pärast sakslaste puruksloomist Moskva all, kui varises põrmuks sakslaste välksõja-strategia, pärast sõja käigus pöördpunktiks saanud Stalingradi, kus saksa vägede anti hoop, mis asetas nad katastroofi äärel, algas ajajärk, kus Punaarmee murdis üksteise järel läbi sakslaste võimsad kaitsesüsteemid Orjoli ja Belgorodi, Smolenski ja Leningradi all, Miusi ja Dnepri jõel, ning ületas üksteise järel vesitõkked — Dnepri, Bugi, Dnestri, Pruti, Sereti, Narva ja Sviri jõe — ning näitas seega, et kõik „vallid“ ja kindlused, millest Hitlerlased nii palju on kisanud, ei suuda vastu panna lahinguis kaarastunud Punaarmeele, keda juhib suur väepealik seltsimees Stalin.

Võitnud 1943.—44. aasta mõnede kuude kestel lahingu Nõukogude Ukraina pärast ja jõudnud pikal rindel meie riigipiirideni, kandis Punaarmee sõjategevuse üle Rumeenia territooriumile ja lõi seega suuremauguga Hitleri Euroopa-kindluse. Olles puruks lõhnutud soome lahtarid Karjala ja Aunuse maakitsustel asus Punaarmee uutele võimsatele pealetungidele Nõukogude Valge-Vene, Nõukogude Löödu, Läti ja Eesti vabastamiseks ning Nõukogude Ukraina viimaste piirkondade puhastamiseks Hitlerlastest.

Tõsiselt edusamme saavutasid ka meie liitlased — Suur-Britannia ja Ameerika Ühendriikide sõjaväed Itaalias. Liitlaste väed maabusid Põhja-Prantsusmaal ja sunnivad praegu Hitlerlikke sõjaväed sammamult taanduma. Saksa fashistidele antakse kasvava jõuga lööke nii idast kui ka lõunast ja läänest. Liit NSV Liidu, Suur-Britannia ja Ameerika Ühendriikide vahel fashistliku Saksamaa vastu on muutunud veelgi tugevamaks.

Selline on lühidalt see sõjalis-poliitiline olukord, mille taustal me tähistame Eestis Nõukogude võimu kehtimapaneku neljandat aastapäeva.

Neli aastat tagasi kuulutati eesti rahva tahtel välja Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik, kes astus Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liitu sõltumatu ja suveräänse liiduvabariigina.

Nõukogude võimu kehtimapaneku ja Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liitu astumisega saavutas meie rahvas sõltumatuse ja kõik vajalikud tingimused eestlaste rahvusriikluse, majanduse ja kultuuri vabaks arenguks.

NSV Liidu Stalinliku Konstitutsiooni põhimõtete alusel töötati välja ja võeti vastu põhiseadus, mis on võrattult demokraatlikum kui ükski muu Eesti varasem põhiseadus. — Eesti NSV Konstitutsioon. See konstitutsioon kindlustas kogu rahva osavõtu riigi valitsemisest. Ta tagas tegelikult Nõukogude riigi igale kodanikule vastuvõetavalt õigused — õiguse tööd, puhkust ja haridust saada ning õiguse saada kindlustust vanaduse puhul. Ta kindlustas eesti töötavale rahvale kõige laiemad demokraatlikud vabadused.

Juba Nõukogude korra esimesel aastal, 1940.—41., tõendas Nõukogude kord Eesti NSV-s kõi-

ki oma paremusi. Nõukogude korra tulemuseks oli tööpuuduse täielik likvideerimine ja tööstuse kiire kasv, mis juba 1941. aasta esimesel veerandil oma üldtoodangu ületas 1940. aasta esimese veerandi taseme 65 protsendi võrra. Nõukogude korra tulemuseks oli ka maa ja vähese maaga talupoegade varustamine maaga nõukogude maareformi teostamise teel, mis maa ümber jaotas põhimõttel, et maad peavad saama need, kes seda ise oma isikliku tööga harivad. Tunduvalt kasvas 1940. aasta sügisel talviljade külvipind ning 1941. aasta kevadel suvilja alla võetud maa. Töölisel ja talupojal tundis rõõmu vabast tööst enda ja oma riigi heaks, sest riigi tugevõimendusest, tema rikkuse ja jõukuse kasvust oleneb nüüd iga töötaja jõukus.

Kõhusliku maksuta seltsimeestase algkooli sisseastumine ja stipendiumide andmine tehnikumide ja kõrgemate õppeasutuste õpilastele soodustas eriti kesk- ja kõrgemates õppeasutustes õpilaste arvu kasvu nende kodanike arvel, kel varemalt aineliste tingimuste tõttu puudus võimalus omandada kesk- ja kõrgemat haridust.

Kasvas sanatooriumide ja puhkekodude võrk, kus ravi ja puhkust sai töötav rahvas. Riikliku sotsiaalkindlustuse ja vanaduspensionide sisseastumine kindlustas töötajad töövõime ja vanaduse puhuks.

Vabastatud Eestis algas nõukogude rahvuskultuuri hoogus tõus.

Hoolimata nõukogude võimu esimese aasta raskustest — iga algus on raske, räägib vanasõna, pealegi veel uue ühiskonna ehitamisel, hoolimata neist raskustest, nägi ja tundis eesti rahvas nõukogude aasta suuri saavutusi nii poliitilisel, majanduslikul kui ka kultuuri ja rahvahulkade heaolu kasvu alal. Need olid rahva tõelised ja silmanähtavad saavutused ning võidud. Ja seepärast, kui saksa fashistlikud röövvallutajad 22. juunil 1941. a. tungisid reetlikult meie Nõukogudemaale kallale, et riisuda Nõukogude Liidu rahvastelt kõiki nende saavutusi, vabadust ja sõltumatust, siis astus eesti rahvas oma nõukogude võimu ja ta võitluse kaitseks välja koos kõigi teiste Nõukogude Liidu rahvastega.

Viis ja pool kuud kestis 1941. aastal võitlus saksa sõjavägede vastu Eesti NSV territooriumil. Eesti rahvas kaitses oma vabadust ja sõltumatust, tuginedes Nõukogude Liidu relvastatud jõududele. Veristes heitlustes vaenlase jõude välja kurnates kaitses nõukogude rahvas iga jalatäit Eesti pinda, samuti nagu ta kaitses ka venelaste, valgevenelaste, ukrainlaste, moldaavlaste ja Nõukogude Liidu teiste rahvaste maad. Kuid hambuni relvastatud vaenlase jõud ületasid tookord meie sõjavõude, kes ei olnud esialgu veel täielikult mobiiliseerunud. Vaenlane okupeeris ka Eesti NSV ja tallas porri eesti rahva vabaduse, iseseisvuse ja kultuuri. Ta hakkas röövima Eesti rikkusi ja loostama Eesti majandust. Ta pani Eestis kehtima saksa fashistliku orjuse ning sunniti elanikke Eestist Saksamaale sunnitööle vedama. Vaenlane riisus meie rahvalt ajutiselt kõik ta saavutused, kuid ta ei suutnud võtta eesti rahvalt taht võidelda nõukogude võimu taastamise eest, ta ei suutnud maha suruda eesti rahva järjest kasvavat viha oma igipõliste vaenlaste — saksa röövvallutajate vastu. Vastuoks, ta õhutas selle vihavaenu veel suuremaks. Selle üldrahvaliku vihavaenu ja kättemaksu kandjaks said eelkõige rahvasõjajad — partisanid ning Punaarmee eesti väeosade võitlejad ja ohvitserid.

Saksa okupatsiooni esimestest päevadest peale ilmusid Eestis metsadesse nõukogude partisanid. Nende arv kasvas järjest eesti meeste ja naiste arvel, kes läksid pakku Hitlerliku tagakiusamise ja saksa totalise mobilisatsiooni eest. Eesti partisanid on korda saatnud palju vapraid tegusid. Kümneid rite pik-

kuselt on purustatud raudteid, on õhku lastud hulk maantee- ja raudteesildu vaenlase liiklemisteedel, hävitatud suur hulk Hitlerlike soldateid ja ohvitseri ning eesti rahva reetureid Mäe alatust jõuga — sellised on eesti partisaanide-patriootide teod. NSV Liidu Olemnõukogu on austavalt märkinud ära eesti partisaanide teenet, annetades neile Nõukogude Liidu kõrgeid aumärke — ordenid ja medaleid.

Lahinguteist saksa okupantide vastu võitis 1941. aastal osa 22. eesti territoriaalkorpus. Tuhanded eesti võitlejad ja ohvitserid pidasid siis koos Punaarmee raskel kaitselahinguid.

1941. aasta lõpul asuti Punaarmee eesti rahvuslike väeosade loomisele. 1942. aasta mais sündis esimene eesti rahvusdiviis. 1942. aasta sügisel aga tekkis Punaarmee eesti rahvuskorpus.

Varemalt juba sõjategevusest osavõtnud võitlejate ja komandöride poolt omandatud võitluskogemused ning pingeline sõjaline õppus muutsid õige peagi korpuse noored diviisid võitlusvõimeliseks väekoondisteks. Seda näitasid juba 1942.—1943. aasta talvel Velikije Luki all peetud lahingud, millest Punaarmee eesti rahvusliku väeosad võtsid esmakordselt osa.

Punaarmee eesti rahvuslike väeosade võitluse loetelu kasvas uutes lahingutes Neveli, Novosokolniki ja Narva all 1944. aasta kevadtalvel ning hiljem.

Lahingutes Novosokolniki all said eesti suurüksikvaelased kõrge hinnangu, saades Kõrgema Ülemjuhataja Nõukogude Liidu Marssali seltsimees Stalini tänu osalisteks. Üks eesti suurüksikvaelapolk on eeskujuliku võitlustegevuse eest autastatud Suvorovi 2. järgu ordeniga.

Isamaasõja lahingutes on kasvanud ja kaarastunud Punaarmee eesti ohvitseride ja kindralite kogunud kaadrid. Viiele eesti rahva pojale on antud Nõukogude Liidu Kangelase aunimi. Üle kolme ja poole tuhande Eesti rahvuskorpuse võitleja ja ohvitseri on autastatud Nõukogude Liidu ordenite ja medalitega.

Saksa okupatsioon sundis kümneid tuhandeid eestlasi ajutiselt kodukohtadest lahkuma ja evakueeruma Nõukogude Liidu sügavasse tagalasse. Paljud sõitsid Eestist välja koos oma evakueeritud ettevõtetega, nagu näiteks „Punase Krull“, Kreenholmi, „Eesti Kivioli“ ja teiste käitiste töölised.

Uljanovski, Tsheljabinski, Novosibirski, Sverdlovski, Jaroslavi, Leningradi, Moskva, Baskiiri, Kazanhi ja teistes suure Nõukogude Liidu oblastites ja vabariikides võib kõikjal kohata Eesti NSV-st evakueerunud kodanikke, kes kõik ühes teiste NSV Liidu rahvastega töötavad pingeliselt ja väsimatult võidu saavutamiseks. Paljud eesti töölisel ületavad töönorme 200 kuni 300 protsenti, olles oma stahhanovliku tööga võitnud suure lugupidamise käitistes, kus nad töötavad. Paljudes kolhoosides ja sovhoosides töötavad evakueerunud samuti näidanud enamat, teeliste nõukogude patriootidena, kes oma ennastalgava tööga aitavad varustada Punaarmeed põlvu majandussaadustega.

Nõukogude tagalas töötavad eesti kirjanikud, kunstnikud, näitlejad ja teadlased on teinud tõsiselt tööd rinde abistamiseks ja eesti rahva mobiliseerimiseks võitlusele saksa röövvallutajate vastu.

Eesti NSV Riiklikesse Kunstiansambritesse koondunud kunstirahva pere on andnud sadu kontserte Eesti ja muudes Punaarmee väeosades ning tagalas. Helilooja Kapp on loonud sõjaajal silmapaistva teose „Patriootiline sümfonia“ ja rea muid palasid, mis on saanud Nõukogude Liidu muusikaasjatundjate kõrge hinnangu osaliseks.

Eesti NSV haritlaste viljakas töö Nõukogude tagalas Isamaasõja ajal kõneleb sellest, et Nõukogude maal on eesti rahvuskultuuri ilaladased arenguvõimalused ja

sega isegi sõjaaja rasketes tingimustes.

Eesti nõukogude patriootid aitavad võita vaenlast mitte üksnes relva ja tööga, vaid ka oma palgasäästudega. Suurima aktiivsusega võtsid nad osa üldrahvuslikust patriootilisest rahakorjandusest tankide, lennukite ja muu relvastuse ehitamiseks Punaarmee jaoks.

1943. a. kogusid eesti patriootid 4.350.000 rubla tankikolonni „Nõukogude Eesti eest“ ehitamiseks. 1944. a. koguti lühikese aja jooksul üle 9.500.000 rubla tankikolonni „Lembitu“ ja lennueskadrilli „Tasuja“ ehitamiseks. Seltsimees Stalin on sel puhul eestlasi korduvalt tervitanud ning avaldanud neile Punaarmee nimel tänu. Need seltsimees Stalini tänutelegrammid on meie rahva poolt alati vastu võetud suurima vaimustusega ja nad on meid innustanud uutele võitlustele lõpliku võidu saavutamiseks saksa okupantide üle.

Nii võitlevad eestlased üle kolme aasta kestnud heitluses saksa okupantide vastu nii rindel, Nõukogude tagalas tööriindel kui ka vaenlase tagalas. Nad võitlevad kõigi vahenditega saksa röövvallutajate vastu, võitlevad nõukogude võimu eest, oma vabaduse, sõltumatuse ja elu eest.

Saksa okupatsioon on toonud eestlastele äärmiselt suuri kannatusi, pisaraid, teotusi, rüüstamist ja hävingut. Saksa fashistide eesmärgiks oli hävitada, kaotada eestlased maapealt kui rahvas. Kaugeltki mitte täielike andmete järgi hukkasid sakslased Eestis juba oma võimutsemise esimese poole aasta jooksul kuni 20.000 inimest. Tuhendeid ja tuhandeid eestlasi on sakslased saatnud sunnitööle Saksamaale, kust paljud ei pöördunud enam kunagi tagasi, hukkudes seal tapva fashistliku sunnitöö, nälja ning tõbe tagajärjel. Kogu maailmas levis kohutav teade sellest, et 5. veebruaril 1944. a. mürgitasid sakslased Riias 2000 Eesti kodanikku, nende hulgas palju naisi ja lapsi, kuhu neid oli sunniviisil veetud kodukohtadest. Kui paljud selleaolised faktid on meile praegu veel teadmata! Sakslased püüavad taganemisel peita oma kuritegude jälgi nende poolt mõrvatud inimeste laipade jäänuste põletamise teel. Nii tegid nad näiteks tänava kevadel Tartu lähedal.

Viimasel ajal on eriti tugevunud eesti intelligentsi tagakiusamine. Aprilli- ja mailkuus tänavu areteerisid sakslased massiliselt eesti arste, professoreid ja teisi vaimse alal töötajaid.

Kolm aastat on sakslased süstemaatiliselt röövinud eesti rahva varasid. Nad on välja viinud kõik hinnalised esemed muuseumidest ja lossidest, kaasa arvatud isegi mõõbel ja pörandavaibad. Sakslased on välja viinud ja viivad praegu välja eesti vabrikute ja tehaste sisseadeid. Sakslased röövisid eesti metsade rikkusi, raiudes puid tervete massiividena ja sellisel hulgal, mis kaugelt ületab igaaastase puidu juurdekasvu. Äärmiselt suure sundnormide ja otse rekvireerimise teel röövisid ja röövivad sakslased eesti talupojalt ta loomiliku. Kõik kokkuröövitud varandused saadavad nad oma röövliinopasse Saksamaale, jättes Eesti linnade elanikud nälgima ja surema.

Eriti julmaks muutus saksa okupantide rezhiim ühenduses Punaarmee võidurikka pealetungiga käesoleval aastal, kui Hitlerlased hakkasid valmistuma Eestist põgenemiseks. Sunniviisil ajavad nad kodukohtadelt ära kogu elanikkonna tervetest Eesti rajoonidest. Nii näiteks ajasid nad sunniviisil ära kõik Narva ja ümberkaudsete valdade elanikud. Ainult vähestel õnnestus peita end metsa ja oodata Punaarmee saabumist, pääsedes sel viisil saksa sunnitööst. Sakslased ajasid samuti ära ka Peipsi ja Pihkva järve äärselte valdade elanikkonna, röövisid nende varandused ja põletavad nende hooned.

Oma metsikus terrori- ja röövimistöö ning vägivaltsel leidsid sakslased endale eestlaste hulgast käsiliisi näputäie nurjatute

reeturite ja eesti rahva vaenlaste näol, nagu seda on juudased Mäe, Angelus, Soodla, Uluots ja teised nende taolised subjektid. Kogu eesti rahvas aga vihkab sakslasi kui oma põliseid vaenlasi, vihkab nende alatuid sabarakke ja see vihkamine kasvab iga päevaga, iga tunniga, kutsudes üles kättemaksule saksa röövvallutajate kõigi rohnade eest nii minevikus kui ka tänapäev.

Needus ja surm saksa fashistlikele röövmõrtsukatele ja nende põlatud käsilastele!

Varsti tuleb neil anda vastust eesti rahvale kõigi oma metsikute roimade eest!

Eesti rahva vabanemistund on lähedal. Saksa okupandid elavad Eestis viimseid päevi. Osa neist katsub juba päästa oma nahka õigeaegse Saksamaale põgenemisega.

Meie peatse võidu ja eesti rahva vabanemistundi lähenedamine nõuab meilt praegu rohkem kui kunagi varem kõigi jõudude maksimaalset pingutamist, et aidata kuulsusrikkal Punaarmee lõplikult purustada kõik Hitlerlikud bandiidid. Nähes lähenevat oma parafamatut hukkumist, paneb fashistlik metsloom veelgi vihasemalt vastu, püüdes pikendada oma elupäevi, püüdes tekitada meie kodumaale võimalikult rohkem kahju. Hitlerlased tahavad enne oma taganemist Punaarmee löökide all Eesti NSV-st muuta meie kodumaa tühjaks kõrveks, hävitada Eesti linnad ja külad, ära ajada ja lalali pillata eesti rahva.

Selleks et kaitsa meie sünimaa kõrveksmuutmise eest, on vaja, et nüüd, neil otsustavatel päevadel ja nädalatel, rohkem kui kunagi enne kogu eesti rahvas, iga eestlane annaks kõik oma jõu ennastalgavaks ja otsustavaks võitluseks saksa röövlite ja vägivaltselajate ning nende sabarakkude vastu, et kaitsa meie rahvast, kaitsa meie linnu ja külasid Hitlerlike vandaalide ja põletajate eest, et kõigiti abistada pealetungivat Punaarmeed, keda juhib Marssal Stalin.

Punaarmee eesti rahvusliku korpuse võitlejad ühes oma relvavendade — venelaste, ukrainlaste, valgevenelaste, leedulaste, lätlaste, kazahhide, tatarlaste, grusiinlaste ja suure Nõukogude Liidu teiste vennasrahvaste — poegade ja tugedavate oma võimsaid lööke Hitlerlike jõukude pihta.

Nõukogude tagala vabrikutes ja tehastes, kolhoosides ja sovhoosides töötavad Eesti NSV kodanikud suurendavad ja tõhustavad samuti kõigiti oma abi rindele, meie armastatud Punaarmeele.

Kõrgemale kui liganes varem tõuseb nüüd eestlaste halastamatu ja üldrahvaliku saksavastase püha võitluse leek.

Sellele pühale võitlusele kutsuvad eesti rahvast Eestimaa Kommunistliku (bolševike) Partei Keskkomitee ja Eesti NSV Valitsus.

Eestlased! Tund on tulnud. Tõuske nagu üks mees üles halastamatu ennastalgavale võitlusele saksa okupantide ja nende käsilaste vastu!

Need, keda on sundkorras mobiliseeritud Hitlerlikku armeesse, teadki, et Hitlerlased tahavad teie laipadega kaitsa oma taganemist Eestist, tahavad asetada teid Punaarmee hävitava tule alla. Selleks, et päästa oma elu ja oma rahvast, tuleb teil viibimata pöörata relvad sakslaste vastu, hukata saksa ohvitserid ja üle tulla Punaarmee või partisanide poole. Kui see milligipärast ei õnnestu, siis jooske laiali, minge koju, kaitske oma kodukohti sakslaste eest, abistage igati Punaarmeed ta pealetungil!

Et mitte lasta sakslastel enam ajada eestlasi Saksamaale sunnitööle, peab kogu rahvas — töölisel, talupojal ja intelligents — asuma aktiivsele endakaitsele, halastamatult hävitama Hitlerlasi ja nende agente, kes tulevad elanikke kodukohtadest ära ajama.

(Lõpp 4. lk.)

EK(b)P KK Sekretäri N. Karotamme kõne

(Algus 3. lk.)

EESTI NSV KODANIKUD!

Võideldge kõigi vahenditega selle eest, et säilitada oma elu ja vara, oma kodukollet, oma vabrikuid ja tehaseid, kuni tuleb vabastaja Punaarmee!

Päastke oma isiklik ja ühiskondlik varandus hitlerlaste hävitamiskatsete ja Saksamaale vedamise eest. Peitke sakslaste ja nende sabarakkude eest kogu oma vara, sest vastasel juhul võib ta hävida ja hävib hitlerlike röövlite ja tuleõuutajate käe läbi. Hävitage halastamatult saksa rekviirijate ja tuleõuutajate salku!

Kihutage mineima alatud saksa agendid, nõndaahimetatud „omavalitsusest“, organiseerige partisaanisalku ning Rahva Omakaitse rühmi ja pange kõhapeal vaenlase tagalas kehtima nõukogude võim, kes hakkab juhtima teie võitlust sakslaste ja nende teenrite vastu.

Aidake igal viisil ja kõigi vahenditega pealetungivat Punaarmeed ja nõukogude partisaane, tõkestage saksa vägede liikumist, hävitage taganevaid sakslaste rühmi, ärge laske oma igipõlistel verivaenlastel — sakslastel eluga taanduda oma röövliskoopasse — Saksamaale!

Saksa okupantide ja nende käsilaste võimutsemisel Eestis on peagi lõpp. Eesti NSV vabaneb varsti hitlerlikust ikkest.

Siis kerkib päevakorda sakslaste poolt rüüstatud Eesti NSV rahvamajanduse kiire taastamine, sügavate haavade ravimine, mida meie maa on lõõnud saksa röövmõrtsukad. Meie seame endile ülesandeks taastada hitlerlaste poolt purustatud eesti rahvamajandus kiiresti, lähema 2—3 aasta jooksul. Me võime selle ülesande täita ning peame täitma.

Eestimaa Kommunistliku (bol-

shevike) Partei Keskkomitee ja Eesti NSV valitsus teevad vajalikke organisatsioonilisi ja muid eeltingimusi nõukogude võimu peatseks taastamiseks Eestis ja Eesti NSV rahvamajanduse kiireks ülesehitamiseks. Valmistatakse ette organisatsioonilisi eriteadlaste kaadreid, koondatakse kaupade, materjalide, sisseseadete, instrumentide ja muude taastamistöödeks vajalike vahendite varusid. Praegune silmapilk nõuab, et meie peame veel enam kiirendama ja tõhustama nõukogude võimu taastamise ettevalmistamise tööd. Meie peame võimalikult lühikese aja vältel kõrvaldama kõik puudused selles töös ja tegema selles suunas kõik, mis vähegi võimalik.

Saksa okupantide poolt purustatud Eesti NSV rahvamajanduse taastamisel osutab meie abi Nõukogude Liidu hiigelvõimase majanduse, nii nagu ta aitab taastada Ukraina, Valge-Vene ja teiste vabastatud alade majandust. See abi annab aga ainult siis kõige tõhusamaid tagajärgi, kui meie ise kõhapeal kasutame ja rakendame kõik oma jõud ja vahendid, et kiiresti üles ehitada sakslaste poolt lõhutatud Eesti NSV rahvamajandus.

Kui me Eesti NSV 3. aastapäeva mullu tähistasime olukorras, millal vaenlane intensiivselt valmistus oma suviseks pealetungiks Orjoli ja Kurski rajoonis, siis 1943. aastal toimunud põhilise murrangu tagajärjel rindeolukorras me tähistame tänapäev Eesti NSV 4. aastapäeva olukorras, kus Punaarmee Nõukogude Liidu Marssali sm. Stalini juhtimisel võitleb otseselt Nõukogude Baltimaade sakslastest vabastamise eest, olukorras, kus on kiiresti lähemas sakslaste täielik purustamine.

Eesti rahvas teeb kõik selleks, et kiirendada saksa okupantide hävitamistundi ja lähendada lõp-

likku võitu hitlerlike jõukude üle, et me võiksime Eesti NSV 5. aastapäeva tähistada juba Eesti NSV rahvamajanduse kiire ülesehitamise olukorras.

Suure Isamaasõja võitlustes on eesti rahva sõprus vene rahvaga, mis tekkis juba vanal hallil ajal — 13. sajandil, veel enam kasvanud, veel kindlamaks muutunud. Seda sõprust on eriti kõvendanud eesti ja vene rahva poegade ühiselt Isamaasõja lahinguväljadel võitlustes saksa röövvalutajate vastu valatud veri. See sõprus on vankumata kindel ning ta tagab eesti rahvale tõeliku vabaduse ja sõltumatuse, tema majanduse, kultuuri ja ainelise jõukuse õitsengu edasises sotsialistlikus ehitustöös pärast sõja lõppu.

Saksa fashistide ikke all ägav eesti rahvas kuuleb lähenevat võidurikka Punaarmee — vabadust toova armee — võimsaid samme. Ta kuuleb nõukogude kahurite võitu kuuluvatav mürrinat. Ta teab, et pole kaugel vihatud saksa fashistlikust ikkest vabanemise tund. Peagi lehvib Nõukogude punalipp jälle uhkelt Tallinna hallidel tornidel ja meie kalli Eesti kõikide linnade ja külade kohal.

Geniaalne väepealik, meie tark õpetaja ja armastatud juht seltsimees Stalin innustab eesti rahvast eelseisvatele otsustavatele lahingutele saksa röövvalutajate vastu.

Eestlased, edasi lahinguisse Nõukogude Eesti eest, Nõukogude Liidu eest!

Au meie vägevale Punaarmeele ja Sõjalaevastikule!

Au Üleliidulisele Kommunistlikule (bolševike) Partele — võitluse organiseerijale saksa röövvalutajate lõplikuks hävitamiseks!

Au suurele STALINILE, eesti rahva armastatud juhile, sõbrale ja õpetajale!

Eesti NSV 4. aastapäeva tähistamine Raja ja Piiri vallas

Sangarliku Punaarmee poolt saksa fashistlike okupantide ikkest vabastatud Raja ja Piiri vallas elanikud tähistasid Eesti NSV 4. aastapäeva suure rõõmu ja pidulikkusega. Kohalikus rahvamajas toimus pidulik aktus. Päävähokase kõnega esines sm. Tõnurist. Vabastatud rajoonist evakueeritute poolt tõid tervitusi seltsimehed Taimre ja Mehilainen, kes rõhutasid, kuidas nad ootavad Nõukogude Eesti vabastamist ja on sügavalt veendunud selles, et ainult nõukogude kord võimaldab eesti rahvale

vaba ja õnneliku elu. Ohtlasi tõotasid nad anda kõik oma jõu ja võimed armastatud Punaarmee abistamiseks ja peatse võidu saavutamiseks fashistlike bandiitide üle.

Kunstilise isetegevuse osas õhtu kavas oli laule noorte segakoorilt, deklamatsioon noortelt ja kõnekoori ettekandeid.

Koosviibijad saatsid tervitus-telegrammi EK(b)P Keskkomitee sekretärile sm. Karotammele, Eesti NSV valitsusele ja Eesti rahvusliku korpusele.

E. MATTISEN

Paanika sakslaste hulgas Eestis

Saksa fashistlike okupatsioonivõimude keskel Eestis valitseb praegu suur paanika Punaarmee hoogsa pealetungi tõttu. Fashistlikud tegeliskid pakivad kohvreid ja katsuvad igal viisil põgeneda „vaterlandi“ poole.

Saksa okupantide sõjavõimud peavad metsades klaperjahti ja haaranguid eesti meestele, kes hoiduvad kõrvale mobilisatsiooni eest. Haarangud ei anna aga oodatud tagajärgi. Eestlased panevad mehiselt vastu. On ette tulnud rohkesti kokkupõrkeid. Metsades varjuotsjad tulistavad sakslasi ja politseinikke, kes on tulnud neid tabama.

Eestlasi, keda sakslastel on õnnestunud tabada või mobilisatsiooni korraks kokku saada, laaditakse vaguneisse ja küüditatakse Ida-Preisimaa poole.

Vestlused elanikega Jaan Kreuksi nimelises külas

Siia, vabastatud rajoonis asuvasse külla, on koondunud palju Punaarmee poolt saksa okupantidest puhastatud Eesti aladelt evakueerunud eestlasi. Nad on leidnud endale siin uue ajutise kodu, eemal rindest ja selle ohtudest. Vesteldes nende inimestega, kes peagu kolm aastat elasid saksa okupatsiooni all, kuuleb nii mõndagi olukorrast saksa okupatsiooni ajal Eestis.

Sakslaste suhtumisest kohalikesse elanikkudesse annab kujuka pildi Tamara Sammali jutustus. Ta räägib:

„Kui mind oli tööle mobiliseeritud, töötasin sealses sakslaste kõõgis kokana. Olin ainus naine meeste hulgas. Nad alahindasid eestlasi, vihkasid venelasi. Kõnelustes nad väga sageli tarvitasid väljendusi: „Meie, sakslased... Meie rahvas... Meie naised ei tööta, vaid selleks on loodud eestlased“ jne. Niisugune ülbis sundis hambaid risti suruma iga ausat eestlast.

Ometi oli aga ka sakslaste seas inimesi, kes nägid, et Hitler on neid kuristikku vedanud. Meie seas töötas üks 50-aastane sakslane. Siis, kui oli ilme, et nad peavad taganema Punaarmee survel, ütles ta mulle: „Ära tule enam tööle ega kaasa meiega. See on hukkumine. Äg on joosta metsa.“ Ja järgmisel päeval kadusingi metsa, kus olid varem juba vanemad ja õde.“

Pauline Liivandil teenib poeg Punaarmees, vanem tütar töötab aerodroomil, kuna noorim tütar jäi Tartu. Sm. P. Liivand elas Narva-Jõesuu lähedal. Esimesed kokkupõrked sakslastega tulid kalapüügil. Sakslased tahtsid

alati endale ahnitseda kogu saaki ja suure tegemisega sai see, kes oli püügiga näinud ränka vaeva, ka endale mõne kala. Sm. Liivand teab mõndagi jutustada nõukogude sõjavangide laagrist, mis asus Narva lähedal. Vange sunniti kogu aeg üle jõu käivale tööle. Nad olid äärmiselt viletsas olukorras, nälginud, kaitsetud ja pesemata. Vangid ise ütlesid, et 8 kuud nad pole näinud seepi ega vett pesemiseks, rääkimata riiete vahetamisest. Ümberkaudsed elanikud püüdsid vange salaja aidata, viies neile toiduaineid.

Selleks et lahti saada kellestki, jätkus ainult lihtsast kaebusest. Inimene areteeriti kohe ja enamal juhtudel tapeti „omakaitse“ meeste poolt. Sakslased ise tegid harva sellist musta tööd, ilmselt selleks, et rahva viha mitte juhtida enesele. Taganemisel põletasid sakslased Pauline Liivandi maja, võtsid kaasa sea, mootorpaadi ja püügiriistad. Tamara Akimov teab mõndagi rääkida nende väeosade sõdurite meeleoludest, keda praegu fashistlik väejuhatust hoiab Eestis. Seal on tšehhi, hispaanlasi, prantslasi, ungarlasi, soomlasi jt. Rääkides nendega ilmneb kõikides nendes sügav sõjatüdimus. Kaks tšehhi, kes hästi valdasid vene keelt, ütlesid: „Milleks me peame sõdima? Tuleks ainult kiiremini Punaarmee ja lõpetaks selle needul olukorra.“ Sakslased suudavad neid üksust hoida vaos ainult kõige karmima kepirezhiimiga.

J. KELT.

AVANDUSE PÖLLUMAJANDUSKOOL ALUSTAS UUESTI TÖÖD

Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu otsuse põhjal alustas uuesti tööd Nõukogude tagalas evakueeritud Avanduse põllumajanduskool. Kool valmistab ette nooremaid agronome põllunduse ja aianduse alal, zootehnikuid ja teisi põllumajanduslikke spetsialiste.

Kooli 1. ja 2. kursust on juba täielikult komplekteeritud noor-

test, keda on õppima komandeerinud mitmesugused asutused ja organisatsioonid. Samuti õpib koolis ka noori Eesti NSV vabastatud valdadest.

Oppejõududena töötavad koolis Eesti NSV Põllutöö Rahvakomissariaadi ja teiste keskasutuste juhtivad töötajad ja vastavad eriteadlased.

(ETA)

EESTI NSV PÖLLUMAJANDUSE MEHHAANISEERIMISE KAADRITE ETTEVALMISTUSTI

Meie maa okupeeritud hitlerlikud bandiidid on toonud tema majandusele, eriti aga põllumajandusele tohutut kahju. Selleks, et taastada laastatud põllundust, tõsta maa viljakust, on vaja rohkesti põllutöömehhanikuid. Eesti NSV Põllutöö Rahvakomissariaat on asunud õigeaegselt mehhaniseerimiskadrite ettevalmistamisele. Selleks loistabeks organiseeritud seitse kursust on juba välja lasknud mitukümmend autojuhti, üle 150

traktoristi, 23 mehaanikut vabariigi masina-traktorijaamade jaoks. Kursused lõpetanud noored kaadrid töötavad praegu Liidu mitmetes masina-traktorijaamades ja sohvooosides. Nad on valmis Eesti valitsuse esimesel kutset ilmuma vastavasse Vabariigi vabastatud rajooni tööle. Lähemal ajal rühm MTJ mehaanikuid sõidab Moskvasse vastu võtma traktoreid ja põllutöömehhanikuid Eesti NSV masina-traktorijaamade jaoks.

Vabastatud eestlaste juures

Mõnikümmend kilomeetrit Kingissepa, metsaga piiratud, põldude ja heinamaade vahel asub ilus K. küla. Veebruarikuu pealelõunilähinguis vabastas Punaarmee Kingissepa rajooni. Põgenevad saksa fashistid, rüüstates ja põletades külasid, sundisid enestega kaasa minema nõukogude inimesi. Ka K. küla jäi tühjakas inimestest, kuid maha põletamata, kuna sakslastel ei jätkunud selleks enam aega.

Nüüd on K. külas uued elanikud — vabastatud Narva-taguse küladest evakueerunud eestlased.

Hästi korraldatud juurvilja- ja lilleaedadega elumute ümber puhkab K. küla südasuvises rohelises õitsvate pärnade varjus. Päevad ja ööd kostab siia Narva alt kahurite mürin ja suvisel taeva puhtal taustal ruttavad korrapäraselt ravis sajad lennukid.

Hallpäine eesti emake jääb seisatama teele ja vaatab taeva all mürisevatele Nõukogudemaa kotkastele.

„Minge, minge, pojakesed,“ ütles ta. „Minge ja heitke oma koormad alla, tasuge kõik kuri sakslastele kätte.“

K. küla praegused elanikud — eestlased kannatasid üle kahe aasta saksa okupatsiooni ränka

survet. Nüüd, jälle vabadena, jäävad nad alati ärevalt kuulatama, kui tugevneb kahurite tüme mürin Narva suunas.

„Ligemale kolm aastat ootasime ja kuulatasime nii,“ kõnelevad inimesed. „Nüüd oleme jälle Punaarmee kaitse all ja alati, kui kuuleme seda võimsat mürrinat, oleme julged ja õnnelikud. Punaarmee relvade võimad jõud tõi vabaduse meile ja vabastab pea ka kogu meie kodumaa — Nõukogude Eesti.“

Põllul ja heinamaadel käib kibe töö. Villi ja kartul töötab head saaki. Heinamaadel kerkivad heinasaad ja -kuhjad. Varahommikul vihisevad läbi kastese rohu vikadid. Niitjate rõõmus jutt kostab kaugele karges suvehommikus vaikuses. Kuna evakueeritud omavad üle 60 pealist karja, peale selle veel lambaid, kiltsi ja hobuseid, siis ollakse heinamaega hoolas.

Laupäevaõhtuti ja puhkepäeviti tulevad aga noored kokku — õppima laule, deklamatsioone ja näidendeid. Esimene suurem pidustus oli 21. juulil — Eesti NSV neljandal aastapäeval. Kunstilise isetegevuse juhiks rajoonis on Aleksander Tamm, endine „Es-

tonia“ teatrikoori liige, nüüd Viimaa Keskrahvamaja juhataja.

Et tasuda seda hoolt, millega nõukogude kord on ümbritsenud sõjapõgenikuid, võtavad vabastatud eestlased aktiivselt osa ühiskondlikest tööst. Nad parandavad maanteid, elektri- ja telefoniliine kuni Kingissepa jne. Peale oma põllutööde külvavad nad juurvilja Punaarmee jaoks.

Agarad eestlased on loonud siin mitmesuguseid käsitöö-artelle nagu juuksuri-, tiseri-, õmblus-, pottsepa-, kingsepa- ja teiste tööaladel. Artellidel on igas ümbruses külas oma osakonnad. M. külas asusevad remonteerisid haigla ja asuvad ehitama uut lastekodu. Kavas on igasse küllasse ehitada lastekodud ja K. külla vanadekodu.

Vabastatud eestlaste juures käib rõõmus ja töökas elu. Saksa okupatsiooni ikke alt pääsenud on õnnelikud, seda tõendavad kõige paremini Narva-taguse külast evakueerunud põllumehe sm. Krasnovi sõnad: „Võrreldes praegust elu kolm aastat kestnud saksa okupatsiooni survega võin ausalt ütelda, et ometi kord on südamas jälle täielik koduse rahul ja kindluse tunne.“

S. RÄMMAL-TOOMSALU

Evakueerunud eestlaste hoogsus töö Kingissepa rajoonis

Mõnekuise eemaloleku järel tagasi saabudes Eesti vabastatud aladelt evakueeritud eestlaste praegusesse elamispiirkonda Kingissepa rajooni ei taha silmad sealset ümbrust enam äragi tunda. Põllud, mis minust tookord maha jäid äsja külvatult, on vahepeal muutunud toredateks, rohetavalt jõulisteks viljapõldudeks. Oder on nagu müür. Halvem pole nisku ega kaer, ja kartuligi leht on lõp-sakalt jõuline. Kilomeetrite ulatuses ei näe kehva põldu.

Praegu on heinategu täies hoos. Siin-seal on valminud heinamaad — eeskujulikult hoolikalt põllitud.

„Viljad on ilusad, hein hea,“ kiidab Auverest pärit perenaine

sm. Tähiste, „mis nii viga eladal Tāna teeme endale heinakuhja, homme läheme kolhoosi heinale. Saime sealt kogu pika kevade keskel loomatoitu, seda peab ju millegagi tasuma.“

Ja Johannese perenaine lisab: „Oleks patutegu lasta nii ilus hein vanaks minna. Tuleb rühki da, et saaks kõrgeväärtuslikku heina nii endale kui ka riigile, kes meie eest nii palju on hoolitsenud.“

Inimesed töötavad tulvil tööl, ja nõukoguliku hooli evakueerunute eest paistab silma — järjest uutes üksikajades.

L. algkoolis on asunud tööle üks K. lasteaedast. Lastel on 17 kasvandikku. Nende hoolikalt elatunud õpetaja sm. Moissejev on üllatavalt oma peenpere üle. Ta jagab parajasti lastele komp-

vekke. Väikeste esimene soov on — muist emale hoida. Lapsi toidetakse korralikult ja selle vanemad omalt poolt aitavad sellele kõigiti kaasa, varustades lasteaeda omalt poolt piima ja juurviljaga.

Selliseid lasteaedu on K-s arvult 8, kogusummas 150 lapsele.

L. ja R. küla noored on moodustanud kenakesed kunstilise isetegevuse ja spordiringid. Noored on korduvasti esinenud R. rahvamajas eeskavade, esitades deklamatsioone, rahvatantsu ja isegi lühinäidendeid. Näiteringi juhatajaks on kommuunistlik noor sm. M. Palkov.

Rahuldustundega lahkud K. maa-aladelt. Varsit jätkub selline hoogsus ja tahtejõuline tööd vabastatud Nõukogude Eestis.

E. SIILIVASK.

RAHYA HAAL nr. 38.

Lk. 4 27. juulil 1944. a.

Punaarmee eesti väekoondisi külastamas

Valgel liival ilusate mändide all on siin ja seal omataolisi suvilaid. Need on väikesed palkmajad akendega, kõrvalruumidega, puhtad ja ruumikad. Need on võitlejate elamud. Neist eraldi on ohvitseride elamud. Elamute lähedal on liivasel pinnal ilustusi, mida huviga vaatlesime igal pool väekoondiste asupaigas. Seal on männikahidest, telliskividest ja puukoorest dekoratiivseid kujutusi. Elamu sisemus ja ümbrus on armastusega ilustatud. Mehed hoolitsevad nihaasti enda välimuse kui ka oma elamu välimuse eest. Kui siin ei käiks alata kibe töö, siis võiks pidada asulat hästi korraldatud suvituskohaks.

Et mehed oskavad töötada, see paistab juba mitte ainult lahinguväljalt, vaid neist rohkesti käsitöösimeist, nagu

pussid, suitsupildid jne., mis on väga laialdaselt tarvitusel. Sm. Kanguri väeosa meeste paadid on tehtud ruttu ja hoolikalt. Ja isegi majakesed on meeste lühikesa aja töö. Nagu elitusmeister Solness tahavad mehed elada ainult enese ehitatud majades.

Kuna uude asukohta minnes ei saa neid majakesi kaasa võtta, siis ehitatakse seal jälle uued. Ehitatakse uued külad ja linnadki, kui selleks peaks vajadus tulema oma vabariigis.

Aktused ja kontserdid, mis peeti ühenduses Nõukogude Eesti aastapäevaga, näitasid kunstilise isetegevuse osas kõrget taset. Sm. Mullase väeosa võitlejate orkester, koor ja näitetrupp esinesid heade ettekannetega. Laulude ja orkestrilade ettekanded sm. Maasiku juhtimisel olid kunstilisi.

selt vajalikul kõrgusel. Sm. Jürimaa ja sm. Sikemäe on koostanud hulga uut repertuaari. Sm. Viriti väeosa orkester paneb rõhku eriti puhtale muusikalisel ettekandele.

Sm. Lombaku ja sm. Raadiku väekoondises on tehtud tublide meeste igapäevane elu koduseks ja kultuurseks.

Igaüks tahaks ainult minna võitlusse, sest mehed on tublid võitlejad, kellel ei ole küllaldaselt mitte ainult vahvust, vaid ka oskust.

Pärast meeldivat külastamist kõnelen vanema sm. Jaan Merilaga sm. Allikase väekoondisest, kellel on rinnas Mongoolia Rahvavabariigi orden ja medal „Vahvuse eest“. Ta ei tahaks enam paigal olla, ta tahaks minna võitlusse, sest: „Võidelda meie oskame ja on aeg kord ka näidata, mida meie oskame. Kui meid kindel distsipliin tagasi ei hoiaks, oleksime kord-korralt vist juba oma algatusel võitlema läinud. Aga nüüd läheme, teeme tee vabaks ja vaatame kord kodu üle. Kui vaja, ehitame kodu pool kõik uuesti üles, ka seda oleme sõja aastate jooksul hästi õppinud.“

Nii ütleb see tubli lahingumees, ja nii kõneleb iga tubli võitleja Punaarmee eesti väekoondistes. Tee koju on nende tublide meeste käes!

NIGOL ANDRESEN.

Sm. Pauli võitlustee saksa okupantide vastu

Kui Eestimaa Kommunistliku (bolsheviike) Partei üleskutses asuda Kodumaa kaitsmisele, vastasid tuhanded töölad, siis oli seltsimees Ilmar Paul üks esimesi astujaid hävituspataljoni ridadesse. Koos rühma vabatahtlikega saadeti ta Viljandi hävituspataljoni.

Kaks veoautot tormas mööda maanteed. Mootori ühetooniline müürin ja viimaste päevade väsimus andis end tunda. Uni tükkus peale.

Ootamatult kuuldsid teekäänaku tagant laske. Auto käiku pidurdati. Esimesena hüppas autost välja sm. Paul. Tema poole ruttas mees, kes jutustas erutatult, et fashistid tungisid valla täitev-

komitee majja. Mees esines sm. Paulile ühtlasi abipalvega.

Paul ei lasknud võõral lõpetada. Tema käsu kohaselt tormasid mehed ahelikus mainitud hoone poole ja piirasid seal peituvad bandiidid sisse. Vaenlane sattus ootamatult haarangust segadusse ja jättes maha relvastuse, põgenes paanikas metsa.

Sellest momendist alates olid sm. Paulil tegevusrikkad päevad. Ta täitis temale usaldatud ülesandeid temale omase initsiatiivi ja ettevõtlikkusega.

Rünnates Põltsamaale tunginud vaenlasi, võtsid vaprad hävituspataljoni võitlejad eesotsas sm. Pauliga vangid 15 sakslast. Sõjasaagiks saadi 2 suurtükki, 10 mootorratast, 50 jalgratast jm. Seesuguseid valusaid hoope jagasid sm. Pauli võitlejad meie kodumaa pinnale tunginud vaenlasele rohkesti ja mitmel pool.

Punaarmee eesti rahvuslikus korpuses määratakse sm. Paul juhtivale kohale. Ta kasvatab võitlejate kaadreid, kes peavad astuma lahingusse vaenlase vastu. Lahingutes ilmutatud oskusi ja juhtimise ja mehisuse eest Velikije Luki all väejuhatuse autasustas sm. Pauli „Punase Tähe“ ordeniga.

Praegu sm. Pauli karastunud ja hästi väljaõpetatud väeosa osas oma juhiga ootab kannatamatult pealetungi alguse silmapilku, et vabastada meie sünnimaa okupantide ikkest.

Sm. ILMAR PAUL

Agitatsioon pealetungilahingus

Agitatsioonitöö pealetungilahingus on suunatud peamiselt allüksuse kogu isiklike koosseisu pealetungivaimu ja -hoo tõstmisele ning allüksusele pandud ülesannete täpselt ning edukale täitmisele.

Sageli viiakse allüksus pärast kestvat ja rasket rännakut otse käigult lahingusse. Talutud raskustest hoolimata peab võitleja jääma erksaks ja enesekindlaks, peab kindlalt tundma oma ülesannet ning sooritama lahingu edukalt, hävitades vaenlase

agitatsioonitööks üht eesmärki.

Agitatsioonitööd tuleb korraldada olenevalt nendest tingimustest, millistes lahing areneb. See on peamine ja esmajärguline reegel. Parteiorganisatsioon peab teadma komandöri kavatsust, peab teadma, millisel maastikul sündmused arenevad ja milliseid raskusi tuleb pealetungijal võita. See võimaldab tal koostada konkreetse plaani partiorganisatsiooni tööks lahingus.

Toon ühe näite agitatsiooni mõjust pealetungil metsa- ja soomaastikul.

Meie allüksus oli rännakul lahingute piirkonna poole. Rännakul saadi lahingukäsk. Vastasele lähemisel läbis allüksus enam kui 25 kilomeetrit metsa- ja soomaastikku. Rännaku lõpetamisel olid võitlejad väga väsinud. Oli vaja tõsta võitlejate võitlusvõimust, sest ees seisid rünnak. Selle omakorda muutsid eriti raskeks see, et rünnaku lähetealuse ja rünnaku objekt — N küla vahel oli väike jõgi ning soo. Rünnaku alguseni jäi aega 15 minutit. Selle aja kestel korraldati lühike parteilaste nõupidamine ning tehti igale parteiliikmele ja liikmekandidaadile konkreetset teatavaks, mis ta on kohustatud tegema rünnaku käigus. Nõupidamise ajal saadi teade lihtsast vägede maabumisest Põhja-Prantsusmaal rännakul. See teade anti ahelikus väik-lahingulehtede abil edasi ja viidi iga võitlejani.

Võitlejate meeleolu tõusis otsekohe ja rünnakusisuga järgi paiskus allüksus nagu üks mees edasi. Kõik tõkkes ületati ja asula vallutati. Vanemate komandöride hinnangu järgi õnnestus rünnak eeskujulikul.

Agitatsiooni parimaid tulemusi võib saavutada vaid siis, kui allüksuse partiorganisatsioon on tugev ja organiseerib parteiaktiivi õigesti, suunates selle lahingu käigus ülesande täitmisele ja parteipoliitilisele tööle.

Kapten A. VALTER.

Ühe patarei kommunistid

Sm. Lepa väeosa sm. Rompi allüksuse partiorganisatsiooni töö on suunatud sellele, et kasvada oma kommunistidest arenenud ja autoriteetseid punaväelaste juhte, kes on teadlikud oma vastutusest isiklike koosseisu raudse distsipliini, kõrge poliitilise ja moraalse tasapinna, lahingulise edu, oma allüksuse au ja lahingukulsuse eest.

Kommunist-sõjamees peab lahingus olema eesrindlane oma relva ja sõjalise meisterlikkuse täiustamises, distsiplineerituses, poliitilises teadlikkuses, kartmatuses ja vahvuses.

Kommunist peab võitlejale andma isiklikku eeskujut.

Rõhuv enamuse meie patarei kommunistide on karastunud isamaasõja lahingute tules, need on mehed, kes on näidanud lahinguväljal mehisust ja oskust vaenlast lüüa.

Nii töötab parteiliige Ltn. Rebane patareis komandörina juba patarei asutamisest saadik. Ta võitles üksusega Velikije Luki all Nikulina küla vallutamisel lahingus. Tema poolt juhitud kahurituli on hävitanud suure hulga fashiste. Tema lahingulisi teeneid hinnati „Punase Tähe“ ordeni andmisega. Sm. Rebane on võitnud üldise lugupidamise oma õiglase ja oskusliku suhtumisega allüksusele. Tema allüksus omab kõrget sõjalist ja poliitilist väljaõpet.

Ltn. Rebane kasutab järjekindlalt allüksuse parteilaste abi antud õppe- või lahinguliste ülesannete täitmisel, andes allüksuse grupiorganisatsiooni kaudu parteilastele seejuures konkreetseid ülesandeid.

Sm. Rebane arendas enda poliitilisi teadmisi pideva iseõppimise teel poliitseminarides ja tema poliitilised on kõrge ideelise kvaliteediga.

Parteilasena hoolitseb sm. Rebane noorte kommunistide kasvatusel, olles partei liikmekandidaatide kooli juhataja ja patarei-algorganisatsiooni büroo liige.

Parteiliige nooremseersant Kurvet võttis osa lahinguist Velikije Luki all kahurimüüri ja laske-mooni juurdekandjana. Nikulina sovhoosi vallutamisel kandis ta kahuri juurde vaenlase tule all üle kahesaja kahurimüüri. Ta sai lahingus kolm korda haavata ja alles pärast kolmandat korda haavata saamist lahkus ta lahinguväljalt. Tema lahingulisi teeneid on hinnatud medaliga „Lahinguliste teenete eest“.

Parteilasena täiendab sm. Kurvet ennast pidevalt iseõppimise

teel ja poliitseminarides. Ta on täitnud eeskujulikult mitmesuguseid parteilisi ülesandeid, on olnud seina- ja lahingulehtede toimetaja, „Tasuja“ kirjasaatja ja allüksuse agitaator. Praegu töötab sm. Kurvet partiorganisatsiooni esimese asetäitjana patarei algorganisatsiooni büroos.

Oma eeskujuliku distsipliini ja heade teadmiste tõttu on sm. Kurvet edutatud nooremseersandiks ning töötab praegu patarei gaasiinstruktoriga kohal.

Parteiliige seersant Lepa võitles automaatvõitluses sakslaste vastu Velikije Luki lahingus, võttes osa mitmest hädaohtlikust operatsioonist. Ta sai haavata dzoti vallutamisel surnuala lahingus. Tema on hävitanud rohkem kui ühe sakslase.

Praegu on sm. Lepa patarei üks parimaid sõitureid. Oma lahingumeisterlikkusest täiustamises on ta näidanud mitmelahinguliskustel dzottide ja tankide pihta.

Parteiliikmena on ta patarei kommunistlike noorte organisatsioon ja juhib eeskujulikult kommunistlike noorte kasvatusööd, ka kuulub ta algorganisatsiooni büroosse.

Tema rinda ehivad medal „Lahinguliste teenete eest“ ja rinnamärk „Eeskujulik kahuriväelane“. Nooremseersant Venela võitles saksa röövlite vastu juba 1941. aasta sügisel Leningradi rindel ja sai seal raskeid kaitselahingus haavata. Ta on autasustatud medaliga „Lahinguliste teenete eest“.

Parteiliikmena täiendab sm. Venela ennast pidevalt. Ta selgitab punaväelastele olukorda rindel ja annab edasi oma rikkalikke lahingukogemusi. Sm. Venela on partiorganisatsiooni teine asetäitja ja patarei algorganisatsiooni büroo liige.

Patareivanem parteiliige Autalu võitles koos patareiga patareivanemana Velikije Luki lahingus, varustades eeskujulikult patareid vajaliku toidu- ja laske-moonaga. Sai lahingus haavata ja tema rinda ehivad medal „Lahinguliste teenete eest“ ning rinnamärk „Eeskujulik kahuriväelane“. Oma ehtsa kommunisti kohusetundlikkusega on sm. Autalu viinud patarei majanduse väeosas esirinda ja ta omab suurt autoriteeti alluvate seas.

Kahurimeeskonna komandör vanemseersant Ant võitles Velikije Luki all sihturina ja hävitas mitu vastase kuulipildujat. Tema rinda ehivad medal „Vapruse eest“ ja rinnamärk „Eeskujulik kahuriväelane“. Sm. Ant on viinud oma

kahurimeeskonna väljaõppe kõrgele tasemele.

Kahurimeeskonna komandör vanemseersant Rannaveer tegutses Velikije Luki lahingus kahurimüüri ja hiljem sihturina. Eeskujuliku ja mehisuse lahingulise teenete täitmisel eest on ta autasustatud medaliga „Lahinguliste teenete eest“.

Pideva endaäiendamise ja õppimise abil on sm. Rannaveer tõusnud kahurimeeskonna komandöriks ja omab rinnamärki „Eeskujulik kahuriväelane“.

Parteiliikmed vanemseersant Ant ja vanemseersant Rannaveer täiendavad järjekindlalt oma poliitilisi teadmisi iseõppimise teel ja parteikoolis ning annavad neid teadmisi edasi oma alluvale.

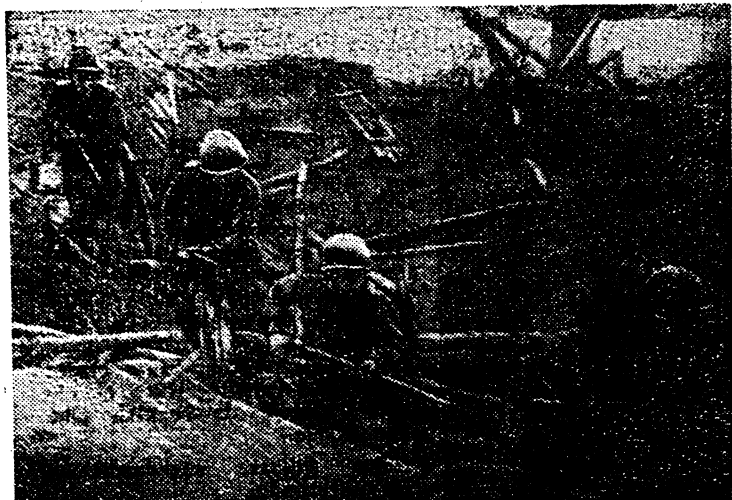
Parteiliige jefreitor Tamar näitas erilist algatusvõimet ja mehisust Velikije Luki vabastamisel lahingus, kus ta võitles üksik kahuri juures saksa röövlite vastu. Tema teeneid hindas nõukogude valitsus medal „Vapruse eest“ andmisega. Sm. Tamar võtab aktiivselt osa noorte kommunistide kasvatusööd ja annab teistele võitlejatele edasi oma rikkalikke lahingukogemusi.

Parteiliige seersant Kuivjõgi võitles Velikije Luki lahingus kuulipilduja jaakomandörina. Hävitas kahevõitluses kaks vastase kuulipildujat koos meeskonnadega. Ta sai lahingus haavata ja teenib praegu patarei sihturina. Sm. Kuivjõgi on tuntud oma suure töökuuse ja algatusvõime poolest. Ükski ülesanne ei ole sm. Kuivjõe raske Parteilasena abistab ta pidevalt mahajäärid ja on teinud suure töö patarei lahinguvõime tõstmise.

Parteiliikmed seltsimehed Jõearu, Arras, Jukk, Keskküla, Vahter ja partei liikmekandidaadid seltsimehed Keinast, Niholm, Kulli, Ragul, Kollo Kaer on kõik lahingumõllust läbikäinud võitlejad, kes on oma verega vabastanud nõukogude maad ja kelle hinges põleb tühja vabastada meie maa, tasuda kätte sakslastele nende metsikute eest ja hävitada maailmast metsik verine fashism.

Need mehed on oma isikliku eeskujuga, lahingumeisterlikkusega, kõrge poliitilise ja moraalse tasemega tsementinud kogu patarei isiklike koosseisu ühiseks tervikuks, ühiseks pereks, kes eelseisvatsustavalt lahingus loob vaenlast kindlalt täpselt ja kiirelt.

Leitnant K. KARU, partiorganisatsioon, Isamaasõja II järgu ordeni kavalier.

EESTI VAEOSA VÕITLEJAD lahingutega vallutatud vaenlase kaevikuis

Nõukogude Eestis saab teoks tööstuse suurejooneline kasv

Mis iseloomustas tööstuse olukorda kodanlikus Eestis? Vaatleme fakte. Tööstuses hädatarvilikest toorainest oli põhimõõ osa välismaalt sisseveetava päritoluga. Nii veeti sisse kogu vajalik metall, nii must kui värviline, kemikaalid, puuvill, siid, kunstsiid, kuni pool vajalikust villast, tallanahk, parkained, väävel, tubak, kakao-oad ning loendamatu arv muid igapäevases töös vajalikke tooraineid ning poolfabrikaate. Samaaegselt oli peagu kogu meie tööstuses rakendatud masinatepark, samuti välismaise päritoluga, loendamatu kirju oma konstruktsioonidelt isegi ühe käitise piires, rääkimata kogu tööstusharust. Puudus ühetüübliline masinatepark ühes valmistusharus. Kuid puudus ka oma masinaehitus ja selle tagajärjel kogu meie tööstus kodanlikus Eestis sõltus sajaprotsendiliselt välismaisest tööstusest. Kogu kodanliku Eesti teki tööstuse võis seisma panna säärase tülilukese eseme puudumine, nagu on seda — kudemisnõel. Ainult selle pisleseme kaudu oli väliskapital kodanliku Eesti teki tööstuse täielikuks peremeheks.

Ka oma toodangu realiseerimisel sõltus kodanliku Eesti tööstus täiel määral imperialistlikest suurriigist. Elati ju mitte vabakaubanduse ajastul, vaid imperialismi karmides tingimustes, mis eriti rõhuvad olid just väikeriikidele oma sisseveokeeldude, litsentside, kontingentide, dumpingu jne. süsteemiga. Oli äärmiselt iseloomulik, et kodanliku Eesti enda siseturu üle valitses välismaa, nagu see ilmekalt avaldus 1932. a. sõlmitud kaubalepingus ühe lääneriigiga, kus Eesti kodanlik valitsus võttis endale kohustuse sisse vedada teatud kvantum kivisüüt, kuna samal ajal riiklikud käitsed viidi üle põlevkivilt kivisöeküttele, selleks et kivisöele teha turgul

Lõpuks rõhuv enamuse kodanliku Eesti suurtööstusest oli väliskapitali poolt vallutatud, mis tööstuse järjekindlalt suunasid poolfabrikaadid ning tooraine tootmisele, nii näiteks tselluloosipaber, põlevkivi, fosforiidid jt. tootmisele. Tööstusloos on tooraine paber, kunstsiid, lõhkeainete ja rea teiste saaduste tootmisele, kuid kodanlikus Eestis ta jäi tooraineks Saksamaa tööstusele. On huvitav märkida, et näiteks Kehra tselluloosi ümbertöötamiseks paberiks pakkus Nõukogude Liit oma abi, nii tehnilist kui ka finantsilist,

kuid kodanlik valitsus lükkas ettepaneku tagasi, eelistades jääda tooraine tootjaks Saksamaale.

Välismaa kapitalist sõltuvusele lisandus rida tegureid, mis raskesid pidurdasid Eesti tööstuse arengut, mis viisid suurtööstuse laostumiseni, kümnete tuhandete pisi- ja keskkäitiste tekkimiseni, kus väga kõrge kvalifikatsiooniga tööliste kaader ei leidnud oma võimele õiget rakendust.

Nõukogude aasta eesti tööstuse elus oli üllamal määral õpetlik, kuna ta vastuvaidelematu kindlusega tõestas nõukogude korra sotsialistlike tootmisvahetõrgete määratud üleolekut kapitalistlikest. Ühe ainsa nõukogude aasta tööstustoodangu juurdekasv oli 63 protsenti, kuna see kodanlikus Eestis eelmise kümne aasta jooksul kasvas vaid 31 protsendi võrra. Algas suurejooneline, kogu vabariiki haarav tööstuse laiendamine, kusjuures ainult ühe rahvakomissariaadi — Kergetööstuse Rahvakomissariaadi kapitalmahutused, s. o. uute tööstuskäitiste püstitamiseks ühe aasta jooksul väljantavad summad ulatusid üle 120 miljoni rubla. Juba sel aastal pandi alus suurejoonelisele põlevkivitööstuse viisaastaku realiseerimisele, mille kohaselt meie põlevkivitoodang viie aastaga pidi kasvama neljakordseks, ulatudes ligi 8 miljoni tonni viisaastaku lõppaastal. Suurejooneline kasv seisis ees meie metallitööstusel. Varemest pidi töusma uutena ellu moodsad laevaehitustehased Tallinnas, masinaehitustehased ning jõuamad. Patriarhaalne Tartu ei ehitas. Tartusse kerkisid uued moodsad hooned täppismehaanikatööstusele, kummitööstusele, põllutööstustele, vabrikutele, põllutööstustele. Maa ei jõudnud nii ruttu välja anda oma põuest väärtuslikku ehitusmaterjali — paasi, kui seda vajadis vilunud ehitusmeistrite käed.

Ehitas Narva: Kreenholm — kogu Nõukogude Liidu ja Euroopa üks suurimaid tekstiilhiiglasi — hakkas taas elama. Nõukogude korra aastal ta mahutas endasse 12.000 töötajat, ehkki vaid lühike aeg enne seda ühes sõpis leidis tööd ainult paarituhande tööliste ümber. Narva tekkis uusi metallikäitisi, metsatööstusi.

Elu tempo oli vilgas ning erk. Ehitas Pärnu, ehitas Mõisaküla, ehitas linn, ehitas küla.

Fashistlik okupatsioon Eestis tähendab meie tööstusele ränka

kaotust. Pruunid rohutirtsud hävitavad teadlikult ning järjekindlalt meie tööstust. Nad ei varjagi oma sihte — muuta okupeeritud maad toorainete tootjaks fashistliku Saksamaa tööstusele. Kartuli, liha, või tootmine Saksamaa tarvis olevat okupeeritud Eestis ülesanne.

Nüüd, kus fashismi lõplik purustamine on otseselt päevakorras, kus Ukraina NSV, Moldaavia NSV peagu täielikule vabastamisele on järgnenud Valge-Vene NSV, Karjala-Soome NSV peagu täielik vabastamine ning võitlused on käimas Leedu, Läti ja Eesti Nõukogude vabariikide territooriumil, ähvardab ka neid maid täielikuks kõrvetsooniks muutumine fashistide süstemaatilise hävitustöö tagajärjel. Sellest hädahüüst on ainult üks pääsetee — iga yaenalse tagalas oleva patriooti aktiivne võitlus fashistide vastu, enda isiku, oma varanduse, kogu rahva kaitses.

Sellest võitlusest oleneb, kas meie ülesehitustöö läheb suuremate või vähemate raskustega. Sest selles pole kahtlust, et ka meie Eesti NSV ehitatakse nõukogude korras jälle üles, et tema põllumajandus, transport ja tööstus saaks tugevamaks kui nad olid enne fashistliku Saksamaa reetlikku kalalutungi.

Meie ei või unustada, et Partei 18. kongress andis kõigile nõukogude rahvastele ajaloolise ülesande — 10—15 aastaga mõõda minna kõige enam arenenud kapitalistlikest riigist Euroopas ja Ameerikas ka majanduslikult. Stalinlikud viisaastakud löid kõik eeldused selle ajaloolise ülesande täitmiseks. Mälame, et nõukogude rahvaste geniaalne juht andis nõukogude rahvastele ülesande fashistidest vabastatud nõukogude territooriumil kaotada sõjahaavad kahe-kolme aastaga. Näeme, kuidas sõja ränkades tingimustes vabastatud piirkondade rahvastik kogu Nõukogude Liidu rahva tõhusal toetusel edukalt viib ellu oma õpetaja juhiseid. Pole kahtlust, et sõja võiduka lõppemisega see ülesehitustöö areneb võrreldu kiiremini ning kergemini, kuna sellele rakendatakse kogu Nõukogude Liidu hiiglaslikud majandusjõud.

See aga tähendab, et ka Eesti NSV tööstuse arenemisele, Eesti NSV looduslike ja geograafiliste ressursside maksimaalsele rakendamisele jagab nõukogude kord suurimad võimalused.

A. VEIMER.

Eesti teater nõukogude aastal

Eesti teatriellu tõi nõukogude korra kehtimapanek 1940. aasta pöördesüvel suhteliselt vähe väliseid, laiadele rahvahulkadele silmapaistvaid muudatusi. Aga juba mõne kuu pärast võis iga tähelepanelik vaatleja kogeda töötava rahva võimu viljastavat mõju selgelgi alal.

Ajaks, kui eesti töötav rahvas oli saavutanud poliitilise küpsuse ise oma elu juhtimiseks, oli eesti rahvuslik teatrikunst jõudnud tunnustusväärselt kõrgele kunstilisele tasemele. Tõsi, eesti lavakunstnike kõrge kvaliteedilisel virtuositeedil puudus enamasti igasugune ideoloogiline alusmüür — kodanliku „kunstipoliitika“ tulemusena. Nõukogude korra tulles sai senisest küll imeteldavast, aga harva tõsiselt võetavast „keigar-näitlejast“ täisväärtuslik ühiskonnaliige, milline seik ei jätnud mõju avaldamata ka kunstilise loomingu veenvusele.

Vaadeldes muudatusi teatri majanduslikes alustes ja näitlejate eluolulisel kujumusel.

Kuna eesti teatrid kodanlikul ajal kuulusid, mitte eraisikule, vaid teatriseltsidele, siis võiks arvata, et teatrite riigistamine oli rohkem juriidiline, kui sisuline akt. Kui aga meenutada, millistes majanduslikes raskustes eriti väikesemad teatrid igal hooajal viirelised, kuidas alata ja põhjusega hädaldati teatrikriisist ja meeleheitlikult otsiti nõiavitsa olukorra parandamiseks — küll luksusoperettide, küll ebakunstiliste jantide, küll koosseisude koondamise kaudu, siis võib kujutella teatrite riigistamise akti tervendavat mõju.

Kodanliku Eesti näitleja oli alaliselt orjaturuobjekt olukorras. Ta eksistents oleneb igal hooajal uuendatavast töölepingust. Tänavust alla lüritades pidi ta juba murelikult mõtlema tulevasele aastale. Igal kevadel olid teatrites suured pereheimeised: hooaja jooksul vaevalt kujunema hakanud ansambel paiskus laiali. Naisnäitleja töölepingus esines klausel, mis nägi ette lepingu tühistamise, kui näitleja hooaja jooksul rasedetub. Lavalepääsu ainsa eelduseks polnud mitte näitleja kunstilised võimed (nagu ka palga suure määramisel), vaid väga sageli igasugused alaväärstavad „seltskondlikud“ ja „isiklikud suhted“.

Nõukogude teater kaotas hooilt kõik eeldused säärasteks väärnäheteks. Näitleja positsiooni ainsaks määrajaks osutusid tema kunstiline võime ja töödistsipliin. Esmakordselt eesti teatri ajaloo said hakata kujunema püsivaimelised, tervikulised ansamblid. Näitleja majanduslik olukord paranes radikaalselt.

Varem pidid teatrid läbi ajama minimaalsete koosseisudega. Nüüd ei jätkunud kvalifitseeritud kaadreit, et kasutada ulatuslikult laiendatud koosseisude täitmisevõimalust. „Estonia“ koor ja orkester kasvasid ainsa aasta jooksul 50 protsendi võrra. Jätkunuks sobivaid jõude ja rohkem ruumi lavaj ja garderoobides, oleks võinud koosseisu veelgi suurendada.

Kui varem lavastusi tuli sageli kujundada „mitte millestki“, vana lavapille ja kostüüme lappides (välja arvatud „eliid“ lõbustamiseks määratud luksusoperettide puhul), siis nõukogude aastal olid

lavastaja käsutada piisavad majanduslikud võimalused. Verdi ooperi „Traviata“ kujundamiseks kasutati 50 tuhat rubla, Aava ooperi „Vikerlased“ ja Kapi balleti „Kalevipoeg“ lavastuse eelarved ületasid selle summa 4—5 korda.

Teatrikunst, nagu üldse kunstid, on ala, kus pöördelise tähtsusega kunstilisi saavutusi oleks ülekohus oodata üldöö pärast vastavate eelduste tekkimist. 1940./41. hooajal võisid aga teatrikõlastajad juba kogeda nõukogude korra viljastavat mõju. „Traviata“, „Tõrksa taltsutus“, „Ema“, „Kalu-rineiu“, „Libahunt“, „Estonia“, „Draamateatris“ ja „Vannemuises“, „Eugenie Grändet“, „Draamateatris“, „Püve talus“ ja „Kahe isanda teener“ „Tõelisteatris“ — et nimetada vaid üksikuid — olid igauks kunstilised suursündmused. Vaatamata eesti teatri kõrgele kunstilisele tasemele ei olnud ükski varajases hooaeg suutnud anda nii rohket arvu õnnestunud lavastusi.

See kõik oli vaid algus. Täielik õitsengulepukemine oli alles tulemas. Järgmiseks hooajaks olilgal teatril oma sõpradele varuks rohkesti meeldiyaid üllatusi. Ohenduses ettevalmistustega kunstidekaadiks oli valmimas rida algupäraseid draamasid, oopereid ja ballette. Kõigi eelduste kohaselt oleksid need lavastused kujunenud eesti auväärsel teatrilajaloo teedrajavaks suursündmuseks.

Kuidas suhtus rahvas Nõukogude Eesti teatrisse, sellest kõnelevad selgemat keelt arvud. Kodanlikul ajal teater eemaldus rahvast, peale sisemiste kriiside tuli sageli rääkida publiku kriisist. Saalid olid pahasti tühjad. Kui lavastus pidas vastu kümme hõreda saalitäiega etendust, oli hea. Mäletan ühe näitena „Sinimandria“ teist etendust „Estonias“, kus loendasin saalis 29 inimest. Parim oli lugu muidugi „kassatükide“ puhul, kus aga teatril tuli enamasti loobuda kunstilisist tõekspidamisist.

Nõukogude aastal ületas nii etenduste arv kui ka külastajate arv 1932—1936. s. o. viie aasta keskmise ligi kahekordselt. Nii oli näiteks „Estonia“ teatri külastajate keskmine arv 1931—36. a. 172.100 inimest, 1940. aastal aga 214.700 inimest. 1941. aasta hooaja esimesel poolel saavutas rahva huvi teatri vastu aga veelgi suurema kõrgpunkt. „Estonia“ teatri 1941. aasta kevadhooaja plaan näiteks oli koostatud selliselt, et publiku arv ületab 25 protsendi võrra eelmise poolhooaja, mis oli olnud selle teatri maksimaalne saavutus. See plaan täitus juba 1. mail, seega ligi kaks kuud enne hooaja lõppu.

Heroilise lõpu esimese nõukogude aasta teatrihooajale moodustas teatrite tegevus Isamaasõja perioodil. Kümned teatrite kunstibrigaadid olid Eesti NSV kaitsjaid — võitlejaid ja kindlustustõelisi — vaimustamas. Sageli anti etendusi rindepääsukorras. Nõukogude Eesti teatri esimese hooaja viimne üritus oli „Estonia“ kunstibrigaadi kontsert Tallinna kaitsjale „Estonia“ kontsertsaalis 25. augustil 1941. a. ajal, kui lahingud käisid juba Lasnamäel.

Eesriie Nõukogude Eesti teatri teiseks hooajaks avaneb peatselt.

PAUL RUMMO

Mida andis nõukogude võim eesti tööliklassile?

21. juunil mõõdus neli aastat sellest ajast, mil eesti töölisel, tulles üksmeelselt tänavaile Tallinnas, Tartus ja teistes meie linnades, nõudsid tagurliku klkivalitsuse lahkumist ja selle asendamist uue, Nõukogude Liidule sõbraliku rahvavalitsusega.

14. ja 15. juulil kogu eesti töötav rahvas, olles koondunud „Eesti Töötava Rahva Liitu“, läks Riigivolikogu valimistele (milline pärast 21. juulit nimetati 1. Eesti Ülemnõukoguks) ja saavutas hiilgava võidu. 17. juulil toimusid üle maa mittingud, kus nõuti nõukogude võimu kehtimapanekut ja ühinemist Nõukogude Liiduga.

See eesti töötava rahva kindel tahe teostus peatselt. 21. juulil toimunud Riigivolikogu istungil, mida tulid teravikoma Tallinna käitiste tööliste esindajad kui tõelist rahvavalitsuse võimu, otustati ühiskondlikult Eestis kehtima panna nõukogude võim ja liituda Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liiduga.

Sellest päevast algas Eesti tööline iseseisvus ja tema tööstuse ja majanduse õitseng. Töötav eestlane hakkas ise juhtima oma saatust ja kaitsma oma elulisi huve.

Need read siin pole mõeldud selleks, et üles lugeda esimese nõukogude aasta saavutusi Eestis. Tahaksin vaid lühidalt puudutada neid hüvesid, mis saavutas

eesti tööline juunipöörde tulemusena võrreldes endisega ja millised tulevikuperspektiivid avanesid talle.

Võrdluseks nõukogude aasta tormilisele tööstustõusule võiks tuua kodanliku Eesti kriisiaastad 1931—33, millal tööpuudus ja majanduslik viletsus kollitas kõige valusamalt ja teravamalt. Eeskätt kannatasid nende aastate kibedust ja survet käitiste ning vabrikute liit- ja madala kvalifikatsiooniga töölisel. Nende ennegi madalad palgad suruti veel madalamale ja suur osa töölistest lihtsalt vaalandi. Samuti kannatasid kriisi teravuse all kvalifitseeritud ja isegi kõrge kvalifikatsiooniga töölisel. Nende tunnitasu alandati ühe kolmandiku võrra ja koosseisud tõmmati kokku viimse võimaluseni. Ja milline tee jäi tööliste? Väljarändamine. See võitis hoogu 1925—26. a. eestlaste Brasiiliasse, Belgiasse ja Prantsusmaale rändamisega, vabades aga pikkamööda 1931—32. a. kuna teated sealt kõnelesid samasugusest majanduslikust viletsusest nagu Eestiski.

Nõukogude korra maksmapanekuga muutus tööliste olukord järsult. Töötaolek, sõltumine vabrikandist ja hirm homse päeva eest kadusid jäädavalt. Kõigile, kes ainult soovisid töötada, võimaldati tööd. Kvalifitseeritud, eesrindlikud töölisel ja ametiühinglased edutati vastutavatele kohtadele, käi-

tiste ning vabrikute direktoreiks, peavalitsuste juhatajaks jne. Ja rõõmuga nägime, et rõhuv enamuse neist tuli oma uute ülesannetega hästi toime. Tööstused laienesid. Kavas oli ette nähtud uute tööstuste rajamine Tallinnas, Tartus ja mujal. Senise tööpuuduse asemel tekkis tööliste puudus. Uued tööstused vajasisid väljapohipinud kaadreit, vastutavad ülesanded pandi aga kvalifitseeritud töölistele. Nende asemele tuli kiiresti välja õpetada uusi kvalifitseeritud töölisi abi- ja lihttööliste seast. Igatühele, kes soovis töötada ja õppida, avanesid piiramatud võimalused. Ei ole võimalik siinkohal loetella kõiki samme tööliste elutingimuste parandamiseks, mis teostati nõukogude aastal Eestis. Mainime vaid vabalehed haridusele, puhkekodusid, sanatooriume.

Nüüsgustes tingimustes iga tööline õppis armastama tööd töö pärast, püüdis teha seda paremini, saada meistriks oma alal.

Kõik see tallati jalgade alla fashistlike jõukude poolt, kes juba kolm aastat on märatsenud meie sünnimaal. Kuid kõigis meie rahvusliku korpusse võitlejais, samuti Nõukogude tagalasel evakueerunud eestlastes on säilinud see „bolševistlik“ ja tuline hoog, mis tagab meie maa jõukuse ja õnne, kiire taastamise pärast peatselt saavuvat võitu.

V. REINING

Noored käed

Alles hiljuti saksa okupantidest vabastatud Ukrainas töötab maa ülesehitamisel üle 4000 noortebrigaadi.

Üle 44.000 kommunistliku noore töötab Donbassi ülesehitamisel. Kiievi, Harkovi, Odessa ja teiste Ukraina linnade ülesehitamisel töötab praegu üle 142.000 noore. Suurpäevaks oli noortele päev, millal saabus teade, et Donbass annab juba sütt. Esimesed kaevandused, mis lasksid välja esimesed vagunitäied kivisüüt, olid taastatud Ukraina tütarlaste Vera Mi-shenko, Marusja Vorobjova ja Li-za Budassova brigaadide poolt. Nendele omistati rindebrigaadide nimetus.

Hiljuti tulid Harkovi külast traktoritehasest jooksval lindil välja esimesed tankid. Stalinus asus Anja Grishnova brigaad N sõjatehasest esimesena välja laskma lahinguvahust. Tütarlaps on auhinnatud tehaseosakonna kliire käiklaskmise ja suure toodangu eest „Töö Punase Lipu“ ordeniga. OLKNO komiteedesse tuleb iga päev tuhandeid noori. Neil on üks suur soov: „Saatke meid tööle sinna, kus meid on kõlge rohkem vaja.“ Nõukogude noored tahavad ehitada Ukraina üles veel võimsamaks ja õitsvamaks kui ta oli enne.

H. T.

RAHVA HÄÄL nr. 38 Lk. 7 27. juulil 1944. a.

NSV Liidu Välisasjade Rahvakomissariaadi avaldus Nõukogude Liidu suhtumisest Poolasse

NSV Liidu Välisasjade Rahvakomissariaadi tehti Nõukogude Valitsuse poolt ülesandeks teha järgmine avaldus:

Edukalt edasi liikudes jõudis Punaarmee Nõukogude Liidu ja Poola vahelisele riigipiirile. Jäätades taganevaid saksa vägesid ületasid nõukogude väed ühes Nõukogude—Saksa rindel tegutses Poola armee Lääne-Bugi jõe, läksid üle Nõukogude—Poola piiri ja astusid Poola maa-alale. Sellega on pandud algus paljukümnend aastat kestnud Poola rahva vabastamisele saksa okupatsioonilt.

Nõukogude väed astusid Poola piiridesse täis otsustavust pu-

rustada vaenulik saksa armee ja aidata poola rahvast vabaneda saksa röövvallutajate ikke alt ja taastada sõltumatu, tugev ja demokraatlik Poola.

Nõukogude valitsus teatab, et ta vaatab Punaarmee sõjalisel tegevusel Poola territooriumil kui tegevusele suveräänse, sõbraliku liitlasriigi territooriumil. Sellega seoses ei kavatse Nõukogude Valitsus luua Poola territooriumil oma administratsiooniorganeid, pidades seda poola rahva asjaks. Seetõttu otsustas ta sõlmida Poola Rahvusliku Vabastuse Komiteega lepingu Nõukogude Vaejuhatuse ja Poola administratsiooni vaheliste suhete kohta.

Nõukogude Valitsus teatab, et temal ei ole sihiks ühegi Poola territooriumi osa omastamine või ühiskondliku korra muutmine Poolas ja et Punaarmee sõjalist tegevust Poola territooriumil dikteerivad ainult sõjaline vajadus ja püüe osutada sõbralikule poola rahvale abi vabanemisel saksa okupatsioonilt.

Nõukogude Valitsus on kindlasti veendunud selles, et NSVL ja Poola vennasrahvad viivad üheskoos lõpule vabadusvõitluse saksa vallutajate vastu ja panevad kindla aluse Nõukogude ja Poola vahelisele sõbralikule koostööle.

Läheneb hitlerliku Saksamaa katastroof

Raudrõngas Hitleri Saksamaa ümber tõmbub järjest koomale. Iga uus päev toob uusi ja uusi teateid Punaarmee suurtest ajaloolistest võitudest. Okski kaitseliin, jõesäng ega „Atlanti vall“ ei kaitse enam hitlerlast. Saksa armee taganeb laial rindel Ida-Preisimaa piiridele. Punaarmee vabastab juba jõudsalt Leedu ja Läti NSV territooriumi. Eesti NSV täielik vabastamine saksa vallutajatest on kõige lähema tuleviku küsimus.

Millest räägib kõik see? See räägib hitlerliku Saksamaa kiirelt lähenevast katastroofist. See räägib Berliini röövlipaliku maailma-vallutamise-plaanide täielikust krahlist. Oieti hindas hiljuti fashistlikku Saksamaa praegust olukorda Shveitsi ajaleht „Die Weltwoche“: „Kõik see, mis sünnib praegu Saksamaal, meenutab klassikalise tragöödia viimast vaatust.“ Sõjaline lüüasaamine rindel põhjustab paanikat ja lagunemist saksa tagalaski. Hitleri peakorteri kiire ülekolinine Ida-Preisimaa sügavale. Saksamaa südamesse tähendas ühtlasi kogu Ida-Preisimaa närvilikkude evakueerimist. Paanika ja lagunemine tungib fashistlikesse tippudesse. Juba ammu ei kuula kindralid jefrettori käsku: Läänerinde ülemjuhataja von Rundstedti ja kindral Falkenhauzeni tagandamise teatega ühtaegu sirtsusid vajabedki Berliini tänavail, et verine Himmeler olevat hoolitsenud Soome rinde ülemjuhataja kindral Dietli ja Kreeka okupatsiooni vägede kindrali Kriechi surma eest. Eriti lõppu ennustavat tähendust omab asjane „kindralite mäss“ ja aetant Hitlerile. Selle mässu ulatus on lai ja ta juured ulatuvad sügavale. Tema esialgseteks organisatsioonideks on silmapaistvad Hitleri kindralstaabi ohvitserid. Ja nagu teatab saksa põrandaalune radiojaam „Atlantic“, pole Himmeleril õnnestunud likvideerida seda hitlerivastast võimsat liikumist.

Asi, mis fashistlike maailmavalitajate pankroti päevadel eriti eesti rahvast rõõmustab, on teade „Ostlandi“ ministereiumi likvideerimisest. Läbi on Alfred Rosenbergi verine farss. Punaarmee suurvõidud on lõplikult kriipsu peale tõmmatud saksa parunite plaanidele Baltikumi uuesti ikestada. Suures surmahirmus ja segaduses põgenevad nüüd saksa kolonistid eelse päeva Ostlandist tagasi vaterlandi poole.

Kuid vaterland ise pole ammu enam mingi varjupaik. Välismaal lehed toovad visalt teateid, et Hitler, Goebbels ja teised ninakamad füürerid sokutavad salaja miljonid riigi kulda ja välisvaluutat erapooletult maade pankadesse — Portugali, Lõuna-Ameerikasse jne. Asi on jõudnud nii kaugele, et Goebbels ise tunnustab ühes oma viimases artiklis „Das Reichis“, et sõda on ammikus, see ei lõpe sakslaste võiduga. Nüüd on juba võimatu varjata sõjalist lüüasaamist, sest sakslased taganevad kõikjal. Nad taganevad määratul Nõukogude rindel, nad taganevad Itaalias, Prantsusmaal ja Jugoslaavias. Nende kaotused on kõhutavad. Kolme sõja-aasta vältel on Hitler kaotanud Nõukogude rindel ligi 8 miljonit meest. Ja sõjas alaliselt mõjuvad olulised tegurid räägivad iga päevaga ikka selgemalt, ikka lõvavamalt Saksamaa kahjuks. Praegune sõda on moortorite sõda. Kuid sakslased on lõplikult alla jäänud lennukite ja tankide tootmises. Nõukogude Liidu, Inglismaa, Ameerika ülekaal õhus, relvastuses ja sõjatehnikas kasvab võimsalt iga päevaga, jättes ikka kaugemale seljataha saksa sõjamasina võimed. Hitlerliku Saksamaa majanduslikud ja inimressursid on äärmiselt välja kurnatud. Ta rahvamajandus on verest, kuivaks jooksmas. Hitler on kaotanud Ukraina nisu, Krivoi Rogi rauamaagi ja Nikopoli mangaani. Ta õlinäga suurendab Rumeenia õliväljade süstemaatilise nometamine liitlaste poolt. Liitlaste õhurünnakute all kannatavad Saksa linnad, tööstused ja sadamad. Saksa raudteetransport on halvatud ja laevandus on suuri kahjustusi kannatanud. Ühes sellega on takistatud ka kõige hädavajalisk kaupade sissevedu ka neistki üksikutest erapooletutest maadest, kelle

lega vahekorrad pole veel katkenud.

Teravat töökate puudust ei la henda ka miljonid sunniviisil Saksamaale küüditatud välismaa töölised. Vastupidi, välismaa töölisel on hädahohtlikuks rahutuste ja käärimiste plahvatusaineks, trooja hobuseks hitlerlikul Saksamaal.

Fashistliku valitsuse autoriteet on saksa rahva silmis järsult langenud. See ei saagi olla teisiti. Kus on nende nurjaläänud lubadused, nende demagoogiliste valede ots, millega Goebbelsi ministereium on iga päev tõinud saksa tagalat. Kui nüüd Punaarmee on ületanud juba Neemani ja liitlaste väed tungivad järjest sügavamale Prantsusmaale, kes usub siis üldse veel Hitleri ja Goebbelsi „valle“ ja „liine“?

Usaldus fashistliku valitsuse vastu on põhjalikult kõigutatud. Eriti ohtlikuks Hitlerile muutub olukord okupeeritud maades. Sellsimees Stalin märkis oma kõnes 6. novembril 1941. a.: „Ainult hitlerlikud enesesse armunud lollikest ei näe, et „uus kord“ Euroopas ja selle kurikuulus alus on yulkaan, mis võib iga silmapilki purskuma hakata ja enese alla matta saksa imperialismi kaardimajakase.“ Ja just praegu võib märgata selle vulkaani aluste jõudude järjest ähvardavat tegevust, tugevamaid tõukeid.

Jugoslaavia rahva vabadusliikumine on võtnud määratu hoo ja ulatuse. Marssal Tito rahva-vabastusarmee on hitlerlastest vabastanud juba 2/3 Montenegro pinna, suurema osa Kroatiaast, Bosniaast, Hertsegovinaast, üle poole Sloveeniaast, suure osa Serbiast ja rea saari Aadria meres.

Prantsusmaal ähvardab partisaaniliikumine sakslasi kõige ohtlikemais punktides. Mitte ükski see, et prantsuse partisaanid on vallutanud mitmel pool juba linnu ja külasid, vaid veel ohtlikum hitlerlastele on nende abi liitlaste sõjaliste operatsioonide puhul saksa rinde taga. Näiteks Caeni linna vallutamisel etendasid partisaanid väga tähtsat osa. Linnas endas võitles üle 100 prantsuse partisaanialga saksa garnisoniga. Prantsuse vabadusvõitlejad lasevad hulgaliselt hitlerlaste ronge kraavi, kihutavad sildu õhku jne. Prantsuse rahva viha saksa vallutajate vastu on määratu. See ilmneb prantslaste hulgalistes omakohtu aktides saksa ohvitseride ja Lavalipolitsei vastu. Veel hiljuti anti kuul Vichy valitsuse propaganda-ministrile Herriot'ile.

Vulkaaniliste jõudude kasvust Hitleri tagalas räägib ka hiljutine üldstreik ja barrikadivõitlused Taanis. Kopenhaageni tänavail peeti tõsiselt lahinguid relvastatud taani patriootide ja saksa okupantide vahel. Streik oli üksmeelne, trammid seisis, ja kauplused olid kinni. Eriti tähtis aga Taani sündmuste puhul on see, et hitlerlased olid kaotaja osas. Nad pidid järele andma taani rahva nõudmistele nü taani fashistliku korpuse kõrvaldamise kui ka mõningate repressioonide muutmiseks. See räägib selgelt keelt hitlerlaste sisemisest nõrkusest.

Hirm ja segadus valitseb ühtlasi Hitleri vasallide tagalas. Ka seal värisetakse Hitleri-Saksamaa läheneva katastroofi ees ja teated Soomest, Rumeeniast, Bulgaariast, Belgradist räägivad käärimisest ja kasvavast hulkade rahulolematusest.

Fashistlik röövliplokk on lagunemas. Raskete sõjaliste kaotuste tagajärjel seisab hitlerlik Saksamaa hukkumise lävel. Hitler on sõja kaotanud, läheneb tema armee lõplik purustamine, hitlerliku riigikorra täielik hävitamine.

Eesti rahvas rõõmustab ühes teiste vabadustarmastavate rahvastega, et süngel ja verisel hitlerlaste okupatsioonil, rahvamõrvarite ja röövlite terrori valitsusel on lõpp.

A. VAARANDI

«РАУА ХАЯТ»
Орган ЦК КП(б) Эстонии
и Советов депутатов трудящихся
Эстонской ССР
Ленинград. Издательский дом № 3

Toimetuse kolleegium

Poola Rahvusliku Vabastamise Komitee loomine

Pärast Holmi linna vabastamist saksa okupantide käest hakati seal välja andma ajalehte „Rzeczpospolita“. Selle ajalehe esimeses numbris, mis ilmus 23. juulil, avaldati järgnevad dokumendid:

KRAJOWA RADA NARODOWA DEKREET POOLA RAHVUSLIKU VABASTAMISE KOMITEE LOOMISE KOHTA.

Otsustavate võitluste eelõhtul saksa sissetungijate väljakihutamiseks Poolast moodustab Krajowa Rada Narodowa Poola Rahvusliku Vabastamise Komitee ajutise täidesaatva võimuna rahva vabastamisvõitluse juhtimiseks, tema iseseisvuse kindlustamiseks ja Poola riigi taastamiseks.

Poola Rahvuslik Vabastamise Komitee luuakse järgmises koosseisus:

Esimees ja Välisasjade Osakonna juhataja

Edvard Boleslaw Osobka-Morawski.

Esimehe asetäitja ning Põllumajandus- ja Agraarreformiosakonna juhataja

Andrzej Witos.

Esimehe asetäitja

Wanda Wasilewska.

Rahvusliku Riigikaitse Osakonna juhataja

kindralpolkovnik Mihhail Rolja-Zhimerski.

Rahvusliku Riigikaitse Osakonna juhataja asetäitja

kindralleitnant Zygmund Berling.

Tsiviil-administratsiooni osakonna juhataja

Stanislaw Kotek-Agroszewski.

Rahvamajandus- ja Rahandusosakonna juhataja

Jan Stefan Haneman.

Kohtuosakonna juhataja

Jan Czehhowski.

Ühiskondliku Julgeoleku Osakonna juhataja

Stanislaw Radkewicz.

Töökaitse-, Sotsiaalkindlustus- ja Tervishoiuosakonna juhataja

dr. Boleslaw Drobner.

Teede- ja Sideosakonna juhataja

insener Jan Mihhail Grubetski.

Sõjakahjude Tasumise Osakonna juhataja

dr. Emil Sommerstein.

Haridusosakonna juhataja

dr. Stanislaw Skrzeczewski.

Kultuuri- ja Kunstiosakonna juhataja

Wintsent Rzymowski.

Propaganda- ja Informatsiooni osakonna juhataja

dr. Stephan Jendrychowski.

Krajowa Rada Narodowa tegi Poola Rahvusliku Vabastamise Komitee ülesandeks määrata oma

ajutine asukoht vabastatud territooriumil.

Poola Rahvusliku Vabastamise Komitee koosseisu kuutsis Krajowa Rada Narodowa põrandaaluse liikumise tegelasi, kes tulid läbi ringide, ja samuti Poola pagulasosakonna tegelasi Nõukogude Liidust.

Viis Poola Rahvusliku Vabastamise Komitee liiget jäi saksa okupatsiooni alla, kus nad jätkavad vabastamisvõitluse juhtimist ja hoiaavad sidet Krajowa Rada Narodowaga.

Nende viie Poola Rahvusliku Vabastamise Komitee liikme nimed ei ole arusaadavalt põhjusl võimalik avaldada.

Krajowa Rada Narodowa

Varssavi, 21. juulil 1944. aastal.

Manifest poola rahvale

Poola Rahvusliku Vabastamise Komitee pöördus poola rahva poole manifestiga.

„Kaasmaalased,“ üteldakse manifestis, „on saabunud vabanemistund. Poola armee koos Punaarmee ja Lääne-Bugi jõe. Poola sõdur võitleb oma kodumaa pinnal. Piinatud Poola kohal lehvivad uuesti valge-punased lipud.“

Poola rahvas tervitab oma rahvusliku armee võitlejaid, kes on ühinenud poola armee võitlejatega Nõukogude Liidus. Neil on ühine vaenlane ja nad peavad ühist võitlust samade lippude all. Poola sõdurid, kes on ühinenud kodumaa auks ühtseks poola väeks ühise juhtimise all, lähevad võiduka Punaarmee kõrvall uutesse võitlustesse oma kodumaa vabastamiseks.

Nad lähevad läbi kogu Poola, tuues sakslastele kättemaksu, kuni Poola lipud lehvivad ühete preislaste pealinna Berliini tänavail.“

Manifest teeb teatavaks ajutise parlamendi — Poola Rahvuskogu loomise, mille koosseisu kuuluvad

demokraatlike parteide esindajad: demokraadid, sotsialistid, poola töölispartei ja teiste organisatsioonide liikmed.

„Poola Rahvuskogu“, üteldakse manifestis, „on loodud võitleva rahva poolt ja on ainukeseks seaduslikuks võimuallikaks Poolas.“

Poola pagulaste „valitsus“ Londonis ja tema delegatsioon Poolas — see on isehakanud võim, mittetäisvõimeline võim, mis toetub seadusvõimule fashistlikule põhiseadusele 1935. aasta aprillikuust. See „valitsus“ on pidurdatud võitlust hitlerlike okupantide vastu.

Oma avantüristliku poliitikaga tõukab ta Poola uude katastroofi.

Poola vabastamise hetkel, hetkel, millal meiega liidus olev Punaarmee ja koos temaga poola väed kihutavad okupante mele riigist minema, sel hetkel peab loodama seaduslik võimu keskorgan, kes hakkab juhtima rahva võitlust tema lõplikuks vabastamiseks.

Sellepärast moodustas Poola Rahvuskogu, Poola rahva ajutine

parlament, Poola Rahvusliku Vabastamise Komitee seaduslik ajutise täidesaatva võimu organina rahvavabastamisvõitluse juhtimiseks, iseseisvuse tagasivõitmiseks ja Poola riikluse taastamiseks.“

Edasi määrab manifest kindlaks Poola välispoliitika alused, mis „saab olema demokraatlik poliitika ja saab põhjema kollektiivse julgeoleku põhimõtteil.“

„Poola Rahvusliku Vabastamise Komitee“, üteldakse manifestis, „asub Poola riikluse ülestõstmisele ja kuulutab pidulikult kõigi demokraatlike vabaduste taastamist.“

Manifestis tuuakse Poola Rahvusliku Vabastamise Komitee majanduslik ja põllumajanduslik programm.

Lõpuks määrab manifest kindlaks Poola Rahvusliku Vabastamise Komitee peamised ülesanded:

„Poola vabastamine, riikluse taastamine, sõjapidamine kuni võiduka lõpuni, Poolale väärilise kohtluse loomine teiste riikide hulgas ja purustatud riigi taastamise alustamine.“

vaejuhatuse liikmeiks polkovnik Marjan Spychalski ja Jan Czehhowski.

KRAJOWA RADA NARODOWA

M A A R U S

POOLA PATRIOOTIDE LIIDU JA

NÕUKOGUDE LIIDUS ASUVA

POOLA ARMEE ALLUVUSE

KOHTA

Krajowa Rada Narodowa kui ainuke Poola rahva täisõiguslik esindaja, kes on kutsutud juhtima ja kontsentreerima kogu tegevust, mis on suunatud Poola vabastamiseks, võtab oma alluvusse Nõukogude Liidus asuva Poola Patriootide Liidu ja temale alluva Poola armee Nõukogude Liidus.

Krajowa Rada Narodowa koostab Poola Patriootide Liitu ka edaspidi täitma funktsioone Nõukogude Liidus asuval poolakate kultuuriliste vajaduste rahuldamiseks ja nende sotsiaalseks kindlustamiseks.

POOLA RAHVUSKOGU

DEKREET

kõrgema võimu võtmisest

Poola armee üle Nõukogude Liidus ja rahvaarmee liitmisest Poola armee Nõukogude Liidus ühtseks Poola sõjaväeks.

Poola Rahvuskogu määrab:

1. Võtta enda kätte kõrgem võim Poola armee üle Nõukogude Liidus.

2. Ohendada rahvaarmee Nõukogude Liidus asuva Poola armee.

3. Ohendatud armeedele omistada nimetus Poola sõjavägi.

4. Luua Poola sõjaväe kõrgem ülemjuhatus koosseisus: Ülemjuhataja, tema kaks asetäitjat ja kaks vaejuhatuse liiget.

5. Kindralite auastmeid Poola sõjaväes annab Poola Rahvuskogu Presiidium Kõrgema Vaejuhatuse otsuse põhjal. Kõiri teiste ohvitseride auastme andmise õiguse annab poola Rahvuskogu Presiidium

üle Kõrgemale Vaejuhatusele.

6. Käesolev dekreet ei kõrvalda Nõukogude-Saksa rindel tegutses Poola sõjaväe koondiste operatiivvalimist Punaarmee Kõrgemale Olemjuhatusele.

Varssavi, 21. juulil 1944. aastal.

KRAJOWA RADA NARODOWA

M A A R U S

POOLA SOJAVAE KÕRGEMA

VAEJUHAUSE MOODUSTAMISE KOHTA

Krajowa Rada Narodowa dekreedid täitmiseks 21. juulil 1944. aastal Krajowa Rada Narodowa alluvuse koht ja rahvaarmee ning Nõukogude Liidus asuva Poola armee ühendamise kohta ühtseks Poola sõjaväeks, nimetab Krajowa Rada Narodowa Presiidium Poola sõjavägede Olemjuhatajaks kindralpolkovnik Mihhail Rolja-Zhimerski, asetäitjateks kindralleitnant Zygmund Berlingi ja kindralmajor Aleksandr Zawadski.

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Töerahva Saadikute Nõukogude
häälekandja

Nr. 38 (499) A

17. mail 1944. a.

V aastakäik

Stalini sõnad

Stalini sõnad kõlavad üle maa, nad kostavad juba meie Nõukogude riigi piirini, neid sõnu kuulab peaegu kogu Ukraina, Har-kov, Kiiev ja Odessa ning kan-gelaslik Sevastopol. Ka Nõuko-gude Eesti vabastatud Ida-Viru-maa valdade inimeste nägusid, millest ei ole veel täielikult ka-dunud sakslaste ikkes läbielatud plinade ja raskuste valu, ilmes-tab rõõmus naeratus. Üle kahe aasta pidid need nõukogude inimesed kuulama suure juhi sõnu sügaval põrandal all. Inimesed ei tohtinud avalikult rõõmustada. Nad ei tohtinud näidata, et nad kuulsid Nõukogude Liidu suurima inimese julgustavaid ja õpetavaid sõnu. Aga nüüd! Millise vaimus-tusega, millise oma väärikuse uhke tundmisega kuulavad nad kõige armsamat, kõige ligemat inimest! Nendel silmapilkudel on nalle eriti selge, et nad on jälle nõukogude rahvaste sõbralikus peres, et nad on igavesti vaba-nenud raskest õppimisedest.

Meie võidud on pidulikud. Nad on saavutatud suure võitluse ja pingutusega. Sõjahelge ei ole üllat rõõmu, kui teadmine, et ta on päästnud oma kaasmaa-lasi saksa orjalkkudest, et ta vabas-tab oma kodumaa püha pinda fashistlikust roojusest.

Punaarmee on osutunud võim-samaks saksa armeest. Punaar-mee käsutuses on võimsam teh-nika. Punaarmee on üle saksa röövarmeest oma meisterlikkuse ja väljaõppe, strateegia ja tak-tika poolest. Punaarmee on võim-sam saksa armeest sellepärast, et nõukogude rahvaste ja nende Punaarmee moraali on kõrgem kui saksa röövarmeel, sellepärast et Punaarmee kaitseb nõukogude rahvaste vabadust ja iseseisvust saksa orjastajate vastu.

Suur ja võimas on Nõukogu-de Liit! Stalini sõnad peegelda-vad endas Nõukogude Liidu võim-sust kui sügavas selges vees. Meie näeme kogu meie Nõuko-gudemaa meie suure juhi liht-sates sõnades. Meie näeme meie Kodumaa suures, pingerikkas, loovas töös rinde heaks, võidu heaks. Nõukogude inimesed — tõelised, talupojad, intelligents, — vanad ja noored, mehed ja na-ised, eriti aga naised, kõik nad on tõestanud nii, et on teinud imesid.

Nõukogude inimesed on töö-tanud rinde heaks käsi rüppe

panemata, varustades teda kõige vajaliku. Tööstuses on kerki-nud üles uued suured kõrgah-jud, ehitatud uusi võimsaid teha-seid, uusi kaevandusi ja uusi raudteid. Põllumajandus on and-nud üle plaani miljoneid tsent-nereid vilja. On tõestatud nii, et on taastatud palju sellest, mis oli purustatud vaenlase poolt.

Stalini sõnad valmistavad in-nukale tööle vabadustarmastavaid nõukogude rahvaid, kes rapor-teerivad oma saavutustest seltsi-mees Stalinile. Nad teavad, et nende aus, ennastsalgav töö rin-de heaks, Kodumaa heaks leiab seltsi-mees Stalini poolt heakskiit-mist. Stalini sõnad valmistavad kangelaslikule võitlusele saks-laste orjuses vaevlevaid rahvaid, kes teavad, et Stalin tuleb nalle varsti appi ja päästab nad.

Saksa fashistid seepärast vih-kavadki meie maad, et meie aja-sime nurja kõik nende rõõvel-likud plaanid ja arvestused. Saks-lased tahtsid, et kogu maailm peaks õigeks nende õpetust rah-vaste ebavõrdsusest, õpetust, et sakslased on valitsejad ja kõik muud rahvad — orjad. Nad taht-sid kogu maailmas maksta pan-na oma inimsööjate filosoofiat. Nad tahtsid ässitada ka teisi maid suure Nõukogude Liidu vastu. Saksa röövlid tormasid kui metsikud kiskjad Nõukogude Liidu maa-aladele ja tahtsid talata porri ja oma piiritus ahnuses vallutada Nõukogude Liidu rah-vaid ja nende rikkusi.

Kuid mis tuli sellest välja? Haavatud fashistlik kiskja ulub oma koopas, aimates oma ligine-vat hävingut. Alatu metsaline teab, et ta päevad on loetud, kui liitlasriikide jõud piiravad tema koobast, ja tal ei ole kuhugi minna — ei itta, läände, lõuna ega põhja. Ta koostas on praegu juba lõõdud kõik sepi. Saks-laste „liitlased“ põgenevad.

Kuid Nõukogude Liit seisab vankumatult. Stalini sõnad kõla-vad Moskvas kindlalt ja võim-salt. Kuulates neid juhi sõnu, ei nõrgenda Nõukogude rahvad ühekski minutiks oma pingutusi. Umberpöörduvad, meie jõud kasvavad. Stalini sõnad valmistavad meid uutele kangelasistele, te-ma sõnad vilivad meid uutele võit-udele, kogu Nõukogude Liidu pin-na, sealhulgas ka Nõukogude Ees-ti peatele täielikule vabastamisele saksa fashistlikust orjusest.

Nõukogude-Saksa rindelt

16. mail ei toimunud rinnetel olulisi muudatusi.

45. mail tulistati õhuvõitluses ja seniitkahurvää tulega alla 19 vaenlase lennukit.

Õõl vastu 16. maid ründas meie lennuvägi Polotski raudtee-sõlme. Pommitati vaenlase eshe-lone ja sõjaväeladusi. Tekkis rohkesti tulikahjusid ja pandi tä-hele seitse plahvatust.

Leningradi rindel püüdis suur rühm vaenlase lennukid pommitada meie vägede positsioonide. Nõukogude hävitajad kohtasid vaenlast enne sihtkohta jõudmist ja tulistasid õhulahingus alla 15 saksa lennukit.

Ohuvaatluspunkti teatati, et Leningradi lähisteil on ilmunud

vaenlase kõrg-luurelennuk „Junkers-88“. Vaenlase lennuki asu-koht teatati N lennuväljale. Komandör saatis „Junkersi“ ründama lendurid-kaardiväelased Krutsh-novi ja Shkolnikovi. Nõukogude lennukid startisid kiiresti ja hak-kasid võitma kõrgust.

Jõudnud 7000 meetri kõrguse-le, märkasid nad vaenlase lennu-ki ja kohe algas lahing. Hinnat-es olukorda otsustasid kaardiväe-lased „Junkersi“ ründata kahest küljest korraga. Vaenlase laskur hakkas vastu tulistama. Kaardi-väelane Krutshnov lähenes vaen-lasele 50 meetrini ja tulistas „Junkersi“ kabiini. Kiiresti pu-rustati vaenlase lennuki saba ja süüdati vasak mootor. „Junkers“ hakkas laskuma ja jätkatuna meie lendureist oli sunnitud maanduma meie territooriumile.

TANKIHÄVITAJAD VEETOKET ÜLETAMAS.
Seersant M. Vellamäe tankihävitajate jagu lahingõppusel.

Sm. Stalini käskkiri maailma ajakirjanduse tähelepanu keskpunktiks

Seltsimees Stalini 1. mai käsk-kiri püsib ikka veel kogu maa-ilma ajakirjanduse tähelepanu keskpunktis. Inglise ja Ameerika ajakirjandus hindab üksmeelselt seltsimees Stalini käskkirja kui aja-loolise tähtsusega ülitähtsat do-kumenti.

Nagu kirjutab Ameerika aja-leht „New York Times“, annab Stalini käskkiri olukorra autori-teetseima hinnangu, sest Stalin võib oma kogemuse tõttu paremini kui keegi muu hinnata nii vaenlase jõudu kui ka nõrkust.

„Stalin väljendas kogu maa-ilma inimkonna enamiku, sealhul-gas ka kaugelenäprijate sakslaste veendumuse, et Saksamaa on sõja kaotanud.“

Välismaine ajakirjandus mār-gib erilise rahuldustundega seda kõrget hinnangut, mida andis seltsimees Stalini liitlasriikide vahelise sõjalise koostöö arenemisele, kui ka seltsimees Stalini väljendust, et Punaarmee edusamme on soo-dustanud suurel määral meie suu-red liitlased.

„Stalini käskkiri, — kirjutab Ameerika ajaleht „Baltimore Sun“, — on paljutähendavaks kinnituseks, et koostöö vaim liit-laste seas järjest kasvab, vaata-mata mõõduvõrd raskustele ja vaenlase propaganda pingutustele tekitada lõhet Nõukogude Liidu ja läänepoolsete liitlaste vahel.“

„Käskkirjas, — ütleb inglise ajaleht „Evening News“, — pole ainult sõna, millega ei nõustuks Venemaa võitluskaaslased. Sisse-tungimise pingutatud ootolukor-ras viibiva vaenlase juures tugev-dab veendumus, millega räägib Stalin, süngide eelaimusi, mis on haaranud natsistlikke ninamehi.“

Inglise ajaleht „Star“ kirjutab, et Stalini käskkiri on „suurimaks panuseks liitlaste ühtses taotlus-es.“

Punaarmee andis tugevaima hoobi Hitleri ninameeste plaani-dele ja arvestustele, mis on suu-natud kauakestvale sõjale. Nüüd tunnustavad juba ka sakslased, et Punaarmee, astudes üle NSV Liidu piiride, algas pealetungi Hit-leri „Euroopa kindlusele“ sel ajal, kui Saksamaad ähvardab hoop Läänest kõige teravamalt. Saksa fashistlik sõjakroonik Sertorius kirjutab: „Pole kahtlust, et liit-laste jõudude koondumine on vii-masel aastal Euroopa kindluse piirialal lakkamatult kasvanud.“

Hitleri telegraafagentuur „Tran-sozean“ avaldab iga päev hitler-lasi erutavaid teateid eelseisvast

sissetungist. „Sõda, — kirjutab hitlerlik kroonik Siegfried Horn, — läheneb hiiglaslike sammudega oma dramaatilisele haripunktile.“

Rahutus ja abituse valitseb ka Hitleri vasallriikides.

Nagu kirjutab ajaleht „Evening News“, sisaldab Stalini 1. mai käskkiri viimase hoiatuse Hitleri satelliitide aadressil. Hitleri va-sallriikide sisepoliitiline olukord te-ravneb iga päevaga. Kabuhirm Rumeenias, poliitsei palavikulised kaitsevõtted Bulgaarias, gestapo määratsemine Ungaris, sisepoliitilise võitluse järsk teravnemine Soomes, — kõik need faktid an-navad tunnistuse nendes riikides võimul olevate roimarlike Hitleri käsikute kasvavast isoleerumisest. Lõhe nende maade rahvaste ja nen-de valitsejate vahel üha suureneb.

„Times“ iseloomustab Soomes kujunenud olukorda järgmiselt: „Vasallriikide valitsuste kuritegeli-ku tegevuse näiteks, — öeldi 2. mail raadios ettekantud „Times-i“ juhtkirjas, — on Soome valitsuse tegevus. Helsingi ninamehed var-javad rahva eest kõige silma-nähtavamaid fakte. Viimasel ajal on Soome võimehed tegelikult tõendanud oma täielikku alluvust Berliinile ja on end iseloomusta-nud kui Saksamaa agendid. „Var-jates tõtt rahva eest ja järele andes saksa survele, — kirjutab ajaleht, — läksid nad kaugele sel teel, mis võttis Soomelt selle ise-seisvuse, mida temale võis tagada mõistlikel tingimustel sõlmitud rahu.“

Liitlaste ajakirjandus mār-gib üksmeelselt, et seltsimees Stalini käskkiri kiirendab fashistlike riikide bloki lagunemisprotsessi.

„Vasallriikide rahvastele, — kirjutab „Times“, — omab Stalini käskkiri erilist tähtsust... Mitte valitsused, vaid rahvad ise peavad võitma enda kätte otsustamise.“

Seltsimees Stalini 1. mai käsk-kirja sõnad innustavad veel tuge-vamale võitlusele hitlerlike timu-kate vastu miljoneid inimesi oku-peeritud maades, kellede ees on avanenud saksa fashistlikust ik-kest peatse vabanemise välja-vaade.

Seltsimees Stalini 1. mai käsk-kirjas antud sõjalukorra analüü-sist tekib üldine edasiliikumatu ülesanne, mis seisab liitlasriikide ees: vaenlase lõplik purustamine ühiste löökidega idast ja läänest.

Ainult sel teel, ainult oskus-liku, kiire ja otsustava ning suu-re ulatusega sõjategevuse teel võib saavutada võitu ja ümber

lükata kõik sakslaste kavatsused sõda pikale venitada. On teada, et uppuja haarab ölekõrrest kinni. Ja sakslased, teades, et teise rinde avamine Euroopas on vältimatu, hellitavad veel lootusi, et sõjate-gevusel läänrindel saab olema pikaldane ja piiratud iseloom. Londoni kroonik Paul Anderson deshifreerib ajalehes „Observer“ sakslase plaane järgmiselt: „Kui, — kirjutab ta, — sakslastel õnnestub esile kutsuda seisakut liitlaste dessantoperatsioonides, kui nad suudavad peatada liitlaste edasiliik-mist pärast esimesi lööke, siis oleks see suureks edusammuks sakslaste eesmärkide vaatepunktilt. Sakslased loodavad veel ikka, et seda võib saavutada, tõi küll, Saksamaa viimaste sõjaressursside äärmisel pingutusel. See on Sak-samaa viimane shanss purustada liitlaste ühtsust. Kui sakslastel õnnestuks muuta inglise-ameerika mandriletulekut hiiglaslikuks Gas-sinoks, parajasti just pärast seda, kui Punaarmee on vabastanud Ida-poolsed maa-alad, ning, — see, võib olla, aga on kõige täht-sam, — just enne presidendi va-limisi Ameerika Ühendriikides, kuidas reageeritaks siis sellele Ameerikas ja Inglismaal? Ning sellest lähtuvad sakslased. Kaht-lemata on säärane „kontseptsioon“ meelete, kuid mitte mõistuse vill.“

Kommenteerides seltsimees Stalini 1. mai käskkirjas püsti-tatud ülesannet — lüüa fashistlik-ku kiskjat lõplikult tema enda koopas, — tunnustab liitlasriikide ajakirjandus, et vaenlase kiire hä-vitamise ülesanne on täiesti reaalne.

„Kui üks riik, — kirjutab „News chronicle“, — võis saavu-tada mandril nii palju, siis mida oleme meie õigustatud lootma kolme suurriigi üksteist täiendava-test pealetungidest samal mand-ril?“

Vastus sellele küsimusele on selge. Liitlaste peajõudude kiired ja otsustavad aktsioonid Läänes ühenduses võimsate löökidega idast tagavad vaenlase täieliku hävitamise tema enda koopas.

Rahvusvaheliste vastukajade hii-geluur voog, mida seltsimees Stalini käskkiri esile on kutsunud, annab selge tunnistuse, et see käskkiri vastab kõikide vabadust-armastavate rahvaste palavaimate-le ootustele — saavutada vaenlase täielik ja kiire häving.

(„Pravda“, 7.V.1944. a.)

„GUSTAVI LIINI“ MURTI LÄBI

Liitlasvägede peastaap Itaalias teatab, et liitlaste väed jätkavad endise jõuga pealetungi Gustavi rindejoone lõunaosakirja vastu. Inglise 8. armee sillapeakindlus-tust Rapido jõel Ligi jõe orus on laiendatud ja vallutatud uusi tu-gipunkte. Samaaegselt liikusid lõuna pool ameerika 5. armee prantsuse väeosad mägedes eda-

si. Ausoniat põhja-lõuna suunas läbival teel lõppes sakslaste orga-niseeritud vastupanu. Ameerika väed vallutasid sellest teest loode pool asetseva Spino asula.

Liitlaste Itaalia vägede pea-staabi juures olev Reuteri korres-pondent teatab, et saksa „Gusta-vi liini“ on San Ambrosio Vallo, Maio ja Ausonia kaitseüsteemi võtme vallutamise liitlaste poolt juba läbi murdud. Vangivõetute arv on üle 2000 mehe.

Toitlusraskused Saksamaal

Viimasel ajal on sakslaste toit-lustusolukord tunduvalt halvene-nud. Enamvähem pidevalt saab elanikkond vaid 200 g leiba päe-vas. Linnades annab end tunda suur kartulipuudus. Inimesed on nälginud ja haiglased. Loomasõda puudujäägi tõttu vähendatakse riigis loomade arvu. Elanikkon-na moraalne seisukord on äärmiselt rõhutatud.

Mustas maskis meeste jobujutud

Nüüd, kus fashismi mõrtsuka-like plaanide kokkuvarisemine on päevselge, nüüd, kus fashismi eilsed liitlased otsivad kabuhirmus pääseteed kohtupäevast pääsemiseks, nii et nad okupeeritakse fashistlike vägede poolt, nagu see sündis Ungari, Rumeenia ja Bulgaariaga, nüüd on ka Eestis, mille vabastamine on juba alanud, eriti agaralt hakanud ringi käima musta minevikuga mehed mustade juttudega. Söckendorfi uue väljaande — Litzmanni näpunäidetel püüavad nad eesti meestest organiseerida lõõgijõudu, mis astuks võitlusse meie Punaarmee osadega siis, kui nad ise taganedes püüavad jalga lasta. Seda trikki kasutasid nad juba minevikus, seda kasutavad nad ka käimasolevas Isamaasõjas teistel rinnetel. Kuid fashistid on kõikjal nii vihitud, et need katsed üldiselt nurjuvad. Need, kes fashistide käest on saanud kätte relvad, ootavad ainult soodsat silmapilku, et relvad pöörata oma vaenlaste — fashistide — vastu ning koos Punaarmee jätkata võitlust.

Mil kombel on läinud fashistidel korda kas või ajutisekski vedada ninapidi üksikuid Nõukogude kodanikke fashistide poolt ajutiselt okupeeritud maa-aladel? Mõten ninapidiveetud kergeusklikke, mitte teadlikult fashistide käsikuteks üeläinuid, nagu on seda eesti rahva mahasahkerdajad Mäed ja Ko, kelle osa on selge ning kelle poliitiline rollgi on maha mängitud seda mööda, kuidas pääseltaks on saanud fashismi paratamatult häving. Milline on see ideoloogiline pettevahend, mis peab rahvahulki eksiteele meelitama, kõrvaldama juhtima võitlusest fashismi vastu, temale lõpuhoobi andmisest? Vaatleme neid asju lähemalt. Kõigepealt torkab silma huvitav asjaolu, kui kuulad nende mustade meeste juttu: nad ei piustata poole sõnagagi sellest, et Nõukogude valitsus riigistas kogu meie suurtööstuse, panganduse, raudteed ja teised plutokraatide kasusaamise vahendid ja rakendas need kogu rahva huvide tööle. Miks kõik need Knoop'id,

Puhkid, Rotermannid, Witted, Fahled, Kochid, Lutherid, van Jungid, Vachmannid, Citronid, Scheinid, Forsmannid, Feldmannid, Kobad, Velnierid, Jegorovid, kõik need Jooramid ja Mogri-Märid, kes kui kaanid olid end kinnitanud eesti rahva turjale, et kaanida tema elumahu, ning kelle Nõukogude võim ära pühkis, miks kõik need „vagad kannatajad“ ei kurda nüüd eesti rahvale oma „kannatusi“, mis neil Nõukogude võimu ajal tuli läbi teha? Miks ei esine need Jooramid otsekohe? Nähtavasti sellepärast, et nad seda ei julge. Nad ei julge seda sellepärast, et nad teavad, et kogu rahvas üksmeelselt kiitis need Nõukogude võimu sammud õigeks. Rahvas kiitis need sammud üksmeelselt õigeks sellepärast, et ta teadis, et need olid vaese mehe veeringud, mis miljonitena olid Jooramite taskutes. Ja kuidas nad sinna taskutesse veeresid, sedagi teadis rahvas üsna hästi — võtsid need ju vastu mitte ainult veeringuid tööliste hõlguisikadena, vaid ka kümneid tuhandeid veriseid sineleid, sadu kilomeetreid kiitsarõpalisi raudteid, maju ning mõisu, ühesõnaga rahvas teadis, et Jooramitel on säärased põhjatu taskud ning kustutamatu isu, et sinna mahub kas või kogu eesti rahvas. Sellepärast kiitis rahvas üksmeelselt heaks nende paiste opereerimise enda kehalt. Sellepärast ei kurda Jooramid eesti rahvale oma tõelisi muresid ega esine ise, vaid käivad ringi nende käsilased ning räägivad jutte maast ning ilmast.

Kuid sellel jutul on veel teine siht: vedades maalt välja Saksa maale tööorjades eesti rahva jõudu, hävitades koonduslaagrites ning vanglates eesti rahva paremaid poegi ning tütreid, püüab vaenlane säärase juttudega õigustada oma kuritööd ning rahva tähelepanu sellelt kõrvaldada. Siia on koer maetud.

Fashistliku okupatsiooni ajal on Eestis tekkinud tõesti rohkesti masshauad, kuhu fashistid on matnud oma ohvrid; selle kohta räägib õudset keelt koondus-

laagrite ajalugu Pärnust, Narva ja Tallinna ümbrusest, ning kahe tuhande eestlase mürgitamine Riias. See on süüdistusakt, mille eest need mõrtsukad veel eesti rahvale annavad aru.

Fashistide krokodillipisarad hukkunute üle aga on igasuguseid piire ületav mõrvarite jultumus. Mõeldagi ometi: fashistid, kes algusest peale avalikult on kuulutanud, et sakslased peavad saama kogu maailma härradeks, et kogu maailm tuleb tule ning verrega allutada neile, need kes oma jaburate sihtide saavutamiseks on kogu maailma elu pööranud pahupidi, tappes ja santideks muutes kümneid miljonid rahulikke inimesi, need kes terved riigid on muutnud ahervarteks ja tervele inim põlvele maailma rahvastikut rikkunud kogu nende elu, — nende ja loendamatu teiste kuritööde tegijad lasevad oma agentidel valada pisaraid sõja ohvrite üle. Ainult sügeima fashistliku terrori valitsedes on võimalik karistamatult nii alatut demagoogiat arendada, hüljates kõik inimlikud mõisted sündsusest. Sellepärast on igal eesti patrioodil selge, et need kaitsevahendid, mida Nõukogude võim rakendas ähvardava hädaohu eel 1941. a. saksa spioonide, agentide ja Jooramite sundevakueerimisega sügavasse tagalasse, kus nad meile kahjutult on suunatud tööle, oli õige samm, oli tarvilik samm ning võttis algusest peale viienäli kolonnid tegutsemisvõimaluse. Et see vaenlasele ei meeldi, kui tema plaanid nurja aeti, on muidugi selge, kui Litzmanni käsikud sel puhul pisaraid valavad, siis on see arusaadav.

Eesti rahvale avas tee tulevikku ja pani tema elujõulisele arengule kindla aluse nimelt Nõukogude valitsus, kindlustades rahvale töö, leiva ja vabaduse ning avades talle kultuurisalved. Ning see aeg ei ole kaugel millal eesti rahvas saab uuesti nende huvide osaliseks — vabas Nõukogude Eestis.

A. VEIMER.

Laanehunt

Astus meesi aasa mööda, sammus suurte teede mööda, rõõmupeekeri peossa laulukarikas kässa.

Tuli vastu vaenumetsa kuusik kurja kuulutaja. Mis see ladvakene laulis mis see oksakene ohkas, haav-leheke lõdises?

Latva laulis laanehundi, kurjast kiskjast kuusikus, võsassa varitsejasta, saksa sarviikut sõgedast. Juba ta torkas tuulsi turja, hambad haakis kaelasoonde, kihvad kinni kindresoonde.

Aga ei meesi meelta helda, vaitmaks ei väärahtele. Tormissa ei tammi taaru, kalju karga hildudeksi.

Väänas väitsa kurja käesta, pööras pussi sorti peosta, võttis rammu rõõuli randmest. Vajus rõõvel rõõtsakile pussiunkur puhmaasse, saksa sarviikut soode serva. Püssid pöösad põrniitsejast võsaveer varitsejasta hiied ilgesta ilveksest. Laulud tõusid latou mööda, ilu jooksis tsmeid mööda rõõmu põllupeenraid mööda.

J. SEMPER.

Rumeenia hitlerlaste röövroimi paljastav dokument

Meie Lõunarindel tegutsedavad on saanud kätte vaenlase salajasi dokumente. Nende hulgas on avastatud „Rumeenia kindralstaabi eeskiri sõjasaagi kogumise spetsiaalorganisatsioonide Z1 funktsioonide kohta.“ Sel puhul avaldas Nõukogude Informatsiooni-büroo kõigis nõukogude keskajalehtedes selle dokumendi kohta üksikasjalise kirjelduse ja täpseid ülesvõtteid.

See Rumeenia kindralstaabi „eeskiri“ ei ole mingi tavaline instruktsioon regulaarsetele sõjavägedele, vaid käsiraamat riisujatele ja rüüstajatele, taskuõpperaamat röövlitele ja marodööridele. Mitte asjata ei kanna ta tiitellehel märkusi: „Täiesti salajane“, „Hoida tulekindlas kapis“ ja „Hädaohu korral viibimata hävitada.“ Pealkiri „Eeskiri sõjasaagi kogumise spetsiaalorganisatsioonide Z1 funktsioonide kohta“ on ainult viisakuse pärast, kuna dokumendi sisust endast selgub, et jutt on kõigi ajutiselt okupeeritud Nõukogude maa-alade materiaalsete ja kultuuriliste varade organiseeritud röövimisest.

Rumeenia ministrite nõukogu määrusest 3. det. 1941. selgub, et kohe pärast Odessa vallutamist asus Rumeenia valitsus seda suurt Nõukogude tööstuslinna ja kultuurikeskust põhjalikult ja süstemaatiliselt röövima. Määruse esimese paragrahvi põhjal asutati selleks eriline organisatsioon „Odessa sõjasaagi kogumise amet“, mis allus otseselt Rumeenia väejuhatuse peakorterile. 1941. a. novembrist kuni 1942. a. juulini riisus see riiklik röövimisorganisatsioon Odessa kõigist materiaalsetest ja kultuurilisest varadest tühjaks.

Et samasuguse põhjalikkusega teostada ka muudel ajutiselt okupeeritud Nõukogude maa-aladel sellist riisumist, selleks moodustati uute, laiema röövimisorganisatsioonide, Z1 organisatsioonide võrk, mille jaoks ongi välja antud eelpoolnimetatud „eeskiri“. Neid Z1 organisatsioone asutati kokku 5 — üks Odessa, teine Donetsi

basseini ja kolmas Krimmi jaoks, neljas oli reservis väejuhatuse juures ja viies pidi olema „erigrupp Moskva jaoks“.

Edasi antakse eeskirjas üksikasjalised juhtnõuad, mida ja kuidas röövida. Seal nähakse ette nõukogude vabrikute, tehaste ja muude sisseseadete väljavedamist Rumeeniasse, samuti kui kõigi kultuurivarade röövimine. Viimaste kohta öeldakse instruksioonis: „Kõik kunstiteosed ja kunstiväär-tused on vaja koguda kõige vajas saladuses ja tähelepanu äratamata. On soovitatav, et maalid veetakse välja koos raamidega. Kui see pole võimalik, siis tuleb need habemenõaga raamist välja lõigata ja rulli keerata.“

Vabastades fashistlikest lurjustest Nõukogude Lõuna linnu ja külasid on Punaarmee võitlejad näinud seal rumeenia röövlite ja marodööride bandiitliku tegevuse kohutavaid tagajärgi igal pool. Kõnelemata kõigi tööstuste ja liiklemisvahendite röövimisest on rumeenia bandiidid riisunud taganedes nõukogude talupoegadelt nende sahad, äkked, kultivaatorid, peksumasinad ja isegi hangud, hargid ja labidad. Rumeenlased on võtnud nõukogude rahulikest elanikest kõik väärtasjad, riided, jalanõud ja toiduained. Isegi majariistad on kaasa viidud.

Nüüd on Punaarmee juba Rumeenias. Nagu Nõukogude valitsus kogu maailmale juba ette deklareeris, ei ole Nõukogude vägedel Rumeenias mingeid vallutuslikke eesmärke, vaid nad võitlevad ainult vaenlase hävitamiseks. Punaarmee võitlejad käituvad rumeenia rahvaga humanseelt ega hakka Rumeenia rahulikule elanikkonnale kätte maksuma Rumeenia valitseva kliki ja sõjaväevõimude roimade eest. Nende kuritegude kohta annab vastust Rumeenia valitsev kildkond ise ja kõik isikud, kes on olnud osalised ta röövimisorganisatsioonides. Need kõik peavad kandma ja kannavad teenitud karistuse ega pääse kuhugi nõukogude rahva karistava käe eest. Kätte-maksu tund on lähedal.

Sidelased lahingülesande täitmisel

Saanud ülemjuhatuselt lahingülesande, asus sm. Mullase väeosa pärast ümberpaiknemist otsekohe selle teostamisele. Vaatamata sellele ühenduses olnud raskete rännakute, valitses kogu istikule koostöös juures suurepärase meeoleolu, sest oldi teadlikud, et antud lahingülesande kiire ja korralik täitmine abistab Punaarmeed lõõkide andmisel saksa fashistidele.

Uue ülesande andmine seadis sm. Lemmatsi sideallüksusele kohustuse luua kiiresti side väeosa ja väekoondise vahel, sest ilma eeskujulikult ja lakkamatult töötava sideta ei ole võimalik ühegi lahingülesande edukas täitmine. Väeosa ja väekoondise vaheline telefoniliin, mille ulatus oli mõnisteistkümmend kilomeetrit, tuli vedada raskel sõltsel ja metsasel maastikul, kus tuli järjest sulistada vees. Peale selle esines tõkkena sügavaks paisunud jõgi, millel puudusid sillad. Kiiresti ehitati palkidest parv, kasutades seejuures sidumiseks muu materjali puudumisel kaablit.

Vaatamata rohkele maastiku- lisile raskusele ja ettenähtamatule takistusele, täideti lahingülesanne ltn. Jaaksoo juhtimisel hästi ja õigeaegselt, nii et teeniti väekoondise sideülesande kiire täitmine. Tõsi, ühegi „järele“ ei olnud esimesena luua side oma väeosa ja väekoondise vahel, kuna teised väeosad jäid märksa hiljemaks. Oldse on sm. Mullase väeosa side parimini kuuldav ja töö- tav.

Kõik side loomisest osavõtnud seltsimehed suhtusid neile antud kiire ülesande täitmise vajadusse kindla arusaamisega ja tegid enda poolt kõik selle edukaks teostamiseks. Eriti võib esile tõsta oma kohusetruu töö puhul sidelasi seltsimehi Rüstalit, Kaldveert, Peenmaad, Teeveert jt. Olgu siinkohal esile toodud ka ltn. Jaaksoo töö, kes isiklikult lõi kaasa igal sammul liini ehitamisel, eriti kõige raskemates kohtades, nii et oli ise rinnuni märg.

ILMAR REIDI.

Toimetuse kolleegium.

Sealpool jõge

Narva hall veevool, põlenud külad, mürskudest narmendama rebitud puud, katkendlikku kahu- rimüra ja kõiki läbileotav kevadvihm.

Alutaguse metsades ja soodes on kohti, mida pole ilalgi tallanud inimese jalga. Siin on soid, metsi ja rabu, kust varem pole kunagi läbi käidud ega sõidetud, aga kust täna sõidetakse, käiakse ja isegi roomatakse läbi. Kuidas seal sõidatakse, mõttes igaüks, kui Punaarmee tungis Leningradi alt üle Narva jõe ja haaras Narva läänekaldal suure platsdarmi.

Kuidas selles soos ja metsas sõidatakse, mõtleb igaüks, kes pole näinud, kuidas seal sõidatakse. Kui aga loovid ise siin mättalt mättale ja otsid kohta, kus porine soovest just lausa üle saapasaare ei loksuks, kui näed relvade ja sõjamasinate taga inimesi, kelle rinda ehib roheka lindiga medal „Leningradi kaitsmise eest“, mis sümboliseerib inimlike kannatuste, inimliku vastupidavuse, vapruste ja mehisuse ülimalt tippu, kui näed neid inimesi tulistamas, näed neid oma seljas kandmas mürske ja miine, siis meenutad kümneid ja kümneid kordi uskult tagasihoidlikult plakatiilt lootud Suvorovi sõnu: „Sealt, kust läheb läbi kaljukits, läheb läbi ka vene sõdur; ja sealt, kust ei lähe läbi isegi kaljukits, läheb vene sõdur siiski läbi.“

Punaarmee sõdurite ees pole ühtegi läbimurdmatu valli, ühtegi võitmatut kindlust, ei ühtegi ületamatut raskust.

Sakslased on korduvate rünnakutega, meeletuult pealetungidega püüdnud likvideerida meie platsdarmi. Nõukogude Informatsiooni-büroo teatas viimati aprilli lõpus sakslaste ägedaist rünnakuist. Selle „lõbu“ eest maksid nad kümnete tuhandete surmude ja haavatute. Esimesel pealetungipäeval saavutasid nad ühes kitsas lõigus mõnesajameetrilise edu, kuid teisel päeval kaotasid nad selle jälle, ja praegu vedelevad selle sakslaste „edu“ tunnistajana fritsude rābaldunud labad soomudas, kus ei taha solistada ringi krooksuvad konnadki.

Miks on sakslaste püüded likvideerida meie platsdarmi nii meeletult ebaõnnestunud? See on selge ilma selgitusetagi. Illustreerimiseks võib tuua ühe vangilangenud fritsu juttu: „Meie leitnant pidas meile kõne. Ta rääkis, et me peame kindlustama end kõvemini Narva jõe kaldal, sest kui meid siit välja lüüakse, siis pole meil seljataga enam ühtegi valli, meile ei jää enam Eestit, Lätti, Leedut... ega Berliini.“ Suurepärase, saksa õviteridki arvestavad Berliini kaotamisega, ja toosama frits lisas: „Leningradi all oli meil ometi võimas kaitsevall, see murti läbi, mis jääb meie kaitsest Narva lõiguks, kui Punaarmee asub pealetungile!“

Muldmajad pole siin moes, sest soomudasse ei saa pügeda. Inimesed elavad nagu suurtes palgivirnad, ja ärgu arvaku keegi, et ta võiks sealt leida habetanud, katkenud või määrdunud riielega inimest, virilaid või mosi nägusid. Sõda on saanud harjumuseks, igapäevaseks asjaks, kus sõdur ei unusta, et ta on inimene, veel enam, et ta on karastunud inimene.

„Kui annad fritsudele tuld, ja karjub frits: „Kaputi! Kaputi!“ vaat, see on hea, vaat, see on „gut“.“

laulab muldmaja ees jefreitoripaelaga, pruunistunud mees ja kõik naeravad.

Siis tuleb teade, ainus sõna: Sevastopol!!!

See sõna räägib ise enda eest.

Kui 1941.—42. aastal kaitses Punaarmee Sevastopoli 250 päeva, kõlas see kui muinasjutuhiiglaste võitlus. Nüüd ei pidanud sakslased selles kindluses vastu 70 tundi. Sakslased maksid selle kindlustuse vallutamise eest 300.000 inimeselaga, maksid kohutavat hinda, mida teadis iga saksa sõdur ja oli uhke sellele. Hitler andis Sevastopoli vallutajale medali „Krimmi eest“.

Kapten, kel on rinnal medal „Leningradi kaitsmise eest“, meenutab:

„See oli Sinjavino all, samasugustes soodes ja rabades nagu siin, ainult talvel. Siis paiskasid sakslased mitu diviisi Sevastopoli vallutajaid Leningradi alla ja Volhovi rindele. Me võtsime neid terve hulga vangid. Nad olid siis uhked Sevastopoli vallutamisele. Me küsisime, kuidas nad talusid talve Sinjavino soodes. Nad vastasid hoobeldes: „Ooh, me vallutasime Sevastopoli, mis maksab meile nüüd maailmi!“ Nad võtsid seekord Sevastopoli ja andsid nüüd ära. Muist Sevastopoli vallutanud fritse on praegu meie vastas. Asjatud olid nende ohvrid ja hirmus verehind.“

Asjatud on olnud saksa rööv- armee ohvrid, nende rinne vajub kokku, „maailmavallutajate“ armee mandub virilaks põgenike- karjaks.

L. REMMELGAS.

Ungari

SURM SAKSA OKUPANTIDELE!

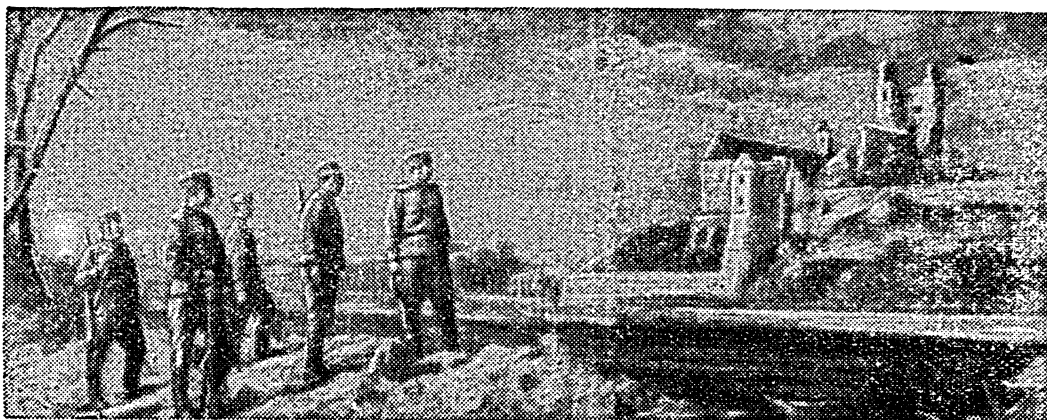
Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Tööraha Saadikute Nõukogude häälekandja

Nr. 39 (516)

29. juulil 1944. a.

V aastakäik

NARVA ALT. Esimeste hulgas Narva tunginud grupp eesti rahvusliku väeosa võitlejaid Narva jõe kaldal Jaanilinnas.

Sm. Stalini tänu ERKA tantsurühmale

Hiljutisel ringreisil Siberis andis ERKA tantsurühm Ossinskis kontserdi, mille tulu annetati Riigikaitsefondi. Sel puhul saatis Kõrgem Olemjuhataja Nõukogude Liidu Marssal seltsimees Stalin ERKA tantsurühmale järgmise tänutelegrammi:

Eesti NSV Riiklike Kunstiansamblike direktorile VA-

RANDILE, parteiorganisatorile JARVETILE, ametiühingorganisatorile SHAGALILE. Palun Eesti NSV lavakunstnike brigaadile, kes on kogunud kuus tuhat kokmsada seitsekümmend kuus rubla NSV Liidu Riigikaitsefondi, edasi anda minu vennalik tervitus ja Punaarmee tänu.

J. STALIN

PIHKVA JA NARVA

Viimastel päevadel kuulis iga aus eesti patrioot rõõmust hõiskava südamega suurtükiväe-kogupauke, milleda meie suure Kodumaa pealinn Moskva saluteeris meie vapratele vägedele, kes 23. juulil vabastasid PIHKVA — sakslaste tähtsa tugipunkti Lõuna-Eesti suunas, ja 26. juulil NARVA — Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi suurema tööstuslinna.

Nende järjekordsete ajalooliste võitudega on vallutatud sakslaste kaks tähtsat toetuspunkti ja kaitsekindlustust, mis tõkestasid kangelaslikul Punaarmeele teed meie kallile paljukannatanud sünnimaale — Eestisse.

Ammust ajast on Pihkva seisnud vankumatu kantsina Venemaa läänepiiril. Vaprad pihkvased on meie esivanematele tihtilgi abi ja toetust andnud nende verises heitluses eesti rahva au ja vabaduse eest, sissetunginud saksa röövlite vastu. Saksa penirüütlite röövjõugud on mitmelgi korral pidanud veriste peadega taanduma Pihkva kivimüüride alt. Pihkva juures murti lõpuks ka Liivi ordu võimsus. Pihkva vana sõjakultus on kandunud üle ka uemale ajale. Ajaloolistes lahingutes Pihkva all sündis 1918. aastal meie kuulsusrikas Punaarmee. Ja nüüd, nagu 26 aastat tagasi, said sakslased jällegi tunda vene relva võimsust ja vene rahva viha. Kunagi pole sakslased nii peksa saanud kui nüüd. Nagu kärnas koeri viskas Punaarmee ühe võimsa hoobiga saksa röövvallutajad, need penirüütlid mandunud järglased, Pihkvast välja.

Pihkva oli Vene Nõukogude Föderatiivse Sotsialistliku Vabariigi viimane linn, mis oli jäänud veel saksa fashistide ikke alla. Nüüd on ta vaba. Ja sellesamaga on värvavad lahti ka Lõuna-Eestisse.

Nüüd on võidukas Punaarmee geniaalse väepealiku seltsimees Stalini juhtimisel vabastanud esimesena Nõukogude Eesti linnadest Narva saksa okupatsioonist verisest ikkest. Narva on jälle vaba. Narva avab meie värvavad Põhja-Eestisse, meie pealinn Tallinna lähistele jõudmiseks.

Narva vabastamislahingul on oma ajalugu. Leningradi rinde väeosa, jälgides märtsi- ja veebruarikuu lahingutes Leningradi all purukslõõdud saksa diviise, jõudis Narva jõe idakaldale kogu üle ulatuses. Ainult väikene osa Jaanilinnast jäi veel hitlerlaste kätte.

Jätkates pealetungi läksid meie väed edela pool Narvat jõest üle, vabastasid Raja ja Piiri valla ning laiendasid lähteala lõiksid läbi alnukese raudteeliini, mis ühendas Narvas istuvat saksa väerühmitust Tallinnaga. Näis, et sakslastel ei jää muud üle kui vääramatult langemisele määratud kaitsepositsioonist loobuda.

Kuid Narva oli hitlerlikule Saksamaale esmajärgulise tähtsusega tugipunktiks. Narva kaotus ei olnud mitte ainult järjekorset linna kaotus. Narva oli Eesti põhjavärvate lukuks. Siit läksid lühemad teed Läänemere tähtsamasse sadamasse. Ja lõpuks, siit ulatus Soome randa selle lõanööri üks ots, millega Hitler oma põhjapoolset käsiliast — Soomet sidus enda külge.

See kõik sündis saksa väejuhatust Narva rindelõigule paiskama kaunis rohkel arvul värskeid jõude. Hitler käskis oma vägedel küünle ja hammastega igast Narva kivist kinni hoida, ükskiõik kuipalju ohvreid see ka ei nõuaks. Verrast tühjaks joosnud diviise täiendati järjest uute diviisidega. Kuid kõik need ohvrid olid asjatud. Kangelasliku Punaarmee võimsate löökide all pragunesid ja varises kokku kogu „harmooniline“ Balti kaitsevõõ süsteem.

Kuid mis on saksa metsalised teinud meie Narvaga? Narva, see jõuline, eluküllane, omapärane tööstuslinn, kus oli säilinud nii palju mälestusmärke võitlusrohksest minevikust, on saksa inimjätiste poolt muudetud suureks rusuhunnikuks. Linn on inimestest tühi, sest kõik Narva elanikud on sakslaste poolt ära aetud või hukatud. Iga vähemagi elujälje on sakslased linnas hävitanud. Veel ikka lõhkevad miinid ja lõhkeainelaengud, millega sakslased on oma taganemisel kõik kohad ja paigad täis külvanud.

Narva on tapetud selle jõhkru- sega, mis omane ainult sakslastele. Nad tapsid teda teadlikult ja kavalikult, hävitades kõik, mis käte juhtus, põletades ja purustades mitmekümnete inim põlvede töövilja, mõnitades meie rahva paremaid tundeid, meie ajalugu ja kogu inimsoo moraalseid seadusi ja norme.

Need jõledad ja hirmsad teod, mis saksa okupandid on Narvas toime pannud, nõuavad kättemaksu. Iga fashistlik verekoer peab saama koera palga. Kõigi eesti rahva kallal toimepandud roimade eest, purustatud, rüüstatud ja inimestest lageda Narva eest tuleb saksa röövvallutajatel ning nende käsilastel ja kaassüüdlastel varsti anda vastust eesti rahvale ja kanda kõige karmimat karistust.

Punaarmee võidukas pealetung lääne poole jätkub ja kõik saksa fashistide surmaeelsed krambid ei suuda tõkestada Punaarmee edukat edasitungi. Varsti on eesti rahvas jälle peremees oma isade maal ja jääb sellaks igavesti. Ja varsti tõuseb Narva tuhandest ja põrmust üles uhkelt uuele ja ilusamale elule. Sest Nõukogude Liidu vennalike rahvaste sõprus kindlustab meie tuleviku, annab meile jõudu taastada Nõukogude Eesti veel suuremas ilus ja õitsengus kui enne.

Igavene mälestus kõigile neile, kes on langenud Narva vabastamise eest!

Surm saksa röövmõrtsukatele!

Punaarmee suured võidupäevad

Punaarmee vabastas Belostoki, Stanislavi, Daugavpils, Rezekne, Shauliai ja Lvovi linnad

28. juulil vabastasid 1. Ukraina rinde väed Peremõshli linna ja kindluse ning Jaroslavi linna. Oma käskkirjas avaldas Kõrgem Olemjuhataja Nõukogude Liidu Marssal Konevile. Peremõshli ja Jaroslavi vabastanud vägedele omistati aunimetus „Peremõshli“ ja „Jaroslavi“ ja meie Kodumaa pealinn Moskva saluteeris neile 20 suurtükiväe kogupauguga 224-st suurtükist.

1. Valge-Vene rinde väed vabastasid Valge-Vene oblastikeskuse Bresti linna ja kindluse, sakslaste kaitse tähtsa tugipunkti Varssavi suunas. Oma käskkirjas Nõukogude Liidu Marssalile Rokossovskile avaldas Kõrgem Olemjuhataja sm. Stalin tänu. Vapratele Brestil vabastanud vägedele omistati aunimetus „Brestil“ ja meie Kodumaa pealinn Moskva saluteeris neile 20 suurtükiväe kogupauguga 224-st suurtükist.

Käesoleva aasta 27. juuli läheb Punaarmee võitute ajalukku eriti suure võidupäevana. Nimetatud päeval avaldati viis. Kõrgema Olemjuhataja Käskkirja. Esimene neist avaldati 2. Valge-Vene rinde vägede juhatajale kindralpolkovnik Zahharovile, kelle vaprad väed vallutasid Belostoki, sakslaste võimsa tugipunkti, mis tõkestas edasitungi teel Varssavi.

1. Ukraina rinde vägede juhatajale Nõukogude Liidu Marssalile Konevile avaldati kaks Kõrgema Olemjuhataja Käskkirja. Esimeses käskkirjas teatati Stanislavi ja teises Lvovi vallutamist.

2. Balti rinde vägede juhatajale armeekindral Jeremenkole avaldatud käskkirjas teatatakse Daugavpils ja Rezekne vallutamist, mis tõkestasid meie edasitungi Riia suunas.

1. Balti rinde vägede juhatajale armeekindral Bagramjanile avaldatud käskkirjas teatati Shauliai vallutamist. Shauliai on tähtis Baltimaid Ida-Preisimaaga ühendavate raudteede sõlmpunkt. Vapratele vägedele anti nende poolt vallutatud linnade nimetused ja esitati autasustamiseks ordenitega.

Meie Kodumaa pealinn Moskva saluteeris kõigile neile kangelaslikele vägedele 20 suurtükiväe kogupauguga 224 suurtükist.

Kõrgema Olemjuhataja 26. juuli käskkirjas 1. Valge-Vene rinde vägede juhatajale Nõukogude Liidu Marssalile Rokossovskile teatati, et meie väed vallutasid tormijooksuga Visla jõel asuva saks-

laste võimsa tugipunkti Demblini (Ivangorodi) linna ja kindluse.

Vapratele vägedele anti „Demblini“ nimetus.

Meie Kodumaa pealinn Moskva saluteeris vapratele 1. Valge-Vene rinde vägedele 20 suurtükiväe kogupauguga 224 suurtükist.

26. ja 27. juulil kestel vallutasid Leningradi rinde väed peale Narva veel üle 20 asula, nende hulgas Narva-Jõesuu, Metsaküla, Mereküla, Puhkova, Vodava, Paemurru, Kreenholmi, Utria, Samokrasi ning Soldino ja Auvere raudteejaama.

Pihkvast edela pool vallutasid meie väed üle 70 asula ja Leningradi oblasti rajoonikeskuse Palkino.

Peale Daugavpils ja Rezekne vallutasid 2. Balti rinde väed üle 550 asula ja 19 raudteejaama.

1. Balti rinde väed vallutasid peale Shauliai veel üle 150 asula ja 7 raudteejaama.

2. Valge-Vene rinde väed vallutasid peale Belostoki veel üle 30 asula.

1. Valge-Vene rinde väed vabastasid peale Demblini (Ivangorod) veel üle 100 asula, nende hulgas Bjala Podljaska ja Pulavõ linna ning 8 raudteejaama. Võeti vangi Ljublini linna komandant kindralleitnant Hilmar Moser.

Brestil suunas pidasid meie väed pealetungilahinguid ning vallutasid üle 50 asula ja 2 raudteejaama.

Ljublinist põhja ja edela pool liikusid meie väed hoogsalt edasi ja vallutasid Mendzõzhetsi, Zhelehuvi ja Garvolini linna, üle 200 asula ning 5 raudteejaama. Meie väed peavad tänavalahinguid Sedletsil linnas.

Zamostje-linnast lääne ja edela pool liikusid meie väed edasi ja vallutasid Turobini, Janovi ja Krasniki linna, üle 330 asula ning 4 raudteejaama.

Ljubatshevi linnast lääne pool laiendasid meie väed platsdarme Sani jõe länekaldal ja vallutasid Rudniki, Lezhaiski, Sokolovi, Pshehvurski ja Radomno linna, üle 300 asula ning 9 raudteejaama.

1. Ukraina rinde väed vallutasid peale Lvovi ja Stanislavi linna Stanislavi oblasti rajoonikeskused Burshtoni, Tlumatsi, Tõsmentsa, Nadvornaja, Deljati, Bukatshevsõ, Lisetsi, Bogorodtshano ja Kalushi linna, Lvovi oblasti rajoonikeskused Vinniki ja Bobrka linna, üle 110 asula ja 17 raudteejaama.

25. ja 26. juulil kestel vigastasid ja hävitasid meie väed kõigil rinnetel 219 saksa tanki. Ohulahinguis ja õhutorjekahurvae tulega tulistati alla 77 vaenlase lennukit.

Narva varemmed kutsuvad kätte maksma

Narva vabastamine saksa fashistlike okupantide ikkest on erutavalt rõõmustav sündmus. Minul isiklikult on Narvaga seotud kõige paremad mälestused elus. Siin ma veetsin oma noorpõlve, siin sain oma alghariduse. Iga kord täitis mõte sellest, et armastatud linn on ikka veel fashistide võimuses, südame kibeda ja üha kasvava vihaga sakslaste vastu.

Mida aga on teinud hitlerlikud röövlid ülitõreda linnaga, mille hallid müürid, iga uulits ja iga maja jutustavad eesti ja vene rahva heroilisest minevikust, kes kaitsesid saksa vallutajate vastu oma vabadust, au, iseseisvust ja kultuuri!

Põlise Narva varemete nägemine kutsub kätte maksma ja mitmekordistab meie viha ja raevu surmaagoonias määratseva fashistliku kiskja vastu. Narva vabastamine toob sotsialismi ehitajate paljumiljonilisele armeele uut tõdvaimustuse tõusu. Uuesti tõuseb varemest ja tuhande uhke Narva veel võimsam, õitsvam ja ilusam kui enne.

Ins. K. MIHELIS

ENSV Põlevkivi- ja Keemiatööstuse Rahvakomissariaadi Olivabrikute Peavalitsuse juhataja

Nõukogude võimu organid asusid Narva

Veel ei olnud tulekahjude suits haihtunud Narva kohalt ja aeg-ajalt kostsid tänavail plahvatused vaenlase poolt asetatud viitsütikuga miinidest, kui Narva saabusid nõukogude võimu esindajad. Esimesena asusid vabastatud linna riikliku julgeoleku organid juba 26. juulil õhtul. Järgmise päeva hommikul saabusid kohale EK(b)P Narva linnakomitee sekretär sm. Treiberg, Narva linna täitevkomitee esimees sm. Kuusk, tema asetäitja sm. Krutikov, ELKNO linnakomitee sekretär sm. Panksejev jt.

Nõukogude võimu esindajate esimeseks ülesandeks oli ülevaate saamine vaenlase hävitustööst linnas. See ülevaatus ainult kinnitas esimest muljet, et täiesti terveks jäänud maju kogu Narva linnas ei olegi. Küll aga on võimalik osa vähem kannatada saanud maju kiiresti elamiskorda seada. Nõnda näivad kerge remondi järgi kasutamiskõlblikud olevat Kreenholmi tehaste ja Kulgu töölismajad, kus sakslased ise kuni viimase ajani elasid ja kus nad nähtavasti ei suutnud teha põhjalikumalt hävitustööd.

27. juulil alustasid sapöörid linna ja hoonete puhastamist miinidest. Samuti algas ajutise ülepääsu ehitamine purustatud silla asemele vanalinna ja Jaanilinna vahel.

Nõukogude võimu organid alustavad kõige kiiremas korras Narva ülesehitamist ja uuele elule äratamist.

Narva on jälle meie

Nagu kevadise suurvee vood uhavad võiduka Punaarmee väeosad üle maakondadest, linnadest, asulatest, jõgedest ja soodest, kihutades saksa röövjõuke armutult vaterlandi poole ning õiendades koos nõukogude partisanidega arveid saksa okupantidega, keda nende väledad jalad pole suutnud päästa tormiliselt edasitungiva Punaarmee käest.

Alates suurest hävituslahingust Stalingradi all 1942. aasta lõpus on sellele järgnenud aeg — Punaväe võidukäigu aeg.

Nõukogudemaa, mobiliseerinud oma inim- ja ainelised ressursid, õpetades välja oma reservid ja varustades nad külluses oma esmajärgulise tehnikaga, näitab oma võimu suurust nüüd täies ulatuses. Sakslaste reetliku kallaletungiga saavutatud edud on pea-aegu likvideeritud, nende sõjalised jõud on välja kurnatud ja suurel määral hävitatud. Viimase aja võitlused Nõukogude-Saksa rindel näitavad, et hitlerliku Saksamaa jõud on lõppemas, et ta ei suuda enam vastu panna Punaarmee jõulistele, hoogsatele rünnakutele. Üks nõukogude piirkond teise järel vabastatakse hitlerlaste veristest künnetest.

V. TELLING,
Eesti NSV Ülemnõukogu
Presiidiumi sekretär.

Põksuva, hõiskava südamega kuulis iga eestlane, kuidas vabastati vennasvabariikide maakondi ja linnu, kuidas päev päeva järel tõi uusi võiduteateid. Langesid hitlerlaste kiidetud vallid, vabastati nõukogude vennasrahvaste tööstuskeskusi ja pealinnu.

Ikka võimsamalt lõi leegitsema eesti rahva võitlus igipõliste vallutajate vastu. Sest iga eestlane teadis, et temagi sünnimaa on vaid ajutiselt sattunud veriste hitlerlaste kätte.

Saabusid 1944. aasta jaanuarikuu ajaloolised päevad. Punaarmee võitlus Narva all. Ja praegu on Narva, jõuline eesti tööstuslinn, ajalooline lahingutekoht, Nõukogude Eesti värv sakslaste käest vabastatud.

Iga eestlase süda hakkab kiiremini tuksuma sellest, sest Narva vabastamine on vaid sissejuhatus kogu Eesti vabastamisele, et sellele kiirel sammul järgneb Rakvere, Tallinn, Tartu, Valga, Võru, Pärnu, Kuressaare vabastamine, et siis eestlane on jälle peremees oma isade maal.

Ent iga eestlane teab ka omaenese ja oma esiisade kogemuste najal, et verine saksa okupant ei lähe ta maalt rahulikult, vaid et sakslased katavad enne põgenemist meeleheitel eesti rahvast nii palju hävitada ja kahjustada, kui võrd aga suudavad. Iga eestlane teab, et sakslane taganedes jätab maha vaid rusuhunnikud, süütute inimeste laipade virnad ja põlvede jooksul loodud varade ning kodude asemele tuhahunnikud.

Hitlerlased ei tunne halastust eestlaste vastu. Seda vähem halastust saab eestlane osutada sakslasest orjastaja vastu. Iga abinõuga tuleb eestlasel neid hävitada.

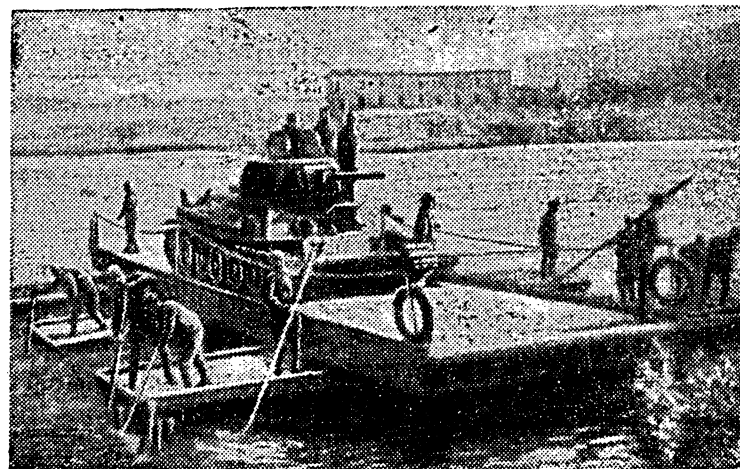
Eesti mees ja naine! Tasu sel ajaloolisel arveteõendamisel sakslastele armutult kätte nii omad kui ka oma esiivanemate kannatused ja piinad!

Surm, halastamatu surm saksa okupantidele!

Elagu vabanenud, praegu varemeis, kuid varsti jälle ülesehitatud, õitsev Nõukogude Narva!

Elagu võitlev, vabadustarmastav uhke eesti rahvas!

Elagu Punaarmee! Elagu eesti rahvuslik korpus!

NARVA ALT. Nõukogude tankistid ületamas Narva jõge.

Narva vabastamise puhul

Suure vaimustusega, võimsa tervitusega võtsime vastu teate Narva vabastamisest. Ajalookäigus kuulsaks saanud Narva kantsi, Narva linna vabastamine avas tee eestlaste südamaa ja läänepoolsete saksa okupatsioonist. Vaenlane sai lüüa võimsalt Punaarmee Pihkva ja Narva all nagu 1918. aastal, Punaarmee sünnietapil.

Narva vabastamine on ajalooline suursündmus Suures Isamaasõjas, eriti kallis ja südamelähedane eesti rahvale ja Narva töölistele. Narva töölistes, kes on elanud ja kannatanud raske saksa okupatsiooni surve all, samuti evakueerunud Narva töötajaskond Nõukogude Liidu tagalas tervitavad üksteist ühises töös ja võitluses Narva taasehitamisel. Ning jälle on uued Lydia Koidula sõnad: Teid ma tervitan, Eestimaa pojad, Kellel kulmud kumavad töös,

Kellel südamed rindades soojad, Selgivad sihid silmade ees.

Selge siht ja soojad südamed, armastus oma maa ja rahva vastu, Nõukogude Kodumaa vastu, ongi viinud võidule Nõukogude Liidu rahvad Suure Isamaasõja päevil, armastatud sm. Stalini juhtimisel. See võidukäik jätkub.

Tervist, vaba Narva — ajalooline linn!

Tervist, Narva vabastajad — kangelaslik Punaarmee ja meie kallis Eesti rahvuslik korpus!

Elagu meie geniaalne suur juht sm. Stalin!

Eesti NSV Ametiühingute Kesknõukogu Presiidiumi liige

BERNHARD TINNURI

Vabastatud Narvas

26. juuli varahommikul tõusis punane võidulipp jälle lehvima Narva kohale. Esimese Eesti linna vabastati fashistlikelt okupantidest ajalooline Narva.

Võitlus Narva pärast algas juba käesoleva aasta veebruarikuus. Leningradi rinde väed, mürdnud läbi Leningradi blokaadi, jõudsid pealetungi arendades Narva jõeni, ületasid selle ja löid endile platsdarmi Narva jõe läänepool. Samal ajal ületati Narva jõgi meie vägede poolt ka lõuna pool Narvat, ning sel viisil sügavale vaenlase kaitsesse tunginud Punaarmee üksused ähvardasid täielikult sisse piirata saksa garnisoni Narvas. Kõik vaenlase kangekaelsed katsed likvideerida meie platsdarmi Narva jõe läänepoolal nurjusid.

Hitlerlased osutasid Narva kaitsel eriti suurt tähtsust. Nad teadsid, et Narva kaotus ei tähendaks neile mitte ainult järjekordse linna kaotust. Narva — see on värv, mille kaudu pidi minema Punaarmee tee Eestisse. Hitlerlased teadsid, et selle värvava loovutamise järel neil tuleb loovutada kogu Eesti territoorium, mille enda käes hoidmine andis neile võimaluse otsese surve avaldamiseks oma põhjapoolsele vasallile — Soomele. Seepärast saksa vägede ülemjuhataja Baltimaadel pöörduski Narvat kaitsvate sõdurite pole dramaatilise üleskutsega: „Läbi Narva läheb Saksamaa piiri! Narva on Põhja-Preisimaa värvavaks. Hitler käskis Narvat kaitsa iga hinna eest!”

Narva, vana kindluslinn, pakkus kaitsmiseks ka väga soodsaid võimalusi. Kõrgete kallastega jõgi, soine ümbrus, pikkade aastate kestel chitatud kindlustused Narva jõe joonel, — need kõik olid suureks soodustuseks kaitselasuvalle vaenlasele ja tõsiselt takistuseks pealetungivale Punaarmele. Need kindlustused võisid võistelda kurikuulsas Mannerheimi liiniga. Ja saksa raadiokindral Dittmar kiitleski: „Narva liin on tänapäeva relvade läbimurdmatu.”

Lahingud Narva pärast algasid 25. juulil. Polkovnik Kazunenko

väed löid sakslased välja nende eelkaitsepositsioonidelt Jaanilinnas. Sellega oli likvideeritud viimane sakslaste tugipunkt Narva jõe idakaldal.

Suurtükiväe ettevalmistusest võtsid osa ka eesti suurtükiväelased. See oli eesti rahvusliku väeosa võitlejatele tõeliseks suurpäävaks. „Kõrvetame välja eesti rahva verivaenlase, esimesest Eesti linnast!” See hüüe käib suust suhu, tungib iga võitleja südamesse. Ja eesti suurtükiväelased külvavad surmavat metalli täpselt ja tabavalt otse vaenlase pea kohale. Vanemseersant Tinnos suutükk tulistab üht vaenlase tulepea jõe teisel kaldal. Olles veeretatud lahtisele positsioonile jõe idakaldal, purustab vanemseersant Tinnos suurtükk vaenlase tulepea juba teise lasuga. Täpse ja tabava tulega hülgab ka seersant Tamme suurtükimeeskond. Eesti suurtükiväelased teenivad Narva lahingus osutatud vaprust eest indejuhatusel kiituse ja teist korda avaldab sm. Stalin oma käskkirjas tänu sm. Aru-Kaushinski võitlejatele suurtükiväelastele.

Esimesena ületavad meie võitlejad jõe põhja pool Narvat. Just siit ootas vaenlane lööki kõige vähem, pidades enda julgeolekut mere poolt enamvähem kindlaks. Arendades edasitungi, tungisid kindral Burakovski ja Romanenko väed Narva-Jõesuht ja vabastasid selle. Lõigati läbi Narva-Tallinna raudtee. Järjest kitsamaks jäi tee, mida mööda Narvas asuva saksa garnisoni jäänused võisid taanduda. Samal ajal andsid polkovnik Kazunenko väed vaenlasele löögi otserindelt. Vaatamata otse kõrgele vastaskaldal asuva vaenlase ägedale tulele ületasid nõukogude võitlejad Narva jõe Popkova ja Kreenholmi kohalt ning alustasid vaenlasega tänavalahinguid. Varsti oli vaenlasest puhastatud südalinn. Viimasena avaldasid visa vastupanu Kreenholmi tööstuslinnaosas pesitsevad vaenlased. 26. juulil kell 7 hommikul oli vaenlase vastupanu lõplikult murdunud. Narva oli jälle vaba.

Ja meie silme ees avaneb täies suuruses Narva tragöödia. See vana linn on oma ajaloo kestel palju kannatanud. Ent vaevalt on

ta varem saanud sellise hävituse osaliseks, nagu siin nüüd on teostanud fashistlikud roimafid. Keslinnas pole säilinud ühtki terve maja. Purustatud on ajaloolised Jaanilinn ja Hermani kindlused. Vana raekoda veel suitseb. Peeter Suure maja-muuseum on rüsumes. Kreenholmist, sellest omaaegsest võimsast tööstusühinglastest on jäänud järele vaid varemed. Metsikult on rüüstatud Kreenholmi haigla. Isegi ühekordseid puumaju on hitlerlikud kurjategijad pidanud tarvilikuks õhku lasta. Linnatänavad on tühjad — siia ei ole jäänud ühtegi inimest. Sakslased on elanud Narvas juba ammu enne otsustavate võitluste algust minema kihutanud.

Julma hävitustööd on vaenlane siin teostanud süstemaatilisel ja põhjalikul.

Kohtan Kreenholmi varemete ees eesti rahvusliku väeosa võitlejat seersant Kivistikku. Ta on pärit Narvast, siin sündinud ja elanud. 1941. aastal kaitses ta oma kodulinna hävituspataljoni võitlejana ja nüüd andis ta vapralt suurtükiväelaseks oma osa Narva vabastamiseks. Ent vabastatud Narvas ei leidnud ta eest oma kodu. Ja pisarad silmis ning käed rütskats annab ta siinsamas, oma purustatud kodu varemeil pühalikult töötuse:

„Me tasume kätte metslastele Narva eest!”

Seisame Narva-Tallinna maanteel. Meist voorib mööda uusi ja uusi vägesid — jalaväge, suurtükke, tanke. Tankid kannavad pealkirju — „Nõukogude Eesti eest!”, „Tallinna peale!”

Nende tee viib peatamatult Tallinna poole. Narvan ei ole suurtükkide müminat enam kuuldagi. Ei suuda mingisugune võim peatada nõukogude võitlejate pealetungihoo, neid, kes on näinud purustatud Narvat, lugematuid maatasa tehtud kauneid nõukogude linnu ja asulaid.

Me tasume kätte Narva eest!

R. AARMA

Narvas, 27. 7. 44. a.

Punaarmeele ja tema eesti rahvuslikule korpusele Narva vabastamise puhul

Üks Eesti vabastamiseks on teinud suurtööd. See rõõmustav teade paisutab eesti noorte südameid sügavas tänutundes Punaarmee ja tema ridades võitlevate eesti sõjameeste vastu.

Teid tänavad eesti noored, kes saksa okupantide ikke all igatsevalt on oodanud koju oma isad, vendi, sõpru ja armsaid koolikaaslasi kaugel Nõukogude Liidu tagalast ja võitlusliinilt.

Innustagu Teid uutele võituledele ja Eesti täielikule vabastamisele eesti noorte kannatused, kes sunniviisil on aetud Saksamaale orjusse. Andku teie kä-

tesse rammu ja südamesse kartmatust — kodus ootav ema, väike öde ja vend.

Teid, vapraid võitlejaid, tänavad täna särasilmil „Arteki” pioneerilaagrist noored, kes juba kolm aastat on olnud lahuse oma armsatest vanematest. Pääsespaistelisest „Artekist” takistas nende kopjapääsu saksa röövarmeesse sissetung meie kodumaale.

Jätkake ennastalgavat võitlust, kuni meie rannad ning viimne kui künigas on vabastatud saksa vallutajast ja vaenlane on lõplikult hävitatud.

J. TELMAN,
ELKNO KK sekretär

Leningradi eestlaste miiting

Kohe pärast seda, kui sai teatavaks Kõrgema Ülemjuhataja käskkirja Marssal Góvorovile Narva vabastamise puhul, toimus Leningradis asuvate töötajate väikmiiting. Selle avas sm. Stein, kelle teadet Narva vabastamisest saatis maruline aplaus.

Esimesena esines hoogsas sõnavõtuga Eesti NSV Põllutöö Rahvakomissar sm. Abels. Oma kõnes ütles ta kokkuvõetult: Ajalooline Narva on taas vaba. Ta on värvavaks, mille kaudu meie lähme oma vabastatavale sünnimaale. Oma ajaloo kestel on Narva olnud kokkupuutekohaks eesti ja suure vene rahva vahel. Eesti ja vene töölistes on võidelnud kõrvuti oma õiguste eest. Narva tööliste hulgast on võrsunud hulk tuliseid eesti rahva vabadusvõitlejaid. Võib ütelda, et eesti rahvas ja suure vene rahvas on koos teinud Narva ajalugu. Koos kaitsesid nad kangelaslikult Narvat 1941. aasta lahingutes. Elagu vaba Nõukogude Eestil! Elagu Nõukogude Liidu rahvaste sõprust! Elagu eesti rahva parim sõber seltsimees Stalin!

ELKNO Keskkomitee esindajana võttis sõna sm. Zita Tibar. Suur rõõm valdab kõiki, kuuldes

esimese Eesti linna vabastamisest. Kolm aastat on Eesti noorsugu olnud sunnitud taluma okupatsiooni piinu, kuid nüüd on käes rõõmsa vabanemise tund. Teotahelisena paneb eesti noorsugu käed külge vabanema sünnimaatasehitamisel. Elagu vabanev eesti noorsugu! Elagu Narva noored! Elagu kangelaslikud Narva vabastajad! Elagu seltsimees Stalin!

Sm. Telling ütles, et Punaarmee pealetungi hoogu võib võrrelda lahtipääsnu ja tugeva kevademaruga. See hoog on niivõrd suur, et see purustab põrmuks hitlerlaste kuratlikud kavatsused eesti rahva hävitamisest, Eestimaa kõrveks muutmisest. Tõuseb üldrahvalikule võitlusele kogu eesti rahvas. Elagu vaba Narva! Elagu eesti rahva vabadusvõitluse juht seltsimees Stalin!

Narva elanik sm. Nikolajeva ütles, et ta on oma kodulinna vabastamisest niivõrd haaratud, et ta kõneles läbi liigutuspiisarat.

Väikmiitingu lõpul otsustati saata tervitustelegramm Narva vabastanud kangelaslikele Leningradi rinde vägedele, kelle hulgas olid ka meie sm. Aru-Kaushinski kahurväelased.

Kunstilooming eesti väeosades

Eesti rahvuslikus väekoondises on isetegevusele ja eriti omaloomingule selle mitmesuguseis väljendusvormes loodud avarad arenemisvõimalused.

Maalijad, graafikud ja kunstilõpilased on rohkem kui kahe aasta jooksul rakendanud oma oskusi joonistuses ja dekoreerimisel, tõmmanud kaasa uusi andekaid jõude ja arendanud neid ning tulemusena võib mitmeidki väeosades võrsunud noori arvestada Eestis tulevaste kunstnikena.

Eestlastele meeldib kaunistada oma igapäevast ümbrust. Tarkustab vaid käia laagripiirkonnas, et veenduda selles.

Üksuste klubid kujundatakse kunstnike poolt mööbelseppade, ehitusmeistrite ja maalrite kaasabil ning tulemuseks on nägusad kultuurhooned, kus ei puudu orkestriruum, lava vastavate seadeldistega, raamatukoguruumid jne.

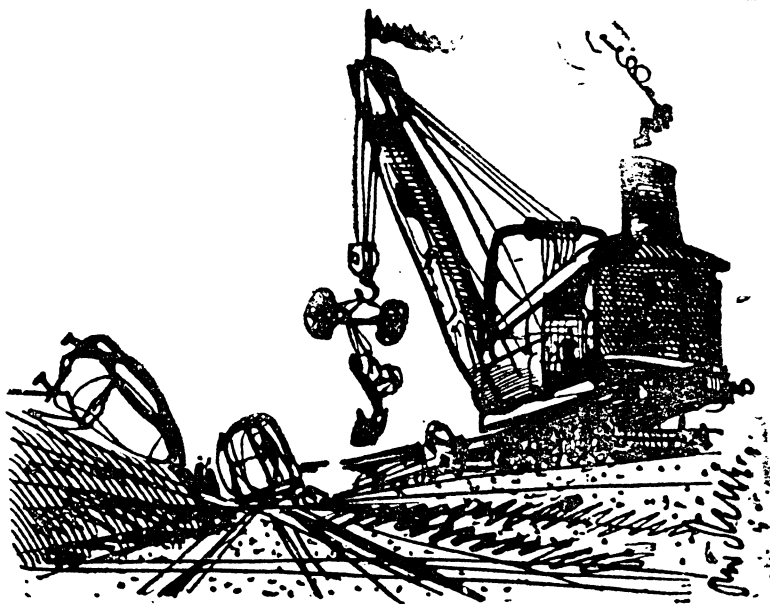
Kuna võitlejad suurema osa vabast ajast veedavad klubides, on kunstnikel täita vastutusriikas ja tänuväärt ülesanne. Neil tuleb kaunistada seinad riigijuhide ja ordenikandjate portreedega, loosungitega ja panoodega kaasaja ning mineviku vabadusvõitlustest.

Silmapaistvaid saavutusi on näidanud sm. Lombaku väeosa klubi kujundamises rakendus kunstnik Paul Reeveer. Arhailine eesti ornamentika ja meisterlik kirjakujuendus annavad siin teravikuna eestlikult sooja ja hubase ilme, mis paraku paljudes klubides puudub.

Head oskust, kuid tihti ka üleapakkumist esineb V. Tambi brigadais sm. Vinkeli üksuses.

K. Puust, F. Leetve ja S. Lill väärivad esiletõstmist.

Lisaks klubide kujundamisele on maalijad ja graafikud andnud hulga joonistusi väeosade elust, võitlusepisoodidest ja kangelas test. Suuremates üksustes on korraldatud rändnäitus ordenikandjate

Raudtee seatakse korda

V. Tambi rindejoonis

portreedes ja 23. aprillil oli iseseisev Jüriöö näitus.

Sm. Lombaku väeosa kunstnike ülevaatenäitusel, kus esitati 120 joonistust ja maali, oli vaatlejaid üle 4500, samuti sai sm. Allikase väeosas korraldatud rakendus kunstinäitus, kus esitati parimaid sepi seid ja puunikerdusi, elava huvi osaliseks.

Noored, alles koolipingilt tulnud kunstnikud on teinud väeosades suure arengutee ning omandanud kindla maailmavaatelse hoiaku.

Kunstnik P. Reeveer graafiliste lehtedega väekoondise kangelaslikest võitlustest ja A. Milderberg portreejoonistustega ordenikandjast on saavutanud kunstiküps tulemusi, mida tõestab nende tööde vastuvõtt Moskvas toimuvale suurele Isamaasõja näitusele.

F. Valdvere töötab ajalehe toimetuses tõlgina, kuid samal ajal on ta kujundanud väeosa võitlusalbumi, andes rea arhailises gravüritehnikas jooniseid. Maalija V. Loik kuulub üksusse, milline viimased fritisud Velikije Lukis likvideeris. Tänu sellele on tema rindevihikus hulk elavaid lahinguepisoodide. Need dokumentaalsed viisandid on väärtuslikuks materjalliks tulevikus loodavale suurmaalinguile. Väeosa puhkeperioodidel on Loigul valminud rida maale, millistest esiletõstmist väärivad „Jüriöö tuled“ ja „Ltn. Aartee kangelas tegu“.

Maalijad Pihelga ja Toomapoeg omavad sugulust teemaatikas ja käsitluslaadis; neilt näeme olümpiliste loodustest, sõjateedest ja ilmekaid portreejoonistest kula lastest.

Karikatuuride alal võib seinalehtedes tihti kohata huumorisoost, paraku küll vähem joonistussuskust. Julget käsitluslaadi omab Valla ja osalt ka Rummelgas.

Rakenduslikest aladest eriti populaarsed on puuvoolimine ja metallivõitlus. Vaevast leidub üksust, kus ei oleks mõni kuuluss sepp või voolija.

Pioneerideks neil aladel on eriharidusega rakendus kunstnikud Mölder, Tertius ja Palase.

Noored kunstikaadrid on väeosades agitatsioonitöös samuti kui punaväelaste igapäevase elu rikastamises hea mailse ja kunstiarastuse populariseerimises teinud suure töö. Samuti omavad joonised ja materjalid eesti rahvuslike väeosade kangelaslikest võitlustest koduteel suurt ajaloolist väärtust.

ALO HOIDRE.

Jakob Hurt ja eesti rahva vaimsed varad

Aastal 1888 ilmus ajalehetes dr. Jakob Hurda juhis üleskutse „Paar palvid Eesti ärksamaile poegadele ja tütardele“ vanavara, see on rahvalaulude ja mängude, vana sõnade ja kõnekäändude, mõistatuste, muinasjuttude ja naljade, uskumuste ja kommete kogumiseks. Väga laialdased kaastööliste hulgad asusid J. Hurda juhiste järgi folkloori kogumisele ja saatsid aastakümnete kestel kokku 250.062 punkti folkloori. Sellise määratu suure vara oli võimalik koguda ühelainsal teadlasel sellepärast, et rahva suured hulgad ja eriti maaharitud armastasid ja hindasid oma rahva pika aja kestel loodud vaimseid varasid, oskasid näha nende varade suuri väärtusi ja eriti teadsid selgesti, et eesti folkloor väljendab rahva alalist võitlust oma orjastajate — saksa sissetungijate — vastu sajan-dite kestel.

Jakob Hurt ise juhtis kogumist ja oli ühtlasi saadetiste süstematiseerija, Hurda kogud on pannudki aluse eesti suurtele folkloorivaradele.

Enese ja oma kaastööliste kogutud materjalist suutis Hurt trükkis avaldada kaks suurt seeriat: „Vana kannel“ I, II (1875—1886) ja „Setukeste laulud“ 1.—3. (1904—1907).

Jakob Hurt oli elukutselt talupidaja, ta ei olnud ameti- või ühiskondlikus töös. Eesti rahvusliku ärkamise liikumine näitas Hurda alalhoidlikke ja ebaõigeid jooni. Hurda võitlus C. R. Jakobsoniga lõppes Hurda kaotusega ja rahvuslikust liikumisest eemalejää-

misega. Kuid tehes küll suuri vigu eesti rahva rahvusliku liikumise sihtide määramises ja maha jäädes oma aja progressiivsest rahvuslikust liikumisest, oli Hurt siiski õigel teel eesti rahva vaimsete väärtuste kogumise organi-seerimisel ja nende uurimisel. Sellega on Jakob Hurt võitnud endale jäädava koha eesti rahva ajaloos.

Jakob Hurt sündis 22. juulil 1839, seega 105 aasta eest.

Praegu on Hurda omalaadsed ja asendamatud kogud suurimas hädas, mis ähvardab neid saksa sissetungijate poolt, kelle vastasest vihast hõõguvad Hurda kogude paljud leheküljed. Võitluses saksa sissetungijate vastu, nende taganevate kiskjahul-kade hävitamisel ja nende vastu oma rahva, oma kultuuriväärtuste, ja oma rahva vakra kaitsmisel on eesti rahval teadmine, et võitluse seas on ka Jakob Hurt oma suure pärandiga. Nagu Jakob Hurt ise on andnud esimese pike-ma käsitluse eesti rahva ajaloo, muistest vabadusest ja selle kaotamisest võitluses saksa sissetungijate vastu (Pildid isamaa sündinud asjust), nii on näidanud ta ka eeskujul vanade eestlaste juures, mis kõlbas hästi ka praegustes võitlustes. Hurt väidab, et 13. sajandi võitlustes ei olnud eesti rahva seas äraandjaid. Olgugi, et meie ajal eranditult seda ei ole võimalik, ka Jakob Hurt ei hoolimata ka Jakob Hurda ajalugu kõiki eestlasi võitlema seda võitlust lõpuni, hinge tagasi tõmbamata, et eesti rahvale jälle saaks osaks vabadus.

Nigol Andresen

Eesti Riiklikud Kunstiansamblid Leningradis

Jaroslavlist saabus Leningradi Eesti Riiklike Kunstiansamblite sajaliikmelise kollektiivi — laulukoorid, tantsurühm, solistid O. Lund, A. Arder, V. Alumäe, B. Lukk ja A. Klas. Ansambli suurem esinemine oli Eesti NSV 4. aastapäeva pidulikul aktusel 21. juulil Leningradi Puna-armee Majas. Järgnevalt toimusid ansambli väljasõidud evakueerunud eestlaste juurde Kingissepa rajooni, Pushkinosse jm. Koorid ja solistid on korduvalt esinenud raadiosaadetes.

Ansambli kollektiivid on teinud viimasel ajal väga tõhusat tööd, ütleb jutuajamisel Kunstiansambli direktor sm. Ed. Tinn. — Laulukoorid on koorijuhid sm. Jüri Variste juhatusel õppinud esmaajoones meie heliloojate uudseloomingut — G. Ernesaksa, E. Kapi, H. Lepnurm, E. Arro loodud laule meie luuletajate sõnadele. Samuti on nad õppinud ka terve rea eesti rahvalaule ja üldtuntud rahvuslike viise, M. Härmä, M. Saare, A. Läte, A. Kuni-leidi ja teiste loomingu.

Hästi on töötanud ka praegu Jaroslavlis viibiv dzhäss-orkester sm. Merkulo vi juhatusel. Meie dzhäss-orkester on välja arendamas täiesti omapärast rahvuslikku stiili, mis on erinev nii Nõukogude Liidu üldiselt kujunenud stiilist kui ka ameerika terav-vinguvast dzhässist. Uusi palasid on dzhässile loonud E. Arro ja

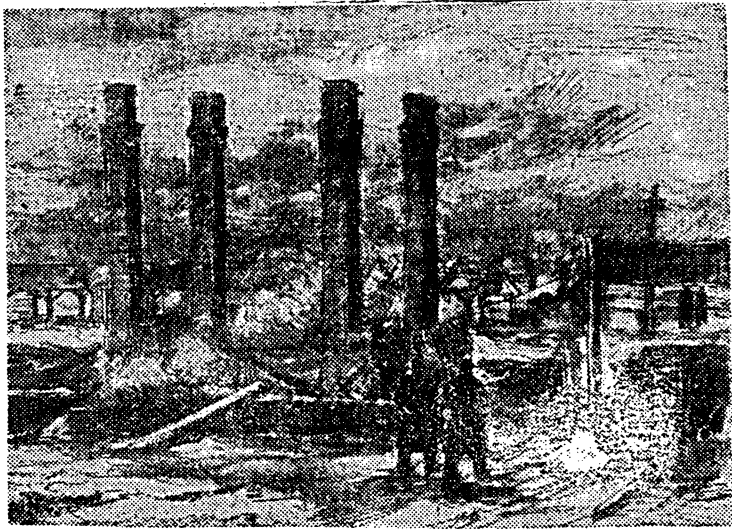
B. Körver. E. Arrol on eriti õnnestunud laul „Kauge Tallinn“. Esiletõstmist väärivad B. Körveri suurem teos — popurri eesti rahvusliku väeosa marssidest ja üldlauldavatest lauludest. Tähelepan-davad on ka tema laulud „Lahingu-liitlaste marss“, „Valge ümbrik“, „Sinine rüü“, samuti orkestripala „Tashkent“.

Suurt menu saavutas hiljuti pikema ringreisil Siberis — Novo-Sibirskis, Kemerovo oblastis jm. Eesti Riiklike Kunstiansambli tantsurühm ballettmeister Nadezhda Taarna juhatusel. Koos tantsurühmaga esinesid solistidena lauljad A. Arder ja O. Lund, viuldaja Shagal ja teised. Kavas olid esikohal rahvatantsud, millistest väärivad tähelepanu „Kivikasukas“ ja meeste „Tokitants“.

Tantsurühm on järjekindlalt tõstnud oma kvalifikatsiooni ja saavutanud esinemisühtluse. Lisab ballettmeister Nadezhda Taarna. Mitmestki rühmalikmest võib kujuneda häid lavatantsijaid, kui nad ennast püsivalt edasi arendavad.

Eesti Riiklike Kunstiansambli töö sihi — ütleb lõpuks sm. Tinn — on „ka ettevalmistus hitlerlaste ikest peatselt vabastatava Nõukogude Eesti ülesehituseks. Nõnda on Ansambli sümfoonia-orkester andnud juba praegu Eesti NSV Raadiokomitee orkestri tuuma. (ETA).

RAHVA HÄÄL nr. 39
Lk. 3 29. juulil 1944. a.

Siit läksid äsja saksased

P. Reeveere rindejoonis

Eesti graafikat kunstinäitusel Moskvas

Esmapäeval, 10. juulil, avati Moskvas, Riikliku Idakunsti-muuseumi saales näitus, kus on esitatud Nõukogude Liidu vabariikide, autonoomsete vabariikide ja VNFSV oblastite viimase aja kunstiteoseid. Näituse avas Oleliidulise Kunstnike Liidu Organisierimis-Komitee esimees Sõzovjev.

Näitusel on esindatud peaaegu kõik Liidu vabariigid. Eriti silmapaistva arvuga esinevad idarahvad — tadzhikid, uzbekid, kazahhid, grusiinlased, armeenlased jt.

Kunstinäitusel on esindatud eesti graafika 47 tööga 13 autorilt, mis võtavad enda alla tervelt 2 seina ühes sealiures asuvate klaasviitriinidega. Üks sein ja viitriinid mahutavad endis illustatsioone mapile „Jüriöö ülestõus 1343. a.“ ja „Saaremaa ülestõus 1343. a.“, mis on valmistatud kunstnike Adamson-Ericu,

P. Aaviku, E. Kollomi, P. Lutheini, B. Lukatsi, E. Okase ja R. Sagritsa ühistööna. Samuti näeme vitriinis „Jüriöö kroonika“ tiitel- ja palgelehti, teksti ja illustatsioone P. Luhteinilt. Viimaselt on näitusele välja pandud veel „Nõukogude hümn“ venekeelne dekoratiiv-käsjkirjaline tekst.

Palju töid on eesti graafikud esitanud Suure Isamaasõja teemal. Näeme Aino Bachi linoollõikeid „Partisanid hävitavad vaenlase transpordi“ ning akvatinta „Kodukohast lahkumine“ jne. E. Einmannilt on kaks joonistust — „Polkovnik Raua portree“ ja „Alampolkovnik Aru-Kaushinski portree“, A. Hoidrelt joonistus „Velikije Luki“, E. Kollomilt kolm puulõiget sarjast „Rinne ja tagala“, E. Lepalt kaks linoollõiget — „Snaper“ ja „Rün-nak“ („Stalingrad“) ja E. Okaselt joonistus „Rindelapsed“. Eri

seinale on asetatud eesti akvarellid, kus näeme töid K. Burmannilt — „Tsheljabinsk“ ja „Raudteepöörang“, E. Okaselt kolm „Jaroslavli“ ja R. Sagritsilt 2 „Pahhi motive“.

Kunstinäitusel, mis jääb avatuks pikemaks ajaks, esinevad Nõukogude Liidu tublimad meistrid kunsti alal. Liidu kunstnike vennasperes näitavad ka eesti kunstnikud, et nad pole kaugeltki käsi rüpes hoidnud ajal, millal kõigil rinnetel käib suur heitlus vabaduse ja kultuuri vaenlaste, fashistlike rõõvavallutajate vastu. Pea nõuab vabastatav kodumaa meilt aru, kuidas me oleme aidanud purustada eestlaste ja kõigi teiste vabadustarmastavate rahvaste põlatud vaenlast, ning eesti kunstarhval on siis ette näidata rohket arvu töid, mis on eranditult valminud evakuatsioonipäevil ja millest osa näeme vastavatud näitusel.

V. TIGANE,

Eesti Nõukogude Kunstnike Liidu teaduslik sekretär.

Üleliiduline raudteelaste päev

30. juulil tähistavad nõukogude raudteelased ja kogu nõukogude rahvas Üleliidulist raudteelaste päeva.

See päev on saanud pidupäevaks meie raudteelaste alates 1935. aastast, millal nende esindajad olid pöördelise tähtsusega vastuvõtul Kremli sm. Stalini ning teiste partei ja valitsuse juhtide juures. Sellel ajaloolisel vastuvõtul osutas sm. Stalin raudteetranspordi suure tähtsusele meie maa majanduslikus ja kultuurilises elus ning rõhutas tungivat vajadust tõsta meie raudteede töö veelgi kõrgemale tasemele. Sm. Stalini sõnad ning see suur tähelepanu, mida osutasid meie raudteelastele valitsus ja partei, said tõukeks Nõukogude Liidu raudteetranspordi edaspidisele kiirele tõusule.

Nõukogude võimu aastatel olid transpordil raudteel muutuvas tundmatuseni. Kui raudteeliinide kogupikkus oli 1917. aastal 69.000 km, siis oli ta 1940. aastaks kasvanud pikkuselt üle 100.000 km. Ehitati terve rida uusi magistraale, mis ühendasid Siberi, Uurali, Kesk-Aasia piirkondi maa keskustega.

Siiski oli vilmasel ajal enne 1935. aastat raudteetransport teataval määral maha jäänud sotsialistliku ehitustöö teistest aladest.

Asudes intensiivselt raudteetehase edasiarendamisele, tuli kõigepealt alustada võitlust nn. „piiri-teoretikute“ vastu, kes oma tagurlike vaadetega takistasid raudteetranspordi kiiremat arengut. 1935. aastal alanud töös Nõukogude Liidu raudteedel purustas kõik seltselised „teooriad“ ja ületas kaudselt nende poolt ettekirjutatud „piirid“. NSVL Teede Rahvakomissari sm. Kaganovitshi juhtimisel tõusis raudteedel organiseeritus, kasvas suurepärane raudteelaste kaader, teostati raudteedel tehniline rekonstrueerimine ja kaasaajaga tehnika rakendamine suurel hulgal. Ehitati ja taastati tuhandeid kilomeetrid raudteid, terve rida depooide, remonttaseid. Meie raudteedel hakkasid liikuma uued võimsad vedurid. Tunduvalt laienes raudteede elektrifitseerimine. Stahhaanovlane raudteel — veduri juht Pjotr Krivonos — algatas liikumise sõidukiiruse tõstmiseks, mis hiljem levis üle kogu Nõukogude Liidu, purustades kõik endised normid.

Endisest veelgi suuremaid nõudmisi esitas meie raudteetranspordile Suur Isamaasõda. Meie raudteelased täitsid oma kohuseid eesrindlikult ja ennastalgavalt esimestel sõjapäevadel tehaste ja elanike hulgalisel evakueerimisel ajutiselt

okupeeritud rajoonidest ja kogu sõja kestel rinde varustamisel sõja- ja toidumoonaga, tagades sellega Punaarmee pealetungi-opsioonide edukust. Meie raudteelased töötasid sageli rindelähedastes rajoonides kuuli- ja pommirahe all, neil tuli tükk-tükilt parandada purustatud teed, et leida edasipääsu võimalusi.

Sõja-ajal tekkis raudteel nn. luuninlaste liikumine selle algataja Novosibirski veduri juhi Lunini nime järgi, kes oma teenete eest raudteetranspordi alal sai Stalini preemia osaliseks. Luuninlased teevad mitte ainult oma põhitööd, vaid teostavad ise ka remonttööd, tagades sellega tööjõu ja materjali kokkuhoidu.

1943. aasta aprillikuus NSVL Olemnõukogu Presiidiumi määrusega maksmapandud sõjaseisukord meie raudteedel rõhutab eriti raudteetranspordi äärmiselt suurt sõjalist tähtsust. Nõukogude raudteelased võitlevad oma ennastalgava tööga taga nagu punaarmelased rindel võõraste sissetungijate kiirema purustamise eest ja meie vägede võidukas edasitungis on suur ja tähtis osa meie raudteelastel, võitlejatel vapralt abistatel, kes ühendavad meie rinde ja tagala.

Eesti raudteelaste töötus Eesti NSV 4. aastapäeva puhul

Eesti NSV 4. aastapäeva puhul saatis eesti raudteetöölised kollektiiv Eestimaa Kommunistliku (bolševike) Partei Keskkomitee sekretäriks sm. N. Karotammele, Eesti NSV Olemnõukogu Presiidiumi Esimehele sm. J. Varessele ja Eesti NSV RKN Esimehele k. t. sm. O. Seprele järgmise töötuse:

1. Kiiresti ja hästi taastame purustatud raudteed, minnes otsekohe pealetungiva Punaarmee järel, et kindlustada kõik tema nõuded transpordi alal.
2. Valmistame eeskujulikult ette kaadreid ja tehnika eelseisvaks vastutustrikkaks tööks Eesti raudteel.

3. Tagame Suure Stalini ustava kaasvõitleja Teede Rahvakomissari sm. L. M. Kaganovitshi korralduste õigeaegse, täpse ja kõrvalekalduvat täitmist Eesti raudteetööstuses ja käikulaskmisel.

Töötusele kirjutasid alla:

Roslak, Kivi, Kruus, Raja jt.

Leningrad võitis „Sõpruse auhinna“

Sportivõistlused Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu poolt välja pandud „Sõpruse auhinna“ Eesti NSV ja Leningradi meeskondade vahel lõppesid 26. juulil Leningradi võiduga. Viiest alast Eesti NSV meeskond võitis korvpalli ja maadluse, Leningradi meeskond jalgpalli- ja kergejõustiku, kuna poksi lõppes viigiga — 4:4. Võidu otsustasid kaotuspunktid, mida Eesti NSV meeskonnal oli 11, Leningradil 8. „Sõpruse auhinna“ anti Leningradi meeskonnale üle pidulikult aktusel, mis 27. juulil toimus Leningradi Punaarmee Majas. Koosoleku presiidiumi valiti Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu esimehe asetäitja sm. A. Kress, võistluste peakohtunik Nõukogude Liidu Kangelane kindralmajor Antonov, Leningradi Kehakultuuri ja Spordi Komitee esimees sm. Zabelin, Nõukogude Liidu teeneline spordimeister Joh. Kotkas, spordimeister M. Linnamägi jt. Auhinna andis Rahvakomissaride Nõukogu nimel edasi Eesti NSV Kehakultuuri ja Spordi Komitee esimehele k. t. S. Tambijev. Kõigil viiel alal anti välja eriauhinnad.

Linnamägi võitis suurema vaevata punktidega Pitsuhuginit.

Nõukogude Liidu tšempion E. Puusepp maadlemas leningradlase Morozoviga (paremal).

Poksivõistlus lõppes viigilisel 4:4, kuid kogusummas Leningradi poksiolud olid saavutanud rohkem punkte, millele kindlustasid endile võidu sel alal.

Kärbeskaalus oli leningradlane Iljin H. Lesterist tugevasti üle ja võitis kõik kolm ründi. Kukkakaalus Sokolov võitis vaieldavalt Reinvaldi. Esimeses roundis oli Reinvaldi selge paremus, kaks viimast roundi olid tasavärsed. Sulgkaalus näitas Käbi ilusat poksi ja võitis ülekaalukalt enda vastast Tsaitset. Kergekaalus NSV Liidu mitmekordne tšempion Ivanov võitis Kaunistmäe. Kergekeskaalus olid poksiolud Kariste ja Kurkin võrdlemisi passiivsed. Võitis Kariste. Keskkaalus võitis tugeva ja kiire löögiga Balti Mere Sõjalaevastiku mitmekordne meister Gavrilov kergelt Annioni. Poolraskekaalus näitasid Salong ja Krutov tasavärsist poksi. Salong võitis väikese, kuid kindla paremusega. Raskekaalus

Maadlusvõistluse võitis Eesti NSV meeskond 4:3. Kärbeskaalus Kaubi seljatas leningradlane Ustinovi 15 sekundiga. Sulgkaalus leningradlane Zadorozhnoi võitis tööga Meose. Kergekaalus Kornilov (L) võitis punktidega Sülluste. Kergekeskaalus Puusepp seljatas Morozovi pärast 12 min. 38 sek. kestnud maadlust. Keskkaalus Tähnas võitis punktidega leningradlase Korolevi. Poolraskekaalus väheste kogemustega Riitsalu kaotas punktidega leningradlasele Fomenkole. Raskekaalus Kotkas seljatas pärast 45 sek. kestnud maadlust tugeva Sevtschenko.

Kergejõustikus, mis kujunes Leningradi võiduks 118,5 punktiga 83,5 vastu, saavutati hulk häid tagajärgi. Eriti tublilt esines Nõuk. Liidu absoluutne tšempion maadluses Joh. Kotkas, kes saavutas esikoha kahel alal — vasaraheltes 52A m-ga ja kuulitõukes 14,06 m-ga. Tõusvas vormis on ka Issak, kes odaviskes saavutas hooaja parima taga-

järje — 65,22 m. Ollatusmeesteks olid Sirel ja Mandre eesti rahvuslikest väeosadest: esimene tuli 100 m teisele kohale ajaga 11,7, teine esikohale teivashüppes 3,20 m-ga.

Ebavõrdseks vastaseiks leningradlasile osutusid Eesti NSV naissportlased, kel tuli leppida eranditult kolmandate-neljandate kohtadega.

Saavutati järgmisi tagajärgi (võistluste järjekorras):

- 100 m jooks: 1) Jonov (L) — 11,5; 2) Sirel (E) — 11,7. Kuulitõuge: 1) Kotkas (E) — 14,06 m; 2) Tarmak (E) — 13,74 m. Kõrgushüpe: 1) Afanasjev (L) — 1,80; Kiisa (E) — 1,70 m. 1500 m jooks: 1) Mironov (L) — 4,13,4; 2) Shket (L) — 4,14,3. Kolmik hüpe: 1) Armi (E) — 13,80; 2) Sirel (E) — 12,87. Odavise: 1) Issak (E) — 65,22 m; 2) Aleksejev (L) — 57,83 m. 400 m jooks: 1) Tshikin (E) — 53,8 sek; 2) Shket (L) — 54,1 sek. 5000 m jooks: 1) Gordienko (L) — 16,01,4; 2) Solovjev (L) — 16,39,6. Tõrkejooks 110 m: 1) Jonov (L) — 16,8; 2) Naarits (E) — 18,8. Kaugushüpe: 1) Jonov (L) — 6,92 m; 2) Afanasjev — 6,70 m. Teivashüpe: 1) Mandre (E) — 3,20; 2) Zintshenko (L) 3,00. Kettaheide: 1) Tarmak (E) — 42,08 m; 2) Shehtel (L) — 40,71 m. Vasaraheltes: 1) Kotkas (E) — 52,04 m; 2) Shehtel (L) — 48,50 m.

22. juulil toimus Leningradi „Dünamo“ staadionil jalgpallimatch Leningradi „Dünamo“ ja Eesti NSV meeskondade vahel. Viimast esindas rahvusväeosade koondis, kes vähestele treeningute vaatamata esines üle ootuste hästi.

Mängu võitis „Dünamo“ 2:0 (1:0).

Eesti meeskonnast paistsid silma Siimenson, Kippar, Piisang ja Jõesaar.

Pärast jalgpallimatshi toimus korvpallivõistlus Eesti NSV „Kalevi“ ja Leningradi linna koondise vahel. „Võitis „Kalevi“ 49:31 (21:15). Eestlastel oli parim korvikütt Tilling, visates 22 punkti. Lõssov viskas ühe punkti vähem.

Kokkuleppe sõlmimine Nõukogude Liidu Valitsuse ja Poola Rahvusliku Vabastamise Komitee vahel

Viimaste päevade kestel toimusid läbirääkimised NSV Liidu valitsuse ja Poola Rahvusliku Vabastamise Komitee vahel kokkuleppe sõlmimiseks Nõukogude Olemjuhataja ja Poola Administratsiooni vaheliste suhete üle pärast Nõukogude vägede asumist Poola territooriumile.

Läbirääkimised toimusid sõbralikus õhkkonnas ning saavutatud kokkuleppe näeb ette, et pärast Nõukogude vägede astumist Poola territooriumile kuulub sõjaoperatsioonide piirkonnas kõrgem võim ja vastutus kõigis sõjapidamises puutuvais asjus ajal, mis vajalik sõjaliste operatsioonide teostamiseks, Nõukogude vägede Olemjuhatajale.

Poola Rahvuslik Vabastamise Komitee loob vabastatud Poola territooriumil Poola vabariigi seadustele vastavalt administratiiv-asutused ja juhib neid, samuti, astub samme Poola vägede edasiseks organiseerimiseks, formeermiseks ja komplekteerimiseks ning kindlustab aktiivse koostöö Poola administratiiv-asutuste ja Nõukogude Olemjuhataja vahel. Punaarmee sõjaliste operatsioonide teostamiseks ja Punaarmee vajaduste rahuldamiseks Poola territooriumil asumise ajal. NSV Liidu territooriumil formeeritud Poola väeosad saavad tegutseda Poola territooriumil.

Niipea kui mingisugune Poola territooriumi vabastatud osa ei ole enam otsene sõjaliste operatsioonide piirkond, võtab Poola Rahvuslik Vabastamise Komitee seal juhtimise kõigis tsiviil-asjades endale.

Kõik isikud, kes kuuluvad Nõukogude vägede hulka, kuid asuvad Poola territooriumil, alluvad Nõukogude Olemjuhataja jurisdiktsioonile. Kõik isikud, kes kuuluvad Poola relvastatud jõudude hulka, alluvad Poola sõjaseadustele ja määrustele.

Sellele jurisdiktsioonile allub

ka Poola territooriumil olev tsiviil-lanikkond ja seda ka neil juhtumel, kui see puudutab Nõukogude vägede vastu toimepandud kuritegusid, välja arvatud roimad, mis on toime pandud sõjaliste operatsioonide piirkonnas. Need alluvad Nõukogude Olemjuhataja jurisdiktsioonile. Vaieldavatel juhtudel otsustatakse jurisdiktsiooniküsimus kokkuleppel Nõukogude Olemjuhataja ja Poola Rahvusliku Vabastamise Komitee voliniku vahel.

Uhiste Nõukogude vägede ja Poola relvastatud jõudude sõjaliste operatsioonide ajal alluvad Poola relvastatud jõud operatiivselt NSV Liidu Kõrgemale Olemjuhatajale kuid organisatsiooniliselt ja isikuliselt koosseisu poolest Poola relvastatud jõudude ülemjuhatajale. Mis puutub rahanduslikesse küsimustesse, siis selle üle saavutatakse eri kokkuleppe.

Sõlmitud kokkuleppe astub jõusse viivitamatult pärast tema allkirjutamist.

Nimetatud kokkuleppele kirjutati 26. juulil Moskvas alla NSV Liidu Välisasjade Rahvakomissar sm. V. M. Molotov ja Poola Rahvusliku Vabastamise Komitee volitustel Komitee Välisasjade Osakonna esimees ja juhataja E. B. Osubka-Morawski.

Kokkuleppe allkirjutamise juures viibisid NSV Liidu poolt Rahvakomissaride Nõukogu Esimees sm. J. V. Stalin, Välisasjade Rahvakomissari asetäitja sm. A. J. Vöshinski, Välisasjade Rahvakomissariaadi Kolleegiumi liige A. P. Pavlov ja kindral G. S. Zhukov.

Poola Rahvusliku Vabastamise Komitee poolt viibisid allkirjutamisel Komitee esimehe abi Andrei Witos, Rahvusliku Riigikaitseosakonna juhataja kindralpolkovnik M. Rolja-Zhimerski, Töökaitse-, Sotsiaalkindlustus- ja Tervishoiuosakonna juhataja dr. B. Drobner.

Sõjategevus Prantsusmaal

Ameerika väed vallutasid Normandia Lessay' ja Périers'i linna ja on Coutances'i linnast 5 miili kaugusel. Ameerika vägede pealetung Coutances'ile sundis saksa mitme diviisi riismad taganema Périers'ist ja Lessay'st, et pääseda sissepiiramisest.

Eriti hoogsalt tegutsesid prantsuse vabadusvõitlejad. Alates käesoleva aasta 6. juunist on nad tapnud 16.500, haavanud 1650 ja võtnud vangl 500 sakslast. Eriti

aktiivselt tegutsesid nad Bretagne's. Siin on tapetud üle 3000 sakslase. Normandia tegutsesid prantsuse vabadusvõitlejad edukalt sakslaste tagalas. Mõned nende väesalgad tegutsesid 20 km kaugusel rindeliinist. Liitlaste vägede maabumise ajal Normandia toimus rohkesti kokkupõrkeid prantsuse vabadusvõitlejate ja saksa okupantide vahel. Neis kokkupõrkeis kaotasid sakslased üle 600 mehe.

Teadaanne kõigile Eesti NSV-st evakueerunud kodanikele

NSV Liidu Olemnõukogu Presiidiumi seadusega 26. detsembrist 1941. a. on kõik tehaste ja tööstuste töölised ja teenijad tunnistanud mobiliseerituks sõja lõpuni nendesse tehastesse ja tööstustesse, kus nad töötavad.

Viimase aja sündmuste areng näitab, et hitlerlaste valitsemisele Eestis on kätte jõudmas lõpp. Pole kaugel see päev, millal kangelaslik Punaarmee pühib viimased hitlerlaste röövjõukude jäänused Eesti pinnalt ja Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariigis seatakse jälle jalule nõukogude võim. Ühtlasi avaneb seega võimalus kõigil Eesti NSV-st evakueerunudil tagasi pöörduda kodumaale.

Tööl vabastamised ja Eesti NSV-sse tagasipöördumine viiakse läbi ametlikus korras ja organiseeritult. Omavoliline lahkumine tehastest ja tööstustest on lubamatu ja karistatav. Kuna aga selliseid vääranõutusi on ette tulnud, siis on NSV Liidu RKN otsusega 29. juunist 1944. a. täiendatud NSV Liidu Olemnõukogu Presiidiumi seadust 26. detsembrist 1941. a., ning et tõkestada omavolilist töölt lahkumist, on prokuratuurioranite ja sõjatribunaalidele ülesandeks tehtud pidada kõige ägedamat võitlust omavoliliste töölt lahkumistega, võttes süüdlased seesugustest seaduse-

nõudest üleastumistes karmile vastutusele.

Tehaste ja asutuste juhatajad, kes võtavad tööle deserteerunud töölisi ja ametnikke, võetakse vastutusele ühel alusel väejuhtide varjajateks.

Seepärast Eesti NSV RKN Kaadrite Osakond hoiatab kõiki Eesti NSV-st evakueerunud kodanikke rikkumast NSV Liidu Olemnõukogu Presiidiumi seadust. Eesti NSV-st evakueerunud kodanikud, kes praegu töötavad Nõukogude Liidu tagala tehastes ja tööstustes, võivad oma töökohtadelt lahkuda ainult siis, kui selleks on olemas vastav luba või väljakutse. Tagasievakueeritavate nimekirjade koostamiseks on aga tarvilik, et kõik Eesti NSV-st evakueerunud kodanikud teataksid oma elukoha muutmistest tingimata RKN juures asuval evakueerunute kartoteegile aadressil:

Eesti NSV RKN Kaadrite Osakond, Москва 9, Союзный пер. 5, Постпредство ЧКР СССР при ЧКР СССР.

«РАХВА ХЯЛЬ»
Орган ЦК КП(б) Эстонии
и Советов депутатов трудящихся
Эстонской ССР
Ленинград. Горький пер. № 3

Toimetuse kolleegium.

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV, Tõoranva Saadikute Nõukogude
häälekandja

Nr. 39 (500) A

23. mail 1944. a.

V aastakäik

Kangelased sammuvad koduteed

Eesti rahvas, kes saatuse tahl-
tel pidi nägema oma paljukannata-
nud kodumaal jälle oma verivaen-
lase — sakslase lõusta, on saanud
üle kahe aasta maitsta hitlerlaste
„uue korra“ kannatustekarikat,
näeb selgelt oma lähenevat vaba-
nemist ja teeb sellest ka vasta-
vad järeldused. Pole kahtlust ka
selles, et need järeldused pole ei
hitlerlastele ega ka nende sulas-
tele kuigi roosilised. Kui meie
räägime eesti rahva
omapärasest, siis võime
veendunudult ütelda, et üks
selle omapära liike on
— sakslase vihkamine.
Eestlane vihkab saks-
last nii, nagu ta ei vihk-
kedagi teist maailmas,
kogu oma hingesügav-
se põletava vihaga, kogu
oma kireleegi ja tunne-
teloomaga. Pole mõeldav
suurem vihkamine kui
see, mis põleb eestlase
hingese sakslase vastu ja
mis on sinna kogunenud
enam kui seitsmesaja
aasta kestel.

Sakslased püüavad kogu oma
meelitusel hirmutada eestlasi
nõukogude võimuga, kes pidavat
hukatust tooma eestlastele. Nõu-
kogude võim toob töö-
poolest hukatust, kuid
mitte eesti rahvale, vaid
sakslastele ja eesti soost
hitlerlastele. Neil on töö-
poolest põhjust karta nõukogude
võimu peatset tulekut.

Meenutagem, kes olid ja on
nõukogude võimu tegelased. Eks
need olnud ju töötava rahva
pojad ja tütreid — töölisel, talu-
pojad ja haritlased. Eks tea iga
eestlane, et nõukogude võimu teg-
elased hulgas polnud ühtki pa-
runit, ühtki pankurit või teist
vereimejat. Aga vaadake, mida
kujutavad siis endast hitlerlikud
võimud, need vägivallatsejad, kes
kavatsesid igaveseks asuda eest-
laste turjale. Parun Litzmann —
tuntud preisi mõisnik, kelle mõis-
sades Saksamaal ka tänapäeval
orjavad sajad moonakad. Tema
teeskleb eestlaste sõpra, kuid ta
on ju samasugune meie rahva
„sõber“, nagu seda olid tema esi-
vanemad — saksa mõisnikud meie
maal, eesti rahva veristajad —
kõik need Dellingshausenid, Se-
ckendorfid, Sieversid ja teised
nende taolised timukad. Või võt-
kem prints Hohenlohe, kes on
Litzmanni paremaks käeks Tal-
linnas. See lohemadu tahab ka
olla eestlaste valitseja, et ta mõis
Saksamaal saaks siis Eestist
odavaid orje.

Ja mida kujutab endast hit-
lerlaste poolt naha ja karvade-
ga ära ostetud juudaste jõuk, kõik
need Mäed ja Soodlad, Kalkunid
ja Gailitid, Uluotsad ja Angelu-
sed. Need inimesed on eranditult
kõik sidunud oma isiklikud eluhu-
vid sakslastega, nad on eesti rahva
kõige häbematumalt maha sahk-
endanud saksa mõisnikele ja paru-
neile. Hitlerlaste näpunäitel teesk-
levad nad eesti rahva juhte, eesti
rahva eest hoolitsejaid.

Kui saksa fashistid nüüdses
surmahädas on lubanud oma su-
lastel eesti rahva mõistust mürgi-
tada lobaga mingist „iseseisvu-
sest“, „vabadusest“ ja muudest
sellistest asjadest, mida võimata
on üldse leida natsliku korra
juures, siis mõistab iga mõtleja
eestlane, et see on lihtsalt huk-
kumisele määratud fashistliku
metsloomade abitu võte. Tööpoolest

— nimetagu need fashistlikud lo-
busejad kas või ühegi rahva nime,
kes tööpoolest oleks sakslaselt
saanud kunagi vabaduse, iseseis-
vuse, omariikluse või midagi
muud selletaolist. Ei tea, miks siis
nüüd peaksid sakslased reetma
oma igipõliseid põhimõtteid eesti
rahva suhtes, keda nad on 700
aastat orjastanud ja hävitanud. Et
sakslased on ka tänapäev oma
põhimõttele truus jäänud, selles
võib veenduda iga eestlane, kui
ta jälgib nende tegusid ja mõtteid
tänapäeval. Näiteks Litzmanni kõ-
ne 29. nov. 1942. aastal Tallinnas
koolivalitsuste juhatajate, koolide
inspektorite ja gümnaasiumide
ning kutsekoolide juhatajate ak-
tusel. Selle parunilõuasa kone
avaldati ka 1942. aasta 1. det-
sembri ajalehtedes ning selles sei-
sab muu seas järgmine äärmiselt
selge mõte: „Mineviku tõelisest
kujutusest ajalooõpetuses peab väl-
ja kasvama tunnetus, et ühe mil-
joni elanikuga maa iseseisvus sa-
ja- ja rohkemmiljoniliste suurrii-
kide vahel on ainult näiline, ja et
sellega seotud ühe rahva õnn on
ainult väga piiratud väärtusega.“

Saksa paruni arvates on eesti
rahva iseseisvus rumal ja mõttetu
idee ja isegi selle ideega saavu-
tatud õnn on väga piiratud väärtu-
susega. Ja nüüd pomisevad Ulu-
otsad, Mäed ja teised nende taoli-
sed „mingisugusest“, „vabadusest“
ja „iseseisvusest“ eestlastele, mis
pidavat tulema sakslaste poolt.

Muuseas, alles hiljuti, 13.
aprillil, teatas Berliini raadio, et
Balti riikide valitsuste laiendamise
või üldse uue riikliku korralduse
sisseseadmise ei ole praegu aja-
kohane küsimus.

Samuti pole huvitusest tuua
mõni rida ühest teisest hitlerlaste
saksakeelsest dokumendist, mis
selgelt paljastab sakslaste tõelist
suhtumist Eestimaa. Nimelt on
viimasel ajal Saksa väejuhatuse
andnud igale Eestis asuvalle saksa
sõdurile meelepea, milles öeldak-
se: „Eestimaa on meie sama, mis
Saksamaa. Eesti rahvas töötab
põldudel, kaevandustes ja vabri-
kutes eeskätt saksa armee jaoks.
Meie armee saab tunduva osa
varustusest Eestimaalt. Põletus-
aine tootmine põlevkivist Saksa-
maa sõjategevuse tarveteks on mei-
le tingimata vajalik. Nende ees-
märkide taotlemiseks on eesti rah-
vas piiratud toidu- ja tarbeainete
saamises märksa enam kui kodu-
maal — Saksamaal.“

Siin on selgesõnaliselt öeldud,
missuguse „vabaduse“, „iseseisvu-
se“ ja „omariikluse“ võivad saks-
lased anda eestlastele. Kõik Sak-
samaa ja sakslaste jaoks, mitte
midagi Eestimaa ja eestlaste tar-
veteks — niisugune on sakslaste
loosung.

Eesti rahval pole sakslaselt loo-
ta mingisugust vabadust ega ise-
seisvust, küll aga toob nõukogude
võim eesti rahvale tagasi sakslas-
te poolt röövitud vabaduse, oma-
riikluse ja tõelise iseseisvuse. Sel-
les küsimuses ei pööra ajalooratust
tagasi mitte mingisugused hitler-
laste ja nende sabarakkude nõk-
sud ega sulivõtted. Punaarmee ja
tema ridades võitleva eesti rah-
vuskorpuse sammud on suunatud
meie orjastatud kodumaa vabasta-
misele. Eesti mehed on juba oma
kodumaa pinnal. Kangelased sam-
muvad koduteed ja ükski vägi
maailmas ei suuda tõkestada nen-
de uljast ja võidurikast teekonda.

NÕUKOGUDE LIIDU H Ü M N

N vabade riikide mürdmatu Liidu
loond jäädavaks ajaks suur Venemaa hõim
Sest elagu rahvastest võidule viidud
Nõukogude Liit, tema ühtsus ja võim!

AU Sulle, Isamaa, vaba ja võitmatu,
rahvaste sõpruse, vennuse maa!
Kõrgel me Nõukogu rahvalinn lehvigu,
võidult meid võidule juhtigu ta!

Eil tormidest helendas vabaduspäike,
Suur Lenin meil valgustas võitluste teid.
Truuks rahvale Stalin meid kasvatas kõiki
tööks, kangelastegudeks innustas meid.

AU Sulle, Isamaa, vaba ja võitmatu,
rahvaste õnne ja õitsengu maa!
Kõrgel me Nõukogu rahvalinn lehvigu,
võidult meid võidule juhtigu ta!

Kõik nurjatud kallaletungijad väärab
me lahinguis kasvunud võimas armee.
Me võitluste hoog sugunõlvedeks määrab
aus, kuulsuses hülgama Isamaa tee.

AU Sulle, Isamaa, vaba ja võitmatu,
rahvaste jäädava kuulsuse maa!
Kõrgel me Nõukogu rahvalinn lehvigu,
võidult meid võidule juhtigu ta!

Sakslaste metsik terror Eestis

VANGISTATAKSE KUNI 400 INIMEST PÄEVAS.

Hiljuti Eestist saabunud jutustavad, et praegu kestab seal saksa okupantide julm
terror ja massilised inimeste vangistamised. Eriti kõrgele tõusis terrorilaine 23. ap-
rilli paiku, millal vangistati kuni 400 inimest päevas. Terror ja vangistamised kesta-
vad praegugi veel edasi.

Terroriga ei suuda sakslane eestlast alistada

Eestis võtab laiades hulkades
ikka enam ja enam maad aru-
saamine, et fashistide peremehe-
semine siin läheneb oma lõpu lä-
vele ja selletõttu suureneb vastu-
panu okupantidele. Et eestlasi
hirmuvalitsusega vaos hoida, sel-
leks suurendavad sakslased järjest
terrori.

Eriti kõrgele tõusis fashistliku
terrori laine Eestis eesti rahva
sakslaste vastase võitluse ajaloo-
lise suurpäeva — Jüriöö ajal. Siis
vangistasid sakslased Eestis kuni
400 inimest päevas. Sel ajal, kui
eesti rahvas pidi sakslaste surve
tõttu oma ajaloo eredamat päeva,
mis nagu hele tõrvik leegitseb
pimedas orjaõös, pühitsema ainult
vaiksett oma mõttes, korraldas hit-
lerlik verekoerte kari eestlaste hul-
gas massilisi haaranguid, mille
tulimusena on vangistatud tuhan-
ded inimesed. Kui sakslane kogu
aeg on praalinud, et ta võitleb
„bolshevismi hädaohu“ vastu ja on
püüdnud selleks kavalate meeli-
tuste ja sunnivahenditega kaasa
tõmmata ka eestlasi, siis sellega,
mis praegu Eestis sünnib, kisub
fashistlik kiskja lõplikult maski
oma lõustalt. Sakslaste poolt van-
gistatute hulgas ei ole mitte

ainult bolshevikke, vaid ka tuhan-
deid parteituid eesti haritlasi, töö-
lisi ja talupoegi, kes on meeles-
tatud sakslaste vastu. Saksa oku-
pantide terror Eestis jätkub ja
vangistamised kestavad kogu aeg
edasi.

Kuid saksa okupandid ei suuda
terroriga alistada eesti rahvast
ega võtta temalt sakslasevastast
võitlusvaimu. Metsiku terroriga
on sakslane kasvatanud eestlases
vaid viha ja vihkamist. Praegusele
hitlerlaste terrorile vastab eesti
rahvas sellega, et ta senisest veel
enam koondub ja mobiliseerub
ühiseks ja otsustavaks võitluseks

ajaloolise verivaenlase — sakslase
vastu.

Kuidas ka surmani haavatud
fashistlik kiskja määratseks ja
rabeleks, murtakse ta selgroog
varsti siiski lõplikult Punaarmee
ja tema sõjaliitlaste poolt. Et
Eesti pääseks rutemini ja vähe-
mate kaotustega surmakrampides
viskleva fashistliku metsloomade
küünelt vahelt, on vajalik, et ko-
gu eesti rahvas sellele suurele
võitlusele kaasa aitaks. Mida
hoogsam ja vihasem on võitlus,
seda rutemini kihutame hitlerlikud
määratsejad oma maalt välja.

J. KIPPER.

Nõukogude-Saksa rindelt

20. ja 21. mail ei toimu-
nud rinnetel olulisi muuda-
tusi.

19. ja 20. mail tulistati
õhulahinguis ja õhutõrjeka-
hurvää tulega alla 83 vaenla-
se lennukit.

Punalipulise Balti mere
laevastiku lendurid andsid
lööke vaenlase laevadele
Soome lahes. Uputati 2
valvelaeva, 2 kiirdessant-
praami ja üks valvekaater.
Narva lahes uputasid meie
lendurid kaks vaenlase val-
velaeva ja kaks traierit.

Vabade rahvaste võidu hümn

Kuna Nõukogude Liidu endine hümn „Internatsionaal“ ei vastanud sisuliselt enam neile põhilistele muudatustele, mis on sündinud meie suurel Kodumaal nõukogude korra võidu tulemusena, siis otsustas Nõukogude Liidu Rahvakomissaride Nõukogu asendada senise riigihümni teksti uue tekstiga, mis oma sisult ja laadilt vastab nõukogude korra sotsialistlikule olemusele. Vastavalt sellele on loodud ka uue riigihümni muusika. Tekst on koostatud nõukogude kirjanike, Stalini preemia laureaatide Sergei Mihhalkovi ja El-Registani poolt. Muusika uuele hümnile on kirjutanud Stalini preemia laureaat komponist A. V. Aleksandrov. Hümn on eesti keelde tõlkinud luuletajad Mart Raud ja Jaan Kärner.

Mitmesugustel asudel on rahvad loonud hümnid, suursuguseid ja pidulikke oma maa ja oma rahva kangelaste auks. Nendes on nad laulnud kõigest, mis on olnud kallis nende südameile ja mis sütitas nende meeli. Kuid kõikide hümnide hulgas on Nõukogude Liidu uus hümn erilaadne ja esmakordne inimkonna ajaloos seepoolest, et ta on ainsa sotsialistliku riigi hümn, selle sotsialistliku riigi hümn, mis võimsana ja vankumatu ühel kuundikul maakeral juba veerandsada aastat tugineb sotsialistlikule ülesehitustööle, loodud kõikide vabade rahvaste ühise tahte ja ühiste taotluste tulemusena. Uus hümn on selle võimsa ja ajalooliselt kõige eesrindlikuma maa sõnaline ja muusikaline vapp.

Uus Nõukogude Liidu riigihümn sündis Isamaasõja katsumisrõhkeil päevil, mil kõik Nõukogude Liidu rahvad on tõusnud üksmeelselt heroiliseks võitluseks meie maad orjastada tahtvate saksa rööv vallutajate vastu. Seega Nõukogude Liidu uus hümn väljendab nõukogude inimeste mõtteid ja tundeid, millega nad elavad meie suurel ajastul. Kõik nõukogude inimesed teavad ja tunnevad suurt vastutust, mis käesolevas hiiglvõitluses seisab meie sugupõlve ees inimkonna parimate saavutuste kaitsmisel. Me teame, et käesolevas sõjas otsustatakse mitte üksnes meie, vaid ka järeltulivate põlvete saatus. Kuigi sõda on jõudmas lõppjärku ja meie võit on ligil, on tarvis seda enam veel uusi, värskeid jõupingutusi sõja kiiremaks võidurikkaks lõpuleviimiseks. Kuid nõukogude inimeste patriotsim, mis puhkes võimsa lainena Suures Oktoobrirevolutsioonis, kasvas ja tugevnes järgnevat rahuliku ülesehitustöö aastail, ei karda pingutusi, vaid ületab kõik raskused oma teel. Kõik Nõukogude Liidu rahvad, eesotsas suure vene rahvaga, kellele langes kandev osa Oktoobrirevolutsiooni saavutuste kaitsmisel ja edasiarendamisel, löid võimsa tööliste, talupoegade ja intelligentsi sotsialistliku riigi. Isamaasõja päevil on võitluses karastunud sotsialistlik rahvaste sõprus. Kõik rahvad on võrdsed poliitiliselt ja moraalselt Nõukogudemaa vabade rahvaste pe-

res. Siia kuulub võrdõiguslikuna ka meie väike eesti rahvas. Väljendades Suur-Vene ja kõikide teiste Nõukogude Liidu rahvaste monoliitsust, lausub üllalt hümn esimene salm:

On vabade riikide mürdmatu liidu loond jäädavaks ajaks suur Venemaa hõim.

Sest elagu rahvastest võidule viidud

Nõukogude Liit, tema ühtsus ja võim.

Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liit on maa, mis omab maailma kõige täiuslikuma ja demokraatlikuma, kõikidele rahvastele majanduslikku ja kultuurilist õitsengut kindlustava Stalini Konstitutsiooni, siin on läbi viidud põhilised sotsiaalsed uuendused, on kaotatud inimese eksploatimine inimese poolt, siin pole sotsiaalsel ebavõrdsust ega rahvuslikku vaenu. Inimeste kõige palavamate unistuste uus maailm on saanud reaalseks meie maal, sotsialistliku ülesehitustöö jätkuvas võidukäigus. Võimas sotsialistlik ülesehitustöö teostati laia rahvahulka poolt Lenini-Stalini partei juhtimisel. Sellest tululab ka hümn teine salm:

Meil tormidest helendas vabaduspäike.

Suur Lenin meil valgustas võitluste teid.

Truuks rahvale Stalin meid kasvatatas kõiki,

tööks, kangelastegudeks innustas meid.

Meie tugevus ja jõud avaldub praeguses võrdlematus võitluses saksa fashistide vastu, meie Punaarmee kuulsusrikkais võitluses. Rohkem kui oma elu armastavad nõukogude inimesed oma Suurt Sotsialistlikku Kodumaad ja oma sünnimaad. Meile, eestlasile, on kallis meie paene rannikmaa Läänemere kallastel, peagi Hitleri kanna alt vabastuv, taas loodav Nõukogude Eesti. Olemä uhked, et Punaarmee ridades võitleb kaasa ka meie eesti rahva poegi, kes koos oma vendadega nõukogude rahvaste perest päevpäevalt puhastavad meie kodumaa pinda fashistlikust rämp-sust.

Kõik nurjatud kallaletungijad väärab

me lahinguis kasvunud, võimas armee.

Me võitluste hoog sugupõlvadeks määrab

aus, kuulsuses hiilgama Isamaa tee.

Nõukogude Liidu uue hümn ühes-tes, lihtsates, kuid suursugustes ja tabavais värsides on leidnud väljenduse kõik sotsialismi pidulikust võidukäigust sündinud muudatused. Laulu sõnade lähedane mõte ja voolavus, ta kütkestav muusika tungib miljonite inimeste südamesse. Vaimustusega laulavad seda meie vabad võitlejad oma jätkuval võiduteel, meie töökangelased tagalas, hümn sõnadega huultel hävitavad meie kartmatud partisanid vihatud vaenlasi, ja vaimustusega laulab oma hümn kogu Nõukogude Liidu rahvas.

V. KRUUS.

NÕUKOGUDE LIIDU HÜMN

Võimsalt. Pidulikult

1. ON VA - BA - DE RI - RI - DE MURD - MA - TU LI - DU LOOND

JÄ - DA - VAKS A - JAKS SUUR VE - NE - MAA HÕIM. SEST E - LA - GU RAH - VAS - TEST

VOI - DU - LE VII - DUD NÕU - KO - GU - DE LIIT, TE - MA ÜHT - SUS JA VÕIM!

AU - SUL - LE, I - SA - MAA, VA - BA JA VÕIT - MA - TU,

RAH - VAS - TE SÕP - RU - SE, VEND - LU - SE MAA! KÕR - GEL ME NÕU - KO - GU

RAH - VA - LIPP LEH - VI - GU, VÕI - DUT MEID VOI - DU - LE

2. MEIL // VOI - DUT MEID VOI -DU - LE JUH - TI - GU TA!

SÕJATEGEVUS ITAALIAS

Liitlaste peastaap Itaalias teatab, et liitlaste pealetungiv armee jätkab pidevalt tugevat survet kogu rinde ulatuses.

Inglise 8. armee väed tungisid kõikjal Liri jõe orus „Hitleri liini“ eelpostide asukohtadesse ja on tihedas kontaktis vaenlase peakaitsevööndiga. Luure on teinud kindlaks, et vaenlase kaitse on Liri orus tugev, nagu seda loode-

tigi, ja liitlaste väed on kohanud ägedat vastupanu.

Ameerika 5. armee väed jätkasid vaenlase väljasurumist tema peamistest kaitsepositsioonidest. Gaeta poolsaar on täielikult vaenlasest puhastatud. Prantsuse vägede eelväed ahvardavad praegu Pikot ja Pontekorvot, mis asetsevad Cassinost lääne pool.

Liitlaste Vahemere lennukivi sooritas 640 lennukiväljalendu.

Hitlerivastane võitlus Põhja-Itaalias

Viimasel ajal on partisanide tegevus Põhja-Itaalias kasvunud. Sakslaste poolt kontrollitav Rooma raadio teatas, et ainult Aadria mere ranniku piirkonnas tegutseb üle kolme ja poole tuhande Itaalia partisaani. Rooma raadio teatel on partisanidel kasutada soomusautod, palju kuulipildujaid, tankitõrjekahureid ja lõhkeaineid.

Hitleri tagalas

Schweitsi ajaleht „National Zeitung“ kirjutab, et välisvõõrliste sabotaaži „saksa“ ettevõtetes on mitutunud täpsemaks nähtuseks. Vaatamata karmidele survevahendele lahkuvad tuhanded välismaalased omavoliliselt ettevõtetest. Vähemalt 50.000 välismaalast elab Saksamaal põranda all.

Salajasel punktide varustatud peidetiivsete dokumentidega, mis on valmistatud väga hoolikalt, kirjutab ajaleht. Nende dokumentide abil on paljudel välismaalastel õnnestunud lõpuks kodumaale põgeneda. Ajaleht kirjutab, et saksa võimud on rahutud välismaalaste laialivalgumise pärast ja on pannud jaamades ja reisirajoonides kehtima erilise kontrolli.

Nõukogude lennurünnakud kiirendavad Eesti vabanemist

Seoses Punaarmee jõudmisega ENSV territooriumile on Nõukogude lennukid korduvalt pommitanud seal asuvaid sõjalisi objekte linnades, raudteesõlmades, sadamades, samuti ka põlevkivitööstuse piirkonda.

Sakslased, kes kasutavad kõiki võimalikke vahendeid, et murda ja summutada Eestis üha enam lõkkele lõvart saksavastast meeleolu ning ühes sellega püüavad mobiliseerida eestlast hukkumisele määratud saksa armee vastu, on lasknud lahti paanilise hädakisa nende õhurünnakute puhul. Nõukogude lennukid tahtvat hävitada eesti rahvast ja terroriseerivat rahulikke elanikke.

Samad saksa mõrtsukad, kes halastamatult põletasid maha Mustvee kaluritelinnakese maju, lasksid maha oma varustustest leekidest päästa püüdnud inimesi ja tulistasid lennukite kuulipildujatega rahulikke elanikke, kaitsetuid naisi ja lapsi, hävitasid nend, kui nõukogude lennukid hävitavad võimsate lõõkidega õhust nende sõjalisi latusid ja sõjaväeasutuste täidetud raudteesõlmade ning raudteesõlmade purustamisega takistavad neid „reegliaraset“ taganemast,

sõjaliste vedude läbiviimist ja maa paljaksröövimist. Muidugi on neil nutulauluks eelne põhjus Kiviõli ja Sillamäe pommitamise puhul, sest seni võisid nad sealt välja pigistada nappi lisa oma äärmiselt kokkukuivanud õlitagavara, dele.

Pommitades Eesti linnades asuvaid sakslaste sõjalisi objekte, ei taha nõukogude lennukid sellega purustada tööliste linnaosi ja piirkondi, mis ei oma sõjalist tähtsust. Need lennurünnakud on suunatud eranditult puhtsõjalistele eesmärkidele. Okski nõukogude lennukid ei põe sellist purustamismaaniat, nagu see on omane fashistlikele raisaküllidele. Iga Nõukogude lennuk teab, kui palju vaeva nõuab rahvalt nende linnade ülesehitamine, mis saadakse vaenlaselt kätte purustatult. Meile kõigile oleks parem, kui need linnad säiliks võimalikult terveks.

Kuid on paratamatu, et selliste rünnakute juures saavad tahtmatult kannatada ka rahulikkude inimeste elumud, kunstilise ja ajaloolise väärtusega ehitused ja mälestusmärgid.

Sakslasi ei saa me Eestist minema kihutada paljaste sõnadega. Nad tulevad välja peksta sealt

ükskõik milliste ohvrite hinnaga. Pidage meeles suure Lenini surmatuid sõnu: „Kui sõda on osutunud vältimatuks — kõik sõja peaks.“

Sakslaste hädakisa nõukogude lennurünnakute üle pole tingitud mitte kaastundest eestlaste vastu. Okupatsioonipäevad on küllalt valusalt õpetanud kõiki hindama sakslaste „südamlikkust“. Vastupidiselt: see hädakisa näitab ilmselt, kui võrd valusaks terasruksaks on need õhurünnakud sakslastele muutunud. See hädakisa on nutulaul nende ladude pärast, mis süttisid nõukogude lennukipommituste all, nende tehaste pärast, mida õhurünnakud on rivist välja löönud, nii et need enam ei too da saksa röövarmeed tarvidusteks, nende purustatud raudteesõlmade ja sadamate pärast, mis takistavad sakslastel oma vägede ümber paigutamist ja maa paljaksröövimist.

Mida hävitavamad on meie lõõgid sakslastele, seda kiiremini vabaneb meie sünnimaa nende käest. Tuleb võtta neilt kõik teed taganemiseks ja maa paljaksröövimiseks. Ja nõukogude õhurünnakud on üks selliseid vahendeid, mis kiirendavad peatselt saabuvat võidutundi.

J. SCHMUUL

Tankidessant sakslaste tagalasse.

Olukord vabastatud linnades ja küldes sakslaste taganemisel

Punaarmee eesti väekoondiste poolt vabastati jaanuaris 1943. a. Velikije Luki linn ja rida asustatud punkte selles rajoonis. Peale selle vabastati meie korpus suurtükiväepolkude energilisel kaasabil 1943. a. teisel poolel Neveli linn ning rida selle ümbruses asuvaid külasid.

Kui sõita Velikije Luki rajooni, siis paistab kaugelt silma ilus, uueaegne stiilis ehitatud linn. Ligemale, umbes 4–5 km kaugusele jõudes näeme, et suured kivimajad on katusteta, akendeta ning linna sisseastumisel selgub, et ilusast mugavast linnast pole muud järele jäänud kui majade seinad — rusud. Kõik elumajad, raudtee- ja elektrijaamad, veevärk jne. on purustatud. Vastavõitlust tuli pidada peaaegu iga maja vallutamisel, mitte üksi linna ümbruses, vaid ka iga maja oli tegelikult kindlustatud.

Kohe pärast meie vägede sissemarsimist ilmusid aegamööda keldritest välja vaevalt liikuvad inimesed. Lähemalt kõiki urkaid läbi uurides leidsime pimedates koobastes vaevalt rääkivaid, nälginud ja haiged eraistkuid, kes lamasid otse põrandal või paremal juhul mustadel, määrdunud õgedel. Nende kõrval olid laibad — mõned nendest on juba lehkama hakanud. Keldrituumid ja koopad olid muidugi kütmata ja valguseta. Mustus võimutses igal pool. Korralik puhastus puudus, nõnda et vett katsuti tuua ruumates õõsilt lahingutegevuse vaheajal Lovati jõest, mis oli roojastatud. Toiduaineid oli ka väga suures napuses. Keldrites ja koobastes viibijad suitsid vaevalt rääkida. Nende õnn ja rõõm oli kirjeldamatu.

matu, kui nad nägid meie punaarmee lasti oma vabastajaid. Paljud katsusid oma viimast energiat kokku võttes käte raskelt tõusta. Nad tõusid sõdamest meie sõjamehi. Korduvalt nägin, kuidas elanikud pakkusid oma viimast leivaraasukest vabastajale, kuid meie mehed ei võtnud seda vastu, vaid kostitasid ise nälginud Velikije Luki elanikke konservide, küpsiste ja leivaga.

Mitte sugugi parem polnud seisukord fashistide eneste juures. Mäletan, et 7. jaanuaril 1943. a. kui linna täielikult vabastamisel tuli üle võtta umbes 1500 haiget — haavatud saksa sõdurid ja ohvitsereid, kes olid mahutatud Velikije Luki kindluses olevatesse keldrituumadesse. Nende haigete kõigi juures õues lamades hobuste kappade ja soolikate hunnikud, kuna liha haigete ütluse järgi oli kasutatud toiduks. Fashistide meeleolu oli lootusetu. Hitleri võitmatuks reklameeritud armeest oli järele jäänud sandide karl. Paljud sõdurid ja ohvitsereid kandsid elanikest röövitud suurtesse, tekke, kasukaid jne.

Eelpool kirjeldatud pildist erines vähe olukord Neveli linnas, mille vallutamine tuli fashistidele täiesti ootamatu.

Mis puutub Velikije Luki ja Neveli linna ümbruses asuvatesse küldesse, siis nende asukoht on üldse raske kindlaks teha, sest vallutatud küldest oli järele jäänud heal juhul ainult üksikud majadekorstnad, mida kohalikud elanikud on hiljem ajaajooksul suuremalt jaolt ära kasutanud muldmajadesse ahnude ehitamiseks.

O. P.

Valel on lühikesed jalad

Eduka pealetungi tagajärjel on Punaarmee vabastanud saksa fashistlikust ikkest üle kolme neljandiku okupeeritud Nõukogude maast. Punaarmee pealetungivad osad on jõudnud meie riigi piiridele enam kui 400 kilomeetri ulatuses ning jälitades saksa armeesid ja nendega liidus olevaid rumeenia vägesid ületanud mõningates rindelõikudes Pruti jõe ja astunud Rumeenia territooriumile.

Harjunud kombe järgi, nagu elukutselised vägivallatsejad ja röövlid kunagi, riisusid taganevad saksa väed Rumeenia küldest ja linnadest mis aga võtta sai. Fashistlik propaganda aga kollitas rumeenia elanikke kõiksugu õudusjutudega, maalisk Punaarmeed kolletisena, kes tapvat, vägivallatsevat, röövivat jne.

Kuid valel on lühikesed jalad ja kohalejäänud rumeenia elanikud veendusid peagi, et „Punaarmee ei ole ega saagi olla rassivastaste rahvaste vastu, et ta on kasvatatud kõikide rahvaste ja rasside üheõigustuse vaimus, teiste rahvaste õiguste austamise vaimus“ (Stalin).

Nagu teatas Nõukogude Informbüroo 17. mail s. a., oli Punaarmee poolt vallutatud Rumeenia

rajoonide elanikel võimalus vabalt väljendada oma suhtumist sõjasse ja hitlerlikku Saksamaasse, kes selle sõja Rumeeniale peale sundis. Hõrleu linnas kutsus kohaliku võimu asutus koosoleku kokku, millest võttis osa ligi 300 inimest. Koosolekul esinesid linna primaar, vaimulik Constantinescu ja teised linna kodanikud. Vaimulik Constantinescu teatas: „Sakslased olid lõpmata leidlikud laimujuttude väljamõtlejades ja õuduste kirjeldamises, mis meid ootavat vene vägede tulekul. Nüüd oleme me kõik veendunud, et sakslased ülbelt valetasid. Ma olen õnnelik, et siia jään, ning püüan abistada Punaarmeel, millega aga võin.“ Vaimulik Argir Popa teatas oma juttuses koguduseliikmetele: „Praegu näeme meie kõik, et Punaarmee ei tulnud Rumeeniasse mitte selleks, et võita Rumeenia maa. Nõukogude väed tulid siia, et sakslasi välja ajada. Kõik usklikud, kõik rumeenlased peavad abistama Punaarmeel, sest ta vabastab meie maa sakslastest — Rumeenia põlistest vaenlastest.“

Sutshava linna ajaloomuuseumi direktor professor Sorocan teatas: „Saksa sõjavõimud majutasid ajaloomuuseumi ja selle raamatukogu

gusse väeosa. Taganedes hävitasid ja tassisid sakslased muuseumi laiali. Kui nad linnast välja kihutati, siis avastasid ma, et muuseumi väärtuslikumad eksponaadid — vanad mälestusmärgid, relvad, vanade rahade vitriinid, majapidamise esemed — olid hävitatud. Raamatukogust on kadunud väärtuslikud ja haruldased raamatud. Seda tegid need barbarid.“

Mõisnik Vassile Al-ksutu jutustas: „Esimese maailmasõja ajal sisidisin sakslaste vastu. Sellest ajast peale on sakslased muutunud veel jultunumaks, nad pumpavad Rumeeniast välja naftat, toidu- ja loomaineid. Sakslased ja nende käsilikud kollitasid meid ja rääkisid, et kui Nõukogude väed Rumeeniasse tulevad, siis maksavad nad rumeenlastele halastamatult kätte, kuid venelased ei puutu rahulikke elanikke. Saksa sõdurid võtsid minult hulga hobuseid, loomi ja kolm traktorit. Venelased ei võtnud minult midagi. Minu mõlemad veskid töötavad vahetpidamata. Ma veendusin, et Punaarmee ei soovi paha rumeenia rahvale. Mina, nagu ka paljud teised rumeenlased, tahan, et sakslased oleksid igavesti välja aetud Rumeenia territooriumilt.“

Saksa hullu ideoloogia

Kogu maailma tähelepanu keskuses seisab tänapäeval Punaarmee uus ajalooline võit Krimmis.

Saksa kaitse murdmise ja Sevastopoli vabastamise — saksa armee täieliku purustamise Krimmis on leidnud välisajakirjanduses suurt vastukaja kui Punaarmee kõige hiilgavam sõjalist võitlust võit saksa röövialutajate lõplikuks purustamiseks Kogu Euroopas.

Teades Sevastopoli kindlustuse otsustavat tähtsust Musta mere valitsemise tsentrumina ümbritsesid sakslased Sevastopoli platsidarmid võimsate kindlustustidega ja varustasid kogu kaasaegse sõjatehnika viimaste vahenditega. Oma kõrvalealises mõttes nad hoida enda käes seda võimsat keskust.

Sakslaste peamees Sevastopoliis seadis vägedele ülesande: „Mitte ühte sammugi taganeda Sevastopoli kindluse kaitseks. Meie ees on kaitsta täna päeva Saksamaa kõige elulisem punkt. See teadmine peab olema iga sõdalasi ja ohvitseri. Sellepärast iga võitleja, kes lahku positsioonilt, — lastakse maha.“

Hitler ja tema kindralid maletasid võitlema viimse padru-

nini, saatsid kõrgeid rahalisi autasusi, raudriste ja rüütliriste. Saksa 17. armee komandör andis 3. mail käsu: „Kõrgemast staabist (Hitleri peakorterist) on käsk kaitsta iga jalatäit Sevastopoli platsidarmist.“ Sakslased omistasid Sevastopoli määratud tähelepanu. Veel 31. aprillil oli paisatud sinna üle mere 20.000 meest. Kõik oma lootused panid sakslased Sevastopoli kindluse võitmatusele. Kindralleitnant F. Krause teatas veel 3. mail õhtul, et „Sevastopool on maailma võimsaim kindlus.“ Sakslased arvestasid, et kui Punaarmee leiab Sevastopoli 1941–1942. a. 250. päeva, siis sakslased ehitavad siia kõige võimsama kindluse, püsivad vähemalt 500 päeva või ei lahku üldse.“

Kui Punaarmee asus pärast ettevalmistust otsustavale rünnakule, suutsid sakslased vastu pidada Sevastopoli 600 päeva asemel vaid 25 päeva.

„Punaarmee organiseeritud 1000. ja 1001. sakslaste kohalav. Kõrge New-York Herald. Kolme päeva jooksul koolitati sakslaste kaks aastat õpetatud kindlustustele purustav tuli. Tundes oma lõppu, pani vaenlane ägedalt vastu. Punaarmee võitlejate kätgelasklikkus ilmes eriti

neil rünnakupäevadel... Tankid lötsid otse daatidele. Võitlejad tungisid kitsaste kiiludena sügavale vaenlase tagalasse. Saksa raadio pasundas neil päevil üle maa, et „Punaarmee ei sõdi korrapäraselt — jalaväe vastu tulevad rünnakule kahurväed, kes eeslinnide purustavad ja murravad läbi saksa kaitseliinid.“ See on tõsi, Punaarmee ainus reegliarusus on purustada vaenlane, ja selle ülesande täitmiseks hülgasid Punaarmee võitlejad kõik sakslaste poolt kõvasti kinnipeetavad sõjapidamise tehnilised „korrapärasused“. Iga mees Punaarmees on omaette jõud, kes ülemjuhataja käsu — purustada vaenlane — järges rakendab isiklikku initsiatiivi kõige kõrgeimal määral. See on Punaarmee jõud, mis sunnib sakslasi kogu tema järgest ja peatselt ka lõppu.

Saksa haige hullu — Hitleri ideoloogia — ei keegi ilmekamalt sel kolme päeva, kui Punaarmee vabastas Sevastopoli. See on järele loomulik, kui lastakse Sevastopoli vabastada, millel kujutati linn-kindlust võimsate kontuuridega, tervete metsade tanki- ja suurtükiväerelvadega, ettesihitud kindlusega, hästi rivistatud laikivast saabastes vägedega. Teine pilt näitas, kuidas Hitler ise kinnitab raudristi „Sevastopoli päästmise“ eest ühe

fritsu rinnale. Saksa raadio laskis neil päevil 24 tundi järjest marssida ja kõneda, et „Sevastopool on päästetud“. Punaarmee ei jõua võtta maailma kõige tugevamat kindlust“ jne.

Aga kolme päeva pärast ei olnud sellest järele jäänud midagi. Punaarmee võitis Sevastopoli punase vabaduselipu. Sakslaste kisa, et nad võtavad tagasi veel terve Krimmi, oli muutunud komöödiaks. Ligi 112.000 kaotatud sõdurit ja ohvitsert, neist 61.587, vangi loetud rünnakul ja mürkude, viinad jäid Krimmi mägedele ja Sevastopoli lahingutele. Neist plakateist ja kõnedest jäi järele vaid paha mälestus, millest saksa „maailmavallutajad“ Adnam ei rääkida.

Seda sakslaste „haige hullu“ ideoloogiat levitatakse kogu Euroopas. Peatruummees Adolff räägib nii, et nad on katkemas — „Suur-Saksamaa ei ole veel kaotanud“. Igaüks, kes taustakunstnikud, neid hüüab ka Uutots, Spoodla. Mäe ja teised, maalivad plakateid, hakkavad videga, et Saksamaa on „veel tugev“, et eesti rahvas „võitleb iseseisvuse“ eest. Selle äraandmisega püütakse ka eesti rahvas tõmmata sellesse olukorda, keda sunnitakse viimse tunnini, valama verd ja tooma ohvreid saksa hullude eest — kõige suurema vale ja „eesti ja saksa rahva saatusvõitluse“

nime all. Saksa rindele küüditatakse eesti mehi. Sakslased ja nende kaasikud pasundavad kunj viimase tunnini, et „võit on meie“, siis aga, kui lõpp on näha, visatakse pildid nurka, lennatakse ära nagu lendasid kindralid Sevastopoliist ja lastakse õnnetus hukkuda, nagu Krimmis hukkus terve armee.

Punaarmee pealetungi oskuse ja võimsuse triumf Krimmi vabastamisel näitas kogu maailmale, et mitte mingisugused võitmatud kindlused“ ega „võitmatud vallid“ ei suuda päästa sakslasi purustamisest. Inglise ajaleht „Evening Standard“ kirjutab sel puhul: „Kui Sevastopool, maailma kõige võimsam kindlus, ei suutnud vastu pidada rünnakut, kuidas suudavad siis vastu pidada vaenlase kindlustatud saksa positsioonid Lääne-Euroopas, kui rünnakule lähevad pealetungijad.“ Eesti rahvas aga ei lase ennast hukatusse vedada. Sakslaste poolt, nagu juhtus saksa vasallide rumeenlastega Krimmis. Seepärast võitleb ta Punaarmee ja meie liitlasvägede toetamisega Eesti rahval on võimalik ja raineel meel, et ta ei taitsa hullude pooli järgi, vaid aktiivselt sakslaste vastu võideldes päästab end hävitamisest.

H. TOOMSALU

Liitlaste väed otsustava löögi eel

Kuidas Goebbels ja tema rohkemvõimelised suuvõõrdid ka ei keldiks, ei või nad varjata oma hirmu liitlaste vägede eelseisva sisestungi ees. See hirm läbib igat nende esinemist, mille eesmärgiks on saksa rahva „rahustamine”. „Hämmastav on, millise veendumusega läänevaenlane arutab sisestungimise küsimust,” kirjutab Goebbels. „Kui vaimseid seisukor- da läänerrindel,” laulab temale kaasa kindral Dittmar, „siis näeme, et siin on tehtud aastate kau- pa eeltööd ülikvaliteetsete võimuste juures.”

Püüdes varjata tõelist olukorda lohutavad mõlemad — nii Goeb- bels kui ka Dittmar — saksa väl- sekodanlasi lootustega mingisu- gustele muinasjutulistele „mitte selgunud” teguritele. Neile ei jää muud üle kui kasutada sääraseid kahlast lohutust, sest kõik sel- gunud, tõelikult tegurid räägivad sellest, et löögiks läänest on loo- dud eriti soodsad eeldused. Saksa- lased ei või Nõukogude-Saksa- rindelt ära võtta alustki sõdurit, sest seal ahvardavad neid Puna- armee uued tõhusad löögid, eriti müüdist pärast Krimmi poolsaare va- bastamist. Vastupidi, kõik and- med räägivad sellest, et sakslased pakiliselt paiskavad järjest uusi vägesid idarindel.

Kuidas on lood siis läänes? Hiljuti avaldadi inglise ja Ameerika Ohendriikide valitsuste ühine teadaanne allveesõja käigust. Sel- les teadaandes märgitakse, et ap- rillis uputatud allveelaevade arv on suurem kui liitlaste kaubala- evade arv, mida saksa allveelaevad selle aja kestel on põhja lasknud.

Paremini ei käi sakslaste käsi ka õhus. Oma hoogsamalt ja lale- malt arenevad liitlaste pommitrün- nakud, järjest nõrgemaks jääb saksa hävituslennuväe vastupanu. Inglise-ameerika viimases teada- andes on öeldud, et 1944. aasta esimese kolme kuu kestel on sak- sa hävituslennuvägi kaotanud len- nukeid rohkem kui tehased neid jõuavad toota. 1944. a. märtsis oli saksa hävituslennukite too- dangu tase madalam kui 1942. aasta augustis. aprillis aga langes hävituslennukite toodangu tase veel madalamale. Teadaandes öel- dakse, et „Leipzigis, Augsburgis, Braunschweigis ja Kasselis, rää- kimata juba Berliinis, Hamburgis, Frankfurtis, Münchenis ja Stutt- gardis teostatud hiljelsuurete pu- rustuste tagajärjeks oli, et kogu majandusliku vastastikuse seotuse süsteem, millest olenevad lennu- kiirustuse ettevõtted, oli otseselt või kaudselt rikutud.”

Mis puutub maaväe jõudude vahekorra, siis vaevast on tarvis tõestada, kui suur on ülekaal meie liitlaste pool. Kellede käsutuses on suurearvulised ülihästi varustatud sõjaväed.

Rooki kolonel Bratt, kellele kuidagi ei saa ette heita sümpaa- tia puudust natside vastu, kir- jutab, et sakslased panevat liiga suure lootusi oma kindlustustele. Kuid mingisugused kindlustused ei päästa selsukorda, kui ei ole kül- laldasel arvul sõidureid nende kind- lustuste kaitseks. Kuid just sõdu- riteest on Saksa maal suur puudus. Ja kui algab sisestung läänest, siis tuleb sakslastel sõidida kahel rindele, ilma et neil võimalik oleks vägesid ühelt rindelt teisele pa- sata. Nagu kirjutab Ameerika aja- leht „PM”, võib saksa sõjavägi, aenult ühel pearindel — idarindel, kasutada oma strateegilist reserve ja läänerrindel vägesid. Kui aga tekib teine rinne, siis võib Saksa- maa ainuüksi oma järjest kahane- vatele strateegilistele reservidele loota, kuna inglise-ameerika üle- llaal reservide alal on vastuväl- damatu.”

Olukord liitlaste vägede sis- tungimiseks Euroopa mandril on praegu enam kui soodne. Kõik ettevalmistused selleks on tehtud. Selle sisestungi edus ei tule kahel- da, kui pealetung teostatakse, nagu kirjutab „Times”, täie jõu- ga.

Katoliku preestri S. Orlemanski külaskäigust

Aprillis saabus Nõukogude Liitu Springfieldi linnast (Ameerika Ohendriikide Massachusettsi osariigist) katoliku preester Stanislav Orlemanski, et tutvuda evakueeritud Poola kodanike olu- korraga Nõukogude Liidus. Ta külastas kooli poola lastele Za- gorski linnas ja viibis Nõukogude Liidu territooriumil formeeritud Poola armee.

28. aprillil oli preester Stanislav Orlemanski pikem jutu- ajamine seltsimees Staliniga, mil- le juures viibis ka sm. V. Molotov.

Enne tagasisõitu Ameerikasse esines preester Stanislav Orle- manski Moskva raadios poola- keelse kõnega poola rahvale, mil- les ta rääkis oma tegevuse põhi- eesmärkidest Ameerikas ja oma külaskäigu muljetest.

„Associated Pressi” telegraafi- agentuuri Chicago korrespondent toob ära preester Orlemanski tähtsamad märkused pressikonve- rentsil.

„Kord jaanuarikuus kirjutasin ma härra Hullile kirja palvega mulle välja anda pass sõiduks Nõukogude Liitu. Saabus vastus, et Ameerika valitsus ei ole selle vastu, kuid temale on teadmata, kuidas suhtub sellesse Nõukogu- de valitsus. Ma kirjutasin vene konsulaati New Yorki ning mulle vastati, et on vajalik Marssal Stalini luba. Lõpuks tuli Marssal Stalinilt isiklikult luba, mis mind Venemaa kutsus.”

„Ma ei tee mingeid avaldusi Venemaa kohta. Minul oleks mõtetu rääkida usust.

Nüüd Stalinist. Ma vestlesin Molotoviga tund aega. Ma olin

teatris ning minule helistati, et ma sõidaksin Kremlisse, ning ma siirdusin sinna. Molotov ja Stalin olid koos. Ma vestlesin Staliniga üle kahe tunni. Minu teine ju- tuajamine kestis umbes niisama palju aega. Ma leidsin, et Stalin on väga demokraatlik ning väga avameelse iseloomuga.

Orlemanski andis ajakirjandu- se esindajatele üle järgmise teks- tiga ametliku teadaande: „Ma sõitsin Moskvasse mitte kui ka- toliku kiriku või Ohendriikide riigidepartemangu esindaja, vaid kui eraisik poola küsimuse uurimiseks. Ma ei ole kommunist ning ma teatsin sellest avalikult Moskvas oma avalikus läkituses Poola armeele. Ma olen ameerika- lane. Ma kriipsutan alla, et ma sõitsin Moskvasse üksinda ja tu- lin tagasi üksinda. Ma ei kuulu mingisugusesse kliiki, fraktsiooni või parteisse. 30 aasta jook- sul, mille kestel ma olen kand- nud vaimuliku rüüd, oli minu esimene puhkusmissioon Mosk- vasse, mille eesmärgiks oli minu kiriku abistamine Poolas.

Vaatleme mõningaid avaldusi, mida on teinud minu ametiven- nad vaimulikud. Siin esimene: auväärt James Lowler, katoliku heategevate seltside rahvusliku konverentsi kindralsekretäri abi, ütles: „Maailm, kes oli Nõukogu- de valitsuse sõjaka ateismi tun- nistajaks paljude aastate vältel, peab ettevaatlikult suhtuma sel- listesse avaldustesse nagu see on pater Orlemanski oma.”

Sellele vastas pater Orlemans- ki: „Pater Lowler, teie ainult rää- gite, mina aga toetun ametlikule ajaloolisele dokumendile. Ma pean

teile vastama õigust: Minu programmi esimeseks ülesandeks oli tuua teile antud küsimuse koh- ta ametlik teadaanne. Kas olete praegu veendunud, et minu mis- sioon Moskvasse oli tagajärjekas?

Ma olen veendunud, et amee- rika publik saab minu seisukohast aru ja hindab seda. Minul on tä- helepanuväärseid teateid Poola kohta, kuid need saavad teata- vaks hiljem.”

Teadaandele on juurde lisatud järgmised küsimused, millised Orlemanski sõnade järgi ta on esi- tanud J. V. Stalinile ning J. V. Stalini vastused. Allpool on nen- de küsimuste ja vastuste tekst.

„1. Kas loete teie sallitavaks Nõukogude valitsusele teostada tagakiusamise ja vägivalda poliitikat katoliku kiriku suhtes?”

Marssal Stalini vastus: Kui südamestunustuse- ja usundiva- baduse pooldaja loen ma säärase poliitikat lubamatuks ja kõlbma- tuks.

2. Kas loete teie võimalikuks koostööd piha isa paavsti Pius XII-ga võitluses vägivalda ja ka- tolliku kiriku tagakiusamise vastu?”

Marssal Stalini vastus: Ma loen seda võimalikuks.

Auväärt Stanislav Orlemanski soovis, et üleilmalised küsimused ja vastused ei saaks avaldatud praegusel ajal, vaid temale isik- likult üle antud. Marssal Stalin ei väitnud selle ettepaneku vas- tu, kuid teatas samal ajal, et ta ei ole nende küsimuste ja vas- tuste avaldamise vastu, kui auväärt Stanislav Orlemanski seda vajali- kuks peab. Allkiri: Marssal Stalin.”

Kokkulepped

NSV LIIDU, AMEERIKA OHENDRIIKIDE, SUUR-BRI- TANNIA JA NORRA VA- LITSUSTE VAHEL TSIVIIL- ADMINISTRATSIOONI KOHTA NORRA TERRI- TOORIUMIL

Ohendatud Kuningriigi, Ameerika Ohendriikide ja NSV Liidu valitsuste ja Norra valitsuse vahel on sõlmitud identsetel tingimus- tel kokkulepped vahendite suhtes, mida peab tarvitusele võtma tsiviiladministratsiooni ja jurisdik- tsiooni suhtes Norra territooriumil, kui see vahastatakse liitlaste eks- peditioonivägede poolt.

Oletatakse, et need kokkulep- ped omavad põhiolemuselt ajutist ja praktilist iseloomu. Need on mõeldud selleks, et võimalikult enam kergendada liitlaste väejuha- taja ülesandeid ja kaasa aidata asjast huvitatud valitsuste üldise eesmärgi saavutamisele, mis: sakslaste kiiremale Norra terri- tooriumilt väljajamisele ning mil- laste lõplikule võidule Saksamaa üle.

Kokkulepetes öeldakse, et liit- laste väejuhatajatel peab olema Norra vabastamise esimese, sõja- lise faasi kestel de facto kõrgem võim ja nad peavad täiel määral kandma vastutust tsiviiladminist- ratsiooni suhtes, mis on tingitud sõjalise olukorra vajadusest. Määratakse kindlaks, et niipea, kui sõjaline olukord seda lubab, peab Norra valitsus võtma täie- liku põhiseadusliku vastutuse tsiviiladministratsiooni suhtes uues- ti endale, kusjuures peetakse sil- mas, et liitlaste vägede käsutus- se antakse Norra territooriumil need vahendid, mida nad vajavad sõja lõpuleviimiseks.

Tänavavõitlus Oslos.

Nagu Skandinaavia telegraafi- büroo teatab, toimus 18. mail Oslo keskklinnas tänavakokkupõrge ühelt poolt elanikkonna ja teiselt poolt kvistlingliku ning saksa poliit- se vahel. See kokkupõrge leidis aset pärast seda, kui ajakirjandu- ses oli ilmunud teadaanne selle kohta, et norralased kutsutakse sõjaväeteenistusse. Kokkupõrge kestis mitu tundi.

Nõukogudemaa põldudel

Iga päev saabuvad rõomusta- vad teated Nõukogudemaa põldu- delt. Lõunarajoonid lõpetavad kül- vi üksteise järel. Ukraina kolhoosid on teraviljade külvi riiklikud normid juba täitnud. Stavropoli kraisi, Azerbaidžhani ja Turkmeeni NSV-s ning Kurski ja Groz- nõi oblastis on varajane teravili juba külvatud. Krasnodari kraai, Tadžiki, Kirgisi, Gruusia ja Armeenia NSV ning Põhja-Os- seedi ja Dagestani ANSV on lõ- petamas külvil.

Nõukogudemaa kagu- ja ida- rajoonides areneb külvikampaania hoogsalt. Kesk- ja põhjarajooni- des on põllutööd täies hoos. 5. mail oli Nõukogudemaa tänavu külvatud 4.200.000 hektari roh- kem kui möödunud aastal samaks ajaks, vaatamata sellele, et Nõu- kogudemaa põhja- ja keskosas kevad tuli hilja.

Kolhoosides, sovhoosides ja MTJ-des võideldakse agrotehnika nõuete täpse täitmise eest. In- nustatud Kõrgema Ülemjuhataja, Nõukogude Liidu Marssali sel- limees Stalini 1. mai käskkirja julgustavaist ja õpetavaist sõnu- st, on kolhoosnikud ja MTJ-de tööli- sed täis otsustavust suurendada abi Punaarmeele ning kiirendada sellega väenlaste täielikku purus- tamist.

Teated, mis saabuvad Nõuko- gudemaa põldudele, rõomustavad kõiki nõukogude inimesi ja on ereda tunnistuseks nõukogude talupoegade pühdest ületada kõik raskused ning saavutada kõrge saak.

Toimetuse kolleegium.

Lõunumeid ja tervitusi KODUMAALE

- MARIE ROOSMANN.
Tallinn.
Kallid kodused! Tervitan Teid kõiki. Olen terve ja loodan Teid peagi jälle näha. Palju tervist Teile kõigile.
- VOLDEMAR.
MARIE LAAS,
Tori.
Emake! Olen terve ja loodan Sind varsti jälle näha. Terviseid tuttavale.
- Seers. LEO LAAS.
- MARIA DMITRIEVA,
Tallinn.
Armas tädi Maria! Saadan Teile ja Ljubale palju tervitusi. Olen terve ja loodan Teid varsti näha.
- Jefr. ALEKSANDER DIFFERT.
- Perekond VALDURID.
Harjumaa, Padise.
Renat!
Tervitan Teile perekonda üle hulga aja. Loodan peatset koju- jõudmist. Olen hea tervise juu- res. Arne on ka minuga ühes. Teata minust emale.
- AAVO MIDLÄ.
- AUGUST ja MARIE SAMUEL,
Tartumaa, Nõo.
Tervist, kodused!
Teid tervitab poeg Arno. Olen elus ja täiesti terve!”
- ARNOLD ROOMET.
- KARL PECKMANN,
Tallinn, Kopli.
Tervist, kallimees!
Elan hästi. Oota, tulen varsti Eestisse.
- ALEKSANDER ALEKSANDROV.
- JAAN JAETMA,
Järvamaa, Järva-Jaani.
Tervist teile kõigile!
Oleme ühes Helmutiga elus ja terved.
- ARNOLD JAETMA.
- VOLDEMAR ALTROV.
Tallinn.
Kallid vanemad!
Tervitan Teid ja teatan, et olen terve ja teenin Eesti väe- osas sideväelaseks.
- RICHARD ALTROV.
- Perekond VERNERID,
Tartu.
Tervist, kallid naine, poeg ja tütar! Olen terve, elus ning varsti Teile juures.
- EDUARD VERNER.
- HELMÄ KLEESMENT,
Tallinn, Kõle tän.
Tervist, ödel!
Elan ja olen tervise juures. Teenin Punaarmee eesti rahvusli- kus väeosas. Loodan peatset nä- gemist.
- VEND.
- JULIE NEBEL,
Rakvere vahi.
Kallis emal!
Olen elus ja terve. Soovi kõi- gile omastele ja tuttavale sõdam- like tervitusi ja veel veidi ka- kannatust, olen peagi Teile hul- gas.
- Sinu poeg HUBL.
- Sama soovivad ka teised Rak- vere poisid: Tampere, Karu, Salk, Ergmaa, Parts, Nigol, Triit, Linn, Püder, Tiisel, Seene ja Siim.
- VILU MARIPUU,
Tallinn.
Tervist, tüdi!
Juba hulk aega pole Sa mi- nust teateid saanud. Näid saa- dan sulle tervitust ja palun, ter- vilita ka teisi sugulasi ning tut- tavaid. Olen terve ja loodan peat- set jälle nägemist.
- Tervitades soojalt HEINI.
- SELMA MEIJUSI.
Tallinn.
Tere Selmal!
Sind tervitab Erich. Ela hästi kuni näeme.
- ERICH JÄÄGER.
- EMILIE POLM.
Tallinn.
Tervitan Sind, armas emal!
Peatselt vabastame Eesti rah- va fashistide orjusest.
- EDMUND.
- OTTO ARANDI.
Tallinn.
Tervist pois. Peatset jälle- nägemist Tallinnas.
- ROBERT RAIDMA.
- AUGUST ORAV,
Võrumaa, Kasariisa vahi.
Tervist!
Teenin Punaarmee eesti väe- osas, mis varsti vabastab Teid saksa pimedast orjast. Oodake meid, pidage veel natuke vastu. Tervita minu poolt mu ema, ven- da ja öde ning kõiki.
- Nägemisenil
- ETS.
- RAJA GORDON,
Tallinn.
Kallis Raja ja emal!
Olen elus ja terve. Ammiga ja Abiga olen koos. Dinalt, Jaolt, Leolt ja Tõdi Naimarkilt saan tihti kirju, kõik on elus ja ter- ved. Tervita Mutti Hansit ja Seldat.
- Suudlen ja tervitan
- ZHOSSA.

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Tööraha Saadikute Nõukogude
häälekandja

Nr. 40 (517)

2. augustil 1944. a.

V aastakäik

Punaarmee hiilgavad võidud

Punaarmee hiilgavad võidud, mis ta on saavutanud kolme sõja-aasta kestel ja eriti käesoleva suvisel pealetungi tulemusena, on pannud imetlema kogu maailma ja on täitnud rõõmu ning lootusega veel ikka fashistliku ikke all ägavate rahvaste südamed. Teostades Kõrgema Ülemjuhataja Nõukogude Liidu Marssali sm. J. Stal'ni strateegilist plaani on Punaarmee purustanud oma viienädalase võrratu hoogsa ja jõudsa pealetungiga sakslaste võimsaid ja ülivõimsaid kaitseline, murdnud vaenlase ägeda vastupanu ning jõudnud hitlerliku Saksamaa piiridele.

Kui 1941. aasta juunis hitlerliku Saksamaa röövlipäälid panid sõnamurdlikult ja alatult oma tohutu sõjamasina veerema üle meie rahulike nurmede ja väljade, linnade ja külade, siis oli upsakas ja jultunud vaenlane alistanud ja paljaks röövinud juba kümme korda Lääne-Euroopa riiki. Kergetest võitudest joovastunud hitlerlikud röövvalutajad lootsid niisama kiirelt ja kergelt võita ka Sotsialismilma — Nõukogude Liidu. Nad jõudsid juba Lenini linna müüride alla, lahingud käisid Moskva lähedal, Volga jõe alamjooksul ja Kaukaasias. See oli raske tund, tõsine tund, kui vaenlane ähvardas sõdamesse sihtitud lõõgiga anda Nõukogude Liidule surmahoopi.

Kuid juba esimestes lahingutes Nõukogude Liidu pinnal hakkas Hitleri sõjamasin toppama. Meie maal said hitlerlikud röövlid alguses jalustrahava vastuhoobi, siis pidid nad aga Punaarmee võimsate löökide all veerema tagasi Saksamaa piiride poole ning praegu aetakse neid kuristiku ääres ja nad seisavad vältimatu ning täieliku katastroofi eel. Punaarmee ja kogu nõukogude rahva kangelask võitlus, mida tagalt ja meisterlikult juhib Kõrgem Ülemjuhataja sm. Stalin, on uppi löönud kõik vaenlase arvustused ning otsustanud sõja käigu meie kasuks vägevates lahingutes Moskva, Stalingradi ja Kurski all ning 1944. aasta suvisel pealetungi kestel.

Tõepoolest, sõdade ajaloos ei ole seni veel esinenud selliseid näiteid, et ühele poolele alguses nii ebasoodus sõja kõik oleks nii meisterlikult muudetud, geniaalse sõjapealiku kindla käega juhitud sõjavägi aga oleks saavutanud selliseid võite. Seltsimees Stal'ni innustav juhtivus Suures Isamaasõjas, mida nõukogude rahvas peab saksa röövvalutajate vastu, läheb sõdade ajalukku kui sõjakunstsi ülim näide.

Maailm pole seni veel näinud miljonite ja kümnete miljonite rinde- ja tagalainimeste sellist hulgalist, peaaegu uskumatut kangelaslikkust, nagu seda on väljendanud Nõukogude Liidu rahvad, kes seltsimees Stal'ni kutsel nagu üks mees on tõusnud oma Kodumaa, oma nõukogude Isamaa vabaduse ja sõltumatuse kaitseks. Maailm pole ka veel näinud sõjakunstsi selliseid klassikalisi näiteid, nagu seda on üles näidanud Punaarmee vaprad võitlejad, ohvitserid, kindralid ja marssalid, kes on kasvatatud stalinlikus sõjakunstis koolis.

Maailm pole näinud veel selliseid võite, mis on saavutanud ja saavutab oma geniaalse väepealiku poolt innustatud ja juhitud Punaarmee.

Punaarmee pealetung 1944. aasta suvel on nüüdisaegse sõjakunstis tippsaavutus. Punaarmee võidud töid põhjaliku olukorra muudatuse võitlusrindel saksa fashistlike röövvalutajate vastu Punaarmee kasuks. Suvisel pealetungil paistis eriti ilmekalt silma seltsimees Stal'ni võidurikas ja loov strateegia. Punaarmee suurel juhil ja väepealikul seltsimees Stal'nil on erilised teened sõdade ajaloos enneolematute pealetungioperatsioonide organiseerimisel ja läbiviimisel.

Laupäeval, 29. juulil s. a., kuulis kogu nõukogude rahvas, kogu Punaarmee erilise uhkuse- ja rõõmutundega NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi ajaloolist seadlust Nõukogude Liidu Marssali seltsimees J. V. Stal'ni autasustamisest „Võidu“ ordeniga eriliste teenete eest Punaarmee pealetungioperatsioonide organiseerimisel ja läbiviimisel, mis töid endaga kaasa saksa armee suurima lüüasaamise ja põhilise olukorra muudatuse võitlusrindel saksa fashistlike röövvalutajate vastu Punaarmee kasuks.

1944. aasta suvisel, oma meisterlikkuse poolest ületamatu pealetungi silmapaistvaimaks iseloomujooneks on suurima julguse ja otsustavusega läbiviidud manööver, mis on ühendatud operatsioonide kindlustamisega. Veel kunagi pole niivõrd hiiglaslikus ulatuses, tuhandekilomeetrilisel pindalal nii täielikult kehtestanud oskus — anda hoogsaid hoopie mõõgaga, halvates sealjuures vaenlase vastustahoope kiibiga. Sakslaste püüdlid strateegia varises veel kord täielikult kokku, nende valmivaene taktika sattus veel kord hõbbisse, sest nad hindasid üle oma jõudu ning hindasid alla vastase jõudu ja võimalusi.

Nõukogude rahvad õnnitlevad sügavama armastuse ja siirama tänuga oma kallist Punaarmeed ja tema suurt väepealikut seltsimees Stal'nit. Tõelised, takupojad ja nõukogude intelligents, kes on eksmeelselt ühinenud nõukogude korraldust moodustavasse liitu, rõõvad Punaarmee ajaloolistes võitludes ka oma ennastalgava töö vilja. Suurtükid ja tankid, mis purustavad vaenlase kaitsevalle, lennukid, mis tõusevad tuhandete kaupale, et abistada pealetungivõitlusi, kõik, millega on varustatud Punaarmee, on loodud nõukogude tagala töötava rahva kangelasliku jõupingutusega. Nõukogude Liidu kõigi rahvaste jõupingutusega, kellede vankumatu vennalik sõprus on veel tugevamini karastatud Isamaasõja tules.

Ning tänapäeval Punaarmee hiilgavate võitude puhul, seltsimees Stal'ni autasustamise puhul „Võidu“ ordeniga, on nõukogude rahvas kindlalt otsustanud kahekordistada, kolmekordistada oma jõupingutusi, et kiiremini ja lõplikult puruks lüüa vihatud vaenlane. Au ja kuulsus võitjatele — Punaarmee marssalitele, kindralitele, ohvitseridele ja võitlejatele! Au ja kuulsus „Võidu“ ordeni kandjale suurele väepealiku — Nõukogude Liidu Marssalile seltsimees Stal'nil!

NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi Seadlus

Nõukogude Liidu Marssali Jossif Vissarionovitsh STALINI autasustamise kohta „Võidu“ ordeniga

Punaarmee pealetungioperatsioonide organiseerimisel ja läbiviimisel ülesnäidatud eriliste teenete eest, mis töid endaga kaasa saksa armee suurima lüüasaamise ja põhjaliku olukorra muudatuse võitlusrindel saksa fashistlike vallutajatega Punaarmee kasuks, autasustada NSV Liidu Marssal Jossif Vissarionovitsh STALIN

„VÕIDU“ ORDENIGA

NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi Esimees

M. KALININ.

NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi Sekretär

A. GORKIN.

Moskva, Kreml. 29. juuli 1944. a.

★ ★ ★

Punaarmee marssalite, kindralite ja ohvitseride autasustamine NSV Liidu ordenitega

NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusega annetati Nõukogude Liidu Kangelasele Nõukogude Liidu Marssalile Georgi Konstantinovitsh ZHUKOVILE Kõrgema Ülemjuhataja lahingulises eeskujuliku täitmise eest rindeoperatsioonide juhtimise ajal saksa vallutajate vastu ja nende operatsioonide tulemusena saavutatud edu eest teistkordselt „Kuldähe“ medal.

Samade teenete eest omistati Nõukogude Liidu Marssalile Aleksander Mihhailovitsh VASSILEVSKILE Nõukogude Liidu Kangelase nimetus ning annetati Lenini orden ja „Kuldähe“ medal.

Kõrgema Ülemjuhataja lahingu-

ülesannete eeskujuliku täitmise eest võitlusrindel saksa vallutajate vastu ja seejuures ülesnäidatud kangelaslikkuse ja vapruste eest annetati Nõukogude Liidu Kangelasele armeekindral Ivan Danilovitsh TSHERNJAHHOVSKILE teistkordselt „Kuldähe“ medal.

Nõukogude Liidu Kangelasele Nõukogude Liidu Marssalile Georgi Konstantinovitsh ZHUKOVILE ja Nõukogude Liidu Kangelasele armeekindral Ivan Danilovitsh TSHERNJAHHOVSKILE püstitatakse nende kodupaikades pronksrinnakujud.

NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusega omistati Kõrgema Ülemjuhataja lahingulises-

te eeskujuliku täitmise eest võitlusrindel saksa vallutajate vastu ja seejuures ülesnäidatud kangelaslikkuse ja vapruste eest Nõukogude Liidu Kangelase nimetus ning annetati Lenini orden ja „Kuldähe“ medal armeekindral Ivan Hristoforovitsh BAGRAMJANILE, armeekindral Andrei Ivanovitsh JEREMENKOLE, Nõukogude Liidu Marssalile Ivan Stepanovitsh KONEVILE ja Nõukogude Liidu Marssalile Konstantin Konstantinovitsh ROKOSSOVSKILE.

Pealeselle autasustati veel paljusid Nõukogude Liidu kindralid ja polkovnikuid Suvorovi I ja II, Kutuzovi I, II ja III ning Bogdan Hmelniitski I ja II järgu ordenitega.

Hoogus edasitung jätkub

Punaarmee vabastas Jelgava, Irboska, Kaunase jt. linnad

31. juuli oli Punaarmee järjekordne suur võidupäev. Sel päeval avaldati kolm Kõrgema Olemjuhataja käskkirja. Esimene neist anti 1. Valge-Vene rinde vägede juhatajale Nõukogude Liidu Marssalile Rokossovskile, kelle vaprad väed vabastasid Sedletsit, Minsk-Mazovetski ja Lukovi linna, mis olid sakslastele võimsateks tugipunktideks Varsavisse viivatel teedel.

Nende linnade vabastamise lahinguis silmapaistnud väeosadele omistati „Sedletsit“ nimetus ning meie Kodumaa pealinn Moskva saluteeris vapratele 1. Valge-Vene rinde vägedele 20 suurtükiväe-kogupauguga 224 suurtükist.

Teine Kõrgema Olemjuhataja käskkirja oli 1. Balti rinde vägede juhatajale armeekindral Bagramjanile ja teatas Jelgava (Miltavi) vabastamisest. Jelgava on tähtis Baltimaad Ida-Preisimaaga ühendavate raudteede sõlmpunkt.

Jelgava (Miltavi) vabastamise lahinguis silmapaistnud väeosadele omistati „Miltavi“ nimetus ning meie Kodumaa pealinn Moskva saluteeris vapratele 1. Balti rinde vägedele 20 suurtükiväe-kogupauguga 224 suurtükist.

Kolmas Kõrgema Olemjuhataja käskkirja, mis anti 3. Valge-Vene rinde vägede juhatajale armeekindral Tšernjahhovskile, teatas, et meie väed ületasid Neemani jõe, murdsid selle läänekaldal läbi vaenlase tugevasti kindlustatud kaitsest ja liikusid kolme võitluspäeva kestel edasi ligi 50 km, laiendades seejuures läbimurret ligi 230 kilomeetrit piki rinnet.

Meie väed vabastasid Mariampoli linna ning üle 1.500 asula.

Neemani ületamise lahinguis silmapaistnud vägedele omistati „Neemani“ nimetus ja meie Kodumaa pealinn Moskva saluteeris vapratele 3. Valge-Vene rinde vägedele 20 suurtükiväe-kogupauguga 224 suurtükist.

1. augustil vabastasid meie väed Leedu NSV linna Kaunase, avades seega tee Ida-Preisimaa piirile.

★ ★ ★

Nõukogude Informatsioonibüroo teatab täiendavalt veel järgmistest Punaarmee võitudest 30. ja 31. juuli kestel.

Pihkvast lääne ja edela pool vallutasid meie väed üle 180 asula, nende hulgas suuremad asulad Vidovitski, Lissitski, Senno, Irboska, Petrova, Lõepna, Balvi, Visi, Raakva, Koselka, Alatsa, Tšeremkova, Turshino ja Naumova, ning Irboska, Beja, Viksna, Balvi, Kudupe, Malupe ja Sita raudteejaamad.

Daugavpilsist lääne ja loode pool liikusid meie väed edukalt edasi ning vallutasid üle 380 asula ja 5 raudteejaama. Shialiaist põhja ja loode suunas edukalt edasi tungides vallutasid meie väed Leedu NSV maakonnakolme Birsai, Lätti NSV maakonnakeskuse Bauski linna, vabastasid üle 390 asula ja võtsid 4 raudteejaama.

Ukmergest lääne ja edela suunas tungisid meie väed edasi, vallutasid üle 200 asula ja 3 raudteejaama. Meie väed vallutasid 1. augustil Kaunase.

Peale Mariampoli vallutasid meie väed raudteesõlme Kozlova Ruda, üle 900 asula ja 7 raudteejaama.

Alitusest põhja ja lõuna suunas vallutasid meie väed üle 300 asula ja 2 raudteejaama.

Grodnost lääne ja loode poole liikusid meie väed lahingutega edasi, vallutasid üle 100 asula ja ühe raudteejaama.

Belostokist lõuna pool vallutasid meie väed tähtsa teedesõlme Belski linna, üle 60 asula ja ühe raudteejaama.

Brestist lääne pool vallutasid meie väed pealetungi jätkates üle 200 asula ja 5 raudteejaama. Meie väed lõpetasid Brestist lõuna pool sissepiiratud vaenlase väe-grupi likvideerimise. Vastupanu tõttu on suur osa sissepiiratud saksa fashistlikest vägedest hävitatud. Vaenlane jättis lahinguväljale üle 15.000 laiba. Vaenlase purustatud väeosade riismed, arvult üle 2000 mehe, andsid end vangi. Esialgselt andmeid sald meie väed järgmist sõjasaaki: 32 tanki, 19

iseliikuvat suurtükki, 112 mitmesuguse kalibriga suurtükki, 133 miinipildujat, 306 kuulipildujat, 4000 automaati, 50 traktorit ja mootorveokit, 2000 vööriivankrit sõjamaterjaliga ja 8000 hobust.

Peale Sedletsit ja Minsk-Mazovetski linna vallutasid 1. Valge-Vene rinde väed Radzõmini, Volõmini, ja Otvotski linna, üle 500 asula ja 5 raudteejaama.

Lyovist edela suunas vallutasid meie väed Drogobõtshi oblasti rajoonikeskused Komarno ja Krukenitski linna, üle 70 asula ja 3 raudteejaama.

Peremõshist lõuna ja edela suunas jätkasid meie väed pealetungi, vallutasid üle 60 asula ja 2 raudteejaama.

Stanislavist lääne pool vallutati Stanislavi oblasti rajoonikeskus Dolina linn, võeti üle 30 asula ja 3 raudteejaama.

29. ja 30. juuli kestel vigastasid ja hävitasid meie väed kõikidel rinnetel 182 saksa tanki. Ohulahiinguis ja seniitkahurväe tulega tulistati alla 52 vaenlase lennukit.

Viis saluuti

Viit ühel õhtul kuulsime saluuti uhket, mis tähistasid sangarite võiduteed. Rõõm värskelt miljonites südames puhkes: maa, rahvas imetles me kangelasarmeid.

Karpatidest ja Narvast saadik laial rindel jõeb vaenlast Punavägi, ja ta rünnahoog meilt veereb Läände, tõkkest tundmatu ja kindel, kui vabastav ja võimas kevadine voog. 27. 7. 44. a.

Ta vabadust ja päikest neile võtab viia,

kes alles ägavad fashismi ikke all!

On homme vabad Varssav, vana Tallinn, Riia — siit tootust näevad tulekirjal välkuval.

Saluudid tänased — need tähistavad imet, mis valmistada võib Nõukogu rahvas, maa, keli juhiks Stalin on. Saab edasi ta nimelt toob võidu lõpuliku kindla käega ta!

JAAN KÄRNER

Kuznetski basseini töötajate poolaasta töö aruanne

6 kuud tagasi, 1944. aasta lõpul, andsid Kuznetski basseini töötajad seltsimees Stalinile lubaduse veelgi pingasamalt töötada vaenlase lõplikku purustamiseks. Nüüd, tähtsaja saabudes, raporteerivad tublid Kuznetski basseini töötajad oma võidukaist saavutustest Nõukogude tagala tööriindel.

Tööplaan ei ole mitte üksnes täidetud, vaid ka ületatud. Seega on Kuznetski basseini töötajad tõendanud oma töösaavutustega veel kord Nõukogude tagala vankumatust ja võimsust.

Kuznetski basseini söekaevurid lubasid käesoleva aasta algul oma tööplaanis kohaselt suurendada söetootangut 1943. aastaga võrreldes 22.000 tonni võrra ja ületada ühtlasi eeltööde plaani. Kuue kuuga tootsid „Kuzbasugoli“ — ja „Kemerovugoli“ — nimelised söekaevandused 1240 tuhat tonni sütt enam kui samade kuude jooksul möödunud aastal.

Tunduvalt kasvas kooksi toot-

mine, mis suurenes 1943. aasta esimese poolaastaga võrreldes 130.000 tonni võrra. Kuznetski basseini eesrindlikema trusti „Molotovugoli“ kaevurid tootsid 200.000 tonni sütt enam kui möödunud aastal, saades neljandat korda Riigikaitse Komitee rändlipu enda kätte. Kuznetski basseini söekaevurid, kommunistlikud noored, kohustusid tootma käesoleval aastal tööst vabal ajal 500 esheloni sütt. Noored täidavad auga oma lubadust. 300 esheloni sütt on juba toimetatud meie tööstuskeskustesse. Pidevas võitluses tööplaanis eduka ja täpse täitmise eest tõusis eesrinda uusi kvalifitseeritud töölisi, nagu Egor Devjatini, kes täitis tööplaanis juba maikuus, ja samuti kommunistlik noor Vassili Baranov, kelle töötöödang kasvas enam kui 13.500 tonni. Juba tema brigaad üksinda annab kuu jooksul üle 10 esheloni sütt.

Heade tulemustega ületas tööplaan ka Kuznetski basseini Lenini ordenit kandev Stalininimeline metallurgiakombinaat. Kuue kuu jooksul valati terast 104.000 tonni enam kui möödunud aastal, mal-

mi — 69.000 tonni, valsterast — 96.000 tonni ja kooksi 130.000 tonni. Samasugust edukust näitasid ka Salaiski kaevanduse töötajad, kes andsid üle plaani 40.000 tonni tsingimaaki.

Möödunud kuul transporditi Kuznetski basseini sütt, metalli ja rindevarustust 63.000 vagunit enam kui möödunud aastal, mis on kindlaks tõendiks meie tööstusliku arengu tohutust tõusust. Tööstusliku arengu soodustab Kuznetski basseini eeskujulik majanduslik alus. Käesoleval aastal täitis traktoripark tööplaanis 123-protsendiliselt ja MTJ 274-protsendiliselt. Kuznetski basseini omab eeskujulikke abimajapidamisi. Teravilja kevadkülvipindala suurendati käesoleval aastal läinud aastaga võrreldes 10.000 hektari võrra.

Oma rapordis sm. Stalinile avaldavad Kuznetski basseini töötajad tänu Nõukogude Valitsusele ja Lenini-Stalini parteile, kellede otsuse abi ja toetusega on Kuznetski basseini töötajad viinud oma tööstuse ja majanduse säärastele hülgavale järjele.

Partei elu

Partei üldkoosolek

Käimasolev suur Isamaasõda seab parteiorganisatsioonide ette raskeid ja tähtsaid majanduslikke ja poliitilisi ülesandeid, mille täitmiseks on vaja mobiliseerida laialdased parteilaste kui ka parteitute massid.

Selleks, et kõik kommunistid oleksid teadlikud oma asutusele seatud tööülesannetest ja samuti valitsuse ja partei otsustest, on vaja neid küsimusi läbi arutada kollektiivselt kinnistel kui ka lahtistel parteikoosolekutel.

Partei üldkoosolek on partei-algorganisatsiooni kõrgema juhtimise organiks, kus arutatakse kõiki algorganisatsiooni siseellu puutuvaid küsimusi, toimetatakse uute liikmete ja liikmekandidaatide vastuvõttu ja kuulatakse aruandeid tehtud töö ja eelseisvate ülesannete kohta. Partei üldkoosolekutel küsimuste käsitlemine peab olema printsiipaalne, arendades tugevat kriitikat ja enesekriitikat.

Üldkoosolekudel vastuvõetud otsused on kohuslikud kõigile algorganisatsiooni liikmetele ja liikmekandidaatidele.

Oigest päevakorra valikust ja küsimuse heast ettevalmistamisest oleneb palju algorganisatsiooni ees olevate küsimuste lahendamisel ja siseellu parandamisel. On tingimata vajalik, et partei üldkoosolekudel arutatakse senisest rohkem algorganisatsiooni siseellu puutuvaid küsimusi, sidudes neid tihedalt asutuse tööga, kommunistide ideelis-poliitilise kasvatamise ning teadliku distsipliini ja vastutustunde kõvendamise küsimustega.

Partei algorganisatsioonis, kus sekretäriks oli sm. Kruus ilmnemise aeg tagasi üksikõkne suhtumine tööülesannetes mõne parteiliikme kandidaadi poolt, mille tulemusena toodeti praaki. Küsimust arutati parteiüldkoosolekul. Koosolek oli varakult ette valmistatud ja mõistis hukka kommunistide vastutustundetu tegevuse ja oma initsiatiivi puudumise. Ühtlasi koosolek märkis ära algorganisatsiooni sise-parteilises töös ilmnevad puudused. Vastuvõetud otsus alatas mobiliseerida kõiki parteiliikmeid ja liikmekandidaate eeskujulikele ja täpsele ülesannete täitmisele.

Mitte kõik partei algorganisatsioonid ei aruta oma koosolekudel nende asutuse töös esinevaid puudusi. Nii pole parteigrupis, mille otsesele juhtimisele peaks kuuluma Eesti NSV Asutuste Ametiühingu Kohaliku Komitee töö juhtimine, senini kordagi ära kuulatud kohaliku komitee aruannet ja arutatud selle töös esinevaid puudusi.

Partei koosolekudel arutatud küsimused ja neile järgnevad sõnavõetud peavad kajastama vastuvõetud otsuse. Otsus peab olema konkreetne ja seotud tähtsajalise ülesannetega.

Oieti ja hästi ettevalmistatud parteikoosolekul on juba vastavalt

küsimuse ettevalmistamisega koostatud otsuse projekt.

Ei saa pidada õigeks mõne partei-algorganisatsiooni poolt kasutatavat moodust, kus üldkoosolek valib resolutsiooni koostamise komisjoni, kes teeb ära sekretäri poolt tegemata jäetud töö.

Resolutsiooni koostamise komisjoni valimine õigustab end siis, kui aruandele järgnenud sõnavõtte, mis esitavad uusi seisukohti, mis tunduvalt muudavad varem koostatud otsuse projekti.

Seniajani pole kõik meie algorganisatsioonide sekretärid omistanud küllaldast tähelepanu vastuvõetud otsuste täitmise kontrollile, ning kontrolli tulemuste läbiarutamisele parteikoosolekutel.

Suurt tähelepanu tuleb pöörata partei üldkoosolekute ettevalmistamise korrale, organiseeritusele ja täpsusele.

Asjalikkus ja bolshevistlik tegevus peab esinema kõiges nii koosoleku rakendamisel, aruande arutamisel kui ka koosoleku õigeaegses algamises. Mõnes meie partei algorganisatsioonis ei hinnata neid nõudeid küllaldaselt. Koosoleku algus hilineb viis, kümme või koguni viisteist minutit. Esineb põhjuseid parteikoosolekult puudumisi (Peterson, Siimer, Aleksandrova jt.).

Partei üldkoosolekute osavõtt on parteidistsipliini kõige elementaarsem nõue, seepärast peavad sekretärid ja parteibürood tegema kõik, et parteikoosolekutele võtaksid osa kõik kohalolevad kommunistid.

Partei üldkoosolek on kommunistide bolshevistliku kasvatuse kool. Üldkoosolekudel kasvab ja õpib iga parteiliige ja liikmekandidaat poliitiliselt ning karastub ideeliselt. Seda saavutatakse eelkõige päevakorras olevate küsimuste printsiipiaalse käsitlemisega, sidudes üldpoliitilisi küsimusi kohalike küsimustega. Iga koosoleku päevakorras esinevat küsimust arutatakse nii, et selle arutamine kasvataks koosolekust osavõtjaid ja annaks tunda organisatsiooni jõudu.

Algorganisatsioonide protokollidest ilmneb, et enamus igal koosolekul sõnavõtjast ja ettepanekute tegijast on ühed ja samad isikud, neist suur osa juhtivaid seltsimehi. Kuid partei üldkoosolekudel on vajalik kõikide kommunistide aktiivne osavõtt küsimuste arutamisel. Sõna võttes, oma ettepanekuid tehes ja seisukohti raiates õpib ja kasvab iga noor liige ja liikmekandidaat.

Selleks, et tõsta partei üldkoosolekute taset meie partei algorganisatsioonides vajalikule kõrgusele, tuleb igal algorganisatsioonil sekretäril partei üldkoosolekute ettevalmistamisele, päevakorra valikule ja üldkoosoleku läbiviimisele omistada senisest suuremat tähelepanu.

A. LEPIK

Väljakutse sotsialistlikuks võistluseks

KTRK Oppe-tootmiskombinaat nr. 3 Dmitrovis Oridjevo külas kutsub ENSV KTRK Oppe-tootmiskombinaadi nr. 1 (Jegorjevskis) ja nr. 2 (Tšeljabinskis) käesoleva aasta 3. kvartaliks sotsialistlikule võistlusele.

Väljakutses ütleb OTK nr. 3 muuseas:

„Tiivistatuna sangarliku Punaarmee purustavatest löök-

dest lagunevate fashistlike jõukude pihta ja meie armastatud Nõukogude Eesti peatsest vabastamisest, meie kollektiiv, mõistes iga Nõukogude patrioodi suurt kohustust võtta osa fashismi hävitamisest kas surmava relvaga rindel või ennastalgava tööga tagalas, võtab endale väljakutses esitatud lahingülesanded tööriindel.“

Sotsialistliku võistluse tagajärjed avaldatakse 1. oktoobriks s.a.

Vana-Irboska

E. OKAS

Vabastatud Narva

Veel lahingute järelelul sus vuhab,
sa varemeks muutund muistne linnus.
On nagu vikerkaar meil sõraks rinnus —
suur võit me kannatused üle uhab.

Me tõukest sulgund värav lahti prahvas,
nüüd hoovab näkku soe koduhingus.
Küll see, mis seal nii vires ja vindus,
lõõb õitsema su kättes, vaba rahvas!

Ei enam lendav metsaline niida
su kaldail süütuid lapsi nagu toona.
Ei enam painajaid, kes neetud soona
veel mälestuseks jätsid roimi riida.

Sa jälle vaba! Tühjund küll su toad
ja tänavates tuiskab ainult tuhka,
kuid eks me võitnuid jälle käima uhka
su vabadena jooksma jäänud joad!

26. 7. 44.

J. SEMPER

Nõukogude võim saabus Narva

Niipea, kui sai teatavaks Narva vabastamine fashistlike okupantide ikk-kest, asusid vabastatud Narva poole teele nõukogude võimuorganite esimesed esindajad. Nendega koos sõitis kaasa „Rahva Hääl“ kirja- saatja, kes allpool annab ülevaate nõukogude võimu taassaabumisest Narva.

Leningrad—Narva maantee ümbrus särab päikeses ja südasuvises rohelisuses, kuid ka see ei suuda katta kõiki neid valusaid haavu, mida sangarlikele Leningradile on lõõnud fashistlikud metslased. Kõnelevad ahervaremed, tuhahunnikud, taluhoonete rusud. Kõnelevad niitmatajäänud teeäärased, lopsaka heinamaadki: siin ei ole neid, kes niidaks ega ka neid, kellele niita.

Ja see pilt ei lase kustuda teadvusest esimese Eesti linna vabastamise rõõmsa ärevuse kõrval ühtaegu häirivat nooti: kui rännad ja kuj valusad on need haavad, mis hõõruti rüüstajate bandid on jätnud Narvale.

Kingispepp on elevil. Veel äsja ulatus siia selgesti igapäevane suurtükimürin lääne poolt, mis eriti võimsaks paisus paaril viimasel päeval. Nüüd valitsev vaikus on sama harjumatu kui paljukõnelev. Nõukogude inimesed on õppinud mõistma oma Punaarmee suurtükkide keelt. Ohtune saluut Narva vabastajate auks kinnitab nende hääle ootust. Ja nende õnnesoovid meile on nüüd siiralt soojad ja südamlikud.

Varahommikul jätkame sõitu Narva suunas. Silmapiiril tõusevad paksumad suitsupilved — linn poleb. Mõned sõidukaaslastest üritavad vaadata, kas paistavad juba ka Narva tornid. Ent need, kellele sõit Narva alla pole esmakordne viimaste kuude kestel, hajutavad selle lootuse ainsa lühikese märkusega:

„Narval ei ole enam torne...“

Ja otsekui nende sõnade tõenduseks kõlab vanalinna siluettist tagapool tume plahvatus ning tulekeeled haaravad kiiresti veel ühe hoone. Tagantades linnast on vaenlane kõikjale maha jättnud segustikuga miine. Need teevad nüüd oma töö, kuni minöörid pole veel suutnud neid kahjutuks teha.

Jaanilinn kannab värsked lahingute jälgi. Sakslane löödi siit välja vaid kaks päeva tagasi. Asjata otsib silm siit tervet maja. Ei ole ka puusilda, mis Jaanilinna ühendas vanalinna.

Narva jõe kaldal, veel suitsevate lauavabriku varemetes vahel toimub Narva vabastamisest osa võtnud väelüksuse juhataja Nõukogude Liidu Kangelase kindralleitnant Fedjuninski kohtamine EK(b)P Narva linnakomitee sekretäriga sm. Treibergiga, ning kindralleitnant Fedjuninski korraldusel toimetatakse nõukogude võimu esindajad mootorpaatides üle Narva jõe.

Kurb on pilt, mida pakub praegu vana, ajalooline Narva.

Halgutavad augud vanade Jaanilinna kindluse tornide asemel, mis andsid Narvale tema ilme. Puruks lastud on ka Hermanni kindluse torn ja kindluse kasarmud. Isegi endist saksa kirikut pole selle süstemaatilise hävitus- töö teostajad pidanud tarvilikuks säästa — ka selle torn on õhku lastud ja hoone purustatud. Vanalinnas on purustatud lõhkeainega maja majalt, vähemaltki ühekordest ehitust vahele jätmata. Ajalooline raekoda veel suitseb. Rusudes on samuti Peeter-Suure maja-muuseum. Raudteejaamast on järgi ainult ase.

Narvas ei leia eest ühtki elanikku. Sakslased on kõik inimesed linnast välja kihutanud juba ammu enne otsustavate võitluste algust.

Tänavatel leidub saksa, eesti ja vene keelseid käskkirju ja lendlehti. Saksa väejuhatust püüab neis selgitada oma röövrüütleile ja palgasõduritele Narva kaitsmise tähtsust. „Läbi Narva värvate lähevad teed Ida-Preisimaale... Kaitske Narvat iga hinna eest.“ Nii kirjutati lendlehtedes. Tegelikult aga sakslased ise ei mõelnudki, et nad suudavad Narvat kaitsa. Saksa väejuhatust oli peale oma üksuste kogunud siia ka oma palgasõdalased ja katsus nende lalpadega katta oma taganemist.

Liigume mööda Narva peatänavat. Iga maja, iga nurk peaks siin olema tuttav. Siin asus kunagi partei linnakomitee, siin võrasteremaja, sel tänavanurgal mäletab kommunistlik noor sm. Koltunov end seismas hävituspaalijoni võitlejana kodulinna kaitsel. Ent asjata otsib sm. Jovlev siit maja, kus asus tema kodu — seda ei ole enam.

„28 aastat olen elanud Narvas, aga ma ei tunne enam oma kodulinna,“ lausub ta. Aga samas kõlab ta hääles kindlust ja otsustavust: „Me paneme need rüüstajad vastust andma kõigi oma kuritegude eest!“

Ja ta rinnal hiilgav Suure Isamaasõja lahinguis teenitud „Punase Tähe“ ordeni tõendab, et see mees pole harjunud tegema tühje sõnu.

Eemalt paistab Narva uhkus — Kreenholm. Nüüd on ka tema hiiglaslik korpus varemeis. Purustatud ehituse tühjade aknaaukude vahel lendavad pääsukesed. Ouel seisab kümmekond paksu roostekorraga kaetud kudumistele — neid ei ole fashistid nähtavasti enam jõudnud ära vedada. Kuskil vedeleb saksakeelne silt — Soldatenhaus „Norge“...

Kurvalt kõnnivad siin, suurtööstuse varemetes vahel seltsimehed Kuusk, Treiberg, Krutikov, Kolunov. Terve nende elu on olnud seotud Kreenholmiga. Siin nad töötasid, palju andsid nad nõukogude aastal selleks, et tööstusloonia selle tööstushilgase seinte vahel kujunes armsaimaks muusikaks töötajatele. Nüüd on metsik vaenlane selle kõik muutnud — kalmistuks.

Ent need inimesed pole sellest puust, kes rahuldust leiaksid vaid nukrustamisest. Narva tuleb ehitada üles. Ja nimelt just siin peab uuesti ärkama elu. Ja juba samas vahetatakse esimesi mõtteid Kreenholmi taasülesehitamise kohta. On vaja kutsuda kohale asjatundjad, kes selgitaksid Kreenholmi käikurakendamise võimalused nende sisseseadetega, mis sõja ajal evakueeriti Nõukogude Liidu tagalasse. Vabriku korpuse üks tiib näib olevat kasutamiskõlblik võrdlemisi väikese remondi järele. Alata tuleb siin küll praegu algusest, kuid elu siin algab uuesti, selles ei ole kahtlust.

Ja võib öelda, et Kreenholmi tööliisoonete vahelises pargis, pargipingil toimus nõukogude võimu esindajate esimene nõupidamine vabastatud Narva uuele elule äratamise küsimuste arutamiseks.

Otsustati, et otsekohe linna ja hoonete puhastamise järele vaenlase poolt maha jäetud minidest nõukogude asutused tuuakse üle Kreenholmi linnaossa, mis üldiselt vaenlase purustamise tagajärjel on vähem kannatanud. Edasi asutakse selgitama purustustööde üldist ulatust linnas, et selgitada, millist osa hoonetest on võimalik kasutamiskorda seada võimalikult kiiremini, et neisse majutada peatselt saabuvad linna ülesehitajaid ja ka sõjapõgenikke, kes end on varjand linna ümbruses.

Tagasiteel kohtame Vestervalli tänaval juba tööle asunud miinipildujaid. Alanud on ka ajutise ülepääsu ehitamine puusilla asemel, Parvedel toimetatakse üle jõe tanke, suurtükke, autosid. Nad ruttavalt läände — vabastama uusi Nõukogude Eesti linnu, asulaid ja külasid.

R. AARMA

Narvas, 28. juulil 1944. a.

Nad ei pääse kättemaksust

On vabastatud Eesti NSV suur tööstuskeskus — Narva. Punaarmee väeosade pealeüng oli seevõrra hoogus, et vaenlane ei suutnud kohati osutada organiseeritud vastupanu.

On võetud palju vange. Imestuse ja põlastusega vaatavad meie võitlejad mõõdaminevat vangivõetud hitlerlast. Uhes jalas on tal saabas, teine on paljas. Fashistlik rõõvel jutustab: „Jõudsin ainult ühe saapa jalga tõmmata, kui meie muldmaja lähedal lõhkes mürsk. Üks lendas minema. Me tormasime välja, üle jõe aga tulid juba

venelased ja asuvad rünnakule. Siin polnud mul midugi aega teise saapa jaoks ja nii sattusin vangi.“

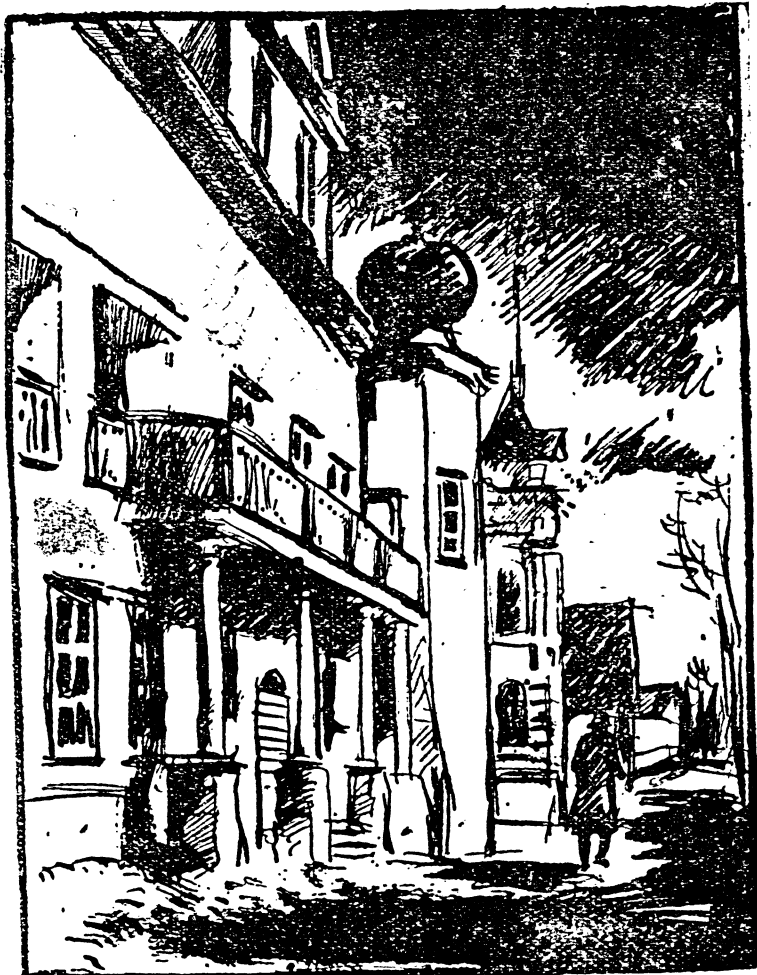
Vana Narva linn on muudetud varemeiks. Sakslased on ajanud kogu tema rahvastiku suunitöele.

Kapten Neudov, endine Narva elanik, ruttab oma majakese juurde Väike Aguli tänavale, leiab aga ainult tuhahunniku. Maha on põletatud Narva raekoda, Peeter Esimese majake, luteriusu ja õigeusu kirikud. Purustatud on Jaanilinn ja Hermanni kindlused. Maha põletatud ja varemeiks on muudetud

kõik vabrikud ja tehased. Puud Narva linnaalas on maha raiutud. Kesklinna tänavale korraldasid sakslased matusepaiga ja „kaunistasid“ linna fritsude ristidega. See on kõik, mida sakslased Narva juurde „ehitasid“.

Punaarmee ja eesti rahva ustavad pojad tema ridades liiguvad lääne poole, et vabastada eesti rahvas saksa fashistide ikkest, et päästa Baltimaade linnad ja külad purustamisest ja põletamisest ning kätte maksta vihatud vaenlastele — fashistlikele okupantidele.

P. ISMESTJEV.

Narva motiiv

E. Okas

Eesti suurtükiväelased Narva vabastamisel

Narva linn ja jõgi moodustavad kogu oma ulatuses tugeva loodusliku kaitse, ja kui seda kaitset ligi kolme aasta vältel täiendada igasuguste kaitseehitustega, siis võib kujutleda, millise võimsa ja hästi ettevalmistatud kaitse pidi Punaarmee läbi murdma.

Mind määrati operatsiooni ajaks Punaarmee eesti N väeosa ootsehitimis-suurtükkide grupi ülemaks. Grupp võitis operatsioonist osa põhja pool Narvat. Suurtükkide tulepositsioonide ehitamine oli raske, sest need asusid vastase kaitse eelservast 300–400 meetri kaugusel, kohati isegi lähemal, ja olid vastase pideva suurtüki, miinipilduja- ja kuulipildujatule all. Teadmises aga, et vastaseks on eestlaste põline vaenlane — sakslane, võideti kõik raskused, tehti töö tulepositsioonil ja veeti kohale laskemoon. Meid tiivustas teadmine, et ainult hästi töötamine ja täpselt tulistamine, julge ja külmavereline tulejuhtimine võib vabastada eestlaste sünnimaad ja kindlustada väike- se Eestile õnneliku tuleviku.

Suurtükiväe tule ettevalmistus algas 25. juuli hommikul. Tuli oli nii tugev, et vastase eelserv matus lihedasse suitsu ja tolm. Näha oli kuidas vastase blindaažid, dzotid ja muud kaitseehitised õhku lendasid. Vastane hakkas suurtükkidest ja miinipildujast tulistama meie tulepositsioone. See aga ei takistanud meid. Töötati endiselt külmavereliselt. Meie täpne tuli hävitas kõik meie jalaväge takistavad vastase tulepesad.

Eeskujulikult teostati ka jalaväe saatmine tulega. Meie tulevalli liikus kogu aeg jalaväe ees ja kindlustas sellega jalaväe edasiminek vastase kaitseülgavusse.

Kogusummas hävitas minule alluv suurtükiväeosa: dzotte — 22, kuulipilduja-pesi — 26, vaatluspunkte — 3, blindaažid — 3, suurtükke — 5, traattõket — 80 meetrit, elavjõudu — 40 inimest.

„Punase Tähe“ ordeni kandja kapten KARL ALAND.

Ootama korralduse põhjal tegevuse algust. Korraga kostab Velikije Lukist tultavaks saanud heli: „Kajusha“ tulistab. Veere- tame oma suurtüki varjendist välja positsioonile ja avame tule.

Jeffreitor Herm, võttes kastist laskemoona ja andes seda edasi

seersant Ersingile, lausub igale mürsule loosungi: „Surm saksa okupantidele!“, „Opetä fritsudele kiirjooksul!“ ja teisi. Ees on suits ja tolm nii paks, et raske on näha märki. Annan käsu tule viimiseks jõe kaldale, kust kostab saksa kuulipildujate ragin. Sihtur ei saa märgist aru. Asun ise suurtüki juurde. Seersant Ersing lükkab mürsu rauda — ja sinna, kus oli kaks saksa kuulipildujat, jääb vaid üks suur auk. Karjun läbi müru sihturile kõrva, et ta hävitaks kaks paremal asuvat laskepilu. Sihtur täidab selle ülesande hästi.

Paadid liiguvad üle jõe ja kinnituvad vastaskaldale. Hüüan meelele: „Üks Eestisse on murtud, paadid on üle!“ Kõlab meie võimas hurraal. Olles purustanud umbes 15 meetrit traattõkkeid, viime tule uuele märgile — see on metsa serval asuv dzott. Kaugus on 1000 meetrit ja esimesed mürsud ei taba. Kolmas ja neljas aga lõhkevad keskel ja nüüd tabame iga lasuga.

Ülesanne on täidetud. Tee ja laväele on avatud.

Vanemseersant KARL MAE „Punase Tähe“ ordeni kandja

Olen igatsenud kogu Punaarmee teenimise ajal lüüa meie rahva põlist vaenlast — sakslast. Nüüd oma sünnismaa pinnal sain esimesed tuleristsed.

Lahing algas „Kajushade“ mürinaga. Kohe veeretamise oma kahuri välja. Asusin sihturi kohale, üteldes poistele: „Anname tuld, kuidas aga jaksame.“

Vaenlane külvas meid üle miinipildujatulega. Esimest dzotti, mis asus umbes 250 meetri kaugusel jõe vastaskaldal, tabas kolmas mürsk, nii et dzoti iae palgid lendasid. Mõne lasuga hävitati ka vaenlase teine ja kolmas punkt, siis järgnes vaatluspunkti hävitamine, mis oli juba raskem ülesanne, kuna punkt asus puu otsas. Kuid 15-nda mürsuga hävitati ka see. Nüüd olime vaenlase miinipildujatulest pääsnud.

Saades koos laaduriga haavata ei katkestanud me tulistamist kahurist hetkekski, teades, et võitleme Nõukogude Eesti ja oma rahva tuleviku eest. Nii hävitasin 3 vaenlase dzotti, ühe vaatluspunkti ja 10–15 meetrit traattõket, võimaldades läbipääsu oma jalaväele.

Nooremseersant JAAN MALLANDI

Võitluses kodulinna pärast

Kangelaslikke võitlejaid

24. juuli õhtul valitses Narva all pinev vaikus. Paistis, et meie eesliinil ei ennustanud miski hoogsa pealetungi algust, seda purustava tulelöögi algust, mis pidi lühikese aja jooksul pühkima maapinnalt fashistlikud kaevikud ühes nende dzottide ja tugipunktidest ning matma sajad vaenlase sõdurite ja ohvitseride laibad palkide ja purustatud relvastuse rusede alla.

Siin Narva müüride all seisis koos Punaarmee teiste väeosadega Eesti rahvuskorpuse allüksused. Eesti võitlejad ootasid suurima kärsitusega märku rünnakuks — nendel hetketel olid kõik nende mõtted ja lootused koondunud ühte soovile — rutem lahingusse. Oles juba mõnd aega eesliinil, valmistusid nad hoolikalt pealetungi algamiseks. Ülesanne seisnes kodumaa vabastamises ning esmajoones vaenlase väljakihutamises igas eestlase südamele armsast Narva linnast.

Meie luure jälgis päeval ja ööl saksa kaitseliini. Ükski vaenlase tulepunkt ega ükski hoolega maskeeritud dzotti laskeava ei jäänud tähele panemata. Kuulsusrikkad eesti suurtükivälased, kes olid juba varem lahingutes korduvalt silma paistnud, tegid oma suurtükkidega eellaske.

Kuigi vaenlane oli ehitanud võimsa kaitseliini Narva jõe joonele, närvitses ta selle taga. Aimates oma abitust, süütas ta viimase rahulikul õhtul linna. Tulelekkide eredad sambad tõusid kõrgele, värvides pimedat ööd verekarva tulepunaga. Selle ebaühtlase viirvendava kuma paistel loeti allüksustes ette lahingukäsk. Lõpuks ometil on jõudnud tasumistund! Põleva linna vaade pani võitlejate südamed kiiremini lööma. Pingutades kõike oma tahet, et mitte vihist ja äärmisest pahameelest karjuma hakata, ütles seltsimees Loile pikkamisi nagu omaette:

„Fashistlikud mõrtsukad on lasknud külmavereliselt maha meie lapsi ja naisi. Nüüd õlendame arved!“

Kell 3.30 jõudsid eesti suurtükivälased kõigi ettevalmistustega lõpule. Päril lähedale, kõigest

mõnekümne meetri kaugusele jõe kaldast veeretati kergekahurid. Haubitsate torud vaatasid ähvardavalt vastaskaldale.

Kell on 7.00. Tuhandeid kõrgatavaid, uluvaid ja vinguvaid häälitungs hommikuväikesse. Seal, kus sekund tagasi asus vaenlase kaitse eesliin, tõusis tule ja terase tihe vall. Kaevikute katete pilbas- teks purustatud palkid, purustatud relvastus ja vaenlase sõdurite kolledaks moondunud laibad — kõik lendas õhku.

„Tee vabaks Tallinnat!“ hüüdis suurtükivälase seersant Rüüber, püüdes kahurimürinast üle karjuda ning võitlejad suurtüki juures vastasid sellele ähvardava loosungiga: „Surm saksa okupantidele!“

Seitse minutit tulistas suurtükivägi eesliini, pärast seda kandsid suurtükivälased oma tule üle kaitse sügavusse ja hakkasid hävitama vaenlase tugipunkte. Meie raske- suurtükid pidasid varjatud positsioonidest oma marulise tule lakka- matult vaenlase tagalas asetseva suurtükiväe peal.

Kui esimene suurtükiväe-rünnak oli kestnud juba 81 minutit, ilmusid taeva alla ähvardavalt mürisevad nõukogude pommitajad. Grupp grupp järele jõudsid nad sihtkohale ja viskasid alla oma surmatooava laadungi. Sakslased vastasid sellele õhutõrjekahurite tulega, kuid see jäi iga minutiga ikka nõrgemaks ja mõjutumaks ning vaibus varsti täielikult.

Järgnes veel üks hoogus suurtükiväe löök. Eesti suurtükivälased veeretasiid oma kahurid päris kaldale ning tulistasid otsesihiti- sega dzottide laskeavasid ja alles- jäänud tulepunkte.

Neil suurimate närvipingutuste silmapilkudel, kui iga eestlane öien- das vaenlasega oma arveid ja maksis talle kätte kahjude ja kuritegude eest, ei kaotanud ükski neist külma verd ega teinud midagi üleargust.

Suurtükivälaste tule kaitse all ületas jalavägi jõe ja tungis sakslaste kaevikute eesliini. Suurtükivälased pidid nüüd tegutsema eriti ettevaatlikult. Patari komandör vanemleitnant Mäe märkas tema poolt tulistataval dzotil punast lip-

pu, mille olid püstitanud sinna tun- ginud meie laskurid. Komandör muutis otsekohe tule sihti ning suunas selle kõrvalasuva tulipunkti- le. Sm. Paulmani suurtükiväe-all- üksus paiskas laiati vasturünnakule ettevalmistuva sakslaste grupi. Oh- vitseride Kiike ja Murro patarid hävitasid ühes asulas 40 vaenlase sõdurit. Sm. Pauli miinipildurid hävitasid ühes teises sektoris 6 dzotti, 6 blindaaži ja fashistide miinipildujapatarei.

Eesti suurtükivälased tegutse- sid täpselt nagu masinavärk. Suur- tüki komandör kommunistlik noor seersant Pello saatis mürsu mürsu järele vastupanu avaldava vaenlase pihta äärmise täpsusega. Luuraja seersant Purje ületas jõe vaba- tahtlikult koos esimeste jalaväela- sega ja, asudes saksa kaevikute otseses läheduses, teatas tuleposi- tsioonile tarvilikud andmed. Vaen- lane ei pidanud vastu nõukogude suurtükiväe tulele ning hakkas paanikas taganema. Meie väeosade asukohta tuuakse esimesed van- gid. Nende keskel on fashistide poolt sunniviisil mobiliseeritud eest- lased. Sakslased ei ole pidanud vajali- kuks neid isegi korralikumalt rieta- da. Nende välimus on haletsusvää- ne: kulunud hallikasrohelistes munda- rid, tsiviililõikega püksid ja puutal- dadega kingad. Nad ei ole veel või- melised toibuma läbielatud hirmust. Paljud jäid esialgu tummaks, teised jutustasid väriseva häälega sellest, et pärast nõukogude suur- tükväe tule võimsat algust kaotsid sõdurid mõistuse ning visates relvad käest ei teadnud kuhu min- na ja mis ette võtta. Allohvitser Alfred Jõela Järvamaalt Lehtse vallast, sõdur Aksel Sooväli Pär- numaal ja Vladimir Nikkel rääki- sid, et sakslased ei usaldanud neid ja et eesti sõdurit ähvardab igal pool saksa ohvitseri revolver.

Lahing muutub ikka ägedamaks ja eesti suurtükivälased tulistavad fashiste, kes visklevad paanikas sin- na-tänna. „Purustatud ja põletatud Narva eesti!“, „Nõukogude Eesti piinade ja kannatuste eesti!“ on kirjutatud kriidiga nende võimsa- tele mürskudele. Nüüd ei peata neid miski — Nõukogude Eesti va- bastamine viiakse lõpuni.

A. SLUTSK

Lahing Eesti NSV lõplikuks vabastamiseks saksa okupantidest on alanud, võitlused käivad juba sügaval Eesti pinnal nii põhjas kui lõunas: Leningradi rinde väed vabastasid Narva linna ja hulga asulaid, 3. Balti rinde väed pühki- sid hitlerlased välja Irboskast ja reast asulaist Kagu-Eestis.

Narva vabastamisel hitlerlasist võitlesid õlg-õla kõrval teiste Nõukogude rahvastega eesti rah- vuslikud väeosad, kusjuures Kõr- gem Olemjuhataja Nõukogude Liidu Marssal sm. Stalin oma käsk- kirjas eriti silmapaistnud väe- osade hulgas märkis sm. Aru- Kaushinski suurtükivälase.

Võitlus kodumaa vabastamiseks innustab eesti rahvuslike väeosade võitlejaid järjest uutele kangelas- tegudele. Kerki esile võitlejaid, kes kartmatult sõostavad võitluse, sünnib kangelasi, kes on valmis ohverdama kodumaa eest oma verd ja elu.

Eesti rahvusliku väeosa võitle- ja seersant Gurjan Tšopovi rin- da ehib nüüd Isamaasõja II järgu orden. Kui puhkes sõda, astus sm. Tšopov Tartu hävituspataljo- ni ridadesse, mille koosseisus ta võitis osa Narva kaitsmisest. Hil- jem, olles sealt sunnitud taandu- ma vaenlase ülekaalu ees, võitles ta Leningradi rindel, kaitses Kot- lõ, Jelisavetino ja Kolpino jaama. Neis võitlustes sai ta haavata. Paranenuna ruttas ta uuesti võit- lusse Velikije Luki linna vabasta- miseks. Ta sai uuesti haavata. Nüüd seisab sm. Tšopov jälle võitlusvalmilt uute lahingute lä- vel — oma sünnimaa vabastami- seks.

Boris Barmin tundis huvi tekstiilala vastu ja oli sel alal jõudnud Narvas töötades meistri abi kohale. Nähes, et sellele rahu- likule tööle kaaskodanike hüveks tahetakse teha lõpp võoraste val- lutajate poolt, astus ta relv käes kaitsma oma vabrikut. See oli lahinguis Velikije Luki all, kui talle usaldati pataljoni juhtimine. Ööpimeduses võeti sisse kallale- tungi lähtealus. Järgmisel päeval alustati rünnakut, mida nähes avasid sakslased marutule. Rünnaku algul sm. Barmin sai haavata. Vaatamata sellele jätkas ta patal- joni juhtimist, mille tagajärjel antud ülesanne — sakslaste kaitse läbimurdmine — teostatigi edukalt. Alles pärast suurt verekaotust and- is ta juhtimise üle asetäitjale. Tema teeneid hindas väejuhatus Isamaasõja II järgu ordeniga.

45 mm patare'i rünnakomandöri leitnant Vladimir Tanki tuntakse väeosas tubli suurtükivälase- na, kelle lahingukogemused on suu- reks abiks noorte suurtükivälaste kasvatamisel ja õpetamisel. Oma suurtükkidega rünnakomandöri, hiljem patare'iülema kohal, hävitas ta suuri sakslaste üksusi Velikije Luki linna vallutamisel. Oma mehi juhivad see „Punase Tähe“ ordeni kavaler julgelt ja kindlalt, oodates vaid käsku oma ülesande jätkami- seks Nõukogude Eesti täielikuks vabastamiseks.

Sm. Rubljovi laskurüksuse po- liitiline kapten Boris Bersin tõsiselt töörahva pojana tõttas va- batahtlikult hävituspataljoni rida- desse kaitsma töörahva võimu, kõike seda, mida eesti töörahvas

oli kätte võitnud pikkade aastate võitluse tulemusena. Tal tuli läbi teha rasked kaitselahingud Eestis, Kingissepa all. Uuesti leidsime te- da võitlustest Velikije Luki all. Nüüd valmistab ta mehi isalikult ette võitlusteks sakslaste lõplikuks purustamiseks. Kapten Bersin on autasustatud „Punase Tähe“ orde- niga.

Sm. Boris Bersin

Rännakul rindele saadeti Alek- sander Erja piilurina ette julges- tama väeosaliikumist. Seda üles- annet valvsalt täites tabas ta sak- sa spiooni. Kord, olles tänavalahin- guis oma suurtüki juures, sai ta käsu tuua laskemoona. Kõik ühen- dused olid vaenlase snaipeerite ja kuulipildujate ägeda tule all. Seersant Erja roomas kartmatult üle miiniväljade ja tõi õigeks ajaks kohale laskemoona, päästes nõnda olukorra. Teine kord suur- tükk, mille sihturiks ta oli, toetas jalaväe rünnakut. Lahingu käigus avastati vaenlase dzott, mis tõkes- tas jalaväe edasilükkumist. Sm. Er- ja teostas ägeda tule all uue po- sitsiooni luure ja toimetas suurtü- ki sinna, ning otsetabamustega dzotti pihta avas jalaväele tee. Ohes järgnevas lahingus seersant Erja sai raskesti haavata. Parane- nuna ta tunnistati rivitüks. Sm. Erja avaldas soovi tagasisaamiseks oma väeosas, milline soov ka ra- huldati. Kodumaa hindas tema vap- rat võitlejatele medaliga „Vapruse eest“.

Täpne snaipeer, kelle iga kuul tabab vaenlast, on medal „Vapruse eest“ kandja jefreitor Aleksan- der Ounapuu. Tema laseb vaen- lase pihta kuule raiskamata. Ta on oma laskeosavust õpetanud ka teistele, kasvatades terve rea tub- lisid snaipeerid.

Tarashanka küla all ühes jõe ääres asetsevas kivihoones tõkes- tasid laskurite edasilükkumist saksa automaatid. Jaokomandör seer- sant Eduard Siimo tungis ägeda miinipildujate ja automaatide tule all oma jaoga majani, kus hävita- ti käsitsivõitluses kuus saksa au- tomaatid. Seersant Siimo isiklikus hävitusregistris on terve grupp sakslasi koos ohvitseriga. Veel samal päeval päästis ta ühe naaber- väeosas raskesti haavatud Punaar- mee ohvitseri elu, sidudes teda ägeda tule all. Seersant Siimot tuntakse kui autoriteetset ja ees- kujuliku jaokomandöri ning niisa- ma eeskujulikult täidab ta ka parteiorganisatoori ülesandeid. Ta autasustati medaliga „Lahinguliste teenete eest“.

Vaenlase otseses läheduses teos- tas vaatlust vanemseersant Viktor Ruuse. Vaenlane avastas sm. Ruuse vaatluspunkt ja avas sellele ägeda miinipildujatule. Vaatamata sellele jätkas sm. Ruuse sealt miinipildujatule korrigeerimist, mille tagajärjel suruti maha kahe raske- kuulipilduja tuli ja hävitati nende meeskonnad. Saanud käsu tagasi- tulekuks, oli vaja muuta miinipil- duja positsioon. Vaenlase ägeda tule all teostas vanemseersant Ruuse koos seltsimeestega ka selle ülesande, saades seejuures kildu- dest seitse haava. Isamaasõja II järgu orden on tema vaprase tun- nistajaks.

Lembitu-Tasuja rahvas võib olla uhke neile oma väärlistele poega- dele, kes toovad vabaduse ja pa- nevad aluse uuele õnnelikule üles- ehitustööle.

ILMAR REIDI.

Narva põrnu kohal me vannume...

Narva on meie!..

Ah, kui kaua me ootasime seda teadet. Ööl ning päeval pöördusid me mõtted ja pilgud alatasa Narva poole. Narva — see tähendas meile sünnimaa, kodude vabastamist, sõostmist omaste kuumisse süle- lisse. Narva — see oli meie uue elu värv, sümbol.

Narva on meie!.. Rõõm haarab meid oma tulisesse pigistusse. Ent — teisalt hiilib lähemale jäik kõ- ledus.

Me näeme vabastatud Narvat... Jah. Me ei leia enam seda tut- tavat Narvat, millisena mäletame teda: kärarikas, pulbitsev tõstlus- linn tõusvana tõlliku jõe mõlemalt kaldalt... See oli kolm aastat ta- gasi.

Ent nüüd me astume varemete linna. Rusud ja tuhk. Peagu kolm aastat peremehetsesid siin saksla- sed. Nad heitsid oma pomme alla Narva kohal juba 1941. a. suvel ning suunasid oma lennukite kuu- lipildujad narvalastele. Siis tulid nad ise. Nad istusid siin kaua. Ning too aeg rääkis nende julma keelt.

Me oleme kuulnud palju sel- lest jultumusest nende käest, kes pääsesid Narvast selle aasta mär- tis. Ent see ei olnud veel kõik. See oli vaid üksikute jutustus, mürdosa õudusist. Me ei suudaks kuulda, kui hakkasid rääkima tuhanded narvalased. Kui võiksid kõnelda majad, iga tuba. Kui avaldaks oma kohutavad saladused neljakordne maja Peetri platsil.

Kuid me näeme selletagi. Näe- me tuhka ja varemeid. Ja me ei näe narvalasi. Ent kolm aastat ta- gasi elas Narvas üle 25.000 inime- se.

Me näeme sõestunud elu...

Kui algasid sakslaste peksu- päevad põhjas, rääkisid nad Nar- vas küünillise vihaga: „Kui meil pole enam aega mütsi pähe panna, jääb kõik terveks. Niikaua aga kui meil on aega müts pähe panna, ei jäta me kivi kivi peale...“

Surnud on ka Narva ümbrus. Masendav kõrb. Jaanuari lõpul ja veebruaris jooksid siin ringi sakslaste tulepistjate komandod. Siis oli aegu, kus taevast matus suitsu ja ööd kumasid veripunaseks... Üksikud ahjuvaremed, nagu viiras- tuslikud kalmistusambad, seisavad nüüd manavate mustade sõrmedena maastikul. Nad osutavad sakslaste poole ja ütlevad, et siin oli ennem küla...

Ent kui sakslased olid lõpetan- nud Narva ümbrusega, hakkas mü- risema linna sisemuses: sakslased purustasid vabrikuid. Ja auto auto järele veeres minema igasuguse kraamiga. Nad viisid ära isegi kah- hel'ivid ja klaasi. Viimased veo- autod olid täis koguni isolatoor- kanne, uksepinke, toruotsi ja traadipuntraid...

Siis hakkasid nad ära ajama narvalasi... Ja neid tankitõrjekraavi- desse toppima. Peetri platsil asub suur neljakordne maja. Seal asus saksa komandatuur. Neljandal kor- ral märatsesid gestapolased. Päe- val ja ööl kostis aknaist piinatava- te inimeste karjeid. Majast suundu- sid inimestega täislaetud autod Popovka metsa. Tagasi tulid autod tühjalt...

Sakslased purustasid linna neile omase jõhkra pedantsusega: „...ei jäta kivi kivi peale...“ Millele tuli ei hakanud, selle põle- tasid ja purustasid. Linn oli päeval mähitud lakkamatute tulikahjude pruunmusta suitsu, ent öösel võ- beles linna kohal veretav kuma.

Mida enam muutus nende olu- kord kitsikumaks, seda enam muu- tusid nad lurjuslikumaks ja jube- damaks. Nad jooksid aukude juur- de, kuhu nad olid toppinud mõrva- tud narvalasi, kaevades neid välja ja põletasid. Nad mõtlesid nii kao- tada oma mõrvade jälgi. Nad mõt- lesid, et tuhk ei räägi, ei kisenda kätemaksu järele. Me ei ole unu- stanud oma kahurvälaste jutustusi. Terava noana seisab igavesti meie südames pilt vägistatud eesti tüd- rukust. Umberringi tühjaks joo- dud viinapudelid... Sakslaste „kõr- ge kultuuri“ tõeline pale.

Narva põrnu kohal vannume me raskeima ja hirmsaima vihaga: me süda ei saa enne rahu kui me jalge ees lamab surnuna viimne hitlerlane, kurat inimese nahas...

V. KAPP

Kangelaslik naisvõitleja vanemseers. Polezhiaeva, kes vabastatud Narvas püstitas esimese nõukogude lipu

Vabaduse koit Baltimaade kohal

21. juulil 1940. aastal täitisid Eesti, Läti ja Leedu rahva palavad unistused. Raputades end valla müüdava plutokraatia ikke alt, väljendasid nad avalikult kogu maailma ees oma tahet ühinemiseks võimsa Nõukogude Liiduga. Kuivõrd sügav ja üldrahvalik oli see tunne, mis dikteeris Balti rahvastele selle sammu, seda on näidanud Isamaasõja katsumused. Me võime täna uhkusega ütelda, et surmaheitluses fashismiga on Nõukogude Baltikumi rahvad ilmutanud samast piiritut andumust nagu kõik NSVL rahvad. Ka fashistlike rüüstajate kõige karmim terror ei suutnud neis hävitada veendumust, et Punaarmee toob neile vabastuse.

Ajaloo paljude sajandite jooksul pole see Balti rahvastel esimene kord kohata saksa röövvalutajatega. Alates XII sajandist on sakslased lakkamatult katsunud Baltikumi muuta oma asumaaks, relvaga, pettusega ja äraostmisega püüdsid nad muuta vabadust armastavaid rahvaid oma orjadeks. Alistumise asemel kohtasid saksa penirüütlid aga ägedat viha ja viisa vastupanu. Ega muidu eesti, läti ja leedu rahvalaule, kogu progressiivne kirjandus poleks tulvil viha sakslase vastu.

„Sakslane, saatana sünnitus Miks tulid siia me juurde?“ üteldakse läti rahvalaulus. Üstav oma rahva traditsioonidele on suur leedu poeet Maironis oma luuletustes, poeemides ja ajaloolistes draamadest häbi märganud saksa röövvalutajaid kui „vereanulisi hunte“. Maironise laulud on leedulaste seas väga populaarsed ja neid lauldakse koos rahvalauledega. Leedu luule klassikud Dono-laitis, Stradzelis ja Zhemaitis on õhutanud võitlust sakslaste vastu. Igale lätlasele on saanud saksa lihunike vastase võitluse sümboliks Rainise, Pumpursi ja Valdemarsi nimi. Eesti klassikute Kr. J. Petersoni, Koidula, C. R. Jakobsoni, Veske ja Reinvaldi suured saksavastased traditsioonid on õpetuseks kaasaegsele luuletajale.

Hitlerlased on teinud Baltimail hirmsaid kuritegusid. Nad mõltsid lammata eesti, läti ja leedu rahvusriiklust ja kultuuri. Kuid vaenlane eksis. Balti nõukogude vabariikide rahvad ei kaotanud meelt! Nende rahvuskultuur elab, olles sõja-aastail muutunud veelgi küpsemaks, tugevamaks ja ideelisemaks. Nõukogude tagalasseevakuueerunud kolme vennasvabariigi kultuuritegelased on täitnud aega oma patrioodikohust, pühendas oma loomingu tervenisti võidu heaks.

Kunstnikud, näitlejad, kirjanikud ja muusikud on võidelnud soovustatud fashistlike jõukudega, nad astusid hävituspatalljonidesse

ja pärast Punaarmee eesti, läti ja leedu rahvuslikesse väeosadesse. Andekad eesti, läti ja leedu kirjanikud töötavad väeosade ajalehtede juures ja näitlejad esinevad rindekontsertbrigadides.

Tagalasseejäänud töötavad kaasa ühise asja eest, õhutades rahvast oma loominguga otsustavale võitlusele. Uues kohas antakse välja ajakirju, ajalehti ja raamatuid. Need ilmuvad emakeeles või tõlgituna vene ning teiste NSVL rahvaste keelde. Kolme sõja-aasta jooksul on nõukogude lugejale saanud eriti lähedaseks Balti vennasvabariikide selliste kirjanike nimed nagu Andrei Upits, Vilis Laci, Janis Sudrabkals, F. Rokpelnis, J. Vanags, Anna Sakse, Arvids Grigulis jt. (Läti), J. Barbarus (Vares), A. Jakobson, J. Semper, M. Raud, P. Keerdo, P. Rummo jt. (Eesti), Liudas Gira, P. Zvirka, A. Venclova, S. Neris, K. Korsakas jt. (Leedu). Sõjapäevil, on kerkinud esile uusi talente, nagu D. Vaarandi ja J. Schmuul (Eesti), E. Mezhlaitis (Leedu). Nõukogude publik hindab kõrgelt Balti vabariikide muusika-, laulu- ja tantsuansambleid, kes on esinenud paljudes Nõukogude Liidu linnades ja rindel. Nõukogude publik on hakanud armastama nende suurepäraseid lauljaid, muusikuid ja näitlejaid, nagu Ants Lauter, Rudolf Berzinsh, Elfrida Pakul, A. Stashkevichtshute, M. Aleksandrovitshus, O. Lund, Bruno Lukk ja Anna Klas, V. Alumäe, B. Gajeshas, B. Pink, P. Põldroos jt. on tutvustanud selliste väljapaistvate heliloojate teoseid, nagu Eugen Kapp, G. Ernesaks (Eesti), H. Grünfeld (Läti).

Olles tugevasti seotud oma rahvaga ja truud oma rahvuskultuuri parimatele traditsioonidele, on Balti vabariikide kirjanikud ja kunstnikud elava sideme poolest nõukogude rahvaste, eeskätt oma suure vene võimu kultuuritraditsioonidega. Silmapaistev eesti luuletaja Barbarus on suurepäraselt väljendanud seda mõtet oma luuletuses „Luulevendlus“.

Tulvil jõudu pöörduvad Nõukogude Balti kultuuritegelased tagasi koju, et suure agarusega alustada oma kauni kodumaa ülesehitamist. Kui suured ka poleks vaenlase poolt tehtud kahjud, ravivad eesti, läti ja leedu rahvas kiiresti oma vabariikidele lõõdud haavad ja algavad vaba elu ennast-salgava loova tööga. Nõukogude rahvas ootab rõõmsa elevusega tundi, kus saluut Moskvas teatatakse kogu maailmale, et Punaarmee suure Stalini juhtimisel on vabastanud kogu Nõukogude Bel-tikumi.

(„Literatura i Iskustvo“)

Kunstiline isetegevus Eesti NSV-s

Nõukogude võimu üheks esimeseks sammuks pärast juunipöört 1940. a. Eestis oli rahva kultuuriliste eluavalduste ümber-organiseerimine, seega ka kogu maa kunstilise isetegevuse viimine kindlasse ja teadlikult juhitud vormi ja organisatsiooni.

Kuna seni kunstilise isetegevuse ringid kuulusid organisatsioonide ja ühingute juurde, milliste otsestest tegevustest kultuuritöö moodustas ainult tähtsusetu ja juhusliku osa (tuletõrje maanoored jt.), oli ka nende kutuuringide töö väga juhuslikku ja plaanitult laadi. Seda asjaolu soodustas veelgi olukord, et eriorganisatsioonid ei allunud kunstilise isetegevuse osas ühelegi teadlikult juhtivale keskorganile, välja arvatud Lauljate Liit, Haridusliit ja OENO.

Puudus järjekindlus kaadrite ettevalmistuses ja repertuaariküsimustes.

Kõik need häirivad asjaolud kadusid nõukogude võimu kehtimise ajaks.

Organiseeriti kindel ja tihe rahvamajade võrk ja asutati kultuurimajad ja -klubid kõigi suuremate kaitiste juurde. Rahvamajad said keskusteks, kus tuikas kohaliku asula kultuuriline töö igal kunstialal. Kaitiste klubid, mida kodanlik võim seni

umbusaldas, muutusid kohtadeks, kus töötajad vabal ajal harrastasid kunstilise isetegevuse kõiki alasid.

Peamiseks viljelusalaks oli koorilaul, mis tänu meie vanadele koorilaulu traditsioonidele oli saavutanud oma arengus juba varem suure populaarsuse rahvahulkades. Klubide ja rahvamajade juurde organiseeriti orkestrid, näiteringid ja rahvatantsurühmad.

Ka vanemad kollektiivid, mis olid juba saavutanud tunnustust väärsel kunstilisel tasemel (EMO, „Raudam“, Tallinna Töölismuusika Ühingu mees- ja naiskoorid jt.), rakendusid innukalt tööle.

Tekkis rohkesti uusi kollektiive, kes peagi saavutasid taseme, mis neid laskis arvata eesrindlikemate kollektiivide hulka (Tompil klubi segakoor, Kaubandustöölise Ametiühingu segakoor, Trükitöölise Ametiühingu meeskoor, Riigiteenijate Ametiühingu näitering jne.).

Kõigi nende kollektiivide keskne juhtimine kunstilisel alal koondati Haridusliidu ja Lauljate Liidu asemel loodud Rahva Kunstilise Isetegevuse Keskmaja kätte. RKIK teostas oma vastavate kaadrite kaudu pidevat kollektiivide ja nende juhtide kunstilist abistamist.

Kaadrite ettevalmistuse alal korraldas RKIK maakeskustes ligi kolmkümmend nädalajalist kursust kõigi erialade juhtidele.

Reperituaar, mis seni oli peagu täiesti juhuslikku laadi ja olenen kollektiivi juhi isiklikust maitsest, sai kindla aluse ja mõtte teenida progressiivset ideoloogiat ja õpetada hindama teiste Nõukogude Liidu rahvaste kultuuriväärtuste kaudu neid rahvaid endid ja nende omapärasust.

Ka Lääne-Euroopa rahvaste klassikaline ja progressiivne looming sai meie repertuaari lahutamatuks osaks.

Erilist hoogu kunstilise isetegevusele andis 1941. a. suvel korraldatud kollektiivide valikvõistlus. Parimate kooride, orkestrite, näiteringide ja rahvatantsurühmade väljaselgitamine toimus vastavate võistlusesinemiste korras algul kohapeal, siis maakondade ulatuses ja lõppeks kavatsetud eliitesinemistel Tallinnas. Viimased jäid sõja lahutipuhkemise tõttu pidamata.

Mäletame, missuguse kunstilise võistluspinge löid algul ametiühingute ja hiljem kõigi Tallinna kooride, orkestrite, solistide, näiteringide ja rahvatantsurühmade vahelised valikvõistlused.

Suurt hoolt ja tähelepanu omistas RKIK ka noorte annete avastamisele. 25 noorele andekale lauljale anti RKIK poolt meie parimate laulpedagoogide juures tasuta õppimise võimalus.

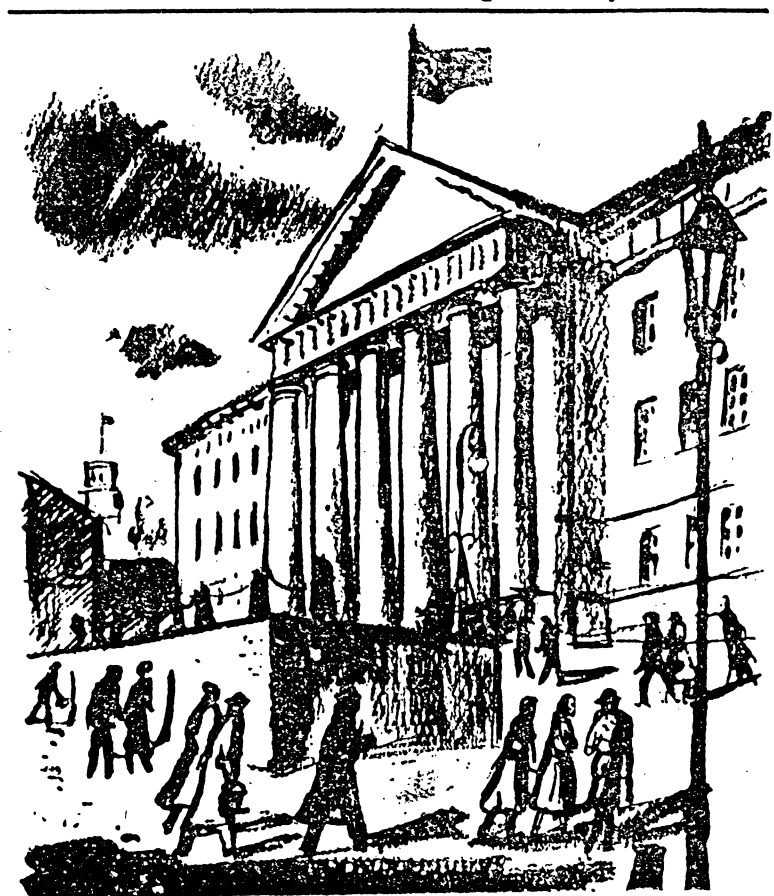
Ettevalmistused Eesti kunsti dekaadiks, mis pidi peetama Moskvas 1941. a. lõpul, lasusid koorilaulu osas peamiselt kunstilise isetegevuse eesrindlikemal kooridel (EMO, „Raudam“, Tompil klubi segakoor, Tallinna Töölismuusika Ühingu mees- ja naiskoorid, Tallinna ja Tartu Naislauluseltsid, Akadeemiline Meeskoor jt.) ja töid vastavasse kollektiividesse tööhoogu ning aitasid kaasa kooride võimete maksimaalsele arendamisele, mille tulemuseks oli Moskva eelkomisjonil otsekohene tunnustus meie koorimuusika taseme ja kõrge kultuuri kohta.

Kõik see oli alles algus.

Neli aastat tagasi ei osanud kõik veel nii äkki mõista ja hinnata neid suurepäraseid võimalusi ja eeldusi, mis nõukogude kord loob kunstilise tegevuse arenguks, kuna siis silmaring oli veel liiga ahtake ja kunsti vaeslapseosa kodanluse söögilaua ääres oli sõõbinud liiga tugevasti meelde.

Kuid nüüd, kus oleme tutvunud põhjalikult nõukogude võimu kunstilise suhtumisega ja kunsti tohutute arenguvõimalustega nõukogude korras, peame rakendama kõik jõu selleks, et õige pea okupantidest vabastataval kodumaa ühise innu ja armastusega kõigi muu hävitatu kõrval taastada kiiresti ka need materiaalsed ja organisatsioonilised eeldused kunstiliseks isetegevuseks, mida kõigile töötajale on toonud nõukogude kord.

HARRY KÖRVIKS

Tartu Ülikool

E. Okase joonis

Märkmeid kontsertreisilt Kaukaasias

Hiljuti saabusid Eesti NSV teenelised kunstnikud Bruno Lukk ja Vladimir Alumäe ning pianist Anna Klas tagasi kauajaliselt kontsertreisilt, mille kestel nad külastasid Tbilisit, Erevani ja Bakuud.

Tbilisi asetseb mägede vahel, võimsa vooluga käestikulise jõe kaldal. Gruusia pealinn on kaunis. Siin on linnaosi, mis on moodsa arhitektuuri parimaid näiteid. Siin on ka veel vanu mägestikurahva elamute piirkondi, millel on omapärane välu. Linnas on palju parke. Neist on üks omapärasemaid Lenini-nimeline park kõrge mäekuplil.

Kontserdid algavad 5. ja 8. juunil toimuvate sümfooniakontsertidega, kus meil tuleb esineda orkestri saatel. Juhatab Gruusia NSV teeneline kunstitegelane Dimitriad. Kontakt dirigendiga on kohe algusest peale väga hea ja kontserdid õnnestuvad hästi. Järgmised kontserdid on konservatooriumi saalis, esimene klaveriduett ja teine viiulikontsert.

Vabadel õhtutel külastame ka ooperit. Näeme „Carmenit“, „Madam Butterfly“ ja gruusia klas-

siku Paliashvili ooperit „Abessalomi ja Eteri“. Ooper ületab kõik meie ootused. On kohe tunda kõrget ja vana muusikakultuuri, eriti laulukultuuri. Kunstiline juhtimine on väga nõudlik ja maitsekas. Nii kogu ooperi kujundamine kui ka üksikud osad on läbitöötatud suure põhjalikkusega ja esitatakse suure kindluse ja väljendusrikkusega. Üllatab lauljate häälematerjal. Iga koorilauljagi tundub omavalt erakordseid võimeid — nad laulavad täiesti vabalt ja endastmõistetavusega. Sama maksab ka tantsude kohta, kus jällegi näeme meistrikätt ja head maitset. Kogu lavastus teravikuna on suurepärase. Eriti rõõmustavalt üllatab Paliashvili ooper, üks autori rikkalikust loomingust. Autor on pärit Tanjejevi koolist ja omab suurt meisterlikkust, mida ta ühtlasi on suutnud hästi rakendada gruusia rahvamotiivide kasutamisel. Head, läbituntud ja ehtsad rahvalaulud ja tantsud meisterlikus ettekandes — see kõik jätab soovi ikka veel ja veel näha seda gruusia rahvuslikku ooperit ja veel teisi, küllap mitte vähem väärtuslikke.

★ Erevan. Meie tähelepanu juhi-

takse sellele, et vanasti koosnes see linn ainult muldkatustega onnikestest. Praegu aga, vaadeldes mäe veerult, näeme eneste ees täiesti uut linna. millele 5600 m kõrgune Ararat oma veidi väiksema nimekaaslasega on väga suursuguseks dekoratsiooniks.

Kasutame esimest vaba õhtut selleks, et tutvuda armeenia rahvusliku draamateatriga. Näeme nende klassiku Sundukiani üht lavateost. Kuigi keel seniõpituile ei sarnane, võime nautida mängu, mis on kahtlemata kõrgest klassist. Teame ka juba varem, et hiljutisel Shakespääre'i konverentsil loeti selle teatri „Othello“ parimaks Nõukogude Liidus.

Ooperis ei õnnestu näha armeenia rahvuslikku ooperit. Selle eest näeme aga Azerbaidžhani komponisti Hadzhibekovi ooperit „Kerogli“. Saame jällegi meeldivaid elamusid. Nii muusika kui kogu ettekandele, alates üldlavastusest ja lõpetades üksikute interpretatsioonidega, on väga hea ja maitsekas. Nagu Gruusiaski, näeme siin suurepäraseid lauljaid, kellel hääli on ilmselt ainult vahendiks kunstiliste ülesannete lahendamisel. Muusikiline kujundamine, tantsud ja kostüümid — kõik see annab tunnistust kõrgest kultuurist ja suurest nõudlikkusest. Ooperihoone on suuremaid ja nägusamaid Nõuko-

gude Liidus. Kuna oleme seotud tähtaegadega, sõidame külalislahkest Armeenia pealinnast nägemata nende rahvuslikku ooperit. Loodame seda näha Bakuus, kuid ka seal ei ole seda just neil päevil mängukavas.

★ Olilinnas. Peatume nägusas „Intourist“i võõrastemajas lahe kaldal. Bakuu on igati moodne suurlinn enam kui miljonilise elanikkonnaga. On palju parke ja puisteid. Oli lõhna tundub esimestel tundidel kõikjal, ent hiljem harjume ja ei märka enam. Sadamad ja reid on tulvil laevu. Neid saabub järjest ja väljub täies lastis. See on koht, millel on üldta kaesolevas Isamaasõjas väga kaalukas sõna võidu saavutamises.

Vabadel päevadel loome sideme siinse konservatooriumi ja muusikakooli õppejõududega ja kasvandikega. Need mängivad meile, näidates solistide kooliliste põhiluste ja tugeva koduse töö tulemusi. Vestleme, veedame koos palju tunde ja lõpuks anname nende perele eraldi kinnise kontserdi. See on ka selle reisi viimane kontsert, ja 4. juulil paistavad jälle Moskva tornid.

★ Kontsertreis möödus kunstiliselt igati rahuldavalt. Suutsime

kontsertideks tõusta heasse vormi ja selles püsida, hoolimata meie ebasobivaist tingimustest (temperatuur) vastuvõtt oli väga soe. Publik koosnes peaaegu eranditult muusikamaailma inimestest, kuna sel aastaajal laiemad hulgad külalstavad kontserte märksa hõredamalt. Seda enam rõõmustab hea reageerimine nii auditoriumi kui ka ametliku kriitika poolt. Näib, et suutsime täita endile võetud ülesande — tutvustada külastatud liiduvabariigis meie heliloomingut ja interpretatsiooni taset ning aratada huvi eesti helikunsti ja tema arengu vastu. Omait poolt tutvumise linnulennult nende maade kunstielu silmapaistvamate saavutustega. Viimase veenduda nende jõulises arengus ja ammutada sealt uusi mõtteid, uusi elamusid, mis peagi peaks kajastuma ka meie edaspidises töös. Oht: lasi oli see reis ka esimeseks konkreetseks sammuks isiklike sidemete loomises nende maade juhtivate muusikaliste ringkondadega. Tahame loota, et need sidemed kõvenevad ja tihenevad aastast-aastasse. ning et vastastikune koostöö on uueks stiimuliks meie maade kunstielu arengus.

VLADIMIR ALUMÄE

RAHVA HÄAL nr. 40 Lk. 5 2. augustil 1944. a.

Stalinik raudteelaste päev

Tänavust, järjekorralt üheksandat stalinlikku raudteelaste päeva tähistab nõukogude rahvas ajal, millal meie raudteelased ühes Punaarmee ja kogu nõukogude rahvaga pingutavad kogu oma jõudu selleks, et lõplikult vabastada meie kodumaa linnu ja külasid hitlerlikest okupantidest.

Alustades oma sõnamurdlikku kallale tungi Nõukogude Liidu, pani Hitler suuri lootusi muuseas sellele, et ta suudab oma lennukiväega purustada ja nõrgendada Nõukogude Liidu raudteid. Kuid Nõukogude Liidu raudteelased ajasid need saksa okupantide lootused oma kangelasliku tööga nurja, täites kogu sõja kestel rinde ja tagala transpordivajadusi.

Sõja esimesel perioodil oli transport mobiilseeritud peamiselt tööstuse evakueerimisele läänepoolsetest rajoonidest maa sisse. Raudteelased täitsid selle ülesande hästi. Tagalasse ümberbaseerunud tööstus varustab rinnet kõige vajaliku.

Alates Punaarmee pealetungi algusest on raudteelaste jõud olnud suunatud taganeva vaenlase poolt purustatud raudteede taastamiseks ja meie pealetungiva armee varustamisele laskemoona, toiduainete ja muu tarvikuga. Ka selle ülesandega on meie raudteelased tulnud suurepäraselt toime.

Sm. Stalin oma aruandes 6. novembril 1943. aastal andis meie raudteetranspordi sõjaeelsele tööle kõrge hinnangu. NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi määrusega omistati 127-le parimale raudteetöölisele Sotsialistliku Töö Kangelase nimetus.

Vastuseks kiitusele ja suurtele autasudele arendasid nõukogude raudteelased laialdaselt massilist sotsialistlikku võitlust rinde kindlustamiseks juurdeveoga. Oma kirjas Kõrgemale Olemjuhatajale Nõukogude Liidu Marssalile sm. Stalinile 19. novembril 1943. aastal võtsid raudteelased endale konkreetsed kohustused. Selles ajalooles. kirjas on öeldud: „Raudteetranspordi töölised ja teenijad töötavad Teile, seltsimees Stalin, töötada väsimatult ja ennastalgavalt oma võitluspostil, et lõpuni täita auka oma kohust Kodumaa ees.“ Raudteelased lubavad täpselt ja õigeaegselt toimetada rindele väeosi ja nõutavat varustust, kiiresti taastada purustatud teid, tagades sellega Punaarmee eduka pealetungi jätkamist.

Oma jõudude ülevaatuse päeval, üllataval stalinlikul raudteelaste päeval, kontrollides sm. Stalin ees endale võetud kohustuste täitmist, võivad raudteelased uhkusega ütelda, et nad on seda teinud täiel määral. Raudteelased kindlustasid rindele vajaliku materjali õigeaegse juurdeveo ja meie Punaarmee liigub võidukalt edasi läänepoolse, puhastades Nõukogude maad saksa röövialutajast.

Ohes kõigi Nõukogude Liidu raudteetöölisega võitlevad ja töötavad ka Eesti NSV raudteelased. Stalinlikul raudteelaste päeval autasustas Eesti Raudteede ülem tervet raudteelasi ennastalgava töö eest Nõukogude tagalas raudteelaste aumärkidega. Autasustatud hulgas on seltsimehed Gustavson, Karsaar, Sammal, Kohal, Raja jt.

Eesti raudteelased lähenevad oma põhiliste tööülesannete täitmisele, mis ootab neid Eesti NSV territooriumil. Tänu Partei, Vallitsuse ja sm. Stalin isiklikele hoolitsustele, on tehtud juba väga palju Eesti raudteede taastamise ettevalmistamiseks. Meie olme varustatud peaaegu kõige vajaliku, nagu vedurid, remontirongid, taastamisrongid, töstakraanad, lükkuvad elektrijaamad jne. veel suuremal hulgal kui seda oli Eesti raudteel enne sõda. Nüüd on peaaegu see, et meie raudteelased mobiliseeriks kogu oma jõu ja oskuse, kõik kogemused Eesti raudtee kiiremaks taastamiseks. Vabastava Punaarmee järel peab liikuma meie raudteetransport, tuues meie rahvale kindlad võimalused purustatud majanduse taastamiseks ja vaba töö ning rahva heaoleku loomiseks.

H. PAPPEL, EK(b)P KK Transpordiosakonna juhataja

Raudteelasi külastamas

Külastame eesti raudteelaste remontirongi.

Remontirongi ülem tutvustab meid töö ja edaspidise tööplaani. 1. maiks võeti vastu otsus — ettenähtud kollektiivplaan täita ja ületada, ning see ületatigi 12-protsendiliselt ja sel puhul premeeriti seltsimehi Neemet, Rodsevitši, Kromarenkoti, Ruubati jt. Ka arutati produktsiooni suurendamise ja töövõime tõstmise võimalusi. Töötajad püüavad iga hinna eest oma töötempot kiirendada. Tänavuseks raudteelaste päevaks võttis kollektiiv endale uusi kohustusi, mille täitmise ja ületamisega ollakse tegevuses.

Depoos kõnetas seppa Kustav Rajat.

„See oli juba 1914. a., millal algasin tööd Tapa veduridepoos lukusepana ja hiljem sepana,“ jutustab sm. Raja. „Kõik need pikad aastad ikka üks ja sama töö. Kui eesti rahvas oli rajanud oma nõukogude vabariigi, autasustati mind hea töö eest rahalise preemiaga. See oli nagu ime pärast nii pikki tööaastaid, millal tuli alati olla lahiskmishirmul ja igaüks meist teab, et see tähendas nälga ja vi-

letsust. Nõukogude kord tõi lahenduse sellele, mind, vana töömest, hinnati. Evakueerisin Tapalt 1941. a. depoomasinat ja sisse-seadete rongiga, millal sakslased röövisid meilt meie kodu. Mitmel korral olime vaenlase pommitamise objektiks, kuid jõudsi siiski õnnelikult kohale Molotovi oblastisse Veristjaginasse.

Kohalikus depoos algasin tööd lukusepana. Mind premeeriti kolm korda rahalise tasuga ja sain kiita korraliku ja täpse töö ning õigeaegse plaani täitmise eest.

Meie valitsuse väljakutsel sõitsin Leningradi ja asusin siin tööle.

Ei taha enne puhata, kui need fashistid on hävitatud ja õnnelik Nõukogude Eesti üles ehitatud ning Eesti raudteel veerevad niisama suured ja võimsad vedurid nagu Nõukogude Liidu raudteel.“

See oli vana tööveteraani südamesoov, kes kogu oma noorusaastad on töötanud ilma nurisemata raskuste üle ja nüüd kogu oma viimsegi jõu tahab pühendada meie kodumaa uuesti ülesehitamiseks ja rahva parema tuleviku loomiseks.

L. MURUTAR

Raudteelaste töövõitlustest

Ühenduses raudteelaste päevaga saatsid Nõukogude Liidu raudteelased Riigikaitse Komitee Esimehele sm. Stalinile kirja, milles nad toovad andmeid Isamaasõja päevil tehtud tööst ja transpordi kiirest kasvust.

Võrreldes möödunud aasta esimese poolega on 1944. a. esimesel poolel raudteedel veetavate laadungite hulk kasvanud üldiselt 24,6%. Veetud kivisöö hulk on suurenenud käesoleva aasta esimesel poolel võrreldes möödunud aasta sama ajaga 28%, koksi hulk 62,3%, nafta hulk 38,1% ja mustade metallide laadungid 33%.

Iga raudteelase ja kõigi raudteetranspordi töölise pühaks kohuseks on olnud sealjuures teha laadimistööd korralikult ja toimetada sõjamaaterjalide laadungid kiiresti ja kindlasti kohale.

Isamaasõja algusest peale on raudteelased seadnud uuesti korda üle 35.000 km pearaudteeliine, 7000 km jaamateid, üle 2500 jaama ja üle 300 tuhande kilomeetri sideliini.

Eesti raudteelaste tervitustelegrammid sm. Stalinile ja sm. Kaganovitshile

Oma pidulikul koosolekul, mis oli pühendatud stalinlikule raudteelaste päevale, saatsid eesti raudteelased tervitustelegrammid Kõrgemale Olemjuhatajale Nõukogude Liidu Marssalile sm. Stalinile ja NSVL Teede Rahvakomissarile sm. L. M. Kaganovitshile.

Tervituses sm. Stalinile on öeldud: Varsti veerevad rongid meie esimeste vabastatud alade raudteedel kohutavate relvadega, varsti kuulleb Eesti peale kahurite mürina ka võimsaid vedurivõileid ja näeb raudteelaste tugevaid hoolitsevaid käsi, kes ühes Punaarmeega lähendavad lõpliku võidu

tundi ja kogu Nõukogudemaatäieliku vabanemist saksa fashistlikest jõukudest. Tundes Teile hoolitsust raudteetranspordi eest ja samuti saades alatist toetust tagala raudteedelt ja Teede Rahvakomissarilt sm. L. M. Kaganovitshilt, olime meie täis kindlustunnet ja jõudu, et taastada meie raudteed kiiresti. Meie ei säästa ei jõudu ega elu selle teostamiseks.

Veel kirjutavad eesti raudteelased:

„Tähistades täna stalinlikku raudteelaste päeva olukorras, kus

on alanud Eesti vabastamine ja kuulsusrikas Punaarmee, kihutav vaenlase välja Narva kindlusest ja linnast, jälitab ja hävitab edukalt saksa fashistlike jõukude jäänuseid Baltimail, tootame meie, varsti tööleasuva Eesti magistraali töötajad, anda kogu oma jõu ja energia meie raudtee kiiremaks taastamiseks...“

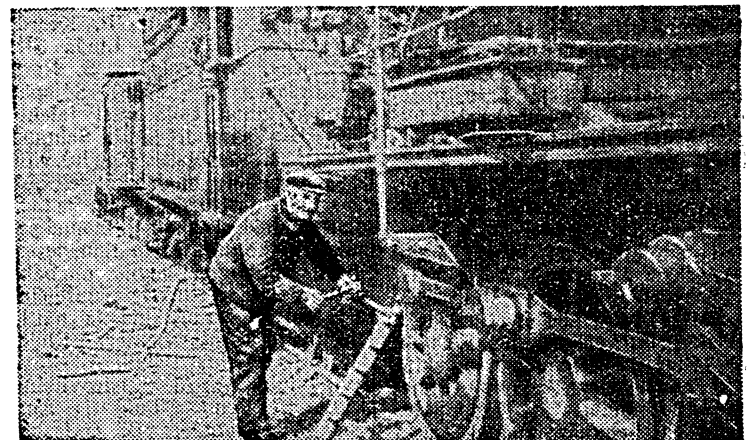
Meie töötajate kollektiiv on täis otsustavust muuta saadud kogemuste varal meie raudtee Nõukogude Liidu eesrindlikuks ja eeskujulikuks magistraaliks, kasvata-des Lunini-Krivosossi liikumise uusi väärkaid edasiviitjaid.“

Eesti raudteelased töös ja võitluses

Suur Isamaasõda seadis meie transpordi ette suured ja äärmiselt vastutusrikkad ülesanded. Alates hiiglasuurest tööst tööstuse ümberbaseerimisel esimestel sõjakuudel kuni praeguse laialtlevinud transpordini on meie raudteelased osutunud oma kõrgete ülesannete väärilisteks täitjateks. Oma ennastalgava tööga on raudteelased abistanud ja abistavad ka praegu Punaarmee tema suurejooneliste pealetungioperatsioonide läbiviimisel väga suurel määral. Raudteelaste tööd on hinnatud kõrgelt meie juht ja Kõrgem Olemjuhataja Nõukogude Liidu Marssal seltsimees Stalin. Oma aruandes 6. novembril 1943. aastal ütles sm. Stalin, osutades transpordi otsustavale osatähtsusele relvastuse, laskemoona, toidumooni, riidevarustuse jne. õigeaegsel rindele toimetamisel:

„Kui meil vaatamata sõjaaja raskustele ja küttepuudusele siiski õnnestus varustada rinnet kõige vajaliku, siis tuleb selles kõigepealt tunnustada meie transporditöölise ja -teenistujate teeneid.“

127 parimala transporditöölisele eesotsas Teede Rahvakomissari L. M. Kaganovitshiga omistati 1943. aasta novembris Sotsialistliku Töö

Raudteelane-stahhaanovlane J. Pöder

liinidega, nagu Kizljär—Astrahani, Stalingrad—Vladimiri sadama, Medzhevan—Dzhulfa, Põhja-Petshoora raudtee jne. Sadu kilomeetreid uusi raudteid on ehitatud ka Kesk-Aasias, Siberis ja Kaug-Idas. Sõja-päevil on ehitatud kaks uut Moskva allmaaraudtee raadiust — Zamoskvoreshje ja Pokrovski üldpikkusega 26 km.

Nõukogude raudteelaste ühises peres on võidelnud ja võitlevad ka eesti raudteelased. Nõukogude Eesti loomisest said meie raudteed, mis lülitati Liidu üldisse raudteede võrku, suuri võimalusi kiireks arenguks, mis pidi rahuldama maa kasvavat veoläbikäiku. Eesti raudteed hakkasid liikuma senisest võimsamad vedurid ja suured vagnid, ning rakendati uut side-tehnikat. Algas stahhaanovlik liikumine andis esimese tõsise löögi vedurite remonteerimise senistele iganenud meetoditele. Kui kodanlikus Eestis seisak kapitaalremondi töttu kestis 280 ööd-päeva, siis kestis see 1941. aastal ainult 162 ööd-päeva. Eesrindlikud vedurijuhid ületasid vananenud tehnilisi norme, saavutades olemasoleva veereva koosseisu ja vedurite võimsuse intensiivse rakendamisega võrra-tult paremaid tagajärgi. Nii oli näiteks rongi keskmine kaal 1941. aastal 760 tonni, kuna 1938. aastal see oli olnud ainult 452 tonni. Töö muutus raudteelastele au- ja kangelaslikkuse asjaks. Sotsialistlikus võitluses saavutatud heade töötulemuste eest autasustati 1941. aastal Teede Rahvakomissari poolt hulk eesti raudteelasi. Autasustatute seas olid sm-d Kivi, Kogres, Maimre, Keerpere jt. kes jätkavad praegu oma stahhaanovlikku tööd raudteetranspordi alal Nõukogude tagalas.

Eesti kaitsmise mälestusväärsetel päevadel töötasid eesti raudteelased pingeliselt selleks, et kindlustada rongide kiiret liikumist rindele ja tööstuste, raudteeseadeldiste ja veereva koosseisu õigeaegset evakueerimist, ning kaitseliinide ehitamist.

Kui suur osa Eestist oli juba vaenlase poolt okupeeritud, kindlustasid remontirongid pidevalt Tallinna—Paldiski raudtee kasutamiskõlblikkust. Ole 200 Tallinna sõlme raudteelase kirjutas end ühe öö-päeva jooksul relvastatud raudteelaste salka ja läks üle kasarmu-olukorrale, olles igal hetkel valmis osa võtma lahinguoperatsioonidest. Tallinna töökodade tööliste kätega ehitatud ja punalaevastiklaste ning raudteelastega komplekteeritud soo-

musrongid võitlesid viimse hetkeni saksa okupantide vastu, tekitades viimastele suuri kaotusi ja mängides tähelepanuvat osa Tallinna kaitses. Ole 100 raudteelase võitles 27. augustil 1941. aastal raudteelasteroodu koosseisus relv-käes Tallinna tänavail, lüües tagasi fashistide pealetunge.

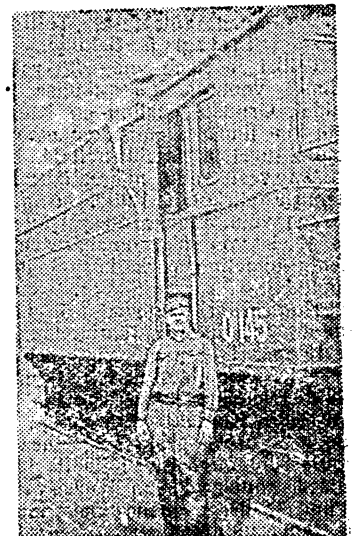
Leningradi blokaadi päevil ehitati 250 eesti raudteelast barrikaade linna läänepoolsetes agulites ja Berngardovka—Kovalevo raudteed Laadoga järve juures ning võttis osa Leningradi raudteesõlme hin-naliste sisseseadete evakueerimisest.

Kuulsusrikas Punaarmee vabastab meie Nõukogude Eesti. Puna-armee järel astusid Eestimaa pinnale ka esimesed raudteelased — Eesti raudtee peaosakondade töötajad.

Nad alustavad oma tööd, olles rikastunud kogemustega rinde-lähedastel ja tagala raudteedel, ning toetudes kangelasliku Leningradi raudteelaste abile. Nad asuvad tööle tehnilise varustusega, mida tagala magistraalid saavad vabastatava Eesti raudteele.

Eesti raudteelaste südames põleb vihkamine ja tasumisih fashistlike vallutajate vastu. Sügav tänutunne Punaarmee vastu ja väsimatu püüe aidata teda vaenlase lõplikul purustamisel mitmekordistavad meie jõudu ja innustavad meid uutele töövõitudele.

A. ROSLAK, Eesti Raudteede Olem.

Vanem masinist V. Sammal

Poola rahvuslik uuestisünd

Segadused hitlerlikul Saksamaal

Punaarmee suur pealetung on praegu asetunud kogu maailma tähelepanu tulipunkti Poola küsimuse. Nõukogude väed vabastasid Nõukogude Liidu ja Poola piiril tähtsa Brest linna, mida sakslased olid kaua kindlustanud. Seal piirasid meie väed sisse sakslaste suure väekoondise, mis nüüd on likvideeritud. Vaenlane jättis lahinguväljale 15.000 surnut, peale selle võeti vangid 2000 hitlerlaste sõdurit ja ohvitseri. Nüüd on käimas ägedad lahingud Poola territooriumil, kus meie väed on vabastanud Ljublini, Demblini ja teisi sakslaste tähtsaid tugipunkte. Lvovi, Peremõshli ja Jaroslavi vallutamise ja avanenud võimalused Poola lõunapiirkondade vabastamiseks. Poola täielik vabastamine hitlerlaste ikkest on lähema aja küsimus.

Sellega ühenduses on hitlerlastel ja nende Poola reaktioonidega küsimused hakanud levitama vale- ja laimujutte Nõukogude Liidu kohta, nagu kavatseks ta vallutada Poola ja liita oma territooriumiga.

See oli juba 1943. a. maikuu, kui ameerika ajalehe „New York Times“ ja inglise ajalehe „Times“ Moskva korrespondent hr. Parker pöördus NSV Liidu Rahvakomissari Nõukogu esimehe sm. J. V. Stalini poole kirjaga, mis puudutas Poola küsimust.

Sellele kirjale vastas sm. Stalin järgmiselt:

„3. mail sain kaks Teie küsimust, mis puudutavad Poola-Nõukogude suhteid.

Saadatan Teile oma vastused:
1. Küsimus: „Kas NSV Liidu Valitsus soovib Poolat pärast hitlerliku Saksamaa lüüasaamist näha tugevana ja sõltumatu?“
Vastus. Tingimata soovib.

2. Küsimus: „Missugusel alusel peaksid Teie seisukohast baseeruma Poola ja NSV Liidu suhted pärast sõda?“

Vastus. Kindlate heanaaberlike suhete ja vastastikuse austuse alusel või, kui seda soovib poola rahvas, — vastastikuse abistamise liidu alusel sakslaste kui Nõukogude Liidu ja Poola peavaenlaste vastu.“

Sellest ajast saadik on sõjaline olukord otsustavalt muutunud Nõukogude Liidu kasuks, kuid ta poliitika Poola suhtes on jäänud endiselt niisuguseks, nagu see

sm. J. V. Stalini poolt on kindlaks määratud.

Niipea kui Nõukogude väed jõudsid Poola territooriumile, avaldas Nõukogude Liidu Välisasjade Rahvakomissariaat teadaande Nõukogude Liidu suhtumisest Poolasse.

Nõukogude valitsus avaldab selles teadaandes, et temal ei ole sihiks ühegi Poola territooriumi osa omastamine või ühiskondliku korra muutmine Poolas ja et Punaarmee sõjalist tegevust Poola territooriumil dikteerivad ainult sõjaline vajadus ja püüe osutada sõbralikule poola rahvale abi vabanemisel saksa okupatsiooni alt. Nõukogude valitsus vaatab Punaarmee sõjalisele tegevusele Poola territooriumil kui tegevusele sõbraliku suveräänse liitlasriigi territooriumil. Tema ainsaks ülesandeks on koos Poola armee ja vabastada poola rahvas saksa rööv- vallutajate ikkest ja taastada sõltumatu, tugev ja demokraatlik Poola.

Nüüd, kus Nõukogude Liidu väed koos Poola armee ja võitlevad juba Poola territooriumil, on uuele elule ärganud kogu poola rahvas. Poola ajutine parlament, mis viib praegu Varssavis põrandale all — Krajowa Rada Narodowa (Poola Rahvuslik Nõukogu) on oma dekreediga moodustanud Poola Rahvusliku Vabastamise Komitee, kes on ajutiseks täitvaks võimaks poola rahva vabastusvõitle- luse juhtimisel ja Poola riikliku iseseisvuse taastamisel.

Nõukogude valitsus sõlmis Poola Rahvusliku Vabastamise Komiteega lepingu, mis määrab kindlaks Poola ja Nõukogude Liidu vahelised suhted eelpool toodud põhimõtetel.

Kokkulepe näeb ette, et Poola Rahvuslik Vabastamise Komitee loob vabastatud Poola territooriumil Poola vabariigi seadustele vastavad administratiivseadused ja juhib neid. Samuti astub ta samme Poola vägede edasiseks organiseerimiseks. Niipea kui mingisugune Poola territooriumi vabastatud osa ei ole enam otsene sõjaliste operatsioonide piirkond, võtab Poola Rahvuslik Vabastamise Komitee seal juhtimise kõrgis tsiviil- asjades endale.

Poola Rahvuslik Vabastamise Komitee andis poola rahvale mani- festi, milles ta kuulutab kõigi

demokraatlike vabaduste taastamist ja määrab kindlaks Poola välispoliitika alused; uue Poola poliitika on demokraatlik ja põhjeneb kollektiivse julgeoleku põhimõttel. Manifestis üteldakse, et Poola Rahvuslik Nõukogu, mille koosseisu kuuluvad demokraatlike parteide esindajad, on loodud võitleva poola rahva poolt ja on ainukeseks seaduslikuks võimallikaks Poolas.

Poola rahvas langes esimesena saksa fashistliku röövkallaletungi ohvriks ja on saksa okupatsiooni ikkes üle elanud ääretult kannatusi. Meie, eestlased, tunneme neid kannatusi. Ka meie elame praegu üle fashistliku ikke surmapäevi ja tunneme ühiselt poola- kategea suurt rõõmu Punaarmee võiduka pealetungi üle, mis toob vabaduse nii Poolale kui Eestile.

Nii varasem ajalugu kui ka käesoleva sõja kogemused on näidanud poola rahvale, et tema riikliku iseseisvuse ja vabaduse pandiks on sõbralik koostöö Nõukogude Liiduga ja ühine võitlus saksa imperialismi vastu. Saksa fashistlikud kolonisaatorid tahtsid poola rahvast füüsiliselt hävitada. On üldiselt tuntud ühe hitlerliku sättraabi Franki jultunud väljendus: „Meie tahame saavutada seda, et oleks igavesti kustutatud sõna „Poola“. Hitlerlased küüditasid poolakaid oma kodukohtadest välja Saksamaale sunnitoole ja asustasid Poolat sakslastega. Hitlerlased hävitasid Poola tööstuse.

Kuid kaevates teistele rahvas- tele hauda, on hitlerlased saavutanud seda, et nende ees seisab fashistliku Saksamaa enda lõplik kokkuvarisemine. Punaarmee arendab pealetungi Varssavi suunas. Võideldes ennenähtamatu kange- laslikkusega annab Punaarmee koos Poola armee ja Saksamaale raskeid hoopes, mis ei lase hitlerlikul röövliväl enam toibuda. Poola rahvas võtab Punaarmee vastu kui oma vabastajat ja lõhub saksa armee tagalat. Hitler- likud sättraabid pole suutnud murda poola rahva elujõudu ega vastupanutahet. Poola rahvas aitab Punaarmee fashistlikku Saksamaad purustada lõpuni ja jäädavalt kõrvaldada hädaohu, mis on alati varitsetanud poola rahvast ja Nõukogude Liidu rahvaid saksa orjas- tajate poolt.

J. SAAT

Rumeenia — Hitleri vasall

Poliitiline olukord Rumeenias muutub üha ebakindlamaks. Rahva rahulolematust valitseva fashistliku kliki vastu võtab järjest teravamalt kuju. Eriti mõjuvad selleks kaasa viimased sündmused Saksamaal ja liitlaste sagedased õhuvõimurid Rumeenia oliväljajadele.

Mis kujutab endast Rumeenia? Rumeenia on fashistliku Saksamaa vanemaid vasalle.

1940. a. piiride järgi oli Rumeenia territoorium 245.000 ruutkilomeetrit ja elanike arv 16 miljonit.

Majanduslikult on Rumeenia üks kõige mahajäänumaid Euroopa maid. Maa looduslikud rikkused — nafta, mets, sool — on koondatud kitsa kapitalistide kliki kätte. Põllumajanduse alal üks neljandik kogu maast on koondatud mõisnike kätte, kes moodustavad elanikkonna üldarvust 0,5%. Umbes 20% põlluharijatest on täielikult maata. Tööstuslikud ettevõtted on peamiselt Karpaatide ja Transilvaania Alpi- de eelmägestikes. Naftatootmine on maa peatööstusalaks. 1936. a. Rumeenias toodeti 8,7 miljonit tonni naftat. Naftaallikate rööv- majandamise tulemusel aga nafta- tootmine langes, ulatudes 1942. a. ainult 4 miljoni tonnini. Pärast Põhja-Transilvaania liitumist Ungari külge 1942. a. septembris kaotas Rumeenia 75% oma se- niseist kivisöe toodangust, 100% kulla ja hõbeda, 50% metallurgia, 25 tekstiil- ja 20% toiduainete toodangust. Sellestõttu on Transil- vaania alad kahe naabri vahel tü- liõunaks ja Hitler on seda vaenu- olukorda oma vasallide vahel ära

kasutanud neilt suurtükliha välja- pressimiseks oma röövarmee jaoks.

Poliitiliselt on Rumeenia 1940. a. peale fashistliku diktatuuriga maa- eesotsas kindral Antonescuga — fashistliku diktaatoriga.

Sakslased osutuvad õieti ru- meenia rahva ajaloolisteks vaen- lasteks. Esimese imperialistliku sõja ajal elas Rumeenia üle ligi kaheaastase saksa okupatsiooni (1916. a. novembrist kuni 1918. a. novembrini). Need aastad olid ru- meenlastele okupantide metsiku terrori, vägivalga ja röövimise aastaks. Okupatsioonist aastal veda- sid sakslased Rumeenias välja 1,2 miljonit tonni naftat, 2,2 mil- jonit tonni vilja, üle 2 miljoni karilooma jne. Okupatsiooni ajal suri Rumeenias nälga üle miljoni inimese. Sõja järel kuni 1936. aastani oli Rumeenia poliitiline hoiak kindlasti Inglismaa ja Prant- summaa poole. Mani, üks nen- de aastate silmapaistvamaid poliitilisi tegelasi, väljendas tabavalt rumeenia rahva üldist arvamust: „Saksamaaga sõbrustamine — see on võrdne isamaaäraandmisega.“

Fashistlikud elemendid tekkisid Rumeenias „raudse kaardiväe“ juhi Cordeanu ja teiste näol. 1933. aastal, pärast fashistide võimule- tulekut Saksamaal, algas Rumeenia välispoliitika laveerimine Ing- lis- ja Prantsusmaa vahel ühelt poolt ja Saksamaa vahel teiselt poolt. 1939. a. märtsis kirjutas Rumeenia ja Saksamaa vahel alla „majanduslik kokkulepe“, kuid saades sama aasta aprillis Ing- lis- ja Prantsusmaa garantii kal- laletungi juhuks Saksamaa poolt, ei täitnud Rumeenia üllatused

„kokkulepet“. 1940. a. aga Rumeenia kuningas Carol, lastes end mõjutada Saksamaa sõjalisest edust läänes, ütles ära Inglis- ja Prant- summaa garantiist. Hitler kasu- tas seda kohe Rumeenia nõrgenda- miseks. Saksamaa survel oli Rumeenia sunnitud loovutama Põhja-Transilvaania (43.500 ruut- kilomeetri suurune maa-ala 2,7 miljoni elanikuga) Ungarile ja Lõuna-Dobruddži (7,7 tuhande ruutkilomeetri suurune maa-ala 378.000 elanikuga) Bulgaariale. 1940. aasta oktoobris lõi Saksa- maa oma väed Rumeeniasse. Sakslaste survel loobus kuningas Carol troonist oma poja Mihaili kasuks. See oli aga ainult asja formaalne külg. Tegelikult sai diktaatoriks Hitleri käsilane An- tonescu, kes viis läbi Rumeenia ühinemise „kolme riigi paktiga“. Selle sammuga muutus Rumeenia täielikult fashistliku Saksamaa va- salliks.

Nõukogude Liidu vastu on Ru- meenia taguraste poliitika, fas- histide omast rääkimata, alati olnud vaenuline.

1918. aastal, kasutades roore Nõukogude vabariigi rasket olu- korda, vallutas Rumeenia Bessa- raabia, kuid veel samal aastal oli Rumeenia sunnitud Punaarmee poolt antud „lõõkide“ tagajärjel alla kirjutama rahulepingule Nõu- kogude Liiduga. Rahulepingu tin- gimuste kohaselt pidid rumeenla- sed vabastama Bessaraabia oma okupatsioonivägedest. Samal ajal algas sakslaste sissetung Ukrain- nasse. Kasutades jällegi olukorda ei täitnud Rumeenia rahulepingu tingimusi Nõukogude Liidu vastu Bessaraabia suhtes. 1918. a. lõpul, Saksamaa kokkuvarisemise ajal, haaras Rumeenia oma valdusse veel Põhja-Bukoviina ja Transil- vaania.

Segadused hitlerlikul Saksamaal

Ameerika raadiojaam teatab, et vastavalt viimastele andmetele on areteeritud saksa Balti vägede juhataja kindral Lindemann ja keskriinde juhataja Venemaal kindral Busch. Mõlemate kindralite kohale asusid SS kindralid Hitleri staabist.

Ajalehe „Aftonbladet“ Berni kirjasaatja teatab, et nagu diplo- maatlikest ringkonnist teatakse, on Saksa välisministeerium nõud- nud saksa diplomaatlikelt esinda- jatelt välismaal uut ustavusetöö- tust Hitlerile. Teatakse, et Karls- ruhes ja Mannheimis on aset leid- nud hitlerivastased meeleväldu- sed. Paljud garnisonid saadeti kohe pärast Hitlerile toimepandud atentaati rindele. Nende kasar- muisse asusid SS väed.

„Usaldusväärseist allikaist tea- tatakse, et Belgradis on aset leid- nud kokkupõrked saksa armee vä- gedega ja SS vägede vahel. Suur osa vanemaid ohvitseri keeldus täitmast Balkanil olevate saksa vägede juhataja feldmarssal von Weichsi käsk, kes pärast Hitlerile toimepandud atentaati saatis Hit- lerile ustavusetootuse. Nende kok- kupõrgete tagajärjel on kogu Bal- kanil olevate saksa vägede staa- bi piirkond SS vägede poolt sisse piiratud. Belgradis lasti maha 46 saksa ohvitseri ja teisi sõjaväe- ametnikke.

Belgia ja Põhja-Prantsusmaa naatslikuks „imperiumi komissa- riks“ määrati hiljuti „gauleiter“ Groet. Hitler käskis teda kõhkle- matult kasutada kõiki vahendeid selleks, et Belgia ja Põhja-Prant- summaa elanikkonda vaos hoida. Himmler andis Groeti käsutusse täiendavaid SS vägesid ja gestapo kaadreid.

Ka Budapestis on aset leidnud suured hitlerivastased meeleväl- dused. Need rahutused suruti sak- sa vägede poolt maha. Elanike seas on palju ohvreid.

Hitleri väejuhatust teatas amet- likult, et Nõukogude-Saksa rinde- l on saanud surma „saksa“ väegrupi juhataja kindralleitnant Schneller ja ühe saksa armee staabiülema kindralmajor Treskow.

Berliinis teatati, et saksa õhu- jõudude kindralstaabiülema kindral- polkovnik Günther Korten ja ar-

mee peastaabi operatiivosakonna kaastöölise kindralmajor Heinz Brandt surid Hitlerile toimepan- dud atentaadist saadud haavadesse.

Pariisi radio teatas, et saksa Pariisi okupatsioonivägede juhata- jale kindral Stülpnagelile pandi toime kallaletung tema läbisõidu ajal Ida-Prantsusmaalt. Stülpnagel sai raskesti haavata.

Nende sündmuste tagajärjel on Himmleri „sisearmee“ kihama ha- kanud, gestapolased nuhivad ringi kõikjal. Rootsi ajaleht „Aftonbla- det“ teatab, et pärast Hitleri vas- tu toimepandud atentaati on maa- ha lastud juba mitusada inimest, 10.000 inimest on sunnitud end varjama. Mitmesugustest allikatest teatakse, et vandenõusse oli se- gatud 50 kindralit.

Kõik andmed näitavad, et Hit- ler ei suuda tema ja ta rezhiimi vastu sihitud vandenõu välja juu- rida, sest see vandenõu on tekki- nud ja kasvanud hitlerliku kliki poliitika ja strateegia pankroti tu- lemuseks. Hitler ei suuda muuta sõjasõnustuste käiku, sellepärast on ta ka jõuetu ära hoidma käär- mist ja rahulolematust saksa oh- vitseride ja kindralite keskel.

Sündmused rindel on sundinud Hitlerit välja kuulutama uue „to- taalse mobilisatsiooni“. Nimetatud mobilisatsioonikask tehti ametlikult Berliinis teatavaks ja see viiakse ellu nii Saksamaal kui ka tema poolt okupeeritud maades. Hitler andis Göringile käsu läbi puistata kõik riigisutused, trans- pordi-, side- ja ühiskondlikud asu- tused „eesmärgiga vabastada ar- mee ja sõjatööstuse tarvis töö- jõudu ettevõtteid sulgemise „või asutuste koosseisude kärpimisega.“ Hitler nimetas Goebbelsi „impee- riumi täisvõlliseks „totaalse mobi- lisatsiooni läbiviijaks“.

Hitleri ametlik propaganda poeb kas või nahast välja, et tõendades, nagu oleks võimude poolt tarvitusele võetud abinõude tulemusel Saksamaal jälle kõik rahunenud. Sellele vastab aga Saksamaa põran- daalune raadiojaam, et suurem hulk vandesõltslastest on jäänud kõikide vangistamiste peale vaata- mata puutumatuks ja et see val- mistub andma hoopis suuremas ula- tuses.

rist jäid järele vaid haledemisi- värsed riismed.

Sõja-aastail on sakslased Ru- meeniat halastamatult röövinud. 80 protsenti toiduainetest on saad- detud Saksamaale. Rumeenia rah- vas nälgib. „Totaalse mobilisatsi- ooni“ alusel on rumeenlased muu- detud sakslaste tööorjadeks. Ja ligi miljoni rumeenia sõduri läbi- jahvatamise järel Nõukogude-Sak- sa rindel nõuab Hitler Rumeeni- alt uut suurtükliha.

26. märtsil 1944. a. Punaarmee jälitades taganevat vaenlast, ületas Nõukogude Liidu riigipiiri Rumee- niaga — Pruti jõe 85 kilomeetri ulatuses. Vabastatud on mitu linna ja kümneid asustatud punkte.

Nõukogude Valitsuse teadaan- des öeldi sel puhul:

„Punaarmee Kõrgem Olemjuhataja on andnud käsu nõukogude pealetungivatel väeasadel jälitada vaenlast kuni tema täieliku pu- rustamiseni ja kapituleerumiseni. Ohtlasi teatab Nõukogude va- litsus, et tema ei taotle min- gisugust osasaamist Rumeenia territooriumist või Rumeenias valitseva ühiskondliku korra muu- tust, ja et nõukogude vägede tun- gemise Rumeenia piiridesse dik- teerib üksnes sõjaline vajadus ja vaenlase vägede jätkuv vastupanu.“

Punaarmee jõudmine Karpaatide eelmägestikku ja Rumeenia ter- ritooriumile kutsus vaenlase hul- gas esile paanika ja pani kõikuma kogu hitlerliku „liidu“ Kagu-Euroopas. Saksa fashistid ruttasid küll kohe Rumeeniat okupeerima, kuid valasid sellega uut õli tulle. Rumeenia rahva vastupanu hitlerlastele võtab jär- jest teravamalt ilme.

R. HANNULA

RAHVA HÄÄL nr. 40
Lk. 7 2. augustil 1944. a.

Evakueerunute tööst ja elust

Jegorjevski Tootmiskombinaadi abimajapidamisest

Jegorjevski Oppe-Tootmiskombinaadi nr. 1 toiduainetega varustamiseks hangiti lepingu alusel juba möödunud kevadeks Jegorjevskist 30 km eemal asuvas Karpovka kolhoosis 60-hektariine maatükk ja maja. Läätsid kohale põllutööd armastavad eestlased ja asusid nagu usinad sipelgad rajama oma majapidamist. Künti, külvati, ehitati ja korraldati eestlastele omase hoole ja visadusega.

Abimajapidamise süda ja hing on juhataja sm. Hugo Kase. Varahommikul on ta juba jalul, liitudes käbedalt ja kärmelt õue, aia ja põldude vahet ning tema valvsat silma ja juhtivat kätt jätkub kõikjale. Sm. Kasest mitte vähem energiline pole maameheliik kogukasa Aleksander Truusa. Ta sinistes silmades särab otse lapselik rõõm ja heameel, näidates abimajapidamises tehtud tööd ja saavutusi.

„Saime, näete, ainult selle majakese ja poolagunenud kõrvalhoone. Hakkasime siis kõvasti pihta. Esmajoonest tegime toa ak-

na alla päikeselisse kohta taime-lavad.“

„Kust küll saite praegusel sõja ajal nii palju klaasi,“ ei suuda ma jätta imesiamata.

„Oleme saanud kohalike kolhoosnikutega hästi läbi ja hea sõna võib teinekord imet teha.“ Eestlane on leidlik ja oma kodu korramiseks ei pane ta mingit vaeva paljaks.

Tööd on siin tehtud igal ajal mehemoodi. Lagunenud lautade taga röömustavad silma kaks uudsusest värskest muidmaja — abimajapidamise kõrvalhooned. Üks neist on ait paljude salvede ja panipaikadega ning siin valitseb laohoidja ja materiaalse varade eest vastutaja sm. Ralf Rein. Ilma tema teadmata ei saa siin kõrtki puudutada. Teises hoones on tsemendist valatud piimajuhutamisruum, karjakööök ja hea eesti talusaun.

„On kavas ehitada korralik laut, — meil on ju oma puutöömeister sm. Ants Käand, kelle juhtimisel poisid loovad üles ei

tea millise lossi,“ jätkab sm. Truusa oma seletust. Ning viisakas sigala ja kanalagi tuleb ehitada. On meil ju oma 30 valget leghorni, kes kõik virgasti munevad. Munatoodangut saaks aga veelgi tõsta, kui neil ka talvel on soe ja valge ruum.

Praegu ruigavad laudas sead — 18 parajat peekonit ning teises ruumis on jäneste kastid. Kodujäneseid on siin tervelt sada — valgeid, pehmekarvalisi ja pea-aegu iga emajänes omab pesakonna väikesi poegi, mõnel on neid koguni üle kümne.

Siirdume põldudele. „Põllumaad on meil nüüd pool rohkem kui möödunud aastal, kartulite all on 18 hektari, segavilja all 14,5 ha, kaera all 3,2 ha, herne all 3,5 ha, juurvilja all 5 ha ja tatra all koguni 18 hektari,“ loeb nagu raamatust sm. Truusa.

Nii elavad ja töötavad eesti põllutöölised siin, suure sõbraliku vennasrahva keskel.

SALME KOIV

Kiri Abhaasiast

Läinud sajandi 70-ndatel aastatel rändas Eestist välja perekondade kaupa eesti talupoegi-kehvikuid. Osa eestlasi tuli Musta mere rannikule praegusesse Abhaasia ANSV-sse, teine osa valis elukohtaks Suhhumi ümbruse, kus peagi tekkisid eesti külad — „Estonka“, „Ülem- ja Alam-Linda“. Samal ajal asus eestlasi ka Gagri rajooni, Suhhumist põhja pool, kus asutati kaks küla — „Salme“ ja „Sulevi“. Kui kodusõjas purustatud valgekaartlaste jõugud tungisid Kuubani rannikult mööda lõunasse ja saabusid eesti külastesse, röövisid nad kariloomad, hobused ja viljasaagi. Kohapealsete eestlaste-kommunistide algatusel loodi siis kiiresti Omakaitse, ja külastes löödi korrapäraseid lahinguid, kuni valgekaartlaste jõugud olid sunnitud põgenema.

Maa kollektiviseerimisaastail löödi kaasa täie hooga ja tule-

museks oli üle Abhaasia kuulsad kolhoosid: „Stalin“, „Uus Ilm“, „Kingissepp“ ja rida väiksemaid kolhoose. Kaks esimest on kolhoosid-miljonärid. Stalini-nimelist kolhoosi juhib eestlane ordenikandja H. Severin, kes suurte kogemustega parteilasena on suutnud kolhoosi viia sellisele kõrgusele, et kollektiiv omab tunnustust ja kuulust kogu Gruusias. „Uut Ilma“ juhib türgi rahvusest parteilane O. Istep-Oglö, kes on sündinud siin eesti külas ja omandanud eesti keele, mispärast kõik kohtlevad teda kui eestlast. Märkimist väärib terve rida eesrindlikke eestlaste kolhoosnike, keda Isamaasõja päevil Abhaasia ajalehtedes on korduvalt esile tõstetud nagu Margareta Kaama, Aleksander Kostin, Jekaterina Tannvel, Liina Markus, Marta Blok, Alma Tannvel, Alviine Benke, Johanna Auner, Rudolf Koolmann jt.

Isamaasõja päevil on Abhaasiase kogunenud kaunike hulk eestlasi Isamaasõja invalide ja evakueerunuid, kes on leidnud siinseis kolhoosides endale ajutise uue kodu. Kõik nad töötavad innukalt kolhoositöödel ja mitmedki neist on korduvalt premeeritud, nagu näiteks Isamaasõja invaliidid: sm-d H. Rist, A. Pärtel, A. Kaljura, H. Töls, A. Tammelaan jt. ning evakueerunuist: H. Karilaid, V. Kallas, E. Mäkker, H. Denisova, A. Horeva ja A. Piir.

Kõik on rahul oma siinse eluga. Oodatakse pikisilmi, millal kangelaslik Punaarmee ja tema Eesti rahvusliku korpuse väeosad vabastavad saksa okupantide ikkest kalli sünnimaad, et siis minna üles ehitama uut ja õnnelikk Nõukogude Eestit.

A. PIIR,
ENSV RKN volinik
Abhaasiast

Talupojad päästavad oma vara saksa röövlite eest

Saksa okupandid katsuvad igal pool, kust nad on sunnitud taganema, maa puhtaks röövida, inimesed välja küüditada ja hooned põlema pista. Selleks on neil olemas tulesüütajate, õhkulaskjate, „rekvireerijate“ jne. erikomandod. Sakslaste sihiks on maad taganemisel kõrveks laastata.

Kuid Punaarmee hoogus pealetung, mis praegu on käimas Balti, Valge-Vene ja Ukraina rinnetel, samuti Karjala-Soomes NSV-s, ajab nurja paljud vaenlase rüütmise ja röövimise plaanid. Nõukogude vägede kiired löögid ajavad vaenlase „sonderkomandod“ paanikasse. Siin aitab otsustavalt kaasa elanike enesete aktiivne vastupanu. Kus elanikud ise üksmeeliga oma elu ja varade kaitseks välja astuvad ja üksikste abistavad, seal on korda läinud sakslaste röövtööd takistada.

Praegu teostab Punaarmee Leedu NSV vabastamist. Seal on väga paljude kohtades aegsasti tegevusse astunud elanike salajasid „Rahva Omakaitse“ salgad, mis seni olid pörandal all ja ootasid parajat aega tegutsemiseks. See aeg saabus, kui taganev vaenlane hakkas rüüstama. Partisanide ja Rahva Omakaitse salade ühisel tegevusel on päästetud väga palju leedu rahva varandusi. Talupojad on päästnud oma vilja, karja jne. ja võivad nüüd vabastatud kodumaal täie jõuga tööle hakata.

Nõukoguseid nähtusi, kus talupojad on päästnud oma inventari, vilja, loomad ja muu vara, esineb nüüd vabastatavais rajoonides mitmel pool. See ei ole muidugi sellest, nagu oleks vaenlase röövimishimu vähenenud, vaid selle põhjuseks on asjaolu, et Punaarmee pealetung on ennenähtamata-

tult kiire ja elanike vastupanu aktiivsem ning kogemusrikkam.

Taganevad sakslased võtavad oma meeleheitliku olukorra parandamiseks ette mitmesuguseid „trikke“. Mõnel pool, kus nad kavatsevad pikemaks peatama jääda, katsuvad nad meelituste abil partisanidest ja elanike vastupanust jagu saada. Näiteks on ette tulnud juhtumeid, kus sakslased jagavad elanike loomi — veiseid jne. Need ei ole muidugi mitte Preisimaalt toodud, vaid mõnest naabervallast rööbitud. Nisuguse kavaleusega tahavad saksa okupandid elanike valysust nõrgendada. Kuid kolm aastat saksa fashistliku okupatsiooni on õpetanud inimesi fritsude trikke läbi nägema ja üle trumpama: nad ajavad oma karja taganevate sakslaste eest õigel ajal metsadesse peitu.

Praegu, millal sakslaste väljajamine ka Nõukogude Eestist on lähema aja küsimus, on eesti põlvkonnade esmajärguliseks ülesandeks okupeeritud piirkondades:

Ärge lubage taganevatel sakslastel riisuda teie varandust, hävitada hooned, ära ajada karja! Peitke sakslaste eest oma varandus! Võideldge kõigi vahenditega riisujate-varganägude ja nende käsialaste vastu! Hävitage halastamatult saksa röövlid!

Nagu näitavad senised kogemused, on talupojadel neil juhtumel, kui nad ise oma võitlusega on Punaarmee pealetungi abistanud, korda läinud endid ja oma vara saksa röövlite eest päästa, kuna aga passiivse pealtvaataja ja okupatsioonivõimude käsutajita ossa jäädes on nad Saksamaa poole küüditatud ja nende vara hävitatud.

Teadanne kõigile Eesti NSV-st evakueerunud kodanikele

NSV Liidu Olemnõukogu Presiidiumi seadusega 26. detsembrist 1941. a. on kõik tehaste ja tööstuste töölised ja teenijad tunnistanud mobiliseerituks sõja lõpuni nendes tehastesse ja tööstustesse, kus nad töötavad.

Viimase aja sündmuste areng näitab, et hitlerlaste valitsemisele Eestis on kätte jõudmas lõpupäev. Pole kaugel see päev, millal

kangelaslik Punaarmee pühib viimased hitlerlaste röövjõukude jäänu sed Eesti pinnalt ja Eesti Nõukogude Sotsialistlikus Vabariigis seatakse jälle jalule nõukogude võim. Ohlasi avaneb seega võimalus kõigil Eesti NSV-st evakueerunud tagasi pöörduda kodumaale.

Tööl vabastamised ja Eesti NSV-sse tagasipöördumine viiakse läbi ametlikus korras ja organiseeritult. Omavoliline lahkumine tehastest ja tööstustest on lubamatu ja karistatav. Kuna aga selliseid väärtusi on ette tulnud, siis on NSV Liidu RKN otsusega 29. juunist 1944. a. täiendatud NSV Liidu Olemnõukogu Presiidiumi seadust 26. detsembrist 1941. a., ning et tõkestada omavolilist töölt lahkumist, on prokuratuurioranite ja sõjatribunaalidele ülesandeks tehtud pidada kõige ägedamat võitlust omavoliliste töölt lahkumistega, võttes süüdlased seesugustel seaduse nõudest üleastumistes karmile vastutusele.

Tehaste ja asutuste juhatajad, kes võtavad tööle deserteerunud töölisi ja ametnikke, võetakse vastutusele ühel alusel väejuhtivate varjajatega.

Seepärast Eesti NSV RKN Kaadrite Osakond hoiatab kõiki Eesti NSV-st evakueerunud kodanikke rikkumast NSV Liidu Olemnõukogu Presiidiumi seadust. Eesti NSV-st evakueerunud kodanikud, kes praegu töötavad Nõukogude Liidu tagala tehastes ja tööstustes, võivad oma töökohtadelt lahkuda ainult siis, kui selleks on olemas vastav luba või väljakutse. Tagasievakueeritavate nimekirjade koostamiseks on aga tarvilik, et kõik Eesti NSV-st evakueerunud kodanikud teataksid oma elukoha muutmisest tingimata RKN juures asuval evakueerunute kartoteegile aadressil:

Eesti NSV RKN Kaadrite Osakond, Москва 9, Соинновский пер. 5, Постпредство ЧК ЭССР при ЧК СССР.

«РАХВА ХЯЯЛЬ»
Орган ЦК КП(б) Эстонии
и Советов депутатов трудящихся
Эстонской ССР
Ленинград, Торговый пер. № 3

Toimetuse kolleegium.

Mürsklennuk ei päästa Hitlerit

Inglise peaminister Churchill, võttes alamkojas sõna saksa uue relva „lendava mürsu“ kohta, ütles muuseas, et juba 1943. aastal algul inglise salaluure sai teateid uue kaugtegevusrelva kohta, mida sakslased kavatsesid kasutada Londoni vastu. Hiljem õnnestus kindlaks teha ka mürsklennukite ning kaugtegevusraketide katsejaama asukoha ja möödunud aasta augustis kogu briti pommituslennuväe võimsus oli suunatud selle purustamisele. Need rünnakud lõppasid mitmeks kuuks edasi uute relvade tarvituselevõtmise. Samuti avastas briti salaluure 100 stardiseadet kaugtegevusraketide väljalaskmiseks, mis asusid Prantsuse rannikul Le Havre'i ja Calais' vahel. Kõiki neid baase pommitatakse lakkamatult, alates möödunud aasta detsembrist ja peagu kõik nad on hävitatud. Ligi aasta kestis see nähtamatu lahing sakslaste uue relva hävitamiseks. Nende vastuabinõudeta, ütles Churchill, oleks Londoni ründamine uue relvaga alanud pool aastat varem ja see oleks toimunud kahtlemata jõulisemalt. Edasi avaldas Churchill, et tema arvates sakslased heidavad iga päev Londonile 100 kuni 150 mürsklennukit.

Lõpuks avaldas Churchill, et uus relv ei tohi vähimalgi määral nõrgestada üldist operatsiooni kõiki vaenlase purustamiseks. „Asjaolu, et elu Londonis on mõningal määral häiritud, ei tohi takistada kunagi briti rahvast tasumast oma võlga — saavutamast lõplikku võitu,“ ütles Churchill.

Sakslaste uue relva ehitusest ja iseloomust annab Moskva leh-

tedes ülevaate polkovnik V. Vlasov.

Mürsklennuki purustusjõud on võrdne 1000-kilosele lennukipommile. Ehituselt uus relv on väike raketlennuk, millel on automaatne juhtimiseseade otsesuunas lendamiseks. Kogu see keeruline masin hävib laengu lõhkemisel. Mürsklennuk koosneb sigarikujulisest kerest, kandepindadest, tüüristest lennuki sabas ja raketimootorist. Keresse on paigutatud lõhkeaine, põletusaine raketimootorile ja juhtimiseseade. Aparaadid ninasse, mis ehitatud mittemagnetilisest metallist, on paigutatud lülilise ehitusega magnetkompass. Edasi on mürsklennuki kerele paigutatud üks tonn lõhkeainet ja pool tonni põletusainet. Sabas asuvad balloonid suruõhuga ja juhtimiseseade, nõndanimetatud automaatpiloot, mis on ühendatud kompassiga ja mürsklennuki juht-

tüüridega. Raketimootor on ehitatud mürsklennuki sabale.

Raketimootor, mis annab lendavale mürsule kiiruse, on väga ebaõrnooome: 20–25 minutiks lennuk vajab ta umbes 700 liitrit bensiini — ligi kaks korda rohkem kui võimas tänapäeva lennukimootor. Raketimootor töötab lihtsal põhimõttel: põletusaine juhitakse paagist põletusruumi, kust ta seguneb õhuga, mis juhitakse suruõhupaakidest suure surve all põletusruumi. Segu süüdatakse erilise süüteküünlaga. Plahvatusel momendil sulguvad põletusaine ja suruõhutorud ning raketimootori tagaosa asetsevast torust paiskuvad suure kiirusega välja põlemisel tekkinud gaasid.

Mürsklennuki liikumine toimub seega raketi põhimõttel, millise liikumise idee kuulub vaenlasele. Juba 1903. aastal vene õpetlane K. E. Tsiolkovski avaldas ajakirjas „Teaduslik ringvaade“ oma esimese töö raketimootori kohta Oma töödega raketiliikluse üle jõudis Tsiolkovski vä-

lismaa teadusemeeste samalaadsetest uurimustest ligi 10 aastat ette.

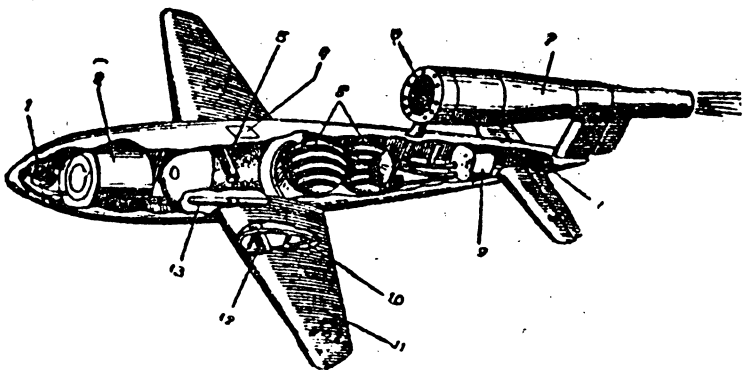
Nõukogude konstruktorid arendasid Tsiolkovski ideed edasi ja ehitasid raketimürsu, mida suure eduga kasutatakse Isamaasõja rinnetel. Selle puht-vene relva hävitav tuld kirjeldasid väga värvikalt saksa sõdurid, kes langesid vangid saksa kaitse purustamisel Kursk-Belgorodi suunas 1943. aastal.

Mürsklennuki pikkus on 8 m, ta kandepindade laius 5 m ja kere läbimõõt laiemas osas ligikaudu 80 sm. Põletusaine tagavara võimaldab tal lennata 200 kuni 250 km. Lennukaugust reguleeritakse põletusaine hulga või kellamehanismiga. Lennu kiirus on 500 kuni 560 km tunnis.

Sakslaste paljukiidetud mürsklennuk on maailma ebatäpseim relv, mispärast temaga on võimalik tabada teatavaid kindlaid punkte, vaid saab tulistada ainult suuri maa-alasid, nagu seda on London oma ligi 200-ruutkilomeetrilise maa-alaga. Kuivõrd ebatäpne on uus relv, seda iseloomustab ka asjaolu, et startimisel tarvitseb teha vaid ühekraadiline viga ja mürsklennuk satub 200 km kaugusel märgist mööda tervelt 3,5 km.

Kuna mürsklennuk lendab otsesuunas, jätab ta päeval sappa suitsujoja ja öösel saadab teda põlevate gaaside helendav jüga. Seega on ta kergesti märgatav ja tabatav õhutorje-suurtükiväe ja -kuulipildujatulega.

Sõda on näidanud, et sakslased ei suuda leida pääsu uutest relvaliididest. Nende paljureklaamitud elektrikuulipildujad, suitsuaparaadid, „Tilgrid“, „Pantrid“, „Ferdinandid“ ja kümnetoimelised miinipildujad pole päästnud saksa armeed hävingust. Ei päästa Hitlerit ka mürsklennukid.

1. Magnetkompass. 2. Lõhkeaine. 3. Kütteaine. 4. Luuk. 5. Suruõhu balloonid. 6. Avaus õhufiltriga. 7. Raketimootor. 8. Juhtimiseseade. 9. Automaatpiloot. 10., 11. ja 12. Kandepind väljaspoolt ja põiklõikes. 13. Startimisroobas.

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Tööraha Saadikute Nõukogude
häälekandja

Nr. 40 (501) A

25. mail 1944. a.

V. aastakäik

Ainult nõukogude võim kindlustab Eesti rahvale tõelise riikliku iseseisvuse

Kodanliku Eesti „iseseisvus“ oli vaid mängukanniks kitsa äri- ja raharingkondade kliki käes, kes alati on vaadanud meie maale ja rahvale kui sahkendamiseobjektile, mida võib müüa ja pantida nii, nagu see nende parasitlikku elu kindlustamiseks oli kasulik. Samuti on kodanliku Eesti võimu aparaat suhtunud alati vaenulikult Nõukogude Liidu rahvaste sõpruse ja rahu poliitikale, kuna tema kavatsus oli tüürida Eestit fashistliku Saksamaa võimu alla.

Kuid eesti töötav rahvas kukutas vana reaktsioonilise valitsuse 1940. a. ja pani Eestis kehtima nõukogude võimu.

Nõukogude võimu väljakuulutamise ja Eesti astumise Nõukogude Liidu liikmeks täitsid eesti töötava rahva palavaimad unistused ja igatsused. Kuulumine võrdõigusliku liiduvabariigina Nõukogude Liidu sõbralike rahvaste perre kindlustas eesti rahvusriikliku iseseisvuse ja sõltumatuse ja majandusliku ning kultuurilise tõusutee.

Nõukogude aastal oli Eestis enneolematu tõus kõigil rahvamaajanduse aladel, nii tööstuses, põllumajanduses kui ka transpordis. Mõne kuu jooksul likvideeriti täiesti tööpuudus ja tööstustootang tõusis 63 protsenti. Maata talupoegadele anti maad, kusjuures uusmaasaajate arv ulatus üle 60.000. Esmakordselt avanesid Eesti tootmisjõududele piiramatud arenguvõimalused, kusjuures meil olid kasutada kogu Sotsialismimaa piiramatud loodusvarad ja oli likvideeritud kodanliku Eesti majanduse valusaim probleem — furgude puudumine.

Nõukogude võim andis rahvale kõik demokraatlikud vabadused, kuna 1940. a. juulis eesti rahva määratu enamuse ühistahtel valitud Riigivolikogu oli tõeline ja monoliitne rahvaesindus, kes kaitses ja kindlustas igakülgset kõigi töötajate huvisid. Samuti said eesti rahva pärisosaks kõik kultuurivarad ja rahvuskultuurile ning haridusele avanesid ennenähtamatud arenguvõimalused.

Saksa fashistlikud „kultuurikandjad“ purustasid kõik nõukogude korra saavutused Eestis ja tõid asemele oma verise „uue korra“ ning röövelliku okupatsiooni-režiimi. Nende eesmärgiks on muuta Eestimaa oma õigusteta „lääne-provintsi“, koloniaalmaaks ja eksploatatavaks objektiks saksa parunite ja plutokraatide „Suur-Saksamaale“. Oma tõelisi eesmärke varjavad nad käputäie reetureist moodustatud „omavalitsusega“, kellele lubatakse lobiseda ka mingist eesti rahva „iseseisvusest“.

Nõukogude-Saksa rindelt

22. ja 23. mail ei toimunud rinnetel erilisi muudatusi.

21. ja 22. mail tulistati õhulahinguis ja seniitkahurite tulega alla 11 vaenlase lennukit.

Punalipulise Balti mere laevastiku lendurid avastasid 22. mail päeval Soome lahes saksa 6000-tonnise transportlaeva ja pommitasid seda. Pommitamise otsetabamuse tagajärjel vajus transportlaev põhja.

Õli vastu 23. mail uputas

meie lennuvägi vaenlase teise 3000-tonnise transportlaeva.

Tiraspoli linnast loode pool ründasid meie allüksused luure eesmärgil vaenlase positsioone. Nõukogude võitlejad tungisid saksa kaevikuisse ja hävitasid käsitöölisi ligi roodu hitlerlasi. Võttes kaasa vange ja trofeesid, taandusid meie allüksused lähte-positsioonidele. Teisel rindelõigul tulistasid nõukogude suurtükiväelased saksa väekoondisi ja tekitasid nendele suuri kaotusi.

Nõukogude Liidu rahvais tugevneb järjest rohkem püüde elada tihedas sõpruses omavahel, abistada üksteist ja minna koos läbi kõigi katsumuste nõukogude võimu juhtimisel.

(Sm. V. Molotovi kõnest 1. veebruaril 1944. a.)

Eestlased, lahkuge sakslaste lähedusest!

Nõukogude lennukite pommitusrünnakud Eestis asuvaile sakslaste pesapaikadele ja fashistlikele sõjavägedele, strateegiliselt tähtsatele kohtadele jõuavad varsti otsustavasse järku. Varsti ei jää sakslastele ainustki sõjaliselt vähegi tähtsat paika, kus neil oleks asu. Sellepärast lahkugu kõik eestlased aegsasti raudteejaamade ja sadamate piirkondadest ning saksa sõjaväele töötavatest tehastest ja vabrikutest. Põgenege metsadesse, kõrvalistesse, sõjaliselt vähetähtsatesse kohtadesse, küladesse või väikestele sakslaste poolt asustamata merelaidudele!

EESTLASED, LAHKUGE KÕIKJALT, KUS ON SAKSLANE, PEITKE JA VARJAKE END KUNI PUNAARMEE TULEKUNI!

Saabus suvi pakub teile selleks kõigiti soodsaid võimalusi. Astuge aktiivselt võitlusse sakslaste vastu! Ühinege partisanisalkadeks oma elu ja vara kaitseks! Ainult sel teel kindlustate endale elu tulevases suures ja otsustavas võitluses, mis on vajalik sakslaste väljakihutamiseks eestlaste maalt. Saksa okupantidest vabanemise päev on lähedal!

Sakslaste terror Eestis on leidnud väärrika vastuse

Sakslaste julm terror ühes eestlaste massilise vangistamisega on kogu eesti rahva hulgas esile kutsunud leegitseva viha saksa okupantide ja nende käskivate vastu. Selle, juba üle kuu aja kestnud metsiku terrorilaine tulemuseks saab igale eestlasele üha selgemaks saksa okupandi tõeline pale, mida nüüd on võimatu varjama isegi jaburatest sõnadest näokate eestlaste ja sakslaste „ajaloolisest koostööst“, millest parun Litzmann ja ta kubjas Mäe on pasundanud.

Lisaks tuhandete eesti haritlaste, tööliste ja talupoegade vangis-

kongi ja tapalavale saatmisele on sakslased, kes eesti talupoegadelt röövitud toiduained söödavad oma röövarmee nahka, hakanud saksa sõjaväkke meelitatud ja sundmobilisatsiooniga kokku käsitatud eestlasi jäljutama. Nii vähendati saksa sõjaväes teenivate eestlaste leivanormi 280—380 grammile päevas.

Sakslaste terrorile on leidnud eestlased väärrika vastuse. Eestlased lahkuvad saksa sõjaväest ja nn. fashistlikest SS-pataljonidest. Kuna metsaelu nüüd pole enam seotud ületamatute raskustega ja igapäev tihedamaks muutuv le-

hestik pakub enam ja enam varju saksa nuhkuri silma eest, põgenevad eestlased hulgaliselt koos relvastusega metsadesse. Fashistlikest sõjaväeosadest põgenenud eestlastele korraldavad hiltlerlikud timukad klaperjaht.

Vaevalt aga läheb sakslastel korda avastada metsadesse põgenenud eestlaste asupaiku, sest fritis pelgab tihnikut, kus teda ootab eesti patrioodi kuul.

Igale eestlasele on selge, et see on ainsaks teeks pääseda fashistide küürist eluga.

J. KIPPER, J

Eesti iseseisvus ja võit saksa sissetungijate üle

ENSV Hariduse Rahva komisjar N. ANDRESEN.

Eestlaste põlise kodu vabastamine ei ole kaugel. Ränkadele võitlustele meie maa ja meie tuleviku pärast järgneb uus õnerikas aeg, millal eesti rahvas ise ennast valitseb ja oma tuleviku ehitab.

Kolmandat aastat kestnud saksa uusaegses orjuses on eesti rahvas sakslasi põhjalikult tundma õppinud ja oma seitsmesaja aasta kestel omandatud kogemusi tõhusalt täiendanud. Iga eestlane teab nüüd, mida tähendab sakslaste poolt pakutud „vabadus“ eesti rahvale. Esiteks „vabastati“ rahvas viljast, lihast ja võist, selle järele noortest ja elujõulistest meestest, et edasi „vabastada“ eesti rahvas kogu oma kultuurist, elujõulisest rahvast ja varandusest ning viia ta vastu kiirele hukkumisele. Kui see inim-sõjalik plaan aeti nurja 1918. aastal Saksamaa sõjalise kokkuvõrsemise tõttu, siis tahavad fashistid nüüd veelgi seda plaani teostada — või taganemisel kõrvena tühi maa enese taha jätta.

Mida teadis eesti rahvas oma lähemast minevikust siis, kui ta asutas oma nõukogude vabariigi ja astus Nõukogude Liidu liikmeks?

Eesti rahvas oli ajaloo, aga eriti viimaste aastate sündmustest õppinud, esiteks, et Pätsi, Laidoneri, Eénpalu ja Uluotsa juhitud riik läheb iga päevaga ikka enam eesti rahva kõige tihedama vaenlase, fashistliku Saksamaa sõiduvette, teiseks, et Eu-

roopas alanud sõdade, nimelt fashistliku Saksamaa pööraste vallutussõdade keerises eesti rahvas ei suuda ennast sõjaliselt kaitsta ja kolmandaks, et ainult koos Nõukogude Liidu rahvastega ja ainult oma maal nõukogude korda ehitades, suudab ka eesti rahvas ennast kaitsta oma ajaloolise vaenlase vastu. 21. juuni ülestõus, 14. ja 15. juuli Riigivolikogu valimistel ja Riigivolikogu ajaloolistel istungitel juhtis see tulemine eesti rahvast ja ta esindajaid. Kogu eesti rahvas teab, et 1940. aasta Riigivolikogu valimised olid vabad, et ükski võim ei sundinud rahvast teisiti hääletama, kui ta oma südamehäälse järgi soovis. Rahvas andis peaaegu eranditult oma hääled Töötava Rahva Liidu kandidaatidele. Veel enne, kui uus Riigivolikogu jõudis kokku tulla, näitas saksa fashistlik valitsus oma elavat huvi selle maa vastu, mille orjastamine oli juba kaua ta kavas olnud. Saksa saadik esitas sm. J. Varese valitsusele oma „valitsuse“ nõude, et sakslaste, nii riigisakslaste kui ka baltisakslaste „poliitilised, majanduslikud ja sotsiaalsed õigused“ jääksid piiramatuks, see on, et saksa fashistliku riigi agentidel oleks piiramatul võimalusel eesti rahva maad omandada, et Saksamaa saaks teina poolt määratud hulgal eesti kaupu, ilma et tal oleks vaja nende eest maksta, et fashistlik Saksamaa võiks kiskuda enese kätte tööstuse ja panganduse

viimsedki ülejäägid, ühe sõnaga — kõigiti orjastada eesti rahvast. Riigivolikogu üksmeelne otsus oli aga vastupidine: tööstuse ja panganduse natsionaliseerimine, maa kuulutamine rahva omaks, Eesti muutmine nõukogude vabariigiks, Eesti ühinemine Nõukogude Liiduga iseseisva liiduriigina — samadel alustel kui „Ukraina, Valge-Vene ja teised Nõukogude vabariigid.“

1940. aasta juulikuul otsused mürdsid saksa orjuse selgroo ja teostasid eesti rahva vabanemise enam kui seitse sajandit kestnud saksa orjusest.

Mis oli muutunud sellega, et Eesti sai nõukogude vabariigiks ja astus Nõukogude Liidu liikmeks? Kas oli „vene võim“ maksma pandud? Kas oli Eesti iseseisvus hävitatud?

Muutunud oli Eesti sisemine olukord. Tööstuse ja panganduse natsionaliseerimisega puhkes Eestis tööstus õitsele, tööpuudus kadus varsti, vabariigi jõukus tõusis pidevalt. Maa kuulutamise rahva omaks kadus maaga hangeldamine ja maa anti harjaka kätte, millega likvideeriti kaua valitsenud maanälg. Nõukogude vabariik kindlustas töötajate õigused. Eesti rahva kultuuriline elu osutas kiiret tõusu. Liit suure Nõukogude Liiduga kindlustas eesti rahvale majandusliku ja poliitilise abi iga raskuse korral. Eesti kirjandus, eesti teadus, ees-

(Lõpp 4. lk.)

Otsustavate lahingute eelõhtul

Kas olla või mitte olla, see on küsimus, mille ees seisab Hitleri Saksamaa praegu mõõdapääsematult. Ja olukord on selline, et ajalugu nõuab vankumatult: mitte olla. Kuigi lõpliku löögi tund ei ole veel lõõnud, ligineb see aeg kiiresti ja kogu maailma vabadustarmastavad rahvad ootavad seda igatsusega ja kindla võidutahtega. Nad teavad, et fashismi-vastastel suurriikidel on tehtud nüüd kõik eeltööd Saksa fashistliku röövriigi lõplikuks hävitamiseks.

Saksa fashistid on ärevuses ja paanikas. Nad ei jõua enam varjata oma elanikkonna eest, et liitlased on jõudnud teha kõik ettevalmistused Euroopa mandrile tungimiseks. Hiljuti pidi saksa raadiokindral Dittmar ise teatama, et sakslastel pole mingit põhjust kahelda liitlaste sissetungis. Samal ajal, nagu ammu varemgi juba, püüab saksa fashistlik propaganda sakslasi veenda, et kui vastased on valmistunud mandrile tungimiseks, siis Saksamaa on valmistunud seda ka vastu võtma. Mäletame veel, kuidas kindral Runstedt juba ammu hooples, et tervet pikka Prantsuse randa kaitsvat sakslasi võitmatu raud- ja terasmüür.

Agas just siis, kui kõik asjad näisid olevat nii kenasti tasakaalus, tuli hiljuti äkki kurikuulus Aafrika sõjakäigu kangelane Rommel, kohtlane ja toores sõjamees nagu ta on, ja lõi terve selle pettehituse üheainsa kavatsematu hoobiga puruks, teatades ühes intervjuus, mis avaldati saksa päevauudistes, et sakslased ehitavat läänes suure kiirusega kindlustusi — olevat ehitatud 10 päeva jooksul 30.000 kaevikut!

See jutt kõlas imelikult. Mil- leks siis sakslastel on tarvis nüüd nii palju selliseid algelisi kindlustusi — kaevikuid, kui neil nende varem jutu järgi pidi olema seal terve „Euroopa kindluse“ terasvall ja võimsad relvad. On ilmne, et siin ei lähe endised ja praegused jutud sugugi kokku. Ja muide Rommel isel Viimas-

te teadete järgi olevat tema määratud üheks sõjapealikuks, kes peab juhatama sakslaste kaitset liitlaste mandrile tungi vastu. Arvatavasti on tema määramise puhul võetud arvesse tema „hiilgavaid“ Aafrika kogemusi, samuti kui Runstedtigi puhul, kes on silma paistnud oma suurte kaotustega Nõukogude-Saksa rindel.

Saksa fashistlik propaganda ei suuda enam varjata liitlaste sissetungi reaalsust ja sellepärast ta otsib meeleheitlikult uusi pääs- teid. Muidugi, — ütleb propagan- da peamees Goebbels, — võib te- ne rinne saada tegelikuseks ja meil ei ole vaja varjata seda fak- ti, aga sakslased, meenutage, kui- das me Itaalias vapraalt vastu paneme.

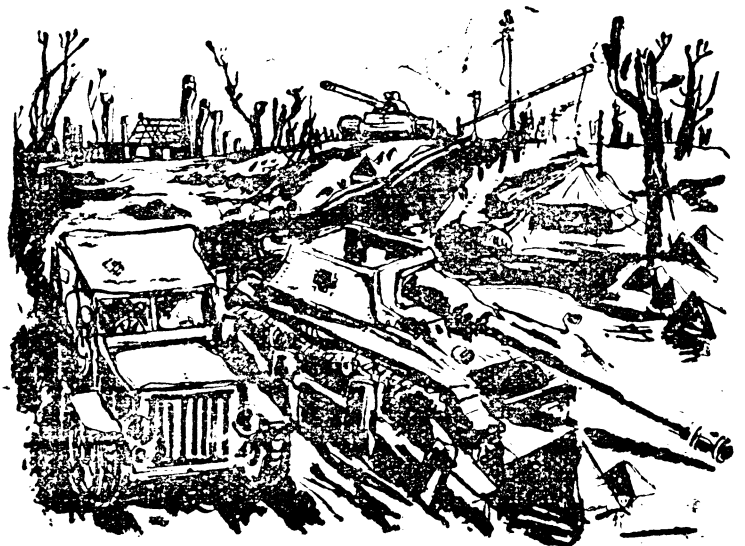
Kuid nüüd on liitlaste uus pealetung Itaalias, mis algas mai keskpaiku, hävitanud sellegi väi- kese argumendi. Kuigi liitlaste väed seisid Itaalias kauemat aega suurema aktiivsusega ja pidasid ainult saksa vägesid kinni, on nüüd inglise ja ameerika väed kindral Alexanderi juhtimisel lühikese aja jooksul näidanud, kui tühi- ne väärtus on sakslaste hoope- misel oma vaprusena. Pealetungi alguse esimese kümne päeva jook- sul on siin läbi murtud kaks sakslaste kaitseliini — „Gustavi liin“ ja „Adolf Hitleri liin“, — ja võitlused võtavad järjest äge- dama iseloomu. Lahinguid Itaalia rindel ei saa vaadelda enam kui kohaliku tähtsusega operatsioone, vaid neid peab pidama juba üldi- se pealetungi alguseks sellel tandr- ril. Just see suurendabki sakslaste ärevust, seda enam, et — nagu nad iseigi tunnistavad — peale- tung Itaalias omab ainult teise- järgulist iseloomu, võrreldes liit- laste vägede Euroopa mandrile tungimisega. Ja selle kõige juures on sakslased ikka enam veendu- nud, et liitlaste väed suudavad murda iga sakslaste kaitseliini.

Sakslased tunnevad, et nad on sõja kaotanud. Nad on tundnud seda juba ammugi. Ja juba ammugi on olnud nende peapüüdeks ainult see, kuidas oma „välksõda“

võimalikult pikemaks venitada, — lootustega, et selle pika aja jook- sul on ehk võimalik kõiki prob- leeme lahendada kuidagi teisiti kui sõjaliste abinõudega, milleks enam jõudu ei jätku. Kuid Puna- armee pidevad rängad löögid on muutnud need arvestused hoopis tühisteks ja kõigi liitlaste ühised löögid idast ja läänest purustavad nende lootused lõplikult.

Ahvardavad piksepilved on tõusnud itta ja läände. Sündmuste areng idas on näidanud, et fashistlik kiskja on raskesti haava- tud. Nüüd ahvardab teda lõök lää- nest. Mõneda võiks ta end selle eest kaitsta? Kas Atlandi valliga, millele ta varem nii palju on hooelnud? Kuid pärast Sevastoo- poli ja teisi ränki kaotusi Nõu- kogude-Saksa rindel on muut sak- sa „vallide“ läbimurtamatusest muutunud enam kui tühiaks. Pea- legi pole seda Atlandi valli üldse olemaski. Aga millele siis? Kas reservidega? Aga neidki ei ole enam. „Totaalsed“ mobilisatsioo- nid on täiesti kõik totaalselt am- mendanud. Aga võib-olla oma „tu- gevate“ õhujõududega? Selle üle võiks ainult naerda. Liitlaste len- nuarmaadad valitsevad juba am- mugi piiramatult Lääne-Euroopa õhku ja peavad Saksamaa ja tema okupeeritud maade sõjatööstust ja liiklemistead oma lakkamatu pom- misaju all. Ja kuidas on lõpuks lugu meresõjaga? Võib-olla suu- davad fashistlikud mereröövlid te- ha mingit imet oma kuulsate all- veelaevadega? Aga on neidki veel ainult kasinalt järele jäänud. Ju- ba ammugi ei ole sakslased neid jõudnud niipalju ehitada, kui inglased ja ameeriklased jõuavad neid hävitada. Alles hiljuti teatas inglise peaminister Churchill, et liitlased hävitavad saksa allvee- laevu rohkem kui need suudavad liitlaste kaubalaevugi uputada.

Nii on fashistlike röövitte pers- pektiivid igas suunas tumedad ja nende võimutsemiseaeg möödus. Fashismivastastel riikidel on kõik eeldused ja tingimused Hitleri Saksamaa lõplikuks hävitamiseks. A. KORSEN.

Rindete Narva lähedal.

A. Hoidre rindejoonis.

Hümni õppimine eesti rahvuslikes väekoondistes

Sm. Lombaku väekoondises toimus juba veebruaris süstemaatiline uue riigihümni õppimine. Poliitakonnaga algatusel moodusta- ti allüksustes väiksearvulise- mad grupid. Juhatajaks valiti an- samblite liikmed ja muusikaasja- tundjad, kelle ülesandeks oli teos- tada pidevat kontrolli harjutuste läbiviimisel, samuti osutada abi uue viisi tundmaõppimiseks.

Ohtuti pärast õppusi kogu- neti punasesse nurka, muldonni või muusse sobivasse ruumi, mänguriistaks võeti viiul, bajaan või mõni teine instrument, ning

peagi kõlas laagri ümbruses lau- luviis. Sm. Tubergi võitlejad kasutasid sakslastelt trofeena saa- dud harmooniumi, mille klahvidel esmakordselt helisesid Nõukogude hümni võimsad akkordid.

Lühikese aja jooksul oligi uue hümni viisid kui ka sõnad kogu isikulisel koosseisul selge.

Sm. Lombaku väekoondise võitlejad, komandörid ja po- liitööliised lähevad eelseisvaks lahingutesse teadmise, et peagi võivad nad ka oma sünnimaal laulda kõigi Nõukogude Liidu rah- vöi mõni teine instrument, ning vaste hümni.

Rindemuusikute külakost Eesti NSV vabastatud rajooni elanikele

See oli sm. Viriti väeosa ise- tegevusansamblile kauaks meelde- jääv sündmus — avanes võima- lus laulda ja mängida Eesti NSV vabastatud rajooni elanikele, ni- melt Kallivere ja Vanaküla rah- vale. Pärast mitmeaastast vahe- aega kohtusid kohalikud eestlased Punaarmee eesti võitlejatega. Jäl- lenägemine oli liigutavalt südä- lik.

Kontserdi algul tõi v.-ltn. V. Metsatalu kodumaalastele Puna- armee eesti väeosade võitlejate ja ohvitseride tulise lahingutervituse. Sõna võttis pv. A. Suurna, õnnit- ledes koosolijaid hitlerlaste ikkest vabanemise puhul ning avaldades kindlat veendumust, et peagi va- baneb kogu Nõukogude Eesti sak- sa okupatsioonist meie rahvuslike väeosade aktiivsel kaasabil.

Rohkearvuline kuulajaskond võt- tis esitatud kontsertpalad vaimu- tatult vastu. Teenitud poolehoiu saavutasid R. Prügi meeleolukad soololaulud. Samuti meeldisid ku- lajale väga O. Rootsi algupära- sed, kenad laulusõnad.

Kaunis õhtu mõõdukalt kiiresti. Vabastatud valdade elanikud jutus- tasid oma kannatustest saksa ter- rori ajal, kuna meie võitlejad kõ- nelesid Punaarmee ja meie rah- vuslike väeosade võitlustest Isa- maasõja rinnetel. Lahkumisel aval- dasid kodumaalased üksmeelselt soovi: „Tulge meie peagi jälle külla!“

ILMAR SIKEMÄE.

Narva — nähtuna vaatluspunktist.

A. Hoidre rindejoonis.

Sõjamees ja tema koduküla

Mitte kauget Eesti piirist, ke- set sügavat põllist männimetsa, pikliku järve kaldal asub Berjoz- no küla. Juhuslikult siia sügavas- se laan- e rüppe sattunud rändu- rle avaneb ilus pilt väikesest metsakülalt.

Siia metsade rüppe asus mõo- dunud sajandi seitsmekümnenda- aastail endile eluaset rajama eesti perekondi Tartumaaalt. Tundes jär- jest neid kitsaid ja viletsaid olu- sid, millesse sundisid balti paru- nid maa pärisrahva — eestlased, täitis tollal nende inimeste rinda ainult üks soov: eemale sakte- mõisast, olla vaba ja teha vabalt loovat tööd. Ja mitte kaugel oma maast, siin laante rüpes leidsid nad sõbralikku vastuvõttu vene talupoegade poolt, kellega koos nad hakkasid eestlasele omase vi- sadusega endale rajama uut kodu.

Siin sündis sm. Mullase väe- osa praegune tubli suurtükitee- mistuse ülem kapten Tuha.

Möödusid pikad aastad, mille kestel sirgus õppimiselisest potsist sõjamees, kelle nimi on nüüd seotud meie rahvuslike väeosade võitlustega Suure Isa- maasõja palangus. Temast on saanud kapten, kelle suurtükid ei tunne halastust saksa fashist- like röövvaldajate vastu. Punaarmee suurte võitude tä-

gajärjel Leningradi rindel, vaba- nes pärast kahe ja pooleaastast fashistlikku orjapõlve ka sm. Tu- ha sünnikoht, Berjozno küla. Nüüd hulga aastate järele avanes meie sõjamehel võimalus astuda vanadele radadele.

„Kodu kisub tugevalt iga in-imest“, ütleb kapten Tuha ise oma koduküla külastamiskäigust jutustades. Ta on kuulnud seal küla elanike ja partisanide san- garlikust heitlusest saksa vallu- tajate vastu.

Ta jutustab edasi: „See võit- lus oli monoliitne: vaatamata kõi- gile raskusele ja toodud ohvritele seisti ennastalgavalt üksteise eest, nii eestlased kui ka venela- sed, sulades ühtseks võitlus- pereks.“

Kui sakslased olid külla tul- nud, seadsid nad kohe sisse sund- normid, mille täitmist nõuti kar- mikäelselt. Meie käes on sm. Tuha sugulasele sm. Anastasia Mihhailovale saksa võimude poolt välja antud dokumentid. Üks neist dokumentidest, sinine kaart, toob ühel küljel ära ametlikud sundnormid 1943. aastaks. Teiselt küljelt leiame märkuse, et võimu- dele on normide arvel ära antud 117 kg rukist ja 55 kg kaeru. Ühtlasi on kaardi servale tehtud märkus, et kaardi omanikul on

õigus tasuta saada 2 kg soola, tulitikke ja sigarette. Sm. Mih- hailova saigi toosi tikku ja karbi sigarette ning 20 rbl. raha. Sak- slaste loogika järgi on elu ülal- pidamiseks nähtavasti küllalt tulit- tikudest ja sigarettidest! Muide, need tulitikudki on nõukogude päritoluga, veel meie vabrikute rahuaegsest produktisoonist. Soo- la ta siiski ei saanud, vaid selle eest anti kviitung — lubadusega anda soola „tulevikus“. Ka see kviitung on meie käes. Ettekujut- use sellest, mida sai selle 20 rubla eest osta, annab fakt, et kõige lihtsam ja vhetsem viil maksis juba 170 rubla.

Peale ametlike põhinormide oli sakslastel kohalike elanike jaoks varuks veel igasuguseid lisanor- me. Peale muu rööviiti mitmesu- guste ettekäändete all elanikelt ka kõige lihtsamad isiklikud majo- riiste, kõnelemata toiduaineist. Polid, pannid, pajad, lauad, toolid jne. — kõik need rändasid „nach Deutschland“. Seda sakslaste äär- mist ahnust ja röövimishimu isel- loomustab küla elanike ütlus: „Nad oleksid samblagi metsast ära katkunud, kui see oleks olnud nende võimuses.“

Selle vägivalla ja röövimise vastu astusid elanikud ümbrus- konna metsades peituvate parti- sanide toetamisega ja partisan- salka astumisega.

Korra katkusid partisanid ühes

talus ümber söögilaua ja cines- tasid. Majale lähenes patrull. Kiiresti kadusid partisanid põran- das oleva luugi kaudu keldrisse. Kui sisenenud sakslased küsisid tuppa jäänud majaelanike käest, et kas partisanid on põõningul, said nad külmaverelise vastuse: „Minge otsige!“ Ja küsimusele: „Aga keldris?“ — „Minge vaa- dake!“ Kuid araverelise fritsude- est ei saanud ei põõningu ega keldri läbiotsijaid.

Olepea muutsid partisanid oma alati- kallaletungidega fritsude elu külas õige „hupuks“, nõnda et nad kolisid sealt lõpuks hoopis välja, luues endale traattöke- tega ümbritsetud pelgupaiga ra- jooni keskuses — Ljodõ külas. Nad pidid seal lõpuks kaevama endile koguni majast majja ühen- duskraavid, kartes maa peal li- kuda.

Kord võtsid sakslased endaga kaasa küla noormehe N, et teda mobiliseerida. Kuni Ljadõni ta läkski hobuse ja vankriga sak- slaste saatel. Kuid sealt ta põge- nes partisanide juurde, tuues ka- sa nii hobuse kui ka vankri, päästes seejuures veel Saksamaa- le väljasaatmisest K. neljalii- melise perekonna.

Viimasel ajal, kui sakslased hakkasid rindel üha enam kaotusi kannma ja kui selle tagajärjel suurenes kohalike elanike sund- korras „vabatahtliku“ evakueeri-

mise hädaoht, ehitati metsa tet- ne küla, kuhu pikkamööda kaoti kogu allesjäänud varanukese- ga ja mille asukoht ning olemasolu oli sakslastele teadmata. Külla jäid ainult üksikud vaatlejad, kellega pidasid sidet ratsakäskjalad, kes otsekohe teatasid hädaohust metsa.

Partisanide ja külaelanike ühi- se võitluse tagajärjel kaotasid sakslased lõpuks kontrolli küla üle, sest kõik teed olid partisan- de valve all. Kättemaksuks süüta- sid sakslased 1943. aastal 22 talu õhust lennukilt — maad kaudu ei olnud see neil enam võimalik.

Kui sakslased meie Leningradi rinde vägede löökide all olid sun- nitud taganema, otsustasid nad küllaga teha lõpparved seda maha põletades. Nad saatsid selleks välja vastava spetskomando. Kuid sellest saatamiskust kavatsusest tõmbasid partisanid kriipsu läbi, lastes ainukesel läbipääsuteel asu- va silla õhku. Nõnda päästeti küla ainult partisanide energilise tegevusega.

Küla vabastamise järel käes- oleva aasta jaanuaris võisid ela- nikud taas rahulikult asuda külla.

Algab inimesele omane üles- ehitamine: veetakse palke, kive, savi ja sammalt ning püütakse kõikjal kõrvaldada metsalisk- jälgi. Külas keeb juba jälle õnnelik, vaba elu, lõpetab kapten Tuha. E. AVALD.

Rindejooniste näitus Leningradis

Johann Voldemar Jannsen

(125. sünnipäeva puhul.)

Ühenduses 1. mai pühitsemise-
ga korraldas ENSV Kunstideva-
litsus Leningradis rindejooniste-
te näituse äsja rindepiirkonnast
tagasijõudnud kunstnike R. Sag-
ritsa, E. Einmani, A. Hoidre ja
E. Okase töödest.

Sellel näitusel ei ole 78 numb-
rist ühtki tööd, mis oleksid val-
minud ateljees. Need on pliiatsiga,
Sagritsal akvarelli ja seebiaga
visandatud joonistused loodusest,
sagedasti tulelinilt.

Ka rindejoonistustes avalduvad
kunstnike isiklikud huvid teema-
valikul. E. Okasel on hulk mo-
mentvisandeid maanteelt. Kordu-
valt on ta objektiks purukslastud
või puruksjõosnud saksa auto,
purustatud saksa tank, taluõu ko-
hutavalt purustatud viljapuudega,
nende all saksa hävinenud rel-
vastuse kuhjad. R. Sagritsal on
esikohal maastik, olgu siis tege-
mist sõjameeste enda ehitatud
elamute, vaatluspunkti või tee
ehitamise. Teemalt ja kujun-
duselt huvitavad meid kõige enam
rindete ehitamine ja saksa
koonduslaager 1. mai kolhoosis.
E. Einman annab rea joonistusi
küll purustatud küladest, Puna-
armee hobustest metsa all, kuid
tema huvi on ikka seotud inimes-
tega. Rida portreid Auverre
vallast evakueeritud elanikest on
väga ilmekad, eriti üks vanema
naise portree, kelle eestiline tüüp
on ilmne ilma kõrvaliste vahen-

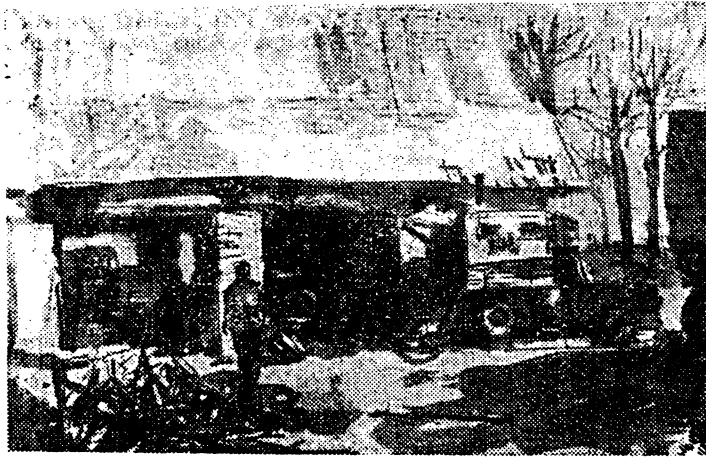
diteta (sukavardad). Hea portree
on veel jefreitor Maasikast ja
ühest evakueeritud noormehest.
A. Hoidre on andnud mitmekesi-
seid teemasid: evakueeritud pe-
rekondi kolimisel loomadega, pu-
rustatud tanke, talude õuesid.
Peatähelepanu koondub Hoidrel
neile objektidele, mis veel on
sakslaste käes. Nii on tema joon-
istustes kodune Narva linn
korduvalt üsna meie ees. Kuhu
läheb sõdur, sinna ka Hoidre.

Tee koju, vastutulevad evaku-
eeritud rindepiirkonnast, Narva —

see annab rindejoonistuste näitu-
sele koduse ja ühtlasi võitleva
ilme. Kodu on ees. Missuguseks
sakslased seda tahavad muuta,
selleks on palju varemeid näide-
teks sõjatee äärest. Narva ja Vi-
rumaa ootavad, kogu Eesti ootab
meid, kuid nad ootavad meid või-
dukaisse võitlustesse.

Näitus koondas enesesse vali-
kuna umbes kolmandiku värsked
rindejoonistusi. Need joonistused
peavad olema aluseks uutele teos-
tele meie võitleva kojumineku
teemal.

NIGOL ANDRESEN.

Autoremonttöökoda.

R. Sagritsa rindejoonis.

Ameerika filmid nõukogude inimestest

Nõukogude kinolinal lähevad
praegu suure menuga ameerika
filmid „Võitlus Venemaa pärast“
ja „Põhjatäht“, mille tegevus toi-
mub Nõukogude Liidu Isamaa-
sõja ajal.

„Võitlus Venemaa pärast“ on
monteeritud peamiselt N. Liidu
päritoluga dokumentaalsest ma-
terjalist, kuna ta lavastus kuulub
USA sõjaministeeriumile. „Põhja-
täht“ on aga S. Goldwini kino-
studio suur kunstiline film, mis
kujutab üht Ukraina kolhoosi sõ-
ja puhkemise päevil. Nii stsenaar-
iumi autor kui lavastaja ja näit-
lejad on ameeriklased.

Mõlemat filmi iseloomustab
haruldane töepärasus ja samal
ajal Isamaasõja ideelise suuruse
tunnetus.

„Võitlus Venemaa pärast“
näitab suure veenvusega, et sak-
sa armee lõuasaamine nõukogude

maal pole mingi juhuslik nähe,
vaid täiesti seadusepärane. Film
näitab neid aluseid, millest võr-
sub Nõukogude Liidu võimsus —
need peituvad nii vene rahva aja-
lookärgus kui ka noore Nõuko-
gude riigi olemuses. Näeme vene
armee võidukaid lahinguid mine-
vikus: Peipsi jäälahing, Peeter I
võit Kaarel XII üle, Suvorovi
võidukäik, Judenitshi purustamine
Petrogradis all jt. Näeme Nõuko-
gudemaa rahuaegset vilgast elu
kogu ta looduslikus ning rahvus-
likus kirevuses — ja samaaeg-
selt Hitleri metslaslikku relva-
tärastamist Euroopas.

Suure näitlikkusega on esita-
tud Isamaasõja käik.

„Põhjatäht“ algab helge suve-
päevaga Ukraina kolhoosis. Noor
pühitsevad parajasti gümnaa-
siumi lõpupidu ja asuvad hom-
mikul jalamatkale Kiievi poole,

kuhu nad on saanud stipendiumi
ülikoolis õppimiseks. Teel tabab
neid Hitleri õhupiraatide rünnak.
Muretest noortest saavad en-
nastälgavad võitlejad-partisanid.
Filmist hoovab suurt sümpaatiat
ja imetlust nõukogude vaprate
patriootide vastu. Sakslased rüü-
savad kauni „Põhjatähe“ kolhoosi,
piinavad ja tapavad. Nad
pumpavad oma haavatute jaoks
verest tühjaks väikesed lapsed.
Hitleri bandiitidele seatakse vastu
nõukogude humanism ja mure-
matu kangelasmeel.

„Põhjatäht“ on kunstiliselt
suurepärane. Näitlejate ilmekas
mäng, kaunid võtted ja raugema-
tu pinevus, — kõik see tagab
talle kahtlemata suure menu ka
Ameerikas kinopubliku seas.

SOOME TEATER BELO- MORSKIS.

Karjala-Soome NSV kunsti-
elus oli hiljutiseks suursündmu-
seks riikliku soome draamateatri
taasavamine Belomorskis. Esieten-
duseks tuli lavale Ibseni „Nora“
Irja Viitani eniga peaosas. Järg-
nevalt on teater alustanud tööd
soome klassiku Minna Cantli näi-
dendiga „Murdvargus“ ja noore
karjala-soome näitekirjaniku V.
Ervasti näidendiga „Hundi rada
kaudu“, mis käsitleb karjala-soo-
me rahva võitlust saksa-valgesoo-
me okupantidega.

Möödunud sajandi keskpaiku
sai meie kodumaal märgatavaks
majandusolude paranemise kõrval
ka rahvakooli olude tõus, mis lõi
soodsa pinna eesti rahvuslikule
ärkamisele. Hoogsalt leviv kirja-
oskus koolide kaudu oli selleks olu-
liseks eelduseks, et uuesuunaline
ilmalik kirjandus ja nüüd esma-
kordselt järjekindlalt ilmuv aja-
kirjandus võisid rahvusliku vai-
muelu äratajaina etendada nii
tähtsat osa. Teerajajana selles
töös tegutses Johann Voldemar
Jannsen.

Jannsen sündis 16. mail
1819. a. Vana-Vändras mõldri
pojana. Hariduse sai ta Vändra
kihelkonnakoolis ja kohaliku ki-
rikuõpetaja K. Kõrberi juures.
19-aastaselt asus ta Vändras kõi-
ster-kooliõpetaja kohale. Suuresti
mõjutatuna Kõrberi kirjandusli-
kust tegevusest, asus ka Jann-
sen sellele tööle. Ta võttis oma
ülesandeks peale võimaliku kir-
janduse arendamise, mis sel ajal
oli valitsevaks alaks trükisõnas,
avaldata ka ilmalikku kirjandust.
Ta otsib võimalusi uue ajalehe
väljaandmiseks. Juba Vändras pa-
lub ta kaks korda luba ajalehe
väljaandmiseks, kuid saab eitava
vastuse. Et mitte aega kulutada
ajalehe loo ootamisega, hakkab ta
1848. a. välja andma aastaraama-
tut „Sõnumitooja“, mis sisaldab
„uut ja vana maarahvale rõõmuks
ja õpetuseks“.

1850. a. asus Jannsen Pärnu
Olejoele kooliõpetajaks. Siin sai
ta igatsetud loa ajalehe välja-
andmiseks ja 1857. a. hakkas il-
muma nädalaleht „Pärnu Posti-
mees“. Teretamise laulus avaldas
ta oma eeskava järgmiselt:

„Tere armas Eesti rahvas!
Mina, „Pärnu Postimees“,
kuulutama olen vahvas,
kõik, mis sünnib ilma sees...“

1863. a. lõpul kolis Jannsen
Tartu. Ta loobus kooliõpetaja-
ametist ja järgmise aasta algul
asus ta uue nädalalehe „Eesti
Postimehe“ toimetamisele ja väl-
jaandamisele. Jannsen juhtis seda

tööd kuni 1880. a., millal teda
tabas halvatus. Töömeest Jannse-
nist enam ei saanud ja ta suri
12. juunil 1890. a. Tartus.

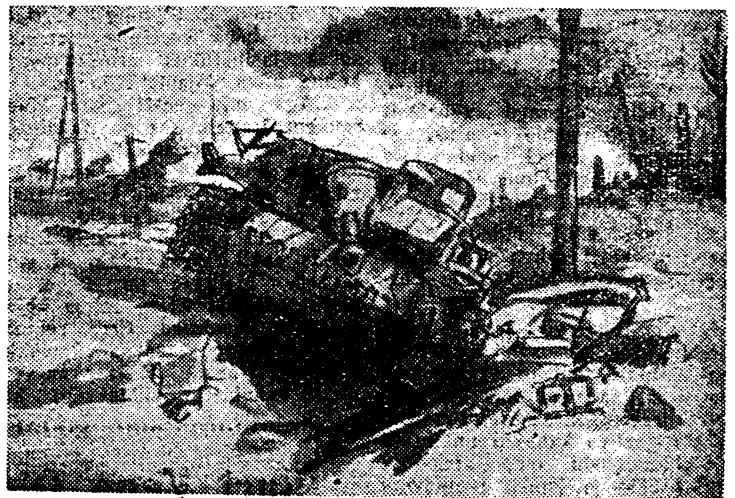
Jannseni toimetatud ajalehte-
del oli eesti rahva rahvusiiku ära-
tamise ja kasvatamise alal väga
silmapaistev osa. Nii „Pärnu
Postimees“ kui ka „Eesti Posti-
mees“ said juba alguses suhteli-
selt suure populaarsuse osaliseks.
„Eesti Postimehe“ toimetajana
sai Jannsenist esimene kutseline
eesti ajakirjanik.

Tartu asumisega astus Jann-
sen eesti rahva etteotsa. Ta oli
tõusva eesti intelligentsi tähtsa-
maks keskkujaks ja tema eest-
võttel ning kaastegevusel pandi
kaima rida tähtsaid eesti rahvus-
likke üritusi, nagu 1872. a. „Ees-
ti Kirjameeste Selts“. Eesti
Aleksandri kooli mõte leidis
Jannseni poolt elavat toetust.
Suure tõuke koorilaulu arendami-
sele andis Jannseni algatatud ja
korraldatud I laulupidu 1869. a.
Tartus. Jannsen ise oli ka koori-
juhiks Kuniileidi kõrval. Samuti
oli I laulupeo noodiraamat Jann-
seni toimetatud.

Jannsen on tolle ajajärgu kir-
janikuna saanud endale rahvakir-
janiku kuulsuse. Seda soodustas
tema hea rahvakeele tundmine
ja suur jutustamisoskus. Jannseni
ladusalt kirjutatud juttudes leidis
eesti külaelu läinud sajandi kohta
üsna huvitavat käsitlust. Kahjuks
pole kõik tema jutupalad algupa-
rased, ta piirdus peamiselt tõlki-
mise ja ümberseadmisega.

Jannseni suurimaks teeneks
on, et ta oma suure kirjandus-
liku tegevusega harjutas eesti
rahvast lugema ja sellega tasan-
das teed ärkamisaja järgnevaile
kirjanikele, kes viljelesid külajut-
tu edasi juba algupärasemalt.
Jannsen lõi eeldused selleks, et
eesti rahvuslik liikumine võis
tõusta balti sakslaste vastu eriti
hoogsaks hiljem C. R. Jakobsoni
tegevuse tagajärjel.

H. MUGASTO-JOHANI.

Purukslastud saksa tank.

E. Okase rindejoonis.

KEVADPÄEVANE

Päike jällegi löi
aknasse omad silmad,
tuul sulle kättesse tõi
kevadest tulvavad ilmad.

Sinu südames kui
midagi suurt praegu valmiks,
mida nüüd hõiskava sui
tahaksid vormida salmiks.

Möödub kõik, küllap näed,
aeg pöördub uuestisünniks;
täna sed rusikas käed
atra pea hoiavad künniks.

Südameis pakitsev tung
pääsu kui kuhugi otsiks.
Vaata, eks pakatav pungki
oodates otsekul trotsiks.

Maa ei vallandu lumerüüst,
kartes kui avada mõrvu,
mille taevani kisavast süüst
valuhääl kostma jäänd kõrvu.

Vaevu kui voolasid veed.
Küllalt eks pisarajärv! ...
Aeglaselt muudavad teed
oma murelist värvi.

Siis aga tunned, et jõud
kuumemalt erutub veres —
kadugu pruunsärklik õud
pea mele relvade teres!

Päike siis paistku ja tuul
tegudeks tõugaku tungi. —
Küllap sel kevadkuul
pakatab kauneid veel pungi...

RALF PARVE.

Evakueerunu vabastatud Auverest.

E. Einmani rindejoonis.

Eesti Iseseisvus ja võit saksa sissetungijate üle

(Algus 1. lk.)

ti kunst, eesti teater ja muusika võisid alles nüüd tõeliselt arenema hakata. Kogu eesti rahva kultuuriline elu tõusis. Kool kõigil astmetel, alates üldisest Nõukogude Valitsuse poolt 7-aastaseks muudetud koolist kuni kõrgemate koolideni, töötas rahva oma keeles ja laiendas vastuvõttu väga tunduvalt. Eesti intelligentsi juurdekasvu valmistati kiiresti ette. Eesti NSV Ülemnõukogu jäi vabariigi kõrgemaks võimaks rahva poolt valitud koosseisus. Ülemnõukogu poolt moodustatud Rahvakomissaride Nõukogu juhtis vabariiki. Eesti iseseisvus oli kindlustatum kui kunagi varem. Eesti rahvas oli saanud just nõukogude võimu tõttu oma maa tõeliseks peremeheks, sest varem oli valimisi tehtud, varem valitses kitsas mittetöötajate rühm töötava eesti rahva üle, ja see valitsev rühm ei võtnud vaevaks arugi anda rahvale.

Nõukogude kord andis eesti rahvale tema vabaduse ja iseseisvuse. Sellele iseseisvusele on juurde tulnud veelgi kaks tähtsat asja. Edaspidi astub Nõukogude Eesti otsestesse suhetesse välismaa riikidega ja teostab seega oma vajadustele vastavat välispoliitikat. Teiseks on Nõukogude Eestil oma riigikaitse, mida juhib Eesti NSV valitsus.

Et need uued õigused tähendavad eesti rahva iseseisvuse veelgi suuremat laienemist, on pimedalegi selge.

Kes juhtis viimastel aastatel enne nõukogude korda Eesti välispoliitikat? Berliin, kust kirjutati ette Eesti välislepingud, isegi Eestis näidatavad filmid, tõlgitavad raamatud ja ilmutavad ajalehed. Kes juhtis Eesti väliskaubandust? Berliin, kust kirjutati ette, kui palju missuguseid kaupade peab Eesti Saksamaale vedama kuulsal kliiringarvel, ilma et oleks kunagi saanud kaupade eest reaalseid väärtustega vastutasu. Kes juhtis Eesti sõjapoliitikat? Berliin, kust kirjutati ette sõjaväe suurus ja kus tegelikult kinnitati sõjaväejuhid. Berliinis arvutati eesti mehi mitte „oma piiri kaitsjatena“ vaid Saksa sõjavägede alamati sorti abivägedena, eriti ettevalmistataval kallaletungil Nõukogude Liidule. Poleks Eesti 1940. aastal ühinenud Nõukogude Liiduga, oleks Eestit tabanud vähemalt Soome ja Rumeenia saatust, ja eesti meeste kehad kõduneksid praegu massiliselt Doni ääres ning Leningradi oblasti väljades.

Sakslaste väljaajamine Eestist tähendab eesti rahva tõelist ja suurt iseseisvust Nõukogude Eestis.

Selle iseseisvuse eest meie võitleme. See iseseisvus on küllalt suur eesmärk selleks, et paremad meie seast panevad oma elu kaalule selle eest. See iseseisvus teostab eesti rahva kauasid unistusi — lõpliku võidu oma ajaloolise vaenlase üle ja õnneliku tuleviku ehitamise.

Meie võitluste ülesanne on praegu eesti rahvast saksa röövägedega vastu kaitsta, et meie ilus maa jääks nende suuremaist rüüstamistest puudutamata. Selleks on vaja mitte üks Punaarmee tugevaid lööke Narva poolt ja Peipsi järve tagant, vaid ka maa seestpoolt eesti rahvalt ränki lööke vaenlasele.

Ameerika ametliühingud toetavad Roosevelti kandidatuuri.

Paljude suurte ametliühingute kongressid pooldavad üksmeelselt Roosevelti presidendikandidatuuri eelseisvatel valimistel. Metallitöölise ametliühingu kongress võttis vastu 2.398 häälega 2. hääle vastu resolutsiooni üleskutsega Rooseveltile, et ta seaks üles oma kandidatuuri.

Vestlus saksa põrgust pääsnuga

Kõrgel õhus tiirleb saksa luurelennuk, kes kiiruga otsib pelgupaika paksemas pilverünkas, kuna meie õhujõudkaurite mürsud lõhkevad tal aina saba all. Seda vaatleme oma lahtisest välisõidukist, mis haruldase kergusega ja nobedusega liigub mürskudest künklikuks künatud teel. Samas lõmitab meie lennukipommist lössilöödud saksa „tiiger“. Aga pole meil aega „tiigrit“ vaadelda, sest juba on meie „Willys“ — nii hüütakse meie Ameerika liitlase poolt saadetud autot — kõrvalteele pöördunud ja peatub ühe muldmaja ees, kus seisavad paar-kolm omavahel jultuvat meest.

„Seal ongi Rudolf Hinn,“ ütles mu kaaslane osutades ühele neist. „Mina jah,“ kordab osutatu naeratades.

Vastastikused tutvustamised ja käepigistused.

„Pääsesite tulema saksa põrgust,“ asun kohe jutu otsast kinni.

„Tulema näh, elu ja tervisega pealegi!“

Istume kevadisele kraaviservale tühjalele padrunikastidele vestlema, kuna eemalt kostab meie kahurite mürin.

„Kuidas siis see tulemine oli?“

„Ah tulemine? Eks sai seda mitu korda kavatsenud,“ seletab Rudolf Hinn, „ja paar korda proovitud. Näiteks mõõdunud aastal märtsis tahtsin tulla üle Peipsi järve jää, kuid sakslased nabid kinni. Luiskasin, et eksisin teelt, ja pääsesin karistusest. Kuid nüüd, nädal aega tagasi — see oli 11. mail — anti rügemendis viina. Tagajärg oli, et mehed jäid magama ja valve nõrgenes. Otustasin seda kasutada ja põgenesin. Roomasin läbi traatõkete ja Punaarmee positsioonideni jõudes tõstsin valge rätiku, hüüdes „ärge laske, tulen üle!“ Vastuvõtt oli hea. Kui oli selgitatud, mis mees ma olen, soovisid mitmed punaarmeelehed mulle ületuleku puhul õnne ja kostitasid sooja toiduga ning napsu viinaga.“

„Mis rügement see oli, kus teenisite?“

„See oli nõndanimetatud 2. eesti piirivalvurügement. Olin seal 11. kompanii, kompanii üleml oli leitnant Teenu,“ seletab Rudolf Hinn edasi.

„Noh, kuidas seal oli ka?“ esitan küsimuse.

„Ah, mis seal oli! Rääbi ja sant olemine...“ ning küsitatu iseloomustab eestlaste olemist saksa fashistikus armees paari-kolme kõva sõjamehesõnaga.

„Aga mis eesti mehi kõige rohkem ärritab, kes on mobiliseeritud saksa armee?“

„Ah mis neid kõige enam ärritab? Meid ärritab kõige enam see, et sakslased, kuradid, sunnivad meid nalka turule viima nende eest! Seda räägivad kõik mehed. Igatihele on selge, et sakslased on meie rahva kõige õelamad vaenlased. Eriti selgeks on see saanud saksa sõjaväkke mobiliseeritule. Süüa antakse meile viletsalt, viletsamini kui

saksa väeosadele, see esiteks. Ja teiseks — halva peremehe koeral on ka parem põli kui eesti mees- tel Putki ja Lalli rindelõigus, kus on rügemendi positsioonid. Nähtavasti ei kõlvanud aaria soost saksa härradele Putki ja Lalli sood ja raba ning viletsad koopad, milles seal elama peab. Sinna, nagu konnad mudasse, on löödudki eesti poisid, Punaarmee tugeva tule alla. Meeleolu on täitsa rääbi ja närune, ainus lohutus on, et saab Litzmanni ja Mäed kiruda, kirutaksegi siis nii roppult, et siga ka ei söö...“

„Noh, kas mehed siis putku ei pane?“ küsituleme edasi Rudolf Hinni, kes kirjeldades meeste olukorda Putki ja Lalli soos on ärritunud ja lööb endale paaril korral rusikaga põlvele, justkui tah- tes sellega alla kriipsutada oma viha.

„Panevad putku, panevad put- kü isegi massiliselt! Paljud tee-

„Kuulge, kustpoolt kandi mehi olete?“

„Olen Antsla mees, sündinud 1908. a., ameti poolest põllutöö- line. Antsla kandis tunnevad pal- jud Rudolf Juhani poeg Hinni...“ seletab küsitule ja vaatab rõõm- salt siniaevasse, kus punatähe- liste kotkaste lahingurivi suundub rinde poole, „kas teate, veel on üks asjaolu, mis Teid huvitab... Kui kõnelema hakkasite, ütlesite, et pääsesin saksa põrgust. See oli Teil täitsa õieti öeldud. Sest oli elu 2. eesti piirikaitserügemen- dis kui vilets, ega ta ennemgi suurem asi ei olnud. Mind peeti nimelt kinni Tartu koonduslaagris ja siis Ulila koonduslaagris.“

„Noh aga kuidas siis saksa sõ- javäkke sattusite?“ on minu uudishimulik küsimus.

„Mind peeti kinni sellepärast, et olin 1941. a. hävituspataljonist osavõtja. Kuna muud „süüd“ ei

Siin asus eestlaste koonduslaager.

A. Hoidre rindejoonis.

vad nagu mina, tulles üle Puna- armee poole. Teadja inimene rää- kis mulle, et rügemendi tuhandest mehest on deserteerunud 380.“

„Nii et sakslastel ja nende kä- sikutel on tegemist, et koos hoia- da oma nõndanimetatud „eesti väeosi“?“

„Seda tegemist neil jätkub tõepoolest! Selle ameti peale on nad pannud „Omakaitse“ mehed, keda on rügemendis 10%. Kuid ega see aita! Mehed tarvitavad igasugu nõkse, et aga saksa sõja- väest pääseda. Ka enda vigasta- mised on laialt tarvitusel. Pea- asi on, kuidas saaks aga jalga lasta või vähemalt rindelt ära.“

„Noh aga Mäe räägib, et eesti mehed kaitsvat olse rinnaga saksa okupatsioonit?“ heidan lause Rudolf Hinni jutu vahele, kes on päris hoogu sattunud.

„See Mäe jutt on, nagu üldse Mäe plära, täitsa vale. Meeste ainus lootus on, et varstine Pu- naarmee pealetung vabastab eesti sakslaste ikkest ja mobiliseeritud eestlased hitlerlikust rõõvarmeest, ning saab Nõukogude Eestis jälle inimese kombel hingata ja elada...“

leitnud, siis lasti poliitilise poliit- sei valve all korraks koju, kust varsti mobiliseeriti saksa sõja- väkke.

„Ja mida ütlete koonduslaag- rite kohta?“

„Mehe päivitunud näole ilmub jälestuse vari.“

„See, mis mul öelda on, on kohutav. Pekse, piinamised, mõr- vamisid... Selle aja jooksul, mil olin Tartu koonduslaagris, tapeti seal, nagu vangid arvasid, kuus- tuhat inimest... Tahan isiklikult kätte maksta sakslastele ja nen- de käsikutele just koonduslaagrite eest... Selleks tahan astuda Pu- naarmee eesti väeosas. Kuid praegu peame küll jutuajamise lõpe- tama. Peab sõitma,“ ütles sm. Hinn ja osutab väljaule, mis seisab teel.

Jätan tubli mehega hüvasti. Ta on eestlane, kes on valinud õige tee — ära saksa sõjaväest, enne kui hilja. Ületulekuga Punaarmee poole on ta päästnud oma elu ja täitnud oma kohuse kodumaa ees. Kodumaa, Nõukogude Eesti, peab teda mees.

JUHAN VEERME.

Jugoslaavias vabas- tatud 5 miljonit elanikku

Jugoslaavia rahva vabadusvõit- luse juht marssal Tito on „As- sociated Pressi“ kaastöölisele tei- nud pikema avalduse, milles an- nab ülevaate praegusest seisus- korra Jugoslaavias.

Sakslased on kohalike reeturi- te kaasabil hävitanud ühe kahe- teistkümnendiku Jugoslaavia slaavi päritoluga elanikkonnast, rõhutab marssal Tito. Laialdased piirkon- nad on riisutud paljaks, külad on põletatud, hobused ja kariloomad ära viidud. Rahvavabastuse arme on 3 aastat kestnud võitlus- tes kaotanud 110 tuhat võitle- jat, kuid need ohvrid pole olnud asjatud, sest vabadusvõitlus on päästnud elu tuhande meestel, naistel ja lastel, kes vastasel kor- ral oleksid päästamatult hukkunud.

Jugoslaavia vabadusvõitlejate vastu võitleb praegu 14 diviisi sakslasi, 4 bulgaaria diviisi, 120 kuni 130 tuhat igasuguseid lee- gionäre, 16 tuhat Mihhailovitshi reeturit, 3 polku „valget korpust“, 10 tuhat albaanlast, Rupniki ära- andjad ja peale nende hulka mit- mesuguseid politseivägesid.

Vaatamata arvuliselt kui ka tehniliselt ülekaalukale vaenlasele on marssal Tito armee, kuhu kuulub 250 tuhat meest, vabas- tanud 130 tuhat ruutkilomeetrit territooriumi ja üle 5 miljoni elaniku. Need inimesed vabasta- sid end vaenlastest omal jõul, kandes ränki kaotusi.

Lõpuks annab marssal Tito ülevaate hitlerlike röövlite hävi- tustööst Jugoslaavias. Liki ra- joon, mis esimesena vabastati ikkest, on täiesti paljaks riisu- tud, hobused, kariloomad ja lam- bakarjad on ära aetud, külad põ- letatud. Kuus linna on peagu täielikult hävitatud.

Sõjategevus Itaalias.

Liitlaste peastaap Itaalias tea- tab, et rindel jätkuvad lahingud lakkamatult. Liri orus pole olu- kord muutunud. Rinde ranniku- osas, mägedes, liiguvad ameerika 5. armee väed edasi ning on val- lutanud suure tähtsusega kõrgus- tikud.

Eile sooritasid suured raskete pommitlennukite koondivad rün- naku Itaalias asetsevaile vaenlase objektidele. Liitlaste Vahemere lennukivägi sooritas ligi 2.150 len- nukiväljalendu.

Käsitööstusartell „Edasi“ alustas tööd

Leningradi oblastis N. rajoo- nis on ENSV esimestest va- bastatud valdadest evakueerunud eestlased leidnud endile ajutise kodu. Ligi paarikümnes külas on korda seatud elamud, koristatud rusudest ja prahist teed ning asu- tud jätkama normaalset elu.

Eestlastele omase visadusega on kiirel korras seatud korda põllutööriistad ja muud vajalikud tööriistad ning asutud tööle põl- dudel, juurväljaedades ja töö- kodades.

Kuna põllupidajate kõrval lei- dub evakueeritud seas ka käsi- töölisi, puuseppi, lukuseppi, seppi ja teisi ametimehi, siis kutsuti ellu ühine käsitööstuse artell „Edasi“. Paari nädalaga astus artel- li liikmeks ümbruskonna küladest üle 60 ametimehe (koos pere- konnaliikmetega umbes 150 in-imest). Seni on artell rakendanud tööle 3 sepi-koja, kingsepatöökoja ja rätsepatöökoja. Puuseppade bri- gaad töötab ehitustöödel K. kü- las, kuhu tuleb ENSV Tervis- hoiu Rahvakomissariaadi halgla ja apteek. Samuti on lõpetamisel uute kaupluseruumide remont.

Neil päevil alustas tööd met- satööriistade korramise brigaad, kes seab töökorda ja teritab metsasaage ning hakkab valmis- tama saeraame, kirvevarsi jne.

H. MERIHEIN.

Toimetuse kolleegium.

Suri Vene Oigeusu Kiriku pea patriarh Sergius

15. mail suri Vene Oigeusu Kiriku pea, Moskva ja kogu Ve- nemaa patriarh Sergius 78. aasta vanuses. Patriarh Sergius maeti 18. mail Jumalailmutamise peakir- kusse Moskvast suure rahvahul- ga osavõtul. Rikkalikult ehi- tud puusärg Patriarhi põrmuga oli kirikusse välja pandud kae- tuna patriarhi mantliga ja lille- dega.

Matusest võtsid osa mitropo- liidid Aleksius, Nikolai, Johann, üksteist piiskoppi ja üle saja Mosk- va vaimulik. NSVL RKN esi- das sm. G. G. Karpov.

Vene Oigeusu Kiriku Püha Sinodi poolt pandi patriarh Ser- giuse enda surmaeelse korralduse põhjal tema kohused Lening- radi ja Novgorodi mitropolidele Aleksiusale.

Mitropoliit Aleksius lõpetas 1899. a. Moskva ülikooli õigus- teaduskonna ja 1904. a. Moskva Vaimulikkude Akadeemia. Nov- gorodi-Leningradi Mitropolii

tiitlit kannab ta 1943. aastast. Kogu blokaadi perioodi viibis mitropoliit Aleksius Leningradis ja on autasustatud medaliga „Leningradi kaitse eest“.

Oma kirjas seltsimees Stalinile kirjutab mitropoliit Aleksius kadunud Patriarhi kohta: „Teile on teada ka tema armastus Ko- lumaa vastu, tema patriotism, mis innustas teda läbielatud sõ- jakatsumuste epohhil. Kuid mei- le, tema lähimatele abilisetele, on hästi teada ka tema siiraim ar- mastuse tunne Teie vastu ja us- tavus Teile kui meie suure Liidu rahvaste targale, Jumalast seatud Juhile (see oli tema alaline väl- jendus). See tundmus ilmpes temast eriti pärast tema isiklik- ku tutvust Teiega, pärast meie poolt unustamatut kohtu- mist Teiega mõõdunud aasta 4. septembril. Mitu korda kuulsin temalt, millise sooja tundega ta meenutas seda kohtumist ja millist kõrget, ajaloolist tähtsust

omistas ta Teie, meie jaoks hinnalimale tähelepanule kiriku murede vastu.“

Mitropoliit Aleksius oma kir- jas kinnitab seltsimees Stalinile, et tema jätkab oma tegevuses kadunud Patriarhi traditsioone ja et ta jääb üstavaks Isamaale ning sm. Stalini poolt juhtivale valitsusele.

N. Liidu Rahvakomissaride Nõukogu avaldas Vene Oigeusu Kiriku Pühale Sinodile oma sü- gavat kaastunnet Kõigepühama Moskva ja kogu Venemaa Pa- triarhi Sergiuse surma puhul.

Suureneb soomlaste põgene- mine Rootsi.

Rootsi saabub lakkamatu vool soome põgenikke. Rootsi ajaleht „Arbetaren“ teatab, et üle Põhja- lahe on saabunud veel 85 soome põgenikku.

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Tööräha Saadikute Nõukogude häälekandja

Nr. 41 (518) 5. augustil 1944. a. V aastakäik

Eesti NSV tihe ja lahutamatu liit Nõukogude Liiduga

6. augustil s. a. tähtub neli aastat sellest päevast, millal Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik võeti vastu Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liitu võrdõigustliku liiduvabariigina.

Sel ajal, kui eesti rahva poolt valitud esindajad, 2. Riigivolikogu saadikud, kuulutasid Eestis välja nõukogude võimu ja otsustasid paluda NSV Liidu Ülemnõukogu vastu võtta Eesti NSV Nõukogude Liitu, oli rahvusvaheline olukord väga pingeline ja täis rasket hädahoitu Eestile. Euroopas lõomas hitlerlike imperialistide poolt alustatud teise maailmasõja tulikahju. Üksteise järel langesid Euroopa riigid fashistliku Saksamaa kallaletungi ohvriks. Hitleri enese ja ta kameeeste esinemiste kaudu oli teada, et nende vallutuskavades olid Baltimaad ette nähtud „Suur-Saksamaa“ provintsinä, mis pidi asustatama sakslastega. Saksa parunid ei tahtnud loobuda oma sõdamaadest Balti mere rannikul, kus nad aastasadu olid kurnanud ja rühunud eestlast, lillasi ning leedulasi. Venemaa Suur Oktobrirevolutsioon 1917. a. murdis saksa parunite ülemvõimu Baltikumis. Nõukogude võimu kehtinapane Eestis 1940. a. suvel ajas nurga nende septsused võimuharamiseks Eestis eesti tagurliku müüdava kliikvahtsuse abil. Sellepärast pidi eesti rahvas võitma võitluses „ära hoida sõjariistus kallaletungi hitlerliku Saksamaa poolt ja kaitsta end selle vastu.

22. juulil 1940. a. võeti Riigivolikogu poolt vastu otsus Eesti NSV astumise kohta NSV Liidu liikmeks. Rahvasaadikud valisid sellekohase delegatsiooni, kes sõitis 29. juulil Tallinnast Moskvasse, NSV Liidu Ülemnõukogu istungjärgule, et esitada eesti rahva soov: astuda Nõukogude Liidu koosseisu.

Astudes võrdõigustliku liikmena nõukogude rahvaste suurde perre, ühines Eesti NSV Nõukogude suurriigiga, võimsa jõuga, kes on suuteline vastu panna saksa fashistide kallaletungile. Sõja kõik on näidanud, et kui eesti rahvas oleks üksinda seisnud saksa fashistliku agressiooni vastu, siis ei oleks tal enam lootustki olnud taastada oma iseseisvust. Nüüd aga, võideldes õig-õla kõrval koos teiste Nõukogude Liidu rahvastega, on lõplik võit saksa fashistlike kallaletungijate üle käegakatsutav ja Nõukogude Eesti territooriumil täielik vabastamine lähedal.

Palju aastaid oli eesti tööräha võidelnud nõukogude korra eest, nende suurte hüvede eest, mida annab ühinemine võimsa Nõukogude riigiga, kus igale rahvale on kindlustatud vaba arenemise õigus kõigi nõukogude rahvaste ühisel toetusel. Sellepärast on arusaadav see suur rõõm ja vaimustus, millega eesti rahvas üldiselt Riigivolikogu delegatsiooni vastu võtsid tema taasisõidul Moskvast. 1940. a. juulis-augustis jõudis eesti rahvas välja tõelise iseseisvuse, demokraatia ja majandusliku ning kultuurilise tõusu teele.

Praegu on suurem osa Eesti NSV territooriumist veel saksa röövvalutajate võimu all. Nad nimetavad Balti riike „ida-alaks“ või „Ostlandiks“ ja teostavad seal röövelikke orjapidajate ülesandeid. Nad on hävitanud eesti tööstuse, on kuulutanud eesti talupoegade maa saksa parunite omanduseks ja veavad eestlast Saksamaale sunniti tööle. Nüüd enne põgenemist tahavad nad Eestimaa kõrveks laastata. Narva saatus näitab, missuguseks tahavad sakslased muuta Eestit.

Eesti rahva reeturid, kes aitasid sakslastel hävitada eesti rahvast, on siimakirjalikult oma roimade varjamiseks kisa tõstnud, nagu oleks Eesti Nõukogude Liidu koosseisu astumiseks kaotanud oma iseseisvuse. Need on ainult hitlerlaste krokodillipisarad saagi pärast, mis läks neile kaduma 1940. aasta suvel. Olles ära ostnud eesti tagurliku kliikivalitsuse, arvasid nad Eesti maa ja rahva juba eneste peos olevat. See lootus oli aga varajane. Eesti NSV Valitsus ja Eestimaa Kommunistlik (bolševike) Partel, kes juhtisid eesti rahvast suure Stalini targa ja ettenägeliku poliitika põhimõtete, tõmbasid kriipsu läbi saksa fashistide röövplaanidest ja kindlustasid Eestile tõelise iseseisvuse. Kuuludes võimsa Nõukogude Liidu koosseisu, ei ole Eesti iseseisvus enam näiline ega õhusrippuv nagu kliikivalitsuse päevil, vaid kindlustatud Nõukogude Liidu relvade vägevusega.

Eesti rahvas jätkab kangelaslikku võitlust oma vabaduse ja sõltumatuse taastamise eest. Ta võitleb Eesti NSV tagasituleku eest teiste nõukogude sotsialistlike vabariikide perre. Eesti rahvas ootab kangelaslikku Punaarmeed ja tema ridades võitlevat Eesti Rahvuslikku Korpust, ootab Nõukogude Sõjalaevastiku tulekut Tallinna reidile. Nad ei oota mitte passiivselt, vaid võideldes, relvad käes, hingevaakuva saksa fashistliku okupatsioonivõimu vastu. Hitlerlased kardavad nagu tuld vaprad eesti nõukogude partisane. Eesti rahvas teab, et vihatud saksa okupatsiooni surmatund on saabunud, ja kutsub Punaarmee võitu lähendada kõigi vahenditega.

Tervituses seltsimees Stalinile, mis vastu võeti 21. juulil 1943. a. Eesti, Läti ja Leedu NSV Ülemnõukogude Presiidiumide ja Rahvakomissaride Nõukogude ning partei- ja ühiskondlike organisatsioonide pidulikul koosolekul, on üteldud:

„Leedu, Läti ja Eesti rahvad töötavad Teile, meie isa ja sõber, juht ja õpetaja, ei nad on valmis mistahes ohvriteks ning ei pane relvi käest seni, kui ei ole hävitatud viimne hitlerlane meie ühiselt Nõukogude Kodumaalt.“

Praegune olukord sõjariitel näitab, et see töotus saab varsti teoks, et Eesti, Läti ja Leedu Nõukogude Vabariigid on ja jäävad Nõukogude Liidu lahutamatuks liikmeteks.

15 aastat Magnitogorski tööstushilgase ehitamisest

3. augustil 1929. a. algas Lõuna-Uurali steppides mustametallurgia suurima tööstushilgase — Magnitogorski Stalini-nimelise kombinadi ehitamine. See meeleaja

suurimaid tööstushilgasi, mis nüüd igal aastal annab riigile tuhandeid tonne mämi, terast, ja valtsmetalli, ehitati üles nõukogude inimeste kangelasliku tööga.

Sakslaste ühendusteed Baltimaadega lõigati läbi

1.—3. augustini teatas Nõukogude Informatsioonibüroo järgmistest Punaarmee võitlustest:

Jelgavast (Miiatavist) loode ja lääne pool vallutasid meie väed Läti NSV maakonnalinna Tukumsi ja Dobeles linna ning üle 100 asula ja 6 raudteejaama. Seega lõikasid meie väed läbi kõik teed, mis ühendavad Baltimaid Ida-Preisimaaga.

Pihkvast lääne ja edela pool jätkasid meie väed pealetungi ja vallutasid üle 60 asula, nende hulgas suuremad asulad Borovenki, Shelehhova, Bejasi ja Jaunanna ning Lötene raudteejaama.

Rezeknest põhja ja lääne poole tungides vallutasid meie väed Varaktani linna, üle 60 asula ning Tiltagalsi ja Atasheki raudteejaama.

Daugavpilsist edela ja lääne pool liikusid meie väed edasi ja vallutasid üle 200 asula, nende hulgas Livani linna ja 3 raudteejaama.

3. Valge-Vene rinde väed vallutasid peale Kaunase veel Leedu NSV maakonnalinna Kodainiai, üle 600 asula ja 3 raudteejaama.

Mariampolist loode ja lõuna pool jätkasid meie väed edasitungi ning vallutasid Vilkaishkise ja Kalvarija linnad. Pealeselle võeti veel üle 100 asula ja 2 raudteejaama.

Belskist lääne ja edela suunas vabastasid meie väed üle 100 asula.

Sedletsist lääne pool vallutasid meie väed Kalushini ja Tsehhanovetsi linnad, üle 230 asula ja 2 raudteejaama. Meie väed võtsid vangi purustatud saksa 73.

jalaväediviisi ülema kindralleitnanti Franecki koos staabiga.

Sandomirist edela pool ületasid meie väed Visla jõe, vallutasid selle läänepool 30 kilomeetri laiuse ja 25 kilomeetri sügavuse platsdarmi, vabastades seejuures Stashuvi linna ja üle 50 asula. Jaroslavist lääne ja edela pool liikusid meie väed edasi, vallutasid Zheshuvi ja Sanoki linnad, üle 350 asula ja 6 raudteejaama.

31. juulist kuni 2. augustini vigastasid ja hävitasid meie väed kõigil rinnetel 176 saksa tanki. Ohulähinguis ja seniitkahurväe tulega tulistati alla 185 lennukit.

Baltikum muutub sakslaste hauaks

Meie sõjaväed said kätte hiljuti saksa vägede põhjagrupi juhatajaks määratud kindraloberst Schernerit käsikirja. Käsikirjas üteldakse: „Raskel tunnil tegi juht mulle ülesandeks vägede põhjagrupi juhatamise ja käskis Baltikumi kaitseks ära kasutada kõik olemasolevad ressursid“. Uus juhataja ähvardab oma sõdureid karistada survevahenditega ja teatab, et ta saavat väga kiiresti kätte iga logeleja ja võitlusest kõrvale.

põikleja. Lõpuks hüüab saksa kindral sõduritele ja ohvitseridele: „Kaitsta iga jalatäit maad suurima fanatismiga. Me peame kaevuma maasse. Alnsatki komandopunkti ega juhtimiskeskust ei tohi vaenlasele ära anda. Teie, põhjagrupi vägede sõdurid, hoiate enda käes sõja saatust ja lahendust!“

Saksa kindrali Schernerit käsikirjal paljastab silmanähtavalt halba olukorda saksa vägede põhjagrupis, mille meie väed on Baltikumis

ära lõiganud. Nähes oma hukatuslikku olukorda hoiduvad saksa sõdurid lahingust kõrvale ja deserteeruvad. Saksa vägede põhjagrupi uut juhatajat Schernerit ei aita ähvardavad käskkirjad ega hüsteerilised hüüded. Ta käsib oma vägedel kaevuda maasse. Kuid mitmed sajad tuhanded hitlerlased Nõukogude—Saksa rindel ei ole mitte ainult kaevatud maasse, vaid ka juba mädanenud sinna.

Võite Nõukogude Liidu tööriidelt

Nõukogude Liidu söetööstuse toodang on 1944. a. juulis suurenenud võrreldes 1943. aasta juuliku toodanguga 31%.

Eriti edukalt töötasid 1944. a. juulis kombinadid „Stalinugol“ (täites juulikuu plaani 105,2%), „Tsheljabinskugol“ (102,4%), „Voroshilovugol“ (101,4%), „Moskvugol“ (101,4%), „Sverdlovskugol“ (101,4%), „Tulaugol“ (101%).

Nõukogude Liidu tankitööstus täitis juulikuu plaani tankide, iseliikuvate suurtükide, tankimootorite ja nende tagavaraosade valmistamise alal edukalt. Töövõistluses on esirinnas tankitehased, kus direktoriteks on Sotsialistliku Töö Kangelane sm. Mansorey, sm. Zagorozhnoi ja Sotsialistliku Töö Kangelane sm. Muzrinov.

I. Krõlovi 100. surmapäeva tähistamine

Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu moodustas suure vene luuletaja ja valmikirjaniku I. Krõlovi 100. surmapäeva (21. novembril 1944) tähistamise vabariikliku komisjoni.

Komisjoni koosseisu kuuluvad 15 teaduse, kirjanduse ja kunsti esindajat. Eesti NSV RKN esimehe asetäitja N. Andresen (esimehena), Eesti Nõukogude Kirjanike Liidu esimees A. Jakobson, Eesti NSV Riikliku Kirjastuskuse juhataja M. Jürna, Tartu Riikliku Ülikooli rektor prof. H. Kruus, kirjanik J. Kärner, rahvanäitleja A. Lauter, Häriduse Rahvakomissar J. Nuut, EK(b)P KK sekretär E. Päll, kirjanik M. Raud, suure kirjaniku biograafia. (ETA)

Kunstide Valitsuse juhataja J. Semper, kirjandusteadlane K. Taev, Eesti Nõukogude Kirjanike Liidu sekretär O. Urgart, Eesti NSV Raadiokomitee esimees P. Uusman, „Rahva Hääl“ peatoimetaja A. Vaarandi, Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimees J. Vares. Sm. J. Vares on ühtlasi Krõlovi 100. surmapäeva tähistamise üleliidulise komisjoni liige.

Komisjonile on tehtud ülesandeks välja töötada kavandid, I. Krõlovi mälestuse jäädvustamiseks. Riikliku Kirjastuskuse poolt antakse eesti keeles välja I. Krõlovi teoseid, samuti ka suure kirjaniku biograafia. (ETA)

Eesti ja vene rahva põline sõprus

4 aasta eest võeti Eesti NSV Nõukogude Liidu rahvaste perre

Teame ajaloost, et vene ja eesti rahvas on olnud sajandite vältel pidevalt seotud tihedate sõprussidemetega. Juba XIII sajandist alates on eesti rahvas meie kodumaa kriitilistel momentidel korduvalt leidnud sõbralikkust abi vene rahvalt ühiseks võitluseks saksa vallutajate vastu.

Võideldes saksa sissetungijatega pöördusid eesti rahva kangelaslik vanem Lembitu (ajavahemik 1208.—1217. a.) ja hiljem tema järglased abi saamiseks Pihkva, Novgorodi ja Suzdali poole, et koos tagasi tõrjuda võõraid ahnitsijaid. 1222. aastal saabusid vene abiväed Tallinna alla, ja samuti ühiselt asuti 1224. aastal Tartu kaitsele sakslaste vastu, et pigemini koos surra kui alistuda. Jüriöö võitluse päevil 1343. aastal abistas eestlasi jällegi vene abivägi. 1905. aastal võitles eesti tööline, talupoeg ja haritlane ühiselt ja koos vene rahvaga tsarismi ja mõisniku vastu. 1917. aasta Oktoobrirevolutsiooni võidud Eestis olid eesti ja vene töötava rahva ühise võitluse tulemusel.

Alates 21. juulist 1940. aastast osutasid meie Nõukogude Eesti ülesehitustöös suurt abi Nõukogude Liidu rahvad eesotsas suure vene rahvaga. Praeguses Isamaasõjas tunneb eesti rahvas igal sammul, milline ajalooline tähtsus on sellel, et Eesti kuulub Nõukogude Liitu võrdõigusliku vabariigina. Ainult Nõukogude Liit oma võimsusega tagab meie olemasolu, meie vabaduse, iseseisvuse ja rahvusliku kultuuri õitsengu.

Rahvastevahelisel sõprusel peab kindlasti olema reaalne alus ja sügavalt oluline põhjus. Sõprus kahe rahva, eriti suure ja väikese vahel ei teki mitte esimesest pigist, vaid üsna kaalutletud ja motiveeritud põhjustel.

Kõigepealt peab olema vastastikune usaldustunne, eriti väikesel rahval suurema vastu. Usaldustunne aga võib tekkida siis, kui ollakse veendunud, et kumbki rahvastest ei püüa rõhuda või kahjustada teist. Usaldustunne on rahvastevahelise sõpruse aluseks. Teiseks, nagu seda loeme Marxi ja Engelsi kirjavahetusest, „ei saa olla vaba see rahvas, kes rõhub teisi rahvaid“. See klassikaline rahvusvaheline põhimõte on Nõukogude Liidu üheks tähtsaks teesiks.

Kui meie võrdleme kahe Eesti lähedasmaa naabri — Saksamaa ja Venemaa suhtumist eesti rahvasse juba muistsel ajal, siis näeme, et kui saksa vallutajad tule ja mõõgaga, piibel maskeerimiseks teises käes, tulid balti „paganatele“, nende hulgas ka eestlastele, ristiusku tooma, siis venelased, kes sellal ka juba ammu olid leidnud oma „õige-usu“, ei katsusid

J. VARES,
Eesti NSV Ülemnõukogu
Presiidiumi esimees

meid sugugi vägivallega oma ku meile peale suruda, vaid elasid eestlastega kõrvuti üsna rahulikult ja tolerantset. Nõnda on vene rahvas ka hiljem suhtunud eesti rahvasse, ja kindlasti on sakslased, kes olid tsaride aegadel Baltikumi tõelised isandad, palju rohkem eestlasti saksastada püüdnud, kui seda venelased omahuvilises ümberrahvustamises katsusid teha kas või Aleksander III venestamispoliitika karmimal ajajärgul, kus see aktsioon osaliselt oli vastukaaluks sakslaste püüetele maal peremeest mändida.

Nõukogude Liidu leninlik-stalinlik rahvuspoliitika aga, nagu me teame, on suunatud kõikide rahvaste huvide rahuldamisele ja tagamisele. Stalinlik Konstitutsioon lähtub sellest, et kõik rahvused ja rassid, sõltumata nende minevikust ja praegusest seisundist, sõltumata nende tugevusest või nõrkusest, peavad olema võrdsete õiguste osalised kõigil majandusliku, poliitilise, kultuurilise ja ühiskondlik-poliitilise elu aladel. See on kõikumatuks seaduseks.

Nõukogude Liit on tõeline rahvariigi keha, kus igale rahvale kuulub auväärne ja võrdõiguslik koht ning kus ei saa umbusaldust tekkida rahvaste vahel. Sel asjaolul on eriline külgetõmbejõud.

Eesti rahva kindel veendumus, et ainult Nõukogude rahvaste sõbralikus peres ootab teda õnnelik tulevik, majandusliku elu ja rahvusliku kultuuri õitseng, tiivustas 21. juulil 1940. aastal rahvasaadikuid hääletama nõukogude korra poolt ja Eesti astumise poolt NSV Liidu koosseisu. Selles veendumuses sai Eesti 1940. aasta suvel Nõukogude Sotsialistlikuks Vabariigiks. Nüüd on kõigil selge, et see oli ainuke õige samm, kuna sellal mitte kõik polnud teadlikud selle sammu suurest ajaloolisest tähtsusest ja eesti rahvasaadikute kauge nägelikkusest.

1940. aasta suvel algas eesti rahva tõeline ja mitte ainult fiktiivne või nominaalne iseseisvus, nagu see oli olnud varem.

Kõigi nõukogude rahvaste sõbralikul toetusel ja heatahtlikul osavõtul asus eesti rahvas sotsialismi ülesehitamisele, saavutades ühe aasta jooksul küllalt silmapaistvaid tulemusi. Ent selle innuka loova töö katkestas fashistlik Saksamaa oma reetliku ja salakavala kallale tungiga Nõukogude Liidule, seega ka noorele Eesti Nõukogude Sotsialistlikule Vabariigile. Jälle oli

saabunud ajalooline tund, kus eesti, vene ja teised Nõukogude Liidu rahvad relvavendluses siirdusid sõtta vana ühise vaenlase — saksa sissetungija vastu, et uuesti oma verega kindlustada meie sõprust.

Suure Isamaasõja kõik on veel tihedamini liitnud kõik nõukogude rahvad. Suur vene rahvas sammub hitlerliku imperialismi vastases võitluses esireas. Suur vene rahvas ei jätanud meid hätta, kui olime sunnitud maha jätta oma kalli kodumaa ja evakueeruma Nõukogude Liidu teiste vabariikide territooriumile, et jätkata siit võitlust verise fashismi vastu. Nõukogude valitsus võimaldas meil luua hästivarustatud Eesti rahvusliku korpuse, milline väekoondis on kasvanud ja karastunud lahingutes jõuks, mille purustavad löögid on kõigile teada ja Velikije Luki lahingutest alates sakslastel valusasti mees. Kogu oma ajaloo kestel ei ole eesti rahval olnud kunagi varem nii tugevat ja tehniliselt nii hästi varustatud sõjaväge, kui seda on Eesti rahvuslik korpus Punaarmee koosseisus.

Nõukogude Eesti vabastamisel on eesti rahvuslik väekoondis koos Punaarmee teiste üksustega ja partisanidega valmis oma verega tagasi võitma kõik 1940. aasta 21. juulil võidu tulemusel. Neis lahinguis aitavad kõik nõukogude rahvaste pojad sõbralikus ühtekuuluvuse tundes meie isade maalt välja kihutada meie põlised orjastajad — saksa maadeahnitsejad.

Eesti rahva vapratest poegadeist tõusnud viiest Nõukogude Liidu kangelasest võitlevad ja on vapralt võidelnud mitmed mitmel rindel ka väljaspool eesti rahvuslikke väekoondisi. Samuti väsimatult ja ennastalgavalt töötavad evakueerunud eestlased Nõukogude tagalas.

Eesti rahvas on uhke sõpruse üle suure vene rahvaga. Ta on uhke, et eestlased koos venelastega, ukrainlastega, valgevenelastega, grusiinlastega, leedulastega, lätlastega ja teiste nõukogude rahvastega võivad suure Stalini geeniaalsel juhtimisel võidelda oma põlise verivaenlase ja ajaloolise orjastaja — saksa röövvalutaja vastu meie ühise lõpliku võiduni, meie õnneliku tuleviku nimel. Ja selle pandiks on Nõukogude Liidu rahvaste suur ja vankumatu sõprus. Selles sõpruses on kindlalt liitunud meie võidurikas Punaarmee, kes sammub võidult võidule, kõikide saksa fashismi veriseis küüsis vaevlevate rahvaste vabastamiseks. Eesti rahvas ootab vabastajat Punaarmeed ja eesti rahvuslikke väekoondisi. Eesti rahvas ootab pikisilmi nõukogude võimu taastamist hitlerlaste kolestliku „uue korra“ asemel. Võit on lähedal!

Mälestusväärsetel juulipäevadel 1940. aastal teostus eesti töötava rahva ammuagne tahe — Eesti kuulutati Nõukogude Sotsialistlikuks Vabariigiks ja raa, tööstused ning pangad said rahva ühise omandiks. 22. juulil avaldas Riigivolikogu deklaratsiooni, milles otsustati paluda Eesti NSV vastu võtmist Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liitu samadel alustel, nagu sinna kuuluvad Ukraina NSV, Valge-Vene NSV ja teised liiduvabariigid.

Eesti tööliste, talupojate ja töötav haritlaskond võtsid Riigivolikogu ajaloolised otsused vastu suurimate poolthoiuavaldustega. Ole kogu maa korraldati pidulikke mittinguid tööraha suure võidu puhul. Sm. J. Lauristin oma kõnes Tallinna Võiduväljakul ütles: „Meie otsustasime ühineda suure ja võimsa Nõukogude Liiduga... Kogu rahvas on ärganud ja tahab osa võtta ja osa saada sellest suurest ülesehitavast tööst, mis toimub Nõukogude Liidus ja mis peab toimuma ka meil“.

Meie Riigivolikogu ettepaneku edasiandmiseks NSV Liidu Ülemnõukogule asus 21. juulil teele Moskva poole 21-liikmeline delegatsioon eesotsas peaministri sm. J. Vares-Barbarusega. Delegatsiooni saatsid Balti jaamas hulgulised tööraha esindajad, sõjaväe ja Rahva Omakaitse rühmad, kes andsid kaasa oma tervitused ja parinad soovid NSV Liidu Ülemnõukogu saadikutele ja Nõukogude riigi juhtidele. Südamlik ärasaatmine leidis aset ka kõigil vahepealsetel peatustel teel Tallinnast Moskva. Tapal, Kiviõlis ja Narvas saatsid eesti töötava rahva esindajad delegatsiooni südamlikemate soovidega, Kingissepa ja Leningradis teivitati meie delegatsiooni sealsete tehaste, organisatsioonide jt. asutuste esindajate poolt. Leningradis toimus pidulik mitting Uritski väljakul. Moskvast oli meie delegatsiooni vastu võtnud partei- ja nõukogude organisatsioonide esindajad, Ülemnõukogu saadikud, Nõukogude Liidu Kangelasi ja stahhaanovlasi.

Vastuvõtt oli kõikjal haruld iselt südamlik ja soe. Eesti delegatsiooni liikmeid tervitati marulise aplausi ja hurraa-hüüetega.

1. augustil algas Kremlis NSV Liidu Ülemnõukogu 7. istungjärg, mille viienda päevakorrapunktina oli ette nähtud Eesti Vabariigi Täisvolilise Komisjoni teadamine. Liidu Nõukogu ja Rahvaste Nõukogu ühisel istungil esines kõigepealt ülevaatega Nõukogude Liidu Valitsuse välispoliitika välisajade Rahvakomissar sm. Molotov, kes tähendas oma kõnes: „Ülemnõukogu vaatab läbi küsimuse Löödu, Lätj ja Eesti astumise kohta

NSV Liitu nõukogude sotsialistlikkude liiduvabariikidena. Pole mingit kahtlust, et nende vabariikide astumine NSV Liitu kindlustab neile kiire majandusliku tõusu ja rahvuskultuuri igakülgse õitsengu, et astudes NSV Liitu nende jõud muutub mitmekordselt suuremaks, nende julgeolek on kindlustatud ja ühes sellega kasvab veelgi enam ka suure NSV Liidu võimsus“.

Pärast Moldaavia ANSV kuulutamist liiduvabariigiks ning Löödu ja Lätj NSV vastuvõtmist Nõukogude Liitu toimus 6. augustil Eesti vastuvõtmise nõukogude rahvaste perre selle täisõigusliku liikmena.

Eesti rahvale ajaloolise suursündmuse juures viibisid Nõukogude rahvaste suur juht sm. Stalin, sm-d Kalinin, Molotov, Voroshilov, Zhdanov ja teised Nõukogude riigi juhid. Eesti delegatsioon oli saanud kohale vanade 1905. ja 1917. aasta võitluslippudega. Esimesena kõneles sm. J. Lauristin, kes tervitas Ülemnõukogu saadikuid, sm. Stalinit ja sm. Molotovi eesti töötava rahva nimel. Sm. Lauristin andis ülevaate paljastatud eesti rahva raskest minevikust, ning lõpuks kandis ette Riigivolikogu poolt 22. juulil 1940. aastal vastuvõetud deklaratsiooni Eesti astumise kohta NSV Liitu.

Järgnevalt esinesid sõnavõttudega sm-d J. Tehman, G. Abels, M. Jürna ja N. Ruus. Pärast Eesti esindajate esinemist kõneles Karl-Jaak Soome Rahvakomissari Nõukogu esimees sm. O. Kuusinen, kes tegi ettepaneku rahuldada Eesti Riigivolikogu palve ja võtta Eesti NSV vastu NSV Liitu üheõigusliku Nõukogude Sotsialistliku Liidu Vabariigina. See ettepanek võeti vastu ühel häälel maruliste ovatsioonide saatel. Kümnete rahvaste keeltes hüüti „elagu“ noorele Eesti liiduvabariigile. Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik oli sellest hetkest peale suure Nõukogude Liidu täisõiguslik liige.

Eesti rahvas tähistas seda suursündmust ennenägematute rõõmudemonstratsioonidega. Ole kogu maa toimusid suurejoonelised mittingud ja rongkäigud. Tallinnas võitis demonstratsioonist osa 70.000 inimest. Kogu maa oli kolm päeva lühikes. Soojade sõnadega väljendades eesti töötava rahva esindajad igal pool oma poolthoidu uuele riigikorrale.

Eesti astumisega Nõukogude Liidu rahvaste perre olid eesti rahvale avanenud avarad tulevikuperspektiivid, millest heigust võis vaid ajutiselt tumestada hitleri sissetungijate nurjatult kallale tung ja rüüstamistöö. Kuid võidukas Punaarmee on juba asunud idast ja lõunast Nõukogude Eesti pinna vabastamisele.

liitlastel võita lahingut Marne'il. Inglismaa sai võimaluse arendada sõjatööstust ja luua suurt, tehniliselt hästi varustatud armeed. Sel viisil hakkas koledus, mis piinas sakslasi paljude aastakümnete jooksul — kahel rindel peetava sõja koledus, muutuma tegelikkuseks. Kitchener, inglise sõjamineister, iseloomustas tollal tekkinud olukorda järgmistele sõnadega: „Olukord on niisugune, nagu oleks marutõbi koer ringi jooksmas ja igaks katsub aidata teda kinni püüda.“

Kuid marutõbi saksa koera jaoks võinud kinni püüda ja maha lasta varem, kui kõik, kes olid sellest huvitatud, oleksid tegeusnend kooskõlastalt. Lloyd George, inglise peaminister, näitas hiljem sõja kokkuvõttes, et sellisel juhul oleks liitlastel võinud purustada Saksamaa juba 1916. aastal. Seda aga ei juhtunud. 1916. aastal tekkis ilmselt murrang sõja käigus: läänes Verduni all ei saavutanud verest tühjaks joosnud saksa armee edu ja sai lõõg inglise-prantsuse vägedelt Somme'il ning idas halvendas hiljag Brüsselovi läbimurre tõsiselt Saksamaa ja tema liitlaste üldist strateegilist olukorda.

Sellest hetkest peale tugevdas saksa diplomaatia jälle oma tegevust, püüdes igat liiki „rahulike“ manöövriritega lahutada liitlasriike ja saavutada sel viisil oma sihte.

Saksa imperialismi hukk

ESIMESE MAAILMASÕJA 30. AASTAPÄEVAKS

30 aastat tagasi, 1914. aasta juulikuul viimisel päeval, võis Saksa riigikantsler Betmann-Holwegi residentsi suveaias näha imelikku stseeni. Mõned ametnikud, kogunud hunnikusse materjale ja käsikirju, mis kantsler oli kokku korjanud, koostasid kiiresti mingit nooti: nad otsisid argumente, mis pidid õigustama saksa valitsuse sõjakuulutamist Venemaale. Samal ajal tungis Austria-Ungari oma saksa liitlase ässitamisel juba Serbiat kallele. 3. augustil 1914. aastal Saksamaa kuulutas sõja Prantsusmaale, ja saksa sõjaväed tungisid Belgia piiridesse. Sellele järgnes otsekohe sõja algus Saksamaa ja Inglismaa vahel. Nii puhkes esimene maailmasõda.

Juba ammu koostasid saksa imperialistid laialdasi vallutusplaanid, kuid paljude aastate jooksul ei saanud nad asuda nende teostamisega. Saksamaa võis arvastada eduga ainult sel tingimusel, kui tema vastaste — ennekõike Venemaa ja Inglismaa — vahel suurenevad hõõrumised ja vastuolud, mis ei

anna neile võimalust liituda ühise vaenlase vastu. Ohutuda võimalust mõõda neid hõõrumisi ja neid enda huvides ära kasutada — niisugune oli saksa välispoliitika peamine taktikaline ja strateegiline liin. Nii tähendas inglise diplomaat Air Crowe, et Saksamaa poliitika sarnas juba selts aastat enne sõja algust „elukutselise“ väljapressija tegevusele, kes teostab oma ohvrite kallal väljapressimist, ähvardades neid keeldumise puhul mingisuguste ebamääraste ja hirmuäratavate järeldustega.“ Kuid missugust vilja see poliitika ka ei kannud, sakslased sellega ikkagi ei rahuldu.

Nad unistasid märksa rohkemast, nad unistasid maailma vallutamisest. „Olukord on erakordne“, teatas Berliinist 1914. aasta suvel polkovnik House, Põhja-Ameerika Ühendriikide president Wilsoni isiklik sõber, „see on militarism, mis on jõudnud täieliku hullumisele.“

Agressiooniidee valmis juba ammu sakslaste teadvuses. Filosoofia, ajalugu, kirjandus, trükitõne — kõik oli sellest läbi immutatud ja kõik õigustas seda. Fichte

„valitud rahvast“ ühines hiljem uute mõistetega „verest ja rauast“, „verest ja maast“, „verest ja rassist“. Ja seniajani ammutavad sakslased oma kanniballikku filosoofiat sellest sogsast allikast.

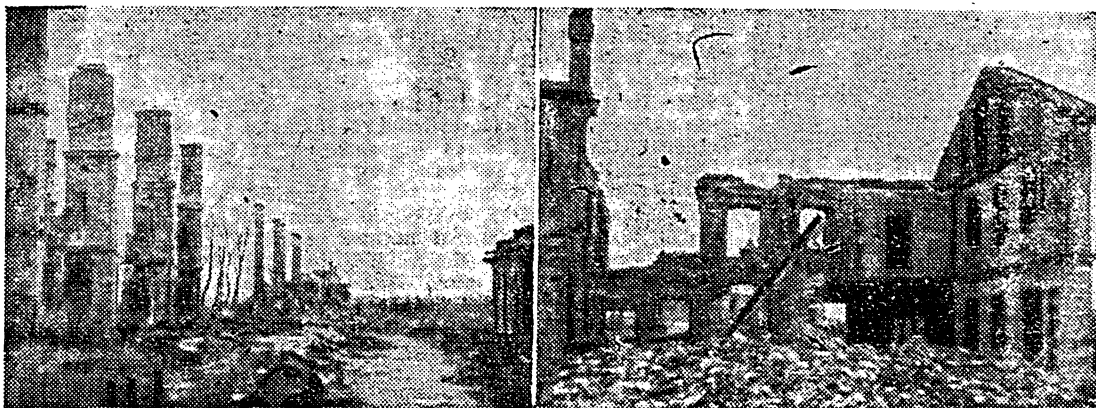
Fichte sõnad sellest, et riikide vahelises suhtes pole teist õigust peale tugevama õiguse, samuti nagu Hegeli sõnad, et „sõda on igavene ja kõlblik“, väljendasid paremini kui miski muu hiljem tekkinud imperialistliku Saksamaa vaimu, mis oleks tahtnud näha tervet maailma alistatuna ja põrmusse heidetuna enda ees: „Saksamaa, Saksamaa üle kõigile!“ Sakslaste igipõline slaavlaste vihkamine tugevnes eriti sellest ajast, kui sakslaste poliitika „Drang nach Osten“ hakkas muutuma tegelikkuseks. „Tuleks vaid tugevamini astuda nende lurjustele jala peale!“ — hüüdis Wilhelm, alustades 1914. aasta suvel kauaoodatud sõda. Kuid Venemaa andis sakslastele esimesed löögid ja seejuures sellise jõuga, mis määrasid sõja käigu ja tema lahenduse.

Sakslased olid veendunud võidus — täielikus, otsustavas ja kiires. Neile oli lubatud, et nad pöörduvad koju enne „sügisest lehelangemist“. Tõsi küll, saksa diplomaatidel ei õnnestunud lahendada pealisesannet — ära hoida talle vaenulikke riike koalitsiooni loo-

mist, kui aga see koalitsioon oli tekkinud, ei õnnestunud tal seda lõhki ajada. Ent veendunud oma sõjalises võimsuses, otsustasid sakslased, et nende strateegia saab kahtlemata üle sellest ebahõõnestumisest. Hüpnootiseeritud Schliiffeni plaanist, milles nad nägid kogu oma strateegilise ülitarkuse kehastust, oletasid sakslased, et nad purustavad Prantsusmaa ja pööravad sel viisil Venemaa poole, kelle nad niisama kiiresti panevad põlvedele. Mis puutub Inglismaasse, siis ignoreerisid sakslased oma tõmbis iseteadvuses peagu üldse tema jõude kui sõjalist faktorit Euroopa kontinendil. Peale selle liikus juba tollal saksa imperialistide peas mõte, tõsi küll, alles alguses, mis edaspidi lõplikult tumestati Hitleri pea — mõte sissetungijate võimulusest Briti saartele. 1914. aasta suvel Berliinis viibides omandas House järgmised muljed: „Sakslased on veendunud selles, et varsti muutub Inglismaa niisama kättesaadavaks lookidele nagu nende kontinentaalsed naabrid.“

Kõik need „täpsed“ strateegilised arvestused ja iseteadlikud oletused saksa soomusrasika kõikevõimsusest lendasid põrmu. Sakslased liikusid Pariisi suunas, vene armee aga andis löögi Ida-Preisimaale — junkurluse tsitadelile, ja sellesamaga vaatamata hiljasaastate kaotustele ja järgnevatele nurjumistele, aitas oma prantsuse

Sakslaste metsik hävitustöö Narvas

SIIN TEGID HAVITUSTÖÖD SAKSLASED

Sellised on pärast sakslaste väljakihutamist Narva tänavad. Vasakul: vaade piki Kreenholmi teed, kuhu saksa tuleõhustajad hoonete asemele on jätnud korstnate rivi. Paremal: sakslaste poolt õhku lastud hoone rusud Joa tänaval

★ ★ ★ ★ ★

A K T

sakslaste hävitustööst Narvas

KOOSTATUD 29. JUULIL 1944. A. NARVA LINNAS

Meie, allakirjutanud Punaarmee Eesti väekoondise sõjaväeosade esindajad — major Joakimov, kaptenid Pork, Valter, vanemleitnandid Stepanov, Bolshak, leitnant Piik, vanemad Nikitin, Raidla, vanemseersandid Metsa, Mägi, seersandid Gerts, Kool, Välja, Meriste, jefreitorid Evert ja Varkki — koostasime käesoleva akti saksa fashistlike rõõvvallutajate poolt teostatud purustamiste kohta Narvas ja kuritegude kohta linna tsiviilkodanikele.

1. OHISKONDLIKE EHITUSTE, KULTUURILISTE ASUTUSTE, ELUHOONETE, VABRIKUTE JA AJALOOLISTE MÄLESTUSMÄRKIDE PURUSTAMINE

Meil õnnestus leida saksa fashistlike rõõvlite kuritegude ainus elav tunnistaja, kes on pääsnud vägivallast evakueerimisest — naiskodanik Praskovja Fedorovna Makarova, 63 aastat vana, loomaarsti naine, kes jutustas meile Narva linna hirmsast saatusest.

1944. aasta jaanuarist algas linna elumajade, vabrikute, kultuuriliste asutuste ja ajalooliste mälestusmärkide plaanikindel ja metoodiline purustamine ning põletamine. Vaenlane ei säästnud mitte midagi: Kreenholmi vabriku, siidi-, kalevi- ja linavabriku, saeveski ja leivatehase korpused on õhku lastud. Kõik koolid, teatrid, kinod, linna arhiiv ja raamatukogu on hävitatud. Linna muuseumid — Lavrentsovi-nimeline, Peeter Suu-

re maja, samuti Hermani ja Jaanilinna kindlused, ajalooline raekoda, kirikud — kõik on muudetud varemeiks. Vana linnaosa tänavad: Rüütli, Suur, Viru, Turu jt., mis kujutasid endast ajaloolist väärtust, on täis vanade põliste ehituste rususid.

Linna ettekatsetud purustamise tõenduseks on augud hoonete alusmüürides lõhkeainete paigutamiseks ja mineeritud linna tänavad ning kvartaalid. Ainuüksi Kreenholmi manufaktuuri korpuse ühest tiivast, mida sakslastel ei õnnestunud õhku lasta, võeti sapööride poolt meie juuresolekul välja 1,5 tonni lõhkeainet ja suur hulk viivitusmüüri. Makarova selgustest järgi lasksid hitlerlased palju hooned — raekoja, Preobrazhenski peakiriku, raamatukogu ja teised — õhku viimisel minutil, 23. ja 24. juulil.

2. RAHULIKE ELANIKE PIINAMINE JA NENDE AJAMINE SAKSA ORJUSSE

Eriti 1944. aasta jaanuarist alates evakueerisid hitlerlased vägivallalt kogu linna elanikkonda. Kodanik Makarova jutustas: „Veebruar keskpaigaks oli juba kogu Narva elanikkond jõuga ära aetud. Kui Narva põlist elanikku kod. Jakovlevat taheti evakueerida, klammerdus ta ukse külge ja karjus: „Laske mind siinsamas maha, aga mitte kuhugi ma ei sõida!“ Nelj politseiniku haaras temast kinni ja ta viidi ära. Evakueeritute korterid riisusid sakslased

täiesti paljaks ja vedasid kõik ära, nad ei põlanud mitte midagi. Ma nägin ise, kuidas hitlerlased laadisid 8 vagunit täis sääraseid kalte, mille külge ei taha käega puutudagi. Evakueerimisest kõrvalhoidjaid, kes varjasid end keldreis, ajasid gestapolased kaitsetöödel kasutatavasse töökommandosse. Minu vanusest hoolimata sunniti ka mind töötama tapetud sakslaste matmisel. Elanikele sunniti tööst eest mitte mingisugust palka ei maksetud. Inimesed surid nälga, sakslased ei lugenud meid üldse inimesteks. Me elasime alalises ärakihutamise- ja mahakskmisehirmus.

Veel halvemini kohtlesid hitlerlased sõjavange. Kreenholmi lades Narva jõe kaldal peeti kinni nõukogude sõjavange, kes surid sadade kaupa ülejookäva töö, nälja ja epideemiaste haiguste tõttu. Ladude piinakambrest kohtsid iga öösi linna piinatavate oiged. Sageli lasti sõjavange maha linna taga Jaanilinna kalmistu suunas.“

Seega on hitlerlaste kolmeaastase linnasõdekuga vana õitsev Narva linn „uue korra“ kandjate poolt paljaks riisutud ja kuni alusmüürideni purustatud. Piinamistest ja mahakskmistest terveksjäänud nõukogude inimesed on aetud orjusse.

Allkirjad: Joakimov, Pork, Valter, Stepanov, Bolshak, Piik, Nikitin, Raidla, Metsa, Mägi, Gerts, Kool, Välja, Meriste, Evert, Varkki.

Narva tõuseb uuesti

Valus on vaadata oma kodulinna, mille sakslased on purustanud. Olen elanud Narvas kogu oma eluaja. Töötasin 30 aastat Kreenholmi vabrikus. Tunnen linnas iga maja ja kivi. Nüüd, saabudes Narva, ei tunnud ma linna ära. Narva vanadest ajaloolistest ehitustest — Hermani tornist, Jaanilinna kindlusest, raekojust ja Peeter Suure majast on järele jäänud ainult varemed. Kogu linn on rusudes. Sakslased on hävitanud kõik — ajaloolised mälestusmärgid, tööstusettevõtted, elumajad.

Kuulsast Kreenholmi tehaseist, kalevi- ja linavabrikust on ära viidud masinad ja sisseseaded. Mida ära viia ei saadud, on viimseini õhku lastud. Ainsad vähegi tervemaks jäänud ehitused linnas on Kreenholmi kasarmud. Praegu puhastavad punaarmeeased neid müüritest, mille järel nõukogude organid hakkavad tegema neid elamiskõlvulisteks.

Valides mind Töötava Rahva

Saadikute Nõukogusse tegid Narva elanikud mulle ülesandeks, teha meie linn veelgi kaunimaks. Meie saavutasime selles nimetamisvõistluses edu, kuid tulid saksa vallutajad ja nüüd me oleme nende metsikuste tunnistajaks.

Hitlerlased tarvitasid jõhkrat omavoli elanike kallal. Palju inimesi lasti maha ning piinati surnuks koonduslaagris, teised küüditati Saksamaale. Kui linn oli elanikest tühjaks tehtud, veeti sealt ära kõik, millel oli mingisugune väärtus — raudteerööbastest kuni köögiriistadeni. Mida kaasa ei viidud, see lõhuti. Puumajad süüdati põlema, kivihooned mineeriti.

Narvas oli ligi 3000 maja. Järele on jäänud vaid kümnekond. Seda kõike meie ei unusta ega andesta. Sakslastele makstakse kätte nende kuritööde eest. Narva aga tõuseb uuesti.

Karl KUUSK, Narva Täitevkomitee esimees

Purustatud kodulinn

Kolm aastat tagasi jäi medalikandjale „Vapruse eest“ vanemseersant Rodionovile seljataha kodulinn Narva. Selle aja kestel on vanemseersant Rodionov pidanud võitlust hitlerlike barbaritega nii raskeis kaitsevahenditega Staraja Russa all kui ka Velikije Luki vastastamisel. Temast on saanud karastatud sõjamees, kes pöördus nüüd võitjate ridades tagasi oma kodulinna Narva. Kuid see, mida ta kohtas nüüd oma sünnilinnas, paneb sõjamehe hääle värisema. Selles heliseb kurbus ja viha alatute barbarite vastu.

„Tagasipöördumisel kodulinna arvestasin, et linn saab kannatada otsese sõjalise tegevuse tagajärjel. Kuid meie ülemjuhatus tegi kõik, nagu selgus kohale jõudes, linna vabastamiseks tervena, tema ajalooliste väärtuste säilitamiseks. Selleks ületati Narva jõgi linna pool ja linn haarati rööngasse. Ma ei leidnud linnas purustusi meie suurtükimürskude ja lennukipommituste tagajärjena, vabastatud linnaservadel, sest kohal linnast põhja pool, kus jõest üle mindi, on selgesti näha meie suurtükiväe tulevõimsust üleskõlunud maapinnast ja purustatud metsast. Kogu linna hävitamine on süsteemikindlalt läbi viidud hitlerlaste ja nende kannupoiste — eestlastest rahvareeturite poolt.

Võrreldes Narva purustamist

Velikije Luki purustamisega kahvatub viimase oma. Kogu läänepoolne linnaosa on otseselt maalt põhitud. Kreenholmis on kõik majad purustatud, vabrik ise on rüüstatud müüride ja masinariisuga jättes masendava mulje. Kui osa vabrikust on veel säilinud, siis ainult seetõttu, et hitlerlased ei suutnud seal oma musta töö lõpule viia — meie sapöörid tõid sealt tohutult hulgal välja lõhkeaineid. Üldse iga võimalik koht ja hoone on mineeritud, järjest kostab plahvatusi aegsüütkuga miinide lõhkemise. Kui linna vabastamise hetkel oli veel püsi raekoja torn, siis lendas see õhku paar päeva hiljem sakslaste peidetud miinide tagajärjel. Mineerimise põhjalikkusest annab juba ettekujutuse see, et ühe väikeses puumaja piirkonnas ühe päeva jooksul leiti ning tehti sapööride poolt kahjutuks 26 miini. Suuremaist hoonetest ei maksa kõnelda. Ajaloolised muuseumid, kõik kirikud, samuti ka vabrikud on lastud õhku. Ajaloolised kindlused jätavad endast haletsemisväärse pildi. Raudsilla, mis on muudetud raudhunnikuks, juures on laimaisatud mullakamakad alles niiskel. Purustatud majadest on kõik kättesaadav rõõvitud. On säilinud ainult mõni üksik tool, laud või põrnapõhjaga voodi, needki peamiselt purustatud.“

Valu kajab vanemseersant Rodionovi hääles, kui ta jutustab oma kodumajast: „Maja, kus elasime, on õhku lastud, ainult üks sein on jäänud püsti. Pildi sellest, millise sadismiga on hitlerlased hävitanud Narvat, annab see, et nii minu koduajaks kui ka mujal on koguni õunapuud maha rajatud. Marju täis sõstrapõõsast on oksad ära rebitud või põõsad koos juurtega välja kistud ja laiali looditud. Omakseid ma ei leidnud eest. Üldse on linn täiesti tühi elanikest. Kõikjal on talitatud põhimõtte järgi: „Kui ei saa meid, hitlerlased, kasutada, siis ei või ka midagi tervena maha jätta.“ Kõikjal varemeid ja ahervaremetel valitseb vaikus. Ainult sapöörid teevad oma kardetavat tööd, puhastades linna miinidest. Hitlerlased taganedes Narvast ei jätnud järele muud kui linna asukohta ja linna nime, kõik ülejäänud on täiesti hävitatud. Ainuke, mida nad ei suutnud hävitada, on Narva jõe: see kohiseb endiselt võimsalt, oles kõige selle barbaarsuse tunnistajaks ja nõudes karmi kättemaksu.“

Viha kõlab sm. Rodionovi sõnust: „Need inimesed, kes on saanud hakkama selliste ennekülmade tute ja ennenägematute metsikustega, ei oma õigust eluks, nende vastu ei saa olla mingit halastust. Mu varemise kodulinn nõuab kättemaksu!“

ILMAR REIDI.

Kuid saksa väejuhatus oli ikka veel hiiglasuurte vallutusplaanide mõju all. 1917. aasta septembris kuulutas Ludendorff, et Saksamaa ei või piirduda juba vallutatud territooriumide annekteerimisega, nii idas kui ka läänes. Ta nõudis Baltimaade, Poola, tunduva osa Ukraina, Belgia, Hollandi ja Prantsuse territooriumi vallutamist, samuti „teatavaid tugipunkte ookeani taga Ameerikas, asumaid Aafrikas ja merebaase asumaa piires või väljaspool neid piires.“ Seejuures mõlles ta juba sellest, kuidas kindlustada Saksamaale „selliseid majanduslikke ja sõjalisi tingimusi, mis teeksid meile võimalikuks teise sõja ilma et pruugiks karta selle tulemuste pärast.“ Kui sõda täies hoos oli, mõlles saksa väejuhatus juba uue sõja ettevalmistamisest.

Mõte uuest sõjast ei hahitunud sakslaste teadvusest kogu sõja kestel 1914.—1918. a. Nii see oli sakslaste ajutise edu perioodil, nii see oli ka siis, kui Saksamaa vee- re kaotuste kuristikku. Kuid saksa väejuhatus ei saanud kaugeltki kohe aru, et ta oli juba astunud selle kuristikku äärele. Saksa väejuhatus, tundes Saksamaad pigistava blokaadirõnga raskusi, otsustas kasutada halastamatu allveesõja teravat relva. Sellega aga ei parandanud Saksamaa oma olukorda; vaid ainult halvendas,

provotseerides sõda Põhja-Ameerika Ohendriikidega.

Ludendorff oletas, et ainult otustav pealetung läänes võib ära hoida saksa bloki lagunemise.

Sakslaste hoolikalt ettevalmistatud löök 21. märtsil 1918. aastal oli hirmus oma jõult, kuid sakslastel ei jätkunud reserve esialgse edu arendamiseks. Samad tulemused olid ka teistel löökidel (9. aprillil, 27. mail ja 15. juulil). „Meie olime palju kordi peaaegu otse sihil“, kirjutab Kuhl, „puudus väga vähe.“ Mis siis puudus? Kõigepealt inimreservid. Saksa väejuhatus ei loobunud oma vallutustest idas, siin aga nõukogude rahvas hoidis kinni 50 diviisi, milliseid Ludendorff nii väga vajis läänes.

Isegi 1918. aasta suvel ei näinud keegi — ei liitlaste laagris (välja arvatud võib-olla Foch) ega ka saksa laagris, kui lähedal oli Saksamaa katastroofil. Nii märkis riigipäeva komisjon, kes uuris Saksamaa kaotuse põhjusi: „Kuni 15. juulini 1918. aastal ei nõustunud saksa ülemjuhatus sellega, et on juba võimatu saavutada võitu relva jõuga. Ta loobus isegi rahuläbirääkimiste pidamisest selle kaalutluse alusel, et sõda lõpeb vilgiga.“ Alles pärast 8. augusti, kui Foch andis sakslastele tugeva löögi, millele järgnesid teised, sai Ludendorff aru: lõppl.

Kuid tema seisusele omase instinktiga taipas ta ühtlasi: tuleb päästa, mis võimalik: armee, oma seisuse prestiiži ja teatavad positsioonid uue sõja ettevalmistamiseks. „Meie peame saavutama rahva enne kui vaenlane tungib Saksamaa piiridesse“, hüüdis Baeri kroonprints Ruprecht, „kui see peaks sündima, siis häda meil!“ Kasutades poliitilise kaitsevärvuse meetodit, püüdis sõjakliiki kiiresti võtta endalt vastutust kaotuse eest ja panna see „demokratiseeritud“ valitsusele, mis muide, nagu ennegi, täitis sõnakuulelikult väejuhatus soovet.

Suutmata nii ära hoida kui ka edasi lükata saksa armee purustamist, jõudis sõjakliik luua legendi sellest, nagu oleks saksa armee kapituleerunud mitte lüüasaamise tulemusena, vaid olles saanud „lõõgi selga“. See legend kõlbas Hitlerile ja tema kliikile paremini kui miski muu teise legendi põhjendamiseks — saksa armee „võitmatusest“. Sellepärast kuulutas Hitler veel aasta tagasi: „Meie oleksime võinud saavutada võidu ka 1918. aastal, kuid saksa rahvas ei väärinud seda. 1918. aasta enam ei kordu.“

Punaarmee hajutas lõplikult selle legendi. Veel enam, ühes oma inglise-ameerika liitlastega viis ta Saksamaa katastroofi äärele. Saksa ajakirjandus on hakanud nüüd

rääkima ilmutusraamatu sõnadega: „Mis toimub praegusel hetkel armees tagalas?“ kirjutab „Völkischer Beobachter“. — „Kas seal tegutsed järele tumbledad jõud nagu 1918. aasta süngel päeval? Mis meid ootab — reetmine, mäss, kokkuvarisemine, orjuss, viletsus, hukk?“ Hitlerlikku Saksamaad ootab sõjaline häving ja seejuures niisugune, et sellega võrreldes kahvatab 1918. aasta häving!

Saksamaa praegune sõjalisstrateegiline olukord on teravalt erinev 1918. aastal tekkinud olukorrast. Nõukogude relva ajaloolised võidud võitlusriindel saksa fashistlike vallutajatega viisid olukorra põhilisele muutusele Punaarmee kasuks. Lahingud on käimas Ida-Preisimaa värvade juures, Visla jõe ääres, Karpaadi eelmäestikus. Initsiatiiv on kindlalt Punaarmee käes. Läänes ja Itaalias on saksa kaitse liitlaste vägede üha tugevneva surve all. Reservide kriis võtab Saksamaal enneolematu teravuse. Hitleri uus „ülitotaalne mobilisatsioon“ on selle kujutaks tunnistuseks.

Punaarmee ühes meie liitlaste vägedega viib võitluse vaenlase täieliku purustamiseni. Saksa agressiooni oht tuleb kõrvaldada alaliseks.

Prof. A. JERUSALIMSKI.

(„Pravda“, 31. juulil 1944. a.)

RAHVA HÄAL nr. 41 Lk. 3 5. augustil 1944. a.

Eesti reaktisoonilise kodanliku kliikivaltuse põhiseadus rääkis küll kodanike demokraatlikest põhiõigustest, kuid need kõlavad sõnad olid vaid selleks, et luua reaktisoonilistele võimutsejatele suitsukat ja jätta muide, nagu oleks Eestis toepoolest demokraatlik kord.

Juba põhiseaduse mitmesugused erandid ja hiljem antud mitut liiki seaduste muutmise ning muutmise muutmise seadused tegid kõik need paragrahvid õnsateks sõnakõlksudeks.

Kui näiteks 1937. a. põhiseaduse paragr. 67. algus kõneles üldisest, ühetaolistest ja otsestest valimistest, siis ütles sellesama paragrahvi 2. lõik edasi, et „valimistest võib osa võtta iga hääleõiguslik kodanik, kui tal on olnud vastavas valimisringkonnas või vastava omavalitsuse administratiivpiirkonnas elu- või töökoht vähemalt ühe aasta kestel.“ Kuna aga Eesti kõige liikuvam rahvakihit oli just töötav rahvas, kes oma igapäevase elu läbimise pärast pidi teenistussuhtes siin ja seal alaliselt ühest maanurgast teise rändama, siis on selge, keele jaoks see paragrahv „saba“ oli mõeldud. Sellega jäeti kümnend tuhanded töölisel, töötaval põllumehed ja töötav harilaskond valimisõigusest ilma.

Ränki takistusi tehti kliikivaltuse-aegees Eestis töötavale rahvale ka parlamendiliikmete kandidaatide ülesseadmisesel. Kandidaat pidi olema vähemalt 25 aastat vana ja sisse maksma kõrge kautsjoni, mis töötava rahva hulka kuuluv inimesel käis üle jõe. Kodaniku kaagikohtu poolt karistatud revolutsioonilised võitlejad kaotasid valimisõiguse isegi pärast seda, kui nad olid karistuse kandnud.

Sõna- trüki- ja koosolekutevabadus oli vaid valitsuslikult istuva kliikimeeste kamba jaoks. Tööliste jaoks olid kõik trükkikojad ja koosolekuruumid aineliste võimaluste puudumisega suletud. Ajakirjandus ja kõik muud agitatsioonivahendid seisis peaaegu eranditult võimumeeste kliiki teenistuses.

Kui töötaval rahval oli siiski kõigist takistustest hoolimata võimalus ühel või teisel „rahvaesinduse“ valimisel oma esindajaid läbi viia, siis need valimised kas tühistati või alustati valitud esindajate tagakiusamisest. Nõnda mõisteti 1939. a. töötava rahva saadik Aleksander Aben jt. sunniti tööle ja rahvaesindajale tehti takistusi oma tegevusest valijale aru anda.

Tööõigus oli vaid põhiseaduse paragrahvis, tegelikult aga ähvardas töolist ettevõtte peremeeste poolt, eriti kroonilise tööpuuduse puhul alaline vallandamiseoht ja tööst ning leivast ilmajäämine.

Samasugune lugu oli ka kõigi teiste kodanike demokraatlike põhiõigustega.

NSVL Ülemnõukogu ajalooline otsus 6. aug. 1940. a. tähtistas üleminekut Stalinliku Konstitutsiooni alusele, mis on ainus tõeliselt demokraatlik konstitutsioon maailmas. Selle järgi on kõik Nõukogude Liidu kodanikud täiesti hääleõiguslikud. „Ei varandust ega seisukorda ega rahvuslik päritolu, ei sugu ega ametiseisund, vaid iga kodaniku isiklikud omadused ja tema isiklik töö määravad tema seisundi ühiskonnas“ (Stalin).

Stalinlik Konstitutsioon andis eesti rahvale üldise, ühetaolise ja otsese valimisõiguse salajasel hääletamisel. Kõik kodanikud 18. eluaastast alates võisid avaldada oma tahet valimiste kaudu. Valimistest võisid osa võtta ka Punaarmee teenivad kodanikud (1937. a. põhiseaduse järgi ei võimaldatud sõjaväelastel valimistest osa võtta). Kõigil hääleõiguslikel kodanikel oli õigus olla valitav (varem oli Riigivolikogu liikmel vanuse alam-määraks 25 ja Riiginõukogu liikmel 40 aastat, peale selle veel muud kitsendused). Kandidaatide ülesseadmiseks oli õigus kõigil töötava rahva kihidel, kes võisid seda toimetada oma ühiskondlike organisatsioonide ja ühingute kaudu (endise tüüka allkirjade kogumise ja kautsjonide maksamise asemel). Valimistest osavõtmise oli kõigile kodanikele tehtud võimalikult hõlpsaks.

Rahvaesinduses kaotati nn. ülemkoda, mis oli olnud selleks, et takistada vähemagi edumeelsema seaduse läbiviimist, kui see oleks rahvaesinduse poolt vastu võetud. Samuti kaotati imperaatori õigustega presidendit instituit.

Rahvaesindik tehti vastutavaks oma valijate ees ja valijad võisid ta igal ajal tagasi kutsuda, kui ta taolises valijale vaenulikkus polliikal.

Ka kõik teised kodanike demokraatlikud põhiõigused seati jälle Stalinlik Konstitutsioon mille ainult ei kõnele kodanike õigustest, vaid tema paragrahvides on ka ette nähtud, kuidas need õigused on tagatud ja kindlustatud.

Õigus tööle kindlustati Nõukogude Liidu rahvamajanduse sotsialistliku organisatsiooniga, nõukogude ühiskonna tootmisjõudude järjekindla kasvuga, majanduskriisi

side võimaluse kõrvaldamisega ja tööpuuduse likvideerimisega.

Puhkuseõiguse tagas kõigile töölistele ja teenijatele iga-aastase palgalise puhkeaja kindlaksmääramine ja see, et töötava rahva kasutusse anti laialdane sanatooriumide, puhkekodude ja klubide võrk.

Töötava rahva jaoks seati riigi kulul sisse laialdane sotsiaalkindlustus ja tasuta arstiabi, samuti loodi laialdane kuurortide võrk, mis on töötava rahva kasutuses.

Hariduse saamise kindlustamiseks seati sisse maksuta 7-aastane sunduslik algkool, kindlustati õppimine kes- ja kõrgemates koolides, stipendiumide maksimine kes- ja kõrgemate õppeasutiste kehvematel õpilastel ja emakeelne õpetus kõigis koolides.

Naised said tagatise oma õigustele sellega, et neile anti mees-tega võrdne õigus tööle, töötasule, puhkusele, sotsiaalkindlustusele ja haridusele, ning samuti emade ja laste huvide riikliku kaitsega, puhkuse andmisega sünnitamise puhul ja laialdase sünnitusmajade, lastesõime- ja lasteadeade võrgu loomisega.

ENSV kodanike rahvusliku õiguse tagas see, et seadus karistab ükskõik millist otsest või kaudset õiguste kitsendamist, või vastupidi — otsest või kaudset eesõiguste kehtimapanekut võltuval kodanike rassilisest või rahvuslikust kuuluvusest, samuti kui igasuguse rassilise või rahvusiiku eranditegemise, vihkamise või põlguse jultustamist.

Vastavalt töötava rahva huvidetele ja sotsialistliku korra kindlustamisele tagas Stalinlik Konstitutsioon ENSV kodanike sõna-, trüki-, koosolekute ning mittingute, tänavonngkäikude ja demonstratsioonide vabaduse. Neid õigusi kindlustab trükkikodade, paberitavarade, ühiskondlike hoonete, tänavate, sidevahendite ja muude nende õiguste teostamiseks vajalike materjalsete tingimuste andmine töötavale rahvale ja tema organisatsioonidele.

Õhtegi ENSV kodaniku ei tohtinud areteerida ilma prokuröri sanktsioonita; seadus kaitseb korterit ja kirjavahetuse saladust jne.

Kõik need saavutused kodanike õiguslikel aladel räägivad sellest, et demokraatia ENSV-s oli töötava rahva demokraatia, s. t. demokraatia kõige laialdasematele rahvahulkadele.

Pärast Eesti vabastamist saab kogu eesti rahvas kõik need õigused tagasi.

J. KIPPER

Siin lõpeb sakslastest vabastatud Leningradi oblast ja algab Lõuna-Eesti Rukks ja ristikehnapõldudel seisavad veel meie kahurid, kuid metsadest ilmuvad juba välja oma kodukolletele ruttavad talupojad, lükates oma ees käsikäruel metsa kaasavõetud varandust. Piki maanteed liiguvad lakkamatult meie väed edasi Eesti sisemaa poole.

Irboska on väike linnake, mis ajaloo kestel on pidanud mitmel korral vastu võitma valusaid lööke. Siin tekkis juba ammu kindel sõprus eestlaste ja venelaste vahel, kes võitlesid siin üheskoos raudrüütle vastu. Nüüd käis jälle sellast ajaloolisest linnakesest üle sõjalaine.

Rõõmuühutega tervitavad elanikud neid vabastama tulnud Punaarmee. Rõõmust elevil koguneb rahvahulk meie võitlejate ümber ja algab elav vestlemine.

Selgub, et nad teavad kõik Punaarmee ja liitlaste võitlustest ja operatsioonidest. Tuleb ainult imestada, kui hästi nad on ses suhtes informeeritud. Küsimusi esitavad nad ainult viimaste päevade sündmuste kohta. Nii kõnelevad harilikult

need inimesed, kes pole kuulnud viimast Nõukogude Informatsiooni- büroo teadet. Kolm aastat saksaste ikke all olnud Nõukogude Eesti kodanikud on jäänud hinge- põhjas Nõukogude kodanikeks.

Elanikud jutustavad oma kannatusist. Keegi naine kõneleb sellest, kuidas tema mees maha lasti sellepärast, et ta oli olnud nõukogude võimu ajal kipsitööstuse kantselei ülemaks. Sakslased on vedanud Saksaamaale kõik kipsitööstuse sissestused ja kõik kipsi ja alabastrit tagavarad.

Tema naiskodanik jutustab nüttes, kuidas paari nädala eest areteeriti Irboskas 15 12—17-aastast poissi, nende bulgas ka tema kaks poega. Poisid olid otsustanud võidelda sakslaste vastu ja nende juurest leiti saksa granaate. Mis poistest on saanud, pole kelegi teada.

Niisuguseid lugusid kuuleb palju.

Kaugelt aga kostab kahurimürin. „Kas need on meie omad?“ küsivad elanikud.

„Meie omad,“ vastavad meie võitlejad.

(„Leningradskaja Pravda“)

Välisteateid

SONDMUSTEST SAKSAMAAL

Vastavalt viimastele andmetele on hukutatud hitlerivastastest vandenõust osavõtmise pärast endine Saksa majandusminister Schacht ja endine Hitleri majandusminister ja pärastine Tšehhi- ja Määrimaa protektor Neurath. Briti raadio teatab, et hitlerivastastest vandenõust võtsid osa ka kindralstaabi- ülem kindral Zeidler ja kindral Fromm. Vandenõusse oli segatud veel Berliini politseiülem krahv Wolf von Helldorf.

Saksa informatsioonibüroo teatas, et ta otsib taga endist Leipzigi linnaeap Karl Herdeleri, keda süüdistatakse Hitlerile toime pandud atentadi osavõtmises. Isikutele, kes annavad andmeid tema tabamiseks, antakse tasuks miljon marka. Kadunud on idarindel ka 4. soomustankarmee juhataja kindraloberst Got ja sama rinde 4. armee juhataja kindraloberst Heintz. Staabid ega perekonnad ei tea nende asukohta.

LIITLASTE RINNETELT

Ühendriikide sõjaminister Stimson tegi 3. augustil pressikonverentsil teatavaks, et liitlaste väed vallutasid Rennes'i linna Põhja-Prantsusmaal.

Itaalias käivad endiselt ägedad lahingud Florentsist edela pool.

tee kuningalossi juurde. Ta seisab seal laskevalmis relvaga, ja lad hargis.

— Hälti karjub see uus pere- mees lähenevatele taanlastele. — Seis!

Rahvavool tõmbub tagasi. Ei peatu aga üks vanem mees. Valgete juuste lehvides sammub ta rahulikult edasi, näol hajameelne ilme. Rahvas tunneb ta otsekohel: see on üldist lugupidamist omav taani luuletaja. Kuhu ta läheb? Kas ta ei kuulnud sakslase ähvardavat hüüdu?

— Hälti karjub hillerlane uuesti.

Luuletaja peatub neikeks ja laseb rahulikult saksa keeles: — Olen omal maal, miks ma ei lohi minna, kuhu tahan?

Ja mõõdub sakslasest. Hitlerlane tõstab püssi, sihhib. Rahvahulk lahaks pääsle oma armastatud poeeti, kuid on hilja: kolab pawk, hallipäine luuletaja vajub surnult tänavale.

Kuuldud polastushüüded. Kuid juba ilmub joostes uusi sakslasi, relvad laskevalmis.

Rahvahulk tõmbub tagasi.

Selline — kaitsetu ja heilunud oli Taani aastal 1940.

Taani 1944. aastal on sootuks midagi muud: võitlev maa, kes Punaarmee kangelaslikust heitlusest innustatuna teeb kõik, et kahjustada sakslasi. Kümnend tuhandet taani patrioode on asunud verisesse võitlusesse okupandiga. Nad on väendunud, et sakslast on vaja lüüa ja et teda on võimalik lüüa.

VOITLUS JUGOSLAAVIAS

Jugoslaavia rahvavabastajate armee sooritab edukaid pealetung- ge. Makedoonias vallutasid Jugoslaavia väed pärast ägedaid lahinguid Džbra linna. Serbias purustati sakslaste ja bulgaarlaste väekolonn. Montenegros vallutati Plavi linn. Purustatud väed põgenevad Albaania sisemaaale.

LOENGUTE KAVA

Leningradis „Oktoobri“ võõraste- maja loengute saalis augustikuus 1944. a.:

5. aug. Eesti ja vene rahva sõprusest, lektor sm. Laosson.

9. aug. Mehaanika arengust Newtonist tänapäevani. I loeng. — Klassikalise mehaanika aluste kriitika (insener-tehnilisele personaalile) lektor sm. J. Nuut.

11. aug. USA valimiste eel, lektor sm. B. Veimer.

14. aug. DK(b) Partei programmi põhijooned (DK(b)P liik- mekandidaatidele ja noortele parteiliikmetele), lektor sm. A. Puu- sepp.

16. aug. Mehaanika arengust Newtonist tänapäevani. II loeng. — Tänapäeva aatomfüsika ja kos- mogoonia probleemid (insener- tehnilisele personaalile), lektor sm. J. Nuut.

18. aug. Hitlerlike mõrvarite vastutuselevõtmisest NSV Liidu ja teiste okupeeritud Euroopa riikide maa-aladel toimepandud mõrvade ja kuritegude eest, lektor sm. Mardi.

21. aug. Partei liikmete ja liik- mekandidaatide õigustest ja kohustustest, lektor sm. Illisson.

23. aug. Bolševike partei ideoloogilised alused (Partei aja- lugu iseõppijale), lektor sm. V. Reiman.

„loengute algus kell 21.00.

EK(b)P KK propaganda- ja agitatsiooni osakond.

TEADAANNE

ENSV RKN Tõendusliku Koopera- tsiooni Peavalitsus palub isikuid, kes enne on töötanud kas tööar- tellides ja kes soovivad ENSV va- banemisel töötada kasitöötajatele süsteemis (rätsepa-, kingsepa-, õmbleja-, juuksuri-, fotograafi-, puusepa-, peenmehaanika- jne. töö- alal), teatada endast ühes andmete- ga kutseoskuse ja tööstaaži kohta kaadriks arvestamiseks järgi- sel aadressil:

Город Ленинград
Главное Управление
Промкооперации при СНК
СССР пог. «Северная»,
ком. 62

«РАХВА ХЯЛЪ»
Орган ЦК КП(б) Эстонии
и Советов депутатов трудящихся
Эстонской ССР
Ленинград, Торговый пер. № 3.

Toimetuse kolleegium.

Võitlev Taani

Ohel saksa lennuväljal Taanis lasti hiljuti õhku kõik angaariid, töökojad ja muud ehitused, kus- juures sai surma hulk saksa fa- shiste ja lennuväli muutus kasu- tamiskõrmatuks. See taani pa- triootide järjekordne löök tabas sakslasi täiesti ootamatult, sest lennuväli oli piiratud mineeritud võõdiga ja peeti võimatuks, et kõrvaline isik sellest üle pääseks.

Kuid noored taani vabadusvõit- lejad tulid sellega siiski toime.

Riietunud töölikondadesse, lii- tusid nad märkamatu järjekor- des tööliste vahetusega, kes siirdu- sid lennuväljal asuvasse tööko- desse. Saksa tunnimees ei tead- nud kahtlustada noori töölist, kes kõhklematu siirdusid mööda kit- sast läbipaäsu miiniväljade vahelt lennuväljale.

Patriooidid läksid koos töölis- tega töökoadesse. Tööliste tehti ettepanek minna pommivarjen- deisse. Partisanid mineerisid kõik tähtsamad masinad, ehitused ja angaariid nõõrsõdikutega varusta- tud pommidega ning lahkusid kiir- resti lennuväljalt. Mõni minut hiljem kajasis lennuväljalt tuge- vajõulised plahvatused. Angaariid lendasid õhku, töökojad purunesid, kogu lennuväli paisati täis puru- nenud masinate ja lennukite osi ning kiviprügi.

Kirjeldatud juhus ei ole kau- getki ainuke sellelaadne.

Aalborgis, mis on suuruselt teine linn Taanis, lasti õhku üks suuremaid restorane, kuhu tavat-

sesid koguneda sakslased. Sama päeva õhtul patriooidid hävitasid Odenses pesumaja, mille omanik kuulus hitlerlikku parteisse. Kolm päeva hiljem lasti õhku tähtis transformator-sõlmjaam Kopen- haageni sadama lähikonnas. Aaben- raal linnas visati pomm saksa poliitseijaoskonna hoonesse. Hiljuti kolm relvastatud patriooti tungis Kopenhaagenis „Burmeister ja Wain“ masinaehitustehaste terri- tooriumile, võtsid kaitsemeeskon- nal relvad käest ja viskasid ma- sinasakonda kaks tugevajõulist pomm.

Oma haripunkti saavutas taani patriootide vabadusvõitlus streigi- ga, mida algasid Kopenhaageni töölisel ja mis varsti laienes üldstreigiks. Trammid ei liikunud, telefonihendused olid kaikenud, ärid suletud. Linnaelanikud ei hoo- linnud okupantide keelust ilmuda tänavale pärast kl. 20. Saksa pa- trullid kihutasid tänavail ja tulis- tasid keelust ülestajaid. Kõigis suuremais linnades oli tõsisel kokkupõrkeid, töölislinnajagudes chitati barrikaade.

Elanikkonna aktiivsele vastu- panule vastavad okupandid äär- mise farmusega. Raudteeliikluse kindlustamiseks sakslased võtsid enda alla Kopenhaageni raudtee- jaama ja kaubajaama. Okupatsio- niväeosad, seati lahingulokorda. Tänavail mürisesid tankid, teeris- tidele seati kuulipildujad. Ood ja päevad teostasid gestapo agendid

läbiotsimisi, areteerimisi ja maha- laskmisi.

Varsti okupandid veendusid, et terroriga ja äärmuseni viidud karmusega nad ei suuda summu- tada taani patriootide vabadusvõit- lust. Hakati tegema järeleandmist. Kopenhaagenist viidi välja taani fashistide väeosa, nõrgendati ter- rorit jne. Taani patriooidid viisid seega läbi osa oma nõudmisist, kuid sellega nad ei mõtlegi leppida, vaid jätkavad võitlust.

Pragu, kus väike taani rah- vas peab ennastisalgavat ja ohvri- rikast võitlust, meenu aprill aastal 1940.

9. aprilli varahommikul aastal 1940 äratab selle väikese maa rahuarmastavaid elanikke hitler- like pommilennukite mootori- mürin. Vaadeldes mõistmatult musti riste lennuki tiibadel, küsi- vad taanlased:

— Kuhu nad lendavad? Mis nad otsivad siit?

Sest tol hommikul eramik taanlasi veel ei teadnud, et nad ärkavad sakslasist okupeeritud maal.

Kopenhaageni tänavale ilmu- vad esimesed hambuni relvastatud okupatsioonivägede rühmad. Prei- si lühunikud ja Müncheni õllepoe- sangarid marsivad ilmaga, nagu teostaks nad midagi endastmõiste- tavat, ammuotsustatut.

Rackojaplatsile koguneb tohu- tul hulgal kopenhaagenlasi, kes otsivad vastust küsimusele:

— Mis on lahti? Mida taha- vad nende maalt võõrad sõdurid? Saksa sõdur tuleb kodanikule

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Tööraha Saadikute Nõukogude häälekandja

Nr. 41 (502) A

30. mail 1944. a.

V aastakäik

Saksa fashistlik terror Eestis

Mida ligemale jõuavad Teherani konverentsil demokraatlike suurriikide juhtide Roosevelti, Stalini ja Churchilli poolt määratud tähtajad, mil algavad ühised kombinneeritud löögid nii idast kui läänest hitlerliku Saksamaa lõplikuks purustamiseks, fashistliku kiskja hävitamiseks tema enese koopa — Saksamaal, seda jultunumaks ja metsikumaks muutub hitlerlaste terror nende poolt okupeeritud maades, millede hulka praegu veel ajutiselt kuulub ka meie väike kodumaa — Nõukogude Eestis.

Saksa okupandid tahavad enne taganemist okupeeritud Eestist rahvast välja vedada ja hävitada, riisuda rahva vara, eluasemed tuhaks muuta, tühja kõrvet järele jätta, nagu nad seni oma taganemisel on kõikjal praktiseerinud. Saksa okupandid on hakanud kiirendama ka Eesti paljaksriisumist, asudes kiire korras talunikelt välja pressima täitmata jäänud sundnorme. Järjest veerevad rongid ja autokaravanid Eestist rõõvitut varandustega saksa kiskja koopa poole — Saksamaale. Saksa okupandid küüditavad eestlasi Saksamaale sunnitööle. Inimeste välja küüditamisega ja eesti meeste mobiliseerimisega suurtükilihaks Hitleri lagunevasse rõõvarmeesse loodavad hitlerlaste ühtlasi saavutada vabu käsi eesti kodude rüüstamiseks ja mahapõletamiseks, missugust kuritegu rahvas kohal olles ei lase korda saata.

Saksa okupantide vägivalle vastab eesti rahvas aktiivse vastupanuga ja saksa okupantide käskude saboteerimisega, teades, et Nõukogude Eesti täielik vabastamine saksa ikkest Punaarmee ja tema ridades võitlevate eesti rahvuslike väeosade poolt saabub pea.

Saksa fashistid katsuvad eesti rahva vastupanu murda metsiku terroriga, sest rahva petmine „omavalitsuse“ ja „iseselsvuse“ andmise võltsloosungitega, millistest saksa parun Litzmann oma sulaste Mäe, Uluotsa ja teiste rahvareetjate suu läbi on pasundanud, ei leia enam uskujaid. Eestlased teavad, et saksa okupantide ikke all ei saa juttugi olla Eesti iseselsvusest.

Oma haripunktile tõusis saksa fashistide terror Eestis käesoleva aasta aprillikuul lõpul, Jüriöö paiku, millal eesti rahvas mälestab oma esivanemate kangelaslikku ülestõusu saksa orjastajate vastu 600 aastat tagasi. Hitlerlased on ainuüksi viimase kuu jooksul vangistanud tuhandeid eesti tööhäsi, talupoegi ja haritlasi, korraldades massilisi haaranguid. On vangistatud kuni 400 inimest päevas. Viimastel päevadel on fashistlikud terroristid juhtinud oma löögid eesti haritlaste pihta, sest eesti

haritlased oma rõhuvas enamuses on jäänud truuks eesti rahva põliste saksavastastele traditsioonidele. „Täiesti usaldusväärseist allikaist, — kirjutab rootsi ajaleht „Sudsvenska Dagbladet“, — teatati meile uutest hitlerlaste survevahenditest Eestis, mis on suunatud eesti intelligentsi hävitamiseks.“ Ajalehe teatel on 20. ja 21. mail Tallinnas ja teistes linnades areteeritud kõik eesti arstid. Lisaks terrorile on saksa okupandid hakanud nälgutama sundmobilisatsiooniga saksa rõõvarmeesse kokkukäsitatud eestlasi, samal ajal kui eesti põllumehelt kokkurõõvitut toiduained kasutatakse saksa friteside nuumamiseks.

Sakslased ei suuda ka terroriga sundida eestlasi alistuma. Terroriga kasvatavad fashistlikud okupandid eestlasi veelgi enam viha saksa orjastajate vastu ja rebivad ise endilt petlikud maskid, milistega nad on püüdnud varjata oma tõelist olemust. Eestlased lahkuvad surveabinõudest hoolimata saksa sõjaväest ja fashistlikest SS-pataljonidest, ühinedes partisanisalkadesse aktiivseks võitluseks saksa okupantide vastu. Sellele teele astuvad ka need eesti patrioodid, kes ei lase sakslastel endid maalt välja küüditada.

Mis on IGA EESTLASE kohus praegusel silmapilgul? Sellele vastab Eestimaa Kommunistliku (bolševike) Partei Keskkomitee sekretär sm. N. Karotamm oma raamatus „Surm saksa okupantidele“: „Sõltumata sellest, missugused on ta poliitilised vaated ja usulised tõekspidamised, on iga eestlase kohus kõigi abinõudega otseselt osa võtta sakslaste ja nende müüdavate käsilaste vägivalvalitsuse likvideerimisest Eestis. Need abinõud on: aktiivne relvastatud võitlus, diversiooniline tegevus ja sabotaaž, boikott, antifashistlik selgitustöö sõnas ja kirjas jne. jne.“

On viimane aeg mõelda oma saatuse peale ka neil eestlastel, kes on end sel või teisel viisil sidunud saksa okupatsioonivõimudega ja töötavad nendega koos. Kui nad mitte viibimata ei lõpeta seda koostööd hitlerlike timukate ja rõõvlitega ning ei astu võitluse nende vastu, siis tabab neid sama saatuse, mis hitlerlasigi. EK(b)P Keskkomitee ja Eesti NSV kõrgemad riigivõimu organid avaldavad hiljuti sellekohase läkituse, milles nad selgitasid nõukogude võimu poliitikat selliste isikute suhtes, kes on endid sidunud saksa okupantidega. Selles läkituses on öeldud, et neil inimestel on võimalus oma ränka süüd eesti rahva ees beaks teha sellega, et nad viibimata sakslastest lahku löövad ja nende vastu võitlusse astuvad. Ainult see päästab neid inimesi.

Sunnitöörezhilm Soome koonduslaagris

Shveitsi ajalehe „Neue Zürcher Zeitung“ kirjasaatja avaldas hiljuti oma muljed sõidust ajutiselt okupeeritud Kariala NSV territooriumile. Ta kirjeldab Petrosavodskis asetsevat nõukogude sõjavangide laagrit, kus peetakse traat-aia taga 20.000 nõukogude sõjavangi, kes on enamikus naised, lapsed ja raugad. Kirjasaatja kirjutab, et tal polnud võimalik saa-

da ligikaudselt andmeid vangistatute surevuse kohta, kuid on jäänud mulje, et olukord laagris on väga halb. Põgenemisjuhud on sagedased. Laagri administratsioon kasutab vangide karistamiseks mitmesuguseid areste ja ka peksu on lubatud. On levinud plekkiline soetõbi, reuma ja muud haigused. Paljud vangid surevad nälga.

Nõukogude-Saksa rindelt

24. kuni 28. maini ei toimunud rinnetel olulisi muudatusi. 23. kuni 27. maini vigastasid ja hävitasid meie väed 27 saksa tanki ja iseliikuvat suurtükki. Ohulahinguis ja senliikahurite tulega tulistati alla 88 vaenlase lennukit.

Õöl vastu 25. maid avastas Punalipulise Balti mere laevastiku lennuvägi Soome lahes 2 saksa transportlaeva — üks neist oli 4000-, teine 3000-tonnine. Meie lendurid uputasid mõlemad vaenlase transportlaevad.

Neil päevil avastasid Punalipulise Balti mere laevastiku laevad, mis olid valvel ühe Soome lahe saare juures, vaenlase allveelaeva. Meie laevad ründasid ja uputasid saksa allveelaeva.

Barentsi meres avastas meie õhuluure viiest transportlaevast, viiest miinilaevast ja teistest saatelaevadest koosneva vaenlase karavani. Meie lennuvägi ründas vaenlase laevadekaravani ja uputas 2 saksa transportlaeva, mille üldine tonnaazh 15.000 tonni, ühe miinilaeva ja ühe valvelaeva. Ohulahinguis tulistati esialgsell andmeil alla 10 saksa lennukit. 7 meie lennukit ei pöördunud tagasi oma baasidesse.

Riia lahes uputasid meie torpeedolennukid õöl vastu 27. maid 2 suurt vaenlase transportlaeva. Peale selle uputati samal päeval Soome lahes veel 2 vaenlase transportlaeva, millede üldtonnaazh 7000 tonni.

LENINGRAD TAA STAB END ISE

On alanud fashistlike mõrvarite poolt purustatud Leningradi hoonete taastamine vabatahtlike brigaadide poolt.

Pildil: Leningradi suurima kaubahoovi taasülesehitus on alanud.

Eesti rahvas toetab oma vabadusvõitlejaid

Viimasel ajal levitavad saksa okupatsioonivõimud Eestis idaala politseiülema üleskutset, et eestlased abistaksid sakslasi „võitluses bandiitide, saboteerijate ja viimasel ajal sadadena alla lastavate langevarjurite vastu.“

See saksa politseiülema üleskutse meenutab kõigiti uppuja haaramist ölekõrrest. Tõepoolest peab olema ikka lopsikust, kui loodetakse, et eestlaste seas, kes alati kainelt olukorda kaaluvad, nüüd, okupatsioonivõimu surmalauapäeval, leiduks selliseid enda peale vihaseid lurjuseid, kes asuksid abistama sakslasi ja nende kadakasakstest sabarakke oma rahva vabaduse eest võitlevate ja juba lähemal ajal maa täielikeks peremeesteks osutuvate suguvendade ja õdede vastu! Sest ainult neid ja ei kedagi muud sakslased tembel-davad „bandiitideks“ ja „saboteerijateks“.

See lootus on seda naiivsem, et igale eestlasele on teada eesti nõukogude partisanide häälekandjas „Tasuja“ avaldatud hoiatus, et igalhel, kes on süüdi eesti rahva vabaduse eest võitlejate rahvatasujate-partisanide reetmises, tuleb kanda kõige karmimat karistust, kuni surmanuhtluseni.

Oma suvise pealetungiga pühib Punaarmee saksa väed Eesti pinnalt ja vaba eesti rahvas õiendab arved kõigiga, kes müüvad eesti rahva poegi ja tütreid sakslastele.

Selle päeva kiiremaks saabumiseks on iga eestlase püha kohus abistada ja varjata neid, kelle vastu võitleb surmale määratud okupatsioonivõim.

Iga eestlase parimaks vastuseks naiivse saksa politseiülema üleskutsele on liitumine partisanidega, et Punaarmee suure pealetungi puhul muuta kogu Eesti sakslaste hauaks.

Pole kahtlust, et see vastus ei lase ennast oodata!

Sakslane rüüstab eesti talusid

Saksa okupatsioonivõimud on Eestis asunud suure kiirusega tasumata olevate sundnormide sissenõudmisele. Nagu meie erikirjasaatja kohapealt teatab on okupatsioonivõimude poolt antud kõva käsk, et eesti põllumehed peavad kõik senini tasumata olevad sundnormid kogumispunktidest ära andma hiljemalt 1. juuniks. Neilt eesti põllumeestelt, kes võlgulevaid norme ei suuda täita, ähvardavad sakslased konfiskeerida kogu talu varanduse.

Mitte kaua aega tagasi andis saksa väejuhatuse oma Eestis asuvatele sõduritele välja „Meelespea saksa sõduritele Eestis“. Seal kirjutatakse muuseas: „...tulles üle Vene piiride, peame jätma maha kõik sealsed harjumused... Meie oleme eesti rahvaga sõbralikus vahekorras. Ei ole ilus ah-

nuse ja eneserahuldamise pärast võtta sealt, kuhu isegi on jäänud vähe.“

Juba siis oli iga vähegi mõtleval eestlasele selge, et „meelespeas“ öeldud ilusaid lubadusi okupandid ei mõtlegi täita, vaid need olid antud eestlaste petmiseks selleks, et neid oleks kergem värvata fashistlikku sõjaväkke. Nüüd, kus ees seisavad otsustavad lahingud sakslaste Eestist väljakihutamiseks, valmistuvad saksa okupandid enne taganemist suure kiirusega Eesti tühjaks rüüstamiseks ja eesti rahva varanduste Saksamaale vedamiseks.

23. mail läks Pärnumaalt Saksamaa poole terve autokaravan eestlaste käest kokkurüüstatud varandustega, mida Häädemeeste inimesed võisid oma silmaga näha.

Liitlaste lennurünnakud

Õöl vastu 28. maid sooritas üle 1.000 pommilennuki rünnaku Saksamaal, Prantsusmaal ja Belgias asetsevatele objektidele. Oldse heideti alla 4.000 tonni pomme. Saksamaal pommitati peamiselt Aachenit, Berliini ja Düsseldorfit. Järgmisel hommikul korrald rünnakuid Põhja Prantsusmaal ja Belgias asetsevatele objektidele.

Samal päeval sooritasid suured ameerika raskepommilennukite koondised ägeda rünnaku Kölnile ja Kagu-Saksamaale. Pommilennukid tegutsesid enam kui 1.200 hävitaja toetusel. Neist operatsioonidest võtsid üldse osa ligi 2.500 lennukit.

Ungari okupeerimine fashistliku Saksamaa poolt

1938. aastast alates on Ungari hitlerliku Saksamaa truu vasall. 1940. aastal sai Ungari formaalselt Saksamaa liitlaseks, ühinedes „kolme riigi paktiga“. 1941. aastal asub Ungari aktiivselt osa võtma saksa imperialistide röövsõdadest: tema diviisid võtavad osa Saksamaa sõjakäigust Jugoslaavia vastu, samuti kallaletungist Nõukogude Liidule.

Ja nüüd on leidnud nende kahe röövliitlase omavaheline koostöö hakenalajaka lõpu — „liitlane“ okupeeris oma vasalli lõplikult. Ungari kui iseseisva riigi olemist võib seekord pidada lõpenuks. Tabavalt närgib selle sündmuse kohta üks ameerika ajakiri, et praegu võib Hitler saavutada „võite“ veel ainult oma „liitlaste“, mitte aga vastaste üle.

Hitleri poolt oli Ungari okupeerimine hädavajalik samm — seda tingis fashistliku Saksamaa armee strateegiline olukord Nõukogude-Saksa rindel. Punaarmee hiilgavad võidud lõunarindel ähvardavad hitlerliku Saksamaa kõiki sõjalisi ja poliitilisi positsioone Kagu-Euroopas. Ungari territooriumi kaudu kulgevad kõik tähtsamad ühendused, mis seovad Saksamaad Kagu-Euroopaga. Ungari on Saksamaale äärmiselt tähtis ka majanduslikult seisukohalt, eriti pärast vallutatud Nõukogude Ukraina rikkaste maa-alade kaotust. Lõpuks, Hitlerile oli tähtis Ungarit kas või vägivaldselt hoida oma röövbanda ka sellespärast, et vältida fashistliku bloki täielikku lagunemist.

Ungari piirid puutuvad kokku Austriaga, Tšehhoslovakiaga, Rumeeniaga ja Jugoslaaviaga. Pärast Ukraina, Karpaatide, osa Transilvaania ja mõningate Jugoslaavia maa-alade vallutamist, ulatub Ungari territoorium praegu 170 tuhande ruutkilomeetrit, kus elanikke on ligi 15 miljonit. Peagu kõik maanteed, mis ühendavad Saksamaad Rumeeniaga, Balkani poolsaarega ja Musta merega, viivad läbi Ungari. Samuti lähevad läbi Ungari peagu kõik Saksamaad Balkaniga ühendavad raudteed. Niisuguse geograafilise asendi juures osutub Ungari heaks platsdarmiks saksa imperialistide röövsõjakäigule itta. Teiselt poolt — Ungari võib olla platsdarmiks pealetungiks Saksamaa enese vastu lõunast. Doonau ja Karpaadid — need on selles rindeosas saksa kaitse eelpostideks. Kuid omamata täieliku kontrolli Ungari üle ei suuda sakslased hoida kinni ei Doonau ega ka Karpaadi liinist.

Majanduslikult küljest Ungari huvitab Saksamaad esmajoones põllumajanduslike saaduste suhtes. Ungari annab aastas 30–35 miljonit tsentnerit vilja. Umbes üks kolmandik sellest läheb Saksamaale, mis katab ühe kaheksandiku Saksamaa elanikkonna tarvidusest. Peale selle Ungarist veetakse Saksamaale veel suurel hul-

gal sealihaga ja karjasaadusi. Sõja-aastail on hitlerlased Ungaris põllumajandussaaduste alal teostanud põhjalikku röövimistööd. 1942–1943. aastal Ungari elanike leivanorm näiteks oli poole vähem Saksamaa omast. Ka Ungari õliallikad ei ole Saksamaale väikese tähtsusega. Lispe õliallikad andsid näiteks 1943. aastal ligi 1 miljon tonni naftat, mis on üks viiendik Rumeenia naftatoodangust. Teraist toodab Ungari kuni üks miljon tonni, kivisüsi 10 miljonit tonni. Mitte vähem kui 75–80 prots. kogu Ungari sõjalisest toodangust veetakse Saksamaale.

Sellega mitte rahuldudes nõudis Hitler Ungari valitsuselt mitte ainult põllumajandussaaduste ja teiste sõjaliste tarvete sisseveo suurendamist Ungarist Saksamaale, vaid ka uue kontingendi tööjõu saatmist Saksamaale sõjaliste töödele. 40 tuhat ungarlast, kes töötab Saksamaal orjatoöl, ei rahulda veel Hitlerit. Ta nõudis „totaalse mobilisatsiooni“ alusel mitmesaja tuhande uue tööliste saatmist Saksamaale.

1941. aasta juunikuust alates on Ungari andnud üle poole miljoni sõduri Hitlerile röövkallale-tungi jaoks Nõukogude Liidu vastu. Sellest terve 300 tuhande mehe suurune armee hävitati 1943. aastal Punaarmee poolt Voronezhi all. Kuid Rumeenia, olles elanike arvult umbes võrdne Ungariga, on andnud Hitlerile ligi kaks korda enam kahurliha. Sakslased nõudsid Ungarilt, et see ei jääks maharumeenlastest.

Okupeerides Ungari püüdis sakslased ühelt poolt parandada oma katastroofilist olukorda lõunarindel, teiselt poolt — pigistada oma „liitlast“ viimased ainelised ressurssid oma röövsõja huvideks.

Maailm on harjunud häämatusega ja metsikustega Hitleri poolt. Kuid isegi fashistliku Saksamaa praktikas on see esmakordne juhus, kus ta tarvitab relvajõudu maa vastu, kes on temaga „liidus“ kõigi diplomaatlike reeglite kohaselt. Põhja-Itaalia territooriumi sakslased okupeerisid pärast seda, kui Itaalia oli astunud välja sõjast. Ungarit tabas sakslaste okupatsioon igasuguse hoiatusega.

Mis viis Ungari 1941. aastal ühinemisele fashistliku Saksamaaga?

Esiteks — ungari imperialistid lootsid hitlerliku Saksamaa abil oma võimusesse haarata rida territooriume, mida ammu ihaldasid ungari magnaadid. Nii lootsid ungari fashistid Tšehhoslovakkia jagamisele. Transilvaania aladele, mis Trianoni lepinguga jäeti Rumeeniale, mõnelele Jugoslaavia aladele ja lõpuks. ka pretensioonile Nõukogude Liidu arvel.

Teiseks — ungari imperialistid lootsid Hitleri abil teostada oma ammuaegse unistuse ülem-

võimu saamiseks väikeste slaavi rahvaste üle Doonau basseini — ukrainlaste, slovakkide, serblaste ja kroaatide üle.

Kolmandaks — hirm demokraatia ja töörahva jõu võimsa kasvamise ees. Horthy režiim oli reaktsiooniline. Toetudes fashistlikule Saksamaale, lootsid ungari tagurused vaos hoida ka tööliskliimist.

Neljandaks — arvestused hitlerliku Saksamaa „võitmatusele“.

Katastroof Stalingradi ja Voronezhi all kutsus Ungaris esile suure ärevuse. Punaarmee kiire edasitung meenutas ungari imperialistidele esimese maailmasõja kibedaid kogemusi. Kui hitlerlik armee sai uue löögi Kurski ja Orjoli all, kui langes Mussolini ja astus sõjast välja Itaalia, siis Ungari tagurlik klikk taipas, et mähg on kaotatud ning tuleb katsuda, kuidas päästa oma nahk. Ja Ungari peaminister Kallai hakkas rääkima sellest, et Ungari on „väike rahvus“, kes millegagi ei ole süüdi suures „maailma tulekahjus“, et Ungari selles sõjas on „erapooletu“, et teda „sunni-ti sõjast osa võtma“, et Ungari „igatseb rahu“.

Stalingradi katastroofist peale suurenevad Ungaris üha fashismivastased demonstratsioonid. Ametiühingute liikmete arv on tõusnud 80 tuhandelt inimeselt 300 tuhandele. 1943. aasta sügisel areteeriti Ungaris 4 tuhat „rahu partei“ liiget. Valitsusele on esitatud mitmesuguste poliitiliste rühmituste poolt memorandum, milles nõutakse suhete katkestamist Saksamaaga.

Ungari tagurlik valitsus ei võtnud arvesse neid nõudeid ja rahva üldist fashismivastast meeleolu. Oma otsustusvõimetusega võimaldas ta sakslastele okupeerida Ungari vastupanuta.

Nii sai Ungarist kul Saksamaa vasallist okupeeritud maa. Ungaris ei ole enam Saksa saadikut, vaid „füüreri esindaja“, nagu Taanis ja Norras. Ungari riikliku iseseisvuse viimased tunnused on hävitatud.

Ungari tagurlik valitsus on näidanud, et ta ei suuda päästa oma maad sellelt hävingu teelt, millele nad ta lükkasid hitlerliku Saksamaa sõiduvette langemisega. Ungari ainetisi ja inimresursse kasutavad sakslased praegu veel röövsõjaks Nõukogude Liidu ja liitlaste vastu. Liitlaste poolt on tehtud Ungarile kui hitlerliku Saksamaa satelliidile viimne hoiatus, et jätkates sõda fashistliku Saksamaa poolel, ta ei pääse kaasvastutusest kõigi hitlerliku Saksamaa ja tema röövimiskaaslaste kuritegude eest.

Ungari rahvas peab nüüd ise otsustama oma saatuse üle. Ainult võitlus saksa fashistlike valitajate vastu võib Ungari päästa alandusest, häbit ja hukatusest.

R. HANNULA.

Nõukogudemaa abistab vabastatud rajoone

Punaarmee puhastas sadu tuhandeid ruutkilomeetreid nõukogude maa saksa fashistlikest röövvalitajast, vabastas sadu nõukogude linnu. Ja nüüd tärkab nendes vabastatud rajoonides uus elu. Inimesed, kes on vaevelnud hitlerlikus põrgus, hingavad nüüd kergendatult täie rinnaga ja asuvad viivitamatult oma purustatud majanduse ja kultuuri ülesehitamisele, likvideerides saadaste peremehtsemise jälgi.

Kogu Nõukogudemaa ulatab oma venna-like abistava käe vabastatud rajoonide elanikele. See abi on kujunenud hiigelsuureks, üldrahvalikuks liikumiseks. Näiteks abistab kogu maa Ukrainat. Ukraina vabariigi eelarves on ette nähtud assigneerida 1944. aastaks suured summad sadade õppeasutuste, uurimis-instituutide, teatrite, klubide, raamatukogude ja teiste kultuuri-asutuste ülesehitamiseks.

On teada, millise määratu energiaga viiakse läbi tööd Stalingradi ülesehitamisel. Kogu Nõukogudemaa võtab osa selle kangelasliina taastamisest. Saraatovi oblasti töölised kogusid 21 tuhat mitmesugust riietuseset, jalanõusid ja saatsid need Stalingradi vabastatud rajoonid. Bodaibos on kogutud kullakaevurite poolt 2 puuda kulda Stalingradi tehaste sisseseadete muretsemiseks.

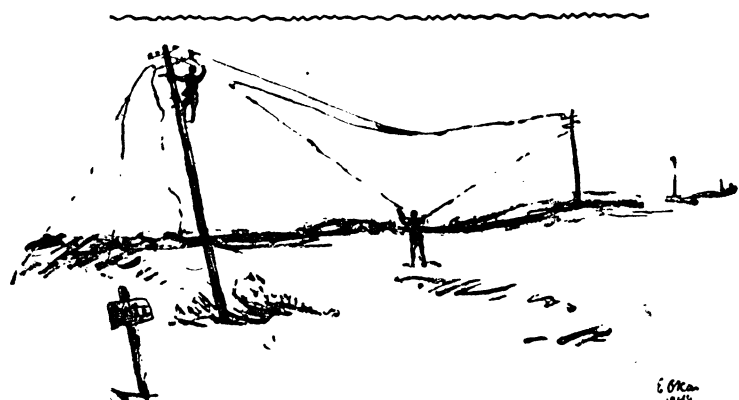
Vabastatud rajoonide igakülgse abi süstemaatiliseks korraldamiseks andsid NSVL Rahvakomissari Nõukogu ja OK(b)P Keskkomitee 21. augustil 1943. a. välja määruse „Saksa okupatsioonist vabastatud rajoonide majanduse taastamise kohestest abinõudest“ ning loodi NSVL RKN juures eriline Komitee vabastatud rajoonide ülesehitamise juhtimiseks ja korraldamiseks.

Töölised tehased ja vabrikutes, talupojad põldudel, nõukogude intelligents laboratooriumides, uurimis-instituutides, kultuurikeskustes annavad kogu oma jõu nõukogude riigi võimsuse suurenemiseks ning ühtlasi sellega vabastatud rajoonide igakülgseks abistamiseks. See töö on seotud suurte raskustega, kuna fashistlikud röövlid on käinud üle ajutiselt vallutatud nõukogude rajoonidest nagu pruun katk, purustades meie ilusaid linnu ja külasid, röövides rahva vara, karja, vilja, laastates rahva majandust, piinates ja hävitades meie nõukogude inimesi. Nõukogudemaa kõik rahvad on haaratud patriootlikult hoost abistada oma vendi ja õdesid, taastada rahvamajandust, liita ühte vabastatud rajoonide ettevõtete toodangut kogu nõukogude tagala toodanguga.

Selle suure vabastatud rajoonide abistamise aktsiooni peajooks on elanikkonna initsiatiiv, mis on tohtus suureks loovaks jõuks. See on eriti tähtis nüüd, kus kõikide nõukogude inimeste ees seisavad vaenlase poolt purustatud majanduse tohtud ülesehitamise ülesanded.

Eesti rahvas võib olla kindel, et niipea, kui saabub tema vabanemistund hitlerlaste ikkest, kogu võimas Nõukogude Liit võtab osa Eesti majanduse taastamisest, mille eedaks näiteks on Ida-Virumaa vabastatud valdadele osutatud abi, vastavalt Nõukogude valitsuse ja partei määrusele. Nõukogude rahvas saab aru ja tunneb kaasa eestlaste piinadele ja abistab Eesti NSV-l võimalikult kiiresti parandada haavu ning alustada õnnelikkude elu Suure Nõukogude Liidu vennasvabariikide peres.

A. ALTPERE.

Narva frondi motiiv.

E. Okase rindejoonis.

Partisanivõitlusest Itaalias

Liitlaste vägede staap Itaalias avaldas 23. mail esimese kommünikee itaalia partisanide võitluse kohta.

Kommünikees teatatakse itaalia partisanisalkade uutest operatsioonidest. Verona ligikal hävitati raudteeliin ja mõne tunni jooksul jooksis rööpmeilt alla 2 rongi. Hävitati 17 vagunit sõjavaru- sega, mida saadeti Saksamaalt rindeliinile. Bellinsago Novareses süüdati sakslastele töötav tehas.

Vicence's leidis aset kokkupõrge itaalia patriootide ja sakslaste vahel, kusjuures mõlemal pooltel oli kaotusi. 22 miili Florenzist loode pool ründasid saksa väed partisanisalka, kuid neil ei õnnestunud vangi võtta ühtegi partisaani.

Kommünikees märgitakse, et võitluseks itaalia patriootide vastu, ühtlasi ka vastupanu avaldamiseks jugoslaavia partisanidele piiriäärsetes rajoonides, oli saksa väejuhatust sunnitud saatma Itaalia põhjapoolsetesse rajoonidesse mitu uut diviisi.

Uzbekistani konservitööstus täitis poolaasta plaani.

Uzbekistani konservitehased on täitnud oma poolaasta tootmisplaani enne tähtaega. Kõikides konservitehastes on alanud uudest saagist puuviljade ja marjade ümbertöötamise hooaeg.

Sakste lõikus

Teame küll, mis „vaimutoitu“ sakslad meile töid. Mürgitas me rahva hinge „sorts“ ja tige „noid“.

Sadestus me müütidesse kratte, puuke, painajaid, koerakoone, paharette unesvaevajaid.

Mõisarehi, peksupingid, fondid, kodukäijad, libahunte metsad täis ja kurje näkke väinad. Nukrad laulud, leeloviisid, õune taganutud. Hirnu, nälja tagakiusu süüged muistestjutud.

Vähe sellest muistest külvisi uue taudi toojad mürskudega nurmed kündsid, põletasid kojad.

Vaenuseemet, vihatera viskas meie mulda lga ilkuv kilviteras. Sirbika nüüd tulda!

Saate, saate tuhatkordse saagi oma külvist. Igas laastat kodukokdes sada seemet sündis: Tulihändu, kooljakonte, hingevõtjaid, painajaid, verenõudjaid... Mitte tonte — ilmsi tasujaid.

Võite vastu, pange salve — ussilurgu mätta all, kuhu viib teid tormikeeris, — viimne kinnimastav veering, — viimne kevad meie maal!

AIRA KAAL.

Purustatud kodu varemeil

Seersant Karu on suurtüki sihtur. Oma suurtükiga on ta purustanud lahinguis mitmel pool saksa kindlustusi. Nüüd on ta jõudnud sünnimaa pinnale. Ta ligineb kodumajakesele, mille kontuurid juba varsti peaksid metsa lõppedes paistma.

Mets lõpeb. „El ole aga näha ühtegi maja. Tuttava majakatus asemel on vaid purunenud telliskiviahhi tuleasemel. Varemte juures istub murtud ema.“

Valvurid on tunginud isale sõjavangide abistamise pärast kalla-

le ja peksnud ta surnuks. Lahkudes süüdanud nad maja ja isegi kartulikeldrile pannud tule otsa...

Poeg on tõsine. Ta ei vasta midagi. Liialt loomalik ja jälk on olnud sakslaste määretsemine. Ta on varem hävitanud sakslasi. Nüüd teeb ta seda kahekordse vihkamisega. Tal on kätte maksta isa eest ja põletatud kodu eest. Tal on kätte maksta tuhandete eest, kellede vanemate surm ja põletatud kodud nõuavad fritsudekt aruandmist...

V. KRUUSTEE.

NSV Liidu ja Suur-Britannia liidulepingu 2. aastapäev

Nõukogude Liidu ja Suur-Britannia vahelise liidulepingu allakirjutamise teise aastapäeva puhul toimus telegrammide vahetus NSV Liidu Välisasjade Rahvakomissari sm. V. M. Molotovi ja Suur-Britannia Välisministri härra Anthony Edeni vahel.

Sm. Molotov oma telegrammis tähendab: „Nõukogude vägede ja liitlaste vägede sõjaliste edusamude tulemusena on hitlerliku Saksamaa jõud kõikuma löödud ning nüüd on meie ühiseks ülesandeks — üheskoos otsustava löögiga lõplikult lüüa ning purustada vaenlane.“

Härra Eden oma telegrammis märgib, et inglise ja nõukogude rahvas käsikäes ameerika ja leiste liitlastega viivad võiduka lõpuni võimsa rünnaku ühise vaenlase vastu ning sel viisil tugevnevad veelgi sõpruse ja vastastikuse arusaamise sidemed, millele on rajatud meie rahvaste liit.

Leningrad-Narva maanteel.

E. Okase rindejoonis.

Eesti rahva vastus saksa hävitusplaanile

Kevad 1944

Prof. HANS KRUUS.

Sakslaste poolt otseselt ja avameelselt sõnastatud hävitusplaanid eesti rahva kohta on pikemat aega juba aastat kaheksakümne päevakorras olnud. See ei tähenda aga sugugi veel, nagu poleks meie rahva likvideerimise küsimus palju varasema päritoluga. See tõusis päevakorda juba saksa röövrüütite esimese sisestungiga eestlaste maa'e XIII sajandi algul. Et pääseda hävitusest, selleks meie rahvas võitleski, võitles oma vabaduse, iseseisvuse ja au eest, teades, et rahva orjastus on ühtlasi tema hävitamine. Kui kahekümne-aastase verise ja hävitava võitluse järel meie meliiste esivanemate imeteldavalt sitke ja vapper vastupanu murti, asetati eesti rahvas pika dase, kestva hävimise olukorda.

Rahva poliitiline orjastus koos jõledamate aadlaste ja vägivallategudega võinule pääsenud saksa okupantide poolt tähendas meie rahva kestvat poliitilis-moraalset vägistamist ja hävitamist. Rahva piiritu majandusliku kurnamisega suruti ta kõige armutusse elutingimustesse, kus ta füüsiliselt pidi manduma. Orjusse aheldatud ja üe jõu käivate koormuste all vaesunud ja väsinud rahvas ei saanud omada vajalikke eeldusi edukaks kultuuriliseks loominguks; ta pidi känguma ka vaimiliselt. — Nii toimus olukorras, millesse meie rahvas saksa okupantide poolt suruti, aastasadade kestel tema lakkamatu ja uatustlik hävitamine.

Ent kõige selle juures ei saanud teostuda ometi eesti rahva lõplik likvideerimine. Saksa orjastajad ei saanud paljude sajandite kestel seda eesmärki endale seada. Ja seda sel lihtsal põhjusel, et nad vajasisid orje ja tööjõudu, kel'e kurnamisest elatuda ja endale mõnueu võimaldada. Pole kahtlust, et saksa talupoja-kolonisti puudumine eesti rahva edasipüsimise küsimust suurel määral lihtsustas. Väikearvulisele ja õhukesele saksa ülimuskihi'e oli eesti rahva likvideerimine, ka siis, kui ta seda oleks taotlenudki, täiesti üle jõu käivaks ettevõtteks.

Kõige olulisemaks teguriks eesti rahva püsijäämisele oli siiski rahva enda elutahe, elujõud ja võitlustahe. Ja nende kandel o'i meie rahva võimsaimaks vastuseks saksa okupantide poolt pealesunnitud olukorra hävitavale tendentsidele lakkamatu võitlus oma orjastajate vastu. Sellest võitlusest sai olulisem osa eesti rahva ajaloo põhisisus. See võitlus nõudis palju ohvreid, tõi rahvale ka palju füüsilist hävitust. Kuid ta oli kõigil aegadel meie rahva püsijäämise kandvamaid tegureid. Iga võitlusakt võõrsilt tulnud ikestajate ja kurnajate vastu oli meie rahva elujõu ja

elutahte avaldus ja suurendas tema ajaloolist poliitilist pärandit, millest ka järgmised sugupõlvad ammutasid uut jõudu, julgust ja tahet püsti seista ning püsti tõusta. Eestlaste muistne vabadusvõitlus, Jüriöö ülestõus ja teised rohkearvulised ülestõusud järgmistel aegadel ei kustunud oma ajaga, vaid jäid igavesti elama selles jõuduandvas raudvaras, milleks on rahvale tema ajalugu.

Võitlusega vastas eesti rahvas ka neile juhtunud hävitusplaanidele, mis tekkisid sakslaste poliitilises programmis viimase kaheksakümne aasta kestel. Nagu nägime, oli eesti rahvusliku ärkamisaja agupool nende hävitusplaanide kujunemisel eriti kriitiliseks ajajärguks. Kui möödunud sajandi 60-ndail ja 70-ndail aastail balti-sakslus eriti jõhkralt ja varjamatult asus kuulutama eesti rahvale kadu, propageerides tema saksastamist, siis vastas eesti ühiskond kõige meelekindlamalt võitlusega selle vastu.

Kui viljandimaa'ased (koolmeistrid ja talupojad) 60-ndate aastate algusest algatasid eesti emakeelse kooli asutamise mõtte, siis olid nad esiaegu veel naiivses usus, et ka kohalikud sakslased võiksid seda toetada. Kuid juba esimene kokkupuude selles asjas sakslastega (C. Schirreniga Opetatud Eesti Seitsis) näitas viljandimaalastele otseselt, et „saksa sõbrad“ „oma germaniseerimise“ juuga meie vastaseks said ja viimaks seda asja koguni ärarikku-da püüdsid, nagu kirjutab eestlasest asjaosaline — Holstre koolmeister J. Adamson. Siitpea'e tõmbus selle eesti rahvusliku ürituse puhul selge ja kindel vahejoon eestlaste ja sakslaste vahele.

Kui sakslaste rünnakud eesti rahvusliku liikumise vastu järg-

nevalt üha tugevnesid, siis valasid nad aina uut õli eesti rahvuslikku võitlustule. Seles võitlusolukorras tuli eesti rahvuslikel haritlasil lüüa lahinguid ka oma rahva eluõiguse, püsijäämise, tema emakeelse kooi ja kultuuri eest. Sakslaste hävitusplaanid põhjustasid eesti haritlasi eriti juurdlema küsimust oma rahva elujõust ja tema kultuurilisest väärtusest. Juureldes seda, jõudis J. Hurt otsusele, et „Eestlased mitte kärb'ased ei ole, kes täna sünnivad ja homme surevad, vaid üks vana ja visa rahva sugu, kes ammu juba i'mas elanud ja ka pärast meid veel kaua kestma saab“. Ja eesti rahva saksastamise plaane tuli samal autoril tagasi tõrjuda: „Ei jalegil Seitse sada aastat üheselamist Sakslastega ei ole meid Saksaks muuta ega tõiseks teha jõudnud ja ei saa ka tõine seitse sada pärast meid seda tegema“.

Eesti rahva'e surmakella lömine sakslaste poolt 60-ndail ja 70-ndail aastail põhjustas J. Hurta õige üksikajaliselt välja hurendama meie rahva edasipüsimise, tema elujõu ja väärtuse ideoloogiat, mis jäi kauaks ajaks eesti ühiskonda mobiliseerivaks ja edasiviivaks teguriks. Ja rahvas ise vastas temale kadu kuulutamise'e üha suureneva trotsiga ja tõusva võitlustahtega kutsumatute matusele vastu.

Kui esimese maailmasõja päevil sakslased panid uuesti lõikavalt helisema surmakella eesti rahva'e, kujunes see tegelikult häirekellaks, mis kutsus ües võitlusele. Oma olemasolus ohusatud rahvas vastas vankumatu vastupanuga saksa okupantidele 1918. a., millal ajalooline verivaenlane tegi u'atuslikke ettevalmistusi meie rahva likvideerimiseks. Eesti rahva vastus sakslaste hävitusplaanidele oli ka tema

võitlus Balti Landeswehri vastu ja võit selle üle Vönnu väljadel 1919. a. suvel.

Võitlus enneolematu ulatuses on eesti rahva vastus ka praeguses Suures Isamaasõjas saksa fa-shistide hävitusplaanidele, mis on metsikumad ja jõhkramad kui kõik varem seipsetud, mille teostamine on käima pandud ja mis oma verisemas osas on veel ootamas järjekorda. Selle võitluse eeldused ja kogu olukord, mil'es ta toimub, on põhjalikult teissugused kui kunagi varem.

Nagu juba tähendatud, said balti-saksluse hävitusplaanid eesti rahva kohta juba esimeses maailmasõjas ka saksa imperialismi omadeks. Praeguses, teises maailmasõjas kannab ja teostab neid hävitusplaanide terve-nisti saksa imperialism. Varem ainult balti-saksluse vastu seisnud eesti rahvas on asetatud nüüd vastamisi kogu saksa imperialismiga, tema hitlerliku riigiga.

Po'e kahtlust, et meie rahva elupaevad oleksid loetud, kui ta seisaks üksi koletise vastu. Ja asjata oleks siis meil katse end lohutada sellise argumentiga, nagu see oli veel mõeldav J. Hurda päevil, kes eesti rahva püsijäämist põhjendades võis väita, et raudteed „ei saa meie rahvast ära viia ega tõist asemele tooma“. Ja samuti ei kõba meile keset hitlerliku riigi ja armee poolt varemolematu mõõtemetes kordasaadatud ja edaspidi teostatavat hävitust uskuda J. Hurda kombel eesti rahva vägivaldse hävitamise võimatust. Kes võiks küll nüüd pärast neid hitlerlaste metsikuid roimi veel ööda, et selleks on „sõjapidamise viis käesoleval ajal ning tulevikus liiga humanne ja riiklikud olukorrad Euroopas liiga korraldatud“, nagu seda väitis Hurt? Hitlerlik riik on taas elustanud jöhkraima barbaarsuse, mis kasutades tehnika moodsaimaid saavutusi on suute'ine hävitama suuremaidki rahvaid, kui seda on eesti rahvas.

Agas seep see ongi, et eesti rahvas ei seisa oma praeguses otsustavas võitluses oma ajaloolise verivaenlase vastu mitte üksi. Tema võitlus nüüd on osa sellest määratud heitlusest, mida peavad Nõukogude Liidu rahvad ja kogu maailma vabadustarmastavad rahvad oma olemasolu, vabaduse, iseseisvuse ja au eest. Selle võitluse tee läheb hitlerliku armee, hitlerliku riigi ja tema „uue korra“ hävitamise kaudu. Selle eesmärgi saavutamiseks hävitatakse ka lõplikult kõik need sakslaste hävitusplaanid, mis nii kaua on ohanud eesti rahvast ja mis hitlerlaste poolt on tõstetud kõige verisemasse järku.

randused välja veetud, siis tuleb järjekordne lõpp ka „suvitushooajale“ Saaremaal. Suvitajast saab aktsiaseltsile Hitler ja Ko „elav kaup“, keda laaditakse laevadele ja viiakse Saksamaale sunnitööpörgusse. Saaremaal suuri misli vähe — seal on raske end varjata. Ja keegi ei või kindel olla, et Läänemere sõjapiirkonnas need orjaleavad oma laadungitega ter-vetena pääsevad kuhugi Rügenile või Bremenisse.

Eesti rahvale on kõige õigem jääda oma kodude kaitsele, astuda vastu igasugusele evakueerimisele — sest see on hukki elule ja aastakümneid tehtud elutööle. Seistes oma kodude ja omaste eest, tõstes tasujarelv saksa röövlite vastu, säilitavad eestlased oma elu ja vabaduse ja saavad tagasi ka peremeheõigused oma maale ja oma tööle. Punaarmee, kelle ridades võitleb kümneid tuhandeid vapraid eesti mehi, kes võitlevad oma sünnimaa ja oma rahva päästmise eest saksa rööv-vallutajast, toob vabaduse eesti rahvale, ja eestlastel ei ole vaja mingit pagemist, mis saaks neile kindlasti saatustlikuks.

Võideldes sakslaste vastu kindlustab eesti rahvas endale elu ja vabaduse.

H. TOOMASU.

Narva ajaloolisel värvatel sel-sab 1944. aasta kevadel Punaar-mee sõdur. Kui aasta tagasi frit-sud veel lootsid hoida enda käes Doni steppe ja Ukraina rikkust, siis nüüd nad on aasta jooksul õppinud tundma Punaarmee Kuubani Odessani, Donist Prutini ja Leningradist Narvani. Narva all vangi langenud saksa majori Hen-keli juurest leitud märkmik kir-jeldab olukorda saksa armee, et see on äärmiselt laostunud ja paa-niline.

Ja just toosama major rahu-s-tas Narva rindel enne lahingut sõdureid sel'lega, et neile on an-tud rahulik lõik ja nad võivad sisse kasvada vene tingimustesse. Saksa 214. diviis lakkas olemast. Hitleri parimad diviisid purustati Leningradi all. Narvat käskis Hitler kaitsta kui viimast punkti enne Königsbergi. Ja nüüd tem-beldavad sakslased endid eestlaste sõpradeks ja „kaitsevad“ Narva all Eestit!

Agas mis me näeme? Eks põle ju terve Narva ümbrus ja saksla-sed viisid ära Narva haiglast ise-gi vanni, klaasid ja kahvelkivid. Nad viivad kaasa ukseingid ja pliidirõngad. Nad ei pea ühtki lubadust. Igapäevane on nähe, et enne külast taganemist aetakse küla elanikud poole tunni jooksul välja ja kõik hooned põletatakse maatas. Rahvast hirmutatakse „punaste“ tulekuga, kes kõik ta-pavad ja rüüstavad. Ja nende eest tuleb muidugi rahvas „päästa“ — ajada Saksamaa'e sunnitööle.

Kui eesti rahvusliku väeosa võitlejad tulid oma sünnimaa pin-nale, leidsid nad eest kõikjalt sur-ma ja hävituse jälgi. Seersant V. Tiikman jutustab, kuidas ta on leidnud sakslaste poolt tapetud naise laiba, mis oli piinadega ko-hutavalt moonutatud ja peale ohvri surma veel läbi torgitud ja lõhki lõigatud. Sellised on saks-lased ja nii võivad toimida vaid kõige metsikumad ja südametun-nistusega inimesed. Aga 1944. a. kevad ei ole enam 1942. a. kevad. Praegu timukas väriseb. Nõuko-gude maa põleb lga hitlerlaste jal-ge all, iga puu ja põõsas heidab neile vihkamise varje. Süütoendusi on palju. On lähenemas lõpp. Kätemaksu karistav käsi kerkib kõigi põletatud linnade, külade ja jäljetute haudade kohalt. On saa-bunud aeg, kus teutoonide järgla-sed lunastavad oma kuritööd ko-gu inimkonna ees.

V. KALJUMAE.

Badoglio valitsuse resolutsioon

Badoglio valitsus avaldas Itaalia välispoliitika kohta reso-lutsiooni, mis oli valitsuses ühel häälel heaks kiidetud. Resolutsioonis öeldakse: „Kogu fashistliku valitsuse välispoliitika oli vast-olus itaalia rahva tahte ja hu-videga; ta orjastas ja reetis rah-vast, kui ta koos hitlerliku Sak-samaaga hülgas rahvusvahelise solidaarsuse ideaalid ja organisat-sioonid ning tõmbas rahva Itaalia huvidele hoopis vastuvõetama-tusse sõtta Prantsusmaa ja Ing-lismaa ning seepeale Nõukogude Venemaa, Ameerika Ühendriikide, Kreeka, Jugoslaavia — ja kõiki-d rahvaste vastu, keilega Itaalia on huvitatud alal hoidma häid suhteid.“

Olles uhke sellele, et ta võit-leb oma tõelise vaenlase vastu, kavatseb Itaalia jätkata sõda ku-ni hitlerliku Saksamaa lõpliku lüüasaamiseni, sest saksa rassi türannia ja militarismi kaotamine vastab samuti itaallaste kõrgema-tele huvidele.“

Resolutsioonis öeldakse, et Ba-doglio valitsus kavatseb üksik-asjaliselt ja karmilt uurida üle-kohut ja vägivallaakte, mis fa-shistid on toime pannud, ja süüdlasi karmilt karistada.

Nõukogude linnade kangelas-likule kaitsele pühendatud näitus Londonis

Londoni East-Endi töölislinna-osas avati näitus, mis on pühen-datud Kangelaslike Nõukogude linnade Stalingradi, Leningradi ja Sevastopoli kaitsemisele. Näitust on külastanud tuhanded inimesed.

Trofeautod.

A. Hoidre rindejoonis.

Pahempidi pööratud Saaremaa asjad

Kindralkomissar Litzmanni fashistliku piitsa all oleval Eesti-maal või teiste sõnadega — Hit-leri „Uue Euroopa“ nimelise kaubandusaktiivselt „Ostlandi“ osakonnas on hakatud viimasel ajal erilist tähelepanu pöörama Saare-maale. Seda tehakse sellise aga-rusega, et paistab, nagu muud maad maailmas ei olegi kui Saare-maa. „Uue Euroopa“ kauba-agendid, kes on kaotanud suure-pärased „ärid“ Nõukogude Ukrai-nas ja Krimmis ning kelle „ot-sad“ kipuvad käest minema ka Rumeenias ja Ungaris, — soovitavad nüüd äkki imelahkesti kodust Saaremaalest küll suvituskohana — lühiajalise reisi tegemi-seks — evakueerimise nime all — vabasse loodusse“ jne. Juba lase-vad trükikodade rotatsioonid välja kuulutusi „Saaremaal noor-tepäv“, „Rahvapidu“, „Avatud rida uusi peatuskodusid“ jne. — lõpmatult. Ja kõik see veel — uskuge või mitte — päris vähes-te kuludega.

Kas see „imelahkus“ ei ole vahest rebasekavalus?

Ja ongi nii. Need võiga mää-

ritud Saaremaa jutud on pahem-pidi pööratud hundijutud.

Kuigi Litzmann, Uluots, Mäe ja teised aferistid püüavad teha nägu, et sakste kaikkavõim Eestis ei mõtlegi kokku variseda, ei saa nad seda olematuks teha, mis on teada laiadel rahvahulkadel, et hitlerlased vaaguvad viimaseid hingetõmbeid peatse kokkuvarise-mise eel. Eesti rahvahulgad val-mistuvad saksa okupantidelt võtma tagasi oma varandusi ja pere-meheõigusi, mille sakslased olid tunnistanud endi omaks juba enne sõda 1941. a. Berliinis Mäe rahvareeturike kätutäie heaks-kiitmisel. Saksa kiskjad aga ei taha anda käest midagi, mida nad on haaranud, ja nüüd Punaarmee peatse eesti rahvast vabastava sis-setungi eel on nende p'aan võtta rahvalt viimne ja tassida see veel lisaks „Suur-Saksamaa“ röövlai-ta Hitleri ladudesse.

Seda teha ei ole aga lihtne. Eesti rahvas seisab oma kodude kait-sel. Tõelised kaitsevad oma vabrikuid, haritlased — eesti rahn-kultuurivarasid, talupojad — oma maad ja leiba. Mis jääb sakslastel teha? — Inimestest on va-tja lahti saada.

Raudteetransport on aga koor-matud rinde lappimisega ja eest-lased — need ei igatse sugugi sakslastega „saatuseühitlust“ Sak-samaale soitmiseks. Kul see rööv-likoobas kord õhku lendab, siis ei ole pääsu ka eestlastel.

Saaremaa pidi siis tulema appi Litzmanni kaubakontorile. Mand-rist eemal — ja igati sobib. Alus-tati siis sellega. Kõigepealt suvitamisega. Aga sesoon oli liiga varajane. Ja segadust tegi, et vanal ajal tuldi Saaremaalt ikka suveks „suurele maale“, — kuidas seal nüüd töötsti leida? Sakslased hakkasid siis tarvitama teist mee-todi — anti valida: Saksamaale või Saaremaale. Maad on mõle-mad. Teadagi valiti siis ikka Saare-maa.

Agas armsad eestlased. Kuigi Saaremaa on üks ilus maa, seal suisel ajal on ilus elada, on Saaremaa siiski sakslaste lõks — mitte sugugi parem kui Saksa-maa. Ta kujuneb sinnameelitatute määratu suureks vangilaagriks. Isoleerituna mandrist on sakslaste kontrollida, et sealt keegi ei saa tulema. Saaremaa kivisel ja kada-kasel pinnal on leiba vähe ja sin-na vangistatuile ei mõtlegi sakslased tuua enam toidupoolist. Kui eestlaste kodud on paljaks röövit-ud ja põlema pistetud ning va-

Teraspantser roostetub

Raskelt sammus ta itta — lakk uhkelt lehvimas ja verest nõretavate rusikatega tagudes vastu TBC-st puretud rinda — joovastuses rippuvatest laipadest kaagil.

Merehärjana surus ta lõuad kohevile ja kriiskas hüsteerilises dileeriumis —

ORJAD — PÖLVITAGE!

— SEE OLI AASTAL 1941 —

Ajaratas liikus ja liigub.

Tehti palju ja tehakse veel enam.

— ON KEVAD 1944 —

MAI tervitab meid — ja millega?

Lahingukõmin kostab kaugelt läänepiirilt.

— Mustalt-merelt kuulduvad kevadised helid —

Adolf läks Jaltast merele oma lõhkise künaga! —

Rumeenia viiul kaebab paluvalt —

ARA LÖÖ!

Itaalia dissoneerivad serenadid ajavad isegi ebumusikaalse „Ferdinandi“ terassoomuse „kananahka“.

Saksa rautatud saabas vajutab vasalli kõrile ja väike „pärdik“ sosistab kõrva moraalseks julgustuseks — TOETAGE TELGE!

Kunagine suur ja vägev koloss püüab põgeneda enda hämarduvast saatusest.

„Ferdinand“ ei taha olla enam „Ferdinand“ ja „Tiiger“ püüab hii-repojana pügeda purustavatest kaitustest „föhreri“ magamistuppa — aitab, — aitab — vahetame osad — mine ja veendu enda nahal — pluksub endise kuningliku mõirgega Adolphi ideefix.

Tedretähine sakslanna väriseb — surmatuudeld idast — tonnid räuda taevast, — keegi ei suuda teda veenda ega trööstida, ta saab aru — jumaladatud sõjamasin roostetub. — Rooste sõõbimise hääli summutab kõik teised hääled.

Saksamaa poolt „võndatud suurfilm „Drang nach Osten“ on lõpemas.

Ekraanile on ilmumas suurte tähtedega „ENDE“ — LÖPPI!

A. U.

Churchilli kõne alamkojas

24. mail esines Churchill alamkojas „kõnega Inglismaa välispoliitikat.“

„Käesoleval momendil,“ ütles Churchill, „on meie ühiseks eesmärgiks nii poliitikas kui ka sõjas — anda vaenlasele võimalikult kiiresti lõplik löök.“

Edasi andis Churchill seletusi Inglismaa suhetest Türgiga: „Suur pettumus, mille ma üle elasin möödunud aasta oktoobris, kui ma ei olnud suuteline koguma jõude üleklaulu saavutamiseks Egeuse meres kohe pärast Itaalia kapituleerumist, tõi enesega kaasa asjaolu, et Türgi asus liiga ettevaatlikule seisukohale. Lühidusi meie lootused, et Türgi astub kohe julgelt sõtta, või annab vähemalt meie tegutsemiseks vajalikke lennuvæe baase. Pärast seda kui olime andnud Türgile ainult 1943. aastal 20 miljoni naelsterlingi ulatuses inglise ja ameerika relvi, lõpetasime selle protsessi ja lakkasime teda kaasa tõmbamast ühinenud suurriikide ridadesse. Möödunud aasta lõpul ja käesoleva aasta alul hindasid nende sõjategelased kõige süngemalt venelaste väljavaateid Lõuna-Venemaal ja Krimmis. Nad ei võinud sellest undki näha, et suve alguseks asub Punaarmee juba Karpaatide jalal ja on välja jõudnud Pruti ja Sereti jõe, või et Sevastopol ja Odessa oleksid Nõukogude vaprast, võimsa ja energilise surve tõttu jälle tagasi viidud ja vabastatud. Hinnates üle oma olukorra ohlikkust, suurendasid meie türki sõbrad oma nõudmisi relvade saatmise alal selle määran, et kui arvesse võtta transpordi võimalusi, oleks sõda juba selleks ajaks kindlasti ammu lõppenud, kuni me oleksime suutnud nõutavad saadetised kohale toimetada. Sellepärast lõpetasime meie relvade saatmise Türgisse, sest näib olevat tõenäoline, et pärast üleulatud pettumust Egeuse merel suudavad liitlased võtta sõja Balkanil ja üldse terves Kagu-Euroopas ilma Türgi abita, kuigi Türgi abi muidugi oleks kiirendanud seda.“

Peatudes Itaalia küsimusel ütles Churchill: „Itaalia rahva rõhuv enamus oleks peale Mussolini kukutamist soovinud võimalikult kiiresti asuda oma kohale kõrvuti inglise ja ameerika vägedega, kes, nagu loodeti, pidid kiiresti vabas-

tama maa sakslastest. Kuid seda ei juhtunud. Kõik Itaalia väed, kes oleksid võinud kaitsta Itaaliat, oli Mussolini matnud Aafrika kõrbedesse, Hitler — Vene lumelagendikele. Võib-olla oleksime pärast Mussolini langemist pidanud tegutsema kiiremini ja julgemalt, kuid on kindel, et liitlased peksavad hitlerlased Itaaliast minema ja loodame väga sellele, et meie väed ei tarvitse pidada lahinguid Rooma pärast.“

Peatudes Jugoslaavia küsimustel, ütles Churchill, et liitlaste eesmärk seisab sellise olukorra saavutamises, kus kõik Jugoslaavia ja Serbia ühendatud jõud tegutseksid koos marssal Tito juhtimisel ühtse ja iseseisva Jugoslaavia huvides. Sellepärast toetavad liitlased igati marssal Titot, kes peab kangelaslikku ja kasvavat võitlust saksa armee vastu.

Poola idapiiride korraldamise küsimust käsitles Churchill ütles, et igasuguse territoriaalse loovutuse eest oma idapiiridest Poola peab saama endale maad Saksamaa arvelt, mis kindlustab temale laia väljapääsu merele ning hea, kohase ja küllaldase territooriumi, kus poola rahvas võib julgena elada. Inglismaa kui ka Ühendriigid tervitavad igasugust kokkulepet Nõukogude Liidu ja Poola vahel.

Edasi kõneles Churchill tunnustavalt Prantsuse Rahvusliku Vabastamiskomitee suurest tööst ja tema käsutuses olevatest vägedest, eriti Prantsusmaa võimsast pörandalusest armeest, ning asetas ta oma võimsuselt Hitleri vastases võitluses neljandale kohale. Kuid Ameerika Ühendriikide ja Suur-Britannia pole võimalik tunnustada Prantsuse Vabastamiskomitee Prantsusmaa valitsuseks, isegi mitte ajutiseks valitsuseks, sest ei saa olla selles veendunud, kas ta esindab prantsuse rahvast samuti nagu Suur-Britannia, Ameerika Ühendriikide ja Nõukogude Venemaa valitsused esindavad täielikult oma rahvaid.

Peatudes Nõukogude Liidu välispoliitika küsimustel, Churchill märkis erilist, et Nõukogude Liidu poolt Rumeeniale esitatud tingimused ei näinud ette Rumeenia ühiskondlike olude muutmist ja olid mitmes suhtes haruldast suuremeelsed. Nõukogude Liit on näidanud üles ka suurt kan-

natlikkust Soome suhtes. Märkides, et inglise informatsiooninisteeriumi ametnikel oli hiljuti võimalik külastada Venemaad ja isiklikult tutvuda sellega, mis neid huvitas, jätkas Churchill:

„Pole midagi juhtunud, mis sunniks meid kahetsema 20-aastase lepingu allkirjutamist, mis on meie vastastikuse koostöö peamiseks aluseks.“

Churchill ütles veel, et ühteist on selgunud ka tulevase maailma organiseerimise kavast. Esiteks — võitlust jätkatakse kuni täieliku lõpuni, kuni Saksamaa on kapituleerunud, natsism välja juuritud ja natslikult parteilt võetud igasugune võimalus kurja teha. Teiseks — Atlandi Charta on suunanäitajaks ja väljendab nende suurriikide kindlat seisukohta, kes peavad praegu ühist võitlust türannia vastu. Kolmandaks — Atlandi Charta ei seo liitlasi mingil viisil tuleviku Saksamaa suhtes.

Sõja ärahoidmise eesmärgil peab loodama sest sõjast võitjate-na väljatulnud suurriikidest koosnev ülemaailmalse nõukogu, kes on kohustatud alal hoidma kindla miinimumi relvi — rahu kindlustamise eesmärgil.

SÕJATEGEVUS ITAALIAS

Inglise 8. armee vallutas Alguino ja Piedimonte linna. Selle-ga on „Hitleri liin“ likvideeritud. Liri orus jätkab 8. inglise armee Melfa jõe äärestest sillapeakindlustustest edasitungi. Paremal tiival on vaenlastest puhastatud Terelle, Montecairo ja Ros-Casecca.

Ameerika 5. armee väeosad, kelle valduses on terve Pontini soode piirkond, asusid Littorioos, Sabaudasse ja Pontini sakslaste poolt vastupanu kohtamata. Ameerika 5. armee väeosad on vallutanud suure territooriumi koos San Giovanni, Pastena ja Montorotonda. Vastavalt viimastele andmetele peavad liitlaste väed praegu lahinguid Valmonte ja Velletria piirkonnas. Prantsuse väed on tunginud Cepranosse.

28. mai hommikul algas uus pealetung Albano järve piirkonnas (12 miili Roomast lõuna pool). Esialgsel andmel sakslased taanduvad, et asuda uutele põhjapoolsetele positsioonidele.

Eesti sportlased meenutavad võistluspäevi Uuralis

Taas on kevad rindel ja taga-las, isamaasõja lõppvõitluste võiduperiood. Raskelt pauguvad kahurid ja püssid, tiirlevad pommituslennukid ja ründavad tankid. Tähelepanuga kuulab maailm seda moodsat kontserti.

Nõukogude suur maa on haaranud kogu oma jõu ja rahva pühha tahte, et pühkida kodupinnalt laguneva saksa armee viimased riismed.

Neil kevadistel päevadel koh-tad kodumaa suures pealinnas Eestis ENSV sportlastega. Pakil küsimusi kuulad, millest pajatavad nood noored tagalas võitlevad san-garid. Milline on olnud sündmus-te areng Eesti spordirindel isamaasõja ajal.

Suusatajate kolmik — Kaaristo, Särak ja Pahlha on nüüd juba unustamas Siberi valgeid steppe ning talvekargust. Ainult mälestustist jutustavad nad veel, meenutades sportlasi — sõpru töö ja võistlustel. Nad jutustavad õpin-guist Sverdlovski kehakultuuri tehnikumis.

„Tänu valitsusele, kes andis meile võimaluse isetegevuseks ning enese täiendamiseks nii teoreetiliselt kui ka praktiliselt armastatud alal, suusatamisel.“

Kooli astumisel oli tingimuseks, et iga õpilane-sportlane peab vähemalt 10 päeva töötama kolhoosis, kust saadi toiduaineid. Algava talve suusamõnude nautimiseks oli vaja end mitmekülgset kindlustada. Asuti tööle Sverdlovskist 45 km kaugusel olevas Keljova külas, Kalinini nimelises kolhoosis. Kümnepäevase töö tulemusena parandati vesiveski ja koristati hiigelpõllutäied vilja. Eeskujuliku töö eest premeeriti eestlastest kolmik kolhoosi juht-konna poolt.

Tõuga aga käis rööbiti pidev ettevalmistus talvehooajaks, kuna eestlased tahtsid olla parimad oblastis. Ja hea treeningu tulemusena saavutasidki eestlased Uurali sõjaringkonna võistlustel I, II ja III koha. Ja nii kaitses eestlaste kolmik kõikjal vapralt eesti sport-lase head nime.

UUED SPORDISÕBRAD.

Kolm aastat kestnud tutvus Nõukogude Liidu ja Eesti NSV noorte vahel on neid tihedalt lähendanud ja kujundanud sõpradeks. Vastastikune huvi kirjanduse, kunsti, spordi ja isetegevuse vastu on ühises võitluses loonud sidemed, mis kunagi ei katke.

Vello Kaaristo jutustab: „Kehaline kasvatus on Nõukogude Liidus kujunenud mitmel spordialal masse haaravaks. Suusatamine on hõlmanud suuri rahvahulki, nii et suusatamist võib õigustatult nimetada massisportlaks.“

Võisteldes ja õppides Sverdlovski tehnikumis tutvusin Nõukogude Liidu parimate suusatajatega ja sellele on järgnenud hea sõprus. Kui vaadelda spordi arengut raskeil sõjapäevil ja meie sportlaste tegevusvõimalusi, siis tuleb esmajoones esile tõsta seda hoolitsust, millega valitsus on soodustanud kehakultuuri.

Vanade ja noorte sportlaste nimel tahan tänada meie valitsust ja selle liikmeid, kes on kujunenud aktivistide rivi eelkäijaks.

Austus ja siiras tänu spordisale sm. Kressile, kes elab ühiselt kaasa meie murede ja meie rõõmudega. Seltsimehed Sepre, Veimer, Kumm, Lüss ja Erit on oma igapäevase töö kõrval leidnud aega ka juhtida ja organiseerida sportlasperet.

Tänuks sellele vastutulelikkusele ja huvitundmisele spordi tulevase arengu üle, töötame meie sportlased kõikjal ja alati, et kaitsta ausalt eestlase nime. Võistlusil on meie eesmärgiks ainult parimad saavutised.

Et just sõjapäevil, millal tööd ja muret külluses, leitakse aega meie spordi eest hoolitsusemeks, see näitab, kuivõrd elulähedase suhtub meie valitsus kõigesse.“

ESTER TARTU.

Toimetuse kolleegium.

Eesti kunsti arutluskoozolek Moskvast

Mai algul korraldati Eesti NSV Kunstidevalitsuse ja Eesti NSV Riiklike Kunstiansambrite juhatusel poolt arutluskoozolek Moskvas 3. mail Tshaikovski-nimelises saalis. Arutletava kontserdi programmi moodustasid mees- ja segakooride ja capella esinemised ENSV teenelise kunstitegelase Gustav Ernesaksa ja Jüri Variste juhatusel, solistide — ENSV teenelise kunstniku Vladimir Alumäe, klaveriduetti (Anna Klas ja ENSV teeneline kunstnik Bruno Lukk) ja laulja Olga Lündi esinemised ning rahvalaulude ja -tantsude montaaž ENSV teenelise kunstitegelase Priit Põldroosi lavastusel. Sellel arutlusel, mis toimus ENSV RKN Alalise Esinduse ruumides, viibisid: ENSV valitsuse liikmed seltsimehed Oskar Sepre ja Olga Lauristin, Kunstidevalitsuse esimehe asetäitja Paul Rummo, Moskva muusika- ja teatrielu tähtsamad esindajad nagu Moskva Riikliku konservatooriumi professor, kunstiajaloo doktor Raiski, Vene NFSV Rahvakunstnik Migai, Oleeidulise Teatriühingu Muusikakabineti esimees, teeneline kunstitegelane sm. Bogdanovitsh, Oleeidulise Teatriühingu Balti kabineti esimees professor Pelshe, muusikateadlased ja kriitikud Gorodinski, Rabinovitsh, professor Aspelund ja teised, samuti ERKA juhatusel esindajad ja eesti kunsti silmapaistvamad tegelased. Arutluse avas professor Raiski ettekanne, milles ta peatus eelkõige kooril. Hoolimata sellest, et ansambli koor on oma koosseisult suhteliselt väike, on ta väeldamatult eesti muusikaalu sil-

mapaistvamaks avalduseks. Ta on eesti kõrge koorikultuuri elavaks näiteks. Kõlaline puhtus, rütmil täpsus ja suurepärase diktsiooni, mis võimaldab isegi keele mitte-tundjal sõnu tabada ja korrata, — kõik need on omadused, mis asetavad koori ja tema juhid väga kõrgele astmele.

Koori koosseisu kuulub keskmise väärtusega häälematerjali kõrval ka terve rida noori lauljaid, kellel on silmapaistvad anded ja kellele tuleb pöörata erilist tähelepanu. Oheks selliseks on näiteks noor bariton Georg Ots, kes on oma andekuse pärinud võib-olla isalt, ooperilauljalt tenor Karl Otsalt.

Väga kõrge hinnangu andis professor Raiski kõigile kontserdil esinenud solistidele, kes Moskva kuulajale on tuntud oma arvukate esinemiste kaudu Moskva kontsertlavadel.

Eesti rahvatantsud on professor Raiski sõnade järgi võrratud oma värsksuse ja siira sundimatus poolest. Väike, hästi distiplineeritud kollektiiv (ballettmeister Taarna) tuli oma ülesandega suurepäraselt toime. Samuti leidis märkimist Paul Varandi, kes täitis sel kontserdil konferransjee osa.

Pärast ettekannet toimus elav mõtetevahetus, millest võtsid osa Moskva ja eesti kunstitegelased.

Nimetatud kontserti analüüsis kriitiliselt muusikateadlane ja kriitik Gorodinski. Professor Raiski sõnadele, mis puudutasid koori,

lisas sm. Gorodinski järgmist: „Hoolimata vene koorikultuuri kõrge tasemest minevikus, on ta langenud just selle tõttu, et vene koorid on loobunud ja capella laulmise moodusest. Ainult viimasel ajal on seda zhanri hakatud uuesti kultiveerima. Praegusel ajal on vene kooridel kahtlematult põhjust õppida Eesti Riiklike Kunstiansambrite väikeselt koorilt.“

Eriti üksikasjalikult peatus sm. Gorodinski Eugen Kapi instrumentaalloomingul ja selle loomingu esitajate meisterlikkusel. Olles alles hiljuti tagasi pöördunud Moskvasse oli sm. Gorodinski esmakordselt võimalus tutvuda selle silmapaistva eesti helilooja loomingu. Kapi loomingu on tunda tugevat individuaalset omapära, mis väljendub tema muusika veidi karmis, tagasihoidlikus iseloomus. Sama omapära, mis on ühendatud suure lihtsusega, hoo-vab Vladimir Alumäe meisterlikust mängust.

Erilist märkimist väärib duett klaverile Anna Klasi ja Bruno Lukki ettekandes. See duett on kahtlemata üks parimaid Nõukogude Liidus. Nende koostöö on niivõrd täiuslik, et on raske jalgida neid momente, kus teemad lähevad ühelt esitajalt üle teisele.

Olga Lünd, kes esitas sügavdramaatilise aaria E. Kapi ooperist „Tasuleegid“, näitas oma ettekandega kõrget muusikakultuuri. Ta veelleb oma muusikaalsusega ja kauni esituslaadiga.

Rahvatantsu probleemide ulatustliku analüüsiga esines silmapaistev balletikriitik sm. Golubev, kes hindas kõrgelt värsket, omapärast eesti tantsu, mille esitajad olid rietatud ENSV teenelise

kunstniku Adamson-Ericu kavandite järgi valmistatud rahvarii-deisse.

Muusikatundja Rabinovitsh, kes on tuttav ER Kunstiansambritega alates nende esimesest esinemisest Moskvast, märkis ära nende kollektiivide üha jätkuvat kasvu. Tundes interpretaatoreid-soliste nende iseseisvate kontsertide järgi, kus esitati Lääne-Euroopa ja vene klassikute teoseid ja kõrgelt hinnates nende poolt mitmesuguste stiilide interpreteerimist, väljendas sm. Rabinovitsh soovi kuulda ka kooride ettekandes Lääne-Euroopa ja vene kooriklassikat.

Suure tähelepanuga kuulati ENSV teenelise kunstitegelase sm. Ernesaksa kõnet, kes rääkis eesti kooritraditsioonidest, mis on seotud kunstiilise isetegevusega, esimestest kooridest Eestis, laulupidudest, milledest osavõtt ulatus 20.000 inimeseni.

Anna Klas oma sõnavõtus val-gustas rahvalaulude kunstilise ümbertöötamise probleemi ja eesti heliloojate originaalse laululoomingu iseloomu.

ENSV teeneline kunstnik Adamson-Eric puudutas meile uut kunstiilist vormi — rahvalaulude ja -tantsude ansambli, milles me oleme alles otsingute teel. Vastavalt eesti kooritraditsioonidele rajaneb meie rahvaansambel esmajoones meie iseloomulikule koori-zhanrile — a capella.

Lõppsõnas tänas ansambli kunstiline juht ENSV teeneline kunstitegelane Priit Põldroos kõiki osavõtjaid ja märkis, et arutlus on suureks kasuks kollektiividele ja on uueks sammuks Moskva ja eesti kunsti alal töotajate koostöös.

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Tööräha Saadikute Nõukogude häälekandja

Nr. 42 (519)

9. augustil 1944. a.

V aastakäik

Hitlerlike metslaste kuriteod ei jää karistamata

Alati on sakslased hoobelnud oma plaanipärase tööga. Kõik toimub neil plaanikohaselt: plaanipäraselt tungisid nad omal ajal Moskva ja Stalingradini, plaanipäraselt on nad sealt põgenenud Poolasse ja Baltimaale. Plaanipäraselt hävitavad nad oma teel kõik, mis nad on sunnitud maha jätta. Nagu oleksid nad mõne erilise õilsa teoga toime tulnud, teatavad nad oma ametlikes teadaandeis, et neile ei olevat selle või teise nõukogude linna mahajätmine mingiks kaotuseks — seda linna niikuini ei olevat enam, olevat ainult rusud ja varemed.

Kohutav on see hävitustöö, millega saksa armee on toime tulnud Nõukogudema pinnal. Pikkade aastate kestel nõukogude inimeste ennastalgava tööga ülesehitatud tööstus on seal, kust saksa vägi on üle käinud, täielikult hävitatud. Purustatud on tohutusuured tööstus- ja kaevanduspiirkonnad lõunas ning õhku lastud gigantsed elektrijaamad. Linnade asukohti tähistavad vaid varemed.

Võitlusrinne on jõudnud Baltimaale. Vabastatud on suur osa Leedust. Vilniuses ja Kaunases tehiv jälle punane lipp. Vaenlasest on puhastatud ka osa Lätimaast ning esimesed Eesti linnad — Narva ja Irboska. Meie väed võitlevad Tallinna ja Petseri viivatel maanteedel. Vaenlase taganemistee Eestist läbi Lätti ja Leedu on ära lõigatud. Eestisse ja Lätisse on vaenlasel jäänud „kotti“ paar-kolmkümmend diviisi.

Masendavat pilti pakub esimehe Eestist vabastatud linn Narva. Kreenholmi vabrikuid pole enam. Narva vanalinna osa tänavad on täis põliste ajalooliste ehituste rususid. Linn on täielikult varemeis. Sakslased on enne taganemist õhku lasknud ja hävitanud peaaegu kõik linna ehitused. Endist Narvat pole enam.

Samasugune saatus on tabanud ka meie naabervabariigi Lätti linnu. Näiteks on Lätti linn Abrene tundmatuseni purustatud. Kõik paremad hooned on kas maha põletatud või õhku lastud. Tulikahjude suits katab tühje, elutuid tänavaid. Põgenevate saksa vägede teed tähistavad teeveertel sakslaste poolt maha lastud ja sinna lebama jäänud lehmade ja lammaste laibad. Seda viimast „kultuuritööd“ on nad teinud suure kiiruga, kasutades selleks automaate.

Kohutav on olnud ka vabastatud rajoonide elanike saatus. Narva varemeist leiti ainult kaks elanikku. Ainult niipalju on jäänud inimesi linna, kus varem loeti 24.000 elanikku.

Sunniviisiline elanike evakueerimine oli alanud Narvas juba veebruariku kesk. Kes end evakueerimisest kõrvale hoidis, kuid taht, selle ajasid gestapolased kait-

setöödel kasutatavasse töökomandodesse.

Veel kurvem oli Narvas olevate sõjavangide saatus. Sadade kaup suri neid üle jõu käiva töö, nakkushaigustest ja nälja kätte.

Piinamistest ja mahalaskmistest terveks jäänud inimesed on aetud Saksamaale orjusse.

Vabastatud Lätti linnade elanikud jutustavad, et terved perekonnad kadusid, kui neid vähegi kahtlustati poolehoidu nõukogude võimule.

Viimased päevad on toonud teateid vabastatud Slavuta linnas sakslaste „suures laatsaretis“ toimunud kohutavast mõrvast. Nime- tatud „suures laatsaretis“ suri nälja, üle jõu käiva töö ja ebatervishoidlike olude tõttu kahe okupatsiooniaasta kestel ligi 150.000 Punaarmee võitlejat ja ohvitseri. Iga päev suri selles „surmalaagris“ kuni 300 inimest.

Hitleri poolt mõrtsukalikult valitud veri, sakslaste orjaikkas vaevlevate rahvaste kannatused ja pisarad nõuavad fashistlike valitajatele surmaotsust. Kätemaks on alanud. Sakslaste röövarmee taganeb kõikjal ja hitlerliku sõjamasina lõplik hävitamine on kõige lähema aja küsimus. Nõukogude väed on veel ainult mõned kilomeetrid eemal Ida-Preisimaa piirist. Seekord ei paitata hitlerlasi enam nende „sõjaliste teenete“ eest. Seekord veereb sõjavanker üle Ida-Preisimaa edasi Berliini poole. Saksa röövvallutajailt võetakse igaveseks tahtmine alustada uut agressiooni.

Nõukogude inimesed on juba hakanud kogu jõuga üles ehitama fashistlike hävitajate poolt rüüstatud maad. Meid ei kohuta töö vabastatud piirkondades. Vabastatud Ukraina põldudel loksab jälle lopsakas viil. On juba üles ehitatud ja käima lastud purustatud ja seismajäänud tehased. Kaevandused varustavad jälle tehaseid vabastatud piirkondadest saadud kivisõe ja rauamullaga.

Elu on ärganud varemeil ja elu ärkab jälle rüüstatud Eestis. Narva varemed ei heiduta eestlasi. Ka Kreenholmis algab uus elu ja koos Kreenholmiga kerkib üles uus Narva.

Nüüd, millal vaenlasel on Eestist kokkuriisutud varanduse väljavedamiseks üle jäänud ainult meretee, on iga eestlase kohus selleks kaasa aidata, et sakslased ei saaks eesti rahva varandusi ka seda ainsat teed kaudu välja viia. Eesti rahva varandus kuulub temale endale ja see jäägu aluspõh- jaks meie eelseisvale suurele üles- ehitavale tööle.

Relvad kätte, eestlased, oma kodu ja varanduse kaitseks, meie põlise kodumaa vabastamiseks needud okupantidest, Baltimaadel hukumisele määratud röövrüütlite armutuks hävitamiseks!

Möödus aasta esimesest saluudist

5. augustil saluteeris Moskva Kodumaa nimel pealetungiva Punaarmee vapratele „Strõi“ diviisidele. See oli 145. saluut, mis kosis täpselt aasta pärast esimest saluuti, millal meie pealinn austas kangelaslikke Orjoli ja Belgorodi vabastajaid.

145 saluuti valgustab aasta kestel Punaarmee ärakäidud pealetungiteed. Esimesest saluudist saadik on kostnud Moskvas 2.428 suurtükiväe-kogupauku. Selle aja kestel on puhastatud saksa fashistlikest vallutajast kümneid

tuhendeid ruutkilomeetreid Nõukogudemaad, sadu suuri linnu, tuhandeid asustatud punkte. On vabastatud kogu VNFSV territoorium, peaaegu terve Ukraina ja Valge-Vene, suur osa Leedust, samuti nimetamisväärne osa Lätti, Karjala-Soomes ja Eesti NSV territooriumist.

Ei ole enam kaugel aeg, millal meie armastatud Kodumaa on täielikult vabanenud vihatud vaenlasest ning punane Moskva võib saluteerida lõpliku võidu auks.

PUNAARMEE VÕIMAS PEALETUNG JÄTKUB NARVAST KARPAATIDENI. LÄHENEK SAKSA OKUPANTIDE TÄIELIK PURUSTAMINE EESTI NSV-S. EI PÄÄSE SAKSA FASHISTLIKUD MÕRVARID KARISTUSEST KÕIGI NENDE POOLT KORDASAADETUD ROIMADE JA KURITEGUDE EEST!

Punaarmee uus läbimurre Ukrainas

Vabastati Strõi, Drogebõtshi, Sambori ja Borislavi linnad

Kõrgema Olemjuhataja 5. augusti käskkirja Nõukogude Liidu Mars- salile Konevile teatas, et 1. Ukraina rinde väed vallutasid tormi- jooksuga Strõi linna, sakslaste tähtsa tugipunkti Karpaatide jalal. Strõi linna vallutamiselahinguis silmapaistnud väeosadele omistati „Strõi“ nimetus ja meie Kodumaa pealinn Moskva saluteeris vapratele 1. Ukraina rinde vägedele 12 suurtükiväe-kogupauguga 124 suurtükist.

6. augustil avaldati Kõrgema Olemjuhataja käskkirja 4. Ukraina rinde vägede juhatajale kindral- polkovnik Petrovile, kelle väed

vallutasid Ukraina suure tööstus- keskuse ja oblastlinna Droge- bõtshi, vaenlase tähtsa tugi- punkti Karpaatide jalal.

Saavutatud võidu tähistamiseks anti Drogebõtshi vabastamis- lahinguis silmapaistnud väeosade- le „Drogebõtshi“ nimetus, ja meie kodumaa pealinn Moskva saluteeris vapratele 4. Ukraina rinde vä- gedele 20 suurtükiväe-kogupaugu- ga 224 suurtükist.

7. augustil avaldati kaks Kõr- gema Olemjuhataja käskkirja. Esimeses avaldati tänu Nõukogude Liidu Marssalile Konevile ja tema poolt juhitud 1. Ukraina rinde

vägedele, kes vallutasid Sam- bori linna, sakslaste tähtsa tugi- punkti Karpaatide jalal.

Teine Kõrgema Olemjuhataja käskkirja, mis avaldati 4. Ukraina rinde juhatajale kindralpolkovnik Petrovile, teatas Lääne-Ukraina suure naftatööstuskeskuse Bo- rislavi linna vabastamisest.

Nende linnade vabastamiselahin- guis silmapaistnud väeosadele omistati „Sambori“ ja „Borislavi“ nimetus ja meie Kodumaa pealinn Moskva saluteeris kummagi rinde vägedele 12 suurtükiväe- kogupauguga 124 suurtükist.

★ ★ ★

Visla ja Sani jõe vahelisel kolm- nurksel maa-alal pidasid meie väed vaenlase platsdarmi likvideerimiseks edukaid lahinguid ning vallutasid Razvadovi ja Tarnobzhegi linna, üle 30 asula ja 4 raudteejaama.

Sandomirist edela suunas jätkasid meie väed Visla läänekaldal platsdarmi laiendamist, vallutasid üle 170 asula ja Bogoria raud- teejaama. Sandomirist ida ja lõuna suunas likvideerisid meie väed vaenlase platsdarmi Visla paremal kaldal Sani jõe suudmest kuni Tarnobzhegi linnani.

Zheshuvist loode ja lääne pool ületasid meie väed Visloka jõe ja vabastasid Meletsi linna, üle 110 asula ja 5 raudteejaama.

1. Ukraina rinde väed valluta- sid Karpaatide jalal Sambori ja Strõi linna ning ületasid Strõi jõe.

4. Ukraina rinde väed valluta- sid vaenlase võimsa tugipunkti Ukraina oblasti- ja tööstuskeskuse Drogebõtshi linna, Droge- bõtshi oblasti rajoonikeskuse Me- denitsa linna ja Stanislavi ob- lasti rajoonikeskuse Bolehhovi linna ning Lääne-Ukraina nafta- tööstuskeskuse Borislavi linna.

3.—6. augustini vigastasid ja

hävitasid meie väed kõigil rin- netel 442 saksa tanki. Ohulahinguis ja seniitkahurväetulega tulistati alla 340 vaenlase lennukit.

Pihkvast edela pool pani vaen- lane juba varem ehitatud kaitse- liinil ägedalt vastu. Pärast tuge- vat suurtükiväe ettevalmistavat tuld asusid nõukogude kaardiväe- lased rünnakule ja mürdsid läbi sakslaste kaitsest.

Edukalt möödusid meie väed vaenlase võimsast tugipunktist Laurast põhja ja edela poole ning purustasid üheaegselt kolmest kül- jest antud löögiga saksa garnisoni. Hävitati üle 600 hitlerlase. Saadi sõjasaaki ja võeti vange.

Rezeknest loode suunas mürd- sid nõukogude väed lõunast ja põhjast antud löökidega vaenlase vastupanu ja vallutasid sakslaste tugipunkti Lubana linna. Äge- daid lahinguid peeti Madona-Rezek- ne maantee piirkonnas. Lõõnud ta- gasi mitu vaenlase vasturünnakut, paiskasid meie väed vaenlase taga- si ja ületasid edukalt Koiva jõe. Päeva jooksul hävitati üle 2.000 saksa sõduri ja ohvitseri. Saagiks saadi 13 iseliikuvat ja välikahurit, 2 seniitpatareid, 10 miinipildujat ja 3 laskemoonaladu. Ohulahinguis ja seniitkahurväetulega tulistati al- la 18 saksa lennukit.

Tervitame vaba Laurat

Punaarmee on järjekordselt vabastanud ühe Lõuna-Eesti asu- la — Laura.

Laura on alev edela Setumaal, Setumaa jõukama valla keskus. Siin elavad vanast ajast sõbrali- kult koos kolm rahvust: eestlased, venelased ja lätlased. Setumaal rändajale paistis Laura silma oma hoolega haritud põldudega, suurte õunaaedadega ja ilusate karjade-

ga. Kuulus oii Laura ümbrus oma kõrgeväärtusliku linaga.

Kodanliku Eesti traattaraga oma endisest loomulikust majan- duslikust ja kultuurilisest kesk- konnast ära lõigatud, 1930-ndate aastate alguses majanduskriisil linahindade hõlgas suure languse tõttu raskesti kannatanud, Pätsi valitsuse rahvusliku survepoliiti- kaga rõhutatud — niisugusena ter-

viitas töötav Laura 1940. a. juunis röömuga Punaarmeed. Kuid nou- kogude Laura ülesehitusõhina kat- kestas juba aasta pärast fashisti- de kallaletung. Nüüd on saabunud kolm aastat oodatud vabastuspäev. 6. august 1944. jääb Laura rah- vale uue, avara elu- alguse tähi- seks. See usin rahvas harib jälle õitsvaks oma aiaid ja kasvatab head pikakiulist lina.

Pihkvas ärkab taas elu

Nagu kümneid teisi Nõukogu- de linnu, nii jätsid sakslased Pihk- vahi maha purustatuna ja inim- tühjana. Oitsvad aiaid, ajaloolised ehitused, mälestussambad, teat- rid, koolid, haiglad — kõik oli muudetud varemeteks. Veel hilju- ti loomas Pihkvas tulikahjude meri ja varisesid kokku sakslaste poolt mineeritud hoonete seinad.

Ja siiski ei õnnestunud saksa barbaritel tappa Nõukogude linna. Pihkva ei ole surnud. Pihkva on ärkamas uueks eluks.

Iga päev tuleb kõiki linna vii- vaid teid pidi väsinud, tolmuste inimeste rühmi. Mõned toovad käru kaasa säilinud majatarbeid,

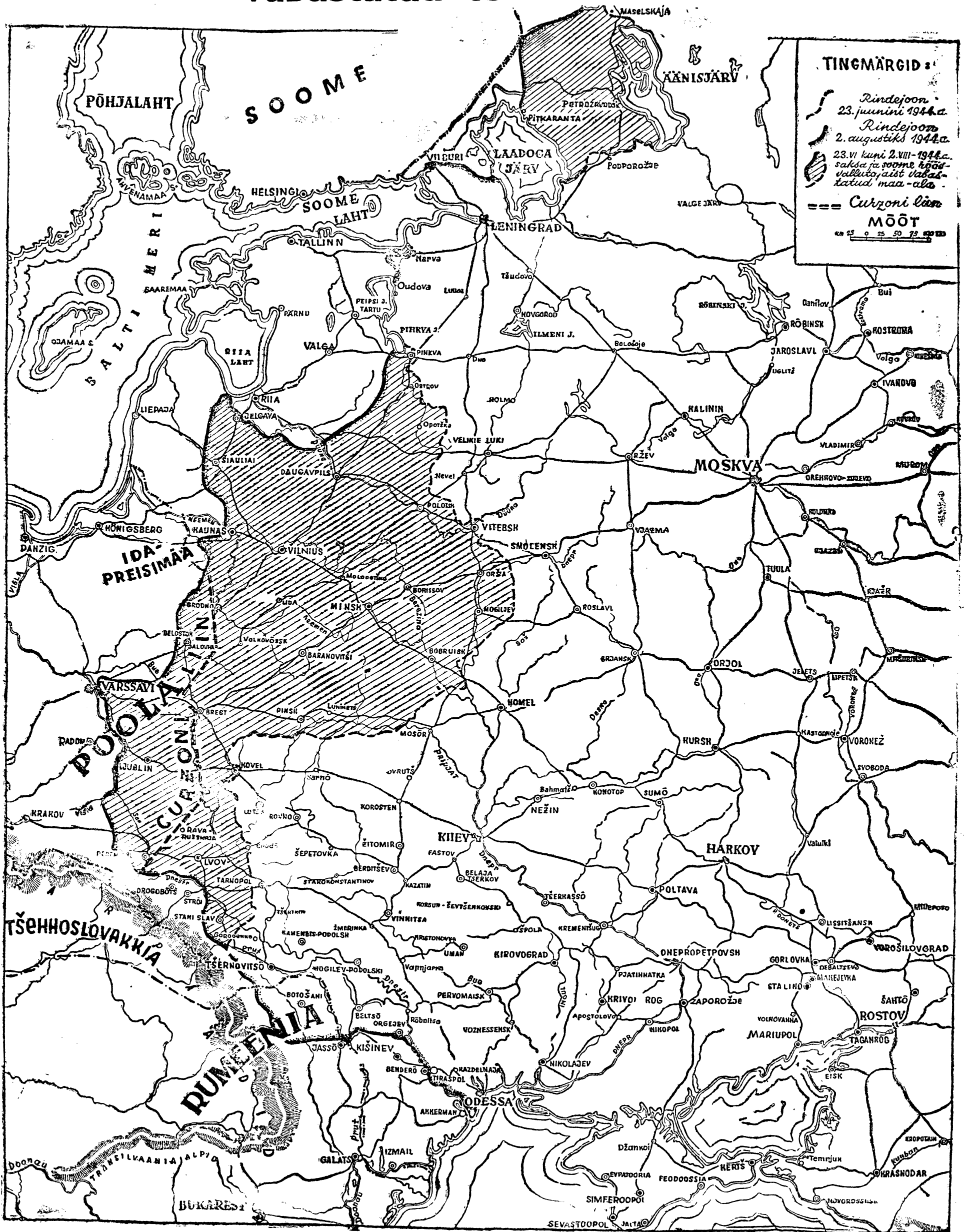
mõnel on vaid seljakott visatud üle öla. Pihkva linna miilitsas on juba registreeritud kaks tuhat ko- dukohta tagasi pöördunud elanikku.

Velikaja jõel on taastatud kaks silda. Linnas töötavad saun, söök- la, juuksuriäri, kingsepa- ja rät- sepatöökoda. Remonteerimise kon- tor on asunud elumajade taas- ehitamisele. Juba on korrastatud raadiovõrk ja kohalik telefon, tä- navatel müüakse ajalehti.

Neil päevil leidis Pihkvas es- makordselt pärast vabastamist aset ülelinnaline miiting. Sakslas- te ikke all elanud pihkvalased ju- tustavad suurima viha ja põlgus- sega nendest õudustest, piinami-

sest, röövimisest ja tagakiusami- sest, mida neil tuli läbi elada kolme okupatsiooni-aasta jooksul. Nüüd on Pihkva vaba. Tema ela- nikkond on alustanud juba linna taastamist ega pea ühtegi jõu- pingutust liiga raskeks selleks, et kodulinn võimalikult pea oman- daks normaalse ilme. Punaarmee väeosad tasuvad saksa fashisti- dele ka Pihkvale löödud haavade eest. Varsti jääb ka see hiljutiste võitluste tallermaa kaugele taga- lasse. Väed, kes vabastasid Pihk- va, ei peatunud hetkekski oma võiduteel. Praegu hävitavad nad vaenlast juba Baltimaade territoo- riumil.

Punaarmee poolt 23. juunist kuni 2. augustini 1944. a. saksa ja soome okupatsioonist vabastatud territoorium

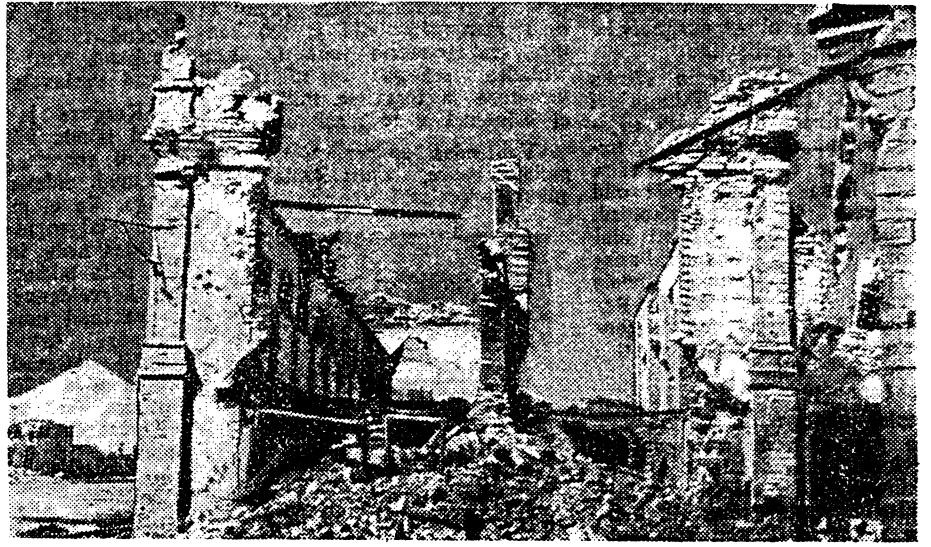

Vaenlane purustas Narva linna, kuid Narva tõuseb uuesti!

Nii näeb pärast saksa barbarite purustusi välja Narva raekojaplats

★ ★ ★

Ohkustatud elumajade rusud Vestervalli tänavalt

★ ★ ★

A. VEIMER,
Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu esimehe asetäitja

★ ★ ★

1928. aastal Tallinna Keskvanglas leidis aset süge lugu: üks eluks ajaks sunnitoole mõistetud mõrtsukas, kandes teise vangi vastu salaviha südames ning pussi varrukas, tabas selle vangi ühel päeval koridoris, kui sellel aeti habet. Mõne hüppega oli ta tema selja taga ning kogenud laadakalleja käes hakkas välkuma puss. Ehkki mõõdukas vaid napilt paar minutit, kui valvurid kohale jõudsid ning ta lahti suutsid kiskuda oma ohvri kallalt, oli viimase kehas juba 118 pussihaava.

See lugu lähemast minevikust meenub mulle Narvas liikudes. Peab olema sadist, et täägiga läbi raiuda teekannud, alumiiniumist toidunõud, madratsid, padjad, et pussipäradeka puruks peksta aknaraamid, ukseid, kapid, trümooppeglid, et pörgumasinad alla panna karpmajakestele, kus elasid rahulikud elanikud, naised ja lapsed.

Peab olema sadist, et Villa Capriccio parketti ning õrnu seinakatteid rüvetada kaevikuks, et Linnavabriku kaunis kontorisaal muuta kloagiks.

Peab olema sadist, et külmaks jääda kümnete tuhandete äraetavate ning hukatavate naiste ja laste pisarale, sest nii on see sündinud: fashistidest vabastatud Narvas on säilinud vaid kaks inimesevarju ja Viru maakonna vabastatud valdades pole ainustki inimhinge. Ei ainustki kodulooma ega lindu ei näe liikudes elanikest tühjades taludes. On kadunud kassid ja koerad.

Kaks kuud tagasi tegid fashistid viimse haarangu viimsete linnaäänud kangekaelsete püüdmiseks ning hävitamiseks. Süda tõmbub kuidagi kramplikult kõike seda nähes ning kuules, sõrmede all tunned tukslevat sakslase kaela, kui maha rebid väljakutsuva „Zutritt verboten!“ On kalk punaväelasest-narvalase näoilme ning kähisevalt kuiv ta hää, kui ta, näidates tühjahunnikule ning

lõmastatud majatarvete riismele, jutustab, et siin oli ta kodu. Pole vaja seletada, miks kogu eesti korpus kunj viimse meheni otse kipub võitlusse. Tasumisetund on käes...

Olgugi et vaenlase kaugelaskjate mürsud veet küünivad linnani ja et vaenlane aeg-ajalt linna tulistab, olgugi et linna uhkuse — hiiglase Kreenholmi väheste püstijäänud müüride alt ja ka paljudest kohadest teisel on välja võetud rohkesti pomme, lõhkeaineid ning „sürpriise“, töötavad linnas koos punaväeosadega nõukogude asutused: parteikomitee ja linna täitevkomitee.

On tarvis arvele võtta säilinud, on tarvis teha eeltööid suurema hulga töötajate vastuvõtmiseks, on tarvis puhuda elu sisse surnud linnale. Loen läbi linna täitevkomitee esimese sündmääruse, mis käsitleb linna töötulijate registreerimist, ruumide jaotamise korda, relvade arvelevõtmist ning teisi tuhat tärkava linna päevaküsimusi. Määrus kannab täitevkomitee esimehe sm. Kuuse allkirja. See on kirjutatud alles käitsi ning paljundatakse vähesel arvul, kuid see pannakse välja ning seda täidavad need paarsada inimest, kes on tulnud vabastatud linna tööle. Oodatakse kohale trükitootmise meistrit, kes oma asjatundliku pilguga vaataks üle imena osaliselt säilinud trükikoja keset ümbritsevaid rususid ning paneks käima tähtsa relvatööstuse haru — trükisõna. Kuu aega saab ta selleks eeltööks.

Kindrallleitnant Pärna soojal vastutulekul on eesti väekoondise punaväelased abistamas linna võimusi: juba töötab leivatööstus, ahjud suudavad praegu päevas anda 9 tonni leiba. On korda seatud Kreenholmi suur saun — ahi kõeb ning saunamehed pühivad lavadelt

fritsude haisugi välja, nagu keegi naljatades tähendab. Ohtul tuleb mehine saun, Eesti NSV pinnal esimene pärast kolmeaastast eemalolekut.

Töö käib veski korrastamisel, viie päeva pärast hakkab ta töötama. Nädala pärast peab Narva saama esimese elektri ülesehitatud väikesest jõujaamast. Ning silmarõõmuks: juba on esimene müüja tänaval — kõnnitee äärde seatud lauale on asetatud suur pudel karastava joogiga. Mõni samm edasi noor poiss teeb suure asjalikkusega oma saapapuhastaja-tööd.

Täitevkomitee osakonnad pole veel kõik tööl, kuid neid oodatakse iga tund, on korraldatud juba sissesõidu vormistamise kord, mis avab tee uutele tulijatele. Kuid juba nüüd on välja vaadatud hooned, mis pärast remontimist sobivad sööklavade avamiseks, ladudeks, utaluseks. Mõeldakse linna uue üldplaani koostamist. Veel sel sügisel on tarvis käima panna tekstiilkäitis ning põllutööriistade ja -masinate remonttööd. On tarvis ajaviitmata alustada hoonete remondiga, ehitusmaterjali, eriti lubja tootmisega, on tarvis valmistada palju aknaraame, ukseid, klaasi, on tarvis leida abinõusid transpordi korraldamiseks. Samuti on tarvis mõelda toidule, ajaviitmata koristada valminud ruumid ja varsti küpsev suvivil, ka on tarvis mõelda künnile ja külvile, et kindlustada tulevaks aastaks leiba.

Pole ühtegi lehma, siga ega kana vabastatud linna tulevaste elanike toitmiseks. Väeosa kõõgis nägin aga viiekümneaastast õhet katlasse panemiseks, see oli püü-

tud samast Narva jõest. Seega siis aega kaotamata on tarvis panna käima kalapüük jõest; silmude püügi-hooaeg ongi ukse ees. Kõik see töötab lisa töötaja leivale. Ka seegi ülesanne on juba täitmisel. Toidu- ja Kalatööstuse Rahvakomissariaat saadab välja brigaadi kalureid, et alustada püüki; eeltöö korras on juba hangitud püünised: võrgud, sool ja isegi bensiin.

On liikvel sidemehi; mu juurde tuleb eriside rühmaülem, kes pole rahul sidemeeste vähesega operatiivsusega: tema on oma meestega juba kogunud rohkesti traati, konkse ja muud sidematerjali, kuigi see polevat tema otsene ülesanne, sest sidemehed ise istuvat abitud Kingisepas. Juulgan teo- võimsat meest tööd jätkama, luban ühtlasi sidemehi ergutada hoogsamale tööle. Nädala jooksul peab Narva saama esimese raadiovaljuhääldaja.

Rindelähedusse sõidab rühm Transpordi Rahvakomissariaadi töötajaid trofeede komandost, et ära tuua 40 masinat trofeekolonnist, mis kõlbavad kasutada. Vaenlane on enne surma masinad põlema süüdanud, vähe on neist säilinud, kuid sellestki piskust tuleb viimne kui kruvi koguda. Nii on komissariaadi poolt antud ülesanne — sest suures majapidamises kulub iga nööri jupp ära.

Käin Kreenholmi endises ambulantsis. Kaks päeva kulus roodul punaväelastel selle tohutu rämpsü kõrvaldamiseks, millega fritsud olid reostanud maja. Nüüd on ka teostatud desinfektsioon ja ruumid korrastatud korpuse nakkushaiglaks. Praegu on seal vaid üksikud haiged, kuid oleval andmel on haiged oodata vabastamisele tulevate maa-alade eraisikute seast — vaenlane on rahva sekka levitanud rohkesti suguhaigusi. Tervishoiu Rahvakomissariaat arvestab seda asja-

olu ja on võtnud tarvitusele abinõusid ohu vastu võitlemiseks. Kokkuleppel sõjaväevõimudega võtab see haigla vastu ka eraisikuid. Korrastamisel on ka Kreenholmi suur haigla, ka seal hakatakse ravima eraisikuid pärast sõjavägede edasiliikumist. Tervishoiu Rahvakomissariaadi esindajad on kohal, nende ülesannete hulka kuulub ka Narva-Jõesuu rakendamine terviseparandamiseks, niipea kui seda võimaldab rinde kaugenemine.

Ülesanded on suured, nende täitmisel tuleb võita tuhandeid raskusi, ja kui meil poleks selja taga kolmeaastast hüglaslikku võitlust, kui meie igapäev ei näeks, kuuleks ega loeks, millise kangelasikkusega kogu Nõukogude hüglarilgi rahvad nende ees seisvaid raskusi võidavad, siis võiks nii mõnigi ülesannete raskuse all kokku vajuda. Kes oleks enne sõda seda uskunud, et meie teedehitajad ehitavad üle Narva jõe suure silla kümne päevaga? Mitte keegi, sest normide kohaselt selle silla ehitamiseks oli ette nähtud kaks aastat: üks projekteerimiseks ning eeltöödeks ja teine ehitamiseks. Praegu aga ehitatakse see sild kaheksa päevaga.

Samale jõe ehitatava raudteesilla ehitamiseks on antud isegi vähem aega — nädal! Peab nägema kohapeal selle silla kõrgust, pikkust, jõevoolu kiirust, et mõista, mis tähendab nädalane tähtaeg selle silla ehitamiseks.

Säärast tööstiili jälgides mõistame nõukogude kaadrite suurust, keda seltsimees Stalin õpetus nõukogude ideelisuse ühendamiseks ameerika praktilisusega on üles kasvatanud.

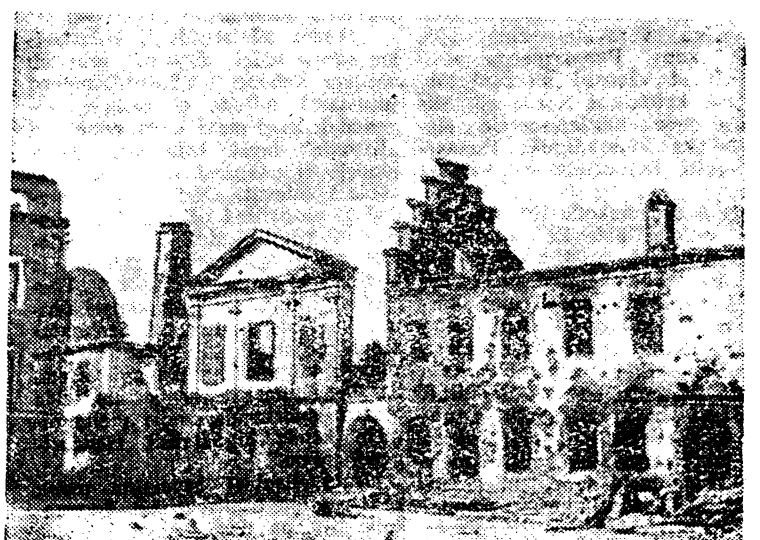
Seda tööstiili õppides ning rakendades ehitame meigi kürestil üles oma laastatud sünnimaa.

Purustatud hoone Vestervalli t., kus kodanlike korra ajal oli põrandade kommunistide salakorter

Otse metslasliku vihaga on sakslased purustanud Narva kultuurihooneid: Kreenholmi rahvamaja on säilinud vaid kivivaremed ja prügihunnikud.

Vaade sakslaste poolt purustatud hoonetele Rüütli tänaval

Praeguses Isamaasõja võidukas järgus märgivad Nõukogude Liidu rahvad eriti pidulikult suure vene maalikunstniku Ilja Repini sajandat sünnipäeva. On ju Repini suurepärase looming väga lähedane kaasajale. Tema kunsti traditsioonid on olnud nurgakiviks sotsialistlikule realismile.

Ilja Jefimovitš Repin sündis 5. augustil 1844. a. Tshugujevi linnas Ukrainas. Ta isa oli sõjaväelane-asunik, milline seisus, nagu Repin ise tähendab, oli väga põlatud, kuna allpool seda olid üksnes veel talupojad-pärisorjad. Esimesed oskused kunsti alal omandas Repin ikoonamaalimise töökojas. Olles kogunud endale sada rubla, sõitis ta 1863. a. Peterburisse, kus õppis esmalt joonistuskoolis ja pärast Kunstide Akadeemias. Siin saavutas ta peagi tunnustuse.

Repin nimega on seotud heledaim periood vene maalikunstis. Tema kunst kasvas läinud sajandi kuuekümnendate aastate revolutsioonilise liikumise tähe all, kúpses ja tugevnes Repini suhtlemises kaasaegsete progressiivsete kultuuritegelastega. Seda perioodi iseloomustasid Repini, Surikovi, Serovi, Levitani jt. nimele kõrväl säärased gigandid vene ja maailmakirjanduses nagu Leo Tolstoi, Turgenjev, Tshhehrov ja muusikas Tshaikovski, Borodin, Rimski-Korsakov. Need nimeid kandusid kogu maailma kultuuritsentrumisse, eriti veel seetõttu, et läänes pödes kunst tollal pidevat kriisi ning allakäiku, olles kaotanud ideelisuse ja progressiivse sisu.

Repin aga, olles ise põhilaudlits ausalt rahvalik ja demokraatlik, kujutas kogu oma võimsa talendiga vene rahva ilu ja elujõudu. Suurtes monumentaalsetes teostes väljendas ta tuliseid sõnu rahva hingest, rahva mürki ja protesti isevalitsusliku vägivalla ja taguruse vastu, või jäädvustas vene rahvussangareid, võitle-

jaid rõhujate vastu. Repin ja ta kaasaegsed võtsid oma tüübid ja teemad rahva elust, ja kriitilise realismi esindajana näitas Repin oma kunsti kaudu tsaari-Venemaa varjukülg, töötava rahva viletsat elu. Töö kujutamisele rajab ta oma kompositsioonid ja töö kaudu karakteriseerib inimesi, saavutades sellega seninähtamatu vabaduse ja teravuse, millist seni ei esinenud vene maalikunstis.

Valitsedes suurepäraselt mitmeid zhanre, andis Repin hulga monumentaalseid maale teinud

ILJA REPIN

sotsiaalse värvinguga ja rikkaliku tüübitikuga. Sellised on tema meistriteosed „Purlakid“, „Ristikääk Kurski oblastis“, „Ei oodanud“, „Propagandisti areteerimine“, „Koosolek“, „Nekruti ära-saatmine“, „Ehatäht“ jpt.

Repin andis suurematu portreedegalerii vene rahva kuulsustest — kunstnikest, heliloojast, näitlejast ja õpetlasist. Väärtuslikemaid selles galeriis on portreed helilooja Mussorgskist, näitleja Strepetovist, kirurg Pirogovist ja Leo Tolstois.

Ajaloolise maali alal löi ta sellised maailmakuulsad dramaa-

tilised teosed nagu „Juhan Hir-mus ja tema poeg Ivan“ ja „Keisrinna Sofia“, või sellised elurõõmust pulbitsevad maalid nagu „Zhaporozhlased“. Tõelisus puhkeb Repini lõuendil suurejooneliselt ja värvirikkalt. Tema loodud tüübid ei ole kunagi juhuslikud, vaid teravalt iseloomustavad vastavale ajajärgule.

Kerguse ja lihtsuse aga, mis meid nõnda köidab ja rõõmustab Repini teoseis, on kunstnik saavutanud pideva ja süstemaatilise tööga. Ta ei piirdunud kunagi ainult esialgse materjaliga, vaid kasutas seda toormaterjalina, töötas seda lakkamatult ümber, kuni oli kõrvaldanud kõik juhusliku ja saavutanud oma suure ideelse eesmärgi. Arvukad etüüdid ja visandid näitavad tema otsinguid lihtsuse ja tüüpilisuse poole. See oli aga üks suurimaid võite vene realistlikus maalikunstis XIX sajandil.

Repin loomingulise jõu allikas oli ta piiritu armastus oma rahva vastu, selle suuruse ja ilu mõistmine. Repin ütles oma meenutades: „Vene inimese hing on eriline varjatud kangelaslikuse joon... See on peidetuna tema isiksuses, nähtamatu. Kuid ta on suurim elujõud, ta liigutab mägesid, ta teeb suuri asju. Ta oli Mininiga ühes; ta põletas Smolenski ja Moskva. Ja tema läitis vananeva Kutuzovi südant.“

...Ta sulab tervenisti ühte ideega, „mitte tunda hirmu surma ees“. See ongi tema suurim jõud: ta ei karda surma.

Ja suur vene rahvas võitis vastu Repini kunsti nagu enda rahvusliku kunsti. Repini titaaneline töö on ühtlasi ka tema rahva au ja uhkus. Veel vähem saaks rahvas praegu, kus ta kaitseb oma vabadust, jätta meenutamata suurt kunstnikku, kes on aidanud luua ja kõrgele tõsta tema kultuuri.

ALO HOIDRE

Kaadrite osakonna tööst ja kaadrite kasvatamisest

Kaadrite valik on suur ja vastutav töö.

Seltsimees Stalin on tähendanud, et olla meie ajal organisator, see tähendab kõigepealt seda, et tuleb tunda töömeest, tuleb osata hinnata tema väärtusi ja puudusi, osata paigutada teda õigele kohale.

Need seltsimees Stalini sõnad on meile väärtuslikuks juhilauseks, millest meie peame rangelt kinni pidama.

Meie ees on suur ja vastutav ülesanne: ehitada saksa okupantidest vabastatava Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi rahvamajandus lühikese aja jooksul taas üles. See suur ülesanne nõuab mitmetelt aladelt sadu juhtivaid töölisi, kes suudaksid anda üles-ehitavale tööle tarviliku tempo.

Et tulla edukalt toime selle suure ülesandega, on vajalik otsustavalt ringi vaadata Nõukogude tagalas töötavate eestlaste seas, kes vaatamata sõjaaja raskustele on näidanud ennast tublide töömeestena ja stahhaanovlastena Nõukogude Liidu käitistes ja kolhoosides. On vaja juba praeguses olustikus julgelt edutada neid ausaid ja innukaid töölisi, keile elu on olnud väsimatu võitlus töölisklassi ideaalide eest.

Bolshevistliku kaadrite valiku printsiibina on seltsimees Stalin õpetanud, et iga inimese puhul tuleb kaaluda, kas ta on ära teeninud usalduse ja kas tal on vajalik kvalifikatsioon.

Meie ei tohi minutikski unustada revolutsioonilist valvsust ja bolshevistlikku valmisolekut, eriti sõjaoludes ja vabastatud Eesti NSV-s.

Nõukogude kodumaale ustava tööliste sõnad ei tohi lahku minna tema tegudest. Ta peab aru saama parteiliinist ja viima seda ka ellu, töötades ise ennastalgavalt ja organiseerides teisi parteidirektiivide läbiviimisele.

Tuleb endale ja alluvatele si-sendada, et antud direktiivide ja korralduste tähtsajalist tähtsust tuleb tingimata pidevalt kontrollida, kuna aga korralduse täitmise kontrolli puudumine harjutab inimesed lohakaks ega kasvata neid täpsusele.

Ent kaadrite valikus ei ole maksev ainult tööliste poliitiline suhtumine, vaid ka see, kui võrd ta on teinimine, missugune on ta kvalifikatsioon, hariduslik tase ja kas tal on arenevaid võimeid.

Kaadrite tundmaõppimine on kaadrite osakondade otsene ülesanne. On selge, et ei saa juhtida õigesti töölisi, kui ei tunta nende omadusi, nende iseärasusi.

Igal kaadrite osakonnal peavad olema täpsed andmed ja selge ülevaade kõigist töolistest ja teenijatest, kes kuuluvad selle osa-

konna alla. Samuti peab ta teadlik olema kõigist parteiorganisatsiooni otsustest, käskkirjadest, kriitikast ja arvamustest nende tööliste ja teenijate kohta. Kaadrite osakonna töötajad peavad käima isiklikult käitistes ja ettevõtetes tegeliku töö juures töölisi kontrollimas. Kui on vaja tööliste kohta hinnet, siis tuleb pärida tema lähematelt kaastöölisl-telt nende arvamust selle isiku kohta, kuulata partei-algorganisatsioonide sekretäride ja ametiühingu-komiteede arvamust jne.

Tööliste ja teenijate tundmaõppimine ei tohi kunagi piirduda ainult ankeetmaterjali ja karakteristikaga tutvumisega. On tingimata vajalik kõnelda tööliste või teenistujaga isiklikult. Jutua-jamine on vajalik mitte üks kohale-määramise puhul, vaid seda tuleb teha ka edaspidi perioodiliselt.

Kogutud objektiivse materjali kannab kaadrite osakond ette asutuse juhatajale, kes siis teeb vastavad järeldused.

Kaadrite osakonna töötajad kannavad suurt vastutust kaadrite õige kasutamise eest ja peavad seetõttu kõigepealt ise vastama kõrgetele nõuetele. Nad peavad olema kultuursed, tasakaalukad, taktilised ja algatusvõimelised inimesed, kes armastavad oma tööd ja süvenevad põhjalikult oma töö-ülesannetesse. Nad peavad hästi tundma selle töö iseloomu ja tingimusi, kuhu nad vastava tööliste tööle rakendavad.

Olgu üldiseks juhiseks, et igale töisemale väärnäh-tusele, mis on esinenud kas ameti- või ühiskondlikul alal, tuleb tingimata reageerida. Ei tohi kunagi jätta tähele panemata töödistsipliini rik-kumisi, lohakust ega muid säära-seid nähtusi, mis halvavad töö-viljakust ning tööplaani täitmist.

Väärnäh-tuste puhul, mis on kuritahtliku iseloomuga, anda süüdlane tingimata kohtu alla. Kõlbmatud isikud tuleb vastuvaide-matult vallandada.

Kuidas peab reageerima? Vastava isiku kohta tuleb koguda küllaldaselt objektiivset materjali ja selgitada, milles seisab süü. Vastavalt süüle võib teha isikule ametialalise noomituse, kas suusõnaliselt või käskkirjaga. Vajaduse korral võib teha ameti-alalise ümberpaigutuse vähem-tähtsale kohale. Asutuse juhatus ja kaadrite osakonna vahel peab olema neis asjus tihe kontakt.

Kaadrite osakonna töötajatel tuleb osa võtta tootmiskoosolekutest. Tuleb arendada kriitikat ja enesekriitikat, tuua esile väärnäh-tusi ja leida abinõusid nende vältimiseks. Partei-algorganisatsioon (millest ka kaadrite osakonna töö-tajad osa võtavad) peab eriti arenda-ma enesekriitikat. Partei-line kasvatustöö peab olema suunatud sellele, et partei ja valitsuse di-rektiivide täitmine on püha ko-hus.

Peetagu meeles, et poliitika pole kunagi lahutatud tootlusest.

Samuti tuleb kaadrite osakon-nal ära kasutada ametiühingu koosolekuid valjuks kriitikaks ja enesekriitikaks.

Kaadrite kasvatamisel avaldab suurt mõju eeskujulike tööliste ja stahhaanovlaste premeerimine, nende populariseerimine seinalehes, autahvil jne.

On fakte, kus asutuste juha-tajad ei osuta küllaldaselt tähelepanu kaadrite osakondade tööle, koormates kaadrite osakondi teiste töödega, millel ei ole midagi ühist kaadrite tööga. Tegelik kaadrite töö, kaadrite tundmaõp-pimine, nende vastavus ja usta-vus on seetõttu tihti hoopis taga-plaanil. Asutuste juhatajail, kes ei ole osutanud seni kaadrite osa-konnale küllaldaselt tähelepanu, on soovitatav seda asjaolu tõsiselt ar-vestada ja tõsta Kaadrite osakonna töö tähtsust.

K. HANSSON, EK(b)P KK Kaadrite Osa-konna juhataja asetäitja

Repin 100. sünnipäeva tähistamine

Suure vene kunstniku J. E. Repini 100. sünnipäeva tähistamise puhul ilmub „Iskusstvo“ väl-jaandel rida raamatuid ning foto-tüüpiliste ja värviliste reprodut-sioonide album Repini parimatest töödest. Ka avaldatakse A. Lebe-devi monograafia Repini loomingu kohta ning ühtlasi trükitakse sel puhul seeria juubelipostkaarte. Samuti on ilmunisel Silbersteini raamat „Repin ja Gorki“. Illust-ratsioonide osas ilmub esmakord-selt Repini kolm seni avaldamata Gorki portreed ning uus teos „Kauge — lähedane“. See on Re-pini pärand kirjandusele — me-muaarid, artiklid ja kirjad, mis näitavad suure kunstniku-realisti kujunemist ja küpsemist. Raama-tus on veel Repini kaasaegsete

sõprade, nagu Kramskoi, Tolstoi, Serovi, Vassiljevi, Garshini, Anto-kolski jt. portreed. Eri väl-jaandena ilmub raamat „Purla-kid Volgal“, mis sisaldab peami-selt mälestusi Repini sõidust Vol-gal seoses kuulsa maali „Purlakid Volgal“ maalimisega. Raamatut illustreerivad visandid ja etüüdid, mis kunstnik tegi kuulsa maali eeltööna.

Repin 100. sünnipäeva puhul avati Leningradi Vene muuseu-mis kunstinäitus. Hiljuti remondi-tud saalides on pandud välja üle 150 töö Repini muuseumis ole-vaist töist ja kunstnik Brodski kollektsioonist.

Seoses Repini 100. sünnipäeva tähistamisega andis NSV Liidu

Rahvakomissaride Nõukogu välja määruse, mille järgi püstitatakse Repinile mälestussammas Moskva. Leningradis ja suure kunstniku sünnikohas Tshugujevis püstitatakse Repini pronksbüsti. Ühele Üleliidulise Kunstide Akadeemia instituudile antakse Repini nimi.

Leningradi oblastis otsustati taastada 1945.—1946. aastaks Re-pini maja-muuseum Kuokkolas, mis purustati soome okupantide poolt. Ka antakse välja hulk Repini-nimelisi stipendiume mitmesugustel kunstialadel.

Tshugujevis, Repini kodulin-nas Harkovi oblastis taastatakse maja, kus sündis Repin ja avatakse ko-hapeal muuseum ning püstitatakse talle sünnipaigas ausammas.

ERKA näitlejatebrigaadi esine-mised rindel

Neil päevil jõudis oma külaskäi-gult rindelt Leningradi tagasi ERKA draamakollektiiv.

Kuna see esinemine toimus meie sünnipaiga värvatel ning ajal, millal koos Punaarmee eesti rahvuslikud väeosad murdsid läbi vaenlase kaitseliini Narva all, siis oli see meie näitlejasperele elamusrikkaks külaskäiguks Punaar-mee eesti rahvuslikesse väeosadesse.

ERKA draamakollektiiv on kahe aasta jooksul pidevalt külastanud meie võitlejaid, kuid nagu selgub seekordsest külaskäigust, ületas see kõik senised ettekanded oma kõr-getasemelise mängu ja sisuka ning ühtlasi aktuaalse kava poolest. Draamakollektiivi esinemine Ants Lauteri juhtimisel äratas teenitult iga sõduri sooja poolehoidu ja tun-nustust. Võitlejad mõistsid hinnata seda suurt armastust, mida meie näitlejad osutasid neile, tulles, ar-vestamata hädaohtlikku teekonda,

otse tuleliinile. Laskmata end suur-tükide raginast ega mürskude lõhkemisest segada, andsid näitle-jad oma parima.

„Andes 27 etendust, külastasi-me seega kõiki üksusi,“ jutustab näitleja Rebane. „Suurtükimehed jutustasid hiljem, et nad ei jul-genud lootagi meid näha enne, kui „Estonia“ laval Tallinnas. Tule-joonele ei uskunud nad meid töö-poolt tulevat. Olid ju siin äge-dad ja pingelised päevad. Meie õn-nelikul päralajõudmisel oli võitle-jate rõõm sedapuhku suurem ja suhtumine meisse eriti soe.“ „Töö-poolt,“ kinnitab jutua-jamisel üht-lasi ka Ants Lauter, „meie kohta-mine meestega oli südameläheda-sem ja kõitvam kui kunagi varem. See, et tulime esinema niiütlelda otse tulepiirkonda, andis meile õi-guse kanda õigustatult rindebri-gaadi nime.“

Ants Lauteri arvamine menu kohta, mille osaliseks sai draama-kollektiiv, on üsna tagasihoidlik. „Me ei jõua seda pakkuda, mida nad väärt on, need tublid poisid.“

Vastsel külaskäigul esitas draa-makollektiiv Ants Lauteri kolm lühinäidendit — „Naised“, „Side“ ja „Hirmu silmad“.

Rindelehest „Tasuja“ ilmneb sõ-jameeste tunnustav suhtumine näi-teleisse ning tänu Ants Lauterile, kelles võitlejad näevad neile lähe-dast sõpra, kes on suutnud neid sügavalt mõista, luues nii usuta-vaid ja elulisi tüüpe otsekui sõja-meeste endi keskelt.

„Eesti NSV rahvanäitlejat A. Lauterit hindasid meie võitlejad kui üht parimat näitlejat. Pärast nüüdseid ettekandeid me hindame teda ka kui head autorit, kelle loodud tüübid on tõelised, ehtsad inimesed, ja kelle näidendid, olles eemal igasugusest kunstlikkusest, on elulähedased ja seepärast haaravad.“ Enamik näidendite tegelasi on Punaarmee võitlejad. Meie ei näe laval midagi võltsi ega teh-tut — see on parimaks tunnus-tuseks näitlejate mängule ja la-vastajate tööle.“

Nii kirjutavad võitlejad ERKA draamatrupi külaskäigust oma hää-lekandjas.

Külaskäigust jäid kogu draama-kollektiivil kõige paremad mäles-tused.

„Oleksite te näinud“ jutustab sm. Rebane „missugust hoolitsust ja armastust osutasid meile võitle-jad. Kolme tunni jooksul olid ma-jad meie tarvis korda seatud. Need polnud tavalised elamiskõlvuliseks tehtud onnid. Need olid piinlikult puhtad ja korrasstatud. Valge pa-beriga käetud laudadel asetsesid kõige hoolikamalt köidetud lile-kimbud.“

Iga väiksemgi ese — nagid, naelad, riulid — rääkisid suurest tähelepanust ja osavatest meistri-kätest. Oleme korduvalt külastanud Punaarmee eesti rahvuslikke väe-osi, kuid ikka uuesti paneme imeks seal valitsevat korda ja puhtust. Kõikjal on tunda kodukaunistavat kätt.“ Sm. Rebane näitab uhkus-tundega alumiiniumist käsitsi meis-terdatud suitsukarpi, mille keegi võitleja on talle oma sõpruse ja poolehoidu avaldusena kinkinud.

„Koduvabastajate meeleolu ja tuju nakatas meid kõiki. Ei taht-nud väeosadest enam ära tulla-gi. Oleks parema meeleaga läinud koos meestega otse vaenlase kannul,“ võtavad rindebriigaadi näitlejad kokku oma elamusterohke esine-misretke muljed.

L. PROMET

Õige füüsiline ettevalmistus — meie võitude alus

Spordil ja kehakultuuril on nõukogude ühiskonnas oma kindel ja tähtis osa. Nõukogude sport ja kõik kehakultuuri mõiste alla kuuluvad alad on rajatud kindlale süsteemile, mille põhimõtted selgesti väljenduvad juhtlausel „Valmis tööks ja kaitseks“. See juhtlause tõendab kõige ilmekamalt, et ulatustlik ja laialdane spordiharrastus ei too tippude esiletõstmist ja rekordsaavutustega hülgamist, rääkimata tsirkuslikust äritsemisest spordi sildi all, vaid nõukogude sport rajaneb mitmekülgsele inimese keha arendamisele, nõukogude inimeste füüsilise jõu ja vastupidavuse arendamisele nende väärtiliseks ettevalmistamiseks töösaavutusteks ja oma sotsialistliku kodumaa kaitsmiseks.

Et see nõukogude spordi ja kehakultuuri suund on olnud õige, seda näitavad kõige kujukamalt Suure Isamaasõja päevad, kus Nõukogudemaale võitlejad ja töötajad on ilmekalt tõendanud oma võrdlematut vastupidavust ja visadust. Need inimeste suutlikkuse ja jõu ülimald näidised on nõukogude ühiskonnas maksvate õigete ja tervete kehalise kasvatus põhimõtete otsene villi.

Ka Suure Isamaasõja karmid päevad pole katkestanud nõukogude spordi ja kehakultuuri pidevat arengut. Samadel põhimõtetel on jätkunud nõukogude võitlejate füüsilise arendamine kangelaslikus Punaarmees, kus spordile ja kehakultuurile sõjalisel ettevalmistuse kõrval on antud tähtis koht, ning just see küllaldane füüsilise ettevalmistus on olnud aluseks meie võitlejate ennenägematutele saavutustele, mis kogu maailma on pannud imetlema meie vaprat Punaarmeed. Millist tähelepanu spordiharrastusele omistatakse Punaarmees, seda tõendab kas või ainult seegi fakt, et kõige ägedamate võitluste ajal Leningradi rindel leiti olevat võimalik korral-

dada Leningradi rinde äsjatoimunud spordiesivõistlused ja sõprusvõistlused Leningradi ja Eesti NSV sportlaste vahel, millest samuti võtsid osa paljud rindevõitlejad.

Ka Eesti NSV spordilelu areng Isamaasõja päevil on pidevalt jätkunud, seda nii eesti rahvuslike väeosades kui ka Nõukogude Liidu tagalas. Eesti sportlaskond on aega täitnud oma osa võitlustes nõukogude Kodumaa eest. Eesti sportlased, kes töötavad tagalas, on jätkanud oma arengut. On tõusnud esile terve rida uusi noori talente.

Millise armastuse ja innuga eesti sportlased suhtuvad oma õigestesse võitlejaülesannetesse ja oma eriharrastusse, seda iseloomustab ilmekalt sm. Vinkeli väeosa väikese tõstekollektiivi lugu. Sellele kollektiivile, kuhu kuuluvad eesti rahvusliku väeosa võitlejad seersant Vutt, seersant Lund, seersant Tendal, seersant Meret, Jefeitor Kaart ja leitnant Sipelgas, kinkis Eesti NSV Kehakultuuri- ja Spordikomitee esimees A. Kress paari aasta eest tõstekangi. Selle tõstekangi tõid sportlased Uuralist enesega kaasa. Nad jätkasid sellega harjutamist päev päeva kõrval ka eeslini otses läheduses. Nüüd saavutas sama meeskond Leningradi rinde spordiesivõistlustel tõstmise teise koha. Sportlased lubavad selle tõstekangi enesega kaasa viia ka lahingutesse ja seejärel vabastatud kodumaale — sümbolina eesti sportlaste visast ja kindlast tahtest aidada kaasa Eesti NSV ja NSV Liidu spordi ja kehalise kasvatus taseme, sellega koos aga ka nõukogude rahva tervise, tugevuse ja vastupidavuse tõstmisele.

Meie armastatud sünnimaa vabastamistunnil annab eesti sportlaskond töötuse kogu oma jõuga pühenduda meie maa ja spordile ülesehitamisele vabastatud kodus.

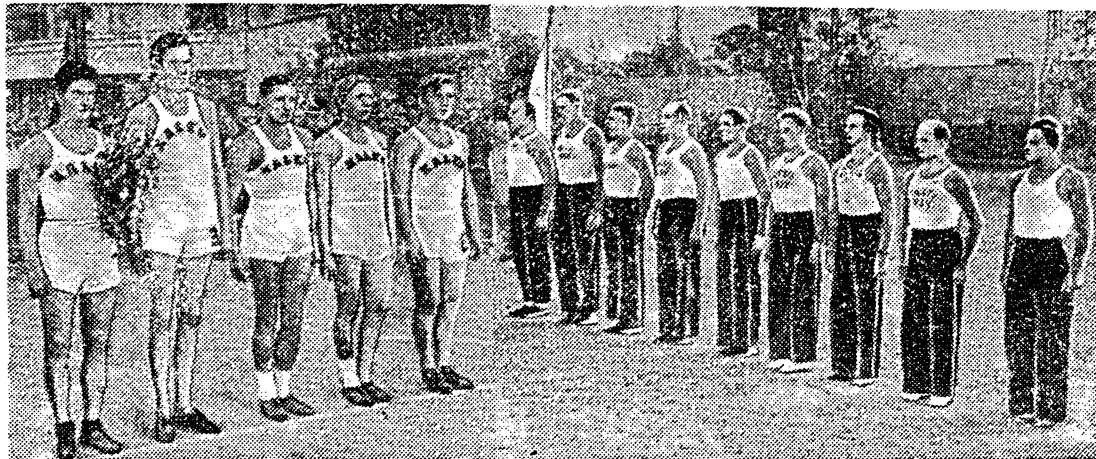
A. MÄLL

A. TARMAK NSV LIIDU AMETIÜHINGUTE SPORDIMEISTER

Ametiühingute üleliidulistel esivõistlustel, mis peeti Moskvas, saavutas eestlane A. Tarmak meistritiitli kettaheites tagajärgjega 44,82 m. Kuulitõukes tuli Tarmak teisele kohale tagajärgjega 12,96 m. A. Tshikin tuli 800 m. jooksus teisele kohale hea ajaga 1 m. 56,9 sek.; 400 m. jooksus jäi Tshikin kolmandaks ajaga 52,7. F. Kudu jäi kaugushüppes neljandaks tagajärgjega 6,43 m.

UJUJA P. SAAR LENINGRADIS ESIKOHAL

Nõukogude Liidu Sõjalaevastiku päeva puhul korraldatud ujumisevõistlustel Leningradis tuli eestlane Peeter Saar esikohale 100 m vabaujumises ajaga 1.07,2 ja 100 m seliliujumises ajaga 1.24,5. Veepallivõistlus Leningradi koondusmeeskonna ja Punalipulise Balti Laevastiku meeskonna vahel lõppes koondusmeeskonna kasuks 7:2. Koondusmeeskonnas mängis kaasa ka P. Saar.

EESTI NSV MEESKONNAD, KES VOISTLESID „SÕPRUSE“ AUHINNALE
Vasakul: „Kalevi“ korvpallimehed, kes tõid Eesti NSV-le võidupunkti. Paremal: kergejõustiklased ja raskejõustiklased „Dünamo“ staadionil võistluste avaparaadil.

Eesti rahvuslikus väekoondises on kehakultuur aukohal

Nagu kogu Punaarmees, nii on ka eesti rahvuslikus väekoondises kehakultuur ja sport aukohal. Võitlejate lahinguvõime tõstmiseks sooritatakse seal süsteemikindlalt harjutusi, mis arendavad jõudu, osavust ja vastupidavust, mida iga võitleja vajab edukaks võitluseks taganeva, kuid ikka veel vihast vastupanu osutava vaenlasega. Peale selle kasutavad Eesti rahvusliku väeosa võitlejad iga vaba minutit sportliku treeningu sooritamiseks: lahingute ja sõjaliste õppuste vaheajadel visatakse granaati, tõugatakse kuuli, hüpatakse kõrgust ja kaugust, sooritatakse raskeil maastikel mürdaajookse ning mängitakse käsi- ja jalgpalli. Osavõtt neist harjutustest on massiline, ja nagu võib veenduda eesti väeosadest võrsunud sportlaste silmapaistvatest saavutustest, on see treening kannnud vilja. Hiljutistel Leningradi rinde esivõistlustel eesti rahvuslik väekoondis tuli üldkokkuvõttes esikohale, võites väärtusliku auhinna. Edukalt võistlesid meie rindemehed-sportlased ka Eesti NSV ja Leningradi vahelisel suurvõistlustel „Sõpruse“ auhinnale. Noor odaviskaja Valman saavutas seal kolmanda koha hea tagajärgjega 54,18 m, mitmekülgne kergejõustiklane Sirel, kel pole olnud mingeid võimalusi eritreeningu sferajal, saavutas 100 m jooksus teise koha hea ajaga 11,7 sek. ja hüppas kolmikult 12,87 m, millega tuli teiseks Nõukogude Liidu tšempioni Armi järele. Tublideks võistlejateks osutsid ka meie rahvusliku väeosa

jalgpallimehed, poksijad, maadlejad ja tõstjad. Eesti väeosa jalgpalli koondusmeeskond kaotas Leningradi „Dünamo“ kardetavale väravaküttidele ainult 2:0. Leningradi rinde esivõistlustel saavutas tõstmise teise koha raskekaallane Sipelgas, tõugates ja surudes kahe käega kogusummas 190 kg ja rebides kahepuudast pommi järjest 51 korda. Kergekaalus tuli esikohale seers. Vutt, kes kahega tõukamise ja surumise kogusummas tõstis 170 kg ja kahepuudast pommi rebis järjest 21 korda.

Kõik need saavutused näitavad, et ka primitiivsetes oludes võib visa ja õigesti juhitud treeninguga saavutada kõrgeklassilisi tagajärgi. Eriti hinnatav seejuures on asjaolu, et esirinda tõusevad just noored sportlased, kes on küpsenud sitketeks ja mehisteks mees- taks Suure Isamaasõja päevil. Nimetasin juba oda- ja granaadiviskajat Velmani, mitmevõistlejat Sireli ja tublisid kergejõustiklasi. Märkimist väärib aga veel kümned teised paljulubavad noored sportlased: mitmekülgne kergejõustiklane Miidla, mitmevõistleja Niinemäe, tõstja ja granaadiviskaja Neerot jt. Eesti rahvuslikust väekoondisest on juba tõusnud Nõukogude Liidu tšempion kettaheites Tarmak ja Eesti NSV parim keskmaajooksja Tshikin, ja järgides noore, tõusva sportlaspõlv saavutusi ning sihikindlat tööd, võime olla kindlad, et eesti rahvuslik väeosa kujuneb taimelavaks, kust tõuseb mehi, kelle kuul-

sus tulevikus levib kaugele üle Eesti NSV piiride.

Nõukogude Liidus pole kehakultuur ja sport sihiks, vaid on abinõuks terve, tugeva, tahtekindla ja teguvõimsa noorsoo kasvatamisel. Praegu on meie peasisi vihatud vaenlase purustamine, ja me võime uhkusega märkida, et eesti rahvuslike väeosade kehakultuurilased siingi teevad au Eesti NSV-le: suurem osa sportlasi on eesrindlased ka sõjalisel väljaõppes ning parimad ja julgeimad lahingus. Paljude eesti rahvuslike väeosade spordimeeste rinda ehivad Nõukogude Liidu ordenid ja medalid. Autasustatud hulka kuuluvad jalgpallimehed Reinlo, Lannesto ja Vilbaum, maadleja Ehala, tõstja Oole, kergejõustiklased Naarits, Veemaa jt.

Selles, et eesti rahvuslikus väekoondises kehakultuur on saavutanud nii kõrge taseme, on suuresti kaasa aidanud väekoondise juhatus eesotsas kindralleitnant Lembit Pärnaga, kes pole üksnes tubli ja julge komandör lahingus, vaid ka suur sportlaste sõber, kelle isiklikul hoolitsusel ja soodustusel kehakultuur väekoondises on tõusnud tähelepanuväärsele tippudele ja on haaranud suuri võitlejate hulki.

Kodumaa lõpliku vabastamise lahingud seisavad veel ees. Võime olla kindlad, et sealgi meie väeosade kehakultuurilased tornavad eesrinnas võitluse, et tuua kodumaale vabadust ja kuulsust.

V. R.

Leningradi rinde esivõistlused

Eesti rahvusliku väekoondise meeskond, nagu juba varem teatati meie lehes, saavutas esikoha Leningradi rinde esivõistlustel. Võistlused peeti järgmistel aladel: sõjalisel viievõistluses, sõjalisel rännakus, granaadiviskes, -tõugis, kergejõustikus, riistvõimlemises, tõstmises, jalgrattasõidus ja käsipallis. Võistlused kestsid 3 päeva, mille vältel eesti rahvusliku väekoondise sportlased saavutasid silmapaistvaid tagajärgi. Kuna kõik võistlusalad viidi läbi Punaarmee vormiriletuses ja rakmes, tuleb pidada tagajärgi vägagi headeks.

Sõjalisel viievõistluses, mis koosnes 100 meetri jooksust, hooga kaugushüppes, kuulitõukest, granaadiviskest ja 1000 m jooksust, tuli eesti väekoondise meeskond kokkuvõttes kolmandale kohale. Üksikvõistlejate saavutas Niinemäe 4. koha, Neerot 5., Esko 6., Kasekänd 7. ja Kivi 12. koha.

Granaadiviskes olid Punaarmee eesti rahvusliku väekoondise võistlejate tagajärjed järgmised: Niinemäe 59,5 m, jagas 3.—4.

koha; Neerot 55,0 m, jagas 10.—11. kohta; Kivi 54,0 m, jagas 14.—15. kohta. Üldkokkuvõttes saavutati 4. koht.

Riistvõimlemises tuli eesti rahvusliku väekoondise meeskond kokkuvõttes 7. kohale. 7. kohaga tuli leppida ka täägi-võistluses.

Kergejõustikus saavutasid eesti rindemehed-sportlased järgmisi tulemusi:

100 m jooksus tuli Sirel 3. kohale, aeg 11,8 sek. Hooga kaugushüppes jäi Sirel 3-ndaks, tagajärg 6,20 m. Hooga kõrgushüppes jagas Urke 5.—7. kohta tagajärgjega 1,65 m. 1000 m jooksus tuli seersant Kasekänd 12. kohale ajaga 3 min. 20 sek. 5000 m jooksus saavutas Rätsep 4. koha ajaga 16 min. 57 sek. Kettaheites saavutas Miidla 2. koha 31,2 meetriga; Voitk jäi 26,48 m-ga 4-ndaks.

Üldkokkuvõttes eesti rahvusliku väekoondise meeskond saavutas kergejõustikus 3. koha.

Eriti pinevaks kujunesid võistlused tõstmises, milles eestlastel oli rohkem õnne kui teistel aladel. Tõstevõistlus koosnes kahe

käega surumisest, kahe käega tõukamisest ja uudse alana kahepuudast sangpommi rebimisest ühe käega.

Võistlused viidi läbi kolmes kehakaalus — raske-, keske- ja kergekaalus. Raskekaalus Sipelgas tuli teiseks, saavutades kogusummaks 190 kg ja rebides kahepuudast sangpommi 51 korda. Keskekaalus seersant Tendal jagas 3.—4. kohta, saavutades kahe tõste kogusummaks 185 kg. Kergekaalus saavutas seersant Vutt kahe tõste kogusummaks 175 kg ja rebis kahepuudast sangpommi järjest 21 korda, tulles esimesele kohale.

Üldkokkuvõttes eesti rindemehed saavutasid tõstmises 2. koha. Kõik tõstjad kuulusid sm. Vinkeli väeosasse, kuhu on koondatud hulk kõrgeklassilisi tõstesportlasi.

Esialgse kokkuvõtte järele eesti rahvusliku väekoondise meeskond tuli 4. kohale, kuid kuna osa väeosi tegid võistluse kaasa väljaspool rindeesivõistluste sarja, langes esikoht eesti rahvuslikule väekoondisele.

R. T.

Selle viskega saavutas F. Issak Leningradis 65,22 m

Võistlused „Sõpruse“ auhinnale

Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu poolt antud „Sõpruse“ rändauhind Leningradi ja Eesti NSV vahelisteks spordivõistlusteks on sümbolne spordile nõukogude olustikus: sport on Nõukogudemaal üheks tähtsaks teguriks rahvaste sõpruse süvendamisel. Kohates spordivõistluse sõbralikus õhkkonnas õpivad nõukogude vabariikide noored üksteist tundma ja austama. Nad veenduvad, et kazahh on võrdne venelasega, et eestlane pole halvem ukrainlasest ja et lätlane on võimeline saavutama sama, mis grusiinlane.

Eesti NSV sportlased jõudsid esimese nõukogude aasta vältel sõlmida rohkesti sõbralikke sidemeid teiste nõukogude vabariikide sportlastega. Sooritati võistlusi Moskvasse ja Tšebisse, leningradlaste ja moskvalaste käsisid võistlusi Tallinnas.

Fashistide reetlik kallaletung Nõukogude Liidule katkestas lühikeseks ajaks need sidemed. Nõukogude tagalasse evakueerunud Eesti NSV sportlased koondusid aga varsti ja sõbralikud spordisuhted taastati. Eesti sportlased võistlevad jälle Nõukogudemaal staadionidel. Nõukogude Liidu absoluutne tšempion Johannes Kotkas omab Moskvas auväärset seisukohta, Nõukogude Liidu tšempionid maadleja Edg. Puusepp, kergejõustiklane A. Tarmak ja teised on kõikjal lugupeetud ja armastatud.

Esimestel võistlustel „Sõpruse“ rändauhinna osutusi Lenini linna sportlased paremaiks ja võitsid. See ei äratanud eesti sportlasi aga põrmugi kadedust, vaid vastupidi — tõstis lugupidamist Leningradi sportlaste vastu. Meie sportlased asusid veelgi intensiivsemalt treeningule, et järgmistel võistlustel, mis toimuvad kahtlemata vabastatud Tallinnas, omakorda olla paremad.

Eesti NSV-st kulgeb tee Nõukogude Liidu avarustele Leningradi kaudu. Leningradi kaudu peamiselt arenevad ka sõpruse sidemed, mis meid liidavad teiste Nõukogude Liidu rahvastega. Ja „Sõpruse“ rändauhind on kahtlemata üheks teguriks selle sõpruse süvendamisel.

Sportlaskond on valmis ülesehitustööks vabas Nõukogude Eestis

Juba Suure Isamaasõja raskeil ettevalmistamine võimaldus algusaastail otsustasid Eestimaa Moskva Kehalise Kasvatuse Instituudi juures. Lühikese ajaga koondati sinna õppima üle poole saja eestlase, nende seas hulk meie eilmapaistvamaid sportlasi: maadlejad Kaubi, Sülluste ja Tähnas, korvpallimängijad Tilling, Taperon, Raamat ja Dudkin, kergejõustiklased Piisang, Armi ja Jürisson, poksijad Käbi, Reinvald ja Seepere, tõstja Mäll jt.

Nüüd, kus Punaarmee on vabastanud fashistide kanna alt ka esimese Eesti NSV linna Narva ja peatselt seisab ees tagasimine kodumaale, võime veenduda, kuil ettenägelikult ja õigeaegselt oli korraldatud meie spordikaadrite kuisimus.

Organisatsioon on olemas ja see võib otsemal teel rakenduda. Peale vabariikliku kehakultuuri- ja spordikomitee on loodud linnade ja maakondade kehakultuuri- ja spordikomiteed.

Peale selle on rajatud kolm kesket spordiseltsi: varem tegutsenud ja taas elustatud „Dünamo“ ja „Spartak“ ja uus ametiühingute kesksportühing „Kalev“. Eesti NSV-s kujundatakse veel kolm spordiseltsi — Punaarmee Maja, Sõjalaevastiku Maja ja Tööjõu Reservid.

Võime ütelda, et oleme valmis ülesehitavaks tööks vabas Nõukogude Eestis. Stalinliku Konstitutsiooni helgel taustal tõstame kõrgelt Eesti NSV spordilipu.

K. VITSUT

Maadlusmatshid leningradlastega

Festi NSV ja Leningradi parimate sportlaste vahel toimunud võistlustel lõi maadlus meie meeskonnale võidu 4:3.

Võistlusõhtu avasid kärbeskaalus Kaubi ja Ustinov. Moskva tšempion Kaubi alustas viibimata rünnakutega ja sooritas ühe võtte teise järele. Kiire rünnak tõi ka kiire edu: Kaubi seljatas Ustinovi nupuvõitest 15 sekundiga.

Teisena tulid matile raskekaalased — Nõukogude Liidu tšempion Kotkas ja leningradlane Savtshenko. Savtshenko püüdis Kotka pigistustest välja pääseda. Ta piirdus ainult „kaitseahinguga“. Kaitsest üksi aga ei piisanud ja Kotkas seljatas vastase ristvõõga pärast 45 sekundit kestnud maadlust.

Sulgkaalus võistlesid Meos ja Zadorozhnoi. Meos võistles rindelt tulnud kaevikumehega visalt, kuid vähesel treeningu tõttu pidi leppima punktikaotusega.

Kergekaalus arenes võistlus Sülluste ja Kornilovi vahel tasavägiselt. Mõlemad on sihted võistlejad, ei riski aga võiteterohkusega. Võitjaks kuulutati Kornilov. Seega oli võistluses 2:2.

Kergekeskkaalus oli minu vastaseks juuline Morozov. Alustasin kohe kõva tempoga ja püüdsin saavutada juhtimist. See õnnestuski. Alg-püstimaadluses sain kohtunike hinnangul paremuse ja valisin maadluse jätkamiseks parteri. Asusin uuesti tegema kõva „pressi“. Kuigi vastane püüdis võtetest välja rabeleda, õnnestus mul käevarrelukku ja surusini Morozovi õlgadele. Aega oli kulunud 12 min. 34 sek. Meeskond oli seega uuesti võiduseisus 3:2.

Keskkaalus toimus elav ja kiire matsh Tähnase ja Korolevi vahel. Tähnas haaras kohe

„SOPRUSE“ AUHIND

juhtimise enda kätte. Alg-püstimaadluses sooritas ta kaks toreid heidet, viies vastase parterrisse. Püstimaadluse järele oli Tähnase edu sedavõrd kindel, et ta sai valiku õiguse edasiseks maadlusviisiks. Tähnas eelistas püstimaadlust. Ta jätkas hoogsasti vastase mürdmist, kuid seljavit ei õnnestunud. Tähnase selge töövõidu järel oli meie meeskonna võiduseis 4:2.

Poolraskekaalus oli leningradlane Fomenko vastaseks rindemees Riitsalu. Võistlus arenes algul tasavägiselt. 9. minutil Riitsalu sooritas julge nupuheite.

Vastane kukkus mati servale ja libises võttest välja. Samas vastas Fomenko omapoolse pealetungiga. Alg-püstimaadlus kuulutati viigiliseks. Parteris oli Riitsalu esimesena all. Fomenko surus kõvasti, kuid sitke rindemees ei lasknud end võttesse haarata. Matshi lõpposa arenes Fomenko väikese paremusega. Võitjaks kuulutati leningradlane. Seega jäi võistluse lõppeisiks 4:3 Eesti NSV kasuks.

Üldiselt esines Eesti NSV meeskond Leningradi maadlejate paremiku vastu vägagi edukalt. E. PUUSEPP

Poksivõistlused viisid „Sõpruse“ auhinna Leningradile

Leningrad—Eesti NSV vahelised võistlused „Sõpruse“ rändauhinna saavutasid haripunkti viimasel võistluspäeval peetud poksivõistlustel, sest leningradlastel olid võitnud jalgpalli ja kergejõustiku, meie aga korvpalli ja maadluse, ning poks jäi niiteldada „kaalukeeleks“.

Esimese paarina asusid ringi kärbeskaalases Iljin ja Lester. Lester, kes on vanameister Lesteri noorem vend, on veel noor ja väheste kogemustega poksija, kellele see kohtamine oli neljandaks avalikuks võistluseks. Sellele vaatamata poksis ta väga südilt NSV Liidu teise kärbeskaalase vastu, kaotades ainult punktidega. Leningrad asus juhtima 1:0.

Teise paarina võistlesid filmimeeste soovil raskekaalases Pitshugin ja Linnamäe. Poksijana vahetuntud Pitshugin oli Linnamäele nõrgaks, kuid siiski ebasoodsaks vastaseks. Lähtudes soovist ilmingimata vastu pidada, kasutas Pitshugin pidevalt umbkaitset ja klintshis rohkesti, päästes end sellega rasketest olukordadest. Kolmanda roundi lõpul uutis Linnamägi Pitshuginit tunda paremsirgiga, mis viis vastase nõõridesse, kuid kohe kõlas zong, mis kuulutas võistluse lõppenuks. Seega pidi Linnamägi leppima punktivõiduga. Punktide seis 1:1.

Ringi tulid kukk-kaalases Sokolov (L) ja Reinvald. Reinvald alustas hästi esimest roundi, mille ta suutis ka võita. Teine round oli juba tasavägisem, väikese paremusega Reinvaldile. Kolmanda roundis oli aga Reinvald rohkem väsinud kui vastane ja kaotas selle. Võit anti Sokolovile.

Sulgkaalus kohtusid Tsaitse ja Käbi. Käbi näitas suurepärase distantsipoksi, tabades vastast läpsete ja mõjuvate sirgete ja upperitega. Ta võitis kaks roundi suurelt, kolmanda veidi napima paremusega. Teiskordselt viigistasime punktide seis 2:2.

Kergekaalus võistlesid NSV Liidu mitmekordne meister Ivanov ja Kaunis mää. Esimene round moodus tasavägiselt. Teises roundis õnnestus Ivanovil tabada korduvalt Kaunis määde tugevate vasak- ja paremaakidega ja viimasel oli üsna raskeid silmapilke. Teise roundi kaotas Kaunis mää suuresti. Kolmas oli jällegi tasavägisem. Võitis selgesti Ivanov, viies kolmandat korda juhtima Leningradi 3:2.

Kergekeskkaalus oli leningradlane Kurkin vastaseks NSV Liidu 1944. a. teine mees selles kaalus Kariste. Nende vaheline matsh oli täiesti ühepoolne. Kurkin pages kõik kolm roundi Kariste eest ja tänu ainult oma kiiretele jalgadele pidas lõpuni vastu.

M. LINNAMÄGI

Eesti jalgpall elab eesti rahvuslikes väeosades

Meie jalgpalliharrastuse baasiks on viimastel aastatel olnud eesti rahvuslikud väeosad. Kohe eesti rahvuslike väeosade moodustamise algul loodi nendes ka oma jalgpallimeeskonnad ning alustati treeninguga ja omavaheliste võistlustega. Jalgpallimängijaid leidis kõigis üksustes, meeskonnad kujunesid võrdvõimelisteks. Sõprusvõistlustest üksi ei piisanud. Korraldati väeosade esivõistlused, millest osa võttis üsna rohkearvuliselt meeskond.

1942. aasta suvel toimus suursündmusena jõukatsumine jalgpallis kahe eesti rahvusliku väeosakoondusmeeskonna vahel. Võistlus lõppes tagajärjega 6:0 selle meeskonna kasuks, kuhu kuulusid: Taperson; Peterson, Tepp; Piisang, Jürgens, Rannu; Sillamäe, Uukivi, Kuremaa, Neeris ja Niks. Vastase meeskonnas mängisid: Poom; Lannesto, Jakobson; Vahter, Kopli, Reinlo; Vilbaum, Kippar, Karm, Ader ja Laving.

Teine kohtamine samade meeskondade vahel leidis aset paar nädalat hiljem. Võitis sama meeskond, kuid nüüd juba väiksema ülekaaluga — 3:0.

Meie väeosade koondusmeeskonnad esinesid edukalt ka väljaspool väeosade piire. Meistriks tulnud meeskond võistles Tšeljabinski linna koondusmeeskonnaga, Sverdlovski „Dünamoga“ ja kahel korral väikese kullalinna Miassi koondusmeeskonnaga, kus mängisid kaasa mitmed paremad Moskva ja Kiievi jalgpallimängijad. Tšeljabinski ja Sverdlovski kaotati, Miassis võideti. Võistlused ja võistlusreisid kestsid kuni sama aasta hilissügiseni. Väeosade meeskondadel oli korralik jalgpall

livarustus, mida abivallalt aitas muretseda Eesti NSV Kehakultuuri- ja Spordikomitee esimees sm. A. Kress.

1943. aasta suvel võttis jalgpall eriti hoogu sm. Allikase väeosas, kus organisatoriks ja innustajaks oli jalgpalliveteraan sm. Reinlo. Peeti mitmeid võistlusi, eriti suve teisel poolel. Väga tubliks kujunes 1943. aasta suvel ka sm. Vinkeli väeosajalgpallimeeskond, kes võitis kõiki naaberväeosade meeskondi ja Sverdlovski ringkonna võistlustel omandas teise koha.

1944. aasta kujunes Punaarmeele suureks võitude ja läandeliikumise aastaks. Ka meie rahvuslikud väeosad vahetasid asukohti ja jalgpallihooaja algus seetõttu veidi hilines Esirinnas sammus taas sm. Allikase väeosas. Paar nädalat enne Leningradi — Eesti NSV vahelist suurvõistlust „Sõpruse“ auhinna korraldati seal jalgpallimängijate treeningulaager. Olles saanud tõhusa ettevalmistuse, esines eesti rahvuslike väeosade koondusmeeskond Leningradi võistlustel üle ootuste hästi. Kaotust 2:0 Leningradi „Dünamole“, kes kuulub Nõukogude Liidu parimate jalgpallimeeskondade esiritta, tuleb lugeda väga heaks tagajärjeks.

Loodan, et meie jalgpallimängijad, kes praegu on tublide võitlejatena Punaarmee ridades, ei kaota jalgpallimeeste nii omast armastust oma ala vastu, vaid pärast Eesti NSV vabastamist vihatud vaenlasest ja pärast Suure Isamaasõja võidukat lõppu moodustavad tuuma, mille ümber koondub Eesti NSV uus, tõusev jalgpallimängijate järeikas.

E. SAAR

Moment jalgpallivõistlusest Eesti NSV koondusmeeskonna ja Leningradi „Dünamo“ vahel: Piisang võtab peaga palli; esiplaanil (vasakul) Saare, vasakul Jürgens sõutu ootamas.

Fashistide meisikused nõukogude sõjavangide kallal

Kui Punaarmee vabastas Slavuta linn Kamenets-Podolski oblastis, leiti sealt nõukogude sõjavangidele määratud laatsaretist üle 500 näljast ja piinadest nõrkemas ja raskesti haavatud sõjavangi. Fashistlikud metslased olid nõukogude sõjavangide laatsareti muutnud õudseks piinauraks, kus saksa arstid ja valvemeeskond tapsid kümneid tuhande nõukogude sõjavange.

Hirmsa kuriteo uurimiseks moodustati erikomisjon, kes tunnistajate, kannatajate saanute eneseteadvustuse ja dokumentide abil tegid kindlaks üksikasjad kohutava veretöö kohta nõukogude sõjavangide kallal.

Slavuta laatsaret asus kümnes kolmekordses kivihoones, mis olid ümber piiratud tiheda traattõkkega. Saksa võimud olid siia koonandanud 15—18.000 raskesti ja kergesti haavatud mitmesugusi nakkushaigusi ja ka muid haigusi põdevaid nõukogude sõjavange.

Slavuta laatsaret oli kohutavalt täis kiilutud ning saksa arstid meeleka ei võtnud tarvitusele mingisuguseid abinõusid nakkushaiguste levimise takistamiseks, sest plekilist soetõbe, tiisikut ja düsenteeriat põdevad haiged ning kergesti ja raskesti haavatud asusid ühes hoones ning isegi ühes ja samas ruumis. Haigetele ei vahetatud ihupesu. Voodipesu polnud üldse. Ruume ei köetud. Laatsaretis polnud vett pesemiseks ega joomiseks. Kõige selle tõttu olid haiged kohutavalt tähtanud.

Haigete toidunormiks oli 250 grammi ersatsleiba ja 2 liitrit

nõndanimetatud „balandat“ päevas. Leivajahu koosnes suuremalt osalt hagonaist, kuhu ainult veidi jahu juurde lisati. „Balandat“ valmistati klistest, poolmädanenud kartuleist ja igasugustest jäänustest, millele hulka segatud mulda ja klaasipuru. Mõistagi, et sellise toitlustamise juures surid sõjavangid lihtsalt nälga.

Tihti puhkes laatsareti sõjavangide seas haigus, mida saksa arstid nimetasid „parakooleraks“. „Parakoolerasse“ haigestumine oli saksa arstide meeskute eksperimentide tulemus. See nakkushaiguselaine lõppes niisama äkitselt kui ta algaski. 60—80% haigestumisi lõppes surmaga. Sellesse haigusse surnud sõjavangide laipade lahkamisest ei lubatud vene arste osa võtta.

Punaarmee võitlejatele ja ohvitseridele ei antud kõige algelise matki arstiabi. Arstideid polnud üldse. Haavu ei ravitud ega seotud. Isegi raskesti haavatutele ei antud mingit abi.

Vange piinati ja pekseti ning pandi mitmeks päevaks kartserisse, kus neile üldse süüa ei antud. Haavatuid ja haiged sundisid hitlerlased ülejõu käivat tööd tege-ma. Tööleminekul lasksid valvurid nõrkevad sõjavangid jalamaid maha. Surnukambrites viidi sage-li sõjavange, kes olid ainult meele-märkuse kaotanud. Ühest sellisest juhtumist teatati haigla üle-male, kuid sellele vaatamata käskis ta haige surnukuuri jätta ja maha matta. Et haiged elusalt maeti, tõendab lahkamisel selgunud asjaolu, et surnute kõige

peenematest bronhidest leiti suu- rel hulgal liivateri, mis võisid sinna sattuda mulla sissehingami-se teel.

Väljakannatamata olukorra tõt-tu püüdsid nõukogude sõjavangid laatsaretist põgeneda nii üksikult kui ka gruppides. Nad leidsid var-ju Slavuta linna elanike juures. Kuid niihästi tabatud põgenikud kui ka neid varjanud isikud lasti hitlerlaste poolt maha. Mahalask-mispaik oli laatsareti läheduses, nii et laatsaretis olevad sõjavangid olid tahtmatult mahalaskmise tun-nistajaks.

525 laatsaretist vabastatust oli 435 äärmiselt kurnatud, 59 hooie-tusse jäetud haavadega ja 31 när-vihaiget. Lahanud 112 laipa ja vaa-danud üle väliselt 500 haiget, otsustas arstlik kohtuekspertiis, et saksa arstide poolt oli laatsaretis pandud maksma selline kord, mille juures haiged ja haavatud olid määratud kõik väljasuremisele. Kogu päeva vedasid sõjavangid laatsaretist välja laipu. Neid heideti välja isegi laatsareti akendest, kus nad õues virnadesse laoti. Surevus tõusis isegi 300 surnule päevas. Kahe aasta jooksul hävitasid hitlerlased laatsaretis ligi 150.000 Punaarmee ohvitseri ja sõdurit.

Saksa timukad püüdsid igati oma kuritöö jälgi kinni mätta. Laatsareti ümbruses leiti tuhan-deid ühishaudu, milledele on istu-tatud puid ja ehitatud isegi kivi-teid.

Nende kuritegude eest on vas-tutavad laatsareti saksa arstid ja juhtivad ametnikud. Nad kõik pea-vad kandma karmi karistust oma metsiku veretöö eest.

Välispoliitiline ülevaade

Möödunud nädala lõpul esines inglise peaminister Churchill parlamendis pikema ülevaatega sõjalisest olukorrast.

Churchill märkis juba oma kõ-ne alul, et seekordne ülevaade and-mine sõjalisest olukorrast on te-male väga tänuväärne ülesanne. Ei ole enam kogu maailma sõja-tandreil, ei maal, merel ega õhus, seda ala, kus liitlased poleks saa-vutanud otsustava ülekaalu vaen-lasest. Käsitades ameerika sõja-liste jõudude viimase aja edukaid operatsioone Jaapani vastu, Chur-chill tuletas meelde, et 1942. a. otsustati Washingtonis, et liitlaste peavaenlaseks on Saksamaa, kelle vastu tuleb suunata peajõud ja kelle purustamine alles võimaldab asuda otsustavasse võitlusesse Jaapaniga.

„Kuid Inglismaa ja Ameerika sõjaline jõud kasvab sedavõrd kiiresti, et osutus võimalikuks otsus-tava pealetungivõitluse pidamine mõlema vaenlasega ühel ajal,“ märgib Churchill. „Ma kaldun ik-ka enam arvama, et vahe Hitleri ja Jaapani kokkuvarisemise vahel kujuneb lühemaks, võib-olla isegi tunduvalt lühemaks, kui ma arva-sin tookord.“

Tulles sõjaliste operatsioonide juurde Põhja-Prantsusmaal, Chur-chill märgib, et just viimased päevad on toonud sealt eriti häid teateid.

Puudutades võitlusi Itaalias, ütles Churchill:

„On põhjust arvata, et kindral Alexander jätkab sõjalisi operat-sioone Itaalias kasvava energiaga kogu sügise kestel.“

„Kõneledes sõjalisest kampaa-niast kõgu maailmas,“ jätkas Churchill, „ei saa mööda minna olulisemast momendist kõigi nende juures, ja nimelt vene armeest, kellele langeb kõigis neis peaosas ja kes laseb verest tühjaks saksa armeed. Meie võime säilitada oma ülekaalu õhus, ookeanidel ja mere-del, ei ole aga maailmas sellist jõudu, võib-olla see oleks loodud alles mõne aasta pärast, milline oleks võinud murda, hävitada sak-sa armeed ja tekitada talle sää-raiseid suuri kaotusi, nagu seda te-gid vene nõukogude väed. Ma tervitan Marssal Stalinit, seda oma maa suurt juhti, ja ma usun kindlasti, et meie 20 aastaks sõl-mitud leping Venemaaga osutub üheks pikemaajaliseks ja kindla-maks teguriks rahu, korra ja progressi säilitamisel Euroopas.“

Edasi Churchill peatus inglise sisepoliitiliste küsimuste juures. Lõpuks, puudutades viimaseid pöör-delisi sündmusi Saksamaal, Chur-chill rõhutas, et kui teravaks sise-mine kriis Saksamaal ka ei kuju-neks, mitte sellele ei tule rajada liitlastel lootusi, vaid eeskätt oma jõule ja oma võitluse õiglu-sele.

Helsingist teatati ametlikult se-nise Soome presidendi Ryti eruminekust. Tema asemele määrati marssal Mannerheim, keda soome tagurlased juba ammust ajast ümbritsevad „Soome päästja“ oreoloogiga. Mannerheim Soome sõ-jajõudude ülemjuhatajana juba se-ni mängis Soome poliitilises elus tähtsat osa. Temata ei teinud ei president ega ka valitsus ühtki tähtsat otsust. Seega isikute va-hetus Soome riigipea kohal on tegelikult ainult dekoratsioonide vahetus.

On iseloomustav, et see Soome valitsuskriis langeb ühte Puna-armee eduka pealetungiga Balti-maad. Veel mõni nädal tagasi Soome valitsus hülgas ausalt sõ-jast väljumise tee ja alustas sala-jasti läbirääkimisi sõjalise koostöö laiendamiseks Soome ja Saksamaa vahel. Seimi seljataga Ryti sõlmis vastavad kokkulepped Ribbentrop-piga. Nüüd on Punaarmee lõiga-nud ära kõik saksa vägede taga-nemisteed Baltimaadelt maad möö-da. Punaarmee võidukas pealetung Narvast Karpaatideni tõendab ka naiivselt pimedale soomlasile, et mingi ime ei suuda päästa fashistliku Saksamaa sõjamasinat kokkuvarisemisest. Ja sama lootu-set on nüüd ka Soome, Saksamaa truul vasalli olukord.

Need faktid kutsusid Soomes esile sisemise võitluse. Soome va-litsus ei suutnud suruda maha enese vastu tekkinud ja üha kas-

vavat opositsiooni. Fashistliku Sak-samaa iga uus kaotus suurendas nende ringide poolehoidjate hulka, kes nõudsid Soome väljaastumist sõjast. Ei aidanud valitsuse poolt ette võetud hulgalised areteerimis-ed. Osa seimi liikmeid avaldas Rytile otseselt umbusaldust. Ryti pidi astuma tagasi rahva rahusta-miseks.

Soome haletsemisväärsel olu-korda see muidugi karvavõrdki ei päästnud. Isegi Soome ajakirjan-dus ei varja selle olukorra puhul oma hädakisa. „See, mis sünnib Soome lahe lõunakaldal, on Soome suureks hädahooks,“ kirjutab „Uusi Suomi“. „Venelaste peale-tung Eestis ja Lätis ähvardab meie mereteid, samuti aga meie üldist sõjalist olukorda.“ Ja „Helsingin Sanomat“ hädaldab: „Sündmuste areng on mõistmatu, kas mitte Saksamaa ei lubanud kaitsta Eestit ja Baltimaid kuni lõpuni, paisates sinna kogu oma jõud?“

Soome fashistlikud võimureded müüsid oma rahva huvid täielikult maha hitlerlikule Saksamaale. Soomel pole nüüd oodata paremat saatust fashistliku Saksamaa omast, olgu tema põhjavajava laeva tüü-rimeheks Ryti või Mannerheim.

2. augustil teatas Türgi pea-minister Saradzhoğlu, et Türgi on katkestanud poliitilised ja majan-duslikud suhted Saksamaaga.

Kohe pärast sõja algust, 19. oktoobril 1939. aastal Türgi kirjut-as alla lepingu Inglismaaga ja Prantsusmaaga. 18. juunil 1941. aastal Türgi sõlmis sõpruslepingu ka Saksamaaga, kuulutades end sõja suhtes neutraalsel positsioonil seisvaks. Tegelikult aga, nagu väljendab inglise ajalehe „Daily Telegraph and Morning Post“, osu-tas Türgi fashistlikule Saksamaale kogu aeg väärtuslikku abi. Türgi varustas Saksamaad mitmesuguste strateegiliste toorainetega, eriti kroomiga. Suurel hulgal veeti Türgist Saksamaale vaske, villi, naha-ka jm. Kuid Türgi abi Saksamaa-le ei piirdunud ainult majandusliku alaga. Nagu märgib Ameerika ajaleht „Chronicle“, „mitte ammu, kui venelased olid raskes seisukorras, Türgi neutraliteet aitas sakslastel kindlustada oma kagutiiba“. Ja veel käesoleva aasta juu-ni alul tehti kindlaks fakte, et Türgi võimud lasksid läbi Egeuse mere väinadest sõjalise laadungiga Saksa laeva.

Seega Türgi valitsus küllalt pika perioodi kestel selle sõja ajal on osutanud ilmselt toetust fashistlikule Saksamaale.

Nüüdse suunamuutuse põhjust Türgi poliitikas tuleb otsida kahtlemata üldise olukorra kujunemises vastuvaidlematult fashismivastase koalitsiooni kasuks. Punaarmee võimas pealetung, mis sõja ähvardab peagi kanda Saksamaa enese territooriumile, liitlaste kasvav sõ-jaline aktiivsus ei jäta enam ammu mingit kahtlust küsimuses, kelle poole kaldub võit. Need olu-korrad on nüüd lõpuks selgeks saanud ka Türgile. Türgi ajakir-janduses esineb juba mõnda aega häält, mis märgivad, et senise välispoliitika jätkamine võib Türgi viia poliitilise isolatsiooni olukorda pärast sõda. Rahulolematust Türgi senise poliitikaga tõendab ka hil-jutine vahetus välisministri kohal.

Hinnates toimunud pööret Türgi välispoliitikas, välisajakirjandus märgib, et see ei too Türgit ka praegu mitte veel nende rahvaste ridadesse, kes võitlevad hitlerliku Saksamaa vastu. Katkestanud küll poliitilised suhted Saksamaaga, on Türgi need säilitanud kõigi Sak-samaa satelliitidega — Ungariga, Rumeeniaga, Soomega.

Inglise ajakiri „New Statesman and Nation“ iseloomustab Türgi valitsuse otsust järgmist sõnade-ga: „Oodanud viis aastat, kuhu poole kaldub sõjaõnn, leidis Türgi valitsus siis nüüd, et võib oma kaardi panna ilma riskita liitlaste võidule.“

«РАХВА ХЯЯЛЬ»
Орган ЦК КП(б) Эстонии
и Советов депутатов трудящихся
Эстонской ССР
Ленинград, Торговый пер. № 3

Toimetuse kolleegium.

Eestlased Leningradi taastamistöö

Leningradis asuvate Eesti NSV valitsusasutuste töötajate kohalik ametiühingukomitee on otsustanud eestlastest-töötajate üksmeelsel soovil kaasa aidata Leningradi kangelaslikele elanikele nende kodu-linna taastamistöödel.

Üksikute asutuste töötajad ot-sustasid astuda omavahel sotsialist-likku võistluse ühiskondlikus töös meie armsaks saanud Leningradi taastamisel. Esimestena pöördusid Põlevkivi- ja Keemiatööstuse Rahvakomissariaadi töötajad vastava üleskutsega teiste asutuste poole. Üleskutses üteldakse: „Me näeme Leningradis purustatud majade rusuhunnikuid, mille all on hukku-nud rahuarbastavaid nõukogude inimesi. Samasugust hävitustööd teevad hitlerlased ka praegu eesti

rahva ja kodude kallal. Meie, Lenin-gradis asuvate Eesti NSV asutuste töötajad, olles praegu kangelasli-ku Leningradi kodanikud, võtame osa kõigile Nõukogude rahvastele kalli ja armastatud Leningradi taastamise tööst.“

Põlevkivi- ja Keemiatööstuse Rahvakomissariaadi töölised ko-hustuvad tegema ajavahemikul 6. augustist kuni 15 augustini 170 töötundi.

Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu töötajad otsustasid anda ajavahemikul 6. augustist kuni 15. augustini iga töötaja kohta 20 töötundi.

Tänu- ja uhkustundega võtavad eestlased osa kangelasliku ja kü-lalishalke Leningradi sõjajahavade parandamisest.

E. O.

Käsu täitmine

B. Jefimovi karikatuur.

Saksa väed Baltim ail kasvavad maasse.

ЛТ УН-1

Liitlaste pealetung Põhja-Prantsusmaal

Liitlaste väed liiguvad Bretagne's kiiresti lehvikukujuliselt laiali valgudes edasi, ja on juba jõud-nud Chateaubriand'ini. Ren-nes on kindlalt liitlaste vägede käes. Dol on vaenlastest puhus-tatud, samuti ka Evrecy. Võit-lus käib Dol'ist loode poole.

Ameerika väed on juba jõud-nud St. Nazaire'ini, viies seega lõpule Bretagne poolsaare äraloik-kamise operatsiooni. Ameerika väed on jõudnud ka Brest'i linnani.

Liitlaste soomustankiväed on vallutanud Redon'i ja Van-nes'i. Vitre's, Dinan'is ja Rennes'is saadi vange SS-soomustankiväe diviisist. Lahingud käivad St. Malo ja Brest'i linna juures. Liitlaste väed on jõudnud õige lähedale ka Vire'i linnale.

Reuter teatab, et ameeriklased on vallutanud Bretagne's ka Laval'i ja Mayenne'i linna. Lavalist lõuna pool vallutati Cha-teau-Goutier. 17 miili Mayenne'ist lõuna pool ületasid liitlaste väed Mayenne'i jõe. Mayenne'ist 35 miili põhja pool vallutati Domfront. Bretagne põhjarannikul vallutati St. Briec.

Praegu puhastatakse äräloigatud Bretagne'i poolsaart vaenlase vä-gedest. Vaenlase vastupanu võib sin nimetada pigem passiivseks kui aktiivseks ja Ameerika tankide edasiliikumist Bretagne's enim manöövriviks kui sõjaks. Kohati liiguvad tank'd tundide kaupa edasi, kuulmata ainustki pauku, või ilma et neid takistaks ükski miin. Rennes'is ja Dinan'is vang-i-võetud SS-lased ei osutanud suurt vastupanu. Kui ameerika tankid lähenesid Lorienti mereväebaasile, saksa allveelaevade seisukohale, heiskasid linnas olevad saksa väed valge lipu, enne kui ameeriklased jõudsid rünnakule asuda.

SOJATEGEVUS ITAALIAS

Reuter teatab, et inglise 8. ar-mee Lõuna-Aafrika väed on asu-nud Florenzi.

Florenzi piirkonnas likvideerisid 8. armee väeosad vaenlase vastu-panusõlmpunkte Arnost lõuna pool ja kindlustasid endid Arno jõe lõu-nakaldal.

Aadria mere rannikul vallutati Scapezzano linn.

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Töörahva Saadikute Nõukogude häälekandja

Nr. 43 (520)

12. augustil 1944. a.

V aastakäik

Ehitame üles vabastatava Eesti!

Praegu jätkub hoogsalt Baltikumi vabastamine. Saksa okupantide ikkest on juba vabastatud suurem osa meie vennasvabariikide — Lätis ja Leedu territooriumist. Vallutanud Pihkva ja Narva, murdis kangelaslik Punaarmee lahiti tugevaimad lukud teel Eestisse põhja ja lõuna pool Peipsit. Ja praegu arenevad võitlused Eesti pinnal.

Vallutanud Lätis maakonnallinnad Tukums ja Dobele, lõikas Punaarmee läbi kõik teed, mis ühendavad Baltimaad Ida-Preisimaaga. Ohenduses sellega osutus saksa armee pea jõududest eraldatuks põhjagrupp, mille moodustasid fashistlikud väed Eesti ja Põhja-Lätis rindel. Nagu ilmneb nende vägede juhataja kindraloberst Scherneri käskkirjast, kavatsevad sakslased seal avaldada tugevat vastupanu, „kaitsta iga jalatäit maad suurima fanatismiga!“

Millises olukorras me leiame Eesti, kui sakslaste röövljõuk seda tõesti „kaitseb suurima fanatismiga?“ Me teame, mida nad mõistavad selle all. Sellest räägivad selget keelt Narva inimestest tühjad varemed. See on maa paljaksröövimine, maa kõrveks ja varemeteks muutmine. Saates kahurlihaaks rindele oma taganemist kaitsma eestlastest ja teiste okupeeritud maade elanikest formeeritud leegione, jätkavad sakslased endile vabad käed rüüstamiseks tagalas. Seejuures toetavad neid reeturid Mäe ja Ko. Sellest, kuidas see direktorite kamp veel nüidki, kui on selge, et Baltikum muutub hauaks sealolevatele fashistlikele vägedele, aitab kaasa oma korraldustega maa laastamiseks, näeme nende tõelist palet. Nad on püüdnud rektameerida end eesti rahva sõpradena. Aga nüüd on lõplikult see vana mask langenud ja me näeme endi ees kiskjaid, eesti rahva verivaenlasi, kes lasevad purustada linnad, küüditada elanikest puhtaks maakonnad ja sallivad ja õigustavad vaikides roimi, mida toimetatakse eestlaste kallal. Eil Nemad on need, kellele langeb

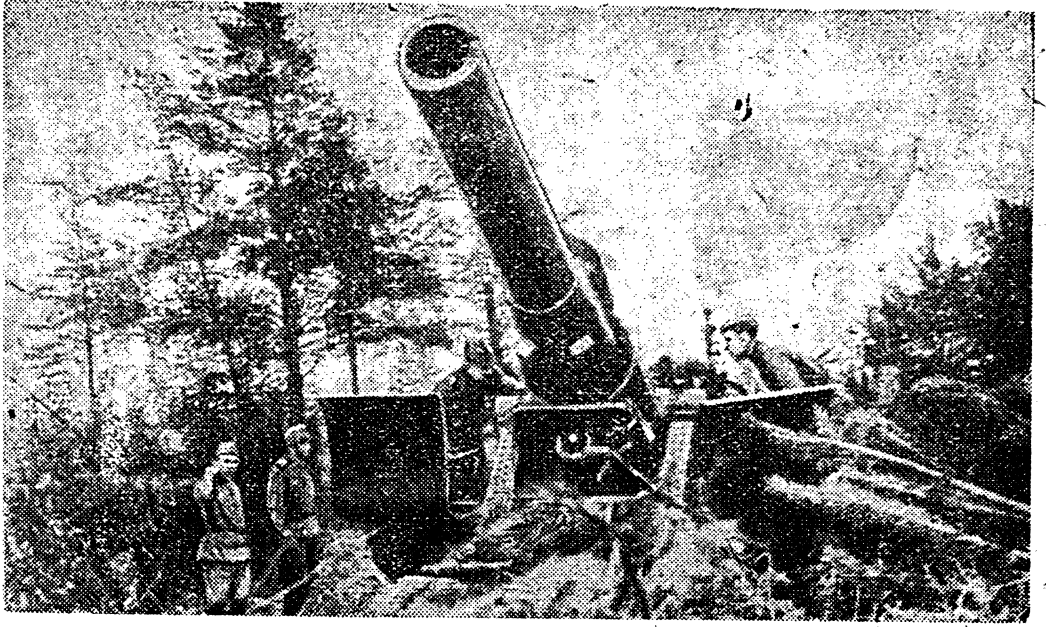
ränk osa kannatuste toomises eestlaste maale! See on nende mõrtsukakäsi, mis vaatab vastu tuhande ja varemeist! Ja nad saavad oma palga!

Ükskõik kui rasked ka oleksid haavad, mida fashistid on lõõnud Eestile, peame me nad parandama, ja seda võimalikult lühikese ajaga. Rahvas on talunud ränki kannatusi okupantide ikke all. Majandus on äärmuseni laostunud. Tööstused — neist, pole kohati püsti isegi seinu. Linnad on purustatud fashistide miinidest ja tulest. Aga see ei tohi kedagi kohutada ega muuta kõhklevaks. Nõukogude inimesed on suutnud võita kõik raskused. Ei ole ka Eesti majanduse ülesehitamise raskused ületamatud.

Nii pea kui Eesti on puhastatud fashistlikust rämpsust, peame alustama kiiret taastamistööd. Ehitada üles tehased, kogu sõjast kannatanud tööstus, see on esmajärgulise tähtsusega samm kogu majanduse normaalsesse rööpasse seadmiseks. Sellele paralleelselt peame taastama linnad. Põllumajandus, mis rekvireerimiste ja kõrgete — sundnormide tagajärjel on samuti rängasti kannatanud ja laostunud, tuleb viia kõigepealt ennesõjaaegsesse olukorda.

See kõik nõuab meil suuri pingutusi. Seda peame kõhklemata tegema, teades, et sõjast kannatanud Eestile tulevad appi ka teiste vennasvabariikide rahvad ja kogu Nõukogude Liidu võimas majandus. Samuti nagu taastatakse purustatud Ukraina, Valge-Vene jt. Nõukogude maa-alad, mis on kannatanud fashistliku okupatsiooni all, ehitatakse üles ka Nõukogude Eesti. Niisama tihedalt kui Nõukogude rahvad on liitunud Isamaasõja lahinguväljadel ühisel võitluses, samuti liituvad Nõukogude Liidu rahvad ka ülesehitustöös.

Eesti ülesehitamine, see on meie lähim ja suurim eesmärk. Me viime selle läbi eestlaste visadusega ja nõukogude inimeste entusiasmiga. Purustatud Eesti varemeile tõuseb õnnelik ja jõukas Nõukogude Eesti!

NARVA PIIRKONNAST
Nõukogude Liidu Kangelase kaardiväe kapten Vedmedenko suurtükk vaenlast tulistamas

Punaarmee edasitung Baltimaadel Punaarmee vabastas Petseri, Krustpils, Jekabpils ja Raseiniai linna

18. augustil meie väed murdsid läbi vaenlase kaitsest Pihkvast lääne pool ja liikusid edasi 25 km ning laiendasid läbimurret 70 km piki rinnet. Pealetungivõitluste tulemusena vabastas Punaarmee Petseri linna, üle 200 asustatud punkti ja Liivamäe ning Petseri raudteejaama.

8. kuni 10. augustini teatas Nõukogude Informatsioonibüroo järgmistest Punaarmee võitudest:

Rezeknest lääne ja loode suunas jätkasid meie väed pealetungi ja vallutasid Krustpils linna, üle 80 asula ja 4 raudteejaama.

Krustpilsist lääne ja loode pool vallutasid meie väed Lätis NSV maakonnakeskuse Jekabpils linna, üle 60 asula ja Daugava, Aldaune, Biesite ja Varnava raudteejaama.

Daugavpilsist loode suunas vallutasid meie väed üle 320 asula ja 8 raudteejaama.

Bižai piirkonnas sooritas NSV maakonnakeskuse Raseiniai linna ja üle 40 asula. Mariampolis loode pool löid meie väed tagasi vaenlase suurte jalaväe- ja tankijõudude rünnakud ning tekitasid talle suuri kaotusi elavjõus ja relvatuses.

Belostokist edela pool ületasid meie väed Narevi jõe, vallutasid lahingutega üle 50 asula ja 3 raudteejaama.

Kaunasest loode ja lääne suunas alustasid meie väed uuesti suunas vallutasid meie väed Leedu

Podlaski ja Vengrovi linna, üle 180 asula ja 2 raudteejaama.

Sandomirist lääne suunas jätkasid meie väed pealetungilahinguid ning vallutasid üle 110 asula ja 3 raudteejaama.

Drogobõtshist edela ja lõuna suunas vallutasid meie väed Karpaatide jalal Drogobõtshi oblasti rajoonikeskuse Starõi Sambori, Skole, Podbuzhi ja Dubljanõi linna, üle 160 asula ja 7 raudteejaama.

PETSERI ON VABA

Nõukogude Informatsioonibüroo lõi meie erutava teate — võidukas Punaarmee puhastas Nõukogude Eesti linna Petseri hitlerlikust rämpsust.

Petserimaa majanduslik ja kultuuriline keskus on jälle vaba. Petserimaa võib jälle vabalt hingata ja hakata oma elu üles ehitama. Enam kui kolm aastat rüvetas okupandi jalga Petserimaa pinda ja verise okupandi käsi kägistas, hävitas ning röövis ta rahvast. Nüüd on lõppenud paljajuttu petserimaa laste orjapäev. Ühkusega võivad petserimaalased vaadata tagasi oma kangelaslike poegade ja tütarde võitlusele okupatsiooni esimestest päevadest saad k. Vabadustarmas-

tav petserimaalane, olgu ta vene- lase või eestlane, on pidanud halastamatut võitlust saksa vallutajate vastu.

Parem, teadlikumad Petserimaa pojad ja tütreid lahkusid oma kodukohtadest, et mitte jääda okupantide küüsi, ja tulid koos Punaarmee Nõukogude tagalasse, kus nad astusid Eesti rahvuslikesse väeosadesse või valisid raske ja ohtliku rahvatasuja tee.

Juba okupatsiooni esimestest päevadest peale täitsid Petserimaa varjulised kohad neist julgetest, vabadustihkavatest Petserimaa poegade ja tütardest, kes ei suutnud okupandi eest ära minna, kuid kes ei tahtnud alistuda okupandile ega tahtnud teda orjata.

Petseri ja ta vanad kloostrimüürid on näinud palju sõjakära, palju taplusi enese ümber — korduvalt ajaloos on sakslane katsunud haarata enda kätte seda võtmepositsiooni nii itta kui läände.

Nüüd on ta jäädavalt tugevates nõukogude inimeste kätes. Peatselt tõuseb ta petserlaste töökaite all tuhande ja varemeist, uhke ja kaunis Petserimaa armastatud keskus. Kerkivad temas tööstused, haljendavad ümberkaused viljaväljad ja rõõmsate petserlaste rõõmuhoisest täituvad Patshkovka ja Bogdanovka orud ja kaldad.

V. TELLING

Sakslaste metsikused Baltimaadel

Vabastatud Baltimaade linnad kannavad kõik hitlerlaste metsikuste jälgi.

Põllud, kus lokkab valminud viin, on mineeritud. Inimesed ei saa koristada saaki enne kui punaarmeelehed-sapöörid on kõrvaldatud miinid.

Mõni päev enne taganemist Lutsi maakonnast (Lätis) sundisid sakslased elanikke surmaahvardusel hävitama kõik viljapõllud. Karjad on hävitatud Pajudes kohtades on sakslased tapnud kõik lüpsilehmad, kuid kiire taganemise tõttu on suutnud nad kohati kaasa viia igast loomast ainult paar-kolm kilo liha.

Inimesed kihutati elukohtadest välja ja sellele järgnes nende kohtade rüüstamine saksa sõjaväelaste poolt.

Linnades purustati kõik kultuuriasutused ning ilusamad ja pare-

mad majad. Tüübiliseks näiteks on Lutsi, kus sakslased põletasid ja laskisid õhku gümnaasiumi, käsitöökooli, algkooli, haigla jne.

Lutsi maakonnas tapeti viimasel ajal üle 3000 elaniku. Saksa mõrtsukate eest põgenesid inimesed metsadesse, soodesse ja rabadesse. Lutsi maakonna elanik Sueri räägib nendest päevadest: „Juba 1941. aastal saime teada, et olime sakslaste poolt mahalastavate nimestiku. Põgenesin kodust koos naise ja 4-aastase tütreaga. Kuni Punaarmee tulekuni varjasid meid nõukogude patriooidid. Tütar, kes praegu on 7-aastane, kannab näol juba raugajooni, sest peagu poole enda eluajast on ta veetnud pimedas keldris, varjul saksa metslaste eest.“

Baltimaade vabastatud linnade ja külade rahvas tervitab Punaarmeid kõikjal kui päästjaid.

Viljakoristamine Eesti NSV vabastatud valdades

Vabastatud Narva vallas on loigatud juba üle 500 hektari rukist. Praegu käib viljapeksumasinate remontimine ja on alustatud ettevalmistusi sügiskülviks. Rindela- loigustööd ka Lõuna-Eesti vabastatud valdades, kus pole tsiviil-

rahvastikku, toimuvad viljakoristamistööd Punaarmee osade jõududega. Ka siin on koristatud üle 500 hektari. Edukalt toimuvad loigustööd ka Lõuna-Eesti vabastatud valdades.

Hitlerlaste surmaagooni Eestis

Punaarmee kiire edasitung Baltimaadel on hitlerlaste ja nende kohalike käsilaste hulgas kutsunud esile kabuhirmu. Neile on selge, et taganemisteed Eestist ja Lätist mandrit mööda saksa okupatsioonivõimudel ei ole, mereteed aga on nõukogude õhujõudude pideva kontrolli all. Selletõttu okupandid on asunud palavikulise kiirusega kindlustama oma positsiooni Baltimaail, kasutades selleks halastamatuid surveabinõusid elanikkonna kallal. Nõnda soome ajalehe „Uusi Suomi“ andmeil on saksa okupatsioonivõimud mobiliseerinud kogu Eesti elanikkonna sisetöödele, peamiselt kindlustuste ehitamisele. Et mitte anda inimestele võimalust mobilisatsioonist kõrvale hoida, on hitlerlased keelanud maal igasuguse liiklemise. Vähe sellest. Elanikel on keelatud pärast kindlustustöödelt tagasipöördumist isegi kodust lahkuda.

Kuid ka nende metsikute surveabinõudega ei suuda hitlerlased sundida eestlasi tööle oma kokkuvariseva sõjamasina elupäevade pikendamiseks. Eriti maal ei täida inimesed okupatsioonivõimude käsku sundtöödele ilumise kohta, vaid lähevad varjule metsadesse. End metsades varjavad inimesed ühinevad vaprate eesti partisanidega, kes neid varustavad relvadega. Metsadest sooritatakse kallaletunge vähematele sakslaste üksustele ja garnisonidele.

Vapra võitluse ja ennastsalgava tööga aitavad nõukogude noored vabastada oma Kodumaad vihatud vaenlasest

Vaba Nõukogude Eesti eest

Peatamatu laiviinina liigub läände Nõukogudemaad vabastav Punaarmee. Suurendades iga päevaga pealetungi intensiivsust, andes ikka tugevamaid lööke saksa fashistlike vägede pihta, on nõukogude rahva armee puhastanud hiterlastest peaaegu kogu Ukraina ja Valge-Vene ning võitleb Balti riikide pinnal. Juba muljuvad nõukogude tankid hiterlasi Nõukogude Leedu ja Läti väljadel, juba lehviv võidukas punalipp liide Narva kohal ning kõmisevad nõukogude kahurid Lõuna-Eestis. Nõukogude Eesti kohale kerkib taas vabadusepääke.

Pikisilmi oleme oodanud tundi, millal seisame jälle koduväral. Ennastsalgava pingelise tööga ja sangarliku võitlusega oleme taastanud teed võidule. Meid on innustanud võitlusel õilis võitlus siht ja suur armastus Nõukogude Kodumaa ja sügav viha hiterlike röövlite vastu. Võitnud enesele tõelise vabaduse ja iseseisvuse nõukogude riikide peres, on eesti rahvas olnud ja on täis otsustavust võidelda viimse hingetõmbeni oma õiguste eest. Sakslaste verisele terrorile on eesti rahvas seadnud vastu tulise võitlusiha. Ja olgu rindel Punaarmee koosseisus, Nõukogude tagala tehastes ja põldudel või sügaval vaenlase tagalas — igal pool on iga eestlase ülimaks püüdeks teha kõik võidu saavutamiseks põliste vaenlaste — sakslaste üle.

Meie rahva vabadusvõitluse esiridades on sammunud meie noorsugu. Eesti noorte seast on Isamaasõja päevil võrsunud sajad lahingkangelased, kes on meie rahva uhkuseks.

Võitlustes Narva vabastamisel avaldas sm. Stalin teistkordselt tänu eesti rahvuslike väeosade suurtükiväelastele. Meie suurtükiväelased avasid täpse ning purustava tulega tee laskuritele. Palju noori suurtükiväelasi autasustati võitluse eest Narva all ordenite ja medalitega.

Iga päevaga muutub ikka tulusamaks hiterlaste jalgealune okupeeritud Eestis. Rahva avalik vastupanu tugevneb. Ka noored on astunud püha võitluse teele. Nii mõnigi kord tuleb neil taanduda, varjuda hiterlike sakraapide eest. 15. noort poissi — nõukogude patriooti Irboskas — ei tahtnud alluda okupantidele. Nad muretsesid endile saksa relvi, et alustada avalikku võitlust. Kui fashistlikud sandarmid vangistasid neid, ei kaotanud ükski neist meelerahu, kõik jäid truuks Nõukogude Kodumaa. Lahkudes ütles Gennadi Balot oma emale: „Hüvasti, emal Enam meie ei kohtu.“ Poisid viidi Petserisse, hiljem Võrru. Nende saatuse on alles teadmata.

Lähem aeg toob paljukannatanud Nõukogude Eestile täieliku vabaduse. Kuid selle kättevõitmiseks on tarvis anda veel üha tugevamaid, üha purustavamaid lööke vaenlase pihta. See nõuab meie rahvalt, meie noorsoolt veel suuri jõupingutusi. Me oleme õppinud ületama raskusi, oleme õppinud sügavamalt kui enne armastama oma Kodumaad, hingepõhjust vihkama saksa okupante.

Eesti noorsugu, olles kogu aeg sammunud saksavastase võitluse esiridades, hoiab ka nüüd, otsustavate lahingute päevadel, kõrgel oma võitluslõppu ja on valmis andma kõik oma jõud ning, kui tarvis, ka elu Kodumaa heaks.

RAHVA HAAL nr. 43
Lk. 2 12. augustil 1944. a.

Võitluses Nõukogude Eesti vabastamiseks

Tuhandeid eesti noored on võitlemas Punaarmee Eesti Rahvusliku Korpuse ridades kodumaa vabastamise eest saksa sissetungijate vastu. Eesti rahvani on jõudnud rohked teated meie noorte vaprustest, nende surmakartmatusest ja ennastsalgavusest võitlusrindel. Nüüd lisanduvad sellele juba teated selle kohta, kuidas meie rahvusliku väeosa noored võitlejad on osa võtnud lahingutest Nõukogude Eesti vabastamiseks, tiivustatuna teadmistest, et nad võitlevad oma armastatud sünnimaa pinnal.

Paljud sm. Uibo suurtükiväelaste-suvorovlaste ridades võitlevad luurajad ja radistid lütsid eelvaatlejatena koos jalaväega Narva jõe, näidates seejuures üles suurt vaprust, taibukust ja otsustusvõimet.

Seersant Rainula avastas viis vaenlase tulepessa jõe kaldal, kaotamata rahu ja külm verd ka sakslaste ägeda lennuki- ja suurtükiväe all. Samasuguse vahvusega tegutses ka luuraja jefreitor Trei, kes vaatamata ägedale vaenlase tulele suutis avastada vastase miinipildujapatarei, ühe kuulipilduja dzoti ja viis muud tulepessa, mis meie suurtükiväelasega mahasuruti ja hävitati.

Eeskujulikult täitsid oma ülesandeid radistid jefreitor Kirk, nooremseersant Luup ja nooremseersant Nõõp.

Radist jefreitor Kirk läks vabatahtlikult kaasa jalaväega, pidades kogu aeg raadiosidet vaatluspunkti ja ning tagades sellega jalaväe tulenõuete õigeaegse täitmise.

Nooremseersant Luup asus oma raadioaparaadiga mürsuaukus. Mitu korda tuli tal parandada aparati, mis oli saanud vigastada läheduses lõikevatest miinidest.

Nooremseersant Nõõp korrald

lik töö võimaldas õigeaegselt tagasi lüüa kaks vaenlase jalaväe rünnakut ja hävitada kaks vaenlase tulepessa.

Tiivustatud oma armsa sünnimaa vaenlasest vabastamise õilsast ülesandest sammuvad eesti noored võitlejad koos kõigi teiste nõukogude rahvaste poegadega võiduteed lääne poole.

V. TAABORI.

Kaevikus Narva all

P. Reeveere rindejoonis.

Leedu noortest Isamaasõjas

Isamaasõja aastatel andis leedu noorsugu kodumaa palju kangelasi, kelle teod võitluses võraste sissetungijate vastu jäävad kauaks püsima leedu rahva mälestusse.

Halastamatult hävitas saksa fashiste Punaarmee leedu rahvuslike väeosa võitlev Nõukogude Liidu Kangelane kommunistlik noor Jacynavits hus. Ühes oma seltsimeestega surus ta tagasi vaenlase raevukalt pealetungi. Ühel kriitilisel lahinguhetkel võitluses vaenlase ülekaalukate vägede vastu innustas see leedu noor kõiki kaaslasti oma eeskujuliku võitlusvaprusega. Meie võitlejad võitsid vastu ebavõrdse heitluse ja oma visaduse ja vaprusega sundisid sakslased taganema.

Paljud leedu noored, kes olid sunnitud jääma vaenlase poolt okupeeritud maa-alale, organiseerisid seal ägedat pörandaalust kihutustööd ja vastuhakku fashistlike

võimude vastu. Üldiselt on tuntud noor leedu naispartisan Nõukogude Liidu Kangelane Marite Melnikait. Vapper tütarlaps-võitleja oli pörandaaluse kommunistlike noorte organisatsiooni loojaks ja hiljem maakonnakomitee sekretäriks. Andeka noortejuhina värbas ta tuhandeid leedulasi partisanialkadesse ja innustas neid võitlusele oma isikliku eeskujuga. Ent siis sattus ta kord ühes rahvatasujate rühmaga vaenlase rõngasse, mis oma jõult mitukümmend korda ületas partisanialga jõu. Siiski võitsid leedulased kartumatult vastu verise heitluse, kusjuures Marite isiklikult tappis seitse hiterlast. Viimase granaadi jättis tütarlaps enda jaoks, kuid tal ei läinud korda seda kasutada — ta haarati elusalt. Mehiselt kannatas vapper leedu tüdruk hiterlaste julmuse, reetmata oma võitluskaaslasti. Kui ta viidi tapalavale,

hüüdis ta ümberseisvale rahvahulgale: „Arge nutke, Punaarmee tabab kõige eest. Elagu Nõukogude Leedu!“

Tema sõnad said leedu noorte võitlusdevisiks. Tuhandeid noori leedulasi astus partisanialkadesse, et tasuda leedu rahva ustava tütre julma tapmise eest. Iga päev tõi järjest uusi teateid Teedu partisanide hävitustööst sakslaste tagala. Kümneid vaenlase eshelone on lasknud rööpmeist välja noor partisan Kurmalis. Ühes oma sõpradega hävitas ta sadu saksa fashiste ja nende käsikuid.

Võitlus Nõukogude Leedu eest on lähenemas peatsele lõpule. Leedu noored, kes on valanud oma verd ja rakendanud oma jõudu kodumaa vabastamiseks, võivad uhkustundega asuda oma kohtadele Nõukogude Leedu taasehitamistööd.

E. PURRE

Eesti noore edukas töö Tsheljabinskis

Nõukogude kodumaa tagalas töötab palju eesti noormehi ja tütarlapse. Oma tubli tööga osutavad nad hindamisväärtelt abi riigile, aidates sellega purustada vaenlast. Üks säärastest tublidest noortest töömeestest on ka Tsheljabinski linna side-tööstuskooli nr. 147 raadiogrupi meister Harti Lepa.

Sm. Lepa vanemad langesid Tallinna kaitselahinguis 1941. a. augustis. Evakueerunud Tsheljabinskisse, astus H. Lepa kohalikku sidekooli, mille lõpetas 1942. a. kevadel I järgu diplomiga. Pärast kooli lõpetamist ehitas noor eesti poiss koos meistriga koolile õppe-raadiosõlme ja seejärel veel staadioni raadiosõlme. Eduka õppimise ja hilisema eduka praktilise töö tagajärjel määrati sm. Lepa kooli raadiosõlme juhatajaks, hiljem grupi meistri abiks, kust ta novembris 1943. a. edutati 7. grupi meistriks. Seda gruppi tunti koolis kui kõige mahajäänumat. Sm. Lepa asus innuga asja juurde ja juba kuu aega hiljem jõudis grupp õppetöös esimesele kohale, võites punase rändlipu. Murranguga töötse suhtumises käis kaasas grupp liikmete poliitilise teadlikkuse tõus ja praegu omab juba 29 grupi liiget DLKNO piletit. Pingsa tööga lõpetasid sm. Lepa grupi liikmed õpingud enne tähtaega, omandades raadiosõlme ülevaataja kutse.

Tööjõureservide peavalitsus hindas tubli organisatori sm. Lepa tööd, andes talle kiituskirja ja rahalise preemia.

B. TIHHO

ULKNO 1944. A. SUVISE KROSSI KOKKUVÕTTED

ULKNO Keskkomitees tehtud kokkuvõtte järgi võitis 1944. aasta suvisest ametiühingute ja kommunistlike noorte krossist osa 8.003.283 kehakultuurlast. OVIK ja VTK esimese ja teise järgu noorid täitis 6.630.044 inimest. Parimate saavutuste eest krossi läbi viimisel auhindas ULKNO Keskkomitee kiituskirjadega Ukraina, Gruusia ja Azerbaidžhani vabariiklike kommunistlike noorte organisatsioone, Moskva, Leningradi, Omski, Smolenski, Sverdlovski, Udmurti ja Kirovi oblasti kommunistlike noorte organisatsioone ja Habarovski krai kommunistlike noorte organisatsiooni.

Nõukogude noored vaenlase tagalas

Ukraina pioneerid — vabadusvõitlejad

Praegu on Artjomovski ümbruses, niikaugele kui silm ulatab, vaikne Ukraina stepp, virvendav kodune rohelus väikeste aedade kohal. Tundub uskumatuna, et siin on olnud kunagi teisi, et ka siia ulatus vaenlase jube vägivallatsemine. Ja ometigi olid nad siin. Nende jälgi võib veel praegugi näha Pokrovskoje-Artjomovski teel.

Sakslastega koos algasid kohutavad piinamised, tapmised ja poimised. Artjomovski elanikud ei unusta kunagi neid 1942. aasta jaanuaripäevi, millal sakslased ajasid kokku üle 3000 nõukogude inimese, nende seas lapsi ja naisi, tulistasid enamuse neist surnuks ja ülejäänud matsid elusalt.

Linna väline elu muutus vaikseks, tänavad tühjaks. Aga seda suurem oli sisemine viha, hinge põhjast tulev vihkamine ja kättemaks vaenlasele. See nakatas kõiki, vanu ja noori.

Vasja Nossakovi ei olnud veel 15-aastane, kui sakslased vallutasid tema kodulinna. Vaikne unistaja, kes vahel tundis kalduvust lüüriliste luuletustegi kirjutamiseks — selline oli Vasja. Tema ehtne ukrainlase süda tulvil kodumaa-armastust ei kannatanud välja neid jubedusi, mida ta nägi igal sammul toime pandavat oma

ümber nende inimeste kallal, keda ta hindas ja kes olid talle armsad. Ta nägi, kuidas sakslased rüvetsid seda maad, mis oli kallid temaile niikaua, kui algas tema mälestus. Ja kui Vasja kolis koos oma ema Domna Nossakovaga Artjomovski 12 km kaugusse Pokrovskoje külla, temast, sellest vaigest unistajast, sai rahvatasuja. Ta alustas metsiku vaenlase tagalas pörandaalust tööd, mis kestis poolteist aastat.

15. mail 1942. aastal Vasja Nossakov koos oma sõprade Borja Metelevi, Tolja Prokopenko, Volodja Lageri ja Lena Nikulinaga asutas võitlusliidu, mille nimeks pandi „Karov“ — kangelase nime järgi rühmakomandöri Vasja poolehõllevast jutustusest. Tema võitlusrühm üha kasvav, sest kõigi mõte oli suunatud ainult ühele — võitlusele.

Nadja Gordienko, alles 13-aastane, ümmarguse lapsenäoga, suurte avameelsete silmadega tütarlaps, küsis kooliteel oma sõbratariit Olja Tsõgankovalt: „Kas me peame tõesti kõike niimoodi vaikides kannatama?“ Vastus, mis ta sai, oli täis tuld ja kirge: „Eil On vaja midagi teha!“ Ja mida nimelt, nad leidsid pea. Tuli nõukogude lennuk ja sellega visatud lendlehed sattusid

heinamaale või põllule. Tütarlapsed hoolitsesid, et järgmiseks hommikuks iga maja uksele sai kleebitud üks neist lehtedest. Oma tegevusel sattusid nad kokku Vasja kaaslastega ja ka neist said „Karovi“ rühma liikmed. Samuti sai karovlane 11-aastasest väikesest Lena Nikulinast, kes tema koju korterisse asunud sakslaste piinamiste eest põgenes pioneeride-võitlejate juurde ja kahe nädala jooksul isegi enam ei külastanud kodu. „Karovi“ võitlusrühma 12 liikmest oli Lena noorim.

Kui Lena ema sai teada tütre kavatsusist, ütles ta ainult: „Vaata...“ Ja tema sõnu saatis pilk täis muret ja ... rõõmu.

Olja Tsõgankova ei ütelnud emale midagi oma tegevusest. Emale tundusid tütre käigud kahtlastena ja ta keelas need ära. Kui siis Olja emale seletas, milles asi seisab, ütles viimane ka ainult: „Vaata...“ Ja ta ei takistanud enam kunagi tütar tema salajastel käikudel. Vasja Nossakovi ema oli lastele parimaks sõbraks, juhtijaks ja nõuandjaks. Ta aitas neid plaanide koostamisel ja hoidis tagasi lapsikutest tempudest. Kui oli aga riskeerimiseks põhjust, ei olnud Domna Nossakovast laste pidurdajat. Kui nende kodu muutus kahtlaseks ja seal hakati korraldama läbiotsimisi, oli Domna Nossakova see, kelle nõuandel lapsed kaevasid maaalused ruumid, nende ema nimetuse järgi kõõgi ja koridori. Siin oli ka see koht, kus

valmisid nende oma kirjutatud lendlehed ja plakatid. Siin varjastid nad ka sakslaste eest viimaste poolt tagakiusatavaid. Stepan Toptshi jutustab, kuidas Vasja ühel õhtul tuli ja hoiatas tema Saksamaale tööle saatetavate nimekirjas olevat tütar Varjat haari rangu eest, viis ta endaga kaasa ja päästis sunnitöölt.

Keegi neist ei ütelnud kunagi ära kardetavaist ülesandest. Kõik raskused võideti. Kui ühing üks, kord kohustas Tolja Tsõganenkov, Boris Metelevi ja Volodja Lageri läbi lõikama sakslaste välitelefonid, nüühenust, siis see ülesanne ka teostati. Ja olgugi, et tegevuskohale tuli minna läbi stepi 10 km ööpimeduses, ei tulnud kellelegi korrakski meelde mõte tagasi pöördumisest.

Sellise kohusetundega täitsid pioneerid oma võitlusülesandeid Isamaa vastu kuni 1943. aasta septembrini, selle õnneliku päevani, millal Punaarmee kihutas sakslased Pokrovskoje välja. Sellest on praegu juba palju aega möödunud. Sakslase löödud haavad hakkavad paranema ja normaalne, inimlik elu paneb maksma oma õigused.

„Meie partisanid!“ nii kutsuvad oma noori pörandaaluseid Pokrovskoje elanikud ja neist sõnust õhkub hellust ja armastust kangelaslike noorte vastu.

Mälestus neist/ noortest jääb püsima eeskujuna ja tiivustajana tulevastele põlvetele patriootiliseks tegeudeks.

E. Saar.

Punaarmee — vabadusetoogia Lõuna-Eestile

Ahelaist pääsenud Petserimaal

Punaarmee hoogne edasitung Baltimaadel on sõjategevuse viinud ka Lõuna-Eesti piiridesse. Petseri linna, Irboska ja Linnuse valla kohal lehvib taas punane lipp, samuti on vaenlastest puhastatud suur osa Senno vallast. Tuhandele inimestele nendes Nõukogude Eesti valdades on vapper Punaarmee võitnud kätte vabaduse. Punaarmee edasitung jätkub.

Vabastatud Lõuna-Eesti maakonnad kannavad veel selgelt sõja- ja okupatsioonijärgi. Metsik vaenlane on kavatsenud Lõuna-Eestit, nagu kõiki teisiigimajajäetavaid alasid, suruda põrnu, muuta tuhakõrveks. Ent põgenemine pealetungiva Punaarmee eest on sündinud nii ülepeakaala, et hitlerlastel ei jäänud igalpool aega oma hävitustöö teostamiseks.

Konetschki küla talupoeg Stroganov jutustab sakslaste paanilisest põgenemisest:

„Üks sakslane ronis kase otsa, et binokliga vaadata, kas Punaarmee on veel kärgel. Äkki langes ta nagu kivi alla ja kisendas: „Venelased tulevad!“ Ta, käskis mul hobuse ette rakendada. Laksingi hobuse järgi, kuid jooksin koos hobusega redusse. Nõnda ma ei saanudki näha, kas ehmunud sakslased jõudsid päästa oma naha või mitte.“

Kiire taganemise tõttu ei suutnud sakslased maha põletada ka neid elamuid, kust nad inimesed juba varem sunniviisiliselt olid välja ajanud. Suur osa vabastatud valdade taludest on seega terved. Irboskas on terveks jäänud jaamahoone ja samas läheduses asuv kipsitehas. Kuid taludest ja majadest on sakslased juba varem ära viinud igasuguse inventari, isegi mööbliesemete ja majapidamistarbed. Nii on tehtud sisseseadest täiesti paljaks mitu koolimaja. Irboska vallas langes Punaarmee kätte üks viljaladu, kuid selles leiduv vill, kokku üle 190 tsentneri, oli üle valatud petrooleumiga. Purustatud on kõik sillad sakslaste taganemisele.

Kirjeldamatu rõõmu ja sooja poolehoidu võtsid Petserimaa elanikud vastu oma vabastaja — Punaarmee. Liigitava loo vabastatud Lõuna-Eesti alade elanike suhtumisest Punaarmeesse jufustavad võitlejad. Punaväelased läksid tpeärssesse tallu juua paluma. Neile pakuti piima. Kui punaväelased piima eest tasuda tahtsid, vastas neile taluperenaine:

„Teie käest ei võta me mingisugust tasu. Meie ei suuda teile ära tasuda seda heategu, et te meid päästsite sakslastest.“ Vabastatud talupojad jutustavad palju lugusid oma kannatustest ja rasket elust saksa okupantide all. Mihkel Saar Gussenitsa külast Linnuse vallast, kes on läbi teinud kõik gestapo piinad, jutustab:

„Petseri linnas olid kõik vanglad tulvil. Vanglateks kasutasid sakslased ka endisi sõjaväekasarmuid. Petseri linna õudseim koht oli gestapo maja, mis asus Kloostri tänaval. Seal piinati inimesi kõige õudsemal kombel. Ei halastanud saksa timukad ka lastele. Petseri vanglas väevles 10 polskiet, keda süüdistati partisanide abistamises. Nende hulgas olid Irboskas hästi tuntud poisid Kolja Shtsherbakov, Sasha Jeršov, Valja Bashketov ja teised.“

Et pääseda saksa okupatsioonivõimude vägivallast, sundmobiliiseerimisest või kodukohast välja kihutamistest, varjasid paljud Petserimaa elanikud end ümbruskonna metsades. Paljud elasid metsas sakslaste eest varjul aastaid. Nii Mihhail Krjutshkov Malõ külast elas metsas kaks ja pool aastat. Kogu selle aja ta ei näinud oma perekonda, jäi kõhnaks ja pöduraks alatoitlusest. Kahtlemata nõudis niisugune elu üliinimlikke pingutusi. See ei oleks olnud võimalik, kui varjajad poleks võinud kasutada elanike üldist toetust. Kuid ümbruse elanikud hoolitsesid nõukogude partisanide ja end metsades varjavate meeste ja naiste

eest kõigist okupantide ähvardustest ja surveabinõudest hoolimata. Antonina Zvonkova Vastse külast Linnuse vallast areteerisid sakslased mehe, ja naine jäi üksi kolme alaealise lapsega. Koos oma õega asus naine partisanide abistama. Mõlemad naised vangistati. Neid piinati ja sunniti partisanide abistajate ülesandmisele. Ent piinajad ei kuulnud kangelaslikelt naistelt sõnagi. Vanglast vabanes Antonina Zvonkova jätkas partisanide abistamist.

Nüüd võivad nõukogude inimesed metsadest ja varjupaikadest koju tagasi pöörduda. Punaarmee on neile tagasi annud võimaluse vabaks eluks. Oma kurnatud tervisest hoolimata pakub Mihhail Krjutshkov end raudtee taastamistöödele. Gestapo piinakongide imekombel pääsenud Vladimir Horlopov tahab astuda Punaarmee sõjakooli. Senno valla täitevkomitee abiesimeheks on äsjane partisan.

Pime orjaöö on möödunud, elu algab uuesti.

Vabastatud valdades on asunud tööle nõukogude asutused. Töötavad valdade täitevkomiteed. Parandatakse sildu, seatakse kasutamiskorda lõhutud elumaju. Linnuse vallas on asutud remonteerimise koolimaja. Irboskas seati üles esimene raadiovastuvõtja. Hakkas ilmuma „Petsherskaja Pravda“. Avati ajalehtede müügikoht, asutati arstiabi punkt. Plaanitakse kipsivabrikut ja veski käiklaskmist. Inimesed lõovad taastamistöödele vabatahtlikult ja innukalt kaasa. Irboska—Pihkva raudtee kordaseadmisel töötab sadu inimesi. Nende näod säravad tööinnust ja töö areneb jõudsalt. Kõnetame suitsuvaheaga pidavat noorukit. Ta kiirustab suitsu lõpuletoomamisega ja ütleb:

„Nüüd tuleb teha tööd nagu seda kolm aastat pole tehtud. Sakslased ajasid meid ka tööle, sundides tööd tegema 16 tundi päevas. Siis õppisime tööd tegema vaevu jalgu järgi vedades. Mina jooksin töölt metsa ja varjasin end sakslaste eest kuus kuud. Aga nüüd tahan võtta vastu esimest rongi Pihkvast.“

Hoogsalt käib töö ka vabastatud põldudel. Rukis ootab juba lõikajat. Saak töötab tulla hea.

„Ristikhein ja rukis ootasid ammu koristajat,“ jutustab Dimitri Gritshmanov Velje külast. „Aga me teadsime, et kui koristame leivavilja, siis fashistid viivad selle enesega kaasa või põletavad ära. Sellepärast jätsime vilja kasvama. Nüüd aga asume põldudel jälle rõõmuga tööle, sest teame, et töötame endale.“

Hulgaliselt avaldavad Petserimaa vabastatud valdade noored soovi astuda Punaarmeesse. See sünnib kohati gruppide kaupa ja pidulikult.

Läheneb maanteeed mööda üks niisugune vabatahtlike salk. Nendega on kaasas pillimees, kes lõotsal laseb kuuldavale lõbusaid lugusid.

„Saab kord jälle pilli lõotsad laiali tõmmata,“ rõõmustab pillimees Konstantin Shabanov ise. „Sakslaste ajal ei tohtinud lõotsapilli mängides külast läbigi minna.“

Teisest suunast saabub salk inimesi tolmuste riiete ja väsinud nägudega. Need on sõjapõgenikud, keda sakslased on sunniviisiliselt välja kihutanud oma kodudest ning kes nüüd eluga riskeerides on tulnud läbi rinde, et pääseda koju tagasi. Nende hulgas on inimesi isegi Kurski oblastist. Läheduses seisvast Punaarmee üksusest kõõgist antakse neile kurnatud ja paljukannatanud inimestele süüa ning tehakse korraldus nende edasisaatmiseks Punaarmee autodel. Inimeste nägudel säravad tänu pisarad.

Need inimesed on ärganud nagu kauakestnud, painajalikust unest. Nüüd asuvad nad uue, õnneliku elu ülesehitamisele.

N. KOSTINA,
R. HANNULA

Vabastatud elanikud kõnelevad

Kolm aastat fashistlikku okupatsiooni tähendas nõukogude inimestele kirjeldamatuid kannatusi, häda, viletsusi ja alandusi. Saksa okupandid tarvitasid nende poolt ajutiselt alistatud territooriumi elanike vastu metsikut terrorit, paigutasid tuhandeid inimesi vanglatesse, koonduslaagritesse, hävitasid ja tapsid süütuid mehi ja naisi. Ent nad ei suutnud murda nõukogude inimest. Nõukogude inimesed teadsid, et tuleb vabanemispäev. Nad elasid sellest lootusest. Elased ja võitlesid vaenlase vastu. Ja vabanemistund saabus.

Allpool avaldame rea kirju Petserimaa vabastatud valdade elanikelt, kus nad jutustavad oma kannatustest saksa okupatsiooni ikkes ning väljendavad siirast tänu Punaarmeele, kes vabastas nad vihatud vaenlastest.

★ ★ ★

TUHAT TÄNU MEIE VABASTAJALE!

On lõppenud saksa okupatsiooni sünged päevad. Me oleme jällegi vabad. Esmakordselt pärast pikka kolme aastat võin ma nüüd vabalt külas liikuda, ilma et tarvitseksin kedagi karta. Okupatsiooni ajal aga tuli end peita, kääri kõrvalisi teid mööda ning sakslaste ilmutisel metsa joosta. Sakslased katsusid mitmelgi korral mobiliseerida meie noorsugu saksa sõjaväkke, kuid see neil ei õnnestunud ja ükski meist ei ilmunud komisjoni. Noored jooksid metsadesse laiali ning olid seal redus kuni Punaarmee tulekuni.

Ma ise varjasin end metsas kuus kuud. Nüüd, millal oleme jälle vabad, tahaksime kõige jõuga abistada meie kallist Punaarmeed. Praegu töotan ma Pihkva-Irboska raudtee taasehitamisel. Taandudes lasksid sakslased rõpad õhku ning rikkusid raudteetammid sügavate mürsuaukudega, kuid me seame raudtee varsti jälle korda. Neil päevil peab saabuma esimene rong Pihkvast. Me kõik töötame suure innuga ning anname kogu oma jõu sellele tähtsale tööle.

Tuhat tänu meie vabastajale Punaarmeele, meie kallile isale ja õpetajale seltsimees Stalinile.

KONSTANTIN SHABANOV,
Linnuse valla Suure-Miltsõ külast

AHELAD ON PURUSTATUD

Lõpuks on ahelad purustatud. Me oleme jälle õnnelikud Nõukogudemaal. Kuipalju vaevu ja piinu tuli meil kannatada kolme aasta jooksul saksa okupatsiooni all!

Me uskusime, et vabastamine tuleb ja nüüd see on käes.

Ei mingi hitlerlike rõõvlite terror suutnud murda meid. Me abistasime Punaarmeed siin tagalas kõigea, millega vaid suutsime. Tervelt poolteist aastat varjasime koos seltsimehega enda juures nõukogude sõjavangi Aleksei Frolovit Gorki oblastist. Siis õnnestus meil saata ta koos partisanidega läbi rinde.

Tahtsin astuda partisanisalka, kuid mind areteeriti enne ja heideti Petseri vanglasse. Mul tuli kanda kõik gestapo õudused. Me istusime pimedas keldris, kus põrand oli vett täis. Seinal olid õnnetute ohvrite poolt täis kirjutatud. Nad avaldasid lootust Kiireks vabanemiseks ja saatsid needmisi saksa timukaile.

Mind veeti sageii ülekuulamisele ja piinamistele, nõuti meie inimeste väljaandmist. Ma kannatasin kõik, aga välja ei andnud kedagi. Meid peksti erilise kummirihmaga, mille otsas oli traat rauatü-

kiga. Suhu topiti räfik, et poleks kuulda õnnetu karjeid.

Pärast piinamist ei suutnud inimesed liikuda, paljusid kanti välja meelemärkusel.

Kõik Petseri vanglad olid ületäidetud. Siin oli palju noori, kes keeldusid minemast Narva rindele.

Neli päeva enne Punaarmee tulekut õnnestus mul vanglast põgeneda. Nüüd olen jälle vaba, mul on õnn oma silmadega näha meie kallist vabastajat — Punaarmeed.

Ma astun Punaarmee ridadesse — tahan kaasa aidata vaenlase kiiremaks purustamiseks, meie õnnetute inimeste vabastamiseks fashistlikust orjusest.

Mihkel SAAR,

Linnuse vald, Gussenitsa küla.

SUURE RÕÕMUGA TERVITAME PUNAARMEED

Kolm aastat riisusid sakslased meid, panid meile peale kohustusi, mida võimata täita. Elamine muutus üha raskemaks. Eriti märatseisid nad taganemise eel. Oskar V. laudal lõhkusid fashistid luku ja viisid ära kaks siga. Nägin seda ja ajasin oma karja kiiresti metsa. Seda tegid ka teised talupojad.

Me nägime, kuidas sakslased irtitasid Eestisse evakueeritud nõukogude kodanike üle. Neilt võeti kogu kari, omanikule jäeti kerjusekott ja kepp. Loomad aeti Pankovitsasse (Petserimaal) ja neist valmistati konserve, mida tervele vagunile viisi veeti Saksamaale.

Sakslased hirmutasid meid, et Punaarmee Eestisse tulekul lastakse maha kõik eestlased. Talupojad aga ei uskunud seda.

Suure rõõmuga tervitasime Punaarmeed tulekut, kes vabastas meid eesti rahva põlistest vaenlastest — sakslastest.

Taavet JÄNES,

Kõrgemäe küla, Linnuse vald.

PIINAMISED FASHISTLIKES VANGLATES

Niipea kui tulid sakslased, algasid kohe läbiotsimised ja areteerimised. Meie majas tuhniti kõik läbi. Sakslased vangistasid minu ja mu õe Antonina. Igal ööl sõitis vangimaja juurde auto, „must vares“, mis viis õnnetu inimesi mahalaskmisele.

Ülekuulamistel piinati meid igatpidi, peksti kuni teadvuse kaotamiseni. Et summutada õnnetute ohvrite karjeid, seati üles raadio. Harva suutis keegi pärast piinamist ise minna oma kohale. Minu juuresolekul suri piinamistest Aleksander Torgashev. Piinamised ja sagedased julmad ülekuulamised viisid inimesi hullumeelsuseeni. Sakslased sundisid inimest iseendale hauda kaevama, tulistasid teda, ja lasksid siis lahti. Pärast

niisuguseid piinamisi läks Stepan Fomenkovil Kiiski külast ühe õõga pea halliks.

Vangis istusin ma kuus ja pool kuud. Siis lasti mind lahti ja hoiti kogu aeg valve all. Ma pidin üks kord kuus end politseis registreerima. Sain teada, et mind tahetakse uuesti areteerida. Siis läksin ma metsa peitu. Siin olin ma kuus kuud kuni Punaarmee tulekuni. Kuipalju rõõmu tõi meile see päev!

Tänu meie kallile, armastatud Punaarmeele, kes vabastas meid orjakütkeist.

Vladimir HORLOV,
Irboska linn.

KOLM AASTAT VAEVLESIME...

Kuni nõukogude võimu tulekuni, 1940. aastani, oli mul maad ainult 1,5 ha. Nõukogude võim andis mulle maad — sain 4 ha juurdelõiget. Väetist anti meile niipalju kui kellelgi vaja oli. Rõõm oli töötada sel aastal. Me ei unustanud ega unusta seda õnnelikkust aastat. Tulid saksa rõõvlid. Nad võtsid meilt ära nõukogude võimu ajal saadud maa. Mulle jäi jälle ainult 1,5 ha. Sakslased pigistasid meilt välja üle jõe käivaid makse — tuli ära viia viimane. Ise jää nälg, aga neile anna. Nõutud normide täitmatajäämise eest pandi meid vangis.

Kolm aastat vaevlesime saksa vägivalla all. Aga meie, Petserimaa talupojad, uskusime, et Punaarmee tuleb ja vabastab meid fashistlikust ikkest.

Rahuldustundega kuulasime lähenevat suurümmürinat, teadsime, et tuleb meie vabastamine.

Taganemisel hävitasid sakslased mul kõik mesipuu. Karja õnnestus mul päästa — ajasin selle metsa.

Tänu Punaarmeele, tänu seltsimees Stalinile meie vabastamise eest saksa okupantide ikkest.

Dimitri GRITSHMANOV,
Linnuse vald, Velje küla.

JUBEDAD MÄLESTUSED

Jubedusega mäletan kolme saksa okupatsiooniaastat. Kord õõsi mürdsid meie juurde majja sisse saksa timukad. Nad areteerisid mu mehe. Jäin üksi kolme alaealise lapsega; kõige noorem neist oli 4-kuine.

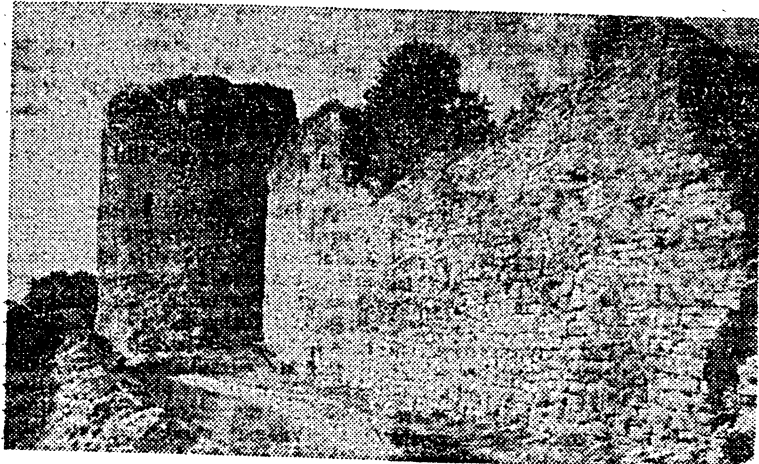
Mu õde Helena K. teatas mulle salaja, et metsas on partisanid, tarvit neid toiduga aidata. Kordamööda õega viisime partisanidele mett, sa piima, leiba, liha j.m.

Ükskord võeti kinni mind, minu õde ja teisi naisi, kes aitasid partisanid, ja pandi vangi. Kolm kuud olin ühes oma neljakuise lapsega Tallinna vanglas. Meid piinati igat moodi, nõuti meilt „oma süü“ ülestunnistamist ja teiste inimeste väljaandmist. Kes osa võtsid partisanide abistamisest. Eriti julmalt piinasid sakslased mu õde Helena K-t. Veel praegu väevleb ta vanglas. Partisanide abistamise eest on vanglas ainult Petseri maakonnast 900 inimest. Kõik nad elavad lootuses, et Punaarmee vabastab nad peatselt.

Kallis Punaarmee, täname sind meie rasketest piinadest ja kannatustest vabastamise eest!

Antonina ZVONKOVA,
Linnuse vald, Vastse küla.

RAHVA HÄAL nr. 43
Lk. 3 12. augustil 1944. a.

Irboska vana kindlus

Presidendivalimiste-eelne võitlus USA-s

Kotis

J. Jensen'i karikatuur

Ameerika sisepoliitilises elus on peatähelepanu pälvinud südamuseks praegu presidendivalimiste-eelne võitlus. Presidendivalimised leiavad aset kaheksa aasta sükkel. Koos presidendiga valitakse ka asepresident, kõik kongressi liikmed ja üks kolmandik senaatoritest.

Presidendivalimistele omistatakse Ohendriikides suurt tähtsust, seda just presidendile suurte võimupiiride tõttu. Ohendriikide president on ühtlasi riigipea ja valitsuse juht, rahu ajal sõja- ja mereväe ülemjuhataja, sõja ajal kõigi vabariigi relvastatud jõudude ülemjuhataja. Presidendil poolt moodustatud valitsus on vastutav ainult tema ees, mitte kongressi ees. President ise kannab vastutust ainult rahva ees.

Teispoolt on Ohendriikide president nendele suurtele võimupiiridele vaatamata oma õigustes siiski võrattult rohkem piiratud kui näiteks Suur-Britannia peaminister.

Ohendriikide põhiseaduse järgi omab president õigust sõlmida rahvusvahelisi lepinguid, jousse astuvad need lepingud aga ainult siis kui nende poolt on kaks kolmandikku senaatoritest. Nii võib juhtuda, et üks kolmandik senaatoritest — 33 senaatorit 96-st — võib lükata tagasi igasuguse kokkuleppe välisriigiga, mis on alla kirjutatud Ohendriikide valitsuse poolt.

Erilise poliitilise tähenduse omavad Ohendriikide presidendivalimised aga praegu. Ameerikas ollakse üldiselt veendunud, ühinenud rahvaste peatses võidus fashistliku Saksamaa üle. On huvitat jälgida, et kummagi võistleva erakonna — demokraatide ja vabariiklaste ringkonnad, kes juhivad valimiste-eelset võitlust, on juba praegu huvitatud rohkem pärastsojaaegsetest probleemidest kui fashistlike armee purustamise kiirendamisest. Ollakse veendunud, et see kandidaat, kes võidab presidendivalimistel, sõlmib ka rahu Ameerika nimel. Samuti otsustab see koosseis, kes astub kokku 79. kongressiks, rahulepingu ratifitseerimise. Need asjaolud annavad nüüd juba täies hoos olevale valimisvõitlusele erilise pinget.

Milliste peamiste küsimuste

ümber keerleb praegu valimiste-eelne võitlus Ohendriikides?

Kõigepealt tõstab valimisvõitlus selgesti esile selle opositsiooni, mis Ameerika avalikus arvamises kogu aeg on mänginud teatud osa ja esinenud praeguse presidendil Rooseveltil poliitika vastu. Rooseveltil peamisteks vastasteks on nõndanimetatud „isolatsionistid“. Kes nad on ja mida nad taotlevad?

Ameerika isolatsionistid olid selle poliitilise joone pooldajad, kes arvasid, et Ameerika võib jääda rahvusvaheliste küsimuste, eriti aga Euroopa asjade afutamisest kõrvale.

Samal ajal kui vanade isolatsionistide ridades toimub uutes olukordades täiesti arusaadav ja loogiline suunamuutus, püüavad seda olukorda kasutada aktiviseerunud fashismisõbralikud ja Nõukogude Liidu vastased ringkonnad Ohendriikides selleks, et varjata oma reaktsoonilisi sihte traditsioonilise isolatsionismi kilbi taha. Nende gruppide juhtide hulgas näeme endist presidenti Hooverit, endist lendurit Lindberghi, senaatoreid Tafti ja Vanderbergi.

1943. aasta novembris tunnistas Ohendriikide senat Ameerika isolatsiooni võimatust kaesolevatel päevadel. 96 senaatorit väljendas ainult 6 oma vastuseisu Ohendriikide sõjaajasele poliitikale, mis näeb ette „koostööd kõikide relvakaaslaste vahel õiglase ja kestva rahu kindlustamiseks“, samuti ka Ameerika osavõttu rahvusvahelise võimu organiseerimisest, mis omaks küllaldaselt jõudu võimaliku uue agressiooni vältimiseks.

Valimisvõitlust juhivad kaks peamist erakonda — vabariiklik ja demokraatlik. Mõlemate erakondade kohta tuleb ütelda, et nad on aastate jooksul teinud läbi pika arenguprotsessi ning neid üksteisest eraldavad kindlad piirjooned on praegu üsna tuhmunud. Mõlemal erakonnal on oma grupid, liigid ja klubid, kes esindavad mitmesuguseid huvisid ja vaateid — liberaalseid, edumeelseid, isolatsionistpooldavaid ja konservatiivseid. Progressiivsed elemendid seisavad kummaski erakonnas üksteisele isegi lähemal kui ühe ja sama partei edumeelse reaktsoonäridele. Valimisvõitlus käib seega vähem kahe erakonna vahel kui just kahe leeril

vahel. Vahe mõlema erakonna vahel muidugi on siiski olemas. Demokraatlikus erakonnas on viimase kümne aasta jooksul hoidnud juhtimise enda käes progressiivne element. Vabariiklikus erakonnas sellevastu, vaatamata lüüasaamisele 1930. aastal, on võimul reaktsooniline element.

Oma peamist vastast näevad reaktsoonärid Rooseveltis. Ameerika rahandusaristokraadid ei suuda leppida Roosevelti selle kursiga, mis piirab rahandustuudade vabadust, surub neid progressiivse maksustamisega ja loob tingimused ametiühingute tegevuse elavnemiseks. Reaktsoonilistele kihtidele on need „kahtlased ideed“, nende autor Roosevelt ise — kommunist. Juba ammu teatas „New York Times“, et Rockefelleri poolt kontrollitav pank finantseerib Roosevelti-vastast kampaaniat.

Praegu väljendab Roosevelt nende Ameerika liberaalsete ringkondade vaateid, kes õieti mõistavad fashismiohtu ning peavad tarvilikuks maksva ühiskonnakorraldajateks ühiskondlike reforme.

Ameerika organiseeritud tööliskond kindlustab oma ridu. Mõõdunud kümne aasta jooksul on tema liikmeskond suurenenud neljakordselt. Ametiühingute liikmeskonda loetakse 13 miljonit liiget. Kollektiivleping haarab suuremat osa Ameerika tööliskonda. Samal ajal võib ütelda, et isegi rida Ameerika edumeelseid kapitaliste mõistab, et vana individualistliku sisepoliitika ja isolatsionismi aeg on möödas.

1943. aasta suvel korraldas ajakiri „Fortune“ ringkõnnetust, kuidas suhtub valijaskond Roosevelti neljandat korda presidendiks valimisse 1944. aasta sügisel, kui selleks ajaks ei peaks lõppema sõda. 65 protsenti vastajast olid Roosevelti tagasivalimise poolt, 28 protsenti vastu.

Kahe viimase maailmasõja kogemused on tõendanud ameeriklastele, et Ameerika ei või end isoleerida rahvusvahelistest küsimustest ja ka Euroopa asjust, sest Ameerika saatus ja rahu on küllaltki seotud nendega. Euroopa tulikahi haaras enesega kaasa ka Ameerika. Üldise rahu kindlustamiseks maailmas peab Ameerika töötama koos teiste maailma demokraatlike rahvastega.

B. VEIMER.

Litzmann, Mäe ja Soodla „Valget laeva“ ootamas...

Evakueerunute elust

Kaama laevnikud

Isamaasõja ajal on Eesti mere- mehed endale leidnud tööd paljudes kohtades Nõukogude Liidu tagalas, kus nende tööd väärikalt hinnatakse. Muuseas leidub neid ka Kaama jõel.

Sm. Aleksander Krull on elukutselt kaugesõidukapten, praegu aga Kaama jõe laevnik — väikese jõekaatri kapten.

„Ega see amet siin nii lihtne olegi, kui pealtnägija võibolla mõtleb,“ seletab mulle sm. Krull. „Maailma meredel purjetades on sul ikka sügav põhi all, siin jõel aga sihi hoolega, et kuhugi kaldale kinni ei aja. Näe, mineval kevadel juhtus siin suurvee ajal riisugune lugu mu tuttava Peeter Allasega, kes oli ühe jõekaatri kapten. Hommikul äkki suur üllatus: kaater istub kõrgel ülal kuulil liivakaldal, nagu oleks keegi tõsi ta sinna üles viinud. Vesi oli alanenud jõe jooksul paari meetri võrra. Näete siis, et ei või seda kaldaärt kergesti usaldada.“

JAAK JUHA.

Läbirääkimised Poola Rahvusliku Vabastamise Komitee ja Poola emigrantliku valitsuse vahel Moskvas

Poola agentuur „Polpress“ teatab, et 6. ja 7. augustil leidsid aset Poola saatkonna ruumes Moskvas läbirääkimised Poola Rahvusliku Vabastamise Komitee esindajate ja Londonist saanud Poola emigrantliku valitsuse esindajate vahel.

Läbirääkimistest võttis osa ka Krajowa Rada Narodowa esimees. Läbirääkimistel käsitati kõigi poola ühiskondlike demokraatlike jõudude koondamise ja ajutise valitsuse moodustamise probleeme. Läbirääkimistel arutati sellise ajutise valitsuse loomise küsimust, kus oleksid esitatud kõik demokraatlikud voolud.

Läbirääkimised ei andnud seni positiivseid tulemusi, kuna Londo-

nist saanud esindajad ei nõustunud tunnustama 1921. aasta demokraatlikku konstitutsiooni ega loobunud demokraatlaväenulikkusest 1935. aasta konstitutsioonist.

On võimalik, et neid läbirääkimisi mõne aja pärast korraldaks.

Nii Poola Rahvusliku Vabastamise Komitee esindajail kui ka Poola emigrantliku valitsuse esindajail oli kõnelus sm. Staliniga.

NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusega anti amnestia kõigile poola kodanikele, kes olid sooritanud kuritegusid NSV Liidu territooriumil, välja arvatud need isikud, kes on toime pannud eriti raskeid kuritegusid nagu spionaazh, röövimine ja mõrvamine.

EELSEISVATEST NSV LIIDU, SUUR-BRITANNIA JA USA VALITSUSTE VAHELISEST LÄBIRÄÄKIMISTEST

Nagu juba varem teatatud, pidi augusti algul Washingtonis toimuma esialgsed mitteamelikud läbirääkimised NSV Liidu, Ameerika Ohendriikide ja Suur Britannia esindajate vahel. Läbirääkimistel pidi arutatama põhimisi küsimusi rahvusvahelise organisatsiooni loomise asjus, mille ülesandeks oleks rahu ja julgeoleku kindlustamine.

On saavutatud kokkulepe, et need läbirääkimised algavad 21. augustil Washingtonis.

VABASTATI PAVLOV JA KORNIOLOV

8. augustil vabastati vanglast Pavlov ja Kornilov, keda Türgi kohus Hitleri saadikule von Papenile sooritatud „atentaadi katse“ süüdistusel oli vangi mõistnud.

Kaks uut eesti kinozhurnaali

Tallinna Kinostuudio kinotöölise rühm, kes töötab Leningradi Kinostuudio juures, on lõpetanud kahe uue kinozhurnaali ülesvõtte ja montaaži. Esimene neist käsitleb Eesti NSV 4. aastapäeva tähistamist ja lastakse linale kinozhurnaali suurendatud väljaandena. Teine zhurnaali on eriväljaanne Narva vabastamise puhul. Zhurnaali on põimitud võtteid Narvast enne saksa okupatsiooni ja pärast Narva vabastamist.

«РАХВА ХЯЯЛЬ»

Орган ЦК КП(б) Эстонии и Советов депутатов трудящихся Эстонской ССР
Ленинград, Торговый пер. № 3.

Toimetuse kolleegium.

Võitlused Jugoslaavias

Viimastel nädalatel Jugoslaavias festnud ägedates võitlustes on rahvavabastajate armee tagasi löönud rea sakslaste pealetunge ja tekitanud neile suuri kaotusi, vabastades seejuures vaenlastest suurel arvul Linnu ja asustatud punkte. Elav lahingutegevus toimub peaaegu üle terve maa.

Juba mitu nädalat on käimas ägedad lahingud Montenegrös, kus sakslaste siht oli vallutada Limi jõe org, et sealt edasi tungides kindlustada endale ühendusteid Bosniasse. See kava nurjus täielikult Jugoslaavia vägede visa vastupanu tõttu. Berane juures piirati sakslaste väekoondis ümber ja purustati lõplikult.

Tähelepanuväärne edu saavutasid jugoslaavia väed ka Sandzhakis, kus vaenlastest on täielikult puhastatud Prijepolje ja Vöshegradi vaheline piirkond ja läbi lõigatud Sandzhaki-Bosnia ühendusteid.

Põhja- ja Kesk-Dalmaatsias tungisid saksa väed tugevasti peale.

Ägedad võitlused toimusid Knini juures, arenedes sageli käsitisi-võitlusteks. Rahvavabastajate armee ägedate vasturünnakute tulemusena piirati sakslaste väed ümber ning maa-ala Kninist lõuna pool puhastati täielikult vaenlastest. Knini juures purustati tšetnikute rühmade keskus.

Bosnia kesk- ja idaosas, Hertsegoviinas, Serbias ja Makedoonias peavad jugoslaavia vabastajad ägedaid pealetungilahinguid. Makedoonia-Albaania piiril võtavad võitlustest saksa vallutajate vastu osa ka albaania partisanid.

Linnu ja asustatud punkte on võetud ka Sloveenias, Kroaatias ja mujal. Nendel maa-aladel on võitlused laienenud eriti selleks, et kaitsa valminud lõikust saksa okupantide ja nende käskivate eest. Nendes lahingutes osutavad rahvavabastusarmee võitlejale tunduvalt abi kohalikud talupojad.

Jugoslaavia vabastajavõitlejad on suurel määral laiendanud pealetungi Istriat (Itaalias). Sealsete võitluste käigule on iseloomustav see, et paljud väiksemad vaenlase garnisonid annavad alla ilma võitluseteta. Sunniviisiliselt mobiliseeritud itaalia sõdurid ja ohvitserid tulevad hulgaliselt koos kogu relvastusega üle jugoslaavia väeosade poole.

Rahvavabastajate armee kõrge- ma staabi teatel on sakslased oma viimase, arvult seitsmenda pealetungi ajal kannnud järgmisi kaotusi: tapetud on 20.500, haavatud 16.000 ja vangi langenud 6.500 saksa sõdurit ja ohvitseri.

Viimased teated Jugoslaaviast kõnelevad sakslaste ja nende käskivate uutest veretöödest ja metsikustest. Vabastatud territooriumil ilmuv ajaleht „Vabaduse Hääl“ teatab Montenegrö elanikkonna massilisest hävitamisest. Mõnes piirkonnas on sakslased pannud pooled elanikud vanglatesse ja koonduslaagritesse. Uhes emadega on heidetud vanglatesse ka 4–5-aastasi lapsi. Toiduainetest, kariloomadest ja hobustest on okupandid Montenegrö täielikult paljaks röövinud.

Sõjategevus Prantsusmaal

AMEERIKA VÄED VALLUTASID ST. MALO JA NANTES'I.

Reuteri teatel vallutasid ameerika väed St. Malo ja Nantes'i.

Brest'i lähedal võeti vangi saksa 266. jalaväediviisi ülem kindralleitnant Karl Spang.

Vabastati ka Le Mans. Liitlaste väed asuvad praegu Loire'i orus, Angers'i piirkonnas.

Normandia rindel pole toimunud suuri muutusi. Kõik sakslaste vasturünnakud on tagasi löödud.

Prantsuse partisanid vallutasid Brestist 35 miili kagu pool Quimper'i linna. Kogu Bretagnes on olnud rohkesti kokkupõrkeid saksa ja prantsuse vägede vahel.

Inglise informatsiooniministeerium teatab, et kindral Eisenhoweri peakorter on üle viidud Prantsusmaale selleks, et kindral Eisenhower võiks pidada tihedamat kontakti pealetungivate liitlaste vägedega.

Ajalehe „Daily Telegraph and Morning Post“ mereväe vaatlaja teatab, et üle 70 saksa allveelaeva, mis baseerusid senini Atlandi ookeani Prantsuse sadamais — Brest'is Lorient'is ja St. Nazaire'is — tuleb nähtavasti liitlaste vägede kiire edasiliikumise tõttu sakslaste kaotatuks pida. Enamik neist oli siia toodud remontimiseks. Väevalt suudab kas või õige väikegi arv neist allveelaevadest jõuda saksa sadamasse.

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Tööräha Saadikute Nõukogude
häälekandja

Nr. 44 (521)

16. augustil 1944. a.

V aastakäik

Nõukogude Eesti kodanikud! Kallid vennad ja õed!

Fashistlik Saksamaa ja tema röövararmee seisavad vahenditult oma katastroofi eel. Punaarmee viib Nõukogude Liidu Marssali seitsimees Stalini targal ülemjuhatusel lõpule kogu Nõukogudemaa vabastamise. Hitlerliku vägivalga ja orjuse „uus kord Euroopas“ on määratud peatsele hukkamisele. Fashistlikud põletajad ja purustajad, mõrtsukad ja mürgitajad tuuakse rahva karmi kohtu ette, ükskõik kuhu nad ka ei põgeneks.

On kätte jõudnud ka Eesti, meie kallj sünnimaa hitlerlikust okupatsioonist vabastamise päevad. Narva ja Petseri vabastamisega on võidukas Punaarmee saksa okupatsioonivangla väravad lahti murdnud nii Põhja- kui ka Lõuna-Eesti suunas. Vaenlase taganemisteed Eestist Läti ja Leedu kaudu on Riia lähedal läbi lõigatud. Saksa röövlite täielik hävimine Eesti NSV territooriumil lõplikult ja jäädavalt on vaid lähema aja küsimus.

Nõukogude Eesti inehd ja naised! Vennad ja õed! Olgem valmis meie kodumaa ajaböö kõige otsustavamateks silmapilkudeks, kus meie lõplikult võidame oma maa ja rahva põlise vaenlase — sakslase ning läheme vastu oma võidule ja vabadusele!

Näidake nüüd ennastsalgava ja vapra saksa vaenlase võitlusega, et saksa röövlid ei ole suutnud ei seitsme orjastussajandi ega ka kolme viimase vägivalga-aasta kestel hävitada meie vabadusihalt. Näidake nüüd kogu oma meelekindluse ja mehisusega, näidake võitlusega ja relvaga, et oleme Lembitu ja Tasuja rahvas, et oleme jäänud ustavaks oma sünnimaale — Nõukogude Eestile, oma esivanemate töö ja võitluse pühale pärandile! Rakendame koos teiste Nõukogude Liidu rahvastega, eelkõige suure vene rahvaga, kogu oma jõud võitlusele saksa röövvallutajate ja nende palgasulaste vastu!

Punaarmee ja ta ridades võitleva Eesti Rahvuskorpuse vabastajate-kangelaste väeosad on jõudnud Eesti NSV territooriumile ja juba vabastab meie vabariigi territooriumi nii Põhja- kui ka Lõuna-Eestis. Vabastatud valdades võtab rahvas Punaarmeest vastu suurima rõõmu ja vaimustusega. Rõõmust pisarsilmil kaelustavad vabanenud eesti linna- ja külaelanikud Punaarmee sõdureid ja ohvitseri, nad tänavad neid oma päästmise eest. Eesti naised kostitavad oma vabastajaid piimaga, lapsed toovad januseile sõdureile vett. Kõikjal võib näha südantliigutavaid pilte — kus rahvas tervitab vabastatut oma päästjaid — võimsa ja võidurikka Punaarmee sõdureid ja ohvitseri.

Ole kogu Eesti on tugevdanud halastamatut võitlust sakslaste ja eesti rahva reetjate vastu ka eesti nõukogude partisanide-rahvasõjajate salgad. Lendavad õhku sakslaste rongid, koormad ja laod. Rahvasõja kuul varitseb saksa roimariit ja tema sabarakku kõikjal. Kogu rahvas tõuseb otsustavale ja ennastsalgavale võitlusele saksa okupantide ja nende palgasulaste vastu.

Halastamatu võitlus saksa okupantide ja nende palgasulaste täielikuks hävitamiseks, meie naiste ja laste, meie rahva töövõlga ja kultuurivarade kaitseks, meie linnade, vabrikute ja külade päästmiseks purustamise ja mahapõletamise ohust, mis neid ähvardab saksa metslaste poolt, see halastamatu võitlus ja pealetungivale Punaarmeele iga-

külgse kaasabi osutamine on käesoleval hetkel meie rahva, iga eestlase püha kohus. See on meie Kodumaa käsk!

Kuulgu seda Kodumaa käsku veel viimisel silmapilgul ka need eestlased, keda sakslased on sundinud või petnud oma sõjaväe või politsei teenistusse. Pöörake relvad Nõukogude Kodumaa kaitseks sakslaste vastu ja lunastage oma eksitus vihatud vaenlase — sakslase verega!

Eesti töölisel! Hävitage sakslasi, võtke nende relvad ja kaitseke meie linnu ja vabrikuid. Arge laske põgenevatel röövlitel hävitada eesti vabrikuid ja tehaseid, meie rahva elamuid! Peitke väärtuslikke masinaid või nende tähtsamaid osi! Arge laske sakslastel asetada lõhkeainet või miine meie vabrikutesse, tehastesse ega elamutesse!

Eesti talupojad ja maatöölised! Kaitse oma karja ja vilja taganemise metsistunud ja näljaste saksa okupantide eest! Koristage oma vilja kiiresti ja peitke kindlasse kohta! Pekske oma villi otsekohe pärast valmimist otse kuhilast kottl ning peitke sakslaste ja nende käsilaste eest! Viige oma loomad kohe kindlasse kohta varjule, vastasel korral tarvitab Eestis sissepiiratud saksa armee kõik teie kariloomad toiduks. Peitke oma väärtuslikum varandus! Hoidke meie meiereide varandusi, peitke põllutööriista! Pange kohtadel maksma nõukogude võim! Organiseerige naiste ja laste toimetamist kõrvalistesse paikadesse, hävitage saksa evakueerijate, rekvireerijate ja tulesüütajate röövsalgad! Korraldage kõigiti Punaarmee ja eesti nõukogude partisanide abistamist!

Eesti haritlased! Päästke ja kaitseke meie rahvuslikke kultuurivarasid põgenevate metsaliste hävituse, rüüstamise ja röövimise eest. Pidage arvet kõigi fashistide kuritegude kohta meie maal! Korraldage meie lendlehtede, ajakirjanduse ja raadioteadete levitamist, et rahvas kuuleks tõde, oleks teadlik arenevatest sündmustest ja talitaks õieti!

Võit ja vabadus, meie rahva visa töö ja õnnelik tulevik nõukogude rahvaste võimsas ja vennalikus peres tasub meie ohvrid ja vaevad, ning ravib rängad haavad, mis saksa röövmõrtsukad on lõõnud meie kodumaale.

Elagu töökas, vapper ja vabadustarmastav eesti rahvas!

Elagu Nõukogude Eesti õnnelik tulevik!

Au kangelaslikule Punaarmeele ja Sõjalaevastikule! Au Punaarmee Eesti Rahvuskorpusele!

Au Üleliidulisele Kommunistlikule (bolsheviike) Parteile, kes juhib meid lõplikule võidule saksa vallutajate üle.

Au suurele Stalinile, Punaarmee Ülemjuhatajale, eesti rahva armastatud õpetajale, sõbrale ja juhile!

N. KAROTAMM,
Eestimaa Kommunistliku (bolsheviike) Partei
Keskkomitee Sekretär

J. VARES,
Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi
Ülemnõukogu Presiidiumi Esimees

O. SEPPE,
Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi
Rahvakomissaride Nõukogu Esimehe kt.

HALASTAMATU VÕITLUS SAKSA OKUPANTIDE JA NENDE PALGASULASTE
TÄIELIKUKS HÄVITAMISEKS, MEIE NAISTE JA LASTE, MEIE RAHVA TÖÖVIL-
JA JA KULTUURIVARADE KAITSEKS, MEIE LINNADE, VABRIKUTE JA KÜLADE
PÄÄSTMISEKS PURUSTAMISE JA MAHAPÕLETAMISE OHUST, MIS NEID ÄH-
VARDAB SAKSA METSLASTE POOLT, SEE HALASTAMATU VÕITLUS JA PEA-
LETUNGIVALE PUNAARMEELE IGAKÜLGSE KAASABI OSUTAMINE ON KÄES-
OLEVAL HETKEL MEIE RAHVA, IGA EESTLASE PÜHA KOHUS. SEE ON
MEIE KODUMAA KÄSK!

Vaenlase kaotused ja 2. Balti rinde vägede sõjasaak pealetungiooperatsioo- nide kestel ajavahemikul 10. juulist kuni 10. augustini käesoleval aastal

2. Balti rinde väed on tekitanud vaenlasele pealetungiope-
ratsioonide kestel ajavahemikul 10.
juulist kuni 10. augustini käesole-
val aastal järgmisi kaotusi elav-
jõus ja tehnikas:

On hävitatud: 167 len-
nukit, 147 tanki ja iseliikuvat suur-
tükki, üle 1000 mitmesuguse ka-
liibriga suurtüki, 300 miinipildujat,
1460 kuulipildujat ja 1560 autot.
Vaenlane kaotas ainult tapetutena
üle 60.000 sõduri ja ohvitseri.

Samal ajavahemikul said 2.
Balti-rinde väed järgmist sõja-
saaki: 79 tanki, 820 mitmesuguse
kaliibriga suurtüki, 200 miinipil-
dijat, 1653 kuulipildujat, 10.599
vintpüssi ja automaati, 84 raadio-

jaama, 869 autot, 199 mootorratast,
94 traktorit ja veokit, 467 mitme-
suguse sõjamaterjaliga voorivank-
rit, 1877 hobust, 14 vedurit, 203
vagunit ja 203 laskemoona-, relva-,
varustuse- ja toiduainetet ladu.

Võeti vangl 9636 vaenlase
sõdurit ja ohvitseri.

Seega 2. Balti-rinde vägede
pealetungikuu kestel on sakslaste
lõdkaotused sõjatehnika peamistes
liikides ja elavjõus: 69.636 vangil-
angenut ja tapetut, 167 lennukit,
226 tanki ja iseliikuvat suurtüki,
1.820 mitmesuguse kaliibriga suur-
tükki, 500 miinipildujat, 3.113
kuulipildujat ja 2.429 autot.

Nõukogude Informa-
tioonibüroo

Petseri, Võru ja Antsla

Pärast Irboska vabastamist
koondasid sakslased jõude, et aval-
dada pealetungivale Punaarmeele
ägedat vastupanu Petseri lähel.
Siin oli neil juba varem ette val-
mistatud tugev kindlustusliin, mis
moodustus mitmesugustest kaitse-
ehitustest vaheldumisi looduslike
takistustega — jõgedega, järvede-
ga ja kõrgustikega — ning ulatus
kuni Pihkva järveni. Sel liinil püü-
dis vaenlane peatada meie edasi-
liikuvaid vägesid. Vangide tõendu-
sel on sõduritele tehtud teatavaks
Hitleri käsk mitte sammugi taga-
neda. Ohvitseridelt võeti allkiri
selle kohta, et nad võitlevad viim-
seni.

Hoolika luurega avastas meie
väejuhatas nõrgad kohad vastase
kaitse ja alustas 10. augusti koi-
dikul rünnakut. 45-minutilise
suurtükiväe ettevalmistusele järg-
nes tankide ja jalaväe rünnak.
Saksa kaitseliin murti läbi.

Laiendades läbimurret tungisid
meie väeüksused osava manöövriga
veel mitmel pool vaenlase kindus-
tatud punktide seljataha, hävitades
suurel hulgal vastase elavjõudu ja
tehnikat. Pealetungi käigus vabas-
tati 11. augustil Petseri linn ja
üle 200 asustatud punkti. Tapeti
üle 1300 hitlerlase ja võeti vangi
300 sõdurit ning ohvitseri.

Taganedes Petserist on vaenla-
ne ka siin püüdnud teostada oma
metsikut hävitustööd. Tänavad ja
elumajad on mineeritud ning hulk
elumaju ja avalikke ehitusi on
maha põletatud või õhku lastud.
Ajaloosises Petseri kloostris oli

saksa staap. Sakslased riisusid
kõik Petseri kloostris hinnalised
varandused ja vedasid Saksamaale,
isegi pronksist kirikukellad. Nagu
imekombel on siiski osaliselt sää-
linud kloostris väärtuslik raamatu-
kogu.

Suure rõõmuga ja südamekult
võtavad Lõuna-Eesti elanikud vas-
tu Punaarmee vapraid võitlejaid,
kes toovad neile vabaduse. Tee
ääres lõkkelule kartuleid küpseta-
vad sõdurid jutustavad, et kartu-
litega on neid kostitanud kohalikud
talunikud. Petseri-Lohovo külas
asetab elatanud põllumees tainase
laua ja pakub mõõduvatele puna-
väelastele karastavaks keelekasteks
piima ja joogivett. Eesti rahvas ei
unusta kunagi sakslaste okupatsi-
ooni ikkes nähtud hirmu ja alan-
duse päevi ja tänab soojalt oma
päästjat.

Hoogsas edasitungis ületasid
meie väed Piusa jõe ja vallutasid
vaenlaselt Lepassaare raudteejaa-
ma. Siit arenes pealetung Võru
suunas. 13. augustil vabastasid Pu-
naarmee üksused Võru linna, samal
päeval ka Rõuge. Tapeti üle 1000
vaenlase sõduri ja ohvitseri.

14. augustil vabastati Antsla
linn, mida vaenlane kait-
ses eriti ägedasti. Antsla va-
bastamisel valmistati vaenlasele
jälle suuri kaotusi elavjõus ja
tehnikas. Juba ainult ühes rinde-
osas hävitati üle 400 hitlerlase ja
saadi sõjasaagiks 29 suurtüki, 18
miinipildujat, neist 7 kuuetorulist,
44 kuulipildujat, 3 raadiojaama, 2
laskemoona- ja toiduaineteladu jne.

Punaarmee hoogne edasitung Lõuna - Eestis

12. augustil jätkasid meie väed Pihkva lääne ja edela suunas pealetungilahinguid
ja vallutasid lahingutega üle 60 asula, nende hulgas Molozhva, Ljadina, Satseri,
Lepassaare, Tabina, Vastseliina, Saika, Restu, Villa, Planija Lem-
matsi ning Lepassaare raudteejaama.

13. augustil vallutasid meie väed tormijooksuga Eesti NSV maakonnalinna Võru ja
lahingutega üle 60 asula, nende hulgas Sahodi, Väike, Madala, Sooküla, Pa-
lumetsa, Raudsepa, ja Rõuge ning Otsa, Nõnova ja Võru raudteejaama.

14. augustil jätkasid meie väed pealetungi ja vallutasid Antsla linna. Vallutati
veel üle 100 asula, nende hulgas Verhulitsa, Kahku, Tsirgaski, Sõmer-
palu, Tsooru, Sänna, Murati, Skrõni, Aizupe ja Salni ning Vagula
ja Sõmerpalu raudteejaama.

15. augustil vabastasid meie väed Lõuna-Eestis 80 asustatud punkti ja raudteejaa-
mad Ilumetsa, Orava, Kurenurme, Vaabina ja Anne.

Nõukogude Informbüroo teated

Rezeknest loode suunas
vallutasid meie väed Läti NSV
maakonnakeskuse Madona linna
ja üle 20 asula.

Krustpilsist lääne pool
vallutasid meie väed üle 50 asula
ja kolm raudteejaama.

Jelgavast lääne ja edela
suunas pealetungi jätkates valluta-
sid meie väed Auze linna, üle
150 asula ja 2 raudteejaama.

Raseiniai piirkonnas löid
meie väed tagasi vaenlase suurte
jalaväe- ja tankijõudude rünnakuid.

2. Valge-Vene rinde väed
vallutasid tormijooksuga sakslaste
võimsa kindlustuste piirkonna Bob-
ri jões koos Ossoveti linna
ja kindlusega. Meie Kodumaa pea-

linn Moskva saluteeris vapratele 2.
Valge-Vene rinde vägedele 12
suurtükiväe - kogupauguga 124
suurtükist.

Belostokist loode ja lääne
suunas edasi liikudes vallutasid
meie väed Gonendzi linna, üle
180 asula ja 2 raudteejaama.

Sedletsist põhja ja loode
suunas liikusid meie väed lahingu-
tega edasi ja vallutasid üle 350
asula ja Shepetovo raudtee-
jaama.

Sandomirist loode ja lää-
ne suunas löid meie väed tagasi
vaenlase jalaväe ja tankijõudude
vasturünnakud ja pidasid lahinguid
Visla vasemal kaldal oleva platsi
darmi laendamiseks.

Hitlerlaste plaanide luhtumisest Baltimaadel

Kuna hitlerlastel ei ole mingit lootust oma positsioonide säilitamiseks Baltimaadel, siis mobiliseerivad nad praegu oma agente ja suuvõõreid välismaal, et spekuleerida niimetatud „Balti probleemiga“. See on nende ilgete riikameeste järjekordseks katseks muuta see küsimus liitlasriikide vahel tüliõunaks. Kuid nüüd peaks olema juba igauhele selge, et „Balti probleem“ lihtsalt ei eksisteeri enam, sest selle küsimuse lahendamiseks eesti, läti ja leedu rahvas ise juba 1940. aastal, kui nad otsustasid vabatahtlikult astuda Nõukogude Liidu vennasrahvaste perre. Hitlerlased on jõuetud muutma ajaloo käiku.

Kui saksa fashistid 1941. aastal okupeerisid Leedu, Lätit ja Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi, siis lootsid nad endale leida tuge kohalike elanike kõige tagurlikemate kihtide hulgast. 1941. aasta augustis teatas Baltimaade „riigikomissar“ von Lohse, et Baltimaad ja Valge-Vene on muudetud „Ostlandi“ provintsiks. Sealjuures seletas Lohse mõnitavalt, et valgevenelased, leedulased, lätlased ja eestlased polevat niivõrd arenenud, et neil võiks olla oma riiklus.

Alguses ei varjanud sakslased ühegi viigilehga oma eesmärki — Baltimaade „puhastamist“ kohalikest põlisrahvast füüsilise hävitamise ja saksastamise teel. Ja kuna hitlerlike röövullutajate eesmärgiks oli luua eesti, läti, leedu ja valgevene rahva luudel oma „Ostland“, siis hävitasid nad isegi nende maade — Eesti, Lätit, Leedu ja Valge-Vene — nimed. Nad muutsid need lihtsalt „Bezirkideks“ — ringkondadeks. Nende „Bezirkide“ etteotsa pandi ametisse hitlerlikud komissarid: Litzmann Eestis, Drechsler Lätis ja Renteln Leedus. Iga maakonna ja suurema linna etteotsa seati saksa komissarid ja pürgemeistrid. Saksa keel kuulutati riigikeeleks.

Püüdes võimalikult kiiremini muuta „Ostlandi“ puhtsaksa provintsiks, kasutasid hitlerlased kõigepealt neid tuhandeid repatrieeritud sakslasi, kes Balti riikidest 1939. ja 1940. aastal Saksamaale olid rännanud. Need olid kas eestlased, lätlased ja leedulased, kes Nõukogude võimu kartes olid end sakslasteks „võõbanud“ ja nendega ühes Saksamaale putkanud. Pärast okupatsiooni pöördus kogu see rämps tagasi Eestisse, Lätisse ja Leedusse ning hakkas praktiliselt teostama hitlerlikku „uut korda“.

Kui hitlerlased ajaloolistes lahingutes Moskva alla liua said, otsustasid nad taktikat muuta. 1942. aasta märtsis kuulutasid sakslased suure pidulikkusega, et Eestis, Lätis ja Leedus pannakse kehtima nõndanimetatud „administratiiv-omavalitsus“. Kogu see „omavalitsus“ oli aga ainult saksa fashistliku okupatsiooni verine viigileht ja määratud kohaliku rahva petmiseks. Sakslased hakkasid levitama juttu, nagu oleks võimalik pärast sõda laiendada omavalitsuste õigusi, muidugi ainult seeläbi tingimusega, et Baltimaade rahvad peavad ihu ja hingega sakslasi orjama. Sel kombel tahtsid sakslased mureda eestlaste, lätlaste ja leedulaste vastupanu, suurendada rahvareeturi kampa ja teostada selle abil oma vägivalda- ja röövpoliitikat.

Nende „omavalitsuste“ peaaes-anneteks olid tööjõuliste inimeste, eeskätt tööliste vägivaldne välja-vedamine Saksamaale sundtööle, vilja ja muu toiduainete kokku-röövimine kohalikest talupoegadest saksa röövarmee ja nälgiiva Saksamaa toitmiseks, põliste maaharijate maast lahti kangutamine ja kuuse alla heitmine, et tagada maasaamist Saksamaalt tulnud kolonistidele, Baltimaade nõukogude vabariikide tööstuse ja põllumajanduse töölerakendamine saksa sõjamasina tarviduste rahuldamiseks. Sakslased korraldasid „omavalitsuste“ kaudu igat liiki korjandusi, „tootmislahinguid“, „ohvrinädalaid“, „loikubasid“ ja viljaandmise kampaaniaid jne. „Omavalitsuste“ ülesandeks oli ka pettuse ja vägivallaga ajada eestlasi, lätlasi ja leedulasi saksa röövarmeesse, bandiitlikesse SS-salkadesse, „legionidesse“ jne.

Väliselt väljendus see „omavalitsuse“ moodustamine selles, et saksa kindralkomissaride juurde määrati rahvareeturitest nõunikud, nõndanimetatud „direktorid“. Eestis nimetati peadirektoriks Hjalmar Mäe, Lätis — kindral Dankers, Leedus — kindral Kubiliunas.

On iseloomulik, et saksa fashistlikud vallutajad ei püüdnudki varjata, et nende poolt ametisse määratud „omavalitsuste“ asjamehed on ammuagseid hitlerlikud nuhid ja agendid. Eesti rahva reeturite ninaaimes „doktor“ Hjalmar Mäe ja saksa Eesti kindralkomissar Litzmann on vanad sõbrad. Juba 1930. aastal nägid nad koos palju vaeva, et tüürida Eestit saksa sõiduvette. 1935. aastal oli Mäe aktiivne tegelane vapside liikumises. Et oma nahka päästa, reetis ta teist vapside liikumise osavõtjaid ja äärmises hirmus andis vande oma ema surmavoodi juures, et ta kunagi enam poliitikaga tegelemist ei tee. Kuid selle vande murdis ta kerge südamega. Kui Eestis Nõukogude võim välja kuulutati, muutus ta kiirelt „sakslaseks“ ja rändas sinna, „kus sandid saia söövad“. Eestisse tagasi ilmus ta koos saksa sõjavägedega saksa timukate paten'eeritud ja aktiivse abimehena.

Samasugused saksa imperialistide agendid olid ka Leedu ja Lätis reeturid Dankers ja Kubiliunas.

Mitte juhuslikult ei sarnane nende kofme peareeturi elulood nii üksteisele. Nendel inimestel ei ole ega võigi olla midagi ühist eesti, läti ja leedu rahvaga. Samasugused on ka kõik teised „omavalitsuste“ direktorid, kõik need Saared, Vendtid, Angelused, Leesmendid ja teised.

Kuid mida tugevamaks ja võimsamaks muutusid Punaarmee hoid, seda rohkem olid hitlerlased sunnitud manööverdama. Pärast Stalingradi katastroofi tundsid sakslased, et pind nende jalge all on lõõnud kõikumama. Nad püüdsid nüüd värvata endale uusi toapoise ja agente ning enda poole tõmmata jõukama klassi laiemaid kihte. Sel eesmärgil hakkasid nad kuulduki levitama, nagu oleks võimalik pärast sõda laiendada autonoomiat ja kunagi tulevikus isegi luua „iseisvaid“ Balti riike.

Peagi selgus, et kogu selle demagoogilisel aktsioonil oli puht-

praktiline eesmärk — ette valmistada eestlaste ja lätlaste mobiliseerimist saksa sõjaväkke, mis Eestis ja Lätis peagi välja kuulutati.

See käputäis saksa fashistide tallalakkujaid ning oma rahva ja kodumaa reeturid, kes astusid saksa röövullutajate teenistusse, nagu nõndanimetatud „eesti väeosade kindralinspektor“ major Soodla ja endine peaminister Uluots, kauplaid rahva elu ja verega ning olid valmis igasugusele kuritööle. Selliste müüdavate juudaste ja vanade hitlerlike agentide abil õnnestus sakslastel pettuse ja vägivallaga värvata mõningal määral mehi nõndanimetatud „abipataljonidesse“, „politseipataljonidesse“ ja SS-väeosadesse.

Kuid okupantide katsed läbi viia Baltimaadel hulgalist mobilisatsiooni nurjusid. Paljud noormehed ei ilmunud kogunemispunktidest, vaid pidasid paremaks hitlerlikust mobilisatsioonist kõrvale hoida. Need eestlased ja lätlased, keda sakslastel läks korda vägivalla ja pettusega mobiliseerida, jooksid teel rindele suuremalt osalt laiali või tulid Punaarmee poole üle.

Punaarmee hoogus edasitung Baltimaadel ja partisaniliikumise edukas areng sundis sakslasi tarvitusele võtma veel ohjeldamatumat, veel verisemat terrorit. Nad tapavad, küüditavad inimesi vägivallalt Saksamaale, purustavad terveid linnu, ajades neist viimse kui elaniku välja, nagu näiteks äsjavabastatud Narvas. Sakslased heidavad töölisi ja haritlasi tuhandete kaupa vanglaistesse ja koonduslaagrisse. Hitlerlikud röövlid värvavad välja või purustavad kõik ajaloolised väärtused, kõik tehaste sisseadmed, kõik varad ja rikkused.

Saksa fashistid ei taha kuidagi sellega nõustuda, et nende laiaulatuslikud plaanid Baltimaade suhtes on lõplikult luhtunud. Kuid 3 aastat kestnud hitlerlik okupatsioon tõi Baltimaade rahvad veel kord veendumusele, et ilma Nõukogude Liiduta ei ole nad suutelised kindlustama oma rahvuslikku ja poliitilist iseseisvust.

Hitlerlased on püüdnud ja püüavad ka praegu kasutada Baltimaade tüliõunaks Nõukogude Liidu ja ta liitlaste vahel „Balti probleem“ on hitlerlaste propaganda lemmik-aine. Selles aitavad neid kõigest hingest kaasa Eestist, Lätist ja Leedust välismaale, eriti Ameerikasse, põgenenud tagurlikud kihid.

Kuid vaatamata kõigile nendele tagurlike emigrantide riigidele ei toeta ka Ameerikas elavad eestlased, lätlased ega leedulased nende avantüristlike plaane ega poolda nende nõukogudevastast meelsust.

Ainult Nõukogude Liitu kuuludes on Baltimaade rahvad saavutanud tõeliku vabaduse ja iseseisvuse. Nõukogude Liidu võit Suures Isamaasõjas kujuneb ka eesti, läti ja leedu rahva ajalooliseks võiduks oma igipõliste vaenlaste — saksa vallutajate üle ning kättemaksutunniks kõigi nende veriste roimade eest, mis fashistid on toime pannud Baltimaadel.

Pole mägede taga see tund, kui Baltimaade vabastatud rahvad pühitsevad oma võidupühi, kui Tallinna Toompea torni ja Riia vana lossitorni heisatakse meie kallis võidurikas Nõukogude lipp!

A. S.

Partei elu

Pataljoni parteibüroo tööst

Pataljoni parteiorganisatoori töökogemustest nähtub, et seal, kus parteiorganisatoor ei tööta mitte üksinda, vaid pidevalt ning oskuslikult kasutab pataljoni parteibüroo liikmete ja parteiaktiivide laialdast abi, on parteiorganisatsioonid kiiresti ja tõhusalt võimelised lahendamiseks. Selles seisnebki kollektiivse juhtimise jõud.

Roodude parteiorganisatooride abistamine pataljoni parteibüroo liikmete poolt on eriti tähtis lahinguolukorras, liiatigi veel maanõrvilises lahingus, kus roodud täidavad ülesandeid tihti iseseisvalt, olles pataljoni komandopunktiist kaugel eemal. Juhtimises ja parteitöös kogunud parteibüroo liikmed võivad sellises olukorras osutada roodu parteiorganisatooritele kohapeal suurt abi, kuna aga vastasel korral parteiorganisatoorid võivad loomulikult kaotada eneste ja parteiorganisatsioonide vahelised juhtimisviisid.

Pataljoni parteibüroo tööd hinnatakse selle järgi, kuidas pataljon on ette valmistatud eelseisvaiks lahinguks ja kuidas ta tegutseb lahingus. Pataljoni parteibüroo peab kogu aeg oskuslikult ja sihikindlalt suunama nii parteiorganisatsioonide kui ka iga üksiku kommunisti tööd ja ühendama seda etteastatud lahingu- või õppeülesannete eduka täitmisega.

Pataljoni parteibüroo liikmete valikul tuleb erilist rõhku panna nende isiklikele võimetele ja nende töö ning abi maksimaalsele ära kasutamisele. Bürooliikmed peavad olema oma poliitiliselt arenguastmelt kui ka muudelt võimelt igati ülesande kõrgusel, initsiatiiivsed ja autoriteetsed.

Pataljoni parteiorganisatoor sm. Kaasik peab parteitöö plaani koostades alati silmas, et kõik pataljoni parteibüroo liikmed oleksid selle plaani elluviimisel abiks. Sellest tingituna tunneb iga parteibüroo liige end juhtiva ja samal ajal ka vastutava parteilasena. Seejuures peab sm. Kaasik plaani koostamisel eriti silmas, et pataljoni parteibüroo liikmete töö oleks suunatud roodude parteiorganisatooride kohapealse abistamisele. Väheste kogemustega roodu parteiorganisatoorid tekib tihti suuri raskusi, et osata parteiorganisatsiooni kui ka iga üksiku kommunisti tööd järjekindlalt suunata ja siduda allüksuse lahingu või õppeülesande eduka täitmisega. Siin peab pataljoni parteibüroo oma liikmetega olema esimeseks abiliseks ja kasutama oma suuri töökogemusi roodu parteiorganisatoori õpetamiseks ja kasvatamiseks. Andestamatu vee tee see parteibüroo liige, kes allüksuses tegutsedes piirduv ainult vigade ja puuduste paljastamise ja fikseerimisega. Minnes roodu parteiorganisatsiooni pidagu parteibüroo liige roodu parteiorganisatooride abistamist oma esimeseks ülesandeks. Seejuures tuleb alati silmas pida kindlaid ja selgepiirilisi ülesandeid, mitte aga no- kitseda selle kallal, mis juhuslikult ette satub. Olles määratud abistama roodu parteiorganisatoorit sm. Marsalovit, andis pataljoni parteibüroo liige sm. Kopeikin

oma rikkalikke töökogemusi kasutades parteiorganisatoorile väga olulist abi. Ta õpetas ja näitas, kuidas koostada tööplaan, missuguseid kohustusi anda kommunistidele eesiseva lahinguülesande täitmiseks jne. Parteibüroo liikme abi ja nõuannetega lahendas roodu parteiorganisatoor Marsalov varstigi edukalt niisugused ülesanded nagu roodu parteiorganisatsiooni koostamist ettevalmistamine, uute parteisseastujate toimikute kordaseadmine, parimate agitaatorite kogemuste edasiandmine, roodu eesrindlaste populariseerimine jne.

Kui roodus, kus parteiorganisatooriks on sm. Siimo, tehti õppeülesandeks viia rood pealetungile metsasel ja soisel maastikul asetsevat vaenlaste kindlustatud positsioonide vastu, siis andis sm. Siimo pataljoni parteibüroo liikme sm. Jürise juhistel ja nõuandel kommunistidele eriülesandeid ja korraldas vestlusi käesoleva õppuse tähtsusest ja erinevusest. Ründakogrupile, kes pidi ründama vaenlaste dzotti, korraldasid agitaatorid erivestlusi, kus toodi väga häid näiteid lahingukogemustest. Felikse Luki juures, kasutades seejuures veel rikkalikult ajalehtedes ilmunud materjali. Võitlejad mõistsid oma ülesannet ja täitsid selle edukalt.

Parteiorganisatsiooni ja iga komandöri parimaiks abilisteks on igas olukorras, eriti aga lahingus, kommunistlikud noored. Kommunistlike noorte organisatsiooni üheks jõuallikaks on see, et teda juhib partei. Kommunistlike noorte juhtimine on esmajärguline ülesanne nii parteiorganisatooritele kui ka pataljoni parteibüroo liikmetele. Parandada ja kõrgele tõsta bolshevistlik juhtimine kommunistlike noorte organisatsioonides — see on ka pataljoni parteibüroo ülesanne.

Pataljoni parteibüroo üheks väga tähtsaks töövormiks on büroo koosolekul ja nõupidamised. Hästi organiseerituna kujunevad need noortele roodude parteiorganisatooridele tõsiseks kooliks, kus kuulatakse ära parteiorganisatooride aruanded, vahetatakse töökogemusi ning juhitakse tähelepanu parteitöös esinenud vigadele. Ühel parteibüroo koosolekul, millest võtsid osa kõik roodude parteiorganisatoorid, oli arutusel, kuidas roodu parteiorganisatoor sm. Toomik on korraldanud parteitöö oma roodus. Koosolekul selgus, et ta oli mobiliseerinud kommuniste õppeülesande edukaks täitmiseks halvasti ja jätnud seejuures enamiku kommuniste ilma parteiliste ülesanneteta. Kõige selle tagajärjel täitis rood ülesande mitterahuldavalt. Pataljoni parteibüroo liikmed näitasid sm. Toomikule üksikasjalikult tema töös esinenud puudusi ja selgitasid ühtlasi, kuidas neid puudusi vältida.

Õige bürooliikmete valik ja operatiivsus ning sihikindlus töös aitavad bürool edukalt lahendada kõik tema ees seisvad ülesanded. Selline pataljoni parteibüroo on pataljoni parteiorganisatoorile suureks abiliseks.

H. Lomp,
vanemleitnant.

Nõukogude tööriindelt

Meie naftatööstus andis juulikuus 5,2 protsenti naftat rohkem kui juunikuus. Eriti hästi töötas „Krasnodari naftakombinaat“, andes 36 protsenti naftat rohkem kui eelmisel kuul. Nafta ümber- töötamise hensiiniks täideti plaan 103 protsenti, kusjuures paljud tehased andsid bensiini kuni 15,8 protsenti rohkem eelmise kuu toodangust. Samuti on täidetud ka plaan traktori küttaaine, lennukimäärde ja teiste naftasaaduste valmistamiseks.

Jaroslavli tööstus täitis juuli-

RAHVA HÄAL nr. 44
Lk. 2 16. augustil 1944. a.

kuu plaani 100,2-protsendilisel, kusjuures üksikuist tööstusharudest täitsid plaani: masinaehitustööstus 105,6 protsenti, keemia- tööstus 104,5 protsenti, tekstiil- tööstus 106,5 protsenti ja toidu- ainetööstus 104,8 protsenti.

Sverdlovski tööstus täitis juulikuu plaani 103,2-protsendilisel. Seitsme kuu jooksul toodeti kaup üle plaani 96 miljoni rubla eest.

Gorki linna ja oblasti tööstus täitis juulikuu plaani 102,7-protsendilisel ja seitsme kuu tööplaanil 103,1-protsendilisel.

Leningradi turbatööstus täitis

aastaplaani 28 päeva enne tähtaega. Praegu jätkatakse peenturba ja lõikturba tootmist üle plaani.

Võrreldes eelmiste kuudega on värviliste metallide tootmine juulikuus tunduvalt suurenenud. Nii näiteks on puhastamata vase toodang kasv 3%, savimullal 4,5%, niklismaakidel 2%, sõe elektroodidel 25% jne.

Kogu riigi vasetööstus täitis kuu tööplaanil 102-protsendilisel. Parimad tagajärjed seati na tsiingimaagi tootmises saavutas Sihhome-Alini kombinaat, mis täitis plaani seati na tootmises 106-protsendilisel ja tsiingimaagi tootmises 103-protsendilisel.

Tervitame uljaid stalinlikke kotkaid!

Nõukogude lennuväe päev

Nõukogude rahvaste elus on palju päevi, mis tähistavad sotsialismi võitude triumfikäike. Üks neist rahvale armsaks saanud pidupäevadest on 18. august — nõukogude lennuväe päev. Esimest korda peeti lennuväe päeva 1939. a. millal tähistati Punaarmee õhujõudude 15. aastapäeva. Sellest ajast kujunes 18. august meie õhujõudude ülevaatuse päevaks, kus selgesti ilmnis töötava rahva armastus oma kartmatute kotkaste vastu.

Nõukogude lennuvägi on samunud imeteldava kiirusega ühelt võidult teisele. Ikka kaugemale, kõrgemale ja kiiremini lendavad lahingulennukid, mida juhivad nõukogude inimesed. Pidev hool ja armastus, millega laiad töötavad massid võtsid osa tööliisklassi esimese lennuväe ehitamisest, rajas aluse neile suurejoonelistele võitudele ja saavutustele ja andis kõik selleks, et varustada Punaarmeed parimate lennukitega.

Esimese kahe viisaastaku jooksul oli lennuvägi Stalini partei ja valitsuse tähelepanu keskseks. Lennuasjanduse arendamise plaan oli välja töötatud bolshevistliku geniaalsusega, ning tema hiilgavad saavutused panid inimesta kogu maailma. Kolmandaks stalinlikuks viisaastakuks jõuti aga juba ka kapitalistlikest maadest ette ja nõukogude lennuvägi muutus kõige võimsamaks ja tugevamaks lennuväeks maailmas.

Ohulaevastik alustas oma arenguteed väikeselõulistest R-1-st ja R-5-st, jõudes välja praegusaja moodsamate pommi-, hävitus- ja kaugetegevuslennukiteni. Nõukogude lennukitööstus kasvas mitmekordseks. Ehitati rida uusi tehaseid, mille sisseseaded vastavad tehnikaväikestele nõuetele.

Juba rahu ajal saavutas nõukogude lennuvägi rahvusvahelisel lennuareenil ühe rekordi teise järel. Kogu kultuurilmale on tuntud need imetlusväärsed võidud, mida saavutasid Molokov, Vodopjanov, Kamanin, Slepnev, Ljapdevski, Doronin ja Levanovski — esimesed Nõukogude Liidu Kangelased, kes viisid igasse ilmakaarde tunnistust nõukogude lennuväe jõust.

Surematu on lenduri-kangelase Tshkalovi nimi. 22. juulil 1936. a. asus teele lennuk, mille tiibadele olid maalitud sõnad: „Stalinlik marssruut.“ Selle karmides tingimustes toimuva lennu eesmärgiks oli läbistada Arktika marssruut Moskva—Barentsi meri—Põhja-Jäämeri—Petrovsk (Kamtshatka) — Udd'i saar. Lennuki meeskonda kuulusid komandör Valeri Tshkalov, lendur Baidukov ja tüürimees Beljakov. Tshkalov täitis Stalini poolt antud ülesande hiilgavalt. Teda ei kohutanud rasked ilmastikutingimused. Läbi tugevate tsüklonide, pilvede ja tiheda udu viis teda Stalini määratud marssruut. Eksimatu kättis ta legendaarsel lennukil vahemaa 9.374 km 56 tunni 20 minutiga. Sellel grandioosel lennul ületas ta veepinda ligi 5.140 km ulatuses.

27. juunil 1938. a. kell 8.36 tõusis Nõukogude Liidu Kangelane Kokkinaki õhku kahemootorilises

lennukis, mis oli konstrueeritud S. Iljushkini poolt, ja ületas marssruuti Moskva—Habarovsk (rajoon Vladivostokis), s. t. 7.600 km maandumiseta 24 tunni 36 minutiga.

Lendur Fedossejev teostas kergel spordimasinal „G 23-bis“, üllatavalt kiire õhkutõusu, püstitades rekordi kõrgusega 7.985 m ja ületas sellega rahvusvahelise rekordi üle 2000 m võrra.

Nüü on nõukogude lendurid kirjutanud arvukalt suurejoonelisi lehekülgi nõukogude lennuväe ajalukku. Tingimata tuleb märkida seda, et suurem osa neist rekordlendudest sooritati selleks mitte spetsiaalselt ehitatud masinatel, vaid kõige harilikumatel lennukitel, realendurite ja tüürimeeste poolt. See on ilmekas tõendus iga nõukogude lenduri ja lennuki kõrge kvaliteedist.

Tänavune lennuväe päev kujuneb suurte Isamaasõja õhuvõitude loeteluks. Nõukogude lendurid on ilmutanud oma truudust Kodumaale, oma kangelaslikkust ja lahinguküpsust. See päev on tunnistajaks, et meie lendurid oskavad suurepäraselt lennata ja on õhu valitsejad. Meil on lendurite hulgas terve rida mitmekordseid Nõukogude Liidu Kangelasi.

Kahekordse Nõukogude Liidu Kangelase Vassili Rakovi nimi on seotud kustumata kuulsusega. Tema juhtimisel siirdus 12 pommitajat Helsingi kohale, pommitades suure edukusega soomlaste aerodrome ja baase. Vapruses ja enastalgavuses ilmutas Rakov oma kaaslastele harukordset eesküju, rünnates alati esimesena. Kuulsust Rakovi kangelastegudele lisas soome lipulaeva „Väinämöineni“ põhjalaskmine.

Kahekordse Nõukogude Liidu Kangelase Jefremovi arvel on lugematuid vaenlase autokolonne, laskemoona eshelone ja elavväge, rida purustatud lennuvälju ja baase.

Lendur Zelenin tulistas juba ainult ühes õhulahingus alla kaks vaenlase „Focke-Wulffi“. Nõukogude Liidu Kangelane Mitrofanov on olnud surmatoojaks mitmele fashistile ta rõõvretkel.

Keegi ei unusta Valge-Vene vabastamisest osavõtnud kindralpolkovnik Rudenko julgeid lendureid, kes sageli tegid enam kui 3000 lendu öö-päeva jooksul.

Mitte minutiks ei lakanud nõukogude lennuvägi ründamast Vitebskis ümberpiiratud viit saksa diviisi. Vitebsk-Lepeli maanteel hävitati ühe päeva jooksul 230 vaenlase autot ja 300 veomasinat.

Bobruiski saksa väekoondise hävitamisel pommitasid nõukogude lendurid vahetpidamatult vaenlast, kes püüdis Berezina kaudu rünnata välja mureda, ajades täielikult nurja selle vaenlase plaani.

Pikk on nende lendurite-kangelaste nimekiri, kes Suures Isamaasõjas on osutanud enneolematut kangelaslikkust. Nõukogude rahvas on uhke oma uljatele poegadele. Ta teab, et iga nende lend viib surma vaenlasele, lühendades hitlerlaste surmaegooniat.

18 augustil juubeldavad kõik vabadustarmastavad rahvad stalinlike kotkaste — õhურიği võitjate auks.

Nõukogude Liidu Kangelane E. Puusepp

Nende uljate nõukogude kotkaste hulka, kes oma hulljulguse ja kangelaslikkusega on võitnud rahva armastuse, kuulub ka eestlane kaugetegevuslennuväe lendur — Nõukogude Liidu Kangelane Endel Puusepp.

Endel Puusepp sündis 1909. aastal Siberis. Tema isa siirdus sinna 1905. aasta revolutsioonipäevil mil Eestis võimutsesid saksa parunid. Oppimist alustas tubli noor juba varakult, ning lõpetanud kooli, oli küpsenud Endlis otsus saada lenduriks. Nõukogude kord ei keelanud edasipüüdlikule poisile saavutada oma eesmärki, ja nii lõpetaski Puusepp juba kahekümneaastaselt lennukooli ning asus siis ühe lennukooli juurde tööle ins- trukturina.

Kui puhkes Suur Isamaasõda, oli lenduri ainukeseks palavaks sooviks astuda tegevvälke, et seal rakendada omandatud teadmisi ja oskust vaenlase hävitamiseks. Ta saatis soovivaalduse Moskva. Palve leidis täitmist. Endel Puusepp võeti nõukogude lennuväkke.

Üks esimesi lahinguretki viis Puusepa juhtumisi oma sünnimaale — Eestisse. Kord sooritas ta lennuhitlerlikule Saksamaale, kus hooliga sihitud lennukipommid tabasid eranditult märke ja tegid hävitustööd. Rahuldustundega pöördus Puusepp tagasiteele, kuid korraga märkas, et hitlerlaste mürsud, mis olid tihedalt lõhkenud tema lennuki ümber, olid vigastanud bensiinipaaki. Küttaaine aina vähenes ja peagi ei olnud võimalik enam edasi lennata. Tuli hädamaandumine. Vilunud lennukijuht valis maandumiseks metsaserva. Maandumisel muutus lennuk sõidukõlb- matuks, ent mehed jäid terveks. Vaadanud ringi, märkas Puusepp

ligiduses karjapoissi. Esimestele küsimustele Punaarmee asukoha kohta ei vastanud poiss midagi, kui aga Puusepp kordas küsimust eesti keeles, helkis poisi silmis üllatus ja rõõm. Ta viis lendurid oma kodutallu. Ja alles siis, kui tublid nõukogude mehed olid maitnud eesti talupoja toitu, juhatas vana talumees neid mööda kitsast jalgrada, soode ja metsava- helist teed kaudu Punaarmee väe- osade asukohani. Tänutundega mä- letab Puusepp tublit eesti vana- meest ja ta südames tugeneb veelgi pühalik tööus anda kogu oma energia selleks, et vabastada Nõukogudemaa fashistlikest rõõv- vallutajast.

Endel Puusepp on lennanud tu-

handeid kilomeetreid. Ta on len- nanud mitu korda üle Atlandi ookeani.

Lugematuid kordi on Endel Puusepp teinud lennuretki fashis- tide linnadele ja alati täitnud täp- selt temale usaldatud ülesanded.

Nõukogudemaa on hinnanud väärikalt oma vaprat poega. NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusega anti Puusepale Nõuko- gude Liidu Kangelase tiitel ühes Lenini ordeni ja „Kuldähega“, li- saks „Punase Lipu“ ja „Punase Tähe“ ordenitele varemate teenete eest Nõukogude Kodumaale.

Meie, eestlased, oleme uhked sellele, et eesti rahva hulgast on võrsunud nõukogude kotkas ja kangelane Endel Puusepp.

Nõukogude Liidu Kangelane Endel Puusepp

Kangelaslikud balti lendurid

Koos pealetungiva Punaarmee väeosadega hävitavad vaenlast enastalgavas võitluses Punalipulise Balti Laevastiku lendurid. Meie lennukid ründavad üha tugeva- malt vaenlase laevu, vigastavad ja purustavad nende lennukeid.

Viimastel nädalatel on meie Balti mere lendurid andnud järje- kindlalt sagenevaid ja tugevnevaid lööke vaenlasele Soome lahes ja Peipsi järvel.

Meie lennukid „Iljushin-2“ la- sevad põhja vaenlase laevu mitte üksnes ranniku ligidal, vaid ka kaugel merel, kus vaenlane seda ei oota.

Eelmisel nädalal lasksid mitu nõukogude ründelennukite rühma ohvitseride Gurgenzhe, Morozovi, Popovi jt. juhtimisel kahe tabava

löögi Soome lahes põhja neli vaenlase traalerit ja kaks suure kiirusega dessantpraami. Meie lennukid pöördusid tagasi oma len- nuväljale kaotusteta.

Samal päeval tegutsesid meie lendurid edukalt ka Peipsi järve kohal. Vanemleitnant Banifagovi ja leitnant Nikitini juhtimisel hävita- sid meie lendurid Peipsil ühe kaat- ri ja kaks dessantpraami.

Sakslased tahtsid saada revanši neile tekitatud tumtavate kaotuste eest. Ent nende pommilennukite suure rühma kallaletung meie lae- vadele läks neile kalliks maksma. Meie hävituslennukid ründasid jul- gelt vaenlast sihtkohta jõudmisel ja hävitasid tekinud õhuvõitluses neli saksa lennukit.

Hitlerlased ei leppinud selle jär- jekordse kaotusega, vaid üritasid

mõne päeva pärast uut kallaletun- gi meie laevadele 24 „Junkersi“ osavõtul. Sakslaste katse ebaõn- nestus ka sel korral. Meie hävitus- lennukid tulistasid alla 15 vaenlase lennukit. Nende hulgas hävitasid ohvitseri Koreschkovi kaardiväe- lased 10 lennukit. Ohulahinguis paistsid veel silma kaardiväelased major Volodini juhtimisel. Uue võidu saavutas sel päeval ka Nõu- kogude Liidu Kangelane kaardiväe- kapten Georgi Kostõljov, suu- rendades oma isiklikku võitlusar- vet 43-nda hävitatud saksa lennu- kiga.

Nõukogude Informatsioonibüroo ja ajakirjandus annavad iga päev uusi teateid Balti mere laevastiku lendurite võitlustest Narva la- hel, kogu Soome lahe ning Peipsi järve ja Emajõe suudme kohal.

Vaenlase lennuvälja kohal

Rakett lendab õhku, joonistab laia rohelise kaare ja langeb, pik- kamööda kustudes. Lennuväljalt tõuseb neli „Jakovlevi“, et minna kindrali ülesandel luurekäiguile.

Rindeala on jäänud seljataha. Kaardiväe vanemleitnant Kisselkov ja kaardiväe leitnant Gorjatshev uurivad maapinda, kaks teist len- durit kaitses neid vastase kallaletungide eest õhust. Meie lendurid võtsid suuna vaenlase lennuvälja poole, kus neil seisis veel ees vaat- lused.

All on näha lennukite rivi. Siis märkab Kisselkov järsku, et kõrgu- sest tuleb meie lennukite poole kuus saksa hävituslennukit „Focke- Wulff-190“.

Vastane on taktikaliselt pare- mas olukorras — ta asub kõrge- mal. Kuid meie kaardiväelased võ- tavad kõrgust juurde ja lähenevad vaenlasele. Kui vahemaa mõlema lennukite rühma vahel väheneb 150 meetrile, avavad kaardiväelased tule. Kaks „Focke-Wulff“ läheb põlema ja langeb maha. Varsti satub meie lenduri Gorjatshevi tu- lejoonele arvult kolmas ründav sak- sa lennuk ja läheb samuti põlema.

Lahingu algusest vaenlase len- nuvälja kohal on möödunud vaid üks minut, kuid selle lühikese aja jooksul lõpetas kolm vaenlase hä-

vitajat oma olemasolul

Jätkeb võitlus säilinud saksa lennukite kolmikuga. Sel ajal tõu- seb lennuväljalt õhku veel kaks paari „Focke-Wulff-190“. Järgne- vas võitluses tulistasid meie len- durid alla kaks saksa lennukit ja vigastavad üht lennukit.

Kisselkov ja Gorjatshev võitle- vad kolme vaenlase vastu. Üks sakslastest püüab eemalduda ja pi- keerib Kisselkov ei jää temast ma- ha, vaid pikeerib samuti. Saksa- lane õgvendab lendu ja liigub eda- si sirgjooneliselt. Kisselkov teeb sedasama. Vahemaa väheneb — 150, 100, 50 meetrit. „Tuld!“ — annab nõukogude lendur endale ise käsu. Vastase lennuk hakkab suitsema, pöörab ümber ning langeb, lenna- tes maapinnal õhku. Teise „Focke- Wulff“ sellest kolmikust hävitab Gorjatshev.

Võitlus on kestnud üheksa mi- nutit. Seitse vaenlase lennukit on alla tulistatud ja üks on saanud vi- gastada. Kolmeteistkümnendal mi- nutil hävitab kaardiväe vanemlei- nant Kisselkov üheksanda vaenlase lennuki.

Neli kaardiväelaste poolt juhi- tavat lennukit tulevad lahingust võidukalt välja ning pöörduvad õnnelikult ja viperusteta oma len- nuväljale tagasi.

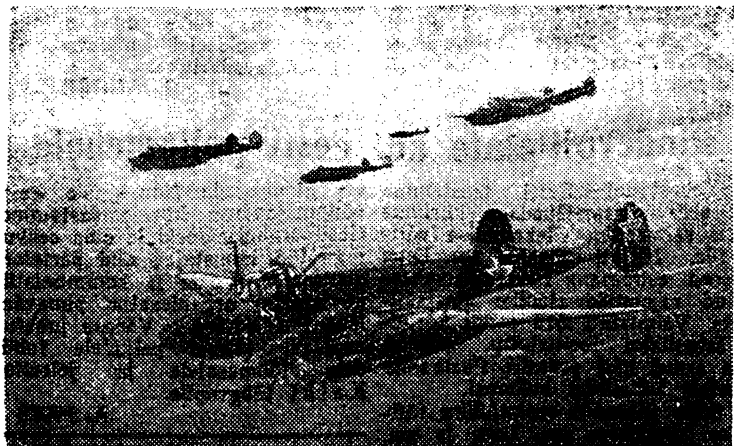
Lennuvägi võitluses Narva pärast

Narva vabastamisel etendas suurt osa nõukogude lennuvägi. Eriti paistsid silma võitlustes Nar- va pärast lennuväe-kindralleitnant Rõbaltshenko lendurid, kes osuta- sid vaenlase kaitseliini läbimur- misel kogu rindejoone ulatuses Soome lahest Peipsi järveni suure- pärast koostööd jalaväega.

Meie lennuvägi sooritas Narva võit- luste ajal üldse üle 1000 väljalennu ja pidas 11 õhulahingut, milles tu- listati alla hulk vaenlase lennukeid.

Eriti hiilgav oli meie lennukite koostöö jalaväega. Kui meie jala- väeüksused mürdsid läbi vaenlase kaitseliini ja algasid võitlusi selle sügavuses, ilmusid õhku meie rün- delennukid „Iljushin-2“. Väikestes gruppides ja paarides ründasid nad vaenlase koondisi, paisates nende read segi. Samal ajal ründasid kind- ralmajor Shtsherbakovi ja kindral- major Andrejevi pommitajad vaen- lase peakindlustusjoont 5 km põhja pool Narvat, kus toimusid jõe üle- tamise lahingud.

Narva lahingutes tõestas meie lennuvägi, et ta on vaenlase omast täielikult üle ja kindlustas meie jalaväe edasitungi Narvast lääne poole.

Nõukogude Liidu pommilennukid „Pe-2“ rünnakretkel

Sünnimaa vabastamislahinguis uutele kangelastegudele

Sm. Uibo väeosale anti üle Suvorovi orden

Neil päevil anti sm. Uibo suurtükiväelastele üle Suvorovi II järgu orden, millega autasustati meie vapraid suurtükiväelasi Novosokolniki linna vabastamisel ülesnäidatud sangarluse eest.

Suvorovlaste nõorsirged read on rivistunud paraadiriviks. Paraadplatsile saabub väekoondise komandör kindralleitnant L. Pärn.

„Seltsimees kindralleitnant, väeosa on üles rivistatud p'dulikaks ordeni üleandmise paraadiks,” raporteerib sm. Uibo.

Tuukse ette väeosa punane lahingulipp. Vaevast tuntav tuul kahlab lipu siidkangast, mille kuld- ja hõbedased värvid vastu hõlguvad päikesest.

Kindralleitnant Pärn loeb ette NSV Liidu Ülemnõukogu Presidiumi seadluse väeosa autasustamise kohta. Seda kuulatakse valvetsusega. Siis kinnitab korpuskomandör ordeni väeosa punase lahingulipu vardale. Nõukogude Liidu hünni pühalik meloodia saadab pidulikke silmapilku.

Siis sõnab kindralleitnant Pärn: „Teie väeosa on olnud eeskujuks teistele väeosadele oma

tublide tegudega. Ma loodan, et teie täidate ka edaspidi kõik oma lahinguihesanded eeskujulikult ja mehiselt. Meie eesti rahvuslike väeosade suurimaks sooviks on olnud kogu aeg saada kaardiväeüksuse austava nimetuse osaliseks. Selleks peab saama esimesena teie väeosa!”

Suvorovlaste võimas „hurraa” on vastuseks komandöri hoogsale kõnele.

Sõna saab sm. Uibo, kes väeosa komandörina töötab ordenit hoida väärilt.

Sm. Allika väekoondise juhtkonna nimel tervitab sm. Raud, soovides vapraile suurtükiväelastele järgnevais lahinguis veelgi kõrgemaid ordineid.

Võitlejate ja seersantide nimel esineb sõnavõttega „Kuulsuse” ordeni kavaler seersant Pihlakas, üteldes:

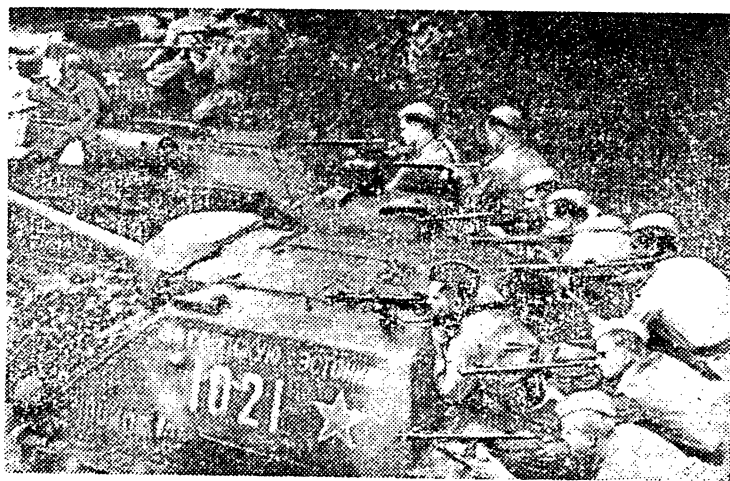
„Käesolev orden on tunnustuseks, et meie senist võitlust, mis me oleme pidanud õlg õla kõrval koos teiste NSV Liidu rahvastega, on hinnatud kõrgelt. Suvorovi orden kohustab meid eelseisvaid

lahinguis võitlema Suvorovi nime vääriliselt.”

Algab paraadmarss. Üksuste kaupa möödutakse aukülaste tribüünist. Siin marsivad mõõkadega saluteerides sellised sangarlikud ohvitserid nagu seltsimehed Mürk, Paulman, Illo, Kiik jt. Paljud möödamarssivad võitlejad kannavad oma rinnal Nõukogudema kõrgeid ordineid ja medaleid, mis kõnelevad paljudes lahingutes ülesnäidatud vaprust. Suurtükiväelaste-suvorovlaste rivi-samm on mehine ja kindel. Tribüünilt hõigatavale loosungeile „Elagu vaprad suurtükiväelased!”, „Elagu vaba Nõukogude Eestil!”, „Elagu eesti rahvuslik väekoondis!” kõlab vastu võimas eesti suurtükiväelaste „hurraa”.

Paraad on lõppenud. Lahingulipp viiakse staapi. Hilissuvine päike sädeleb vastu lipuvardale kinnitatud ordenilt ja suurtükiväelaste-suvorovlaste silmist. See on võidutahtest kõnelev sära, mis annab jõudu ja tiivustab vapraid eesti mehi uutele kangelastegudele eelseisvaid lahinguis.

Ralf PARVE.
Tegevarmee.

Tankikolonn „Nõukogude Eesti eest” Narva lähisel
G. Akmolinski foto

Kangelasi Narva alt

Sünnimaa vabastamise õilis esmärk annab Punaarmee võitlejale uskumatult jõudu võitluseks ja tiivustab neid kangelastegudele. Rohkeid vaprustegudega rikastasid eesti rahvuslike väeosade võitlusi-lugu ka nende eesti väeosade võitlejad, kes võtsid osa Narva vabastamise lahingust.

Sm. Panfilov oli esimeste hulgas, kes suurtükiväe eelvaatlajana ületas Narva jõe ja avastas vastaskaldal terve rea vastase tulepesi, mis eelvaatlajalt saadud andmete abil meie suurtükiväe hävitati. Edukas suurtükiväe toetus selles rindelõigus võimaldas meie jalaväel kiiresti jõuda välja Pähklimeeni. Pärast edukat lahinguoperatsiooni esitas sm. Panfilov soovivalduse OK(b)P liikmekandidaadiks astumiseks. „Tahan võidelda kommunistina sünnimaa vabastamislahinguis,” kirjutab ta oma soovivalduses. Vapper võitleja võeti vastu partei liikmekandidaadiks.

Isamaasõja ordeni kandja sm. Gabriel organiseeris suurtükiväeüksusele vaatlust ja luure. Tänu tema põhjalikule ja hoolikale tööle, oli meie suurtükiväel „äielik ülevaade vaenlase kaitsesüsteemist. Rindelõigus, kus vaatlust juhtis sm. Gabriel, hävitati 3200 m vastase kaevikut, 38 tulepesa, 2 miinipildujapatarei, 4 vaatluspunkti, 1 tank ja 12 blindaaži.

Sm. Kerstnat autasustati vaprusteest lahinguis Novosokolniki all „Punase Tähe” ordeniga.

Nüüd ületas sm. Kerstna koos oma alluvatega Narva jõe kahes kummipaadis. Läheduses lõhkevatest mürskudest läksid kerged paadid ümber, kuid vahvad võitlejad jõudsid ujudes siiski vastaskaldale. Tungides edasi koos jalaväega, avastasid luurajad hulga vastase tulepesi ja juhatasid need kätte meie suurtükiväele. Oigela ajal avastas sm. Kerstna ka vastase vasturünnakutse ning sinna juhitud suurtükiväe paigas koonduva vaenlase read laiali.

Ka sm. Mäe on juba varem autasustatud „Punase Tähe” ordeniga. Asjalõppenud võitlustes Narva lähisel hävitas ta oma suurtükiväe tulega 120 m vastase kaevikut, 3 raskekuulipildujat ja 1 blindaaži. Siis sai ta käsu asuda otsesihhimisele. Vaatamata tugevale vaenlase miinipildujatele rajati kiiresti tulepositsioonid ja vaatluspunkti. Patari hävitas saadud ülesandele täpselt õigeks ajaks.

Kahekordne ordenikandja sm. Paulmann lõi suurtükiväe tuleettevalmistuse lõppedes tagasi kaks vastase vasturünnakut ning sundis vaenlase miinipildujapatarei Pritska männiku juures, mis võimaldas meie jalaväel tungida Tallinn—Narva maanteele.

Sm. Rajas oma suurtükiväe tulega takistas oskuslikult vastase jõudude koondumist vasturünnakuks Truubi—Peeterristi piirkonnas.

V. KRUUSTEE

Miinipildurid lahingus kodupinnal

Miinipilduriteüksus, mille komandöriks vanemleitnant Nikunov, sai lahinguihesanded liikuda eelpositsioonile, kindlustada seal ja toetada oma tulega jalaväe pealetungi.

Selle ülesande täitmine viis miinipildurid kauaoodatud lahingusse kodupinna vabastamiseks. See teadmine tiivustas võitlejaid tegevusele erilise innu ja vaimustusega. Väsimust tundmata sooritati rännak. Ka positsioonileasumine sündis kõigi võitlejate enast-salgava tööga imekiiresti. Üksuse parteiorganisaator nooremseersant Jefimov korraldas parteikoosoleku ja andis igale parteilasele konkreetsed ülesanded. Agitaator Toom tõstis võitlejate meeleolu, informeerides neid värskestest rõõmustavatest rindeuudistest. Ilmusid lahingulehed.

„Lõpuks oleme astunud üle koduläve,” kirjutatakse ühes miinipildurite lahingulehes. „Veel või-

mutsevad meie sünnimaal fashistlikud röövlite jõugud, hävitades meie rahvast ja kultuuri. Meil seisab ees vabastustee läände. Me toome vabaduse meie isadele, emadele, õdedele, vendadele ja paljudel kannatanud eesti rahvale. Mingi jõud ei suuda takistada meid selle ülesande teostamisel!”

Telefonist saab üksuse komandöri kätte valmistada laskmiseks. Mõne hetke jooksul on miinipildurid laskevalmis. Kõlab käsklus: „Tuli!” Ja esimesed surmatööd minid lendavad vaenlase poole. Teatakse tulistamise tagajärjest: miinid on kukkunud otse vaenlase tulepositsioonile, lüües segi fridead read. „Hästi!” hindab komandör miinipildurite tööd.

Nooremseersant Vares ja nooremseersant Feoktistov laevad oma relva uue miiniga. „Surm vaenlasele!” hüüavad nad ja päästavad luku.

G. ANDREJEV

Rindevõitlejate abi eesti põllumehele

Vabastatud Eesti taastamine on eriti südamelähedane küsimus meie rahvusliku väekoondise võitlejale. Hiljuti lõpetas sm. Lepa väeosa esimesena heinatöö vabastatud rajoonide elanike abistamiseks. Valmistati 513 tonni kõrge-väärtuslikku loomatoitu, millest osa samal ajal pressiti. Peale selle abistati kohaliku kolhoosi.

Selle ülesande eeskujuliku täitmise kindlustas sm. Lepa ja sm. Vinkeli väeosa sõjameeste sügav arusaamine sellest, et nüüd on tar-

vis kindlustada Nõukogude Eesti põllumajanduse kiire taastamine. Head organisatorid ja oma eeskujuga töö innustajad olid parteiorganisaator Koor ja kommunistlike noorte organisatorid punaväelane Petuhov. Väeosa juhatus avaldas kiitust paljudele tublidele töömeestele ja jefreitor Kaiki töögrupile.

A. PATS

RAHVA HÄAL nr. 44
Lk. 4 16. augustil 1944. a.

Ootame käsku, et astuda võitlusesse kogu Nõukogude Eesti vabastamiseks

Kui teistes rindeosades lahinguihesannete täitmisel olevates eesti rahvuslikes väeosades sai teatavaks Narva vabastamine, toimusid seal kohe võitlejate oma algatusel miitingud. Võitlejad väljendasid oma rõõmu ja vaimustust esimese Eesti NSV linna vabastamise puhul.

„Narva vabastamisega kirjutatakse nendest lahingutest osavõtnud eesti rahvuslikud väeosad kuldsete tähtedega esimese lehekülje oma sünnimaa vabastamise ajalukku,” ütles oma sõnavõtte seersant Ots. „Ootame käsku, et astuda lahingusse kogu Nõukogude Eesti vabastamiseks.”

Isamaasõja ordeni kandja vanemseersant Zõpov ütles:

„Võtsin osa Narva kaitsmisest 1941. aastal. Nüüd on sakslased Narvast taganedes muutnud meie kauni linna rusuhunnikuks. Kutsun üles kõiki eesti rahvuslike väeosade võitlejaid halastamatult kätte maksma Narva eest!”

Sm. Rubljovi allüksuses võitleja kunstnik Toomapõeg kaunistas üksuse laagripilvi maaliga ajaloolisest Narvast. Autanvile ilmus loosung: „Au vapratele eesti väeosadele, kes väärilt

täitsid oma osa Narva vabastamisest!”

Paljud võitlejad, seersandid ja ohvitserid külastasid oma vabastatud sünnilinna Narvat. Nad nägid oma silmaga neid masendavaid haavu, mida Narvale on jäänud jüm vaenlane.

Ja suust suhu käib võitlejate seas pühalik töötus:

„Hitlerlastele, kes purustasid meie kalli Narva, saab osaks halastamatu kättemaks. Eelseisvaks kodupinna vabastamise lahingus ciendame me teiega arved ka Narva eest!” R. JORMAA

Sõjamehe värssid

— „Sada grammi leiba ja hernepesuvett, kolme päeva kohta üks saksa sigarett, kas sõõ või joo, või ole söömata, kuid sellega peab sõdima.”

See värss on pärit Narva alt ja selle autoriks on üks kuulsuse-tult surmasaanud eestlane — SS-lane. Ei ole vaja pikemaid kommentaare, et saada ettekujutust, milline moraal valitseb rahvareetureist kokkuklopsitud 20. SS-diviisis. See näitab küllalt kujukalt neid meeleolusid, millega seisti Narva jõe joonel, et katta sakslaste taandumist ja lasta end lõppeks Punaarmee kohutavas mürsumarus tükki kiskuda.

Neil kahetsust mitte pälvival SS-lastel puudus eesmärk, mille eest võidelda. Neil puudus see innustav eesmärk, mis tõukab tagant Punaarmee eesti rahvuslike väeosade võitlejaid — sünnimaa vabastamise püha missioon.

Palavate võitlusetheke vahet-aegadel haaravad vahel ka Punaarmee võitlejad sulle järgi, et panna paberile ja riimi oma mõtteid ja tundeid kaasaegsetel suurte päevadel. Need värssid on sageli konarlikud ja neil puudub viimistletud stiil ja väljendusoskus. Kuid nad kõnelevad ilmekat keelt selles, et Punaarmee võitlejate tunded on kantud sünnimaa vabastamise pühast ideest. Need tunded on võitlejate võrratuks jõuallikaks lahingus.

Nii kirjutab punaväelane M. Kesamaa:

Viimseks lasuks käe päästikule vajutan.

Lahingu lõpp. Jääb ootele vinn. Tuul juba suitsu mu silme eest hajutab.

— Siin sa oled! Mu kodune linn!

Võitleja astub oma kodulinnale. Valus ängistus rõhub südant, nähes sakslaste julma purustustööd linnas.

Sinal Kas tõesti? Ei ole see uni? Varem... Rusud... Üks ainuke kalm... Viimaseid maju veel neelamas tuli. Taipan: see ilmsi, olevik karm.

Ent siis tõuseb sõjamehes ülekeev viha.

Kramplikult pigistan relva. Siis sirgun.

Ei, ma ei murdu! Haavu parandab aeg.

Kättemaks mõrtsukaill — huultele virgub, vihast saab ainuke purustav laeng.

Edasi läändel Ole tuha ja rusu. Kuul on raas ja pingutet vinn. Varemest tõusvat uut elu näen, usun: pea tõused rusudest kodu ja linn.

Viha, viha! — see on hüüd, mis kõlab eesti sõjameeste huultilt, see on mõte, mis läbib põlve ot-sas kasinal jõudehetkel kirjutatud värss.

Ma omakseid siit otsin asjata, mu meel vaid valut virgub. — Mu viha, tõuse, suu vaid sajata ja käsi kättemaksuks sirgu.

Nii kirjutab seersant Paul Tõldsepp, kellele nagu täienduseks lisab juurde jefreitor Eino Tali:

Teispool jõge ahervare, mesipuu ja rohtund kaev. Põlend marjaad ja tare, sõestund elu, töö ja vaev.

Ning noor luuletaja lõpetab oma luuletuse „Lugu Narva jõelt” sõnadega:

Sellest räägib täna jõgi

— nagu jutte tuhandeid, räägib ahervartel nõgi, kutsub kättemaksuks meid.

Jefreitor E. Järvisoo tunneb sama valutunnet, nähes aastatud ja sakslaste poolt hävitatud ajaloolist linna ning jällegi on ainult üks otsus:

See nõuab tasu, kättemaksu; meil, vennad, selleks julgelt edasi, et meie sammest kajaks õhk ja viha tõstaks mitmekordseks jaksu.

Liigutakse edasi. Narva jääb seljataha. Uued külad, jällegi laastatud ja ahervartes. Vanemseersant A. Hansschmidt annab neid meeleolusid edasi järgmises värssis:

Ning jättes seljataha põlend küla, veel hetkeks pilgu heidan üle öla. Kuupaistes kerkivat näen ahervarsi silme ette, nad nagu valus sosistaksid: „Tasu kättele!”

Ja Punaarmee ridades võitlevad eesti sõjamehed tasuvad. Nad on astunud oma sünnimaale vabastajatenä, aga ka kui tasujad, kes maksavad armutult kätte meie rahva igipõlsetele vaenlastele — sakslastele, neile, kes hävitasid meie kauni Narva ja tahavad kõrveks muuta kogu meie armastatud Eestit.

Me oleme Eestis ja me läheme edasi — oma sünnimaa lõplikule vabastamisele.

R. P.

Mälestusaktus Lydia Koidula kalmul

Emajõe ööbiku haul Kroonlinnas

Kaua ei teatud Emajõe ööbiku hauda. Teati, et ta põrm puhkab Kroonlinnas, kusagil eraldatud ja tuulisel saarel, üksikuna ja mahajäetuna, keset inimeste haudu, kes olid ja jäid talle võõraks ta elu viimastel üksildastel ja rasketel aastatel.

On kurb ja kibe mõelda meie suure luuletaja hauda selliselt unarusse jäetuna. Aastast aastasse istus kodanliku Eesti saadik siin, mas kättesaadavas kauguses, kuid ei tundnud mingit huvi Koidula haua korramise vastu. Samasuguseks ilukõnelemiseks jäi Koidula viimse soovi täitmine, ta põrmu sängitamine kodumaa mulda. Kodanliku Eesti vaitsusringid olid ses suhtes passiivsed ning lohud.

Pärast Leningradi blokaadi likvideerimist avanes nõukogude eesti patriootidel võimalus neid küsimusi lahendada. Nüüd on täidetud esimene auvõlg Koidula vastu.

Ja see, et Koidula kalmu leidmiseks ja korramiseks leiti võimalus nüüd, Isamaasõja karmidel päevadel, on seda tähendusrikkam. See räägib sellest, et Koidula luule on innustanud eestlasi võitlusele oma sünnimaa eest, et tema luule elab edasi saksa anastajate vastu võitlevate eestlaste hinges.

Tuuline hommik. Taevas on pilvi, mis ähvardavad tuua vihma. Moskva jaama ees ootame trammi, millega sõita Neevani, et seal astuda laevale, mis viib meid Kroonlinna, Koidula kalmule. Siin on kirjanikke, kunstnikke, näitlejaid, kellele kõigile on tuttavalt armas Koidula loomine.

Neeva. Vaatame laevu, mis seisavad rahulikult merele vabanemise oodates. Suured sõjalaevad, allveelaevade madalad turjad, kaubaaukide, reisijateleevad, tõstepaamid. Kõigil neil keeb vilgas elu. Neid värvitakse, nad omandavad kiiresti uue välimuse.

Tekk jääb pikkamööda tühjaks, kui jõuame merele. Laitetus on tugevam, laev õõtsub veidi. Ja tugeva tuule eest otsib enamus varju alumistest mugavatest laevaruumidest.

Kroonlinn. Madal, nagu iga teine kivi saar Läänemeres, mitte millegagi silmatorkav. Siin sadamassillal seistes märkan alles, kuid võrd rohkem on toodud elavaid lilli Koidula hauale.

Läbime Kroonlinna. Tundub, et

ta on palju vähem kannatanud kui Leningrad. Rahulik on siin, nii rahulik. Tänavakivide vahelt kasvab rohi. Ainult üksikud erariietes inimesed ja madrused, aina madrused.

Jõuame luteri surnuaiale. Ma olen harva näinud midagi nii mahajäetut. Takjad, nõgesed ja teised metsikud umbrohud asendavad siin lilli. See on nende inimeste surnuaed, kes on elanud siin lühemat või pikemat aega ilma omasteta, sõpradeta, nendeta, kes oleksid hoolitsenud nende haudade eest.

Hauakivi Koidula kalmul
E. Okase joonis.

Koidula kalm. Meid juhib seleni sm. K. Ird, kes on ühtlasi kalmu leidja. Koidula kalm ei erine millegagi teistest. Samad ohakad ja nõgesed, sama mahajäetus.

Mürsk on võib-olla aasta tagasi segi paisanud kääpa, lõõnud kummuli hauasamba. Sellest jutustavad killuarmid jalutsisnevast tammes.

Meil on kaasas labidad. Ja paari tunni jooksul saab haud hoopis teise ilme. Eesti NSV Rahvakunstnik A. Lauteri aktiivsel juhtimisel ja kaasliikidega saab unustusse ja mahajäetud künkast tõeline rahvalauliku kalm. Kunstnik J. Jensen viisendab valge värviga juba tuhmunud „Lydia Jansenit“ ja veidi hiljem on kirjutatud hauasamba ühele küljele:

„Mu isamaa
on minu arm.“

Lydia Koidula.

Siis kattub kalm lilledega. Koguneme selle ümber. Ja tundub, et kõik unustavad selle tunni kestel kõik ümbritseva ja astuvad mitukümmend aastat tagasi, maailma,

kus elas, luuletis ja kannatas Koidula.

Kirjanik J. Semperi avasõna. Lühike ja paljuütlev.

Kõneleb Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimees kirjanik J. Vares-Barbarus. Ta sõnad viivad algul tagasi Koidula aega, ta räägib tema luule jõust ja selle tähtsusest praeguses otsustavas võitluses. Ja sellest, et Koidula soov, puhata Eesti mullas, täidetaks, kui sünnimaa on vabastatud.

Eestimaa K(b)P KK sekretär sm. Ed. Päll ütles: „Koidula lüürika, see on sõjasarv, võitluslüürika, mis kutsus eestlasi võitlema oma rahva ja kodumaa eest. Koidula põrmu juures viibides me tõtame: kogu jõud pühendada oma rahva vabastamiseks saksa rõõv, vallutajate ikkest.“

Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu esimehe asetäitja sm. N. Andresen märkis Koidula tähendust Eesti ärkamisaja suhtes, tema pioneeritööd eesti kultuuri rajamisel.

Luuletaja Debora Vaarandi esitas oma luuletuse „Koidula“, ja Mart Raud enda „Koidulauliku.“

Kroonlinna Täitevkomitee esimees, asetades Koidula kalmule lilli, ütles kroonlinlaste nimel: „Eesti laulik Koidula oli eelkõige aktiivne võitleja eesti rahva põliste vaenlaste, sakslaste vastu. Vabastades varsti kauni Eesti võorastest vallutajatest, viib Punaarmee tüüde Koidula soovi — vaba ja õnneliku Eesti!“

Kogu aktus jättis sügava ja tõsise mulje. Tootati, et Koidula põrm puhkab varsti vaba Eesti mullas.

Kroonlinlased suhtusid meisse kõige sõbralikumalt. Meie juhtivate valituse ja parteitegelaste ning kirjanikele anti lõuna. Baltimere laevastiku admiral Tributs ja Laevastiku Sõjanõukogu liige viittheadmiral Smirnov võtsid vastu EK(b)P Keskkomitee ja Eesti NSV Valituse esindajad seltsimehed Ed. Pälli, J. Varesse ja J. Nuudi.

Tulles tagasi Koidula haualt tundus, et olime astunud sammu lähemale Koidulaulikule, tema laulude mõistmisele, toonud ligedale päeva, millal Eesti suuke tütre saame sängitada puhkama sünnimaa mulda.

JUHAN SCHMUUL

Kirjanik J. Semperi avasõna mälestusaktusel

Ei ole meid eesti suurima isamaauliku haura juurde juhatanud paljutallatud teerada. Unarus on kalmu ümber kasvatanud takjad ja nõgesed. Ja alles nüüd on tema põrmu kohal võinud umbrohu asemel üles kerkida elavasse lilledesse ehitatud hauakäabas, alles nüüd, suure Isamaasõja päevil, millal meil vahetult ees seisab meie kodumaa päästmine kiskjate küüsis ja ülesehitamine tuhost ja varemeist, alles nüüd, luuletaja saja-aastase sünnipäeva järelpäevil, millal toimub Eesti viimane, lõplik põlistest vaenlastest vabastamine, millest Koidula võis ainult vaikselt unistada, kuid mi-

da meie suur nõukogude rahvas on nüüd teoks tegemas.

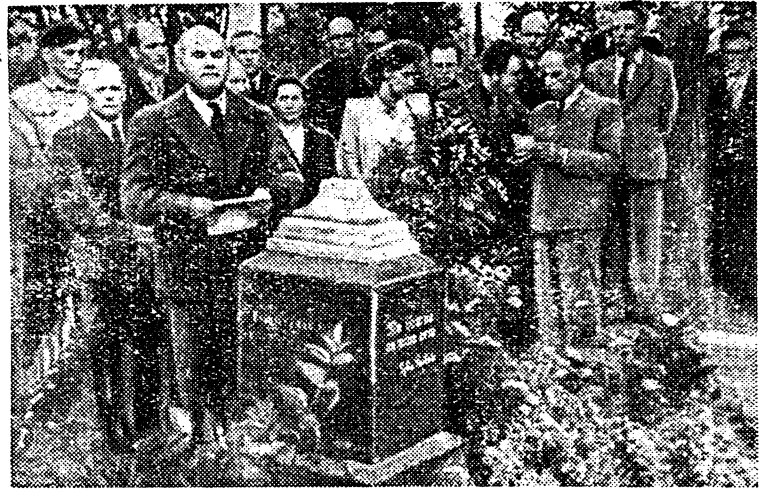
Oleme ette võtnud selle rännaku Koidula maiste jäänuste kohale, et sellega oma austust avaldada tulisele luulehingele, mis põles armastusest Eesti maa ja rahva vastu, et mälestada seda, kelle luule on jälle värskest särama lõõnud meie eneste võitlustule lõomas. Oleme siin, et Koidula patriootliku vaimu kaudu ütelda eesti rahvale, et tema lõplik vabastustund on kätte jõudnud.

Kõik see, mis varem nii mõndagi uurijat ja asjahuvilist äratas huvi tundma Koidula vastu, nii

tema isikliku elu nukravõitu saatus, tema tööd ja mured, tema kannatused ja haigused, tema üksindus ja resignatsioon elu lõpu poole siin oma-aegse suletud seltskonna keskel, kui ka tema luuleridastest võõrmõjude hoolikas otsimine, — kõik see meid tänapäev ei huvita, kõik see paistab tühine olevat selle kõrval, et ta on praegu meie suures võitluses meie võitluskaaslasteks, et tema isamaalised salmid sätestavad tänapäev halja terasena, annavad meile vaimustust ja õhustust kaugete aastakümnete rüpest.

Kroonlinn oli Koidula viimane asukoht ja selle linna muld on tema põrmu hoidnud juba ligi kuuskümmend aastat. Siin, selles uhkes ja võimsas Nõukogude kindluses, mis ei ole lasknud oma pinnale ühtki saksa vallutajat, on säilinud meie suure patriooti kalm. Koidula vaim aga on meis unarusse hädahoju eest kaitsnud, tänu tema enese tulisele isamaa ja rahva armastusele, mis ei kustu aastasadadeki jooksul. Koidula luule heliseb meie päevil heledamini kui kunagi varem ja salvab valusamini kui kunagi enne neid, kes oma kodumaad, mille pärast Koidula oli valmis sada surma surema, ei tahaks päästa elupõlise vaenlase veriste käte vahelt.

„Mu põrmust lille õitsetad, mu kodumaa,“ laulis Koidula. Siin su põrmu ümber on tükike kodumaad, ja selles oled sa meie võitluspäevil õitsetanud kogu meie rahva armastuse sinu vastu.

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi Esimees sm. Joh. Vares kõnelemas

Koidulat külastades

J. Vares-Barbaruse kõne

Seltsimehed! Kes on kõndinud Pärnus Jannseni tänaval, — see on arvatavasti peatunud võrdlemisi ilmetu puumaja ees, mille esikülge kaunistab marmor-tahvlile Lydia Koidula nimega, millele on märgitud meie kirjaneitsi siin veedetud noorusaastad.

Eesti rahvas on oma ärkamisaja suure tütre tähelelendu tähistanud mälestusmärkidega ja tema nime ümbritsenud aupaistega.

Täna seisame meie aga teise inimelu märkiva tahvli — hauatahvli ees, seisame oma suure lüüriku peatsis ja jalutsis, vaatleme hardumuses seda kalmuküngast, kus Lydia Koidula on puhunud 58 aastat.

Umbes 13 aastat elas Koidula Kroonlinnas ja kõndis ta teedel — siin sellel üksinduse saarel, kus meri ja taevas olid ta lähedased seltsimehed.

Abiellunud 1873. a., siirdus Koidula Tartust oma mehe töökohta — Kroonlinna. Sellega katkes „Emajõe ööbiku“ otsekohene side oma kodumullaga ja eesti rahvaga, millisel asjaolul oli teatav mõju ka tema loomingu edaspidisele laadile ja arengule.

Ühtlasi otsustas see samm ka Koidula maise matka lõpu eemal kodumaast ja selle, et ta siin — Kroonlinnas on maetud.

Meie teame, et Koidula kojuigatsus oli suur ja et ta oma uues elukohas ei tundnud ennast just kodus olevat, vaid viibis nagu võõrsil. Meie oleme kuulnud ka sellest, et Koidula kandis talismanina endaga peotäit kodumaa mulda, et sellest seosest ammutada jõudu ja luulelendu.

Koidula luuleallikaks ja tema loomingujõuks oli eesti muld ja eesti rahvas, millest lahtirebimine nõrgestas loova vaimu spontaanset tulvi, sisendas üksindustunnet ja murelapse mõtteid.

Lydia Koidula elas eesti rahva ajaloo väga tähtsal ajajärgul — ärkamisajal. Kui esimene eesti haritud naine võis ta ise olla ärataja, rahva teadvuse kujundaja — hüüdjä hää, kes oma võitlusele innustava loominguga andis ärkamisaja võitlusprogrammi sakslaste eesõiguste murdmiseks ja orjusest vabanemiseks.

Ärkav, selga sirgu ajav rahvas vajab iseteadvust, vajab usku enda võimeisse, oma vaba inimväärses olemasolu võimalikkusse.

Koidula andumus isamaale, oma rahvale, tema kaasaelamine kõige peenema tundeetsusega kõigile kodumaa muredele ja ohtudele näitab, et Koidula oli oma epohhi meelestatud kajastaja, et tema oli eesti rahva puhas südametunnistus, oma isamaa silm ja kõrv, tema valuliselt tuksuv süda, ehk nagu ta ise laulab: „Su valu südames mul keeb, su õnn ja rõõm mind rõõmsaks teeb, mu isamaal

Iga õige tõeline luuletaja, olles oma aja hüüdjä hää, ulatab aga ikka kaugele üle oma aja, ta koidab nagu Koidulagi inimpõlvadele, jääb särama igavesti, osutades surematuks oma maale, rahvale, kogu inimkonnale. Koidula

on meie minevik, ent tema loomine on meie olevik ja tulevik.

Praegu käimasolev Suur Isamaasõda ja eesti rahva osavõtt sellest heroilisest võitlusest oma vabaduse ja iseseisvuse eest on Koidula toonud meile veel lähedamale — nimelt kui relvakaaslase, kui kaas-aegse, kelle looming on sihitud eesti rahva põhivaenlase — saksa rõõvvallutajate vastu. Koidula on loonud eesti kirjanduse püsiva võitlustraditsiooni, millest meie truult ja uhkusetundega kinni peame.

Koidula luule sisendab ka tänapäeval meisse kõigisse meelekindlust ja kuulutab meie rahvusliku olemasolu ja kultuuri kuldset hommikut.

Ja täna on eesti pojad ning tütrede kokku tulnud siia, sinu kalmule, suur eesti tütar, suur oma rahva ja Eestimaa laulik, et sulle töötada, kätte maksta Eesti piinade eest, kätte maksta meie orjastajatele — saksa ahnitsejatele — sajandite pikkuste alanduste, teotuste ja vaevade-valude eest.

Meie oleme tulnud sind külastama, meie oleme astunud sinu vahenditusesse lähedusse, et nii sind siduda oma kodumullaga, oma rahvaga.

Praegusel suurel katsumuse ajal oleme meie sulle vaimsalt lähedamal kui kunagi varem. Eesti nõukogulikud kirjanikud seisavad su viimse puhkepaiga — sinu põrmu asukoha ees sügavas aukartuses ja kummarduses. Hinnates kõrgelt su panust eesti kirjanduse ja kultuuri varasalvedesse, oleme veendunud, et nüüd, millal meie seisame oma kodumaa lõpliku vabanemise lävel, pole kaugel ka see aeg, millal „eesti muld ja eesti süda“ on liidetud alatiseks. Sinu kojuigatsus peab teostuma Kangelaslik Punaarmee koos eesti poegade, kelle käed on kiskund rusikaisse, vabastab suure Stalini juhtimisel meie Eestimaa sakslaste vägivallast ja siis saabub aeg, millal unelm: „ja tahan puhata, su rüppe heidan unele, mu püha Eestimaal!“ — saab teoks.

24. detsembril 1943. a. möödus sada aastat Lydia Koidula sünnist. Paari aasta pärast täitub 60 aastat meie sõnakunstniku ja kirjaniksi surmast. Ei oleks vist midagi endastmõistetavamalt kui vähemalt selleks ajaks, kui mitte nüüd kohe, teostuks Koidula viimne soov — puhata eesti mullas oma rahva keskel, kes võitluses meie igipõliste vaenlastega — saksa orjastajatega on sirgu ajanud jäädavalt oma selja.

Lubame ja tootame, et meie ühine võitlus, mille üheks algatajaks oli Lydia Koidula, jätkub, et meie viimse selle võiduka lõpuni, et eesti muld ja eesti süda võiksid kuuluda üksteisele! Ja selles ajaloolises võitluses on Koidula sõnarelvaukoht.

Niikaua, kui kestab veel võitlus, puhka rahus, eesti suur tütar, siin vabana ja mehise Kroonlinna võitlejate keskel ja nende valvsa kaitses all!

RAHVA HÄÄL nr. 44

Lk. 5 16. augustil 1944. a.

Eesti nõukogude kirjanikud Koidula kalmu juures

Koidula ja tänapäev

EK(b)P KK sekretäri sm. E. Pälli sõnavõtt

Koidula luules kehastuvad võitlusloosungeina meie rahva paremad püüdlused, tema vabadusi ja kirglik vihaleek sakslaste vastu. Koidula iüürika on võitluslühirika, see on sõjasarv, mis kutsus eestlasi võitlema oma rahva ja kodumaa eest.

Kui Koidula elaks tänapäeval, oleks ta saksa okupantide kõige vihasem vaenlane.

Koidulal, meie rahvusiikü ärkamisaja koidulaulikul, tuli võidelda temaaegse ühiskonna traditsioonide vastu, tal tuli need võita eestiuse kasuks. Sakslus — sel ajal balti sakslus, meie igipõline vaenlane, tahtis lämmatada eesti rahvast poliitiliselt, kultuuriliselt ja majanduslikult. See ei läinud tal korda. Eestlased, meie rahva suurmeeste Carl Robert Jakobsoni, Friedrich Reinhold Kreutzwaldi, Johann Voldemar Jannseni, Jakob Hurda, Johann Kõleri ja Mihkel Veske juhatusel ei lasknud ennast mitte lämmatada, vaid just selles võitluses sakslaste vastu tõusid esmakordselt rahvusena — maarahvana, kes oli olnud pikemat aega sakslaste orjuses ja kellele sakslased vaatasid kui väljasurevale rahvale. — Sellest maarahvast sai eesti rahvas, kes rahvusliku ärkamisajaga astus teiste kultuurrahvaste hulka. See suur võitlus — rahvuslik ärkamisaeg ei oleks andnud ilalgi nii suuri tagajärgi, kui sel ajal oleks puudunud Koidula, kirjanik, Emajõe õõbik, kes oli ärkamisaja keskne, õhutav, teednäitav, sümbolne kuju äsjanimetatud ärkamisaja juhtide seas. Neid traditsioone, mida rajas Koidula, jätkab tänapäeval Nõukogude Eesti kirjandus, jätkab kogu eesti rahvas Eestimaa Kommunistliku (bolševike) Partei juhtimisel. Need traditsioonid on: tuline isamaa-armastus, töö ja võitlus rahva ja

kodumaa hüvanguks, võitlus saksluse vastu, võitlus tagurlike jõudude vastu ja elujatav sügav optimism, humanism.

Need olid Koidula võitluse sihid ja suunad. Selles mõttes on meie kokkutulek siin Koidula kalmul täna väga sümbolne ja ajalooline: Punaarmee ja eesti rahva praeguste ühiste pingutuste tõttu on meie kodumaa vabanemine sakslastest lähema aja küsimus — teostub viimaks see, mille eest Koidula on võidelnud kogu oma elu jõe ja hooga.

Koidula võitles sakslaste võimu ja vägivaltsuse vastu eesti rahva kallal.

See on ka meie võitluse eesmärk.

Koidula võitles eesti rahva, tema maa ja eesti emakeele eest.

Ka see on meie võitluse eesmärk.

Koidula haulal töötagem: Kogu oma jõud pühendada oma

rahva vabastamiseks saksa rööv-vallutajate ikkest. Mitte relvi ennem maha panna, kuni meie rahva põline vaenlane — sakslane pole hävitatud, kuni Eesti pole jälle vaba ja õnnelik nõukogude riik!

Koidula kutsus meid selleks, tema laulud on sõjasarv, mis annab meile lahingukäsku. Eesti mehed Punaarmee Eesti Rahvuslikus Korpuses lähevad lahingusse — Koidula võitluslaulud südames ja suus.

Punaarmee, kelle viib võidule Nõukogude rahvaste juht ja väepealik sm. Stalin, on asunud otsustavalt hävitama saksa orjastajaid meie sünnimaa pinnal.

Vabaduspäev on ligidal.

Varsti saabub aeg, millal meie rahva lauliku Lydia Koidula pörm võib puhata juba oma vaba sünnimaa mullas selles teadmises, et tema elutöö ideaalid on teostunud.

Au Koidula elutööle! Au ta mälestusele!

Sm. Debora Vaarandi esitamas Koidulale pühendatud luuletust

Koidula mälestus kohustab

Sm. N. Andreseni sõnavõtt

Eesti rahvusliku ärkamisaja süda, Lydia Koidula, tuksus truult kaasa sellele suurele ja progressiivsele liikumisele, mis haaras eesti rahvast läinud sajandi teise poole alguses. Eesti rahvusliku ärkamisaja ideed levisid eesti rahva laades hulkades ühtviisi Carl Robert Jakobsoni „Kolme isamaa kõne“ ja „Sakala“ kirjutuste kui ka Lydia Koidula luuletuste kaudu. Eesti rahvale omase ja rahvaliku ning samal ajal kõrge kunstilise tasemega luule loomine on Lydia Koidula suur töö. Eesti teatri loomine on Koidula teine suur pioneeritöö. Eesti kirjanduse klassika ilma Koidulata ei ole mõeldav.

Koidula laulis rahvuseks selle rahva, keda saksa sissetungijad olid sajandite jooksul püüdnud hävitada, teda rõhudes, teda kurnates, teda alandades. Koidula laulis sellele rahvale, kes ei olnud kunagi orjusega leppinud, vaid ikka uutes vormides oli uuenda-

nud ja jätkanud võitlust oma põliste vaenlaste vastu. Koidula laulis sellele rahvale, „kellel südamed rindades soojad, selginud sihid silmade eest“, nagu võidi tema ajal ütelda. „Mulju sa mudasse tigeada oda“ — nii kõlab Koidula kutse võitluseks vaenlase vastu.

Koidula armastas oma rahvast ja oma maad.

„Su valu südames mul keeb, su õnn ja rõõm mind rõõmsaks teeb, mu isamaal!“ —

nii kõneles Koidula oma isamaaga.

Isamaaarmastus, nagu see oli Koidulal, kohustab võitlema isamaa eest. Oma rahva armastus, nagu see oli Koidulal, kohustab võitlema koos oma rahvaga kõigest jõust selle vaenlase vastu, kes praegugi ähvardab meie rahvast. Oma rahva armastus, nagu see oli Koidulal, annab meile ülesande vihata vaenlast kogu meie hinge jõust. Oma rahva armastus, nagu see oli Koidulal, teeb meid

aga uue aja olukorras nõukogude patriootideks, sest nõukogude kord ja kindel liit Nõukogude Liidu rahvastega kindlustab eesti rahvale parima tuleviku, samuti kui ta kõige lähemal ajal võimaldab meil liita oma ajaloolisi vaenlasi.

Meie vabariigi vabastamine, selle uus ülesehitamine — ka see on Koidula luuletajatestamendi suur tähtsus.

Eesti rahvas armastab oma suurt Koidulat. Eesti rahvas tahab seda vaimset pärandust Nõukogude Eestis kõrgel hoida ja edasi arendada. Samal ajal annavad eesti ti rahva esindajad Koidula haulal oma sõna: Eesti vabaksvõitlemise järele kaotada kohutava orjaöö jäljed ja õitsele viia Eesti.

Me võitleme koos Koidulaga, ja kõik, kes oma rahvast armastavad nagu Koidula, need võitlevad Nõukogude Eesti kiire vabastamise ja uue kiire ülesehitamise ning õitsengu eest!

Päevakaja

Nagu meie kaastöölised Eestist teatavad, talitavad sakslased seal eriti viimasel päeval põhimõtte järgi, et pärast neid tulgu kas või veeuputus. Nad mõistavad, et nende võimutsemisaeg läheneb kiire sammudega lõpu ja nüüd püüavad nad endile veel röövida, mis saab.

Nagu teada, avaldati Eestis neil päevil korraldus, mille järgi sõjaväest deserteerunud eestlaste varandused konfiskeeritakse, nende naised Saksaamaale sunnitiööle veetakse ja lapsed ära võetakse. See sakslaste järjekordne sadism ei üllata enam. Vanasõna ütleb, et pese siga seebiga, siga jääb ikka seaks. Nüüd võiks ütelda, et peksa saksa kultuurimetslast kuipalju tahad, aga et ta õppust võtaks, see on asjatu lootus. Veel viimastel tundidel enne oma autut kõngemist katsub ta oma metsikustega endast võimalikult jälki

mälestust jätta. Vägivald naiste ja laste kallal, see on sakslaste tuntud lemmikharastus. Nende endi keeles on see muudugi rüütelikkus.

Saksa diviisid Eestis ja Põhja-Lätis on kotis nagu silgud möras. Meil on kindlad andmed sellest, et sakslased pingutavad meeletult selleks, et oma vägesid mereteed kaudu Eestist välja vedada. Et neil selleks aega jääks, kihutatakse eestlasi Punaarmee kauritule alla. Ikka selle mulgi hallpanuni kombel, et misjooks ma ise jumalat palun, kui mul sulane on! Vahemärkusena olgu kõigi eestlaste rõõmuks üteldud, et Nõukogude mere- ja õhujõud, kontrollides vaenlase ühendusteid Läänemerele, hoolitsevad selle eest, et saksa sortsid kuigi-võrd oma vaterlandi ei jõua.

Selle tõttu, et sakslaste tunnid Eestis on loetud, vilistatakse sakslaste repressiooniharastuste. Üha tühildumaks muutub arusaamine, et rumalus on oma nahka saks-

laste eest turule viia. Mobilisatsioonidest kõrvalehoidumine ja rändpõgenemine muutuvad üha massilisemaks. Nagu meile teatakse, põgenevad eesti mehed koos oma naiste ja lastega sakslaste-eest metsadesse. Kohati on metsades ja heinaküünides varjulolijad moodustanud hästi organiseeritud kaitsesüksused, kes teostavad ka tõhusaid kallaletunges sakslastele.

Juhust kasutades olgu siinkohal vastatud ka L. ja K. rajooni metsade rüpes peidusolevatele eesti patriootidele järelepärimistele, mida nad meie kaastöölise kaudu meile on esitanud. Nad avaldavad kartust, et kas nad peidus olles suudavad ära oodata Punaarmee tulekut ja sakslaste väljakihutamist, et viimati tulevad enne sügiskülmad ja peidusolek läheb raskeks. Vastuseks olgu üteldud, et kõigi eelduste kohaselt terve Eesti juba kõige lähemal ajal vabaneb sakslastest, et Narva, Põlva ja Võru järele üsna pea tuleb Tartu, Pärnu, Tallinna ja kõigi teiste Eesti paikade vabastamine. Muidugi pole peidusolek mingi

Värske „Sõjasarv“ pühendab oma esimese lehekülje Nõukogude Liidu hümmi eestikeelsele tõlele.

Sellele järgneb sm. Stalini 1. mai käskkirj. Üldiselt on kaaluv osa ruumist selles numbris antud artiklitele. Nii mainigem N. Karotamme huvitavat artiklit „Sõjategevus ENSV-s 1941. a.“ See on laiemale lugejaskonnale esimene üksikasjalikum ülevaade sõjaliste sündmuste arengust Nõukogude Eesti pinnal kronoloogilises järjestuses. Kirjutusele on juurde lisatud ka Nõukogude Eesti kaart, millel märgitud sõjaliste operatsioonide suunad. Ed. Pälli oma artiklis „Vabanemistund on ukse ees“ käsitleb sõja üldist käiku, peatudes olulisematel sündmustel ning pöördepunktidel. Puudutades poliitilist-majanduslikku olukorda okupeeritud Eestis esitab artikli autor huvitavaid faktilisi andmeid sakslaste majandusliku röövpoliitika kohta.

Joh. Varese „Nõukogude kultuuri kaitsel“ on huvitav ning konkreetne analüüs nõukogude kultuuri olemusest — selle viijastavast mõjust rahvuslikule kultuurile. Oma artikli sissejuhatavas osas toob autor tsitaate tolist saksa filosoofia mandunud osast, millest hitlerism otsib enesele vaimset tuge ja millest on välja kasvanud Hitleri tõelist kultuuri, humanismi eitav kaprallikultuur. Kirjutise kolmas osa käsitleb lääne- ja idakultuuri mõisteid filosoofilisest ja Eesti suhtes eriti poliitilisest seisukohast.

A. Veimeri „Eesti NSV majanduse ülesehituse probleemidest“ jagab peatselt algava majandusliku ülesehitustöö kahte perioodi. Esimene — kui sõda alles kestab, ja teine — kui sõda on lõppenud ning kõik jõud koos majanduslike reservidega, mis teenisid sõda, rakendatakse üldisele majandusliku taastamisele. Artikli autor fikseerib terve rea konkreetseid ülesandeid, mis ootavad meie tööstuslikke kaadreid vabanenud Nõukogude Eestis.

Peale ülaltoodud artiklite sisaldab „Sõjasarv 5“ veel kaks kirjanduskriitilist sõnavõttu — Nigol Andreseni „Eesti luule Isamaasõjas“ ja Karl Taevi „Isamaasõja aegne eesti proosa“. Need olid kauaoodatud ning häda-

tarvilikud sõnavõttud, mis lugejale annavad kriitilise ülevaate eesti kirjandusest Isamaasõja ajal.

Luuletustega esinevad selles numbris Johannes Semper, Mart Raud, Jaan Kärner, Joh. Barbarus, Debora Vaarandi, Juhan Schmuul ja Hilda Kivi. Oskar Urgart on tõlkinud Antanas Venclova luuletuse „Kodumaale ja armastatule“. Esitatud luule on oma kaaluvas osas võitlusluule, milles kohati puhkeb juba läheneva võidu kauneid tundeid ja kujutelmil vabastatud maast.

Proosaga esinevad Eduard Männik — „Kuues pealetung“, Minni Nurme (Raudsepp) — „Päevad“ ja Hell Maran — „Kättemaks“. Esimene kolmest „Kuues pealetung“, on nii miljöökäsitlusest kui ka temaatikalt värske. Kuna autor on ise rindemees, hõõgub novelli kohati päris tõelist rindeelu, mis on edasi antud täiesti realistlikult. Minni Nurme on tugeva omapäraga talent, kelle vooruseks on tugev realiteeditunne ja loomulikkus valitud aine käsitlemisel. Seda kõike maksab hindavalt alla kriipsutada, kuid see aine ja temaatika ise, millega autor tegeleb, tundub iganenuna. Arvan, et meil on aktuaalsemaid, värskemaid ja progressiivsemaid probleeme kui nüüd juba lõplikult väljajuurimisele tulnud kadakluse. See seisus ja selle mentaliteet kitkutakse viimse kiuni Eesti pinnast, ja sellepärast pakub meile vähe (või üldse mitte) huvi kirjanduses tegelda nende viiridunud hingeelu juurdlemisega või nende kujutamisega. Hell Marani „Kättemaks“ ei ole oma ainevalikult küll midagi uut, kuid ta on elavalt kirjutatud lugu poisist, keda elu kasvatab kättemaksjaks, kujundab võitlejaks vihatud okupantide vastu.

Ajakirja lõpus on refereeritud kahe huvitava arutlusõhtu sõnavõtte, mis toimusid Moskvast — üks eesti graafika näituse puhul ja teine koorikultuuri, instrumentaalloomingu ja rahvatantsu küsimuste üle.

Ajakirja kunstiliseks kujundajaks on seekord olnud R. Sagrits. Luuletuste juures on illustreeritud tekstist eraldatud, mis võimaldab illustreerimisel kunstiliselt paremini mõjule pääseda. Illustreerimised on valdavas osas dünaamilised, ründavad, vastavalt võitluse momentidele.

Kokkuvõttes jätab „Sõjasarv 5“ Jaan Kärneri toimetusel sisuliselt hea ning tüheda mulje.

I. PAU

„Carmen“ uzbeki laval

„Töö Punase Lipu“ ordeniga autasustatud Uzbeki Riiklikus Ooperi- ja balletiteatris läheb praegu suure menuga Bizet' ooper „Carmen“. „Carmeni“ lavastus on esimene sellelaadiline katse anda Lääne-Euroopa klassikalist ooperit uzbeki laval.

Selles lavastuses väärib tähelepanu fakt, et siin kasutatakse es-

makordselt meie maal Bizet' muusikas vähemtuntud varianti, mis aastati 14 aastat tagasi prantsuse muusikateadlaste poolt, ja millele uzbeki teeneline kunstitegelane helilooja Kozlovski seadis instrumentidele. Ooperi lavastajaks on uzbeki rahvanäitleja Jungvald-Hilkevitsch.

ka kõik eestlaste varanduse, mis veel on suudetud kokku röövida. Paljudes paikades on taludest karjad rekvireeritud, paremal juhul on jäetud järele vaid üks loom. Pärnu sadamas käib iga päev kibe rekvireeritud karjade laevadele laadimine. Suurema osa eesti talunike karjast panevad aga saksa väed kohapeal nahka.

Kuidas eesti patriootid sakslaste metsikustele vastavad, sellest üks fakt mõeldud nädalast. Sakslased kihutasid mõeldud nädalal rügemendi eesti mobiliseeritud Petseri alla lootusega, et see pidurdaks Punaarmee pealetungi. Suur osa rügemendi koosseisust valgus juba teel laiali, kuna lahingusse paisatult kogu rügement nagu kokkuräägitud jooksis laiali. Rügemendi üks kompanii tuli aga terves koosseisus Punaarmee poole üle ja tõenäolikkult astub juba kõige lähemas tulevikus Punaarmee Eesti Korpuse ridadesse. Loodame nendest tublidest eesti meestest varsti lähemalt jutustada.

P. JÄRVA

Ema ja laps Nõukogude seadusandluses Sõjaväelaste Perekondade Riikliku Hooldamise Valitsuse tööst

Nõukogude kord hindab kõrgelt perekonna tähtsust ühiskonnas ning osutab eriti suurt tähelepanu emale ja lapsele. Nõukogude riik taotleb püsiva ja kooskõlalise perekonna kujunemist ning kindlustab emale ja lapsele perekonnas ja ühiskonnas väärilise hoolitsetud seisukorra.

Uus NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus riikliku abi suurendamisest rasedatele naistele, lasterikaste emadele ja vallasemadele ning emade ja lastekaitse tugevdamisest on uueks paremaks tõendiks üldelu kohta.

Algame vaatlust perekonna loomisest, abielu sõlmimisest. Abielu sõlmimine toimus seni kehtinud korra järgi võrdlemisi lihtsalt.

Asja avaldatud uus seadlus rõhutab abielumise, sünni ja teiste perekondlike aktide tähtsust ka väliselt. Liidu Rahvakomissaride Nõukogule on ülesandeks tehtud muuta registreerimistoimingud ruumide vastava sisustuse ja registreerimisdokumentide väärilise kätteandmisega pidulikumaks. Isiku seisukohalt kujutab registreerimistoiming enesest tähtsa otsuse või sündmuse sanktsioneerimist ning väline pidulikkus registreerimisel peab toonitama perekondlike suhete ühiskondlikku tähtsust ning mõjutama, et need suhted kujuneksid püsivaks ja kooskõlaliseks.

Abielulõpetamine lahutuse teel on uue seadlusega oluliselt muudetud. Seni kehtinud korra järgi võis abielulahutus toimuda abikaasade vastastikusel kokkuleppel kui ka lihtsalt ühe abikaasa soovil avaldusel perekonnaseisuametis. Lahutuse registreerimisel märgiti laste kasvutamise ja ülalpidamise kohustus. Ainult sel juhul, kui abikaasade vahel ses suhtes kokkulepet ei saadud, läks asi kohtu lahendada. Ja seda siiski ainult laste kasvatus ja ülalpidamise küsimuse otsustamiseks. Lahutuse eest võeti riigi lõivu: esimese lahutuse eest 50, teise eest 100 ja kolmanda ja järgmiste eest 300 rubla. Uue seadlusega loodud korra järgi toimub lahutus eranditult kohtuistungil. Lahutuse soovil avaldus esitatakse rahvakohtule. Avalduse puhul tuleb tasuda 100 rubla. Rahvakohus teeb kindlaks abielulahutuse avalduse esitamise motiivid ja katsub abielupooli lepitada. Ta kuulab üle vajaduse korral tunnistajaid, kuid ise lahutusküsimust veel ei otsusta. Kui abielupoolte lepitamine rahvakohtus ei ole toime tulnud, on lahutus soovijail õigus pöörduda kõrgemasse kohtusse. Abielulahutuse otsuse võib teha ringkonna- ja linnakohus või liiduvabariigi Ülemnõukohus. Lahutamise määrab kohus, kelle juurde jäävad lapsed, kes vanematest kannab laste ülalpidamise kulud, määrab varanduse jaotamise korra lahutatavate abielupoolte vahel, annab kummalegi abielupooltele nende soovil abielu eelse perekonnanime. Abielu lahutamise kohta tehakse märkus kummagi abielupoolte passiile ja

võetakse maksu 500 kuni 2000 rubla.

Abielulahutuse raskemaks muutmise avaldab kahtlemata mõju perekonna püsivaks ja kindlamaks kujunemiseks. Liiga hõlpus kord abielulahutamisel soodustaks kergemeelset suhtumist abielusse. Iga päevases elus oli tihti juhtumeid, kus abielu lõpetati liiga tühistel põhjustel. Samuti on kohtupraktikas palju juhtumeid, kus abielu registreerimist on toimetatud mitte kestva kooselu eesmärgil, vaid tihti muudel motiividel. Niisugune suhtumine võib mõjuda ühiskondlikule moraale lagastavalt. Sotsialistlik ühiskond kui organisatsioon ei või seda lubada.

Kannatajaks pooleks abielulahutustel osutus enamikul juhtudel naine. Kergemeelselt ettevõetud lahutuse all kannatasid lapsed.

Uus seadlus tunnustab ainult registreeritud abielu, mis annab abielupooltele abieluseaduses ettenähtud õigused ja kohustused.

Isikud, kes on olnud tegelikult abieluvahekorras, faktilises abielus, mis oli võrdne registreeritud abieluga, võivad oma vahekorrad vormistada registreerimise teel, näidates ära tegeliku kooselu aja. Selle nõude täitmine ei tekita asjaosalistele erilisi raskusi, kuid sellel on perekondlike vahekordade selguse mõttes siiski küllalt tähtsust.

Poolte vahekorrad abielus on jäänud muutumatuks. Kummagi abikaasal on õigus valida elukutsed ja tööd. Ühe abikaasa elukoha muutmine ei tekita teisele kohustust kaasaminekuks. Enne abielu registreerimist soetatud vara jääb kummagi erivaraks. Abielu kestel soetatud vara loetakse ühisvaraks. Laste kasvatamise ja ülalpidamise suhtes on abikaasade kohused võrdsed. Töövõimetus abikaasal on õigus ülalpidamist saada teiselt poolt. Abielu lõppemisel see kohustus kestab, kuid mitte üle ühe aasta. Sama õigus ülalpidamise suhtes on ka faktilises abielus olijal. Kuid selleks, et seda õigust kohtu kaudu maksma panna, peab abielu olema enne registreeritud või kohus peab tunnustama, et poolte vahel oli abielu-vahekord.

Laste kohustused vanemate suhtes on jäänud endisteks. Töövõimetuse puhul on vanematel õigus saada lastelt ülalpidamist.

Uue seadlusega on kustutatud ema õigus pöörduda kohtu poole hagitaotlusega isasuse tunnustamise ja alimentide pärast isiku vastu, kes ei ole emaga registreeritud abielus. Siin võib tekkida küsimus, kas ei ole vallasema asetatud halvemas olukorda. Vastupidi, nüüd kindlustatakse riigikulul emale toetus või lapse kasvatus riiklikes lastekodudes, mis vabastab ema tihti tülikaks kujunevast isasuse kindlaksmääramise protsessist.

Pahatihti ei saanud ema välja mõistetud summast kätte, ise-

äranis siis, kui isa püüdis paha-tahtlikult kõrvale hoida alimentide tasumisest. Meie teame ka, et kodanlikus Eestis olid alimentidena väljamõistetud summad niivõrd väikesed, et neist lapse ülalpidamiseks kuidagi ei piisanud. Väljamõistetud summade alandamise poolest oli esirinnas Tartu ringkonnakohus, kes esimese kohtuastme otsuseid muutis, jättes lapse ülalpidamise kuumääraks sageli vaid 5–8-kroonise summa.

Emadele, kes said alimente enne uue seadluse avaldamist, jääb see õigus ka edaspidi. Vallaslapse sünni registreerimisel antakse lapsele ema perekonnanimi, isanimi aga ema esituse järgi.

Uue seadluse järgi on vallasemal lapse ülalpidamise küsimuses võimalik valida, kas anda laps kasvatada riiklikku lastekodusse või võtta riigilt vastu toetus lapse ülalpidamiseks ja kasvatamiseks 100 rubla kuus ühe lapse puhul, 150 rubla kahe lapse puhul ja 200 rubla kolme ja enama lapse puhul. Toetust makstakse lapse 12-aastaseks saamiseni.

Uus seadus on seega väga paindlik ja emahuvide ning soove arvestav. Emal on õigus last lastekodust ära võtta enda kasvatada. Sel puhul hakkab ta riigilt toetust saama. Riikliku abi saamiseks on abielulisel kui ka vallasemal võrdsed õigused.

Riikliku abi saamise õigus abielulistel algab kolmanda lapse sündimisega ja abi suurus tõuseb laste arvu kasvamisega. Näiteks saab ema neljanda lapse sünni puhul 1300 rubla ühekordset toetust ja 80 rubla igakuist abi, seitsmenda lapse sünni puhul on ühekordse toetuse summa 2500 rubla ja igakuise abi suurus 200 rubla. Igakuise abi maksmine kestab 4 aastat.

Uue seadlusega on laiendatud soodustusi kõikidele emadele. On pikendatud emade puhkeaja enne ja pärast sünnitust. Rasedaid naisi ei saa võtta ületunni- ega öötöödele. Ettevõtete ja asutuste juhatajad on kohustatud tegema rasedatele naistele ja imetavatele emadele soodustusi tootlusel.

On ette nähtud lasteaegade, -sõimede ja -kodude võrgu laiendamine, nii, et see võrk peab hõlmama kõiki lapsi. Liidu Rahvakomissaride Nõukogu peab hoolitsema laste riistuse, jalatsite ja muude laste tarbeesemete tootmise laiendamise eest.

Nõukogude seadusandlus on emade, laste ja perekonna eest hoolitsemisega loonud kindlad alused ka eesti rahva tulevikule.

Aunime „Sangarema“ ja ordeni „Emaau“ ning medali „Emamedal“ sisseseadmisega avaldab sotsialistlik riik emadele kui laste — meie tulevikule — kasvatajatele kõrget austust. Austus ja lugupidamine ema vastu peab haarama kogu meie ühiskonda.

J. LAUGIS

Saksa fashistide mõrtsukalik rõövsõda on inimkonnale peale surunud arvutuid raskusi. Lugevatul hulgal on perekonnad olnud sunnitud maha jätta oma kodukohad ja varanduse ning ümber asuma sügavamaise tagalarajooni, desse. Perekondade toitjad — isad, vennad ja pojad on haaranud kätte relva ja astunud kodumaa kaitsjate ridadesse. Nii on tekkinud suur hulk isamaa vabastamise eest võitlejate perekondi.

Kohe esimesel sõja-aastal asus Nõukogude Valitsus rindemeeste tagalasse evakueeritud perekondade materiaalse olukorra parandamisele. Selleks moodustati Moskvas Sõjaväelaste Perekondade Riikliku Hooldamise Peavalitsus ja kõigi oblastite, rajoonide ja linnade täitevkomiteede juures selle Peavalitsuse osakonnad. Osakonnad on kohustatud võtma arvele kõik sõjaväelaste perekonnad ja Nõukogude Liidu Rahvakomissaride Nõukogu poolt maksmapandud seaduse alusel neile välja maksma abirahad ja ühekordsed toetused ning perekonna toitja surmasaamise või jäljetult kadumaksjäämise puhul pensionid neile perekonna liikmeile, kes olid langenud ülalpidamisel, s. o. alaealistele lastele, tööjõuetuile vanemale ja ka naisele juhul, kui naine on tunnistatud invaliidiks. Samuti on osakondade ülesandeks hoolitseda perekondade majandusliku olukorra eest. Selleks peavad osakonnad eelnõusid tööle suunama ja neid kaasa tõmbama kursustele elukutse ja ameti omandamiseks, et emad oleksid võimelised oma perekondi ülal pidama. Ohtlasi peavad osakonnad hoolitsema vajaduse korral väikestlaste paigutamise eest laste- ja päevakodudesse ja silmas pidama koolialiste laste hariduse ja elukutse omandamise küsimust. Kõrvuti nende ülesannetega peavad osakonnad hoolt kandma ka sõjaväelaste perekondade korterite eest. Nimetatud osakonnad töötavad RKN esimehe asetäitja kõva kontrolli all.

Eesti NSV RKN korraldusel on pandud alus ka meie sõjaväelaste perekondade riikliku hooldamise osakondade ellukutsumisele. 1944. a. jaanuaris algas ENSV Sõjaväelaste Perekondade Riikliku Hooldamise Valitsuse tegevust perekondade arvelevõtmise ja abirahade ja rajoonivolinike kaudu. Samal ajal algas ka pensionide ja abirahade määramine. Hangiti osakondade kaudu andmeid raskes seisukorras olevate perekondade kohta ja nõutati neile abiandmist. Pandi alus ka kadunud perekonnapeade tagaotsimisele Keskbüroo kaudu ja kadumaksjäämise korral perekonnale pensioni saamiseks vastavate tõendite muretsemisele. Astuti kirjavahetusse oblasti- ja rajoonikomiteega ja kolhooside ja sovhooside esindajatega perekondade materiaalse olukorra parandamiseks. Rindemeeste perekondade olukor-

da on püütud kergendada ka ajutiste ja ühekordsete toetuste määramisega. Toetust on antud toiduainete, jahu, kartulite, juurvilja jne. näol.

Kevadel hakkas meie Sõjaväelaste Perekondade Riikliku Hooldamise Valitsus ka koondama meie rindemeeste perekondi tööle Moskva oblastis Dmitrovskasse, kus on praegu töö juba mitukümmend perekonda. Kutse kaaskirjades on märgitud, et kutsed pole sunduslikud, vaid perekonnad otsustagu ise kohapeal, kas nad peavad paremaks jääda vanasse kohta või asuda uude.

Hariduse Rahvakomissariaadi korraldusel loodi Dmitrovskasse lastekodu tööle kutsutute laste jaoks. Lapsed on varustatud Nõukogude Liidu Valitsuse poolt kindlaksmääratud toidunormidega. Pkleselle on laste muretsetud RKN korraldusel ja aktiivsel kaasabil P.-Ameerika Ohendriikide Punaselt Ristilt lasteriietust. Käesoleva aasta jaanipäevaks said Sverdlovski, Jegorjevski ja Dmitrovka eesti lastekodud tellitud varustuse kätte. ENSV Valitsus on astunud samme lastele voodi- ja pesuriide muretsemiseks.

Sõjaväelaste perekondade abistamisel, nende tagalast väljakutsusel kui ka neile aiamaa ja külviseemne muretsemisel on osutanud Sõjaväelaste Perekondade Riikliku Hooldamise Peavalitsuse osakonnad:ie suurt abi ENSV RKN Esimees sm. Sepre.

Sotsiaalkindlustuse Rahvakomissari sm. O. Lauristin pöördus NSV Liidu valitsuse poole avaldusega lisatoidu andmiseks meie sõjaväelaste tagalasse evakueeritud perekondadele ja invaliididele. Toetuse saamise palve on rahuldatud 6000 inimese ulatuses. Samuti on Sotsiaalkindlustuse RK muretse nud ajutise kodu töövõimetuile vanadele. Vanadekodu on asutatud Gorki oblastis. Sinna paigutatakse töö võimetud vanainimesed, kellel on teise grupi invaliidisuse tunnistus. Võitlejate vanadele töö võimetuile emadele materiaalse toetuse osutamiseks on asutud raha ja asjade kogumisele MOPR'i kaudu. Samaks otstarbeks saadi rahalist toetust Ametiühingute Kesknõukogult. Rindemeeste tagalalasuvate haigete laste abistamises on NSVL Valitsus lahkelt vastu tulnud: osa lapsi saadetakse suvilaagritesse, osa sanatooriumidesse.

Kõik kirjad, avaldused ja kaebused, mis tulevad Hooldamise Valitsusse, võetakse kohe arutusele, kontrollimisele ja nende kohta tehakse võimalikud korraldused. Mitmes küsimuses on Hooldamise Valitsus tarvitanud prokuröri abi. Pean märkima, et on ette tulnud asju, mis ei tee au evakueeritute nimele ja mille pärast poleks vaja olnud pöörduda meie poole õiguse otsimiseks. On tulnud ette ka rida juhtumeid, kus meilt palutakse kiiret abi. Meie omakorda pöördume abisoovija asukoha hooldamiskomisjoni poole, palume olukorda kontrollida ja vajaduse korral abistada. Kontrollimisel aga selgub, et „hukkuval abiotsijal“ on kaunis kena ke, toiduainete kui ka muude tarbeainete tagavara. Nii sügustel juhtudel oleme sunnitud pöörduma NSV Liidu asutuste poole vabandustiridega ja kirjutama olukorra kontrollimise tulemustest ka „abinijale“. Viimane vastab aga et tema ei loe seda, mis on oma rahaga ostetud, vaid tahab saada riigilt abi. Niisuguse teguviisi tagajärjeks on aga umbusaldus kõrgemates asutustes.

Osa inimesi ei arvesta käesoleva momendi raskusi ja leiab, et riik peab teda kõikjal abistama. Ühiskonnalt ja riigilt nõuab aga invaliidide, vaeslaste ja jõuetute üleaitamine käesolevast rasket ajast suurt pingutust. Okski kohusetundlik töö võimeline kodanik ei tohi loota riiri toetusele, vaid vastupidi — peab aitama riiki. Riik ja ühiskond omakorda teeb kõik, mis võimalik abivajajate abistamiseks.

L. GENKIN

A. TAMMIK

Mida jutustavad Jaanilinna kindluse seinad

Sellele, kes vaatab Narva poole linnalähedast kõrgendikult, avaneb kohutav vaatepilt. Igast küljest paistavad hirmsa hävitus- ja rüüstamistöö karjuvad jäljed. Siiski ei õnnestunud saksa metslastel teha kõik maatas, nagu nad soovinuksid. Purustatuna ja vigasena, kuid siiski elusana seisab vana Jaanilinna kindlus, nagu hirmuks ja ähvarduseks põgenenud vaenlasele.

Sakslased asjasid enne oma taganemist kõik elanikud linnast välja ja me ei tea veel täit tõe okupantide kuritegudest Narvas. Kuid juba praegu räägivad meile nii mõndagi Jaanilinna kindluse seinad, avades meile jubedustäratava pildi sellest, mis toimus nende iidsete müüride vahel.

Jaanilinna kindluses olid sakslased asutanud vangla. See asus kindluse kaugemas, kõrvalisemas osas. Kongide seintel on säilinud

hulk märkmeid ja nimesid, mida vangid on kirjutanud sinna küünega, verega, pliitsiga, sõega, — millega juhtus.

Need seintele jäädvustatud, kohati juba kulunud kirjatähed peegeldavad seda minutikski vaibumatu teravat võitlust, mida pidasid surmakambritesse heidetud mehised nõukogude inimesed oma rõhujate vastu. Nad olid relvadeta, peksust ja piinadest vaevu hingitisevad ja määratud kindlale surmale. Ja siiski oli nende kangelasest jõudu kutsuda üles võitlusele, kättemaksule. Surmaminejatel oli neile jäänud vähestel tundidel palju edasi anda oma seltsimeestele ja kaasvõitlejatele, kes kunagi tulevad kätte maksma nende ja paljude teiste surma eest.

Ühe kongi seinal on lühikene märg: „Sõbrad, hüvasti. Makske kätte timukailel Münd veetakse...“ Edasi on kirjutud arusaamatult.

Vastasseinale on joonistatud saksa sõdur, peas haakristiga kiiver. Selle kõrval allkiri: „Lõõge

meie timukaid — lõõge fashistlike lurjuseid! N. M.“

Ja teisel: „Täna lastakse mind maha. Jään lõpuni truuks Kodumaale. M. Sergejev.“

Üks tundmatu vang on märkinud oma vanglasviibimise päevi seinale kriipsudega. Neljateistkümnendal päeval, 18. märtsil 1944. aastal, on ta kirjutatud: „Täna on kohus.“ Ja selle kõrval lakooniline ning juba viimane märkus: „Surma mõistetud.“

Seintel on kirjutusi nii eesti kui vene keeles. Vanglas on nähtavasti viibinud ka vangilangenud punaarmee lasi.

Üks neist on kirjutatud oma vangikambri seinal: „Mina, Jegor Kozlov, olin haavatud, sattusin vangi. Peksti. Piinati. Suren Kodumaa eest. Usun kindlasti meie võitu.“

Seinad jutustavad meile veel ühest vanglas asetleidnud juhtumist, millele on pühendatud mitu märkust mitmes eri kongis. Ühes kohas on märgitud: „Leningradlane Nemtsov põgenes omade juurde. Tabati rinde ligiduses. Meid oli kolm. Kõiki pünati. Kõik kolm

on mõistetud mahalaskmisele. 5. X. 43.“

Selle märkuse kõrval on kolme surmamõistetud allkirjaga luuletus, mis kutsub üles veriselt kätte maksma saksa vallutajatele kõikide nõukogude inimestele tekitatud piinade eest. Selle luuletuse ridu leiame veel ühe teise kongi pimedas nurgas. Nähtavasti oli see luuletus levinud ka teiste vangistatute hulgas. Lõppsona eelnenule on kolmas lühike märkus: „Nemtsov lasti maha 19.10.43 kell 6 hommikul.“

Sügavaist kannatusist, ülinimlikest piinadest, aga ka sangarluseni küündivast mehisusest, vaprust ja surmakartmatusest kõnelevad Jaanilinna kindluse müürid. „Selle 3 aasta jooksul oli süda valut lõhkemas. Nüüd tuleb surm. Kas tulevad meie omad varsti?“ Nõnda kõlab üks värskemaid märkusi ühe piinakambri seinal.

Kangelaslik seltsimees-võitleja ei oodanud mitte asjata. Meie omad on tulnud. Narva on taas vaba. Saksa metslastele on tasutud ja tasutakse veelgi kõigi piinade ja kannatuste eest.

Maidaneki laager

Kaks kilomeetrit Ljublinist eemal, Ljublin-Holmi maantee ääres, avastati hitlerlaste rahvusvaheline surmalaager, nn. Maidaneki laager, kuhu sakslased vedasid kokku kõigest Euroopa okupeeritud maadest surmalemääratuid. Nõukogude Liidu okupeeritud rajoonidest, Poolast, Prantsusmaalt, Belgias, Hollandist, Kreekast, Jugoslaaviast, Tšehhoslovakiast, Austriast, Itaaliast ja Saksamaalt saadeti siia hävitamiseks suurel hulgal hukkamõistetuid. Mida hitlerlased ei tahtnud või ei sõandanud teha Saksamaal, seda sooritasid külma rahuga siin, kauges Poolamaa idaosas.

Siia saadeti töölisi, teadusemehi, kirjanikke ja kunstnikke, heliloojaid ja maaharijaid — kõiki, kes julgesid mõelda, kes ei tahtnud saada sakslaste orjaks või kes ühel või teisel viisil ei meeldinud okupantidele.

Maidaneki laager ehitati vangide sunn tööga. Laagri sissekäigu kohal uhkeid silti: „Sina, kes sa siia sisse astud, jätka kõik lootused, — siit ei lahku keegi!“

Koonduslaager võtab enese alla 25-ruutkilomeetrilise maa-ala. Siin asuvad sirgetes ridades ehitatud vangirakid.

Teatav hulk barakke moodustab erilist väljaku. Selliseid väljakuid on laagris kuus, kõik üksteisest traatvõrkega eraldatud. Iga väljaku keskele on püstitatud võlgas avalikeks hukkamisteks. Peale väljakute on seal veel gaasikambred, krematooriume, kraave, millel kadal teostati mahalaskmisi, ja avalik maja vangilaagri meeskonna jaoks.

Laager kujutab endast suurt tapamaja. Kõik — karantiniist kuni krematooriumini — on siin ehitatud selleks, et hävitada inimesi. Sakslastel ei õnnestunud taganemisel laagrit hävitada. Nad jõudsid

põletada ainult krematooriumi hooned, kuid ahjud jäid alles. Säilinud on ka laud, mil timukad oma ohvreid riidest lahti võtsid ja tükkideks raiusid. Samuti on maha jäänud poolekõrnenud luukerede virnad „laipade laos“. Veel praegu on krematooriumi kohal vastik laibalehk. Kui mitu sada tuhat inimest sakslased oma „rahvusvahelises surmalaagris“ hävitasid, on raske kindlaks teha. Tuul on kandnud põldudele laiali põletatute tuha, kuid kohutava mälestusmärgina on säilinud hukatute jalanõude ladu, kust võib leida sadu tuhandeid paar kingi, saapaid ja muid jalanõusid, alates laste kingakestest ja lõpetades säärikutega, mida kavatseti saata Saksamaale.

Vangilaagris olija ei olnud enam inimene. Teda koheldi nagu looma, kui mitte halvemini. Kedagi ei kutsutud tema nime järgi, vaid sõimuseksõnadega nagu „slaavi siga“, „poola elajas“ jne.

Kuid sellest kõigest ei jätkunud fashistlikele timukale kaugetki küllalt. Ei aidanud ka üksinda mahalaskmistest. Saksa metslased löid Maidanekis kõigi inimeste hävitamisvahendite kombinadi. Inimesi tapeti „hingevõtjates“, piitsutati surnuks, mürgitati klooriga ja põletati lõkkelülil. Uue krematooriumi elektrihajus põletati õõ-päeva jooksul tuhat nelisada laipa. Laibalõhna levis Maidaneki vangilaagrist kogu ümbruskonda.

Seni on avastatud alles väike osa nendest hirmsatest piinamistest ja kuritegudest, mis sakslased on sooritanud Ljublini lähedal asuvas Maidaneki surmalaagris. Uurimine seisab veel ees. Maidaneki surmalaagri tuhapiilved ja vereojad matavad Saksamaa enda alla. On lähedal päev, millal kõik võimsad ja õilsad kättetasumise jõud langevad timukate pesale.

Välisteated

SÕJATEGEVUS PÕHJA-PRANTSUSMAAL

Vire'i piirkonnas tungivad liitlaste väed edasi ja nende patrulliväed on jõudnud Vire'i ja Mortaini vahelises sektoris Sourdevalini. Mortain on uuesti liitlaste vägede käes, kuid vaenlane osutab siin veel tugevat vastupanu. Liitlaste väed on jõudnud ka Argentani piirkonda. Bretagne'is ründavad liitlased St. Malo kindlust, mille garnisoni riismed panevad veel vastu. Loire'i jõe orus puhastatakse Angers'i vaenlase vägedest. Angers on liitlaste vägede käes.

ITAALIA RINDEL

Reuter teatab, et liitlaste väed vallutasid Florentsi. Florentsist taganedes tõmbasid sakslased oma väed põhja poole Munioni kanalit.

VARSSAVI SONDMUSTEST

Poola emigrantliku kliki näpunäidete kohaselt organiseeriti Varssavis ülestõusu äbarik, mis sakslaste poolt veriselt maha suruti. Londoni emigrantliku kliki esindajad ei konsuleerinud ses küsimuses ei inglise ega Ameerika valitsusega, ei Punaarmee esindajate ega Poola Rahvusliku Vabastamise Komiteega. Seetõttu langeb vastutus selles ülestõususes asjatult sadade süütu inimeste valatud vere eest Londoni emigrantlikule valitsusele, kes andis ülestõusuks käsu. Poola emigrantliku kliki ainus eesmärk oli tekitada teatavat efekti oma prestiiži kindlustamiseks Ameerikas ja Inglismaal. Ameerika raadiokommentaator avaldab arvamus, et Sosnkovski, Anders ja nende kaaslased tuleks selise veretöö eest anda viivitamatult rahvusvahelise tribunaali alla.

TEADAANNE

Eesti NSV RKN juures asuv Arhitektuuri Valitsus korraldab NSV Liidu RKN juures asuva Arhitektuuri Komitee ülesandel avaliku

ESKIISPROJEKTIDE VOISTLUSE

Eesti NSV tüüp-väikeelumajadele kohalikest ehitusmaterjalist.

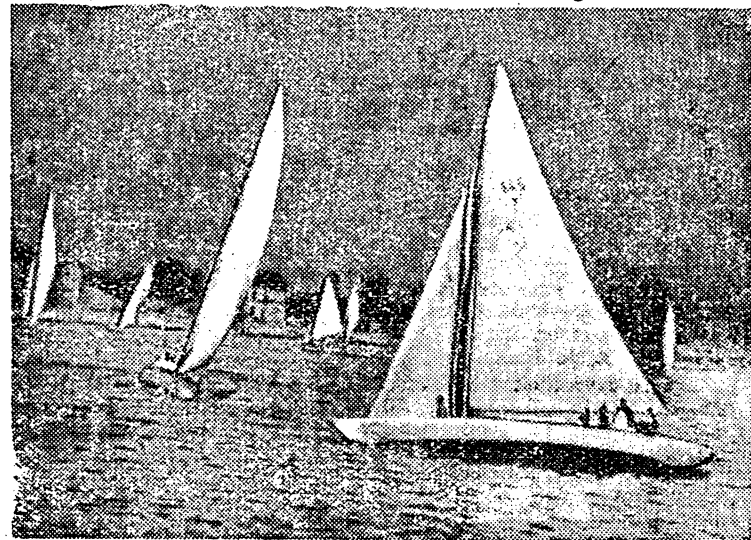
Võistlus korraldatakse neljale eriülesandele. Projektide esitamise tähtaeg on määratud 10. okt. 1944. a.

Võistlustingimusi saab Eesti NSV Moskva esinduse kaudu esitada juhatalt sm. Vitsuriit või Eesti NSV Arhitektuuri Valitsuselt, Москва, Соинновский пер. 5.

Eesti NSV RKN juures asuv Arhitektuuri Valitsus

Sport

Eesti NSV purjesportlased Leningradis

Leslaste purjejaht (esiplaanil) võistlustel

Pärast kolmeaastast kaldalpleekimist tunnevad Leningradi jahtklubi purjejahid tänava suvel jälle meretuulte jahedust.

Kangelaslinna virgumisega raske saksa blokaadirõnga viitsutustest algas elu ka Leningradi jahtklubis.

Seati korda hulk jahte ja purjering sõudepaate, millel Leningradi veesportlased vabadel tundidel kergelt liuglevad üle sinakasrohelse veepinna.

Üks jahtklubi L-45 klassi jahtidest on Leningradis asuvate Nõukogude Eesti purjesportlaste kasutada. Eesti purjesportlased eesotsas sm. Oõbikuga seadsid neile kasutada antud jahti sõidukorda peamiselt ise tööst vabal ajal.

Ja juuliku esimesest poolest alates vabadel pealelõunatundidel, eriti aga puhkepäevadel, kui valgete liblikate rivina sõidavad merele värskest värvitud valged tumerohelise veejoonega jahid, on nende hulgas ka eesti purjetajad oma L-45-ga.

Praegu on eestlastest jahtklubiliikmeid kuus: sm. Oõbik (kapten), sm. Joosti, sm. Pehme, sm. Raidna, sm. Vaino ja sm. Kipper.

Kehakultuuripäeva puhul 16. juulil ja Punalaevastiku päeva puhul 23. juulil toimunud jahtide võidusõidust võtsid osa ka eestlased, saavutades kehakultuuripäeva võistlustel teise koha.

J. K.

JOH. KOTKAS — „DUNAMO“ MEISTER VASARAHEITES

3.—6. augustini peeti Moskvas „Dunamo“ kergejõustiku-esivõistlused. Neist võistlust võitis osa ka NSV Liidu absoluutne tšempion eestlane Joh. Kotkas, tulles vasaraheites esikohale tulemusega 51,92 m. Kuulitõukes tuli Kotkas teisele kohale tagajärgjega 13,21 m.

F. ISSAK

O. ALAS MOSKVA TENNIS-ESIVÕISTLUSIL

Moskvas lõppesid individuaalsed esivõistlused tennis. Meeste üksikmängud tegi kaasa ka noor Eesti NSV tennisemängija Ottomar Alas. Esimeses ja teises ringis võitis Alas kergelt Mozajevit ja Novikovi. Kolmandas ringis

kohtas Alas NSV Liidu parima tennisemängija Ozeroviga, kellele ta kaotas pinevas nelasetilises mängus, — 6:4, 3:6, 2:6, 4:6. Sm. Alas tõendas sel võistlusel, et ta omab häid eeldusi auväärse koha võitmiseks NSV Liidu parimate tennisistide hulgas. D. SCHATS

SPORDIKROONIKAT

Oleliidulistel ametiühingute esivõistlustel narvalase A. Tshikini saavutatud aeg 800 m jooksus — 1 min. 56,9 sek. — on kõigi aegade kolmas tulemus Eesti NSV-s sel distantsil.

Samadel võistlustel A. Tarmaku 44,82 m kettaheitel on parimaks tagajärjeks käesoleval aastal NSV Liidus. Teise koha saavutas Tarmak neil võistlustel granaadiviskes — 65,6 m.

Sõjategevus Põhja-Prantsusmaal

Viimaste nädalate kestel on liitlasriikide sõjaväed Põhja-Prantsusmaal saavutanud suurt edu. Lahing Normandia pärast, mis oli juuliku lõpul kujunenud pealetungivatele sõjavägedele vähetöötavaks positsioonivõitluseks, arenes Põhja-Prantsusmaal kaunis suurel maalal äkki laialtulatuseks manöövrirõjaks.

Arusaadavalt püüdis saksa väejuhatust juba liitlasriikide sõjavägede Normandiasse maabumise esimesest silmapilgust peale dessantvägede poolt haaratud lähteala võimalikult vähendada või vähemalt takistada pealetungivate vägedel seda laiendada. Sakslased pöörasid erilist tähelepanu Caen'i piirkonnale kuhu nad koondasid oma põhijõud ning eriti Normandias olevate tankidiviside suurema osa.

Pärast sakslaste parema tiiva tähtsamat tugipunkti — Caen'i linna — langemist ei nõrgendanud saksa väejuhatust oma pingutusi, et selles rindelõigus oma seisukohata kindlustada. Sakslased eeldasid, et liitlasriigid tõenäoliselt püüavad esmajoones teostada läbimurret just nimelt Caen'i piirkonnas, mis oleks viinud inglise-ameerika väed otsekohe Seine'i jõe orgu ja Pariisi lähiste.

Inglise 2. armee visad rünnakud lõuna pool Caen'i veensid saksa väejuhatust veel enam, et nende oletused liitlaste pealöögi suuna suhtes on õiged. Seepärast oli sakslastele täiesti ootamatu see

tugev löök, mida andis neile ameerika 1. armee, kes asus 25. juulil hommikul pealetungile Saint-Lo piirkonnast lääne poole.

Ameerika tankiväed mürdsid saksa kaitserindest mitmes lõigus läbi, arendasid hoogsat pealetungi lõuna ja edela suunas, tükeldasid saksa sõjaväe üksikuteks rühmadeks ja mürdes vaenlase vastupanu hakkasid edukalt edasi liikuma merekalda ja Granville-Avranches'i raudtee suunas.

27. juulil puhastasid ameerika väed sakslastest Lessay ja Periers'i linna ja 29. juulil tähtsa sõlmepunkti Coutances'i linna. Samal päeval jõudsid ameerika tankid lõuna pool Sienne'i jõe suuet mereni ning piirasid sisse kõik põhja poole jäänud saksa väed.

Samal ajal jätkasid teised ameerika tankiväed Coutances'ist ida pool kiiret edasilükkumist lõunasse Avranches'i suunas. Nad vallutasid Gavray ja Percy ning astusid 31. juulil Avranches'i linna, jättes sakslaste poolt visalt kaitsitud Ville-dieu ja teised tugipunktid seljataha. Samal päeval vallutasid Brehalist lõuna poole liikuvad ameerika tankiväed Granville'i linna ja sadama. Sellega olid Avranches'i, Granville'i ja Brehal'i kolmnurka jäänud saksa sõjaväed samuti ümber piiratud ning hävitati hiljem.

Saksa kaitse vasak tiib oli täielikult desorganiseeritud. Saksa sõjaväe üksikest eraldatud ja kordgemate staapidega sideme kaotanud rühmad ei suutnud osutada organiseeritud vastupanu. Tõsi, mõned neist panid veel vastu kaugele tagalasel jäänud tugipunktides, kuid see asjaolu ei suutnud liitlaste pealetungi-operatsioonile enam mingit mõju avaldada.

Vaenlase kaitse läänelõigu kokkuvarisemine võimaldas liitlasriikide väejuhatusel olulisel määral tõsta pealetungitempot Rennes'i suunas. Vaatamata sellele, et saksa väed ägedalt vastu panid Saint-Lo'st edela, lõuna ja kagu pool, jätkasid ameerika tankiväed julgelt ja sihikindlalt edasilükkumist piki mereranda — kitsast koridori pidi.

2. augustil olid nad juba Pontorsoni linnast lõuna pool ja 3. augustil vallutasid hoogsalt sõotuga Bretagne'i pealinna—Rennes'i. Vallutanud Dol'i linna, jõudis ameerika vägede teine kolonn Dinan'i piirkonda ning blokeeris Saint-Malo linna ja sadama.

Sakslased ei näinud ette, et pealetung võiks areneda nii hoogsalt, ega loonud Bretagne'i poolsaarel ettevalmistatud kaitsepositsioone. Väikesearvulised saksa garnisonid ei suutnud pealetungivatele vägedele tõsiselt vastupanu osutada.

Vallutanud Rennes'i linnasid ameerika väed läbi ühenduste, mis sisidid Bretagne'i poolsaart Pariisiga. Rennes'i linn oli keskpunktiks, millest ameerika tankiväed arendasid edasi tungi leiviku-taoliselt läände, lõunasse ja itta. Hoogsalt hüppesid piki poolsaart jõudsid ameerika väed tähtsamate Prantsuse sadamate — Brest'i ja Lorient'i — juurde. Teine tankide

kolonn, liikudes paralleelselt Vialaine'i jõe, vallutas Redoni linna ja Saint-Nazaire'i sadama Loire'i jõe suudmes, mis oli sakslaste tähtsam allveelaevade baas Biscaya lahes. Arendades edasitungi Penness'ist ida poole vallutasid ameerika väed Laval'i, Mayenne'i ja Le Mans'i linna. Viimane nendest asub 180 kilomeetri kaugusel Pariisist. Viimaste teadete järgi on ameerika väed Loire'i jõest üle läinud ja jõudnud punktini, mis asub 10 miili Nantes'i linnast lõuna pool.

Kasutades osa sõjajõude isoleeritud saksa garnisonide likvideerimiseks Bretagne'i poolsaarel, võib liitlaste väejuhatust arendada energilist pealetungi Loire'i ja Seine'i jõe vahelisel maa-alal, mis maastikult kujutab üheks areeni suurte moto-mehhaniseeritud väekoondiste tegevuseks. Liitlased võivad seal rohkem kui kusagil mujal kasutada edukalt oma sõjajõude üleolekut, sest sakslastel ei ole selles suunas varakult ehitatud kindlustusi ning vajadus luua rindne Seine'i jõest Loire'i jõeni sunnib neid lootusetult killustama oma vähearvulisi sõjajõude.

Mida võib saksa väejuhatust vastu seada liitlaste pealetungile? Sakslased asusid õõl vastu 7. augusti ägedale vasturünnakule Mortain'i ja Sourdeval'i vahelisel rindel, kavatsedes löögiga Brecezi ja Avranches'i suunas läbi lõigata ameerika vägede liiklemisteed Bretagne'i poolsaarel. Nähes sellist võid

seada tugeva kaitse. Sakslaste visa kaitse Caen'i piirkonnas suudab esialgu veel kinni hoida liitlaste pahe-mal tiival asuvate väge — raudtungi. Kuid sündmuste hoogsal arengimisel põhja pool Loire'i jõe keskjooksu võib see saksa sõjavägede visadus Caen'i piirkonnas täiesti asjaoluks osutuda.

Liitlaste edu on kummutanud selle välismaa vaatlajate hulgas kaunis laialt levinud arvamuse, nagu ei oleks Lääne-Euroopas suuremad manöövrilised operatsioonid võimalikud. Positsioonisõda läänerrindel on lõppenud. Kui saksa propaganda end seni naeruväärast juttudega idarinde „stabiiliseerimisest“, siis nüüd võivad nad läbikukkunuks pidada seletusi ka „olukorra stabiiliseerumisest“ läänes.

Laialdane võidetud maa-ala võimaldab nüüd tegevusse rakendada inglise-ameerika vägede põhijõude saksa fashistlike vägede kiiremaks ja täielikuks purustamiseks. Otsustav tähtsus on nüüd liitlaste vägede pealetungi tempol, sest niimelt edasise tegutsemise kiirus ei anna sakslastele võimalust oma hõredaks jäänud vägede ümberühmitamiseks ja kaitsekindlustuste loomiseks.

«РАХВА ХЯЛЪ»

Орган ЦК КП(б) Эстонии и Советов депутатов трудящихся Эстонской ССР
Ленинград. Торговый пер. № 3

Toimetuse kolleegium.

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Tööraha Saadikute Nõukogude
häälekandja

Nr. 45 (522)

19. augustil 1944. a.

V aastakäik

Hiigeltöö vabastatud rajoonide taastamisel

Kangelasliku Punaarmee võimas edasitung läände vabastab neetud okupantidest viimased nende poolt ajutiselt vallutatud nõukogude maa-alad. Ei ole enam kaugel see päev, millal nõukogude pind on jälle puhas viimsest fashistlikust rämpsust.

Kuid rängad, unustamatult valusad on need haavad, mida metsik vaenlane on lõõnud neile nüüd tagasivõidetud nõukogude maa osadele.

Tungides reetlikult kallale fashistlikud röövlid lootsid meie maa arvatuid varandusi kasutada enese ja oma nälgiva maa rikastamiseks, oma verise vahutussõja huvides. Nad tegid juba ette arvestusi Kaukaasia naftale, Uurali rauale, Ukraina ja Kuubani viljale. Ent need fashistide röövliplaanid osutusid liivale rajatuks. Peale rahulike elanike kokkuriisutud varanduse läks neil maanteeröövlitel õige vähe korda meie maa rohkeid looduslikke rikkusi ja aineisi vahutusi kasutada oma huvides. Asjata tegid saksa okupatsioonivõimud katset tööle rakendada Harkovi hiiglaslikke traktoritehaseid. Novorossiiski suurtest tsemenditehastest ei läinud sakslastel korda mitte okupatsioonista kestel saada ainustki kilogrammi tsemienti. Ja Dnepropetrovskisse, maailma suurimasse söekeskusse, olid hitlerlikud vägivallatsejad sunnitud oma sõjaväe tarbeks sütt sisse vedama Ruhrist ja mujalt.

Katastroofil Moskva ja Stalingradi all panid aluse fashistliku röövarmee „plaanikindlale“ taganemisele oma röövljurma poole. Ja lõplikult veendunud oma aplite vallutusplaanide täielikus nurjumises, hitlerlikud ninamehed muutsid oma senise röövimis- ja rüüstamistaktika halastamatuks ja mitte midagi säästvaks hävitamiseks. Korduvalt toonitavad hitlerliku väejuhatuse käskkirjad, et taganevatel väeosadel tuleb seljataha jätta lahjuse ja kõrve tsoonid. Ning mõtlemisest võõrutatud fashistlikud sõdimisrobotid täidavad seda käsku, seda tõendavad imekalt kõik Punaarmee poolt tagasivõidetud laastatud maa-alad.

Läbikukkunud fashistlike maadevallutajate siht oli selle süstemaatilise hävitustööga meie maa muuta kõrveks, kus ei ole enam võimalik elu tekkimine. Ent nad eksisid ka selles arvustuses. Kui suur ja ulatuslik ka ei oleks hitlerlaste hävitustöö nõukogude maa-aladel, mida Punaarmee puhastab neetud okupantidest, igal vaenlasest vabastatud nõukogude maalilil kerib visade ja oma maad tuliselt armastavate nõukogude inimeste töö ja hooletulemusel kohe uus ja loov elu. Vaenlane tahtis suruda põrmu Stalingradi, aga juba saadavad selle sangarliku linna töölisel oma taastatud tehastest uusi ja remonteeritud tanke rindele.

Juba annavad metalli Krivoi Rogi kõrgahjud, veereb ronge Donbassi sõega. Asja fashistlikust ikkest vabanenud Ukraina pind annab juba vilja nõukogude inimeste salvedesse.

Möödunud aasta 21. augustil NSV Liidu Rahvakomissaride Nõukogu ja UK(b)P Keskkomitee andsid välja määruse „Saksa okupatsioonist vabastatud piirkondade majanduse taastamise kohta.“ See määrus pani plaanikindla aluse kohesele ülesehitustööle kõikides vabastatud piirkondades. Määrus nägi selleks ette laialtlevitatud

abinõusid alates idapoolseisest rajoonidesse evakueeritud karja taastamisest kolhoosidele, kolhooside ja sovhooside abistamisest seemnega, masintractorjaamade ja masintractoritöökodade taastamisega kuni otsese abini kolhoosnike, töötajate ja teenistujate elumute restaureerimisel ja uute elumute ehitamisel ja punaarmee laste ning Isamaasõja partisanide lastele, samuti saksa okupantide käe läbi hukkunud vanemate lastele abi, toetuse ja kasvatus- ning üllalpidamisvõimade soetamisel.

Nüüd on selle määruse täitmiseks NSV Liidu Rahvakomissaride Nõukogu juurde loodud Komitee poolt avaldatud andmed selle määruse alusel toimunud ülesehitustöö kohta esimese poolaasta jooksul.

Määruse kohaselt tuli 1. jaanuariks 1944. a. vabastatud rajoonidesse tuua tagasi 591.526 karilooma, selleks tähtsajaks anti kariloomi vabastatud rajoonidele tagasi aga 630.830. Lisaks sellele anti vabastatud rajoonidele organiseeritud riikliku kokkuostu teel tagalast veel 250.613 karilooma ja sõjategevusest puutumata jäänud rajoonidest vabatahtlike annetuste teel 178.758 karilooma. Kevadkülviks anti vabastatud rajoonidele 120.000 tonni seemet. Mahajäetud karjalautade ja talide ülesehitamiseks anti tasuta metsamaterjali 1.610.000 kantimeetrit. Uute kaardrite väljaõpetamiseks karja eest hoolitsemise alal töötab 71 eri kooli 8402 õpilasega. Vabastatud rajoonides on taastatud ja uuesti üles ehitatud 326.461 elumaja. On ehitatud 25 uut ehitusmaterjalide kaitist.

Need on ainult esimese poole aasta töö tulemused. Veel ei ole kadunud püssirohusuits meie maa kohalt, sageli kostub ennasalga ülesehitustöö tegijaini veel selgesti suurtükide mürin. Aga juba tärkab vabastatud maadel uus elu, loov töö. Sellele aitab kogu oma jõu ja energiaga kaasa kogu nõukogude rahvas. Väga määrava tähtsusega fakt näiteks ka üllalõetletud saavutuste juures on see, et vabastatud rajoonide ülesehitustööle on osutanud otsest abi venasvabariigid ja oblastid, mis jäid sõjast puutumata.

Ei ole mingit kahtlust, et kangelaslik nõukogude rahvas oma maa ülesehitamisel ei säästa mingit vaeva ja Punaarmee hiilgavatele võitudele vääriliselt viib ellu oma geniaalse juhi ning õpetaja suure üleskute — taastada ja üles ehitada meie maa majanduselu lähema paari aasta jooksul.

On kätte jõudnud ajaloolised päevad, mil kangelaslik Punaarmee on alustanud Nõukogude Eesti vabastamist fashistlikust orjusest. Kolm pikka okupatsioonistaastat on jätnud ka meie sünnimaale valusad haavad. Narva kogemused näitavad, et saksa raudrüütlite otsesid järglasi esindavad fashistlikud okupandid ei kavatse säästa seda maad, mille väike rahvas aastasadu on kannud hinges sakslaste vihkamist. Ent see ei kohuta eesti rahvast. Eesti rahvas tunneb, et tema vabanemise tund on saabunud. Kui suuri ohvreid ka ei nõuaks praegune silmapilk, eestlaste piirist armastus oma nõukogude kodumaa vastu, meie rahva hoolsus ja töökus, ühes kõigi nõukogude rahvaste vennaliku abiga kindlustab kohesele ülesehitustööle kõikides vabastatud piirkondades. Määrus nägi selleks ette laialtlevitatud

Töölaul

Maa kutsub meid andmata rahu —
tuhk, tukid ja sillata veed.
Siin rahu ja kaeva ja tahu,
too talad ja tasanda teed!

Ei varemeil vajata leina,
vaid jõudu ja armastust tööks,
mis kivid ja palgid tooks seinä,
laed kataks ja katused lõöks.

Ei nüüd oma tööst meie vdsi,
vaid ndeme täit vilja ja õit.
Töö liitku me mõtteid ja käsi
niisama kui võitlus ja võit.

MART RAUD

Üleliiduline Lennuväepäev

NSV Liidu Rahvakomissaride Nõukogu otsustas Üleliidulise Lennuväepäeva käesoleval aastal üle viia reedelt 18. augustilt pühapäevale 20. augustile.

Nõukogude rahvad tähistavad käesoleval aastal lennuväepäeva Punaarmee järjest hiilgavamate võitude tähe all. Hitlerlik Saksamaa on sõjalise ja poliitilise kriisi pihvide vahel, ta seisab katastroofi eel.

Nõukogude Liidu lennuvägi Punaarmee võimsama relvaliigina etendab purustavate hoopide andmisel hitlerlikule sõjamasinale tähtsat osa. Just käesolev sõda tõendab selle väite õigsust: „Kes on tugev õhus, see on tugev kõikjal.“

Seepärast oli meie strateegia peaülesandeks võita ülevõim õhus. Meie lennuvägi võitles peaaegu üksinda üle kahe aasta saksa fashistliku lennuväe vastu, mis oli tugevdatud soome, ungari, rumee-ria ja itaalia lennuväe jõududega. Saksamaal olevast kuuest lennufliitist tegutseb juba sõja algusest kuni käesoleva ajani Nõukogude-Saksa rindel 4 floti. Sakslased tõid oma õhujõud läänest meie rindele.

Võitlus on ränk ja pingeline. Kuid meie lennuvägi tuli välja sellest võitlusest võitjana. Tänapäev on nõukogude õhujõudude käes täielik ülekaal õhus.

Sõja kolme aasta kestel on kastelel

hitlerlik lennuvägi kaotanud 60.000 lennukit, neist on vähemalt 80 protsenti alla tulistatud õhulahingutes meie lennukite poolt. Samal ajal on vaenlane lennuväe isikulisest koosseisust kaotanud 120.000 meest.

Sõda on astunud lõppfaasi, kuid ta pole veel lõppenud, vaenlane paneb veel meeletult vastu. Et saavutada lõplik võit, on tarvis kolmekordistada kümnekordistada meie pingutusi rindel ja tagalas.

Üleliidulisel Lennuväepäeval töötab kogu nõukogude rahvas suurendada oma abi armastatud sta-halnikule lennuväele!

Au ja kuulsus stalinlikele Kot-

Punaarmee edasitung Lõuna-Eestis

16. ja 17. augustil jätkasid meie väed Petserist põhja, loode ja lääne suunas pealetungi ja vallutasid üle 220 asula, nende hulgas suuremad asulad: Parma, Rahumäe, Kirmsi, Pääsna, Sohara, Partsi, Alaküla, Põlva, Memasküla, Erastvere, Sulbi, Võõpsu, Räpina, Kauksi, Himmaste, Kanepi, Kaika, ja Krabi ning Veriora, Ruusa, Põlva ja Kiidjärve raudteejaama.

★ ★ ★

Shiauliaist loode, lääne ja edela suunas pidasid meie väed ägedaid lahinguid vaenlase pealetungile asunud suurte jalaväe- ja tankijõududega. Võitlustes tekitasid meie väed vaenlasele suuri kaotusi elavjõus ja tehnikas.

Mariampolist loode pool vallutasid meie väed lahingutega üle 30 asula ja jõudsid välja Ida-

Preiļi piirile Sheshupa jõel. Pragast (Varssavi lähedal) ida pool pidasid meie väed lahinguid ja löid tagasi vaenlase suurte jalaväe- ja tankijõudude rünnakuid. Pärast ägedaid lahinguid lahkusid meie väed Ossuvist.

1. Ukraina rinde väed teostasid Visla jõe lääne kaldal laialtlevitatud läbimurde vaenlase rindeselase lennukit.

ja vallutasid tormijooksuga Sandomiri linna — tähtsa vaenlase kaitsepunkti. Meie kodumaa pealinna Moskva saluteeris vapratele võiduvägedele 20 suurtükiväe gupauguga.

15. ja 16. augustil vigastasid ja hävitasid meie väed 318 saksa tanki. Ohulahinguis ja õhutõrjekahurväe tulega tulistati alla 129 vaen-

Sakslaste suured kaotused Lõuna-Eestis

Lõuna-Eestis areneb meie vägede pealetung piki Petseri—Valga ja Petseri—Tartu raudteed. Petserist põhja pool jagasid meie väed vaenlasele hoope metsamaastikul ja liikusid edasi üle 10 kilomeetri. Nõukogude väed pidid siin ületama rohkesti looduslikke tõkkeid, miinivälju ning tankitõkkeid. Sakslased sooritasid sagedasi vasturünnakuid ja panevad igal soodsal kaitseliinil ägedalt vastu. Meie N väeosa hävitas üle 600 hitlerlaste ja sai saagiks 8 suurtükki, 13 miinipildujat, 26 kuulipildujat ja 3 laskemoonaladu. Ära kasutades sõid ja arvukaid jõeski osutavad sakslased Petserist loode suunas tugevat vastupanu. Kuid nõukogu-

de väed paiskasid sakslased välja paljudest asulatest ja vallutasid sakslaste kaitseõlme Põlva. Vaenlane kandis suuri kaotusi. Ainult jõe ühe asula piirkonnas leiti 260 hitlerlaste laipa.

Petserist põhja suunas ületasid meie piki Pihkva järve kallast edasitungivad väed Võhandu jõe ja vallutasid tormijooksuga Võõpsu ja Räpina. Ka siin osutab vaenlane ägedat vastupanu. Poole päeva kestel asus ta kaheteistkümnel korral vasturünnakule. Paisates sakslased tagasi hävitasid nõukogude väed enam kui pataljoni vaenlase jalaväge. Saadi saagiks 6 suurtükki, 9 miinipildujat, 36 kuulipildujat, 2 laskemoona-, 1 sõja-

ja 5 toiduainete ladu. Petserist lääne suunas paikas vaenlane lahingusse värskeid jalaväejõude, kuid needki ei suutnud meie pealetungi peatada ning meie väed vallutasid mitu asulat. Nõukogude lendurid hävitasid saksa lennukil 4 lennukit. Ohulahinguis ja õhutõrjekahurväe tulega tulistati alla 26 saksa lennukit.

14. augustil jõudsid Võrru kohalikud nõukogude võimu esindajad ja asusid oma ülesannete täitmisele. Võru linna 2 kvartaliin on saanud vaenlase pommitamise tagajärjel vähemal määral kannata-da, umbes 20 protsenti ehitustest on purustatud.

Eesti rahva aktiivne võitlus saksa okupantide vastu

Suur plahvatus Tallinna sadamas

Täites hullumeelse Hitleri käsku, mõtlevad Eestis ja Lätis kotti aetud saksa väed veel oma mõraste positsioonide kaitsmisele, sunnivad kohalikke elanikke kiiruga kindlustustöödele ja veavad kokku igasugust sõjalist varustust. Kuid neis katsetes ja püüetes sundida elanikke tööle oma täieliku kokkuvarisemise ajutiseks edasilükkamiseks pörkavad saksa väed kõikjal kokku elanike aktiivse vastupanuga.

Nii teatab rootsi ajaleht „Stokholms Tidningen“, et augusti algul leidis Tallinna sadamas aset plahvatus miinide ja lõhkeainetega laetud saksa laeval. Plahvatusel hukkus kogu laeva meeskond ja kõik sel hetkel laeval olnud inimesed — saksa ametivõimud, politseinikud jne., kokku üle 150 inimese. Plahvatus tagajärjel toimusid sadamas suured purustused. Purustatud on plahvatuskohast üle paarisaja meetri eemal asuv tollimaja ja politseijaoskonna hoone. Sakslased teatasid ametlikult, et plahvatus on diversiooniakti tagajärg ning ühenduses sellega lasksid maha kõik Tallinnas olnud nõukogude sõjavangid.

Kuid verise terroriga ei suuda surmavalt haavatud metslane päästa end peatsest hukkamisest. Iga uus hitlerlike roimarite veretöö meie rahva kallal annab eesti rahva vihasele võitlusele vaenlase vastu vaid hoogu juurde.

Nõukogude inimeste ennastsalgava tööga tõuseb meie maa taas võimsana ja tugevana

Suur eeskuju

Ole kahe aasta oli Leningrad otseselt rindelinn. Saksa fashistlikud röövvalutajad tulistasid linna raskesuurtükkidest. Nad olid kindlad, et kui linn ei alistu, siis ta sureb. Kuid selle kangelaslinna kaitsjad ei mõelnud suremisele, vaid tulevikule. Kõige raskemal päevil mõtlesid nad sellele, millise ehitatakse Leningrad uuesti üles.

Eelkõige hoidsid leningradlased oma kodulinna tööstust — Leningradi uhkust. „Kui meie laseme kõiku oma vabrikud, siis kiirendame sellega oma võitu,” ütlesid leningradlased.

Juba 1943. aastal, saksa blokaadi tingimustes, taastati palju tööstustettevõtteid. Sõjatööstuse toodang Leningradis tõusis 1942. aastaga võrreldes 84 protsendi võrra.

Blokaadirõnga läbimurdmise järel organiseerus kogu Leningradi võimeline elanikkond oma kodulinna taasehitamiseks. Lühikese aja jooksul on linna taasehitamistöö kujunenud üheks võimsamaks ja laialtlevituks üldrahvalikuks ettevõtteks, suureks sotsialistliku töö eeskujuks. Tänapäeval teeb iga leningradlane linna taasehitamiseks vähemalt 30 vabatahtlikku töötundi kuus.

Hiilgavaks peatükiks linna taasehitamisel oli Kirovi nimelise hiigelsuure kaevanduse kaevandamine. Sellest endisest Putilovi tehasest tulid Oktoobrirevolutsiooni põhikadrid. Vanad töölised, kellest paljud on töötanud koos Leniniga, tulid nüüd tagasi oma tehase juurde.

„Lenin õpetas meid olema oma tehase peremehed, meie kohus on nüüd üles ehitada tehas oma kodumaa võimsuse tugevdamiseks,” ütlesid vanad kirovlast. Kahe kuu jooksul töötas siin ligi 11.000 inimest. Ehitati üles tehase purustatud korpused ja maikuus andis tehas juba 5 miljoni rubla eest toodangut üle plaani.

Eesrindlikku osa näitab Leningradi ülesehitustööd noorsugu. Sajad tuhanded poisid ja tüdrukud, kellest enamik kannab rinnal me-

dalit „Leningradi kaitse eest”, on Leningradi ülesehitustöö peakaadriteks. Need, oma kodulinna noored peremehed, näitasid, et on vaid üks võimalik tee: „Leningradlane, kui sa armastad oma kodulinna ja vihkad sakslast, siis näita seda oma innuka osavõetuga linna ülesehitustööst!” Noored leningradlased võtsid endale kohustuseks õhutada oma eeskujuga, et iga leningradlane õpiks oma hariliku töö kõrval veel teise eriala — õpiks ehitusmeistriks.

„Meie leningradlased kõrvaldame mitte ainult sõja purustused, vaid ehitame üles täiesti uue Leningradi, sellise linna, mis kujuneb kogu maailmas ainulaadseks,” ütlevad noored.

OLKNO linnakomitee juunikuu tööde kokkuvõtete järgi on noored selle ühe kuu jooksul üles ehitanud 5 vabrikuhoonet, korrastanud 1 pargi, 13 spordiväljakut, 2 staadioni ja 526 elukorterit, korjanud uuteks ehitusteks 1.500.000 telliskivi jne. Noored on töötanud kokku 900.000 töötundi.

Leningrad ise organiseerib oma elanikke taastama linna sõjahaavu. Izhora tehase ülesehitamistööst võttis osa terve rajoon. Kommunistlikud noored, kes olid kuni viimase hetkeni töötanud selles vabrikus, rääkisid, milline hiigelsuure see oli enne sõda. Nad viisid leningradlasi selle suurtööstuse varemte juure ja näitasid kohta, kus oli surnud tööstuse direktor, telefonitoru käes. Nad näitasid müüriavausi, kirs võitlejad olid elanud ja kaitsnud ennastalgavalt seda tükikest Leningradi maad. Siia ei jäänud mitte tervet rauatükki. Kogu linnaosa rahvas asus tööle. Kaevati välja tööpingid, remonditi ja seati kokku masinad, ehitati uued hooned. Juunikuus lasti kõiku selle tehase esimene uuesti ülesehitatud martinahi.

Seitsme kuu jooksul, mis on möödunud Leningradi lõplikust vabastamisest saksa blokaadist on selles kangelaslinnas tehtud määratu töö. Uuesti tõuseb Leningrad

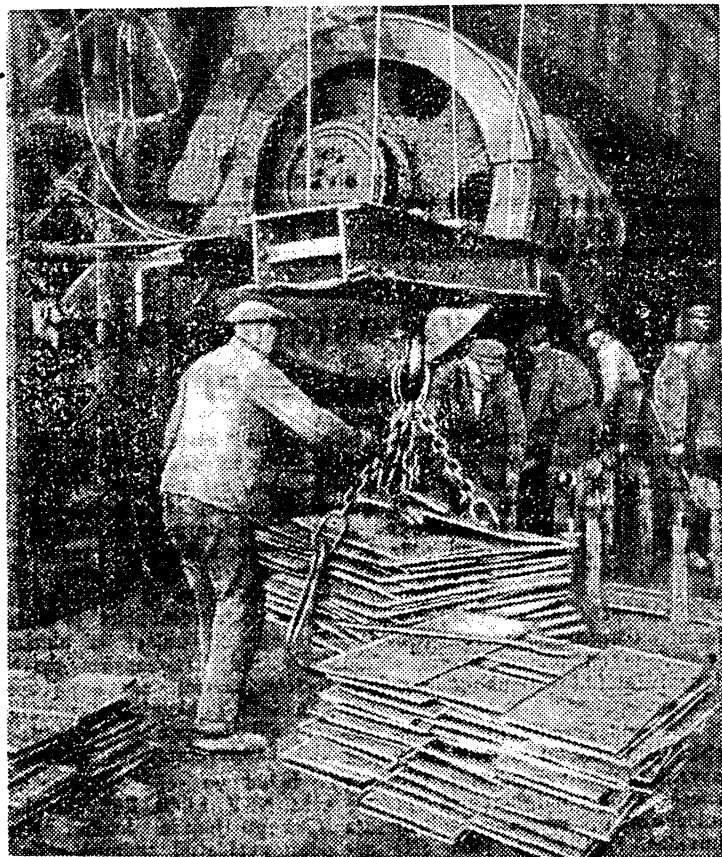
meie riigi esimeste linnade hulka. Jälle varustab Leningrad kogu suurt kodumaad elektriturbidega, generaatoritega, suruõhukateldega, tankidega, lennukitega, hinnaliste täpsusaparaatidega jne. Need suured saavutused on suureks eeskujuks kogu Nõukogudemaale. Nad innustavad ja juhatavad kogu meie rahvast järjest tugevdama sotsialistliku töö võite. Sel aastal on kümned delegatsioonid käinud Stalingradist, Harkovist, Kiievis ja mujalt Leningradis, et õppida, kuidas üles ehitada oma kodulinna.

Sel aastal avatakse Leningradis 4 ehitustöö ülikooli. Sinna astuvad 8000 noort, kes mõne aasta pärast, siis kui Nõukogudemaal elab üldrahvaliku ülesehitustöö võitlust, asuvad selle võitluse komandörideks. Leningradis on üles seatud sajad autahvildid, kus võime näha tuhandeid ülesehitustöö esimeste kangelaste nimesid.

Leningradi kaitse kangelase ja ülesehitustöö eesrindlase kommunistliku noore J. Reissi sõnad Leningradi ülelinalisel ülesehitajate-stahhaanovlaste koosolekul väljendavad kujukalt, milles seisab Leningradi suur eeskuju: „See, mis toimub praegu, on vaid algus. Siit varemalt, mis on niisutatud nõukogude võitlejate verega, kõneleb nõukogude inimeste armastus oma maa vastu, mida ei saanud matta oma terase alla saksa metslased. Selles on Nõukogudemaal võimsus. Selles on nõukogude inimeste tahe, kes on ise oma tuleviku peremehed.”

Möödub veel veidi aega ja eesti rahvas alustab seda sama tööd. Meil on palju õppida Leningradilt ja leningradlastelt. Need eestlased, kellel on au osa võtta Leningradi ülesehitustööst, on meie sünnimaa ülesehitustöö pioneerid. Kangelasliku Leningradi suurt eeskujut jälgides suudame ka meie kiiresti parandada vaenlase poolt meie kodumaale löödud sõjahaavad ja ehitada uuesti üles õnneliku Nõukogude Eesti.

H. Toomsalu.

Dnepropetrovski tööstushoovlastes on taas alanud töö

Purustatud hiiglane tõuseb uuesti

Saksa fashistlikud röövvalutajad, lahingutes ajavahemikul septembrist 1942 kuni veebruarini 1943, purustasid Stalingradi täielikult. Tuha- ja kivihiiglane tähistasid endiste imekauniste ehituste asukohti. Sõetukid, tsementpangad ja vormitult ülesulanud metallkamaad olid kõik, mis järele olid jäänud kuulsast Stalingradi traktortehasest, metallitehasest „Punane Oktoober” ja linna teistest vabrikutehastest. Endise õitsva linna rusud katsid kümnete kilomeetrite pikkuselt Volga kallast.

Kohe pärast sakslaste sissepiiratud grupeeringu hävitamist asusid linnas tööle remondi- ja ehitustööbrigadid eesrindlike parteilaste juhtimisel. Töötingimused olid viletsad. Inimesed, kes töötasid 14–16 tundi külmas talveõhus, pidid puhkeaja mööda saatma kas mõnes imekombel püstitatud majanurgas või paremal juhusel enam-vähem säilinud keldriurkas. Linnas polnud ühtegi kasutamiskõlblikku korterit, polnud vett, kõnelemata elektrit ja gaasi. Määratud raskustega võitlesid ehitajad, võitlesid brigadiirid, võitles linna parteiorganisatsioon. Kuid vaatamata kõigile raskustele, suutsid töötajad ja nende juhid toime tulla neile pandud ülesannetega. Kui

tööde kõiku kippus raskendama noorte ehitajate vähene tööeas, siis linna parteiorganisatsiooni initsiatiivil organiseeriti vastavad kursused, kus noored võisid omandada tööoskust või seda täiendada. Sellised kursused lõpetanud noored töölised täitsid oma töönorme ja ka tunduvalt ületasid neid.

Praegu on elanike hulgas laialdaselt levinud tšerkassovlaste liikumine. Liikumine sai alguse Stalingradi elaniku-medalikandja Tšerkassova eeskujust, kes esines ülesehitustöö rasketel alguspäevadel üleskutsega, et iga stalingradlane pühendaks oma tööpäeva kõrval 2–3 tundi linna taastamisele.

Purustatud hiiglane tõuseb uuesti. Aasta võitlustega tööriindel on selles kangelaslinnas taastatud ja juurde ehitatud 11.000 elumaja. Töötavad lastekodud-sõimed, kinoteatrid, saunad, sööklad jne. Kodumaa saab jällegi „Punase Oktoobri” tehaseks kõigekvaliteediliselt metalli. Põldudel ja teedel hakkavad peatselt liikuma kuulsast Stalingradi traktortehasest 1944. aastal väljalastud traktorid. Paljud Stalingradi tehased saavad juba rindele vaenlasele surmatoovast toodangut pealkirjaga: „Stalingradi vastus.”

B. PALTS.

Aasta taastamistööd Orjolis

Augustikuu algul möödus aasta Orjoli vabastamisest saksa fashistlikest vallutajast.

Hitlerlased jätsid Orjolist vaid varemed ja rusuhunnikud. Linna tagasi pöördunud elanikel oli raske ära tunda oma kodukohta. Lapsepõlvest tuttavad tänavad tundusid hoopis võõraste: nukralt püsti seisvad üksikud korstnad, purunenud seinte killud ja tühjad sünged aknaavaused vaatasid vastu kõikjalt, kuhu ulatas silm.

...August 1944. On möödunud kaksteist pingerikast rasket kuud täis ennastsalgavat tööd. Haavatud, purustatud Orjol on tõusnud varemetest ja tuhast.

Puhtaks pühitud tänavad, korraldult valgeks lubjatud taasehitatud majad ja jõest üleviivad uued sillad lõhnavad veel värskelt saetud puidu järgi. Piki tänavaid on istutatud tuhandeid noori puid ja pöösaid.

Ei olnud sugugi kerge saavuta-

da kõike seda. Võib tuua palju näiteid töösangarusest ja sellest, kuidas koduperenaised said müürisepa ja krohvijad; sellest, kuidas töölised ehitasid uuesti üles vabrikuid, korrastasid ise oma töökohati ja hakkasid siis andma toodangut rindele; sellest, kuidas kooliõpetajad, arstid ja tehnikud muretsesid kohapeal telliskive, puumaterjali ja sisseseadid ning püstitasid omal jõul endiste varemete kohale koole, haiglaid, kaitisi.

Orjoli raudteelaste algatusel võttis linnas laialdaselt maad patriootiline liikumine: Orjoli iga elanik võttis endale kohustuseks anda Oktoobrirevolutsiooni 27-ndaks aastapäevaks tööst vabal ajal 150 töötundi linna taastamiseks. Orjoli elanike deviisiks on saanud järgmised sõnad: „Kui sa armastad linna, siis ehitä ta üles oma kätega.” Linna parteiorganisatsioon juhib oskuslikult seda liikumist, mis iga päevaga võtab üha laiemat ala-

tuse. 895 vabatahtlike ehitusbrigadi on linna taastamisel tööst vabal ajal ainult viimase kolme kuu jooksul töötanud 800.000 tundi.

Taastamistöö tulemusena töötavad linnas juba pagaritöökodad, elektrijaamad, 3 sauna, 28 lasteada, 6 haiglat, 53 sööklat, raadio-sõlm ja trükikoda. Linna kahel tähtsamal teel on taastatud trammiinid, vagunid on remonteeritud; on ehitatud ja parandatud seitse silda. Taastatakse ka linna elumute fondi. Ühe aasta jooksul on ehitatud ja taastatud 30.000 ruutmeetrit elamispinda. Veevärk töötab kogu linna ennesõjajaege võimsusega.

On ellu ärkamas tööstus. Orjolis on juba kõiku lastud 37 erisugust tööstustettevõtet, mis on andnud rindele toodangut kümnete miljonite rublade eest. Tööriistad, materjal ja tööpingid valmistati kohapeal.

Samuti ärkab Orjoli kultuuriline elu. Juba töötavad kaks taastatud kino, oblasti draamateater, sidetöölise klubi, muusikakool, nukuteater, mitu muuseumi, 14 kooli ja 5 raamatukogu.

Isaliku hoolega ümbritsetakse surmasaanud kodumaakaitsete lapsi. Nende jaoks on loodud 3 sööklat, 2 eri-ametikooli, 3 lastekodu ja 3 vabriku-tehasekooli.

Palju on juba tehtud Orjoli taastamiseks, vähemalt niisama palju seisab aga veel ees. Ei ole kerge parandada neid sügavaid haavu, mida hitlerlased löid linnale. Taastamistöö raskused ei kohuta aga Orjoli elanikke. Nad andsid sõna — taastada linn uuele elule ja teha ta endisest veelgi kaunimaks. Ei ole kaheldust, et nad täidavad antud lubaduse, sest see on endastmõistetav nõukogude inimestele.

V. KOMM.

Leningradi töötajad vabatahtlikel ühistöödel linna taastamiseks

Narva linna ja Virumaa vabastatud valdade taastamise eeltööde kava

Narva linna kiireima taastamise kindlustamiseks Eesti NSV Rahvakomissariade Nõukogu andis neil päevil korralduse Narva linna ja Virumaa vabastatud valdade taastamise eeltööde kohta.

Selle korralduse kohaselt Narva linna ja Narva-Jõesuu täitevkomitee operatiivgrupp peab 25. augusti lõpule viima täitevkomitee aparaadi komplekteerimise ja sisse seadma korrapärase asjaajamise. 10. septembriks peab asuma tööle Viru maakonna täitevkomitee. Narva linna täitevkomiteel tuleb esmajärjekorras läbi viia linna piirides asuvate linnaasutuste ja äraolevate eraisikute varanduse arvele- ja hoolduselevõtmise, teha kindlaks fashistide poolt Narva linnas teostatud röövid ja hinnata sõjakahjud.

Et arendada Narva taastamistööd aigusest peale kindla plaani alusel, selleks töötab välja Eesti NSV Riiklik Plaanikomisjon juba kõige lähemal ajal Narva linna planeerimise alused. Riikliku Plaanikomisjoni poolt saadud materjalide alusel Arhitektuuri Peavalitsus töötab välja 1. jaanuariks 1945. a. Narva linna arhitektuurlise plaani.

Ehitustööd algavad enamvähem terveksjäänud ehituste korrastamiseks ja parandamiseks aga kohe. On juba remonditud elamutebaas sõjaväe ja kohalolevate asutuste vajadusteks. Kõigil asutustel tuleb remondida neile kasutada antud majad oma jõududega. Esialgse ülevaatusel andmeid mahutaksid vähegi remondikõvulisteks jäänud ehitused peale ametiasutuste 7000 elanikku. Nende ehituste kordaseadmiseks kulub 60.000 tööpäeva. Praegu on kujundamisel remontitööde teostamiseks 250-liikmeline ehitustrust, kes asub tööle hiljemalt septembri algul. Ehituse ja Ehitusmaterjalide Rahvakomissariaat töötab välja plaani ehitusmaterjalide — telliste, laudade, katuselõikude ja lubja — tootmiseks kohapeal. Metsamaterjalide ja Puidutööstuse Rahvakomissariaat lasab käiku ühe Narva saeveski, mille

toodang suunatakse lihtmööbli valmistamiseks. Ajutise elektrijaama taastamistööd on juba lõpetatud ja elektrijaam võib varsti rakendada tööle. 15. augustiks töötas Kommunaaalmajanduse Rahvakomissariaat välja Narva linna elektrienergia varustamise kava. 20. augustiks seatakse korda telefoniliin Narva ja Kingisepa vahel. Varsti avatakse Narvas postkontor, 20. augustiks asub tööle raadiosõlm ja 15. septembriks peab olema loodud linna telefonivõrk 100 abonendile.

Kaubanduse Rahvakomissariaadil tuleb aasta viimseks veerandiks organiseerida sööklad ja kaupapunktid 4000 inimese toiduainetega varustamiseks. 15. septembriks organiseeritav kaluriteartell peab andma aasta viimisel veerandil vähemalt 300 tonni kala. Peremehe- ja maa-aladel asutatakse põllumajanduslik abikaitis tärklise, viina ja karjamajandusliku põhisuunaga. Narva luuakse Riikliku Viljasalve osakond.

Põllumajanduslikul alal Viru maakonna täitevkomitee korraldab sõjapiirkonnast evakueeritud talupidajate viljade lõikust ja peksu ning saagi hoolduselevõtmist, enne seda saaki hinnates. Luuakse viljareserv tagasipöörduvate talunike talumajapidamiste varustamiseks. Maakonna täitevkomitee esitab Põllutöö Rahvakomissariaadile plaani sügisest põllutööde ja külviläbiviimise kohta, arvestades majapidamiste evakueerimist ja sõjategevuse piirkonda. Põllutöö Rahvakomissariaat omalt poolt abistab põllutööde läbiviimist agronoomide-brigaadi saamisega täitevkomitee käsutusse.

Töötatakse välja kaubanduslike tegevuse abistamise plaan vabastatud piirkondades. Septembrikuus asuvad Narvas tööle kingsepa-, rätsepa-, puutöö-, sepa- ja juuksuri-habemeajamisartellid.

Transpordi ja liiklemise alal on juba taastatud rida sõidu. Loomisel on maakonna autobaas asukohaga Narvas. Narva asutatakse

se vedela kütteaine baas. Narva ja Narva-Jõesuu vahel seatakse jalule laevavihendus. Jõelaevanduse Rahvakomissariaadis töötatakse välja kava laevaliiklemise korraldamiseks Peipsi järvel ja Emajöel.

Aasta viimseks veerandiks peab Narvas olema organiseeritud 10.000 inimese tervishoidlik teenindamine. Oktoobris peab olema loodud koolivõrk samuti umbes 10.000 elaniku koolialastele lastele õpetuse korraldamiseks. Luuakse veel rahvamajade võrk samale arvule elanikele kasutamiseks ja lastekodu ning vastuvõtupunktid vanemateta ja kodutute laste mahutamiseks.

On alustatud eeltöödega trükitöö taastamiseks Narvas. 20. augustil asub tööle Riigipanga Vabariiklik Kontor Narvas. 1. septembriks peab valmima dokumentaalfilm „Fashistide hävitustöö Narvas“. Samaks ajaks korraldatakse regulaarne kinofilmide demonstree-rimine linnas.

1. septembriks koostab Rahanduse Rahvakomissariaat Narva linna ja Viru maakonna taastamistööde kuldude aruande ning 15. septembriks Narva linna taastamistööde eelarve aasta viimse veerandi peale.

Raskeimaks probleemiks Narva taastamisel töötab kujuneda inimeste puudus. Fashistlikud okupandid oma taganemise eel ajasid linna elanikest tühjaks. Taastamistööde alustamiseks kutsutakse nüüd Narva Nõukogude Liidu tagalasest evakueeritud inimesi ja vabu töökäsi Viru maakonnast. Nõukogude Liidu tagalasest evakueeritud tagasipöördumist kodumaale organiseerivad meie valitsuse volinikud. Esialgu ei kutsuta välja lastega inimesi, kuna vabastatud aladel laste toitlustamine on raske. Narvas pole praegu näiteks ühtegi lehma ega kana. Narva linna täitevkomitee teeb eeltöid vähemalt 3500—4000 inimese vastuvõtmiseks ja nende eluoluliste nõuete korraldamiseks aasta viimse veerandi jooksul. Nende inimestega algab Narva taastamistöö.

Narva raekojaplats

P. Reeveere joonis

TAASTOUSVAS NARVAS

Mõni päev pärast Narva vabastamist pealetungivatele väeosadele järgnedes saabusid sinna nõukogude inimesed. Kreenholmi vabrikute hoovis ronisid nad telliskivihunnikuil, mis olid tekkinud plahvatuste ja mürsutabamuste tagajärjel. Aeg-ajalt tegid need inimesed oma taskuraamatutesse märkusi pärast sakslaste taganemist terveksjäänud sisseeadete arvu kohta ja eelseisvate tööde kohta Narva uuesti eluleäratamiseks.

EK(b)P Narva linnakomitee ja linna täitevkomitee on tööle asunud ühes vähe vigastatud majas. Selle maja juurde suunduvad telefonitraadid purustatud linna kõigist osadest. Siin on algava taastamistöö-keskus.

„Narva vabastamisest on möödunud kaks nädalat“, räägib linnakomitee sekretär Treiberg. „Esimesil päevil näis vahel tõesti arusaamatuna, millest tuleb siin alata, mis peale hakata purustatud kividest ja põlenud palkidest. Kuid nüüd oleme juba üle saanud nendest esimestest raskest minutitest. Nüüd käib töö täie hooga ning võime uhkusega ütelda, et on juba märgata mõningaid saavutusi, et oleme juba koostanud eelseisvate edasilükkamatute tööde konkreetse plaani.“ Taastamistööde läbiviimise esimestest päevadest peale asusid nõukogude inimesed selgitama linna jäänud tehniliste seadeldiste hulka ning kindlaks määrama säilinud majade seisukorda ning vajaliku remondi võimalusi. On selgunud, et Narva linnas 60 maja ja vajab kerget remonti ja ligi 200 maja keskmist remonti.

Eesti Rahvusliku Korpuse saapöörde kaasabiga on käiku lastud linna leivatehas, mille neljas ahjus võib juba leiba küpsetada. Saapöörde abiga remonteeriti Kreen-

hoimi jahuveski turbiin, mis hakkab linnale andma elektrienergiat ja varustama elektriga linna veevärki. Jahuveski sisseade on juba taastatud ning rakendatakse lähemal ajal tööle.

Sakslased ei jõudnud välja vedada Kreenholmi manufaktuuri kõiki sisseeadeid. Vabrikute hoovis leiti sissepakitud tööpinke. Sm. Treiberg arvab, et õnnestub peagu täielikult taastada Joala keltamistavabrikut, mis nõuab aga küllaltki palju tööd.

Linn on varustatud kõigi hädavajalike toiduainetega: jahuga, kruupidega, rasvaainetega ja mitmesuguste konservidega. Varsti asuvad tööle kalapüügibrigaadid, kes hakkavad varustama linna ja selle ümbrust värsket kalaga.

Raekojaplats. Veel nähti aega tagasi oli raske uskuda, et kuidagi võiks elustada seda purustatud ja rüüstatud väljakut. Kuid elu hakkab tagasi tulema siia. Selle tagasihoidlikuks tundemärgiks on teed, mis on rajatud telliskivihunnikute, lõhutud kivide hunnikute ja rullitõmbunud plekitükkide vahele.

Narvalaste armsaim jalutuskoht — Koidula puistee — on täis kaevikuid. Pingid on lõhutud. Pimeas on sakslased maha võtnud osa puid enestele blindaažide ehitamiseks. Nüüd on alanud sealgi korrastustööd ja puisteede leeradadel liiguvad puhkehkedel vabastatud Narva ülesehitajad.

Mööda lõhutud tänavaid liiguvad tankid, soomusautod, suurtükkid. Nad siirduvad Tallinna maanteele. Ja siin, linna töölismajade taga algavad põllud. Kuldsed rukihakid on tõenduseks, et vabastatud Narvataguste rajoonide evakueeritud on tagasi pöördunud oma kodukohtadesse ja koristavad vilja vaenlasest vabastatud põldudel.

A. SLUTSK

Nii võideldi Narva vabastamisel

Narva lahingud on seljataga. Narvas käib juba täie hooga ülesehitustöö. Ikka sügavamale ja sügavamale Eesti NSV sisemaale tungib rinne.

Narva vabastamislahingud olid kujukaks näiteks sellest, kuidas võitlus sünnimaa vabastamise eest kujuneb võitlejatele võrdlematuks jõuandjaks ja vapruselise ja kangelastegudele tiivustajaks.

Seda võis märgata juba positsioonidele asumisel. Imeteldava kiiruse ja osavusega valmisid positsioonid. Viie minutiga oli valmis leitnant Kõomäe laskekooskond. Punaväelane Undam oli terve eelmise päeva vahel postil ja tal oli õigus öösel puhata. Ta tuli aga tööle vabatahtlikult, üteldes: „Sellest tööst ei suuda ma loobuda!“ Et võitluses vähimatki heli töö juures, mähi saad ja kirved riietesse. Töötati väsimust tundmata.

Lahinguis meeste ennastalgevus ja vaprus aina kasvas.

Ilmnes meie suurtükkide ja miinipildujate tule täpsus ja võimsus. Vanemseersant Kallijõe suurtükimeeskond hävitas juba esimeste laskudega vastase doti ja dzoti. Teise lasuga purustas sihtur nooremseersant Kirsi-puu fashistide teraskupliga doti. Kindlalt ja mehiselt tegutsesid tulejuhtimisel ka seersandid Hapajev ja Beloi. Punaväelase Miku kiirete ja täpsete käskluste edasiandmise järgi purunesid üksikhaaval vaenlase tulepunktid ja vastupanukolled.

Kindlalt ja julgelt rajati teed jõe ületavale jalaväele. Suurtükiväe seersant Truu hävitas neli vastase dzotti ja ühe raskeküülpilduja pesa. Seersant Sahkari tasuarve suurenes samuti nelja vaenlase doti, ühe suurtüki ja 50 meetri traattõkke hävitamisega. Oksteise järel väikisid arvukad vastase tulepesad, kui neid tabasid seersant Kuke suurtüki täpsed

mürsud. Vanemseersant Paulmann hävitas täpse tulega kõik näidatud märgid ja peale nende lõhkus edukalt vastase traattõkkeid ja miinivälju. Seersant Gorjajevi juhitud kaheksast miinist kukkusid neli täpselt vastase transheekäiku, külvates surma põgenevatele fashistidele.

Kõik tulistamisel ettetulevad takistused kõrvaldati kiirelt ja osavasti. Nooremseersant Heering ja seersant Allik parandasid purunenud päästemehhanismi kiiresti ja jätkasid tabavat tulistamist. Sihtur jefreitor Paal aitas miinipilduja parandamisel energiliselt kaasa. Teda ei heidutanud vastase miinikild, mis läbis ta pluusi, vaid ta avas kiire ja täpse tule vastase dzotile. Suurtükiväe vanemseersant Nõu puhastas ise suurtükiluku, kui see läks lõhkevast vastase miinist liirva täis, ja jätkas hävitava tule andmist. Kui vastase miin oli lõhkenud miinipildurite nooremseersant Einbergi ja jefreitor Juhandi positsioonil, kontrollisid nad kiiresti oma relva ja puhastasid miini, ning kõik järgnevad lasud lendasid täpselt vaenlase positsioonidele.

Lahingumõllus haavata saanud võitlejate asemele astusid silmapilkselt uued. Nii asus nooremseersant Kask kohe haavatud sihturi kohale ja meie suurtüki hävitas tal jätkus. Ükski haavatust ei tahtnud lahinguväljalt lahkuda. Vaevast jõuti nende haavata siduda, kui nad pöördusid tagasi võitlusse. Nii jätkas rühma-komandör leitnant Balahhonorov pärast haava sidumist rühma juhtimist. Punaväelane Turva siirdus raskelt haavatuna enne sidumispunkti minekut vaatluspunkti, kus ta avaldas tõsist kahetsust, et peab allüksusest lahkuma. Haavatud nooremseersant Gurkin ütles lahkumisel: „Kahju on lahkuda, seltsimehed. Lööge edasi ja lasuge ka minu eest meenud sakslastele!“ Seersant Olup annus

ambulantsi sidumisele alles paar päeva pärast lahingut, üteldes: „Väike kriimustus, mis ma temaga siia jooksen.“ Tegelikult polnudki haav nii kerge, kuid mees ei tahtnud minna lahinguist haiglasse.

Narva võitlustules ilmnas veel kord selgelt nõukogude rahvaste tihe sõprus. Meie väeosade purustava tulevali all läks rünnakule ka üks vene kaardiväeüksus. Viimase komandörid olid lausa vaimustatud meie meeste tule täpsusest. Iga uus nende poolt näidatud märk hävitati silmapilkselt. Sm. Arno patarei lõigus ületas jõge vanemleitnant Kazarovi allüksus. Suurtükiväe seersant Sahkari hävitas esimese lasuga jalaväeüksuse komandöri näidatud vastase tulepunkti. Vaimustatud komandör tormas Sahkari juurde ja suudeides teda ütles: „Te kõik olete ordenite vääriksed!“ Ja tõsi, patarei tuli oli sedavõrd täpne, et allüksus kaotas jõe ületamisel ainult ühe mehe.

Lahingu ajal võeti vangi grupp eesti ss-lasi. Neid saatsid tagalasest kaks venelast ja üks kazahh. Kohates teel ühte meie allüksust, ütles vange saattev kazahh vangidele vene keeles: „Vaadake, need on ehtsad eestlased-sõjamehed. Aga mis olete väärt teie?“ Seejuures käsutas ta vangid maanteelt kõrvale, et teed anda meie allüksusele.

Meie rahvusväeosa võitlejad, seersandid ja ohvitserid täitsid neile Narva vabastamise operatsioonide käigus usaldatud ülesanded aega ja said suurima tunnustuse — Kõrgema Ülemjuhataja Nõukogude Liidu Marssali seltsimees Stalini isikliku tänu osalisteks.

Seltsimehed, edasi lände, et vabastada meie kodumaa fashistlikust saastast lõplikult!

Ed. AVALD

Saksa okupandid on Eesti muutnud surma, nälja ja viletsuse maaks. Kuid nende võimutsemispäevad on loetud. Võidukas Punaarmee vabastab meie kodumaa hitlerlikest okupantidest

Sakslaste metsikused Lõuna-Eesti elanike kallal

„Uus kord“

Inimesed vabastatud Lõuna-Eesti maa-aladelt jutustavad rohkesti lugusid saksa okupantide metsikutest rahulike elanike kallal.

Nõnda jutustavad Linnuse valla Kosõgino küla elanikud A. Ljahov ja N. Avosov:

„Tulles Linnuse valda alustasid sakslased kohe oma metsikusi rahulike elanike kallal. Sakslaste võimu esimestel päevadel Kosõgino külas areteeriti ja saadeti koon-
duslaagrisse 20 inimest. Areteeritud majapidamistele pandi 25 prot-
senti kõrgem maks.“

Sakslased lasksid maha Aleksander Tungusovi, Dimitri Balajevi ja Stepan Tihhomirovi ilma igasuguse kohtu-
ja uurimiseta. Hukatute perekon-
nad visati korteritest välja ja
nende varandus rööviti.

Bodagovo küla elaniku Stepan Novikovi lukustasid gesta-
polased majja, mille nad siis põle-
ma süütasid. Kui lekidest haara-

tud Novikov püüdis aknast välja
hüpata, tulistasid gestapolased ta
automaadist surnuks. Novikovi
perekonda hoidsid gestapolased 8
kuud koonoduslaagris piinade ja
nälja käes.“

Nokshino küla elanik Anna
Zõkova jutustab:

„Kui 1940. aastal Eestis pandi
maksma nõukogude võim, anti
minule 8 hektaari maad.“

Minu õnn aga oli üürige. 1941.
aastal tungisid sakslased alatult
meie kodumaale. Aigasid piinad ja
kannatused.

Punaarmee tulekuga saabusid
meile uuesti rõõmsad päevad, täis
helgeid lootusi. Ma tean, et nõu-
kogude võim annab mulle tagasi
maa, mille sakslased mult ära võt-
sid, ja aitab korraldada mulle ja
mu lastele rahulikku elu.“

„Kui sakslased tulid meie kül-
la, kuulutasid nad, et Saksa
armee toob talurahvale vabaduse.
Tõepoolest hakkasid nad esimes-

test päevadest peale „vabastama“
elanikke tööriistadest ja kõi-
gest „liigsest“. Algas hobuste, veis-
te ja väikeloomade rekvireerimine.
Meilt viisid sakslased ära hobuse.
Mida aga tähendab talupojale ho-
busest jäämine? Tuli viljakorista-
mine, sügiskülv ja teised tööd, siin
ilma hobuseta oled nagu ilma käteta.“

Ma olin 16-aastane, kui saks-
lased hakkasid teostama okupeeri-
tud territooriumi elanike vägivald-
set mobiliseerimist Saksa armees-
se. Jutustab Bodagovo küla elanik
Nikolai Bolshakov. „Ma ei
tahtnud saada oma kodumaa reet-
jaks ja koos mõne seltsimehaga
läksime metsa, kus varjasime en-
did kuni Punaarmee tulekuni ter-
velt 5 kuud.“

Nüüd lähen Punaarmeesse.
Minu soov on saada Punaarmee
Eesti Rahvusliku Korpuse võitle-
jaks. Maksan kätte sakslastele kõi-
gi kannatuste ja viletsuste eest,
mida nad tõid meie rahvale.“

(ETA)

Asjade loogika üteldakse olevat
kõige kangekaelsem ja vastuvaid-
lematum loogika. Selle tõsiasi-
vastu ei saa nähtavasti ka fashis-
tik propaganda, kellele muidu küll
ükski kukerpallitamine ei tundu
liiga kaelamurdev. Kuidas ka
Goebbelsi sulesoperdajate abime-
hed Eestis tõelist olukorda ei vas-
siks, ilmub tihti ka eesti fashisti-
kus ajakirjanduses teateid, mis
ilmekalt kujutavad, millise hä-
da ja viletsuse maaks on saksa
okupandid ja nende närused palga-
sulased teinud meie õitsva Eesti.

Toome siinkohal vaid mõne
seesuguse väljavõtte eesti fashis-
tide ajakirjandusest. Ent need lü-
hikesed teated kõnelevad palju.
Palju rohkem kui nende kerge-
meelsed sünnitajad seda võib-olla
ise sooviksidki.

Nii kirjutab „Maa Sõna“:

„Eesti omavalitsuse juht Mäe
avaldas üleskute kõigile kogudus-
tele kirikukellade ja mälestussam-
made ohverdamise asjus sõjapida-
mise otstarveteks... „Mälestussam-
bad asendame kivist jäljenditega,
kuni meil pärast sõda jälle osutub
võimalikuks asendada neid samas
vormis valatud metalliga.“ ütles
Mäe...“

Sama „Maa Sõna“ teatab:

„Algab loata tubakakasvatajate
kontroll.“ Artiklis pahandatakse,
et eesti põllumees on hakanud
kasvatama pinutagust salaja, sel-
leks et mitte anda seda saksa
sõjaväele. Ahvardatakse, et loa-
ta tubakakasvatajaid karistatakse
vanglaga monopoli karistusõiguse
alusel.

„Põhja Kodu“ avaldas huvitava
fõljetonit, mis kannab pealkirja
„Rammus õhk“:

„Mina olen maalt. Hiljuti tulin
linna, et hakata siin ametimeheks.
Aga nüüd vist pean minema jälle
maale tagasi. Hammaste pärast.
Ei ole teised kohandatud linna
oludele.“

See asi oli nii. Sain tasku värs-
ked tshekid ja poissmees, nagu
ma olen, vajusin oma heleda kõ-
huga söögimajja. Lõunatama.

Ei mõõdunud tundigi, kui ilmus
näitsik, vaatas mulle kaastundlikult
otsa ja klõbistas põlepaelte otsas
rippuvate kääridega.

„Tohoh, hullu.“ kohkusin al-
gul, „nüüd olen sattunud juuksuri
või õmbleja juurde.“ Kuid selgus,
et olen siiski õiges kohas. Kääri-
dega kastreeriti natuke aega mu
tshekkide kallal, ja siis kadus näit-
sik jälle — ainult pooleks tun-
niks. Ning siis oli aurav lõuna
laual.

Pistsin kõigepealt kinni supi.
Seda oli punkti pealt kolm lusika-
täit ja korra veel keelega põhjast
limpsata. Ning siis asusin prae kal-

lale. Igatahes praeks seda nimeta-
ti ja see oli lunastatud lauale 100-
grammise liha, 10-grammise rasva
ning veel mingisuguse kuivtoidu
kuponigi vastu. Praeks oli lamba-
liha, kas nüüd smooritud, kooritud
või proovitud, täpselt ei mäleta.
Igal juhul mingisugused vigurid
sellega olid ära tehtud. Ja mis
puutub maitsele, siis seda ei saa-
nud ma kahjuks kindlaks teha,
sest kui olin kondi välja koorinud,
lipsas ülejäänud praad suhu pistes
hambaauku ja sinna ta jäigi. Proo-
visin algul keelega — ei tulnud
välja. Kahvliga urgitseda ei julge-
nud — linna koht, panevad pahaks.

Istusin veidi aega nõutult, aga
siis kargas hing täis. Et keda siin
rumalaks tehakse? Andsin 100-
grammise tsheki, aga praad ei
kaalunud kõige külmavõetud kar-
tulitega sadat grammi. Läksin
koka juurde.

See lõi käed puusa ja pörutas
vastu: „Ah muud kui sada gram-
mi! Aga kas te teate ka, et liha
keetmisel õhku aurab? Ah! Kust
meie selle liha võtame, kui hakka-
me mõõtma täie kaaluga?“

„No kuramus.“ ütlesin, „siis
laske mul vähemalt seda teie kõi-
gi rammusat õhkugi lõunasöögi
peale mõni suts sisse hingata!“

Ei lastud, kästi minema hakata.
Mis sa teed. Tshekid antud, lõuna
söödud. Tuli ära tulla.

Läksin hädaga hambaarsti juur-
de. Tahtsin panna hambaaudesse
plommid, muidu lõunad muudkui
kaovad hambaauku ja ise ei saagi
midagi!

Arst sirvis tükk aega kalendrit
ja ütles siis lahkelt: „Heameelega,
noormees. Panen teid järjekor-
ra, kolme kuu pärast tulge uuesti.“

Aga kuidas ma käin kolm kuud
söögimajades niisuguste hammaste-
ga?“

„Põhja Kodu“ teatab, et Tartu
ringkonnakohtus on vangistatud
endise Petseri linnaeja Jaak Ren-
no ja varustusosakonna asjaajaja
Aleksander Viilupi sahkendamise ja
alkaemaksu võtmise eest.

Ja samas lehes samuti lühike
teade:

„Kooliõpilastele jagati talla-
naelu. Iga õpilane sai 30 saapa-
naela...“

Nii siis: hambaauku kaduvad
lõunasöögid, näppudel üles loetud
saapanaelad, sahkerdamine ja al-
käämaks, kirikukellade, suppadade
ja vaskkastrulite korjandused sõja
heaks — nõnda avaldub hitlerlaste
poolt Eestisse toodud „uus kord“
igapäevase elu pisisasjadeski.

Nüüd on alanud nende „korra-
loojate“ minemapühkimine Eesti
pinnalt. Ja eesti rahvas aitab sel-
leks kaasa kogu oma jõu ja pikka-
de kannatusaastate viiaga.

R. HANNULA

Surmalaagrid Eestis

Pärast Narva vabastamist lä-
henevad meie väed edasi liikudes
kohtadele, kus tuhanded nõukogude
inimesed vaevlevad sakslaste „sur-
malaagris“.

Üks säärane laager asub Kivi-
õli asunduses. See on mitmekordse
traatiga ja kuulipildujapesedega
muust maailmast eraldatud. Kohu-
tavad pildid kerkivad meie silme
ette nende inimeste jutustustist,
kel on õnnestunud sealt põgeneda.

Vangid elavad 30-nes põllaglu-
nenud kitsas barakis. Igasse ruumi
on paigutatud kuni 40 inimest.
Isegi põrandal ei jätku kõigile
ruumi magamiseks, kõnelema-
naridest. Kõik vähegi kõlblikumad
riietusesemed on sakslased ära
võtnud ja õnnatud inimesed käi-
vad nii suvel kui ka talvel arme-
tuis kaltsudes. Jalas on neil ena-
mastj puukotad.

Laagri valvureiks on pikaaja-
lise timukastahiga saksa fashis-
tid, kes on riviteenistuseks kõlb-
matud. Kuid nad elavad alalise
hirmus, et ka nendeni jõuab järje-
kord, et ka nemad saadetakse ees-
linile. Oma tagalakoha säilitami-
seks püüavad nad öela jultumusega
vangide kallal meeldida laagri ko-
mandandile alampolkovnik Her-
mannile.

Kell 6 hommikul toimub laag-
ris äratus. Seda tehakse vile ja
kumminäla abil. Otsekohe peavad
inimesed jooksma õue, kus neile
antakse lahtise taeva all süüa. Toi-
duks on haisev lake, mis on val-
mistatud mädanenud kartuleist ja
muist jätmeist. See söök tekitab
massiliselt kõhuhaigusi ja paljud

surevad otsekohe. Haiged veetak-
se teadmata suunas ära. Tagasi
keegi neist pole tulnud ja nende
saatuse kohta liiguvad kõige sün-
gemad kuuldused. Nähtavasti tap-
pavad sakslased kõik haiged.

Pärast „hommikusööki“ alga-
vad saksa timukad oma orjade üle-
vaatust. Seda tehakse mõnitamiste
ja peksmistega. Meie inimesed
seisavad nende pihta sihitud kuuli-
pildujate all. Vähemagi „rahituse“
märkamisel avab valvur nende
pihta tule.

Seepeale aetakse orjad põlev-
kivikaevandusse ja õlivabrikusse,
kus nad töötavad hilisööni. Päe-
vane töönorm on 4—5 vagunetti.
Seda täita ei suuda isegi terve
inimene. Igaüks, kes normi ei
täida, peksavad saksa sundijad
metsikult. Sageli nad leiutavad ka
teisi „karistusi“. Vaevalt jaluliseis-
vaid inimesi sunnatakse 4—5 tundi
jääkülmas vees seisma. Siis tassi-
takse kangestunud inimesed veest
välja, peksetakse teadvuse kaotuse-
ni, valatakse veele üle ja pekse-
takse uuesti. Harva juhtub seda,
et piinatu veel ellu jääb.

Samuti sunniti inimesi talvel
alasti seisma õues pakase käes.
Nad pidid seisma niikaua, kuni
muutusid jäätunud tulipadeks. 20—
30 kepihoopi loetakse „kergeks“
karistuseks. Peksetakse igal põh-
jusel ja ka ilma põhjusega, — iga-
vusest, meelelahutuseks. Eriti kuuli-
saks on saanud kaevanduse ülem
Dreermann, kes peksab isiklikult
töölisi kepiga, rusikatega ja jalga-
dega. Tema üksinda on palju ini-
mesi surnuks peksnud.

Saksa „järelevaatajate“ Strisse-
ri, Macki, Mieneri jt. ülesannete
hulka kuulub töövoimetuks jäänud
inimeste hukkamine. Vang Klasni-
kov kukkus töö juures ülepingu-
tusest maha. Kümnik tappis tema
otsekohe kirkahoobiga pähe. Eri-
liseks spetsialistiks sel alal loetak-
se kümnik Macki. Tema arvel on
juba mitukümmend säärase „lik-
videerimist“. Ta tapab kirkaga,
karbiilambiga, kangiga, ja iga
esemega, mis juhtub parajasti
käes olema.

Tuhanded nõukogude inimesed
on hukkunud Kiviõli laagris ja
ülejäänud varitseb surm igal sam-
mul. Kuid see on alles üksainus
„surmalaager“. Säärased on Ees-
tis praegu palju. Ollita laagris
suri üheainsa talve kestel 18.000
inimest ja Savaspilla laagris on
12.000-st vangist järgi jäänud
vaid 800. Valgas asuva laagri juu-
res on tohtu suur haud, kuhu
sakslased on matnud 25.000 sur-
nukspeinatud inimest. Kohtla-Järve
laagris pole väheste ellujäänute
seas mitte ühtki, kellel oleksid
siselundid vigastamata. Seda on
teinud peksmised.

Läbi rinde kostavad meile süü-
tute nõukogude inimeste, meie
vendade ja õdede hädaõiged, kes
vaevlevad neis neetud laagris.

„Pea meeles Kiviõli laagrit“,
ütlevad nad meie südamele, „pea
meeles tuhandeid piinasurmas huk-
kunuid. Ainult sina suudad huk-
kunute eest kätte tasuda.“

F. Samoilovi järgi
(„Na Strazhe Rodinõ“)

kraam on kõik otsas. Tead, kallid,
kuidas me südamed valutavad,
nutsime sinu kirja lugedes kõik
suure häälega. Väike Anti ainult
ütles: „Papa tuleb varsti tagasi.“
Saata sulle sinna kaugele ka ei
saa, ei võeta vastu... Oh jumal, ju-
mal, nüüd pead veel saksa nälga
nägemal

Tead, Eedi ja Villu olid kodus.
Armsad naabrid olid kadedad, et
mis nad noored mehed siin nii kaua
vedelevad, kas ei või kusagil täisid
sööta. Et meil ehk tuleb ka minna.
Andsid saksa võimule välja. Poisse
piinati terve päev vallamajas, vii-
maks viis saksa auto nad Pärnu.
Villem pani plehku, ei ole praegugi
kuulda, kus ta on. Küll armas võ-
sa aitas.

Iga päev sadas meil vihma, ei
tea kas põld kannab. Laste jala-
nõud on läbi, tuleb karja minna,
ei tea mis saab. Kõik see elu on
nii valus. See valu ja mure rõhub
nii, et mis meist saab, mis saab
meist. Ei ole miskit tahtmist tööta-
miseks. Loodame, et kord ikka tu-
leb rahu ja võime ühes koos ühes
lauas süüa ja ühes toas magada.

Lapsed magasid siamaale. Nüüd

ärkasid — väike Anti, Mati ja
Milvi. Meie oleme ühes neljakesi,
võime üksteisele silmi vaadata, aga
sind ei ole, oh jumal, jumal!

Kuule, Evald, mind, ma ikka
alati tsheian sind, saadan sulle ter-
visi õhtutuulega — võta igal õhtu-
tul vastu. Mõle minule, see on
viimane tervitus, mis sulle õhtul
saadan. Kui kõik talitused on teh-
tud, siis seisn ukse peal ja ütlen
iga õhtu: külm tuul, vii tervisi mi-
nu Evaldile!

Jumalaga sinu

Hilda ja lapsed.“

Tundmatu-tuttav eesti naine
Nõnda nagu sinu valu on kogu
eesti rahva valu nii siin-kui ka
sealpool rindejoont, nõnda on ka
sinu usk ja lootused, mida ahas-
tus kibup katma, kogu eesti rahva
omad. Nende painajate päevad on
loetud, kes sinu mehe sundisid
nõndanimetatud saksa vabatahtli-
kuse vannutatud sõduriks, sest
peatsett purustatakse saksa petis-
koletis. Peatselt saavad teenitud
palga ka need „armsad naabrid“,
kes juudastena eesti mehi sakslas-
tele on reetnud. Vabastav Puna-

armee ja tema eesti rahvuslik kor-
pus on juba sügaval Eesti pinnal.
Ikka rohkem ja rohkem tuleb neid
nõndanimetatud saksa vabatahtli-
ke Punaarmee poole üle, et ühes-
koos sakslasele anda kiire surma-
hoop. Teisi tuhandeid eesti mehi
aitab armas võsa, kus nad õones-
tavad sakslaste seljatagust.

Tõsi — kõik ei tule, ja nende-
gi eest tuleb saksa sortidel vas-
tutust kanda. Tundmatu Pärnumaa
naine — kunagi pead sa seda ik-
kagi teada saama, et sinu õhtu-
tuulde hüütud tervitused ei jõua
enam oma Evaldini. Sinu laste isa
oli Narva vabastamise lahingu
ajal koos teiste eesti meestega üle
tulemas Punaarmee poole, kuid en-
ne siia jõudmist tabas teda sakslas-
te surmav kuul.

Arra heida meelt, tubli eesti
naine! Me tasume kätte saksa ko-
letisele, kes sinult rõõvis mehe,
tasume kätte Anti, Mati ja Milvi
eest, kes oma armast isa asjatult
koju ootavad!

Ei pääse hitlerlikud roimarid
meie õiglasest käitemaksust.

Paul JARVA

Kiri tundmatule sõdurile

Mu laual on kiri. Siniste joon-
tega leht täis nurgelist, pisut abut-
tut kirja.

See on eesti naise kiri oma
eemalekistud elukaaslasele. See on
eesti ema kiri oma laste isale, kes
neilt on röövitud.

Ma pole kunagi tundnud ega
näinud seda Hilda-nimelist eesti
naist, kelle kirjaridadesse valatud
südamevalu tunnistajaks juhus
mind tegi. Kuid ometi sai see
lihtne kiri mulle nii lähedaseks, et
tahaksin midagi ütelda tema looja
lohutamiseks. Ma ei tunne piskest
Anti, kes nutvat ema lohutab, et
küllap isa tuleb koju. Ei tunne
ma väikest Matit ega Milvit, kuid
käsi nagu kipuks sirutuma nende
kõharpeade silitamiseks.

„Tervist, kallid Evald,“ algab
kolme kuu eest, 7. mail s. a. kirju-
tatud kiri, „täna on ilus pühapäe-
vahommik. Kell on pool viis, ja
ei saanud. Terve õõ olid sina ka
meiega kodus. Hommikul ärkasin,
aga olid kadunud Kallid Evald, tä-
na on kolm kuud, kui sina meist

lahkusid, ega tea, kui kaua see
veel kestab. Kui sinu kirja
lugesin, pidin päris surema. Siis
sina oled saksa vabatahtlik vannu-
tatud sõdur. Küll on hirmus. Mis
sina kallid seal küll ära ei näe ja
tunne, see piinab ja karistab lõhki
minu südame. Kuidas meid petab
see koletis. Mul tuleb niisugune
tunne, et läheksin sinna ja kar-
juksin terve ilma lõhki. Kui see
aitaks!

Meie siin kodus oleme lõpmata
palves. Väike Anti palub igal õhtu-
tul, et kallid taevased, hoia ja kaitse
minu papat. Oh, millal tuleb sõja
lõpp, seda üteldakse küll tuhandet
korrad päevas ja oodatakse pikisilmi,
millal vaikib sõjakära. Aga
kas meie silmad näevad seda, ei
tahaks nagu enam uskuda, see elu
on nii ära tüüdanud. Ap-
pihüüded, oigamine, raskused, hä-
da ja vaev rõhuvad iga päev. Meid
piinatakse nende normidega siin
iga päev, kas sul omal jääb suhu
panna või ole ilma, seda ei küsi
keegi.

Sina kirjutasid, et kodune

Autasustamisi Narva vabastajaile

Võitlused Lõuna-Eestis

Neil päevil autasustati NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi nimel rida eesti rahvusliku väekondide ohvitseride, seersantide ja võitlejaid Narva lahinguis osutatud vaprust, mehisust ja sangarlikkust eest. Tublid eesti suurtükiväelased ja miinipildurid täitsid oma lahingutähtsaid ülesandeid Narva all sellise hoo ja kartmatusega, nagu see on kohane sünnimaa vabastamise õilsale ülesandele. Selle võitluse kangelasel on saanud nüüd teenitud kõrge tunnustuse osaliseks.

Nii autasustati lahingutes ülesnäidatud vaprust ja mehisust eest:

„PUNASE TÄHE” ORDENIGA:

punaväelane Shnur, Eduard; vanemseersant Allik, Oskar; vanemseersant Bulgakov, Boris; vanemleitnant Eksin, Aleksander; seersant Gorjunov, Ivan; seersant Harrik, Alfred; jefreitor Ilves, Harald; vanemleitnant Juhe, Robert; nooremseersant Kaalusoo, Johan; vanemseersant Kaldmaa, August; jefreitor Kelvald, Erich; seersant Kiil, Paul; jefreitor Laende, Aleksander; seersant Lomp, Heino; seersant Lurich, Ferdinand; jefreitor Pannel, Valentin; vanemseersant Tamme, Voldemar; vanem Tauts, Voldemar; nooremleitnant Teder, Paul ja seersant Vihrov, Vassili.

KUULSUSE 3. JARGU ORDENIGA:

punaväelane Anderson, Albert; punaväelane Antsu, Arkadi; punaväelane Arno, Endel; nooremseersant Egar, Jaan; seersant Erja, Aleksander; vanem Galjamov, Minvali; nooremseersant

Gurkin, Stepan; seersant Jurgenson, Voldemar; seersant Kaljurand, Ernst; seersant Keinast, Aleksander; seersant Kukk, Erik; vanemseersant Kutsar, Elmar; nooremseersant Künnap, Arkadi; seersant Kärt, Kurt; jefreitor Lillo, Eduard; Karl; seersant Lepp, Vladimir; nooremseersant Niiholm, Herbert; vanemseersant Nõu, Voldemar; vanemseersant Olup, Heimar; vanemseersant Reedik, Johannes; seersant Roosimäe, Elmar; jefreitor Rooni, Richard; seersant Sakarias, Herman; punaväelane Sarapu, Rudolf; seersant Sazonov, Feodor; vanemseersant Stols, Maksim; vanemseersant Soo, Arnold; seersant Talu, Mihkel; jefreitor Talts, Johannes; seersant Truu, Ilmar; seersant Vidrik, Kristjan ja nooremseersant Zajants, Eduard.

MEDALIGA „VAPRUSE EEST”:

nooremseersant Aigro, Valentin; jefreitor Agusalu, Agu; jefreitor Aimo, Osvald; seersant Akulin, Feodor; vanemseersant Allikas, Hugo; nooremseersant Albert, Evald; punaväelane Aug, Robert; nooremseersant Beloi, Konstantin; vanemseersant Bluman, Oskar; nooremseersant Einberg, Albert; punaväelane Einlo, Hartvig; nooremseersant Elster, Erich; jefreitor Allikmaa, Karl; jefreitor Andrejev, Endel; nooremseersant Berg, Eugeni; nooremseersant Hassanov, Ivan; punaväelane Ilves, Valentin; nooremseersant Kano, shin, Ivan; nooremseersant Kars, Eduard; vanem Kaukis, seersant Vokk, August.

MEDALIGA „LAHINGULISTE TEENETE EEST”:

nooremseersant Ajalaan, Andres; jefreitor Gorsharov, Jelisei; seersant Herm, Rudolf; seersant Klaan, Konstantin; seersant Konstantinov, Rudolf; vanemseersant Kedus, Aleksander; seersant Keinast, Aleksander; nooremseersant Listak, August; jefreitor Moorast, Voldemar; jefreitor Mäepea, Arved; nooremseersant Retpap, Albert; nooremseersant Rimmer, Viktor; jefreitor Sapi, Jakob; seersant Talajev, Konstantin; seersant Vaimäe, Arnold ja noorem-

Punaarmee hoogus edasitung Lõuna-Eestis jätkub pidevalt ja järjekindlalt.

Meie vägedele toob võite julge ja osav manööverdamistaktika. Esimesest pealetungipäevast peale oli manööver operatsioonide keskseks ideeks. Et kavatsitud plaanide teostamine on toimunud sellise täpsusega, see näitab, kui võrd meie komandöride sõjaline meisterlikkus on kasvanud ja kui võrd meie armee on vaenlastest sõjaliselt üle.

Sakslased pidasid oma eesliini es olevaid soid Petseri eel läbi-pääsmatuteks. Kapten Glebovi ja kapten Suleimanovi pataljonid aga läbisid need sood juba esimesel päeval, kui vaenlane ei aimanudki veel oma pea kohal ähvardavat lööki. Pärast suurtükiväe ettevalmistustul läksid mõlemad pataljonid rünnakule. Nad murdsid läbi vaenlase kaitse ja suundusid sakslaste tagalasse, avades tule vastasele seljalt. Samal ajal läksid meie teised väeosad mööda saksa tugipunktidest, jättes need edasiliikumisel oma tagalasse. Pealetungitempo oli niivõrd kiire, et näiteks kapten Mihhaili pataljon vallutas lahingu kolme esimese tunni jooksul viis asustatud punkti. Vaenlane taganes, jättes maha sõjaväerustust ja relvastust. Siis algas vastase jälitamine, et takistada tema edaspidist kindlustumist. Kõigis neis operatsioonides oli suur osatähtsus jalaväe, tankide ja iseliikuvate suurtükkide osal koostööl.

Algul toimus pealetung kitsal rindelõigul, mille laius oli kõigest viis kilomeetrit. Meie väed sundisid vaenlase taganema mitte ainult selle kitsa rindejoone ulatuses, vaid tal tuli taganeda rindejoone õgvendamiseks ka naaberaladel. Pärast seda kui olid astunud tegevusse meie teised pataljonid ja polgud, jätkus pealetung laial rindel.

Punaarmee pealetungi edukus oli rängaks löögiks vaenlasele. Sakslased lootsid oma positsioonil kauaks püsima jääda. Saksa sõdurid püüti veenda selles, et Hitler saadab neile varsti abi ja et nad peavad võitlema viimase padrunini.

Eriti visa vastupanu esitasid sakslased rinde keskel, Võru poole viival teel, kus asusid nende peajõud. Niipea kui meie väejuhatust oli selie selgeks teinud, võeti ette uus manööver.

Keskele jäeti ainult mõned allüksused, kuna vägede peajõud koondusid tiibadele. Tiibadelt ületati jõgi ja siis suundusid meie pataljonid sakslaste tagalasse paremalt ja vasakult poolt. Vaenlane oli jälle sunnitud taganema, et pääseda sulguda ähvardavast rünnakust.

Saksa väeosad taganesid lääne poole. Siin astus aga tegevusse meie värske väeos, kes suundus Irboska-Võru raudteele. Et pääseda kottis, tuli sakslastel muuta liikumissuunda, taganedes mitte lääne poole, vaid põhja poole, Tartu suunas. Võru jäi aga äraltõlgalaks ja see määraski tema saatuse.

Linna külje all valmistusid sakslased uueks ägedaks lahinguks. Siin näitasid meie komandörid uut, et nad on sõjaliselt vaenlastest üle. Ohvitser Babushkin võttis oma võitlejatega ette ümberhaaramise. Sakslased, keda ähvardas viimaste taganemisteede äraltõlgamine, olid sunnitud linna maha jätma.

Meie väed said suurel hulgal sõjasaaki. Võitlustes said surma tuhanded saksa sõdurid ja ohviterid.

Viimaseil päevil toimub meie vägede edukas edasiliikumine Petseri Tartu suunas. Eriti ägedad olid lahingud Petseri linnast lääne pool. Sakslased ehitavad kiiresti kaitseliine ja mineerivad tiheadalt teid, püüdes hoida oma käes Riia-Tallinna raudteed. Sellele rindeosale tõi vastane lisaks kaks jalaväediviisi ja viis need otsekohe lahingusse. Sakslased püüavad ühtlasi löökidega õhust aeglustada meie väeosade edasitungi. Petserist põhja pool võtab vaenlane ette sagedaid vasturünnakuid ja kaitseb viisalt oma positsioone.

Meie väed löövad kindlalt tagasi vaenlase vasturünnakuid. Sakslased kannavad suuri kaotusi. Punaarmee võitlejate ja ohvitseride edu võitluse tulemusena on vabastatud terve rida asulaid Petseri, Võru-, Tartu- ja Valgamaal.

Eesti noorte võitlus sakslaste vastu

1941. aasta suvi. Rinne lähenes Petserimaa piiridele. N küla kommunistlikud noored Aleksei B., Niina G. ja Aleksei S. astusid hävituspataljoni. Nende kaastegevusel püüti kinni hulk spoone ja diversante, keda sakslased olid paisanud meie tagalasse.

Kui Punaarmee oli vastase jõude ülekaalu ees sunnitud taganema, hakkasid ka hävituspataljoni kommunistlikud noored minema ida poole. Sakslased olid aga juba ees ja neil tuli tagasi pöörduda oma külla. Kommunistliku Noorsooühingu organisatsioonisekretär Aleksei B. jutustas noortele üksikasjaliselt sellest, kuidas peavad käituma vaenlase poolt ajutiselt okupeeritud territooriumile jäänud noored ja millised on nende ülesanded.

„Meid on vähe,” rääkis Alek-

sei B., „aga me võime teha palju. Meil ei ole relvi, kuid bolševistlik sõna on ka võimas relv, mis aitab hävitada vaenlast. Me peame tegema elanike seas niisugust poliitilist tööd, et saksa vallutajatel põleks maa jalgade all.”

Vaenlase tagalas asusid noored põrandaalused suurele ja ohtlikule tööle. Niina G. kogus enda juurde tüdrukuid, vestles nendega, luges nõukogude kirjanike teoseid ja õpetas nõukogude laule.

Ka Aleksei B. tegi poliitilist selgitustööd noorsoo seas, organiseeris saksa armeele mobiliseerimisest kõrvalehoidumist ning metsaminemist. Sel viisil läks juba ainult N külast metsa partisaanide juurde kümneid noormehi, kes olid seal kümme kuud kuni Punaarmee osade tulekuni.

Gestapolased panid toime külares massilisi läbiotsimisi ja haaranguid. Esimesena vangistati Aleksei B., siis Aleksei S. ja Niina G. 21. juulil lasksid fashistid kommunistliku noore Aleksei B. maha. Ta ema pandi koonduslaagrisse, pärast aga viidi Tallinna vanglasse. Majapidamine riisuti paljaks. Aleksei S. ja Niina G. saatusest pole midagi teada.

Nüüd, kui fashistlikud inim-sööjad on N külast minema kihutatud, ei tarvitse noortel end enam metsas varjata. Noored patrioodid meenutavad suure armastusega oma sõpru, kes koos partisaanidega ja Punaarmeeaga võitlesid ennast, salgavalt saksa vallutajate vastu.

A. BOITSOV, N. KOSO-
GIN, S. TIHHOMIROV,
P. GRAFKIN

Sapöörid Narvat külastamas

Sapöörid, endised Narva elanikud kapten Kitseli juhtimisel, korraldasid ringkäigu äsjavabastatud Narvas, kus nad koostasid fashistlike rööv vallutajate laastamistööde kohta akti.

Liigume Tallinna—Narva maanteed mööda. See oli varem meie kuulsamaid teid, kus oli alati elav liikumine. Kahel pool maanteed olid nägusad elamud ja puisteed — nüüd on järele jäänud ainult varemed ning tuhahunnikud.

Maantee kõrval oli varem postkontor, linna suurimad kiviehitised, kus asusid telegraaf, telefonikeskjaam ja kaugekõnepunktid. Nüüd on see linna sideühenduste keskus täielikult lõhutud ja järele on veel ainult välisseinte varemed. Kuhu on jäänud need inimesed, kes siin liikusid ja töötasid päevast päeva? Vastajaks ei ole siin kedagi, kuid teame vabastatud maadalt saadud kogemustest, et inimesed, kes on sakslaste tapmishimust järele jäänud, on viidud ära nagu loomakarjad.

Turuplats, kus varem oli iga päev elav liikumine, on rohtunud ega ole aastate kestel korraldatud. Linna suurimatest ja moodsamatest ehitustest on järele jäänud ainult suitsunud ahervarred. Vana ajaloolise raekoja hoovis olevate õilide järgi otsustades on raekoja sisemus enne põletamist põleva ainega üle kallatud. Hoone välis-trepp, mille võre oli vanaaegne meistritöö, on osaliselt purustatud. Hävitatud on ka raekoja ümbrus-

ses asunud igivanade majade grupp, mis oli ehitatud aastal 1650, nagu näitavad seintel säilinud aastaarvud.

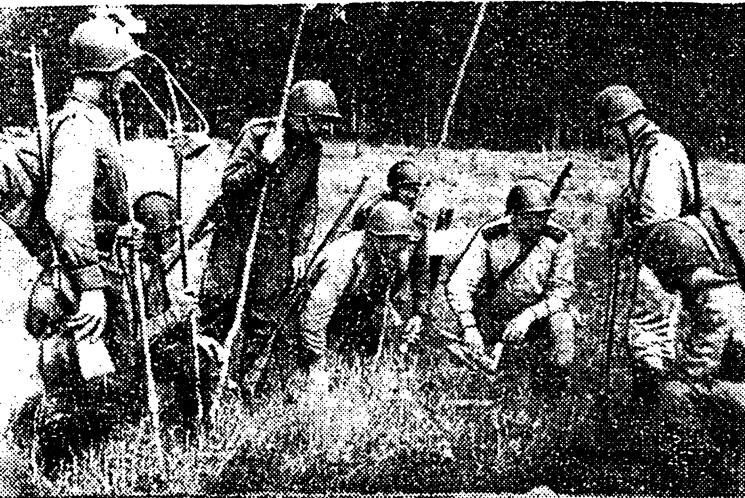
Gümnaasiumil, mis oli linna suurem hariduskeskus, on keskmine osa kannatanud tügevajolusest plahvatused, samuti on tal sisemus põletatud. Narva park ja suveaed „Pimeaad” on muudetud kraavide ja puude rägistikuks. Jalutusteed on rohtunud ja kaevikuid täis kaevatud. Peeter Suure muuseumi maja varemete vahel võib rusude alt näha veel ainukest muinsusesest — Peeter Suure maja välisseina hiiglasuurt kella,

muud esemed on kõik tules hävitatud.

Kirikutes on põrandad põleva ainega üle kallatud ja kõik puuosad ja esemed ära põletatud ning seinad purustatud.

Üldiselt on linna endine ilme täiesti kadunud ja kõik majad ja tänavad purustatud. „Niisuguse hävitustöö eest hävitame kõik saksa fashistlikud rüüstajad viimseni maa pealt, et neil poleks enam kunagi võimalust purustada meie kallist kodumaad ja meie sünnilinna Narvat” — selline on meie sapööride, endiste Narva elanike ühine otsus.

K. KARUKÄPP

Eesti rahvusliku väeosas sapöörid vaenlase mine kindlaks tegemas

Kolm „grenadeeri”

See oli 25. juulil. Pärast Narva vabastamist see kuupäev ei vaja enam kommenteerimist. Nõukogude suurtükkide forte-fortissimo oli vaikimas. Kõrvad kumised veel äsjakuuldud tulesümfooniast.

Ülesanne viis mind positsioonilt rinde lähemasse tagalasse. Sel teel nägin tolmusel maanteekraavi serval istumas omapärast gruppi: kaht punaväelast-automaaturit ja kolme hilpudes, habestunud ja hirmunud silmadega olendit. Vangid, vilksatas peas. Mõte. Ei suutnud panna vastu soovile neid tüüpe veidi küsitleda. Mu saksakeelsele küsimusele sain aga suureks üllatuseks vastuse puhtas eesti keeles:

„Ei mõistal!”

Taipasin, et mul on „au” kohata kurikuulsaid 20. SS-diviisi grenadeere, kes oma elu suurtükilihana mängu panes kaitseisid sakslaste taganemist Narvast. Saanud saatjailt loa, arenes vangidega järgmine kõnelus:

„Kuidas on tunne pärast tänast „sauna”?

„Ei taha rääkidagi,” lööb üks seotud peaga vangidest käega. „Pidasime oma varjendeid ja punkreid ikka kindlateks, aga tänane tuli löi kõik segamini. Kui tulemõll lahti läks, hüppasin oma punkrist välja ja järgmisel minutil sain mingi kõva asjaga vastu pead. Kui ärkasin, seoti mu pea haava ja üteldi, et olen vang.”

„Olete mobiliseeritud?”

„Oigemini oli see küll klaperlaht mobiliseeritavaile. Mehed ei tahtnud minna ja paljud põgene-sidki Pärnumaa metsadesse. Aga mina kukkusin mobilisatsiooni-käsu kättesaamisel jooma ja purjus päi läksin kogunemispunkti.”

Saatjad-automaaturid on vahel peal asunud keha kinnitama ja pakuvad ka vangidele pekki-leiba. „Kes teie ülemusteks olid — sakslased?” esitan uue küsimuse.

Aga vangidel pole nüüd mahti mõelda vastamisele. Nende tähelepanu on koondunud hoopis muule:

„Või teil antakse sõduritele sealihalt Ei mäletagi, millal viimati söime pekki.”

Teine vangidest on Saaremaa mees. Küsimusele, milline on ta aukraad, vastab mehike arglikult: „Ooberjuuksur. Alles nüüd saadeti rindele...”

„Ületulemisele ei mõtelnud?”

„Mis seal mõeldal? Kuidas ma's tulen, kui snaperi püssiots vahib kuklasse...”

Saatjad annavad märku, et aeg on minna edasi. Nüüd esitavad vangid ka omalt poolt küsimuse, mis neil kogu aeg südamele näis kipitavat:

„Mis meist nüüd saab?”

„Mis teist siis ikka saab,” vastab pruunisilmaline ja lõbusa näoga venelane-automaatur, kellele tõlgin vangide küsimuse. „Peale Stalingradi on meil veel palju linnu, mis tänu teile ja teie isandatele on vaja üles ehitada! Eks, vennikesed?”

Vangid lähevad edasi. Kahju on vaadata neile räpastele ja armetuile grenadeeridele. Kahju on sellest, et nad on eestlased, et nad läksid kahurilihaiks Hitlerile. Samal ajal räägib nende välimus, millises halvas olukorras on Hitleri „võitmatu armee”.

F. BEBRE

Ainult nõukogude võim kindlustab eesti rahvale tõelise vabaduse ja iseseisvuse

Punaarmee ajalooist võitudega on tõusnud kõigile hitlerlaste kke al ägavaile rahvastele vabaduse-päike.

Vennalikud Vaige-Vene ja Leedu ning Karjala-Sooma rahvad on jälle tagasi saanud oma pealinnad ja nende maade vabastamine läheneb lõpule. Sõbraliku Poola rahva territoorium vabaneb päev-päealt.

Kaugel pole Nõukogude Eesti ja Liti pealinna ja maa vabane-mine.

Varsti lehvib vana Tallinna tornidel Nõukogude võidukas, vabastustõlv lipp. Varsti on lõpp hitlerlaste hirmuvalitsusel ja saksa fashistlikud roimarid saavad kätte oma teenitud karistuse. Varsti võivad nii Nõukogude rahvad kui ka sõbralikud Poola, Tšehhoslovakkia ja teised rahvad vabalt oma elu hakata ülesehitama varemiste, kuhu selle on viinud hitlerlike rüüstajate, põletajate ja mõrtsukate jõuk.

Suure Isamaasõja neljanda aasta algul Punaarmee poolt hitlerlaste röövjõukudele antavad purustavad ja otsustavad löögid näitavad kogu maailma rahvastele päevseigelt, milline jõud on Nõukogude rahvastel, kes ei nõtkutanud oma põlvi jõhkrate penirüütlite järglaste — hitlerlike sõjajõukude — ees. Nõukogude võim liitis kokku kõik NSV Liidu rahvad ühiseks püüdeks, sulatas kokku ainsaks tahteks võita jultunud vaenlane. Nõukogude võim organiseeris oma rahva ajaloo ennenägematuks jõupingutusteks nii rindel kui ka tagalas.

Selle nõukogude rahvaste ühtluse, üksteise abistamise ja sõja- ja töösangaruse eedamäed eeskujud näeme iga päev. Selle õnnistusraskest vilja maitsevad kõik vabadustarmastavad rahvad, kes ainuüksi vapralt Punaarmee kangelasliku võitluse kaudu saavutavad tagasi oma vabaduse ja iseseisvuse. Nõukogudemaa on kogu maailma vabadustarmastavate rahvaste kants.

Seda julgemini võivad toetuda sellele kasvavale Nõukogudemaa võimule kõik Nõukogude rahvad, kel pole vaja karta enam ohtu oma vabadusele ja iseseisvusele.

Nõukogude aasta 1940/41 näitas eesti rahvale, millise majandusliku ja kultuurilise tuleviku perspektiivi ta avas meie maale.

V. TELLING,
Eesti NSV Olemnõukogu
Presiidiumi Sekretär

Hiiglasuured arenguvõimalused saanud ja tegevusse astunud Eesti tootmisjõud andsid eesti rahvale sellise majandusliku selgroo ja sellise tugevuse, mida ei suutnud mõjutada mingi surve välist-poolt.

Nõukogude Liidu majanduslik võimsus, ta kõrgetarenenud tööstus, tugev põllumajandus ja ammendamatud loodusvarad tagasid Nõukogude Eestile sellise rippumatuse välisurgude tujudest ja selle kindluse tootmise tagimustes, millest ei saanud eestlane kodanikul ajal unistadagi.

Sõbralikus koostöös teiste Nõukogude rahvastega, sõbralikus võitluses parimate saavutuste eest, ehitab eesti rahvas võimsa Nõukogude Liidu toetusel kiiresti üles oma majanduse, ehitab üles oma purustatud ja tuhatatud linnad, asulad ja talud, loob võimsa tööstuse ja muudab jälle viljakaks oma põllud, mis on saksa okupatsioonil ajal kurnatud või sööti jäänud.

Toetudes oma uuesti õitsvale majandusele ja uuesti tõusvale kultuurile, toetudes kogu suure Nõukogudemaa majanduslikule, sõjalisele ja poliitilisele võimsusele, võib eesti rahvas elada ja töötada julgelt ja kartmata, et kellegi rüpane saagiahne käsi tuleks ta töövilja röövima või ta röömsat elu rikkuma.

Kui hitlerlikud kurjategijad ja nende käsilased hirmutasid ja hirmutavad eesti rahvast hävinguga nõukogude võimu puhul, venestamisega ja teiste selliste tontidega, siis see on neile vaid suitsukatteks meie rahva hävitusplaanide läbi-viimisel.

Hitlerlased on need, kes seadsid sisse verise terrorisüsteemi eesti rahva vastu, nende vastu, kes ei tahtnud paenutada oma pead põlise vaenlase ees. Hitlerlased olid need, kes röövisid eesti rahvalt tema vabaduse ja iseseisvuse, asetades ta tööloomaks oma maailmavalitumise sõjavankri ette. Hitlerlased olid need, kes oma võimu esimestest päevadest peale hakkasid kõigi abinõudega teostama eesti rahva saksastamist. Trikk veeretada omaenda süüteod

nõukogude võimu kaela on tuntud sulivõte, kus kuriteoit tabatud varas tahab end päästa hüüdega „Võtke varas kinni!“

Nõukogudemaa! maksev Lenini-Stalini rahvuspoliitika on hitlerliku poliitika vastand. Samal ajal kui hitlerlased isegi oma sõja kuriteo-kaslastelt võtsid nende iseseisvuse, muutes nad okupeeritud riikideks, nagu Ungari jt., on nõukogude võim andnud rahvusliku iseloomise nendelegi rahvaskludedele, kes ei olnud tsaarajal veel üldse rahvuseks välja kujunenud. Kuue-teistkümmne vabariigi loomine, kus väikesed rahvad — armeenlased, turkmeenid, eestlased jt. — omavad samu õigusi kui suured vene ja ukraina rahvad, tõendavad seda.

Missugusel teisel maal oleksid tõusnud säärased rahvakillid nagu marilased, udmurid, mordvalased, tshuvashid, komilased jt. riiklikule iseloomisele? Need on rahvad, kellel ei olnud varem ei oma riiki, ei kirjakeelt, ei kirjandust ega emakeelset kooli, kuid keile praegu on oma valitsus, oma emakeelset koolid, oma kirjanikud, kunstnikud, teadlased jne. Kõige selie loomise on võimaldanud neile nõukogude võim.

Nagu hell ema hoolitseb nõukogude võim iga oma rahva, nii suure kui väikese eest, avades tema arengule piiramatud võimalused.

Seega on Lenini-Stalini rahvuspoliitika põhimõtteid teostava nõukogude võimu olemuses kõige täielikum tagatis iga rahva, ka eesti rahva vabadusele ja iseseisvusele.

Tundnud 1940/41. aastal seda nõukogude võimu suurt tähtsust oma riikliku iseloomise kindlusele ja tundnud hiljem hitlerlaste okupatsiooni kogu häbistavat alandust, oskab eesti rahvas hinnata täiel määral varsti taastuva nõukogude võimu tähtsust, kõige laiemat vabaduse ja iseseisvuse kindlustamist Eestile Nõukogude Liidu liiduvabariigina.

Seepärast hindab eesti rahvas kõrgelt oma nõukogude võimu, võideldes kõige suurema ägedusega rindel hitlerlike armee vastu ja arendades laialdast üldrahvaliku võitlust hitlerlaste tagalas.

Elagu vaba ja iseseisev Nõukogude Eestil

Partei elu

Kommunistid Narva lahingus

Meie maa kaitsmisel fashistlike röövalitajate vastu ja ta vabastamisel on eriti silma paistnud Lenini-Stalini partei tähtsus ja kommunistide eesrindlik osa. Vankumatult on kommunistid sammunud võidu poole, ületanud teel raskusi ja lahendanud olukordi, mis on nõudnud sageli otse üliniiklike pingutusi. Sellega on nad näidanud teed hulkadele ja jälgustanud ja innustanud neid.

Narva lahingu periood ei olnud kerge. Sageli tekkis olukordi, mille lahendamine nõudis suurt algatusvõimet, kiiret tegutsemist ning külma verd. Kommunist leitnant Joal oli ühesandeks viia kahurid positsioonile. Süngel soomaastikul teed otsides roomasid ees kommunistid Eha ja Alaaja. Ent siin oli vaid hõljuv soopind ja mürsuau-gud täis vastikut soovet. Siis lausus sm. Joa otsustavalt: „Me läheme siiski läbi,“ ja tegi korralduse, et punutaks matid kahurite rataste alla panemiseks.

Kahurid toodi üle hõljuva soopinna, ning naabrid, võttes eeskujut, töid samuti oma kahurid äpardusteta üle.

Õõ varjava katte all tulirajada positsioonid vaenlase otsesest läheduses. Hitlerlased närviitsetid ja tulistasid kuuli- ja minipildujaist huupi kuidas juhtus. Sm. Matsi tankihävitajate hulgast lausus kommunist Kase kindlalt: „Minu kõrv ei peta — minid lendavad üle. Edasi tööle, õõ on lühike.“

Võitlejad teadsid, et kommunist Kase ei eksi, ta on kogenud võitleja. Nad töötasid rahulikult edasi otse vaenlase läheduses, tähele panemata kaugemal endi seljataga lõhkevaid miine.

Lahingu käigus ilmnas, millise energia ja väsimatusega töötasid kommunistid ja täitsid komandöri iga käsu. Nad täitsid oma ülesanded vapralt ja näitasid, kuidas on vaja lüüa vaenlast ja kuidas võita. Kommunist Raudsepp, suurüki sihtur, jälgis pärast lasku tähelepanelikult läbi sihiiku mürsu tabamist, et otsekohe teha vastav parandus ja osata arvestada suurüki kohaltpõrkumist. Ta hävitas täpse tulega temale antud märgid ning jätkas võitlust ka pärast põrutadasaamist.

Kui õõsel hitlerlased tulid lääne pool Narvat vasturünnakule, nõu li selle likvideerimiseks sm. Ruubeni minipilduri tuld. Kommunistide Urbaniku, Allaku jt. minipildujate täpne tuli lämmatas ka seal hitlerlaste ürituse. Lahingu raske mal momendil, kui polnud võimalik miine juurde tuua, rullas kommunist Põid omal algatusel nende järele ning tõi kohale 4 tonni laskemoona. Kui temalt küsiti: „Vas:nud? Jäksad sa veel?“ vastas ta kindlalt: „Olen

kommunist ja kommunistid ei väsi!“

Me teame, mis tähtsus on lahingus katkematul sidel. Sidelane kommunist Kaljula viibis kogu lahingu vältel oma sidesuunal, vaatamata sellele, et hitlerlased tulistasid pidevalt seda tsooni, mida läbisid sideliidid.

Kommunist Kaljula kindlustas katkematu sidepidamise ja sellega lahingu pideva juhtimise.

Narva lahingu tules tõusis esile hulk sangareid-kommuniste, keile teod pole juhuslikud episoodid, vaid juustavad eneseohverdusest ning oma rahva ja maa armastusest. Nad võitlesid edas: ka haavatutena. Vaenlase miini kild läbisas kahuriülema kommunist Velisto käe, ent ta ei pannud seda tähele, vaid hüppas kriitilisel momendil kahuri taha, asudes ise tulistama. Vaenlase tuli tihenes. Üks mürsk lõhkes otse sm. Velisto kahuri all, ning vapper kommunist langes.

Sm. Velisto, Lenini-Stalini partei uslav poeg, langes oma postil võitluses kodumaa vabaduse eest, kuid tema eeskujut jääb julgustama teisi.

Au Lenini-Stalini partei kangelaslikele pojale! Au neile, kelle veri vabastab kodumaal! Ohtusel loendil, kui hüütakse seersant Velisto nime, vastatakse pühakult: „Langes võitluses kodumaa vabaduse eest!“

Enne Narva lahingusse minekut esitasid paljud eesrindlikud võitlejad sooviavalduse Lenini-Stalini parteisse astumiseks. Sooviavalduste esitamine jätkus ka lahingu ajal ja eriti pärast lahingut. Punaarmeeplane Aava oli vaatleja. Tähelepanelikult avastas ta märke vaenlase positsioonil ja juhatas need meie patare dele kätte, mille järel need vaenlase märgid hävitati. Siis märkas ta kerkivat üles üht vaenlase raskekuulipildujat. Kähku juhatas ta märgi kätte, ning veel enne kui hitlerlaste raskekuulipilduja sai tulistada, lendas see tükkideks. Ent sm. Aava ei jäänud veelgi rahule. Püüvalt silmitses ta vaenlase positsiooni. Akki märkas ta kaht hitlerlast. Ta juhatas märgid snai-perile ja automaaturile kätte, ja sekundi pärast langesid hitlerlast nõukogude kuulidest tabatuna.

Pärast lahingut avaldas sm. Aava soovi astuda bolsheviike partei ridadesse.

Kommunistid on inimesed, kes selleks, et vabastada meie kallist kodumaad fashistlikest orjastajatest, lähevad läbi tules ja veest, ning kelle järel sammuvad neilt polnud võimalik miine juurde tuua, jalgust ammutades ja eeskujut võitluses vapralt võitlejate hulgas.

Ei ole jõudu, mis suudaks neid pidurdada. Selline armee sammub võidule!

V. KAPP

Sanitaarlaeva „Siber“ uputamine

Sanitaarlaeva „Siber“ uputamise augustis 1941. a. on kohutav näide fashistide sõjapidamisviiside metsakusest, julmusest ja hoolimatusest, mille üheks isärasuseks on laste, haigete ja naiste ennenägematult jõhker ja mõttetu tapmine. Sm. Kamesse, kes oli üks nendest, keda Punalipulise Balti Laevastiku mereväelased päästsid hukkuvalt „Siberil“, jutustab sellest hirmsast sündmusest, mida ükski nägija ei saa ega või kunagi unustada:

„Olid palavad augustiilmad. Võimas sanitaarlaev „Siber“ rajas endale teed läbi Soome lahe lainete. Ta tõttas oma kalli koormaga ida poole, eemale hädaohust. Kaju-teis lamasid haavatud, kes elu kaaluje pannes olid kaitsnud oma kodumaad kallaletungijate vastu. Paljud neist olid üleni sidemeis, mis varjasid nende tundmatuseni vigastatud kehi. Need olid sakslaste metsikuima relva — leegiheitja ohvrid. Laeval oli ka naiti ja lapsi, kelle melied ja isad võitlesid Punaarmees. Nüüd viis „Siber“ neid nõukogude tagalasse ravile ja varjule.

Kajuteis ja tekil vesteldi. Vahe-ta'i muljeid mõõdund lahinguist, kõneldi mahajäänud tuttavaist, töö- ja lahingukaaslastest, arutleti uute elukohtade üle. Ainult kapten, tüü-riimees ja veel mõned vaatlejad

uurisid tähelepanelikult merd ning taevast.

Pilgud pöördusid tihti lõunasse, kus ilmus vahetevahel nähtavale tume viirg. See oli Eesti rand. Sinna jäid maha kodud, palju tööd, muret, aga ka rõõmu... Seal rüüstas ja põletas nüüd vaenlane. Siis vaadati Krooniinna poole, kus loodeti varsti astuda kindlale maale. Mõõdus keskpäev. Laev jätkas oma teekonda.

Järsku kuuludus läbi tuule ko-hiina ja laevamasinate mürina min-git erilist põrinat põhja poolt. Soome poolt ilmus nähtavale len-nuk. Mitmed arvasid, et see on meie oma, kuid terased vaatlejad seletasid sellel häakristimärki. See oli vaenlase luurelennuk, mis pea-gi kadus tulduid teed tagasi.

Paarkümmend minutit hiljem kostis jälle põhja poolt võorast mootoripõrinat. Seekord oli neid raisakulle kaks. Nad võtsid suuna otse meie laevale ja pikeerisid. Esimesed pommid langesid merre. Kuid saksa lennukid tegid kaare ja pikeerisid uuesti. Seekord tabasid pommid laeva otse keskele ja seal puhkes tuli. Tekkis paanika. Inimesed viskusid merre, et ead põlevalt ja vajuvalt laevalt päästa. Laeva ümbrus oli täis elu ja sur-ma vahel võitlevad inimesi, haava-tuid, naisi ja lapsi, kes püüdsid endid ujumise ja kättepüütavate laevalükkide külge. klammerdumi-sega vee peal hoida. Lainad pais-

kasid vastu laeva teraskeret rabe-lavaid inimehi, mis siis sügavus-se vajusid. Üleval aga tiirlesid saksa lennukid ja tulistasid kuuli-pildujaist hukkuvaid inimesi, kes võitlesid meeleheitlikult lainetega. Midagi metsikumat pole Soome laht kunagi näinud. Oli stseene, mis ei kao kunagi silmist. Nägin naist, kes laevast allaulatava kõie küljes rippudes hoidis oma õlal väikest last, kuni ta üleiniimlikult pingutatud jõud katkes ja naine ühes lapsega vajus sügavusse. Hiljem nägin teda Nõukogude Liidu pinnal. Vaprad nõukogude Balti mere madrused olid ta pääst-nud.

Mu kõrvaj ujus üks haavatu. Ta sidemed olid lahti läinud ja värskest operatsioonihavast olid soolikad välja surutud.

Minu enda päästis lainetest üks appirutanud traaler. Seal hoolitseti meie eest hästi. Olim e kõik poolalasti ja madrused jaga-sid meile oma riideid; kes andis sineli, kes pluusi, kes püksid. Jõudsim e õnnelikult Krooniinna, kus meid lahkesti abistati.“

Nüüd võitleb sm. Kamesse Eesti NSV rahvusliku väekoondise ridades ja töötab koos teiste võit-lejatega fashistidele kättemaksu ka „Siberi“ eest.

Kolm aastat on Soome lahe lainetest kohisenud tasumiskutse. Nüüd tuleme ja tasumel

L. REIDI

Nõukogude Liidu tööriindelt

9. augusti õhtul lasti uuesti käiku Lõuna-Marupoli võim-saim ja paremini varustatud koks-keemiatehas, mille purustasid sakslased linnast lahkudes. Esial-gu selle patarei 65 ahju annab 1000 tonni koksi õõ-päevas. Patarei täisvõimsus aga on 1300 tonni.

Tehase taastamistõid jätkavad ehitusartellid ja osa sisseseadeid korrastatakse vabriku oma jõudu-dega. Septembri keskpaiku kavat-setakse põletada koksiahjudes esi-mene laadung sütt. Kõrgahju taastamisega tahetakse lõpule jõuda Donbassi saksa röövalli-tajaist vabastamise aastapäevaks. Raskusi tekitab ainult vastavate ehitusmeistrite puudus. Mariupol-lased loodavad Ehituse Rahvako-missari abiga üle saada kõigist raskustest ja kõige lähemas tule-vikus taastada oma tehased.

Kisselovski sõekaevanduse Sta-lini-nimelise shahti kaevurid, kes saatsid üleskutse kõigile Nõuko-gude Liidu kaevuritele, on jõud-nud juba lühikese aja jooksul tun-

duvalt tõsta oma tootlikkuse ta-set. Shaht täitis 7 kuu plaani ja andis üle plaani 3890 tonni sütt. 1944. a. juulikuul lõpuks toodeti 28.800 tonni sütt rohkem kui eel-misel aastal samaks ajaks. Kõigist ees on sm. Makarenko rühm, kes ületas plaani 19 protsendi võrra. Hästi töötavad seltsimeeste Sa-kusheva, Nasikova ja Zemljaki sõeraijute brigaad. Sõeraijuja-test hoiab enda käes esikoha sm. Arazhokin, kes järjekindlalt tä-dab normi 207-protsendilisel.

Praegu käib kaevanduses pin-geline töö selleks, et täita endale võetud kohustused lõpuni hästi.

★

Sõekombinaat „Vorkutugol“ täitis hiilgavalt poole aasta töö-plaani. „Vorkutugol“ töölisel toot-sid tööst vabal ajal 10 esheloni sütt ja saatsid selle Leningradi.

Oma ennastsalgava töö eest said „Vorkutugol“ töölisel tänu-telegrammi Leningradi rinde juha-tajalt marssal Govorovilt, Lenin-gradi täitevkomitee esimehelt sm. Popkovilt ja Leningradi parteiko-mitee sekretärlt sm. Kuznetsovilt.

Nõukogude Eesti kultuuri saavutused ja eelolev ülesehitustöö

Eesti rahvas kuulutas nelja aasta eest oma maal välja nõukogude võimu ja astus Nõukogude Liidu teiste rahvastega lähedasse koostöösse. Nõukogude korra vastu Eestis oli paarkümmend aastat tehtud pidevat kihutustööd, ja niimelt pidi selle kihutustöö järgi nõukogude kord tähendama eesti rahva ja ta kultuuri hävimist.

Esimene nõukogude aasta Eestis andis sellele hirmu- ja õudusjutule vastuse mitte sõnades, vaid tegudes. Missugust kultuurilist ala ka ei vaadeldaks, kuskil ei suuda isegi meie vaenlased tõendada hakata, nagu oleks nõukogude kord eesti kultuuri hävitanud. Küll aga oli vastuvaidlematu suur kultuuriline tõus esimesel nõukogude aastal. Ja see tõus oleks püsivalt kasvanud, kui saksa fashistlikud kiskjad oma kallaletungiga meie maale ei oleks senist arengut seisma pannud ja eesti rahva ning ta kultuuri kiire hävitamise teele asunud.

Meie ei tarvitse enam korratagi kooli suurt laiendamist ja ümberkorraldamist nõukogude aastal. Kui enne nõukogude korda 6-aastane kool oli rahvale kättesaadav kõigest kuni 60 protsendi ulatuses, teostati see nõukogude korras täielikult ja tehti kõik eeltööd selleks, et 1941. aasta sügisest alates üle vabariigi teostada 7-aastane üldine kool. Lisaks üldhariduslike keskkoolide laiendamisele võrgule olid tehtud eeltööd uute tehnikumide avamiseks kuni 4800 õpilase jaoks. Tartu Riikliku Ülikooli ja Tallinna Polütehnilise Instituudi üliõpilaste arvu suurendati seevõrra, et iga andekas ja õppimistahteline noor võis riiklike stipendiumide abil kõrgemat haridust omandada. Nõukogude Eesti vajas keske- ja kõrgema haridusega intelligentsi igale alale, sest senine intelligentsi hulk, mida peeti varem liiga suureks, oli Nõukogude Eesti jaoks tema kõigil elualadel liiga väike.

Kas peaksime nimetama teadusliku uurimistöö välja-vaateid Nõukogude Eestis? Tööstuslik Uurimisinstituut oli tegevuses. Sellele lisaks organiseeriti lühikest aega enne sõja algust Teaduslik Uurimisinstituut Tartu Riikliku Ülikooli juures. Ühtviisi olid silmas peetud nii tehnilised teadused ja vabariigi loodusvarade uurimine kui ka humanitaarteadused ja loodusteadused. Eesti tööka ja väärtuslikud teadlased leidsid esmakordselt võimaluse ulatuslikuks tööks, mida Nõukogude riik kogu hingest toetas ja õhutas.

Eesti rahva suured ajaloolised väärtused — nii Eesti Rahva Muuseumi etnograafilised kogud kui Kirjanduse Muuseumi folkloorikogud — mis on rahva suurte hulkade kaastöömõel kogutud, ootasid seni suures enamikus teaduslikku läbitöötamist. See suur teaduslik töö eesti ajalool, eesti etnograafia, eesti folkloori ja kirjandusloole, eesti keeleteaduse alal oli alustatud suurtes mõõdetes, eriti oli korraldatud eesti keele murakuvarede üleskirjutamine.

Eesti kunst, kirjandus, muusika, teater said nõukogude korra tulekuga uut elu. Keegi ei või salata, et varem pole olnud nii elavat ja kunstiküpset teatrihooaega Eestis, kui oli nõukogudeaasta teatrihooaeg. Missuguse armastuse ja põhjalikkusega töötas neli vabariiklikku teatrit — „Estonia“, „Draamateater“, „Töölister“, „Vanemuine“ — näiteks Kitzbergi „Libahundiga“ (kolmes teatris) ja missuguseid uusi kunstilisi väärtusi leiti alles nüüd eesti klassikast! Kõigil on meele

NIGOL ANDRESEN,
Eesti NSV Rahvakomissaride
Nõukogu Esimehe Asetäitja

„Estonia“ ooperi tippsaavutusena sellest aastast Verdi „Traviata“ lavastus. Igaüks teab, kuidas laulukoorid kunstidekaadi ettevalmistustöödega olid pingeliselt töös, ja kuidas see meie rahvuslik ja sügavalt rahvalik kunstiala oma uute saavutustega leidis kuulajate suurte hulkade ees poolehoidu. Kujutav kunst hakkas elama. Vanameister Kristjan Raud tunnustas õigusega, et alles nüüd ta tunneb täit vabadust oma loomingule ja tahab täie hingega looma hakata. Heliloojad olid rakendatud pingeliselt tööle, ja see oli nõukogude aasta, mis andis esimese eesti balleti, Eugen Kapi väga välja-paistva „Kalevipoja“.

Rahva haridustöö võttis hoogu, sest kunagi varem ei ole pööratud nii suurt tähelepanu rahvamajadele, rahvalikele loengutele, rahvaraamatukogude täiendamisele, rahva kunstilisele isetegevusele — kui esimesel nõukogude aastal.

Esimese nõukogude aasta töövälja on fashistlikud sissetungijad hävitanud.

Kuid nüüd, Punaarmee võidukal edasitungil Eestis, on tee lahti vabadusele. Meie jätkame kõige lähemal ajal Nõukogude Eesti kultuurilist ülesehitustööd, ja see töö peab katma ka selle kohutava hävitustöö, mida saksa fashistid on teinud eesti rahva kallal kolme koleda aastaga. Meie tunneme väga hästi neid raskusi, mis on meil ees Nõukogude Eesti kultuurilise ülesehitusega.

Kõigepealt on saksa fashistid hävitanud kohutavalt palju eesti rahvast, ja eriti haritlasi. Vähe sellest, et nad on tapnud seesugused väljapaistvad teadlased nagu professorid A. T. Kliimani ja P. Ruubeli, kunstnikud A. Johani ja K. Liimandi, et neil tuleb vastutada ka meie kunsti vanameistrite K. Raua ja A. Laikmaa, väga väljapaistvate teadlaste prof. L. Puusepa ja prof. T. Lippmaa ning paljude teiste surma eest, on nad praeguseni vangistanud rea väga väljapaistvaid teadlasi ja hulga haritlasi üldse — olgu nimetatud nende seas säärased eesti teadusele kaaluvad nimesed nagu prof. H. Moora ja prof. A. Saareste. Igal juhul tuleb meil esimestest päevadest alates puudus iga ala haritlastest. Selle vastu on ainult üks vahend meie kasutada: asetada julgelt noored ja arenevad võimekased insenerid, õpetajad, arstid ja nooremad teaduslikud töötajad kõrgemate koolide õppejõudude ning teaduslike töötajate vabadele kohtadele, anda neile samal ajal lähedaid võimalusi teaduslikuks tööks ja kohustada neid ka teaduslikku tööd tegema. Teine puudus on meil kindlasti hoonetest, eriti koolide, uurimisasutuste, teatrite, rahvamajade jne. hoonetest. Muidugi peame me kõigepealt takistama vaenlasel taganedes tähtsaid hooned hävitada. Kuid kohe vabanemisel on meil vaja kiiresti palju juurde ehitada. Olgu märgitud, et näiteks Tallinnas on planeeritud mitte ainult „Estonia“ teatrimaja restaureerimine, vaid peale selle ka uue ooperiteatri ja kahe kontsertsaali ehitamine esmajärjekorras. Meie naerame seesuguse tarkuse üle, mida mõned meretagused targad levitavad, nagu oleks pärast sõja lõppu karta Eestis vähemasti aasta

või kaks ränka tööpuudust. Seda võiks juhtuda selle maailmaime korral, kui Eestis oleksid võimul need äpardid. Nõukogude kord tunneb meie vabariigi vabastamise järel väga kestvalt ainult tööliste puudust, ja ainult ehitustööstuse põhjalik mehhaniseerimine võib meil lühikese aja kestel oma ehitusprogrammi teostada.

Sellega koos peab meie kultuuriline ülesehitustöö hõlmama kõige mitmekesisemaid alasid. Meie rahva üldise hariduse korraldamine ja 7-aastase kooli ülesehitamine on meie küreid ülesandeid. Keskkoolide, tehnikumide ja kutsekoolide võrgu ülesehitamine on sama tähtis ülesanne. Tartu Riikliku Ülikooli töö alustamine kõrgis fakultetides suurendatud üliõpilaste arvuga, Tallinna Polütehnilise Instituudi avamine laiendatult, Konservatooriumi, Kunstiinstituutide ja Meditsiinilise Instituudi avamine on meile ühtviisi kiired ülesanded. Juba on kavastatud ja formeerimisel teaduslikud uurimisinstiituteid, mis peavad meie vabariigi territooriumi vabastamise järel viivitamatult oma tööd alustama.

Meie intelligentsi kiire rakendamine tööle ja uute intelligentsi kaadrite kiire ettevalmistamine iseloomustab eelolevaid aastaid. Samal ajal tuleb meil kõigile kultuurialadele suurt tähelepanu pöörata. Kool kõigis astmetes ja rahvaharidus, tehnilised ja täppisteadused, loodusteadused ja humanitaarteadused, kirjandus, kunst, muusika, teater, kino — kõigile sellele tuleb pöörata tõhusat tähelepanu. Nõukogude kultuurilise ülesehituse kavakindlus eeldab ühiskonna harmoonilist teenimist, elu kõigi külgede tasakaalustatud ülesehitamist.

Meie ei kahtle selles, et eesti töötajad, eriti eesti haritlased kõik oma jõu kokku võtavad selleks, et Nõukogude Eesti ruttu kultuuriliselt üles ehitada. Meie oleme arvestanud sõja jälgede tasandamiseks kaks kuni kolm aastat. Kuid nende aastatega tahame meie peale sõjahävituste likvideerimise ka uut luua, eriti kultuuri alal.

Kahesuguste kogemustega inimesed saavad vabariigi vabastamise järel kokku: ühed, kes on teinud Isamaasõja kestel pingeliselt tööd Nõukogude Liidu tagalas või võidelnud Punaarmees, teised, kes on kannatanud okupatsioonijärgse raskuse ja piinu. Kunstnikud ja kirjanikud, heliloojad, näitlejad ja muusikud kaht poolt ühinevad uueks tööks. Teadlased okupatsiooni orjusest ja Nõukogude Liidu uurimisasutustest asuvad koos tööle. Sellel kohtamisel on viljakaid mõjusid.

Eriline ülesanne on tulevikus õpetajail, kes noori ette valmistavad suureks ülesehitustööks. Õpetajate aukohale seadmine pärast fashistliku okupatsiooni õudset ööd on nõukogude võimu otsene ülesanne.

Ja veel ei tule unustada: meie hakkame Nõukogude Eestit ehitama Nõukogude Liidu vennalike vabariikide alalise toetamise varal, meie töösüsteemi on juhtimas sama geenius, kes vastu igasuguste valeprohvetite ootusi on kujundanud Isamaasõja võidukaks sõjaks — seltsimees Stalini juhtimisel. Oleme kindlad, et see alaline kaasabi ja juhtimine on meie võidu kindlustajaks lahinguile järgnevas ülesehitustöös samuti kui kogu sõja kestel.

Nõukogude Eesti teaduslike jõudude areng

Oheks otsustavaks jõuks, mida nõukogude rahvad rakendasid võitlusse saksa röövvalutajate vastu, oli eesrindlik nõukogude teadus. Sm. Stalin on korduvalt hinnanud meie maa teadlaste tööd kui nõukogude haritlaskonna sõda saksa barbarismi vastu. Meie maa tootlike jõudude suunamisel ja ümberasetamisel vastavalt sõjaaja nõuetele on nõukogude teadlaskonnal olnud määratud teened.

Selle eesrindlikult võitleva nõukogude teaduse jõudude hulka astus neil päevil uus organiseeritud jõud — Eesti NSV Teadusliku Uurimise Keskinstituut, mis Eesti NSV RKN otsusega kutsuti ellu asukohaga Moskvast. Seda, mida taotlesid saksa vallutajad — hävitada meie teaduslikud jõud, ei õnnestunud neil. Parim ja edumeelseim osa eesti teadlaskonnast ühendas sõja esimestest päevadest oma jõud teiste Nõukogudema teadlastega. Isamaasõja jooksul on eesti teadlased nõukogude teadus- asutuste juures teostanud ulatuslikke ja suure sõjalise ning riikliku tähtsusega uurimistööd. Tallinna Tehnikaülikooli professor Altma, füüsik Jaanuse, keemiamagister Koppeli ja teiste teaduslik uurimistöö on tunduvalt rikastanud Nõukogudema teadust. Nüüd oma organiseeritud keskuse — Eesti NSV Teadusliku Uurimise Keskinstituudi loomisega ühendavad eesti teadlased oma senise viljakanda töö nende küsimustega, mis on otseselt seotud Nõukogude Eestiga ja mis rakendatakse kohe pärast saksa okupantide väljakihutamist meie sünnimaal.

Eesti NSV Teadusliku Uurimise Keskinstituudi põhikirjas on määratud instituudi eesmärgid järgmiselt:

„ETUK väljendab oma uurimistöödes Eesti NSV tööstuse vajadusi, abistab tööstuse arendamist uurimiste tulemuste rakendamiseks, uurib maapõuevarasid ja tehnoloogilisi protsesse, teostab energeetiliste ja teiste rahvamajanduslike küsimuste lahendamist teaduslikus korras, teostab eksperte, konsulteerib ja võtab oma seisukohad leiutuste ja ratsionaliseerimiste küsimustes...“

Instituut, töötades käsikäes ja vahetades kogemusi kõigi Nõukogudema teaduslike jõududega, loob laialdased võimalused Nõukogude Eesti rahvamajanduse kiireks taastamiseks ja meie teaduslike kaadrite edaspidiseks kasvaks.

Eesti rahvamajandusel seisavad ees laialtulatav arenevõimadused. Tervel real tööstusaladel algab suur töö, sest kolmeaastase saksa okupatsiooni tõttu on eesti tööstus kõigi ta toorainete ja energeetiliste alustega ruineerunud ning lõhutatud. Sm. Kirret Teadusliku Uurimise Keskinstituudi juurest vastab küsimusele, millist osa eesti teadlaskond saab osutama selles töös:

„ETUK saab olema eelkõige eesti rahvamajanduse taastamise süda. Ta koondab enda ümber need teaduslikud jõud, kes Isa-

Prof. Altma

maasõja päevil said häid kogemusi siinsetes teadusasutustes, ja ka need kaadrid, keda meil on lootud leida Eestist. Nõnda saame tublid jõud teaduslikuks tööks. Peale selle on meil kasvamas veel väärkas järelpõlv — üliõpilased.“

Saksa okupandid oma kultuuri- ja teadusevaenus on surunud eesti teadlaskonna kõige alandavamatesse olukordadesse. Hiljuti areteeriti rida Tartu Ülikooli õppejõude, paljud saadeti mustatöödele. Nõukogudema tagalas on aga eesti teadlastel olnud kõik võimalused vabaks tööks.

Turtuimaid eesti teadusmehi prof. Altma koos oma assistentide Koppeli ja Orogaga töötab juba kauemat aega NSV Liidu Teaduste Akadeemia Uurali Osakonnas juures magneetiliste nähtuste uurimise alal. Prof. Altma lõpetab lähemal ajal oma uurimistöö. Keemiamagister Rannak töötab vedela küttaaine väärastamise alal, millel on riigikaitsele suur tähtsus. Sm. Kirret töötas sealsamas sulfiidini valmistamise arendamise alal. Pidevas töös on eesti teadusmehed omandanud siin kõrgemaid teaduslikke astmeid. Insener Oengo Uurali industriaal- instituudis sai 1943. aastal dotsendi õigused. Magister Kangro ja Garsnek Moskva Ülikooli matemaatika instituudis lõpetavad praegu samuti tööd dotsendi õiguste saamiseks.

Üks tähtsaimaid probleeme on eesti põlevkivi- ja keemiatööstuse ülesehitamine. Sellel alal ei ole kogu Isamaasõja jooksul katkenud tööd. Rida eesti põlevkivitööstuse juhtivaid jõude on jätkanud uurimistööd Volga ääres Kashpiris, kus on Üleliiduline Põlevkivitööstuse Instituut. „Kivioli“ peainsener Mihheli on eesti teadlaste grupiga laskis hiljuti käiku uue tehase ja keemik Valander juhatab põlevkivi töötlemise uurimis- gruppi.

Eesti füüsikuist töötab magister Mets Teaduste Akadeemia Moskva Osakonnas kuulsas füüsiku Kapitla juures. Füüsik Jaanuse on Uurali osakonnas töötades välja andnud üle kolmekümne teadusliku töö oma uurimiste tulemuste kokkuvõtetest. Insener Aluma töötab 1943. aastast alates Ukraina Teaduste Akadeemia juures tehnilise mehaanika alal. Sverdlovski Üleliidulises Katlaturbini Instituudis töötab ins. Irak koos nooremate tööjõudude insener-konstruktorite Linnu ja Russoviga küttekollete alal. Lind ja Russov olid Eestis alles üliõpilased.

Iga eesti teadlaste saavutus Isamaasõja päevil on olnud loogiliselt saksa röövvalutajale. Eriti on seda Eesti NSV Teadusliku Uurimise Keskinstituudi loomine, kõrgetasemelise eesti teadlaskonna koondamine sinna. Asjaolu, et on säilinud meie spetsialistide ja kogenud teadlaste põhikaadrid, on tagatiseks, et suudame kiiresti taastada eesti rüüstatud rahvamajanduse ja tööstuse.

H. T.

RAHVA HÄAL nr. 45
Lk. 7 19. augustil 1944. a.

Leedu NSV Teaduste Akadeemia alustab tööd

Vilniuses avati neil päevil Leedu NSV Teaduste Akadeemia üks esimesi asutusi — akadeemiline raamatukogu.

Leedu Teaduste Akadeemia loodi pärast nõukogude võimu kehtimapanekut — 1941. aastal. Ta koondas enda ümber kõik tuntumad leedu teadusmehed.

Pärast Leedu okupeerimist heitsid hitlerlased leedu intelligentsi

paremiku vanglatesse ja koonduslaagritesse. Areteeriti Teaduste Akadeemia kaastöölisi, ülikooli professorid, rüüstati laboratooriume ja muuseume.

Enne taganemist katsusid saksa sõdurid Teaduste Akadeemia hoonet põlema panna. Raamatukogusaalis oli süüdatud tulelõke, mida õnnestus aga kustutada ja nõnda päästa hoonet täielikult hävingust.

Praegu seatakse korda instituutide laboratooriumide seadeldiste jäänuseid, muuseumi ja raamatukogusid. Professorite rühm valmistab trükiks leedu keele akadeemilise sõnastiku teist köidet. Õpetlastel on õnnestunud päästa okupantide küüsis suure väärtusega kartoteegi, mille kallal tuntumad leedu keeleteadlased on töötanud palju aastaid.

Füüsik H. Koppel

Nõukogude Punane Rist 26-aastane

Täna möödub 25 aastat Nõukogude Punase Risti asutamisest. Selle aja jooksul on Nõukogude Punane Rist saavutanud märkimisväärsed tulemused meditsiiniteenistuse, sanitaarkaitse kaardrite ettevalmistuse, meditsiiniprofülaktiliste asutuste laiendamise, haiglate organiseerimise jne. alal.

Kohe pärast Saksamaa reetliku kallaletungi Nõukogude Liidule asusid Suure Isamaasõja rinnetel oma vahipostidele ka kümned tuhanded Punase Risti kaudu ettevalmistatud meditsiinoed ja sanitaarinstruktorid. Kolme sõja-aasta

jooksul on see arv suurenenud uute kümnetesse tuhandetesse ulatuvate hulkadega.

Kuid Nõukogude Punasel Ristil on hindamatuid teeneid mitte ainult otsese abi osutamisel rindel ja tuhandete haiglate organiseerimisel, vaid ka kodumaakaitsete perekondade ja Punaarmee tagalas töötavate Nõukogude kodanike eest hoolitsemisel. 26 aasta jooksul on Nõukogude Punane Rist kasvanud laialtlevikuks massiorganisatsiooniks, mis oma allorganisatsioonide kaudu hõlmab kogu meie suurt Kodumaad.

Lõikus ja viljapeks vabastatud rajoonides

Leningradi oblasti vabastatud rajoonides arenevad hooaja põllutööd edukalt.

Suureks abiks viljakoristamisel on olnud kolhoosidele äsjataastatud masintractorijaamad. Masintractorijaamad täidavad oma tööplaani hoogtöö korras. Aluse sellele panid Kingissepa MTJ kombineeritud ja riiginorm nägi ette koristada nendega 120 hektari vilja. Kombineeritud aga võtsid endile kohustuseks kummagi kombineeritud koristada 150 hektari.

See otsus on leidnud vastuka ja teiste Leningradi oblasti MTJ-de tööliste hulgas. Vastuseks kingissepalet üleskutsute aidata kolhoosnikudel koristada vilja õigeaegselt, töötasid Luuga MTJ kombineeritud seltsimehed Koltšin

ja Felinov kumbki koristada oma kombineeritud 100 hektari vilja. Detskoje Selo MTJ traktorist Gaslev lõikas päevas 8,4 hektari ja lõpetas lõikuse 12 päevaga.

Paljudes kolhoosides on viljakoristamine juba lõpetatud ja jätkub peksmine. Oranienbaumi kolhoosnikud tahavad sellega lõpetada 20. augustiks. Volossovi rajoonis on paljud kolhoosid andnud riiginormi arvel juba üle 850 kg rukist. Paljudes kolhoosides on viljanormid juba antud ja on asutud varajaste aed- ja juurviljade koristamisele. Nii on Kingissepa rajooni kolhoosid „Pumalitsõ“, „Kuldmägi“ ja „Malõ Kottõ“ täitnud juba suure osa oma sula-, kurgi- ja peedinormist. Paljudes kolhoosides käib käsikäes viimase talivilja lõikusega juba esimeste aed- ja juurviljade koristamine.

Evakueerunute tagasipöördumisest Eestisse

Iga päev toob Nõukogude Informatsoonibüroo teateid uute Punaarmee poolt vabastatud Eesti linnade, valdade ja külade kohta. Meie kodumaa lõpulik vabanemine on veel vaid päevade küsimus.

See asjaolu on paljude evakueerunute hulgas kutsunud esile teatava elevuse ja reisipalaviku.

Et pärast kolme pikka sõja-aastat igaüks meist tahaks olla esimeste kodumaale tagasiminejate hulgas, see on loomulik ja arusaadav. See aga ei anna veel põhjust uisapäisa tormamiseks ja vastavate NSV Liidu seaduste rikkumiseks.

Vabastatud Nõukogude Eesti vajab taasehitamisel kõigi evakueerunute eestlaste käsi. Veel rohkem, siin leiavad tööd ka paljud need eesti rahva pojad ja tütreid, kelle vanemad või vanavanemad rändasid omal ajal saksa parunite orjapitsa eest kaugele Siberisse või laiadele Venemaa lagendikele. Nüüd pöörduvad nad tagasi oma esisade maale.

Praeguselt töökohalt vabastamine ja Eestisse tagasipöördumine peab aga toimuma ja toimuma ametlikus korras ja organiseeritult. Igaüks kutsutakse praeguselt töökohalt ära siis, kui teda otseselt ootavad uued ülesanded.

Omavoliliselt tehastest, vabrikutest või teistest teenistuskohadest lahkumine on lubamatu ja seadusevastane tegu, mis toob kaasa ebameeldivaid sekeldusi ning võib kehtivate NSVL seaduste vastu eksimise puhul edasi lükata kodumaalepääsu päeva. Sellepärast seisuk kõik evakueerunud kindlalt ja paanikata oma senisel töökohal nagu sõdurid oma valvepostil. See on parim tänu sangerlikule Punaarmeele selle eest, et ta vabastab meie sünnimaa saksa fashistide rõhuvast ojaikkest. See on meie otsene abi kodumaa kiiremaks vabastamiseks ja verise hitlerliku „uue korra“ purustamiseks üldse. See tagab eesti rahvale edaspidi kestva rahuliku ja vaba elu tema armastatud kodumaa kaunites linnades ja külates, hõljendavate viljaväljade vahel ja Läänemere kargetest lainetest uhitatud saartel ning merekalastel.

Eestisse tagasimineku hõlbustamiseks on vajalik, et kõik need, kes on vahetatud Nõukogude tagalas oma elukohta, teataksid oma uuest asukohast evakueerunute karto'eegile aadressil:

Москва 9. Собиновский пер. 5. Постпредство ЧК ЭССР при ЧК СССР.

Paljudel evakueerunutel on aegunud passid või ajutised isikutunnistused. Et ei tekiks asjatuid sekeldusi ja takistusi ärasõidu puhul, tuleb kõigil juba aegsasti oma passid ja muud vastavad dokumendid korda seada.

Enamik evakueerunuist on hankinud endale aiaaard ja soetanud abimajapidamisi. Mõnelgi võib tekkida mõte, et sõidan varsti niikui minema, milleks selle ajamaaga veel vaeva näha. See oleks aga väär suhtumine. Aiaaard eest tuleb hoolitseda endiselt hästi, koristada valmis (kui enne väljakutset ei saabu) ja teha muud vajalikud tööd. On ekslik arvamine, et Eesti on samas olukorras, nagu ta jäi meie ärasõidu päeval ja me leiame seal ees kõike külluses. Kolm aastat saksa okupatsiooni oma sundnormide ja teiste otseste ning kaudsete rõõvimismeetoditega on meie kodumaa majandusliku palge põhjalikult muutunud. Seal on praegu puudus kõigest, nii toiduainetest kui ka kehakattest. Seda tõendavad vabastatud vallad, sellest kõnelevad kõik, kes sealpoolt on tulnud. Niikaua kui kestab sõda, on meie vennasvabariikide pingutsused vajalikud peamiselt Punaarmee abistamiseks ja rinde tugevdamiseks, sellepärast ei tohi meie rajada lootusi ainult nende abile. Meil endil peab olema ka midagi kaasa viia. Ja kuigi ei ole võimalik sõjaliselt tähtsate vedudega koormatud transpordi tõttu suuremal määral kogutud saaki kaasa võtta, siis tuleb see üle anda vastavate oblastite, liidu- või autonoomsete vabariikide organitele, kellelt nõuda sellekohane tõendus. Selle tõendusega on evakueerunutel loota Eestis Varumise Rahvakomissariaadi kaudu saada juba kodukohas vastaval hulgal toiduaineid.

Meie kodumaa vabastamine sakslastest toimub järjekindlalt ja hoogsalt. See annab meile põhjust rõõmustamiseks, kuid ei tohi anda maad ebakindlatele ja närvilikele meeleoludele.

Ärasõidu päev jõuab igale evakueerunule omal ajal. Senini aga jätkame kindlalt ja katkestamatult tööd oma praegusel kohal.

J. KIPPER

Välispoliitiline ringvaade

Fashismivastaste suurriikide üksikasjalikult väljatöötatud ja kulepõhised sõjaooperatsioonide kava teostamine, mille eesmärgiks on fashistliku Saksamaa lõplik hävitamine, on jõudnud uue tähtsa sündmuseeni: 15. augustil tungisid inglise, ameerika ja prantsuse dessantväed Vahemerelt Lõuna-Prantsusmaale.

Nagu kõnelevad senised teated sellest uuest rindelt, on liitlaste dessant arenenud edukalt. Kõigepealt oli see operatsioon oma mõdetelt veel suurem kui 6. juunil Põhja-Prantsusmaale sooritatud maandumisoperatsioon. Hiiglaselise vastik, mis tuli Itaalia, Põhja-Aafrika ja Vahemere saarte sadamatest, surus kahuritulega, lennukite toetusel maha sakslaste rannakaitsepatareid, mille järel algas dessantvägede maandamine lennukitelt. Esimesed sihtpunktid Marselle ja Nizza vahelisel rannikul vallutati vähem kui tunni aja jooksul ja juba enne koitu oli kahe miili laiune rannikuriba langevarjurite valduses. Pärast seda on dessantvägede maandamine laevadelt kestnud lakkamata vooluna edasi. Liitlaste vägede arvu tuleb pidada väga suureks, kuna juba dessandi esimeste tundide jooksul on maandatud umbes 28.000 meest. 16. augustil teatati, et Cannes ja Nizza on vallutatud ja maavägede operatsioonid arenevad kõigiti plaani kohaselt.

Nõnda on sakslastele, kes Prantsusmaal olid liitlaste Normandia ja Bretagne'i operatsioonidega juba niikuiin raskes seisukorras, tuinud uus raske hoop. Kindral Blaskovitsil, kes juhatab saksa Lõuna-Prantsusmaa kaitset, on vägesid kasutada üsna kasinalt, arvatavasti 4–7 diviisi jalaväge ja vähesel arvul tanke ja lennukeid. On kindel, et see käputais vägesid ei ole võimeline takistama liitlaste loodud platsdarmi laiendamist ja vägede põhja poole tungimist. Põhja poole tungimisel võivad liitlaste lõunapoolsed väed peagi põhjapoolsete vägedega ühineda ja lõigata ära nii sakslaste Itaalias olevad väed kui ka Lääne-Prantsusmaale jäävad saksa väed. Jgal juhtumil tuleb sakslastel nüüd võidelda mitte ainult Loire'il ja Seine'il, vaid ka Rhone'l ja Vahemere rannikul.

Lisaks sellele, et inglased ja ameeriklased maandavad Prantsusmaale nii põhjast kui lõunast ikka enam vägesid, lisanduvad nüüd neile veel prantslaste endi regulaarväed ja üha aktiivsemaks muutuvad vabadusvõitlejate read. Juba ammu oli Prantsuse Rahvusliku Vabastamise Komiteel Põhja-Aafrikas formeeritud poolmiljoniline sõjavägi. Prantsuse väeosad võtsid osa juba Põhja-Aafrika puhastamisest, Sardiinia ja Korsika vabastamisest ja toetasid Itaalias inglasi ja ameeriklasi.

Kuid Prantsusmaa võitlevaks jõuks pole mitte ainult sõjavägi. Prantsuse vabadusvõitlejad, „ilma mündrita sõjavägi“, kelle hulk ulatub kümnetesse tuhandetesse ja kes on võidelnud terve okupatsiooniaja kestel saksa okupantide ja nende käsi-

laste vastu, on tugevdanud võitlust eriti sellest ajast alates, kui liitlased alustasid Prantsusmaa vabastamist. Nende valduses on juba terveid asulaid ja rajone.

Prantsuse rahvas, kes on pidanud viis aastat kannatama sakslaste okupatsiooni ja alandust, on vastuvõtlik vabadusvõitluse kutsele. Dessantoperatsiooni eelõhtul pöördus Prantsuse Vabastamise Komitee üleskutsega rahva poole, andes igale prantslasele kätte ta võitlusülesanded maa vabastamiseks. „Prantslased! Vabastamise tund on lõõnud. Rahva ülestõus saab vabanemise alguseks.“ Vägede maabumise päeva hommikul kutsus prantslasi üles võitlusele ka liitlaste Vahemere vägede ülemjuhataja kindral Wilson: „Liitlaste väed maabusid Lõuna-Prantsusmaal. Nende eesmärgiks on kihitada sakslased välja ja ühineda Normandiast edasitungivate liitlaste vägedega. Prantsuse sõjajõud võtavad nendest operatsioonidest osa õig-õla kõrval oma liitlastega. Prantsuse sõjavägi elab jälle. Ta võitleb jälle omal maal, et vabastada see koos tema kuulsate traditsioonidega!“

Saksa okupantidele tähendab liitlaste vägede tungimine Lõuna-Prantsusmaale olukorra veelgi kriitilisemaks muutumist. Juba liitlaste senine edasitung Normandiast, Bretagnes ja Pariisi poole viitvatel teedel tähendas Prantsusmaa järjekindlat vabanemist. Nüüdsed operatsioonid peavad tähendama selle vabanemise suurt kiirenemist.

Kõigil ühinenud vabadustarmastavatel rahvastel on olnud praeguses sõjas kindel siht ja eesmärk: hävitada fashism ja saada tagasi oma vabadus ja iseseisev rahulik elu. Paralleelselt sellega, et fashismivastased riigid on fashismi hävitamiseks koordineerinud kõik oma sõjalisel operatsioonid, on nad aegsasti arutanud ka pärast sõja aegse püsiva rahu kindlustamise küsimust. Sellest kõnelevad möödunud aastal peetud Moskva ja Teherani konverentsi deklaratsioonid, sellest on kõnelnud korduvalt ka kõigi fashismivastaste suurriikide juhid oma esinemistes.

Pärastsõja aegse rahu kindlustamise küsimuse üksikasjalik arutamine loomulikult kestab veel. Nõnda algasid selle küsimuse üle Ameerika Ühendriikides 14. augustil mitteametlikud läbirääkimised Nõukogude Liidu, Suurbritannia ja Ameerika Ühendriikide valitsuse esindajate vahel.

14. augustil esines Ühendriikide riigisekretär Hull selles küsimuses pikema ettekandega ka pressikonverentsil Washingtonis. Hull rõhutas, et juba umbes kaks aastat tagasi koostati Ameerikas riigidepartemangu esindajast ja teistest poliitikuist rühm, kes hakkas uurima rahvusvahelise rahu probleemi. Sellest tööst, mis leidis edasiarendamist Moskva konverentsil, võttis pidevalt osa ka Roosevelt. Sellel perioodil avaldas Nõukogude Liit oma kavatsuse ühineda maailma rahu kindlusta-

mise laialdase organisatsiooniga, ja nõnda avaldas ka Moskva konverentsi deklaratsiooni, kus kolme suurriigi valitsused töötavad luua sellele organisatsioonile.

Edasi avaldas Hull, et ta on arutanud seda küsimust Ühendriikide senati ja saadikutekoja liikmetega, mille järel nüüd on Ühendriikide poolt kutsutud kokku Nõukogude Liidu, Inglise, Ühendriikide ja hiljem ka Hiina valitsuse esindajad, et alustada mitteametlikke läbirääkimisi formuleeritud projektide ja ettepanekute üle. Ühendriikide ettepanekud on vastavate valitsustele juba varem teatavaks tehtud ja samuti on ka Nõukogude Liidu ja Inglise valitsus saanud oma ettepanekud Ühendriikidele. Hull avaldas, et ta on väga rahuldatud, et osavõtjad on suhtunud küsimustesse objektiivselt, ja loodab, et selline suhtumine avaldub ka läbirääkimistel. „On olemas kõik eeldused lootale, et praegune ühinenud rahvaste tegelik koostöö, mis tekkis hirmsa sõja tulest võitluses oma olemasolu eest, areneb ja tugevneb tulevikus rahu ja ohutuse säilitamise huvides.“

Kui maailma ajakirjandus on võrdlemisi sagedasti sõna võtnud väikeste fashistliku Soome olukorra kohta, siis mitte sellepärast, et Soome oleks sõjas veel mingi tähtis tegur, vaid sellepärast, et selle maa valitsevad fashistlikud saksa käsilased on ikka veel silmapaistvad oma erakordse rumaluse ja kangekaelsusega. Nii oli see möödunud talvel ja kevadel nõukogude rahutingimuste tagasilükkamise puhul, nii oli see sel puhul, kui Soome olukord Punaarmee võimsa suvise pealetungiga muutus katastroofiliseks ja maale toodi uusi saksa vägesid, nii oli see ka hiljutise presidendivahetuse puhul, kui Ryti asemele tuli marssal Mannerheim.

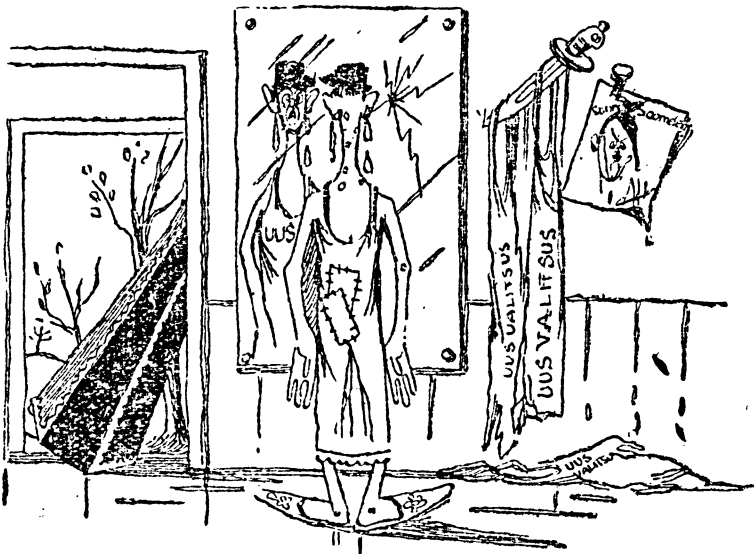
Nüüd on Soomes moodustatud uus valitsus. Sellesse on kõigjal suhtunud umbusklikult ja leitud, et siin on ainult vana viin uues astjas. Kõigile on selge, et niikui presidendivahetus kui ka valitsuse ümberkujundamine on ainult Saksamaa lüüasaamise tagajärg ja Soome valitseva kihi rahvavaenuliku poliitika tulemus. Inglise ajakiri „Spectator“ kirjutab: „Saksa vägede kaotuse tõttu kõigil rinnetel, aga isearaniski kirderinde kaotuste tõttu, on Helsingis saanud kiire purjede ümberseadmine vajalikuks kui muidu.“ Uude valitsusse tuleb suhtuda kriitiliselt, meele pidades, et „uus peaminister on tuntud taguruse advokaat, kes siis, kui sakslased veel võitsid, oli meelestatud küllaltki saksameelselt.“

Samasugust kriitilist ja umbusklikku suhtumist on uus valitsus leidnud ka Rootsi poolt. Ajaleht „Morgen Tidningen“ kirjutab, et „ümberkujundatud Soome valitsuse koosseisust on selgesti näha tema ühendus vana valitsusega“. Ajalehe arvates „jätkeb endise valitsuse sõjaaja poliitika“.

Soome vahetab valitsust

A. Pilari karikaatuur

Ajaleht: Soome uus valitsus on vana viin uues astjas.

Ehk küll ussil kest on uus — Vana kihvt tal ikka suus...

LIITLASTE VÄED MAABUSID LÕUNA-PRANTSUSMAAL

15. augustil algas liitlaste suurte õhujõudude toetusel ameerika inglise ja prantsuse vägede maaleaastamine liitlaste laevadelt Lõuna-Prantsusmaa rannikule. Maabut Nizza ja Marseille'le vahelisel rannikul. Dessantoperatsioonist võttis osa 800 igat tüüpi laeva. Hoogsalt edasi liikudes vallutasid liitlaste väed Cannes'i ja Nizza. Liitlaste väed liiguvad lehvikukujulise edasi Prantsuse sisemaa suunas ja on juba rannikust 18 km kaugusel Normandias vallutasid kanada väed Falaise. Vabastati veel Conde ja Tincenbray. Reuter teatab, et Normandias on 11 saksa diviisi täielikult sisse piiratud.

3. ameerika armee väed vallutasid Chartres'i ja Orleans'i ja on jõudnud Dreux'i linnani. Pariisist on ameerika väed 32 miili kaugusel.

«РАХВА ХЯЯЛЬ»
Орган ЦК КП(б) Эстонии
и Советов депутатов трудящихся
Эстонской ССР
Ленинград, Горьков пер. № 3

Toimetuse kolleegium.

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Tööräha Saadikute Nõukogude häälekandja

Nr. 46 (523) 23. augustil 1944. a. V aastakäik

Ajalooline üleskutse

Hiljuti pöördusid Eestimaa K(b)P Keskkomitee, Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium ja Eesti NSV RKN üleskutsetega eesti rahva poole. See EK(b)P Keskkomitee ja Eesti NSV valitsuse pöördumine oma rahva poole toimus ajaloolisel silmapilgul, kus Punaarmee Nõukogude Liidu Marssali seltsimees Stalini targal juhtimisel viib lõpule kogu Nõukogudema vabastamist hitlerlikku „uue korra“ õudusest.

Ka Nõukogude Eesti vabastamine on saanud tõsiasjaks. Eesti NSV ida- ja lõunaosas on Punaarmee juhitud tähelepanuväärivalt maa-alalt hitlerlikud röövjõud minema kihutanud. Irbokast Sangasteni ja Peipsi piirilt Kaagvereni on Eestimaa uuesti vaba saksa orjaikkest. Kümnetes Eesti valdades ja mitmes linnas, nende hulgas Narvas, Petseris ja Võrus on taastatud nõukogude võim.

Kõigile eestlastele on kaljukindlalt selge, et meie ajalooliste orjastajate, sakslaste, võimutsemispäevade Eestis jõuavad täielikult lõpule. Millised on aga eesti rahva ülesanded, et suur vabanemispäev saabuks kiiremini ja väiksema valu ning kaotustega meie kodumaale, sellele annab vastuse EK(b)P Keskkomitee ja Eesti NSV valitsuse üleskutse eesti rahvale.

Oma üleskutses pöördub partei ja valitsus kogu eesti rahva poole, et see koondaks kõik oma jõud meelekindlale ja mehisele võitlusele pikka sajanäht meie maal määratlenud saksa orjastajate vastu. Partei ja valitsus kutsub rahvast üles ustavaks jääma oma sünnimaale, ustavaks jääma oma ajalooliste suurvõitlajate Lembitu ja Legendaares Tasuja pühale pärandile: rakendada kogu oma energia ja ajalooline viha saksa röövvalitajate lõplikuks purustamiseks ning meie sünnimaa vabastamiseks saksa orjaikkest. Seekord eesti rahvas ei jätki oma ajaloolist võitlust mitte üksinda, vaid liidus kogu Nõukogude vabade rahvastega. See on tema lõpliku võidu pant oma ajaloolise verivaenlase üle!

Eesti rahvas oma rõhuvast enamusel peab kogu aeg vabadusvõitlust hitlerliku „uue korra“ vastu. Eesti Rahvuskorpuse vabastajate, kangelaste väeasod on jõudnud Eesti territooriumile ja võtavad Punaarmee koosseisus osa Eesti vabastamisest. Rõõmust pisarsilmil tänavad vabastatud Eesti linnad ja külaelanikud Punaarmee ohvitseride ja sõdureid endi päästmise eest sakslaste metsikutest. Iga päevaga suureneb vabadusvõitluse leek Eestis hitlerliku armee seljataga. Lendavad õhku sakslaste rongid, voodid ja laod. Rahvatasuja-partisani kuul varitseb saksa röövleid ja tema käsiliisi kõikjal.

Kuid on ka neid eestlasi, kes sakslaste ridadele võitlevad oma rahva eluliste huvidel vastu, kas vabatahtlikena, sakslaste poolt petetutena või vägisi kättesuritud relvaga. Hitlerlased hirmutavad, et kõik nad tapetakse Punaarmee ja bolshevikite poolt. Sellele hitlerlaste laimule EK(b)P Keskkomitee ja Eesti NSV

Balti Laevastiku merejõud uputasid 4. saksa miinilaeva

Punalipulise Balti Laevastiku merejõud uputasid Narva lahes 4. saksa miinilaeva, millest igakuks oli 1200-tonnine. Miinilaevade meeskonnad kas hukkusid või võeti vangid. Nõukogude laevad päätsid ja võtsid pardale 107 saksa sõdurit ja ohvitseri. Vangilangenute hulgas on 6. saksa miinilaevade flotilli ülem korvetkapten Kopenhagen. Põhjalastud miinilaevad on ehitatud 1942.—43. aastal ja kuuluvad kõige moodsamate seda tüüpi laevade hulka. Miinilaevade kiirus on 34 sõlme (üle 60 km) tunnis. Igaüks neist on varustatud relvastustega, mis võimaldab järgmist relvastust: nel 105-millimeetrilist suurtükki, kaks 87-millimeetrilist automaatkahurit, kolm 20-millimeetrilist kahuurit ja kuus torpedoaparaati. Iga miinilaeva meeskond koosnes 190-st mehest.

Kõrgema Ülemjuhataja Käskkiri

20. august 1944

nr. 152

Moskva, Kreml

Seltsimehed hävitus-, ründe-, pommitus ja luurelennuväe lendurid, tüürimehed, laskurid, radistid, insenerid, tehnikud, motoristid, ohvitserid ja kindralid!

Üleliidulisel Lennuväepäeval õnnitlen ja tervitan teid võitluses saksa vallutajatega saavutatud edu puhul!

Koos kogu Punaarmee peab nõukogude lennuvägi saksa fashistlike vallutajate vastu ägedat võitlust ja annab hävitavaid lööke vaenlase elavjõule ja tehnikale, tema tagalale ja ühendusteedele.

Nais- ja meestöliste ennastsalgav töö ja nõukogude lennukonstruktorite ja inseneride suur meisterlikkus andsid meile võimaluse üle saada saksa lennuväe endisest arvulisest üleolekust ja relvastasid Punaarmee ja Sõjalaevastiku õhujõud paljude tuhandete kõrgekvaliteetsete võitlusalennukitega.

Ohulahinguis vaenlasega on meie lendurid näidanud üles võrratut vaprust, kangelaslikkust ja julgust, ning meie komandörid ja ülemad oskust ja sõjalist meisterlikkust õhuoperatsioonide juhtimises.

Selle tulemusena on meie võitlusalennuväel nüüd vaenlase lennuväe üle õhus täielik ülevõim.

Tuhandes suurepärased lendurid, tüürimehed ja lennuväe laskurid suurendavad üha enam ja enam meie õhujõudude edu ja purustavad vaenlast maal ja õhus.

Meie võitlusalennuväe poolt saavutatud edu tähistamiseks käsin:

Täna, Lennuväepäeval, 20. augustil, kell 17 saluteerida Kodumaa nimel meie Kodumaa pealinnas Moskvast meie vapratele lennuväelastele 20 suurtükiväe-kogupauguga 224 suurtükist.

Kõrgem Ülemjuhataja
Nõukogude Liidu Marssal J. STALIN

Nõukogude lennuväe lahinguoperatsioonide kokkuvõte ajavahemikul 22. juunist 1941. a. kuni 18. augustini 1944. a.

Ole kolme aasta on meie lennuvägi koos kogu Punaarmee püüdnud eduka võitluse saksa fashistlike vallutajate vastu. Pannes vastu vaenlase üleolekule jõudude löökidele, lükkasid me sõjalised õhujõud juba sõja esimesel perioodil ümber ja paiskasid sõja käigus põrnu hitlerlaste arvestusest ülevõimu jagamatusele õhus. Nõukogude lennuvägi on andnud ja annab veelgi vaenlasele raskeid lööke, hävitades tema tehnikat ja elavjõudu.

Meie riigi õhutorje hävituslennuvägi kaitseb kindlalt meie linnu, tööstuskeskusi ja transporti vaenlase löökide eest õhus. Kõik saksa lennuväe katsed tungida nõukogude tööstuspiirkondade ja desorganiseerida meie vabrikute ja tehaste normaalse tööd nurjusid täielikult.

Nõukogude kaugtegevuslennuvägi annab purustavat lööke vaenlase tagalale ja ühendusteedele. Nõukogude lendurid on korduvalt rünnanud Berliini, Königsbergi, Danzigi, Bukaresti, Budapesti, Helsingit ja teisi Saksamaa ja tema kaaslaste tööstuskeskusi ja raudteesõlmi.

Moskva kaitsmise kangelaslikel päevil tuli nõukogude lennuvägi edukalt toime ülesandega kaitsta meie Kodumaa pealinnat vaenlase

lennuväe hoopide eest. Meie lennuväeasjad kurnasid välja vaenlase õhujõude ja osutasid Punaarmee maaväele saksa fashistlike vallutajate purustamisel Moskva all suurt abi.

Leningradi, Odessa ja Sevastopoli lahinguis võitsid Punaarmee ja Sõjalaevastiku õhujõud lendurid endile igavese kuulsuse. Lahinguis Voronezhi all, Donil, ja Kaukaasia lähisel tõkestas nõukogude lennuvägi sakslaste pealetungi õhust antud löökidega ja osutas seega meie vägedele hindamatut teenet. Stalingradi pärast peetud lahinguis hävitasid me õhusõjajõud suure osa parimate saksa eskaadrite lendureist ja teostasid pärast seda hiilgavalt Stalingradis sissepiiratud saksa armee õhublokaadi. Tuhandes fashistlikud ässad hukkusid Moskva ja Leningradi all, Stalingradi piirkonnas, Kubani ja Doni stepides, Ukraina avarustes ja Valge-Vene põldudel.

Sõja kestel võitis meie lennuvägi vaenlaselt üleoleku õhus, mis tal oli sõja esimesel perioodil meie Kodumaale sooritatud äkilise ootamatu kallale tungi tulemusel.

Ägedas ohulahinguis Tamani poolsaare kohal ja Kurski kaarel peetud lahinguis tehti täielik lõpp saksa lennuväe üleolekule õhus.

Kogu nõukogude rahva väsimatu toetuse tulemusena on Punaarmee sõjalised õhujõud osutunud saksa lennuväest tugevamaks ja muutunud fashistlikele vallutajatele tõsiseks ohuks. Nõukogude tagalad, tööliised, spetsialistid ja konstruktorid töötavad käsi rüppe panemata, suurendades lakkamatult lennukite tootmist ja tõstes nende lahingulisi omadusi.

1944. aasta suvel arenenud Punaarmee pealetungioperatsioonides võitis meie lennuvägi endale õhus täieliku ülevõimu. Ta osutab maavägedele kõige aktiivsemat ja üha kasvavat toetust, valmistades neile teed ja kindlustades nende pidevat edasilükkumist lääne poole.

Isamaasõja kestel on nõukogude lennuvägi hävitanud õhus ja maal üle 50.000 vaenlase lennuki ja vigastanud mitu tuhat saksa tanki, iselikkuvat suurtükki ja soomusautot, üle 200.000 auto, üle 800 veduri, üle 10.000 vaguni, suure hulga igatliiki sõjatehnikat ja ka vaenlase elavjõudu.

Selline on Punaarmee sõjaliste õhujõudude Isamaasõja 38 kuu kestel peetud lahinguoperatsioonide lühike kokkuvõte.

NOUKOGUDE INFORMAT-
SIONIBÜROO

Punaarmee edasitung Eesti NSV-s jätkub

Punaarmee liigub Lõuna-Eestis pidevalt edasi. 18. kuni 21. augustini vabastasid meie väed üle 390 asustatud punkti, nende hulgas Tamistu, Rasina, Ahja, Valgemetsa, Krootuse ja Karste. Meie väed ületasid Peipsi ja Pihkva järve ühendava väina ja ühinesid meie piki Pihkva järve läänekallast pealetungivate vägedega ning vabastasid seejuures Laane, Jõepera, Mehikoorma, Haavametsa, Riitemetsa, Aravu, Küka, Meeksi, Sikakurme ja Kastmekoja. Vabastatud on veel Pedaspea, Kõrvesilla, Võnnu, Hemmasto, Rebase, Vana-Kuuste (12 km Tartust lõuna pool), Vissi, Saverna, Kaagvere, Mutemetsa, Võõpsu, Landi, Kambja, Ennu, Lutika, Neeruti ja Mõniste. Vabastati Rebase raudteejaam.

Kaks uut läbimurret Ukraina rinnetel

18. augustil avaldati Kõrgema Ülemjuhataja käskkiril Nõukogude Liidu Marssalile Konevile, kelle väed vallutasid Sandomiri linna. Ses piirkonnas vallutati veel üle 20 asula ja kaks raudteejaama.

Sandomirit põhja pool viisid meie väed lõpule vaenlase sissepiiratud väegrupi likvideerimise. Seejuures tekitasid meie väed vaenlasele kaotusi nii elavjõus kui ka tehnikas. Hävitati: 88 tanki ja iselikkuvat suurtükki, 18 soomusveokit, 142 mitmesuguse kalibri suurtükki, üle 100 miinipilduja, üle 100 auto ja 35 mootorveokit. Vaenlane jättis lahinguväljale ligi 12.000 ohvitseri ja sõduri laiba.

Kõrgema Ülemjuhataja käsk

kirjas armeekindral Malinovskile 22. augustil teatati meie vägede uuest läbimurdest vaenlase tugevast kaitseliinist Jassõ linnast loode pool. Kolm päeva kestnud pealetungivõitluste jooksul meie väed liikusid edasi 60 km ja laiendasid läbimurret 120 km piki rinnet. Pealetungi käigus vallutasid meie väed tormijooksuga vaenlase kaitse võimsad tugipunktid — Jassõ, Tõrgu-Frumosi ja Ungeni linnad ning üle 200 asula. Vapralt Ukraina rinde vägedele, kes paistsid silma vaenlase kaitseliini läbimurdmisel ja Jassõ linna vallutamisel, omistati „Jassõ“ aunimetus ning meie Kodumaa pealinn Moskva saluteeris nende auks 20 kogupauguga 224 suurtükist.

Kõrgema Ülemjuhataja teises käskkirjas 22. augustil armeekindral Tolbuhhinile teatati vaenlase tugeva kaitseliini läbimurdmisest 3. Ukraina rindel, Benderöst lõuna pool. Kolm päeva kestnud pealetungilahingute jooksul meie väed liikusid edasi 70 km ja laiendasid läbimurret kuni 130 km piki rinnet, vabastades üle 150 asula, nende hulgas suured asulad: Kaushanõ, Tshimihlija, Leiptsig ja Tarutino. Vapralt vägedele, kes võitsid osa vaenlase kaitseliini läbimurdmisest 3. Ukraina rindel, omistati „Alam-Dnestri“ aunimetus ja meie Kodumaa pealinn Moskva saluteeris nende auks 20 kogupauguga 224 suurtükist.

Rasedatele naistele, lasterikastele emadele ja vallasemadele antavate riiklike abirahade määramise ja väljamaksmise ning soodustuste andmise korrast

NSV Liidu Rahvakomissaride Nõukogu kinnitas allpool avaldatava määruse rasedatele naistele, lasterikastele emadele ja vallasemadele antavate riiklike abirahade määramise ja väljamaksmise ning soodustuste andmise korda.

Vastavalt NSVL Olemnõukogu Presiidiumi seadlusele 8. juulist 1944. aastal „Riikliku abi suurendamisest rasedatele naistele, laste-

rikastele emadele ja vallasemadele, emade- ja lastekaitse tugevdamise, auni „Sangar-ema“ sisseadmisest ja ordeni „Ema au“ ning medali „Emamedal“ asutamist“, määratakse rasedatele naistele, lasterikastele emadele ja vallasemadele rahalise abi määramisel ja väljamaksmisel ning soodustuste andmisel kindlaks järgmine kord.

kuust pärast perekonna koosseisu aset leidnud muutust.

Abiraha suurus muudetakse neil juhtumel rajooni või linna Tööräha Saadikute Nõukogu Täitevkomitee otsusega.

Juhul, kui keegi lasterikka ema lastest on hukkunud või jäänud teadmata kadunuks Isamaasõja rinnetel, riikliku abiraha suurus lasterohkuse alusel ei vähene.

kuni 8. juulini 1944. aastal, juhul, kui ema ei saa nende pealt alimente.

18. Vallasema surma puhul

antakse talle kuuluv riiklik abiraha laste kasvatamiseks välja kindlaksmääratud korras nimetatud hooldajale.

LASTERIKASTELE EMADELE ANTAVATE RIIKLIKE ABIRAHADE KINDLAKSMÄÄRAMISE KORD

1. Riiklikke abirahaid määratakse juulist 1944. aastal.

2. Riiklike abirahade väljamaksmine lasterikastele emadele toimub vastavalt Seadluse teisele paragrahvile järgises korras ja suuruses:

Emadele, kellel on kaks last, kolm anda lapse sündimisel	Uhekordselt	Igas kuus
Emadele, kellel on kolm last, nelja anda lapse sündimisel	400 rubla	—
Emadele, kellel on neli last, viienda lapse sündimisel	1.300 „	80 rbl.
Emadele, kellel on viis last, kuue anda lapse sündimisel	1.700 „	120 „
Emadele, kellel on kuus last, seitsme anda lapse sündimisel	2.000 „	140 „
Emadele, kellel on seitse last, kaheksanda lapse sündimisel	2.500 „	200 „
Emadele, kellel on kaheksa last, üheksanda lapse sündimisel	2.500 „	200 „
Emadele, kellel on üheksa last, kümne anda lapse sündimisel	3.500 „	250 „
Emadele, kellel on kümme last, üheksa anda lapse sündimisel	3.500 „	250 „
Emadele, kellel on kümme last, üheksa anda lapse sündimisel	5.000 „	300 „

Igakuised abirahad lasterikastele emadele makstakse välja alates teisest aastast pärast lapse sündimist kuni lapse viieaastaseks saamiseni.

6. Juhul, kui lasterikka ema nõuab riikliku abiraha määramist aasta või hiljem pärast lapse sündimist, määratakse ja makstakse talle välja ühekordne riiklik abiraha ja igakuine abiraha möödunud aja eest tagantjärele, aga mitte rohkem kui viimase 6 kuu eest enne abiraha nõutamise päeva.

Juhul, kui lasterikka ema nõuab määratud riikliku abiraha (ühekordse või igakuise) saamist aasta või hiljem pärast lapse sündimist, makstakse talle ühekordne abiraha välja täielikult, aga igakuine abiraha möödunud aja eest tagantjärele mitte enam kui viimase 6 kuu eest enne abiraha väljamaksmise järgmist tähtpäeva.

Rajooni või linna Tööräha Saadikute Nõukogu Täitevkomitee otsusel võib üksikjuhtumel igakuist riiklikku abiraha lasterikkale emale möödunud aja eest tagantjärele välja maksta ka pikema aja eest kui 6 kuud.

7. Riiklikku abiraha maksmine lasterikkale emale katkestatakse:

a) kui laps, kellele on määratud abiraha, sureb;

b) lasterikka ema mõne lapse surma puhul, kui sellega seoses ellujäänud laste arv osutub vähe- maks kui kolm.

8. Ühe lapse surma puhul lasterikkal emal, kellel on viis või enam last, väheneb igakuise abiraha suurus ja abiraha väljamaksmine toimub vastavalt ellujäänud laste arvule; alates järgmisest

VALLASEMADELE ANTAVATE RIIKLIKE ABIRAHADE MÄÄRAMISE KORD

9. Riiklikke abirahaid määratakse ja makstakse vallasemadele pärast 8. juulist 1944. aastal sündinud laste ülalpidamiseks ja kasvatamiseks.

10. Riiklike abirahade väljamaksmine vallasemadele laste ülalpidamiseks ja kasvatamiseks toimub järgmises suuruses:

Ühelt lapselt	100 rubla kuus
Kahelt lapselt	150 „
Kolmelt ja enamalt lapselt	200 „

Riiklikke abirahaid makstakse vallasemadele kuni laste kaheistkümnenda-aastaseks saamiseni.

11. Vallasemale määratakse lastelt, kes on sündinud ajavahemikul 1. jaanuarist kuni 8. juulini 1944. aastal, kindlaks vastavalt Seadluse kolmandale paragrahvile igakuised riiklikud abirahad sel juhtumil, kui ta ei saa nende pealt alimente.

12. Naistel, kes on registreeritud abielus, on mehe surma puhul õigus saada laste kohta, kes on sündinud pärast mehe surma, vallasemadele määratud riiklikku abiraha.

13. Naistel, kellel on laps isikult, kellega ta ei ole registreeritud abielus, kuid kellega ta ühes elab, omab ühist majapidamist ja kasvatab ühiselt last, ei ole õigust saada vallasemadele määratud abiraha.

14. Vallasemadele, kellel on kolm või enam last, makstakse lisaks Seadluse kolmandale paragrahvile ettenähtud riiklike abirahadele abiraha lasterohkuse alusel vastavalt Seadluse teisele paragrahvile.

15. Vallasema abiellumisel ei katkestata talle määratud riikliku abiraha maksmist.

16. Selle aja jooksul, kui vallasema laps on kasvatusasutuses täielikult riigi ülalpidada, ei maksta selle lapse peale igakuist abiraha. Juhul, kui ema ülalpidamisel on teisi lapsi, määratakse abiraha suurus vastavalt tema juurde jäänud alla 12-aastaste laste arvule, kes on sündinud pärast 8. juulist 1944. aastal või on sündinud ajavahemikul 1. jaanuarist kuni 8. juulini 1944. aastal, juhul, kui ema ei saa nende pealt alimente.

17. Vallasema ühe lapse surma puhul toimub igakuise riikliku abiraha väljamaksmine vastavalt talle jäänud alla 12-aastaste laste arvule, kes on sündinud pärast 8. juulist 1944. aastal, ja samuti nende laste arvule, kes on sündinud ajavahemikul 1. jaanuarist

LASTERIKASTELE EMADELE JA VALLASEMADELE ANTAVATE RIIKLIKE ABIRAHADE MÄÄRAMISE KORD

19. Riiklike abirahade määramine lasterikastele emadele ja vallasemadele toimub rajooni või linna Tööräha Saadikute Nõukogu Täitevkomitee otsusel.

Avalduse riikliku abiraha määramise kohta esitab ema kirjalikult kas isiklikult või tema poolt selleks volitatud isiku kaudu või posti teel, või külanõukogu, vabrikutehase ja kohalike komiteede või majavalitsuste kaudu tema elukohale vastavale rajooni või linna Tööräha Saadikute Nõukogu Täitevkomiteele.

Avalduses peavad olema täpselt märgitud ema kõigi laste ees-, isa- ja perekonnanimi ja elukoht.

20. Avaldusele riikliku abiraha määramise kohta tuleb lisada:

a) sünnitustunnistus või selle notariaalses korras (notariaalkontoris või külanõukogus) kinnitatud koopia lapse kohta, kelle peale nõutakse abiraha;

b) väljavõtte külanõukogu täitevkomitee otsusest ja linnades — militsaorganilt välja antud tunnistus, mis kinnitab ema laste arvu, kes tema juures elavad, ära näidates ka nende laste igad laste kohta, kes elavad emast lahus — vastavalt laste elukohale tunnistused militsaorganilt või sõjaväeosast.

Tunnistused ei või olla dateeritud mitte varem, kui kuus kuud peale avalduse andmise päevast.

21. Sõjaajal võib lasterikka ema esitada Punaarmee kutsutud laste kohta tunnistuse selle rajooni sõjakomissariaadilt, kust ta lapsed kutsuti sõjaväkke.

Neil juhtumel, kui lasterikka ema lapsed on tegevast Punaarmees või partisanisalkades ja ema ei või temast olenemata asjaolu- de tõttu esitada tunnistust sõjaväeosast või sõjakomissariaadist nende laste asukoha kohta, vaatab rajooni või linna Tööräha Saadikute Nõukogu Täitevkomitee läbi muud dokumendid, mis kinnitavad abiraha saamise õigust, ja teeb vastava otsuse.

22. Rajooni või linna Tööräha Saadikute Nõukogu Täitevkomitee peab lasterikka ema või vallasema avalduse riikliku abiraha määramise kohta mitte hiljem kui kahe nädala jooksul selle esitamise

päevast arvates läbi vaatama ja määrama riikliku abiraha ja selle järel tegema korralduse rajooni või linna lasterikaste emade ja vallasemade riikliku abistamise osakonnale abiraha väljamaksmiseks.

23. Rajooni või linna Tööräha Saadikute Nõukogu Täitevkomitee otsus riikliku abiraha määramise kohta märgitakse protokolli, millele kirjutavad alla Täitevkomitee esimees ja sekretär ning mis kinnitatakse pitsatiga.

Protokollis peavad olema koostatud kõik dokumendid, mis on olnud aluseks riikliku abiraha määramisel ja abiraha määramisest keeldumisel peavad olema märgitud selle motiivid.

Väljavõtte rajooni või linna Tööräha Saadikute Nõukogu Täitevkomitee otsusest riikliku abiraha määramise kohta antakse ema kätte; väljavõtte teine eksemplar, ema avaldus ja kõik dokumendid, mis olid aluseks abiraha määramisel, saadetakse rajooni või linna lasterikaste emade ja vallasemade riikliku abistamise osakonnale säilitamiseks.

24. Rajooni või linna Tööräha Saadikute Nõukogu Täitevkomitee otsusega mitterõusoleku puhul on lasterikkal emal või vallasemal õigus edasi kaevata rajooni või linna Nõukogu Täitevkomitee otsuse peale oblast või krai Tööräha Saadikute Nõukogu Täitevkomiteele või autonoomse vabariigi või liiduvabariigi Rahvakomissaride Nõukogule, kes peab kaebuse läbi vaatama mitte hiljem kui kahe nädala jooksul.

25. Lasterikka ema või vallasema elukoha muutmise puhul saadab rajooni või linna lasterikaste emade ja vallasemade riikliku abistamise osakond abiraha määramise materjali selle rajooni või linna Tööräha Saadikute Nõukogu Täitevkomiteele, kus asub ema uus elukoht.

26. Ema uue elukoha rajooni või linna Tööräha Saadikute Nõukogu Täitevkomitee annab abiraha määramise kohta käiva materjali sabumisel rajooni või linna lasterikaste emade ja vallasemade riikliku abistamise osakonnale vastava juhise abiraha maksmise jätkamiseks.

RIIKLIKE ABIRAHADE VÄLJAMAKSMISE KORD

26. Rajooni või linna Tööräha Saadikute Nõukogu Täitevkomitee otsuse põhjal kirjutab rajooni või linna lasterikaste emade ja vallasemade abistamise osakond välja ja annab lasterikkale emale iga lapse kohta isikliku raamatu, millega ta saab abiraha viie aasta kestel, ning vallasemale tema kasvatusel olevate laste kohta ühise

raamatu, millega ta saab abiraha nelja aasta kestel.

Nelja-aastase tähtaja möödumisel vahetatakse vallasema isiklik raamat ümber uue nelja-aastase tähtajaga raamatu vastu.

27. Isiklik raamat peab emale allkirja vastu kätte antama hilje-

(Järg 3. lk.)

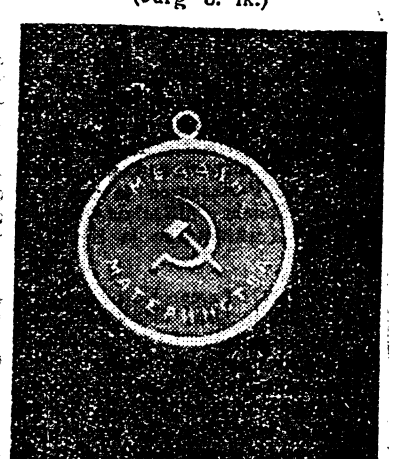
Orden „Sangar-ema“

Orden „Ema au“

Medal „Emamedal“

Medal „Emamedal“ tagakülj

Võitlused Lõuna-Eestis

Võitlused Lõuna-Eesti territooriumil jätkuvad üha kasvava ägedusega. Sakslased osutavad viisa vastupanu pealetungivatele Punaarmee üksustele ja kaitsvad viimse võimaluseni ühendusteid, millel on tähtsust nende põhjagrupeeringu saatuse suhtes.

Petseri ja Võru vabastamise järel areneb meie vägede edasitungimööda Petseri-Valga ja Petseri-Tartu raudteed. Mõlema tähtsa ühendustee enda käes hoidmiseks on sakslased koondanud suuri jõude. Nendesse piirkondadesse saadavad sakslased järjekindlalt täiendust, paisates uusi väeosi lahingusse otse marsilt. Kuid kõikidele pingutustele vaatamata ei suuda vaenlane peata Punaarmee katkestamatut edasitungi. Järjekindlalt murravad Punaarmee üksused enesele teed Eesti siseni poole, vabastades saksa okupantide ikkese ühe tähtsa punkti teise järel. Nii on viimastel päevadel sakslastest puhastatud sellised suuremad asulad nagu Rõusa, Põlva, Kanepi, Pärnu, Võõpsu, Mehisoo, Ahja, Valgmetisa, Kiidjärve ja teised.

Tähtsaks etapiks Lõuna-Eesti vabastamise käigus oli 18. augusti sooritatud dessant üle Peipsi ja Pihkva järve vahelise väina. Meie väed ületasid väina dessantprantsude, suuriüksuste otseste toetusel, ning mürdsid rannikult läbi vaenlase kaitsesõidust. Läbi-murret arendades löid meie väed endile juba esimese päeva lahingute kestel küllalt suure platsdarmi ning ühinesid Petseri suunast edasitungivate vägedega, moodustades nüüd juba ühise ja kindla rinde.

Vaenlane püüab kõigi abinõudega pidurdada ja takistada meie vägede edasitungi. Ta mineerib maanteed, laseb õhku kõik sildid ja truudid nõi jõgedel kui ka teedel. Üksikutes kohtades võtavad sakslased ette isegi väga visast vasturünnakuid. Nõnda näiteks Võhandu jõel

kestsid võitlused terve päeva. Väga äge oli vaenlase vastupanu Ahja ja Valgmetisa juures, kus sakslased jätsid lahinguväljale üle 1000 tapetud sõduri ja ohvitseri. Rõpina ja Võõpsu vahel võitsid sakslased ette tervelt 12 vasturünnakut, kuid löödi igakord tagasi.

Murdes vaenlase vastupanu ilmutavad meie edasitungivad väed suurt sõjalist meisterlikkust, vastupidavust, mehisust ja suurepärase manööverdusoskust.

Ühel rindeosal tegi väejuhatus kapten Timtshenko ja kapten Kunnikovi allüksustele ülesandeks vallutada maantee ristlemiskohal asuv asustatud punkt. Komandörid koostasid oma tegevusplaani selliselt, et kapten Kunnikovi üksus läks vaenlase vastu otserünnakule, kapten Timtshenko oma meestega aga võttis ette sügava haardemanöövri. Kuulipildurid, mitripildurid ja laskurid, kandes enesega kaasas kogu oma varustust ja laskemoona, ületasid soo, mida vaenlane pidas läbi-pääsematuks. Laskurüksuste järgi liksid soost läbi ka suurtükid. Jõudes välja vaenlase tagalasse, kapten Timtshenko võitlejad ründasid vaenlast. Samal ajal läksid rünnakule ka kapten Kunnikovi mehed. Kahe tule vahele sattunud vaenlane alustas taandumist. Kuid juba olid ära lõigatud ta taganemisteed. Vaenlase üksus hävitati täielikult.

Samuti ilmutavad meie võitlejad lahinguis harukordselt vaprust ja ennastohverdavust.

Vanemleitnant Pokljubhini allüksusel tuli võtta vastu vaenlase vasturünnak tankide toetusel. Ründavate sakslaste ahelik eel liikus meie positsioonide poole kuus kesk-mist ja kaks rasket tanki. Meie tankitõrjujad viisid lihkese ajaga rivist välja neli vastase tanki. Ülejäänud tankidel õnnestus siiski imbuda läbi meie kaitseliinist ja viia meie vägede seljataha 150-meheline automaatrite rühm. Nende vastu

saadeti rühm meie kuulipildureid. Kaotamata külma verd lasksid meie kuulipildurid vaenlast läheneda soodsale laskekaugusele ja avasid siis hävitava tule. Lahinguväljale jäi 150 saksa sõduri ja ohvitseri laipa.

Teises sektoris saadeti meie luurajaterühm kindlaks tegema vaenlase tulesüsteemi. Väikese küla eel sattusid luurajad vaenlasele. Sakslasi oli rohkem, neil olid varem ettevalmistatud positsioonid. Kuid vaprad luurajad ei kokkunud, vaid astusid vaenlasega käsitlahingusse. Punaväelane Garamein loikas läbi vaenlase sideliini ja viskas esimese granaadi sakslaste kuulipildur-japessa. Teised luurajad ründasid teisi tulepele. Iga minut võis vaenlasele saabuda abi. Kuid luurajad ei katkestanud võitlust. Vanemseersant Koen sai haavata 15 korral, kuid ei lahkunud lahinguväljalt. Luurajad tulid võitlusest välja võitluna.

Sakslaste luugas, kes praegu Eesti pinnal jätkavad lootusetut vastupanu, on väga palju neid, kellele meie võitlejad on juba varem tulnud seista vastamisi lahinguväljal. Siin on neid, kes pikki kuid piirasid ja pommitasid Leningradi, neid, kes purustasid ja põletasid Pihkva, palju neid, kes on põletanud ja rüüstanud maju, piiranud rahulikke inimesi, tapnud naisi ja lapsi Jugematuses Nõukogude linnades ja külates. Punaarmee võitlejad teavad seda. Nüüd on need metsalised sattunud nende kätte. Nende seljataha on meri, ees — nõukogude võitleja karm ja halastamatu tasujakäsi. Ei pääse rõõvlid ja mõrtsukad teenitud kättemaksust!

Leitnant Vesselovski rühm ründas küla. Võitluse veel käes märkasid meie võitlejad, et vaenlane seab valmis vooi ja üritab põgenemist.

„Fritsud tahavad pääseda elusalt!“ käis suust suhu hüüe.

EESTI RAHVUSLIKUST VAEOSAST
Sm. Trankmani väeosa komandopunktis

Kürest tötas sakslaste taganemistele metsateid kaudu ette grupp kuulipildureid, kes hävitasid oma nahka päästa katsuvad vaenlased täielikult.

Sapöör Shornikov pidi õõpimedes loikama läbi vaenlase kaitsesõidust traattõkkeid, et rajada läbipääsuteed meie rünnakule valmistavale jalaväele. Vaenlane valgustas maastikku rakettidega. Sapöör sai haavata. Ta jätkas traattõketele lähenedist roomates. Jõudes nendeni sai ta haavata teist korda. Viimast jõudu kokku võttes sapöör täitis oma ülesande ja kaotas siis meelemärguse. Kui ta kaaslaste poolt toimele ei sidumispunkti ja seal meelemärgusele tuli, siis küsiti temalt:

„Kust võtsite selle jõe niisuguseks ülinimlikuks pingutuseks?“

„Jõudu andis mulle südame soov tappa sakslasi!“ vastas sapöör.

Milline sellevastu on meeleolu sakslaste riitades kellele ka estele ei ole saladuseks et nende taganemisteed Eestist maad mööda on ära lõigatud, sellest kõnelevad ilmekat keelt vangide jutustused.

Nii kõneleb sõdur Meinhard M.:

„Sõdurid kõnelevad omavahel sageli „Balti katlast“ ja sellest, milline saatus ootab sellesse katlasse sattunud. Ohvitseride juures olekul me sellest aga rääkida ei julge. Meie on ametlikult keelatud arutada oma olukorda Baltimaadel. Saksaamaal ei saadeta meie enam toiduaineid. Tagala üksustele on antud käsk võtta ära kohalikelt elanikest kõik — leib, kari, juurvili ja piim.“

Allohviter Franz J. on Lõuna-Eestisse sattunud siia äsja Prantysmaalt saadetud üksusega.

„Ma elin rindel ainult kaks päeva.“ jutustab ta, „kuid sõdurite meeleolu järgi otsustades olen veendunud, et sakslased ei suuda siin kaitsa oma positsioone.“

Punaarmee edasitung Eesti siseni poole aina jätkub. 20. augustil löödi vaenlane välja Vana-Kuusest, mis asub 12 km lõuna pool Tartut. Meie väed on jõudnud välja Emajõe joonele. Pea lehvib punane vabandussilt Tartu kohal.

Samm-sammult vabaneb eestlaste põline maa fashistikust orjusest.

R. HANNULA

Rasedatele naistele, lasterikastele emadele ja vallasemadele antavate riiklike abirahade määramise ja väljamaksmise ning soodustuste andmise korrast

(Algus 2. lk.)

malt ühe nädala jooksul abiraha määramise päevast arvates.

28. Lasterikka ema või vallasema riikliku abiraha saamise isiklikku raamatusse kantakse sisse järgmised põhjandmed:

Seile lapse nimi ja sündimise aasta, kuu ja päev, kelle peale abiraha antakse; ema kõigi teiste laste nimed ning nende sündimise aasta, kuu ja päev;

märge riikliku abiraha määramise kohta linna või rajooni Tööräha Saadikute Nõukogu Täitevkomitee poolt;

erilised märkmed lapse kohta, kelle peale abiraha antakse, nagu näiteks lapse kasvatuselise andmine kasvatusasutusse.

29. Rajooni või linna lasterikaste emade või vallasemade riikliku abistamise osakonnad maksa-

vad välja riiklikke abirahaid; linnades — hoiukassade kaudu; küla-kohtades aga tööräha Saadikute külanõukogu kaudu isiklikus raamatust antava allkirja vastu.

30. Igakuise abiraha saamisest esitab ema isikliku raamatu, millesse on tehtud märkmed tema juures elavate laste kohta: linnades — majavalitsuse või miilitsaorganite poolt, küla-kohtades aga — külanõukogude täitevkomiteede poolt, samuti ka passi või mõne teise isikut tõendava dokumendi.

Emast eraldi elavate laste kohta esitatakse tõendus rajooni või linna lasterikaste emade ja vallasemade riikliku abistamise osakonnale üks kord 6 kuu kestel vastavalt käesoleva Määruse 20. ja 21. paragrahvidele.

31. Igakuine riiklik abiraha antakse välja mõeldud kuu eest, kusjuures ema võib saada abiraha korraga mitme, kuid mitte rohkem kui 6 mõeldud kuu eest.

RASEDATELE NAISTELE JA EMADELE SOODUSTUSTE ANDMISE KORD

32. NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi 1944. aasta 8. juuli Seadluse kuuendale paragrahvidele vastavalt antakse igale rasedale naisele, naistööliste ja naisteenijale puhkus raseduse ja sünnituse puhul 77 kalendripäeva ulatuses (63 kalendripäeva asemel, mis anti enne NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi 1944. aasta 8. juuli Seadluse väljandmist), sellest 35 päeva enne sünnitust ning 42 kalendripäeva pärast sünnitust.

Juhtumil, kui sünnitus on ebanormaalne või sündinud kaks või enam last korraga, antakse naisele puhkust pärast sünnitust 56 kalendripäeva ulatuses.

Puhkust raseduse või sünnituse puhul antakse naistele haigustunnistuse alusel, mille on välja andnud raviasutus (naiste nõuandla,

naiste ja laste nõuandla, sünnitusmaja, haigla sünnitusosakond, polikliinik, ambulatoorium).

33. Naistööliste ja naisteenijale, kes on töötanud vahetpidamata antud ettevõttes või asutuses vähemalt 3 kuud (varem kindlaksmääratud 7 kuu asemel), antakse raseduse- ja sünnituspuhkuse ajal abiraha kehtiva seadluse alusel kindlaksmääratud ulatuses riikliku sotsiaalkindlustuse summast.

34. Ettevõtete ja asutuste juhatajad on kohustatud andma rasedatele naistele järjekordest puhkust, määrates seda ajale, mis ühte langeb raseduse ja sünnituspuhkusega.

35. Rasedaid naisi — naistöölisi ja naisteenijaid, alates raseduse neljandast kuust, ei kasutata üle-tunnitöödele.

36. Naist-naistöölist ja naisteenijat, kellel on rinnalaps, ei või lapse imetamise perioodil panna tööle öösel.

37. Igale linnas või töölisasulas elavale rasedale naisele antakse alates raseduse kuuestast kuust li-saks kehtivatele varustusnormidele iga kuu järgmisel hulgal täiendavaid toiduaineid: võid 800 g, suhkrut 600 g, tangu 1200 g, naturaaliima 12 liitrit.

38. Igale linnas või töölisasulas elavale imetavale emale antakse imetamise nelja kuu kestel li-saks kehtivatele varustusnormidele iga kuu täiendavad toiduaineid käesoleva Määruse 37. paragrahvis kindlaksmääratud ulatuses.

Toiduaineid 37. paragrahvis täiendatud normide järgi antakse ka laste- ja raviasutuste imetajatele ja naistele, kes annavad rinnapiima nõuandlatesse, lastekodudesse või Tervishoiu Rahvakomissariaadi lastesõimodesse, stile aja kestel, millal nad toidavad lapsi või annavad piima ära.

39. Rasedatele naistele, imetavatele emadele, lasteasutuste imetajatele ning rinnapiima äraandvatele naistele müüakse NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi 1944. aasta 8. juuli Seadluse kaheksandale paragrahvidele vastavalt antav igakuine täiendav toidunorm eritalongidega, mille annab rajooni või linna kaubandusosakond kaardi-büroode kaudu raviasutuste (naiste või laste nõuandlate) tõendiste põhjal.

40. Vastavalt NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi 1944. aasta 8. juuli Seadluse üheksandale paragrahvidele on ettevõtete ja asutuste juhatajad kohustatud abimajapidamistest hankima toiduainete fondi ning koos ametiühingute organisatsioonidega kindlaks mää-rata rasedatele naistele ja imetajatele emadele antavate toiduainete lisannormi.

Täiendavad toiduained antakse rasedatele naistele ja imetajatele emadele välja raviasutuste tõenduste põhjal, milles on märgitud naise raseduse aeg või lapse vanadus.

41. Lapse sündimise puhul, kel-

le ema või isa töötab palgalisena või on käsitööliseks koopera-tisiooni lige, antakse vanematele riikliku sotsiaalkindlustuse summast või kooperatiivsete artellide vastastikuse abistamise kassadest vastasündinule pesukomplekti muretseseks ühekordne abiraha 120 rubla suuruses (45 rubla asemel, mis anti vana 1944. aasta 8. juuli Seadluse väljandmist) ning lapse toitmiseks abiraha 90 rubla suuruses.

Täiendatud abirahad antakse välja, kui lapse ema või isa on töötanud antud ettevõttes, asutuses või artellis vähemalt 3 kuud ja kui abiraha nõudva vanema töötasu ei ületa 400 rubla.

Kahe ja enam lapse sündimise puhul makstakse ühekordne abiraha täiendatud summa suuruses iga lapse pealt.

Abiraha makstakse välja, kui vanemad esitavad sünnitunnistuse ning töökohast antud tõenduse töötasu kohta.

42. Kaubandusorganisatsioonid on kohustatud tagama, et emad, kes saavad ühekordset abiraha sotsiaalkindlustuse summast või kooperatiivsete artellide vastastikuse abistamise kassadest, saaksid osta vastasündinu jaoks määratud pesukomplekti.

Kahe või enam lapse sündimise puhul müüakse vastasündinu pesukomplekt iga sündinud lapse jaoks.

Vastasündinu pesukomplekt müüakse ilma tööstuskaubakaardita orderi järgi, mille annab rajooni või linna kaubandusosa-kond kaardi-büroo kaudu raviasutuse (naiste või laste nõuandlate) tõenduse põhjal.

Oigus osta vastasündinu jaoks pesukomplekt ilma tööstuskaubakaardita on ka emal, kes elab linnas või töölisasulas ning ei saa seda abiraha, mis on täiendatud käesoleva Määruse 41. paragrahvis.

Kaubandusorganisatsioonid on kohustatud tagama, et emad, kes elavad küla-kohtades, saaksid raviasutuse (naiste või laste nõuandla, ambulatooriumi, küla-artisti-jaoskonna) tõenduse põhjal osta vähemalt 10 meetrit riidet iga vastasündinu kohta.

43. Vabastatakse 50 prots. ulatuses maksust laste ülalpidamise eest lastesõimedes ja -aedades vanemad:

kellel on kolm last ja kes teenivad kuni 400 rubla kuus; kellel on neli last ja kes teenivad kuni 600 rubla kuus; kellel on viis või enam last vaatamata teenistuse suurusele. Nende soodustuste saamiseks esitavad vanemad töökohast saadud tõenduse töötasu suuruse kohta ning tõenduse majavalitsusest või külanõukogu täitevkomiteelt laste arvu kohta.

44. NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi 1944. aasta 8. juuli Seadluse neljanda paragrahvi alusel on vallasemal õigus paigutada tema poolt sünnitatud laps omal soovil lastekasvatuasutusse (lastekodusse või kasvatusmajja), kus ta peetakse ülal ja kasvatakse täielikult rügi kulul.

Vallasemal on õigus oma last lastekasvatuasutusest tagasi võtta, et teda ise üles kasvatada.

Vallasema, kes soovib paigutada oma lapse lastekasvatuasutusse, esitab selle kohta avalduse rajooni või linna Tööräha Saadikute Nõukogu Täitevkomiteele, kes teeb korralduse lapse lastekasvatuasutusse ülalpidamiseks ja kasvatamiseks vastuvõtmise kohta.

Lapse lastekasvatuasutusse paigutamise puhul on ema kohustatud esitama lastekasvatuasutuse juhatajale isikliku abirahasaamise raamatu, kuhu lastekasvatuasutuse juhataja märgib lapse lastekasvatuasutusse vastuvõtmise päeva. Kui vallasema võtab oma lapse lastekasvatuasutusest tagasi, märgib lastekasvatuasutuse juhataja samuti ema isiklikku raamatusse lapse lastekasvatuasutusest väljakirjutamise päeva.

Juhul, kui vallasemal on peale lastekasvatuasutuses asuvate laste veel teisi lapsi, teeb rajooni või linna Tööräha Saadikute Nõukogu Täitevkomitee otsuse emale määratud abiraha muutmise kohta vastavalt tema ülalpidamisele jäänud laste arvule.

RAHVA HAAL nr. 46
Lk. 3 23. augustil 1944. a.

Kogu oma töö, kõik võimed ja teadmised rakendame Nõukogude Kodumaa vabastamiseks!

Noorte abi rindele

Nõukogude tagala tööriindel lan- geb kaaluv osa noortele, kes asendavad rindele läinud isasid ja vanemaid vendi. Sadu tuhandeid uusi noori inimesi on astunud tööpinkide ja masinate taha ning liitunud loovasse tööprotsessi.

Nõukogudema teab lugematutest noorte võitlejate kangelastegudest Isamaasõja rinnetel, ta teab aga ka lugematutest noorte töö- võitlustest ja saavutustest tagalas. Kes ei tunnaks noort trelalit Niko- lai Tshikirjovi. Ta andis sm. Štalini sõna — tõsta oma töö- viljakust, ja ta täitis oma lubadu- se. Kui varem kulus ühe vāntvõlli treimiseks 70 minutit, siis noor trelal treis hiljem 15 vāntvõlli tunnis, seega kulutades iga üksiku vōlli treimiseks kõigest 4 minutit. Uusi ja ikka paremaid tulemusi saa- vutatakse noortevahelistel üleliidu- listel tööbrigadeide võistlustel. Asjalõppenud noorte traktoristide brigadeide üleliidulisel sotsialistil- kul võistlusel tuli esikohale Dasha Garmashi 7-liikmeline noorte tütar- laste brigad Rjazani oblastist, kes täitis tänavuastase tööhooja jook- sul enam kui 2,5 aastanormi, kundes keskmiselt iga ratastraktoriga üles 1133 ha maad.

Koos teiste nõukogude noorte- ga töötab tagalas ka hulk eesti noori. Esimestest sõjapäävatest rakendusid nad tööle, teades, et iga seotud viljavihk, iga treitud mürsk, iga paikapandud kivi — see on hoop vaenlase pihta, mis toob lähemale kogu Nõukogudema ja ühes sellega ka meie kalli väikese Eesti vabanemise. Mõnigi noor, kes kunagi varem polnud tegele- nud maatööga, õppis lühikese aja- gas parim meistriliku heina niitma või viljavihke siduma, paljud omandasid uue tööala ja muutusid selle uue ala meistriteks.

Kangelaslikus Leningradis töötab esimestest evakueeritud noortest alates noor tütarlaps Onneleid Kingsepp. Ta töötab siin ühes sõja- tehases ka blokaadilve rasketes tingimustes, täites ja ületades jär- jekindlalt oma töönormi. Kunagi ei täitnud töönormi alla 200 protsen- di ka kangelaslinnas töötava eesti tütarlapse I. Kreisi tööbrigad. 1943. aasta plaani täitis brigad 130-protsendiliselt. Tsheljabinski kchalikus side-tööstuskoolis töötab raadiogrupi meistrina Harti Lepa. Ta evakueerus üsna noorena, lõpe- tas siin sidetööstuskooli ja oma hoolsa tööga pälvis ta edutamise meistri vastutavale kohale.

Töötades kõrvuti tagala tööri- nel karastus ja tugevnes tegelikus töös kõigi nõukogude noorte sõp- rus, kes on ainult nõukogude noortele omase energia- ja innuga rakendunud ühise sihi saavutamiseks — vaenlase purustamiseks ja Nõukogude Kodumaa täielikuks vabastamiseks.

Noorte traktoristide suursaavutus

Rjazani oblasti Rõbinski rajooni põldudel töötab varakevadest alates seitsmest tütarlastest koos- nev traktoristidebrigad, kelle bri- gadiiriks on üleliiduliselt tuntud noor traktorijuht Dasha Gar- mashi. Esimeseks augustiks kün- dis see brigad üles 3.410 ha maad, täites rohkem kui 2,5 aasta- normi. Iga traktori kohta tuleb 1.133 ha, mis on kõrgeim töösa- avutus kogu maal. Seejuures hoidis traktoristidebrigad kokku 9.800 kg põletusainet.

RAHVA HÄÄL nr. 46
Lk. 4 23. augustil 1944. a.

Nõukogude noorte koostöö liitlasriikide noortega

Sõja jooksul on sidemed nõu- kogude noorte ja liitlasriikide noor- te vahel tunduvalt tugevnenud. Suhete tihendamiseks maailma rah- vaste noortega on meil loodud Nõukogude Noorsoo Fashismivast- tane-Komitee, mille esimeheks on Nõukogude Liidu Kangelane kind- ralmajor Jevgeni Fjodorov.

Hiljuti tuli kokku Komitee järjekordne pleenum. Aruandes märkiti, et Komitee on teinud se- ni suure töö nõukogude ja liitlas- maade noorte vaheliste sidemete loomise alal, esimeses järjekorras Inglismaa ja Ameerika Ühendrii- kide noortega. Eriti on need side- med tihenened viimase aasta jook- sul. Komitee saab Inglismaalt ja Ameerikast informatsioonilist ma-

terjali noorsoo elust ja võitlusest, saates omakorda nendele maadele väga palju materjali, mis räägib nõukogude noorte tööst ja võitlu- sest. Komitee on korraldanud Moskvast mitu noorsooühtingut. Nende ühtingute üleskutsed on leidnud kogu maailma noorte hul- gas sooja vastukaja.

Pleenum puudutas ka Rahvus- vahelise Üliõpilaste Koondisega koostöötamise küsimust. Selline organisatsioon loodi 1942. aasta sügisel üliõpilaste konverentsil Ameerika Ühendriikides, millest võttis osa ka nõukogude üliõpilaste delegatsioon.

Samuti on Nõukogude Noorsoo Fashismivastase Komitee tihedad sidemed inglise ja Nõukogude Noorsoo Sõpruse Komiteega. See

komitee loodi erinevaise organi- satsioonidesse kuuluvate inglise noorte poolt, kes kohe pärast Saksamaa kallaletungi Nõukogude Liidule saatsid nõukogude noortele tervituse ja sõpruseavalduse.

Pleenum võttis vastu läkitused inglise ja Nõukogude Noorsoo Sõpruse Komiteele, Rahvusvahelise Üliõpilaste Koondise presiidiumile ja Ülemaailmse Noorsoo Nõukogu täitevkomiteele. Ühtlasi saadeti tervitusi võitlevatele liitlasarmeede noortele võitlejatele, Jugoslaavia noortele patriootidele ja Võitleva Prantsusmaa noortele.

Lõpuks valiti 18-liikmeline pre- sidium Fashismivastase Komitee töö igapäevaseks juhtimiseks.

H. LATI

Nõukogude noorte tööriindel

Tehaste noortebrigadeide sotsia- listlikus võitluses tuli esikohale Vassili Shubini brigad Gorki Molotovi-nimelisel autotehasest. Brigadeile omistati punane ränd- lipp.

Noor stahhaanovlane Vassili Shubin oli üks esimesi rindebriga- dide organiseerijaid. Ta täitis nor- mi 4000—5000-protsendiliselt. Vä- litsuse poolt autasustati teda „Töö Punase Lipu“ ordeniga. Tema bri- gaad, mis kannab Aleksander Nevs- ki nime, võtab endale kõige vas- tutusrikkamaid ülesandeid ja täidab neid alati.

Shubini brigad saavutas nii häid tulemusi tänu ratsionaliseeri- mise meetodite rakendamisele ja mit- me eriala omandamisele. V. Shubin ise võib töötada stahhaanovlikult neljal erialal.

Donbassi kaevanduse tööline kommunistlik noor Maria Skrom- na ja oli üks esimesi kaevandusse minejaid pärast Donbassi vabasta- mist. Ta asus taastama Shevtshe- ko-nimelist kaevandust nr. 19-20. Töötada polnud kerge, tuli ületada hiiglasuuri raskusi, kuid tütarlaps tegi vapralt oma tööd. Nüüd tun- takse Maria Skromnajat kaevandu- ses kui stahhaanovlast.

Dnepropetrovski oblastis Tshka- lovi rajoonis loodi 117 noorte vil- japeksjate brigadi. Kommunistli- kud noored Nikolai Vorobjov ja Nadezhda Leben täitsid normi 185—200-protsendiliselt. Petrikovs- ki rajooni kolhoosides töötab 24 noorte transpordibrigadi.

NOORTE KAADRITE ETTEVALMISTAMISEST

Kuu aega tagasi algasid Leni- ngradi läheduses ELKNO kaadrite kolmekuulised ettevalmistamis- kursused.

Fashistlikest okupantidest va- bastatud linnakesse on koondunud hulk evakueerunud eesti noori, kes omandavad seal teadmisi, et neid rakendada oma sünnimaa ülesehitami- sel. Kursuste korras õpitakse UK(6)P ajalugu, majandusgeograa- fias, eesti ja vene keelt, N. Liidu rahvaste ajalugu, kommunistlike noorte töö küsimusi jm. Kursus- test osavõtjate hulgas on suurem osa neid, kes Nõukogude taga- las töötasid lõktoõlistena ja stahhaanovlastena. Noored võtavad ka käesolevast õppetööst osa täie innu ja tõsisusega. Seda näita- vad esimeste seminaride head tu- lemused.

Noorte edukaks tööks on loo- dud kõik tingimused. Nii on kor- raldatud väga hästi toitlustamine ja majutamine. Kursuste direkto- riks on sm. Valter ja õppeosa- konda juhatab sm. Rebane.

L. P.

Leningradis noored pargi taastamistöödel

Eesti õppivatest noortest Nõukogude tagalas

Tsheljabinski oblastis Verhne- Uralski mittetäielikus eesti kesk- koolis jätkab õpinguid üle 100 Eestist evakueerunud noore. Seni- ne õppetöö on andnud häid taga- järgi: 62 protsenti õpilastest lõ- petas tänavu kursuse väga heade hinnetega, mis on õpetajate, õpi- laste, kommunistlike noorte orga- nisationsiooni ja õpilaskomitee inten- siivse ja kooskõlastatud töö tule- mus.

Peale otsese õppetöö on Verh- ne-Uralski eesti noored palju aega ja tähelepanu pühendanud majas- duslikele töödele. Kasvatajate ees- kujul võtsid noored osa kooli ja in- ternaadi remonttöödest, andes oma vabast ajast 2000 töötundi ja sääs- tes sellega 5000 rubla. Kooli ümbruse kaunistasid noored lillede ja ilupuudega. Üldistel linna hoog- töodel võtsid eesti koolinoored osa kruusakaevamisest, kus neist eriti silma paistis õpilane Oie Mikk.

Kommunistlike noorte algorga-

nisationsiooni juhtimisel, mille sekre- täriks on sm. Ilse Rästas, töötab koolis poliitring. Kõik on prae- gu EK(b) P Keskkomitee sekretäri sm. N. Karotamme raamatu „Surm saksa okupantidele“ läbitöötamine.

Eesti koolinoored Verhne-Urals- ki keskkoolis oskavad pärast õpin- guid ja ühiskondlikke töid ka meeldivalt veeta oma puhkeaega. Menuga esinevad ümbruskonna põllutööbrigadeides kooli laulu- koor, keelpilliorkester ja tantsu- rühm. Kavas on korraldada kohtla- misi ka Magnitogorski tehastes lõktoõlistega. Saavutuste eest kunstilise isetegevuse alal auhin- nati eesti koolinoori rajooni olüm- piadil punase rändlipuga.

Isamaasõja rasketes tingimustes jätkavad Verhne-Uralskis õppivad eesti noored oma pingelise töö ja rõõmsate puhkehetekega sisusta- tud elu, valmistudes peatsele ta- gasipöördumisele vabastatavale ko- dumaaale.

B. TIHHO.

Noored vabastatud Narvas

Esimeste hulgas, kes saabusid pärast vabastamist Narva linna, olid ELKNO Narva linnakomitee sekretär sm. A. Panksejev ja teised Kommunistliku Noorsooühin- gu linnakomitee vastutavad tööta- jad. Nüüd on Narvas juba asutatud esimene kommunistlike noorte orga- nisationsioon Narva linnakomitee juures.

Noored võtavad kõik osa pu- rustatud Narva taasehitamistö- dest.

„Mälestus Uuralist“

Üle kahe aasta töötas Tallinna poiss I. Vseviõv ühes Tshel- jabinski suuremas trükikojas. Siin ladusid ja mürdsid nad koos kaas- lasega Nõukogude Informatsiooni- büroo viimaseid teateid eesti kee- les. Informatsioonibüroo eestikeel- sed teated, see pisike, lendlehe- suurune väljaanne oli oodatud sõ- numitoojaks suures enamuses vene keelt nõrgalt valdavale eesti eva- kueerunud perele Volga kallastel, Bashkiirias, Uurali tehastes ja kau- ge Siberi kolhoosides. Ja et sm. Vseviõv töötas tublilt, kohusetruult, selle tõenduseks on mitmed kiidu- kirjad ja kaunis nahkkõites album, saadud tänutäheks trükikoja direkt- siooni poolt. Albumi kaanele on kuldtähtedega kirjutatud: „Mäles- tus Uuralist“. Siin on ülesvõtteid Lõuna-Uurali tulevikulinast — Tsheljabinskist, ülesvõtteid trüki- koja kollektiivist töö juures ja vabaaja veetmisel.

„Viin selle albumi kaasa Eestis- se,“ ütles sm. Vseviõv, kes nüüd kahekordistatud energiaga töötab Leningradi eesti trükibaasis, „mär- giks nõukogude rahvaste sõprusest, mis on tuleproovi läbi teinud suu- re Isamaasõja päevadel. See sõprus ja vennalik abi kindlustab ka meie väikese sünnimaa kiire taasehita- mise.“

E. KIIPUS

Nõukogude noored vaenlase tagalas

Noorte võitlusrühm Donbassis

1941. aasta sügisel kui Don- bassis peremehetsedid hitlerlikud vallutajad, tekkis ühes Stalino lin- na agulis, Budjonnovkas, põranda- alune kommunistlike noorte rühm. Sinna kuulus Budjonnovka 63. keskkooli ja Avdotjino küla 101. kooli õpetajaid ja õpilasi ning ümberkaudsete kaevanduste noori kaevureid. Põrandaaluse rühma orga- nisaator ja juht oli ajalooõpe- taja Savva Matjokin.

Rühm valis kolmeliikmelise staabi, kes töötas välja tegevuse programmi.

Otsustati teha laialdast anti- fashistlikku propagandat. Selleks loodi trükikoja lendlehtede pal- jundamiseks. Ent see polnud veel kaugeltki kõik. Võitlejad pidasid oma peaülesandeks okupantide hä- viamist ja diversiooniaktide läbi- viimist tööstuses ja transpordil. Selleks oli vaja hankida relvi. Pu- naarmee lähenemisel oli aga ot- sustatud korraldada relvastatud

ülestõus ja anda taanduvatele saks- lastele löök tagalas.

Kahe aasta jooksul levisid noored tuhandeid üleskutseid, mis pilluti alla nõukogude lennukitelt või mis põrandaalused võitlejad olid ise koostanud. Lendlehtedes paljastati hitlerlaste ja nende kä- silaste valesid Punaarmee ja nõu- kogude tagala kohta ja kutsuti noori üles leppimatule ja aktiivse- le võitlusele vaenlaste vastu.

Noored valmistusid relvastatud heitluseks vastasega. Nad tungi- sid kallale sakslaste vooridele ja haarasid neilt pärast ägedat lah- hingut automaatpüsse, granaate, pistoleid ja muud relvastust. Algupe diversiooniaktidele pani vä- simatu vapper noor võitleja õpilane Didenko, kes 1942. aasta algul laskis õhku silla Stalino lähedal. Pärast seda järgnes üks vaenlase kahjustamise akt teisele.

Budjonnovka rühm kasvas mõ- ne kuu jooksul 42-liikmeliseks. Ta

sal tuntuks kogu ümbruskonnas ja tema eeskujul loodi põranda- alused organisatsioonid paljudes ümberkaudsetes töölisagulites.

Noorte patriootide võitlus ei võinud jääda vaenlasele märka- matuks. 1942. aasta sügisel tabas rühma esimene raske kaotus — areteeriti noorte võitlejate kerti- matu juht Savva Matjokin. Vaa- tamata hirmsatele piinamistele ei reetunud ustav ja andunud nõu- kogude inimene oma võitluskaasias. Linna ääres tapsid gestapolased kartmatu võitleja, suurepärase noorsoo kasvataja Savva Matjoki- ni, ilma et nad oleksid temalt midagi teada saanud.

Armastatud sõbra ja juhi surm ei kohutanud noori. Organisatsioon võitles, kasvas ja arenes üha eda- si. 1943. aastal algul loodi Avdotjino külas teine rühm, kuhu kuulus kokku 25 inimest. Varsti astusid noored võitlejad ühendus- se Lõunariinde partisaaniliikumise staabiga ja jätkasid veelgi agara- malt oma tegevust. Nad laskisid rööpmelilt välja saksa sõjaväeshe- loni Stalino jaamas, laskisid õhku sõjaväerustslao Peskis ja tekitasid palju muud kahju sisse;

tungijale.

Ent aretegerimised jätkusid. Maikuus areteeriti 18 noort. Neid piinati, löödi ja põletati kuumas rauaga. Noored jäid kindlaks. Lõpuks lasti maha ka need noor- ded ja veel hulga teisi, keda are- teeriti hiljem.

Enne hukkamist saatsid noored sõpradele kollektiivse iakutuse, mis oli kirjutatud askuräitile: „Sõbrad! Meie suureme õige võit- luse eest... Arge istuge känd rüpes, tõuske üles, lööge vaenlast igal sammul, Sõbrad! Kuulake kõik — tapke sakslasi hüvasti, kodumaa!“

Hitlerlased arvasid nüüd, et nõukogude noorte vastupanuvaim on murtud. Nad eksisid rängalt. Langenute asemele astusid uued. Põrandaaluse organisatsiooni jä- relejäänud liikmed jätkasid võit- lust, tõmmates kaasa üha uusi noori nõukogude patrioote.

Nõukogude noorte armastus oma Kodumaa vastu oli tugevam surmakartusest. Ja see nõukogude noorte ennatohverdus, surmakart- matu võitlus aitas tõhusalt kaasa Donbassi lõplikkuks vabastamiseks hitlerlastest.

Nõukogude Punane Rist Punaarmee sanitaartenistuse abistajana

Kui meie sanitaartenistus Isamaasõja rasketes katsumustes on seisnud oma ülesannete kõrgusel nii haavataasand ja haigete rindevõitlejate eest hoolitsemisel kui ka tagala tervishoiukorralduse vajalikul kõrgel tasemel hoidmise alal, siis on selles suurel teened Nõukogude Punase Risti, kes 26 aastat on tegelnud meie sanitaarkaardrite kasvatamise ja ettevalmistamise alal.

Nõukogude Punase Risti päni aluse Lenini vastav dekreet 19.7.1918. a. Kodusõja ajajärgul organiseeris Nõukogude Punane Rist laialdaselt ja edukalt Punaarmee sanitaartenistuse abistamist. Kodusõja lõppedes kerkivad Nõukogude Punase Risti ette uued ülesanded. Punane Rist organiseerib sadade tuhandete inimeste toetustamist rasketel viljakaldusaastatel. Oleshitustöö perioodil asub Punane Rist korraldama võitlust spetsiaal-nakkushaiguste — tuberkuloosi, suguhäiguste jne. — levimise takistamiseks. Punase

Risti algatusel asutatakse Krimmis kuuluse pioneeride laager „Artek“. Samal ajal asub Punane Rist sanitaaralal kaardrite ettevalmistamisele. 1934. a. koondus Punase Risti esmaabiringidesse üle 5 miljoni inimese.

Vastavalt Liidu Rahvakomissariide Nõukogu otsusele 1938. a. on Nõukogude Punase Risti kohusteks laia algorganisatsioonide võrgu loomine ja inimeste hulgaline ettevalmistamine sanitaaralal, selgitustöö tervishoidlike ürituste eluviimisel ja epideemiavastase võitluse alal, ulatuslik abi Punaarmeele ja õhukaitse-organisatsioonidele sanitaartenistuse alal.

26 aasta jooksul on Nõukogude Punane Rist kujunenud massiorganisatsiooniks, mis haarab kümneid tuhandeid käitistes, asutustes ja ettevõtetes tegutsevat rakkusi.

Suures Isamaasõjas on Nõukogude Punase Risti kaardid tõendanud oma tublidust ja andumust

nõukogude inimeste tervise eest hoolitsemise tööle. Punase Risti kursustel ettevalmistatud meditsiinõded moodustavad haiglate meditsiinõdede põhikadri. Punase Risti sanitaarinstruktorid, sanitaarpostide liikmed ja aktivistid on pannud tugeva aluse meie linnade õhukaitsele. Ennastalgava tööga haavatud võitlejate abistamisel on Punase Risti meditsiinõded ja sanitaarinstruktorid hoidnud oma organisatsiooni nime kõrgel aus.

Väsimatult on Nõukogude Punase Risti organisatsioonid töötanud ka rindevõitlejate perekondade ja Isamaasõja invaliidide eest hoolitsemisel.

Tõelise ja oma ülesannete kõrgusel seisva massiorganisatsioonina kindlustab Nõukogude Punane Rist käimasolevas suures võitluses meie võitu.

A. KUUSIK,

Eesti NSV Punase Risti Keskkomitee operatiivgrupi esimehe asetäitja.

Sanitaar-instruktor Elviine Schogel

Nende lugematute nõukogude sangarlike naiste hulgas, kes võitlevad rindel külje kõrval Punaarmee võitlejatega, on ka eesti rahvuslikes väeosades töötavaid naisi, kes ennastalgavalt ja kangelaslikult on täitnud oma kohustusi eeslinil.

Nõnda on kommunistliku noore sm. Elviine Schogeli teened hinnatud „Punase Tähe“ ordeniga. Tullis väeosas määrati E. Schogel sanitaar-instruktoriks.

Kõhklematult asub ta oma ülesannete täitmisele ja koos oma patareiga läheb noor sanitar es-

makordselt rindele. Ta ei karda ümberringi lõhkevald mürske. Ole 30 korra käib ta eeslinil, — seob seal haavatuid ja toob neid tagalasse. Kui talt küsitakse, kuidas ta suudab haavatuid tulepiirkonnast välja tuua, ütleb ta tagasihoidlikult: „Olen küllalt tugev,“ ja vabandavalt lisab juurde: „Sageli aitavad nad ise ka kaasa.“ Ometi on teada, et suurem osa haavatuid tõi tule alt välja Schogel ise.

„Olen palju unistanud väikesest Eestist. Nüüd tema vabastamislahinguis luban täita oma kohuseid veel paremini,“ annab

kommunistlik noor Elviine Schogel töötuse. V. KRUUSTEE

Ordenikandja Elviine Schogel

Välihaiglat külastamas

Me poleks rahuaja tingimustes suutnud kuidagi ette kujutada, et meditsiinilist sanitaarset ravi võib teostada niivõld „lageda taeva all“ — väliolukorras. Kuid ometigi on see võimalik, pealegi veel eeskujulikult ja ei milleski erinevalt tagalatingimustest. Kujukaks näiteks siin on eesti rahvuslikest väeosadest sm. Nordbergi meditsiinväeos.

Leppinud varem kokku komandöri asetäitjaga politilal sm. Palgiga ja parteiorganisator sm. Patsiga, juhivad nad mind läbi võitlejate „tervise sepikojas“, kus eesti sõjamehi ravitakse emaliiku hoolitsusega, et nad võiksid kiiresti paraneda ning asuda peatselt jälle oma ülesannete täitmisele — fashismi lõplikule purustamisele ja meie sünnimaa vabastamisele okupantide ikkest.

Väeosas, mis paikneb kauni männimetsa all, on paigutatud loendamatuise telkidesse; neist kujutavad mitmed endist päris elamute taolisi puldanmaju.

Siseneme kõigepealt esimesse suurde telkmajja. Siin toimub haavatute ja haigete vastuvõtt. Suur ruum on jaotatud vaheseintega kolmeks. Esimeses osas asub ooteruum, kus on laual värskeid ajalehed ja lilled. Tagumises ruumis, kus viibivad vaheldumisi valvekoras kõik väeosas arstid, toimub abivajajate põhjalik läbivaatamine ja nende jaotus — kas kohalikule ravile või evakueerimisele. Siin töötab vanema õena sm. Vichman ja sanitarina sm. Runkaru, kelle heast ning sõbralikust kohtlemisest saavad abisoovijad juba algul selle südamliku mulje, nagu nad saavad seda kogu väeosast.

Kolmas ruum kuulub hambaarstile sm. Meltsile, kel on kogunud arsti kuulsus kõigis väeosades.

Kui diagnoos on määratud ja abivajaja haiglasse sisse kirjutatud, läheb ta kõigepealt sauna. Kiiresti ehitatud palkmajas võtavad teda vastu jefreitorid Läätsim ja Siimen. Esimeses ruumis riletatakse abisaaja lahti, kusjuures riietel toimetatakse kohe desinfitseerimisele.

Saunas, kus muide ei puudu ka keris ja lava, pestakse ta puhtaks, et kolmandas — teises küljes asuvas ruumis — saada puhast pesu ja kittel ning siirduda haiglasse.

Haigla on mahutatud kahte suurde telkmajja. Meile antakse valged kittid selga ja astume haavatute palatisse. Siin valitseb hämmastama panev puhtus ja kord. Haigete jaoks on sisse ehitatud üksik- ja paarikaupa narid, asemel vahel väikesed lauakesed laudlinade ja lillevaasidega. Haavatud on selles õhurikkas ja puhtas ruumis kohtlemise ja abisaamisega ülimal määral rahul.

Teine telk samas kõrval on palavikuhaigete jaoks. Samasugune puhtus ja eeskujulik kord valitseb ka siin. Valgus, puhtus ja värske õhk — need on omased nii kahele elmisele kui ka viimasele hospitaliosakonnale — isolatoorile.

Hospitali komandöriks on kapten Siliyask. Vanem õde nooremleitnant Pelonas, õde Kullmann ja Soo ning sanitar Kiirats on need hellad ja emalikud hoolitsejad, kellele haiged ja haavatud ei keela oma suurimat tänu.

Jõuame oma ringkäigul operatsioonibloki — täpselt samasuguse telki kui eelmises. Osakonna komandöriks on kapten Seppo, tunnustatud kirurg. Ta juhatab meid isiklikult läbi ruumide, kus vaatamata väliolukorrale teostatakse kõige komplitseeritumaid operatsioone.

Ka siin on esimene eraldatud ruum vastuvõtutoaks, kust astume edasi väikesse operatsioonituppa või sidumisruumi. Kaks lauda operatsioonide ja sidumiste toimetamiseks ning laud instrumentidega, laes 4 elektrilampi — see on kogu ruumi sisseseade.

„Mida vähem on ruumis asju,“ seletab sm. Seppo, „seda vähem on karta tolmukogumist.“

Koridor lahutab väikest operatsiooniruumi pearuumist. Veel teine põõnadega suletud üks ja siis selame ruumis, kus viibunud kirurg on osavate operatsioonidega kinki-

nud elu paljudele kodumaakaitsjatele.

Siinse operatsioonilaua kohal ripub viis tugevavõist elektrilamp, kinnikaetud instrumentidelt ei kõrvaldata mitmekordseid marikatteid, sest see on lubatud ainult siis, kui selleks on tegelik tarvidus.

Kirurg seletab, et samas toimetatakse ka vereülekanneid. Väeosal on oma inimeste seas 10 doonorit, kes annavad vajaduse korral oma verd neile võitlejatele, kellel on suur verekaotus. Eriti kriitilistes olukordades leiab aga kasutamist konserveeritud veri. Lahkume operatsiooniblokist, kus ennastalgavalt töötavad vanem õde sm. Säre, õde Sipiia ja Golubeva ning velskrid Haljas ja Vörk, kes on elu kinkinud mitte vähestele haavatud võitlejatele ja toonud nad tagasi riviisse.

Vähemas telgis asub laboratoorium. Siin katseklaaside, mikroskoopide ja loendamatu pudelikeske keskel töötab epidemioloog meditsiinteenistuse kapten Vassiljev. Heidame veel pilgu staapi, evakueerimis-transpordirühma alati sõiduvälis veokeile ja kõõgile ning siirdume siis paranejate komandosse.

Paranejate komandost käib läbi suurem osa võitlejaid pärast haiglaravi. „Inimene, kes mõned nädalad tegevusetult lebanud, pole otsekohe võimeline riviisse astuma,“ seletab komando vanem sm. Verev. „Siin ta täidab enne kergemaid, jõukohaseid tööülesandeid, käib vahtkonnas ja kosub jõudsasti, et siis asuda oma lahinguliste ülesannete täitmisele täie tervise juures.“

Paranejad on oma elamu ümbruse nägusamaks muutunud. Liivaga kaetud teed, kaselattidest meisterdatud pingid ja konservikarpidest valmistatud pesunõud — see kõik on paranejate oma kätetöö. Meeste päevitanud nägudel peegeldub elurõõm ja värskus. Varsti astuvad nad jälle oma seltsimeeste kõrvale väeosas, et sünnimaa vabastamislahingutes saavutada lõplik võit saksa röövvaldajate üle.

RALF PARVE

Partei elu

Parteipoliitilise töö kogemustest Narva lahingus

Hiljutistes võitlustes Narva vabastamiseks saksa okupantidest täitsid partei- ja kommunistlike noorte organisatsioonid Punaarmee eesti üksustes auge oma kohustuse Kodumaa ees. Eesrindlik osa lahinguis kuulus kommunistidele ja kommunistlikele noortele.

Lahingu ettevalmistamise ajal abistasid kommunistid ja kommunistlikud noored komandörel võitlejatele selgitada lahinguülesandeid. Nad rääkisid meie suurtükiväe tule võimsusest, lennu- ja suurtükiväe tähtsusest jalaväe pealetungilahingute edu kindlustamisel. Tulepositsioonidele seati üles lahinguloosungid ja rindejoone kaardid. Parteioorganisatsioonides korraldati parteikoosolekuid ja nõuti igalt kommunistilt, et nad oleksid oma julguse ja vaprusena lahingus teistele eeskujuks.

Võitlejate meeleolu ja parteipoliitilise töö mõju iseloomustab kujukalt jefreitor Andrejevi kiri pataljoni komandöri asetäitjale:

„Seda kirja sunnib meid kirjutama suur rõõm. Rõõm on see tunne, mis praegu on vallanud meid kõiki. Oleme astunud oma isade maa pinnale. Asume praegu ainult 600—700 m kaugusel vaenlasest. Kuid elu meie roodus on hoogus. Korraldame rüüstevõistlusi, anname välja lahingulehti ja valmistume võitlusteks. Esimese lahingu järel tahan esitada soovivõistluse partei liikmekandidaadiks astumiseks. Samasugune soov on mu paljudel võitluskaaslastel.“

Õõsi, lahingu eel, toimusid patareides ja vaatluspunktides mitmeid Läänes tugevaid tulekahju leek. Kuuldusid tugevad plahvatused. Narva põles. Sakslased kiirustasid oma elajaliku kuritegu lõpetada. Narva põlemine vaid ohutas meie ohvitseride ja võitlejate viha vaenlase vastu. Kommunistlik noor Vink ütles mittingul: „Narva põleb, selle süütasid sakslased ja nende abilised — eesti rahva reetjad. Lööme neid halastamatult! Vabastame Narva ja hoidmata elu võitleme kogu Nõukogude Eesti vabastamiseks hitlehikust roojusest!“

Võitlejad kirjutasid enne lahingut suurtükitorudele ja mürskudele pealkirjad: „Narva eesti!“ — „Nõukogude Eesti vabastamiseks!“ — „Surm saksa okupantidele!“ Võitlejad valmistusid lahinguks täis tulist viha metsiku vaenlase vastu ja kindlat otsustavust — vabastada Narva saksa mõrtsukaist.

Lahinguis kommunistid ja kommunistlikud noored täitsid ausalt lahingueelsete koosolekute otsuse — võidelda eeskujulikult.

Kommunist Juhanson pöördus palvega komandöri poole, et teda luurele saadetaks. Luureülesannete täitmisel näitas ta leidlikkust ja mehisuse eeskujut. Otsestihimise suurtükikomandör vanemseersant Tinno purustas 4

vaenlase dzotti, vaatluspunkti ja laskemoonalao. Otsestihimise suurtükisihur nooremleitnant Raik sai kullaga küljest haavata, ei rääkinud aga sellest kellelegi, vaid jätkas tulejuhtimist. Alles pärast lahinguülesande täitmist teatas ta haavataasamisest. Patarei tulejuhtimise rühmakomandör OK(b)P liige leitnant Kärstna liikus kuue võitlejaga jalaväe võitlusrivi, kust andis teateid vastase asukohadest ja korrigeeris meie patareide tuld. Selles rühmas oli ka parteiorganisator sm. Päev. Kui üks meie laskurrood läks üle Narva jõe, märkis sm. Päev neli kuulipilduja tulepesa, mis me patareid maha surusid, sellega kindlustades jalaväe edasiliikumist. Ole jõe minnes sattus kommunist Kärstna grupp tule alla. Üks kummipaati vajus põhja. Teine läks ümber, võitlejad jõudsid aga vapralt teisele kaldale ja päästsid raadioaparatuuri. Olles jalule seadnud sideme teatasid nad oma komandörile tulistamisjärgid. 26. juulil hommikul kell 4 sammusid nad koos jalaväega Narva linna. Õhtul, lahingu lõppemisel pöördusid vapralt võitlejad tagasi oma üksuse juurde ja jutustasid kaaslastele vaenlase hävitustööd Narvas.

Väeosas komandör sm. Paulmann aga saatis võitlejate vaprust tunnustamiseks jefreitor Päevile kirja.

„Avaldan Teile kui ühele esimesele Narva jõe ületanud ja linna tunginud eesti rahvusliku väeosas võitlejale tänu lahingus osutatud julge ja ennastalgava tegevuse eest.“

Lahingu ajal esitasid parimad allüksuste inimesed avaldused parteisse vastuvõtmiseks. OK(b)P liikmekandidaadiks võeti vastu punaarmeeleand-sidemees Väinösalu, kes vaenlase tule all parandas liini ja kindlustas katkematu sideme. Võitlustes Nevelli eest anti talle medal „Lahinguliste teenete eest“. Lenini—Stalini partei liikmekandidaadiks võeti vastu luuraja kommunistlik noor Poliikarpus, kes võitlustes Nevelli vabastamiseks autasustati „Kuulsuse“ ordeniga. Võitlustes Narva eest näitas ta ennast julge ja leidliku luurajana. Partei liikmekandidaadiks võeti vastu otsestihimise suurtükisihur kommunistlik noor nooremseersant Kaalaso, kes purustas 5 dzotti, 1 teraskupli, 4 kuulipilduja-pesa, kulutas selleks kõigeks vaid 60 lasku.

Väga hea lahingutegevuse eest avaldati tänu eesti suurtükiväelastele Kõrgema Olemjuhataja seltsimees Stalini käskkirjas. See innustab eesti rahvuslike väeosade isikulist koosseisu uutele kangelaistegudele eelseisvats lahinguis saksa fashismi lõplikuks purustamiseks ja meie nõukogude kodumaa täielikuks vabastamiseks hitlerlaste okupatsioonist.

Major ADOSKIN
Major IZMESTJEV

Lahtisel positsioonil

Lakkamatu suurtükimürin oli nii tugev, et inimesed tulepositsioonil ei kuulnud ise oma häält ja ainult harjumus ja paljud kuud sõdrielu võimaldasid neil mõista ja täita komandöri käsku.

Selles lakkamatus mürinas rühmakomandör korraga märkas, et laadur Kallase nägu järsku kahvatus ja võitleja kukkus maha. Suurtükiväe Liivale, kes tema juurde tormas, viipas ta ainult käega ja karjus kõrva: „Olen haavatud. Siduda lasen hiljem.“ Siiski kandis Liiv ta sanitari abiga varjendisse, kus ta rinnahaavale tehti side.

Töö suurtüki juures ei katkenud. Kohe kui Kallas lahkus, asus tema asemele käsku ootamata reamees Erm.

Sõdureid suurtüki juures oli täna nakatanud mingi eriline hoog. Vanemseersant Liiv jälgis laske ja rõõmuga märkas, et mürsud langetid täpselt määratud kohtadele, vaenlase kindlustustele.

Jalavägi läks pealetungile. Mehed suurtüki juures töötasid nüüd palavikulise kiirusega. Vaja oli lei-

da jalaväe tegevust segavad tegurid ja need hävitada. Mõned minutid võisid otsustada kõik.

Järsku nad märkasid kaeviku äärelt allahüppavaid saksa sõdureid kuulipildujatega.

„Näed?“ kisendas suurtükiväe liivale.

„Näen!“ — vastas sihtur Sini-väli. Ja mürsk löhkes otse sakslaste keskel.

Nüüd tulistas vaenlase kuulipilduja tiivalt. Suurtükk pööratakse sinna ja mõne minuti pärast hävitatakse ka see vaenlase tulepesa. Tekib väike vaheaeg. Liiv märkab enda kõrval võõrast majoori, kes naeratades ütleb:

„Vaata suurtükiväelasi! Kui mitte esimese, siis teise lasuga kindlasti tabate märki. Täna, sõbrad.“

Hiljem Liiv sai teada, et tundmatu major oli pealetungiva jalaväeosas komandör, kelle tegevust ta toetas oma suurtükitelega.

A. ARUJA

RAHVA HÄÄL nr. 46
Lk. 5 23. augustil 1944. a.

Eesti Nõukogude Kunstnike Liidu üldkoosolekule

Seltsimehed!

Teie üldkoosolek astub kokku ajal, kui on vabastatud Võru, kus unustamatu Kreutzwald kirjutas „Kalevipoja“, ja Kasaritsa, mille erilist ju on Konrad Mägi õpetanud mõistma, ajal, kui meie linna vabastamine läheb kiiresti edasi.

Olleme saksa koleduste tunnistajad, mis nad on teinud meie vabariigis. Kunstiliselt kannis Narva, haruldane oma üldpildil, kui ka üksikutes osades, on muudetud saksa rõõvlite poolt rusudeks. Koos meie vabariigi edasise vabastamisega näeme ikka enam ka uusaegsete vandaalide metsikut hävitustööd.

See tõsine aeg esitab suured kohustused kõigile Nõukogude kodanikele. Ei kõlba Nõukogude kodaniku uhket nime kandma see, kes ei ole kogu oma tööga ja hingega kaasa aidanud meie põlisvaenlaste, saksa sissetungijate võitmiseks. Ei ole Nõukogude kodaniku nime väärt see, kes ei rakenda kõike oma jõudu Isamaa sõja kiireks ja võidukaks lõpetamiseks ning meie maa uueks kiireks ülesehitamiseks ja uueks õitsenguks.

Alles tublist ja ausast Nõukogude kodanikust algab eesti nõukogude kunstnik.

Eesti Nõukogude Kunstnike Liidu on ühenduses meie vabariigi vabastamisega ees suured ülesanded, millest mõnda peaksite puudutama.

Tagasipöördudes leiame eest rea väärtuslikke kunstnikke, kes on pidanud üle-elama kolm rasket okupatsiooniaastat. Need kunstnikud on loominguks meid võõrdunud, sest neil ei olnud ühiskondlikku rakendust, neil puudusid töövoimalused selles mõttes kui meil, nad kõik olid lootusetuse ja ainult kunstitehniliste harrastuste vahel. Saksa okupatsiooni pimeduses need kunstnikud kas ei näinud meie vabadusvõitlust, või kui nad seda

nägid, ei olnud neil võimalust seda oma loomingus väljendada. Nad on elanud, kuid mitte loonud. Parimad neist, vanameistrid Kristjan Raud ja Ants Laikmaa, ei talunud saksa orjaõõd, mille vastasele võitlusele nad olid varem oma elu pühendanud, ja langesid saksa terrori ohvriks.

Meie kohus on vabastatava Eesti kunstnikud koguda, oma sõbralikku ringi tõmmata, oma loomingulisi kogemusi nendega jagada, asuda ühiste suurte ülesannete lahendamisele. Nõukogude Liidu tagalast tagasi pöördunud kunstnikud olgu esimesest hetkest alates aktiiviks, kes kaasa toovad uude loomingutööd vabastatavas Eestis asuvaid kunstnikke ja nendega koos asuvad nõukogude kunsti ülesehitamisele. Meie peame neile ja kogu eesti rahvale esitama aruande, kuidas meie aitasime vaenlast võita, ja peame näitama, kuidas hakkame ülesehitustööd tegema.

Meie kunstnike aktiiv suudab vastutusega oma ülesandeid kõigi eesti kunstnike ja eesti rahva ees täita üksnes siis, kui ta ise väärib täielikult nõukogude aktiivi nime. Iga Eestisse minev kunstnik peab olema täidetud selle tööarmastusega, armastusega oma rahva vastu, truudusega nõukogude korrale, enesosalgavusega, võitlusetahtega ja vihaga meie vaenlaste vastu, mis on omane Nõukogude Liidu paremale kodanikule, missuguste Nõukogude Liidu kodanike omanduste tõttu üldse Isamaasõda on võidukas sõda ja mille tõttu sõja le järgneb kiiresti uus õitseng. Meie kunstnike aktiiv peab olema nõudlik oma töö vastu ning tunnustama, et kunstiteose kujundavad ainult andekus ja töökus koos. Meie kunstnikud peavad olema valmis alati õppima teistelt, eriti teiste Nõukogude vabariikide kunstnikelt. Nad peavad teadma, et sotsialistlik sisu ei luba olla pealiskaudne ega taotleda odavaid efekte, vaid ainult sügavalt läbituntud

aineid harrastada. Kuid ühtlasi peavad nad teadma, et rahvuslik vorm ei tähenda rahvuslikku isoleerumist, vaid parimat vahendit nõukoguliku aine väljendamiseks. Nad peavad teadma, et eesti rahva teenimine, eesti rahva ilusa tuleviku ehitamine, eesti rahva suure mineviku kangelaslike kujude loomine, Eesti looduse ilu avastamine, eesti rahva töö ja võitluse kujutamise tähendavad ühtlasi eesti rahva kui nõukogude rahva kasvatamist ühises saatuses meie sõbraliku suure vene rahvaga ja teiste sõjalike Nõukogude Liidu rahvastega.

On arusaadav ja endastmõistetav, et meie aktiivi liikmete omavahelised suhted peavad olema ausad ja nõukogulikud. On endastmõistetav, et aktiivi liikmed suhtuvad usaldusega meie valitsusse ja parteisse ning teavad, et neid alaliselt abistatakse ja et neile võimaldatakse Eestis kõige avaramad töövoimalused, kuid ühtlasi esitatakse neile rangeid nõudeid loomingu sisu ja vormi ning meisterslikkuse kohta ja mõistetakse halastamatult hukka vastutustundetus, loominguiline lohakas, teesklemine.

Tunnustades Nõukogude tagalast töötanud eesti kunstnike suurt tööd Isamaasõja kestel, rõõmuga märkides rea andekate noorte kunstnike kujunemist, alla kriipsutades Eesti Nõukogude Kunstnike Liidu suurt organiseerivat tööd, soovin üldkoosolekule edu ja töövoimet, veelgi suuremat edu ja töövoimet aga nii Eesti Nõukogude Kunstnikude Liidule kui ka kunstnikele vabastatud Eestis. Meie järgnev suur ülesehitustöö õnnestub ja viib eesti rahva peatsele õitsengule, sest meie tööd abistab ja juhhib suur Stalin.

Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu Esimehe Asetäitja
N. ANDRESEN
Leningradis,
15. augustil 1944. a.

Läkitus kunstnikele okupeeritud Eestis

Sõbrad ja töökaaslased, kes te praegu ajutiselt valiutatud Eestis pikisilmi ootate vabastava Punaarmee võidukat edasitungi! Seltsimehed, kellega me võib-olla juba lähemal päeval saame kõnelda! Teile, seltsimehed sealpool tulitööd, mõtleme me täna, olles kokku tulnud Eesti Nõukogude Kunstnike Liidu korralisele üldkoosolekule Nõukogude Liidu pealinna kangelaslikku Moskvasse. Olleme täna siia koondunud selleks, et üle vaadata oma kunstiväge, kes võib-olla juba homme saab asuda kodumaa sihis teele, et koos teiega ja nende eesti kunstnikega, kes praegu tuihelvaga võitlevad Punaarmee eesti rahvusväeosades, tuua uuesti vabadust meie kallile kodumaa ja asuda meie kauni Nõukogude Eesti ülesehitustööle.

Meie teame, et meie read järgmisel EN Kunstnike Liidu üldkoosolekul on kindlasti palju kasvanud. Kuid meie teame ka, et meie ridades valitseb siis kindlasti niisama tiheda koostöö vaim kui praegu, kuna meie kõikide peamine huvi ja püüd on eesti kunsti areng — Nõukogude Eesti kultuuri areng.

Eesti vaenlane on katsunud meie vahele talva tagada, kuid see pole tal õnnestunud, kuna ühelegi tõelisele eestlasele pole saksa „kultuurikarjate“ ja nende tabarakkude vaim ega sõid uudiseks.

Juba emapiimaga on viha saksa rõõvvallutajate vastu kandunud igas tõelises eesti pojas põlvest põlve edasi. Jüriöö tähtsised ei ole ka kõige raskematel katsumisaegadel kustunud ühegi eesti poja oga tütre südames.

Nüüd, kus saksa rõõvvallutajate kantside räästas löidab juba hävingu tuli, nüüd, kus meie maaale punutud fashistlik ämblikvõrk kirkub, peate teie, seltsimehed, iga hinna eest päästma end niudisaegsete orjapidajate küüst — peate kõrvale hoidma äraküüditamist eest.

Päästke endid ja päästke hävingu eest meie kunsti- ja kultuurivarad!

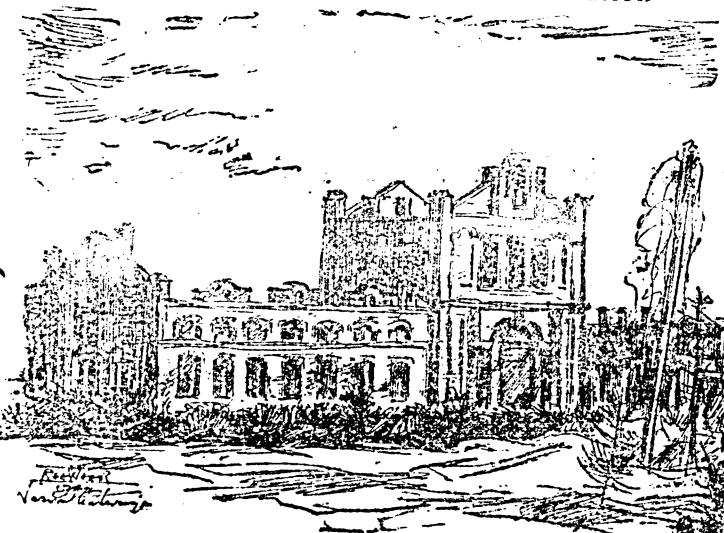
Eesti kultuuriajalugu on teile tänulik iga üksiku pildi, iga eseme, iga raamatu ja käsikirja eest, mida te suudate päästa rõõvvallutajate küüst ja mis säilib.

Elagu Eesti kunsti! Elagu Nõukogude Eesti kunstikultuuri! Elagu meie kuulusriikas Punaarmee! Elagu vaba Nõukogude Eestil!

EN Kunstnike Liidu Üldkoosoleku volitusel:

R. AAVIK
P. SAGRITS
F. SANNAMEES
AINO BACH

Moskvas, 17. augustil 1944. a.

Purustatud Narva teatrihoone

P. Reeveere joonis

Eesti Nõukogude Kunstnike Liidu üldkoosolek

17. augustil k. a. toimus Moskvas Eesti Nõukogude Kunstnike Liidu korraline üldkoosolek. Koosolekule saabus meie kunstnikepere oma erinevatest töökohtadest siiski terves koosseisus.

Eelmisest, 1943. a. toimunud üldkoosolekust saadik on ENK Liidu liikmete arv tublisti kasvanud. Viimase poolteise aasta jooksul on ENK Liidu kollektiivides töötavatest noortest sirgunud nii mitugi noort eesti nõukogude kunstnikku, kes on suutnud oma tööga võita tunnustuse Moskva üliõpilisel näitusel.

ENK Liit on võimaldanud ka reale liikmetele edasi õppida ja end täiendada Moskva kunstinstituudis, mis on kunstnike pere kasvule mõjunud soodsalt. Aasta jooksul on ENK Liit organiseerinud eesti kunstnike osavõttu mitmes üleliidulisest näitusest. Suurem ja ulatust-kum kunstinäitus on kaavatsetud korraldada käesoleva aasta neljandas kvartalis.

ENK Liidu üldkoosolekust võttis osa ka Eesti NSV Kunstide Valitsuse juhataja sm. J. Semper, kes esines pikema kõnega kunstnike ülesannetest peatseid täielikult vabanevas Eesti NSV-s.

Koosolek toimus sõbralikus toomeleolus. Kuulati ära aruanne juhatuses senisest tegevusest, mille esitas Adamson-Eric. Revisjokomisjoni poolt esines ettekandega sm. B. Lukats, kunstifondi tegevusest evakuatsiooniolukorras Eesti NSV kunstifondi volinik sm. P. Luht-ein.

Üldkoosolek saatis tervituste-

legrammi EK(b)P KK sekretäri-le sm. E. Pätille, Punaarmee Eesti Rahvuskorpuse komandöri-le kindralleitnant „L. Pärnale ning võitis vastu läkituse teksti kunstnikele okupeeritud Nõukogude Eestis.

Uude ENK Liidu juhatusse, mis peab juhtima Põhja-Eesti ja Lõuna-Eesti sekretariatide tegevust, valiti järgmised kunstnikud: Eesti NSV teeneline kunstitegelane kujur F. Sannamees — ENK Liidu esimeheks, maalikunstnik P. Aavik — abiesimeheks, graafik A. Bach — esimeseks sekretäriks, maalikunstnik R. Sagrits — teiseks sekretäriks ja maalikunstnik E. Okas — ametita juhatusliikmeks.

Revisjonikomisjoni valiti: B. Lukats — esimees, J. Jensen — sekretär ja E. Vaing — ametita liige.

Eesti NSV kunstifondi organiseerimishüroo valiti endises koosseisus: P. Luhtein — esimees, F. Sannamees — sekretär ja A. Bach — ametita liige. Võeti

vastu otsus täiendada organiseerimishüroo koosseisu Eesti NSV territooriumile jõudes.

18. augustil toimus kunstnike omavaheline koosviibimine, millest võtsid osa mitmed meie avaliku-elu ja kunstitegelased, eesotsas Eesti NSV alalise esinduse juht-konnaga. Koosviibimisel arutati sõbralikus vestluses meie kultuurielu taastamise probleeme.

Kava kohaselt viiakse ENK Liidu juhatusse asukoht üle Jaroslavl Leningradi ja koos sellega likvideeritakse ka Jaroslavl baas, mis enam kui kahe aasta jooksul on olnud meie kunstnike põhi-baasiks.

Leningradist asuvad kunstnike brigaadid teele Eesti vabastatud aladele. On kavatsus saata üks rindebrigaad Põhja-Eestisse, teine Lõuna-Eestisse. Rindebrigaadid jäädvastaksid episoodi Eesti NSV vabastamisvõitlusest ning asuksid ühtlasi töie mitmesuguste kiirete kujundusülesannete täitmisel vabastatud territooriumil.

ADAMSON-ERIC

Uut eestikeelset kirjandust

Viimastel kuudel on ilmunud Eesti NSV Riikliku Kirjastuskese väljaandel hulk uusi eestikeelseid väljaandeid.

Nii on ilmunud kaks luuletus-kogu: Erni Hiire „Võidule“ ja Jaan Kärneri „Viha, ainult viha“. Asja ilmus müügile August Jakobsoni novellikogu „Hiiglaste tee“ ning „Sõjasarv“ nr. 5.

Poliitilisest kirjandusest on ilmunud V. I. Lenini raamatud „Mis teha?“ ja „Imperialism kui kapitalismi kõrgem staadium“ ning käsiraamat „Abiks Propagandistile“.

Lähemal ajal on oodata trükist järgmisi raamatuid: M. I. Kalinini „Nõukogude riigi võimsus“, „Partei majandus“, uus täiendatud trükk sm. J. V. Stalini raamatust „Nõukogude Liidu Suurest Isamaasõjast“, „J. V. Stalin“ (lühike biograafia), O. Kuuse „Soome ilma maskita“ ning Jaroslavski „Lenini-Stalini partei — organisatsioon võitluses fashistlike vallutajate vastu“. Ilukirjandusest on teoksil Gorbatovi „Alistamata Mart Raua „Hiiglaste“ süda“.

ERKA esinemised Leningradis

Hiljuti viibisid külaskäigul Leningradis ERK Ansambli laulu-koorid ja tantsurühm, esinedes 14 kontserdiga.

Kõigil kontserditel võeti eestlaste esinemine hästi vastu. Eriti soe vastuvõtt oli Punaarmee ohvitseridele korraldatud kontserdil Punaarmee majas ning Leningradi Rahvapargi kinnises teatris. ERK mees- ja segakoori repertuaaris oli peamiselt G. Ernesaksa, H. Lepnurm ja Edgar Arro Isamaa sõja ajal loodud helitööd, nende kõrval aga ka vanama põlve heliloojate A. Läte, M. Härma jt. töid. Koori kõlaline puhtus, rütmiläpsus ja meeldiv ettekandeviis köitis üldist tähelepanu ning väga mitmed koorilaulud tulid kordamisele. Suure menu osaliseks said ka solistid Eesti NSV teene-line kunstnik Aleksander Arder, laulja Olga Lund ja Eesti NSV teeneline kunstnik Bruno Lukk. Sooja vastuvõttu leidsid ka rahvatantsutrupi ettekanded.

Leningradis viibimise ajal esinesid ansambli koorid korduvalt veel Nõukogude Eesti raadios ja Leningradi ringhäälingus. Ühtlasi külastasid ansambli Virumaa sõja piirkonnast evakueerunud eestlasi ning esinesid suure menuga Punaarmee Eesti Rahvus-korpuse väeosades.

TEATRIT JA MUUSEUMIDE TAASTAMINE

Käesoleval aastal peab Nõukogudema saksa okupantidest vabastatud rajoonides üles ehitama 139 teatrihoonet ja korda seadma muuseumeid, kunsti- ja teatriõppe-asutused, konservatooriumid ja kontsertsaalid. Nendeks töödeks assigneeritakse 68 miljonit rubla.

Praegu on taastamisel Smolenski, Kurski ja Voronezhi teatrihooned. Orjoli ja Brjanskis ehitatakse uued teatrid. Doni-äärse Rostovi Gorki nimelise draamateatri taastamiseks valmistatakse sel aastal 64 kultuurasutust, 19 teatrit, 7 muuseumi ja 20 kunstioppeasutust.

KARJALA-SOOME NSV ÜLI-KOOL PÖÖRDUS TAGASI

Neil päevil pöördus tagasi Petrozavodskisse Karjala-Soomes NSV Riiklik Ülikool. Asutatud vähe aega enne Isamaasõda, laskis ülikool esimese lennu lõpetajaid välja Komi ANSV pealinnas Söktövkari. Oma Söktövkari viibimise ajal osutasid ülikooli üliõpilased ja õppejõud hindamisväärselt abi kohalikele õppeasutustele. 12 nendest on saanud Komi Autonoomse NSV Olemnõukogu Presiidiumi kiidukirjade osaliseks. Praegu valmistub ülikool uue õppeaasta vastu. Juba võetakse vastu ülikooli sisseastumise sooviavaldusi.

7. augusti lõuna paiku saabus V. sõjavangide laagrisse uus SS-laste „rahvusvaheline brigad“ — umbes sadakond meest. Rahvustelt on see „brigad“ niisama mitme-palgeline nagu laagri endine pere. Nende hulgas on sakslasi, austerlasi, jugoslaavlast, tšehhe, poolakaid, hollandlast, eestlast j. Seda rahvuselt kirjut „karja“ ühendab ainult tederähneline saksa sõjaväe mundiräbal. Tulejad on viimaseid saadetisi nenden- de vangide hulgast, keda vangis- tati Eesti NSV territooriumil, pea- miselt Auvere rindelõigul.

Peale arstliku komisjoni, desin- fektiooni ja sauna (neist asutustest peavad läbi käima kõik uustulnukad enne laagrisse paigu- tamist) antakse meestele õhtusöök. Siis otsime üles eestlased, keda seekordsete tulijate hulgas on kuus: Karl J. — Viljandimaalt Raudna vallast; Paul R. — Valga- maalt Hummuli vallast; Arnold T. — Tartumaalt Alatskivi vallast; Herman K. — Pärnumaalt Soon- taga vallast; Johannes K. — Pär- numaalt Tihumetsa vallast ja Alek- sander A. — Muhust.

Mehed jutustavad, et nad kõik on „sunniviisil mobiliseeritud“, „vabatahtlikud“. Neile on saadetud kätte kõva mobilisatsioonikask, mille tagaküljel olnud paragrahv- raskete karistussõnadega ja äh- vardusega, et nende mitteilmumise puhul kannavad vastutust nende perekonnad. Käinud hiljem läbi mitmed õppelaagrid, saadetud nad täienduseks 20. eesti SS-diviisi riistmetele ja surutud neile kätte vabatahtliku kaart. See SS-„ersats- väeos“ koosnenud eesti sõduritest ja Saksaamaal ohvitseride kooli läbiteinud eesti ohvitseridest. Ainult diviisi ülem Aukberger olnud sakslane ja käsklused saksa- keelsed.

Noor Muhumaa kalur A. on teinud läbi viiekuise õppeaja Männiku, Klooga ja Kurtna laag- ris, Pärnumaalt Soontaga vallast pärit olev põllutöölaine K. on otsaga jõudnud üle Läti, Leedu ja Saksa Poolamaale Kovanovka õp- pelaagrisse.

Kuna paar esimest kuud ei suudetud meestele anda varustust, siis polnud ka mingisugust õppust. Hiljem kui anti selga nārune sak- sa sõduri munder ja jalga rautatud tankid, tuli neil korrestada laagri ümbrust ja telja rividriili. Sõjalise- le õppusele pöörati üpris vähe tähelepanu.

Tärgita saksa vintpüss ja 60 padrunit usaldati mobiliseeritud „vabatahtlikele“ alles pärast ühe- päevast rindelolekut. Tääk ja puss olid keelatud, sest kardeti, et kui rindel pärast viinavõtmist eestlaste ja sakslaste vahel lööminguks lä- heb, lööb mõni eestlane fritsule „nagi“ selga. Raskerelvastust ei antud eesti „leegionäridele“ üldse, kuna seda oli sakslastel endilgi piiratud arvul. Ainult mõni üksik kergekuulipilduja ja soome tüüpi püstolkuulipilduja moodustas kogu „leegioni“ kompanii automaatrel- vastuse. Ja kui Punaarmee asus ründama, siis peksis ta sakslaste kahuri- ja miinipilduja patareid oma raskerelvade tulega juba esi- mesel päeval segi. Terveksjäänud raskerelvadega sakslased lasksid eestlaste teadmata salaja jalga, jättes nõnda eestlased Punaarmee suurtükitele alla sakslaste tagane- mist kaitsma.

Kui läks „madinaks“, olid ka- dunud rüümaulemast alates kõik need Saksaamaal lihvitud „kanged“ ohvitserid, kes olid õppelaagris käärkinud ja käsutanud ning põru- tanud revolvriga läbi kateloki, kui see oli juhtunud vähe. must ole- ma. Leegionäride hulgas valitses üldine segadus ja peataolek.

Meeste jutu järgi löödi vähe- malt pool diviisi koosseisust juba enne Punaarmee rünnakut raske- relvade tulega rivist välja. Kui palju jäid järele peale rünnakut, selle kohta puudub meestel ülevaa- de, sest neil oli õnne — nad lan- gesid vangid.

Toit leegionis oli halb. Liiter vedelat ja lahja suppi päevas, üks telliskivisuurune kõva ja hallitanud leivapäts, paari sentimeetri pak- sune vorstilõik, tüki juustu ja tubli noaotsatäis võid kahe päeva- peale, see oli kõik. „Kui-va toidu söime kohe pärast kättesaa- mist korraga ära, järgmisel päe- val tuli leppida liitri supiga. Vorsi- tilõigu asemel anti tihti mädane- nud ja haisevat maksavorsti, mille viskasime sealsamas minema. Kord saime üle kuu aja mõruhaput kap- sasuppi, mis koosnes ainult veest ja kapsastest. Ei tea, kust kurat- nad need kapsad välja kiskusid,“ jutustab Pärnumaa mees K.

Õppelaagris olid toidunormid märksa väiksemad ja sellestki rän- das lõviosa kokkade ja nende lä- hemate tuttavate kõhtu. Toidu kohta õppelaagris räägib A.: „Männikul anti kaks kuud järje- panu rohu- ja nõgesesuppi ja üks saksa sõjaväe leivapäts kolme päe- va peale.“

Elati peamiselt koduste pakkide varal. Sakslaste toit, võrreldes eesti leegionäridega, oli palju pa- rem.

„Meil oli kaks päeva katel rik- kes, siis söime sakslaste katlast. Kurat, oli hea suppi!“ kirub Valga- maalt pärit olev R.

Sakslaste üleolev käitumine kut- sus esile eestlaste pahameele ja vastuhaku. See väljendub rohke-

arvuliste pilke- ja söimulaulude seipsemises sakslaste ja nende käsilaste aadressil. See nähtub ka eestlaste ja sakslaste vahelistest löömingutest, kus mõtlemata või- malikele tagajärgedele mitmed sakslased pussitati surnuks. V. jutu järgi olevat 1943. a. sügi- sel ühel löömingul Tallinnas „Marcelleis“ mitu sakslast ak- nast välja visatud. Lööminguid tuli ette ka Pärnus, Haapsalus, Tartus ja mujal. Vaatamata sak- slaste valjule valvele ja sellele, et saksa väeosad asusid eestlaste seljataga, tuli igapäev ette juhtu- meid, kus leegionärid jooksid relvi kaasa võttes metsa ja andsid sealt „sõru“ neid püüdma tulnud „oma- kaitse“-meestele ja saksa sõjaväe- lastele.

Vangilangenute arvates on rin- del vaja veel paar tugevat surve- avaldust, ja kogu leegion ja „oma- kaitse“-meeste kamp jookseb laiali. Need „surveavaldused“ ei lase end kava oodata!

Piirikaitserügemendis teeninud Antsla mehe Rudolf H. sõnade järgi pole olukord Eestis olnud kunagi nii halb kui praeguse saksa okupatsiooni ajal. „Esimese saksa okupatsiooni ajal oli Eestis võrra- tult palju parem kui nüüd,“ rää- gib mees. Juba kohe pärast sakslaste tulekut algas metsik inimes- te tapmine ja vangikongidesse ning koonduslaagritesse veda- mine. Ei tapetud ega vangis- tatud mitte ainult nõukogude- aegseid tegelasi, vaid ka sadu tei- si ausaid Eesti kodanikke. Nii näi- teks lasti maha Antsla aednik Tiganik selle eest, et ta oma päe- vikusse kirjutas nende nimed, kes Punaarmee osade lahkumisel olid heisanud lipuvardasse sini-must- valge lipu. Jutustaja on elanud üle öö, kus 380 inimest, kellega ta on olnud koos Tartu koonduslaag- ris, viidud linna lähedal asuvate tankitorjekraavide juurde ja las- tud seal maha. See öö pol- nud ainuke, milal pandi toime niisugune kohutav veresaun. Mas- simõrvu on teostatud igal ööl. Paljud surid peksu ja näl- ja tõttu. Niisuguseid verepüü- mi on korraldatud üle maa, ühes kohas suuremaid, teises veidi vähemaid.

„Ole jõu käivad sundnormid tulid maksta, aga põllutöödeks ei saanud paari päslaidki osta. „Ole- te isevarustajad ja saage läbi, kuidas tahate,“ oli vallamajast vastus neile, kes küsima läksid,“ räägib J.

„Kui tahtsid kõik ära maksta, mis nõuti, ega siis endale küll mi- dagi üle ei jäänud,“ lausub Mu- humaa mees A. „Kõik piim tuli anda võinormi katteks. Loomi kodu tappa ei tohtinud, seda tuli

teha salaja. Et ise liha süüa, pidi vallamajas valetama, et siga suri ära.“

Eelmiste juttu täiendas 23-aas- tane Viljandi mees V., kes on langenud vangi Karjala kannasel. „Lõpetasin Viljandis keskkooli, kuid et seal mingisuguse d teenistus- võimalusi polnud, siirdus n Tar- tu. Sain seal Krediidipanka amet- niku koha kuupalgaga 65 marka. Selle raha eest ei saanud osta peaaegu mitte midagi, kauplused olid tühjad, turul õitses kohutav spekulatsioon. Kui 1943. a. keva- del kuulutati välja sundmobili- satsioon, põgenesin maale ja ela- tusin talutööga. Okupatsiooni kestmisega muutus majanduslik olukord üha raskemaks. Liiksid segased kuulused, et Soomes ole- vat elutingimused lahedamad. Ot- sustasin põgeneda Soome. Et sin- na pääseda, tuli teha läbi võrdle- misi keerukas sõit Tartust Tal- linna, kuna sõidupileti ostmiseks oli vaja erilist luba, millel pidi olema märgitud peale sõiduees- märk. Mulle kui kutsealusele seda poleks antud. Sõitsin „jānesena“. Varjates igas jaamas ennast „ke- tikoerte“ (nii hüüavad eestlased sakslastest välisandarmeid) eest, kes kontrollisid kaubavaguneis sõitvate reisijate sõidulubasid, jõudsin Tallinna. Siin seisis ees üle lahe pääsemise küsimus, kuid see lahenes kergemini kui oskasin arvata. Ohe tuttava vahetalituse- toimetas mind kõrge tasu eest üle lahe üks hästiorganiseeritud ja laialdane salaorganisaatsioon — arvatavasti mõni endine salapiiri- tusevedajate kamp. Minuga koos sõitis veel 20 põgenikku, nende hulgas mitu naist ja kaks last.“

Kuna olukord Eestis on välja- kannatamatult vilets, põgenevad inimesed sealt massiliselt Soome. Põgenevad noored ja vanad, me- hed ja naised koos lastega.

Nendest vangilangenud „eesti leegionäride“ kõnelustest nähtub, et eestlased on sakslaste mõnitus- test, rõõvimistest ja orjapiitsast kõrini tüdinud ning ootavad piki- silmi vabastavat Punaarmeed.

Eesti vabanemine jätkub raud- se järjekindlusega. Rõngas saksa hirmuvalitsejate ümber tõmbub üha koomale. Iga päev suureneb vabastatud Nõukogude Eesti lin- nade, valdade ja külade arv. Jär- jest suureneb käärimine Eestis, hitlerliku armee tagalas kiiren- dab Punaarmee võidukaiku. Ei ole enam kaugel see päev, kus Pika Hermani torni kerkib punane või- dulipp ja kuulutab kogu eesti rah- va vaba ja õnneliku elu taassündi.

J. KIPPER

Petseri gestapo piinakambreis

Petseri muutsid saksa fashis- tikud lurjused täielikuks vangilaag- riks. Pihkva ümbrusest, teistest Leningradi oblasti rajoonidest ja Eestist ajasid nad siia kokku süü- tud nõukogude kodanikke, heitsid neid ilma kohtu ja ülekuulamiseta vanglasse ning piinasid, näljutasid ja lasid maha. Erilise hirmu ja õu- dusega kõnelevad Petseri linna elanikud süngest kivihoonest Kloostri tänaval. See oli gestapo piinamispäik. Selle maja pimedad kitsad kongsid olid alati nõukogude kodanikke täis kiilutud. Igas kamb- ris viis raske ukse juurest pöran- dani paar trepiastet. Kogu pörand oli veest üle ujutatud. Mõnes ko- has ulatas vesi põlvini. Kambrites polnud ühtki tooli ega pinki, kus vangid võinuksid istuda. Väljakäike kambrites polnud. Inimesed lambu- sid kohutava haisu kätte...

Fashistlikud metsalised kasuta- sid Petseri vanglas kõige metsiku- maid ja elajalikumaid piinamisevõt- teid. Linnuse vallas Vastse külas vangistasid sakslased Antonina Zvonkova mehe. Naine jäi ük- sinda kolme lapsega, kelledest kõi- ge noorem oli alles nelja kuine. Oe abiga suutis Zvonkova vaevalt oma perekonda toita. Koos õega käis ta partisanidele metsa pilma, liha ja leiba viimas, mida kohalikud nõukogude patrioodid partisanidele korjasid. Ohel pimedal ööl tabasid gestapofalsed Zvonkova, tema õe ja paljusid teisi naisi ning heitsid

nad vanglasse. Alul piinles ta 3 kuud koos neljakuuse lapsega Tal- linna vanglas, sealt toodi ta Petse- ri. Teda piinati kohutavalt. Kord viidi Zvonkova erilisse piinakam- brisse, võeti alasti, seoti käed ja jalad kinni ning asetati pingile. Sakslane nõudis, et ta nimetaks partisanide nimesid ja juhataks ko- ha, kus partisanid asuvad. Kuid Zvonkova vaiks. Siis peksis fa- shistlik timukas Zvonkovat kummi- nuudiga, mille otstes olid metalli- tükkikesed. Pekstava kehale ilmusid sinised vorbid. Veri valgus naha alla. Sakslane peksis, kuid Zvon- kova vaiks.

Samuti piinati ka Zvonkova õde.

Kohutavalt piinati ka Irboska küla elanikku Vladimir Harlu- movit. Teda peksti nuudiga, tal väanati välja käsi, peksti kuni ta kaotas meelemärguse... Harva suutsid piinatud pärast selliseid üle- kuulamist omal jalal oma kambri- se tagasi tulla. Paljud kaotasid mõistuse. Harlumovi silma all suri kohutavate piinade kätte Aleksan- der Torgashev.

Kohutavalt piinasid gestapola- sed nõukogude kodanikke, püüdes neilt välja pigistada teateid parti- sanide või kommunistide kohta.

Stepan Fomenko, Niiksi kü- la elanik, vaiks kõige temale esi- tatud küsimustele. Seepeale viisid sakslased ta vangla õuele ja panid

ta enesele hauda kaevama. Maa- pind oli kivine, suure vaevaga suutis ta oma haua valmis kaevata. Seepeale asetisid sakslased ta kaev- tatud haua äärele, sihtisid tema- le automaatidest, kõlas käsklus ja kostis automaatidekärin. Kuid sakslased tulistasid meeleaga õhku. Kõik seda tegid sakslased enda lõ- bustamiseks, sest mingit süüdistu- sed Fomenko suhtes neil polnud. Oma kambri- se pöördus Fomenko tagasi päris hallina...

Petseri piinakambreis ei piina- tud mitte ainult venelasi. Siin piina- ti ka eestlasi ja teistest rahvu- sest inimesi. Eesti talupoeg Mihkel Saar varjas koos Mihhail Kon- tshakoviga enese juures nõu- kogude sõjaväeametnikku Aleksei Frolovit, kes oli laagrist ära põgenenud. Hiljem toimetisid nad Frolovi partisanide kaudu üle rin- deliini tagasi oma vägede juurde. Kellegi reeturi kaebuse peale van- gistati Mihkel Saar ja heideti Petse- ri vanglasse. Ta istus keldri- kambri- se, mis oli pooleni täis vett.

Fashistid ei heitnud armu ei raukadele ega lastele, nad piinasid ka noori eestlasi, kes keeldusid tee- nimast saksa armees. Laste tarvis oli Petseri vanglas erikamber. Seal oli kümme 10—13 aastast pois- kest. Neid lapsi süüdistati samuti partisanide abistamises. Neid näl- jutati. Päevas said nad tüki- ke leiba ja kopitanud jahust valmista- tud vedelat kõrti. Räbalais, näljast

nõrkemast astusid nad üksteise õl- gadele, et ulatuda akna võredeni ja karjusid sealt tänavale: „Päästke meid!“

Et sumbutada vangide karjeid, liilitasid sakslased sisse raadio ja mängisid grammofooni ning lakka- matte sõjaväemarside ja lõbusate valsside saatel piinasid nõukogude inimesi. Iga päev kandsid tümu- kad kambritest välja kümneid laipu.

Kuid kuidas nad ka ei püüd- nud, ei suutnud nad siiski sumbu- tada lastekarjeid ja piinatute oi- geid. Kohutavat tõde gestapo pi- nakambri üle kandsid laiali need, kellel õnnestus sealt vabadusse pääseda. Meile jutustasid seda kõike vanglast põgenenud Mihkel Saar, Antonina Zvonkova ja talu- mees Stepanov.

See tõde sakslaste metsikusest tekitas nõukogude võitlejate süda- meis püha viha oma vaenlase vas- tut. Nende samme kiirustasid süü- tute laste appihüüded. Võimsa löö- giga murdsid nad läbi sakslaste kaitsest ja paiskasid nad välja va- nast Petserist. Petseri on jälle nõukogude linn. Ta parandab oma haavu. Kuid nõukogude võitlejad ei unusta nõukogude inimeste pii- nu. Nad tasuvad meie kannatuste eest. Vaenlase vastu ei tunta halastust — seile loosungi all pu- hastab Punaarmee. Nõukogude Eestit saksa mõrvareist ja sam- mub kindlalt edasi lääne poole.

Arkan südaõõs! unest. Keegi nagu oieks hüüdnud mind. Nii imeselt kuulsin oma nime, mis üteldi vaikselt koduselt-tuttav- liku häälega.

Avan silmad. Mu neljanda kor- ra hotellitoa suured rasked akna- pooled on pärani avatud, lastes ta- kistamatult sisse voolata augusti- õõ sumedal õhul. Valgetel sein- tel mängleb rohekas kuuvalgus, muutes mööbli teravad kontuurid pehmeiks ja koduseks.

Aga ikka veel virvendab õhus see äsjane hüüd, valuline, kaeb- lev, appikutsuv. Ja jälle, veel te- ravamalt kui seni. Näen oma öde fashistlike metselajate küsis, näl- ginuna, piinatuna, raskes sunni- töös vaevlevana, tuhandete kilo- meetrite kaugusel minust, aga ometi südamele nii valus-valusalt lähedal.

Ja jälle meenub meie ühine lapsepõlv, kodutare, vanemate pingutav hoolitsus...

Vara-vara hakkasime tööle, ise endile toidust muretsema. Õde oli kleenuke, verevaene, hulga nõr- gem minust, kuigi aastateit p s ut vanem ja kasvult suurem. Aga just see väike aastate vahe pani õele peale suurema töökoorma, mida ta kandis oma väike ise- loomu tõttu nurisemata. Ialgi lausumata sõnagi enda eest töötas ta virgalt varahommikust hilja õhtuni, aidades oma kätetööga kogu perekonda.

Möödus märkamatu varajane noorus; näo kahvatusele lisanes peeni kortsegi, kuid õde polnud veel näinud ainustki helgemat päeva.

Kuid ta ei kaebanud selle üle. Ainult ta suured, helesinised sil- mad olid täis nukurust, täis valu- list igatsust parema, heigemä jä- rele, täis soovi isikliku õnne ja üldise olukorra paranemise järele. Ja tuligi see, mida nii tungivalt oli igatsatud ja mille järele tun- tud nii teravat vajadust.

Mäletan, kuidas 1940. aasta juulis sõitsin Tallinnast koju. Ialgi ei lähe mul meelest õe säravad silmad, kui ta tervitas mind kodu- trepil.

Ei olnud tal nüüdki ligseid sõ- nu ega polnud neid tarviski. Kõik oli selge sellelagi. Ning ema kä- bedad sammud õuemurul, jooksu- jalu edasi-tagasi tõttavad, rääkisid selget keelt elujärje järsust muu- tusest meie kehvas kodus. Ja mil- lise kindluse ning usuga nad saat- sid mind tagasi pealinna, kus mind ootas uus, vastutusrikas töö!

Siis tuli jälle muutus. Nagu ra- hepõlv käis sõda üle maa, pillu- tas laiali lootusrikkas töös üles- poole rühkiva tööliiskonna, pere- konnad, killustas rahva.

Kus oled sa nüüd, mu vaikne ja töökas õde? Kas teostavad hit- lerlikud lurjused ka Sinu kallal oma vägivallategusid, sunnivad ka Sind töötama oma koonduslaagri- tes ja sõjavabrikutes?...

Kuulen tuhandete kilomeetrite kauguselt Su väikseid kaebaid, kõi- gi kannatavate eestlaste appikut- seid ja veel kõvemini kui seni tõmbuvad käed rusikasse, pigistu- vad hambad kokku, veel suuremaks kui seni muutub töö- ja teotahe, paisub määratuks kustumatu kät; temaksuitha.

Oodake, kannatage veel veidi, pidage vastu veel viimsed pingu- tused. Näete, me tuleme, oleme juba kodu künnisel ja meiega on vabadus, on loov, ülesehitav, rõõ- murohke töö — töö omal maal, oma rahva, omaenda parema tule- viku jaoks.

Kuulen, jah, ma kuulen Su hüü- du, mu kannatav õde, näen Su siniste silmade paluvat pilku ja veel suurema innuga kui seni töö- tan kodumaa vabastamiseks, Sinu ja Su saatuskaslaste päästmiseks ega puhka enne kui on langenud ahelad, kui saan võtta tervituseks pihku Su väiksed tarmukad käed. Ei ennel!

Näe, juba punetabki koit Mosk- va suurlinna kohal, juba sõidavad rõõmsal müriinal esimesed trammid ja tõttavad inimesed tööle, suurele, sotsialistlikule ülesehitavale tööle...

Oige pea sammume meiega töö- le Sinuga kõrvu, mu sitke sara- silmne õde...

SALME KOIV

Soome fashistide metsikused Karjala-Soome NSV-s

Kolme sõja-aasta jooksul Nõukogude Liidu vastu võideldes on Soome paljastanud kogu maailmale oma kiskja palge ja näidanud, et oma röövimperialistlikes püüetes ning eesmärkide taotlemise vahendite poolest ei erine Soome millegiga hitlerlikust Saksamaast.

Seda tõendab veelkordselt hiljuti avaldatud Riikliku Erakorralise Komisjoni teadaanne soome rööv-vallutajate metsikustest, mida nad on korda saatnud nende poolt ajutiselt okupeeritud Karjala-Soome NSV territooriumil.

Soome fashistlikud röövvallutajad on kogu okupatsiooni vältel teostanud vallutatud maa-alade paljaksröövimist ja Karjala-Soome ise-seisva rahvamajanduse ja rahvus-kultuuri hävitamist. Nad kiitlesid avalikult, et Karjala-Soome peab olema Soome emamaale kolooniaks, mis annab soome tööstusele toor-materjali ja orje. Nad haarasid rikkad ja karjala metsamassiivid, lõhkusi ja riisusi kõrgelearenenud Karjala-Soome tööstuse, selle hulgas ka võimsa Onega metal-lurgia- ja masinaehitustehase, veda-des sealt välja kogu selle hiigel-käitise sissestade. Vihates Karjala-Soome rahvuslikku kultuuri ja are-nunud teadust, mis aastate jooksul oli saavutanud kõrge taseme ja kasvatanud tuhandeid eesrindlikke Nõukogude kodanikke, põletasid ja purustasid soome metslased Karja-la-Soome linnu ja hävitasid kultuu-rilisi ja teaduslikke asutusi. Petro-zavodskis hävitasid sooplased üli-kooli, Teadusliku Uurimise Insti-tuudi, raamatukogud, filharmoonia,

teatrid, koolid, lasteaiad, Pioneeride teatrid, koolid, lasteaiad, Pioneeride Palee jne. Teostades neid metsikusi taotle-sid soome röövvallutajad vaid üht eesmärki — muuta vallutatud ala tööstuseta ja kultuurita orjastatud asumaaks.

Soome röövvallutajad ei hävita-nud ainult vallutatud maa-alade tööstust ja rahvuslikku kultuuri, vaid seadsid oma metsikuste pea-miseks sihiks kohalike elanike elu-jõulisema ja arenenuma osa hävita-mise. Petrozavodskis muutsid soom-lased määratusuureks vangilaag-riks, kus vaevles 25.000 mitte mil-leski süüdi olevat inimest. Igal hommikul kell seitse kihutati neid keppide ja nuutidega pekstes üle jõu käivale tööle. Neid toideti vaid 100–200 grammi hallitanud leiva ja 200 grammi mädanenud kartuli-tega päevas. Inimesed, nende hul-gas tuhandeid 5–10-aastasi lapsi, olid elavad skeletid. Haigete ravi-mise asemel peksid soome arstid neid jalgade ja rusikatega ja ki-hutasid surijaid talvel välja metsa-töödele. Helsingi ülikooli endise üliõpilase Salmise kirjust, mis sattus meie kätte, ilmneb selgelt nende metslaste vaimne tase:

„Eile laskime maha kaks vene-last (soomlased ei tunnistanud kar-jalasi), kes ei tervitanud meid. Me veel näitame neile venelastele.”

Petrozavodskis ja kümnetes teis-tes vangilaagrites tapeti üle jõu käiva tööga, haiguste ja mahalask-mise teel soome metslaste poolt kümneid tuhandeid inimesi.

Nõukogude sõjavangide tapmine oli soome lihunikeks muutunud sõ-

duritele ja ohvitseridele hasartmān-guks, mida nad praktiseerisid igal juhul. Punaarmee poolt vangid võetud endise Olonetsi sõjavangilaag-ri ülema asetäitja mõrtsukas Pelko-nen tunnistas ise: „Vangistatud pu-naarmeelased jäävad soome vaen-lasteks ja lugesid neid alamaks tõuks, purustasin esimesel juhtumil neil pealuud.”

Nende kolme sõja-aasta jooksul on soome röövvallutajad Karjala-Soome NSV-s toime pandud mõr-vadega näidanud, et nende teod ei jää millegiga alla sakslaste mas-simõrvadest Harkovis, Kiievis, Smolenskis ja Lublinis, rumeenlaste metsikustest Odessas ja ungarlaste lihunikutöödest Lvovi ja teistes Lääne-Ukraina oblasteis. Soomlaste katsed tõendada, et neil olevat selles sõjas hitleriikust Saksamaast erinevad sihid, et Soome kaitsvat oma vabadust ja demokraatiat, et Soome ei olevat fashistlik maa vaid demokraatlik, on vastuvaidle-matult ümber lükatud Soome valit-suse ja sõjaväejuhatuse käskude-ga, millest alusel toimetati oku-peeritud maa-alade röövimist, lin-nade purustamist ja kümnete tu-handete rahulike inimeste ja sõja-vangide ebainimlikku tapmist. Ko-gu maailm, kes võitleb fa-shistliku katku vastu, näeb Soomes fashistliku Saksamaa trüüd teenrit, kes on hüljanud igasuguse demo-kraatia kübeme.

Võtnud omaks fashis-liku röövli-moraali, langeb Soome täiesti ühele tasemele hitlerliku Saksamaaga ja kannab ka võrdeet vastutust kogu maailma vabadustarmastavate rah-vaste ees.

Halb sümptoom

Tallinna sadamas lasksid eesti patrioodid põhja saksa laeva kogu sellel viibivate ametivõimude-ga ja inimestega.

Mäe Litzmannile: Neetud väljavaade — isegi kõige närusem rott ei pääse uppuvalt laevalt enam pagema.

„Rahva Hääl“ tellijaile

„Rahva Hääl“ ilmub juba 1. juunist s. a. alates kaks korda nädalas endise ühe korra asemel. Ühenduses sellega on muutunud tellimishinnad. Poolaasta-vahetusel (s. o. 1. juulist) hakkas maksmas uus tariif. Praegu maksab le-he tellimine:

aastas	20 rbl.
poolaastas	10 rbl.
veerandaastas	5 rbl.
ühes kuus	1 rbl. 60 kop.

Neile tellijaile, kes on maks-nud tellimisraha seni kehtinud tariifi järgi kuni aasta lõpuni, saa-detakse leht kuni 1. oktoob-rini. Kui tellija saadab täienda-valt 5 rubla, on lehe saatmine kindlustatud aasta lõpuni. Tell-i-miste pikendamist soovitame teha varakult, et lehe saatmises ei tekiks vaheaga. Rahakaardid ja kirjad saata aadressil:

г. Ленинград
Торговый пер. № 3
Почтаотдел СССР

Tellija, kes muudab elukohta, teatagu viibimata sellest, et leht ei läheks asjatult kohta, kus tel-lija enam ei asu. Saanud vastava teate, katkestame lehe väljasaat-mise kuni tellija saadab uue aad-ressi. Aadress muudetakse ilma lisamaksuta.

Eesti NSV Riiklik Kirjastus-

keskus palub lugejaid, kes telli-vad „Rahva Häält“ postiteel raha-kaardiga, pidada täpselt kinni kõi-gist vormiõuetest, mis on selpu-hul üldiselt maksvad. Kõik nimed ja aadressid olgu kirjutatud täpselt ja loetavalt. Raha-kaardi lõigendi tagaküljele peakirja alla Для писем (sõnumi jaoks) kirjutab saatja: Tellin „Rahva Häält“ aadressil (järg-neb selle isiku postiaadress ja täielik nimi, kellele leht tuleb saa-ta). Sinna juurde märgib tellija, mitu eksemplari ta soovib igast lehenumbri. Tellija postiaadress peab olema tingimata vene keeles, kuid muud märkmed võivad olla kirjutatud ka eesti keeles. Kuna kirjastus saab rahakaardi lõigendi teatena, et rahasaadetus on tulnud, siis peab olema selles lõigen-dil tellija täpne ja loetav aadress.

Rahasaatmine kirja sees on postimäärusti-kuga täiesti keelatud. Tellija, kes saadab raha kirjaga, rikub postisaadetiste kohta maks-vat korda ja ei ole õigustatud nõudma, et tema raha jõuaks ko-hale ja tellimine täidetaks.

Mis on tarvis silmas pida-da aadressi kirjutamisel? Juhime siin kohal tähelepanu sellele, et ei tohi ära unustada posti-asutuse nimetust (või numbrit). Kui tellija elab ob-

lasti-, pea- või mõnes teises suures linnas, kus on palju postijaoskon-di, peab ta peale linna nime mär-kima veel tema rajooni teeninda-vat postijaoskonna numbrit. (näit. Moskva 73, Harkov 16). Kes ela-vad niisuguses linnas, mis ei ole vabariigi, krai või oblasti keskus, peavad linna nime juurde märki-ma veel vastava oblasti, krai või vabariigi nime, kus see linn asub.

Külas elav rahakaardi saatja peab oma aadressis ära märkima: a) postiasutuse nime, b) oblasti, krai või vabariigi nime, c) rajooni nime, d) küla, kolhoosi, sov-hoosi või asustatud punkti nime ja e) maja numbrit, kui see on olemas.

Need tellijad, kes pikendavad tellimist, peavad samuti rahakaar-di lõigendil täpselt märkima oma aadressi ja nime.

Eesti NSV Riiklik Kirjastus-keskus tä-dab tellimist sellest ajast peale, millal tellimine jõuab kohale. Vanemate lehtede tagant-järgi saatmist ei kindlustata, kuna neid soove saab täita ainult pii-ratult arvul.

Leningradis võib tellida lehte isiklikult igal tööpäeval „Rahva Hääl“ talituses Торговый переулок дом № 3

EESTI NSV RIKLIK
KIRJASTUSKESKUS

Sõjategevus Prantsusmaal

Liitlaste ekspeditsiooniväed sul-gesid Falaise'i juures „koridori“. Tek-kinud „kotis“ käivad ägedad lahingud. Falaise'i juures tekkinud „kott“ võtab enda alla 120 ruutmiili. Kit-sale maa-alale on kokku surutud 18 diviisi ja mitmesugused üksikud väeosad.

Dreux'ist kirde poole edasiliiku-vad ameerika väed on juba jõudnud Mantes'i ja Vernon'i piirkonda. Liit-laste väed vallutasid Argentan'i.

Reuter teatab, et ameerika väed, kes arendavad Pariisile frontaalselt pealetungi, asuvad Versailles't 6 miili kaugusel. Samal ajal haarab kindral Pattoni tankiarmee paremalt tiivalalt laial rindel Pariisi. Ameerika patrullväed asuvad Melun'i ja Fon-tainebleau' lähedal, kus ühinevad kõik Pariisi viivad maanteed nii põhjast, idast kui ka edelast.

Lõuna Prantsusmaal on liitlaste väed edasijõudnud üle 20 miili ja vallutanud St. Maximin'i, Rians'i ja Bargeles'i linna. Põhja poole liiku-vad ameerika väed on jõudnud Cas-tellane'i ja La Bastide'i linnani.

Reuter teatab, et prantsuse väed on asunud Toulon'i.

Prantsuse patrioodid osutavad liitlaste pealetungivatele vägedele

kõikjal suurt abi. Alzhiri raadio teatab, et prantsuse partisanid val-lutasid Toulouse'i.

Shveitsi raadio teatab, et prant-suse partisanid vallutasid Ulem-Sa-voja departemangus Annecy' linna. Ulem-Savojas kontrollivad prantsuse relvastatud jõud kõiki teid. Loire'i, Cheri'i, Loir et Cher'i ja Eure et Loir departemangudes sooritavad prantsuse patrioodid laulatuslikke operatsioone.

Ööl vastu 21. augusti andis Pa-riisi raadio kolmel korral edasi Pariisi saksa garnisoniülema käsk-kirja. Käskkirjas üteldakse, et „vastutustundetu elendid on haaranud relvad, et osutada vastu-panu okupatsioonivägedele“. Saksa komandant ähvardab, et ülestõusu mahasurumisel ei pörka ta tagasi mingisuguse survevahendi ees. Käskkirjas on keelatud igasugune liikumine kella 21 kuni 07-ni. Kõik kinod, teatrid ja kohvikud on sule-tud. Kõigi vastu, kes neist korral-dusist üle astuvad, on kästud relva tarvitada.

ITAALIA RINDELT

Itaalias vallutasid liitlaste väed Aadria mere rannikul Pergola linna. Mõlemal pool Florentsi on olukord muutuseta.

Sport

F. ISSAK NSV LIIDU MEISTER ODAVISKES

13. augustil algasid Moskvas NSV Liidu 1944. aasta kergejõus-tiku meistrivõistlused. Esimesel võistluspäeval saavutas NSV Liidu mõõdund aasta tšempion odavis-kes F. ISSAK meistritiitli tulemu-sega 60,14 m. Kuulitõukes tuli NSV Liidu läinud-aastane tšempion kettaheitja A. TARMAN kolmanda-le kohale tulemusega 13,61 m. J. KOTKAS jäi neljandaks tagajärjega 13,14 m. 800 m — jooksus jäi A. TSHIKIN kuundaks ajaga 1,58,2.

«РАХВА ХЯЯЛЬ»

Орган ЦК КП(б) Эстонии и Советов депутатов трудящихся Эстонской ССР
Ленинград, Торговый пер. № 3

Toimetuse kolleegium.

M. LEPIK

Tagasitulek

Näis, et ootustel ei ole üldse lõppu. Puhastati Ukraina, vabasta-ti Valge-Vene, Leedu pealinnas tõusis nõukogude võim, aga Narva rinne püsis. Näib praegugi usku-matu, et meie, kodumaalt kolm aastat ära olnud eestlased, pöördu-me tagasi Narva.

Läbi paksu teetolmu, mis tõu-seb lõputa rea sõjamasinate rataste alt, eraldame Narva kontuure. Kee-gi meie hulgas ei lausu sõnagi. Me unustame sõbrad oma kõrval. Narvat ei ole. On äsjasest, tule-lõõmast soe skelett, kivide, lauda-de ja mööbli rusud. Astud koris-tamata sillutisel, ja maa nagu põ-letakse taldud.

Inimesi ei ole. On püütud ma-ha rebida vana põlist Hermanit ta tüsedalt aluselt. Torn ja müür on purustatud ja muudetud nõutuks, kuid suures osas püsib müür siis-ki. Tuul keerutab linnast näkku suitsu vingu, siin-seal veel põleb. Otsime poolpõlenud majast elu-

märke. Kuis kõik on tuttav: tuba-de jaotus majas, soemüür tubade vahel, lagi nagu isa kodus — hõo-veldatud männilaudadest trepiat-meliselt üle kahe tugeva tala. Kõik on tühi ja põleb. Mahajäetud marja- ja puuviljaaiad tunnistavad, et nende peremehed on siit juba ammu ära. Mitmesugused maja-tarbed on kantud muldonnidesse ja kaevikutesse; suur enamus on siin laiali pillutud ja purustatud — fashistid olid siin kaitsel. Müüri-rusu ääres vedeleb tiseri tööpink: sellel töötasid kunagi eesti mehe käed. Muude rusude vahel lesib nukuvanker poolkujell, üks ratas murtud. Kes ütleb, kus ta omanik on? Omblusmasina jalg on jäänud vedelema, masinat läks vist sisse-tungijalle vaja. Aina kaevikud, kraavid, kindlustused.

Agas jõi on jäänud. Sildadest on järele ainult rusud. Silla vee-aluste sammaste taga on peatunud kallastelt jökke varisenud puu-majade poolpõlenud osad.

Ole kolme aasta karastame jälle endid kodumaa jõe vees. Vesi on hellalt pehme ja soe. Pole vaja ujuda, tugev vool viib kaasa, ainult puhka. Kül-mi juga kesk jõge — see vist on Pühajärve allikaist. Siruta käed vees välja ning pool Eestimaad on su süles: võib ju olla, et siin on vett Valga Pedeli jõest, kind-lasti Võrtsjärvest, Põltsamaalt ning Peipsi kalurite juures. Nar-va, täna ma mõistan, et Sa oled mu kodumaa suurem jõgi. Me pe-sime end kolme sõja-aasta tõlmust ja tõusime läänepoolsele kaldale.

Suveöö peidab lühikeseks. ajaks me seljataha jäänud esimese va-bastatud eesti linna purustatud palge. Täna-homme valmiv rukis kummardub külatee ääres meile vastu, küsib lõikajat. Siinsamas põleb värskelt süüdatud talu. Pa-remal on talumaja ukseid pärani lahti, inimhinge ei näe. Otsekul meie pea kohal lõhkevad õhutõrje-kahurite mürsud. Tee ääres on

rohi paksust tolmukorrast helehall ja sõjamasinad aina voorib ja voorib. Tee ääres on üles kaeva-tud: kaevikud, jooksukraavid, aher-vared. Küla nagu oigab ja põld nuriseb. Maa kallid, kuidas nad on sulle haiget teinud. Sul on ker-gem, kui hakkavad sind siluma su tütard ja poegade töökaed!

Jälle Narva. Oleme küllalt ette valmistatud, et näha purustatud Kreenholmi. Kosk — jõud, millele oli rajatud Eesti suurim tööstus, avaneb meie ees täies toreduses. Jäi jõgi, jäi kosk. Karge lumival-gel vaht püsib alaliselt veelanguse kohal. Murdunud vesivärvate juu-res tõuseb vesi veel kord vahuta-des kõrgele. Vee mängu võimsus jätab purustatud linna varju.

Kreenholm ei ole surnud kauaks. Siin on jõud, mis äratav elutud masinateread. Narva elustub uues-ti. Valgusesäde lendab Virumaa uutesse taludesse ja alevitesse. Põlise peremehena ajab eestlane oma põlisel kodumaal jälle selja sirgeks.

TERVITAME VABA TARTUT!

SURM SAKSA OKUPANTIDELE!

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Tööraha Saadikute Nõukogude
häälekandja

Nr. 47 (524) 26. augustil 1944. a. V aastakäik

KÕRGEMA ÜLEMJUHATAJA KÄSKKIRI

Armeekindral MASLENIKOVILE

3. Balti rinde väed vallutasid pealetungi jätkates täna, 25. augustil tormijooksuga suure teedesõlme TARTU linna (Jurjev, Dorpat) — sakslaste kaitse tähtsa tugipunkti, mis tõkestas teid Eesti siserajoonidesse.

Tartu linna vabastamislahinguis paistsid silma kindralleitnant Romanovski, kindralleitnant Zahvatajevi, kindralmajor Abakumovi, kindralmajor Martontshuki, kindralmajor Fetissovi, kindralmajor Stepanenko, kindralmajor Koltshanovi, polkovnik Shirajevi, kindralmajor Potapovi, kindralmajor Karapetjani, polkovnik Demidovi, polkovnik Nikonorovi, polkovnik Dolgovi, polkovnik Fomtševi, kindralmajor Burakovski, kindralmajor Borissovi, polkovnik Besperstovi väed; suurtükiväe kindralpolkovnik Krasnopevtsevi, polkovnik Leonovi, polkovnik Fastritski, polkovnik Shatilovi, polkovnik Volkovi, polkovnik Didenko, polkovnik Tšernevi, alampolkovnik Voronkovi, polkovnik Kamornõi suurtükiväelased; tankiväe kindralmajor Kolossovi, polkovnik Ivanovitšii, alampolkovnik Morguusi, alampolkovnik Sokolovi, major Salkovi, major Gorbunovi tankistid; lennuväe kindralleitnant 7. uravljovi, lennuväe kindralleitnant Fil'ni, alampolkovnik Podmogilnõi, alampolkovnik Dodonovi, alampolkovnik Polushko, polkovnik Andrejevi, polkovnik Kulishi, major Jakovlevi, alampolkovnik Zlotshevi lendurid; inseneriväe kindralmajor Kirtshevski, inseneriväe kindralmajor Tšepurovi, polkovnik Martshaki, alampolkovnik Sobolevi, alampolkovnik Skorohodi, alampolkovnik Anglitšhanovi, major Kortshagini sapöörid; sideväe kindralmajor Sineln'kovi, alampolkovnik Korpljakovi, major Porteri, alampolkovnik Drobkisi, riikliku julgeoleku major Kossobokovi ja polkovnik Semenovi sideväelased.

Saavutatud võidu tähistamiseks esitada Tartu vabastamislahingu's kõige enam silma paistnud väekoondised ja väeosad „TARTU“ nime-tuse saamiseks ja autasustamiseks ordenitega.

Täna, 25. augustil kell 22 salu-teerib meie Kodumaa pealinn Mosk-va vapratele 3. Balti rinde vägedele, kes vallutasid Tartu, 20 suurtükiväe-kogupauguga 224 suurtükist.

Eeskujuliku lahingutegevuse eest avaldan tänu Teie poolt juhita-vaile vägedele, kes võitsid oma Tartu linna vabastamislahingust.

Igavene au kangelastele, kes langenud võitluses meie Kodumaa vabaduse ja iseseisvuse eest!

Surm saksa röövvallutajatele!

Kõrgem Olemjuhataja Nõukogude Liidu Marssal
J. STALIN

25. augustil 1944. aastal.

Emajõe Ateena on jälle vaba

Tormihoona idast läände teed-murdev Punaarmee vabastas Tartu.

Tartu astus vabade nõukogude linnade perre. Kõik meie, kes mõis-tame selle sündmuse erakordset tähtsust, ütleme vanale, kuid alati noorele Tartule: „Tere tulemast!“

Võõrale Tartut tutvustades ei saa piirduda tema asutimise aja, rahva arvu, asukoha, ülikooli ja tähtsamate majanduslike ettevõtete märkimisega. Seda kõike on Tartu iseloomustamiseks vähe. Neile andmeile peab sama veel väga olu-lise osa, s. o. „Tartu vaimu“. See on peaaegu täpselt defineerima-tu mõiste, aga selle mõiste üheks nurgakiviks on lakkamatu võitlus saksluse vastu.

Tartus laulis „Emajõe ööbik“ — Lydia Koidula oma palavaimad kutsed Eesti rahvale. Tartu „Vane-muises“ pidas suur vabadusvõitleja C. R. Jakobson oma süütavad kõ-ned. Tartus sündis eesti keele ja kultuuri arengus tähtsat osa eten-danud „Noor Eesti“. Tartus hakkas mõõdnud sajandil oma kannelt he-listama „Vanemuine“.

Tartu on aastasadu olnud noor-soo hälliks!

Tartu rüpes on võrsunud ja tee-nitult kuulsaks saanud ülikool. Kui-palju tuhandeid inimesi on veetnud omi noorusaastaid Tartus, kutsudes teda hellitavalt „Emajõe Ateenaks!“ 1941. a. juulis tungisid sajandite

võitl vihatud sakslased Tartu, kat-kestades ajutiselt hoogsa töö ja uue elu arengu.

Sellest ajast on möõdnud enam kui kolm aastat.

Fashistlike okupantide rautatud saapakantsad sõtkusid Emajõe kal-daid, kauni Toome nõlvakuid ja or-ge. „Emajõe Ateena“ on saanud raskeid tule- ja relvahaavu. Teda on mürgitanud fashistide läpatanud hingeõhk.

Aga ta elab siiski!

Kriis on möõdas

Nüüdsest peale algab kiire pa-ranemine. Eesti rahva vilkad käed on võimelised mõne üksiku aastaga kaotama oma lemmiklinnalt hirmsa sõja jäljed.

Meie alustame ülesehitustööd samase hooga, samase vaimustusega, samase visadusega, nagu kihuta-b Punaarmee saksa fa-shiste meie kauni kodu-maa pinnalt.

Peagi täituvad Tartu tänavad ja pargid õppiva noorsooga.

Peagi ehitame ahervaremetele uued nägusad hooned. Pole kaugel ajad, millal Ropka linnaossa kerki-vad moodsate tehaste kõrged korst-nad. Tuleviku Tartu ei ole ainult õppiva noorsoo „unelmate linn“. Tuleviku Tartu saab ühtlasi olema tõusva Nõukogude Eesti suur töös-tuskeskus.

Aug. PRINK

Punaarmee vabastas Tartu

22. augustil vabastasid meie väed lõuna pool Tartut 30 asulat, nende hulgas Vis-na-puu, Luke, Vapramäe, Peedu, Makita ja Vana-Otepää ning Pee-du raudteejaama. Meie väed lõikasid ära Tartu—Valga vahelise raudtee ja maantee.

23. augusti jooksul vabastati lõuna ja kagu pool Tartut 25 asulat, nende hulgas Minna, Hilja, Lāti, Iili ja Otepää ning Reola, Uhti ja Aiamaa raud-teejaamad.

24. augustil vabastati loode ja lõuna pool Tartut 30 asulat, nende hulgas Tõr-vandi (3 km lõuna pool Tartut), Lemmatsi, Soosilla, Nõo, Kaani, Päid-la ja Kastalatsi ning Ropka jaamad.

25. augustil vabastasid 3. Balti rinde väed TARTU linna, tähtsa vaenlase käes olnud tugipunkti teel Kesk-Eestisse.

25. augusti jooksul vabastati üle 60 asula, nende hulgas Elva linn, Mõisa'küla, Kärevere, Ilmatsalu, Ridaküla, Puhja, Uusküla, Konguta ja Pedja asulad ning Elva ja Uderna raudteejaamad.

VABASTATUD TARTU

Nõukogude Eesti maaala ja eesti rahva vabastamine saksa oku-patsiooni verise ikke alt jätkub suure hooga. Võidukas Punaarmee on juba vabastanud terve rea eesti linnu — Narva, Irboska, Petseri, Võru ja Antsla. Punaarmee võit-mas edasitung Lõuna-Eestis on osava manöövriseja tulemusena kiskunud hitlerlaste küüsisst meie vaimse keskuse — meie valguse-allika — Tartu.

Tartu on taas vaba! See rõõ-musõnum kõlab nagu müüt vabas-tatud Prometheusest. Iga eestlase süda tunneb seda kuuldes uut elujõudu, uut indu võitluseks, et kõigiti aidata kangelaslikku Pu-naarmeet kogu Eesti lõplikuks puhastamiseks saksa sissetungijast.

Tartu on meie võrratult roh-kem, kui ainult maakonnalinn ja strateegiline sõlmpunkt. Tartu on osa meie minevikust, olevikust ja tulevikust, osa meie ajaloo, kul-tuurist — meie rahva elust üldse. Tartu on meiega seotud kõigi vaimuelu niitidega, ning meie ole-me temaga ühte kasvanud kõlge oma olemusega. Eesti rahva luule-lend on ümbritsenud oma lemmik-linna müütidega ja legendidega. Siin — Taara tammikus on helise-nud Vanemuise kannel, mida kuulasid kõik, ka Emajõe nime on ikka mainitud suure pühaduse tundega. Siin on kiikunud meie kultuuri-häll, siin on lehvunud meie tea-duse- ja kunstivaim. Siin on lau-nud oma ilusamad laulud eesti är-kamisaja liüril — Lydia Koidula.

Eesti „Emajõe-Ateena“ — meie ülikoolilinn — oma üle 300 aasta vana „alma materiga“ on vaimu-valgust jaganud oma maa poega-dele, samuti kõigi Baltimaade, kui ka teiste maade teadusjanulistele. Tartul on kuulus minevik.

Ei ole vähe piike murtud Tartu pärast, kuna ta juba XIII sajandist peale on sakslaste vallutuste eesmärgiks olnud. Ühine võitlus sakslaste vastu liitis siin 1224. aastal relvendadeks suure vene ja väikse eesti rahva, kusjuures ot-sustati pigemini koos surra, kui alistuda saksa vägivallale. Vürst Vjatšsko koos oma väeosa ja muistse eesti malevaga sai siin kangelaslikku surma.

See vereside on nüüd uuesti kinnitatud, värskeandatud ja laiendatud, kuna Tartu praegusest vabastamisest on osa võtnud pal-jude nõukogude rahvaste vaprast pojad.

Olgu tervitatud ja tänatud kõik kangelaslikud võitlejad — meie isade-maa vabastajad! Au sangareile — meie armastatud Puna-armeelle!

JOH. VARES,
Eesti NSV Ülemnõukogu
Presiidiumi Esimees

Kolm aastat on Tartu pidanud kannatama veriseimat vägivallat hitlerlaste poolt. 1941. aasta juu-l's fashistlikud vallutajad panid Tartus maksma julmima terrori, asudes hävitama ülikooli õppejõu-de — meie intelligentsi, et sellega murda meie kultuuri. Kolm aastat on kestnud meie selgroo vägi-valdne painutamise haakristile alistumiseks, ent ei vale ega pet-tusega, ei terrori ja vägivallaga, ei kavalate meelitustega ega nur-jatu demagoogiaga pole hitlerlased suutnud murda eesti rahva muist-set viha ja põlgust oma orjasta-jate vastu. Hitlerlastel ei õnnestu-nud muuta Eestit — Ostlandiks, Tartut — Dorpat'iks, eesti ülikooli — saksa ülikooliks.

Eesti ei ole kunagi olnud Saksa põlismaaks ega saa selleks kunagi. Võidukas Punaarmee suudab fashistidele selgeks teha, kus asub saksa maa! Eesti oli ja jääb eesti maaks — oma rahva oman-duseks.

Kui saksa rindemees kunagi rääkis Eestist kui „puhkepaigast“, siis on see unistus täide läinud, sest tuhanded neist puhkavad eesti mullas, tuhandeid ootab veel külm haud meie pinnal. Kui sakslased oma ahnuses on harjunud vaatle-ma Baltimaad kui „oma maad“, siis pole praegu enam kahtlust, et kangelaslik Punaarmee nende isu alaliseks hävitab. Meie läheneme praegu Eesti lõplikele vabastami-sele saksa vägivalla küüsisst ja pole kaugel aeg, kus äsja vabastatud Tartu võib tervitada meie peal-nna — Tallinnat, kui vaba eesti linna, kui paljukannatanud ja sü-gavajd haavu kandvat kangelast, kes on ennast vabaks võidelnud.

Käesolev aasta on fashistlikele röövvallutajale kujunenud aastaks, kus neile õnnetusi sajab uksest ja aknast. Narva oli ukseks, Tartu on aknaks, kust hitlerlastele on tul-nud purustavaid hoope, rääkimata löökidest meie suure rinde teistes osades, rääkimata sakslaste lüüa-samisest meie liitlaste poolt Nor-mandias ja Lõuna-Prantsusmaal.

Hitleri lõplik katastroof lähe-neb.

Nende — võitlusis lahti tehtud uste ja akende kaudu avaneb meie ühtlasi kõikide hitlerlike ro'made suurus ja ulatus. Narva on muu-detud rusudehunnikuks, maa tema ümbruses on tehtud kõrveks, elanikkond on vägivaldselt aetud saksa sunnitööle või vangilaag-reisse kõngema.

Kõigi nende kuritegude eest tuleb fashistlike timukail ja orjastajail vastust anda. Keda neist Eestis ei oota külm haud, seda ootab süüpink. Pidagu seda mees hitlerlikud rüüstajad, põletajad ja ro'marid!

Eesti rahvas maksab kätte kõigi fashistlike ro'made ja kuri-tegude eest. Eesti rahvas tasub mitmekordselt oma poegade piina-de eest, keda sakslased vägi-valdselt on ajanud oma sõjaväkke sõdima eesti rahva ning oma kodumaa vastu. See on kuulmatu ro'im ja kuritegu kõigi rahvus-vaheliste seaduste vastu.

Eesti rahvas hüüab veristele vägivallatsejale — saksa orjasta-jaile: „Kaduge meie maalt, mida varem, seda parem! Meie viha ja needmine saadab teid kuni hauani n'ng fashismi verine lõust jääb meie tulevõlvedele hirmsaks hoiatuseks sellest hädaohust, mis kogu in'mkonda on ähvardanud hitler-liku „uue korra“ näol, ja millest meie nüüd oleme pääsmas — tänu Punaarmee imetlusväärsetele võit-udele.

Ükski ime ei suuda päästa Hitler't ja tema nurjatuid abilisil!

Varsti on eesti rahvas täielik peremees oma maal ja ta jääb selleks alaliseks, kõiges oma suve-räänsuses ja sõltumatuses.

Võidukale Punaarmeele, kes jätkab oma pealetungi läände, saa-dab eesti rahvas oma tulise tänu-tunde ja tervituse, soovides pa-rimat edu ja õnne eelolevates lahingutes! Jäagu igaveseks sä-rama nende kangelaste nimed, kes uljalt võideldes on vabastanud meie maa ja rahva hitlerl kust vä-givallast — saksa fashistide jube-dajast hirmuvalitsusest!

Meie oleme tänulikud suurele vene rahvale ja teistele Nõukogu-de Liidu vennal'kele rahvastele, kes on ohreid kannnud meie sünnimaa vabastamisel! Au ja kuulsus neile eesti poegadele ja tütardele, kes on jätnud oma elu Eesti õnne ja tuleviku eest! Eesti rahvas ei unusta kunagi oma sünnimaa vabastajaid! Eesti rahvas võlgneb suurimat tänu meie Kõrgemale Olemjuhatajale — sm. Stalinile, kelle geniaalne strateegia viib meid võidult võidule ja on vabastanud suure osa meie paljukannatanud kodumaast!

Kuulumine Nõukogude Liitu kindlustab meie tuleviku, meie vabaduse ja iseseisvuse. See kind-lustab meie kodumaa taasehituse, eesti rahva ja tema kultuuri olemasolu.

Vabastati Moldaavia NSV pealinn Kishinev

23. augustil avaldati 3 Kõrge-ma Olemjuhataja käskkirja.

Esimene neist oli määratud 2. Ukraina rinde juhatajale armeekindral Malinovskile, kelle väed vallutasid tähtsa teedesõlme ja vaenlase võimsa tugipunkti Sereti ja Pruti jõe vahel — VASLUI linna.

Teine käskkirja avaldati 3. Ukraina rinde vägede juhatajale armeekindral Tolbuhhinile, kelle väed vallutasid BENDERO ja BELGO-ROD-DNESTROYSKI (Akkermanni)

linna, vaenlase kaitse võimsa tugi-punkti Dnestri alamjooksul.

Kolmas käskkirja 1. Ukraina rin-de vägede juhatajale Nõukogude Liidu Marssal Konevile teatas, et 1. Ukraina rinde väed vallutasid tormijooksuga Krakovi suunas suu-re lennukitõstusekeskuse DEMB-NITSA linna.

24. augustil avaldati 2 Kõrge-ma Olemjuhataja käskkirja. Esi-mene neist avaldati 3. ja 2. Ukraina rinde vägede juhatajatele armeekindral Tolbuhhinile ja ar-

meekindral Malinovskile, kelle väed vallutasid osava haarangmanöövri, frontaalse rünnaku ja tormijooksu-ga Moldaavia NSV pealinna Ki-shinevi.

Teine Kõrgema Olemjuhataja käskkirja avaldati 2. Ukraina rinde vägede juhatajale armeekindral Malinovskile, kelle väed purusta-sid tanki-, ratsa- ja jalaväe hoogsat rünnakuga vaenlase väegrupi Jassost lõuna pool ja vallutasid Rostani, Bakeu, Bõrladi ja Hushi linna.

Samm-sammult vabastab kangelaslik Punaarmee eestlaste põlise maa

Võitlused Tartu pärast

Punaarmee pealetung Lõuna-Eestis arenes mõõdund nädala jooksul edukalt Tartu ja Valga suunas. Vähestest ühendusteedest, mis sakslaste kätte Baltimaadel praegu on jäänud, oli Tartu-Petseri-Valga raudteedekolmnurgal sakslastele suur tähtsus. Tartu ja Valga kaudu toimus ühendus sakslaste peahindustele — Tallinn-Riia raudteel. Seepärast panid sakslased mängu kõik nel käepärast olevad jõud nende ühenduste kaitsmiseks. See aga ei läinud neil korda. Hoogsate pealetungilahingutega lõikasid me 22. augustil läbi Tartu-Valga raudtee ja maantee ning katkestasid ühenduse sel vaenlase käes olnud liiklemisvõimaluse. Pealetungilahingute jooksul 20. augustist kuni 25. augustini vabastati vaenlastelt üle 300 asula, nende hulgas Kambja, Rebase, Võnnu, Peedu, Vana-Otepää, Otepää, raudteetööajamaad Reola, Uht, Alamaa ja palju teisi.

Meie edasitungivate väeosade taktikat iseloomustab üldse osavus ja leidlikkus vaenlase ümberaaramises ja tema elavjõu ja sõjatehnika täieliku hävitamises. Blokeerides vaenlase vastupanupunkte, piiravad meie väeüksused murda läbi vaenlase tagalasse ja ründavad teda siis mitmest kohast korraga. Sageli nõuavad manöövrivad vaenlase tagalasse jõudmiseks võitlejalt uskumatuna näivaid pingutusi. Nõnda näiteks sooritasid meie üksused Aluksne linna vabastamisel vaenlase tagalasse väljajõudmiseks väga lühikese aja jooksul 25 km rännaku läbi pehme soo. Kuid niisugused operatsioonid kindlustavad vaenlase täieliku lõksusattumise ja hävitamise. Selliste manöövritega hävitasid näiteks Võõpsus 330 ja Vana-Kuuskes 400 vaenlase sõdurit ja ohvitseri, kuna Aluksne linna saksa garnison ümberpüüamisel kartusel põgenes terves koosseisus linnaümbruse metsadesse.

Suurt abi osutavad edasitungivatele Punaarmee üksustele kohalikud elanikud. Nad juhatavad meie üksuste salateid vaenlase tagalasse, näitavad kätte jõgedest ja soodest ülepääsu kohad ja annavad

vaenlase kohta vajalisi andmeid. Põllupidaja David Jaanis juhtis meie üksuse vaenlase selja taha suure asula vabastamisel, soodustades sel viisil lahinguoperatsiooni edukat käiku. Ühes õhulahingus tulistati alla nooremleitnant Musajevi lennuk; lendur ise sai haavata, kuid päästis end langevarjuga alla hüpates. Haavatud lenduri leidis talumees Peeter T., kes abistas ja ravis teda ning juhatas lõpuks läbi rinde tagasi omae poole. Eestlased tervitavad punaväelasi kõikjal kui vabastajaid ning osutavad neile kõike võimalikku abi.

Kasutades hästi Petseri ja Võru vabastamise ning edu dessandi tagajärjel üle Peipsi ja Pihkva järve vahelise väina tekkinud platsdarmi, meie väed arendasid edukalt pealetungi Tartu suunas. Vaenlane tegi meeletult katseid pidurdada Punaarmee edasitungi. Sellele rindeosale saadeti täienduseks uusi väeosi, mis toimetatud kohale Soomest ja isegi Saksamaalt. Oli päevi, mil sakslased mõnel rindeosal võtsid ette 30 vasturünnakut. Kuid meie vägede edasitung jätkus. Punaarmee üksused jõudsid Võõpsu-Räpna-Põlva ning Kanepi-Urvaste joonele, kus asusid vaenlase kaitseliinid Tartu lähisel. Selgus, et Narva vabastamise järgi Punaarmee poolt sakslased arvestasid löögiga põhjast ega näinud ette hoopis lõuna poolt. Selle tõttu lõuna pool Tartut polnud neil kaua ettevahtimistatud kaitseliine. Esimesena jõudis Emajõe joonele üks Peipsi ja Pihkva järve vahelise väina ületanud väeosa, tungides Tartu linna idapoolt. Samal ajal teised üksused arendasid pealetungi lõunast ja läänest. Kaks päeva kestsid võitlused Tartu lähisel. Metsaküla juures Emajõe ületanud väeosad lõikasid ära vaenlase taganemisteed Tartust Balti mere suunas ja tungisid linna lääne poolt.

25. augustil 3. Balti rinde väed vallutasid tormiloojusega Tartu linna, tähtsa vaenlase käes püsinud vastupanupunkti, ning vabastasid seega Lõuna-Eesti pealinna fashistliku okupatsiooni ikkest.

R. HANNULA

Punaarmee Eesti Rahvusliku Korpuse 2. aastapäeva eel

Septembris täitub kaks aastat Punaarmee eesti laskukorpuse moodustamisest. Aastapäeva tähistamiseks on moodustatud komisjon, mille esimeheks on kindralmajor Lukas. Komisjon on juba asunud tööle. Aastapäevaks tehakse üldkokkuvõtteid korpuse senisest

lahingutegevusest. Koostamisel on erifotoalbum.

Kogu isiklike koosseisu tuliseks püüdluseks on tähistada korpuse teist aastapäeva uute võitudega saksa fashistlike vallutajate üle.

P. IZMESTJEV,
ETA rindekirjasaatja

Neli suurtükiülemat

Leinanti Arno patareid täitis oma ülesanded esimestes sünimaa vabastamises lahingutes hästi. Võitluste lõppedes võis patareid lahinguarvesse kirjutada 11 purustatud vaenlase dzotti, 2 suurtükki, 4 kuulipildujapesa, 9 kaetud laskeava, 1 vaatluspunkti, 1 maasse kaevatud tanki ja 200 m purustatud traat-tõket. See arve tuleb jagada nelja suurtükiülema — Kristjan Sahkari, Hugo Kilo, Ilmar Truu ja Eerik Kuke vahel.

Seersant Sahkari võitlustee algas Isamaasõja alguspäevast Minski alt. Ta teenis õhukaitsespatareis, mille koosseisus tulistas alla kaks vaenlase lennukit. Smolenski all ta saab haavata. Teel haiglasse ründavad sakslaste lennukid sanitaarrongi ja sm. Sahkar saab teiskordselt haavata. Paranenuna seisab ta taas fashistidega silm-silma vastu 1942. a. Staraja Russa all. Ta võitleb seal kord miinipildurina, kord suurtükiväelasena, purustades vaenlase võimsaid kaitseliine. Lahingutes Eesti pinnal on sm. Sahkar nõudnud vaenlaselt valusat hinda varemates lahingutes valutat vere eest. Tema suurtükk hävitas Narva lahingus 4 vaenlase dzotti, 1

suurtüki, 1 vaatluspunkti ja 50 m kaevikut.

Seersant Truu arvab, et tema suurtükiga märgist mööda lasta ei ole üldse võimalik. Oma sõnu tõendab ta ka tegudega: ta tabas viit vaenlase dzotti juba esimese lasuga. Tema võitluskaaslased tulevad meelde sm. Truu üht varasemat vaprustegut: kui lahinguis Velikije Luki pärast langes rivist välja kogu suurtüki meeskond, siis jätkas suurtükiülem Truu üksinda tulistamist, lastes välja 73 mürsku.

Seersant Kukk on teinud läbi hulga kangelasliku Leningradi kaitsmise lahinguid. Eesti rahvuslikus väeosas saab temast suurtükiväelane ja lahinguisse oma sünimaa vabastamiseks läheb ta suurtükiülemana. Võitlustes sünimaa pinnal näitas seersant Kukk end kangelasena, sest tal on vaenlasega oma eriarve: tasuda isa eest, kes kodumaalt pidi lahkuma saksa okupatsioonivägede eest 1918. a.

Sm. Kilo suurtüki arvele langeb maasse kaevunud ja sel viisil võimsaks kindlustuseks kujunenud vaenlase tanki hävitamine.

Kõik neli astusid sünimaa pinnale Lenini-Stalini partei liikmetena. Lahingutes näidatud vahvuse ja mehisuse eest autasustati kõiki nelja.

R. JURIMAA, I. REIDI

Kolmekordne Nõukogude Liidu Kangelane Aleksander Pokrõshkin

NSV Liidu Olemnõukogu Presiidiumi seadlusega autasustati 20. augustil Nõukogude Liidu Kangelast kaardiväepolkovnik Aleksander Pokrõshkin kolmanda „Kuld-tähe“ ordeniga.

Aleksander Pokrõshkin on praeguse sõja esimene lendur-hävitaja. Ta on õhuvõitlustes tulistanud alla 59 vaenlase lennukit. Kogu maailm on Pokrõshkinile andnud tunnustuse kui parimale tänapäeva sõjalendurile. Hiljuti avaldasid ameerika ajalehed „New York Times“, „New York Herald Tribune“ kirjutusi pealkirjaga „Parim lendur-hävitaja praeguses sõjas — venelane“.

Noorele lendurile, kes sai esimesena meie kangelaslike võitlejate hulgas kolmekordse Nõukogude Liidu Kangelase tiitli, kuulub kogu nõukogude rahva austus. Kaardiväepolkovnik Aleksander Pokrõshkin ei ole veel kolmkümmend aastat vana, kuid ta kuulub nende kuulsate nõukogude lendurite hulka, kes on võitlustes saksa fashistidega kaasa löönud esimesest sõjapäevast alates. 24. mail 1943. aastal anti Aleksander Pokrõshkinile Nõukogude Liidu Kangelase tiitel. Tolal ajal oli ta kaardiväepolkovnik ja tema lahinguarvel seisis 20 hävitatud vaenlase lennukit. 24. augustil 1943. a. autasustati teda teise „Kuld-tähe“ medaliga. Ta oli siis juba kaardi-

Kolmekordne Nõukogude Liidu Kangelane kaardiväepolkovnik Aleksander POKRÕSHKIN

väemajor ja oli tulistanud alla 32 saksa lennukit.

Pokrõshkini õhuvõitluste loendamatuist kirjeldustist väärib erilist tähelepanu kokkuvõtte ühest tema võitluspäevast, kuna selle päeva sündmustik on meie parimale „ässale“ eriti iseloomustav:

„Hommikust alates ründas Nõukogude Liidu Kangelane major Pokrõshkin oma grupiga kaht

arvuliselt ülekaalus olevat vaenlase pommilennukite ja hävitajate gruppi.

Kohe pärast esimest atakki tulistas Pokrõshkini grupp alla 2 vaenlase lennukit. Mõne minutiga oli alla tulistatud veel 2 saksa lennukit. Paar tundi hiljem võitis Pokrõshkini grupp vastu võitluse 50 vaenlase lennukiga. Andes raadio teel käsu: „Tee, nagu mina,“ sõostis ta vaenlase rivisse ja tulistas üksteise järel alla kolm saksa lennukit. Rabatud sellest hulljulgest rünnakust, läks vaenlase lennukite rivi segi. Kasutades segadust hakkasid nõukogude hävitajad alla tulistama vaenlase lennukite üksteisele. Õhuvõitlus lõppes Pokrõshkini grupi täieliku võiduga.“

Aleksander Pokrõshkin on Leninliku Kommunistliku Noorsooühingu kasvandik. Nõukogude noorus on uhke oma kangelaslike, temale kuulub meie noorte austus. Sakslastele tähendab aga Pokrõshkini ilmumine surma ja hukatust. „Achtung, Pokrõshkin on õhus,“ teatavad saksa lendurid raadio teel, kui näevad tema masinat. Aga see neid ei päästa meie kotka küüst.

Loodame, et kolmekordse Nõukogude Liidu Kangelase Aleksander Pokrõshkini edaspidine võitlustee on niasama kuulsuslik ja niisama võidurikas.

Rindevõitlejate kirjad Eesti vabastatud rajoonide elanikele

Rõõmuga tervitavad eesti rahvuslike väeosade võitlejad, kes viibivad lahinguväljades täitmisel mitmesugustes rindeosades, Punaarmee võidukat edasitungi Lõuna-Eestis ja üha uute linnade, asulate ja külad vabastamist fashistlikust okupatsioonist.

Nende ülevate rõõmutunnete ilmekaks väljenduseks on kollektiivsed kirjad, mida eesti rahvuslike väeosade võitlejad saadavad vabastatud maakondade ja linnade elanikele. Neis kirjades vaprad rindevõitlejad õnnitlevad kaasmaalasi fashistlikust katkust pääsemise puhul, soovivad neile jõudu algavas ülesehitustöös ning väljendavad oma kindlat otsust — kangelasliku Punaarmee ridades viia lõpule Nõukogude Eesti täielik vabastamine vihatud vaenlasest.

★ ★ ★

Võrumaa rahvale!

Lubage teile üle anda Punaarmee eesti rahvuslike väeosades teenivate eesti poegade, vendade ja isade parimad tervitused.

Meie tuleme koos võiduka Punaarmee, et purustada ja kihutada välja ka teistest Nõukogude Eesti maakondadest saksa röövlalutajad.

Lõõme puruks meie vihatud põlisvaenlase, tasume kätte saksa okupantidele nende meisikuste eest, mis nad on korda saatnud meie kallil sünnimaal! Ja alustame sellejärele teiega koos suurt sotsialistlikku ülesehitustööd.

Nooremseersant J. ARNA, J. REINARU, nooremseersant R. PALMIOKS, punaväelane SARAPUU, polkovnik E. AVALD.

★

Tervist, Antsla noored!

On saabunud lõpp vaenlase võimutsemisele ja vägivallele teie koduradel. Peagi saab kogu Eesti vabaks ja võime asuda oma raskeil okupatsioonistal paljukannatanud maa uuestiülesehitamisele. Oleme kindlad selles, et meie sünimaa tõuseb varsti veelgi võimsamaks

ja kaunimaks kui enne — seda kindlustab meile Nõukogude rahvaste vennalik abi.

Jõudu ja edu teile algavas ülesehitustöös!

M. SIBUL, Petseri vallast, P. PUUDING, Salme vallast Saaremaal, K. KALDA, Emmaste vallast Hiiumaal, K. NIKEBORN, Rakvere linnast, P. LILLESAAAR, Kõrgessaare vallast, J. KORELL, E. LEMBIT, L. UIBOPUU, R. EINLA jt.

★

Kallid Otepää kodanikud!

Olge tervitatud fashistlikust hirmu- ja pimeduseõõst vabanemise puhul. Saadame teile tulise lahingutervituse ja soovime jõudu kauni Otepää kiireks taasülesehitamiseks.

Leinanti H. KIPPE, võitlejad KUTSAR, RATTASTE, SALUMETS, SÄDENI, PÕHJALA, BLUMAN, TARLAP, PÄRTEL, TIIMANN.

★

Räpina töölisel!

Enam kui kolm aastat püüdis saksa orduvõimude metsikud järglased hävitada eesti rahvast. Vaatamata kõigile kannatusile jäite te

ustavaks oma rahvale. Oleme uhked teie sangarlike võitlusele!

Nüüd on saabunud lõpp sellele orjaoolele Eesti tõuseb uuesti vaba ja õnneliku nõukogude riigina. Võimsa Nõukogudemaa rahvad abistavad meid sõjajärgsete parandamises ning oma maa uuesti ülesehitamises.

Oleme veendunud, et teie mehiselt vaenlase vastu võideldud töölislike abistavad nüüd samasuguse innu ja ennastohvedavusega ka panna kive meie taas tõusva kodu alusmüüri!

K. TAMM, V. PLAAN, E. LODJAK, N. VOSUMAE, P. PIHLA, V. REISENBURK, K. BERTING jt.

★

Seltsimehed petserlased!

Vaatamata kõigile pingutustele ei suutnud meie rahva ajaloolised vaenlased — sakslased — põlvili suruda eesti rahvast. Nad tapsid ja hävitasid kolme pika aasta jooksul. Paljud teist on jäänud ilma oma kõige kallimaist, oma naistest, meestest, lastest, vanemaist. Meie linnad ja külad on varemeis.

Kuid eestlasele omase sihi-kindlusega parandame kiiresti need haavad. Selles töös abistavad meid kõik Nõukogudemaa rahvad, nagu nad aitavad vabadustki tuua meie rahvale. Ühises ennastalgavas töös meie maa tõuseb taas!

Surm saksa röövlalutajatele! Eesti rahvuslike väeosades võitlevad petserlased:

JALGIN, LEBEDEV, RUBLOV, SHIPOV, BULAVSKI, SHUMAKOV, SINILNIKOV, NEDOLGOV, BUROV.

Luurajad lahingus

Suurtükile täpsuse suhtes on suur tähtsus luurajate tähelepanekulikkusel ja hoolikalt tegevusel. Kui algas lahing Narva lähisel, oli seersant Laose luurajal teada ainult 4 vastase dzotti. Lahingus käigus avastasid luurajad aga veel 5 dzotti, 2 suurtükipoitsiooni, 3 kuulipildujapesa ja ühe maasse kaevatud tanki.

Kuidas avastasid seersant Laose luurajad vaenlase tulipunkti? Ohtu eel, kui loojenev päike valgustas hästi jõe vastaskallast, mida mööda kulges vaenlase kaits

eelserv, märkas seersant Laos, et päeva jooksul olid seal ühele pöösale „kasvanud“ värsked rohelised oksad. Järgmisel hommikul võeti kahtlane pöösas piinlikule uurimisele ja hoolika vaatlusega avastati seal vastase vaatluspunkt.

Kolm dzotti avastati veel sel teel, et märgati, et vaenlase kaeviku ühele lõigule oli õõ jooksul loobitud värsket liiva.

Hulk aega mürdis seersant Laos vaatluspunkti pead, mida võiks tähendada rusikasuurune must täpp jõe vastaskallal asuvas pöösas.

Roomanud mõnisaada meetrit kõrvale, nägi tähelepanelik luuraja kohe läbi mõndamiseks kasutatud okste suurtükitoru. Vastase maasse kaevatud suurtükk oligi avastatud.

Kolm kuulipildujapesa avastati sel teel, et õõsel, kui vastane tulistas leekkuulidega, märgiti täpselt ära kuulide tõusukoht ja päeval võeti see hoolikale vaatlusele.

Kõik need luurajate poolt kätte juhutatud märgid hävitati meie suurtükkide tabava tulega.

R. J.

Eesti talupoeg saksa „uue korra“ orjuses

Dokumente fashistide hirmuvalitsusest Ida-Virumaal

Ohenduses kiire taganemisega ei suutnud sakslased ja nende käsitajad hävitada kõiki oma võimutsemise ja kuritööde jälgi Ida-Virumaal. Nii ei läinud neil korda põletada Alutaguse vallamajas valitud dokumente. Nende najal on nüüd võimalik üksikasjalikumalt pilku heita saksa võimude ja nende käsitajate tegevusele Ida-Virumaal, mis näitavad eesti talupoegkonna teravat võitlust „uue korra“ Eestis.

Juba 1941. aasta sügisest alates tõrkusid eesti põllumehed tähtsast okupatsioonivõimude korraldusi. Nii märgitakse Alutaguse vallavalitsuse (vallavanem Georg Johannes ja sekretär Ruude Sakk) 24. oktoobri 1941. aasta ringkirjas külavale: „Tuleb õige tihti ette juhtumisi, kus vallavalitsuse nõudmisi ja korraldusi ei täideta. Nüüdsest peale esitab vallavanem korralduste mittetäitjad karistamiseks saksa sõjaväevõimudele või maavanemale. Teeparandamisele mitteilmujad käsutatakse välja ühe päeva asemel kaheks päevaks. Selle mittetäitmisel esitatakse nimi saksa sõjaväevõimudele. Heinte ja õlgede mitteviijatele saadetakse järele saksa sõjaväelased oma hobustega, kes siis juba tõrkujalt 500 kg heinu ära viivad.“

Saksa sõjaväevõimud hakkasid Eestisse jõudes kohe rekvireerima talupoegade varandusi. Nii märgitakse 15. septembri 1941. aasta ringkirjas, et „saksa sõjaväe poolt on võetud hobused, suuremal hulgal heinad ja jalgrattad“, mille tõttu paljud majapidamised ei oma enam ühtegi hobust.

Okupatsioonivõim hakkasid kohe likvideerima nõukogude maareformi Eestis. „Kommunistliku maareformi tagajärjel anti paljudele eri soodustuse alusel ehitusmaterjali. Vallavalitsus palub kõiki, kellel on teada sellise ehitusmaterjali asukohad, sellest teatada vallavalitsusele.“

Eesti talupojad püüdsid aigusest peale varjata sakslaste ja kohalike võimude eest talundite varandusliku olukorra õiget seis. 15. septembri 1941. aasta ringkirjas üteldakse:

„On ilmnenud, et hobuste ja kariloomade üleskirjutamisel on varjatud tegelikku olukorda. On varjatud vene sõjaväe hobuseid, näidates, et neid saadud ei ole. Samuti paistab, et inimesed on arvamisel, et saavad vene sõjaväe hobust pidada endalt ära võetud hobuse passiga. See arvamine on ekslik. Registreerimata ja valepassiga hobusepidajaid karistab saksa sõjakohus kuni surmanuhtlusega.“

1. oktoobril 1942. aastal tehti põllupidajatele teatavaks uued sundnormid suvilja äraandmiseks. Normid kanti sisse nn. „talundi põhi- raamatusse“.

Kuna normide kättesaamine lihtsasti ei läinud, siis hakati põllumehi meelitama eriliste „preemiatega“. Nii lubati talupidajatele, „kes erist hoolt ja arusaamist on näidanud teravilja normide kiire täitmisega“, järgmisi „preemiaid“:

Kes teravilja on ära andnud kuni 15. oktoobrini 1942. aastal, saab iga 200 kg äraantud vilja eest 1 liiter viina; kes teravilja 15. novembriks 1942. aastal on ära andnud kuni 400 kg, saab samuti 1 liiter viina.

Ringkirjas üteldakse veel, et „kindral-komissar näitas normikohustuse võimaldamisega Teile oma usaldust“ (19) (Majandus- ja rahandusdirektor A. Vendi ringkirj 3. septembrist 1942. a.).

Ringkirjas sama aasta 1. oktoobrist teatakse aga talupidajatele, et „talupidajad ei saa edaspidi tekstiilkauba peale ostulubasid (ka imikutarbeid mitte), kuna talupidaja loetakse isevarustajaks ja saab tekstiilkaupa osta ainult punktide vastu. Punkte saab üle normi müüdnud villa ja linade vastu.“

Kuna aga talupidaja vaevalt suutis täita norme, kõnelemata „vabatahtlikest“ aktsioonidest osavõtmisest, siis ei olnud tal tegelikult neid „punkte“ kusagilt võtta ega saanud ka osta riidet ei endale ega imikule. Vastupidi, juba 1942. aasta jaanuaris tuli talupoegadel saksa sõjaväe jaoks ära anda taliriideid, vilje ja nahku, ja neid nõudmisi korralti ka hiljem.

Talupidajad ägasid sundnormide koorma ja igasuguste teiste kohustuste all. 1943. aastal lasti käiku juba karmimad survevahendid. Vallavalitsuse ringkirjas 15. veebruarist 1943. a. teatakse, et „kõigil talupidajail, kes oma piima- ja muud sundmüüginorme ei täida, võetakse hiljemalt kahe nädala pärast üks lehm ja hiljem järkjärgult kõik lehmad ära.“

Kuid eesti talupoja vastupanu jätkub.

4. okt. 1943. a. teatakse Narva majanduskomando ülesandel, et eelmise aasta ära andmata jäänud võinormid tulevad täita hiljemalt 15. oktoobriks. „Kellel selleks ajaks ei ole või- ja munanorm täidetud ka lihaga, seliell konfiskeeritakse loomad,“ üteldakse ringkirjas.

Edasi teatakse:

1. oktoobriks 1943. a. pidi olema kõigil taludel teraviljanormi terves ulatuses ära antud. Kellel lehtakke villi olevat pektud, kuid norm täitmata, sellel konfiskeeritakse kõik villi.

Talurahva suhtumisest saksa „uude korda“ annab iseloomustuse samas ringkirjas toodud hoiatus:

„Narva Piirkonnakomandantuur teatab, et vaatamata varemantud korraldusele on jälle korduvalt välikindlustuste, eriti traattöketekumumisi ette tulnud. Veelkord sellele tähelepanu juhtides teatame, et rikkumisi karistatakse kui sabotaaži. Peale selle tehakse tulevikuks küla, kelle piirkonnas sellised rikkumised juhtuvad, vastutavaks nende eest.“

Lõpuks pidi eesti talupoeg tooma veel andeid nn. tänuohviraamatuse „vabastamispäevade“ tähistamiseks. Selleks kasutati inimesed sundkorras kooli- ja vallamajadesse kokku, kus toimus siis „vabatahtlik“ annetuste äraandmine.

Säärased on üksikud faktid. Need ei näita aga kaugeletki veel kogu kohustustekoormat, mis rõhus eesti talupoega saksa rõõvvallutajate ja orjastajate ikke all.

E. Okase plakati järgi

Tänapäeva Narva

Narvas tehakse intensiivselt üles-ehitustööde ettevalmistusi. Puhastatakse tänavaid prügist ja rusudest, ning kogutakse ehitusmaterjali.

Praegu on kiireiseloostööde töötajad koolimaja korramistööd algavaks õppeaastaks. Punaväelaste kaasabil seatakse 1. septembriks korda haigla hoone. Tervishoiu Rahvakomissariaadi töötajad korrastavad samuti ka apteegiruumi ja koguvad varemtest vajaliku inventari arstikabinettide, haigla ja lastesõimede jaoks.

Läinud pühapäeval organiseerisid Narva töötavad noored pühapäeviku endise „Ilmarise“ rahvamaja taastamiseks. Rahvamaja ruumid seatakse korda hiljemalt Oktoobrirevolutsiooni aastapäevaks.

Narvas töötab juba pank, post ja telefon. Hiljuti jõudis

kohale Kreenholmi vabriku töötajate esimene brigaad, et tutvuda kohapeal vabriku käikulaskmise võimalustega.

Viljakoristamine linnamaadel on juba lõpetatud.

Narva töötajad annavad välja oma seinalehte „Uus Elu“. Igal õhtul võetakse raadio kaudu vastu päevauudiseid, mis seatakse üles nähtavale kohale. Samuti on välja pandud ajalehtede tahvlid. Pühapäeval leidis aset linnaaktiivi ja punaarmeeleste militing, mille järele demonstreeriti filmi „Vikerkaar“.

Narva-Jõesuuh saabus mõõdnud nädalal Ametiühingute Kesknõukogu brigaad, kes hakkab tegema eeltööd puhkekodude korramiseks. Suurt abi Narva taastamistöödel osutavad Punaarmee väeosad, nende hulgas ka Eesti Rahvusliku Korpuse võitlejad, kes võtavad osa viljakoristamisest, ehitusmaterjali kogumisest ja teistest töödest.

Eesti NSV põldudel

Kahelpool Narva-Tallinna maanteed laiuvad värvirikkad põllud. Ent põldudel ei loka villi, vaid kasvab umbrohi. Ainult väike osa neist eesti põldudest on haritud ja kannab vilja. Mõõdnud aastal külvadis eesti talupojad siin rukist ja nisu ning need viljad on nüüd valminud lõikuseks. Tänavu kevadel on võetud suvilja alla vaid üksikuid maalapikesi, ülejäänud osa põlde on söõdis ja kasvatavad vaid ohakaid ning karikakraid. Eesti talupoeg ei saanud saksa okupantide orjana harida enam oma põlde — talil oli võetud sundnormide täitmiseks viljaseeme ja hobused. Sakslased muutsid eesti põllud umbrohuvaljadeks. Tuleb uuesti alata võitlust pinnasega, et muuta see viljakandvaks.

Asja lallingutega vabastatud Eesti NSV põldudel, kuhu ei ulatunud hävitus, toimub nüüd kibe viljakoristamine. Rõõmsalt ja usinusega töötavad viljaväljadel eesti rahvuslike väeosade võitlejad. Nad on ajutiseks vahetanud sõjarelvatööriistadeks.

Küpsev villi nõuab kiiret koristamist. Eesti rahvusliku N väeosa võitlejad lõikavad oma isade külvi, panevad kokku esimesed kuldse viljavihud vabastatud eesti põldudel. Lühikese aja kestel on sõjamehed koristanud ligi 250 ha vilja. Vaheti hundavad veel põldude kohal mürsud, ent rindejoone vahetu lähedus ei takista sõjameeste tööd.

Siin töötavad pingsalt sm. Martma üksuse suurtükiväelased. Komandör on rahul võitlejate tööga. Põldudel kerkivad kiiresti suured viljakuhilad. Villi on kasvanud tänavu ilus, kõrs tugev ja terav. Ühel põllul töötab vanemseersant Okmehe brigaad sm. Arumeele patarist. Eesrindlikud töötajad on siin jefreitor Kolga, punaväelased Järv ja Perik, samuti ka brigadiir punaväelane Lepik, endine kolhoosi esimees Kirovi oblastist. Sm. Lepik on pärit Võrumaalt Orava vallast, ta võttis osa Velikije-Luki vabastamisest ja sai haavata. Esmakordselt töötab ta oma vanemate sünnimaa põldudel. Ja siin, keset kibedaimat tööd, saabub talle rõõmsõnum: Punaarmee on vabastanud tema vanemate kodukoha — Orava.

Eesti talupoegade raske töö ja vaevaga haritud põllud annavad jälle saaki oma rahvale. Rühmakomandör sm. Kääpa leidis siin oma sugulase talu varemed. Talu rükipõld ootas koristajaid. Villi koristati nüüd hoolsalt.

Punaarmee eesti rahvuslike väeosade võitlejatega töötavad kõrvuti põldudel Virumaa miilitsateenistujate brigaadid ja vabastatud valdadest evakueerunud ja nüüd jälle koju saabunud elanikud.

V. KALJUMÄE

RAHVA HÄÄL nr. 47
Lk. 3 26. augustil 1944. a.

V. I. Lenin: „Mis teha?“

Neil päevil ilmus Eesti NSV Riikliku Kirjastuskeskuse väljaandel V. I. Lenini „Mis teha?“ eestikeelses tõlkes.

Teose „Mis teha?“ kirjutas V. I. Lenin 1901.—1902. a. sügisel ja talvel ning see ilmus esmakordselt trükitult välismaal, Stuttgartis 1902. a. märtsis. Raamat oli suunatud rahvusvahelises sotsiaaldemokraatlikus liikumises esinenud oportunisti ja selle vene eriliigi „ökonomismi“ vastu.

„Mis teha?“ koosneb viiest peatükist. Esimeses peatükis suunab Lenin oma arvustuse rahvusvahelise oportunisti vastu. Ara märkides, et Lääne-Euroopa sotsiaaldemokraatia muutub sotsiaalse revolutsiooni parteist sotsialsete reformide parteiks, näitas Lenin, et vene „ökonomism“ on tihedalt seotud maailma töölisklassi oportunistimiga. Samas peatükis on geniaalselt põhjendatud revolutsioonilise töölisklassi revolutsioonilise teooria tähtsus. Lenin näitas täie selgusega, kui võrd suur on eesrindliku teooria revolutsioneeriv osa, selle teadliku elemendi osa, mida toob töölisklassi marksistlik intelligents. „Ilma revolutsioonilise teooriata ei või olla ka revolutsioonilist liikumist... Eesrindliku võitleja osa võib täita ainult partei, keda juhivad eesrindlik teooria.“

Teine ja kolmas peatükk on pühendatud stiihilisuse ja teadlikkuse vahetuse analüüsile ja tradeunionistliku ja revol. marksistliku poliitika põhimõttelisele vastandlikkusele. Lenin annab klassikalise valemi sotsialistliku teadlikkuse kandmise kohta stiihilisest töölisklassi revolutsioonilise sotsiaaldemokraatia poolt. „Poliitilist klassiteadvust võib töölisele tuua ainult väljastpoolt, see on

väljastpoolt majanduslikku võitlust, väljastpoolt töölise ja peremeeste suhete sfääri.“ Purustavaid hoope andes „ökonomistide“, „sabas-sõrkimise“ (hvostismi) jutlustamisele näitas Lenin, et partei juhtiva osa eitamine, stiihilisuse ülistamine tähendab töölisklassi jätmist relvadeta sellal, kui töölisklassi vastas seisavad niisugused vaenlased, nagu kõigi võitlusvahenditega varustatud tsarism ja ajakohaselt organiseeritud kodanlus. „Igasugune kummardamine töölisklassi stiihilisuse ees, igasugune „teadliku elemendi“ osa, sotsiaaldemokraatia osa vähendamine tähendab ühtlasi, täiesti sõltumata sellest, kas vähendaja seda tahab või mitte, kodanliku ideoloogia mõju tugevdamist töölise hulgas.“ „Ökonomistid“, vulgariseerides ajaloolise materialismi teesi sellest, et materiaalse elu tingimused on liikumapanevaks jõuks ühiskonna arengus, tegid järelduse, et töölisklassi võitluse majanduslikul vormil on esmajärguline tähtsus. Vastuseks sellele kirjutas Lenin, et „klasside kõige olulisemad „otsustavamaid“ huve saab üldiselt rahuldada ainult põhjalike poliitiliste ümberkujundamistega; eriti saab aga proletariaadi majanduslikku huvi rahuldada ainult poliitilise revolutsiooni teel, mis asendab kodanluse diktatuuri proletariaadi diktatuuriga.“

Lenini raamatu järgmised peatükid on pühendatud revolutsioonilise töölisklassi ja proletariaadi partei organisatsioonilisele ülesannetele. „Ökonomistide“ oportunisti organisatsioonilises küsimustes oli tervenisti seotud nende ideelise oportunistimiga. Ideeline lahkameelsus, organisatsiooniline killistus, omaette noikitsemine ja

ringikestesse sulgumine olid tõsis-tek takistusteks töölisklassi organiseerimisel võitluseks tsarismi ja kodanluse vastu. Revolutsioonilise töölisklassi kasv nõudis ühtse, tsentraliseeritud võitluspartei loomist. Oma raamatus arendab Lenin laia kava revolutsioonilise marksistliku võitluspartei loomisest, kes on suuteline lahendama Venemaa töölisklassi ees seisvaid ülesandeid. Lenin näitas lõpuks, millist ülisuurt osa etendab revolutsiooniliste marksistide ülevenemaaline poliitiline ajaleht sellise võitluspartei loomisel kui kollektiivne organisatsioon. Selliseks ajaleheks oli leninlik „Iskra“, mis ette valmis- tas bolshevistliku partei ideelist ja organisatsioonilist ülesehitamist.

Lenin andis oma raamatuga „Mis teha?“ purustava hoobi „ökonomistide“ oportunistlikule ideoloogiale. „Mis teha?“ ajalooline tähtsus seisneb selles, et Lenin ses oma kuulsas raamatus: 1) esimesena marksistliku mõtte ajaloos paljastas juurteni oportunisti ideelised lätid, näidates, et nad peituvad eelkõige kummardamises töölisklassi stiihilisuse ees ja töölisklassi sotsialistliku teadvuse osa madaldamises; 2) tõstis kõrgele teooria, teadlikkuse ja partei kui stiihilist töölisklassi revolutsioneeriva ja juhtiva jõu tähtsuse; 3) põhjendas hiilgavalt selle põhimise marksistliku seisukoha, mis lausub, et marksistlik partei on töölisklassi ühendamine sotsialismiga; 4) töötas geniaalselt välja marksistliku partei ideoloogilised alused. Raamatus „Mis teha?“ arendatud teoreetilised põhimõtted said hiljem bolshevike partei ideoloogia aluseks“ (OK(b)P ajaloo lühikursus).

NSV Liidu Välisasjade Rahvakomissariaadi teadaanne

Seoses sündmustega Rumeenias peab Nõukogude Valitsus vajalikuks kinnitada oma käesoleva aasta aprillis antud teadaannet, et Nõukogude Liidul ei ole kavatsust omandada mingit osa Rumeenia territooriumist, muuta Rumeenias maksvat ühiskondlikku korda ega milgil kombel piirata Rumeenia iseseisvust. Vastupidiselt, Nõukogude Valitsus peab vajalikuks koos rumeenlastega ühisel jõul jälle ja

luie seada Rumeenia iseseisvus sel teel, et Rumeenia vabastatakse saksa fashistlikust ikkest.

Nõukogude Kõrgem Ülemjuhatus arvab, et kui rumeenia väed lõpetavad sõjategevuse Punaarmee vastu ja kui nad kohustuvad pidama käsikäes Punaarmee ja vastussõda sakslaste vastu Rumeenia iseseisvuse eest või ungarlaste vastu Transilvaania vabastamiseks, siis ei võta Punaarmee neilt relvi ära, vaid jätab neile täielikult kogu relvastuse ning ai-

tab neid kõigi abinõudega täita seda ülesannet.

Kuid Punaarmee võib lõpetada sõjategevuse Rumeenia territooriumil ainult pärast seda, kui on likvideeritud Rumeenias asuvad saksa sõjaväed, kes rõhuvad ja orjastavad rumeenia rahvast.

Punaarmee abi rumeenia vägedele saksa sõjavägede likvideerimiseks on ainsaks vahendiks sõjategevuse kiireks lõpetamiseks Rumeenia territooriumil ning vahe- rahu sõlmimiseks Rumeenia ja liitlaste koalitsiooni vahel.

Prantsuse sisemiste relvastatud jõudude ülestõus Pariisis

Reuter teatab 23. aug., et 19. augusti hommikul andsid Rõhkusliku Vastupanu Nõukogu ja Pariisi Vabastamiskomitee kokkuleppel rahvusliku delegaadiga, kes esitab Prantsuse Rahvuslikku Vabastamiskomiteed, käsu üldiseks ülestõusuks Pariisis ja Pariisi piirkonnas. Prantsuse sisemised relvastatud jõud, arvult 50.000 relvastatud meest, astusid mitmesajatuhande relvastamata patrioodi toetusel tegevusse. Pariisi politsei, kes juba varem oli streiki alustanud, vallutas politseiprefektuuri ja Cite de Paris'i saare ning muutis selle kindluseks, mille vastu purunesid kõik sakslaste rünnakud.

AFI agentuur avaldas kommünike, milles teatatakse, et Prantsusmaa sisemised relvastatud jõud vabastasid Indre'i, Ulem-Vienne'i, Dordogne'i, Correze'i, Lot'i, Cantal'i, Lot et Garonne'i, Alam-Pürene, Garonne'i, Tarn'i ja Ulem Loire departemangud.

Shveitsist teatatakse, et Rhone jõe orus ja jõeäärsetel kõrgustikudel käivad saksa rindeliini taga ägedad lahingud prantsuse sisemiste relvastatud jõudude ja saksa vägede vahel. Sakslased kannavad raskeid kaotusi. Saksa väejuhatus andis oma väeosadele

käsu koonduda suurtesse keskustesse ja pidada enda käes nende keskuste vahelisi ühendusteid.

Reuter teatab 24. aug., et prantsuse sisemaa relvastatud jõud vallutasid Lyoni. Samuti on vabastatud pea-aegu täies ulatuses Ardeche'i departemang. Vabastatud on ka Versailles. Sakslased evakueerusid Prantsusmaa Hispaania piiridelt kogu piiri ulatuses. Püreneesides võtsid prantslased enda kätte piiritoliipunkti. Prantsuse sisemaa relvastatud jõud vallutasid veel Perpignan'i.

24. aug. annab Reuter edasi, et teade, nagu oleksid prantsuse sisemaa jõud täielikult vallutanud Pariisi, ei vasta tõele. Pariisis asuvad prantslased palusid liitlastelt abi. Seda abi anti neile. Liitlaste ekspeditsioonivägede ülemjuhatus staap rõhutab, et Pariisi vabastamine pole iseenestist mitte peamiseks eesmärgiks. Peamine eesmärk on ikkagi saksa armee hävitamine.

Prantsusmaalt teatatakse, et 2. prantsuse soomustankidiviis on asunud Pariisi. Lahingud käivad Rambouillet'i piirkonnas.

Kohtumisi Eestis

1. ISA JA TUTAR

Astun kohaliku põliselaniku Gustav Havimäe tallu. Peremehel on juba oma 70 aastat turjal. Ta on veel tugev vanamees, räägib kaunis hästi vene keelt, mida ta oli õppinud 1904. aastal, kui teenis sõdurina vene sõjaväes.

„Ma harin ise oma põldu,“ räägib vana Gustav, „ning mul ei ole mingit huvi oma vara ja vilja sakslastele anda. Sakslased olid alati meie vaenlased.“

Vanamehele läheneb noor, linnamoodi rietatud naisterahvas.

„See on minu tütar Meta,“ tutvustab talumees lähenejat, „tema on mul näitleja.“

Tartu teatri noor näitlejatar Meta Havimägi oli nädal tagasi isa juurde sõitnud. „Kõik läks suurepäraselt,“ jutustab ta. „Minule langes osaks suur rõõm Punaarmeed siin vastu võtta. Sakslaste ajal kiratses meie teater täiesti. Nad põlgasid eesti kunsti ega lubanud uusi lavastusi. Meie laulsime tühja saali ees, sest publikul oli muudki muret, kui teatris käia. Kõik meie näitlejad meenusid nõukogude võimu Eestis kui kuldset aega. Nüüd muutuvad meie unistused jälle teoks. Uue hooaja me avame vabas Tartus!“

2. INIMENE PÕRANDA ALT

„Minu nimi on Konstantin Hint. Ametilt olen ma insener, kuid ammutust ajast tegelen juba teissuguste asjadega.“

Konstantin Hint istub minu kõrval murule.

„Teie võib-olla tunnete minu venda Aadu Hinti? Ta on kirjanik. Vend evakueerus sõja algul, kuid mina ei jõudnud — jäin süa. Tänavu kevadel kuulsin tema esinemist raadios... Ta rääkis, et meid

peatselt vabastatakse. Ma arvasin, et meie oma tööga sakslaste tagalas lähendame ka oma kodumaa vabastamistundi.“

„Mis te siis tegite?“ „Andsime välja lendlehti ja levitasime neid rahva seas, korjaksime selvi kust saime. Sõnaga — valmistusime võitluseks. Kuid keegi kaebas meie peale sakslastele. Paljud meist areteeriti. Jõudsin hädavaevalt redusse minna. Sellest ajast peale olen metsaelanik.“

Nüüd on insener Hint jälle vaba nõukogude kodanik. Varsti kohtab ta oma venda. Varsti asuvad vennad koos oma nõukogude kodumaa ülesehitamise suurele tööle.

3. ÄRAANDJA AUGUST

Seda nime kuulsin esmakordselt Mihhail Svetlitshõnilt, noorelt talupojalt. Tal on kaks venda — Ivan ja Anatoli. Mõlemad astusid nad 1941. aastal otse sõja eel partisse ja mõlemad areteeriti kohe pärast sakslaste tulekut.

„Kus on siis sinu vennad, Mihhail?“

„Lamavad maamullas.“

„Kes on süüdi nende surmas?“

„Äraandja August.“

Mõned tunnid hiljem viis juhus mind kokku August Nobellig. Noruspäine, madalalauabaline, nii ta seis, ümbritsetuna kirevalt ja imelikult rõivastatud inimeste tihead rüüstest. Need olid „metsavennad“, kes palju kuid peitsid endid sakslaste eest.

„Sa lujas käisid vaatamas, kas me oleme ära põlenud või mitte, juhtisid sakslasi meie jälgedele?“ — küsis karmilt äraandjat ülekuulamisel pikakasvuline noormees sõdurilpuis ja paksust teksti õmmeldud pükstes — lendur kes juba aprillis tegi hädamaandumise siinsetes metsades.

August Nobel vaikis.

„See olid sina, lujas, kes ütles sakslastele, kus ma olen, ja töid nad mu ema majja,“ küsis Augustilt rusikas käsi talumees, kes kaks aastat oli metsas peidus saksa armee mobiliseerimise eest.

Äraandja vaikib. Tal pole midagi vastata. Ta mõtleb silmusest või kuulist, mis teda ootab. Reeturile reeturipalk!

4. AKSEL

Major Popovi pataljon lõi sakslased välja B. külast. Võitlus selle küla pärast polnud kerge. Haaranud õõvri sooritamiseks tuli teha pikk rännak läbi metsa ja soo. Pataljoni ees liikus luure, luurajatele oli teehühiks 16-aastane Aksel.

Algas lahing küla pärast. Oli vaja kiiresti saata ühele roodile laskemoonataändust. Seda teha oli aga raske, sest vaenlane hoidis ligipääsuteid tiheda kuulipildujatule all.

„Lubage mina katsun pääseda läbi!“ palus Aksel.

Komandör nõustus. Aksel asus hobust ajama, kattes koorma vankril heintega. Rahulikult ja kiirustamata liikus ta teel, kus viinused vaenlase kuulid. Sakslased, kes teel liikuvat vankrit heinakoormaga küll märkasid ei võinud arvata, et sellel veetakse laskemoona ega osutanud talle tähelepanu. Nii toimetas Aksel laskemoona õnnelikult kohale.

Kui lahingu lõppedes Aksel küsiti, mis teda sundis oma elu kaaluelt panema vaenlase kuulide all, siis vastas vapper nooruk lihtsalt:

„Miski ei sundinud mind. Aga ma olen kohustatud aitama meie vabastajaid!“

J. SEVRJUK

Vabastatud Petseris ja Võrus

Petserimaa vallad on nüüd kõik vabastatud hitlerlastest jõukudest. Nõukogude võimuorganid vallafaitvekomiteede näol on asunud tööle. Teostatakse elanike registreerimist, kelle arv järjest kasvab sakslaste küüditamise ja sõjategevuse eest metsadesse põgenenud elanike tagasipöördumisel. Asutakse rahulikule tööle, eeskätt viljakoristamisele. Käesoleval aastal loetakse põldudel uhke vilja. Petserimaa valdades on kõige enam kan-

natada saanud Vilo, Mikitamäe ja eriti Laura alev.

Sakslaste kiire taganemise tõttu on Petseri linna purustused võrdlemisi väikesed, ja linna elanikkond on asunud üksmeelselt linna taastama. Tegutsemist on alustanud post, elektrijaam jt. riiklikud ja kommunaalettevõtted. Ilmub „Petserimaaskaja Pravda“. Rahva meeleolu on kindel ja terve.

Ka Võrus on nõukogude võim asunud viivitamata linna taastama.

Linnas töötab juba post, riigipank, haigla, kaks leivatehast, saun jne. Elanikkond võtab innukalt osa linna taastamise ja kordaseadmise tööst. 14 vallas töötavad juba vallatäitevkomiteed, kes registreerivad ka elanikke. Punaarmee kiire edasitõttu ei jõudnud sakslased teostada suuremal määral võrulaste küüditamist ja nüüd asutakse jälle oma igapäevase töö ning ülesannete täitmisele. Rahvas hingab kergemalt.

Rahvusvahelise julgeoleku organisatsiooni loomise eitevalmistav konverents

Dumbarton-Ox'is (Washingtoni lähedal) algasid 21. augustil k.a. liitameetlikud läbirääkimised NSV Liidu, Ameerika Ühendriikide ja Inglismaa valitsuse esindajate vahel rahvusvahelise julgeolekuorganisatsiooni loomise küsimuse arutamiseks.

Konverentsi avamisel esines kõnega P.-Ameerika Ühendriikide riigisekretär Hull.

Tervitades Nõukogude Liidu ja Inglismaa saadikuid tähendas Hull muu seas: „Me tulime kokku momeendil, kui vabadusjõud lähenevad sõjas hiilgavale võidule. Meie ülesanne seisab selles, et rajada alus, millele pärast võitu ja rahu sõlmimist võib rajada kestva rahu, vabaduse ja järjest kasvava hüvangu tulevastele põlvetele.“

Nõukogude delegatsiooni esimees NSV Liidu saadik P.-Ameerika Ühendriikides sm. Gromoko ütles oma sõnavõtus muu seas: „Arvesse võttes neid raskeid purustusi ja lugematuid ohvreid, mis inimsoole on maksanud käesolev sõda, otsivad maailma vabadust armastavad rahvad loomulikult vahendeid, mis aitaksid vältida samasuguste tragöödiade kordamist tulevikus. Nad on liiga palju verd valanud ja liiga palju ohvreid kannanud, et osavõtmalt suhtuda oma tuleviku. Seepärast püüavadkinad luua rahvusvahelist organisatsiooni, mis oleks suuteline selle eest hoolitsema, et sellised tragöödiad ei korduks, kui ka selle eest, et rahvastele oleks tagatud tulevikus rahu, julgeolek ja hüvang. Sellise organisatsiooni liikmeiks võivad

olla, nagu on märgitud nelja riigi deklaratsioonis, mis on alla kirjutatud Moskva konverentsil 30. oktoobril 1943. a., maailma kõik suured ja väikesed vabadustarmastavad riigid.“

Inglise delegatsiooni esimees Cadogan märkis oma esinemisel, et tema valitsus on algusest peale pooldanud selliseid läbirääkimisi ning kõik selleks teinud, et nende läbirääkimistele kiiremini asutaks. Cadogan tähendas, et konverentsi ülesanne pole kerge, kuid seda võib lahendada.

Pärast saatkondade esimeeste esinemisi valiti konverentsi juhatajad ja otsustati alata Nõukogude Liidu delegatsiooni poolt esitatud rahvusvahelise organisatsiooni üldprintsiipide arutamist.

Rumeenia sündmustest

23. augusti õhtul andsid rumeenia, inglise ja ameerika raadiojaamad edasi teateid, mis kõnelevad, et Rumeenias leiavad aset suured sündmused. Antonescu režiim on kukutatud. 23. augusti õhtul teatas Bukaresti raadio, et Rumeenias on moodustatud uus valitsus eesotsas kindral Constantin Sanatescu'ga. Uue valitsuse koosseisu kuuluvad selliste poliitiliste parteide liikmed, kes on opositsioonis Antonescu fashistliku kiiki poliitikaga, nende hulgas Bratianu, Maniu jt. Shveitsi raadio teatab, et Antonescu on põgenenud lennukil Saksamaale.

Õel vastu 25. augusti andis Bukaresti raadio edasi Rumeenia kuninga Michaeli deklaratsiooni, milles ütdeldakse, et kuningas on otsustanud kriitilisel tunnil Rumeenia päästmiseks lõpetada sõjategevuse ühinenud rahvaste vastu, luua ühtse rahvusliku valitsuse ja täita oma rahva tahe: sõlmida rahu ühinenud rahvastega. „Sellest momendist alates,“ ütdeldakse kuningas Michaeli deklaratsioonis, „lõpetatakse kõik sõjalised operatsioonid Nõukogude armee vastu ja

sõjavarahord Suur-Britannia ja USA-ga.“

24. augustil avaldas uus Rumeenia valitsus teadaande, mis on koostatud analoogiliselt kuningas Michaeli deklaratsioonile. Teadaandes ütdeldakse: „Et ära hõlma meie rahvuse vältimatut katastroofi, oleme kindlasti otsustanud välja astuda sõjast, millest võtsime osa kolmikpakti kuuluvate riikide pool.“

Rumeenia sündmused tekitasid Berliinis suurt ärevust. Berliin valikis kaua, kuid oli viimaks sunnitud teatama, et „Rumeenia riigi juht marssal Antonescu on tagandatud.“ Samaaegselt avaldasid hitlerlased üleskutse rumeenia rahvale, kutsudes teda jätkama võitlust Saksamaa poolal ja mitte täitma uue valitsuse korraldusi.“

Kui kõik need sündmused, millest välismaised raadiojaamad teatavad, vastavad tõele, siis on põhjust vaadata Rumeenias aset leidnud sündmustele kui Nõukogude-Saksa rindel saksa ja rumeenia vägedele antud rahvaste loomike otsesele tulemusel.

Antifashistlik naiste miiting

20. augustil toimus Moskvas LV antifashistlik naiste miiting. Miitingu avab Naiste Antifashistliku Komitee esinaine Nõukogude Liidu Kangelane V. S. Grizodubova. Ta kõneleb, kuidas nõukogude naispatrioodid nii töötuses kui ka transpordialal, kolhoosipõldudel ja teaduslikes õppeasutustes, Punaarmee ridades ja partisanisalkades koos kogu nõukogude rahvaga töötavad lõpliku võidu saavutamiseks fashismi üle.

Võitleva Poola naiste nimel võtab sõna alamlipnik Anna Madalinskaja. Ta ütleb muu seas, et praegustel ajaloolistel päevadel pöördume meie, poola naised, oma südames selle poole, keda me õigusega nimetame suureks Poola sõbraks — seltsimees Stalini poole.

Jugoslaavia naispartisan Davorjanka Paunovitch tuletab meelde marssal Tito ütlust, et kõige suuremaks pandiks meie võitluse edukuses on Jugoslaavia rahvaste vendlus ja ühtsus.

Miitingul esinevad veel NSV Liidu rahvanäitleja ukrainlanna Hatalia Uzhvii, eesti naispartisan Sonja Aartee, tankist Aleksandra Boiko, valge-vene naispartisan A. K. Zahharova jt.

«РАХВА ХЯЛЪ»
Орган ЦК КП(б) Эстонии
и Советов депутатов трудящихся
Эстонской ССР
Ленинград, Торговый пер. № 3
Toimetuse kolleegium.

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Tööraha Saadikute Nõukogude häälekandja

Nr. 48 (525)

30. augustil 1944. a.

V aastakäik

Milleks käesolev moment kohustab noori kommuniste

Bolshevistliku partei tohutu kasv Isamaasõja jooksul näitab, et see partei on eluliselt seotud rahvaga, et nõukogude inimesed peavad teda oma parteiks ja usaldavad tema juhtimisele oma saatuse.

Partei ridade hiiglasuur kasv teiselt poolt kergitab erilisel pöörakorda noorte kommunistide kasvutamise küsimuse. Kogu see uus inimass tuleb kasvatada bolshevike partei teadlikeks, distsipliinikaiks liikmeiks, kes oleksid eeskujuks nii parteilastena kui kodanikena. Kandidaadi-aja vältel peab iga noor kommunist omandama partei kõrgeid traditsioone. Kandidaadi-aeg on selleks, et noor parteilane põhjalikult tutvuks partei põhikirja, programmi ja taktikaga. Samal ajal kontrollib parteiorganisatsioon kandidaadi isiklikke omadusi ja proovib teda praktilisel töö.

Sõjaaja tingimused tekitavad loomulikult suuri raskusi noorte kommunistide regulaarsel kasvatusel. EK(b)P noored liikmed, kes paljud evakatsiooniga sattusid rajoonidesse ja eraldatud olukorda, jäid pahatihti üldse kõrvale aktiivsest parteielust. Väga paljudel on normaalne aastane kandidaadi-aeg lastud mööda minna. Osalt on siin põhjuseks olnud keeleoskamatuse ja sagedane elukohamuutus, suurelt osalt aga ka omapoolne loodus. Selliste unarusse jäänud kandidaatide suhtes tuleb nüüd meie parteiorganisatsioonidel olla eriti valvas. Kandidaadi-aeg ei tohi muutuda paljaks formaalsuseks, vaid ta peab olema tõsine, karm katse, kus noor kommunist õpib küsimusi nägema ja lahendamiseks, riiklikust seisukohast, kus ta praktiliselt õpib organisatsioonilist juhtimist, õpib salamatult suhtuma puudustesse tootmises ja teistes ühiskondlikes suhetes ja kus ta oma tööga ja käitumisega näitab, kas ta on väärt kandma kommunisti nime.

Praegu, kus me seisame murrangulises ajajärgus, osalt juba alustades tööd sünnimaa vabastatud alade taasehitamisel ja teiselt poolt võideldes tema okupeeritud alade puhastamiseks vaenlastest, on parteiorganisatsioonidel erakordselt vastutav ülesandend noorte kommunistide kasvatusel. Niipea kui astume sünnimaa pinnale, kerkivad meie ette tuhanded küsimused, nii üldpoliitilised, ideoloogilised kui elualalised, mis vajavad kõhklematut lahendamist. Siis olgu noor kommunist ettevalmistatud selleks, et ta suudaks õieti seletada ning rakendada partei ja valitsuse otsuseid, et ta suudaks vastata küsimustele, mida talle võib-olla otsekohe esitatakse meie kaasmaajaste poolt Eestis.

Töö äsja saksa okupatsioonist vabastatud inimeste seas on nagu suur eksam noorele kommunistile. Selles paistab kohe ära, kas ta tunneb vajalikult marksistlikku-leninlikku teooriat, või katsumis lahendada huupi, pisipraktikuna tegutsedes. Selles paistab ära, kas parteiorganisatsioonid on hoolitsenud oma noorte poliitilise silmaringi eest seadavõrd, et need tunneksid hästi Isamaasõja käiku, praegust olukorda nii Nõukogude-Saksa riindel kui ka Lääne-Euroopas, et nad tunneksid Nõukogude tagala töösaavutusi ja eriti saksa okupatsioonist vabastatud rajoonide taastamist, vastavaid valitsuse otsuseid jms.

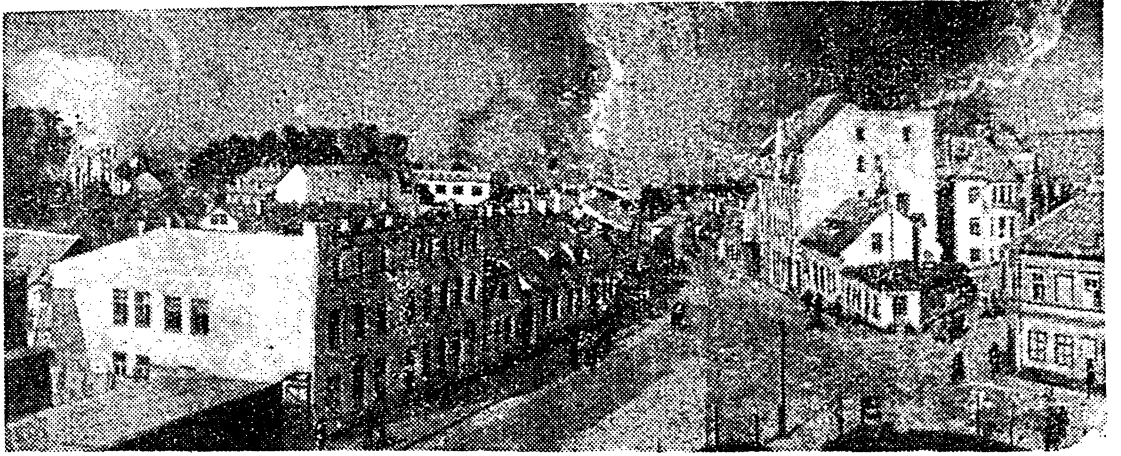
Kahtlemata viivad tööülesanded nii mõnegi noore parteilase tingimustesse, kus ta üksipäini moodustab parteilise südamiku ja kus ta on see, kellelt loodavad autoriteetset vastust kolm aastat saksa propaganda pimeduses peetud kaasmaalased.

Noorte kommunistide kasvatus põhimeetodiks on eelkõige nende igapäevase praktilise kutsetöö jälgimine, nende kvalifikatsiooni tõstmine, nende innustamine uutele tööviitudele. Ei ole mingit autoriteeti kommunistil, kes oma kutsetöös on saamatu ja lohakas. Vabastatud Eestis aga jälgivad parteilasi ses suhtes tuhanded uurivad ja arvustavad silmad. Noort kommunisti tuleb kasvatada ses vaimus, et ta mitte ei mõnuleks enda kui parteiliku tähtsust tundes, vaid et ta tajuks seda kui lakkamatut kohustust olla eeskujuks kõikide raskuste ületamisel ja olla oma kutsealal selline tööline, kellele keegi ei või näpuga näidata ja ütelda, et ise ta on parteilane, aga vaata, kuidas käperdab töökalal. See ei oleks enam isiklik häbi, vaid varju heitmine bolshevikkude parteile üldse.

Vabastatud sünnimaal ootab meid määratu ülesehitustöö koorem. Meil tuleb seal sõna tõsisel mõtetes kivi kivi peale tõsta, käed külge lüüa ja külad ning linnad puhastada lahingute jälgedest, talveks küttepuid varuda, talunikke aidata viljakoristamisel jne. On endastki selge, millist juhtivat ja eeskujut andvat osa peavad ses töös täitma kommunistid. Tuleb igale noorele kommunistile selgeks teha, et ülesehitustööd eeskujulikult tehes aitab ta kõigepealt oma kätega kaasa kodumaa haavade parandamisele, kuid ühtlasi tõmbab kaasa ka teisi ja aitab neis töödes hoida distsipliini, hoogu ning virkust.

Eesti ülesehitamise esimese perioodi raskest tingimustis tuleb parteiorganisatsioonidel noorte kommunistide kasvatusel senisest veel karmimalt pihku võtta. On vajalik, et organisatsioonid aegajalt võtaks vaatusele iga üksiku liikmekandidaadi ja arutaks läbi tema elu ning tegevuse — kas ta ideeliselt areneb ja õpib, kuidas ta on oma kutsetöös ja ühiskondlike kohustuste täitmisel. Tuleb valvata, et ükski noor ei kaotaks elavat sidet parteitööga, vaid võtaks organisatsioonilist elust aktiivselt osa, et ta oma igapäevaste tööde ja ülesannete rägastikus tunneks end parteiorganisatsiooni poolt juhitud ja abistatuna.

Praegustel keerukatel, kuid samal ajal ka suurtel ajaloolistel päevadel on iga noore kommunisti kohus ja auasi kogu jõuga kaasa aidata meie sünnimaa lõplikule, jäägitule vabastamisele ja tema ravimisele saksa okupatsiooni valusatest vermetest. Selles töös ja võitluses ei saa leppida ainult sellega, mida juba osatakse ja suudetakse, vaid siin tuleb ennastki pidevalt ületada, tuleb pingutada selleks, et rohkem suuta ning osata. Olles oma partei ennastsalgav ja mehine sõdur suures vabastus- ja ülesehitustöös, näitab noor kommunist, et ta kalliks peab ja puhutuses säilitab Lenini-Stalini partei liikme kõrget aunime.

VABASTATUD TARTU
Vaade Riia tänavale Tartu Töölistmaja eest.

Võitlused Lõuna-Eestis

26. augusti jooksul vallutasid meie väed lahingutega Tartust põhja pool Rõõmu, Taidla, Marama, Vasula, Puhtaleva ja Müüri asula ning Tiksoja ja Kärkna raudteejaama.

Valgast põhja pool vallutasid meie väed lahingutega üle 70 asula, nende hulgas Verevi, Rannu, Palupere, Kooraste, Puka, Priipalu, Lotta ning Palupera, Puka, Mägist ja Keeni raudteejaama.

27. augusti jooksul vallutasid meie väed Valgast põhja ja kagu pool lahingutega üle 50 asula, nende hulgas Pikasilla, Sootaga, Uniküla, Tsirgulinna, Igaste, Karula, Hargla, Ape ning Sangaste, Karula ja Ape raudteejaama.

28. augusti jooksul Valgast kagu pool vallutasid meie väed lahingutega raudteelõlme Gulbene linna ja vabastasid ühtlasi üle 40 asula.

29. augustil vabastasid meie väed Valgast kagu pool üle 60 asula, nende hulgas ka Taherva asunduse ja raudteejaama.

★ ★ ★

Punaarmee edasitung Ukrainas ja Rumeenias

26. augustil 3. Ukraina rinde vägede juhatajale armeekindral Tolbuhhinile avaldatud Kõrgema Olemjuhataja käskkirja teatas, et 3. Ukraina rinde väed vallutasid tormijooksuga Ukraina oblastikeskuse Izmaili linna ja kindluse, vaenlase kaitses võimsa tugipunkti Doonau jõe alamjooksul.

27. augustil avaldati kaks Kõrgema Olemjuhataja käskkirja. Esimene neist avaldati 2. Ukraina rinde vägede juhatajale armeekindral Malinovskile, kelle väed vallutasid tormijooksuga tähtsad teesõlmed Fokshanõ ja Rõmnikul Serat (Rõmnik) linna, sakslaste kaitses tähtsad tugipunktid.

Teine käskkirja 3. Ukraina rinde vägede juhatajale armeekindral Tolbuhhinile teatas, et 3. Ukraina

rinde väed vallutasid suure raudteelõlme ja tähtsa sadama Doonau jõe — Galatsi linna.

28. augustil avaldati kaks Kõrgema Olemjuhataja käskkirja.

Esimene neist oli määratud 3. Ukraina rinde vägede juhatajale armeekindral Tolbuhhinile, kelle väed vallutasid suure jõesadama ja saksa röövvallutajate tähtsa tugipunkti Doonau jõe — Brailovi linna.

Teine käskkirja avaldati Musta mere sõjalaevastiku laevade ja dessantväeosade juhatajale admiral Oktjabrskile, kelle väed, ületanud Doonau jõe, vallutasid Tultsha linna ja sadama ning siks.

dessantoperatsioonil tulemusel mere poolt vallutasid Sulina sadama — saksa röövvallutajate tähtsa merebaasi Mustal merel.

Kõrgema ülemjuhataja käskkirja armeekindral Tolbuhhinile ja admiral Oktjabrskile 29. augustil teatas, et 3. Ukraina rinde väed motoriseeritud ja tankiväeksuste hoogsalt pealetungi tagajärjel ning koostegutses Musta mere laevastiku laevade ja dessantvägedega vallutasid linna ja tähtsaima sadama Mustal merel — Konstantza, mis oli kolme aasta jooksul saksa fashistlike röövvallutajate sõjalaevastiku baasiks.

Akt

Petseri linna rüüstamise kohta sakslaste poolt nende taganemise eel

Komisjon, koosseisus: sõjaväeosa esindajad major Pleshkov, kapten Martsinkevitsh, vanemleitnant Bogatorjov, ühiskondlike organisatsioonide esindajad maakonna Tööraha Saadikute Nõukogu Täitevkomitee esimees Eihe, Eestimaa Kommunistliku (bolshevike) Partei Petserimaa komitee sekretär Ovsjannikov, Petseri kloostrilise vaimulike esindaja Gorshkov ja Petseri linna kodanikud Kruglova ja Kostõgov, koostas käesoleva akti saksa fashistlike sissetungijate poolt Petseri linnas toime pandud metsikuste ja rüüstamise kohta.

Komisjoni poolt teostatud uurimisega on kindlaks tehtud, et saksa fashistlikud sissetungijad organiseerisid oma taganemise ajal linnast kõigi kodanike vägivaldse evakueerimise, hoolimata vanusest või tervislikust seisukorrast. Surmanuhtluse ähvardusel evakueerisid hitlerlased vägivaldselt kogu linna elanikkonna kiire korras, kahe nädala jooksul enne Punaarmee tulekut. Evakueeruda mitte sooviva elanikkonna hirmutamiseks teostasid hitlerlased massilisi areteerimisi, paigutasid areteeritud autodele ja viisid linnast välja. Kodanikele tehti ettepanek lahkuda 24 tunni jooksul kortereist, kuid transporti ei võimaldatud, mistõttu

kogu kraam jäi maha. Punaarmee sissetuleku momendil oli Petseri linn täiesti elaniketa.

Elanikkonna evakueerimise järel asusid sakslased linnas organiseeritud üldisele rüüstamisele. Seda rüüstamist toimetasid sõjaväeosad, reamehed ja isegi ohvitserid. Rüüstati linna ladusid, kauplusi, ühiskondlikke hooneid, riiklikke ettevõtteid ja erakortereid. Sakslased rüüstasid Petseri kloostrilise Hitlerlased vedasid linnaelased varad ära autodest ja raudteed pidi. Rüüstati päeval ja öösel.

Hitlerlased vedasid ära kogu linna veetorni ning kino sisustuse. Evakueerimise algusest peale lõpetasid sakslased lelva väljaandmise linna elanikkonnale. Kogu leivatagavara ja toiduained veeti ära.

Linnas oli suur apteek. Sakslased rüüstasid ja purustasid selle. Enne oma taganemist muutisid saksa sissetungijad kasutamiskõlbmatuks ka linna elektrijaama.

Sakslased teostasid kõige julmunema rüüstamise Petseri kloostris. Selle kloostrilise kirikurüüstade kambriis olid väärtuslikud haruldased antiikesemed. Sakslased rüüstasid kambrit juba märtsikuus, tekitades kloostrile kahju rohkem kui viie miljoni rubla

suuruses. Kloostrilise rüüstamist teostati riigikomissar Rosenbergi käsul.

Kõigil linna erakortereil on rüüstamise jäljed. Paljud neist on purustatud. Kogu hinnaline mööbel, sööginõud, riided ja toidutagavarad on ära veetud. Kõik, mis sakslased ei suutnud ära vedada, hävitati.

Need ennekuulmatu vandalsmi faktid näitavad, et saksa fashistlikud sissetungijad võtsid endile ülesandeks rüüstata kõik oma taganemisteed. Nad ei heida armu ei kultuuri mälestusmärkidele, ei eraisikute omandile, ei ühiskondlikele hoonetele ega ettevõtetele. Soovides kätte maksta oma sõjaliste ebaõnnestumiste eest, teostavad nad süütu inimeste juures massilist röövimist.

Alla kirjutanud: major Pleshkov, kapten Martsinkevitsh, vanemleitnant Bogatorjov, maakonna Tööraha Saadikute Nõukogu Täitevkomitee esimees Eihe, Eestimaa Kommunistliku (bolshevike) Partei Petserimaa komitee sekretär Ovsjannikov, alaviljabaasi tööline Kruglova, katuseetigija Kostõgov, Petseri kloostrilise ülem Gorshkov.

Akt on koostatud 13. augustil 1944. aastal.

Tartu vabastamine

Tartu on vaba vaenlasest. Veel suitsevad hooned, mida paanikas taganenud sakslased jõudsid süüdata. Kuid tartlastele on lõppenud fashistlik orjao.

Sakslased ilmselt ei oodanud Punaarmee nii kiiret Tartu võidust. Nad kavatsesid Tartu platsdarm'i hoida oma käes viimse võimaluseni ja lootsid siin rinde stabiliseerumisele. Selleks toimetati siia viimastel päevadel suuri abijõude Lätist, Soomest, isegi Saksamaalt. Nii näiteks üks diviis, nimelt 31. jalaväediviis, toodi kohale lennukitel otse Saksamaalt. Kui Punaarmee üksused jõudsid vaenlase kaitseliinideni Tartu lähedal, asusid hitlerlased palavikulise kiirusega ehitama uusi kindlustusi Emajõe joonele. Neid ei õnnestunud vaenlasel aga valmis ehitada. Meie vägede hoogsus ja otsustava edasitungi ees ei suutnud sakslased pidada vastu oma Tartu-eelsetel kaitseliinidel.

„Meie taganemine Petserist peale oli täiesti korrapäratu ja organiseerimatu,” jutustab vangilangenud saksa 21. diviisi 24. jalaväepolgu sõdur Gustav K. „Viimased kolm päeva meie ei saanud sooja sööki. Kõõgid olid kadunud teadmata kuhu. Sellega ühenduses kasvas äärmise piirini kohale elanike rõõvimine saksa sõdurite poolt. Talunikelt võeti ära kõik toidud, millele jaoks saadi. Ohvitserid vaatasid sellele avalikule riisumisele läbi sõrmede. Veel halvemaks muutus lugu, kui tuli puudus laskemoonast. Sõduritele anti käsk padruneid kokku hoida. Siis selgus meile lõplikult kibe tõde, et oleme „kotis” ja mingi vägi ei suuda meid enam päästa.”

Esimesena jõudis Emajõe joonele välja Pelpsi ja Pihkva vahelise väina ületanud sm. Vodo-planovi pataljon, millise üksuse võitlejad on teinud läbi kuulsusriikka võitlustee Kolpinost Eestini. Nad andsid vaenlasele lõõgi edela poolt. Sakslased arvastasid, et siit tulebki pealööki Tartule. Kuid meie väejuhatuse plaanid Tartu vabastamiseks olid hoopis kaugemaleulatuvad. Lähenedes loodest, tungisid linnani kindral Karpetjani väed ja alustasid tänavavõitlust Tartu äärelinnas.

Samal ajal ületasid Emajõe pärast lühikest suurtükiväe ettevalmistust kindral Abakumovi võitlejad. Nõukogude Liidu Kangelase Barabashi, ohvitseride Morgulise ja Salkovi iselikkuvate suurtükkide ning ohvitseri Kudrjavtsevi tankide toetusel võitsid nad ette sügava haaranguma nõõvi. Murti läbi vaenlase kaitsesest teispool Emajõe ning liguti edasi 12 km. Linn jäi seljataba. Sisse pöördusid võitlejad uuesti Tartu peale, lõikasid ära Tartu—Tallinna maantee ning jõudsid välja raudteeni, mis kulgeb Tartu põhja poolt. Vaenlast ähvardas täielik ümberpiiramine.

Mõistes, et ta võib kaotada kõik oma taganemisteed, paikas vaenlane Tartust väljuvate teede oma käes hoidmiseks lahingusse hulgaliselt lennukid. Sajad vaenlase lennukid tiirlesid teede ko-

hal. Nende ja meie hävitajate vahel leidsid aset ulatuslikud õhulahingud.

Otsustavale rünnakule asudes tungisid Tartu tänavale lõunast kindral Fetissovi väed. Tänavalahingutega löödi vaenlane välja ühest linnaosast teise järele. Saksa garnisoni riismed põgenesid Tartust põhja poole. Tartu — meie põline kultuurielu keskus ja Lõuna-Eesti pealinn — oli võidetud tagasi Nõukogude Eesti vabade linnade perre.

Taganedes Tartust kümme kilomeetri, suutsid sakslased siin siiski teostada hävitustööd küllaldase põhjalikkusega. Linn põleb mitmes kohas. Lähenedes Tartule Riia maantee poolt, takistab edasipääsu terve leekides lõõmav linnaosa. Samas seisavad sõdurid. Nad on võimetud tõkestama seda leekidemerde. Linnast kostavad üksikud plahvatused. Seal lõhkevad vaenlase poolt maha jäetud aegsütikuga miinid.

Vihapisaratega silmis ja käed rusikas, nii jälgivad punaväelased põgenemalöödud fashistide hävitustööd Tartus. Karm ilme nende näol kõneleb selget keelt: ei pääse neetud vaenlane karjast, sest kõigi oma kuritegude eest.

Taganemise eel on vaenlane linna teinud elanikest peaaegu tühjaks. Kõik elanikud on kihutatud kindlustustöödele või sunniviisiliselt evakueeritud. Punaväelased peavad linnas kinni ühe kummalises mundris mehe. Too kannab fashistliku armee ohvitseri mündrit ja mingisugust suurt hõbedast vappi lakeeritud nokaga sõdurimütsi ees. Saamuel Metsalu, n'i ütleb see operetliku väljumeisega mees olevat oma nime, on orkestrant. Viimasel ajal on ta juhatanud linna tuletõrje orkestrit, mille amet kohustanud kandma n'isugust mündrit. Metsalu sõnade järgi on sakslased kihutatud kindlustustöödele kõik linna meeskodanikud 16—80 eluaastani. Pole jäänud ootama inimeste tööle ilmumist, vaid fashistlikud võimud ja nende käsilased küüditanud töödele iga ettejuhtuva. Et pääseda seesugusest haarangust, on Metsalu end riieetanud oma „ametimundrisse” ja selle abil suutnud tööleaatmisest kõrvale hoida.

Tartu asub linna komandant major Simbrev. Jõuab kohale Tartu linna täitevkomitee esimees sm. Tõnurist. Tänavatel organiseerivad väljaküüditamist ja sundevakueerimisest pääsnud inimesed mittinguid Tartu vabastaja — Punaarmee auks. Tartu ärkab taas elule.

Võitlused on kandunud Tartust juba kaugele eemale. Kõik vaenlase vasturünnakud on lõõdud tagasi. Elva vabastamise järel Punaarmee üksused on jõudnud välja Võrtsjärve idakaldale. Seega on ära lõigatud kõik Kesk-Eesti lõunapoolsete maakondadega ühendavad teed.

Ikka kitsamaks jääb see osa Eesti pinnast, millel veel võimutsevad fashistlikud okupandid.

R. HANNULA

Mitting Tartu vabastamise puhul

26. augustil toimus Leningradis asuvate Eesti NSV valitsusasutuste töötajate mitting Tartu vabastamise puhul. Kõnega võitluste käigust Lõuna-Eesti territooriumil, mis viisid Tartu vabastamiseni, esines Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu Esimehe Asetäitja sm. A. Veimer. Tormiliste kiiduvallandustega koosolijad tervitasid vabastatud Tartu ja avaldasid oma tänu kangelaslikele Punaarmeele, Lõuna-Eesti pealinna vabastajale fashistlikust okupatsioonist.

„1941. aasta juulis muutsid sakslased meie kultuurielu keskus, meie noorsoo unelmate maailma, vana rahuliku Tartu oma vangilaagriks,” üteldakse mittingu vastu võetud resolutsioonis. „Saksa okupandid panid Tartus maksma julma terrori, asusid hävitama meie intelligentsi, saksastama meie ülikooli, hukkama tema õppejõude. Kuid ei terrori ega vägivallega, ei vale ega peetusega suutnud saksa okupandid mur-

da eesti rahva vastupanu ja võitlustahet.

Nüüd on Tartu jälle vaba ja võib asuda hitlerliku kiskja veriste hambajälgede ravimisele, oma majanduse ja kultuurielu kiirele taasülesehitamisele.

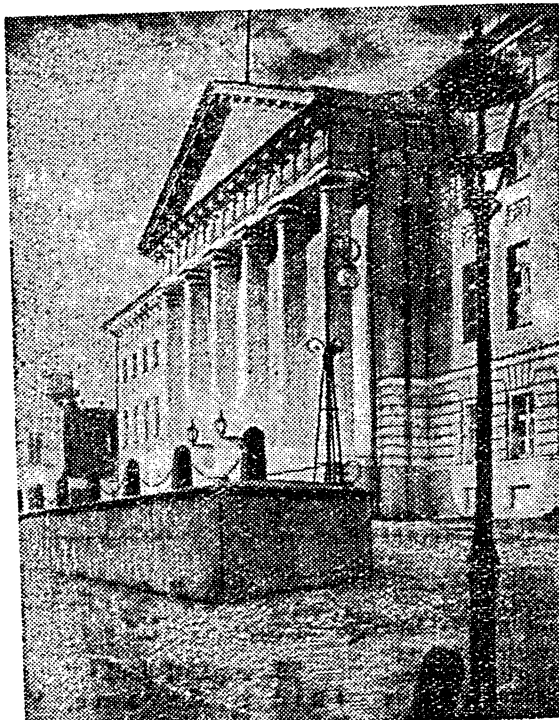
Eesti rahvas on siiralt tänulik sangarlikele Punaarmeele, kes vabastas meie vana armsa Tartu, on tänulik Nõukogude Liidu vennarahvaste, eriti suure vene rahva vennalikele toetusele.

Nõukogude rahvaste vankumatu sõprus kindlustab, et mõõduvõet kolm hitlerliku okupatsiooni õudset aastat ei kordu enam kunagi eesti rahva elus ja et eesti rahvas jääb jäädavalt suveräänseks peremeheks vabas ja sõltumatus Nõukogude Eestis.

Elagu võidukas Punaarmee, kes vabastas Tartu!

Elagu Nõukogude Liidu rahvaste murdmatu liit!

Elagu meie juht ja võrattu väepealik — Nõukogude Liidu Marssal seltsimees STALINI!”

TARTU ÜLIKOO

Vabastatud Tartu

Jäi maha süda sinna ja üks kodu ning läbi akna viimne käeväpi. Siis roomas peale pilvi raske rodu. Kuid ida pool ei kustund hele triip.

Ei petnud lootus. Äkki maru sündis ja hooga metsa virutati saast. Mis sest, et keeris linna segi kündis — ta tõuseb jälle nagu rohi maast.

Ei enam jõhkrad vallutajad jõlgus auväärt teedel, varjurikas Toom. Ei enam pargis punasõlmes kõlgu noor elu, keda oksa tõmbas loom.

Veel Emajõel näeb sinetust su vingust, veel leina levib vastseist varemeist, kuid oled pääsnud rõõvikute lingust, nüüd alustame elu — juba teist!

J. SEMPER

25. 8. 44

Tartu on jäädavalt vaba

N. ANDRESEN, Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu Esimehe Asetäitja

eesti laulupidu 1869. aastal peeti Tartus. Selles linnas pidas C. R. Jakobson 1868.—1870. aastal oma kuulsad „Kolm isamaa kõnet”, mis andsid kindla ideoloogilise sihi rahvuslikule liikumisele võitluses saksa orjastajate vastu. Selles linnas asutati 1869. aastal Eesti Aleksandrikooli peakomitee, mis organiseeris suuri rahvahulki oma eestikeelse kooli asutamiseks. Siin astus 1871. aastal ellu Eesti Kirjameeste Selts, kui eesti intelligentsi ja vaimse elu korraldaja, eesti teaduse arendaja võitluses saksa ülemvõimu vastu.

Eesti kirjandusloos on Tartul suur koht juba seetõttu, et Lydia Koidula lõi siin oma luuletuste suurima osa, nimetades üht kogu Tartu asukoha järgi „Emajõe õõbikuks” (1867), mille värsid õhutavad praegu iga õiget eestlast võitluses saksa vallutajate vastu. Koidula kõrval laulis samuti ka Mihkel Veske oma kaunid isamaalaulud Tartus. Juhan Liiv lõi siin oma südamlikud laulud oma maa ilust ja oma rahva armastusest. Hiljem koondus Tartu suurem hulk eesti kirjanikke, ja Nõukogude Eestis oli Tartu kirjanduslik linn.

Eesti muusika on tekkinud peamiselt Tartus. 1869. aastal esitati siin suurel laulupeol paljudelt kooridelt esmakordselt suure isamaaliku helilooja A. Kunileidi rahvalikud viisid L. Koidula sõnadele „Sind surmani” ja „Mu isamaa on minu arm”. Aleksander Läte ja Rudolf Tobias löid siin kõrvuti oma teoseid ja juhtisid kooru. Eesti kujutava kunsti vanameister Kristjan Raud töötas suurema osa oma elust Tartus ja pani aluse eesti rahvuslikule vormile kujutavas kunstis. Kujutava kunsti uut väärtustlikku järelikasvu on Tartu õpetanud eriti „Pallase” kunstikooli, hiljem Konrad Mägi n'imesse kõrgema kunstikooli kaudu. Suur hulk kujutavaist kunstnikest oli koondunud Tartu.

Tartust põlvneb ka eesti teater: see on L. Koidula poolt 1870. aastal korraldatud ja juhitud teatrimängude otsene järglane.

Eesti Rahva Muuseum oma suurte etnograafiliste kogudega

ja maailmakuulsad eesti rahvalaulearhiivid Tartus kõnelevad sellest suurest tööst, mida on tehtud eriti Tartust kui keskkohast lähtudes eesti rahva suure vaimsete väärtuste kogumisel ja teaduslikul läbitöötamisel. Need ja muud suured kogud kohustavad meid kiriresti organiseerima eesti rahva vaimsete varade teaduslikku uurimist, millest saksa okupatsioonivõimu ajal ei võidud mõeldagi.

Tartu kultuurisentrumi suur osa oli saksa okupatsiooni orjuses hävitatud. Eesti teadlased ja kirjanikud olid saksa orjuse tõttu oma tööst kõrvale tõrjutud. Saksa okupatsiooni terrori all on langenud sellised suured tartlased nagu professorid Puusepp, Ruubel, Lippmaa, Daniel ja teised, helilooja Miina Härma, kunstnikud Kristjan Raud, Kaarel Liimand, Andrus Johani. Neid on hävitatud, neid on maalt põgenenud. Eesti rahvas austab oma suuri poegi ja tütreid, kes ei vandanud alla saksa võimudele, vaid eelistasid surra võitluses sissetungijate vastu.

Tartu Riikliku Ülikooli professorid, Tartu kunstnikud, kirjanikud, heliloojad, näitlejad, teadlased, õpetajad, üliõpilased — kõik neid ootavad nõukogude võimu ajal tööülesanded ja töövõimalused. Kui palju rususid ei oleks ka vaenlane Tartu järele jätnud, kui palju kalleid inimesi ja meie rahva suuri kultuuriväärtusi vaenlane ei oleks tigevalt hävitanud — nüüd, vabastatud Tartus, töötame meie vaenlane lõpuni hävitada, meie teaduslikku, kirjanduslikku, kunstilist loomingut veelgi kindlamini, veelgi hoogsamalt jätkata, kinnitades oma nõukogude kodumaale luuletaja J. Kärneri sõnadega:

Elustame koolid, kunstihooned, vabrikud, jõujaamad, kaevandused, veed, tulvil tehnikat, energiat, kul sooned üle sinu pinna pingutame teed, et nii valgust, soojust, jõukust sulle tuua, sinu taeva all uut rõõmsat elu luua,

mille ehituse karmi indu, hoogu lauldes põlvest põlve kannad nagu voogu, meie töö ja rõõmu kodu sa — Eestimaal

Eesti talumehe patriooditegu

Ükskord nähti Rabinovo külas, kuidas sakslaste tulest pihta saanud nõukogude lennukilt laskus langevarjuga alla kaks punaväelast. Sakslased tegid kogu õõ haaranguid nende tabamiseks, kuid tagajärjetult. Järgmisel päeval avaldati saksa väejuhatuse käskkirja, milles ähvardati surmanuhtlusega igat, kes varjab nõukogude lendureid.

Kaks päeva hiljem pöördus talumees Mazantsevi koos oma naise ja õhtul metsast koju. Met-

saserval kohtasid nad kahte punaväelast — need olidki langevarjuga alla laskunud lendurid. Nõukogude võitlejad said Mazantsevit vajalike andmeid koha ja sealolevate sakslaste hulga kohta. Talumees viis nad oma majja, kus ta vahetas nende sõjamehemundrid harilikku rõivastuse vastu ja andis neile süüa. Kaks päeva varjas nõukogude patrioot lendureid oma kodus. Kui viimased siis laskusid rindejoone suunas, jätsid nad Mazantsevi juurde oma do-

kumendid ja medali „Vapruse eest”.

Rinne lähenes külaile ikka enam. Sakslased taganesid, ajades ära ka kõik külaelanikud. Mazantsev ühes naise ja viie väikeselapsega saadeti Petseri taha koonduslaagrisse. 12 päeva pärast vabastas neid sealt Punaarmee. Mazantsev oli vaatamata läbiotsimistele säilitanud nõukogude lennurite dokumendid ja medali ning andis nad nüüd üle ühe sõjaväeosa juhatusele.

E. KALLAS

Soodsad eeldused Eesti NSV toiduainete- tööstuse arendamiseks

Kuni Suure Isamaasõjani oli Eesti kõrge tasemega karjajanduslik riik. Toodeti sarnase kvaliteediga võid, mis suutis konkureerida maailmaturul. Ka peekon väärts tähelepanu.

Toiduainetööstuse üksikute harudest olid mitmed, nagu jahutööstus, maltseinetööstus, piirituse- ja õlletööstus, hästi arenenud. Näiteks jahutööstuse alal oli Eestis 2300 veskit. See tihe veskite võrk kindlustas jahvatamise ilma igusuguste raskusteta ja suuremate kuludeta transpordi alal.

Shokolaadi-, kompveki- ja tubakatööstuse 1941. aasta plaan oli 18 miljonit rubla. Toodang oli kõrgekvaliteediline.

Piirituse- ja õlletööstuse 1941. aasta plaan nägi ette toodangut 13 miljonit rubla väärtuses.

Võidakse küsida, milleks rääkida sellest, mis kunagi oli. Saksa parunite ja nende käsilaste parved on ju viimase kolme aasta jooksul maad laastanud. Fashistlik rõõvarmeed on tule ja mõõgaga jätnud Eesti rahvamajandusele hirmsad jäljed. Seda, mis oli, ei ole enam. See on õige. Aga meie vaatleme majanduslikku arengut ajaloolises perspektiivis. Meie tunnustame objektiivselt 1941. aasta olukorda. Tunnustame üksikute tööstusharude suhteliselt kõrget taset ja seal kõrval teiste harude mahajäämist.

Me näeme fashistliku kallaletungi tagajärjel tekkinud hävingut rahvamajanduses.

Hinnates kainelt eilset ja tänast olukorda, püstitame sihid homseks.

Niisama kindlalt, kui me 1941. aastal nägime ette Punaarmee lõplikku võitu, niisama kindlalt me teame, et suudame lühikese aja jooksul pärast hitlerlaste väljakihutamist üles ehitada Eesti NSV rahvamajanduse, sealhulgas ka toiduainete- ja kalatööstuse. See on muidugi raske ülesanne. Aga miks peaks see kerge olema? Kas töötavate rahvahulkade loov vaim ja energia tunnevad ületamatuid raskusi? Ei!

Kas töötava rahva hulgad tulevad meiega, s. o. kõigiga, kes asuvad kogu jõuga Eesti NSV rahvamajanduse ülesehitamisele, uue elu

kujundamisele. Nõukogude Eesti ehitamise jätkamisele?

Tulevadi Pole kahtlust!

Oleme küllaldaselt määral lugenud Eestis levitatud fashistlikku propagandakirjandust ja oskame hinnata selle tähtsusetut mõju. See propaganda tugineb sügavale pettusele. Rahvahulgad mõistavad seda. Me teame, et linnade elanikkond toetab meid, kui asume viivitamatult üles ehitama moodsate leivatööstuste võrku. Selleks on tehtud üksikasjalikud kavad. Leivatööstuste masinate ja sisseseadete- ga aitab meid varustada Nõukogude Liidu Toiduainetööstuse Rahvakomissariaat. Pole kahtlust, et leivatööstuses suudame ületada 1941. aasta taseme nii kvalitatiivselt kui ka kvantitatiivselt juba esimese paari aasta jooksul.

Kuni nõukogude võimuni oli Eesti kalandus vähearenenud rahvamajandusala. Selle ala suurejooneliselt väljaarendamiseks on kõigiti soodsad eeldused. Esimesel aastal saime teha lootustandva alguse. Lähemal ajal asume uuesti selle suureulatuslise ülesande kallale. Oleme veendunud, et meie üleskutsele vastab kogu Eesti NSV kalurikond ja kõik selles valdkonnas töötajad. Kalurid mäletavad 1941. aasta kevadist teenistust kalapüügist. Kunagi varem polnud Eesti kaluritel olnud nii suuri tulusid kui siis. Me ei jätta kalurit võitlema üksinda loodusjõududega siis, kui ta tõeliselt vajab abi. Me ei sunni temale peale ühtegi organisatsioonilist vormi. See on kaluri oma asi, kas ta püüab üksikult, perekonnaga, ühiselt naabriga, või peab otstarbekohaseks ühineda suurematesse artellidesse. Me aitame temal muretseda püünieid ja paate. Me aitame temal täiendada oma teadmisi. Me aitame kaluritel organiseerida, et nende toodang saaks tõetähtselt õigeaegselt turule ja tööstusse. Nõukogude võim kindlustab kaluritele kalade eest sellise hinna, et iga hoolas kalur ja tema perekond saab väarikalt elada. Me asume kalapüügi mehhaniseerimisele ja kergendamise sellega kalurite isikliku töö raskusi ja tõstame toodangut. Me asume viivitamatult tiigikalanduse arendamisele kogu Eesti NSV territooriumil.

Arvestades looduslikult soodsaid eeldusi. Eesti NSV kalurikonna tuntud töövisadust ja Nõukogude võimu abistavat kätt, võime julgesti kinnitada, et Eesti NSV kalamajandus tõuseb lähemate aastate jooksul seninägematule kõrgusele. Eelsõjaaegse taseme saavutamine ja ületamine ei peaks olema selles valdkonnas midagi võimatut.

Üks suure tulevikuiga toiduainetööstuse harudest on kahtlemata puu- ja aedviljatööstus. See haru oli enne sõda võrdlemisi negaalt arenenud. Arvestades aga toorainete baasi, on suurepäraseid eeldusi ka selle tööstusharu väljaarendamiseks. Meil piirdus õunte ja marjade tarvitamine suve ja sügisega. Mis takistab meil säilitamast neid väärtuslikke toiduaineid ka talveks ja järgneva kevadeks konserveid näol? Mis takistab meid suureviisiliselt produtseerimast väga toitvaid mahlajooke, marmelaadi ja siirupit?

Me teame seda ja sellega kiirendame oma rahva tervisearendamist peale raskeid kannatusi fashistliku okupatsiooni all.

Lihatööstuse arendamine, eriti loomaliha osas, on muidugi aeganõudvam. Kuid tundes meie põllumehed arengutaset ja temale omast loomade eest hoolitsemist, võime kindlad olla, et ka siin saavutatakse soodsaid tulemusi mõne üksiku aasta jooksul.

Pöörates erilist tähelepanu seakasvatusele põllumajanduses kui ka kaitiste, asutuste ja organisatsioonide abimajapidamistes, loomade sealihaga endid kindlustada juba lühema aja vältel.

Et meie ülesehitustöö pärast fashistide väljakihutamist areneks kiiremini, on kogu eesti rahva huvides takistada põgenevaid sakslasi maad põhjalikult laastamast.

Peitke oma loomad ja toidutagavarad metsadesse!

Eesti kalurid, hoidke oma püünieid ja paate hävitamise eest! Tööstuslõlised, kaitske oma tehaseid kui kallist varal Nende Abil me loome uue elu ja parandame sõjahaavad.

A. PRINK,
Toiduainete- ja Kalatööstuse
Rahvakomissari asetäitja

Eeltööd Krõlovi 100. sünnipäeva tähistamiseks

J. Krõlovi 100. surmapäeva tähistamise Eesti NSV Riiklik Komisjon, mis moodustati augustikuu esimesel poolel, on asunud tööle.

Sm. M. Raua peatoimetusel on koostamisel J. Krõlovi tõlkevalimik, mis sisaldab 30 valmi. Valimiku käsikiri peab valmima 10. oktoobriks 1944. a. Sm. E. Tarnaste kirjutab J. Krõlovi valimide pedagoogilisest väärtusest ja nende kasutamist eesti koolides. Kui Tartu Riiklik Ülikool töötab, siis korraldatakse seal 21. novembril — Krõlovi 100. surmapäeval —

limiku käsikiri peab valmima 10. oktoobriks 1944. a. Sm. E. Tarnaste kirjutab J. Krõlovi valimide pedagoogilisest väärtusest ja nende kasutamist eesti koolides. Kui Tartu Riiklik Ülikool töötab, siis korraldatakse seal 21. novembril — Krõlovi 100. surmapäeval —

vastavasisul'ne pidulik aktus. Selle päeva tähistamiseks korraldatakse pidulikke aktusi ka teistes Eesti NSV linnades ja keskustes. Aja- kirjanduses ja raadiosaadetes leivad käsitlemist päevakohased teemad.

Evakueerunute elust

Eesti laul Kaama kaldal

Vaatan Kaama kaldal tõusva kõrgendiku veerul sirgete talgamaändide all asuva klubihoone trepilt alla Novo-Ilinski alevikule, laiale, küirelt kulgevale Kaama jõe ja jõe taga kerkivale rohelise metsavööndiga palistatud Uuralitele.

„Feliksi Näed, isegi siin kaugele metsadetaguses vene külas saame kuulda eesti laulu!” ütlen peagu hõisates oma sõbrale Feliks Kiviseljale, kellega kahekesi elame siin ainukest eestlastena juba paar aastat. „Säält nad tulevadki.”

Tossutades ja mootorimürina saatel trügib vastu voolu üles

väike jõekaater ja randub, jäädes sadamas majade varju...

Etenduse vaheaegadel saan mahti kõnelda artistidega. Ansambli asutajad on Ust-Nõdva kommunistlikud noored. Nendega ühiselt tegutseb rühm Ust-Nõdvas elavaid eesti töötavaid noori kommunistliku noore sm. Karl Koidu agaral juhtimisel, kellel küll sel alal vastav haridus puudub, kuid kes on siiski püüdnud midagi korda saata. Ust-Nõdvas, kus elab eestlasi üle 200 inimese, on nii mõndagi korraldatud muusika, laulu ja isegi teatri alal. Ansambli osi varem Narvas asjaarmastaja-näitlejana esinenud sm. Ott Vaks, solistina laulab Elmar Viit-

maa ja grupi tehniline juhataja on sm. Eduard Videvik.

Siia külalisetendusele sõitnud 25 inimesest oli enamik venelasi. Eesti grupis tantsis kaasa venelanna Shura Sokolova, kes oli ära õppinud meie tantsud. Sm. Aleksander Krull kandis viiulil ette muusikapalu ja sm. Vaino esitas mõned palad akordeonil.

Kui ansambli oosi pärast etendust mäekallakult alla jõe laskub, on mul kahju neist lahkuda. Midagi neist on nakatanud minusse.

JAAK JUHA

Eestlased Leningradi taastamistöödel

Leningradis asuvate Eesti NSV valitsusasutuste töötajad, kes otsustasid Leningradi taastamiseks töötada augustikuu jooksul 10 töötundi iga isiku kohta, täidavad oma otsust innukalt.

Eesti ametiasutuste teenistujatele on nende korraliku ja kiire töö eest avaldatud Leningradi kohalike tööjuhatajate poolt üldist

kiltust ja tänu.

Nii näiteks vähendati Eesti NSV Olemnõukogu Presiidiumi ja Eesti Ametiühingute Kesknõukogu töölised nende eriti korraliku töö eest kohalike tööjuhatajate poolt töönormi 2 töötunni võrra. Töötajad täitsid ettenähtud töönormi siiski ja see arvati ülenormitööks.

Eesti NSV Prokuratuur ning

Põlevkivi- ja Keemiatööstuse Rahvakomissariaadi teenistujad jõudsid ettenähtud tööga lõpetada juba 10. augustiks, kusjuures esimene asutus täitis plaani 232,6-protsendiliselt ja teine 120-protsendiliselt.

Seni ei ole kohalikule ametiühingukomiteele esitatud veel kõiki andmeid taastamistööde kohta.

E. O.

Vabastatud Läti pinnal

Läti rahvas jälgis rõõmuga, kui Punaarmee oma võimsa pealetungiga vabastas nende vennasmaade territooriumid saksa fashistide ikke alt. Nüüd on see õnn ja rõõm osaks saanud ka läti rahvale. Kõrgema Ülemjuhataja Nõukogude Liidu Marssali seltsimees Stalini juhtimisel vabastab Nõukogude sõjavägi Lätis valla valla järele, maakonna maakonna järele.

Kirjeldamatu soojuse ja südame- likkusega kohtavad läti külade ja linnade elanikud oma vabastajat — Punaarmeed, kelle ridades võitleb ka nende rahva parimaid poegi, läti laskurdiviisi võitlejaid, Läti Rahvuskorpuse sõdureid ja ohvitsere.

Igas läti talus, külas ja linnas räägivad elanikud: „Me teadsime, et Punaarmee tuleb tagasi. Päevast päeva, aastast aastasse ootasime kannatamatult endi vabastajaid. Me teadsime, et suur vene rahvas ei jätta meid orjusse. Tundsiime, et meie parim sõber ja õpetaja seltsimees Stalin ei unusta meid.”

Elanikud abistavad kõigiti edasiliikuvat Punaarmeed. Kui Ludzeni vallas Punaarmee vajas 1000 inimese abi, siis tuli valla täitevkomitee üleskutsel mitte 1000, vaid 1300 inimest. Innuga töötatakse teede, sildade ja sidieliinide taastamisel, ja need tööd viiakse lõpule alati enne tähtaega. Kõiki lätlasi ühendab üksainus soov — igati aidata edasitungivat Punaarmeed vaenlase lõplikul purustamisel, võimalikult kiiresti kaotada juba vabastatud valdades ja maakondades sakslaste löödud haavad.

Taganev sakslane katsub kõikjal rõõvida ja purustada. Mitu päeva enne Punaarmee tulekut käskisid sakslased surmaotsuse ähvardusel Läti maakonna elanikel hävitada oma viljapõllud ja lahkuda maakonnast lääne suunas. Seda käsku ei täitnud keegi.

Inimesed läksid metsadesse ja soodesse ja olid seal varjul kuni Punaarmee tulekuni. Kui sakslased olid küladest inimesed välja ajanud või need olid ise metsadesse põgenenud, alustasid fashistlikud rõõvlid tühjaksjäänud majade ja korterite rüüstamist.

Läti linna naiskodanik Mazelevskaja jutustab: „Kui sakslased hakkasid linnast lahkuma, peitsin end hoovil asurvasse keldrisse. Öhtul kuulsin oma korterist raskeid samme ja mööblilikinat. Nad laastasid seal kaua. Hommikul tulid välja ja tormasin majja. Mulle avanes kohutav pilt. Terves majas oli kõik segi paisatud. Kõik väärtuslikumad esemed olid sakslased kaasa viinud, ülejäänud lõhkunud kohapeal. Samuti rüüstati ka mu naabri Janisa Rudzaja korter.”

Mida sakslased ei suuda kaasa võtta, selle nad purustavad või põletavad kohapeal. Paljudes läti taludes on need metslased tapnud

kõik lehmad. Nad on aga jõudnud kaasa võtta igast loomast vaid paar-kolm kilo liha. Väikeses Ziluni linnakeses põletasid sakslased üle 40 parima ehituse, kaasa arvatud raudteijaam, postkontor, koolid, elektrijaam ja veel palju teisi ühiskondlikke asutusi. Läti ümbruses purustasid sakslased gümnasiumi, käsitöökooli, haigla jne. Abrenis on purustatud kesklinn. Kohutavalt on riisumist kannatanud saanud polikliinik, elektrijaam, postkontor ja sõjaväekasarmud. Rezekne linnas hävitasid sakslased kõik paremad hooned. 1. Mai tänaval asuvatest moodsatest majadest on järele jäänud ainult rusuhunnikud.

Metsadest küladesse ja linnadesse tagasipöörduvad inimesed räägivad hirmuga nendest kuritöödest, mis okupandid on toime pannud. Rezekne linna elanikud tulevad hirmuvärinaga meelde Antsunani Kalnsi kõrgustikku, kus sakslased 1941. a. hukkasid mitu tuhat süütut inimest. Käesoleval aastal, taganemise eel, kaevavad sakslased nende õnnelute haud lahti ja põletasid laiad. Läti linna elanikud räägivad, kuidas hitlerlased on kolmeaastase hirmuvalitsuse kestel korraldanud massilisi mahalaskmisi, kus inimesi on hävitatud kuni 600-liikmeliste hulkade viisi. Onnetute laiad on maetud Garbari metsa ühishaudadesse. Läti maakonna parteikomitee sekretär sm. Kikum teatab, et esialgsete andmete põhjal on kindlaks tehtud, et sakslased on Läti maakonnas areteerinud ja hukanud üle kolme tuhande inimese. Fashistlikud mõrtsukad ei halastanud kellelegi, ei raukadele, lastele ega naistele.

Endine Läti elanik S. Suer jutustab: „Sain teada, et ka minu perekond oli mahalastavate nimekirjas. Põgenesin naise ja väikese tütrega Millaiki külla, kus nõukogude patrioodid meid varjasid keldris. Tütar on mul praegu 7-aastane, aga ta näol on juba rauaga jooned. Peaaegu poole oma elust on ta pidanud veetma pimedas keldris.”

Kangelasiik Punaarmee on vabastanud juba tunduva osa Nõukogude Läti territooriumist. Kahesksa maakonnalinnas ja suures hulgas väiksemates linnades ja asulates töötavad juba nõukogude võimu organid. Inimesed pöörduvad metsadest ja rabadest tagasi oma kodukohtadesse. Korraldatakse rõõvituid kortereid, taastatakse linna ehitusi, parandatakse sildu ja teid. Töölised, teenijad ja käsitöölised, mehed ja naised — kõik kodanikud, kes on vabanenud saksa bandiitide ikke alt, aitavad rõõmu ja visadusega oma vabastajat — Punaarmeed, aidavad teda vaenlasele viimase hoobi andmisel ja oma maa täielikul vabastamisel.

A. PELSHE

Vabastatud rajoonide põldudel

Kui möödunud aasta sügisel Kurski oblast puhastati täielikult saksa vallutajatest, siis tundis oblasti laastatud põllumajandus suurt puudust kõigest vajalikust — ei olnud veo jõudu, seemet ega hooned.

Kuid toetudes sel raskel hetkel riigi poolt antud abile, taastas Kurski oblasti töörahvas lühikese ajaga 153 masina-tractorijaama ja 12 masina-tractoritöököda, rajades vundamenti põllumajanduse tehnilisele baasile. Jõudis tagasi ka kaugele tagalasse evakueeritud kari. Teistest oblastitest osteti 38.000 looma. Burjat-Mongoolia, Tshetjajinski, Tshita ja Nõukogude Liidu teiste oblastite töörahvas saatis kingitusena Kurski oblasti talupoegadele tuhandete viisi lehma ja muid kariloomi. Sügiskülviks puuduoleva seemne laenas riik.

Raskemaks katseks Kurski talupoegadele oli kevadkülv. Traktorite park ja kolhoosides olev veo jõud ei suutnud toime tulla maa ülekülmise hiiglasuure tööga. Talupoegadel tuli põldudele viia ning adra ja äkke ette rakendada üle 100.000 isikliku lehma. Kuid ka see ülesanne lahendati.

Vaatamata tööjõu puudusele

teostati viljakoristamine edukalt ja õigeaegselt. Praegu on kõikjal käsil viljapeks. Hoolimata kõigist raskustest on Kurski talupojad oma pinga tööga saavutanud kuni hea viljasaagi — 20—28 tsentnerit otta ja 32 tsentnerit rukist hektaarilt.

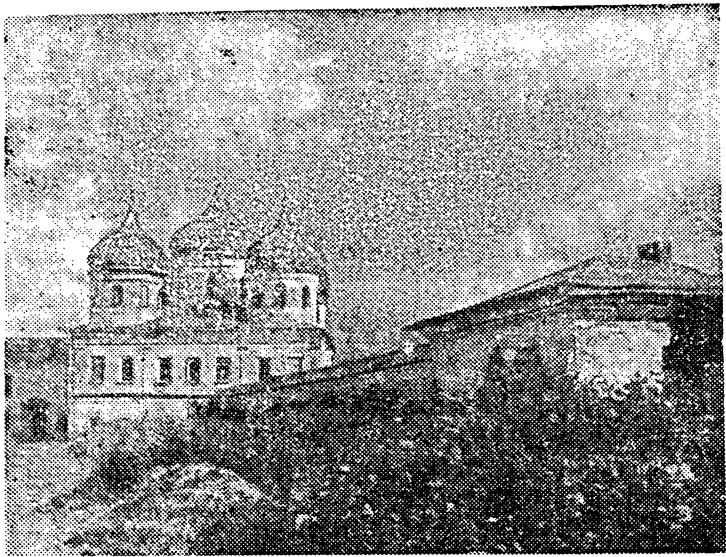
*

Taas on ellu ärganud ka Kubani kasakate külad. On tehtud tohtu ülesehitustöö. Uuesti on loodud 9303 loomafarmi ja kodulinnukasvatus on jõudnud juba eelsõjaaegsele tasemele. On üles ehitatud ligi 14.000 uut maja. 102.000 talupoega on kolinud pimedatest koobastest ja muldonnidest hästisustatud elamutesse. Kasakakülades ja linnades on korda seadud ja avatud teatrid, kinod, kultuurimajad, lugemistoad, koolid ja haiglad.

*

Valge-Vene sovhoosides on talivilja lõikus lõpetatud kuus päeva enne tähtaega. Praegu jätkub vilja peksmine, rüginormide andmine ja sügiskülv.

RAHVA HÄAL nr. 48
Lk. 7 30. augustil, 1944. a.

Petseri klooster

Sündmused Rumeenias

NSV Liidu Välisasjade Rahvakomissariaadi käsutuses olevate andmete järgi hoiab kindral Sanatescu uus Rumeenia valitsus Bukaresti linna kindlalt oma käes. Saksa sõjaline missioon kindral Hanse-niga eesotsas ja teised sakslased on interneeritud. Marssal Antonescu on areteeritud ja viibib vahi all kuninga lossis.

Pärast kuninga deklaratsiooni väljakuulutamist leidis Bukarestis aset tormiline meeleavaldus, mis tervitas uut valitsust. Oöl vastu 25. augusti avaldatud Nõukogude Valitsuse teadaanne võeti Rumeenias vastu määratus suure vaimustusega.

Sakslased lasevad Bukaresti pihta õhutõrjekahureist, kuna neil muud kahurväge siin ei ole, ning pommitavad õhust sõjaväekasarmute piirkondi. Transilvaanias ehitavad sakslased ja ungarlased palavikulise kiiruga kaitsekindlustusi. Rumeenia väed vallutasid mäeteeid Karpaatides ning peavad lahinguid sakslastega, kes taanduvad Nõukogude-Saksa rindelt läände. On olemas andmed, nagu teeksid sakslased katseid moodustada marionetlikku Rumeenia „valitsust“ fashistliku organisatsiooni „Raudkaardiväe“ liidri Horia Sima'ga eesotsas.

Rumeenia kuninga ja Rumeenia uue valitsuse peaministri kindral Sanatescu käsul külastas Rumeenia saadik Ankaras sm. Vinogradovit ning andis talle üle noodid, milles Rumeenia valitsus teatab Nõukogude Valitsusele, et Rumeenia kuningas tagandas marssal Antonescu valitsuse ametist ning määras ministritenõukogu esimeheks kindral Sanatescu. Noodis teatakse, et uus valitsus kujutab endast rahvuslikku liitu, milles on esindatud rahvuslik-demokraatlikku blokki moodustava nelja poliitilise partei juhid: Maniu, Bratianu, Lucretius Patruscanu ja Petrescu. Edasi öeldakse noodis, et uus valitsus on otsustanud viivitamatult alla kirjutada vaherahule ning asuda maa kõigi jõudude abil kõikide Rumeenia territooriumil viibivate sakslaste täielikule eemaldamisele.

Olukord Bulgaarias

Bulgaaria välisminister hr. Draganov teatas 26. augustil Bulgaaria valitsuse nimel Nõukogude chargé d'affaires'ile Bulgaarias sm. Kirsanovile, et Bulgaaria valitsus on vastu võtnud otsuse Bulgaaria täieliku erapooletuse kohta. Bulgaaria välisminister hr. Draganov teatas, et juhul, kui Rumeenias asuvad saksa väed taanduvad Bulgaaria territooriumile, nad desarmeeritakse ja neld koheldakse vastavalt Haagi konventsioonile. Mis puutub Bulgaaria territooriumil olevatesse saksa vägedesse, siis, nagu teatas hr. Draganov, esitas Bulgaaria valitsus 25. augustil Saksa valitsusele ja väejuhatusele küsimuse nende vägede väljaviimise kohta Bulgaariast. Hr. Draganov teatas ka, et juhul, kui sakslased keelduvad oma vägede väljaviimisest Bulgaariast, siis need väed desarmeeritakse.

NSV Liidu Välisasjade Rahvakomissariaadi Informatsioonibüroo.

TEADAANNE

NOUKOGUDE VALITSUSE POOLT 1944. A. APRILLIS RUMEE-NIALE ESITATUD VAHERAHU TINGIMUSTE KOHTA

12. aprillil 1944. aastal esitas Nõukogude Valitsus marssal Antonescu valitsusele Rumeenias järgmised kuus tingimust vaherahu sõlmimiseks Rumeeniaga:

1. Lahkulõõmine sakslastest ja rumeenia vägede ning liitlaste vägede, sealhulgas ka Punaarmee ühine võitlus sakslaste vastu Rumeenia iseseisvuse ja suveräniteedi taastamise eesmärgil.

2. Nõukogude-Rumeenia piiride taastamine 1940. aasta lepingu alusel.

3. Sõjategevusega ja Nõukogude territooriumi okupeerimisega Rumeenia poolt Nõukogude Liidule tekitatud kahjude tasumine.

4. Kõigi nõukogude ja liitlaste sõjavangide ja interneeritute tagastamine.

5. Võimaluse tagamine nii nõukogude kui ka teiste liitlaste vägedele vabalt liikuda Rumeenia territooriumil igas suunas, kui seda nõuab sõjaolukord, kusjuures Rumeenia valitsus peab osutama selleks igakülgselt kaasabi oma liiklemisvahenditega nii maal ja veel kui ka õhus.

6. Nõukogude Valitsuse nõusolek Viini vahekohtu poolt Transilvaania kohta tehtud otsuse tühistamiseks ja abi osutamiseks Transilvaania vabastamisel.

Need tingimused lükkas endine marssal Antonescu valitsus Rumeenias tagasi.

Rumeenia kuningas Michail ja kindral Sanatescu uus Rumeenia valitsus avaldasid nõusoleku nende tingimuste vastuvõtmiseks. (TASS)

„Petserimaaskaja Pravda“ — esimene nõukogude ajaleht Eesti vabastatud aladel

Esimese nõukogude ajalehena fashistlikust okupatsioonist vabastatud Eesti NSV territooriumil alustas ilmumist „Petserimaaskaja Pravda“. Ajalehe esimene number ilmus 12. augustil.

„Petseri linna ja maakonna kohal lehvib jälle võidukas punalipp,“ kirjutatakse ajalehe esimese numbriga juhtkirjas. „Rõõmuga tervitasid Petserimaa kodanikud oma päästjat — Punaarmeet.“

Lehes antakse ülevaade Petseri vabastamisvõitlustest. Fashistlikust orjusest pääsnud inimesed jutustavad oma kannatustest ja piinadest saksa okupatsiooni raske kontsa all. Hitlerlased rõhusid inimesi ränkade sundnormidega, töökohustustega. Vähi-magi nurisemise või rahulolematuseavalduse eest vangistati inimesi. Vangla-akendest kuuldus tänavale sageli hädahüüdeid: „Päästke!“

Ent nõukogude inimesed ei alistunud fashistlikule vägivallele. Paljud vaprad petserimaalased läksid rahvasuujatena metsadesse ja alustasid seal vaenlase vastu enastalgavat võitlust. Ajaleht jutustab Petserimaa noorte Aleksei Boitsovi, Nina Graffina ja Aleksei Streltsovi vahvast võitlusest vaenlase tagalas. Partisane toetas ja abistas kogu Petserimaa rahvas. Inimesed ei kaotanud usku sellesse, et fashistlik orjaoõ peagi lõpeb ja saabub taas vabadus. Oed Anna ja Maria Kondrashevild varjasid enese juures kolm aastat punast lippu, mille nad olid ommelnud 1940. aastal. Nüüd nad tervitasid selle lipuga oma vabastajaid.

Ja vabadusetund saabub. Petserimaa inimesed oskavad seda hinnata.

„Oleme saanud tagasi vabaduse ja õiguse oma maale, tööle ja tööviljale,“ kirjutab „Petserimaaskaja Pravdas“ Linnuse valla Velja küla elanik Dimitri Gritshmanov. „Asume rõõmuga tööle oma põldudel, sest teame, et tõotame nüüd iseenesele. Anname kogu oma jõu lõpliku võidu saavutamiseks neetud saksa bandiitide üle!“

„Minu suurimaks sooviks on praegu — astuda Punaarmee ridadesse,“ tunnistab Bodagovo küla noor Nikolai Bolshakov.

Vabastatud Petserimaa elanikud osutavad valmisolekut abistada kogu jõuga kangelaslikku Punaarmeet, kes samm-sammult vabastab Nõukogude Eestit vihatud vaenlastest. N. S.

Sõjategevus Prantsusmaal

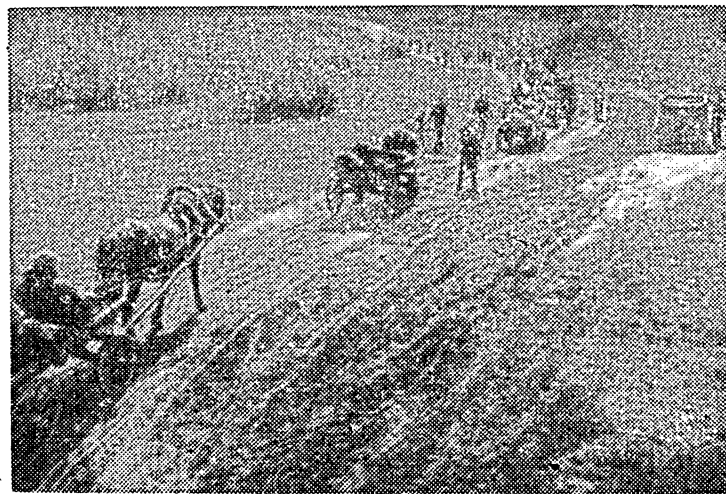
Sõja kõik Läänes näitab, et sakslaste kaitse Prantsusmaal on täielikult kokku varisenud. Liitlasriikide väed on Põhja-Prantsusmaal välja jõudnud Seine'i jõe suudmeni ja saksa vägede jäänused on surutud uutesse „pihtidesse“. Peale selle ähvardab „koti“ ajamise oht saksa vägesid ka Pas de Calais'i piirkonnas. Liitlaste ekspeditsioonijõudude ülemjuhataste staabi teadete järgi astusid 2. prantsuse tankidiviis ning hiljem ka liitlaste sõjajõud 25. augustil Prantsuse pealinna Pariisi. Sakslaste vastupanu Pariisi lõuna- ja edelapoolsetes linnaosades on murdud.

Lõuna-Prantsusmaal maandunud liitlaste väed jätkavad oma võidukat edasilükumist, ilma et nad leiaksid kusagil tõsist vastupanu.

Praegu on liitlaste käes Atlandi ookeani ja Vahemere rannik ning Prantsuse-Hispaania piiri kontrollivad liitlaste väed ja prantslaste sisemised relvastatud jõud. Prantsuse vabastamine areneb jõudsalt.

Viimaste teadete järgi saabuvad Pariisi liitlaste vägede ülemjuhataja kindral Eisenhower ja Prantsuse ajutise valitsuse pea kindral de Gaulle.

Nagu teatab Reuteri agentuur, avasid tänujumalateenistuse ajal Pariisi Jumalaema kirikusse pääsenud fashistid rõdult tule kindral de Gaulle'i ja vaimulike pihta. Prantsuse politseinikud ja liitlasriikide sõdurid avasid fashistide pihta vastutule. Kindral de Gaulle pole saanud vigastada.

Petserimaa talupojad pöörduvad metsadest tagasi kodukohtadesse

Tagasi kodukohtadesse

Petserimaa külade elanikud pöörduvad tagasi kodukohtadesse metsadest ja töölaagritest, kuhu neid olid ajanud saksa timukad. Tagasi tulles on neil tavaliselt kaasas ainult seljakotid ja väikesed toidukorvid — see on kõik, mida sakslased on neile jättnud.

Töölaagrist tagasi pöördunud Viski küla elanik Maria Mironova jutustab: „Igal hommikul kell kolm me pidime rivistuma saksa ülevaatajate ees. Rivis pidid

seisma ka lapsed ja vanainimesed. Lapsi kasutasid sakslased igasugusteks töödeks. Näiteks pidi 7-aastane Kolja Ivanov söötma ja jootma sakslaste hobuseid ja karjatama lambaid.“

Nüüd on Viski küla elanikud jälle oma vabastatud kodudes ja sakslaste okupatsiooni ajal kannatanud alandustest on jäänud ainult masendavad mälestused ja põletav viha ning kättemaksutahe.

N. RUUSE

Vabastatud Irboskas

12. augustil toimus Irboska vana kindluse müüride juures miiting Irboska vabastamise auks saksa sissetungijaist. Sia, kodumaa vabaduse eest langenud sõdurite kalmudele, kogunesid Irboska elanikud, et avaldada tänu vabastajale Punaarmeele ja tema suurele juhile sm. Stalinile.

Miitingu avas valla täitevkomitee esimees sm. Shtsherbakov. EK(b)P Petserimaa komitee sekretär sm. Ovsjannikov tänas Irboska vabastajaid ja kutsus koostööle üles ennastalgava tööga abistama Punaarmeet sissetungijate purustamisel.

Järgmisena kõneles Irboska valla talunik Pestunov. „1940. aastal vabastas Nõukogude võim meid koormavatest maksudest, andis meile maad ja me elasime hästi. Sakslased hävitasid ja röövistasid kõik. Nüüd vabastas meid jällegi Punaarmee ja tänutäheks selle eest anname kogu oma jõu tema abistamiseks.“

Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu Esimehe Aseitaja sm. Allik käsitas ülesandeid, mis seisavad Nõukogude Eesti vabastatud maakondade ja valdade ees.

Irboska elanikke tervitas Punaarmee esindaja. Naisõpetaja Kudrjavitseva jutustas, kuidas sakslased irvitasid meile haritlaste üle. Noorte nimel kõneles sm. Lebedeva, paludes Punaarmeet tauda sakslastele kõigi nende kannatuste eest gestapo piinakambreis.

Tormiliste kiiduavalduste saatel võeti vastu ettepanek saata tervitustelegramm sm. Stalinile.

Tervitustelegrammis EK(b)P Keskkomitee Sekretärile sm. Karotammele, Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi Esimehele sm. Varessele ja Eesti NSV Rahvako-

missaride Nõukogu Esimehe Aseitajale sm. Sepreile ütlevad Irboska elanikud, et nad ei ole kolme piinarikka aasta kestel vaata-mata neile kõneldud vadele kaotanud usku Nõukogudemaa võidusse. „Me teadsime, et Moskvast elab Stalin — Stalin on aga meie elu, meie võit!“

Sakslased tahtsid nende vastupanu murda areteerimistega ja vangistasid ning hukkasid Irboska vallas üle 750 inimese — parima nõukogude patrioodi kommunistliku noore Aleksei Boitsovi, parteiliikmed Mihhail Vlassovi, Aleksei Novikovi, Pavel Tshernovi ja palju teisi.

Kõik elanikud, nii eestlased kui venelased, ühinesid ühiseks rindeks vallutajate vastu, abistasid partisane, astusid nende ridadesse, varjasid endid mobilisatsiooni eest metsades jne. Üksnes Zahnovo külast oli metsas peidus 15 meest.

Aga minutiks ei kadunud usk vabanemisse, taastärgavas õnnelikkude ellu. Inimesed nägid juba vaimusilme ees põldudele töötavaid traktoreid, lapsi õppimas vabades koolides. Nüüd on esimesed sammud selleks juba tehtud.

Varsti on vaba kogu Eesti. Vabaduse päike tõuseb idast meie rahva pisarate ja verrega niisutatud maa kohale. Väike töökas Eesti pöörduv tagasi Nõukogude Liidu rahvaste suurde perre.

Irboska elanikud saavad oma sügavaimad tänuõnõnad suurele väejuhile sm. Stalinile ja kangelaslikule Punaarmeele, töötavad Nõukogude Eesti juhtidele anda kõik oma jõu vaenlase lõplikuks purustamiseks ja õnneliku Eesti taastamiseks.

E. SAARE

Sakslaste härmatus Petserimaal

Mitkovitsõ külas elas uusmaasaajate Venkovide perekond. Sakslaste tulekul läksid kaks poega ja tütar Anna metsa partisandeks. Gestapolased kuulasid kaua üle vanemaid ja teisi külaelanikke, kuid ei saanud midagi teada noorte partisanide asupaiga kohta. Kui algas mobiliseerimine saksa armeesse, läksid peagu kõik külanõured ümberkaudsetesse metsadesse peitu. Sakslased hakkasid teostama massilisi areste mobilisatsioonist kõrvalehoidjate perekonnaliikmete hulgas. Vangistati ka Venkovid. Aga ei lõõmine ega ähvardused suutnud vana isa ja ema sundida timukalle ütlema, kus on nende lapsed. Siis talitasid sakslased oma läbiproovitud mõrtsikalike meetodite järgi. Nad lasksid vanainimestel koju minna ja nipea, kui viimased olid astunud oma

majja, sulgesid nad ukse, katsid majaseinad õlgedega ja süütasid need põlema. Hirnu ja õudusega vaatasid külaelanikud põlevat maja, kust kuuldus hukkuvate inimeste läbilõikavaid karjeid. Lähenedamine majale oli aga võimatu — ümberringi seisid relvastatud politseinikud.

Oõsel tulid ahervaremete juurde Vladimir ja Aleksei Venkovid. Nad vangistati kohapeal ja nende edaspidisest saatusest pole midagi teada.

V. VILJAK.

«РАХВА ХЯЯЛЬ»

Орган ЦК КП(б) Эстонии и Советов депутатов трудящихся Эстонской ССР
Ленинград, Торговый пер. № 3

Toimetuse kolleegium

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Tööraha Saadikute Nõukogude
häälekandja

Nr. 50 (527)

6. septembril 1944. a.

V aastakäik

Kõik jõud meie maad hitlerlikest okupantidest vabastava Punaarmee abistamiseks!
Kõik jõud vabastatud Nõukogude Eesti alade kiiremaks ülesehitamiseks!

Nõukogude Eesti vabastatud pinnal

N. KAROTAMM,
EK(b)P KESKKOMITEE SEKRETÄR

Kolm aastat unistas eesti rahvas vabanemisest saksa rööviallastajatest. On teostumas meie parimad lootused — võidurikas Punaarmee on vabastanud juba ühe viiendiku Eesti NSV territooriumist. Nõukogude lipp lennab juba Tartu ja Narva kohal, kahe suurema Eesti linna kohal peale Tallinna. Täielikult on vabastatud Petseri ja Võru maakond, sajad külad ja asulad Tartu ja Valga maakonnas.

On käimas sakslaste täielik väljakihutamine Eesti pinnalt. Toimub põhiline pööre eesti rahva saatuses — ta saab tagasi vabaduse, sõltumatus ja õnneliku elu. Luuakse alused meie rahva majanduse ja kultuuri võimsaks õitsemiseks juba kõige lähemas tulevikus. Algab uus hiilgav lehekülk eesti rahva ajaloos.

Eesti rahvas on tulvil sügavat, kogu südamest tulevat tänutunnet Punaarmee, vennalike nõukogude rahvaste ja meie suure juhi seltsimees Stalini vastu meile osutatud suure abi eest. Me teame, et ilma selle vennaliku toetuseta eesti rahvas ei oleks enam kunagi näinud vabaduse päikest. Varsiti, üsna varsti näeb kogu eesti rahvas oma päästjaid — vapraid Punaarmee võitlejaid, kes viivad võidulipu Tallinna ja Pärnu, Viljandisse ja Rakverre.

Eesti rahvas kannatas palju valetust ja piina hitlerlike timukate võimutsemise all. Kui sõidad läbi kohtadest, mis on tuttavad lapsepõlvest saadik, siis kohati ei tunne neid ära — niivõrd on meie kodukoldeid moonutanud saksa barbaarid. Igal pool on purustustöö jälgi. Eriti on kannatada saanud linnad — Tartus on maha põletatud terved tänavad. Sakslased hävitasid siin esimese eesti teatri „Vanemuise“, mille suurepärasest hoonest on järele jäänud ainult tühjusest haigutav toestik. Antsla linn on peaaegu täielikult hävitatud, on säilinud ainult vähesed majad äärelinnas. Suuri purustusi on Võrus ja Otepääl.

Saksa okupandid tekitasid hiiglasuurt kahju Lõuna-Eesti kaitistele. Paljud tehased, veskid, elektrijaamad, meiereid, elevaatorid ja töökojad on kas täielikult või osaliselt hävitatud. Masinad ja tööpingid on kas Saksamaale veetud või on purustatud. Külad on rüüstatud, nad on kaotanud suurema osa kariloomadest ja hobustest. Kehvikutelt ja väikemaapidajalt võeti ära neile nõukogude võimu poolt antud maa. Ülejõukäivad normid õõnestasid talumajapidamisi.

Hitlerlik terror viis hauda palju tuhandeid Eestimaa paremaid poegi. Ainult Võru linnas on mitetäielike andmete järgi tapetud 1000 inimest. Tartu ligidale tankitõrjekraavi on maetud ligi 15.000 sakslaste poolt tapetud nõukogude inimest. Peaaegu igas perekonnas nutetakse taga mõnda sakslaste poolt tapetud või areteeritud või orjusse saadetud inimest.

Petseris piinati nõukogude inimesi aastaid vangikongides, kus vesi ulatus vangistatuile põlvini. Võrus paigutasid sakslased oma gestapo majja, kus elas ja töötas lauluisa Kreutzwald. Gestapo arhivis (Petseri linnas) leidsime punaste kaartide virna mahalastute nimedega ja rohelisi kaarte vanglas vaevlevate inimeste nimedega.

Sakslased ajasid elanikkonna sunniviisiliselt kodukohtadest minema lääne poole. Külades on inimesi märgatavalt vähem. Linnad on hoopis inimestest tühjad — nii on Tartusse, kus enne sõda elunes ligi 60.000 inimest, jäänud ainult mõnisada; Petseris ja Võrus me leidsime esimestel päevadel ainult üksikuid inimesi. Paljud selgelt kaalutlevad linnaelanikud ja talupojad peitsid endid Nõukogude Eesti raadio nõuandel met-

Kohtadel on taastatud nõukogude võim. Kõikides valdades töötavad juba valla-täitevkomiteed. Paljude valla-täitevkomiteede eesotsas on kohalikud elanikud, kes võitlesid ennastalgavalt sakslaste vastu ja näitasid endid neil aastail rahvale ja kodumaale ustavate inimestena. Valla-täitevkomiteede ümber koondub nõukogude aktiiv eesrindlike algatusvõimeliste inimeste hulga, kes innukalt abistavad nõukogude võimu organeid.

aidata ning peame aitama Punaarmeed veelgi enam. Umbritseme nõukogude võitlejaid meie maal emaliku hoolitsusega. Iga alevik, iga küla võib osutada sõjaväeosadele palju teeneid: korrastada oma teed ja sillad, avada sepikodasid, kus võiks remontida vankreid, autosid, rautada hobuseid, korraldada võitlejatele saunaskäimist, küpsetada leiba, pesta ja parandada nende pesu... Rahva hoolitsus aitab Punaarmeed saavutada uusi edusamme.

MAAKONDADES. See on hiiglasuur töö, mis nõuab kogu rahva taibukust; kogu energia tuleb mobiliseerida rahva purustatud varade taastamiseks. Peab ennast jälle tundma maa ja tema rikkuste peremehena ja peremehelikult asuma tööle. Siin on näide sellest, kuidas rahva initsiatiiv aitab leida väljapääsutee. Petserist viisid sakslased endaga kaasa kõik juhtmerihmad. Teisi kohapeal ei olnud. Siis tegi üks seltsimees ettepaneku asendada riim vana tuletoorjevoolikuga, kinnitades seda vastavalt traadiga; tänu sellele ettepanekule võis kätistes käiku lasta kergeid masinaid. Meie rahvale omane leidlikkus, asjalikkus ja töökus võimaldavad meil kiiresti parandada haavu, mida sakslased on tekitanud meie majandusele. Tuleb mobiliseerida kõik sisemised ressursid. Palju hinnalist materjali ei ole veel arvele võetud, see on laiali pillatud, on alles avastamata. On tingimata vajalik, et kõik materjalid, toorained, tööriistad, masinaosad, tööpingid seatakse korda, võetaks kõik arvele ja kasutataks kokkuvõttevõimalikult, mõistlikult, lähtudes riiklikest huvidest. Meie masin- ja traktorjaamade ja meiereide varandused on laiali kantud ja laiali pillatud. On väga tähtis kõik kokku korjata, et nad lähemas tulevikus võiksid uuendada oma tegevust.

KORISTADA KOGU VILJASAAK VIIMASE VILJAPEANI. Meie tahame tõsta oma põllumajandust, aidata teda jalule kõige lähema aja jooksul. Alustame seda täieliku ja õigeaegse saagikoristamisega. Tuleb koristada ja peksa vilja kõikidelt põldudelt, ka nendelt, mis on jäänud peremeesteta. On maksma pandud selline kord, et viljasaagi koristamise ja peksmise eest peremeheta põldudelt saab talupoeg kuni 40 protsenti viljateri ja ülejäänud osa läheb riigile. Iga talupoja kohus on pärast tööde lõpetamist oma põllul viivitamatult valla-täitevkomitee juhtnõuade järgi tööle asuda, peremeheta põllul, et mitte jätta maha ühtegi viljapead.

Viljakoristamine toimub edukalt. Näiteks Petserimaal ja Võrumaal ei ole peaaegu ühtegi loikamata ruukist. Tugevasti töötab maa viljapeksmine, sest ei jääki viljapeksumasinaid, põletusaineid, määrdeid. Tuleb tingimata maksimaalselt ära kasutada kõik gaasigeneraatoriga mootorid. Tuleb laialdaselt rakendada käsitsi viljapeksu kootidega. Tuleb energiliselt võidelda kaotaminekultega, võidelda iga viljateri eest. Leiba vajab maa sõja ajal mitte vähem kui tanke ja lennukeid, leib on samasugune võidurelv.

Maal on praegu kibe tööaeg. Oheaegselt on valmimas kaer, oder, taliniisu ja lina, pealeselle ka kartul. On aeg alustada sügiskülvi. See kõik nõuab kõigi jõudude pingutamist, põllutööde oskuslikku organiseerimist. Tuleb kiiresti korda seada kõik vajalikud masinad ja esimeses järjekorras traktorid. Valla-täitevkomiteed on kohustatud organiseerima inventari ja masinate õiget ja täielikku kasutamist. Masinate seisak on kuritegu. Iga päev on kallis. Meie kiirusest, agarusest ja oskusest oleneb kõik.

Tuleb ergutada talupoegi üksteist abistama tööga, seemneviljaga, inventariga, hobutööjõuga. Eriti tähtis on kõigi vallas olemasolevate hobuste täielik ja otstarbekas ärakasutamine.

ANDA TAGASI TALUPOEGADELE NÕUKOGUDE VÕIMU POOLT JUURDELOIGATUD MAA, MIS SAKSA OKUPANDID NEILT ÄRA VÕTSID. Nõukogude võim andis 1940.—1941. aastal maad 53.000 maata ja vähesema maaga talumajapidamisele, aitas neil muretseda inventari. Saksa vallutajad võtsid talupoegadelt kohe ära selle maa ja inventari. Nõukogude Eesti valitsus annab selle nüüd viivitamata talupoegadele tagasi.

KIIREMINI TAASTADA RAHVAMAJANDUS VABASTATUD

EK(b)P Keskkomitee sekretär
sm. N. KAROTAMM

sadesse, kus nad ootasid lahingute lõpuni ja tulid siis lühikeses ajas mõõdules vaimustusega Punaarmee vastu. Nüüd pöörduvad inimesed tagasi kodukohtadesse ja alustavad tööd. Vabastatud linnade elanikkude arv tõuseb kiiresti, Petseris on näiteks juba 2000 inimest.

Eesti vabastatud aladel on igal pool näha taastärkava elu idusid. Talupojad lõpetavad rukkikoristamist — põldudel võib igal pool näha töötavaid inimesi. Koristatakse suvivilja. On käimas viljapeks ja sügiskülvi valmistamine. Linnades on alanud kätiste taastamine. On käiku lastud telliskivitehaseid, veskeid, leivaküpsetusahjusid, nahatööstust, lukusepa- ja autoremontitöökojasid ja teisi kärtisi. Võrus ja Petseris ilmuvad maakonna ajalehed. Töötavad raadiosõlmed ja post. On avatud haiglad, apteegid. Valmistatakse elektrijaamade käikulaskmiseks. Igal pool valitseb rõõmus elevus. Rahva meeleolu on tunduvalt tõusnud.

Eesti NSV vabastatud territooriumil astus nõukogude võim jälle oma õigustesse. Missugused ülesanded seisavad meie ees esimeses järjekorras, mida peab tegema viivitamatult, millele tuleb koondada oma jõud?

IGASUGUNE ABI ARMATUTUD PUNAARMEELE — SEE ON MEIE ESIMENE KOHUS, MEIE AUVÕLG. Eesti NSV elanikkond toetab esimestest päevadest oma tööga Punaarmee pealetungi. Tuhanded inimesed asusid remontima teid, parandama sildu. Talupojad varustavad nõukogude väeosi liha, juurvilja ja heintega. Võib tuua näiteid Punaarmee abistamisest lahingulooskorras. Talupoeg Taavet Jänes viis nõukogude allüksuse läbi soo vaenlase tagalasse, talupoeg Peeter Tarushinski võttis kaasa haavatud nõukogude lenduri ja viis teda läbi rindeliini Punaarmee arstiabipunkti, eesti noormehed toimetasid tule all nõukogude võitlejatele kätte laskemoona. Meie võime

REVOLUTSIONILINE VALVSUS. KINDEL REVOLUTSIONILINE KORD — SEE ON TUGEVL VÄENLASE SALASEPTSUSTE VASTU. Rõõm, mis haargis elanikkonda saksa ikke alt vabastamise puhul, ei pea tekitama meis muretust ja hooletust. Vastupidi, meie peame praegu alati ja igal ajal osutama mitmekordistatud valvsust, mitmekordistatud tähelepanelikkust, peame olema valvel. Sakslased saavad vabastatud maakondadesse diversante, luurajaid, salakuulajaid. Valvsus aitab meil neid paljastada ja kahjutuks teha. Metsades hulguvad veel üksikud saksa sõdurid. Need kõik tuleb tabada. Paljastage fashistlikke provokaatoreid, kes levitavad elanike hulgas laimu ja valit. Meie miilitsa ja riikliku julgeoleku organid peavad seisma olukorra kõrgusel. Igal pool peab valitsema kindel, vankumatu revolutsiooniline kord. On välja kuulutatud vabastatud maakondade elanike registreerimine. See on väga tähtis ettevõte. Kõik linnade ja külade elanikud peavad endid viivitamata registreerima. Kes on veel metsas, tulgu seal välja ja pöördugu koju tagasi ning asugu tööle — karta ei ole enam midagi. Talupojad peavad võtma kaitse alla rahva varandused: veskid, meiereid, koolid, klubid. Organiseerige küldes ja alevites noorte ja nõukogude aktiivi jõul valvekorda ja patrullteenistust tänavatel. Pidage kinni kahtlastest isikud, ärge laske rahvavaenlastel ja saksa mõrtsukatel peitu pügada kaugetes maas kolkastes.

Ajage nurja kelmide ja sakhardajate katsed kahjustada ühiskondlikku vara. Hoidke seda oma valve all, säilitage seda hoolikalt. Suurepärast eeskujut selles suhtes näitab kohalik talumees Puka asunduses. Sakslased kandsid koollmajadest laiali koolipinke, neid vedesid siin-seal mööda asundust ja nad

(Järg 2. leheküljel)

Nõukogude Eesti vabastatud pinnal

(Algus 1. leheküljel)
oleksid muutunud peagi kasutamiskõlbmatuks. Talumees asus oma algatusel koolipinke kokku kanda, ja tõi nad tagasi koolimajja. Teda abistasid punaväelased.

On vaja kohtadel viibimata luua kohalik õhukaitse, et takistada vaenlase lennuväe tegevust, kes õhust püüab süüdata ja hävitada meie, tänu Punaarmee hoogsale pealetungile, terveks jäänud linnu ja külasid. Igas suuremas asulas peab olema kohaliku õhukaitse salk, samuti on otsekohe vaja korraldada tulekorjehävendid, organiseerida tulevalve jne.

TÕMMATA KAASA POLIITMASSILISELE TÖÖLE KOGU ELANIKKOND. Valla-täitevkomiteede töö edukus oleneb sellest, kuidas neil läheb korda oma tööle kaasa tõmmata laiu töötava rahva hulki. Nõukogude võimu organid ei tohi sulguda enesesse, vastupidi, neil on vaja isiklikku suhtlemist rahvaga, tihedat sidet temaga. Nõukogude võim — see on rahva võim. Kõik üritused tuleb ellu viia laiade rahvahulkade osavõtul, nende energilisel kaastegevusel. Kiiresti ja osavasti tuleb reageerida elanikkonna vajadustele, tuleb teha kõik võimalik nende rahuldamiseks.

Nõukogude Informbüroo teateid

1.—3. septembrini meie väed jätkasid edasitungi lääne, lõuna ja põhja pool Ploeshti linna (Rumeenias) ja vabastasid üle 100 asula.

Lõuna ja ida pool Bukaresti meie väed jätkavad edasitungi, puhastades vaenlasest Doonau põhjakallast. On vabastatud üle 170 asula, nende hulgas Dzhurdzhu ja Kelerashi linn.

Loode ja lõuna pool Konstanz linna (Rumeenias) meie väed jõudsid välja Rumeenia-Bulgaaria piirini Doonau jõe ja Musta mere kalda vahelises osas, vabastades seejuures üle 60 asula.

4. septembril 2. Ukraina rinde väed, tegutsedes koos rumeenia armee osadega, vabastasid Brashovi, Sinaja, Kõmpina, Tõrgovishte, Gejeshti ja Titu linna ning üle 150 asula.

Lõuna pool Baku linna 2.

Vastase kaotused 2. ja 3. Ukraina rindel pealetungi-lahingute ajal 20. — 31. augustini

Nõukogude Informatsioonibüroo avaldas 3. septembril s. a. üksikasjalikud andmed vaenlase kaotuste ja meie vägede sõjasaagi kohta 2. ja 3. Ukraina rindel 20.—31. augustini peetud pealetungilahingute kestel. Avaldame nende andmete lõppkokkuvõtteid.

2. ja 3. Ukraina rinde vägede tihedas koostöös peetud 20-päevaste pealetungilahingute tulemusena purustati saksa ja rumeenia vägede grupeeringud lõunas, vabastati täielikult Moldaavia NSV ja Izmaili oblast Ukrainas, milliste sõjaliste edude otsesel tulemusel väljus sõjast Rumeenia kui hitlerliku Saksamaa liitlane. Vastase kaotused lahingutehnika pealiikides ja elavõis selle aja jooksul moodustavad: tapetuid — 210.000 sõdurit ja ohvitseri, lennukuid — 351, tanke ja iselikuvaid suurtükke — 956, suurtükke erinevates kaliibrites — 5576, miinipildujaid — 3261, kuulipildujaid — 19.105, autosid — 46.640.

2. ja 3. Ukraina rinde väed võtsid 20.—31. augustini vangl 208.600 vastase sõdurit ja ohvitseri, nendest 97.100 sakslast. Vangivõetute hulgas on: 7. saksa armeekorpuse komandör suurtükiväe kindral Hell, 30. saksa armeekorpuse komandör kindralleitnant Postel, 79. saksa jalaväediviisi komandör kindralleitnant Weinknecht, 9. saksa jalaväediviisi komandör kindralmajor Gebb, 302. saksa jalaväediviisi komandör kindralmajor von Bogen, 282. saksa jalaväediviisi komandör kindralmajor Frenking, 62. saksa jalaväediviisi

Kolm aastat levisid sakslased nõukogude korra kohta valet ja laimu. Ei saa öelda, et see kõik oleks täielikult paljastatud. Ühel või teisel see veel uimastab pead. Seisab ees hiiglasuur selgitustöö. Tuleb selgete näidete varal jutustada inimestele Punaarmee võitlustest, Punaarmee eesti rahvusliku korpuse võitlusest, Nõukogude Liidu tagalasse evakueerunud eestlaste elust, maa tagasiandmisest põliupidajatele, kellelt sakslased võtsid ära võtsid, rahvusvahelisest olukorrast jne. jne.

Punaarmee — meie au ja uhkus — vabastab eestlaste põlise maa saksa röövvallutajatest. Iga Eesti NSV kodaniku kohus on otsekohe ja viibimatult asuda kõgu jõuga nõukogude elu taastamisele, fashistide poolt rüüstatud majanduse ülesehitamisele vabastatud maal. Iga Eesti NSV kodaniku kohus on anda kõik jõud Punaarmee abistamiseks, et lähendada seda rõõmsat tundi, millal kogu Eesti on täielikult vaba saksa okupantidest.

Nõukogude Liidu Valitsuse ja seltsimees Stalini isiklik lakkamatu hool täidab tänutundega meie sümeid ja tagab õnneliku elu tagasituleku meie maale.

Ukraina rinde väed hävitasid läände läbi murda katsuma saksa vägede grupeeringu. Tapeti 3000 ja võeti vangl 3500 saksa sõdurit ja ohvitseri. Vangide hulgas on 370. saksa jalaväediviisi komandör kindralmajor von Hülsen. Seega on likvideeritud viimane osa lõuna pool Kishinevi ümber piiratud saksa vägedest.

Kelerashi linna rajoonis (Doonau kaldal) 3. Ukraina rinde väed võtsid vangl 6000 saksa sõdurit ja ohvitseri. Vangide hulgas on 18 oobersti ja üle 100 kõrgema ja keskmise ohvitseri. Nagu selgub, väike osa siin vangilangenuist kuulub Brailovi rajoonis purustatud saksa üksustesse. Suur osa Kelerashi all vangivõetuid on paisatud Rumeenia territooriumile Bulgaariast, ülesandega rünata Bukaresti hetkel, kui Punaarmee marsib sinna sisse.

komandör kindralmajor Tronje, Jassõ linna komandant kindralmajor Stingel, 106. saksa jalaväediviisi komandör kolonel Ringenberg, 258. saksa jalaväediviisi komandör kolonel Giltcher, 76. saksa jalaväediviisi komandör kolonel von Bissing, 1. saksa õhutõrjediviisi komandör kolonel Simon, 1. rumeenia armeekorpuse komandör korpuse kindral Radu George, 1. rumeenia armeekorpuse staabiülema brigaadi kindral Dimitrescu, 7. rumeenia armeekorpuse suurtükiväe komandör brigaadi kindral Kozma George, 5. rumeenia armeekorpuse varustusülema brigaadi kindral Boruin George, 1. rumeenia jalaväediviisi komandör brigaadi kindral Saidak Aleksander, 14. rumeenia jalaväediviisi komandör brigaadi kindral Voiku, 13. rumeenia jalaväediviisi komandör divisjoni kindral Dmitriu, 1. kaardiväe rumeenia jalaväediviisi komandör brigaadi kindral Oprisch Stefan, 110. rumeenia jalaväediviisi komandör divisjoni kindral Stenescu Trojan, 110. rumeenia jalaväediviisi komandöri asetäitja brigaadi kindral Spira, 20. rumeenia jalaväediviisi komandör brigaadi kindral Teodorescu.

Tapetute hulgas on leitud järgmiste isikute laibad: 4. saksa armeekorpuse komandöri jalaväe kindral Mitti, 15. saksa jalaväediviisi komandöri kindralmajor Sperli, 294. saksa jalaväediviisi komandöri kindralmajor Eichstedt'i, 384. saksa jalaväediviisi komandöri kindralleitnant De-Salengre-Drabbe, 306. saksa jalaväediviisi komandöri kolonel Blumke, 320. saksa jalaväediviisi komandöri kolonel Schieli laip.

Tartu vabastamisel langenud kangelane

Päikesepaisteline päestlõuna. Ole kitsa tee, mida mööda tõuseme Toomemäele, lebavad mürskudest purustatud puud. Ka iidne Toomemägi pole jäänud puutumata fashistlike metslaste hävitustöö jälgedest.

Kuskilt lähedalt kostavad kõrvu Chopini leinamarsi helid. Meid peatab tunni-meis ja nõuab dokumente. Selgitanud meie isikud, seletab ta lahkesti, et Toomemäel toimuvad praegu Tartu vabastamislahingus langenud kangelase-ohvitseri matused.

Keset Toomemäge on värskelt

kaevatud haud. Selle ümber seisavad karmide nägudega sõjamehed. Kõlavad aupaugud. Võitluskaaslaste annavad viimast au lahkunud sõbrale. Kirst lastakse alla. Kiiresti kerkib väike kääbas peatsis oleva punase tulbaga, mille sädaleb viisnurk. Kalm upub lilledesse. Neid asetavad langenu sõjasealtsimehed, siis Tartu linna täitevkomitee, partei esindajad. Mitte ühtki järeleühtu — sõjamehed ei armasta niisugustel puhkudel sõnu. Nad tasuvad vaenlasele tegudega.

Kalmule asetatakse ka kangelase portree: mehine sõja-

mehenägu, rinnal aumärk. Tal on läbi käidud kuulsusriikas sõjamehete. Meie armsa Tartu vabastamisel tõi ta nüüd Kodumaa altarile kõige kallima — oma elu.

Tuul sahistab Toomemäe püles lehis. Sõjamehed lahkuvad. Neil on kiire, neid ootavad uued lahingud, ootab kättemaks langenud võitluse kaaslaste surma eest.

Aga Toomemäele jääb Tartu vabastamisel langenud kangelase haud.

Igavene au ja kuulsus sangle, kes langes võitluses Kodumaa eest!

J. S.

Seda tegid sakslased Tartus

Nähes vabastatud Tartut, tekib hinge mõru viha. Taganedes linnast ei suutnud sakslased Tartut kuigi suurel määral purustada, linna süüdata, maju miinidega õhku lasta. Kuid neil oli vaja purustada Tartu. Elanike jutu järgi olevat nad öelnud: „Kui lahume Tartust, ei pea siin jääma kivi kivi peale!”

Nad hakkasid tulistama Tartut süütemürskudega. See oli hoolimatu ja toores tulistamine, mille tõttu süttisid hooned, millel polnud mingit sõjalist tähtsust, tõolist puumajad, kirikud, kultuurihooned. 26. augusti jooksul hävis sellesse tulistamise tagajärjel suur osa Tartust.

Juba 1941. aastal kannatas Tartu palju. Need varemend on alles küllalt värsked. Kui vaadelda Tiigi ja Kalda tänavat, Vabadussilla juures asuvaid ehitusi, Kauba-koovi, Tähe ja Pargi tänavat, nurga, siis näeme, mida tegid sakslased 1941. aastal Tartust. Nüüd on sellele lisandunud uued värsked metsikuste jäljed, uued süütevad varemend, „Vanemuine“, kirikud, kannatada saanud elevaator, mürskukillust vigastatud Kalevipoja kuju, Riia ja Tähe tänavat majade ahervaremend.

Sama metsikult käituti elanikkudega. Enne taganemist sundisid sakslased neid mahalaskmise ähvardusel lahkuma linnast, et saada vabadust purustamiseks ja röövimiseks.

1941. aasta juulis, kui saksa okupatsiooniväed tungisid Tartumaale, algas elanikkude kallal metsik arveteõendamine. Inimesi poodi ja lasti maha. Verekoertena jälitati kommuniste ja kommunistlike noori. Tapmised toimusid kogu Tartumaal.

Suurimaid masshaudu Tartumaal on Tartust kolm kilomeetrit Valga poole, Variku raudteejaama lähedal asuv poolteise kilomeetri pikkune tankitõrjekraav. Siin tape-

tute arvu kohta puuduvad täpsemad andmed, kuid arvatakse, et see ulatub kunj 10.000-ni. Mõrvatute seas oli mitmesse rahvusse kuuluvaid inimesi, kaaluvas osas siiski eestlasi. Tapetute seas oli palju naisi ja lapsi. Eriti metsikult käitusid sakslased juutidega. Juudi tütarlapsi on joobnud hukkadajad vägistanud veel autodes teel hukkamiskohale. Oma ohvrid toime- tasid sakslased kohale Tartu näituseväljakult autodes tugeva valvetoime all. Hukatavad olid pesuväel, kinniseotud käte ja jalgadega. Rõivad olid röövitud mõrvarite poolt. Seesugused masstapmised kestsid päevast päeva.

Kui Punaarmee hoogsa pealetungi tõttu rinne lähenes juba Eesti pinnale, hakkasid sakslased kõrvaldama oma kuritöö jälgi. Tankitõrjekraav kaevati uuesti lahti. Seda tegid sakslaste palgasulased, kuid olevat kasutatud ka nõukogude sõjavange, keda sunniti töötama relvade hirmul. Pärast väljakaevamist laibad põletati selleks kohale veetud puuvirnadel.

Hukkumiste, samuti väljakaevamise ja põletamise ajal hoiti elanikud sealt eemale. Sakslased tahtsid hoida salajas oma mõrvasid. Kuid meie teame ometi, milline kurbmäng toimus seal. Ja me pame fashistlikud mõrvarid vastust andma nende veretegude eest!

Milline oli sakslaste kätte langenud sõjavangide ja teiste vangivõetute elu, sellest võib saada pildi Tartu vangilaagrit külastades, milline asus Kuperjanovi kasarmutes.

Kasarmud on piiratud kõrge mitmekordse traatiga. Suures barakis on paljad puunarid, kaks korda ülestikku. Ruum ise on niiske, hallitanud seintega. Kartseriruum on pime ja õudne. Vangid, kes seal pidid istuma, on hoone seintele kirjutanud lühikesi, kuid paljukõnelevaid märkusi.

J. SCHMUUL

Võitlused Baltimaadel

Põhja pool Tartut meie väed löid edukalt tagasi vaenlase arvu- kad vasturünnakud. Vaenlane kannab suuri kaotusi.

Põhja pool Valgat vaenlase kaatrid ja dessantpargased tegid katset saata maale dessanti Võrtsjärve idakaldale. Sakslased võeti vastu suurtükitulega ning nad löödi tagasi suurte kaotustega.

Riistast ida pool meie luurajate salk vanemleitnant Boitsovi juhtimisel vallutas ootamatu loogiga ühe küla. Sakslased saatsid

vasturünnakule kaks roodu jalaväge. 32 nõukogude võitlejat pidasid neli tundi lahingut arvult mitmekordselt üle oleva vaenlasega, kuid hoidsid küla oma käes. Lahinguväljale jäi üle 40 tapetud sakslase. Teises rindeosas vanemseersant Djatlovi kuulipildujameeskond, lüües tagasi vaenlase rünnakut, hävitas üle 30 hitlerlase.

Lääne pool Shialiaid (Leedu NSV-s) neli vaenlase rühmitust, koosseisult roodust kuni pataljonini, tegi katset läbi

murda meie positsioonidest. Meie suurtükke ja miinipildujate tulega sakslased löödi tagasi enne kui nad jõudsid läheneda meie kaitse eelservale. Hävitati üle 300 hitlerlase ja purustati 2 vaenlase tanki.

Balti laevastiku lendurid ründasid Balti meres vaenlase laevu. Täpse pommitabamusega uputati 6000-tonnise veeväljasurvega vaenlase transportlaev. Soome lahes uputati üks ja vigastati kaks kiirekäigulist dessantpargast.

MIITING VABASTATUD PETSERIS

Augusti lõpupäevil toimus Petseri linna ja lähedalasuvate külade elanike miiting. Vabastatud maakonna elanikkond tuli kokku, et saata palavaid tänusõnu talle vabadust toonud Punaarmeele ja tema geniaalsele juhile seltsimees Stalinile.

Tribüünile astub EK(b)P Petserimaa komitee sekretär sm. Ovsjannikov. Partei maakonnakomitee, partei, nõukogude ja kommunistlike noorte organisatsioonide poolt tervitab ta Petseri linna ja maakonna elanikkonda saksa fashistide ikkest vabanemise puhul ja kutsub Petserimaa elanikke üles võimalikult lühema aja jooksul looma uut elu linnas ja maal. Iga kodaniku püha kohus on lülitada aktiivsesse tööse purustatud majanduse taastamiseks.

Marulise aplausiga võtavad miitingust osavõtjad vastu otsuse saata tervitus Kõrgemale Olemajale Nõukogude Liidu Marsalile seltsimees Stalinile. Punaarmee võitlejate ja ohvitseride nimel, kes võtsid osa lahingutest Petseri linna ja maakonna vabastamiseks, esineb kapten Shtsherbakov.

Elanikud võtavad vastu läkituse Punaarmee väeosadele, kes vabastasid Petserimaa.

Järgnevalt kõneleb Petseri kloostrit ülem Pavel Gorshkov. Ta pöördub linna elanike poole üleskutsega anda kõik jõud Punaarmee abistamiseks.

Petseri partisanide nimel tervitab sm. Koroljov:

„Partisanid alistasid vaenlase tagalas kõigi jõududega Punaarmee

hävitada saksa vallutajaid. Meie salga iga partisani isiklikul arvel on kümned õhkulastud tankid, autod, sillad ja eshelonid, kümned tapetud sakslased.“ Ta kutsub kõiki elanikke jõudu säästmata töötama kangelasliku Punaarmee abistamiseks.

ELKNO Petserimaa komitee sekretär sm. Epik räägib kommunistlike noorte ja noorsoo sangleikkusest rindel, partisanisalkades ja tagalas.

Marulise ovatsiooniga võtavad miitingust osavõtjad vastu EK(b)P Keskkomitee poolt Petserimaa elanikele saadetud tervitustelegrammi.

Vastuseks telegrammile läkitab miiting tervituse EK(b)P Keskkomiteele, Eesti NSV Ülemnõukogule ja Eesti NSV Rahvakomissari Nõukogule.

RAHVA HAAL nr. 50

Lk. 2 6. septembril, 1944. a.

Võru rahva mehine vastupanu meie põlistele vaenlastele

Võru vabastamine Punaarmee poolt toimus kiiresti. Sellepärast mitte ainult saksa ohvitseride lõuna ei jäänud pooleli, vaid langes Punaarmee kätte ka Kagu-Eesti ja Pihkva ümbruse suurim võimumees ja vastutaja sakslaste tegude eest — piirkonnakomissar Boecking. Tänu sellele kiirusele ei suutnud sakslased ka linna tunduvalt purustada. Küll aga õnnestus neil taganedes kesklinna uute ehituste hävitamine.

Võrus ja Võrumaal valitseb nõukogude võim. Vabastatud Võru on üheks tunnistajaks, kuidas saksa sissetungijad püüavad hävitada eesti rahvast ja ta kultuuri. Ohtlasi näitab Võru eesti rahva mehine vastupanu meie põlistele vaenlastele.

Praegu kestab Võru linnas ja Võrumaal saksa võimude ohvrite kindlakstegemine. Juba praegu on kindlaks tehtud enam kui tuhande nõukogude kodaniku tapmine okupatsioonivõimude poolt. Massiliselt on kodanikke vangistatud. Tapetute seas on EK(b)P Võrumaa komitee sekretär August Kuhlberg, tuntud õpetaja Karl Siilivask, Lilover, Lukksepp ja hulk teisi laiemalt tuntud isikuid. Koos sm. Siilivaskiga tapeti ta 17-aastane poeg. Saksa kohtu arhiividest kätte saadud kohtukartoteegi punased kaardid kõnelevad tapetuist, rohelised vangimõistetutest. „Süükoostis“ on nii punastel kui rohelistel kaardidel lühikene: „Aktiivne bolshevik“, „Agiteeris nõukogude korra eest“, „Avaldas arvamist, et Punaarmee varsti tagasi tuleb“, „Hävituspataljoni liige“, „Kommunistlik noor“. Tapetute ja vangimõistetute kaardid ei erine tunduvalt oma sisult. Sama „süüteo“ eest, mis pärast üks isik mõistetakse kolmeks aastaks vang, on teine hukatud.

Viimaseks ja kõige suuremaks rahva hävitamise vahendiks oli mobilisatsioon ja evakueerimine. Mõlemast hoidis rahvas kõrvale, ja kaotused ei ole sellepärast suured.

Teravalt paistis Võrus silma sakslaste alandav suhtumine eestlastesse. Võru on linn, kus suur Kreutzwald kirjutas „Kalevipoja“,

eesti rahva eepose. Kreutzwaldi elumaja seati nõukogude võimu ajal korda ja korraldati Kreutzwaldi muuseumiks. Muuseumi avati alles mõni päev pärast sakslaste kallaletungi algust Nõukogude Liidule. Kreutzwaldi majja asusid SS-mehed korterisse. Muuseumi juhataja erilise hoole tõttu suudeti küll oluline osa muuseumi varandusi päästa ja alles hoida, kuid sakslased püüdsid Kreutzwaldi mälestust teotada maja reostamisega ja osalise purustamisega. Kreutzwaldi mälestussammas linnapargis jäeti küll alles, kuid otse mälestussamba kõrvale ehitati sakslased oma hobusetalli. Sakslaste Võrumaa võimumees von Samson, Saksamaalt tagasi tulnud parun, kes oskab pisut ka eesti keelt, võttis vaevaks „Kalevipoja“ viimase lehekülje läbi veerida. Kui ta oli jõudnud sõnadeni:

Aga ükskord tuleb aega, kus kõik piirud kahel otsal lausa lõovad lõkendama, küll siis Kalev jõuab koju oma lastel õnne tooma, Eesti põlve uueks looma —

siis parun sai aru rahva põlisest vihast sakslaste vastu, mis avaldus „Kalevipojas“ varem ja mis kutsub ka nüüd nende vastu võitlema. Jõuetult kähistas parunihärra: „Nii-sugust madu olemine meie kasvatanud.“ — nagu oleks sakslaste osa Kreutzwaldi töös ka milleski muus seisnenud kui „Kalevipoja“ tseenseerimises ja ta ilmumise takistamises.

Kõik koolid olid juba käesoleva aasta veebruarist alates suletud. Teater „Kannel“ oli suletud ja ruumid saksa sõjaväe kätte võetud. Igasugune kultuuriline elu oli seisma pandud.

Kuid rahvas ei kaotanud vabaduseloost. Usinalt jälgiti ja levitati naabritele nõukogude raadioteateid. Hoiti kui silmatraga eesti lendlehti ja ajalehti, mida levitati pööranda all. Talumehed lugesid tööjureski neid lehti oma naabritele. Liigutav oli jälle näha vanu talumehi, õpetajaid, noormehi ja tütarlapse, kes jutustasid oma rahva kannatustest okupatsiooni ajal. Nad kõik rõõmustavad nagu libest

suust, et vabastamine on toimunud kiiresti, mistõttu nende elu ja enamasti varanduski on alles jäänud.

Need rõõvmõrtsukad, kelle kästel on veelgi Võrumaa töötajate verd, kõnelevad maailma naeruks sellest, missugune hädaoht ähvardavat eesti rahvast Punaarmee tulekul. Juudas Iskariot Mõie kirjelduse järgi olevat Võru linnapark täis punaste poolt pooditud inimesi. Võru rahvas näerab selle hitlerliku vale üle. Igaüks Võrus teab, et nõukogude korras ei talitata fashistide viisi. Meil valitseb õiguslik kord. Saksa inimsööjad, kelle suureks püüdeks oli eesti rahva lõplik hävitamine, löid lokku, nagu tahaksid bolshevikud eesti rahva hävitada. Veelgi enam, saksa lastemõrtsukad kirjutavad ja kõnelevad, nagu Nõukogude Liidus erandataks lapsed vanemaist. Võru elanikud näevad ja kuulevad, kuidas nõukogude kord eesti rahva elu, ta kultuurilist ja majanduslikku õitsengut kindlustab, kuidas eriti hoolitsetakse laste ja emade eest nõukogude korras.

Võrumaa ja Võru kodanikud on käed külge pannud oma maa ja linna korrastamiseks ja oma majanduse ja kultuuri ülesehitamiseks. Rukkilõikus viidi õigel ajal lõpule kogu maakonna elanike osavõtul. Võru tööstus hakkab käima. Juba töötab veevärk, on käimas telliskivitehas ja alustab tegevust elektrijaam. Üle maakonna hoolitsetakse koolide avamise eest. Nii okupatsiooni ajal töölt tagandatud kui ka edasi töötanud õpetajad rakendatakse tööle. Varsti alustavad koolid tegevust. „Kandle“ teater alustab jälle tegevust. Draamakollektiiv rahvanäitleja Ants Lauteri juhtimisel alustab esinemisi linnas ja maakonnas. Ilmuß pidevalt „Tõõrahva Elu“. Oheks ta toimetajaks on kunstnik Jaan Vahtra, kes oli ennast Põlvas sakslaste eest varjul hoidnud.

Ilus Võrumaa tõuseb uude ellu. Olgu ta eeskujuks Eesti teistele linnadele ja maakondadele, mille vabastamine seisab ees.

N. ANDRESEN

Võrust

Seisab talumees Võru platsil ja vaatleb ainiti sakslaste süütemürsust süttinud ja mahapõlenud pangahoonet.

„No kas põles panka ka mõni kõvem rahasumma sisse või?“ küsin talumehelt.

„Ei no mis rahasummast, põles või ei põlenud! Ega ma panka nii väga vaatagi. Ma vaatan, kus need suured laskmised pidid olema...“

„Mis laskmised?“

„No need mahalaskmised... Näe, Mäe rääkis päeva kolm tagasi Tallinna raadios, et elanikud aetud Võru turuplatsile kokku, tõmmatud kuulipildujast maha, nii et veri kohe päris voolanud piki Tartu tänavat Tamula järve poole. Tulin kah piki Tartu tänavat, kuid ei leidnud küll vere piiskagi...“

„Aga kuidas julgesite pärast säärast juttu ise veel Võrru tulla?“ küsin mehelt.

„No ma arvasin kohe, et... Mäe valetab, sest mis ta see kolm aastat muud teinud ongi, aga et kas ta niimoodi, just selgest õhust valetab, seda tahtsin ikka oma silmaga näha...“

Vanamees tammub ühelt jalalt teisele ja närib õlekõrt.

„Noh, ja siis... oli sinna maavalitsusse või täitevkomiteesse kah asja, egas ma selle Mäe jobajutu pärast üks poleks tulnud, eks see ole ju teada, see Mäe — sõna siit, teine sealt, kolmas koe- ra hanna alt...“

Kui jutelda linnaelanikega, siis on üldine mulje, et kõik ohkavad kergendatult, et okupatsiooni ike on langenud. Inimesed hingavad vabalt. Sakslaste terror on kadunud, allesjäänud võrulusel hävingust päästetud. „Võru vangla on tühi“, teatab rõõmsalt gümnaa-

siumi direktor Koemets, „sakslaste surmaomnibus, millega viidi inimesi mahalaskmisele, on kadunud, nähtavasti viisid sakslased selle endaga kaasa.“

Tänaval aetakse püsti ümberkukkunud telefoniposti. Seal on ametis Sidevalitsuse mehed, nõukogude võimu poolt äsja tööle rakendatud noormehed. Soovin jõuda ja teen meestega juttu.

„Noh, mobilisatsiooni-ealised mehed kõik, kas sakslane ära ei nabinud ka?“ küsin.

Mehed vaatavad üksteise otsa ja muigavad.

„Eks oleks nabinud kah, aga kes siis nii loll oli, et laskis!“ seletab üks meestest. „Kes sinna leegioni minna tahtis!“

„Olite metsas?“

„Kus siis mujal,“ ütleb teine meestest. Ja ta tutvustab mulle rahvasuus „eesti leegioni“ kohta ringi liikunud laulu:

„Sõdur Eestimaalt,
Riided Lätimaalt,
Polk Saksamaalt,
Relvad Poolamaalt.“

Riided lagunud,
Polk kadunud,
Püss roostetand,
Mehed metsa läind.“

Lõbus naer saadab laulu ettekandja sõnu. Ja mehed jätkavad innukalt tööd.

Võru vangla seinalt leiti järgmine kiri: „Mind, O. Kubu, ja veel 26 meest ja 2 naist viiakse tänna mahalaskmisele.“ Kuupäeva ei ole, aga arvatavasti on kiri pärit 1942. aastast. On selgunud, et mahalaskmisele viidud vangid kirjutasid või kratsisid enamasti kõik seintele oma nime või midagi muud, et jätta endast mingit jälge. Kuid pärast mahalaskmisele määratute äravõtmist tuli

valvur kambriisse ja värvis kirjutatud koha üle. O. Kubu on aga kirjutatud mitte seina keskele, vaid nari alla nurka. Seda ei ole valvur teadnud tähele panna ja nii jäi vangla seinalle see otsene tõendus ühest sakslaste vere- tööst.

Esialgsel andmetel on Võrus saksa fashistide ja nende käsikute — kodumaa reeturite poolt mõrvatud üle 1000 eestlase. Hukatud on maetud haudadesse Võru ümbruskonnas. Suuremad mõrvatud matmispaigad on teada Karupalul, Konnametsas, Võru kasarmute taga, Võlvi pääl ja Kubja-tagal. Kõik sakslaste mõrvad on võetud uurimisele Eesti NSV Erakorralise Riikliku Komisjoni poolt.

Võrumaa elanikkond on pöördunud suuremalt osalt metsadest ja mujalt redupaikadest tagasi kodudesse, et asuda töö juurde omal põllul ja omal maal. Haanja vallas on tagasi pöördunud juba üle 80 protsendi elanikkonnast. Arvatakse, et tagasipöördujate protsent enam palju suurene ei või, kuna ülejäänud inimesed on sakslaste poolt kas minema küüditatud või mõrvatud.

Töö käib Võrumaal täie hooga. Sõjategevuse läbi katkestatud viljakoristamine on kõikjal lõpule viidud. On asutud rehepeksu ja muude sügiseste tööde juurde. Tehakse ettevalmistusi sügiskülviks. Kuna saksa okupatsioon on rängasti kahjustanud meie põllumajandust nii masinate, inimtööjõu kui ka hobutööjõu alal, siis katsumad talumehed üksteist aidata talgute läbiviimise teel. Ohisel jõul saadakse raskusist üle.

JUHAN VEERME

VABASTATUD NÕUKOGUDE EESTIS
Lõuna-Eesti põldudel käib hoogus suvilja koristamine.

Võrumaa töörahva hääl

Alustas ilmumist Võrumaa töörahva häälekandja „Tõõrahva Elu“. Üle kolme aasta saab Võrumaa rahvas end jälle vabalt avaldada oma häälekandja veergudel, öelda kogu maailmale, mida ta on kannatanud fashistliku okupatsiooni ikkes, kuidas ta tänab oma orjusest vabastajat — kangelaslikku Punaarmeed, millise innu ja vaimustusega ta tahab pühenduda uue, õnnelikuma elu rajamisele.

„Vabanemistund on saabunud!“

— nüisugust pealkirja kannab „Tõõrahva Elu“ nr. 1 juhtkiril. Selles öeldakse:

„Kui saksa jõugud 1911. a. ajutiselt okupeerisid meie kodumaa, teadsid nad väga hästi, et eestlaste viha sakslaste vastu pole vaibunud ega või ka kunagi vabuda. Sellepärast püüdsid nad halastamata terrori ja survevalitsusega summutada rahva vastupanuvaimu.“

Ja millise ohjeldamatu vägivalja ja terroriga nad teotsesid, selle kohta toob „Tõõrahva Elu“ terve rea andmeid.

Sakslased on tapnud Võrus sadu inimesi, nende hulgas seesugused tunnustatud kultuuritegelased nagu pedagoogid K. Siilivask, Lukksepp, Lilover, Ploomioja, Võrumaa eesrindlikud noored Lahes, Karro, Mölder jt. Saksa vandaalid rüvetasid Kreutzwaldi muuseumi, muutes selle oma „Sicherheits“-politsei staabiks.

„Paremas seisukorras pole ka gümnaasium ja koolimajad,“ kirjutab Võrumaa haridusosakonna juhataja sm. E. Siilivask. „On põletatud linna rahvaraamatukogu, koolipingid jne. Ka maakoolides pole olukord parem.“

„Tõõrahva Elu“ toob rootsi ajakirja järgi andmeid sakslaste rõõvpoliitikast meie majanduses: „1941.—1942. a. ületas eksport Eestist impordi 26 korda. Ainult

1943. a. kestel vedasid sakslased Eestist välja 57.000 tonni vilja, 10.000 tonni liha, 6.000 tonni võid, 1.000 tonni linaseemet, 35.000 tonni kartuleid, 35.000 hektoliitrit piiritust, 20.000 tonni heina. Selle tagajärjel langes eesti perekonna omatarvitus enam kui kolm korda.“

Nüüd on saksa rõõvlite laul lauldud. Petseri- ja Võrumaa on vihatud okupantidest täielikult puhastatud, Tartu- ja Valgamaa puhastamine on käimas. Ei ole kauget meie maa ja meie saarte täielik vabanemine vaenlastest.

Ja vabastatud maal elatakse rõõm. Juba alustanud tööd juba rida ettevõtteid. Töötavad telliskivitehas, jahuveski, saun, pagariid, söökla, kolm korda nädalas on Võrus turg. On avatud tervishoiupunktid, töötab Riigipanga kohalik kontor. On käimas hoogne viljakoristamine. Enamikus valdadest on rüüskoristatud. Kes seisab rehepeks, taliviljade külv, millisteks töödeks aegsasti valmistatakse.

Selgub, et tänu nõukogude inimeste ettenägelikkusele on säilinud Kreutzwaldi muuseumi eksponaadid. Need tuuakse nüüd peidupaikadest kohale ja seatakse muuseumi juhataja Jakob Tedre ja linna haridusosakonna korraldusel uuesti üles sakslaste rämpsust puhastatud majja.

„Meie õul lasub suur ja vastutusrikas töö, kuid meie, noored, ei kardaskusi, sest meie päält on tulevik,“ öeldakse ühes otsustavas artiklis „Võrumaa noorsoole“. „Me ehitame Võru ja Võrumaa veel kaunimaks kui ta oli enne sõda.“

See on Võrumaa rahva hääl. Me ei tarvitse kahelda selles, et see rahvas, kes nii vapra talus kolme painajaliku aasta kannatused, nüüd kõik teeb selle tööise täitmiseks.

Uus elu vabastatud Petserimaal

Linna korrastamisel ja normaalse elu jaluleseadmisel tehakse vabastatud Petseris nõukogude asutuste juhtimisel järjest uusi edusamme.

Neil päevil saab linn elektrivalguse. Taganedes sakslased purustasid Petseri linna elektrijaama ja vedasid sealt välja hinnalised sisseesed. Elektrijaama rüüstamise läbi tekkinud materiaalist kahju hinnatakse 50.000 rublale. Juba esimesel päeval pärast Petseri vabastamist algas elektrijaama ja elektrivõrgu taastamistöö. Sellele tööle pühendusid suure ennastalgavusega elektrijaama töölised Bežanitski, Shljahhovski, Tsõgankov jt. Tänu elektrijaama tööliste kollektiivi visale tööle saab linn nüüd varsti elektrivalguse.

Maakonna tervishoiuosakond on kindlustanud Petseri linna ja maakonna elanikele arstiabi. Linnas töötab apteek, ambulatoorium ning laste ja emade nõuandla.

Seatakse korda sakslaste poolt rüüstatud kooliruumid. Saksa okupatsiooni ajal ei olnud üheski Petserimaa koolis normaalset õpetööd. Petseri keskkoolis suleti täielikult vene klassid. Koolihooned muudeti saksa sõdurite kasarmu-

teks. Taganedes süttasid sakslased Petseri maakonnas 12 koolimaja. Petserimaa vabastamise järel algas kohe kannatada saanud koolimajade taastamine. Linnuse vallas Mokshino külas on juba täielikult korda seatud suur koolimaja. Butorski ja Bulatnovski küla koolimajade kordaseadmises võtavad agarlalt osa ka õpilased ise. 1. oktoobril algab õppetöö kõikides Petserimaa koolides.

Kibe töö käib põldudel. Kulje ja Järve vallas on rüüskoristatud ja on käimas rehepeks. On hoolitsetud ka vilja koristamise eest peremeheta põldudel. Järve vallas Bolshie-Kuliska külas koristati vili ühiskondliku töö alusel partisan Selski talu põldudele; sakslased vangistasid enne oma taganemist viimase talu jäänud inimesed — partisiini ema, ja vedasid ta endiga kaasa.

Aeglaselt toimub viljakoristamine Sanno. Vilo ja Laura vallas. Valdade täitevkomiteedel tuleb hoolt kanda, et vilja koristamine põldudele kiiremini lõpule viidaks, et võiksid õigeaegselt toimuda teised eesseeisvad sügiselised põllutööd.

34K23 3823

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Tööraha Saadikute Nõukogude hääle kandja

Nr. 51 (528) 9. septembril 1944. a. V aastakäik

Tänapäeva ülesandeid Nõukogude Eesti vabastatud pinnal

Punaarmee on vabastanud juha ühe viiendiku Eesti NSV territooriumist. Ülejäänud osa vabastamine on kõige lähema tuleviku küsimus.

See ajalooline silmapilk seab meie rahva ette uued tõsised ülesanded. Kõigepealt, kiire ja kindel nõukogude korra taastamine vabastatud rajoonides. Nõukogude võim on töötava rahva võim. Eesti rahva suur enamus toetab end ausa tööga põllul, tehaseis, ettevõtteis. Pole sellepärast midagi loomulikumat kui see, et meie rahvas koondub tihedalt nõukogude võimu organite ümber ja abistab kõigiti täitevõimeteid sakslaste poolt loodud haavade parandamisel kui ka uue ülesehitustöö läbiviimisel. Pole midagi loomulikumat kui see, et meie rahvas toetab Punaarmeed nii praktilise abistamise kui ka rahvaliku hoolitsamise teel.

Tarvis on maalt kõrvaldada viimane jälgi saksa okupatsioonist. Puhastame oma linnad ja elumajad sakslaste mustusest, kõrvaldame saksa keelsed sildid ja muud hitlerlaste võimutunnused. Teritame valvelolekut saksa agentide ja salakuulajate ning laimujuttude levitajate vastu.

Ülaminekuajal on tihti liikvel kuritegelikud elemendid, kes kasutavad olukorda oma mustaks tööks ning võivad halvustada nõukogude korra autoriteeti. Röövimised ja igasugused kriminaalsed kuritööd tulevad jalamaid paljastada. Elanikkond peab abistama miilitsa ja riikliku julgeoleku organeid võitluses selliste kriminaalsete elementide vastu.

Surmavalt haavatud vaenlane püüab veel enne oma lõppu sooritada metsikut hävitustööd. Võru ja Tartu pommitamine, saatulik süütepommide tarvitamine, tervete kvartaalide ja maa-alade mineerimine — kõik see kõneleb hitlerlaste viimasest roimnarlikust määratsemisest. Sellele hävitustööle võime teatud määral piiri panna, kui energiliselt asume kohtadel õhukaitse ja tuleõnnetuste organeid seerimisele ning väljaõpetamisele. Selleks on tarvis nõukogude võimuorganite kiiret initsiatiivi ja kogu rahva üksmeelset toetust. Igas suuremas asutuses on vaja korda seada tuleõnnetustevahendid, organiseerida vastavad valvemeeskonnad, teostada lühiajalised tule- ja õhutorje kursused jne.

Suurt hoolt ja tähelepanu on tarvis pöörata ühiskondlike asutuste ja ettevõtete varanduse hoidmisele ja kordaseadmisele. Läheneb kohtuajal. Tarvis on ühis-

te jõududega korda seada koolimajad. Meiereid ja tööstusettevõtteid on tarvis kaiku lasta niipea kui sisseseed on korras. Ka siin peab elanikkonna ja nõukogude võimuorganite tihe koostöö asja kiirustama. Mida kiiremini seame oma tootmisettevõtteid korda, seda paremini saame varustada elanikkonda, seda rütem saab iga mees õigele töökohale.

Sügisel tulekul kerkib aktuaalselt päevakorda ka kütteprobleem. Meie peame selle küsimuse õigeaegselt lahendamaks. Tarvis on õigel ajal arvele võtta küttepuude tagavarad, koostada kavad uute valmistamiseks, ette näha transportivõimalused jne.

Meie maa on põllumajanduslik maa. Inim põlvkondade jooksul on eestlane maaga ühte kasvanud, ta armastab külvata ja lõigata oma hoolet ja vaevaga haritud põllulapil. Saksa okupatsiooni sihiks oli maa ära kiskuda eesti talupojalt. Baltimaade koloniseerimine sakslastega seisis lähemas päevakorras. Samal ajal kummitas endiste parunite vaim vanade mõisamajade kohal. Nüüd, sakslaste väljajeksimisega Eestist, antakse talupoegadele tagasi nõukogude võimu poolt varem antud maad, mis saksa okupandid neilt ära võtsid. Eesti talupoeg võib jälle täie kindlusega harida oma maad ja korjata saaki. See teadmine peab eriti julgust ja hoogu andma käesoleval sügisel hooajateoste teostamisel. Tarvis on kõik jõud kokku võtta, et viljakoristamist ja peksmist õigeks ajaks lõpetada. Kõik vanadki viljajeksusmasinad tuleb remontida ja tööle rakendada. Kui kohati puuduvad jõumasinad, tuleb üles otsida ja tööle panna hobujeksusmasinad või sooritada rehepeksu käsitsi pintade ja kootidega. Meie peame kõik tege- ma, et korralikult varustada rahvast leivaga. Ei tohi lubada sügis- külviga hilinemist. Eesmärgiks olgu külvipinna suurendamine, kus see vähegi võimalik. Vastastikuse abistamise alusel tuleb toetada neid talusid, kus on tööjõupuudus. Vilja koristamise ja peksmise eest peremeheta jäänud põldudel saavad koristajad 40 protsenti saagist, kuna ülejäänud 60 protsenti läheb riigile.

Ennatsalgavalt töötades põldudel ja Punaarmee tagalas aitame lähendada sõja lõppu, aitame lähendada hitlerliku türannia täielikku purustamist. Eesti patrio- did selsavad praegusel ajaloolisel silmapilgul oma ülesannete kõrgusel ja teevad kõik jõupingutused oma maa ülesehitamiseks ja eesti koja uuesti loomiseks.

VABASTATUD LÖUNA-EESTIS saab üle kolme aasta jälle nõukogude ajakirjandust, mida võetakse vastu suure rõõmu ja huviga. Foto G. Akmolinski.

Nõukogude Informatsioonibüroo teateid

Kõrgema Ülemjuhataja käski armeekindral Zahharovile 6. septembril teatas, et 2. Valge-Vene rinde väed vallutasid Ostrolenka linna ja kindluse, vaenlase tähtsa kindlustatud punkti Narevi jõel. Saavutatud tähtsa võidu märkimiseks omistati Ostrolenka vallutamisel silmapaistnud väeüksustele „Ostrolenka“ aanimetus ja Moskvas salupeeriti vaprate 2. Valge-Vene rinde vägede auks 12 suurtüki-kogupauguga 124 suurtükist.

Lõuna pool Ostrolenkat puhastasid meie väed täielikult

Narevi jõe idakalda, vabastades selle juures üle 40 asula.

Edela pool Lomzhat meie väed vallutasid suure raudteestaja Vöshkovi ning üle 150 asula.

Kirde pool Pragat parandasid meie väed oma positsioone. Volomini linn, mis mitu korda käis käest kätte, on praegu jälle meie vägede käes.

Rumeenias meie väed jätkavad edasitungi ning on vabastanud Piteshti, Kraiova, Rashiiori-de-Vede, Drege- neshti, Kõmpulungi, Karakali, Aleksandria, Zim-

nitshe, Rõmniku Völt- sha, Dregeshani, Korab- bia ja Turnu-Megurele linna ning üle 300 asula. Tur- nu-Severini linna vallutamise- sega meie väed on tulnud välja Rumeenia-Jugoslaavia piirile.

6. septembril 2. Ukraina rinde väed võtsid vangi üle 3000 vaen- lase sõduri ja ohvitseri. Baku linna rajoonis võetud vangide hulgas on 6. saksa tagala-armee komandöri asetäitja kindralleitnant Burkhardt, 376. jalaväediviisi ko- mandör kindralleitnant Schwartz ja endine Kishinevi linna koman- dant kindralmajor von Devitz.

Võitlused Baltimaade rinnetel

Neil päevil meie luure tegi kind- laks, et vaenlane valmistub uueks rünnakuks Tartust põhja pool, koondades selleks suuri jalaväe- jõudusid ja kuni 50 tanki. Vara- hommikul andis meie lennuvägi rünnakuks koondunud vaenlasele võimsa hoobi. Hävitati 10 saksa tanki, 2 soomusveokit, kuni 40 suurtükki, 60 autot mitmesuguse sõjalise laadungiga ning kaks laskemoonaladu. Suuri kaotusi te- kiti vaenlase jalaväele. Saksa lennukid püüdsid takistada meie

õhuväe tegevust ja päästa oma vägesid purustamisest, kuid meie hävitajate edukas võitlus kind- lustas pommitajatele nende üles- ande täitmise. Ohuvõitlustes tu- listati alla 14 saksa lennukit. Vaenlase rünnakukatse nurjus.

Edela pool Jelgavat meie luurajatesalk ründas vaenlast het- kel, mil see teostas positsioonil asunud üksuste vahetust. Vaen- lane löödi tema positsioonidelt välja. Nõukogude luurajad hävita- sid ligi 200 hitlerlast, võtsid van- ge ja said hulga sõjasaaki.

Riiast ida pool 12-liikmeline läti rahvusliku väeosa võitlejate salk kaardiväeleitnant Gordoni juhtimisel ründas ootamatult vaenlase kindlustatud punkti ja lõi sakslased sealt välja. Vaenla- ne võitis ette korduvaid vastu- rünnakuid, kuid vaprad nõuko- gude võitlejad löid need kõik ta- gasi suurte kaotustega vaenlasele.

Kaardiväeleitnant Rumjantsevi suurtükiväepatarei samas rinde- osas hävitas tabava tulega suure vaenlase voori.

Sakslaste kriitiline olukord Baltimaadel

Iga päevaga lootusetumaks muu- tuv Saksamaa sõjaline olukord avaldab suurt mõju saksa sõjavä- gedele võitlusvõimele. Sellest räägi- vad ilmekaalt meie vägede käte langenud rohkearvulised dokumen- did ja sõjavangide tunnistused.

Ühes oma käskkirjast soovit- tas saksa sõjavägede põhjagrupe- ringu juhataja allüksuste koman- doreide „seletada ja näidata igale sõdurile, et igaüks, kes teeb ainult ühe sammu ilma käsuta kohalt lahkumiseks, lastakse maha“. 227. saksa diviisi 336. rügemendi van- gilangenud kapral Friedrich Frei- gast teatas: „Augustikuu algul loeti meile ette käskkirj, milles lähendati, et kui sõdurite rühma või ka üksikut sõdurit leitakse väljaspool oma allüksuse rindelõi- ku, siis võib teda iga sõdur või

ohvitser maha lasta.“

Saksa väejuhatus viib neid käskkirju ka ellu. 17. tankidiviisi 40. moto-laskurügemendi vangil- langenud ülemkapral Franz Wasse- ner jutustas: „Meie kompani kom- andör leitnant Schlagbauer luges ette kompanii õppustel sõjakoitu otsuse. Selles olid loetletud 22 veltveebli, allohvitseri ja sõduri nimed, kes olid surma mõistetud põgenemise eest lahinguväljalt.“ 69. jalaväediviisi 159. rügemendi staabikompanii vangilangenud kap- ral Helmut Vetjen teatas: „Viima- ses lahingus ei pidanud 1. patal- joni sõdurid venelaste survele vas- tu ja hakkasid taganema. Siis las- kis pataljoni komandör kapten Bockrandt seitse sõdurit maha. 343. valvepatljoni vangivõetud sõdur Otto Hain jutustas: „19. au-

gustil lasti meie pataljoni rivi ees päeva-ajal maha kolm sõdurit. All- ohvitser Leimann seletas meile, et nii toimitakse igaühaga, kes lah- kub ilma käsuta oma positsioonilt.“

Sõja esimesel perioodil ajasid sakslased ninad püsti ja pidasid endid maailma vallutajateks. Nüüd on see kõrkus neist välja pekstud. Saksa sõdurid veenduvad nüüd üha rohkem, et Saksamaa on sõja lõplikuks kaotanud. Endid paabu- linnusulgedega ehtinud varestel pole enam mahti kelkimiseks, nad püüavad veel kuidagi viisi oma nä- rust hingekest päästa. Baltimaade pind kõrvetab hitlerlike röövlite tallaluseid. Et vältida oma sõja- väe lagunemist, võtavad „hitlerla- sed üha sagedamini tarvitusele äärmisi abinõusid — oma sõdurite ja ohvitseride mahalaskmisi.

VABASTATUD TARTUS JA TARTU LÄHIISTEL

1. Sakslaste poolt süüdatud „Vanemuine“. 2. See vanake on linna jäänud ja seal veel meeletut vastupanu osutava saksa snaperi ohvriks langenud. 3. Elva tee on täis purustatud vaenlase sõjatehnikat. G. Akmolinski fotod.

MOSKVA -- TARTU

Mis mälestust! Ärkab minus imeväel, kui teateid kodu poolt toob hil'sohtul eeter! On vabastatud Luke, Peedu, Vapramäe, ja sealt ju edasi — vaid mõni k'homeeter — on Elva: teispool Elva järvi, minnipalu kesk metsi seis's kord mu väike sünnitalu.

Seal oli minu mängumuru, noorusmaa: Kõo mõisa rehi, te'sal Uigu, Laurimatu, — see oli kõik, mis eemalt võisin vaadata, ja üle oja Pi'i sammuallandud katus. Mets tume kõikjal kõrgelt silmapiiri sulges, ja kuskil pala maanteed kaugusesse kulges.

Kõo metsas õitses kevadeti näsiniin, ja mööda maanteed välgatasid sak'ste tõllad. Kuid idast ahvatlevalt hõikas raudteeliin (kolm seemet ainult andsid tollal mee e põllud) ja Uderna — seal h'ljem talvi käisin koolis, mis teadvust võitluseks maa, rahva eest mul vool's.

Teeb varsti vabaks kogu meie sünn'maa me armastatud kangelaik Punavägi. Me kõigi mõte ründab ühes temaga, meil kõgil mees mängumuru, kodumägi, ja keset lahingute lakkamatut karmust, me jõudu ammutame oma koduarmust.

25.VII 44.

JAAN KÄRNER

Eesti rahvusliku väeosa võitlejate-tartlaste tervitus vabastatud Tartule

Kallid tartlased!

Saadame teile eesti rahvuslikes väeosades teenivate tartlaste ja kogu väeosa isikulise koosseisu poolt meie armsa kodulinna saksa okupantidest vabastamise puhul oma sõjameheliku tervituse.

Üle kolme aasta tagasi jätsime hävituspataljoni võitlejaina maha meie armsa Tartu. Me ei teinud seda võitlusest. Täie teadmisega võitlesid Tartu töölisel kõrvuti vaimse töö alal töötajatega oma põlise kodu, oma rahva varade, oma vabaduse ja au eest. Kustumatu sangarlikkusega võitlesid neil päevil Tartu parimad pojad. On mees Meltsi villavabriku töölise M. Kangru kangelasest. Ta kaitses kuulipildujaga Emajõe jõel meie üksuse uutele positsioonidele taandumist. Saades haavata, osutus tal võimatuks kaaslastele järele tulla. Kangelane jätkas võit-

lust viimse padrunini ja laskis end siis ise granaadiga õhku.

Taganedes kodumaalt jätkus meie võitlus vihatud vaenlase vastu mujal. Meie kallist kodupinda a'tasid meil kaitsja ja niisutasid oma verega suurte vennasrahvaste paremad pojad — venelased, ukrainlased, kazahhid, uzbekid. Võideldes Dno, Porhovi, Staraja Russa ja Velikije Luki all, me teadsime, et meie hoobid vaenlasele seal aitavad ühtlasi lähendada meie kodumaa vabastamise tundi.

Võidutee geniaalse väepealiku sm. Stalini juhtimisel tõi meid nüüd meie kalli sünnimaa vabastamisele. Erilise valmistusega ja vihaga löid meie vaprad suurüksikväelased ja miinipildurid eesti rahva põlist vaenlast Narva all.

Eesti vaimse elu keskus Tartu ja tööstuslinn Narva on nüüd jälle vabad.

Töötame teile, kallid kodulinlased, et jätkuvas kodupinna vabastamise lahinguis tahame anda kogu oma jõu ja oskuse, et varsti võiks saada vabaks kogu Eesti pind.

Teie pühenduge seni meie armastatud kodulinna taastamisele. Pea jätkame teiega kõrvuti Nõukogude Eesti majanduse ja kultuuri ülesehitamise suurt ja õnnelikku tööd.

Edasi — vaba Nõukogude Eesti eest!

Kapten E. Millert, leitnant A. Kolk, kaardiväe leitnant E. Svarts, nooremleitnant R. Krebsstein, A. Rattus, J. Ööpik, A. Otti, K. Kuslap, A. Voitk, A. Olaver, A. Kremer, J. Kull, A. Nemvalts, V. Palm, A. Millert jt.

Nurjaläinud elutee

Kui hitlerliku Saksamaa ülemtimukas Himmler 1944. a. veebruarikuus Tallinnas käis, siis nimetas ta fashistliku orjapani Soodla Eesti „kindralinspektoriks“ ja andis viimasele käsu totaalse mobilisatsiooniga eesti meessugu Hitleri veriste lõugade vahele tuua. Sakslaste mobilisatsioon Eestis algas 7. veebruaril, aga pole senini veel lõpule jõudnud, ehk'i kogu aeg on peetud agarat jahti metsajoonud eesti meestele, ehkki Soodla laskis trükkida ikka uusi ja uusi ähvardavaid mobilisatsioonikäskke.

Oli muidugi ka neid, kes selle hitlerlaste inimjahi eest metsa minna ei jõudnud või ei julgenud. Karistuste ja püssitikkude ähvardusel pidid nad selga ajama saksa mundri.

Virumaa mehed Madis Siig, Oskar Terras, Enn Kivilo, Leopold Roosiks, Karl Erikson, Valdur Suimets ja Karl Saluveer sattusid ühte jakku, kui nad olid mobiliseeritud võitlema „väärikaina saksa sõduri kõrval uue Euroopa eest“. Kõik kaheksa meest said relvaks kätte labidad ja kirkad, riietuseks arvatud nende oma rõivad küllalt kõlbulikum

olevat, ja siis asusid nad relvastatud saksa sõdurite vahel (siiski mitte kõrvalt) looma „lõbimurdmatut“ ja „võitmatut“ Baltimaade kaitseliini. Nüüd on Madis Siig ja tema kaaslastel nõukogude sõjavangid. Mida nad aga varem sakslaste tagasihutatud tapaloomadena läbi elasid, sellest jutustavad nad ise: — Juulikuus saabusime Tartu. Kaeväsimise vastumeelselt kaevikuid ja jõime kõigi häda ja kannatusete unustamiseks. Jõime... ja kaklesime sakslastega.

Ohel päeval anti meestele kätte SS-väeosa vabatahtlike tunnustused. Miks? Varsti selgus, et see on sakste kaval konks. Sakslased kaalutlesid, et poisid jooksevad muidu Punaarmee poole üle, aga kui neil vabatahtliku SS-mehe tunnistus taskus, ega nad siis julge.

5. augustil laaditi 250 meest rongile ja öeldi, et nüüd lähete väljaõpet saama, et „väärikalt võidelda saksa sõduri kõrval“. Relvi meestele siiski ei antud, pandi ainult relvastatud sakslasi iga vagoni valvama, et keegi metsa ei jookseks. Metsa jooksis siiski üle 50 mehe, sest kõigile oli selge, et tee läheb otse surmasuht.

Petseri lähedal laaditi meid rongilt maha, muist mehi viidi kuskile ära, järele jäi kolm rühma. Iga jao juurde pandi kaks sakslast. Meiegi jao juures oli üks saksa sõdur kuulipildujaga ja jefreitor revolvriga.

Siis paigutati meid kaitsesse, teisele joonele. Seljataga oli saksa sõdur kuulipildujaga ja ees saksa jefreitor revolvriga ning kahel pool kõrval olid sakslaste jaod. Siis viimaks anti kätte püssid ja 20 padrunit mehe peale. Kästi kaevuda, aga labidaid ei antud... Jaoülemaks oli ametlikult Madis Siig, aga käsutas tegelikult saksa jefreitor.

11. augusti hommikul teatati, et Punaarmee 8 tanki on läbi murdnud, ja kästi meid need tagasi lüüa. Küsisime: „Millega me neid tagasi lööme — vintpüssi ja 20 padruniga või?“ Sellepeale ainult korraldusi kasku karmimal toonil... Rohkem aega rääkida polnudki, sest Punaarmee sõdurid juba tulid. Saksa jefreitor käsutas kõiki taganema ja näitas isiklikku eeskujut. Aga jaoülem Madis Siig käskis kõiki paigale jääda ja valge lipp üles tõsta.

Muidugi mõista, me täitsime oma jaoülemale käsu ja mitte saksa jefreitori oma.

Seda jutustavad Madis Siigi jao mehed. Nad sõovad, need kaheksa paljude omataoliste õnnete hulga, oma kõhud korralikult täis, nii korralikult, nagu nad seda saksa sõjaväe 300-grammisele leivanormile asumise päevast saadik enam ei mäleta. Ja lasevad siis laulu, mille ütlevad olevat pärit rahvasuust „eesti leegioni“ kohta ja mille huumori taga peituvat kibedat tõde mehed nüüd omal nahal on tunda saanud:

„Elutee võib nurja minna, sinna parata ei saa, kui meid Hitler kutsus sinna, kust me tagasi ei saa. Kes võib eesti poisse keelata, kui nad tahtvad metsa lipata...“

L. REMMELGAS

VABASTATUD TARTUST
Ülevaade põlevale linnale teisel päeval pärast Tartu vabastamist
Foto G. Akmolinski.

Petseri- ja Võrumaa noored võitluses okupantide vastu

Sm. Epik, ELKNO Petserimaa komitee sekretär, ulatab mulle üle laua peotäie tihedalt täiskirjutatud lehti, õeldes: „Lugege, siin on teile dokumendid, mis kõnelevad, kuidas Petserimaa kommunistlikud noored võitlesid fashistliku vägi-
valla vastu raskeil okupatsiooniaastail.“

„Minu elu fashistide ikke all“ — niisuguse pealkirja all kirjutab Kumski küla kommunistlik noor Nikolai Lasejev:

„Sakslased püüdsid mind 1943. a. töödel mobiiliseerida. Seni oli mul õnnestunud kõikidest säärastest kohustustest kõrvale hoida. Ja ka nüüd otsustasin — mitte minnal Peitlusin metsa ja varjasin end seal. Metsas astusin ühendusse ümbruses tegutsevate partisanidega-rahvatasujatega. Hakkasin neid abistama. Hankisin neile pidevalt andmeid saksa väeosade asukohtade, suuruse, relvastuse ja liikumiste kohta. Mais, kui algas uus mobilisatsioon, siirdusin üle Peipsi. Tulles tagasi Eestisse, tegutsesin jällegi koos partisanidega oma kodu läheduses, hiljem siirdusime Orava metsadesse. Ootamatute rünnakutega vaenlase ladudele, võoridele ja väiksematele üksustele tekitas meie salk vaenlasele palju kahju.“

Aleksei Minajev Senno vallast kirjutab:

„1941. a. kohe, kui algas sõda, astusin hävituspataljoni. Pärast paljusid ägedaid lahinguid piirati osa meie pataljonist ümber. Püüdsime rünnast välja pääseda, aga sattusime seejuures eesti kaitseliitlaste kätte. Sealt õnnestus mul põgeneda. Peitusin kodus nühkivate omakaitselaste eest. Koduseid ähvardati mahalaskmisega ja maja mahapõletamisega, aga mind ei leitud. 1943. a. julgusin juba sa-laja liikuda. Kord sõitsin Petserist jalgrattal ida suunas. Märkasin, et ühe talu juures peatus sakslaste auto ja sõdurid läksid talu, jättes auto valveta. Lõikasin läbi tagumised autokummid. Koos mitme omanuse kaaslasega pühendusime nüüd igasugusele kahjustavale tegevusele vaenlase tagalas: silda-de põletamisele, vaenlase sideliini-de rikkumisele jne. Hankisime endile ka relvi. Ma ise sain omale relva otse sakslaste staabist. Laksin saksa staabi viinaostmiste ettekäändel. Oodates eesruumis nägin, kuidas vaba tunnimees jättis relva ja padrunid aknale ja läks ise teise tuppa. Haarasin relva ja hüppasin aknast välja. Seda nägi üks kohaliku fashisti poeg ja teatas sellest sakslastele. Tuli minna metsa, kuid võisin sinna minna nüüd juba koos relvaga. Varjasin end metsas kuni Punaarmee tulekuni.“

Ilja Granjev Senno vallast töötas nõukogude aastal Paldiski

kindlustustöödel brigadiirina. Kui algas sõda, sõitis ta koju ja sattus seal sakslaste okupatsiooni alla.

„Sakslased hakkasid meie vallas kohe nõudma: „Andke välja kommunistlikud noored!“,“ jutustab Ilja Granjev. Vastasel korral ähvardati maha põletada kogu küla. Aga meie hulgas polnud argpükse ega reetjaid. Sakslased jätsid seekord oma ähvarduse teostamata ja unustasid meid. Siis hakati meid sundima igasugustele töödele. Ma ei lugenud enda kohta maksvaks mingisuguseid sakslaste korraldusi. Mind vangistati. Istusin kuu aega vanglas. Siis lasti mind vabaks ja taheti saata aerodroomile tööle. Ma ei läinud. Uuesti istusin vanglas, kust vabanessin alles tänavu jaanuaris. Aga ei vangla metsik rezhiim ega sakslaste ähvardused suutnud mind panna täitma ühtegi nende korraldust. Kui lahingud käisid Pihkva all, läksin metsa, kus varjasin end Punaarmee tulekuni.“

Tungides Võrumaale, alustasid fashistlikud okupandid kohe verist arveleõendamist Võrumaa nõukogude noortega. Tapeti kommunistlike noorte organisator Alo Lehis, tema vend Vardi Lehis, kommunistlikud noored Möldre, Ivask jt.

Võrumaa noored vastasid sellele verisele vägivallale aktiivse saksavastase võitlusega. Kahjustati sakslaste tagalat, levitati nõukogude lendlehti. Valentin Bendi istus kaks aastat vanglas mobilisatsioonist kõrvalehoidmise eest, kuid vabanedes põgenes kohe jälle metsa. Metsades varjasid endid Võrumaa noored Lembit Kuljus, Valter Hussar, Leonid Hussar, Aksel Bendi, Erich Kommer jt. Metsas oli neil oma raadiovastuvõtja, millega kuulati eesti raadiosaateid Leningradist, kandes hoolt nende levitamise eest.

Võrus vangistati kommunistlik noor Jaan Siilivask. Ta mõisteti vanglasse kolmeks aastaks. Iga päev kuulati teda mitu korda üle. Kuid vapper noor jäi kindlaks kõikidele kannatustele vaatamata. Ta ütles oma piinajatele: „Minult te midagi nagunii välja ei pigista, nähke vaeva kuipalju tahate.“ Sellele järgnes mahalaskmine.

Metsa põgenenud noorlest organisatsioon võitlusalga veel Võrumaa noor Eduard Plaado. Salk osutas aktiivset tegevust Punaarmee pealetungiperioodil Lõuna-Eestis.

Petseri- ja Võrumaa noorte aktiivne võitlus vihatud okupantide vastu aitas tõhusalt kaasa nõukogude noorte suure ünistuse teostamisele — nende kodukoha vabastamisele vaenlasest.

J. SCHMUUL

Tartu naiste vaprustegu

Eesti NSV Tervishoiu Rahvakomissar on otsustanud autasustada viit Tartu naist ennastalgava tegevuse eest vaenlase hävitustöö takistamise linnas. Emiliie Vars, Rosalie Grünmark, Marie Rebane, Marie Semmel ja Herta Kauba — nii on nende

vapraste Tartu naiste nimed. Nende julge ja otsustava tegutsemise läbi päästeti hävitamisest üks Tartu kliinik, mida põgenevad sakslased püüdsid põlema süüdata. Vahvate naiste patriooditegu on nüüd Eesti NSV valitsusasutuste poolt leidnud väärilise hinnangu.

VABASTATUD LÕUNA-EESTIS
Saksa vange saadetakse tagalasale.
Foto S. Nordstein.

VALMIS UUTEKS LAHINGUTEKS!

Selle loosungi all lähevad eesti rahvuslike väeosade võitlejad vastu lähenevale Eesti Rahvuskorpuse 2. aastapäevale. Foto G. Akmolinski.

Pinevad palliturniirid rahvuslikus väekoondises

Rahvusliku väekoondise suurus- ja võimekuse spordi alal olid äsja lõppenud kolmikturniirid jalg-, korv- ja võrkpallis, millest esmakordselt võtsid osa kõik väekoondise väeosad. Turniirid olid tuleprooviks käimasolevatele rinde esivõistlustele.

Avasündmusena toimus võrkpallimatš sm. Lombaku ja sm. Vinkeli väeosa parimate vahel. Heaklassilise matši võitis kindlalt sm. Lombaku väeosa meeskond 2:0 (15:6, 15:11). Samal ajal sm. Allikase väeosa meeskond saavutas kerge võidu väljapool võistlust startinud eriuksuste koondusmeeskonnaga üle 2:0. Turniiri peasündmuseks oli mäng sm. Lombaku ja sm. Allikase väeosa meeskonna vahel. Võitis sm. Allikase väeosa meeskond 2:0 (15:8, 15:10). Võitja koosseisus: Kutti, Esko, Järva, Volens, Pehap, Piirisild.

Korvpallis osutus teistest vennasväeosadest tublisti paremaks sm. Allikase väeosa ladusasti kokkumänginud meeskond. Sm. Lombaku väeosa hiljuti moodustatud meeskond pidi debüüdi leppima kaotusega 13:38 (5:11). Samuti kaotas sm. Allikase meeskonnale ka sm. Vinkeli väeosa korvpalliparemi — 24:30 (10:20). Võitnud meeskonnas mängisid: Jõgi-

soo, Härms, Klenski, Avasalu, Niilov, Kask.

Pinevaimaks ja oodatumaks alaks oli jalgpall. Esimeses matshis kohtasid sm. Lombaku ja sm. Vinkeli väeosa meeskond. Esimene poolaeg arenes sm. Lombaku meeskonna edu tähe all, kuid lõppes siiski väravateta viigiga. Teise poolaja algul viis sm. Vinkeli väeosa kesktoormaja Kastan oma meeskonna võiduseisu 1:0. Paarkümmend minutit hiljem tuli viigivärav: vana sapöör Niks kihutas palli 18 meetri karistuslöögist läbi vastase kaitsemüüri värava nurka 1:1. Viis minutit enne lõpuvilet sooritas Kastan läbimurde, mida kroonis võiduvärav 2:1.

Teine matš andis üllatusliku tulemuse. Kindlaks võitjaks ennustatud sm. Allikase meeskond kaotas Vinkeli-Lombaku koondusmeeskonnale 0:11. Mäng algas sm. Allikase meeskonna teravate ja ladusate rünnakkombinatsioonidega. Kuid matshi 87. minutil tabas Petersoni kaugelöök täpselt märki: 25-meetri karistuslöögist pall lendas otse Reinlo-meeskonna väravasse. Koondus oli võiduseisu 1:0! Sellele järgnenud laviin vasturünnakuid ei andnud tulemusi. Matš lõppeski tulemusega 1:0.

H. M.

Jätkasid haavatutena võitlust

Leitnant Kippe suurtükimeeskonda tabas vaenlase miin, lõhkes vaevalt 10 meetrit suurtükipoisitsiooni ees. Kolm võitlejat — suurtükiväe vanemseersant Soots, sihtur nooremseersant Udevald ja laadija nooremseersant Zavukovkin said kergelt haavata. Et sanitaarimomendil läheduses polnud, siis sidus rühmakomandör ise meeste haavad. Kõik kolm jäid edasi positsioonile.

Suurtükiväe jätkus. Vastase dzotti varjasid pöösad. Mõne lasuga lõhkusid sõjamehed tee võsasse, ja nüüd varises dzotti lagi meie täpsete mürskude all. Üksteise järel purunesid ka vastase teise dzotti neli ambrazuuri.

Antud lahinguülesande täitmise kindlustas kolme vapra võitleja mehisus ja ennastalgavus.

R. JORIMAA

Võidelda nagu seltsimehed Rublev ja Lagastik

Lahingutes Velikiye Luki all sai vanemleitnant Rublev käsu teada tankidele, mis olid peatunud vastase marutule tõttu, et nad liiguksid edasi. Sm. Rublev täitis ülesande — ta liikus lagadal väljal, mis kees nagu katel vastase kuulidest ja mürskudest, mitusada meetrit edasi.

Nüüd on vanemleitnant Rublev sm. Mullase väeosas üksuse komandöriks, keda kõik võitlejad armastavad. Sm. Rublevi teenid on hinnatud „Punase Tähe“ ordeniga.

Sm. Lagastik, tulles meie väeosale selle loomispäevil, oli vanemseersant ja asus juhtima jagu. Ta sõjamehetalend ilmnas aga peagi ja ta pääses kiiresti edasi. Kui teda taheti viia üle teise allüksuse, kus tal oleks tulnud võidelda tagapool eesliini, palus ta ennast jätta edasi senisele kohale.

See palve rahuldati ja lühikese ajaga tõusis sm. Lagastik rühmakomandöriks ning 1942. a. detsembris läks ta lahinguisse juba allüksuse komandöri asetäitjana. Kibedate lahingute käigus õnnestus ülekaalulal vastasel sisse piirata üksus, mille koosseisus võitles ka sm. Lagastik. Tabava tulega hävitas ta jultunud vastase ja siis, kui lõppesid miinid, võttis tubli sõjamees koos oma meestega tarvitusele vintpüssid. Kolm päeva kestis see ebavõrdne võitlus vaenlase rongas. Vaenlase edasitung peeti kinni. Sm. Lagastik ise sai lahingus kaks korda haavata, kuid ei lahkunud lahinguväljalt enne ülesande täitmist. Koos 19 mehega murdis ta välja sakslaste rongast.

Nõukogude kodumaa hindas sm. Lagastiku teeneid medaliga „Vapruse eest“. Nüüdki on ta jäänud truuks oma miinipilduri erialale — ta on edasi oma vanas allüksuses, juhtides seda vanemleitnandina. Ta allüksus on väeosas üks parimaid.

R. J.

Uusi sihtjooni nõukogude koolitöös

OLEVENEMAALISELT HARIDUSKOSIMUSTELE PÜHENDATUD NÕUPIDAMISELT

Augustikuus toimus Moskvas VNFSV Hariduse Rahvakomissariaadi korraldusel ülevenemaaline hariduskosimustele pühendatud nõupidamine, millest võttis osa ligi 700 saadikut ja kutsutud külalist. Nõupidamise keskseks teemaks oli koolide õppe- ja kasvatus- ja kvaliteedi tõstmise küsimus. Sellele teemale oligi pühendatud VNFSV Hariduse Rahvakomissari akadeemik V. P. Potjomkini põhiline aruanne, mis valgustas koolitöö sihtjooni partei ja valitsuse poolt hiljuti kehtima pandud korralduste kohaselt. Need korraldused näevad ette eri koole poeglastele ja tütarlastele kõrgis suuremates keskustes, õpilaste käitumisreeglite ja ühtlase õpilaste lastunnistuse kehtimapanekut, sotsialistliku võistluse korraldamist õppetööst, edukuse ja käitumise hindamist viiepallise numbrisüsteemi alusel, koolide ja õpetajate töö ning õpilaste teadmiste taseme kontrolli parandamist. Väga olulise tähtsuse viimases osas omab NSV Liidu Rahvakomissari Nõukogu otsus 21. juunist 1944. aastal, mis näeb ette lõpu eksameid pärast neljandat ja seitsmendat õppeaastat ning küpsuseksami üendamist täieliku keskkooli lõpetamisel.

Arvustades lahuskooli kehtimapaneku puhul esile tulnud väärtõlgenduse tendentsi, rõhutas sm. Potjomkin, et juba nüüd võib konstateerida selle korralduse positiivseid tulemusi: õppetöö on muutunud asjalikumaks, noorsoo käitumine lahuskoolis on muutunud mõistlikumaks ja tõsisemaks; kasvatus- ja töökergendab see, et poeg- ja tütarlapsed leiavad paremat mõistmist vastavalt oma soo õpetajakonnas, keitele neil on kergem läheneda vaimsete, moraalsete ja ka eluliste küsimuste puhul.

Puudutades sõjalis-kehakultuurilise kasvatusprobleemi koolis, tähendas sm. Potjomkin, et selle aine põhiülesandeks on noorsoo füüsiline tervendamine ja distsipliinneerimine, mitte aga ühekülgne rividridi harrastamine ja mitte mingil määral kooli moonutamine kasarmuks.

Õpilaste käitumisreeglite elluviimisel hoiatas sm. Potjomkin formaalse suhtumise eest sellesse küsimusse. Kooli lõputunnistuse omandamisel on ilmtingimata eelduseks käitumise hinnanguna „5“. Seejuures peab õpetaja võimeline olema eraldama lihtsat lapse valutat tõeisest kooli korra ja distsipliini rikkumisest.

OLKNO Keskkomitee XII pleenumi otsusega on kommunistlike noorte organisatsioonid kohustatud, end segamata õpetajate tööse, osutama viimastele igakülgset abi. See omakorda eeldab, et pedagoogid peavad omalt poolt süstemaatiliselt ja järjekindlalt harrastama tihedat koostööd kommunistlike noorte ja pioneeride organisatsioonidega.

Senise õppetöö olulisemaks puuduseks on lubamatu formalism teadmiste edasiandmisel ja omandamisel. Grammatika reegleid õpitakse pähe, kuid neid ei osata rakendada. Emakeele kultuur on ikkagi veel lubamata madalal tasemel. Ka teistes õppeainetes mõjub häirivalt formaalselt-raamatulik suhtumine õppetöösse. Tadmiste hindamisel tulevad ilmsiks formalistliku orientatsiooni mõjud. Sotsialistliku võistluse praktika korraldamisega on tõusnud mittera-

huldavate hinnete arv. See näitab nõudlikkuse tõusu, kuid ühtlasi tõendab ka seda, et õpetajad veel sageli ei tee küllaldaselt pingutusi oma õppetegevuse taseme tõstmiseks.

Kooliinspektorite tööd tuleb muuta operatiivsemaks, luues selleks vastavaid eeldusi, tõstes inspektorite autoriteeti ja vabastades neid kantseleilikest ja organisatoorsest ning majanduslikust koormusest.

Ühenduses lõpuksamite süsteemi rakendamisega on hädavajalik suurt rõhku panna teadmiste kindlale omandamisele ja järjekindlale kontrollimisele õpilaste juures. Erilist tähelepanu nõuab küpsuseksamite korraldamine, mille puhuks on vaja kindlustada hästi kvalifitseeritud kõrgema haridusega keskkooliõpetajate kaadrid.

Õpetajate kaadrite kvalifikatsiooni järjekindlalt tõstmine on esmajärguliseks ülesandeks koolitöö edukuse kindlustamisel. Õpetajate ettevalmistusametuste peab andma sm. Potjomkini nõude kohaselt kindlakujuliselt läbi viidud kutseharidusliku profiili. Olulist tähtsust tuleb seal kõrvuti õppeaine sisulise küljega pühendada meetodilistele teadmistele ja praktistele oskustele ning harjumustele.

Sm. Potjomkin peatus üksikasjalisemalt kooliprogrammide ja kooliõpikute väljatöötamise küsimuse juures. Õppekavas on planeeritud mõningad muudatused, mis loovsid eeldusi ainet paremaks ja sügavamaks omandamiseks õpilaste poolt. Seitsmeaastane mittetäielik keskkool peaks kujunema omaette terviklikuks kooliks. Võrkeele õpetamist kolmandast õppeaastast alates kavatakse Leningradi ja Moskva mõningate koolide eeskujul teostada senisest tunduvalt laiemas ulatuses. Õpikute alal on mõeldud võimaldada õpetajale valik oma arvanemise järgi mitme raamatu vahel. Psühholoogia, loogika ja pedagoogika alal tuleb õpikud veel koostada. 6. märtsil 1943. aastal asutatud Pedagoogiliste Teaduste Akadeemia arendab oma tegevust marksistliku-leninliku pedagoogika põhimõttele, tuginedes vene rahvusliku pedagoogika parimaile traditsioonidele. Selle põhiilteks joonteks on ka humanism, demokratism, kindel usk teaduse ja hariduse loovasse jõusse, sügav patriotism ja rahvuslus, hoolas suhtumine lapse isikusse ja püüe arendada temas tööarmastust, ta gasihoodlikkust, ennastalgavat andumust isamaale ja vabadusearmastust.

Sm. Potjomkini ettekandes teavakujuliselt arendatud mõttekäigud leidsid elava vastukaja sõnavõttudes.

Vene NFSV koolikorralduse peakisimused esinevad ka Eesti NSV koolide taastamise puhul: täies ulatuses. Pole kahtlust, et kõik eesti kooli- ja hariduspõlvil töötajad ja asutuste juhatajad äärmise tähelepanelikkusega arvestavad sm. Potjomkini poolt antud juhiseid.

Suure vennasrahva kogemused aitavad meil ära hoida vigu ja kohe asuda õigele teele. Kõikide eesti pedagoogide püha kohus on teha ülimaid pingutusi selleks, et kindlustada Nõukogude Eesti noorsoole täisväärtusliku hariduse omandamine.

J. NUUT,
Eesti NSV Hariduse
Rahvakomissar

Leningradi konservatooriumi tagasipöördumine

Leningradi konservatoorium on pöördunud tagasi kodulinna. Lahkumisel korraldas Leningradi konservatoorium Tashkendis kontsertõhtu, leides rohkearvulise kuulajaskonna. Konservatooriumi direktor sm. Serebrjakov andis täieliku ülevaate konservatooriumi kolmeaastastest tööst evakuatsiooni kestel. „Partei ja valitsuse hoolitsus, uzbeki vennasrahva külalislahkus,“ ütles P. Serebrjakov, „soodustasid Leningradi konservatooriumi tööd raskel sõjaajal ning aitasid seda hoida kunstiliselt kõrgel tasemel. Eksamid kolme aasta kestel soori-

tas 67 protsenti väga heade hinnetega. Konservatoorium aitas kaasa ka uzbeki muusikakultuuri arengule. Esitati 112 orkestrikontserti. Punaarmee väeosades, sovhoosides, kolhoosides ja tööstustes esines konservatoorium 3600 korral.“

Sel õhtul kuulutati välja Uzbeki NSV Ülemnõukogu määrus Leningradi konservatooriumi 29 töötaja autasustamise kohta eduka loova ja ühiskondliku töö eest Uzbeki vabariigis.

RAHVA HÄÄL nr. 51
Lk. 3 9. septembril, 1944. a.

Poksijad rinde-meistrivõistlustel

Äsja lõppesid Leningradi rinde väeosade meistrivõistlused poksis. Neil esines edukalt ka eesti rahvusliku väekoondise esindusmeeskond, tulles üldkokkuvõttes kolmandale kohale.

Üldiselt saavutas rahvusliku väekoondise meeskond kuuest kaalust ühe meistritiitli — Pajumaa raskekaalus, ja viis teist kohta — Kaunismäe sulgkaalus, Jams kergekaalus, Meister kergekaalus, Klimov keskekaalus ja Matulevitsh poolraskekaalus. Lisaks sellele tulid Kesa sulgkaalus, Mere kergekeskekaalus ja Topman poolraskekaalus kolmandale kohale.

Sulgkaalus sooritas tehniliselt toreda ja löökiderohke matshi Kaunismäe Gurevitshi vastu. Kaunismäe tabas vastast juba esimesel ringil niivõrd raskesti, et teise ringi algul tõsteti Kaunismäe käsi tehnilise knock-outvõidu märgiks. Samas kaalus Kesa sai tehnilise knockivõidu Gurevitshi üle 2. ringil. Mitmekordne meister Knjazev saavutas omakorda tehnilise knock-outvõidu Kesa üle. Finaalis Knjazev võitis Kaunismäe tehnilise knockiga 2. ringil.

Kergekaalus Jams saavutas heatasemelises ja võitluslikus matshis punktivõidu Aleksejevi üle, kuid pidi finaalis leppima knockikaotusega 2. ringil Kuzhinilt. Kergekaalus tegi sisuka

matshi Meister Volkovi vastu. Elava ja hoogsa rünnakmatshi võitis Meister punktidega 3:0. Samas kaalus Mere kaotas napilt Kurkinile. Tasavägises finaalis Kurkin sai töövõidu Meistri üle.

Keskekaalu finaalis Klimov esitas tubli partii kõva löögimehe Gavrilovi vastu. Esimesel ringil Klimov kaitses end hästi vastase pideva löökideraju eest ja tabas vasturünnakul Gavrilovit korduvalt. Teisel ja kolmandal ringil oli aga Gavrilov ilmses ülekaalus ja teenis võidu. Poolraskekaalus pääsis Bim vaeu Matulevitshi käest punktikaotusega. Matulevitsh oli kogu matshil suures ülekaalus. Topman kaotas samas kaalus tugevale Koganile knockiga 3. ringil. Finaalis kohtusid Matulevitsh ja Kogan. Pärast suuresti võidukat esimest ringi Matulevitsh lööb Kogani 2. ringil korraks põlvili. Kogan toibub ja vastab määrustevastaste löökidega kuklasse. Korduvalt lööb Matulevitsh Kogani nõõridesse, kuid ometi kuulutatakse võitjaks Kogan!

Raskekaalus tegi Pajumaa kiire ja puhta töö. Esimeses matshis Pajumaa vägev paremsirge löuga niitis Porutshnikovi 1. ringil nagu valgust. Pajumaa sai puhta knockivõidu. Finaalis Nikitin loobus ja sellega Pajumaal oligi meistritiitel saavutatud. H. M.

VABASTATUD VÖRUS
Elanikud pöörduvad tagasi vabastatud linnas.

Foto G. Akmolinski.

Uus elu Võrumaal

Päev-päevalt ärkab okupatsioonilise võõrvalitsuse võimude all vabastatud Võrumaa normaalsele elule.

Võru linnas töötavad juba kaks leivaküpsetamisküüki, sööklad, kaks sauna ja juuksuriärid. Ehitusmaterjali valmistamiseks on tööle rakendatud saaraam. Samuti tehakse ettevalmistusi telliskivitehase, nahavabrikute ja teiste tööstusettevõtete käikulaskmiseks.

On organiseeritud arstiabi andmine elanikele. Septembris algavil hakkas tööle emade ja laste nõuandja. Avatud on ka lasteaiad ja lastesõim.

Võru linnas toimub vabade korterite arvelevõtt. Saksa sõjaväelastest ja fashistide sabarakkudest vabanenud korteritesse paigutatakse tulikahjude ja purustuste tagajärjel peavarjuta jäänud kodanikke ja mitmesuguseid asutusi.

Linna tänavad ja väljakud on juba puhastatud prahist. Korrastustöödest võtavad innukalt osa

Võru noored. ELKNO Võrumaa komitee algatusel organiseeriti trükitööliste Elsa Baumi juhatusel noorte brigaad, kes korraldab tööst vabal ajal esimese hoogtöö linna korrastamiseks.

Võrumaa valdades toimuvad edukalt sügisese põllutööd. Peale lõikuse on mitmes vallas tehtud algust ka sügiskülviga. Veriora, Orava ja mõnes teises vallas toimuvad traktoristide ja mehaanikutite nõupidamised, mis andsid häid tulemusi. Moniste ja Varstu vallas, kus viljakoristamine viibis, tulid talupoegadele abiks Punaarmee võitlejad, kes andsid põllutööde läbiviimiseks nii hobuseid kui ka inime tööjõudu.

Võrumaa elanikkond püüdnud rõõmsalt ja täie jõuga pingetsele ülesehitustööle, uue, õnnelikuma elu rajamisele.

A. OHTIGI,
Võru maakonna täitevkomitee esimees.

Võrumaa koolid algab õppetöö

Vabastatud Võru linnas ja maakonnas tehakse praegu ettevalmistusi eelolevaks õppeaastaks, mis algab 1. oktoobril.

Okupatsioonivõimude ja nende eestlastest käsilaste olid täielikult lõpetanud koolitöö juba veebruarikuus. Kõik koolihooned muudeti saksa sõjaväe kasarmuteks. Maakonna 106-st koolimajast on 7 täiesti hävinud. Teised vajavad puhastamist ja remonti.

Kõik täitevkomiteed hoolitsevad

nüüd koolihoonete korrastamisega. Antslas on linna täitevkomitee koos õpetajatega leidnud juba uued ruumid mahajäänud koolimaja asemele ja on asunud nende korrastamisega. Samuti valmistatakse algavaks õppeaastaks ka teistes Võrumaa asulates.

Kõigis valdades toimub õpetajate registreerimine. Saksa okupatsiooni Võrumaal töötanud 365-st õpetajast on seni registreeritud 143. (ETA)

Nõukogude Liidu kõrgeid ordenid Jugoslaavia vabastusvõitluse juhtidele

Suure sõjalise edu eest võitluses Nõukogude Liidu ja Jugoslaavia ühise vaenlase — hitlerliku Saksamaa vastu autasustati NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi otsusel Suvorovi 1. järgu ordeniga Jugoslaavia rahvavabastusliku armee ülemjuhataja marssal Josif Broz Tito. Samuti autasustati Jugoslaavia Vabastamise Rahvaliku Komitee esimehe esimehe asetäitja Eduard Cardell Lenini ordeniga vapruste ja mehisuse eest võitluses vaenlase vastu.

Peale selle autasustati Jugoslaavia rahvavabastusliku armee kõrgemaid ohvitseri järgmiselt: Kutuzovi 1. järgu ordeniga — 6 kindralit, Suvorovi 2. järgu ordeniga — 6 kindralit, Kutuzovi 2. järgu ordeniga — 14 kindralit ja ohvitseri, „Punase Lipu“ ordeniga — 14 kindralit ja ohvitseri ning Isamaasõja 1. järgu ordeniga — 6 ohvitseri.

Võitlused Jugoslaavias

Ohenduses sakslaste positsioonide kõikumaloomisega Balkaanil arendab Jugoslaavia rahvavabastajate armee kasvava aktiivsusega tegevust.

Serbias marssal Tito väed teostavad suuri pealetungioperatsioone. On lõigatud ära raudtee Užitsee ja Višegrad vahel, mis oli viimaseks sakslaste käes olevaks ühendusteeks Serbia ja Bosnia vahel. On vabastatud Dubi ja Pozhega linn. Pealetungioperatsioonide kestel 11. juulist kuni 28. augustini on tapetud 1997, haavatud 2070 ja vangid võetud 762 vaenlase sõdurit ja ohvitseri. Sõjasaagiks on saadud 2 suurtükki, 12 rasket miinipildujat, 74 kuulipildujat, üle 400 vintpüssi, hävitatud 7 tanki, 31

veoautot, 8 vedurit, 166 vagunit jm.

Sloveenias on vabastatud Lokve, Tšepovani, Lainu ja Ambruse linn ning vaenlase tugevad kindlustatud punktid Ribnitsa ja Sveti-Ljabrents. Maribor-Tselovatsi raudteel on läbi lõigatud.

Lääne-Bosnias vabastati Drvar linn. Novi-Kostainitsa raudteeliinil lasti õhku rong saksa tankide ja soomusmasinatega. Kroaatsias lasti õhku vaenlase soomusrong.

Makedoonias vabastati Berovo linn ja pulastati vaenlasest täielikult Gornoi-Bregalnitsi oblast. Osa siin tegutsevast Bulgaaria ekspeditsioonivägede sõdureist alustas võitlust sakslaste vastu.

Soome valitsuse delegatsiooni saabumine Moskvasse

Rahuläbirääkimiste pidamiseks Nõukogude Liidu ja Soome vahel saabus Moskvasse Soome valitsuse delegatsioon koosseisus: ministrite nõukogu esimees hr. A. Hackzell, kes on delegatsiooni esimeheks, kaitseminister jala- väekindral R. Valden, kindralstaabi ülem kindralleitnant A. Heinrichs, kindralleitnant O. Enckell.

Delegatsiooniga koos saabusid eksperdid: hr. P. Hunninen, V. Grenblum, E. Kastren ja sekretärid.

Moskva lennuväljal võtsid delegatsiooni vastu NSV Liidu Välisasjade Rahvakomissari asetäitja V. G. Dekanozov ja teised NSV Liidu Välisasjade Rahvakomissariaadi esindajad ning NSV Liidu Kaitse Rahvakomissariaadi esindajana Välissuhete Osakonna ülem kindralmajor V. N. Jevstignejev.

Sõjategevus Lääne-Euroopas

Inglise 2. armee väeosad marsisid 6. septembril Antwerpeni. Kiiresti taganevatele sakslastele tuli see hoop ootamatult ja nad ei suutnud purustada dokke ja teisi sadama ehitusi, andes seega liitlaste kätte tähtsa baasi pealetungivate sõjavägede varustamiseks. Liitlased sulgesid Antwerpeni vallutamise suure poolrõnga, mis ulatub Antwerpenist üle Lille'i ja Genti linna kuni Boulogne'ini.

Liitlased jätkavad edukalt pealetungi Lille'i-Genti joonest mere poole. Sellase kotti on kokku surutud sakslaste kaks rannikudiviisi ja üks jalaväediviisi.

Areneb liitlaste pealetung ka ida suunas. 5. septembril vallutasid liitlased Louvain'i linna Belgias. Taganevad sakslased kasutavad sõidu õhku lasta ja teid rikkuda, kuid liitlaste edasitung on nii kiire, et peaaegu kusagil ei õnnestu neid seda teostada. Liitlaste väed on astunud Luksemburgi ja Hollandi pinnale.

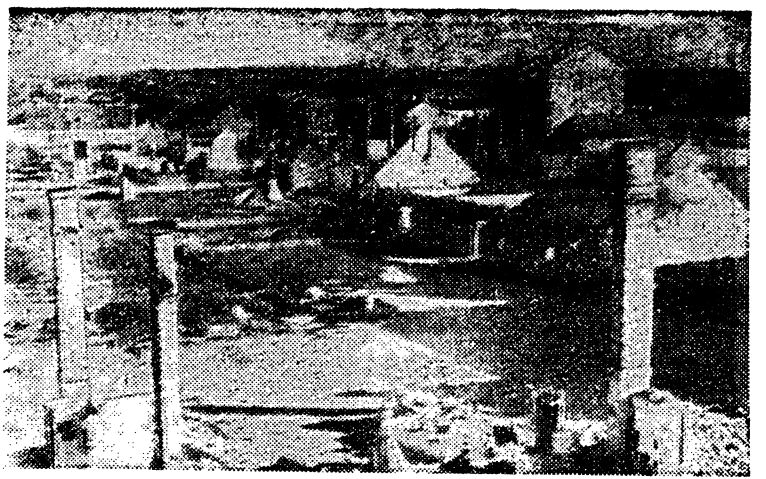
Vahekorra katkestamine NSV Liidu ja Bulgaaria vahel

NSV Liidu Välisasjade Rahvakomissariaadi Informatsioonibüroo avaldab vahekorra katkestamise puhul Bulgaariaga pikema ülevaate NSV Liidu ja Bulgaaria suhete arenemise kohta viimaste kuude jooksul.

Rikkudes oma neutraliteeti, on Bulgaaria andnud kasutada oma territooriumi saksa lennuväljadele ja väekondidele, on lubanud saksa laevadel koonduda Varna, Burgase ja Rushtshuki sadamasse, et sealt avaldada vaenulikkust sõjategevust NSV Liidu vastu. NSV Liidu valitsus on korduvalt juhtinud Bulgaaria valitsuse tähelepanu sellele jämedale erapooletuse rikkumisele, ja on nõudnud nõukogude konsulaatide avamist Varnas, Burgases ja Rushtshukis, et omalt poolt kontrollida erapooletuse rikkumise fakte. Bulgaaria valitsus pole tulnud nendele nõudmistele vastu.

Sõjategevuse kandumisega Rumeenia pinnale hakkas Saksamaa Bulgaariat veelgi intensiivsemalt kasutama oma reservide korraldamiseks ja Rumeeniasse saatmiseks. Selles olukorras leiab NSV Liidu valitsus, et Bulgaaria „neutraliteeti“ kuulutamine on vaid uus Hitleri abistamise vorm ja räägib sellest, et tegelikult seisab Bulgaaria ühes sõjalaagris Saksamaaga NSV Liidu ja teiste demokraatlike maade vastu. Kuna ka uus Bulgaaria valitsus ei katkesta oma vahekorra hitlerliku Saksamaaga, kuulutab NSV Liit end sõjas seisvaks Bulgaariaga.

Nagu viimased teated Konstanstanzist kinnitavad, asub üksi Rushtshuki sadamas 112 saksa sõjalaeva. Varnas ja Burgases on sakslastele antud võimalus põhja lasta 74 sõjalaeva ja nende meeskonnad on vabalt sõitnud Saksamaale, kuigi Bulgaaria valitsus lubas interneerida kõik saksa relvakandjad.

VABASTATUD VÖRUS
Vaade sakslaste poolt purustatud kesklinnale.

Foto G. Akmolinski.

„Uus Postimees“ — Tartu nõukogude ajaleht

Tartus alustas ilmumist nõukogude ajaleht „Uus Postimees“.

„Uus Postimees“ oma esimeses numbris toob esikohal ära Kõrgema Ülemjuhataja käskkirja Tartu vabastamise puhul. Tartus on taas kehtima pandud nõukogude võim. „Nõukogude võim on eesti rahva võim“ — see on „Uue Postimehe“ esimese numbriga juhtkirja teema.

Ajaleht toob pikema ülevaate

Punaarmee hiilgavast võidukäigust alates Stalingradi pöördelisist lahingust, edasi Nõukogude Liidu uue riigihünni sõnad, välispoliitilise ülevaate jm. Rida lühiteateid annab ülevaate sellest, kuidas vabastatud Tartu nõukogude asutuste juhtimisel ärkab uus elu: asuvad tööle valla-täitevkomiteed maakonnas, elanikkond käsikäes Punaarmee üksustega võitleb vaenlase poolt süüdatud kahjutulede likvideerimiseks linnas jne.

Vabastatud Narvast

Narva ehitab

Narvas lõpetati hoone remont, kus avatakse linna teine söökla. Lõpetamisel on kahekorde hoone remont, kuhu tuleb kondiitrisaaduste tööstus. Samuti lõpetamisel on remont hoones, kus aset leiab trükikoda.

Taastamistöö algas Narva linnavabrikus. Kommunistlike noorte algatusel viidi linnas läbi teine pühapäevik tänavate koristamiseks rusudest ja prahist. Sellejuures koguti hulk kasutamiskõlblikku ehitusmaterjali. Linnas alustas tööd laste ja emade nõuandja.

Kasvab linna elanikkond. Linna on pöördunud tagasi hulk põliseid

Narva elanikke, kes endid sakslaste eest on varjul hoidnud linnast kaugemal asuvas piirkonnas.

Võitlustes Narva piirkonnas meie väeosade kätte langenud sõjasaagi hulgas on nüüd avastatud hinnalisi eksponaate Pushkini ja Pavlovski muuseumidest, kust saksa okupandid need olid röövitud ja endiga kaasa vedanud. Kätte saadud on ka 213 raamatut Aleksandri palee raamatukogust, millised sakslased taganemisel kastides viskasid Narva jõe. Päästetud muuseumivarad on toimetatud edasi Leningradi.

Narva tööliste tervitus kodulinna vabastajaile

Gorki oblastis Bori rajoonis elavalt evakueerunud eestlaselt saabus toimetusele järgmine kiri:

„Palume Teie lugupeetud lehe kaudu anda edasi meie, Narva tööliste, palavaid tänu ja südame-lik tervitus kangelasliku Punaarmee üksustele, nende hulgas ka eesti rahvusliku korpuse suurtükiväelastele ja miinipilduritele, kes vabastasid meie kalli sünnilinna Narva.

Möödes meie armastatud Punaarmee võitlejate vapruste ja kangelaslikkusele, töötame tööta-

da tagalas veel suurema innu ja energiaga, et aidata kaasa meie lõplikule võidule.

Usume, et pole enam kaugel aeg, mil võime pöörduda tagasi oma sünnilinnas. Ja kuigi me teame, et seal tuleb alustada kõike uuesti, tahame pühendada kogu oma jõu selleks, et ehitada üles kõik see, mille lõhkus ja rüüstas Narvas metsik vaenlane.”

V. Ounapuu, rajooni volinik;
G. Krivonoi, K. Seppois,
L. Molekova, S. Kõu,
V. Plaum

Sündmused Slovakkias

Slovakkia marionetlik „president“ Tiso teatas 31. augustil raadio kaudu, et tshehhid patrioodid on alustanud maal ülestõusu. Tiso sõnade järgi ülestõusu algatajatega on ühinenud osa slovakkia armee sõdureid.

Viimaste teadete järgi tshehhid patriootide ja saksa okupatsioonivägede vahel käivad ägedad võitlused mitmel pool üle maa. Mitmed linnad käivad käest kätte. Sa

osavõtjate vägede vastu suuri tankiüksusi. Võitlustes Zhilini linnaligidal hävitati 24 saksa tanki. Võitlused käivad Trstheniki, Lutshenetsi ja Levotsha linnade pärast, mis 1938. aastast on ungari vägede käes. Põhja pool Trentshinat, Skoda sõjalistes tehistes, käivad samuti ägedad võit-

lused. Tšehhi tööliised on alustanud võitlust tehase kaitsevõtte vastu. Tehas põleb.

Slovakkia keskosas sakslased, kandes suuri kaotusi sõjatehnikas ja elavjõus, olid sunnitud taganema Telgarta rajoonis, mis asub Slovakkia idapoolset osa lõuna-aladega ühendaval raudteel.

Tiso on tagandanud oma kohalt kindral Tšhatlasha, senise Slovakkia kaitseministri ja sõjavägede ülemjuhataja.

«РАХВА ХЯЯЛЬ»

Орган ЦК КП(б) Эстонии и Советов депутатов трудящихся Эстонской ССР

Ленинград. Горький пер. № 3

Toimetuse kolleegium

Miiting vabastatud Võrus

KRISTJAN JALAK

Võru, 11. septembril (ETA). Võru „Kandle“ teatri aias roheliste puude ja ilupõõsaste kohal lehvivad jälle punased lipud. Seintel on kunstnike poolt valmistatud nägusad loosungid ja plakatid: „Elagu vaba Nõukogude Eestil!“, „Elagu võidukas Punaarmee!“ „Surm saksa okupantidele!“

Pühapäeva, 10. septembri, õhtu-poolikul kogunesid võrulased siia rõõmumiitinguks.

„Neli nädalat tagasi vabastas Punaarmee saksa okupantide verisest ikkeest Võru linna. Kolm nädalat tagasi vabastas Punaarmee kogu Võrumaa. Varsti vabastab ta kogu Nõukogude Eesti!“ ütles EK(b)P Võrumaa komitee sekretär sm. Tamm miitingut avades.

„Saksa vandaalid lootsid ka Eestis kehtima panna keskaegse orjuse korda,“ ütles oma kõnes EK(b)P Keskkomitee sekretär sm. Päll. „Eesti keel suruti kõrvale, isegi tänavasiltidel oli esikohal saksa keel. Eestlane aga jäi sirgu. Ta ei paindunud. Paljud eesti rahvale truudus jäänud õpetajad, riskides koha ja isegi elu kaotusega, ei võtnud osa eesti noorsoo väimsest vigastamisest, mida saksa okupandid just eriti kooli kaudu püüdsid teostada.“

Nõukogude võim aga teeb rõk, et eestlane saaks vabalt elada oma isade maal, et eesti keel võiks vabalt kõlada.

Toome oma suurima tänu Punaarmeele, kes võitlustega on vabastanud Võru linna ja Võrumaa,“ ütles kõneleja kõigi koosolijate tundeid väljendades. „Toome oma tänu seltsimees Stalinile, kes on

juhtinud ja juhivad seda vabastusvõitlust. Toome oma tänu teistele Nõukogude rahvastele ja eelkõige suurele vene rahvale, kes on aidanud eesti rahval vabaneda sakslaste ikkest ja kes abistavad teda eelseisvas ülesehitustöös. Ainult ennastalgava tööga suudame kiiresti parandada tööga sõjahaavad, taastada õnneliku elu.“

Tervitusi ütles Võru maakonna vabastamisest osa võtnud Punaarmee väeosa võitlejate, seersantide ja ohvitseride esindaja. Ta märgib neid suuri võite, mida Töölis-Talupoegade Punaarmee on saavutanud käesoleva suve võitluste jooksul. „Neid võite organiseerib kõigi Nõukogude Liidu vennalike rahvaste juht Kõrgem Ülemjuhataja Nõukogude Liidu Marssal Stalin. Hurraa seltsimees Stalinile!“

Kostab võimas „hurraa“ ja siis kõlavad orkestrilt Nõukogude Liidu hünni pühalikud helid.

Kõnetooli astub kunstnik Jaan Vahtra: „Meil on seljataga kolm hirmu ja õuduse aastat. Mõõdas on aeg, mil me iga päev olime hirmul oma elu pärast. Olgu tervitatud võidukas Punaarmee.“

Okupatsioonivõimud püüdsid hävitada esmajoones eesti intelligentsi. Intelligents kannatas kahekordselt: füüsiliselt ja vaimsest. Kui sinne hitlerlik ajakirjandus, nii eesti- kui saksa keelne, püüdis mitmesuguste võtetega petta eesti rahvast, siis Saksamaal ilmuv ajakirjandus ütles otse, et „see maa siin on igipõline sakslaste maa“, et „väikerahval, nagu eestlased, ei saa olla mingisugust oma kultuuri“, et „25 aasta pärast ei kõ-

nele sellel maal enam keegi eesti keelt“.

Nüüd vajatakse eesti intelligentsi tööjõudu igal pool. Kutsun teid kõiki suurele loovale ülesehitustööle,“ lõpetab oma kõne lugupeetud kunstnik.

Tervitusi toob vabastatud Võru rahvale 3. Balti rinde võitlejate, seersantide, ohvitseride ja armeekindral Maslennikovi esindaja.

Raudteetöölised Saimre märgib oma sõnavõtu:

„Kui saabus Nõukogude võim, siis raudteelased ei jäänud pealtvaatajaiks. Ootamata käsku, hakkasid nad enda algatusel roopaid ümber seadma nõukogude raudteelaiusele. Asusid ehitama lõhutud sildade asemele uusi.“

Punaarmee Eesti Rahvuskorpuse isikulise koosseisu poolt tervitab sm. Männi, kes oma sõnavõtus rõhutab, et eesti rahvas pole omanud kunagi nii võimast relvastatud jõudu kui praegu Punaarmee eesti laskurkorpuse näol oma suurtükiväe, tankikolonnide ja lennukitega.

Võimsa kiiduavaldustorniga otsustab koosolek saata tervitustelegrammid Võru vabastamisest osa võtnud Punaarmee väeosaadele, Eestimaa Kommunistliku (bolshevik-kude) Partei Keskkomiteele, Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Rahvakomissari Nõukoguile ja eesti rahva sõbrale ja juhile seltsimees Stalinile.

Koosolekule järgnes Punaarmee laulu- ja tantsuansambli kontsert.

Sõjategevus Lääne-Euroopas

Liitlaste edukas pealetung Lääne-Euroopa sõjatandril jätkub.

Liitkudes Moseli jõe suunas vabastasid liitlaste väed Luksemburgi. Gentis on vaenlase vastupanu murtud ja liitlaste väed vabastasid linna. Liitlaste väed vallutasid ka Liège'i linna, mis asub 34 km kaugusel Saksamaa piirist.

Kanada väed, mõõdules Calais' ja Dunkerque'i sadamast ja neid sisse piirates, vallutasid 9. septembril Ostende sadama. Ordades sama ägedat vastupanu nagu Le Havre'i ja Boulogne'i juures, liikusid kanadalased ettevaatlikult linna suunas, kuid ei leidnud seal üldse vastupanu. Sakslased olid selle suure sadamalinna maha jättnud taganedes otse paanikas.

Belgias ei olnud sakslastel ei loiduainete tagavarasid ega relvastust. Liitlaste tankide voole võisid hitlerlased vastu seada ainult oma tankitõrjekahureid, kuid ka neid ei jätkunud küllaltki. Liitlaste tankikolonnid liiguvad Belgia laiu maanteid mööda Hollandi ja Saksamaa piiride poole, leides vastupanu ainult mõnes üksikus kohas.

Ida-Prantsusmaal kitsendasid liitlaste 7. armeed väeosaad veel rohkem koridori, mille kaudu vaenlase väed võiksid taanduda. Prantsuse armeed eelväed jõudsid Dijoni linnani, kohates vaenlase nõrka vastupanu. Tugevamat vastupanu osutavad sakslased prantsuse vägedele, kes tegutsevad lõuna pool Belforti linna.

MARSSAL TITO KÄSKKIRI

Nagu teatab „Vaba Jugoslaavia“ radiojaam, on marssal Tito pööranud Jugoslaavia rahvavabastusliku armeed isikulise koosseisu poole käskkirjaga, milles öeldakse: „On saabunud see suur rõõmupäev, mida teie ja tuhanded hukkunud kangelased on oodanud kolme ja poole aasta rängimate kannatuste kestel. Meie suur niitlane — kuuluis Punaarmee — jõudis Jugoslaavia piirile.“

Käskkiril lõpeb sõnadega: „Kuulsa Punaarmee jõumine meie piirile äratagu teie uut meeleolulust ja karastagu teie tahet, et anda saksa okupantidele ja kodumaa reetjatele veel tugevamaid hoope. Näidake neis viimseis lahinguis, et te olete võitmatu Punaarmee väärilised.“

Ta oli müürsepp. Kivi asetas des kivile ehitas ta oma eluea kestel palju hooneid Eesti linnades ja külates.

Kuna ta oli võrsunud töölise perekonnast, kujunes ta ka seismiselt töeliseks klassiteadlikuks tööliseks. Ja klassiteadlik tööline kodanlikes riigis ei piirdu ainult oma kutsetööga. Ta asub lammutama vana korda ja ette valmistama uut ja ilusamat.

Jalaka vanemad orjasid Kastre mõisa parunite. Jalakas kasvas arusaamise, et töötajad peavad ise võitlema oma olukorra parandamise eest. See viis ta töölisliikumise ridadesse. Aastate vältel arenes temast bolshevik — kodanluse leppimatu vaenlane. Pikk ja vaevarikas oli ta teekond.

Kodanlise diktatuuri kõige mustematel aastatel, kui Eesti reaktisiooniline klikk tegi katseid täielikult lämmatada eesti töölisliikumist, hoidis sm. Jalak Tartu Töölisühingute Keskkliidu esimehena kõrgel punast võitluslippu.

Ta võitis kogu oma jõuga osa Tartu Töölisteatri organiseringisest ja selle tööst. Kui poliitisei poolt suleti Tartu Töölisteater, siis oli sm. Jalak esimestest, kes aitas otsida uut kaiteorganisatsiooni vormi, kuhu koondada Tartu pahempoolne tööliskond ja intelligents. Asutati Tartu Aikoholivastane Kultuurühing.

Kui 1937. a. teostati parlamendivalimisi isikuvalimise alusel, oli sm. Jalak see, kelle Tartu progressiivsed valijad seadsid kandidaadiks Karlova linnaosas. Seal oli tema vastaseks suurte rahadega varustatud vaps. Võitjaks tuli Jalak ja läks riigikogusse, kus ta kõikumatu järjekindlusega kaitses Eesti töölava rahva huve.

Kui saabus eesti rahva ajalooline päev — 21. juuni 1940. a., siis sammus Kristjan Jalaka laiaõlgne kogu kindlalt Tartu linna rongkäigu eesotsas. Nüüd sai sm. Jalak uued ülesanded, uue töökoorma.

Ta valiti Eesti NSV Ülemnõukogu liikmeks. Kui algas Tartu linna täitevkomitee moodustamine, oli nagu endastmõistetav, et Kristjan Jalak sai esimeseks Tartu linna täitevkomitee esimeheks. Sellel kohal sai ta oma tööga väga populaarseks. Ta ei olnud

Tartu linna täitevkomitee esimees ja Eesti NSV Ülemnõukogu saadik KRISTJAN JALAK maeti 10. septembril 1944. a. Leningradis Suur-Ohta kalmistule.

Suurt töömeest oli tema viimasele puhkepäevale saatmas arvukas hulk rahvast, eesotsas Eesti NSV Valitsuse liikmed sm-d A. Kress, J. Nuut, A. Bork-

kabineti-linnapea, nagu tema eelkäijad kodanlisest leerist. Ta oli raekotta tulnud mehena töölava rahva hulgast ja ta jäi kõige tihedamasse kontakti töötajatega. Ta liikus alati seal, kus kees loov töö, kus olid töötavad rahvahulgad. Ei möödunud nädalat, kus sm. Jalak poleks käinud tehastes töölisele kõnelemas. Nõukogude Eesti, eriti meie kaasvõitleja kodulinna Tartu töötav rahvas armastas sügava seltsimeheliikkusega Kristjan Jalakat. Temas polnud aset inimlikele pisiintriigidele, kõrveratele käikudele, ebauususele. Kristjan Jalak astus vastu kõikidele raskustele rahulikult ja kindlalt, täie rinnaga.

Kui saksa fashistlikud väed 1941. a. juulis tungisid Tartusse, tõmbus sm. Jalak koos Tartu aktiiviga Mustvee ümbruskonda. Ja siin tuligi sm. Jalakal üle elada tema tervisele saatuslik silmapilk — ta sattus autoga miinile ja sai raskesti põrutada. Olid sisemised verejooksud. See andis parandamatut hoobi tema tervisele. Ta jäi pöduraks, ei paranenud enam.

Kogu südamega nõukogude korrale andunud sm. Kristjan Jalak on üks paljudest ohvritest, mis Eesti rahvas on pidanud andma fashistliku Saksamaa kallale tungi tõttu meie väikeste kodumaale — Nõukogude Eestile.

Aga vaatamata kaotustele, mis võitlus sakslaste vastu saandite kestel meil on nõudnud, on nüüd lõplik võit ometi käeulatuse kaugusel.

Sm. Jalaka kodulinna Tartu on jälle vabal Peagi vabaneb kogu Nõukogude Eesti.

Meid lohutab teadmine, et Nõukogude Tartu vanem töömees oma elutee lõpul siiski sai kuulda oma armastatud kodulinna vabastamisest, et ta võis kaasa anda oma narimad soovid ja tervitused nendele seltsimeestele, kes sõitsid Tartu korraldama ja rajama uut elu sakslaste hävitustöö asemele.

Puhka rahu, armastatud sõber ja seltsimees!

Aug. Prink, M. Laosson, E. Tõnurist, V. Hion, M. Raud, H. Kruus, J. Käner, K. Ird, O. Urgart, H. Johani, V. Haldre, E. Hiir, A. Kaal.

mann, A. Reimann ja A. Prink ning mitmete asutuste ja organisatsioonide juhatajad ja esindajad.

Matusetalituse avas sm. A. Reimann.

Hauakõne pidas ja asetas pärja Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi ja Eesti NSV Rahvakomissari Nõukogu nimel sm. A. Prink.

Bulgaaria sündmustest

Nagu teatab NSV Liidu Välisasjade Rahvakomissariaadi Informatsioonibüroo, teatasid Bulgaaria Valitsuse esindajad pärast Nõukogude Liidu avaldust sõja-vahekorra väljakuulutamise kohta Bulgaariale 6. septembril Sofia asuva Nõukogude chargé d'affaires'i D. G. Jakovlevi kaudu Nõukogude Valitsusele, et Bulgaaria katkestas suhted Saksamaaga ja et Bulgaaria Valitsus palub Nõukogude Valitsuselt vaherahu.

Vaatamata sellele avaldusele, teatas Bulgaaria Valitsus 6. septembril avalikkusele ainult sellest, et ta pöördus Nõukogude Valitsuse poole palvega vaherahu asjus, ega teatanud suhete katkestamisest Saksamaaga. Selline vastus oli Bulgaaria Valitsuse avaldustes äratas loomulikult Nõukogude Valitsuses umbusaldust Bulgaaria Valitsuse positsiooni suhtes. Seetõttu ei võnud Nõukogude Valitsus asuda Bulgaaria Valitsuse vaherahupalve läbivaatamisega.

Alles 7. septembril avaldas Bulgaaria Valitsus, et ta on katkestanud suhted Saksamaaga ja 8. septembril kuulutas ta Saksamaale sõja.

Pärast seda lõpetasid Nõukogude väed 9. septembril kell 10 õhtul sõjategevuse Bulgaarias ja

asusid ühes Suur-Britannia Valitsuse ja Põhja-Ameerika Ühendriikide Valitsusega Bulgaariaga sõlmitava vaherahu tingimuste väljatöötamisele.

Bulgaarias on loodud uus valitsus Kimon Georgijeviga eesotsas. Endine sõjaminister kindralmajor Ivan Marinov nimetatil Saksamaa vastu tegutsevate Bulgaaria vägede ülemjuhatajaks.

Uue Bulgaaria valitsuse propagandaminister Dimo Kazarov esines raadiokõnega, milles ta teatas uue valitsuse esimestest sammudest. On vabastatud ametist endised Bulgaaria regendid. Kõik need ministrid ja rahvasaadikud, kes on süüdi selles, et maa sattus katastroofi äärele, vangistatakse ja nende varandus konfiskeeritakse. Taastatakse kõik poliitilised vabadused ja õigused, nagu sõnaja koosolekuvabadus ja organiseerumise õigus. Kaotatakse ühtlasi ära kõik erakorralised ja rahva-vaenulikud seadused.

«РАХВА ХЯЛЪ»

Орган ЦК КП(б) Эстонии и Советов депутатов трудящихся Эстонской ССР

Ленинград. Горький пер. № 3

Toimetuse kolleegium

Võrust

Võru „Kandle“ teatrimaja saalis leidis aset rahvakoosolek, kus kõnega esines Eesti NSV Põllutöö Rahvakomissar sm. G. Abels. Sm. G. Abels oma sõnavõtus käsitas küsimusi, mis nõukogude võimu taas maksma hakkamisega Eesti vabastatud aladel nõuavad selgitamist.

Nõukogude võim on rahva võim. Nõukogude võim ehitab üles meie kolme okupatsiooniasutuste kestel palju kannatanud maa. Selleks on vaja inimesi. Nõukogude võim vajab kõiki, kes tahavad pühendada oma tööjõu uue elu ülesehitamisele. Eesti rahval ei ole fashistlikust vägivallast pääsemise järel enam midagi karta. Küll aga ei pääse teenitud palgast viletsad rahvareeturid ja kodumaa äraandjad, kelle tabamisele ja hävitamisele aitab kaasa iga aus Eesti kodanik.

Eesti rahvas kuulub oma maa

juurde. Nõukogude võim ei võta kellelki maad ära, vaid vastupidi — annab maad igaühele, kes seda vajab. Samuti ei saa keegi sundida eesti põllumehi üle minema kolhoosisüsteemile, kui nad selleks ise soovi ei avalda.

Koosolekule kogunenud Võru rahvas võttis selle autoriteetse seletuse nõukogude võimu poliitika kohta Eesti NSV vabastatud territooriumil vastu üksmeelse ja sooja poolehoiuga.

Veel toimus Võrus selgituskoosolek Võrus töötavatele käsitöölstele töönduslike kooperatiivide süsteemi tutvustamiseks. On oodata juba lähemal ajal mitme käsitööstusliku artelli tööle asumist Võrus.

Algas haigete vastuvõtmine Võru ambulatooriumis. Töötab Võru emade-laste nõuandla. Registreeritakse tervishoiutöölisi.

Kommunistid esirinnas Narva taastamistöödel

Narva algavas ülesehitustöös sammuvad kommunistid esirinnas. Nii on partei liikmed seltsimehed Gnetov ja Gubin oma töökollektiivi jõul seadnud korda Narva sidekontorile eraldatud ruumid ning seal on saadud tööga algust teha. Kommunistid seltsimehed Kuuse ja Arula asusid samuti oma kollektiivile ette nähtud ruumide kordaseadmisele omal jõul, ootamata selleks kõrvalist abi.

Energilise algatusvõimega ja leidlikkusega saadakse üle kõikidest raskustest ning tullakse toime alustatud tööga.

Seesugusest kiiduväärsest agarusest ja initsiatiivist peaksid võtma eeskujul kõike asustuste juhid ja vastutavad töölised. Niisuguse töömeetodiga kiirendamine oma paljukannatanud kodulinna ülesehitamist.

V. JOVLEV.

Ülesehitustöö Põlvas

Võru „Tõõrahva Elu“ kirjutab ülesehitustööde Põlvas:

— Fashistide hävitustöö ja raskete lahingute tagajärjel said rängalt kannatada Põlva alev ja Tännasilma küla. Põlva alevi keskus on sakslaste poolt peaaegu täielikult maha põletatud.

Nüüd on igal pool asutud sõjahaavade parandamisele ja uuele ülesehitustööle. Kõikjal käib viljakoristamine. Selleks kasutatakse allesjäänud viljapeksumasinaid, mis kiiresti korda seatakse. Kähri alustas tööd võimas iseliikuv viljapeksumasin. Nagu Kähri viljapeksumasina juht kinnitab, võivat

Kähri võimas masin kõik ümbruskonna viljad ära peksta, kui aga kütteõli jätkub. Valla täitevkomitee peab hoolitsema, et vajalik kütteõli õigel ajal kohal oleks.

Fashistliku okupatsiooni painajast vabastatud inimesed ei suuda küllalt siunata sakslaste käsilasi, kes levitasid hirmu- ja õudusejutte Punaarmee kohta, kes tulevat ja tapvat kõik inimesed. Nüüd, mil nähakse, et see oli kõige häbematu vale, on inimesed muutunud julgeks ja rõõmsaks ning asunud tööle kahekordse energiaga.

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Tööraha Saadikute Nõukogude
häälekandja

Nr. 52 (529) 13. septembril, 1944. a. V aastakäik

Surmahoop eesti rahva põlisele vaenlasele!

Vaeu olid fashistlikud rööv-
vallutajad saanud tõsta oma raud-
se kontsa Nõukogudema pinnale,
vaeu olid nad jõudnud siin maks-
ma panna oma vägivaldarehhiimi,
kui nende seljataga hakkasid kost-
ma õised lasud ja plahvatused.
Ja jälle tungisid saksa röövriit-
lid tule ja mõõgaga meie maale.
Seltsimees Stalini üleskutse peale
jätisid paljud eesti rahva paremad
pojad ja tütreid maha oma koduko-
had ning läksid soodesse, metsa-
desse ja rabadesse, alustades
sealt leppimatut võitlust okupanti-
de vastu. Eesti rahva poegadeid
ja tütardest said rahvatasujad.
Neid innustas selleks põline viha
eesti rahva ajaloolise vaenlase
vastu, tuline vabadusarmastus,
töökspidamine, mis ülestõusule
tiivustas juba meie vapralt esiva-
nemaid Jüriöö — ennem surra
kui okupantide ikke
all hingitseda.

Nii tekkis partisaniliikumine
Eesti pinnal. See kasvas välja
rahvast enesest, selle liikumise
juured peituvad meie rahva aja-
loos, eestlase põlises vihas saksa
vallutajate vastu.
Ei ole kaugeltki võimalik praeg-
usel hetkel anda arvulisi kokku-
võtteid eesti partisanide võitluse
tulemuste kohta. Võib liialdamata
öelda, et rahvatasujate kää läbi
on Eestis teeninud oma paraja
palga tuhanded fashistlikud võimu-
mehed, nende käsilased ning
vaenlase sõdurid, lennanud õhku
mitmed kümned vaenlase sõjali-
sed eshelonid ja rongid, hävinud
hulgaliselt igasugust okupantide
sõjalist varandust. Mitte asjata ei
andnud hitlerlikud võimumehed
Eestis 1943. aasta algul välja
määruse, mis ähvardab surmaga
mitte ainult partisaane, vaid ka
kõiki nende varjajaid ja kaasosa-
lisi. Eesti partisaanid panid maa-
pinna okupantide jalge all värise-
ma ja vabisevama, nad õpetasid
vaenlast kartma eesti rahvatasu-
jate kohutavast kätt.

Unustamatute kangelastegude-
ga on eesti partisaanid rikkastanud
eesti rahva saksavastase võitluse
lehekülgi.
Kui vabastati Võrumaa, tuli
Võrumaa metsadest välja Võru
noore Eduard Plaado võitlussalk.

Energilise võitlusega Punaarmee
pealetungi perioodil aitasid vapralt
noored tõhusalt kaasa oma maa-
konna vabastamisele vaenlasest.

Uhkuse ja tänutundega kõne-
leb Petserimaa rahvas oma vaprast
rahvatasujatest-partisanidest
Viktor Ignashevist, Vladimir Boi-
kovist, kangelasena langenud Gri-
gori Polozovist, kes päästis sajad
inimesed nende asukohtadest väl-
jakihutamistest.

Legendaarse kuulsuse eesti
rahvatasujate peres on omandanud
partisanisalgale komandör „Vana”.
Võideldes vihatud okupantide vastu
Leningradi oblastis, on ta saa-
nud kuus korda haavata, jäänud
aga ikka lahinguväljale, jätkates
oma salga juhtimist. „Vana” salk
on hävitanud mitu vaenlase gar-
nisoni, rünnanud rindele liikuvaid
sakslaste üksusi, purustanud vaen-
lase tagala ühendusteid ja side-
liine. Rünnakuga ühele koondusa-
laagritele päästis „Vana” salk Sak-
samaale sunnituule saatmisest üle
1000 nõukogude kodaniku. „Va-
na” on autasustatud Lenini or-
deniga. Partisan Kivi, võideldes
ülekaaluka vaenlase vastu, kandis
lahingust välja haavatasaanud ko-
mandöri ning jäi sellejärel kuuli-
pildujaga katma oma salga taan-
dumist. Saades ka ise haavata, ei
suutnud ta enam taanduda ja
jätkates võitlust viimse silmapil-
guini, hukkus kangelasena oma
relva juures. Sm. M. oma väikese
salgaga laskis poolteise kuu jook-
sul õhku 5 vaenlase sõjalist eshe-
loni, nendest kaks okupantide
poolt Eestist kokkuriisutud varan-
dusega.

Eesti rahvas ei unusta kunagi
oma enastohverdavate patriootide
kangelastegusid, mis aitavad lä-
hendada meie võidu tundi.

Võitlus Eesti territooriumi
täielikuks vabastamiseks okupan-
tide ikke alt jätkub. On vaja veel
viimseid pingutusi, viimseid ohv-
reid selleks, et pühkida vihatud
vaenlane lõplikult Eesti pinnalt.
Selleks suureks eesmärgiks tuleb
koondada kogu rahva jõud nii rin-
del kui ka tagalas, sealhulgas ka
vabastamist ootava rahva jõud
vaenlase tagalas. On vähe sellest,
et end passiivselt varjata viim-
ses hädas rabelevate ja märatseva-
te okupantide terrori, vägivalga ja
mobilisatsioonide eest — vaja on
kõigi jõudude aktiivset võitlust
vaenlase vastu.

Teiste nõukogude rahvaste ko-
gemused õpetavad meile, et par-
tisanivõitlus just selles võitluse
järgus võib edendada tähtsat osa
vaenlase täielikul purustamisel.

Partisanide võimsad hoobid
vaenlase tagalale peavad viimast
takistama taganemisel ja oma elav-
jõu ning tehnika päästmisel peale-

tungiva Punaarmee eest. Vaen-
lase ühenduste ja transpordi
paralüüsimine peab kindlustama,
et vaenlasel ei oleks võimalust
end koondada vastupanuks.

Partisanidel tuleb suunata oma
löögid igasuguste kindlustustööde
pidurdamiseks ja takistamiseks,
sakslaste mobilisatsioonide nurja-
ajamiseks. Ärge laske häbistada
eesti intelligentsi, tööliisi ega
noorsugu sakslaste orjatööga! Ärge
laske meie inimesi kihutada
välja oma kodukohtadest — saks-
lastega koos hukkumal!

Narva, Võru ja Tartu saatust
töendab meile, et sakslaste siht
on Eestist taganedes hävitada ja
põrmu suruda meie maa. Partisa-
nidel koos kogu rahvaga tuleb
kõik oma jõud pühendada selleks,
et takistada vaenlast meie maa
rüüstamisel ja paljaksröövimisel.
Partisanid astugu võitlusele saksa
rüüstajate ja põletajatega, hävi-
tagu nad kuriteopaigalt! Partisanid
võtku külad oma kaitse alla, kuu-
lutagu kohtadel välja nõukogude
võim, kaitsku oma rahvavaltsust
relvade jõuga!

Hitlerliku Saksamaa täielik ka-
tastroof läheneb kiirel sammul.
Sündmused Rumeenias ja Bulga-
rias viisid kokkuvarisemisele saks-
laste sõjariikide. Soome rahupalu-
mine töendab, et paremad pole
fashistide asjad põhjas. Üksteise
järele lõvavad fashistlikust Saksa-
maast lahku tema senised liitla-
sed. Itaalia, Rumeenia ja Bulga-
ria rahvad on relvad pööranud
oma senise isanda vastu. Võidu-
kas Punaarmee on välja jõudnud
Preisimaa piirini, läänest lähene-
vad fashistlikule Saksamaale jõu-
dasti liitlaste väed. Mingi jõud
ega ime ei suuda hitlerlikku Sak-
samaad enam päästa kaotusest.
Fashistliku kaardimaja lõplik kok-
kulangemine võib saada teoks iga
päev.

Eesti rahvatasujad! On aeg
surmahoobi andmiseks vaenlasele!
Astuge ühendusse Eesti pinnal
võitlevate Punaarmee osadega.
Tõmmake kaasa aktiivsele võitlu-
sele kõik eestlased, kes end praeg-
u passiivselt varjavad sakslaste
terrori või mobilisatsiooni eest,
kõik need eesti rahva pojad ja
tütreid, kes üle kolme aasta on
kannatanud fashistide vägivalga ja
omavoli all, kelle elu, kodu ja va-
randust ähvardab praegu hädasohk
fashistliku kiskja näol. Relvastage
eesti patrioote, kelle süda rinnus
põleb vihkamisest eestlaste veri-
vaenlase — saksa okupantide ja
nende kadakaskestest käsilaste
vastut Tõstke me võitlusele
kogu eesti rahvas!

Käskikäs võiduka Punaarmee
võitleme endile kätte vabaduse ja
õnne jäädavaks ajaks.

Eestlased!

Abistage kogu jõuga pealetungivat Puna-
armeed — meie vabastajat fashistlikust
vägivallast ja orjusest!

Nõukogude Informatsioonibüroo teateid

9. septembril Kõrgema Ülem-
juhataja käskkirja armeekindral Tol-
buhhinile ja admiral Oktjabrskile
teatas, et 3. Ukraina rinde väed
ületasid 8. septembril Rumeenia-
Bulgaaria piiri, kahe päeva jooksul
liiksid edasi 170 km ja vabas-
tasid tähtsa liiklemisteede kes-
kuse Bulgaarias — Shumeni
(Shumla) linna ja Bulgaaria sada-
ma Dunae Ruse (Rushtshuk),
ning koostegevuses Musta mere
laevastikuga vallutasid tähtsad
Musta mere sadamalinnad — Var-
na ja Burgase. Meie vägede
eduka tegevuse tulemusel saavu-
tati Bulgaaria vastu ette võetud
sõjaliste operatsioonide siht —
Bulgaaria katkestas suhted Saksa-
maaga ja kuulutas Saksamaale sõ-
ja. Sellega Bulgaaria lakkas ole-
mast saksa imperialismi tugipunk-
tik Balkanil, milleks ta oli viima-
se 30 aasta jooksul.

Kõrgem Ülemjuhataja oma

käskkirjas avaldas tänu kõigile
edukaist operatsioonidest Bulga-
rias osa võtnud vägedele ja omistas
enam silmapaistnud väekoondistele
„Rushtshuki”, „Shumeni”, „Var-
na” ja „Burgase” aunimetuse,
ning meie Kodumaa pealinn Mosk-
va saluteeris Bulgaaria operatsioo-
nidest osa võtnud vapraste väge-
de auks 20 kogupauguga 224 suur-
tükist.

Rumeenias meie väed jätkasid
edasi tungi ja vabastasid
Sibiu, Alba-Julia, Sfön-
tul-George, Vama, Sigi-
shoara, Mediashi ja Pet-
roshani linna ning üle 450
asula.

Lõuna ja loode pool Lomzha
linna meie väed jätkasid edasitun-
gi ja vabastasid üle 30 asula.

Vaenlase dessandi purustamine Võrtsjärve kaldal

Hiljuti tegid sakslased katset
Võrtsjärve idakaldale maale saata
dessanti ja murda läbi meie siin-
setest kaitsepositsioonidest. Vaen-
lase dessantüksused löödi meie vä-
gede poolt tagasi. Selle operatsioo-
ni üksikasjadest jutustab nüüd
rindekirjasaatja kapten A. Beilin:
„Osad vaenlase dessantgruppi-
dest õnnestus meepoolsel kaldal
maabuda ja edasi tungida kuni
kilomeetri ulatuses. Naga selgub
meie kätte langenud vangide jutus-
tustest, oli siin võitluse saadetud
polk hiljuti kohale toimetatud
Saksamaalt lennukitel. Poik koos-
nes haiglast väljunud kogenud
sõduritest, kes juba varem olid
võidelnud idarindel ning „ülitotaal-
se” mobilisatsiooni alusel sõjaväke-
ke värvatud saksa sisekaitsepolit-
seinkest.

Vaenlasele astus vastu kapten
Britani pataljon. Pataljoniülem ot-
sustas vastasele lööki anda taga-
last, lüüa tema jõud üksikuteks
osadeks ja purustatud üksuse riis-
med lüüa tagasi järve. Kuid pa-

taljon kohtas vaenlase ootamatult
tugevat vastupanu. Tervelt kümne-
tunnine lahing ei andnud meie vapr-
raile võitlajaile soovitud tagajärgi.

Saabus õõ. Pikk võitlus soisel
ja väga raskel maastikul oli võit-
lejaid äärmiselt vähe. Kuid
vaenlasele ei tohtinud anda mahti
hingetõmbamiseks. Meie pataljoni
komandör otsustas teha uue katse
vaenlase ümberhaaramiseks. Viies
oma üksuse läbi soo jõudis ta
uuesti välja vaenlase tagalasse.
Soo näis sellelt kohalt täiesti
lähipääsematu ning vaenlane ei
oodanud hoopi siit. Lööki tabas
vaenlast täiesti ootamatult. Ta
jõud killustati ja paisati laiali. Jäi
üle ainult laialipillatud vaenlase
väikeste gruppide püüdmine ja hä-
vitamine. Pataljon täitis ka selle
ülesande ainult ühel viisil: vaen-
lase grupid läks korda Emajõe
ületades pääseda teisele jõekaldale.

Lahing lõppes hommikul. Võrts-
järve idakallas oli jälle täielikult
puhastatud vaenlasest.”

Aasta Donbassi vabas- tamisest

Aasta tagasi vabastati saksa
rööv vallutajatest Nõukogude Don-
bass.

Punaarmee löökide ees tagane-
vad sakslased purustasid siin sa-
du shahte, töstemasinaid, elektri-
jaamu, tegid kõik, et halvata töö
jätkamist meie suurimais kaevan-
dusis.

Kohe peale sakslaste jäljaki-
hutamist asusid nõukogude ini-
mesed kaevanduste taastamisele.
Praegu on shahtidest välja pum-
batud juba üle 60 miljoni kuup-
meetri vett, on korrastatud 300
kilomeetri ulatuses kaevanduse-
kärke, on ehitatud tööstuslikke
ettevõtteid ja hooneid 900.000-
kuupmeetrilise mahutavusega. Kae-
vurite käsutuses on elamud
1.300.000-ruutmeetrilise pörandu-
pinnaga, sööklad, lasteaiad, klu-
bid jne.

Juba on lastud käiku 102 pea-
kaevandust ja 650 vähemat shahti.
Taastamistöö on käimas 220 pea-

kaevanduses. Korrastatud shahtid
on mehhaniseeritud veelgi suure-
mal määral kui nad olid seda en-
ne sõda. Shaht „Punane Oktoob-
er” annab praegu 135 protsenti
ennesõjaaegsest toodangust, shaht
„Alamantratsiit” võimsus on
kaks ja pool korda suurenenud.

Donbassi söetoodang tõuseb
pidevalt. Võrreldes 1943. a. det-
sembriga on toodang tõusnud
enam kui kaks korda. Donbassi
sõega töötavad juba sajad tööstu-
sed, elektrijaamad, raudteed.

Jõudu säästmata on kõik Don-
bassi kaevurid rakendunud taasta-
mistöödele. Palju on saavutatud
juba selle ainsa aasta jooksul.
Aga suur töö seisab veel ees.
Kaevurite enastohverdava tööga,
partei ja valitsuse otsesel kants-
abil ja sm. Stalini isiklikul hoo-
litsusel saadakse üle kõigist ras-
kusist ja varsti käib Donbassi
hiigelkaevandustes töö täie koor-
musega.

Oktoobrerevolutsiooni 27. aastapäeva eelne sotsialistlik võitlus

Punaarmee silmapaistev edu
siooni aastapäeva eelse võitluse
võitluses saksa okupantide vastu
innustab meie maa töotajaid veel
enam, veel energilisemalt abista-
ma rinnet. Selle patriootilise töö-
sangaruse suurepäraseks avaldu-
seks on üha kasvav sotsialistlik
võitlus, millel on suur osatähtsus
Nõukogudema majandusliku ja
sõjalise võimsuse tugevdamisel.

Hea vana nõukogude tradit-
siooni kohaselt võtavad meie töö-
tajad suurt oktoobripüha vastu sot-
sialistliku võitluse uue tõusuga.
Sellel aastal on Oktoobrerevolut-

siiooni aastapäeva eelse võitluse
aigatajaks Lenini ordeni kandja
Stalini-nimeline autotehas Mosk-
vas, kes on kogu mõõdunud aas-
ta jooksul olnud esimesel kohal
oma tööstusala käitiste hulgas,
hoides enda käes Riikliku Kaitse-
komitee punast rändlippu. Tehase
kollektiiv võtab endale eelolevas
võitluses rea ülesandeid, nende
hulgas kuuplaani täitmist enne
tähtaega, toodangu andmist üle
plaanid, töötootlikkuse tõstmist,
omahinna alandamist, kütte- ja
elektrienegria kokkuhoidu jne.

Võitluse algatajad pöördusid
üleskutsega Nõukogude Liidu kõi-
gi käitiste tööliste, inseneride,
tehnikute ja teenistujate poole
lülituda võitlusele Oktoobrerevo-
lutsiooni 27. aastapäeva auks.
Paljud käitised üle kogu maa on-
gi juba otsustanud osa võtta
võitlusest, määrates kindlaks ko-
hustused, mida nad kavatsevad
täita. Oleliiduline sotsialistlik
võitlus on juhitud suurest ees-
märgist — saavutada võimalikult
kiiresti lõpliku võit vaenlase üle.

EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU PRESIDIUMI, EESTI NSV RAHVAKOMISSARIDE NÕUKOGU JA EESTIMAA KOMMUNISTLIKU (BOLSHEVIKKUDE) PARTEI KESKKOMITEE

m ä ä r u s

Tühistada kõik seadused, otsused, määrused ja korraldused, mis saksa okupatsioonivõimude poolt, sealhulgas ka saksa fashistide käsilaste, nn. „eesti omavalitsuse“ poolt Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi territooriumil on välja antud.

7. septembril, 1944. a.

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi Esimees
J. VARES

Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu Esimehe kt.
O. SEPPE

Eestimaa Kommunistliku (bolshevikkude) Partei Keskkomitee
Sekretär
N. KAROTAMM.

EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU PRESIDIUMI, EESTI NSV RAHVAKOMISSARIDE NÕUKOGU JA EESTIMAA KOMMUNISTLIKU (BOLSHEVIKKUDE) PARTEI KESKKOMITEE

m ä ä r u s

Panna uuesti kehtima kõik saksa okupatsioonivõimude poolt, sealhulgas ka fashistide käsilaste, nn. „eesti omavalitsuse“ poolt ajutiselt tühistatud seadused, seadlused, määrused ja otsused, mis Eesti Nõukogude Sotsialistlikus Vabariigis 1940/41. a. kuni saksa okupatsioonini välja anti, kuivõrd nad pole muudetud või tühistatud Nõukogude võimu organite sellekohaste otsustega.

7. septembril, 1944. a.

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi Esimees
J. VARES

Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu Esimehe kt.
O. SEPPE

Eestimaa Kommunistliku (bolshevikkude) Partei Keskkomitee
Sekretär
N. KAROTAMM.

Nõukogude seaduste uuesti maksimaalkamist

Aeg on saabunud, mil fashistlikud roimarid pühitakse viimsele Nõukogude Eestile.

Ajuisest okupatsioonist vabaneval Nõukogude Eesti kodanikul kerkivad paratamatult keelele küsimused, milliseks kujuneb tema õiguslik seisund, missugused seadused toob endaga kaasa taas kehtima hakkav nõukogude kord, kuidas on lugu okupatsioonigaasete seadustest ja korraldustega.

Vastus sellele on lihtne ja selge. Okupatsioonivõim talits Eestis kui rõõv-vägivallavõim. Tema poolt antud seadustel ja korraldustel ei ole enam mingit jõudu, nad on kehtetud.

Okupatsioonist vabastatud territooriumil maksab jälle nõukogude kord, mis meil kehtestati 1940. aastal Stalinliku Konstitutsiooniga, ja mis sisul on hoopis vastupidine Eestis kolm aastat maksnud fashistliku omavoli-terrori süsteemile.

Nõukogude Liit on riik, kus õiguslik kord, seadustest kinnipidamine ja nende austamine kehtib kõige rangemal kujul. Kõik vastupidised jutud ja arvamusd on tingitud kas teadmatusest või meie vastaste poolt pahahtlikult levitatud valest, mille levitajad, olgu tähendatud, kuuluvad selliste vastaste hulka, kellede vastu on sihitud meie kriminaalpoliitika terav ots.

Nõukogude õiguskorra ja seaduste iseloomustavamateks joonteks on järjekindel demokraatlik

ja humaansus. Nõukogude kord on kujundanud uue demokraatismi, mis annab võimaluse igale kodanikule aktiivselt osa võtta riigi valitsemisest.

Nõukogude Eesti maa-alade vabastamisega peavad kohe lõpetama oma tegevuse fashistide poolt kujundatud ja nende meelepärased rahvaenulised kohtud. Nende asemel asuvad Eestis õigusloostmist teostama demokraatlik valitav rahvakohus ja ringkonnakohus ning Eesti NSV Ülemnõukohus.

Kohtunikel ei tarvitse olla kehtivaid käsilesteks, vaid täiesti sõltumatutena alluvad nad ainult seadustele. Seaduste täpse täitmise üle, kõigi rahvakomissariatide ja neile alluvate asutuste kui ka üksikute ametistike tegevuse üle teostab järelvaatust Nõukogude Prokuratuur.

Tähtsamate Nõukogude seadustena, mis Eesti NSV-s 1940/41. a. maksma pandi, olgu mainitud: kohtukorralduse seadus, kriminaal-, kriminaalprotsessi, tsiviil-, tsiviilprotsessi ja abielu, perekonna ja eestkostete seaduste koodiks.

Loetletud seaduste kui ka teiste NSV Liidu ning Eesti NSV õigusnormide kohaselt ja Stalinliku Konstitutsiooni põhimõtete alusel korraldub õiguslik kord vabastatud Eesti territooriumil kohe ümber.

Kogu Isamaasõja kestel on olnud meie riigis esimeseks ja pea-

miseks ülesandeks kõigil aladel — võit fashismi üle. See peamine ülesanne on olnud ka meie sõja-aegseil seadusandlik avaldustel.

Sõjaaeg nõuab karmi ja halastamatut võitlust isamaareetjate vastu, ranget töödistsipliini, austust suhtumist riiklikku ja ühiskondlikku omandisse. See on maksimaalne Nõukogude Eesti kohta.

Kui fashism on muutnud õiguse mõiste samaseks vägivald mõistega, siis meie Nõukogude riigis on õiguslik areng isegi sõjaajal teinud silmapaistvaid edusamme. On osutatud tähelepanu kõikidele elualadele. Ulatuslikke ümberkorraldusi on teostatud hariduse ja kooli alal. Ei ole unustatud nõukogude mehe kõrval enastalgavalt võitlevat nõukogude naist, nõukogude lapsi. Nõukogude naise ja lapse kindlustamiseks on antud üks tähtsamaid viimase aja seadlusi, mis omab suure tähtsuse naise ja perekonna elus ka Eestis.

Saksa fashism on püüdnud hoida Eestimaad ja eesti rahvast valju surve all. See ei ole tal õnnestunud.

Vabanemisega okupatsiooni ikke alt kaob äärdavalt sakslaste orjus meie maalt. Nõukogude seaduste kaitsele võib nüüd isegi eestlane vabanenud maal rakendada kogu oma loova tööjõu suurele eesehitamisele, teades, et selle töö villi tuleb kasuks temale ja tema kodumaale.

JOH. MARDI

100.000 raamatut Eesti NSV raamatukogudele

Nõukogude Eesti taastab oma kultuuriasutusi, mis on kannatada saanud fashistliku okupatsiooni ajal. Kultuurielu üheks põhiliseks baasiks on raamatukogude rikkus ja sisukus. Eesti NSV Rahvako-

missariaat on suurt tähelepanu pööranud teaduslike raamatukogude komplekteerimisele.

On tehtud järjekindlaid oste Moskva ja peamiselt Leningradi rikkalikest raamatukauplustest ja antikvariaatidest. Sel teel on muretssetud Eesti NSV Vabariiklikule Raamatukogule üle 20.000 kõite eriuurimusi ja üldväljaandeid. Esimajärguline tähtsus on antud poliitilisele kirjandusele, eriti Marxi-Engelsi-Lenini-Stalini kogutud teos-

te ja erimonograafiate komplekteerimisele. Suurt abi ja vennaikkude sõprust on meile osutanud Leningradi teaduslikud asutused, kes on rikkastanud Nõukogude Eesti teaduslikke raamatukogusid hulga väärtuslike teostega. Eesti Vabariiklik Raamatukogu saab Riiklikult Saltõkov-Shtshedrinini nimeliselt Rahvaraamatukogult 25.000 köidet väärtuslike raamatuid kõikidelt teadusaladelt. Peale Vabariikliku Raamatukogu on varustatud Riikliku Kirjanduse Fondi Valitsuse kaudu Tartu Ülikooli raamatukogu. Selleks on Leningradi Ülikooli Raamatukogu eraldanud oma fondist 10.000 köidet mitmesugust teaduslikku kirjandust ja ülikooli õpikuid. Veel tuleb varustamisele Tallinna Poliit-

te ja erimonograafiate komplekteerimisele. Suurt abi ja vennaikkude sõprust on meile osutanud Leningradi teaduslikud asutused, kes on rikkastanud Nõukogude Eesti teaduslikke raamatukogusid hulga väärtuslike teostega. Eesti Vabariiklik Raamatukogu saab Riiklikult Saltõkov-Shtshedrinini nimeliselt Rahvaraamatukogult 25.000 köidet väärtuslike raamatuid kõikidelt teadusaladelt.

te ja erimonograafiate komplekteerimisele. Suurt abi ja vennaikkude sõprust on meile osutanud Leningradi teaduslikud asutused, kes on rikkastanud Nõukogude Eesti teaduslikke raamatukogusid hulga väärtuslike teostega. Eesti Vabariiklik Raamatukogu saab Riiklikult Saltõkov-Shtshedrinini nimeliselt Rahvaraamatukogult 25.000 köidet väärtuslike raamatuid kõikidelt teadusaladelt.

H. MUGASTO-JOHANI

Nõukogude Eesti töölisel abistavad Punaarmeel

Saksa fashistide sunnitoõpõrgust vabastatud eesti töötajad siirduvad kõikjal nõukogude tööle suure andumusega, sest nad teavad, et iga viljakalt sooritatud töö lähendab vihatud vaenlase peatset lõplikku purustamist.

Nii suunati vabastatud Narva lühisteil ulatuslikele ehitustöödele Punaarmee vajadusiks umbes 100 eesti töölist. Töö lõppes neil päevil. Töökokkuvõtteid kõnelevad selget keelt sellest suurest tööhoost ja võidutahtest, mida kannab endas eesti töörahvas praegusel suure võitluse perioodil kodumaa lõpliku vabastamise eest põlvest vaenlasest. Eriti eduka tänu 46-le eesti kollektiivile töö- lisele.

Kõrge tööhinnangu ja tänu osalisel olid: brigadiir K. Ilves ja tema brigadii töölised J. Lepp, R. Monova, E. Kalamees, G. Luts, G. Stulova, A. Orlova, V. Zhukova, V. Gremina, U. Käkkinen, M. Vaher, T. Tiitson, L. Ulla;

brigadiir B. Bruilov ja tema brigadii töölised J. Grigorjev, H. Sobolev, L. Solovjov, J. Jegorov, V. Moisejev, V. Bruilov, G. Kann, A. Pervald;

brigadiir A. Jakovlev ja tema brigadii töölised A. Säkki, M. Vinogradova;

brigadiirid S. Tshurkin ja M. Schmidt ja nende brigadii töölised N. Gorski, A. Pettii, A. Potjomkin, N. Pakk, N. Gusev, N. Bobikov;

brigadiir A. Mitrijev ja tema brigadii töölised A. Mesh-tshuk, J. Janno, J. Borovkov, U. Mihhailov, Z. Säkki, M. Klujev, J. Lebedev, E. Kalashnikov, E. Pampus, N. Kolosova, J. Semjonova. J. SAARUP

Võitlus saksa propaganda kummitustega

Võideldes Nõukogude Eesti vabastamisel, kohtab Punaarmee le küünevõrdki läga teha, tuleb üldnähtena sooja poolehoidu ja julgus tagasi nende silmadesse. Nad vabanevad sellest jultunud teadlikule eesti patrioodile on sel pettekujutusest, millega fashistid ge, et Punaarmee toob jäädavalt lõpu neetud saksa okupatsioonile, eesti rahvast alandavale õigluse- kirja, mis heidab valgust sellele, tule olukorrale, ja taastab maa kes peale fashistide eneste olid poliitilise ja kultuurilise iseseisvuse. Kuid saksa must vale- ja laimupropaganda on jätnud kohati vähemteadlike elanike mõtte- viisi tuntavaid jälgi, eriti mis puutub suhtumisse Punaarmeesse ja nõukogude korda.

Oma metsiku tulirelva kõrval, millega sakslased hullumeelsete määratsetena purustavad veel viimsel lahkumisesilmapilgul meie linnu ja külasid, kasutavad nad eriti kuritegelikult oma jõledat propagandasüsteemi. Tärganemisel on sakslaste eesmärk tekitada võimalikult suuremat kahju ja segadust mahajäetaval maa-alal ning sundida võimalikult paljusid saksa elanikke oma kodidest lahkuma. Selleks levitavad nad ise ja nende käsikud kõiksugu võmatuid hirmu ja õuduse jutte Punaarmee „hirmutegudest“, kõigi elanike Siberisse saatmisest jne. Eriti agaralt on sellest propaganda ölekõrrest kinni haaranud ülemreetur Mäe.

See on vaenlase saatlik võte, et sel teel takistada elanikkonda rahulikult päigale jäämast ja ematavalist elu ja tööd jätkamast. Sellele saksa alatule propaganda ja tema järeloomudele on tarvis otsustavate abinõudega vastu astuda ja rahva hulgas laialdast selgitustööd teha.

Nõukogude võim on täielikult võimeline rahva võim ja tema eesmärk on kõige tihedam koostöö ja kontakt meie töötava rahvaga, s. t. meie rahva määratu suure enamusga. Sellepärast pole vähenatki alust umbusuks Punaarmee või nõukogude korra vastu. Vastupidi — meie rahval on kõik põhjused soojalt tervitada eestlaste sünnimaavabatajaid. Kui keegi end ise eriolukorda seab, siis on need küll juudaslikud rahvareeturid ja müüdad sakslaste käsikud oma ärandlike tegudega.

See oli Võrus paar päeva pärast sakslaste lahkumist. Elanikud pöördusid ükskhaaval metsadest tagasi koju. Mõõda Kreutzvaldi tänavat minnes tuli mulle vastu kaks naist. Alustasin juttu ja see arenes umbes nii: „Vabandage, kas te võite öelda, kus on siin linna täitevkomitee?“ „Ei tea. Just praegu tulime tagasi metsast.“ „Kaua olite metsas?“ „Ole nädala. Sakslased olid ammu läinud, aga me ei julgenud välja tulla. Kartsimine, et Punaarmee tapab maha. Mitu korda käisime piilumas, kas ikka tõesti tapab, aga kui seda kusagil ei näinud, tulime siiski välja.“

Kogu nende olekus on veel kartlikkust ja pelglikkust. Aralt heidavad nad pilke sila-sinna. Kuid nähes kõikjal rõõmsalt ja kiirel sammul töötavaid inimesi, veendu-

des, et kellelgi pole kavatsust neibastamisel, kohtab Punaarmee le küünevõrdki läga teha, tuleb üldnähtena sooja poolehoidu ja julgus tagasi nende silmadesse. Nad vabanevad sellest jultunud teadlikule eesti patrioodile on sel pettekujutusest, millega fashistid ge, et Punaarmee toob jäädavalt lõpu neetud saksa okupatsioonile, eesti rahvast alandavale õigluse- kirja, mis heidab valgust sellele, tule olukorrale, ja taastab maa kes peale fashistide eneste olid poliitilise ja kultuurilise iseseisvuse. Kuid saksa must vale- ja laimupropaganda on jätnud kohati vähemteadlike elanike mõtte- viisi tuntavaid jälgi, eriti mis puutub suhtumisse Punaarmeesse ja nõukogude korda.

„Kallis Tamara... Ma mõtlen hirmuga sellele, et bolshevikud tulevad tagasi siia. Mis saab meist siis? Tulevad tapmised ja vangistamised. Kirjuta, mis seal ka arvatakse ja räägitakse, ja mis inimesed mõtleavad teha. Tean siis siin kõiki lähemaid inimesi hoiatada... Siin on küll õudsed jutud liikumas. Ja see leitnant, kes meil elas, läks ka nüüd minema. Kujuta ette — ta ei võtnud mitte midagi ette oma päästmiseks, mitte midagi selleks, et kergendada meie põgenemist! Miks ma ometi tuln taigning-sundida võimalikult paljusid saksa elanikke oma kodidest lahkuma. Selleks levitavad nad ise ja nende käsikud kõiksugu võmatuid hirmu ja õuduse jutte Punaarmee „hirmutegudest“, kõigi elanike Siberisse saatmisest jne. Eriti agaralt on sellest propaganda ölekõrrest kinni haaranud ülemreetur Mäe.

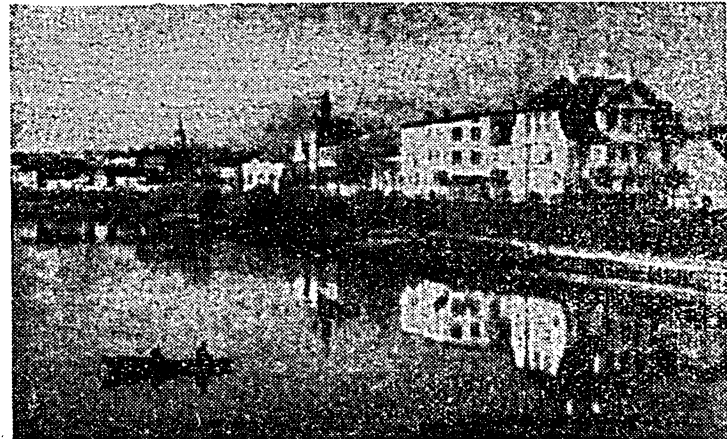
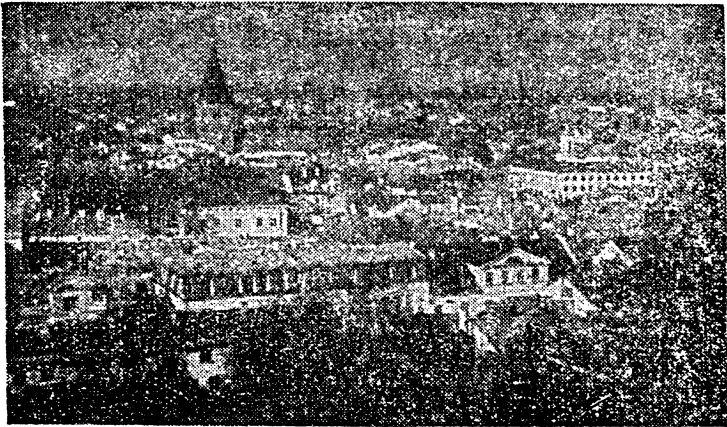
See on vaenlase saatlik võte, et sel teel takistada elanikkonda rahulikult päigale jäämast ja ematavalist elu ja tööd jätkamast. Sellele saksa alatule propaganda ja tema järeloomudele on tarvis otsustavate abinõudega vastu astuda ja rahva hulgas laialdast selgitustööd teha.

Nõukogude võim on täielikult võimeline rahva võim ja tema eesmärk on kõige tihedam koostöö ja kontakt meie töötava rahvaga, s. t. meie rahva määratu suure enamusga. Sellepärast pole vähenatki alust umbusuks Punaarmee või nõukogude korra vastu. Vastupidi — meie rahval on kõik põhjused soojalt tervitada eestlaste sünnimaavabatajaid. Kui keegi end ise eriolukorda seab, siis on need küll juudaslikud rahvareeturid ja müüdad sakslaste käsikud oma ärandlike tegudega.

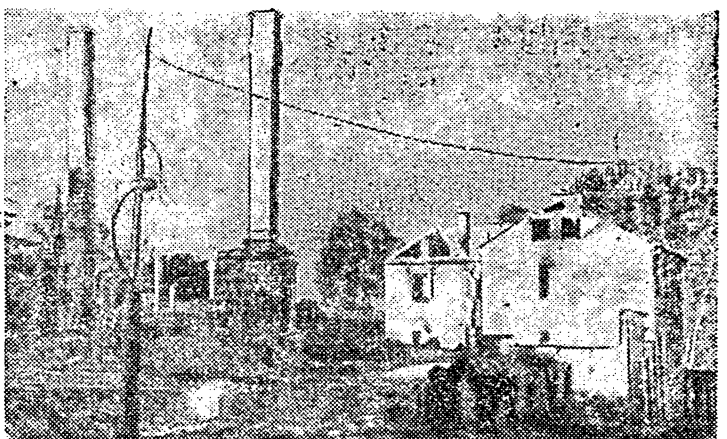
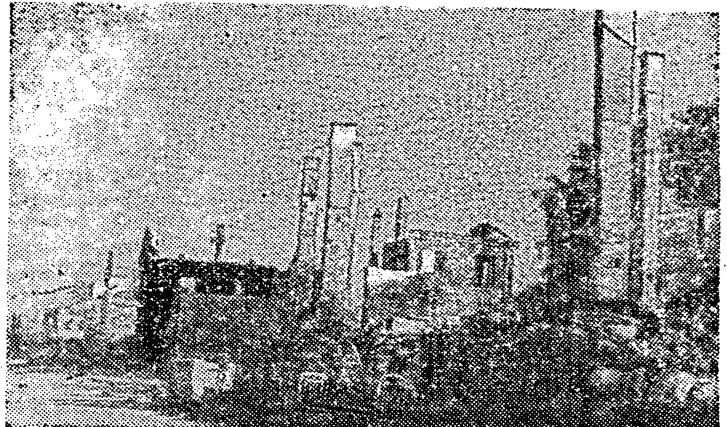
See oli Võrus paar päeva pärast sakslaste lahkumist. Elanikud pöördusid ükskhaaval metsadest tagasi koju. Mõõda Kreutzvaldi tänavat minnes tuli mulle vastu kaks naist. Alustasin juttu ja see arenes umbes nii: „Vabandage, kas te võite öelda, kus on siin linna täitevkomitee?“ „Ei tea. Just praegu tulime tagasi metsast.“ „Kaua olite metsas?“ „Ole nädala. Sakslased olid ammu läinud, aga me ei julgenud välja tulla. Kartsimine, et Punaarmee tapab maha. Mitu korda käisime piilumas, kas ikka tõesti tapab, aga kui seda kusagil ei näinud, tulime siiski välja.“

JUHAN SCHMUUL

Kättemaks vaenlasele Narva, Tartu ja Võru varemete eest!

Tartu enne...

... ja nüüd

Fashistide veretööd Võrus

Kohe pärast Võru vabastamist avaldati EK(b)P Võrumaa komitee ja Võru maakonna täitevkomitee poolt võrulastele üleskutse, milles öeldakse:

„Kolm aastat kandis Võrumaa elanikkond rasket hitlerliku okupatsiooni ja terrori iket. Selle aja jooksul hitlerlased ja eesti rahva äraandjad panid Võru linna ja maakonna elanikkonna kallal toime kuulmatuid kuritegusid. Hitlerlaste ja nende käsilaste poolt on hukatud parimaid eesti rahva poegi, nagu August Kuhlberg, Villem Kender, Karl ja Jaan Siilivaskid, keda teab ja tunneb iga Võru elanik. Võru lähistel asulates ühishaudades on mõrvatuid esialgsel arvul üle 1000.“

Kes on need tuhat mõrvatut?

August Kuhlberg oli Võrumaa parteikomitee sekretär, seega Võrumaa rahva saksavastase võitluse juht. Sellepärast langesid sakslased ja nende käsilased tema kallale erilise raevuga. Sm. Kuhlbergi peksti ja piinati vanglas. On teada, et valvur Jõgeva ütles ühel hommikul: „Mul oli au Kuhlbergi juures nuuti tarvitada!“ Kui Kuhlberg sauna viidi, nägid teda teised vangid. Ta nägu oli kohutavalt paistes, kogu keha täis vore, muhke ja haavu. Sm. Kuhlberg oli sakslastevastase võitluse juhte. Aga kes oli Nurmetalu? Meie ei tea seda veel, kuid meie teame, kuidas käituti ka temaga. Ta peksti üle keha veriseks, löödi talle haavu. Siis visati ta vangila söekuuri. Lasti lamada seal kuuri mustal põrandal ja peksti uuesti ning jäeti siis saatuse hooletuks mustale põrandale. Ta keha oli muutunud mingiks tom-

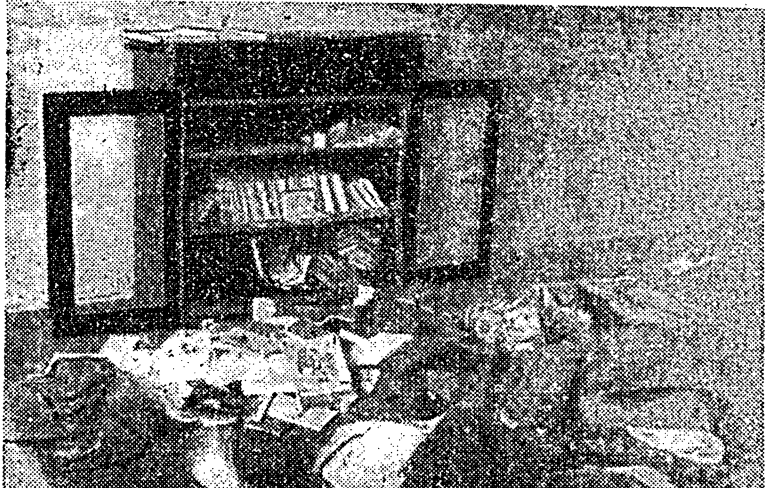
buks. Ta haavad läksid mädanema. Lõpuks läks Nurmetalu keha haisele, kuid elu hingitses sees. Nii nägid teda teised vangid. Tüki aja möödudes koristati elav laip ja mõrvati. Nisuguseid Nurmetalusid, tundmatuid võitlejaid ja fashistliku terrori ohvreid meie tööliste, talupoegade ja intelligentside hulgas ei ole üks ega kaks, neid on palju.

Ohtki piinamisvõtet ei pidanud fashistlikud mõrvad oma ohvrite suhtes liig julmaks. Peksmine oli harilik asi. Fashistlikud sadistid harrastasid näiteks habemekarvade kiikimist, habeme ja kulumukarvade kõrvetamist. See käis mõrvamise eel. Mõrvamised olid enamasti massmõrvad. Näiteks on teada päev, mil lasti maha sada inimest. On saadud kätte dokument, millest nähtub, et 5. detsembril 1941. a. viidi mahalaskmisele 36 vangi.

Need on üksikud näited sakslaste ja nende käsilaste mõrvadest Võrus. Neile lisandub järjest uusi nimesid, uusi üksikajaju veretöödest Võru tööliste ja rahulike inimeste kallal. 1000 mõrvatut — see on suur arv väikese Võru kohta. Tartust me teame juba kohutavat tõde — seal on tapetud kuni 15.000 Nõukogude Eesti kodanikke.

Kuid meie kodumaa, mis nii palju on kannatanud fashistlike metslaste läbi, peab neile muutuma surmapaigaks. Kättemaksu sakslastele ei kisenda siin mitte ainult vanglamüürid ja ühishaudad, vaid iga kivi ja känd, mida saksa mõrtsukad oma olemisega on reostanud. Mõrvavõtte mõrvavõtte palk!

J. VEERME

Nii nägi välja Kalevipoja-tuba Fr. R. Kreutzwaldi muuseumis pärast seda, kui sealt olid välja pektud fashistlikud „kultuurtrahnerid“.

Need pildid sel leheküljel kujutavad kaht erinevat maailma.

Ühtedel me näeme vana arinat Tartut nisugusena, nagu ta kunagi ei kustu meie meelest — rahuliku ja roheline uppuma linnakesena, kauni Emajõe ääres, elurõõmsa ja teadusejaanulise noorusena.

Ja siinsamas kõrval — suitsevad ahervaremed, rusud, segamini paisatud kodud... Ka see on Tartu — pärast seda, kui siit käisid üle fashistlikud rohtirtsuparved.

Raske on loetella praegu kõiki neid hävitusi, purustusi ja rüüstamisi, mida teostasid Tartus fashistlikud metslased. Kaks kolmandikku Tartu majadest on purustatud või kannatada saanud. Sakslased on Tartu teinud tühjaks elanikest. Tartu uhkuse — sajanditevanuse ülikooli on need 20. sajandi vandaalid muutnud oma sõdurite kasarmuks, kus preisi junkrute järeltulijad vedesid põrandal pahnas ja prassisid viinapudelite keskel.

Me ei kahtle selles: paljukannatanud Tartu tõuseb taas. Ta saab jälle meie kultuurielu keskuseks, lootusrikkal pilgul tuleviku vaa-tava noorsoo unistuste linnaks.

Aga meie süda ei saa rahu enne, kui on asetatud kohtulaua ette kõigi nende kuritegude süüdlased. Ei pea pääsema karmist karistusest kõigi nende rohkete roimade, hävituste ja rüüstamiste kordasaatjad!

Sakslaste rüüstamistöö Fr. R. Kreutzwaldi muuseumis

Fr. R. Kreutzwaldi muuseumi reostamisega fashistlikud okupandid püüdsid näidata oma põlgust ja viha eesti rahvusliku kultuuri vastu. Fr. R. Kreutzwaldi muuseumi majja paigutati saksa „Sicherheits“-politsei staap. Hoo-ne alumisel korral elasid saksa ohvitserid ja mingisuguse majanduskomando ametnikud. Tühjade viinapudelite virnad, võimatu mustusekord põrandal, toidujätiste hunnikud nurkades kõnelevad härrade ohvitseride vähesest lugupidamisest elamiskultuuri vastu. Kreutzwaldi aegsesse magamistuppa asutasid sakslased oma kingsepatöökoja. Teise korra ärklituba, kus Fr. R. Kreutzwald kirjutas oma „Kalevipoja“, oli politseiülema kabinetiks. Ka siin vedeleval kirjeldamatus korralageduses viinapudelid segi raamatutega — Hitleri kõnedega, rõõvliomaanidega ja fashistlike sulerüütlike unistustega „Kunas sakslased tulevad tagasi Aafrikasse?“ Samas toas leidub hulgaliselt igasuguseid puruksrebitud riidetükke. Võib arvata, et sakslased on siin, Kreutzwaldi loomingutoas, toimetanud oma ohvrite peksmisi ja piinamisi ülekuulamisel.

Nisugused on fashistlike „kultuurikandjate“ jäljed eesti rahvuseepose looja muuseumis.

Tänu muuseumi juhataja sm. J. Tedre hooltele, toimetati õigeaegselt kõrvale ja päästeti muuseumi eksponaadid. Need tuuakse nüüd peidupaikadest tagasi ja seatakse üles sakslaste prahist puhatatud majja. Varsti on Fr. R. Kreutzwaldi muuseum uuesti korda seatud ja eesti rahva suure kirjaniku mälestus taas ausse tõstetud.

Sakslaste hävitustöö Eesti metsades

Sakslaste hävitustöö eesti metsajanduses on suur. Lõuna-Eesti kohta on selgunud, et sakslased on siin raiunud ette mitme aasta metsalangi, kuna metsa järelkasvu eest pole sugugi hoolitsetud. Petseri- ja Võrumaal on sakslased maha võtnud terved metsaosad ja metsatukad poole või veerandi puu kõrguselt, püüdes sel kombel moodustada tankitõkkeid nõukogude tankidele.

Ka väärtuslike metsloomade arv on piirkonnakomissaride ja saksa fashistlike väeosade rõv-küttimise tõttu suuresti vähenenud.

Tervitus Tartu töölistele

Kallid kaastöölised Tartu metallivabrikust „Võit“! Tervitan ja õnnitlen teid Tartu vabastamise puhul.

Võitlustee viis meid kolm aastat tagasi lahku. Tartu... kuidas oleme sellele armsale sõnale mõelnud päevil ja ööl, aastast aastasse. Ta jäi meist maha tulikahjude kumasse ja mürskude sattu, mida meie rahuliku linna kohale külvas metsik vaenlane. Mäletan nii selgesti, nagu oleks see olnud eile, kuidas ühest vaenlase mürsust süttis meie vabriku kõrvalhoone ja me koos võitlesime oma vabriku päästmiseks tulest. Mäletan Peetri surnuala kabelikeld-

risse vaenlase pommitamise eest varjule pugenud naisi ja lapsi.

Palju on kannatanud meie armas Tartu. Kuid nüüd on ta jälle vaba. Ja kuipalju ka vaenlane ei oleks Tartusse jätnud maha varemeid, me ei kahtle selles, et meie Tartu tõuseb uuesti, kujuneb varsti jälle meie kultuuri- ja hariduselu keskuseks.

Meid ootab veel kättemaks fashistlikele roimareile kõigi nende kuritegude ja veretööde eest eesti rahva arvel. Aga jõuab peagi see aeg, mil kohtume ja liidame käed algavaks suureks üles-ehitustööks.

AKO SAAS

Kiri võitlejale vabastatud kodust

Punaarmee edasitungi Eesti pinnal jälgivad hinge kinni pidades teistel rindeosadel lahingulises annetes täitmisel viibivad eesti rahvuslike väeosade võitlejad. Iga uue päeva võidud tähendavad paljudetele meie võitlejate nende kodukohtade vabastamist. Iga päev saadetakse eesti rahvuslikest väeosadest sadu kirju Eesti NSV vabastatud aladele — seal elavatele omastele, sugulastele, tuttavatele.

Ja milliseid tundeid tekitab nisuguse kirja saamine vabastatud kodust! Kolm aastat ei väsinud sakslased korrutamast, et need eestlased, kes fashistlike rõõvavallutajate eest sünnimaalt lahkusid, on kõik Siberisse küüditatud ja seal surnud. Kui paljudelt rõõvis see jultunud laim lootuse näha kord jälle oma koduperet tervikuna koos. Napid sõnad lühikeses kirjas kummuvad nüüd hooilt kogu vaenlase kuritahtliku loba ja selle mõjul tekkinud kahtlused. Kadunuks peetud tulevad koju — võitjainal!

Vaat' mida kirjutab eesti rahvusliku väeosa miinipilduriteallikuse komandörile Anatoli Nikonovile tema vend Aleksei Nikonov Petseri vallast Rogozino külast:

Üks kuu vabastatud Petseris

On möödunud üks kuu Petseri vabastamisest. Selle lühikese aja jooksul on nõukogude asutuste juhtimisel tehtud suur töö sõjajälgede kaotamiseks linnalt ja uue ülesehitustöö alustamiseks.

On teostatud terve rea kesklinnas asuvate majade remont. EK(b)P Petseri maakonnakomitee, linna ja maakonna täitevkomiteed asuvad juba remonditud hoonetes. Töötab post, Riigipanga

„Armas vend! Tervitame sind — isa, ema ja mina. Olime väga rõõmsad Sinult sõnumeid saades. Oleme uhked, et võitled koos teiste kaasmaalastega fashistlike vejrekoerte vastu juba Eesti pinnal. Sakslased jõudsid teile siin mitu hingepalvet maha lugeda, nüüd tuleb aga välja, et teiste eest kandsid ülearugi hoolt, endil pole aga palvete pidamiseks enam mahti.“

Meid siin päästis kodust välja kihutamist Punaarmee kiire edasitugi. Sakslased tahtsid mind juba möödunud aastal sunnitoole ajada, aga ma põgenesin metsa. Isa-ema said nuuskurite — sakslaste sabarakkude läbi palju vaeva näha. Me kõik soovime, et Sina ja meie vaprast kaasmaalast eesti rahvuslike väeosades ta suksid kätte vaenlasele meie ja kogu eesti rahva kannatuste eest.“

Võitlejal! See on Sinu sinu rahva, sinu kodu, sinu omaste käsk — kättemaks! Hävita halasamatult vaenlast, sellega lähendad oma maa täieliku vabanemise tundi, sellega tood tagasi õnne oma kodukolledes!

G. ANDREJEV

Miiting vabastatud Võrus

KRISTJAN JALAK

Võru, 11. septembril (ETA). Võru „Kandle“ teatri aias roheliste puude ja ilupõõsaste kohal lehvivad jälle punased lipud. Seintel on kunstnike poolt valmistatud nägusad loosungid ja plakatid: „Elagu vaba Nõukogude Eestile!“, „Elagu võidukas Punaarmee!“, „Surm saksa okupantidele!“

Pühapäeva, 10. septembri, õhtu-poolikul kogunesid võrulased siia rõõmuühtingule.

„Neli nädalat tagasi vabastas Punaarmee saksa okupantide verisest ikkest Võru linna. Kolm nädalat tagasi vabastas Punaarmee kogu Võrumaa. Varsti vabastab ta kogu Nõukogude Eesti!“, ütles EK(b)P Võrumaa komitee sekretär sm. Tamm miitingut avades.

„Saksa vandaalid lootsid ka Eestis kehtima panna keskaegse orjuse korra“, ütles oma kõnes EK(b)P Keskkomitee sekretär sm. Päll. „Eesti keel suruti kõrvale. Isegi tänavasiltidel oli esikohal saksa keel. Eestlane aga jäi sirgu. Ta ei paandinud. Paljud eesti rahvale truuks jäänud õpetajad, riskides koha ja isegi elu kaotusega, ei võtnud osa eesti noorsoo väimsest vigastamisest, mida saksa okupandid just eriti kooli kaudu püüdsid teostada.“

Nõukogude võim aga teeb kõik, et eestlane saaks vabalt elada oma isade maal, et eesti keel võiks vabalt kõlada.

Toome oma suurima tänu Punaarmeele, kes võitlustega on vabastanud Võru linna ja Võrumaa,“ ütles kõneleja kõigi koosolijate tundeid väljendades. „Toome oma tänu seltsimees Stalinile, kes en-

juhtinud ja juhivad seda vabastusvõitlust. Toome oma tänu teistele Nõukogude rahvastele ja eelkõige suurele vene rahvale, kes on aidanud eesti rahval vabaneda sakslaste ikkest ja kes abistavad teda eelseisvas ülesehitustöös. Ainult ennastalgava tööga suudame kiiresti parandada rasked sõjahaavad, taastada õnneliku elu.“

Tervitusi ütles Võru maakonna vabastamisest osa võtnud Punaarmee väeosa võitlejate, seersantide ja ohvitseride esindaja. Ta märgib neid suuri võite, mida Töölis-Talupoegade Punaarmee on saavutanud käesoleva suve võitluste jooksul. „Neid võite organiseerib kõigi Nõukogude Liidu vennalike rahvaste juht Kõrgem Ülemjuhataja Nõukogude Liidu Marssal Stalin. Hurraa seltsimees Stalinile!“

Kostab võimas „hurraa“ ja siis kõlavad orkestrilt Nõukogude Liidu hünni pühalikud helid.

Kõnetooli astub kunstnik Jaan Vahtra: „Meil on seljataga kolm hirmu ja õuduse aastat. Mõõdas on ajad, mil me iga päev olime hirmul oma elu pärast. Olgu tervitatud võidukas Punaarmee.“

Okupatsioonivõimud püüdsid hävitada esmajoones eesti intelligentsi. Intelligents kannatas kahekordselt: füüsiliselt ja väimselt. Kui sinne hitlerlik ajakirjandus, nii eesti- kui saksa keelele, püüdis mitmesuguste võtetega petta eesti rahvast, siis Saksamaal ilmuv ajakirjandus ütles otse, et „see maa sünni on igipõline sakslaste maa“, et „väikerahval, nagu eestlased, ei saa olla mingisugust oma kultuuri“, et „25 aasta pärast ei kõ-

nele sellel maal enam keegi eesti keelt“.

Nüüd vajatakse eesti intelligentsi tööjõudu igal pool. Kutsun teid kõiki suurele loovale ülesehitustööle,“ lõpetab oma kõne lugupeetud kunstnik.

Tervitusi toob vabastatud Võru rahvale 3. Balti rinde võitlejate, seersantide, ohvitseride ja armeekindral Maslennikovi esindaja.

Raudteetöölised Saimre märgib oma sõnavõtus:

„Kui saabus Nõukogude võim, siis raudteelased ei jäänud pealtvaatajaks. Ootamata käsku, hakkasid nad enda algatusel roopaid ümber seadma nõukogude raudtee laiusele. Asusid ehitama lõhutud sildade asemele uusi.“

Punaarmee Eesti Rahvuskorpuse isikulise koosseisu poolt tervitab sm. Männi, kes oma sõnavõtus rõhutab, et eesti rahvas pole omanud kunagi nii võimast relvastatud jõudu kui praegu Punaarmee eesti laskurkorpuse näol oma suurtükiväe, tankikoloni ja lennukitega.

Võimsa kiiduavaldustormiga otsustab koosolek saata tervitustelegrammid Võru vabastamisest osa võtnud Punaarmee väeosaadele, Eestimaale Kommunistliku (bolševik-kude) Partei Keskkomiteele, Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Rahvakomissari Nõukogule ja eesti rahva sõbrale ja juhile seltsimees Stalinile.

Koosolekule järgnes Punaarmee laulu- ja tantsuansambli kontsert.

Ta oli müürsepp. Kivi asetas kivist ehitist oma elu ees. Kestel palju hooneid Eesti linnades ja külates.

Kuna ta oli võrsunud tööliste perekonnast, kujunes ta ka seismiselt tööliste klassiteadlikuks tööliseks. Ja klassiteadlik tööline kodanlikes riigis ei piirdu ainult oma kutsetööga. Ta asub lammutama vana korda ja ette valmistama uut ja ilusamat.

Jalaka vanemad orjasid Kastre mõisa parunite. Jalakas kasvas arusaamise, et töötajad peavad ise võitlema oma olukorra parandamiseks eest. See viis ta töölisliikumise ridadele. Aastate vältel arenes temast bolševik — kodanluse leppimatu vaenlane. Pikk ja vaevarikas oli ta teekond.

Kodanlike diktatuuri kõige mustematel aastatel, kui Eesti reaktiivne kliik tegi katseid täielikult lämmatada eesti töölisliikumist, hoidis sm. Jalak Tartu Tööliskomitee Keskliidu esimehena kõrgel punast võitluslippu.

Ta võitis kogu oma jõuga osa Tartu Tööliskomitee organiseerimisest ja selle tööst. Kui poliitsei poolt suleti Tartu Tööliskomitee, siis oli sm. Jalak esimestest, kes aitas otsida uut katteorganisatsiooni vormi, kuhu koondada Tartu pahempoolne tööliskond ja intelligents. Asutati Tartu Alkoholi-vastane Kultuuriliit.

Kui 1937. a. teostati parlamendivalimisi isikuvahimise alusel, oli sm. Jalak see, kelle Tartu progressiivsed valijad seadsid kandidaadiks Karlova linnaosas. Seal oli tema vastaseks suurte rahadega varustatud vaps. Võitjaks tuli Jalak ja läks riigikogusse, kus ta kõikumatu järjekindlusega kaitses Eesti töötava rahva huve.

Kui saabus eesti rahva ajalooline päev — 21. juuni 1940. a., siis sammus Kristjan Jalak laialdse kogu kindlalt Tartu rahva rongkäigu eesotsas. Nüüd sai sm. Jalak uued ülesanded, uue töökoorma.

Ta valiti Eesti NSV Ülemnõukogu liikmeks. Kui algas Tartu linna täitevkomitee moodustamine, oli nagu endastmõistetav, et Kristjan Jalak sai esimeheks. Sellel kohal sai ta oma tööga väga populaarseks. Ta ei olnud

kabinetilinnapea, nagu tema eelkäijad kodanlikest leerist. Ta oli raekotta tulnud mehega töötava rahva hulgas ja ta jäi kõige tihedamasse kontakti töötajatega. Ta liikus alati seal, kus kees loov töö, kus olid töötavad rahvahulgad. Ei möödunud nädalat, kus sm. Jalak poleks käinud tehastes töölisele kõnelemas. Nõukogude Eesti, eriti meie kaasvõitleja kodulinna Tartu töötav rahvas armastas sügava seltsimehelikkusega Kristjan Jalakat. Temas polnud aset inimlikele pisiintriigidele, kõrveratele käikudele, ebaaususele. Kristjan Jalak astus vastu kõikidele raskustele rahulikult ja kindlalt, täie rinnaga.

Kui saksa fashistlikud võid 1941. a. juulis tungisid Tartusse, tõmbus sm. Jalak koos Tartu aktiiviga Mustvee ümbruskonda. Ja siin tuligi sm. Jalak üle elada tema tervisele saatuslik silmapilk — ta sattus autoga miinile ja sai raskesti põrutada. Olid sisemised verejooksud. See andis parandamatu hoobi tema tervisele. Ta jäi pöduraks, ei paranenud enam.

Kogu südamega nõukogude korrale andunud sm. Kristjan Jalak on üks paljudest ohvritest, mis Eesti rahvas on pidanud andma fashistliku Saksamaa kallale tungi tõttu meie väiksele kodumaale — Nõukogude Eestile.

Agas vaatamata kaotustele, mis võitlus sakslaste vastu sajanud kestel meilt on nõudnud, on nüüd lõplik võit ometi käeulatuse kaugusel.

Sm. Jalaka kodulinn Tartu on jälle vabal Peagi vabaneb kogu Nõukogude Eesti.

Meid lohutab teadmine, et Nõukogude Tartu vanem töömees oma elutee lõpul siiski sai kuulda oma armastatud kodulinna vabastamisest, et ta võis kaasa anda oma parimad soovid ja tervitused nende seltsimeestele, kes võitsid Tartu korraldama ja rajama uut elu sakslaste hävitustöö asemele.

Puhka rahus, armastatud sõber ja seltsimees!

Aug. Prink, M. Laasson, E. Tõnurist, Y. Hion, M. Raud, H. Kruus, J. Käner, K. Ird, O. Urgart, H. Johani, V. Haldre, E. Hiir, A. Kaal.

mann, A. Reimann ja A. Prink ning mitmete asutuste ja organisatsioonide juhatajad ja esindajad.

Matusealutuse avas sm. A. Reimann.

Hauakõne pidas ja asetas pära Eesti NSV Ülemnõukogu Presidiumi ja Eesti NSV Rahvakomissari Nõukogu nimel sm. A. Prink.

Tartu linna täitevkomitee esimees ja Eesti NSV Ülemnõukogu saadik KRISTJAN JALAK maeti 10. septembril 1944. a. Leningradis Suur-Ohta kalmistule.

Suurt töömeest oli tema väimsele puhkepaigale saatmas arvukalt hulk rahvast, eesotsas Eesti NSV Valitsuse liikmed sm-d A. Kress, J. Nuut, A. Bork-

Sõjategevus Lääne-Euroopas

Liitlaste edukas pealetung Lääne-Euroopa sõjateandril jätkub.

Liikudes Moseli jõe suunas vabastasid liitlaste väed Luksemburgi. Gentiis on vaenlase vastupanu murtud ja liitlaste väed vabastasid linna. Liitlaste väed vallutasid ka Liège'i linna, mis asub 34 km kaugusel Saksamaa piirist. Kanada väed, moodudes Calais'i ja Dunkerque'i sadamast ja neid sisse piirates, vallutasid 8. septembril Ostende sadama. Oodates sama ägedat vastupanu nagu Le Havre'i ja Boulogne'i juures, liikusid kanadalased ettevaatlikult linna suunas, kuid ei leidnud seal üldse vastupanu. Sakslased olid selle suure sadamalinna maha jättnud taganedes otse paanikas.

Belgias ei olnud sakslastel ei toiduainete tagavarasid ega relvastust. Liitlaste tankide voorule võisid hitlerlased vastu seada ainult oma tankitõrjekahureid, kuid ka neid ei jättnud küllaldaselt. Liitlaste tankikolonnid liiguvad Belgia laiu maanteid mööda Hollandi ja Saksamaa piiride poole, leides vastupanu ainult mõnes üksikus kohas.

Ida-Prantsusmaal kitsendasid liitlaste 7. armee väeosad veel rohkem koridori, mille kaudu vaenlase väed võiksid taanduda. Prantsuse armee eelvæd jõudsid Dijoni linnani, kohates vaenlase nõrka vastupanu. Tugevamat vastupanu osutavad sakslased prantsuse vägedele, kes tegutsevad lõuna pool Belfort'i linna.

MARSSAL TITO KÄSKKIRI

Nagu teatab „Vaba Jugoslaavia“ raadiojaam, on marssal Tito pööranud Jugoslaavia rahaväe tsükliku armee isikulise koosseisu poole käskkirjaga, milles öeldakse: „On saabunud see suur rõõmupäev, mida teie ja tuhandet hukunud kangelased on oodanud kolme ja poole aasta rängemate kannatuste kestel. Meie suur niitlane — kuulus Punaarmee — jõudis Jugoslaavia piirile.“

Käskkiri lõpeb sõnadega: „Kuuls Punaarmee jõudmine meie piirile äratagu te's uut meeleolotust ja karastagu teie tahet, et anda saksa okupantidele ja kodumaa reetjatele veel tugevamaid hoope. Näidake neis viimseis lahinguis, et te olete võitmatu Punaarmee väärivad liitlased.“

Võrust

Võru „Kandle“ teatrimaja saalis leidis aset rahvakooale, kus kõnega esines Eesti NSV Põllutöö Rahvakomissar sm. G. Abels. Sm. G. Abels oma sõnavõtus käsitas küsimusi, mis nõukogude võimu taas maksma hakkamisega Eesti vabastatud aladel nõuavad selgitamist.

Nõukogude võim on rahva võim. Nõukogude võim ehitab üles meie kolme okupatsioonias- ta kestel palju kannatanud maa. Selleks on vaja inimesi. Nõukogude võim vajab kõiki, kes tahavad pühendada oma tööjõu uue elu ülesehitamisele. Eesti rahval ei ole fashistlikust vägivallast pääsemise järel enam midagi karta. Küll aga ei pääse teenitud palgast viletsad rahvareeturid ja kodumaa äraandjad, kelle tabamisele ja hävitamisele aitab kaasa iga aus Eesti kodanik.

Eesti rahvas kuulub oma maa

juurde. Nõukogude võim ei võta kellelki maad ära, vaid vastu- pidi — annab maad igale, kes seda vajab. Samuti ei saa keegi sundida eesti põllumehi üle minema kolhoosisüsteemile, kui nad selleks ise soovi ei avalda.

Koosolekule kogunenud Võru rahvas võitis selle autoriteetse seletuse nõukogude võimu poliitika kohta Eesti NSV vabastatud territooriumil vastu üksmeelse ja sooja poolehoiuga.

Veel toimus Võrus selgituskoosolek Võrus töötavatele käsitöölisele töõnduslike kooperatiivide süsteemi tutvustamiseks. On oodata juba lähemal ajal mitme käsitööstusliku artelli tööle asumist Võrus.

Algas haigete vastuvõtmine Võru ambulatooriumis. Töötab Võru emade-laste nõuandla. Registreeritakse tervishoiutöölisi.

Kommunistid esirinnas Narva taastamistöödel

Narva algavas ülesehitustöös sammuvad kommunistid esirinnas. Nii on partei liikmed seltsimehed Gnetov ja Gubin oma töökollektiivi jõul seadnud korda Narva sidekontorile eraldatud ruumid ning seal on saadud tööga alustada. Kommunistid seltsimehed Kuuse ja Arula asusid samuti oma kollektiivile ette nähtud ruumide kordaseadmisel omal jõul, ootamata selleks kõrvalist abi.

Energilise algatusvõimega ja leidlikkusega saadakse üle kõikidest raskustest ning tullakse toime alustatud tööga.

Seesugusest kiiduväärsest agarususest ja initsiatiivist peaksid võtma eeskuju kõikide asutuste juhid ja vastutavad töölised. Niisuguse töömeetodiga kiirendame oma paljukannatanud kodulinna ülesehitamist.

V. JOVLEV.

Ülesehitustöö Põlvas

Võru „Tööräha Elu“ kirjutab ülesehitustööst Põlvas:

— Fashistide hävitustöö ja raskete lahingute tagajärjel said rängalt kannatada Põlva alev ja Tännasilma küla. Põlva alevi keskus on sakslaste poolt peaaegu täielikult maha põletatud.

Nüüd on igal pool asutud sõjahaavade parandamisele ja uuele ülesehitustööle. Kõikjal käib viljakoristamine. Selleks kasutatakse allesjäänud viljapeksumasinaid, mis kiiresti korda seatakse. Kõhri alustas tööd võimas iselikkuv viljapeksumasin. Nagu Kõhri viljapeksumasina juht kinnitab, võivat

Kõhri võimas masin kõik ümbruskonna viljad ära peksta, kui aga küttele jätkub. Valla täitevkomitee peab hoolitsema, et vajalik küttelei õigel ajal kohal oleks.

Fashistliku okupatsiooni painajast vabastatud inimesed ei suuda küllalt siunata sakslaste käsili, kes levitasid hirmu- ja õudusejutte Punaarmee kohta, kes tulevat ja tapvat kõik inimesed. Nüüd, mil nähakse, et see oli kõige hõbematum vale, on inimesed muutunud julgeks ja rõõmsaks ning asunud tööle kahekordse energiaga.

Bulgaaria sündmustest

Nagu teatab NSV Liidu Välis- asjade Rahvakomissariaadi Informatsioonibüroo, teatasid Bulgaaria Valitsuse esindajad pärast Nõukogude Liidu avaldust sõja-vahekorra väljakuulutamise kohta Bulgaariaga 6. septembril.

Sofias asuva Nõukogude chargé d'affaires'i D. G. Jakovlevi kaudu Nõukogude Valitsusele, et Bulgaaria katkestas suhted Saksamaaga ja et Bulgaaria Valitsus palub Nõukogude Valitsuselt vaherahu.

Vaatamata sellele avaldusele, teatas Bulgaaria Valitsus 6. septembril avalikkusele ainult sellest, et ta pöördus Nõukogude Valitsuse poole palvega vaherahu asjus, ega teatanud suhte katkestamisest Saksamaaga. Selline vastulu Bulgaaria Valitsuse avaldustes äratas loomulikult Nõukogude Valitsuses umbusaldust Bulgaaria Valitsuse positsiooni suhtes. Seetõttu ei võnud Nõukogude Valitsus asuda Bulgaaria Valitsuse vaherahupalve läbivaatamisega.

Alles 7. septembril avaldas Bulgaaria Valitsus, et ta on katkestanud suhted Saksamaaga ja 8. septembril kuulutas ta Saksamaale sõja.

Pärast seda lõpetasid Nõukogude väed 9. septembril kell 10 õhtul sõjategevuse Bulgaarias ja

asusid ühes Suur-Britannia Valitsuse ja Põhja-Ameerika Ohendamisbüroo teatasid Bulgaaria riikide Valitsusega Bulgaariaga sõlmitava vaherahu tingimuste väljatöötamisele.

Bulgaarias on loodud uus valitsus Kimon Georgijevitš esimeheks. Endine sõjaminister kindralmajor Ivan Marinov nimetat Saksamaa vastu tegutsevate Bulgaaria vägede ülemjuhatajaks.

Uue Bulgaaria valitsuse propagandaminister Dimo Kazasov esines raadiokõnega, milles ta teatas uue valitsuse esimestest sammudest. On vabastatud ametist endised Bulgaaria regendid. Kõik need ministrid ja rahvasaadikud, kes on süüdi selles, et maa sattus katastroofi äärele, vangistatakse ja nende varandus konfiskeeritakse. Taastatakse kõik poliitilised vabadused ja õigused, nagu sõnaja koosolekuvabadus ja organiseerumise õigus. Kaotatakse ühtlasi ära kõik erakorralised ja rahva-vaenulikud seadused.

«РАХВА ХЯЯЛ»
Орган ЦК КП(б) Эстонии
и Советов депутатов трудящихся
Эстонской ССР
Ленинград. Лодовый пер. № 3

Toimetuse kolleegium

Rahva HÄÄL

EK(b)P KK ja ENSV Tõerahva Saadikute Nõukogude
häälekandja

Nr. 53 (530) 16. septembril, 1944. a. V aastakäik

Eestimaa Kommunistliku (bolshevikkude) Partei Keskkomitee Pleenumi tervitustelegramm seltsimees STALINILE

Kõrgemale Ülemjuhatajale Nõukogude Liidu Marssalile sm. Stalinile

Eestimaa Kommunistliku (bolshevikkude) Partei Keskkomitee Pleenum, kes pärast kolmeaastast sakslaste okupatsiooni on nüüd vabastatud Eesti NSV territooriumil esmakordselt kokku tulnud, saadab Teile, suurele juhile, Nõukogude riigi relvastatud jõudude Kõrgemale Ülemjuhatajale ning Punaarmee kustumata võitude organiseerijale, oma palava bolshevistliku tervituse.

Nõukogude Kodumaa vabaduse eest ja saksa vallutajate hävitamiseks on Suures Isamaasõjas koos teiste rahvastega aktiivselt võidelnud ja võitlevad ka praegu eesti rahva paremad pojad ja tütreid. Sellest eesti rahva aktiivsest võitlusest annavad tõendust üle 4000 autasustatud Eesti Rahvusliku Korpuse võitleja ja ohvitseri ning partisani ja viis eestlast — Nõukogude Liidu Kangelast.

Oma kolme verise võimutsemisaasta kestel Eesti NSV-s riisusid ja hävitasid saksa okupandid eesti rahvast süstemaatiliselt. Esialgsel andmel hävitasid nad ainult 1941. a. praegu vabastatud territooriumil, mis moodustab $\frac{1}{5}$ Eesti NSV-st, ligi 15.000 nõukogude inimest. Hitlerlaste ohvrite ühis- haudu on leitud Petseri ja Võru juures ja Tartu linna ümbruses, kus kohalike inimeste tõendusel on ainult ühte- ainsasse tankitõrjekraavi maetud tuhandeid saksa okupan- tide poolt tapetute laipu. Üle 100.000 Eesti NSV kodaniku on sakslased kihutanud Saksamaale sunnitööle. Oma taganemi- sel on saksa lurjused lõõnud Nõukogude Eestile raskeid haa- vu. Nad hävitasid täielikult Eesti NSV tööstuslinna Narva. Nad tahtsid hävitada täielikult ka eesti rahva kultuurikesku- se Tartu, mineerides selle teaduse- ja kultuurihooned ja tööstusettevõtted. Kui aga Punaarmee nad linnast välja peksis, purustasid nad metsikus vihas barbaarse tulistami- sega suure osa ilusast linnast ja ka Eesti vanima teatri „Vanemuise“. Nad hävitasid ligi 40 eesti tööstusettevõtet „Tartus ja põletasid maha Antsla linna.

Punaarmee on juba vabastanud rea Nõukogude Eesti linnu ja sadu teisi asulaid. See rõõmupäev on lähedal, kus vapper Punaarmee Teile juhtimisel puhastab täielikult ja lõplikult Nõukogude Eesti tema põlisvaenlastist — saksa vallutajast ja päästab kogu eesti rahva hitlerlikust orju- sest ja hävingust.

Olles tänuviljakud Teile ja kangelaslikule Punaarmeele, kes vabastab meie kodumaa saksa fashistlikest vallutajast, ja tundes rõõmu Punaarmee võitudest, anname meie, Eesti kommunistid, kogu oma jõu rahva ühise abi organi- seerimisele meie Punaarmee heaks ja sakslaste poolt laos- tatud vabariigi rahvamajanduse kiirele taastamisele.

Elagu võidukas Punaarmee — vabastusarmee!
Elagu Nõukogude Liidu rahvaste sõprus!
Elagu Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik!
Elagu suur väejuht ja juhataja ning meie võitute in- nustaja sm. Stalin!

EK(b)P KESKKOMITEE PLEENUM

11. septembril, 1944. a.

NSV LIIDU ÜLEMNÕUKOGU PRESIDIUMI
m ä ä r u s

NÕUKOGUDE LIIDU MARSSAL TIMOSHENKO S. K.
AUTASUSTAMISE KOHTA SUVOROVI I JÄRGU
ORDENIGA

Kõrgema Ülemjuhatause sõjaliste ülesannete eduka täit- mise eest autasustada Nõukogude Liidu Marssal Timo- shenko Semjon Konstantini p. Suvorovi I järgu ordeniga.

NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi Esimees
M. KALININ.

NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi Sekretär
A. GORKIN

Moskva, Kreml, 12. septembril 1944. a.

Eestimaa Kommunistliku (bolshevik- kude) Partei Keskkomitee Pleenum

Eesti NSV vabastatud territo- riumil toimus Eestimaa Kommu- nistliku (bolshevikkude) Partei Keskkomitee pleenum.

EK(b)P KK sekretär sm. N. Karotamm esines aruandega „EK(b)P parteiorganisatsioonide järjekordsetest ülesannetest seoses Eesti NSV territooriumi saksa oku- pantidest vabastamise algusega“.

Sm. N. Karotamm oma kõnes ütles:

Kangelaslik Punaarmee on vabastanud viiendiku osa Eesti NSV-st. Vabastatud territooriumil on uuesti asunud tööle Nõukogude Eesti Valitsus. Elanikkond abistab innukalt oma vabastajat — Puna- innukalt oma vabastajat — Punaar- meed, varustades teda liha, aedvilja ja hobusöödaga ning parandades teid ja sildu. Sakslased tekitasid äär- miselt suurt kahju meie rahvama- jandusele: fashistlikud mõrvarid pu- rustasid täielikult Narva linna, te- kitasid suurt kahju Tartule, kus nad purustasid „Vanemuise“, Raadi etnograafilise muuseumi, palju elamu- id ja ligi 40 tööstusettevõtet, nad põletasid maha Antsla linna.

On alanud rahvamajanduse taas- tamine. Vabastatud maa-aladel är- kab taas nõukogude elu. Eesti rah- vale osutavad suurimat abi Nõu- kogude Liidu Valitsus ja sm. Sta- lin isiklikult. Linnades ja alevites on juba käiku lastud osa käitisi — paberivabrik, nahavabrikuid, ves- keid, elektrijaamu jt. Tuleb kind- lasti võimalikult lühikese aja jook- sul taastada ja täie võimsusega tööle rakendada kõik käitised. Maal on talupojad juba peaaegu lõpeta- nud rukki koristamise ja koristavad praegu teisi vilju. Kõigis vabasta- tud valdades töötavad valla-täitev- komiteed.

Sm. N. Karotamm puudutab üksikasjaliselt eesti kommunistide esmajärgulisi ülesandeid. Kommu- nistid peavad olema rahvamajandu- se taastamistöö eesotsas, peavad juhtima Punaarmee abistamist. Tu- leb arendada laialdast poliitkasva- tustööd, hoolitseda uute kaadrite esilekerkimise ja kasvu eest, tuleb energiliselt kindlustada nõukogude võimu organeid ja enam süveneda majandusküsimustesse. Alati ja igal juhtumil peab olema tihedas side- mes töötajate massiga, peab tu- ginema massile ja juhtima teda edasi.

Eesti NSV Põllumajanduse Rah- vakomissar G. Abels esitab aru- ande „Saksa okupantide poolt ära- võetud maa tagasiandmisest talu- poegadele“. Talupoegadele antakse viivitamata tagasi maa, mille nad said nõukogude võimult 1940./41. aastal ja mille saksa okupandid olid neilt ära võtnud.

Sm. N. Karotamm ja sm. G. Abelsi aruannete puhul võe- takse elavalt sõna. Esineb Ees- timaa Leninlik Kommunistliku Noorsoo Ühingu Keskkomitee sek- retär sm. J. Telman. Eesti noo- red ei paibunud saksa okupantide ees, va'd võitlesid aktiivselt Nõu- kogude korra taastamise eest Ees- tis. Sm. J. Telman jutustab üksik- asjaliselt noorte partisanisalgast, kes võitles vapralt sakslaste vastu, ta nimetab kangelaste-kom- munistlike noorte nimesid, kes andsid oma elu kodumaa õnne eest. Eesti NSV vabastatud maakonda- des võtavad kommunistlikud noo- red aktiivselt osa rahvamajanduse taastamisest. Noorte brigaadid töö- tavad põldudel viljakoristamisel. Paljud noormehed ja tütarlapsed remondivad käitistes tööpinke. Ent see on vaid algus. Tuleb kõik noo- red kaasa tõmmata meie majandu- se taastamisele. Sm. J. Telman räägib sellest, et tuleb agaralt te- ha ettevalmistusi eelolevaks õppe- aastaks: tuleb elanikkonna jõuga remontida koolimajad, korjata õpi- kuid, varustada abi vajavaid lapsi jalatsitega. Saksa okupandid tegid palju lapsi vaesteks, keda tuleb viibimata anda pe.ekondadesse kas- vatada ja kellele tuleb avada laste-

kodusid. Sm. J. Telman kutsub üles partei maakonnakomiteede sek- retäre enam aitamata kommunistlike noori nende töös.

Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu Esimehe Asetäitja sm. A. Veimer räägib oma sõnavõtus nõukogude võimu organite kind- lustamise ülesandest ja revolutsi- oonilise korra loomisest majanduses ja nõukogude aparadis. Kaugeltki mitte igal pool ei ole veel arvele võetud peremeheta ja riiklikud va- randused, sageli pole nende järele valvet. Tuleb öieti ja kiiresti kor- raldada arvelevõtt ja aruandmine. Nõukogude võimu organid peavad töötama operatiivselt ja paenduvalt. Sm. A. Veimer räägib sellest, et tuleb osutada enam algatusvõimet sellistes küsimustes, nagu nõuko- gude kaubanduse arendamine.

EK(b)P KK sekretär sm. N. Puusepp pühendab oma sõna- võtu kaadrite kasvatamisele, vali- kule ja paigutamisele. Nende aas- tate jooksul on Nõukogude tagalas ette valmistatud palju häid energi- lisi töötajaid. Aga muidugi ei ole neid küllalt selleks, et komplektee- rida nõukogude, partei- ja majan- dusaparaati. Tuleb kannatlikult õpetada ja kasvatada kaadreid nen- de kodanike hulgast, kes sakslaste poolt okupeeritud Eestis olles võit- lesid hitlerlike vallutajate vastu. Tuleb paigutada meie kaadrid nii, et igaüks tunneks end omal kohal olevat. Kaadrid tuleb kasvatada ja kontrollida töös ja oma tööga sil- mapaistnud seltsimehi tuleb julgelt edutada. Kõik nõukogude, partei- ja majandusorganisatsioonid on ko- hustatud tegelema kaadrite kasvu, valiku ja edutamise küsimustega. Ei tohi jääda lootma väljaspoolt tulevate abile kaadrite ettevalmista- misel. Kaadrite valikul peab olema vajalikul kõrgusel revolutsiooniline valysus. Me peame tähelepanelikult jälgima, et meie aparati ei satuks inimesi, kes teenisid saksa fashiste ja kelle käed on määritud rahva verrega. Kaadrite valikul tuleb pea- mine tähelepanu osutada sellele, kuidas suhtusid seltsimehed Isa- maasõja ajal meie võitlusse saksa vallutajate vastu. Sm. N. Puu- sepp tähendas, et ulatuslik mass- poliitiline töö võimaldab meil vaja- likkude kaadrite avastamist rahva hulgast.

Eesti NSV Kohaliku Tööstuse Rahvakomissar sm. A. Stok- berg räägib kahjust, mida saks- lased tekitasid Eesti tööstusele. Vabastatud maakondades ja linna- des on asutud purustatud käitiste taastamisele. Narvas taastatakse esimeses järjekorras üks vabrik. Sinna viiakse üle ka Tsheljabinski eesti tööstuskombinaat. Meie üles- anne on lühima aja jooksul taasta- da kõik käitised ja saavutada seda, et nad annaksid ennesõjaajagse too- dangu.

Eesti NSV prokurör sm. A. Paas ütles:

„Kolm aastat ei olnud Nõukogu- de kodanike jaoks sakslaste poolt okupeeritud Eestis mingisuguseid seadusi. Inimesed elasid hitlerlike mõrtsukate hirmsa omavoli tingi- mustes. Meie kohus on rääkida rahvale nõukogude seadustest, saa- vutada seda, et elanikkond tunneks nõukogude seadusi ja usuks kind- lasti nende jõusse. On esinenud juhtumeid, kus vabastatud territo- riumil on rikutud nõukogude sea- dusi — on omastatud rahva vara- sid jms. Nõukogude võimu organid peavad olema valvel meie seaduste täitmise eest!“

Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu Esimehe Asetäitja sm. H. Allik räägib esmajärgulistest ülesannetest põllumajanduses. Maal on praegu kibe tööaeg — toimub viljakoristamine ja talivilja külv. On esile kerkinud suuri raskusi: ei ole küllaldaselt töökäsi, masinaid, hobuseid. On hädavajalik arvele võtta kõik põllutööriistad ja hobu- sed ja seda kõike öieti kasutada. Kokkuhoidlikult tuleb kulutada iga kilogrammi põletusainet, mida meil on vähe. Kõik jõupingutused tuleb

praegu suunata talivilja külvile ja vilja koristamisele. Raskused ei tohi takistada meid vilja korista- mast viimase viljajepani. Raskustega tuleb võidelda ja neid julgelt üle- tada, aga mitte hädaldada, nagu seda mõnel pool kiputakse tegema. Kõi- gil nõukogude töötajail tuleb koha- peal organiseerida koristamis- ja külvitööd, meeles pidades, et selle töö edukust määratakse põldudel, mitte aga kantseleides.

Eesti NSV Riikliku Julgeoleku Rahvakomissar sm. B. Kumm rää- gib sellest, et hitlerlased jätvad Punaarmee poolt vabastatud terri- tooriumile oma agente. Vaenlane saadab meie juurde oma luurajaid ja salakuulajaid Me peame olema valvsad. Vaenlase agentuur levitab elanike hulgas igasuguseid kuuldu- si. Me peame energiliselt paljasta- ma provokaatoreid. Sm. B. Kumm kutsub üles kaitsma nõukogude aparati vaenulike elementide sisse- tungi eest ja hoolikalt valima kaadreid nõukogude asutustesse.

Sõjaväelaste perekondade ja Isamaasõja invaliidide abistamisele pühendab oma sõnavõtu Eesti NSV, Sotsiaalkindlustuse Rahvakomissar sm. Olga Lauristin. Sõjaväe- laste perekonnad, kes on evakuee- runud NSV Liidu tagalasse, saavad suurt abi Nõukogude võimu orga- neilt. Kindlasti tuleb kiiresti orga- niseerida sellist punaarmee- laste pe- rekondade abistamist ka Eesti va- bastatud maakondades. Maakonna- täitevkomiteede juures tuleb kiire- si luua sõjaväelaste perekondade abistamise osakond, tuleb leida tööd invaliididele. Eelkõige tuleb osu- tada abi perekondadele, kes võit- lesid saksa okupantide vastu Eesti NSV territooriumil.

Partei maakonnakomitee sekre- tär sm. A. Päss räägib vajadu- sest tugevdada agitatsiooni- tööd elanikkonna hulgas. Tuleb otsusta- valt paljastada fashistide laimu ja valet, jutustades elavate näidete abil kangelasliku Punaarmee ja ko- gu nõukogude rahva edusammudest.

Eesti Ametiühingute Liidu Kes- nõukogu Presiidiumi liige sm. B. Tinnuri arvustab maakonna- ja linna-täitevkomiteesid, kes ei töö- ta küllalt energiliselt elanike iga- päevase elu vajaduste rahuldami- seks. Kõneleja nõuab, et tööliste ja teenistujate varustamisel, kaar- tide väljaandmisel jm. pandaks maksma bolshevistlik kord.

EK(b)P KK sekretär propaganda alal sm. E. Päll pühendab oma ettekande agitatsiooni-propaganda- töö küsimustele. Agitatsiooni- töö ei ole meil veel nõutaval kõrgusel. Elanikele tuleb jutustada Punaar- mee võitudest, elust Nõukogude Liidus, saksa okupantide kuritegu- dest ja metsikustest. Meie agita- torid peavad vastama kõigile ela- nikke huvitavatele küsimustele. Meie juhtivad nõukogude partei- ja kommunistlike noorte töölis- ed peavad sagedamini esinema rahva ees, tutvustades elanikkonda nõu- kogude seadustega ja selgitades meie poliitikat. Ei ole veel täieli- kult korraldatud elanikkonna varu- tamine ajalehtedega, millised tuleb võimalikult kiiresti toimetada lu- gejate kätte.

Eesti NSV Ülemnõukogu Pre- siidiumi Esimees sm. J. Vares esineb aruandega Eesti NSV liidu- vabariikliku Kaitse Rahvakomissa- riadi, ja Välisasjade Rahvakomis- sariaadi loomisest.

Iga päevakorra-punkti kohta võttis pleenum vastu vastavad ot- sused.

Pleenum kinnitas sm. N. Puu- sepa EK(b)P KK sekretäriks kaadrite alal ja sm. E. Päll EK(b)P KK sekretäriks propagan- da alal.

Suure vaimustusega võttis plee- num vastu tervituse Kõrgemale Ülemjuhatajale Nõukogude Liidu Marssalile sm. J. V. STALINILE.

KOKKULEPE

vaherahu kohta Nõukogude Liidu, Ühendatud Kuningriigi ja P.-Ameerika Ühendriikide Valitsuste ühelt poolt ning Rumeenia Valitsuse vahel teiselt poolt

Rumeenia Valitsus ja Olemjuhatuse, tunnistades Rumeenia kaotuse fakti sõjas Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu, Ühendatud Kuningriigi, P.-Ameerika Ühendriikide ja teiste Ühendatud Rahvuste vastu, võtab vastu vaherahu tingimused, mis on esitatud mainitud kolme liiduvabariigi valitsuse poolt, kes tegutsevad kõigi Ühendatud Rahvuste huvides.

Olalesitatu põhjal Liidu (Nõukogude) Olemjuhatuse esindaja Nõukogude Liidu Marssal — R. Malinovski, kes selleks vastavalt on volitatud Nõukogude Liidu, Ühendatud Kuningriigi ja P.-Ameerika Ühendriikide Valitsuste poolt, kes tegutsevad kõigi Ühendatud Rahvuste huvides. ühelt poolt, ning Rumeenia Valitsuse ja Olemjuhatuse esindajad Riiminister ja Kohtuminister — L. Patrashkanu. Siseministri Abi, Tema Kõrguse Rumeenia Kuninga adjutant kindral D. Damatshanu, hr. B. Stirbei, hr. G. Popp teiselt poolt, kes on varustatud vastavate volitustega, kirjutasid alla alljärgnevale tingimustele:

1. Alates kella 4-st 24. augustil 1944. aastal Rumeenia lõpetas täielikult sõjategevuse NSV Liidu vastu kõigil võitlusväljadel, väljus sõjast Ühendatud Rahvuste vastu, katkestas suhted Saksamaaga ja tema satelliitidega, astus sõtta ja saab pidama sõda liiduriikide poolt Saksamaa ja Ungari vastu oma sõltumatuse ja suveräänsuse taastamise eesmärgil, milleks ta tegevasse rakendab vähemalt 12 jala-väediviisi ühes tugevdamise vahenditega.

Rumeenia relvastatud jõudude, kaasaarvatud ka sõjalaevastik ja lennuvägi, sõjategevus Saksamaa ja Ungari vastu toimub Liidu (Nõukogude) Olemjuhatuse üldise juhatusel.

2. Rumeenia Valitsus ja Olemjuhatuse kohustuvad võtma tarvitusele abinõusid Rumeenia territooriumil olevatelt Saksamaa ja Ungari relvastatud jõududest relvade ära võtmiseks ja nende interneerimiseks kui ka mõlemate nimetatud riikide Rumeenias viibivate kodanike interneerimiseks. (Vaata Lisa 2. paragrahvi juurde.)

3. Rumeenia Valitsus ja Olemjuhatuse kindlustavad nõukogude ja teiste liitriikide vägedele võimaluse vabaks liikumiseks Rumeenia territooriumil igas suunas, kui seda nõuab sõjalaolukord, kusjuures Rumeenia Valitsus ja Olemjuhatuse osutavad sellele liikumisele igakülgselt kaasabi oma liikumisvahenditega maal, vees ja õhus ja enda küll. (Vaata Lisa 3. paragrahvi juurde.)

4. Taastatakse riigipiir NSV Liidu ja Rumeenia vahel, mis oli kindlaks määratud Nõukogude-Rumeenia kokkuleppega 28. juunist 1940. aastal.

5. Rumeenia Valitsus ja Olemjuhatuse annavad viibimata Liidu (Nõukogude) Olemjuhatusele üle kõik nende võimu all olevad nõukogude ja liitlaste sõjavangid kui ka interneeritud ja vägivaldselt Rumeeniasse veetud kodanikud, nende tagasisaatmiseks kodumaale.

Kuni käesolevate tingimuste allakirjutamiseni ja edasi kuni kodumaale tagasipöördumiseni Rumeenia Valitsus ja Olemjuhatuse kohustuvad kindlustama kõikidele nõukogude ja liitlaste sõjavangidele, samuti vägivaldselt välja veetud ja interneeritud kodanikele, ümberasustatud isikutele ja sõjapõgenikele küllaldase toidu, riietuse, arstiabi vastavalt sanitaarsetele nõuetele, samuti ka transpordivahendeid nende isikute kodumaale pöördumiseks.

6. Rumeenia Valitsus vabastab viibimata kõik isikud, sõltumata

kodakondsusest ja rahvuslikust kuuluvusest, keda hoitakse vangis seoses nende tegevusega Ühendatud Rahvuste kasuks või nende poolehoidu pärast Ühendatud Rahvuste tegevusele või nende rassilise päritolu tõttu, samuti tühistab igasuguse diskrimineeriva seadusandluse ja sellest järelduvad kitsendused.

7. Rumeenia Valitsus ja Olemjuhatuse kohustuvad sõjasaagina üle andma Liidu (Nõukogude) Olemjuhatuse korraldusse kogu Rumeenia territooriumil oleva Saksamaa ja tema satelliitide sõjavaranduse, kaasa arvatud Rumeenia vetes viibivad Saksamaa ja tema satelliitide laevastiku laevad.

8. Rumeenia Valitsus ja Olemjuhatuse kohustuvad mitte lubama ilma Liidu (Nõukogude) Olemjuhatuse loata välja vedada või ekspordida iga liiki varandust (kaasa arvatud ka väärtasjad ja valuuta), mis kuulub Saksamaale või Ungarile, või nende kodanikele, või isikutele, kes elavad nende territooriumil või nende riikide poolt vallutatud territooriumidel. Nad peavad säilitama seda varandust korralusel, mille kindlaks määrab Liidu (Nõukogude) Olemjuhatuse.

9. Rumeenia Valitsus ja Olemjuhatuse kohustuvad üle andma Liidu (Nõukogude) Olemjuhatusele kõik laevad, mis kuuluvad või on kuulunud Ühendatud Rahvuste ja viibivad Rumeenia sadamates, sõltumata sellest, kelle käsutuses need laevad on, kasutamiseks Liidu (Nõukogude) Olemjuhatuse poolt sõja-ajal Saksamaa ja Ungari vastu liitlaste üldistes huvides, nende laevade järgneva tagastamisega nende omanikele.

Rumeenia Valitsus kannab täielikku ainelist vastutust ülalolevat varanduse igasuguse vigastuse või hävitamise eest kuni selle varanduse üleandmise momendini Liidu (Nõukogude) Olemjuhatusele.

10. Rumeenia Valitsus peab korrapäraselt välja maksma Rumeenia valuutas rahasummasid, mis on vajalikud Liidu (Nõukogude) Olemjuhatusele tema funktsioonide teostamiseks, kui ka kindlustama vajaduse korral tööstus- ja transport-ettevõtete, sidevahendite, jõujaamade, ühiskondlikuks kasutamiseks määratud ettevõtete ja seadiste, kütte, põletusaine, toiduainete ja muude materjalide tagavarade kasutamist ja teenindamist võimaldamist Rumeenia territooriumil vastavalt instruksioonidele, mida Liidu (Nõukogude) Olemjuhatuse on välja andnud.

Nii Rumeenia kui ka välismaa vetes viibivad Rumeenia kaubalaevad alistatakse Liidu (Nõukogude) Olemjuhatuse operatiivsele kontrollile nende kasutamiseks liitlaste üldhuvides. (Vaata Lisa 10. paragrahvi juurde.)

11. Sõjategevusega ja nõukogude territooriumi okupeerimisega Rumeenia poolt Nõukogude Liidule tekitatud kahju tasub Rumeenia, kusjuures, võttes arvesse, et Rumeenia ei astunud mitte lihtsalt sõjast välja, vaid kuulutas sõja ja peab seda ka tegelikult Saksamaa ja Ungari vastu. pooled lepivad kokku selles, et Rumeenia tasub tähendatud kahju mitte täielikult, vaid ainult osaliselt, ja nimelt 300 miljoni ameerika dollari suuruses summas, kustutades seda kuue aasta vältel kaupadega (naftasaadused, teravili, metsamaterjalid, mere- ja jõelaevad, mitmesugused masina-sisseseaded jms.).

Rumeenia tasub kahju, mis on tekitatud teiste liitriikide ja nende kodanike omandusele Rumeenias

sõja-ajal, kusjuures tasu summa määratakse kindlaks hiljem. (Vaata Lisa 11. paragrahvi juurde.)

12. Rumeenia Valitsus kohustub Liidu (Nõukogude) Olemjuhatuse poolt määratud tähtaegadeks tagastama Nõukogude Liidule täielikus puutumatuses kõik sõja-ajal tema territooriumilt välja veetud väärtesemed ja materjalid, mis kuuluvad riiklikele, ühiskondlikele ja kooperatiivsetele organisatsioonidele, ettevõtetele, asutustele või üksikutele kodanikkudele, nagu: vabrikute ja tehaste sisseseaded, vedurid, raudteevagunid, traktorid, autod, ajaloolised mälestusmärgid, muuseumi-varad ning igasugune muu varandus.

13. Rumeenia Valitsus kohustub taastama Ühendatud Rahvuste ja nende kodanike kõik seaduslikud õigused ja huvid Rumeenia territooriumil, nagu need olid enne sõda, samuti ka tagastama täielikus puutumatuses nende omanduse.

14. Rumeenia Valitsus ja Olemjuhatuse kohustuvad koos töötama Liidu (Nõukogude) Olemjuhatusega sõjakuritegude süüdistatavate isikute kinnipidamisel ja nende üle kohtumõistmisel.

15. Rumeenia Valitsus kohustub viibimata laiali saatma kõiki Rumeenia territooriumil olevaid hitlerimeelseid (fashistlikku tüüpi) poliitilisi, sõjalisi, militariseeritud kui ka teisi organisatsioone, kes teevad Ühendatud Rahvustele, eriti Nõukogude Liidule vaenulikke kihutustööd, ning edaspidi mitte lubama seda laadi organisatsioone.

16. Perioodilise ja mitteperioodilise kirjanduse väljaandmine, sissevedamine ja levitamine Rumeenias, teatrietenduste ja kinofilmide lavastamine, raadiojaamade, posti, telegraafi ja telefoni tegevus toimub kokkuleppe Liidu (Nõukogude) Olemjuhatusega. (Vaata Lisa 16. paragrahvi juurde.)

17. Rumeenia tsiviil-administratsioon taastatakse kogu Rumeenia alal, mis seisab vähemalt 50–100 kilomeetri kaugusel rindejoonest (olenevalt maastiku-tingimustest), kusjuures Rumeenia administratiivsed organid kohustuvad täitma rahul ja julgeoleku taastamise huvides Liidu (Nõukogude) Olemjuhatuse instruksioone ja juhiseid, mida tema annab vaherahu käesolevate tingimuste täitmise tagamise eesmärgil.

18. Luuakse Liitlaste Kontrollkomisjon, kes võtab endale kuni rahul sõlmimiseni käesolevate tingimuste täitmise reguleerimise ja kontrolli liitriikide nimel tegutseva Liidu (Nõukogude) Olemjuhatuse üldise juhatusel ja tema näpunäidete järgi. (Vaata Lisa 18. paragrahvi juurde.)

19. Liitriikide Valitsused loevad Viini arbitraazhi otsuse olematuks ning on nõus sellega, et Transilvaania (kõik või suurem osa) tagastatakse Rumeeniale, mis kuulub kinnitamisele rahul reguleerimisel, kusjuures Nõukogude Valitsus on nõus sellega, et nõukogude väed sel eesmärgil võtavad osa ühiselt Rumeeniga sõjaoperatsioonidest Saksamaa ja Ungari vastu.

20. Käesolevad tingimused omavad seadusliku jõu nende allakirjutamise momendist peale.

Koostatud Moskvast neljas eksemplar, igaüks vene, inglise ja rumeenia keeles, kusjuures vene- ja ingliskeelsed tekstid on autent- sed.

12. septembril 1944. aastal.

NSV Liidu, Ühendatud Kuningriigi ja P.-Ameerika Ühendriikide Valitsuste volitusel

Rumeenia Valitsuse ja Olemjuhatuse volitusel
L. PATRASHKANU,
D. DAMATSHANU,
B. STIRBEI,
G. POPP.

NSV LIIDU ÜLEMNÕUKOGU PRESIDIUMI

määrus

ARMEEKINDRAL MALINOVSKILE R. J. NÕUKOGUDE LIIDU MARSSALI AUASTME OMISTAMISEKS

Armeekindral Malinovskile Rodion Jakovi p. omistada Nõukogude Liidu Marssali auaste.

NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi Esimees M. KALININ.

NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi Sekretär A. GORKIN.

Moskva, Kreml, 10. septembril 1944. a.

NSV LIIDU ÜLEMNÕUKOGU PRESIDIUMI

määrus

ARMEEKINDRAL TOLBUHHINILE F. I. NÕUKOGUDE LIIDU MARSSALI AUASTME OMISTAMISEKS

Armeekindral Tolbuhhinile Fjodor Ivani p. omistada Nõukogude Liidu Marssali auaste.

NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi Esimees M. KALININ.

NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi Sekretär A. GORKIN.

Moskva, Kreml, 12. septembril 1944. a.

Punaarmee vabastas Lomzha ja Praga

Kõrgema Olemjuhataja käskkiri armeekindral Zahharovile 13. septembril 1944. a. teatas, et 2. Valge-Vene rinde väed vallutasid visa võitluse tulemusel Lomzha linna ja kindluse — sakslaste kaitse tähtsa toetuspunkti Narevi jõel.

Kõrgema Olemjuhataja käskkiri Nõukogude Liidu Marssalile Rokossovskile 14. septembril 1944. a. teatas, et 1. Valge-Vene rinde väed vallutasid kauakestva visa võitluse tulemusel Praga kindluse — Varssavi eeslinna ja sakslaste kaitse tähtsa toetuspunkti Visla jõe idakaldal.

Lomzhast lääne pool vallutasid meie väed sakslaste kaitse tähtsa toetuspunkti Narevi jõe vasemal kaldal — Novogrudi linna.

Zheshuvi linnast lõuna pool vallutasid meie väed Krosno linna ja raudteejaama ning üle 100 teise asustatud punkti. Meie väed jõudsid Poola-Tshehoslovakkia riigipiirile.

Rumeenia kirde-osas vallutasid meie väed sakslaste ja ungari laste kaitse tähtsa toetuspunkti Karpadi mäestikus — Kõmpulungi linna ja raudteejaama.

Rumeenia kesk-osas vallutasid meie väed Turda linna ja üle 50 teise asustatud punkti.

Põhja-Transilvaanias vallutasid meie väed, tegutsedes koos rumeenia vägedega, linnad ja raudteejaamad Odorchei, Georgeni ja Praid ning vallutasid ühtlasi üle 100 teise asustatud punkti.

LISAD

KOKKULEPPE JUURDE VAHERAHU KOHTA NÕUKOGUDE LIIDU, ÜHENDATUD KUNINGRIIGI JA P.-AMEERIKA ÜHENDRIIKIDE VALITSUSTE ÜHELT POOLT NING RUMEENIA VALITSUSE VAHEL TEISELT POOLT

A. Lisa 2. paragrahvi juurde.

Kokkuleppe 2. paragrahvis ettenähtud abinõud Rumeenia territooriumil olevatelt Saksamaa ja Ungari kodanike interneerimiseks ei kandu üle nende maade juudi rahvusest kodanikele.

B. Lisa 3. paragrahvi juurde.

Kokkuleppe 3. paragrahvis mainitud Rumeenia Valitsuse ja Rumeenia Olemjuhatuse kaasabi all peetakse silmas Liidu (Nõukogude) Olemjuhatusele võimaluse andmist kasutada tema äranägemise järgi vaherahu kestvuse ajal kõiki sõjatarveteks vajalikuks osutuvaid Rumeenia sõjaväe, lennuväe ja mereväe ehitusi ja sisseseadeid, sadamaid, kasarmuid, ladusid, lennuvälju, sidevahendeid, ilmajaamu täiesti korralikus olekus ning koos vajalise teeniva personaliga.

C. Lisa 10. paragrahvi juurde.

Rumeenia Valitsus korjab ära ja ostab välja sellistel tähtaegadel ja sellistel tingimustel, mis määratakse Liidu (Nõukogude) Olemjuhatuse poolt, kõik Rumeenia territooriumil oleva Liidu (Nõukogude) Valitsuse poolt väljalastud valuuta ning annab sel kombel ära korjatud valuuta tasuta üle Liidu (Nõukogude) Olemjuhatusele.

D. Lisa 11. paragrahvi juurde.

Käesoleva Kokkuleppe 11. paragrahvis ette nähtud tasu väljamaks-

mise arvestuse aluseks on võetud ameerika dollar tema kuldpariteedi järgi Kokkuleppe allakirjutamise päeval, s. t. 35 dollarit 1 untsi kulda eest.

E. Lisa 16. paragrahvi juurde.

Rumeenia Valitsus kohustub, et Rumeenia territooriumil viibivate saatkondade, missioonide ja konsulaatide raadioside, kirjavahetuse telegraafi ja posti teel, shifreeritud kirjavahetuse ja side kullerite kaudu kui ka telefoniside välismaaga teostatakse korraldusel, mis on kindlaks määratud Liidu (Nõukogude) Olemjuhatuse poolt.

F. Lisa 18. paragrahvi juurde.

Vastavalt Vaherahu Kokkuleppe 18. paragrahvile, moodustatavale Liitlaste Kontrollkomisjonile pannakse kontroll vaherahu tingimuste täpse täitmise üle.

Rumeenia Valitsus ja tema organid on kohustatud täitma kõiki Liitlaste Kontrollkomisjoni näpunäiteid, mis lähtuvad Kokkuleppest vaherahu kohta.

Liitlaste Kontrollkomisjon moodustab eriliisi organeid või sektioone, neile vastavalt ülesandeks tehes ühtede või teiste funktsioonide täitmist. Peale selle võib Liitlaste Kontrollkomisjon hoida oma ohvitser Rumeenia mitmesugused koh- tades.

Liitlaste Kontrollkomisjoni asukoht on Bukaresti linn.
Moskva, 12. septembril 1944. a.

Algab uus elu Nõukogude Eesti vabastatud aladel

Nõukogude ülesehitustöö Tartumaa valdades

Punaarmee poolt vabastatud Tartumaa valdades on alanud uus elu.

Nüüd, fashistlikust orjusest pääsedes, näitavad Tartumaa elanikud kiiduväärset aktiivsust uue elu rajamisel — kohapealsete nõukogude võimu organite loomisel ja nende tööle rakendamisel. Nii näiteks alustati Rõngus valla-täitevkomitee moodustamisega juba enne sakslaste ja kohalike võimude taganemist.

Praegu on kõik Tartumaa vabastatud vallad juba lülitunud nõukoguliku ülesehitustööse.

Aakre valla elanikud teenisid hiljuti Punaarmee väekoondise tänu: valla elanikud seadsid rekordilise kiirusega korda sakslaste poolt purustatud sillad. Innukalt abistas Punaarmeed, soovivad vabastatud valla elanikud väljendada siirast tänu oma vabastajale fashistlikust orjast. Aakre vallas on edukalt lõpetatud ka talivilja koristamine ning käsil on tõuvilja kokupane.

Vana-Kuuste vallas on vaenlane jätnud valusaid haavu. Taganemise eel põletasid sakslased maha Vana-Kuuste meierei, kauni Kambja kiriku. Mõra küla on vaenlase poolt maani maha põletatud ja tulejälgi kannavad ka paljud teised külad. Kuid vabastatud valla elanikud on asunud juba innukalt ülesehitustööle. Valla rahvas on jõudnud päästa osa meierei sisse-seadest ja algab meierei taastusehitamine. Rukkilõikuse on lõpetatud. Talikülvi on sõnnikveetud ja kesad enamasti küntud, osalt isegi juba külviga alustatud.

Veski vallas on sakslaste eest metsadesse põgenenud elanikest koju tagasi pöördunud 80 protsenti. Vallas on töötamiskorda seadud ja käima rakendatud kaks omanikuta veskit. Mõlemate veskite juhatajateks on veskite endised töölised — Sahri veskis Aleksander Troon ja Poka püüli veskis Richard Kõll. Vallas on korda seadud kolm rehepeksumasinat ja lõpetamisel on traktori remont. Traktor rakendatakse käiku kütteõliga sakslaste poolt maha jäetud õililast, mille päästsid hävimisest kohalikud elanikud.

Ropka vallas on elanikest alles 50 protsenti. Omanikuta majapidamistele on määratud hooldajad, kes hoolitsevad selle eest, et vili neis majapidamistes saaks koristatud.

Põllutööde õigeaegse ja organiseeritud korralduse huvides on Tartu maakonna täitevkomitee andnud terve rea otsuseid, mis neid küsimusi aitavad lahendada.

Maakonna täitevkomitee otsusel tuleb iga valla juurde moodustada komisjon peremeheta viljade koristamise organiseerimiseks. See komisjon vastutab, et iga põllulapp vallas oleks õigeaegselt koristatud ning vili pektud. Peremeheta taludes peavad valla-täitevkomiteed majutama eeskätt linnade elanikke, kellel pole peavarju, samuti talupoegi, kes soovivad saada maad. Viljapeksutööde normaalse läbiviimise eest on maakonna täitevkomitee otsusel tehtud isiklikult vastutavaks valla-täitevkomiteede esimeeste asetäitjad. Kõik rehepeksumasinat, traktorid, mootorid, lokomotiivid kuuluvad

registreerimisele, kõik kütte- ja määrdeõlide tagavarad kasutamisele. Esmajoones tuleb peksmisele peremeheta vili.

Kuna hobuste arv valdades on tunduvalt vähenenud, siis on raskusi sügiskülvi läbiviimisega. Kuid milgi juhtul ei ole lubatud vähendada külvipinda. Tuleb panna suuremat rõhku ühistööle, saavutada suuremat tööviljakust olemasolevate traktorite ja hobuste ühise kasutamise. Valla-täitevkomiteede esimehed on tehtud isiklikult vastutavaks külvipinna suuruse säilitamise eest.

Hulk esmajärgulisi ülesandeid põllumajanduses seisab vabastatud valdade ees. Sügise saabumisega on vaja mõelda sõjategevuse all kannatanud hoonete parandamisele, küttepuude-tagavarade soetamisele, piimaühingute, koorejaamade, kontrolleringide, paarituspunktide ja teiste põllumajanduslike organisatsioonide töö uuesti käimapanemisele.

Valla-täitevkomiteede ülesanne on kogu valla eluavalduste õige suunamine ja meie põllumajanduse võimalikult kiiremini normaalsesse käiku juhtimine. Selles töös osutavad valla-täitevkomiteedele kõike võimalikku kaasabi vabastatud valdade inimesed, keda töös tiivustab teadmine, et nüüd pole nende töövilja enam riisumas fashistlikud rõõvavallutajad, vaid nüüd kantakse iga viljatera juba oma salve, tehakse iga töö oma maa ja oma rahva rikastamiseks ja elujärje kiiremaks parandamiseks.

A. KURVES.

Üks kuu vabastatud Võrus

Juba kuu aega on Võru vabafashistlike rõõvokupantide rõhuvast ikkest.

On alanud linna tööstuste taastamine. Ehitusmaterjali valmistamiseks töötab saeraam. Varsti alustab tööd nahavabrik. Töötab leivatööstus.

Linnas on avatud kaks sööklat, juukselõikusaali, sideasutused, ambulatoorium, apteek, emade-laste nõuandla, lastesõim, kino. Alustas tööd Võru linna tööstuskeskkool. Üldine alg- ja keskkoolide avamine on määratud 1. oktoobriks.

Linna üldiseks korraldamiseks ja vaenlase purustamise tagajärjel tekkinud rusude koristamiseks tänavail korraldasid Võru linna töötajad pühapäeviku, mille tulemusel Võru südalinn oma ilmet muutus tublisti puhtamaks ja nāgusamaks.

Vabastatud valdades käib hoogus töö suvilja koristamiseks ja talivilja külvil läbiviimiseks. Tööde edukuse suhtes on seni sammunud esirinnas Orava, Lasva, Vastselina ja Lepastu vald.

Töörõõm ja lootus paremasse tulevikku kasvab võrulastes iga päevaga. Fashistlikust orjusest vabastatud inimesed näevad igal samul, et kõneldes uue elu ülesehitamisest nõukogude võim ei tee mitte ainult sõnu, vaid kohe algavad ka teod. Samas iga uus päev paljastab aga sakslaste ja

nende käsilaste valesid ja laimu, millega okupandid püüdsid kõigutada eestlaste usaldust nõukogude võimu vastu. Nii ei väsinud okupandid kõnelemast rahvale loba, nagu oleks kõik sõja ajal Nõukogude Liidu tagalasse evakueerunud eestlased Siberisse saadetud ja seal surnud. „Ühtki neist inimestest,” kirjutas üks fashistlik häälekandja, „ei saa me enam oodata. Kõik nad on langenud enamliku terrori ohvriks.” Teine fashistlik sopaleht läks koguni niikaugele, et avaldas „Venemaal mõrvatute nimistu”. Nüüd on võinud vabastatud Võru elanikud juba paljusid neist surnukskuulutatuid näha kodumaale tagasipöördunute hulgas.

Ja kui mõned päevad pärast Võru vabastamist ülemreuter Mäe Tallinna raadios kõneles hirmu ja õuduse lugusid „bolshevikkude veretöödest Võrus”, siis muigas selle jutu peale iga võrulan. Võis ju iga Võru kodanik oma silmaga näha, et tänavatel, mis Mäe sõnade järgi pidid „verest ujuma”, oli käimas fashistide saasta koristamine ning seal tõttasid rõõmsalt ja täis tööindu uue elu ülesehitustööle pühendunud inimesed.

„Sakslaste ja nende sabarakkude jutt — see ei kõlba koera hānna alla kahl!” niisugune oli võrulaste seisukoht juudas Mäe halenaljaka nutulaulu peale.

B. PALTS.

Võrus avati tööstuskool

VORU, 14. septembril (ETA). 9. septembril toimus Võru tööstuskooli avamisaktus, millest peale õpilaste ja õppejõudude võtsid osa linna täitevkomitee, partei ja Kommunistliku Noorsooühingu esindajad.

Pärast sakslaste Võrust lahkumist kooli juhataja sm. Randvere asus koos järelejäänud ja uuesti komplekteeritud meistritega ja õpetajatega kooli varanduse korraldamisele. Oma jõuga seati korda koolihoone, parandati aknad, ukсед, masinad ja tööpingid. Alates 11. septembrist hakkasid kooli töökodad täitma välistellimusi. Esmajoones hakatakse valmistama linna taastamistöödeks vajalikke üksikosi, samuti võetakse vastu ka põllutööriistade ja masinate parandustööd.

Kuu aja pärast algavad koolis ka teoreetilised tunnid. Kooli kursustest kolm aastat. Kooli lõpetajail on võimalus edasi õppida tehnikumis. Pärast aastast praktikat võivad kooli lõpetajad vastavalt sooritamise järel saada õppinud tööliste ja pärast 3-aastast praktikat meistri kutse. Koolil on metalli- ja puidutöö osakond. Esmene jaguneb lukusepa, automehaanika ja plekisepa aladeks, teine valmistab ette laud- ja mööbelseppi.

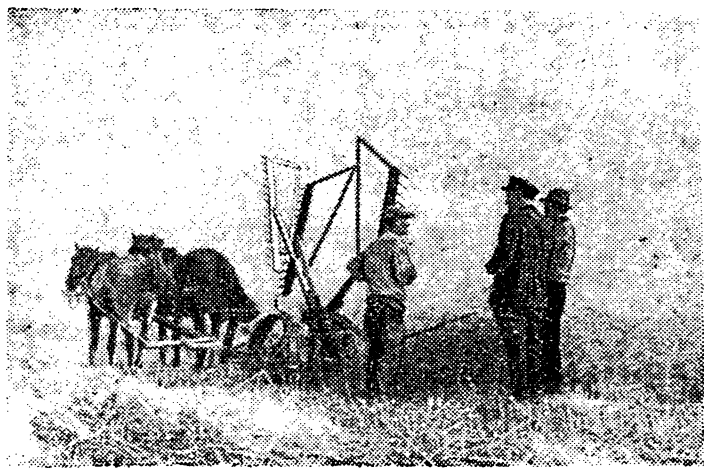
Noorte seas valitseb tööstuskooli vastu suur huvi. Kooli astuda soovijaid on registreerunud juba üle 80.

Petserimaa koolid alustavad tööd

1. oktoobrist alustab õppetööd Petseri linna keskkool. Koolis avatakse eesti ja vene osakond. Õpilaste registreerimine on alanud. Kooli võetakse vastu nii uusi õpilasi kui ka neid, kellel õppimine jäi pooleli õppetöö katkestamise tõttu saksa okupatsiooni ajal. Fashistid sulgesid täielikult Petseri keskkooli vene osakonna; ka eesti osakonnas õppetöö jätkus ainult osaliselt.

Petseris avatakse veel tööstuskool tütarlastele. Ka see kool alustab tööd 1. oktoobril.

A. VAHI

VABASTATUD LOUNA-EESTI POLDUDEL
Kõikjal käib hoogus töö suvilja koristamiseks. Pildil: EK(b)P KK sekretär sm. N. Karotamm vestlemas põllumeestega.
Foto G. Akmolinski

PETSERIMAA ANNAB VILJA PUNAARMEE HEAKS

Petserimaa talupidajad on alustanud teravilja, liha- ja piimasaaduste andmist Punaarmee fondi. Esimestena saabusid Värskä küla vastuvõtupunkti teravilja ära andma Gorodishtshe küla talunikud. Ivan Birjukov andis Punaarmee heaks 183 kg, Arseni Retshnoi 100 kg, Aleksander Ptshelovodov 85 kg rukist. Kogu küla elanikkond andis Punaarmeele 625 kg teravilja.

Kirshino küla elanikud tõid Punaarmee fondi juurvilja ja kartuleid.

Senno valla elanikud andsid Punaarmeele 2.376 kg liha, 4.550 kg kartuleid, 1.915 liitrit piima.

„Punaarmee heaks oleme valmis tegema kõik,” kinnitab valla-täitevkomitee esimees Pavel Sazonov. Kolm pikka okupatsiooniaastat oli sm. P. Sazonov partisan. Ta juhtis Petserimaal tegutsenud rahvatasujatesalka, valmistades vihatud vaenlasele palju kahju. Nüüd valis vabastatud valla rahvas oma vabavabandusvõitleja uue elu ülesehitamise juhiks, ning tubli nõukogude patrioot tuleb nüüd ka oma uute ülesannetega hästi toime, omades

valla rahva hulgas suurt autoriteeti.

EK(b)P Petserimaa komitee ja Petseri maakonna täitevkomitee pöördusid hiljuti Petserimaa elanike poole üleskutsega, milles muu seas öeldakse:

„Sangarlik Punaarmee jätkab meie sünnimaa vabastamist okupantidest, vaenlase kihutamist läände. On vaja, et Punaarmeel oleks küllaldaselt kõike seda, mida on vaja vaenlase löömiseks võimsalt ja lõplikult — relvastust, laskemoona, toiduaineid.

Kutsume üles kõiki aktiivselt võtma osa leiva, liha ja teiste põllumajanduslike saaduste andmisest Punaarmee fondi. Abistades sel viisil Punaarmeed, lähendate ühtlasi meie lõpliku võidu tundi!”

Petserimaa elanikkond vastab sellele üleskutsale üksmeelse poolehoiduga, võttes elavalt osa põllumajandussaaduste andmisest Punaarmeele. Abistades Punaarmeed avaldatakse tänu oma vabastajale fashistliku okupatsiooni ikkest.

E. KAARE.

Tartus tärkab tööstus

Tartu linna täitevkomitee juures töötav kohaliku tööstuse osakond on teinud ära suure töö sakslaste purustustöödest säilinud kohaliku tööstuse ettevõtete seisukorra selgitamiseks ja töö alustamiseks neis ettevõtetes, kus see on võimalik.

Sakslased on enne põgenemist Tartust maha põletanud 23 suuremat tööstust. Üldiselt on peaaegu kõik kohaliku tööstuse ettevõtted saksa okupatsiooni ajal kas seisnud või töötanud ainult osalise koormatusega. Tartu kammivabrik näiteks valmistab sakslaste ajal ainult puulusikaid ja puukamme.

Nüüd on kõik allesjäänud Tartu kohaliku tööstuse ettevõtted arvele võetud, nende hooned ja varandused valve alla seadud ning ettevõtetele ajutised juhatajad määratud. Linnas töötab juba kolm leivatööstust. Jahuveski käimapanemiseks tehakse viimaseid eeltööd. Taastamistöö on käimas veel kammivabrikus, peennahatööstuses „Ohisvara” ja karusnahatööstuses. Spordiriistatööstus Emajõe tänaval on

ümber korraldatud puuremonttöödeks ning seal hakatakse lähemal ajal valmistama aknaraame, uksi ja muud elamute talvekorda seadmiseks hädavajalikku. Masinatööstus „Ratnik” korraldatakse ümber masinaremonttöökodaks. On asutud Kuuste hõberebasekasvatuse korraldamisele.

Tublit tööd on teinud ka linna täitevkomitee kaubandusosakond elanikkonna toitusolude korraldamiseks. Taganedes on sakslased toidutagavarad, mida nad ei suutnud kaasa vedada, rikkunud ja hävitanud. Nüüd töötab linnas peale kolme leivatööstuse ja leivakaupluse juba söökla ning lähemate päevade jooksul avatakse toiduainetekauplusi. Toiduainete transporti alal on osutanud kohalikele ettevõtetele hinnatavat abi Punaarmee osad, võimaldades kasutada oma autosid ja hobuseid.

Linna tervishoiuosakond on organiseerinud arstiabi andmist elanikele ning teostab praegu tervishoiu- ja meditsiintööliste registreerimist.

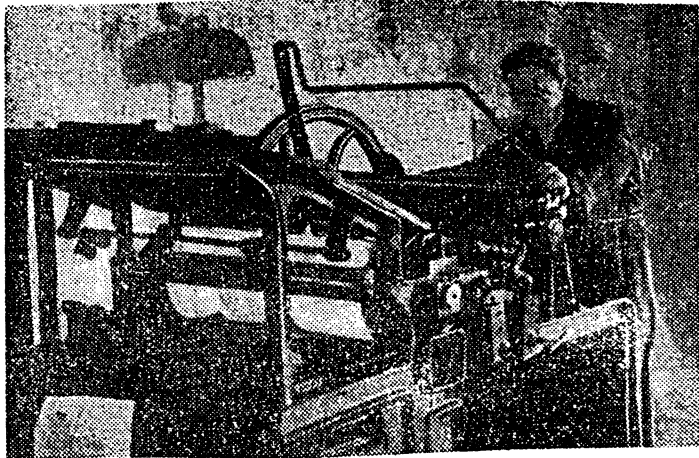
J. KIPPER

Narvas avati raamatukogu

Narva, 14. septembril (ETA). Vabastatud Narvas ärkab ka kultuurielu. Linnas töötab raadiosõlm.

Tänavatel on seadud üles raadiovaljuhääldajad. Vitriinidesse asetatakse iga päev üleliiduliste kesk-häälekandjate ja eestikeelsete ajalehtede värskeid numbreid, samuti Nõukogude Informatsioonibüroo uuemad teated. Vabastatud Narva kodanikud jälgivad nende teadete

„RAHVA HÄÄL” nr. 52
Lhk. 3. 16. septembril, 1944. a.

VABASTATUD VÖRUS
Võrus töötab trükikoda.

Foto G. Akmolinski

Kokkuvõtted saksa sõjavägede ümberpiiramisoperatsiooni kohta Jassõ-Kishinevi rajoonis

2. ja 3. septembril s. a. likvideeriti meie vägede poolt Bakuu piirkonnas viimane grupp saksa fashistlike vägedest, millised piirati sisse Jassõ-Kishinevi operatsiooni tulemusel. Vaenlase selle grupi likvideerimine oli Jassõ-Kishinevi operatsioonis lõpuetapiks. Pealetungioperatsioonide tulemusel, mis teostusid lõunas 20. augustil kuni 3. septembrini, 2. Ukraina rinde väed armeekindral (nüüd Nõukogude Liidu Marssal) Malinovski juhatusel ning 3. Ukraina rinde väed armeekindral (nüüd Nõukogude Liidu Marssal) Tolbuhhini juhatusel piirasid täielikult sisse ja likvideerisid saksa 6. ja 8. armeed, mis kuulusid saksa vägede „Lõuna-Ukraina“ grupi koosseisu ja mida juhatab kindral-polkovnik Friesner.

Seega oli täielikult lõpule viidud Jassõ-Kishinevi operatsioon saksa vägede ümberpiiramiseks — üks käesoleva sõja suurimaid ja silmapaistvamaid operatsioone oma strateegilise ja sõjalis-poliitilise tähtsuse poolest.

Eduka pealetungi käigus 2. ja 3. Ukraina rinde väed piirasid sisse ja hävitasid (mitte lugedes rügemente vägesid): 62., 79., 106., 161., 257., 258., 282., 294., 302., 320., 335., 370., 376. ja 384. saksa jalaväediviisi, 1. saksa õhukaitsediviisi, 228., 243., 286., 325., 259., 278., 732., 911. ründe-suurtükiväe brigaadi, 40., 46., 52., 70., 77., 127., 140., 149., 612., 792., 818. saksa vägede ülemjuhatuses reservi suurtükiväe rügemendi, 721., 1007., 1009., 1160. üksiku tankidivisiooni 40., 86., 194., 732., 735., 737. ja 906. saksa vägede ülemjuhatuses reservi üksiku suurtükiväedivisiooni 52. miinipildujate rügemendi 278., 300. ja 707. saksa vägede ülemjuhatuses reservi õhukaitses suurtükiväedivisiooni, 4. jalgratturite rügemendi, 999. kindlusrügemendi, grenadeeripolgu „Neuhammer“, üksiku siserügemendi, 52., 112., 130., 152., 154.,

602. ehituspataljoni, kaks sidepataljoni, 318. ja 522. kaitsepataljoni, 7., 17., 500., 560. karistuspataljoni, 27., 219., 246., 541., 651. saksa vägede ülemjuhatuses reservi saapõõrpataljoni, 472. tankihävitajate pataljoni ja 794. „eriülesannetega“ pataljoni.

Peale selle purustasid 2. ja 3. Ukraina rinde väed sakslaste 15., 46., 76., 153., 306. jalaväediviisi, 10. motoriseeritud ja 13. tankidiviisi.

Pealetungilahingute kestel 20. augustist kuni 3. septembrini tekitasid 2. ja 3. Ukraina rinde väed saksa fashistlikele vägedele järgmist kahju elavjõus ja tehnikas.

Hävitati: lennukeid — 298, tanke ja iseliikuvaid kahureid — 490, suurtükke mitmesuguses kalibri — 1500, autosid — 15.000.

Sakslased jätsid lahinguväljale üle 150.000 oma sõduri ja ohvitseri laiba. Tapetute hulgast leiti saksa 4. armeekorpuse komandöri jalaväekindrali Mitti, saksa 44. armeekorpuse komandöri jalaväekindrali Milleri, saksa 384. jalaväediviisi komandöri kindralleitnanti de Salengre-Drabbe, saksa 294. jalaväediviisi komandöri kindralmajori Eichstädti, saksa 15. jalaväediviisi komandöri kindralmajori Sperli, saksa 320. jalaväediviisi komandöri ooberst Schieli, saksa 306. jalaväediviisi komandöri ooberst Blümke laip.

Sama aja kestel said 2. ja 3. Ukraina rinde väed sakslastelt järgmist sõjasaaki: lennukeid — 40, tanke ja iseliikuvaid suurtükke — 340, suurtükke mitmesuguses kalibri — üle 2000, automaate — ligi 18.000.

2. ja 3. Ukraina rinde väed võtsid vangi 106.600 saksa sõduri ja ohvitseri. Vangivõetute hulgas on saksa 7. armeekorpuse komandöri suurtükiväekindral Hell, saksa 30. armeekorpuse komandöri kindralleitnant Postel, 6. armeekorpuse komandöri asetäitja tagala alal kindralleitnant Burkhardt, saksa 62. jalaväediviisi komandöri kindral-

major Tronje, saksa 79. jalaväediviisi komandöri kindralleitnant Weinknecht, saksa 282. jalaväediviisi komandöri kindralmajor Frönlings, saksa 302. jalaväediviisi komandöri kindralmajor von Bogen, saksa 370. jalaväediviisi komandöri kindralmajor von Hülsen, Kishinevi linna komandant kindralmajor von Devitz, Jassõ linna komandant kindralmajor Stingel, saksa 376. jalaväediviisi komandöri kindralleitnant Schwartz, saksa 160. jalaväediviisi komandöri ooberst Rinzenberg, saksa 258. jalaväediviisi komandöri ooberst Hiltcher, saksa 76. jalaväediviisi komandöri ooberst von Bissing, saksa 1. õhukaitsediviisi komandöri ooberst Simon. Peale nende on meie vägede poolt vangi võetud saksa 13. tankidiviisi komandöri kindralleitnant Träger ja saksa 153. jalaväediviisi komandöri kindralleitnant Baier, kes jätsid oma väed saatuse hoolde ja põgenesid Bulgaaria territooriumile.

2. ja 3. Ukraina rinde vägede tihedas koostöös toimunud pealetungioperatsioonide tulemusel, mis lõppesid saksa fashistlike vägede grupeeringu purustamisega lõunas, on sakslaste kaotused sõjatehnika pealikes järgmised: lennukeid — 338, tanke ja iseliikuvaid suurtükke — 830, suurtükke mitmesuguses kalibri — 3500, autosid — 33.000. Tapetud ja vangi võetud on 256.500 saksa sõduri ja ohvitseri.

Seega on Punaarmee operatsioon saksa vägede Jassõ-Kishinevi grupeeringu sissepiiramiseks ja likvideerimiseks, mille teostasid julgelt ja meisterlikult Punaarmee Kõrgema Ülemjuhatuses plaani järgi 2. ja 3. Ukraina rinde väed, täielikult likvideerinud 15 saksa diviisi, milledest ükski allüksus ei pääsenud välja haarderõngast.

2. ja 3. Ukraina rinde sõjategevuse koordineerimist teostas Kõrgema Ülemjuhatuses staabi esindaja Nõukogude Liidu Marssal Timoshenko.

Nõukogude Informatsioonibüroo.

NOTAREID NÕUKOGUDE EESTI JAOKS

Jegorjevskis algasid Eesti NSV Kohtu Rahvakomissariaadi korraldusel notarite kursused, Kursustel õpib 30 inimest. Kursuste lõpetajad asuvad Nõukogude Eestis tööle notaritena.

KOHTUALALIST KIRJANDUST EESTI KEELES

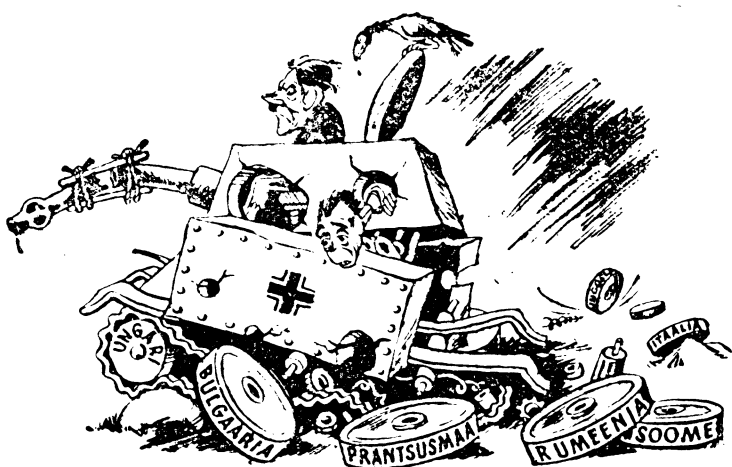
Eesti NSV Kohtu Rahvakomissariaadi korraldusel on tõlgitud eesti keelde ja trükiti antud VNFSV tsiviil-, kriminaal-, tsiviilkohtupidamise ja kriminaalkohtupidamise koodeksid, mille järgi meie kohtupidamise praktikas oli suur tarvidus. Peale selle on eesti keelde tõlgitud ja valmis-tatakse trüki jaoks rida NSV Liidu Rahvakomissariaadi Nõukogu määrusi ja NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi seadlused. Osa raamatuid on juba trükiti ilmunud.

REIN TARE.

(ETA)

SAKSA SÕJAMASINA VÄKLÖPP

J. Jenseni karikatuur.

Hitler: „Goebbels — vaata, kuidas meie sõjamasin liigub!“
Goebbels: „Suurepäraselt, minu führeri; üks ratas on veel kaotada enne kui oma pead kaotame...“

116 Viis kangelast

Kas lähivad kunagi meelest Eesti looklevad teed ja kõrged männid nende teede ääres? Kas ununeb soe, pehme tuul, mis puhub Eestimaa poolt, paitades helitulevalt võitlejate nägusid? Kas ununevad need jõgede ületamised, tulised võitlused ja esimesed punased lipud vabastatud asulate majadel? Ei. Sõdurid ja ohvitserid räägivad neist oma lastele ja lastelastele, räägivad nendest võitlustest, mis on peetud Eesti pärast ja meenutavad siis ka viit vene sapööri, kes siin kanglastegudega tegid surematuks oma nimesid.

...Võideldi väikese Mekise küla juures. Jõest üle viiva silla ees peatuti — vastaskaldal olid sakslased maasse rüvenud ja tulistasid tugevasti automaatidest ning miinipildujalt. Meie luurajad teatasid, et sakslased on asetanud silla alla suure hulga lõhkeainet. Kui vaenlasel õnnestub seda silla purustada, on sellega meie edasiliikumine takistatud.

Ja selle silla õhkulaskmist läks takistama leitnant Sergei Zamjatin oma sapööride Nikolai Smõki, Jevgeni Lobori, Andrei Zhadani ja Ivan Zhukoviga.

Kui nad liginesid sillale, märkasid neid sakslased ja avasid meie võitlejale ägeda kuulipildujatule. Nikolai Smõk sai haavata, kuid sidus särgiga haava ja võitles edasi. Hoolimata väljakannatamatust valust käes laskus ta esimesena silla alla ja löikas läbi ühendustraadid, milliste abil vaenlane võis iga hetk panna plahvatama lõhkeaine.

Rindevõitlejate perekondade tänu

1944. aasta jaanuaris asutati Eesti NSV Rahvakomissariaadi Nõukogu juurde Sõjaväelaste Perekondade Riiklik Hooldamise ja Heaolu Peavalitsus, mis alustas kohe aktiivset tööd. Rindelaste perekondade olukorda on igati püütud parandada ja pooleaastane töö sel alal on andnud juba tõhusaid tulemusi.

Seoses toiduainete lisanormi ja-gamisega rindelaste perekondadele ja Isamaasõja invaliididele on Sõjaväelaste Perekondade Riikliku Hooldamise ja Heaolu Peavalitsusele saabunud hulgaliselt tänukirju tagalast ja rindelt. Evakueerunud on ligutatud neile osutatud suure abi eest, nad saavad südamest tulevaid soove kirju, millistest õhkub vastu tänutunne ja armastus Nõukogude Valitsuse vastu.

Nii kirjutavad Shahunski rajoonis elavad evakueerunud eestlased

Ülesanne oli täidetud, kuld saapöörid märkasid, et mööda rukkilõldu lähenevad saksa luurajad. Leitnant Zamjatin andis käsu asuda kaitsele. Algas äge võitlus. Püüdes õhku lasta silda, saatsid sakslased oma luurajatele abiks terve roodu jalaväge, mida toetas veel tank. Aga viis nõukogude võitlejat ei taganenud sammugi, jätkates võitlust 80 sakslase vastu. Nad kõik said haavata vaenlase kuulidest. Kuid vaenlast silla juurde nad ei lasknud.

Kui meie väeosa silla juurde tuli, ei suudetud enam vapraid sapööre päästa. Mõni minut tagasi olid sakslased raskesti haavatud ja meelemärguse kaotanud võitlejad kinni võtnud, neid metsikult piinanud ja siis veel elusaina, üksteise järele lõkketulle visanud.

Nii võitles ja langes viis nõukogude sapööri.

Saabub aeg, kus vaikib kahurite müra ja inimesed tuletavad tänutundes meelde neid, kes Nõukogude Eesti vabastamiseks ja uue õnneliku elu taastamiseks andsid oma elu.

Aga seni — meie armutu võitlus metsiku vaenlase vastu jätkub. Me tasume fashistlikele roimareile kätte piinatud ja elusalt põletatud sõprade Zamjatini, Smõki, Zhadani, Lobori ja Zhukovi eest! Me tasume kätte oma haavatud kodumaa eest! Mõrtsukaile mõrtsukate palk!

3. Balti rinne.

Kapten J. SUHOTIN

Sportlased Nõukogude tagalast saabusid vabastatud Lõuna-Eestisse

Vabastatud Lõuna-Eestisse saabus hiljuti Nõukogude tagalast rühm Eesti NSV sportlase eesotsas Nõukogude Liidu absoluutse tšempioni Joh. Kotkasega, kes Eesti NSV Kehakultuuri- ja Spordikomitee esimehe asetäitjana asub organiseerima saksa okupatsioonist vabastatud sportlasi. Vabastatud Võrus loodi juba linna ja maakonna spordikomitee, mida asus juhtima mitmekordne eesti meister suusatamises Vello Kaaristo. Vastloodud komitees on juba registreeritud mitmeid sportlasi, kes nüüd pärast kolm aastat kestnud süngest vaheajaga jälle võivad hakata kasutama Nõukogude Liidu soodsaid võimalusi sportlikeks harrastusteks. Sportlased on otsustanud omal jõul asuda korraastama Võru staadioni, mille jooksuraja ja muru sakslased raskete veomasinatega on üles kündnud, staadioni ümbritseva plangu purustanud jne. Taastataval staadionil käib nüüd igal hommikul sportlaste vilgas treening H. Troosti juhtimisel.

Organiseerimistööle vabastatud Lõuna-Eestisse saabusid veel odaviskaja F. Issak, spordijuht F. Parre, maadlejad Sikk ja Tähnas, korvpallimängijad Kullam ja Kivistik, suusataja Pahlaj.

Sõidul Lõuna-Eestisse tähendas Nõukogude Liidu absoluutne tšempion Joh. Kotkas naljatades: „Mis mul viga Võru sõita, mul seal vastane ees ootamas.“ Selgus, et Kotkas on Võrus võistelnud juba 1935. aastal, kui ta oli veel üsna kaugel oma praegustest võimeist ja kuulsusest. Vastaseks oli tal seal küllaltki kõva „pähkel“ — Võru tugevam raskekaallane Mango.

Tollest kohtamisest jutustas Kotkas vagunis naljatootil, aga kui ta saabus vabastatud Võrru, oli üllatus suur: üks esimesi, keda Kotkas kohtas Võru tänaval, oli... tema omaaegne vastane Mango.

Sõjategevus Prantsusmaal

Liitlaste ekspeditsioonivägede ülemjuhatuses staabi teatel ületasid liitlaste väed Saksamaa-Luksemburgi piiri ja ühinesid sellest rajoonist lõuna pool Lõuna-Prantsusmaalt edasiliikuvate liitlaste vägedega.

13. septembril teatati Le Havre'i vallutamise liitlaste vägede poolt. Havre'is võeti vangi üle 8.000 sakslase, seega peaaegu terve saksa garnisoni Havre'is.

Belgia rannikul jätkub Verne'i ja Zeebrügge vahelise rajooni puhastamine vastastest.

Nagu teatab Reuteri agentuur 14. septembril, on liitlaste 7. ja 3. armeed ühinenud tagajärjel Chatillonis 40.000 sakslasele ära lõigatud viimne taganemistee Lõuna- ja Lääne-Prantsusmaalt.

Hitlerlased tapsid Ernst Thälmanni

Genti on saabunud teade, et hitlerlased on hakanud saksa kommunistliku partei juhi Ernst Thälmanni, kes oli Hitleri võimuletulekust saadik Saksamaal vangis. Hitlerlased ise levitavad kuuldusi, nagu oleks Thälmann saanud surma õhurünnaku ajal pommitamise tagajärjel.

VICHY VALITSUS PÖGENES SAKSAMAALE

Schweitsi ajalehtede teatel Laval ja teised „Vichy“ valitsuse liikmed põgenesid Freibergi ja sealt Schwartzwaldi (Saksamaal).

Võitlused Jugoslaavias

„Vaba Jugoslaavia“ raadiojaam teatas, et Serbias on puhkenud ulatuslik ülestõus saksa okupantide vastu. Eriti suure ulatuse ülestõus on võtnud Ida-Serbias. Elanikud ühinevad hulgaliselt rahvastajate armeed osadega. Marssal Tito väed on haaranud oma kätte kõik Serbia tähtsamad ühenduste.

Viimastel päevadel Jugoslaavia rahvavabastajate armee arendab ulatuslikku pealetungi maa kõikides osades. Mõne päeva võitluste tulemusel vabastati 21 linna. On saadud suurt sõjasaaki ja võetud palju vange. Saksa okupatsiooniväed taganevad kõikjal. Jugoslaavia partisanid on suunanud oma löögid ühendusteedele, mida mööda toimub sakslaste taganemine, ning taganevale vaenlasele tekitatakse suuri kaotusi.

Bulgaaria uus peaminister Georgijev pöördus marssal Tito poole telegrammiga, milles ta muuseas ütleb:

„Bulgaaria rahvas soovib elada rahus ja sõpruses jugoslaavia vennarahvaga ja koos viia lõpule võitlust ühise vaenlase — saksa röövialutaja vastu.“

«РАХВА ХЯЛЬ»

Орган ЦК КП(б) Эстонии и Советов депутатов трудящихся Эстонской ССР
Ленинград, Горький пер. № 8

Toimetuse kolleegium

Rahva HÄÄL

EK(b)P KESKKOMITEE JA EESTI NSV TÕÖRAHVA SAADIKUTE
NÕUKOGUDE HÄÄLEKANDJA

Nr. 54(531) Teisipäeval, 19. septembril 1944. a. V aastakäik

EK(b)P parteiorganisatsioonide järjekordsetest ülesannetest seoses ENSV territooriumi vabastamisega saksa okupantidest EK(b)P KK Pleenumi resolutsioon

EK(b)P Keskkomitee Pleenum, olles ära kuulanud Keskkomitee Sekretäri sm. N. Karotamme aruande Keskkomitee büroo tegevusest Suure Isamaasõja ajal ja parteiorganisatsioonide ees seisvatest ülesannetest,

tunnustab õigeks ja kiidab heaks Keskkomitee poliitika ja ta praktilise töö. Ühtlasi kohustab Pleenum kõiki parteiorganisatsioone võtma sm. N. Karotamme kõnes toodud ülesanded oma tegevuse juhisteks.

EK(b)P organisatsioonide järjekordsetest ülesannetest seoses ENSV territooriumi vabastamisega saksa okupantidest

EK(b)P KK Sekretäri sm. N. Karotamme kõne EK(b)P KK Pleenumil

1. EK(b)P Keskkomitee tööst Suure Isamaasõja ajal

Seltsimehed!

Meie esimesed tänuõn nad on pühendatud võidukale Punaarmeele, tema sõduritele, seersantidele, ohvitseridele ja kindralitele, tema Kõrgemale Ülemjuhatajale Nõukogude Liidu Marssalile sm. Stalinile, kes on vabastanud suure osa Eesti NSV territooriumist ja kes kõige lähemal ajal lõpule viivad meie kodumaa täieliku vabastamise saksa röövialutajate eest. Kogu eesti rahva, iga eestlase südant täidab tänutunne vabaduse eest, mida ta on toonud sangarlik Punaarmee.

Tänu Punaarmee suurtele võitudele on meil võimalus kokku tulla Partei Keskkomitee pleenumi istungiks Eesti NSV territooriumil, on võimalus olla Eesti NSV valitsusel asuda tööle oma Nõukogude Vabariigi pinnal. Asudes tööle vabastatavas Nõukogude Eestis, hoidame pilgu minevikku, teeme lühikese kokkuvõtte viimasest Partei Keskkomitee pleenumist saadik tehtud tööst ja seame üles ülesanded ja eesmärgid, mis seisavad meie ees.

Praegu aru anda Keskkomitee tööst, tähendab rääkida Eestimaa Kommunistliku (bolševikkude) Partei ja kogu eesti rahva võitlusest saksa okupantide vastu, võitlusest meie kodumaa vabaduse ja sõltumatuse eest viimase kolme ja poole aasta kestel.

Aeg pole kohane üksikasjalikuks mineviku tegevuse analüüsiks. Meie ees seisvad ülesanded on sedavõrd pakilised ja kireloomulised, et aeg ei luba meid minevikul kaua peatuda. Tahan puudutada vaid mõnda kõige tähtsamat küsimust, mis iseloomustab Partei Keskkomitee tegevust peale ta viimast pleenumit, s. o. 1941. a. kevadest saadik.

Keskkomitee pleenumil 1941. a. kevadel oli arutusel Eesti NSV rahvamajanduse plaan 1941. a. peale ja sama aasta riigieelarve. Pleenumi poolt vastu võetud otsuste alusel arenes 1941. a. kevadel ja suvel edukas majanduslik ehitustöö kõigil aladel. Tehtud töö ulatuses ja tulemustest räägib juba üksnes seegi fakt, et Eesti NSV tööstustoodang ühe nõukogude aasta kestel kasvas üle 60%, võrreldes nõukogude-eelse ajaga. Markimisväärsed saavutusi oli põllumajanduse alal ja muudel majanduslikul ehitustöö aladel.

Juunis 1941. a. tungis hitlerlik Saksa-maa reetlikult kallale Nõukogude Liidule. Sõjategevus kandus Eesti NSV territooriumile. EK(b)P Keskkomitee juhtis eesti rahva võitlust tema põlise verivaenlaste — saksa röövialutajate vastu. Ühe viie kuu kestis võitlus Eesti NSV pinnal, enne kui vaenlasel korda läks täielikult valutada meie kodumaa. Partei Keskkomitee ja valitsusasutused taandusid ajutiselt Eestist, asudes tööle Vene vennasvabariigi territooriumile.

Selles sõjaajal tehtud töös tuleb mainida kolme põhipunkti.

1. Eesti rahva kõige laiemate hulkade võitluse organisatsioonide loomine saksa röövialutajate vastu. Siin, on kõige olulisemana vaja mainida Punaarmee eesti rahvuslike väeosade loomist. Need Punaarmee eesti rahvuslikud väeosad on kasvanud igati hästi väljaõpetatud ja eeskujulikult relvastatud ning varustatud väeosadeks. Neist väeosadest moodustusid Nõukogude Eesti Punaarmee. Eesti NSV-st Nõukogude tagalas evakueerunud kodanikud, sealhulgas Punaarmee Eesti Rahvusliku Korpuse isikuline koosseis, on kogunud ligi 14 miljonit rubla oma isiklikest säästudest Punaarmeele lisarelvastuse soetamiseks.

On tehtud tõsiselt tööd agitatsiooni ja propaganda alal saksa fašistliku võltpropaganda paljastamiseks, samuti partisanivõitluse juhtimiseks Eesti Nõukogude, Sotsialistlikus Vabariigis.

2. Töö Eesti NSV-st evakueerunud elanikkonna hulgas. Isamaasõja ajal on eestlaste — kommunistide arv kasvanud enam kui kahekordseks võrreldes 1941. aastaga. Pariteisse on astunud suurel hulgal parlamaid töölisi, haritlasi, talupoegi, nii Punaarmees kui ka tagalas. Tõsist jõudu kujutavad endast ELKNÕ organisatsioonid. Mainida võib meie kirjastuse tööd Nõukogude tagalas, kus on trükitud üle 300.000 eks. raamatuid ja brošüüre ning on välja antud ajalehti. Suur kultuuripoliitiline ja kunstiline tähtsus on Eesti NSV Riiklike Kunstiansamblike töö, samuti Eesti nõukogude kirjanike, kunstnike ja heliloojate tegevusel.

On tulnud tegutseda ka Eesti spordiliikumise Nõukogude tagalas. Peab tunnustavalt mainima meie sportlaste tegevust ja saavutusi Isamaasõja ajal.

3. Ettevalmistus nõukogude võimu uuesti kehtima panekuks Eestis. Põhimiseks tööks siin on kaadrite ettevalmistus, valik ja õpetamine. Isamaasõja kestel on Nõukogude tagalas igasugustel kursustel ja koolides omandanud ja täiendanud oma teadmisi umbes 1500 inimest. ELKNÕ aktiivi kursused jätkavad veel praegu oma tööd. Meie kaadrite teoreetiliste teadmiste täiendamise alal on sõja ajal tehtud tõsist tööd niinasti iseseisvate õpingute kui ka seminaride ja kursuste kaudu. Arvesse võttes mineviku töö kogemusi, on tehtud mõningaid muudatusi riigijuhtimise asutuste struktuuris ja organisatsioonis. On uuritud Eesti NSV majanduse uuesti ülesehitamise probleeme peale meie kodumaa vabastamist saksa okupatsioonist. On tutvutud Nõukogude vennasvabariikide suuremate ja rikkamate töökoostustega, et neist õppida. Meie majanduslikud organisatsioonid on soetanud teatud kauba- ja materjalitavarasid ENSV jaoks. On käinud ENSV-st 1941. a. Nõukogude tagalas evakueerunud elanike Eestusse tagasivakueerimise ettevalmistustööd.

See on kõige olulisem sellest väga mitmekülgsest tegevusest, millega on Partei Keskkomiteel toimunud tegutseda Isamaasõja päevil Nõukogude tagalas.

Põhimiste puudustena kogu selles töös võib märkida järgmist:

1) Tehtud otsuste ja korralduste täitmise kontrolli on puudulik ja jätab palju soovida. 2) Operatiivse juhtimise meetod ei leia igalpool tarvilikku rakendust. 3) Meie ei tunne veel küllalt hästi oma kaadreid, töö kaadrite tundmaõppimise, valiku ja töölepaigutamise alal nõuab parandamist.

* * *

Punaarmee oma Kõrgema Ülemjuhataja Nõukogude Liidu Marssali sm. Stalini juhtimisel on andnud saksa vägedele purustavaid hoople. Ta on saksa armee Stalingradist Jugoslaaviast ja Ida-Preisimaani tagasi löönud. Fašistlik Saksa-maa on kaotanud sõja, ta seisab oma lõpliku ja täieliku kaatroofi ees. Selle põhjuseks on eelkõige Punaarmee hõlgavad võidud, Nõukogude Liidu vägevus ning meie sotsialistliku Kodumaa ammumatud jõutagavarad. Ka meie liitlaste — inglise ja ameerika väed arenevad eriti viimasel ajal edukalt lahingutegevusest fašistliku Saksa-maa ja ta satelliitide vastu. Tänu Punaarmee suurtele võitudele on alanud Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi territooriumi puhastamine saksa okupatsioonivägedest. Praegu on vabastatud täiesti kaks maakonda ja osaliselt kaks maakonda, kus on mitu linna, eesotsas Tartu ja Narvaga, ning 60 valda. Eesti NSV vabastatud territooriumi moodustab praegu ühe viiendiku kogu vabariigi territooriumist.

II Saksa okupatsioon Eesti ja olukord vabastatud maakondades

Kõik faktid räägivad sellest, et saksa okupatsiooni aastad on olnud kõige hirmsamaks ja mustemaks ajaks meie rahva ajaloos. Eesti rahvalt olid saksa röövialutajate poolt võetud kõik tema õigused ja vabadused. Eestlased olid sakslaste silmis alaväärtuslikud, teisejärgulised inimesed. Valitses ohjeldamatu fašistlik vägivald ja terror, milles sakslastele osutasid abi alatud ja müüdivad subjektid eestlaste hulgast, eesotsas reeturi ja saksa spiooni Mäega. Saksa okupandid on tapnud tuhandeid ja tuhandeid eestlasi. Nad, on eestlasi hulgaviisi küüditanud Saksa-maale ja mujale sunnitud tööle, nad on eestlasi vägivaldselt mobiliseerinud saksa sõjaväkke. Maa on laastatud ja rüüstatud saksa okupantide ja nende käslaste poolt. Kuid kõik see ei ole mürdnud eesti rahva elutahet ja vabaduspüüdeid. Rohked faktid räägivad sellest, kuidas eestlased on võidelnud võõramaisete saksa sissetungijate vastu, kuidas nad on kaitsnud oma elu, oma vabadust, oma kodukohta ja varandusi, kuidas nad on võidelnud selle eest, et saksa röövialutajad maalt välja kihutada, selle eest, et Eestis uuesti kehtima panna nõukogude võim, eesti rahva enda võim.

Saksa okupandid nägid seda, teadsid seda ja nad valasid oma viha välja üha ühsemalt ja jõhkramalt eesti rahvale. Eriti ilmses see sakslaste taganemisel Eestist Punaarmee hoopide all. Saksa okupandid hävitasid oma taganemisel Narva linna täiesti. Enam kui 3000 elamust on säilinud enam või vähem tervetena vaevalt sadakond. On purustatud Narva suured tekstiilkäsitused. Narva linna elanikkond on viimsele sunniviisil välja viidud. Kohale oli jäänud sakslastele markamatult vaid 2 vanaeidekest. On hävitatud ja õhkulastud Narva vanad kuulsad ajaloolised hooned, on purustatud ajaloolised kindlused. Nõukogude Eesti õitsev tööstuslinn Narva on saksa fašistide poolt muudetud rühunikuks.

Petserimaal oli enne sõda 65.000 elaniku, praegu on neid seal 45.000. Nõnda on elanike arv Petserimaal vähenenud 30% võrra, keda sakslased on vägivaldselt ära ajanud, mobiliseerinud või hukanud. Petserimaal on sakslaste poolt maha põletatud üle 1500 talu. Kõige rohkem on kannatanud Vilo, Laura ja Senno vallad. Vilo vallas on hävitatud kokku ligi 700 hoonet, Senno vallas 400 ja Lauras üle 300. Fašistid on taganemisel hävitanud ja õhku lastanud 12 koolimaja, 5 koolimaja on osaliselt purustatud, ülejäänud 57 kooli varandus ja sisseseaded on ära röövitud ja osalt purustatud. Kõik rahvamajade sisseseaded on saksa fašistide poolt ära röövitud. Käitistest on veetud välja masinad ja kõikjal on ära viidud veorihmad. Eriti rängalt on kannatanud Petserimaal loomakasvatust. Veiste arv on esialgsel andmetel vähenenud 55%, sigade arv 65%, lammaste ja kitsede arv 80% võrra sõjaeelsega võrreldes.

Hobuste arv on vähenenud üle 40%. Saksa okupantide poolt hukatud inimeste arvu Petserimaal pole veel korda läinud täpselt kindlaks teha, kuid juba esialgsedki andmed räägivad tuhapäetse inimeste tapmisest ja jäätust kadumisest. Nii näiteks põletasid fašistid elusalt ära Mitkoviitsi külas Vilo vallas Venkovi perekonna, samuti ka Orlovi perekonna Petseri vallas. On avastatud sakslaste poolt hukatud nõukogude kodanike haud Petseri linna lähedal. Petserimaal läks korda kätte saada osa saksa okupatsioonivõimude kartoteeki hukutute ja areteeritute nimedega. Need on ainult mõned üksikud andmed saksa okupantide vägivaldalisusest ja terrorirežiimist Petseri maakonnas.

Nüüd, kus nõukogude võim on Petserimaal jälle kehtuma hakanud, on Petserimaal elanikkond innukalt ja vastustusega asunud uuesti rajama oma nõukogude elu. Kõikjal käib vilgas töö, põldudel koristatakse vilja küntakse ja külvatakse. Käib viljapeks. Juba on suudetud mõned käitised maakonnas käima lasta. Töötavad veskid, on käiku lastud kolm lauvabrikut, on korda seatud elektrijaam. Töötab nahavabrik, käikulemise eel on gipsitehas. Petseri linnas töötavad kaks kauplust, habemeajamisärid, meierei, sööklajne Maakonnas ja linnas on igalpool moodustatud nõukogude võimu asutused, kes on energiliselt asunud tööle maakonna elu juhtimisel ja maakonna majanduse ülesehitamisel alal.

Võrumaal on elanike arv saksa okupatsiooni ajal vähenenud 17%. Praegu on maakonnas registreeritud 61.000 inimest. Enne sõda oli Võrumaal 73.000 inimest. Võrumaal on majanduslikult rängasti kannatanud saksa okupatsiooni ajal. Nii näiteks on Võru linna 730 hoonest okupantide poolt maha põletatud ja täiesti purustatud 96 hoonet ja osaliselt purustatud üle 120 hoonet. Võrus on sakslaste poolt maha põletatud elektri- ja juurdekuulava jahu-, villa- ja värvimistöökodadega. Vaenlase poolt põletati maha linna keskosa ühes seal asuvate moodsate hoonetega. Sakslaste roimarlikust käitumisest annab eriti tunnistust see, et nad Võru linna purustasid pärast linna taganemist, kui neil õnnestus linna lähedal ajutiselt peatuda, ja sealt panid nad linna põlema kahuritulega, süütemürskudega ning õhust pommitamisega. Oma metsikus purustamishäas tegid nad katset linna täiesti hävitada, kuid kohalike elanike aktiivse tulekaitse tõttu ja Punaarmee abi tõttu ei läinud sakslastel korda kogu linna hävitada. Antsla linna on sakslased peaaegu täiesti hävitanud. Võrumaal on hävitatud terve rida kooli, rahvamaju, kirikuid jne. Loomakasvatust on Võrumaal saksa okupatsiooni ajal rängalt kannatanud. Loomade arv on vähenenud sõjaeelsega võrreldes 50 ja enam protsenti.

Võrumaad mõõda on käinud fašistlik terror, samuti nagu mujalgi. Esialgsel andmel on Võru linnas ja maakonnas sakslaste poolt tapetud üle 1000 inimese, sellest Võru linnas üksi umbes 600. (Võru elanike arv oli enne sõda umbes 6000). Võru linna lähedal metsades on avastatud rida ühishaudu, nagu näiteks Konnametsas ja mujal, kuhu eriti 1941. a. sügisel on viidud massiliselt inimesi mahalaskmisele. Võru vanglas piinati sakslaste poolt inimesi metsikult, neid peksti poolsuruks ja peksmisel saadud haavu ei ravitud ning inimesi jäeti elusalt mädanema. On olemas tunnistajad, kes kõik seda ise on näinud ja läbi elanud. Sakslaste poolt tapeti 1941. a. sügisel Võrumaa Komitee sekretar sm. Kender ja terve rida teisi nõukogude ja partei töölisi. Kõigi nende vaenlaste roimade kindlakstegemine on käsil ja nurjatud mõrtsukad ning rööviid peavad aru andma oma kuritöödest ning kandma vastavat karistust.

Oles vabanenud saksa okupatsioonist, on Võrumaa elanikkond aktiivselt asunud oma elu korraastama nagu mujalgi vabastatud maa aladel. Taurahvas Võrumaal töötab innukalt. Talivilori on igal pool koristatud, suvilijakoristamine areneb edukalt. Viljapeksu ja osalt ka põllutööd takistab määrded ja kütteaine puudus. Sügiskülv areneb mitte rahuldavalt. Sellele ülesandele peavad valdada täitevkomiteed ja kõik maakonna organisatsioonid juhtima erilist tähelepanu.

Rahva hulgas on viha ja põlgus sakslaste ja nende käslaste vastu suur. See avaldub kõikjal nii vest-

lustes kui ka rahva töös ja tegevuses. Inimesed püüavad igati abistada Punaarmeed, aktiivselt võetakse osa teedekorramisest, vaenlase poolt õhkulastud sildade ehitamisest jne. Mõddaminevatele Punaarmee osadele paku takse süüa ja juua. Rahvas püüab igati väljendada oma headmeelt ja tänutunnet Punaarmee vastu.

Seni vabastatud maakondadest on Tartumaal kõige rohkem kannatada saanud. Vabastatud Tartumaa osas on praegu esialgsete andmete järgi registreeritud vaid pool sellest elanike arvust, mis seal elas enne sõda.

Suur osa rahvast on saksa okupantide poolt Tartumaalt vägivaldselt aetud põhjapoolse Põltsamaa suunas. Järele on jäänud vaid need, kellel kuidagi korda läks fašistlikust sundküüditamisest pääseda. Tartu linnas on elanikke veel vähem. Seal on säilinud vaid 5—7% elanikest. Saksa okupandid on õhku lastud ja maha põletanud suure osa Tartu käitistest, näiteks 4 lauvabrikut, 4 jahuveskit, 2 seebivabrikut, 2 metallivabrikut, Ühla elektri- ja jahu-, Tartu värvimisvabrikut, „Estoonia“ tekstiiltootust, Meltsi villavabrikut, Rebase veduritootust jne. Rida käitsi on Tartus siiski säilinud enam või vähem tervetena ja mõned ka täiesti töökorras olevatena.

Tartus käitsid sakslased samuti nagu Võruski. Et neil kiire taganemise tõttu korda ei läinud nende endi poolt juba varem mineeritud linna õhku lasta, siis asusid nad linna pommitama õhust ja tulistama sõitumürskudega põhjapoolt Tartut, kus nad linna lähistel suutsid peatuma jääda. Nõnda põletasid sakslased juba Punaarmee poolt vabastatud Tartus maha terved tänavad ja kvartaalid. Tules hukkusid peale muu ka meie vanima teatri „Vanemuise“ hoone, „Pallase“ kunstikool, Riia tänaval asuvad poeglaste ja tütarlaste gümnaasiumid, oomaarsti teaduskonna hoone, Eesti Rahva Muuseum Raadi mõisas jne.

Tartu linnas ja maakonnas mõllas fašistlik terror kogu okupatsioonaja kestel. Hitlerlaste poolt on tapetud professorid Kliiman, Rubel, assistendid — Läng, Kruus, kunstnik Johani, Aleksander Looring ja palju teisi. Pike-mat aega peeti fašistlikus türmis kinni tuntud professor Humal, keda vangina sunniti Tartu tänaval mustatöölisena töötama. Vangistatud oli kirjanik Adams, prof. Tarvel ja palju teisi eesti haritlaskonna esindajaid. Eriti suuri areteerimisi haritlaskonna hulgas panid saksa okupatsioonivõimud toime käesoleva aasta aprillis.

Fašistlikud koonduslaagrid asusid Tartus Näituse väljakul ja sõjaväekasarmutes. Seal sunniti inimesi riletada magama külmal tsementpõrandal. Enamus neist kinnipeetust lasti maha ilma et neile mingit süüdistust oleks esitatud või juurduki korraldatud. Tunnistajate seletuste järgi on mahalaskmisele määratud mehed ja naised kooritud poolalasti, köidatud kädtraadiga seljataha ja aetud siis kinnisesse surmaautosse ning viidud linna taha, kus nad metsikult hukati. Enne surmaautosse laadimist lasti vange talvel kaua aega palja jalu lumel seista. Nõnda on Tartus viidud hukkamisele mõnikord kuni 60 inimest ühe korraga. Tartu lähedal asuvasse vana tankitõrjekraavi maetud saksa okupantide ohvrite arvu arvavad Tartu elanikud ulatuvat üle 10.000.

Nagu mujal, nii hakkab ka Tartumaal uus nõukogude elu ikka enam ja enam veerema normaalsele röövialutajatele. Kõikjal, kus elanikud on säilinud, teevad nad agaralt tööd põldudel, käitistes ja ametiasutustes. Igalt pool on näha head töötahet. Ühe Tartu käitise töölised, kellel tuleb töötada vaenlase kahuritule all, teevad agaralt tööd, ei lase end häirida vaenlase tulistamisest ja kinnitavad ühest suust, et meie oleme valmis töötama (Järg 2. lk.)

(Algus 1. lk.)

ja tegema kõik selleks, et aga ainult Nõukogude võim Tartust enam ei lahkuks, et nõukogude võim jääks püsima. Meie võime öelda, Tartu töölisele ja teistele vabastatud Tartumaa osa elanikele, et saksa okupandid enam kunagi oma jalga Punaarmee poolt vabastatud maa-alale ei tõsta. Tartumaa elanikkond aitab Punaarmeele aktiivselt kaasa teede ning sildade ehitamisel ja korramisel. Selle töö eest on Punaarmee poolt avaldatud tänu näiteks Aakre valla elanikele.

Olukord esimeses paaris vabastatud Valgamaa vallas on üldiselt samasugune nagu üldmainitud maakondades. Lõpuks tahan mainida veel ühte saksa okupantide jõhkrat ja õibet kuritegu Eesti NSV pinnal, Võrus. Võrus elas ja töötas eesti rahva eepose „Kalevipoja“ looja Kreutzwald. Nõukogude võimu ajal 1941. a. muudeti maja, milles elas ja töötas Kreutzwald, muuseumiks. Saksa okupandid paigutasid muuseumi ruumidesse gestapo osakonna, rüvetades ja lõhkudes hoone sisemuse üht Hitlerliku põhjalikkusega. See on jõe irvitamine eesti rahva pühimate tunnete üle saksa okupantide poolt. Kohalikud haritlastel on nestus silski päästa hävimisest Kreutzwaldi muuseumi eksponaadid. See võimaldab muuseumi lähemal ajal uuesti avada.

Mõni sõna saksa okupantide võltst ja jõledast propagandast. Elanikkud vabastatud maa-aladel räägivad kõik ühest suust, et saksa okupandid neid hirmutanud Punaarmee ja nõukogude võimu poolt teostatavate meetikutega, niipea kui nad jõuavad ENSV territooriumile, et kõik eestlased hukatavat, et kogu eesti rahvas saadetakst Eestist ära jne. jne.

Sellise jõleda ja õlbe pettusepropagandaga püüavad saksa okupandid varjata iseenda tegelikku tööd eesti rahva hävitamise ja sundusliku ning vägivaldse väljaküüdamise alal. Punaarmee ja nõukogude võim ei tee eesti rahvale halba. Vastupidi, Punaarmee ja nõukogude võim on päästnud ja päästavad lõplikult eesti rahva sellest oisesest hirmsast hukkamisohust, mis teda ähvardab saksa fašistide poolt ja mida need saksa fašistid juba olid asunud teostama. Eestlastel ei ole Punaarmee poolt midagi karta. See armee on vabastaja armee, kes vabastab kogu eesti rahva saksa röövialutajate kiskjaküünelt, vahelt, kes võimaldab eesti rahvale jälle enda võimu, nõukogude võimu kehtima panna, ning asuda rahulikule ülesehitustööle. Ausal inimesel pole midagi karta. Oige hõlma ei hakka ükski kinni. Ka kõigil neil, kes on vägivaldelt mobiliseeritud saksa armeesse, ja keda sunnitakse sõdima, pole tarvis karta nõukogude võimu. Kuid saksa röövialutajad ja nende nurgatud abilisid, kelle käed punetavad eesti rahva paremate põegade ja tütarde verest, peavad kandma aratepniud karpi karistat.

Olukorrad vabastatud maa-aladel võib teha järgmisi esialgseid järeldusi. Esiteks, saksa okupantide rüüstamise ja purustamistöö all on kannatanud kõige rohkem linnad. Teiseks, kula on kannatanud suhteliselt vähem, eriti põllumajandus. Maal on rängasti kannatanud loomakasvatust, Eesti põllumajanduse tähtsaim ala. Kolmandaks, sakslased on sunniviisil oma kodudest ära ajanud suure hulga inimesi või mobiliseeritud neid vägivaldselt oma armeesse. Neljandaks, saksa okupandid on kõikjal teostanud meiskut ja massilist terrorit, on hulga tapnud ja hukatanud Nõukogude kodanikke. Nad on püüdnud verre uputada eesti rahva vabaduspüüdeid. Viiesandaks, eesti rahvas väikab saksa okupante poletava, tulise vihaga, kui oma rõhuja ja põuseid verivaenlasi. Kuuesandaks, elanikkud vabastatud maakondades ja linnades on asunud rahulikule tööle põidudel, käitustes ja mujal. Kõikjal valitseb tõsine tööjahe ja heameel sellest, et viimaks ometigi ollakse vabanenud sakslaste vägivallatsemisest. Rahvas on tänulik Punaarmeele ja nõukogude võimule oma pääsmise eest saksa okupatsiooni hirmsast kätest.

III Meie põhimised ülesanded käesoleval momendil

Eelkõige on tarvis, et meie parteiorganisatsioonid selge pilguga näeksid neid muudatusi, mis on toimunud meile kodumaa olukorras praegu, võrreldes endisega. Kui meie 1940—1941. a. töötasime olukorras, kus majandus oli terve ja lõhkumata, siis nüüd leiame meie eest saksa okupan-

tilde poolt suurel määral purustatud majanduse ja kõhasti lausa lagedaks röövitud maa. See on esimene tähtis asjaolu, millest on tarvis kogu põhjalikkusega aru saada. Teiseks põhimiseks küsimuseks on see, et meie parteiorganisatsioonid üle kolme aasta ei ole olnud otseselt seotud majandusliku ehitustööga ja administratiivse juhtimisega laemas ulatuses. Nüüd aga tuleb meie parteiorganisatsioonidel asuda tööle ENSV territooriumil, juhtida kogu elu riigis, lahendada kõiki tegelikku tööd ja võitluse küsimusi. See nõuab, et meie tööpoolest riikliku maastaabiga mõeldaksime ja lahendaksime meie ees seisvaid ülesandeid.

Kõige tähtsam ülesanne on anda igakülgset abi ja toetust Punaarmeele tema võitluses saksa okupantide vastu. Selleks on palju võimalusi, — teede ehitamine ja remont, sildade parandamine ja ehitamine, sidevahendite korramine, raudteede parandamine, sõjaväele toiduainete andmine jne. Kõigil neil aladel ja veel paljudel teistel aladel on võimalik ja tingimata tarvilik abistada Punaarmeed, näidata tegudes üles oma armastust ja tänuunnet meie vabastaja — Punaarmee vastu.

Kõige kiiremas korras on tarvis lahendada: maa küsimus. Saksa okupandid ja nende käsilased on Eesti töötavalt talurahvalt, kes sai maad nõukogude võimalt 1940—1941. a., võtnud selle maa ja andnud ta kas küllakurnajatele või sakslastele. Tarvis on ajaviljmatu uuesti jalule seada Riigivolikogu poolt 1940. a. väljakuulutatud kogu maa riigile kuulumise seadus ja anda maatameestele ja väikemaapidajatele saksa okupatsiooni ajal ära võetud maa ja inventar nelle tagasi. See küsimus on erilise päevakorrapunktiina pleenumi töökavas ja sellepärast ma siin selle juures üksikasjalikumalt ei peatu. Toonitan vaid, et see on esmajärgulise tähtsusega poliitiline ja majanduslik samm, mida meil kõige kiiremas korras tuleb astuda.

Eriti suurt tähelepanu on tarvis juhtida vilja koristamisele, sügiskülvile ja viljapeksule. Ei tohi lasta ühtki viljapead kaotsi minna. Kesa peab saama kogu ulatuses külvatud ja talivilja tuleb tänavu külvata vähemalt samapalju kui mullu. Inimööjõud, samuti ka kõik olemasolevad traktorid, aurukatlad, peksumasinad ja hõbused tuleb maksimaalse viljakusega ära kasutada. Olide ja vedelküttepõhised kohustab seda tõhusamalt kasutama aurukatlad, kus neid leidub. Suurt tähelepanu tuleb osutada käsitöviljapeksmisele, ehkki mõnel pool on seda juba kipunud unustama. Talupoegadel on tarvis kiiresti ja täies ulatuses täita kohustuslikud toiduainete riigile andmise normid, et varustada Punaarmeed ja linnaelanikke.

Rahvakomissaride Nõukogu Aseseimehele sm. H. Allikule on antud erilised volitused kõigi sügiseste põllutööde kiireks ja edukaks läbiviimiseks. Kõik maakondade parteiorganisatsioonid, samuti ka linnade parteiorganisatsioonid peavad lähemal nägema oma peatähelepanu ja jõuama nende küsimuste lahendamisele, eriti aga sügiskülvile, mis on raskemaid ülesandeid praegusel hetkel.

Põhimiseks probleemiks, mis meie ees praegu seisab, on pikemaajaks päevakorrale jääb, on Eesti NSV rahvamajanduse uuesti ülesehitamine, meie kodumaa majandusele saksa okupatsiooni poolt loodud raskete haavade parandamine.

Tarvis on meie parteiorganisatsioonidel ja nõukogude asutustel osata õieti ühendada pealetungiva Punaarmee igakülgset abistamist rahvamajanduse kiire ülesehitamise raskete äravõitmisega.

See nõuab meie käest, et meie põhjalikult uuriksime neid poliitilisi, majanduslikke ja organisatsioonilisi probleeme, mis kerkivad üles Eesti NSV majanduse ülesehitamisel ja millega lahendamine kindlustab sõjahaavade kiireima ravimise.

Külas seisab meie ees kõige suurema ja raskema ülesandena loomakasvatuse tõstmine sõjaleele tasemele, mis, nagu me nägime, saksa okupatsiooni ajal on rängalt kannatanud. Tarvis on töötada välja terve abinõude ja sammude süsteem pikemale ajavahemikule, mis meie kindlustab meie karjamajanduse uuesti ülesehitamise. Ka põllupidamise alal seisab ees suur töö eelkõige viljasaagi tõstmise alal, sest põllud, mis saksa okupatsiooni ajal pole saanud kunstväetist ja mis karja vähenemise tagajärjel on ka palju vähem saanud laudasõnnikut, on kurnatud ja vajavad kõige kiiremas korras väetist. 1945. a. kevad-

külvi läbiviimisel tuleb selles suunas teha kõige suuremaid jõupingutusi.

Niihasti põllumajanduse küsimuste, kui ka tööstuse ja transpordi uuesti ülesehitamise küsimuste lahendamise ülesanne nõjab, et meie organisatsioonid ja kaadrid juba nüüd, Eesti NSV majanduse ülesehitamise algusest peale, võta tõsiselt juhtsüd oma tähelepanu ekonomika küsimustele, et meie kaadrite majandusliku hariduse taset ja kogemaste varasaleve on tarvis tõsiselt rikastada. Peamiselt asjatundmisega ei suudeta juhtida majanduslikku ehitustööd, see töö nõuab põhjalikke teadmisi. Ainult siis tulevad meie partei ja nõukogude aparadi töömehed ja meie majandusmehed toime nende ees seisvate ülesannetega.

Juba algusest peale peavad meie tööstuse, transpordi ja põllumajanduse aladel töötavad seltsimehed kindlasti aru saama sellest, et ettevõtete ja käitiste töös peab võrdselt tähelepanu juhtima nii toodangu hulgalisele kui ka omaduslikele näitajatele, et need mõlemad liiki näitajad on üksteisega lahutamatuult seotud ja neid ei saa üksteisest lahutada, kui ei taheta käitisele ja kogu majandusele kahju teha. Käitise tööplaanid ei tohi lugeda täidetuks ainult ühekülgsete andmete järgi, näiteks hulgaliste näitajate järgi, vaid kõiki näitajaid arvestades, nii kvalitatiivseid kui ka kvantitatiivseid.

See nõuab käitistes juba algusest peale tubli ja täpse arvestuse ning aruandluse sisseseadmist, nõuab maksimaalset tähelepanu osutamist käitiste töö kvalitatiivsele küljele (toodangu omahind jne.).

Iga käitis, mis käima lastakse, peab võimalikult kiiresti tööle hakkama plaani järgi, ta peab saama oma tootmisplaani. Tuleb viivitamata asuda tootmisplaani koostamisele vabastatud maa-alade käitiste jaoks, samuti ka plaani koostamisele neil maa-aladel asuvate käitiste järkjärguliseks käikulaskmiseks. Uuesti ülesehitatavad käitised tuleb kiiresti käima panna, et nad ajaviljmatu hakkaksid tootma Punaarmeele ja rahva ning majanduse tarviduste rahuldamiseks. Praegu, kus iga kopik peab olema otstarbekalt kasutatud, ei tohi käitiste ülesehitamistele määratud kapital ühtki liigset päeva ega tundi seista rakendamata, toodangut andmata.

Käitiste uuesti ülesehitamisel ja käimapanekul tuleb neid võimalikult moderniseerida, arvesse võttes sõjaaja kogemusi, rakendades eesrindlikku tehnoloogiat ja voolusüsteemi tootmise organiseerimisel jne.

Töökäte puudus kohustab meid tööstis tähelepanu juhtima kõigi tööde võimalikult suuremaulatuslikule mehhaniseerimisele. Eriti tuleb seda teha neil tööaladel, mis suurel hulgal vajavad inimööjõudu.

Kõiges ja kõikjal tuleb olla kokkuhoidlik. Toorainet, materjale, kütet, elektrit, energiat, tööriistu, masinaid jne., kõike seda tuleb hoolega hoida ja vältida ka kõige vähemaid ilmaeegseid kulutusi. Neid aineid ja materjale, milledest on suur puudus, nagu värvilised metallid jt, tuleb asendada muude sobivate ainetega. Siin tuleb olla leidlik ja näidata üles suurt initsiatiivi ning asjatundmist.

Kõik Eesti NSV majanduses olevad sisemised reservid ja ressursid on tarvis viimase võimaluseni ära kasutada igal majandusalal, igas tööstusharus, käitises, töökojas, töökohal ja iga tööpungi juures.

Eraldi tabaksin peatuda ehitusmaterjalide tööstusel ja ehitustööstusel. Neile tööstusharudele tuleb juhtida praegu eelkõige tähelepanu.

Ehitusmaterjalide alal on kõige kiireloomulisemaks ülesandeks vajalikul hulgal, klaasi- ja tsemenditootmise lahendamine. Klaasivabrikud ja tsemenditehased on tarvis esimeses järjekorras üles ehitada ja tööle rakendada. Kõiki kohalikke ehitusmaterjale on tarvis laialaialt kasutada. Eesti NSV on rikas ehitusmaterjalide poolest, nagu paas, telliskivi, lubi, tsement, puu jne. Defitsiitsete ja sisseveetavate ehitusmaterjalide asemele on tarvis leitud aseinaid. Ehitusmaterjale on tarvis kasutada väga kokkuhoidlikult, et ükski telliskivi ega tsemendikilo ilmaeegu raisku ei läheks. Selle üle peab olema sisse seatud vali kontroll.

Ehitusmaterjalide tootmist on vaja võimalikult suuremal määral standardiseerida. See kiirendab ehitustegevust ja annab suurt aja- ning materjalide kokkuhoidu. Tarvis on asutada käitised, akmaraamide ja muude hoonedetailide tootmiseks. Lõpuks, on tarvis ehitada standardmaju, asutades nende tootmiseks erilisi käitisi.

Tööjõu nappus kohustab meid iseäranis tõsiselt käsitöe võtma ehitustegevuse mehhaniseerimist. See nõuab

mitmesuguseid mehhanisme ja masinaid. Meil tuleb endil organiseerida nende tootmist. Ma arvan, et ENSV tööstus kindlasti suudab tulla toime transporttööde, ekskavaatorite, kroomimis- ja lujamismasinate, betoonimasinat, tõstevahendite, standardtelingite jne. tootmisega. See asi on tarvis ajaviljmatu käsitöe võtta. Ühes sellega tuleb toota ehitustööliste jaoks ka suuremal arvul igasuguseid käsitööriistu. See on esimene asi ja sellest tuleb peale hakata.

Ehitustegevuse projekteerimise alal on meil veel väga palju lahendamataid ülesandeid. Eelkõige annab end siin tunda kaadrite, eriti kõrgestikvalifitseeritud kaadrite puudus. Ent meie peame edukalt lahendada projekteerimise küsimuse, kui meie tahame tööpoolest edukalt lahendada ehitustööstuse ees seisvaid ülesandeid.

Laialt on tarvis kasutada tüüpprojekte ehitustegevuse kiirendamiseks.

Ühel ajal projekteerimisega on vaja koostada ka kõik vajaline tehniline dokumentatsioon ning eelarve, joonistused, plaanid, kalkulasioonid jne. Niihasti projekteerimisel kui ka ehitamisel on tarvis, et töötataks paralleelselt mitmel erialal, et töötaksid ühel ajal tehnoloogid, ehitajad, soojustehnikud, sanitaartehtnikud, energeetikud, transportmehed jne. See kiirendab tööd määratu palju.

Ehitada on tarvis kiiresti, hästi ja odavalt. See nõuab meie ehitajateit töiste tootmistehniliste ja organisatsiooniliste probleemide edukat lahendamist, kusjuures juba algusest peale ei tohi unustada seda, et ehitustööde omaduslikule küljele on vaja juhtida kõige suuremat tähelepanu.

Meie ehitusmaterjalide tööstus ja kogu ehitustööstus tuleb rajada meie ehitustegevuse edasise arengu ja kasvu perspektiivis. Sed mida enam edasi, seda enam kasvab ehitustegevus ja seda suurem tuleb vajadus ehitusmaterjalide järele. Sellest perspektiivist lähtudes tuleb rajada ehitusmaterjalide tootmise käitisi.

Kõge suuremaks ja raskemaks küsimuseks on ehitajate kaadrite — töölise, künnike, meistrite, tehnikute ja inseneride küsimus. Ent ka see küsimus on täiesti lahendatav. Kogu rahvas peab saama ehitajateks. Igal töölisel, talupojal, haritlasele tuleb olla ehitaja, oma kodulinn, alevi ja küla korramisel ning uuesti ülesehitamisel, oma käitise ja asutuste hoone remonteerimisel ning ehitamisel. O la ehitaja, õppida ära see või teine ehitustöö ala — see on auasi. Vanade õppinud ehitustööliste kaadrid on tarvis hoida, kokku koguda ja rakendada nad tööle. Nende viinud töölise käe all õpivad siis praktiiklased töö juures uued ehitustöölised töödel, eeskätt naiste ja noorsoo hulgast. Kõik ehitusinsenerid, tehnikud ja meistrid on tarvis rakendada tööle oma erialal, kui nad peaksid praegu töötama muudel aladel.

Eesti NSV linnade ja külade uuesti ülesehitamine, vaenlase poolt lohtud ja hävitatud käitiste ülesehitamine, kõik see peab saama kogu eesti rahva asjaks ja kogu rahvas peab aktiivselt osa võtma sellest suurest ehitustööst. Meil tuleb õppida vennasvabariikide töötajailt, eriti meie naaberlinna suure Leningradi eeskujult, kus tööpoolest kogu rahvas on kõige suurema vastustusega asunud oma kodulinnas ülesehitama. Eesti linnad tuleb kiiresti korda seada, meie töölisele ja teenistujatele tuleb kiiresti luua sellised elutingimused, mis neid aitavad üha enam tõsta oma tööviisid, üha tõhusamalt töötada oma sotsialistliku kodumaa heaks. Meie linnade taasülesehitamise plaanimisel tuleb säilitada nende ajalooline ja arhitektuuriline omapära ja iseloom. Meie linnad peavad oma plaanimiselt ja oma mugavuste poolest kerkima üles palju parematena, kui nad seda olid varem.

Selles töös tuleb ette palju raskusi ja tõsisid raskusi. Kuid kõigist neist raskustest saame meie üle, peame saama üle. Need raskused tuleb meil võita eelkõige omal jõul. Hädaldamise ja kurtimisega pole võimalik üles ehitada saksa okupantide poolt lohtud ja purustatud linnu. Julge pealehakkamine, kiire ja energiline organiseerimistöö, kõigi konalike ressursside ja võimaluste täieline ja otstarbekohane ärakasutamine, igasuguste raskuste äravõitmine, — kõik see võimaldab meil kiiresti ravida saksa okupatsiooni poolt meie maa majandusele loodud rängad haavad. Ka teised Nõukogude, vennasvabariigid osutavad meile abi meie ehitustöös. Ent, meil tuleb loota eelkõige iseenda jõule ja abi hankida ainult siis, kui meie endi jõud tööpoolest enam ei küüni selle või teise küsimuse lahendamiseks. Väljastpoolt, teistelt

liiduvabariikidelt abi nõutama oleme meie õigustatud alles siis, kui meie tööpoolest kõik endi kohalikud, sisse- mised võimalused ära oleme kasutanud.

Kõgu selles töös sammuvad kommunistid eesrinnas. Parteiorganisatsioonid peavad olema tõeliku rahvalhulka juhtjad, organiseerijad ja õhutajad selles suures töös, mis meil seisab ees meie Nõukogude Eesti rahvamajanduse uuesti ülesehitamisel ja kordaseadmisel.

Vaevalt on tarvis peatuda pikemalt sellel, millist tähtsust omab teede, transpordi ja sidevahendite kordaseadmine meie ees seisvate sõjaliste, poliitiliste, majanduslike ja muude ülesannete lahendamisel. Meie vabariigi sideasutuste töö kohta peab ütlemä, et nad jäävad maha elust, tegeliku elu vajadustest. See takistab tööd. Selline mahajäämine on lubamatu. Ja meie sidemehed on kohustatud viibimata parandama oma tööd, et suuta rahuldada kõiki vajadusi. NSV Liidu Rahvakomissaride Nõukogu määrus sidevahendite ülesehitamise ning kordaseadmise kohta ENSV-s tuleb täita täpselt tähtaegadeks ja kogu ulatuses. Parteiorganisatsioonide ülesanne on abistada sideasutusi nende töös.

Läheneb talv. Kõigil meie organisatsioonidel ja asutustel on tarvis teha ettevalmistustööd selleks, et lähenev talv ei toöks tõsisid häireid meie töösse. Linnades on suurem osa hooneid ilma aknaklaasideta, paljudel hoonetel puuduvad ukseid, lagunenud on katused, purunenud ahjud jne. Kõik see tuleb talvets sellisesse olukorda viia, et inimesed ei kannataks külma käes ei kodus ega tööl. Tarvis on muretseda kütet nii elamutele kui ka käitistele ja raudteele. Eriti raudtee varustamiseks küttega on tarvis juhtida väga suurt tähelepanu.

Palju puudust on meil tsiviilhoonete ja tuletähtsate korraldamise alal. Siin on vaja viibimata astuda otsustavaid samme olukorra parandamiseks.

Peremeheta varad ja riigivarad on tarvis kõikjal võtta arvele, koostada aktid selle kohta, mis kusagil on säilinud ja korraldada nende hooldamist, et midagi kaotsi ei läheks.

Siin ja seal paistab asulates silma veel saksa okupantidest järele jäänud saksakeelsed siite ja pealkirju. Need Nõukogude kodaniku tundeid haavavad saksa okupatsiooni järgused on tarvis jalamaid igalpoolt kõrvaldada ja hävitada.

Valdade täitevkomiteed peavad looma kindla korra talupoegade küüdi ja töökohustuse rakendamisel, et vältida seda olukorda, kus üksnes suurte teede läheduses olevad talud ja külad on kogu aeg koormatud küüdi ja töökohustuse täitmiseiga, kuna samal ajal kõrvalised külad neist kohustustest hoopiski osa ei võta. Need kohustused tuleb panna ühtlaselt kõigile küladele ja valdadele.

Seltsimehed!

Kõiki neid ülesandeid, mis meie ees seisavad Eesti NSV täieliku ja lõpliku vabastamisel saksa okupatsiooni alt ja vaenlase poolt lohtud rahvamajanduse ülesehitamisel, võime meie teostada ainult kõige laiemate rahvahulkade aktiivsel osavõtul. Fakiid räägivad sellest, et eesti töötava rahva hulgal vabastatud maa alal on asunud aktiivselt oma tööga abistama rinnet ja ravima sõjahaavu. Kuid kogu selles töös omab eriti suurt tähtsust meie ulatuslik poliitiline selgitustöö rahva hulgas. See on üks kõige tähtsamast ülesandest praegusel silmapilgul. See ülesanne seisab kõigi meie partei- ja nõukogude asutuste ning organisatsioonide, meie noorsoo organisatsioonide ees.

Seda tööd peavad kõik aktiivselt tegema ja eriti just meie ajakirjandus, raadio, kino jne. Tarvis on veel enam kõvendada sidet rahvahulkadega ja meie partei ning nõukogude organisatsioonide ja asutuste vahel. Eriti tähtis on siin nende asutuste ja organisatsioonide juhtivate seltsimeeste isiklik side rahvahulkadega, esinemine selgitavate sõnavõttudega, kõnedega, vestlustega jne. töölise, talupoegade ja haritlaste hulgas. Tarvis on igas vallas vähemalt üks kord kuus korraldada avalikke kõnekoosolekuid, kus selgitatakse rahvale sõjalist ja poliitilist olukorda ja meie ees seisvaid ülesandeid. Selliseid koosolekuid tuleb korraldada ka linnades.

Massilise poliitilise töö kogemusi tuleb alata suu- ja analüüsida. Selle töö kogemusi tuleb kokku võtta ja haid kogemusi rakendada teistes paikades, taustada pidevalt töölise (Lõpp 3. lk.)

EK(b)P KK Sekretäri sm. N. Karotamme kõne EK(b)P KK Pleenumil

(Järg 2. lk-lt)

ja meetode, et meie bolševistlik töö- sõna tööpoolest ulataks iga tööliste ja talupoja, iga harilase.

Massiline poliitiline töö kõige lae- mates töörahva hulkades, see on va- hend, mille abil meie suudame rahva- hulga organiseerida aktiivsele sotsia- listlikule ülesehitistööle, rahvamajan- duse uuesti ülesehitamisele ja kõigi raskuste äravõitmisele, mis meil selles töös ette tulevad. Kõik see kohustab parteiorganisatsioone eriti suurt ja tõsist tähelepanu juhtima massilisele poliitilisele tööle.

Lubage peatuda veel mõnel küsi- musel.

Kaardrite tundmaõppimist, välja- valikut ja tööerakendamist on tar- vis parandada. Tarvis on, et igalpool õige mees satuks õigele kohale, sest ainult siis suudab ta kõige tõhusa- malt oma võimeid rakendada riigi ja rahva ees seisvate ülesannete lahenda- misele. Julgemalt tuleb edutada uusi, tegelikult töös ja võitluses proo- vitud seltsimehi, kes on nädanud, et nad on valmis ohverdama kogu oma jõu ja energia Nõukogude riigi ja meie rahva teenimiseks.

Iga asutus ja organisatsioon vastu- tab ise oma kaardrite valiku ja tööer- akendamise eest. Tuleb teha lõpp sellisele olukorrale, kus mõnede asu- tuste ja organisatsioonide juhatajad arvavad, et Partei Keskkomitee ka- drite osakond on kohustatud neile välja valima inimesi sellele või tei- sele tööle. Selline arusaamine kaar- drite osakonna töös ülesandeid on täiesti viidak ja kahjulik. Igal asu- tusel ja organisatsioonil tuleb endal hoolitseda selle eest, et ta ametikohad oleksid komplekteeritud nii poliitil- selt kui tööalase kvalifikatsiooni poolest sobivate inimestega. Nad ise kannavad selle eest kogu vastutust. Kaardrite osakonnad parteiorganisat- sioonides suunavad kaardrite poliitikat, kontrollivad kaardrite paigutamise os- tarbekohasust ja reguleerivad kaardite jaotamist nende või teiste tööalade vahel, sõltuvalt olukorrast ja nõuetest. Tuleb olla valvas ja ettevaatlik, et saksa okupantide agentuur ja käsi- lased ei pääseks meie asutustesse ja organisatsioonidesse ning ei saaks teha seal oma nurjatut lõhkumistööd.

Nõukogude seaduste ja kõigi otuste täitmise üle peab olema pidev ja süs- temaatiline kontroll. Ima sellise kontrollita jäävad paljud seadused ja otsused kas osalt või täiesti paberile, mis on lubamatu. Seaduste, määruste, otuste, korralduste jne täitmise kont- rolli peavad teostama juhtivad seltsi- mehed isiklikult. See võimaldab neil isiklikult põhjalikult tutvuda töö seisukorraga teatud asutustes ja or- ganisatsioonides, tutvuda nende asu- tuste juhtivate seltsimeeste tööga,

töö stiiliga, avastada kõiki puudusi ja väärtähte, anda ajaviitmata tar- vilikke näpunäiteid ja teha vajalikke korraldusi töö parandamiseks. Et nõukogude seadused saaksid rahvale teatavaks, on tarvis neid avaldada ajalehtedes ja raadios. Kõige kiire- mas korras on tarvis uuesti välja ha- kata andma „Eesti NSV Teatajat“.

Kõigi meie asutuste ja organisat- sioonide, kogu meie rahva üheks kõige tähtsamaks ülesandeks on hoolitseda selle eest, et kõigjal valitseks kindel seaduslik kord, et kodanikud võiksid rahulikult ja häirimatult töö- tada oma põldudel ja käitistes.

Kõigist sõjaaja raskustest hoolimata on meie kohalikel partei ja nõuko- gude asutustel tarvis maksimaalselt hoolt kanda töörahva aine- liste ja kultuuriliste vaja- duste rahuldamise eest. Toit- lustamine nõuab kiiret korraldamist, kaubavahetust linna ja küla vahel tuleb jalule seada, tarvis on organiseerida tarbekaupade tootmist ja nende- ga kauplemist, linnades käima panna saunad, habemeajamisärid, kingsepa- ja rätsepatöökojad jne. Igati on tar- vis toetada käsitööstä tööd kas artel- lides või üksikult. Samuti peavad kiire korras tööle hakkama rahvama- jad, kinod, teatrid, raamatukogud ja teised kultuuriasutused. Nende hoo- nete korrastamine tuleb teostada eel- kõige kohalikel elanikel endil.

Ühtähtsa küsimusena seisab meie partei ja nõukogude organisatsioonide ees Punaarmee sõdurite ja ohvitseride perekondade ja Isamaasõja invaliidide eest hoolitsemine. Sellekohased osa- konnad täitevkomiteede juures tuleb rakendada ajaviitmata tööle ja osu- tada neile maksimaalselt abi. Meie sotsialistliku kodumaa kaitsjate pere- konnad ja Isamaasõja invaliidid pea- vad tundma riigi ja rahva hoolitsevat ja abivalms kätt. See on esmajärgu lise tähtsusega poliitiline ülesanne.

Kõige meie asutuste ja organisat- sioonide töös tuleb otsustavalt parandada ja kõvendada operatiivset juhtimist. Kui põhilised, suundaandvad küsimused on otsustatud vastavates juhtivates organites, siis tuleb nende elluviimisel iga asutuse ja organisatsiooni juhul, keellesse see asi puutub, to mida ainu juhtimise korras ja operatiivset lah- nuda kõik sellega seoses olevad üs- aneud. Iga töötaja isikliku vastutust, eriti operatiivse töö ülesannete täit- misel ja lahendamisel, on tarvis otus- tavalt tõsta ja kõvendada. Tarvis on kõiki tegelikult töös üleskerkivaid kü- simusi lahendada kiiresti ja täie vä- stutustundega, mitte püüdes vastustat- veetada kõrgemalseisvate organisat- sioonide või isikute peale. Iga töö- mees peab ise lahendama tema või-

mupiiri kuu uvad küsimused, olles ju- hitud bolševistliku partei ja Nõukogude valitsuse poliitikast ja sellekohastest direktiividest.

Operatiivse töö edukuseks on eriti tähtis õigeaegse ja täpse in- formatsiooni saamine olu- korrast juhtivates käitistes, asutus- tes või administratiivkustes. Iga asutus ja organisatsioon peab hoo- litsema selle eest, et ta pidevalt saaks informatsiooni olukorrast talle allu- vatelt asutustelt, organisatsioonidelt ja isikutelt. Nii tuleb, näiteks, valdade täitevkomiteedel pidevalt anda infor- matsiooni olukorrast vallas maakonna täitevkomiteele, kuna maakonna ja linna täitevkomiteed omakorda anna- vad informatsiooni ENSV Rahvakomis- saride Nõukogule. Samuti peavad andma informatsiooni altpoolt üles ka partei, komсомoli ja ametiühingu or- ganisatsioonid. Seda informatsiooni saamist on tarvis ajaviitmata organi- seerida ja ta täitmist kontrollida.

Suured ja vastutusrikkad, uued ja keerukad on need ülesanded, mis sei- savad meie partei ja nõukogude or- ganisatsioonide ning asutuste ees. Nende edukas lahendamine nõuab tõsiseid ja sügavaid poliitilisi ning teoreetilisi teadmisi. See kohustab meid kõiki pidevalt õppima bolše- vistlikku teooriat, et osata õieti hin- nata olukorda ja lahendada meie ees seisvaid ülesandeid. Tuleb pide- valt õppida marksismi-lenini-ismi teooriat. Mõned seltsi- mehed püüavad oma puudulikkust töös marksismi-leninismi teooria õppimise alal vabandada ajapuudusega. See „põhjendus“ on täiesti vale ja tõen- dab vaid seda, et need seltsimehed alahindavad marksistliku-leninistliku teooria õppimise tähtsust ning ei oska oma tööd ja õpinguid õieti pla- neerida ega korraldada. Marksistlik- leninistlik teooria — see on kom- pass, mis meile näitab õiget teed kõigi meie ees seisvate ülesannete lahendamisel.

Valvus on eriti sõja ajal väära- matu seadus. Saksa fašistlikud oku- pandid ja nende käsikud muidugi püüavad igati takistada meie ehitus- tööd. Vaenlane saadab oma diver- sante, salakuulajaid ja provokaatoreid meie tagalasse. Ta levitab provo- katsioonilisi kuulusi, et häirida rahva- hulka meeleolu jne. Kõige selle vastu tuleb olla valvel ja tuleb mobi- liseerida rahvahulka valvust. Riigi- saladust ja sõjasaladust on iga nõu- kogude kodanik kohustatud kõige ran- gemalt hoidma. Seda ei tohi ühekski hetkeks unustada.

Parteiorganisatsioonid sei- savad kogu selle töö ja võitluse ees- otsas, mida meie rahvas praegu teeb ja peab. Iga kommunisti ülesanne on olla rahvahulka organiseator ja juht,

olla ise eeskujuks igas töös ja riikliku distsipliini pidamises. Meie kohali- kud parteiorganisatsioonid on praegu vähearvulised. Saksa fašistlikud oku- pandid ja nende käsilased on tapnud kõik kommunistid, keda neil korda läks kätte saada. Parteiorganisat- sioonide ees seisab ülesanne kõven- dada oma ridu, teha pidevat tööd selleks, et kasvaksid nende read. Meie nõukogude asutuste ja organi- satsioonide ümber koondub ikka roh- kem ja rohkem parteitult aktiivi, seda aktiivi on tarvis organiseerida, kas- vatada ja kontrollida praktilises töös, õppida tundma ja selle hulgast valida parimaid seltsimehi partei ridadesse, neid seltsimehi, kes oma tegeliku töö ja võitlusega on näidanud oma tru- dust ning ustavust nõukogude võim- le ja Lenini-Stalinile parteile.

Noorsugu võtab aktiivselt osa meie uue nõukogude elu korramisest ja ülesehitamisest. Kommunistliku noor- sooühingu organisatsioonid on kutsu- tud juhtima töötavat noorsugu. See kohustab kõiki parteiorganisatsioone eriti suurt tähelepanu juhtima tööle noorsoo hulgas ja meie kommunistlike noorsooühingu organisatsioonide abis- tamisele ning juhtimisele. Eesti noor- sugu on aktiivselt võidelnud saksa okupantide vastu. On teada palju fakte noorte partisanide võitlustest hitlerliku rõõvavallutajate vastu. Ja just nende aktiivset võitlustest osa- võtnud noorte arvel peavad kasvama meie kommunistliku noorsooühingu read.

Kõigi nende ülesannete lahenda- mine, mis meie ees seisavad, nõuab meilt kõrget bolševistlikku organisatsioonilist juhtimise kultuuri, nõuab selliste organisat- siooniliste sammude astumist, mis üles- annete täitmise kindlustavad. Tarvis on meie organisatsiooniline juhtimine tõsta uuele ast- mele, mis vastaks käesoleva silma- pilgu põuetele ja ülesannetele. Ainult siis suudame meie tööpoolest mobiili- seerida kogu eesti rahva füüsilised ja moraalsed jõud meie ees seisvate ülesannete kiireks ja edukaks lahenda- miseks, Nõukogude Eesti kiireks ülesehitamiseks.

IV
Suure Isamaasõja aastad on eesti rahvale olnud uhlasi ka määratu suureks poliitiliseks kooliks võitluses saksa fašistlike rõõvavallutajate vastu. Võitluses oma vabaduse ja sõltuma- tuse eest, käskides teiste Nõukogude Liidu rahvastega meie suure õpetaja seltsimees Stalin juhtimisel, on karas- tunud meie rahvas ja veel tihedamalt koondunud nõukogude võimu ning bolševistliku partei ümber.

Suure Isamaasõja raskete katsu- muste päevadel on Eestimaa Kommu- nistlik (bolševikkude) Partei kindlalt

olnud koondunud Üleliidulise Kom- munistliku (bolševikkude) Partei Keskkomitee ja seltsimees Stalini ümber, on kogu aeg kindlalt asunud eesti rahva eesotsas tema võitluse juhtijana.

Paljud seltsimehed meie hulgast on langenud võitluses meie sotsialistliku kodumaa ja meie töörahva vabaduse ning õnne eest. Nad on jätnud oma elu võitluses saksa timukate ja barba- rite vastu. Nende seltsimeeste mäles- tus jääb meile igavesti pühaks. Kuid need ohvrid pole olnud asjatud, need seltsimehed pole valanud oma verd ilmaaegu. Nad on aidanud meid jõuda sinnamaale, kus meie praegu asume — Eesti NSV vabale pinnale, kus meie praegu oleme hitlerliku Saksaamaa kiiresti läheneva kokkuva- risemise tunnistajaks.

Üsna lähedal on see päev, kus kogu Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik vabaneb lõplikult saksa faš- istlikust okupatsioonist. Sangarlik Pu- naarmee ja tema ridades võitlev Eesti Rahvuskorpus toovad Nõukogude Liidu Marssali seltsimees Stalini juhtimisel meie kodumaa ja rahvale peagi lõpliku vabanemise hitlerlike timukate meelevalia alt, toovad eesti rahvale peagi õnneliku ja vaba elu.

Meie ees seisavad suured ja va- stutusrikkad ülesanded. Nende üles- annete täitmist ei suuda takistada mitte mingisugused saksa fašistide ja eesti rahva reeturite meeleheitlikud püüded. Nende roimarite päevad on loetud, Eesti NSV pind vabaneb varsti neist metsalitest.

Meie, eesti bolševikud, anname kogu oma jõu ja kogu elu selleks, et meie nõukogude kodumaa kiiresti viia uuele õitsengule, et eesti rahvas kiire- sti jõuaks õnnelikele elule.

Meie ei karda neid raskusi, mis meil sel teel ees seisavad. „Meie üle- tame need raskused. Meie peame mees sm. Stalini sõnu, et pole olemas selliseid raskusi, mida bolševikud ei suudaks ületada.“

Meie oleme kindlasti veendunud selles, et Üleliidulise Kommunistliku (bolševikkude) Partei Keskkomitee, Nõukogude Liidu Valitsuse ja seltsi- mees Stalini juhtimisel meie tuleme toime meie ees seisvate ülesannetega.

Elagu vaba Nõukogude Eesti!

Elagu Eestimaa Kommunistlik (bolševikkude) Partei!

Elagu võidukas ja sangarlik Pu- naarmee!

Elagu Üleliiduline Kommunistlik (bolševikkude) Partei!

Elagu meie suur õpetaja ja juht, Nõukogude Liidu Marssal seltsimees STALIN! (Kõik tõusevad püsti, tormilised kiiduväljavalused seltsimees Stalini auks.)

ENSV ÜLEMNÕUKOGU III ISTUNGJÄRK

16. ja 17. septembril 1944. a. toi- mus üle kolmeaastase ajavahemiku järel vabastatud Eesti territooriumil ENSV Ülemnõukogu III istungjärgi järgmise päevakorraga: 1. Eesti rah- vas Suures Isamaasõjas ja tema põhi- mised ülesanded võitluses saksa rõõv- vallutajatega praegusel ajajärgul; 2. Sak- sa okupantide poolt aravõetud maa tagasiandmisest talupoegadele, ja 3. Eesti NSV liiduvabariikliku Riigi- kaitse ja Välisasjade Rahvakomissari- aadi moodustamine.

Peale istungjärgu tööerakendamist esines ENSV Ülemnõukogu Presidi- umi Esimees sm. J. Vares pikema aruandega eesti rahva võitlusest Suure Isamaasõja tandel ja märkis ära esmajärgulised ülesanded eesti rahva võitluses saksa rõõvavallutajate vastu praegusel ajajärgul. Sm. J. Vares aru- andeile järgnesid elavad labirakimi- sed, kus võisid sõna rahvasaadikud sm-d Kruus, Rummo, Ilisson, Jaanus, Teiman, Hion, Abori, Volkov ja Kiidelemaa.

Sm. Vares aruande ära kuulanud, võitis istungjärg vastu resolutsiooni, milles tunnustatakse õigeks vahitsuse poliitika ja kiidetakse heaks tema tegevus.

Aruandega saksa okupantide poolt aravõetud maa tagasiandmise kohta esines Põllutöö Rahvakomissar sm. G. Abels. Sm. Abels aruande puhul võisid sõna sm-d Anilane, Leppik,

Laosson ja Jõeäär.

ENSV RKN Esimehe -kt. sm. O. Sepre kandis ette aruande Eesti NSV liiduvabariikliku Riigikaitse ja Väli- asjade Rahvakomissariaadi moodu- tamise kohta. Järgnevas sõnavõttes kõnelesid rahvasaadikud sm-d And- resen, Pass, Hint ja Semper.

ENSV Ülemnõukogu III istungjärg võitis vastu järgmised seadused: 1. Saksa okupantide poolt aravõetud maa tagasandmisest talupoegadele, 2. Eesti NSV liiduvabariikliku Riigi- kaitse Rahvakomissariaadi moodusta- mise kohta, 3. Eesti NSV liiduvaba- riikliku Välisasjade Rahvakomissari- aadi moodustamise kohta.

Ülemnõukogu istungjärku olid tul- nud tervitama Punaarmee ning Eesti NSV vabastatud piirkondade tööliste ja talupoegade delegatsioonid. Tuli- seid sõjamehetervitusi Punaarmee väeosade poolt, kes on tegevad Eesti NSV vabastamisel, ütles sm. Gubanov ja Eesti Rahvusliku Laskurkorpuse poolt sm. Kuzmin. Vabastatud eesti põllumeeste nimel tõi tervitust sm. Edgar Org ja vabastatud eesti töö- liste poolt sm. Elsa Baum.

Ülemnõukogu otsustas oma III is- tungjärgu puhul saata tervitustele- grammid sm. Staliniile, sm. Kalini- niile, Punaarmee üksustele, kes on tegevad Eesti NSV vabastamisel ja Punaarmee Eesti Rahvuslikule Las- kurkorpusele.

Rumeenia kirdeosas vallutati Dorna- Vatra linn Puhastades metsi vaenlastest võeti lääne pool Bakedu vangid Saksa 52. arme- korpuse ülem jalaväekindral Buschenhagen. 16. sept. jõudsid meie väed Bulgaaria pealinna Sofia sse.

Teistel rinnetel luuretegevus ja kohaliku tähtsusega lahingud. 15. 16. ja 17. sept. vigastasid ja hävita- sid meie väed kõigil rinnetel 339 saksa tanki. Ohulahinguis ja õhutõrjekahurvae tulega tulistati alla 293 vaenlase lennukit.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu

SEADUS

Eesti NSV liiduvabariikliku Riigikaitse Rahvakomissariaadi moodustamise kohta

Kooskõlas NSVL Ülemnõukogu seadusega „Liiduvaba- riikide sõjaväeliste koonduste loomise kohta ja sellega seoses Riigikaitse Rahvakomissariaadi ümberkujunda- mise kohta üleliidulisest rahvakomissariaadist liiduvaba- riiklikuks rahvakomissariaadiks“ Eesti Nõukogude Sotsi- alistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

1. Moodustada Eesti NSV liiduvabariiklik Riigikaitse Rahvakomissariaat.

2. Teha Eesti NSV Konstitutsioonis järgmised täiendu- sed:

a) täiendada Eesti NSV Konstitutsiooni järgmisesisu- lise paragrahviga 13 a);

„13a) Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik omab oma vabariiklike sõjaväelisi koondisi“;

b) täiendada Eesti NSV Konstitutsiooni § 19 järgmise-

sisulise punktiga „ä“:

„ä) ENSV sõjaväeliste koondiste moodustamise korra määramine“;

c) täiendada Eesti NSV Konstitutsiooni § 43 järgmise- sisulise punktiga „g“:

„g) juhib ENSV sõjaväeliste koondiste organiseerimist“;

d) täiendada Eesti NSV Konstitutsiooni § 45 pärast sõnu „ENSV Rahvakomissariad“ sõnaga „Riigikaitse“ ja § 48 pärast sõnu „ENSV Rahvakomissariaadid“ sõnaga „Riigikaitse“.

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi Esimees

J. Vares

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi Sekretär

V. Telling

17. septembril 1944. a.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu

SEADUS

Eesti NSV liiduvabariikliku Välisasjade Rahvakomissariaadi moodustamise kohta

Kooskõlas NSVL Ülemnõukogu seadusega „Liiduvaba- riikide välissuhete alal volituse andmise kohta ja sel- lega seoses Välisasjade R hvakomissariaadi ümberkujun- damisest üleliidulisest rahvakomissariaadist liiduvabariik- likuks rahvakomissariaadiks“ Eesti Nõukogude Sotsialist-liku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

1. Moodustada Eesti NSV liiduvabariiklik Välisasjade Rahvakomissariaat.

2. Teha Eesti NSV Konstitutsioonis järgmised täiendused:

a) täiendada Eesti NSV Konstitutsiooni järgmise- sisulise paragrahviga „13b“;

„13b) Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik omab õigust astuda vaheturessu suhetesse välisriikidega, sõlmida nendega kokkuleppeid ja vahetada nendega vastas- tikku diplomaatilisi ja konsulaaresindajaid“;

b) täiendada Eesti NSV Konstitutsiooni § 19 järgmise- sisulise punktiga „ö“:

„ö) ENSV esinduse määramine rahvusvahelistes suhetes“;

c) täiendada Eesti NSV Konstitutsiooni § 31 järgmise- sisuliste punktidega „h“ ja „i“:

„h) nimetab ja kutsub ära ENSV diplomaatilisi esin- dajaid välisriikides“;

„i) võtab vastu tema juurde akrediteeritud diplomaa- tiliste esindajate voli- ja ärakutsusumiskirju“;

d) täiendada Eesti NSV Konstitutsiooni § 43 järgmi- sesisulise punktiga „h“:

„h) teostab juhtimist ENSV läbikäimise alal välis- riikidega, lähtudes NSV Liidu poolt üldiselt määratud korrast liiduvabariikide vastastikuste suhete kohta välis- riikidega“;

e) täiendada Eesti NSV Konstitutsiooni § 45 ja § 48 pärast sõna „Riigikaitse“ sõnaga „Välisasjade“.

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi Esimees

J. Vares

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi Sekretär

V. Telling

17. septembril 1944. a.

Nõukogude Informatsioonibüroo teateid

16. 17. ja 18. sept. löid meie väed Jeli- gava si lääne pool tagasi vastase suurte jalaväe- ja tankijõudude rünnakud; tekitades talle suuri kaotusi elavjõus ja tehnikas.

Pragast põhja pool vallutasid meie väed koos Poola 1. armeega 5 asulat.

Sanoki linnast lõuna ja kagu pool vallutasid meie väed Ustrik-Dolnoje linna ja mitu asulat.

Tegutsedes koos Rumeenia vägedega, vallutasid meie väed Põhja-Transil-vaania s üle 50 asula ja 5 raudteejaama.

SEADUS

Saksa okupantide poolt äravõetud maa tagasiandmise kohta Eesti NSV talupoegadele

Ainult Nõukogude võimu, töörahva võimu ajal teostatud Eesti töötava talurahva paljude inimpõlvade lootused ja ootused — ta sai endale maad ja sai tegelikuks peremeheks selle maa üle, mida ta oma palehigis oli harinud, kuid oma töövilja oli pidanud pikkae sajandite kestel andma saksa parunitele ja mõisnikele, kapitalistidele ja teistele sõdikutele.

Nõukogude võim abistas igati töötavat talurahvast: tühistas talurahva võlad pankadele, samuti ka igasugused lõivu- ja maksuvõlad, tühistas ebaõiglased maksud, andis laenu, asutas masina-traktorijaamaid, müüs talurahvale soodsail tingimustel mineraalväärtist ja põllutööriistu.

• Hitlerliku Saksa reetlik kallaletung Nõukogude Liidule ja Eesti NSV territooriumi okupeerimine Saksa vägede poolt tõi Eesti talurahvale loendamatu viitsust ja häda. Saksa okupandid ja nende eestlastest käsilased võtsid eesti rahvalt, seal hulgas ka eesti talurahvalt kõik poliitilised õigused ja vabadused. Talu-teenijatel, maatameestel ja väikemaapidajatel, kes said Nõukogude võimu ajal maad, võeti maa ära. Fasistid koormasid talurahvast üle jõe käivate maksudega ja põllusaaduste rõõvelike sundnormidega. Talurahvalt nõviti kariloomad ja hobused. Vägivaldselt mobiliseeriti ja küüditati inimesi. Kogu maal valitses ohjeldamatu fašistlik terror ja vägivald. Oma taganemisel Punaarmee löökide all saksa okupandid ja nende eestlastest käsilased teostasid Eesti linnade ja külade purustamist kõikjal, kus see nell korda läheb.

Vapper ja võidukas Punaarmee Nõukogude Liidu Marssali seltsimehe Stalini juhtimisel andis Saksa armeele rea hävitavaid lööke, purustas saksa okupantide roimarlikud plaanid ja vabastab edukalt Eesti NSV territooriumi saksa okupantidest ja nende alatust palgasõlaseist.

Lähtudes Eesti töötava talurahva ja kogu töörahva huvidest ja soovides Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

1. Vastavalt Riigivolikogu poolt 23. juulil 1940 vastu võetud deklaratsioonile maa kuuluvamisest kogu rahva omanduseks ja selle tegelikuks läbiviimiseks Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Rahvakomissari Nõukogu ja Eestimaa Kommunistliku (enamlaste) Partei Keskkomitee poolt 2. oktoobril 1940 antud „Maata ja vähesema talupoegadele maaga varustamise määruse“ lugega kogu maa ühes selle põue varade, kõigi metsade, järvede ja jõgedega kogu rahva omanduseks, s. o. riigi omanduseks tunnistamine katkestamatult kehtivaks ja uuesti järele seada riiklik maafond. Samuti seada järele kõik okupatsiooni ajal rikutud maatameeste, väikemaapidajate ja keskmiktalude omanike õigused maale, mis nad omandanud üllatõendatud deklaratsiooni, määruse ja selle teostamiseks antud juhendi põhjal.

2. Määrata kindlaks peale 30-hektariilise maa ülemäärast, mis jäetakse iga töötava talupoja ühe perekonna kasutusse, ka senistele talundipidajatele järele maa alamäärast 20-hektari ühe perekonna peale, mis-sugusest määrast vähem ei või jätta maa talundipidajale, kui tema kasutuses oli maa üle 20-hektari.

Eesti NSV Rahvakomissari Nõukogu ja EK(b)P Keskkomitee määrus nr. 149

Sügiseste põllutööde teostamise kohta Eesti NSV vabastatud rajoonides

Õigeaegsaks saagi koristamiseks ja sügiskülvide teostamiseks, eesmärgiga varustada elanikkonda vajaliku toidu, seemne kui ka loomasööda ja kindlustada võitleva Punaarmee vajadusi ning võimaldada vastavale tööstustele toorainet, Eesti NSV Rahvakomissari Nõukogu ja EK(b)P Keskkomitee määravad:

1. Maakondade täitevkomiteed võtta peremehta majapidamised valdade täitevkomiteede kaudu hooldamisele.

2. Maakondade täitevkomiteedele anda õigus mobiliseerida põllutöödeks inim- ja veojõude, masinaid ja riistu ning neid ümber paigutada vasta alt vajadusele.

3. Peremehta ja vähesema töötajaga majapidamistes koristus- ja peksutööde läbiviimiseks ja punaarmeele ja partisanide perekondade abistamiseks valdade täitevkomiteed moodustada mobilisatsiooni korras eeskätt maaleasunud linnakodanikest ja kohalikest talunikest tööbrigaadid. Talunikest tööjõu mobiliseerimisel arvestada, et nende majapidamistes toimuvad tööd oluliselt ei kannataks.

4. Koristus- ja rehepeksutööde perioodil töövõimeliste kodanike ja veovahendite kasutamine ilma valdade täitevkomiteede loata muude s töödeks keelata. Kui esitatud nõudmised küüdi- või inimtööjõule ilmselt takistavad sügiseste põllutööde läbiviimist, on maakondade täitevkomiteed kohustatud nõudmisi valdade vahel tasakaalustama.

5. Valdade täitevkomiteedel rakendada viibimata tööle kõik kohalike kütteainetega töötavad rehepeksugarnituurid, kasutades selleks yalla piires leiduvaid oskuslikke masiniste ning kohustades neid teostama viljapeksu 1944. a. sügisel vähemalt 200 tonni teravilja ulatuses.

6. Peremehta talunditelt saadav saak jaotatakse järgmiselt:

- Teraviljade osas:
- riigile kohustuslikud müüginormid;
 - 100 kg ha-lt hooldajale koristamise ja peksmise eest;
 - 180 kg ha-lt seemneks;
 - talus vajalike töötajate toitlustamiseks ja loomade normaalseks söötmiseks, kuna ülejääv osa tuleb anda riigi lattu.

Kartulite osas:

Arvestada hooldajale 1500 kg ha-lt töö eest ja seemneks 2500 kg ha-lt, kuna ülejäänud osaga toimida nõnda, nagu näidatud teravilja osas. Loomade arvu vähendamine, välja arvatud riiginormi täitmine, ilma valla täitevkomitee loata või õnnetus- ja taudijuhude puhul veterinaararsti loata — on keelatud. Piima ja piimasaaduste riiginormidest ülejääva osa on hooldaja õigustatud kasutama talundi majandamise korras.

7. Peremehta talundite maadel, kus hooned põlenud ja loomi ei ole, mobilisatsiooni korras teostatud vilja-koristamise eest tasumine läbi viia järgmiselt:

20—30 ha suuruste ja suuremate talundite pidajatele jätta maa 20—30 ha ühe perekonna peale, sõltuvalt maa headusest ja asukohast.

Erandina vähendada isiklikuks kasutamiseks jäetavat maa 5—7 hektarini kõigile nalle talundipidajatele, kes aktiivselt abistasid saksa okupante.

3. Arvata maafondi peale varem sinna arvatute, veel: a) kõik saksa kolonistide maa, b) koos saksa röövvalitajatega põgenenud rahvavaenlaste maa, samuti peremehta jäänud maa, c) maa, mis nende pidajatele jäävad tagasi andmata.

4. Määrata kindlaks, et riiklikku maafondi peab esmajärjekorras kasutama talu-teenijate, maatameeste ja väikemaapidajate maaga varustamiseks — 12—18 ha suuruste talunditega ühe perekonna kohta, sõltuvalt maa headusest ja asukohast. Antava maa suuruse kindlaksmääramisel tuleb peale selle võtta arvesse maasaajate osovõitu võitlusest saksa okupantide vastu.

5. Anda uutele maasaajatele osa ehitusi ja inventari, mis kuulusid saksa kolonistidele ja kodumaa reetjatele, kes põgenesid koos saksa okupantidega.

6. Määrata kindlaks, et okupatsiooni ajal maatameestelt, väikemaapidajalt ja keskmiktalunikele nõutud maa, kariloomad, põllumajanduslik inventar ja muu vara tuleb tagasi anda nende seaduslikele pidajatele ja omanikele ning ära võtta nendelt, kelle käes need on ebaseaduslikult.

Okupatsiooni ajal ebaseaduslikult äravõetud maade tagasiandmisel on seised kasutajad kohustatud üle andma õigustatud maapidajatele tagasiandavate maade kogu 1944. aasta saagi. Sel juhul, kui saak on juba koristatud, arvestatakse see 1944. aastal maakasutajate poolt saadud keskmise saagi alusel.

7. Maapidajalt, kellel on osa maa maafondi järele, eelkõige neilt, kes abistasid saksa okupante, võõrandatakse tasuta see osa tööloomi ja põllumajanduslikku inventari, mis-sugust ei saa majapidamises täielikult kasutada seoses maa-ala vähendamisega. Need antakse üle maasaajatele talu-teenijatele, maatameestele ja väikemaapidajatele, abistades neid seega majapidamiste soetamises.

8. Lugea partei ja nõukogude organite edasilükkamatuks ja tähtsamaks ülesandeks kehvik- ja keskmiktalupoegade majapidamiste abistamist, esmajoones nende abistamist, kes said kannatada saksa okupatsiooni ajal, abistades neid majade ja kõrvalhoonete ehitamisel, milleks anda vajalik hulk kohalikke ehitusmateriale ning raialanek ehitusmaterjali valmistamiseks ja selle müümiseks soodsatel tingimustel kehvik- ja keskmiktalunike majapidamiste majade ja kõrvalhoonete ehitamiseks ja remonteerimiseks.

9. Anda krediti individuaalsete hoonete ehitamiseks küldes kehvik- ja keskmiktalunike majapidamistele, esmajoones neile, kes said kannatada saksa okupatsiooni ajal, kuni 10 000 rublani 7 aastaks.

Eesti NSV Ülemnõukogu Presidiumi Esimees J. Vares

Eesti NSV Ülemnõukogu Presidiumi Sekretär V. Telling

17. septembril 1944. a.

ENSU Põllutöö Rahvakomissari sm. G. Abelsi kõne ENSU Ülemnõukogu 3. istungjärgul

(Lühendatud)

Lugupeetud seltsimehed Ülemnõukogu liikmed! Tuntud eesti laul ütles: „Ei hõbedat, kulda ei leidu me maal, küll viljakandvat mulda on leida küllalt teal.“ Õigus, me kodumaa viljakandvat muld, see on olnud ja jääb meie rahva põlisvaraks, see on olnud meie rahva küll. Kuid meie kodumulla viljakandvus pole mitte looduse õnnistusest, vaid rahvale igavesse pärandina kaasa antud, vaid paljude põlvete talurahva suur, hoolas ja visa töö on pannud vilja kandma savipõngad ja metsikud kiviränd, madaladool ja künnustikud.

Seltsimehed, aastasadu on eesti talurahvas, kes virgalt teeb loovat tööd ja soetab isikliku vaevaga juurde rahvamajanduslikke varasid, taotlenud endale seda püha õigust omada põist peremeheõigust kodutaludele. Kuid vaatamata sellele, et Eestis on teostatud paljusid maakorraldusi enne Nõukogude võimu, pole ükski neist pannud kehtima talurahva peremeheõigust maale. Ainult Nõukogude võim oma maakorraldustega on pannud maksma töötava talurahva õiguse ja lõpetanud igasuguse kurnamise maa abil.

Millisteks liide maomanduslikud vahekorrad kujunenud Suure Oktoobrirevolutsiooni päeviks, selgub meie 1916. a. andmetest: nii oli 1147 paruni omandiks 2.400.000 ha maa, kuna 50.000 taluniku oli kokku ainult 1.700.000 ha maa, kusjuures 550.000 ha mõisnike maa oli välja renditud 23.000 rentnikule. Maata elanikke oli 500.000 inimest või 1/3 kogu maa elanikest. Pealeselle oli talurahval maa ostarvõgu parunitele 40.000.000 rubl.

Suur Oktoobrirevolutsioon ja Nõukogude võimu kehtimapanek Eestis 1917. a. töid suuri muudatusi ja paremusi meie talurahva ellu, andes esimese surmava löögi parunite võimule: parunite maa ja varandused võõrandati tasuta, kogu maa kuulutati rahva omanduseks, 40 miljonit rubla talurahva võlgu kustutati ja talurahvas vabastati mõisnike ja teiste kurnajate orjusest. Kuid siis ei jõudnud Nõukogude võim oma maakorraldusi lõpetada viia, sest 1918. a. veebruaris vallutasid saksa imperialistlikud väed meie kodumaa ja panid uuesti kehtima parunite võimu ja vägivalla.

Mis-suguseks spekulatsiooniks ja kurnamise objektiks muutus parunite võõrandatud maa kodanliku kliki käes, nähtub järgmistest faktidest: kui Nõukogude võimu agrarpoliitika andis mõisnike maa talurahva kasutusse ilma igasuguse tasumismise, väljastamise ja rendita ja lõpetas spekulatsiooni maaga, siis Eestis võimulolev kilndond leidis igasuguseid viise, kuidas talurahvast petta a maa abil kurnata: 1920. aastast kuni 1934. aastani maksis talurahvas parunite võõrandatud maade eest riigile rendi näol 26,7 miljonit krooni, sellele lisandus 1926. aastal tasumaks parunitele 12,8 miljonit krooni ulatuses. Sama võõrandatud maa hakati 1934. aastast peale talunikele müüma pärisomandiks ja 1940. aastal oli asundustalundite maostuvõlg kasvanud 45 miljonile kroonile. Eeltoodud arvudele tuleb juurde lisada, et ainult põllumajandussaaduste, kunstväärtiste ja põllutööriistade sisse- ja väljaveoõiguste, eesotsas „Estoniaga“, maksis talurahvas viimase 10 aasta jooksul tegelike arkulude kõrval 50 miljonit krooni puhaskasuna. Sama aga kehtis maksis talurahvas veel pankadele 60 miljonit krooni suuruses võlaprotsente, millele lisandusid maksud teist 60 miljonit krooni ja tollid 70 miljonit krooni. Kokku maksis talurahvas valitsevale kliikile üle 300 miljonit krooni. Kuid spekulatsioon ei lõppenud veel sellegagi, vaid kuigi kruntide väärtus 55-aastase kestusega 4,25% juures oli küll ühelt poolt talunikele ostu kergendamiseks, ei jätnud valitsev kliik teiselt poolt ka oma taskuid tühjaks. Näiteks muutus 770-kroonine maaostuhind talunikel 55 aasta jooksul tasudes 1620-krooniseks, s. t. suurenes 2,5 korda. Pealeselle maksis talurahvas iga sorti ristirüütleist maahageldajatele, kes 11.300 asundustalu ostarvõigused edasi müüsid, 5,6 miljonit krooni. Pole siis ime, et kui Nõukogude võim 1917. a. vabastas Eesti talurahva täiesti võlgadest, oli Eesti talurahvas 1940. aastaks uuesti võlastunud 150 miljonit krooni ulatuses.

Kliiki- ja potipõllumeeste tuusade võimustemise aastate kestel teravnesid kapitalistlikud vastuolud ja süvenesid ebaõiglased maomanduslikud vahekorrad külas. 1939. aastaks oli seisukord kujunenud selliseks, et 0,5—10-hektariilised talundid moodustasid kogu talundite arvust 35,6%, kuid nende käes oli kogu talundusmaast kasutatada kõigest 7,4% samal ajal, kui üle 30 ha talundid moodustasid 22% kogu talundite arvust, kuid kasutasid kogu talundustavast maast 52,6%, 30% maalolevast rahvast kannatas maapuudust. Et meil Eestis pole tegemist rahvastiku ületihenemise küsimusega, talundatava põllumaa suhtes, vaid ebaõiglase maomandusliku vahekorraga, seda kinnitavad järgmisedki vähesed arvud, nimelt: kui ülerigiliselt iga maalaniku kohta tuli 5,6 ha põllumajanduslikult talundatavat maa, siis 60% talundajad, see on 0,5—20-hektariilised talundid, omasid talundi kohta keskmiselt 7 ha talundatavat maa samal ajal, kui üle 30 ha suurused talundid või 22% kogu Eesti talunditest omasid keskmiselt talundi kohta 40 ha talundatavat maa.

Nõukogude võimu kehtimapanekuga 1940. aastal muudeti maomanduslikud vahekorrad põhilikult: Riigivolikogu kuulutas maa riigi, see on rahva omanduseks, mis tegi lõpu maaga handeldamisele ja töötava talurahva kurnamisele. Samal aastal teostatud maareform löi kindla aluse töötava talurahva heaolu arengule: ligi 50% üle 30-hektariiliste talundite kasutatavast maast ehk 23% kogu talundite maafondist, see on 725.000 ha, võõrandati ja anti kehvikele 26.000 uut talundit ja niisama palju juurdeõiguseid. Millist suurt osa etendas nõukogude maareform maomanduslike vahekorrad ümberkujundamisel külas, seda iseloomustavad kõige paremini järgmisedki arvud: 1939. aastal oli 10—20-hektariilisi talundeid 39.300 ja need moodustasid kogu talundite arvust 25%, siis 1940. a. oli sama rühmituse talundite arv kasvanud 69.500-le, moodustades 39% kogu talundite arvust. Kuid veel suurem kui selle keskmiktalunike rühmituse arvuline juurdekasv oli siin talundusmaa hektaride juurdekasv, mis tõusis 18,6%, seega kasvas 35,4% le kogu talundite talundatavast maast. Samas aga näitas 0,5—10 ha talundite arv vähenemist 6400 talundi võrra, moodustades seega 28,5% kogu talundite arvust endise 35,6% asemel. Esitatud andmed näitavad küllalt selgelt, et just töötava talurahva huvid kindlustati nõukogude maareformiga.

Seltsimehed, lubage veel mainida sedagi, et Nõukogude võim toetas nusaasaajaid 9 miljonit rubla inventari muretmiseks, andis 4,4 miljonit rubla veiste ostmiseks, määras 12 miljonit rubla väärtuse puudumaterjali odava protsendiga ehituste püstitamiseks, kustutas 100 miljonit rubla väärtuses võlgu, s. o. 1/3 talurahva võlgadest, mahutas põllumajanduse arendamiseks ja töötava talurahva tootlusvõime tõstmiseks 1941. aasta eelarve korras 58 miljonit rubla, Põllumajanduse Panga kontori kaudu 27 miljonit rubla ja traktorijaamade ehitamiseks 60 miljonit rubla. Suuri soodustusi andis talurahvale rahakuri ja

hindade kujunemine. Kui näiteks varemalt 2000 krooni väärtus tasumine nõudis taluniku 5 väga hea hobuse müümist või 25.000 liitrit piima müümist 8 senti liitri, siis 1941. aastal oli selleks vaja müüa 2 hobust või 12.000 liitrit piima 20 kop. liitri, et tasuda müüd juua 2500-rublast võlga. Kui vaatame seda abi rahaliselt, mind andis Nõukogude valitsus talurahvale odava kunstaväetise näol, siis saame järgmise tulemuse: 1941. aasta kevadel külvati superfosfaati 48.000 tonni, kusjuures talunik maksis kvintaalist 7,20 rubla, seega maksis talurahvas kunstaväetise eest kogusummas 3.456.000 rubla või 17.280.000 liitrit piima 20 kop. liitri. 1938. aastal maksis superfosfaadi kvintaal 5 krooni, seega oleks talunikel tulnud maksta 48.000 tonni superfosfaadi eest 2.400.000 kr. või 34.200.000 kop piima 7 senti liitri. Seega jäi 1941. a. talurahva kasuks ainult 48.000 tonni superfosfaati hinnavahega 17.260.000 kop piima või rahas 3.452.000 rubla. Kokku sai talurahvas kunstaväetise ja odava jõusööda näol Nõukogude valitsusest 25.000.000 rubla lisatulu.

1941. aasta kevadiste külvitööde läbiviimist teostasid 25 traktorijaama 35 liintraktoriga. Uusi reaskülvimasinaid rakendati juba kevadel hõbu-masinaaenutamispunktid kaudu 728 teravilja ja 350 reaskülvimasinat lina ja muude kultuuride alal, seega 1078 reaskülvimasinat. Olgu vaid võrdluseks, et 1929. aastast kuni 1939. aastani rakendati aastas tööle keskmiselt 500 uut reaskülvimasinat. Kevadkülv teostati 25 päevaga, kodanuse ajal 50 päevaga.

Kõik selle, mida meie töötav talurahvas saavutas sm Stalini juhtimisel Eestimaa K(b) Partei eestvõtte, hävitasid saksa fašistlikud bandiidid ja nende käsilikud metsikud põhjalikkusega.

Seltsimehed, nüüd, kus sangarlikult ja võidukalt Punaarmee Marssal Stalini juhtimisel on vabastamaks meie kodumaad, on meie tähtsamaks ja kiiremaks ülesandeks asuda paljudkannatanud töötava talurahva õiguste järeleandmisele. Mõõdund sündmused kinnitavad meie talurahvale veel kord seda tõe, et ainult Nõukogude võim, olles meie põlvete ja niitide ainoomastikuks, vabandab eesti rahva taset ja põist peremeheõigust oma maale, mis kindlustab talurahvale rahuliku ja õitsva tuleviku kodutaludes.

Sellepärast tuleb taastada riigi omandiõigus maale, tuleb kujundada riigimaafond ja uuesti järele seada maa kehvikele ja keskmiktalupoegade õigus maasaajamises.

Et saksa fašistide vägivallatsemisaja kestel võeti osalt kehvikele — uusaasaajatele ära müüti ainult Nõukogude võimu poolt neile antud maa, vaid ka viit ja loomad, suuab Nõukogude võim nende varanduste sõjajärel uelle tagasi andma loomad, külvatud põllud või vastava osa teraviljast.

Seltsimehed, 1940. aastal riikliku maafondi moodustamisel ilmes näatus, et tihedasti asustatud vaaides ja parema põlitupina juures oli 30-hektariiline piir, millest maa ärakõige puhul madalamale ei tohtunud minna, suureks takistuseks kehvikele maaga varustamiseks ning tuli saagil talundite ebaseaduslikult jätta ainult 25 ja vahem hektari maa. Sellepärast oleks soovitat juba seadus igit kindlaks määrata, et aralõigete tegemise puhul oleks võimalik talule jätta kasutamiseks vähem kui 30 ha maa, nagu olukord tingib.

Samuti tuleks riikliku maafondi kujundamisel silmas pida, et sinna võõrandataks saksa kolonistide, rahvavaenlaste ja reeturite maa ning tunduvalt vähendataks nende talunike maa — päris kehviku normini, — kes aktiivselt abistasid saksa okupante.

Mis puutub uuestiloodavate talude suuruse, siis arvestades juba 1941. a. kujunenud riikliku maafondi hulka, mis praeguste sündmuste tulemusena, kus hulk rahvavaenlasti on oma talud maha jätanud, suureneb, tuleks uusaasaajale anda rohkem kui 12 ha, umbes 20 ha suuruses, eriti, kui on tegemist tervete talundite poolitamisega või peremehta vähemate talude edasiandmisega.

Ei kehvikeid Nõukogude võimu poolt tõhusamalt abistada, siis peaksime saksastega kaasa joonud rahvavaenlaste osa varandusi, nagu hooned, veiseid ja muud inventari andma kehvikele, esmajoones muidugi Nõukogude võimu eest kannatanud ja võideunud perekondadele.

Samuti peaksid nii partei kui ka nõukogude organisatsioonid silmas pida, et nad kõigiti püüaksid abistada saksa okupatsiooni all kannatanud talunike, kel on hävinud hooned ja muu varandus, nii ehituste püstitamiseks kui muu teel, nagu esmajärjekorras linneitruudet kaupade ja ehitusmaterjalide, samuti soodustatud hinnadega ehituspuidu müümiseks kui ka pikemaajaliste ehitusandudega.

Seltsimehed saadikud! Meil, kellele eesti rahvas andis oma usalduse, on pühaksimaks kohuseks kõigile selleks kaasa aidata, et meie tubi talurahvas võiks kindla veendumuse ja uue juube lootusega asuda vastutusrikale tööle, taastama laastatud kodutalusi, ehitama ühispinnatantusi ja teisi ühistegehlike asutusi, harima uudismaid ja aretama kallist tõukarja.

Seltsimehed, me ütleme talle kui bolševikud kindist töö, ütleme talle seda, et Nõukogude võim kindistab talle ta töötava ja varanduse täieliku puutumatus, et tase esile tulid mingisuguseid suusauslike kolhooside asutamise ka-aied, vaid karistame sarnaseid iakuid kui seaduse-rikkujaid ja Nõukogude võimu hälvitajaid talurahva silmis. Ütleme talle, et töötava talurahva loovat sangarlikku tööd hindab Nõukogude võim ja kogu eesti rahvas kindla teadmise, et see töö rajab vankumatut auste kogu rahva majanduslikule jõukusele ja kultuurile õitsengule.

Meie kinnitame töötavale talurahvale, et eesti rahva kui vabadustarmastava rahva väärtus koht saab olla ainult Nõukogude Liidu rahvaste riiklikus ehituses. Stalinalik Konstitutsioon kindlustab eesti rahvale teie õiguse olla oma kodumaa vaba ja ainuõiguslik peremees.

Seltsimehed saadikud! Meie eesti taluniku! Sm. Stalini juhtimisel koondavad kõik Nõukogude Liidu rahvad kogu oma jõu selleks, et ühiselt teiste maade vabadustarmastavate rahvaste purustada Hitleri bandiitide rõõvõuk. Nüüd nõuab aeg ka eesti rahvalt teie tungivuse ja karmusega ennastalgavat ja sangarlikku võitlust, võitlust ja veel kord võitlust. Tuleb teha lõpp fašismi maratsmeie meie kodumaa. Ainult see teie kindlustame oma peremeheõiguse oma vabal ja iseseisval kodumal!

Surm saksa okupantidele!
Elagu Nõukogude eesti vaba talurahvas!
Elagu Nõukogude Liidu rahvaste suur sõprus ja ühine sangarlik võitlus oma au ja vabaduse eest!
Elagu sm. STALIN!

„ПАХВА ХЯЛЫ“

Орган ЦК КП(б) Эстонии и Советов депутатов трудящихся Эстонской ССР

Toimetuse kolleegium.